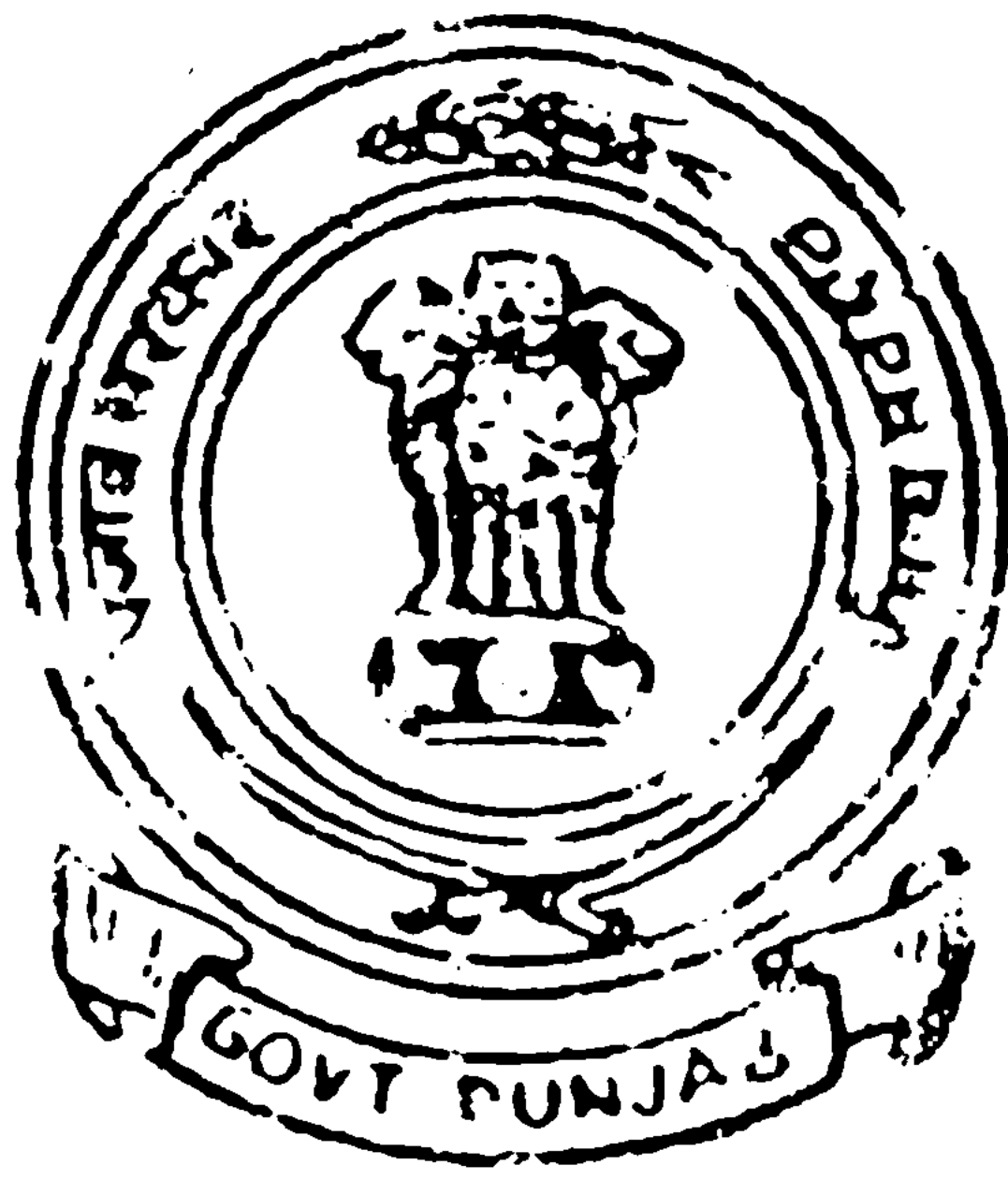
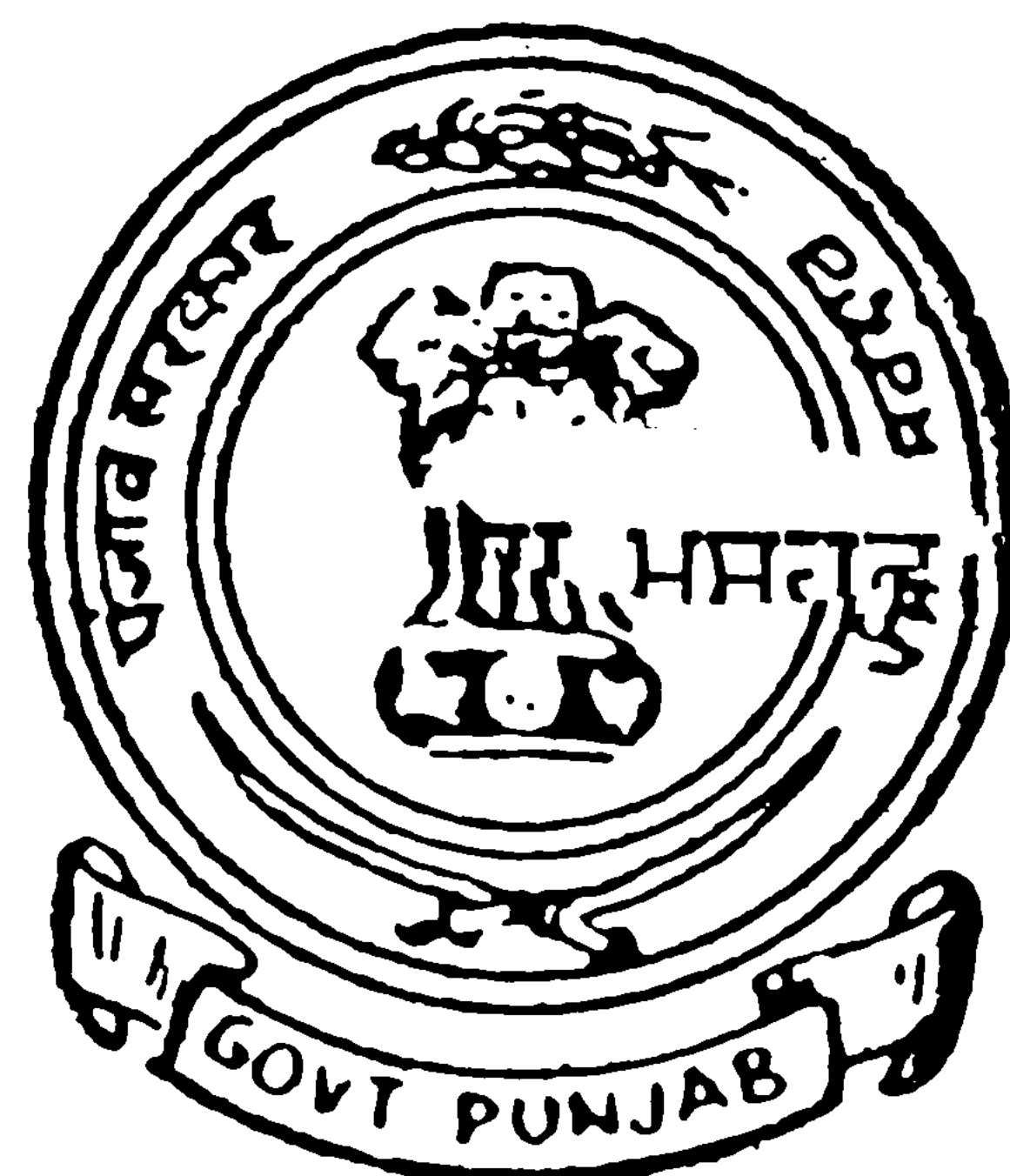

ਅਹਸਨੁਲ ਕਮਸ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ (ਪੰਜਾਬ)

ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ (ਪੰਜਾਬ)

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ (ਪੰਜਾਬ)

ਮਾਰਚ 1969,
1200 ਕਾਪੀਆਂ

ਛਾਪਕ :—

ਸ੍ਰੀ: ਜੇ. ਐਸ. ਕਪੂਰ

ਇੰਗਲਿਸ਼ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਸੈਂਟਰ ਮਿਲ

ਪੁਰਾਣੀ ਰੇਲਵੇ ਰੋਡ, (ਜਲੰਧਰ)

ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਆਲਿਮਪੁਰੀ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ।

ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿੱਸਾ ਵਰਣਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਗ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸੁਚਜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਗਿਰਦ ਸੱਯਦ ਰੌਸ਼ਨ ਅਲੀ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚੋਂ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕਤਾ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਉਹ ਜਵਾਬੀ ਖਤ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਬ ਨੇ ਸੱਯਦ ਰੌਸ਼ਨ ਅਲੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਭਾਗ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਸ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਿਘਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰੇਗਾ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ
(ਪੰਜਾਬ)

ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ

ਕ੍ਰਿਤ

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ (ਆਲਮਪੁਰ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲਾ)

ਸੰਪਾਦਕ : ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ

ਤਤਕਰਾ

ਨ: ਪ੍ਰਕਰਣ	ਸਿਰਲੇਖ	ਪਨਾ
1	ਹਮਦਿ-ਜ਼ਾਤਿ ਬਾਰੀ ਤਆਲਾ	21
2	ਨਾਅਤਿ ਰਸੂਲਿ ਰੱਬੁਲ-ਆਲਮੀਨ	29
3	ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ	35
4	ਪੁਸਤਕ ਰਚਨ ਦਾ ਕਾਰਣ	41
5	ਖਾਸ ਖਾਸ ਨਬੀਆਂ ਉਪਰ ਰੱਬ ਦੀ ਇਨਾਯਤ	45
6	ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਪਰਵਰਿਸ਼	47
7	ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ	63
8	ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਝੂਠ-ਬਿਆਨੀ	87
9	ਕਰਵਾਨੀ ਤੇ ਯੂਸੁਫ਼	97
10	ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਦੀਦ ਲਈ ਤੜਪ	125
11	ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਿਕਣਾ	131
12	ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ	159
13	ਜੁਲੈਖਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੱਈਆਂ	175
14	ਜੁਲੈਖਾ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ	189
15	ਆਸ ਦੀ ਕਲੀ ਦਾ ਫੁਟਣਾ	207
16	ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ	213
17	ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਵਿਕ ਕੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣਾ	237
18	ਦਾਈ ਦੀ ਚਾਰਾਜੋਈ	257
19	ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ	271
20	ਸਚਿਤ੍ਰ ਮਹੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ	281
21	ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਰੰਨਾਂ	303
22	ਯੂਸੁਫ਼ ਕੈਦ ਵਿਚ	319
23	ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਝੋਰਾ ਤੇ ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ	325
24	ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਕੈਦੀ	335
25	ਕੈਦੋਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ	349
26	ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮੁਰਾਦ ਪਾਣਾ	361
27	ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਲੈਣ ਆਉਣਾ	395
28	ਮਿਸਰ ਵਲ ਦੂਸਰੀ ਯਾਤਰਾ	419
29	ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਿਸਰ ਵਲ ਤੀਜੀ ਯਾਤਰਾ	455
30	ਬਸ਼ੀਰ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਯਾਕੂਬ ਪਾਸ ਬਸ਼ਾਰਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ	465
31	ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਮਿਸਰ ਪਹੁੰਚਣਾ	469
32	ਹਜ਼ਰਤ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨਾ	481
33	ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਮਿ੍ਤਿਉ ਦਾ ਹਾਲ	487

ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਕਾਵਿ-ਜੀਵਨ

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਚਨਾਵਲੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਕੋਟਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਦਸੂਹਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਦੁਆਬਾ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰਨ 1849 ਈ: (ਸੰਮਤ 1909 ਬਿ:) ਤੋਂ ਸੰਨ 1892 ਈ: (1949 ਬਿ:) ਤਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ (ਸੰਨ 1721-1783 ਈ:) ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 106 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਲਾ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ (ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਰਚਨਾਵਲੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਚਪਨ, ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਆਲਿਮਪੁਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖੇ, ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁੱਜਰ ਤੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਮੁਰਾਦ ਬਖਸ਼। ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਨੱਥੂ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਂ ਮਹਿੰਟਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾਲਿਆ-ਪੋਸਿਆ। ਆਪ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁੱਜਰਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਡੰਗਰ ਜਾਂ ਭੇਡਾਂ-ਬਕਰੀਆਂ ਵੀ ਚਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਇਤਨਾ ਪਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਤਾਲੀਮ

ਆਲਿਮਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੌਲਵੀ ਹਾਮਿਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਡੇ ਫੇਰ ਆਪ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗਾਜ਼ੀਆਂ ਅਥਵਾ ਗਿਲਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੌਲਵੀ ਉਸਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਰਬੀ ਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ । ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਦਰਗਾਹ ਹਜ਼ਰਤ ਖੁਆਜ਼ਾ ਨਿਜ਼ਾਮੁੱਦੀਨ ਔਲੀਆ ਦੇ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਦੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਰਫ਼ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਵਾਕਿਫ਼ੀਅਤ, ਇਸਲਾਮੀ ਇਤਿਹਾਸ, ਇਲਮ ਫ਼ਿਕਾ, ਤਸੱਵੁਫ਼, ਇਲਮਿ ਅਰੂਜ਼, ਇਨਸ਼ਾ ਪਰਦਾਜ਼ੀ, ਅਰਬੀ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਕਵਾਇਦ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਅਧਿਐਨ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੀਨਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲਗਭਗ 15-16 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕਿੱਸੇ ਚੌਪਟ ਨਾਮਾ, ਮਸਲਾਇ ਤੌਹੀਦ, ਦਾਸਤਾਨਿ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ (ਹਿੱਸਾ ਅਵੱਲ), ਸੀਹਰਫੀ ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਤੇ ਫੇਰ 20 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿੱਸਾ ਦਾਸਤਾਨਿ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਲਿਖੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ, ਗ਼ਾਲਬਨ 26 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਕਿੱਸਾ ਅਹਿਸਨ-ਉਲ-ਕਸਿਸ* ਅਥਵਾ ਕਿੱਸਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਲਿਖ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਕਿੱਸੇ ਬਹੁਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ : (1) ਕਿੱਸਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇ (2) ਕਿੱਸਾ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । ਯੂਸੁਫ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕੁਰਾਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣਿਕ ਦਾਸਤਾਨੇ (ਕਹਾਣੀ) ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਸਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵਾਨੁਵਾਦ ਹੈ । ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੁਬਾਨੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਸੱਕਾ ਚਾਚਾ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਦਾ ਮੰਝਲਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਅਬਦੁਲਮੁਤੱਲਿਬ ਦੇ 13 ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਬੂਲਹਬ, ਅੱਬਾਸ ਆਦਿ ਤੇ 4 ਧੀਆਂ ਸਫੀਆ, ਬੈਜ਼ਾ ਆਦਿ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਨੌਵਾਂ ਬੱਚਾ ਸੀ (ਦੇਖੋ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਲਿਹ ਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਨਹ ਉਮਰੀ ਰਸੂਲ ਮਕਬੂਲ, ਉਰਦੂ, 1345 ਹਿ: ਸਫਾ 19) ਕਿੱਸਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਨਾਇਕ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ਼, ਜਿਵੇਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਤਿਵੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਮਦਾਨਿ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਹਾਦਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦਾ । ਬਸ, ਇਹੋ

* ਅਹਸਨ-ਉਲ-ਕਸਿਸ, ਅਰਥਾਤ-ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨੌਕ ਅਥਵਾ ਚੰਗਾ ਕਿੱਸਾ । ਕੁਰਾਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ-ਕਥਾ ਦਾ ਇਹੋ ਨਾਮ ਹੈ । (ਦੇਖੋ, ਸੂਬਹ ਯੂਸੁਫ਼) ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਿਫਤ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਪਈ ਝਲਕਦੀ ਹੈ ।

ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰੀ ਦੇ ਦਿਨ

ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਫਿਕਰ ਪਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕੀ ਬੜੇ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਹੀ ਆਪ ਪਿੰਡ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਕੋਟਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੀਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਲੱਗ ਗਏ । ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੀਰ ਪੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪ ਨੇ ਦਾਸਤਾਨਿ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਛੱਡ ਮੱਲਿਆ ਮੀਰਪੁਰਾ ਬਨਿਆਲ ।

ਅੱਜ ਵਿਚ ਹੋਜ਼ ਮਦਾਇਨੇ ਮਿਲੇ ਨ ਲਾਲੇ ਵਾਲ ।

ਭਾਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਬੜੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ । ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ । ਕੇਵਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਰਤੱਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਪਰ ਜਦ ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਇਮਾਰਤ, ਇਸਲਾਮੀ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ (ਉਪਦੇਸ਼) ਤੇ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ । ਫੇਰ ਆਪ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਕੋਟਲੇ ਆ ਗਏ ।

ਜਾਤੀ ਸੁਭਾਉ

ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੜਾ ਖਰਾ ਤੇ ਪੱਕੇ ਸ਼ਰਈਆਂ ਮੌਮਨਾਂ ਵਰਗਾ ਸੀ । ਮੁਹੰਮਦ ਆਲਿਮ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁੱਕਾ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਇਥੋਂ ਤਕ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਆਪਣਾ ਹੁੱਕਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੀਣ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੁੱਕਾ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਆਪ ਨੇ ਹੁੱਕਾ ਪੀਣਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ । ਆਪ ਦੇ ਹੁੱਕਾ ਪੀਣ ਬਾਰੇ ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੇਰ ਸ਼ੇਖ ਵੱਸਨ ਨਾਮੀ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਅੱਗ ਧਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪ ਦੀਆਂ ਦੋ ਚਿਲਮਾਂ ਭੰਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ਕੋਟ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਿਖ ਘੱਲਿਆ :—

ਹੁੱਕੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਟੋਪੀਆਂ, ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਤੇ ਘੱਲ ।

ਭੰਨੀਆਂ ਵੱਸਣ ਸ਼ੇਖ ਨੇ, ਇਕ ਪਰਸੋਂ ਇਕ ਕੱਲ ।

ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਸੰਤਾਨ

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ ਆਲਿਮ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਵਿਆਹ ਤੇ ਮੀਆਂ ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼ ਕੁਸ਼ਤਾ ਦੇ ਲਿਖਣ ਮੂਜ਼ਬ ਦੋ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਜ਼ਿਆਰ ਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ

ਸ਼ਕਰਾਲਾ ਤੇ ਖੰਨਾ ਵਧਾਇਆ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ। ਖੈਰ, ਵਿਆਹ ਦੋ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ, ਪਰ ਕੁਸ਼ਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਮੁਜਬ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਵਿਆਹ (Love Marriage) ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਬੀਬੀ ਤਾਲਿਆ ਜੋ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ। 'ਤਾਲਿਆ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਸ਼ਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵੇਂ 'ਤਾਲਿਆ' ਜਾਂ 'ਤਾਲਿਆ' ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਸੁਖਾਵੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਹੀ ਆਇਸ਼ਾ ਤੇ ਖੁਦੀਜਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਲੜਕਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਵਹੁਟੀਆਂ ਦੇ ਪੋਟੋਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਬੱਲੜਾਂ ਵਿਚ ਚੌਧਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਅਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੀਆਂ ਅਬਦੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨਾਲ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੀਆਂ ਹੁਣ ਫੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਹਾਂਤ

ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਜਨਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਸੰਨ 1849 ਈ: ਵਿਚ ਤੇ ਸੁਰਗਵਾਸ 7 ਮਾਰਚ ਸੰਨ 1892 ਈ: ਵਿਚ ਗ਼ਾਲਬਨ 44 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਕੋਟਲੇ ਹੋਇਆ। ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ ਆਲਿਮਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਬੀਰਦੀਨ ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਉਰਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਥੇਕ ਸਾਲ 24 ਫੱਗਣ ਤੇ 25, 26, 27 ਹਾੜ੍ਹ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਆਲਿਮਪੁਰ ਕੋਟਲੇ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਆ।

ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਜੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 8 ਹਨ : (i) ਚਿੱਠੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ (ii) ਚਿੱਠੀ ਹੀਰੇ ਸ਼ਾਹ (iii) ਸੀਹਰਫੀਆਂ (ੳ) ਸੀਹਰਫੀ ਹੁਲੀਆ ਸ਼ਰੀਫ (ਅ) ਸੀਹਰਫੀ ਸੱਸੀ ਪੁਨੂੰ ਤੇ (ੲ) ਸੀਹਰਫੀ ਚੌਪਟ ਨਾਮਾ (iv) ਪੰਦ ਨਾਮਾ (v) ਗੁੱਜਰ ਨਾਮਾ (vi) ਕਿੱਸਾ ਰੋਪਨ (vii) ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ (ਕਿੱਸਾ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ) ਤੇ (viii) ਦਾਸਤਾਨਿ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਾਨ* ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੰ: 1, 2, 3 ਅੰਤਲੀ ਨੰ: 8 ਸਮੇਤ ਕੁਲ 4 ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਗਰੰਥਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ ਨੰ: 7 ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਅਹਿਸਨੁਲ ਕਸਿਸ (ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ) ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਇਸੇ ਗਰੰਥਾਵਲੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਪ੍ਰਮੁਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਗਰੰਥਾਵਲੀ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਭਾਗ,

ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਸਮੇਤ ਉਪਰੋਕਤ ਫੁਟਕਲ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ।

ਅਹਸਨ-ਉਲ-ਕਸਿਸ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ (ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ) ਤੇ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕਿੱਸੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਵਿਚ ਮਹਾਕਾਵਿ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਰਵਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ । ਕੁਸ਼ਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੌਰੀ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਪਰੇਮ-ਕਹਾਣੀ ਹੁਜ਼ਰੇ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਈ ਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪਰੀ ਵਰਗੀ ਅਲ੍ਹੜ ਜ਼ਨਾਨੀ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਪਾਸ ਬੈਠੀ ਆਪਣੀ ਬਿਰਹ-ਵੇਦਨਾ ਲਿਖਵਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਬਸ, ਇਹੋ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਜੁਲੈਖਾ ਸੀ । ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਮੌਲਵੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਜ਼ਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਕੌਣ ਸੀ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਉਹ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਆਖਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆਂ ਕਿ “ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਲ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜੁਲੈਖਾ ਆਪ ਆ ਕੇ ਅਸਲ ਹਾਲ ਲਿਖਵਾ ਜਾਂਦੀ ਏ ।” ਇਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਆਬਰੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ । (ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਤਜਕਰਾ, 1960 ਸਫਾ 239) ।

ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ

ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਈ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਬਾਰੇ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਹੁਣ ਅਗੇ ਲਓ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ-ਭਾਵਨਾ । ਇਸ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾਰ ਦੋਸਤ ਸਨ ਖੁਆਜਾ ਅਹਿਮਦ ਤੇ ਯਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

ਲੈ ਅਜ ਖੁਆਜਾ ਅਹਿਮਦਾ, ਤੂੰ ਹੋ ਲੈ ਮਸਰੂਰ ।
ਇਹ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਤੁਧ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ।
ਨਾਲੇ ਯਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ, ਹੋਵੇ ਸ਼ਾਦ ਜ਼ਰੂਰ ।
ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਦਾਸਤਾਨ ਗਈ ਮਲਾਮਤ ਦੂਰ ।
ਕੀਤੀ ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤਮੰਨਾ ਆ ।
ਕਿੱਸਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹਿੰਦੀ* ਵਿਚ ਬਣਾ ।
ਬੋਲੀ ਗਿਰਦ ਨਵਾਹ ਦੀ ਅਜ ਕਲ ਜੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ।
ਇਹ ਕਿਸਾ ਮਨ ਭਾਵਨਾ ਉਸ ਵਿਚ ਕਰ ਮਜ਼ਕੂਰ ।

*ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਏਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਜੋ ਪਿੰਡ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਕੋਟਲਾ (ਹੁਜ਼ਿਆਰ ਪੁਰ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹਿੰਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਵੀ ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ (ਨਜ਼ਾਤ-ਉਲ ਮੋਮਨੀਨ) ਤੇ ਅਹਿਮਦਯਾਰ (ਕਿੱਸਾ ਕਾਮ ਰੂਪ ਵਕਾਪਲਤਾ) ਆਦਿ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਦਿਨ ਕਾਈ ਫਰਮਾਇਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਪੈ ਦਰ ਪੈ ।

ਲੋੜੁ ਲੁਟੀ ਫਿਰ ਕਲਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹਥ ਲੈ ।

(ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ, ਹਿੱਸਾ ਤੀਜਾ, ਸਫਾ 258) ਨਾਲੇ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿਚ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ । ਲੋਕ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਨਾਇਕ) ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੁਬਾਨੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚਾਚਾ ਸੀ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਲਗ ਭਗ ਹਰੇਕ ਥਾਵੇਂ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ਜਾਂ ਅੱਮ ਨਬੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਫਿਰਦੌਸੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ

ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਕਿੱਸਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਲਪਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਾ ਪੁਰਾਣਿਕ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਨਹੀਂ । ਵੈਸੇ ਇਰਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਹਾਲ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਫਿਰਦੌਸੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹਨਾਮੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ । ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਉਡਾਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਮਹਾਕਾਵਿ ਦਾ ਇਕ ਜੁਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ । ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ ਆਲਿਮ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਿਕਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਪਾਠਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਕਦਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—“ਜੇ ਰੱਬ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੌਫੀਕ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਹ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਨਾਮਾ ਫਿਰਦੌਸੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਸ਼ਾਇਰ ਫਿਰਦੌਸੀ ਨੂੰ ਫਸਾਹਤ ਤੇ ਬਲਾਗਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਿਦਾਂ ਲਤਾੜਦਾ ਹੈ । ਜਦ ਕਿ ਫਿਰਦੌਸੀ ਨੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜੰਗਨਾਮਾ (ਦਾਸਤਾਨ) ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਲਿਖ ਛਡਿਆ ।” (ਰਸਾਲਾ ਪੰਜ ਦਰਿਆ, ਲਾਹੌਰ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 1963, ਸਫਾ 18) ।

ਨਾਜ਼ੁਕ ਖਿਆਲ

ਮੌਲਵੀ ਗਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੀਆਂ ਨਾਜ਼ੁਕ ਖਿਆਲੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਸੀਹਰਫੀ ਸੱਸੀ ਪੁਨੂੰ, ਚਿੱਠੀ ਹੀਰੇਸ਼ਾਹ, ਕਿੱਸਾ ਯੂਸੁਫ ਜ਼ਲੈਖਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਵੇਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੀ ਧੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਹ ਬਾਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੁਹਣੀ ਤੇ ਕੌਮਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਮਹਾਕਵੀ ਕਾਲੀਦਾਸ ਵੀ ਮਾਤ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

ਭਵਾਂ ਕਮਾਣਾਂ ਖਿਚੀਆਂ ਨੈਣ ਦੋਵੇਂ ਦੋ ਤੀਰ ।
 ਲਵੇ ਫਕੀਰੀ ਮੱਲ ਜੇ ਖਾਵੇ ਜ਼ਖਮ ਅਮੀਰ ।
 ਸੁਅਲਾ ਉਸਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਨੇਜੇ ਵਾਂਗ ਵਗੇ ।
 ਵੇਖ ਮਤਾਂ ਮਰ ਜਾਵਸੇਂ, ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਂਗ ਵਗੇ ।
 ਪੈਰ ਮੁਲਾਇਮ ਹਲਵਿਓਂ, ਤੇ ਰੰਗੋਂ ਖੁਸ਼ਰੰਗ ।
 ਅਤਲਸ ਉਪਰ ਜੇ ਚਲੇ, ਭੀ ਹੋਵਣ ਕੁਝ ਤੰਗ ।
 ਅਕਲ ਵਧੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਥੀਂ, ਸ਼ਕਲੋਂ ਅਕਲ ਵਧੇਰ ।
 ਰਾਵੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮਾਅਨਿਆਂ, ਜ਼ਬਰ ਭੁਲੀ ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ ।
 ਅਜੇ ਕੁਆਰੀ ਬਾਲੜੀ, ਰੰਗ ਭਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਰੰਗੋਂ ਪੁਰ ਗੁਲਨਾਰ ਥੀ, ਰਸੋਂ ਕਲੀ ਕਚਨਾਰ ।
 ਅਖੀਂ ਭਰੀਆਂ ਸ਼ਰਮ ਥੀ, ਲਬਾਂ ਤਬੱਸੁਮ ਨਾਲ ।
 ਦਿਲ ਸਬਰੋਂ ਤਨ ਜ਼ੋਰ ਥੀ, ਐਸ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ ਚਾਲ ।
 ਸੂਰਜ ਹੈ ਯਾ ਚੰਦ ਹੈ ਯਾ ਬਿਜਲੀ ਯਾ ਹੂਰ ।
 ਯਾ ਸੁਅਲਾ ਹੈ ਤੂਰ ਦਾ ਯਾ ਆਤਿਸ਼ ਯਾ ਨੂਰ ।

ਬਸ ਇਹਨਾਂ ਨਾਜ਼ੁਕ ਖਿਆਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਮਨੋਹਰ ਚਿਤ੍ਰ ਹੀ ਚਿਤ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਅਲੰਕਾਰਿਕ ਖੂਬੀਆਂ ਵੀ ਬੜੇ ਸੁਹਣੇ ਤੇ ਦਿਲ ਖਿਚਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ।

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਇਹਨਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਵਿਚ ਨਾਂ ਕੇਵਲ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਕਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਕੋਈ ਮੁਬਾਲਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਅਦਬੀ ਖੂਬੀਆਂ ਤੇ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਵਲੀ

ਇਸ ਲੜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਿੱਠੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ, ਚਿਠੀ ਹੀਰੇ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੀਹਰਫੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਵਿਕ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਆਪੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਜਿਸਦਾ ਮੂਲ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਉਪਜ ਨਿਪਜ ਹੈ, ਕਿੱਸਾ ਕਬਾਦ ਤੇ ਖੁਆਜ਼ਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ, ਖੁਆਜ਼ਾ ਬਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼, ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ, ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਲੀਲ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤੱਲਿਬ ਦੇ ਘਰ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਜਨਮ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੀ ਦੋਸਤੀ, ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਖਿੰਗ (ਘੋੜਾ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ

ਤੇ ਮੱਕੇ ਦਾ ਖਿਰਾਜ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ, ਹੁਸ਼ਾਮ ਬਿਨ ਅਲਕਮਾ ਦਾ ਕਤਲ, ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੀ ਮੱਕੇ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਹਾਰ, ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬੁਜੁਰਜ ਮਿਹਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਪਾਸ ਆਉਣਾ, ਖਾਕਾਨ ਚੀਨ ਦੀ ਗਸਤਮ ਅਤੇ ਕਬਾਦ ਹੱਥੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਸਤਮ ਆਦਿ ਦੀ ਓਧੜ ਧੁੰਮੀ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਵਲੋਂ ਰਿਹਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਸਤਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਕਾਨ ਚੀਨ ਦਾ ਕਤਲ, ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਗਸਤਮ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਤੇ ਸ਼ਿਕਸਤ ਖਾਣਾ, ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦਾ, ਗਸਤਮ ਦੇ ਪੱਖੀ ਔਲਾਦ ਨਾਲ ਯੁੱਧ, ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੀ ਧੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨਾਲ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਇਸ਼ਕ, ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ, ਪਰ ਗਸਤਮ ਆਦਿ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਲੰਧੌਰ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਾਹ ਯੂਨਾਨ, ਸ਼ਾਹ ਰੂਮ, ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਜਾਣਾ, ਪਰ ਵਾਪਿਸੀ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਮੱਕੇ ਭੇਜਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤੇ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਮੁਗਲੇਈ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਆਦਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦੇ ਲਗਭਗ 32 ਸਰਗਾਂ ਅਥਵਾ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਖਰ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੇ ਬੜੇ ਜੰਗ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹਿਆ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਰ ਹਿੰਦੀ ਨਾਮੀ ਇਕ ਜੋਧੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੁਰ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਅਬੂ ਸਫੀਆਨ ਦੀ ਔਰਤ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਇਕੱਲੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਅਦਬੀ ਖੂਬੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਨੇ ਬੜੀ ਅਕਲ ਮੰਦੀ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਸੋਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸਲਾਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਦਬੀ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਿਲਚਸਪ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਥਾਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅਟੁੱਟ ਰੱਖਕੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਖੇਪ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਠਕ ਇਸ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

ਸੀਹਰਫੀ ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ, ਚਿੱਠੀ ਹੀਰੇ ਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਤੇ ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਤੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਸੋਧਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਪ੍ਰਮੁਖ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਕਰਕੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ ਹੈ । ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ ਇਸ ਕਿੱਸਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਸਫੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਔਖੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਉਕਾਈ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਅਗਲੀ ਛਾਪ ਵਿਚ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ

ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕਾ

ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼ 'ਕੁਸ਼ਤਾ' ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ* :—

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਮਾਜ਼ ਰੱਬੀ ਯਾਦ, ਵਜ਼ੀਫੇ ਤੇ ਵਾਅਜ਼ ਨਸੀਹਤ ਤੋਂ ਜੋ ਵੇਲਾ ਵਿਹਲ ਦਾ ਮਿਲਦਾ, ਇਹ ਹੁਜ਼ਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਿਅਰ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਜ਼ਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਓਧਰੋਂ ਲੰਘਿਆ। ਓਸ ਨੇ ਸੁਭਾਵਕੀ ਬੂਹੇ ਦੀ ਦਰਜ਼ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤੇ ਓਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਅਲੜ੍ਹ ਮੁਟਿਆਰ ਬੈਠੀ ਏ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਟੋਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਹੁਜ਼ਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਪਇਆ ਜਿਵੇਂ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਹੂਰ ਪਰੀ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, “ਕੀ ਗੱਲ ਏ ?” ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ, ‘ਅੰਦਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ

*ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਤਜ਼ਕਰਾ, ਪੰਨਾ 239।

ਨਾ-ਮਹਰਮ ਤੀਵੀਂ ਬੈਠੀ ਏ ? ਉਹ ਕੌਣ ਏ ?” ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, “ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਹਿਮ ਏ।” ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਭਾਲਿਆ ਤੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਿਰਾ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਧੋਖਾ ਈ ਸੀ। ਡਾਢੇ ਫਿੱਕੇ ਪਏ ਤੇ ਹੌਲੇ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਗਏ, ਪਰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚੋਬ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਕੀ ਏ ?” ਅਖੀਰ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਹਿਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਲ ਯੂਸਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜੁਲੈਖਾ ਆਪ ਆ ਕੇ ਅਸਲ ਹਾਲ ਲਿਖਵਾ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਏਸ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਹੋਰ ਵੱਧ ਗਈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਲੀ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਮੰਨਣ ਲਗ ਪਏ।”

ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਖਿਆਲ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦੇ ਤਾਤਪਰਜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਇਕ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕਿ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਫੁੱਟ ਕੇ ਨਿਕਲੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਤੁੱਢ ਨਾਲ ਤਬੀਅਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਲਿਖੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸਾਨੂੰ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿੱਸਾ ਲੈਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਕਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਸੋਜ਼ਿ-ਨਿਹਾਨੀ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਹੈ, ਦਰਦ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਸੂਕਦੀ ਨੈਂ ਹੈ; ਆਸ਼ਿਕ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਆਲੰਬੇ ਹਨ; ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੁਸਨ ਲਈ ਲੁੱਛਣਾ ਹੈ; ਅਪੂਰਨ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਲਈ ਫਰਯਾਦ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਘੜਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਲੈਖਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਹਿਜਰ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਆਖਿਰ ਬਿਰਹਾ ਕੁਠਾ ਆਸ਼ਿਕ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੁਸਨ ਤਾਂ ਬੇਨਿਆਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੋਂ ਵਧ ਇਸ਼ਕ ਕੁਠਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

× × × × × ×

ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਵੀ ਹੋਏ ਹਨ*, ਪਰ ਯੂਸਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਆਲਮਪੁਰ ਕੋਟਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਦਸੂਹਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਤਜ਼ਕਰਿਆਂ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਮੌਲਵੀ’ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਢੇਰ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਸਜਦ ਦੇ ਇਮਾਮ ਰਹੇ। ਜਨਮ ਇਹਨਾਂ ਦਾ 1847 ਈ: ਦਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ*, ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮੀਆਂ, ਮੁਰਾਦ ਬਖਸ਼ ਤੇ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਗੁੱਜਰ ਦਸੀਦੇ ਹਨ। ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੰਗੇ

*ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਵੇਖੋ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਤਜ਼ਕਰਾ’ ਕ੍ਰਿਤ ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼ ‘ਕੁਸ਼ਤਾ’।

*ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਵੇਖੋ ‘ਦਾਸਤਾਨਿ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ’ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ।

ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ । ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਦੀਨੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਵਸੀਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ । ਆਪ ਹਕੀਮੀ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਕੁਲ ਪੰਜਤਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਉਮਰ ਪਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਕਈ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖੇ । ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ‘ਦਾਸਤਾਨਿ-ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ’ ਅਤੇ ‘ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ’ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ । ਇਸ ਪਿਛਲੇ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਸੁਮਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

× × × × ×

‘ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ’ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਬਰਾਨੀ ਅਸਲੇ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੌਰਾਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ । ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨੂੰ ‘ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ’ (ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਬਿਰਤਾਂਤ) ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਪੂਰੀ ਸੂਰਤ (ਅਧਿਆਇ) ਇਸ ਲਈ ਵਕਫ਼ ਹੈ ।

ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫ਼ਾਰਸੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਦਿਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਸਦਾਚਾਰ ਹੈ ਇਕ ਸੱਤਵਾਦੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ । ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਅਧਿਐਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ‘ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਖਿੱਚ’ ਨਹੀਂ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਠਿਨ ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ‘ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ’ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਮੁਜਾਹਿਦ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਤਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਥਪੇੜੇ ਖਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੁਰਾਈ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੁਟਦਾ । ਯੂਸੁਫ਼ ਸੱਤਵਾਦੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ । ਇਕ ਅਜੇਹੇ ਅਖਲਾਕ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਰ-ਜੀਵੜਾ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰੀਖਿਆ, ਵਿਚ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਖਿਮਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਕੈਦ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਨਾਹਾਂ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਾਮ ਜੇਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਵਿਚ ਖਿਆਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਸਿਦਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ; ਤਾਕਤ ਹੱਥ ਆਉਣ ਪੁਰ ਵੀ ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਹਾਂ ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਤੌਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੈ ।

ਸ਼ਰੱਈ ਧਾਰਾ ਦੇ ਇਸਲਾਮ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲਕਸ਼ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਸੀ । ਪਰ ਸੂਫੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਏਨੀਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਆਚਰਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੈ । ਆਚਰਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸਣਮਾਨੀਯ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਡੇਰੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ । ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੂਫੀ ਮਨੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਾਰਣ,

ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ । ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, 'ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਔਰਤ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਉਥੇ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨ ਹੀ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਸਨਾ-ਲਿਬੜਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਣ ਭਗਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਲੂਣਾ ਦਾ ਹੈ । ਪਾਜ ਉਘੜ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦਾ ਹਸਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਇਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਉਥੇ ਸਦਾ ਲਈ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਬਾਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਸਹਾਇਤਾ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਛੜੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੈ ।

ਸੂਫੀ-ਮਨੁਸ਼ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਇਸ਼ਕ ਹੈ, ਇਸ਼ਕਿ-ਮਜਾਜ਼ੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ਼ਕਿ-ਹਕੀਕੀ । ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਅਦਭੁਤ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੀ ਖੇਡ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਅਜਲੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ, ਪੁਰੋਂ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਸੰਜੋਗ ਦੀ; ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਅਥਵਾ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦੇ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੇ ਇਹ ਇੰਨੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਾਨਾ ਜਾਮੀ ਵਰਗੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਯੂਸੁਫ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਤੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਯੂਸੁਫ ਨਾਲ ਮਿਲਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ । ਇੰਝ ਇਹਨਾਂ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਤੌੜਾ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਤੇ ਟੁਟਦਾ ਹੈ, ਅਖਲਾਕ ਦੀ ਬਰਤਰੀ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਜ਼ੋਰ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਦਕ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੁਸ਼ਾ ਹੋਣ ਉਤੇ ਹੈ, ਪਾਰਸਾਈ ਤੇ ਨਹੀਂ । ਸੱਚਾ ਇਸ਼ਕ ਗੁਨਾਹਾਂ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਇਹ ਕੇਂਦਰ-ਬਦਲੀ ਉਸ ਸਹਿਨ-ਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਜੁਹਦ-ਉ-ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰੀ ਵਾਲੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਉਨਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਕੇਵਲ ਜੁਹਦ-ਉ-ਤਕਵੇ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜ ਪੰਥੀ ਇਸਲਾਮ ਉਪਰ ਉਦਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਫਤਹਿ ਸੀ, ਸੀਮਿਤ ਘੇਰੇ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਫਤਹਿ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਜਿਗਿਆਸੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਘ੍ਰਿਣਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ।

× × × × × ×

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਨੇ ਸੂਰਤਿ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੋਈ ਵਹੀ ਦੁਆਰਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਦਿਸ਼ਤਾ

ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਮਹਾਂਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸਵਾਬ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੌ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸਲਾਮੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕਲਮ ਚਲਾਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਮਾਂਚਿਕ ਰੰਗ ਭਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਵਿਚ ਕਿੱਸਾ ਸਾਮੀ ਅਸਲੇ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤੌਰਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੌਰਾਤ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਹਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਜ਼ੀਜ਼-ਮਿਸਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਭਰਮਾਇਆ ਜਾਣਾ, ਉਸਦਾ ਮਿਸਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣਨਾ। ਆਪਣੇ ਬਦਨੀਅਤ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛੋਂ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ, ਆਦਿਕ। ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦਾ ਨਾਂ ਕੁਰਾਨ ਜਾਂ ਤੌਰਾਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਲਪਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰੁਮਾਂਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸਾਮੀ ਗਾਥਾ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਸਾਮੀ ਕੌਮ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੌਢੀ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਨਬੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

× × × × ×

ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਮੀ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜਾਮੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਚੌਖੀ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ* ਲੇਖਕ ਹਾਫਿਜ਼ ਬਰਖੁਦਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿੱਸਾ ਆਲਮਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਮੁਢਲਾ

*ਡਾ: ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ *A History of Punjabi Literature* (1956 ਐਡੀਸ਼ਨ) ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਨੇਟੀ ਕਾਲਜ, ਡਬਲਿਨ ਵਿੱਚ ਪਏ 'ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਮਾ' ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਖਰੜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ Ms No. 1617 ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, 1574 ਈ: ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਖਾ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਨਕਲ ਉਸ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਨਕਲ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਹ 1616 ਨੰਬਰ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤੇ 'ਹਾਜ਼ਮੀ' ਨਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਕਵੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਮਾ' ਹੈ ਤੇ ਛਬਾਨ ਪੁਰਾਤਨ ਉਰਦੂ। ਇਸ ਦੇ ਰਚਨ ਦਾ ਸੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ* ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਸਿਆ 1574 ਈ: ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਛੰਦ-ਚਾਲ ਮਸਨਵੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਨਮੂਨੇ ਲਈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਦੇਖੋ—

ਸਦਾ ਹਮਦ ਉਸ ਕੂੰ ਸਜ਼ਵਾਰ ਹੈ। ਸਗਲ ਇਸ਼ਕ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਾਰ ਹੈ।
ਅਵਲ ਇਸ਼ਕ ਕਾ ਰਖ ਅਧਿਕ ਕਰਾਰ। ਬਜ਼ਾਂ ਮੀਂਮ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਆਸ਼ਕਾਰ।

ਪ੍ਰਯਤਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਹੈ—ਕੇਵਲ 983 ਛੰਦ* । ਦੂਜਾ ਲੇਖਕ ਸਦੀਕ ਲਾਲੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿੱਸਾ 1138 ਹਿਜਰੀ ਜਾਂ 1726 ਈ: ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ । ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮੌਲਵੀ ਅਬਦੁਲ ਹਕੀਮ ਬਹਾਵਲਪੁਰੀ (ਰਚਨਾ ਕਾਲ 1218 ਹਿਜਰੀ, ਮੁਤਾਬਕ 1804 ਈ:) ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਹਿਮਦ ਯਾਰ (1768-1840 ਈ:) ਰਚਿਤ ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਤੇ ਤਬਾ-ਆਜ਼ਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੌਲਵੀ ਅਬਦੁਸ-ਸਿਤਾਰ (1823-1913 ਈ:) ਫਜ਼ਲ ਸ਼ਾਹ (1827-1890 ਈ:) ਮੌਲਵੀ ਦਿਲਪਜ਼ੀਰ (1875—?), ਫੀਰੋਜ਼-ਉਦ-ਦੀਨ 'ਫੀਰੋਜ਼' (1864-1907) ਮੌਲਵੀ ਅਜ਼ਹਰ (1872—?), ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ (1847-1903 ਈ:), ਪੀਰਾਂ ਦਿਤਾ ਤਿੰਗੜ (1860—?), ਮੁਹੰਮਦ ਬੂਟਾ (1851-1930 ਈ:) ਹਬੀਬ ਉਲੂ (1871-1954 ਈ:), ਇਕਬਾਲ ਦਾਇਮ (1909—?) ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਰਚਿਤ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਾਵਿਕ ਪਖ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਯਤਾ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਹੀਰ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵਾਰਿਸ ਦਾ, ਸੱਸੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ਮ ਦਾ, ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਫਜ਼ਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੈ ।

ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀਆਂ ਲਈ ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਕੀਦਤ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਆਈ ਸੂਰਤਿ-ਯੂਸੁਫ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਨਣ, ਉਸ ਸੂਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤਫਸੀਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਰਮ ਧਰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਆਪ ਕਿੱਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :

ਇਹ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਹਾਰਿ ਇਨਾਇਤ, ਖੁੱਲੀ ਲੁਤਫ ਇਲਾਹੋਂ !
 ਇਸ਼ਕ ਮੁਅਸਿਰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ, ਦਰਦ ਭਰੀ ਇਸ ਆਹੋਂ ।
 ਪਕੜ ਕਲਮ ਭਰ ਇਸ਼ਕ ਆਲੰਬਾ, ਵਰਕਾਂ ਵਿਚ ਵਗਾਈ ।
 ਰਖਤ ਜਲੇ ਵਿਚ ਸੋਜ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਵੇਖ ਰਹਣ ਸੋਦਾਈ ।
 ਅਸਲ ਬਿਆਨੋਂ ਵਿਚ ਸੁਖਨ ਦੇ, ਮੈਂ ਨ ਗੱਲ ਰਲਾਈ ।
 ਸੂਰਹ-ਇ-ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਫਸੀਰੋਂ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਖਤਾ ਗਈ ਹੋ ਕਾਈ ।
 ਆਪਣੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਥੀਂ ਬਖਸ਼ੀਂ, ਨਾ ਹੋਵੇ ਰੁਸਵਾਈ ।

ਇਸ ਲਈ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਾ ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਿਸ ਬਾਕੀ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਕਿੱਸੇ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾਈ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਤੰਦਣ ਤਾਣੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਤਫਸੀਰ-ਗੋਇਆਂ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਇਸ਼ਕ-ਉ-ਇਖਲਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੱਕ ਤਾਲਾ ਅਗੇ ਦੁਆ, ਨਾਅਤਿ-ਸ਼ਰੀਫ, ਜ਼ਿਕਰਿ-ਸਬਬਿ-ਤਾਲੀਫ-ਕਿਤਾਬ, ਅਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼, ਉਸਦੇ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣ, ਭਾਈਆਂ

*ਵੇਖੋ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ' ਕ੍ਰਿਤ ਹਾਫਿਜ਼ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ।

ਦੇ ਈਰਖਾ ਕਰ ਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੁਲੈਖਾ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਵੇਖਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇੰਜ ਅਜਲੀ ਪਿਆਰ ਮੁਢ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਢੂੰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੁਲੈਖਾ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੋਹਣ ਦੇ ਭੁਲੇਵੇ ਅਜੀਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ ਮਿਸਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਯੂਸੁਫ ਕੁਰਵਾਨੀਆਂ ਹੱਥ ਵਿਕਦਾ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਹਥ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਸੁਫ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਜੁਲੈਖਾ ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਹਾੜੇ ਕਢਦੀ ਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮਜ਼ਾਜ਼ੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਿਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਰਬੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੱਥਰ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬਾਹਿਰ ਵਗਾ ਨਹੀਂ ਸੁਟਦੀ। ਇੰਝ ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਵਿਚਲੀ ਧਰਮ-ਭਾਵਨਾ ਸਿੱਧੇ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

× × × × × × ×

ਕਾਵਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੇ ਇਸੇ ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿਲਾਵੇ ਜੋ ਉਹ ਆਪ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਆਜਿਜ਼ ਹੋਣ, ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਇੰਝ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਗਾਰੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੱਕ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਸ਼ਿਕ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੈਫੀਯਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਜੋ ਕਮਾਲ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਿੱਸਾ-ਗੋਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੁਤਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਵਿਜਦਾਨੀ ਕੈਫੀਅਤ ਚਿਰ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਪੇਤਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਰੁਦਨ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਦੀ ਫਰਿਯਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਫੋਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਪੰਨੇ ਲਿਖੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਰਸ ਵਿਚ ਫਿੱਕਾਪਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਵਗਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਲਸਿਮ ਟੁਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਇਸ ਨਿਭਾ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾਨੀ ਦਾ ਬੇਸ਼ਕ ਬੜਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਕਵੀ ਫਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਚੋਣ ਵਿਚ ਤਸਬੀਹਾਂ, ਤੇ ਇਸਤਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਢੂੰਡ ਵਿਚ, ਜੋ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ। ਚਿੱਤਰ ਪਿੱਛੇ ਚਿੱਤਰ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਚਿਤਰ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦਾ ਤੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਤਿਖੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਿਸੇ ਸਿਹਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਬਿਰਹਾ ਲੁੱਟੀ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਫਰਿਯਾਦ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਗੇ ਫਟ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜਰਾ ਇਸ ਇਕ ਬੰਦ ਨੂੰ ਤਕੋ।

ਲਉ ਸਹੇਲੀਓ ਨਜ਼ਰਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਸੁਹਣੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤਕੋ ।
 ਇਸ ਥੀਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਛਲ ਜਾਣਾ, ਫਿਰ ਕਿਥੇ ਤਕ ਸਕੋ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਸ ਨਾਰ ਸੁਤੀ ਨੂੰ, ਟੁੰਬ ਚਵਾਤੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਸ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ, ਫੇਰ ਨਾ ਝਾਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਵਸਦੀ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ, ਬਾਜ਼ ਹਥੋਂ ਛੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਰਹਜ਼ਨ ਮੇਰਾ, ਮਾਲ ਮੇਰਾ ਲੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਦਿਲਬਰ ਮੇਰਾ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਘੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਲਾਵਣ ਹਾਰਾ, ਲਗੀਆਂ ਤੇ ਟੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਬਾਹੋਂ ਫੜਕੇ, ਅਧਵਾਟੇ ਸੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਛਲੀਆ ਭਾਰਾ, ਵਲ ਛਲ ਕਰ ਗਇਆ ਭਾਰੇ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਕਾਰੇਹਾਰਾ, ਕੀ ਕੀ ਕਰ ਗਇਆ ਕਾਰੇ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਗਇਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿਚ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਬੈਠਾ ਡੇਰਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਯਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਜਗ ਦਾ ।
 ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਖਿਰ, ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲਗਦਾ ।
 ਦੌੜਿਓ ਨੀ ਇਸ ਘੋਰ ਲਿਆਉ, ਘੋਰਿਉਂ ਨਿਕਲ ਨਾ ਜਾਵੇ ।
 ਪਕੜਿਓ ਨੀ ਇਹ ਚਲਾ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਮਤ ਮੁੜ ਫੇਰ ਨਾ ਆਵੇ ।
 ਪਤਿਆਇਓ ਨੀ ਇਹ ਰੁਸ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਗੈਰ ਨਾ ਲਾਵੇ ।
 ਆਖਿਓ ਨੀ ਮੈਂ ਔਗੁਣਹਾਰੀ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਰਹਮ ਕਮਾਵੇ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਆਪਣੀਆਂ ਉਪਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰੂਪਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫਾਰਸੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਕਾ ਹੀ ਨਵੀਨਤਾ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਤਸਬੀਹਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹਨ :

- (1) ਜੁਲਫਾਂ ਨਾਗ ਸਿਆਹਾਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਮਾਂਦਰੀਆਂ ਕਟ ਖਾਵਣ ।
 ਜੰਗਾਹੀਂ ਮੈਦਾਨ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਕਾਰ ਕਮੰਦ ਲਗਾਵਣ ।
 ਤੇ ਮੁਸ਼ਾਤਾ ਸੌ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਕੇ, ਜੁਲਫਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਵਣ ।
 ਅਜੇ ਡਰੇ ਮਤ ਉਂਗਲੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੁਲਮ ਕਰੇ ਕਟ ਖਾਵਣ ।
 (ਜੁਲਫਾਂ)
- (2) ਨੂਰ ਰੁਖੋਂ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਦੰਦਾ ਥਾਂ, ਲੈਣ ਉਧਾਰ ਸੱਯਾਰੇ ।
 ਕੌਸ ਕਜ਼ਹ ਦੋ ਅਬਰੂ ਅੱਗੇ, ਖਾਵੇ ਝੋਲ ਹੁਲਾਰੇ ।
 (ਅਬਰੂ)
- (3) ਦੋ ਬਾਦਾਮ ਸਿਆਹ ਪੁਰ ਤਾਬੋਂ, ਮਿਯਗਾਂ ਸਾਫ ਸਨਾਨਾਂ ।

ਦੇਖ ਨਿਗਾਹ ਲੁਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ, ਖੋਲ੍ਹੇ ਜ਼ਖਮ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਨਰਗਸ ਬਰਗ ਕਹਾਂ ਕਿਆ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਹਿਰਨ ਤਕੇ ਸ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਕੌਣ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਵੇ ।
 (ਅੱਖਾਂ)

(4) ਦੋ ਰੁਖਸਾਰੇ ਨਾਜ਼ਿਕ ਭਾਰੇ, ਬੜੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਵਾਲੇ ।
 ਸੂਰਜ ਚੀਰ ਧਰੇ ਦੋ ਤਰਫੀ, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਗੁਲ ਲਾਲੇ ।
 (ਗਲ੍ਹਾਂ)

(5) ਮਰਦਮਕਾਂ ਗਿਰਦਾ ਬਿ-ਜ਼ਨਖ ਵਿਚ, ਮਲ ਮਲ ਧੋਣ ਸਿਆਹੀ ।
 ਰੰਗ-ਆਮੇਜ਼ ਅਜਲ ਦੇ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਰੱਬ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
 (ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ)

(6) ਦੁਰ ਰਹਮਾਨੀ ਦੰਦ ਚੰਬੇਲੀ, ਯਾ ਤਾਰੇ ਅਸਮਾਨੀ ।
 ਸੇਬ ਜ਼ਨਖ ਵਿਚ ਗ਼ਬਗ਼ਬ ਡੂੰਘਾ, ਘੁਮਣ ਘੇਰ ਨਿਹਾਨੀ ।
 (ਦੰਦ)

(7) ਐ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਦੋ ਆਲਮ ਮੁੱਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ।
 ਕਾਮਤ ਤੇਰਾ ਵਾਂਗ ਕਿਆਮਤ, ਮਿਸਲ ਨ ਰਖਦਾ ਜੋੜਾ ।
 (ਕੱਦ)

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੀ ਬਿੰਬਾਵਾਲੀ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਜ਼ਕ ਉਡਾਰੀ ਤੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤ੍ਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਂਤ ਉਘੜਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੇ-ਸਬਰ ਆਸ਼ਿਕ ਤੇ ਬੇ-ਨਿਆਜ਼ ਮਾਸੂਕ ਨੂੰ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਨ ਦੀ ਕੈਫੀਯਤ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ :—

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੀ, ਵਾਹ ਸੂਰਤ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਭਾਣੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਸੀ ਫਾਨੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸ਼ਕਲ ਤੇਰੀ ਨੇ, ਅਕਲ ਲੁਟੀ ਸਭ ਮੇਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਹਵਸ ਨੇ ਉਵੇਂ, ਅਕਲ ਗਵਾਈ ਤੇਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਦੋ, ਲਗਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਓੜਕ ਗੁਜ਼ਰ ਸਿਧਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਅਬਰੂ ਤੇਰੇ, ਗੁਜ਼ਰ ਵਗੇ ਪਰਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਬਰ ਦਾ ਮਰਕਜ਼, ਖੜੇ ਸਮੇਟ ਦੋ ਬਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਤਾਕ ਤੇਰੇ ਦੋ, ਸਾਜੇ ਕਿਸ ਮਿਆਮਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਫਲਕ ਦਾ ਖਾਲਿਕ, ਜਿਸ ਇਹ ਤਾਕ ਉਸਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵੇਖ ਤੜਫਦੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰ ਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਿਆ ਸੈ ਮੇਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਂ ਤੜਫਾਈ ।

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੇ ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ, ਰਹਮ ਕਰੇ ਮੈਂ ਜੀਵਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਆਸੀ ਮਤ ਥੀਵਾਂ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਨਿਰੀ ਹੁਸਨ ਤੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੌਕਾ ਬਣਨ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿਤ੍ਰਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਬ, ਜਿਓਤਿਸ਼, ਆਰਾਜ਼ੀ, ਮੌਸੀਕੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਇਲਮਾਂ ਦਾ ਚੋਖਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਰਾਤ, ਸਵੇਰ, ਬਾਗ ਮਹੱਲ ਆਦਿ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਉਘੜਦਾ ਹੈ । ਇੱਕ ਸੁਹਾਵੀ ਰਾਤ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਇੰਝ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ :—

ਜਿਸ ਰਾਤੀਂ ਵਲ ਪਏ ਕਮੰਦੀਂ, ਉਸ ਸ਼ਬ ਦੀ ਸੁਣ ਕਾਰੀ ।
 ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚਾ ਫਲਕ ਨੇ, ਨਕਸ਼ ਲਗਾਏ ਨਾਰੀ ।
 ਰੰਗੀਨੀ ਅਜਰਾਮ ਫਲਕ ਦੀ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਘੁਲ ਘੁਲ ਕੇ ਵਿਚ ਵਹੰਦੀਆਂ ਨਹਰਾਂ, ਲਹਰ ਛੱਡੇ ਲਿਸਕਾਰੇ ।
 ਕਾਲੀ ਰੈਣ ਝਲਕਦੇ ਤਾਰੇ, ਵਾਂਗੂੰ ਜ਼ਖਮ ਉਸ਼ਾਕਾਂ ।
 ਬਰਗ ਗੁਲਾਂ ਘੁਰ ਅਰਕ ਤੇਲੋਂ, ਵਾਂਗ ਮੱਥੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕਾਂ ।
 ਬੁਰਕੇ ਲਾਹ ਰੁਖਾਂ ਥੀਂ ਤਾਰੇ, ਡੁੱਬ ਡੁੱਬ ਨੂਰ ਝਲਕਦੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਉਘਾੜ ਵਿਖਾਏ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਅੰਦਰ ਨੂਰ ਫਲਕਦੇ ।
 ਨੂਰ-ਬਹਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ, ਮਾਰਨ ਸੋਜ਼ ਹੁਲਾਰਾਂ ।
 ਛਿਨ ਛਿਨ ਨੂਰ ਵਰੇ ਵਿਚ ਸੀਨਿਆਂ, ਹਰ ਸ਼ਬ ਜ਼ਿੰਦਾਦਾਰਾਂ ।
 ਬਜ਼ਮ ਅਫਰੋਜ਼ ਤਰਬ ਚੜ੍ਹ ਜੁਹਰਾ, ਚਮਕੇ ਚਰਖ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਚਾਹੜ ਕਦਮ ਸਰ ਨਕਸ਼ ਉਤਾਰਿਤ, ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਦੁਖ ਭਾਰੇ ।
 ਅਕਬਰ-ਨਹਸ ਜੁਹਲ ਦੇ ਜਿਗਰੋਂ, ਛੁੱਟੇ ਖੂਨ ਫੁਹਾਰੇ ।
 ਮੌਤ ਅਹਮਰ ਰੱਤ ਰੰਗੀ ਰਸਮਿਸ, ਨੈਣ ਬਿਰਹੋਂ ਦੁਖਿਆਰੇ ।
 ਪੰਜਮ ਚਰਖ ਮਰੀਖੋਂ ਭਖ ਭਖ, ਲਾਟ ਛੁੱਡਣ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
 ਰਸ ਰੰਗ ਸੁਹੈਲਿ-ਯਮਨ ਥੀਂ, ਰਸ ਧਸਿਆ ਬੁਲਗਾਰੇ ।
 ਕਿਬਲਾ ਕੁਤਬ ਫਲਕ ਦਾ ਮਰਕਜ਼, ਕਰਮ ਤੁਵਾਫ ਸੱਯਾਰੇ ।
 ਕੁਦਸੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਗਈਆਂ, ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਲਾਟ ਸੁਹਾਬ ਛੁੱਟੀ ਵਿਚਕਾਰੋਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾੜੇ ।
 ਹੁਕਮ ਅਜ਼ਲ ਦੇ ਲੋਹਿ-ਮਹਫੂਜੋਂ, ਨਕਸ਼ ਕਦਰ ਦੇ ਭਾਰੇ ।
 ਕਹਕਸ਼ਾਂ ਗੱਲ ਘਤ ਹਮਾਇਲ, ਚਰਖ ਰਕਾਸ਼ੀ ਕਰਦਾ ।
 ਦਮਕੇ ਲਾਲ ਅਯੂਕ ਕਿਨਾਰੇ, ਨਾਇਬ ਨੂਰ ਕਮਰ ਦਾ ।

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਤੇ ਤੌਹੀਦ ਦਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਗਾਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਸਨਅਤ ਤੋਂ ਸਾਨਿਆ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਤਲਕੀਨ ਕਰਦਾ ਹੈ :

ਵੇਖੀਂ ਨਕਸ਼ ਨਕਸ਼ੋਂ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸਾਨਿਅ ਮਸਨੂਓ ।
ਖੁਦ ਵਲ ਵੇਖ ਰਕਮ ਪੜ ਸਾਰੀ, ਆਖਿਰ ਤੀਕ ਸ਼ਰੂਓ ।

ਕਉਂ ਕਿਉਂ ਤੇ
ਸੁਣੋ ਤੇ ਸੁਣੋ
ਪੜ ਤੇ ਪੜ
ਓਏ ਸਾਰੇ

× × × × × × ×
ਵਹਦਾਨੀਅਤ ਹੱਕ ਬਦੀ ਹੀ, ਮਿਲੇ ਸ਼ਹੂਦ ਕਮਾਲੋਂ ।
ਤੋੜ ਸੂਰਤ ਦੇ ਬੰਦ ਜੋ ਨਾਹੀਂ, ਹਾਜਿਤ ਇਸਤਿਦਲਾਲੋਂ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਾਕ ਸਲੀਮ ਪਛਾਣਨ, ਖੁਦ ਸ਼ਰੀਨੀ ਕੰਦੋਂ ।
ਸਫਰਾਈਆਂ ਹਰ ਤਲਖੀ ਜਾਪੇ, ਹੋਣ ਖਲਾਸ ਨ ਬੰਦੋਂ ।

ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਫਨੀ ਪਖ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਫਾਰਸੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਕਿੱਸਾ ਗੋਆ ਵਾਲੇ ਮੁਹਾਕਾਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਿਅਰੋ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ (ਅਲੰਕਾਰ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜੇ ਉਹ ਬੇਨੁਕਤਾ ਸ਼ਿਅਰ ਲਿਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਜਨਾਂ ਬੇ-ਨੁਕਤਾ ਸ਼ਿਅਰ ਹੀ ਲਿਖੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ਿਅਰ ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਅੱਡ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਵਿਛੋੜੇ ਜਾਂ ਜੁਦਾਈ ਦਾ ਅਜਬ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਤਾਦਾਰ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿਕ ਖੂਬੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਉਰਦੂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਕਿੱਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਰੰਗ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੀਆਂ ਮਿਰਾਤ-ਉਨ-ਨਜ਼ੀਰ, ਤਜਨੀਸ ਤੇ ਇਸਤਿਕਾਕ-ਉਲ-ਐਦਾਦ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਦਾ ਰਸ ਕੇਵਲ ਫਾਰਸੀਦਾਨ ਹੀ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦਵੱਯੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਰਾਂ ਮਾਂਹ ਤੇ ਇੱਕ ਸੀ-ਹਰਫੀ ਵੀ ਹੈ । ਛੰਦ-ਚਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਵੱਯਾ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੰਨਗੀ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਾਵਿ-ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਪਖ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ । ਜ਼ਬਾਨ-ਦਾਨੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਸੀਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਕਲਾਮ ਵਿੱਚ ਰਵਾਨੀ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਹੈ ।

ਕਿੱਸਾ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਛਪ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲੀ ਇਸ਼ਾਅਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 1302 ਹਿਜਰੀ (1885-86 ਈ:) ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਤਿਲਿਪੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸੁਹਾਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁਰਾਣੀ ਛਾਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਛਪਣ ਦਾ ਸੰਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਹੈ ਉਹ ਚੌਖੀ ਪੁਰਾਣੀ ।

ਕਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਇਸਲਾਮੀ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਿਵਾਸੀ ਮੌਲਾਨਾ ਅਹਮਦ ਰਹਮਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸੰਪਾਦਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੱਜਨਾਂ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਪੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਹਨ ।

1 ਫਰਵਰੀ, 1965

ਸੰਪਾਦਕ : ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ

ਹਮਦਿ-ਜ਼ਾਤਿ ਬਾਰੀ ਤਆਲਾ

(ਈਸ਼ਰ ਸਤੁਤੀ)

ਇੱਸ਼ਕ ਭਿੰਨਾ¹ ਇਖਲਾਸ² ਨੁਹਲਾਇਆ, ਰੰਗਿਆ ਰੰਗ ਸ਼ਹੂਦੀ³ ।
ਸਿਦਕ⁴ ਸਫਾਓ⁵ ਆਬ ਹਵਾਓ, ਪਲਿਆ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ⁶ ।
ਬਰਗੋ ਬਰਗ⁷ ਇਰਾਦਤ⁸-ਅਜਲੀ⁹ ਨੂਰ ਰਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
ਮਹਵਿਯੱਤ¹⁰ ਦੇ ਖਮਰ¹¹ ਤਹੁਰੋ¹², ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
ਅਫਜ਼ਲ¹³ ਅਤਹਰ¹⁴ ਅਕਮਲ¹⁵ ਅਨਵਰ¹⁶, ਜੈਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
ਅਦਮਿ-ਤਕਲੁੱਫ¹⁸ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਵਹੰਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ।
ਅਜਲਿ-ਅਜਲੀ¹⁹ ਅਬਦ-ਅਬਾਦੀ²⁰, ਹਮਦ ਦਵਾਮ ਮੁਦਾਮੀ²¹ ।
ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ਵਜੂਬਿ²²-ਗਿਨਾਂ²³ ਦੇ, ਇਹ ਸਰ-ਸਬਜ਼ ਮੁਦਾਮੀ ।

-
1. ਭਿੱ ਜਿਆ ਹੋਇਆ 2. ਮਿਤ੍ਰਤਾ, ਪਿਆਰ 3. ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਜਲਵਾ ਦਿੱਸਣਾ
4. ਸਚਾਈ 5. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ (ਦੇ) 6. ਰਜ਼ਾ 7. ਪੱਤੇ ਪੱਤੇ ਵਿੱਚ 8. ਇਰਾਦਾ, ਵਿਉਂਤ 9. ਅਨਾਈ
10. ਮਸਤੀ, ਲੀਨਤਾ 11. ਸ਼ਰਾਬ 12. ਪੱਵਿਤਰ 13. ਨੇਕੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 14. ਪਾਕ, ਪਵਿਤ੍ਰ
15. ਪਰਿਪੂਰਣ 16. ਨੂਰਾਨੀ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ 18. ਜ਼ਾਹਿਰਦਾਰੀ (ਬਣਾਵਟ) ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ 19. ਮੁਢ ਦਾ
ਵੀ ਮੁੱਢ 20. ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅੰਤ, ਸੁੱਖ ਅਨੰਦ ਦੀ ਨਿੱਤਤਾ 21. ਸਦਾ ਰਹਣ ਵਾਲਾ 22. ਸਰੀਰ, ਪ੍ਰਤਲਾ,
ਦੇਖ ਅੰਤਕਾ 23. ਬੇ-ਨਿਆਜ਼ੀ

ਕੁੱਲ ਮਰਾਤਿਬ¹ ਹੱਕੀ² ਖੁਲਕੀ³, ਤਨਜ਼ੀਹੀ⁴ ਤਸਬੀਹੀ⁵ ।
 ਮਜ਼ਹਰਿ⁶-ਹਮਦ⁷-ਹਮੀਦਿ⁸-ਹਕੀਕੀ, ਇਹ ਮਕਸੂਫ⁹ ਬਦੀਹੀ¹⁰ ।
 ਕਦਰਿ-ਨਿਅਮ¹¹ ਥੀਂ ਹਮਦ ਅਲਾਇਆ, ਹਰ ਹਾਮਿਦ¹² ਮਹਮੂਦੋਂ ।
 ਹਰ ਮਾਅਲੂਮੋਂ ਹਰ ਮੌਜੂਦੋਂ, ਹਰ ਸਾਜਿਦ¹³ ਮਸਜੂਦੋਂ ।
 ਹਮਦ ਚਿਰਾਗ ਦਿਲਾਨਿ-ਤਾਰੀਕਾ¹⁴, ਮਸ਼ਅਲ ਸ਼ਬ-ਮਹਜੂਰਾਂ¹⁵ ।
 ਹਰ ਹਰ ਜ਼ੱਰਾ ਜਿਸ ਥੀਂ ਚਮਕਿਆ, ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰ¹⁶ ਕਸੂਰਾਂ¹⁷ ।
 ਅਜਜ਼ਿ¹⁸-ਕਮਾਲਿ-ਖੁਦਾ ਦੀ ਹਮਦੋਂ, ਹਰ ਜ਼ੱਰਾ ਇਕਰਾਰੀ ।
 ਦਮ ਦਮ ਲਖ ਲਖ ਲੂੰ ਲੂੰ ਹਮਦੋਂ, ਥੀਏ ਨ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਪਾਕ ਮੁਨੱਜ਼ਾ¹⁹ ਖ਼ਾਲਿਕਿ-ਆਲਮ, ਬਾਝ ਮਿਸਾਲ ਨਜ਼ੀਰੋਂ²⁰ ।
 ਉਸਦਾ ਸੁਕਰ ਨ ਕਦਰ ਬੰਦੇ ਦਾ, ਅਕਲਾਂ ਦੀ ਤਦਬੀਰੋਂ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਲੁਤਫਿ-ਕਲਮ²¹ ਥੀਂ ਕਤਰਾ, ਯੂਸੁਫ ਜੇਹੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ।
 ਉਸਦੇ ਹਮਦੋਂ ਵਾਂਗ ਜੁਲੈਖਾ, ਹਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਂ ਅਕਲਾਂ ।
 ਹਾਦਿਸ²² ਕਿਆ ਕਦੀਮੋਂ ਜਾਣੇ, ਜੇ ਲਖ ਉੱਡੇ ਹਵਾਈਂ ।
 ਵਿੱਚੇ ਡੁੱਬ ਮਰੇਂਦੀਆਂ ਅਕਲਾਂ, ਹੈਰਤ ਦੇ ਦਰਿਆਈਂ ।
 ਪਰ ਜੇ ਸ਼ੋਅਲਾ ਜੋਸ਼ ਰੱਬੇ ਦਾ, ਸੁਫਨੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆਵੇ ।
 ਖ਼ੂਨ ਅਜ਼ੀਜ਼ੋਂ ਸਬਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾਂ, ਚਸਮਾਂ ਥੀਂ ਬਹ ਜਾਵੇ ।
 ਨੂਰ ਵਰਹੇ ਜੇ ਇਸਕੋਂ ਸੀਨੇ, ਹਾਲ ਕਹਾਂ ਕੀ ਗੁਜ਼ਰੇ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਇਮਕਾਨੋਂ²³ ਵਗਣ ਇਸ਼ਾਰੇ, ਮਾਜੂਰੋਂ²⁴ ਵਿਚ ਉਜ਼ਰੇ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਤੁਧ ਹਾਲ ਕਿਆ ਈ, ਵੇਖ ਜ਼ਰਾ ਕਿਤ ਆਇਓਂ ।
 ਕਿਸ ਘੱਲਿਓਂ ਕਿਤ ਕਾਰੇ ਚਲਿਓਂ, ਤੇ ਕਿਸ ਪਾਸ ਲਿਆਇਓਂ ?
 ਨਾਹੀਂ ਸੈ ਮਜ਼ਕੂਰ ਕਿਦਾਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਫੈਜ਼ ਵਜੂਦਿ ਅਦਮ ਤੇ ਚਮਕਿਆ, ਖੋਲ੍ਹੇ ਰਾਜ ਛੁਪਾਇ ।
 ਚਾਏ ਭਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਭਾਰੇ, ਤੇ ਤੂੰ ਅਹਦ ਪਕਾਏ ।

-
1. ਮਰਤਬੇ, ਦਰਜੇ 2. ਸੱਚ ਵਾਲੇ 3. ਸੁਭਾਉ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 4. ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਲੇ 5. ਉਪਮਾ ਵਾਲੇ 6. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 7. ਉਸਤਤੀ 8. ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ 9. ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਾਜ 10. ਅਦਭੁਤ 11. ਨਿਅਮਤ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਹੈ, ਵਰਦਾਨ 12. ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 13. ਸਜਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਖੁਕ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਾ 14. ਅਨੂਰੇ ਰਿਦ੍ਹੇ ਵਾਲੇ 15. ਬਿਰਹੋਂ ਵਿੱਚ ਰੋਣ ਬੀਤਾਉਣ ਵਾਲੇ 16. ਤਸਲੀਮ ਕਰਨਾ, ਮੰਨਣਾ 17. ਡੁੱਲ, ਅਪਰਾਧ 18. ਆਜ਼ਜ਼ੀ, ਅਤੁਰਤਾ 19. ਪਵਿੱਤਰ, ਬੇ ਐਬ 20. ਉਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰ 21. ਕਾਨੀ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ (ਬਰਕਤ) 22. ਨਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ 23. ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਭਵ ਹੈ; ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 24. ਉਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ।

ਬੋਲ 'ਬਲਾ¹' ਇਕਰਾਰੀ ਹੋਇਓਂ, ਆਣ ਗਜ਼ਬ ਸਿਰ ਚਾਏ ।
 ਭਾਰ ਅਮਾਨਤ ਚਾ ਨ ਸਕੇ, ਜ਼ੀਮੀਂ ਫਲਕ ਵਿਚਾਰੇ ।
 ਇਨਸ² ਜ਼ਲੂਮ³ ਜ਼ਹੂਲ⁴ ਉਠਾਇਆ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਅਹਦੋਂ ਹਾਰੇ ।
 ਛੁੱਟੇ ਬਹਰ ਕਰਮ⁵ ਦੇ ਕਤਰਿਓਂ, ਦੋਵੇਂ ਆਲਮ ਤਾਰੇ ।
 ਉਨਸ⁶ ਹਕੀਕਤ ਜਾਮਿਅ⁷ ਕਰਕੇ, ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾਰ⁸ ਉਤਾਰੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਨੁਸਖਾ ਚੰਦ ਅਜਜ਼ਾਓਂ, ਵਿੱਚ ਅਨਾਸਰ⁹ ਚਾਰੇ ।
 ਨਾਤਿਕਾ¹⁰ ਨਫਸ¹¹ ਕਲਬ¹² ਰੂਹ¹³ ਸਿਰੋਂ¹⁴, ਖਫੀ¹⁵ ਜਲੀ¹⁶ ਇਹ ਸਾਰੇ ।
 ਖਲਕ ਅਮਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਮੀਰੀ ।
 ਜਾਨ ਨ ਜਾਨ ਆਫਾਕੁ¹⁷ ਤੇ ਅਨਫਸ¹⁸, ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਕਦੀਰੀ ।
 ਤੂੰ ਵਿੱਚ ਖੁਦੀ¹⁹ ਖੁਦੋਂ ਛੁਟ ਵਗਿਓਂ, ਖੁਦ ਥੀਂ ਖਬਰ ਨਾ ਪਾਈ ।
 ਫਸੀਆਂ ਛੋੜ ਉਡੇਂਦੀਆਂ ਦੇ ਵੱਲ, ਝਾਕ ਇਆਣਿਆ²⁰ ਲਾਈ ।
 ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਲਿਕ ਦਿੱਤਾ ਤੈਨੂੰ, ਤੇ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ।
 ਜੋ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਤੇ ਪਾਇਆ, ਵੇਖ ਕਿੱਥੋਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ?
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਮੈਨੂੰ, ਸਭ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ।
 ਫਕਰ²¹ ਗਿਨਾ²² ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ, ਵਿੱਚੋਂ ਨੂਰ ਸਫਾਈਆਂ ।
 ਪਾਏ²³ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂ ਤੂੰ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਪਵੇਂ ਕੁਰਾਹੀਂ ।
 ਹਰ ਪਾਇਆ ਅਪਣਾਇਆ ਤੇਰਾ, ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਇਓ ਨਾਹੀਂ ।
 ਐ ਗ਼ੱਦਾਰ²⁴ ਨ ਹਾਰ ਕਰਾਰੋਂ, ਅੰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਹੱਥ ਮਲਣਾ ।
 ਕਿੱਤ ਵੱਲ ਚੱਲਿਓਂ ਕਿਧਰ ਚੱਲਣਾ, ਕਿੱਸ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਲਣਾ ।
 ਸੁਣ ਕਿੱਸ ਛੋੜ ਕਿਤ ਗਮ ਰੁੱਝੋਂ, ਵਾਟ ਲੰਮੀ ਤੂੰ ਰਾਹੀਂ ।
 ਮੀਟ ਅੱਖੀਂ ਕਿਤ ਹੱਥ ਵਗਾਇਓ, ਚਾ ਮੂੰਹ ਮਲੀ ਸਿਆਹੀ ।
 ਤੂੰ ਪੁਰ ਸ਼ਾਨ ਦਿਲਾਵਰ ਜ਼ੈਗਮ²⁵, ਹੋਇਓਂ ਆਪ ਨਿਤਾਣਾ ।
 ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸ਼ਗਾਲ²⁶ ਕਮੀਨਾ, ਬੈਠੋਂ ਛੋੜ ਟਿਕਾਣਾ ।

1. 'ਹਾਂ' ਉਸ ਘਟਨਾ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਜਿਮੀਂ, ਆਸਮਾਨ, ਚੰਨ ਤੇ ਤਾਰੇ ਆਦਿ ਬਣਾ ਲਏ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਭਾਰ ਕੌਣ ਉਠਾਏਗਾ ? ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੇ 'ਨਾਂਹ' ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਚੁਕਣ ਤੇ 'ਹਾਂ' ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਤਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਬੜਾ ਜਾਹਿਲ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਚੁਕਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕ ਲਿਆ ਹੈ ।
 2. ਮਨੁੱਖ 3. ਜ਼ਾਲਮ 4. ਅਗਿਆਨੀ, ਅਤਿ ਮੂਰਖ 5. ਬਖਸਿਸ਼ 6. ਮੁਹੱਬਤ, ਪਿਆਰ 7. ਇਕੱਠੇ 8. ਘਰ, ਦੁਨੀਆਂ 9. ਤੱਤ 10. ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ 11. ਮਨ, 12. ਦਿਲ 13. ਆਤਮਾ 14. ਭੇਦ, ਰਾਜ 15. ਲੁਕੇ ਹੋਏ 16. ਉਜਾਗਰ 17. ਉਫਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ ਉਚੇ ਖੰਡ 18. ਨਫਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਆਤਮਾਵਾਂ 19. ਹਉਮੈ 20. ਬੇ-ਸਮਝਾਂ 21. ਫਕੀਰੀ, ਦਰਵੇਸ਼ੀ 22. ਅਮੀਰੀ 23. ਪਦਵੀ 24. ਧੋਹੀ 25. ਸ਼ੇਰ 26. ਗਿੱਦੜ ।

ਮਤ ਵਸਵਾਸ¹ ਜੁਲਮ ਤੇ ਜਿਹਲੋਂ, ਵਾਗ ਤੇਰੇ ਖਲਿਆਰੇ ।
 ਜੁਲਮ ਕਮਾਵੇਂ ਜਿਹਲ ਹੰਢਾਵੇਂ, ਪਾਵੇਂ ਮਕਸਦ ਭਾਰੇ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਜਾਹਿਲ ਜੇ ਨ ਹੋਂਦੋਂ, ਨ ਪੌਂਦੋਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰੇ ।
 ਇਹ ਹੈ ਮਦਹ² ਮਜ਼ਮਤ³ ਨਾਹੀਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਜ਼ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਜੁਲਮ ਕਮਾਂਦਿਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਗਲੀਆਂ, ਗੱਲ ਗਰਦਾਂ⁴ ਵਿੱਚ ਰਲੀਆਂ ।
 ਦਾਰੁੱਲ-ਜਿਹਲੋਂ⁵ ਲਾਟਾਂ ਬਲੀਆਂ, ਤਿਸ ਵਿੱਚ ਖੁਦੀਆਂ ਜਲੀਆਂ ।
 ਜੁਲਮ ਕਮਾ ਸਰ ਨਫ਼ਸਿ-ਅੱਮਾਰਾ⁶, ਨੌਮ⁷ ਨ ਰਹਸੀ ਮੂਲੇ ।
 ਬਾਅਦ ਵਸੂਲ ਇਲਹਾਮ⁸ ਅਚਾਨਕ, ਇਤਮੀਨਾਨ ਕਬੂਲੇ
 ਲਾਜ਼ਿਮ ਜਿਹਲ ਫ਼ਨਾਹ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਜਾਂ ਇਹ ਪਾਵੇਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸੱਭ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇਰਾ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ, ਖੁਦੀਓਂ ਜਾਵੇਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸੈਰ⁹ ਇਲਾ ਲਿੱਲਾ ਲਾ ਇਲਾ ਇਲਲਿੱਲਾ ਤੱਕ ਸਾਰਾ⁹ ।
 ਓਹਾ ਮਾਅਨੀ ਜਲਵਾ ਕਰਦੇ, ਜੈਂ ਦਾ ਸਰਵਰ¹⁰ ਤਾਰਾ ।
 ਤੈਹਤ ਨਫ਼ੀ ਧਰ ਗ਼ੈਰ ਉਡਾਰੀਆਂ, ਮਿਲੀ ਨਜ਼ਾਤ ਜੁਦਾਈਓਂ ।
 ਨਾਲ ਅਸਬਾਤ ਸਬੂਤੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਮਿਲੀ ਬਰਾਤ ਸਫ਼ਾਈਓਂ ।
 ਇੱਕਾ ਨੂਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨੀ, ਜਿਸਦੇ ਕਾਰੇ ਸਾਰੇ ।
 ਜਿਸਦੇ ਫੈਜ਼ਿ-ਅਹਦੀਯਤ ਕੋਲੋਂ, ਨੂਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਚਮਕਾਰੇ ।
 ਇਹ ਮਿਸਬਾਹ¹¹ ਸਿਫ਼ਾਤ ਜ਼ਜਾਜੋਂ¹², ਲਾਟ ਬਲੇ ਬਿਨ ਨਾਰੇ¹³ ।
 ਵਿੱਚ ਮਿਸਕਾਤਿ-ਕਲੂਬਿ¹⁴-ਉਸ਼ਾਕਾਂ¹⁵, ਜਗਮਗ ਨੂਰ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਹੋਇਆ ਨੂਰਾਨੀ, ਆਲਮ ਦੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੇ¹⁶ ।
 ਚੰਗੇ ਥੀਂ ਚੰਗਿਆਈ ਆਵੇ, ਅਧਮੋਂ¹⁷ ਨੁਕਸ ਨਿਤਾਰੇ ।
 ਲਿਖਿਆ ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਤੁਧ ਸਫ਼ਾ¹⁸, ਕਾਤਿਬ ਕਲਮ ਵਗਾਈ ।
 ਸੋਹਣੇ ਹਰਫ਼ ਕਿਦਾਂ ਬਣ ਕਾਤਿਬ, ਦੇਣ ਜ਼ਹੂਰ ਸਫ਼ਾਈ ।
 ਹਰ ਨੁਕਤਾ ਵਿਚ ਖਾਸ ਟਿਕਾਣੇ, ਝੜ ਵਗਿਆ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੇਰ ਜ਼ਬਰ ਹਰ ਜ਼ਮ ਸਕੂਨੋਂ, ਖਤਾ ਨ ਪਇਆ ਕਿਦਾਹੀਂ¹⁹ ।
 ਜੇ ਤੁਧ ਖਤਾ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਦਿੱਸੇ, ਜੁਹਫ਼²⁰ ਤੇਰੀ ਬੀਨਾਈ²¹ ।

1. 'ਵਸ-ਵਸਾ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਭਰਮ, ਅੰਦੇਸ਼ੇ 2. ਤਾਰੀਫ਼, ਉਸਤਤੀ 3. ਨਿੰਦਾ 4. ਮਿੱਟੀ 5. ਜਹਾਲਤ ਦਾ ਘਰ 6. ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਆਪਾ 7. ਨੀਂਦਰ 8. ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ (ਰੋਸ਼ਨੀ) 9. ਪਾਕ ਕਲਮੇ ਅੱਥਵਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਮਅਬੂਦ ਸਿਵਾਇ ਇੱਕ ਅੱਲਾ ਦੇ' ਦਾ ਸੈਰ (ਅਧਿਐਨ) 10. ਸਰਦਾਰ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ 11. ਦੀਵਾ 12. ਸ਼ੀਸ਼ਾ 13. ਅਗਨੀ 14. ਦਿਲ ਰੂਪੀ ਕੰਦੀਲ ਅਥਵਾ ਉਹ ਤਾਕ ਜਿਸਦੇ ਉੱਤੇ ਦੀਵਾ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 15. 'ਆਸ਼ਿਕ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 16. ਬਾਗ 17. ਨੀਚ, ਕਮੀਨਾ 18. ਪੱਤੇਰਾ 19. ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਗ ਮਾਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ 20. ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਨੁਕਸ 21. ਨਜ਼ਰ ।

ਆਪ ਕੁਰਾਹ ਪਵੇਂ ਨਾਬੀਨਾ, ਰਾਹੀ ਐਬ ਨ ਕਾਈ ।
 ਲਿਖ ਫਹਰਿਸਤ¹ ਸਹੀਫੇ² ਸਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਨਜ਼ਰ ਪੜ੍ਹ ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਤਿਬ, ਸਨਅਤ-ਕਲਮ ਵਗਾਈ ।
 ਵੇਖੀਂ ਨਕਸ਼ ਨਕਸ਼ੋਂ ਜਾਣੀ, ਤੇ ਸਾਨਿਆਂ³ ਮਸਨੂਓਂ⁴ ।
 ਖੁਦ ਵਲ ਵੇਖ ਰਕਮ ਪੜ੍ਹ ਸਾਰੀ, ਆਖਿਰ ਤੀਕ ਸੁਰੂਓਂ ।
 ਤੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ⁵ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਵੱਗੇਂ, ਜੌਹਰ⁶ ਹੈਂ ਓਹ ਕਾਰੀ ।
 ਜੈਂ ਵਿਚ ਕੁਲ ਮਤਲੂਬ ਜਗਤ ਦੀਆਂ, ਨੂਰੀ ਲਹਰਾਂ ਜਾਰੀ ।
 ਤੂੰ ਕਾਇਮ ਜਿਸ ਜਿੰਦੋਂ ਗਾਫਿਲ, ਸੂਰਤ ਤਿਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਸ ਤਿਸੇ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹਰ ਸੈ, ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ।
 ਹੁਕਮੇ ਬਾਝ ਨ ਉਂਗਲ ਹਿੱਲੇ, ਰਾਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ ਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ।
 ਹਰ ਹਰ ਵਾਲ ਅੰਦਰ ਪੁਰ ਮਾਅਨੀ⁷, ਦੇਖ ਮਤਾਂ ਦਿਲ ਡੋਲੇ ।
 ਜਿਸ ਵਲ ਪੈਰ ਧਰੇ ਰੁਖ⁸ ਤੇਰਾ, ਆਪਣੀ ਸਿਫਤ ਦਿਖਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਖਾਮ⁹ ਜਮਾਲਿ-ਫਰੋਜ਼ਾਂ¹⁰, ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਵਹਦਾਨੀਯਤਿ¹¹ ਹੱਕ ਬਦੀਹੀ¹², ਮਿਲੇ ਸ਼ਹੂਦ¹³ ਕਮਾਲੋਂ ।
 ਤੋੜ ਸੂਰਤ ਦੇ ਬੰਦ ਜੋ ਨਾਹੀਂ, ਹਾਜ਼ਤ ਇਸਤਿਦਲਾਲੋਂ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਾਕ¹⁴ ਸਲੀਮ¹⁵ ਪਛਾਨਣ, ਖੁਦ ਸ਼ਰੀਨੀ¹⁶ ਕੰਦੋਂ¹⁷ ।
 ਸਫਰਾਈਆਂ¹⁸ ਹਰ ਤਲਖੀ ਜਾਪੇ, ਹੋਣ ਖਲਾਸ ਨ ਬੰਦੋਂ ।
 ਹਰ ਖੂਬੀ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਓਹਾ, ਜਿਸਦਾ ਆਲਮ ਸਾਰਾ ।
 ਗੈਰ ਕਿਆ ਤੁਧ ਖੂਬੀ ਡਿੱਠੀ, ਕਸਦ¹⁹ ਜਿਦੁ ਦਿਲ ਭਾਰਾ ।
 ਸੀਸਾ ਸਾਫ ਸਿਆਹੀ ਮਲਿਓ, ਰਾਜ਼ ਨ ਚਮਕੇ ਕਾਈ ।
 ਛੋੜ ਨਕਾਸ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਕਸ਼ੋਂ, ਇਕ ਸੂਰਤ ਗਲ ਲਾਈ ।
 ਢੂੰਡ ਸ਼ੈਆਂ ਥੀਂ ਇੱਕਾ ਸੂਰਤ, ਜਾ ਲੱਭੋਂ ਦੋ ਚਾਰੋਂ ।
 ਆਖਿਰ ਛੋੜ ਚੱਲੇਂ ਹੱਥ ਮਲਦਾ, ਨਕਸ਼ ਲਿਖੇ ਦੀਵਾਰੋਂ ।
 ਲਭ ਓਹਾ ਜੈਂ ਕੁਝ ਨ ਸੂਰਤ, ਨੁਕਸੋਂ ਨਾਮ ਨ ਐਬੋਂ ।
 ਮੀਟ ਅੱਖੀਂ ਦਿਲ ਖੋਹਲ ਦੋ ਸਾਇਤ ਰਾਜ ਖੁਲੇ ਕੁਝ ਗੈਬੋਂ ।
 ਹਰ ਮਹਸੂਸ ਤੇਰਾ ਤਕ ਦੇਖੇਂ, ਸਭ ਮਅਕੂਸ²⁰ ਅਫਆਲੋਂ ।
 ਤੇ ²¹ਅਫਆਲਿ-ਜ਼ਲਾਲ²¹ ਸਿਫਾਤੋਂ, ਸਿਫਤਾਂ ਜ਼ਾਤ ਕਮਾਲੋਂ ।

1. ਸੂਚੀ 2. ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ 3. ਕਾਰੀਗਰ 4. ਬਣੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ 5. ਬੋਤਲ 6. ਅਸਲੀ ਵਸਤੂ 7. ਭਾਵ,
 ਅਰਥ 8. ਚਿਹਰਾ 9. ਕੱਚਾ 10. ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ ਨੂਰ 11. ਇਕ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਣ 12. ਅਦਭੁਤ
 ਸੱਚਾਈ 13. ਗਵਾਹੀ, ਪ੍ਰਮਾਣ 14. ਸਾਦ 15. ਸੁਸ਼ਬ 16. ਮਿੱਠੀ ਨੁਗਦੀ 17. ਮਿਸਰੀ 18. ਗਰਮੀ
 ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ 19. ਇਰਾਦਾ, ਇੱਛਾ 20. ਉਲਟੇ 21. ਬੁਰੇ ਕੰਮ ।

ਆਕਿਸ¹ ਅਕਸੋਂ ਹਰ ਜਾ ਅਕਰਬ², ਉਸਦੀ ਜਾਤ ਅਹਵਾਲੋਂ ।
ਓਹ ਅਕਰਬ ਥੀਂ ਅਕਰਬ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਸੋਰਿਸ³ 'ਹੁਸਨ ਜਮਾਲੋਂ ।
ਅਸਰ ਹਲੂਲ⁴ ਇਤਿਹਾਦ⁵ ਨ ਸਮਝੇਂ, ਤੇ ਨ ਕੈਫ⁶ ਬਿਆਨੋਂ ।
ਜੇ ਪਾਵੇਂ ਹਕ ਪਾਵੇ ਜਿਉਂ ਕਰ, ਹੈ ਮਨਸੂਸ⁷ ਕੁਰਾਨੋਂ ।
ਤੇ ਨ ਜੁਲਮ ਕਰੇਂ ਖੁਦਾ ਤੇ, ਮੁਨਾਫੀ⁸ ਦੇ ਸ਼ਾਨੋਂ ।
ਸ਼ਿਰਕ⁹ ਕੁਫਰ¹⁰ ਦਾ ਨਾਮ ਨ ਓਥੇ, ਜਿੱਥੇ ਨੂਰ ਈਮਾਨੋਂ ।
ਤੈਂ ਵਿਚ ਅਨਵਰ¹¹ ਗੌਹਰ¹² ਆਲੀ, ਨ ਕਰ ਗਰਦ-ਆਲਦਾ ।
ਚਾਹ ਤੁਕੀ ਛੋੜ ਰਜ਼ਾਲਤ¹³, ਮਰੇਂ ਨਹੀਂ ਬੇਹੂਦਾ ।
ਦਾਗ ਨ ਘੱਤ ਸਫੈਦੀ ਅੰਦਰ, ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾ ਕਾਫੂਰੀ ।
ਰੰਗ ਪਜ਼ੀਰ¹⁴ ਏਹੀ ਦਿਲ ਤੇਰਾ, ਅਸਲ ਜਿਦੁਾ ਕੁਲ ਨੂਰੀ ।
ਹਰ ਦਮ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਏਹ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ ।
ਕੌਲ ਪੱਕਾ ਕੁਛ ਕਰ ਲੈ ਇਸਕੋਂ, ਜੋ ਤੈਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾਵੇ ।
ਬਾਝੇਂ ਹਾਲ¹⁵ ਨ ਕਾਲ¹⁶ ਮੁਨਾਫਾ, ਕਾਲੀ ਦਾ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।
ਹੋ ਖਾਲੀ ਸਦਵਾਵੇਂ ਆਲੀ, ਇਹ ਹੈ ਤਬਾ ਰਜ਼ਾਲੀ ।
ਫੁਰਜ਼¹⁷ ਸ਼ਿਕਮ¹⁸ ਦਾ ਬਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਲਾਫਾਂ ਮਾਰ ਨ ਮੂਲੇ ।
ਨਾਮ ਧਰੇਂ ਕਾਫੂਰ ਜੰਗੀ¹⁹ ਦਾ, ਪਰਖੋਂ ਕੌਣ ਕਬੂਲੇ ।
ਇਸਕ ਡਿੱਠੋ ਜੇ ਨਾਂਹਿ ਕਦਾਈਂ, ਵਸਲ ਫਿਰਾਕੋਂ ਖਾਲੀ ।
ਹਾਲ ਮਲਾਲੀ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਜਲ ਬਲ ਰਹਣ ਵਿਚਾਲੀ ।
ਬਿਰੀਆਂ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਜਿਗਰੇ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੀਂ ਜਾਲੀ ।
ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਸੌਕ ਵਸਾਲੀ, ਜਾਣ ਨ ਜੋਸ ਸੰਭਾਲੀ ।
ਤੁਧ ਇਹਸਾਨ ਕਰੇ ਕੋ ਜ਼ਰਾ, ਦਿਲੋਂ ਝੁਕੇਂ ਸੌਂ ਵਾਰੀ ।
ਕੁਲ ਇਹਸਾਨ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਜਿਸਦਾ, ਛੋੜ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਯਾਰੀ ।
ਲਾ ਯਾਰੀ ਪਰ ਪੂਰੀ ਸਾਰੀ, ਜਿਉਂ ਹੋਇਓਂ ਇਕਰਾਰੀ ।
ਜੇ ਇਕਰਾਰੋਂ ਹੈਂ ਇਨਕਾਰੀ, ਇਹ ਹੈ ਅੰਤ ਖੁਆਰੀ²⁰ ।
ਯਾਰ ਜੁਦਾ ਕਦ ਤੈਂ ਥੀਂ ਗਾਫਿਲ, ਲੱਭ ਦੁਰਾਡਾ ਨਾਹੀਂ ।
ਦਾਅਵਾ ਝੂਠ ਕਸਮ ਕਰ ਛੱਡੇ, ਝੂਰ ਮਰੇਂ ਮੱਤ ਆਹੀਂ ।

-
1. ਪਟਫਾਵੀ ਪਾਣ ਵਾਲਾ 2. ਨੇੜੇ 3. ਫਸਾਦ 4. ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਣਾ 5. ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ
6. ਮਸਤੀ, ਸ਼ਰਾਬ 7. ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ 8. ਝੂਠਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 9. ਰੱਬ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਸ਼ਰੀਕ ਮੰਨਣਾ 10. ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੱਬ ਮੰਨਣੇ, ਨਾਸਤਿਕਤਾ 11. ਚਮਕ ਰਹਿਆ 12. ਮੌਤੀ ਭਾਵ
ਆਤਮਾ 13. ਕਮੀਨਾਪਣ 14. ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 15. ਮਸਤੀ 16. ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਪਾਠ 17. ਯੋਨੀ, ਭਗ
18. ਪੇਟ 19. ਕਾਲਾ ਹਥਸ਼ੀ 20. ਜ਼ਲਾਲਤ, ਬਦਨਾਮੀ ।

ਅੱਵਲ ਆਖਿਰ ਦੇਖ ਸਿਆਣੇ ਨਾਲ ਕਿਦੇ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਛੋਡ ਅਜੀਜ਼ ਜਲੀਲਾਂ ਤਾਈਂ, ਨ ਗੱਲ ਲਾਵੀਂ ਯਾਰਾ ।
 ਪਾਵੇ ਕਦਮ ਜੋ ਤਲਬੋਂ¹ ਖਾਰੀ², ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਪੇ ।
 ਖਾਰ ਖੁੱਟਣ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨ ਦਿੱਸਣ, ਸ਼ੌਕ ਖੜੇ ਵਲ ਆਪੇ ।
 ਦਾਗ ਲਗਾ ਮਤ ਜਾਈਂ ਏਥੋਂ, ਮਰਦਾ ਮਰਦ ਸਦਾਈਂ ।
 ਇਸਰੱਤ³ ਦੀਦ ਰਹੇ ਪਛਤਾਵਾ, ਮਤ ਹਸਰਤ ਲੈ ਜਾਈਂ ।
 ਕਰੀਂ ਮਦਦ ਐ ਵਾਲੀ ਮੇਰੇ, ਦਖਲ ਮਿਲੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਬਖਸ਼ੀ ਥਾਉਂ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਫਜ਼ਲ ਤੇਰੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
 ਦਾਅਵਾ ਹੱਕ ਈਮਾਨੋਂ ਪੱਕਾ, ਸੱਚਾ ਬਖਸ਼ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਹੁਕਮ ਅਸ਼ੱਦ-ਹੁੱਬਨਲਿੱਲਾ⁴, ਸ਼ਾਨ ਜਿਦੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਦਾਇਮ ਨੂਰ ਤਲਬ ਦੀ ਮਸ਼ਅਲ, ਰਹੇ ਫਰੋਜ਼ਾਂ ਰਾਹੇ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਲਤੀਫ⁵ ਪਿਆਰਾ, ਤਾਰੇ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹੇ ।
 ਤੈਂ ਹੁੰਦੇ ਮੈਂ ਕਿਤ ਵੱਲ ਜਾਵਾਂ, ਨਾਹੀਂ ਹੋਰ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਜੇ ਤਕਸੀਰੋਂ⁶ ਮੈਂ ਪੁਰ ਦਾਮਨ, ਗਾਲਿਬ ਫਜ਼ਲ ਰਬਾਨਾ ।
 ਫਜ਼ਲ ਬੜਾ ਉਸ ਹਾਦੀ ਸੰਦਾ, ਖੁਦ ਦਿਲ ਸ਼ੌਕ ਲਗਾਏ ।
 ਜੈਂ ਉਸ ਸ਼ੌਕੋਂ ਨਾਹਿ ਨਸੀਬਾ⁷, ਗਾਫਿਲ ਅਵਗਤ ਜਾਏ ।
 ਤੇ ਤਕਦੀਮ⁸ ਉਸੇ ਦਰਬਾਰੋਂ, ਭਰ ਹਰ ਖੁਦ ਨਿਤਾਣੇ ।
 ਦੇਖ ਯੁਹੱਯੁਹੁਮ⁹ ਦੀ ਰਮਜ਼ੋਂ, ਦਿਲ ਵੱਲ ਖੜੇ ਧਿੰਛਾਣੈ ।
 ਏਹ ਗਰਦਾਬ¹⁰ ਅੰਧੇਰ ਗਮਾਂ ਦਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਮ ਸਦਾਵੇ ।
 ਪੂਰ ਭਰੇ ਵਿੱਚ ਬੇੜੇ ਗਰਕਣ, ਜੇ ਨ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ।
 ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਕੱਢੇ ਖੁਦ ਜਿਸਨੂੰ, ਨੂਰ ਕਰਮ ਵਲ ਧੱਕੇ ।
 ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਹੜ ਗਜ਼ਬ¹¹ ਵਿੱਚ ਘੱਤੇ, ਕੋਈ ਕੱਢ ਨ ਸੱਕੇ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਮੇਰੀ ਸਰਗਰਦਾਨੀ¹², ਮੇਰਿਉਂ ਗਈ ਸੁਮਾਰੇਂ ।
 ਇੱਕ ਰਹਮਤ ਦਾ ਦਾਰੂ ਤੇਰਾ, ਰੋਗ ਕਟੇ ਬੀਮਾਰੋਂ ।
 ਮੇਰਾ ਕਾਰ ਹਵਾਲੇ ਤੇਰੇ, ਯਾ ਸਿੱਤਾਰ¹³ ਗੁੱਫਾਰਾ¹⁴ ।
 ਅਦਲ ਕਰੇਂ ਮੈਂ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵਾਂ, ਫਜ਼ਲ¹⁵ ਕਰੇਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ।

-
1. ਢੂੰਡ 2. ਕੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚ 3. ਯੋਜ, ਆਨੰਦ 4. ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਯਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ; ਅਰਥ 'ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸੇ' ਹੈ । 5. ਸੂਖਮ, ਪਾਕੀਜ਼ਾ, ਰੱਬ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ 6. ਦੋਸ਼, ਗੁਨਾਹ 7. ਹਿੱਸਾ, ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਭਾਗ 8. ਅੱਗੇ ਕਰਨਾ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਮਿਲਣੀ 9. 'ਜਿਹੜਾ ਫਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਇਕ ਆਯਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ । 10. ਭੰਵਰ 11. ਸਖਤੀ, ਕੁਰੋਪੀ 12. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 13. ਪਰਦਾ ਢੱਕਣ ਵਾਲਾ 14. ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਦਿਆਲ 15. ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਦਇਆ ।

ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ, ਅੰਤ ਨ ਤੈਂ ਵਡਿਆਈਉਂ ।
 ਰਹਮਤ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬੁਰਿਆਈਓਂ ।
 ਸਿਫਤ ਤੇਰੀ ਕੀ ਕਦਰ¹ ਬੰਦੇ ਦਾ, ਤੂੰ ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਆਖਿਰ ਚਾਰਾ ਅਜਿਜ਼ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਤੇਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਆਲੀ ।
 ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਨਬੀਆਂ ਸੰਦਾ, ਲਾ ਉਹਸੀ² ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਕੁੱਨ³ ਤੇਰੀ ਨੂੰ ਪਾ ਨ ਸੱਕੇ, ਤੂੰ ਬੇ-ਮਿਸਲ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਅਕਲਾਂ ਦੀ ਉਤ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਲਾਵਣ ਲੱਖ ਵਾਹਾਂ ।
 ਉਤੇ⁴ ਗਾਫਿਲ ਬੇ-ਅਕਲ ਤਮਾਮੀ⁵, ਰਹਣ ਸੱਭੇ ਵਿਚ ਰਾਹਾਂ ।
 ਆਦਤ ਅਕਲ ਦੁਰਾਡੀ ਦੁਗਨੀ, ਤੇ ਤੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਨੇੜੇ ।
 ਖੁਦ ਥੀਂ ਨੇੜੇ ਅਕਲ ਨ ਪਾਵੇਂ, ਤੇ ਨ ਰਾਜ਼ ਨਖੇੜੇਂ ।
 ਅਕਲ ਖਿਆਲੋਂ ਵਹਮ ਗੁਮਾਨੋਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਆਲੀ ।
 ਖਾਲਿਕ ਮਾਲਿਕ ਜਾਨ ਜਹਾਂ⁶ ਦਾ, ਤੂੰ ਆਲਮ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਖ਼ਾਨਿ-ਕਰਮ⁷ ਦੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼-ਖਾਨਿਓਂ ਆਲਮ ਕੁੱਲ ਸਵਾਲੀ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੁਲਾਵੇਂ ਲੁਤਫ ਕਰਮ ਥੀਂ, ਕਦੀ ਨ ਜਾਵਣ ਖਾਲੀ ।
 ਤੋਬਾ ਦੀ ਤੋਫੀਕ ਅਸਾਨੂੰ, ਦੇਵੀਂ ਪਾਕ ਅੱਲਾਹਾ⁸ ।
 ਦਰ ਅਪਣੇ ਦਾ ਰੱਖ ਸਵਾਲੀ, ਹਰਦਮ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹਾ ।
 ਕਦਮ ਨਬੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਨੂੰ, ਯਾ ਰੱਬ ਰਾਹ ਚਲਾਈਂ ।
 ਅੰਦਰ ਕੌਮ ਨਬੀਆਂ ਕੀਤਾ, ਤੂੰ ਸਰਵਰ⁹ ਜਿਸ ਤਾਈਂ ।

1. ਤਾਕਤ 2. ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਇਕ ਆਯਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ; 3. ਅਰਥ ਇਸ ਦੇ 'ਜੋ ਕਿਸੇ ਘੋਰੇ ਵਿੱਚ ਨ ਘੋਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ' ਹਨ 4. ਉਥੇ 5. ਸਾਰੇ 6. ਦੁਨੀਆਂ 7. ਮਿਹਰ ਦੇ ਭੰਡਾਰ (ਵਿਚੋਂ) 8. ਹੋ ਰੱਬਾ 9. ਸਰਦਾਰ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ।

ਨਾਅਤਿ ਰਸੂਲਿ ਰੱਬੁਲ-ਆਲਮੀਨ

(ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਸਤੁਤੀ)

ਜੋਹਰਿ-ਅਰਜ਼¹ ਵਜੂਦਿ-ਖਲਾਇਕ², ਅਸਲਿ-ਅਸੂਲਿ-ਕਮਾਲੀ³ ।

ਉੱਮਤ⁴ ਖੈਰ ਉਮਮ⁵ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਆਲੀ ।

ਨਬੀ ਸਫੀ⁶ ਦਾ ਸੱਯਦ⁷ ਸਰਵਰ, ਤੇ ਕੌਸਰ⁸ ਦਾ ਸਾਕੀ⁹ ।

ਜੈਂ ਹੱਕ ਖਾਸ ਸਫਾਅਤਿ-ਕੁਬਰਾ¹⁰ ਖਤਮ ਰਸੂਲਿ¹¹-ਇਤਫਾਕੀ ।

ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉਂਗਲ ਜਿਸਦੀ, ¹²ਸ਼ੱਕ ਕਮਰਿ-ਅਫਲਾਕੀ¹² ।

¹³ਖੈਰ ਉਨਨਾਸ¹³ ਅਰਬ ਦਾ ਅਫਸਰ¹⁴, ਖਵਾਸ ਲਬੇ ਤਰਯਾਕੀ¹⁵ ।

¹⁶ਮੁਹਰਿ-ਨਬੁੱਵਤ¹⁶ ਨਾਲ ਮੁਨੱਕਸ਼, ਅਜ਼ਮਤ ਸਿਫਤ ਅਖਲਾਕੀ ।

ਜਮ੍ਹਾ ਕਲਮ ਵਿੱਚ ਹਰਫ ਜ਼ਬਾਨੀ, ਸ਼ਾਹ-ਸਵਾਰ ਬੁਰਾਕੀ¹⁷ ।

-
1. ਆਸੂਤ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਮੂਲਾਧਾਰ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 2. ਖਲਕਤ (ਸਿੱਧੀ) ਦੀ ਹੋਂਦ (ਭਾਵ ਆਸਰਾ) 3. ਸ਼ੇਬਟ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ 4. ਨਾਮ-ਲੇਵਾ 5. ਉੱਮਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 6. ਚੋਣਵੇਂ-ਵਿਅਕਤੀ 7. ਸਰਦਾਰ 8. ਸੁਫਰਗ ਵਿਚ ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਨਹਿਰ ਜਾਂ ਚਸਮਾਂ ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 9. ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਣ ਵਾਲਾ 10. ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 11. ਰਸੂਲ (ਪੈਗੰਬਰ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 12. ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਚੰਨ ਚਿਰ ਗਿਆ ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 13. ਮਨੱਖਾਂ ਦੀ ਨੇਕੀ 14. ਵਕਤਾ. ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ 15. ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ 16. ਨਬੁੱਵਤ (ਪੈਗੰਬਰੀ) ਦੀ ਮੁਹਰ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 17. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਮਿਆਰਜ ਸਮੇਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਘੋੜਾ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ

ਸਾਕਿਬ¹ ਨਜਮ² ਕਮਰ³ ਤੇ ਸਮਸ਼ੋ⁴, ਅਨਵਰ ਗੋਹਰਿ-ਖਾਕੀ⁵ ।
 ਜੈਂ ਤੇ ਪਾਕ ਕਦਮ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਫਖਰ ਕਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਕੀ ।
⁶ਮਜ਼ਹਰਿ-ਫੈਜ਼⁶ ਅਤਮਿ-ਯਗਾਨਾ⁷, ਮਤਲਾਏ ਸੁਬਹਿ-ਜ਼ਹੂਰੀ ।
 ਉਹ ਸ਼ਾਹ-ਬੈਤਿ-ਕਸਾਇਦ⁸ ਆਲਮ, ਜੈਂ ਵਿੱਚ ਖੂਬੀ ਨੂਰੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ⁹ਉਮਤਿ-ਮੁਜ਼ਨਿਬ⁹ ਕਾਰਣ, ਮੁਜੱਲਾ¹⁰ ਰਹਮਿ-ਗਫੂਰੀ¹¹ ।
 ਤੇ ਮਰਹੂਮਾ¹² ਉੱਮਤ ਉਸਦੀ, ਗੈਰ-ਮੁਖੱਜਲ¹³ ਨੂਰੀ ।
¹⁴ਰਹਮਿਤ-ਆਲਮ ਸਾਯਾ-ਇ-ਆਲੀ, ਕਾਮਤ ਸਾਯੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਖੁਸ਼ਬੂ ਅਰਕ ਬੱਦਲ ਸਿਰ ਸਾਯਾ, ਪਾਕ ਲੁਆਬ ਜੁਲਾਲੀ¹⁴ ।
 ਫਤਹ ਮੁਬੀਨ¹⁵ ਕਲਾਸ ਫਤਰਜ਼ਾ¹⁶, ਸ਼ਾਨ ਨਬੀ ਦੀ ਆਲੀ ।
 ਤੇ ਮਹਮੂਦ ਮਕਾਨ ਮੁਅੱਲਾ¹⁷, ਖਾਸ ਅੱਤਾ¹⁸ ਨਿਰਾਲੀ ।
 ਸੀਨਾ ਪਾਕ ਮੁਨੱਵਰ ਨਸ਼ਰਹ¹⁹, ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਮਾਜ਼ਾਗੋਂ²⁰ ।
 ਅਨਵਰ ਅੱਖੀਂ ਮੁਹਰ ਨਬੁਵੱਤ, ਰੋਸ਼ਨ ਨੂਰ ਚਿਰਾਗੋਂ ।
 ਸ਼ਾਹਿ-ਸਫੀਆਂ ਪੀਰਿ-ਵਲੀਆਂ ਖਾਸ ਅਮਾਮਿ²¹-ਨਬੀਆਂ ।
²²ਫਾਤਹਿ-ਬਾਬਿ ਬਹਿਸ਼ਤਿ-ਮੁਅੱਲਾ²², ਤਕੀ²³ ਵਿੱਚ ਤਕੀਆਂ²⁴ ।
 ਜਬਰਾਈਲ²⁵ ਮਲਾਇਕ ਨੂਰੀ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਆਇਆ ।
 ਚਾਹੜ ਬੁਰਾਕ ਰਕਾਬੇ ਚਲਿਆ, ਅਕਸਾ²⁶ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਇਹ ਅਮਾਮਤ ਬਾਅਦ ਨਬੀਆਂ, ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਅਫਲਾਕੋਂ²⁷ ।
 ਜ਼ਿਮੀਓਂ ਸੁੰਭ²⁸ ਫਲਕ ਤੇ ਵੱਜਾ, ਬੁਰਾਕੋਂ ਚਾਲਾਕੋਂ ।
 ਫੌਜ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾਈ, ਸੌਕਾਂ ਵਾਗ ਚਲਾਈ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਨਕੀਬ²⁹ ਪੁਕਾਰੇ, ਪਾਕ ਸਵਾਰੀ ਆਈ ।
 ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਗਏ ਸੱਭ ਦਰ ਅਫਲਾਕੋਂ, ਮਲਕ³⁰ ਮੁਕਰੱਬ³¹ ਧ ਏ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਪੈਗੰਬਰ ਖਬਰਾਂ, ਤਾਜ਼ੀਮਾਂ³² ਨੂੰ ਆਏ ।

-
1. ਟੁਟਦੇ ਹੋਏ ਸਿਤਾਰੇ 2. ਸਿਤਾਰਾ 3. ਚੰਨ 4. ਸੂਰਜ 5. ਖਿੱਟੀ (ਜ਼ਿਮੀਂ) ਦਾ ਸੌਤੀ 6. ਰੱਬੀ
 ਬਰਕਤ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ 7. ਅਦੁੱਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ 8. 'ਕਸੀਦਾ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 9. ਪਾਪੀ
 ਅਨਿਆਈ 10. ਰੋਸ਼ਨ (ਜ਼ਾਹਿਰ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ 11. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ ਟੱਬ 12. ਜਿਸ ਉੱਤੇ
 ਰੱਬ ਦੀ ਰਹਮਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ 13. ਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ 14. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 'ਮੁਹੰਮਦ' 15. ਖੁਲ੍ਹੀ ਫਤਹ,
 ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਇਕ ਆਯਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ 16. ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਆਯਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਸ਼ਬਦ
 ਹਨ; ਅਰਥ 'ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਨਾਲ' ਹਨ । 17. ਉੱਚਾ 18. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 19. ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਇਕ
 ਆਯਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ; ਅਰਥ 'ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਸੀਨੇ (ਛਾਤੀ) ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ' ਹਨ । 20. ਦੇਖੋ
 ਅੰਤਕਾ ਮਾਜ਼ਾਰਾ 21. ਪੇਸ਼ਵਾ, ਆਗੂ 22. ਉੱਚੇ ਸੂਰਗ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ 23. ਪਹੇਜ਼ਗਾਰ
 24. ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 'ਤਕੀ' ਦਾ 25. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 26. ਸੂਰਗ ਦੀ ਇਕ ਮਸੀਤ 27. ਫਲਕ (ਅਸਮਾਨ) ਦਾ
 ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 28. ਘੋੜੇ ਦਾ ਸੁੰਮ (ਪੈਰ) 29. ਤੌਂਢੀ ਪਿੱਟਣ ਵਾਲਾ 30. ਫਰਿਸ਼ਤੇ 31. ਨੇੜੇ 32. ਸਤਿਕਾਰ
 ਕਰਨ ਲਈ ।

ਲਸਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੂਸਾ ਈਸਾ, ਕਰ ਕਰ ਫਖਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਦਰੇ ਵਿੱਚ ਜੱਨਤ ਹੂਰਾਂ, ਸ਼ੌਕ-ਜ਼ਿਆਰਤ ਆਏ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਰਹਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿਦਰਹ¹, ਕੁੱਵਤ ਪੱਰੋਂ ਸਿਧਾਈ ।
 ਤਨ ਤਨਹਾ ਚਲਣ ਦੀ ਸਰਵਰ, ਜਾਂ ਦਸਤੂਰੀ ਪਾਈ ।
 ਕੁਰਸੀ ਅਰਸ ਕਦਮ ਧਰ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਮਿਲੇ ਕਰਾਰ ਆਰਾਮੋਂ ।
 ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਛੀ ਤਰਫਾਂ ਆਖਿਰ, ਜਾਗੁ ਪਾਕ ਮੁਕਾਮੋਂ ।
 ਤੇਜ਼ ਕਦਮ ਧਰ ਕੁਰਬਤ ਚੱਲੇ, ਬੇ ਬਾਲਾਈਓ² ਜ਼ੋਰੋਂ³ ।
 ਪਵਣ ਨਿਦਾਈ⁴ ਵਧ ਮਹਬੂਬਾ, ਬੇ-ਤਰਫੋਂ ਚੌਫੇਰੋਂ ।
 ਸੂਰਤ ਹਰਫੋਂ ਪਾਕ ਨਿਦਾਈਂ, ਕਲਮੋਂ ਪਾਕ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਲੱਖ ਕਰੋੜਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੁਰਾਡੇ, ਪਹੁਤੇ ਵਹਮ⁵ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਜੋ ਡਿੱਠਾ ਸੋ ਡਿੱਠਾ ਆਖਿਰ, ਜੋ ਪਾਇਆ ਸੋ ਪਾਇਆ ।
 ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਤ ਦਖਲ ਨ ਮੂਲੇ, ਮੁੜ ਪੈਗੰਬਰ ਆਇਆ ।
 ਰਹਮਤ ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਖਿਲਾਰੇ, ਮਰਜ਼ਾਂ ਦਿਲਾਂ ਗਵਾਈਆਂ ।
 ਡੁਬਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਢ ਕਰਮ⁶ ਥੀਂ, ਬੇੜੀਆਂ ਬੰਨੇ ਲਾਈਆਂ ।
 ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਏ, ਰੋਗ ਕੱਟੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ।
 ਤਾਰੀਕੀ⁷ ਵਿੱਚ ਚਲਦਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਮਿਲੀਆਂ ਸ਼ਮੂਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਕਸਦ ਛੋੜ ਵਗੇਂਦਿਆਂ, ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਿ-ਨਾਦਾਨੀ ।
 ਰੋਸ਼ਨ ਰਾਹ ਸਫਾ ਦਾ ਪਾਇਆ, ਪਾਈ ਦਿਲ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਬੇ ਖਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਵਸ ਜਾਨਾਂ, ਫਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀ ।
 8ਹੋ ਗਾਫਿਲ ਵਿੱਚ ਨਫਸਿ-ਅਮਾਰਾ⁸ ਰਸਮਿਸ ਹੋਈਆਂ ਫਾਨੀ ।
 ਅਸਲ ਭੁੱਲਾ ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਖੁਦੀ ਥੀਂ, ਅੰਦਰ ਸਰ-ਗਰਦਾਨੀ ।
 ਨਫਸੋਂ ਜਾਤ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀਆਂ, ਗੌਹਰ ਤੋੜ ਇਨਸਾਨੀ ।
 ਅਚਾਚੇਤ 9ਤਬੀਬਿ-ਹੱਕਾਨੀ⁹, ਖੋਲ੍ਹੇ ਰਾਜ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਵੱਲ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿਲੋਂ ਗੁਮਰਾਹੀ, ਨੂਰ ਦਿੱਤਾ ਇਰਫਾਨੀ¹⁰ ।
 ਵਾਗਾਂ ਵੱਲ ਮਕਸੂਦ ਚਲਾਈਆਂ, ਮੋੜ ਕੁਰਾਹੋਂ ਓਵੇਂ ।
 ਵਾਹ ਸੱਯਦਿ-ਸਿਕਲੈਨ¹¹ ਮੁਹੰਮਦ, ਤਰ ਗਏ ਆਲਮ ਦੋਵੇਂ ।
 ਸਭ ਜਹਾਨ ਇੱਕੋ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਦਮਕਿਆ ।
 ਫੈਜ਼ਮੰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਆਈਨਾ, ਫਰਸ਼ੋਂ ਅਰਸ ਚਮਕਿਆ ।
 ਪੇਸ਼-ਕਦਮ ਵਿੱਚ ਆਲਮ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਰੁਖ ਤਕਿਆ ।

1. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 2. ਉੱਚਾਈ 3. ਨਿਵਾਣ 4. ਆਵਾਜ਼ਾਂ 5. ਕਲਪਨਾ 6. ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ 7. ਅਨੂਰਾ
 8. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 9. ਸਚੇ ਵੈਦ, ਭਾਵ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ 10. ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 11. ਦੋ
 ਸਮੂਹ; ਮਨੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ, ਭਾਵ ਦੋਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ।

ਹੀਣੇ ਲੇਖ ਧੁਰੋਂ ਜਿਸ ਆਹੇ, ਓਹ ਖੁਦ ਦੇਖ ਨ ਸਕਿਆ ।
 ਪਾਵਣਹਾਰਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਪਾਇਆ, ਮੁਨਕਿਰ¹ ਗਏ ਅਜਾਈਂ ।
 ਅਹਮਦ² ਬਾਝ ਨ ਹੋਂਦੇ ਪੈਦਾ, ਜੱਨਤ-ਜ਼ਾਰ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਬਹੁਤ ਸਲਾਮ ਸਲੂਾਤ³ ਨਬੀ ਤੇ, ਆਲ⁴ ਸਣੇ ਅਸਹਾਬਾਂ⁵ ।
 ਖਾਸ ਖਵਾਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾ ਯਾਰਾਂ, ਯਾਰ ਕਬਾਰ ਅਹਬਾਬਾਂ ।
 ਸਭ ਥੀਂ ਅੱਵਲ ਬਾਅਦ ਨਬੱਆਂ, ਸੱਦੀਕਾਂ⁶ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ।
 ਅਬੂ ਬਕਰ⁷ ਬਿਨ ਅਬੀ ਮੁਹਾਫਾ, ਨਾਇਬ ਜਾਇ⁸ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਉਮਰ⁹ ਖਤਾਬ, ਖਲੀਫਾ ਸਾਨੀ, ਓਹ ਫਾਰੂਕ¹⁰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਜਿਸਦੀ ਤੇਗ ਅਦਾਲਤ ਵਾਲੀ, ਕੀਤਾ ਕਤਲ ਕੁਫਾਰਾ¹¹ ।
 ਜੁਲ-ਨੂਰੈਨ¹² ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ, ਉਹ ਫਾਰੂਕ ਹੱਕਾਨੀ ।
 ਹਿਲਮ¹³ ਹਯਾ ਗਿਨਾ ਸਖਾਓਂ, ਹੋਰ ਨ ਉਸਦਾ ਸਾਨੀ ।
 ਚੌਥਾ 'ਜ਼ੋਜ ਬਤੂਲ ਬਹਾਦਰ¹⁴, ਬੂ ਤਾਲਿਬ ਘਰ ਜਾਇਆ ।
 ਅਸਦੁੱਲਾ¹⁵ ਅਲ-ਗਾਲਿਬ ਗਾਜ਼ੀ¹⁶, ਅਲੀ ਜੋ ਆਲੀ ਪਾਇਆ ।
¹⁷ਹੁਸਨ ਹੁਸੈਨ¹⁷ ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਸ਼ਾਹ ਬਹਿਸ਼ਤ ਜਵਾਨਾਂ ।
 ਜੁਹਰਾਂ ਬਿਨਤ¹⁸ ਨਬੀ ਦੇ ਜਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇਰੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਰਿਜ਼ਵਾਨਿ¹⁹-ਅੱਲਾ ਹੱਕ ਤਮਾਮਾਂ, ਆਖਾਂ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਰਫਜ਼²⁰ ਖ਼ਾਰਿਜ²¹ ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀਂ, ਲੈਣ ਫਜ਼ੀਹਤ²² ਭਾਰੀ ।
 ਹੁੱਬ²³ ਨਬੀ ਦੀ ਆਲ ਅਸਹਾਬਾਂ, ਹੈ ਤਾਸੀਰ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਮੁਨਕਰ ਮੁੱਲ ਗਇਆ ਲੈ ਦੋਜ਼ਖ, ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਗੀਜ਼²⁴ ਸੁਹਾਬਾ, ਹੈਫ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਈਮਾਨੇ ।
 ਉਹ ਮਿਸਦਾਕ²⁵ ਯਗੀਜੋ ਬਿਹਮ²⁶, ਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ।

1. ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਨਮੁਖ 2. ਬਹੁਤ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ 3. ਦੁਆ, ਸਲਾਮ, ਅਸ਼ੀਰਬਾਦ 4. ਔਲਾਦ, ਕਬੀਲਾ 5. ਦੋਸਤ, ਯਾਰ 6. ਸਿਦਕ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੱਚੇ 7. ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ 8. ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ । 9. ਅਤੇ 10. ਲਈ ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ 11. ਕੁਫਾਰ (ਰ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਅ ਵਾਧੂ ਹੈ); ਕਾਫਿਰ (ਨਾਸਤਿਕ) ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਹੈ 12. ਹਜ਼ਰਤ ਉਸਮਾਨ, ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ 13. ਹਲੀਮੀ, ਨਿਮਰਤਾ 14. ਬਤੂਲ ਦਾ ਪਤੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਫ਼ਾਤਮਾ ਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ. ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ; ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ 15. ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੇਰ, ਵਿਜ਼ੋਈ, 16. ਧਰਮ ਲਈ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹੀਦ; ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਜ਼ਰਤ ਲਈ ਖ਼ਤਾਬ (ਉਪਾਧੀਆਂ) ਹਨ । 17. ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ 18. ਸਪੁਤ੍ਰੀ 19. ਖੁਸ਼ੀ ਸਰਗ 20. ਰਾਫਜ਼ੀ, ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ 21. ਕਢੇ ਹੋਏ 22. ਸ਼ਰਮਸਾਰੀ 23. ਪਿਆਰ 24. ਗੁਸਾ ਰੋਸ 25. ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ 26. ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਆਯਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ; ਮਤਲਬ 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਸਾ ਕੀਤਾ' ਹੈ ।

ਯਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਤੁਫ਼ੈਲਿ-ਹਿਦਾਇਤ, ਬਖਸ਼ ਅਸਾਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ।
ਅਫੂ¹ ਕਰਮ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਰੋਹੜ ਕਮਾਈਆਂ ।
ਨੂਰਿ-ਹਿਦਾਇਤ ਕਰੀਂ ਇਨਾਯਤ, ਖੌਫ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰੱਖੀਂ ।
ਇਸ਼ਕੋਂ ਕਰੀਂ ਮੁਨੱਵਰ² ਸੀਨਾ, ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ।

1. ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ 2. ਨੂਰਾਨੀ ।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ

ਸਾਕੀ ਆਬਿ-ਤਹੂਰ¹ ਤਲਬ² ਦਾ, ਜਾਮ ਮਜ਼ੇ ਭਰ ਪਾਈਂ ।
 ਦਰਿਆ ਜੌਕ ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲਾ, ਘਤ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਈਂ ।
 ਚਾ ਹੱਥ ਤੇਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਖੂਨੀ, ਚਸਮ ਉਘਾੜ ਹਜ਼ਾਬੋਂ³ ।
 ਘੁੰਡ ਪਲਟ ਚਮਕ ਦੇ ਇਸ਼ਕਾ, ਮੁਹਰ ਉਤਾਰ ਗੁਲਾਬੋਂ⁴ ।
 ਮਸਤੀ ਚਸਮ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲੀ, ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਖਾ ਜਾਏ ।
 ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਹਾਲੇ, ਹੋਵਣ ਦਰਦ ਸਵਾਏ ।
 ਗਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਅਸ਼ਕੋਂ⁵ ਨੈਣ ਰਹਣ ਗੁਲਨਾਰੀ⁶ ।
 ਜਾਨ ਕਬਾਬ ਨਿਮਕ ਪਰ ਸੌਕੋਂ⁷, ਦਿਲ ਨੂੰ ਰਹੇ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਦਿਲਿ-ਬੇ-ਇਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਮੂਲੇ, ਬੇ ਖ਼ਬਰਾ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬੇ ।
 ਤਨ ਬੇ-ਦਰਦ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਿੱਟੀ, ਗੁੰਨ ਰਲਾਈ ਆਬੇ ।

ਇਸ਼ਕ ਬਿਨਾਂ ਤਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਿਲ ਦਾ, ਤੇ ਦਿਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਨ ਦਾ ।

ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਪਇਓਸ ਵੈਰੇ, ਵਾਸਾ ਖਾਰ⁸ ਚਮਨ ਦਾ ।

ਇਸ਼ਕ ਬਿਨਾ ਦਿਲ ਮੁਰਦਾ ਗਾਫਿਲ, ਕਿਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਵੇ ।

ਇਸ਼ਕ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਕਲ⁹ ਗਮਾਂ ਥੀਂ, ਕਰ ਸਮਸ਼ੇਰ ਦਿਖਾਵੇ ।

1. ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀ 2. ਢੂੰਡ 3. ਪਰਦਾ, ਘੁੰਡ 4. ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁਲ ਭਾਵ ਫੁਲ ਵਰਗ ਚਿਹਰਾ
 5. ਹੰਝੂ 6. ਅਨਾਰ ਦੇ ਫੁਲ ਵਾਂਗ ਲਾਲ 7. ਇਸ਼ਕ ਪਿਆਰ 8. ਕੰਡਾ 9. ਪਾਲਿਸ਼, ਚਮਕ ।

ਮਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਇਸਕੋਂ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਨੂਰ ਨਹੀਂ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਗਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਲਜ਼ਤ ਬਾਝੋਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਜ਼ੋਕ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜ਼ੋਕ¹ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਇਸਕ ਵਰਾਓ², ਸਾਬਿਤ ਕਰੇ ਜੇ ਕੋਈ ।
 ਉਸ ਗਾਫਿਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦਰਗਾਹੇ, ਹਰਗਿਜ਼ ਮਿਲੇ ਨ ਢੋਈ ।
 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ³ ਦਵਾਮ ਨ ਵੱਸਿਆ, ਨ ਉਸ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਤਾਂਘਾਂ ਹੋਰ ਵਰਾਹੇ ਵਰਾਹੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨ ਆਈਆਂ ।
 ਬੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਨ ਇਸਕੋਂ, ਕਰਦੇ ਕੂੜ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਦਰਦਾਂ ਦੀ, ਦਰਦ ਮਿਸਾਲ ਦਵਾਈਆਂ ।
 ਦੀਦਾ⁴ ਹੋਰ ਸੁਨੀਦਾ⁵ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਡਕ⁶ ਫ਼ਰਕ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਕਾਲੀਆਂ⁷ ਹਾਲੀਆਂ⁸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਏਵੇਂ, ਹੱਦਾਂ ਫ਼ਰਕ ਲਗਾਈਆਂ ।
 ਬੇ ਦਰਦਾਂ ਤੇ ਦਰਦ ਮੁਸਾਇਬ, ਦਰਦਾਂ ਹੋ ਵਧਾਈਆਂ ।
 ਓਹਾ ਦਰਦਾਂ ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ, ਫੇਰਨ ਦਿਲੀਂ ਸਫਾਈਆਂ ।
 ਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਪਾਈਆਂ ਨੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ।
 ਨਜ਼ਰ ਬੁਲੰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਈ, ਮਿਲੇ ਮੁਕਾਮ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾਂ ।
 ਇਸਕ ਮੁਕਾਮ ਜਮ੍ਹਾ⁹ ਦੇ ਸੁੱਟੀਆਂ, ਤਲਵਨੀਆਂ¹⁰ ਤਾਲਮੀਜ਼ਾਂ ।
 ਗਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਬਣੇ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ।
 ਝੱਲ ਅਵੱਲੇ ਰਾਹ ਚਲੇਂਦਿਆਂ, ਇਸਕੋਂ ਜ਼ਰਬਾਂ¹¹ ਕਾਰੀ ।
 ਹੋ ਤਾਲਿਬ ਲਾਹ ਵੇਖ ਨਕਾਬੋਂ¹², ਉਸਦੀ ਰਮਜ਼ ਨਿਆਰੀ ।
 ਨਾਜ਼ ਨਿਆਜ਼ ਵਿਕੇ ਮੁੱਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।
 ਇਹ ਮੁਜ਼ਜਾਤ¹³ ਬਿਜ਼ਾਅਤ¹⁴ ਜਾਨਾਂ, ਰਹਣ ਪਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਇਸਕ ਅੰਧੇਰੀ ਜਾਂ ਸਿਰ ਝੁੱਲੇ, ਖਾਵਣ ਜਿਗਰ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਖੁਦੀ ਤਕੱਬਰ¹⁵ ਮਾਨ ਗਰੂਰਤ, ਜਾਣ ਪਲਕ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ।
 ਇਸਕ ਕਰਮ ਦਾ ਕਤਰਾ ਅਜ਼ਲੀ¹⁶, ਤੈਂ ਮੈਂ ਦੇ ਵੱਸ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਕਨਾਂ ਲਭਦਿਆਂ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ, ਇਕਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਹੀਂ ।
 ਕਰੇਂ ਤਲਬ ਜੇ ਸਾਦਿਕ ਸਿਦਕੋਂ, ਤਾਂ ਭੀ ਰਹੇ ਨ ਹਾਵਾ¹⁷ ।
 ਯਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਝਲਦਿਆਂ, ਰਹੇ ਨ ਦਿਲ ਪਛਤਾਵਾ ।
 ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਘਾਟੀ, ਔਖੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
¹³ਬਹਰਿ-ਇਸਕ¹⁸ ਇਹੀ ਬੇ-ਪਾਯਾਂ¹⁹, ਠਾਠ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ।

-
1. ਮਜ਼ਾ, ਸੁਾਦ 2. ਬਗ਼ੈਰ 3. ਹਜ਼ੂਰੀ, ਮੌਜੂਦਗੀ 4. ਔਖਾਂ ਡਿੱਠੀ ਚੀਜ਼ 5. ਸੁਣੀਸੁਣਾਈ 6. ਜਿੱਡਾ ਕੁ
 7. ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 8. ਮਸਤੀ ਵਾਲਾ 9. ਟਿਕਾਉ 10. ਘਬਰਾਹਟਾ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ 11. ਸੱਟਾਂ
 12. ਪਰਦਾ 13. ਤੁਫ 14. ਮਾਲ-ਮੱਤਾ 15. ਅਹੰਕਾਰ 16. ਅਨਾਦੀ 17. ਪਛਤਾਵਾ, ਅਫਸੋਸ
 18. ਇਸਕ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ 19. ਅਥਾਹ ।

ਇਕਨਾਂ ਖਪਦਿਆਂ ਉਮਰ ਗਵਾਈ, ਪੱਲੇ ਪਇਆ ਨਾ ਕਾਈ ।
 ਇਕਨਾਂ ਹੋਸ਼ ਜਦੋਕੀ ਆਈ, ਇਹ ਨਿਆਮਤ ਘਰ ਪਾਈ ।
 ਬੇਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ਼ਰਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਲੱਜ਼ਤ ਨਾਜ਼ ਅਦਾਈਆਂ¹ ।
 ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਲੀਂ ਕਦਾਈਂ, ਵਿੱਚ ਸੁਮਾਰ ਨਾ ਆਈਆਂ ।
 ਇਸ ਗਰਦਾਬ² ਨ ਹਾਥ ਕਦਾਈਂ, ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਤਾਂ ।
 ਬਾਅਦ ਦੁੱਖਾਂ ਸੁਖ ਮਿਲਦੇ ਆਹੇ ਦਿਨ ਰੋਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਾਤਾਂ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਇਸ਼ਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦੋਜ਼ਖ, ਜਲ ਬਲ ਹੋ ਅੰਗਿਆਰਾ ।
 ਹੋ ਕੇ ਅੱਗ ਸਮਾ ਵਿੱਚ ਆਤਿਸ਼, ਤਾਂ ਪਾਵੇਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਬਲਦੀਆਂ ਰਹਣ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਲਾਟਾਂ, ਭਖ ਭਖ ਸ਼ੌਕ ਵਸਾਲੋਂ³ ।
 ਸਿੱਰ⁴ ਰਹੇ ਇੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਵੇ, ਟੁੱਟ ਤਅਲੁਕ ਹਾਲੋਂ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਉੱਤੇ, ਕਦਮ ਧਰੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ।
 ਬਹਰ-ਤਲਬ ਦੇ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਝਾਲ ਝੱਲੇ ਤਲਵਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ, ਕਦਮ ਨ ਮੌੜ ਹਟਾਵੇ ।
 ਤੇਗ ਵਗੇ ਪਰ ਪੈਰ ਅਗਾਂ ਹੀ, ਜ਼ਖਮੋਂ ਖਬਰ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਵਗੇ ਅਜ਼ਗੈਬੋਂ⁵, ਲੁੱਟ ਜਿਗਰ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਖੁੱਭਾ ਤੀਰ ਕਲੇਜੇ ਰੜਕੇ, ਖੂਨ ਵਗੇ ਦਰਿਆਵੇ ।
 ਚਸਮ ਉਲਾਰੇ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਸ਼ੌਂਕ ਰਹੇ ਤਨ ਮਾਰੇ ।
 ਜੀਵੰਦਿਆ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਲੇ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਨਾਰੇ ।
 ਅੱਗ ਵਰਹੇ ਸਿੱਰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਾਵੇ, ਬੈਠ ਇਕੱਲਾ ਰੋਵੇ ।
 ਨੈਣ ਵਗਣ ਦੋ ਨਹਰਾਂ ਵਾਂਗੂ, ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਥੀਂ ਧੋਵੇ ।
 ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ, ਵਸਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘੇ ।
 ਗਰਦ-ਗੁਬਾਰ ਇਮਕਾਨੋਂ⁶ ਸਾਰਾ, ਗੁਜ਼ਰੇ ਇਕੱਤ ਉਲਾਂਘੇ ।
 ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ਼ਰਤ ਕਹੇ ਲੋਕਾਈ, ਇਹ ਉਸ ਥੀਂ ਮੂੰਹ ਮੌੜੇ ।
 ਹਫਤ ਕਦਮ ਤੈਰਾਨ ਅੱਗੇ ਥੀਂ, ਜਜ਼ਬ ਪਵੇ ਨ ਛੋੜੇ ।*
 ਕਲਬ⁷ ਨ ਛੋੜੇ ਕਾਲਿਬ⁸ ਤੋੜੇ, ਦੋ ਦਮ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਦਾਇਮ ਅੰਤ ਮਿਲਣ ਸੁਖ ਸਾਰੇ, ਦਰਦ ਝੱਲੇ ਦਿਨ ਥੋੜੇ ।
 ਪੀਵੇ ਘੋਲ ਪਿਆਲੇ ਜ਼ਹਰੋਂ, ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹੇ ਸਵਾਈ ।
 ਵੱਜੇ ਤੇਗ ਕਹੇ ਬਿਸਮਿੱਲਾ⁹, ਇਹ ਮਹਬੂਬ¹⁰ ਲਗਾਈ ।

1. ਨਖਰੇ 2. ਭੰਵਰ 3. ਮਿਲਾਪ, ਸੰਜੋਗ 4. ਭੇਦ, ਰਾਜ 5. ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਖੰਡਾਂ ਤੋਂ, 6. ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 7. ਦਿਲ 8. ਸਰੀਰ, ਜਿਸਮ 9. ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਂ, ਭਾਵ 'ਸੁਕਰ' ਹੈ 10. ਪ੍ਰੀਤਮ ।

*ਪਾਠਾਤਰ : ਹਿਮਤ ਕਦਮ ਹੈਰਾਨ ਨ ਹੋਵੇ, ਹਰਗਿਜ਼ ਕਲਬ ਨ ਵੋੜੇ । (ਅ)

ਛੁੱਟੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ, ਹੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਖਲੋਵੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜ਼ਖਮ ਵੱਜਣ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ, ਢੁੱਕ ਅਗਾੜੀ ਹੋਵੇ ।
 ਮਹਰਮ ਜ਼ਖਮ ਦਿਲੇ ਦੀ ਲੱਭੇ, ਵਸਲੋਂ ਬਾਝ ਨਾ ਕਾਈ ।
 ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਬਹ ਬਹ ਕੱਟੇ, ਅੰਦਰ ਸੋਜ਼¹ ਜੁਦਾਈ ।
 ਭਰ ਭਰ ਦੇਵੇ ਜੌਕ ਪਿਆਲੇ, ਸਾਕੀ ਨੂਰ ਕਦਮ ਦਾ ।
 ਹਰ ਦਮ ਸੌਕ ਸ਼ਹੂਦ² ਸੱਜਨ ਦਾ, ਤੋੜੇ ਨੁਕਸ ਅਦਮ ਦਾ ।
 ਭਰਿਆ ਨੂਰ ਮੰਗੇ ਘਰ ਖਾਲੀ, ਰੈਣ ਕੱਟੇ ਬਹ ਕਾਲੀ ।
 ਦਾਮ³ ਗਲੇ ਘਤ ਸੌਕੋਂ ਹੱਥੀਂ, ਵਿੰਗੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਚਸਮ ਉਘਾੜ ਨਿਗਾਹ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਨਜ਼ਰ ਪਵਣ ਆਈਨੇ⁴ ।
 ਮਜ਼ਹਰ⁵ ਨੂਰ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਠੰਢ ਘੱਤੇ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ।
 ਰਹੇ ਉਦ ਸੀ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈ, ਵਸਲ ਮੰਗ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਪਯਾਮ⁶ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਾਵੇ, ਗਾਲਿਬ ਰਹੇ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਵਿੱਚ ਖੁਮਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਵਸਲ ਦੇ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿਲਣ ਪਿਆਲੇ ।
 ਸਿਰ ਦਰਦੀ ਛੱਡ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੇ, ਪਾਵੇ ਜੌਕ ਵਸਾਲੇ ।
 ਆਲਿਮਿ⁷-ਇਸ਼ਕ ਅਜਬ ਮਨ ਭਾਂਦੀਆਂ, ਸਿਕਲ ਕਰੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ।
 ਬਿਨ ਇਸ਼ਕੋਂ ਮੈਂ ਸੁਣੀਆਂ ਕਿਤਨੀ, ਗਾਲ ਘੱਤੀਂ ਜੰਗਾਰਾਂ⁸ ।
 ਇਸ਼ਕ ਚੰਗਾ ਪਰ ਔਖੇ ਪੈਂਡੇ, ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ ।
 ਵਾਟ ਚੱਲੇ ਦੁੱਖ ਪਾਵਣ ਵੇਲੇ, ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਦਮ ਠੱਲੇ ।
 ਇਸ਼ਕ ਕਟਾਰ ਅਜਬ ਹੈ ਖੂਨੀ, ਆਣ ਵੱਜੇ ਜਿਸ ਕਾਰੀ ।
 ਦਾਗ ਭਰੇ ਗੁਲ-ਲਾਲਿਆਂ⁹ ਵਾਲੇ ਸ਼ਕਲ ਰਹੇ ਦਿਲ ਸਾਰੀ ।
 ਇਸ਼ਕ ਬਹਾਰ ਕਦੀਮ ਅਜੇਹੀ, ਗੁਲੋਂ ਨ ਰੰਗਤ ਡੋਲੇ ।
 ਬੇਇਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ¹⁰, ਵਗਣ ਖਿਜਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ।
 ਬਾਝੋਂ ਇਸ਼ਕ ਹਯਾਤੀ¹¹ ਨਾਹੀਂ, ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੀ ਕਾਤੀ¹² ।
 ਏਦੋਂ ਭਲਾ ਏਹੀ ਲੱਖ ਵਾਰੀ, ਤੇਗ ਵੱਜੇ ਵਿੱਚ ਛਾਤੀ ।
 ਖਾ ਤਲਵਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਕਾਰੀ, ਤੇ ਉਹ ਛੁੱਟ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਹੋ ਜ਼ਿਬਹ¹³ ਪਾ ਅੱਖੀਂ ਪਰਦਾ, ਤਾਂ ਦਿਲਬਰ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਇਸ਼ਕ ਕਿਆ ਈ ਚੰਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਅਜ਼ਾਦੀ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਝੱਲੇ ਮਤਾਂ ਬਰਬਾਦੀ ।

-
1. ਜਲਨ, ਕਸਕਾਂ 2. ਜਲਵਾ 3. ਜਾਲ 4. ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਆਰਸੀ 5. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 6. ਸੰਦੇਸ਼ਾ
 7. ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ 8. ਜੰਗਾਲ 9. ਪੋਸਤ ਦਾ ਫੁਲ ਜੋ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 10. ਫਲਵਾੜੀ, ਬਾਗ਼
 11. ਜੀਵਨ 12. ਛੁਰੀ 13. ਕਤਲ, ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਸੰਕੇਤ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ 'ਇਸਮਾਈਲ'
 (ਹਜ਼ਰਤ) ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ।

ਮਰਦਾ ਡਰਦਾ ਨੱਸ ਨ ਜਾਈਂ, ਦੇਖ ਚਮਕਦੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ।
 ਨੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਖੁਦ ਪਛਤਾਂਦੇ, ਮਰਦੇ ਨਾਲ ਦਰੇਗਾਂ¹ ।
 ਮਸ਼ਹਦਿ²-ਇਸ਼ਕ ਸ਼ਹਾਦਤ³ ਅਕਬਰ, ਕਤਲ ਹੋਵੇਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਕਸਮ ਦਿਲਾਂ ਧਰ ਪੈਰ ਨ ਪਿੱਛੇ, ਜ਼ਖਮ ਇਕਾ ਝਲਕਾਰੀ ।
 ਆ ਇਸ਼ਕਾ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਵੇਲਾ, ਨੌਕ ਕਲਮ ਚੜ੍ਹ ਰਸਨਾ⁴ ।
 ਪੈ ਚੱਲੀਆਂ ਜੱਗ ਤੇਰੀਆਂ ਵਾਰਾਂ, ਕਦ ਤੋੜੀ ਛੁਪ ਵੱਸਨਾ ।
 ਚਾ ਤੂਫਾਨ ਕਲਮ ਦਾ ਕਾਈ⁵, ਰੁੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਰ ਰੁੜ੍ਹਾਈਂ ।
 ਰੋਂਵਦਿਆਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚਦੀ, ਬੇੜੀਆਂ ਤਾਰ ਵਿਖਾਈਂ ।
 ਧੀਰੀਆਂ⁶ ਧਾਰ ਧਰੀਂ ਤਲਵਾਰੇ, ਜੇ ਦਿਲ ਵਗਣ ਕਿਦਾਈਂ ।
 ਮਹਬੂਬੇ⁷ ਦੇ ਨਾਜ਼ ਨਿਹੋਰੇ, ਤਾ ਨ ਜਾਣ ਅਜਾਈਂ ।
 ਵਾਹ ਇਸ਼ਕਾ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਜੋਸ਼ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਮਨ ਭਾਣੇ ।
 ਗਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪੁਰ ਵਾਰੇ ਜਾਵਣ, ਜਾਂ ਘਰ ਮਿਲਣ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਜੁਲਫ ਸਿਆਹ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤੀਂ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਦਾਇਮ⁸ ਬਕਾ⁹ ਦੇ ਖਲਵਤ¹⁰ ਖਾਨੇ, ਵਸਲੋਂ ਕਰਾਂ ਨਿਤਾਰੇ ।
 ਤੇ ਆਸ਼ਿਕ ਦੀ ਜਾਤ ਸਿਫਾਤੋਂ, ਜ਼ਖਮ ਝਲਕਣ ਤਾਰੇ ।
 ਗਮਜ਼ੇ¹¹ ਤੇਜ਼ ਅਦਾਈਂ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਤੀਰ ਛੁੱਟਣ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਆ ਵਿੱਚ ਕੁਰਬ¹² ਖੁਦੀ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਗੈਰੋਂ ਵੱਸੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਗੱਯੂਰ¹³ ਪਿਆਰੇ, ਗੈਰਤ ਗੈਰਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਨ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਰਗਿਜ਼, ਜੇ ਲੱਖ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਗੈਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵਗੇ ਛੱਡ ਏਥੇ, ¹³ਹਸਨਾਤੁਲ ਅਬਰਾਰੇ¹³ ।
 ਅੱਖੀਂ ਗੋਸ਼ ਜਵਾਰਹ¹⁴ ਵੱਲੋਂ, ਲਹਰ ਵਗੇ ਇਕ ਸਾਰੇ ।
 ਗੋਸ਼ੋਂ ਧਰ ਆਗੋਸ਼¹⁵ ਉਮੀਦਾਂ, ਸਾਰੇ ਭਾਰ ਉਤਾਰੇ ।
 ਆਖਿਰ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਉਸਦਾ, ਮਿਲਦੇ ਰਹਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਤੇ ਇਸ ਹਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ਨ ਮਹਰਮ, ਦਿਲਦੇ ਰਾਜ਼ ਨਿਆਰੇ ।
 ਵਿਚ ਚਮਕਾਂ ਮੈਂ ਵੈਰੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਛੋੜ ਤੇਰੇ ਵਲ ਆਵਾਂ ।
 ਜੇ ਨ ਨਜ਼ਰ ਕਰਮ ਦੀ ਬਦਲੇਂ, ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਅਉਘਟ¹⁶ ਜਾਵਾਂ ।

1. ਅਫਸੋਸ 2. ਸਹੀਦ ਹਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 3. ਸ਼ਹੀਦੀ 4. ਜੀਭ 5. ਕੋਈ 6. ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ
 7. ਮਾਸੂਕ, ਪਿਆਰਾ, ਪ੍ਰੀਤਮ 8. ਹਮੇਸ਼ਾ 9. ਬਾਕੀ ਰਹਿਣਾ 10. ਤਨਹਾਈ, ਇਕਲਾਪਾ 11. ਤਿਛੀ
 ਨਜ਼ਰ 12. ਨੇੜੇ 13. ਅਣਖ ਵਾਲਾ 13. ਨੌਕ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ 14. ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਹੱਥ,
 ਪੈਰ ਜੀਭ ਆਦਿ 15. ਗੋਦ, ਕੱਛ ਕਲਾਵਾ 16. ਅੱਖੀ ਘੜੀ ।

ਪੁਸਤਕ ਰਚਨ ਦਾ ਕਾਰਣ

ਮੈਂ ਪਰਵਰਦਾ ਇਸ਼ਕ ਸੁਖਨ¹ ਦਾ, ਜਾਂ ਗਫਲਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਮੁਦਤ ਵਿੱਚ ਹਿਜਾਬ² ਗਮਾਂ ਦੇ, ਮੇਰਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਰੜਕੇ, ਹੋ ਹੋ ਅੰਤ ਪੁਰਾਣੇ ।
 ਚਾ ਹੱਥ ਤੇਗ ਜਫਾਕਸ਼³ ਬਿਰਹੋਂ, ਡਿੱਠਾ ਖੜਾ ਸਿਰਹਾਣੇ ।
 ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ਵਾਂਗੂ, ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਰਣਾਲੇ ।
 ਡੁਬ ਡੁਬ ਗਏ ਗਮਾਂ ਦੇ ਬੇੜੇ, ਭਰੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਾਲੇ ।
 ਗਰਕ ਗਏ ਦੀ ਗਫਲਤ ਖ਼ਾਬੇ,⁴ ਆਬ ਸਿਰੋਂ ਵਹ ਚੱਲਿਆ ।
 ਜਾਗ ਪਿਆਰੇ ਕੇਡਕ ਸੁੱਤੋਂ, ਇਸ਼ਕ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲਿਆ ।
 ਤਪਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਜਿਗਰ ਤੜਪਦਾ, ਉੱਠਿਆ ਅੱਬੜ-ਵਾਹਿਆ ।
 ਦਿਲ ਥੀਂ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ ਪਾਇਆ, ਯੂਸਫ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਕਨਆਨੀ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦਾ, ਤੇ ਖੁਦ ਨਬੀ⁵ ਖੁਦਾ ਦਾ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸਦਾ ਸਾਨੀ, ਨੋ ਕੋ ⁶ਸਰਵਿ-ਆਜ਼ਾਦਹ⁶ ।
 ਨੂਰ ਫ਼ਸਾਂ ਪੇਸ਼ਾਨੀਓਂ ਦਮਕੇ, ਸਤਹ⁷ ਫਲਕ⁸ ਦਾ ਸਾਰਾ ।
 ਨੂਰ ਰੁਖੋਂ⁹ ਜੈਂ ਖਲਕ¹⁰ ਪੁਕਾਰਾ, ਨਾਮ ਲਇਆਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ।

1. ਸ਼ਿਅਰੋ ਸ਼ਾਇਰੀ 2. ਪਰਦਾ 3. ਨਿਰਦਈ 4. ਨੀਂਦ 5. ਪੈਗੰਬਰ 6. ਸਰੂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਉੱਚਾ ਬੂਟਾ 7. ਛੱਤ 8. ਅਸਮਾਨ 9. ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ 10. ਖਲਕਤ ਨੇ ।

ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਕਲਮ ਚਾ ਬੈਠੀ, ਕਸਦੋਂ¹ ਵਾਗ ਚਲਾਈ ।
 ਆਤਿਸ਼² ਦਿਲ ਦੀ ਚਾਹੜ ਅਲੰਬੇ, ਵਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਗਾਈ ।
 ਕਸਦ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਸੀ, ਪੂਰਾ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ।
 ਮਦਦ ਮੰਗਾਂ ਮੈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੋਲੋਂ,, ਜੈਂ ਦਰ ਬਾਝ ਨ ਚਾਰਾ ।
 ਨਜ਼ਮ³ ਲੜੀ ਵਿਚ ਲੁਗਤ⁴ ਪੰਜਾਬੀ, ਮੋਤੀ ਇਸ਼ਕ ਪਰੋਵਾਂ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਵਿੱਚ ਬਹਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਦਾਗ ਦਿਲੇ ਦੇ ਧੋਵਾਂ ।
 ਮਤ ਕੁਝ ਕਰੇਂ ਤਅੱਜੁਬ ਕਾਰੀ, ਵੇਖ ਅਜਾਇਬ ਹਾਲੇ ।
 ਤੇ ਮਤ ਆਖੇਂ ਆਪ ਬਣਾਵਣ, ਸ਼ਿਅਰ ਬਣਾਵਣ ਵਾਲੇ ।
 ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਖਾਸ ਕੁਰਾਨੋਂ, ਸੂਰਤ⁵ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲੀ ।
 ਸੱਭ ਤਫ਼ਸੀਰ⁶ ਹਦੀਸਿ ਨਬੀਓਂ, ਕਹੀ ਅਮਾਮ ਗਜ਼ਾਲੀ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੱਕ ਕਰੇਂ ਮਤ ਇਸ ਥੀਂ, ਪਵੇ ਨ ਦੀਨ ਤਬਾਹੀ⁷ ।
 ਉਸ ਦਿਆਂ ਹੱਕ⁸ ਬਿਆਨਾਂ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਕੁਰਾਨ ਗਵਾਹੀ ।
 ਵਿੱਚ ਕੁਰਾਨ ਖੁਦਾ ਇਹ ਕਿੱਸਾ, ਅਹਸਨ⁹ ਕਰ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਜੈਂ ਖੁਦ ਆਪ ਸਰਾਹੇ¹⁰ ਖ਼ਾਲਿਕ, ਰਲੇ ਨ ਝੂਠ ਰਲਾਇਆ ।
 ਅਹਸਨ ਥੀਂ ਕੀ ਹੋਰ ਬਣਾਵੇ, ਜੇ ਕੋ ਝੂਠ ਰਲਾਵੇ ।
 ਏਥੇ ਅਹਸਨ ਅਕਜ਼ਬ¹¹ ਹੋ ਕੇ, ਐਬ ਸੁਖਨ ਨੂੰ ਲਾਵੇ ।
 ਜੇਕਰ ਝੂਠ ਕਰੇ ਵਿਚ, ਦਾਖਿਲ, ਰਾਹ ਚੱਲੇ ਗੁਮਰਾਹੀ¹² ।
 ਉਸਦੇ ਜੇਡ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲਾ, ਕੇਡਕ ਹੋਰ ਗੁਨਾਹੀ ।
 ਖ਼ਾਮ¹³ ਰਵਾਇਤ ਮੈਂ ਵਿਚ ਇਸਦੇ, ਦਾਖਿਲ ਕਰਾਂ ਨ ਮੂਲੇ ।
 ਹੋਵੇ ਖ਼ਤਾ¹⁴ 15 ਸਵਾਰਾਨਿ-ਸਾਲਿਹ¹⁵, ਸਾਹਿਬ ਅਜਜ਼ ਕਬੂਲੇ ।
 ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਤਕਾਜ਼ਾ¹⁶ ਸ਼ਿਅਰੋਂ, ਨੁਗਜ਼¹⁷ ਸੁਖਨ ਦਿਲ ਖਾਵੇ ।
 ਬੇ-ਤਾਵੀਲ¹⁸ ਖ਼ਤਾ ਵਲ ਕੋਈ, ਮਤਾਂ ਕਲਾਮ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਮਤਲਬ ਫੌਤ ਨ ਹੋਵੇ ਭਾਰਾ, ਤੇ ਕਮ ਬੇਸ਼ੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਬਾਤਨ¹⁹ ਨਾਲ ਅਦਬ ਦੇ, ਸਮਝੇ ਰਮਜ਼²⁰ ਨਿਰਾਲੀ ।
 ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੇਂਦਿਆਂ ਹਾਲ ਨਬੀਆਂ, ਫ਼ਰਜ਼ ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਜਾਈਂ²¹ ।
 ਆਪਣੇ ਐਬ ਨ ਕੱਢ ਸਿਰ ਲਾਵਣ, ਪਾਕ ਸਫੀਆਂ²² ਤਾਈਂ ।
 ਇਫ਼ਰਾਤੋਂ²³ ਤਫ਼ਰੀਤੋਂ²⁴ ਖ਼ਾਲੀ, ਤੁਹਮਤ ਜ਼ਿਕਰ ਨ ਕਾਈ ।

-
1. ਇਰਾਦਾ 2. ਅੱਗ 3. ਕਵਿਤਾ 4. ਸ਼ਬਦ, ਬੋਲੀ 5. ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਆਇਤ 6. ਟੀਕਾ, ਵਿਆਖਿਆ
 7. ਨਸ਼ਟ ਹੋਣਾ 8. ਸੱਚੇ 9. ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ (ਸ਼ੈਸਟ), ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 10. ਵਡਿਆਉਣਾ 11. ਝੂਠਾ
 12. ਭੁਲ ਦਾ ਰਸਤਾ 13. ਕੱਚੀ 14. ਭੁਲ 15. ਨੇਕ ਸਵਾਰ 16. ਮੰਗ 17. ਅਦਭੁਤ 18. ਬਿਨਾ
 ਗੁਹਜ ਅਰਥਾ ਵਲ ਜਾਣ ਦੇ 19. ਲੁਪਤ 20. ਰਹੱਸ, ਭੇਦ 21. ਥਾਵਾਂ 22. ਪਵਿੱਤਰ ਵਿਅਕਤੀ
 23. ਛਿਆਦਤੀ, ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ 24. ਕਮੀ ਬੇਸ਼ੀ, ਘਾਟਾ ।

ਅਸਲ ਕਲਾਮ ਮੁਅੱਸਰ¹ ਇਸਕੋਂ, ਖੋਲ੍ਹੇ ਨੂਰ ਸਫਾਈ ।
 ਇਹ ਤਫਸੀਰਿ-ਗਜ਼ਲੀ² ਵਿੱਚੋਂ, ਅਕਸਰ ਮਤਲਬ ਪਾਏ ।
 ਹਲ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਜ਼ਾਮੀ³ ਕੋਲੋਂ, ਜਿਉਂ ਸੁਣਨੇ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਮੂਸਾ⁴ ਦੀ ਤੌਰੇਤ⁵ ਜੋ ਅਜ ਕਲ, ਹੈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਏਥਾਈਂ ।
 ਬਾਅਜ਼⁶ ਇਆਨਤ⁷ ਇਸ ਥੀਂ ਪਕੜੀ, ਦੇਖ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਾਈਂ ।
 ਪਰ ਜੋ ਵਿੱਚ ਕੁਤਬ ਇਸਲਾਮੀ, ਕਾਮਿਲ ਪਤਾ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਹਰਫ ਅਜੇਹਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨੇ, ਮੈਂ ਨ ਮੂਲ ਲਿਆਇਆ ।
 ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਦਾ ਉੱਖੜ ਵੱਗਿਆ, ਬਿਰਹੋ⁸ ਜਾਮ ਪਿਲਾਏ ।
 ਰਹਣ ਕਬਾਬ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਲਾਟੇ, ਜਿਗਰ ਫਿਰਾਕ ਜਲਾਏ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਸਿਦਕ ਸੱਜਨ ਦੀ ਲਜ਼ੱਤ⁹, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈਂ ।
 ਸਾਫ ਸੁਖਨ ਤੇ ਸ਼ਿਅਰ ਉਜਾਲਾ, ਰੋਸਨ ਆਖਿਰ ਤਾਈਂ ।

1. ਅਸਰ ਕਟਨ ਵਾਲਾ 2. ਅਮਾਮ ਗਜ਼ਾਲੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਕੁਹਾਨ ਦਾ ਟੀਕਾ; ਅਮਾਮ ਗਜ਼ਾਲੀ ਦੇ ਹਾਲ
 ਲਈ ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 3. ਇਕ ਕਵੀ; ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 4. ਅਤੇ 5. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 6. ਕੁਛ 7. ਸਹਾਇਤਾ 8. ਵਿਛੋੜਾ,
 ਜੁਦਾਈ 9. ਸ਼ਾਦ, ਰਸ ।

ਖਾਸ ਖਾਸ ਨਬੀਆਂ ਉੱਪਰ ਰੱਬ ਦੀ ਇਨਾਯਤ

ਅਕਲ ਫਿਰਾਸਤ¹ ਦੇ ਦਸ ਹਿੱਸੇ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਪਾਕ ਬਣਾਏ ।
 ਨੌ ਇਦਰੀਸ² ਨਬੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ, ਇਕ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸਮਾਏ ।
 ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਦਸ ਹਿੱਸੇ ਖਾਲਿਕ³, ਜੋ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਆਇਆ ।
 ਤਨਹਾ ਨੌਂ ਸਭ ਨੂਹ* ਨਬੀ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਖਲਕੀਂ ਵਰਤਾਇਆ ।
 ਸਿਫੂਤ⁴ ਦੇ ਭੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ, ਹਿੱਸੇ ਦਸ ਬਣਾਏ ।
 ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਆਲਮ, ਨੌਂ ਯਾਹਯਾ* ਨੂੰ ਆਏ ।
 ਏਵੇਂ ਸਬਰ ਕੀਤਾ ਦਸ ਹਿੱਸੇ, ਨੌਂ ਅਯੂਬ* ਨਬੀ ਨੂੰ ।
 ਬਾਕੀ ਇੱਕ ਰਹਿਆ ਸੋ ਏਹਾ, ਮਿਲਿਆ ਖਲਕ ਸਭੀ ਨੂੰ ।
 ਖਾਲਿਕ ਪਾਕ ਸਲਾਬਤ⁵ ਹਿੱਸੇ, ਏਵੇਂ ਦਸ ਸਵਾਰੇ ।
 ਤਨਹਾਂ ਨੌਂ ਮੂਸੇ* ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ, ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਆਲਮ ਸਾਰੇ ।
 ਖਤੋ-ਕਿਤਾਬਤ ਦੇ ਦਸ ਹਿੱਸੇ, ਨੌਂ ਈਸਾ* ਨੂੰ ਆਏ ।
 ਇੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਵਰਤਿਆ, ਰਾਵੀ ਲਿਖ ਸਿੱਧਾਏ ।
 ਹੁਸਨ ਜਮਾਲ⁶ ਕੀਤਾ ਦਸ ਹਿੱਸੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸਮਾਏ ।
 ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵਿੱਚ ਅਲਮ ਸਾਰੇ, ਨੌਂ ਯੂਸੁਫ* ਨੇ ਪਾਏ ।

1. ਸਿਆਣਪ 2. ਇਸ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਚਿੰਨ੍ਹ (*) ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 3. ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾ 4. ਸਿਫਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਗੁਣ 5. ਸਖਤੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ 6. ਸੁਭਸੂਰਤੀ ।

ਹੋਰ ਫਸਾਹਤ¹ ਖੁਲਕ² ਬਲਾਗਤ³, ਹਿੱਸੇ ਦਸ ਬਣਾਇਆ ।
 ਖਤਮ-ਉਰੱਸੁਲ⁴ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਨੋਂ ਇੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਹੋਰ ਜੋ ਖੁਬੀ ਵਿੱਚ ਨਬੀਆਂ, ਸੋ ਅਹਮਦ* ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ।
 ਹਮਦ⁵ ਰੱਬਾਨੀ ਬਰਕਤ ਸਰਵਰ, ਆਸ ਨਜ਼ਾਤੋਂ ਭਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ* ਦੀ ਰੂਹ ਮੁਬਾਰਿਕ, ਦੁਨੀਆਂ ਛੋੜ ਸਿਧਾਈ ।
 ਨੂਰ ਫਲਕ ਪੁਰ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਕਰ ਕੰਦੀਲ⁶ ਟਿਕਾਈ ।
 ਰੂਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਵਾਰ ਵਾਲੇ, ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਉਹ ਨੂਰ ਮੁਨੱਵਰ, ਖੁਦ ਵਿਚ ਕਰੇਂ ਨਿਹਾਨੀ⁷ ।
 ਉਹਾ ਨੂਰ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਸਰਵਰ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਮਕਸਦ⁸, ਹੋ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਨਾਲ ਤੁਫੈਲ⁹ ਰਸੂਲ ਅੱਲਾ ਦੀ, ਯਾ ਰੱਬ ਬਖਸ਼ ਅਸਾਹਾਂ ।
 ਰਹਮਤ ਥੀਂ ਘੱਤ ਕਤਰਾ ਧੋਵੇਂ, ਦਫਤਰ¹⁰ ਭਰੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ।
 ਹੁਬ ਨਬੀ ਦੀ ਆਲ ਅਸਹਾਬਾਂ, ਮਕਸਦ ਕਰੇਂ ਹਮਾਰਾ ।
 ਦਿਲ ਪੁਰ ਨੂਰ ਕਰੇਂ ਉਸ ਸ਼ੌਕੇਂ, ਜਿਸ ਬਿਨ ਅਸਾਂ ਨ ਚਾਰਾ ।

1. ਭਾਸ਼ਣਕਾਰੀ 2. ਦੰਗੀ ਆਦਤ, ਸੁਭਾਤੁ 3. ਰਸੀਲਾ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਣ ਦਾ ਗੁਣ 4. ਪੈਰੀਬਰਾਂ ਦੀ
 ਮੁਹਰ, ਭਾਵ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ, 5. ਉਸਤਤੀ 6. ਦੀਵਾ 7. ਛੁਪਾ ਲੈਣਾ 8. ਉੱਦੇਸ਼, ਨਿਸ਼ਾਨਾ
 9. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 10. ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ ਪੱਟੀ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਪਰਵਰਿਸ਼

ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਤਮ ਖਾਨੇ, ਕਿਤਨੇ ਹਾਕਿਮ ਆਏ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਅਪਣੇ, ਜੱਗ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ।
 ਕਦਮ ਮੁਬਾਰਿਕ ਸਫੀ¹ ਅੱਲਾ ਦਾ, ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਹੁਕਮ ਅੱਲਾਹੋਂ ਜਿਸਦੇ ਤਾਈਂ, ਮਲਕਾਂ² ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ।
 ਤਾਜ ਮੁਬਾਰਿਕ ਸਿਰ ਤੇ ਧਰਿਆ, ਸ਼ਰਫ ਮਿਲੀ ਦਰਗਾਹੋਂ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ³ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਏ, ਕੁਲ ਸਫੈਦ ਸਿਆਹੋਂ ।
 ਦੁਨੀਆ ਫਾਨੀ ਛੋੜ ਚੱਲਣ ਦੀ, ਆਖਿਰ ਵਾਰੀ ਆਈ ।
 ਸ਼ੇਸ* ਹੋਇਆ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਰਹਬਰ, ਸ਼ਰਫਿ-ਨਬੁਵੱਤ ਪਾਈ ।
 ਛੋੜ ਕਬੂਤਰ-ਖਾਨਾ ਦੁਨੀਆਂ, ਸ਼ੇਸ ਨਬੀ ਜਾਂ ਧਾਇਆ ।
 ਹੁਕਮ ਰਸਾਲਤ⁴ ਪਾਕ ਜਨਾਬੋਂ, ਤਾ ਇਦਰੀਸ* ਲਿਆਇਆ ।
 ਜਾਂ ਇਦਰੀਸ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਛੋੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਨੂਹ* ਨਬੀ ਵਿਚ ਖਲਕਾਂ⁵ ਰਹਬਰ, ਹੋ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ* ਨਬੀ ਦੀ ਵਾਰੀ, ਮੁਦੱਤ ਪਿੱਛੇ ਆਈ ।
 ਫਿਰ ਇਸਹਾਕ* ਨਬੀ ਨੂੰ ਜਗ ਵਿਚ, ਸ਼ਰਫ⁶ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ ।

1. ਚੋਣਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵ ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਮ, ਦੋਖ ਅੰਤਕਾ 2. ਫਰਿਸ਼ਤੇ 3. ਬੇਟੇ, ਪੈਰੋਕਾਰ
 4. ਪੈਗੰਬਰੀ 5. ਖਲਕਤ, ਸਿਸ਼ਟੀ 6. ਬਜ਼ੁਰਗੀ ।

ਲੱਗਾ ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਵਲਾਇਤ, ਝੰਡਾ ਫੇਰ ਯਾਕੂਬੀ* ।
 ਮਾਲ ਕਸੀਰ¹ ਫਰਾਂਗ² ਇਬਾਦਤ, ਹਾਸਿਲ ਕੁਲ ਬਖੂਬੀ ।
 ਹੋਰ ਆਰਾਮ ਕਬਾਇਲ³ ਇੱਜ਼ਤ, ਤਾਜ ਨਬੁੱਵਤ ਵਾਲਾ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਦਿੱਤੇ ਤਿਸ, ਹਰ ਇਕ ਕਦਰ⁴ ਉਜਾਲਾ ।
 ਅਰਜਵਾਂ ਨਾਮ ਨਬੀ ਦੀ ਜ਼ੋਜਾ⁵, ਛੇ ਪੁੱਤ ਉਸਨੇ ਜਾਏ ।
 ਨਾਮ ਯਹੂਦਾ ਸਭ ਥੀਂ ਵੱਡਾ, ਅੰਦਰ ਕਦਰ ਸਵਾਏ ।
 ਮਾਰਵਾਂ ਨਾਮ ਹਰਮ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਸੀ ਸ਼ਮਉਨ ਪਿਆਰਾ ।
 ਦੂਜਾ ਵੀਰ ਛੁਟੇਰਾ ਇਸ ਥੀਂ, ਸੱਕੇ ਇਹ ਦੋ ਯਾਰਾ ।
 ਮਾਲਿਯਾ ਹੋਰ ਹਰਮ ਦੇ ਬੇਟੇ, ਪੈਗੰਬਰ ਘਰ ਜਾਏ ।
 ਬਿਨ ਰਾਹੀਲੇ ਜਾਇਆ ਦੋਹਾਂ, ਇਹ ਦਸ ਗਿਣਤੀ ਅਏ ।
 ਤੇ ਰਾਹੀਲ ਪਿਆਰੀ ਜ਼ੋਜਾ, ਖੂਹਿਰ ਅਰਜਵਾਂ ਸੰਦੀ ।
 ਇਹ ਮਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੋਵੇਂ, ਆਈਆਂ ਵਿਚ ਪੈਵੰਦੀ⁶ ।
 ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸੱਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਅੰਦਰ ਓਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ।
 ਜਮੂ⁷ ਰਵਾ⁸ ਵਿਚ ਇਕਤ ਨਿਕਾਹੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਮਾਨੇ ।
 ਦੋ ਧੀਆਂ ਰਾਹੀਲੇ ਜਾਈਆਂ, ਤੇ ਦੋ ਬੇਟੇ ਜਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਿਨ ਯਾਮੀਨ ਦੋਹਾਂ ਦੇ, ਪਿਉ ਨੇ ਨਾਮ ਰਖਾਏ ।
 ਸਭ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਟੇ, ਬਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਆਏ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦੋਂ ਦੂਣ ਸਵਾਏ, ਹੁਸਨ ਸਭਾਂ ਨੇ ਪਾਏ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭਨਾਂ ਯੂਸੁਫ, ਅਫਜ਼ਲ ਆਲੀ ਪਾਇਆ⁹ ।
 ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀਂ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਇਆ, ਨੂਰ ਜਿਦੁ ਦਾ ਸਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਆਇਆ, ਖੋਹਲੀ ਚਸ਼ਮ ਨਿਕਾਬੋਂ ।
 ਚਮਕੋ ਲਿਸ਼ਕ ਫਲਕ ਤਕ ਗਇਆ, ਖੁੱਲਾ ਨੂਰ ਹਿਜਾਬੋਂ ।
 ਬਰਕ¹⁰-ਦਰਖਸ਼ਾਂ¹¹ ਲਾਲ ਲਬਾਂ ਵਿਚ ਰਸ ਮਿਸ ਨੂਤ ਚਮਕਦਾ ।
 ਜੇ ਸੌ ਆਕਿਲ ਲਿਖੇ ਮਿਸਾਲਾਂ, ਹਰਫ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ।
 ਚਿਹਰਿ¹²-ਮੁਬਾਰਿਕ ਸ਼ੋਅਲਾ-ਇ-ਨੂਰੀ, ਸ਼ਕਲ ਸਭੀ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਉਹ ਕਿਸਦੇ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਨ ਉਸਦਾ ਸਾਨੀ ।
 ਅੱਗੇ ਕਹਤ¹³ ਜਗਤ ਵਿਚ ਛਾਇਆ, ਤਿਸ ਦਿਨ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਅਰਜ਼ਾਨੀ¹⁴ ਵਿਚ ਦੇਸ ਅਜ਼ਗੈਬੋਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ।

1. ਬਹੁਤ ਛਿਆਦਾ 2. ਬਹੁਤ 3. ਕਬੀਲੇ, ਪਰਵਾਰ 4. ਇਜ਼ਤ, ਮਾਨ 5. ਪਤਨੀ, ਵਹੁਟੀ 6. ਜੁੜਨਾ, ਨਿਕਾਹ 7. ਇਕੱਠੀਆਂ 8. ਜਾਇਜ਼ 9. ਉੱਚੇ ਟੁੱਟਬੇ ਵਾਲਾ 10. ਬਿਜਲੀ 11. ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ 12. ਚਿਹਰਾ 13. ਕਾਲ, ਭੁੱਖ 14. ਬਹੁਲਤਾ, ਸਸਤਾਪਣ ।

ਸੁੱਕੀਆਂ ਨਹਰਾਂ ਜਾਰੀ ਹੋਈਆਂ, ਵਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਖੁਸ਼ਕ ਦਰਖਤ ਫਲੇ ਫਲ ਫੂਲੋਂ, ਖੰਦਾਂ¹ ਗੁਲ ਬੁਸਤਾਨਾਂ² ।
 ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਘਾਹ ਅੰਗੂਰੀ, ਖਿਲੀਆਂ ਗੁਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ³ ।
 ਜੰਗਲ ਸਬਜ਼ ਜ਼ਮੁਰੱਦ³ ਰੰਗਿਆ, ਤਾਜ਼ਾ ਵਕਤ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਖੁਸ਼ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਘਰ ਗਈਆਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ ।
 ਚੁੱਕਿਆ ਗਇਆ ਅੰਧੇਰ ਜਹਾਨੋਂ, ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ ਕਨਆਨੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟਾ ਹੋਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਰਖਾਇਆ ।
 ਫਰਸ਼ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦਾ ਹੇਠ ਕਦਮ ਦੇ, ਫਖਰ ਬੜੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਜਾਨਵਰਾਂ ਕੁਲ ਹਰ ਸੈ ਵਹੜੀ⁴, ਤਿਸ ਦਿਨ ਜਸ਼ਨ⁵ ਮਨਾਏ ।
 ਦੇਖ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਜਲਵਾ ਨੂਰੀ, ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਕਰ ਕਰ ਸਫਾਂ⁶ ਮਲਾਇਕ⁷ ਰੱਬ ਦੇ, ਕਰਦੇ ਅਜਜ਼ ਨਿਆਜ਼ੀ ।
 ਖਾਲਿਕ ਨੂਰ ਫਲਕ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਜਿਸ ਇਹ ਸੂਰਤ ਸਾਜੀ ।
 ਲੈ ਖੁਸ਼ਖਬਰਾਂ ਗਏ ਫਰਿਸ਼ਤੇ, ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਈ, ਹੋਏ ਦੂਰ ਹਨੇਰੇ ।
 ਆਹੀ ਸੂਰਤ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲੀ, ਐਡਕੁ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਚਸਮ ਦਿਲਾਵਰ ਤਾਬ ਨ ਝੱਲੇ, ਜੁੰਬਿਸ਼⁸ ਖਾਣ ਸਿਤਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਨ ਸੱਕੇ, ਜੇ ਕੋ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਂਵੇ ।
 ਸੋਅਲਾ ਹੁਸਨ ਅੱਖੀਂ ਤੇ ਛਾਵੇ, ਦੇਖ ਨਜ਼ਰ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
 ਰੁੱਖ⁹ ਦੇ ਨੂਰੋਂ ਆਲਮ ਦਮਕੇ, ਮਾਹ¹⁰ ਕਨੋਂ¹¹ ਤਾ ਮਾਹੀ¹² ।
 ਸਤਵੇਂ ਚਰਖ¹³ ਜੁਹਲ¹⁴ ਦੇ ਜੁਰਮੋਂ, ਧੋਈ ਗਈ ਸਿਆਹੀ ।
 ਇਹ ਸੂਰਤ ਪੁਰ-ਮਾਅਨੀ ਅਨਵਰ ¹⁵ਮਜ਼ਹਰ-ਫੈਜ਼ਿ-ਇਲਾਹੀ¹⁵ ।
 ਮਾਸੂਕਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਜਿਦ੍ਹੇ ਦੀ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹੀ ।
 ਦੰਗ ਰਹੇ ਉਹ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ, ਚਿਹਰਾ ਵੇਖ ਉਜਾਲਾ
 ਮਾਈ ਬਾਪ ਸਣੇ ਹਰ ਬੰਦਾ, ਵੇਖ ਹੋਵੇ ਮਤਵਾਲਾ ।
 ਦਸ¹⁶ ਭਾਈ ਸਭ ਭੈਣਾਂ ਮਾਂ ਪਿਉ, ਵੇਖਿਦਿਆਂ ਨਾ ਰੱਜਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗਿਰਦ ਰਹਣ ਸਭ ਭੌਂਦੇ, ਨਜ਼ਰ ਕਰਨ ਗਮ ਭੱਜਦੇ ।
 ਐਡਕੁ ਸੂਰਤ ਰਸੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਚਸਮੋਂ ਨਕਸ਼¹⁷ ਨ ਜਾਵੇ ।

1. ਖੁਸ਼ਕਰਾਏ 2. ਬਾਗਾਂ (ਵਿਚ) 3. ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ 4. ਪਸ਼ੂ 5. ਮੌਜ-ਮੇਲਾ (ਕੀਤਾ)
 6. ਕਤਾਰਾਂ (ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ) 7. ਫਰਿਸ਼ਤੇ, ਮਲਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ । 8. ਕੰਥ ਉੱਠਣਾ 9. ਚਿਹਰਾ 10. ਚੰਨ
 11. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 12. ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਤਕ) 13. ਅਸਮਾਨ 14. ਸ਼ਨਿਚਰ ਤਾਰਾ, ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 15. ਰੱਬ ਦੀ ਬਰਕਤ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ 16. ਗਿਣਤੀ ਹੈ (10) 17. ਸੂਰਤ, ਸ਼ਕਲ ।

ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਖਿਆਲੀਂ ਵੇਖਣ, ਯੂਸੁਫ ਨਜ਼ਰੀ ਆਵੇ ।
 ਜਜ਼ਬ ਕਲੂਬ¹ ਤਅੱਸੁਰ² ਵਾਲੀ, ਸ਼ਕਲ ਮੁਬਾਰਿਕ ਨੂਰੀ ।
 ਦਿਲ ਝੁੱਕ ਜਾਣ ਨਿਗਾਹ ਕਰੇਂਦਿਆਂ, ਘੜੀ ਨ ਭਾਵੇ ਦੂਰੀ ।
 ਵੇਖਦਿਆਂ ਥੀਂ ਨਾਲ ਤਅੱਜੁਬ, ਉਡਣ ਕਰਾਰ-ਸਬੂਰੀ³ ।
 ਮੁਅਜਜ਼ਿਓਂ⁴ ਵਿੱਚ ਸੂਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਜਜ਼ਬ ਫਜ਼ੀਲਤ⁵ ਪੂਰੀ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦੋ ਬਰਸਾਂ ਛੋਟਾ, ਸੀ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਭਾਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਪੈਦਾ, ਫੌਤ ਗਈ ਹੋ ਮਾਈ ।
 ਕਾਰਣ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਸਰ⁶ ਦੇ, ਮੁੱਲ ਕਨੀਜ਼⁷ ਮੰਗਾਈ ।
 ਉਸਦੇ ਸ਼ੀਰੋਂ⁸ ਹੋ ਪਰਵਰਦਾ, ਉਸਨੇ ਤਾਕਤ ਪਾਈ ।
 ਆਹਾ ਗੋਦ ਖੋਲੰਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਨਾਜ਼ਿਕ ਪੁਤ ਪਿਆਰਾ ।
 ਰੋਦਿਆਂ ਅੱਖੀਂ ਮਾਂ ਜਹਾਨੋਂ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਛੋੜ ਵਿਚਾਰਾ ।
 ਦਿਲ ਯਾਕੂਬ ਰਹਿਆ ਵਿੱਚ ਗਮ ਦੇ, ਤਿਫਲੀ⁹ ਦੇਖ ਪਿਸਰ ਦੀ ।
 ਭੈਣ ਅਪਣੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੋਸੂ, ਉਹ ਤਿਸ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਦੀ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਫੁੱਫੀ, ਲੈ ਅਪਣੇ ਘਰ ਆਈ ।
 ਵਾਂਗੂ ਜਾਨ ਰੱਖੇ ਖੁਸ਼ ਵੱਸੇ, ਕਰੇ ਨ ਪਲਕ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜਾਗਦਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ ਰੱਖੇ, ਸੁੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਨਾਰੇ¹⁰ ।
 ਖੁਰਿਸ਼¹¹ ਲਿਬਾਸ ਰੱਖੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਵਾਲ ਸੰਵਾਰੇ ।
 ਐਡਕ ਉਲਫਤ¹² ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਣ ਸਮਾਈ ।
 ਬਾਝ ਹਜ਼ੂਰ ਪਿਆਰੇ ਯੂਸੁਫ, ਭੁੱਲਾ ਨ ਭਾਵੇ ਕਾਈ ।
¹³ਬਰਗਿ-ਜ਼ਬਾਨ¹³ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਜਾਂ ਜੁਬਿਸ਼ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਸ਼ੀਰੀਂ¹⁴ ਸੁਖਨੋਂ ਬਾਰ ਲਿਆਇਆ, ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਸਮਾਇਆ ।
 ਟੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ, ਲਗਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ।
 ਘੜੀ ਕੁ ਨਜ਼ਰੋਂ ਥੀਏ ਪਰੇਰੇ, ਦਿਲ ਹੋ ਰਹੇ ਦੋ ਪਾਰਾ¹⁵ ।
 ਜ਼ਨ¹⁶ ਮਰਦਾਂ ਕਲਿਆਨੀ ਸਾਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆਵਣ ।
 ਲੈਣ ਅਰਾਮ ਪਵੇ ਠੰਢ ਡਿਠਿਆਂ, ਤਾਬ¹⁷ ਨ ਹਿਜਰ ਲਿਆਵਣ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਯੂਸੁਫ ਵੱਡਾ ਹੋਂਦਾ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸ਼ਕਲ ਦਮਕਦੀ ।
 ਸੂਰਜ ਮਾਤ ਰਹੇ ਚੰਦ ਤਾਰੇ, ਸੂਰਤ ਨੂਰ ਚਮਕਦੀ ।
 ਦੇਖੇ ਬਾਪ ਜੋ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਚਾਹੇ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਅੰਦਰ ਨਜ਼ਰ ਰਖਾਵੇ ।

-
1. ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ 2. ਪ੍ਰਭਾਵਮਈ 3. ਸੁੱਖ, ਚੈਨ 4. ਕਰਾਮਾਤ 5. ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਵਡਿੱਤਣ 6. ਪੁੱਤਰ 7. ਲੋਂਡੀ
 8. ਦੁੱਧ 9. ਬਰਪਨ 10. ਵੱਖੀ ਨਾਲ 11. ਖੁਰਾਕ 12. ਮੌਹ 13. ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਪੱਤਾ, ਭਾਵ ਜੀਭ
 14. ਮਿਠਾਸ 15. ਟੁਕੜੇ 16. ਇਸਤ੍ਰੀ 17. ਤਾਕਤ ।

ਪੈਗੰਬਰ ਫਰਮਾਵੇ ਇਕ ਦਿਨ, ਭੈਣ ਪਿਆਰੀ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਮੈਂ ਸਬਰ ਨਾ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਤਿੱਠਿਆਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ।
 ਭੈਣ ਇਕਰਾਰ ਨ ਕਰਦੀ ਜਾਹਿਰ, ਦਿਲੋਂ ਕਰਾਰ ਗਇਓਸੂ ।
 ਬਰਕਤ ਘਰੋਂ ਚੱਲੀ ਉੱਠ ਮੇਰੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਫਿਕਰ ਪਇਓਸੂ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ ਚੱਲਿਆ, ਮੈਂ ਤਨਹਾ¹ ਰਹ ਗਈਆਂ ।
 ਦਮ ਦਮ ਵੇਖਣ ਗਇਆ ਨਸੀਬੋਂ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਈਆਂ ।
 ਜਾਂ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਘਰ ਥੀਂ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ਦ ਪਿਆਰਾ ।
 ਇਸਦਾ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ ਮੈਂ ਸਿਰ, ਗੁਜ਼ਰੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਭਾਰਾ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਜਾਵਣ ਲੱਗਾ, ਦਿਲਦਾ ਮਕਸਦ ਸਾਰਾ ।
 ਇਸ ਫ਼ਰਜ਼ਦ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਬਗ਼ੈਰੋਂ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਗੁ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਹੀਲਾ² ਕੁਝ ਬਣਾਵਾਂ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਮੁੜ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਮੂਲ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਅੱਖੀਂ ਕਦਮ ਟਿਕਾਵੇ ।
 ਸ਼ਾਰਿਅ³ ਓਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਹੁਕਮ ਸ਼ਰੀਅਤ⁴ ਕਰਦਾ ।
 ਚੀਜ਼ ਚਰਾਵੇ ਚੋਰ ਫੜੇ ਕੋ, ਸਾਲ ਰਖੇ ਘਰ ਬਰਦਾ⁵ ।
 ਆਹਾ ਸੀ ਇਸਹਾਕ* ਨਬੀ ਦਾ, ਪਟਕਾ ਇਕ ਕਮਰ ਦਾ ।
 ਅੰਦਰ ਮਿਲਕ⁶ ਫੁੱਫੀ ਦੇ ਉਸਦਾ ਤੁਹਫਾ ਬਰਕਤ ਘਰ ਦਾ ।
 ਹੀਲੇ ਕਾਰਣ ਫੁੱਫੀ ਬੱਧਾ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਲੱਕ ਚੋਰੀ ।
 ਤਰਫ ਪਿਦਰ ਫਿਰ ਟੋਰਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਮਗਰ ਚੱਲੀ ਖੁਦ ਜੋਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗਇਆ ਪਿਦਰ ਦੀ ਤਰਫੇ, ਮੁੜ ਫੁੱਫੀ ਘਰ ਆਈ ।
 ਪਟਕਾ ਗੁੰਮ ਗਇਆ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ, ਕਰ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਚੋਰ ਪਇਆ ਕੋ ਘਰ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਚੁੱਕ ਗਇਆ ਲੈ ਮੇਰੀ ।
 ਢੂੰਡ ਥਕਾਵੀਂ ਹਰ ਜਾ ਕੀਤੀ, ਗਿਰਦ⁷ ਬਗਿਰਦ⁷ ਬਹੁਤੇਰੀ ।
 ਆਖਿਰ ਕਮਰੋਂ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੀ, ਪਟਕਾ ਖੋਲ ਲਿਆਂਦਾ ।
 ਪਟਕਾ ਯੂਸੁਫ ਚੋਰੀ ਖੜਿਆ, ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਿਦਕ⁸ ਨਾ ਆਂਦਾ ।
 ਓੜਕ ਅਮਰ⁹ ਸ਼ਰੀਅਤ ਵਾਲਾ, ਉਸਤੇ ਹੋਇਆ ਜਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੌੜ ਲਿਆਂਦਾ ਘਰ ਨੂੰ, ਪਾਈ ਫ਼ਰਹਤ¹⁰ ਭਾਰੀ ।
 ਓਵੇਂ ਦਿਲ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ, ਹਿਜਰ ਪਿਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ।
 ਆਵੇ ਵੇਖੇ ਸ਼ੌਕ ਵਧਾਵੇ, ਇਸ਼ਕ ਨ ਥੀਵੇ ਬਹਿਆ ।
 ਦੁਨੀਆ ਛੋੜ ਸਿਧਾਈ ਫੁੱਫੀ, ਚੱਲੇ ਹੁਕਮ ਕਦਰ¹¹ ਦੇ ।
 ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਯੂਸੁਫ, ਲੈ ਆਂਦਾ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ।

-
1. ਇਕੱਲੀ 2. ਬਹਾਨਾ 3. ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਸਣ ਵਾਲਾ 4. ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ 5. ਗੁਲਾਮ 6. ਜਾਇਦਾਦ
 7. ਇਰਦ ਗਿਰਦ 8. ਯਕੀਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 9. ਹੁਕਮ 10. ਖੁਸ਼ੀ 11. ਤਕਦੀਰ ।

ਰਹਿੰਦਾ ਬਹਿੰਦਾ ਸੈਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਪਿਦਰ¹ ਦੇ ।
 ਦੌੜ ਗਏ ਇਕ ਲਹਜ਼ਾ² ਡਿੱਠਿਆਂ, ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕ ਜਿਤਾਰ ਦੇ ।
 ਜਿਸ ਯਾਕੂਬ ਇਬਾਦਤ-ਖਾਨੇ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਓਥੇ ਪਾਸ ਪਿਸਰ ਨੂੰ ਰੱਖੇ, ਇਕ ਦਮ ਨਾ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਆਪ ਖਿਲਾਵੇ ਆਪ ਪਿਲਾਵੇ, ਹੱਥੀਂ ਵਾਲ ਸੰਵਾਰੇ ।
 ਪਹੁਣਾਵੇ ਪੰਸ਼ਾਕਾਂ ਆਪੇ, ਤਨ ਥੀਂ ਗਰਦ ਉਤਾਰੇ ।
 ਪੜ੍ਹੇ ਨਮਾਜ਼ ਇਬਾਦਤ ਖਾਨੇ, ਜਾਂ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਉਸ ਹੁਜ਼ਰੇ³ ਦੇ ਅੰਦਰ ।
 ਬਾਅਦ ਸਲਾਮ ਦੋ ਰਕਅਤ⁴ ਪਿੱਛੇ, ਚਸ਼ਮ ਚੁੰਮੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਪਵੇ ਕਰਾਰ ਆਰਾਮ ਦਿਲੇ ਨੂੰ, ਵੇਖ ਸ਼ਕਲ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਨੀਂਦਰ ਵੇਲਾ, ਤੇ ਵਿਚ ਗੋਦ ਸੁਲਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਜਾਂ ਸੁੱਤਾ ਪੱਲੂ ਫੇਰੇ, ਮਤ ਗਰਮੀ ਆ ਜਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਚਸ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਵੱਸਿਆ, ਇਸ਼ਕ ਗਇਆ ਚੜ੍ਹ ਫਲਕੀ⁵ ।
 ਬਿਨ ਡਿੱਠਿਆਂ ਜਿੰਦ ਜਾਂਦੀ ਮੁਕਦੀ, ਸਾਇਤ ਪਲਕੀਂ ਝਲਕੀਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਯੂਸੁਫ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਹੁਸਨ ਪਈਆਂ ਜੱਗ ਵਾਰਾਂ ।
 ਐੱਡ ਜਮਾਲ ਜੋ ਫਰਸ਼ ਜ਼ਮੀਨੋਂ, ਅਰਸ਼ ਗਈਆਂ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਨਬੀ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਸ਼ਮੱਸਿ-ਫਲਕ⁶ ਥੀਂ ਅਨਵਰ⁷ ਸੂਰਤ, ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰਾਂ ।
 ਭਾਈ ਉਲਫਤ ਕਰਨ ਬਹੁਤੇਰੀ, ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਪਿਆਰਾਂ ।
 ਕੀਨਾ⁸ ਹਸਦ ਨ ਆਹਾ ਅੱਵਲ, ਸ਼ਫਕਤ⁹ ਕਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਆਹੀ ਜਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਬਲੰਦੀ¹⁰ ਚਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਾਰਣ ਹੁਜ਼ਰੇ ਅੰਦਰ, ਜਾਗ੍ਹਾ ਪਾਸ ਬਣਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਤਮੱਲੀ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਤਾਈਂ ।
 ਵਿਛੜਨਾ ਇਕ ਸਾਇਤ ਉਸ ਥੀਂ, ਭਾਵੇ ਨ ਕਦਾਈਂ ।
 ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਹੁਸਨ ਮੁਨੱਵਰ, ਜਾਂ ਚਮਕਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਨ ਝੁਕੀਆਂ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਸਦਮਾ¹¹ ਪਾਇਆ ।
 ਹੁਸਨ ਕਮਾਲ ਜਮਾਲ ਮਆਨੀ¹², ਕਰੇ ਨਿਗਾਹਾਂ ਮਾਇਲ ।
 ਵੇਖਦਿਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤ ਨਿਗਾਹੋਂ, ਨੈਣ ਰਹਣ ਹੋ ਘਾਇਲ ।

1. ਬਾਪ 2. ਪਲ, ਸਕਿੰਟ 3. ਕੋਠੜੀ 4. ਦੋਹੇ ਅੰਤਕਾ 5. ਅਸਮਾਨਾਂ ਤੇ 6. ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਸੂਰਜ 7. ਰੋਸ਼ਨ,
 ਜਿਓਤੀਸੈ 8. ਦੁਸ਼ਮਣੀ 9. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 10. ਉਚਿਆਈ 11. ਸੱਟ 12. ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ।

ਵੇਖਣਹਾਰ ਰਹੇ ਤੜਫੇਂਦਾ, ਵੇਖ ਦਿਲੋਂ ਦਮ ਸਾਇਲ¹ ।
 ਵੇਖਦਿਆਂ ਦੇ ਫੇਰ ਖਿਆਲੋਂ, ਨਕਸ਼ ਨ ਹੁੰਦਾ ਜ਼ ਇਲ² ।
 ਉਸਦੇ ਹੁਸਨੋਂ ਰੂਮੀ ਸ਼ਾਮੀ, ਕਰਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਬਾਇਲ ।
 ਪਾਕ ਖਸਾਇਲ³ ਨਾਲ ਫਜ਼ਾਇਲ⁴, ਅੰਦਰ ਉਮਰ ਅਵਾਇਲ⁵ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਕਦਾਂ ਤੱਕ ਸਕਦੇ, ਬਾਝੋਂ ਪਰਦੇ ਹਾਇਲ⁶ ।
 ਕਰੇ ਹਲਾਲ⁷ ਕਮਾਲ ਤਮੱਨਾਂ, ਗਲ ਦੀ ਬਣੇ ਹਮਾਇਲ⁸ ।
 ਇਸ ਖੂਬੀ ਦੀਆਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨਾਂ, ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਸਮੁਾ ਜਮਾਲ ਕਮਾਲੋਂ, ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਪਰਵਾਨਾ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੁਸਨ ਤੇ ਗਰੂਰ ਕਰਨਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਯੂਸੁਫ਼ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਡਿੱਠਾ, ਡਿਠੋਸੁ ਰੁਖ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੁਫੀਆ⁹ ਗੁਜ਼ਰੀ ਉਸਦੇ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਇਹ ਸੂਰਤ ਨੂਰਾਨੀ ਮੇਰੀ, ਜੇ ਹੋਂਦਾ ਮੈਂ ਬਰਦਾ ।
 ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਗਦਾ, ਕੀਮਤ ਕਿਹੜਾ ਭਰਦਾ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਗਇਆ ਇਹ ਖੁਫੀਆ ਹਾਲਾ, ਜਾਤਾ ਜਾਨਣ ਹਾਰੇ ।
 ਉੱਘੜ ਵੈਸਣ ਇਕ ਦਿਨ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਉਸਦੇ ਮਾਅਨੀ ਸਾਰੇ ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਦਿੱਤੇ ਇਸ਼ਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਯੂਸੁਫ਼ ਯੂਸੁਫ਼ ਯੂਸੁਫ਼, ਲੂੰ ਲੂੰ ਹਾਲ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਮਜ਼ਹਰ ਨੂਰ ਕਰਮ ਦਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਨਜ਼ਰੋਂ ਨਕਸ਼¹⁰ ਨ ਜਾਏ ।
 ਜੇ ਦੋ ਨੈਣ ਨ ਤੱਕਣ ਸਾਇਤ, ਰਹਣ ਸ਼ਰੀਕ ਨੁਹਲਾਏ ।
 ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਤੇਗੋਂ, ਗੁਜ਼ਰ ਵਗੇ ਜਿੱਤ ਧਾਵੇ ।
¹¹ਜਾਨਿ-ਤਵਾਂ¹¹ ਦਿਲਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਯਾ ਜੌਹਰ ਚਮਕਾਵੇ ।
 ਇਸ਼ਕਾ ਚਮਕ ਤੇਰੀ ਥੀਂ ਵਾਰੀ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਇਸ਼ਕਾ, ਜ਼ਖਮ ਤੇਰੇ ਨੇ ਕਾਰੀ ।
 ਤੂੰ ਹੈਂ ਜੌਹਰ ਤੇਗ ਸੁਖਨ ਦਾ, ਬੇਪੱਰਾਂ ਤਯੂਰਾਂ¹² ।
 ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਗਈਆਂ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰਾਂ¹³ ।
 ਆਜ਼ਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ¹⁴ ਪਾਵੇਂ, ਕਰੇਂ ਖਲਾਸ¹⁵ ਅਸੀਰਾਂ¹⁶ ।
 ਬੇਦਰਦਾਂ ਦਾ ਦਰਦੀਂ ਘੱਤੇਂ, ਕੱਟੇਂ ਰੋਗ ਜ਼ਹੀਰਾਂ¹⁷ ।

-
1. ਮੰਗਤਾ 2. ਨਸ਼ਟ 3. ਖਸਲਤ (ਸੁਭਾਉ) 4. ਫਜ਼ੀਲਤ (ਬਹੁਰਗੀ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ
 5. ਸ਼ੁਰੂ (ਦੀ) 6. ਰੋਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ 7. ਨਵਾਂ ਚੰਨ 8. ਕੰਠਾ 9. ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ, ਲੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ
 10. ਚਿੱਤਰ, ਸ਼ਕਲ 11. ਬਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ 12. ਤਾਇਰ (ਪੰਛੀ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 13. ਸਾਮੁਣੇ 14. ਕੈਦ
 15. ਮੁਕਤ 16. ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਾਇਆਂ ਨੂੰ 17. ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ।

ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਚਮਕ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਦੋਂ ਚਾ ਲੈ ਜਾਈਂ ।
 ਗਾਲਿਬ ਹਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਨਸ਼ੇ ਦਾ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਰੋਹੜ ਵਗਾਈਂ ।
 ਜਿਹਲ¹-ਜਫਾ² ਦੇ ³ਮਿੱਠਤ-ਖਾਨਿਓਂ³, ਮੈਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾਈਂ ।
 ਤਲਵਨੀਆਂ⁴ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਬੰਨ੍ਹੇ ਕੱਢ ਲਗਾਈਂ ।
 ਕੀ ਕੁਝ ਆਖਾਂ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਸੈਂ, ਮੈਂ ਹੈਰਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਰੋਹੜੇਂ ਕਦੀ ਰੋਹੜੇਂਦਿਆਂ ਪਕੜੇਂ, ਤੇਰਾ ਭੇਤ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਨੱਸੇ ਤਾਰੂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀਆਂ ਲਹਰਾਂ, ਡੁੱਬ ਮਰੇ ਲਖ ਤਾਰੂ ।
 ਮਜ਼ਰੂਹਾਂ⁵ ਜੰਗ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ, ਜ਼ਖਮ ਨ ਪਾਵਣ ਦਾਰੂ ।
 ਵਾਹ ਇਸ਼ਕਾ ਜਾਂ ਠਾਠ ਚੜ੍ਹਾਵੇਂ, ਨਦੀਓਂ ਨਦੀ ਵਗਾਵੇਂ ।
 ਇਕਨਾ ਰਖਤ⁶ ਕਨਾਰ⁷ ਪਹੁੰਚਾਵੇਂ, ਇਕਨਾ ਡੋਬ ਗਵਾਵੇਂ ।
 ਡੁੱਬ ਗਇਆਂ ਫਰਿਆਦ ਨ ਵਾਹਰਾਂ⁸, ਡੁੱਬਦੇ ਜਾਨ ਅਜਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਸੁਣ ਤੂੰਦ⁹ ਲਗਾਮ ਦਰੇਗਾ, ਲੈ ਦਿਲ ਪਵੇ ਕੁਥਾਈਂ ।
 ਪਰ ਜਿਸਨੂੰ ਤੂੰ ਚਾਹੜ ਵਗਾਵੇਂ, ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਵਰਾਈਂ¹⁰ ।
 ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਉੱਡੇਂ ਲੈ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਉਸਦਾ ਸ਼ੇਰ ਹਵਾਈਂ ।
 ਸੈਰੋਂ ਤੈਰ¹¹ ਹਸੂਲਿ¹²-ਫਲਕ ਵਿੱਚ, ਤੇਰੀ ਤੇਜ਼ ਉਡਾਰੀ ।
 ਮਿਲ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਬੇਪਰ ਤਾਇਰ¹³, ਬਾਲ¹⁴ ਮਿਲਣ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਛੋੜ ਦਿਲਾ ਇਹ ਲੰਮੀਆਂ ਵਾਟਾਂ, ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬੈਠੋਂ ਘੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਮਧਾਣਾ, ਕਰ ਕੁਝ ਗੱਲ ਅਗਾਹੀਂ ।

(ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਸੋਟਾ ਮਿਲਣਾ)

ਸਾਕੀ ਆਬਿ-ਨਸ਼ਾ¹⁵ ਦੇਹ ਤਾਜ਼ਾ, ਦਿਲ ਦਾ ਰੋਗ ਗਵਾਵੇ ।
 ਜੋਸ਼ ਉਠਾਵੇ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਨੂੰ, ਕੱਢ ਗਮੋਂ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਨੁਕਲ¹⁶ ਕਬਾਬ ਜਿਗਰ ਦਾ ਕਾਫੀ, ਬਿਰਹੋਂ ਲੁੱਟੇ ਦਿਲ ਤਾਈਂ ।
 ਜਾਂ ਜਾਂ ਜੋਸ਼ ਖੁਮਾਰ ਨ ਹੱਲੇ, ਲੈਣ ਹਸੂਦ¹⁷ ਸਜਾਈਂ ।
 ਘਰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਰੀ, ਤੂਬਾ¹⁸ ਦੀ ਮਾਨੀਦੋਂ ।
 ਵਾਂਗ ਦਰਖਤਾਂ ਜੱਤਨ ਮੇਵੇ, ਫਾਇਕ¹⁹ ਖੁਰਮਾ ਕੰਦੋਂ ।
 ਤਰਫ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਸਜਦੇ ਕਾਰਣ, ਝੁਕ ਝੁਕ ਸ਼ਾਖਾਂ ਆਈਆਂ ।
 ਇੱਕ ਇੱਕ ਤਰਫ ਫਲਕ ਚੜ੍ਹ ਚੱਲੀਆਂ, ਤੇ ਇੱਕ ਤਰਫੇ ਛਾਈਆਂ ।

-
1. ਅਗਿਆਨ, ਮੂਰਖਤਾ 2. ਸਖਤੀ 3. ਦੁੱਖਾਂ (ਦਾ ਘਰ) 4. ਬੇਕਰਾਰੀ, ਤੜਪਨ 5. ਘਾਇਲ 6. ਸਾਮਾਨ
 7. ਕੰਢੇ 8. ਸਹਾਇਤਾ 9. ਤੇਜ਼ 10. ਮਾੜਾ 11. ਪੰਛੀ 12. ਪਹੁੰਚਣਾ 13. ਪੰਛੀ 14. ਖੰਬ
 15. ਸ਼ਰਾਬ 16. ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਧੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ 17. ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 18. ਦੇਖੇ ਘੱਤਕਾ
 19. ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ।

ਸਬਜ਼ ਜਮੁਰੱਦ ਬਰਗ ਸੋਹਾਂਦੇ, ਜੱਨਤੀਆਂ ਜਿਉਂ ਹੁੱਲੇ¹ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਗਿਰਦ ਪਲਮਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਜਿਉਂ ਜੁਲਫਾਂ ਬੰਦ² ਖੁੱਲ੍ਹੇ ।
 ਪਰ ਸਾਯਾ ਵਿੱਚ ਬਰਗਾਂ³ ਜੁਲਮਤ⁴, ਫਰਕ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਇਹ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਮੇਵਾ ਉਸਦਾ, ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਸਾਵੇ ।
 ਖਾਰਸਤਾਨ⁵ ਅੱਖੀਂ ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ⁶, ਚੁਭ ਚੁਭ ਕਾਰੀ ਆਏ ।
 ਜਿਗਰ ਹਸੂਦਾਂ ਪੁਰਜੇ ਕਰ ਕਰ, ਫਰਸ਼ੀਂ ਖ਼ਾਰ ਵਛਾਏ ।
 ਹੋਰ ਦਰਖਤੀਂ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨੇ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ।
 ਇਸ ਹਰ ਬਰਗ ਸਮਰ⁷ ਹਰ ਸ਼ਾਖੇ, ਫਿਰਦੇ ਮਲਕ⁸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਜਾਂ ਜਾਂ ਤਾਰ ਹਵਾ ਹਲਾਵੇ, ਇਹ ਵਿੱਚ ਵਜਦ ਸਵਾਯਾ ।
 ਤੇ ਹਰ ਦਮ ਤਹਮੀਦ⁹ ਪੁਕਾਰੇ, ਤੈਨੂੰ ਹਮਦ ਖ਼ੁਦਾਯਾ ।
 ਨਰਮ ਹਵਾਈਂ ਵਗਣ ਜਦਾਈਂ, ਮੌਜ ਛੱਡਣ ਪੱਤ ਸਾਰੇ ।
 ਸ਼ਾਖਾਂ ਨਰਮ ਪਈਆਂ ਝੁਕ ਪੀਂਘਾਂ, ਲਗਰਾਂ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੇ
 ਸ਼ਬਨਮ ਸੁਬਹ ਸੁਹਾਂਦੀ ਬਰਗੀਂ, ਮੀਨਾਕਾਰ ਦਿਸ ਆਵੇ ।
 ਗੁੰਬਦ ਸਬਜ਼ ਜ਼ਬਰਜਦ¹⁰ ਜੇਹਾ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਦਿਲ ਭਾਵੇ ।
 ਮੇਵੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਪੁਰ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਘੱਤ ਗਲ ਹਾਲ ਪੁੱਤੇ ।
 ਲਜ਼ੱਤ ਮਿਲੀ ਬਹਿਸ਼ਤੀਂ ਮੇਵਿਆਂ, ਚਖ ਪਵਣ ਦਿਲ ਗੋਤੇ ।
 ਲਾਲ ਚੁੰਜਾਂ ਪਰ ਹਰੇ ਜਨਾਵਰ¹¹, ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੋਤੇ ।
 ਖਾਵਣ ਕੁੱਤ¹² ਦੁਵਾਈਂ ਦੇਵਣ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਖਲੋਤੇ ।
 ਪੱਰ ਪੱਤਰ ਚੁੰਜ ਬੇਰੂ¹³ ਸਾਵੇ, ਰਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਾਖੀਂ ।
 ਰੱਜ ਸ਼ਿਕਮ ਭਰ ਹਮਦ ਪੁਕਾਰਣ, ਕੂਕ ਫਲਕ ਦੀ ਕਾਖੀ¹⁴ ।
 ਘਰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਟਾ, ਜਿਸ ਦਮ ਹੋਵੇ ਪੈਦਾ ।
 ਸ਼ਾਖ ਅਜਬ ਇੱਕ ਏਸ ਦਰਖਤੋਂ, ਹੋਵੇ ਤੁਰਤ ਹੁਵੈਦਾ¹⁵ ।
 ਸ਼ਾਖ ਵਧੇ ਜਿਉਂ ਬੇਟਾ ਵਧਦਾ, ਸਭ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਕ ।
 ਤਿਸਦੀ ਹੋਸ਼ ਲਿਆਕਤ ਤਾਈਂ, ਹੋਂਦੇ ਆਸੇ ਫਾਇਕ ।
 ਤਾਂ ਉਸ ਬੇਟੇ ਤਾਈਂ ਦੇਵੇ, ਕੱਟ ਨਬੀ ਇਹ ਆਸਾ ।
 ਏਸ ਦਰਖਤੇ ਅੰਦਰ ਏਹਾ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਜੌਹਰ ਖਾਸਾ ।
 ਇਹ ਆਸਾ ਹੱਥ ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੇ, ਦਾਇਮ ਹੋਸੀ ਕਾਰੀ ।
 ਏਵੇਂ ਯਾਰਾਂ ਪਿਸਰਾਂ ਹੋਈ, ਇਹ ਇਨਾਇਤ ਸਾਰੀ ।

1. ਫਤੂਹੀਆ, ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ 2. ਪੇਚ 3. ਪਤੇ 4. ਅਨੁਰਾ 5. ਕੰਡਿਆਂ ਦਾ ਬਾਗ 6. ਬੁਰਾ
 ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ 7. ਫਲ 8. ਫਰਿਸ਼ਤੇ 9. ਹਮਦ, ਉਸਤਤੀ 10. ਪੁਖਰਾਜ 11. ਪੰਛੀ 12. ਰੋਜ਼ੀ, ਖੁਰਾਕ
 13. ਬੇਟ, ਪੇਟ 14. ਕਾਖ (ਮਟੱਲ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਭਾਵ ਗੁੰਬਦ 15. ਪ੍ਰਗਟ ।

ਪਰ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਵਾਰੀ ਇਸ ਥੀਂ, ਸਾਖ ਨ ਜੰਮੀ ਮੂਲੇ ।
 ਚੋਬ¹ ਅਸਾ ਕਦ ਲਾਇਕ ਉਸਦੇ, ਤੇ ਉਹ ਕਦੋਂ ਕਬੂਲੇ ।
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ ਯੂਸੁਫ, ਅਜਜੋਂ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤੈਂ ਆਸੇ ਦਿੱਤੇ, ਕਰ ਸ਼ਫਕਤ ਗਮਖ਼ਾਰੀ ।
 ਕਰੋ ਦੁਆ ਜਨਾਬ ਅਲਾਹੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਸਾ ਆਵੇ ।
 ਜੰਨਤ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਲਾਹ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਕੇ ਫਜ਼ਲ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ।
 ਹੱਥ ਉਠਾ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ, ਜਾਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਅਲਾਇਆ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਯੂਸੁਫ ਮੰਗਦਾ ਫਜ਼ਲੋਂ, ਮਾਲਮ ਤੁਧ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਲੈ ਜਬਰੀਲ ਜਮੁਰੱਦ ਆਸਾ, ਤੁਰਤ ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਆਇਆ ।
 ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਉਸਨੂੰ, ਸਭਨਾਂ ਥੀਂ ਵੱਡਿਆਇਆ ।
 ਖੂਬੀ ਹੱਦ ਸੁਮਾਰ ਨਾ ਕੋਈ, ਆਸਾ ਕਦਰੋਂ ਭਾਰਾ ।
 ਸਾਫ ਸ਼ਫਾਫ² ਹਰਾ ਖੁਦ ਰੰਗੋਂ, ਵਜ਼ਨ ਮਵਾਫਿਕ³ ਸਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਥੀਂ ਸੋਹਣਾ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਸਾਨੀ ।
 ਉਸਦੇ ਲਾਇਕ ਜੰਨਤ ਆਸਾ, ਸੋ ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ਾਨੀ⁴ ।
 ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਰਸ਼ਕਾਂ ਵਧੀਆਂ, ਯੂਸੁਫ ਵਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ।
 ਆਸੇ ਕਾਰਣ ਘਰ ਦੀ ਬੇਰੀ, ਅਸਾਂ ਸਭਾਂ ਦਾ ਛਾਂਦਾ⁵ ।
 ਯੂਸੁਫ ਲਇਆ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਆਸਾ, ਸਾਥੀਂ ਕਦਰ ਵਧਾਇਆ ।
 ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਇਹ ਛੋਟਾ ਸਾਥੀਂ, ਵਡਿਆਈ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਐਵੇਂ ਪਿਉ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਅੱਗੇ, ਇਸਦਾ ਕਦਰ ਵਡੇਰਾ ।
 ਨੀਵੀਂ ਸ਼ਾਨ ਅਸਾਡੀ ਇਸ ਥੀਂ, ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰਾ ।
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਪਲ ਜਾਨ ਪਿਦਰ ਦੀ, ਹੋਵੇ ਬਾਝ ਕਰਾਰੋਂ ।
 ਹਰ ਦਮ ਉਸਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਅੱਗੇ, ਰੱਖੇ ਲੁਤਫ⁶ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ।

(ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਪਹਲੀ ਵਾਰ ਸੁਫਨਾ ਵੇਖਣਾ)

ਸਤਵੇਂ ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੇ ਯੂਸੁਫ, ਇਕ ਦਿਨ ਗੋਦ ਪਿਦਰ ਦੇ ।
 ਨੀਂਦ ਮਿੱਠੀ ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ ਡਿੱਠਾ, ਖੁੱਲੇ ਦਿਲ ਦੇ ਪੜਦੇ ।
 ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ ਜੰਗਲ ਅੰਦਰ, ਹੇਜ਼ਮ⁷ ਚੁਗਣ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਹੇਜ਼ਮ ਭਾਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਭਨਾਂ, ਕਸਦ⁸ ਘਰਾਂ ਸਿਰ ਚਾਇਆ ।
 ਆਂਵਦਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ਇਕ ਜਾ, ਸਭਨਾਂ ਭਾਰ ਉਤਾਰੇ ।
 ਇਸਦਾ ਭਾਰ ਹੋਇਆ ਸੋ ਹਰਿਆ, ਗੁਲ ਫਲ ਬਰਗ ਖਿਲਾਰੇ ।

1. ਲਕੜੀ (ਦਾ) 2. ਪਾਰਦਰਸ਼ਕ 3. ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ 4. ਸਸਤਾ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ 5. ਹਿੱਸਾ, ਨਸੀਬਾ
 6. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 7. ਬਾਲਣ 8. ਇਰਾਦਾ ।

ਜਿਉਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਚਮਨ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ, ਸ਼ਾਖਾਂ ਸਬਜ਼ ਸੁਹਾਈਆਂ ।
 ਭਾਈਆਂ ਭਾਰ ਪਏ ਵਿਚ ਸਜਦੇ, ਕਰ ਆਦਾਬ¹ ਅਦਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇਖ ਅਵੇਹਾ ਹਾਲਾ, ਉੱਠਿਆ ਅੱਬੜਵਾਹਿਆ ।
 ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਅੱਖੀ ਚੁੰਮ ਪਿਦਰ ਨੇ, ਲੁਤਫੋਂ ਗੋਦ ਉਠਾਇਆ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾ² ਕੀ ਡਿੱਠੋ ਖਾਬੇ, ਕੀ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਉੱਠ ਖਲੋਇਓਂ ਕਿਉਂ ਬੇ ਸਬਰਾ, ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਬੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ, ਯੂਸੁਫ਼ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਰੱਖ ਛੁਪਾ ਮਤ ਕਹੇਂ ਕਿਸੇ ਥੀਂ, ਪਿਉ ਨੇ ਸੁਣ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਸਤ ਇਹ ਖਾਬ ਹੋਵੇ ਫਰਜ਼ਦਾ, ਤੈਂ ਹੱਕ ਆਫਤ ਭਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਗੈਰਤ³ ਖਾਵਣ ਭਾਈ, ਤੈਂ ਪੁਰ ਕਰਨ ਕਹਾਰੀ⁴ ।
 ਭਾਈਆਂ ਪਾਸ ਕਹਿਆ ਭੁੱਲ ਯੂਸੁਫ਼, ਇਸ ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਹਾਲੋਂ ।
 ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਤਾਬੀਰ ਨ ਲੱਭੀ, ਜਾਤੋ ਨੇ ਵਹਮ⁵ ਖਿਆਲੋਂ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ

ਅੱਠ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਯੂਸੁਫ਼, ਫਿਰ ਸੁਫਨਾ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ।
 ਹੱਥ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਆਸਾ ਡਿੱਠੋਸੁ, ਅੰਦਰ ਧਰਤ ਧਸਾਇਆ ।
 ਚੱਲੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਵਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਰਖਤਾਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਗਈਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਜ਼ਿੰਦੀ ਦੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਬੀਖਾਂ⁶ ਸਖਤਾਂ ।
 ਵੱਡਾ ਰੁਖ ਹੋਇਆ ਪੁਰ ਸਾਇਆ, ਨਾਲ ਮੇਵੇ ਪੁਰ ਭਰਿਆ ।
 ਬਰਗ ਅਜਬ ਤੇ ਸ਼ਾਖਾਂ ਨਾਜ਼ਿਕ, 'ਅਸਲ ਫਰੂਰੋ'⁷ ਹਰਿਆ ।
 ਈਸਾ* ਮੂਸਾ* ਪਾਕ ਮੁਹੰਮਦ*, ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਪਿਆਰਾ ।
 ਏਸ ਦਰਖਤੋਂ ਮੇਵੇ ਖਾਂਦੇ, ਹਾਲ ਡਿੱਠਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ।
 ਹਰ ਹਰ ਭਾਈ ਆਸਾ ਅਪਣਾ, ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਮੀਂ ਧਸਾਇਆ ।
 ਲੱਕੜ ਖੁਸ਼ਕ ਰਹੀ ਉਹ ਓਵੇਂ, ਸ਼ਾਖ ਨ ਪੱਤਰ ਆਇਆ ।
 ਵਗੀ ਵਾਓ ਝੜੇ ਸਭ ਧਰਤੀ, ਰਹਿਆ ਨ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨੋਂ ।
 ਇਹ ਕੁਝ ਯੂਸੁਫ਼ ਸੁਫਨਾ ਡਿੱਠਾ, ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਰਹਮਾਨੋਂ⁸ ।
 ਇਹ ਵੀ ਯੂਸੁਫ਼ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਸੁਫਨਾ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਜਾਤਾ, ਉਸਦਾ ਆਲੀ ਪਾਇਆ⁹ ।
 ਸ਼ੌਕ ਪਿਆਰ ਪਿਦਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਵਧ ਗਇਆ ਦੋ ਚੰਦਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦਿਲ ਦਾ ਮਕਸਦ ਜਾਤਾ, ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ।

1. ਸਤਿਕਾਰ 2. ਪੁਤਰਾ 3. ਸ਼ਰਮ, ਈਰਖਾ 4. ਕਹਿਰ, ਕਰੋਪੀ 5. ਭਰਮ 6. ਜੜ੍ਹਾਂ 7. ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ
 ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੋਂ 8. ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਰੱਬ 9. ਪਾਯਾ, ਮਰਤਬਾ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ਇਹ ਵੀ, ਖ਼ਾਬ ਸੁਣਾਈ ਜ਼ਾਹਿਰ¹ ।
 ਅੱਗ ਹਸਦ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਲਾਟਾਂ ਆਈਆਂ ਬਾਹਿਰ ।
 ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਰੇਂਦੇ ਗੱਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਨ ਹੋਏ ਕਾਈ ।

ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਇਹ ਖ਼ੂਬੀ ਅਪਣੀ, ਝੂਠ ਕਰੇ ਵਡਿਆਈ ।
 ਦੇਖੋ ਕੇਡ ਦਿਲਾਵਰ ਲੜਕਾ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਵਧਿਆ ਜਾਵੇ ।
 ਸਾਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਥੀਂ ਨੀਵਾਂ ਕਰਦਾ, ਤੇ ਬੇ-ਕਦਰ ਬਣਾਵੇ ।
 ਬੇ ਕਦਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਅਸਾਡੇ, ਆਪਣਾ ਕਦਰ ਵਧਾਵੇ ।
 ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ ਝੂਠੀਆਂ ਖ਼ਾਬਾਂ, ਜੋੜ ਇਹ ਤਿਫਲ² ਸੁਣਾਵੇ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ

ਨਾਵੇਂ ਬਰਸ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਖ਼ਾਬ ਅਵੇਹੀ ਆਈ ।
 ਦਸ ਬਘਿਆੜਾਂ ਘੇਰ ਲਇਆ ਉਸ, ਵਿੱਚ ਹਿੱਕੇ ਸਹਰਾਈ ।
 ਹਰ ਇਕ ਦੰਦ ਚਲਾਵੇ ਮਾਰੇ, ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਗਵਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਡਰਦਾ ਪਇਆ ਤੜਫਦਾ, ਕੁਝ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਜੇ ਜ਼ੋਰਾ ਕੀਤਾ, ਚਾ ਦੰਦੀਂ ਲੈ ਧਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤੜਫ ਛੁੱਟਾ ਤਿਸ ਮੂੰਹੋਂ, ਉਠਿਆ ਅੱਬੜ-ਵਾਹਿਆ ।
 ਆ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੀ ਖ਼ਿਦਮਤ, ਇਹ ਭੀ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਦਰਦ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਜੋਸ਼ ਲਿਆਇਆ ।
 ਸਮਝ ਹਕੀਕਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਜੁਦਾ ਨ ਕਰੇ ਕਦਾਈਂ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਨਾ ਜਾ ਦੁਰਾਡਾ, ਸਬਰ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰੋਜ਼³ ਗਮਾਂ ਦੇ ਆਵਣ ਲੱਗੇ ਦਿਲ ਨੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਵਕਤ ਫਿਰਾਕਾਂ⁴ ਵਾਲੇ, ਕਰਦੇ ਕੂਕ ਦੁਹਾਈਆਂ ।

(ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ)

ਦਸਵੇਂ ਸਾਲ ਸੁਬਹ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਸਰਵਰ ਨਾਜ਼ਵਰਾਂ⁵ ਦਾ ।
 ਆਹਾ ਗੋਦ ਪਿਦਰ ਦੀ ਅੰਦਰ, ਗਲਬਾ⁶ ਨੀਂਦ ਲਿਆਂਦਾ ।
 ਸ਼ੀਰੀਂ ਖ਼ਾਬ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦਾ ਵੇਲਾ, ਲਾਲ ਭਖੇ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖੇ, ਚਸਮ ਚੁੱਮੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਚਿਹਰਾ ਦਮਕੇ ਨੂਰ ਚੱਮਕੇ, ਰਹੇ ਨਜ਼ਰ ਛੁਪ ਤੱਕੇ ।
 ਕੇਡ ਦਿਲਾਵਰ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਤਾਬਿਸ਼ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੇ ।
 ਗੁਜ਼ਰੀ ਬਾਪ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਏਹਾ, ਸੂਰਤ ਵੇਖ ਮੁਸੱਵਰ⁷ ।

1. ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਮ, ਪ੍ਰਗਟ ਤੌਰ ਤੇ 2. ਲੜਕਾ 3. ਦਿਹਾੜੇ 4. ਜੁਦਾਈ 5. ਨਖਰੇ ਵਾਲਿਆਂ (ਦਾ) 6. ਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ 7. ਚਿੱਤਰਕਾਰ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਹੈ ਯਾ ਮਾਹ ਫਲਕ ਹੈ, ਯਾ ਖੁਰਸ਼ੀਦ¹ ਮੁਨੱਵਰ² ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕੰਬ ਦੋ ਲਹਜ਼ੇ ਪਿੱਛੇ, ਖ਼ਾਬੋਂ ਉੱਠ ਖਲੋਇਆ ।
 ਕੰਬਦਾ ਵੇਖ : ਹੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬੇ-ਦਿਲ ਹੋਇਆ ।
 ਕਹੋ ਫ਼ਟਜ਼ੰਦਾ ਕੀ ਕੁਝ ਡਿੱਠਾ ਖ਼ਾਬ ਕਵੇਹੀ ਆਈ ।
 ਕੀ ਹਾਲਾ³ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਜਿਸਨੇ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਡਿੱਠਾ ਸੁਫ਼ਨਾ, ਦਰ ਖੁੱਲੇ ਅਸਮਾਨੀ ।
 ਛਨ ਛਨ ਨੂਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆ, ਜਗ ਹੋਇਆ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਹਰ ਜਾ ਨਹਰਾਂ, ਆਬਿ-ਸਫ਼ਾ⁴ ਸਭ ਜਾਰੀ ।
 ਮੱਡੀਆਂ ਜ਼ੇਬਾ⁵ ਨਹਰਾਂ ਅੰਦਰ, ਹਮਦਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਗੁਫ਼ਾਰੀ⁶ ।
 ਤਨ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਚਾਦਰ ਨੂਰੀ, ਮੈਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰਦਾਰਾਂ ।
 ਚਾਦਰ ਥੀਂ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆ ਰੋਸ਼ਨ, ਚਰਖ ਚੜ੍ਹਨ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ।
 ਹਰਦਮ ਨੂਰ ਤੁੱਕੀ ਅੰਦਰ, ਚਾਦਰ ਦੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਕੁੰਜੀਆਂ ਜ਼ਿਮੀਂ ਸਭੇ ਹੱਥ ਮੇਰੇ, ਹਾਲਤ ਏਹ ਦਿੱਸ ਆਈ ।
 ਐ ਬਾਬਾ ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਡਿੱਠਾ, ਚੰਦ ਸਿਤਾਰੇ ਯਾਰਾਂ ।
 ਏਹ ਸਭ ਮੈਨੂੰ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ, ਕਰ ਕਰ ਅਜਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਵਾਂਗ ਜਮਾਦ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਤਮਾਮੀ, ਅਕਲ ਕਿਆਸੋਂ ਖ਼ਾਲੀ ।
 ਗੌਹਰਿ-ਨੁਤਕ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾਲੇ, ਅਕਲ ਫਿਰਾਸਤ⁷ ਆਲੀ⁸ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦੋਂ ਸੂਰਤ ਮੇਰੀ, ਰੋਸ਼ਨ ਦੂਣ ਸਵਾਈ ।
 ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਉਹਨਾਂ ਸਭਾਂ ਦਾ, ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਾਈ ।
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਗਸ਼ ਖਾਧਾ, ਰੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਝੜਿਆ ।
 ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਤਸੱਲੀ ਦਿਲ ਥੀਂ ਗਮ ਦਰਦਾਂ ਕੱਢ ਖੜਿਆ ।
 ਸਾਇਤ ਬਾਦ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ, ਹੋਸ਼ ਜ਼ਰਾ ਕੁਝ ਆਈ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਇਹ ਹ ਲ ਕੁਵੇਹਾ, ਯੂਸੁਫ਼ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਪਕੜ ਪੈਗੰਬਰ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ, ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਗਾਵੇ ।
 ਕਰੇ ਪਿਆਰ ਚੁੰਮੇ ਸਿਰ ਅੱਖੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਤੂੰ ਜਾਤਾ ਫ਼ਟਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੇ, ਮੇਰਾ ਕਦਰ ਵਡੇਰਾ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਕਰੇਂਦੇ ਸਜਦਾ, ਆਲੀ ਰੁਤਬਾ ਮੇਰਾ ।
 ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਅੱਲਾ ਬਾਝੋਂ, ਪਚੇ ਨ ਹੋਰਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਨਾਲ ਖੁਦੀ ਦੇ ਵੈਰ ਖੁਦਾ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਕਦਾਈਂ ।
 ਝੱਲ ਪਿਆਰਿਆ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈ, ਜਾਨ ਬਲਾ⁹ ਅਸਮਾਨੀ ।

1. ਸੂਰਜ 2. ਰੋਸ਼ਨ 3. ਹਾਲਤ 4. ਸਾਫ਼ 5. ਸੁੰਦਰ 6. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਹੱਥ) ਦੀਆਂ 7. ਦਾਨਾਈ
 8. ਉੱਚਾ 9. ਮੁਸੀਬਤ ।

ਸਖਤੀ ਪਵੇ ਮੁਸੀਬਤ ਕਾਈ, ਹੁਕਮ ਜਿਵੇਂ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਤਾਬੀਰ¹ ਉੱਚੇਰੀ, ਕਦਰ ਮਿਲੇ ਰਹਮਾਨੋਂ ।
 ਹਾਲਾ ਚੰਦ ਸਿਤਾਰੇ ਭਾਈ, ਸੂਰਜ ਬਾਪ ਪਛਾਨੋਂ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾ ਤੂੰ ਸਰਵਰ² ਹੋਸੇਂ, ਅੰਦਰ ਦੋ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਮਾਂ ਪਿਉ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇਰਿਆਂ, ਹੋਣ ਵਡੇਰੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜੇ ਹੈ ਹਜ਼ਰਤ, ਇਹ ਤਾਬੀਰ ਉੱਚੇਰੀ ।
 ਵਿਚ ਬਦਨ ਕਿਉਂ ਗਈ ਕਾਰਰੋਂ³, ਜਾਨ ਮੁਬਾਰਿਕ ਤੇਰੀ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਹੋਣ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਜਿੱਥੇ, ਅੱਵਲ ਗਮੀ ਉਥਾਈਂ ।
 ਖਾਰ⁴ ਗੁਲੀਂ ਸਿਰ ਨਾਗ⁵ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਵਿੱਚ ਨਿਹੰਗ⁶ ਬਲਾਈਂ ।
 ਇਹ ਹੈ ਖ਼ਾਬ ਸੁਬਹ ਦੀ ਤੇਰੀ, ਝੂਠ ਨ ਹੋਗ ਕਦਾਈਂ ।
 ਇਹ ਤਾਬੀਰ ਕਹੀ ਪੈਗੰਬਰ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਤੇ ਕਹਿਆ ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਯੂਸੁਫ, ਮੂਲ ਨ ਦੱਸੀਂ ਭਾਈਆਂ ।
 ਖਾ ਗੈਰਤ ਕੁਛ ਮਕਰ ਕਰੇਸਣ, ਦੇਣ ਮਤਾਂ ਈਜ਼ਾਈਆਂ⁷ ।
 ਅਗਲਿਆਂ ਖ਼ਾਬਾਂ ਵਾਂਗ ਨ ਦੱਸੇਂ, ਇਹ ਨਸੀਹਤ ਮੇਰੀ ।
 ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਮਾਰਨ ਕਾਰਣ, ਮਤ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਲੇਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਰੰਜ ਭਾਈ ਕਿਉਂ ਦੇਸਣ ।
 ਆਖਿਰ ਉਹ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਮਕਰ ਕਰੇਸਣ ।
 ਫਿਰ ਯਾਕੂਬ ਕਹੇ ਫਰਜ਼ਦਾ, ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਨ ਆਈ ।
 ਹੈ ਸ਼ੈਤਾਨ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਸਖਤ ਜਿਦ੍ਹੀ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਫੇਰ ਦਿਲਾਂ ਵੱਲ ਬੱਦੀਆਂ ਖੜਦਾ, ਫਰਕ ਪਲਕ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ।
 ਯਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ, ਪਲ ਵਿੱਚ ਜੁਦਾ ਕਰਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕੰਬ ਰਹਿਆ ਚੁੱਪ ਸੁਣ ਕੇ, ਹੋਰ ਨ ਉਜ਼ਰ⁸ ਲਿਆਇਆ ।
 ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਫਿਰ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂਲ ਨ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਖ਼ਾਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਸੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਏਵੇਂ ਰੱਬ ਨਵਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਸੀ, ਜਿਉਂ ਤੈਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਤੇ ਤੈਨੂੰ ⁹ਤਾਵੀਲਿ-ਹਦੀਸਾਂ⁹, ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਸਿਖਾਵੇ ।
 ਖ਼ਾਬਾਂ ਦੀ ਤਾਬੀਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਇਲਮ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਤੈਂ ਪੁਰ ਨਿਅਮਤ ਪੂਰੀ ਕਰਸੀ, ਤੇ ਆਲਿ¹⁰--ਯਾਕੂਬੀ ।
 ਜਿਉਂ ਇਸਹਾਕ ਖਲੀਲਅੱਲਾ ਨੂੰ, ਮਿਲੀ ਸ਼ਰਫ ਤੇ ਖ਼ੂਬੀ ।

1. ਵਿਆਖਿਆ 2. ਸਰਦਾਰ 3. ਆਰਾਮ 4. ਕੰਡੇ 5. ਸੱਪ 6. ਮਗਰਮੱਛ 7. ਤਕਲੀਫਾਂ 8. ਬਹਾਨਾ, ਇਤਰਾਜ਼ 9. ਹਦੀਸਾਂ (ਪੈਗੰਬਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਖੀਆਂ) ਦੇ ਗੁਝੇ ਭਾਵ ਖੋਲਣੇ 10. ਅੱਲਾਦ ।

ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਪੈਗੰਬਰ ਕਰਸੀ, ਪਾਵੇਂ ਰੁਤਬਾਂ ਭਾਰਾਂ ।
 ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਵਰ ਹੋਸੇਂ, ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਪਿਆਰਾ ।
 ਮਾਦਰ¹ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮਤਰੇਈ, ਸਮਝੈਨੇ ਦੀ ਮਾਟੀ ।
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਉਸਨੇ ਸੁਣੀਆਂ, ਭਾਈਆਂ ਖਬਰ ਪੁਚਾਈ ।
 ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਦਿਲ ਹਸਦ ਤਪਾਏ, ਤੇ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਇਸ ਲੜਕੇ ਨੇ ਮਕਰ² ਬਣਾਏ, ਸਾਡੇ ਜਿਗਰ ਤਪਾਏ ।
 ਝੁਠੇ ਸੁਫਨੇ ਜੋੜ ਸੁਣਾਏ, ਪਿਉ ਨੇ ਸੱਚ ਮਨਾਏ ।
 ਅਸੀਂ ਬਹਾਦਰ ਦੂਰ ਹਟਾਏ, ਤੇ ਲੜਕੇ ਗਲ ਲਾਏ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਸਣੇ ਖੁਦ³ ਪਿਉ ਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ।
 ਅਸੀਂ ਨ ਪੰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹਾਂ, ਕਦਰ ਗਇਆ ਉਠ ਸਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ, ਨਾਲ ਜਿਦ੍ਹੇ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਤੇ ਇਸਦਾ ਦੀਦਾਰ⁴ ਗੁਜ਼ਾਰਾ, ਬਿਨ ਦੀਦਾਰ ਨ ਚਾਰਾ ।

1. ਮਾਂ 2. ਫਰੋਬ, ਬਹਾਨੇ 3. ਆਪ, ਭਾਵ ਯੂਸੁਫ 4. ਦਰੜਨ ।

ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ

ਕੀ ਜਾਣਾ ਇਸ ¹ਦਾਰਿ-ਫਨਾਹ¹ ਵਿੱਚ, ਕੇਡ ਪਈਆਂ ਘੁਲ ਜ਼ਹਰਾਂ ।

ਹਾਲ ਮਿਜ਼ਾਜਾਂ ਫਾਸਿਦ² ਕਰਕੇ, ਖੂਨ ਵਗਾਵਣ ਨਹਰਾਂ ।

ਜਾਲੀਆਂ ਗਿਰਦ ਖਲਾਰ ਖਲੋਇਆ, ਇਹ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ।

ਡਾਰੋਂ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜ ਤਯੂਰਾਂ³, ਫਾਹ ਗਲ ਧਰੇ ਕਟਾਰੀ ।

ਮਤ ਇਹ ਕੂਜ ਨ ਵਿੱਛੋੜ ਡਾਰੋਂ, ਛਲ ਵੇਲਾ ਪਛਤਾਵੇ ।

ਜਿਸ ਵੈਰੀ ਦਾ ਖੌਫ ਦਿਲੇ ਨੂੰ, ਮਤ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।

ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਰਸਕ⁴ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾਣੀ⁵ ।

ਗਮ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਆਮਤ, ਇਕ ਇਕ ਘੜੀ ਵਿਹਾਣੀ ।

ਅੰਦਰ ਘਰ ਰੂਈਲ ਤਮਾਮਾਂ, ਬੈਠ ਸਲਾਹ ਪਕਾਈ ।

ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼ ਗਜ਼ਬ ਚਾ ਸਭਨਾਂ, ਦਿਲ ਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਣਾਈ ।

ਰਲ ਬੈਠੇ ਦਸ ਵੀਰ ਤਮਾਮੀ, ਰਲ ਮਿਲ ਕਰਨ ਸਲਾਹੀਂ ।

ਯੂਸੁਫ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਬਗੈਰੋਂ, ਬਾਪ ਨ ਰਹੇ ਕਦਾਈਂ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਵਿਚ ਗੋਦ ਰਖੇਂਦਾ ਘੜੀ ਨ ਮੂਲ ਵਿਸਾਰੇ ।

ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਹਰ ਦਮ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।

1. ਫਨਾਹ ਦਾ ਘਰ, ਨਾਸਮਾਨ ਦੁਨੀਆ 2. ਗੰਦਿਆਂ, ਵਿਗਾੜ ਕੇ 3. ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ 4. ਈਰਖਾ
5. ਦੋੜੀ, ਸਮਾਈ ।

ਦੈਵੇਂ ਸਾਥੀ ਚੰਗੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਰਾਹੀਲੇ ਜਾਏ¹ ।
 ਦਸ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨ ਆਏ ।
 ਬਾਪ ਅਸਾਡਾ ਭੁੱਲਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਲੜਕੇ ਦੇ ਸੁਖਨ ਖਿਆਲੀ, ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਚਾ ਵਾਰੇ ।
 ਅਸੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ² ਸਭ ਅਕਲਾਂ ਵਾਲੇ, ਗਾਲਿਬ ਜ਼ੋਰ ਅਸਾਹਾਂ ।
 ਹਰ ਦਮ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਤੇ ਖੈਰੀਅਤ³ ਖ਼ਾਹਾਂ⁴ ।
 ਬਕਰੀਆਂ ਚਰਵਾਂਦੇ ਜੰਗਲ, ਸੌ ਸੌ ਕਾਰ ਬਣਾਂਦੇ ।
 ਖਿਦਮਤ ਤੇ ਵਿਚ ਫਰਮਾਂਬਹੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦੇ ।
 ਦਿਨ ਚਰਵਾਹੇ ਰਾਤੀਂ ਰਾਖੇ, ਘਰ ਦੇ ਭਰਨੇ ਵਾਲੇ ।
 ਦਿਲੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਰਬਾਨ ਪਿਦਰ ਤੇ, ਅਜੇ ਨ ਪੁਛਦਾ ਹਾਲੇ⁵ ।
 ਇਕ ਇਕ ਅਸੀਂ ਜੋ ਸ਼ੇਰਾਂ ਤਾਈਂ, ਪਕੜ ਉਡਾਂਦੇ ਗਰਦਾਂ⁶ ।
 ਕਾਰ ਅਸਾਂ ਹਰ ਖ਼ੂਬ ਇਖਲਾਸੋਂ, ਨਾਮ ਰਹੇ ਵਿਚ ਮਰਦਾਂ ।
 ਬਾਪ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਨ ਜਾਣੇ, ਕਦੇ ਨ ਉਲਫਤ ਕਰਦਾ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ, ਜਾਨ ਕਹਣ ਕੱਢ ਧਰਦਾ ।
 ਰਲ ਭਾਈਆਂ ਜਾਂ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਸਿਧਾਏ ।
 ਕਰ ਕਰ ਮਿਹਰ ਮੁਹੱਬਤ ਜ਼ਾਹਿਰ, 'ਸ਼ੀਰੀਂ-ਸੁਖ'⁷ ਸੁਣਾਏ ।
 ਭਾਈ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਵਣ ।
 ਜੋ ਤੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਖਨ ਅਲਾਵੇਂ⁸, ਮੌਤੀ ਝੜ ਝੜ ਆਵਣ ।
 ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਏਹਾ ਖ਼ੂਬੀ ਵੱਡੀ, ਝੂਠ ਨ ਕਹੇਂ ਕਦਾਈਂ ।
 ਜੋ ਤੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਸੁਫਨਾ ਡਿੱਠਾ, ਸਾਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਈਂ ।
 ਸੁਣਿਆਂ ਅਸਾਂ ਜੋ ਇਕ ਅਜਾਇਬ, ਤੈਨੂੰ ਸੁਫਨਾ ਆਇਆ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਮਾਲਮ ਹੁੰਦਾ, ਤੇਰਾ ਆਲੀ ਪਾਇਆ⁹ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਦਿਲ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਆ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਕੀ ਕਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵੇਲਾ ਏਹਾ ।
 ਜੇ ਦੱਸਾਂ ਤੇ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਕਿਆ ਜਵਾਬ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਚੁੱਪ ਰਹਾਂ ਚੁੱਪ ਲਾਇਕ ਨਾਹੀਂ, ਕੀ ਤਦਬੀਰ ਬਣਾਵਾਂ ।
 ਝੂਠ ਕਹਾਂ ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਅਸੀ¹⁰, ਸਭ ਥੀਂ ਝੂਠ ਮੰਦੇਰਾ ।
 ਸੱਚ ਬਿਨਾਂ ਹੁਣ ਰਾਹ ਨ ਕਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਰੇ ਰੱਬ ਮੇਰਾ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਯੂਸੁਫ ਸੁਫਨਾ ਡਿੱਠਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਤਪੇ ਕਲੇਜੇ, ਹਸਦ ਤਨੂਰ¹¹ ਤਪਾਇਆ ।

-
1. ਜੰਮੇ ਹੋਏ 2. ਇਕੱਠੇ 3. ਭਲਿਆਈ 4. ਚਾਹਵਾਨ 5. ਹਾਲਤ, ਦਸ਼ਾ 6. ਮਿੱਟੀ 7. ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ
 8. ਬੋਲਣਾ 9. ਪਾਯਾ, ਰੁਤਬਾ 10. ਗੁਨਾਹਗਾਰ 11. ਤੰਦੂਰ, ਭੱਠ

(ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਗੋਂਦ ਗੁੰਦਣਾ)

ਯੂਸੁਫ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਵਲ ਹੋ ਕੇ, ਬੈਠ ਸਲਾਹ ਪਕਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਕੁਝ ਚਾਰਾ ਕਰੀਓ, ਦੇਰ ਨ ਕਰੀਓ ਕਾਈ ।
ਉਹ ਹੁਣ ਦਿਨ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਕਰੇ ਜ਼ਲੀਲ¹ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ।
ਉਹ ਦੋ ਭਾਈ ਪਿਉ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਅਸੀਂ ਨ ਕਾਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ।
ਝੁਠੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਬਾਪ ਨਾ ਕਰੇ ਤਮੀਜ਼ਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਅੱਜ ਵਾਰ ਚੱਲਣ ਦਾ, ਬਹ ਕਰਦੇ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ।
ਉਸਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਓ, ਜੇ ਹੋ ਰਾਜ਼ੀ ਸੱਭੇ ।
ਯਾ ਤੇ ਦੇਸ ਦੁਰਾਡੇ ਸੁੱਟੋ, ਜਿੱਥੋਂ ਖ਼ਬਰ ਨ ਲੱਭੇ ।
ਤਾਂ ਇਸ ਥੀਂ ਪਿਓ ਫ਼ਾਰਿਗ² ਹੋ ਕੇ, ਮੁੜ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਲਾਵੇ ।
ਤਾਂ ਇਹ ਫ਼ਿਕਰ ਅੰਦੇਸ਼ਾ³ ਦਿਲ ਦਾ, ਸਭ ਸਾਡਾ ਉਠ ਜਾਵੇ ।
ਜਾਂ ਇਹ ਮੱਤਲਬ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਰਲ ਮਿਲ ਭਾਈ ਸਾਰੇ ।
ਕਰੀਏ ਇਸਤਿਗਫ਼ਾਰਾਂ⁴ ਤੋਬਾ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਰੱਬ ਕਰੀਮ⁵ ਗੁਨਾਹ ਅਸਾਡੇ, ਬਖਸ਼ੇ ਕਰ ਗੁਫ਼ਾਰੀ ।
ਫਿਰ ਨੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਅਸਾਡਾ, ਏਵੇਂ ਰਹਸੀ ਜਾਰੀ ।
ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਬ ਯਹੂਦਾ ਕਹੰਦਾ, ਸੁਣੀਓ ਸਭ ਭਰਾਓ ।
ਜੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਡਰੋ ਖੁਦਾ ਥੀਂ, ਮੂਲ ਨ ਮਾਰ ਗਵਾਓ ।
ਸੁੱਟੋ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰੇ ਖੂਹ ਦੇ, ਵਕਤ ਜਿਵੇਂ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
ਸਾਦਰ⁶ ਵਾਹਰੂ ਮਰਦ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ, ਕੋਈ ਕੱਢ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
ਵਿੱਚ ਵਤਨ ਖੜ ਪਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਰੱਖੇ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਮਾਂ ।
ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਯਹੂਦੇ ਵਾਲੀ, ਪਈ ਪਸੰਦ ਤਮਾਮਾਂ ।
ਰਲ ਮਿਲ ਸਾਰੇ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਬੈਠੇ ਆਣ ਆਦਾਬੋਂ ।
ਸੁਖਨ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਨਰਮ ਮੁਲਾਇਮ, ਲਫਜ਼ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬੋਂ ।
ਫਿਰ ਸਭਨਾਂ ਰਲ ਕਹਿਆ ਹਜ਼ਰਤ, ਯੂਸੁਫ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ ।
ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸ਼ਾਦ⁷ ਨ ਹੁੰਦਾ, ਬੰਦ ਰਹੇ ਬੇਚਾਰਾ ।
ਭਲਕੇ ਜੰਗਲ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ, ਘੱਲ ਜੋ ਦਿਲ ਪਰਚਾਵੇ ।
ਹੱਸੇ ਖੇਡੇ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ, ਕੁਝ ਪੀਵੇ ਕੁਝ ਖਾਵੇ ।
ਕਿਉਂ ਇਤਬਾਰ ਨ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਥੀਂ ਜੁਦਾ ਰਖਾਵੇਂ ।
ਕਿਉਂ ਨ ਯੂਸੁਫ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਭਿਜਾਵੇਂ ।
ਅਸੀਂ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਾਂਗੇ ਇਸ ਨੂੰ, ਹਰ ਆਫ਼ਾਤ ਗਜ਼ਦੋਂ⁸ ।

1. ਨਿਰਾਦਰ 2. ਵਿਹਲਾ 3. ਸੋਚ, ਡਰ 4. ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ 5. ਮਿਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 6. ਇਜ਼ਤ ਵਾਲਾ 7. ਖੁਸ਼
8. ਚੇਟ, ਨੁਕਸਾਨ ।

ਕਿਉਂ ਕਰ ਟੁੱਟ ਪਵਾਂਗੇ ਆਖਿਰ, ਉਲਫਤ-ਦੇ-ਪੈਵੰਦੋ¹ ।
 ਤਿਫਲਾਂ ਖੇਲ ਪਿਆਰੀ ਹਜ਼ਰਤ, ਫਰਹਤ² ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ।
 ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨ ਦਿਲ ਲੱਗੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋਵਣ ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ ਬਦਨ ਗਇਆ ਹਿੱਲ ਸਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਰਫ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੂ, ਡਿੱਠਾ ਨਾਜ਼ਿਕ ਤਾਰਾ ।
 ਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਨਾਜ਼ਿਕ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਮੁੜ ਕੇ ਭਾਈਆਂ ਤਰਫ ਪੈਗੰਬਰ, ਫੇਰ ਧਿਆਨ ਉਠਾਇਆ ।
 ਸਭ ਵਾਂਗੂੰ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦਿੱਸੇ, ਸ਼ਕਲ ਜਿਵੇਂ ਖੁੰਖਾਰਾਂ³ ।
 ਹਰ ਇਕ ਯੂਸੁਫ ਚਾਹੇ ਪੁਰਜੇ ਕਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਿਆ ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ, ਦੇਖ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਅੱਜ ਸਿਰੇ ਤੇ ਆਵਣ ਲੱਗੀ, ਕੁਝ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਬਘਿਆੜਾਂ ਥੀਂ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਯਾ ਰੱਬ ਰੱਖ ਸਲਾਮਤ ।
 ਗੁਰਗਾਂ⁴ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਇਹ ਬੱਰਾਂ⁵, ਜ਼ਾਹਿਰ ਸ਼ਖਤ ਅਲਾਮਤ⁶ ।
 ਤੁਧ ਸਵਾਲ ਜੋ ਕੀਤੋ ਸਾਇਲ⁷, ਕਿਉਂ ਬਘਿਆੜ ਦਿੱਸ ਆਏ ।
 ਨੂਰਿ-ਨਬੁੱਵਤ ਨਾਲ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਮਗਰ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਆਖਿਰ ਇਹ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਕਰਸਣ ਆਣ ਬਹਾਨਾ ।
 ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਦਿਲਾਂ ਇਰਾਦਾ, ਹੋਇਆ ਸ਼ਕਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ।
 ਬਾਪ ਕੰਬੇ ਕੁਝ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੇ ।
 ਵਕਤ ਮੁਸੀਬਤ ਵਾਲੇ ਕਾਈ, ਪਵਣ ਲੱਗੇ ਅਜ ਪੱਲੇ ।
 ਦਫਤਰ⁸ ਹਰਫ ਮੁਨੱਕਸ਼ ਹੋਏ, ਜੋ ਤਕਦੀਰ ਕਲਮ ਦੇ ।
 ਤਦਬੀਰਾਂ ਦੀ ਮਰਹਮ ਲਾਇਆਂ, ਟਲਣ ਨ ਘਾਅ⁹ ਅਲਮ¹⁰ ਦੇ ।

(ਬਾਪ ਦੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ)

ਬਾਪ ਕਹੇ ਜੀ ਡਰਦਾ ਮੇਰਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ ।
 ਗੁਰਗ ਪਵੇ ਕੋ ਖਾਵੇ ਇਸਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਨ ਖਬਰਾਂ ਪਾਓ ।
 ਗਾਫਿਲ ਮਤ ਹੋ ਯੂਸੁਫ ਵਲੋਂ, ਰਹਸੋ ਵਿੱਚ ਉਜਾੜਾਂ ।
 ਹੱਥ ਆਵੇ ਮਤ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ।
 ਦੰਦੀਂ ਘਤ ਅੰਗੁਸ਼ਤਾਂ¹¹ ਬੋਲੇ, ਕੀ ਹਜ਼ਰਤ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਬਘਿਆੜਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਕਹੋ ਬਾਬਾ ਕੀ ਪਾਯਾ ।
 ਜੇ ਯੂਸੁਫ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਅਸਾਂ ਗਵਾਇਆ ।
 ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਨੀ¹² ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜ਼ੋਰਾ¹³ ਕੰਮ ਨ ਆਇਆ ।

1. ਖੁਹੱਬਤ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੇ 2. ਖੁਸ਼ੀ 3. ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ, ਤੁੰਦ 4. ਬਘਿਆੜ 5. ਲੋਲਾ 6. ਨਿਸ਼ਾਨੀ
 7. ਪੁਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 8. ਲਿਖਿਤ 9. ਜ਼ਖਮ, ਫੱਟ 10. ਰੰਜ, ਦੁੱਖ 11. ਉਂਗਲੀਆਂ 12. ਘਾਟੇ ਵਿਚ
 ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 13. ਤਾਕਤ ।

ਕਰੇ ਯਹੂਦਾ ਜੇ ਇਕ ਨਾਅਰਾ, ਮਰ ਮਰ ਜਾਣ ਸੁਣੇਂਦੇ ।
 ਹਮਲ¹ ਝੜਨ ਸੁਣ ਇੱਕਤ ਪੁਕਾਰੋਂ, ਜੰਗਲ ਰੁਖ ਕੰਬੇਂਦੇ ।
 ਤੇ ਸਮਊਨ ਦਰਖਤਾਂ ਤਾਈਂ, ਪਕੜੇ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖੇੜੇ ।
 ਜਾਂ ਰੋਈਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਵੇ, ਸ਼ੇਰ ਨ ਆਵੇ ਨੇੜੇ ।
 ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਤਾਈਂ, ਪਕੜ ਕਰੇ ਦੋ ਪਾਰਾ² ।
 ਯੂਜ਼³ ਪਲੰਗਾਂ⁴ ਪਕੜ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ, ਚੀਰ ਵਿਖਾਵੇ ਸਾਰਾ ।
 ਜੰਗਲ ਬਾਸ ਬਲਾਈਂ ਕੰਬਣ ਜ਼ੋਰਾ ਦੇਖ ਹਮਾਰਾ ।
 ਪਰ ਇਕ ਜ਼ਖਮ ਲਿਖੇ ਤਕਦੀਰੋਂ, ਉਸਦਾ ਭੇਤ ਨਿਆਰਾ ।
 ਜ਼ੋਰ ਅਸਾਡੇ ਮਾਲਮ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਬਘਿਆੜ ਨਕਾਰਾ⁵ ।
 ਜੇ ਲੱਖ ਸ਼ੇਰ ਦਰਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਪੇ ਅਸਾਂ ਅਕਾਰਾ ।
 ਜ਼ਖਮ ਕਲਮ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਅਸਰ ਨੂੰ, ਕਿਹੜਾ ਮੋੜਨ ਹਾਰਾ ।
 ਆਈ ਕੌਣ ਹਟਾਈ ਲੋੜੇ, ਕਦ ਇਸ ਥੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਮੋੜਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਈ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜਾਤਾ ਤੀਰ ਕਜ਼ਾਓਂ⁶, ਢਾਲ ਇਲਾਜ ਨ ਕੋਈ ।

(ਬਾਪ ਦਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ)

ਬਾਪ ਪੁੱਛੇ ਐ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਤੁਧ ਕਿਆ ਈ ।
 ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ਾ⁷, ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਦੇ ਰੁਖਸਤ⁸ ਹੋ ਰਾਜ਼ੀ ।
 ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹਾਂ ਸੈਰ ਜੰਗਲ ਥੀਂ, ਭਾਈਆਂ ਦੇਖ ਫਿਆਜ਼ੀ⁹ ।
 ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨ ਵੈਰੀ ਮੇਰੇ, ਕਰਦੇ ਅਰਜ਼ ਪਿਆਰੋਂ ।
 ਖੁਸ਼ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ, ਸੈਰ ਕਰਾਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਰੁੰਨਾ ਭਰ ਅੱਖੀਂ, ਫਰਜ਼ਦਾ ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਤਸੱਲੀ, ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਦ ਆਵੇਂ ।
 ਹਰ ਦਮ ਤੇਰੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਿਉਂਕਰ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਸਾਰਾ ਰੋਜ਼ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਸਖਤੀ ਜੰਗਲ ਤੁਧ ਨ ਮਾਲਮ, ਨਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਲਿਓਂ ।
 ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਇਕੱਲਾ ਹੁਜ਼ਰੇ¹⁰, ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ ਉੱਠ ਚੱਲਿਓਂ ।
 ਤੂੰ ਚੱਲਿਓਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੱਲਿਓਂ, ਚੱਲੀ ਨਕਦ ਤਸੱਲੀ ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਸਾਹਿਬ ਸਖਤੀ ਘੱਲੀ, ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਝੱਲੀ ।

1. ਗਰਭ 2. ਟੁਕੜੇ 3. ਸੌ 4. ਚੀਤਾ 5. ਨਿਕੰਮਾ 6. ਤਕਦੀਰੋਂ, ਹੋਣੀਓਂ 7. ਟੁਕੜਾ 8. ਇਜਾਜ਼ਤ
 9. ਖੁਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ 10. ਕੋਠੀ ।

ਮਿਲਣਾ ਕਦੇ ਨਸੀਬੇ ਹੋਸੀ, ਐ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
 ਮੈਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਤੈਂ ਮਰਜ਼ੀ, ਐ ¹ਅਨਵਰ ਸੱਯਾਰੇ¹ ।
 ਜੇ ਨ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਂਦੀ, ਘਲਦਾ ਨ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਅੱਜ ਜੁਦਾਈਆਂ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈਆਂ, ਵਕਤ-ਮੁਕੱਦਰ² ਤਾਈਂ ।
 ਜਾਹ ਸਵੇਰੇ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ, ਇਜ਼ਨ³ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ।
 ਮੈਂ ਮੁਸ਼ਤਾਕ⁴ ਤੇਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਨ ਵਿਸਾਰੀਂ ਮੈਨੂੰ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਰਾਜ਼ੀ, ਸ਼ੌਕ ਜੰਗਲ ਚਿੱਤ ਚਾਇਆ ।
 ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਜੋ ਚਾਹਿਆ ਸੋ ਪਾਇਆ
 ਰਾਤ ਕਟੀ ਦਿਨ ਅਗਲਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਭਾਈ ਕਰਨ ਤਿਆਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਿਲ ਫਰਹਤ ਹੋਈ, ਬਾਪ ਕਰੇਂਦਾ ਜ਼ਾਰੀ⁵ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹੱਕ ਹੱਥ ਉਠਾ ਕੇ, ਕਰਦਾ ਬਾਪ ਦੁਆਈਂ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਜਾਨ ਇਲਾਹੀ, ਸੌਂਪੀ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਜੀਵੰਦਿਆਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਇਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਮਿਲਾਈਂ ।
 ਰੱਜ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਧਰੀਆਂ, ਧਰੀਆਂ ਧੁਰ⁶ ਅਪੜਾਈਂ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀਆਂ ਚਾਹਾਂ, ਚਾਹਾਂ ਦੀਦ⁷ ਕਰਾਈਂ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵੇਖਾਂ, ਵੇਖਾਂ ਕਦਰ ਵਖਾਈਂ ।
 ਜਲਵੇ ਕਰਨ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ, ਵਾਂਗ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵਾਈਂ ।
 ਹੱਸਦਿਆਂ ਰਸਦਿਆਂ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਜ਼ ਅਦਾਈਂ ।
 ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਏਸ ਪਿਸਰ ਦੇ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਮੱਤ ਜਾਵੇ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਯੂਸੁਫ ਮੈਨੂੰ, ਮਿਲੇ ਕਦੇ ਗਲ ਲਾਵੇ ।
 ਓਸੇ ਵਕਤ ਨੁਹਲਾ ਪਿਦਰ ਨੇ, ਸਿਰਦੇ ਵਾਲ ਸੰਵਾਰੇ ।
 ਕੰਘੀ ਵਾਹ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜੁਲਫਾਂ⁸, ਜਾਨ ਧਰੀ ਹਰ ਤਾਰੇ ।
 ਤਾਰੋ ਤਾਰ ਜੁਦਾਈ ਕੂਕੇ, ਫਰਕੋ ਫਰਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਵਲ ਵਲ ਦੇ ਵਲ, ਵਲ ਵਲ ਵਲ ਖਲਿਆਰੇ ।
 ਕਰ ਕਰ ਤਰ ਖੁਸ਼ਬੂਈਓਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਲੁੱਟ ਘੱਤੇ ਤਾਤਾਰੇ⁹ ।
 ਸ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁਲਫ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ, ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਸ਼ੌਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਪੈਸ਼ਾਨੀ ਥੀਂ ਨੂਰ ਨਬੀ ਦੀ, ਲਹਰ ਛੱਡੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ।
¹⁰ਐਨ ਬਐਨ¹⁰ ਦੋ ਨੈਣ ਸਤਾਰੇ, ਚਮਕ ਦੋਹਾਂ ਜਗ ਤਾਰੇ ।
 ਅਬਰੂ ਅਬਰ ਬਹਾਰ ਕਰਮ ਦੇ, ਚਾਹੜੇ ਘੱਤ ਪਰਕਾਰੇ ।

1. ਰੋਸ਼ਨ ਤਾਰੇ 2. ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ 3. ਇਜਾਜ਼ਤ 4. ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ 5. ਰੁਦਨ 6. ਸਿਖਰ,
 ਤੌੜ 7. ਦਰਸ਼ਨ 8. ਲਿਟੀ, ਵਾਲ 9. ਤੁਰਕ 10. ਬਿਲਕੁਲ ।

ਮਿਯਗਾਂ¹ ਦੀ ਹਰ ਨੌਕ ਤਿੱਖੀ, ਦੇਂਦੀ ਰੋਕ ਨਜ਼ਾਰੇ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਮਾ ਭਰਿਆ, ਪਿਉ ਨੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ।
 ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੀ ਧੀਰੀ² ਉਤੇ, ਧਾਰ ਧਰੀ ਤਲਵਾਰੇ ।
 ਵਾਹ ਚਮਕਾਰੇ ਵਿਚ ਰੁਖਸਾਰੇ³, ਜਾਣ ਜਿਗਰ ਬਲਿਹਾਰੇ ।
 ਲਾਲ ਲਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਲੀਆਂ ਉਤੇ, ਬੇਦਿਲ ਹੋਣ ਤੱਰਾਰੇ ।
 ਵਿਰਲਿਆਂ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦੰਦਾਂ ਉਤੇ, ਵਾਰੇ ਚੰਦ ਸਤਾਰੇ ।
 ਦਿਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜ਼ਕੱਨ⁴ ਦੀ ਤਰਜ਼ੋਂ, ਗਬਗਬ⁵ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਮਹਬੂਬੀ ਤੇ ਖੂਬੀ ਵਾਲੇ, ਸਭ ਸਿੰਗਾਰ ਸਿੰਗਾਰੇ ।
 ਲਾ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਦਨ ਪਹੁਣਾਏ, ਜ਼ੇਬਾ ਜਾਮੇ ਸਾਰੇ ।
 ਕਮਰ ਬੱਧਾ ਇਕ ਸੋਹਣਾ ਪਟਕਾ, ਹੱਥ ਆਸਾ ਪਕੜਾਇਆ ।
 ਓਹੋ ਆਸਾ ਜੱਨਤ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਜਬਰੀਲ ਲਿਆਇਆ ।
 ਖੂਬ ਸੰਵਾਰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਨੇ, ਰੁਖ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਅਜਬ ਤਅਸੁਰ⁶ ਵਾਲੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਖੁੱਭ ਗਈਆਂ ਦਿਲ ਕਾਰੀ ।
 ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਇਸ ਦਿਲਬਰ ਦੀ, ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰੀ ।
 ਟੋਰਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਚਾਹੇ ਨਾਹੀਂ, ਫਰਕ ਦਿੱਸੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ⁷ ।
 ਪਰ ਇਕ ਅਹਦ⁸ ਹੋਇਆ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਤੋੜਨ ਹੋਇਆ ਭਾਰੀ ।
 ਟੋਰਨ ਤੋੜਨ ਅਹਦ ਦਿੱਸਾਏ, ਦੋਵੇਂ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ ।
 ਓੜਕ ਅਹਦ ਸੰਭਾਲਣ ਲੱਗਾ, ਝੱਲ ਫਿਰਾਕ ਕਜ਼ੀਆ⁹ ।
 ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰੀ ਵਾਲਾ, ਕਰਦਾ ਗਇਆ ਮੁਹੱਯਾ¹⁰ ।
 ਇਕ ਜ਼ੰਬੀਲ¹¹ ਖਲੀਲ-ਅੱਲ੍ਹਾ* ਦੀ, ਤਿਸ ਵਿਚ ਖੁਰਸ਼¹² ਰਖਾਈ ।
 ਮੇਵੇ ਕੁਝ ਤੁਆਮ¹³ ਰਖਾ ਕਰ, ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਪਕੜਾਈ ।
 ਤੇ ਇਕ ਬੋਤਲ ਸ਼ਰਬਤ ਵਾਲੀ, ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਪਾਸ ਰੱਖੋ ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਕਾਰਣ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਿਹਾਇਆ ।
 ਨਾਲ ਗਇਆ ਖੁਦ ਰੁਖਸਤ ਕਰਨੇ, ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਏ ।
 ਭਾਈਆਂ ਗੋਦ ਲਿਆਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਜਾਹਿਰ ਲੁਤਫ ਵਿਖਾਏ ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਨਾ ਪਰਤੇ ਨਾਲੋਂ, ਮੂਲ ਨਾ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੇ ।
 ਰੁਖ ਅਨਵਰ ਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਤਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਗਾਹੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਲੋਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲਹਿੰਦੀ, ਨ ਗੁਜ਼ਰੇ ਦਿਲ ਰਾਹੇ ।
 ਵਿਛੜਨ ਹਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਨੇਜ਼ਰਾਂ ਦੇ ਲਾਹੇ ।

-
1. ਪਲਕਾਂ 2. ਪੁਤਲੀ, ਅੱਖ ਦੀ 3. ਗਲ੍ਹਾਂ 4. ਠੋਡੀ ਦਾ ਗੜਮ 5. ਗਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੋਇਆ 6. ਅਸਰ
 7. ਮੁਸ਼ਕਿਲ 8. ਇਕਰਾਰ, ਬਚਨ 9. ਮੁਸੀਬਤ, ਦੁੱਖ 10. ਇਕੱਠਾ 11. ਟੋਕਹੀ, ਕਾਸਾ 12. ਭੋਜਨ
 13. ਖਾਣਾ ।

ਦੇਖ ਲਵੋ ਦੀਦਾਰ ਦੋ ਨੈਣੋਂ, ਮੁੜ ਝਬ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਗਮ ਸਹਣੈ ਨਿਤ ਵਹੰਦੇ ਰਹਣੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿੱਚ ਹਾਵੇ¹ ।
 ਹੁਣ ਅੱਖੀਂ ਇਹ ਕਾਹਨੂੰ ਰੋਂਦੀਆਂ, ਅਜੇ ਹੋ ਵਿੱਚ ਦੀਦਾਰੇ ।
 ਏਹ ਦੀਦਾਰ ਨ ਜਾਂ ਮੁੜ ਮਿੱਲਿਆ, ਕੌਣ ਝੱਲੇ ਦੁੱਖ ਭਾਰੇ ।
 ਅਜੇ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਖ ਨੂਰੀ, ਚਮਕ ਛੱਡੇ ਲਿਸਕਾਰੇ ।
 ਵਗਦਿਓ ਨੈਣੋਂ ਹਿਜਰ ਪਏ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਰੋ ਗਮ ਸਾਰੇ ।
 ਕਾਲੀਆਂ ਧੀਰੀਆਂ ਸ਼ਮੂ ਵਸਾਲੋਂ, ਅਜੇ ਦੋਵੇਂ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਜਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਤੱਕਣ ਨੂੰ ਤਰਸਨ, ਕਿਉਂ ਹੋਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਵੱਲ ਜੰਗਲ ਪਿਉ ਨਾਲ ਪੁਤਾਂ ਦੇ, ਆਹਾ ਟੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ।
 ਜਿੱਤ ਵਲ ਉਸਦਾ ਯੂਸੁਫ ਜਾਂਦਾ, ਉਤ ਵਲ ਕਦਮ ਚਲਾਂਦਾ ।
 ਪਾਸ ਨਬੀ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ।
 ਕਿਉਂ ਬਾਬਾ ਤਕਲੀਫ ਉਠਾਵੋ, ਵਾਟ ਪਵੇ ਦੋ ਚੰਦਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦਾ ਟੁੱਕੜਾ, ਕਦ ਸਾਨੂੰ ਦੁਪਿਆਰਾ² ।
 ਹੁਣ ਘਰ ਨੂੰ ਤਸਰੀਫ ਲੈ ਜਾਓ, ਕਸਦ ਨ ਕਰਿਓ ਭਾਰਾ ।
 ਹੋ ਕੇ ਖੜਾ ਨਬੀ ਫਰਮਾਏ, ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋ ਕੇ ।
 ਕੁਝ ਨਸੀਹਤ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਹੁਣ ਸੁਣ ਲਵੋ ਖਲੋ ਕੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਝਬਦੇ ਮੁੜਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਮੌੜ ਵਿਖਾਇਓ ।
 ਭੁਖ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੱਢ ਜ਼ਬੀਲੋਂ, ਉਸਨੂੰ ਖੁਰਸ਼ ਖਵਾਇਓ ।
 ਵਕਤ ਪਿਆਸ ਨਿਰਾਸ ਨ ਕਰਿਓ, ਸ਼ਰਬਤ ਤੁਰਤ ਪਿਲਾਇਓ ।
 ਆਪ ਜੁਦਾ ਵਿਚ ਕਾਰਾਂ³ ਹੋਸੋ, ਮਤਾਂ ਕੱਲਾ ਛੱਡ ਜਾਇਓ ।
 ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦੋਂ, ਵੱਲ ਵੱਲ ਦੂਰ ਹਟਾਇਓ ।
 ਹਰ ਦਮ ਮਿਹਰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇ ਕੇ, ਇਸ ਦਾ ਜੀ ਪਰਚਾਇਓ ।
 ਸਖਤ ਕਲਾਮ⁴ ਨ ਬੋਲ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਇਸਦਾ ਜਿਗਰ ਸਤਾਇਓ ।
 ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਰਮੀ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦ ਰਖਾਇਓ ।
 ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਸੀਹਤ ਸਾਰੀ, ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ।
 ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ, ਮਹਬੂਬਾ ਝਬ ਆਈਂ ।
 ਜੋਸ਼ ਮੁਹੱਬਤ ਖੁਫੀਆ⁵ ਵਾਲੇ, ਦਿਲੋਂ ਬੁਖਾਰ ਲਿਆਵੇ ।
 ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਸਾਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਰਚਦਾ ਜਾਵੇ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਹਰ ਹੁਸਨ ਦੀ, ਰਸ ਮਿਸ ਗਲਬੇ ਚਾਏ ।
 ਲਹਰਾਂ ਦਰਦ ਦਿਲੋਂ ਉਛਲਾਈਆਂ, ਠਾਠੀਂ ਨੈਣ ਰੁੜ੍ਹਾਏ ।

1. ਜੁਦਾਈ ਦੀ ਪੀੜਾ 2. ਓਪਤਾ 3. ਕੰਮਾਂ 4. ਬਰਨ 5. ਲੁਕੇ ਹੋਏ ।

ਰੋਂਦੇ ਨੈਣ ਦੁੱਖੀ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣੇ, ਬਹਰਿ-ਗਮਾਂ ਉਛਲਾਏ ।
 ਚਸਮੇ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਥੀਂ ਉਛਲੇ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੇ ਰੰਗ ਲਾਏ ।
 ਅੱਜ ਪਿਆਰਾ ਰੁਖਸਤ ਹੋਂਦਾ, ਨੈਣ ਘਟਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਆਏ ।
 ਦੇਖਾਂ ਜਾਂ ਹੋ ਰੁਖਸਤ ਜਾਏ, ਸਿਰ ਤੇ ਕਿਆ ਵਰਤਾਏ ।
 ਛੋੜ ਚੱਲੇ ਮਿਲ ਛੇਕੜ ਵਾਰੀ, ਮਿਲਸਣ ਫੇਰ ਕਦਾਈਂ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਹੋ ਰੁਖਸਤ ਚੱਲਿਆ, ਕਰਦਾ ਬਾਪ ਦੁਆਈਂ ।
 ਜਾਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਹਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ, ਜੰਗਲ ਬਾਸ ਬਲਾਈਂ ।
 ਝੱਬ ਮੁੜੀਂ ਮਤ ਅਸਾਂ ਵਿਸਾਰੇਂ, ਆਵੀਂ ਤੁਰਤ ਪਿਛਾਈਂ ।
 ਆ ਦਰਦਾ ਹੁਣ ਖਾਲੀ ਖਾਨੇ, ਪਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਮਕਾਨਾਂ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ¹ ਕਰੇਂਦਿਆਂ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਚਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਿਉ ਥੀਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਂਦਾ, ਪਿਉ ਨੇ ਸਖਤੀ ਝੱਲੀ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਰੁਖਸਤ ਹੋਈ ਤਸੱਲੀ² ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਹੱਥ ਪਕੜ ਕੀਤਾਸੁ, ਪਿਸਰਾਂ ਚਾ ਹਵਾਲੇ ।
 ਦਾਗ ਫਿਰਾਕ ਕੀਤਾ ਸੁ ਕਾਰੀ, ਦਿਲ ਤੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚਾਲੇ ।
 ਭਾਈਆਂ ਗੋਦ ਲਇਆ ਚਾ ਯੂਸੁਫ, ਹੋਏ ਵਿਦਾ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ।
 ਦਿਲ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਪੁਰ ਦਰਦੀਂ, ਹੋਇਆ ਜੁਦਾ ਪਿਸਰ ਥੀਂ ।
 ਗੁੰਬਦ ਮੀਨਾ³-ਚਰਖ ਫਲਕ⁴ ਦਾ, ਜੋਸ਼ ਸਦਾ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਇਹ ਬੱਰਾ⁵ ਵਿੱਚ ਗੁਰਗਾਂ ਆਇਆ, ਫਜ਼ਲੋਂ ਰੱਖ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਲੈ ਹੋ ਗਏ ਰਵਾਨਾ ।
 ਖੋਟ ਦਿਲੀਂ ਪੁਰ ਹਸਦੋਂ ਜਾਨਾਂ, ਸ਼ੀਰੀਂ ਕਾਰ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ।
 ਸੋਹਣਾ ਰੰਗ ਜਿਵੇਂ ਤਰਬੂਜ਼ੇ, ਬਾਪ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਡਿੱਠੀ ।
 ਤੁੰਮੇ ਤਲਖ ਚੱਖੇ ਸੋ ਜਾਪੇ, ਮਜ਼ੇ ਬੁਰੇ ਰੰਗ ਮਿੱਠੀ ।

(ਕਵੀ ਉਵਾਰ)

ਦੇਖ ਦਿਲਾ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਏਵੇਂ, ਮੌਹ ਰੰਗੋਂ ਤੁੱਧ ਖੱਸੇ ।
 ਮਜ਼ਾ ਚਖੇ ਸੋ ਨ ਮੁੜ ਤੱਕੇ, ਛਡ ਤਅੱਲੁਕ ਨੱਸੇ ।
 ਰੰਗਾ ਰੰਗੀ ਛੋੜ ਰੰਗੀਲਿਆ, ਰੰਗ ਰੰਗਤ ਵਿੱਚ ਵੱਸੇ ।
 ਜੋ ਗਾਫਿਲ ਦਿਲ ਬਾਹਿਰ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਰੋਵੇ ਕਮ ਹੱਸੇ ।
 ਹੋ ਸਾਕੀ ਇਹ ਰਹਜ਼ਨ ਦੁਨੀਆ, ਸ਼ਕਲ ਜਿਦੀ ਜੁਲਮਾਨੀ ।
 ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦਿਆਂ ਪੜਦਿਆਂ ਅੰਦਰ, ਚਮਕੇ ਹੋ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਮੈਂ ਰੰਗੀਨ ਰੰਗਤ ਦੇ ਖਮ ਥੀਂ, ਹਰ ਰੰਗ ਨਾਲ ਪਿਲਾਵੇ ।
 ਲੁੱਟ ਸਿਧਾਵੇ ਮਾਰ ਗੁਵਾਵੇ, ਤੁੱਧ ਅਜੇ ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਤਰਦਿਆਂ 2. ਸ਼ਾਂਨਤੀ, ਚੈਨ 3. ਨੀਲਾ 4. ਅਸਮਾਨ 5. ਲੇਲਾ ।

ਪੜਦਾ ਚਾ ਉਘਾੜ ਨਾ ਦੇਖੀਂ, ਡੋਲ ਰੰਗੀਂ ਦਮ ਧਾਰੇ ।
 ਦੇਖ ਤੜਫ ਦਿਲ ਕਿਸਦੇ ਉਲਟੀਂ, ਇਸਕੋਂ ਲਾਫਾਂ¹ ਮਾਰੇਂ ।
 ਬੇਰੰਗੀ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਸੋਹਾਂਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ ।
 ਛੋੜ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਯਾਰੀ ਯਾਰਾ, ਯਾਰ ਜਮਾਲ ਦਿਖਾਏ ।
 ਵਾਂਗ ਪਤੰਗ² ਸ਼ਮੂ ਦੇ ਸੋਅਲੇ, ਕਿਉਂ ਝੁਰ ਜਾਨ ਜਲਾਵੇਂ ।
 ਦੂਰੋਂ ਸੇਕ ਲਗਣ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਕਿਉਂ ਨ ਪੈਰ ਹਟਾਵੇਂ ।
 ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਵਿਚ ਜਿਸਦੀ ਯਾਰੀ, ਕਿਉਂ ਉਸਨੂੰ ਗਲ ਲਾਵੇਂ ।
 ਝੁਰ ਮਰੇਂ ਮਤ ਔਘਟ³ ਜਾਵੇਂ, ਜੇ ਨ ਰਮਜੋਂ ਪਾਵੇਂ ।
 ਮੌੜ ਕਲਮ ਵੱਲ ਕਿੱਧਰ ਵਗਿਓਂ, ਖੋਲ੍ਹ ਜ਼ਖਮ ਨਿਹਾਨੀ⁴ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਵਹਨ ਝੁਲੇਂਦੀਆਂ ਠਾਠੀਂ, ਮੌਜ ਵਗੇ ਤੂਫਾਨੀ ।
 ਸਹੁ ਸਿਰ ਤੇ ਤਕਦੀਰ ਅਜ਼ਲ ਦੀ, ਪੈਗੰਬਰ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਹੱਥੀਂ ਟੋਰ ਪਿਸਰ ਨੂੰ ਘਰ ਥੀਂ, ਖੜਾ ਅੰਦਰ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਵਲ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖੇ, ਖੜਾ ਨਬੀ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
 ਦੇਖ ਦਿਲਾ ਮਹਬੂਬ ਮਿਲੈਸੀ, ਫੇਰ ਜਿੱਦਾਂ ਰੱਬ ਚਾਹੇ ।
 ਵਿੱਚ ਨਿਗਾਹ ਪਿਦਰ ਫਰਜ਼ਦਾਂ, ਯੂਸੁਫ ਗੋਦ ਉਠਾਇਆ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਉਹ ਕੇਡ ਪਿਆਰੋਂ, ਉਹਨਾਂ ਸੀਨੇ ਲਾਇਆ ।
 ਜਾਂਵਦਿਆਂ ਵਲ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹਾਂ, ਬਾਪ ਨ ਮੁੜੇ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
 ਅੰਤ ਉਥਾਈਂ ਬੈਠ ਗਇਆਸੁ, ਕਦਮ ਨ ਵਗੇ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਫਰਮਾਵੇ ਪੈਗੰਬਰ ਰੱਬ ਦਾ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਸਰ ਦੇ ।
 ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਥੀਂ ਆਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਲੈ ਮੁੜਸਾਂ ਵਲ ਘਰ ਦੇ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੇ ਮੁੜਿਆਂ ਬਾਝੋਂ, ਏਥੋਂ ਮੂਲ ਨ ਜਾਵਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਾਝੋਂ ਕਿਆ ਘਰ ਦੇਖਾਂ, ਗਰਮ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ।
 ਠੰਢ ਅੱਖੀਂ ਤੇ ਮਕਸਦ ਦਿਲ ਦਾ, ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰਾ ।
 ਜਾਂ ਹੁਜਰੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਕੱਟਾਂ ਦਿਨ ਸਾਰਾ ।
 ਵਿਚ ਉਡੀਕ ਦਰਖਤੇ ਛਾਵੇਂ, ਬੈਠ ਗਇਆ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹਾਂ, ਉਹਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਮੁਅੰਬਰ⁵ ।
(ਭੈਣ ਦਾ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਵੇਖਣਾ)

ਆਹੀ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਹਮਸ਼ੀਰਾ⁶, ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਆ ।
 ਵੀਰ ਗਇਆ ਨ ਮਾਲਮ ਉਸਨੂੰ, ਡਿੱਠੋ ਸੁ ਖਾਬ ਅਵੀਹਾ ।
 ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਘੇਰਿਆ ਦਸ ਬਘਿਆੜਾਂ ।

1. ਡੀਂਗਾਂ, ਫੜਾਂ, 2. ਭੰਬਟ 3. ਔਖੀ ਘੜੀ 4. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਪੇਸ਼ੀਦਾ 5. ਅੰਬਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ
 ਦੇਣ ਵਾਲੀ 6. ਭੈਣ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਰੋਂਦਾ ਬਾਝ ਕਰਾਰੋਂ, ਤੱਕਦਾ ਤਰਫ਼ ਉਜਾੜਾਂ ।
 ਤੇ ਬਘਿਆੜ ਹੱਲੇ ਕਰ ਪੌਂਦੇ, ਪੌਂਦੇ ਖਾਵਣ ਤਾਈਂ ।
 ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦੋਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਘੇਰਿਆ, ਘੇਰਿਆ ਦਰਦ ਬਲਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਨੱਸੇ ਗੁਰਗ ਨ ਛੋੜਨ, ਧਰਤੀ ਪਾਟ ਗਈਓਸ ।
 ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਯੂਸੁਫ਼ ਵਾਲੀ, ਖੁਦ¹ ਵਿਚ ਨਿਗਲ ਲਈਓਸ ।
 ਰੋਂਦੀ ਉੱਠੀ ਯੂਸੁਫ਼ ਕਿੱਥੇ, ਸੁਣਿਆ ਖੜਿਆ ਭਾਈਆਂ ।
 ਦੌੜੀ ਆਈ ਬਾਪ ਡਿਠੋਸੁ, ਖੜਾ ਉਡੀਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਭਾਈ ਜਾਂ ਦੁਰਾਡੇ ਡਿੱਠੇ, ਪੁੱਛਿਆ ਫੇਰ ਪਿਦਰ ਨੂੰ ।
 ਹੱਥੀਂ ਟੋਰ ਕਿਦਾਹੀ² ਘੱਲਿਓ, ਬਾਬਾ ਆਪ ਪਿਸਰ ਨੂੰ ।
 ਬਾਪ ਕਹੇ ਉਹ ਸੈਰ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਜੰਗਲ ਤਰਫ਼ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਦੁਖਤਰ³ ਰੋ ਕਰਾਰੋਂ ਗਈਆ, ਬਾਬਾ ਕਹਰ ਕਮਾਇਆ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹ ਨੱਸ ਪਹੁਤੀ ਝਬਦੇ, ਮਿਲ ਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰੋਈ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਡਿੱਠੋਸੁ ਟੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਦਾਮਨ⁴ ਪਕੜ ਖਲੋਈ ।
 ਮੈਂ ਐ ਵੀਰ ਨਾ ਜਾਵਣ ਦੇਸਾਂ, ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਤੈਂ ਜਾਣਾ ।
 ਬਾਪ ਸਣੇ ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਰਹਸਾਂ, ਕਰ ਜਾ ਕੁਝ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਜਾਵਣ ਦਿਆਂ ਨ ਮੂਲੇ, ਜੇ ਸੌ ਕਰਸੇਂ ਜ਼ੋਰਾ ।
 ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨ ਝੱਲੇ ਤੈਥੀਂ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਛੋੜਾ ।
 ਵਿਛੜਿਓਂ ਪਲ ਜਾਨ ਜਲੇਂਦੀ, ਉਮਰਾ ਕੌਣ ਕਟੇਸੀ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਤਾਈਂ, ਗਮ ਦੇ ਬਹਰ⁵ ਸੁਟੇਸੀ ।
 ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ, ਤੇ ਕੀ ਬਾਪ ਕਰੇਗਾ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਮਰੇਗਾ ।
 ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਥਾਓਂ ਨ ਕਾਈ, ਜਾਂ ਤੂ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ।
 ਵੀਰ ਪਿਆਰਿਆ ਮੁੜ ਚਲ ਘਰ ਨੂੰ, ਤੈਂ ਬਿਨ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਭੈਣ ਪਿਆਰੀ, ਨ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ⁶ ।
 ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ ਝਬਦੇ ਆਵਾਂ, ਖੈਰ ਮੰਗੋ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਭੈਣ ਕਹੇ ਐ ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ, ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਗੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਗਜ਼ਾਲ⁷ ਚਰੰਦੇ, ਕੱਦ ਘਰ ਮੁੜਨ ਕਦਾਈਂ ।
 ਬਾਜ਼ਾਂ ਸੰਗ ਜੋ ਗਈਆਂ ਕੂੰਜਾਂ, ਫੇਰ ਕਦੇ ਘਰ ਆਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣ ਨ ਦੇਸਾਂ, ਨਾਲ ਪਿਆਰਿਆਂ ਭਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਜਾਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਾਨੂੰ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬਲਾਈਂ ।

1. ਆਪਣੇ (ਅੰਦਰ) 2. ਕਿੱਥੇ 3. ਧੀ, ਬੇਟੀ 4. ਪੱਲਾ 5. ਸਮੁੰਦਰ 6. ਟੁਦਨ 7. ਹਿਰਨ ।

ਹੱਥੋਂ ਨ ਛੋੜੇਸਾਂ ਪੱਲੂ, ¹ਰੋਜ਼ਿ-ਕਿਆਮਤ¹ ਤਾਈਂ ।
 ਕਿਵੇਂ ਕਟਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਫੁਰਕਤ² ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਤਾਂ ।
 ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਤੂੰ ਮਿਲੇ ਅਸਾਨੂੰ, ਕੱਟ ਦੁਰਾਡੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਨਾ ਜਾ ਯੂਸੁਫ ਮੁੜ ਚਲ ਘਰ ਨੂੰ, ਅਸਾਂ ਕਰਾਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਜੇ ਚਲਿਓਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਵਕਤ ਗਮਾਂ ਦੇ ਆਏ ।
 ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਸਾਂ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਰਹਸੀ ਬਾਪ ਤੜਫਦਾ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਕੀ ਹਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ ਕਦਰ³ ਦਾ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਯੂਸੁਫ, ਰੋਂਵਦੀਆਂ ਅੱਤ ਦੁੱਖੀਂ ।
 ਪਾ ਨਹੀਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੀਂ, ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀਂ ਸੁੱਖੀ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਪਿਉ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦਾ ਪਾਰਾ ।
 ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਗ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਮਨ ਪਕੜ ਛੁੜਾਵੇ, ਅਜਜ਼ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਭੈਣ ਪੱਲੂ ਹੱਥ ਛੋੜੇ ਨਾਹੀਂ, ਰੋਵੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਭਾਈਆਂ ਹੱਥ ਛੁੜਾਓਸੁ ਜ਼ੋਰੀ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਧਾਏ ।
 ਵੀਰ ਚੱਲੇ ਉਹ ਖ਼ਾਹਿਰ⁴ ਰੋਵੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਏ ।

(ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਭੈਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ)

ਰੋਂਦੀ ਆਣ ਡਿੱਗੀ ਵਿੱਚ ਰਾਹੇ, ਖਾਲੀ ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ।
 ਦੇਖ ਨਖੀ ਨੇ ਦੁਖਤਰ ਤਾਈਂ, ਕਹਿਆ ਲੁਤਫ ਪਿਆਰੋਂ ।
 ਕਿਉਂ ਫਰਜ਼ੰਦ ਕਰੇਂ ਤੂੰ ਜ਼ਾਰੀ⁵, ਰੋਵਣ ਵਕਤ ਕਿਆ ਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਝਬ ਮੁੜੇਸੀ, ਰੋ ਨਾ ਕਰ ਗਮ ਕਾਈ ।
 ਰੋ ਰੋ ਦੁਖਤਰ ਅਰਜ਼⁶ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਰੋਣੋਂ ਵਰਜ ਨਾ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਰੱਜ ਲਵਾਂ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗਇਆ ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਬਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਕਦਾਈਂ ।
 ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਤੂੰ ਰੋਂਦਾ ਰਹਸੇਂ, ਜਾਨ ਰਹੇ ਜਾਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਦਤ ਉਮਰੋਂ, ਰੋ ਰੋ ਕਰਸੇਂ ਪੂਰੀ ।
 ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਪਇਆ ਅਸਾਨੂੰ, ਕਹਰ ਵਛੋੜਾ ਦੂਰੀ ।
 ਰੋਂਵਦਿਆਂ ਦਿਲ ਘਾਇਲ ਹੋਸੀ, ਯੂਸੁਫ ਹੱਥ ਨ ਆਸੀ ।
 ਵੀਰ ਤਪੇ ਪਿਉ ਖਪੇ ਫਿਰਾਕੀਂ, ਰੋ ਖ਼ਾਹਿਰ ਮਰ ਜਾਸੀ ।
 ਬਾਬਾ ਮੌੜ ਪਿਸਰ ਨੂੰ ਝਬਦੇ, ਸਬਰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੁੜੇ ਹਟੇ ਗਮ ਤਾਈਂ, ਜਾਨ ਰਹੇ ਦੁੱਖ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗਇਆ ਛੁੜਾ ਲੈ ਪੱਲੂ, ਵੱਸ ਪਇਆ ਬਘਿਆੜਾਂ ।

1. ਖਰਲੈ ਦਾ ਵਿਹਾੜਾ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 2. ਜੁਦਾਈ 3. ਮਾਨ 4. ਭੈਣ 5. ਰੁਦਨ 6. ਬੇਨਤੀ (ਕੀਤੀ)

ਵੀਰ ਗਇਆ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ, ਲਭਦਿਆਂ ਢੂੰਡ ਉਜਾੜਾਂ ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਗਈ ਗਮ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ, ਹੋਇਆ ਬਦਲ ਜਮਾਨਾ ।
 ਅੱਜ ਕਨਆਨ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ, ਹੋਸੀ ¹ਮਾਤਮ-ਖਾਨਾ¹ ।
 ਪਿਉ ਦੁਖਤਰ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਬਰ ਨਾ ਆਵੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਹੁਣ ਖੁਦ ਪਛਤਾਵੇ, ਵਾਗ ਨਾ ਮੋੜੀ ਜਾਵੇ ।

(ਭਰਾਵਾਂ ਹੱਥੋਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਦੁਰਗੱਤ)

ਗਏ ਪੁੱਤਰ ਪਿਉ ਦੇਖੇ ਦੂਰੋਂ, ਯੂਸੁਫ਼ ਕੰਧੇ ਚਾਇਆ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਲਵਣ ਇਕ ਦੂਜਿਓਂ, ਸਭਨਾਂ ਗੋਦ ਉਠਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਗਾਹ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੇ ।
 ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ, ਜਾਣ ਸੱਭ ਜਿਉਂ ਬਰਦੇ² ।
 ਜਾਂ ਪੋਸ਼ੀਦਾ³ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰੋਂ, ਸੁੱਟਿਆ ਯੂਸੁਫ਼ ਧਰਤੀ ।
 ਤਨ ਨਾਜ਼ਿਕ ਜਾਂ ਡਿੱਗਾ ਦਰਦੋਂ, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਸਿਰ ਵਰਤੀ ।
 ਪੜੜ ਭਰਾਵਾਂ ਮਾਰ ਚਪੇੜਾਂ, ਲਾਲ ਕੀਤੇ ਰੁਖਸਾਰੇ⁴ ।
 ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਮਾਰਿਆ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ, ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਤਨ ਸਾਰੇ ।
 ਕੰਨ ਮਰੋੜੇ ਵਾਲ ਤਰੋੜੇ, ਧਰਤ ਘਸੀਟਿਆ ਫੜ ਕੇ ।
 ਕੰਡਾ ਕਖ ਜੋ ਤਨ ਵਿੱਚ ਧੱਸਿਆ, ਤੀਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੜਕੇ ।
 ਗਰਦਨ ਮਾਰ ਕਰੀ ਉਸ ਨੀਲੀ, ਦਿੱਸੇ ਦੁੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਕਿਆ ਗੁਨਾਹ ਤਕਸੀਰ⁵ ਮੇਰੇ ਸਿਰ, ਯੂਸੁਫ਼ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਐ ਫਰਜ਼ਦੋਂ ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੋ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਤਕਸੀਰ ਗੁਨਾਹ ਤੁਸਾਡਾ, ਕੀਤਾ ਨਾਹੀਂ ਕਦਾਈਂ ।
 ਇਹ ਕੀ ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਤੁਸਾਡਿਆਂ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਕੁਝ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਅਚਣਚੇਤ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਏ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਭੇ ਰਲ ਭਾਈ ।
 ਮੈਂ ਇਕ ਆਜਿਜ਼ ਵੀਰ ਤੁਹਾਡਾ, ਵਿਚ ਫਰਮਾਂ-ਬਰਦਾਰੀ⁶ ।
 ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਗਈ ਹੋ ਮੈਥੋਂ, ਕਹੋ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਮਾਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਧੇਰਾ, ਕਹਰ ਕਮਾਇਆ ਭਾਰਾ ।
 ਝੂਠੇ ਸੁਫਨੇ ਕਹ ਕਹ ਲੜਕਿਆ, ਕੀਤੋ ਬਾਪ ਪਿਆਰਾ ।
 ਬਾਪ ਨਾ ਅਸਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਵਿੱਚ ਗੋਦ ਮੁਦਾਮੀ⁷ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਸੋਵਣ ਤੇਰਾ, ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮੀ ।
 ਝੂਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋੜ ਸੁਣਾਵੇਂ, ਪਿਉ ਦਾ ਦਿਲ ਪਤਿਆਵੇਂ ।

1. ਰੋਣ ਪਿੱਟਣ ਦੀ ਥਾਂ 2. ਗੁਲਾਮ 3. ਓਹਲੇ 4. ਗਲ੍ਹਾ 5. ਕਸੂਰ 6. ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਨ
 7. ਹਮੇਸ਼ਾ ।

ਆਪ ਬਹੇਂ ਹੋ ਨੇੜੇ ਉਸਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਦੂਰ ਹਟਾਂਵੇਂ ।
 ਅਜੇ ਨਿੱਕਾ ਤੂੰ ਮਕਰ ਕਰੇਂਦੋਂ, ਬੋਲੇਂ ਝੂਠ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਪਾਸ ਨਬੀ ਦੇ ਲਾਫਾਂ ਮਾਰੇਂ, ਡਰੇ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਤੇਰਾ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘਰਾਣੇ, ਝੂਠ ਲਗਾਵੇਂ ਲੀਕਾਂ ।
 ਬੜਾ ਹੋਵੇਂ ਕੀ ਜਣਾਂ ਆਖਿਰ, ਕੇਡ ਮਿਲਣ ਤੋਫੀਕਾਂ¹ ।
 ਦੁਸ਼ਮਣੀਓ ਤੂੰ ਬਾਪ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਕਰਕੇ ਜੁਦਾ ਦਿਖਾਇਆ
 ਵੱਡਾ ਬਣੇਂ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ, ਕਿਵੇਂ ਹਯਾ² ਨਾ ਆਇਆ ।
 ਮਾਰ ਸੁਟੇਸਾਂ ਜੰਗਲ ਤੈਨੂੰ, ਏਹਾ ਬਦਲਾ ਤੇਰਾ ।
 ਤੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਅਸਾਂ ਸਭਾਂ ਨੇ, ਪਾਇਆ ਦੁਖ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਰੁਖਸਤ ਵਕਤ ਪਿਦਰ ਨੇ ਤੇਰੇ, ਨਾਲ ਤੁਆਮ ਭਿਜਾਇਆ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਬੋਲ ਤੁਆਮ ਸਗਾਂ³ ਨੂੰ, ਖੋਲ੍ਹ ਰੋਈਲੇ ਪਾਇਆ ।
 ਪੀਵਣ ਨੂੰ ਤੈਂ ਕਾਰਣ ਸ਼ਰਬਤ, ਲਾਡ ਲਿਆ ਬੇਹਾਲਾ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹ ਸੁਟ ਤੋੜ ਗਵਾਇਆ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸ਼ਰਬਤ ਵਾਲਾ ।
 ਮਾਰ ਚਪੇੜ ਲਗਾਇਸੁ ਅੱਗੇ, ਝੱਲ ਅਮਲ⁴ ਦੇ ਬਦਲੇ ।
 ਪਕੜ ਲਇਆ ਤਦੋਂ ਤੇਗ ਗਜ਼ਬ ਦੀ, ਵਿੱਚ ਕਚਹਰੀ ਅਦਲੇ ।
 ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਰੇ ਯੂਸੁਫ ਰੋ ਰੋ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਵੱਲ ਜਾਵੇ ।
 ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਮਾਰ ਤਮਾਂਚਾ⁵, ਧਰਤ ਸੁੱਟੇ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ।
 ਗਏ ਅਗਾੜੀ ਪਾਸ ਪਹਾੜੀ, ਕਰਦੇ ਜੁਲਮ ਮਰੇਂਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਕਤਲ ਕਰਾਈਂ, ਬਹ ਤਦਬੀਰ ਕਰੇਂਦੇ ।
 ਓਸ ਪਹਾੜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਅਚਾਚੇਤ⁶ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਕਤਲ ਨਬੀ ਨਾ-ਹੱਕ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼, ਮਤ ਕਰੀਓ ਕੁਝ ਕਾਰਾ ।
 ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਮਤ ਤੇਗ ਵਗਾਇਓ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਨਾ ਸਕਦਾ ।
 ਇਸਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਥੀਂ ਕੰਬੇ, ਤਨ 'ਅਜਰਾਮਿ-ਫਲਕ'⁷ ਦਾ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਹੋ ਗਏ ਅਗਾਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਕਸਦ ਨਾ ਹਟਿਆ ।
 ਕਹਰ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਦਿਲਾਂ ਥੀਂ, ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਘਟਿਆ ।
(ਇਕ ਦਰਿੰਦੇ ਵਲੋਂ ਚਿਤਾਵਨੀ)
 ਇਕ ਦਰਿੰਦੇ⁸ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ, ਫੇਰ ਮੁਕਾਬਿਲ⁹ ਹੋ ਕੇ ।
 ਜੇ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰੇਸੋ, ਪਛਤਾਸੋ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ।
 ਜੰਗਲ ਦੇ ਖੁੰਖਾਰ ਦਰਿੰਦੇ, ਗੋਸਫੰਦਾਂ¹⁰ ਖਾ ਜਾਸਣ ।

1. ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਤਾਕਤਾਂ 2. ਸ਼ਰਮ 3. ਕੱਤਿਆਂ (ਨੂੰ) 4. ਕਰਨੀ 5. ਚਪੇੜ 6. ਅਚਾਨਕ 7. ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਤਾਰੇ, ਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ 8. ਚੀਰਨ ਫਾੜਨ ਵਾਲਾ ਜਾਨਵਰ 9. ਸਾਮ੍ਹਣੇ 10. ਭੇਡਾਂ ਬਕਰੀਆਂ ।

ਰਲ ਬਘਿਆੜ ਤੁਸਾਡੇ ਇੱਜੜ, ਚੀਰ ਘੜੀ ਵਿਚ ਖਾਸਣ ।
ਕੰਣ ਹੁੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਂਦੇ, ਆਖਿਰ ਪਕੜੇ ਜਾਸੋ ।
ਦਹਸ਼ਤ¹ ਦਾ ਦਿਨ ਸਿਰ ਪੁਰ ਨੇੜੇ, ਜੇ ਅੱਜ ਖੌਫ ਨ ਖਾਸੋ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਗੇ ਚਲਿਆ)

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗਏ ਅਗਾੜੀ, ਤੇ ਮਰੇਂਦੇ ਕੁਟਦੇ ।
ਮਾਰ ਚਪੇੜਾਂ ਕਰ ਤਨ ਰੰਗੀਂ, ਪਕੜ ਜ਼ਿਮੀਂ ਚਾ ਸੁਟਦੇ ।
ਵਿਚ ਚਰਾਗਹ ਆਣ ਵੜੇ ਸੋ, ਵੱਡੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਨ ਉਹ ਤਰਸ ਲਿਆਏ ।
ਮਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੱਸੇ ਬੱਧਾ, ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਗਜ਼ਬ² ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਚਾਏ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਮੌੜ ਖੜੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
ਜੋ ਤਕਸੀਰ³ ਤੁਸਾਂ ਮੈਂ ਕੀਤੀ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰੀਓ ਸਾਰੀ ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਹੁਣ ਵਕਤ ਮੁੜਨ ਦੇ, ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਉਹ ਭਾਈ ।
ਦੀਦ ਪਿਦਰ ਕਰ ਛੇਕੜ ਟੁਰਿਓਂ, ਅੱਜ ਕੀਤੀ ਸਿਰ ਆਈ ।
ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਪਿਦਰ ਨੇ ਜਿਸ ਦਮ, ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਫੜਾਇਓਂ ।
ਉਹਾ ਵੇਲਾ ਛੇਕੜ ਮੇਲਾ, ਦੇਖ ਪਿਦਰ ਨਾ ਆਇਓਂ ।
ਮੁੜ ਮਿਲਣੇ ਦੀਆਂ ਛੋੜ ਉਮੈਦਾ, ਦਾਗ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾਵਣ ।
ਉਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਗੋਦ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਹੁਣ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵਣ ।
ਨਾਜ਼ ਅਦਾਈਆਂ⁴ ਸ਼ੀਰੀਂ ਖ਼ਾਬਾਂ, ਪਿਉ ਦੀ ਵਿਚ ਕਿਨਾਰੇ ।
ਤੇ ਉਸ ਸੁਫ਼ਨੇ ਸ਼ਾਨ ਸ਼ਰਫ਼⁵ ਦੇ ਖਤਮ ਚੱਲੇ ਹੋ ਸਾਰੇ ।
ਕਰ ਕਰ ਯਾਦ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵੇਲੇ, ਤੂੰ ਆਹੀਂ ਭਰ ਰੋਣਾ ।
ਖੁਸ਼ਕ ਆਸਾ ਉਹ ਸੁਫ਼ਨੇ ਵਾਲਾ, ਹੁਣ ਮੁੜ ਹਰਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ।
ਤੇ ਅਜਰਾਮਿ-ਫਲਕ⁶ ਦੇ ਸਜਦੇ, ਤੈਂ ਵਲ ਹੋਣੇ ਨਾਹੀਂ ।
ਬਾਪ ਨ ਮਿਲਣਾ ਤੂੰ ਹੁਣ ਮਰਨਾ, ਕਰ ਕਰ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
ਗੁਜ਼ਰ ਗਈਆਂ ਉਹ ਸੁਖ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਪਿਦਰ ਗਲ ਲਾਵੇ ।
ਹੁਣ ਗਲ ਘੱਤ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਆਪਣੀ, ਦੇਖ ਕਿਵੇਂ ਦਮ ਜਾਵੇ ।
ਉਹ ਸੁਫ਼ਨੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰਾਦ ਉਚੇਰੀ ।
ਦੇਖ ਉਹਾ ਤਾਬੀਰਾਂ ਆਲੀ, ਅੱਜ ਵਿਚ ਕਿਸਮਤ ਤੇਰੀ ।
ਤੂੰ ਸੁਫ਼ਨੇ ਵਿਚ ਤਾਰੇ ਡਿੱਠੇ, ਡਿੱਠੇ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ ।

1. ਡਰ, ਭੈ, ਰੋਜ਼ਿ-ਕਿਆਮਤ 2. ਸਖ਼ਤੀ, ਕਹਰ 3. ਕਸੂਰ 4. ਨਖ਼ਰਾ 5. ਬਜ਼ੁਰਗੀ 6. ਚੰਨ, ਗ੍ਰਹ, ਸਿਤਾਰੇ ਆਦਿ ।

ਤੂੰ ਮਸਜੂਦ ਕਵਾਕਬ¹ ਸੰਦਾ, ਦਰਦ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ।
 ਮਾਰ ਕਰੇਹਾਂ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ, ਐ ਦਿਲਬੰਦ² ਪਿਦਰ ਦੇ ।
 ਘਾਇਲ ਕਰਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ, ਜਾਣ ਬੁਖਾਰ ਜਿਗਰ ਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਰੋ ਨਾਹੀਂ, ਬਾਪ ਸੁਣੇ ਰੋ ਮਰਸੀ ।
 ਰਹਮ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਰਬ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਕਰਸੀ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਬਿਨ ਮੇਰੇ ਰਹਸੀ, ਰੋਂਦਾ ਉਮਰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਮਤਾਂ ਸਤਾਓ, ਪਾਸੋ ਬੇਆਰਾਮੀ ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਂ ਤੇ ਰਹਮ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਕਰੋ ਪਿਦਰ ਤੇ ਭਾਈ ।
 ਗਾਲਿਬ ਜ਼ੋਰਾਂ ਵਾਲਿਓ ਆਖਿਰ, ਜ਼ੋਰ ਨ ਰਹਸੀ ਕਾਈ ।
 ਸੁਣ ਸਮਊਨ ਛੁਰੀ ਲੈ ਪੌਂਦਾ, ਲੱਗਾ ਗਲੇ ਵਗਾਵਣ ।
 ਯੂਸੁਫ ਡਰਦਾ ਤਰਫ ਰੋਈਲੇ, ਨੱਸਿਆ ਜਾਨ ਬਚਾਵਣ ।
 ਪਕੜ ਰੋਈਲ ਚਪੇੜ ਲਗਾਈ, ਵਗਿਆ ਮਾਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
 ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ ਨੱਸਿਆ, ਦੇਹ ਅਮਾਨ ਅਸਾਹਾਂ ।
 ਭੀ ਉਸ ਮਾਰ ਹਟਾਇਆ ਅਗੋਂ, ਤੇ ਸਮਊਨ ਪਿਛਾੜੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਡਰਦਾ ਹਰ ਵਲ ਜਾਵੇ, ਨੱਸਿਆ ਫਿਰੇ ਅਜਾੜੀ ।
 ਸਭਨਾਂ ਪਾਸ ਗਇਆ ਰੋ ਯੂਸੁਫ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਂਚੇ ਲਾਏ ।
 ਕਿਸੇ ਨ ਵਾਹਰੂ³ ਹੋ ਛੁਡਾਇਆ, ਵੀਰ ਸੱਭੇ ਅਜਮਾਏ ।
 ਭਾਈਆਂ ਥੀਂ ਟੁਟ ਗਈਆਂ ਆਸਾਂ, ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਸੱਭੇ ।
 ਬਾਝ ਖੁਦਾ ਹੱਸ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਥਾਂਉਂ ਨ ਲੱਭੇ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰਾ, ਰੋਵਣ ਵੇਲਾ ਖਾਸਾ ।
 ਇਸ ਹਾਸੇ ਦਾ ਖੋਹਲ ਖੁਲਾਸਾ⁴, ਭਾਈ ਯਾਰ ਖਲਾਸਾ⁵ ।
 ਕਿਉਂ ਹੱਸਿਓਂ ਕਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਸਾਥੀਂ, ਇਹ ਕਵੇਹਾ ਹਾਸਾ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਇਹ ਰੋਣੇ ਵੇਲਾ, ਤੇਰਾ ਗਮ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤੇ ਰੱਬ ਵਿਚ, ਹੈ ਇਕ ਭੇਦ ਉੱਚੇਰਾਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਅਜਬ ਇਕ ਹਾਲ ਗਇਆ ਈ, ਖੌਫ ਗਇਆ ਚੁੱਕ ਮੇਰਾ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਨਾਲ ਤੁਸਾਡੇ ਟੁਰਿਆ, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਕੌਣ ਬੰਦਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਚਾਹੇ ਦੁੱਖ ਪੁਚਾਇਆ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਦਸ ਜ਼ੋਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਪਨਾਹ ਮੈਂ ਭਾਰੀ ।
 ਜੇ ਕਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਣ ਪਵੇਸੀ, ਖੂਬ ਕਰੇਸਣ ਕਾਰੀ ।
 ਜੇ ਬਿਲਫਰਜ਼⁶ ਪਹਾੜ ਪਵੇ ਸਿਰ, ਤਾਂ ਭੀ ਰੋਕ ਹਟਾਵਣ ।

1. ਕੌਕਬ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ. ਸਿਤਾਰੇ 2. ਪਿਆਰਾ, ਅਜ਼ੀਜ਼ 3. ਸਹਾਇਕ 4. ਸਾਰੰਸ਼ 5. ਪਾਕ, ਸਾਫ਼
 6. ਫਰਜ਼ ਕੀਤਿਆਂ ।

ਸ਼ੇਰ ਆਫਾਤ¹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਲਿਮ, ਵੇਖਣ ਮਾਰ ਗੁਵਾਵਣ ।
 ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਕਿਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ, ਜਿਸਦੇ ਵੀਰ ਅਵੇਹੇ ।
 ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖੋਫ ਨਾ ਕਾਈ, ਮੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਕਵੇਹੇ ।
 ਇਹ ਦਿਲ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਜੋ ਮੇਰੀ, ਕਾਈ ਕੰਮ ਨਾ ਆਈ ।
 ਮੈਂ ਭੁੱਲਾ ਤਕਦੀਰ ਅਜਲ ਦੀ, ਮੌੜਨਹਾਰ ਨਾ ਕਾਈ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਨਾਹ² ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣੇ ਮੁਕੱਰਰ³ ।
 ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬਿਨ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚੇ, ਰਹੀ ਪਨਾਹ ਨਾ ਜ਼ਰਰ⁴ ।
 ਦਿਲਾ ਦਲਾਸਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਬਿਨਾਂ ਖੁਦਾ ਮਤ ਧਰਨਾ ।
 ਵਕਤ ਭੁਲਾ ਨਾ ਗਾਫਿਲ ਹੋਵੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਹਾਸਿਲ ਭਰਨਾ ।
 ਅਸਾਂ ਪਨਾਹ ਖੁਦਾਯਾ ਤੇਰੀ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦਰ ਕਾਈ ।
 ਤੂੰ ਕੱਢੇਂ ਤੇ ਕੋ ਨਾ ਝੱਲੇ, ਤੇਰੀ ਸੱਚ ਖੁਦਾਈ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਯਹੂਦਾ ਰੋਇਆ, ਰਹਮ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਪਕੜ ਕਲਾਵੇ⁵ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਦਾਮਨ ਹੇਠ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਤੂੰ ਭਾਈ ਮੇਰਾ, ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਿਆਂ ਨਾ ਮੂਲੇ ਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਜੇ ਸਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਸੁਖਨ ਥੀਂ ਤੇਰੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਸਖਤ ਕਲਾਮਾਂ ।
 ਜਾਨ ਫਿਦਾ⁶ ਤਨ ਵਾਰਾਂ ਤੈਥੀਂ, ਮੁਖਲਿਸ⁷ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਮਾਂ ।
 ਭਾਈ ਦੇਖ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ, ਕਹਣ ਕਰੇਂ ਕੀ ਭਾਈ ।
 ਅਹਦ ਕਰਾਰੋਂ ਫਿਰਿਆ ਜਾਂਦੋਂ, ਕੀ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਆਈ ।
 ਕਰ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਤਿਫਲ ਫਰੇਬੀ, ਦਿਲ ਤੇਰਾ ਪਤਿਆਇਆ ।
 ਜਾਲੀ ਤਾਣ ਮਕਰ ਦੀ ਦੇਖੋ, ਜ਼ੀਰਕ⁸ ਮੁਰਗ⁹ ਫਸਾਇਆ ।
 ਤੂੰ ਵਿੱਚ ਪੋਚ ਤਿਫਲ ਦੇ ਫਸਿਓਂ, ਫਿਰਿਓਂ ਕੋਲ ਕਰਾਰੋਂ ।
 ਤੋੜਿਆ ਅਹਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਦਾਰਾਂ¹⁰, ਦੂਰ ਪਏ ਇਤਬਾਰੋਂ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਐਸੇ ਅਹਦੋਂ, ਫਿਰਨਾ ਲਾਜ਼ਿਮ¹¹ ਆਇਆ ।
 ਨਾ ਚਾਹਾਂ ਮੈਂ ਬੇਤਕਸੀਰਾ, ਯੂਸੁਫ ਜ਼ਿਬ੍ਰਾ¹² ਕਰਾਇਆ ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੋ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਮੈਂ ਪਹਲੇ ਲੜ ਮਰਸਾਂ ।
 ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ ਯੂਸੁਫ ਉੱਤੋਂ, ਜਾਨ ਤਸੱਦੁਕ¹³ ਕਰਸਾਂ ।
 ਮਾਰਨ ਦਿਆਂ ਨਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਜਿਦਾਹਾਂ¹⁴ ।
 ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੋ ਸਿਰ ਖੂਨ ਚੜ੍ਹੇਸੀ, ਦਫਤਰ ਭਰਨ ਗੁਨਾਹਾਂ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦੇ ਤੂੰ ਨਾਲ ਅਜਾਡੇ, ਕੀਤੀਆਂ ਆਪ ਸਲਾਹਾਂ ।

1. ਮੁਸੀਬਤ, ਤੁੰਦ 2. ਆਸਰਾ 3. ਲਗਾਤਾਰ 4. ਨੁਕਸਾਨ 5. ਜੱਫੀ 6. ਕੁਰਬਾਨ 7. ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ
 8. ਚਾਲਾਕ 9. ਪੰਛੀ 10. ਦੁੱਗੀ 11. ਅਵਸ਼ਕ, ਜ਼ਰੂਰੀ 12. ਕਤਲ 13. ਕੁਰਬਾਨ 14. ਜਦੋਂ ਤਕ ।

ਯੂਸਫ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਹੁਣ ਹੋ ਬੈਠੋਂ, ਖੈਰੀਅਤ¹ ਦਾ ਖ਼ਾਹਾਂ ।
 ਅਹਦੋਂ ਫਿਰਿਓਂ ਭਾਈ ਕਹੰਦੇ, ਕਹਰ ਗਜ਼ਬ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਅਹਦ ਕਰਾਰੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਤਮਾਮੀ ਹਾਰੇ ।
 ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਦ ਅਹਦ ਟਿਕਾਇਆ, ਕਿਉਂ ਹੁਣ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ।
 ਜੇ ਯੂਸਫ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਚਾਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੋ ਅੱਗੇ ।
 ਭਾਈ ਸੌ ਸੌ ਮਿੰਨਤ² ਕਰਦੇ, ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਗਾਵਣ ।
 ਵੀਰ ਯਹੂਦਾ ਨਾ ਕਰ ਅੜੀਆਂ, ਨਾਮ ਨ ਲਵੀਂ ਛੁੜਾਵਣ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਅੱਜ ਛੁੜਾਇਆ ਚਾਹੇਂ, ਖੁਦ ਭਲਕੇ ਪਛਤਾਵੇਂ ।
 ਤੇ ਜੋ ਦੁੱਖ ਨ ਅੱਗੇ ਪਾਇਆ, ਅੱਜ ਛੁੜਾਵੇਂ ਪਾਵੇਂ ।
 ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ, ਵੇਲਾ ਕਦੀ ਅਜੇਹਾ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਵੀਰ ਨ ਅਸੀਂ ਪਰਾਏ, ਤੈਨੂੰ ਦਰਦ ਕਵੇਹਾ ।
 ਅੱਜ ਵੇਲਾ ਮਤ ਫਿਰ ਪਛਤਾਵੇਂ, ਛੱਡ ਦੇ ਮਾਰ ਗਵਾਈਏ ।
 ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਭਾਈ, ਸਿਰ ਥੀਂ ਦਰਦ ਹਟਾਈਏ ।
 ਮੰਨੇ ਨ ਯਹੂਦਾ ਹਰਗਿਜ਼, ਨ ਯੂਸਫ਼ ਨੂੰ ਛੋੜੇ ।
 ਭਾਈਆਂ ਮਿੰਨਤ ਬਹੁਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ।
 ਛੋੜ ਯਹੂਦਾ ਦਾਮਨ³ ਹੇਠੋਂ, ਯੂਸਫ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਉਹ ਚਿਰੋਕੀ ਅੱਗ ਦਿਲਾਂ ਦੀ, ਮਾਰ ਬੁਝਾਈਏ ਸਾਰੀ ।
 ਨ ਕਰ ਅੜੀਆਂ ਐਡਕ ਬੜੀਆਂ, ਛੋੜ ਪਲਕ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ।
 ਮਾਰ ਗੁਆਈਏ ਖਾਕ ਦਬਾਈਏ, ਜਾਨ ਗਜ਼ਬ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ।
 ਵੈਰੀ ਵੈਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੁੱਖ ਲੈਸੀ, ਤੇ ਕਦ ਅਸਾਂ ਕਬੂਲੇ ।
 ਇੱਕਾ ਅੜੀ ਯਹੂਦੇ ਵਾਲੀ, ਮਰਨ ਦਿਆਂ ਨ ਮੂਲੇ ।
 ਓੜਕ ਹੋ ਲਚਾਰ ਤਮਾਮੀ, ਜਾਹਿਰ ਕਹਣ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਦੋਵਾਂ ਤਾਈਂ ਪਕੜ ਲਓ, ਤੇ ਮਾਰ ਗਵਾਓ ਜਾਨੋਂ ।
 ਇੱਕਾ ਤੇਗ⁴ ਦੋਹਾਂ ਸਿਰ ਕਾਫੀ, ਮਾਰ ਦਫਨ⁵ ਕਰ ਚੱਲੋ ।
 ਕੱਟ ਕੋਸ਼ਾਲਾ⁶ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਦੁੱਖ ਝਲੋ ।
 ਜਦੋਂ ਯਹੂਦੇ ਜਾਤਾ ਆਖਿਰ, ਵੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਟਲਦੇ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸਫ਼ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਲ ਦੇ ।
 ਤਾਂ ਕਹਿਆ ਮਤ ਮਾਰੋ ਜਾਨੋਂ ਖੂਨ ਨ ਸਿਰ ਤੇ ਆਵੇ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰੇ ਖੂਹੇ, ਸੁੱਟੋ ਚੱਲੋ ਮਰ ਜਾਵੇ ।
 ਜੇ ਬਿਲਫਰਜ਼ ਰਹਿਆ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਕੱਢ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਫਿਰ ਮੁੜ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਖਾਲੀ ਮੂਲ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਭਲਿਆਈ, ਸੁਖ 2. ਤਰਲੇ 3. ਪੱਲਾ 4. ਤਲਵਾਰ 5. ਦੱਬ ਦੇਣਾ 6. ਬਗੜਾ, ਖੁਸੀਬਤ (?)

ਮਤਲਬ ਅਸਾਂ ਏਹਾ ਜੋ ਪਿਉ ਥੀਂ, ਦੂਰ ਰਹੇ ਇਹ ਭਾਈ ।
 ਜਿੰਦਾ ਰਹੇ ਮਰੇ ਜਾਂ ਅਜਲੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਨਾ ਹੱਕ ਕਤਲ ਗੁਨਾਹ ਕਬੀਰਾ¹ ਨ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਕਰੋ ਕੋ ਉੱਤੋਂ, ਪੱਥਰ ਨ ਚਲਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟੋ ਇਸਨੂੰ, ਪੱਥਰ ਢੀਮ ਨ ਮਾਰੋ ।
 ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੰਜ ਨ ਦੇਹੋ, ਕੋਲੋਂ² ਮੂਲ ਨ ਹਾਰੋ ।
 ਸ਼ਰਤ ਮੰਨੀ ਇਹ ਭਾਈਆਂ ਆਖਿਰ, ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਧਾਏ ।
 ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਖੂਹਾ, ਤਿਸ ਕਿਨਾਰੇ ਆਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਡਰਿਆ ਜਾਂ ਸੱਚ ਜਾਤਾ, ਕਹਰ ਕਮਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਖੂਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਭਾਈ ਪਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਅਹਦ ਪਿਦਰ ਦਾ ਜੁਲਮੋਂ, ਤੋੜ ਗਵਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਹਿਜਰ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਤੋੜ ਵਗਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਵਿਚ ਉਜਾੜ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਖੂਹੇ, ਹੁਣ ਸੁਟ ਜਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਵੇਲੇ ਆਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ³ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਦਰਦ ਸਤਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਫੁਰਕਤ ਦੇ ਗਮ ਦੋਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੌੜ ਯਹੂਦੇ ਦੇ ਵੱਲ ਦਾਮਨ ਪਕੜ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਖੂਹ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਟੋ ਨਾਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਮਾਰੋ ਤੇਗ ਕਰੋ ਦੋ ਟੁਕੜੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ।
 ਇਹ ਤਕਲੀਫ ਜੋ ਖੂਹੇ ਵਾਲੀ, ਜਿੰਦਾ ਮੂਲ ਨ ਪਾਵਾਂ ।
 ਮਰਨ ਸੁਖਾਲਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ, ਖੂਹਾ ਕੈਦ ਮੰਦੇਰੀ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਚਾ ਤੇਗ ਵਗਾਹੋ, ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲੋ ਮੇਰੀ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਜੇ ਮਿਲੇ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਹੱਯਾਤੀ⁴ ।
 ਕਰੋ ਨ ਜੁਦਾ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਹਲਕ⁵ ਧਰੋ ਚਾ ਕਾਤੀ⁶ ।
 ਉਸ ਕਨਆਨ ਫਰੋਜ਼⁷ ਸ਼ਮਾ ਦੀ, ਮਿਲੇ ਨ ਜੇ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਿਚ ਚਾਹ ਅੰਧੇਰੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਲਬ⁸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਉਸ ਹਨੇਰੇ ਖੂਹੇ ਨਾਲੋਂ, ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਹਨੇਰਾ ।
 ਯਾ ਮਾਰੋ ਯਾ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਮੇਰਾ ਕਰੋ ਬਸੇਰਾ ।
 ਮੈਂ ਤੇ ਪਿਉ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਪਾਓ, ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਖਾਓ ।
 ਜੇ ਪਾਓ ਤੇ ਮਾਰ ਗਵਾਓ, ਖੂਹੇ ਨ ਸੁਟ ਜਾਓ ।

1. ਵੱਡਾ, ਭਾਰਾ 2. ਬਚਨ 3. ਅਫਸੋਸ 4. ਜੀਵਨ 5. ਗਿੱਚੀ 6. ਫੁਰੀ 7. ਰੋਸ਼ਨ ਬਦਨ
 ਵਾਲਾ 8. ਢੁੰਡ ।

ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਕਰੇ ਯਹੂਦਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਨੌ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਗਲਬਾ¹ ਕੀਤਾ, ਆਏ ਵਿੱਚ ਕਹਾਰੀ² ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਉਹਨਾਂ ਯੂਸੁਫ ਉਤੋਂ, ਜਾਮੇ³ ਪਕੜ ਉਤਾਰੇ ।
 ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ ਨੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਚੜ੍ਹੇ ਫਲਕ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ।
 ਸਤਰ⁴ ਡਿੱਠਾ ਜਾਂ ਨੰਗਾ ਯੂਸੁਫ ਆਹੀਂ ਕਰ ਕਰ ਰੋਇਆ ।
 ਸ਼ਰਮਜ਼ਦਾ ਹੋ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦਾ, ਕੁੜਤਾ ਪਕੜ ਖਲੋਇਆ ।
 ਇਕ ਹੱਥ ਸਤਰੇ, ਦੂਜਾ ਕੁੜਤੇ, ਰਹਣ ਦਿਓ ਗਲ ਮੇਰੇ ।
 ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟੋ ਨਾਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਖੂਹ ਹਨੇਰੇ ।
 ਹੁਣ ਇਹ ਪੜਦਾ ਪਾਸ ਤੁਸਾਂ ਮੈਂ, ਰਹੇ ਕਫਨ ਜਾਂ ਮੋਇਆ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭਰਾਓ, ਨੰਗਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇਆ ।
 ਭਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਛਡ ਦੇ ਯੂਸੁਫ ਨ ਕਰ ਲੰਮਾ ਕਿੱਸਾ ।
 ਕਫਨ ਤੇਰਾ ਤਾਰੀਕੀ⁵ ਖੂਹੇ, ਇਹ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹਿੱਸਾ ।
 ਇਹ ਥੀਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜੇਂ, ਸੱਦ ਸਿਤਾਰੇ ਯਾਰਾਂ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਜੋ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ, ਦੇਣ ਲਿਬਾਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਸਜਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਮਿਲੇ ਅੱਜ ਪਰਦਾ ।
 ਕਿੱਧਰ ਗਏ ਸਿਤਾਰੇ ਯਾਰਾਂ, ਸੂਰਜ ਨੂਰ ਕਮਰ ਦਾ ।
 ਵੀਰ ਛੁਡਾਵਣ ਉਹ ਨ ਛੋਡੇ, ਕਰਦਾ ਮਿੰਨਤ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੌੜ ਪਇਆ ਸਮਊਨ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ, ਖੂਹ ਖੜਿਆ ਯਕ ਬਾਰੀ ।
 ਚਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਰੱਸਾ ਪਾਇਆ, ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਵਹਾਇਆ ।
 ਕੱਟ ਲਇਆ ਫਿਰ ਰੱਸੇ ਤਾਈਂ ਜਾਂ ਅਧਵਾਟੇ ਆਇਆ ।

(ਖੂਹ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ)

ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਉਸ ਖੂਹੇ ਹਾਲਾ, ਦੋਜ਼ਖ⁶ ਦਾ ਦਿਖਲਾਵਾ ।
 ਸੱਪ ਅਠੂਏਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਹਰੋਂ ਸਾਵਾ ।
 ਪੁਰ ਕਰ ਭਰਿਆ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਗਮ ਦਿਲਗੀਰੀ ਹਾਵਾ⁷ ।
 ਦਰਦ ਦਰੇਗ ਫਿਰਾਕ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾਂ, ਜ਼ਾਰ ਤਪਣ ਪਛਤਾਵਾ ।
 ਇਹ ਕਮੀਨ ਆਫਾਤ ਜਹਾਂ ਦਾ, ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਵਾ⁸ ।
 ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਜ਼ਬਾਨੀਂ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਕਰਨ ਬਲਾਈਂ ਧਾਵਾ ।
 ਦੁਖ ਅੰਦੋਹ⁹ ਕਰ ਨਜ਼ਰ ਤਕੇਂਦਿਆਂ, ਵਲ ਵਲ ਭਰਨ ਕਲਾਵਾ ।
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸਬਰ ਵਡੇਰੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਤਾਵਾ ।

1. ਜ਼ੋਰ 2. ਕਹਿਰ. ਗੁੱਸਾ 3. ਕਪੜੇ 4. ਪਿੰਡੇ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸਦਾ ਢਕਣਾ ਉਚਿੱਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 5. ਅਨ੍ਹੇਰਾ 6. ਨਰਕ 7. ਹੌਕੇ 8. ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ 9. ਗਮ, ਪੀੜਾ

ਪਾਣੀ ਉਸਦਾ ਏਡਕ ਕੌੜਾ, ਪੀਂਵਦਿਆਂ ਦਮ¹ ਜਾਵੇ ।
 ਤੇ ਬਦਬੂ ਅਜੇਹੀ ਮੰਦੀ, ਮਗਜ਼ ਦਿਮਾਗ ਜਲਾਵੇ ।
 ਫਾਸਿਦ² ਕਰ ਅਖਲਾਤ³ ਬਦਨ ਥੀਂ, ਬਾਹਿਰ ਕੱਢ ਵਗਾਵੇ ।
 ਕਰ ਤਹਲੀਲ⁴ ਰਤੂਬਤ⁵ ਤਨ ਥੀਂ, ਪਲ ਵਿਚ ਸਾੜ ਵਿਖਾਵੇ ।
 ਮੁਹੱਰਿਕਿ-ਹੁਮਾ⁶ ਆਬ ਬੁਖਾਰੋਂ, ਸਫਰਾਈਆਂ⁷ ਦੀਆਂ ਆਹਾਂ ।
 ਵਹੰਦਾ ਜੋਸ਼ ਹਰਾਰਤ⁸ ਇਸ ਥੀਂ, ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਾਅ⁹ ਦਿਆਂ ਸਾਹਾਂ ।
 ਹਿਜਰ ਲਤਾੜਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦੋਂ, ਉਸਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ।
 ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਥੱਲਾ ਦੁਖ ਭਰਿਆ, ਵਾਂਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਘਾਹਾਂ¹⁰ ।
 ਡੂੰਘਿਆਂ ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਡੂੰਘਾ ਬਹੁਤ ਹਿਠਾਹਾਂ ।
 ਰੰਜ ਅਜ਼ਾਰ ਅਜ਼ੀਯਤ¹¹ ਭਰਿਆ, ਵਾਂਗ ਦਿਲਾਂ ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ¹² ।
 ਕਹਰ ਜਹੱਨਮ¹³ ਦਾ ਉਸ ਕੋਲੋਂ, ਮੰਗਦਾ ਲੱਖ ਪਨਾਹਾਂ ।
 ਮਹਜੂਰਾਂ ਦੀ ਆਸ ਲੰਮੀ ਥੀਂ, ਉਸਦਾ ਕਦਮ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਤਪੇ ਤਨੂਰ ਗਮਾਂ ਦਾ ਬਾਲਣ, ਦਰਦ ਬਲਣ ਵਿਚ ਲਾਟਾਂ ।
 ਯਾਰ ਵਿਛੁੰਨੀਆਂ¹⁴ ਰਾਤਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਇਸਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਫਲਸਫੀਆਂ¹⁵ ਦੇ ਗੌਰ-ਹਿਦਸ¹⁶ ਥੀਂ, ਰਖਦਾ ਅਮਕ¹⁷ ਵਧੇਰਾ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮਗਲੂਬ¹⁸ ਦਿਲਾਂ ਥੀਂ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਹਨੇਰਾ ।
 ਤੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦੀ ਗੌਰ ਬਰਾਬਰ, ਅੰਧੇਰੇ ਥੀਂ ਭਰਿਆ ।
 ਨਾਦਾਰਾਂ¹⁹ ਦੇ ਫਿਕਰ ਮਆਸੋਂ²⁰, ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਧਰਿਆ ।
 ਹਿਜਰੋਂ ਖਿਸਤ²¹ ਲੱਗੀ ਗਮ ਚੂਨਾ, ਆਤਿਸ਼²² ਹਸਦ ਤਪਾਇਆ ।
 ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਪੁਰ ਹਸਦ ਦਿਲਾਂ ਦਾ, ਖੋਲ ਗੰਢੀਂ ਰੰਗ ਲਾਇਆ ।
 ਧਰ ਪਰਕਾਰ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਨਕਸ਼²³ ਕੱਢੇ ਬੇਦਰਦਾਂ ।
 ਬੈਠ ਵਿੱਚੋਂ ਦਮ ਸਰਦ ਭਰੋਂਦਿਆਂ, ਉੱਡਣ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਾਂ ।
 ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਗੰਨੂ ਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਹੀਂ ।
 ਕਰ ਗਾਰਾ ਵਿਰ ਰੂਇ²⁵ ਸਵਾਰੀ, ਦਰਦ ਸੁਕ ਏ ਭਾਹੀਂ ।
 ਮਰਕਜ਼ ਹਫਤ ਦਵਾਇਰ ਗਮ ਦਾ²⁶, ਦੌਰ²⁷ ਹਿੱਸਾਰ²⁸ ਬਲਾਈਂ ।
 ਨੁਕਤਾ ਜੀਮ ਜੁਦਾਈ ਵਾਲਾ, ਚਾਹ ਮਦਾਰ²⁹ ਅਜ਼ਾਈਂ ।

1. ਸਾਸ 2. ਵਿਗਾੜ ਕੇ 3. ਖਿਲਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 4. ਘੁਲਾ ਦੇਣਾ, ਪਤਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ, 5. ਤਰੀ, ਨਮੀ 6. ਤਾਪ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 7. ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ 8. ਗਰਮੀ 9. ਮਰਨ ਕਰੀਬ ਹਾਲਤ 10. ਫੱਟ 11. ਦੁੱਖ, ਪੀੜਾ 12. ਬੁਰਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ 13. ਘੋਰ ਨਰਕ 14. ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ, ਬਿਰਹੀ 15. ਚਿੰਤਕ 16. ਸੌਚ, ਦਾਨਾਈ 17. ਡੂੰਘਾਈ 18. ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਆਏ 19. ਨੰਗੇ ਭੁੱਖੇ 20 ਰੋੜੀ 21. ਇੱਟ 22. ਅੱਗ 23. ਚਿੱਤਰ 24. ਮਿੱਟੀ, ਧੂੜ 25. ਮੱਥਾ, ਚਿਹਰਾ 26. ਸਤ ਘੰਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗਮ ਦੇ ਕੋਟ ਦਾ ਕੇਂਦਰ 27. ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ 28. ਕਿਲ੍ਹਾ 29. ਨ ਰੱਖ ।

ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ, ਵੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ !
 ਉਸ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਆਣ ਸਮਾਈਆਂ, ਤੇ ਸਿਰ ਲਾਟਾਂ ਚਾਈਆਂ ।
 ਰਾਜ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪਰ ਕਬਰੇ ਵਾਲਾ, ਚੰਦ ਸਿਤਾਰਿਓਂ ਖਾਲੀ ।
 ਰੋਜ਼ ਕੰਡੇ ਪੁੜ੍ਹਨ ਹਸਰਤ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਪੁਰ ਸੋਜ਼ ਹਵਾਲੀ¹ ।
 ਕਸ਼² ਨਖਸ਼ਬ³ ਵਿਚ ਮਾਹ ਅਤਾ ਥੀਂ, ਚਾ ਮਿਲੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ।
 ਤੇ ਇਹ ਚਾਹ ਰਹਿਆ ਚਾਹ ਕਰਦਾ, ਮਾਹ ਮਿਲੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਆਰਾਮ ਦਿਲਾਂ ਦਾ, ਸਬਰ ਜਿਗਰ ਦਾ ਸਾਯਾ ।
 ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਉਸ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਜਾਂ ਭਾਈਆਂ ਕਟ ਰੱਸੀ ਯੂਸੁਫ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਵਗਾਇਆ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਮੁਕੱਰਬ⁴ ਤਾਈਂ, ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਆਇਆ ।
 ਜਾ ਝਬ ਪਕੜ ਮੇਰਾ ਪੈਗੰਬਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ।
 ਬੈਠ ਕੇ ਜਾ ਸਵਾਰ ਸ਼ਤਾਬੀ, ਸਾਫ਼ ਕਰੋ ਥਾਂ ਸਾਰਾ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਕਮ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਨੱਸਿਆ, ਸਿੱਦਰਹ⁵ ਥੀਂ ਯਕਬਾਰੀ ।
 ਅੱਖ ਝਮਕ ਥੀਂ ਅੱਗੇ ਪਹੁਤਾ, ਕਰ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਉਡਾਰੀ ।
 ਪਕੜ ਲਇਆ ਅਧਵਾਟੋਂ ਯੂਸੁਫ, ਜਿਉਂ ਨਾਜ਼ਿਕ ਗੁਲ ਚਾਇਆ ।
 ਕਤਰਾ ਰਹਮਤ ਬਾਰਾਂ⁶ ਵਾਂਗੂੰ, ਪਕੜ ਥੱਲੇ ਵੱਲ ਆਇਆ ।
 ਹਰ ਆਫ਼ਤ ਕਰ ਸਾਫ਼ ਸ਼ਤਾਬੀ, ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਬੈਠਾਇਆ ।
 ਪਾਣੀ ਚਾਹ ਕਰ ਜੋਸ਼ ਉੱਛਲਿਆ, ਲਬਾਂ ਬਰਾਬਰ ਆਇਆ ।
 ਬਰਕਤ ਲਬ ਸਭ ਪਾਣੀ ਸ਼ੀਰੀ⁷, ਹੋ ਗਇਆ ਵਿਚ ਦਮ ਦੇ ।
 ਆਬ ਸਫਾ ਪੁਰ ਲਜ਼ਤ⁸ ਹੋਇਆ, ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਕਦਮ ਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂਓਂ ਉਸਦੀ, ਦੂਰ ਹੋਈ ਬਦਬੂਈ ।
 ਵਾਂਗ ਚਿਰਾਗ ਬਦਨ ਦੇ ਨੂਰੋਂ, ਜਗਾ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਈ ।
 ਸਭ ਆਫ਼ਾਤ ਪਲਕ ਵਿਚ ਉਸਦੀ, ਹੋਏ ਦੂਰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਕੁੱਲ ਆਰਾਮ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ, ਉਸਦੀ ਬੇਆਰਾਮੀ ।
 ਸੁੱਟ ਭਰਾਵਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ. ਉੱਤੋਂ ਪੱਥਰ ਮਾਰੇ ।
 ਫਿਰ ਯਹੂਦੇ ਨੇ ਕਰ ਮਿਨਤ, ਵਰਜੇ ਭਾਈ ਸਾਰੇ !
 ਮੁੜ ਭਾਈ ਵਲ ਗਏ ਚਰਾਗਹ, ਕਰ ਏਹ ਕਾਰੇ ਭਾਰੇ ।
 ਗੋਸਫੰਦਾਂ⁹ ਸਨ ਖੂਹੋਂ ਨੇੜੇ, ਮੇਸ਼ ਦੁੰਬੇ ਬੁਜ਼¹⁰ ਸਾਰੇ ।

(ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

ਸਾਇਲ¹¹ ਤੁਧ ਸਵਾਲ ਕਿਆ ਹੈ, ਯੂਸੁਫ ਆਲੀ ਪਾਇਆ ।
 ਇਹ ਤਕਦੀਰ ਇਲਾਹੀ ਆਖਿਰ, ਕਿਉਂ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।

1. ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ 2. ਨਖਸ਼ਬ ਦੇ ਲਾਗੇ ਇਕ ਥਾਂ 3. ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 4. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ
 5. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 6. ਵਰਖਾ 7. ਮਿੱਠਾ 8. ਸੁਆਦ 9. ਭੇਡਾਂ 10. ਬਕਰੀਆਂ 11. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।

(ਉੱਤਰ)

ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹੂਦ¹ ਨਬੀ ਦੇ, ਸੀ ਇਕ ਆਬਿਦ² ਰੱਬ ਦਾ ।
ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿੱਚ ਅਮਲ ਇਬਾਦਤ, ਸ਼ਾਇਕ ਜ਼ੋਕੇ³ ਤਲਬ ਦਾ ।
ਸ਼ੇਸ* ਨਬੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹੇ ਸਹੀਫਾ⁴, ਆਹਾ ਨਾਮ ਯਹੂਦਾ ।
ਵਿੱਚ ਤਲਾਵਤ⁵ ਜ਼ਿਕਰ ਇਬਾਦਤ, ਰਹੇ ਮੁਦਾਮ ਆਸੂਦਾ⁶ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਸਹੀਫੇ, ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
ਖ਼ੂਬੀ ਹੁਸਨ ਕਮਾਲ ਮਰਾਤਬ, ਹੋਸੀ ਆਲੀ ਪਾਇਆ ।
ਹੋਇਆ ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਗਾਲਿਬ, ਚਾਹੇ ਯੂਸੁਫ ਦੇਖਾਂ ।
ਕਰਾਂ ਜ਼ਿਆਰਤ⁷ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮੈਂ, ਜੇ ਹੋਵੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾਂ
ਕਰੇ ਦੁਆ ਰੱਖ ਯਾ ਰੱਬ ਮੈਨੂੰ, ਜਾਂ ਲਗ ਯੂਸੁਫ ਹੋਵੇ ।
ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਾਂ ਜ਼ਿਆਰਤ⁷ ਉਸਦੀ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਇਹ ਰੋਵੇ ।
ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਹੋਈ ਦਰਗਾਹੇ, ਆਇਆ ਹੁਕਮ ਰਬਾਨਾ ।
ਕਰ ਇਲਹਾਮ⁸ ਕਹਿਆ ਇਸ ਖੂਹੇ, ਆਪਣਾ ਰੱਖ ਟਿਕਾਣਾ ।
ਇਸ ਖੂਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੈਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ ਨਬੀ ਮਿਲਾਵਾਂ ।
ਜਾਂ ਲਗ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨ ਦੇਖੇਂ, ਨਾ ਤੁਧ ਜਿੰਦ ਗਵਾਵਾਂ ।
ਤਦੋਂ ਯਹੂਦਾ ਉਸ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਦਤ ਰਹਿਆ ਮੁਦਾਮੀ ।
ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਇਬਾਦਤ, ਕਰਦਾ ਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
ਨਿੱਤ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਥੀਂ, ਗੈਬੋਂ ਖੁਰਸ਼⁹ ਲਿਆਵਣ ,
ਇਹ ਆਬਿਦ ਨੂੰ ਖੂਹੇ ਅੰਦਰ, ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਖੁਲਾਵਣ ।
ਜਾਂ ਭਾਈਆਂ ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ ਸੁੱਟਿਆ, ਆਬਿਦ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
ਨਜ਼ਰ ਵਗਾ ਇਸ ਉੱਪਰ ਡਿੱਠਾ, ਨੂਰ ਖੁੱਲੇ ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ ।
ਉੱਪਰ ਥੀਂ ਜਾਂ ਗਇਆ ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਪਕੜ ਥੱਲੇ ਵੱਲ ਚਾਏ ।
ਦੇਖ ਯਹੂਦਾ ਸ਼ੌਕੋਂ ਉਠਿਆ, ਪਹੁੰਚ ਮਿਲਿਆ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
ਗਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰ ਸ਼ੌਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਹਾਲਤ ਆਖ ਸੁਣਾਈ ।
ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਮੁੱਦਤ ਅਸਾਂ ਵਿਹਾਈ ।
ਪਇਆ ਕਰਾਰ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮਕਸੂਦ ਪੁਜਾਵੇਂ, ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਖੁਦਾਇਆ ।
ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਗਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਯੂਸੁਫ ਕਰੀਂ ਨ ਕਾਈ ।
ਸਿਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾਰਣ, ਤੁੱਧ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਈ ।
ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ, ਯੂਸੁਫ ਨਬੀ ਹੱਕਾਨੀ¹⁰ ।
ਸਾਹ ਠੰਢਾ ਭਰ ਇੱਕੋ ਦਮ ਵਿੱਚ, ਆਬਿਦ ਹੋਇਆ ਫਾਨੀ ।

1. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 2. ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 3. ਸ਼ੌਕ, ਰਸ 4. ਕਿਤਾਬ 5. ਪਾਠ ਕਰਨਾ 6. ਖੁਸ਼ 7. ਦਰਸ਼ਨ 8. ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ 9. ਖਾਣਾ 10 ਸੱਚਾ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇਖ ਰਹਿਆ ਮੁਤਅੱਜਬ¹, ਉਸਦੀ ਸਿਦਕ² ਸਫ਼ਾਈਓ³ ।
ਰੱਬ ਦੇ ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਮ ਤੇ ਲੁਤਫ਼ੋਂ, ਨਾਲੇ ਬੇਪਰਵਾਈਓਂ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਆਹਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਖੂਹੇ ਅੰਦਰ, ਵਿੱਚ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਦੇ ਹਰਦਮ, ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰੀ ।
ਤਾਜ਼ੇ ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
ਦੋ ਨੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਵਣ ਹਾਰੇ ।
ਉਹ ਪਰਵਰਦਾ⁴ ਨਾਜ਼ ਖੁਸੀ ਦਾ, ਪਿਉ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਠਾਰੇ ।
ਹੁਣ ਦੀਦਾਰ ਪਿਦਰ ਦੇ ਸ਼ੌਕੋਂ, ਜਾਨ ਲਬਾਂ ਖਲਿਹਾਰੇ ।
ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ ਦੀ ਤਲਖਾਈ⁵, ਜਾਨ ਲਬਾਂ ਪੁਰ ਆਈ ।
ਨੈਣ ਵਿਛੁੰਨੇ ਰੱਜ ਰੱਜ ਰੁੰਨੇ, ਕਰ ਕਰ ਯਾਦ ਜੁਦਾਈ ।
ਉਸ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਇੱਕ ਪੱਥਰ, ਵਾਗੂੰ ਤਖਤ ਵਿਛਾਇਆ ।
ਜਬਰਾਈਲੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ, ਉਸਤੇ ਪਕੜ ਬਿਠਾਇਆ ।
ਨਵੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ।
ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਮੇਰਿਆਂ, ਕੀਤਾ ਜੁਲਮ ਖੁਦਾਇਆ ।
ਰਹਮ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ; ਤੈਂ ਬਿਨ ਤੱਕੀਆ⁶ ਨਾਹੀਂ ।
ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ, ਦੇ ਖੱਲਾਸ ਅਸਾਈਂ ।
ਰੱਬ ਕਹੇ ਐ ਯੂਸੁਫ਼ ਮੇਰੇ, ਦਿਲ ਗਮਨਾਕ ਨ ਕਰੀਓ ।
ਭਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸ਼ਿਕਵਾ⁷ ਰੰਜ ਨ ਧਰੀਓ ।
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਬਣਾਵਾਂ, ਉੱਪਰ ਤਖਤ ਬਹਾਵਾਂ ।
ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ, ਕਰ ਆਜਿਜ਼⁸ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂ ।
ਇਹ ਨ ਜਾਣਨ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਤੂੰ ਜਾਣੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ।
ਤੇ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਣ, ਅਜਜ਼ ਕਰਨ ਬੇਚਾਰੇ ।
ਇਹਨਾਂ ਜਿਤਾਵੇਂ ਹੁਣ ਦੇ ਕਾਰੇ, ਤੂੰ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
ਇਹ ਵਿਚ ਅਜਜ਼ ਰਹਣ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ, ਕਰ ਕਰ ਉਜ਼ਰ ਬਹਾਨਾ ।

1. ਹੈਰਾਨ 2. ਵਿਸ਼ਵਾਸ 3. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ 4. ਪਲਿਆ ਹੋਇਆ 5. ਕੁੜੱਤਣ 6. ਭਰੋਸਾ, ਆਸਰਾ
7. ਸ਼ਿਕਾਇਤ 8. ਆਤੁਰ ।

ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਝੂਠ-ਬਿਆਂਨੀ

ਆਹਾ ਭਾਈਆਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਜਾਂ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ।
 ਕਰ ਬੱਕਰੀ ਇਕ ਜ਼ਿਬਾ¹ ਉਥਾਈਂ, ਕੁੜਤਾ ਖੂਨ ਡੁਬਾਇਆ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਸਭ ਰੋਂਦੇ ਪਿੱਟਦੇ, ਘਰ ਦੀ ਤਰਫ ਸਿਧਾਏ ।
 ਬੈਠਾ ਬਾਪ ਉਡੀਕੇ ਅੱਗੇ, ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਕ ਸਵਾਏ ।
 ਛਿਆਂ ਕੋਹਾਂ ਥੀਂ ਚੀਖਾਂ ਨਾਅਰੇ, ਗੋਸ਼² ਪਏ ਯਕ ਬਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਕਰਾਰੋਂ ਚੱਲਿਆ, ਜ਼ਖਮ ਲੱਗਾ ਸੁ ਕਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈ, ਕੁਝ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਹੋਗ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਪਿਸਰ³ ਕਰੇਂਦੇ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜਿਸ ਗਮ ਦਾ ਦਿਲ ਫਿਕਰ ਚਿਰੋਕਾ, ਤੇ ਸਾਰੀ ਗਮ ਖ਼ਾਰੀ⁴ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅਜ ਓਸੇ ਗਮ ਦੀ, ਆਣ ਢੁੱਕੀ ਸਰਦਾਰੀ ।
 ਲੈ ਦਰਦਾ ਹੁਣ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਜਾ, ਤੇਰੀ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ ।
 ਧਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਿਗਰ ਦੇ ਰਸ ਮਿਸ, ਤੈਂ ਮੈਂ ਦੀ ਹੁਣ ਯਾਰੀ ।
 ਲਹਰਾ ਛੋੜ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਿਓ, ਦੋ ਨੈਣੋਂ ਕੁਰਲਾਵੋ ।
 ਉਮਰਾ ਸਾਰੀ ਰੋਂਦਿਆਂ ਰੋਂਦਿਆਂ, ਝੂਰ ਮਰੋ ਪਛਤਾਵੋ ।
 ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਨਬੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਲਾਈਆਂ ਦਰਦ ਅਦਾਈਆਂ ।
 ਵਕਤ ਗਏ ਜਦ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਹੁਣ ਸਿਰ ਸਖਤੀਆਂ ਆਈਆਂ ।
 ਕਿਵੇਂ ਪਿਆਰੇ ਯੂਸੁਫ ਬਾਝੋਂ, ਮੇਰਾ ਹੋਗ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਤੇਰੀ ਰਹਮਤ ਬਾਝੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਾਰਾ ।
 ਆਣ ਮਿਲੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਤੁਦਾਨੂੰ, ਕਰਦੇ ਗਿਰੀਆ-ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਬਾਪ ਪੁੱਛੇ ਉਹ ਸੂਰਤ ਕਿੱਥੇ, ਜੋ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਐ ਫਰਜ਼ੰਦੋ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡੇ, ਯੂਸੁਫ ਦਿਸਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਗਇਆ ਕਿੱਥੇ ਮੁੜ ਫਿਰ ਕਦ ਮਿਲਸੀ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਮਾਹ ਮੁਨੱਵਰ⁵ ਖ਼ੂਬੀ ਵਾਲਾ, ਕਿਸ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਅਨਵਰ⁶ ਅਖਤਰ⁷ ਨੂਰ ਫਲਕ⁸ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਕੜ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਤੁਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਰੋਣਕ ਘਰ ਦੀ, ਕਿੱਧਰ ਹੋਈ ਰਵਾਨਾ ।
 ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਉਹ ਸਮਾ ਨ ਦਿਸਦੀ, ਦਿਲ ਜਿਸਦਾ ਪਰਵਾਨਾ ।
 ਪੁਰ ਮਾਅਨੀ⁹ ਉਹ ਸੂਰਤ ਜ਼ੇਬਾ, ਬਲਕ¹⁰ ਤਮਾਮ¹¹ ਮਆਨੀ ।
 ਉਹ ਮਆਨੀ ਦਰ ਮਾਅਨੀ ਮਕਸਦ, ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ਨਿਹਾਨੀ ।

1. ਕਤਲ ਕਰਕੇ 2. ਕੰਨ 3. ਪੁੱਤਰ 4. ਦੁਖ ਦਰਦ, ਪੀੜਾ 5. ਰੋਸ਼ਨ, ਚਮਕਦਾ 6. ਨੂਰਾਨੀ
 7. ਸਿਤਾਰਾ 8. ਆਸਮਾਨ 9. ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰ 10. ਸਗੋਂ 11 ਕੂਲ ।

ਉਹ ਮਹਬੂਬ¹ ਨ ਆਵੇ ਨਜ਼ਰੀ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ।
 ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ੋ ਯੂਸੁਫ ਕਿੱਥੇ, ਦਿਲ ਘਾਇਲ ਵਿੱਚ ਸੱਲਾਂ ।
 ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਆਏ, ਕਿਸ ਆਫਤ ਨੇ ਮਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਿਥੇ ਐ ਫਰਜ਼ੰਦੋ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਬਾਪ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦੇ ਅਸੀਂ ਦੌੜਨ ਲੱਗੇ, ਪੇਸ਼ ਵਧਣ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਅਸਬਾਬ² ਬਹਾਇਆ, ਖਾ ਲਇਆ ਬਘਿਆੜੇ ।
 ਤਾਂ ਰੋਂਦੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਨੂੰ ਆਏ, ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਲੱਖ ਵਾਰੀ, ਤੈਂ ਦਿਲ ਨ ਇਤਬਾਰੀ ।
 ਵਗੀ ਕਲਾਮ³ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਏਹਾ, ਹੋ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਗਮ ਖਾ ਧਰਤੀ, ਆਣ ਪਇਆ ਯਕ ਬਾਰੀ ।
 ਰੋਮੋਂ ਰੋਮ ਰਚੇ ਦੁਖ ਗਮ ਦੇ, ਰੂਮੋਂ ਸ਼ਾਮ ਉਜਾੜੇ ।
 ਸ਼ਾਮੋਂ ਲਾ ਸੁਬਹ ਤਕ ਹਰਗਿਜ਼, ਚਸ਼ਮ ਨ ਮੂਲ ਉਘਾੜੇ ।
 ਐਡ ਗਸੀ ਆ ਪਈ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਭੁੱਲਾ ਜਾਨ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਨ ਹੱਲ ਨ ਸਾਹ ਭਰੇ ਨ, ਬੋਲੇ ਹਰਫ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਤਨ ਠੰਢਾ ਦਮ ਨਾਂਹ ਬਦਨ ਵਿਚ, ਬੇਟੇ ਪਕੜ ਹਿਲਾਵਨ ।
 ਨਾਲ ਹਿਲਾਇਆਂ ਮੂਲ ਨ ਹੱਲੇ, ਨ ਬੋਲੇ ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਵਣ ।
 ਬੇਟਿਆਂ ਜਾਤਾ ਬਾਪ ਅਸਾਡਾ, ਦੁਨੀਆ ਛੋੜ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਅਸੀਂ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਮੰਦਾ ਕੀਤਾ, ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਵੀਰ ਕੁੱਠਾ ਸੁਣ ਬਾਪ ਪਿਆਰੇ, ਅਸੀਂ ਗਏ ਹੋ ਆਸੀ⁴ ।
 ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੇਲੇ, ਕਿਉਂਕਰ ਮਿਲੇ ਖਲਾਸੀ ।
 ਸਾਨੂੰ ਚਾ ਸੈਤਾਨ ਭੁਲਾਇਆ, ਖੌਫ ਸਭਨਾਂ ਦਿਲ ਧਾਣਾ⁵ ।
 ਕਰ ਅਫਸੋਸ ਕਹਣ ਹੁਣ ਸਾਡਾ, ਰਹਿਆ ਨਾ ਕੁਝ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਜਾਂ ਫਰਿਆਦਾਂ ਸੋਜ਼ ਦਿਲੇ ਥੀਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੀਨ ਅਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ, ਜਾਸੀ ਖੁਸ਼ ਅਜ਼ਾਈਆਂ ।
 ਤਦਬੀਰਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰੇ ਸਾਰੇ, ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹੀਂ ਭਾਰੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਆਜ਼ੁਰਦਾ⁶ ਕੀਤਾ, ਨਫਸਾਂ⁷ ਮਕਰ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਰੋਵਣ ਤੇ ਕੁਰਲਾਵਣ ਸੱਭੇ, ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਹਾਲ ਨਬੀ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਵੇਹਾਂ, ਕਲਮ ਲਿਖੇ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
 ਬਾਪ ਡਿੱਗੇ ਇਹ ਚਾ ਬਹਾਵਣ, ਫਿਰ ਡਿੱਗੇ ਵਿਚ ਦਮ ਦੇ ।
 ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਾਰ ਨਾ ਦੇਵਣ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮ ਅਲਮ ਦੇ ।

1. ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ 2. ਸਾਮਾਨ 3. ਬਚਨ 4. ਗੁਨਾਹਗਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ 5. ਛਾ ਗਿਆ 6. ਨਾਰਾਜ਼
 7. (ਪਾਪੀ) ਮਨ (ਨੇ)

ਰੋਵਣ ਦੇਖ ਅਹਵਾਲ¹ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ।
 ਕਹਣ ਪਿਸਰ ਇਸ ਸਖਤੀ ਨਾਲੋਂ, ਅਸੀਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮਰਦੇ ।
 ਅਸੀਂ ਸਭੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਜੰਗਲ, ਤੇ ਇਕ ਯੂਸੁਫ ਰਹੰਦਾ ।
 ਤਾਂ ਪੈਗੰਬਰ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਐਡਕ ਭਾਰ ਨ ਸਹੰਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਉਹ ਭੈਣ ਪਿਆਰੀ, ਜਾਨ ਲਬੀਂ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ।
 ਦਿਲ ਦਿਆਂ ਕਾਰੀ² ਜ਼ਖਮਾਂ ਉੱਤੇ, ਗਮ ਵਗਾਈਆਂ ਕਰਦਾਂ³ :
 ਖ਼ਾਬ ਓਹਾ ਦਿਲ ਲਾਟਾਂ ਮਾਰੇ, ਜੋ ਜਿੱਡੀ ਸਿਰ ਵਰਤੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗੁਰਗਾਂ⁴ ਘਾਇਲ ਕੀਤਾ, ਨਿਗਲ ਲਇਆ ਸੁ ਧਰਤੀ ।
 ਉਹ ਵੇਲਾ ਦਿਲ ਘਾਇਲ ਕਰਦਾ, ਜਾਂ ਰੋਂਦੀ ਛਡ ਆਈ ।
 ਸਚ ਹੋਇਆ ਈ ਪਈ ਜੁਦਾਈ, ਥਾਂ ਨ ਰਹਿਆ ਕਾਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਜੋ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਉਸਨੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਖ਼ਬਰ ਲਿਆਂਦੀ ਭਾਈਆਂ ।
 ਸੁਣ ਵਹ ਚੱਲੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਪੁਰਜੇ,⁵ ਰੋਂਵਦਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ ।
 ਹੱਥ ਨ ਆਵੈ ਯੂਸੁਫ ਜੇਹਾ, ਵੀਰ ਕਰੋੜੀਂ ਲੱਖੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਗਇਆ ਨਾ ਮੁੜ ਹੱਥ ਆਇਆ, ਅਹਲ-ਉਲ ਬੈਤਿ ਨਬੀਆਂ⁶ ।
 ਰੋਂਵਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਹੋਸਣ, ਪੂਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ⁷ ।

(ਪਿਉ ਦਾ ਸੱਚ ਨੂੰ ਨਿਤਾਰਨਾ)

ਸੁਬਹ ਹੋਈ ਕੁਛ ਹੋਸ ਪਇਆ ਸੁ, ਕਹੇ ਨਬੀ ਕਨਆਨੀ ।
 ਜੇ ਯੂਸੁਫ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਉਸਦੀ ਕਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਬੱਕਰੀ ਖ਼ੂਨ ਲੱਗਾ ਜੋ ਕੁੜਤਾ, ਜੰਗਲ ਥੀਂ ਲੈ ਆਏ ।
 ਬਾਪ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕਹੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਰੋ ਰੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ।
 ਕੁੜਤਾ ਡਿੱਠਾ ਖ਼ੂਨ-ਆਲੂਦਾ,⁸ ਗਸ਼ੀ ਪਈ ਮੁੜ ਭਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੇਰੇ ਦੇ ਇਹ ਖ਼ੂਨੋਂ, ਜ਼ਖਮ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਗੁਲਨਾਰੀ⁹ ।
 ਰੱਖ ਅਸੀਂ ਤੇ ਕੁੜਤੇ ਤਾਈਂ, ਨਬੀ ਗਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਹੋਸ ਪਈ ਮੁੜ ਚੁੰਮੇ ਕੁੜਤਾ, ਯੂਸੁਫ ਛੋੜ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਉੱਠ ਗਇਆ ਵਲ ਜੰਗਲ ਜੂਹਾਂ, ਹੱਥ ਕਮੀਜ਼ ਚੁੰਮੇਂਦਾ ।
 ਖੜਾ ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ, ਬੜੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰੇਂਦਾ ।
 ਐ ਦਰਿੰਦਓ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜ਼ਾਦਿਓ, ਯੂਸੁਫ ਕਾਹਨੂੰ ਖਾਧਾ ।
 ਅਖ਼ਿਰ ਤੁਸੀਂ ਨ ਖੌਫੋਂ ਕੰਬੋ, ਸਖਤ ਅਜ਼ਾਬ¹⁰ ਖੁਦਾ ਦਾ ।
 ਸਿਰੀਂ ਬੁਲੰਦ ਪਹਾੜਾਂ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ, ਵਾਏ¹¹ ਫਿਰਾਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਜੂਹਾਂ, ਰੋਣ ਦਰਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ।

1. ਹਾਲਤ 2. ਡੂੰਘੇ ਭਾਰੀ 3. ਛੁਰੀਆਂ 4. ਬਘਿਆੜਾ 5. ਟੋਟੇ 6. ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ
 ਨੂੰ 7. 'ਕਜ਼ੀਆ, ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਬਗੜੇ, ਸਿਆਪੇ 8. ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ 9. ਅਨਾਰ ਦਾ ਫੁੱਲ 10.
 ਸਜ਼ਾ 11. ਅਫ਼ਸੋਸ ।

ਫੇਰ ਨਬੀ ਵਲ ਘਰ ਦੇ ਮੁੜਿਆ, ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਜ਼ਬਾਨੀ
 ਚੁੰਮ ਕਮੀਸ¹ ਧਰੇ ਚਾਅੱਖੀਂ, ਉਸਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
 ਹੋਸ਼ ਕਦੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਦਾਈਂ, ਪਰ ਉਹ ਵਗੇ ਨ ਬਾਹਿਰ।
 ਤਪਣ ਅੱਖੀਂ ਦਿਲ ਜ਼ਖਮ ਕਲੇਜੇ, ਹੰਝੂ ਨ ਡੁਲੇ ਜ਼ਾਹਿਰ।
 ਅੰਦਰ ਜ਼ਖਮ ਸਬੂਤੀ ਬਾਹਿਰ, ਹੁਕਮ ਕਜ਼ਾ² ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ।
 ਪਰ ਉਹ ਦਮ ਦਮ ਜੋਸ਼ ਗਮਾਂ ਦਾ, ਜ਼ਹਰ ਦੇਵੇ ਭਰ ਤਾਜ਼ੀ।
 ਅੱਖੀਂ ਤੇ ਧਰ ਕੁੜਤੇ ਤਾਈਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਫਰਮਾਇਆ।
 ਖ਼ਾਬਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਰਾਜ਼ ਨ ਮੈਂ ਹੱਥ ਆਇਆ।
 ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਮੈਂ ਆਸ ਨ ਗਈਆਂ, ਸੈਕ ਦਿਲੇ ਦੀ ਕਾਰੋਂ।
 ਫੇਰ ਮਿਲਾਂ ਉਮੀਦ ਅਵੇਹੀ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੋਂ।
 ਤੋੜ ਗਇਓਂ ਜੇ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਨੂੰ, ਦਿਲ ਦੀ ਆਸ ਨ ਟੁੱਟੀ।
 ਆਸ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਮਿਲੇਂ ਕਦਾਹੀ, ਜਾਂ ਬਖਤੋਂ³ ਬੰਦ ਛੁੱਟੀ।
 ਖ਼ੂਨ ਭਿੰਨਾਂ ਇਹ ਕੁੜਤਾ ਡਿੱਠਾ, ਖੋਲ੍ਹ ਨਬੀ ਰਹਮਾਨੀ।
 ਖਾਕ ਲੱਗੀ ਨ ਕੁੜਤਾ ਫਟਿਆ, ਜ਼ਖਮੋਂ ਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
 ਖ਼ੂਨ ਡੁਬਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕੁੜਤਾ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ।
 ਕਾ ਬਘਿਆੜ ਨ ਉਸਦੇ ਉਪਰ, ਜ਼ੁਲਮੋਂ ਦੰਦ ਚਲਾਇਆ।
 ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਜਾਤਾ, ਇਹ ਫਰੇਬ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਕੁੜਤਾ ਸਾਬਤ ਰਹੰਦਾ, ਗੁਰਗ ਕੋਈ ਜੇ ਖਾਂਦਾ।
 ਯੂਸੁਫ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਹਸਦ ਸਤਾਇਆ ਭਾਈਆਂ।
 ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜੋ ਆਸੀ ਹੋਏ, ਸਿਰ ਤਕਸੀਰਾ ਚਾਈਆਂ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਕਮੀਸ ਕਹੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਕਨਆਨੀ।
 ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਪੁੱਤ ਮੇਰਾ ਨੂਰਾਨੀ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਕਮੀਸ ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਹੈਰਾਨੀ।
 ਸੱਚ ਕਹੋ ਕੀ ਭੇਤ ਨਿਆਰਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
 ਕਿਸ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਮਸਤੂਰ⁴ ਮਆਨੀ।
 ਬੁਅਦ⁵ ਕਰੋ ਮਤ ਨਾਹੀਂ ਰਾਜ਼ੋਂ, ਧਰ ਮੁਸਲਮ ਬੁਰਹਾਨੀ⁶।
 ਨ ਪੈਰਾਹਨ ਖਾਕ-ਆਲੂਦਾ, ਨ ਫਟਿਆ ਵਿਚ ਦੰਦਾਂ।
 ਕੇਡਕ ਗੁਰਗ ਪਿਆਰਾ ਉਸਦਾ, ਨਬੀ ਕਹੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾਂ।
 ਤਨ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨ ਲਾਇਆ, ਨ ਵਿਚ ਖਾਕ ਰੁਲਾਇਆ।
 ਲਾਹ ਕੁੜਤਾ ਲੈ ਗਇਆ ਜਿੰਦੇ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਕਿਸ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਇਆ।

1. ਕਮੀਜ਼, ਕੁਰਤਾ 2. ਤਕਦੀਰ 3. ਨਸੀਬਾ 4. ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ 5. ਦੂਰੀ 6. ਸਾਬਤ ਹੋਈ
 ਦਲੀਲ. ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮਾਣ।

ਸੁਣ ਫਰਜੰਦ ਪਏ ਵਿੱਚ ਹੈਰਤ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਤਦਬੀਰੋਂ ।
ਕਹਣ ਸੱਭੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਗ ਲਿਆਈਏ, ਸੱਚੇ ਹਾਂ ਤਕਰੀਰੋਂ ।
ਜਾ ਜੰਗਲ ਥੀਂ ਗੁਰਗ ਦਿਲਾਵਰ, ਓਵੇਂ ਪਕੜ ਲਿਆਏ ।
ਲੈ ਕਰ ਕੈਦ ਜੰਜੀਰੀਂ ਉਸ ਨੂੰ, ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ ਆਏ ।
ਲ ਬਾਬਾ ਇਹ ਗੁਰਗ ਸਿਤਮਗਰ¹, ਕਹਰ ਕਮਾਵਣਹਾਰਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰਾ ਪਕੜ ਲਇਓ ਸੁ ਕੀਤਾ ਪਾਰਾ ਪਾਰਾ ।

(ਯਾਕੂਬ ਤੇ ਗੁਰਗ)

ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਡਿੱਠਾ, ਗੁਰਗ ਖੜਾ ਵੇਚਾਰਾ ।
ਦੇਖ ਅੱਖੀਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ਖੂਨੋਂ, ਕੀਤੋਸੁ ਦਰਦ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਕਿਉਂ ਖਾਧਾ ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਤਰਸ ਨ ਆਇਆ ।
ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਜੇ ਖਾਧੋ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ।
ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਸੂਰਜ ਚੰਦੋਂ, ਰੋਸ਼ਨ ਦੁਣ ਸਵਾਇਆ ।
ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਹੋਗ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਫਿਕਰ ਨ ਆਇਆ ।
ਤੇ ਤੂੰ ਤਰਫ ਜ਼ਈਫੀ² ਮੇਰੀ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਕੀਤੀ ਕਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਬਾਝੋਂ ਹਾਲ ਅਸਾਡਾ, ਗੁਰਗਾ ਦੇਖ ਕਿਆ ਈ ।
ਘਰ ਮੇਰੇ ਦੀ ਬਰਕਤ ਪੂਰੀ, ਉਹ ਮਕਸੂਦ ਜਿਗਰ ਦਾ ।
ਕਿਉਂ ਨ ਗੁਜ਼ਰੀ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਹੋਗ ਅਜੀਜ਼ ਪਿਦਰ ਦਾ ।
ਖਾਵਣ ਲੱਗੋਂ ਤਰਸ ਨ ਆਇਆ, ਖਾਂਵਦਿਆਂ ਮਰ ਜਾਵੇਂ ।
ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਯੂਸੁਫ ਖਾਧਾ, ਆਖਿਰ ਬਦਲਾ ਪਾਵੇਂ ।
ਐ ਬਘਿਆੜ ਉਜਾੜ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਆ ਲੱਗਾ ਹਥ ਤੇਰੇ ।
ਜ਼ਾਲਿਮ-ਜ਼ਾਦਾ ਤੇਰਿਆਂ ਦੰਦਾਂ, ਖੋਲ੍ਹੋਂ ਘਾਹ³ ਘਨੇਰੇ ।
ਦਿਲਬਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਸਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਅਖੀਂ ਨਾਜ਼ ਇਸ਼ਾਰੇ
ਵਿੱਚੇ ਸੁਖਨ ਸ਼ਰੀਨੀਆਂ ਭਰੀਆਂ, ਜ਼ੇਬ⁴ ਭਰੀ ਰਫਤਾਰੇ ।
ਤੇ ਦੋ ਲਬਾਂ ਤਬੱਸੁਮ⁵ ਭਰੀਆਂ, ਨੂਰ ਭਾਰੇ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਪੈਵੰਦਾਂ⁶ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਤਾਰੇ ਤੋੜ ਖਲ੍ਹਾਰੇ ।
ਲਾਡਲੀਆਂ ਦੋ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਹਮਾਰਾ ।
ਕੋਹ ਬਘਿਆੜਾ ਮਰਦਮ⁷ ਖਾਰਾ, ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੋਈ ਪਾਰਾ⁸ ।
ਯੂਸੁਫ ਰੱਦਾ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂ ਦੇ, ਦੂਰ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਮੇਰੇ ।
ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਘਿਆੜਾ ਕੀਤੋ, ਕਿਤ ਵਲ ਬੇਰੇ³ ਬੇਰੇ ।
ਖਾਧੋ ਮਾਸ ਬਦਨ ਜੇ ਉਸਦਾ, ਹਡੀਆਂ ਦੱਸ ਟਿਕਾਣਾ ।
ਨਾਜ਼ਕ ਹੱਡੀਆਂ ਖਾ ਗਇਓਂ, ਯਾ ਕਰਕੇ ਜ਼ੋਰ ਧਿਛਾਣਾ ।

1. ਜ਼ਾਲਿਮ 2. ਬੁਢੇਪਾ 3. ਫੱਟ 4. ਸੋਹਜ 5. ਮੁਸਕਾਨ 6. ਜੋੜਾਂ (ਵਿਚ) 7 ਮਨੁਖ 8. ਟੁਕੜੇ ।

ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੀਂ ਜਿਸਦੇ, ਜ਼ਾਰ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ।
 ਖਾਵਣ ਵਕਤ ਸੁਣੇ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਉਸਦੇ ਸੌਜ ਅਲਮ ਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਕੜ ਗਇਓਂ ਲ ਦੰਦੀਂ, ਚਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਨਜ਼ਅ¹ ਕਿਵੇਂ ਸਿਰ ਗੁਜ਼ਰੀ ਉਸਦੇ, ਕੀ ਕੀ ਦਰਦ ਵਿਹਾਣੇ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਯੂਸੁਫ ਉੱਤੇ, ਜੁਲਮੋਂ ਦੰਦ ਚਲਾਏ ।
 ਹਾਲ ਫਿਰਾਕ ਗਮਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕੀ ਸੁਣਨੇ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਕੀ ਕੀ ਜ਼ਾਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਛੋੜ ਗਇਆ ਜਗ ਫਾਨੀ² ।
 ਕਲਮਾ ਹਕ³ ਕਿਵੇਂ ਤੋਹੀਦੋ⁴, ਕਹ ਗਇਆ ਗੁਜ਼ਰ ਜ਼ਬਾਨੀ ।
 ਵਾਏ⁵ ਦਰੇਗ ਮੇਰਾ ਉਹ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਸ਼ੌਕ ਜਿਦਾ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ਮੇਰੇ, ਉਛਲ ਅੱਖੀਂ ਨੂੰ ਖਾਵੇ ।
 ਕਿਉਂ ਗੁਰਗਾ ਤੂੰ ਕਹਰ ਕਮਾਇਆ, ਤੈਨੂੰ ਰਹਮ ਨ ਆਇਆ ।
 ਹੌਲ⁶ ਕਿਆਮਤ ਦਾ ਤੂੰ ਦਿਲ ਤੇ, ਯਾਦ ਨ ਮੂਲ ਲਿਆਇਆ ।
 ਜੇ ਇਹ ਦੰਦ ਜੁਲਮ ਦੇ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ ਪੁਰ ਮਾਰੇ ।
 ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਝਗੜਾ ਹੋਸੀ, ਮਾਲਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਖਾਧਾ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਤੈਨੂੰ ਖਾਣ ਬਲਾਈਂ ।
 ਦੇਖੇਂ ਨਾਹੀਂ ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਭਲਾ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਇਕਾ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ਜਿਸਦਾ, ਸੌ ਹਥੋਂ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ।
 ਐ ਅਫਸੋਸ ਉਹਦਾ ਦੁਖ ਭਾਰਾ, ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਨ ਆਵੇ ।
 ਇੱਕੋ ਯਾਰ ਤੇਰਾ ਜਦ ਯਾਰਾ, ਜਿਸ ਬਿਨ ਯਾਰ ਨ ਕੋਈ ।
 ਤੈਥੀਂ ਗਇਆ ਗਇਆ ਤੂੰ ਜ਼ਾਇਆ⁷, ਹੁਣ ਗਮਖ਼ਾਰ⁸ ਨ ਕੋਈ ।
 ਜਾਂ ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਭਰ ਆਹੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਬਘਿਆੜਾ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਖਾਧੋ, ਕਹ ਕਿਉਂ ਤਰਸ ਨ ਆਇਆ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਗ ਨਬੀ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਣ ਖਲੋਇਆ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਰੋਇਆ ।
 ਕਰ ਯਾਕੂਬ ਫਲਕ ਵੱਲ ਅੱਖੀਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਬਾਰੀ⁹ ।
 ਆਲਾ¹⁰ ਅਕਬਰ ਤੂੰ ਇੱਕ ਖਾਲਿਕ, ਜੈਂ ਇਹ ਛਤ ਸਵਾਰੀ ।
 ਨਾਲ ਤੁਫੈਲ ਮੁਹੰਮਦ* ਸਰਵਰ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਨਬੀਆਂ ।
 ਤੇ ਬਰਕਤ ਇਸਹਾਕ* ਖਲੀਲੋਂ, ਆਲੀ ਸ਼ਾਨ ਸਫੀਆਂ ।
 ਇਹ ਬਘਿਆੜ ਅਸਾਥੀਂ ਬੋਲੇ, ਸੱਚੀ ਬਾਤ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਕਿਉਂਕਰ, ਖਾਧੋਸੁ, ਸੱਚ ਪਤਾ ਦੱਸ ਜਾਵੇ ।
 ਹਥ ਉਠਾ ਪੈਗੰਬਰ ਜਿਸ ਦਮ, ਏਹਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਹੋਈ ਦਰਗਾਹੇ, ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਰੱਬ ਬਾਰੀ ।

1. ਦਮ ਤੌੜਨ ਸਮੇਂ 2. ਨਾਸ਼ਮਾਨ 3. ਸੱਚਾਈ ਵਾਲਾ 4. ਏਕਤਾ ਵਾਲਾ 5. ਅਫਸੋਸ 6. ਡਰ
 7. ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ 8. ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ 9. ਰੱਬਾ 10 ਉੱਚਾ, ਸੁਸ਼ਟ ।

ਧਰ ਹੱਥ ਤੂੰ ਸਿਰ ਗੁਰਗ ਨਬੀਆਂ, ਤੇ ਕਹ ਇਸ ਦੇ ਤਾਈਂ ।
 ਬੋਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ ਗੁਰਗਾ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈਂ ।
 ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਧਰ ਹੱਥ ਪੈਗੰਬਰ, ਕਹੰਦਾ ਐ ਬਘਿਆੜਾ ।
 ਸੱਚ ਸੁਣਾ ਕਹ ਹੁਕਮ ਅਲਾਹੋਂ, ਝੂਠ ਨ ਰਹੇ ਪਵਾੜਾ !

(ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਗਵਾਹੀ)

ਬੋਲਿਆ ਗੁਰਗ ਲੱਬੈਕ¹ ਨਬੀਆ, ਤੁਧ ਦਰੂਦ² ਸਲਾਮਾਂ ।
 ਹੁਣ ਬਿਨ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਚਾਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਪੇਸ਼ ਗੁਲਾਮਾਂ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਬਘਿਆੜਾ ਤੈਨੂੰ, ਕਸਮ ਅੱਲਾ ਦੀ ਭਾਰੀ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਮੇਰੇ ਯੂਸੁਫ ਓਤੇ, ਜ਼ਖਮ ਚਲਾਇਓ ਕਾਰੀ ।
 ਤੁਧ ਸੋਗੰਦ ਉਸੈ ਦੀ ਗੁਰਗਾ, ਜਿਸਦੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਕਿਉਂ ਖਾਧਾ ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਸੱਚ ਸੁਣਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਝੂਠ ਨ ਕਹੀਂ ਨ ਹਾਰੀਂ ਸਿਦਕੋਂ, ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਇਹ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਨੂਰੀ ਸੂਰਤ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਖਾਧੀ, ਜੋ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਗੁਰਗ ਕਹੇ ਮੈਂ ਕਸਮ ਨਬੀਆਂ, ਤੋਬਾ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਏਹ ਤੂਫਾਨ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬੱਧਾ, ਫਿਤਨਾ³ ਤੁਹਮਤ⁴ ਭਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਨ ਤੇਰਾ ਯੂਸੁਫ ਖਾਧਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਇਲਾਹੀ ।
 ਮੈਨੂੰ ਬੇਤਕਸੀਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ, ਪਕੜ ਲਇਆ ਘੱਤ ਫਾਹੀ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਆਬ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਹਰ ਸ਼ੈ, ਮੁੱਢੋਂ ਹੁਕਮ ਰਬਾਨਾ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ, ਚਵਾ⁵ ਨ ਆਇਆ ਖਾਣਾ ।
 ਮੇਰੇ ਤੇ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਤੇਰਿਆਂ, ਕੀਤਾ ਜੁਲਮ ਨਬੀਆ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਇਹ ਤਹੁਮਤ ਭਾਰੀ, ਕੇਡਕ ਕਹਰ ਕਜ਼ੀਆ ।
 ਝੂਠ ਬੱਧਾ ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ, ਪਾਸਣ ਅੰਤ ਨਦਾਮਤ⁶ ।
 ਮੈਂ ਫਰਯਾਦ ਕਰਾਂ ਦਰ ਰੱਬ ਦੇ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਹੋਗ ਕਿਆਮਤ ।
 ਮੇਰਾ ਝਗੜਾ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ, ਹੋਸੀ ਹਸਰ⁷ ਦਿਹਾੜੇ ।
 ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਬਦਨਾਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੋ ਕਹਿਆ ਬਘਿਆੜੇ ।
 ਸੱਚੋਂ ਝੂਠ ਨਿਤਰਿਆ ਜਾਸੀ, ਅੱਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਗੁਰਗ ਕਹੇ ਫਰਜ਼ਦ ਨਬੀਆ, ਝੂਠੇ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਸਿਦਕ ਲਿਆਂਦਾ, ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੜ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਉਹ ਮੇਰਾ ਮਹਬੂਬ ਨੂਰਾਨੀ, ਕਿਸ ਪੜਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ
 ਹੈ ਮਾਲੂਮ ਏਹੀ ਜੇ ਤੈਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਕੁਝ ਹਾਲਾ ।
 ਆਖ ਸੁਣਾ ਕਿੱਥ ਕਿਹੜੀ ਜਾਈਂ, ਮਾਹ-ਜਬੀਨ⁸ ਉਜਾਲਾ ।

1. ਗੁਜ਼ਿਰ ਹਾਂ. ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ 2. ਸਲਾਵਤ, ਰਹਿਮਤ 3. ਮੁਸੀਬਤ, ਫਸਾਦ 4. ਦੂਸ਼ਣ 5. ਜਾਇਜ਼
 6. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ 7. ਕਿਆਮਤ ਦਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਮੁਰਦੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠਣਗੇ 8. ਚੰਨ ਵਰਗੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ

ਉਹ ਫਰਜ਼ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰਾ, ਸੱਚੀਆਂ ਖੁਬਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹੋਈ, ਬੇਦਾਗਾ ¹ਗੁਲ-ਲਾਲਾ¹ ।
 ਗੁਰਗ ਕਹੇ ਸਭ ਮਾਲਮ ਮੈਨੂੰ, ਪਰ ਮੈਂ, ਕਹਣਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਚੁਗਲ² ਸਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਘਿਆੜਾਂ, ਚੁਗਲੀ ਆਰ³ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਨਬੀ ਪੁੱਛੇ ਫਿਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਓਂ, ਅੱਗੇ ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਣਾ ।
 ਵਾਸ ਤੇਰਾ ਕਿਸ ਦੇਸ ਕਦੀਮੀ⁴, ਵਿਚ ਕਿਸ ਕੋਟ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਗੁਰਗ ਕਹੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਣ ਲੈ, ਮੇਰੀ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਘਰ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਕਦੀਮੀ, ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਮਿਸਰੋਂ ਟੁਰਿਆ ਸ਼ਾਮੇ⁵ ਆਇਆ, ਮਿਲਣੇ ਭਾਈ ਤਾਈਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਜ਼ਿਆਰਤ ਦੀਦ ਪਿਆਰੇ, ਚਾਈ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਈ⁶ ।
 ਰਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰਗ ਮਿਲੇ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਫਾਹ ਵਿਚ ਦਾਮ ਅਜ਼ਾਈਂ ਲੋਕਾਂ, ਮਾਰਿਆ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰਾ, ਦਿਲੋਂ ਕਰਾਰੇ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਤੜਫਦਾ ਰੋਂਦਾ, ਏਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆਇਆਂ ।
 ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨਾ ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਥੀਂ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਰਦ ਚਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਛੁੱਟਾ ਮੈਂ ਥੀ, ਗੁਜ਼ਰੇ ਕੋਜ਼ ਸੁਤਾਰਾਂ ।
 ਰੋਂਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਜਿਗਰ ਤੜਫਦਾ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਖੂਨ ਉਛੁੱਲਿਆ ।
 ਮੈਂ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਖਾਲੀ ਰੋਂਦਾ ਚੱਲਿਆ ।
 ਖਬਰ ਪਈ ਮੈਂ ਮੋਇਆ ਭਾਈ, ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਵਿਚ ਉਜਾੜੇ ਹੋ ਸੋਦਾਈ⁷, ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ ਦੁਹਾਈ ।
 ਦਿਲ ਬਿਰੀਆਂ⁸ ਮੈਂ ਜਿਗਰਾ ਪੁਰਜੇ, ਕਾਤੀਆਂ⁹ ਗਮਾਂ ਵਗਾਈਆਂ ।
 ਜੰਗਲ ਵਾਸ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਮੇਰੀਆਂ, ਸੁਣੀਆਂ ਕੂਕ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਲੱਭਾਂ ਉਹ ਯਾਰ ਨ ਲੱਭੇ, ਜਿਸਦੀ ਯਾਰੀ ਭਾਰੀ ।
 ਜਿਸਦੇ ਹਿਜਰੋਂ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ, ਜ਼ਖਮ ਰਹੇ ਦਿਲ ਕਾਰੀ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਸ਼ੌਕ ਅਲੰਬੇ ਬਲਦੇ, ਲਾਟ ਛੁੱਟੀ ਤਨ ਜਾਲੇ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਮੇਰਾ ਉਹ ਭਾਈ, ਛੋੜ ਗਇਆ ਕਿਤ ਹਾਲੇ ।
 ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਨਬੀ ਦੀ ਅੱਖੀਂ, ਭਰੇ ਸਿਰਿਸ਼ਕ¹⁰ ਉਨਾਬੀ¹¹ ।
 ਏਡਕ ਯਾਰੀਆਂ ਦਿਲ ਹੈਵਾਨਾਂ, ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਬੇਤਾਬੀ ।
 ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤ, ਚਾਹੀਏ ਜਾਨ ਗਵਾਈ ।
 ਇਸ਼ਕ ਅਜਬ ਪਰ ਜੇ ਦਿਲ ਝੱਲੇ, ਗਸ਼ੀ ਨਬੀ ਨੂੰ ਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕਿ-ਮੁਹੱਬਤ, ਅਸ਼ਕ ਭਰੇ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਗਮ ਵਲ ਦੇਖ ਨਬੀ ਦੇ ਜਾਹਿਰ, ਰੋਵਣ ਤਾਰੇ ਅੰਬਰ¹²

1. ਪੋਸਤ ਦਾ ਫੁੱਲ 2. ਨਿੰਦਕ 3. ਨਸ਼ੋਸ਼ੀ, ਸ਼ਰਮ 4. ਪੁਰਾਣਾ 5. ਰੂਮ ਸਾਗਰ ਦੇ ਕੰਡੇ ਇਕ ਦੇਸ.
 6. ਐਵੇਂ ਹੀ 7. ਲੱਲਾ 8. ਭੁਜਾ ਹੋਇਆ 9. ਫੁਰੀਆਂ 10. ਹੰਝ, ਅਥਰੂ 11. ਲਾਲ ਸੁਰਖ 12. ਆਕਾਸ਼

ਗੁਰਗ ਰੋਵੇ ਦੁਖ ਦੇਖ ਨਬੀ ਦਾ, ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਮੱਲਿਆ।
 ਦਿਲ ਤੇ ਜਿਗਰ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਗਮ ਥੀਂ, ਘੁਲ ਪਾਣੀ ਹੋ ਚੱਲਿਆ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਕਹ ਗੁਰਗਾ ਜਾਹਿਰ, ਤੂੰ ਏਹ ਕਿਥੋਂ ਪਾਈ।
 ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤ ¹ਗਰਮਾ-ਜੋਸ਼ੀ¹ ਤੁਧ ਕਿਥੋਂ ਹੱਥ ਆਈ।

(ਗੁਰਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ)

ਗੁਰਗ ਕਹੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਆਇਆ, ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਲ ਇਰਾਦੇ।
 ਦਾਦਾ ਮੇਰਾ ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਰਤ², ਪਾਸ ਤੁਸਾਡੇ ਦਾਦੇ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਲੀਲ ਅੱਲਾ ਨੇ, ਖਬਰਾਂ³ ਕੁਝ ਫਰਮਾਈਆਂ।
 ਇਕ ਏਹੀ ਹਕ ਵਾਜਿਬ ਕੀਤਾ, ਸਿਲਾ⁴ ਮੁਹੱਬਤ ਭਾਈਆਂ।
 ਜੋ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਜਾਵੇ, ਉਲਫਤ⁵ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ।
 ਛੁਟ ਅਜ਼ਾਬੋਂ ਰੁਤਬਾ ਪਾਵੇ, ਬਾਝ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰੇ।
 ਤੇ ਇਹਸਾਨ ਕਰੇ ਜੇ ਕੋਈ, ਆਲੀ ਦਰਜਾ ਪਾਵੇ।
 ਤੇ ਜੋ ਹਸਦ ਅਦਾਵਤ⁶ ਰੱਖੇ, ਕਿਉਂ ਨ ਦੋਜ਼ਖ ਜਾਵੇ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੈਂ ਦਾਦੇ ਕੋਲੋਂ, ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਇਹ ਸਾਰੀ।
 ਤਦਾਂ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਾਰਣ ਕੀਤੀ, ਭਾਈ ਤਰਫ ਤਿਆਰੀ।
 ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੇ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਚਾਈਆ, ਚਾਹੜੀਆਂ ਇਸ਼ਕ ਹੁਲਾਰੇ।
 ਜਾਂ ਮਤਲਬ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਆਖਿਰ, ਦੁਖ ਝੱਲੇ ਸਿਰ ਭਾਰੇ।
 ਸੁਣੀ ਹਦੀਸ⁷ ਨਬੀ ਨੇ ਸੱਚੀ, ਪੁਰ ਤਾਸੀਰ ਅਦਾਈਂ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਮੁੜ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਗੁਰਗਾ ਫੇਰ ਸੁਣਾਈਂ।
 ਤੇ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਫਰਮਾਇਆ, ਦੇਖੋ ਰਾਵੀ⁸ ਤਾਈਂ।
 ਪਕੜੋ ਯਾਦ ਹਦੀਸ ਨਬੀ ਦੀ, ਪਾਓ ਅੰਤ ਜਜ਼ਾਈਂ⁹।
 ਗੁਰਗ ਕਹੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਤੇਰੇ, ਇਹ ਫਰਜ਼ਦ ਪਿਆਰੇ।
 ਜੁਲਮ ਕਮਾਵਣ ਸ਼ਰਮ ਨ ਖਾਵਣ, ਅਕਲ ਕਿਆਸੋਂ ਹਾਰੇ।
 ਲਾਇਕ ਸੁਣਨ ਹਦੀਸਾਂ ਨਾਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਵਧ ਅਲਾਵਾਂ।
 ਦੁਰਿ-ਯਤੀਮ¹⁰ ਅਖਬਾਰਿ ਨਬੀਆਂ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਵਾਂ।
 ਗੁਰਗ ਗਇਆ ਹੋ ਵਿਦਾ ਨਬੀ ਥੀਂ, ਹੁਕਮੋਂ ਕਹ ਗੱਲ ਏਹਾ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਪਿਸਰ ਦੇ ਹਿਜਰੋਂ, ਦਿਲਗੀਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਆ।
 ਫਰਮਾਵੇ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਤਾਈਂ, ਸਮਝ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ।

1. ਉਮਡਦਾ ਜੋਸ਼, ਖਿਰ 2. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ 3. ਗੱਲਾਂ, ਹਦੀਸਾਂ 4. ਬਦਲਾ 5. ਸ਼ੌਕ, ਮੁਹੱਬਤ
 6. ਦੁਸ਼ਮਣੀ 7. ਸ਼ਾਖੀ 8. ਰਵਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਾਖੀਕਾਰ 9. ਨੇਕ ਸਿਲਾ 10. ਹਦੀਸ ਰੂਪੀ
 ਅਣਵਿਧ ਮੌਤੀ।

ਗੁਰਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਦਿਲਾਂ ਤੁਸਾਡਿਆਂ ਗੱਲ ਬਣਾਈ, ਮਕਰ ਏਹਾ ਮੱਕਾਰੀ ।
 ਵਿਛੜਿਆ ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ ਮੈਥੀਂ, ਮਿਲਣਾ ਵਾਟ ਦੁਰਾਡੀ ।
 ਸਬਰ ਜਮੀਲ¹ ਕਰਾਂ ਹੁਣ ਭਾਰਾ, ਏਹਾ ਕਾਰ ਅਸਾਡੀ ।
 ਮੱਦਦ ਮੰਗਾਂ ਮੈਂ ਪਾਕ ਅੱਲਾਹੋਂ, ਝੂਠਿਆਂ ਨਫ਼ਸਾਂ² ਵੱਲੋਂ ।
 ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ, ਝੂਠੇ ਹੋ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ।

1. ਸੁਹਣਾ, ਚੰਗਾ 2. ਮਨ, ਵਿਅਕਤੀ ।

(ਖਿਤਾਬ ਬ-ਸ਼ਾਇਰ)

ਐ ਸਾਕੀ¹ ਭਰ ਜਾਮ² ਸ਼ਰਾਬੋਂ, ਦੇਹ ਮਖਮੂਰਾਂ³ ਤਾਂਈਂ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਅੰਗਿਆਰਾ, ਕਤਰਾ ਘੱਤ ਬੁਝਾਈਂ ।
 ਸ਼ੋਅਲਾ ਸ਼ੌਕ ਉਠਾਵਾਂ ਗਾਲਿਬ, ਜਾਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆਵਾਂ ।
 ਕਲਬ⁴ ਜਿਗਰ ਦੇ ਦੌਲਤਖਾਨੇ, ਕਰ ਆਤਿਸ਼ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ।
 ਭੁਜ ਭੁਜ ਮਰਨ ਆਤਿਸ਼ ਦੇ ਜਾਲੇ, ਹੋ ਹੋ ਬਿਰੀਆਂ ਸੀਨੇ ।
 ਝੜੇ ਨਮਕ ਦਿਲ ਏਸ਼ਾਂ⁵ ਜ਼ਖਮੀ, ਰੋਸਣ ਬੇ-ਤਸਕੀਨੇ⁶ ।
 ਸੀਨੇ ਲਾਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲਦੀ, ਹਿਜਰ ਸੱਜਣ ਦੇ ਦਾਗੋਂ ।
 ਰਖਤ⁷ ਜਲੇ ਬੇਸਬਰੀ ਦਿਲ ਦਾ, ਘਰ ਦੇ ਇਸ ਚਰਾਗੋਂ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਕ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲੇ, ਨਾਜ਼ਿਕ ਨੌਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਵਿਚ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦੇ, ਗਫਲਤ ਵਾਗਾਂ ਚਾਈਆਂ ।
 ਮੁਜ਼ਹਿਰ ਸ਼ੌਕ ਉਸੇ ਦਾ ਹਰ ਦਿਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੁਰਾਣਾ ।
 ਵਲ ਵਲ ਕੇ ਘਤ ਡੂੰਘੇ ਵਹਣੇ, ਜੋਸ਼ ਭਰੇ ਮਨ ਭਾਣਾ ।
 ਹਰ ਦਮ ਯਾਰ ਵਸੇਂਦਾ ਨੇੜੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਘਤ ਝਾਤੀਂ ।
 ਅੰਗਣਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਣ ਮਿਲਦੇ, ਕਰਦਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਸਿਫਾਤੀਂ ।
 ਤੇ ਧੁਪ ਜਾਣ ਜੰਗਾਰ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਰੋਵੰਦਿਆਂ, ਬਹ ਰਾਤੀਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਬਲੀਆਂ, ਨੂਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਿਸ਼ਕਾਤੀਂ⁸ ।
 ਨੈਣ ਪ੍ਰੇਮ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਭਿੰਨੇ, ਹੰਝ ਰੋੜ੍ਹਾਵਣ ਨਦੀਆਂ ।
 ਇੱਕਾ ਇਕ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਦੇਣ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਬਦੀਆਂ ।
 ਜੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਬਹ ਯਾਰਾ, ਕਰੇ ਅਦੂਲ⁹ ਨਿਤਾਰਾ ।
 ਰਾਜ ਨਿਆਰਾ ਤਨ ਮਨ ਸਾਰਾ, ਇਕ ਇਕ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਧਸ ਦਿਲ ਰਮਜ਼ ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਖਾਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ।
 ਜਾਪੇ ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਓਹੀ, ਜੈਂ ਦਿਲ ਹਰ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਵਾਗ ਚਲੀ ਮੁੜ ਯਾਰਾ, ਤੁੰਦ ਤੇਰੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਵਿੱਚ ਨਾਸੂਰ¹⁰ ਨ ਘਤ ਸਿਰ ਨੇਜ਼ਾ, ਰਹੇ ਮਤਾਂ ਦਮ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਮਿਅਯਾਰ¹¹ ਲਿਆਓ ਕਾਈ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੇ ।
 ਮਿਸਰ ਉਡੀਕੇ ਮਗਰਬਜ਼ਾਦੀ, ਜ਼ਖਮ ਜਿਦ੍ਹਾ ਦਿਲ ਸੱਲੇ ।
 ਬਾਕੀ ਹਾਲਾ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਦੇ ।
 ਆਖ ਦਿਲਾ ਕਿਆ ਸਿਰ ਤੇ ਵਰਤੀ, ਅਨਵਰ ਪਾਕ ਕਮਰ¹² ਦੇ ।

1. ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਣ ਵਾਲੇ 2. ਪਿਆਲਾ 3. ਮਸਤਾਂ (ਨੂੰ) 4. ਦਿਲ 5. ਉਹਨਾਂ 6. ਤਸੱਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
 7. ਸਾਮਾਨ. ਪੂੰਜੀ 8. ਦੀਵਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ 9. ਅਦਲ, ਇਨਸਾਫ 10. ਫੜਾ 11. ਕਸਵੱਟੀ 12. ਚੰਨ.
 ਭਾਵ ਯੂਸੁਫ

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਭਾਈ ਸੁੱਟ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਆਏ, ਯੂਸੁਫ ਰਹਿਆ ਇਕੱਲਾ ।
ਰਾਤ ਪਈ ਦਿਲ ਵਹਸ਼ਤ¹ ਧਾਣੀ, ਦੇਖ ਮਕਾਨ ਕੁਵੱਲਾ ।
ਰੋਵਣ ਲੱਗਾ ਕਰ ਮੂੰਹ ਫਲਕ ਵਲ, ਯਾ ਵਾਲੀ ਅਸਮਾਨਾ ।
ਤੈਂ ਰਹਮਤ ਜੈਂ ਅੰਤ ਨ ਕਾਈ, ਖੁੱਲਾ ਲੁਤਫ² ਖਜ਼ਾਨਾ ।
ਅਬਦ³ ਗੁਨਾਹੀ* ਯਾ ਗੁਫਾਰਾ⁴, ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦਰਮਾਂਦਾ⁵ ।
ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਸਿਰ ਮੈਂ ਜਿਸ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਜਾ ਪਕੜ ਲਿਆਂਦਾ ।
ਕੁਲ ਤੁਫੈਲ ਇਸਹਾਕ* ਖਲੀਲੋ*⁶, ਬਖਸ਼ ਮੇਰੀ ਬੁਰਿਆਈ ।
ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਾਨ⁶ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾਈ ।
ਰੋਣ ਮਲਾਇਕ⁷ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਾਂ, ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲ ਅਵੇਹਾ ।
ਜਾ ਪਹੁਤਾ ਜਬਰੀਲ ਜਨਾਬੋ⁸, ਕਹਿਓਸੁ ਆਣ ਸੁਨੇਹਾ ।
ਨਾ ਰੋ ਯੂਸੁਫ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੂਰ ਕਰਾਂ ਦੁੱਖ ਸਾਰੇ ।
ਮਿਸਰ ਘੱਲਾਂ ਤੇ ਤਖਤ ਬਹਾਵਾਂ, ਦਿਆਂ ਮਰਾਤਬ ਭਾਰੇ ।
ਸਬਰ ਦਿਆਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਂ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਜਗਤ ਵਿੱਚ, ਰੋਜ਼ ਗਏ ਰਹੇ ਥੋੜੇ ।
ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਦਿਲ ਪਈ ਤਸੱਲੀ, ਰਹਿਆ ਅੰਦੋਹ⁹ ਨ ਕਾਈ ।
ਪੜ੍ਹ ਯੂਸੁਫ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਤੈਂ ਦਿਲ ਰਹੇ ਟਿਕਾਣੇ ।
ਬਰਕਤ ਏਸ ਦੁਆ ਕਦਾਈਂ, ਨ ਵਹਸ਼ਤ ਦਿਲ ਧਾਣੇ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੜ੍ਹੇ ਦੁਆ ਜਦਾਈਂ, ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਰਬਾਨਾ ।
ਜਬਰਾਈਲ ਲਇਆ ਖਿਲਾਵੇ, ਜੱਨਤ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਣਾ ।
ਤੇ ਪੈਰਾਹਨ ਮੋਤੀਆਂ ਜੜਿਆ, ਤਨ ਉਸਦੇ ਪਹਨਾਇਆ ।
ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਸੱਲੀ, ਸਬਰ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
ਸਿੱਤਰ¹⁰ ਘੱਲ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂਰੀ, ਰੱਬ ਨੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਏ ।
ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਵਿੱਚ ਖੂਹੇ ਤਨਹਾ¹¹, ਵਹਸ਼ਤ ਖੋਫ ਨਾ ਖਾਏ ।

(ਖੂਹ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਰਵਾਨੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ)

ਤਦ ਨੂੰ ਐਸ ਖੂਹੇ ਦੇ ਗਿਰਦੈ, ਆ ਉਤਰੇ ਕਰਵਾਨੀ¹² ।
ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨੀ¹³ ।
ਘਰ ਉਸਦਾ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਪੁਦਾਮੀ, ਉਸ ਉਹ ਹਾਲ ਬਿਆਨੀ ।

(ਮਾਲਿਕ ਕਰਵਾਨੀ ਦਾ ਸੁਫਨਾ)

ਇਕ ਦਿਨ ਸੁੱਤਾ ਸੁਫਨਾ ਡਿੱਠਾ ਅੰਦਰ ਅਹਦ¹⁴ ਜਵਾਨੀ ।
ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਇਹਾ ਖੁਦ ਬੈਠਾ, ਖੁਾਬੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
ਟੁੱਟ ਸੂਰਜ ਉਤ ਚਰਖੋਂ ਉਸਦੇ, ਵਿੱਚ ਅਸਤੀਨ¹⁵ ਸਮਾਇਆ ।

1. ਡਰ, ਖੋਫ 2. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 3. ਗ਼ੁਲਾਮ 4. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 5. ਆਤੁਰ ਹੋ ਕੇ 6. ਬੰਦੀ ਖ਼ਾਨਾ
7. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ 8. ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚੋਂ 9. ਦੁੱਖ, ਪੀੜਾ 10. ਪਰਦਾ 11. ਇਕੱਲਾ 12. ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਾਲਾ
13. ਸੌਦਾਗਰ, ਵਪਾਰੀ 14. ਸਮਾਂ 15. ਬਾਹ ।

ਕੱਢ ਅਸਤੀਨੋਂ ਬਾਹਿਰ ਸੁਟਿਆ, ਖੜਾ ਰਹਿਆ ਉਸ ਅੱਗੇ ।
 ਅਬਰ¹ ਆਇਆ ਸਿਰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਤੇ, ਮੌਤੀ ਬਰਸਣ ਲੱਗੇ ।
 ਚੁਣ ਚੁਣ ਮਾਲਿਕ ਮੌਤੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਭਾਰੇ ਢੇਰ ਲਗਾਏ ।
 ਭਰ ਸੰਦੂਕ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਰਾਜੀ, ਚਸਮ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਛਤਾਏ ।
 ਪਾਸ ਮੁਅੱਬਿਰ² ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, ਉਸ ਤਾਬੀਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ, ਕਨਆਨੋਂ ਐ ਭਾਈ ।
 ਬਰਕਤ ਉਸਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦੌਲਤ, ਸਭ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਆਖਿਰ ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਪਾਕ ਪੁਚਾਵੇ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੀਨ ਉਸੇ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਮਾਮੀ ।
 ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਰਹਸੀ, ਆਖਿਰ ਤੀਕ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਤੈਨੂੰ ਜਾਣੇ ਆਲਮ ਸਾਰਾ, ਹੋਸਣ ਆਲੀ³ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਬਰਕਤ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ, ਮਰਦਾ ਵਿਚ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਸੁਣ ਖ਼ਾਬ ਹਕੀਕਤ, ਵੱਜੀ ਸ਼ੌਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਮਿਸਰ ਥੀਂ ਚੱਲਿਆ, ਆ ਵੜਿਆ ਕਨਆਨੀ ।
 ਢੂੰਡ ਕਰੇ ਵਿਚ ਖਾਨਿਆਂ⁴ ਗਲੀਆਂ, ਲੱਭੇ ਪਤਾ ਗੁਲਾਮੋਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਵਿੱਚ ਬਾਝ ਕਰਾਰੋਂ, ਦਿਲ ਖਾਲੀ ਆਰਾਮੋਂ ।
 ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਕਰੀ ਉਸ ਹਾਤਿਫ⁵, ਡਿੱਠਾ ਸ਼ੌਕ ਜਦਾਹਾਂ ।
 ਅਜੇ ਏਹੀ ਕਰ ਸਬਰ ਪਿਆਰੇ, ਬਰਸਾਂ ਤੀਕ ਪੰਜਾਹਾਂ ।
 ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਗਇਆ ਮੁੜ ਓਵੇਂ, ਸ਼ੌਕ ਰਹਿਆ ਓਹ ਤਾਜ਼ਾ ।
 ਤਾਂ ਉਸ ਆਦਿਤ ਪਕੜੀ ਦਾਇਮ⁶ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ।
 ਹਰ ਬਰਸੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਮਿਸਰੋਂ, ਸ਼ਾਮ ਵਲਾਇਤ⁷ ਜਾਵੇ ।
 ਜਾਵੰਦਿਆਂ ਮੁੜ ਆਵੰਦਿਆਂ ਭੀ, ਵਿਚ ਕਨਆਨੇ ਆਵੇ ।
 ਵਿੱਚ ਕਨਆਨ ਲੱਭੇ ਦਿਨ ਕਾਈ, ਜਾਂ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਲਾਟਾਂ ਬਲਦੀਆਂ ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੇ ਦਾ, ਮੁੜ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਹੁਣ ਏਹੀ ਲੈ ਮਾਲ ਤਜਾਰਤ⁸, ਸ਼ਾਮੋਂ ਟੁਰਿਆ ਆਹਾ ।
 ਤਰਫ ਵਤਨ ਵਲ ਮਿਸਰ ਸਿਧਾਣਾ, ਭੁੱਲ ਗਇਓਸੁ ਰਾਹਾ ।
 ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਉਸ ਖੂਹੇ ਗਿਰਦੇ, ਕੀਤੋਸੁ ਆਣ ਉਤਾਰਾ ।

(ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਖੂਹ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ)

ਇਹ ਖੂਹਾ ਨੌ ਕੋਹ ਕਨਆਨੋਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਤਾਰਾ ।
 ਖੂਹੇ ਥੀਂ ਉਸ ਨੂਰੀ ਸ਼ੌਅਲੇ, ਡਿੱਠੇ ਜਾਂ ਰਵਾਨਾ⁹ ।
 ਲਾਟਾਂ ਨੂਰ ਬਲੇ ਉਸ ਖੂਹੋਂ, ਜਾਵਣ ਵਲ ਅਸਮਾਨਾਂ ।

1. ਬੱਦਲ 2. ਤਾਬੀਰ (ਵਿਆਖਿਆ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ 3. ਉੱਚੀ 4. ਘਰ 5. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ 6. ਹਮੇਸ਼ਾ 7. ਰੋਸ 8. ਵਪਾਰ 9. ਜਾਰੀ ।

ਅਬਰ ਸਫੈਦ ਸਿਰੇ ਤੇ ਛਾਇਆ, ਸਾਯਾ ਨੂਰ ਵਿਛਾਇਆ ।
 ਮਾਲਿਕ ਹਾਲ ਅਜਬ ਇਹ ਡਿੱਠਾ, ਦੇਖ ਤਅੱਜੁਬ¹ ਆਇਆ ।
 ਦਾਮ² ਦਵਾਂ³ ਘੁਮਘੋਰ ਚੌਫੇਰੇ, ਖੂਹ ਵਲ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ ।
 ਯਾ ਨਬੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕਹਣ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਭ ਬਰਦੇ⁴ ।
 ਇਕ ਗਧਾ ਕਰਵਾਨਾਂ ਸੰਦਾ, ਛਟ ਸੁੱਟੀ ਉੱਠ ਧਾਇਆ⁵ ।
 ਖੂਹੇ ਗਿਰਦ ਫਿਦਾ⁶ ਹੋਇਆ ਸੌ, ਸਜਦੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ।
 ਸੁੱਟ ਗਧੇ ਤੂੰ ਛਟ-ਤਅੱਲੁਕ, ਝਬ ਉੱਠ ਸੀਸ ਨਿਵਾਈਂ ।
 ਕੋਈ ਗਈਆਂ ਉੱਠ ਸਫਾਂ ਅਜਾਈਂ, ਤੂੰ ਮਤ ਜਾਇਆ ਜਾਈਂ ।
 ਹੋਰ ਸਫੈਦ ਜਨਾਵਰ ਡਿੱਠੇ, ਸ਼ਕਲ ਅਜਬ ਕਈ ਡਾਰਾਂ ।
 ਖੂਹੇ ਗਿਰਦ ਤਵਾਫ਼⁷ ਕਰੇਂਦੇ, ਕਰ ਕਰ ਸ਼ੌਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ, ਦੇਖ ਸਭਾਂ ਮਨ ਭਾਣੀ ।
 ਡੇਰਾ ਗਿਰਦ ਲਗਾਇਆ ਮਾਲਿਕ, ਤਲਬ ਕਰਾਇਆ ਪਾਣੀ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਦੇ ਆਹੇ, ਦੋ ਬਰਦੇ ਸੁਣ ਯਾਰਾ ।
 ਬੁਸ਼ਰਾ ਮਾਮਿਲ ਨਾਮ ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਦੋਵੇਂ ਨੇਕ ਸਿਤਾਰਾ ।
 ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਘੱਲੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ, ਮਾਲਿਕ ਨੇਕ ਵਿਚਾਰੇ ।
 ਮਾਮਿਲ ਡੋਲ ਵਗਾਇਆ ਖੂਹੇ, ਬੁਸ਼ਰਾ ਖੜਾ ਕਿਨਾਰੇ ।

(ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਜਬਰਾਈਲ ਵਲੋਂ ਸੂਚਨਾ)

ਜਬਰਾਈਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਤਾਂ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਬਹ ਵਿਚ ਡੋਲ ਚੰਦਾ ਹੁਣ ਵੇਲਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਚੰਦ ਅਜੇਹਾ ਨੂਰੀ, ਬਦਰ⁸ ਤੇਰੇ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
⁹ਦਾਰਿ-ਸ਼ਰਫ⁹ ਵਿਚ ਅਬਰੂ ਸੰਦੇ, ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਦੋ ਤਾਰੇ ।
 ਤੂੰ ਉਹ ਚੰਦ ਕਰਮ ਦਾ ਪੂਰਾ, ਰਾਜ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਭਾਰੇ ।
 ਨੂਰ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ ਭਰੀਆਂ, ਦੋ ਆਲਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਚੜ੍ਹਨ ਲਗੋਂ ਅਜ ਦੇਸ ਪਰਾਏ, ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਚੱਲਿਆ ਛੋੜ ਕਦੀਮੀ¹⁰ ਵਾਸਾ, ਯਾਰਾਂ ਘੱਤ ਜੁਦਾਈ ।
 ਚੱਲ ਉਡੀਕਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਦਾਗ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ, ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੁਖ ਜਾਏ ।
 ਮੁੰਤਜ਼ਿਰਾਂ¹¹ ਵਿੱਚ ਨਿਤ ਉਡੀਕਾਂ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਏ ।
 ਘਾਹ ਚਿਰੋਕੇ ਰਿਸ ਰਿਸ ਵਹੰਦੇ ਮਿਲ ਦੁਖ ਕੱਟਿਆ ਜਾਏ ।
 ਲਓ ਖਬਰ ਬੇਸਬਰ ਪਇਆਂ ਦੀ, ਸ਼ੌਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖ ਲਾਏ ।
 ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨੀਰ¹² ਜਿਗਰ ਦੇ ਪੁਰਜੇ ਤੋੜ ਵਗਾਏ ।

1. ਹੈਰਾਨੀ 2. ਪਸ਼ੂ 3. ਭਜ ਰਹੇ ਸਨ 4. ਗੁਲਾਮ 5. ਭੱਜ ਉਠਿਆ 6. ਕੁਰਬਾਨ. ਵਾਰੀ 7.
 ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ 8. ਪੂਰਾ ਚੰਨ, 9. ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ 10. ਪੁਰਾਤਨ 11. ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 12. ਪਾਣੀ,
 ਅਬਰੂ ।

ਜਖਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਏ ਪੁਰਾਣੇ, ਅੱਖੀਂ ਖੂਨ ਭਰ ਆਈਆਂ
ਖੜੇ ਉਡੀਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਤੇਰੀਆਂ ਨਿੱਤ ਅਵਾਈਆਂ¹ ।
ਰੋਂਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਭੁਜਦੇ ਸੀਨੇ, ਜ਼ਾਰ² ਤੜਫਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ।
ਅਜ ਕਨਆਨ ਵਿਛੁੰਨਾ ਤੈਂ ਥੀਂ, ਬਦਲਿਆ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
ਖਿਜ਼ਾਂ ਵਗੀ ਕਨਆਨ ਵਿਲਾਇਤ, ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ³ ਝੜ ਪਈਆਂ ।
ਤੇ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਬਹਾਰਾਂ ਝੁੱਲੀਆਂ, ਪਰ ਕਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਈਆਂ ।
ਦੇਸ ਛੁੱਟੇ ਪਰਦੇਸੀਂ ਚੱਲਿਓਂ, ਸਫਰ ਦੁਰਾਡੇ ਆਏ ।
ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਦੂਰ ਵਤਨ ਦੇ, ਤੈਂ ਵਲ ਕਸਦ⁴ ਲਿਆਏ ।
ਛੋੜ ਵਤਨ ਚਲ ਦੇਖ ਕਵੇਹੀਆਂ, ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਵਾਂ ।
ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਛੋੜ ਗਈਆਂ ਜਣ⁵ ਮਾਵਾਂ ।
ਉੱਜੜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੱਲ ਵਸਾਓ, ਵਸਦਿਆਂ ਘਰ ਉਜਾੜਾ ।
ਅੱਜ ਕਨਆਨ ਨਬੀ ਦੇ ਘਰ ਤੇ, ਟੁੱਟ ਪਇਆ ਸੁ ਧਾੜਾ⁶ ।
ਅੱਜ ਵਿਛੜਿਆਂ ਸੋ ਮਿਲਣ ਦੁਰਾਡੇ, ਦੁੰਡਦਿਆਂ ਵਲ ਧਾਓ ।
ਹੈਂ ਤੂੰ ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਜਿਸਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਅਜ ਛੱਡ ਜਾਓ ।
ਛੋੜ ਪਿਦਰ ਟੁਰ ਚੱਲਿਓਂ ਯੂਸੁਫ, ਸਣ ਭੈਣਾਂ ਸਭ ਭਾਈਆਂ ।
ਗੁਜ਼ਰਨ ਲੱਗੇ ਵਕਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੇ ਰੋਂਦੇ ਰਹਣਾ, ਮਿਲਣੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ ਨਵੇਂ ਦੁੱਖ ਵਾਲਿਆਂ, ਕਰਨੀ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰੀ ।
ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹੋਂ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਕਾਈ, ਚਲ ਧਰ ਸਿਰੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਅਨਫਸ⁷ ਥੀਂ ਆਫਾਕ⁸ ਸਮਾਵਣ, ਹਿਜਰ ਵਸਲ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ।
ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਗੁੰਮ ਰਹਣ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ।
ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਪੌਸਣ, ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ ਜ਼ਮੀਨੇ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਡੀਕ ਤੇਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ, ਦਰਦ ਝੱਲੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕਾਂ⁹ ।
ਚਲ ਹੁਣ ਵਕਤ ਦਰਾਜ਼¹⁰ ਹੋਇਆ ਈ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰਾਕਾਂ ।
ਚੱਲ ਵਲ ਉਹਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਕ ਤੇਰੀ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਲਾਇਆ ।
ਖੁਦ ਵਲ ਡਿੱਠਾ ਕੁਝ ਨ ਪਾਇਆ, ਅੰਤ ਤੂੰ ਹੋ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
ਆਪਣਾ ਆਪ ਤੇ ਜੋ ਦਿਸ ਆਇਆ, ਕਰਕੇ ਵਹਮ ਉਡਾਇਆ ।
ਹੋ ਵਹਮੀ ਵਿਚ ਲਹਮਕ ਲਹਮੀ¹¹, ਲੂੰ ਲੂੰ ਜੋਸ਼ ਰਚਾਇਆ ।
ਤੇ ਉਹ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਬਰਦੇ, ਖੁਦੀਓਂ ਗਏ ਖੁਦਾਈਓਂ ।
ਫਿਲਸਫੀ¹² ਆਨਿ ਦਹਰ¹³ ਸਫਾਹਤ, ਗੁਜ਼ਰੇ ਸੂਫਸਤਾਈਓਂ¹⁴ ।

-
1. ਖਬਰਾਂ 2. ਮੰਦੇ ਹਾਲੀਂ 3. ਬਗੀਚੇ, ਫੁਲਵਾੜੀਆਂ 4. ਇਰਾਦਾ 5. ਜੰਮ ਕੇ 6. ਧਾੜਵੀ, ਡਾਕੂ
7. ਨਫਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਸਾਸ 8. ਉਫਕ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ, ਦੁਨੀਆ 9. ਸ਼ੌਕ ਰਖਣ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੇਮੀ 10. ਲੰਮਾ
11. ਤੇਰਾ ਗੋਸ਼ਤ ਮੇਰਾ ਗੋਸ਼ਤ, ਭਾਵ 'ਇਕਜਾਨ' 12. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 13. ਜ਼ਮਾਨਾ 14. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ।

ਹਾਲ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਅਕਲੋਂ ਦੂਰ ਵਗਾਏ ।
 ਇਸ ਅਣਡਿੱਠੇ ਹੁਸਨ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਲੂੰ ਲੂੰ ਨੂਰ ਰਚਾਏ ।
 ਅਜੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੁਖ¹ ਤੇਰਾ, ਖ਼ਾਬੀਂ ਦਿਲ ਪਰਚਾਏ ।
 ਨੈਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੰਝ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਵਿਚ ਉਡੀਕ ਵਸਾਲ² ਤੇਰੇ ਦੇ, ਜਿਗਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਪਦੇ ।
 ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਦੇ ਨਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਮਾਲਾ ਜਪਦੇ ।
 ਬੇਵਸ ਵਗਣ ਉਹਨਾਂ ਥੀਂ ਰਮਜ਼ਾਂ³, ਤੈ ਵਲ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ।
 ਵਾਹਵਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰਾ ਵਲ ਸੁੱਟਦਾ, ਖੁਦ ਵਲ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰੀ ।
 ਅਣਡਿੱਠਿਆਂ ਚਲ ਤਾਂ ਲਿਕਾਓ⁴, ਘੱਤ ਪੁਕਾਰ ਚੰਫੇਰੇ ।
 ਇਕਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੀਓ. ਇਕਨਾਂ ਘੱਤ ਹਨੇਰੇ ।
 ਲੈ ਇਹ ਡੌਲ ਵਹਾਏ ਯੂਸੁਫ, ਨਵੇਂ ਸੁਨੇਹੇ ਆਏ ।
 ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਬਹ ਰੋਵਣ, ਤੇਰੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਜਾਏ ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਵਰਤਾਰਾ ਤੇਰਾ, ਗੁਜ਼ਰ ਚੁਕਾ ਦਿਨ ਕਾਈ ।
 ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਦਰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ. ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈ ।
 ਹੋਈ ਜੁਦਾਈ ਪਿਆਰੇ ਤੈਥੀਂ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਵਿਛੜ ਚੱਲਿਆ ।
 ਇਸ ਘਰ ਤੂੰ ਮੁੜ ਵੜਨਾ ਨਾਹੀਂ. ਸੈਂ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਲਿਆ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਤੈਂ ਬਾਝੋਂ, ਸਾਇਤ⁵ ਹਸਰੋਂ⁶ ਭਾਰੀ ।
 ਗੁਜ਼ਰਨ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ, ਅੰਦਰ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
 ਚਾਹੜ ਫਿਰਾਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡਿੱਠੋ ਰੱਜ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਤਾਸੀਰਾਂ ਵਿਚ ਆਹੀਂ ।
 ਜਜ਼ਬ⁷ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੀ ਆਈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦੀ ।
 ਫਰਹਤ⁸ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਬਾਦੀ, ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੋਂ ਬਰਬਾਦੀ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਜਾਂ ਬਰਦੇ ਕਰਵਾਨ ਅਚਾਨਕ, ਖੂਹੇ ਡੌਲ ਵਹਾਇਆ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਉਠਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ, ਬੋਕੋ ਕੋਲ ਲਿਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਕਿਤ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੇ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਕਿਵੇਂ ਵਿਛੋੜਾ ਝੱਲੇ ।
 ਮੇਰੇ ਬਾਝ ਨਬੀ ਕਨਆਨੀ, ਕਿਵੇਂ ਕੱਟੇ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਰਿਸ ਰਿਸ ਧਸ ਚੱਲੇ ਕਿਸ ਕੂਟੇ⁹, ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਮੇਰੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਚਾਈਆਂ, ਕਿੱਧਰ ਕਸਬ ਉਠਾਇਆ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਮੈਨੂੰ ਟੋਰਨ ਲੱਗੋਂ, ਹੁਕਮ ਕਿਥੋਂ ਦਾ ਆਇਆ ।
 ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਮੇਰੇ ਤੇ, ਕਿਵੇਂ ਚੱਲੇ ਫਰਮਾਈਂ ।
 ਖੂਹੋਂ ਕੱਢ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ, ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੇ ਤਾਈਂ ।

1. ਚਿਹਰਾ 2. ਮਿਲਾਪ, ਸੰਜੋਗ 3. ਗੱਝੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 4. ਚਿਹਰਾ, ਸੂਰਤ 5. ਘੜੀ 6. ਕਿਆਮਤ, ਪੂਲੇ
 7. ਖਿਰ 8. ਖੁਸ਼ੀ 9. ਪਾਸੇ

ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਕੀ ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਜੋ ਕੱਢ ਖੂਹੇ ਥੀਂ, ਲੈਣ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਏ ।
 ਕਿੱਧਰ ਵੱਲ ਲੈ ਚੱਲੇ ਮੈਨੂੰ, ਤੋੜ ਵਿਛੋੜ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ।
 ਭੈਣਾਂ ਭਾਈਆਂ ਥੀਂ ਘਤ ਦੂਰੀ, ਕਿਤ ਚੱਲੇ ਲੈ ਘਰ ਥੀਂ ।

(ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਣਾ)

ਵਹੀ¹ ਕਹੇ ਤੂੰ ਸੀਸ਼ਾ ਡਿੱਠਾ, ਯਾਦ ਏਹੀ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਯਾਦ ਏਹੀ ਮੈਂ, ਭੁੱਲਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤਾਈਂ ।
 ਵਹੀ ਕਹੇ ਤੂੰ ਸੂਰਤ ਆਪਣੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਵਾਣੀ ।
 ਕੀ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਇਹ ਭੀ ਦੱਸ ਕਹਾਣੀ ।
 ਦੇਖ ਜਮਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ ਗੁਲਾਮ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਵਿਕਾਵੇ ।
 ਮੁੱਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਦੇ ਨ ਸੱਕੇ. ਐਡਕ ਹੁਸਨ ਹਮਾਰਾ ।
 ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਮੇਰਾ ਹੁਸਨ ਦੁਲਾਰਾ² ।

ਵਹੀ ਕਹੇ ਲੈ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ਼, ਵਕਤ ਵਿਕਣ ਦਾ ਆਇਆ ।
 ਮੁੱਲ ਤੇਰਾ ਅਜ ਦੇਵਣ ਲੱਗਾ, ਹੱਥ ਜਿਦ੍ਹੇ ਸਰਮਾਇਆ ।
 ਵਿਕਣ ਲੱਗੇਂ ਅੱਜ ਕੀਮਤ ਤੇਰੀ, ਮੁਸ਼ਤਰੀਆਂ³ ਦੇ ਪੱਲੇ ।
 ਗਾਹਕ ਆਏ ਅਜ ਵਿਕ ਚਲਿਉਂ, ਲੈ ਪਰਦੇਸੀਂ ਚਲੇ ।
 ਵੇਚ ਚੱਲੇ ਅੱਜ ਵੇਚਣਹਾਰੇ, ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਵਣਜਾਰਾ ।
 ਭੁੱਲ ਗਇਓਂ ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ਼ ਅਪਣਾ, ਮੁੱਲ ਕੀਤੋਈ ਭਾਰਾ ।

(ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਪਸ਼ੇਮਾਨੀ)

ਯੂਸੁਫ਼ ਸਮਝ ਨਦਾਮਤ⁴ ਖਾਵੇ, ਰੋਵੇ ਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ।
 ਬਖਸ਼ ਰੱਬਾ ਮੈਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਤੋਬਾ, ਦਾਗ ਖਤਾਓਂ⁵ ਜਾਵੇ ।
 ਵਿਕਾਂ ਕਿਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਕੋਈ, ਤੇਰੀਆਂ ਤਲਬ ਰਜ਼ਾਈਂ ।
 ਕੈਦ ਕਰੇਂ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਂ, ਲੱਖ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੈਂ ਤਾਈਂ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਯੂਸੁਫ਼ ਡੋਲ ਅੰਦਰ ਜਾ ਬੈਠਾ, ਜਿਵੇਂ ਵਹੀ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਮਾਮਿਲ ਡੋਲ ਖਿੱਚੇ ਲਾ ਜੋਰਾ, ਭਾਰਾ ਮਾਲਮ ਆਇਆ ।
 ਕਿਆ ਪਇਆ ਅੱਜ ਪਾਣੀ ਬਾਝੋਂ, ਅੰਦਰ ਡੋਲ ਹਮਾਰੇ ।
 ਚਾ ਉਤਾਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਸੂ, ਨੂਰ ਡਿੱਠਾ ਚਮਕਾਰੇ ।
 ਬੇਖੁਦ⁶ ਹੋ ਪਇਆ ਖੁਦ ਮਾਮਿਲ, ਸੁਖਨ ਕਹਿਆ ਸੁ ਏਹਾ ।
 ਯਾ ਬੁਸ਼ਰਾ ਇਹ ਲੜਕਾ ਲੱਭਾ, ਰੋਸ਼ਨ ਸੂਰਜ ਜੇਹਾ ।
 ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਅਸਾਂ ਤਾਲਿਆ⁷ ਜਾਗੇ, ਬਖਤ⁸ ਬਹਾਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਇਹ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਰਜਾ ਬਾਲਕ, ਖੁੱਲ ਪਈਆਂ ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ ।
 ਜਾ ਬੁਸ਼ਰਾ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਕਹੰਦਾ, ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਿਕ ਤਾਈਂ ।
 ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਤੈਂ ਮਾਲਿਕ ਸਾਡਿਆ, ਲੱਭਾ ਤਿਫਲ⁹ ਅਸਾਈਂ ।

1. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ 2. ਬਾਂਕਾ 3. ਗਾਹਕ 4. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ 5. ਭੁੱਲ 6. ਮਸਤ 7. ਭਾਗ, ਸਿਤਾਰਾ 8. ਨਸੀਬਾ 9. ਲੜਕਾ ।

ਨੂਰ ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੋਇਆ, ਖੂਹੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ, ਜਾਂ ਤਿਸ ਮਕਸਦ¹ ਪਾਇਆ ।
 ਕਰ ਆਜ਼ਾਦ ਦਿੱਤੀ ਖੁਦ ਦੁਖਤਰ², ਬੁਸ਼ਰੇ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ।
 ਮਾਮਿਲ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ, ਲਇਆ ਲੁਕਾ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
 ਸਾਹਿਬ ਏਹ ਬਜ਼ਾਅਤ³ ਦਿੱਤੀ, ਰੋਸ਼ਨ ਨੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਜਾ ਪੜਦੇ ਅੰਦਰ, ਯੂਸੁਫ ਨਬੀ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਖੂਹੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਤੇ ਉਹ ਵੀਰ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਖੂਹੇ ਸੁੱਟ ਸਿਧਾਏ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮੁੜੇ ਉਹ ਤਦ ਨੂੰ, ਲੈਣ ਹਕੀਕਤ⁴ ਆਏ ।
 ਖੂਹੇ ਗਿਰਦ ਡਿੱਠੇ ਕਰਵਾਨੀ, ਉਤਰੇ ਭਾਰ ਉਤਾਰੇ ।
 ਖੂਹੇ ਝਾਤ ਘੱਤਣ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਲੈ ਲੈ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਖੂਹ ਖਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਆਈ, ਧਾ ਪਇਓ ਨੇ ਸਾਰੇ ।
 ਘੇਰ ਲਏ ਕਰਵਾਨੀ ਸੱਭੇ, ਕੀਤੇ ਤੰਗ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਆਬਿਕ⁵ ਬੰਦਾ ਖੂਹੇ ਸੁੱਟਿਆ, ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਸਾਂ ਸਜ਼ਾਈਂ ।
 ਕੌਣ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਦਰ ਤੁਹਾਡਾ, ਅਾਂਦਾ ਕੱਢ ਤੁਸਾਈਂ ।
 ਖੁੰਖਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਡਿੱਠੀਆਂ, ਕੰਬ ਗਏ ਕਰਵਾਨੀ ।
 ਮੁਨਕਿਰ⁶ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਨ ਕੱਢਿਆ, ਮੂਲ ਬੰਦਾ ਕਨਆਨੀ ।
 ਇਹਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਮਤ ਝੂਠ ਅਲਾਓ, ਪੁਰਜ਼ ਮਾਰ ਕਰੇਹਾਂ ।
 ਪੰਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹਾਦਰ, ਪਕੜ ਮਰੇਂਦੇ ਸੇਹਾਂ⁷ ।
 ਇਕ ਨਾਅਰਾ ਜਾਂ ਕਤਕ ਮਰੇਸਾਂ, ਤੜਪ ਮਰੇਸੋ ਸਾਰੇ ।
 ਲੱਟ ਅਸਬਾਬ ਖੜਾਂ ਕਨਆਨੀ, ਜਾਸੋ ਛੋੜ ਪਸਾਰੇ
 ਓੜਕ ਖੋਫ ਪਾਇਆ ਕਰਵਾਨਾਂ, ਕਰਨ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਲੱਗੇ ।
 ਪਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਤ ਕਨਆਨੀ, ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ ਅੱਗੇ ।
 ਵੀਰ ਕਹਣ ਇਹ ਬਰਦਾ ਸਾਡਾ, ਬੇਫਰਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇਖ ਭਰਾਵਾਂ ਕੰਬੇ, ਚਸ਼ਮ⁸ ਨੀਵੀਂ ਜੀ ਡਰਦਾ ।

(ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਹੁਸਨ-ਉ-ਜਮਾਲ)

ਕਰਵਾਨਾਂ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ ਡਿੱਠਾ, ਸ਼ਕਲ ਡਿੱਠੀ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਜੁਲਫ ਜੰਜੀਰ ਸਿਆਹ ਘਟ ਪੇਚਾਂ, ਬਦਰੋਂ⁹ ਸਾਫ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਨੂਰ ਨਬੁੱਵਤ ਮੱਥੇ ਚਮਕੇ, ਚਮਕ ਚੜੇ ਅਸਮਾਨੀ ।
 ਅਬਰੂ ਕੌਸ¹⁰ ਸਿਆਹ ਖਮਦਾਰਾਂ, ਤੇਗਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ।
 ਚਸ਼ਮ ਸਿਆਹ ਵਿੱਚ ਰਮਜ਼ਾਂ ਕਾਤਿਲ, ਖੋਲ੍ਹਣ ਜ਼ਖਮ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਚਮਕ ਸੱਯਾਰੇ ਅਨਵਰ ਵਾਂਗੂੰ, ਝਾਤ ਘੱਤੇ ਜੱਗ ਫਾਨੀ ।
 ਦੋ ਬਦਾਮ ਸਿਆਹ ਪੁਰ ਤਾਬੋਂ, ਮਿਯਗਾਂ ਸਾਫ ਸਨਾਨਾਂ¹¹ ।
 ਦੇਖ ਨਿਗੂ ਲੁਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ, ਖੋਲ੍ਹੇ ਜ਼ਖਮ ਜਹਾਨਾਂ ।

1. ਮੁਰਾਦ 2. ਧੀ 3. ਮਾਲ 4. ਖ਼ਬਰ, ਸਾਰ 5. ਭਗੋੜਾ, ਭਜਿਆ ਹੋਇਆ 6. ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 7. ਸ਼ੇਰ 8. ਅੱਖ 9. ਪੂਰਾ ਚੰਨ 10. ਕਮਾਣ 11. ਬਰਛੀਆਂ ।

ਨਰਗਸ ਬਰਗ ਕਹਾਂ ਕਿਆ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਹਿਰਨ ਤੱਕੇ ਸ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਕੌਣ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਵੇ ।
 ਬੀਨੀ¹ ਨੇਜ਼ਾ ਨੂਰ ਉਡਲਦਾ, ਦੇਖ ਨਜ਼ਰ ਜਲ ਜਾਂਦੀ ।
 ਦੋ ਅਬਰੂ ਪੈਵਸਤਾ² ਦੇ ਵਿੱਚ, ਰਸਕੋਂ³ ਝੜਦੀ ਚਾਂਦੀ ।
 ਲਾਲ ਲਬਾਂ ਦੰਦ ਚਿੱਟੇ ਸੋਹਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜਾਂ ਕਿਤ ਖੋਲ੍ਹੇ ਲਬੇ ਤਬੱਸੁਮ⁴, ਭਰੇ ਜਗਤ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਦੋ ਰੁਖਸਾਰੇ ਨਾਜ਼ਿਕ ਭਾਰੇ, ਬੜੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਵਾਲੇ ।
 ਸੂਰਜ ਚੀਰ ਧਰੇ ਦੋ ਤਰਫੀਂ, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਗੁਲ ਲਾਲੇ ।
 ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਜਿਸ ਕਹਣ ਜ਼ਨਖਦਾਂ⁵, ਐਡਕ ਜ਼ੇਬਾ ਆਹੀ ।
 ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਨਿਗਾਹਾਂ, ਸਨਅਤ⁶ ਵਾਹ ਇਲਾਹੀ ।
 ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਦਿਲ ਵਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਹੋਸ਼ ਸਣੇ ਆਗਾਹੀ⁷
 ਹੁਸਨ ਪਸੰਦ ਕਜ਼ਾ-ਓ-ਕਦਰ ਦੀ, ਨੂਰ ਕਲਮ ਭਰ ਵਾਹੀ ।
 ਮਰਦਮਕਾਂ⁸ ਗਿਰਦਾਬਿ-ਜ਼ਨਖ⁹ ਵਿੱਚ, ਮਲ ਮਲ ਧੋਣ ਸਿਆਹੀ ।
¹⁰ਰੰਗ-ਆਮੇਜ਼¹⁰ ਅਜ਼ਲ ਦੇ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਰੱਬ ਦੀ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀ ।
 ਤਨ ਚਿਹਰਾ ਆਈਨਾ ਨੂਰੀ, ਯਾ ਬਿਲੌਰੀ ਪਰਦਾ ।
 ਖਿਰਮਨ¹¹ ਨੂਰ ਜ਼ਹੂਰ ਕਰਮ ਦਾ, ਕੌਣ ਕਹੇ ਏਹ ਬਰਦਾ ।
 ਦਿਲ ਹਰਦਾ, ਕਦ ਤਾਕਤ ਧਰਦਾ, ਰੁਖ ਵੇਖੇ ਦਿਲਬਰ¹² ਦਾ ।
 ਗਸ਼ ਖਾ ਝੜਦਾ ਜੋਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਦਾ, ਨੈਣ ਬਿਰਹੋਂ ਰਤ ਭਰਦਾ ।
 ਵੇਖਣਹਾਰ ਫਿਦਾ ਹੋ ਮਰਦਾ, ਰਖਤ ਲੁਟਾਵੇ ਘਰ ਦਾ ।
 ਗਮ ਪਰਵਰਦਾ ਦਿਲ ਕੱਢ ਧਰਦਾ ਡਰਦਾ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਦਾ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਦਿਲ ਬੇ ਦਰਦਾਂ ਦਾ, ਵਾਕਿਫ ਨਹੀਂ ਕਦਰ ਦਾ ।
 ਉਠ ਤਕ ਦੇਖ ਹੁਸਨ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ, ਬੇ-ਦਰਦਾ ਨਾ-ਮਰਦਾ¹³ ।
 ਨਦੀਓਂ ਨਦੀ ਹੁਸਨ ਦੀਆਂ ਕਾਂਗਾਂ, ਵਗਦੀਆਂ ਚਾਰ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਤੇ ਇਕ ਵਾਲ ਨ ਹੁਸਨੋਂ ਖਾਲੀ, ਲੂੰ ਲੂੰ ਬੇਰੇ ਬੇਰੇ ।
 ਵਾਹ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਕ ਵਸੋਂ ਦਿਓ ਯਾਰੋ ਯਾਰ ਤੁਸਾਡੇ ਡੇਰੇ ।
 ਪਰ ਇਹ ਦੀਦ¹⁴ ਕਰਮ ਦਾ ਕਤਰਾ, ਵੱਸ ਨਾ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਸੂਰਤ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲੀ, ਵਾਹਵਾ ਹੁਸਨ ਸਫਾਈ ।
 ਕਤਫ¹⁵ ਦੋ ਸਾਇਦ¹⁶ ਤੇ ਕਫਦਸਤਾਂ¹⁷, ਵਿੱਚ ਅੰਗੁਸ਼ਤ-ਨੁਮਾਨੀ ।
 ਉਹ ਖੁਸ਼ਰੰਗ ਦੋ ਮੁਢਿਆਂ ਉੱਤੇ, ਸਨਅਤ ਦੀ ਤੱਰਾਹੀ¹⁸ ।
 ਮਸਤੀਆਂ ਚਾਹੜ ਕਰੇ ਦਿਲ ਘਾਇਲ, ਹੈਰਤ ਭਰੀ ਸੁਰਾਹੀ ।

1. ਨੱਕ 2. ਜੁੜੇ ਹੋਏ 3. ਈਰਖਾ 4. ਮੁਸਕਾਨ 5. ਠੱਡੀ 6. ਕਾਰੀਗਰੀ 7. ਸੂਬ 8. ਅਖੀ
 ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ 9. ਠੱਡੀ ਦਾ ਡੂੰਘ 10. ਚਿੱਤਰਕਾਰ 11. ਖਿਲਵਾੜਾ 12. ਮਾਸੂਕ 13. ਨਪੰਸਕ 14.
 ਦੀਦਾਰ, ਦਰਸ਼ਨ 15. ਮੌਢੇ 16. ਹੱਥ, ਬਾਜ਼ੂ 17. ਹੱਥਲੀਆਂ 18. ਨੱਕਾਸ਼ੀ ।

ਗਰਦਨ ਨਾਜ਼ਿਕ ਨਾਲ ਦਰਾਜ਼ੀ¹, ਵਿੱਚ ਸਰਕਸ਼ੀ² ਸੁਹਾਵੇ ।
 ਸੀਨਾ ਚੌੜਾ ਸ਼ਿਕਮ³ ਮੁਸੱਵੀ⁴ ਕਮਰ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਸਾਕ⁵ ਕਦਮ ਖੁਸ਼ ਜਾਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ, ਦੰਗ ਰਹੇ ਕੁਰਵਾਨੀ ।
 ਹੋਸ਼ ਬਕਾ ਕੁੱਝ ਹੈਰਤ ਲੁੱਟੀ, ਜਾਨ ਚੱਲੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਬੇਖੁਦ ਹੋਇਆ, ਅੰਦਰ ਇਕੱਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਖੁਦ ਹੋਏ, ਸਭ ਕਰਵਾਨ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਮੁੜ ਬੈਠੇ ਆਖਿਰ, ਪੂਰ ਹੈਰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਦੇਖ ਕਹਣ ਐ ਯਾਰੋ ।
 ਇਹ ਫਰਿਸ਼ਤਾ⁶ ਨੂਰ-ਸਰਿਸ਼ਤਾ⁶, ਤੁਸੀਂ ਨ ਲਾਫਾਂ⁷ ਮਾਰੋ ।
 ਇਹ ਸਰਵਰ ਕੋਇ ਸੂਰਤ ਨੂਰੀ, ਬਰਦਾ ਕਹੋ ਨ ਮੂਲੇ ।
 ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਆ ਇਤਬਾਰ ਨ ਸਾਨੂੰ, ਸੁਣੇ ਸੋ ਨ ਕਬੂਲੇ ।
 ਭਾਈਆਂ ਕਹਿਆ ਝੂਠ ਨ ਜਾਣੋ, ਬੰਦਾ ਇਹ ਹਮਾਰਾ ।
 ਪਰ ਬੇਜ਼ਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੋਲੋਂ, ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ ਇਹ ਭਾਰਾ ।
 ਤੇ ਸ਼ਮਉਨ ਕਹੇ ਆਹਿਸਤਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਵੱਟ ਘੂਰੀ ।
 ਕਰ ਇਕਰਾਰ ਜੋ ਹਾਂ ਮੈਂ ਬੰਦਾ, ਸੱਚੀ ਹੈ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਨਾ ਕਰਸੇਂ, ਕਤਲ ਕਰਾਂ ਤਲਵਾਰੋਂ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਤਾ, ਅਕਲ ਕਿਆਸ ਵਿਚਾਰੋਂ ।
 ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਮਾਲਿਕ ਸੰਦਾ, ਵਾਲੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਮੇਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੰਦਾ⁸, ਕੰਬ ਗਇਆ ਸੁਣ ਡੇਰਾ ।
 ਸੁਣ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਖਾਹਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਵੇਚ ਲਵੋ ਇਸ ਤਾਈਂ ।
 ਜੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਬੇਜ਼ਾਰ ਤਮਾਮੀ, ਮਾਰੋ ਨਹੀਂ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਦਗਾ ਨ ਕਰਦੇ, ਦੋਜ਼ਖ ਹੈ ਗੱਦਾਰਾਂ⁹ ।
 ਇਹ ਬੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦੋ, ਇਸ ਵਿਚ ਐਬ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਐਬਾਂ ਸਣੇ ਕਬੂਲੋ, ਨਾਲ ਰਜ਼ਾ ਲੈ ਜਾਓ ।
 ਮਾਲਿਕ ਕਹੇ ਪੈਗੰਬਰ ਜ਼ਾਦਿਓ, ਐਬ ਕਿਆ ਫਰਮਾਓ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਇਹ ਚੋਰ ਬਹੁਤੇਰਾ, ਝੂਠੀਆਂ ਕਰਦਾ ਗੱਲਾਂ ।
 ਇਹ ਝੂਠਾ ਅਸੀਂ ਤੰਗ ਦਰੋਗੋਂ¹⁰, ਵਾਂਗ ਬਲਾ ਦੀਆਂ ਸੱਲਾਂ ।
 ਮਾਲਿਕ ਕਹੰਦਾ ਸੁਣ ਸੱਭ ਐਬਾਂ, ਮੁੱਲ ਕਰੋ ਚਾ ਦੇਹੋ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਜੋ ਖਾਹਿਸ਼ ਤੇਰੀ, ਐਬੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਏਹੋ ।

1. ਲੰਬਾਈ 2. ਆਕੜ 3. ਪੇਟ 4. ਬਰਾਬਰ, ਪੱਧਰਾ 5. ਪਿੰਡਲੀ 6. ਨੂਰ ਨਾਲ ਗੁੱਧਾ ਹੋਇਆ
 7. ਦਮਗੱਜੇ 8. ਗੁਲਾਮ 9. ਦਗਾ (ਧੋਖਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ 10. ਝੂਠ ।

ਮਾਲਿਕ ਵੀਹ ਦਿਰਮ¹ ਦੇ ਖੋਟੇ, ਯੂਸੁਫ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਇਆ ।
ਲੈ ਦਿਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਫੜ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜਾਇਆ ।

(ਕਵੀ ਉਵਾਚ)

ਮੁੱਲ ਦਿਰਾਹਿਮਾ ਮਅਦੂਦਤਨ² ਕਰ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਮਤਲੂਬ ਨ ਕੀਮਤ, ਸਾਹਿਬ ਬਰਦਾ ਪਾਇਆ ।
ਕੱਢਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰਾਦ ਦਿਲੇ ਦੀ, ਕੀਮਤ ਨਾਮ ਧਰਾਈ ।
ਵੀਹ ਦਿਰਮ ਮੁੱਲ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਹੱਕ ਦਲਾਲਾਂ ਪਾਈ ।
ਜੇ ਯਾਕੂਬ ਕਰੇ ਦਾ ਕੀਮਤ, ਮੁੱਲ ਜੁਲਖਾ ਲੈਂਦੀ ।
ਜਾਨ ਦੇਂਦੀ ਉਹ ਇਕਤ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਇਹ ਪਸੰਦ ਨ ਪੈਂਦੀ ।
ਇਹ ਕੀਮਤ ਯਾਕੂਬ ਪਛਾਣੇ, ਭਾਈਆਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
ਤੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਦਰ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਣੇ, ਜਾਨ ਧਰੇ ਕੱਢ ਸਾਈ ।
ਜਾਂ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਨਵਾਹੀ³ ਤੱਕ ਤੱਕ, ਝੜ ਝੜ ਮਰੇ ਲੁਕਾਈ ।
ਲਖ ਲਖ ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਤੌਲ ਤਰਾਜ਼ੂ ਪਾਈ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਮਾਲਿਕ ਕਹੇ ਪੈਗੰਬਰ ਜ਼ਾਦਿਓ, ਸਨਦ⁴ ਦਿਓ ਲਿਖ ਕਾਈ ।
ਵੇਚ ਲਇਆ ਅਸਾਂ ਐਬੀ ਬੰਦਾ, ਕੀਮਤ ਹਾਸਿਲ ਪਾਈ ।
ਲੈ ਸਮਉਨ ਕਲਮ ਤੇ ਕਾਗਜ਼, ਲਿਖਿਆ ਬੈਠ ਉਥਾਈਂ ।
ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਅਸਾਂ ਯੂਸੁਫ ਬੰਦਾ, ਮਾਲਿਕ ਮਿਸਰੇ ਤਾਈਂ ।
ਦਾਅਵਾ ਇਸਦਾ ਕਦੇ ਨ ਕਰੀਏ, ਝਗੜਾ ਹੋਰ ਨ ਕਾਈ ।
ਮੁਹਰ ਨਬੀ ਯਾਕੂਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਬੈ-ਨਾਮੇ⁵ ਪੁਰ ਲਾਈ ।
ਬੇਦਾਵਾ⁶ ਲਿਖਵਾਇਆ ਮਾਲਿਕ, ਯੂਸੁਫ ਅਹਦ ਬਣਾਇਆ ।
ਇਹ ਕਾਗਜ਼ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ ਆਖਿਰ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
ਫਿਰ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਹਾਇਆ ਸਭ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ।
ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਨਸੀਹਤ ਕਾਰਣ, ਰਲ ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਮਾਈਆਂ ।
ਮਤ ਮਾਲਿਕ ਖਾ ਧੋਖਾ ਇਸਦਾ, ਦੇਖ ਮਤਾਂ ਛਲ ਜਾਵੇ ।
ਨੱਸ ਗਇਆ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ, ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਗਵਾਵੇ ।
ਪਾ ਜੰਜੀਰ ਸੰਗਲ ਗਲ ਇਸਦੇ, ਖੜਿਓ ਘਤ ਕਚਾਵੇ⁷ ।
ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਰੱਖੋ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
ਪੁੱਟ ਤੰਬੂ ਚਾ ਡੇਰਾ ਏਥੋਂ, ਦੇਰ ਕਰੇਂ ਪਛਤਾਵੇਂ ।
ਇਹ ਛਲੀਆ ਛਲ ਜਾਸੀ ਦਮ ਵਿਚ, ਵਾਹ ਲੱਗੇ ਗਮ ਖਾਵੇਂ ।
ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜੰਜੀਰ ਪੁਵਾਵੇ, ਮਾਲਿਕ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਥਕੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਗਲ ਵਿਚ ਤੌਕ⁸ ਈਜਾਈਂ⁹ ।

1. ਪੈਸੇ, ਇਕ ਸਿੱਕਾ 2. ਕੁਠਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ 'ਬੋੜੇ ਜੇਹੇ ਦਿਰਮਾਂ ਬਦਲੇ,
3. ਲਾਗੇ 4. ਪਟਾ, ਕਾਗਜ਼ 5. ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ 6. ਕੋਈ ਹੱਕ ਨ ਰਹਣਾ 7. ਕਜਾਵਾ, ਉਠ ਕੀ
ਕਾਠੀ 8. ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਣ ਵਾਲਾ ਪਟਾ 9. ਦੁੱਖ, ਪੀੜਾ ।

ਟੋਪ ਲਿਬਾਸ ਨਮਦ ਪਹਣਾਇਆ, ਭਾਈਆਂ ਬੈਠ ਉਥਾਈਂ ।
ਵੀਰ ਚੱਲੇ ਛੱਡ ਯੂਸੁਫ ਰੋਇਆ, ਮਿਲਸਾਂ ਫੇਰ ਕਦਾਈਂ ।

(ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਫਰਯਾਦ)

ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਅਟਕ ਜ਼ਰਾ ਮਿਲ ਜਾਓ ।
ਐ ਫਰਜ਼ਦੋਂ ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦਿਓ, ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਖਾਓ ।
ਯੂਸੁਫ ਬਹੁਤ ਨਦਾਈਆਂ¹ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਹੋ ਗਏ ਰਵਾਨਾ ।
ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਰੋਂਦਾ ਡਿੱਠਾ, ਨੀਰ ਛੁੱਟੇ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਮਾਲਿਕ ਤਾਈਂ, ਇਜ਼ਨ² ਹੋਵੇ ਮਿਲ ਆਵਾਂ ।
ਮਾਲਿਕ ਇਜ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਉੱਠ ਨੱਸਿਆ, ਯੂਸੁਫ ਤਰਫ ਭਰਾਵਾਂ ।
ਤੌਕ ਗਲੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਹੱਥੀਂ, ਬੇੜੀਆਂ ਪੈਰੀਂ ਪਈਆਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੌੜੇ ਦੌੜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅੱਡੀਆਂ ਉੱਚੜ ਗਈਆਂ ।
ਕਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਜ਼ਦੀਕ ਗਇਆ, ਤੇ ਨੱਸੇ ਵੀਰ ਅਗਾਹਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਦਿਲ ਦਰਦੀਂ ਭਰਿਆ, ਜ਼ਾਰ ਰੋਇਆ ਕਰ ਆਹਾਂ ।
ਕਰ ਬਰਬਾਦ ਚੱਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਬਖਸ਼ੋ ਰੱਬ ਤੁਸਾਹਾਂ !
ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਮੈਂ ਨ ਬਦਲਾਂ ਚਾਹਾਂ ।
ਗਰਜ਼³ ਮੇਰੀ ਮਿਲ ਜਾਓ ਮੈਨੂੰ, ਭਾਈਓ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ।
ਕਹਰ ਵਿਛੋੜਾ ਮੈਂ ਸਿਰ ਆਇਆ, ਪਈ ਫਿਰਾਕਤ ਭਾਰੀ ।
ਜ਼ਾਲਿਮ ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਂਦੇ ਆਏ, ਆਖਿਰ ਰਹਮ ਚੰਗੇਰਾ ।
ਤੁਸਾਂ ਕੀਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਸਾਹਾਂ, ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ।
ਆਖਿਰ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਇਓ, ਤੇ ਛੇਕੜ ਦਾ ਮੇਲਾ ।
ਅਟਕੋ ਜ਼ਰਾ ਸੁਣੋ ਗੱਲ ਮੇਰੀ, ਹੁਣ ਰੁਖਸਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਈਆਂ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ।
ਆਖਿਰ ਦੇਖ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ, ਰਹਮ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
ਸੁਣ ਰੋਇਆ ਤੇ ਅਟਕ ਖਲੋਇਆ, ਵੀਰ ਸੱਭੇ ਖਲਿਆਰੇ ।
ਤਦ ਨੂੰ ਯੂਸੁਫ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਆਣ ਸਲਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ।
ਵੇਚ ਚੱਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਭਾਈਓ, ਰੋਂਦਾ ਛੱਡ ਸਿਧਾਰੇ ।
ਮੇਰੀਆਂ ਤੌੜ ਉਮੀਦਾਂ ਚੱਲੇ, ਤੌੜ-ਵਿਛੋੜ ਪਿਆਰੇ ।
ਬਾਪ ਵਛੋੜਿਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਭੈਣਾਂ ਭਾਈ ਸਾਰੇ ।
ਆਸ ਮੇਰੀ ਅਜ ਗਈ ਨਿਕੱਮੀ⁴, ਮੁੜ ਵੜਨੋਂ ਘਰ ਬਾਰੇ ।
ਹਸਦ ਤੁਸਾਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਕੇਡ ਖਿਲਾਰ ਖਿਲਾਰੇ ।
ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਹੋ ਕੇ, ਕੀਤੇ ਐਡਕ ਕਾਰੇ ।
ਅੱਜ ਜੁਦਾਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੇਰੇ, ਭਾਰ ਚਵਾਏ ਭਾਰੇ ।
ਹੁਣ ਕਦ ਬਾਪ ਮਿਲੇ ਮੁੜ ਮੈਨੂੰ, ਝੁਰ ਮਰਾਂ ਦੀਦਾਰੇ ।

1. ਆਵਾਜ਼ਾਂ (ਰੋਂਦਾ) 2. ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ 3. ਇੱਛਾ 4. ਵਿਅਰਥ

ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ, ਪਇਆ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ।
 ਬਾਪ ਨ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ, ਮੈਂ ਟੁਰ ਚੱਲਿਆ ਰੋ ਕੇ ।
 ਮੈਂ ਰਾਜੀ ਸਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਚਾਹਿਆ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਵਰਤੀ ।
 ਲਿਖਿਆ ਹੋਸੀ ਮਦਫਨ¹ ਮੇਰਾ, ਵਿਚ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਪੈਗੰਬਰ ਰੱਬ ਦਾ, ਉਸਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੀਓ ;
 ਮੈਂ ਜੋ ਕੀਤਾ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ, ਹੋਰਾਂ ਜੁਲਮੋਂ ਡਰੀਓ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਪਿਦਰ ਦੀ ਅੱਖੀਂ, ਛੋਕੜ ਵੇਖ ਨ ਲਈਆਂ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਚਸਮਾਂ² ਦੀਦ ਪਿਦਰ ਥੀਂ, ਤਪਦੀਆਂ ਵਿਛੜ ਗਈਆਂ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਹੁਣ ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਣਾ, ਲੰਮੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ਪਈਆਂ ।
 ਗੁੰਬਦ ਸਬਜ਼ ਫਲਕ ਦੇ ਨੀਚੇ, ਹਾਲ ਝੱਲੇ ਇਹ ਕਈਆਂ ।
 ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਚਾਉ ਦਿਲੇ ਦਾ, ਮੈਥੀਂ ਵਿਛੜੇ ਸਾਰੇ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਹੁਣ ਨਾਲ ਪਰਾਇਆਂ, ਕੀ ਪੌਸਣ ਵਰਤਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦ ਗਮੋਂ ਘਰ ਪਿਉ ਦੇ, ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਤੇ ਅਜ ਬੰਦੀਵਾਨ³ ਉਹਨਾਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਰਮ ਦੇ ਤਾਰੇ ।
 ਐ ਅਫਸੋਸ ਤੜਪਦਾ ਜਿਗਰਾ, ਪਇਆ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ।
 ਜਾਂ ਲੱਗ ਜਾਨ ਰਹੇ ਘਾਹ ਏਹਾ, ਮੇਰੇ ਰਿਸੇ ਜਿਗਰ ਥੀਂ ।
 ਅੱਜ ਸਲਾਮ ਤੁਸਾਂ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ, ਛੋੜ ਕਬਾਇਲ⁴ ਸਾਰ ।
 ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਢਲ ਜਾਏ ਦਰੇਗਾ, ਛੁੱਟ ਗਏ ਦੀਦ ਪਿਆਰੇ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ, ਜੋਸ਼ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਵਿਚ ਨਦਾਮਤ ਰੋਵਣ ਸਾਰੇ, ਅਸਾਂ ਗਜ਼ਬ ਸਿਰ ਚਾਏ ।
 ਜੇ ਨ ਖੌਫ ਪਿਦਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਸੁਣ ਐ ਯੂਸੁਫ ਭਾਈ ।
 ਘਰ ਵੱਲ ਮੌੜ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸਖਤ ਜੁਦਾਈ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਗਇਆ ਲੈ ਤਦ ਨੂੰ, ਮਾਲਿਕ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਡੇਰਾ ਪੁੱਟ ਲਇਆ ਕਰਵਾਨਾਂ, ਛੋੜ ਚੱਲੇ ਸਭ ਜਾਈਂ ।
 ਤੰਬੂ ਪੁੱਟ ਲਏ ਕਰਵਾਨਾਂ, ਸੁਤਰਾਂ⁴ ਭਾਰ ਲਦਾਏ ।
 ਘੋੜਿਆਂ ਜ਼ੀਨ ਕਸਾਏ ਸਭਨਾਂ, ਚੜ੍ਹ ਵਲ ਮਿਸਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਦਾ ਆਹਾ, ਨਾਮ ਮਲੀਹ ਇਕ ਬਰਦਾ ।
 ਨਾਕਾ⁵ ਤੇ ਧਰ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਤਿਸ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਾ ।
 ਰੱਖ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਹਵਾਲੇ, ਨਾਲ ਰਹੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ।
 ਰੱਖ ਨਿਗਾਹ ਤੇ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੀਂ ਸੁਵੇਲੇ ।

1. ਦਫਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਕਬਰ 2. ਅੱਖੀਆਂ 3. ਕੈਦੀ 4. ਕਬੀਲੇ, ਵੰਸ਼ 4. ਉਠਾਂ ਤੇ 5. ਉਠਣੀ

ਨਾਲ ਮਲੀਹ ਖੁਦ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਿਜੀਰਾਂ ਨਾਕਾ ਉੱਤੇ, ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰੀ ।
 (ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਮਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ)
 ਕਬਰ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮਾਦਰ ਸੰਦੀ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਈ ।
 ਉੱਛਲਿਆ ਦਿਲ ਰੋਇਆ ਯੂਸੁਫ, ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਮਾਈ ।
 ਵੇਖਦੀਓਂ ਜੇ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਨੂੰ, ਝੱਲ ਨ ਸਕਦੀ ਗਮ ਨੂੰ ।
 ਦਿਲ ਪੱਥਰ ਫਟ ਪੁਰਜੇ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੇ ਦੇਖ ਅਲਮ¹ ਨੂੰ ।
 ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਦੇ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਦਿਲ ਪੁਰ ਗਮ ਤਨ ਦੁੱਖੀਂ ਭਰਿਆ, ਜਿਗਰ ਬਲੇਂਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ।
 ਐ ਮਾਦਰ ਫਰਜੰਦ ਤੇਰਾ ਮੈਂ, ਜੋ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਲਿਆ ।
 ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਦੁਰਾਡੇ, ਜੁਲਮੋਂ ਬੱਧਾ ਚੱਲਿਆ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਗੋਦ ਤੇਰੀ ਸੁਖ ਪਾਏ, ਦੁੱਖ ਪਏ ਅੱਜ ਭਾਰੇ ।
 ਦੀਦ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਤਾਲਿਅ² ਟੁੱਟੇ, ਵਿਛੜ ਗਏ ਪਿਆਰੇ ।
 ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਚੱਲੇ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਸ ਪਰਾਏ ।
 ਹੋ ਪਰਦੇਸੀ ਮੈਂ ਟੁਰ ਚੱਲਿਆ, ਦਰਦ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਖਾਏ ।
 ਐ ਮਾਦਰ ਮੈਂ ਟੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਤੁੰਦ-ਮੁਹਾਰਾਂ³ ।
 ਨਾਕਾ ਧਰੇ ਕਦਮ ਵਲ ਦੁੱਖੀਂ, ਭਰੇ ਗਮਾਂ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਛੇਕੜ ਵਾਰੀ, ਮੈਂ ਮੁੜ ਮਿਲਣਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਖਾਕ ਕਦਮ ਤੈਂ ਗਈ ਨਸੀਬੋਂ ਜ਼ਾਰ ਰਵੇਸਾ ਆਹੀਂ ।
 ਇਹਨਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਮੇਰੇ, ਫੇਰ ਨ ਹੋਸਣ ਫੇਰੇ ।
 ਨੈਣ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਦਿਸਦੇ ਮੇਰੇ, ਖਾਕ ਕਦਮ ਪੁਰ ਤੇਰੇ ।
 ਤੁਰਬਤ⁴ ਪਾਕ ਤੇਰੀ ਦੀ ਦੀਦਨ⁵, ਮੈਂ ਥੀਂ ਪਈ ਪਰੇਰੇ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਹੁਣ ਹੋਸਣ ਮੇਰੇ, ਕਿਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਮੈਂ ਛੋੜ ਸਿਧਾਣਾ, ਤੋੜ ਅਜਜ਼ਾਅ ਕਬਰ ਦੇ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਬੋਲ ਸਤਰ ਥੀਂ ਝੜਿਆ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਕਬਰ ਦੇ ।
 ਵੇਖ ਮਾਈ ਮਾਂ ਸੰਗਲ ਗਲ ਵਿਚ, ਹੱਥ ਪਈਆਂ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਸੁਟਾਇਆ ਪਕੜ ਸੁਤਰ ਤੇ, ਘਤ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਕੜੀਆਂ⁶ ।
 ਨਾਲ ਫਰੇਬ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਜੰਗਲ ਵੀਰ ਲਿਆਏ ।
 ਵੈਰ ਕਮਾਏ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਕਹਰ ਗਜ਼ਬ ਸਿਰ ਚਾਏ ।
 ਮਾਰਿਆ ਮੈਨੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਈਜ਼ਾਈਆਂ ।
 ਖਿਚ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੰਡਿਆਂ ਅੰਦਰ, ਪਕੜ ਚਪੇੜਾਂ ਲਾਈਆਂ ।

1. ਰੰਜ. ਪੀੜਾ 2. ਨਸੀਬਾ 3. ਤੇਜ਼ ਵਾਗਾਂ 4. ਕਬਰ 5. ਵੇਖਣਾ 6. ਜ਼ਿਜੀਰਾਂ ।

ਕਰ ਨੰਗਾ ਵਿਚ ਖੂਹੇ ਸੁੱਟਿਆ, ਉਤੋਂ ਸੰਗ ਚਲਾਏ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਦੇਂਦੇ ਮੁੱਲ ਸਿਧਾਏ ।
 ਦੇਖ ਮੁਸੀਬਤ ਜੋ ਕੁਝ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਕਨਆਨੋਂ ।
 ਅੱਜ ਵਿਦਾ ਹੁਣ ਸ਼ਬਰ ਨ ਅੱਗੇ, ਕੀ ਸਿਰ ਪਵੇ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾ, ਕਬਰੋਂ ਪਇਆ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਇਸ ਤੇਰੇ ਦਰਦੋਂ, ਮੇਰਾ ਜਿਗਰ ਦੋ ਪਾਰਾ¹ ।
 ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾ ਸੁਣ ਕੇ ਯੂਸੁਫ, ਗਸ਼ ਖਾ ਝੜਿਆ ਤਾਜ਼ਾ ।
 ਫੇਰ ਕਬਰ ਥੀਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਪਇਆ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ਾ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦਾ ਤੂੰ, ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਜਾ ਛੁਡਾਵਾਂ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਮੌੜ ਨ ਸਕਦੇ, ਤੂੰ ਮੈਂ ਤੇ ਜਗ ਸਾਰਾ ।
 ਪਵੇ ਮੁਸੀਬਤ ਬੰਦੇ ਤਾਈਂ, ਬਾਝੋਂ ਸ਼ਬਰ ਨ ਚਾਰਾ ।
 ਵੇਲਾ ਸ਼ਬਰ ਸ਼ਬਰ ਕਰ ਬੇਟਾ, ਭੂੰ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦਾ ।
 ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਜਲੀ ਕੁਲ ਇਰਾਦਾ ।
 ਕਟ ਸਿਰੇ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਵੇਲਾ ਗੁਜ਼ਰਨ ਹਾਰਾ ।
 ਜੇ ਤੇਰਾ ਦੁਖ ਮੈਂ ਸਿਰ ਆਵੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਝੱਲਾਂ ਸਾਰਾ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਹੁਣ ਦੁਖ ਤੁਸਾਡਾ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸ਼ਿਕਵੇ² ਰੰਜ ਨ ਕਰ ਫਰਜ਼ੰਦਾ, ਤੇ ਛੁਟ ਜਾਣ ਨ ਆਹੀਂ ।
 ਸਿਰ ਪਈਆਂ ਝੱਲ ਲਈਆਂ ਜੇ ਤੂੰ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਨਾਲ ਰਜ਼ਾਈਂ ।
 ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਵਾਜ਼ੀ³, ਤਰ ਤਰ ਦਾਗ ਗਵਾਈਂ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਬੇਟਾ, ਇਸਦਾ ਘੱਟ ਬਸੇਰਾ ।
 ਆਵਣ ਜਾਵਣ ਦੁਖ ਸੁਖ ਇਸ ਦਾ ਚਾਨਣ ਬਰਕ⁴ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਇਹ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਬਰੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਸੁਰਤ ਸੰਮੁਲੇ ।
 ਸੀਸ ਉਠਾ ਕਬਰ ਥੀਂ ਬਠਾ, ਸ਼ਬਰ ਕਰੇ ਹਰ ਹਾਲੇ ।

(ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਿਆ)

ਖਾਲੀ ਡਾਚੀ ਦੇਖ ਮਲੀਹੇ, ਤਦ ਨੂੰ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਇਆ ।
 ਅ ਮਾਲਿਕ ਕਨਆਨੀ ਬੰਦਾ, ਲਹ ਸੁਤਰੋਂ ਕਿਤ ਧਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਮਾਲਿਕ ਕਰਵਾਨਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਰੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਗੁੰਮ ਗਇਆ ਹੈ ਯੂਸੁਫ ਬੰਦਾ, ਕਨਆਨੀ ਸੱਯਾਰਾ⁵ ।
 ਮਰਦੋ ਝਬ ਲੱਭੋ ਅਜੇ ਵੇਲਾ, ਧਾ ਡਿਗਿਓ ਹਰ ਜਾਈਂ ।
 ਪੈਰ ਬੱਧੇ ਹੱਥ ਨੱਸ ਨ ਸਕਦਾ, ਹੋਸੀ ਅਜੇ ਉਥਾਈਂ ।

1. ਟੋਟੇ 2. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 3. "ਮੌਜ" ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 4. ਬਿਜਲੀ 5. ਗੂਹ, ਗਰਦਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਤਾਰਾ, ਭਾਵ ਯੂਸੁਫ ।

ਦੁੰਡ ਪਈ ਵੱਲ ਕਬਰੇ ਆਇਆ, ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਰਵਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਡਿੱਠਾ ਦੇਖ ਕਹਿਓਸੂ, ਐ ਗਾਫ਼ਿਲ ਕਨਆਨੀ ।
 ਸਾਹਿਬ ਤੇਰੇ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਤੂੰ, ਆਬਿਕ¹ ਬੰਦਾ ਆਹਾ ।
 ਸੂਰਤ ਤੇਰੀ ਛਲ ਥੀਂ ਖਾਲੀ, ਅਸਾਂ ਬਾਵਰ² ਨਾਹਾ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਮੂਲ ਨ ਜਾਂਦੋਂ ਚੋਰੀ, ਤੂੰ ਹੋਂਦੋ ਇਤਬਾਰੀ ।
 ਸੱਚ ਏਹੀ ਤੂੰ ਆਬਿਕ ਬੰਦਾ, ਐਬ ਬੜਾ ਇਹ ਭਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਨ ਨੱਸਿਆ, ਮਾਦਰ³ ਕਬਰ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਰਤ⁴ ਅਟਕ ਗਇਆ ਮੈਂ, ਹੋਰ ਫਰੇਬ⁵ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕਰਵਾਨੀ ਤਾਈਂ, ਗਜ਼ਬ ਉੱਛਲ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਰੁਖਸਾਰੇ ਉਸਨੇ, ਨਰਮ ਤਮਾਂਚਾ ਲਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਇਕ ਤਮਾਚਿਓਂ ਝੜਿਆ, ਗਸ ਖਾ ਉਪਰ ਧਰਤੀ ।
 ਬਾਪ ਨ ਵੇਖੇ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਏ, ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਿਰ ਵਰਤੀ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਉਠ ਬੈਠਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਸਿਰ ਸਜਦੇ ਰੱਖ ਰੋਇਆ ।
 ਯਾ ਮਾਲਿਕ ਤੂੰ ਅਰਹਮ⁶ ਅਕਬਰ⁷, ਤੂੰ ਜਾਣੇ ਜੋ ਹੋਇਆ ।
 ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ ਮਾਣ-ਤਰੁੱਟਾ, ਨਾਲ ਗਮਾਂ ਦਿਲ ਜਲਿਆ ।
 ਮੈਂ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨਬੀ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਵਿਚ ਕਿਨਾਰੇ ਪਲਿਆ ।
 ਜੋ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਕਮਾਏ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ ।
 ਕਰਮ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਤੈਂ ਬਿਨ ਨਾਹੀਂ ਚਾਰਾ ।
 ਬਖਸ਼ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ਇਲਾਹੀ, ਰਹਮ ਤੇਰਾ ਹੈ ਭਾਰਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਮ ਹਾਲਤ ਮੇਰੀ, ਐ ਮੇਰੇ ਗੁੱਫਾਰਾ ।
 ਅਜੇ ਦੁਆ ਤਮਾਮ ਨ ਹੋਈ, ਮਿਲੀ ਨਵੈਦ⁸ ਕਬੂਲੋਂ ।
 ਆ ਅਜ ਗੈਬੋਂ⁹ ਪਇਆ ਅਨੁੇਰਾ, ਕਹਰ ਅਜ਼ਾਬ ਨਜੂਲੋਂ¹⁰ ।
 ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਅੰਧੇਰੀ ਝੁੱਲੀ, ਸ਼ੋਰ ਪਇਆ ਜਗ ਸਾਰੇ ।
 ਜੜ੍ਹ ਥੀਂ ਕੱਢ ਸੁੱਟੇ ਰੁਖ ਭਾਰੇ, ਝੜੇ ਤਯੂਰ¹¹ ਬਿਚਾਰੇ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖੱਚਰ ਉਸਤਰ, ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੋ ਭੁੱਲੇ ।
 ਪਇਆ ਤਜ਼ਲਜੁਲ¹² ਵਿਚ ਕਰਵਾਨਾਂ, ਕਹਰ ਸਿਰਾਂ ਪਰ ਝੁੱਲੇ ।
 ਬੱਦਲ ਇਕ ਸਿਆਹ ਸਿਰ ਛਾਇਆ, ਗਰਜ ਹਿਲਾਈ ਧਰਤੀ ।
 ਵੱਸੇ ਸੰਗ¹³ ਕਬੂਤਰ ਬੈਜ਼ਾ¹⁴, ਸਖਤ ਮੁਸੀਬਤ ਵਰਤੀ ।
 ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਭੰਨ ਖਿਲਾਰੇ ਸਾਰੇ, ਰੋਣ ਨਸੀਬਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਕਿਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਬੇਚਾਰੇ ।

1. ਭੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਲਾਮ 2. ਯਕੀਨ 3. ਮਾਂ (ਦੀ) 4. ਯਾਤ੍ਰਾ, ਤਵਾਫ਼ 5. ਛੱਲ, ਧੋਖਾ 6. ਰਹਮ
 ਕਰਨ ਵਾਲਾ 7. ਵੱਡਾ 8. ਮੁਸ਼ਖਬਰੀ 9. ਗੁਪਤ ਪਾਸਿਓਂ 10. ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੋਣਾ, ਉਤਰਨਾ 11. ਪੰਛੀ
 12. ਭੁਚਾਲ, ਕੰਬਣੀ 13. ਪੱਥਰ 14. ਅੰਡਾ ।

ਆਹਾ ਓਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਦਾਇਮ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ।
ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੇ ਇਕ ਸਭਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਹਰ ਝੱਲੇ ਜਗ ਸਾਰਾ ।
ਸ਼ਾਮਤ ਕਾਰਣ ਇਕ ਸਿਤਮਗਰ¹, ਸਭਨਾਂ ਮਿਲਣ ਸਜ਼ਾਈਂ ।
ਕਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਖਤੀ ਝੱਲੀ, ਚੱਲੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
ਵਿਚ ਅਮਾਨ² ਖੁਦਾ ਨੇ ਰੱਖਿਆ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਹੋਏ, ਦੂਰ ਕਰਨ ਈਜ਼ਾਈਂ³ ।
ਹੋ ਕਰਵਾਨ ਕਹਣ ਏ ਯਾਰੋ, ਕਿਸ ਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ।
ਕਿਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਕਾਰਣ, ਕਹਰ ਅਸਾਂ ਪੁਰ ਆਇਆ ।
ਆਹਾ ਜਿਸ ਤਮਾਂਚਾ ਲਾਇਆ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
ਉਸ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਆਇਆ ਕਹਰ ਤਦਾਈਂ ।
ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੁਆ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
ਓਸੇ ਵਕਤ ਅਸਾਡੇ ਉੱਤੇ, ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
ਸਭਨਾਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਕਮਬਖਤਾ⁴, ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਸ਼ਤਾਬੀ ।
ਹੋ ਆਜਿਜ਼ ਕਰ ਮਿੰਨਤ ਉਸਦੀ, ਹੋਵੇ ਦੂਰ ਖਰਾਬੀ ।
ਆ ਕਰਵਾਨੀ ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ, ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੈਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ਪਾਈ ਸਖਤ ਖਵਾਰੀ⁵ ।
ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਿਰ ਲੈ ਨਾਲ ਚਪੇੜਾਂ, ਤੋੜ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਸਾਰਾ ।
ਬਖਸ਼ ਗੁਨਾਹ ਮੈਂ ਭੁੱਲਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਕੀਤੀਓਂ ਔਗਣਹਾਰਾ ।
ਰਹਮ ਆਇਆ ਦਿਲ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਗਇਆ ਗੁੱਸਾ ਹਟ ਸਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਤੂੰ ਆਜਿਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਅਰਹਮ, ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ ।
ਹੱਥ ਉਠਾ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਰਜ਼ਾਂ, ਮੰਗੇ ਫਜ਼ਲ ਜਨਾਬੋਂ⁶ ।
ਯਾ ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਆਜਿਜ਼ ਬੰਦੇ, ਬਖਸ਼ ਅਮਾਨ ਅਜ਼ਾਬੋਂ ।
ਲਫਜ਼ ਅਜੇ ਇਹ ਵਿਚ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਈ ਰੁਸ਼ਨਾਈ⁷ ।
ਮੀਂਹ ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਗਈ ਜਹਾਨੋਂ, ਰਹਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਾਈਂ ।
ਮਾਲਿਕ ਦੇਖ ਕਰਾਮਤ ਭਾਰੀ, ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਸਿਧਾਇਆ ।
ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਅਜਜ਼ੋਂ ਸੀਸ ਨਵਾਇਆ ।
ਤੇ ਮੁਤਅੱਜ਼ਬ⁸ ਹੋ ਹੋ ਕਹੰਦਾ, ਮਾਲਿਕ ਯਾਰਾਂ ਤਾਈਂ ।
ਮੈਂ ਇਨਸਾਨ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ, ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਦਾਈਂ ।
ਵਿਚ ਫਰਮਾਨ ਦੁਆ ਦੇ ਇਹਦੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਸਖਤੀ ਨਰਮੀ ।
ਬਹਰ ਮੁਰੱਵਤ⁹ ਦਾ ਇਹ ਜਾਰੀ, ਮਜ਼ਹਰਿ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ।

1. ਹੈਂਸਿਆਰਾ 2. ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸੁਰ-ਖਿਆ 3. ਮੁਸੀਬਤਾਂ 4. ਭੈੜੇ ਨਸੀਬ ਵਾਲਿਆ 5. ਜ਼ਿੱਲਤ
6. ਦਰਗਾਹੋਂ 7. ਚਾਨਣ 8. ਹੈਰਾਨ 9. ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਦਇਆ ।

ਸੂਰਤ ਸਿਫਤ ਗਵਾਹ ਦੋ ਆਦਿਲ¹, ਦੇਂਦੇ ਸਾਫ ਗਵਾਹੀ ।
 ਇਹ ਕੋ ਹੋਗ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਨੂਰੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਫਜ਼ਲ ਇਲਾਹੀ ।
 ਦਿਲ ਇਸਦਾ ਆਜ਼ੁਰਦਾ² ਕਰਨਾ, ਪੈਣਾ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ।
 ਕਰਨੀ ਇਸਦੀ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ, ਸਾਨੂੰ ਲਾਜ਼ਿਮ ਆਹੀ ।
 ਲਾਹ ਲਿਬਾਸ ਨਮਦੇ ਦਾ ਓਵੇਂ, ਕੁਲ ਜ਼ਜੀਰ ਉਤਾਰੇ ।
 ਪਾ ਪੋਸ਼ਾਕ ਸ਼ਹਾਨੀ³ ਤਨ ਤੇ, ਤਾਜ਼ੀ⁴ ਪੇਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਘੋੜੇ ਤੇ ਚਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਕੀਤੋਸੁ ਪੇਸ਼ ਰਵਾਨਾ ।
 ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਮਾਂ, ਮਾਲਿਕ ਸਣ ਕਰਵਾਨਾਂ ।

(ਸ਼ਹਿਰ ਬਲਬੀਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ)

ਸ਼ਹਰ ਆਇਆ ਬਲਬੀਸ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਰਾਹੇ ।
 ਇਸ ਜਾਗ੍ਹਾ ਦੇ ਲੋਕ ਤਮਾਮੀ, ਬੁੱਤ ਪੁਜੇਂਦੇ ਆਹੇ ।
 ਬੁਤ ਪੂਜਣ ਰੱਬ ਮੰਨਣ ਨਾਹੀਂ, ਵਿਚ ਕੁਫਰ⁵ ਗੁਮਰਾਹੀ⁶ ।
 ਜਾ ਉਤਰੇ ਕਰਵਾਨ ਉਥਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹਮਰਾਹੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਲੋਕਾਂ, ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਜਨ⁷ ਮਰਦਾਂ ਸਭ ਨਿਕੱਲ ਸ਼ਹਰੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਤਰਫ ਸਿਧਾਏ ।
 ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਸਭ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੇ, ਐ ਨੂਰੀ ਸੁਲਤਾਨਾ⁸ ।
 ਹੱਦ ਬਸ਼ਰੀਅਤ⁹ ਥੀਂ ਵਧ ਗਈਆਂ, ਹੁਸਨ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਕੀ ਸ਼ੈ ਹੈਂ ਤੂੰ ਕਿਸ ਧਰਤੀ ਦਾ, ਹੈਂ ਮਾਬੂਦ¹⁰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਆਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੰਦਾ, ਅਸਾਂ ਤਅੱਜੁਬ ਭਾਰਾ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੰਦਾ, ਫਿਰ ਕਹ ਕਿਸ ਬਣਾਇਆ ।
 ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ ਤੇਰਾ ਉਹ ਕਿਹੜਾ, ਜਿਸ ਇਹ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ਲੋਕਾਂ, ਸ਼ਾਨ ਖੁਦਾ ਦੀ ਆਲੀ ।
 ਖਾਲਿਕ ਮੇਰਾ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ, ਜਗ ਸਾਰੇ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਜੋ ਪਾਕ ਸ਼ਰੀਕੋ¹¹, ਉਸਦਾ ਆਲਮ¹² ਸ਼ਾਰਾ ।
 ਸਭ ਜਗ ਹੈ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਉਸਦੀ, ਉਹ ਇਕ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰਾ ।
 ਉਹ ਇਕ ਸਭਦਾ ਮਾਲਿਕ ਖਾਲਿਕ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਸੋ ਕਰਦਾ ।
 ਤੂੰ ਮੈਂ ਸੁਣ ਜੋ ਦਿੱਸੇ ਉਸਦਾ, ਉਹ ਇਕ ਖਾਲਿਕ ਹਰ ਦਾ ।
 ਛੋਟੀ ਬੜੀ ਸੱਭਾ ਸ਼ੈ ਉਸਦੀ, ਹੁਕਮ ਉਸੇ ਦਾ ਜਾਰੀ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਛੋੜ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਪੂਜੇ, ਪਾਵੇ ਅੰਤ ਖੁਵਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਕੀ ਸ਼ੈ ਤੇ ਮੈਂ ਥੀਂ ਚੰਗੇ, ਸਾਰੇ ਉਸਦੇ ਬੰਦੇ ।
 ਜਿਸਨੇ ਉਹ ਇਕ ਜਾਣਿਆ ਨਾਹੀਂ, ਉਸਦੇ ਤਾਲਿਅ¹³ ਮੰਦੇ ।

1. ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਿਆਇਕਾਰ 2. ਨਰਾਜ਼ 3. ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾਂ ਵਾਲੀ 4. ਘੋੜੇ 5. ਨਾਸਤਿਕਤਾ 6. ਭੁਲਾ ਹੋਇਆ 7. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ 8. ਬਾਦਸ਼ਾਹ 9. ਮਨੁੱਖਤਾ 10. ਪਿਯ, ਜਿਸਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ 11. ਭਿਆਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 12. ਦੁਨੀਆਂ 13. ਕਿਸਮਤ

ਗਾਫਿਲ ਲੋਕ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ, ਬਾਤਿਲ¹ ਵਹਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ।
 ਡੁੱਬ ਮਰਨ ਵਿਚ ਬਹਿਰ-ਜਲਾਲਤ², ਇਹ ਮਾਬੂਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਇਹ ਬੁੱਤ ਨਾਕਿਸ³ ਆਪ ਨਕਾਰੇ, ਹਰਫ ਬਿਆਨੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਉਹ ਮਾਬੂਦ ਉਸੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਆਲੀ ।
 ਸੁਣ ਲੋਕਾਂ ਈਮਾਨ ਲਿਆਂਦਾ, ਵਾਹਿਦ⁴ ਰੱਬ ਪਛਾਤਾ ।
 ਤੋੜ ਬੁੱਤਾਂ ਹੱਕ ਸਿਦਕ ਯਕੀਨੋਂ, ਇੱਕੋ ਖਾਲਿਕ ਜਾਤਾ ।
 ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਰ ਸੱਭੇ ਜ਼ਨ ਮਰਦਾਂ, ਨੂਰ ਮਿਲੇ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਲਕੀਨ⁵ ਮੁਬਾਰਿਕ, ਇਹ ਤਾਸੀਰ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਵਿਚ ਬਲਬੀਸ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼⁶ ਰੱਬ ਦੀ ਘਰ ਘਰ ਹੋਈ ਜਾਰੀ ।
 ਨੂਰ ਈਮਾਨ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਖਾਨੇ, ਕਰਦਾ ਜਲਵਾ ਕਾਰੀ ।

(ਬਲਸਾਨ ਸ਼ਹਰ ਵਿਚ)

ਡੇਰਾ ਪੁਟ ਲਇਆ ਕਰਵਾਨਾਂ, ਹੋਏ ਫੇਰ ਰਵਾਨਾ ।
 ਜਾ ਬਲਸਾਨ ਲਗਾਏ ਤੰਬੂ, ਮਹਮਿਲ⁷ ਧਰੇ ਜਵਾਨਾਂ ।
 ਜਾਂ ਬਲਸਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਡਿੱਠੀ, ਸੂਰਤ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੀ ।
 ਹੈਰਤ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚਾਰੇ, ਅਕਲ ਰਹੀ ਹੋ ਬੰਦੀ⁸ ।
 ਸੱਦ ਮੁਸੱਵਰ ਸੂਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ ।
 ਪਾਸ ਰੱਖੀ ਮਾਬੂਦ ਬਣਾ ਤਿਸ, ਪੂਜਣ ਮਰਦ ਨਸਾਈ⁹ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਮਾਬੂਦ ਬਣਾਇਆ, ਕਰਨ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼ ਸਾਰੇ ।
 ਖਬਰ ਨ ਪੁੱਛੀ ਹਾਲ ਨ ਸੁਣਿਆ, ਵਹਮ ਡੁੱਬੇ ਜੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ।
 ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਹੀ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼ ਜਾਰੀ ।
 ਇਹ ਮੁਸ਼ਰਿਕ¹⁰ ਮਰਦੂਦ ਜਨਾਬੋਂ, ਹੋਏ ਕਾਫਿਰ ਨਾਰੀ¹¹ ।
 ਕੀ ਜਾਣਨ ਉਹ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ, ਰਖਦੀ ਕਿਆ ਮਆਨੀ ।
 ਇਕਨਾਂ ਡੁੱਬਦਿਆਂ ਤਾਰ ਗਈਓ ਈ, ਗਰਕ ਕੀਤੇ ਇਕ ਫਾਨੀ ।

(ਸ਼ਹਰ ਕੁਦਸ ਵੱਲ ਜਾਣਾ)

ਉਠ ਟੁਰੇ ਕਰਵਾਨੀ ਓਥੋਂ, ਸੁਤਰਾਂ ਘੱਤ ਮੁਹਾਰਾਂ¹² ।
 ਸ਼ਹਰ ਕੁਦਸ ਵਲ ਕਸਦ ਕੀਤੋ ਨੇ, ਕਰਕੇ ਕਸਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਸ਼ਹਰ ਕੁਦਸ ਦਾ ਵਾਲੀ ਸੁੱਤਾ, ਤਿਸ ਸੁਫਨਾ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਪਇਆ ਪੁਕਾਰਾ ਉੱਠ ਅਮੀਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਤੇਰਾ ਆਇਆ ।
 ਇਸਤਿਕਬਾਲ¹³ ਕਰੋ ਉੱਠ ਝਬਦੇ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਰ ਲਿਆਓ ।
 ਹੁਕਮ ਮੰਨੋ ਜੋ ਕਹੇ ਤੁਸਾਨੂੰ, ਖਿਦਮਤ ਅਦਬ ਬਜਾਓ ।
 ਗਇਆ ਅਮੀਰ ਸੁਬਹ ਉਹ ਝਬਦੇ, ਕਾਰਣ ਇਸਤਿਕਬਾਲੇ ।
 ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰਨਾਵਾਂ ਰਾਹੇ, ਜਾ ਪੁਛਿਓਸੁ ਹਾਲੇ ।

1. ਝੂਠੇ 2. ਰੁਸਵਾਈ (ਨਿਗਦਰ) ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ 3. ਨੁਕਸ ਵਾਲੇ 4. ਇੱਕ 5. ਪ੍ਰੇਰਣਾ 6. ਪੁਜਾ
 7. ਕਰਾਵੇ 8. ਕੈਦ 9. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ 10. ਸ਼ਿਰਕ (ਇੱਕ ਤੋਂ ਵਧ ਰੱਬਾਂ) ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰਖਣ ਵਾਲੇ 11. ਅੱਗ
 ਵਿਚ ਸੜਣ ਵਾਲੇ 12. ਨਕੇਲ 13. ਸਾਗਤ

ਕੌਣ ਤੁਸਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜਵਾਨੋ, ਕਿਸ ਥਾਵੇਂ ਥੀਂ ਆਏ ।
 ਕਿਆ ਇਰਾਦਾ ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਣਾ, ਰਖਤ ਕਿਆ ਕੁਝ ਚਾਏ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨਜ਼ਗਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ, ਕਹਣ ਜਿਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ।
 ਰਹਿਆ ਅਮੀਰ ਤਅੱਜੁਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਇਹ ਕਿਆ ਹਿਕਮਤ¹ ਭਾਰੀ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨਜ਼ਗਰ ਹਰ ਸਾਲੇ, ਮਿਲੇ ਹਮੇਸ਼ ਦੋ ਵਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਤਾਜ਼ੀਮ² ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਸਦੀ, ਲਾਜ਼ਿਮ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਪੁਰ ਲਾਜ਼ਿਮ ਨਾ ਸੀ, ਇਸਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਾਈ ।
 ਇਹ ਖਾਦਿਮ ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗੂੰ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਤਦ ਨੂੰ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਤਾਜ਼ੀਮ ਤੇਰੇ ਪੁਰ, ਉਹ ਹੈ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰਾ ।
 ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ ਯੂਸੁਫ, ਦੋ ਸੌ ਮਲਕ³ ਸਵਾਰੀ ।
 ਖੁਸ਼-ਰਫਤਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਘੋੜੇ, ਜੀਨਤ⁴ ਜ਼ੌਰੀ-ਕਾਰੀ⁵ ।
 ਦੇਖ ਤਜੱਮੁਲ⁶ ਸ਼ਕਲ ਨੂਰਾਨੀ, ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਤੁਬਾਰਿਕ⁷ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਗਇਆ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਤੈਂ ਇਸਮ ਮੁਬਾਰਿਕ⁸ ।
 ਕੌਣ ਏਹੀ ਤੂੰ ਹਾਲ ਕਵੇਹਾ, ਦੱਸ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜਿਸਦੀ ਖਾਤਿਰ, ਚੱਲਿਓਂ ਨਾਲ ਸਵਾਰੀ ।
 ਖ਼ਾਬੇ ਤਿੱਠੋਂ ਜਿਸਦਾ ਹਾਲਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰਾ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਕਹਿਆ ਕਿਸ ਤੈਨੂੰ, ਖ਼ਾਬੋਂ ਹਾਲਾ ਮੇਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜਿਸਨੇ ਤੈਨੂੰ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਉਸੇ ਥੀਂ ਪਾਇਆ, ਮੈਂ ਪਰ ਉਸਦਾ ਸਾਇਆ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਮੰਨਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਫਰਮਾਵੇਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਤੋੜ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਵਾਹਿਦ⁹ ਰੱਬ ਪਾਵੇਂ ।
 ਝੂਠੇ ਬੁੱਤ ਇਹ ਕੂੜੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਮਿਹਰ ਵਫਾਓਂ ਖਾਲੀ ।
 ਪੱਥਰ ਛਿੱਲ ਘੜੇ ਤਰਖਾਣਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਪੂਜਣ ਬਦਹਾਲੀ ।
 ਆਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਦ ਨ ਦਾਨਿਸ਼¹⁰, ਸੁਣਨ ਨ ਵੇਖਣ ਕਾਈ ।
 ਦਾਨਿਸ਼ ਜਿੰਦ ਅੱਖੀਂ ਕੰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਪੂਜਣ ਨੰਗ¹¹ ਏਹਾਈ ।
 ਆਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਬਾਝ ਮੁਰਾਦੋਂ, ਕਿਸਦੀਆਂ ਦੇਣ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਤੋੜ ਇਹਨਾਂ ਕਰ ਟੁੱਕੜੇ ਟੁੱਕੜੇ, ਰੱਬ ਸੁਣੇ ਫਰਿਆਦਾਂ ।
 ਰੱਬ ਕਰੇ ਮਕਸੂਦ¹² ਮੁਯੱਸਰ¹³, ਸਭ ਦੇ ਕਾਜ ਸੰਵਾਰੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜਾਹਿਲ¹⁴ ਖਾਕੀ¹⁵, ਗੈਰਾਂ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰੇ ।

1. ਸਿਆਣਪ 2. ਆਦਰ 3. ਫਰਿਸ਼ਤੇ 4. ਸਜਾਵਟ 5. ਸੁਨਹਿਰੀ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ 6. ਸ਼ਾਨ
 7. ਬਰਕਤ ਹੋਵੇ 8. ਸ਼ੱਭ 9. ਜੋ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਹੈ 10. ਅਕਲ 11. ਬੇਹਯਾਈ, ਬੇਹਿਆਈ 12. ਇੱਛਾ
 13. ਪੂਰੀ 14. ਮੂਰਖ 15. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ, ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ।

ਛੋੜ ਇੱਕਾ ਦਰ¹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ, ਦਰ ਦਰ ਧੱਕੇ ਖਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਹਰ ਦਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਉਸ ਦਰ ਸੀਸ ਨਵਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਾਂ, ਸ਼ਰਤ ਨਿਭਾ ਇਕ ਮੇਰੀ ।
 ਦੇਖ ਕਰੇ ਸਜਦਾ ਤੈਨੂੰ, ਮੰਨੀਏਂ ਅਜ਼ਮਤ² ਤੇਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਅੱਲਾ ਕੋਲੋਂ, ਦੂਰ ਨਹੀਓਂ ਇਹ ਕਾਈ ।
 ਚੱਲ ਵੱਲ ਬੁਤ ਦਿਖਾਵਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਜੇ ਤੁਧ ਤਲਬ³ ਏਹਾਈ ।
 ਲ ਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੁ, ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲਾਂ ਤਰਜ਼⁴ ਅਜੀਬਾ, ਡਿਠੋਸੁ ਲਸ਼ਕਰ ਭਾਰਾ ।
 ਏਹ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਵਣ, ਸਾਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕਤਾਰਾਂ ।
 ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਰਹਿਆ ਮੁਤਹਈਯਰ⁵, ਇਹ ਕਿਆ ਅਜਬ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਤੇਰਾ ਲਸ਼ਕਰ ਭਾਰਾ ।
 ਖਾਣਾ ਖੀਣਾ ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ, ਨਹੀਂ ਮੁਰਤੱਬ⁶ ਸਾਰਾ ।
 ਸ਼ਹਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਕਿੱਥੇ ਕਰਾਂ ਉਤਾਰਾ ।
 ਇਹ ਅਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ, ਹਰ ਹਰ ਨੂਰ ਸਿਤਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਫਿਕਰ ਨ ਕਰ ਤੂੰ, ਇਹਨਾਂ ਨ ਤਲਬ ਤੁਆਮੋਂ⁷ ।
 ਇਹ ਮਲਾਇਕ ਖੁਰਸ਼ ਇਬਾਦਤ, ਫਿਕਰ ਨ ਘੱਤ ਮੁਕਾਮੋਂ ।
 ਇਹ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਮੇਰੀ ਕਾਰਣ, ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹਮਦਰਦੀ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਇਹ ਜੁਦਾ ਨ ਹੋਂਦੇ, ਏਹੀ ਫਜ਼ਲੀ ਇਲਾਹੀ ।
 ਹੈਰਤ ਨਾਲ ਅਮੀਰਿ-ਕੁਦਸ ਦੀ, ਅਕਲ ਗਈ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ।
 ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੱਭੇ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਦੇਖਣ ਲੋਕ ਖਲੋਤੇ ।
 ਗਇਆ ਅਮੀਰ ਕੁਦਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਤੇ ਕਰਵਾਨ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਅੰਦਰ ਖਿਦਮਤ ਸਾਈਂ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਕਦਮ ਟਿਕਾਇਆ, ਆ ਅੰਦਰ ਬੁਤ-ਖਾਨੇ ।
 ਰੱਖ ਸਿਰ ਪੈਰੀਂ ਆ ਬੁੱਤ ਡਿੱਗੇ, ਦੇਖ ਨਬੀ ਦੇ ਸ਼ਾਨੇ ।
 ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਕਰੇ ਬੁੱਤ ਪੁਰਜ਼ੇ, ਮੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ।
 ਬੁੱਤ ਝੂਠੇ ਪੁਜਾਰੀ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਇਹ ਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ।
 ਨਿੱਕੇ ਬੜੇ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਸਾਰੇ, ਦੀਨ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਤੋੜ ਜ਼ਨਾਰ⁸ ਲਈਆਂ ਤਸਬੀਹਾਂ⁹, ਸਿਦਕ ਯਕੀਨ ਲਿਆਏ ।
 ਤਾਸ਼-ਤੁਆਮ¹⁰ ਅਮੀਰ ਮੰਗਾਏ, ਯੂਸੁਫ ਪੇਸ਼ ਰਖਾਏ ।
 ਚਾ ਲੁਕਮਾ¹¹ ਇਕ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਸਭਨਾਂ ਹੱਥ ਟਿਕਾਏ ।

1. ਦਰਵਾਜ਼ਾ 2. ਵਡਿਆਈ 3. ਢੰਡ, ਮੰਗ 4. ਬਣਾਵਟ. ਸ਼ਰਤ 5. ਹੈਰਾਨ 6. ਤਿਆਰ 7. ਖਾਣਾ
 ਰੋਟੀ 8. ਜੰਜੂ, ਜੰਝੂ 9. ਮਾਲਾਵਾਂ, ਸਿਮਰਨੀਆਂ 10. ਖਾਣੇ ਦੇ ਥਾਲ 11. ਭਰਾਹੀ, ਬੁਰਕੀ ।

ਹਾਜ਼ਿਰ ਮਜਲਿਸ ਕੁੱਲ ਕਰਵਾਨੀ, ਰੱਜ ਗਏ ਖਾ ਏਹਾ ।
 ਇਕ ਲੁਕਮਾ ਖੁਦ ਯੂਸੁਫ ਖਾਦਾ, ਤਾਸ ਅਜੇ ਪੁਰ ਰਹਿਆ ।
 ਏਹਾ ਭੀ ਦੇਖ ਕਰਾਮਤ ਭਾਰੀ, ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਤਸੱਲੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਡਿੱਠੀਆਂ, ਜਾਨ ਫਿਦਾ¹ ਹੋ ਚੱਲੀ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਸੁਣੋਂ ਕਰਵਾਨੋ, ਯੂਸੁਫ ਸ਼ਾਹਾ ਤੁਸਾਹਾਂ ।
 ਵਾਲੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਏਹਾ, ਬਾਝ ਅਫਵਾਜ਼² ਸਿਪਾਹਾਂ ।
 ਤੁਸੀਂ ਗੁਲਾਮ ਜਿਦੇ ਕਰਵਾਨੋ, ਉਸਦੀਆਂ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਗਫਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਡੁਬਿਆ, ਜੋਸ਼ ਕਰੇ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸ਼ਾਹ ਨ ਵਾਲੀ ਸਾਡਾ, ਇਹ ਖੁਦ ਹੈ ਇਕ ਬਰਦਾ ।
 ਇਹ ਡੇਰਾ ਹੈ ਖਾਦਿਮ ਸਾਰਾ, ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਦਾ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਨੇ ਯੂਸੁਫ, ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਲਿਆਂਦਾ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਰਹੇ ਮੁਤੱਅਜੁਬ³, ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਿਦਕ ਨ ਆਂਦਾ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਜੇ ਮਾਲਿਕ, ਸਾਹਿਬ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਰਖਾਵੇ ।
 ਬਰਦੇ ਦੀ ਅਸਾਂ ਖੂਬੀ ਡਿੱਠੀ, ਮਾਲਿਕ ਭੀ ਦਿਖਲਾਵੇ ।
 ਬਰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਹਿਬ ਗਾਲਿਬ⁴ ਚਾਹੀਏ ।
 ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ ਦਿਖਲਾਵੇ ਖੂਬੀ, ਧੋ ਦਿਲੋਂ ਸ਼ੱਕ ਲਾਹੀਏ ।
 ਸੁਣ ਮਾਲਿਕ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਰਹਿਆ, ਗਾਫਿਲ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਸਾਹਿਬ ਥੀਂ ਕਿਉਂ ਬਰਦਾ ਵੱਡਾ, ਅਕਲ ਮਰਾਤਬ ਸ਼ਾਨੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਖੋਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੀਂ ਲਈਏ, ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਸਲਾਹੀਂ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਪੁੱਟ ਕਰਵਾਨੀ, ਲੈ ਟੁਰ ਗਏ ਅਗਾਹੀਂ ।
 ਪਇਆ ਅਮੀਰ ਪਿਛਾੜੀ ਉਹਨਾਂ, ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਪੈਕਾਰਾਂ⁵ ।
 ਲੈ ਅਸਵਾਰਾਂ ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਸੁ, ਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਜਾ ਛੁੜਾ ਲਿਆਸਾਂ, ਖਿਦਮਤ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਅਸਾਡਾ, ਹੱਥ ਲੱਗੇ ਜਿੰਦ ਵਾਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਫੌਜਾਂ, ਕਰਵਾਨਾਂ ਗਮ ਧਾਣੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬੁਰਕਾ⁶ ਲਾਹ ਲਇਆ ਸੁ, ਕਿਸ ਦਿਲ ਰਹੇ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਜ਼ਿਮੀਂ ਫਲਕ ਵਿਚ ਨੂਰ ਚਮਕਿਆ, ਜੰਗਲ ਘਾਹ ਦਮਕਦਾ ।
 ਦਿਲਰੀਸ਼ਾਂ⁷ ਦਿਆਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉਤੇ, ਪਇਆ ਗੁਬਾਰ ਨਮਕ ਦਾ ।
 ਇਹ ਸੂਰਤ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਸੂਰਜ ਵੇਖ ਨ ਸਕਦਾ ।
 ਇਹ ਖਾਕੀ ਕਿਆ ਆਜਿਜ਼ ਬੰਦਾ, ਜੋ ਇਸਦੇ ਵੱਲ ਤਕਦਾ ।

1. ਕੁਰਬਾਨ, ਸਦਕੇ 2. ਫੌਜ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 3. ਹੈਰਾਨ 4. ਤਕੜਾ 5. ਲੜਾਈ 6. ਪੁਰਦਾ
 7. ਫੱਟੜ ਹੋਏ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ ।

ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਡਿੱਠਾ ਚਮਕਾਰਾ, ਧਰਤ ਝੜੇ ਸਭ ਜੀਨੋਂ¹ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤਿੰਨ ਰਾਤ ਨ ਕੋਈ, ਉਠਿਆ ਮਰਦ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ।
 ਨਾਲ ਨਾਯਾਬ² ਤਅੱਸੁਰ³ ਵਾਲੇ, ਵਹੇ ਰੁਖਸਾਰ⁴ ਰੰਗੀਨੋਂ ।
 ਰੋੜ੍ਹ ਗਏ ਲੈ ਸਾਰਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਦਮ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਦੀਨੋਂ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਤਦ ਨੂੰ, ਪਹੁੰਚਾ ਜਾ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਕੌਣ ਛੁਡਾਵੇ ਕਿਸਦੀ ਤਾਕਤ, ਏਵੇਂ ਹੁਕਮ ਰੱਬਾਣੇ ।

(ਇਰਸ ਸ਼ਹਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ)

ਰਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਸ਼ਹਰ ਇਰਸ ਹੁਣ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਲਦੇ ਹੋਇਆ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਸ਼ੌਕ ਸਵਾਇਆ ।
 ਵੇਖਣ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕ ਇਰਸ ਦੇ, ਦੰਗ ਰਹਣ ਵਿਚਾਰੇ ।
 ਸੂਰਤ ਮੇਰੀ ਦੇਖ ਝੜੇਸਣ, ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਆਣ ਇਰਸ ਦੀ ਖਲਕਤ ਦੇਖੀ, ਯੂਸੁਫ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਅਨਵਰ, ਰੋਸ਼ਨ ਰੰਗ ਸਬਾਹਾਂ⁵ ।
 ਸ਼ਹਰ ਇਰਸ ਵਿਚ ਹੁਸਨ ਜਮੀਲਾਂ⁶, ਐਡਕ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਰੈਣ ਅੰਧੇਰੀ ਥੀਏ ਉਜਾਲਾ, ਛੁਪ ਛੁਪ ਵੇਖਣ ਤਾਰੇ ।
 ਨੂਰ ਰੁਖਾਂ ਵਿਚ ਲਾਟਾਂ ਭਖਣ, ਨੂਰ ਤਅੱਸੁਰ ਦੰਦੀ ।
 ਲੋਹੜ-ਲੁਟਾਂਦੀਆਂ⁷ ਰਮਜ਼ਾਂ ਗਮਜ਼ੇ⁸, ਵਲ ਵਲ ਧਰਨ ਕਮੰਦੀ⁹ ।
 ਅੰਗੁਸ਼ਤਾਂ¹⁰ ਸਿਰ ਰੰਗ ਉਨਾਬੀ, ਮਸਤੀਓਂ ਨੈਣ ਸ਼ਰਾਬੀ ।
 ਪਰੀਆਂ ਦੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਰਹਣ ਅੰਦਰ ਬੇਤਾਬੀ ।
 ਤਨ ਨਾਜ਼ਿਕ ਮੌਜੂਨੀਓਂ¹¹ ਕਾਮਤ, ਸਰਵ ਚਮਨਿ-ਮਹਬੂਬੀ ।
 ਸ਼ਮੂ ਮੱਥੇ ਲਬ ਲਾਲ ਬਦੱਖਸ਼ਾਂ¹², ਤੇ ਜੁਲਫਾਂ ਵਿਚ ਖੂਬੀ ।
 ਉਹ ਸੱਭੇ ਨੂਰਾਨੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਮੌਜ ਹੁਸਨ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ।
 ਫੁੱਲ ਝੜਨ ਮੂੰਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਝੜਨ ਤਬੱਸੁਮ¹³ ਕਲੀਆਂ ।
 ਗੋਇਆ ਨੂਰ ਤਾਜ਼ੇ ਦੇ ਮੌਤੀ, ਹੁਣੇ ਸਦਫ¹⁴ ਥੀਂ ਆਏ ।
 ਮਸਤ ਇਰਸ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਸਨ ਥੀਂ, ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਤਰਜ਼ ਅਦਾਏ ।
 ਉਹ ਸਰਸ਼ਾਰ¹⁵ ਸ਼ਰਾਬ ਜਮਾਲੋਂ, ਰੰਗ ਰਤੇ ਸਮਤਾਨੇ ।
 ਬੇਪਰਵਾਹ ਹਰ ਹੁਸਨ ਕਮਾਲੋਂ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨ ਗੁਮਾਨੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਨ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਕਿਸੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਰਗਬਤ¹⁶ ਕਰਕੇ, ਉਸਦਾ ਹੁਸਨ ਦੁਲਾਰਾ ।

1. ਕਾਠੀ ਤੋਂ 2. ਅਦੱਤੀ 3. ਅਸਰ (ਚਮਕ) ਵਾਲੇ 4. ਗਲ੍ਹਾਂ 5. ਸਵੇਰ 6. ਸੋਹਣਿਆ ਦਾ
 7. ਕਹਿਰ ਵਰਤਾਂਦੀਆ 8. ਰਿਫੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ 9. ਫੰਦਾ 10. ਉਂਗਲੀਆਂ 11. ਸਮਤੋਲ ਵਾਲਾ 12. ਇਕ
 ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੇ ਪੰਨੇ ਸੂਹੇ ਲਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ 13. ਖੁਸਕਾਨ 14. ਸਿੱਪੀ 15. ਮਸਤ 16. ਮਾਇਲ ਹੋ ਕੇ

ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਹਾਲ ਪੁਛਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਡਿੱਠਾ ਲੋਕਾਂ, ਦੇਖ ਨ ਕਿਨ੍ਹੇ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਹਾਲਤ ਜਾਤੀ, ਲਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਇਆ ।
 ਸਿਰ ਸਜਦੇ ਰੱਖ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਬਖਸ਼ ਖ਼ਤਾ¹ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਭੁੱਲਾ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ਪਕੜ ਨ ਅੰਤ ਖਿਆਲੋਂ ।
 ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਡਿੱਠਾ ਇਬਰਤ² ਪਾਈ, ਰਹਮ ਕਰੀਂ ਮੈਂ ਹਾਲੋਂ ।
 ਪਈ ਨਦਾ³ ਸਿਰ ਚਾ ਪਿਆਰੇ, ਨ ਕਰ ਦਿਲ ਗਮਨਾਕੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਸੁਣ ਮਿਲੀ ਤਸੱਲੀ, ਰਹਿਆ ਅੰਦੋਹ⁴ ਨ ਬਾਕੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਸਿਰ ਸਜਦਿਓਂ ਚਾਇਆ, ਡਿੱਠੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਦੌੜੇ ਆਵਣ ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਰਤ, ਸੁਣ ਖੂਬੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰਾਂ ।
 ਕਰ ਤਾਜ਼ੀਮ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਸਜਦਾ, ਕਰਨ ਅਦਬ⁵ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇਖ ਕਰੇ ਸੁਕਰਾਨਾ, ਹਮਦ ਤੈਨੂੰ ਯਾ ਬਾਰੀ ।

(ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ)

ਡੇਰਾ ਪੁੱਟ ਟੁਰੇ ਕਰਵਾਨੀ, ਉਠ ਵਲ ਮਿਸਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਵਿਚ ਮਨਾਜ਼ਿਲ⁶ ਰਾਹਾਂ ਅੰਦਰ, ਏਵੇਂ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਥੀਂ ਕਰਦੇ ਰਾਵੀ⁷ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ।
 ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਡਿੱਠੀਆਂ, ਕੀ ਕੀ ਕਰਾਂ ਹਕੀਯਤ ।
 ਨਿਤ ਸਲਾਮ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਕਰਦੇ, ਰਖਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਰੀ ।
 ਮਲਕ ਇਲਾਹੀ ਆ ਅਸਮਾਨੋਂ, ਕਰਦੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਜਿੱਧਰ ਯੂਸੁਫ ਰਹੰਦਾ ਬਹੰਦਾ, ਨਾਲ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਰਹੰਦੇ ।
 ਵਹਸ਼ੀ ਜੰਗਲ ਹੋਰ ਉਡਾਰੂ, ਆਣ ਸਲਾਮਾਂ ਕਹੰਦੇ ।
 ਲੋਕ ਫਿਦਾ ਹੋ ਕਹੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਂਦਾ ਜਿਤ ਉਤਾਰਾ ।
 ਬਰਕਤ ਯੂਸੁਫ ਹਰ ਜਾ ਮੇਰਾ, ਕਦਰ ਕਰੇਂਦੇ ਭਾਰਾ ।
 ਬੱਦਲ ਇਕ ਸੁਫੈਦ ਸਿਰੇ ਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਰਖਦਾ ਸਾਇਆ ।
 ਹਰ ਮਨਜ਼ਿਲ ਵਿਚ ਖੂਬੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਅੰਤ ਨ ਆਇਆ ।

(ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋਣਾ)

ਆਖਿਰ ਹੱਦ ਮਿਸਰ ਦੀ ਪਹੁਤੇ ਮੰਜ਼ਲ ਕੱਟ ਮਰਾਹਿਲ⁸ ।
 ਆ ਲਾਇਆ ਕਰਵਾਨਾਂ ਡੇਰਾ, ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੇ ਸਾਹਿਲ⁹ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਨੇ ਡੇਰਾ, ਆਣ ਨਦੀ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ।
 ਬੇ ਕੀਮਤ ਗੁਲਖੰਦਾਂ¹⁰ ਮਿਸਰੀ, ਹੁਣ ਵਿਕਣੇ ਪੁਰ ਆਇਆ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ ਜੁਮਾਂ ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ, ਪਹੁਤਾ ਮਿਸਰ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਦਸਵੀਂ ਮਾਹ ਮੁਹੱਰਮ ਸੰਦੀ, ਕਹਣ ਮੁਵੱਰਿਖ¹¹ ਸਾਰੇ ।

1. ਭੁਲ 2. ਨਸੀਹਤ 3. ਅਵਾਜ਼ (ਆਈ) 4. ਗ਼ਮ, ਪੀੜ 5. ਆਦਰ 6. ਪੜਾਉ 7. ਕਹਾਣੀ
 ਸੁਣਾਣ ਵਾਲੇ 8. ਮਰਹਲਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ 9. ਕੰਢਾ 10. ਮੁਸਕਰਾਂਦਾ ਫੁਲ 11. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ।

ਮਾਲਿਕ ਕਹੰਦਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਚੱਲ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ।
ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ¹ ਸਫਰ ਧੋ ਬਦਨੋਂ, ਲਾਹ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪੁਰਾਣੀ ।
ਪਾ ਲਿਬਾਸ ਸਹਾਨਾ ਯੂਸੁਫ, ਆਇਓਂ ਮਿਸਰ ਨਿਵਾਹੀ ।
ਅੱਜ ਮਿਸਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਸੀ, ਤੈਂ ਪੁਰ ਫਜ਼ਲ ਇਲਾਹੀ ।

(ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਗੁਸਲ ਕਰਨਾ)

ਉਠ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੇ, ਲਾਹ ਜਾਮਾ ਜਾ ਵੜਿਆ ।
ਫਰਸ਼ੋਂ ਅਰਸ਼ ਗਇਆ ਚਮਕਾਰਾ, ਨੂਰ ਫਲਕ ਜਾ ਚੜਿਆ ।
ਸੀ ਤਹ-ਬੰਦ² ਕਮਰ ਅਸਮਾਨੀ, ਹੋਰ ਨੰਗਾ ਤਨ ਸਾਰਾ ।
ਪਵੇ ਝਲਕ ਵਿਚ ਜਰਮ³ ਫਲਕ ਦੇ, ਚਮਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸਿਤਾਰਾ ।
ਨੂਰ ਸੁਰੱਯਾ⁴ ਲੁਟ ਲਇਆ ਸੁ, ਵਕਤ ਗਰਾਰੇ ਦੰਦਾਂ ।
ਲਾਲ ਲਬਾਂ ਬਰਕਿ-ਦਰਖਸ਼ਾਂ⁵, ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਰੂਇ ਖੰਦਾਂ ।
ਜੁਲਫ ਪਰੇਸ਼ਾਂ⁶ ਰੁਖ ਪਰ ਝੁੱਲੀ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ।
ਖਮਾਂ⁷ ਕਮੰਦ ਜੰਜੀਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਨਾਗ ਬੱਚੇ ਵਿਚ ਘਾਤੀਂ ।
ਸੁੰਬਲ⁸ ਸ਼ਾਖ ਬਿਨਫਸ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ ਘੱਟ ਜਰਾ ਮਾਨਿੰਦੋਂ ।
ਨਾਫਾ ਖੁਤਨ⁹ ਫਿਦਾ ਸੌ ਵਾਰੀ, ਇਸ ਦਿਲਦਾਰ ਕਮੰਦੋਂ ।
ਦੋ ਜੁਲਫਾਂ ਰੁਖ ਝੁੱਲ ਪਈਆਂ ਸੁ, ਨੀਲ ਨਦੀ ਉਛਲਾਈ ।
ਬਰਕ ਚਮਕ ਵਿਚ ਲਬ ਦੇ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਜਾਂ ਸਾਵਣ ਘਟ ਛਾਈ ।
ਤਰ ਤਰ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਨੀਲ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
ਆਬਿ ਸ਼ਫਾ¹⁰ ਵਿਚ ਮੱਛੀਆਂ ਤਰ ਤਰ, ਗਰਦੂੰ¹¹ ਜੋਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
ਯਾ ਰਬ ਕਿਆ ਇਹ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ, ਅੱਜ ਵਿਚ ਨੀਲ ਸਮਾਈ ।
ਹੂਤ¹² ਫਲਕ ਵਿੱਚ ਰਸ਼ਕ ਪੁਕਾਰੇ, ਵਾਏ ਦਰੇਗ¹³ ਜੁਦਾਈ ।
ਬਹਰੀ¹⁴ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਸ ਦਿਨ, ਰੋਜ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਆਇਆ ।
ਸਰਤਾਨਾਂ¹⁵ ਸਿਰ ਤਾਅਨ ਨ ਮੋਇਆਂ, ਜੋਸ਼ ਨਿਹੰਗਾਂ¹⁶ ਚਾਇਆ ।
ਕਰਕੇ ਗੁਸਲ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਬਦਨ ਦੀ ਚਮਕੋਂ, ਨੂਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ।
ਰਾਵੀਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਤਿਸ ਦਿਨ ਆਹੀ, ਪੁੰਧ ਫਲਕ ਤੇ ਛਾਈ ।
ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਬੱਦਲ ਪੋਸ਼ੀਦਾ¹⁷, ਜਗ ਵਿਚ ਕਮ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਿਆ ।
ਉਹ ਅੰਧੋਰ ਹੋਇਆ ਸਭ ਜ਼ਾਇਲ¹⁸, ਮਿਸਰ ਤਮਾਮ ਦਮਕਿਆ

1. ਘੱਟਾ, ਧੂੜ 2. ਲੱਕ ਦਾ ਸਾਫਾ 3. ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਨਖੱਤੂ 4. ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਸਤ ਸਿਤਾਰੇ ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਨ, ਸਪਤ ਰਿਸ਼ੀ 5. ਚਮਕਦੀ ਬਿਜਲੀ 6. ਬਿਖਰੀਆਂ ਲਿਰਾਂ 7. ਝੁਕੇ ਹੋਏ 8. ਇਕ ਅਤਿ ਬਾਰੀਕ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕੀ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਘਾਹ 9. ਖੁਤਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਿਰਨ ਦਾ 10. ਸਾਫ, ਪਵਿੱਤਰ 11. ਅਸਮਾਨ 12. ਮਛਲੀ, ਬਾਰੂਵੀਂ ਰਾਸ਼ੀ 13. ਅਫਸੋਸ 14. ਸਮੁਦ੍ਰੀ, ਪਾਣੀ ਦੇ 15. ਕੈਕੜਾ, ਜ਼ੋਖੀ ਰਾਸ਼ੀ 16. ਮਗਰ-ਮੱਛਾਂ 17. ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ 18. ਦੂਰ ।

ਲੋ ਫਿਰੀ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਤਮਾਮੀ, ਲੋਕਾਂ ਹੈਰਤ ਧਾਣੀ ।
ਇਹ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ, ਰਲ ਮਿਲ ਕਰਨ ਕਹਾਣੀ ।

(ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਦੋਹੀ ਫਿਰਨੀ)

ਤਦ ਨੂੰ ਮਾਲਿਕ ਚਾਹੜ ਸੁਤਰ ਤੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਧਾਇਆ ।
ਨਾਲ ਤਜੱਮੁਲ¹ ਸ਼ੌਕਤ ਸ਼ਾਨੇ, ਦਰ ਮਿਸਰ ਦੇ ਆਇਆ ।
ਇਕ ਪੁਕਾਰ ਪਈ ਅਜ਼ਗੈਬੋਂ, ਸੁਣੀ ਮਿਸਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ।
ਇਕ ਬੰਦਾ ਅਜ ਏਥੇ ਆਇਆ, ਨੈਣ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਝੋਕਾਂ² ।
ਜੇ ਕੋਈ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇਖੇ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਲ ਪਿਆਰੀ ।
ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ ਖੁਸ਼ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾ, ਪਾਵੇ ਫਰਹਤ³ ਭਾਰੀ ।
ਸੁਣ ਹੈਰਾਨ ਰਹੇ ਹੋ ਮਿਸਰੀ, ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਦੇਖ ਰਹੇ ਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ, ਮਿਸਰ ਥੱਕੇ ਲੱਭ ਸਾਰਾ ।
ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਲੱਭਦੇ ਆਏ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
ਜੋ ਦੇਖੇ ਗਸ਼ ਖਾਵੇ ਡਿੱਗੇ, ਹੈਰਤ ਜੋਸ਼ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
ਤਾਂ ਜਾਤਾ ਸਭ ਮਿਸਰੀ ਲੋਕਾਂ, ਰਾਜ਼ ਗਇਆ ਖੁਲ੍ਹ ਸਾਰਾ ।
ਮੁਅਜਜ਼ਿਓ⁴ ਉਸ ਸੂਰਤ ਸੰਦੀ, ਹੋਇਆ ਹੋਗ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਸ਼ਾਹ ਕੈਤੂਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਨਾਮ ਉਸੇ ਦਾ ਰਈਯਾਂ ।
ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਸੁਹਰਤ⁵ ਹੋਈ, ਉਸਨੂੰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਗਈਆਂ ।
ਸੁਣ ਸੁਣ ਸਬਰ ਗਇਆ ਉਠ ਦਿਲ ਦਾ, ਲੈ ਟੁਰਿਆ ਅਸਵਾਰੀ ।
ਸੁਤਰ ਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰਕਾਬੇ, ਜੀਨਤ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰੀ ।
ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਕਰੇ ਵਿਚ ਰਾਹੇ, ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ, ਰਹਿਆ ਹੋ ਦੀਵਾਨਾ ।
ਦੇਖ ਸਵਾਰਾਂ ਅਕਲਾਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਹੈਰਤ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ।
ਦਿਲ ਬੇਦਿਲਾਂ ਨ ਕਿਉਂ ਲੈ ਜਾਵਣੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਨੂਰ ਸਫਾਈਆਂ ।
ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛੇ ਕਰਵਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਇਹ ਸ਼ੈ ਕਹੁ ਕਿਆ ਈ ।
ਸੂਰਜ ਹੈ ਯਾ ਮਾਹ⁶-ਮੁਨੱਵਰ⁷, ਹੂਰ ਪਰੀ ਯਾ ਕਾਈ ।
ਮਾਲਿਕ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਨਹੀਓਂ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਬੰਦੇ ਦਾ, ਸੋਹਣਾ ਹੂਰੋਂ ਪਰੀਓਂ ।
ਮੈਂ ਸੌਦਾਗਰ ਵੇਚ ਲਵਾਂ ਇਸ, ਕਰ ਕੀਮਤ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਮੁੱਲ ਪਵੇ ਵਿਕ ਜਾਵਣ ਜਾਨਾਂ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਸੁਣ ਹੈਰਤ ਰੱਖ ਦੰਦੀਂ ਉਂਗਲ, ਸ਼ਾਹ ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇ ਆਇਆ ।
ਐ ਅਨਵਰ ਖੁਰਸ਼ੀਦ⁸ ਫਲਕ ਦੇ, ਮਾਲਿਕ ਕੀ ਫਰਮਾਇਆ ।

1. ਸ਼ਾਨ 2. ਮਸਤੀ 3. ਖੁਸ਼ੀ, ਆਨੰਦ 4. ਕਰਾਮਾਤ ਦੁਆਰਾ 5. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ 6. ਦੰਨ 7. ਰੋਸ਼ਨ
8. ਸੂਰਜ

ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸੱਚਾ, ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਲ ਲਿਆਇਆ ।
 ਭਾਈਆਂ ਵੇਚ ਲਇਆ ਹੱਥ ਉਸਦੇ, ਜਾਂ ਵੇਲਾ ਹਥ ਆਇਆ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਰ ਲਿਆਇਆ, ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
 ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਯੂਸੁਫ਼ ਵਾਲੀ, ਰਹੀ ਸ਼ਮਾ ਵਿਚ ਜਾਨਾਂ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਵਾਹ ਮਰਦਾ¹, ਆਂਦੋਈ ਨੂਰ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ।

(ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਫ਼ੈਜ਼ਿ-ਕਦਮ)

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਸਦ ਸਭ ਕਰਵਾਨਾਂ, ਸ਼ਾਹ ਕਰੇ ਮਹਮਾਨੀ ।
 ਕਰੇ ਉਤਾਰਾ ਇੱਜ਼ਤ ਸੇਤੀ, ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁਲਤਾਨੀ² ।
 ਤੀਹ ਗੁਲਾਮ ਰੱਖੇ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਕਰ ਬਰਦੇ ।
 ਉਹ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ, ਉਲਫ਼ਤ³ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੇ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਨੈਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਦੇ ।
 ਪਰ ਉਹ ਨੈਣ ਰੱਖਣ ਖੁਦ ਨੀਵੇਂ, ਤਾਕਤ ਦੀਦ ਨ ਭਰਦੇ ।
 ਬਾਦ ਜ਼ਿਆਫ਼ਤ⁴ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ ਲੈ ਮਾਲਿਕ ਘਰ ਆਇਆ ।
 ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਮੁਅੱਲਾ⁵, ਉਸਦਾ ਥਾਉਂ ਬਣਾਇਆ ।
 ਮਿਸਰ ਅੱਗੇ ਸੁੱਕ ਗਈਆਂ ਨਹਰਾਂ, ਵਗਣੇਂ ਅਟਕ ਖਲੋਈਆਂ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕਦਮ ਪਇਆ ਸੁ ਨਦੀਆਂ ਜ਼ਾਰੀ ਹੋਈਆਂ ।
 ਮਿਸਰ ਅੱਗੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਖਲਕਾਂ⁶, ਮਰਦੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕਦਮ ਪਇਆ ਸੁ, ਮਿਲੀ ਸਫ਼ਾ⁷ ਬੀਮਾਰਾਂ ।
 ਮਿਸਰ ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲਮ ਤਅੱਦੀ⁸, ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕਦਮ ਪਇਆ ਸੁ, ਹੋਈਆਂ ਨੂਰ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ।
 ਮਿਸਰ ਅੱਗੇ ਰੁਖ ਸੁੱਕੇ ਹਰ ਜਾ, ਬਰਗ⁹ ਝੜੇ ਫਲ ਮਾਰੇ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕਦਮ ਪਇਆ ਸੁ, ਹਰੇ ਹੋਏ ਰੁੱਖ ਸਾਰੇ ।
 ਮਿਸਰ ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਕਹਤ¹⁰ ਗਿਰਾਨੀ, ਰੋਂਦੀ ਖਲਕ ਜਹਾਨੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕਦਮ ਪਇਆ ਸੁ, ਮਿਲੇ ਅਮਨ ਅਰਜ਼ਾਨੀ¹¹ ।
 ਕੁੱਲ ਬਲਾ ਹਰ ਆਫ਼ਤ ਬਦੀਆਂ, ਸਭ ਮਿਸਰੋਂ ਉੱਠ ਚੱਲੀਆਂ ।
 ਇਹ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਬਰਕਤ ਮਿਸਰੀ, ਖਲਕ ਮੁਰਾਦਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ।
 ਮਿਸਰੀ ਲੋਕ ਕਹਣ ਇਕ ਦੂਜੇ, ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ।
 ਖੋਟ ਦਿਲਾਂ ਹਰ ਝੂਠ ਜ਼ਬਾਨਾਂ, ਮਿਸਰੋਂ ਉਠ ਖਲੋਇਆ ।
 ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਰ ਪੁਕਾਰਾ ਹੋਇਆ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਬਰਦਾ ਆਂਦਾ ।
 ਕੌਣ ਕਹੇ ਉਹ ਬਰਦਾ ਹੋਸੀ, ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ।

1. ਬਹਾਦਰਾਂ, ਜਵਾਨਾਂ 2. ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾਂ ਵਾਲੀ 3. ਮੁਹੱਬਤ 4. ਰੋਟੀ, ਫੀਸਟ 5. ਉੱਚਾ 6. ਖਲਕਤ, ਲੋਕ 7. ਅਰੋਗਤਾ 8. ਸਖ਼ਤੀ 9. ਪੱਤੇ 10. ਮਹਿੰਗ 11. ਸਸਤਾਪਨ

ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਕਹਾਂ ਜੇ ਮਿਸਲੋਂ¹ ਕੁਝ ਇਨਸਾਫ ਨ ਪਾਵਾਂ ।
 ਤੇ ਜੇ ਹੂਰ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਆਖਾਂ, ਲਾਲੋਂ ਸੰਗ² ਬਣਾਵਾਂ ।
 ਤੇ ਜੇ ਕਹਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸਨੂੰ, ਤਾਂ ਭੀ ਭੁੱਲਾ ਜਾਵਾਂ ।
 ਦੇਖਦਿਆਂ ਛਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਧੰਨ ਜਣੇਂਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ।
 ਕੇਡਕ ਗੁਰਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋਸਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰਵਰਦਾ³ ।
 ਕੇਡਕ ਬੜੇ ਇਕਬਾਲਾਂ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਜਿਸ ਮਾਲਿਕ ਘਰ ਦਾ ।
 ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਂਦਿਆਂ ਸਬਰ ਲੁਟਾਵੇ, ਇਹ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਬਰਦਾ ।
 ਖਾਕਸਤਰ⁴ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ਦੇਖੇ, ਦਰਦ ਹਿਜ਼ਰ ਦਾ ਜਰਦਾ ।
 ਅਚਾਚੇਤ ਵਖੇਂਦਾ ਇਕ ਦਮ, ਰੋ ਰੋ ਹਾਸਿਲ⁵ ਭਰਦਾ ।
 ਵਿੱਚ ਜਮਾਲ ਜਲਾਲ ਦਮਕਦਾ, ਨੈਣ ਨਜ਼ਾਰਿਓਂ ਡਰਦਾ ।
 ਅਹਲਿ-ਨਜ਼ਰ⁶ ਹੋ ਘਾਇਲ ਮਰਦਾ, ਰਿਸਦਾ ਜ਼ਹਰ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ।
 ਕੇਡਕ ਹੈ ਤਾਸੀਰ ਨਜ਼ਰ ਦੀ, ਚੱਲ ਅਜ਼ਮਾ ਅੱਜ ਮਰਦਾ ।
 ਨੈਣ ਸਜਨ ਦੇ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ, ਜਾਨ ਪੰਬਾ⁷ ਵਾਹ ਦਰਦਾ ।
 ਜਾਨ ਜਲੇ ਦਮ ਗਲੇ ਨਿਗਾਹੋਂ, ਤੇ ਇਹ ਮਕਸਦ ਹਰਦਾ ।

1. ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ 2. ਪੱਖਰ 3. ਪਾਲਿਆ 4. ਰਾਖ, ਸੁਆਹ 5. ਸਿੱਟਾ, ਮਤਲਬ 6. ਸੋਝੀ ਰੱਖਣ
 ਵਾਲੇ 7. ਰੂੰ

ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਦੀਦ ਲਈ ਤੜਪ

ਦੇ ਸਾਕੀ¹ ਮਏ ਸਾਗਰ¹ ਬਾਕੀ², ਪੀਂਵਦਿਆਂ ਦੁੱਖ ਜਾਵੇ ।
 ਜਜ਼ਬ³ ਕਲੂਬ⁴ ਤਅੱਸਰ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੌਕ ਜਿਗਰ ਭਰ ਜਾਵੇ ।
 ਵਰਜਿਆਂ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਰਖਤ ਵਿਕੇ ਸਾਹ ਝਾਤ ਉਲਾਰੇ, ਹੋਸ਼ ਲੁਟੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰੋਂ ।
 ਦਿਲਬਰ ਸਾਹ ਦਾ ਮਾਹ ਕਨਆਨੀ, ਪੈਗੰਬਰ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰੇ ਯੂਸੁਫ ਖਲਕ ਰਹੀ ਦੀਵਾਨੀ ।
 ਇਹ ਕੀ ਸ਼ੈ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਲਿਕ, ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਨੂਰ ਖਰੀਦ ਲਇਆ ਦੱਸ ਕਿੱਥੋਂ, ਸ਼ਕਲ ਜਿਦੀ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਘਰ ਧੁੱਮਾਂ, ਖਲਕਾਂ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਗਿਰਦ ਮੁਹੱਲੇ ਮਾਲਿਕ ਵਾਲੇ, ਜਮ੍ਹਾ ਹੋਏ ਆ ਸਾਰੇ ।
 ਸਾਰੇ ਯੂਸੁਫ ਯੂਸੁਫ ਕਰਦੇ, ਸੋਜ਼ ਦਿਲਾਂ ਭਰ ਚਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਵਿਚ ਹੁਜਰੇ ਮਾਲਿਕ, ਪਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹਾਇਆ ।
 ਖਲਕ ਫਿਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਦੀਵਾਨੀ, ਵੇਖਾਂ ਮਾਹ ਕਨਆਨੀ ।
 ਮਾਲਿਕ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੋਈ, ਸੂਰਜ ਕਰੇਂ ਨਿਹਾਨੀ⁵ ।
 ਕੱਢ ਘੜੀ ਫਿਰ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਕਦ ਚੀਜ਼ ਛੁਪਾਵਣ ਵਾਲੀ, ਛੁਪੇ ਨ ਮੁਸ਼ਕ ਤਾਤਾਰੀ⁶ ।
 ਪੜਦਾ ਖੋਲ੍ਹ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇਖਾਂ, ਰਮਜ਼ਾਂ ਥੀਂ ਤਾਸੀਰਾਂ ।
 ਤੇ ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੰਜੀਰਾਂ, ਕਰ ਦਿਲ ਕੈਦ ਅਸੀਰਾਂ⁷ ।
 ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਸੁਣਦੀਆਂ ਕੂਕਾਂ, ਯੂਸੁਫ ਮਿਸਰੇ ਆਇਆ ।
 ਸੁਣਿਆ ਅੱਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਡਿੱਠਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਸਵਾਇਆ ।
 ਮਿਸਰ ਸੁਹਲ⁸ ਯਮਨ⁹ ਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਖਿਲੀਆਂ ਨੂਰ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਬੇਕਾਰਾਂ ਨਾ ਚੀਜ਼ ਖਲਾਂ ਨੂੰ, ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਬੁਲਗਾਰਾਂ¹⁰ ।
 ਮਾਲਿਕ ਪਾ ਪੌਸ਼ਾਕ ਸ਼ਹਾਨੀ, ਸਿਰ ਧਰ ਤਾਜ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ।
 ਜ਼ੌਰੀਂ ਛਟੀ ਲਈ ਹੱਥ ਅਸਾਨੂੰ, ਜਲਵਾ ਮਾਰ ਪਰੀ ਦਾ ।
 ਤਖਤ ਬੁਲੰਦ ਰਖਾ ਕਰ ਬੈਠਾ, ਖਲਕ ਵੜੀ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਹਰ ਹਰ ਜਾ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਸੁ, ਸਭ ਅਲੈਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਜ਼ਰ-ਬਫਤਾਂ ਦਿਆਂ ਫਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ, ਲੋਕ ਬਿਠਾਏ ਸਾਰੇ ।
 ਸ਼ੀਰੀਂ ਆਬ ਤੁਆਮ ਲਿਆ ਕੇ, ਸਭਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਤੋਹਫੇ ਸ਼ਾਮੀ ਖ਼ਾਸਾਂ ਦਿੱਤੇ, ਹੋਏ ਸ਼ਾਦ ਤਮਾਮੀ ।
 ਹੋਰ ਕਹੋ ਕਿਆ ਹਾਜ਼ਤ ਕਾਈ, ਮਰਦ ਪੁੱਛੇ ਸੌ ਨਾਮੀ ।

1. ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ 2. ਸਦੀਵਤਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ 3. ਧੱਸੇ 4. ਕਲਬ (ਮਨ) ਵਿਚ 5. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ 6. ਤਾਤਾਰੀ ਹਿਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕਸਤੂਰੀ 7. ਕੈਦੀਆਂ 8. ਇਕ ਸਿਤਾਰਾ 9. ਅਰਬ ਦੇਸ ਦਾ ਇਕ ਸੂਬਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ 10. ਬੁਨ-ਗ਼ਾਰ, ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਨਆਨੀ ਬੰਦੇ, ਸ਼ੌਕ ਅਸਾਂ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਇਹ ਤਮੱਨਾ¹ ਨਜ਼ਰ ਕਰਮ ਤ, ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਹਾਜ਼ਿਤ ਅਸਾਂ ਖਰੀਦ ਉਸੇ ਦੀ, ਮੁੱਲ ਮੰਗੇ ਲੈ ਕਾਈ ।
 ਯਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾ ਉਸ ਵੇਖਾਂ, ਕੇਡ ਜਮਾਲ ਸਫਾਈ ।
 ਮਾਲਿਕ ਕਹੰਦਾ ਵੇਚ ਲਵਾਂ ਉਸ, ਵੇਚਣ ਕਸਦ² ਹਮਾਰਾ ।
 ਰੋਜ਼ ਜਮ੍ਹਾ ਕਢ ਸੌਦਾ ਕਰਸਾਂ, ਵੇਖ ਲਵੇ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
 ਹੁਣ ਜਾਓ ਮਤ ਅਸਾਂ ਬੁਲਾਓ, ਜੁਮਾ ਦੁਰਾਡਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੁੱਲ ਲਇਓ ਜਾਂ ਵੇਖੋ ਅੱਖੀਂ, ਜੇ ਇਹ ਸ਼ੌਕ ਤੁਸਾਹੀਂ ।
 ਸੁਣ ਮੁੜ ਗਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ, ਚਾਹੜੇ ਇਸ਼ਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਭਖ ਭਖ ਤੇਜ਼ ਤਲਬ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਸਬਰ ਜਲਾਏ ਸਾਰੇ ।
 ਅਗਲੀ ਫਜ਼ਰ³ ਹਜ਼ੂਮ⁴ ਖਲਾਇਕ, ਆ ਕੀਤਾ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਗਿਰਦ ਮਹੱਲ ਤਵਾਫ⁵ ਕਰੇਂਦੇ, ਯੂਸੁਫ ਤਰਫ ਨਜ਼ਾਰੇ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਕੱਢ ਕਮਰ ਚਾ ਪਰਦਾ, ਝਾਤ ਘੱਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਅਣਡਿੱਠਿਆਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਪਿਆਰੀ, ਵਾਹੇ ਸ਼ੌਕ ਕਟਾਰੀ ।
 ਨਾਜ਼ ਕਮਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਤੀਰ ਧਰੇ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ।
 ਕਰਦੇ ਅਜਜ਼ ਪਲਕ ਵਿੱਚ ਮਰਦੇ, ਬਰਦੇ ਸ਼ੌਖ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਬੇਦਰਦਾ, ਕੱਢ ਵਿਖਾ ਉਹ ਬਰਦਾ ।
 ਮਿਸਰ ਤਮਾਮ ਗੁਲਾਮ ਨਜ਼ਰ ਦਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਗਦਾ⁶ ਉਸ ਦਰ ਦਾ ।
 ਰੁਖ ਅਨਵਰ ਜੇ ਉਸ ਦਿਲਬਰ ਦਾ, ਕਦੀ ਹੋਂਦਾ ਬੇਪਰਦਾ ।
 'ਅਰਕਿ-ਖਜਾਲਤ'⁷ ਦੀ ਵਿੱਚ ਨਦੀਆਂ ਹੁੰਦਾ ਆਬ ਗੌਹਰ⁸ ਦਾ ।
 ਆਬ ਗੌਹਰ ਦਾ ਅਰਕ ਜਬੀਨੋਂ⁹, ਕਤਰੇ ਰੀਸ ਨ ਕਰਦਾ ।
 ਤੇ ਇਸ ਚਿਹਰਿਓਂ ਨੂਰ ਕਮਰ ਦਾ, ਤਾਕਤ ਤਾਬ ਨ ਧਰਦਾ ।
 ਦੁਰਿ-ਯਤੀਮ¹⁰ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਰਸਕੋਂ, ਉਸਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦਾ ।
 ਇੱਕ ਦੀਦਾਰੋਂ ਹੋਸ਼ ਰੱਖੇ, ਇਹ ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਹੈ ਸਰਦਾ ।
 ਤੇ ਮਜ਼ਹੂਰਿ-ਫਿਰਾਕ¹¹ ਪਲਕ ਵਿੱਚ, ਦੇਖ ਤੜਫਦਾ ਮਰਦਾ ।
 ਅਰਿਨੀ-ਉ-ਨਜ਼ਰ¹² ਦੇ ਤਕਰਾਰੋਂ¹³, ਰਿਸਦਾ ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਦਾ ।
 ਲਇਆ ਲੁਕਾ ਵਿੱਚ ਹੁਜਰੇ ਯੂਸੁਫ, ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਘੱਤ ਪਰਦਾ ।
 ਬੰਦਾ ਜ਼ਰ ਦਾ ਅੜੀਆਂ ਕਰਦਾ, ਛੱਡੋ ਕੱਨੀ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ।
 ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕਾਂ ਜ਼ੋਕਾਂ, ਖੁਦੀਓਂ ਹਾਲ ਵੰਜਾਏ ।
 ਕਈ ਅਮੀਰ ਫਕੀਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਉਲਟ ਚੌਫੇਰਿਓਂ ਆਏ ।

1. ਇੱਛਾ 2. ਇਰਾਦਾ, 3. ਸਵੇਰ 4. ਭੀੜ 5. ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ 6. ਮੰਗਤਾ 7. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਕਾਰਣ
 ਆਇਆ ਪਸੀਨਾ (ਸੁੜ੍ਹਕਾ) 8. ਮੌਤੀ 9. ਮੱਥੇ ਤੋਂ 10. ਅਦੁੱਤੀ ਮੌਤੀ 11. ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਕੁਠਿਆ 12. ਐ
 ਖੁਦਾ, ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਿਖਾ 13. ਦੁਹਰਾਤੇ, ਜ਼ਿੰਦ ।

ਮਾਲਿਕ ਦੇਖ ਕਹੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਖਲਕ ਹੋਈ ਦੀਵਾਨੀ ।
ਯੂਸੁਫ ਕੇਡ ਜਹਾਨੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਖਲਕਾਂ ਕਿਉਂ ਹੈਰਾਨੀ ।
ਲਖ ਲਖ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੇ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਥੀਂ ਆਅਲਾ¹ ਦਿੱਸੇ, ਇੱਕ ਥੀਂ ਇੱਕ ਸਵਾਏ ।
ਪਰ ਯੂਸੁਫ ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਬ² ਤਅੱਸੁਰ³, ਖਬਰ ਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ।
ਇਹ ਮਾਲਿਕ ਦਿਲ ਪਰਦਾ ਛਾਇਆ, ਉਸਨੇ ਮਗਜ਼⁴ ਨ ਪਾਇਆ ।
ਜੋ ਉਹ ਹੁਸਨ ਪਿਆਰਾ ਖਲਕਾਂ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
ਮਾਲਿਕ ਤਾਲਿਬ ਦੁਨੀਆ ਜ਼ਰ ਦਾ, ਉਹ ਤਿਸ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।

(ਗੈਬ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਉ)

ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕਦਰ ਨ ਜਾਤਾ, ਜੌਹਰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ।
ਯੂਸੁਫ ਕੇਡਕ ਜੱਗ ਥੀਂ ਸੋਹਣਾ, ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
ਤਦੋਂ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਮਾਲਿਕ ਅਗੇ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਇੱਕ ਦੀਨਾਰ⁵ ਲੈ ਇੱਕ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਕਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੈਂ ਸਾਰਾ ।
ਜੋ ਦੀਨਾਰ ਦੇਵੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੀ⁶, ਯੂਸੁਫ ਵੇਖੇ ਸੋਈ ।
ਜਿਸ ਦੀਨਾਰ ਨ ਹੋਵੇ ਪੱਲੇ, ਕਰੇ ਨਜ਼ਰ ਮੱਤ ਕੋਈ ।
ਮਾਲਿਕ ਦਰ ਪੁਰ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ, ਲੋਕੋ ਸੁਣਿਓ ਸਾਰੇ ।
ਯੂਸੁਫ ਇੱਕ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਵਾਂ, ਬਦਲੇ ਇੱਕ ਦੀਨਾਰੇ ।

(ਦੀਨਾਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰੁਨਾ)

ਸੁਣ ਖਲਕਾਂ ਨੇ ਜੋਸ ਉਠਾਇਆ, ਮੀਂਹ ਵਰੁਆ ਦੀਨਾਰਾਂ ।
ਹਰ ਦੀਨਾਰ ਦੇਖਣ ਤੇ ਜਾਵਣ, ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਸਿਹਨ⁷ ਅੰਦਰ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ, ਬੈਠਾ ਬਾਝੋਂ ਪਰਦੇ ।
ਜਾਂਦੇ ਲੋਕ ਨਿਗਾਹਾਂ ਕਰਦੇ, ਤੇ ਝੜਦੇ ਵਿੱਚ ਦਰ ਦੇ ।
ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਗਇਆ ਜੋ ਝੜਿਆ, ਗਸੀਓਂ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਈ ।
ਜਾਨ ਰਹੀ ਫਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਤਾ, ਤੇ ਕੁਝ ਸਬਰ ਨ ਰਾਈ ।
ਸੱਤ ਲੱਖ ਮਰਦ ਗਇਆ ਗਸ਼ ਖਾ ਖਾ, ਝੜਿਆ ਉੱਪਰ ਧਰਤੀ ।
ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਘਰ ਮਿਸਰੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਆਣ ਕਿਆਮਤ ਵਰਤੀ ।
ਇੱਕ ਨਿਗਾਹ ਲੈ ਗਈ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ, ਲੱਗੇ ਕੁਫਲ⁸ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ।
ਹੋਸ਼ ਦਿਮਾਗੋਂ ਹੈਰਤ ਲੁੱਟੀ, ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ।
ਲੁੱਟ ਗਏ ਲੈ ਚਸਮ ਸਬਰ ਨੂੰ, ਜਾਨਾਂ ਕਲਮਲ ਆਈਆਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤ, ਅਕਲਾਂ ਉੱਡ ਸਿਧਾਈਆਂ ।

1. ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ 2. ਖਿੱਚ 3. ਅਸਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 4. ਦਿਮਾਗ 5. ਇਕ ਸਿੱਕਾ, ਮੁਹਰ, ਅਸਰਫੀ
6. ਸੋਨੇ ਦਾ 7. ਵੇਹੜਾ 8. ਜੰਦਰਾ ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂਘ ਚਿਰੋਕੀ, ਸ਼ੋਕੋਂ ਵਗਦੀਆਂ ਆਂਹੀਂ ।
 ਸਾਕ¹ ਬ੍ਰਹਮਾ² ਦੇਖ ਸੱਜਨ ਦੀ, ਤੜਫ ਮਰਨ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਾਨ ਤਸੱਦੁਕ³ ਤੇ ਸਿਰ ਸਦਕਾ, ਤਨ ਮਨ ਸਭ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਲੁਤਫੋਂ ਮਹਮਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਰ ਖਲਕ ਅੰਬਾਰੋਂ, ਰੋਕਿਆ ਰਾਹ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ।
 ਨਾਲ ਪਿਆਰਿਆਂ ਬੇਖੁਦ ਝੜੀਆਂ, ਸਿਹਨ ਗਇਆ ਭਰ ਘਰ ਦਾ ।
 ਸਤ ਲਖ ਢੇਰ ਲੱਗਾ ਦੀਨਾਰੋਂ, ਮਾਲਿਕ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਇਕ ਸਾਇਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨ ਹੁਸਨ ਦਾ, ਇਹ ਤਿਸ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਸਭ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਏ ਜਾਂ ਡਿੱਠੇ, ਮਾਲਿਕ ਕਹੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ।
 ਇਹਨਾਂ ਉਠਾ ਕਹੋ ਹੁਣ ਜਾਵਣ, ਬਾਹਿਰ ਕਰੋ ਤਮਾਮਾਂ⁴ ।
 ਸੈ ਆਵਾਜ਼ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ, ਬਰਦੇ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਦੇ ।
 ਉੱਠ ਮਰਦੋ ਹੁਣ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਓ, ਘਰੀਂ ਉਡੀਕਣ ਘਰ ਦੇ ।
 ਕੰਣ ਸੁਣੇ ਓਹ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਖਬਰ ਨ ਦੁਨੀਆ ਸੰਦੀ ।
 ਬਲਕ⁵ ਜਹਾਨ ਦੋਵੇਂ ਛੱਡ ਹੋਏ, ਅਕਲ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਬੰਦੀ ।
 ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਸੁਰਤ ਸੰਮੁਲੀ ।
 ਵਾਹ ਇਸ਼ਕਾ ਦਰਬਾਰ ਤੇਰਾ ਹੈ, ਕਿਬਰ⁶ ਰਿਆਓਂ⁷ ਖਾਲੀ ।
 ਮਾਲਿਕ ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਚਾ ਉਹਨਾਂ, ਪਕੜ ਸੁਟੇ ਕੱਢ ਬਾਹਿਰ ।
 ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਕੱਢ ਸੁਟਾਏ, ਗਿਰਦ ਮਹੱਲੇ ਜਾਹਿਰ ।
 ਆਦਮਜ਼ਾਦ⁸ ਮਿਲਖ ਦੀ ਸੁਰਤ, ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਹੋਸ਼ ਗਈ ਲੈ ਸੁਰਤ ਉਹਨਾਂ, ਜ਼ੇਬਾ⁹ ਮੁਗਨੀਯਾ¹⁰ ਵਾਲੀ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਰ ਦੁਹਾਈਆਂ, ਘਰ ਦਿਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਚਾ ਗਏ ਲੈ ਡੋਲੀਆਂ ਕਰ ਕਰ, ਰਾਤੀਂ ਹੋਸ਼ਾਂ ਆਈਆਂ ।

(ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਿਨ)

ਫਜ਼ਰ ਹੋਈ ਦਿਨ ਅਗਲੇ ਉੱਠੇ, ਲੋਕ ਕਰੇਂਦੇ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਓਹੋ ਸੁਰਤ ਅੱਖੀਂ ਅੱਗੇ, ਕਰਦੀ ਜਲਵਾ-ਕਾਰੀ¹¹ ।
 ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਉੱਠੇ, ਵੇਖ ਇਕਨਾਂ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਇਕਨਾਂ ਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਣ ਸੁਣ, ਤਪਿਆ ਜਿਗਰ ਖੁਮਾਰੋਂ¹² ।
 ਸੁਬਹ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਦਰ ਮਾਲਿਕ ਦੇ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਜੋਸ਼ ਰਚਾਏ ।
 ਲੈ ਦੀਨਾਰ ਵਿਖਾ ਉਹ ਸੁਰਤ, ਦੀਦ ਕਰਨ ਅਸੀਂ ਆਏ ।
 ਜ਼ਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਣੇ ਜ਼ਰਦਾਰਾਂ, ਜੇ ਇਹ ਮੁੱਲ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ।
 ਇਹ ਸੰਗਰੇਜ਼ਾ¹³ ਮੁੱਲ ਗੌਹਰ¹⁴ ਦਾ, ਤੇ ਕਰਵਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ਰ ਦਾ ।

1. ਪਿੰਡਲੀ 2. ਨੰਗੀ 3. ਕੁਰਬਾਨ 4. ਕੁਲ, ਸਾਰੇ 5. ਬਲਕੇ, ਸਗੋਂ 6. ਮਾਣ, ਗ਼ਰੂਰ 7. ਦਿਖਾਵੇ
 ਤੋਂ 8. ਮਨੁਖ ਦੀ ਸੰਤਾਨ 9. ਸੋਹਣੀ 10. ਗਾਇਕਾ 11. ਨਜ਼ਾਰਾ 12. ਨਜ਼ਾ 13. ਪੱਥਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ
 14. ਹੀਰਾ, ਲਾਲ ।

ਜ਼ਰ ਦਿਤਿਆਂ ਜੇ ਦਿਲਬਰ ਦਿੱਸੇ, ਵਾਹਵਾ ਖੁਸ਼ ਇਕਬਾਲੀ¹ ।
ਜੇ ਨ ਇਤ ਜ਼ਰ ਕਾਰੀ ਆਵੇ, ਭਲਾ ਮੁੱਢੋਂ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।
ਜੇ ਦੀਦਾਰ ਰੱਖੇ ਮੁੱਲ ਆਖਿਰ, ਵਾਹਵਾ ਕਿਸਮਤ ਆਲੀ ।
ਸਰਮਾਯਾ ਰੁਖ ਜ਼ਰਦੀ ਦਾ ਜ਼ਰ, ਦੌਲਤ ਆਸ਼ਿਕ ਵਾਲੀ ।
ਤਨ ਜ਼ਰੀਂ ਦੀਨਾਰ ਉਸ਼ਾਕਾਂ², ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਕਿਤ ਲੇਖੇ ਲਖ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀਆਂ, ਕਾਰਣ ਇਕ ਦੀਦਾਰੇ ।
ਜ਼ਰ ਦਿਲ ਦਾ ਮਸਲੂਕ³ ਰਜ਼ਾ ਦਾ, ਦਾਰੁੱਲ⁴-ਜ਼ਰਬ ਫਨਾਹੋਂ ।
ਕਲਬ ਉਹਦਾ ਜੇ ਨਾਮ ਅਜੇ ਭੀ, ਮਾਲਿਕ ਝਲ ਰਜ਼ਾਓਂ ।
ਜੇ ਲਖ ਕਲਬ ਅਸਾਂ ਜ਼ਰ ਦਿਲ ਦਾ, ਜੈਦ⁵ ਹੈ ਮਅਜ਼ੂਰੀ⁶ ।
ਐ ਦੀਦਾਰ-ਫਰੋਸ਼ ਕਰਮ ਦੇ, ਕਰ ਫਜ਼ਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ।
ਕਲਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰ ਇਸ਼ਕੋਂ ਨ ਖਾਲੀ, ਜਦਾਂ ਮਹਕ⁷ ਅਜ਼ਮਾਵੇ ।
ਜੇ ਤੈਂ ਦਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨ ਮਾਲਿਕ, ਫੇਰ ਕਿਥੇ ਕੰਮ ਆਵੇ ।
ਕਰੇਂ ਕਬੂਲ ਨ ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰ, ਹੋਰ ਨ ਝੱਲੇ ਮੂਲੇ ।
ਜ਼ਰ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਜ਼ਰ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਤੈਂ ਬਿਨ ਕੌਣ ਕਬੂਲੇ ।
ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਿਆਂ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੇ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਹੱਥ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ, ਦਖਲ ਦੇਵੇਂ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਕਰਕੇ ਇਜ਼ਨ⁸ ਅਨਾਇਤ ਸੇਤੀ, ਲੈ ਦੀਨਾਰ ਸੁਟਾਈਂ ।
ਵਕਤ ਫਿਰਾਕ ਦਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਹੀ, ਝਬ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਈਂ ।
ਮਾਲਿਕ ਕਹੰਦਾ ਇਕ ਦੀਨਾਰੋਂ, ਅਜ ਵਿਖਾਵਾਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਲੋਕਾਂ ਇਕ ਦੀਨਾਰ ਵਧਾਇਆ, ਕਰੇ ਕਬੂਲ ਤਦਾਈਂ ।
ਓਹੋ ਹਾਲਾ ਅੱਵਲ ਵਾਲਾ, ਹੋਇਆ ਨਾਲ ਤਮਾਮਾਂ ।
ਦਰਬਾਰੋਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਇਆਂ ਨੂੰ, ਸੁੱਟਿਆ ਕੱਢ-ਗੁਲਾਮਾਂ ।
ਏਵੇਂ ਦਸ ਦਿਨ ਰਹਿਆ ਤਮਾਸ਼ਾ, ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਵਿਚ ਦੀਦ ਕਰੇਂਦਿਆਂ, ਰਖਤ ਲੁਟਾਏ ਸਾਰੇ ।
ਮਸਕੀਨਾਂ ਘਰ ਰਖਤ ਵੇਚਾਏ, ਸਬਰ ਨ ਕਰਨ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
ਘਰ ਮਾਲਿਕ⁹ ਜ਼ਰ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਦੰਗ ਰਹਿਆ ਇਸ ਕਾਰੋਂ ।
ਜੋ ਜੋ ਮਿਲਕ ਗਰੀਬਾਂ ਪਾਇਆ, ਇਸ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਹਾਰੇ ।
ਦੀਦਾਰੋਂ ਪਰ ਸਬਰ ਨਾ ਆਵੇ ਚੜ੍ਹੇ ਵਧੇਰ ਖੁਮਾਰੇ ।
ਖਿੱਚ ਲਇਆ ਜ਼ਰ ਮਿਸਰ ਦਯਾਰੋਂ¹⁰, ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰੋਂ ।
ਜ਼ਰ ਸੁਰਖੋਂ ਪੁਰ ਹੁਜ਼ਰੇ ਖਾਨੇ, ਗਇਆ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰੋਂ ।

1. ਚੰਗਾ ਨਸੀਬਾ 2. ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 3. ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 4. ਟਕਸਾਲ 5. ਚੰਗੀ ਹੈ
6. ਖਿਮਾ 7. ਕਸਵੱਟੀ 8. ਖ਼ਾਗਿਆ 9. ਸੰਪਤੀ, ਜਾਇਦਾਦ 10. ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ।

ਉਹ ਤਾਬੀਰ ਮੁਅੱਬਿਰ ਵਾਲੀ, ਸਚ, ਗਈ ਹੋ ਸਾਰੀ ।
ਜੋ ਕਹਿਆ ਇਕ ਬੰਦੇ ਬਰਕਤ, ਪਾਵੇਂ ਦੌਲਤ ਭਾਰੀ ।

(ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੁਨਾਦੀ)

ਅੰਤ ਜੁਮਾ ਜਾਂ ਅਗਲਾ ਆਇਆ, ਫਿਰੀ ਮੁਨਾਦੀ ਸਾਰੇ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੇਚਣ ਲੱਗਾ, ਮਾਲਿਕ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।
ਮਾਹ ਕਨਆਨੀ ਵਿਕਣ ਲੱਗਾਸੁ, ਮਿਸਰ ਗਈਆਂ ਪੈ ਵਾਰਾਂ ।
ਸ਼ੋਅਲਾ ਸ਼ੌਕ ਚਮਕਿਆ ਸੀਨੇ, ਜਲ ਬਲ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤਰਯਾਕ¹ ਵਿਕਣ ਦੀ, ਜ਼ਹਰ ਭੰਨੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ।
ਖੁਦੀਆਂ ਥੀਂ ਬੇਖੁਦੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਤੇ ਨੀਂਦਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਾਂ ।
ਕਰ ਸਾਮਾਨ ਪੱਲੇ ਸਰਮਾਯਾ, ਮੁਸ਼ਤੀਆਂ² ਦਿਲ ਚਾਏ ।
ਵਲ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਜੋਲਾਂਗਾਰੇ³, ਮੁੱਲ ਖਰੀਦਣ ਆਏ ।
ਚਲ ਇਸਕਾ ਅੱਜ ਓਥੇ ਲੈ ਚੱਲ, ਜਿੱਥੇ ਯਾਰ ਵਿਕਾਏ ।
ਵੇਖਦਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਸਿਧਾਵੇ, ਮੁੱਲ ਕਰੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਏ ।
ਮਰਦਾਂ ਜਾਨ ਖਪੀ ਵਿਚ ਸਾਈ, ਕੀਮਤ ਅਜੇ ਅਗਾਹੀਂ ।
ਜਾਨਾਂ ਜਾਣ ਤਲਬ ਦੇ ਮੁੱਲੋਂ, ਮਾਲਿਕ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀਂ ।
ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਬਲਿਹਾਰੀ ਹਰ ਸ਼ੈ, ਦੀਦਾਰੋਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
ਵਿੱਚੇ ਦੋਜ਼ਖ ਵਿੱਚੇ ਜੰਨਤ⁴, ਵਿੱਚੇ ਦੁਨੀਆ ਸਾਰੀ ।
ਵਿੱਚੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ, ਵਿੱਚੇ ਸਿਹਤ ਬੀਮਾਰੀ ।
ਵਿੱਚੇ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ ਖੁਵਾਰੀ, ਵਿੱਚੇ ਆਸ ਉਦਾਹਰੀ⁵ ।

ਇਕ ਦਵਾਈ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਜ਼ਾਇਲ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ 2. ਗਾਹਕਾਂ 3. ਸਰਪਟ ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ 4. ਸੂਰਗ
5. ਬਿਹਤਰੀ ਜਾਂ ਭਲੇ ਦੀ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਿਕਣਾ

ਆ ਸਾਕੀ ਦਿਖਲਾ ਚਮਕਦਾ, ਦਿਨ ਦੋ ਰੈਣ ਵਿਚਾਲੇ ।
 ਲੁੱਟ ਗਏ ਲੈ ਦਿਲ ਦਿਆਂ ਰਖਤਾਂ, ਨੈਣ ਤਅੱਸੁਰ ਵਾਲੇ ।
 ਬੈਠ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾਂ ਬਜ਼ਮ¹ ਵਿਚਾਲੇ, ਪੀਤੇ ਜ਼ੋਕ² ਪਿਆਲੇ ।
 ਤੇ ਤਲਵੀਨ³ ਚੱਖੀ ਵਿਚ ਹਾਲੇ⁴, ਵਿਚ ਜਲਾਲ ਜਮਾਲੇ ।
 ਤੇ ਅਹਵਾਲ ਬਿਆਨੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਬਹਰ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪੀਤੇ ।
 ਇਸ਼ਕ ਪਿਲਾਏ ਜੋਸ਼ ਰਚਾਏ, ਪੀਂਦਿਆਂ ਸਬਰ ਨ ਕੀਤੇ ।
 ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਹਵੈਦਾ ਹੋਈ, ਫੁਰਕਤ ਦੇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ।
 ਗਈ ਕਬਾਹਤ⁵ ਹਜ਼ਾਬਿ⁶ ਨਜ਼ਰ ਥੀਂ, ਜੋੜ ਦੁੱਖੀਂ ਸੁਖ ਸੀਤੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਨਸ਼ਾ ਬਿਰਹੋਂ ਬੇ-ਬਹਰਾ⁷, ਅੰਤੋ ਤੇ ਅੰਜਾਮੋਂ ।
 ਬਹਰ ਉਵੇਂ ਮੁਸਤਸਕੀ⁸ ਉਵੇਂ, ਤਿਸ਼ਨਾ ਦੂਰ ਅਰਾਮੋਂ ।
 ਪੀਂਦਿਆਂ ਦਿਲ ਰੱਜੇ ਨਾਹੀਂ, ਜੇ ਜੀਵਣ ਸੈ ਨਦੀਆਂ ।
 ਤਿਹਾਈਆਂ ਦੋ ਲਬਾਂ ਪੁਕਾਰਣ, ਤੀਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਦੀਆਂ ।
 ਆ ਇਸ਼ਕਾ ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਤੇਰਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੰਤ ਉਡੀਕਾਂ ।
 ਐਬ ਵਰੇ ਬੇਦਰਦਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਛੋਡ ਨ ਲਾਂਵੀਂ ਲੀਕਾਂ ।
 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਤੇਰੇ ਜਿੰਦ ਜਾਏ, ਝੁੱਲ ਬਲੀ ਅੱਗ ਸੀਨੇ ।
 ਭਖ ਭਖ ਲਾਟ ਕਰੇ ਰੁਸ਼ਨਾਈ, ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ਼ ਜ਼ਨੀਨੇ ।
 ਘਾਟੀਆਂ ਇਸ਼ਕ ਔਖੇੜੇ ਪੈਂਡੇ, ਰਾਹ ਪਵਣ ਅਤਿ ਸੂਰੇ ।
 ਹੋਣ ਹਜ਼ੂਰੀਆਂ⁹ ਪੌਂਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ, ਜਲਦਿਆਂ ਹਾਲ ਤਨੂਰੇ ।
 ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਦਿਲ ਲੈ ਜਾਣ ਜਦਾਂਹੀ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਚਸਮ ਨ ਝਮੱਕਾਂ, ਰੋਜ਼ਿ-ਕਿਆਮਤ ਤਾਈਂ ।
 ਨੂਰਿ ਸੁਬਾਹ¹⁰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬ¹¹ ਦਾ ਦਾਮਨ, ਜਾਂ ਖੁੱਲਣ ਪੁਰ ਆਇਆ ।
¹²ਵਲਸ਼ਮਸ਼ ਵਲਜੁਹਾ¹² ਥੀਂ ਧਰਿਆ, ਨਕਸ਼ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ।
 ਵੇਲਾ ਅੱਜ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਈ, ਇਸ਼ਕ ਬਸ਼ਾਰਤ¹³ ਘੱਲੀ ।
 ਹੱਬੋਂ ਗਇਆਂ ਦਿਲਾਂ ਪੁਰ-ਦਰਦਾਂ, ਲੱਗੀ ਮਿਲਣ ਤਸੱਲੀ ।
 ਯਾਰ ਵਿਕੇਂਦਾ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਈਆਂ, ਕੀਮਤ ਪਵੇ ਸੁਵੱਲੀ ।
 ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਵਿਕਣੇ ਵੇਲਾ, ਲੈਣ ਜੁਲੈਖਾ ਚੱਲੀ ।

1. ਮਜਲਿਸ 2. ਜ਼ੋਕ, ਇਸ਼ਕ 3. ਤਿਲਛੋਟ, ਸੂਫੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਫ਼ਕਰ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਅਵਸਥਾ 4. ਮਸਤੀ 5. ਬੁਰਾਈ 6. ਪਰਦਾ 7. ਬੇ-ਨਸੀਬ, ਵਾਂਝਿਆ ਹੋਇਆ 8. ਪਿਆਸ ਦਾ ਰੋਗੀ 9. ਮਾਸੂਕ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ 10. ਸਵੇਰ 11. ਰਾਤ 12. ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਈ 13. ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ।

ਕੂਕ ਪਈ ਲੈ ਜਾਗ ਪਿਆਰੇ, ਰਹੇ ਨ ਪੱਛੋਤਾਵਾ ।
ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਵਿਕਣੇ ਵੇਲਾ, ਮਹਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿਖਲਾਵਾ ।

(ਮੰਡੀ ਦੀ ਆਰਾਇਸ਼)

ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਅਜਬ ਖੁਸ਼ ਤਰਜ਼ੋਂ, ਸਾਫ ਫਰਾਖ ਚੰਗੇਰਾ ।
ਮਾਲਿਕ ਖੂਬ ਸੰਵਾਰ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਾਨ ਵਡੇਰਾ ।
ਵਿੱਚ ਸਤੂਨ¹ ਰੁਖਾਮੇ² ਕੀਤੇ, ਜ਼ਰੀਂ ਹੋਰ ਸੰਵਾਰੇ ।
ਕਰ ਪੈਵੰਦ ਬੁਲੰਦ ਮਕਾਨੇ, ਜੜੇ ਜਵਾਹਿਰ ਸਾਰੇ ।
ਨਾਲ ਸਤੂਨਾਂ ਮੂਰਤ ਮੋਰਾਂ, ਜ਼ੇਬਾ ਸੂਰਤ ਸਾਰੇ ।
ਚੁੰਜਾਂ ਲਾਲ ਜ਼ਮੁਰੱਦ³ ਵੁਣੀਆਂ⁴, ਬਾਜੂ ਨਕਸ਼ ਨਗਾਰੇ ।
ਮਾਰ ਉਡਾਰ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੰਦੇ, ਜ਼ੇਬ ਕਲਮ ਦੀ ਕਾਰੋਂ ।
ਵੇਖ ਤਯੂਰ ਸ਼ਉਰ⁵ ਗਵਾਵਣ, ਆਣ ਪਵਣ ਝੜ ਡਾਰੋਂ ।
ਵਿੱਚ ਪੱਰਾਂ ਜ਼ੇਬਾਇਸ਼ ਭਰੀਆਂ, ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਫਿਰੇ ਸਫਾਈ ।
ਗਰਦਨ ਦੀ ਮੌਜੂਨੀ⁶ ਕੋਲੋਂ, ਤਰਜ਼ ਸੁਰਾਹੀ ਪਾਈ ।
ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਝਾਂਝ⁷ ਅਕੀਕੋਂ⁸, ਰੰਗ ਕਦਮ ਉਹ ਗੋਰੇ ।
ਮੋਰਾਂ ਪੈਰ ਭੁੱਲੇ ਨਿਕਾਸ਼ਾਂ, ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੋਰੇ ।
ਮਰਵਾਰੀਦ ਅੱਖੀਂ ਜਿਉਂ ਮਸ਼ਅਲ⁹, ਭਖਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਨੂਰੀ ।
¹⁰ਦੁਰਿ-ਯਤੀਮ¹⁰ ਪੱਰਾਂ ਵਿਚ ਲੜੀਆਂ, ਜੈਂ ਵਿਚ ਖੂਬੀ ਪੂਰੀ ।
ਨ ਉਹ ਮੰਗਣ ਚੌਗ ਕਦਾਹੀਂ, ਨ ਉਹ ਬੋਲ ਅਕਾਵਣ ।
ਨ ਧਰ ਪੈਰ ਨੁਕੂਸ ਸਤੂਨੋਂ, ਰੋਗਨ ਰਗੜ ਗਵਾਵਣ ।
ਚੋਬ ਸੰਦਲ ਥੀਂ ਕੁਰਸੀ ਜ਼ੇਬਾ, ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਬਣਵਾਈ ।
ਐਡਕ ਖੂਬੀ ਲੋਕਾਂ ਤਾਂਈਂ, ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਨ ਆਈ ।
ਕਰ ਗੁਲਕਾਰੀ¹¹ ਉਸਦੇ ਉੱਪਰ, ਸੋਹਣੇ ਨਕਸ਼ ਲਗਾਏ ।
ਚਾਰ ਚੌਫੇਰੇ ਜਵਾਹਿਰ ਲਾਏ, ਚਮਕ ਫਲਕ ਵਲ ਜਾਏ ।
ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਮੋਤੀ, ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
ਗਿਰਦ ਹਲਾਲ¹² ਬਦਰ¹³ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਗੌਹਰ ਵਿਚ ਸਿਤਾਰੇ ।
ਖੁਸ਼ਬੂਈਓਂ ਪੁਰ ਦੁਰਜ¹⁴ ਰਖਾਇਆ, ਉਸਦੇ ਇਕਤ ਕਿਨਾਰੇ ।
ਜਿਸ ਥੀਂ ਮਿਸਰ ਮੁਅੱਤਰ ਮਜਲਿਸ, ਖਬਰ ਗਈ ਤਾਤਾਰੇ ।
ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਬੈਠਣ ਕਾਰਣ, ਸਾਰੇ ਸਾਜ ਸਵਾਰੇ ।
ਯੂਸੁਫ ਸੂਰਜ ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਚੰਦ ਝਲਕਣ ਤਾਰੇ ।
ਉੱਠ ਮੁਨਾਦੀ¹⁵ ਫਜ਼ਰ ਜੁੱਮੇ ਦੀ, ਹਰ ਹਰ ਤਰਫ ਪੁਕਾਰੇ ।
ਅੱਜ ਬੰਦਾ ਕਨਆਨੀ ਲੋਕੋਂ, ਵਿਕਣ ਲੱਗਾ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।

1. ਥੰਮ 2. ਨਾਜ਼ਿਕ, ਸੋਹਣੇ 3. ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ 4. ਬਣੀਆਂ; ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ 5. ਅਕਲ
6. ਸਮਾਪ, ਮੁਨਾਸਿਬਤ 7. ਝਾਂਜਰ 8. ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਦਾ ਇਕ ਪੱਥਰ 9. ਮਸ਼ਾਲ, ਦੀਵਾ 10. ਅਦੁੱਤੀ ਮੋਤੀ
11. ਵੇਲ ਬੂਟੇ 12. ਬਾਲ-ਚੰਨ 13. ਪੂਰਾ ਚੰਨ 14. ਡੱਬਾ 15. ਢੰਡੋਫਰੀ ।

ਵੇਖ ਲਵਾਂ ਅੱਜ ਇਸ ਸੌਦੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਣ ਕਿਹਦੇ ਦਮ ਹਾਰੇ ।
 ਤੇ ਮਜਲਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ, ਕਿਸਨੂੰ ਤਾਲਅ¹ ਤਾਰੇ ।
 ਦੇਖਾਂ ਕੌਣ ਲਵੇ ਦੋ ਆਲਮ², ਇਵਜ਼ ਦਿਰਮ ਦੀਨਾਰੇ ।
 ਤੇ ਹਿਰਮਾਨ³ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰਦਾਰਾਂ, ਦਾਸ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਅਜ ਨਫਾ ਹੱਥ ਕਿਸ ਦੇ ਰੰਗੇ, ਤੇ ਕਿਸਨੂੰ ਗਮ ਮਾਰੇ ।
 ਹੱਥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮਾਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਉਹ ਰੋਵਣ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਵਿਕਣ ਲੱਗਾ ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ ਲੋਕੋ, ਦੇਸ ਜਿਦੀ ਧੁੰਮ ਸਾਰੇ ।
 ਨੈਣ ਜਿਦੇ ਤਾਸੀਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਜ਼ਖਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰੇ ।
 ਉਮਰਾਂ ਨੈਣ ਰਹਣ ਦੁਖ ਰੋਂਦੇ, ਦੇਖ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਕਾਰੇ ।
 ਜਿਸ ਸੂਰਤ ਦੀ ਮੂਰਤ ਉੱਤੇ, ਜਲੇ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਨਾਰੇ⁴ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਸੂਰਤ ਵਿਕਣ ਲੱਗੀ, ਨਕਦਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।
 ਸੌਕੋਂ ਜਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਬ ਆਈ, ਦੋ ਦਮ ਲੈਣ ਉਧਾਰੇ ।
 ਚਲੋ ਖਰੀਦ ਕਰੋ ਅੱਜ ਵੇਲਾ, ਵੇਲਾ ਹੈ ਦੀਦਾਰੇ ।
 ਕੂਕ ਪਈ ਅੱਜ ਮੁਫਤ ਜ਼ਿਆਰਤ⁵ ਬਹੁਤ ਜਿਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ।
 ਅੱਜ ਦੀਦਾਰ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਲ ਮਿਲਦਾ, ਰੱਜ ਕਰ ਲਓ ਨੱਜਾਰੇ ।
 ਫਿਰ ਮੁੜ ਦਖਲ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਨਾਹੀਂ, ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਸੀਨੇ ਚੂਰ ਹੋਵਣ ਦਿਲ ਪੁਰਜੇ, ਲੂੰ ਲੂੰ ਦਰਦ ਸ਼ਰਾਰੇ⁶ ।
 ਜਾਂ ਹਫਤਾਦ⁷ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿਜਾਬੋਂ, ਨੂਰ ਛੱਡੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ।
 ਚਲ ਵੇਖੋ ਜਿਸ ਵੇਖਣ ਕਾਰਣ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਭੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ।
 ਮਾਲਿਕ ਤਾਈਂ ਮਿਲਕਾਂ⁸ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਦਖਤ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰੇ ।
 ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਦਿਲਬਰਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਜਾਂ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਜਾਲ ਘੱਤਣ ਤਬੱਸੁਮ ਲਬ ਥੀਂ, ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ।
 ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਮਿਸਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ, ਜੋਸ ਪਏ ⁹ਯਕ ਬਾਰੇ⁹ ।
 ਇਕਨਾਂ ਹੋਸ ਦਿਮਾਗੋਂ ਚੱਲੀ, ਕਰਦੀ ਮਰਗ¹⁰ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਇਕਨਾਂ ਨੇ ਉਮੀਦਾਂ ਰੱਖੀਆਂ, ਵੇਖ ਲਏ ਦੀਦਾਰੇ ।
 ਹਦੀ¹¹ ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਵਲ ਢੋਏ, ਕਾਅਬਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਲੋਕਾ, ਸਭ ਘਰ ਬਾਰ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਰਿਸੇ ਦਿਲ ਮਿਸਰੀਆਂ¹² ਲੋਕਾਂ, ਚੜ੍ਹ ਮਿਸਰੀ ਦੀ ਧਾਰੇ ।
 ਦੀਦ ਨਵੀਂ ਦੀ ਆਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜ਼ੋਕਾਂ ਸੌਕ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮ ਚਿਰੋਕੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਰਾਜ ਨਿਆਰੇ ।

1. ਕਿਸਮਤ, ਨਸੀਬਾ 2. ਦੁਨੀਆ 3. ਮਾਯੂਸੀ 4. ਅਗਨੀ 5. ਦਰਸ਼ਨ, ਦੀਦਾਰ 6. ਚੰਗਿਆੜੀ
 7. ਸੱਤਾਰ 8. ਮਿਲਖ, ਧਨ 9. ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ 10. ਮੌਤ 11. ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਬਕਰਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਸ਼ੂ ਜੋ
 ਭੇਟਾ ਕਟਨ ਲਈ ਕਾਅਬੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਏ 12. ਤਲਵਾਰ ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਵਿੱਚ, ਆਏ ਦਾਰ¹ ਕਹਾਰੇ ।
 ਖਰਕ² ਹਜਬ³ ਅਨਵਾਰ⁴ ਜੁਲਮ⁵ ਦੇ, ਹਾਲ ਡਿੱਠੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ।
 ਪਈ ਪੁਕਾਰ ਵਿਕੇਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਜੋਸ਼ ਹਵਾਏ ।
 ਜੌਕ⁶ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ਮਿਸਰੀਆਂ, ਸੁਣ ਮੌਜਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਦਰਦ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹਰਾਂ ਵਗੀਆਂ, ਠਾਠ ਚੜ੍ਹੇ ਦਰਿਆਏ ।
 ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਮਿਸਰ ਪਇਆ ਰੁੜ੍ਹੇ ਬਿਰਹੋਂ, ਦਾਗ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ।
 ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ ਪੁਕਾਰ ਮੁਨਾਦੀ, ਖੂਬ ਪਯਾਮ⁷ ਸੁਣਾਏ ।
 ਸੀਨੇ ਥੀਂ ਕੱਢ ਦਰਦਮੰਦਾ ਦੇ, ਦਿਲ ਤੇ ਜਿਗਰ ਜਲਾਏ ।
 ਇਕਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਪੁਰਜੇ ਕਰ ਕਰ, ਭਰ ਭਰ ਚਸਮ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
 ਚਸਮਾਂ⁸ ਥੀਂ ਕੱਢ ਅਸਕ⁹ ਵਗਾਏ, ਤੇ ਵਿਚ ਖਾਕ ਰੁਲਾਏ ।
 ਖਾਕੋਂ ਗਰਦ¹⁰ ਹਵਾ ਉਡਾਏ, ਚਾਇ ਅਬਰ¹¹ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
 ਕਰ ਕਤਰਾ ਦਿਲ ਬਹਰ ਸੁਟਾਏ, ਧਰ ਅਸਦਾਫ¹² ਰਖਾਏ ।
 ਦੁਰ ਵੁਰਾਏ¹³ ਅਸਕ ਬਣਾਏ, ਘਰ ਤੈਮੁਸ ਸੁਟਾਏ ।
 ਅੰਤ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਹਥ ਆਏ, ਵਿਚ ਕੀਮਤ ਖਰ ਚਾਏ ।
 ਗਿਰਦ ਨਵਾਹੀ ਸ਼ਹਰ ਗਿਰਾਈਂ, ਘਰ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਰਚਾਏ ।
 ਮਿਸਰੇ ਵਿਕਦਾ ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀ¹⁴, ਵੇਖਦਿਆਂ ਜਿੰਦ ਜਾਏ ।
 ਘਰ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਦੌੜੇ ਆਏ, ਖਲਕਾਂ ਕਸਦ¹⁵ ਉਠਾਏ ।
 ਜ਼ਾਹਿਦ¹⁶ ਛੋੜ ਇਬਾਦਤਖਾਨੇ, ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਰਤ ਆਏ ।
 ਘੱਤ ਵਹੀਰਾਂ ਖਲਕ ਤੁੱਠੀ ਖਬਰ ਚੌਫੇਰੇ ਹੋਈ ।
 ਜ਼ਨ ਮਰਦਾਂ ਹੋਰ ਬਕਰਾਂ¹⁷ ਤੋੜੀ, ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ਨ ਕੋਈ ।
 ਉਤਰਿਆ ਜੱਗ ਖਾ ਉਲਰੇ, ਸੁਣ ਵਿਕਣੇ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ।
 ਬੇਸਬਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਕਹਾਂ ਕੀ, ਭੁੱਲੀਆਂ¹⁸ ਜ਼ੋਰਾਂ ਜ਼ਬਰਾਂ¹⁸ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਲੈ ਖਾਸਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਜੋ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਗਇਆ ਜਾ ਵੜਿਆ, ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਇਕ ਵਲ ਮਰਦ ਜ਼ਨਾਂ ਇਕ ਤਰਫੇ, ਹੋ ਖੜੇ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਇਕ ਪਏ ਇਕ ਬੈਠੇ ਨੀਵੇਂ, ਇਕ ਖੜੇ ਦਿਲ ਬੇਰੇ¹⁹ ।
 ਬਾ ਤਰਤੀਬ ਸਵਾਰ ਸਫਾਂ ਸਭ, ਧਰ ਤਲੀਆਂ ਪੁਰ ਜਾਨਾਂ ।
 ਦੀਦ ਸੱਜਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ ਅੰਦਰ, ਬੈਠੇ ਮੱਲ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਕੁਰਸੀ ਤਰਫ ਸਤੂਨਾਂ ਦੂਰੋਂ, ਲੋਕ ਨਿਗਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਜੇ ਨ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਬਰਦੇ ।

1. ਸੁਲੀ 2. ਫਾੜਨਾ (ਪਰਦੇ ਦਾ) 3. ਪਰਦਾ 4. ਰੋਸ਼ਨੀ 5. ਅੰਧੇਰਾ 6. ਖ਼ਾਹਿਸ, ਤਲਬ 7. ਸੰਦੇਸਾ 8. ਅੱਖਾਂ 9. ਹੰਝੂ 10. ਸਿੱਟੀ 11. ਬੱਦਲ 12. ਸਿੱਪੀਆਂ 13. ਮਗਰੋਂ, ਪਿੱਛੋਂ 14. ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ ਦਾ 15. ਇਰਾਦਾ 16. ਵਿਰਕਤ ਲੋਗ 17. ਬੁਢੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 18. ਹਾਨ-ਲਾਭ 19. ਟੁਕੜੇ ।

ਸਾਹ ਮਿਸਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰੇਂਦਾ, ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜਗਰ ਨੂੰ ।
ਖਲਕ ਸਭੀ ਹੁਣ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਈ, ਲੈ ਆ ਉਸ ਦਿਲਬਰ ਨੂੰ ।

(ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਮਾਲਿਕ)

ਤਾਂ ਮਾਲਿਕ ਵੜ ਅੰਦਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ।
ਉਠ ਯੂਸੁਫ ਚੱਲ ਵੇਚਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਲੋਕ ਉਡੀਕਾਂ ਕਰਦੇ ।
ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਦਿਲ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਗਮ ਦੇ ਬਹਰ ਉਛਾਲੇ ।
ਵਿਕਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ਾਰੇ, ਬਾਪ ਨ ਵੇਖੇ ਹਾਲੇ ।
ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਫੀਕ¹ ਪਿਦਰ² ਬੇਖਬਰਾ, ਮੈਥੀਂ ਕਿਤਨੇ ਚਿਰ ਦਾ ।
ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ ਤੇ ਨਿਤਾਣਾ, ਕਿੱਧਰ ਵਿਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ।
ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਕਹੀਂ ਸਬਾਏ³, ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਮੇਰੇ ।
ਯੂਸੁਫ ਤੇਰਾ ਵਿਕਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਕਰਵਾਨਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ।
ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਆ ਦੇਖ ਪਿਸਰ⁴ ਨੂੰ, ਤੜਫੇਂਦਾ ਬਿਨ ਤੇਰੇ ।
ਆਣ ਵਿਹਾਜ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਖਾਦਿਮ, ਤਾਲਿਆ ਹੋਣ ਚੰਗੇਰੇ ।
ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਏ ਮੁੱਲ ਲਿਆਏ, ਵਰਜਿਆਂ ਨਹੀਂ ਖਲੋਂਦੇ ।
ਤੇ ਮਹਬੂਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਨ, ਰਹਣ ਹੰਝੁ ਰੁਖ ਧੋਂਦੇ ।
ਕਰ ਕਰ ਯਾਦ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਦਾ, ਨੈਣ ਪਿਸਰ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦੋ ਨੈਣ ਸਿਰਿਸਕੋਂ⁵, ਮੋਤੀਆਂ ਲੜੀ ਪਰੋਂਦੇ ।
ਬਾਝ ਜ਼ਿਆਰਤ ਬਾਪ ਪਿਆਰੇ, ਚੱਲੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
ਕੌਣ ਲਵੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਕਿੱਥੇ, ਮਿਲਸੀ ਬਾਪ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਉਹੋ ਪਿਆਰਾ ਇੱਕੋ ਸਾਇਤ, ਜਿਸਦੀ ਸਖਤ ਜੁਦਾਈ ।
ਆਣ ਪਰਾਇਆਂ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ, ਦੇਸੀ ਕਦਾਂ ਦਿਖਾਈ ।
ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਜਾਸਾਂ, ਵੱਸ ਪਵਾਂ ਕਿਸੇ ਮਰਦੇ ।
ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਦਿੱਸਣ, ਮੈਨੂੰ ਨੈਣ ਪਿਦਰ ਦੇ ।
ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕਹਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਵੇਚਾਂ ।
ਵਲ ਵਲ ਸੁਟਿਆ ਦਿਲ ਗਮ ਭੰਨਾਂ, ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੇਚਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਰੋਵੇ ਬਾਪ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ।
ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਵੇਚੇਂ, ਫਿਕਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਆਇਆ ।
ਸੁਣ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕਹਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਇਹ ਕੇਹੀ ਵਡਿਆਈ ।
ਖੂਹੋਂ ਕੱਢ ਟਕੇ ਦੇ ਆਂਦੋਂ, ਹੁਣ ਕਹੁ ਉਜ਼ਰ⁶ ਕਿਆ ਈ ?
ਵੇਚਣ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੁੱਲ ਲਿਆਂਦੋਂ, ਵੇਚਾਂ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹਾਂ ।
ਮੈਂ ਘਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈਂ ਅਜ ਬਰਦਾ, ਨ ਕਰ ਨਜ਼ਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ।

1. ਦਇਆਲੂ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਪਿਤਾ 3. ਹਵਾ. ਸਮੀਰ 4. ਪੁਤਰ 5. ਹੰਝੂ 6. ਬਹਾਨਾ

ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਹੋ ਆਜਿਜ਼ ਕਹੰਦਾ, ਏਹੀ ਸੱਚ ਮੁਕੱਰਾ¹ ।
 ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਬਰਦਾ, ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਜ਼ੋਰਾ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਕਦਮੀਂ ਡਿੱਗਾ, ਮੈਂ ਤੈਥੀਂ ਸ਼ਰਮਾਵਾਂ ।
 ਤੇਰੇ ਲੁਤਫ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਾਵਾਂ ।
 ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਤੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ² ਕੀਤਾ, ਖਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ।
 ਤੇਰੀ ਬਰਕਤ ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆ, ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ।

(ਮੰਡੀ ਵਲ ਜਾਣਾ)

ਮਾਲਿਕ ਆਪ ਲਿਆ ਨੁਹਲਾਇਆ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਫਿਰ ਪੌਸ਼ਾਕ ਬਦਨ ਪਹਣਾਈ, ਕੀ ਤਿਸ ਸਿਫਤ ਸੁਣਾਈਂ ।
 ਵਾਲ ਸਵਾਰ ਜੜੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤੀ, ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ ਪਰੋਏ ।
 ਵਾਲ ਸਿਆਹ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਮੌਤੀ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਏ ।
 ਵਾਲਾਂ ਲੜੀਆਂ ਮੌਤੀਆਂ ਜੜੀਆਂ, ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ।
 ਖਿਚ ਕਿਨਾਰਿਓਂ ਵਲ ਵਲ ਖੜੀਆਂ, ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਦੀਨਾਰੋਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਰੁਖ ਪੁਰ ਨੂਰੋਂ ਸੂਰਜ, ਗਿਰਦ ਜੜੇ ਸਿਆਰੇ ।
 ਤਾਰ ਦੋ ਜੁਲਫ ਕਿਨਾਰ ਪਲਮਦੇ, ਪੁਰ ਪੁਰ ਗੌਹਰ ਸਾਰੇ ।
³ਜ਼ਰਕਸ ਦੀਬਾ³ ਬੁਕਲਮੂਨੀ⁴, ਗਲ ਪੈਰਾਹਨ ਪਾਇਆ ।
 ਕਮਰੇ ਜ਼ਰੀ ਪਟਕਾ ਬੱਧਾ, ਮੌਤੀਆਂ ਜੜਤ ਜੜਾਇਆ ।
 ਸਿਰ ਪੁਰ ਤਾਜ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਧਰਿਆ, ਨਿਰੀ ਗੌਹਰ ਦੀ ਆਬੇ ।
 ਗਿਰਦ ਦੋ ਜੁਲਫ ਚਮਕ ਸ਼ਬ ਪਿੱਛਲੀ, ਲੁੱਟ ਖੜੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬੇ ।
 ਤੇ ਪੌਸ਼ਾਕ ਸੁਹਾਵੀ ਸਾਰੀ, ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ ਪਾਈ ।
 ਨਾਅਲੀਨਾਂ⁵ ਦੀ ਖ਼ੂਬੀ ਸੁਣ ਸੁਣ, ਝੋਕ ਕਲਮ ਨੂੰ ਆਈ ।
 ਅਨਵਰ ਮੌਤੀ ਕੱਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਦਾਣਿਆਂ ਜੇਡ ਅਨਾਰਾਂ ।
 ਪੁਰ ਪੁਰ ਜੜੇ ਅਜਬ ਉਸਤਾਦਾਂ, ਨਾਲ ਤਿਲਾਈ⁶ ਤਾਰਾਂ ।
 ਵਾਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਨਹਰੀ, ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਅੰਗੁਸ਼ਤੀ⁷ ।
 ਥੇਵੇ ਲਾਲ ਸੂਹੇ ਤੇ ਸਾਵੇ, ਜੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਤੀ⁸ ।
 ਕੰਗਣ ਹੱਥ ਮੁਰੱਸਾ ਜ਼ੋਰੀਂ, ਉਹ ਪੁਰ ਗੌਹਰ ਸਾਰੇ ।
 ਗਲ ਵਿੱਚ ਤੌਕ ਜਵਾਹਿਰ ਵਾਲਾ, ਕੌਸ-ਕਜ਼ਹ⁹ ਵਿੱਚ ਤਾਰੇ ।
 ਜ਼ੋਵਰ ਤੇ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਸੱਭੇ, ਰਲਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਅੱਗੇ ਪੁਰ ਨੂਰੋਂ, ਹੁਣ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਜ਼ੋਬਾਈਆਂ ।
 ਜ਼ੋਰੀਂ ਛਟੀ ਦਿੱਤੀ ਹੱਥ ਜ਼ੋਬਾ, ਤਾਜ਼ੀ¹⁰ ਫੇਰ ਮੰਗਾਇਆ ।

1. ਬਾਰ ਬਾਰ 2. ਪ੍ਰਗਟਾ, ਉੱਜਲਾ 3. ਸੌਨੇ ਨਾਲ ਜੜਤ ਮਖਮਲ 4. ਟੰਗ ਰੰਗ ਦੀ 5. ਜੁਤੀ
 6. ਸੁਨਹਿਰੀ 7. ਉਂਗਲਾਂ ਵਿਚ 8. ਪਿੱਠ ਤੇ 9. ਪੀਂਘ 10. ਘੋੜਾ ।

ਦੋਵੇਂ ਤਰਫ ਰਕਾਬ ਸੁਨਹਰੀ, ਹੱਥ ਲਗਾਮ ਰੁਪਹਰੀ¹ ।
²ਅਸਪਿ-ਸਬਾ²-ਲੰਕ³ ਉਡੇ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਜ਼ ਨ ਬਹਰੀ ।
 ਸ਼ਬਦੀਜ਼ੋਂ ਖੁਸ਼-ਖੇਜ਼⁴ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਸ਼ੀਰੀਂ-ਤਰ ਗੁਲ ਕੋਲੋਂ ।
 ਮੌਰ ਦੁਮੋਂ ਤੇ ਬਦਰ⁵ ਸੁਮੋਂ, ਤੇ ਚੰਦ ਨਵਾਂ ਨਾਖੂਨੋਂ ।
 ਦਸਤ-ਆਮੋਜ਼ ਜੱਨਤ ਦਿਆਂ ਵਾਸਾਂ, ਰਾਮ⁶ ਹੱਥੀਂ ਅਸਵਾਰਾਂ ।
 ਅਸਪ ਅਜੇਹਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਂਦਾ, ਖੂਬੀਆਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਅਸਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੁ, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਉਹ ਵੇਲਾ ।
 ਜਲਵਾ ਦੇਖ ਪਰੀ ਦਿਆਂ ਜਾਇਆਂ⁷, ਵਗੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਸੇਲਾ⁸ ।
 ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ, ਜੇਵਰ ਜੇਬ ਚੜ੍ਹਾਈ ।
 ਮਿਸਰੀ ਖਲਕ ਸੱਭੇ ਜਨ ਮਰਦਾਂ, ਅੱਜ ਵਿਕ ਚੱਲੀ ਲੁਕਾਈ ।
 ਜਦਾਂ ਜਮਾਲ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਆਵੇ, ਕੱਢ ਜਿਗਰ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਹੋਸ ਉਡਾਵੇ ਮਾਰ ਗੁਵਾਵੇ, ਬੇੜੀਆਂ ਪੂਰ ਰੁੜ੍ਹਾਵੇ ।
 ਮਾਲਿਕ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਮਾਂ ਪਕੜੇ, ਘੋੜਾ ਆਪ ਲਗਾਮੋਂ ।
 ਆਣ ਰਕਾਬ ਫੜੀ ਦੋ ਮਰਦਾਂ, ਫਖਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮੋਂ ।
 ਸ਼ਾਨ ਡਿੱਠੀ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਆਪਣੀ, ਵਿੱਚ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਆਇਆ ।
 ਕਨਆਨੀ ਜਿਉਂ ਪਕੜ ਭਰਾਵਾਂ, ਚਾ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ।
 ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਫਲਕ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਹਸ ਹਸ ਹਮਦ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਕਿਵੇਂ ਹੱਸੇ ਕਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹਜ਼ਰਤ, ਮਾਲਿਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਮੈਂ ਖੂਹੇ ਅੰਦਰ, ਵਿੱਚ ਮੁਜੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਮਾਨ ਤਰੁੱਟਾ ਨੰਗਾ ਤਨ ਥੀਂ, ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
 ਘੱਲਿਆ ਜਬਰਾਈਲ ਮੁਕੱਰਬ, ਦਿਤੋਸੁ ਆਣ ਸੁਨੇਹਾ ।
 ਮਿਸਰ ਘੱਲਾਂ ਤੇ ਕਰਾਂ ਮੁਅੱਜ਼ਿਜ਼, ਰੁਤਬਾ ਦਿਆਂ ਅਵੇਹਾ ।
 ਜੋ ਅਰਕਾਨ⁹ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਡੇ, ਚਲਸਣ ਪਕੜ ਰਕਾਬੋਂ ।
 ਹੁਣ ਦਾ ਹਾਲ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਹੋਸੀ, ਮਿਸਲ ਖਿਆਲੋਂ ਖ਼ਾਬੋਂ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਵਾਹਿਦ¹⁰ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚੇ, ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਇਆ ।
 ਮੇਰੀ ਕਦਰੋਂ ਉਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਫਜ਼ਲ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਮਾਲਿਕ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਕਹੰਦਾ, ਜੋ ਇਹ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਇਸ ਵਿਚ ਝੂਠ ਨਹੀਓਂ ਜੱਰਾ, ਸੱਚ ਸਭੀ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਨਾਲ ਤਹੱਮੁਲ¹¹ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਬਾਹਰ ਤਰਫ ਲਿਆਏ ।
 ਮੂੰਹ ਪੁਰ ਬੁਰਕਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਖਲਕ ਮਤਾਂ ਮਰ ਜਾਏ । ..

1. ਚਾਂਦੀ ਦੀ 2. ਹਵਾ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ 3. ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਘੋੜਾ 4. ਉੱਠਣ (ਦੌੜਨ) ਵਿਚ ਚੰਗਾ 5. ਪੂਰਾ
 ਰੋਨ 6. ਕਾਬੂ ਵਿਚ, ਅਸੀਲ 7. ਜੰਮੇ ਹੋਏਆਂ ਨੂੰ 8. ਸੱਟ 9. ਬੰਸ, ਸਰਦਾਰ 10. ਇੱਕੋ ਇੱਕ 11. ਠਰੰਮਾ ।

ਜਾ ਬੁਲੰਦ ਖੜਾ ਹੋ ਮਾਲਿਕ, ਉੱਚਾ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਆਇਆ ਵੇਖੋ ਲੋਕੋ, ਦੀਦ ਕਰੇ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
 ਮਾਹ¹ ਮੁਨੱਵਰ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਾਹਿਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਵੇਖ ਲਓ ਬੇਕੀਮਤ ਨਜ਼ਰੋਂ, ਜੈਂ ਹੱਥ ਨ ਸਰਮਾਇਆ ।
 ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹਿੱਲੀ ਸਭ ਖਲਕਤ, ਸ਼ੋਰ ਪਇਆ ਵਿੱਚ ਜਗ ਦੇ ।
 ਤੜਫ ਪਏ ਬਿਨ ਡਿੱਠਿਆਂ ਜਿਗਰੇ, ਕਰਦ ਵਗੀ ਵਿੱਚ ਰਗ ਦੇ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਜੋਲਾਂਗਾਹਿ² ਹੁਸਨ ਦਾ, ਸ਼ਾਹ-ਸਵਾਰ ਯਗਾਨਾ³ ।
 ਸਰਿ-ਮਕਤਲ⁴-ਉਸ਼ਾਕ⁵ ਰਕੀਬਾਂ⁶, ਕੀਤਾ ਚਾੜ੍ਹ ਰਵਾਨਾ ।
⁷ਤੂਰਿ-ਉਜ਼ਾਮ⁷ ਸਦੂਰਿ-ਜਹਾਨਾਂ⁸, ਕਲਬ ਕਲੀਮ⁹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਅਰਿਨੀ ਉਨੱਜਰ¹⁰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਮਹਵ ਦੋ ਨੈਣ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਸਿਰ ਚਾ ਵੇਖਣ, ਜਾਂ ਉਹ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਪਰਦਿਆਂ ਥੀਂ ਦਮਕਾਂਦਾ, ਡਿੱਠਾ ਉਹ ਚਮਕਾਰਾ ।
 ਸੱਤਰ ਖਿਦਮਤ ਵਾਲੇ ਖਾਦਿਮ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ।
 ਪੇਸ਼ ਸਵਾਰ ਤਜੱਮੁਲ ਕਾਰਣ, ਜੋ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰੀਆਂ ਖ਼ਾਸੇ ।
 ਵਿੱਚ ਫਰਾਖ ਮੁਕਾਮ ਜਦਾਹੀਂ, ਆਣ ਵੜੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਗਿਰਦ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਹੋ ਬੇਸਬਰੀ, ਖਲਕ ਉੱਠੀ ਹਿਲ ਸਾਰੀ ।
 ਚੋਬਦਾਰਾਂ¹¹ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੁ, ਰੋਕ ਰੱਖੋ ਸਭ ਤਾਈਂ ।
 ਦੌੜਨ ਨਾਹੀਂ ਕਰਨ ਨ ਹੱਲੇ, ਮਰਨ ਨ ਲੋਕ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
 ਚੋਬਦਾਰਾਂ ਹਰ ਤਰਫੋਂ ਲੋਕਾਂ, ਰੋਕ ਲਇਆ ਕਰ ਜ਼ੋਰਾ ।
 ਮਰਦੋ ਰਹੋ ਟਿਕਾਣੇ ਅਟਕੇ, ਸਬਰ ਕਰੋ ਇੱਕ ਭੋਰਾ ।
 ਬੈਠ ਲਵਣ ਦਿਓ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ, ਪੜਦੇ ਜਾਣ ਉਠਾਏ ।
 ਨੇੜੇ ਦੀਦ¹¹ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ, ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਸ਼ੌਕ ਸਿਵਾਏ ।
 ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨਾਲ ਆਰਾਮੇ, ਕੁਰਸੀ ਤਰਫ ਲਿਆਏ ।
 ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਪੱਖਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਸਿਧਾਏ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਰੂ-ਨੁਮਾਈ

ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ, ਯੂਸੁਫ ਆਨ ਬਹਾਇਆ ।
 ਬੁਰਕਾ ਚਾਇਆ ਘੁੰਡ ਉਠਾਇਆ, ਦਿਲੀਂ ਅਲੰਬਾ¹² ਲਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਸੂਰਤ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਈ, ਛੇਕ ਪਏ ਵਿੱਚ ਸੰਘਾਂ ।
 ਸ਼ਮੂ ਬਲੀ ਪੱਰ ਬਲੇ ਤੜਫਦਿਆਂ, ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਕ ਪਤੰਗਾਂ ।
 ਜੋਸ਼ ਉਠਾ ਪਈ ਸਭ ਖਲਕਤ, ਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਚੋਬਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ; ਰੋਕਦਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰੇ ।

1. ਚੰਨ 2. ਘੋੜਾ ਦੁੜਾਣ ਦਾ ਮੈਦਾਨ 3. ਅਦੁੱਤੀ 4. ਕਤਲਗਾਹ 5. ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ
 6. ਸ਼ਰੀਕ, ਦੁਸ਼ਮਣ 7. ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਤੂਰ 8. ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ 9. ਰੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 10. ਐ
 ਖੁਦਾ, ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਿਖਾ 11. ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ 11. ਦਰਸ਼ਨ 12. ਲੰਬੂ ।

ਸਬਰ ਗਏ ਦਿਲ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟੇ, ਨਾਅਰੇ ਪਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਹਸਰ ਨਮੂਨਾ ਮਿਸਰ ਨਵਾਹੀ, ਗਈਆਂ ਦੇਸ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਪਹਲੀ ਵਾਰ ਵਿਖੇਂਦਿਆਂ ਕਈਆਂ, ਜਾਨ ਗਈ ਇੱਕ ਚੀਖੋਂ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ਬਿਰੀਆਂ¹ ਹੋਏ, ਲਟਕ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਸੀਖੋਂ ।
 ਜੁਹਰਾ ਦਰਿ-ਫਲਕ ਤੇ ਕੰਬੇ, ਜ਼ਖਮੀਂ ਦੇਖ ਮਰੀਖੋਂ² ।
 ਲਾਣ ਬਲੇਂਦੇ ਚਿਹਰੇ ਮਿਸਰੀਆਂ, ਜ਼ਰਦ ਹੋਏ ਜ਼ਰਨੀਖੋਂ³ ।
 ਘੁਲ ਦਿਲ ਪਏ ਮਵਾਦ ਤਲਬ ਦੇ, ਕੀਤੇ ਨੁਜ਼ਜ ਤਬੀਖੋਂ⁴ ।
 ਗੁਮ ਗਏ ਪੜ੍ਹ ਦਫਤਰ ਮਿਸਰੀ, ਹਾਰੂਤੀ⁵ ਤਾਰੀਖੋਂ ।
 ਤੁਕਤ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਮੈਦਾਨੇ, ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ।
 ਉਸ ਦਿਨ ਮੁੱਲ ਨਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਵਾਹਾਂ, ਹੱਥ ਨਾ ਆਵਣ ਲੱਖੀਂ ।
 ਸਮੁਾ ਜਮਾਲਿਫਰੋਜ਼ਾਂ⁶ ਵਾਲੀ, ਲਾਟ ਬਲੀ ਝੁਲ ਕੱਖੀਂ ।
 ਝੱਲ ਦਿਲਾ ਸਿਰ ਵਰੁਦੀਆਂ ਜ਼ਰਬਾਂ⁷, ਫੇਰ ਦਰੇਗਾਂ⁸ ਨ ਰੱਖੀਂ ।
 ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਡਿੱਠਾ ਚਮਕਾਰਾ, ਦੇਖਦਿਆਂ ਜ਼ਨ ਮਰਦਾਂ ।
 ਉਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਪਰ ਅੱਖੀਂ ਲੁਕੀਆਂ, ਹੋ ਜ਼ਖਮੋਂ ਸਰਗਰਦਾਂ ।
 ਐਡਕ ਜ਼ਖਮ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚ ਵਾਹੇ, ਚਮਕ ਹੁਸਨ ਦੀਆਂ ਕਰਦਾਂ ।
 ਰਿਸ ਰਿਸ ਖੂਨ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਸਿਆ, ਨਾਲ ਬਿਰਹੋਂ ਦਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ।
 ਕੌਣ ਬੰਦਾ ਜੋ ਸਾਬਿਤ ਰਹਿਆ ਦਾਗ ਲੱਗੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ।
 ਜ਼ਨ ਮਰਦਾਂ ਚ ਹੋਸ ਦਿਮਾਗੀਂ, ਨ ਬੋਲਣ ਨ ਹਿਲਦੇ ।
 ਸਭ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ, ਜੇ ਲਖ ਚੈਨ ਜੰਗਲ ਦੇ ।
 ਲਅਮਾ-ਇ-ਬਰਕਿ⁹-ਹੁਸਨ ਦੀ ਤੇਗੋਂ; ਜ਼ਖਮ ਵੱਜੇ ਨ ਮਿਲਦੇ ।
 ਦੀਦ ਉਲਾਰ ਸਹਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ, ਵੇਖ ਦਿਲਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਸੈ ਸੈ ਵਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕਰੇਂਦਿਆਂ, ਚਸਮ ਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਬਾਰੀ ।
 ਕੀ ਤਾਕਤ ਇਹ ਚਸਮ ਨਕਾਰੀ, ਜ਼ਰਬ ਸਹੇ ਸਿਰ ਭਾਰੀ ।
 ਲਖ ਗਨੀਮਤ ਠਾਠ ਹੁਸਨ ਤੇ, ਜੇ ਜਾਵੇ ਬਲਿਹਾਰੀ ।
 ਸ਼ਕਲ ਮੁਬਾਰਿਕ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲੀ, ਜ਼ਿਬ੍ਰਾ¹⁰ ਗਈ ਕਰ ਲੋਕਾਂ ।
 ਨੈਣ ਚਮਕਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਤੇਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ।
 ਅੱਖੀਂ ਨਾਲ ਰਲਾਂਦਿਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਜਿਗਰ ਪਏ ਵਿਚ ਝੋਕਾਂ ।
 ਹੈਰਤ ਪਈਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ, ਵਾਹਵਾ ਸੌਦਾ ਰੋਕਾਂ ।
 ਇਬਰਤ-ਗੀਰ¹¹ ਦੋ ਨੈਣ ਰਸੀਲੇ, ਘਾਹ ਘੱਤਣ ਤਲਵਾਰੀਂ ।
 ਵੇਖਦਿਆਂ ਲੁੱਟ ਲੈਣ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ, ਧਰ ਧਰ ਜ਼ਰਬ ਨਕਾਰੀਂ¹² ।

1. ਭੁਜ ਗਏ 2. ਇਕ ਰਾਹ ਹੈ; ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 2. ਮੰਗਲ ਤਾਰਾ 3. ਹੜਤਾਲ, ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਇਕ ਦਵਾਈ 4. 'ਮਾਦਾ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 5. ਪਤਲੇ ਤੋਂ ਸੰਘਣਾ ਅਤੇ ਸੰਘਣੇ ਤੋਂ ਪਤਲਾ, ਰਾਸ ਕਰ ਦੇਣਾ 4. ਜੋਸ਼, ਸੋਕ (ਇਸ਼ਕ ਦਾ) 5. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ, ਹਾਰੂਤ 6. ਲਟ ਲਟ ਭਖਦਾ ਹੁਸਨ 7. ਚੋਟਾਂ 8. ਅਫਸੋਸ, ਪਛਤਾਵਾ 9. ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ 10. ਘਾਇਲ 11. ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 12. ਨਸ਼ਾਰਾ ।

ਵਾਲ ਪ੍ਰੋਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਪਲਮੇਂਦੇ¹ ਰੁਖਸਾਰੀਂ ।
 ਕਰ ਘਾਇਲ ਸੁੱਟ ਜਾਣ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ, ਬੰਨ੍ਹ ਜੁਲਫ ਦੀ ਤਾਰੀਂ ।
 ਸਾਫ ਅਜਬ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਜੇਬਾ, ਗਰਕ ਚਮਕ ਲਿਸ਼ਕਾਰੀਂ ।
 ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਦਿਲੀਂ ਧਸਣ ਵਿਚਕਾਰੀਂ ।
 ਪੁਰ ਅਨਵਰ ਦੋਵੇਂ ਰੁਖਸਾਰੇ, ਟਿਕਦੀਆਂ ਨ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਤਪਣ ਅੱਖੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਨਿਗਾਹਾਂ, ਫਿਰ ਕਦ ਵਗਣ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਕਦਰ ਨਿਗਾਹ ਨ ਇਹ ਬੇਅਦਬੀ, ਪੇਸ਼ ਵਧੇ ਵਲ ਰਾਹਾਂ ।
 ਸਣੇ ਨਿਗਾਹ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਾਲੇ, ਬੇਖੁਦ ਝੜਨ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
²ਸਾਇਕ ਬਰਕ² ਮੁਨੱਵਰ ਬੀਨੀ³, ਦੰਦ ਫਰੋਗ ਸਬਾਹਾ⁴ ।
⁵ਖੁਦ-ਬੀਨਾਂ⁵ ਖੁਦ-ਬੀਨੀ ਭੁੱਲੀ, ਮੂੰਹ ਝੁਕ ਗਏ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
 ਲਬ ਲਾਲੀ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਸੁਫਕ⁶ ਦੀ, ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਧਰਿਆ ।
 ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਗਈਆਂ ਹੋ ਅੱਖੀਂ, ਵੇਖ ਸਭਨਾਂ ਦਮ ਜਰਿਆ ।
 ਵਿਚ ਜਨਖੰਦਾਂ⁷ ਗਬਗਬ⁸ ਵਾਲੀ, ਆਬਿ ਕਰਮ ਦਾ ਭਰਿਆ ।
 ਵਿਚ ਗਿਰਦਾਬਿ⁹-ਤਹੱਯੁਰ¹⁰ ਤੁਰਿਆ, ਜਿਸ ਥੀਂ ਵੇਖ ਨ ਸਰਿਆ ।
 ਚਿਹਰ ਮੁਬਾਰਿਕ ਦੀ ਮੌਜੂਨੀ, ਮਰਕਜ਼ ਵਿਚ ਮੁਦੱਵਰ¹¹ ।
 ਤਾਰੇ ਦੁਰ ਤੇ ਤੌਕ ਹਲਾਲੋਂ, ਸੂਰਜ ਤਾਜ ਮੁਨੱਵਰ ।
 ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਪੁਰ ਵਿਚ ਤਬੱਸੁਮ, ਨਮਕੀਨੀ ਗੁਫਤਾਰੀਂ ।
 ਦੰਦੀਂ ਚਮਕ ਸਬਾਹੋਂ ਅਨਵਰ, ਨੂਰ ਵਰ੍ਹੇ ਰੁਖਸਾਰੀਂ ।
 ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਝਲਕਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਨਾਲ ਵਲਾਂ ਵਲ ਭਰੀਆਂ ।
 ਮਿਸਰੀ ਝੜੇ ਤੜਾਕ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ, ਵੇਖ ਸਨਾਅਤ-ਗਰੀਆਂ¹² ।
 ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ, ਗਏ ਕਰਾਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਤਲੀਆਂ ਫਾਟਨ ਜਾਮੇ ਫਾੜਨ, ਤੌੜਨ ਵਾਲ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ।
 ਮਜਲਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਏ ਪੁਕਾਰੇ, ਮਾਲਿਕ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨਾ¹³ ।
 ਕਸਮ ਤੈਨੂੰ ਘਤ ਬੁਰਕਾ ਇਸ ਤੇ, ਦੇਖ ਗਈਆਂ ਜਲ ਜਾਨਾਂ ।
 ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਏਥੇ ਅੰਤ ਨ ਕਾਈ, ਵਿਰਲੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਜ਼ਿੰਦਿਆਂ ਧਰੇ ਸਭਾਂ ਸਿਰ ਸਜਦੇ, ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਮਤਵਾਲੇ ।
 ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਮੋਏ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ, ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੈਰਤ ਅੰਦਰ, ਤੜਫ ਮੋਏ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਮਲੇ ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਜਾਨ ਗਵਾਈ ।
 ਦੌੜਦਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹੀਆਂ, ਸੁਰਤ ਨ ਬਾਕੀ ਕਾਈ ।

1. ਲਟਕਦੇ 2. ਬਿਜਲੀ 3. ਨੱਕ 4. ਸਵੇਰਾ 5. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਆਕੜ ਵਾਲੇ 6. ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ 7. ਠੋਡੀ 8 ਠੋਡੀ ਦਾ ਟੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਸੋਹਜ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 9. ਭੰਵਰ 10. ਹੈਰਾਨੀ 11. ਗੋਲ 12. ਕਾਰੀਗਰੀ 13. ਤਾਜਿਟ, ਵਪਾਰੀ ।

ਲੈਕ ਹੋਏ ਇਕ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ, ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਦੀਵਾਨੇ ।
 ਇਕਨਾਂ ਨਸ਼ਾ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਅਕਲੋਂ ਰਹ ਬੇਗਾਨੇ ।
 ਗੁਜ਼ਰੀ ਦੇਰ ਪਈਆਂ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ਾਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਕਰਨ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਚਸਮ¹ ਜ਼ਈਫ² ਨ ਤਾਬਿਸ³ ਝੱਲੇ, ਸ਼ੌਕਾਂ ਕਦਮ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਮਾਲਿਕ ਕਰੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਮੁਸ਼ਤੀ⁴ ਜ਼ਰ ਕੱਢੋ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵੇਚਾਂ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦੋ, ਏਹ ਬੇਖੁਦੀਆਂ ਛੱਡੋ ।
 ਸੁਣ ਲੋਕਾਂ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਕੀਤੇ, ਕੀਮਤ ਕਿਹੜਾ ਤਾਰੇ ।
 ਇਸਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਜਗ ਸਾਰਾ, ਤੇ ਕਦ ਮਿਸਰੀ ਸਾਰੇ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੈਣੀ

ਜੋਸ਼ ਪਏ ਵਿਚ ਬਜ਼ਮ⁵ ਮਲੂਕਾਂ⁶, ਮੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦਿਲ ਡੋਲੇ ।
 ਸੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਸੈ ਜ਼ਰਬਾਂ⁷, ਵਗੇ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ।
 ਛਾਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦੂਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮਾਲ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ।
 ਇਹ ਵਿੱਚ ਰੂਨੁਮਾਈ⁸ ਸੱਜਨ ਦੇ, ਕਮ ਨਿਕਲੇ ਜਾਂ ਤੋਲੇ ।
 ਮੁੜ ਘੱਤ ਗਿਰਹ ਧਰਨ ਵਿਚ ਜੇਬਾਂ, ਤੇ ਮੁੜ ਫੇਰ ਨ ਬੋਲੇ ।
 ਸਰਮਾਇਆ ਦੀ ਬੇਸਾਮਾਨੀਓਂ, ਕੋਈ ਭੇਤ ਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ।
 ਵਕਤ ਵਿਕਣ ਦਾ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕਾ, ਖਾਵਣ ਜਿਗਰ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰਨਹਾਰਾ, ਯਾਦ ਜਿਹਨੂੰ ਵਲ ਸਾਰੇ ।
 ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ ਸੋਹਣਾ ਬੰਦਾ, ਨਾਜ਼ਿਕ ਅੱਖੀਆਂ ਵਾਲਾ ।
 ਪੀਰ ਅਦਬ ਸੁਲਤਾਨ ਅਕਲ ਦਾ, ਸੁਖਨ ਫਸੀਹ⁹ ਉਜਾਲਾ ।
 ਅਹਸਨ¹⁰ ਖੁਲਕ¹¹ ਕਲਾਮੋਂ ਸਾਦਿਕ¹², ਫਹਮ¹³ ਕਮਾਲ ਰਸਾਈ¹⁴ ।
 ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਹਸਦਾ ਮੱਥਾ, ਅਹਦ¹⁵ ਵਫਾ ਸਫਾਈ ।
 ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲ ਹਯਾ ਪਰਵਰਦਾ, ਰੱਖੇ ਚਸਮ ਨਿਵਾਈ ।
 ਅੰਦਰ ਜੁਹਦ ਅਮਾਨਤ ਤਕਵਾ, ਇਸਦੇ ਜੇਡ ਨ ਕਾਈ ।
 ਸਾਫ ਯਕੀਨ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ ਖਾਲੀ, ਪੁਰ ਹਿਕਮਤ ਥੀਂ ਸੀਨਾ ।
 ਸਾਬਿਰ ਸ਼ਾਕਿਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਆਦਿਲ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਸਦ ਨ ਕੀਨਾ ।
 ਬੋਲੋ ਮਰਦੋ ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ, ਯੂਸੁਫ ਮਾਹ-ਕਨਆਨੀ ।
 ਵਿੰਨ੍ਹੋ ਅੱਖੀਂ ਜੈਂ ਜਾਣ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਗਰ ਲਏ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਸਬਰ ਉਜਾੜੇ ਅਕਲ ਲਿਤਾੜੇ ਕਾਕਲ ਦੀ ਵੈਰਾਨੀ ।
 ਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਵਲ ਵਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਹੈਰਾਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ ਨਾਜ਼ਿਕ ਬਰਦਾ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਮਿਸਰੇ ਵਾਰਾਂ ।
 ਜਿਸਦੇ ਇਕ ਦੀਦਾਰ ਕਰੋਂਦਿਆਂ, ਜਾਨਾਂ ਜਾਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

1. ਅੱਖ 2. ਕਮਜ਼ੋਰ 3. ਬਾਲ 3. ਗਾਹਕੋ 5. ਮਹਿਫਲ 6. ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ 7. ਸੱਟਾਂ 8. ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਈ
 9. ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੇ 10. ਸੋਸਟ 11. ਸੁਭਾਉ 12. ਸੱਚਾ 13. ਸਮਝ 14. ਪਹੁੰਚ 15. ਇਕਰਾਰ ।

ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ ਬਦਰੇ ਮੁਨੱਵਰ, ਹੁਸਨ ਜਿਦ੍ਹਾ ਮਤਵਾਲਾ ।
 ਸਖੀ ਫਸੀਹ ਸਬੀਹ¹ ਪਿਆਰਾ, ਭਵਾਂ ਮੁਕੱਵਸ ਵਾਲਾ ।
 ਨਾਜ਼ਵਰਾਂ² ਦੀ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹੀ, ਨਾਮ ਜਿਦ੍ਹੇ ਪੁਰ ਆਈ ।
 ਜਿਸਦੇ ਜੇਹਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਨ ਹੋਵਗ ਕਾਈ ।
 ਬਹੁਤ ਲਤੀਫ ਜ਼ਰੀਫ ਕਹਿਆ ਇੱਕ, ਰਹੀ ਨਬੁੱਵਤ ਬਾਕੀ ।
 ਕਹਣ ਲੱਗੇ ਮੂੰਹ ਰੋਕ ਅਮਰ ਥੀਂ, ਜੜੇਂ 'ਸਕੂਤੇਂ ਤਾਕੀ³ ।
 ਸੁਣ ਮਰਦਾਂ ਫਟ ਗਏ ਕਲੇਜੇ, ਜਾਨ ਚੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਾਈ ।
 ਝੂਠ ਨ ਕਹਿਆ ਮੁਨਾਦੀ ਕਾਈ, ਸਾਰਾ ਸੱਚ ਏਹਾ ਈ ।
 ਇਹ ਨਦਾਈਆਂ⁴ ਸੁਣੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਸ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਜਾਣੇ ਮੈਨੂੰ, ਜਿਸਨੇ ਆਪ ਬਣਾਇਆ ।
 ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਡਿੱਠਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਯਾਦ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਕੰਬ ਗਇਆ ਸੁਣ ਨੈਣ ਵਗੇ ਦੋ, ਸਾਵਣ ਚਸ਼ਮ ਵਸਾਇਆ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਫਰੁਮਾਇਆ ਰੋ ਰੋ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਬੱਸ ਪੁਕਾਰਨ ਵਾਲਿਆ ਭਾਈ, ਨ ਕਰ ਵਾਧਾ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੰਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸੰਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤ ।
 ਇਹ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰਾਂ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਜਿਸਦੀ ਇਹ ਇਬਾਰਤ⁵ ।
 ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ ਆਜ਼ਿਜ ਬੰਦਾ, ਪਰਦੇਸੀ ਨਤਾਣਾ ।
 ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਦਿਲਗੀਰੀਆਂ ਹੈਰਤ, ਜਿਸਦਾ ਹਾਲ ਰੰਜਾਣਾ⁶ ।
 ਬੇ ਤਾਕਤ ਨਥਾਵਾਂ ਬੇਦਿਲ, ਫਿਕਰੀਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਣਾ ।
 ਜਿਸ ਜੇਹਾ ਮਸਕੀਨ ਨ ਕਾਈ, ਆਖਿਰ ਕਬਰ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਲਾਇਕ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਇਹ ਤੇਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਹਾਂ ਨ ਮੂਲ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਸ਼ਾਨ ਤੇਰੀ ਸਭ ਜਗ ਥੀਂ ਆਲੀ, ਤੇ ਤੂੰ ਨੁਕਸੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਕਰਾਂ ਪੁਕ ਰ ਤੇਰੇ ਹੱਕ ਲਾਇਕ, ਆਲੀ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਸੁਣ ਫਰਮਾਇਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਅਜੇ ਇਹ ਕਹੀਂ ਨਾ ਭਾਈ ।
 ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਪੁਕਾਰ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਪੁਰ, ਲੁਤਫ ਅਲਾਹੋਂ ਆਹੀ ।
 ਇਬਨੁਲ⁷ ਨਬੀ ਨਬੀ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਇਬਨ ਖਲੀਲ ਇਲਾਹੀ ।
 ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਪੁਕਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਜੇ ਇਹਾ ਕਰਾਂ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਖਰੀਦੇ ਕਿਹੜਾ, ਖੌਫ ਕਰੇ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।

1. ਸੁੰਦਰ, ਸੌਹਣਾ 2. ਸੌਹਣਿਆਂ 3. ਰੁਪ ਦੇ ਭਿਤ (ਕਿਵਾੜ) 4. ਅਵਾਜ਼ਾਂ 5. ਲਿਖਤ 6. ਦਰਦ-
 ਭਰਿਆ 7. ਪੁਤਰ ।

ਵਹੀ¹ ਕਰੇ ਰੱਬ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਰਹ ਖਾਮੋਸ਼ ਪਿਆਰੇ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਸਾਂ ਕਦਰ ਤੇਰਾ ਅੱਜ, ਫਜ਼ਲ² ਮੇਰੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ਮੁਨਾਦੀ, ਓਹਾ ਲਫਜ਼ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਮੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ, ਕੌਣ ਅੱਵਲ ਦਮ ਮਾਰੇ ।
 ਜਿਤਨੀ ਕੀਮਤ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਖਾਂ, ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਵਾਲੋਂ
 ਕੌਣ ਅੱਵਲ ਜੋ ਕਰੇ ਦਲੇਰੀ, ਮੁੱਲ ਕਰੇ ਇਸ ਮਾਲੋਂ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਬਦਰਾ³ ਅਸਰਫੀਆਂ ਦਾ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਲਿਆਇਆ ।
 ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰ ਏਹਾ ਹੀ, ਯੂਸੁਫ ਤਲਬ ਸੁਟਾਇਆ ।
 ਪਹਲ ਹੋਈ ਹੁਣ ਖਲਕਤ ਦੌੜੀ, ਮੁੱਲ ਖਰੀਦਣ ਸਾਰੇ ।
 ਹਰ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਲਿਆਈ, ਸ਼ੌਰ ਪਇਆ ਯਕਬਾਰੇ ।
 ਹਰ ਹਰ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਸ਼ੌਕ ਪਇਆ ਸੁ ਭਾਰਾ ।
 ਜਨ ਮਰਦਾਂ ਹਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਮਾਲੋਂ, ਲੱਗੇ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਬੁੱਢੀ ਇਕ ਮਸਕੀਨ⁴ ਬੇਚਾਰੀ, ਅੱਟੀ ਸੂਤ ਲਿਆਈ ।
 ਜੇ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਆਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਦੇਹੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਇਸ ਸੂਰਤ ਦਿਆਂ ਮਾਅਨਿਆਂ⁵ ਮੈਨੂੰ, ਕਰ ਮਜਬੂਰ ਝੁਕਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਦਿਲ ਦਾ ਵਾਹ ਮਿਟਾਇਆ, ਆਂਦਾ ਸਭ ਸਰਮਾਇਆ ।
 ਇਕ ਤਵੰਗਰ⁶ ਨੇ ਸੌ ਬਦਰਾ, ਓਵੇਂ ਆਣ ਸੁਟਾਇਆ ।
 ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਹਰ ਹਰ ਬਦਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਮੁੱਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਅੱਵਲ ਵਾਲੇ ਉਹ ਇੱਕ ਬਦਰਾ, ਆਪਣਾ ਚੁੱਕ ਲਇਆ ਸੁ ।
 ਦੂਜੇ ਉਪਰ ਤੀਜਾ ਗਾਲਿਬ, ਭੀ ਮਹਰੂਮ⁷ ਰਹਿਆ ਸੁ ।
 ਦਮੀਂ ਪਲੀਂ ਹੁਣ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇ, ਕੀਮਤ ਅੰਤ ਨ ਆਵੇ ।
 ਇੱਕ ਥੀਂ ਦੂਜਾ ਕਰੇ ਦੋ ਚੰਦਾਂ, ਆਵੇ ਹੋਰ ਵਧਾਵੇ ।
 ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਪਵੇ ਮੁੱਲ ਚਾਹੜੇ, ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਪੁਕਾਰਾਂ ਪਈਆਂ, ਕੁਝ ਸੁਮਾਰ⁸ ਨ ਆਵੇ ।
 ਮੌਤੀ ਵਜ਼ਨ ਬਰਾਬਰ ਯੂਸੁਫ, ਇੱਕਨੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਲਾਲ ਬਦਖਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੂਜਾ, ਦੂਣੀ ਕਰੇ ਵਧਾਈ ।
 ਕੁਝ ਟਿਕਾਣਾ ਰਹਿਆ ਨ ਕੀਮਤ, ਵਿਕ ਵਿਕ ਗਏ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਦੇਵਣ ਮੁਲਕ ਮਤਾਈ⁹ ਦੌਲਤ, ਸੁਣ ਘਰ ਬਾਰ ਮਕਾਨੇ ।
 ਜਿਸਦੀ ਘਟੀ ਹਟੀ ਸਰਮਾਇਆ, ਉਹ ਰੋਵੇ ਗਮ ਖਾਵੇ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਟੁੱਟ ਉਮੀਦਾਂ ਗਈਆਂ, ਯੂਸੁਫ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ 2. ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 3. ਤੌੜਾ, ਗੁਥਲੀ 4. ਗ਼ਰੀਬੜੀ ਜੇਹੀ 5, ਅਸਲੀ
 ਅਰਥਾਂ 6. ਅਮੀਰ, ਧਨੀ 7. ਵੰਚਿਤ 8. ਗਿਣਤੀ 9, ਧਨ ।

ਆਂਹ ਵਗੇ ਵਿੱਚ ਜੋਲਾਂ-ਗਾਹੈ, ਮੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜਗ ਥੀਂ ਭਾਰਾ, ਹਸਰਤ¹ ਸਸਤੀ ਮਿਲਦੀ ।
 ਦੌਲਤਮੰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੈਠੇ, ਹੱਥ ਮਲਣ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਹੁਣ ਕੀਮਤ ਇਸਦੀ, ਵੱਸ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬਹੁਤੀ ਕੀਮਤ ਦੇਖ ਨ ਮੰਨਿਆ, ਟੁੱਟ ਉਮੀਦਾਂ ਗਈਆਂ ।
 ਲੋਕ ਕਹਣ ਹੁਣ ਕੀਮਤ ਇਸਦੀ, ਸ਼ਾਹ ਭਰੇਗਾ ਰਈਯਾਂ ।

ਹਿਕਾਯਤ ਬੀਬੀ ਬਾਜ਼ਗਾਹ

ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਨਾਮ ਵੱਸੇ ਇੱਕ ਔਰਤ, ਸਰਵਰ ਮਿਸਰ ਨਵਾਹੀ ।
 ਆਦਿ ਆਂ² ਦੀ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਉਸੇ ਦੀ, ਸਰਦਾਰੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ।
 ਪਹਿਲੀ ਉਮਰ ਕੰਵਾਰੀ ਹੈਅਨਾ³, ਸਰਪ ਚਮਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ।
 ਜ਼ਾਹਿਦ⁵ ਲੁੱਟੇ ਤੇ ਸਬਰ ਲੁਟਾਵੇ, ਉਸਦਾ ਨਾਜ਼ ਨਿਹੋਰਾ ।
 ਜਦੋਂ ਨਿਕਾਬੋਂ⁶ ਅੱਖੀਂ ਖੋਹਲੇ, ਤੀਰ ਛੁਟਣ ਵਿਚ ਗਮਜ਼ੇ⁷ ।
 ਭਵਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ਚਸਮ ਦੋ ਨਾਵਕ⁸, ਆਬਿ-ਨਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹਮਜ਼ੇ⁹ ।
 ਉਹ ਦੋ ਨੈਣ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਮਸਤੀ ਥੀਂ ਮਤਵਾਲੇ ।
 ਜੈਂ ਦਿਲ ਵਗਦੇ ਕਾਰੀ ਲਗਦੇ, ਵਾਂਗ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਭਾਲੇ ।
 ਸਾਕੀ ਨੈਣ ਖੁਮਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਭਰ ਭਰ ਦੇਣ ਪਿਆਲੇ ।
 ਅਬਰੂ ਝੁਕੇ ਕਮਾਨਾਂ ਗੋਸ਼ੇ, ਥੜਾ ਫਰਕ ਵਿਚਾਲੇ ।
 ਦਿਲ ਸੰਗੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰਬੋਂ, ਰਸ ਮਿਸ ਕੇ ਤਨ ਗਾਲੇ ।
 ਏਹ ਦੋਗਾੜਾ ਜੈਂ ਸਿਰ ਵੱਜੇ, ਕਦੀ ਨ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੇ ।
 ਜੁਲਫ ਆਵੇਜ਼ਾਂ¹⁰ ਖਾਲ¹¹ ਮੁਕਾਬਿਲ¹², ਮਾਅਨਿਆਂ ਮਗਜ਼ ਨਿਕਾਲੇ ।
 ਜ਼ਿਹਲ ਨਤਾਇਜ਼ ਤੇ ਅਕਲੀਦਸ¹³, ਨੁਕਤੇ ਥੀਂ ਖਤ ਡਾਲੇ ।
 ਲਬਾਂ ਦੋਵੇਂ ਤਰ ਖੂਨ ਡੁਬਾਈਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਕਾਤਿਲ ਖੂਨੀ ।
 ਹੂਰਾਂ ਵਸਫ ਸੁਣੀ ਤਦ ਹੱਸੀ, ਚਿਹਰਿਓਂ ਉਹ ਮੌਜੂਨੀ ।
 ਪਲਕ ਦੋ ਨਾਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦਿਆਂ ਦਾਮਾਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਾਲੇ ।
 ਛੁੱਟੀ ਵਾਹਰ ਕ੍ਰਿਸਮਿਓਂ ਬੇਵਸ, ਫੇਰ ਮੁੜੇ ਕਦ ਖਾਲੀ ।
 ਨਾਜ਼ਵਰਾਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਉੱਤੇ, ਪੈਰ ਧਰੇ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ¹⁴ਸ਼ਬ-ਯਲਦਾ¹⁴ ਜ਼ੀਨਤ ਕਾਰਣ, ਮੰਗੇ ਜੁਲਫ ਉਧਾਰੀ ।
 ਨੂਰ ਰੁਖੋਂ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਦੰਦਾਂ ਥੀਂ, ਲੈਣ ਉਧਾਰ ਸੱਯਾਰੇ ।
 ਕੌਸ ਕਜ਼ਹ ਦੋ ਅਬਰੂ ਅੱਗੇ, ਖਾਵੇ ਝੂਲ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਲਾਲ ਬਲੇ ਰੁਖ ਬਦਰ ਮੁਨੱਵਰ, ਦੰਦ ਚਮਕਣ ਜਿਉਂ ਤਾਰੇ ।
 ਲਬਾਂ ਸ਼ਫਕ ਵਿਚ ਸਿਲਕ ਸੱਯਾਰਾ, ਸੂਰਜ ਦੋ ਰੁਖ ਸਾਰੇ ।
 ਸ਼ਮਾ ਰੁਖੋਂ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਝੜ ਝੜ ਮਰਨ ਉਡਾਰੂ ।
 ਜ਼ਖਮ ਕ੍ਰਿਸਮਿਓਂ ਜੈਂ ਵਲ ਖੁੱਟੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਨ ਦਾਰੂ ।

1. ਅਰਮਾਨ, ਅਫਸੋਸ 2. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 'ਆਦ' 3. ਸੋਹਣੀ 4. ਸਰੂ 5. ਪ੍ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਤੱਪ 6. ਪਰਦਾ
 7. ਇਸ਼ਾਰੇ 8. ਤੀਰ 9. ਸੰਕੇਤਮਈ ਭਾਸ਼ਾ 10. ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ 11. ਤਿਲ 12. ਸਾਹਮਣੇ 13. ਜਿਓਮੈਟ੍ਰੀ
 14. ਕਾਲੀ ਲੰਮੀ ਰਾਤ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ਪੌਫੁਟਾਲੇ ਦੀ ਲਾਲੀ ।

ਬੀਨੀ ਬਲੇ ਅਲੰਬੇ ਆਤਿਸ਼, ਜਲੇ ਨਜ਼ਰ ਪੱਰ ਫੜਕੇ ।
 ਚੁੱਭੇ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਨੌਕ ਜਿਗਰ ਨੂੰ, ਦਿਲ ਧੜਕੇ ਦੁਖ ਰੜਕੇ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਨਾਗ ਸਿਆਹਾਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਮਾਂਦਰੀਆਂ ਕੱਟ ਖਾਵਣ ।
 ਜੰਗਾਹੀਂ ਮੈਦਾਨ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਕਾਰ ਕਮੰਦ ਲਿਆਵਣ ।
 ਤੇ ਮੁਸ਼ਾਤਾ¹ ਸੌ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਜੁਲਫਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਵੇ ।
 ਅਜੇ ਡਰੇ ਮਤ ਉਂਗਲੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੁਲਮ ਕਰੇ ਕੱਟ ਖਾਵੇ ।
 ਵਾਲ ਪ੍ਰੋਤੇ ਮੌਤੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਲਟਕਣ ਨਾਲ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਨਾਲ ਤਵਾਜ਼ਿਅ² ਰੁੱਖ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਝੁਕਣ ਅਦਬ ਕਰ ਸਾਰੇ ।
 ਮੇਂਢੀਆਂ ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ, ਸਿਰਾ ਨ ਪਤਾ ਬਤਾਵਣ ।
 ਲਿਫਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਾਜ਼ਿਕ ਵੇਲਾਂ, ਪੇਚ ਘੱਤਣ ਵਲ ਖਾਵਣ ।
 ਗੋਂਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁੰਦਣ ਵਾਲੀ, ਤਾਕ³ ਅੰਦਰ ਉਸਤਾਦੀ ।
 ਨਾਫਾ ਘੋਲ ਅੰਬਰ ਘਤ ਲਪ ਲਪ, ਕਹੇ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦੀ ।
 ਵਾਹ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਖੁਸ਼ ਨੂਰਾਨੀ, ਦਿੱਸੇ ਹਸਦੀ ਰਸਦੀ ।
 ਨੂਰ ਭਿੰਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁਸਨ ਡੁਬਾਏ, ਜ਼ੇਬ ਮਹੱਲ ਵਿੱਚ ਵਸਦੀ ।
 ਉਹ ਨਾਜ਼ਿਕ ਗੁਲਿ ਲਾਲਾ ਨਾਲੋਂ, ਖੁਸ਼ ਬੇਦਾਗ ਚਮਨ ਥੀਂ ।
 ਪੁਰ ਸਮਿਓਂ ਪੈਰਾਹਨ ਤਨ ਥੀਂ, ਤੇ ਪੁਰ ਜੈਬ⁴ ਸਮਨ⁵ ਥੀਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਡਿਗੇ ਬੀਮਾਰ ਨਜ਼ਰ ਦਾ, ਰੋ ਤਸ਼ਖੀਸ ਤਬੀਬੋਂ ।
 ਤੇ ਔਸਾਫ ਹੁਸਨ ਦੇ ਵਸਫੋਂ, ਭੁੱਲ ਵਗੇ ਤਰਤੀਬੋਂ ।
 ਉਹ ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ਰੰਗਤ ਵਿਚ ਰੰਗੀ, ਉਸ ਥੀਂ ਬਹੁਤ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਜੈਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ ਕਰ ਸ਼ੋਖੀ, ਵੱਸਾਫਾਂ⁶ ਦੀਆਂ ਵਾਹਾਂ ।
 ਦੌਲਤ ਭਰੀ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਦੀ ।
 ਸਾਹਿਬ ਕਦਰ ਤੇ ਹਸ਼ਮਤ ਵਾਲੇ, ਉਮਰ ਕਟੀ ਮਨ ਭਾਂਦੀ ।
 ਮਾਲ ਜਮਾਲ ਜਵਾਨੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਪਰ ਦਿਲ ਕਿਤੇ ਨਾ ਟਿਕਦਾ ।
 ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਅਜ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ, ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀ ਵਿਕਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਅਜੇਹਾ ਸੋਹਣਾ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਜਿੰਦ ਜਾਂਦੀ ।
 ਸੁਣ ਵਿੱਚ ਭਾਹ ਕੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅਲੇ, ਦਿਲ ਨੇ ਤਾਬ ਨ ਆਂਦੀ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾਅ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਾਰੇ, ਸੁਤਰੀਂ ਕੱਢ ਲਦਾਏ ।
 ਘੱਤ ਵਹੀਰ ਚਲੀ ਵਲ ਮਿਸਰੇ, ਸੌ ਕ ਸੁਨੇਹੇ ਆਏ ।
 ਇਕ ਅਮਾਰੀ⁷ ਨਾਕਾ ਉੱਤੇ, ਜ਼ਰਕਸ਼ ਜ਼ੇਬਾ ਵਾਲੀ ।
 ਕੁਲ ਮੁਰੱਸਾ ਸਾਜ਼ ਅਜਾਇਬ, ਨੁਕਸ ਉਸਤਾਦੀਓਂ ਖਾਲੀ ।

1. ਕੰਘੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ 3. ਮਾਹਿਰ 4. ਗਰੇਬਾਨ, ਗਲਮਾ 5. ਚੰਬੇਲੀ 6. ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 7. ਕਜਾਵਾ. ਪਾਲਕੀ ।

ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਆਪ ਸਵਾਰ ਉਸੀ ਤੇ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਹੋਰ ਦਵਾਲੇ ।
 ਦਹ¹ ਸੈ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਰਵਾਨਾ, ਸੁਤਰ ਲੱਦੇ ਜ਼ਰ ਨਾਲੇ ।
 ਹੁਸਨ ਨਦੀ ਦੀ ਲਹਰੀਂ ਤਰਦੀ, ਫੌਜ ਪਰੀ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ।
 ਰੋਸ਼ਨ ਰੰਗ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਹਰ ਬਾਂਦੀ ।
 ਪਇਆ ਪੁਕਾਰਾ ਗਿਰਦ ਨਵਾਹੀ, ਹਰ ਜਾ ਸ਼ਹਰ ਗਿਰਾਈਂ ।
 ਲੈ ਅਮਵਾਲ² ਵਿਹਾਜਣ ਚੱਲੀ, ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਨਾਲ ਤਜੱਮੁਲ ਸ਼ੌਕਤ ਸ਼ਾਨੇ, ਮਿਸਰ ਵੜੀ ਆ ਓਵੇਂ ।
 ਉਤ ਵਲ ਚੱਲੀ ਜਿਸ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ, ਵਿਕ ਗਏ ਆਲਮ ਦੋਵੇਂ ।
 ਆਣ ਵੜੀ ਵਿੱਚ ਜੋਲਾਂਗਾਹੇ, ਨਾਕਾ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਚੀਰ ਸਫਾਂ ਵੱਧ ਪਈ ਅਗਾੜੀ, ਡਾਚੀ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਉਹ ਆਣ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਆਪੇ ਅੰਤ ਖਲੋਈ ।
 ਪੰਖੀਆਂ ਦੇ ਪਰ ਸੜਦੇ ਅੱਗੇ, ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦ ਢੋਈ ।
 ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ਅਦਬ ਖਲਿਆਰੀ, ਦਿਲਬਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਰੂਈ³ ।
 ਜੇ ਖੁਦ ਹੁਸਨ ਨ ਕਰੇ ਸਿਆਸਤ⁴, ਵਰਜਿਆਂ ਰੁਕੇ ਨ ਕੋਈ ।
 ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਨੇ ਕੱਢ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਾਂ ਦੋ ਨੈਣ ਵਗਾਏ ।
 ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਨਿਗਾਹ ਪਈ ਫਿਰ, ਹੱਥੋਂ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਏ ।
 ਤੜਫ ਅਮਾਰੀਓਂ ਬੇਖੁਦ ਉਲਟੀ, ਆਣ ਪਈ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ।
 ਮਿਸਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਜੋ ਕੁਝ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਰਤੀ ।
 ਗੋਤੇ ਗਈ ਗਸ਼ੀ ਨੇ ਲੁੱਟੀ, ਹੋਸ਼ ਪਈ ਤੇ ਉੱਠੀ ।
 ਆਹ ਦਰੇਗ⁵ ਕਹੇ ਮਰ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਸੂਰਤ ਨੇ ਮੁੱਠੀ ।
 ਉੱਠ ਪੁੱਛੇ ਤੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਆਹਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਬਣਾਇਆ ।
 ਰਗਾਂ ਪਈਆਂ ਤਨ ਹੱਡੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਕਿਨ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
 ਕਿਸ ਸਾਨਿਅ⁶ ਨੇ ਨੂਰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਪੁਰ ਤੇਰੇ ।
 ਸਾਦ ਜ਼ਾਦ ਲਿਖੇ ਕਿਨ੍ਹ ਦੋਵੇਂ, ਜੇਬਾ ਨੈਣ ਲੁਟੇਰੇ ।
 ਕਿਸ ਮਿਅਮਾਰ⁷ ਖਿਚੇ ਪਰਕਾਰੋਂ, ਅਬਰੂ ਤਾਕ ਨਿਵਾਏ ।
 ਵਿਚ ਕਮੰਦਾਂ ਜੁਲਫਾਂ ਤੇਰੀਆਂ, ਕਹੋ ਕਿਸ ਨੇ ਵਲ ਪਾਏ ।
 ਕਿਸ ਨਹਰੋਂ ਕਹੋ ਆਬ ਦਿਤੋਈ, ਗੁਲ ਤਾਜ਼ਾ ਰੁਖਸਾਰਾਂ ।
 ਲਾਲ ਲਬਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹ ਸਿਖਲਾਈਆਂ, ਇਹ ਸ਼ੀਰੀਂ ਗੁਫਤਾਰਾਂ⁸ ।
 ਹਰਫ ਵਿੰਛੇ ਇਹ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲੇ, ਕਿਸ ਦੀ ਕਲਮ ਲਿਖਾਏ ।
 ਲੌਹਿ-ਜ਼ਬੀਨ⁹ ਘੜੀ ਕਿਸ ਘਾੜੂ, ਬਿਨ ਹਥਿਆਰ ਲਗਾਏ ।

1. ਦਸ 2. 'ਮਾਲ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 3. ਸੋਹਣਾ ਮੂੰਹ ਮੱਥਾ 4. ਸਖਤੀ 5. ਅਫਜੋਸ 6. ਕਾਰੀਗਰ
 7. ਰਾਜ, ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ 8. ਬਤਨ 9. ਮੱਥੇ ਦੀ ਤਖਤੀ ।

ਨਰਗਸ ਬਰਗ¹ ਦੋ ਲਾਲੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਕਿਸ ਮਾਲੀ ਨੇ ਬੀਜੈ ।
 ਮੂੰਹ ਤੱਯੂਰਾਂ ਸੁਟ ਲਏ ਸੁ, ਉੱਡਦਿਆਂ ਜਾਨ ਨ ਦੀਜੈ ।
 ਗੰਹਰ ਸਿਲਕ² ਦੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ ਪਰੋਈਆਂ ।
 ਸੁਰਖ ਕਨਾਰੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਲਬਾਂ ਦੀਆਂ, ਕਿਸ ਰੰਗਤ ਵਿਚ ਧੋਈਆਂ ।
 ਇਹ ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਤਰੀਓ³ ਭਰੀਆਂ, ਸ਼ੌਕ ਕਿਦੇ ਵਿਚ ਰੋਈਆਂ ।
 ਝੰਮਣੀਆਂ ਨੇ ਨੇਜੇ ਨੌਕਾਂ, ਕਿਸ ਵੈਰੀ ਸਿਰ ਢੋਈਆਂ ।
 ਕਾਤਿਲ ਨੈਣਾਂ ਭਵਾਂ ਕਮਾਨਾਂ, ਕਿਤ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
 ਵਿਚ ਜੰਗਾਂ ਕਿਦੇ ਕਰ ਮਿਯਗਾਂ, ਚਾ ਹਥਿਆਰ ਖਲੋਈਆਂ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਗੇਂਦ ਬਣਾਈ ਕਿਸ ਨੇ, ਦਸ ਜਨਖਦਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਗਬਗਬ ਚਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਕਹੁ ਕਿਸਨੇ, ਕਰ ਦਿਖਲਾਇਆ ਖਾਲੀ ।
 ਕਾਲੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਜ਼ੇਬਵਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਥੋਂ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
 ਕੱਦ ਤੇਰਾ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਕਿਸਨੇ ਸਰਵ ਲਗਾਇਆ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਹੇਠ ਤੇਰਾ ਰੁਖ ਕਿਸਨੇ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਬਣਾਇਆ ।
 ਤੇ ਇਹ ਕਿਸਦੀ ਹਿਕਮਤ ਕਾਰਣ, ਜੁਲਮਤ ਨੂਰ ਰੁਲਾਇਆ ।
 ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਨੂਰਾਨੀ ਚਿਹਰਾ, ਕਰ ਸੂਰਜ ਚਮਕਾਇਆ ।
⁴ਨਿਸਫ-ਉਲੈਲੋ⁴ ਮਗਰਬ ਤੋੜੀ, ਫਰਕ ਕਵੇਹਾ ਪਾਇਆ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਵਿਚ ਸੋਹਣਿਆਂ ਵਾਲਾਂ, ਵਲ ਵਲ ਫਿਤਨਾ⁵ ਚਾਇਆ ।
 ਕਰਕੇ ਤਾਰੋ ਤਾਰ ਜੁਲਫ ਨੂੰ ਤਾਰ ਜਿਗਰ ਲਟਕਾਇਆ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਵਿਚ ਨੈਣ ਰੰਗੀਲੇ, ਸੁਰਮੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਇਆ ।
 ਕਿੱਥੋਂ ਐਡ ਜਮਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਤੈਂ ਪੁਰ ਰੋਹੜ ਵਗਾਇਆ ।
 ਜਜ਼ਬ ਤਅੱਸੁਰ ਸ਼ਕਲ ਤੇਰੀ ਵਿਚ, ਕਿਥੋਂ ਆਣ ਸਮਾਇਆ ।
 ਤੇਰੀ ਠਾਠ ਜਮਾਲ ਹੁਸਨ ਤੇ, ਕਿਸ ਨੇ ਮਿਸਰ ਰੁੜ੍ਹਾਇਆ ।
 ਇਹ ਕੀ ਹੈ ਤਾਸੀਰ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਮਿਸਰੇ ਆਇਆ ।
 ਦਰਦ-ਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਦੇਸ ਵਸਾਇਆ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਐਡ ਜਮਾਲ ਰੰਗੀਲਾ, ਕਿਥੋਂ ਲੁੱਟ ਲਿਆਇਆ ।
 ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ, ਪਾਇਆ ਤੁਧ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਤੈਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕਿਵੇਂ ਰੁੜ੍ਹ ਵਗਦਾ, ਮੌਜ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਸੀਨਾ ।
 ਕੌਣ ਬਣਾਵਣ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ, ਅਨਵਰ ⁶ਮਾਹ-ਜਬੀਨਾ⁶ ।
 ਸੋਹਣੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲਿਆ, ਕਿਸ ਉਸਤਾਦ ਬਣਾਇਓਂ ।
 ਸ਼ਕਲ ਮੁਬਾਰਿਕ ਤੇਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਦਾ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ ।
 ਬਾਲੀ ਲਾਟ ਹੁਸਨ ਦੀ ਕਿਸਨੇ, ਜੈਂ ਕਾ ਦੇਖ ਨ ਸੱਕਦਾ ।

1. ਪੱਤੇ 2. ਲੜੀ 3. ਨਮੀ 4. ਅੱਖੀ ਗਤ 5. ਸਰਿਸ਼, ਫ਼ਸਾਦ 6. ਚੰਨ ਵਰਗੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲਿਆ ।

ਕਿਸ ਨੇ ਸਾਜੀ ਸੂਰਤ ਤੇਰੀ, ਸੋਹਣੀ ਹੱਦੁ ਬਿਆਨੋਂ ।
ਹੈਂ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਖਾਕ ਜ਼ਮੀਨੋਂ, ਜਾਂ ਕਾ¹ ਸੈ ਅਸਮਾਨੋਂ ।

(ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਨੂੰ ਖਿਤਾਬ ਕਰਨਾ)

ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਲਾ ਗੋਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਵਹਦਤ² ਦੇ ਦਰਿਆਈਂ ।
ਉਹ ਇੱਕਾ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਬੰਦਾ, ਕਹੰਦਾ ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਤਾਈਂ ।
ਸਾਨਿਅ³ ਪਾਕ ਬਣਾਵਣ ਵਾਲਾ, ਮੇਰਾ ਹੁਸਨ ਦੁਲਾਰਾ ।
ਜਿਸਦੀ ਸਨਅ-ਇ-ਕਲਮ ਦਾ ਕੁਤਰਾ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਅੰਗਿਆਰਾ ।
ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਕੁਦਰਤ ਵਾਲੇ, ਚਰਖ⁴ ਹਬਾਬ⁵ ਨਕਾਰਾ ।
ਇੱਕ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਕਰਮ ਦੇ ਬਹਰੋਂ, ਹਰ ਹਰ ਰੋਸ਼ਨ ਤਾਰਾ ।
ਐ ਬੀਬੀ ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਜਿਸਦਾ, ਉਸੇ ਦਾ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਕਸ਼ ਕਰੋੜੀਂ ਨਕਸ਼ੋਂ, ਤੇ ਉਹੀ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਬਿਚਾਰਾ ਤੇ ਜੱਗ ਸਾਰਾ, ਕੁਨ⁶ ਦਾ ਕੁੱਲ ਪਸਾਰਾ ।
ਉਹ ਫਿਲਜ਼ਾਤ⁷ ਗਨੀ⁸ ਹਰ ਸੈ ਥੀਂ, ਉਸ ਬਿਨ ਹੋਰ ਬੇਚਾਰਾ ।
ਹਰ ਹਰ ਵਕਤ ਚਮਕਦਾ ਹਰ ਜਾ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਚਮਕਾਰਾ ।
ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਮਾਤ ਕਰੇਂਦਾ, ਹਿਕਮਤ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ।
ਟਕ ਵਿੱਚ ਠਾਠ ਬਿਹਰੋਂ ਦੀ ਵਹੰਦੇ, ਮੱਤ ਖਾ ਝੜੇਂ ਹੁਲਾਰਾ ।
ਸੂਰਤ ਸੰਮੁਲ ਨ ਜਾਏ ਔਗਤ, ਰਾਜ ਅਜੇਹਾ ਤਾਰਾ ।
ਵੇਖੇ ਹੁਸਨ ਝੜੇਂ ਗਸ਼ ਖਾਵੇਂ, ਮਿਲੇ ਨ ਰਾਜ ਇਸ਼ਾਰਾ ।
ਮਸਤੀਆਂ ਇਸ਼ਕ ਘੱਤਣ ਦਿਲ ਝੋਕਾਂ, ਉਸਦਾ ਅਸਰ ਨਿਆਰਾ ।
ਕਿਸਦੇ ਇਸ਼ਕ ਗਵਾਈਓਂ ਅਕਲੋਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਐਡ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ।
ਕਿਤ ਗੋਸ਼ੇ⁹ ਥੀਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਗੀਆਂ, ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਨ ਆਈਆਂ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਈਓ, ਇਹ ਮਿਲੀਆਂ ਨਾਬੀਨੇ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚ ਮਾਅਨੀ ਚਮਕੇ, ਉਹ ਨੂਰੀ ਆਈਨੇ ।
ਇਹ ਨ ਚਸ਼ਮ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਲਾਇਕ, ਜਿਸਦੀ ਧੀਰੀ ਕਾਲੀ ।
ਇਹ ਖੁਦ ਫਾਨੀ ਫਾਨੀ ਵੇਖੇ, ਵੇਖ ਰਹੇ ਮਤਵਾਲੀ ।
ਇਹ ਆਈਨਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵਾਲਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਕਲ ਝਲਕਦਾ ।
ਮਗਜ਼ੋਂ ਰਸਾ ਕਢੇ ਦਿਲ ਬਾਹਿਰ, ਜਾਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵੱਲ ਭੱਕਦਾ ।
ਦਿਲ ਆਈਨਾ ਬਾਤਨ ਵਾਲਾ, ਮਿਲਿਓਸੁ ਆਬ ਬਕਾਓਂ¹⁰ ।
ਇਸ ਬਰਜ਼ਖ¹¹ ਦਾ ਰੁਖ ਧਰ ਉਤ ਵਲ, ਜਿਤ ਵੱਲ ਚਮਕ ਸਫਾਓਂ ।
ਦਾਗ ਸਿਆਹ ਨ ਘੱਤ ਸਫਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੱਖ ਨਿਗਾਹ ਗੁਬਾਰੋਂ ।
ਗਰਦ ਉਤਾਰ ਸਫਾ ਵਿੱਚ ਝਲਕੇ, ਨੂਰ ਕਦਮ ਅਸਰਾਰੋਂ ।

1. ਕਾਈ. ਕੋਈ 2. ਤੌਹੀਦ 3. ਕਾਰੀਗਰ 4. ਆਸਮਾਨ 5. ਬੁਲਬੁਲਾ 6. 'ਕਰੋ' ਦੁਨੀਆ
ਸਿਰਜਣ ਸਮੇਂ ਰਬ ਵਲੋਂ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ 7. ਆਪ 8. ਬੇਨਿਆਜ਼ 9. ਨੁੱਕਰ 10. ਜ਼ਿੰਦਗੀ 11. ਵੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ।

ਮੱਤ ਸੂਰਤ ਵੱਲ ਦੇਖ ਪਿਆਰੇ, ਮਾਅਨਿਆਂ ਥੀਂ ਵੱਲ ਪਾਵੇਂ ।
 ਭਲੀਓਂ ਭਲੀ ਸੂਰ¹ ਪੁਰ ਮਾਅਨੀ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਵੇਂ ।
 ਸੂਰਤ ਬਹੁਤ ਅਕਾਬਰ² ਮਾਅਨੀ, ਭੇਦ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਤੱਕੇਂ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਮਿਲੇ ਇਸ਼ਾਰਤ³ ਨਾਹੀਂ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨ ਸੱਕੇਂ ।
 ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਨਜ਼ਰ ਧਰ ਮਾਅਨੀ, ਰਾਜ਼ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ।
 ਤੇ ਮਾਅਨੀ ਬਿਨ ਸੂਰਤ ਤੈਂ ਪੁਰ, ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਆਸਕਾਰਾ⁴ ।
 ਚਸਮ ਜ਼ਈਫ ਤੇ ਸੂਰਜ ਚਿੱਟਾ, ਤਾਬ⁵ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦੀ ।
 ਮਰਦ ਬਣੇ ਸੌ ਧੁੱਪੋਂ ਜਾਪੇ, ਉਸਦੀ ਲਾਟ ਚਮਕਦੀ ।
 ਜੇ ਖੁਦ ਚਸਮ ਮੁਕਾਬਿਲ ਸੂਰਜ, ਚਾਹੇ ਰੱਖ ਟਿਕਾਵੇ ।
 ਹਰਗਿਜ਼ ਉਸਦਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਵੇ, ਚਸਮ ਨਜ਼ਰ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
 ਤੇ ਇੱਕ ਚਸਮ ਜ਼ਈਫ ਜ਼ਈਫੋਂ, ਤਾਬਿਸ ਧੁੱਪ ਨ ਝੱਲੇ ।
 ਖੋਲੋ ਨਜ਼ਰ ਤੜਾਕ ਝੜੇ ਸੌ, ਤਾਰੀਕੀ⁶ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ ।
 ਏਹਾ ਧੁੱਪ ਪਵੇ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰੀਂ, ਦਿੱਸਨੋਂ ਆਅਲਾ⁷ ਜਾਪੇ ।
 ਇਸ ਥੀਂ ਪਰੇ ਕਿਆ ਈ ਆਖੇ, ਏਹਾ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪੇ ।
 ਜੋ ਉਹ ਸੂਰਜ ਤਾਬਿਸ ਵਾਲਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਰਾਤ ਸਿਆਹੀ ਵੇਖ ਸੱਕੇ ਸੌ, ਜਾਨੇ ਦਿਨ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਉਸ ਦੇ ਜੇਡ ਨ ਆਜਿਜ਼ ਕੋਈ, ਜਾਨ ਰਹੇ ਗਮ ਸਿੱਕਦੀ ।
 ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਉਸੇ ਦੀ ਏਹਾ, ਤਬੂ⁸ ਜੋ ਚਾਮਚੜਿੱਕ ਦੀ ।
 ਧੁੱਪ ਡਿੱਠੇ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵਸ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਮਕਾਰਾ ।
 ਪਰਦਾ ਜੁਅਫ⁹ ਤਦਾਂ ਉਠ ਜਾਵੇ, ਪੇਸ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਸਾਰਾ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਤੁਖਮ ਅਕਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਨੂਰ ਉਮੀਦ ਉਗਾਵੇ ।
 ਅਸਲ ਲੱਭੇ ਸੇ ਖਾਕੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਜਲਵਾ ਹੋਰ ਦਿਖਾਵੇ ।
 ਤੁਖਮ ਏਹਾ ਵਿੱਚ ਅੱਵਲ ਨਜ਼ਰੇ, ਰਹੇ ਕਦੂਰਤ¹⁰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਸਲ ਤੱਕੇ ਇਹ ਅਕਸ ਨ ਕਾਈ, ਇਹ ਨ ਰਹੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਜ਼ੀਂਦਾ ਰਹਣ ਨ ਵੱਸ ਟਿਕਾਣੇ, ਮਤ ਚਾ.ਕਮਲੀ ਭਾਰਾ ।
 ਬਰਫੋਂ ਪੰਡ ਨ ਚਾ ਧੁੱਪ ਚਲਣਾ, ਘੁੱਲ ਉਹ ਰਹੇ ਨ ਸਾਰਾ ।
 ਚਲਦੀ ਵਾਓ ਨ ਘੱਤ ਕਲਾਵੇ¹¹, ਰਹਣ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।
 ਕਿਸ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਭਰੇਂ ਦਮ ਠੰਢੇ, ਜਾਨ ਕਿਦੂੰ ਗਮ ਗਾਲੀ ।
 ਇਹ ਮਹਸੂਸ ਹਵਾਸ¹² ਜ਼ਵਾਹਿਰ, ਸਭ ਇਸ ਲਾਇਕ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੋਸ਼ੇ ਚਸਮੋਂ, ਤੱਕਣ ਬਦਲ ਨਿਗਾਹੀਂ ।

1. ਸੂਰਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ 2. ਵੱਡੇ 3. ਇਸ਼ਾਰਾ, ਰਮਜ਼ 4. ਪ੍ਰਗਟ 5. ਚਮਕ 6. ਅੰ ਧੇਰਾ 7. ਵਧੀਆ
 8. ਸੁਭਾਓ 9. ਕਮਜ਼ੋਰੀ 10. ਦੁਸ਼ਮਣੀ 11. ਜੱਫੀ 12. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ।

ਮਤਾਂ ਪਿਆਸੇ ਝਾਕ ਦੋ ਬੂੰਦਾਂ, ਵਗਦਾ ਬਹਰ ਅਗਾਹੀਂ ।
 ਝੜ ਕਤਰਾਂ ਰਲ ਖਾਕ ਨ ਰਹਸੀ, ਬਹਰ ਕਿਤੇ ਸਰ¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੈਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕਾ ਖੂਬੀ ਦਿੱਸੇ, ਉਸ ਦੀ ਰਮਜ਼ੀਂ ਬੋਲੇਂ ।
 ਜੈਂ ਖੂਬੀ ਦਾ ਅੰਤ ਨ ਸੁਗੜਾ, ਕਿਉਂ ਉਸ ਥੀਂ ਦਮ ਡੋਲੇਂ ।
 ਜੇ ਤਕ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇਂ ਇੱਕ ਉਹ ਭੀ, ਕਿੱਥੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਈ ।
 ਲੱਭ ਹਜ਼ਾਰ ਮਿਲੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚੇ, ਫਿਰ ਤੁਧ ਤਲਬ ਨ ਕਾਈ ।
 ਆਰਸੀਆਂ² ਜੱਗ ਸਨਅਤ ਖਾਨਾ, ਸਾਨਿਅ ਦੀ ਦਾਨਾਈਓਂ ।
 ਆਪ ਕਰਮ ਚਾ ਹਰ ਹਰ ਜ਼ੋਰਾ, ਦਿੱਤੀ ਚਮਕ ਸਫਾਈਓਂ ।
 ਇਹ ਜ਼ੋਰਾਤ³ ਨਹੀਂ ਕਾ ਲਾਇਕ, ਖੁਦ ਮੁਖਤਾਰ ਵਜੂਦੋਂ ।
 ਜ਼ਾਤੋਂ ਪਾਕ ਉਸੇ ਥੀਂ ਰੋਸ਼ਨ, ਹਰ ਮਹਸੂਸ ਨਬੂਦੋਂ ।
 ਆਰਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਹਰ ਜਾਈਂ, ਕਾਮਿਲ⁴ ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਈਂ ।
 ਜੋ ਤੈਂ ਤਲਬ ਓਹਾ ਕੁਝ ਪਾਈਂ, ਅਜੇ ਨ ਭੁੱਲੇ ਜਾਈਂ ।
 ਜੋ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਵੱਸੇ ਮਨ ਮੋਹੇ, ਏਹਾ ਝਲਕ ਪਿਆਰੇ ।
 ਇਹ ਸਰਾਯਤ⁵ ਫਿਅਲ ਫਿਅਲੋਂ⁶, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਅਸਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਜੋ ਤੈਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਤੂੰ ਖੁਦ ਕਾ⁷ ਨਾਹੀਂ ਸਭ ਉਸਦਾ, ਰਾਜ਼ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਜਾਵੇ ।
⁸ਨਾਬੀਨਾਈਓਂ⁸ ਜੇ ਝੁਕ ਆਇਓਂ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਵਾਏ⁹ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਜੇ ਨ ਪਾਵੇਂ, ਬਾਤਨ¹⁰ ਦੇ ਚਮਕਾਰੇ ।
 ਫਿਅਲਿ-ਹਕੀਮ¹¹ ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਹਿਕਮਤ, ਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਜੇ ਪਾਵੇਂ ।
 ਹੁਸਨ ਸੱਭਾ ਵਿੱਚ ਕਬਹ¹² ਨ ਕਾਈ, ਵੇਖ ਸੱਭਾ ਇਕ ਪਾਵੇਂ ।
 ਬਾਅਜ਼ ਰੰਗਾਂ ਪੁਰ ਮਰ ਮਰ ਜਾਵੇਂ, ਬਾਅਜ਼ ਤੱਕੇਂ ਵੱਟ ਖਾਵੇਂ ।
 ਬਾਅਜ਼ ਮੰਨੋਂ ਤੇ ਬਾਅਜ਼ਿਓਂ ਮੁਨਕਿਰ, ਮੁਨਸਿਫ ਕਿਵੇਂ ਸਦਾਵੇਂ ।
 ਮੀਟ ਅੱਖੀਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵਾਲੀਆਂ, ਗੁਜ਼ਰ ਗਈਆਂ ਇਨਸਾਫੋਂ ।
 ਬਾਤਨ ਵਾਲੀਆਂ ਖੋਹਲ ਅੱਖੀਂ ਤੂੰ, ਮਿਲੇ ਨਜ਼ਾਤ¹³ ਖਿਲਾਫੋਂ ।
 ਹੋ ਤਾਲਿਬ ਵਿਚ ਤਲਬੇ ਸਾਦਿਕ, ਜੇ ਮਨ ਚਾਉ ਵਧੇਰੇ ।
 ਜਿਸ ਹੁਸਨੇ ਦਿਲ ਮੁੱਠਾ ਤੇਰਾ, ਅੰਤ ਮਿਲੇ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ।
 ਜੇ ਵਿਚ ਵਹਮ ਡੁੱਬੇਂ ਕੀ ਪਾਵੇਂ, ਮੁਫਤ ਨ ਕਰ ਦਿਲ ਬੇਰੇ¹⁴ ।
 ਤੂੰ ਹੁਸਨੇ ਦੀ ਤਾਲਿਬ ਆਆਦੀਓਂ, ਹੁਸਨ ਨਹੀਂ ਵੱਸ ਮੇਰੇ ।
 ਛੋੜ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ, ਓਹਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰਾ ।
 ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਦਮ ਦਾ ਲੇਖਾ, ਕਾਈ ਰੋਜ਼ ਬਸੇਰਾ ।

1. ਓੜਕ, ਅੰਤ 2. ਸ਼ੀਸ਼ੇ 3. ਜ਼ੋਰਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਅਣੂ 4. ਪੂਰੀ 5. ਅਸਰ 6. ਫਿਅਲ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਕਰਮ 7. ਕਾਈ, ਕੁਝ ਵੀ 8. ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਤੋਂ 9. ਅਫਸੋਸ 10. ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ 11. ਸਿਆਣਾ, ਟੱਬ 12. ਕੋਝ 13. ਟਿਹਾਈ, ਛੁਟਕਾਰਾ 14. ਟੁਕੜੇ ।

ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਖੱਸੇ ਗਮ ਉਸਦਾ, ਜੋ ਸੈ ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਜੈਂ ਹਾਲ ਤਗੱਯੁਰ¹, ਕਦੇ ਹੋਵੇਂ ਕਦੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਮੁਹਤਾਜ ਖੜਾ ਦਰ ਜਿਸਦੇ, ਦਿਤੋਸੁ ਬੂੰਦ ਜਮਾਲੋਂ ।
 ਇਕ ਕਤਰੇ ਵਲ ਵੇਖ ਨ ਰੱਜੇ, ਔਗਤ ਜਾਵੇਂ ਹਾਲੋਂ ।
 ਧਰ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਗਨੀ² ਦੇ ਦਰਦੋਂ, ਪਾਵੇਂ ਲਖ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਉਸ ਥੀਂ ਮੰਗ ਮਿਲਣ ਖੈਰਾਤਾਂ³, ਹੋਰਾਂ ਮਾਲ ਨ ਖਾਨੇ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਗਮੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਆਸ ਮਿਲੇ ਦਰਗਾਹੋਂ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਹਰਦਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ⁴ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਇਸ ਰਾਹੋਂ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਇਸ਼ਕ ਹੁਲਾਰੇ, ਵਧ ਮਿਲਣ ਉਮੀਦੋਂ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਜ਼ੋਕ ਮੁਦਾਮੀ, ਵੇਖ ਨ ਉਮਰੋਂ ਜ਼ੈਦੋਂ⁴ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਮੈਂ ਸੁਖ ਪਾਵਾਂ, ਛੱਡ ਦੇਹ ਦੁਨੀਆ ਸਾਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਫਖਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਚਾ ਖੁਦੀਓਂ ਬੇਜ਼ਾਰੀ⁵ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਵਸਲ ਜ਼ਿਆਰਤ, ਇਕਦਮ ਰਹੇ ਨਾ ਖ਼ਾਲੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਡਰੇਂ ਵਿਛੋੜੇ ਕੋਲੋਂ, ਨ ਜਾਹ ਦੂਰ ਸਵਾਲੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਮਿਲੇ ਹਯਾਤੀ, ਜਿੰਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਮਿਲੇ ਤਸੱਲੀ, ਹਟ ਜਾ ਵਹਮ ਗੁਮਾਨੋਂ⁶ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ ਖਾਤਿਰ, ਹਰ ਸੈ ਥੀਂ ਤੁਟ ਜਾਵੇਂ ।
 ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਤੂੰ ਸੌ ਕੁਝ ਪਾਵੇਂ, ਥਾਉਂ ਘੁੱਥਾ ਮੁੜ ਪਾਵੇਂ ।
 ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਸੌ ਮਿਲੇ ਇਥਾਈਂ, ਇਹ ਦਰ ਛੋੜ ਨ ਜਾਈਂ ।
 ਜੇ ਇਹ ਛੋੜ ਚਲੇਂ ਦਰ ਕਿਧਰੇ, ਖੈਰ ਮਿਲੇ ਤੁਧ ਤਾਈਂ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਸਬਰ ਨ ਰਖੇਂ ਇਕ ਦਮ, ਉਹ ਦਮ ਗਾਫਿਲ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਹ ਹੱਯੀ⁷ ਪਾਕ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਗਾਫਿਲ, ਹੁੰਦੀਓਂ ਨ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਪਲੇਂ ਜਿੰਦੂ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ ਅਹਸਾਨਾਂ, ਉਸ ਥੀਂ ਖਬਰ ਨ ਪਾਵੇਂ ।
 ਜੇ ਖੁਦ ਵਾਂਗ ਮਿਲੇ ਕਾ ਸੂਰਤ, ਦੇਖ ਝੜੇਂ ਗਸ਼ ਖਾਵੇਂ ।
 ਫਿਰ ਮੁੜ ਦੇਖ ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸਦਾ, ਨ ਕੁਝ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਨਿਸਬਤ⁸ ਕਰੇਂ ਪੁਕਾਰੇਂ, ਤੇਰਾ ਹੁਸਨ ਘਣੇਰਾ ।
 ਹਰ ਮਸਨੂਅ⁹ ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਸਾਨਿਅ¹⁰, ਮੈਂ ਮਸਨੂਅ ਬੇਚਾਰਾ ।
 ਵਿੰਗੇ ਹਰਫ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਨਕਸ਼ ਕਦਮ ਦਾ ਕਾਰਾ ।
 ਅਬਰੂ ਤਾਕ ਖਿਚੇ ਪਰਕਾਰੋਂ, ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਇਹ ਪਰਕਾਰ ਵਗੀ ਕਿਸ ਤਰਫੋਂ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਰਾਜ਼ ਨ ਪਾਏ ।

1. ਬਦਲਣਾ 2. ਬੇ-ਨਿਆਜ਼, ਰੱਬ 3. ਦਾਤਾਂ 4. ਖੁਸ਼ਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਾਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਲੁੰਡੀ ਬੁੱਚੀ 5. ਉਪਰਾਮਤਾ 6. ਖਿਆਲੋਂ 7. ਹਯਾਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 8. ਮੁਕਾਬਲਾ 9. ਬਣੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ 10. ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ ।

ਸਾਦ ਜਾਦ ਦੋ ਹਰਫ ਅੱਖੀਂ ਦੇ, ਸਮਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਵੇਂ ।
 ਸੈ ਦਫਤਰ ਜਿਸ ਕਾਤਿਬ ਲਿਖੇ, ਵਿੱਚ ਲੇਖੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ।
 ਗੌਹਰ ਸਾਫ ਦੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਜਿਸ ਪੂਰ ਦੁੱਰ ਰਖਾਈਆਂ ।
 ਕਹਕਸ਼ਾਂ¹ ਗਲ ਹਾਰ ਫਲਕ ਦੇ, ਤਿਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜ਼ੇਬਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਜਿਸ ਨਹਰੋਂ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ, ਗੁਲ ਤਾਜ਼ਾ ਰੁਖਸਾਰਾਂ ।
 ਉਸਦੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਦੀ ਲਹਰੋਂ, ਪਲਦੇ ਬਾਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਨਰਗਸ ਬਰਗ² ਨ ਵੇਖ ਚਮਨ ਵਿਚ, ਇਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨ ਲੇਖੇ ।
 ਝੜਨ ਤੱਯੂਰ³ ਇਸੀ ਪੂਰ ਗਾਫਿਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਗੁਲਸ਼ਨ ਦੇਖੇ ।
 ਐ ਬੀਬੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ, ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਰਗਾਂ ਪਈਆਂ ਤਨ ਹੱਡੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਰੰਗ ਏਹੀ ਫੈਜ਼ਾਨੀ⁴ ।
 ਨਾਲ ਮਿਸਾਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਰਖਦੀਆਂ ਫਰਕ ਵਡੇਰਾ ।
 ਤੇ ਉਹ ਪਾਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਉਸਦਾ ਸ਼ਾਨ ਉਚੇਰਾ ।
 ਫੇਰ ਕਹਾਂ ਮਤ ਭੁੱਲੀ ਜਾਏਂ, ਅਜੇ ਵੇਲਾ ਗੁਣ ਪਾਈਂ ।
 ਬਾਝ ਇੱਕਾ ਗਮ ਹੋਰ ਗਮਾਂ ਵਲ, ਝਾਤ ਨ ਮੌੜ ਵਗਾਵੀਂ ।
 ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦਾ ਦਮ ਦਮ ਗੌਹਰ, ਆਇਓਂ ਇਤ ਬਿਉਪਾਰੀ ।
 ਜੇ ਸਰਮਾਇਆ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਦਰਦ ਝੱਲੇ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ।
 ਉਹ ਹੁਣ ਢੂੰਡ ਜੋ ਤੈਂ ਹਥ ਆਵੇ, ਜਿਸ ਵਜੂਦ ਵਜੂਬੋਂ ।
 ਗਫਲਤ ਛੋੜ ਅਜੇ ਹੈ ਵੇਲਾ, ਖੂਬ ਲਭੀ ਨਾਖੂਬੋਂ⁵ ।
⁶ਪੱਰਿ-ਪਸ਼ਾਂ⁶ ਦਾ ਕਦਰ ਨ ਰਖਦੀ, ਫਾਨੀ ਦੁਨੀਆ ਸਾਰੀ ।
 ਇਸ਼ਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਦਮੀਂ⁷ ਵਿਹਾਜੇ, ਜਿਨਸ ਗਏ ਲੈ ਭਾਰੀ ।
 ਉਹਾ ਹਾਦੀ⁸ ਰਾਹ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਫਜ਼ਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਰੀ⁹ ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ ਸਮਝ ਗਇਆਂ ਦੀ, ਵਾਹਵਾ ਬਰਖੁਰਦਾਰੀ ।

ਬਾਜ਼ਗਾਹ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਸੁਣ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨਾਜ਼ਿਕ ਮਾਅਨੀ, ਜਨ ਅੱਖੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ ।
 ਤਿਹਾਈ ਵਿਚ ਦਰਯਾ¹⁰ ਸ਼ਰਬਤ, ਡੁੱਬ ਮੁਰਾਦਾਂ ਲਈਆਂ ।
 ਸੀਸਾ ਦੇਖ ਜਿਦਾਂ ਮਨ ਭਾਣਾ, ਤਿਸ਼ਨੇ¹¹ ਹੱਥ ਵਗਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਬਿਰਹੋਂ ਬੂ ਜੋਸ਼ ਰਚਾਇਆ, ਇਕ ਲੱਭਾ ਲੱਖ ਪਾਇਆ ।
 ਰੰਗ ਗੁਲੋਂ ਤੱਕ ਹੈਰਤ ਧਾਣੀ, ਮੌਸਮ ਮਿਲੇ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਹੁਣ ਚਾ ਜਿਤ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਈ, ਨਜ਼ਰ ਪਈਆਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਚਮਕਿਆ ਨੂਰ ਕਰਮ ਥੀਂ ਸ਼ੋਅਲਾ, ਜਦ ਦੀ ਤਲਬ ਮਿਧਾਈ ।
 ਰੱਬੇ ਅਰਿਨੀ ਦੀ ਲੂੰ ਲੂੰ ਥੀਂ, ਲਾਟ ਬਲੇਂਦੀ ਪਾਈ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਤੇਰੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਗੁੰਮ ਗਈ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਹਨੇਰਿਓਂ, ਚਾ ਸੁੱਟਿਆ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।

1. ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ 2. ਪੱਤੇ 3. ਪੰਛੀ 4. ਰੱਬੀ ਕਰਮ ਵਾਲਾ 5. ਵਿਅਰਥ, ਕੋਝੇ ਤੋਂ 6. ਮੱਛਰ ਦਾ ਖੰਬ 7. ਸ਼ਾਸੀ ਨਾਲ 8. ਹਦਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਰਾਹ ਦਿਖਾਣ ਵਾਲਾ 9. ਰੱਬ, ਪਰਮਾਤਮਾ 10. ਸਮੁੰਦਰ 11. ਪਿਆਸੇ ।

ਲੱਭ ਲਇਆ ਮੈਂ ਅਸਲ ਪਿਆਰਾ, ਛੋੜ ਹਵਸ¹ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ।
 ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਮੈਂ ਹੱਥ ਆਈ, ਛੱਡੀ ਤਲਬ ਮਜਾਜ਼ੀ² ।
 ਅੱਜ ਸਿਆਦਤ ਮੰਦੀ³ ਮੇਰੀ, ਆਣ ਡਿੱਗੀ ਦਰ ਤੇਰੇ ।
 ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੀ ਗੌਹਰ ਪਾਇਆ, ਲੱਭਾ ਲਾਲ ਅੰਧੇਰੇ ।
 ਆਸਿ-ਹਯਾਤ ਲੱਭਾ ਜੁਲਮਾਤੋਂ³, ਨੂਰ ਤਲਬ ਦੀ ਨਾਰੋਂ ।
 ਪਾਰ ਡਿੱਠੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਇਰਮ⁴ ਦੀ, ਫਿਰਦਿਆਂ ਸਹਜ ਉਰਾਰੋਂ ।
 ਸ਼ੇਰ ਪਇਆ ਵਿਚ ਕੱਚੀ ਤੰਦ ਦੇ, ਬੇਖਬਰਾਂ ਦਮ ਹਾਰੇ ।
 ਐਸੀ ਖਬਰ ਪੁਚਾਈਓ ਕੰਨੀ, ਬੰਦ ਖੁਲਾਏ ਸਾਰੇ ।
 ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਮੇਲ ਦਿੱਤੋਈ, ਬਹੁਤ ਅਹਸਾਨ ਕੀਤੋਈ ।
 ਵਿਚ ਗਰੇਬਾਂ⁵ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਦੀ, ⁶ਜ਼ਾਦਿ-ਮੁਰਾਦ⁶ ਸੀਤੋਈ ।
 ਤੈਂ ਜੇਹਾ ਜੋ ਮੁਰਸ਼ਦ⁷ ਮਿਲਿਆ, ਡੁਬਦਿਆਂ ਤਾਰ ਗਇਓਈ ।
 ਏਹਦੂੰ ਰਾਹੋਂ ਜੈਂ ਦਿਲ ਭੁੱਲਾ, ਮੁਫਤ ਖਵਾਰ ਗਇਓਈ ।
 ਰਬ ਜਜ਼ਾ⁸ ਦੇਵੇ ਤੈਂ ਸ਼ਾਹਾ, ਅੰਦਰ ਦੋ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਅਦਾ ਨ ਹੋਵੇ ਸੁਕਰ ਤੇਰੇ ਅਹਸਾਨਾਂ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਗਈ ਹੋ ਰੁਖਸਤ, ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਲੁਟਾਏ ।
 ਕਰ ਆਜ਼ਾਦ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜਾਂ, ਸਾਰੇ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾਏ ।
 ਕੰਢੇ ਨੀਲ ਨਦੀ ਪਾ ਕੁਟੀਆ, ਲਇਆ ਲਿਥਾਸ ਨਮਦ⁹ ਦਾ ।
 ਛੋੜ ਸਨਮ¹⁰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰਾਂ ਫਿਕਰਾਂ, ਫੜਿਆ ਵਿਰਦ¹¹ ਸਮਦ¹² ਦਾ ।
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਬਾਦਤ ਅੰਦਰ, ਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਵਿਹਾਈ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਨ ਗਇਆ ਖਾਲੀ, ਵਾਟ ਕੱਟੀ ਕੰਮ ਆਈ ।
 ਹੋ ਗੱਵਾਸ¹³ ਗਈ ਵਿਚ ਗੋਤੇ, ਗੌਹਰਿ-ਮਕਸਦ ਪਾਇਆ ।
 ਪੱਥਰ ਤੋੜ ਕਰੇਂਦਿਆਂ ਪੁਰਜੇ¹⁴, ਲਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ।
 ਪੈਰ ਪਿਆਦਾ ਅੱਵਲ ਚੱਲੀ, ਫੇਰ ਮਿਲੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਸੱਚੀ ਯਾਰੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰੀ, ¹⁵ਫੈਜ਼ਿ-ਕਦਸ¹⁵ ਦੀ ਤਾਰੀ ।
 ਨੂਰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਨ੍ਹਾਤੀ ਧੋਤੀ, ਹੁਸਨੇ ਦੀ ਵਣਜਾਰੀ ।
 ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਇਸ ਜ਼ਨ ਦੇ ਕਦਮੋਂ, ਜੋ ਹੋ ਮਰਦ ਸਿਧਾਰੀ ।
 ਸਰਕਸ਼ ਸੀ ਫਿਰ ਬੰਦੀ ਹੋ ਕੇ, ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਾਰੀ ।
 ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਗਈ ਸ਼ਹੁ ਪਾਇਆ, ਪਾਈ ਨਿਅਮਤ ਭਾਰੀ ।
 ਯਾਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਜੇਹਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿੰਦ ਕਦਮ ਵਿਚ ਵਾਰੀ ।
 ਨਕਦ ਦੱਮੀਂ ਇਸ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ਼ਰਤ¹⁶ ਵੇਚ ਉਧਾਰੀ ।

1. ਲਾਲਚ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 2. ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਆਰ 3. ਨੇਕਬਖਤੀ 3. ਅੰ-ਨੇਰਿਓਂ ਅਗਨੀ 4. ਜੱਨਤ ਦਾ
 ਬਾਗ 5. ਗਲਮਾ 6. ਮੁਰਾਦ ਦਾ ਤੋਸ਼ਾ 7. ਗੁਰੂ 8. ਨੇਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ 9, ਉੱਨ 10. ਬੁੱਤ. ਮਾਸੂਕ 11.
 ਸਿਮਰਨ 12. ਬੇ-ਨਿਆਜ਼ 13. ਟੋਬਾ, ਗੋਤਾ ਲਾਣ ਵਾਲਾ 14. ਟੋਟੇ 15. ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਕਤ ਕਾਰਣ
 16. ਐਸ਼ਰਜ਼।

ਵਾਹ ਮਰਦੋ ਮਰ ਜਾਓ ਡੁਬ ਡੁਬ, ਜਨਾਂ¹ ਗਈਆਂ ਵਧ ਅੱਗੇ ।
 ਨਾਮਵਰੀ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤਾਈਂ, ਕਿਉਂ ਅਜੇ ਦਾਗ ਨ ਲੱਗੇ ।
 ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਇਸ ਜਨ ਦੇ ਮਰਦਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਕਦਮ ਉਠਾਏਂ ।
 ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮਕਸਦ ਪਾਏਂ, ਕਦੇ ਨ ਅੰਗਤ ਜਾਏਂ ।

(ਜੂਲੈਖਾ ਦਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ)

ਅੱਜ ਵਿਕੇਂਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਬਾਲ ਤੁੱਟੇ ਪੰਖੀ ਆ ਆ, ਲੈ ਪਰ ਪਹੁਤੇ ਡਾਰੇ ।
 ਮੁਸਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੌਰ ਚੌਫੇਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ।
 ਵਣਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ, ਸੂਦ ਗਏ ਲੈ ਭਾਰੇ ।
 ਕਰੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ਮੁਨਾਦੀ, ਮਰਦੋ ਵਧੋ ਵਧਾਓ ।
 ਵਿਕ ਚੱਲਿਆ ਅੱਜ ਮਾਹ-ਕਨਆਨੀ, ਮਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤਾਓ ।
 ਹੱਥ ਮਲੋ ਫਿਰ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ, ਰੋਵੋਗੇ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ² ।
 ਵੇਖ ਇਓਂ ਜੈਂ ਮੁੱਲ ਨ ਪੱਲੇ, ਆਖਿਰ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ,
 ਜੋਸ਼ ਪਏ ਲੱਖ ਨਾਅਰੇ ਉੱਠੇ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਇਹ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਕੁਝ ਦੀਦਾਰੋਂ ਕੁਝ ਪੁਕਾਰੋਂ, ਝੜ ਝੜ ਪਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਕੀਮਤ ਅਜੇ ਤੁੱਕੀ ਅੰਦਰ, ਵੱਧ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰੋਂ³ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਆਣ ਜੂਲੈਖਾ ਪਹੁੰਤੀ, ਕਤਲ ਹੋਈ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਦੇਖ ਝੜੀ ਇਹ ਉਹਾ ਸੂਰਤ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਬਲੀਆਂ ।
 ਬਾਲ ਅੰਵਾਣੇ ਖ਼ਾਬੇ ਸੁੱਤੀ, ਜਿਸ ਸੋਅਲੇ ਵਿਚ ਜਲੀਆਂ ।
 ਜਿਸਦੇ ਇਸ਼ਕ ਸੰਦੇ ਪਰਵਾਨੇ, ਵਗ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ ।
 ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਛੁੜਾਏ ਦਰਦਾਂ, ਮਿਸਰ ਸੁਨੇਹੇ ਘੱਲੇ ।
 ਜਿਸ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ, ਖ਼ਾਬ ਵਗੇ ਪਰਵਾਨੇ ।
 ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਸਬਾ⁴ ਦੇ ਹੱਥੀਂ, ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ਖਾਨੇ ।
 ਜਿਸਦੇ ਸ਼ੌਕ ਲਗਾਏ ਲਾਂਬੂ, ਛਿੜਕ ਨ ਸੱਕੀਆਂ ਪਾਣੀ ।
 ਦਾਈਆਂ ਦੀ ਵਿਚ ਗੋਦ ਖਲੋਂਦੀ, ਲੁੱਟੀ ਬਾਲ ਅੰਵਾਣੀ ।
 ਅਜੇ ਨ ਪਲਕੇ ਗੁੰਦਨ ਵਾਲੇ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮੈਂ ਮੁੱਠੀ ।
 ਬਿਸਮਿਲ⁵ ਨੀਮ ਸੁੱਟੀ ਕਰ ਘਾਇਲ, ਕਰਦ⁶ ਵਗਾਈਸੁ ਪੁੱਠੀ ।
 ਪੇਕੇ ਰਹਣ ਨ ਮਿਲਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਇਸ ਦਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਪੁੱਟੀ ।
 ਗਾਰਤ-ਗਰ⁷ ਧਾ ਲਸਕਰ ਬਿਰਹੋਂ, ਵਲ ਵਲ ਮਿਸਰੇ ਸੁੱਟੀ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਜੈਂ ਧਾੜ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਲੁੱਟੀ ।
 ਜਿਸ ਦਿਆਂ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੀ ਕੈਦੋਂ, ਜਿੰਦ ਨ ਸਾਇਤ ਛੁੱਟੀ ।
 ਜੱਗ ਵਿਹਾਏ ਰਹੀ ਵਿਚ ਆਹੀਂ, ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਚੋਗ ਨਿਖੁੱਟੀ ।
 ਜੈਂ ਦਿਲਬਰ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰਾਕਾਂ, ਰਹੀਆਂ ਆਸ ਤਰੁਟੀ ।

1. ਔਟਤਾਂ 2. ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਕਰ 3. ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ 4. ਸਮੀਰ. ਹਵਾ 5. ਅਧਸੋਈ 6. ਟੁਰੀ
 7. ਲੁਟੇਰੇ ।

ਓਹਾ ਸੂਰਤ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ, ਜੁਲਫਾਂ ਕੁੰਡਲਦਾਰਾਂ ।
 ਜਿਸਦੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ਘਰ ਬਾਬਲ ਦੇ, ਜਿਗਰ ਗਈਆਂ ਲਗ ਕਾਰਾਂ ।
 ਜ਼ਖਮ ਜਿਦੇ ਹੋ ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ, ਵਗਦੇ ਰਹੇ ਫੁਹਾਰੇ ।
 ਅਜ ਓਹਾ ਮੈਂ ਕਾਤਿਲ ਲੱਭਾ, ਆਬ¹ ਜਿਦੀ ਤਲਵਾਰੇ ।
 ਘਾ ਜਿਦੇ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ਰੜਕਣ, ਦੋ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਅਣੀਆਂ² ।
 ਜਿਸਦੀ ਅੱਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਬਾਲਣ, ਮਾਂ ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੇ ਜਣੀਆਂ³ ।
 ਏਸੇ ਦੇ ਸਭ ਕਹਰ ਕਜੀਏ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬਣੀਆਂ ।
 ਜਿਸਦੀ ਦਰਦੀਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਘਟਾਂ ਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ।
 ਇਸ ਸੂਰਤ ਦੀਆਂ ਕਾਤਿਲ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਲਸਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਘਰ ਜਾਇਆਂ ਤਾਈਂ, ਉਮਰਾ ਕਜੀਏ ਪਾਏ ।
 ਚਸਮ ਝਮਕਣ ਮਿਲੇ ਨ ਪਲ ਵਿਚ, ਬਾਝ ਉਹਦੇ ਦੁਖ ਦਰਦੋਂ ।
 ਇਹ ਜੈਂ ਮਿਸਰ ਬਸੰਤ ਖਿਲਾਰੀ, ਲੁੱਟ ਰੁਖ⁴ ਮੇਰੇ ਜ਼ਰਦੋਂ ।
 ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗਾ ਵਿਚ ਛਾਤੀ, ਚੜ੍ਹਮਾਂ ਲਹੂ ਪਲੱਟੇ ।
 ਤਰਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਪ ਜਿਦੇ ਦੇ, ਤਾਅ ਲੋਹੇ ਜਿਭ ਚੱਟੇ ।
 ਪੁੱਟ ਘਰੋਂ ਜਿਸ ਦੋਜ਼ਖ ਸੁੱਟੀ, ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਵਿਚ ਡਾਲੀ ।
 ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਝਾਗੀਆਂ ਵਾਟਾਂ, ਅਜੇ ਮੁਰਾਦੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਨੈਣ ਜਿਹਦੇ ਦੋ ਨਸਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਤੁੰਦ⁵ ਸ਼ਰਾਬ ਲਿਆਏ ।
 ਦੋ ਘੁਟ ਤਲਖ⁶ ਦਿਤੇ ਇਕ ਸ਼ੀਰੀ⁷, ਰੋਹੜ ਗਏ ਦਰਿਅਏ ।
 ਜਿਸ ਦਿਆਂ ਖ਼ਾਬ ਖਿਆਲਾਂ ਅੰਦਰ, ਲੁਟ ਅੱਖੀਂ ਲੈ ਗਈਆਂ ।
 ਜਿਸਦੀ ਮਾਰੀ ਮੈਂ ਪਰਦੇਸਣ, ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ।
 ਜਿਸਦੇ ਇਕ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਅੱਖੀਂ ਤਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ।
 ਮੈਂ ਪਿਟਦੀ ਨੇ ਜਿਸਦੇ ਦੁਖੀਂ, ਸਿਰ ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਸਹੀਆਂ ।
 ਜੋ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬ ਤੜਫਦੀ ਤਾਈਂ, ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਬਾਲ ਬਿਰਹੋਂ ਸੂ ਲਾਂਬੂ ਲਾਇਆ, ਤੇ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ।
 ਤੇ ਇਹ ਵੈਦ ਉਵੇਹਾ ਮਿਲਿਆ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਰੋਗ ਲਗਾਇਆ ।
 ਗਾਲ ਦੁੱਖੀਂ ਵਗ ਗਇਆ ਪਲਕ ਵਿਚ, ਫੇਰ ਨ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ ।
 ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕਰ ਸੋਹਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਤਨ ਮਨ ਸੱਲ ਵਗਾਇਆ ।
 ਮੈਨੂੰ ਸੱਲ⁸ ਨ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਮੁੜ, ਪੁੱਟ ਸੁਖੋਂ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ।
⁹ਬਹਰਿ-ਸਰਿਸ਼ਕ⁹ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਮੇਰੇ, ਪਲ ਵਿੱਚ ਠਾਠ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
 ਤੇ ਵੱਸਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਘਤਾਂ ਥੀਂ, ਨਦੀਓਂ ਨਦੀ ਰੁੜ੍ਹਾਇਆ ।

1. ਪਾਣੀ 2. ਤੀਰ 3. ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ 4. ਚਿਹਰਾ 5. ਤੇਜ਼ 6. ਕੋੜੇ 7. ਮਿੱਠੇ 8. ਸ਼ਦਮਾ (ਲਾ ਕੇ)
 9. ਚੰੜ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਾਗਰ ।

ਤੇ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕਾਂ, ਦੇਸ ਬਦੇਸ ਰੁਲਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਰੁਲਦੀ ਦੀ ਸਾਰ ਨ ਲਈਆਂ, ਕੀਤਾ ਅਹਦ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ਇਹ ਓਹ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਲਾ, ਸੱਚਿਆਂ ਕੌਲਾਂ¹ ਵਾਲਾ ।
 ਅੰਦਰ ਖ਼ਾਬ ਗਇਆ ਛੁੱਟ ਹੱਦੋਂ, ਕਰਕੇ ਟਾਲਾ ਮਟਾਲਾ ।
 ਮੈਂ ਸਿਰ ਲੱਖ ਆਫ਼ਾਤ² ਵਰ੍ਹਾਈ, ਨੈਣ ਜਿਦ੍ਹੇ ਘਟ ਕਾਲੀ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ ਗਾਲੀ, ਬਿਰਹੋਂ ਜਾਲੀ ਬਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਮਰ ਗੁਜ਼ਰੀ ਇਸਦੇ ਦਰਦੋਂ, ਇਹ ਅੱਜ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਜੈਂ ਹੜ ਦਰਦਾਂ ਦਾ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਚਾੜ੍ਹ ਝੁਲਾਇਆ ।
 ਗ਼ਾਰਤਗਰ, ਗੁਸਤਾਖ਼ ਦਿਲਾਵਰ, ਮੈਨੂੰ ਲੁੱਟ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਬੈਠਾ ਨੀਵੀਂ ਅੱਖੀਂ, ਹੁਣ ਕਿਸ ਥੀਂ ਸ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਉਹ ਮਾਲ ਬਗਲ³ ਦਾ, ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਚੁਰਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਬੇਦਿਲ ਹੋ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜੀ, ਤੇ ਇਹ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ।
 ਸੋਹਣਾ ਕਾਲਿਆਂ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ, ਓਹਾ ਇਹ ਸਿਪਾਹੀ ।
 ਜਿਸਦੀ ਤੇਗ ਸਿਕਲ⁴ ਦੇ ਖ਼ਾਨੇ, ਰੱਖਦੀ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹੀ ।
 ਇਹ ਲੁਟੇਰਾ ਓਹੋ ਮੇਰਾ, ਲੁੱਟ ਲੈ ਗਇਆ ਜੇ ਰਾਤੀਂ ।
 ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ਵਾਹਾਂ ਲਾਈਆਂ, ਨੈਣ ਹਰੇ ਦੋ ਘਾਤੀਂ ।
 ਨੈਣ ਜਿਦ੍ਹੇ ਖੁਭ ਗਏ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਹਰ ਭਰੇ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ।
 ਤੀਰ ਦੋ ਮੁਖੀਆ ਜਿਹਦਾ ਵਗਿਆ, ਦਿਲ ਜਿਗਰ ਧੜ ਵਿੰਨੇ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਚੜ੍ਹ ਜਿਹਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ, ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਸਿਰ ਧਾਈਆਂ ।
 ਘਰੋਂ ਉਜਾੜ ਘੱਤੀ ਵੈਰਾਨੀਂ ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਈਜ਼ਾਈਆਂ ।
 ਇਹ ਮਹਰਾਬ ਦੋ ਅਬਰੂ ਵਾਲੇ, ਸਜਦਾਗਾਰ⁵ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਮਿਯਗਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ, ਚਾਹੜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਆਂਦੇ
 ਇਹ ਦੋ ਨੈਣ ਦੋ ਅਬਰੂ ਹੇਠਾਂ, ਵਾਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ।
 ਅੱਜ ਲੱਭਾ ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਮਰੋਂ, ਥੱਕੀ ਲੱਭ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਇਹ ਉਹ ਨੇਜ਼ਾਦਾਰ ਬਹਾਦਰ, ਫੜ੍ਹੇ ਜਿਦ੍ਹੀ ਜੰਗਾਹੀ⁶ ।
 ਜਿਸਦੇ ਦਰਦੀਂ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਰੋਵੰਦਿਆਂ ਭਰ ਆਹੀਂ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦਰਦ ਜੁਦਾਈਆਂ, ਗੁਜ਼ਰੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤੀ ।
 ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਨੂੰ ਬਹਰ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਰੋੜ੍ਹ ਗਇਆਂ ਘੱਤ ਝਾਤੀ ।
 ਇਹ ਓਹ ਬਾਜ਼ ਝਿਕਾਈਆਂ ਡਾਰਾਂ, ਕੂੰਜ ਰਹੀ ਮੈਂ ਪੰਜੇ ।
 ਤੋੜ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ ਸਬਰ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਘੱਤੀ ਜਾਨ ਸਿਕੰਜੇ ।

1. ਇਕਰਾਰ 2. ਮੁਸੀਬਤਾਂ 3. ਗੌਦ, ਕੱਛ 4. ਚਮਕ 5. ਸਿਰ ਝੁਕਾਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 6. ਯੁੱਧ-ਵੇਤਰ ।

ਅੱਜ ਮਕਸੂਦ¹ ਵਿਕੇਂਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਮੁੱਲ ਵਿਹਾਜਾਂ ਲੱਖੀਂ ।
 ਰੋ ਰੋ ਗੁਜ਼ਰ ਕਰਾਰੋਂ ਰਹੀਆਂ, ਵੇਖ ਸੱਜਣ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ।
 ਰਹਣ ਦਿਆਂ ਏਥੇ ਵਿਕਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਮਿਲੀ ਖਰੀਦਣ-ਹਾਰੀ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਮਾਲ ਰਹੇ ਵਿੱਚ ਮਜਲਿਸ, ਢੁੱਕੇ ਆਣ ਬਪਾਰੀ ।
 ਏਹ ਬਜ਼ਾਅਤ² ਨੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਭਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਗਾਹਕ ਦੀ ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ, ਆਖ ਸੁਣਾਈ ਸਾਰੀ ।
 ਕੌਣ ਇਹੀ ਕਿਸ ਥਾਓਂ ਚੱਲੀ, ਕਿੱਥੋਂ ਇਸ਼ਕ ਲਿਆਇਆ ।
 ਕੀ ਕੀ ਪਏ ਜੰਜਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ, ਕਿਉਂਕਰ ਹਾਲ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਕੇਡਕ ਪਾਸ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰ ਰੱਖੇ, ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ।
 ਸੂਰਜ ਇਸ਼ਕ ਚਮਕਿਆ ਸਿਰ ਤੇ, ਵਕਤ ਜਲਨ ਦਾ ਆਇਆ ।

1. ਇੱਛਾ ਦਾ ਪਾਤਰ 2. ਜਿਨਸ ।

101

ਘਤ ਵਿੱਚ ਜਾਮ ਤਲਬ ਦੇ ਸਾਕੀ, ਦੋ ਘੁੱਟ ਸ਼ੌਕ ਸ਼ਰਾਬੋਂ ।
 ਸੈਲੇ¹ ਫਨਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵਾਂ, ਛੁੱਟੇ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਬੋਂ ।
 ਤੇ ਇਹ ਜਾਮ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ, ਲਬੋਂ ਨ ਲਾਹਾਂ ਮੂਲੇ ।
 ਲੱਖ ਲੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲੇ, ਜੇ ਮਹਬੂਬ ਕਬੂਲੇ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਸਿਰ ਕੂਕਾਂ ਕਰਦੀ, ਰਾਤ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਆ ਯਾਰਾ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ, ਜਾਂ ਤੇ ਸੁਰਤ ਸੰਮੁਲੀ ।
 ਝੋਲਾ ਜੋਸ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਝੁੱਲਾ, ਵਾਓ ਠੰਢੀ ਲੈ ਆਇਆ ।
 ਚਾ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬ ਲੁਟਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਾਂ, ਦਿਲੀਂ ਅਲੰਬਾ² ਲਾਇਆ ।
 ੰਹਸਤੀ-ਸੋਜ਼³ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਝੱਲਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ।
 ਤਨ ਮਨ ਸਾੜ ਸਮੁ ਤੇ ਆਖਿਰ, ਲਾਟ ਛੱਡੇ ਪਰਵਾਨਾ ।
 ਜਲ ਬਲ ਜਾਣ ਕਲਮ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ, ਪੁਰਜੇ ਹੋਣ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ।
 ਹਰਫ ਲਿਖਣ ਯਾ ਕਹਣ ਕਦਾਈਂ, ਨਾਲ ਕਲਾਮ ਬਿਆਨਾਂ ।
 ਸ਼ਾਹ ਤੈਮੂਸ ਬੜਾ ਸਦਵਾਵੇ, ਮਗਰਬ ਵਿੱਚ ਦਯਾਰੇ⁴ ।
 ਮੁਸ਼ਤਰੀ* ਦਰੇ ਫਲਕ ਦਾ ਖ਼ਾਦਿਮ, ਉਸ ਦੀ ਟਹਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਦੇ ।
 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਰਹਣ ਵਿੱਚ ਖਿਦਮਤ, ਖੌਫ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਬਰਦੇ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ, ਕਹਰ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ ਡਰਦੇ ।
 ਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲਾ ਭਰਦੇ ।
 ਇੱਕ ਦੁਖਤਰ ਉਸ ਨਾਮ ਜੁਲੈਖਾ, ਪੁਰ ਅਨਵਾਰ ਸਫਾਈ ।
 ਹੂਰਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ, ਪਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੈਮੂਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ, ਵੇਖੇ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਉਸ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਖਾਤਰਦਾਰੀ⁵, ਉਸਦੀ ਫਰਹਤ⁶ ਭਾਰੀ ।
 ਨਾਜ਼ੀਂ ਪਾਲੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀ, ਗਮੋਂ ਨ ਪਾਈਆਂ ਸਾਰਾਂ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਰਤ ਐਸ਼ ਬਹਾਰਾਂ, ਕਰਦੀ ਨਾਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਦਾਈਆਂ ਗੋਦ ਖਲੇਂਦੀ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਉਮਰ ਪੁੰਨੀ ਸੱਤ ਸਾਲੇ ।
 ਵਧ ਵਧ ਮਾਰਨ ਤਾਰਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਨੈਣ ਦੋ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਲੁਅਬਤਬਾਜ਼ੀ⁷ ਰਾਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਰ ਰਹੀ ਦਿਨ ਕਾਈ !
 ਏਦੋਂ ਬਾਦ ਬਿਰਹੋਂ ਫਟ ਘੱਤੀ, ਜਾਂ ਨੀਂਦਰ ਵਿੱਚ ਆਈ ।

1. ਹੜ੍ਹ 2. ਅੱਗ 3. ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ 4. ਵਲਾਇਤ, ਦੇਸ 5. ਜੀ ਪਰਚਾਵਾ 6. ਖੁਸ਼ੀ
 7. ਗੁਡੀਆਂ ਖਟੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ।

ਹੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਓਹ ਨਾਜ਼ ਬਹਾਰਾਂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦਿਸਾਈ ।
ਫਿਰ ਸਾਇਤ ਹਰ ਗੁਜ਼ਰੀ ਜਾਂਦੀ, ਨਜ਼ਰ ਕਿਆਮਤ ਆਈ ।

ਸੁਹਾਵੀ ਰੈਣ

ਜਿਸ ਰਾਤੀਂ ਵਲ ਪਏ ਕਮੰਦੀਂ, ਉਸ ਸ਼ਬ¹ ਦੀ ਸੁਣ ਕਾਰੀ ।
ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚਾ ਫਲਕ ਨੇ, ਨਕਸ਼ ਲਗਾਏ ਨਾਰੀ ।
ਰੰਗੀਨੀ ਅਜਰਾਮ ਫਲਕ ਦੀ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ।
ਘੁਲ ਘੁਲ ਕੇ ਵਿੱਚ ਵਹੰਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ, ਲਹਰ ਛੱਡੇ ਲਿਸਕਾਰੇ ।
ਕਾਲੀ ਰੈਣ ਝਲਕਦੇ ਤਾਰੇ, ਵਾਂਗੂੰ ਜ਼ਖਮ ਉਸ਼ਾਕਾਂ² ।
ਬਰਗ ਗੁਲਾਂ ਪੁਰ ਅਰਕ ਤੇਲੋਂ, ਵਾਂਗ ਮੱਥੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕਾਂ ।
ਬੁਰਕੇ ਲਾਹ ਰੁਖਾਂ ਥੀਂ ਤਾਰੇ, ਡੁੱਬ ਡੁੱਬ ਨੂਰ ਝਲਕਦੇ ।
ਜ਼ਖਮ ਉਘਾੜ ਵਿਖਾਏ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਅੰਦਰ ਜਰਮ ਫਲਕ ਦੇ ।
ਨੂਰ ਬਹਰ ਵਿੱਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ, ਮਾਰਠ ਜੋਸ਼ ਹੁਲਾਰਾਂ ।
ਛਿਨ ਛਿਨ ਨੂਰ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸੀਨਿਆਂ, ਹਰ ਸ਼ਬ ਜ਼ਿੰਦਾ-ਦਾਰਾਂ ।
³ਬਜ਼ਮ-ਅਫਰੋਜ਼³ ਤਰਬ⁴ ਚੜ੍ਹ ਜੁਹਰਾ*, ਚਮਕੇ ਚਰਖ ਕਿਨਾਰੇ ।
ਚਾਹੜ ਕਦਮ ਸਰ ਨਕਸ਼ ਉਤਾਰਿਦੇ*, ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਦੁੱਖ ਭਾਰੇ ।
⁵ਅਕਬਰ-ਨਹਸ⁵ ਜੁਹਲ* ਦੇ ਜਿਗਰੋਂ, ਛੁੱਟੇ ਖੂਨ ਫੁਹਾਰੇ ।
ਮੌਤ ਅਹਮਰ⁶ ਰੱਤ ਰੰਗੀ ਰਸਮਿਸ, ਨੈਣ ਬਿਰਹੋਂ ਦੁਖਿਆਰੇ ।
ਪੰਜਮ ਚਰਖ ਮਰੀਖੋਂ* ਭਖ ਭਖ ਲਾਟ ਛੱਡਣ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
ਰਸਿਆ ਰੰਗ 'ਸੁਹੈਲਿ-ਯਮਨ'⁷ ਥੀਂ, ਰਸ ਧੋਸਿਆ ਬੁਲਗਾਰੇ⁸ ।
ਕਿਬਲਾ ਕੁਤਬ⁹ ਫਲਕ ਦਾ ਮਰਕਜ਼, ਕਰਨ ਤੁਵਾਫ ਸੱਯਾਰੇ ।
ਕੁਦਸੀਆਂ¹⁰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਗਈਆਂ, ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਲਾਟ ਸੁਹਾਬ¹¹ ਛੁੱਟੀ ਵਿਚਕਾਰੋਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾੜੇ ।
ਹੁਕਮ ਅਜ਼ਲ ਦੇ ਲੌਹਿ-ਮਹਫੂਜੋਂ¹², ਨਕਸ਼ ਕਦਰ ਦੇ ਭਾਰੇ ।
ਕਹਕਸ਼ਾਂ¹³ ਗਲ ਘੱਤ ਹਮਾਇਲ¹⁴, ਚਰਖ ਰਕਾਸੀ ਕਰਦਾ ।
ਦਮਕੇ ਲਾਲ ਅਯੂਕ¹⁵ ਕਿਨਾਰੇ, ਨਾਇਬ ਨੂਰ ਕਮਰ ਦਾ ।
ਅੱਖੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਜ਼ਿਮੀਂ ਵਲ ਤੱਕਣ, ਚੌਂਕੀਦਾਰ ਫਲਕ ਦੇ ।
ਜਾਗਦਿਆਂ ਦਿਲ ਨੀਂਦਰ ਲੁੱਟੀ, ਅੰਦਰ ਝਲਕ ਪਲਕ ਦੇ ।
ਸਬਜ਼ ਅੰਗੂਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜਾਂ, ਤਰ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਬਨਮ ਥੀਂ ।
ਸ਼ੀਰੀਂ ਲਬ ਰੁਖ ਧੋਏ ਗੁੰਚਿਆਂ¹⁶, ਆਬ ਕਰਮ ਜ਼ਮਜ਼ਮ* ਥੀਂ ।

1. ਰਾਤ 2. 'ਆਸ਼ਿਕ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 3. ਮਹਫਲ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ 4. ਖੁਸ਼ੀ 5. ਬਹੁਤ ਬਦ-ਸ਼ਗਨਾ 6. ਲਾਲ ਸੂਹੀ 7. ਇਕ ਸਿਤਾਰਾ ਜਿਸਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਯਮਨ ਵਿਚ ਚਮੜਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 8. ਬੁਨਿ-ਗ਼ਾਰ. ਕੰਦਰਾ ਦਾ ਥੱਲਾ 9. ਧਰੂ ਤਾਰਾ 10. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ 11. ਟੁਟਦਾ ਤਾਰਾ 12. ਦੇਖੋ ਅਤਿਕਾ 13. ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ 14. ਹਾਰ 15. ਇਕ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਤਾਰਾ ਜੋ 'ਸਪਤ ਰਿਸ਼ੀ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ 16. ਕਲੀਆਂ ।

ਸੀਰਾ ਰਸੇ ਅੰਗੂਰੋਂ ਸਿਮ ਸਿਮ, ਖੁਸ਼ਬਰੀ ਮੈ-ਖ਼ਾਰਾਂ¹ ।
 ਲਾਲਿਆਂ² ਫੜੇ ਪਿਆਲੇ ਹੱਥੀਂ, ਦਾਗ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰਾਂ ।
 ਸਦਹਾਂ³ ਖੁਦਰੋਂ⁴ ਗੁਲ ਕੋਹਸਾਰੀ, ਰੀਸ ਕਵਾਕਬ⁵ ਕਰਦੇ ।
 ਬੂਟਾ ਵੇਲ ਨਿਹਾਲ ਜਮਾਲੋਂ, ਨਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੜਦੇ ।
 ਫੁਲ ਫੁਲ ਭੌਰ ਫੁੱਲੇ ਪਲ ਸ਼ਾਖੋਂ, ਜ਼ਖਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦਿਲ ਧਰਦੇ ।
 ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸ ਮਿਲੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀਂ, ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਵਿਚ ਘਰਦੇ ।
 ਡੋਡੀਆਂ ਸਬਜ਼ ਕਬਾ⁶ ਗੁਲਾਂ ਦੀਆਂ, ਜਾਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ।
 ਅੰਦਲੀਬਾਂ⁷ ਵਿਚ ਆਹਲਣਿਆਂ ਦੇ, ਖ਼ਾਬੇ ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ ਕਰਾਈਆਂ ।
 ਭਰਿਆ ਵਰਮ ਸੁਮਨ⁸ ਦਾ ਦਾਮਨ, ਨਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਲਨਾਰੋਂ ।
 ਕੁਮਰੀਆਂ⁹ ਓਟ ਸਰਵ ਦੀ ਸ਼ਾਖੋਂ, ਦੀਦ ਕਰਨ ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਸ਼ਜਰਿ¹⁰ ਤੂਰ ਜ਼ਹੂਰਿ-ਕਰਮ¹¹ ਥੀਂ, ਲਾਟ ਛੱਡੇ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਤੇ ਹਰ ਬਰਗ ਕਲੀਮ¹² ਵਿਛੁੰਨਾ, ਜ਼ੋਕ ਮੰਗੇ ਇਰਫਾਨੀ¹³ ।
 ਸੁੰਬਲ ਸ਼ਾਖ ਖਿਲਾਰ ਉਡਾਈ, ਜ਼ੁਰਫਾਂ ਦੀ ਵੈਰਾਨੀ ।
 ਨਰਗਸ ਚਸਮ ਚਮਨ ਦਾ ਫੜਦੀ, ਕਰੇ ਨਿਗੂ ਨਿਹਾਨੀ¹⁴ ।
 ਸੋਸਨ¹⁵ ਦੀ ਸ਼ਬ ਜ਼ਿੰਦਾਦਾਰਾਂ, ਹਮਦ ਹਜ਼ਾਰ ਜ਼ਬਾਨੀ ।
 ਵੇਖ ਚਨਾਰ ਖੜਾ ਹੱਥ ਬੱਧੇ, ਵਿਚ ਤਸਬੀਹ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਸਰਵਿ ਸਹੀ¹⁶ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸਰਵ ਆਜ਼ਾਦੋਂ ।
 ਧਾਣੀ ਰਸ਼ਕ ਦਿਲੀਂ ਨੌ-ਖੇਜ਼ਾਂ¹⁷, ਖੁਸ਼-ਕਾਮਤ¹⁸ ਸ਼ਮਸ਼ਾਦੋਂ ।
 ਵਿਚ ਦਯਾਰ ਅਸ਼ਜ਼ਾਰ¹⁹ ਸਨੋਬਰ, ਵਧਿਆ ਛੈਲ ਉਡਾਰੀ ।
 ਇਸ ਸ਼ਬ ਉਸਨੇ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ, ਕੀਤੀ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰੋਜ਼ਿਆਂ²⁰ ਗਿਰਦ ਵਗੋਂਦੀਆਂ ਨਹਰਾਂ, ਚੁੱਪ ਚੁਪਾਤੀਆਂ ਸੱਭੇ ।
 ਤਾਰ ਬਿਨਫ਼ਸ਼ਾ ਨੀਲੋਫਰ ਥੀਂ, ਬੀਮਾਰਾਂ ਘਰ ਲੱਭੇ ।
 ਜ਼ੂਫੀ ਨੇ ਸਿਰ ਚਾਇਆ ਨਹਰੋਂ, ਸਰਵ ਜ਼ੁਕਾਮ ਉਜਾੜੇ ।
 ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਖਫਕਾਨਾਂ²¹ ਸਾੜੇ, ਸੰਦਲ ਨੇ ਘਰ ਤਾਰੇ ।
 ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰਿਆਂ ਯਾਰਾਂ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਵਸਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਖਲਕ ਸੁੱਤੀ ਉਹਨਾਂ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ, ਰਾਤੀਂ ਗੁਸਲ ਉਤਾਰੇ ।
 ਏਹਾ ਰਾਤ ਸਆਦਤ ਵਾਲੀ, ਝੁਲਦੀਆਂ ਨਰਮ ਹਵਾਈਂ ।
 ਲੁਟ ਚੰਬਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ ਪਹੁਤੀ, ਬਾਦ ਸਬਾ ਹਰ ਜਾਈਂ ।

1. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 2. ਪੋਸਤ ਦੇ ਫੁਲਾਂ ਨੇ 3. ਸੈਂਕੜੇ 4. ਜੰਗਲੀ 5. ਕੋਕਬ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਸਿਤਾਰੇ 6. ਚੋਗਾ 7. ਬੁਲਬੁਲਾਂ 8. ਚੰਬੇਲੀ 9. ਘੁਘੀਆਂ 10. (ਤੂਰ ਪਹਾੜ ਤੇ ਉਗਿਆ) ਦਰਖਤ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 11. ਮਿਹਰ 12. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 'ਕਲੀਮ-ਅੱਲਾ' 13. ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ 14. ਲੁਕਵੀਂ 15. ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇਕ ਫੁਲ 16. ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ 17. ਨਵੇਂ ਉੱਠੇ (ਹੁਸੀਨ) 18. ਸੋਹਣੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ 19. ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ 20. ਬਾਗ਼ 21. ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਨ ।

ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਸਹਰਾਏ ਖੁਤਨ ਥੀਂ, ਸੌ ਤੁਹਫੇ ਗੁਜ਼ਰਾਨੇ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਨਾਫ¹ ਗਜ਼ਾਲਾਂ² ਥੀਂ ਲੈ, ਗਈ ਸਬਾ ਹਰ ਖਾਨੇ ।
 ਦਾਮਨ ਭਰ ਭਰ ਨਾਫਿਓਂ ਝਾੜੇ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਸਮਾਲਾਂ ।
 ਰਚਿਆ ਅਸਰ ਦਿਮਾਗੀਂ ਖਲਕਾਂ, ਦਰ ਖੁੱਲੇ ਇਕਬਾਲਾਂ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਬਿਰਹੋਂ-ਸੱਟ ਖਾਣਾ

ਨਾਜ਼ ਲੁੱਟੀ ਉਹ ਨਾਜ਼ਿਕ ਬਾਲਕ, ਤੈਮੂਸੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ।
 ਨੀਂਦ ਮਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਨਰਮ ਫਰਾਸ਼ੀਂ³, ਮਸਤੀ ਨਾਜ਼ ਖਿਲਾਰੀ ।
 ਜੁਲਫ ਖੁੱਲੀ ਗਲ ਕੁੰਡਲ ਘੱਤੇ, ਤਾਰ ਸਿਆਹ ਹਰੀਰੀ⁴ ।
 ਚਿਹਰਾ ਚੰਦ ਤੇ ਦੰਦ ਸਿਤਾਰੇ, ਨਕਸ਼ ਮੱਥਾ ਤਕਦੀਰੀ ।
 ਮੀਟ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦਰ ਫਰਹਤ, ⁵ਫਾਰਿਗ-ਬਾਲ⁵ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਤੀਰ ਕਜ਼ਾ ਵਗ ਚੱਲੇ ਬਿਰਹੋਂ, ਕੌਸ ਕਮਾਨ ਅਸਮਾਨੋਂ ।
 ਉਹ ਬੇਖਬਰ ਕੀ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ, ਫੜੀ ਬਿਰਹੋਂ ਹੱਥ ਕਾਤੀ ।
 ਤੀਰ ਛੁੱਟਾ ਤਕਦੀਰ ਕਮਾਨੋਂ, ਆਣ ਵੱਜਾ ਵਿਚ ਛਾਤੀ ।
 ਵਾਲਾਂ ਵਲੋਂ ਨੌਕ ਦੋ ਮਿਯਗਾਂ, ਝੁਕ ਝੁਕ ਕੇ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ।
 ਰੋਕ ਅੱਖੀਂ ਧਰ ਪੜਦੇ ਦੋਵੇਂ, ਬੰਨ੍ਹ ਬਿਰਹੋਂ ਲੁਟ ਲਈਆਂ ।
 ਲਾਲ ਮਿਲੇ ਦੋ ਬਾਹਮ⁶ ਲਬ ਥੀਂ, ਕੁਫਲ⁷ ਦਹਨ⁸ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ।
 ਤਾਰ ਦੋ ਜੁਲਫ ਦੋ ਕੰਨਾਂ ਤਾਈਂ, ਕੁੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ।
 ਐਵੇਂ ਜਦ ਕਜ਼ਾ ਵਗੋਂਦੀ, ਪੇਸ਼ ਅੱਵਲ ਹੱਥ ਕਰਦੀ ।
 ਦੋ ਕੰਨੀਂ ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਉਂਗਲ, ਇਕ ਲਬਾਂ ਪੁਰ ਧਰਦੀ ।
 ਕੰਨ ਨ ਸੁਣਨ ਨ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਣ, ਮੂੰਹ ਨ ਸ਼ੋਰ ਅਲਾਵੇ⁹ ।
 ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਸੀਨੇ, ਕਾਰਦ ਤੇਜ਼ ਵਗਾਵੇ ।
 ਪਈ ਜੁਲੈਖਾ ਨੀਂਦਰ ਅੰਦਰ, ਦਿਲ ਦੇ ਪੜਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ।
 ਝਲ ਦਿਲਾ ਕੁਝ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ, ਜ਼ਖਮ ਵੱਜੇ ਤਨ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ।
 ਅੱਚਾਚੇਤ ਜਵਾਨ ਡਿੱਠਾ ਸੁ, ਵਾਹ ਕੁਰਬਾਨ ਜਵਾਨੀ ।
 ਲਟਕੇ ਜੁਲਫ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਾਲੀ, ਨੂਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਦਾਗ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਿਚ ਬਦਰ ਦਿੱਸਾਵੇ¹⁰, ਇਸ ਵਿਚ ਦਾਗ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜੁਲਫ ਰਸਨ¹¹ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੀਗਰੀਆਂ, ਵਲ ਵਲ ਆਫਤ ਛਾਈ ।
 ਦੋ ਮਹਰਾਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਘਾਤਾਂ, ਨੇਜ਼ਾਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ।
 ਮਰਦਮਕਾਂ¹² ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ ਕਾਤਿਲ, ਪੁਰ ਪੁਰ ਝੜੀ ਸਿਆਹੀ ।

1. ਧੁੰਨੀ 2. ਹਿਰਨ 3. ਵਿਛੋੜੇ 4. ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ 5. ਨਿਸਚਿੰਤ 6. ਆਪਸ ਵਿਚ 7. ਜੰਦਰਾ 8. ਮੂੰਹ
 9. ਬੋਲਣਾ, ਆਵਾਜ਼ ਕਢਣਾ 10. ਦਿਸ ਆਵੇ 11. ਰੱਸੇ 12. ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ।

ਐਨ¹ ਕਹਣ ਦੋ ਸਾਦਾਂ² ਤਾਈਂ, ਇਹ ਤਅੱਜੁਬ ਭਾਰਾ ।
 ਅਬਜਦ³, ਖ਼ਾਨ⁴ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਮਕਤਬ, ਭੁੱਲਾ ਹੋਗ ਬਿਚਾਰਾ ।
 ਨੈਣ ਕੇਹਾ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕੁਵੇਹੇ, ਨਾਜ਼ ਭਰੇ ਪੁਰ ਤਰੀਓਂ ।
 ਸਹਜ ਸੁਭਾ ਕਿਤ ਵਗਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਝਾੜ ਘਤਣ ਪੱਰ ਪਰੀਓਂ ।
 ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੀ, ਨਿਕਲ ਦੋਸਲੂ⁵ ਜਾਂਦੇ ।
 ਮਿਸਰ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਰੂਮ ਉਜਾੜਨ, ਸ਼ਾਮ ਲੈਣ ਧਮਕਾਂਦੇ ।
 ਦਰਿਆ ਜੋਸ਼ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਮਸਤੀਓਂ, ਮੌਜ ਛੱਡਣ ਦਿਲ ਡੁਬਦੇ ।
 ਸੌ ਸੌ ਪਰਦੇ ਚੀਰ ਕਰਾਹਣ, ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਖੁਭਦੇ ।
 ਤੜਫ ਮਰੇ ਦਿਲ ਬਿਰਹੋਂ ਲੁੱਟਾ, ਝਾਤ ਨ ਝਮਕ ਉਲਾਰਨ ।
 ਬੇਖਬਰਾਂ ਕਾ ਥੀਏ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਰੋੜ੍ਹ ਘੱਤਣ ਯਾਂ ਤਾਰਨ ।
 ਨੀਵੀਂ ਚਸ਼ਮ ਨ ਕਦਮੋਂ ਚਾਏ, ਸ਼ਰਮ ਭਰੀ ਪੁਰ ਕਰਕੇ ।
 ਕਦਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਫਾਇਤ ਨਜ਼ਰੋਂ, ਪੇਸ਼ ਵਧੇ ਡਰ ਡਰ ਕੇ ।
 ਇਕ ਸਫੇਦੀ ਨਾਜ਼ਿਕ ਜੇਹੀ, ਅਬਰੂ ਆਣ ਦੋ ਮੇਲੇ ।
 ਬੀਨੀ⁶ ਨੂਰ ਫੀਰੋਜ਼ਾਂ ਤਾਈਂ, ਨੌਕ ਧਰੀ ਚਾ ਸੇਲੇ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ ਦਿੱਸੇ, ਦੋਹਾਂ ਭਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਪਵੇ ਝਲਕ ਹਰ ਜਰਮਿ-ਫਲਕ ਤੇ, ਡੁਬ ਡੁਬ ਜਾਣ ਸਿਤਾਰੇ ।
 ਸੌਹਣੀਆਂ ਲਬਾਂ ਸੌਹਾਂਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ, ਲਾਲ ਦਿੱਸਣ ਰੰਗ ਖੂਨੀ ।
 ਨਰਮ ਲਤੀਫ ਮੁਤੱਰਜ਼⁷ ਜ਼ੇਬਾ, ਗਰਕ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਨੀ⁸ ।
 ਆਬਹਯਾਤੋਂ* ਸਤ ਸਤ ਵਾਰੀ, ਮਲ ਮਲ ਧੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਗੋਏ⁹ ਜ਼ਕਨ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਉਲਟ ਖਲੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
 ਗਬਗਬ ਵਿਚ ਜ਼ਕਨ ਦੇ ਡੂੰਘਾ, ਝਲਕ ਪਵੇ ਵਿਚ ਨੂਰੋਂ ।
 ਸਾਰੀ ਸੂਰਤ ਮੂਰਤ ਨੂਰੀ, ਐਬੋਂ ਪਾਕ ਕਸੂਰੋਂ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਵੇਦਨਾ

ਜਦੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ, ਵੇਖ ਕਹਾਂ ਕੀ ਵਰਤੀ ।
 ਜਾਨ ਰਹੀ ਪਰ ਵਹਮਿ-ਸੁਤਹੱਯਰ⁹, ਵਹ ਤਨ ਵਗਿਆ ਧਰਤੀ ।
 ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਆਏ ਸੁਫਨੇ, ਖੁੱਲੀ ਜੋਸ਼ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਨਾਜ਼ਵਰੇ¹¹ ਦੀ ਵਿੱਚ ਕਲੇਜੇ, ਵਗ ਵਗ ਗਈ ਕਟਾਰੀ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ ਸੂ ਲਾਂਬੂ, ਕੁਝ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਸੀਨਾ ਚੂਰ ਕਲੇਜਾ ਟੁੱਕੜੇ, ਸ਼ੋਰ ਦਿਮਾਗ ਰਚਾਇਆ ।
 ਦੇਖ ਤੜਫ ਝੜ ਅਕਲੋਂ ਭੁੱਲੀ, ਇਸ਼ਕ ਅਲੰਬੇ ਲਾਏ ।
 ਜ਼ਰਬ¹² ਨਿਗਾਹ ਲੱਗੀ ਸਿਰ ਕਾਰੀ, ਟੁਟ ਤਰਾਣ¹³ ਸਿਧਾਏ ।

1. ਅੱਖਾਂ 2. ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਇਕ ਅੱਖਰ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਅੱਖ ਵਾਂਗ ਬਣਦਾ ਹੈ 3. ਅਲਫ਼, ਬੇ, ਜੀਮ, ਦਾਲ ਆਦਿ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੱਖਰ 4. ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ 5. ਦੁਸਰ 6. ਨੌਕ 7. ਸੌਹਣੀਆਂ 8. ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ 9. ਗੀਂਦ 10. ਹੀਰਾਨ ਹੋਈ ਹੋਈ ਕਲਪਨਾ 11. ਸੌਹਣੇ 12. ਸੱਟ 13. ਤਾਕਤ, ਸਬਰ ।

ਤੇਜ਼ ਨਿਗਾਹਾਂ ਕਾਤਿਲ ਚਸਮਾਂ, ਬਹ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਗਈਆਂ ।
 ਖੂਨ ਛੁੱਟਾ ਹੜ੍ਹ ਰੂੜ੍ਹੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਖਬਰਾਂ ਲਈਆਂ ।
 ਸੁਫਨੇ ਡਿਠੋਸੁ ਸ਼ੋਅਲਾ ਨੂਰੀ, ਵਕਤ ਗਮਾਂ ਦੇ ਆਏ ।
 ਫਿਰ ਉਹ ਹਾਲੇ ਅੱਵਲ ਵਾਲੇ, ਕਦ ਸੁਫਨੇ ਦਿੱਸ ਆਏ ।
 ਛੁੱਟਾ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ, ਧਸਿਆ ਜਿਗਰ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਪੁੱਟ ਨ ਸਕੇ ਇਹ ਵੱਸ ਨਾਹਾ, ਜ਼ਹਰ ਰਚੇ ਪੈਕਾਨੀ¹ ।
 ਇਸ਼ਕ ਕਟਾਰੋਂ ਘਾਇਲ ਹੋਈ, ਮੌਜ ਵਗੀ ਦਿਲ ਦਰਦੋਂ ।
 ਗਰਮੀ ਸ਼ੋਅਲਾ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ, ਸਰਦ ਕਰੀ ਦਮ ਸਰਦੋਂ ।
 ਇਹ ਨਾਸੂਰ² ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਹੋਣ ਲਗਾ ਸੁ ਜਾਰੀ ।
 ਜਿਸ ਜ਼ਖਮੇ ਦਾ ਮਰਹਮ ਨਾਹੀਂ, ਵੰਜੋਸੁ ਪਹਲੀ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇਗ ਬਿਰਹੋਂ ਧਸ ਜਿਗਰੇ ਗਈਆ, ਘਾ ਖੁੱਲਾ ਪਰਕਾਰੀ³ ।
 ਲੋਕ ਕਹਣ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦੀ ਰਹੀਆ, ਏਹਾ ਤੁਹਮਤ ਭਾਰੀ ।
 ਫੱਟ ਸੁੱਟੀ ਗਮ ਲੱਗਾ ਭਾਰੀ, ਖਾਕ ਰਲੀ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਕਿਆ ਇਹ ਸੂਰਤ, ਜਿਸਦੀ ਦੀਦ ਕਟਾਰੀ ।
 ਝੋਕਾਂ ਮਸਤ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਰਚੀਆਂ, ਕਾਤਿਲ ਕਾਹਿਰ⁴ ਦੋਵੇਂ ।
 ਵਗ ਵਗ ਜਾਨ ਤੇ ਮਾਰ ਗਈਆਂ ਸੁ, ਲੁਟ ਗਈਆਂ ਲੈ ਓਵੇਂ
 ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਸੌਂਦੀ ਨਾਹਾ, ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਾਈ ।
 ਇੱਕਾ ਧਾਰ ਤਰੁੱਠੀ ਰਮਜ਼ੋਂ, ਚਾ ਵਿਚ ਦਮ ਤੜਫਾਈ ।
 ਚਲਾ ਗਇਆ ਮਨ ਮੌਹ ਪਿਆਰਾ, ਰਹਿਆ ਝੁਰੇਵਾਂ ਭਾਰਾ ।
 ਬੂਟਾ ਬੀਜ ਗਇਆ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਜਿਸਦਾ ਤੁਖਮ⁵ ਨਿਆਰਾ ।
 ਦਮ ਵਿੱਚ ਸਾਖ ਜੜ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਚੱਲੀਆਂ, ਗਿੱਠ ਗਿੱਠ ਲੰਮੀਆਂ ਸੂਲਾਂ ।
 ਲੋਕਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀਆਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਤੰਗਣ ਜਾਨ ਮਲੂਲਾਂ⁶ ।
 ਪੁਰ ਪੁਰ ਖਾਰ ਤੇ ਬਰਗ ਨ ਮੇਵਾ, ਬੀਖ⁷ ਵਗੀ ਥਾਂ ਪੱਕੇ ।
 ਕਈ ਤਬਰ⁸ ਲਕ ਵਾਹਾਂ ਲਾਵਣ, ਸਾਖ ਨ ਹੁਣ ਟੁਟ ਸਕੇ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਦੀ ਜੰਜੀਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਗਰਦਨ ਪੇਚ ਫਹਾਏ ।
 ਕਰ ਕੈਦੀ ਦਾ ਸੁੱਟ ਗਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਏ
 ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਕਹਰ ਬਲਾਵਾਂ, ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਹ ਵਗਾਈਆਂ
 ਰੋਗ ਭਲੇਰਾ ਦਰਦ ਘਣੇਰਾ, ਹੁਣ ਕਦ ਮਿਲਣ ਦਵਾਈਆਂ ।

1. ਤੀਰਾਂ ਦੇ 2. ਸਦਾ ਰਿਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਫੋੜਾ 3. ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ 4. ਕਹਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
 5. ਬੀਜ 6. ਦੁੱਖੀਆਂ (ਦੀਆਂ) 7. ਜੜ੍ਹ 8. ਕੁਹਾੜੇ ।

ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਕਜੀਏ ਭਾਰੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਚਵਾਏ ।
 ਤੌੜ ਹਡੀਂ ਗਮ ਭਰੇ ਬਥੇਰੇ, ਸੁਖ ਖੁਸ਼ੀ ਦੁਖ ਲਾਏ ।
 ਜ਼ਖਮ ਲੱਗਾ ਦਿਲ ਇਸਕੋਂ ਕਾਰੀ, ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਘਾਇਲ ।
 ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਸ ਸਭ ਕੁਝ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਇਸ ਹਰਫੇ¹ ਦੀ ਕਾਇਲ² ।
 ਰੌੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਰੋਗਨ, ਤਲ ਤਲ ਬਿਰੀਆਂ ਕੀਤੀ ।
 ਆਪ ਗਇਆ ਫੁਟ ਛੋੜ ਗਇਆ ਉਸ, ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਸਿਰ ਬੀਤੀ ।
 ਸੌ ਸੌ ਵਾਰੀ ਨੀਂਦਰ, ਗਸੀਆਂ ਪੈ ਪੈ ਗਈਆਂ ।
 ਫਜਰ³ ਹੋਈ ਸੁ ਝਸ ਝਸ ਤਲੀਆਂ, ਆਣ ਜਗਾਈ ਸੱਈਆਂ ।
 ਉਠਦੇ ਸਾਰ ਡਿੱਠਾ ਚੋਫੇਰੇ, ਉਹ ਸ਼ਾਹ⁴ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੂਰਤ ਜਿਸਦੀ, ਅਜਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ਲਾਇਆ ।
 ਤਪਣ ਦੋ ਨੈਣ ਵਰ੍ਹੇ ਰੱਤ ਜਲਦੀ, ਦਿਲ ਤੜਫੇ ਮਨ ਘਿਰਦਾ ।
 ਸੈਆਂ ਸੱਈਆਂ ਵਿੱਚ ਤਨਹਾ ਜਾਪੇ, ਯਾਰ ਨ ਦਿੱਸੇ ਫਿਰਦਾ ।
 ਮਾਨ ਤਰੁੱਟੀ ਬਿਰਹੋਂ ਲੁੱਟੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਰੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਛੱਡ ਗਇਓਂ ਕਿਉਂ ਘਾਇਲ ਕਰਕੇ, ਵਾਹਵਾ ਕਹੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਤੇਰੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਨਿਗਾਹਾਂ, ਵਾਂਗ ਮੱਛੀ ਬਿਨ ਪਾਣੀ ।
 ਤੜਫ ਤੜਫ ਝੜ ਅਕਲੋਂ ਗਈਆਂ, ਡਾਰ ਜਣੇਂਦਿਆਂ ਘਾਣੀ ।
 ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੋ ਹਾਲਾ ਮੇਰਾ, ਪਾਸ ਖਲੋ ਤੜਫਾਈ ।
 ਛੋੜ ਗਇਓਂ ਜਾਂ ਮੈਂ ਬੇਖਬਰੀ ਕਿਸ ਦਰ ਕਰਾਂ ਦੁਹਾਈ ।
 ਅਚਾਚੇਤ ਪਈਆਂ ਸਿਰ ਜ਼ਰਬਾਂ⁵, ਚੱਲੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਈ⁶ ।
 ਨਾਹੀਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨਾਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਦਰਦ ਦਵਾਈ⁷ ।
 ਮਰ ਗਈਆਂ ਮੈਂ ਤੜਫ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ, ਦਿੱਤੇ ਨਾਂਹ ਦਿਲਾਸਾ ।
 ਛੋੜ ਗਇਓਂ ਕਰ ਜ਼ਖਮੀ ਯਾਰਾ, ਅਜ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ।
 ਰਾਤ ਕੁਵੇਹੀ ਮੈਂ ਸਿਰ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਸੁੱਤੀ ਹਸਦੀ ਰਸਦੀ ।
 ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ ਲੁਟ ਲਈਆਂ ਬਿਰਹੋਂ, ਜਾਗੀ ਨੈਣ ਬਰਸਦੀ ।
 ਪਾੜ ਗਰੇਬਾਂ ਪਾਰਾ⁶ ਕੀਤੋਸੁ, ਰੁਖ ਨਾਖੂਨ⁷ ਵਗਾਏ ।
 ਘੱਤ ਪੰਜਾ ਸਿਰ ਵਾਲ ਉਖੇੜੇ, ਦਮ ਦਮ ਦਰਦ ਸਵਾਏ ।
 ਜ਼ਾਹਰ ਸ਼ਰਮ ਨ ਬੋਲਣ ਦੇਵੇ, ਚਾ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਵਗਾਵੇ ।
 ਤੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਿਰਹੋਂ, ਗਮ ਦੀ ਠਾਠ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਦਾ ਰਾਜ ਨ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੀ, ਨਿੰਮੋਝਾਣ⁸ ਦਿਸਾਵੇ ।
 ਮਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਨੇ ਕਮਲੀ ਕੀਤੀ, ਖੂਨ ਦਿਲੇ ਦਾ ਖਾਵੇ ।

1. ਗੱਲ 2. ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ 3. ਸਵੇਰ 4. ਬਾਦਸ਼ਾਹ 5. ਸੱਟਾਂ 6. ਟੁਕੜੇ 7. ਨਹੁੰ
 8. ਨੀਵੇਂ ਧਿਆਨ, ਮੂੰਹ ਨੀਵਾਂ ਸੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ।

ਦਿਲਦਾ ਭੇਦ ਨ ਜਾਹਿਰ ਖੋਲੇ, ਵਿੱਚੇ ਵਿਚ ਝੁਰੇਵੇਂ ।
 ਗਮ ਅੰਦਰ ਦਿਲ ਕਟ ਕਟ ਖਾਵੇ, ਹਾਲ ਏਹਾ ਸੂ ਓਵੇਂ ।
 ਬਲਦੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਲਾਟਾਂ ਸੋਜ ਗੁਦਾਜੋਂ¹ ।
 ਪਰ ਉਹ ਵਾਹ ਸਹਾਰਨਹਾਰੀ, ਬੂੰਦ ਨ ਡੁਲੀ ਰਾਜੋਂ ।
 ਜਿਉਂ ਗੁੰਚਾ² ਦਿਲ ਪਾਰਾ ਪਾਰਾ, ਵਿੱਚੋਂ ਕਤਰਾ ਖੂਨੀ ।
 ਜਾਹਿਰ ਜਾਹਿਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂਨੀ³ ।
 ਅੰਦਰ ਸਿੱਪ ਸਮੁੰਦਰ ਥੱਲੇ, ਮੋਤੀ ਰਾਜ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਜਿਉਂ ਅੱਗ ਅਲੰਬਾ, ਹਾਲ ਘੱਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਖਾਰ ਵੱਜੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਰੜਕਣ ਗਮ ਦੀਆਂ ਨੌਕਾਂ ।
 ਤਨ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦਿਲ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾਖਿਲ, ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ਲੋਕਾਂ ।
 ਪਰ ਵਿਚ ਤਲਬ ਮੁਰਾਦ ਹਕੀਕਤ, ਜਮ੍ਹਾ ਜ਼ਿੰਦਾਂ⁴ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ।
 ਕਦਮੀਂ ਧਰਦੀਆਂ ਸੀਸ ਕਨੀਜਾਂ⁵ ਕਰਦੀਆਂ ਖਿਦਮਗਤਾਰੀ ।
 ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਉਹ ਵਿਚ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਉਸ ਵਲ ਸਜਦਾ ਕਰ ਕਰ, ਹੋਂਦੀਆਂ ਕਾਫਿਰ ਨਾਰੀ ।
 ਉਹ ਮਸਜੂਦ⁶ ਜਿਵੇਂ ਬੁਤ ਚੀਨੀ, ਬੇਖਬਰੀ ਬੇਚਾਰੀ ।
 ਕਾਫਿਤ ਕੇਸ⁷ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਰੁਖ ਨਾਰੀ ਰੰਗੀਨੀ ।
 ਸੇ ਮਅਬੂਦ⁸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਹਾ, ⁹ਖੁਸ਼-ਪੈਕਰ⁹ ਬੁਤ ਚੀਨੀ ।
 ਇਹ ਵਿਚ ਹੈਰਤ ਖੁਦ ਥੀਂ ਗਾਫਿਲ, ਆਪਣਾਂ ਆਪ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ਓਹਾ ਨਕਸ਼ ਇਕੋ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਜੋ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਪਰ ਇਹ ਰਾਜ ਛੁਪਾਵਣ ਕਾਰਣ, ਕਰਦੀ ਜਾਹਿਰਦਾਰੀ ।
 ਨਾਲ ਸਹੇਲੀਆਂ ਰਸ ਮਿਸ ਬਹੰਦੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹੀ ਨਿਆਰੀ ।
 ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਨ ਮਾਅਨੇ ਸਮਝੇ, ਸਮਝ ਦੁਰਾਡੀ ਵੱਗੀ ।
 ਵਲ ਵਲ ਭਰੇ ਕਲਾਵੇ ਗਮ ਦੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਚੋਭਕ¹⁰ ਲੱਗੀ ।
 ਕਦਮ ਧਰੇ ਪਰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਰੋੜ੍ਹ ਕੰਡੇ ਦੀਬਾਓਂ¹¹ ।
 ਹੋਣ ਸਵਾਈਆਂ ਗਮ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਸ਼ੌਕੇ ਤਲਬ ਦੀ ਵਾਓਂ ।
 ਦਿਲ ਰੋਵੇ ਪਰ ਅੱਖੀਂ ਹੱਸਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਜਿਸ ਡਿੱਠਾ ਸੋ ਮਰ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਸਬਰ ਅਰਾਮ ਜਲਾਇਆ ।
 ਤਨ ਜਲੇ ਪਰ ਉਹ ਬੇਖਬਰੀ, ਜਾਲ ਪਏ ਗਲ ਦਿਸਦੇ ।
 ਓਹਾ ਯਾਦ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਹਰਦਮ, ਤੀਰ ਖੁਭੇ ਦਿਲ ਜਿਸਦੇ ।

1. ਜਲਣਾ 2. ਕਲੀ 3. ਬੁਰਾ 4. ਵਿਰੋਧਾਤਮਕ ਵਸਤਾਂ 5. ਲੋਂਡੀਆਂ, ਗੋਲੀਆਂ, ਬਾਂਦੀਆਂ 6. ਸਜਦਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਵਸਤੂ 7. ਮਤ, ਸੁਭਾਉ 8. ਪੂਜਨੀਕ 9. ਮੋਹਣੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ 10. ਚੌਂਬੜ, ਕਸਕ 11. ਮਸਮਲ ।

ਜੇਵਰ ਵਿਚ ਡੁਬਾਈ ਹੋਈ, ਉਸ ਵਲ ਆਵਣ ਹੜੀਆਂ ।
ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਮੇਖਾਂ ਘੜੀਆਂ, ਘੜ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਜੜੀਆਂ ।
ਸੱਈਆਂ ਨਾਲ ਕਲਾਮਾਂ ਕਰਦੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਆਨੀ ।
ਓਹੋ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਫੁਰੀਆਂ ਵਗੀਆਂ, ਖੋਲਣ ਜ਼ਖਮ ਨਿਹਾਨੀ ।
ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੋਂਦੀ ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਕੀ ਵਗ ਗਈ ਕੁਜ਼ਾਓਂ ।
ਕਹਰ ਗਜ਼ਬ ਕੀ ਝੁੱਲਣ ਲੱਗਾ, ਗਮ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਵਾਓਂ ।
ਪਵਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਕੇਹੇ ਕਜ਼ੀਏ, ਕੌਣ ਕੱਟੇਗਾ ਬਹ ਕੇ ।
ਕੀ ਇਹ ਅੱਜ ਤਕਦੀਰੋਂ ਕਾਸਿਦ¹, ਗਇਆ ਸੁਨੇਹਾ ਕਹ ਕੇ ।
ਕਿਆ ਇਹ ਖਵਾਰੀ ਵਰਤਣ ਲੱਗੀ, ਲੋਹੜ ਲੁੱਟੀ ਸਿਰ ਕਾਈ ।
ਮੈਂ ਤੱਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਕਿਥਾਓਂ, ਰਾਤ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਆਈ ।
ਇਹ ਕੀ ਫਿਤਨਾ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ, ਜਾਹਿਰ ਥੀਂ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ।
ਕੌਣ ਕੱਢੇ ਅਜ ਵਾਹਹੂ² ਕਿਹੜਾ, ਪਈਆਂ ਘੁਮਣ ਘੇਰੇ ।
ਕਿਆ ਬਲਾ ਖਿਲਾਰਨ ਲੱਗਾ, ਗਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਝੋਲਾ ।
ਆਣ ਪਇਆ ਸਿਰ ਮੈਂ ਆਜਿਜ ਤੇ, ਸੌ ਆਫਤ ਦਾ ਟੋਲਾ ।
ਲੱਗੇ ਦੁੱਖ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰੇ, ਕਾਰੀਆਂ ਕੌਣ ਕਰੇਸੀ ।
ਇਹ ਪੈਰਾਹਿਨ ਸਾਹੀ ਵਾਲਾ, ਹੁਣ ਵਿਚ ਖਾਕ ਰੁਲੇਸੀ ।
ਅੱਜ ਤਕਦੀਰ ਅਜਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ, ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਕੀ ਝਿੜਕਾਂ ।
ਕੰਨ ਉਘਾੜ ਜਿਦ੍ਹੀ ਵਲ ਦੇਖਾਂ, ਪੈਣ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿੜਕਾਂ³ ।
ਕਲ ਨ ਨਾਮ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜਾਣਾ, ਅਜ ਰਹੀ ਹੋ ਬੰਦੀ ,
ਕਹੀ ਲਾਈਓਂ ਲਾਵਣਹਾਰੇ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੈਰਤ-ਮੰਦੀ ।
ਲਖ ਲਖ ਚਾ ਮੇਰੇ ਕਲ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਅਜ ਸਾਰੇ ।
ਰੋਹੜ ਗਏ ਵਿਚ ਬਹਰ ਨਸ਼ੇ ਦੇ, ਮਸਤੀ ਭਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ।
ਕਲ ਵਸੇਂਦੀ ਮੈਂ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਾਂ, ਅੱਜ ਨਿਤਾਣੀ ਹੋਈ ।
ਤੇ ਇਹ ਉਹ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਹੀਂ, ਜਿਸਦਾ ਦਾਰੂ ਕੋਈ ।
ਕਲ ਆਕਿਲ ਤੇ ਅਜ ਦੀਵਾਨੀ, ਬੇਵਸ ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ।
ਕਾਰ ਮੇਰਾ ਕਲ ਲੁਅਬਤਬਾਜ਼ੀ⁴, ਤੇ ਅਜ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
ਕਲ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਜਮੀਅਤ⁵, ਹਸ ਹਸ ਵਕਤ ਵਿਹਾਏ ।
ਗੈਰ ਮੁਰੱਕਬ⁶ ਹਰਫ ਨਸੀਬਾ⁷ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਜੋੜ ਵਿਖਾਏ ।
ਅਜ ਇਰਾਦਾ ਰਜ ਰਜ ਰੋਵਾਂ, ਵਗ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਵਾਏ ।
ਰਸ ਰਸ ਵਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਦਾਂ, ਰੋਵਣ ਦੇ ਦਿਨ ਆਏ ।

1. ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 2. ਮਦਦਗਾਰ 3. ਕਨਸੋਆਂ 4. ਰੁਡੀਆਂ ਪਟੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ 5. ਤਸੱਲੀ
6. ਅਜੋੜ 7. ਕਿਸਮਤ ।

ਨਵਾਂ ਕਜ਼ੀਆ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ, ਕਦੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਸੁਣਿਆ ।
 ਕੱਢ ਕਦੂਰਤ¹ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਆਬ ਸਫਾ ਅੱਜ ਪੁਣਿਆਂ ।
 ਮੌਸਮ ਗਇਆ ਬਹਾਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਵਕਤ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਇਆ ।
 ਨਵਾਂ ਸਿਆਪਾ ਨਵੇਂ ਤਗਾਦੇ², ਰਾਤ ਸੁਨੇਹੇ ਪਾਇਆ ।
 ਪਿਛਲੇ ਰੋਜ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬੀਤੇ, ਗਮ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ।
 ਤਾਜ਼ੀ³ ਸੁੰਬ ਵਜਾਇਆ ਬਿਰਹੋਂ, ਦਰਦਾਂ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਈ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਜੋ ਮੁਲਕਾਂ ਵਾਲਾ, ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਦਾ ਮੂਲੇ ।
 ਕੌਣ ਛੁੜਾਵੇ ਉਸ ਦੁਖ ਕੌਲੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲੇ ।
 ਬੂਰ ਦਿਲਾ ਕਰ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ, ਵਕਤ ਗਮਾਂ ਦੇ ਆਏ ।
 ਰੋਵੰਦਿਆਂ ਮਰ ਜਾਣੇ ਵੇਲੇ, ਨੈਣ ਰਹਣ ਪਛਤਾਏ ।
 ਵੈਣ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਨੈਣ ਤੱਤੀ ਦੇ, ਜਲੋ ਬਲੋ ਦੁਖ ਪਾਓ ।
 ਨਦੀਆਂ ਨੀਰ ਪਈਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਿਗਰੋਂ, ਰੋਵੰਦਿਓ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਓ ।
 ਤਾਂਘ ਲੰਮੀ ਤੇ ਆਸ ਨਿਕੰਮੀ, ਸਾੜ ਕਰੇਸੀ ਫ਼ਾਨੀ ।
 ਵਹੰਦੀਆਂ ਅਖੀਂ ਨੇ ਨਿਤ ਕਰਨੀ, ਗਮ ਦੀ ਦਫ਼ਤਰ-ਖ਼ਾਨੀ⁴ ।
 ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਏਵੇਂ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ।
 ਆਹੋਂ ਲਾਟ ਛੁੱਟੀ ਤਿਸ ਜਾਪੇ, ਦੋਜ਼ਖ ਵਿਚ ਮਹੱਲਾਂ⁵ ।
 ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਵਿਚ ਗਮ ਦਿਲਗੀਰੀ, ਆਹੀਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਾ ਤਾਰੇ ਨਿਕਲੇ, ਖੇਤੀਆਂ ਝਲਮਲ ਲਾਇਆ ।
 ਪਹਲੀ ਰਾਤ ਜੋ ਕਬਰੇ ਵਾਲੀ, ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਤੇ ਆਈ ।
⁶ਮੁਨਕਰ ਅਤੇ ਨਕੀਰ⁶ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਸੋਜ਼ ਜੁਦਾਈ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹੋਰ ਸਹੇਲੀਆਂ ਸੱਭੇ ।
 ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਦਰਦਾਂ ਲੁੱਟੀ, ਸਬਰ ਗਵਾਚਾ ਲੱਭੇ ।
 ਲਭ ਥੱਕੀ ਉਹ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ, ਉੱਡਿਆ ਦੂਰ ਵਧੇਰੇ ।
 ਜਾਲ ਖਿਲਾਰੇ ਕਰ ਲਖ ਚਾਰੇ, ਉਹ ਵਲ ਗਇਆ ਪਰੇਰੇ ।
 ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆਂ ਦਿੱਸੇ ਨਾਹੀਂ, ਰੈਣ ਅਜੇਹੀ ਕਾਲੀ ।
 ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੇ ਤਪਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਧੀਰੀਆਂ⁷ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾਲੀ ।
 ਰੜਕੇ ਜ਼ਖਮ ਨ ਸੋਵਣ ਦੇਵੇ, ਕਦ ਇਹ ਦਰਦ ਸੁਖਾਲੀ ।
 ਨੈਣ ਵਗਣ ਦੋ ਸਾਵਣ ਝੜੀਆਂ, ਤਰ ਹੋ ਗਈ ਨਿਹਾਲੀ⁸ ।
 ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਇਹ ਜਾਲੀ ਬਾਲੀ, ਹੰਝ ਨਿਹਾਲੀ ਕਾਲੀ ।
 ਮਕਸੂਦੋਂ ਹੱਥ ਦੋਵੇਂ ਖਾਲੀ, ਲੇਖ ਕੱਢਣ ਬਦਫਾਲੀ⁹ ।

1. ਮੈਲ 2. ਤਕਾਏ, ਬਗੜੇ 3. ਘੋੜਾ 4. ਪਾਠ 5. ਥਾਂ, ਟਿਕਾਣਾ 6. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 7. ਪੁਤਲੀਆਂ
 (ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ) 8. ਲੋਫ 9. ਭੈੜਾ ਸ਼ਗਨ ।

ਸਬਰ ਗਇਆ ਵਿਚ ਕਬਰ ਪਇਆ ਹੁਣ, ਖਬਰ ਨ ਕਿਆ ਕੀ ਹੋਣਾ ।
 ਇਹ ਅੱਖੀਂ ਪੁਰ ਕੱਖੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਾਲ ਲੱਖੀਂ ਬਹ ਰੋਣਾ ।
 ਕਤਰਾ ਕਤਰਾ ਅਸ਼ਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਤਾਰੋ ਤਾਰ ਪਰੋਣਾ ।
 ਛੁੱਟੀ ਲਹਰ ਕਹਰ ਦੀ ਨਹਰੋਂ, ਝੂਲ ਲਹੂ ਦਿਲ ਧੋਣਾ ।
 ਰਾਤ ਸੌਵੇਂ ਦੁੱਖ ਨਵੇਂ ਪਏ ਨੂੰ, ਰੋਂਦੀ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤਰਫ ਫਲਕ ਤੱਕ ਰੋ ਰੋ ਕਹੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਲਿਆ¹ ਨੇ ਮਾਰੀ ।
 ਡਿੱਠੇ ਚਰਖ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦੋ ਤਾਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਬੇ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ।
 ਉਹਨਾਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰੇਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਮਲ ਦਲੀਆਂ ।
 ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੇ ਭਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ, ਹੁਣ ਆਹੀਂ ਛੁੱਟ ਚਲੀਆਂ ।
 ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਅੱਗ ਅੰਦਰ ਜਲਦੀ, ਹੁਣ ਭਖ ਲਾਟਾਂ ਬਲੀਆਂ ।
 ਦਿਨੇ ਨ ਧੂੰ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ਉਸ ਦਾ, ਰਾਤ ਪਈ ਵਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ।
 ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ ਭਰੇ ਸੁ ਗਰਮੀ, ਸਬਰ ਵਿਚੇ ਪੈ ਸੜਿਆ ।
 ਲਾਂਬੂ ਸ਼ੌਕ ਬਲੇ ਜਲ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਧੂਆਂ ਬਾਹਿਰ ਆਵੇ ।
 ਸੜਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਾਹਿਰ ਕੱਢ ਵਗਾਵੇ ।
 ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਘੱਤੀ ਚਾ ਬਿਰਹੋਂ, ਵਿੱਚ ਗੋਸ਼ੇ ਤਨਹਾਈ² ।
 ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰ ਜੁਦਾਈ ।
 ਧੂੰ ਆਹੀਂ ਘੱਟ ਲੇਖ ਸਿਆਹੀ, ਰਾਤ ਏਹਾ ਸੋ ਕਾਲੀ ।
 ਕਰੇ ਤਲਾਸ਼ ਇਲਾਜ ਕਿਆਸੋਂ, ਦਰਦ ਕਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀ ।
 ਯਾਦ ਪਇਆ ਸੁ ਕਲ ਦਾ ਹਾਲਾ, ਰਸਿਆ ਜ਼ਖਮ ਵਧੇਰਾ ।
 ਤੀਰ ਖੁੱਭਾ ਸੁ ਕੱਢਣ ਲੱਗੀ, ਹੋਇਆ ਘਾ³ ਘਣੇਰਾ ।
 ਕਲ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਏ ਮਰਹਮ, ਛੇਕ ਗਏ ਪੈ ਦੂਣੇ ।
 ਝੋਲੀ ਖੋਹਲ ਖੜੀ ਦੁੱਖ ਮੰਗਣ, ਤਾਲਿਆ ਰਿਜ਼ਕ ਵਿਹੂਣੇ ।
 ਮੁਸ਼ਤਰੀਓਂ ਟੁੱਟ ਮਿਲੀ ਜੁਹਲ ਨੂੰ, ਕਦਰ ਬਲੰਦ ਇਕਬਾਲੀ ।
 ਆਹੀਂ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰੇ ਸਵਾਲੀ ।
 ਓਹੋ ਤੀਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਸੱਲੇ, ਜਿਗਰ ਛੱਡੇ ਰੱਸ ਲਹਰਾਂ ।
 ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਤਨ ਮਨ ਅੰਦਰ, ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਭਰੀਆਂ ਜੁਹਰਾਂ ।
 ਛਾਤੀ ਕੁੱਟੇ ਮੱਥਾ ਠੱਕੇ, ਪੰਜੇ ਵਾਲ ਅੜਾਵੇ ।
 ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਦੰਦੀੜਕ ਵੱਟੇ, ਦੰਦੀਂ ਦੰਦ ਘਿਸਾਵੇ ।
 ਪੈਰ ਪਸਾਰੇ ਬਾਹਾਂ ਖੋਹਲੇ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਫਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ।
 ਕਦੇ ਉੱਠੇ ਕਦੇ ਬੈਠੀ ਰੋਂਦੀ, ਆਹ ਦਰੇਗ⁴ ਪੁਕਾਰੇ ।

1. ਨਸੀਬਾ 2. ਇਕਲਾਪਾ 3. ਜ਼ਖਮ 4. ਅਫਸੋਸ ।

ਕਦੇ ਸਿਰਹਾਂਦੀ ਕਦੇ ਪੁਵਾਂਦੀ, ਲੁੱਟ ਲੁੱਟ ਗਸ਼ੀਆਂ ਖਾਂਦੀ ।
 ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਨ ਆਵੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਨੈਣ ਮਲੇ ਕੁਰਲਾਂਦੀ ।
 ਜਾਂ ਅੱਖੀਂ ਨੂੰ ਵਹੰਦਿਆਂ ਵੇਖੇ, ਰੋ ਰੋ ਕਰੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਬੱਸ ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ਆਪੇ ਪਹਲੇ, ਕਿਉਂ ਨੀਂਦਰ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ।
 ਵਗੋ ਰਗੋ ਹੁਣ ਰੋ ਰੋ ਉਮਰਾਂ, ਜੇ ਨ ਮਿਲਣ ਦਵਾਈਆਂ ।
 ਚਸਮਾਂ ਖੂਨ ਵਗੇ ਵਿੱਚ ਕਬਰੇ, ਰੋਜ਼ ਕਿਆਮਤ ਤਾਈਂ ।
 ਬੇਆਰਾਮ ਕਰਾਰੋਂ ਖਾਲੀ, ਧੂ ਰੱਖੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਵਾਹ ਹੈਰਾਨੀ ਸਰਗਰਦਾਨੀ¹, ਮੁਫਤ ਰਈਆਂ ਹੋ ਫਾਨੀ ।
 ਰਾਤ ਗਈ ਕੁਝ ਏਨੀਂ ਤਕਾਦੀ², ਜੋਸ਼ ਭਰੀ ਦੀਆਂ ਕੂਕਾਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਧਰੀ ਚੰਗਿਆੜੀ ਦਿਲ ਤੇ, ਹਿਜਰ ਲਗਾਈਆਂ ਫੂਕਾਂ ।
 ਓਹੋ ਸੂਰਤ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰਕੇ, ਅੱਗੇ ਚਸਮ³ ਖਿਆਲਾਂ ।
 ਸਿਰ ਜਾਨੂ ਧਰ ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ, ਦਿਲ ਗਿਰੀਆਂ ਤਨ ਨਾਲਾਂ⁴ ।
 ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਖਾਨੇ, ਧਰ ਬੈਠੀ ਲੈ ਅੱਗੇ ।
 ਕਰੇ ਖਤਾਬ ਪਿਆਰੇ ਤਾਈਂ, ਤੀਰ ਜਿਹਦੇ ਛੁੱਟ ਵੱਗੇ ।
 ਐ ਮੇਰੇ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰੇ, ਐ ਮਕਸੂਦ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਵਗਾਵਣ ਵਾਲੇ, ਤੇਰੇ ਜ਼ਖਮ ਨ ਜਾਂਦੇ ।
 ਐ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬ ਤਾਰ ਲੁਟੇਰੇ, ਐ ਵਿੱਚ ਦੀਦ ਸੁਹਾਂਦੇ ।
 ਦੇਖ ਤੇਰਾ ਰੁਖ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ, ਤਾਰੇ ਜੁੰਬਿਸ਼⁵ ਖਾਂਦੇ ।
 ਐ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਪਈ ਦੇ ਦੀਦਾ, ਲੁੱਟ ਲਈ ਦਿਆ ਚੋਰਾ ।
 ਖੋਹ ਗਇਓਂ ਲੈ ਮੋਹ ਗਇਓਂ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਅਜੇ ਨਿਹੋਰਾ ।
 ਐ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਦੋ ਆਲਮ ਮੁੱਲ ਥੋੜਾ ।
 ਕਾਮਤ ਤੇਰਾ ਵਾਂਗ ਕਿਆਮਤ, ਮਿਸਲ ਨ ਰੱਖਦਾ ਜੋੜਾ ।
 ਐ ਜੈਂ ਅਕਸ⁶ ਆਈਨੇ ਦਿਲ ਦੇ, ਪਰ ਕੈਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦਾ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਆਪ ਕਿਆਮਤ ਵਾਂਗੂੰ, ਅਕਸ ਕਿਆਮਤ ਜ਼ਾਦਾ ।
 ਐ ਵਿਚ ਨਜ਼ਅ ਤਕੇਂਦੀਆਂ ਸੁਫਨੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਅਬਰੂ ਕੌਸ ਤੇਰੇ ਦੋ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਕੂਟਾਂ⁷ ਚਾਰ ਨਵਾਈਆਂ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਓਂ, ਕਿਤ ਵਲ ਕਸਦ ਉਠਾਇਆ ।
 ਰਾਹ ਜਾਂਦੀ ਵਲ ਘਤ ਕਮਾਣੋਂ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਥਾਓਂ, ਕਿੱਥੇ ਟਿਕਾਣਾ ਤੇਰਾ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਜਿਨਸੋਂ, ਵਗਿਓਂ ਐਡ ਲੁਟੇਰਾ ।

1. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 2. ਬਗੜੇ, ਦਲੀਲਾਂ 3. ਅੱਖਾਂ 4. ਰੋਂਦਾ 5. (ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ) ਹਿਲ ਜਾਏ ਹਨ
 6. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ 7, ਕੋਨੇ ।

ਕਾ ਮਾਲਮ ਤੂੰ ਕਿਸਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਪੁਰਜਾ ਕਿਸਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ।
 ਓਹਾ ਕੌਣ ਸੁਹਾਗਾਂ ਵਾਲੀ, ਤੂੰ ਜਿਸਨੂੰ ਨਿਤ ਮਿਲਦਾ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਤੂੰ ਕਿਸ ਜਮੀਨੇ, ਰਖਦੋਂ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹੀ ।
 ਤੜਫ ਮਰੇਂਦੀਆਂ ਹਾਲ ਨ ਪੁਛਦਾ, ਵਾਹਵਾ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
 ਕੀ ਆਖਾਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਨ ਜਾਵੇ, ਮਤ ਮਾਰਨ ਸੁਣ ਮਾਪੇ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਹੈਂ ਤੂੰ ਹੀ ਆਪੇ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਤੇ, ਕੀ ਹੈ ਦਰਦ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਹੋਰ ਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ, ਆਖਿਰ ਰਾਜ ਕਿਆ ਈ ।
 ਦਿਲ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਇਸ਼ਾਰਿਓਂ ਕਰਦਾ, ਦਮ ਦਮ ¹ਰਾਹ-ਨੁਮਾਈ¹ ।
 ਮੈਂ ਦੁਖ ਬਦੀ² ਕਦੂਰਤ³ ਹੋਸਾਂ, ਤੂੰ ਸੁਖ ਖੈਰ ਸੁਫਾਈ ।
 ਯਾ ਮੈਂ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮੋਂ, ਕਤਰਾ ਹਾਂ ਇਕ ਖੂਨੀ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੇ ਮੈਂ ਮਜ਼ਹਰ, ਹਾਲੋਂ ਗੂਨਾ ਗੂਨੀ ।
 ਸੱਚ ਏਹਾ ਈ ਮੈਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ, ਤੂੰ ਸਭ ਨੂਰ ਸੁਫਾਈ ।
 ਹਰ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਬਾਤਿਲ⁴, ਬਾਤਿਲ ਸੋ ਫਸਤਾਈ* ।
 ਤੂੰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ ਸੱਭਾ ਥੀਂ ਸੋਹਣੀ, ਤੇਰੀ ਮਿਸਲ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮੇਰੇ ਵਹਮ ਗੁਮਾਨ ਕਿਆਸੋਂ, ਦੂਰ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਜੇ ਮਾਲਮ ਹੋਵੇ, ਵਿਰਦ⁵ ਕਰਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ।
 ਵਿਚ ਮਹਰਾਬਾਂ ਤੇਰਿਆਂ ਦੋਹਾਂ, ਪੜ੍ਹਾਂ ਦੁਆ ਸਲਵਾਤੀਂ⁶ ।
 ਤੇਗ ਚਲਾਇਓ ਤੇਜ਼ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਫਟ ਘੱਤੇ ਲਾਸਾਨੀ⁸ ।
 ਖਬਰ ਨ ਪੁੱਛੀ ਮਿਹਰ ਨ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਕਿਆ ਵਿਹਾਨੀ ।
 ਰੋਂਦੀ ਦੇਖ ਨ ਧਰਤੋਂ ਚਾਇਓ, ਏਹ ਕਿਆ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ ।
 ਸੌਦੇ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਵਣ, ਮੈਂ ਜੇਹੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਈਆਂ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਪੇਚ ਗਇਓਂ ਘਤ ਭਾਰੇ ।
 ਇਕ ਵਲ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪੌਂਦੇ, ਦਿੱਸਣ ਨ ਪਾਵਣਹਾਰੇ ।
 ਜਾਨ ਵਿਕਾਈ ਦਾਉ ਦੇ ਦੰਮੀ, ਜੁਲਫਾਂ ਦੀ ਜੰਜੀਰੀਂ ।
 ਮਾਰ ਗਇਓਂ ਪਰ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਾਈ, ਵਿੰਨ੍ਹ ਕਲੇਜਾ ਤੀਰੀਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਗਇਓਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖੀਂ ਦਿਲ ਦੇ, ਹੋ ਤਲਵਾਰ ਫੌਲਾਦੀ ।
 ਨਿਕਲ ਗਇਓਂ ਪਰ ਮੂਰਤ ਰਹੀ ਆ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਉਸਤਾਦੀ ।
 ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟ ਗਇਓਂ ਜੇ ਮੇਰਿਓਂ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਸਿਓਂ ਕਾਰੀ⁹ ।
 ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਓਹ ਝੋਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਵਾਹਣ ਜਿਗਰ ਕਟਾਰੀ ।

1. ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਣਾ 2. ਬੁਰਿਆਈ 3. ਮੈਲ 4. ਝੁਠਾ 5. ਜਪਣਾ 6. ਦੁਆ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 7. ਤਲਵਾਰ
 8. ਅਦੁੱਤੀ 9. ਡੂੰਘਾ ।

ਓਹਾ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਤੇਰੀ, ਰਸ ਮਿਸ ਰਹੀ ਕਲੇਜੇ ।
 ਨੈਣ ਦੋ ਤੁਰਕ ਲੁਟੇਰੇ ਪਹੁਤੇ, ਇਸ ਸੂਰਤ ਦੇ ਭੇਜੇ ।
 ਅਚਾਚੇਤ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਰਣ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਈ ।
 ਵਾਹੀ ਤੇਗ ਦਰੇਗ ਰਹਿਆ ਪਰ, ਮੁੜ ਨ ਹੋਰ ਵਗਾਈ ।
 ਜਾਨ ਰਹੀ ਪਰ ਗਮ ਦੀ ਧਾਦੀ, ਮੁਰਗ ਅੱਧਾ ਗਲ ਕਟਿਆ ।
 ਅੰਦਰ ਦੁਖ ਤੜਫਦੀ ਰਹੀ ਆਂ, ਜ਼ਹਰ ਤਲੀ ਧਰ ਚਟਿਆ ।
 ਮੈਂ ਭਰ ਨੀਂਦ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ, ਤੂੰ ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ ਫਟਿਆ ।
 ਤੂੰ ਕਰ ਚੂਰ ਕਲੇਜਾ ਮੇਰਾ, ਕੀ ਖਟਿਆ ਕੀ ਵਟਿਆ ।
 ਮੇਲ ਦੇ ਗੋਸ਼ੇ¹ ਨਾਜ਼ ਕਮਾਣੋਂ, ਤੀਰ ਗਇਓ ਜੜ ਕਾਰੀ ।
 ਖੁਭਾ ਤੀਰ ਰਹਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਮਾਰ ਨ ਪਾਰ ਉਤਾਰੀ ।
 ਨ ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਅਜੇਹਾ ਲੱਗਾ, ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਨ ਆਸ ਇਲਾਜੋਂ ਰਹੀਆ, ਉਮਰ ਲੱਭਾਂ ਜੇ ਸਾਰੀ ।
 ਕਰ ਜਾ ਇਕ ਦੂੰ ਇਕ ਦੋ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਸੌ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤੇਰੇ ਕੰਨ ਨਾ ਪਈਆ ਆਖਿਰ, ਮੇਰੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਗੁਜ਼ਰਿਓਂ ਕਰ ਬੀਮਾਰ ਅਜੇਹੀ, ਪੁੱਟ ਉਰਾਰੋਂ ਪਾਰੋਂ ।
 ਨ ਬੀਮਾਰ ਸੱਕੇ ਛੁਡ ਇਹ ਦੁਖ, ਨ ਰੁਕ ਸਕੇ ਪਿਆਰੋਂ ।
 ਕੀ ਕਰਨਾ ਸਿਰ ਧਰਨਾ ਬਣਿਆ, ਹਦੀਯਾ² ਹੈ ਉਸ ਯਾਰੋਂ ।
 ਰੋਗੀਆਂ ਰੋਗ ਲਏ ਖੁਦ ਜਿਸ ਦੀ, ਜੁਲਫ ਸਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੋਂ ।
 ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਲਗੀ ਵਿੱਚ ਸੁਫਨੇ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ।
 ਵਾਹ ਤਾਸੀਰ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਤੇਰੀ, ਦੁਖਾਂ ਨੇ ਸੁਖ ਘੋਰੀ ।
 ਉਲਟ ਨਸੀਬਾਂ ਨੇ ਰੁਖ ਬਦਲਿਆ, ਦਮ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਹੋਈ ।
 ਬਾਝ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਪਲਕ ਭਰ, ਰਾਹਿਆ ਇਲਾਜ ਨ ਕੋਈ ।
 ਕਿਵੇਂ ਕਹਾਂ ਵਿਚ ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਦੇ, ਗੁਜ਼ਰ ਅੱਖੀਂ ਤੱਕ ਜਾਲੇ ।
 ਪੈਰ ਧਰੇਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਡਰਾਂ ਪਵਣ ਮਤ ਛਾਲੇ ।
 ਭਖ ਲੌਂਦੀ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਨੈਣ ਜਲਨ ਵਿਚ ਭਾਹੀਂ ।
 ਪੈਚ ਰੰਗੀਲੇ ਨਾਜ਼ਿਕ ਤਲੀਆਂ, ਇਹ ਝਲ ਸਕਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਠੰਢੀ ਵਾਓ ਨਸੀਬੋਂ ਮੰਗਾਂ, ਜੇ ਉਹ ਮਿਲੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਅੱਖੀਂ ਫਰਸ ਵਛਾਵਾਂ ਉਸਦਾ, ਕਦਮ ਤੇਰੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ।
 ਬਖਸ਼ ਮੇਰੀ ਬੇ ਅਦਬੀ ਜੋ ਮੈਂ, ਨਕਸ਼³ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਧਰਿਆ ।
 ਇਹ ਪੁਰ ਖਾਰ⁴ ਮੁਕਾਮ ਨ ਇਸਦਾ, ⁵ਸੋਜ਼-ਅਲਮ⁵ ਥੀਂ ਭਰਿਆ ।

1. ਕੋਠੇ 2. ਤੁਹਫਾ 3. ਚਿੱਤਰ 4. ਕੰਡਾ 5. ਜਲਨ ਅਤੇ ਦਰਦ ।

ਆਖਿਰ ਬਾਝ ਤੇਰੇ ਦਮ ਕਾਈ, ਮੈਂ ਕਟ ਸਕਦੀ ਨਾਹੀਂ ।
ਦਮ ਦਮ ਕੁਟ ਨਿਮਕ ਭਰ ਧਰਦਾ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਵਿਚ ਘਾਹੀਂ ।
ਮਿਲ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਇਹ ਵੈਰਾਨੀ, ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਖੁਦ¹, ਅੱਖੀਂ ।
ਮੈਂ ਤਿਹਾਈ ਔਝੜ ਚੱਲੀ, ਤੜਫ ਮਰਾਂ ਵਿਚ ਭੱਖੀਂ ।
ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਖਬਰ ਨ ਲਈਓ ਮੇਰੀ, ਧਰ ਚੰਗਿਆੜੀ ਕੱਖੀਂ ।
ਮੈਂ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰਾ ਰੱਜ ਵੇਖਾਂ, ਮੁੱਲ ਮਿਲੇ ਜੇ ਲੱਖੀਂ ।
ਮੈਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਬਸ ਕਰ ਚੁੱਕੀ, ਦਿਲਾ ਦੁੱਖੋਂ ਘੁਟ ਚੱਖੀਂ ।
ਤੂੰ ਯਾਰਾ ਖੁਦ ਦੇਖ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ, ਅੱਜ ਦਰੇਗ ਨ ਰੱਖੀਂ ।
ਵਲ ਛਲ ਯਾਦ ਮੈਨੂੰ ਨ ਕਾਈ, ਦਿਲ ਸਾਦਾ ਕੀ ਜਾਣਾ ।
ਇਸਕ ਤੇਰੇ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿਆਮਤ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਕਰੇ ਠਿਕਾਣਾ ।
ਏਵੇਂ ਰੋਂਦੀ ਵੈਣ ਕਰੇਂਦੀ, ਕਜ਼ੀਏ ਕਰੇ ਕੋਸ਼ਾਲੇ ।
ਗਿਣੇ ਸਿਤਾਰੇ ਆਹੀਂ ਮਾਰੇ, ਖਾਕ ਲਵੇ ਸਿਰ ਡਾਲੇ ।
ਵੈਣ ਨ ਮੁੱਕੇ ਨੈਣ ਨ ਸੁੱਕੇ, ਚੈਨ ਨ ਢੁੱਕੇ ਨੇੜੇ ।
ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ਖੁਟਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ, ਕੀਤਿਆਂ ਗਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ।
ਬਾਲ ਅਲੰਬੇ ਦਿਲ ਥੀਂ ਕੱਢੇ, ਦਰਦੀਂ ਰਾਤ ਵਿਹਾਈ ।
²ਮੁਰਗਿ-ਸੁਬਹ² ਪੱਰ ਝਾੜ ਵਜਾਏ, ਕਰਦਾ ਕੂਕ ਦੁਹਾਈ ।
ਕੋਇਲ ਬੋਲੇ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ, ਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਚਿਚਲਾਈਆਂ ।
ਬੇਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗਫਲਤ ਖੂਬੋਂ, ਅਖੀਂ ਉੱਘੜ ਆਈਆਂ ।
ਦਰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਸੂਲਾਂ ਜੜੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੀਂਦ ਨ ਕਾਈ ।
ਦਮ ਠੰਡਾ ਭਰ ਉਠ ਜੁਲੈਖਾ, ਦੰਦੀਂ ਜੀਭ ਦਬਾਈ ।
ਉਠ ਸਵੇਰੇ ਅੱਖੀਂ ਧੋਈਆਂ, ਅਸਕੋਂ³ ਮੈਲ ਉਤਾਰੀ !
ਪਾਣੀ ਬੁੱਕ ਉਲਾਰ ਦੋ ਰੁਖ ਤੇ, ਕੀਤੀ ਪਰਦਾਦਾਰੀ⁴ ।
ਮਤ ਕੋ ਵੇਖੋ ਵਹੰਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਰਾਜ ਮਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ।
ਲਬ ਹਸਦੇ ਵਿਚ ਬਾਤਿਨ ਰੋਵੇ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
ਸਬਰ ਗਇਆ ਜਲ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਥੀਂ, ਦਿਲ ਜਲਿਆ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ।
ਤੇ ਇਸ ਚਿਹਰਿਓਂ ਰੰਗਤ ਭਰਿਓਂ, ਦਰਦ ਉਡੇਦੀਆਂ ਗਰਦਾਂ⁵ ।
ਇਹ ਅੰਵਾਣ ਖਿਲਾਰੂ ਬਿਰਹੋਂ, ਆਣ ਖਿਲਾਰੀਆਂ ਨਰਦਾਂ⁶ ।
ਬਾਜ਼ੀ ਹਰ ਦਿੱਤੀ ਦਮ ਪਹਲੇ, ਵਾਓ ਭਰੇ ਦਮ ਸਰਦਾਂ ।
ਏਹਾ ਹਾਲ ਰਹਿਆ ਦਿਨ ਕਾਈ, ਏਹਾ ਦਰਦ ਝੋਰੇਵਾਂ ।
ਏਹੋ ਦਿਨ ਤੇ ਏਹੋ ਰਾਤਾਂ, ਏਹੋ ਨਿਤ ਸੜੇਵਾਂ ।

1. ਆਪ 2. ਸਵੇਰ ਦਾ ਪੰਛੀ 3. ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ 4. ਭੇਦ ਲੁਕਾਣਾ 5. ਧੂੜ, ਮਿੱਟੀ 6. ਗੋਟੀਆਂ ।

ਬਲਕ¹ ਸਵਾਯਾ ਹੋਂਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਗਮ ਦੋ-ਚੰਦਾਂ² ।
ਤਾਂ ਜੋ ਥੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਘੱਤੀ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ।
ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਹੈਰਤ ਰਹੰਦੀ, ਜੀਭ ਦਬਾ ਵਿਚ ਦੰਦਾਂ ।
ਅੱਖੀਂ ਤਪਦਿਆਂ ਮਾਲਾ ਜਪਦਿਆਂ, ਜ਼ਰਦ ਹੋਏ ਲਬ ਖੰਦਾਂ³ ।
ਹੁਣ ਗਮ ਦਿਲ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਲਿਆਏ, ਝੱਲ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਵਾਏ ।
ਰੰਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਤਦ ਸੋਹਾਂਦੇ, ਜਾਂ ਪਰਦਾ ਉਡ ਜਾਏ ।
ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੰਗ ਖੂਨੀ, ਰਹਣ ਨ ਮੂਲ ਦਬਾਏ ।
ਪਰਦੈ ਜਾਣ ਰੰਗੇ ਇਸ ਰੰਗੋਂ, ਫੇਰ ਨ ਛੁਪਣ ਛੁਪਾਏ ।

1. ਬਲਕਿ, ਸਗੋਂ 2. ਦੋ ਗੁਣਾ 3. ਮੁਸਕਾਉਂਦੇ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੱਈਆਂ

ਇਸਕੋਂ ਤੀਰ ਵੱਜੇ ਜਿਥੇ ਕਾਰੀ, ਰਹੇ ਨ ਜਖਮ ਲੁਕਾਇਆ ।
 ਤਦਬੀਰਾਂ¹ ਦੇ ਪਰਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਦੁਖ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ।
 ਇਸਕ ਏਹਾ ਵਿੱਚ ਕੱਖਾਂ ਆਤਿਸ਼², ਭਖ ਭਖ ਲਾਟਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਇਸਕ ਲੁਕਾਇਆ ਲੁਕਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਆਖਿਰ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਆਪ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸਕ ਲੁਕਾਵੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਦ ਛੁਪਾਵੇ ।
 ਪਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕਦ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ।
 ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲਾਂਬੂ ਲਾਵੇ, ਧੂੰਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਲਾਵੇ ।
 ਜੇ ਉਹ ਧੂੰਆਂ ਨ ਦਿਖਲਾਵੇ, ਲਾਟ ਕੱਚੇ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਵੇਲ ਲੱਗੀ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਅਸਕੋਂ ਪਾਣੀ ਲਾਇਆ ।
 ਇਹ ਵਧ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਦਰਖਤੀਂ, ਹਾਲ ਸੱਭਾ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਸੱਈਆਂ ਡਿੱਠੇ, ਨੈਣ ਦੋ ਨਹਰਾਂ ਵਗਦੇ ।
 ਹੱਥ ਪੱਲੂ ਇਹ ਬੈਠੀ ਪੁੰਝੇ, ਛੁਰੀ ਘੱਤੀ ਵਿਚ ਰਗ ਦੇ ।
 ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ਆਹੀਂ ਭਰਦੀ ਬਾਂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਸ ਆਈ ।
 ਠੰਢੇ ਸਾਹ ਭਰੇ ਤੇ ਜਾਪੇ, ਇਸਦਾ ਰਾਜ਼³ ਕਿਆਈ ।
 ਕਦੇ ਕਦੇ ਵਿਚ ਅੱਧੀਆਂ ਰਾਤੀਂ, ਵੈਣ ਸੁਣੇ ਹਮਸਾਇਆਂ ।
 ਡਿੱਠੀ ਕਦੀ ਸਿਰੋਂ ਸਿਰ ਪਿਟਦੀ, ਕਾਰੇਹਾਰੀਆਂ ਦਾਈਆਂ ।
 ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਰਹੇ ਨਿੱਤ ਭੌਂਦੀ, ਖਾਲੀ ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ।
 ਖਾਵਣ ਛੁੱਟਾ ਪੀਵਣ ਭੁੱਲਾ, ਕਮ ਬੋਲੇ ਗੁਫਤਾਰੋਂ⁴ ।
 ਹੱਥ ਮਲੇ ਤੇ ਪੱਛੋਤਾਵੇ, ਅੱਖੀਂ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੇ ।
 ਖੁਸ਼ਕ ਲਬਾਂ ਤਰ ਅੱਖੀਂ ਦੋਵੇਂ, ਖੇਲਣ ਮੂਲ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਚਾਲ ਨ ਡੀਲ ਸੁਹਾਵੀਂ, ਨ ਉਹ ਨਾਜ਼ ਨਿਹੋਰਾ ।
 ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਲਬਾਂ ਤਬੱਸੁਮ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨ ਭੋਰਾ ।
 ਨ ਉਹ ਸ਼ੀਰੀਂ ਗੱਲਾ ਰਹੀਆਂ, ਨ ਉਹ ਸ਼ੌਕ ਲਿਬਾਸਾਂ ।
 ਨ ਕੁਝ ਫਰਕ ਸਿੰਵਾਪੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਸੰਦਸ⁵ ਵਿਚ ਪਲਾਸਾਂ⁶ ।
 ਰਾਤੀਂ ਖਬਰ ਨ ਕੀ ਕੁਝ ਹਾਲਾ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀ ।
 ਹਰ ਦਮ ਨਿਮੋਝਾਣ ਦਿਸੇਂਦੀ, ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਿਰਾਸ਼ੀ ।
 ਨ ਉਹ ਚਮਕ ਮੁਨੱਵਰ ਚਿਹਰਾ, ਨ ਉਹ ਲਬ ਦੀ ਲਾਲੀ ।
 ਨ ਉਹ ਚੌਂਪ ਨ ਸੌਖੀ ਹਾਸਾ, ਰਹਵਣ ਅੱਖੀਂ ਖਾਲੀ ।

1. ਵਿਉਂਤਾਂ, ਸਿਆਣਪਾਂ 2. ਅੱਗ 3. ਭੇਤ 4. ਗੱਲ ਬਾਤੋਂ, ਬੋਲ ਚਾਲੋਂ 5. ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਰੀਕ ਅਤੇ
 ਸੁੰਦਰ ਰੇਸ਼ਮ ਜਿਸ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਜੱਨਤਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ 6. ਢਾਕ ਦੇ ਪੱਤੇ ।

ਨ ਉਹ ਗਮਜ਼ਿਓਂ¹ ਵਿੰਗੇ ਅਬਰੂ, ਲਿਫਦੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਨ ਉਹ ਉਂਗਲ ਠੋਡੀ ਉੱਤੇ, ਰਖ ਰਖ ਸੁਖਨ ਸੁਣਾਏ ।
 ਨ ਉਹ ਹਸ ਹਸ ਲਾਡੀਆਂ ਕਰਦੀ ਦਾਈ ਦਾ ਲੜ ਫੜਦੀ ।
 ਨ ਉਹ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਂਦੀ, ਨ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਲੜਦੀ ।
 ਨ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਪਕੜ ਟਿਕਾਣਾ, ਬਹੰਦੀ ਵਿੱਕ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ।
 ਹਰ ਦਮ ਦਿਸਦੀ ਦੁਖੀ ਜਲਦੀ, ਨੈਣ ਵਸਾਂਦੇ ਝੜੀਆਂ ।

ਸੱਈਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿ-ਮੋਗੋਈਆਂ

ਬੂ ਕਬਾਬ² ਦਿਲੇ ਦੀ ਪਾਵਣ, ਆਹੀਂ ਨਾਲ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ।
 ਇਹ ਕੀ ਆਫਤ ਇਸ ਤੇ ਵਰਤੀ, ਕਰ ਕਰ ਕਹਣ ਤਮੀਜ਼ਾਂ³ ।
 ਇਕ ਕਹਿਆ ਸੁ ਸੋਹਣੀ ਵੱਡੀ, ਇਸਦਾ ਹੁਸਨ ਦੁਲਾਰਾ ।
 ਚਸਮ ਗਈ ਕਰ ਜ਼ਖਮ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਰੋਗ ਏਹਾ ਸੁ ਭਾਰਾ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ, ਹਾਲ ਰਹੇ ਵੈਰਾਨੀ ।
 ਭਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਖਦੰਗਾਂ⁴ ਵਾਲੀ, ਕੀਤਾ ਪਕੜ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ।
 ਇਕ ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ ਕੀਤਾ, ਵੈਰੀ ਨੇ ਕੱਟ ਜੜੀਆਂ⁵ ।
 ਦੇਵ ਪਰੀ ਦਾ ਸਾਯਾ ਹੋਸੀ, ਹੋਰ ਕਹਣ ਦੋ ਖੜੀਆਂ ।
 ਕੁਝ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋਗੁ ਨਿਹਾਨੀ, ਇਕ ਏਹਾ ਫੁਰਮਾਵੇ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਬਿਨ ਇਸਕੋਂ ਮੈਨੂੰ, ਕਾਈ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਮੈਂ ਡਿੱਠਾ ਖੁਦ ਵਿਚ ਵਰਤਾਰਾ, ਹੁੰਦਾ ਏਹੋ ਹਾਲਾ ।
 ਅੱਵਲ ਏਹਾ ਇਸਕੇ ਵਾਲਾ, ਆਸ਼ਿਕ ਮਿਲੇ ਨਵਾਲਾ ।
 ਅੱਚਾਚੇਤ ਝਰੋਕੇ ਵਿਚਦੀ ਸ਼ੋਖ ਕੋਈ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ।
 ਬੇ-ਤਕਸੀਰ⁶ ਸੁੱਟੀ ਕਰ ਘਾਇਲ, ਫੇਰ ਨ ਦੀਦ⁷ ਕਰਾਇਆ ।
 ਜੇ ਦਿਲਬਰ ਮੁੜ ਮਿਲਦਾ ਰਹੰਦਾ, ਨ ਪੌਂਦੀ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ।
 ਗਇਆ ਨ ਜ਼ਖਮ ਨ ਦਾਰੂ ਮਿਲਿਆ, ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਸਰਗਰਦਾਂ⁸ ।
 ਦੂਜੀ ਕਹੰਦੀ ਸਚ ਏਹਾ ਏੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਥੋੜੀ ਭੁੱਲੀ ।
 ਇਹ ਕਾ ਖ਼ਾਬੇ ਵਿਚ ਖਿਆਲੇ, ਇਸਕ ਅੰਧੇਰੀ ਝੁੱਲੀ ।
 ਮੋਹਣਹਾਰ ਦਿਸੇਂਦਾ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਇਹ ਕਰਦੀ ਸੌ ਚਾਰਾ ।
 ਲੈਂਦੀ ਖਿੱਚ ਕਦਮ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ, ਆਖਿਰ ਘੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਰੁਖ ਦੇਖ ਇਹਦੇ ਨੂੰ ਆਣ ਨ ਹੋਂਦਾ ਬਰਦਾ ।
 ਇਹ ਕੁਝ ਸੁਰ ਖਿਆਲੀ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਇਹ ਰਖਦੀ ਪਰਦਾ ।
 ਜੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਝਰੋਕੇ⁹ ਵਿਚਦੀ, ਇਸਨੂੰ ਦਿਲਬਰ ਦਿਸਦਾ ।
 ਵਿਚ ਝਰੋਕਿਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਰਹੰਦਾਂ, ਚਸਮ ਸਣੇ ਦਿਲ ਉਸਦਾ ।

1. ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ 2. ਭੁਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ 3. ਵਿਡਕਰੇ. ਫਰਕ 4. ਤੀਰ 5. ਜੜੀ ਬੂਟੀ 6. ਬਿਠਾਂ
 ਕਸੂਰ ਦੇ 7. ਦਰਸ਼ਨ 8. ਪਰੇਸ਼ਾਨ 9. ਬਾਰੀ ।

ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਝਰੋਕੇ ਦੇ ਵਲ, ਤਕਦੀ ਵੇਖੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਹਨੀਂ ਅੱਖੀਂ ਮਹਬੂਬ ਨ ਤਿੱਠਾ, ਇਸਨੇ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹੀਂ ।
 ਏਵੇਂ ਕਰਨ ਵਿਚਾਰ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਇਸਦੀਆਂ ਦੇਖ ਅਦਾਈਂ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਨਾਲ ਯਕੀਨ ਨਾ ਪਾਇਆ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਾਈਂ !
 ਦਾਈ ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਸਭ ਥੀਂ ਵਾਕਿਫ ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦੀ ।
 ਮਹਰਮ ਮੁੱਢੋਂ ਹਿਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ, ਸੀਵਣਹਾਰ ਸਲਾਂ¹ ਦੀ ।
 ਟੁੱਟੇ ਜੋੜ ਦਿਖਾਵੇ ਸੀਸੇ, ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ।
 ਛਿੜਕ ਗੁਲਾਬ ਗਇਆਂ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ੋਂ, ਬਖਸ਼ੇ ਸੁਰਤ ਸਵੇਲੇ ।
 ਰੋਂਦਿਆਂ ਚਾ ਹਸਾਵੇ ਪਲ ਵਿਚ, ਯਾਰਾਂ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵੇ ।
 ਮੋਇਆਂ ਗਇਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ, ਸੁਫਨੇ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵੇ ।
 ਗੁੱਝੇ ਦਰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੇ, ਕਰੇ ਉਹਨਾਂ ਗਮਖ਼ੁਾਰੀ² ।
 ਰੁੱਠੇ ਯਾਰ ਪਲੀਂ ਆ ਮੇਲੇ, ਕਰ ਕਰ ਮਿੱਠਤਦਾਰੀ³ ।
 ਜ਼ਖਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਗ ਜਾਵਣ ਸੀਨੇ, ਮਹਰਮ ਲਾਵੇ ਕਾਰੀ ।
 ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ਼ ਖੁਲਣ ਦਾ ਝੋਰਾ, ਕਰਦੀ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ।
 ਚੱਲੇ ਹੋਸ਼ ਕਦਮ ਥੀਂ ਜਿਸਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਫਨ⁴ ਸਿਖਾਵੇ ।
 ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੌਰ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਬਾਜ਼ ਬਣੇ ਫੜ ਲਿਆਵੇ ।
 ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰ ਚੁਰਾਵਣ ਝੁੱਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਖਤ ਦਿਵਾਵੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਗਤ ਨ ਕਾਈ ਵਾਹਰੂ, ਰਹਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਖਾਵੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਏ, ਦੇਵੇ ਘੋਲ ਦਵਾਈਂ ।
 ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਦ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰੇ ਸਜ਼ਾਈਂ⁵ ।
 ਰੋਂਦਿਆਂ ਬਹ ਅੱਖੀਂ ਪੂੰਝੇ, ਹੱਸਦਿਆਂ ਦੰਦ ਉਖੇੜੇ ।
 ਤੇ ਝਗੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ, ਬੈਠ ਨਿਆਂ ਨਿਬੇੜੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀਆਂ ਲਗਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪਰਚਾਵੇ ।
 ਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀਮੀ, ਰੋਗ ਛੇੜੇ ਪੁੰਨ⁶ ਪਾਵੇ ।
 ਰਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਆਵਣ ਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂਰੀ ।
 ਓਥੇ ਅਕਲ ਓਹਦੀ ਭੀ ਡੁਬਦੀ, ਦੀਦ ਕਰਨ ਨ ਪੂਰੀ ।
 ਤੇ ਉਸ ਆਪ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਜੋਕ⁷ ਹੰਢਾਏ ।
 ਸੈਆਂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੋਂ ਬੇੜੇ, ਰੋਹੜ ਘੱਤੇ ਦਰਿਆਏ ।
 ਵਲ ਛਲ ਯਾਦ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਸਾਰੇ, ਤੇ ਸਭ ਦਰਦ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਉਸਨੇ ਨਰਮੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਤਿੱਠੇ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦੇ ।

1. ਫੱਟਾਂ 2. ਦਰਦ ਵੰਡਾਣਾ 3. ਤਰਲਾ 4. ਹੁਨਰ 5. ਦੰਤ ਦੋਣਾ 6. ਨੇਕੀ 7. ਜੋਕ, ਚਾਹ।

ਤੇ ਇਹ ਆਪ ਕਈਆਂ ਮੌਹ ਥੱਕੀ, ਇਸ ਮੌਹ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਮਜ਼ਾਜ਼ੀ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ, ਹਿਫਜ਼¹ ਸਬਕ ਦਹ² ਯਾਰਾਂ ।
 ਪਰ ਉਹ ਸੁਅਲਾ ਜਾਲਨ ਵਾਲਾ, ਡਿੱਠਾ ਨਾਂਹ ਕਦਾਹਾਂ ।
 ਤੇ ਕਦੀ ਇਹਨਾਂ ਤਕਾਦਿਆਂ ਅੰਦਰ, ਲਾ ਨ ਥੱਕੀ ਵਾਹਾਂ ।
 ਉਸਨੇ ਡਿੱਠਾ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾਂ, ਚਾਲ ਵਜ਼ੂ³ ਰੰਗੀਲੀ ।
 ਓਹਾ ਭਖਦਾ ਲਾਲ ਬਦੱਖਸ਼ਾਂ⁴, ਅੱਜ ਜ਼ਰਨੀਖੋ⁵ ਪੀਲੀ ।
 ਜਾਤੋਸੁ ਇਸ਼ਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੱਜਾ, ਲੱਗ ਗਇਆ ਸੂ ਕਾਰੀ ।
 ਓਸੇ ਦੇ ਇਹ ਵਿੱਚ ਕਜ਼ੀਆਂ, ਕਰਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਸ਼ੋਖ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਵਗਿਆ ਕਾਈ, ਨਾਵਕ⁶ ਗਮਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ।
 ਓਹਾ ਇੱਕਾ ਕਾਰੀ ਆਇਆ, ਬਦਲ ਗਇਆ ਸੁ ਹਾਲਾ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਤੇ ਦਾਈ

ਜਾ ਬੈਠੀ ਉਹ ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਘੋਲ ਘੱਤੀ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਐ ਮੇਰੀ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਡਿੱਠਾ. ਦੇਖ ਜਲੇ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ।
 ਤੂੰ ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇਂ, ਨ ਉਹ ਚਾਲਾ ਤੇਰਾ ।
 ਗਮਜ਼ੇ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁਲਾਰੇ, ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਸਣ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵੇਖ ਰਹੀ ਮੈਂ ਹੋ ਦੀਵਾਨੀ, ਸਬਰ ਨ ਮਿਲੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਕਿੱਧਰ ਗਈਆਂ ਬਾਂਕੀਆਂ ਚਾਲਾਂ, ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲੇ ।
 ਇਹ ਦੋ ਲਬ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰਦੀਓਂ ਰੰਗੇ, ਭਰੇ ਤਬੱਸੁਮ ਵਾਲੇ ।
 ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਤੇ ਉਹ ਨਾਜ਼ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਰਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਦ ਕਲਾਮਾਂ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਉੱਠ ਵਗੀਆਂ ਕਿਤ ਕਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਮੈਂ ਓਹੋ ਦਾਈ, ਪਲੀਓਂ ਜਿਸ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਗੋਦ ਜਿਦ੍ਹੀ ਵਿਚ ਨਿੱਕੜੀ ਹੁੰਦੀ, ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਤੇ ਮਾਂ ਜਾਨ-ਜਿਗਰ ਦੀ ਨਦੀਓਂ, ਤੈਨੂੰ ਆਬ⁷ ਪਿਲਾਇਆ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬੈਠਣ ਕਾਰਣ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਫ਼ਰਸ਼ ਵਿਛਾਇਆ ।
 ਸ਼ੀਰ⁸ ਭਰੇ ਦੋ ਹੌਜ਼ਾਂ⁹ ਦੇ ਵਿਚ, ਸੋਵਣ ਵਕਤ ਸੁਲਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਜਾਗੀ ਵਾਂਗ ਨਸੀਬਾਂ, ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਗੱਲ ਲਾਇਆ ।
 ਸ਼ੀਰ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਵੱਡੀ ਹੋਈਓਂ, ਮਿਹਰ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਪਲੀਓਂ ।
 ਸੱਚ ਕਹ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਾ ਨ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਕਿਸ ਆਤਿਸ਼ ਵਿਚ ਜਲੀਓਂ ।
 ਕਿਸਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕਮਲੀ ਕੀਤਾ, ਦਰਦ ਕਿਦ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਈਓਂ ।
 ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੀ ਨਾਜ਼ੀਂ ਪਲਦੀ, ਕਿਸ ਆਫ਼ਤ ਝਪ ਲਈਓਂ ।

1. ਯਾਦ, ਚੇਤੇ 2. ਦਸ 3. ਰੰਗ ਵੰਗ 4. ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 5. ਹੜਤਾਲ 6. ਤੀਰ, ਭਾਲਾ
 7. ਪਾਣੀ 8. ਦੁੱਧ 9. ਤਲਾਅ ਭਾਵ ਥਣ ।

ਕਿਉਂ ਮਰ ਮੁਕੀਓਂ ਕੀਕਰ ਚੁੱਕੀਓਂ, ਹੋਈਓਂ ਹਾਲ ਅਵਾਰਾ ।
 ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੀਏ ਕੇਸਰ ਤੁਰੀਏ, ਰੋਗ ਲੱਗਾ ਕੀ ਭਾਰਾ ।
 ਕਿਸ ਕਾਤਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਕਾਹਿਰ¹, ਵਿੰਨ੍ਹ ਗਈਆਂ ਦਿਲ ਤੇਰਾ ।
 ਕਹ ਕਿਸਦੀ ਇਹ ਧਾੜ ਤਰੁੱਠੀ, ਹੈ ਉਹ ਕੌਣ ਲੁਟੇਰਾ ।
 ਕਿਸਦੇ ਨੈਣ ਗਏ ਕਰ ਘਾਇਲ, ਬੜੇ ਤਅੱਸੁਰ ਵਾਲੇ ।
 ਕਿਸਦੇ ਸੌਂਕ ਪਿਲਾਏ ਤੈਨੂੰ, ਭਰ ਭਰ ਗਮੋਂ ਪਿਆਲੇ ।
 ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਮਿਯਗਾਂ² ਨੇਜੇ ਵਾਹੇ, ਸੱਲ ਦੋਸਲੂ ਕੱਢੇ ।
 ਚੈਨ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵੇਲਾਂ, ਕਰਦ ਕਿਦੀ ਵਗ ਵੱਢੇ ।
 ਕਿਸ ਦੀਵਾਨੀ ਕੀਤਾ ਤੈਨੂੰ, ਕਿਸ ਨੇ ਵਾਰ ਚਲਾਇਆ ।
 ਕਿਸ ਤਾਵੀਜ਼³ ਵਿਲ੍ਹਾਵਣ⁴ ਵਾਲਾ, ਤੈਨੂੰ ਘੋਲ ਪਿਲਾਇਆ ।
 ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਮੰਤਰ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ, ਕਿਸ ਨੇ ਲੋਂਗ ਸੁੰਘਾਏ ।
 ਕਿਸਨੇ ਤੇਰੇ ਲੁੱਟਣ ਕਾਰਣ, ਗਾਰੀ⁵ ਚਿਲੇ⁶ ਕਮਾਏ ।
 ਕਿਸਨੇ ਨਾਅਲ⁷ ਧਰੀ ਵਿਚ ਆਤਿਸ਼, ⁸ਨਕਸ਼ਿ-ਮੁਜ਼ਰਬ⁸ ਵਾਲੀ ।
 ਦਿਲ ਤੇਰਾ ਕਰ ⁹ਨਾਅਲ ਦਰ ਆਤਿਸ਼⁹, ਕੀਤੀਓਂ ਅਕਲੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਤੇ ਕਿਸਨੇ ਬਹ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ, ਫੂਕ ਅਜਮਤ¹⁰ ਚਾ ਲਾਈ ।
 ਇਹ ਚੇਟਕ ਦੀ ਚਾਟ ਅਚਾਨਕ, ਚਾ ਤੇਰੇ ਚਿੱਤ ਲਾਈ ।
 ਪੜ੍ਹ ਸਤਵੰਨੀ¹¹ ਧਾਗੇ ਉੱਤੇ, ਫੂਕ ਗੰਢੀ ਕਿਸ ਜੜੀਆਂ ।
¹²ਨੱਫਾਸਾਤਿ-ਅਕਦ¹² ਦੀਆਂ ਸਿਹਰਾਂ¹³, ਤੈਂ ਸਿਰ ਕਿਉਂ ਵਗ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ।
 ਪਾ ਸੁਰਮਾ ਪੜ੍ਹ ਇਸਮ ਜਮਾਲੀ, ਕਿਸ ਨੇ ਨੈਣ ਵਿਖਾਏ ।
 ਪੁਰ ਤਾਸੀਰ ਨਜ਼ਰ ਥੀਂ ਤੇਰੇ, ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ।
 ਪੜ੍ਹ ਆਇਤ ਨੇਚੰਦੇ ਮੁਰਗੋਂ, ਕਿਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਰੱਤ ਵਰਤੀ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਨਕਸ਼ ਲਿਖੇ ਸਤ ਵਾਰੀ, ਲਿਖ ਦੱਬੇ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਸ਼ੀਰੀਨੀ¹⁴ ਕਾਈ, ਤੈਨੂੰ ਫੂਕ ਖਿਲਾਈ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਖਾਕ ਕਦਮ ਚਪ¹⁵ ਤੈਰਿਓਂ, ਚਾ ਸਿਰ ਹੇਠ ਦਬਾਈ ।
 ਪੜ੍ਹ ਆਯਾਤ ਬਕੈਦਿ-ਮੁਵੱਕਲ¹⁶, ਕੌਣ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਧਾਇਆ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਇਹ ਜੜੀਆਂ ਵਾਲਾ, ਜਾਲ ਮਹਾਂ ਗੱਲ ਪਾਇਆ ।
¹⁷‘ਗੱਲਕਤਿਲ ਅਬਵਾਬੋ’¹⁷ ਪਿੱਛੇ, ਕਿਸ ਨੇ ਕਾਰਣ ਯਾਰੀ ।
¹⁸‘ਹੱਮਤ ਬਿਹੀ’ ਸੁਣ ‘ਹਮਾ ਬਿਹਾ’¹⁸ ਪੜ੍ਹ, ਫੂਕਿਆ ਸੱਤ ਸੌ ਵਾਰੀ ।

1. ਕਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ 2. ਪਲਕਾਂ 3. ਤਵੀਤ 4. ਠੱਗਣ ਵਾਲਾ 5. ਕੰਦਰਾਂ 6. ਚਾਲੀ ਦਿਨ
 ਤਪਸਿਆ ਕਰਨੀ 7. ਖੁਰੀ, ਜੁਤੀ 8. ਪੱਕਾ ਜੰਤਰ 9. ਅੱਗ ਵਿਚ ਪਾਈ ਖੁਰੀ, ਭਾਵ ਬੇਕਰਾਰ 10.
 ਇਰਾਦਾ, ਮੰਤਰ 11. ਸਤ ਰੰਗਾਂ ਦਾ 12. ਗੰਢ-ਚਿਤ੍ਰਾਵਾ, ਨਿਕਾਹ 13. ਮੰਤਰ ਫੂਕਣ ਵਾਲੀਆਂ; ਸਿਹਰ
 ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਜਾਦੂਗਰਨੀਆਂ ਸੋਹਣੇ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ 14. ਮਿੱਠੀ ਚੀਜ਼ 15. ਖੱਬੇ (ਕਦਮ ਦੀ) 16. ਮੁਵਕਲ
 ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਥਵਾ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ 17. ‘ਬੰਦ ਕਰ ਲਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ’—ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸੂਰਾਂ-ਇ-ਯੂਸੁਫ
 ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ 18. ‘ਉਠ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ’, ਇਹ ਵੀ ਸੂਰਾਂ-ਇ-ਯੂਸੁਫ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ
 ਸ਼ਬਦ ਹਨ ।

ਹੈਤਾ ਲਕਾ ਦਾ ਖਲਵਤ¹ ਅੰਦਰ, ਕਿਸ ਨੇ ਵਿਰਦ² ਕਮਾਇਆ ।
 ਕਰ ਕਾਰਾ ਕੁਝ ਐਡਕ ਭਾਰਾ, ਕਿੰਨੂ ਤੈਨੂੰ ਦੁਖ ਲਾਇਆ ।
 ਕੌਣ ਬੰਦਾ ਕਿਸ ਕੀਤੀਓਂ ਬੰਦੀ, ਐ ਫਰਜ਼ਦ ਪਿਆਰੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਰੰਗਤ ਰੁਖ ਤੇਰੇ ਦੀ, ਕਿਸਨੇ ਲਈ ਉਧਾਰੀ ।
 ਕਿਸਨੇ ਲੁੱਟੀਓਂ ਕਿਸ ਫੱਟ ਸੁੱਟੀਓਂ, ਜਾਨ ਤੇਰੀ ਕਿਸ ਮੁੱਠੀ ।
 ਨੈਣ ਕਿਦੇ ਵਗ ਪਏ ਤੇਰੇ ਪੁਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਠੀ ।
 ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਹੋ ਹੋ, ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਫੱਸੀਆਂ ।
 ਕਿਸਦੇ ਗਮੋਂ ਦੋ ਰਸਮਾਂ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਰਹਣ ਸਰਿਸ਼ਕੋ³ ਰਸੀਆਂ ।
 ਸਾਇਕ⁴ ਬਰਕ⁵ ਦੰਦਾਂ ਥੀਂ ਕਿਸਨੇ, ਤੈਂ ਪੁਰ ਸੋਅਲੇ ਝਾੜੇ ।
 ਏਹ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਸਨੇ ਜ਼ਖਮ ਉਘਾੜੇ ।
 ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਲਬਾਂ ਦੋ ਸ਼ੀਰੀਂ ਤੈਥੀਂ, ਕੌਲ ਗਈਆਂ ਕਰ ਪੱਕੇ ।
 ਐਡਕ ਸਦਮਾ ਕਿਸ ਥੀਂ ਪਾਇਓ, ਜੇ ਦਿਲ ਵੇਖ ਨ ਸੱਕੇ ।
 ਕਿਸਨੇ ਹੋਸ਼ ਲੁਟਾਈ ਤੇਰੀ, ਲੁੱਟ ਲਈਓਂ ਕਿਸ ਧੀਆ ।
 ਇਹ ਦੋ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਕਿਉਂ ਵਗਦੇ, ਕਹ ਕੀ ਪਇਆ ਕਜ਼ੀਆ ।
 ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ ਰਖ ਨ ਪੜਦਾ, ਕਰਾਂ ਤੇਰੀ ਗਮਖ਼ਾਰੀ ।
 ਤੇ ਜੇ ਹਾਲ ਨ ਕਹੇਂ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਕੌਣ ਕਰੇ ਤੁਧ ਕਾਰੀ ।
 ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਪਿਆਰੀ, ਕੌਣ ਕੋਈ ਹੈ ਤੇਰੀ ।
 ਤੀਜਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਵਿਚ ਕਾਈ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਰਦ ਨ ਦੱਸੇਂ, ਅੰਤ ਦਸੇਂ ਕਿਸ ਤਾਈਂ ।
 ਭੇਦ ਉਘਾੜੇ ਬਾਝ ਜੁਲੈਖਾ, ਹੋਣ ਨ ਦੂਰ ਬਲਾਈਂ ।
 ਭੇਦ ਦਿਲੇ ਦਾ ਖੋਹਲ ਪਿਆਰੀ, ਕਰ ਕਾਰੀ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ।
 ਜੇ ਉਹ ਪੰਛੀ ਚੋਗਾ ਪਾ ਕੇ, ਤੇਰੇ ਦਾਮ⁶ ਫਸਾਵਾਂ ।
 ਤੇ ਜੇ ਹੋਗ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਕਾਈ, ਬਹਾਂ ਵਿਛਾ ਮੁਸੱਲਾ⁷ ।
 ਲਾਹ ਅਸਮਾਨੋਂ ਨਾਲ ਦੁਆਈਂ, ਤੇਰੀ ਕਰਾਂ ਤਸੱਲਾ ।
 ਤੇ ਜੇ ਹੋਗ ਪਰੀ ਦਾ ਸਾਯਾ, ਯਾਦ ਅਜ਼ੀਮਤ⁸ ਮੈਨੂੰ ।
 ਪੜ੍ਹ ਫੂਕਾਂ ਉਹ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਸੀ, ਚਾ ਪਕੜਾਵਾਂ ਤੈਨੂੰ ।
 ਜੇ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਆਬੋਂ ਖਾਕੋਂ, ਤਾਂ ਭੀ ਕੰਮ ਸੁਖਾਲਾ ।
 ਘੜੀ ਪਲਕ ਵਿਚ ਸੱਦ ਮੰਗਾਵਾਂ, ਪੀਵੇਂ ਵਸਲ⁹ ਪਿਆਲਾ ।
 ਜੇ ਉਹ ਸੋਖ ਤਬਾ ਦਾ ਕਰੜਾ, ਮੰਤਰ ਯਾਦ ਬਥੇਰੇ ।
 ਮੋਹੰਦਿਆਂ ਦਿਲ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਸੀ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਅੱਗੇ ਤੇਰੇ ।

1. ਇਕੱਲ ਵਿੱਚ 2. ਜਾਪ 3. ਹੰਝੂ 4. ਕੜਕਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ 5. ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ 6. ਜਾਲ
 7. ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਚਟਾਈ 8. ਮੰਤਰ 9. ਸੰਭੋਗ, ਮਿਲਾਪ ।

ਸਾਰੇ ਦਰਦ ਗਿਣੇ ਬਹਿ ਦਾਈ, ਵੇਦਨ¹ ਹੋਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਤੇ ਇਸਦੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟਣੇ ਕਾਰਣ, ਸੌ ਤਦਬੀਰ ਬਣਾਈ ।
 ਕਾਸ਼ ਕਿਨੇ ਦਰਮਾਨ² ਨ ਦੱਸਿਆ, ਕਾਰਣ ਏਸ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਸੂਰਤ³ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਦਮ ਕਰਨਾ, ਪੜ੍ਹ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਬੋਲ ਧੀਆ ਤੂੰ ਖੋਹਲ ਕਜ਼ੀਆ⁴, ਦੂਰ ਹੋਵਣ ਦੁਖ ਤੇਰੇ ।
 ਜਿਗਰ ਤੇਰੇ ਦਿਆਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਾਲੀ, ਮਰਹਮ ਹੈ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹਣਾ

ਗੱਪ ਸ਼ੜੱਪ ਜੋ ਦਾਈ ਵਾਲੀ, ਸੁਣੀ ਜੁਲੈਖਾ ਸਾਰੀ ।
 ਪਈ ਉਮੀਦ ਜੋ ਰੋਵਣ ਲੱਗੀ, ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੀ ਕਾਰੀ ।
 ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਅਜ਼ਮਾਵਾਂ ਇਹ ਵੀ, ਭੇਦ ਉਘਾੜਾ ਦਿਲਦਾ ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰੀ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵੇ, ਯਾਰ ਦਿੱਸਾਵੇ ਮਿਲਦਾ ।
 ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਨ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਦਮ, ਛੁੱਟ ਗਈਆਂ ਸੁ ਆਹੀਂ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਪੈਰਾਹਿਨ ਭੰਨਾਂ, ਕਹੰਦੀ ਉਭੇ ਸਾਹੀਂ ।
 ਨ ਪੁੱਛ ਮਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂ, ਕਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਕਿੰਨ੍ਹ ਲੁੱਟੀ ਮੈਂ ਕਿਸਨੇ ਫੱਟੀ, ਜੁਰਮ ਕਿਦ੍ਹੇ ਸਿਰ ਲਾਵਾਂ ।
 ਕੌਣ ਕਹਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਥਾਉਂ, ਕਿਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਰਹੰਦਾ, ਕਿੱਥੇ ਬਹੰਦਾ, ਕਿਸ ਪੱਤੇ ਕਿਸ ਡਾਲੀ ।
 ਕਿਸਨੇ ਜਾਯਾ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ, ਲੁੱਟਣ ਨੂੰ ਘਰ ਮੇਰਾ ।
 ਕਿੱਥੇ ਪਲਿਆ ਕਿਥੋਂ ਘੱਲਿਆ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਚਾੜ੍ਹ ਲੁਟੇਰਾ ।
 ਕੌਣ ਕਹਾਂ ਉਹ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਬਾਹਿਰ ਕੌਨ⁶ ਮਕਾਨੋਂ ।
 ਕੌਣ ਕੌਈ ਮੈਂ ਕੌਣ ਕਹੰਦੀ, ਕੀਕਰ ਕਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨੋਂ
 ਖਾਕੀਆਂ⁷ ਥੀਂ ਲਖ ਪਾਕੀ ਉਸਨੂੰ, ਪਰੀਆਂ ਕਨੋਂ⁸ ਪਰਾਇਆ ।
 ਤੇ ਉਸ ਜੇਹਾ ਵਿੱਚ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਨ ਸੁਣਨੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਦੱਸ ਨ ਸਕਦੀ, ਦੱਸਣ ਜੋਗ ਨ ਰਹੀਆਂ ।
 ਦੱਸਣ ਦੇ ਉਹ ਲੇਖੇ ਵਾਲੀਆਂ, ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ ਖੁਦ ਵਹੀਆਂ ।
 ਕਾਸ਼ ਨ ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਵੇਖਣ ਵੇਲੇ, ਦੌੜ ਉਹਦਾ ਲੜ ਫੜਿਆ ।
 ਜਦੋਂ ਅਚਾਨਕ ਆ ਘਰ ਵੜਿਆ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਲੁੱਟ ਖੜਿਆ ।
 ਕੀ ਆਖਾਂ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ, ਫਿਰ ਕਿੱਧਰ ਮੁੜ ਧਾਇਆ ।
 ਤੇ ਉਹ ਕੌਣ ਟਿਕਾਣਾ ਹੋਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਮਾਇਆ ।
 ਇਸਦੇ ਲਾਇਕ ਜ਼ਿਮੀਂ ਫਲਕ ਤੇ, ਥਾਉਂ ਕਿਤੇ ਕਦ ਮਿਲਦੇ ।
 ਝੂਠ ਕਹਾਂ ਜੇ ਕਹਾਂ ਨਬਾਵਾਂ, ਥਾਂ ਉਹਦਾ ਵਿਚ ਦਿਲਦੇ ।

1. ਦੁਖ, ਪੀੜ 2. ਇਲਾਜ 3. ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਅਧਿਆਇ 4, ਝਗੜਾ, ਦੁਖ 5. ਗਿੱਲਾ ਹੋ ਗਇਆ 6. ਥਾਂ. ਜਹਾਨ 7. ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ 8. ਨਾਲੋਂ ।

ਪਰ ਉਹ ਜਾਨ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਥਾਉਂ ਉਸ ਦਿਲਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਿਲ ਵੀ ਗਇਆ ਹੱਥੋਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ, ਹੁਣ ਮੁੜ ਮਿਲਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਬੇਕੈਫ਼ ਡਿੱਠਾ ਉਹ ਦਿਲਬਰ, ਕਿਵੇਂ ਕਹਾਂ ਕੈਫ਼ੀਅਤ¹ ।
 ਮਤ ਕੋ ਵਹਮ ਕਰੇ ਉਹ ਨਾਹੀਂ, ਜਾਹਿਲ² ਹੈ ਬਦਨੀਅਤ³ ।
 ਜੇ ਉਹ ਕਾਹਿਨ⁴ ਨਹੀਂ ਮਕਨੂਨ⁵, ਸੂਰਤ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਆਖਿਰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਏ ਬਰਜ਼ਖ⁶, ਆਲਮ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਹਾਂ 'ਮਹਜ਼ ਅਦਮ'⁷ ਉਹ ਹਸਤੀ⁸, ਉਹ ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਫ਼ਾਨੀ ।
 ਮੈਂ 'ਮਾਤੂਲ ਖ਼ਫ਼ੀ'⁹ ਵਿਚ ਸਾਨੀ, ਉਹ ¹⁰ਮਹਸੂਸ ਅਯਾਨੀ¹⁰ ।
 ਉਹ ਮਸ਼ਹੂਦ¹¹ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦ¹² ਆਪੇ, ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਮੁਕੈਯਦ¹³ ਹਾਂ ਇਤਬਾਰੀ, ਮੁਤਲਕ ਉਹ ਸਫ਼ਾਈ ।
 ਕਿਸਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛੇਂ ਤੂੰ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਕੀ ਜਾਣਾ ।
 ਮੇਰੇ ਵਹਮ ਖਿਆਲ ਗੁਮਾਨੋਂ, ਉਸਦਾ ਦੂਰ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਡਿੱਠਾ ਵੇਖਿਦਿਆਂ ਹੀ, ਮੈਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬਰਦੀ ।
 ਦਾਈ ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ ਰੋਂਦੀ, ਰੋ ਰੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ।
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣ ਸੁਖਾਲਾ, ਇਹ ਇਸ ਥੀਂ ਦੁੱਖ ਭਾਰਾ ।
 ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨ ਜਾਹਿਰ, ਹਾਲ ਕਹਾਂ ਕੀ ਸਾਰਾ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੁਫ਼ਨੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ, ਨਾਜ਼ਿਕ ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਖੋਹਲ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾਈ ਤਾਈਂ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਹਾਲਾ ।

ਦਾਈ ਦੀ ਨਸੀਹਤ

ਸੁਣ ਦਾਈ ਵਿਚ ਹੈਰਤ ਡੁੱਬੀ, ਕੁਝ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਕੁਝ ਤਦਬੀਰ ਨ ਖੁੱਲੀ ਜਾਹਿਰ, ਅੰਤ ਏਹਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ।
 ਬੱਸ ਧੀਆਂ ਛੱਡ ਵਹਮੀ ਝੇੜੇ, ਮੁਫ਼ਤ ਨ ਮਰ ਹੋ ਕਮਲੀ ।
 ਐਡ ਖਿਆਲੀ ਖ਼ਾਬੀਂ ਡੁੱਬਦੇ, ਮਸਤ ਅਫ਼ੀਮੀਂ ਅਮਲੀ ।
 ਵਹਮ ਤੇਰਾ ¹⁴ਅਜ਼ਗ਼ਸ ਅਹਲਾਮੋਂ¹⁴, ਜੋੜ ਅਸਕਾਲ¹⁵ ਲਿਆਇਆ ।
 ਤੂੰ ਤਿਫ਼ਲਕ¹⁶ ਉਹ ਸੱਚ ਕਰ ਜਾਤਾ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾਇਆ ।
 ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖ਼ਾਬ ਅਵੇਹੀ, ਵਕਤ ਫ਼ਵਕਤੀ ਆਵੇ ।
 ਆਕਿਲ ਕੌਣ ਜੋ ਉਸਦੇ ਤਾਈਂ, ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਲਿਆਵੇ ।
 ਵਿੱਚ¹⁷ ਕਵੱਏ ਬਦਨ¹⁷ ਦੇ ਰਖਦਾ, ਵਹਮ ਸਿਤਾਣ-ਸਾਲਾਰੀ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵਹਮ ਧਰੇ ਰੁਖ ਉਤ ਵਲ, ਵੱਗੇ ਤਬੀਅਤ ਸਾਰੀ ।
 ਕੂੜਾ ਨਕਸ਼ ਖਿਆਲ ਤੇਰੇ ਵਿਚ, ਵਹਮ ਤੇਰੇ ਘੜ ਧਰਿਆ ।
 ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਹੁਣ ਨਕਸ਼ੋਂ, ਦਰਦ ਭੰਨਾ ਦਿਲ ਭਰਿਆ ।

1. ਹਾਲਤ 2. ਅਗਿਆਨੀ, ਮੂਰਖ 3. ਬੁਰੀ ਨਿਯਤ ਵਾਲਾ 4. ਜਾਦੂਗਰ, ਫ਼ਾਲ ਗੋ 5. ਪੋਸ਼ੀਦਾ. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ 6. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 7. ਨਿਪਟ ਅਣਹੋਂਦ 8. ਹੋਂਦ 9. ਅਕਲ (ਤਸੱਵਰ) ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ, ਖ਼ਫ਼ੀ (ਅਪ੍ਰਗਟ) ਸ਼ੈ 10. ਇਹਿਸਾਸ (ਅਨੁਭਵ) ਵਿਚ ਆਈ ਪ੍ਰਗਟ ਵਸਤੂ 11. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ 12. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ 13. ਕੈਦ, 14. ਉਦਤ ਗੁਦਤ ਸੁਫ਼ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਕੋਈ ਨ ਨਿਕਲੇ 15. ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 16. ਬੱਚੀ 17. ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ।

ਜਿਸ ਸੈ ਤੇ ਤੂੰ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋਈਓਂ, ਉਹ ਨਾਹੀਂ ਬਿਨ ਤੇਰੇ ।
 ਖਾਰਿਜ¹ ਵਿਚ ਵਜੂਦ² ਨ ਉਸਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਭ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਵਹਮੀ³ ਨਕਸ਼ ਮੁਜੱਸਮ⁴ ਨੂੰ ਤੂੰ, ਕਰ ਕਰ ਮਸ਼ਕ⁵ ਪਕਾਇਆ ।
 ਝੂਠਾ ਨਕਸ਼ ਦਿਮਾਗੇ ਧਰਿਆ, ਕਾਹੋਂ⁶ ਕੋਹ⁷ ਬਣਾਇਆ ।
 ਦਾਮਨ⁸ ਅਕਲ ਸੰਦਾ ਫੜ ਝਬਦੇ, ਵਹਮ ਉਡੇਸੀ ਆਪੇ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਅਕਲ ਨ ਕਰੇ ਦਲਾਲਤ⁹, ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨ ਜਾਪੇ ।
 ਝੂਠੀ ਖ਼ਾਬ ਏਹਾ ਈ ਬੀਬੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਨ ਭੋਰਾ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਛੋੜ ਦਿਤੋਈ, ਕਿਉਂ ਗਇਆ ਚੁੱਕ ਜੋਰਾ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਝੂਠਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਆਵਣ ਝੂਠੀਆਂ ਖ਼ਾਬਾਂ ।
 ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਦੀ ਖ਼ਾਬ ਨ ਝੂਠੀ, ਝੂਠੇ ਪੱਲੇ ਕਿੱਜ਼ਾਬਾਂ¹⁰ ।
 ਵਹਮੀ ਨਕਸ਼ ਮੇਰਾ ਅਣਹੋਇਆ, ਅਕਲ ਤੇਰੀ ਨੇ ਪਾਇਆ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਅਕਲ ਤੇਰੀ ਲਾ ਚੱਕਰ, ਚਾਹੇ ਸੱਮਸ¹¹ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਵਹਮ ਵਿਚਾਰਾ ਨਕਸ਼ ਅਜੇਹੇ, ਕਦ ਘੜ ਸਕੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਅਕਸ¹² ¹³ਸਿਫਾਤਿ-ਹੁਸਨ¹³ ਤਕ ਜਿਸਦੇ, ਖੁਦ ਉਡ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਹ ਬੇਮਿਸਲ ਅਜੇਹਾ ਸੂਰਜ, ਪਰਦਿਆਂ ਥੀਂ ਅੱਗ ਝਾੜੇ ।
 ਅਕਲ ਵਹਮ ਜੇ ਉੱਡਣ ਉਹਦੇ ਵਲ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਰ ਸਾੜੇ ।
 ਜੇ ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਗਮ ਹੱਲੇ ।
 ਏਹ ਤੇ ਕਾਈ ਸੱਚੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਆਣ ਪਈਆਂ ਮੈਂ ਪੱਲੇ ।
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਜੇ ਝੂਠੀ, ਤਾਂ ਭੀ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਹੱਥ ਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਸ ਮਤਲਬ¹⁴ ਨੂੰ, ਝੱਬ ਆਕਿਲ ਹਟ ਜਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੇ ਵੱਸ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਬੇਰੇ ।
 ਕਿਵੇਂ ਹਟਾਂ ਕੁਝ ਚਾਰਾ ਨਾਹੀਂ, ਵੱਸ ਨਾਹੀਂ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ।
 ਇਹ ਹੈ ਵਹਮ ਦਿਲੋਂ ਛੁਡ ਇਸਨੂੰ, ਮੁੜ ਦਾਈ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮਨ ਪਰਚਾ ਵਿਚ ਖੇਡ ਸੱਈਆਂ ਦੇ, ਵਹਮ ਦਿਲੋਂ ਉਠ ਜਾਵੇ ।
 ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਆਪੇ ਵਹਮੀ, ਫਹਮ¹⁵ ਸੁਖਨ ਤੈਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਮਤ ਵਹਮ ਤੇਰੇ ਨੂੰ, ਸਾੜ ਘੱਤਾਂ ਵਿਚ ਆਹੀਂ ।
 ਵਹਮ ਤੇਰਾ ਇਕ ਮੁਸ਼ਤ¹⁶ ਕੱਖਾਂ ਦਾ, ਤੇ ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਬਸੰਤਰ¹⁷ ।
 ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਅਜਮਤਾਂ¹⁸ ਗਈਆਂ, ਸੈਫੀਆਂ ਮੰਤਰ ਜੰਤਰ ।
 ਅਸਰ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਜਾਨ ਗਈ ਸੁ ਦਾਈ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਹਟ ਗਈ ਪਿੱਛਾਹਾਂ, ਫੇਰ ਨ ਕਹਿਓਂ ਸੁ ਕਾਈ ।

1. ਬਾਹਰ 2. ਹੋਂਦ 3. ਸਿਆਲੀ 4. ਸਾਖਿਆਤ 5. ਅਭਿਆਸ 6. ਕੱਬੋਂ 7. ਪਹਾੜ 8. ਪੱਲਾ
 9. ਅਗਵਾਈ 10. ਝੂਠਿਆਂ 11. ਸੂਰਜ 12. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ 13. ਹੁਸਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ 14. ਮਕਸੂਦ,
 ਨਿਸ਼ਾਨਾ 15. ਸਮਝ 16. ਮੁੱਠ 17. ਅਗਨੀ 18. ਕਰਾਮਾਤ।

ਬਲਦੀਆਂ ਦੇਖ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਚਾਇਆ ।
 ਜਿਸ ਲੱਗੀਆਂ ਉਹ ਨੱਸ ਨ ਸੱਕੇ, ਜਲ ਵਿੱਚੇ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ।
 ਜਿਸਨੂੰ ਦੁਖ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦਰਦਾਂ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗਮ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮਾਪਿਆਂ ਜੋਗੀ ਖਸਮ ਨ ਛੋੜੀ, ਭਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਆਹੀਂ ।
 ਦੇਖ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦੋਜ਼ਖ ਬਲਦਾ, ਦੌੜ ਗਈ ਉਠ ਦਾਈ ।
 ਜਾ ਤੈਮੂਸੇ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, ਗਮ ਦੀ ਛੁਰੀ ਵਗਾਈ ।
 ਸੁਣ ਤੈਮੂਸ ਪਇਆ ਵਿਚ ਹੈਰਤ¹, ਨੀਰ ਛੁੱਟੇ ਖੁਦ ਧਾਣਾ² ।
 ਜੇ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਸੱਚਾ ਦੁੱਖ ਦੇਸੀ, ਹੋਸੀ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣਾ ।
 ਨਜ਼ਰ ਇਲਾਜ ਨ ਆਵੇ ਕੋਈ, ਕੌਣ ਕਰੇ ਏਹ ਚਾਰਾ ।
 ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਹਾਲ ਅਵਾਰਾ³ ।
 ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਵਿਚ ਰੋਵਣ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੀਂਦਰ ਕਿਤ ਨ ਆਵੇ ।
 ਲਾਟ ਬਲੇ ਗਮ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਹੋਸ ਖੁੱਸੀ ਗਸ ਖਾਵੇ ।
 ਲੈ ਹੁਣ ਝੂਰ ਦਿਲਾ ਦੁੱਖ ਭਰਿਆ, ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ।
 ਆਹੀ ਖ਼ਾਬ ਅਜ਼ਾਬਾਂ ਵਾਲੀ, ਜਾਣ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜੰਮੀ ।

ਸੁਫਨਿਓਂ ਜਾਗ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਰੁਦਨ ਕਰਨਾ

ਰੋਜ਼ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ, ਰਾਤ ਏਹਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ।
 ਦੇਹ ਇਕ ਜਾਮ ਸਬਰ ਦਾ ਭਰਿਆ, ਘੋਲ ਘੱਤੀ ਮੈਂ ਸਾਕੀ⁴ ।
 ਸਾਲ ਅਜੇਹਾ ਰੋਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ, ਸਿਰ ਪੁਰ ਕੂਕਾਂ ਕਰਦਾ ।
 ਦੇਖ ਗਮਾਂ ਦਾ ਵਕਤ ਦੁਰਾਡਾ, ਜਿਗਰ ਜਲੇ ਦਿਲ ਡਰਦਾ ।
 ਰੁੱਤ ਰੁੱਤ ਰਹਣ⁵ ਗਮਾਂ ਦੇ ਵਾਸੇ, ਫਿਰਦੀਆਂ ਜਾਣ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਵੱਸਦੀਆਂ ਦਿੱਸਣ, ਗਮ ਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ⁶ ।
 ਨਾਲ ਬਿਰਹੋਂ ਡੰਗਿਆ ਜਿਗਰ ਨੂੰ, ਤੇ ਅੱਜ ਪਾਸ ਨ ਰਾਕੀ⁷ ।
 ਜ਼ਹਰ ਰਸੀ ਮਤਲਵਿਨ⁸ ਹੋ ਹੋ, ਵਿੱਚ ⁹ਤਰਯਾਕ ਇਰਾਕੀ⁹ ।
 ਏਹਾ ਜ਼ਹਰ ਛੁੜਾਵੇ ਬੰਦੋਂ, ਤੋੜ ¹⁰ਅਗਲਾਲ ਇਲਾਕੀ¹⁰ ।
 ਜਾਂ ਚਕਮਾਕ¹¹ ਬਿਰਹੋਂ ਝੜ ਵੱਗੇ, ਸਿਰ ਪੁਰਜੇ ਹਿਰਾਕੀ¹² ।

ਬਾਰਾਮਾਹਾ ਜੁਲੈਖਾ

ਚੜ੍ਹਿਆ ਚੇਤ ਚਿਤਾਰਾ ਦਿਲਬਰ, ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹਰਦਮ ਓਹਾ ਵੱਸਦਾ, ਨ ਵਿੱਚ ਚਸਮ ਸਮਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬੰਦੀ, ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇਂ ।
 ਤੂੰ ਰਚ ਰਹਿਓਂ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਨੈਣ ਛੁਪਾਵੇਂ ।

1. ਹੈਰਾਨੀ 2. ਭੱਜਿਆ 3. ਪਰੇਸ਼ਾਨ 4. ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਣ ਵਾਲਾ, ਮਹਿਬੂਬ 5. ਰਿਹਾਇਸ਼, ਵਾਸਾ
 6. ਬਾਰਾਂ, ਜੰਗਲ 7. ਮਾਂਦਰੀ, ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ 8. ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਹੋ ਕੇ 9. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 10. ਤੋਕ,
 ਪਟਾ 11. ਪੱਥਰ 12. ਤੇਜ਼ ਅੱਗ ਕਾਰਣ ।

ਤਾਂਘ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਆ ਕਿਤ ਵੇਲੇ, ਝਾਤ ਘੱਤਾਂ ਜਿੰਦ ਵਾਰਾਂ ।
 ਬਾਲ ਅਲੰਬਾ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕਿਓਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸ ਸ਼ੈ ਨੂੰ 'ਮੈਂ' ਕਰ ਕਹਿਆ, ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਰ¹ ਵਿਚਾਰਾਂ ।
 'ਤੂੰ' ਕਰ ਕਹਿੰਦੀ ਦੂਰ ਵਸੇਂਦੀ, ਡਰ ਡਰ ਸੱਚ ਨਿਤਾਰਾਂ ।

ਖੁਲ੍ਹ ਵੈਸਾਖ ਪਈਆਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ, ਝੁੱਲੀਆਂ ਬਾਦ²-ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਸੁੰਬਲ ਸ਼ਾਖਾਂ ਨਾਲ ਸੁਹਾਵੇ, ਤੌੜ ਜੁਲਫ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਖਮ ਜੁਲਫ ਤੇਰੀ ਦੇ, ਪਾਏ ਪੇਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਪੇਚ ਫਸੀ ਫਸ ਮਰਨਾ, ਯਾਰ ਨ ਲੈਣੀਆਂ ਸਾਰਾਂ³ ।
 ਗੁਲ ਗੁਲ ਦੇ ਸਿਰ ਬੁਲਬੁਲ ਰੋਂਦੀ, ਮਾਲੀ ਦੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੇ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਲੱਭਦੀ ਡਾਲੀ ਡਾਲੀ, ਮਾਲੀ ਦੇ ਚਮਕਾਰੇ ।
 ਜੇਠ ਹਵਾਈਂ ਸੀਨਾ ਸਾੜਨ, ਵਾਂਗ ਝੁਰੇਵੇਂ⁴ ਯਾਰਾਂ ।
 ਕੌਣ ਓਹਾ ਜਿਸ ਮੈਂ ਗਮ ਘੱਤੀ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਪੁੱਛਾਂ ਸਾਰਾਂ ।
 ਐ ਮਹਬੂਬ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇਰੀ, ਕੇਡਕ ਆਫਤ ਭਾਰੀ ।
 ਸਬਰ ਲੁੱਟੇ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਲੁਟਾਵੇ, ਜਾਨ ਖੜੀ ਕੱਢ ਸਾਰੀ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰਹੇ ਆਇਆ, ਬਹ ਬਹ ਘੱਤੇਂ ਝਾਤੀਂ ।
 ਸਾਇਤ⁵ ਭਰ ਹੋ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵੇਖਣ, ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਬਹ ਘਾਤੀਂ ।
 ਹਾੜ ਮਹੀਨੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਧੁੱਪ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੀ ।
 ਸੂਰਜ ਗਮ ਦੇ ਹੱਡੀਆਂ ਮਗਜ਼ੋਂ, ਕਰ ਦਿਖਲਾਈਆਂ ਖਾਲੀ ।
 ਸੱਮਸ⁶ ਦੋ ਪੈਕਰ⁷ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀਨੇ, ਜਿਉਂ ਅਜ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਏਵੇਂ ਜ਼ਖਮ ਤੇਰਾ ਅੱਜ ਮੇਰੇ, ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਤੂੰ ਸੁਫਨੇ ਵਿੱਚ ਰੋਂਦੀ ਪਿੱਟਦੀ, ਛੋੜ ਗਇਓਂ ਕਰ ਬੇਰੇ ।
 ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲੋਂ ਮੁੜ ਵਾਰਾਂ, ਜਾਨ ਕਦਮ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ।
 ਸਾਵਣ ਚੜ੍ਹੇ ਬੱਦਲ ਸਿਰ ਆਵਣ, ਨਦੀਆਂ ਨੀਰ ਉਛਾਲੇ ।
 ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਹੰਝ ਲਹਰੀਂ ਡੁਬਦੇ, ਬਹਰ ਫਿਰਾਕ ਵਿਚਾਲੇ ।
 ਆਬ ਸਿਰੋਂ ਵਹ ਰੁੜੀਆਂ ਯਾਰਾਂ, ਜਿੰਦ ਪਲਕ ਯਾ ਘੜੀਆਂ ।
 ਮੈਂ ਮਨਤਾਰੂ ਕਿਸਤੀ ਬਾਝੋਂ, ਨੈਂ ਡੋਬੂ ਵਿੱਚ ਵੜੀਆਂ ।

1. ਮਨ 2. ਹਵਾ 3. ਖਬਰਾਂ 4. ਸਿਕ 5. 'ਸਾਅਤ', ਇੱਕ ਘੰਟਾ, ਭਾਵ ਘੜੀ ਪਲ 6. ਸੂਰਜ
 7. ਸਰੀਰ; 'ਦੋ ਪੈਕਰ'-ਦੋ ਸਰੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਵ 'ਜੋਜ਼ਾ'-ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰਾ ਬੁਰਜ, ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ
 ਸੂਰਜ ਉਤਰਾਇਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਂ ਸੁਹਾਈਆਂ ਸਿਰ ਤੇ, ਆਹੀਂ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਮੈਂ ਬੰਨੇ ਲਗਦੀ, ਮਿਲੇ ਪਲਕ ਵਿਚ ਤਾਰੇ ।
 ਭਾਦੋਂ ਭਾ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਭਾਰੇ, ਤਪੇ ਦਿਮਾਗ ਬੁਖਾਰੋਂ ।
¹ਰੂਇ ਜਿਮੀਂ¹ ਦਾ ਤਖਤਾ ਗਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਰੋਵਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਮੇਰਾ, ਨੈਣ ਵਸਾਵਣ ਝੜੀਆਂ ।
 ਮਿਲ ਯਾਰਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਸਖਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਬੜੀਆਂ ।
 ਹਾਲ ਮੇਰੇ ਦੀ ਮੁਸਕਿਲ ਭਾਰੀ, ਵੇਖ ਕਦੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
²ਖੁਸ਼ ਇਕਬਾਲ² ਓਹਾ ਜਿਸ ਤੇਰੇ, ਜਾਨ ਕਦਮ ਪੁਰ ਵਾਰੀ ।

ਅਸੂਜ ਆਸ ਦੁਰਾਡੀ ਮੈਨੂੰ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਜੁਗ ਵਿਹਾਣੇ ।
 ਸੋਹਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਓਹਾ, ਕੁਹੰਦੀਆਂ ਜੋਰ ਧਿੰਗਾਣੇ ।
 ਦਿਨ ਰੋਵਾਂ ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਝੂਰਾਂ, ਤਾਜੇ ਕਰਾਂ ਸਿਆਪੇ ।
 ਦਿਨ ਮਾਤਮ ਮੈਂ ਰਾਤ ਕਜ਼ੀਏ, ਇਹ ਦੋਜ਼ਖ ਸਿਰ ਜਾਪੇ ।
 ਜੇ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰਾ ਭਲਿਆਈ, ਮੁੱਲ ਬਹਿਸ਼ਤ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜੇ ਹੈ ਬੁਰਾ ਨ ਦੋਜ਼ਖ ਹਾਜ਼ਤ, ਕਾਫੀ ਅੱਜ ਜੁਦਾਈ ।
 ਕੱਤਕ ਕਟਕ³ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਧਾਣੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੁੱਟ ਸਿਧਾਏ ।
 ਓਸ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਨੈਣ ਤਿੱਖੇ, ਵਗ ਦਿਲ ਕਾਰੀ ਆਏ ।
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਹੁਣ ਤਾਲਿਅ ਆਪਣੇ, ਮੁੜ ਕਦ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰਾ ।
 ਕਰ ਫੇਰਾ ਦੁੱਖ ਲੰਮੇ ਹੋਏ, ਮਰ ਖਪੀਆਂ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ।
 ਸੀਨਾ ਪੁਰਜੇ ਜਿਗਰ ਸ਼ਰਾਰੇ⁴, ਤਨ ਮਨ ਹੋਇਆ ਚੂਰੀ ।
 ਮੱਘਰ ਮਾਹ ਅਮਲ ਦੇ ਪਾਲੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਵਾਹ ਰਜ਼ਾਈਂ ।
 ਮੁੱਦਤ ਜਲੀ ਬਲੀ ਮੈਂ ਦਰਦੀਂ, ਹੁਣ ਤੇ ਆ ਮਿਲ ਜਾਈਂ ।
 ਰੁਖੋਂ ਨਿਕਾਬ ਉਤਾਰ ਕਰਮ ਥੀਂ, ਸੁਫਨੇ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈਂ ।
 ਕਿਤਿਓਂ ਘੇਰ ਘੜੀ ਭਰ ਪਹਿਲੀ, ਨੀਂਦ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਪਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਕਿਸ ਥੀਂ ਨੱਸੇਂ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਘੱਤੇਂ ਪਰਦਾ ।
 ਪਾਸ ਹੁੰਦੋਂ ਇਹ ਦਰਦ ਸੁਣੇਂਦੋਂ, ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਵਾਹ ਦਰਦਾ ।
 ਪੋਹ ਮਹੀਨਾ ਠੰਢਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਗਰ ਵਧੇਰਾ ਸੜਿਆ ।
 ਲੰਮੀਂ ਰਾਤ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੀ, ਯਾਰ ਨ ਮੁੜ ਘਰ ਵੜਿਆ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਤੂੰ ਪੈਰ ਨ ਪਾਵੇਂ, ਦੇਖ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਇਹ ਆਖਿਰ ਦੁੱਖ ਲਾਏ ਤੂੰਹੋ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਹਟੇਂ ਪਿਛਾਹੀਂ ।

1. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਭਰ ਦਾ 2. ਚੰਗੇ ਨਸੀਬ ਵਾਲਾ 3. ਫੌਜਾਂ 4. ਚੰਗਿਆੜੇ ।

ਦੀਦ ਤੂੰਹੀ ਦੁੱਖ ਤੇਰਾ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ।
 ਤੂੰਹੇ ਦੌਲਤ ਤੂੰਹੀਂ ਮਾਲਿਕ, ਤੂੰਹੀ ਆਪ ਲੁਟੇਰਾ ।
 ਮਾਘ ਮਘਾਈ ਦਿਨ ਦੀ ਆਤਿਸ਼, ਜਾਨ ਗਈ ਹੋ ਬੇਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਰਾਂ ਇਲਾਜ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹੋਣ ਵਧੇਰੇ ।
 ਕਰ ਘਾਇਲ ਤੂੰ ਮੁੜ ਨ ਮਿਲਿਆ, ਤੇ ਇਹ ਦਰਦ ਨ ਮੁੱਕੇ ।
 ਕਾਠ¹ ਹੋਇਆ ਤਨ ਮਨ ਸੁੱਕ ਮੇਰਾ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੈਣ ਨ ਸੁੱਕੇ ।
 ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲੇਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਾਂ ਬਾਦ ਸਲਾਮ ਦੁਆਈਆਂ ।
 ਤੂੰ ਇਹ ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿੱਥੋਂ ਨਦੀਆਂ ਟੋਰ ਵਗਾਈਆਂ ।
 ਫੱਗਣ ਮਾਹ ਫ਼ਿਰਾਕੋਂ ਰੋਂਦੀ, ਪਏ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਰੋਹੇ² ।
 ਵਾਹਵਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ, ਦੁੱਖ ਦਿਤੇ ਸੁਖ ਖੋਹੇ ।
 ਹੁਣ ਇਹ ਅੱਖੀਆਂ ਸਵੀਆਂ ਨਾਹੀਂ, ਨੀਂਦ ਗਇਓਂ ਲੈ ਨਾਲੇ ।
 ਆਣ ਦਿਖਾ ਉਹ ਸ਼ੋਅਲਾ ਨੂਰੀ, ਖੁੱਲਿਆਂ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਦਿਨ ਦਾ ਖੂਨ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਵਹੰਦਾ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਵਗਣ ਕਟਾਰਾਂ ।
 ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ ਤੇਰਿਆਂ ਰੋਂਦੀ, ਗਏ ਮਹੀਨੇ ਬਾਰਾਂ ।
 ਏਸੇ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਨ ਉਹ ਖੁੱਲੀਆਂ ਨੀਂਦਾਂ ਗਾਲਿਬ, ਨ ਉਹ ਯਾਰ ਦਿੱਸਾਇਆ ।
 ਜਰਿਆ ਬਰਸ ਦਿਨੇ ਗਮ ਭਾਰਾ, ਤਾਕਤ ਰਹੀ ਨ ਭੋਰਾ ।
 ਅੱਖੀਂ ਪੱਕ ਰਹਣ ਵਿਚ ਲਾਲੀ, ਬਦਨ ਗਇਆ ਹੋ ਖੋਰਾ³ ।
 ਇੱਕੋ ਸਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਗਮ ਦੇ ਸੋਜ਼ ਵਬਾਲੋਂ ।
 ਦੋਜ਼ਖ ਦੇ ਵਿਚ ਕੱਟਣ ਨਾਲੋਂ, ਬੜਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲੋਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸਾਲ ਇਕਾਹਰ ਗਮ ਦਾ, ਹੁਣ ਦੋਹਰੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਵਗੇ ਕਲਾਮ ਦਿਲੋਂ ਦੋ ਹਰਫੀ, ਤਾਲਿਅ ਫਾਲ⁴ ਵਿਚਾਰੀ ।
 ਹੋ ਸਾਬਿਰ ਤੇ ਸ਼ਾਕਿਰ ਸਾਬਿਤ, ਸਿਰ ਪੁਰ ਸਭ ਗਮ ਚਾਇਆ ।
 ਹੁਣ ਤਾਕਤ ਨੇ ਹਾਲਤ ਬਦਲੀ, ਸੜ ਬਲ ਹਾਸਿਲ⁵ ਪਾਇਆ ।
 ਨਿਤ ਕਰਾਂ ਫ਼ਰਿਆਦਾਂ ਆਹੀਂ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਤਾਂ ਉਹ ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਦੀਦਾਰੇ ।
 ਕੌਸ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਤੀਰ ਦੁਆਈਂ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਲਖ ਲਖ ਵਾਹੇ
 ਤਾਂ ਇਕ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲੱਗਾ, ਕੂਕ ਸੁਣੀ ਦਰਗਾਹੇ ।

1. ਲੱਕੜ 2. ਟੁਕੜੇ 3. ਖੁਰਿਆ ਹੋਇਆ 4. ਨੇਕ ਸ਼ਗਨ 5. ਤੱਤ, ਸਿੱਟਾ, ਮੁਰਾਦ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ

ਭਰ ਸਾਕੀ ਦੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਤੇਜ਼ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਕਾਸਾ ।
 ਖੁਦੀ ਤਕੱਬਰ ਮਾਨ ਗੁਮਾਨਾਂ, ਰਹੇ ਜਹੰਨਮ ਵਾਸਾ ।
 ਸੌਦਾਈਆਂ ਦੀ ਹੈਰਤ ਮੰਦੀ, ਅੱਗੇ ਥੀਂ ਵਧ ਜਾਵੇ ।
 ਕਰੇ ਇਲਾਜ ਤੇ ਪਵੇ ਕਜ਼ੀਆ, ਦਿਲ ਵੇਚੇ ਗਮ ਖਾਵੇ ।
 ਸ਼ਿਕਵੇ¹ ਰੰਜ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਕੌਲ ਸੁਣੇ ਉਠ ਜਾਵੇ ।
 ਪੈਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖੱਕੇ ਰੱਸੇ, ਵਟ ਹੱਥੀਂ ਗਲ ਪਾਵੇ ।
 ਜੇ ਬੋਲੇ ਤੇ ਬੋਲ ਨ ਸੱਕੇ, ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ।
 ਦੁਖ ਖਰੀਦੇ ਦਰਦ ਵਿਹਾਜੇ, ਬਹਰ ਫਿਰਾਕੀਂ ਨ੍ਹਾਵੇ ।
 ਵਸਲ ਮੰਗੇ ਤੇ ਮਿਲੇ ਵਿਛੋੜਾ, ਯਾਰ ਮੰਗੇ ਤੇ ਦੂਤੀ² ।
 ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਿਚ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇ, ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਕ ਸਬੂਤੀ ।
 ਏਹਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਭਾਰੀ, ਔਖੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਸਾਹ ਭਰੇਂਦਿਆਂ ਨਦਰੀ ਆਵਣ, ਜਿਗਰ ਜਲੇਂਦਿਆਂ ਲਾਟਾਂ ।
 ਬਿਰਹੋਂ³ ਸੋਜ਼ ਗੁਦਾਜ਼ਾਂ³ ਲੁੱਟੀ, ਹਿਜਰ ਸਤਾਈ ਹੋਈ ।
 ਉਹ ਜੁਲੈਖਾ ਮਾਨ ਤੁੱਟੀ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਰੋਈ ।

ਰਾਤ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ

ਰਾਤ ਇੱਕਾ ਇਸ ਓਹਾ ਜੇਹੀ, ਕਾਲੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਖੂਨ ਭਰਾਏ ਦਾਮਨ ਵਾਲੀ, ਵਿਚ ਸਫਕ⁴ ਦੀ ਲਾਲੀ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਦੀ ਉਸ ਕਬਰੋਂ ਆਂਦੀ, ਮੰਗ ਉਧਾਰ ਸਿਆਹੀ ।
 ਤੇ ਇਕ ਦੋਸ਼⁵ ਉਪਰ ਲਟਕਾਈ, ਕਹਕਸ਼ਾਂ⁶ ਦੀ ਫਾਹੀ ।
 ਤੇ ਇਸ ਯਾਰ ਵਿਛੁੰਨਿਆਂ ਕੋਲੋਂ, ਦਾਗ ਲਏ ਮੰਗ ਦਿਲਦੇ ।
 'ਨਸਰਿ-ਵਾਕਿਆ'⁷ ਫਾਹ ਖਾਸ ਲਿਆਂਦਾ, ਸਨ ਦੋਵੇਂ ਪੱਰ ਹਿਲਦੇ ।
 ਧੁਰ ਬਰਜਾਸ⁸ ਜਿਗਰ ਬਰਜੀਸੋਂ⁹, ਕੌਸ ਧਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਧੋ ਕਾਫੂਰ ਘੱਤੇ ਦੁਖ ਜੁਹਰਾ, ਤੋੜ ਸ਼ਰਫ¹⁰ ਮੀਜ਼ਾਨੀ¹¹ ।
 ਗੌਰ ਘੱਤੀ ਬਹਰਾਮ¹² ਤਲੇ ਵਲ, ਝਾੜ ਰੰਗੋਂ ਅੰਗਿਆਰੇ ।
¹³ਕਾਜ਼ੀ-ਇ-ਚਰਖ¹³ ਤਹੱਯੁਰ ਅੰਦਰ, ਭਰੇ ਨ ਦਾਦ ਦੋਬਾਰੇ ।
 ਕਾਰਣ ਅਕਲ ਵਬਾਲ ਫਲਕ ਨੇ, ਧਰਿਆ ਤੀਰ ਕਮਾਨੇ ।
 ਤੇ ਨਾਹੀਦ-ਸਫੈਦ ਦੰਦਾਂ ਦੇ, ਰੰਗੇ ਰੰਗ ਕੈਵਾਨੇ¹⁵ ।

1. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 2. ਤੁਹਮਤ 3. ਜਲਨ 4. ਸੁਰਖੀ, ਸੰਝ ਦੀ 5. ਮੌਢੇ 6. ਆਕਾਜ਼ ਰੰਗਾ 7. ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਗਿਧ, ਦੱਖਣੀ ਧੁਰੇ ਵਲ ਇਕ ਰੋਸ਼ਨ ਸਿਤਾਰਾ । ਇਸ ਨੂੰ “ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ” ਗਿਧ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅਜੇਹੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ । 8. ਨਿਸ਼ਾਣੇ 9. ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਤਾਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਕਾਜ਼ੀਏ ਫਲਕ’ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ 10. ਚੋਟੀ. ਸਿਖਰ 11. ਇਕ ਬੁਰਜ, ਤੁਲਾ 12. ਬਹਰਾਮਿ-ਚਰਖ, ਮੰਗਲ ਤਾਰਾ 13. ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਤਾਰਾ 14. ਜੁਹਰਾ (ਸ਼ੁਕਰ ਤਾਰਾ) 15. ਸਤਵਾਂ ਆਸਮਾਨ ।

¹ਨੱਯਰਿ-ਆਜ਼ਿਮ¹ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਮ, ਪਹੁਤੀ ਰਾਤ ਸਿਆਹੀ ।
 ਗੁਲ ਹੋ ਗਇਆ ਚਿਰਾਗ ਫਲਕ ਦਾ, ਕੁਦਰਤ ਵਾਹ ਇਲਾਹੀ ।
 ਮੀਨਾਕਾਰ ਹਿੱਸਾਰ² ਸਮਾਵੀ³, ਭਰੇ ਬਰੂਜ⁴ ਬਲਾਈ ।
 ਰੋਹੜੇ ਤੋਲ ਤਰਾਜੂ⁵ ਜੋਜ਼ਾ, ਦਿਲੋਂ ਬਲਾ ਹਵਾਈ ।
 ਜ਼ਹਰ ਜਰਾਰਿਓ⁶ ਸਣ ਸਰਤਾਨੇ⁷, ਹੂਤ⁸ ਰੁੜੀ ਦਰਿਆਈ ।
 ਹਰ ਸੀਨਾ ਛੇਦ ਕਮਾਨ ਕਦਰ ਦੀ, ਜ਼ਰਬੋਂ ਚਲੇ ਈਜ਼ਾਈ ।
 ਨੀਲੀ ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਫਲਕ ਨੇ, ਜੜ ਜੜ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਲਾਏ ।
⁹ਕੋਹ-ਕਾਫ⁹ ਥੀਂ ਰੰਗੇ ਹੋਏ, ਗਲ ਪੈਰਾਹਿਨ ਪਾਏ
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਰੰਗ ¹⁰ਸ਼ਹਾਬਿ ਸ਼ੁਹਬ¹⁰ ਥੀਂ, ਵੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਵਿਚ ¹¹ਨਬਾਤੁਨ ਨਅਸ¹¹ ਸੁਹਾਵੇ ਨੁਕਤਿਓਂ ਦਰਦ ਵਸਾਂਦੇ¹² ।
 ਧਰੇ ਨਗੀਨ ਅੰਗੁਸ਼ਤ¹³ ਦੋ-ਪੈਕਰ¹⁴, ਖੂਨੀ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਦਫਤਰ ਦਰਦ ਮੁਨੱਕਸ਼ ਭਰਕੇ, ¹⁵ਅਹਲਿ-ਜਹਾਂ¹⁵ ਸਿਰ ਡਾਲੇ ।
 ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਉੱਤੇ, ਜੜ ਜੜ ਮੁਹਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਨੀਂਦਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤੀਆਂ ਚਾਈਆਂ, ਨ ਉਹ ਦੇਣ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਕੁੱਕੜ ਦਾ ਗਲ ਸ਼ਹਪਰ¹⁶ ਹੇਠਾਂ, ਧਸਿਆ ਸ਼ੀਰੀਂ ਖ਼ਾਬੋਂ ।
 ਲਹ ਦਿਲ ਗਏ ਤਹਜੱਦ¹⁷-ਖ਼ਾਨਾਂ, ਨੀਂਦਰ ਦੁਖ ਸਵਾਬੋਂ ।
 ਪਇਆ ਮੁਅੱਜ਼ਿਨ¹⁸ ਬੇਖੁਦ ਹੋ ਕੇ, ਗਫਲਤ ਭਰੇ ਹਜਾਬੋਂ ।
¹⁹ਖ਼ੈਰੁਨ ਨੌਮ¹⁹ ਪੁਕਾਰਿਆ ਸੁਫਨੇ, ਚਸਮਾਂ ਦੇ ਮਹਰਾਬੋਂ ।
 ਲੋਕ ਸੁੱਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਖੇਰੂ, ਜੰਗਲ ਬਾਸ ਬਲਾਈ ।
 ਮਛੀਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਖਬਰ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਕਿਆ ਕਰਨ ਦਰਿਆਈ ।
 ਇੱਕ ਜੁਲੈਖਾ ਕੱਲੀ ਜਾਗੇ, ਜ਼ਾਨੂੰ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰਿਆ ।
 ਸਿਰ ਖਾਲੀ ਦਾਨਾਈਓਂ ਹੋਸ਼ੋਂ, ਦਿਲ ਦਰਦਾਂ ਥੀਂ ਭਰਿਆ ।
 ਨੀਰ ਵਗਾਵੇ ਸਬਰ ਰੁੜਾਵੇ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਖਪਾਵੇ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ ਖਪਦੀ ਜਾਵੇ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਰੁਦਨ

ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਉਹ ਕੀ ਸੈ ਹੋਸੀ, ਮੈਂ ਜਿਸ ਮਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਕਿਸਮਤ ਮੈਂ ਕੇਹੇ ਤਾਲਿਆ, ਇਹ ਕਵੇਹੀ ਯਾਰੀ ।
 ਕਿੱਧਰ ਗਈਆਂ ਉਹ ਵਡਿਆਈਆਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਜ਼ ਨਿਹੋਰੇ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਮੈਂ ਪੁਰ ਕੀਤੇ ਜ਼ੋਰੇ, ਦਰਦ ਵੜੀ ਲੈ ਗੋਰੇ ।

1. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਿਤਾਰਾ ਭਾਵ ਸੂਰਜ 2. ਗੜ੍ਹ 3. ਆਕਾਸ਼ ਦਾ 4. ਬੁਰਜ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 5. ਮਿਥੁਨ ਰਾਸ਼ੀ, ਆਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਜੀ ਰਾਸ਼ੀ 6. ਦਮ ਖਿੱਚ ਲੈਣ ਵਾਲਾ 7. ਕੋਕੜਾ, ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਬੁਰਜ 8. ਮੱਛਲੀ, ਮਾਹੀ, ਬਾਰੂਵੇਂ ਬੁਰਜ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 9. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 10. ਟੁਟਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਰਾ 11. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 12. ਵਿਸਰਦੇ 13. ਅੰਗੁਲੀ 14. ਜੋਜ਼ਾ 15. ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲਿਆ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ 16 ਵੱਡੇ ਪੱਰਾਂ ਹੇਠ 17. ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਨਮਾਜ਼ 18. ਅਜ਼ਾਨ (ਬਾਂਗ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ 19. ਮਿੱਠੀ ਨੀਂਦ ।

ਏਹਾ ਆਹੀਂ ਮੇਰੀ ਕਬਰੋਂ, ਵਗਣ ਕਿਆਮਤ ਤਾਈਂ ।
 ਖਾਕ ਮੇਰੀ ਥੀਂ ਮੈਂ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਮੈਂ ਜਲ ਗਈ ਈਜ਼ਾਈ¹ ।
 ਦਮ ਕਾਈ ਮੈਂ ਦਰਦ ਲੁੱਟੀ ਦਾ, ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ।
 ਤੇ ਇਸ ਹਾਲ ਖਰਾਬੀ ਵਾਲੇ, ਮੱਤ ਕਾ² ਮਰੇ ਨਿਰਾਸਾ ।
 ਜੇ ਦੋ ਬਾਰ ਨ ਜਾਹਿਰ ਦਿੱਸੇ, ਤੇ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇਂ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਕਿਉਂ ਹੁਣ ਲੁਕਿਆ ਜਾਵੇਂ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬੇ ਦਿੱਸਿਓਂ, ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਛੋਡ ਸਿਧਾਇਓਂ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਤ ਨਾ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਲੀ ਬਹੁ ਬਹੁ, ਪੇਸ਼ ਧਰੇ ਗਮ ਤੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਜਾਗਾਂ ਤੇ ਤਾਲਿਆ ਸੁੱਤੇ, ਵਾਹਵਾ ਤਾਲਿਆ ਮੇਰੇ ।
 ਤਾਲਿਆ ਕੋਲੋਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਰਾਤੀਂ, ਮੰਗਾਂ ਨੀਂਦ ਉਧਾਰੀ ।
 ਜੇ ਉਹ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੌਵਾਂ, ਮੀਟ ਅੱਖੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਕੇਹੀ ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ, ਬਿਸਤਰ ਖ਼ਾਰ³ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਏਹਾ ਮੈਨੂੰ ਸੌਣ ਨ ਦੇਵਣ, ਦੁੱਖ ਦਿਲੋਂ ਸੌ ਭਾਰੇ ।
 ਪਹੁੰਚ ਕਦਾਹੀਂ ਦੇਖ ਪਿਆਰੇ, ਦੋ ਚਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰੇ ।
 ਕੇਡਕ ਜ਼ਖਮ ਵੱਜੇ ਦਿਲ ਭਾਰੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਪੈਕਾਰੇ⁴ ।
 ਵਲ ਵਲ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਮੈਨੂੰ, ਚਾ ਆਤਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ।
 ਬੇ ਤਕਸੀਰ ਸੁੱਟੀ ਕਰ ਘਾਇਲ, ਤੈਨੂੰ ਤਰਸ ਨ ਆਇਆ ।
 ਮਾਰ ਗਇਓਂ ਕਰ ਚਾਰ ਗਇਓਂ, ਤੂੰ ਟੁਕੜੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲਦੇ ।
 ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਲਦੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਮੂਲ ਨ ਮਿਲਦੇ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਮਿਲੇਂ ਮਿਲਣ ਘਾ ਸਾਰੇ, ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰ ਨ ਮਾਰ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਕਰ ਜਾ ਦੂਰ ਜੁਦਾਈ ।
 ਏਹਾ ਉਸਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਗਮ ਏਹਾ ਫਰਿਆਦਾਂ ।
 ਤਾਂ ਨੀਂਦਰ ਦਾ ਝੋਲਾ ਵਗਿਆ, ਲੱਗੀਆਂ ਮਿਲਣ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਰੋਂਦੀ ਰੋਂਦੀ ਅੱਖੀਂ ਉੱਤੇ, ਝਿੱਮਣੀਆਂ ਝੁੱਲ ਪਈਆਂ ।
 ਦੋਵੇਂ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਬੰਨ੍ਹ ਕਜ਼ਾ ਨੇ ਲਈਆਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਜੀਭ ਟਿਕਾਣੇ ਆਈ, ਲਬਾਂ ਹਿਲਣ ਥੀਂ ਹਟੀਆਂ ।
 ਨੀਂਦਰ ਨੇ ਆ ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਤੇ, ਬੰਨ੍ਹ ਵਿਖਾਈਆਂ ਪਟੀਆਂ ।
 ਉਹ ਆਹਾਂ ਦੀ ਮਦ⁶ ਜੋ ਲੰਮੀ, ਸਾਕਨ⁷ ਕਰ ਦਿਖਲਾਈ ।
 ਪਸ ਦੋ ਜ਼ੇਰ ਜ਼ਬਰ ਦੇ ਲਬ ਤੇ, ਮੁਹਰ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਲਾਈ ।

1. ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ 2. ਕੋਈ 3. ਕੰਡੇ 4. ਤੀਰ, ਕਾਨੀ 5. ਤਕਦੀਰ 6. ਦੀਰਘ ਸ਼ਵਰ 7. ਸਵਦ ਰਹਿਤ

ਜਮਾਂ ਰਹੀਆਂ ਦੋ ਲਬਾਂ ਫਗਾਨੋਂ², ਕਸਰ ਦਿਲੋਂ ਉਠ ਧਾਣੀ ।
 ਫਤਹ ਹੋਇਆ ਉਹ ਕੋਟਿ-ਮਕਾਸਿਦ³, ਚਸਮ ਸੁਕਾਏ ਪਾਣੀ ।
 ਅੱਖੀਂ ਮਲੀਆਂ ਤੇ ਦਿਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਅਸਰ ਦੁਆਈਂ ਹੋਇਆ ।
 ਚਸਮ ਸੁੱਤੀ ਤੇ ਤਾਲਿਆ ਜਾਗੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਜੰਮੀ ਗਮ ਮੋਇਆ ।

ਖ਼ਾਬ ਵਿੱਚ ਨੂਰੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਮੁੜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ

ਤਾਂ ਸੁਫਨੇ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਓਹਾ ਸ਼ਕਲ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਓਹੋ ਰਮਜ਼ਾਂ ਓਹੋ ਗਮਜੇ, ਜ਼ਰਾ ਫਰਕ ਨ ਕਾਈ ।
 ਓਹੋ ਨਾਜ਼ ਨਿਹੋਰਾ ਤਾਜ਼ਾ, ਉਹੋ ⁴ਸਰਵਿ ਖਰਾਮਾਂ⁴ ।
 ਓਹੋ ਸ਼ਹਦ ਕ੍ਰਿਸਮਿਓ⁵ ਰਸਦਾ, ਤੇਰੀ ਬਹੀ ਬਾਦਾਮਾਂ⁶ ।
 ਓਹੋ ਕਾਰੇਹਾਰੀਆਂ ਜਲਫਾਂ, ਲੈਂਦੀਆਂ ਲਟਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਨੂਰ ਨਦੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ, ਠਾਠ ਛੱਡਣ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਲਾਲ ਲਬਾਂ ਰਤ ਭਿੰਨੀਆਂ, ਦੰਦ ਸ਼ਫਕ ਵਿਚ ਤਾਰੇ ।
 ਨੂਰਾਨੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਉਹੋ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲਿਸਕਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਤਾਕ ਭਵਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ, ਦੇਣ ਅਦਬ ਪਰਕਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਸਾਫ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਸੇਲਾ, ਅਬਰੂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਵੈਦ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਲਾਏ ਦੁੱਖ ਭਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਯਾਰ ਜਿਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਰੋ ਰੋ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਓਹੋ ਲੁਟ ਲੈ ਜਾਵਣ ਵਾਲਾ, ਮਿਲਿਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਓਹੋ ਜਿਸ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ, ਕੀਤੀ ਗਿਰਾਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੇਖ ਛੁਟੇ ਘਾ ਖ਼ੂਨ ਫੁਹਾਰੇ, ਦੇਖ ਕਦਮ ਸਿਰ ਧਰਦੀ ।
 ਰੋ ਰੋ ਪਕੜ ਕਦਮ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ, ਅਜਜ਼⁷ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰਦੀ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਬਿਨੈ

ਐ ਦਿਲਦਾਰ ਕਮੰਦਾਂ ਵਾਲਿਆ, ਮਹਬੂਬਾ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇਰੇ ਨਾਜ਼ ਕ੍ਰਿਸਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਬੇਚਾਰੀ ।
 ਜੀਵਨ ਜੋਗਿਆ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੁਣ ਲੈ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ।
 ਜੇ ਨ ਮਰੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਣੀ ਤੂੰ ਮਤ ਖਾਮ⁸ ਪਛਾਣੀ ।
 ਮੈਂ ਪਰ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਬਾਝੋਂ, ਜੇ ਇਕ ਘੜੀ ਵਿਹਾਣੀ ।
 ਮਨਸਬ⁹ ਇਸ਼ਕ ਹਰਾਮ ਮੇਰੇ ਪੁਰ, ਤੇ ਮੈਂ ਜਣਦਿਆਂ ਖਾਣੀ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟੇ, ਜਾਨ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਡਾਲੀ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਪੁੱਟ ਸਿਧਾਇਓਂ, ਮੈਂ ਨ ਸੂਰਤ ਸਮੁਾਲੀ ।
 ਰੋਂਦਿਆਂ ਖ਼ੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਦਰਦੀ, ਨੈਣ ਰੰਗੇ ਵਿਚ ਲਾਲੀ ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਗਮ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ, ਦਿਲ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।

1. ਰੁਪ, ਮੀਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ 2. ਦੁਦਨ 3. ਮਕਸਦ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ 4. ਬੁਲਦਾ ਸਰਵ, ਸਰੂ 5. ਨਾਜ਼, ਨਿਹੋਰਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿੰਮਣੀਆਂ 6. ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ 7. ਮਿੰਨਤਾਂ 8. ਕੱਚੀ 9. ਔਹਦਾ, ਪਦਵੀ ।

ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਹੰਝ ਜੁਦਾਈਓਂ, ਜਿਉਂ ਅਸਦਾਫ¹ ਲਆਲੀ² ।
 ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਮੇਰੀ, ਜਾਨ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਗਾਲੀ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਗਮਜ਼ਿਓਂ ਵਾਰ ਚਲਾਇਆ ।
 ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਆਰਾਮ ਤਸੱਲੀ, ਖ਼ਾਬੇ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਡਿੱਠਾ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਇਆ, ਖ਼ੁਦ³ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਵਗਾਇਆ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭਾ, ਹੋਰ ਸੱਭਾ ਸੁੱਟ ਪਾਇਆ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਜਿਆ, ਪੂਜਾ ਦਾ ਵੱਲ ਆਇਆ !
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਮੈਂ ਘੜ ਆਇਆ, ਮੇਰਾ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ, ਦਰਦਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਪਾਈ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਲਾਂਬੂ ਲਾਇਆ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲਾਈ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟਾ, ਮੈਂ ਰੋਈ ਪਛਤਾਈ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਵਾਹੀ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ ।
 ਖ਼ੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਆਬ ਦਿਲੇ ਦਾ, ਰਹਿਆ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਜਾਰੀ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਮੈਂ ਤੇ, ਘੱਤ ਗਇਓਂ ਚਮਕ ਰਾ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ, ਖ਼ਲੂ ਪਇਆ ਸੁ ਯਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦੇ ਰਹਸਾਂ, ਹੋਰ ਨ ਦਰਦ ਪਛਾਤਾ ।
 ਮਰਨ ਚੰਗਾ ਕਰ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ, ਇਸ ਜੀਵਨ ਥੀਂ ਜਾਤਾ ।
 ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਆਜਿਜ਼ ਮਾਈ, ਜਣਨੇ ਥੀਂ ਪਛਤਾਈ ।
 ਜਿਸ ਦਾਈ ਨੇ ਸ਼ੀਰ⁴ ਚੁੰਘਾਇਆ, ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੌਦਾਈ⁵ ।
 ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵਾਹਰਾਂ ਪਈਆਂ, ਦੇਸ਼ੀਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਗਈਆਂ ।
 ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਤੂੰ ਲੁੱਟ ਲਈਆਂ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਈਆਂ ।
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਖਤੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਦਾਈਆਂ ਮਾਈਆਂ ।
 ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਵਗ ਰੋੜ੍ਹ ਗਵਾਈਆਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਭ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
 ਲਖ ਪਨਾਹ ਮੈਂ ਕੌਣ ਬਿਚਾਰੀ, ਤੇ ਵਿਚ ਕਿਸ ਸੁਮਾਰੇ ।
 ਵਿਚ ਮਹਰਾਬਾਂ ਤੇਰਿਆਂ ਦੋਹਾਂ, ਨਿਉਂਦੀਆਂ ਕੂਟਾਂ⁶ ਚਾਰੇ ।
 ਤੜਫ ਤੜਫ ਮੈਂ ਮਰਦੀ ਰਹੀ ਆਂ, ਮਰਨੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਰੇ ।
 ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਦੋ ਰੋਵਣ ਹਾਰੇ, ਨ ਸੁੱਕੇ ਜੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ।
 ਜੜ੍ਹ ਸੁੱਕੀ ਰਸ ਵਹੰਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਵਾਹ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਕਾਰੇ ।
 ਤਨ ਮਨ ਹੋਇਆ ਜਲ ਅੰਗਿਆਰੇ, ਨੈਣ ਵਗਣ ਦੁਖਿਆਰੇ ।

1. ਸਦਫ (ਸਿੱਪੀ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 2. ਲੂ ਲੂ (ਮੋਤੀ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 3. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
 4. ਦੁੱਧ 5. ਪਾਗਲ 6. ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ।

ਵਿਛੜ ਗਇਓਂ ਜਦੋਂ ਦਾ ਮੈਥੀਂ, ਝਾਤ ਦਿਖਾ ਵਿਚ ਖੁਾਬੇ ।
 ਆਹ ਜਲਾਈਆਂ ਗਮ ਦੀ ਤਾਬੇ, ਅਸਕ ਰੁੜਾਈਆਂ ਆਬੇ ।
 ਇਹੋ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਰਹੇ ਸਿਆਪੇ ।
 ਹਿਜਰ ਤੇਰੇ ਦੇ ਇਹੋ ਮੈਨੂੰ, ਮਾਤਮ ਹਾਲ ਵਿਆਪੇ ।
 ਨ ਮੈਂ ਮੋਈ ਨ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦੀ, ਪਕੜ ਵਿੱਚੇ ਲਟਕਾਈ ।
 ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਹੁਣ ਕਰਮ¹ ਕਮਾਇਓ. ਦਿੱਤੀ ਆਣ ਦਿਖਾਈ ।
 ਤੈਂ ਪੁਰ ਕਸਮ ਓਸੇ ਦੀ ਏਹਾ, ਜਿਸਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਬੰਦਾਂ ।
 ਜਿਸਨੇ ਘਤ ਜ਼ੰਜੀਰ ਬਣਾਇਆ, ਕੁੰਡਲ ਜੁਲਫਾਂ ਸੰਦਾ ।
 ਤੁਧ ਸੌਗੰਦ ਉਸੇ ਦੀ ਜਿਸਨੇ, ਅਬਰੂ ਤਾਕ² ਨਵਾਏ ।
 ਵਿਚ ਮਹਰਾਬਾਂ ਤੇਰਿਆਂ ਦੋਹਾਂ, ਜ਼ਾਹਿਦ³ ਪਕੜ ਝੁਕਾਏ ।
 ਤੈਨੂੰ ਸੌਂਹ ਉਸ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ, ਬੇ ਐਬਾ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ।
 ਜਿਸ ਲਿਫਾਈਆਂ ਰੋਗਨ ਦੇ ਦੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਭਵਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ।
 ਦੱਸ ਜਵਾਨਾ ਨਾਜ਼ੀਂ ਭਰਿਆ, ਰਮਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦਾ ।
 ਨੂਰੀ ਸੂਰਤ ਸੀ ਤਤ ਵਾਲਿਆ, ਹੈਅਨਾ⁴ ਸਰਵ ਅਜ਼ਾਦਾ ।
 ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨੇਜ਼ਾ-ਬਾਜ਼ਾ, ਸੋਖਾ, ਤੂੰਦ ਸੱਯਾਦਾ⁵ ।
 ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾ ਬੇਧਰਵਾਹਾ, ਖੁਸ਼ਕਾਮਤ⁶ ਸਮਸ਼ਾਦਾ ।
 ਸੱਚ ਕਲਾਮ ਸਬਾਹੋਂ⁷ ਸਾਦਿਕ⁸, ਸਾਫ ਗੌਹਰ ਦੀ ਆਬੋਂ ।
 ਰੌਸ਼ਨ ਨੂਰੋਂ ਸ਼ੀਰੀਂ ਸ਼ਹਿਦੋਂ, ਖੁਸ਼ਬੂਨਾਕ ਗੁਲਾਬੋਂ ।
 ਸਿਦਕੋਂ ਭਰੀ ਕਿਜ਼ਬ⁹ ਥੀਂ ਖਾਲੀ, ਦਰਦ ਗਵਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਕੂਟੋਂ, ਕੀ ਤੈਂ ਜਿਨਸ ਨਿਰਾਲੀ ।
 ਵੱਸੋਂ ਜ਼ਿਮੀਂ ਯਾ ਅਸਮਾਨੇ, ਚੰਦ ਹੋਵੇਂ ਯਾ ਤਾਰਾ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਸੂਰਜ ਯਾ ਤੂੰ ਬਿਜਲੀ, ਯਾ ਤੂੰ ਕੁਝ ਨਿਆਰਾ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਸਿਰਫ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਸੋਅਲਾ, ਯਾ ਆਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਦਾਗ਼ ਗਮਾਂ ਦਾ ਰੌਸ਼ਨ, ਯਾ ਫੁਰਕਤ ਦੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਆਰਿਫ ਮੁਨਤਹੀ ਦੇ, ਨੂਰ ਦਿਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ।
 ਯਾ ਤੂੰ ਕੌਕਬਿ ਦੱਰੀ ਕਾਈ, ਨੂਰੋਂ ਨੂਰ ਪਸਾਰਾ ।
 ਯਾ ਫੀ ਅਨਫੁਸਿਕੁਮ ਦੀ ਰਮਫੋਂ, ਤੈਂ ਵਲ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ।
 ਯਾ ਹੈਂ ਹਾਲਤਿ ਮੁੰਤਜ਼ਿਰਾਂ ਦੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਅੰਗਿਆਰਾ ।
 ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਿਹੜੀ ਜਿਨਸੋਂ ਕੀ ਕੁਝ ਹੈਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਕਿੱਧਰ ਆਵੇਂ ਫੇਰੀਆਂ ਪਾਵੇਂ, ਮਤਲਬ ਤੁਧ ਕਿਆਈ ?

1. ਮਿਹਰ, 2. ਡਾਟਾਂ 3. ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਗਾਰ 4. ਸੌਹਣਿਆ 5. ਸ਼ਿਕਾਰੀਆ 6. ਸੌਹਣੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਿਆ
 7. ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਵੀ 8. ਸੱਚਾ 9. ਝੂਠ ।

ਜਵਾਬ ਨੂਰੀ ਸੂਰਤ ਦਾ

ਸੁਣ ਉਸਨੇ ਇਹ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਅੰਤ ਏਹਾ ਫਰਮਾਇਆ ।
ਮੈਂ ਹਾਂ ਖਾਕੀ ਆਦਮਜ਼ਾਦਾ¹, ਸ਼ੌਕ² ਤੇਰੇ ਇਤ ਆਇਆ ।
ਜਿਉਂ ਤੂੰ ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਅੰਦਰ, ਰੋ ਰੋ ਕਰੇਂ ਦੁਹਾਈ ।
ਓਵੇਂ ਮੈਂ ਭੀ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੀ, ਸਿਰ ਪੂਰ ਆਫਤ³ ਚਾਈ ।
ਜੇ ਤੂੰ ਆਸ਼ਿਕ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਮੈਂ ਕਦ ਇਸਕੋਂ ਖਾਲੀ ।
ਏਹਾ ਦਾਮ⁴ ਮੇਰੇ ਗਲ ਗੁੱਝੀ, ਤੇਰੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲੀ ।
ਜੇ ਤੇਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਮੇਰੇ ਦੇ ਦਰਦੀਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਇਆ ।
ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੇ, ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਸਵਾਯਾ ।
ਜਾਂ ਮੈਂ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਖੁਦ ਪਹਲੇ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਸੱਚੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
ਮੇਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਤੈਂ ਵਲ ਆਈਆਂ, ਤੂੰ ਲਾਈਆਂ ਮੈਂ ਪਾਈਆਂ ।
ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਂ ਵਲ ਨ ਰੁਖ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਕਦ ਮੈਂ ਵਲ ਝੁਕਦੀ ।
ਜੇ ਮੈਂ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਨ ਪੁੱਛਦਾ, ਤੂੰ ਦਰਦੀਂ ਮਰ ਮੁਕਦੀ ।
ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਮਤ ਮੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਏਂ ।
ਇਸਕੋਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਹਿੱਲ ਨ ਜਾਈਂ, ਸਾਬਿਤ ਕਦਮ ਟਿਕਾਏਂ ।
ਇਹ ਅਮਾਨਤ ਇਸਕ ਅਸਾਡਾ, ਪੂਰਾ ਪਾਰ ਨਿਭਾਈਂ ।
ਸੱਟ ਵਿਚਕਾਰ ਨ ਹਾਰੀਂ ਕੌਲੋਂ⁵, ਜਾਵੇਂ ਮਤਾਂ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
ਧਰਤ ਆਕਾਸ ਕੰਬਣ ਜਿਸ ਭਾਰੋਂ, ਚਾਇਓਂ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ।
ਹੁਣ ਉਸ ਥੀਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਨ ਜਾਈਂ. ਡਰਦੀ ਛੋੜ ਨ ਜਾਈਂ ।
ਜੇ ਲਾਈਆਂ ਲਾ ਤੋੜ ਨਾ ਜਾਈਂ, ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਤੋੜ ਨਿਭਾਈਂ ।
ਤੇ ਇਸਕੇ ਨੂੰ ਲੀਕ ਨ ਲਾਈਂ, ਦਾਗ ਲੱਗੇ ਤੁਧ ਤਾਈਂ ।
ਜੇ ਵਿੱਚ ਇਸਕ ਵਗਣ ਸਿਰ ਤੇਗਾਂ, ਉਤ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਾਈਂ ।
ਔਖੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪੈਂਡੇ, ਦੇਖ ਨ ਕਦਮ ਹਟਾਈਂ ।
ਦੋ ਦਮ ਦੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣ ਵੱਲੋਂ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਗਮ ਨ ਖਾਈਂ ।
ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਤਾਨਿਆਂ ਵਲੋਂ, ਨ ਦਿਲ ਫਿਕਰ ਲਿਆਈਂ ।
ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਹੋ ਕੇ, ਤਨ ਮਨ ਖਾਕ ਰੁਲਾਈਂ ।
ਤੇ ਗੈਰਾਂ⁶ ਵਲ ਝਾਤ ਨ ਪਾਈਂ, ਗੈਰੋਂ ਜਾਨ ਛੁਡਾਈਂ ।
ਜੇ ਮੈਂ ਛੋਡ ਝੁਕੇਂ ਵਲ ਗੈਰਾਂ, ਮੈਂ ਨ ਮਿਲਾਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਤੇ ਜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਨ ਮਿਲਿਆ, ਤੇਰਾ ਵਾਸ ਬਲਾਈਂ ।
ਇਕ ਦਮ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੈਥੀਂ, ਤੂੰ ਭੀ ਦੂਰ ਨ ਜਾਈਂ ।
ਹਾਂ ਮੈਂ ਦਿਲ ਥੀਂ ਨੇੜੇ ਤੇਰੇ, ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਂ ਵਫਾਈਂ ।

1. ਮਨੁਖ ਦਾ ਬੱਚਾ 2. ਚਾਹਨਾ, ਇਸਕ 3. ਮੁਸੀਬਤ 4. ਜਾਲ 5. ਬਚਨੋਂ 6. ਬੈਗਾਨੇ ।

ਹਾਂ ਮੈਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਝੂਠੀ, ਮਤਾਂ ਯਕੀਨ ਝੁਲਾਏਂ ।
ਖ਼ਾਬ ਖ਼ਿਆਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ, ਮਤ ਕਰ ਵਹਮ ਉਡਾਏਂ ।
ਤੇ ਮੈਂ ਅਹਦੋਂ¹ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਾਂ, ਤੂੰ ਭੀ ਹਾਰੇਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਜੇ ਤੂੰ ਹਾਰੇਂ ਖ਼ਾਰ² ਖਿਲਾਰੇਂ, ਖ਼ਦ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਰਾਹੀਂ ।
ਬਾਝ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਲੱਭੇਂ ਨਾਹੀਂ, ਲੱਭ ਪਵਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ ।
ਮਾਂ ਭੀ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ, ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ।
ਰੱਖ ਪਛਾਣ ਅਸਾਡੀ ਸੂਰਤ, ਬੰਨ੍ਹ ਨਕਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ।
ਯਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਖਤ ਕੋਸ਼ਾਲੇ³ ਯਾਰ ਨਾ ਸੌਖੇ ਮਿਲਦੇ ।

ਸੁਫਨੇ ਤੋਂ ਬੇਦਾਰੀ

ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਗਇਆ ਉਹ ਓਵੇਂ, ਸੂਰਤ ਕਿਤੇ ਛੁਪਾਈ ।
ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਖ਼ਾਬੇ ਅੰਦਰ, ਬੇਖੁਦ ਸੂਰਤ ਨ ਕਾਈ ।
ਤੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾਜ਼ਿਕ ਮਾਅਨੇ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ।
ਵੱਗ ਗਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਦੇ ਡੂੰਘੀਆਂ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜ਼ਖਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਸੁਥਾ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਬੇਖੁਦ ਉੱਠੀ, ਉੱਠ ਅੱਖੀਂ ਚਮਕਾਈਆਂ ।
ਸੁਫਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਜ਼ਿਕ ਗੱਲਾਂ, ਯਾਦ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ।
ਬੇ ਤਾਕਤ ਹੋ ਨਾਅਰੇ ਛੁੱਟੇ, ਕੁੜਤੇ ਲੀਰਾਂ ਲਾਹੀਆਂ ।
ਜੇਵਰ ਤੋੜ ਸੁੱਟੇ ਤੇ ਛੁਰੀਆਂ, ਚਿਹਰੇ ਤੁਰਤ ਵਗਾਈਆਂ ।
ਵਾਲ ਸਿਰੋਂ ਘੱਤ ਪੰਜਾ ਖੋਹੇ, ਖ਼ਾਕ ਲਿਟੇ ਤੇ ਰੋਵੇ ।
ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਪਸਾਰੇ ਬਾਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਦਿਲਬਰ ਹੋਵੇ ।
ਸੌ ਅਫਸੋਸ ਨਸੀਬਾਂ ਖ਼ਾਬੋਂ, ਕਾਹਨੂੰ ਟੁੰਬ ਜਗਾਈ ।
ਆਪ ਸੁੱਤੀ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਨੀਂਦਾਂ, ਯਾਰੋ ਘੱਤ ਜੁਦਾਈ ।
ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਉਠਦੀ ਨਾਹਾਂ, ਕਦੇ ਕਿਆਮਤ ਤਾਈਂ ।
ਤਾਂ ਉਹ ਯਾਰ ਨ ਛਡਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਵੇਲਾ ਅੱਖੀਂ ਖੁੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਹੋਂਦਾ ਨਾਂਹ ਨਸੀਬੇ ।
ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਹੱਥੋਂ ਪੱਲੂ, ਛਡਦੀ ਨਾਂਹ ਤਬੀਬੇ⁴ ।
ਜੇ ਇਹ ਵੇਲਾ ਹੋਵਣ-ਹਾਰਾ, ਦਾਗ ਅਜੇਹਾ ਲੱਗਾ ।
ਤਾਂ ਜਾਗਣ ਥੀਂ ਅੱਗੋਂ ਮਰਦੀ, ਮਰਦੀ ਮਰਨੋਂ ਅੱਗੇ ।
ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਨੈਣ ਭਿੰਨੇ ਰਸ ਉਸਦੇ, ਦੇਖ ਨ ਹੋਈ ਬੇਰੇ ।
ਤਾਤਿਆ ਅੰਤ ਜਗਾ ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ, ਆਣ ਸੁੱਤੇ ਥਾਉਂ ਮੇਰੇ ।
ਕਰ ਥਾਉਂ ਨਥਾਵੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਨੀਂਦ ਮਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ।
ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ, ਰਚੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਗੁੱਝੇ ।

1. ਇਕਰਾਰ 2. ਕੰਡੇ 3. ਯਤਨ 4. ਵੈਦ, ਹਕੀਮ ।।

ਬਿਰਹੋਂ ਜ਼ਹਰ ਗਈ ਵਿਚ ਤਨ ਮਨ, ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨ ਸੁੱਝੇ ।
 1 ਨਬਜ਼-ਸ਼ਨਾਸ¹ ਚੰਗੇਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਰੋਗ ਮੇਰੇ ਜਿਸ ਬੁੱਝੇ ।
 ਪਹਲੀ ਵਾਰੀ ਧਰ ਬੀਮਾਰੀ, ਕਰ ਲਾਚਾਰ ਗਇਆ ਸੁ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਕਾਰਣ ਕਾਰੀ, ਆਇਆ ਮਾਰ ਗਇਆ ਸੁ ।
 ਮਾਰ ਗਇਆ ਪਰ ਪਾਰ ਨ ਕੀਤੀ, ਛੋਡ ਗਇਆ ਲਟਕਾਈ ।
 ਇਸ਼ਕ ਪਿਆਰ ਉਧਾਰ ਬਜ਼ਅਤ², ਜਾਨ ਗਈ ਵਿਚ ਸਾਈ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਹਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦੀ, ਤੇ ਯਾ ਮੋਈ ਹੋਈ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਹੁਣ ਮੌਤ ਹਯਾਤੋਂ³, ਮੈਨੂੰ ਫਰਕ ਨ ਕੋਈ ।
 ਰਾਤੀਂ ਯਾਰ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿਲਿਆ, ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਰੋੜ੍ਹ ਵਗਾਇਆ ਤੋੜ ਉਡਾਇਆ, ਇਹ ਦਿਲ ਸੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਸੱਲੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸੱਲ⁴ ਗਇਆ ਕਰ, ਕੱਲ ਕਿਆ ਕੁਝ ਕਾਈ ।
 ਚੰਗਾ ਬੋਲਿਆ ਪੂਰਾ ਤੋਲਿਆ, ਫਰਕ ਨ ਰੱਖਿਆ ਰਾਈ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਝੜੀ ਗਸ ਖਾ ਕੇ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਉਠਾਈ ।
 ਅੱਖੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਡਿੱਠਾ ਉੱਠ ਨੱਸੀ, ਬਿਰਹੋਂ ਅਕਲ ਗਵਾਈ ।
 ਦੌੜ ਘਰੋਂ ਉਹ ਬਾਹਿਰ ਚੱਲੀ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਲ ਆਈ ।
 ਯਾਰ ਗਇਆ ਨਸ ਲਭ ਲਿਆਵਾਂ, ਇਹ ਦਿਲ ਆਸ ਲਗਾਈ ।
 ਅਕਲੋਂ ਦੂਰ ਪਈ ਸੈ ਕੋਹਾਂ, ਤੇ ਦਾਨਾਈਆਂ ਜਲੀਆਂ ।
 ਨ ਜਾਤਾ ਜੋ ਸੁਫਨੇ ਮਿਲਿਆ, ਕਦੋਂ ਮਿਲੇ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ।
 ਘੋਰ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਪੇਸ਼⁵ ਖਲੋਈਆਂ, ਕਹੰਦੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਲੱਗੀ ਕੀ ਤੈਨੂੰ, ਗੁੱਝੀ ਇਸ਼ਕ ਕਟਾਰੀ ।
 ਨਿਕਲ ਘਰੋਂ ਕਿੱਧਰ ਨੱਸ ਜਾਸੇਂ, ਕੀ ਹੋ ਗਇਆ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਚੀਰ ਲਿਬਾਸ ਸੁੱਟੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ੇਵਰ, ਕੀ ਸਿਰ ਪਇਆ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਦੁੱਖ ਕਵੇਹਾ ਲੱਗਾ ਤੈਨੂੰ, ਕੀ ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਵਰਤੀ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਰੋਗ ਲੱਗਾ ਕੀ ਤੈਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਰੋ ਡਿੱਗੀ ਧਰਤੀ ।
 ਰਾਤੀਂ ਛੋੜ ਗਈਆਂ ਤੁਧ ਚੰਗੀ, ਇਹ ਕੀ ਵਗੀ ਕਜ਼ਾਓਂ ।
 ਕਿਸ ਆਫਤ ਨੇ ਮਾਰੀਓਂ ਰਾਤੀਂ, ਗੁਜ਼ਰੀਓਂ ਨੰਗ ਹਯ ਓ⁶ ।
 ਅਕਲ ਕਿੱਥੇ ਅਜ ਉਹ ਦਾਨਾਈਆਂ, ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਰਾ ।
 ਕਿਉਂ ਅਜ ਨੱਸੋਂ ਛੋੜ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਹੈ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਨਾਂਹ ਜੁਲੈਖਾ ਤਈਂ, ਹੋਸ਼ ਦਿਮਗ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਸੁਣੇ ਨ ਜਾਣੇ ।

1. ਨਬਜ਼ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਹਕੀਮ 2. ਮਾਲ 3. ਜੀਵਨ 4. ਫੱਟੜ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਸੱਟ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ
 5. ਔਗੇ 6. ਲਾਜ, ਸ਼ਰਮ ।

ਰੋਵੇ ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ਹੱਸੇ, ਡੁਬਦੀ ਕਦੇ ਖਿਆਲੀਂ ।
 ਜਾਮੇ ਚੀਰੇ ਸਿਤ ਨੂੰ ਖੋਹੇ, ਖਾਕ ਘੱਤੇ ਚਾ ਵਾਲੀਂ ।
 ਖੜੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਪੌਂਦੀ, ਤੇ ਵਿਚ ਖਾਕ ਰੁਲੇਂਦੀ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਹ ਲ ਪੁਛੇਂਦੀਆਂ ਉਸਦਾ, ਤੇ ਇਹ ਹੱਥ ਮਲੇਂਦੀ ।
 ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਇਹ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ, ਉਹ ਰੋਵਣ ਇਹ ਹੱਸੇ ।
 ਉਹ ਘੋੜਣ ਇਹ ਉਠ ਉਠ ਦੌੜੇ, ਵਲ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨੱਸੇ ।
 ਤੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚ ਬਿਰਹੋਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਨਾਗ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਡੱਸੇ ।
 ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੀ ਪਤਵਾਹ ਨ ਉਹਨਾਂ, ਇਸ਼ਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਵੱਸੇ ।
 ਰੋ ਰੋ ਬਾਂਦੀਆਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦੀਆਂ, ਨ ਕਰ ਆਹ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਪਰ ਇਸ ਕਹਣੇ ਸੁਣਨੇ ਵਲੋਂ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਜਾਮੇ ਪਾੜ ਕਰੇਂਦੀ ਪੁਰਜੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਨ ਕੁਝ ਅਲਾਵੇ ।
 ਫੜਨ ਪੱਲੂ ਉਹ ਪਾੜ ਛੁਡਾਵੇ, ਬਾਹਿਰ ਨੱਸੀ ਜਾਵੇ ।
 ਪਕੜ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਮੌੜ ਬਹਾਵਣ, ਤੇ ਉਹ ਮੌੜ ਨ ਸੱਕੇ ।
 ਤੇ ਗੈਰਾਂ ਥੀਂ ਅੱਖੀਂ ਢੱਕੇ, ਦਿਲਬਰ¹ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੱਕੇ ।
 ਦਿਲ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਲਾਟਾਂ ਬਾਲਣ ਕੌਲ² ਸੱਜਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ।
 ਮਸਤ ਅਲਸਤ³ ਪ੍ਰੇਮ ਨਸੇ ਥੀਂ, ਜ਼ਹਰ ਪੀਵੇ ਅੱਗ ਫੱਕੇ ।
 ਹੁਣ ਇਹ ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ਲੰਘੀ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਚਾਰ ਅਗੇਰੇ ।
 ਅਕਲ ਕਿਆਸ ਹਵਾਸ ਬਿਰਹੋਂ ਨੇ, ਤਲ ਤਲ ਕੀਤੀ ਬੇਰੇ ।
 ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਰਹੀ ਵਿਚ ਹੈਰਤ, ਗਮ ਦੇ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੇ ।
 ਸ਼ੋਕ ਤਲਬ ਦੀ ਲਾਟ ਦਿਲੇ ਵਿਚ, ਬਲਦੀ ਸ਼ਮੂ ਅੰਧੇਰੇ ।
 ਦਾਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋਇਆ, ਖੁੱਲੀ ਚਮਕ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਜਾਂ ਹੋ ਦੂਰ ਗਏ ਅੰਧੇਰੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਾਜ ਵਧੇਰੇ ।
 ਹੁਣ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕਰ ਕਰ, ਆਪ ਨਿਆਂ ਨਬੇੜੇ ।
 ਜਿਸ ਦਿਲਬਤ ਨੂੰ ਬਾਹਿਰ ਲਭਦੀ, ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਰਗ ਥੀਂ ਠੇੜੇ ।
 ਵਾਂਗ ਆਸ਼ੇਬ-ਜ਼ਦਾ⁴ ਉਹ ਬੇਖੁਦ⁵, ਚਾਹੜੀ ਇਸ਼ਕ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਖਬਰ ਫਿਤੀ ਇਹ ਵਿਚ ਕੁਝਾਇਲ, ਦਰਦਾਂ ਫੜੀ ਕਟਾਰੀ ।
 ਮ ਉਂ ਸੁਣੇ ਧੀ ਹਾਲ ਮੰਦੇਰੇ, ਬਾਹਿਰ ਨੂੰ ਉਠ ਨਸਦੀ ।
 ਸੁਣ ਵਿਤ ਗਮਾਂ ਗਈ ਝੁਕ ਗੋਤੇ, ਚਸਮ ਸਰਿਸਕੋਂ ਵਸਦੀ ।
 ਭੀ ਤੈਮੂਸ ਸੁਣੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ, ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦਾਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਦ ਸੁਣਾਇਆ, ਕਰੋ ਇਹਦੀ ਕੁਝ ਕਾਰੀ ।

1. ਦਿਲਚੋਰ, ਯਾਰ 2. ਬਰਨ 3. ਖੋਈ ਹੋਈ 4. ਪੀੜਤ 5. ਮਸਤ ।

ਦੀਵਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਜੁਲੈਖਾ, ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ।
 ਨਾਲੇ ਬਾਪ ਦੁਖੀਂ ਦਿਲ ਭਰਿਆ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਹੋਇਆ ।
 ਰੋਗੀ ਰੋਗ ਡਿੱਠੇ ਜਿਨ੍ਹ ਵੈਦਾਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦਵਾਈਂ ।
 ਅਸਰ ਖਿਲਾਫ¹ ਹੋਇਆ ਪਰ ਜਾਹਿਰ, ਵਧੀਆਂ ਦਰਦ ਬਲਾਈਂ ।
 ਸ਼ੈਖ² ਰਈਸ³ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਲਾਂ, ਸਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਗਈਆਂ ।
 ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ⁴ ਇਲਾਜ ਨ ਪਾਇਆ, ਇਸ ਦਰਦੋਂ ਡਰ ਗਈਆਂ ।
 ਕੁਰਸੀ ਜੇਹੇ ਮੁਜਿਜ਼⁵ ਮਾਇਆ⁶, ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਾਰੀ ।
 ਇਲਮ ਜ਼ਖੀਰਾ⁷ ਪਾਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਹ, ਰੋਵਣ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਐ ਅਫਸੋਸ ਗਵਾਵਣ ਕਾਰਣ, ਰੋਗ ਪੁਰਾਣਾ ਦਿਲ ਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਿਬ⁸ ਕਫਾਇਤ⁹ ਕਰਦੀ, ਵੈਦ ਏਹੀ ਜੋ ਮਿਲਦਾ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਕਾਮਿਲ ਵੈਦ ਨ ਮਿਲਿਆ ਰਚੀ ਹੱਡੀਂ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਸ਼ਰਮ ਰਹੇ ਪਿਉ ਸੋਚੇ, ਕਰਾਂ ਕਿਆ ਕੁਝ ਕਾਰੀ ।
 ਆਖਿਰ ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਫਰਮਾਇਆ, ਕੈਦ ਰੱਖੋ ਜੰਜੀਰੋਂ ।
 ਇਹ ਕੋਸ਼ਾਲੇ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ, ਕਦ ਹਟਦੇ ਤਦਬੀਰੋਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਹਾਲ ਕਿਸੇ ਨ ਮਾਲਮ¹⁰, ਰਾਤੀਂ ਦੇ ਪੈਮਾਠਾਂ ।
 ਇਹ ਦੀਵਾਨੀ ਕਰ ਕਰ ਸੁੱਟੀ, ਜਿਸਨੇ ਮਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ।

(ਜੁਲੈਖਾ ਬੰਦੀ ਵਿੱਚ)

ਤੈਮੂਸੇ ਜੰਜੀਰ ਸੁਨਹਰੀ, ਜੜਿਆ ਮੌਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ।
 ਦੁਖਤਰ ਦੇ ਉਹ ਪੈਰੀਂ ਪਾਇਆ, ਚੰਦ ਦਵਾਲੇ ਹਾਲਾ ।
 ਤੇ ਚਾ ਹੁਜਰੇ¹¹ ਵਿਚ ਸਟਾਈ, ਹੋਰ ਨ ਅਕਲਾਂ ਚਲੀਆਂ ।
 ਮਤ ਇਹ ਕਰੇ ਖ਼ਾਰ ਅਸਾਨੂੰ, ਫਿਰੇ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਗ਼ਮ ਦੇ ਹੁਜਰੇ, ਅਕਲ ਕਿਆਸੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਬਾਝ ਹਵਾਸ¹² ਰਹੇ ਮਤਵਾਲੀ¹³, ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਦਾਈ ਦੇਖ ਭਰੇ ਦਮ ਠੰਢੇ, ਯਾਦ ਜਿਹਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਫੇਰੀ ਪਾਵੇ, ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ ਸੋ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਉਸ ਹੋਣ ਨ ਹੋਣ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਫਰਕ ਨ ਜਾਪੇ ਰਾਈ ।
 ਇਹਾ ਹਾਲ ਰਹਿਆ ਦਿਨ ਕਾਈ, ਸੁਫਤਿ ਓਂ ਰਹੀ ਖੁਮਾਤੀ ।
 ਪਹਲੀ ਵਾਰੀ ਸਬਰੋਂ ਹਾਰੀ, ਹੋਸ਼ ਲੁੱਟੀ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ।
 ਤੇ ਦਾਈ ਦਿਲ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰੀ, ਰਾਜ ਕਿਆਈ ਭਾਰਾ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਅਗਲੇ ਕਾਰੇ ਉਤੇ, ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਕਾਰਾ ।

1. ਉਲਟ 2. ਵੱਡੇ ਲੋਕ 3. ਅਮੀਰ, ਕੁਲੀਨ ਪੁਰਸ਼ 4. ਬੂ ਅਲੀ ਸੀਨਾ ਦੀ ਤਿਬ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀ
 ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ 5. ਮੁਜਿਦ 6. ਹਕੀਮੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ 7. ਪੂੰਜੀ 8. ਹਕੀਮੀ ਦੀ ਇੱਕ
 ਪੁਸਤਕ, ਸੰਕੇਤ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਹੈ 9. ਫਾਇਦਾ 10. ਮਾਲੂਮ, ਪਤਾ 11. ਕੋਠੜੀ 12. ਹੋਸ਼
 13. ਮੁਗਥ, ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ।

ਉਹੋ ਯਾਰ ਕਿਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁਫਨੇ, ਵੱਤ ਪਾ ਗਇਆ ਉਜਾੜਾ ।
 ਤੇ ਉਸ ਜਖਮ ਪੁਰਾਣੇ ਉੱਤੇ, ਮਾਰਿਆ ਹੋਗ ਦੁਹਾੜਾ ।
 ਰਾਤ ਕਿਤੇ ਇਸ ਦਰਦ ਲੁੱਟੀ ਨੂੰ, ਨੀਂਦ ਘੜੀ ਭਰ ਆਈ ।
 ਉਹੋ ਵਹਮੀ ਸ਼ਕਲ ਦਿਮਾਗੋਂ, ਉੱਡ ਵਿਚ ਜਾਨ ਸਮਾਈ ।
 ਜਦੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਮੁਦਤ ਪਿੱਛੇ, ਹੋਸ਼ ਜ਼ਰਾ ਕੁਝ ਪਾਈ ।
¹ਜੁੱਤੀ ਨਾਗ¹ ਡਿੱਠਾ ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ, ਕੀਤੀ ਕੈਦ ਸੁਣਾਈ ।
 ਦੇਖ ਰੁੰਨੀ ਉਹ ਆਹੀ ਭਰ ਭਰ, ਰੋਂਦੀ ਬੇਦਿਲ ਹੋਈ ।
 ਅਪਣੇ ਹਾਲ ਉੱਤੇ ਬੇਚਾਰੀ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਰੋਈ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਉਹ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਸਿਆਪੇ ।
 ਚਾਨਣ ਥੀਂ ਅੰਧੇਰ ਨ ਜਾਣੇ, ਦਿਨ ਥੀਂ ਰਾਤ ਨ ਜਾਪੇ ।
 ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਤੂੰ ਜਿਸਦੀ ਆਤਿਸ਼ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲਾਈ ।
 ਤੇ ਉਹ ਜਿਸ ਦਿਆਂ ਸੱਚਿਆਂ ਕੋਲਾਂ, ਜੁੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ।
 ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਹਰ ਦਮ, ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਸਾਂ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਕਦੇ ਮਿਲੇਂ ਮੈਂ ਵਾਰੀ, ਹੱਟੇ ਮੇਰੀ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਮਿਲਿਓਂ ਤੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਉੱਤੇ, ਚਾ ਇੱਕ ਮਰਜ਼ ਵਧਾਈ ।
 ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੀ ਤੈਂ ਦਰ ਆਈ, ਤੂੰ ਫੜ ਜੀਭ ਵਢਾਈ ।
 ਦਾਰੂ ਮੰਗਿਆ ਦਰਦ ਲਿਆਇਓਂ, ਚੰਗਾ ਰਹਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਪੈਦਲ ਅਸਵਾਰੀ ਮੰਗੀ, ਚਾ ਸਿਰ ਉਠ ਝੁਕਾਇਆ ।
 ਵਿਚ ਅੰਧੇਰੇ ਦੀਵਾ ਚਾਹਿਆ, ਕੈਦ-ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਘੱਤੇ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਗਮ ਦਾ ਕੰਡਾ, ਜਦਾਂ ਕਢਾਵਣ ਆਈ ।
 ਨੈਣ ਸੂਈ ਘੱਤ ਕੱਢਣ ਲੱਗੀ, ਵਿੱਚੋਂ ਬੋੜ ਗਵਾਈ ।
 ਤਲਬ ਸ਼ਰਾਬ ਦਿਲਾਸੇ ਆਈਆਂ, ਦਿੱਤੇ ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲਾ ।
 ਡੰਗ ਧਮੁੜੀਓਂ ਮੰਤਰ ਚਾਹਿਆ, ਨਾਗ ਲੜਾਇਓਂ ਕਾਲਾ ।
 ਵਾਲ ਤੁੱਟਾ ਚਸਮ ਮੇਰੀ ਥੀਂ, ਨੇਜ਼ਿਓਂ ਕੱਢ ਸਿਧਾਇਓਂ ।
 ਦਰਦ ਇਲਾਜ ਮੇਰੇ ਦਾ ਚਾਹਿਆ, ਤੂੰ ਸਰਸਾਮ² ਲਿਆਇਓਂ ।
 ਮੀਂਹ ਮੰਗਿਆ ਹਨੇਰੀ ਘੱਲੀ, ਵਾਓ ਠੰਢੀ ਥੀਂ ਲੋਵਾਂ ।
 ਹਾਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਸੇ ਦਿਸਦੇ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਰੋਵਾਂ ।
 ਨੀਂਦ ਮੰਗੀ ਤੇ ਮਰਗ ਲਿਆਂਦੀ, ਆਬੋਂ³ ਅਰਕ ਧਤੂਰੇ ।
 ਖ਼ਰਿਸ਼⁴ ਮੰਗੀ ਤੇ ਜ਼ਹਰ ਪਿਲਾਈ, ਸਾਇਓਂ⁵ ਤਲਬ ਤਨੂਰੇ ।
 ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਸਰਮਾ ਮਗਿਆ, ਤੂੰ ਭਰ ਖ਼ਾਰ⁶ ਉੜਾਏ ।
 ਪੈਰ ਨੰਗੇ ਮੈਂ ਮੌਜਾ⁷ ਮੰਗਿਆ, ਤੂੰ ਫੜ ਪੈਰ ਵਢਾਏ ।

1. ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੱਪ (ਜੁੰਜੀਰ) 2. ਸੁਦਾ, ਪਾਗਲਪਨ 3. ਪਾਣੀ 4. ਖ਼ੁਰਾਕ 5. ਛਾਂ 6. ਕੰਡੇ
 7. ਜੁੱਤੀ ।

1ਜ਼ਰੀ ਤੋਕ¹ ਗਲੇ ਵਿਚ ਚਾਹਿਆ, ਤੂੰ ਚਾ ਸੰਗਲ ਪਾਏ ।
 ਮੈਂ ਪਾਜ਼ੇਬ² ਵਸਲ³ ਦੀ ਮੰਗੀ, ਤੂੰ ਜੰਜੀਰ ਪਵਾਏ ।
 ਰੋਣੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਉੱਤੇ, ਮੈਂ ਦਰਮਾਨ⁴ ਪੁਛਾਏ ।
 ਵਹੰਦੀਆਂ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਦੀਆਂ, ਤੂੰ ਤੂਫਾਨ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮੰਗਿਆ, 5ਸ਼ਬ-ਫੁਰਕਤ⁵ ਗਮ ਲਾਏ ।
 ਰਾਤ ਵਸਲ ਮੰਗੀ ਮੈਂ ਰੋ ਰੋ, ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਆਏ ।
 ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਹਾਈ ਸ਼ਰਬਤ ਮੰਗਿਆ, ਖੂਨੀ ਜਾਮ ਪਿਲਾਏ ।
 ਮੰਗਿਆ ਸਬਰ, ਮਿਲੀ ਬੇਸਬਰੀ, ਸੁਖ ਮੰਗੇ ਦੁੱਖ ਪਾਏ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਠੰਢ ਅੱਖੀਂ ਦੀ ਮੰਗੀ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਨੈਣ ਜਲਾਏ ।
 ਮੈਂ ਆਰਾਮ ਤਸੱਲੀ ਮੰਗੀ, ਤੂੰ ਸਭ ਬੰਦ ਹਲਾਏ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਛੁੱਟ ਜਾਏ ।
 ਤੂੰ ਫੁਰਕਤ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ, ਪੱਕੇ ਅਹਦ ਪਕਾਏ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਉਡਣ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਵਾਇ ।
 ਤੂੰ ਦਮ ਭਰ ਹੋ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ⁶, ਨੈਣ ਦੋਵੇਂ ਤੜਫਾਏ ।
 ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਗਮ ਬਿਰਹੋਂ ਮੁਕਦਾ, ਪਿੱਛੇ ਜੁਹਦ ਕਮਾਏ ।
 ਤੂੰ ਕੁਝ ਰਾਜ਼ ਬੜੇ ਫਰਮਾਏ, ਜੁਹਦ ਡੁਬਾ ਦਰਿਆਏ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਵਿਚ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦੇ, ਨ ਫਸ ਮਰਾਂ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ, ਨ ਹਿੱਲੀਂ ਇਸ਼ਕੋਂ ਸਾਬਿਤ ਕਦਮ ਟਿਕਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਗਮ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਰੋਹੜ ਘੱਤਾਂ ਦਰਿਆਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ, ਅਮਾਨਤ ਕਟਕੇ, ਪੂਰਾ ਪਾਰ ਨਿਭਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਨ ਹਿੱਲੀਂ ਕੌਲੋਂ, ਜਾਵੇਂ ਮਤਾਂ ਅਜਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਇਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਖਾਂ, ਖੌਫ ਦਿਲੋਂ ਹਟਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਬਿਰਹੋਂ ਦੁਖ ਭਾਰਾ, ਡਰਦੀ ਛੋੜ ਨਾ ਜਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਖਾਂ, ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕ ਗਵਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਨਸੇਂ ਜੇ ਜ਼ਖਮੋਂ, ਦਾਗ ਲੱਗੇ ਤੁਧ ਤਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਸੁਖ ਵੱਸਾਂ ਸੱਈਆਂ ਵਿਚ ਖੇਲਾਂ ਨਰਮ ਹਵਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਵਰਾਣ ਸਿਰ ਤੇਗਾਂ, ਇਤ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਬੇ ਕੈਦ ਰਹਾਂ ਤੇ, ਵਸਾਂ ਬੁਲੰਦ ਸਰਾਈਂ⁷ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਹੋ ਕੇ, ਤਨ ਮਨ ਖਾਕ ਰੁਲਾਈਂ ।

1. ਸੋਨੇ ਦਾ ਹਾਰ 2. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ 3. ਮਿਲਾਪ 4. ਇਲਾਜ 5. ਜੁਦਾਈ ਦੀ ਰਾਤ 6. ਸਾਮੁਣੇ
 7. ਮਹੱਲ ।

ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਇਸ ਰੋਗ ਉੱਤੇ ਕੋ ਵੈਦ, ਲੱਭਾਂ ਕਿਤ ਜਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਨ ਲੱਭੀਂ ਗੈਰਾਂ, ਗੈਰੋਂ ਜਾਨ ਛੁੜਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਮਿਲ ਕਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਮਿਲਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਰ ਗਇਓਂ ਮਿਲੇਂ ਜੇ ਗੈਰਾਂ¹, ਮੈਂ ਨ ਮਿਲਾਂ ਕਦਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਨ ਮਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੱਸਾਂ ਪਰਵਾਈਂ ।
 ਤੂੰ ਕਹ ਗਇਓਂ ਨ ਜੇ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ, ਤੇਰਾ ਵਾਸ ਬਲਾਈਂ ।
 ਜ਼ਖਮ ਦਵਾ ਅਜੇਹੀ ਲਾਈਓ, ਹੋ ਨਾਸੂਰੋਂ² ਰਸਿਆ ।
 ਪੈਰ ਫਸੇ ਮੈਂ ਗਮ ਦੀ ਜਾਲੀ, ਪਰ ਫਟਕੇ ਗਲ ਫਸਿਆ ।
 ਇੱਕ ਵਲ ਪਇਆ ਖੁਲ੍ਹਾਵਣ ਲੱਗੀ, ਪੀਚ ਗਈਆਂ ਸੌ ਗੰਢੀਂ ।
 ਵਗਦਾ ਪਾਣੀ ਰੋਕਣ ਲੱਗੀ, ਛਲ ਗਈਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੰਢੀਂ ।
 ਬੇ ਮਕਸਦ³ ਮੈਂ ਮਕਸਦ ਮੰਗਦੀ, ਜਾਨ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਧੋਏ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਭਿੰਨੇ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਰੱਜ ਹੋਏ ।
 ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹਾ, ਮਾਉਂ ਨ ਮੂਲ ਜਣੇਂਦੀ ।
 ਤੇ ਜੇ ਜਣੀ ਜਣੇਂਦਿਆਂ ਖਾਣੀ, ਜ਼ਹਰ ਤੁਆਮ⁴ ਪਵੇਂਦੀ ।
 ਜੇ ਨ ਜ਼ਹਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂ ਆਖਿਤ, ਨ ਗਲ ਘੁੱਟ ਲੰਘਾਈ ।
 ਜੇ ਗਲ ਘੁੱਟ ਨ ਮਾਰਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਨ ਨਦੀ ਰੁੜ੍ਹਾਈ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਦਾਈ ਨੈ ਮੈਂ ਤਾਈਂ, ਕਾਹਨੂੰ ਸ਼ੀਰ ਚੁੰਘਾਇਆ ।
 ਮੇਰਾ ⁵ਦਫਤਰਿ-ਹਸਤੀ⁵ ਉੱਤੋਂ, ਕਿਉਂ ਨ ਨਾਮ ਗਵਾਇਆ ।
 ਅੱਜ ਵਿਦਾ ਕਰ ਗਈਆਂ ਮੈਨੂੰ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਸਭ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ, ਸਭ ਹੁਜਰੇ ਸੁੱਟ ਗਈਆਂ ।
 ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਫਰਜ਼ਦੀ⁶ ਵੱਲੋਂ. ਮਾਂ ਕਰੇ ਬੇਜ਼ਾਰੀ ।
⁷ਬਦ-ਪੈਵੰਦੀ⁷ ਮੇਰੀ ਕੋਲੋਂ, ਪਿਉ ਸਿਰ ਸਹੀ ਖਵਾਰੀ ।
 ਕੁਲ ਸਕਾਵਤ⁸ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ, ਨਾਮ ਲਇਆਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ।
 ਵੇਖਣ ਜ਼ਖਮ ਅੱਖੀਂ ਸਭ ਮੀਟਣ, ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਖਾਂਦੇ ।
 ਅੱਜ ਗਮਾਨ ਧਰਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤੇ, ਥਾਂ ਨ ਰਹਿਆ ਕਾਈ ।
 ਮਾਂ ਪਿਉਂ ਨੇ ਖੁਦ ਧੀ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣੀ, ਕੈਦ ਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ।
 ਕਰ ਪੈਮਾਨ ਗਇਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ, ਕਿਥੋਂ ਲੱਭ ਲਿਆਵੇ ।
 ਜਿਸਦੇ ਬਾਝ ਪਨਾਹ ਨ ਕੋਈ, ਉਸਨੂੰ ਕੌਣ ਮਿਲਾਵੇ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਪਈ ਦੀ ਦਰਦੀ, ਕਿਹੜਾ ਖਬਰ ਪੁਚਾਵੇ ।
 ਸੁੱਕੇ ਕੌਲ ਨ ਦਰਦ ਮਿਟਾਵਣ, ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਨੂੰ 2. ਹਰ ਵਕਤ ਰਿਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਫੋੜਾ 3. ਨਿਸ਼ਾਨਾ 4. ਖਾਣਾ 5. ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਦਾ ਵਹੀ-ਖਾਤਾ 6. ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਣ 7. ਬੁਰਾ ਸਾਕ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ 8. ਸਾਕਦਾਰੀ ।

ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ ਤੁਸਾਡੇ ਭਾਣੇ, ਰੋਵੋ ਮੇਰੀਓ ਸੱਈਓ ।
 ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਕੈਦਣ ਹੋਈ, ਤੁਸੀਂ ਸਭੇ ਛੁੱਟ ਗਈਓ ।
 ਕੈਦ ਪਈ ਧੀ ਵਾਲੀਏ ਮਾਏ, ਕਰ ਲੈ ਵੈਣ ਜੋ ਕਰਨੇ ।
 ਧੀ ਤੇਰੀ ਚੜ੍ਹ ਨਾਜ਼ ਹੁਲਾਰੇ, ਅੰਤ ਝੜੀ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ।
 ਬਾਪ ਤੱਤੀ ਦਿਆ ਬੇਪਰਵਾਹਾ, ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਨਿਕੰਮੀ ।
 ਵੈਰੀ ¹ਨੰਗ ਨਾਮੂਸ¹ ਤੇਰੇ ਦੀ, ਕਿਉਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਜੰਮੀ ।
 ਐ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬ ਲੁਟੇਂਦਿਆ ਯਾਰਾ ਰਾਤ ਬਰਾਤੀਂ ਆਵੇਂ ।
²ਵਕਤਿ-ਨਜ਼ੂਲ² ਤੇਰਾ ਸ਼ਬ³ ਪਿਛਲੀ, ਜਾਂ ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾਵੇਂ
 ਬੇਪਰਵਾਹ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਰਮਜ਼ੋਂ, ਸੀਨਿਓਂ ਦਿਲ ਲੈ ਜਾਵੇਂ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਪੱਕੀ ਯਾਰੀ ਲਾਵੇਂ, ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਵਿਚ ਪਾਵੇਂ ।
 ਜਾਂ ਹਫ਼ਤਾਦ⁴ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਬੋਂ, ਰੁਖ⁵ ਪੁਰ ਘੁੰਡ ਚੜ੍ਹਾਵੇਂ ।
 ਤਾਂ ਭੀ ਦਿਲੀਂ ਅਲੰਬੇ ਲਾਵੇਂ, ਖੁਦੀਆਂ ਸਾੜ ਬੁਝਾਵੇਂ ।
 ਚਾ ਪਰਦਾ ਜੇ ਝਾਤ ਵਗਾਵੇਂ, ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਵੇਂ ।
 ਤੇ ਹਰ ਬਰਗੋਂ⁶ ਲਾਟ ਵੁਡਾਵੇਂ ਲਖ ਲਖ ਤੂਰ⁷ ਜਲਾਵੇਂ ।
 ਉਠ ਸਬਾ ਲੱਭ ਉਸ ਦਿਲਬਰ ਦਾ, ਕਿਧਰੇ ਥਾਉਂ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਜਿਸਦਾ ਜੋਰ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਕਰਦਾ, ਵਲ ਵਲ ਜੋਰ ਨਿੰਕਾਣਾ ।
 ਕੌਲ ਸੱਚੇ ਤੂੰ ਝੂਠਾ ਨਾਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਝੱਲ ਨ ਸਕਦੀ ।
 ਕਹਰ ਵਿਛੋੜੇ ਸਖਤ ਸਤਾਇਆ, ਰਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਕਦੀ ।
 ਦਿਲ ਲੈ ਗਇਓਂ ਨ ਮਿਹਰ ਕਮਾਇਓ, ਮਾਰ ਗਇਓਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕੇ⁸ ।
 ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਦੋ ਤੇਰੇ ਜ਼ਖਮੋਂ, ਰਹਣ ਲਹੂ ਵਿਚ ਗਰਕੇ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਬਾਲ ਗਮਾਂ ਦਾ ਲਾਂਬੂ, ਅੱਗ ਲਗਾਈਓ ਖਾਨੇ ।
 ਮੈਂ ਵਿੱਚੇ ਤੂੰ ਬਾਹਿਰ ਬੈਠੋਂ, ਧਰ ਵਿਚ ਤੀਰ ਕਮਾਨੇ ।
 ਜਲਾਂ ਵਿੱਚੇ ਜੇ ਬਾਹਿਰ ਜਾਵਾਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਵੇਂ ।
 ਉਹਾ ਬੌਲ ਤੇਰਾ ਸੋ ਐਵੇਂ, ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਰਹਮ ਨ ਖਾਵੇਂ ।
 ਤੇਰਾ ਤੀਰ ਗਇਆ ਬਹ ਕਾਰੀ, ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਰਕਾਰੇ ।
 ਕਾਈ ਤਵਾਨਾ⁹ ਪੁੱਟ ਨ ਸੱਕੇ, ਜੋਰ ਕਰਨ ਜੇ ਸਾਰੇ ।
 ਅੱਜ ਤਬੀਬ ਨ ਤੈਂ ਬਿਨ ਕਾਈ, ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾ ਵਾਲਾ ।
 ਘੋਲ ਪਲਾਇਓ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲਾ ।
 ਅੱਵਲ ਵਾਲੇ ਜ਼ਖਮ ਉੱਤੇ ਤੂੰ, ਉਹੋ ਮਰਹਮ ਲਾਈ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਹੋਸ਼ ਹਯਾਤੀ ਵਾਲੀ, ਰਹੀ ਉਮੀਦ ਨ ਕਾਈ ।

1. ਇਜ਼ਤ, ਸ਼ਰਮ 2. ਉਤਰਣ (ਪ੍ਰਗਟ) ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ 3. ਰਾਤ 4. ਸੱਤਰ 5. ਮੁੱਖ, ਚਿਹਰਾ
 6. ਪੱਤਿਓਂ 7. ਕੋਹ ਤੂਰ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 8. ਫ਼ਿਰਾਕ. 9. ਤਾਕਤਵਰ ।

ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਨ ਸੱਕੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਰਦ¹ ਕਰੇਂਦੀ ।
 ਗਮ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਖੂਨੋਂ, ਨ ਤੂਫਾਨ ਚੜ੍ਹੇਂਦੀ ।
 ਥਾਉਂ ਤੇਰੇ ਦੇ ਪਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਪੁੱਛ ਨ ਲਏ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਤਵਾਫ਼² ਕਰੇਂਦੀ, ਸੱਚੇ ਸਿਦਕ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਤੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੱਸੇਂ, ਛੋੜ ਮੈਨੂੰ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ।
 ਮੈਂ ਘਾਇਲ ਦੇ ਸੀਨੇ ਅੰਦਰ, ਰੜਕਣ ਘਾ ਅਲਮ ਦੇ ।
 ਜ਼ਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਮੇਰਾ, ਮੁਰਦਿਆ ਵਿਚ ਸੁਮਾਰੋਂ³ ।
 ਅੱਜ ਬੇਜ਼ਾਰ ਪਰਾਈਆਂ ਸੱਕੀਆ, ਮੇਰੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਵਾਹਵਾ ਦਰਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਵੱਜੀ ਇਸ਼ਕ ਕਟਾਰੀ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਨ ਹੋਵਣ, ਮਰਨ ਭਲਾ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ।
 ਹਾਲ ਜੁਲੇਖਾ ਦਮ ਦਮ ਦੂਣਾ, ਰੋਂਦੀ ਜੁਗ ਵਿਹਾਏ ।
 ਜ਼ਖਮ ਪਏ ਜ਼ੰਜੀਰੋਂ ਪੈਰੀਂ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਗਮ ਸਵਾਏ ।
 ਦਰਦ ਭਰੇ ਦੋ ਨੈਣ ਉਹਦੇ ਥੀਂ, ਉਹ ਵਹੰਦੇ ਰੱਤ ਸੋਏ ।
 ਤੇ ਉਹ ਦਰਦੀਂ ਇਤਨੀ ਰੋਈ, ਪਏ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚ ਟੋਏ ।
 ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਵੇਖੇ ਰੋਵੇ, ਤਪਦੇ ਨੈਣ ਨਿਰਾਸੇ ।
 ਤੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ, ਤੇ ਜਿਗਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਸੇ ।
 ਨੀਂਦਰ ਖਾ ਕਸਮ ਸੌ ਵਾਰੀ, ਇਸ ਥੀਂ ਰੁਖਸਤ⁴ ਹੋਈ ।
 ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਤਸੱਲੀ ਤਾਈਂ, ਮੁੱਢੋਂ ਮਿਲੀ ਨ ਢੋਈ ।
 ਕਦੇ ਤੁਆਮ ਪਏ ਨੂੰ ਅੱਗੇ, ਮੂੰਹ ਨ ਲਾਵੇ ਕੋਈ ।
 ਤੇ ਖੁਸ਼ ਮਜ਼ਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਰਬਤ, ਕਦਰ ਨ ਰਖਦਾ ਕੋਈ ।
 ਅਹਦ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿਲ ਥੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਇਕਰਾਰੀ ।
 ਆਪ ਸੁੱਕਣ ਸੌਗੰਦ ਅਸਾਹਾਂ, ਤੌਬਾ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਰਸਿਆਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਾਂਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਰਾਤ ਰਹੇ ਰੱਤ ਜਾਰੀ ।
 ਖੋਲੇ ਰਾਜ਼ ਏਹਾ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਂ, ਖਾਕ ਕਦਮ ਗੁਲਨਾਰੀ ।
 ਗਮ ਦਰਦਾਂ ਨੇ ਕਸਮਾਂ ਚਾਈਆਂ, ਜ਼ਖਮ ਨ ਮਿਲੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਜ਼ਖਮ ਤੇਰੇ ਨ ਮਿਲਣੇ ਦੇਈਏ, ਇਹ ਕੰਮ ਸੌਂਪ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਅਜੇਹੇ ਵਗਣ, ਕਦੇ ਨ ਮਿਲਣ ਦਵਾਈਂ ।
 ਤੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵਣ, ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ ਤਾਈਂ ।
 ਗਰਮ ਆਹਾਂ ਨੇ ਸੀਨੇ ਅੰਦਰ, ਬਹ ਸੌਗੰਦਾ ਚਾਈਆਂ ।
 ਤਨ ਮਨ ਕਰਾਂ ਜਲਾ ਸਵਾਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਸੌਜ਼ ਜੁਦਾਈਆਂ ।

1. ਜਾਪ 2. ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ 3. ਗਿਣਤੀ 4. ਵਿਦਾ ।

ਕੇਤੀ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਜਿਗਰ ਨੇ, ਨਾਲ ਵਫਾਈਂ ਪਾਲੇ ।
 ਹਰ ਸ਼ਬ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਨੂੰ ਖੂਨੋਂ, ਭਰ ਭਰ ਦਿਆਂ ਪਿਆਲੇ ।
 ਕਰ ਪੈਮਾਨ ਦਿਮਾਗ ਕਹਿਆ ਸੁ, ਏਵੇਂ ਰਹੇਂ ਕੋਸ਼ਾਲਾ ।
 ਸਫਾ-ਇ ਨਕਸ਼ ਉਘਾੜਿਆ ਰੱਖਾਂ, ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ ।
 ਏਹਾ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਸੰਦਾ, ਤੇ ਏਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਨਾਲ ਗਮਾਂ ਤੇ ਦਰਦਾਂ ਦੁੱਖਾਂ, ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਸਾਰਾ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਾਟ ਦੁਭਾਡਾ ਪੈਂਡਾ, ਨ ਰਹਬਰ¹ ਹਮਰਾਹੀ²।
 ਜਖਮੀ ਪੈਰ ਨ ਜ਼ਾਦ³ ਮੁਕੱਕਬ⁴, ਮੰਜ਼ਿਲ ਲੰਮੀ ਆਹੀ ।
 ਬਾਲ ਅੰਵਾਣੀ ਬਿਰਹੋਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਭਾਰਾ ਭਾਰ ਚਵਾਇਆ ।
 ਸੁੱਟ ਨ ਸੱਕੇ ਚਾਵਣ ਔਖਾ, ਉਸਦਾ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਇਆ, ਲੱਗੀਆਂ ਮਿਲਣ ਦਵਾਈਂ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਆਰਾਮ ਕਮਾਵੇ, ਵਗਸੀ ਫੇਰ ਕਦਾਈਂ ।
 ਇਸ਼ਕਾ ਚਲ ਸਬਰ ਘਰ ਨੇੜੇ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਜੇ ਦੁਰਾਡੀ ।
 ਪਾਣੀ ਛਿੜਕ ਕਰਮ ਦਾ ਇਕ ਦਮ, ਜਲਦੀ ਜਾਨ ਅਸਾਡੀ ।

1. ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਣ ਵਾਲਾ 2. ਸ਼ਾਬੀ 3. ਤੋਸ਼ਾ, ਮਾਲ-ਜਿਨਸ 4. ਘੋੜਾ ।

ਆਸ ਦੀ ਕਲੀ ਦਾ ਫੁਟਣਾ

ਹੁਣ ਸਾਕੀ ਬਸ ਕਰੀਂ ਸ਼ਰਾਬੋਂ, ਤੇ ਦੇ ਜਾਮ ਗੁਲਾਬੋਂ ।
 ਮਿਲੇ ਆਰਾਮ ਖੁਮਾਰ ਅਜ਼ਾਬੋਂ, ਮਸਤਾਂ ਹਾਲ ਖਰਾਬੋਂ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਵਮ ਕਾਈ ਫਿਰ ਮੁੜ, ਵੇਖ ਲਵਾਂ ਜੱਗ ਵਸਦਾ ।
 ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਦਰਦ ਹਿਸਾਰ ਕਿਤਾਬੋਂ, ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਹੁਣ ਹਸਦਾ ।
 ਪਰ ਵਿਚ ਰਮਜ਼ ¹ਵਰਾਏ ਵਰਾਇਓ¹, ਰੱਖੇ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ।
 ਧੁਰ ਵਿਚਕਾਰ ਗਮਾਂ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਕਾਰਣ ਚਾਰਾ ਕਾਰੀ ।
 ਨਹੀਂ ਮੁਹਾਲ ਮਿਲੇ ਜੇ ਦਿਲਬਰ, ਆਣ ਹੁਣੇ ਘਰ ਆਪੇ ।
 ਪਰ ਆਸ਼ਿਕ ਜਾਂ ਖਾਕ ਨ ਹੋਵੇ, ਵਸਲੋਂ ਕਦਰ ਨ ਜਾਪੇ ।
 ਘਾਇਲ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਮਰ ਜੀਵਣ, ਵਹੰਦੇ ਖੂਨ ਫਵਾਰੇ ।
 ਸਾਕ² ਬ੍ਰਹਿਨਾ³ ਵੇਖ ਸੱਜਣ ਦੇ, ਘਾ ਮਿਲਣ ਮੁੜ ਸਾਰੇ ।
 ਅੰਤ ਮਜਾਜ਼ੋਂ ਬਾਅਦ ਹਕੀਕਤ, ਚੁੰਡਦਿਆਂ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਜ਼ਰ ਖਤਾਓਂ ਦਿਲਬਰ, ਐਬਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਵੇ ।
 ਜੇ ਲਖ ਵਕਤ ਵਸਾਲ ਦੁਰਾਡਾ, ਪਾਸ ਉਮੀਦ ਦਿਖਾਵੇ ।
 ਜੇ ਉਮੀਦ ਨਾ ਪਾਵੇ ਆਸ਼ਿਕ, ਤੜਫ ਤੜਫ ਮਰ ਜਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਦਰਮਾਨ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਆਸ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਧਰਨੀ ।
 ਖੜਾ ਕਲੀਮ⁴ ਪੁਕਾਭੇ 'ਅਰਿਨੀ'⁵ ਤੂਰ ਨਹੀਂ ਸਟ ਜਰਨੀ ।
 ਉਛਲ ਵਗੇਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਥਾਂ ਨ ਕਦਮ ਹਲਾਇਆਂ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸੁਹਾਂਦੇ, ਵਿਚ ਕਲਾਮ ਪਰਾਇਆਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਖੜਾ ਦਰਬਾਰ ਤੇਰੇ ਤੇ, ਦੇਹ ਇਸਨੂੰ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
 ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਵਸਦੀਆਂ ਰਸਦੀਆਂ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਵਾਹ ਇਸ਼ਕਾ ਤੂੰ ਕਆ ਅਚੰਭਾ, ਕਦੇ ਜੰਜੀਰ ਪਵਾਵੇਂ ।
 ਲੁਟ ਲੈ ਜਾਵੇਂ ਅਕਲ ਕਦਾਹੀਂ, ਮੌੜ ਕਦੇ ਦੇ ਜਾਵੇਂ ।
 ਕਦੀ ਬਲਾ ਲਿਆਵੇਂ ਸਿਰ ਤੇ, ਜੋਸ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਈ ।
 ਕਦੇ ਸਬਾ⁶ ਸਮਾਲ ਪਹਾੜੋਂ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੁਖ ਵਸਦਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਉਮਰ ਘੱਤੇ ਵੈਰਾਨੀ ।
 ਉੱਜੜਿਆਂ ਮੁੜ ਫੇਰ ਵਸਾਵੇਂ, ਕਾਰ ਤੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ਹਰਦਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਉਮਰਾਂ ਰੋਣਾ ਪਾਵੇਂ ।
 ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ਰੋਂਦਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਕਰ ਸਫਕਤ ਗਲ ਲਾਵੇਂ ।

1. ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਵਥ ਤੋਂ ਵਥ 2. ਪਿੰਡਲੀ 3. ਨੰਗੀ 4. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਸਾ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 5. 'ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾ'; ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਸਾ ਵਲੋਂ ਤੂਰ ਪਰਬਤ ਉੱਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਅਲਾ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ 6. ਸਮੀਰ, ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਪੌਣ ।

ਵਾਹ ਸਮਸ਼ੇਰ ਕਦੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਵੇਂ ।
 ਰੱਤੋਂ ਵਹਿੰਦੇ ਘਾਹ ਕਦਾਹੀਂ, ਮਰਹਮ ਲਾ ਮਿਟਾਵੇਂ ।
 ਗਿਰਦਾਬੇ¹ ਘੱਤ ਕਿਸਤੀ ਡੋਬੇਂ, ਡੁਬਦਿਆਂ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇਂ ।
 ਫੇਰ ਕਦੇ ਹੜ ਹੋਰ ਲਿਆਵੇਂ, ਬੰਨਿਓਂ ਰੋੜ੍ਹ ਲੈ ਜਾਵੇਂ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ

ਬਰਸ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਰਾਤ ਜੁਲੈਖਾ, ਰੋ ਰੋ ਕਰਦੀ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਝੁੱਲ ਪਇਆ ਸੁ ਗਮ ਦਾ ਝੋਲਾ, ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ਹਾਰੀ ।
 ਦਿਲ ਹੋ ਮੌਮ ਗਮਾਂ ਦੇ ਤਪਸ਼ੋਂ, ਘੁਲ ਪਾਣੀ ਹੋ ਚੱਲਿਆ ।
 ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਝੜੀ ਗਮ ਧਾਣਾ, ਦਿਲ ਜਲਿਆ ਤਨ ਬਲਿਆ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੀਂਦਰ ਝੱਲੀ, ਖਬਰ ਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ ।
 ਉਸਦੇ ਕਰਮੀ² ਨੀਂਦਰ ਨਾਹਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕਿਆ ਈ ।
 ਬੇਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਵਧੀ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਭੋਰਾ ।
 ਜਾਗਦਿਆਂ ਲੱਭ ਅੱਖੀਂ ਏਹਾ, ਆਣ ਵੜੀ ਕਰ ਜੋਰਾ ।
 ਹਮਸਾਯਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗਫਲਤ, ਸ਼ਾਇਦ ਜਮ੍ਹਾ ਹੋ ਆਈ ।
 ਹਰਿਆ ਨੀਂਦਰ ਨਾਮ ਏਸੇ ਦਾ, ਜਾਂ ਵਿਚ ਚਸਮ ਸਮਾਈ ।
 ਅਸਾਦਿ-ਸਈਦ³ ਬ੍ਰਹਸਪਤ⁴ ਸਾਅਤ, ਖੋਲ੍ਹ ਸਆਦਤ ਵਾਲੀ ।
 ਸੁਟ ਵਿਚ ਲਾਟ ਮਰੀਖ ਜਲਾਈ, ਦਫਤਰ ਥੀਂ ਬਦਫਾਲੀ ।
 ਪੜ੍ਹ ਆਇਤ ਵਲਸਮਸ ਨਸੀਬਾਂ, ਖੁਬੇ ਸ਼ਕਲ ਦਿਖਾਈ ।
 ਤੀਰ ਉਤਾਰਦ ਥੀਂ ਚਾ ਵਾਹੇ, ਸੁਧ ਬੁਧ ਗਮਾਂ ਗਵਾਈ ।
 ਤਾਲਿਆ ਸੂਮ ਸਖੀ ਹੋ ਆਏ, ਨਕਸ਼ ਟੁੱਟਾ ਕੈਵਾਨੀ ।
 ਨੀਂਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਕਰ⁵ ਸਮਾਈ, ਓਹਾ ਜੁਹਰਾ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਤਾਂ ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ, ਸ਼ਕਲ ਓਹਾ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਸੌਕ ਜਿਦ੍ਹੇ ਨੇ ਹੋਸ਼ ਲੁਟਾਈ, ਜਾਨ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ।
 ਦੇਖ ਜੁਲੈਖਾ ਪੈਰੀਂ ਡਿੱਗੀ, ਕਰ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵਾਹਵਾ ਸੱਚਿਆਂ ਕੌਲਾਂ ਵਾਲਿਆ, ਇਸ਼ਕ ਤੇਰਾ ਹੈ ਭਾਰੀ ।
 ਪਹਲੇ ਨਾਮ ਟਿਕਾਣਾ ਅਪਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ।
 ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਦਮ ਕਰਸਾਂ, ਚੁੱਕੇ ਦਿਲੋਂ ਬੇਤਾਬੀ ।
 ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਕਿੱਥੇ ਘਰ ਤੇਰਾ, ਜਗ ਵਿਚ ਕੀ ਸਦਾਵੇਂ ।
 ਆਖ ਜਵਾਬ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਫੇਰ ਮਤਾਂ ਛਲ ਜਾਵੇਂ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਜੇ ਤੁਧ ਜੁਲੈਖਾ, ਏਹਾ ਦਿਲ ਦਾ ਭਾਣਾ ।
 ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਪ ਅਜੀਜ਼⁶ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਮੇਰਾ ਮਿਸਰ ਟਿਕਾਣਾ ।

1. ਫੰਵਰ 2. ਕਿੱਸਮਤ ਵਿਚ 3. ਨੇਕਾਂ ਦੇ ਨੇਕ 4. ਮੁਸ਼ਤਰੀ ਸ਼ਿਤਾਰਾ 5. ਮਸਤ, ਬੇਹੋਸ਼ 6. ਪਾਤਸ਼ਾਹ ।

ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਗਇਆ ਉਹ ਓਵੇਂ, ਛੁੱਟੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਬੋਂ ।
 ਪਹੁ ਛੁੱਟੀ ਗੰਮ ਗਏ ਸਿਤਾਰੇ, ਖਲਕ¹ ਉੱਠੀ ਸਤ ਖ਼ਾਬੋਂ ।
 ਬੈਠੀ ਉੱਠ ਜੁਲੈਖਾ ਖ਼ਾਬੋਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਇਆ ਸਹਾਰਾ ।
 ਗਮੀ ਗਈ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦੀ ਆਈ, ਚਮਕਿਆ ਬਖਤ ਸਿਤਾਰਾ ।
 ਮਰਜ਼ ਹਟੀ ਹੱਥ ਸਿਹਤ ਆਈ, ਆਬ² ਲੱਭਾ ਤਿਹਾਈ ।
 ਅਕਲ ਮਿਲੀ ਦੀਵਾਨੇ ਤਾਈਂ, ਨਾਬੀਨੇ³ ਬੀਨਾਈ⁴ ।
 ਵਿਚ ਕੰਨਾਂ ਸੁਨਵਾਈ ਆਈ, ਹੋਸ਼ ਦਿਮਾਗ ਸਫਾਈ ।
 ਸਬਰ ਦਿਲੇ ਆਰਾਮ ਬਦਨ ਨੂੰ, ਅੱਖੀਂ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਅੱਗੇ ਸੀ ਸੌ ਭਰੀ ਦੁੱਖਾਂ ਥੀਂ, ਦੁਖ ਨ ਰਹਿਆ ਕਾਈ ।
 ਗਈ ਖਿਜ਼ਾਂ ਹੁਣ ਕਿਸਮਤ ਉਸਦੀ, ਚੁੱਕ ਬਹਾਰ ਲਿਆਈ ।
 ਦਿਲ ਹੱਸੇ ਹੁਣ ਫਰਹਤ ਅੰਦਰ, ਸੁਕਰ ਕਰੇ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਮੰਜ਼ਿਲ ਗਮਾਂ ਗਈ ਹੋ ਪੂਰੀ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਦਰਦ ਖਵਾਰੀ ।
 ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਤਾਈਂ, ਸੱਭੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਈਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਰਾਤੀਂ ਖ਼ਾਬੇ, ਮਿਲੀਆਂ ਨੂਰ ਸਫਾਈਆਂ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਕਹੋ ਬਸ਼ਾਰਤ⁵, ਆਣ ਜ਼ੰਜੀਰ ਉਤਾਰੇ ।
 ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਅਜ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ, ਰਾਜ ਅਕਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ।
 ਜਾਂ ਤੈਮੂਸ ਸੁਣੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਘਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ।
 ਮੂੰਹ ਚੁੰਮ ਪਿਆਰ ਕੀਤੋਸੁ, ਝਬ ਜ਼ੰਜੀਰ ਲੁਹਾਇਆ ।
 ਖੈਰ ਕਰੇ ਖੈਰਾਤਾਂ⁶ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਵੰਡੇ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਮੜ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਆਈ, ਪਹੁਤੀ ਖਬਰ ਜਹਾਨੇ ।
 ਨਿੱਤ ਜੁਲੈਖਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਕਰਦੀ ਐਸ਼ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ੀ, ਤੇ ਉਮੀਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਨਾਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਮੇਰੀ, ਮਾਪੇ ਕਰਸਣ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹਾਰਾਂ, ਮਿਲੇ ਗਮੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ।
 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰਾਂ⁷, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ
 ਡਾਹ ਕੁਰਸੀ ਵਿਚ ਸੱਈਆਂ ਬਹੰਦੀ, ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਕਰ ਕਰ ਗਿਰਦ ਨਵਾਹੋਂ ਗੱਲਾਂ, ਬਾਤ ਮਿਸਰ ਦੀ ਟੋਰੇ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਮਿਸਰ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਸਾ, ਉਸਦੇ ਨਾਜ਼ ਨਿਹੋਰੇ ।
 ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵਸਦਾ, ਮਿਸਰ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਨਹਰ ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੋਈ, ਜਗ ਵਿਚ ਨੀਲ ਉਜਾਲਾ ।

1. ਖਲਕਤ, ਲੋਕ 2. ਪਾਣੀ 3. ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ 4. ਨਿਗ੍ਹਾ, ਨਜ਼ਰ 5. ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ 6. ਦਾਨ-ਪੁੰਨ
 7. ਗੱਲਾਂ, ਯਾਦਾਂ ।

ਹਰ ਪਾਣੀ ਬੀਂ ਪਾਣੀ ਉਸਦਾ, ਵਿਚ ਸਿਫਾਤ ਨਿਰਾਲਾ ।
 ਆਬ ਖੁਨਕ¹ ਯਾ ਬਾਦ ਮੁਛੱਰਹ², ਵੈਦ ਕਹਣ ਤਿਸ ਹਾਲਾ ।
 ਬਾਦ ਬਹਾਰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਦਾਇਮ, ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ³ ਰੰਗੀਨੇ ।
 ਬਾਦ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਖਲ ਨ ਉੱਤ ਵਲ, ਹੁਕਮ ਏਹਾ ਆਈਨੇ⁴ ।
 ਨੀਲ ਠਦੀ ਦੀਆਂ ਮਿਸਰੇ ਨਹਰਾਂ, ਘਰੀਂ ਵਗਣ ਵਿਚ ਸਹਰਾਂ ।
 ਦਿਲ ਤੇ ਜਾਨ ਰਹੇ ਹੋ ਕੈਦੀ, ਵੇਖ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ।
 ਮਿਸਰੀ ਲੋਕ ਸੁਖਨ ਦੇ ਪੂਰੇ, ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਥੀਂ ਖ਼ਾਲੀ ।
 ਮਿਸਰ ਵਸੇਵਾਂ⁵, ਸਭ ਥੀਂ ਚੰਗਾ, ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ।
 ਬਾਗ ਜ਼ਰਾਇਤ ਸਬਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ, ਫੁੱਲੀਆਂ ਗੁਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ।
 ਮਿਸਰ ਇਮਾਰਤ ਵਾਂਗ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ, ਉੱਚੀਆਂ ਰੰਗੀਂ ਕਾਖ਼ਾਂ⁶ ।
 ਖ਼ਸਲਤ ਨੇਕ ਮਿਸਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿਆਰੀ ।
 ਭਰੀਆਂ ਨਾਜ਼ ਕਵਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਚਾਲ ਨਿਆਰੀ ।
 ਨਕਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸੋਹਣੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਜੁਲਫ਼ ਸੁਹਾਂਦੇ ।
 ਸ਼ੱਖ ਤਬਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ, ਵਾਹ ਨਸੀਬ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਰੋਜ਼ਿ ਜੁਮ੍ਹਾ ਵਿਚ ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੇ, ਆਵਣ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਵਣ ।
 ਮਲ ਮਲ ਨ੍ਹਾਵਣ ਦਾਗ ਗਵਾਵਣ, ਖੁਸ਼ੀਉਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵਣ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਾਵਣ, ਹਸ ਹਸ ਮਨ ਪਰਚਾਵਣ ।
 ਮੌਜ ਦਿੱਸੇ ਵਿਚ ਦੇਸ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਜਾਂ ਆਵੇ ਰੁੱਤ ਸਾਵਣ ।
 ਬੜਾਂ ਤਜ਼ਾਰਤਗਾਹ⁷ ਮਿਸਰ ਵਿਚ, ਮਿਸਰ ਕਦੀਮੀ ਨਾਮੀ ।
 ਵਿਚ ਜਹਾਨੇ ਸੁਹਰਤ⁸ ਉਸਦੀ, ਅੰਦਰ ਹਨਰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਕਿਆ ਨਕਾਰੀ⁹ ਜ਼ਾਤ ਜੁਲਾਹੇ, ਉਣਨ ਕਸਬ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ।
 ਉਹ ਭੀ ਫਖਰ ਰਖਾਂਦੇ ਵੱਡਾ, ਅੰਦਰ ਉੱਚੀਆਂ ਜ਼ਾਤੀਂ ।
 ਤੇ ਅਸਰਾਫ਼¹⁰ ਮਿਸਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ, ਉਹਨਾਂ ਸਿਫਤ ਕਿਆਈ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਉਸਦੇ ਜੇਡ ਨ ਕਾਈ ।
 ਵਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦਿਲਾਂ ਦਾ, ਜਿਸਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਭਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਮਿਸਰ ਵਲਾਇਤ¹¹ ਤਾਰੀ ।
 ਵਸਫ਼ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਕਿਆਸੋਂ ਉੱਚੇ, ਖੁਸ਼ ਉਸਥੀਂ ਜਗ ਸਾਰਾ ।
 ਕਰਨ ਸਿਫਤ ਵਡਿਆਈ ਉਸਦੀ, ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਨਾਮ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਜਿਸ ਦਮ, ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ਅਲਾਵੇ ।
 ਵਿੱਚ ਖਸ਼ੀ ਖਮ ਖਾਵੇ ਸ਼ੋਕੋਂ, ਜੋਕ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਆਵੇ ।

1. ਠੰਡਾ 2. ਰੂਹ ਖਿੜਾਉਣ ਵਾਲੀ 3. ਬਾਗ਼ਾਂ ਵਿਚ 4. ਦਸਤੂਰ. ਕਾਨੂੰਨ 5. ਰਿਹਾਇਸ਼ 6. ਮਾਂਹਲ
 ਮਾੜੀਆਂ 7. ਬਿਉਪਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ 8. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ 9. ਨੀਵੀਂ, ਨਗੁਣੀ 10. ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ. ਕੁਲੀਨ
 ਪੁਰਸ਼ 11. ਦੇਸ਼ ।

ਹਰ ਹਰ ਵੱਲੋਂ ਵਲੇ ਗਲ ਅੱਖਿਰ, ਏਸੇ ਤਰਫ ਲਿਆਵੇ ।
 ਨਾਮ ਅਜੀਜ਼ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਆਖੇ, ਮਜ਼ਾ ਜਿਗਰ ਭਰ ਪਾਵੇ ।
 ਆਪ ਕਹੇ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਸੁਣਦੀ ਸਿਫਤ ਇਸੇ ਦੀ ।
 ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਬਿਨ ਉਸਦੇ ਹਰਗਿਜ਼, ਕਰੇ ਨ ਬਾਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ।
 ਹਰ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਮ ਉਸੇ ਦਾ, ਬੋਲੇ ਗੱਲ ਚਿਤਾਰੇ ।
 ਤੂੰਹੋਂ ਅਜੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵੱਡੇ, ਜਿਸ ਥੀਂ ¹ਥੀਏ ਪੁਕਾਰੇ¹ ।
 ਏਝੇਂ ਰੋਜ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਨ, ਨਿੱਤ ਇਹੋ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਖਾਵੇ ਪੀਵੇ ਤੇ ਸੁਖ ਸੌਵੇਂ, ਪਹਿਣੇ ਜੇਵਰ ਸਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਤੇਰੇ ਆ ਇਸ਼ਕਾ, ਅਕਲ ਭਰੀ ਮਤਵਾਲੀ² ।
 ਅੱਜ ਉਘਾੜ ਵੇਖਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਰਮਜ਼ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ । •

1. ਸੱਦ ਹੋਈ 2. ਮਸਤ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਜਦੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ, ਦੇਸੀਂ ਖਬਰਾਂ ਗਈਆਂ ।
 ਤੈਮੂਸੇ ਦੀ ਬੇਟੀ ਤਾਈਂ, ਮੁੜ ਵਲ ਅਕਲਾਂ ਪਈਆਂ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਸੁਣ ਕਾਸਿਦ¹ ਘੱਲੇ, ਮਗਰਬ ਤਰਫ ਦਯਾਰੇ ।
 ਅਕਦਿ² ਜੁਲੈਖਾ ਖ਼ਾਸਤਗਾਰੀ, ਹਰ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਸਿਦ ਕਈ ਸ਼ਹਾਂ ਦੇ, ਜਮ੍ਹਾ ਹੋਏ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਖ਼ਾਸਤਗਾਰੀ³ ਦੇ ਖਤ ਸਭਨਾਂ, ਪੇਸ਼⁴ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਸਾਰੇ ।
 ਜਾ ਕਹਿਆ ਸੁ ਇਹ ਖਤ ਆਏ, ਇਹ ਰੂਮੋਂ ਇਹ ਸ਼ਾਮੋਂ ।
 ਈਰਾਨੀ ਤੂਰਾਨੀ ਕਾਈ, ਭੀ ਹਰ ਮੁਲਕ ਮੁਕਾਮੋਂ ।
 ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਚੁੱਪ ਹੋ, ਮਿਸਰੋਂ ਨਾਮ ਨ ਆਇਆ ।
 ਜਾਤੋਸੁ ਜੇ ਅੱਜ ਕਹਾਂ ਨ ਜਾਹਿਰ, ਪਾਵਾਂ ਦਰਦ ਸਵਾਇਆ ।
 ਬਾਪ ਕਹੇ ਐ ਰੋਸ਼ਨ ਅੱਖੀਂ, ਮਕਸਦ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ।
 ਜਾਹਿਰ ਦਸ ਜੋ ਕਿਤ ਵਲ ਤੇਰੇ, ਦਿਲ ਦੀ ਰਗਬਤ⁵ ਭਾਰੀ ।
 ਉਸ ਕਹਿਆ ਇਹ ਮੌੜ ਪਿੱਛਾਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ ਦਿਲ ਚਾਹੇ ।
 ਇਕ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਿਲ ਮੇਰੇ, ਦਿਲੋਂ ਇਰਾਦੇ ਆਹੇ ।

ਤੈਮੂਸ ਦੀ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਵੱਲ ਚਿੱਠੀ

ਬਾਪ ਗਇਆ ਮੁੜ ਕਾਸਿਦ ਟੋਰੇ, ਏਹਾ ਉਜ਼ਰ⁶ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਅਸਾਂ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਅੱਵਲ, ਇਸਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ ।
 ਤੇ ਖੁਦ⁷ ਤਰਫ ਮਿਸਰ ਦੀ ਲਿਖਿਆ, ਰੁੱਕਾ ਨਾਮ ਅਜੀਜ਼ੇ ।
 ਮਤਲਬ ਸਿਦਕ ਸਫਾਈ ਵਾਲੇ, ਲਿਖੇ ਨਾਲ ਤਮੀਜ਼ੇ⁸ ।
 ਨਾਮ ਜੁਲੈਖਾ ਘਰ ਮੇਰੇ ਇਕ, ਦੁਖਤਰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਸਭ ਸੁਲਤਾਨ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਥੀਂ ਖ਼ਾਸਤਗਾਰੀ ।
 ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਸੰਦ ਨ ਰੱਖਦੀ, ਨਾਮ ਸੁਣੇ ਦਿਲ ਖੁੱਸੇ ।
 ਜੇ ਤੂਰਾਨ ਤੂਰਾਨੀ ਰੋਵੇ, ਰੂਸ ਕਹਾਂ ਤੇ ਰੁੱਸੇ ।
 ਕਹੇ ਯਮਨ ਵਿਚ ਯਮਨ⁹ ਨਹੀਓਂ, ਅਰਕ ਨ ਵਿਚ ਇਰਾਕੇ ।
 ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਰੂਮ ਕਦਾਹੀਂ, ਰੱਖਦੀ ਤੋੜ ਇਲਾਕੇ ।
 ਸ਼ਾਮ ਕਹੇ ਇਹ ਸੂਮ¹⁰ ਵਲਾਇਤ, ਸ਼ਾਮ ਸਿਆਹ ਅਸ਼ਾਓਂ¹¹ ।
 ਤੁਰਕਾਂ ਤਰਕ ਕਰੇ ਲਖ ਵਾਰੀ, ਜਾਪੇ ਖਤਾ ਖਤਾਓਂ ।
 ਚੀਨੀਓਂ ਚੀਨ ਘੱਤੇ ਵਲ ਮੱਥੇ, ਤਲਖ ਕਰੇ ਦਿਲ ਬਲਖੋਂ ।
 ਚਾੜ੍ਹ ਬੁਖਾਰ ਬੁਖਾਰਿਓਂ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਰੋ ਕਰੇ ਦਮ ਤਲਖੋਂ ।
 ਕਾਬਿਲ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਾਬਿਲ, ਰੰਗ ਬੁਰਾ ਕਿਰਮਾਨੀ ।
 ਆਬ ਫਰੰਗ ਸਰੰਗੋਂ ਕੌੜਾ, ਮੁਲਕ ਹਰਾਤ ਹੈਰਾਨੀ ।

1. ਏਲਚੀ, ਦੂਤ 2. ਨਿਕਾਹ, ਵਿਆਹ 3. ਚਾਹਣਾ 4. ਅਗੇ 5. ਖ਼ਾਹਿਸ਼ 6. ਬਹਾਨਾ 7. ਆਪ
 8. ਸਮਝ 9. ਬਰਕਤ 10. ਕੰਜੂਸ 11. ਅੰਧਰਾਤਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਸਣਾ ।

ਤਿੱਬਤ ਸੁਣੇ ਕਹੇ ਸੌ ਤੋਬਾ, ਜੰਗ¹ ਕਹੇ ਬਦਜੰਗਾਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਸਮੁਾ ਜਮਾਲ² ਮਿਸਰ ਤੇ, ਜਲਦੀ ਵਾਂਗ ਪਤੰਗਾ³ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਿੱਥੋਂ ਸੁਣਿਆ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ।
 ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਮੇਰੇ, ਸ਼ੌਕ ਏਹੀ ਦਿਲ ਭਾਰਾ ।
 ਸੌ ਇਸ ਕਰੋ ਕਬੂਲ ਕਰਮ ਥੀਂ, ਰਹਸੀ ਵਿੱਚ ਕਨੀਜੀ ।
 ਸਾਹਿਬ ਰੱਖੇ ਦਾਇਮ ਤੇਰਾ, ਸ਼ੌਕਤ ਸ਼ਾਨ ਅਜੀਜੀ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਖਤ ਅਜੀਜੇ ਪਹੁਤਾ, ਪੜ੍ਹ ਖੁਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਇਹ ਤਾਲਿਆ ਮੇਰੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਜਲਵਾ ਪਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ, ਜਿਸ ਇਹ ਲੁਤਫ⁴ ਕਮਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਖਾਦਿਮ ਇਨਕਾਰ ਨ ਹੁਕਮੋਂ, ਲਿਖ ਜਵਾਬ ਪੁਚਾਇਆ ।
 ਇਹ ਅਹਸਾਨ ਤੇਰੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹਾ, ਉਮਰਾਂ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਕਤਰਾ ਇੱਕ ਅਦਾ ਕਦ ਹੋਵੇ, ਵਿੱਚੋਂ ਬਹਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਵਿਦਾਇਗੀ

ਮੁੜ ਕਾਸਿਦ ਤੈਮੁਸੇ ਅੱਗੇ, ਜਾਂ ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਤਿਆਰ ਕਰਾਇਉਸੁ, ਜੁਤਾ ਢਿੱਲ ਨ ਲਾਈ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਖਬਰ ਕਬੂਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਸੁਕਰ ਕਰੇ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਵਿੱਚ ਘਰਾਂ ਸਮਾਵੇ ਨਾਹੀਂ, ਹੋਈ ਮਿਸਰ ਤਿਆਰੀ ।
 ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਦਿਲ ਰਾਜੀ ਰਾਜੀ, ਦਮ ਦਮ ਫਰਹਤ ਭਾਰੀ ।
 ਸੁਣਿਆਂ ਦਰੇ ਸੁਹਾਗਾਂ ਵਾਲੀ, ਆਣ ਖੜੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਖਾਸ ਜੁਲੈਖਾ ਕਾਰਣ ਪਿਉ ਨੇ, ਢੋਈ ਆਣ ਅਮਾਰੀ⁵ ।
 ਇਹ ਮਰਗੂਬ ਅਜਾਇਬ ਡਾਚੀ, ਮੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਵਾਰੀ ।
 ਮਾਪੇ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਰੋ ਰੋ ਕੇ, ਅੱਜ ਫਿਰਾਕ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਇਹ ਹੱਸ ਹੱਸ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਹੰਦੀ, ਜਾਲਿਮ ਰੋਇਓ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮੈਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਣਾ, ਅੱਜ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲਾ ।
 ਹੁਣ ਹੱਸਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆਏ, ਰੋਵਣ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ।
 ਕਹੋ ਮੁਬਾਰਿਕ ਡੋਲੀ ਪਾਓ, ਅੱਖੀਂ ਨੀਰ ਨ ਛਾਣੋ ।
 ਜੇ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਨ ਰਾਜ ਪਛਾਣੋ ।
 ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਮਰ ਜਾਣੀਓਂ ਸੱਈਓ, ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਬਹ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਮੇਰੀ ਪਰ ਰੋਂਦੀਓ ਜਾਲਿਮ, ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਬੇਜ਼ਾਰ ਤੁਸਾਂ ਵਿੱਚ ਆਹੀ ਆਸ ਜੱਜਨ ਦੀ ਧਰਦੀ ।
 ਅੱਜ ਦਰਬਾਰ ਚੱਲੀ ਮੈਂ ਉਸਦੇ, ਦਿਲੋਂ ਜਿਦੀ ਮੈਂ ਬਰਦੀ ।

1. ਹਬਸ਼ੀ 2. ਹੁਸਨ 3. ਭੰਬਟ 4. ਮਿਹਟਬਾਨੀ 5. ਕਚਾਵਾ ।

ਤੇ ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਕਾਰਣ, ਰੋ ਰੋ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮੁੱਦਤ ਹੋਂਦਿਆਂ ਮਿਲਿਆ ਨਾਹਾ, ਅੱਜ ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਉਮਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਹੁਣ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਣਾ, ਕਰ ਗੈਰੋਂ ਘਰ ਖਾਲੀ ।
 ਜੈਂ ਵਲ ਦਿਲੋਂ ਚਿਰੋਕੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ, ਅੱਜ ਚੱਲੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਲੈ ਰਿਜ਼ਵਾਨ¹ ਚੱਲੇ ਵੱਲ ਜੱਨਤ, ਤਾਲਿਆ ਧਰੀ ਅਮਾਰੀ ।
 ਛੋੜ ਦਿਓ ਹੱਥ ਸਖੀਓ ਮੇਰਾ, ਤੇ ਬਹ ਕਰੋ ਨ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਗਏ ਗਮਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਵਿਹਾਏ, ਹੁਣ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੋਗ ਨ ਘੱਤੋ, ਇਹ ਕੁਝ ਮਾਤਮ² ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਾਣ ਦਿਓ ਮੇਂ ਹੱਸਦੀ ਜਾਵਾਂ, ਜੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ।
 ਖਾਰੇ ਸ਼ਗਨ ਸੁਹਾਗਾਂ ਵਾਲੇ, ਮੈਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹ ਨੁਹਲਾਓ ।
 ਜਾਮੇ³ ਪੰਜ ਮੇਰੇ ਪਹਨਾਓ, ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਲਗਾਓ ।
 ਕਰ ਅਸਵਾਰ ਅੱਵਲ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਖੁਦ ਮੈਨੂੰ ਡੱਡ ਆਓ ।
 ਹਾਸ ਮੇਰੇ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਨ ਦਰਦੀਂ ਦੁਖ ਪਾਓ ।
 ਮੈਂ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਚੱਲੀ ਚੁੱਕ ਡੇਰੇ, ਮਕਸਦ ਹਾਸਿਲ ਆਏ ।
 ਬਖਤ ਸੁਵੱਲੇ ਕਾਸਿਦ ਘੱਲੇ, ਖੁਸ਼ ਪਯਾਮ⁴ ਲਿਆਏ ।
 ਮਾਪਿਆਂ ਟੌਰ ਜੁਲੈਖਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਰ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਮੁਹਾਰਾਂ⁵ ।
 ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਦਿੱਤੇ ਕਿਆ ਆਖਾਂ, ਜੀਨਤ ਜੇਬ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਗੌਹਰ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਤੁਹਫੇ ਰਖਤ ਚੌਪਾਏ ਜੇਵਰ, ਕੀਤੇ ਨਾਲ ਰਵਾਨੇ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਨਾਲ ਤਜੱਮੁਲ⁶ ਸ਼ੌਕਤ ਸਾਨੇ, ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਪਹੁੰਚਾਈ ।
 ਗਈ ਅਜੀਜ਼ੇ ਖਬਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਮਿਸਰੋਂ ਨੇੜੇ ਆਈ ।
 ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਗਇਆ ਚੜ੍ਹ ਲੈ ਕੇ, ਮਿਸਰੀ ਲਸਕਰ ਸਾਰਾ ।
 ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲ ਆ ਅਗੇ ਮਿਲਿਆ, ਕੀਤਾ ਪਾਸ ਉਤਾਰਾ ।
 ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਜੁਲੈਖਾ ਨੇੜੇ, ਖੁਦ ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਡੇਰੇ ।
 ਖੈਰੀਅਤ⁷ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪੁੱਛੀਆਂ, ਵਧ ਵਧ ਗਇਆ ਅਗੇਰੇ ।
 ਤੰਬੂ ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ ਸੰਦੇ, ਆ ਘੋੜਾ ਖਲਿਹਾਰੇ ।
 ਖਬਰ ਪੁੱਛੀ ਖੈਰੀਅਤ ਉਸਦੀ, ਜਿਸਦੇ ਨੌਕਰ ਸਾਰੇ ।
 ਤੰਬੂ ਦੇ ਉਹ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਪਾਸ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ।
 ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਇਹ ਦਸਣ ਉਸਨੂੰ, ਝਕ ਝਕ ਖਬਰ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ।

1. ਜੱਨਤ ਦਾ ਦਰੋਗਾ 2. ਮਰਨਾ, ਸੋਗ 3. ਕਪੜੇ, ਬਸਤਰ 4. ਸੰਦੇਸ਼ 5. ਵਾਗਾ 6. ਸ਼ਾਨ 7. ਰਾਜ਼ੀ
 ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣ (ਦੀਆਂ) ।

ਆਹੀ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਜੁਲੈਖਾ, ਜੀਨਤ¹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇਬਾਂ ।
 ਉਸਦਾ ਸਾਫ਼ ਦਿਲੋਂ ਦਿਲ ਸਾਦਾ, ਤਾਲਿਆ ਵਿੱਚ ਫਰੇਬਾਂ ।
 ਛੇ ਮਾਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਏਥੋਂ, ਮੁਲਕ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ ।
 ਉਸ ਥਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਉਸਨੂੰ, ਭੁੱਲਾ ਸਖਤੀ ਹਾਲਾ ।
 ਵਾਹ ਤਾਲਿਆ ਮੈਂ ਅਜ ਮੁਰਾਦਾਂ, ਜੋ ਚਾਹੀਆਂ ਸੋ ਪਾਈਆਂ ।
 ਥੋੜੇ ਰੋਜ਼ ਕਟੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖਾਂ, ਸੁਖ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਆਈਆਂ ।
 ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਕਿਸ ਨੇ ਮਕਸਦ² ਪਾਇਆ ।
 ਅੱਜ ਸਆਦਤ³ ਭਰੇ ਸਿਤਾਰਿਓਂ, ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਸਾਇਆ ।
 ਜਿਸਦੇ ਸ਼ੌਕ ਅਸਾਨੂੰ ਲਾਈਆਂ, ਆ ਮਿਲਿਆ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
 ਨਾਹਾ ਖਬਰ ਜੋ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ, ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਗਲ ਫਾਹੇ ।
 ਜਦੋਂ ਅਜੀਜ਼ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਕਰਦਾ ਖੜਾ ਕਲਾਮਾਂ⁴ ।
 ਤੇ ਇਸ ਹਾਲ ਦਸੇਂਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਸ਼ੌਕ ਖੁਮਾਰੀ ਚਾਈ ।
 ਦਾਈ ਆਪਣੀ ਪਾਸ ਬਹਾਈ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਆ ਮਾਈ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਜੁਦਾਈ, ਮੈਂ ਲੱਖ ਆਫਤ ਚਾਈ ।
 ਓੜਕ ਕਾਕਤ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਜਿਜ਼ ਆਈ ।
 ਰੋਜ਼ੇਦਾਰ ਸਹੇ ਸਿਰ ਸਬਹੋਂ, ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਦਿਨ ਸਾਰਾ ।
 ਵਕਤ ਕਰੀਬ ਅਸਰ⁵ ਦੇ ਆਖਿਰ, ਸਬਰ, ਦਿੱਸੇ ਉਸ ਤਾਰਾ ।
 ਵੇਲਾ ਵਸਲ⁶ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਈ, ਸ਼ੌਕੋਂ ਬਲੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਜਿਦੀ ਵਿਚ ਤਲਬੇ, ਕੱਟ ਚੁੱੀਆਂ ਅੱਜ ਵਾਟਾਂ ।
 ਜੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨ ਵੇਖਾਂ ਅੱਖੀਂ, ਹੁਣ ਦਿਲ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਪਾਸ ਪਿਆਰਾ ਫਿਰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਨ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
 ਕਰ ਤਦਬੀਰ ਵਸਲ ਥੀਂ ਅੱਗੇ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਸ਼ੌਕੋਂ ਜਾਨ ਚਲੀ ਵਿਚ ਦਮ ਦੇ, ਰੋਕ ਥੱਕੀ ਦੁਖਿਆਰੀ ।
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਨ ਹੋ ਬੇਸਬਰੀ, ਦੇਖ ਹੁਣੇ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ।
 ਮੈਂ ਅਪਰਾਧਣ ਘਾਗੇਹਾਰੀ, ਤੈਨੂੰ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵਾਂ ।
 ਕਰਦ ਲਈਓ ਸੁ ਤੰਬੂ ਵਿਚਦੀ, ਛੋਟਾ ਛੇਕ ਲਗਾਇਆ ।
 ਧੀਰੀ ਅੱਖੀਂ ਜੇਡ ਮੁਦੱਵਰ⁷ ਵੱਧ ਨ ਪਾੜ ਗਵਾਇਆ ।
 ਜਿੱਥੇ ਅਜੀਜ਼ ਮੁਕਾਬਿਲ ਜਾਹਿਰ, ਪਰਦਿਓਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈ, ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਦਿਖਾਵੇ ।

1. ਸਜਾਵਟ 2. ਮੁਰਾਦ 3. ਨੇਕ ਨਸੀਬਾ 4. ਗੱਲਾਂ 5. ਰੋਜ਼ਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਸਮੇਂ 6. ਮਿਲਾਪ 7. ਗੋਲ ।

ਧੀਰੀ ਚਸਮ ਜੁਲੈਖਾ ਸੰਦੀ, ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵੱਲ ਵੱਗੀ ।
ਸੂਰਤ ਉਸ ਦੀ ਨੇਜ਼ਾ ਹੋ ਕੇ, ਜ਼ਹਰ ਵੱਖੀ ਪੁਰ ਲੱਗੀ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਨੂੰ ਘੋਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਣੀ

ਦੇਖ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਕੂਕ ਕਹੇ ਉਹ ਨਾਹੀਂ ।
ਆਹ ਭਰੀ ਗਮ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਏ, ਪਾਣੀ ਸੁਰਤ ਤਦਾਹੀਂ ।
ਦੇਖ ਕਹੇ ਜੋ ਖ਼ਾਬੇ ਡਿੱਠਾ, ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਾ ।
ਉਹ ਖੁਰਸ਼ੀਦਿ-ਫਲਕ¹ ਥੀਂ ਅਨਵਰ², ਜ਼ੌਰਾ² ਇਹ ਨਕਾਰਾ ।
ਉਹ ਖੁਦ ਨੂਰ ਏਹੀ ਅੰਧੇਰਾ, ਸ਼ਹਦ ਉਹਾ ਇਹ ਮੱਖੀ ।
ਇਹ ਕੰਡਾ ਉਹ ਗੁਲ⁴ ਥੀਂ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖ਼ੂਬੀ ਰੱਖੀ ।
ਉਹ ਸ਼ਰਬਤ ਇਹ ਕੌੜਾ ਪਾਣੀ, ਉਹ ਹਲਵਾ ਇਹ ਮੋਹਰਾ ।
ਉਹ ਸ਼ੌਅਲਾ ਇਹ ਧੁੰਆਂ ਦਿੱਸੇ, ਉਹ ਚੰਬਾ ਇਹ ਭੋਰਾ ।
ਉਹ ਮਿਸਰੀ ਇਹ ਕੌੜਾ ਤੁੱਮਾ, ਇਹ ਗਮ ਉਹ ਹੈ ਸ਼ਾਦੀ ।
ਉਹ ਦੋਸਤ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੇਰਾ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਚੋਰ ਫਸਾਦੀ ।
ਉਹ ਸਿਹਤ ਤੇ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ, ਉਹ ਮਰਹਮ ਇਹ ਕਾਤੀ ।
ਉਹ ਗੌਹਰ ਇਹ ਸੰਗ ਗਜ਼ਬ ਦਾ, ਆਣ ਵਜਾ ਵਿੱਚ ਛਾਤੀ ।
ਉਹ ਬੇਅੈਬ ਤੇ ਇਹ ਪੁਰ ਅੈਬੀਂ, ਉਹ ਦਿਲਬਰ ਇਹ ਵੈਰੀ ।
ਉਹ ਆਫੀਅਤ⁵ ਖ਼ੈਰ⁶ ਤਸੱਲੀ, ਇਹ ਗਮ ਦੁੱਖ ਬਦ-ਖ਼ੈਰੀ ।
ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰਾ ਨੂਰਾਨੀ, ਇਹ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜੁਲਮਾਨੀ⁷ ।
ਉਹ ਤਸਕੀਨ ਆਰਾਮ ਦਿਲੇ ਦਾ, ਇਹ ਹੈਰਤ ਹੈਰਾਨੀ ।
ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰਾ ਜਮੀਯਤ⁸, ਤੇ ਇਹ ⁹ਸਰ-ਗਰਦਾਨੀ⁹ ।
ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਖਸੀ ਦਾ ਮੇਰਾ, ਤੇ ਇਹ ਬੇ ਸਾਮਾਨੀ ।
ਤਾਲਿਆ ਜ਼ਾਲਿਮ ਨਾਲ ਫਰੇਬਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਟ ਗਵਾਇਆ ।
ਨ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋਗੀ, ਦੁੱਖੀਂ ਦਰਦ ਸਵਾਇਆ ।
ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਤਸੱਲੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ ।
ਜੋ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਦਰਦ ਜਿਗਰ ਦੇ, ਜਾਨ ਲਬੀਂ ਹੁਣ ਆਈ ।
ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਵਣ ਲੱਗੀ, ਨਾਗ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
ਤੋੜਨ ਲੱਗੀ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬੋਂ, ਕੰਡੇ ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਇਆ ।
ੜਾਲਿਆ ਨਾਲ ਦਿਲੇ ਦੇ ਦਰੋਂ, ਸੁਲਹ ਕਰਾਵਣ ਆਈ ।
ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਾਂ¹⁰ ਤੇਗਾਂ ਵਾਲੀ, ਹੁਣ ਪੈ ਗਈ ਲੜਾਈ ।
ਮਰਹਮ ਧਰੀ ਦਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮੇ, ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੁ ਸਾਰਾ ।
ਕਰਾਂ ਇਲਾਜ ਤਲਾਸ਼ ਨਥਾਵਾਂ, ਦਰਦ ਲੱਗਾ ਸੁ ਭਾਰਾ ।

1. ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਸੂਰਜ 2. ਰੌਸ਼ਨ 3. ਅਣੂ, ਕਣ 4. ਫੁਲ 5. ਆਰਾਮ 6. ਨੇਕੀ. ਸੁਖ 7. ਤਾਰੀਕ, ਕਾਲਖ ਭਰਿਆ 8. ਦਿਲ ਦੀ ਤਸਲੀ 9. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 10. ਬੰਦੂਕਾਂ ।

ਤਾਲਿਆ ਦੇ ਹੱਥ ਤੀਰ ਫੜਾਇਆ, ਧਰੀ ਉਮੀਦ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ।
 ਤਿਸ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਛਾਤੀ ਲਾਇਆ, ਮਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਪਾਰੋਂ ।
 ਐ ਤਾਲਿਆ ਤੂੰ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ, ਕਿਆ ਲੜਾਈ ਲਾਈ ।
 ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਸੇਂ, ਰੋ ਤੇਰੇ ਦਰ ਆਈ ।
 ਮੈਂ ਰੁਖ ਹੇਠ ਤੜਫਦੀ ਤਿਸਨਾ¹, ਵੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ।
 ਜ਼ਹਰ ਸੱਪੋਂ ਰਸ ਵਹੰਦੀ ਦੇਖੀ, ਆਬ ਸਮਝ ਪੀ ਗਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਤਨ ਤਨਹਾਈ², ਸਾਥੀ ਸ਼ੇਰ ਰਲਾਇਓ ।
 ਮੈਂ ਤੋਸ਼ਾ³ ਰਾਂਹ ਤਲਬ ਸਵਾਲੋਂ, ਸੱਪ ਆਸਤੀਨੇ⁴ ਪਾਇਓ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਬੱਕਰੀ ਗੁਰਗੋਂ ਡਰਦੀ, ਆਣ ਵੜੀ ਵਿਚ ਸ਼ੀਂਹਾਂ⁵ ।
 ਤੇ ਇਹ ਦਰਦ ਨ ਹੋਵਣ ਪੂਰੇ, ਉਮਰਾਂ ਜ਼ਾਰ⁶ ਕਰੀਹਾਂ ।
 ਭੁੱਖੀ ਮੱਖੀ ਸ਼ਹਦ ਪਿਆਲੇ, ਲੈਣ ਨਵਾਲੇ ਆਈ ।
 ਪੱਰ ਜੁੜ ਰਹੇ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ, ਜੀਸਤ⁷ ਉਮੀਦ ਨ ਕਾਈ ।
 ਚੜ੍ਹੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਗੁਰਗਾਂ ਖਾਧੇ, ਕਰ ਕਰ ਹਾਲ ਅਵਾਰਾ ।
 ਨੀਂਵ⁸ ਧਰੀ ਮੈਂ ਜੌਕ ਮਹੱਲੋਂ, ਝੜੀ ਸਿਰੋਂ ਕਰ ਸਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਬੇਹਾਲ ਗਈ ਭੁੱਲ ਰਾਹੋਂ, ਵੜੀ ਬਲਾਈਂ ਘਾਤੀ ।
 ਬਖਤੋਂ ਸ਼ਕਲ ਡਿੱਠੀ ਬਹ ਗੋਸ਼ੇ, ਜਾਨ ਚੱਲੀ ਇਕ ਝਾਤੀ ।
 ਅਸਪ⁹ ਗਵਾਚਾ ਜੰਗਲ ਲਭਦੀ, ਦੂਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ।
 ਪਕੜ ਕੰਨੋਂ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਕੁਝ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਬਾਲ ਕਬੂਤਰ ਤਨਹਾ, ਮਹਰਮ¹⁰ ਯਾਰ ਗਵਾਇਆ ।
 ਮੁੱਦਤ ਲਭਦੀ ਡਿੱਠੋਸੁ ਦਰਦੋਂ, ਗਇਆ ਬਾਜ਼ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਮੇਰੀ ਵਾਹ ਕਿਸਮਤ. ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਰ ਗਈਆਂ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਜਲਫਾਂ ਲਭਦੀ ਤਾਈਂ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ।
 ਕਿਆ ਕਠਾਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜੀਵਾਂ, ਚੱਲੀ ਰ ਹ ਅਵੱਲੇ ।
 ਆਪੇ ਤੇਗ ਵਗਾਈ ਗਲ ਵਿਚ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨ ਚੱਲੇ ।
 ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਮੈਂ ਗਮ ਵਿਚ ਮਰਦੀ, ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲ ਬੇਰੇ ।
 ਹੋ ਨਤਾਣੀ ਕਿਉਂ ਅੱਜ ਫਸਦੀ, ਵਿਚ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ।
 ਐਸ ਸੁਹਾਗੋਂ ਖੂਬ ਰੰਡੇਪਾ, ਮਰਗ¹¹ ਭਲੀ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਨ ਮੈਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀਆਂ ਰਲਦੀ, ਨ ਮੈਂ ਰਹੀ ਕਵਾਰੀ ।
 ਵਾਟਾਂ ਝਾਕ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਪੈਂਡੇ, ਚੜ੍ਹੀ ਸੱਲਾਂ ਦੇ ਬੇੜੇ ।
 ਸੋ ਹਿੱਸਾ ਵਧ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ, ਪਏ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਝੇੜੇ ।

1. ਪਿਆਸੀ 2. ਇਕੱਲੀ 3. ਖਾਧ-ਖੁਰਾਕ 4. ਬਾਂਹ 5. ਸ਼ੇਰ 6. ਫੇਣਾ 7. ਜਿਉਣ 8. ਨੀਂਹ
 9. ਘੋੜਾ 10. ਜਾਣੂ 11. ਮੌਤ ।

ਦਿਲ ਜ਼ਖਮੀ ਤੇ ਜਿਗਰ ਦੋ-ਪਾਰਾ¹, ਦੂਜਾ ਦੇਸ ਪਰਾਇਆ ।
 ਤੇ ਗਮਖ਼ਾਰ² ਨ ਵਾਹਰ³ ਕੋਈ, ਹਾਕਿਮ ਜ਼ਾਲਮ ਆਇਆ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਹੁਣ ਕਿੱਧਰ ਜਾਵਾਂ, ਥਾਉਂ ਨ ਰਹਿਆ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ ਅਜ ਕਾਈ, ਆਜਿਜ਼ ਹਾਲ ਨਤਾਣਾ ।
 ਪੇਕੇ ਮਿਲੀ ਨ ਢੋਈ ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਵਰਿਆਂ⁴ ਘਰ ਸੇਲੇ ।
 ਛਲੀਆ ਯਾਰ ਤੇ ਗੁਮ ਢੁੰਡਾਉ, ਕੌਣ ਲੱਭੇ ਕਦ ਮੇਲੇ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਜਾਣੀ, ਪਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ।
 ਤੇਸਾ ਪੈਰ ਲੱਗਾ ਖੁਦ ਹੱਥੀਂ, ਜ਼ਹਰ ਘੱਟੇ ਭਰ ਛਾਣੀ ।
 ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਮਰਨ ਜਣੇਂਦੇ, ਵੈਰੀ ਰੋਜ਼ ਅਜ਼ਲ⁵ ਦੇ ।
 ਏਸ ਵਿਆਹੋਂ ਖਸੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਰਹਣ ਸਦਾ ਹੱਥ ਮਲਦੇ ।
 ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਕਹਰ ਕਜ਼ੀਏ, ਕਰਦੀ ਸਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਸਾ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਫ਼ਾਤੀ⁶ ।
 ਮੈਂ ਘਾਇਲ ਦਿਲ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਬੜੀ ਕਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀ ।
 ਆਸ ਵਸਲ ਧਰ ਨੱਸੀ ਆਈ, ਰਹੀ ਮੁਰਾਦੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਵਾਹ ਮਰ ਜਾ ਦਿਲਾ ਰੋ ਆਹੀਂ, ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ ਅੱਜ ਆਸਾਂ ।
 ਲੁੱਟ ਲਈਓਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਐਵੇਂ, ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਧਰਵਾਸਾਂ⁷ ।
 ਅੱਜ ਉਮੀਦ ਨਾ ਰਹੀਆ ਕਾਈ, ਗਈਆਂ ਵਾਟ ਨਿਕੰਮੀ ।
 ਵਾਹ ਹਸਰਤ ਮੈਂ ਗਮ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਂ, ਕਿਸ ਸਾਇਤ ਵਿੱਚ ਜੰਮੀ ।
 ਏਸ ਸੁਹਾਗ ਖਰਾਬੀ ਉੱਤੇ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲੀ ।
 ਵਕਤ ਵਿਦਾਅ ਕਿਉਂ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਾਈ, ਪਕੜ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਡੋਲੀ ।
 ਕਿਨ੍ਹੀ ਉਮੀਦੀਂ ਦਿਲ ਪਰਚਾਇਆ, ਮੈਂ ਕਮਲੀ ਦੀ ਜਾਈ ।
 ਕਿਹੜਿਆਂ ਜ਼ੋਕ ਸੁਹਾਗਾਂ ਉੱਤੇ, ਮੁਲਕੋਂ ਨੱਸੀ ਆਈ ।
 ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜ ਛੱਡੀ ਮੈਂ ਦੇਸੋਂ, ਸੁੱਟੀ ਪਰ੍ਹੇ ਪਰ੍ਹੇ ।
 ਪੇਕੇ ਰਹੰਦੀ ਤੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸਹੰਦੀ, ਉਹਾ ਦਰਦ ਬਥੇਰੇ ।
 ਵਾਹ ਕਿਸਮਤ ਮੈਂ ਕੀ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ, ਆਖਿਰ ਕੀ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ।
 ਖਾਲੀ ਰਹੀ ਮੁਰਾਦੋਂ ਰੋਂਦੀ, ਦੁੱਖ ਦੂਣਾ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
 ਫਜ਼ਲ⁸ ਕਰਮ ਥੀਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਦੀ, ਪਏ ਪੱਲੇ ਤਿੰਨ ਕਾਣੇ ।
 ਤਿੰਨੇ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਤਨ ਮੇਰੇ, ਗਮ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਪੁਰਾਣੇ ।
 ਤਿੰਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਗਾਂ ਲਗੀਆਂ, ਤਿੰਨੇ ਕਾਰੀ ਪਈਆਂ ।
 ਬੇ ਵੱਸ ਹੋਈ ਆਸ ਨ ਕੋਈ, ਸੱਈਆਂ ਵਿੱਛੜ ਗਈਆਂ ।

1. ਦੋ ਟਕੜੇ 2. ਦਰਦੀ 3. ਸ਼ਾਇਕ 4. ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ 5. ਮੁਢ ਕਦੀਮ 6. ਆਫ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ
 ਹੈ 7. ਹੋਸਲਾ 8. ਸਿਹਰ ।

ਤਿੰਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਾਬਾਂ ਆਈਆਂ, ਤਿੰਨੇ ਸਖਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ।
 ਮੁੱਦਤ ਰੋਈ ਕੈਦੀ ਹੋਈ, ਢੋਈ ਵੱਲ ਇਜ਼ਈਆਂ¹ ।
 ਤਿੰਨੇ ਮੈਥੀਂ ਵਲ ਛਲ ਹੋਏ, ਤਿੰਨੇ ਸਖਤ ਸਿਆਪੇ ।
 ਯਾਰ ਨ ਮਿਲਿਆ ਵੈਰੀ ਮਿਲਿਆ, ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ।
 ਤਿੰਨੇ ਦੁੱਖ ਪਏ ਸਿਰ ਮੇਰੇ, ਤਿੰਨੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਰੋਣਾ ਦੁੱਖ ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਸੁਣਨਾ, ਵਗਣੇ ਜ਼ਖਮ ਫਵਾਰੇ ।
 ਤਿੰਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੀਕਾਂ² ਲੱਗੀਆਂ, ਤਿੰਨੇ ਘੱਟ ਨ ਕਾਈ ।
 ਧਰਤ ਪਰਾਈ ਦਰਦ ਜੁਦਾਈ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਕੌਂਤ³ ਕਸਾਈ ।
 ਤਿੰਨੇ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨੇਜੇ ਵਰ੍ਹੇ, ਤਿੰਨੇ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਈਂ ।
 ਮਿਲਣਾ ਗੈਰ ਸੱਜਨ ਰੁੱਸ ਬਹਣਾ, ਪੌਵਣ ਵਾਸ ਬਲਾਈਂ ।
 ਤਿੰਨੇ ਭਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੱਤੀ ਨੇ, ਤਿੰਨੇ ਪੂਰ ਨਘਾਰੇ ।
 ਮਾਪੇ ਸਾਰੇ ਸਕੇ ਪਿਆਰੇ, ਹੋਰ ਸਹੇੜਨਹਾਰੇ ।
 ਤਿੰਨੇ ਸਾਥੀ ਸਾਥ ਰਲਾਏ, ਤਿੰਨੇ ਰੋੜ੍ਹੇ ਵਗਾਏ ।
 ਦਿਲ ਦੁਖਿਆਰਾ ਜਿਗਰ ਦੋਪਾਰਾ, ਨੈਣ ਫਿਰਾਕ ਜਲਾਏ ।
 ਤਿੰਨੇ ਮੇਰੇ ਧੁਰ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਤਿੰਨੇ ਬਣੇ ਵਸੀਲੇ ।
 ਤਨ ਬਾਲਨ ਮਨ ਬਲਦਾ ਲਾਂਬੂ, ਨੈਣ ਰੱਤੋਂ ਰੰਗੀਲੇ ।
 ਤਿੰਨੇ ਦਾਗ ਲਗਾਏ ਹਸਰਤ⁴, ਤਿੰਨੇ ਬਾਝ ਰਿਹਾਈ ।
 ਘਰ ਛੱਡ ਆਈ ਰਹੀ ਜੁਦਾਈ, ਮੰਗੀ ਮੌਤ ਨ ਪਾਈ ।
 ਤਿੰਨੇ ਸੱਲ ਵੱਜੇ ਦਿਲ ਮੇਰੇ, ਤਿੰਨੇ ਵੱਜੇ ਕਾਰੀ ।
 ਤਮ੍ਹਾ ਨਕਾਰੀ ਆਸ ਉਧਾਰੀ, ਬਿਰਹੋਂ ਦਰਦ ਉਧਾਰੀ ।
 ਤਿੰਨੇ ਹਰਫ ਤਮ੍ਹਾ ਦੇ ਆਹੇ, ਤਿੰਨੇ ਨੁਕਤਿਓਂ ਖਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਮੇਰਾ ਖਾਲੀ, ਖਾਲੀ ਸਫਰਾਂ ਜਾਲੀ ।
 ਤਿੰਨੇ ਹਰਫ ⁵ਹਵਾ-ਹਵਸ⁶ ਦੇ, ਤਿੰਨੇ ਖਾਲੀ ਸਾਰੇ ।
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੈਂ ਮੁਲਕੋਂ ਪੁੱਟੀ, ਲਾ ਲਾ ਕੂੜੇ ਹਾਰੇ ।
 ਸਬਰੋਂ ਜੀਭ ਕਰਾਰੋਂ ਜੁੱਸਾ⁷, ਸੁਰਮਿਓਂ ਧੀਰੀ ਕਾਲੀ ।
 ਰਗਾਂ ਰੱਤੋਂ ਦਿਲ-ਖੁਸੀਆਂ ਮਗਜ਼ੋਂ, ਹੱਡੀਆਂ ਖਾਲੀ ਖਾਲੀ ।
 ਖਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਪਇਆ ਵਾਹ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ।
 ਹੱਥ ਮੇਰਾ ਮਕਸੂਦੋਂ ਖਾਲੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਹ ਨ ਕੋਈ ।
 ਸਿਰ ਮੇਰਾ ਦਾਨਾਈਓਂ ਖਾਲੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਏਵੇਂ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਬਤੀਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਨੁਕਤਿਓਂ ਖਾਲੀ ।

1. ਏਜ਼ਾਵਾਂ, ਬਲਾਵਾਂ 2. ਬਦਨਾਮੀਆਂ 3. ਕੌਤ, ਖਸਮ 4. ਅਰਮਾਨ 5. ਲਾਲਸਾ, ਲਾਲਚ 6. ਲਾਲਚ
 ਤੇ ਹਿਰਸ 7. ਸਰੀਰ ।

ਧਰ ਦਾ ਹੌਲਾ ਕਰਮ¹ ਅਸਾਡਾ, ਉਸਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਿਹਾੜਾ ।
 ਘਾ ਅਗਲਾ ਉਹ ਵਗਦਾ ਆਹਾ, ਲੱਗਾ ਹੋਰ ਦੁਗਾੜਾ² ।
 ਖਾਧੋਸੁ ਸਿਰੋ ਸਿਰ ਵੱਸਦਾ, ਹਰ ਦਮ ਦਰਦ ਕੁਹਾੜਾ ।
 ਸਾੜ ਦਿਲਾ ਘਰ ਦਰਦ ਅਲਮ ਦਾ, ਕੱਢ ਕੱਢ ਆਹ ਆਵਾੜਾ³ ।
 ਘਰ ਘਰ ਸੋਗ ਮਿਸਰ ਵੱਲ ਦਿੱਸਦਾ, ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਦੁਰਾਡਾ ।
 ਕਿਹੜਾ ਮੋੜ ਮਿਲਾਵਗ ਓਧਰ, ਦੁੱਖ ਮਿਸਰ ਵੱਲ ਡਾਢਾ ।
 ਤਾਲਿਆ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ, ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਵਾਹ ਦਰਦਾ ।
 ਦੂਰ ਮੁਰਾਦ ਢੁੱਕਾ ਦੁੱਖ ਓਹਾ, ਅਗਲਾ ਮਹਰਮ ਘਰ ਦਾ ।
 ਅੱਵਲ ਵਾਲਾ ਦਰਦ ਕੋਸ਼ਾਲਾ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਹੋਕਾ ਕਰਦਾ ।
 ਹਾਲ ਮਲਾਲ⁴ ਲੱਗਾ ਗਲ ਰੋ ਰੋ, ਦੁੱਖ ਉਗਦਾ ਸੁਖ ਮਰਦਾ ।
 ਰੱਖ ਸੰਭਾਲ ਦਿਲਾ ਦੁੱਖ ਸਾਰਾ, ਕਰ ਕਰ ਦਰਦ ਮਹਰ ਦਾ ।
 ਹੋ ਹਰ ਦਮ ਰਾਹਵਾਸ ਅਲਮ ਘਰ, ਹੋ ਮੌਹੂਮ⁵ ਸੁਵਰ⁶ ਦਾ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਰ ਦੁਖ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ, ਕੋਹ ਅਲਮ⁷ ਸਿਰ ਧਰਦਾ ।
 ਰਾਹਿਲ⁸ ਗੁੰਮ ਮਅਦੂਮ⁹ ਮਰਾਹਿਲ¹⁰, ਰਾਹ ਔਖਾ ਦਿਲ ਡਰਦਾ ।
 ਖੋਹ ਆਰਾਮ ਅਸਾਡਾ ਖੜਦਾ, ਹਾਸਿਲ ਰਾਹ ਸਿਰ ਕਰਦਾ ।
 ਕਰ ਕਰ ਦੂਰ ਹਵਸ ਕਤ ਖਾਧਾ, ਸਦਮਾ ਇਸ ਸਰ-ਸਰ¹¹ ਦਾ ।
¹²ਸਅਦਿ-ਸਉਦ¹² ਮੁਅਲਿਮ¹³ ਤਾਲਿਅ, ਮਤਲਾ¹⁴ ਮਿਹਰ ਕਰਮ ਦਾ ।
 ਕਿਲਕ ਉਤਾਰਦ¹⁵ ਕਾਰਦ ਧਰਦਾ, ਲਿਖਦਾ ਹੁਕਮ ਅਲਮ ਦਾ ।
 ਰੋਕੜ¹⁶ ਮੁਲ ਉਧਾਰ ਵਸਲ ਦਾ, ਵਾਅਦਾ ਅਹਦ ਢੁਰਾਡਾ ।
 ਸੂਦ ਸਦਾ ਸੌ ਦਰਦ ਦਮਾਦਮ, ਵਾਹਵਾ ਸੌਦਾ ਸਾਡਾ ।
 ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤਾਲਿਅ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਹਿਰਸ ਹਵਾ ਹਵਸ ਦਾ ਕਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਮੁੜ ਦੁਖ ਖੜਾ ਖਿਲਾਰ ਖਲਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਓਹੋ ਸਿੱਰ¹⁷ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੁੜ ਸਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਕਰਮ ਅਸਾਡਾ ਹਾਲ ਅਵਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਮੋੜ ਦਿਲਾ ਆਰਾਮ ਉਧਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਦਿਲ ਮੁਰਦਾ ਮਹਰੂਮ¹⁸ ਹਮਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।
 ਤਾਲਿਅ ਕਰ ਦਰਗਾਹ ਕੁਕਾਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ।

1. ਨਸੀਬਾ 2. ਹਥੌੜਾ 3. ਆਹਾ 4. ਦੁੱਖ 5. ਵਹਿਮੀ 6. ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ 7. ਦੁਖ, ਪੀੜ 8. ਖੱਬਰ 9. ਲਾ ਪਤਾ 10. ਮਰਹਲਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ 11. ਝੱਖੜ 12. ਸੁਭ 13. ਇਲਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 14. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 15. ਮੁਸ਼ਤਰੀ ਸਿਤਾਰਾ 16. ਨਕਦ 17. ਰਾਜ, ਭੇਦ 18. ਵੰਚਿਤ ।

ਮੋੜ ਮੁਹਾਰ¹ ਕਰਾ ਇਕ ਦਮ, ਹਸ ਰਸ ਮਿਲ ਦਿਲਦਾਰਾ ।
 ਰੱਖ ਮੁਸੱਲਮ² ਅਹਦ³ ਅਸਾਡਾ, ਰੋੜ ਗਵਾ ਦੁਖ ਸਾਰਾ ।
 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਤਮਾ ਦਾ ਤਾਅਮਾ⁴, ਦਿਲ ਤਮਾਅ⁵ ਹਮਾਰਾ ।
 ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਮੁਹਾਲ⁶ ਵਸਲ ਦਾ, ਕਰਦਾ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਰਹਮ ਕਮਾਓ ਮੁੱਖ ਦਿਖਾਓ, ਦਿਲ ਆਰਾਮ ਦਿਲਾਓ ।
 ਵਾਲੋ ਵਾਲ ਲਹੂ ਰਸ ਵੱਸਦਾ, ਮਰਹਮ ਲਾ ਸੁਕਾਓ ।
 ਦਿਲ ਦਾ ਘਾ ਅਸਾਡਾ ਵਗਦਾ, ਲਾ ਦਵਾ ਗਵਾਓ ।
 ਵਧਦਾ ਰੋਗ ਦਮਾ ਦਮ ਡਾਢਾ, ਦਾਰੂ ਵਸਲ ਲਗਾਓ ।
 ਤਾਲਿਆ ਮੁੜ ਇਸ ਘਰ ਵਲ ਆਓ, ਹਰ ਵਸਵਾਸ⁷ ਉਡਾਓ ।
 ਗੁਮ ਸੁਮ ਰਾਹ ਮੁਰਾਦ ਅਸਾਡਾ, ਸਿੱਧਾ ਤੌਰ ਦਿਖਾਓ ।
 ਔਖਾ ਦੁੱਖ ਦੁਰਾਡਾ ਵਾਅਦਾ, ਆਓ ਮਿਹਰ ਕਮਾਓ ।
 ਉਹ ਦਿਲਦਾਰ ਦਿਲਾਵਰ ਰੁੱਸਾ, ਰਿਸ ਮਿਸ ਸੁੱਲ੍ਹਾ ਕਰਾਓ ।
 ਮੋੜ ਮਿਲਾ ਇਕ ਵਾਰ ਇਲਾਹਾ⁸, ਉਹ ਦਿਲਦਾਰ ਦੁਲਾਰਾ ।
¹⁰ਦਾਰੁਲ ਮੁਲਕ⁹ ਮਿਸਰ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਹਾਕਿਮ ¹⁰ਆਲਮ-ਆਰਾ¹⁰ ।
 ਇਲਮ ਅਮਲ ਦਾ ਆਲਿਮ ਆਮਿਲ, ਦਾਦ ਅਦਲ ਦਾ ਦਾਰਾ¹¹ ।
 ਮੁਹਕਮ ਕਾਰ ¹²ਮੁਕਰਿਮ ਅਕਰਮ¹², ਅਹਦ ਉਹਦਾ ਇੱਕ ਲਾਰਾ ।
 ਦਿਲ ਖੜਾ ਸਹ ਸਕਦਾ ਆਹਾ, ਆਸ ਸਵਾ ਦੁਖ ਡਾਢਾ ।
 ਆਸ ਗਵਾ ਕਦ ਹੋਵਗ ਓੜਕ, ਸੌਖਾ ਹਾਲ ਅਸਾਡਾ ।
 ਦੂਦਮ¹³ ਵਹਮ ਦਵਾ ਹੋ ਲੱਗਾ, ਮਿਲ ਸੁੱਕਾ ਘਾ ਦਿਲ ਦਾ ।
 ਦੇ ਦਰਦਾ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦਾ ਦਾਰੂ, ਵਹਮ ਸਵਾ ਕਦ ਮਿਲਦਾ ।
 ਹਰ ਦਮ ਰੋ ਦਿਲ ਧਰਦਾ ਆਹਾ, ਆਸ ਵਸਾਲ ਕੁਸਾਲਾ ।
 ਓੜਕ ਸਿੱਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਦ ਮਿਲਦਾ, ਅਸਲ ਵਸਾਲ ਸੁਖਾਲਾ ।
 ਆਸ ਅਗਾਸ ਹਵਾਸ ਉਦਾਸ, ਇਕ ਸਾਸ ਅਲਮ ਦਾ ਹਮਦਮ ।
 ਕਿੱਧਰ ਆਸ ਖੜਾ ਘਰ ਉਸਦਾ, ਉਡ ਹਵਾਸੋਂ ਦਮ ਦਮ ।
 ਉਡ ਕਾਗਾ ਵੱਲ ਵੱਲ ਉਸ ਗੁਲਰੂ¹⁴, ਆਖ ਸਲਾਮ ਹਮਾਰਾ ।
 ਅਹਦ ਹੋਵਸ ਮਾਲੂਮ ਅਵਲ ਦਾ, ਮੁਹਕਮ ਵਾਅਦਾ ਸਾਰਾ ।
 ਦੱਸ ਅਹਵਾਲ ਕਮਾਲ ਅਲਮ ਦਾ, ਉਸ ¹⁵ਹਮ-ਸਲਕਿ¹⁵-ਅਦਮ ਦਾ ।
 ਕਹ ਕਰ ਮਿਹਰ ਕਰਮ ਮੁੜ ਆ ਮਿਲ, ਕਰ ਦੁਖ ਦੂਰ ਇਸ ਦਮ ਦਾ ।

-
1. ਵਾਗ 2. ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ 3. ਇਕਰਾਰ 4. ਲੁਕਮਾ, ਖੁਰਾਕ
 5. ਲਾਲਚੀ, ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ 6. ਮੁਸ਼ਕਿਲ 7. 'ਵਸਵਾਸ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਭਰਮ, ਸ਼ੰਕਾ 8. ਯਾ ਰੱਬਾ
 9. ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਘਰ 10. ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸੋਹਜ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ 11. ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ 12. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ
 ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 13. ਆਹਾਂ ਦਾ ਧੂਆਂ 14. ਫੁਲ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ 15. ਸਾਂਝੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪੌੜੀ ।

ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਵਣ ਵਾਲੇ, ਪਤੇ ਚੰਗੇ ਪਕੜਾਏ ।
 ਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾ ਲਾਂਬੂ ਬਿਰਹੋਂ, ਸੁੱਟੀ ਦੇਸ ਪਰਾਏ ।
 ਯਾਰ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਵਲ ਛਲ ਬਹੁਤ ਕਮਾਏ ।
 ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਲ ਕਸਦ¹ ਕਰਾਏ, ਅਪਣੇ ਰਾਜ ਫੁਪਾਏ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਪਕਿਆਈਆਂ, ਪੱਕੇ ਕੌਲ ਪਕਾਏ ।
 ਗੈਰ ਵਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੌੜ ਬੰਦੀ ਦਾ, ਖੁਦ ਥੀਂ ਜੋੜ ਜੁੜਾਏ ।
 ਲਾ ਲਾਂਬੂ ਵਿੱਚ ਪਰਦਿਆਂ ਲੁਕਿਆ, ਲਾਟਾਂ ਚਾਹੜ ਹਵਾਏ² ।
 ਖੁਦ ਗੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਟ ਤੱਤੀ ਨੂੰ, ਲੰਮੇ ਝਗਤੇ ਪਾਏ ।
 ਧਾੜ ਗਜ਼ਬ ਚਾ ਮਿਸਰੋਂ ਢੋਈ, ਸਾਨੂੰ ਲੁਟ ਲੈ ਆਏ ।
 ਲੈ ਦਾਈ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮਾਈ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੁੱਖ ਸਵਾਏ ।
 ਘਰ ਪੋਈਏ ਨੂੰ ਨਾਲ ਅਸਾਹਾਂ, ਵਰਤ ਡਿੱਠੋ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਆ ਹੁਣ ਮਿਸਰ ਅਸਾਡੀਆਂ ਕੂਕਾਂ, ਪਾਵਣ ਸੋਰ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇਂ, ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਦਿਨ ਕਾਈ ।
 ਕੰਨ ਤੇਠੇ ਹੁਣ ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਕਾਂ, ਯਾ ਕੁਝ ਸੋਜ ਜੁਦਾਈ ।
 ਮੈਂ ਰੋਣਾ ਤੂੰ ਹਸਦੀ ਰਹਣਾ, ਇਹ ਦੁੱਖ ਦਿਲੋਂ ਨ ਜਾਣਾ ।
 ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਾਂ ਸੋਜਾਂ, ਕੂਕ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਖਾਣਾ ।
 ਮੈਂ ਅਣਥੱਕ ਨ ਰੋਣੋਂ ਹਟਣਾ, ਤੇ ਇਹ ਦਰਦ ਨ ਘਟਣਾ ।
 ਜਿਸਨੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਰੋ ਕੱਟਣਾ, ਕੀ ਖੱਟਣਾ ਕੀ ਵੱਟਣਾ ।
 ਆਹ ਮੇਰੀ ਨਿਤ ਵਗਦੀ ਰਹਣੀ, ਵਾਂਗ ਨਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ।
 ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸਿਫ ਗੁਜ਼ਰੀ ਜਾਣੇ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕਤ³ ਕਰਹਰਾਂ ।
 ਮੈਂ ਹੋਣਾ ਸਿਰ ਦੁਖ ਪਏ ਨੂੰ, ਵੱਸ ਨਿਖੁੱਟ ਗਈ ਨੂੰ ।
 ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਗਲ ਘੁਟ ਗਈ ਨੂੰ, ਦਰਦੀ ਸੁੱਟ ਗਈ ਨੂੰ ।
 ਮੈਂ ਮਰਨਾ ਪਰ ਰੋਂਦੀ ਰੋਂਦੀ, ਤੈਂ ਰੋਣਾ ਖਹ ਕਬਰੇ ।
 ਕਬਰੋਂ ਨਹਰ ਵਗਾਂਦੇ ਰਹਣੈ, ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਬੇਸਬਰੇ ।
 ਖਿੱਲਣਗੇ ਗੁਲ⁴ ਖਾਕ ਮੇਰੀ ਥੀਂ, ਯਮ ਦਿਆਂ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ।
 ਸ਼ਰਮਾਵਣਗੇ ਦਾਗ ਬਿਰਹੋਂ ਥੀਂ, ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਗੁਲ ਲਾਲੇ ।
 ਬਰਗ⁵ ਉਹਨਾ ਦੇ ਸਭ ਰੱਤ ਰੰਗੇ, ਨਕਸ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਜੁਲਫ ਸੱਜਨ ਦੀ ਵਾਂਗੂ, ਆਹ ਬਿਰਹੋਂ ਢੀ ਜਾਲੇ ।
 ਗੁਲ ਗੁਲ ਦੇ ਸਿਰ ਬੁਲਬੁਲ ਰੋਂਦੀ, ਦੇਖੇਗਾ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
 ਹਰ ਬੁਲਬੁਲ ਦੀ ਹਰ ਹਰ ਆਹੋਂ, ਰਾਜ ਖੁੱਲੇਗਾ ਭਾਰਾ ।

1. ਇਰਾਏ 2. ਖਾਹਿਸ਼, ਸਿਕ 3. ਫੁਰਕਤ 4. ਫੁਲ 5. ਪੱਤੇ ।

ਤੇ ਉਹ ਰਾਜ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁ ਬਹੁ, ਕਰਸੀ ਦਰਦ ਪਕਾਰਾ ।
 ਸੀਨੇ ਥੀਂ ਮਜ਼ਹੂਰ¹ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਵਗਸੀ ਖੂਨ ਫੁਵਾਰਾ ।
 ਤੜਫ ਤੜਫ ਮੈਂ ਜਾਂ ਲਗ ਜਿੰਦੜੀ, ਰੋ ਰੋ ਹਾਸਿਲ ਭਰਨਾ ।
 ਮੈਂ ਮਰਨਾ ਦੁਖ ਅੰਦਰ ਜਰਨਾ, ਭਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਸਿਰ ਧਰਨਾ ।
 ਬੇ ਮਕਸੂਦ ਚੱਲੀ ਮੈਂ ਦਾਈ, ਤੌੜ ਉਮੀਦ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਵਿੱਚ ਗੋਰ ਰਵੇਸਾਂ, ਪੱਟੀ ਇਸ਼ਕ ਮਕਾਨੋਂ ।
 ਖਿਸ਼ਤ² ਬਣਾਇਆਂ ਖਾਕ ਮੇਰੀ ਥੀਂ, ਬਹੁ ਰੋਣਾ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਜਿਸ ਘਰ ਨੂੰ ਉਹ ਖਿਸ਼ਤ ਲੱਗੇਸੀ, ਉਹ ਘਰ ਵੱਸਣਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਾਮ³ ਖਮੀਰ ਮੇਰੇ ਮੈਂ⁴ ਪੀਂਦਿਆਂ, ਰੋਗ ਲੱਗਣ ਦਿਲ ਭਾਰੇ ।
 ਗਰਦ ਮੇਰੀ ਜਿਸ ਚਸਮ ਪਵੇਸੀ, ਵੱਗਣ ਖੂਨ ਫੁਵਾਰੇ ।
 ਲਾਜ਼ਿਮ⁵ ਦਰਦ ਹੋਏ ਮੁਤਅੱਦੀ⁶, ਕਿਸਮਤ ਵਾਹ ਅਸਾਂ ਦੀ ।
 ਜਾਤ ਸਿਫਾਤੋਂ ਇਸਮ ਖਤਾਬੋਂ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਜ਼ਰੀ ਜਾਂਦੀ ।
 ਨਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਉਹ ਮਗਰਬਜ਼ਾਦੀ, ਨ ਗੁਲਰੁਖ ਸਹਜ਼ਾਦੀ ।
 ਨ ਸਹਬਾਨੋਂ ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਦੀ, ਚੀਨ ਨ ਤੁਰਕ ਖਤਾ⁷ ਦੀ ।
 ਐ ਮਾਈ ਮੈਂ ਰੋੜ੍ਹ ਗਵਾਈ, ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆਏ ।
 ਪੈਕਰ⁸ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਬੁੱਤ ਚੀਨੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਧਰਾਏ ।
 ਉਹ ਨ ਮਿਲਿਆ ਮੈਂ ਜਿਸ ਕਾਰਣ, ਪਾਈਆਂ ਐਡ ਈਜ਼ਾਈਆਂ ।
 ਘਰ ਛੁੱਟਾ ਤੇ ਸਬਰ ਨਿਖੁੱਟਾ, ਪੈਂਡਾ ਗਇਆ ਕਦਾਈਆਂ ।
 ਨਾ ਉਮੀਦੀਆਂ ਦੀ ਸੌ ਆਹੋਂ, ਚੜ੍ਹੇ ਬੁਖਾਰ ਹਵਾਈਂ ।
 ਨਕਸ਼ ਉੱਡਣਗੇ ਮੇਰੇ ਗਮ ਦੇ, ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤਾਈਂ ।
 ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਛਾਇਆ, ਮੇਰਿਓਂ ਹਾਲ ਮਲਾਲੋਂ ।
 ਵਿੱਚ ਅਫਲਾਕ⁹ ਅਠਤਾਲੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਹਾਲੋਂ ।
 ਆਖਿਰ ਹਾਲ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ, ਬਹੁ ਰੋਵੀਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ।
 ਐ ਮਾਈ ਮੈਂ ਮਾਨ ਤਰੁੱਟੀ, ਪੈ ਸੌਅਲੇ ਵਿੱਚ ਸੜੀਆਂ ।
 ਮਰਾਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੈਫ¹⁰ ਮੇਰੇ ਪੁਰ, ਐਡ ਕਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਬੋਲ ਝੜੀ ਗਸ ਖਾ ਕੇ, ਰਹੀ ਹਵਾਸੋਂ¹¹ ਖਾਲੀ ।

ਗੈਬੋਂ ਬਸ਼ਾਰਤ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗੈਬੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਸ ਸੰਭਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਹੈ ਮਾਲਮ ਅੰਦਰ ਦਰਗਾਹੇ, ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਏਸੇ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਸੀ ਤੈਨੂੰ, ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰਾ ।
 ਜਿਸਦੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਦਿੱਸ ਆਇਆ, ਤੁਧ ਖ਼ਾਬੀ ਚਮਕਾਰਾ ।

1. ਜ਼ਖਮੀ 2. ਇੱਟ 3. ਪਿਆਲਾ 4. ਸ਼ਰਾਬ 5. ਜ਼ਰੂਰੀ 6. ਤਅੱਦੀ (ਜ਼ਿਆਦਤੀ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ
 7. ਚੀਨੀ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ 8. ਜਿਸਮ, ਸਰੀਰ 9. ਆਸਮਾਨ 10. ਅਫਸੋਸ 11. ਸੁੜ ਬੁੜ ।

ਤੇ ਇਹ ਖਾਵੈਦ¹ ਨਾਮ ਜੋ ਧਰਿਆ, ਨ ਇਸ ਥੀਂ ਡਰ ਕਾਈ ॥
 ਮੈਲੀ ਨਜ਼ਰ ਜੋ ਤੈਂ ਵੱਲ ਤੱਕੇ, ਤਾਕਤ ਏਸ ਕਿਆ ਈ ।
 ਜੇ ਇਹ ਚਾਹ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਤੈਂ ਵਲ ਆਏ ।
 ਇਸਦਾ ਸ਼ੌਕ ਜੋ ਸ਼ਹਵਤ² ਵਾਲਾ, ਸਭ ਇਸ ਥੀਂ ਉੱਠ ਜਾਏ ।
 ਹੋ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਤੈਥੀਂ ਰਹਸੀ, ਸ਼ਰਮੋਂ ਚਸਮ ਨਿਵਾਵੇ ।
 ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹਸੀ, ਤੈਨੂੰ ਹੱਥ ਨ ਲਾਵੇ ।
 ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਮਿਲੇ ਘਰ ਇਸਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਇਕਸ ਦਿਹਾੜੇ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਸੁਫਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਤੈਨੂੰ, ਵੱਜੇ ਨੈਣ ਦੁਗਾੜੇ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਗੈਬੋਂ ਸੁਣੀ ਬਸ਼ਾਰਤ³, ਪਈ ਤਸੱਲੀ ਕਾਈ ।
 ਪਰ ਉਹ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਖੱਧਮ ਥੀਆ ਨ ਰਾਈ ।
 ਬੈਠੀ ਉੱਠ ਜੁਲੈਖਾ ਓਵੇਂ, ਪਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਹਾਲਾ ਦੇਖ ਤਪੇ ਦਿਲ ਮਾਈ, ਮਰ ਮਰ ਪਵੇ ਬੇਚਾਰੀ ।
 ਅੱਖੀਂ ਪੂੰਝੇ ਵਾਲ ਸਵਾਰੇ, ਕੁੜਤਿਓਂ ਖਾਕ ਉਤਾਰੇ ।
 ਉਸਨੂੰ ਰੋਣੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰਾਵੇ, ਤੇ ਖੁਦ ਆਹੀਂ ਮਾਰੇ ।

ਦਾਈ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ

ਮੁੱਠੀ ਭਰੇ ਤੇ ਪੱਖਾ ਝੱਲੇ, ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰੇ ॥
 ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਏ ਮੁਲਕ ਪਰਾਏ, ਤਾਲਿਆ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ।
 ਤੇ ਜੋਰਾਵਰ ਕਿਸਮਤ ਤੇਰੀ, ਜੋਰੋ ਜੋਰ ਲਿਆਈ ।
 ਤੈਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਲ ਛਲ ਕਰਕੇ, ਤਫ਼ਰੋਂ, ਗੋਰ⁴ ਲਿਆਈ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਰੋ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਰੋਵਾਂ, ਰੋਣਾ ਪਇਆ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਪੱਥਰ ਵਰੁਨ ਤੇਰੀ ਹਰ ਆਹੋਂ, ਸੱਟ ਸਹੇ ਸਿਰ ਮੇਰਾ ।
 ਵਿੱਚ ਕਜ਼ੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ, ਰੋ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਜਾਈਏ ।
 ਆ ਹੁਣ ਨਿੱਜ ਜੰਮੀ ਦੀਏ ਮਾਏ, ਕਰਮ ਲਿਖੇ ਭਰ ਪਾਈਏ ।
 ਸੋਹਣੀਏ ਕੁੜੀਏ ਸੈਂ ਬੁੱਤ ਚੀਨੀ, ਲਾਇਕ ਸ਼ਾਨ ਸਨਮ⁵ ਦੇ ।
 ਕਰ ਤੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਘਰ ਥੀਂ ਨੱਸੀਓਂ, ਹੋਈਓਂ ਲਾਇਕ ਗਮ ਦੇ ।
 ਲੈ ਹੁਣ ਬੈਠ ਸਫਕ ਵਿਚ ਰੋ ਰੋ, ਖੂਨ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਦਮ ਦਮ ।
 ਮਨਸਬ⁶ ਇਸ਼ਕ ਪੁੱਛੇ ਜੇ ਤੈਨੂੰ, ਸਹ ਸਿਰ ਤੇ ਦੁੱਖ ਜਮ ਜਮ ।
 ਪੁੱਟ ਨਸੀਬਾਂ ਨੇ ਧੱਕ ਸੁੱਟੀਓਂ, ਕੱਢ ਛੱਡੀਓਂ ਘਰ ਬਾਰੋਂ ।
 ਲੈ ਹੁਣ ਕੱਟ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤਾਂ, ਬਹ ਬਹ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਦੁੱਖ ਭਰੀਏ ਨਿੱਜ ਜੰਮਦੀਏ ਧੀਏ, ਸੁਣ ਲੈ ਦਰਦ ਕੋਸ਼ਾਲੇ ।
 ਫਾਲ⁷ ਤੇਰੀ ਏਹ ਚਾਰੇ ਮਿਸਰੇ, ਭਰਿਆਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ।

1. ਸ਼ਹੁ, ਮਾਲਿਕ 2. ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ 3. ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ 4. ਕਬਰ 5. ਬੁਤ, ਮਸੂਕ 6. ਓਹਦਾ 7. ਅੱਸੀ, ਸ਼ਗੁਨ, ਗੈਬ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਮ ।

ਨਿੱਜ ਜਣੀ ਜਿਨ ਜਣੀ ਤੱਤੀ, ਨੇ, ਬਖਤ ਪਿੱਟੀ¹ ਬੁੱਤ-ਚੀਨੀ¹ ।
 ਸਬ-ਖੇਜੀ² ਬੇਚੈਨੀ ਤੇਜੀ, ਜੈਂ ਤਨ³ ਨਕਸ਼⁴ ਜ਼ਬੀਨੀ⁵ ।
 ਨੈਣ ਤਪਣ ਤਪ ਜੀਣ ਸ਼ਫਕ⁶ ਤੇ, ਤੈਂ ਨਿਤ ⁷ਤਖਤ-ਨਸ਼ੀਨੀ⁷ ।
 ਬਖਸ਼ੇ ਪੀਤ ਪੁੱਜੇ ਤੈਂ ਜੀ ਤੇ, ਜੀਨਤ ਜ਼ਬ-ਯਕੀਨੀ ।
 ਦਾਈ ਰੋ ਰੋ ਵੈਣ ਕਰੇਂਦੀ, ਨਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦਿਲ ਛਣਿਆ ।
 ਬਣਿਆ ਦੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਓੜਕ ਸਹਣਾ ਬਣਿਆ ।
 ਖੁਫੀਆ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਜਰਦੀ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ਸੀਨੇ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣੀ ਹੋਈ, ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨੇ ।
 ਗਮ ਖਾਵੇ ਦੁੱਖ ਪੀਵੇ ਹਰ ਦਮ, ਰੋਵੇ ਅਜਜ਼ ਨਿਆਜ਼ੋਂ ।
 ਪਰ ਕਝ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਵੇ ਤਸੱਲੀ, ਉਸ ਗੈਬੀ⁸ ਆਵਾਜ਼ੋਂ ।
 ਦੁੱਖ ਵਿਛੋੜੇ ਦਿਲਬਰ ਵਾਲੇ ਦਿਲੋਂ ਨ ਜਾਣ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਇਹ ਖਾਵੰਦ ਤਿਸ ਹੋਇਆ ਨ ਹੋ ਏਆ, ਜਾਪੇ ਇਤ ਓਦਾਹੀਂ ।
 ਤੰਬੂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ, ਰਹੀ ਕਜ਼ੀਏ⁹ ਕਰਦੀ ।
 ਦਾਈ ਬਾਝੋਂ ਸੱਕਾ ਪਿਆਰਾ, ਪਾਸ ਨ ਕੋਈ ਦਰਦੀ ।

ਦਿਨ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਕੂਚ

ਰੋਂਦੀ ਤੇ ਕੁਰਲਾਂਦੀ ਤਾਈਂ, ਏਵੇਂ, ਰਾਤ ਵਿਹਾਈ ।
 ਸੁਬਹ ਹੋਈ ਡੁੱਬ ਗਏ ਸਿਤਾਰੇ, ਵਿੱਚ ¹⁰ਬਹਰਿ-ਰੁਸ਼ਨਾਈ¹⁰ ।
 ਕਿਸਤੀ ਡੋਬ ¹¹ਸੁਹੈਲਿ-ਯਮਾਨੀ¹¹, ਗਰਮ ਗਇਆ ਹੋ ਫ਼ਾਨੀ ।
 ਓਵੇਂ ਡੁੱਬ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮੋਏ, ਜੀਵਨ ਬਾਝ ਨੂਰਾਨੀ ।
¹²ਆਯਤੁ ਕੁਰਸੀ¹² ਕਫ ਖਜ਼ੀਬੋਂ¹³, ਹੱਥ ਰੰਗੇ ਵਿਚ ਲਾਲੀ ।
 ਤਾਇਰ¹⁴ ਨਸਰ¹⁵ ਉਕਾਬ ਫਲਕ ਦਾ, ਪਇਆ ਫ਼ਨਾਹ ਦੀ ਜਾਲੀ ।
 ਕਲਬ¹⁶ ਯਮਾਨੀ ਸਾਮੀ ਦੋਵੇਂ, ਅਰਨਬ¹⁷ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਵੱਗੇ ।
 ਉਹ ਖਰਗੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬੇ, ਇਹ ਸੁੱਤੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ।
 ਵਿੱਚ ਜ਼ਜ਼ੀਰਿ-ਫ਼ਨਾਹ ਮੁਸੱਲਸਲ¹⁸, ਸਿਲਸਲਾ¹⁹ ਤੋੜ ਗਵਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਤਾਲਿਆ ਜੱਬਾਰ²⁰ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਤੇਗ ਲਟਕਦੀ ਪਾਇਆ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਸਫੂਫ²¹ ਕਵਾਕਿਬ²² ਧਰੀਆਂ, ਫੋਜਾਂ ਜੀਨਤ ਭਰੀਆਂ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਨੇਜ਼ਾ-ਬ ਜ਼ ਫਲਕ ਦੇ, ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਨੋਕਾਂ ਧਰੀਆਂ ।
 ਚਾਹੜ ²³ਸਨਾਨਿ-ਖਤੂਤਿ-ਸੁਆਈ²⁴, ਸਭ ਮੈਦਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ।
 ਭਰਿਆ ਖ਼ੂਨ ਸੁਬਹ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਜ਼ਰਦ ਹੋਏ ਰੁਖਸਾਰੇ ।

1. ਚੀਨ ਦੇ ਬੁੱਤ ਵਰਗੀ ਸੋਹਣੀ 2. ਰਾਤ ਨੀਂਦ ਨ ਆਉਣੀ 3. ਸ਼ਰੀਰ 4. ਚਿਤ੍ਰਿਤ 5. ਜ਼ਬੂਨੀ, ਮੰਦਹਾਲੀ 6. ਪਹੁ ਫੁਟਾਲਾ 7. ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਣਾ 8. ਗੁਪਤ 9. ਝੋੜੇ 10. ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਸਮੰਦਰ ਵਿਚ 11. ਯਮਨ ਦਾ ਸੁਹੇਲ (ਸਿਤਾਰਾ) 12. ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕੁਰਸੀ (ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ) ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਇਕ ਆਯਤ 13. ਖਜ਼ਾਬ, ਮਹਿੰਦੀ ਆਦਿ 14. ਪੰਛੀ 15. ਗਿੱਧ 16 ਕੁੱਤਾ 17. ਖਰਗੋਸ਼, ਸਹਿਆ 18. ਅਖੰਡ 19. ਜ਼ਜ਼ੀਰ, ਲੜੀ 20 ਜਬਰ (ਸਖਤੀ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ 21. ਸਫ਼ਾਂ 22. ਸਿਤਾਰੇ 23. ਨੇਜ਼ੇ 24. ਕਿਰਣਾਂ ।

ਉਹ ਹਮਰੰਗ¹ ਸੁਬਹ ਦੇ ਏਵੇਂ, ਵਹੰਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਵਾਲੀ ।
 ਪਛਤਾਂਦੀ ਤੇ ਮਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਮਲਦੀ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।
 ਨੌਬਤ² ਕੂਚ ਦੀ ਖੜਕੀ ਤਦ ਨੂੰ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਦ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਜੀਨ ਕਸਾਏ ਅਸਪ³ ਸਿਪਾਹੀਆਂ, ਵਾਗ ਫੜੀ ਖਲਿਆਰੇ ।
 ਤੰਬੂ ਪੁੱਟ ਲਦਾਏ ਸੁਤਰੀ⁴, ਕੀਤੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰੀ ।
 ਤੰਬੂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਜੁਲੈਖਾ, ਚਾਹੜੀ ਵਿਚ ਅਮਾਰੀ ।
 ਮਿਸਰੀ ਫੌਜ ਰਲੀ ਰਲ ਵੱਗੀ, ਮਗਰਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ।
 ਅਸਪ ਕੁਦਾੜੇ ਚਾੜ੍ਹ ਜਵਾਨਾਂ, ਜੰਗਲ ਖਾਕ ਉਭਾਰੀ ।
 ਨਾਕਾ⁵ ਉੱਤੇ ਵਿੱਚ ਅਮਾਰੀ, ਤੈਮੂਸੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ।
 ਗਲ ਦਾਈ ਘੱਤ ਬਾਹਾਂ ਦੋਵੇਂ, ਕਰਦੀ ਗਿਰਾਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੇਖ ਮਾਈ ਮੈਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਚੱਲੇ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਦਿਲਬਰ ਵਾਲਾ, ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ ਸੱਲੇ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਤਸੱਲੀ, ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਨ ਪੱਲੇ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਜ ਦਵਾਈਂ ਨਾਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਰੋਗ ਕੁਵੱਲੇ ।
 ਉਠਣੀਏ ਧਰ ਕਦਮ ਆਹਿਸਤਾ, ਰੋ ਲਵਾਂ ਵਿਚ ਰਾਹੀਂ ।
 ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਘਰ ਰੋਵਣ ਔਖਾ, ਜਿਗਰ ਜਲੇ ਵਿਚ ਅਹੀਂ ।
 ਆਹੀਂ³ ਕਰਦਿਆਂ ਜਲ ਬਲ ਜਾਣਾ, ਪਏ ਉਮਰ ਦੇ ਫਾਹੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਵਣਜ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਉਲਟਾ, ਮੂਲ ਗਇਆ ਸਣ ਲਾਹੇ ।
 ਕਰ ਕਰ ਯਾਦ ਵਿਗੁੱਤਾ⁶ ਵੇਲਾ, ਝੂਰਦਿਆਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ।
 ਪੀਣਾ ਖੂਨ ਤੇ ਸੌਣਾ ਦੁੱਖੀਂ, ਜ਼ਹਰ ਗਮਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ।
 ਇਹ ਜਵਾਨੀ ਚਮਕਾਂ ਵਾਲੀ, ਰੋਂਵਦਿਆਂ ਘੁਲ ਜਾਣੀ ।
 ਉਛਲ ਵੱਗੇ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਮੇਰੇ, ਨੀਲ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ।
 ਚੰਧਵੀਂ ਚੰਨੋਂ ਰੌਸ਼ਨ ਚਿਹਰਾ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਉੱਘੜ ਜਾਸੀ ।
 ਦਰਦਾਂ⁷ ਹੱਥੋਂ ਕਦਾਂ ਖਲਾਸੀ, ਰਹਸਾਂ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ।
 ਉੱਘੜ ਬੋਲ ਨ ਸੱਕਾਂ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਹਿਜਰ ਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ।
 ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਸਖਤ ਕਿਆਮਤ, ਕਿਵੇਂ ਸਿਰੇ ਪੁਰ ਝੱਲਾਂ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੋਵੇਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਰਹਸਣ, ਸੀਨਾ ਜਲਦਾ ਬਲਦਾ ।
 ਜਿਗਰ ਤੜਫਦਾ ਸ਼ੌਕ ਉਛਲਦਾ, ਤਨ ਬਲਦਾ ਮਨ ਗਲਦਾ ।
 ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਪੁਰ ਪੁਰ ਤਾਰੇ, ਲੰਮੀਆਂ ਕੋਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਘਰ ਬੇਗਾਨੇ ਦੇਸ ਪਰਾਏ, ਰੋ ਰੋ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।

1. ਓਹੋ ਰੰਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ 2. ਧੌਂਸਾ 3. ਘੋੜੇ 4. ਉਠਾਂ ਤੇ 5. ਉਠਣੀ 6. ਬੀਤਿਆ, ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲਿਆ 7. ਇਸ਼ਕ-ਪੀੜ ।

ਵਾਸ ਪਇਆ ਮੈਂ ਨਾਲ ਪਰਾਇਆਂ, ਰਹਣ ਜੋ ਦਰਦੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਕਿਵੇਂ ਜਰਾਂ ਬਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਹੀਂ, ਕਦ ਇਹ ਦਰਦ ਸੁਖਾਲੀ ।
 ਜਿਸ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰੇ ਵੱਲੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਤ ਉਡੀਕਾਂ ।
 ਉਸਦੇ ਸ਼ੌਕੇ ਤਲਬ ਨੇ ਲਾਈਆਂ, ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ।
 ਇਵੇਂ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦੀ, ਦਾਈ ਦਾ ਸਿਰ ਖਾਂਦੀ ।
 ਤੇ ਦਾਈ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ ਭੁਜਦੀ, ਪਰ ਕੁਛ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਂਦੀ ।

ਅਜੀਜ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ

ਤੇ ਉਹ ਹਾਲ ਅਜੀਜ਼ੇ ਵਾਲਾ, ਕੀ ਆਖਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ੌਕਤ-ਸ਼ਾਨਾਂ, ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ¹ ਆਜ਼ਾਦੀ ।
 ਨਾਲ ਸਿਪਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋੜੇ, ਜ਼ੀਨਤ ਨਾਲ ਜੜਾਏ ।
 ਜ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਯਾਕੂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਜੜ ਉਸਤਾਦਾਂ ਲਾਏ ।
 ਮਸਤ ਸਿਪਾਹੀ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਕਮਰਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ।
 ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ਸ਼ਾਹਾਨੀਆਂ ਸੱਭੇ, ਜ਼ੀਨਤ ਜ਼ੇਬ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਲਵੇ ਮਾਰਨ, ਹੱਸ ਹੱਸ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਲਾਵਣ ।
 ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਪ ਕੁਦਾਵਣ, ਸ਼ਰਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦੁੜਾਵਣ ।
 ਰਾਹਵਾਰਾਂ ਖੁਸ਼ ਕਦਮ ਸਮੰਦਾਂ², ਤੁਰ ਤੁਰ ਬੰਨ੍ਹ ਤਰਾਰੇ³ ।
 ਬਾਦਿ ਸਬਾ ਦੀ ਗਰਦਨ ਉੱਤੇ, ਗਰਦੋਂ ਭਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਸੁੰਮ ਵਜੇ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਮੀਨੇ, ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਰਫਤਾਰਾਂ ।
 ਛੁੱਟੀ ਤਾਨ⁴ ਨਿਕਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂ, ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹੀ ਸਵਾਰਾਂ ।
 ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦੁਮ ਮੋਰਾਂ ਵਰਗੇ, ਵਾਲ ਅਬਰੇਸ਼ਮ⁵ ਤਾਰਾਂ ।
 ਜੋਗੀਆਂ ਜਟਾਂ ਅਯਾਲ⁶ ਲਟਕਦੇ, ਪੂਜੀਆਂ⁷ ਜ਼ੀਨਤਦਾਰਾਂ ।
 ਅਸਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਬੜੀਆਂ, ਮੁੱਛਾਂ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ।
 ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਚੀਰ ਲਪੇਟੀਆਂ ਕੰਨੀਂ, ਬਾਜ਼ੀਆਂ⁸ ਵਾਹ ਲਟਕਾਈਆਂ ।
 ਮਸੂ ਭਿੰਨੇਂ ਵਿਚ ਛੈਲ ਸਿਪਾਹੀ, ਬਾਕਿਆਂ ਚੀਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ।
 ਗਲ ਕੈਂਠੇ ਹਥ ਕੰਠਣ ਜ਼ਰੀਂ, ਜ਼ੇਵਰ ਹੋਰ ਦਵਾਲੇ ।
 ਕੱਦ ਮਿਆਨੇ⁹ ਨ ਉਹ ਲੰਮੇ, ਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੁੱਟੇਰੇ ।
 ਇੱਕੋ ਇਕ ਘਰ ਮਾਈਆਂ ਜਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣ ਲੁਟੇਰੇ ।
 ਰਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨਰਮ ਹਵਾਈਂ, ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਬਾਂਕੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ।
 ਉਹ ਅਸਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਹੇ, ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਹਾਲਾਂ ।
 ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਲ ਤੁਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਨਾਲ ਡਫਾਂ ਤੇ ਤਾਸ਼ੇ¹⁰ ।
 ਕਤ੍ਰਾ¹¹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਅਤ-ਸਾਜ਼ਾਂ¹², ਰੱਖੀ ਵਾਂਗ ਪਤਾਸ਼ੇ ।

1. ਖੁਸ਼ੀ, ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ 2. ਖੁਸ਼ਕੀ ਰੰਗ ਦੇ ਘੋੜੇ 3. ਫੁੰਮਣ 4. ਅਵਾਜ਼ 5. ਰੇਸ਼ਮ 6. ਘੋੜੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਵਾਲ 7. ਮੂੰਹ, ਮੱਥਾ 8. ਕਈਆਂ 9. ਦਰਮਿਆਨੇ 10. ਛੈਣੇ 11. ਸ਼ਕਲ, ਸੂਰਤ 12. ਕਾਰੀਗਰਾਂ ।

ਤਬਲ¹ ਤਬੂਰਾ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ, ਢੋਲ ਬੱਦਲ ਜਿਉਂ ਗੱਜੇ ।
 ਨਰਮ ਆਵਾਜ਼ ਰਬਾਬ ਸਤਾਰਾਂ, ਇਕ ਵਲ ਤੂਬਾ ਵੱਜੇ ।
 ਬੈਂਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾਵਣ, ਵੰਝਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋਹੜੇ ॥
 ਮਸਤ ਆਵਾਜ਼ ਗੋਯਾ ਸੀ ਇਸਕੋਂ, ਆਪ ਰੁੜੀ ਕੁਝ ਰੋੜ੍ਹੇ ॥
 ਨਾਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਭ ਥੀਂ ਪਿੱਛੇ, ਝੋਕਾਂ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੋਂ ।
 ਦੂਰੋਂ ਪਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿੱਸਾਵਣ, ਉਠਣੀਆਂ ਸਿੰਗਾਰੋਂ ।
 ਗਲੀਂ ਹਮੇਲਾਂ² ਰੇਸ਼ਮ ਗੁੰਦੀਆਂ, ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ।
 ਰੇਸ਼ਮ ਸੁਰਖ ਨਕੇਲਾਂ ਪਈਆਂ, ਗੋਸ਼³ ਨਿੱਕੇ ਕੱਦ ਬਾਲਾ⁴ ।
 ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਓਸ ਦਿਹਾੜੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਹੜ ਵਗਿਆ ॥
 ਖੁਨੀਆਗਰਾਂ⁵ ਨ ਜੋਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ, ਰਹੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਤਗਿਆ ॥
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਜੰਗਲ ਬਾਸ ਬਲਾਈਂ, ਭਰੀ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਕੁਵਿਨਾਂ⁶ ਹਿਰਨਾਂ ਗੋਰਖਰਾਂ⁷ ਨੂੰ, ਮਿਲੀ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦੀ ।
 ਤੇ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਨ ਆਵੇ ॥
 ਦੇਖੇ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਖਿਲਖਿਲ ਹੱਸੇ, ਘੋੜਾ ਜੈਕ ਕੁਦਾਵੇ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਤੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ

ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲੇ ਸੁਣ ਸੁਣ, ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਸੁਕਰ ਕਰੇ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਇਹ ਪਿੱਟਦੀ ਉਹ ਨਚਦਾ ॥
 ਉਹ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਹੱਥ ਨਰਮ ਗਿਜ਼ਾਈਂ, ਏਸ ਤੁਆਮ⁸ ਨ ਪਚਦਾ ॥
 ਇਸਨੂੰ ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ, ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਹਥ ਆਇਆ ।
 ਇਸਦੇ ਨੈਣ ਵਰ੍ਹਾਵਣ ਝੜੀਆਂ, ਉਸਦਾ ਖੇਤ ਪਕਾਇਆ ।
 ਇਹ ਮਾਤਮ ਵਿਚ ਵੈਣ ਕਰੇਂਦੀ, ਉਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਗਾਵੇਂ ॥
 ਇਸ ਨੂੰ ਕਜ਼ੀਏ ਪਏ ਮੁਖਾਲਿਫ, ਕਿਉਂਕਰ ਹੋਵਣ ਸਾਵੇਂ ।
 ਇਹ ਮਾਤਮ ਵਿਚ ਲੀਰਾਂ ਲਾਹਵੇ, ਉਹ ਕੁੜਤਾ ਝਲਕਾਰੇ ॥
 ਇਹ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟੇ, ਉਹ ਲਾ ਤੇਲ ਸਵਾਰੇ ।
 ਇਸਦੇ ਨੈਣ ਦੋਵੇਂ ਰੱਤ ਭਿੰਨੇ, ਕਰਦੇ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਮਸਤ ਨਸ਼ੇ ਥੀਂ, ਧੁਰ ਸੁਰਮੇ ਦੀ ਧਾਰੀ ।
 ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਬਾਂ ਫਿਰਾਕ ਸੁਕਾਈਆਂ, ਜਾਨ ਲਬਾਂ ਤੇ ਆਈ ॥
 ਅੱਗੇ ਥੀਂ ਵੱਧ ਉਸਦੇ ਲਬ ਦੀ, ਲਾਲੀ ਦੂਣ ਸਵਾਈ ।
 ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਭਰ ਜ਼ਰਦੀ ਰੰਗੇ, ਇਸਦੇ ਦੋ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
 ਤੇ ਉਸਦੇ ਰੁਖਸਾਰੇ ਦੋਵੇਂ, ਚਮਕ ਉੱਠੇ ਜੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ।

1. ਢੋਲ, ਨਗਾਰਾ 2. ਹਾਰ 3. ਕੰਨ 4. ਉੱਚੇ 5. ਡੂਮਾਂ 6. ਹੀਜੜੇ, ਖੁਸਰੇ 7. ਜੰਗਲੀ ਗਯਾ
 8. ਖਾਣਾ ॥

ਇਹ ਹਰਦਮ ਪੇਸ਼ਾਨੀ¹ ਤੋੜੇ, ਉਹ ਮੁੱਛੀਂ ਵੱਟ ਚਾਹੜੇ ।
 ਇਹ ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵੱਟ ਉਧੇੜੇ, ਤੇ ਉਹ ਮੁੱਛਾਂ ਤਾੜੇ ।
 ਖੋਹੇ ਇਹ ਸੁਹਾਗ ਪੱਟੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਦਾੜੀ ਹੱਥ ਫੇਰੇ ।
 ਇਸਦਾ ਦਮ ਦਮ ਪੈਰ ਪਛਾੜੀ, ਉਸਦਾ ਪੈਰ ਅਗੇਰੇ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਅਲਮਾਸ² ਮਿਯਾ³ ਥੀਂ, ਇਹ ਯਾਕੂਤ⁴ ਪਰੋਵੇ ।
 ਉਹ ਯਾਕੂਤੀ ਗਰਦਨ-ਬੰਦੋਂ, ਚਾ ਗਰਦਨ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ ।
 ਇਹ ਪੈਵੰਦ ਪਏ ਨੂੰ ਝੂਰੇ, ਜੋੜ ਜੁੜੇ ਨੂੰ ਰੋਵੇ ।
 ਉਹ ਸੰਜੋਗ ਸਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖੇ, ਵੇਖ ਦੁੱਖੋਂ ਦਿਲ ਧੋਵੇ ।
 ਇਸਦੀਆਂ ਗਮ ਵਿੱਚ ਲੰਮੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਜਿਗਰ ਦੇ ।
 ਉਸਦੀਆਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੁਹਾਈਆਂ, ਖਾਦਿਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੇ ।
 ਏਸੇ ਹਾਲੇ ਇਹ ਸਭ ਲਸਕਰ, ਨੀਲ ਨਦੀ ਪੁਰ ਆਏ ।
 ਲੰਘ ਚੱਲੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤੀਆਂ ਜ਼ੋਕਾਂ, ਮਿਸਰ ਮਹਲ ਦਿੱਸ ਆਏ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਦਾਈ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦ

ਰੋ ਰੋ ਦਾਈ ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕੀਤੇ ਨੈਣ ਰੰਗੀਲੇ ।
 ਵਿੱਚ ਦਰਿਆਏ ਮਾਤਮ ਵਾਲੇ, ਕਰਾਂ ਪੈਰਾਹਿਨ ਨੀਲੇ ।
 ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਵੈਣ ਕਰੇਂਦੇ, ਬੈਠੇ ਤੋੜ ਵਸੀਲੇ⁵ ।
 ਯਾਰ ਨ ਮਿਲਿਆ ਮੈਂ ਮਰ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਕਰ ਥੱਕੀ ਲੱਖ ਹੀਲੇ ।
 ਨ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਲੈ ਜਾਓ ਮੈਨੂੰ, ਕਹਰ ਨ ਕਰੋ ਕਹਾਰੋ⁶ ।
 ਡੋਬ ਚੱਲੋ ਵਿੱਚ ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੇ, ਝੱਬ ਅਮਾਰੀ ਦਾਰੋ ।
 ਖੜੋ ਨ ਮੇਰੀ ਮਿਸਰ ਅਮਾਰੀ, ਸੁੱਟ ਵਿਚ ਨੀਲ ਵੰਗਾਓ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਪੁਰ ਦਾਗ ਜੁਦਾਈਓਂ, ਅੱਜ ਸਭ ਨਾਗ ਗਵਾਓ ।
 ਗਰਕ ਕਰੋ ਦਰਿਆ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਸਣ ਨਾਕਾ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਕੱਟ ਨ ਸੱਕਾਂ, ਥੱਕੀ ਝੱਲ ਈਜਾਈਂ ।
 ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਓ ਮੈਂ ਤਾਲਿਆ ਰੋਹੜੀ, ਡੋਬ ਦਿਓ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਰੁੜ੍ਹਾਂ ਰੁੜ੍ਹਨ ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ, ਤੇ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਲਾਰੇ ।
 ਸਾੜ ਬਿਰਹੋਂ ਨੇ ਬਾਲਣ ਕੀਤੀ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਬੇਚਾਰੀ ।
 ਨੈਂ ਵਗਦੀ ਵਿੱਚ ਘੱਤ ਗੁਜ਼ਾਰੋ, ਅੱਗ ਬੁਝੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੀ ਠਾਠ ਗਜ਼ਬ ਦੀ, ਕਰੋ ਮੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਦੇਖਾਂ, ਦਿਲ ਦੀ ਸਰਗਰਦਾਨੀ⁷ ।
 ਰੋੜ੍ਹੋ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਬੇਦਰਦੋ, ਨਾਲ ਰੁੜ੍ਹੋ ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ।
 ਖੁਦ ਰੁੜ੍ਹਿਆਂ ਜੇ ਦੁੱਖ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਸੁਖਾਲੀ ।

1. ਮੱਥਾ 2. ਹੀਰਾ 3. ਪਲਕਾ 4. ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਇਕ ਪਥਰ, ਭਾਵ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਹੰਝੂ 5. ਸਾਧਨ
 6. ਡੋਲੀ ਦੁਕਣ ਵਾਲੇ 7. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ।

ਅ ਅਫਸੋਸ ਕਰਾਂ ਤਦਬੀਰਾਂ, ਕਾਈ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵਣ ।
ਆਪ ਰੁੜ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖ ਰੋੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ, ਨਦੀਆਂ ਭੀ ਦੁੱਖ ਖਾਵਣ ।
ਇਹ ਬਿਚਾਰੀਆਂ ਆਜਿਜ਼ ਨਦੀਆਂ, ਤਾਕਤ ਧਰਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਭਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਸਿਰ ਜਰਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ, ਤੇ ਇਹ ਸਰਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਸਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਤ ਅਸਮਾਨਾਂ, ਇਹ ਦਮ ਭਰਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਬਹਰ-ਅਮੀਕ¹ ਬਿਰਹੋਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆਂ, ਫਿਰ ਮੁੜ ਤਰਦੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ।

ਅਜੀਜ਼ ਦੇ ਮਹਲਾਂ ਵਿੱਚ

ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਅਮਾਰੀ, ਨਦੀਓਂ ਪਾਰ ਸਿਧਾਰੀ ।
ਤੇ ਉਹ ਜੀਨਤ ਨਾਲ ਸ਼ੰਗਾਰੀ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
ਜਾਂ ਅਸਵਾਰੀ ਵੜੀ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ, ਖੈਰ ਵੰਡਣ ਖੈਰਾਤਾਂ ।
ਜਸ਼ਨ² ਰਹੇ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ ਖੁਸ਼ੀਓਂ, ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਈ ਰਾਤਾਂ ।
ਖੁਬ ਮਹੱਲ ਅਜੀਬ ਰੰਗੀਲੇ, ਖਾਸ, ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲੇ ।
ਸਾਫ ਸਿਹਨ³ ਖੁਸ਼ ਅੰਦਰ ਬਾਹਿਰ, ਜ਼ਰੀਂ ਝਾਲ ਦਵਾਲੇ ।
ਖੁਸ਼ਬੂਈਓਂ ਹਰ ਜਾ ਮੁਅੱਤਰ⁴, ਜਿਉਂ ਸਹਰਾ⁵ ਤਾਤਾਰੀ⁶ ।
ਜ਼ਰੀਂ ਤਖਤ ਜੁਲੈਖਾ ਕਾਰਣ, ਫਰਸ਼ ਸਫਾ ਜ਼ਰਕਾਰੀ ।
ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਖਾਦਿਮ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਰਖਾਈਆਂ ।
ਸਕਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤੀ ਭਖਦੇ, ਹੁਸਨ ਬਹਾਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਰਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਅੱਗੇ ।
ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਰਹਣ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵੱਗੇ ।
ਵਿੱਚ ਕੁਬਾਇਲ⁷ ਅਹਲਿ-ਅਯਾਲੀ⁷, ਏਸੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ।
ਆਪ ਅਜੀਜ਼ ਦਿਨੇ ਤੇ ਰਾਤੀਂ, ਕਰਦਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਕਦਰ ਉੱਚੇਰਾ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਏਸੇ ਦਾ ।
ਇਸਦਾ ਕਹਿਆ ਮੌੜ ਹਟਾਵੇ, ਇਹ ਨ ਕਦਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ।
ਖਾਤਿਰਦਾਰੀ ਰੱਖੇ ਉਸਦੀ, ਆਪ ਅਜੀਜ਼ ਬੇਚਾਰਾ ।
ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਆ ਹਾਤਿਫ ਵਾਲਾ, ਹੋਇਆ ਪੂਰਾ ਸਾਰਾ ।
ਜਦੋਂ ਅਜੀਜ਼ ਜੋ ਰਗਬਤ ਕਰਕੇ, ਆਵੇ ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਰਹੇ ਦੁਰਾਡਾ ਕੁੱਵਤ ਜਾਵੇ, ਕਰਦਾ ਸ਼ਰਮ ਤਦਾਹੀਂ ।
ਪੇਸ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਆਜਿਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਗੱਲ ਕਰੇ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ।
ਆਪ ਜੁਲੈਖਾ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ, ਦਿਲ ਪਾੜੇ ਗ਼ਮ ਸੀਵੇਂ ।
ਪਰ ਏਹ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਰ ਦਮ. ਰੱਖੀਂ ਰਬ ਸਲਾਮਤ⁸ ।
ਯਾਰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਮੈਂ ਦਿਲ, ਆਵੇ ਨਜ਼ਰ ਅਲਾਮਤ⁹ ।

1. ਡੂੰਘੇ 2. ਮੌਜ-ਮੇਲਾ 3. ਵਿਹੜਾ 4. ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ 5. ਜੰਗਲ 6. ਤਾਤਾਰੀ ਹਿਰਨ ਦਾ ਨਾਫਾ 7. ਵੱਬਰਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ 8. ਅਫ਼ੋਹੀ 9. ਨਿਸ਼ਾਣੀ ।

ਵਿੱਚ ਦਹਲਾਨਾਂ¹ ਨਾਲ ਜ਼ਨਾਂ² ਦੇ, ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਜਲਿਸ ਲਾਵੇ ।
 ਤਖਤ ਬਹੇ ਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੱਸੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਹਮ ਡੁਬਾਵੇ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਹਰ ਦਮ, ਰਹੰਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਖੜੀਆਂ ।
 ਤੇ ਏਹ ਯਾਰ ਉਡੀਕੇ ਰੋਂਦੀ, ਪਹਰ ਗਿਣੇ ਪਲ ਘੜੀਆਂ ।
 ਮਿਸਤੀ ਜ਼ਨਾਂ ਜੋ ਬੇੜੀਆਂ ਕਦਰੋਂ, ਇਸ ਥੀਂ ਬਹਣ ਹਨੇਰੇ ।
 ਇਹ ਜਿਉਂ ਸ਼ਾਹ ਉਹ ਵਾਂਗੂੰ ਰਈਯਤ³, ਏਹ ਨਿਆਂ ਨਬੇੜੇ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰਾਤ ਪਵੇ ਤੇ ਕੱਲੀ ਬਹਕੇ, ਕਰੇ ਵਝਾਪ⁴ ਬੇਚਾਰੀ ।
 ਯਾਰ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਕਹੀਆਂ ਲੀਕਾਂ⁵ ਲਾਈਆਂ ।
 ਕੌਲ ਇਕਰਾਰ ਕਰੇਂ ਖੁਦ ਪੱਕੇ, ਕਿਸਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਈਆਂ ।
 ਨ ਹੁਣ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇਂ, ਨ ਸੁਫਨੇ ਦਿਸ ਆਵੇਂ ।
 ਨ ਇਹ ਦਿਲ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਵੇਂ, ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਵੇਂ ।
 ਤੇਰੀ ਤਾਂਘ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਈ, ਓਵੇਂ ਰਹੀ ਜੁਦਾਈ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਘਾਇਲ ਕਰਕੇ, ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ ਸੁਟਾਈ ।
 ਵਿੱਚ ਪਰਦੇਸ ਨ ਮਹਰਮ⁶ ਕੋਈ, ਇੱਕ ਬੇਕਾਰੀ ਦਾਈ ।
 ਮਿਹਰ ਕਮਾਵੇਂ ਦੀਦ ਕਰਾਵੇਂ, ਖਾਥੇ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵੇਂ ।
 ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਕਦ ਮਿਲਸੇਂ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਸੱਚਾ ਪਤਾ ਦਸ ਜਾਵੇਂ ।
 ਮੈਂ ਮਰ ਚੁਕੀ ਮਰਨੋਂ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਰਚੇ ਹੱਡੀਂ ਗਮੇ ਤੇਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰੋਜ਼ ਵਿਹਾਂਦੇ ਹਿਜਰੋਂ, ਵਗਦੇ ਨੈਣ ਵਧੇਰੇ ।
 ਤੇਰੀ ਖਾਤਿਰ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ, ਛੋੜ ਵਤਨ ਮੈਂ ਆਈ ।
 ਓਹਾ ਅਜੇ ਕਜ਼ੀਆਂ ਓਵੇਂ, ਹਿਜਰ ਫਿਰਾਕ ਜੁਦਾਈ ।
 ਮਿਲ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਖ ਕਦਾਹੀਂ, ਕਿਆ ਕਿਆ ਸਿਰ ਤੇ ਵਰਤੀ ।
 ਕਿਵੇਂ ਰੁਲਾਂ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ਫਰਸ਼ੀਂ, ਵਿਚ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ।
 ਲੈ ਖਬਰਾਂ ਜੁਗ ਬੀਤੇ ਮੈਨੂੰ, ਦਰਦਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਚਾਏ ।
 ਮੈਂ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਘਾਇਲ ਹੋਈ, ਇਹ ਤੂੰਹੋਂ ਦੁੱਖ ਲਾਏ ।
 ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਛਿੜਕ ਲਿਕਾਓ⁷ ਪਾਣੀ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ ਭਾਰ ਭਲੇਰਾ, ਮੈਂ ਹੋ ਰਹੀ ਨਿਤਾਣੀ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਖੂਨ ਭਰਾਈਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਈਆਂ ।
 ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਸੁਬਰ ਮੁਹਾਰਾਂ ਚਾਈਆਂ ।

1. ਪਸਾਰ 2. ਔਰਤਾਂ 3. ਪੰਜਾ 4. ਵਿਰਲਾਪ, ਰੁਦਨ 5. ਦਾਗ, ਪੱਥੇ 6. ਵਾਕਿਫ 7. ਚਿਹਰਾ, ਦੀਦਾਰ ।

ਮਿਲ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਜਾਹਿਰ ਜਾਹਿਰ, ਨ ਰਹ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਬੇ¹ ।
 ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੈਨੂੰ, ਝਾਤ ਦਿਖਾ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬੇ ।
 ਤੇ ਸੌਗੰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਰੀ, ਤੈਨੂੰ ਮਾਹ-ਜਬੀਨਾ² ।
 ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਜ਼-ਨਿਹੌਰੇ, ਸਾੜ ਨ ਮੇਰਾ ਸੀਨਾ ।
 ਹੁਸਨ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਧਸੀਆ, ਤਨ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਥੀਂ ਨ ਸੰਮੁਲੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਈ ਬੇਰੇ³ ।
 ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਰਹਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਅੰਦਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਗਮ ਦਾ ਵਕਤ ਦਰਾਜ਼⁴ ਹੋਇਆ ਈ, ਵਿਚ ਅੰਦੋਹ-ਖ਼ਾਰੀ⁵ ।
 ਝਿੰਮਣੀਆਂ ਯਾਕੂਤ ਪਰੋਵਣ, ਅਲਮਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਾਂ ।
 ਉਹ ਗਰਕਾਬ⁶ ਰਹੀ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਮਿਲਣ ਵਿਛੋੜਿਓਂ ਝੋਕਾਂ ।
 ਵੱਜਣ ਸੱਲ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੇ, ਕੌਲ ਪੱਕੇ ਦਿਲ ਸੱਲਣ ।
 ਰਾਤ ਜਗੇਂਦੀ ਵੈਣ ਕਰੇਂਦੀ, ਨੈਣ ਨ ਨੀਂਦਰ ਝੱਲਣ ।
 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਰਹੀ ਉਡੀਕਾਂ ਅੰਦਰ, ਰੋਂਦੀ ਤੇ ਕੁਰਲਾਂਦੀ ।
 ਮਹਰੂਮੀ⁷ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਨੂੰ ਜਾਲੇ, ਪਰ ਕੁਛ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਂਦੀ ।
 ਨ ਉਹ ਯਾਰ ਦਿਸ ਆਇਆ ਜਾਹਿਰ, ਨ ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬੇ ।
 ਤਦਬੀਰਾਂ ਕੁਝ ਚੱਲਣ ਨਾਹੀਂ, ਜਲਦੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਬੇ⁸ ।

ਦਾਈ ਦਾ ਤਰਲਾ

ਕਹੇ ਜਲੈਖਾ ਦਾਈ ਤਾਈਂ, ਸੁਣ ਲੈ ਮਾਂ ਪਿਆਰੀ ।
 ਮਾਲਸ ਤੈਨੂੰ ਹਾਲਾ ਮੇਰਾਂ, ਗਮ ਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕੱਢ ਕਮਾਣ ਅਕਲ ਦੀ ਕੋਈ, ਮਾਰੀਂ ਤੀਰ ਅਵੇਹਾ ।
 ਵੱਜੇ ਵਿਚ ਮੁਰਾਦ ਨਿਸ਼ਾਨੇ, ਘੱਲੇ ਯਾਰ ਸੁਨੇਹਾ ।
 ਲੱਭ ਕਿਤੇ ਜੇ ਲੱਭੇ ਤੈਨੂੰ, ਤੂੰ ਭੀ ਕਾਰੇਹਾਰੀ⁹ ।
 ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਕਰੋ ਦਵਾਈਂ, ਸਖਤ ਮੇਰੀ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਮਰ ਜਾਵੇਂ ਤੂੰ ਕਰ ਕੁਝ ਹੀਲਾ, ਨ ਰਹ ਚੁੱਪ ਚੁਪਾਤੀ ।
 ਕੇਡਕ ਦਰਦ ਜਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀਨੇ, ਲਾਈ ਬਿਰਹੋਂ ਕਾਤੀ ।
 ਮੈਂ ਜਾਣਾਂ ਤੂੰ ਆਕਿਲ ਵੱਡੀ, ਬੜੀ ਫ਼ਰੇਬਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਤੈਂ ਹੋਂਦੀ ਮੈਂ ਦੁੱਖੀ ਜਲਦੀ, ਤੇ ਮਕਸੂਦੋਂ¹⁰ ਖ਼ਾਲੀ ।
 ਡੁੱਬੀ ਅਕਲ ਅਜੇਹੀ ਤੇਰੀ, ਅੱਜ ਕੰਮ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਿਵੇਂ ਜਗਾਵੇਂ ਤਾਲਿਅ ਸੁੱਤੇ, ਵਸਲੋਂ ਜਾਮ¹¹ ਪਿਲਾਵੇਂ ।
 ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਧੇ ਗਮ ਮੁੱਕੇ ।
 ਹੜ੍ਹ ਸਰਿਸ਼ਕ¹² ਦ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚੋਂ, ਮਿਹਰ ਕਰੇਂ ਅੱਜ ਸੁੱਕੇ ।

1. ਪਰਦੇ 2. ਚੇਨ ਵਰਗੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ 3. ਟੁਕੜੇ 4. ਲੰਮਾ 5. ਦੁਖ ਪੀੜਾ 6. ਡੁਬੀ 7. ਜੁਦਾਈ 8.
 ਦੁਖ 9. ਚਤਰ 10. ਮੰਤਵ 11. ਪਿਆਲਾ 12. ਹੰਝੂ ।

ਰੋਵੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਘਾਇਲ ਹੋਈ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਸੋਅਲਾ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਚਮਕੇ ਜਾਨ ਜਲਾਵੇ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਭੀ ਤਦਬੀਰਾਂ ਦੇਖਾਂ, ਕੇਡਕ ਰੱਖੇਂ ਤਾਸੀਰਾਂ ।
 ਕਰ ਬੇਕਦਰ ਗਇਆ ਪਰਦੇਸੀਂ, ਅਫਵ¹ ਕਰੇ ਤਕਸੀਰਾਂ ।
 ਮੈਂ ਬੇਦਿਲ ਦੀ ਕਰ ਕੁਝ ਕਾਰੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਸੁਣ ਦਾਈ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ, ਰੋਈ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਐ ਫਰਜ਼ੰਦ² ਪਿਆਰੀ, ਕਰ ਸਕਦੀ ਕੁਝ ਕਾਰੀ ।
 ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਕਦ ਆਵਣ ਦੇਂਦੀ, ਐਡ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਲੈਂਦੀ ਝੱਲ ਸਿਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਕਿਆ ਦੱਸ ਧੀਆ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਵਾਰੀ ।
 ਏਥੇ ਵਾਹ ਨ ਚੱਲੇ ਮੇਰੀ, ਅਕਲ ਰਹੀ ਦੀਵਾਨੀ³ ।
 ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਮਕਾਨ ਨ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਲੱਭਾਂ ਕਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਿਆ ਵੱਸ ਮੇਰੇ, ਲੱਗੇ ਵਾਹ ਮਿਲਾਵਾਂ ।
 ਚਾਹੇਂ ਜਾਨ ਏਹੀ ਲੈ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਉਜ਼ਰ ਨ ਮੂਲ ਲਿਆਵਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਨ ਤੇਰੀ ਨੂੰ, ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਕਿੱਥ ਵੇਚਾਂ ।
 ਯਾ ਅਪਣੇ ਥਾਓਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸੁਟਾਵਾਂ, ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੇਚਾਂ ।
 ਆਹ ਲੈ ਬੁੱਢੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ, ਕਰ ਲੈ ਹੀਲਾ⁴ ਕਾਈ ।
 ਪੜ੍ਹ ਮੰਤਰ ਕੁਝ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਦੇਵੇ ਯਾਰ ਵਿਖਾਈ ।
 ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਮਿਲਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਸੁਫਨੇ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
 ਦਾਈ ਕਹੰਦੀ ਮੈਂ ਵੱਸ ਨਾਹਾ, ਇਹ ਭੀ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਕਰਕੇ ਆਹ ਜੁਲੈਖਾ ਕਹੰਦੀ, ਜਿਸਦੇ ਰੰਗ ਅਵੱਲੇ⁵ ।
 ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਲਾਂ ਸੰਦੀ, ਕਾਈ ਪੇਸ਼ ਨ ਚੱਲੇ ।
 ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਮੁਲਕੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਕੌਣ ਕਰੇ ਇਤ ਚਾਰਾ ।
 ਏਵੇਂ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਰਹੰਦੀ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਦਿਨ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਤਪਦੀ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਰਾਤ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਏਹਾ ਹਾਲ ਰਹਿਆ ਸੁ ਮੁੱਦਤ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕਤ ਭਾਰੀ ।
 ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੇ ਦਰਦੀਂ ਦਿਲ ਅੱਕੇ ।
 ਇਹ ਗਮ ਸੋਜ਼ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਹਰਗਿਜ਼ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੇ ।
 ਕਰੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਲਬ ਅਜ਼ੀਜ਼ੋਂ, ਸੱਦ ਅਮਾਰੀਦਾਰਾਂ⁶ ।
 ਸੈਰ ਕਰਨ ਵੱਲ ਜੰਗਲ ਜਾਵੇ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

1. ਮੁਆਫ 2. ਬੇਟਾ, ਪੁਤਰ 3. ਝੱਲੀ 4. ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 5. ਪੁੱਠੇ 6. ਪਾਲਕੀ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ।

ਵਿਚ ਉਜਾੜਾਂ ਨਾਕੇ ਉੱਤੇ, ਰੋ ਰੋ ਨੈਣ ਵਰ੍ਹਾਵੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲਾ, ਹਰਦਮ ਵੱਧਦਾ ਜਾਵੇ ।
 ਯਾਰ ਲੱਭੇ ਉਹ ਵਿਚ ਉਜਾੜਾਂ, ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਰਾਦੇ ।
 ਇਕ ਸੁਖਾਲਾ ਨਾਹੀਂ ਹਤਗਿਜ਼, ਇਸਦੇ ਸਖਤ ਤਗਾਦੇ¹ ।
 ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸਥਰ ਨ ਆਵੇ, ਨੀਲ ਨਦੀ ਵਲ ਜਾਵੇ ।
 ਕਰ ਕੁਝ ਸੈਰ ਅਮਾਰੀ ਫੇਰੇ, ਮੁੜ ਵੱਲ ਘਰਾਂ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਏਹੋ ਕਜ਼ੀਏ ਏਹੋ ਰੋਣਾ, ਏਹੋ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀ ।
 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਕਈ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਮਿਲੀ ਨ ਮੂਲ ਖਲਾਸੀ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਹਾਲ ਰਹੀ ਦਿਲ ਬਿਰੀਆਂ, ਨੈਣ ਰਹੇ ਦੋ ਵੱਗਦੇ ।
 ਹਾਲ ਮਲਾਲ² ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਝੋਲੇ, ਰਹੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ।
 ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਨ ਠੱਲੇ ਇਕ ਦਮ, ਕਦੇ ਕਰਾਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਮਿਲਾ ਝਬ ਛੇਤੀ, ਯਾਰਾਂ ਯਾਰ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਦਾਈ ਕਰੇ ਦੁਆਈਂ ਰੋ ਰੋ, ਅੱਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਇਸ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਅਜਜ਼ ਦੁਆਓਂ, ਅਸਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਇਕ ਵਾਰੇ ।
 ਕਰੋ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੁਆਈਂ, ਵੈਦ ਮਿਲੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ।
 ਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਕੱਟ ਗਵਾਵੇ, ਯਾਰ ਮਿਲਾਵੇ ਯਾਰਾਂ ।
 ਹੁਣ ਤਦਬੀਰਾਂ ਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ, ਵਾਹ ਲਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸੱਭੇ ।
 ਫਜ਼ਲ ਮੰਗੋ ਜੋ ਫਜ਼ਲ ਬਗੈਰੋਂ, ਦਿਲਬਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਭੇ ।
 ਜਾਂ ਇਰਫਾਨ³ ਕਰਮ⁴ ਦਾ ਵੱਗੇ, ਰੋੜ੍ਹੇ ਖੜੇ ਦੁਖ ਸਾਰੇ ।
 ਨਾ-ਉਮੀਦੀਆਂ ਤੇ ਗਮ ਹਾਵੇ, ਬੇੜੀਆਂ ਪੂਰ ਨਿਘਾਰੇ⁵ ।

1. ਬੇੜੇ 2. ਦੁਖੀ 3. ਪਛਾਣ (ਦਾ ਦਰਿਆ) 4. ਬਖਸਿਸ਼ 5. ਡੱਬ ਸੁੱਟੇ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਵਿਕ ਕੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਜਿਸਨੂੰ ਯਾਰ ਵਿਕੇਂਦਾ ਲੱਭੇ, ਕੀਮਤ ਹੋਵਸ ਪੱਲੇ ।
ਉਸ ਦੇ ਜੇਡ ਨ ਤਾਲਿਆ ਵਾਲਾ, ਉਸਦੇ ਕਰਮ ਸੁਵੱਲੇ ।
ਅਣਡਿਠਿਆ ਦਿਲ ਸੌਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਅਣਮਿਲਿਆਂ ਦੀ ਯਾਰੀ ।
ਏਥੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ¹, ਵਜਦੀਆਂ ਬੇਵੱਸ ਕਾਰੀ ।
ਜੇ ਮਹਬੂਬ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵੱਸੇ, ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ਦਿਲ ਹੱਸੇ ।
ਜੇ ਮਹਬੂਬ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਧੱਸੇ, ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ਦਿਲ ਖੱਸੇ ।
ਜਾਂ ਦਿਲ ਝੁਕ ਇਤ ਜਾਏ ਪਹੁੰਚੇ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਕਸਦ ਪਾਵੇ ।
ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਦੁਰਾਡਾ ਜਾਂ ਜਾਂ, ਖਾਮ² ਅਜੇ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਵਿਚ ਖੂਹੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਸੁੱਟ ਵਗਾਇਆ ਭਾਈਆਂ ।
ਬੈਠੀ ਮਿਸਰ ਜੁਲੈਖਾ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
ਦਿਲੋਂ ਕਰਾਰ ਗਇਆ ਉਠ ਸਾਰਾ, ਗਮ ਦੀ ਵਗੀ ਅੰਧੇਰੀ ।
ਕੁਝ ਸਬੱਬ ਇਸ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ, ਕਰਦੀ ਢੂੰਡ ਬਥੇਰੀ ।
ਉਮਰ ਸਾਰੀ ਦਿਆਂ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਦਰਦ ਪਇਆ ਸੁ ਭਾਰਾ ।
ਦਿਲ ਬੇਸਬਰ ਨ ਭਾਵੇ ਜੀਵਨ, ਦਿਲ ਦਾ ਹਾਲ ਅਵਾਰਾ ।
ਜਿਗਰ ਤਪੇ ਦਿਲ ਤੜਫੇ ਰੋਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਰ ਨ ਪਾਵੇ ।
ਅੰਦਰ ਵੜੇ ਕਦਾਹੀਂ ਬਾਹਿਰ, ਧਰਤ ਝੜੇ ਗਸ਼ ਖਾਵੇ ।
ਕਹੇ ਏਹਾ ਮੈਂ ਬਿਰਹੋਂ ਜਾਲੀ, ਮੁੱਦਤ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ।
ਉਹ ਇਕ ਜ਼ਖਮ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਮੇਰੇ ਜੋਗ ਬਥੇਰਾ ।
ਬੇਸਬਰੀ ਦੀ ਇਹ ਕਿਆ ਆਫਤ, ਪਾਵੇ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾ ।
ਬੱਸ ਦਿਲਾ ਕਿਆ ਉਛਲ ਵੱਗੋਂ, ਸਹ ਗਮ ਰੱਜਿਓਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਅਗਲੇ ਦਰਦੀਂ ਮੈਂ ਮਰ ਮੁੱਕੀ, ਰੋ ਰੋ ਉੱਭੇ ਸਾਹੀਂ ।
ਮੈਨੂੰ ਜੱਗ ਜਲਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਗਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
ਜੋ ਅੱਜ ਹਾਲ ਸਿਰੇ ਪੁਰ ਆਇਆ, ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਰੇ ਮਲਾਮਤ³ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਲਾ ਲਾ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਹੀਂ ।
ਉਸਦਾ ਕਦਮ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰਫੇ, ਵਧਦਾ ਗਇਆ ਅਗਾਹੀਂ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਢੂੰਡ

ਨ ਸਹ ਸੱਕੀ ਹੁਕਮ ਕਰੇਂਦੀ, ਸੱਦ ਅਮਾਰੀਦਾਰਾਂ ।
ਦਾਈ ਨਾਲ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਧਾਈ ਵੱਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਸੈਰ ਚਮਨ ਥੀਂ ਦਿਲ ਨੇ ਪਾਈਆਂ, ਰਮਜ਼ਾਂ⁴ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ।
ਨਰਗਸ ਬਰਗ ਡਿੱਠੇ ਦਿਲ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਓਹਾ ਨੈਣ ਲੁਟੇਰੇ ।

1. ਸੱਟਾਂ 2. ਕੱਚਾ 3. ਫਿਟਕਾਰ 4. ਭੇਤ ਇਸ਼ਾਰੇ ।

ਸਰਵ ਆਜ਼ਾਦ ਸੰਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਦੇਖ ਗਸੀ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਤੇ ਦਿਲਬਰ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ, ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ ।
 ਸੁਰਖ ਗੁਲਾਂ ਤੇ ਬੁਲਬੁਲ ਰੋਂਦੀ, ਕਰਦੀ ਖੜੀ ਸਿਆਪੇ ।
 ਇਹ ਸਿਰ ਮਾਰ ਕਹੇ ਹਥ ਦੋਵੇਂ, ਨਿਜ ਜਣੇਂਦੇ ਮਾਪੇ ।
 ਮਿਲੀ ਮਿਸਾਲ ਸੱਜਣ ਦਿਆਂ ਦੰਦਾਂ, ਦੇਖ ਚੰਬੇ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ।
 ਦੇਖ ਸ਼ਕਾਇਕ¹ ਦੇ ਰੁਖਸਾਰੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਾਟਾਂ ਬਲੀਆਂ ।
 ਜਾਂ ਦਿਲਦਾਰ ਸੁੰਬਲ ਦੀ ਜੁਲਫੋਂ, ਮਗਜ਼ ਮੁਅੱਤਰ ਹੋਇਆ ।
 ਵਲ ਵਲ ਵਲ ਵਲ ਦਰਦ ਬਲਾਈਂ, ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਲ ਢੋਇਆ ।
 ਗੁਲ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਖੂਨੀ ਸੂਰਤ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਈ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ।
 ਸੀਨਿਓਂ ਦਾਗ ਬਿਰਹੋਂ ਗੁਲ ਸੀਨੇ, ਝਾੜੇ ਨਕਸ਼ ਨਗੀਨੇ ।
 ਓੜਕ ਦੌੜ ਵਗੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ, ਕਰਦੀ ਦਰਦ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਲਕ-ਦਕ² ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋ ਰੋ, ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜੇ ਘੱਤ ਪੁਵਾੜੇ, ਵਸਦਿਆਂ ਰਹਣ ਨ ਦੇਵੇ ।
 ਵੱਸੋਂ ਉਜਾੜ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਸੇ, ਇਸ਼ਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਲੇਵੇ ।
 ਆਬਾਦੀ ਚਾ ਕਰੇ ਉਜਾੜੀਂ, ਕੂਕੇ ਦਰਦ ਪਹਾੜੀਂ ।
 ਇਹ ਆਬਾਦੀ ਆਸ਼ਿਕ ਵਾਲੀ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਵੱਸੇ ਉਜਾੜੀਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਵਤਨ ਵਿੱਚ ਮਜਨੂੰ ਤਾਈਂ, ਰਹਣ ਦੇਂਦਾ ਜੇ ਵੱਸਦਾ ।
 ਵਿੱਚ ਪਹਾੜੀਂ ਪਰਬਤ ਗਾਰੀਂ, ਕਿਉਂ ਉਹ ਜਾ ਜਾ ਧਸਦਾ ।
 ਗਈ ਜੁਲੈਖਾ ਵਿੱਚ ਉਜਾੜਾਂ, ਤਾਂ ਭੀ ਸਬਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਤਾਈਂ, ਦਰਦ ਕਜ਼ੀਆਂ ਪਾਇਆ ।
 ਇਸ ਥੀਂ ਬਾਅਦ ਪਇਆ ਗਮ ਘਾਟੇ, ਯਾਰ ਪਇਆ ਜਾਂ ਰਾਹੇ ।
 ਤਾਂ ਭੀ ਹੋਰ ਦਿਨਾਂ ਥੀਂ ਉਸਨੂੰ, ਦਰਦ ਦੋਚੰਦਾ³ ਆਹੇ ।
 ਆਵੇ ਕਦੇ ਸਿਧਾਵੇ ਮੁੜ ਮੁੜ, ਕਰ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕਿਆ ਦਿਲਾ ਤੁਧ ਆਫ਼ਤ ਝੱਲੀ, ਘੁਲ ਡੁਲ੍ਹ ਜਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਆਣ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਵੜਿਆ, ਉਹ ਤਦ ਵਿੱਚ ਉਜਾੜਾਂ ।
 ਬਾਝ ਕਰਾਰੋਂ ਫੁਰਕਤ ਯਾਰੋਂ, ਰੋਂਦੀ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜਾਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਦਾ ਉਸਦਾ, ਪਹੁਤਾ ਆਖਿਰ ਤਾਈਂ ।
 ਹੁਣ ਤਾਂ ਖੈਰ ਹੁੰਦੀ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਮਰਦੀ ਝੂਰ ਅਸਾਈਂ ।
 ਲੋਕ ਰਹੇ ਕੁਰਬਾਨ ਮਿਸਰ ਵਿਚ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਉਹ ਬੇਖਬਰ ਫਿਰੇ ਵਿਚ ਜੰਗਲ, ਮਿਸਰ ਆਬਾਦੀ ਪਾਰੋਂ ।
 ਇਹ ਵੀਰਾਨ ਆਬਾਦੀ ਮਿਸਰੇ, ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਜੱਗ ਹੱਸਦਾ ।
 ਬੇਮਕਸੂਦ⁴ ਫਿਰੇ ਇਹ ਭੌਂਦੀ, ਉੱਜੜੀ ਦਾ ਘਰ ਵੱਸਦਾ ।

1. ਧੋਸਤ ਦਾ ਫੁੱਲ 2. ਸੁੰਨਸਾਨ, ਸੁੰਵੇ 3. ਦੁਗਣਾ 4. ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਦੇ ।

ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁੱਕਦੀ, ਖਲਕ ਖਰੀਦਣ ਆਈ ।
ਤਦੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਜੰਗਲ ਤਰਫੋ, ਮੁੜ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਸਿਧਾਈ ।
ਵਿੱਚ ਅਮਾਰੀ ਨਾਲ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਜੌਲਾਂਗਾਹੇ¹ ।
ਮੁਸ਼ਤਰੀਆਂ ਹੱਥ ਜਾਨਾਂ ਵਿਕੀਆਂ, ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਹੇ ।
ਖਲਕ ਡਿੱਠੀ ਸੁ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰੋਂ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਰ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਪਰਦਾ ਚਾ ਨਿਗਾਹ ਵਗਾਈਸੁ, ਡਿੱਠਾ ਆਲਮ ਸਾਰਾ ।
ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ ਇਥੇ ਕਿਆ ਅਚੰਭਾ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਗਾਜ਼ ਦਿਸਾਏ ।
ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਬੰਦਾ, ਕਨਆਨੀ, ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਇਤ ਜਾਏ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕੇਡਕ ਬੰਦਾ, ਜਿਸਨੇ ਖਲਕ ਨਵਾਈ ।
ਕਹਣ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਹੁਸਨ ਜਮਾਲੋਂ, ਇਸਦੇ ਜੇਡ ਨ ਕਾਈ ।
ਐ ਬੀਬੀ ਇਹ ਸੋਹਣਾ ਬੰਦਾ, ਇਸਦਾ ਹੁਸਨ ਦਲਾਰਾ ।
ਹਦੋਂ ਵੱਧ ਡਿੱਠੀ ਜਾਂ ਖੂਬੀ, ਉਲਟ ਪਇਆ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
ਆਪ ਜੁਲੈਖਾ ਬਹਰ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਅੱਗੇ ਡੁੱਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ।
ਸੋਹਣਾ ਬੰਦਾ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਸੁ, ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਕੁਰਲਾਂਦੀ ।
ਜੇ ਇਹ ਬੰਦਾ ਸੋਹਣਾ ਵਿਕਦਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਸੋਹਣੇ ਲੁੱਟੀ ।
ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਲੁੱਟੀ ਜਾਸੀ, ਕੌਣ ਕੋਈ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ।
ਕਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇਖਾਂ, ਡਿੱਠੋਸੁ ਘੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
ਪਈ ਨਜ਼ਰ ਛੁੱਟ ਗਈਆਂ ਆਹੀਂ, ਲਇਆ ਪਛਾਣ ਪਿਆਰਾ ।
ਝੜੀ ਗਸੋਂ ਮਹਬੂਬਾ ਵਾਰੀ, ਮੈਂ ਵਿੱਕ ਗਈ ਨਜ਼ਾਰੀਂ ।
ਕਿਥੋਂ ਆਇਓਂ ਵਿਕਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਸ਼ਹਰਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰੀਂ ।
ਸ਼ਹਰ ਵਿੱਕੇ ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਲੱਭਾਂ, ਸਸਤੇ ਮੁੱਲ ਵਿਕਾਵੇਂ ।
ਸਾਈ ਜਾਨ ਜਹਾਨ ਜੇ ਕੀਮਤ, ਅਰਜ਼ਾਂ² ਅਜੇ ਦਿੱਸਾਵੇਂ ।
ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਇਕ ਦੰਦ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਮੁੱਲ ਤੱਕਣ ਵਿੱਚ ਘਾਤਾਂ³ ।
ਵਾਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਰ ਜੁਲਫ ਥੀਂ, ਤਾਰਿਆਂ ਭਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ।
ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਕੇਂਦਿਆਂ, ਮੁਲ ਤੁਲੇਂਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ।
ਮੈਂ ਵਿਕਣੇ ਥੀਂ ਅੱਗੇ ਵਿਕੀਆਂ, ਕੂਕ ਸਣੀਂ ਸੁਲਤਾਨਾਂ⁴ ।
ਇਕਸ ਦਮੀਂ⁵ ਮੈਂ ਵਿਕਦੀ ਆਹੀ, ਤੇਰੇ ਸੌਕ ਵਿਹਾਜੀ ।
ਮਿਸਰ ਸੁੱਟੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ, ਅੱਜ ਮਿਲ ਪਇਓਂ ਇਲਾਜੀ⁶ ।
ਆਪ ਕਿੱਥੇ ਬਹ ਰਹਿਓਂ ਪਿਛਾੜੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੋਰ ਅਗਾੜੀ ।
ਤੂੰਹੇ ਜਾਨ ਤੱਤੀ ਦੀ ਸਾੜੀ, ਤੂੰਹੇਂ ਘਰੋਂ ਉਜਾੜੀ ।
ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰਿਓਂ ਦਰਦੋਂ, ਛੋੜ ਹਕੂਮਤ ਆਈ ।
ਇਸਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਵਾਗਾਂ ਚਾਈਆਂ, ਕੱਸੀ ਜੀਨ ਜੁਦਾਈ ।

1. ਸੈਰਗਾਹਾਂ 2. ਸਸਤਾਂ 3. ਛੁਪ ਕੇ 4. ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹਵਾ 5. ਪੈਸਾ, ਦਮੜੀ 6. ਚਾਰਾ (ਇਲਾਜ)
ਰੂਪ ਵਿੱਚ ।

ਸੌਕ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਕਾਂਗਾਂ¹ ਚਾਈਆਂ, ਚਾ ਵਿਚ ਨੀਲ ਰੁੜਾਈ ।
 ਰੁੜਦੀ ਆਈ ਵੈਣ ਜੁਦਾਈ, ਪਕੜ ਬੰਨੇ ਅੱਜ ਲਾਈ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਜੁਗ ਵਿਹਾਏ ।
 ਲੱਭ ਪਇਓਂ ਅੱਜ ਵਿਸਰੇ ਭੁੱਲੇ, ਮੁੜ ਤਾਲਿਆ ਘਰ ਆਏ ।
 ਤੇਰੇ ਜਹੇ ਮੁਬੀਅ² ਦੇ ਮੁੱਲੋਂ, ਤਖ਼ਤ ਵਿਕਣ ਸਣ ਤਾਜਾਂ ।
 ਮੁਸ਼ਤਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਲਿਆ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਯਾਰ ਵਿਹਾਜਾਂ ।
 ਮੈਂ ਵਿਕ ਚੁਕੀ ਪਹਲੇ ਦਿਨ ਦੀ, ਜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿਰ ਧਰਿਆ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ਼ਕ ਅਮਾਨਤ ਕਰਕੇ, ਫੂਕ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਧਰਿਆ ।
 ਲਖ ਲਖ ਸੁਕਰ ਅਮਾਨਤ ਤੇਰੀ, ਜਾਂ ਮੈਂ ਧੁਰ ਅਪੜਾਵੀ ।
 ਜਿਮੀਂ ਫਲਕ ਫਟ ਪੁਰਜੇ ਹੋਵਣ, ਜੇ ਦੁੱਖ ਸਹਣ ਜੁਦਾਈ ।
 ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਆਸ ਤੇਰੀ ਦੇ ਹੁਰਦਮ, ਨੈਣ ਧਰੇ ਸਿਰ ਅਣੀਆਂ³ ।
 ਆਖਿਰ-ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਮ ਹੋਸੀ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬਣੀਆਂ ।
 ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ਏਹਾ ਹੀ ਦਾਈ, ਮੇਰੀਆਂ ਖ਼ਾਬਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਇਸ਼ਕ ਜਿਦੁੇ ਵਿੱਚ ਗੋਦ ਖਲੋਂਦਿਆਂ, ਪੀਤਾ ਜ਼ਹਰ ਪਯਾਲਾ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਮੈਂ ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਣ, ਪਾਈਆਂ ਐਡ ਈਜ਼ਾਈਆਂ ।
 ਜਿਸਨੇ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ ਵਗਾਈਆਂ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਜਿਸ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਪੱਕੇ ਕੌਲ ਕਮਾਏ ।
 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਢੂੰਡੈਂਦਿਆਂ ਜਿਸਦੇ, ਜਾਨ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ।
 ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿਸਦੇ, ਭਰ ਭਰ ਪੂਰ ਰੁੜਾਈ ।
 ਜਿਸਦੀ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਅੱਖੀਂ ਨੇ, ਕੰਡਿਆ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਏ ।
 ਤਾਰਿਆਂ ਭਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਏ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਘਰ ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੇ ਜਿਸਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪਈਆਂ ।
 ਜਿਸਦੀਆਂ ਵਾਹੀਆਂ ਬੀਜੀਆਂ ਪੈਲੀਆਂ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਵੱਢ ਲਈਆਂ ।
 ਤੇ ਦੁੱਖ ਜਿਸਦੇ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਤੇ, ਸਈਆਂ ਭੀ ਨੱਸ ਗਈਆਂ ।
 ਤੇ ਅਣਜੋੜੇ ਜੋੜ ਜਿਦੁੇ ਨੇ, ਸੁਣੀ ਬਸ਼ਾਰਤ ਕਈਆਂ ।
 ਇਹ ਓਹੋ ਮੈਂ ਜਿਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਦਰਦ ਪਿਆਲੇ ਪੀਤੇ ।
 ਗਮ ਦੁੱਖ ਦੇ ਪੈਗਾਹਿਨ⁴ ਜਿਸਨੇ, ਮੈਂ ਕਾਰਣ ਖੁਦ ਸੀਤੇ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ, ਖੜੀ ਸਿਆਪੇ ਕੀਤੇ ।
 ਜਿਸ ਦਿਆਂ ਸ਼ੋਕ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬੀਤੇ ।
 ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਡਿੱਠਾ ਅੱਜ ਓਹਾ, ਜਿਸਦੇ ਨਿੱਤ ਝੁਰੇਵੇਂ ।
 ਮਿੰਨਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ, ਲੱਭ ਪਇਆ ਅੱਜ ਐਵੇਂ ।

1. ਹੜ੍ਹ 2. ਵਿਕੀ ਹੋਈ ਸ਼ 3. ਤੀਰ 4. ਫੁੜਤੇ, ਚੱਲੇ ।

ਇਹ ਓਹਾ ਤੂੰ ਜਿਸਦੇ ਦਰਦੋਂ, ਸੁਣੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਖਾਂ ।
 ਜਿਸਦਾ ਇੱਕਾ ਨਾਜ਼ ਕ੍ਰਿਸਮਾ, ਜਿਗਰ ਭੁੰਨੇ ਧਰ ਸੀਖਾਂ ।
 ਇਹ ਓਹਾ ਤੂੰ ਨਕਸ਼ਾ ਜਿਸਦਾ, ਵਹਮੀ ਨਕਸ਼ ਠਹਰਾਇਆ ।
 ਹੈਂ ਮਰ ਜਾਣੀਏ ਟੱਬਰ ਖਾਣੀਏ, ਤੈਨੂੰ ਤਰਸ ਨ ਆਇਆ ।
 ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਮਹਬੂਬ ਲਡਿੱਕੜਾ, ਛੋੜ ਦਿਲੋਂ ਬੇਰਹਮੀ ।
 ਕਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਜੋ ਹਾਂ ਮੈਂ ਵਹਮੀ, ਯਾ ਤੂੰ ਹੈਂ ਖੁਦ ਵਹਮੀ ।
 ਲੈ ਮਾਈ ਇਹ ਦਿਲਬਰ ਮੇਰਾ, ਰਾਤੀਂ ਆਵਣ ਵਾਲਾ ।
 ਦੇਖ ਸਕੇਂ ਤੇ ਦੇਖ ਪਿਆਰੀ, ਲੁੱਟ ਲੈ ਜਾਵਣ ਵਾਲਾ ।
 ਉਜੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਜੁਦਾਈਓਂ, ਜਾਨ ਜਲਾਵਣ ਵਾਲਾ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ, ਕੌਲ ਕਮਾਵਣ ਵਾਲਾ ।
 ਵਰਿਹਾਂ ਛੋੜ ਤੜਫਦੀ ਮੈਨੂੰ, ਹਾਲ ਨ ਪਾਵਣ ਵਾਲਾ ।
 ਵਿੱਚ ਉਜਾੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚ ਨਦੀਆਂ, ਸੈਰ ਕਰਾਵਣ ਵਾਲਾ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਦਿਲਸ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਤਰਲਾ

ਲਓ ਸਹੇਲੀਓ ਨਜ਼ਰਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਸੋਹਣੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੱਕੋ ।
 ਇਸ ਥੀਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਛਲ ਜਾਣਾ, ਫੇਰ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸੱਕੋ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਸ ਨਾਰ ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ, ਟੁੰਬ ਚਵਾਤੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਸ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ, ਫੇਰ ਨ ਝਾਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਵਸਦੀ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ, ਬਾਜ਼ ਹੱਥੋਂ ਛੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਰਹਜ਼ਨ¹ ਮੇਰਾ, ਮਾਲ ਮੇਰਾ ਲੁੱਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਦਿਲਬਰ ਮੇਰਾ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਘੁਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਲਾਵਣ ਹਾਰਾ, ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਟੁੱਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਏਹ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ, ਅੱਧਵਾਟੇ ਸੁੱਟ ਬੈਠਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਛਲੀਆ ਭਾਰਾ, ਵਲ ਛਲ ਕਰ ਗਇਆ ਭਾਰੇ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਕਾਰੇ ਹਾਰਾ, ਕੀ ਕੀ ਕਰ ਗਇਆ ਕਾਰੇ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹ ਗਇਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਬੈਠਾ ਡੇਰਾ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ², ਯਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਜਗ ਦਾ ।
 ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਖਿਰ, ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲਗਦਾ ।
 ਦੌੜੀਓ ਨੀ ਇਸ ਘੋਰ ਲਿਆਓ, ਘੇਰਿਓਂ ਨਿਕਲ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਪਕੜੀਓ ਨੀ ਇਹ ਚਲਾ ਨ ਜਾਵੇ, ਮਤ ਮੁੜ ਫੇਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਪਤਿਆਓ³ ਨੀ ਇਹ ਰੁੱਸ ਨ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਗੈਰ⁴ ਨ ਲਾਵੇ ।
 ਆਖਿਓ ਨੀ ਮੈਂ ਔਗਣ ਹਾਰੀ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਰਹਮ ਕਮਾਵੇ ।

1. ਡਾਕੂ, ਦਿਲਚੋਰ 2. ਸਾਈਂ 3. ਮਨਾਣਾ 4. ਬੇਗਾਨਾ ।

ਦੱਸਿਓ ਨੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਗੈਰਾਂ ਪਾਸ ਨ ਆਈ ।
 ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰਾਂ ਆਈ, ਤੂੰ ਖੁਦ ਤੋਰ ਵਗਾਈ ।
 ਕੱਢ ਗੈਰਾਂ ਥੀਂ ਸਾਂਭ ਬੰਦੀ ਨੂੰ, ਨ ਕਰ ਛੱਡ ਪਰਾਈ ।
 ਬਖਸ਼ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ¹ ਕਰਮ ਥੀਂ, ਹੁਣ ਨ ਤਾਬ ਜੁਦਾਈ ।
 ਵਿੱਚ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਲਾਟ ਜੁਲੈਖਾ, ਤੜਫ ਤੜਫ ਉਹ ਜਲਦੀ ।
 ਦੁਖ ਭਰੀ ਜਾਂ ਆਹੀਂ ਭਰਦੀ, ਲਾਟ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਰੋ ਰੋ ਫਿਕਰਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਰਦੀ ਜੋਸ਼ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
 ਹੁਣ ਦਿਲਬਰ ਵਿੱਚ ਧੀਰੀਆਂ² ਬੈਠਾ, ਕਰਦਾ ਕਤਲ ਵਧੇਰੇ ।
 ਉਹ ਦਰਦੀਂ ਰੋ ਮਰਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਹੱਥ ਮਲਦੀ ਪਛਤਾਂਦੀ ।
 ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਕੇਂਦਾ, ਕੀਮਤ ਖਲਕ ਲਿਆਂਦੀ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਮੈਂ ਬਖਤ ਕੁਵੇਹੀ, ਅਜ ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਵੇ ਮਾਰ ਗਵਾਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਕੌਲ ਨਿਭਾਵੇ ।
 ਝਬ ਅਮਾਰੀ-ਦਾਰੋ ਮੈਨੂੰ, ਚਲ ਸੁੱਟੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ।
 ਮਤ ਕੋ ਹੋਰ ਵਿਹਾਜ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਮੁੱਲ ਘੱਲਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਏਹਾ ਘੱਤ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਕਾ, ਝਬ ਅਮਾਰੀਦਾਰਾਂ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣਾ

ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਗਈ ਲੈ ਦਾਈ, ਹੋਸ਼ ਕਰੋ ਕਰ ਕਾਈ ।
 ਖੋਹਲ ਅੱਖੀਂ ਕੁਝ ਕਰ ਲੈ ਕਾਰੀ, ਮਤ ਰਹਸੇਂ ਪਛਤਾਈ ।
 ਬੈਠੀ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਖਾਲੀ ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅਜ ਕੌਣ ਸੁਹਾਗਣ, ਇਸਦੇ ਵਣਜ ਵਪਾਰੋਂ ।
 ਮਤ ਕੋਈ ਦਿਲ ਮੁੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਹਾਲ ਕੁਵੇਹਾ ।
 ਵਗ ਵਗ ਜਾਣ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਂਗਾਂ³, ਦਰਦ ਰਹਿਆ ਸੁ ਏਹਾ ।
 ਬਾਂਦੀ ਘੱਲ ਅਜੀਜ਼ ਬੁਲਾਇਆ, ਝਬਦੇ ਤਿਸ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਜਾ ਖਰੀਦ ਬੰਦਾ ਕਨਆਨੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਵਿਕਦਾ ਆਇਆ ।
 ਗਇਆ ਅਜੀਜ਼ ਚੁਕਾਵੇ ਕੀਮਤ, ਦੱਸੀ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨਾਂ ।
 ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਦਾ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਮਾਲ ਖਜਾਨਾ ।
 ਕਹੇ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਮਾਲਿਕ ਤਾਈਂ, ਸੁਣ ਤਦਬੀਰ ਹਮਾਰੀ ।
 ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਤੋਲ ਬਰਾਬਰ, ਅਜ਼ਫਰ⁴ ਮੁਸ਼ਕ⁵ ਤਾਤਾਰੀ ।
 ਅੰਬਰ⁶ ਤੇ ਕਾਫੂਰ ਦਿਰਮ⁷ ਤੇ, ਲਾਲ ਜ਼ਰੋਂ ਦੀਨਾਰੋਂ⁸ ।
 ਹਰ ਹਮਵਜ਼ਨ⁹ ਤੁਲਾ ਧਰ ਛਾਬੇ, ਪਾਵੇਂ ਨਫਾ ਵਪਾਰੋਂ ।

1. ਦੋਸ਼ 2. ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ 3. ਬਰਛੀਆਂ 4. ਤੋਜ਼ ਬੂ ਵਾਲਾ, ਖਾਲਿਸ 5. ਕਸਤੂਰੀ 6. ਇਕ
 ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਵਸਤੂ 7. ਇਕ ਸਿੱਕਾ 8. ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ, ਅਸ਼ਰਫੀ 9. ਬਰਾਬਰ ।

ਮਾਲਿਕ ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ੇ ਤਾਈਂ, ਤੋਲ ਦੇਹੋ ਮੁੱਲ ਸਾਰਾ ।
 ਬੋੜਾ ਮੰਗਿਓਈ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨਾ, ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ ਬੇਚਾਰਾ ।
 ਖਾਜ਼ਿਨ¹ ਨੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ਓਵੇਂ, ਤੋਲ ਦਿਓ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹਮਵਜ਼ਨ ਤੁਲੇਂਦੀਆਂ, ਪੱਲੇ ਮਾਲ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ।
 ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਤਰਾਜ਼ੁ ਵਾਲੇ, ਯੂਸੁਫ ਚਾ ਬਹਾਇਆ ।
 ਦੂਜੇ ਛਾਬੇ ਧਰ ਅੰਦਾਜ਼ੇ, ਜ਼ਰ ਹਮਵਜ਼ਨ ਕਰਾਇਆ ।
 ਪੰਜ ਲੱਖ ਉੱਤੇ ਦੀਨਾਰ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਛਾਬਾ ਅਜੇ ਨ ਹੱਲੇ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਖਾਜ਼ਿਨ ਕਮਰੋਂ, ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਢਿੱਲੇ ।
 ਕੁਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪੁਰ ਜ਼ਰ ਜੇਹੜੇ, ਕਰ ਤਦਬੀਰ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਨਹਾ ਸਭ ਥੀਂ ਭਾਰਾ, ਇਹ ਹਮਵਜ਼ਨ ਨ ਆਏ ।
 ਲਾਲ ਦਿਰਮ ਦੁਰ² ਅੰਬਰ ਮੁਸ਼ਰੋਂ, ਹਰ ਛਾਬੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ ਛਾਬਾ ਧਰ³ ਤੋਂ, ਉਪਰਾਹਾਂ ਨ ਆਇਆ ।
 ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਇਨ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਤੁਲ ਨ ਆਏ ਪੂਰੇ ।
 ਨੂਰ ਨਬੁੱਵਤ⁴ ਸਭ ਥੀਂ ਭਾਰਾ, ਏਹਾ ਫਜ਼ਲ ਗਫੂਰੇ⁵ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਕਹੰਦਾ ਮਾਲਿਕ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅਦਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਮੈਥੀਂ ਮੂਲ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਮਾਲਿਕ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਹੱਥ ਅਜੀਜ਼ ਫੜਾਇਆ ।
 ਜੋ ਛਾਬੇ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸ਼ਾਹਾ, ਅਸਾਂ ਕਬੂਲੋਂ ਆਇਆ ।
 ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਹੁਣ ਮਾਲ ਤੁਸ ਡਾ, ਮੇਰਾ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਕਰੇ ਕਬੂਲ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਤੇ ਸ਼ਾਦਾਂ⁶ ਵਿਚ ਖਾਨੇ⁷ ।
 ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਮੇਰੇ, ਤੁਲ ਗਏ ਜੇ ਸਾਰੇ ।
 ਰੱਬ ਅਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁਚਾਵੇ, ਫਜ਼ਲ ਉਹਦੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
 ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਇਨ⁸ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਰੇ, ਮਾਲਿਕ ਲਦ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆ ਰੁਤਬਾ ਹਸਮਤ⁹, ਜੋ ਚਾਹਿਆ ਸਭ ਪਾਇਆ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਵਿਚ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸ਼ਾਹੀ, ਨਾਮ ਨ ਦਿਰਮ ਦੀਨਾਰੋਂ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਰ ਜੀ ਏਸ ਵਪਾਰੋਂ ।
 ਘਰ ਗਮਨਾਕ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਲੋਂ, ਮਤ ਫੌਜਾਂ ਹਟ ਜਾਵਣ ।
 ਤੇ ਮਤ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੋਈ, ਕਟਕ¹⁰ ਘੱਤਣ ਜੰਗ ਪਾਵਣ ।
 ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹੇ ਯੂਸੁਫ, ਓਵੇਂ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਖਾਜ਼ਿਨ ਦੇਖ ਰਹਿਆ ਮੁਤਅੱਜਬ¹¹, ਕੀਤਾ ਫਜ਼ਲ ਖੁਦਾ ਨੇ ।

1. ਖਜ਼ਾਨਚੀ 2. ਮੌਤੀ 3. ਧਰਤੀ 4. ਪੈਗੰਬਰੀ 5. ਦਇਆਲੁ ਰੱਬ 6. ਖੁਸ਼ 7. ਘਰ, ਭਾਵ ਦਿਲ
 8. ਖਜ਼ਾਨੇ 9. ਬਹੁਰਗੀ, ਸ਼ਾਨ 10. ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਵਣ 11. ਹੈਰਾਨ ।

ਓਵੇਂ ਆਣ ਅਜੀਜ਼ੇ ਤਾਈਂ, ਖਾਜ਼ਿਨ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਸ਼ਾਹਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਬਰਕਤ ਵਾਲਾ, ਇਸਦੇ ਜੇਡ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਸਦੀ ਬਰਕਤ ਕੁੱਲ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਮੁੜ ਪੁਰ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ।
 ਦਾਮ ਦਿਰਮ ਕੁਝ ਗਇਆ ਨ ਤੇਰਾ, ਅੰਦਰ ਏਸ ਵਪਾਰੇ ।
 ਦੇਖ ਅਜੀਜ਼ ਰਹਿਆ ਮੁਤਹਈਯਰ¹, ਯੂਸੁਫ਼ ਸ਼ਾਨ ਕਿਆਈ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਗਇਆ ਨਾ ਕਾਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੌਲਤ ਪਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਜੇ ਨ ਹੋਂਦਾ, ਮੇਰਾ ਮੁੱਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ, ਅੰਦਰ ਰੁਤਬੇ ਸ਼ਾਨੇ ।
 ਅੱਲਾ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀਮਤ ਮੇਰੀ, ਕਰਕੇ ਫਜ਼ਲ ਵਧਾਈ ।
 ਆਪ ਦਿੱਤੀ ਅਹਸਾਨ ਤੁਸਾਡਾ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਸੁਣ ਕਨਤੂਸ² ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਰਾਜ਼ੀ, ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਤੈਨੂੰ ਰਬ ਫਜ਼ੀਲਤ³ ਦਿੱਤੀ, ਵਿਚ ਸੁਮਾਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਆਹਾ ਜਾਂ ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਵਿਕਿਆ, ਮੁਸ਼ਤਰੀਆਂ ਗਮ ਧਾਣੇ ।
 ਦਹ⁴ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ, ਮਰ ਮਰ ਰਹੇ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਜੋਲਾਂਗਾਰੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਵਾਲੇ, ਜਾਨ ਰਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਂ ।
 ਟੁੱਟ ਉਮੀਦ ਕਲੇਜੇ ਪਾਟੇ, ਫੁਰਕਤ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ।
 ਚਹਲ⁵ ਹਜ਼ਾਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਜਾਨ ਰਹੀ ਦੁੱਖ ਲੱਗੇ ।
 ਬੀਮਾਰੀ ਮਹਰੂਮੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਠ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਗੇ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਪੀਰ ਗਜ਼ਾਲੀ⁶ ਏਵੇਂ, ਲਿਖਿਆ ਜ਼ਿਕਰ ਏਹਾਈ ।
 ਇੱਕ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਨ ਲੁਟੀ, ਹੋਰਾਂ ਹਾਲ ਕਿਆਈ ।

ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਅਸੀਸ

ਯੂਸੁਫ਼ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ, ਲੈ ਕੀਮਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ।
 ਫਿਰ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕਦਰ ਖੁੱਲਾ ਸੋ, ਮੁੜ ਡਿੱਠਾ ਤੇ ਰੋਇਆ ।
 ਪਹਲੇ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਅੰਦਰ, ਯੂਸੁਫ਼ ਕਦਰ ਨ ਜਾਪੇ ।
 ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੋ ਜਾਹਿਰ ਹੋਇਆ, ਪਛਤਾਇਆ ਫਿਰ ਆਪੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਵੱਲ ਘੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਈ ।
 ਅੱਵਲ ਕਦਰ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਮੂਲ ਨ ਪਾਇਆ ਕਾਈ ।
 ਜੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸੂਰਤ ਤੇਰੀ, ਮੁੱਲ ਨ ਕਰਾਂ ਕਦਾਈਂ ।
 ਜ਼ਿਮੀਂ ਫਲਕ ਜੇ ਕੀਮਤ ਅੰਦਰ, ਮਿਲਦੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਹੁਣ ਬੇਵੱਸ ਨ ਜੋਰਾ ਕਾਈ, ਹੋਇਓਂ ਮਿਲਕ⁷ ਅਜੀਜ਼ੇ ।
 ਮੈਂ ਭੁਲਾ ਕਿਉਂ ਡਿੱਠਾ ਨਾਹਾ, ਤੈਂ ਵਲ ਨਾਲ ਤਮੀਜ਼ੇ⁸ ।

1. ਅਰੰਭਿਤ 2. ਨਾਮ ਹੈ 3. ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਵਡਿਆਈ 4. ਦਸ 5. ਚਾਲ੍ਹੀ 6. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ
 7. ਜਾਇਦਾਦ 8. ਪਛਾਣ, ਇਜ਼ਤ (ਨਾਲ) ।

ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਹੁਣ ਰੋਵਾਂ ਤੜਫਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰ ਦਾ ਤਾਲਿਬ ਹੋਇਆ, ਅਕਲ ਮੇਰੀ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇ ।
 ਕਿਸਨੂੰ ਛੋੜ ਕਿਦੋ ਵਲ ਰੁੱਝਾ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਨਫਸ¹ ਕਮੀਨਾ ।
 ਕਿਸ ਥੀਂ ਵਾਰ ਗਇਓਂ ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਸੌ ਟੁੱਕੜੇ ਕਰ ਸੀਨਾ ।
 ਜਿਸਦਾ ਸੈਂ ਛੁਟ ਉਸ ਥੀਂ ਕਿਧਰੇ, ਚਾਈ ਕਹਰ ਖਵਾਰੀ ।
 ਸੁਬਹ ਖੁਲੀ ਤੈਂ ਮਾਲਮ ਹੋਸੀ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਰੈਣ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕਿਸਦੀ ਚਾ ਅਮਾਨਤ ਸਿਰ ਤੇ, ਘਰ ਕਿਸਦੇ ਅਪੜਾਈ ।
 ਜਾਂ ਬੁਰਿਆਈ ਆਪ ਕਮਾਈ, ਹੋਸੀ ਉਜਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤ, ਮਾਲਿਕ ਰੋਂਦਾ ਆਹਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵੇਚ ਵਿਹਾਜਿਆ ਪੱਥਰ, ਵੇਚਦਿਆਂ ਕੀ ਲਾਹਾ ।
 ਛੇਕੜ ਵਾਰੀ ਕਰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ, ਕੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਸੈ ਕਾਈ ।
 ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਸੁਣ ਐ ਮਾਲਿਕ ਭਾਈ ।
 ਅਹਦ ਜਵਾਨੀ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ, ਤੈਨੂੰ ਸੁਫਨਾ ਆਇਆ
 ਝੜ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨੋਂ ਤੇਰੇ, ਵਿਚ ਆਸਤੀਨ² ਸਮਾਇਆ ।
 ਜੋ ਤਾਬੀਰ³ ਮੁਅੱਬਿਰ⁴ ਕੋਲੋਂ, ਪੁਛ ਗਇਓਂ ਕਨਆਨੇ ।
 ਓਹਾ ਅਬਦ⁵ ਏਹੀ ਮੈਂ ਯਾਰਾ, ਸਮਝੀਂ ਨਾਲ ਧਿਆਨੇ ।
 ਮੈਂ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਸੱਚ ਏਹਾ ਈ ਹਾਲਾ ।
 ਰੇ ਭੁੱਲਾ ਧਸ ਵਿਚ ਹਵਸ ਦੇ, ਉਲਟੇ ਤਾਲਿਅ ਵਾਲਾ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਖਬਰ ਹੁੰਦੀ ਤੂੰ ਓਹਾ, ਵੇਚ ਨ ਸਕਦਾ ਮੂਲੇ ।
 ਅਕਲ ਦਿੱਤੀ ਕੋਤਾਹੀ⁶ ਮੈਨੂੰ, ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲੇ ।
 ਦੇਖ ਤੁਸਾਡੇ ਮੁਅਜਜ਼ਿਆਂ ਵੱਲ, ਰਹੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਪਰਦੇ ।
 ਅਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਂ ਘਾਇਲ ਹੋਇਆ, ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਦਰਦੇ ।
 ਕਰ ਯੂਸੁਫ ਤੂੰ ਨੇਕ ਦੁਆਈਂ, ਮੈਂ ਹੱਕ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਦੇਵੇ ਰੱਬ ਔਲਾਦ ਮੇਰੇ ਘਰ, ਪਾਵੇ ਬਰਖ਼ਰਦਾਰੀ ।
 ਹੱਥ ਉਠਾ ਜਨਾਬ⁷ ਇਲਾਹੀ, ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਅਸਰ ਦੁਆਓਂ ਘਰ ਮਾਲਿਕ ਦੇ, ਬੇਟੇ ਹੋਏ ਬਾਈ ।
 ਜੇਬਾ ਸ਼ਕਲੋਂ ਕਾਮਿਲ⁸ ਅਕਲੋਂ, ਹਰ ਹਰ ਨੇਕ ਸਿਤਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਦੁਆਓਂ, ਪਾਇਓਂ ਸੁ ਰੁਤਬਾ ਭਾਰਾ ।

ਜ਼ਲੈਖਾ ਉਡੀਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ
 ਨਾਲ ਅਜੀਜ਼ ਗਇਆ ਲੈ ਘਰ ਨੂੰ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਇਸ ਸੌਦੇ ਥੀਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ, ਵਗਦਾ ਕਦਮ ਅਗਾਹੀਂ ।

1. ਮਨ 2. ਬਾਹਵਾਂ 3. ਸੁਪਨ-ਫਲ 4. ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ 5. ਗੁਲਾਮ 6. ਖੁੜ, ਹਾਰ 7. ਦਫਗਾਹ
 8. ਪੂਰਣ ।

ਅੱਗੋਂ ਹਾਲ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ, ਕਰੋ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਰੀ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਕੀ ਸਿਰ ਗੁਜਰੇ, ਸਿਹਤ ਯਾ ਬੀਮਾਰੀ ॥
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਅੱਜ ਕਿਸਦੇ ਖਾਨੇ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਮ ਦਾ ।
 ਕੀ ਮਾਲਮ ਅੱਜ ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੋਸੀ, ਮੇਰਾ ਦਾਗ ਅਲਮ ਦਾ ॥
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਅੱਜ ਕੌਣ ਪਿਆਰੀ, ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਵੇਖਾਂ ਕਿਸਦੇ ਖਾਨੇ, ਹੋਵੇ ਨੂਰ ਆਬਾਦਾਂ¹ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਕਿਸਦੇ ਘਰ ਨੂੰ, ਹੋਵੇਗੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿਸਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਪਾਵਣ ਨੂਰ ਸਫਾਈ ॥
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਕਿਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ, ਬਰਕਤ ਪੁਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਸਮਤ, ਵਸਲੋਂ ਜਾਮ ਪਿਲਾਵੇ ॥
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਕੌਣ ਪਿਆਰੀ ਬਹੇ ਮੁਕਾਬਿਲ ਹੋ ਕੇ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਕਿਹੜਾ ਪੀਵੇ, ਕਦਮ ਮੁਬਾਰਿਕ ਧੋ ਕੇ ॥
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਕੌਣ ਸੁਹਾਗਣ, ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰੇ ਖਲੋ ਕੇ ।
 ਦੇਖਾਂ ਕੌਣ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾਵੇ, ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਹਾਰ ਪਰੋ ਕੇ ।
 ਦੇਖਾਂ ਕੌਣ ਜਹਾਨੋਂ ਗੁਜਰੇ, ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਰੋ ਕੇ ।
 ਵੇਖਾਂ ਕਿਸਦੀਆਂ ਰੋਵਣ ਅੱਖੀਂ, ਚੜ੍ਹੇ ਨੇਜ਼ੇ ਦੀ ਨੋਕੇ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿਸਦੇ ਤਾਲਿਅ, ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਵਣ ਅਸਮਾਨੀ ॥
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿਸਦੇ ਲੇਖੀਂ, ਹਿਜਰੋਂ ਸਰਗਰਦਾਨੀ² ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕੌਣ ਖਰੀਦੇ, ਇਸ਼ਰਤ³ ਤਾਲਿਅ-ਮੰਦੀ⁴ ॥
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਬਖਤ ਸਿਤਾਰਾ, ਕਿਸਦਾ ਚੜ੍ਹੇ ਬੁਲੰਦੀ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਦੌਲਤ ਬਖਤ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੋਂ ਚਾਂਦੀ ਕਿਸਦੇ, ਸਭ ਮਕਸੂਦ⁶ ਸਵਾਰੇ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿਨੀ ਮਹਲੀਂ, ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ ਭਰ ਜਾਵਣ ॥
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਅੱਜ ਕਿਸਦੇ ਘਰ ਨੂੰ, ਲਾੰਬੂ ਦਰਦ ਜਲਾਵਣ ।
 ਅੱਜ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਲਿਆਵੇ ਉਸਨੂੰ, ਯਾ ਤੇ ਰੱਬ ਨ ਆਵੇ ।
 ਇਹ ਨ ਰੱਬ ਕਰੇ ਜੋ ਹੋਵੇ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੁਆਈਂ, ਮਿਲਣ ਦਿਹੁਣ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ॥
 ਇਹ ਮੇਰੇ ਗਮ ਫੁਰਕਤ ਵਾਲੇ, ਵੇਖਾਂ ਘਟਣ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਉਹ ਰੋਂਦੀ ਦਿਲ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ, ਫਿਕਰੀਂ ਜਾਨ ਜਲਾਵੇ ॥
 ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰਾ, ਵੇਖਾਂ ਕਿਸ ਘਰ ਜਾਵੇ ।

1. ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ 2. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 3. ਮੌਜ-ਮੇਲਾ 4. ਖੁਸ਼ ਨਸੀਬੀ 5. ਸੌਨਾ 6. ਮਨ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ॥

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਮਹਲੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਦਰੋਂ ਆ ਤਦ ਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ਼ ਕਦਮ ਟਿਕਾਇਆ ३
ਤਾਕ ਮੁਨੱਵਰ ਵਿਚ ਮਹੱਲਾਂ, ਨੂਰ ਸੁਬਹ ਝਲਕਾਇਆ ।
ਸੂਰਜ ਦੀ ਨੂਰਾਨੀ ਵਾਂਗੂੰ, ਚਮਕ ਪਾਇਆ ਘਰ ਸਾਰਾ ४
ਉਹੋ ਸੂਰਤ ਸੁਫਨੇ ਵਾਲੀ, ਨੂਰ ਵਰ੍ਹੇ ਚਮਕਾਰਾ ।
ਦੇਖ ਜਲੈਖਾ, ਡੁੱਬਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਨੂਰ ਬਹਰ¹ ਦੀ ਕਾਂਗੇ ।
ਮਾਰ ਉਛਾਲ ਝੜੇਂਦੀ, ਬੇਖੁਦ, ਵਸਲ ਸਬਾਂ² ਦੀ ਤਾਂਘੇ ।
ਉੱਛਲ ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੋਂ ਚੜ੍ਹ ਵਗਦਾ, ਉੱਡੀ ਹੋਸ਼ ਦਿਮਾਗੋਂ ।
ਸੜ ਬਲ ਕੇ ਉਹ ਖਾਰ³ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਗੁਲ ਹੋ ਗਏ ਚਿਰਾਗੋਂ ॥
ਕਰ ਕਰ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦਾ ਕਹੰਦੀ, ਡਾਂਢ⁴ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਭੁੰਨੇ ।
ਜੋਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਬਹਣ ਨ ਦੇਂਦਾ, ਅਜਜ਼ ਨਿਆਜ਼ਾਂ⁵ ਮੰਨੇ ।
ਹੋ ਮੁਕਾਬਿਲ ਅੱਖੀਂ ਮੀਟੇ, ਮਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਉਭਾਰ ਉਛਾਲੇ, ⁶ਲੱਜ਼ਤ ਗਰਦ⁶ ਉਡਾਵੇ ॥
ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਪਰ ਇਤਬਾਰ ਨ ਆਵੇ ।
ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹੇ ਏਹੀ ਮੈਂ ਸੁੱਤੀ, ਇਹ ਖ਼ਾਬੇ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
ਵਿਕਦਾ ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ, ਅਕਲ ਕਬੂਲ ਨ ਕਰਦੀ ॥
ਇਹ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ, ਸੁਫਨਾ ਹੈ ਸਿਰ ਦਰਦੀ ।
ਕਿੱਥੋਂ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਅਜੇਹੇ, ਜਾਗਦਿਆਂ ਸੈ ਲੱਭੇ ।
ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਦਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ, ਮਗਰ ਨਸੀਬੋਂ ਸੱਭੇ ।
ਏਡਕ ਚੀਜ਼ ਵਿਚੇਂਦਾ ਕਿਹੜਾ, ਕੀਮਤ ਕੇਣ ਉਡਾਰੇ ।
ਸ਼ਾਹ⁷ ਗੁਲਾਮ ਕਿਦਾ ਹੋ ਆਵੇ, ਕਦ ਇਹ ਅਕਲ ਚਿਤਾਰੇ ॥
ਜੇ ਇਹ ਖ਼ਾਬ ਏਹਾਈ ਏਵੇਂ, ਯਾ ਰੱਬ ਖ਼ਾਬ ਨ ਖੁੱਲੇ ।
ਜੇ ਇਹ ਯਾਰ ਅੱਗੋਂ ਛਲ ਜਾਣਾ, ਮਰਗ⁸ ਅੰਧੇਰੀ ਝੁੱਲੇ ।
ਫੇਰੇ ਹੱਥ ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਉੱਤੇ, ਵੇਖੇ ਚਾਰ ਚੌਫੇਰੇ ।
ਦਿਲੋਂ ਯਕੀਨ ਜੋ ਹੁਣ ਵਿਚ ਸੁਫਨੇ, ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਤਾਲਿਅ ਮੇਰੇ ।
ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਨਾਲ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਸੱਈਆਂ ।
ਕਦੇ ਹੱਸੇ ਵਿਚ ਨੀਰ ਕਦਾਈਂ, ਅੱਖੀਂ ਡੁਬ ਡੁਬ ਗਈਆਂ ॥
ਤਦ ਨੂੰ ਆਣ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਗਾੜੀ, ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ ।
ਇਸ ਫ਼ਰਜ਼⁹ ਪਿਆਰੇ ਤਾਈਂ, ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਰਖਾਈਂ ।
ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਤੁੱਧ ਹਵਾਲੇ, ਥਾਂ ਮਕਾਨ ਜੋ ਸ਼ਾਰੇ ।
ਇਸਨੂੰ ਥਾਉਂ ਚੰਗੇ ਵਿਚ ਰੱਖੀਂ, ਹੁਰਮਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ।

1. ਸਮੁੰਦਰ 2. ਰਾਤਾਂ 3. ਕੰਡੇ 4. ਅੱਗਨੀ ਦੀ ਲਾਟ 5. ਮੰਨਤਾਂ 6. ਲੱਜ਼ਤ ਦੀ ਮਿੱਟੀ 7. ਬਾਦਸ਼ਾਹ
8. ਮੌਤ 9. ਬੇਟੇ ।

ਖੂਬ ਤੁਆਮ¹ ਲਿਬਾਸ ਚੰਗੇਰੇ, ਖਿਦਮਤ ਕਰੀਂ ਤਮਾਮੀ² ।
 ਇਸ ਫਰਜ਼ਦਾ ਵਾਂਗੂੰ ਰੱਖੀਂ, ਅੰਦਰ ਐਸ ਮੁਦਾਮੀ³ ।
 ਕਰੇ ਕਬੂਲ ਜੁਲੈਖਾ ਸਭ ਕੁਝ, ਯੂਸੁਫ ਕੋਲ ਬਹਾਇਆ ।
 ਕੁਝ ਯਕੀਨ ਏਹਾ ਬੇਦਾਰੀ, ਵਿਚ ਦਿਲੋਂ ਦੇ ਆਇਆ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਵੇਖੇ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਸੌ ਸੌ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਤਾਲਿਆ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਮੁਰਾਦਾਂ, ਕਿੱਥੋਂ ਲਏ ਉਧਾਰੇ ।
 ਕੋਲ ਕਰਾਰ ਜੋ ਮੈਥੀਂ ਹੋਇਆ, ਯਾਦ ਹੋਵਸ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਹੈ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਯਾ ਉਸਨੂੰ, ਜੋ ਮੈਂ ਰੁੰਨੀ ਆਹੀਂ ।
 ਤਰਸ ਏਹੀ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਇਸਨੂੰ, ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ।
 ਖਬਰ ਇਹੀ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਇਸਨੂੰ, ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੇ ਸੁੱਲੋਂ ।
 ਦੇਖਾਂ ਕਿਵੇਂ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਵਰਤੇ, ਹੁਣ ਦਿਲਬਰ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਜੋ ਮਕਸੂਦ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ, ਹੱਥ ਗਇਆ ਲਗ ਸਾਰਾ ।
 ਇਕ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਸਾਂ, ਅਜ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਆਪੇ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਲੱਭ ਫਿਰੀ ਚੋਫੇਰੇ ।
 ਸ਼ਾਦ⁴ ਜੁਲੈਖਾ ਵਿਚ ਦੀਦਾਰੋ, ਹਰਦਮ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਸਭ ਉਮੀਦਾਂ ਮੈਂ ਦਰ ਆਈਆਂ, ਮੇਰੇ ਤਾਲਿਆ ਭਾਰੇ ।
 ਕਿਸ ਮਾਸੂਕ ਗੁਲਾਮ ਸਦਾਇਆ, ਕਿਸ ਇਹ ਰੁਤਬਾ ਪਾਇਆ ।
 ਕਿਸਨੂੰ ਯਾਰ ਅਜੇਹਾ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਇਆ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਤਵਾਜ਼ੁਅ

ਇਕ ਪਲ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣ ਨ ਦੇਵੇ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਕਿਤ ਵੇਲੇ ।
 ਹ ਦਮ ਨਜ਼ਰ ਉਸੀ ਵਿਚ ਰੱਖੇ, ਸ਼ੌਕ ਉਸੀ ਵਿਚ ਖੇਲੇ ।
 ਢੂੰਡ ਮੰਗਾਵੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ, ਖਾਣੇ ਲੱਜਤ ਵਾਲੇ ।
 ਹਰ ਨਿਆਮਤ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੇ ਖਵਾਲੇ ।
 ਉਹ ਖਾਵੇ ਇਹ ਰੱਜਦੀ ਜਾਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੇ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਆਲ੍ਹਾ⁵ ਕਿਸਮ ਤੁਆਮ ਜੋ ਮੇਵੇ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਖਾਵੇ ਸਾਰੀ ।
 ਅਤਰ ਗੁਲਾਬੋਂ, ਗੁਸਲ ਕਰਾਵੇ, ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ਪਹਣਾਵੇ ।
 ਜ਼ਰ ਗੋਹਤ ਪੁਰ ਲਾਲ ਲਿਬਾਸੀ, ਜ਼ੀਨਤ ਜੇਬ ਬਣਾਵੇ ।
 ਜੋ ਪਹਨਣ ਉਸ ਲਾਇਕ ਵੇਖੇ, ਮੁਲਕਾਂ ਥੀਂ ਮੰਗਵਾਵੇ ।
 ਤੈ ਹਰ ਰੋਜ ਨਵੀਂ ਪੋਸ਼ਾਕੋਂ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਪੇਸ਼ ਲਿਆਵੇ ।
 ਨਵੀਂ ਸੁਬਹ ਹਰ ਨਵੇਂ ਲਿਬਾਸੋਂ, ਹੱਥੀਂ ਕੱਦ ਸਵਾਰੇ ।
 ਇਕ ਜਾਮਾ ਮੁੜ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਕਦੇ ਨ ਪੇਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।

1. ਖਾਣਾ 2. ਪੂਤੀ ਪੂਟੀ 3. ਸਦਾ ਹੀ 4. ਖੁਸ਼ 5. ਵਧੀਆ ।

ਹੱਥੀਂ ਕਮਰੇ ਪਟਕਾ ਪਹਣੇ, ਖੁਦ ਜੋੜਾ ਪਹਣਾਵੇ ।
 ਪਾ ਪੋਸ਼ਾਕ ਨਿਗਾਹ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਸ਼ੌਕੋਂ ਮਰਦੀ ਜਾਵੇ ।
 ਪਾਸ ਬੂਹੇ ਤੇ ਹੁਰਮਤ¹ ਰੱਖੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਪਿਆਰੋਂ ।
 ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ ਪੁੱਛੇ ਰੋ ਰੋ, ਅਹਲਿ-ਵਤਨ ਘਰ ਬਾਰੋਂ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਪਈ ਮੁਮੀਬਤ ਸਿਰ ਤੇ, ਰੋਵੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਰੀ ।
 ਜੋ ਹਾਜ਼ਿਤ² ਤਿਸ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਪੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੇ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ।
 ਇਸਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅੰਦਰ, ਹਾਲ ਰਹੇ ਬੇਤਾਬੀ ।
 ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪੱਖਾ ਝੱਲੇ, ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਬੇਦਾਰੀ ।
 ਵਾਂਗ ਕਨੀਜ਼ਾਂ³ ਹੱਕ-ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ³, ਕਰਦੀ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਦੀਦਾਰ ਰਹੀ ਹੋ ਕਮਲੀ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਵਿਰਥੀ ਜਾਵੇ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹ ਉਤੇ ਵਲ, ਯੂਸੁਫ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਏਡ ਖਿਆਲ ਦਿਮਾਗੇ ਰਚਿਆ, ਚੱਲਿਆ ਅਸਰ⁴ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ।
 ਚਿਹਰਿ-ਮੁਬਾਰਿਕ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਹਰ ਜਾ ਜਲਵਾ ਕਰਦਾ ।
 ਦੀਵਾਰਾਂ ਹਰ ਜਾਮਿਆਂ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਮਾਸੂਕ ਦਿਸ ਆਵੇ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਉਹੋ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਮੁਤਲਕ⁵ ਟਿਕ⁶ ਵਜੂਦਿ-ਮੁਕੱਦਸ⁶, ਖਾਲੀ ਹਰ ਇਤਬਾਰੋਂ ।
 ਲੂੰ ਲੂੰ ਥੀਂ ਮੁਤਜੱਲਾ⁷ ਉਸਦੀ, ਰਮਜ ਖੁੱਲੀ ਇਸਰਾਰੋਂ⁸ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਲ ਹਰਦਮ ਵੇਖੇ, ਹਰਗਿਜ਼ ਸਬਰ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਹਸ ਹਸ ਕਰੇ ਪਿਆਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਰਖੇ ਨੀਵੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਬਾਝ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਦਰ ਕਫਾਇਤ⁹, ਹਰਫ ਨ ਵਧ ਅਲਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਯੂਸੁਫ ਅਜੇ ਅੰਵਾਣਾ ।
 ਏਹਾ ਹਾਲ ਵਿਹਾਈ ਮੁੱਦਤ, ਤਦ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸਿਆਣਾ ।

ਵਸਲ ਲਈ ਤਰਲੇ

ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂਰ ਚਮਕਿਆ, ਵਧਿਆ ਹੁਸਨ ਦੁਲਾਰਾ ।
 ਤਦਾਂ ਜੁਲੈਖਾ ਸ਼ੌਕ ਵਸਲ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਮਗਰ ਫਿਰੇ ਨਿੱਤ ਹੋ ਦੀਵਾਨੀ, ਮਤਲਬ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਤਰਜ਼ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੇ ਨਿੱਤ ਜਾਹਿਰ, ਲੱਖਾਂ ਸ਼ੌਕ ਉਭਾਰੇ ।
 ਬੇਆਰਾਮੀ ਦੇਖ ਨਿਗਾਹੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਟਲਦਾ ਜਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਚਸਮ ਮੁਕਾਬਿਲ¹⁰ ਕਰਦੀ, ਇਹ ਖੁਦ ਚਸਮ ਨਿਵਾਵੇ ।

1. ਸਤਿਕਾਰ 2. ਲੋੜ 3. ਹੱਕ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ 4. ਪ੍ਰਭਾਵ 5. ਆਜ਼ਾਦ, ਬੇ ਕੋਦ 6. ਪਵਿੱਤਰ
 ਹਸਤੀ 7. ਰੋਸ਼ਨੀ, ਨੂਰ 8. ਭੇਦ 9. ਜਿੰਨਾਂ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ, ਲੋੜ ਮਜਬ 10. ਸਾਮੁਣੇ ।

ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਨ ਉਸ ਵਲ ਕਰਦਾ, ਰਹੇ ਗੁਨਾਹੋਂ ਡਰਦਾ ।
 ਰੋ ਰੋ ਹਰਦਮ ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਹਾਲ ਕਿਆ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਦਿਲ ਜਿਸਦਾ ਬਰਦਾ, ਉਹ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਕ ਕਰਦਾ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੀਨ ਮੇਰੇ ਦਾ ਪਰਦਾ, ਮਾਲਿਕ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਇਹ ਦੀਦ ਨ ਡਰਦਾ, ਵੇਖੋ ਦੁਖੀਆ ਮਰਦਾ ।
 ਇੱਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਤਾਰਨਹਾਰਾ, ਨ ਇਸ ਥੀਂ ਅੱਜ ਸਰਦਾ ।
 ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਦੀ, ਆਤਿਸ਼ ਅੰਦਰ ਜਲਦੀ ।
 ਯਾਰ ਚੰਗਾ ਪਰ ਦਰਦੋਂ¹ ਖਾਲੀ, ਜ਼ਾਰ ਕਹੇ ਹੱਥ ਮਲਦੀ ।
 ਰਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ, ਯੂਸੁਫ ਜਾਨ ਬਚਾਵੇ ।
 ਮਤਾਂ ਜਨਾਬ² ਇਲਾਹੋਂ ਮੈਨੂੰ, ਇਹ ਆਸੀ³ ਕਰ ਜਾਵੇ ।
 ਮਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਡਰੇ ਇਲਾਹੋਂ ।
 ਤਲਬ ਜੁਲੈਖਾ ਵਸਲ ਏਹਾ ਈ, ਯੂਸੁਫ ਖੌਫ ਗੁਨਾਹੋਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਜੁਲੈਖਾ ਬੌਸ⁴ ਕਿਨਾਰੋਂ⁵, ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਕਨਾਰਾ ।
 ਰਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਰਲ ਮਿਲ ਬਹੰਦੀ, ਯੂਸੁਫ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ।
 ਇਸ਼ਕ ਜੁਲੈਖਾ ਕਾਂਗਾਂ ਚਾਹੜੇ, ਤੇ ਵਿੱਚ ਡੁਬਦੀ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਹਾਲ ਨਾ ਵੇਖੇ ਉਸਦਾ, ਦਰਗਿਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਦਰਦ ਭਰੇ ਭਰ ਆਹ ਜੁਲੈਖਾ, ਰਮਜ਼ੋਂ ਦੁਖ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸੁਣ ਅਣਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣੇ, ਜਾਣ ਅੰਝਾਣ ਸਦਾਵੇ ।
 ਭਰ ਦਮ ਸੁਰਦ ਜੁਲੈਖਾ ਹਰ ਦਮ, ਦੁਕ ਅਗਾੜੀ ਆਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੈਰੋਂ ਪੈਰ ਪਛਾੜੀ, ਹਰ ਦਮ ਹਟਦਾ ਜਾਵੇ ।
 ਬੇ ਮਕਸੂਦ ਜੁਲੈਖਾ ਰਹੰਦੀ, ਕਾਈ ਭਲਾ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਇੱਕੋ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਇਸ਼ਕ ਪੀਵੇ ਗਮ ਖਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ ਵਕਤ ਫਵਕਤੀਂ, ਕਰਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ⁶ ।
 ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਇਆ ਭੁੱਲ ਸਾਰਾ, ਚਾਹੜੀ ਇਸ਼ਕ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਉਸਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਬਾਂਦੀ ।
 ਬਿਨ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ, ਉਸਦੀ ਘੜੀ ਨ ਜਾਂਦੀ ।
 ਜ਼ਰਦੀ ਰੰਗ ਹੋਇਆ ਤਨ ਲਾਗਿਰ⁷, ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਬਿਨ ਦੀਦਾਰ ਨ ਕਾਈ ਲੱਭੇ, ਹੋਰ ਮੁਰਾਦ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਸਾਰੇ ਫਨ⁸ ਫਰੇਬ ਜੁਲੈਖਾ, ਰਮਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨ ਆਏ ।

1. ਸਿੱਕ, ਪੀੜ 2. ਦਰਗਾਹ 3. ਦੋਸ਼ੀ, ਅਪਰਾਧੀ 4. ਉਮਣਾ 5. ਬਗ ਲਗੀਰ ਹੋਣਾ 6. ਕਹਾਣੀ.
 ਜ਼ਿਕਰ 7. ਕਮਜ਼ੋਰ 8. ਫੰਦੇ, ਹੀਲੇ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹਣ ਕਾਰਣ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿੱਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਸੁਮਾਰ ਨ ਆਈਆਂ ।
 ਤਦਬੀਰਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਵਲ ਵਲ ਨਿੱਤ ਵਗਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਗਿਣਤੀ ਆਏ ।
 ਪੁਰ ਤਾਸੀਰ¹ ਬੁਖਾਰ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਇਸ ਥੀਂ ਵਗਣ ਧਿੰਛਾਣੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਪਏ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਬੇਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੋਜ਼ ਜੁਲੈਖਾ, ਦਰਦ ਬੜੇ ਗਮ ਬਹੁਤੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ² ਨ ਪਹੁਤੇ ।
 ਪੁਰ ਖੂਨੋਂ ਕਰ ਅੱਖੀਂ ਦੋਵੇਂ, ਝਾਕ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇਖੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸ ਨ ਆਈਆਂ ਲੇਖੇ ।
 ਤਲਬ ਵਸਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਰੋ ਰੋ, ਗਮ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਦਰਜੇ ਆਏ ।
 ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਬਾਝ ਵਸਾਲੋਂ, ਅੱਗ ਲੱਗੇ ਜਿਉਂ ਖਾਨੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨੇ ।
 ਨਜ਼ਰ ਮੁਅੱਸਰ³ ਨਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਕੀਤੇ ਵਸਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਮਿਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਤਕ ਤਕ ਦਾਉ ਜੁਲੈਖਾ ਵਲ ਵਲ, ਜਾਲ ਵਲਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਥਾਵੀਂ ਆਏ ।
 ਉਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਗਜ਼ਾਰੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਨਾਲ ਨਿਆਜ਼⁴ ਅਦਾਬੇ⁵ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬੇ ।
 ਭਰ ਗੌਹਰ ਝਲਕਾਏ ਉਸਨੇ, ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਵਿਚ ਸੁਮਾਰੇ⁶ ।
 ਹੁਸਨ ਨਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ਉੱਤੇ, ਉਸਦੇ ਰੁੜ੍ਹੇ ਖਜਾਨੇ :
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਨ ਸ਼ਾਨ ਗੁਮਾਨੇ ।
 ਉਸਦੀਆਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਮਿਲਕਾਂ ਉੱਤੇ, ਦਿਲਬਰ ਕੀ ਵਗ ਗਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚ ਜਨਾਬੇ, ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨ ਪਈਆਂ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਬੇਮਕਸੂਦ ਜੁਲੈਖਾ, ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰੀ ।
 ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਉਸਦੇ, ਅੰਦਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਖੂਨ ਸੁੱਕਾ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀ, ਹਿਜਰ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਪਿੰਜਰ ਕਰ ਦਿਖਲਾਈਆਂ ਹੱਡੀਂ, ਫੁਰਕਤ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ।

1. ਅਸਰ 2. ਥਾਂ 3. ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ 4. ਮਿੰਨਤ, ਹਾਜ਼ਤ 5. ਸਤਿਕਾਰ 6. ਗਿਣਤੀ ।

ਭਾਵੇਂ ਦਿਲਬਰ ਘਰ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ ਸਤਾਇਆ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਨ ਮਿਲਿਆ ਜੇਹਾ, ਜਾਂ ਮਕਸੂਦ¹ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਵਾਹਵਾ ਦਿਲਬਰ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਦਾ, ਰਖਦਾ ਅਜੇ ਜੁਦਾਈ ।
 ਸੋਹਣੇ ਦੇ ਘਰ ਵਸਦੀ ਰਸਦੀ, ਵਾਹਵਾ ਅਜੇ ਪਰਾਈ ।
 ਉਹ ਨੇੜੇ ਤੇ ਇਹ ਵਿਚ ਦੂਰੀ, ਅਜੇ ਫਿਰਾਕ ਜਲਾਈ ।
 ਪਾਸ ਹੋਂਦਾ ਜੇ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ, ਏਡਕ ਦਰਦ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹਿਜਰ ਮਸੀਬਤ ਵਿਚ ਜੁਲੈਖਾ, ਦਰਦ ਝੱਲੇ ਸਿਰ ਭਾਰੇ ।
 ਕਰੇ ਕਬਾਬ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਸੋਅਲੇ, ਤੇ ਵਿਚ ਗਮ ਦੀ ਨਾਰੇ² ।
 ਇਕ ਦਿਲ ਤੇ ਦੋ ਨੈਣ ਰੂਹਾਂ ਤਿੰਨ³, ਤਨ ਦੀਆਂ ਖਿਲਤਾਂ⁴ ਚਾਰੇ ।
 ਪੰਜ ਹਵਾਸ⁵ ਸਣੇ ਸਸ⁶ ਰੋਦਾਹ⁷, ਹਫਤ⁸ ਤਬੀਈ ਕਾਰੇ⁸ ।
 ਮਲ ਮਲ ਹੱਥ ਅਫਸੋਸ ਕਰੇਂਦੀ, ਵਗਦੇ ਨੈਣ ਫੁਵਾਰੇ ।
 ਖੁੱਲੇ ਵਾਲ ਪਏ ਗਲ ਰਹੰਦੇ, ਜ਼ਰਦ ਰਹਣ ਰੁਖਸਾਰੇ ।

ਦਾਈ ਦਾ ਹੇਜ਼ ਵੰਡਾਣਾ

ਦਾਈ ਵੇਖ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਹੁਣ ਕਿਆ ਹਾਲ ਖ਼ਾਰੀ ।
 ਦਿਲ ਦੀ ਆਸ ਪੁੰਨੀ ਸਭ ਤੇਰੀ, ਪਾਈਆਂ ਕੁਲ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਹੁਣ ਹੋ ਗਈਓਂ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣੇ, ਕਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ।
 ਸੈਂ ਤਿਹਾਈ ਲੱਭਾ ਤੈਨੂੰ, ਦਰਿਆ ਸ਼ਰਬਤ ਵਾਲਾ ।
 ਬੈਠ ਕਨਾਰੇ ਕਰੇਂ ਕਿਉਂ ਜ਼ਾਰੀ, ਆਖ ਸਣਾ ਕੁਝ ਹਾਲਾ ।
 ਤੂੰ ਪੈਦਲ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਜ਼ਖਮੀ, ਨਾਕਾ ਮਿਲੀ ਅਮਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਕਿਆ ਖੋਫ ਦੁਰਾਡੇ ਰਾਹੋਂ, ਇਹ ਕਿਆ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਤੈਂ ਦਰਦੋਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਹੁਣ ਉਹ ਉੱਘੜ ਆਈਆਂ ।
 ਅਜੇ ਨ ਉਹ ਗਮ ਗਇਆ ਦਿਲੇ ਥੀਂ, ਕੀ ਮਿਲੀਆਂ ਏਜ਼ਾਈਆਂ ।
 ਤੀਰ ਖੁੱਬਾ ਤੈਂ ਵਿਚ ਜਿਗਰ ਦੇ, ਤਾਲਿਆ ਪੁੱਟ ਕਢਾਇਆ ।
 ਮਿਲਿਆ ਜ਼ਖਮ ਵਿਹਾਈ ਮੁੱਦਤ, ਦਰਦ ਕਿਵੇਂ ਹੁਣ ਪਾਇਆ ।
 ਬਹਰ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਬ ਹੀਂ ਤਰਦੀ, ਹੱਥ ਕਿਸਤੀ ਤੁੱਧ ਆਈ ।
 ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਗਰਕ ਰਹੀਉ ਵਿਚ ਜ਼ਾਰੀ, ਇਹ ਕਹੇ ਹਾਲ ਕਿਆ ਈ ?
 ਤੂੰ ਬੀਮ ਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀਂ, ਮਿਲਿਆ ਵੈਦ ਸਿਆਣਾ ।
 ਜਿਸ ਦਾਰੂ ਘਰ ਭਰੇ ਸਿਫਾਓਂ, ਤੁਧ ਕਿਉਂ ਹਾਲ ਰੰਜਾਣਾ ।
 ਤੂੰ ਭੁੱਖੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜੇ, ਮਿਲਿਆ ਤਾਸ ਤੁਆਮੋਂ ।
 ਹੁਣ ਬੇਸਬਰੀ ਹੋ ਕਿਉਂ ਰੋਵੇਂ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਦੱਸ ਕਲਾਮੋਂ ।

1. ਮਨ ਦੀ ਏਛਾ, ਮੁਰਾਦ 2. ਅਗਨੀ 3. ਹੈਵਾਨੀ. ਤਬਈ ਤੇ ਨਫਸਾਨੀ 4. ਦਮ ਖ਼ੂਨ, ਸਫਰਾ, ਬਲਗਮ ਤੇ ਸੌਦਾ 5. ਇੰਦਰ 6. ਛੇ 7. ਅੰਤੜੀਆਂ-ਅਸਰੀ, ਸਾਇਮ, ਦਕੀਕ, ਆਉਰ, ਕੂਤੂਨ ਤੇ ਮੁਸਤਕੀਮ) 8. ਸਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ-ਜਾਜ਼ਿਬਾ, ਹਾਜ਼ਿਮਾ, ਮਾਸਿਕਾ, ਦਾਇਆ, ਮਾਹਿਜਾ, ਲਾਮਿਸਾ, ਮੁਵ ਲਦਾ ।

ਤਨ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਤੈਨੂੰ, ਰੇਸ਼ਮ ਥੀਂ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ।
 ਹੁਣ ਕਹ ਕਿਉਂ ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਜ਼ਾਰੋਂ, ਵਹਣ ਧੀਏ ਨਮਨਾਕਾਂ¹ ।
 ਜਲਦੀ ਧੁੱਪ ਹਿਜਰ ਦੀ ਵਿੱਚੋਂ, ਵੜੀਓਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ ।
 ਹੁਣ ਫਰਮਾ ਕਰੇਂ ਕਿਉਂ ਜ਼ਾਰੀ, ਅੰਦਰ ਕਿਹੜਿਆਂ ਸੱਲਾਂ ।
 ਵਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਕਸੂਦੇ ਟੁਰੀਓਂ, ਤਾਜ਼ੀ² ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਬੇਦਿਲ ਹੋ ਕਰੇਂ ਕਿਉਂ ਜ਼ਾਰੀ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਦੱਸ ਪਿਆਰੀ ।
 ਤੂੰ ਵਿਚ ਕੈਦ ਗਮਾਂ ਦੇ ਹੁਜਰੇ, ਦਿੱਤੀ ਬਖਤ ਖ਼ਲਾਸੀ ।
 ਕਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਿਉਂ ਗਮ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ, ਏਹ ਕਿਆ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀ ।
 ਇਸ਼ਕੇ ਪੰਧ³ ਇਕੱਲੀ ਪਈਓਂ, ਮਿਲਿਆ ਸਾਥ ਚੰਗੇਰਾ ।
 ਅਜੇ ਤਸੱਲੀ ਸਬਰ ਨ ਕਰਦਾ, ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਦਿਲ ਤੇਰਾ ।
 ਅੱਗ ਗਮਾਂ ਦੀ ਤਪਦੀ ਤੈਂ ਦਿਲ, ਨਹਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਰਿਆਓਂ ।
 ਆਹੀਂ ਗਰਮ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ, ਠੰਢੀ ਆਬ ਹਵਾਓਂ ।
 ਗੁਰਗ ਫਿਰਾਕੋਂ ਮਿਲੀ ਖ਼ਲਾਸੀ, ਵੜੀਓਂ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਗਾਹੇ⁴ ।
 ਸੁਕਰਾਨੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਤੇਰਾ, ਕਿਵੇਂ ਜਲੇਂ ਵਿਚ ਅ ਹੇ ।

ਜਵਾਬ ਜੁਲੈਖਾ

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸੁਣ ਲੈ ਬੁੱਢੀ, ਮੇਰੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਵਰਤੀ, ਆਖ ਸੁਣਾਵਾਂ ਸਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਤਰਹਾਈ ਲੱਭਾ ਮੈਨੂੰ, ਦਰਿਆ ਸ਼ਰਬਤ ਵਾਲਾ ।
 ਲਾਵਾਂ ਵਾਹ ਨ ਪਾਵਾਂ ਕਤਰਾ, ਏਹੀ ਦਰਦ ਕੋਸ਼ਾਲਾ ।
 ਮੈਂ ਪੈਦਲ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਜ਼ਖਮੀ, ਨਾਕਾ ਮਿਲੀ ਅਮਾਰੀ ।
 ਨ ਚੜ੍ਹ ਸਕਾਂ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ, ਏਹਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਰੀ ।
 ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਮੈਂ ਦਰਦੋਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਹੁਣ ਉਹ ਉੱਘੜ ਆਈਆਂ ।
 ਪਰ ਬੇਨੂਰ ਨ ਦਿੱਸੇ ਕਾਈ, ਆਸਾਂ ਤੋੜ ਗਵਾਈਆਂ ।
 ਤੀਰ ਖੁੱਬਾ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਜਿਗਰ ਦੇ, ਤਾਲਿਅ ਪੁੱਟ ਕਢਾਇਆ ।
 ਮਿਲਿਆ ਜ਼ਖਮ ਮੱਖੀ ਪੁਰ ਜ਼ਹਰੋਂ ਰਹੀ ਵਿੱਚੇ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ।
 ਬਹਰ-ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹੀਂ ਤਰਦੀ, ਮੈਂ ਕਿਸਤੀ ਹੱਥ ਆਈ ।
 ਘੁੰਮਣ ਘੇਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਫਾਥੀ, ਹੁਣ ਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਜ਼ਖਮੀ, ਮਿਲਿਆ ਵੈਦ ਸਿਆਣਾ ।
 ਮਿੰਨਤ ਕਰਾਂ ਦਵਾ ਨ ਦੇਵੇ, ਕਾਰ ਕਰਾਂ ਮਨ ਭਾਣਾ ।
 ਮੈਂ ਭੁੱਖੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜੇ, ਮਿਲਿਆ ਤਾਸ਼ ਤੁਆਮੋਂ⁵ ।
 ਲੁਕਮਾ ਚਾ ਨ ਖਾਵਣ ਦੇਵੇ, ਸ਼ਾਰਿਆ⁶ ਹੁਕਮ ਹਰਾਮੋਂ ।

1. ਸੇਜਲ 2. ਘੋੜੇ 3. ਰਾਹ 4. ਜਗ੍ਹਾ, ਪੜਾਉ, 5. ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਥਾਲ 6. ਇਸਲਾਮੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ।

ਤਨ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਮੈਨੂੰ, ਰੇਸ਼ਮ ਥੀਂ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ।
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਾਰ¹ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਪੁਰ ਕਰਕੇ, ਉਸਤਾਦਾਂ ਚਾਲਾਕਾਂ ।
 ਜਲਦੀ ਧੁੱਪ ਹਿਜਰ ਦੀ ਵਿੱਚੋਂ, ਵੜੀ ਆਂ ਵਿਚ ਮਹੱਲਾਂ ।
 ਲਾਟਾਂ ਅੱਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਜਿੱਥੇ, ਝੋਕ ਟਿਖਾਵਣ ਝੱਲਾਂ ।
 ਵੱਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਕਸੂਦੇ ਟੁਰੀਆਂ, ਤਾਜ਼ੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਨਹੀਂ ਲਗਾਮ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕਾਬੂ, ਤਾਜ਼ੀ ²ਤੁੰਦ ਤਰਾਰੀ² ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਗਮਾਂ ਦੇ ਹੁਜਰੇ, ਦਿੱਤੀ ਬਖਤ ਖਲਾਸੀ ।
 ਬੇੜੀਆਂ ਪੈਰ ਓਵੇਂ ਹੱਥ-ਕੜੀਆਂ, ਵਾਟ ਲੰਮੀ ਦਮ ਜਾਸੀ ।
 ਇਸਕੇ ਪੰਧ ਇਕੱਲੀ ਪਈਆਂ, ਮਿਲਿਆ ਸਾਥ ਚੰਗੇਰਾ ।
 ਦੂਰ ਘਰੋਂ ਸੁਟ ਵਾਟ ਦੁਰਾਡੀ, ਏਹਾ ਪਇਆ ਲੁਟੇਰਾ ।
 ਅੱਗ ਗਮਾਂ ਦਿਲ ਤਪਦੀ ਮੈਂ ਵਲ, ਨਹਰ ਖੁੱਲੀ ਦਰਿਆਓਂ ।
 ਬਚੀਂ ਅਗੋਂ ਇਸ ਨਹਰ ਰੁੜਾਈ, ਲਹਰ ਕਹਨ ਧਰ ਦਾਓਂ ।
 ਗੁਰਗ ਫਿਰਾਕੋਂ ਮਿਲੀ ਖਲਾਸੀ, ਵੜੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਗਾਹੇ ।
 ਹੁਣ ਦਿਲਬਰ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ, ਸ਼ੇਰ ਪਇਆ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
 ਏਹਾ ਹਾਲ ਮੇਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਇਸ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਹਰਦਮ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ।
 ਮੈਂ ਦੇਖਾਂ ਝੁਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਉਹ ਨ ਨਜ਼ਰ ਉਲਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਹਰ ਵਕਤ ਤਲਬ³ ਵਿੱਚ ਭੌਂਦੀ, ਉਹ ਬੇਖਬਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਹੋ ਪਾਸ ਕਰਾਂ ਸੌ ਆਹੀਂ, ਉਹ ਕੰਨੀਂ ਰੂੰ ਪਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਬੈਠਾਂ ਕਰ ਚਸਮ ਮੁਕਾਬਿਲ, ਉਹ ਓਥੋਂ ਉੱਠ ਜਾਵੇ ।
 ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਾਰ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਵਾਰੀ, ਉਹ ਨ ਕਦੇ ਬੁਲਾਵੇ ।
 ਜੇ ਹੱਸ ਕਰਾਂ ਇਸ਼ਾਰਤ ਗੁੱਝੀ, ਉਸਨੂੰ ਭਲੀ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਜੇ ਮਗਰੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਜਾਵਾਂ, ਉਹ ਮੁੜ ਬਾਹਿਰ ਆਵੇ ।
 ਆਹੀਂ ਗਰਮ ਕੱਢਾਂ ਜੇ ਰੋ ਰੋ, ਕੁਝ ਨ ਅਸਰ ਦਿੱਸਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਹੋਈ ਅਨਹੋਈ ਉਸਨੂੰ, ਫਰਕ ਨ ਜਾਪੇ ਕੋਈ ।
 ਰਮਜ਼ੋਂ⁴ ਕਰਾਂ ਸਵਾਲ ਵਸਲ ਦਾ, ਹਰਗਿਜ਼ ਮਿਲੇ ਨ ਢੋਈ ।
 ਬੇਪਰਵਾਹ ਮਹਬੂਬ ਤੱਤੀ ਦਾ, ਆਤਿਸ਼ ਵਾਂਗ ਤਪਾਵੇ ।
 ਬਲਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ, ਘੱਤ ਨ ਆਪ ਬੁਝਾਵੇ ।
 ਸੱਚ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ, ਪਕੜ ਅਲੰਬਾ ਲਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਜਲਾਂ ਬਲਾਂ ਉਹ ਮੈਥੀਂ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਚਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਨੂੰ ਠਾਠ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ, ਕਦੇ ਨ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ।
 ਧੱਕ ਘੱਤੇ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੇ ਵਹਣੀਂ, ਆਪ ਪਿਛਾਂ ਹਟ ਜਾਵੇ ।

1. ਕੰਡੇ 2. ਅਥਰਾ ਤੇ ਤੇਜ਼ 3. ਢਡ 4. ਸੰਕੇਤਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ।

ਆਪ ਰਹੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦੋਂ ਖਾਲੀ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲਾਵੇ ।
 ਐਸੀ ਅੱਗ ਲਗਾਵੇ ਚੋਰੀ, ਨ ਧੂੰਆਂ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
 ਮੈਂ ਆਜਿਜ ਦਾ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣਾ, ਵੇਖ ਨ ਤਰਸ ਲਿਆਵੇ ।
 ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉੱਚੀ ਮੈਂ ਨੀਵੀਂ, ਜ਼ਰਾ ਉਸ ਤਰਸ ਨ ਆਵੇ ।
 ਨ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਨਜ਼ਰ ਸਮਾਂਦੀ, ਕਦੇ ਨ ਮੈਂ ਵੱਲ ਵੇਖੇ ।
 ਉਸਦਾ ਸਭ ਥੀਂ ਸ਼ਾਨ ਉੱਚੇਰਾ, ਮੈਂ ਆਜਿਜ ਕਿਸ ਲੇਖੇ ।

ਦਾਈ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ

ਸੁਣ ਦਾਈ ਭਰ ਅੱਖੀਂ ਪਾਣੀ, ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰੇ ।
 ਬੁੱਟ ਨੰਗੇ ਕਰ ਦੰਦੋਂ ਖਾਲੀ, ਧਾੜੋ ਧਾੜ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਬੱਚੀ ਤੂੰ ਕੇਹੀ, ਇਸ਼ਕ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਈ ।
 ਅਜੇ ਮੁਰਾਦੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹੀਓਂ, ਦੌਲਤ ਡੋਬ ਗਵਾਈ ।
 ਵਿੱਚ ਕਜ਼ੀਆਂ ਉਮਰ ਗਵਾਈ, ਛੋੜ ਵਲਾਇਤ ਆਈ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਰਹੀ ਵਿੱਚ ਘਰਦੇ, ਓਹਾ ਅਜੇ ਜੁਦਾਈ ।
 ਵਲ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਕੁਝ ਹੀਲਾ¹, ਅਜੇ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲਾ ।
 ਕੁੰਡਲ ਜੁਲਫ ਫਾਹ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਨਾਜ਼ ਅੱਖੀਂ ਘੱਤ ਸੇਲਾ ।
 ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ-ਜੁਲੈਖਾ ਰੋ ਰੋ, ਆਹ ਭਰੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਕੁੰਡਲ ਜੁਲਫ ਫਾਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲ ਦੇ, ਨਾਜ਼ ਅੱਖੀਂ ਘੱਤ ਸੇਲਾ ।
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਜਮਾਲ ਜੋ ਤੇਰਾ, ਪੰਛੀਆਂ ਮੋਹ ਡਿਗਾਵੇ ।
 ਉਹ ਜਵਾਨ ਜਵਾਨੀ ਭਰਿਆ, ਕਿਉਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਉਹ ਕਦਾਈਂ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਕਰੇ ਉਤਾਹਾਂ ।
²ਅਹਲਿ-ਜਮਾਲਾਂ² ਤੇ ਬਦ-ਸ਼ਕਲਾਂ, ਧਰੇ ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਨ ਉਹ ਦੇਖੇ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਨ ਬਦਸ਼ਕਲਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਬਾਝ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਨ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਫਰੇਬ ਬਹੁਤੇਰੇ, ਅਕਲਾਂ ਥੀਂ ਪੁਰ ਖਾਨੇ ।
 ਤੀਰਿ-ਸੁਖਨ³ ਕੁਝ ਮਾਰ ਅਜੇਹਾ, ਵੱਜੇ ਤਲਬ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ।
 ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਆਵਣ ਸੌਖਾ, ਮੂਲ ਨ ਕਰ ਕੋਤਾਹੀ⁴ ।
 ਵਲ ਵਲ ਕੇ ਵੱਟ ਚਾੜ੍ਹ ਦੋ ਜੁਲਫੀਂ, ਪਾ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਫਾਹੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕਮਲੀ ਬੁੱਢੀ, ਨ ਕਰ ਬਾਤ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਅਕਲ ਥੀਂ ਬਾਹਿਰ, ਮੈਂ ਲਾ ਥੱਕੀ ਵਾਹਾਂ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕਹਣੇ ਬਾਝੋਂ, ਜੁਲਫਾਂ ਨੂੰ ਵਲ ਪਾਏ ।
 ਤੀਰ ਸੁਖਨ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਕਰ ਕਰ, ਉਸ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਵਗਾਏ ।

1. ਚਾਰਾ 2. ਸੋਹਣਿਆ (ਨੂੰ) 3. ਗੱਲ ਰੂਪੀ 4. ਢਿੱਲ ।

ਨ ਮੇਰੇ ਵਲ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲੇ, ਵਲ ਵਿੱਚ ਯਾਰ ਲਿਆਏ ।
ਤੇ ਉਹ ਤੀਰ ਸੁਖਨ ਦੇ ਮੇਰੇ, ਤੋੜ ਹਵਾ ਉਡਾਏ ।
ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਜਹਾਨੋਂ¹ ਉੱਚੀ, ਕਦ ਪਤਿਆਇਆ ਜਾਏ ।
ਜਾਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਮਿੰਨਤ-ਜ਼ਾਰੀ², ਵਲ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
ਮੇਲ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਮਰਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਕਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਜਾਵੇ ।
ਮੈਂ ਰੜਦੀ ਨੂੰ ਆਖ ਕਿਵੇਂ ਉਹ, ਪਕੜ ਲਗਾਵੇ ਬੰਨੇ ।
ਜੇ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਨ ਮੰਨੇ, ਦਰਦ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਭੰਨੇ ।
ਦਾਈ ਜੋਸ਼ ਗਜ਼ਬ ਕਰ ਉੱਠੀ, ਹੁਣ ਵੇਖਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ ।
ਮੇਲ ਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਾਰੇਹਾਰੀ, ਮਰ ਮਰ ਜਾਹ ਨ ਰੰਨੇ ।

1. ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ 2. ਤਰਲਾ ।

ਦਰ ਸਿਫਤਿ ਦਾਈ

ਨਵੀਂ ਚੁੜੇਲ ਪੁਰਾਣੀ ਆਫਤ, ਤਨ ਹਲਕਾ ਰਗ ਭਾਰੀ ।
 ਦੋਹਰਾ ਕੱਦ ਇਕਹਰਾ ਚੰਮੜਾ, ਮੁੱਠ ਕੁ ਦੇਹੀ ਸਾਰੀ ।
 ਤਨ ਪੀਲਾ ਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਨਾੜੀਂ, ਝਾਟੇ ਤੇ ਚਿਟਿਆਈ ।
 ਭਰੀ ਫਰੇਬੋਂ ਖਾਲੀ ਜ਼ੋਰੋਂ, ਤਾਕਤ ਬਦਨ ਨ ਰਾਈ ।
 ਉਮਰ ਬੜੀ ਤੇ ਆਸ ਛੁੱਟੇਰੀ, ਕਦਮ ਨਿੱਕੇ ਦਮ ਲੰਮੇ ।
 ਵਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਵਿੰਗੀਆਂ ਹੱਡੀਂ, ਬੇਵਸ ਜੋੜ ਨਿਕੰਮੇ ।
 ਉੱਚੇ ਹਡ ਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਗਲ੍ਹਾਂ, ਤਨ ਮਨਕੂਸ਼¹ ਜਰੀਦਾ² ।
 ਪੁਰ ਵੱਲ ਵਾਂਗ ਤੁਕਲੇ ਕ੍ਰਮਤ³, ਪਰ ਵਿਚ ⁴ਚਿਕਨ ਕਸ਼ੀਦਾ⁴ ।
 ਸਰਬ⁵ ਸਿਫਾਕ⁶ ਮਿਰਾਕ⁷ ਤੇਹਾਂ ਨੇ, ਪਟ ਅਗਾੜੀ ਧਰਿਆ ।
 ਮਕਰੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਖਾਧਾ, ਤੇ ਅਜੇ ਭਰਤ ਨ ਭਰਿਆ ।
 ਝਿੰਮਣੀਆਂ ਦਾ ਵਾਲ ਨ ਕੋਈ, ਭਵਾਂ ਭਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
 ਦਾਗ ਸਿਆਹੋਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖੀਂ, ਖੰਬ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
 ਛੱਲੇ ਦਾਰ ਦੋਵੇਂ ਲਬ ਸੁੱਕੇ, ਘੁਸੜ ਵੜੇ ਵਿਚ ਬੁੱਟਾਂ ।
 ਪੀਰੀ ਜੁਅਫ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਫੌਜਾਂ, ਦੰਦ ਗਏ ਵਿਚ ਲੁੱਟਾਂ ।
 ਗਰਦਨ ਟੋਏ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ, ਕਦਰ ਵਗਾਈ ਹੋਈ ।
 ਝੁਲ ਬੁਢੇਪੇ ਨੇ ਵਿਚ ਚਿਹਰੇ, ਗਰਦ ਉਡਾਈ ਹੋਈ ।
 ਮਾਸ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਲੀ, ਸੂਰਤ ਪਾਈ ਹੋਈ ।
 ਪਸਲੀਆਂ ਦੀ ਦੋਹੀਂ ਤਰਫੀਂ, ਮਿਸਤਰ⁸ ਲਾਈ ਹੋਈ ।
 ਪਿੰਜਰ ਛਾਤੀ ਮਨਜਰ⁹ ਕਾਤੀ¹⁰, ਹੱਸ ਗਲੇ ਦਾ ਖੋਰਾ ।
 ਠੱਡੀ ਭੋਡੀ ਰੋਡੀ ਬੋਡੀ, ਤੇ ਵਿਚ ਉਜ਼ਰ ਨ ਭੋਰਾ ।
 ਦੋ ਪਿਸਤਾਨ ਵੱਡੇਰੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ, ਆਬ ਨਿਚੋੜੇ ਹੋਏ ।
 ਇਕ ਰੁਗ ਸ਼ਿਕਮੇ¹¹ ਹੇਠਾਂ ਧਸਿਆ, ਤੂੰਬੇ ਤੋੜੇ ਹੋਏ ।
 ਕੰਨ ਨਿੰਬੂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਲਾਂ ਵਰਗੇ, ਨੱਕ ਸੁੱਕਾ ਸੁੱਕ ਕਾਲਾ ।
 ਤੰਗ ਮੱਥਾ ਮੂੰਹ ਹੱਦੋਂ ਖੁਲਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਭ ਨਵਾਲਾ ।
 ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਲਭਦਿਆਂ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਜੀਭ ਹੱਲੇ ਜਿਉਂ ਵਿਚ ਸੁਰਾਖੇ, ਚੂਹਾ ਪੂਸ ਹਿਲਾਵੇ ।
 ਸਣ ਰੁਖਸਾਰ ਲਬਾ ਮੂੰਹ ਜਾਪੇ, ਛੱਪੜ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ।
 ਯਾ ਆਸੀ¹² ਤੇ ਵਕਤ ਨਜ਼ਾ¹³ ਦਾ, ਗੋਇਆ ਦੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ।

1. ਚਿੱਤਰ ਬਣੇ ਹੋਏ 2. ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ 3. ਕੱਦ, ਸਰੀਰ 4. ਕਢਾਈ ਵਾਲਾ
 ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਪੜਾ 5. ਪਤਲੀ ਚਰਬੀ 6. ਉਹ ਪਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੇ ਇਟਦ ਗਿਰਦ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ 7. ਤਿਲੀ ਦਾ ਪਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪੇਟ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 8. ਪੈਮਾਨਾ 9. ਖਿੱਚੀ
 ਹੋਈ 10. ਛੁਰੀ 11. ਪੇਟ 12. ਗੁਨਾਹਗਾਰ 13. ਮਰਨ ਵੇਲਾ ।

ਉਂਗਲੀਆਂ ਕਫ-ਦਸਤਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਿੱਲੀਆਂ ਠੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ॥
ਭੱਠ ਬਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਮੁਵਾਤੇ, ਬਾਹਾਂ ਝੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਗੋਡੇ ਗੰਢਾਂ ਗਿੱਟੇ ਮਟਕੇ, ਖੁੱਚਾਂ ਡੂੰਘ ਖਵਾਨੀ ।
ਕੁੱਬਾ ਲੁੱਟ ਨੱਕੋੜਾ ਚੌੜਾ, ਇਲਤੀ² ਰੰਨ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ॥
ਕਮਰ ਮੁੱਟੇਰੀ ਸਾਕ³ ਛੁਟੇਰੀ, ਮੋਟੀ ਧੌਣ ਬਹੁਤੇਰੀ ।
ਸਿਰੀ ਪਸੇਰੀ ਨਿਰੀ ਲੁੱਟੇਰੀ, ਮਕਰੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ⁴ ਅੰਧੇਰੀ ।
ਸਿਰ ਹਿੱਲੇ ਤੇ ਪੈਰੋਂ ਡੋਲੇ, ਕਦਮ ਨ ਪਵੇ ਟਿਕਾਣੇ ।
ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਸੌ ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦਾ, ਹੜ੍ਹ ਵਗ ਪਵੇ ਧਿੰਗਾਣੇ ।
ਦੋਵੇਂ ਵੀਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆਸਤੀਨਾਂ⁵, ਮੱਛਲੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ॥
ਬੈਠੀ ਦੇ ਦੋ ਜ਼ਾਨੂੰ⁶ ਦਿੱਸਣ, ਗਿਰਝਾਂ ਝਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਬੁੱਟ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੋਂ ਡੋਰੇ, ਬੱਤੀਆਂ ਵਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਨਾੜਾਂ ਬਦਨ ਦਿਸਾਵਣ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਰੱਸੀਆਂ ਵਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਪੁਰ ਪੁਰ ਬਲਗਮ ਨਾਲ ਬਦਨ ਵਿਚ, ਹੱਡੀਆਂ ਪਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ॥
ਚਾਰੇ ਖਿਲਤਾਂ ਸਿੱਕੇ ਵਾਂਗੂ, ਰਲ ਮਿਲ ਖਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਰੋਗ ਸਬਲ⁷ ਥੀਂ ਪਾਣੀ ਰਿਸ ਰਿਸ, ਅੱਖੀਂ ਗਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ॥
ਪਿਸਤਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ, ਭੇਡਾਂ ਅਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਘੱਟੇ ਰਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।
ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਚਖ ਜ਼ਮਾਨਿਓਂ, ਰਮਜ਼ਾਂ ਛਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ॥
ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ⁸ ਦੀ ਸੂਰਤ ਪੂਰੀ, ਘੁੰਡ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ।
ਅਬਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਬਾਸਾਂ, ਸ਼ਕਲ ਛੁਪਾਈ ਹੋਈ ।
ਜ਼ਾਹਿਰ ਇਹ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵਾਰੋਂ, ਪੁਰ ਮਕਰਾਂ ਦੀ ਬੈਲੀ ॥
ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਓਹਾ ਉਸ ਭਾਵੇ, ਜਿਵ ਮਜਨੂੰ ਨੂੰ ਲੈਲੀ ।
ਇਹ ਦਾਈ ਜਿਸ ਸਿਫਤ ਏਹਾ ਈ, ਉਠ ਟੁਰੀ ਸਿਰ ਹਿਲਦੇ ॥
ਯਾਰ ਮਿਲਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਪਾਵਾਂ, ਜ਼ਖਮ ਗਵਾਵਾਂ ਦਿਲਦੇ ।
ਬੈਠ ਜੁਲੈਖਾ ਰਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ੀ, ਯੂਸੁਫ ਆਣ ਮਿਲਾਵਾਂ ।
ਸਰਕਸ਼ੀਓਂ⁹ ਅੱਜ ਤੋਬਾ ਕਰਸੀ, ਕਰਕੇ ਨਰਮ ਵਿਖਾਵਾਂ ॥
ਮੈਂ ਭੀ ਹਾਂ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਮ, ਮੈਂ ਅਪ੍ਰਾਧਣ ਭਾਰੀ ।
ਘਾਗੇਹਾਰੀ ਕਾਰੇਹਾਰੀ, ਸਿਹਤ ਹਾਂ ਬੀਮਾਰੀ
ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਗਈ ਜਾ ਬੈਠੀ, ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਫਰਜ਼ਦਾ ।
ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਬਣਾਵਨ ਹਾਰਿਓਂ, ਤੂੰ ਜਿਸਦਾ ਹੈਂ ਬੰਦਾ ।

1. ਹੱਥਲੀ 2. ਐਬਾਂ ਵਿੱਚ 3. ਪਿੰਡਲੀ 4. ਉੱਕਾ ਹੀ 5. ਬਾਹਾਂ 6. ਗੋਡੇ 7. ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁਕਰੇ
8. ਦਨਾਯਤ, ਕਮੀਨਗੀ 9. ਆਕੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ।

ਤਾਕਤ ਅਕਲ ਕਿਆਸੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਤੇਰਾ ਹੁਸਨ ਬਣਾਇਆ ।
 ਤੇ ਉਸ ਹੁਸਨ ਮੁਵਾਫਿਕ¹ ਤੈਂ ਵਿਚ, ਅਕਲੋਂ ਗੌਹਰ² ਪਾਇਆ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਕਦਰ ਪਛਾਣੇ ਰੁਤਬਾ, ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ।
 ਰਹਮ ਦਿਤਾ ਤੂੰ ਜਿਸ ਥੀਂ ਸਮਝੇਂ, ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ੇ ।
 ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ ਤੈਂ ਵਿਚ ਭਰਿਆ, ਐਸ਼ ਉਡਾਵਣ ਕਾਰਣ ।
 ਅੱਖੀਂ ਰੋਸ਼ਨ ਤੈਂ ਵਿਚ ਜੜੀਆਂ, ਰਮਜ਼ਾਂ ਪਾਵਣ ਕਾਰਣ ।
 ਭਰੀ ਫਿਰਾਸਤ³ ਆਲੀ⁴ ਤੈਂ ਵਿਚ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਲੁੱਕੀਆਂ ਪਾਵੇਂ ।
 ਤੇ ਇਸ ਤੈਨੂੰ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ੀ, ਦਮ ਵਿਚ ਦਰਦ ਗਵਾਵੇਂ ।
 ਸੁਣਨੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਰਦ-ਮੰਦਾਂ ਦੇ, ਤੂੰ ਸੁਨਵਾਈ ਪਾਈ ।
 ਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਭਰਨ ਨੂੰ, ਮਿਲੀ ਤੈਨੂੰ ਦਾਨਾਈ ।
 ਤੇ ਉਸ ਤੈਂ ਪੁਰ ਲਾਜ਼ਿਮ ਕੀਤਾ, ਹਰ ਸ਼ੈ ਤੇ ਸੁਕਰਾਨਾ ।
 ਹਰ ਨਿਆਮਤ ਦੀ ਹੱਕ-ਅਦਾਈ⁵, ਵਾਜਿਬ ਕਹੇ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਉਹ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੀ, ਜਿਸ ਸੁਫਨੇ ਦਿਸ ਆਇਓਂ ।
 ਦੋ ਵਾਰੀ ਕਰ ਘਾਇਲ ਉਸ ਨੂੰ, ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਸਿਧਾਇਓਂ ।
 ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇ, ਮਿਸਰੇ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈ ।
 ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਦਿੱਤੀ ਆਣ ਦਿਖਾਈ ।
 ਕੀਮਤ ਤਾਰ ਖਰੀਦਿਆ ਤੈਨੂੰ, ਮਕਸਦ ਪਾਵਣ ਕਾਰਣ ।
 ਦਿਲ ਥੀਂ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਦਾਗ ਗਵਾਵਣ ਕਾਰਣ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੋ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ ਤੇਰੀ, ਆਪ ਰਹੀ ਹੋ ਬਾਂਦੀ ।
 ਵਸਲ⁶ ਸਵਾਲ ਨ ਕਰਦੀ ਜਾਹਿਰ, ਉਹ ਤੈਂ ਥੀਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ।
 ਜਾਂ ਅੱਜ ਹਾਲ ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ-ਉਸ ਦਾ, ਰਹਮ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਆਇਆ ।
 ਤੂੰ ਬੇਖਬਰਾ ਤੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਇਆ ।
 ਕਦਰ ਪਛਾਣ ਅਹਸਾਨਾਂ ਉਸਦਿਆਂ, ਜੋ ਤੈਂ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਤੇ ਕਰਮ ਕਰ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਦੇਖ ਮਤਾਂ ਮਰ ਜਾਏ ।
 ਅਜ ਜਵਾਨੀ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਉਹ ਭੀ ਹੈ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਤੇਰੇ ਬਾਝ ਨ ਸਾਨੀ⁷ ਉਸਦੀ, ਕਿਸੇ ਪਰੀ ਨੇ ਜਾਈ ।
 ਵਸਲ ਕਰੇਂ ਤੂੰ ਫਰਹਤ ਪਾਵੇਂ, ਉਸ ਦਾ ਜੀ ਪਰਚਾਵੇਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਰਹੇ ਕਨੀਜ਼ ਮੁਦਾਮੀ, ਤੂੰਹੋਂ ਰਾਜ ਕਮਾਵੇਂ ।
 ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਬੰਦੀ ਤੇਰੀ, ਵਿਚ ਫਰਮਾਂਬਰਦਾਰੀ ।
 ਕਰ ਹੁਣ ਰਹਨ ਰਹਮ ਦਾ ਵੇਲਾ, ਉਸ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਰੀ ।

1. ਅਨੁਕੂਲ 2. ਜੌਹਰ, ਮੌਤੀ 3. ਦਾਨਾਈ, ਸਿਆਣਪ 4. ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ 5. ਹੱਕ ਦੇਣਾ 6. ਭੋਗ
 7. ਦੁਜੀ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ।

ਇਹ ਅਹਸਾਨ ਤੈਰਾ ਜਾਂ ਜੀਵੇ; ਕਦੇ ਨ ਮਲ ਭੁਲਾਵੇ।
 ਜ ਅਜ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਲਿਆਵੇਂ, ਆਹ ਭਰੇ ਮਰ ਜਾਵੇਂ ॥
 ਆਖਿਰ ਖੂਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸਿਰ ਤੇਰੇ, ਫੇਰ ਪਿਛੋਂ ਪਛਤਾਵੇਂ।
 ਤੇ ਇਹ ਨਾਜ਼ ਜੋ ਫਰਹਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਕਦ ਪਾਵੇਂ ॥
 ਨ ਕਰ ਸ਼ਰਮ ਕਰਮ¹ ਦਾ ਵੇਲਾ, ਕਰਮ ਕਰੇਂ ਮਨ ਭਾਵੇਂ।
 ਉਹ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਵਾਰੀ ਜਾਂਦੀ, ਕਹੁ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਸ਼ਰਮਾਵੇਂ।
 ਤੇ ਮਸਲਾਹਤ² ਮੇਰੀ ਏਹਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਦਿਨ ਕਾਈ।
 ਇਹ ਜਵਾਨੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੇ ਆਈ।
 ਵਕਤ ਏਹਾ ਕੁਝ ਕਰ ਲੈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਆਏ ॥
 ਜਦਾਂ ਬੁਢੇਪਾ ਸਿਰ ਪੁਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਏ।
 ਹੱਥੋਂ ਗਈ ਜਵਾਨੀ ਯੂਸੁਫ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਮੁੜ ਮਿਲਦੀ।
 ਕਰ ਲੈ ਖੁਸ਼ੀ ਮਜ਼ੇ ਦਾ ਵੇਲਾ, ਹਸਰਤ ਰਹੇ ਨ ਦਿਲ ਦੀ ॥
 ਅੱਜ ਜਵਾਨੀ ਹੱਥ ਬਿਜ਼ਾਅਤ³, ਕਰ ਲੈ ਸੌਦਾ ਕਾਈ।
 ਤੇ ਦਿਲ ਲਈਂ ਵਿਹਾਜ ਪਿਆਰੇ, ਸਸਤਾ ਕਹੇ ਲੋਕਾਈ।
 ਇਸ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਨਫਾ ਵਡੇਰਾ, ਲੈ ਲੈ ਭੁੱਲ ਨ ਜਾਈਂ।
 ਅੱਜ ਬੰਦੀ ਕਰ ਛੱਡ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਕਦਾਹੀਂ।
 ਇਸ ਹੁਸਨੇ ਵਲ ਦੇਖ ਨ ਭੁੱਲੀਂ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਕਰੀਂ ਉਚੇਰੀ ॥
 ਛਲਿਆ ਹੁਸਨ ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ, ਛਲ ਮੁੜ ਕਰੇ ਨ ਫੇਰੀ ॥
 ਛਲਿਆ ਹੁਸਨ ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ, ਛਲ ਮੁੜ ਕਰੇ ਨ ਫੇਰੀ ॥
 ਉਮਰ ਜਵਾਨੀ ਨਹਰ ਵਗੇਂਦੀ, ਹੁਸਨ ਨਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ॥
 ਗੁਜ਼ਰੀ ਠਾਠ ਗਈ ਮੁੜ ਆਈ, ਕਦੇ ਨ ਪਿਛਲਿਆਂ ਸ਼ਹਰਾਂ ॥
 ਜਾਂ ਇਹ ਬੀਤ ਗਇਆਂ ਸਿਰ ਵੇਲਾ, ਮੌਰ ਹੱਥੋਂ ਛੁਟ ਜਾਵੇ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦਾ, ਮੁੜ ਇਹ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਜਗ ਗੋਇਲ⁴ ਵਾਸਾ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਛਲ ਜਾਣਾ ॥
 ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ, ਥੋੜੇ ਰੋਜ਼ ਟਿਕਾਣਾ।
 ਜੇ ਉਸ ਵਕਤ ਨ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਤੇ ਨ ਜੌਕ ਹੰਢਾਏ।
 ਕਸਮ ਕਰਾਂ ਇਹ ਝੂਠ ਨ ਜਾਣੀ, ਫੇਰ ਇਹ ਦਾਗ ਨ ਜਾਏ ॥
 ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦਾਂ ਕਰ ਲੈ, ਕੈਦ ਕੋਈ ਦਿਲ ਭਾਰਾ।
 ਇਹ ਜੁਲਫਾਂ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨ ਆਵਣ, ਉਲਟਾ ਪਵੇ ਸਿਤਾਰਾ।
 ਵਾਹ ਅੱਖੀਂ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਗਮਜ਼ੇ, ਇਹ ਬੀ ਨੇ ਦਿਨ ਕਾਈ ॥
 ਬਹ ਗੋਸ਼ੇ ਕਰ ਸੋਹਣੀਆਂ ਗੁੱਲਾਂ, ਰਹੇ ਦਰੇਗ⁵ ਨ ਗਾਈ ॥

1. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 2. ਮਸ਼ਵਰਾ 3. ਜਿਨਸ, ਮਾਲ 4. ਗਊਆਂ ਦਾ ਘਰ. ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ 5. ਅਫਸੋਸ ॥

ਕਰ ਅਹਸਾਨ ਏਹੀ ਹੁਣ ਵੇਲਾ, ਜਾਂ ਜਾਂ ਵਕਤ ਜਵਾਨੀ ॥
 ਐਸ ਉਡਾਓ ਮਨ ਪਰਚਾਓ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਉਮਰ ਜਵਾਨੀ ਨੈਣ ਗੁਮਾਨੀ, ਇਹ ਦਿਨ ਚਾਰ ਜਮਾਨਾ ॥
 ਇਹ ਕਾਲਿਬ ਜਾਂ ਗਈ ਜਵਾਨੀ, ਰਹਸੀ ਸਾਤਮ ਖਾਨਾ ।
 ਤਨ ਬਲੋਰੀ ਰੁਖ ਨੂਰਾਨੀ, ਤੇ ਅਨਵਰ¹ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ॥
 ਜਾਂ ਸਿਰ ਝੁਲ ਪਈ ਵੈਰਾਨੀ, ਰਹਸੀ ਹੱਥ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਉਲਫਤ² ਦਾ ਦਮ ਭਰ ਲੈ ਕਾਈ, ਜਾਂ ਲਗ ਹੈ ਸਮਿਆਨਾ ॥
 ਤੇ ਹੁਣ ਹਾਲ ਅਸਾਂ ਪੁੱਛ ਵੇਖੀਂ, ਗਫਲਤ³ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ॥
 ਅਜ ਸਵਾਲੀ ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਹੋ ਗੋਲੀ ।
 ਮੈਂ ਮਸਕੀਨ⁴ ਨਤਾਣੀ ਆਜਿਜ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲੀ ॥
 ਉਮਰ ਪੁਰਾਣੀ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ, ਮੈਂ ਭੀ ਹਾਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਸਿਰੋਂ ਮੂੰਹੋਂ ਦੁਖ ਝੁੱਲ ਵਗੇ, ਤੇ ਪਾਸ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਆਈ ।
 ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਕੰਬ ਗਇਆ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ॥
 ਹਾਲ ਉਹਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਦਿਲ ਤਪਿਆ, ਤੈਂ ਵਲ ਹੋਇਆ ਫੇਰਾ ।
 ਮੈਨੂੰ ਭਲਾ ਨ ਭਾਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਦੂਰ ਰਹੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ।
 ਆਸਮੰਦਾਂ ਪੁਰ ਰਹਮ ਕਮਾਵੀਂ, ਤੋੜ ਨ ਸੁੱਟੀਂ ਆਸੋਂ ॥
 ਮਤ ਮੇਰੀ ਲਗ ਤਾਂ ਹੁਣ ਭੁੱਲੇਂ, ਖੌਫ ਨ ਰਖੇਂ ਕਾਈ ।
 ਉਹ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਕਾਰਣ, ਛੋੜ ਵਲਾਇਤ⁵ ਆਈ ।
 ਜੇ ਅਜ ਰਹੀ ਸੁਰਾਦੋਂ ਖਾਲੀ, ਹੈਫ⁶ ਏਹਾ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਕਿਉਂ ਕੁਝ ਖਬਰ ਨ ਲਈਓ ਉਸ ਦੀ, ਉਹ ਮਰ ਰਹੀ ਵਿਚਾਰੀ ॥
 ਦੇਖ ਉਹਦਾ ਦੁਖ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੱਸ ਇਰਾਦਾ ਤੇਰਾ ਕਿਉਂਕਰ, ਫਰਜ਼ਦਾ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਛੋੜ ਬੁੱਢੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ॥
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬੇਵਜ਼ਨ ਤਮਾਮੀ⁷, ਤੇ ਤੂੰ ਅਕਲੋਂ ਹਾਰੀ ।
 ਜ਼ਖਮ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਘੱਤ ਨਾ ਉਂਗਲ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਜਿਜ਼ ਬੰਦਾ ॥
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਵੱਡਾ ਏਹਾ, ਲੁਤਫ⁸ ਜੁਲੈਖਾ ਹੰਦਾ ।
 ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰਵਰਦਾ ।
 ਐਡ ਦਲੇਰੀ ਕਦ ਕਰ ਸੱਕਾਂ, ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਬਰਦਾ ॥
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਜਦਾਂ ਓਹ ਆਪੇ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਹੁਕਮੋਂ ਮੁੜਨ ਦਲੇਰੀ ਏਹਾ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ॥

1. ਨੂਰਾਨੀ 2. ਪਿਆਰ, ਇਸ਼ਕ 3. ਬੇ ਪਰਵਾਹੀ 4. ਨਿਸਾਣੀ 5. ਦੇਸ 6. ਅਫਸੋਸ 7. ਸਾਰੀਆਂ
 8. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ॥

ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ੇ ਮੈਨੂੰ, ਕਰ ਫਰਜ਼ਦ ਰਖਾਇਆ ।
 ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੀਨ¹ ਬਣਾਇਆ, ਮੇਰਾ ਕਦਰ ਵਧਾਇਆ ।
 ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਾਂ ਖਿਆਨਤ², ਮੇਰਾ ਕੇਡਕ ਪਾਇਆ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਭਾਵੇ ਨਾਹੀਂ, ਖੌਫ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਦਾਈ ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ ਨ ਦੇਖੇ, ਤੂੰ ਜਿਸ ਥੀਂ ਗਮ ਖਾਵੇਂ ।
 ਖਲਵਤ³ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਨ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜ ਲਿਮ ਬੁੱਢੀ, ਤੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਬੇ-ਫਰਮਾਨੀ, ਕਰਨੀ ਰਵਾ⁴ ਨ ਆਈ ।
 ਸਾਹਿਬ ਸੱਚਾ ਆਲਮ ਜਿਸ ਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਸਾਰੀ ।
 ਨਾਰ ਅਜ਼ਾਬ⁵ ਮੁਕੱਦਰ⁶ ਕੀਤੋਸੁ, ਜ਼ਾਨੀਆ⁷ ਦੇ ਹੱਕ ਖਵਾਰੀ ।
 ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਅਜੇਹੇ ਅਮਲੋਂ, ਕਹਰ ਉਸੇ ਦਾ ਭਾਰੀ ।
 ਬੇਫਰਮਾਨੀ ਉਸ ਦੀ ਕਰਸਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਜੁਲੈਖਾ ਸੰਦੇ, ਇਹ ਕਿਆ ਵਹਮ ਸਮਾਇਆ ।
 ਕਿਆ ਖਿਆਲ ਨਕਾਰਾਂ ਜੇਹਾ, ਦਿਲ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਕਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਏਸ ਖਿਆਲੋਂ, ਦਿਲ ਆਪਣਾ ਸਮਝਾਵੇ ।
 ਲੁਤਫ ਕਰੇ ਉਹ ਕਾਰ ਅਜੇਹਾ, ਨ ਮੈਨੂੰ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਨ ਹੋਵਣਹਾਰਾ, ਮੈਥੋਂ ਹੋ ਨ ਆਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਇਸ ਕਾਰ ਬੁਰੀ ਥੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਬਚਾਵੇ ।
 ਐਡ ਗ਼ਾਬ ਸਿਰ ਚਾ ਨ ਸੱਕਾਂ, ਮੈਂ ਆਜ਼ਿਜ਼ ਦਰਮਾਂਦਾ⁸ ।
 ਰਾਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ, ਮੈਂ ਫਰਜ਼ਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਉਸਦੀਆਂ ਮੈਂ ਦਿਲ ਮੱਤਾਂ ।
 ਕਸਦ ਕਰਾਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ, ਕਿਵੇਂ ਜਹਨੰਮ⁹ ਘੱਤਾਂ ।
 ਦਾਦਾ ਪਾਕ ਇਸਹਾਕ* ਪੈਗੰਬਰ, ਇਬਨ ਖਲੀਲ* ਇਲਾਹੀ ।
 ਛੋੜ ਉਹਨਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰਸ ਰਾਹੇ, ਪਵਾਂ ਨ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ।
 ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਰੱਖੀ ਦਿਲ ਮੁਹਕਮ¹⁰, ਦੂਰ ਰਹਾਂ ਸੈਤਾਨੋਂ ।
 ਆਸ ਏਹੀ ਦਿਲ ਇਸਮਤ¹¹ ਸੰਦੀ, ਨੂਰ ਮਿਲੇ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰ ਨ ਕਰਸੀ ਕੋਈ, ਪਵੇ ਖਿਆਲ ਨ ਮੇਰੇ ।
 ਦਰਦ ਨਵਾਂ ਮੈਂ ਝੱਲ ਨ ਸਕਦਾ, ਅੱਗੇ ਦਰਦ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
 ਬਦ ਅਸਲਾਂ ਦੀ ਬਦ ਕਰਦਾਰੀ, ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਲੋਂ¹² ਆਵੇ ।
 ਫੇਰ ਬੁੱਢੀ ਮੁੜ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ, ਯੂਸੁਫ ਝਿੜਕ ਹਟਾਵੇ ।

1. ਰਖਵਾਲਾ 2. ਬੇਈਮਾਨੀ 3. ਇਕਲਾਪੇ ਵਿੱਚ 4. ਜਾਇਜ਼ 5. ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੜਨ ਦਾ ਦੁੱਖ
 6. ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 7. ਜ਼ਨਾਕਾਰ, ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ 8. ਗਿਆ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਮਸ਼ਕੀਨ 9. ਦੋਸ਼, ਨਰਕ
 10. ਪੱਕੀ 11. ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ, ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ 12. ਸਾਉ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ।

ਬੱਸ ਬੁੱਢੀ ਹੁਣ ਬੋਲ ਨ ਕਾਈ, ਗੱਲ ਨ ਕਰੀਂ ਅਗਾਹੀਂ ।
 ਉਠ ਚਲੀ ਜਾਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਸੁਣੀਂ ਨ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦਾਈ ਤਾਈਂ, ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਤਦਬੀਰਾਂ ।
 ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਮੀਦਾਂ ਧਰੀਆਂ, ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ।
 ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਅੱਗ ਬਲੀ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ।
 ਮਿਲਣ ਮੁਰਾਦ ਨਸੀਬ ਨ ਮੇਰੇ, ਆਵੇ ਵਿਚ ਯਕੀਨੇ ।
 ਰੋਂਦੀ ਆਪ ਗਈ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਬਹੁਤ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਈ ।
 ਜ਼ਖਮ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਕਦੇ ਆਰਾਮ ਨ ਆਵੇ ।
 ਆਹ ਭਰਾਂ ਜੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਦੋਂ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਤੈਨੂੰ, ਜਾਨ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇਰੀ ।
 ਏਹਾ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਤਨ ਦੇ, ਅਕਲ ਏਹਾ ਈ ਮੇਰੀ ।
 ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ਼ਕ ਇਹਾ ਹੀ ਤੇਰਾ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨ ਮੇਰਾ ।
 ਤੇਰੇ ਸੌਕ ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲੇ, ਪਾਇਆ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾ ।
 ਤੂੰਹੋਂ ਮੇਰੇ ਲੂੰ ਲੂੰ ਅੰਦਰ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਵਸੇਰਾ ।
 ਤੂੰ ਹੋਂ ਅੰਦਰ ਤੂੰਹੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਘਰ ਤੇਰਾ ।
 ਨ ਕਰ ਦੂਰ ਦਿੱਸੇ ਘਰ ਤੇਰਾ, ਮੈਂ ਉਜੜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ।
 ਵਾਹ ਹੈਰਤ¹ ਮੈਂ ਬੰਦੀ² ਤੇਰੀ, ਤੂੰ ਅਜੇ ਦੂਰ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣੇ ।
 ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਮੈਂ ਕਿਸਨੂੰ ਦੱਸਾਂ, ਜੋ ਸਿਰ ਦਰਦ ਵਿਹਾਣੇ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨੀਵੇਂ ਅਜਜ਼ੋ³, ਯੂਸੁਫ ਰੋਇਆ ਜਾਰੀ ।
 ਚੁਪ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਤੇ ਸ਼ਰਮਾਂਦਾ, ਨਣ ਹੰਝੂ ਥੀਂ ਜਾਰੀ ।
 ਦੇਖ ਜੁਲਖਾ ਆਹੀਂ ਭਰੀਆਂ, ਤੇ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਕਰਬਾਨ ਮੇਰੇ ਮਹਬੂਬਾ⁴, ਜਾਨ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਵਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਤੇ ਦੁੱਖ ਪਏ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਵਣ ਲੱਗਾ ।
 ਮਨਸਬ⁵ ਮੇਰਾ ਤੂੰ ਮੱਲ ਬੈਠਾ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ ।
 ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਤੂੰ ਰੋ ਨ ਯੂਸੁਫ, ਤੇਰੀਆਂ ਰੋਣ ਬਲਾਈਂ ।
 ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਵੇ ਰੋਵਣ ਵਾਲੀ, ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ ਤਾਈਂ ।

1. ਹੈਰਾਨੀ 2. ਦਾਸੀ, ਕਨੀਜ਼ 3. ਆਜਿਜ਼ੀ, ਨਿਮਰਤਾ 4. ਪਿਆਰਿਆ 5. ਰੁਤਬਾ, ਪਦਵੀ ।

ਰੋਣ ਨਸੀਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਮੁਤਾਦੇ ।
 ਕਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੂੰ ਆਲੀ¹ ਕਿਸਮਤ, ਕੱਟ ਵੇਲਾ ਦਿਲ ਸਾਦੇ ।
 ਮੈਂ ਕਰਬਾਨ ਨ ਕਰ ਤੂੰ ਜ਼ਾਰੀ, ਤੇ ਨ ਰੋ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਅੱਖੀਂ ਰੋਂਦਾ ਦੇਖ ਨ ਸੱਕਾਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਜੈਂ ਪਏ ਕਜ਼ੀਏ, ਧੁਰੋਂ ਲਿਖੇ ਮੈਂ ਰੋਣੇ ।
 ਰੋਵਣ ਉਮਰ ਵਿਹਾਂਦੀ ਮੇਰੀ, ਇਹ ਦੁਖ ਘੱਟ ਨ ਹੋਣੇ ।
 ਤੈਂ ਬਦਲੇ ਮੈਂ ਆਪੋ ਯੂਸਫ, ਰੋ ਲਵਾਂ ਬਹ ਰਾਤੀਂ ।
 ਤੇਰਾ ਰੋਵਣ ਮੈਂ ਜ਼ਖਮੀ ਦਾ, ਜਿਗਰ ਕਪਾਏ ਕਾਤੀ² ।
 ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ, ਦੇਖ ਦੁੱਖਾਂ ਵਲ ਰੋਣਾ ।
 ਤੂੰ ਨ ਰੋ ਵਿਚ ਮੇਰਿਆਂ ਦੁੱਖਾਂ, ਇਹ ਦੁਖ ਝੱਲ ਨ ਹੋਣਾ ।
 ਭਾਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਧਰਿਓ, ਐ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰੇ ।
 ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਹੋਣ ਨ ਅਸਕੋ³ ਭਾਰੇ ।
 ਸ਼ੋਅਲਾ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦਾ ਬੇਵੱਸ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਹੈਫ ਏਹੀਂ ਜੋ ਚਸਮ ਤੇਰੀ ਨੂੰ, ਆਬੇ ਗਤਕ ਕਤਾਇਆ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦੀ ਆਤਿਸ਼ ਸੰਦੀ, ਇਹ ਖਾਸੀਅਤ⁴ ਭਾਰੀ ।
 ਜਿਤ ਵੱਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਵਗੀਆਂ, ਆਬ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਰੀ ।
 ਤੇ ਵਿਚ ਆਬ ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਤੇਰੀ, ਏਹੀ ਹਿਕਮਤ⁵ ਡਾਢੀ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਦੇ ਵਗਦੇ, ਜਲਦੀ ਜਾਨ ਅਸਾਡੀ ।
 ਇਹ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੇਰਾ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਲਾਬੂ ਲਾਵੇ ।
 ਇਹ ਪਾਣੀ ਨ ਅੱਗ ਬੁਝਾਵੇ, ਲਾਟੀਂ ਬਾਲਣ ਪਾਵੇ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਇਹ ਤੇਰਾ ਰੋਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਭਲਾ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਪੁੰਝ ਅੱਖੀਂ ਮਤ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਤੇਰਾ ਦਰਦ ਜਲਾਵੇ ।
 ਇਕ ਇਕ ਕਤਰਾ ਅਸਕ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਜਿਗਰ ਪਵੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਬਾਲੇ ਤਨ ਮਨ ਜਾਲ, ਰੱਖੇ ਵਾਸ ਉਜਾੜੇ ।
 ਨਾ ਰੋਵੀਂ ਨ ਬੇਦਿਲ ਹੋਵੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਰੋਹੜ ਨ ਜਾਟੀਂ ।
 ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਮੇਰੇ ਯੂਸਫ, ਤੇਰੀਆਂ ਦਰਦ ਬਲਾਈਂ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਆਈਆਂ ਮੈਂ ਸਿਰ ਆਵਣ, ਮੇਰੀਆਂ ਭੀ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ।
 ਤੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਥੀਂ ਖਾਲੀ ਚੰਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
 ਫਾਲ⁶ ਵਿਚਾਰ ਤਿੱਠੇ ਦੁਖ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਸਾਂਝੇ ਮੈਂ ਤੈਂ ਵਾਲੇ ।
 ਆਏ ਦੁੱਖ ਬੰਦੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੁਧ ਹਵਾਲੇ ।

1. ਬੁਲੰਦ 2. ਫੁਰੀ 3. ਹੰਝੁਆਂ 4. ਸਿਫਤ 5. ਸਿਆਣਪ 6. ਸ਼ਗਨ ।

ਮੈਂ ਇਸ ਵੰਡ ਅਦਾਲਤ¹ ਵਲੋਂ, ਰਾਜੀ ਹਾਂ ਸੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਕਿਉਂ ਇਹ ਵੰਡ ਪਸੰਦ ਨ ਤੈਨੂੰ, ਕਰ ਨਾ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਰੋ ਮਰ ਮਰ ਜਾਵਾਂ, ਦਿਲ ਤੇ ਜਾਨ ਜਲਾਵਾਂ ।
 ਅਸਕ ਵਗਾਵਾਂ ਅਕਲ ਸਬਰ ਨੂੰ, ਡੂੰਘੇ ਵਹਣ ਰੁੜ੍ਹਾਵਾਂ ।
 ਦੇਖ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬੰਨੇ ਬੈਠਾ, ਆ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਨੀਰ² ਡੁਬਾਵੇ, ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਸੋਹਣਿਆ ਸੋਹਣੇ ਨੈਣ ਰੰਗੀਲੇ, ਤਾਰ ਨ ਗਮ ਦੇ ਪਾਣੀ ।
 ਤਰਦੇ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਇਸ ਪਾਣੀ, ਮੈਂ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣੀ ।
 ਬਹਰ ਗਮਾਂ ਦੇ ਰੁੜ੍ਹਨੇਹਾਰੀ, ਕਿਉਂ ਨ ਰੁੜ੍ਹੀ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
 ਨਣ ਮੇਰੇ ਜਾਂ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਵਣ, ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆਈਂ ।
 ਮੈਂ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਤਰ ਤਰ ਕੇ ਅਜ਼ਮਾਈਆਂ ।
 ਵਿਚ ਕੋਹਮਾਰ³ ਸਿਆਹ ਸ਼ਬਾਂ⁴ ਦੇ, ਨੈਣਾਂ ਝੜੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਅਜ਼ਮੂਦਾਕਾਰ⁵ ਦੁਖਾਂ ਦੀ, ਦੁਖੀਂ ਰੋਵਣ ਹਾਰੀ ।
 ਰੋਵਣ ਦੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਤੂੰ ਨ ਰੋ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਰੋਇਓਂ, ਮਹਬੂਬਾ ਹਟ ਜਾਈਂ ।
 ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਜਗ ਰਿਸਦੇ ਰਹਸਣ, ਵਸਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤਾਈਂ ।
 ਲੰਮੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ, ਤੈਂ ਵਲ ਕਿਉਂ ਝੁਕ ਚੱਲੀਆਂ ।
 ਰੁੜ੍ਹਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਲੀਆਂ ।
 ਤੇ ਜੇ ਰੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਦਰਦੋਂ, ਧਰ ਉਹ ਭੀ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ।
 ਕਰ ਦੋ ਨੈਣ ਭਿੰਨੇ ਦੁਖ ਮੇਰੇ, ਨਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਵਿਚ ਬੈਰੇ ।
 ਸੋਹਣੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਸਦੀਆਂ ਰਸਦੀਆਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਦੋਵੇਂ ।
 ਮੈਂ ਕਦ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਦੁਖ ਤੈਨੂੰ, ਕਿਸ ਦਰਦੋਂ ਤੂੰ ਰੋਵੇਂ ।
 ਹੋਈ ਵੰਡ ਅਦਾਲਤ ਵਾਲੀ, ਅਜੇ ਨ ਰਾਜੀ ਹੋਵੇਂ ।
 ਵੰਡ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਕਰੇਂ ਤਸੱਰਫ⁶, ਨ ਵਿਚ ਅਦਲ⁷ ਖਲੋਵੇਂ ।
 ਤੂੰ ਨ ਰੋ ਇਹ ਤੇਰਾ ਰੋਣਾ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲਾਵੇ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਇਹ ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਦਿਲ ਡਰਦਾ ਮੇਰਾ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਤੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਇਸਕ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਖੈਰ⁸ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਾਂ ਫੁਫੀ ਨੇ ਲੁਤਫ⁹ ਮੁਹੱਬਤ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਵਧ ਕਮਾਇਆ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨੇ ਚੋਰਾਂ ਅੰਦਰ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਿਖਾਇਆ ।

1. ਇਨਸਾਫ, ਨਿਆਇ 2. ਪਾਣੀ, ਹੰਝੂ 3. ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਦਾਮਨ ਵਿੱਚ 4. ਰਾਤਾਂ 5. ਤਜਰਬੇਕਾਰ
 6. ਕਬਜ਼ਾ 7. ਇਨਸਾਫ 8. ਸੁਖ 9. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ।

ਤੇ ਜਾਂ ਬਾਪ ਪਿਆਰਾ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ।
 ਭਾਈਆਂ ਚਾ ਵਗਾਇਆ ਖੂਹੇ, ਦੇਸ ਛੁੱਟਾ ਇਸ ਹਾਲੋਂ ।
 ਹੁਣ ਕਿਆ ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਸਿਰ ਮੇਰੇ, ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਲਿਆਵੇ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਤੇ ਦੇਖਾਂ ਕਾਈ, ਕਿਆ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਨਾਤਾਣੀ, ਏਥੇ ਖੌਫ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਬੰਦੀ ਤੇਰੀ, ਕਹ ਇਤ ਖੌਫ ਕਿਆਈ ।
 ਮੈਂ ਮਰਦੀ ਕਰ ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਤੇ, ਵਸਲੋਂ ਰੱਖ ਨ ਖਾਲੀ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਰਹੀ ਆਂ, ਤੇ ਨ ਸੁਰਤ ਸਮਾਲੀ ।
 ਕਰ ਇਕ ਵਾਰ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਭਾਰਾ ।
 ਹਿਜਰ ਤੇਰੇ ਨੇ ਸੱਲ ਵਗਾਏ, ਵਗਦੇ ਨੈਣ ਫੁਵਾਰਾ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਛੁੱਟਾ ਮੇਰਾ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ ।
 ਮੈਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿਸ ਮਾਵਾਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਨਿਜ ਜਣੇਂਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ।
 ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੋਂ ਤੇਰੇ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਨੀਂਦਰ ਦਿਸਦੀ, ਖਾਰ¹ ਅਖੀਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਬੇਹਾਲ ਕਨੀਜ਼ ਬੇਚਾਰੀ, ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਖਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਕਰਮੀਂ ਹਾਰੀ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਰਹਮ ਕਮਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਕਰਮਾਂ ਮਾਰੀ, ਮੈਨੂੰ ਰੋੜ ਨ ਜਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰੀ, ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼² ਗਵਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਕਰਦੀ ਜ਼ਾਰੀ, ਤੋੜ ਨ ਦੂਰ ਹਟਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਰੋਵਣ ਹਾਰੀ, ਹਲ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਪਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜੀ, ਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਜਲਾਓ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਦਰਦਾਂ ਸਾੜੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨ ਪਾਓ ।
 ਸੋਹਣੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਨਾਜ਼ਿਕ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਵਿੰਨ੍ਹ ਗਈਆਂ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ।
 ਅੱਜ ਕਰਾਰੋਂ ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਚੱਲੀ, ਕੀਤਾ ਸਬਰ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਸੁੱਟੀ ਮੈਂ ਦੋਜ਼ਖ ਦੁਖੀਂ, ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਜ਼ੰਜੀਰੋਂ ।
³ਵਾਏ ਦਰੇਗ³ ਨ ਤੈਂ ਦਿਲ ਘੁਲਿਆ, ਆਹਾਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰੋਂ ।
 ਮੈਂ ਮਰ ਚੁਕੀ ਮਾਰ ਨ ਮੋਇਓਂ, ਮੋੜ ਨ ਵਸਲ ਬਰਾਤੋ ⁴ ।
 ਮਰਗ⁵ ਭਲੀ ਸੌ ਵਾਰ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੀ ਰਾਤੋਂ ।
 ਮੈਂ ਮੋਈ ਵਿਚ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਤੀਰ ਵੱਜੇ ਦਿਲ ਘਾਤੋਂ ।
 ਵੇਲਾ ਅਜੇ ਜੋ ਬਖਸ਼ ਕਦਾਹੀਂ, ਕਤਰਾ ⁶ਆਬ-ਹਯਾਤੋਂ⁶ ।

1. ਕੰਡੇ 2. ਬੀਮਾਰੀ 3. ਅਫਸੋਸ 4. ਹਿੱਸਾ 5. ਮੌਤ 6. ਅੰਸ਼ਿਤ ।

ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ਤੜਫਾਂ, ਰਹਮ ਨ ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ।
 ਦੇਹ ਮੁਰਾਦ ਕਦਾਹੀਂ ਵਸਲੋਂ, ਨ ਜਾ ਪਰੇ ਪਰੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੋਰ ਨ ਕਾਈ, ਝੱਲੇ ਦੁਖ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
¹ਬਹਰਿ-ਅਮੀਕ਼¹ ਗਮਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ, ਵਾਹਵਾ ਤਾਲਿਆ ਮੇਰੇ ।
 ਕਰਮ ਨਿਖੁੱਟੀ ਬਿਰਹੋਂ ਲੁੱਟੀ, ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀਂ ਆਈ ।
 ਬੇਮਕਸੂਦ ਫਿਰਾਕਾਂ ਮਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਹਿਜਰ ਸਤਾਈ ।
 ਆਹ ਭਰਾਂ ਉਠ ਵੱਗਣ ਲਾਟਾਂ, ਘਰ ਨੂੰ ਲਾਂਬੂ ਲਾਵਾਂ ।
 ਸਬਰ ਕਰਾਂ ਹਣ ਹੋ ਨ ਆਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਵਿੱਚੇ ਜਲ ਜਾਵਾਂ ।
²ਨਾਰ ਮਜਾਜ਼ੀ² ਵਿਚ ਸੜ ਮਰਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਸਹਲ ਦਿਸ ਆਵੇ ।
 ਪਰ ਵਿਚ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਬਲਦੀ, ਮੁਸਕਿਲ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਸੜ ਮਰਨੇ ਥੀਂ ਜੇ ਦੁਖ ਜਾਂਦਾ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਮੈਂ ਸੜ ਮਰਦੀ ।
 ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਦੋਵੇਂ ਦੁਖ ਕੀਤੇ, ਦਿਲਬਰ ਦੀ ਬੇਦਰਦੀ ।
 ਐ ਮਹਬੂਬ ਨ ਕਰ ਤੂੰ ਇਤਨਾ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਨਾਜ ਨਿਹੋਰਾ ।
 ਮਰ ਗੁਜ਼ਰੀ ਮੈਂ ਜਲ ਭੁਜ ਚੱਲੀ, ਤਾਕਤ ਰਹੀ ਨ ਭੋਰਾ ।
 ਉਸ ³ਜਾਮਿਅ ਅਜ਼ਦਾਦ³ ਬਿਹੋਂ ਨੇ, ਡੁਬਦੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ।
 ਇਲਮੋਂ ਐਨ⁴ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਹਾਸਿਲ, ਵਧੀ ਵਧੇਰ ਜੁਦਾਈ ।
 ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹਾਲ ਬਿਆਨੋਂ ਮੇਰਾ, ਅਜੇ ਕਰਮ ਕਰ ਵੇਲਾ ।
 ਤਨ ਮੇਰੇ ਦੀ ਰਗ ਰਗ ਅੰਦਰ, ਬਿਰਹੋਂ ਲਾਇਆ ਮੇਲਾ ।
 ਮੈਂ ਬੰਦੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਦਾਹੀਂ, ਯੂਸੁਫ ਨ ਕਰ ਅੜੀਆਂ ।
 ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਰੱਤ ਰੰਗੇ ਦੋਵੇਂ, ਵਸਦੇ ਸਾਵਣ ਝੜੀਆਂ ।
 ਮੈਂ ਮੋਈ ਪਰ ਘਾਇਲ ਹੋਈ, ਬਿਰਹੋਂ ਕਜ਼ੀਏ ਫੜੀਆਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹਾ, ਸੀਨੇ ਮੇਖਾਂ ਜੜੀਆਂ ।
 ਗਾਰਤਗਾਰ⁵ ਮੈਂ ਤਾਲਿਅ ਜਾਲਿਮ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ।
 ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਦੁੱਖੀਂ ਭਰੀਆਂ, ਰਖਤ⁶ ਲੁਟਾਵਣ ਖੜੀਆਂ ।
 ਤੇਜ਼ ਨਿਗਾਹਾਂ ਤੇਗਾਂ⁷ ਹੋ ਕੇ, ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਵੜੀਆਂ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤੜਫ ਤੜਫ ਮੈਂ ਸੜੀਆਂ ।
 ਸਿਰ ਚਾ ਦੇਖ ਅੱਖੀਂ ਵਲ ਮੇਰੇ, ਐ ਬੇਤਰਸ ਲੁਟੇਰੇ ।
 ਠਾਠ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਵਿਚ ਤਰਦੇ, ਨੈਣ ਪਿਅਸੇ ਮੇਰੇ ।
 ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦੋ ਨੈਣ ਤੱਤੀ ਦੇ, ਲਹਰ ਸਰਿਸ਼ਕੀਂ⁸ ਤਰਦੇ ।
 ਸੋਜਾਂ ਲਾਟ ਫਿਰਾਕੋਂ ਸੜਦੇ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਡੁੱਬ ਮਰਦੇ ।

1. ਡੂੰਘਾ ਸਮੁੰਦਰ 2. ਮਜਾਜ਼ੀ (ਦੁਨਿਆਵੀ) ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਅੱਗ 3. ਵਿਰੋਧਾਤਮਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ
 4. ਅੱਖ 5. ਲੁਟੇਰਾ 6. ਮਾਲ-ਮੱਤਾ 7. ਤਲਵਾਰਾਂ 8. ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ।

ਖੈ ਪਰਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਯਾਰੀ, ਲਾਵਣ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਰੀ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਲਾਜ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ, ਮੈਂ ਜਿਸ ਤੇ ਬਲਿਹਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਦਸ ਮੈਂ ਕਾਰ ਕਰਾਂ ਕੁਝ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਬਰਦਾ ਬਹ ਵਿਹਲਾ ਰਹਣਾ, ਰਵਾ¹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਕਾਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਮੈਂ, ਜੁੱਸੇ² ਜਾਨ ਜਦਾਹੀਂ ।
 ਖਾ ਨਮਕ ਘਰ ਵਿਚ ਅਜ਼ ਜ਼ੇ, ਕਰਾਂ ਖਿਆਨਤ³ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਰਸਾਂ ਕਾਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਲੀ, ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਜਦਾਹੀਂ ।
 ਚੋ ਜ਼ਲੈਖਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਦਰਦੋਂ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਮੇਰੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ⁴ ਅੰਦਰ, ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਜੇ ਇਕ ਕਾਰ ਪਵੇ ਆ ਮੈਨੂੰ, ਕਰਨੋਹਾਰ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
 ਇਕ ਇਕ ਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ ਦੋ ਸੌ, ⁵ਕਾਰ-ਕੁਨਿੰਦਾ⁵ ਮੇਰੇ ।
 ਮੇਰੇ ਹੱਕ⁶ ਅੱਖੀਂ ਦੀ ਧੀਰੀ, ਤੂੰ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰਾ ।
 ਛੋੜ ਉਹਨਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਤੈਨੂੰ, ਕਾਰ ਦੱਸਾਂ ਕੁਝ ਭਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜੋ ਕਾਰ-ਕੁਨਿੰਦੇ, ਜਿਉਂ ਕਰ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੀਂ ਆਖਿਰ, ਕਿਉਂ ਨ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਖਾਸ ਕਰੋ ਇਕ ਕਾਰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ, ਕਰਸਾਂ ਅਦਾ ਗੁਲਾਮੀ ।
 ਕਹੇ ਜ਼ਲੈਖਾ ਵੰਡ ਚੁੱਕੀ ਮੈਂ, ਘਰਦੇ ਕਾਰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਦੋ ਪਾਣੀ ਭਰਦੇ, ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਬਰਦੇ ।
 ਖੜੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਪੱਖਾ ਝਲਦੇ, ਅੰਦਰ ਵਕਤ ਹੁੱਸੜ ਦੇ ।
 ਗ਼ਮ ਦੁਖ ਦੋ ਫਰਾਸ਼⁷ ਬੰਦੀ ਦੇ, ਬਿਸਤਰ ਸੂਲਾਂ ਧਰਦੇ ।
 ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਦੇ ਪਹਰੇ ਵਾਲੇ, ਰਾਖੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ।
 ਰੁਖ ਦੀ ਜ਼ਰਦੀ⁸ ਤੇ ਪੁਰ ਦਰਦੀ, ਖਾਜ਼ਿਨ⁸ ਮੇਰੇ ਜ਼ਰ ਦੇ ।
 ਮੇਰੇ ਕੁਲ ⁹ਕਵਾਇ-ਤਬੀਈ⁹, ਬਿਰੀਆਂ ਸਾੜ ਜਿਗਰ ਦੇ ।
 ਮਨ ਪਰਚਾਵਣ ਗੀਤ ਸੁਣਾਵਣ, ਆਹੀਂ ਵਕਤ ਸਹਰ¹⁰ ਦੇ ।
 ਦਰਦ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਪਾੜਨ ਸੀਵਣ, ਦਰਜੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ।
 ਵੈਣ ਮੇਰੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਸਦਾਵਣ, ਦਿਲ ਦੇ ਆਹ ਨਗਰ ਦੇ ।
 ਸੀਨੇ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਮੇਰੇ ਵਿਚ, ਘੜ ਤਲਵਾਰਾਂ ਧਰਦੇ ।
 ਆਹ ਬਲੇਂਦਿਆਂ ਜੀਭ ਮਰੇਂਦਿਆਂ, ਦੰਦ ਜੋ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰਦੇ ।
 ਤੂੰ ਪੈਰਾਹਿਨ¹¹ ਰੰਗੀਂ ਮੇਰਾ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਵਿਚ ਤਰਦੇ ।

1. ਜਾਇਜ਼ 2. ਸਰੀਰ 3. ਬਦ-ਦਿਆਨਤੀ. ਨਮਕਹਰਾਮੀ 4. ਸੇਵਾ 5. ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 6. ਲਈ
 7. ਨੌਕਰ 8. ਖਜ਼ਾਨਾਚੀ 9. ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 10. ਸਵੇਰ 11. ਕੁਰਤਾ, ਕੁੜਤਾ. ਕਮੀਜ਼ ।

ਦੈਗ ਦਿਮਾਗ ਪਕਾਵਣ ਮੇਰੇ, ਸੋਜ਼ ਫਿਰਾਕ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਸੀਨੇ ਦਾ ਤਨੂਰ ਤਪਾਵਣ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਈਆਂ ।
 ਸ਼ਬਿ-ਅੰਦੋਹ¹ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ, ਹੁਸਨ ਤੇਰਾ ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ ।
 ਨਦੀਓਂ ਨਦੀ ਨੁਹਲਾਵਣ ਮੈਨੂੰ, ਤੇਰੀਆਂ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀਆਂ ।
 ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮਾਤਮ-ਖਾਨੇ, ਵਰਜਣ ਦਾਈਆਂ ਮਾਈਆਂ ।
 ਤੋੜਨ ਜੋੜਨ ਆਸ ਦਿਲੇ ਦੀ, ਵਹਮੀਂ ਦੌੜ ਗੁਦਾਈਆਂ ।
 ਮਿਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰੇ², ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
 ਹਰਦਮ ਮੇਰੀ ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ, ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਤੇਰੇ ।
 ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖਾਦਿਮ ਦਿਤੇ, ਹਰ ਹਰ ਖਿਦਮਤ ਵਾਲੇ ।
 ਹੁਣ ਕੋ ਮਨਸਬ³ ਰਹਿਆ ਨ ਖਾਲੀ, ਹਰਗਿਜ਼ ਬਾਝ ਵਸਾਲੇ ।
 ਸੋ ਇਹ ਮਨਸਬ ਹੋਰਾਂ ਤਾਈਂ, ਖਾਸ ਹਰਾਮ ਮੁਦਾਮੀ⁴ ।
 ਇਹੋ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੈਂ ਹਕ, ਕਰ ਲੈ ਅਦਾ⁵ ਗੁਲਾਮੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਖਿਦਮਤ ਮੇਰੀ ਚਾਹੇਂ, ਇਹੋ ਖਿਦਮਤ ਮੇਰੀ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਇਹੋ ਖਿਦਮਤ ਕਰਸੇਂ, ਰਹਸਾਂ ਬਾਂਦੀ ਤੇਰੀ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਫਰਮਾਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਜੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ।
 ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਮੁਵਾਫਿਕ⁶ ਨ ਵਰਤੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਾਰ ਦੁਰਾਡੀ, ਕਰਸਾਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨ ਜੁਲੈਖਾ, ਜੇ ਤੈਂ ਸੱਚੀ ਯਾਰੀ ।
 ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਥੀਂ ਮੈਂ ਨਾ-ਖੁਸ਼, ਕਿਉਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਾਵੇਂ ।
 ਘਰੋਂ ਕਨਾਰ ਰਹਾਂ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ, ਕਿਤੇਂ ਨ ਰਹਮ ਕਮਾਵੇਂ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਫੇਰ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਨ ਆਈ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਾਝੋਂ, ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਨ ਕਾਈ ।
 ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਹੁਣ ਦਿਲ ਦੇ ਦੰਦਰ, ਧਾਈ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰੀਂ ।
 ਦੁੰਡ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਲਾਵਾਂ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰੀਂ ।
 ਆਹਾ ਬਾਗ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ, ਸੈਰ ਕਰੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੇ ।
 ਉਥੇ ਘੱਲਾਂ ਕਰ ਮਾਲੀ ਇਸ ਨੂੰ, ਇਹ ਗੁਜ਼ਰੀ ਦਿਲ ਉਸਦੇ ।

1. ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਰਾਤ 2. ਗਿਣਤੀ 3. ਰੁਤਬਾ 4. ਸਦਾ ਹੀ 5. ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨਾ, ਦੇਣਾ 6. ਅਨੁਸਾਰ ।

ਦਰ ਸਿਫਤਿ-ਬਾਗ

ਬਾਗ ਅਜਬ ਵਾਹ ਸਾਨੀ ਜਿਸਦਾ, ਹੋਗ ਨ ਕਿਸੇ ਕੂਟੇ¹ ।
 ਹਰੇ ਭਰੇ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਿਕ ਬੂਟੇ ।
 ਰੀਹਾਨ² ਅਤਰ ਖਿਲਾਰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਪੰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗੇ ।
 ਤਾਰੇ ਖੋਹਲ ਉਘਾੜ ਵਿਖਾਏ, ਚੰਬੇਲੀ ਵਿਚ ਬਾਗੇ ।
 ਸੁਬਹ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ਿਕ ਗੁੰਚੇ,³ ਹੱਸ ਹੱਸ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ।
 ਲਾਰੇ ਲਾ ਸੁਟਾਵਣ ਬੁਲਬੁਲ, ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ ਦੀ ਦਰਦੇ ।
 ਨਰਗਸ ਚਸਮ ਉਘਾੜ ਨ ਵੇਖੇ, ਫਿਤਨਾ⁴ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਸ਼ਬ ਦੀਆਂ ਖਾਕ-ਆਲੂਦਾ⁵ ਅੱਖੀਂ, ਨਜ਼ਰ ਪੌਣ ਸ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਸੋਸਨ⁶ ਸੋ⁷ ਸੁਣ ਬਾਦ⁸ ਬਹਾਰੋਂ, ਦੰਗ ਰਹਿਆ ਚੁਪ ਕੀਤਾ ।
 ਜੁਲਫ ਖਿਲਾਰ, ਸੁੰਬਲ⁹ ਨੇ ਰਸ ਮਿਸ, ਜਾਮ ਵਜਾਲੋਂ ਪੀਤਾ ।
 ਗੁਲਨਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਨੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਗੁਲ ਲਾਲਾ ਪੁਰ ਦਾਗੋਂ ।
 ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਸਿਆਹੀ ਰਾਤੀਂ, ਲੱਭੀ ਨੂਰ ਚਿਰਾਗੋਂ ।
 ਕਲਗੀਦਾਰ ਭਿੰਨਾ ਰਤ ਕਲਗਾ, ਲਾਟ ਛੁੜੇਂਦਾ ਬਾਗੋਂ ।
 ਮਰਜ਼ਨਜੋਸ਼ ਨ ਜੋਸ਼ ਮਰਜ਼ ਦਾ, ਛੋੜੇ ਕਿਸੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ।
 ਗੁਲ ਅਬਾਸੀ ਸਭ ਗੁਲ ਸੂਰੀ¹⁰, ਕਰਦੇ ਨਾਜ਼ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਮਲ ਮਲ ਪੰਜੇ ਖੋਹਲ ਚਨਾਰਾਂ, ਕਰਨ ਮੁਸਾਫਾ¹¹ ਯਾਰਾਂ ।
 ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਰੰਗ ਗੁਲਾਂ ਕਦ ਲਾਇਕ, ਰੱਖੇ ਤਾਬ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਸੌ ਸਦ-ਬਰਗ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ, ਲਖ ਲਬਲਾਬ ਬੇਚਾਰਾ ।
 ਗੁਲ ਕਚਨਾਰ ਕੱਚਾ ਵਿਚ ਰੰਗਤ, ਖੋਹਲੇ ਰਾਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਰਸ ਰਸਦਾ ਤੇ ਰਸ ਵਸਦਾ, ਵਾਂਗ ਪ੍ਰੀਤ ਗਵਾਰਾਂ ।
 ਮੇਵੇਦਾਰ ਦਰਖਤਾਂ ਬਾਗੇ, ਖੂਨ¹² ਧਰੇ ਯਗਮਾਈ¹³ :
 ਬਾਦਿ ਬਹਾਰ ਪੰਖੇਰੂਆਂ ਭੁੱਖਿਆਂ, ਇਹ ਖੁਸ਼ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਨਾਰੰਜੋ ਲੈ ਰਸਾ ਜਵਾਨੀ, ਠੰਢ ਪਵੇ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ।
 ਚੱਖ ਇੰਜੀਰ ਰਹੇ ਵਿਚ ਲਬ ਦੇ, ਲੱਜਤ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ।
 ਖਾਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦਮਾਂ ਵਿਚ, ਜੁਅਫ ਕੁਵਾਓਂ¹⁴ ਸਾਰੇ ।
 ਵਰਮ ਤਹਾਲ¹⁵ ਹਜ਼ਾਲ ਅਲਕ ਹਾਂ¹⁶, ਸੀਨੇ ਦੇ ਦੁਖ ਭਾਰੇ ।

-
1. ਨੁਕਰੇ 2. ਨਾਜ਼ਬੂ 3. ਕਲੀਆਂ 4. ਫਸਾਦ, ਪੁਆੜਾ 5. ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
 6. ਚੰਬੇਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ 7. ਖ਼ਬਰ 8. ਹਵਾ 9. ਮਰਜ਼ਨਗੋਸ਼, ਇੱਕ ਬੂਟੀ ਹੈ 10. ਫੁੱਲ ਹਨ 11. ਹੱਥ
 ਮਿਲਾਣਾ 12. ਲੰਗਰ 13. ਲੁੱਟ ਦਾ, ਆਮ 14. ਕੁਵਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸ਼ਕਤੀਆਂ 15. ਤਿਲੀ ਦਾ ਫੌੜਾ
 ਜ਼ਖਮ 16. ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ।

ਗੁਛੇ ਦਾਖ ਲਟਕਦੇ ਉੱਚੇ, ਜਿਉਂ ਕੁਰਸੀ¹ ਪੁਰ ਵੀਣਾਂ ।
 ਤੇ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਕਰਣਡਲ² ਬੂਟੇ, ਲੁਟੇ ਮਾਹ- ਜਬੀਨਾਂ³ ।
 ਮਾਹ-ਜਬੀਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਝਾਈਂ, ਕੁਵਤ ਫਰਹਤ ਆਈ ।
 ਵਹਸ਼ਤ ਤੇ ਵਸਵਾਸ⁴ ਉਡਾਏ, ਜਿਹਨ⁵ ਦਿਮਾਗ ਸਫਾਈ ।
 ਸ਼ਹਤੂਤਾਂ ਵਿਚ ਤਿਲੀਅਰ ਡਾਰਾਂ, ਰਾਖੇ ਰਹਣ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਬਾਲ ਸਿਆਹ ਸੁਪੇਦੀ ਸੀਨੇ, ਖੁਸ਼-ਆਵਾਜ਼ ਤਮਾਮੀ ।
 ਰਾਗ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗੋਹਲਾਂ ਪੱਕੀਆਂ, ਰਸ ਜੋ ਵਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ।
 ਸੁਬਹ ਖੁਲੇਂਦਿਆਂ ਸ਼ੀਰੀਂ ਸ਼ਰਬਤ, ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਰ ਜੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ।
 ਪੈਵੰਦੀ⁶ ਵਿਚ ਬੇਰੀਆਂ ਨਾਜ਼ਿਕ, ਖਾਰ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਬੇਰ ਪੱਕਾ ਲੈ ਤੋਤਾ ਚੋਰੀ, ਪਕਤ ਪੰਜੇ ਉੱਡ ਜਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇ ਪੱਤਾਂ ਬੇਮਾਲਮ, ਚੁੱਪ ਦੁਪਾਤਾ ਖਾਵੇ ।
 ਕੁਝ ਖਾਵੇ ਕੁਝ ਕੱਟ ਗਵਾਵੇ, ਤਦਾਂ ਬਖੀਲ⁷ ਸਦਾਵੇ ।
 ਬੁਲਬੁਲ ਛੋੜ ਗੁਲਾਂ ਦੀ ਯਾਰੀ, ਬਾਜ਼ੇ ਵਕਤੀਂ ਆਵੇ ।
 ਛੋੜ ਕੱਚੇ ਚੁਗ ਪੱਕੇ ਖਾਵੇ, ਰਜ਼ ਰਜ਼ ਦੁੱਬ ਹਿਲਾਵੇ ।
 ਸਿੱਧੇ ਕੱਦ ਖਜੂਰਾਂ ਗਈਆਂ, ਵਧ ਵਧ ਕੇ ਉਪਰਾਹਾਂ ।
 ਸਿਰ ਚਾ ਦੂਰ ਵਖੇਂਦਿਆਂ ਰਾਹੇ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਗੁੰਮ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਪੱਕੀਆਂ ਲਾਲ ਖਜੂਰਾਂ ਰਸੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵਣ ।
 ਵਾਓ ਵਗੇ ਝੜ ਪੰਣ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ, ਪੌਂਦੀਆਂ ਜਾਇਆ⁸ ਜਾਵਣ ।
 ਰਾਖਿਆਂ ਹਾਜ਼ਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨ ਕਾਈ, ਏਥੇ ਵਾਹ ਨ ਚੋਰਾਂ ।
 ਤੋਤੇ ਤੇ ਚਮਗਿੱਦੜ ਬਾਝੋਂ, ਹੱਥ ਨ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਰਾਂ ।
 ਦਿਨ ਤੋਤੇ ਚਮਗਿੱਦੜ ਰਾਤੀਂ, ਥੱਕੇ ਭੁੱਖੇ ਮਾਂਦੇ ।
 ਦੇਣ ਦੁਆਈਂ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰਣ, ਆਵਣ ਖਾ ਖਾ ਜ ਦੇ ।
 ਅੰਬ ਪਕਣ ਤੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਤੋਤੇ, ਫਿਰਦੇ ਡਾਲੀ ਡਾਲੀ ।
 ਸੇਬ ਅਨਾਰ ਬੀਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ, ਵਹਮ ਗੁਮਾਨੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਕਿਤੇ ਤੁਰੰਜ⁹ ਕਿਥਾਈਂ ਨਿੰਬੂ, ਸਰਦ ਦਵਾਇ ਸੁਖਾਲੀ ।
 ਗਲ ਗਲ ਕਿਤੇ ਲਟਕਦੀ ਸ਼ਾਖੀਂ, ਲਿਫ¹⁰ ਗੁਵਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਫਤਕ¹¹ ਨੂਰ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚ ਜੋਜ਼ਾਂ¹², ਕਿਸਮਿਸ਼ ਪੜੀ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਖੁਸ਼ਕ ਦਿਮਾਗਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸ਼ਾਖੀਂ, ਝੁਕ ਝੁਕ ਕਰਨ ਇਸਾਰੇ ।
 ਮੇਵਾਦਾਰ ਦਰਖਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਖਿਲੀਆਂ ਗੁਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਗੁੰਚਿਓਂ ਫੈਜ਼-ਕੁਲੀ¹³ ਦੀਆਂ ਬਸਤਾਂ¹⁴, ਖੋਲਣ ਰਾਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

1. ਉੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ 2. ਲੋਂਗ 3. ਚੰਨ ਵਰਗੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲੇ 4. ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਡਰ, ਭਰਮ 5. ਸਮਝ, ਸਭ
 6. ਪਿਉਂਦ ਵਿਚ 7. ਕੰਜੂਸ 8. ਵਿਅਰਥ 9. ਸੰਗਤਰਾ 10. ਇੱਕ ਬੀਮਾਹੀ ਹੈ 11. ਫੈਲਾਉ 12. ਅਖਰੋਟ
 13. ਪੂਰਣ ਰੱਬੀ ਫੈਜ਼ 14. ਫੁਰਾਖੀ ।

ਗੁੰਚਗੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਲਸ਼ਨ-ਜ਼ਾਦਾਂ¹, ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੀਤਾ ।
 ਬਾਦਿ-ਸਬਾ² ਦਮ ਮੁਰਸ਼ਦ ਵਾਲੇ, ਗੁੰਚੇ ਥੀਂ ਗੁਲ ਕੀਤਾ ।
 ਗੁਲਬੁਨ³ ਦੇ ਨੌਜ਼ਾਦ⁴ ਮੁਰਾਕਿਬ⁵, ਲਬ ਬਸਤ⁶ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀਂ ।
 ਨਿਗਹਤ⁷ ਪਇਆ ਤਜੱਲਾ⁸ ਬਰਕੀ⁹, ਗੁਲ ਹੋ ਗਏ ਬਾਜ਼ਾਰੀਂ ।
 ਦਾਮਨ ਚਾਕ ਰੱਤੋਂ ਰਤ ਰੋਂਦੇ, ਗੁਲ ਖੁਸ਼ਰੰਗ ਚਮਨ ਦੇ ।
 ਰੰਗ ਮਜ਼ਾਜ਼ੀ¹⁰ ਜੂਦ¹¹-ਫਨਾ¹¹ ਤੇ, ਕਹਕਾ¹² ਦੇਖ ਸਮਨ ਦੇ ।
 ਮੇਵੇ ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਗੁਲ ਹਸਦੇ, ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਜਨਾਵਰ ਇਸ ਵਿਚ, ਸੌ ਡਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ।
 ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੁਲਬੁਲ ਬੋਲੇ, ਗੁਲ ਨੂੰ ਬੋਲੀਆਂ ਕਰਦੀ ।
 ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਤੂੰ ਖਿਲ ਖਿਲ ਹੱਸੇਂ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਬੇਦਰਦੀ ।
 ਤੇ ਗੁਲ ਹਾਲ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਕਹੰਦਾ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਨਾ-ਮਰਦੀ¹³ ।
 ਜੈਂ ਸਦਮਾਤਿ¹⁴ ਫਨਾ¹⁵ ਮੁਤਆਕਿਬ¹⁶, ਸ਼ੌਕ ਉਹਦਾ ਸਿਰਦਰਦੀ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦੀ ਖੁਸ਼ਰੰਗੀ ਤੇਰੀ, ਤੇ ਨੁਗਹਤ ਦਮ ਭਰ ਦੀ ।
 ਤੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰਿ-ਨਜ਼ਰ ਦਿਲਬਰ ਦਾ, ਦਿਲੋਂ ਜਿਦੀ ਮੈਂ ਬਰਦੀ ।
 ਹਰ ਹਰ ਬਰਗ ਤੇਰਾ ਆਈਨਾ, ਸਨਅਤ ਸੈਕਲਗਟ¹⁷ ਦੀ ।
 ਜਲਵਾ ਦੇਖ ਸੱਜਣ ਦਾ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਟਾਬ ਨ ਧਰਦੀ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦਾ ਤੂੰ ਵਸਲੋਂ ਰੋਵੇਂ, ਕੈਦ ਫਿਰਾਕੋਂ ਡਰਦੀ ।
 ਹੋ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਕਯੱਦ¹⁸ ਨਕਸ਼ੋਂ, ਟੁੱਟੇ ਬੰਦ ਸੁਵਰ¹⁹ ਦੀ ।
 ਵਿਚ ਗੁਲਾਂ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲ ਰੁੱਝੀ, ਤੇ ਸਰੂਆਂ ਵਿਚ ਕੁਮਰੀ ।
 ਸਮਸ਼ਾਦਾਂ ਪੁਰ ਕੋਇਲ ਕੂਕੇ, ਨਾਰਦਨਾਂ ਪੁਰ ਖੁਮਰੀ ।
 ਵਿਚ ਇਰਾਕਾਂ²⁰ ਚੁਗਣ ਕਬੂਤਰ, ਮੌਰ ਫਿਰਨ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਮੰਗੇ ਮੀਂਹ ਬੰਬੀਆ ਬੋਲੇ, ਹੁਦ-ਹੁਦ²¹ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਕਾਓਂ ਕਰਨ ਫਰਿਆਦਾਂ, ਕੋਇਲ ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ ।
 ਬੈਠ ਅਦਾਲਤ ਕਹੇ ਚਮੂਨਾ, ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਾਇਆ ।
²²ਜ਼ੀਰਕ ਮੁਰਗ²² ਲਟਕਦਾ ਸ਼ਾਖੋਂ, ਹਕ ਹਕ ਭਰੇ ਗਵਾਹੀ ।
 ਮੌਸੀਕਾਰ²³ ਅੰਦਰ ਮੌਸੀਕੀ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਮਦ ਇਲਾਹੀ ।
 ਕੁਕਨੁਸ²⁴ ਨਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਜਲਿਆ, ਦੇਂਦਾ ਖਬਰ ਫਿਰਾਕੋਂ ।
 ਵਕਤ ਨਵਾਇ ਹਿਜਜ਼²⁵ ਜਿ ਹਾਵੇ²⁶, ਲੁਟਦਾ ਸਬਰ ਉਸ਼ਾਕੋਂ²⁷ ।

-
1. ਬਾਗ਼-ਦੇ-ਜਾਏ 2. ਸਮੀਰ 3. ਫੁੱਲ ਦੀ ਟਹਿਣੀ 4. ਨਵੇਂ ਜੰਮਿਆਂ 5. ਰਖਵਾਲੇ 6. ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ,
 7. ਨਜ਼ਰ 8. ਚਮਕ 9. ਬਿਜਲੀ ਦੀ 10. ਬਣਾਵਟੀ 11. ਛੇਤੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ 12. ਹੰਸੀ
 13. ਨਿਪੁੰਸਕਤਾ 14. ਚੌਟਾਂ, ਸੱਟਾਂ 15. ਨਿਵਾਸ 16. ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ 17. ਚਮਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 18. ਕੈਦ
 ਵਾਲੇ 19. ਸੂਰਤ, ਸ਼ਕਲ 20. ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 21. ਇੱਕ ਪੰਛੀ 22. ਸਿਆਣਾ ਪੰਛੀ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ
 23.-24. ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ 25. ਦੇਖੋ ਅੰਤਕਾ : ਨਵਾਇ ਮੌਸੀਕੀ 26. ਆਹ (ਪੀੜਾ) ਨਾਲ
 27. ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ ।

1. ਬੁਸਲੀਕ ਸਫਾਹਾਂ¹ ਕੱਚਕ, ਹੋਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇੰਰਾਕੋ² ।
 ਰੰਗਲੀਓਂ ਕਰ ਰਾਸਤ ਨਗਮਾ³, ਪੜ੍ਹੇ ਹੁਸੈਨੀ ਤਾਕੋਂ³ ।
 ਅਰਹਮ ਅਰਹਮ⁴ ਮੁਰਗ ਸੁਨਹਰੀ⁵, ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਿਦਕ ਯਕੀਨੋਂ ।
 ਮਿਲੀ ਨਵੈਦਿ-ਕਬੂਲ⁶ ਦਮਾ ਦਮ, ਉਸਨੂੰ ਮੁਰਗ-ਆਮੀਨੋਂ⁷ ।
 ਚੀਲਾਂ ਛੋੜ ਗਈਆਂ ਘਰ ਵਸਦੇ, ਡਰਦੀਆਂ ਕਾਲ ਕਲੀਨੋਂ ।
 ਬੂਮ ਕਲੂਖ-ਅੰਦਾਜ਼⁸ ਫਸਾਦੀ, ਭੁੱਲਾ ਦੁਨੀਆ ਦੀਨੋਂ ।
 ਤੇ ਬਾਖਾ⁹ ਵਿਚ ਆਬ ਚੋਫੇਰੇ, ਹਕ ਹਕ ਕਰੇ ਸੁਵੇਰੇ ।
 ਨਹਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਰਗਾਬੀ ਬੋਲੇ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਬਟੇਰੇ ।
 ਘੁੱਘੀ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਫੇ¹⁰ ਰੁੱਝੀ, ਲੁੱਟ ਖਾਧਾ ਘਰ ਕਾਵਾਂ ।
 ਬਾਜ਼ ਉਕਾਬ ਵਗੇ ਛੁਟ ਜਿਤ ਵਲ, ਪੁੱਤ ਨ ਸਾਂਭੇ ਮਾਵਾਂ ।
 ਤੇ ਸ਼ਾਰਿਕ¹¹ ਦੇ ਪੈਰ ਰੰਗੀਲੇ, ਕਰਮ ਨਿਖੁੱਟੀ ਸੋਈ ।
 ਤੇ ਗੁਲ ਗੁਲ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਉਤੇ, ਬਲਬੁਲ ਭੀ ਬਹ ਰੋਈ ।
 ਖੁਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਜਨਾਵਰ ਕੂਕਣ ਵਿਚ ਗੁਲਿਸਤਾਂ-ਜ਼ਾਰੇ¹² ।
 ਤੇ ਮਹਰਮ ਅਸਰਾਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ, ਮਿਲਦੇ ਰਾਜ਼ ਇਸਾਰੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਬਾਗ ਜਿਦ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਿਸਦੇ, ਕਈ ਬਹਿਸ਼ਤ ਕਨਾਰੇ ।
 ਤੇ ਵਿਚ ਵਗਦੀਆਂ ਗਾਰੀ ਨਹਰਾਂ, ਤਰਫ ਮੁਜਦੂ ਵਲ¹³ ਚਾਰੇ ।
 ਤਾਜ਼ਾ-ਰੂਖੀਓਂ¹⁴ ਵਿਚ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ, ਇਹ ਗੁਲਸ਼ਨ ਵੜ ਬਹੰਦਾ ।
 ਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਇਸ ਬਾਗੇ ਵੜਿਆ, ਨਿਕਲਣੋਂ ਅੜ ਬਹੰਦਾ ।
 ਮਰਮਰ ਸੰਗੋਂ ਹੋਜ਼ ਦੇ ਜੇਬਾ, ਪੁਰ ਖੁਸ਼-ਲਜ਼ਤ ਆਬੋਂ ।
 ਦੁੱਧੋਂ ਚਿੱਟਾ ਸ਼ਹਦੋਂ ਮਿਠਾ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਗੁਲਾਬੋਂ ।
 ਦੋਂਹ ਹੋਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਖਤ ਵਿਚਾਲੇ, ਕਰ ਜੀਨਤ ਰਖਵਾਇਆ ।
 ਉਸ ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਲੀ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਗੁਲਰੁਖ¹⁵ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਇਕ ਸੌ ਹੋਰ ਕਨੀਜ਼ਕ ਜੇਬਾ, ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਪਹੁੰਚਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ, ਗੱਲ ਏਹਾ ਫਰਮਾਈ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਆਹ ਹਲਾਲ¹⁶ ਨ ਤੈਂ ਪੁਰ, ਰਹਸਾਂ ਅੰਦਰ ਦੂਰੀ ।
 ਇਹ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਤੈਨੂੰ, ਜਾਹ ਕਰ ਲੱਜ਼ਤ ਪੂਰੀ ।
 ਉਠ ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਬਾਗ ਸਿਧਾਇਆ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਘਰ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਤਾਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਵਣ ਲੱਗੀ, ਜੰਨਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ।

1. ਦੋਖੋ ਅੰਤਕਾ, ਨਵਾਇ ਮੌਸੀਕੀ 2. ਗੀਤ 3. ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਰ 4. ਰਹਮ ਰਹਮ
 5. ਤਿੱਤਰ ਤੇ ਮੌਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਲਗੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
 6. ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ 7. ਇੱਕ ਸਿਤਾਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪੂਰਣ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜੀ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਜਾਏ,
 ਉਹ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ 8. ਢੀਮਾਂ ਸੱਟਣ ਵਾਲਾ ਉਲੂ 9. ਕਛਵਾ 10. ਰਬ ਦੀ ਯਾਦ 11. ਤੋਤੇ ਜਿਡਾ
 ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਜਾਨਵਰ 12. ਬਾਗ 13. ਨਹਰਾਂ ਅਰਥਾਤ ਖਾਈਆਂ ਵਾਲੇ 14. ਤਾਜ਼ਗੀ 15. ਫੁੱਲਾਂ
 ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ 16. ਜਾਇਜ਼ ।

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਪਾਸ ਕਨੀਜਾਂ, ਸੌ ਸੌ ਕਰ ਤਾਕੀਦਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਵਿਚ ਤਾਬਿਆ¹ ਹੋ ਕੇ, ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਓ ਮੁਰੀਦਾਂ ।
 ਜਹਰ ਦੇਵੇ ਲੈ ਖਾਈਓ ਹੱਥੀਂ, ਉਜ਼ਰ² ਨ ਮੂਲ ਲਿਆਈਓ ।
 ਮੈਂ ਇਨਾਮ ਦਿਆਂ ਜ਼ਰ ਜ਼ੇਵਰ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਾਈਓ ।
 ਯੂਸੁਫ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਗਬਤ³ ਕਰਕੇ, ਖਲਵਤ⁴ ਤਰਫ ਬੁਲਾਵੇ ।
 ਓਹਾ ਅੱਵਲ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਆਣ ਪਤਾ ਦੱਸ ਜਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰੇਸਾਂ, ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਉਮਰ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਐਸ ਨਸੀਹਤ ਮੇਰੀ ਉੱਤੇ, ਜੇਹੜੀ ਅਮਲ ਕਮਾਵੇ ।
 ਆਪ ਗਈ ਵਿਚ ਬਾਗ਼ ਜੁਲੈਖਾ, ਯੂਸੁਫ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਤਾਈਂ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰਕੇ, ਸਿਰ ਸਜਦੇ⁵ ਰਖਵਾਇਆ ।
 ਆਪ ਮੁੜੀ ਵਲ ਘਰਦੇ ਓਵੇਂ, ਸ਼ਾਦ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਇਹ ਫਰੇਬ ਬਣਾਇਆ ਖੁਫੀਆ⁶, ਆਸ ਵਸਾਲ ਲਗਾਈ ।
 ਜਿਸ ਬਾਂਦੀ ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਯੂਸੁਫ, ਖਲਵਤ ਤਰਫ ਬੁਲਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਚਾਹਿਆ ਅੰਧੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ ।
 ਰਾਤ ਹੋ ਆਈ ਜਾਂ ਵਿਚ ਬਾਗ਼ੇ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਸ਼ੌਕ ਸਵਾਏ ।
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਅਜ ਕਿਸਨੂੰ ਯੂਸੁਫ, ਲੁਤਫ ਕਰੇ ਗਲ ਲਾਏ ।
 ਇਕ ਵਿਖਾ ਪਲਮਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਦੋ ਤਰਫੀਂ ਰੁਖਸਾਰੇ⁷ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਮੈਂ ਸਭ ਥੀਂ ਸੋਹਣੀ, ਕਰ ਲੈ ਵਸਲ ਪਿਆਰੇ ।
 ਇਕ ਭਰੇ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ ਸੁਰਮਾ, ਨਾਜ਼ੋਂ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਏਹੀ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਗਮਜ਼ਿਓਂ ਪਵੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਲੈ ਦੇਖ ਜਵਾਨੀ, ਮੈਂ ਪਰ ਆਈ ਹੋਈ ।
 ਜੌਕ ਤਲਬ⁸ ਨੇ ਮਸਤੀ ਖੂਬੋਂ, ਟੁੰਬ ਜਗਾਈ ਹੋਈ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਪਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਰੀਓਂ ਪਰੇ ਪਰੇਰੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਰਨ ਸਲਾਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਪਰੀਆਂ ਉੱਠ ਸਵੇਰੇ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸਭ ਥੀਂ ਚੰਗੀ, ਹੁਣੇ ਜਵਾਨੀ ਆਈ ।
 ਮਰਦ ਕਿਸੇ ਅਜੇ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਵਲ ਨ ਦਿਖਾਈ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਨਾਲ ਕਿਸਮੇ, ਤਾਰੇ ਤੋੜ ਲਿਆਵਾਂ ।
 ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਜ਼ ਉਡਾਵਾਂ, ਛੇਕ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਪਾਵਾਂ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਦੀਦ ਉਲਾਰਾਂ, ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਜ਼ ਖਿਲਾਰਾਂ, ਝੜਨ ਜਨਾਵਰ ਝਾਰਾਂ ।

1. ਅਧੀਨ, ਆਖੇ ਵਿੱਚ 2. ਬਹਾਨਾ, ਝਿਜਕ 3. ਖਿੰਚ, ਪਿਆਰ 4. ਤਨਹਾਈ 5. ਬੰਦਨਾ 6. ਛੁਪੇ
 ਤੌਰ ਤੇ 7. ਗਲਾਂ 8. ਸ਼ੌਕ ਤੇ ਫੂਡ ।

ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਦੰਦ ਉਘਾੜਾਂ, ਦਾਗ ਪਵੇ ਵਿਚ ਕਲੀਆਂ! ਖਰੀਆਂ ਬਹਣ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸ, ਰਹਣ ਘੱਟੇ ਵਿਚ ਰਲੀਆਂ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ, ਮੇਰੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ। ਗੁਲ-ਲਾਲਾ ਲੈ ਗਇਆ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਮੰਗ ਕੇ ਲਬ ਦੀ ਲਾਲੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਗੁਲਰੁਖ¹ ਦਿਲਬਰ, ਲੁਤਫ ਨਜ਼ਾਕਤ ਵਾਲੀ। ਕਰਦੀ ਵਸਲ ਇਸਾਰੇ ਤੈਂ ਵਲ, ਰੈਣ ਜੁਲਫ ਦੀ ਕਾਲੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਜੇ ਮੈਂ ਵਲ ਵੇਖੇਂ, ਹਰ ਦਮ ਰਹੇਂ ਸਵਾਲੀ। ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਥੀਂ ਮਕਸਦ ਪਾਵੇਂ, ਕਦੇ ਨੁ ਜਾਵੇ ਖਾਲੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸਭ ਥੀਂ ਗਾਲਿਬ², ਵਿਚ ਹੁਸਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ। ਮਾਂ ਵਲ ਤੱਕੇਂ ਕਦ ਰਹ ਸੱਕੇਂ; ਅ ਖੁਸਰੰਗ ਜਵਾਨਾਂ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਇਸ ਥੀਂ ਵੱਡੀ, ਉਮਰੇਂ ਕੁਛ ਛੁਟੇਰੀ। ਖਾਤਿਰ ਤਲੇ ਧਰਾਂ ਕਦ ਹੋਗਾਂ, ਪਰ ਲਾਇਕ ਹਾਂ ਤੇਰੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਇਸ ਹੁਸਨ ਮੇਰੇ ਵਲ, ਸਬਰ ਤਕੇ ਜਲ ਜਾਵੇ। ਮਿਸਲ³ ਮੇਰੀ ਆਈਨੇ ਬਾਝੇਂ, ਕਿਤੇ ਨ ਨਜ਼ਰੀ ਆਵੇ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਰੰਗ ਜਵਾਨੀਓਂ, ਰਸ ਮਿਸ ਰੰਗੀ ਹੋਈ। ਮੈਂਨੂੰ ਛੋੜ ਲੱਭੇਂ ਲਖ ਦਿਲਬਰ, ਪਾਵੇਂ ਮਿਸਲ ਨ ਕਈ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਵਗ ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਲੁਟਣ ਰਖਤ ਪਰਾਏ। ਅਬਰੂ ਕੌਸ ਦੋ-ਪੈਕਰ⁴ ਚਸਮੇਂ, ਗਮਜ਼ਿਓ⁵ ਤੀਰ ਚਲਾਏ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਆਲਮ ਕੌਣ ਜੰਮੀਂ ਮੈਂ ਸਾਨੀ। ਵਾਂਹਵਾ ਮੇਰੀ ਸ਼ੇਰ-ਅੰਦਾਮੀ⁶, ਵਾਹ ਸੂਰਜ ਪੇਸ਼ਾਨੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਆਸਤੀਨ⁷ ਮੇਰੀ ਵਿਚ, ਮਾਹੀ⁸ ਸੀਮੀ⁹ ਨਿਹਾਨੀ¹⁰। ਤਾਲਿਬ ਮੁਸਤਰੀਓਂ¹¹ ਇਕ ਮਾਹੀ, ਰਮਜ਼ੋਂ ਸਮਝ ਸਆਨੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਸ਼ਹਦ ਰਸੇ ਸੌ ਵਾਰੀ। ਗਫਤਾਰੀਂ ਸ਼ੀਰੀਨੀਆਂ¹² ਭਰੀਆਂ, ਪਰ ਹੈ ਚਸਮ ਕਟਾਰੀ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਸਮਾਸ਼ਾਦ ਕੱਦਾਂ ਦੀ, ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਸੁਲਤਾਨੀ। ਮੈਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਚ ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਕਿਸ ਤੇ ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ।
 ਏਵੇਂ ਹਰ ਇਕ ਖੂਬੀ ਆਪਣੀ, ਜਾਹਿਰ ਆਖ ਸੁਣਾਵੇ। ਖਰ ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਉਹਨਾਂ ਕਲਾਮਾਂ¹³, ਜੁਰਾ ਧਿਆਨ ਨੁ ਜਾਵੇ।
 ਇਕ ਤੋਹੀਦ¹⁴ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਚਾਹੇ ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਾਵਾਂ। ਇਹ ਬੁਤ ਪੂਜਣ ਤਰਕ ਕਰੇਹਣ, ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵਾਂ।

1. ਫੁਲ ਵਟਗੇ ਚਿਹਰੇ 2. ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ 3. ਵਰਗਾ 4. ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਰੂਪੀ ਜੋੜਾ (ਦੋ ਪੈਕਰ) 5. ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ 6. ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ, ਸਿੱਧ ਰਾਸ਼ੀ ਜੋ ਸੂਰਜ ਦਾ ਬੁਰਜ ਹੈ 7. ਬਾਂਹ 8. ਮੱਛਲੀ (ਡੌਲਿਆਂ ਦੀ) 9. ਚਾਂਦੀ (ਰੰਗੀ) 10. ਲੁਕੀ ਹੋਈ 11. ਗਾਹਕ, ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਸਤਾਰਾ 12. ਮਿਠਾਸ 13. ਗੱਲਾਂ 14. ਇੱਕ-ਇਕ ਇਰ ਰੱਬ ਹੋਣਾ।

ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਉਹਨਾਂ, ਨੁਕਤਾ ਰਾਜ਼ ਈਮਾਨੋਂ¹ ।
 ਅਸਰ ਗਇਆ ਕਰ ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਰਹੀਆਂ ਦੰਗ ਈਮਾਨੋਂ² ।
 ਤੋੜੇ ਬੁੱਤ ਈਮਾਨ ਲਿਆਈਆਂ, ਵਾਹਿਦ¹ ਹੱਥ ਪਛਾਤਾ ।
 ਰਾਹ ਸ਼ਰਅ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨ ਨੂਰੋਂ, ਸਿਦਕ ਯਕੀਨੋਂ ਜਾਤਾ ।
 ਉਹ ਮਕਬੂਲ ਹੋਈਆਂ ਦਰਗਾਹੇ, ਕਰਦੀਆਂ ਲਖ ਦੁਆਈਆਂ ।
 ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ, ਦੇਵੇ ਰਬ ਜਜ਼ਾਈ² ।
 ਸਾਮੋਂ ਲਾ³ ਸੁਬਹ ਤਕ ਯੂਸੁਫ, ਹਾਲ ਕਹੇ ਅਸਰਾਰੋਂ⁴ ।
 ਉਠ ਜੂਲੈਖਾ ਵੱਡੀ ਫਜਰੋਂ⁵, ਸੈਰ ਕਰੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਜਾ ਡਿਠੋਸੁ ਯੂਸੁਫ ਗਿਰਦੇ, ਪਵੇ ਪੁਕਾਰ ਸ਼ਹਾਦਤ⁶ ।
 ਇੱਕੀ ਰਾਤ ਧਰੇ ਸਿਰ ਸਲਮਾਂ, ਡਿੱਠੇ ਤਾਜਿ-ਸਆਦਤ⁷ ।
 ਨੂਰ ਹੁਕਮ ਇਰਫਾਨ⁸ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ, ⁹ਜੁਰਮ-ਸਿਅ ਹੀਆਂ⁹ ਹੋਈਆਂ ।
 ਹੋ ਮੁਤਅੱਜਬ ਕਹੇ ਜੂਲੈਖਾ, ਕੀ ਕੁਝ ਥੀਂ ਕੀ ਹੋਈਆਂ ।
 ਇਹ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀਆਂ ਦੇ ਹਲਕੇ, ਲਾਲ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚ ਦਮ ਦੇ ।
¹⁰ਸ਼ੈਖਿ-ਕਬੀਰ¹⁰ ਫਤੂਹ¹¹ ਧਰੇ ਅਜ, ਦੇਖ ਨਸੂਸ¹² ਹੁਕਮ ਦੇ ।
 ਹਾਲ ਪੁਛੇ ਸੋ ਕਿਸ ਥੀਂ ਰਾਤੀਂ, ਯੂਸੁਫ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਾਅਜ਼¹³ ਨਸੀਹਤ ਹੋਈ, ਸੁਣੀ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਰੋਂਦੀ ਮੁੜੀ ਕਰਾਂ ਲੱਖ ਹੀਲੇ, ਉਹ ਵਿਚ ਪੇਚ ਨ ਆਵੇ ।
 ਅਕਲ ਉਹਦੀ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਵੇਹੀ, ਦਿਲ ਮਾਲਮ ਕਰ ਜਾਵੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਬਾਂਦੀਆਂ ਮਕਸਦ ਪਾਏ, ਮਸੇ ਚਕੇ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਈਮਾਨ ਪਛਾਤਾ, ਉਹ ਮਹਰੂਮ¹⁴ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਕਹੇ ਜੂਲੈਖਾ ਦਾਈ ਅੱਗੇ, ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਦੱਸ ਮਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਸਲੋਂ ਨੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਰਹਿਆ ਇਲਾਜ ਨ ਕਾਈ ।
 ਵਾਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਕੰਮ ਨ ਆਈਆਂ, ਡਿੱਠੀਆਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ ।
 ਤੈਂ ਜਹੀਆਂ ਸੁਖਦਾਈਆਂ ਦਾਈਆਂ, ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਵਣ ਮ ਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਬੇਦਰਦ ਸੱਜਨ ਥੀਂ ਲਾਈਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਰੋੜ੍ਹ ਗਵਾਈਆਂ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਕਰ ਲੈ ਦੌੜ ਕਦਾਈਆਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਕਰ ਕੁਝ ਲਤਫ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਕਾਰੀ, ਵਸਲ ਮਿਲੇ ਮੈਂ ਜੀਵਾਂ ।
 ਜੇ ਤੇਰੇ ਭੀ ਵੱਸ ਨ ਕਾਈ, ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲਾ ਪੀਵਾਂ ।
 ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ਰਹੰਦਾ, ਅਜੇ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਓਵੇਂ ।
 ਮਿਲਿਆ ਵੈਦ ਤੇ ਵਹੰਦੀਆਂ ਦਰਦੋਂ, ਓਵੇਂ ਅੱਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ।

1. ਇੱਕੋ (ਜਿਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜੋੜ ਨਹੀਂ) 2. ਨੇਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ 3. ਲੈ ਕੇ 4. ਗੁਪਤ ਟੱਬੀ ਗੱਲਾਂ
 5. ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ 6. ਗਵਾਹੀ, ਇਕ ਰੱਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ 7. ਨੇਕ ਬਖਤੀ 8. ਰੱਬੀ ਪਛਾਣ 9. ਟੁਨਾਹ
 10. ਵੱਡੇ ਸ਼ੇਖ (ਆਲਿਮ) ਨੇ 11. ਖੌਲ੍ਹ ਕੇ 12. ਕੁਰਾਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਉਹ ਆਯਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ
 ਅਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪੁਗਟ ਹਨ 13. ਉਪਦੇਸ਼ 14. ਵੰਚਿਤ ।

ਮੇਰਾ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਰਤਾਰਾ¹, ਨਾਲ ਉਸੀ ਦੇ ਸਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਉਹ ਤੇ ਉਹ ਭੀ ਉਹੋ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਨਿਆਰਾ² ।
 ਮੇਰਾ ਬਾਝ ਉਹਦੇ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਸਾਇਤ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਅਜੇ ਫਿਰਾਕ ਜੁਦਾਈ ਓਵੇਂ, ਵੇਖ ਤਅੱਜੁਬ³ ਭਾਰਾ ।
 ਉਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵਿਚ ਹਰ ਹਰ ਮਜ਼ਹਿਰ⁴, ਘਰ ਉਸ ਦਾ ਚਮਕਾਰਾ ।
 ਅਜੇ ਅੰਧੇਰ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ, ਵੇਖ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਕਾਰਾ ।
⁵ਹਮ-ਖਾਨਾ⁵ ⁶ਹਮ-ਖ਼ਾਬ⁶ ਮੁਦਾਮੀਂ, ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਅਜੇ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਦਮ ਦਮ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਥੀਂ ਉਹ ਮੈਂ ਥੀਂ ਨੇੜੇ, ਦੂਰੀ ਅਜੇ ਬਥੇਰੀ ।
 ਦੁਖ ਸੁਖ ਥੀਂ ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਰ ਸਿਧਾਰੀ, ਅਜੇ ਉਹਦੇ ਦੁਖ ਘੇਰੀ ।
 ਦੇਸੋਂ ਕੱਢ ਉਜਾੜਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਜਾਂ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਉਜੜੀ ਦੇ ਜਾਂ ਘਰ ਵਸਿਆ, ਓਹੋ ਅਜੇ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਅੱਵਲ ਆਖਿਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਬਾਤਿਨ, ਆਪੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣੇ ।
 ਜਾਣ ਬਣੇ ਅਨਜਾਣ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਕਾਰ ਕਰੇ ਮਨ ਭਾਣੇ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਉਹੋ, ਤੇ ਤਨ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਰੋਂ ।
 ਧੀਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਦੇਂਦਾ ਲਟਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਲੈ ਮਾਈ ਉਹ ਅਜੇ ਬੰਦੀ⁷ ਥੀਂ, ਵਸਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁਰਾਡਾ ।
 ਤੇ ਬੇਦਰਦ ਹੱਸਣ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਦਰਦ ਅਸਾਡਾ ।
 ਖਾਨਾ ਅਕਸ⁸ ਸੱਜਨ ਦਾ ਬਣਿਆ, ਦਿਲ ਰੰਗੀਨ ਆਈਨਾ⁹ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਖੱਲੜੀਂ ਹੱਡੀਂ ਭਰਿਆ, ਬੇਦਰਦਾਂ ਦਾ ਸੀਨਾ ।
 ਬਾਝ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਦਰਦਾਂ ਲੁੱਟੀਂ, ਪਾਸ ਕਿਦੇ ਦੁੱਖ ਫੋਲਾਂ ।
 ਦਿਲ ਥੀਂ ਸੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ, ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ।
 ਨਿਤ ਮਹਬੂਬ ਰਹੇ ਘਰ ਮੇਰੇ, ਨਹੀਂ ਨਸੀਬ ਵਜਾਲੋਂ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਬੇਚਾਰੀ ਹੋਈਆਂ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਵਜਾਲੋਂ¹⁰ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਹਥ ਬੰਨ੍ਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਦਿਲ ਤੇ ਨਾਂਹ ਲਿਆਵੇ ।
 ਉੱਚੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਕਰੇ ਕਦਾਹੀਂ, ਮੈਂ ਵਲ ਝਾਤ ਨ ਖਾਵੇ ।
 ਐਡਕ ਮੈਥੀਂ ਨੱਸਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਦ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਚੜ੍ਹ ਅਸਮਾਨ ਹੋਵਾਂ ਮੈਂ ਸੂਰਜ, ਧੱਪੋਂ ਨਜ਼ਰ ਹਟਾਵੇ ।
 ਈਦੀ¹¹ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਾਂ ਬਣ ਭਾਵੇਂ, ਤਾਂ ਭੀ ਦੇਖੋ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਿਚ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਉਂਗਲ ਘੱਤੇ, ਗੱਜਾਂ ਬਰਕ¹² ਜਦਾਹੀਂ ।

1. ਵਿਹਾਰ 2. ਬੇ ਲਾਗ 3. ਹੈਰਾਨੀ 4. ਥਾਂ, ਟਿਕਾਣਾ 5. ਇਕੋ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ 6. ਇੱਕੋ
 ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਸੌਣ ਵਾਲਾ 7. ਦਾਸੀ 8. ਪਰਛਾਵਾਂ, ਸ਼ਬੀਹ 9. ਸੀਸ਼ਾ 10. ਦੁੱਖ 11. ਈਦ ਦਾ
 12. ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ।

ਜੇ ਸੁਰਮਾਂ ਹੋਵਾਂ ਉਸ ਵਲ ਆਵਾਂ, ਨ ਵਿਚ ਚਸਮ ਸਮਾਵਾਂ 1
 ਬਲਕ1 ਹੋਵਾਂ ਬੀਨਾਈ2 ਭਾਵੇਂ, ਅੱਖੀਂ ਦਖਲ ਨ ਪਾਵਾਂ ।
 ਉਸ ਤੇ ਫਿਰੇ ਕਿਆ ਹੀ ਮੁਸਕਿਲ, ਮੈਂ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਮਾਰੀ 3
 ਯਾਰੀ ਭਾਰੀ ਜਾਲਣਹਾਰੀ, ਯਾਰ ਕਰੇ ਬੇਜ਼ਾਰੀ3 ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੇ ਆਫਤ ਚਾਈ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਖਪਾਈ ।
 ਤੇ ਦਿਲਬਰ ਨੇ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈ, ਮੇਰੀ ਗਰਦ ਉਡਾਈ 4
 ਜੇ ਮੈਂ ਡਰਦੀ ਹੂਰੋਂ ਪਰੀਓਂ, ਖਾਕੋਂ ਯਾਰ ਨਵਾਈ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਸੁਮਾ4 ਜੁਮਾ5 ਵਿਚ ਭੁੱਖੀ, 6ਸਿਰ ਤਾ ਪੈਰ6 ਜਲਾਈ 7
 ਲਾਵਾਂ ਅੱਗ ਜਲਾਵਾਂ ਖਾਨਾ, ਜਲਾਂ ਵਿੱਚੋ ਜੀ ਚਾਹੀ ।
 ਪਰ ਹਰਗਿਜ਼ ਇਹ ਦਾਗ ਨ ਜਾਵੇ, ਬੁਰੀ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਫਾਹੀ 8
 ਖਾਕ ਲਵਾਂ ਸਿਰ ਪਾਵਾਂ ਰਾਤੀਂ, ਰੋਵਾਂ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈ ।
 ਇਸਕ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਡੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਵਾਂਗ ਮੱਛੀ ਤੜਫਾਈ 9
 ਐਡ ਦੁਖਾਂ ਥੀਂ ਮਰਗ7 ਸੁਖਾਲੀ, ਪਰ ਜੇ ਮੌਤ ਕਬੂਲਾਂ ।
 ਕਬਰ ਮੇਰੀ ਦੀ ਸਿੱਟੀ ਵਿੱਚੋਂ, ਜੰਮਣ ਗਮ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ 8
 ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰੋਂਦੇ, ਨਦੀਆਂ ਨੀਰ ਵਗਾਏ ।
 ਸੰਗਸਤਾਨ8 ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਨਾਲੇ9 ਜਾਹਿਰ ਆਏ ।
 ਖੂਨੀ ਚਸਮੋਂ ਚਸਮ ਮੇਰੇ ਦੇ, ਸਫਕ ਭੀ ਰੱਤ ਰੋਈ ।
 ਤੇ ਆਤਿਸ਼ ਸੁਣ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਜਲ ਬਲ ਕੋਲਾ ਹੋਈ 1
 ਪਰ ਉਸ ਬੇਪਰਵਾਹ ਸੱਜਣ ਨੂੰ, ਅਸਰ ਨ ਮੇਰੇ ਦਰਦੋਂ ।
 ਨਾ ਤਾਸੀਰ ਮੇਰੀ ਆਹ ਗਰਮੋਂ, ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਹ ਸਰਦੋਂ 1
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨ ਜ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਕਰ ਥੱਕੀ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤੂੰ ਗਮਖ਼ਾਰ ਪੁਰਾਣੀ ਮੇਰੀ, ਵਾਹ ਲੱਗੇ ਕਰ ਕਾਰੀ ।
 ਕਰ ਹੀਲਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਂ ਵਲ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰਾ 1
 ਨੈਣ ਕਰੇ ਵਲ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਸ਼ੌਕ ਘੱਤੇ ਚਮਕਾਰਾ ।

ਦਾਈ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਿਉਂਤ

ਸੁਣ ਦਾਈ ਭਰ ਠੰਢੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਸੋਚ ਵਿਚਾਰੀਂ ਧਾਈ ।
 ਸਾਇਤ ਬਾਅਦ ਚੁਕੇ ਸਿਫ, ਕਹੰਦੀ ਅਜ ਮਸਲਾਹਤ10 ਆਈ 1
 ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਹੁਣ ਇਸ ਤਦਬੀਰੋਂ, ਹਿਕਮਤ ਦੇ ਜ਼ੰਜੀਰੋਂ ।
 ਦੁੱਖ ਨ ਰਹੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤਕਦੀਰੋਂ ।
 ਜ਼ਰ ਚਾਹੀਏ ਪਰ ਕਈ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਦੌਲਤ ਦੇ ਅੰਬਾਰੋਂ ।
 ਮੈਂ ਇਕ ਕਰਾਂ ਤਿਆਰ ਇਮਾਰਤ, ਜ਼ੀਨਤ ਵਧ ਜੁਮਾਰੋਂ 1

1. ਸਗੋਂ 2. ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 3. ਤੰਗ, ਦੁੱਖੀ 4. ਦੀਵਾ, ਚਿਰਾਗ 5. ਬਿਲਕੁਲ, ਅਸਲੋਂ ਹੀ
 6. ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ (ਪੈਰਾਂ) ਤਕ 7. ਮੌਤ 8. ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਘਰ 9. ਟੋਣਾ, ਫਰਯਾਦ 10. ਮਸ਼ਵਰਾ, ਤਜਵੀਜ਼ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਹਰ ਜਾ, ਮੂਰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਾਵਾਂ ।
 ਜੌਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਾਹਿਰ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ ਕਰਾਵਾਂ ।
 ਤੇਰਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ, ਵਸਲ ਕਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਵਿਚ ਕਿਨਾਰ¹ ਪਿਆਰੋਂ ਤੈਨੂੰ, ਪਕੜ ਦਬਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਜਿਉਂ ਕਰ ਤੁਰਕੇ ਹੂਤ ਦੋ-ਪੈਕਰ, ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਜਿਉਂ ²ਅਯਾਮਿ ਸਲਖ² ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਉਸ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਫੜ ਬਾਹੋਂ ਲੈ ਜਾਏਂ ।
³ਇਸ਼ਕ-ਪ੍ਰਸਤਾਂ³ ਦਾ ਬੁਤ ਖਾਨਾ, ਇਸਨੂੰ ਜਾ ਦਿਖਲਾਏਂ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਤੈਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਨ ਕਰਦਾ, ਉਤ ਵਲ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਦੇਖ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਜੋਸ਼ ਉਠੇਸੀ, ਵਸਲ ਮਿਲੇ ਦਿਲਖਾਹਾਂ⁴ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਦ ਜੁਲੈਖਾ ਹੋਈ, ਇਹ ਲੱਗੀ ਦਿਲ ਸਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਤਦਬੀਰ ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਉਮਦਾ, ਬੁੱਢੀ ਕਾਰੇਹਾਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮਿਲਣ ਮੁਰਾਦਾਂ, ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਉਡਾਵਾਂ ।
 ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕਾਰੇ,⁵ ਜਾਂ ਲਗ ਵਸਲ ਨ ਪਾਵਾਂ ।
 ਪਕੜੇ ਪੈਰ ਜੁਲੈਖਾ ਉਸਦੇ, ਕਹੰਦੀ ਸ਼ਾਬਸ਼⁶ ਮਾਈ ।
 ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਜੋ ਖੋਜ ਨਿਕਾਲੀ, ਖੂਬ ਟਿਕਾਣੇ ਲਾਈ ।
 ਦਿਲੇ ਮੇਰੇ ਉਮੀਦਾਂ ਪਈਆਂ, ਵਸਲ ਮਿਲੇ ਇਸ ਹੀਲੇ ।
 ਜਰ⁷ ਦੌਲਤ ਮੈਂ ਖਾਕ⁸ ਬਰਾਬਰ, ਬਿਨ ਮਹਬੂਬ ਰੰਗੀਲੇ ।
 ਲੈ ਹੁਣ ਕਰਾਂ ਅਮਾਰਤ ਖਾਨਾ, ਰੋਹੜਾਂ ਦੌਲਤ ਸਾਰੀ ।
 ਚਾਹੇ ਜਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਕਰ ਜਾਹਿਰ, ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਮੁਖਤਾਰੀ ।

1. ਬਰਾਲ 2. ਮਾਂ-ਸਿਆ ਦੇ ਦਿਨੀਂ 3. ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ 4. ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ 5. ਕੰਮ 6. ਵਾਹਵਾਂ,
 ਖੂਬ 7. ਸੋਨਾ 8. ਮਿੱਟੀ ।

ਮਹੱਲ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਵਿਚ

ਆ ਦਰਦਾ ਵਗ ਪਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪਾ ਵਿਚ ਦੇਸ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਅਣਸੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾ ਸੁਣਾਓ, ਸੋਜ਼ ਫਿਰਾਕ ਗੁਦਾਈਆਂ ।
 ਗੋਜੇ ਥੀਂ ਕੱਢ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ, ਦੇਸ ਅਲੰਬੇ ਲਾਓ ।
 ਬੇਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਓ, ਆਓ ਰੋਗ ਵੰਡਾਓ ।
 ਮੈ-ਇ-ਰੁਸਵਾਈ¹ ਦਾ ਸੁਟ ਸੀਸ਼ਾ², ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਦੇਹ ਖੁਸ਼ਖਬਰ ਰਕੀਬਾਂ³ ਤਾਈਂ, ਆਣ ਰਲਣ ਵਿਚ ਡਾਰੇ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਮਸਤੀ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ, ਵਿਰਲੇ ਰਹਣ ਕਨਾਰੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਤਲਖੀ⁴ ਲਬੋਂ ਨ ਜਾਵੇ, ਬੀਤ ਰਹਣ ਜੁਗ ਸਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਪਾਸ ਅਜੀਜੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਲੁਤਫ ਪਿਆਰੋਂ ।
 ਇਜ਼ਨ ਕਰੋਂ ਬਣਵਾਵਾਂ ਖਾਨਾ, ਜੀਨਤ ਵਧ ਸੁਮਾਰੋਂ ।
 ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ ਹਵਾਲੇ ਤੇਰੇ, ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਮੈਥੀਂ ਇਜ਼ਨ⁵ ਇਹਾ ਹੀ ਤੈਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋਂ ਕਰ ਖਾਨੇ ।
 ਤੇ ਮਿਆਮਾਰ⁶ ਅਜੀਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਫਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਰਹਾਦੀ⁷ ।
 ਮੀਨਾਕਾਰ ਫਲਕ⁸ ਦੇ ਤਾਕੀ, ਨਕਸ਼ ਭੰਨਣ ਉਸਤਾਦੀ ।
 ਹੁਕਮੇ ਨਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਸੰਦੇ, ਧਰੀਆਂ ਆਣ ਬਿਨਾਈ⁹ ।
 ਬਰਫੋਂ ਵਧ ਸਫੇਦ ਰੁਖਾਮੋਂ¹⁰, ਦੀਵਾਰਾਂ ਹਰ ਜਾਈਂ ।
 ਮਰਮਰ ਸੰਗ ਸਫਾਈ ਅੰਦਰ, ਵਾਂਗ ਸੁਬਹ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਕੋਠੇ ਸੱਤ ਅੱਗੇ ਤੇ ਪਿੱਛੇ, ਇੱਕ ਥੀਂ ਇੱਕ ਸਵਾਇਆ ।
 ਵਾਂਗ ਬਹਿਸ਼ਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਨਤ, ਚਮਕਣ ਵਾਂਗ ਸਿਤਾਰੇ ।
 ਉਸਤਾਦਾਂ ਥੀਂ ਵਾਰੇ ਜਾਵਣ, ਇਸ ਦੇ ਵੇਖਣ ਹਾਰੇ ।
 ਹਰ ਖਾਨਾ ਜ਼ੇਬਾਇਸ ਅੰਦਰ, ਸੋਹਣਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਆਬਨੂਸੋਂ ਦਰ¹¹ ਸੰਦਲ ਬਾਜੂ, ਤੇ ਵਿੱਚ ਆਜ¹² ਜੜਾਇਆ ।
 ਜ਼ਰੀ ਸਰੂ¹³ ਸੋਨਿਓਂ ਕੁੰਡਾ, ਪੁਸ਼ਤੀਬਾਨ¹⁴ ਮੁਰੱਸਾ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੁਤਫ ਸੁਹਾਵੇ, ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਮੁਕੱਤਾ¹⁵ ।

1. ਬਦਨਾਮੀ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ 2. ਬੋਤਲ 3. ਸ਼ਰੀਕ, ਇੱਕੋ ਮਾਸੂਕ ਦੇ ਆਸ਼ਿਕ 4. ਕੁਝਿੱਤਣ, ਸਵਾਦ
 5. ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ 6. ਅਮਾਰਤ ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਜ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ 7. ਸ਼ੀਰੀਂ ਦੇ ਆਸ਼ਿਕ 'ਫਰਹਾਦ' ਵਲ ਸੰਕੇਤ
 ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੀ ਸੀ 8. ਜੜਾਉ ਆਸਮਾਨ 9. ਬੁਨਿਆਦਾਂ 10. ਸਫੇਦ ਪੱਥਰ. ਮਰਮਰ
 11. ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਤਾਕ, ਭਿੱਤ 12. ਦੰਦ ਖੰਡ 13. ਸੇਰੂ, ਉਹ ਡੰਡਾ ਜੋ ਭਿੱਤ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ
 ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ 14. ਸੁਹਾਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਲਕੜੀ 15. ਕੱਤਾ ਭਾਵ ਸ਼ਕਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ।

ਸੱਤਵਾਂ ਕੋਠਾ ਸਭ ਥੀਂ ਸੋਹਣਾ, ਬਹੁਤ ਕੁਸ਼ਾਦ¹ ਬਣਾਇਆ ।
 ਚਾਰ ਸਤੂਨ ਅਕੀਕ² ਜ਼ਮੁਰਦ, ਮਰਮਰ ਸੰਗ ਲਗਾਇਆ-।
 ਚਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਤੂਨ ਸੁਨਹਰੀ, ਮੋਤੀਆਂ ਜਤਤ ਜੜਾਏ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਅਸਪ³ ਸ਼ਿਕਮ⁴ ਪੁਰ ਨਾਫਾ⁵, ਗੋਲ ਸਤੂਨ ਟਿਕਾਏ ।
 ਲਾਲ ਲੱਖੀਂ ਦੁਮ ਪੁਰ ਯਾਕੂਤੋਂ, ਕਤਾ⁶ ਅਜੀਬ ਜ਼ੇਬਾਈ ।
 ਹੋਰ ਦਰਖਤ ਸਿਹਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ, ਜੀਨਤ ਹੱਦ ਨ ਕਾਈ ।
 ਪੁਰ ਅਜ ਸੀਮ⁷ ਸੁਨਹਰੀ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਬਰਗ ਜ਼ਮੁਰਦ ਲਾਏ ।
 ਦੁਰ ਰੂਮਾਨੀ ਗੋਛੇ ਜੜ ਜੜ, ਮੋਵਿਆਂ ਥਾਓਂ ਲਗਾਏ ।
 ਸ਼ਾਖਾਂ ਉੱਤੇ ਮੋਰ ਬਹਾਏ, ਲਾਲੋਂ ਪੈਰ ਬਣਾਏ ।
 ਬਾਲ ਜ਼ਮੁਰਦ ਅੱਖੀਂ ਮੋਤੀ, ਚੰਜ ਅਕੀਕ ਸੁਹਾਏ ।
 ਨ ਉਹ ਉੱਡਣ, ਨ ਉਹ ਬੋਲਣ, ਬੈਠ ਰਹਣ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਮਸਤ ਹੁਸਨ ਦੇ ਨਸ਼ਿਓਂ, ਜਾਮ ਜਮਾਲੋਂ⁸ ਪੀਤੇ ।
 ਇਸ ਕੋਠੇ ਦੀ ਛੱਤ ਸੁਨਹਰੀ, ਲਾਲ ਜੜੇ ਦੀਵਾਰੀਂ ।
 ਚੰਗੀਂ ਫਰਸ਼ ਜ਼ਬਰਜਦ ਵਾਲਾ, ਭਾਵੇ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰੀਂ⁹ ।
 ਛਤ ਕੰਧੀਂ ਵਿੱਚ ਫਰਸ਼ ਲਗਾਈਆਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਪੁਰ ਕਰਕੇ ।
 ਨਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਬੈਠਾ, ਸ਼ੋਕ ਕਲਾਵੇ ਭਰ ਕੇ ।
 ਕਿਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ, ਜਾਨੂ¹⁰ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਕੇ ।
 ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਵੇਹਾ, ਸ਼ੇਅਰ ਭੁੱਲੇ ਡਰ ਡਰ ਕੇ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਤਖਤ ਵਿਛਾਇਆ ਉਸ ਵਿਚ, ਗੌਹਰ ਜੜੇ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਮੀਨਾਕਾਰ ਮੁਕਾਮਾਂ ਗੋਸ਼ੇ, ਹੋਵਣ ਦੂਰ ਅੰਧੇਰੇ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡਿੱਠਾ ਸੋ ਝੜੀਆਂ, ਖੂਨ ਨਦੀ ਤਰ ਤਰ ਕੇ ।
 ਹਰ ਸੂਰਤ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਅਦਾਓਂ, ਬਚੀਆਂ ਪਰ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਹਰ ਸੂਰਤ ਉੱਤੇ, ਕਾਮਤ¹¹ ਝੁਕੇ ਕਮਰ ਦਾ ।
 ਨਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਗ ਦੋ-ਪੈਕਰ, ਉਲਫਤ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦਾ ।
 ਇਕ ਹੱਥ ਗਰਦਨ ਦੂਜਾ ਛਾਤੀ, ਹਸ ਹਸ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ ।
 ਮੇਲ ਵਸਲ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਬਹ ਨੇ, ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਜੀ ਡਰਦਾ ।
 ਖੋਲਦੀਆਂ ਦਿਲ ਜਖਮ ਨਿਹਾਨੀ, ਏਹ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬੇ ਪਰਦਾ ।
 ਤੇ ਨਕਸ਼ ਕਲਮ ਦੀ ਕਾਰੋਂ, ਠਾਠ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਤੁਪਦਾ ।

1. ਖੁਲ੍ਹਾ, ਚੌੜਾ 2. ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਥਰ 3. ਘੋੜਾ 4. ਪੇਟ 5. ਕਸਤੂਰੀ 6. ਬਣਾਵਟ, ਕਾਟ
 7. ਚਾਂਦੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ 8. ਹੁਸਨ, ਖੁਬਸੂਰਤੀ 9. ਸਜਾਵਟ 10. ਗੋਡੇ 11. ਕੱਦ ।

ਇਹ ਅਜਾਇਬ¹ ਬਹੁਤ ਅਮਾਰਤ, ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿਖਲਾਈ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨ ਇਸਦੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਜਾ² ਅਚੰਭਾ ਕਾਈ ।
 ਜਾਂ ਬਣ ਖ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ, ਝਾਤ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਪਾਈ ।
 ਦੇਖ ਦੋਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਸਲੀ³, ਤੜਫ ਝੜੀ ਗਸ ਆਈ ।
 ਫਾਹੀ ਮਗਰ ਸੱਯਾਦ⁴ ਖਿਲਾਰੀ, ਬਾਜ਼ ਫਸੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਬਾਜ਼ ਫਸੇ ਯਾ ਫਸੇ ਨ ਮੂਲੇ, ਖੁਦ ਫਸ ਮਰੇ ਸਿਕਾਰੀ ।
 ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਲਗਾਈਆਂ ਫੂਕਾਂ, ਤਪ ਦਿਲ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ।
 ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨ ਪਹੁਤਾ, ਜਲਿਆ ਰਖਤ ਉਸੇ ਦਾ ।
 ਹੋਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਰਨ ਕਾਰਣ, ਤੇਗ⁵ ਫਰੇਬ ਚਲਾਈ ।
 ਹੋਰਸ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨ ਪਹੁਤਾ, ਇਸਦੀ ਜਿੰਦ ਗਵਾਈ ।
 ਹੋਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲੁੱਟਣ ਕਾਰਣ, ਮਗਰੋਂ ਧਾੜ ਚੜ੍ਹਾਈ ।
 ਹੋਰੀ ਦਾ ਅਜੇ ਗਇਆ ਨ ਕਾਈ, ਇਸਦਾ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਇਸ ਮੋਹਣ ਕਾਰਣ, ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਈ ।
 ਦਿਲਬਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਖਰਰ ਨ ਕਾਈ, ਖੁਦ ਮੰਨ ਹਾਰ ਸਿਧਾਈ ।
 ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਅਜੇ ਦਿਲ ਕਬਜ਼ੇ, ⁶ਸਬਰ ਸਬੂਰੀ⁶ ਝਲਦਾ ।
 ਹੁਣ ਸਬਰੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਖਲਾਇਆ, ਤੇ ਕੁਝ ਜ਼ੋਰ ਨ ਚਲਦਾ ।
 ਇਸ ਕੋਠੇ ਦੇ ਵੱਲ ਜ਼ੁਲੈਖਾ, ਸਬਰੋਂ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਨਜ਼ਰ ਮੁਰਾਦ ਲਵੇ ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ਜ਼ੁਲੈਖਾ, ਹੋਵੇ ਦਰਦ ਸਵਾਇਆ ।
 ਰਹੀ ਏਸੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਮੁੜ ਵੇਖੇ, ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਇਸ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਵੜਨ ਨ ਦੇਵਣ, ਹਰਗਿਜ਼ ਹੋਰਾ ਤਾਈਂ ।
 ਰਾਖੀਆਂ ਰਹਣ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਦਰ ਤੇ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਉਥਾਈਂ ।
 ਆਪ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਜਿਸ ਬੁਤ ਤਾਈਂ, ਸਜਦਾ⁷ ਨਿਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਉਸ ਥੀਂ ਤਲਬ ਮੁਰਾਦਾਂ ਕਰਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਉਹ ਭੀ ਓਸੇ ਕੋਠੇ ਅੰਦਰ, ਪੂਜਣ ਨੂੰ ਰਖਵਾਇਆ ।
 ਉਸ ਥੀਂ ਨਿਤ ਮੰਗੇ ਰੋ ਮਕਸਦ, ਤੇ ਕੁਝ ਅਜੇ ਨ ਪਾਇਆ ।

ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਦੀ ਮਿਲਨ-ਬਿਧ

ਕਰਕੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਜ਼ੁਲੈਖਾ, ਉਸ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਆਰਸੀਓਂ⁸ ਰੁਖ ਦੇਖ ਪੁਕਾਰੇ, ਕਿਆ ਹੈ ਹੁਸਨ ਸਫਾਈ ।
 ਅੱਜ ਉਮੀਦ ਜਦਾਹੀਂ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਂ ਵਲ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਹੋਗ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਜੇ ਲਖ ਵਾਰੀ, ਆਸ਼ਿਕ ਰਹੇ ਬੇਚਾਰਾ ।

1. ਅਦਭੁਤ 2. ਥਾਂ 3. ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਭੋਗ ਵਿੱਚ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ 4. ਸਿਕਾਰੀ 5. ਤਲਵਾਰ
 6. ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ 7. ਸੀਨੋ ਬੁਕਾਣਾ, ਪਣਾਮ ਕਟਨਾ 8. ਸ਼ੀਸ਼ਾ।

ਇਸ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਨਾਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਰਲ ਕੇ ।
 ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ¹ ਸਿਰ ਖਾਕ ਸੁਟਾਵਾਂ, ਸੁਤ ਮਰਸਣ ਜਲ ਬਲ ਕੇ ।
 ਬੁੱਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਸੀਸ ਨਵਾਇਆ, ਅੱਜ ਮੁੱਦਦ ਦਾ ਵੇਲਾ ।
 ਨਜ਼ਰ ਕਰਮ ਵੱਲ ਮੇਰੇ ਰੱਖੀਂ, ਯਾਰ ਕਰੇ ਅੱਜ ਮੇਲਾ ।
 ਕਰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਛੁਪਾਇਆ ਬੁੱਤ ਨੂੰ, ਵੇਖੇ ਮਤਾਂ ਖਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਇਹ ਸੁਣੇ ਨ ਯੂਸੁਫ਼ ਅੱਗੇ, ਮੇਰੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ, ਦਾਈ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈ ।
 ਹੁਣ ਮਾਈ ਇਕ ਯੂਸੁਫ਼ ਬਾਝੋਂ, ਹਰ ਸੈ ਅੱਗੇ ਆਈ ।
 ਉਂਗਲੀਆਂ ਪੁਰ ਮੰਦਰੀਆਂ ਥੀਂ, ਪੰਜੇ ਰੰਗ ਹਿਨਾਈ² ।
 ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ਤਨ ਜੇਵਰ ਜੇਬਾਂ, ਹੁਸਨ ਖੁੱਲੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਝੋਕ ਵਗੇ ਤੂਫਾਨ ਦਿਲੇ ਥੀਂ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਰੁੜਾਈ ।
 ਨਕਸ਼ ਮੁਨੱਵਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ, ਦਮਕ ਕੱਢਣ ਜੇਬਾਈ ।
 ਜੋ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਇਕ ਮਹਬੂਬ ਜੁਦਾਈ ।
 ਤੇ ਇਸ ਬਾਝੋਂ ਸੱਚ ਜੇ ਪੁੱਛੋਂ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਅੱਜੇ ਨ ਕਾਈ ।
 ਲੱਭ ਲਇਆ ਜਾਂ ਦਿਲਬਰ ਮੇਰਾ, ਅੱਜ ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਵਾਂ ।
 ਕੁਝ ਦੇਖਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਤੇ ਕੁਝ ਆਪ ਦਿਖਾਵਾਂ ।
 ਤੇ ਜੇ ਪੁੱਛੋਂ ਕੰਮ ਕਿਆ ਹੈ, ਰੱਖੀਂ ਰਾਜ਼³ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਕਹੀਂ ਜੁਲੈਖਾ ਬਾਂਦੀ ਤੇਰੀ, ਤੈਨੂੰ ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ਆਈ ਦਾਈ ਲੱਭ ਲਿਆਈ, ਆਣ ਵੜੀ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਅੱਗੇ ਦਰ ਵਿਚ ਖੜੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਮੁੰਤਜ਼ਿਰਾਂ⁴ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੱਲ ਰਾਹੀਂ ।
 ਕਰੇਂ ਨਿਗਾਹੀਂ ਵੇਖੋਂ ਆਹੀਂ, ਤਰਸ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਨਾਹੀਂ ।
 ਆ ਅੱਜ ਦੂਰ ਕਰੋ ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ, ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਬਰਦੀ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਮਾਣ ਭਵਾਂ ਦੀ, ਜ਼ਖਮੀ ਤੀਰ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਅੱਗੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ
 ਤਦ ਨੂੰ ਦਰ ਥੀਂ ਜਲਵਾ ਨੂਰੀ, ਚਮਕਿਆ ਯੂਸੁਫ਼ ਸੰਦਾ ।
 ਪਕੜ ਹੱਥੋਂ ਤਿਸ ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਨੂਰੀ ਬੰਦਾ ।
 ਮੈਂ ਸੌਗੰਦ ਕਿਆ ਤੂੰ ਚੰਗਾ, ਵਿਚ ਫਰਮਾਂਬਰਦਾਰੀ ।
 ਲੱਖ ਅਹਸਾਨ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਕੀਤਾ, ਖਿਦਮਤ ਖੂਬ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਆ ਅਹਸਾਨ ਤੇਰੇ ਦਾ ਬਦਲਾ, ਇਕ ਦਮ ਮੌੜ ਦਿਖਾਵਾਂ ।
 ਤੇਰੇ ਹੱਕ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਭਾਰੇ, ਉਜ਼ਰ⁵ ਕਸੂਰ⁶ ਸੁਣਾਵਾਂ ।

1. ਬੁਰਾ ਚਾਹਣ ਵਾਲੇ 2. ਮਹਿੰਦੀ 3. ਭੇਤ 4. ਉਡੀਕਵਾਨ 5. ਬਹਾਨਾ, ਕਾਟਣ 6. ਗਲਤੀ, ਝੁੱਲ ।

ਹੱਕ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰਾਂ ਅਵੇਹੀ, ਰਹੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਿੱਸਾ ।
 ਆਖਿਰ ਤੀਕ ਜਹਾਨ ਚਿਤਾਰੇ, ਮਿਲੇ ਬਕਾਓਂ ਹਿੱਸਾ ।
 ਕਰ ਦਿਲਦਾਰ ਕਲਾਮ ਅਵੇਹੀ, ਅੰਦਰ ਵਾੜ ਲਿਆਈ ।
 ਦਰ ਪਹਿਲੇ ਵੜ ਜੰਦਰਾ ਜੜਿਆ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਖਾਬੀਂ ਲੁੱਟੀ, ਧਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟੀ ।
 ਝੱਲੋਂ ਕਹਰ ਕਜ਼ੀਏ ਹਿਜਰੋਂ, ਅਜੇ ਨ ਗਮ ਥੀਂ ਛੁੱਟੀ ।
 ਤੂੰ ਹੈਂ ਅਬਰ ¹ਬਹਾਰਿ-ਕਰਮ¹ ਦਾ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਖਾਕ ਪਿਆਸੀ ।
 ਕਤਰਾ ਆਬ ਵਸਾ ਝਬ ਵੇਲਾ, ਬਾਦ ਗ਼ਬਾਰ ਉਤਾਸੀ ।
 ਹੁਣ ਨਜ਼ਰ ਘੱਤ ਰੋੜ ਤਪੇਂਦੀ, ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਅੱਖੀਂ ।
 ਇਹ ਜਮਾਲ ਨ ਜਾਇਆ ਕਰੀਓ, ਅੱਗ ਨ ਭਾਵੇ ਕੱਖੀਂ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਫਰਮਾਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਵਕਤ ਸੁੰਭਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਦੇਹ ਦਰ ਖੋਲ ਸਿਧਾਵਾਂ ਬਾਹਿਰ, ਨ ਕਰੋ ਖ਼ਾਰ² ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਹੱਥੋਂ ਪਕੜ ਲਿਆਂਦੋਂ ਅੰਦਰ, ਪਾਵਣ ਨੂੰ ਬਦਲੋ ਰਾਹੀਂ ।
 ਛੋੜ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਮੈਂ ਤੂੰ ਘੁਲਦੇ, ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਡਰਿਆ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹੋਣ ਲਗੇ ਕੁਝ ਕਾਰਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਬੰਦਾ, ਰਖ ਨਿਗਾਹ ਗਫਾਰ⁴ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਆਇਆ, ਫਜ਼ਲ ਕਰੀਂ ਬਚ ਜਾਵਾਂ ।
⁵ਸ਼ੈਤਾਨ ਨਫ਼ਸ⁵ ਦੋ ਵੈਰੀ ਜਾਲਿਮ, ਕਦਾਂ ਬੁਰਾਬਰ ਆਵਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਖੋਫ ਅਲਾਹੋਂ ਡਰਦਾ, ਕੰਬੇ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੋਕੋਂ ਮਰਦੀ ਜਾਵੇ ।
 ਹੱਥ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਗਈ ਦੂਏ ਲੈ ਖਾਨੇ ।
 ਜੜ ਜੰਦਰਾ ਧਰ ਸੀਸ ਕਦਮ ਤੇ, ਬਲੇ ਦਰਦ ਖਜਾਨੇ ।
 ਮੁਲ ਲਇਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯੂਸੁਫ, ਪਾਵਣ ਨੂੰ ਉਮੀਦਾਂ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾਨ⁶ ਹਿਜਰ ਦੇ, ਝੱਲਣ ਨੂੰ ਸਿਰ ਕੈਦਾਂ ।
 ਗ਼ਮ ਖਾਵਾਂ ਦੁਖ ਪੀਵਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤੈਨੂੰ ਤਰਸ ਨ ਆਵੇ ।
 ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਨ ਜਾਹ ਪਰੇਰੇ, ਗਮ ਨ ਸੋ ਦੁਖ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਥੀਂ ਡਰਦਾ, ਮੈਂ ਦਮ ਮਾਰ ਨ ਸਕਾਂ ।
 ਆਵੇ ਨਜ਼ਰ ਜਹੰਨਮ⁷ ਵਾਸਾ, ਨਜ਼ਰ ਫੇਰਾਂ ਜੇ ਤਕਾਂ ।
 ਲੈ ਜਾ ਵੜੀ ਤੀਝੇ ਖਾਨੇ, ਮੁਹਕਮ⁸ ਕੁਫਲ⁹ ਲਗਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਰੋ ਰੋ ਵਕਤ ਵਿਹਾਇਆ ।

-1. ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਬਸ਼ਤ 2. ਜੁਲੀਲ 3. ਬੁਰੇ 4. ਐ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦਾ 5. ਪਾਪੀ ਮਨ
 6. ਬੰਦੀਖਾਨਾ 7. ਦੋਸ਼ 8. ਪੱਕਾ, ਮਜ਼ਬੂਤ 9. ਜੰਦਰਾ, ਤਾਲਾ ।

ਇਸਕ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਆਫਤ ਝੱਲੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਵਾਹ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਕਰ ਕੁਝ ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਸਾਹਾ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਫਰਿਆਦਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਰਹਮ ਉਮੀਦ ਏਹਾਈ ।
 ਜੇ¹ ਅੱਜ ਕਹਰ ਗੁਨਾਹ ਦੀ ਕੈਦੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਰਿਹਾਈ ।
 ਚੌਥੇ ਹੁਜਰੇ ਦਾਖਿਲ ਹੋਈ, ਕੁਫਲ ਜੜੇ ਖੁਦ ਰੋਵੇ ।
 ਤੇਰਾ ਇਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਦਾਗ ਪੁਰਾਣਾ ਧੋਵੇ ।
 ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਸਿਰ ਚਾ ਸ਼ੌਕੋਂ, ਕੇਡਕ ਦਮਕ ਜਮਾਲੋਂ ।
 ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ ਗਮ ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਹੋਵਣ ਖ਼ਾਬ ਖਿਆਲੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅੱਖੀਂ ਜਲ ਜਾਵਣ, ਤੈਂ ਵਲ ਕਰਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਛੋੜ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਬਾਹਿਰ ਜਾਵਾਂ, ਨ ਕਰ ਹਾਲ ਅਵਾਰਾ ।
 ਹੋ ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਚ ਦਰ ਦੇ ਦਾਖਿਲ, ਓਥੇ ਕੁਫਲ ਲਗਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੇ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਇਆ ।
 ਆਹੀਂ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੇਰਾ, ਵਿਚ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਾਸਾ ।
 ਸਾਡਾ ਤੜਫ ਮਰਨ ਵਿਚ ਆਤਿਸ਼², ਇਹ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਹਾਸਾ ।
 ਦੇਖ ਕਰਮ ਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ, ਮੈਂ ਬਾਂਦੀ ਦਰਮਾਂਦੀ³ ।
 ਤੇਰੇ ਕਹਰ ਕਜ਼ੀਆਂ ਘਰ ਥੀਂ, ਬੰਨ੍ਹ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਂਦੀ ।
 ਮੈਂ ਤਿਫਲੀ⁴ ਥੀਂ ਹੁਣ ਤਕ ਯੂਸੁਫ, ਰੋਵਣ ਨਾਲ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਇਸਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਕੀ ਕੀ ਆਖਾਂ, ਜੋ ਮੈਂ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ।
 ਖਲਵਤ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਓਂ ਯੂਸੁਫ, ਹੋਰ ਨ ਏਥੇ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਸੌਗੰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਹੁਣ ਨ ਰੱਖ ਜੁਦਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਾਲਿਕ, ਵਫਤਰੀਆਂ⁵ ਬਿਠਲਾਇਆ ।
 ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਝੂਠਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਹਸਰ⁶ ਮਿਲੇ ਸਰਮਾਯਾ ।
 ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਸਭਾਂ ਦੇ ਨੇੜੋਂ, ਉਸਨੂੰ ਹਾਲ ਦਿਸਾਵਣ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਭ ਕਮਾਈਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਵਣ ।
 ਛੀਵੇਂ ਖਾਨੇ ਨਾਲ ਲਿਆਈ, ਦਰ ਪੁਰ ਜੰਦਰਾ ਲਾਇਆ ।
 ਬਾਲ ਅਲੰਬਾ ਆਹੀਂ ਕਰਕੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਮੇਰਾ ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ ।
 ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਦੇਖ ਤੁਸਾਡੀ, ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਮਕਸਦ, ਅੱਖੀਂ ਦੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ।
 ਪਰ ਇਕ ਤੇਰਾ ਜੁਲਮ ਘਣੇਰਾ, ਸਾਥੀਂ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀ ।

1. ਜੋ 2. ਅੱਗ 3. ਆਜਿਜ਼, ਨਿਮਾਣੀ 4. ਬਚਪਨ 5. ਲੇਖਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ
 6. ਕਿਆਮਤ ਸਮੇਂ ।

ਪਕੜ ਕਿਨਾਰ¹ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵੇਂ, ਰੋ ਤੇਰੇ ਦਰ ਆਈ ।
 ਤੇਰੇ ਬਾਝ ਨ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਮਤਲਬ ਮਕਸਦ ਕਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਸੰਮੁਾਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਰਖ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਔਖੇ ਸੌਖੇ ਰੋਜ਼ ਉਮਰ ਦੇ, ਬੀਤ ਸਿਰਾਂ ਪੁਰ ਜਾਣੇ ।
 ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਕਰ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਐਸ ਹੰਢਾਏ ।
 ਉਹ ਭੀ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਿਧਾਰੇ, ਓੜਕ ਫਿਰ ਪਛਤਾਏ ।
 ਛੋੜ ਹੱਥੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਿਰ ਜਾਵਾਂ, ਜਾਲ ਨ ਦੋਜ਼ਖ ਫਾਹੇ ।
 ਕਹਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕਾਂ, ਦਿਲ ਇਹ ਦਰਦ ਨ ਚਾਹੇ ।
 ਆਣ ਵੜੀ ਵਿਚ ਸਤਵੇਂ ਕੋਠੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਰੇ ਭਾਰੇ ।
 ਧਰਿਆ ਕਦਮ ਜਦਾਂ ਵਿਚ ਖਾਨੇ, ਮੁਹਕਮ ਕੁਫਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸੱਤੇ, ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਰੇ ਹਾਲੋਂ ।
 ਕਰ ਛੇਤੀ ਹੁਣ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਨ ਕਰ ਦੇਰ ਵਸਾਲੋਂ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਧਰੀਆਂ ਆਹੀਂ ਕਰ ਕਰ, ਏਥੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਲੁਕਾ ਨ ਅੱਖੀਂ, ਹੁਣ ਕਰ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਛੀ ਖਾਨੇ ਬੇ-ਮਕਸਦ ਆਏ, ਤੇ ਇਹ ਆਖਿਰ ਵੇਲਾ ।
 ਮਿਲੇ ਮੁਰਾਦ ਰਹੇ ਜਿੰਦ ਜੀਵਾਂ, ਹਿਜਰ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਸੇਲਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਇਸ ਖਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਖੋਫ ਪਇਆ ਦਿਲ ਭਾਰਾ ।
 ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਵਕਤ ਏਹਾਈ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਦੇ ²ਆਜ਼ਾਰ-ਬੰਦੇ² ਸੱਤ ਗੰਢੀਂ, ਮੰਗ ਪਨਾਹ ਇਲਾਹੋਂ ।
 ਬਰ ਬਰ ਕੰਬੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਯੂਸੁਫ ਖੋਫ ਗੁਨਾਹੋਂ ।
 ਆਹੀ ਅੱਗੇ ਯੂਸੁਫ ਜਾਣੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾਲ ਆਗਾਹੀ³ ।
 ਮੈਂ ਇਸਮਤ⁴ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ, ਇਹ ਹੈ ਫਜ਼ਲ-ਇਲਾਹੀ ।
 ਪਰ ਉਹ ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੇ ਬੇਟੇ, ਖੂਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਟਾਇਆ ।
 ਬੇ ਉਮੀਦ ਨਬੁੱਵਤ ਵਲੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਨਾਹ ਕਮਾਇਆ ।
 ਇਹ ਦਿਖਲਾਵਾ⁵ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਦਿਖਲਾਇਆ ।
 ਯਾਦ ਕਰੇ ਦਮ ਮਾਰੇ ਨਾਹੀਂ, ਹੋਵਸ ਦਰਦ ਸਵਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਖਾਨੇ ਵੜਿਆ, ਸ਼ੈਤਾਨ⁶ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਇਆ ।
 ਇਕ ਹੱਥ ਉਪਰ ਜੁਲੈਖਾ ਧਰਿਆਸੁ, ਦੂਜਾ ਇਤ ਵਲ ਚਾਇਆ ।
 ਤੇਜ਼ ਕਰੇ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਰਗਬਤ⁷, ਵੈਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁਖਤਾ⁸ ਖਾਮ ਜੁਲੈਖਾ⁹, ਉਸ ਨੂੰ ਮਕਰ¹⁰ ਸਿਖਾਵੇ ।

1. ਬਗਲ 2. ਨਾਲੇ ਨੂੰ 3. ਸਮਝ 4. ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ, ਬੇ-ਗੁਨਾਹੀ 5. ਕੌਤਕ 6. ਸ਼ੈਤਾਨ 7. ਕਾਮ-
 ਵਾਸ਼ਨਾ 8. ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ 9. ਕੱਚੀ 10. ਫਰੋਬ ।

ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਚਲੀਗਾਂ¹ ਮਰਦਾਂ, ਸ਼ਹਵਤ² ਯੂਸੁਫ ਖਾਈ ।
 ਜਨਾਂ ਪੰਜਾਹਾਂ ਜੇਡ ਜੁਲੈਖਾ, ਤਿਸਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਰਾਈ ।
 ਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭਾਰਾ, ਸੌ ਵਸਵਾਸ ਉਠਾਏ ।
 ਐਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਝ ਨਬੀਆਂ, ਕੌਣ ਕੌਈ ਬਚ ਜਾਏ ।
 ਬਾਝ ਕਰਾਰੋਂ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਲੜ ਫੜਿਆ ।
 ਤੇਰੇ ਹੁਸਨ ਅਸਾਡਾ ਯੂਸੁਫ, ਸਬਰ ਸੌਭੀ ਲੁਟ ਖੜਿਆ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੀ, ਵਾਹ ਸੂਰਤ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਭਾਣੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਸੀ ਫਾਨੀ³ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਚਿਹਰਾ ਤੇਰਾ, ਸੂਰਜ ਰੌਸ਼ਨ ਜਿਉਂ ਕਰ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ, ਵੇਖਾਂ ਹੋਸੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੇ, ਵਾਲ ਅਜਬ ਇਹ ਕਾਲੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਓੜਕ, ਖਾਕ ਕਬਰ ਦੀ ਗਾਲੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਦਿਲ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰੇ, ਕਿਰਮ⁴ ਭੁੱਖਾ ਰਜ ਖਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੈਥੀਂ, ਰੌਸ਼ਨ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਬਣਾਵਣ ਹਾਰਾ, ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ ਫਲਕ ਦਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੀ, ਸੂਰਤ ਦਿਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਬਣਾਈ ਜਿਸਨੇ, ਰਹੇ ਉਸੇ ਦੀ ਬਾਂਦੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸ਼ਕਲ ਤੇਰੀ ਨੇ, ਅਕਲ ਲੁੱਟੀ ਸਭ ਮੇਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਹਵਸ⁵ ਨੇ ਓਵੇਂ, ਅਕਲ ਗਵਾਈ ਤੇਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਰੁਪ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਨੂਰ ਛੱਡੇ ਲਿਸਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਵੇਖ ਫਲਕ ਦੇ ਤਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦੋਵੇਂ ਤੇਰੇ, ਗੁਲ⁶ ਨਾਜ਼ਿਕ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ, ਹੋਗ ਨਹੀਂ ਜੱਗ ਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਸੁਮਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੂੰ ਲਾਸਾਨੀ⁷, ਕਦੇਰ ਤੇਰੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਮਿਕਦਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਦੋ, ਲਗਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਓੜਕ ਗੁਜਰ ਸਿਧਾਰੇ ।

1. ਚਾਲੀ 2. ਕਾਮ ਆਵੇਗ 3. ਨਾਸ਼ਮਾਨ 4. ਕੀੜੇ 5. ਲਾਲਸਾ 6. ਦੁੱਲ 7. ਅਦੁੱਤੀ ।

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਨਰਗਸ ਬਰਗ¹ ਸਵਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਤਨੇ, ਝਾੜ ਖਿਜਾਂ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦੰਦ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਹਾਰ ਪਰੋਤੇ ਤਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਅੰਤ ਰਹਣ ਦਿਨ ਚਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਅਬਰੂ ਤੇਰੇ, ਗੁਜਰ ਵਗੇ ਪਰਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਬਰ ਦਾ ਮਰਕਜ਼², ਖੜੇ ਸਮੇਟ ਦੋਬਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਕ ਤੇਰੇ ਦੋ, ਸਾਜੇ ਕਿਸ ਮਿਆਮਾਰੇ³ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਫਲਕ ਦਾ ਖਾਲਿਕ, ਜਿਨ ਇਹ ਤਾਕ ਉਸਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਵਲ ਘੱਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਤੱਕਣ ਜੇ ਅੱਖੀਂ, ਗੁਜਰ ਵਗਣ ਤਲਵਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੇਰੇ ਰਖ⁴ ਤੇ, ਦੋ ਹਥ ਫੇਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਡਰਾਂ ਹੱਥ ਮੇਰੇ, ਜਲਣ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾਰੇ⁵ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵਸਲ ਮੇਰੇ ਥੀਂ, ਕੌਣ ਤੈਨੂੰ ਖਲਿਹਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਹੈਬਤ⁶, ਜੋਸ਼ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕਰ ਲੈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਹਾਂ ਕੀ ਆਖਿਰ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵਸਲ ਕਰੇਂ, ਤੇ ਕੀ ਘਾਟਾ ਇਸ ਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਵਿਕੇ ਸਰਮਾਯਾ, ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨਫਾ ਉਠਾਏਂ, ਉਥੇ ਕਿਆ ਖਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ, ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵੇਖ ਤੜਫਦੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰ ਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਿਆ ਸ਼ੈ ਮੇਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਂ ਤੜਫਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਚਮਕਾਂ ਵਾਲੀ, ਤੇਰੀ ਹੁਸਨ ਸਫਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਵੱਸ ਮੇਰੇ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਹੇ ਨ ਕਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰਾ, ਕੱਦ ਸਨੋਬਰ⁷ ਪੂਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਦਾਂ ਤਕ ਰਹਸੀ, ਅੰਤ ਝੜੇ ਹੋ ਖੂਰਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਗਿਰਦ ਬਦਰ⁸ ਜਿਉਂ ਹਾਲਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਨ ਜੁਲਫਾਂ ਰਹਸਣ, ਨ ਇਹ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ ਆਂਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਉਮੀਦ ਨ ਇਕ ਦਮ, ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ।

1. ਪੱਤੇ 2. ਕੇਂਦਰ 3. ਰਾਜ, ਕਾਰੀਗਰ 4. ਚਿਹਰਾ 5. ਅੱਗ 6. ਡਰ, ਖੌਫ 7. ਇਕ ਦਰਖਤ
 8. ਪੂਰਾ ਚੰਨ ।

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੇਰੀ, ਬਾਝ ਹੱਦੋਂ ਜੋਬਾਈ¹ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਤੁਫੈਲ² ਏਸ ਦੀ, ਸੁੱਟ ਗਏ ਖੂਹ ਭਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸ਼ਾਨ ਤੇਰੀ ਥੀਂ, ਹੋਰ ਨ ਸ਼ਾਨ ਸਵਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਬੰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਜੋਡ ਨ ਕਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੰਦੀ, ਤੂੰ ਸੁਲਤਾਨ³ ਹਮਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਤੇ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਵਲ ਵਲ ਕੇ ਦਿਲ ਫਸੀਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਵਲੋ ਵਲ ਜਾਵਣ, ਜਾਨ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਧਸੀਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦੋ ਲਬ ਤੇਰੇ, ਪੁਰ ਲਾਲੀਆਂ ਚੜੀਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਲੀ, ਰਹੇ ਪਲਕ ਯਾ ਘੜੀਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਦਿਲ ਭਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਦਿੱਸੇ ਤੈਂ ਜਾਹਿਰ, ਬਾਤਨ⁴ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤੈਂ ਥੀਂ, ਵਗਦੀ ਰਮਜ਼⁵ ਕਟਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਨ ਤੈਂ ਦਿਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਵਗਦੀ ਰਮਜ਼ ਨਿਆਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਮੈਨੂੰ, ਤੈਂ ਬਿਨ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦੋ ਸਾਇਤ, ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵਕਤ ਅਸਾਂਥੀਂ, ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਰਮ⁶ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਜੇ ਤੈਂ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਕਰ ਅੱਜ ਵਸਲ ਪਿਆਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਹੈ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਖੌਫ ਉਸੇ ਦਾ ਮਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੇ ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ, ਰਹਮ ਕਰੇਂ ਮੈਂ ਜੀਵਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਹੱਥੋਂ ਛਡ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਆਸੀ⁷ ਮਤ ਥੀਵਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸੁਣ ਸੁਣ ਆਹੀਂ, ਅਜੇ ਨ ਹੋਵੇਂ ਨੀਵਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਕਿਵੇਂ ਕਹੁ ਹੱਥੀਂ, ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲਾ ਪੀਵਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਯੂਸੁਫ, ਵਸਲ ਕਰਾਂ ਯਾ ਮਰਸਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਪਨਾਹ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰ ਨ ਕਰਸਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਲਵਾਂ ਮੁਰਾਦਾਂ, ਜਾਨ ਤਲੀ ਪੁਰ ਧਰਸਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਪਨਾਹ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਮੈਂ ਬਦ ਅਮਲੋਂ ਡਰਸਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨ ਕਰ ਅੜੀਆਂ, ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਲਬ ਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਸੰਮਾਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਵੇਲਾ ਹੈ ਦਮ ਕਾਈ ।

1. ਹੁਸਨ 2. ਬਰਕਤ, ਕਾਰਣ 3. ਬਾਦਸ਼ਾਹ 4. ਅੰਦਰਲਾ 5. ਗੁੱਬੀ 6. ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼
 7. ਭੁਨਾਹਗਾਹ ।

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕਿਵੇਂ ਸੰਮੁਲਾਂ, ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਕਿਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਥੀਂ ਮੱਦਦ, ਮੰਗੇਂ ਮਿਲੇ ਰਿਹਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਲੈ ਮਹਬੂਬਾ, ਮੈਨੂੰ ਘੱਤ ਕਲਾਵੇ¹ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਰਹੇ ਵਿੱਚ ਦੋਜ਼ਖ, ਜੋ ਇਹ ਅਮਲ ਕਮਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਲਾ ਲੈ ਸੀਨੇ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਸਹੇ ਅੱਗ ਆਖਿਰ, ਜੋ ਇਹ ਦੁੱਖ ਗਵਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸੁਣ ਲੈ ਯੂਸੁਫ, ਮੇਰੀਆਂ ਦਰਦ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਸੁਣੇ ਉਹ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ ਦੁਆਈਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਹੱਦੋਂ ਗਈਆਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਹੱਦੋਂ ਤਾਂ ਜਾਵਾਂ. ਜੇ ਕਰਸਾਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸਭ ਥੀਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ, ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜੋ ਇਸ ਥੀਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ, ਭੱਖਣ ਜਹਨਮ ਲਾਟਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸੱਲੇ² ਮੈਨੂੰ, ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ ਸੇਲਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜੋ ਇਸ ਥੀਂ ਡਾਢਾ, ਜਾਨ-ਕੰਦਨ³ ਦਾ ਵੇਲਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਸਿਰ ਭਾਰਾ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ ਕੋਸ਼ਾਲਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜੋ ਇਸ ਥੀਂ ਭਾਰਾ, ਹੌਲ⁴ ਕਿਆਮਤ ਵਾਲਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਹ ਦਮ ਔਖਾ, ਦਿਲ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜੋ ਇਸ ਥੀਂ ਔਖਾ, ਦਿਨ ਐਮਾਲ⁵ ਤੁਲਣ ਦਾ ।
 ਮਹਵ⁶ ਜਮਾਲ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਜਾਲੀ, ਤਰਲੇ ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਖੁਦ ਨੂੰ ਦੂਰ ਹਟਾਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਰੋ ਰੋ ਮਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਉੱਪਰ ਤਖਤ ਲਿਆਈ ਏਵੇਂ. ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਬੈਠੀ ਆਪ ਬਿਠਾਇਆ ਉਸ ਨੂੰ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵਿੱਥ ਸੁਣਾਈਂ ।
 ਦੇਖ ਬਹਾਰ ਜਮਾਲਿ-ਫਿਰੋਜ਼ਾਂ⁷, ਇਸ਼ਕ ਤਨੂਰ ਤਪਾਇਆ ।
 ਲਾਟਾਂ ਛੋੜ ਗਇਆ ਚੜ੍ਹ ਬਾਲਾ⁸. ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਜਲਾਇਆ ।
 ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਪੁਕਾਰਾ ਦਰਦੋਂ. ਕਹੇ ਕਰਮ ਕਰ ਯਾਰਾ ।
 ਮੁੱਦਤ ਦੀ ਮੈਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੀ, ਐਡਕ ਹੋ ਨ ਭਾਰਾ ।
 ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲਿਆ ਮਰਦਾ, ਮੈਂ ਵੱਲ ਘੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਇੱਕ ਨਜ਼ਾਰਿਓਂ ਮੈਂ ਬੇ ਦਿਲ ਦਾ, ਕਰ ਜਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ।
 ਕਸਮ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਨ ਕਰ ਅੜੀਆਂ, ਯੂਸੁਫ ਓੜਕ ਹੋਈ ।
 ਕਰ ਲੈ ਸ਼ੌਕ ਨ ਜਾਹ ਪਰੇਰੇ, ਏਡਕ ਸਰਦ⁹ ਨ ਕੋਈ ।

1. ਜੱਫੀ 2. ਜ਼ਖਮੀ ਕਰੇ 3. ਨਜ਼ਾਮ 4. ਡਰ 5. ਅਮਲ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 6. ਮਸਤ, ਲੀਨ
 7. ਚਮਕਦਾ 8. ਉਪਰ 9. ਠੰਡਾ, ਯਖ ।

ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ, ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਬਹ ਰੋਏ ।
 ਵਸਲ ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਦਾਰੂ ਮੇਰਾ, ਨ ਮਿਲਦਾ ਅੱਜ ਸੋਈ ।
 ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਅੱਜ ਵੇਲਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਖੋਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਵੇਲਾ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ, ਉਮਰ ਲੱਭੇਂ ਜੇ ਸਾਰੀ ।
 ਚੁੱਕ ਅੱਖੀਂ ਕਰ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ, ਦੇਖ ਜਮਾਲ ਕਮਰ¹ ਦਾ ।
 ਇਹ ਜਵਾਨੀ ਫੇਰ ਨ ਮਿਲਸੀ, ਝੂਰ ਲੱਭੇਂ ਜੇ ਮਰਦਾ ।
 ਦਰਦ ਪੁਰਾਣਾ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ, ਆ ਖੜਾ ਅੱਜ ਏਹਾ ।
 ਜਾਂ ਮਕਸੂਦ² ਲਇਆ ਮੈਂ ਯਾ ਤੇ, ਸਿਰ ਮੇਰਾ ਇਥ ਰਹਿਆ ।
 ਯਾ ਮਰਸਾਂ ਯਾ ਮਕਸਦ ਪਾਵਾਂ, ਅੱਜ ਗਮੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਵਾਂ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ਼ ਮੈਂ ਉਹ ਜੁਲੈਖਾ, ਜੋ ਤੈਂ ਨਾਜ਼ ਕਰਾਵਾਂ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਦੇਹੋ ਮੁਰਾਦਾਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਦਿਲ ਦਿਆਂ ਨਾਲ ਰਜ਼ਾਈ³ ।
 ਇਹ ਉਮੀਦ ਨ ਤੋੜ ਗਵਾਈਂ, ਤੇ ਨ ਮਾਰ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
 ਕੀ ਹੋਇਆ ਉਹ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਚੌਂਪ ਨਹੀਂ ਮਨ ਤੇਰੇ ।
 ਐਡਕ ਨਰਮ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਯੂਸੁਫ਼, ਕਿਵੇਂ ਝੱਲੇ ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ ਤੇਰਾ, ਕਿਵੇਂ ਨ ਉੱਛਲ ਵੱਗੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਸੋਅਲਾ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਨ ਤੈਂ ਦਿਲ ਲੱਗੇ ।
 ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜ਼ਾਰੀ ਏਵੇਂ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਹਿਠਾਹਾਂ ।
 ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਲ ਦੇ, ਪਈਆਂ ਫਰਸ਼ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਫੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਾਂਭੇ, ਹਾਲ ਇਹਾ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਚਾਰ ਚੌਫੇਰ ਰਹਿਆ ਫਿਰ ਏਵੇਂ, ਨਕਸ਼ ਤਿੱਠੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ।
 ਕਰੇ ਨਿਗਾਹ ਉਤਾਹਾਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਛੱਤ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਓਹਾ ਹਾਲ ਵਸਲ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ, ਬਾਂਹ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ।
 ਫਿਤਨਾ⁴ ਝੁੱਲ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਵਲ, ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਜੋਕ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਇਸ਼ਕੋਂ, ਚੜ੍ਹੀ ਖੁਮਾਰੀ⁵ ।
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਦਾਹੀਂ ਅੱਗੇ, ਨਜ਼ਰ ਨਸੀਬ ਨ ਹੋਈ ।
 ਹੁਣ ਤਿੱਠਾ ਤੇ ਜਾਤੋਸੁ ਵਸਲੋਂ, ਫਰਕ ਨ ਰਹਿਆ ਕੋਈ ।
 ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ⁶ ਹੱਥ ਤਕੜਾ ਪਾਇ ਓਸ, ਕਰ ਯੂਸੁਫ਼ ਕੁਝ ਕਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਮਰਦੀ ਤੂੰ ਨ ਕਰ ਸਖਤੀ, ਮੈਂ ਦਰਦਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰੀ ।
 ਤੈਨੂੰ ਖੋਫ ਕਿਦਾ ਕਹੋ ਯੂਸੁਫ਼, ਅਰਜ਼ ਮੰਨੇਂ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਉਸਨੂੰ, ਕਰ ਕਰ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।

1. ਚੰਨ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖੜਾ 2. ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ 3. ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ 4. ਫਰਸ਼, ਬੱਖੜ 5. ਮਸਤੀ
 6. ਟੁਦਨ ।

ਇਕ ਅਜੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਮਾਵਾਂ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਹਸਾਨੋਂ ।
 ਉਸ ਦਾ ਖੌਫ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਭਾਰਾ, ਮਤ ਮਾਰੇ ਸੁਣ ਜਾਨੋਂ ।
 ਵੱਡਾ ਖੌਫ ਖੁਦਾ ਦਾ ਮੈਨੂੰ, ਜੋ ਵੇਖੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ।
 ਤਿਸ ਅਜ਼ਾਬ¹ ਨ ਮੈਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ, ਜਿਗਰ ਵਗਾ ਨ ਸੇਲੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰੇ, ਖੌਫ ਅਜੀਜ਼ ਨ ਕਾਈ ।
 ਨ ਡਰ ਉਸ ਥੀਂ ਉਸ ਦਾ ਚਾਰਾ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਫਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਈ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਤੁਆਮ² ਸ਼ਤਾਬੀ, ਜ਼ਹਰ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ।
 ਉਸ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਪਾਵੇ ਕੋਈ, ਮਾਰ ਦੱਬਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਆਖੇਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਮੇਰਾ, ਰਹਮ ਕਰਮ ਉਸ ਭਾਰਾ ।
 ਬੰਦਿਆਂ ਖਤਾ³ ਕਸੂਰ ਗੁਨਾਹਾਂ, ਫਜ਼ਲੋਂ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਬਾਝ ਹਸਾਬ ਸੁਮਾਰੇ ।
 ਤੇਰੇ ਇਕ ਗੁਨਾਹ ਦੇ ਬਦਲੇ, ਕਰਾਂ ਤਸਦੁੱਕ⁴ ਸਾਰੇ ।
 ਰਾਜੀ ਹੋ ਰਬ ਤੇਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਬਖਸ਼ੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਦੇਹ ਮੁਰਾਦ ਨ ਜਾਹ ਪਰੇਰੇ, ਮੰਨ ਸਵਾਲ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਬਹੁਤ ਅਹਸਾਨ ਕਮਾਇਆ ।
 ਕਰ ਨਾਜੀਂ ਪਰਵਰਦਾ ਮੈਨੂੰ, ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਬਹਾਇਆ ।
 ਐਡ ਅਹਸਾਨ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਸਦਾ, ਕਿਉਂ ਉਸਨੂੰ ਮਰਵਾਵਾਂ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਐਡ ਕਰਾਂ ਗੱਦਾਰੀ, ਕੇਡਕ ਬੁਰਾ ਸਦਾਵਾਂ ।
 ਜੇ ਅੱਜ ਮਾਰੇ ਪਰਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਸਰ⁵ ਖੁੱਲਣ ਜਾਂ ਨਾਮੇ⁶ ।
 ਰਾਜ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਹਵੈਦਾ, ਦੋਜ਼ਖ ਮਿਲਣ ਸੁਕਾਮੇ ।
 ਤੇ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਖਾਲਿਕ ਖਲਕਾਂ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਕਦੀਮੀ ।
 ਅੱਚ ਕਹੇਂ ਉਹ ਰਹਮਤ ਵਾਲਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਰਹੀਮੀ ।
 ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚ ਫਿਅਲ⁷ ਐਮਾਲਾਂ, ਕਰ ਮੁਖਤਾਰ⁸ ਇਤਬਾਰੀ ।
 ਦੇ ਤਮੀਜ਼⁹ ਬਦੋਂ ਤੇ ਨੇਕੋਂ, ਬਖਸ਼ੀ ਇੱਜਤ ਭਾਰੀ ।
 ਬੰਦਾ ਤੇ ਐਮਾਲ ਬੰਦੇ ਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਖਲਕ ਇਲਾਹੀ ।
 ਫਜ਼ਲ ਗਜ਼ਬ ਸਭ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਨੇਕੀ ਤੇ ਗੁਮਰਾਹੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਪਾਕ ਜਨਾਬੋਂ, ਨੂਰਿ-ਰਿਦਾਇਤ ਮੰਗਾਂ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਲਾਟ ਗਜ਼ਬ ਦੀ, ਮਤ ਜਲ ਮਰਨ ਪਤੰਗਾਂ ।
 ਤੂੰ ਆਖੇਂ ਮੈਂ ਬਦਲ¹⁰ ਗੁਨਾਹਾਂ, ਦੇਵਾਂ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਦੌਲਤ ਸਾਲ ਸਭੀ ਸ਼ੈ ਉਸਦਾ, ਹਰ ਸ਼ੈ ਵਿਚ ਜਮਾਨੇ ।

1. ਦੁੱਖ, ਪੀੜਾ 2. ਖਾਣਾ 3. ਭੁੱਲ 4. ਕੁਰਬਾਨ 5. ਕਿਆਮਤ 6. ਦਫਤਰ, ਲੇਖਾ-ਪੱਤਾ 7. ਕਰਮ
 8. ਸਮਰਥ 9. ਪਛਾਨ 10. ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ ।

ਤੇ ਉਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਵੇ ਨ ਮੂਲੇ, ਹਾਜ਼ਤ ਓਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹਾਲ ਦਿਲੇ ਦਾ ਮਾਲਮ ਉਸਨੂੰ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਭਲਿਆਈ ।
¹ਕਲਬ ਸਲੀਮ¹ ਗਇਆ ਲੈ ਜਿਹੜਾ, ਵਾਹ ਉਸਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਉਸ ਤੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਮਿਲਣ ਮੁਰਾਤਿਬ ਭਾਰੇ ।
 ਮੂੰਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹਸ਼ਰ ਦਿਹਾੜੇ, ਹੋਸਣ ਬਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ।
 ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ ਹੋਸਣ ਬੀਬੀ, ਜ਼ਾਨੀਆਂ² ਦੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ ।
 ਜ਼ਾਨੀ ਵਿੱਚ ਜਹੰਨਮ ਰਹਸਣ, ਕਰਦੇ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਲਿਖਾਈ ਜਾਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ।
 ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਤਾਕਤ ਬੀਬੀ, ਦਰ ਉਸਦੇ ਦਮ ਮਾਰੇ ।
 ਮੁਸਕਿਲ ਵਕਤ ਓਹਾ ਮੈਂ ਸਿਰ ਤੇ, ਜਾਂ ਹੱਕ³ ਜ਼ੁਲਮ ਨਿਤਾਰੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਬੇਟਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ ਸਭ ਥੀਂ ਨੀਵਾਂ, ਕਰਾਂ ਜਦਾਂ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਛੋੜ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਬਾਹਿਰ ਜਾਵਾਂ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਚਾਵਾਂ ।
 ਤੂੰ ਆਤਿਸ਼ ਮੈਂ ਬਲਦੀ ਲਾਟੇ, ਜਾਨ ਕਿਵੇਂ ਖੂਹ ਪਾਵਾਂ ।
 ਦੋਜ਼ਖ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਜੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਮੈਂ ਦਿਲ ਖੋਫ ਜੋ ਜ਼ਾਨੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਹੋਸੀ ਸਖਤ ਖਵਾਰੀ ।
 ਨ ਕਰ ਦੂਰ ਖੁਦਾ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਮਾਨ ਜਿਦ੍ਹਾ ਮੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਵਿਚ ਪੈਰਾ ਹਿਨ ਇਸਮਤ⁴ ਵਾਲੇ, ਮੇਰੇ ਦਾਗ ਨ ਲਾਈਂ ।
 ਛੋੜ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਨ ਕਰ ਜ਼ੋਰਾ, ਜੋ ਤੁੱਧ ਤਲਬ ਵਧੇਰੀ ।
 ਕਰ ਕੁਝ ਸਬਰ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਵੇਂ, ਨ ਕਰ ਐਡ ਦਲੇਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਸਬਰ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਜ਼ੋਰ ਥੱਕੀ ਲਾ ਭਾਰੇ ।
 ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਕਾਈ, ਇਸ਼ਕ ਖੁੱਤੇ ਵੱਸ ਸਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਬੇਜਾਨ ਕਰਮ ਕਰ ਯੂਸੁਫ, ਦੇ ਆਬ-ਹਯਾਤ ਵਸਾਲੋਂ ।
 ਦੇਖ ਏਹੀ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਲਦੀ, ਗਮ ਦੇ ਹਾਲ ਮਲਾਲੋਂ ।
 ਜਾਂਦਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਨ ਕਰ ਉਜ਼ਰ ਬਹਾਨੇ ।
 ਮੈਂ ਜ਼ਖਮੀ ਤੂੰ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀਓਂ, ਧਰਿਆ ਤੀਰ ਕਮਾਨੇ ।
 ਨ ਕਰ ਦੇਰ ਵਸਲ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਮੈਂ ਪਛਤਾ ਮਰਾਂ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਜੇ ਵੇਲਾ ਛਲ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਇਨਜ਼ਾ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਸਭ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਵੇਂ ।
 ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਛੋੜੇਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੌੜ ਹਟਾਵੇਂ ।

1. ਸੁੱਧ ਹਿਰਦਾ 2. ਜ਼ੋਨਾਕਾਰ, ਵੈਲੀ 3. ਖੁਦਾ, ਸੱਚਾ ਹੱਥ 4. ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ 5. ਦੁੱਖ, ਦੌਜ 6. ਰੱਬ
 ਚਾਹਿਆ, ਰਬ ਕਰੇ ਅਜੇਹਾ ਹੋਵੇ ।

ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੌੜ ਸਬਰ ਕਰ ਬੀਬੀ, ਮਤਲਬ ਮਿਲੇ ਤਮਾਮੀ ।
 ਹੁਣ ਦੀ ਸਾਇਤ ਕੱਟ ਸਬਰ ਥੀਂ, ਨ ਕਰ ਬੇ ਆਰਾਮੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਤਰਸਾਈ, ਜਾਨ ਲਬਾਂ ਪੁਰ ਆਈ ।
 ਸ਼ਰਬਤ ਵਸਲ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਯੂਸੁਫ, ਹੁਣ ਕਹੁ ਸਬਰ ਕਿਆਈ ।
 ਲਬ ਥੀਂ ਲਾ ਕਹੇਂ ਪੀ ਭਲਕੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਕਤ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨ ਕਰ ਉਜਰ ਬਹਾਨੇ ਯੂਸੁਫ, ਲੰਮੀਆਂ ਛੋੜ ਸਲਾਹੀਂ ।
 ਆਹੀ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਉਤ ਰੱਖੀ ਸੀ ਅੱਗੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ ਮਾਰ ਮਰੇਸਾਂ, ਜੇ ਅੱਜ ਵਾਹ ਨ ਲੱਗੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਹੋਰ ਬਹਾਨੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਪੇਸ਼ ਲਿਆਵੇਂ ।
 ਮਾਰ ਕਟਾਰ ਹੋਵਾਂ ਮੈਂ ਘਾਇਲ, ਫਿਰ ਤੂੰ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵੇਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਏਹ ਬੇ ਸਬਰੀ, ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਪਕੜ ਕਟਾਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਲੱਗੀ ਮਰਨ ਉਥਾਈਂ ।
 ਹੱਥ ਵਗਾ ਚਲਾਈ ਗਲ ਵਿੱਚ, ਯੂਸੁਫ ਰੋਕ ਹਟਾਈ ।
 ਪਕੜ ਲਈ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਰਾਹੇ, ਧਰਤ ਕਟਾਰ ਸੁਟਾਈ ।
 ਪਕੜ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਪਲਚ¹ ਕਹੇ ਐ ਯਾਰਾ ।
 ਕਰ ਹੁਣ ਵਸਲ ਮਰਨ ਦੇਹ ਯਾ ਤੇ, ਮੈਂ ਪਾਵਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਰਨ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਲੱਗਾ, ਮਤਾਂ ਮਰੇ ਹੋ ਘਾਇਲ ।
 ਉਜਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਾਨਿਆਂ ਟਾਲੇ, ਦਿਲੋਂ ਨ ਹੋਵੇ ਮਾਇਲ ।
 ਆ ਸ਼ੈਤਾਨ ਧਿੰਡਾਣਾ² ਕੀਤਾ, ਧਰਿਆ ਹੱਥ ਇਜ਼ਾਰੇ³ ।
 ਵਕਤ ਕਹਾਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਥੀਂ, ਆਇਆ ਕਸਦ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਕਸਦ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਲ, ਤਨ ਉਸਦੇ ਤਨ ਲਾਵਾਂ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਕਸਦ ਏਹਾਈ, ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਰੋਕ ਹਟਾਵਾਂ ।
 ਉਤ ਹਦਾਇਤ ਜੇ ਨ ਹੋਂਦੀ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੋਂ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਾਈ, ਕਹਰ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਕਾਰੋਂ ।

(ਰੱਬੀ ਹਦਾਇਤ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ)

ਜੋ ਬੁਰਹਾਨ⁴ ਦਿਖਾਈ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਏਥੇ ਜਿਸ ਥੀਂ ਬਚਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਰਾਵੀਆਂ ਕੌਲ ਏਹਾਈ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਰਬ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਖਾਲਿਸ ਬੰਦਾ ਮੇਰਾ ।
 ਵੇਲਾ ਅਜ ਉਹਦੇ ਤੇ ਆਇਆ, ਪਾਇਓਸੁ ਆਫਤ ਘੇਰਾ ।
 ਹੁਕਮ ਮੇਰਾ ਹੈ ਰੋਕ ਸ਼ਤਾਬੀ, ਮਤ ਲਗਜਿਸ⁶ ਖਾ ਜਾਵੇ ।
 ਨੂਰ ਨਬੁੱਵਤ ਦੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ, ਮਤ ਘਤ ਬਦੀ⁷ ਬੁਝਾਵੇ ।

1. ਲਪਟ ਕੇ 2. ਧੱਕਾ 3. ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ, ਨਾਲਾ 4. ਦਲੀਲ 5. ਰਵਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 6. ਫਿਸਲਣਾ
 7. ਬੁਰਾਈ ।

ਆ ਜਬਰਾਈਲ ਡਿੱਠੀ ਵਿਚ ਕੋਠੇ, ਜੋ ਗਲ ਜ ਹਿਰ ਆਹੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਜੇ ਤਵੱਕੁਫ¹ ਅੰਦਰ, ਤੇ ਵਿਚ ਖੌਫ ਇਲਾਹੀ ।
 ਪੈ ਦਰ ਪੈ ਇਕ ਲਿਖੀ ਨਸੀਹਤ, ਜਬਰਾਈਲ ਦਿਖਾਵੇ ।
 ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਦੌੜਨ ਉੱਤੇ, ਕਸਦ ਦਿਲੇ ਵਧ ਜਾਵੇ ।
 ਖੁਦ ਜਬਰਾਈਲ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ, ਤੇ ²ਕਫ-ਦਸਤ² ਦਿਖਾਈ ।
 ਰਬ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣੇ, ਉਸ ਪੁਰ ਰਕਮ ਏਹਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਜੇ ਉਥਾਈਂ ਓਵੇਂ ਫੇਰ ਤਲੀ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਤਿਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਦੋ ਜਿਥ ਕੱਠੇ, ਤੀਜਾ ਰੱਬ ਏਹਾ ਈ ।
 ਅਜੇ ਤਅੱਸੁਰ³ ਜਹਿਰ ਨਾਹਾ, ਡਿਠੋਸੁ ਰਕਮ ਤਦਾਹਾਂ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਨ ਨਬੁੱਵਤ, ਫਟਸੀ ਨਾਲ ਗੁਨਾਹਾਂ ।
 ਓਹਾ ਹਾਲ ਅਜੇ ਫਿਰ ਡਿੱਠਾ, ਲਿਖਿਆ ਤਲੀ ਆਵੇਹਾ ।
 ਭੁੱਲ ਨ ਯੂਸੁਫ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇਖੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਨਾਜ਼ਿਰ ਏਹਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਜੇ ਨ ਨੱਸਿਆ ਏਥੋਂ, ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਸ਼ਾਹਿਦ⁵ ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹੋਂ ਯੂਸੁਫ, ਮਤ ਰਹਸੀ ਪਛਤਾਇਆ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਉਹ ਵਕਤ ਕਵੇਹਾ, ਅਜੇ ਨ ਅਸਰ ਵਧਾਇਆ ।
 ਤੂੰ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦਾ, ਯੂਸੁਫ, ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਭੀ ਤਾਸੀਤ ਅਜੇ ਕੁਝ ਥੋੜੀ, ਗੈਬੋਂ ਪਇਆ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਐ ਸਦੀਕ ਪਿਆਰੇ ਮੇਰੇ, ਸਿਦਕ⁶ ਚਲੇ ਉਠ ਸਾਰਾ ।
 ਕਰਮੈਂ ਬੁਰਾ ਨਬੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਨਾਮ ਕਟਾਇਆ ਜਾਸੀ ।
 ਤੇ ਕਰ ਯਾਦ ਕਿਆਮਤ ਵੇਲਾ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮਿਲੇ ਖਲਾਸੀ⁷ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕੰਬ ਗਇਆ ਸੁਣ ਡਰਿਆ, ਕੀਤੇ ਸੁ ਕਦਮ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
 ਵਕਤ ਸਹਾਰ ਦਿਲਾ ਮਤ ਜਾਏਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਤਰਫ ਗੁਨਾਹਾਂ ।
 ਬਾਜ਼ ਕਹਣ ਜਬਰਾਈਲ ਹੋ ਸੂਰਤ, ਆਇਆ ਜਿਸਲ⁸ ਯਾਕੂਬੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ, ਹੋ ਸੂਰਤ ਮਹਕੂਬੋਂ ।
 ਹਸਰਤ ਥੀਂ ਅੰਗੁਸ਼ਤ⁹ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ, ਹੋ ਹੈਰਾਨ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਤੈਨੂੰ ਵਰਜਣ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਐ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰੇ ।
 ਕਰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਮੇਰ ਫਰਜ਼ੇਦਾ, ਸ਼ਰਫ¹⁰ ਨਬੁੱਵਤ ਭਾਰੀ ।
 ਇਹ ਕਿਆ ਵਕਤ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਆਇਆ, ਮੰਗ ਪਨਾਹ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਜੋ ਅਮਲ ਵਲੀਆਂ, ਨੰਗ ਹੋਵਣ ਬਦਹਾਲੀ ।
 ਕਦ ਉਹ ਅਮਲ ਨਬੀਆਂ ਲਾਇਕ, ਸਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੀ¹¹ ।

1. ਝਿਜਕ 2. ਤਲੀ, ਹੱਥੇਲੀ 3. ਅਸਰ 4. ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ 5. ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ 6. ਸੰਤੋਖ
 7. ਫੁਟਕਾਰਾ 8. ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 9. ਉਂਗਲੀ 10. ਬਜ਼ੁਰਗੀ 11. ਉੱਚੀ ।

ਬਾਜ਼ੇ ਕਹਣ ਇਕ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਨਜ਼ਰ ਜਨਾਵਰ ਆਇਆ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਛੁਟ ਚਲੀ ਨਬੁੱਵਤ, ਉਸਨੇ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਬਾਜ਼ ਕਹਣ ਉਸ ਕਹਾ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੰਤ ਤੇਰੇ ਹਥ ਆਵੇ ।
 ਪਰ ਕਰ ਸਬਰ ਅਜੇ ਦਿਨ ਕਾਈ, ਦਾਗ ਮਤਾਂ ਲਗ ਜਾਵੇ ।
 ਬਾਜ਼ ਕਹਣ ਜਬਰਾਈਲ ਮੁਕੱਰਬ¹, ਜੋ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹੱਥ ਪੁਸ਼ਤੇ² ਲਾਇਓਸੁ, ਸ਼ਹਵਤ³ ਨੁਤਫਾ⁴ ਝੜਿਆ ।
 ਬਾਜ਼ ਕਹਣ ਇਕ ਹੂਰ ਆਈ ਸੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਉਸ ਵਲ ਮਾਇਲ⁵ ਹੋਇਆ, ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਕੌਣ ਕੌਈ ਤੇ ਕਿਸਦੀ ਔਰਤ, ਤੇ ਆਈਓਂ ਕਿਸ ਥਾਓਂ ।
 ਹੂਰ ਕਹੇ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਬਾਂਦੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਬਚੇ ਜ਼ਨਾਓਂ⁶ ।
 ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਰਵਾਇਤ ਗਾਲਿਬ, ਆਖ ਸੁਣਾਵਾਂ ਸਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਰਫ ਜੁਲੈਖਾ, ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਤਲਬ⁷ ਜੁਲੈਖਾ ਵਸਲ ਸਤਾਬੀ, ਯੂਸੁਫ ਤਲਬ ਬਹਾਨੇ ।
 ਬੁਤ ਛਪਾਇਆ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ, ਇਕ ਗੋਸ਼ੇ⁸ ਵਿਚ ਖਾਨੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਪਰਦਿਓਂ ਪਾਰ ਕਿਆਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਗੱਲੀਂ ਬਾਤੀਂ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਦੇਰ ਲਗਾਈ ।
 ਪਰਦਿਓਂ ਪਾਰ ਏਹੀ ਰਬ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਪੂਜਾਂ ਜਿਸ ਤਾਈਂ ।
 ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਮਤ ਉਹ ਦੇਖੇ, ਤੇਰਾ ਅਮਲ ਇਥਾਈਂ,
 ਆਹ ਭਰੀ ਸੁਣ ਰੋਇਆ ਯੂਸੁਫ, ⁹ਸੰਗੋਂ-ਸੰਗੋਂ ਤਿਸਾਈਂ ।
 ਦਾਨਾ¹⁰ ਬੀਨਾ¹¹ ਥੀਂ ਮੈਂ ਗਾਫਿਲ, ਸ਼ਰਮ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਨਸਾ ਫਿਰ ਯੂਸੁਫ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਲ ਆਇਆ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਕੁੰਡਾ ਮੁਹਕਮ¹², ਆਹਾ ਕੁਫਲ ਲਗਾਇਆ ।
 ਨੱਠੀ ਉਠ ਜੁਲੈਖਾ ਮਗਰੇ, ਜਾਤੋਸ ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਵੇ ।
 ਕੁਫਲ ਜੜੇ ਦਰ ਅਟਕ ਖਲੋਸੀ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਆ ਯੂਸੁਫ ਜਾ ਦਰ ਥੀਂ ਨੇੜੇ, ਕਸਦ ਨੱਸਣ ਵੱਲ ਫੜਿਆ ।
 ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉਂਗਲ ਸੇਤੀ, ਕੁਫਲ ਕੁੰਡਾ ਲਹ ਝੜਿਆ ।
 ਖੁੱਲ ਪਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆਪੇ, ਯੂਸੁਫ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ।
 ਮਗਰੇ ਗਈ ਜੁਲੈਖਾ ਨੱਸੀ, ਹੱਥੋਂ ਯਾਰ ਗਵਾਇਆ ।
 ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤ, ਏਵੇਂ ਮਿਲੀ ਖਲਾਸੀ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਦਿਲ ਮਗਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੰਦਰ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀ ।

1. ਫਰਿਸ਼ਤਾ 2. ਪਿੱਠ ਤੇ 3. ਕਾਮ-ਵਾਸ਼ਨਾ 4. ਬੀਰਜ 5. ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ 6. ਜ਼ਨਾਕਾਰੀ
 7. ਢੂੰਡ 8. ਕੋਠੇ 9. ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ 10. ਜਾਣਨ ਖੁੱਝਣ ਵਾਲਾ 11. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ 12. ਪੱਕਾ ।

ਆਣ ਮਿਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਤਵੇਂ, ਕੁੜਤਾ ਪਕੜ ਲਇਆ ਸੁ ।
 ਪਕੜ ਪੱਲਾ ਵਲ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੌੜ ਗਇਆ ਸੁ ।
 ਪਾਟ ਪੱਲਾ ਪੈਰਾਹਿਨ ਨਾਲੋਂ, ਹੱਥ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ।
 ਝੜੀ ਤੜਾਕ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪੁਰ ਰੋਂਦੀ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਕਵੇਹਾ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਇਕੱਲਾ ਗੋਸ਼ੇ, ਦਿੱਤੀ ਹਾਰ ਨਸੀਬਾਂ ।
 ਐ ਤਾਲਿਆ ਕੀ ਇਹ ਲੜਾਈਆਂ, ਨਾਲ ਬੇਜ਼ਾਰ¹ ਗਰੀਬਾਂ ।
 ਮੈਂ ਭੁੱਖੀ ਕਢ ਸੰਘੋਂ ਲੁਕਮਾ, ਕਰ ਬੇਹਾਲ ਸੁਟਾਈ ।
 ਵਕਤ ਕਵੇਹੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਾਈ, ਕਿਸ ਕਜੀਏ ਨੂੰ ਜਾਈ² ।
 ਮੈਂ ਕਰ ਖਰਚ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਾਰੇ, ਧਰੀਆਂ ਸ਼ੋਕ ਬਿਨਾਈ³ ।
 ਐਡਕ ਇਸ਼ਕ ਮਹੱਲ ਉਸਾਰੇ, ਹੋਰ ਨ ਕਿਤੇ ਕਦਾਈਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਐਡ ਦਲੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਪਲ ਵਿਚ ਢਾ ਗਇਆ ਈ ।
 ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਜਲ ਬੁੱਝਣ ਤਮਾਮੀ, ਹੁਣ ਬਸ ਤਲਬ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਵਿਛੋੜ ਵਿਖਾਇਆ, ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਪੈਵੰਦਾਂ⁴ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਅੱਜ ਕਰੜੀ ਕਰਕੇ, ਗਮ ਦਿਆਂ ਵਿਚ ਕਮੰਦਾਂ⁵ ।
 ਮੁੱਦਤ ਥੱਕੀ ਸ ਜ਼ ਕਰੇਂਦੀ, ਤੌੜ ਗਇਆ ਵਿਚ ਦਮ ਦੇ ।
 ਭਾਹ⁶ ਏਹਾ ਮੈਂ ਜਾਂ ਤੇ ਜੰਮੀ, ਘਾਹ ਫਿਰਾਕ ਅਲਮ ਦੇ ।
 ਇਹ ਪਛਤਾਵਾ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਾਵੇ, ਤੇ ਆਰਾਮ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਦਾਗ ਨ ਦਿਲ ਥੀਂ ਜਾਵੇ ਖਾਕ ਲਵੇ ਸਿਰ ਪਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਤਦਬੀਰਾਂ ਕਰ ਕਰ ਥੱਕੀ, ਕਾਈ ਪੇਸ਼ ਨ ਗਈਆਂ ।
 ਰੋੜ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਾਜੇ⁷ ਖਾਨੇ, ਦੂਣੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ।
 ਜੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ, ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਇਹ ਹੀਲੇ ।
 ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰੇ ਆਵਣ, ਨਕਸ਼ ਮਹੱਲ ਰੰਗੀਲੇ ।
 ਤੇ ਜਿਸ ਦਾਈ ਕਾਰੇ ਕੀਤੇ, ਕਾਮਿਲ ਨਾਲ ਦਲੀਲੇ ।
 ਉਹ ਵੀ ਕੀਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਰੋਵੇ ਮੂੰਹ, ਕਾਲੇ ਹੱਥ ਨੀਲੇ ।
ਅਜੀਜ਼ ਦਾ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਛੁੱਟ ਜੁਲੈਖਾ ਥੀਂ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਆਇਆ ।
 ਦਰ ਵਿਚ ਪਈ ਜੁਲੈਖਾ ਰੋਂਦੀ, ਹਸਰਤ ਜਿਗਰ ਤਪਾਇਆ ।
 ਤਦਾਂ ਅਜੀਜ਼ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਡਿੱਠੀ ਸਰ-ਗਰਦਾਨੀ⁸ ।
 ਵਿਚ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਰਦੀ ਸ਼ੋਰ ਜ਼ਬਾਨੀ ।
 ਕਿਆ ਸਜਾ ਅਜੀਜ਼ਾ ਉਸੇ ਦੀ, ਤੈਂ ਘਰ ਜੋ ਬਦ⁹ ਚਾਹੇ ।
 ਬਾਝੋਂ ਕੈਦ ਯਾਂ ਮਾਰ ਅਜ਼ਾਬੋਂ¹⁰, ਨ ਕੁਛ ਭਲਾ ਸਲਾਹੇ ।

1. ਦੁਖੀ 2. ਪੈਦਾ ਹੋਈ 3. ਬੁਨਿਆਦਾਂ, ਇਮਾਰਤਾਂ 4. ਥੀਗੜੇ, ਕੜਛੇ 5. ਵੰਦਾ 6. ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ 7. ਬਣਾਏ 8. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 9. ਬੁਰਾ 10. ਜ਼ਹਮਤ, ਪੀੜਾ ।

ਸਮਝ ਅਜੀਜ਼ ਗਜ਼ਬ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਇਹ ਕੀ ਯੂਸੁਫ ਤੂੰ ਅਹਸਾਨੋਂ, ਬਦਲਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਦਿੱਤੀ ਮੁਖਤਾਰੀ ਤੈਨੂੰ, ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਕਰ ਸਰਦਾਰ ਰਖਾਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਖਾਨੇ ।
 ਚੰਗਾ ਹੱਕ ਪੱਲੇ ਤੂੰ ਪਾਇਆ, ਖੂਬ ਵਫਾ ਦਿਖਲਾਇਆ ।
 ਤੈਂ ਪੁਰ ਮੈਂ ਇਹਸਾਨ ਕਮਾਇਆ, ਤੈਨੂੰ ਖੌਫ ਨ ਆਇਆ ।
 ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ਤੇਰਾ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ, ਜੀ ਜੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ ।
 ਜਨ ਮਰਦਾਂ ਸਭ ਮੈਂ ਥੀਂ ਡਰਦੇ, ਰਹੇ ਤੇਰੇ ਹੋ ਬਰਦੇ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਅਮਲ ਕਮਾਇਆ, ਹੱਕ ਇਹਸਾਨ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਆਇਆ ।
 ਬਹ ਹੁਣ ਜਾਨ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ, ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਰ¹ ਕਮਾਇਆ ।
 ਦੁੱਖ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਅਜੀਜ਼ੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਆਪ ਜੁਲੈਖਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ, ਕਰਦੀ ਜ਼ੋਰ ਧਿੰਗਾਣਾ ।
 ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਮੇਰੀ ਹਰਦਮ, ਕਾਰ ਕਰੇ ਮਨ ਭਾਣਾ ।
 ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਫੇਰੀਆਂ ਪਾਵੇ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਪਤਿਆਵੇ² ।
 ਤੇ ਇਹ ਆਪ ਗੁਨਾਹ ਕਮਾਵੇ, ਐਬ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਲਾਵੇ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਮ ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਾਰ ਜੁਲੈਖਾ ਰੋਈ ।
 ਵੇਖ ਅਜੀਜ਼ੋ ਯੂਸੁਫ ਉਤੇ, ਵਧ ਕਹਾਰੀ³ ਹੋਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਂ ਇਸ ਮੈਂ ਤੇ, ਜੁਲਮੋਂ ਹੱਥ ਚਲਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਪੈਰਾਹਿਨ ਪਾੜਿਆ ਇਸ ਦਾ, ਵੇਖ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਧਿੰਡ ਨੇ ਕਰਕੇ, ਦਿਤਾ ਚੀਰ ਪੈਰਾਹਿਨ ।
 ਝੁੱਲਾ ਕਹਰ ਅਜੀਜ਼ੋ ਵਲੋਂ, ਲਾਲ ਹੋਇਆ ਤਪ ਆਹਿਨ⁴ ।
 ਕੱਢੋ ਝੱਬ ਗਵਾਹ ਪੁਕਾਰੋ, ਕਿਸਨੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਾਝੋਂ, ਏਥੇ ਹੋਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਏਥੇ ਕੌਣ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੇ, ਖੁਫੀਆ⁵ ਨਾ ਮਾਲੂਮੋਂ ।
 ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨ ਤੀਜਾ ਕੋਈ, ਬਿਨ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਜ਼ਲੂਮੋਂ ।
ਦੁੱਧ ਚੁੰਢਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਯੂਸੁਫ ਬੋਲ ਅਜੀਜ਼ ਪੁਕਾਰੇ, ਤੂੰ ਹੇਂ ਢੋ ਗਵਾਹਾਂ ।
 ਯਾ ਵਿਚ ⁶ਆਬਿ-ਤੇਗ⁶ਪੁਵਾਵਾਂ, ਦਫਤਰ ਭਰੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ।
 ਇਕ ਔਰਤ ਉਥ ਖੇਸ਼⁷ ਜੁਲੈਖਾ, ਖੜੀ ਕਰਾਬਤ⁸ ਵਾਲੀ ।
 ਗੋਦ ਉਹਦੀ ਇਕ ਬਾਲ ਅੰਵਾਣਾ, ਉਮਰ ਜਿਦੀ ਦਿਨ ਚਾਲੀ ।

1. ਜੁਲਮ 2. ਭਰਮਾਵ 3. ਗੱਸਾ 4. ਲੋਹਾ 5. ਗੁਪਤ ਬਾਤਾਂ (ਦੀ) 6. ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਆਬ (ਪਾਣੀ),
 ਭਾਵ ਧਾਰ 7. ਆਪਣੀ 8. ਨਿਕਟਤਾ ।

ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤ ਇਸ ਥੀਂ, ਪੁੱਛੋ ਆਪ ਗਵਾਹੀ ।
 ਏਹਾ ਲੜਕਾ ਸੱਚ ਨਿਤਾਰੇ, ਹੋਵਸ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ।
 ਸੁਣ ਹੋ ਰਹਿਆ ਅਜੀਜ਼ ਤਅੱਜੁਬ, ਕੀ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਇਹ ਤਿਫਲਕ¹ ਕੀ ਭਰੇ ਸ਼ਹਾਦਤ², ਬੋਲਣ ਵੱਲ ਨ ਆਇਆ ।
 ਦੇਖ ਲਵਾ ਅਜ਼ਮਾਵਾਂ ਤੇਰੀ, ਐਡ ਕਰਮਤ³ ਭਾਰੀ ।
 ਐ ਲੜਕੇ ਕਹੁ ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ, ਜੋ ਤੈਂ ਮਾਲਮ ਸਾਰੀ ।
 ਅਚਾਚੇਤ ਪੁਕਾਰਿਆ ਲੜਕੇ, ਨ ਮੈਂ ਚੁਗਲੀ ਕਰਦਾ ।
 ਮੁਸ਼ਰਿਕ⁴ ਚੁਗਲ ਨ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਵਣ, ਮੈਂ ਚੁਗਲੀ ਥੀਂ ਡਰਦਾ ।
 ਪਰ ਵਲ ਦੱਸਾਂ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰੋਂ, ਜੁਲਮ ਕਿਦੁਾ ਦਿਲ ਲੂਟਾ ।
 ਜੇ ਪੈਰਾਹਿਨ ਅੱਗੋਂ ਫਟਿਆ, ਤਾਂ ਹੈ ਯੂਸੁਫ ਝੂਠਾ ।
 ਕੁੜਤਿਓਂ ਪਕੜਿਆ ਹੋਗ ਜੁਲੈਖਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਸਖਤੀ ਚਾਈ ।
 ਸੱਚੀ ਹੋਗ ਜੁਲੈਖਾ ਜਿਸਨੇ, ਪਕੜ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾਈ ।
 ਜੇ ਪੈਰਾਹਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਫਟਿਆ, ਝੂਠੀ ਹੋਗ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸੱਚਾ ਤੇ ਇਹ ਫਿਤਨਾ⁵, ਭਾਰਾ ਹੋਗ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੱਸ ਗਇਆ ਜੇ ਹੋਸੀ, ਇਸ ਥੀਂ ਪਕੜ ਕਨਾਰਾ ।
 ਮਗਰ ਪਈ ਫੜ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਮਾਂ, ਕੀਤਾ ਹੋਵਸ ਪਾਰਾ⁶ ।
 ਦੁੰਡ ਕੀਤੀ ਪੈਰਾਹਿਨ ਡਿਠੋਸੁ, ਪਿੱਛੋਂ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ।
 ਵੇਖ ਅਜੀਜ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਵੱਲ, ਕਰਕੇ ਕਹਰ ਖਲੋਇਆ ।
 ਇਹ ਹੈ ਤੇਰਾ ਮਕਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਮਕਰ ਤੁਸਾਡੇ ਭਾਰੇ ।
 ਕਾਰੇਹਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਪ੍ਰਾਧੋਂ⁷, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਣ ਛੁਟਕਾਰੇ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਐਡ ਸਜਾ ਨ ਕੀਤੀ, ਲਾਇਕ ਕਦਰ ਗੁਨਾਹੇ ।
 ਉਸਦੀ ਏਸ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਵੱਡੀ, ਸਖਤ ਈਜਾ ਨ ਚਾਹੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਕਹਿਆ ਅਜੀਜ਼ੇ, ਐ ਫਰਜੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
 ਜਾਣ ਦਿਓ ਇਸ ਬਦੀ ਛੁਪਾਓ, ਐਬ ਢੱਕੋ ਇਸ ਸਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨੂੰ ਕਰ ਤੋਬਾ, ਤੂੰ ਇਹ ਬਦੀ ਕਮਾਈ ।
 ਆਪਣਾ ਆਪ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖ ਅੱਗੇ, ਨ ਹੋਵੇ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਸ਼ਰਮਜ਼ਦਾ⁸ ਹੋ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਆਜਿਜ਼ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣੀ ।
 ਹਸਰਤ ਵਿੱਚ ਦਿਲੀਂ ਗ਼ਮਨਾਕੀ, ਚਸ਼ਮ ਵਸਾਏ ਪਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਮੈਂ ਯਾਰੋਂ ਟੁੱਟੀ, ਰੱਦ ਸਭਨਾਂ ਕਰ ਸੁੱਟੀ ।
 ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਬੁਰੀ ਕਿਤ ਰੋਵਾਂ, ਦੋਹਾਂ ਵੱਲਾਂ ਥੀਂ ਟੁੱਟੀ ।

1. ਬੱਚਾ 2. ਗਵਾਹੀ 3. ਕਰਮਾਤ 4. ਰੱਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰੀਕ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣ ਵਾਲਾ
 5. ਪੁਆੜਾ 6. ਟੋਟੇ 7. ਗੁਨਾਹਵਾਂ, ਗੁਨਾਹੋਂ 8. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ, ਲਾਂਜਿਤ ।

ਵਿੱਚ ਅਫਸੋਸ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਰੋਵਣ ਵਕਤ ਵਿਹਾਏ ।
 ਹਰ ਵੇਲੇ ਰੋ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਾਵੇ, ਸ਼ਰਮੋਂ ਚਸਮ ਨਵਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ਹਰਦਮ, ਜਿਸ ਥੀਂ ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ ।
 ਪਰ ਉਹ ਇਸ਼ਕ ਨ ਜਾਵੇ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਹੋਵੇ ਨਿੱਤ ਸਵਾਯਾ ।
 ਇਸ਼ਕ ਏਹਾ ਈ ਕਾਰਾ ਏਵੇਂ, ਜ਼ਖਮ ਮਿਲੇ ਯਾ ਮਰਹਮ ।
 ਕਦਮ ਅਗੇਰ ਧਰੇ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਜੋਸ਼ ਉਠਾਵੇ ਹਰ ਦਮ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਵਿੱਚ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਪਰ ਉਹ ਵਸਲ ਦੁਰਾਡਾ ਦਿੱਸੇ, ਨ ਡਰਦੀ ਦਮ ਮਾਰੇ ।
 ਦਿਨ ਫਿਕਰੀਂ ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਰੋਣਾ, ਨਿੱਤ ਉਸ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਇਸ਼ਕ ਉਹਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਸੇ, ਤੀਕ ਗਇਆ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ।
 ਮਗਰ ਰਹੀ ਪਰ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ, ਮਿਲੀ ਮੁਰਾਦ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਰੋਵੇ ਦਰਦ ਬਿਰਹੋਂ ਥੀਂ, ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ ਦਾਈ ।
 ਤੂੰ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੀ ਮੇਰੀ, ਵਾਹ ਲੱਗੇ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ।
 ਭਾਰਾ ਭਾਰ ਅੰਖੇਰੀਆਂ ਵਾਟਾਂ, ਇਸ਼ਕ ਚੁਕਾਈਆਂ ਪੰਡਾਂ ।
 ਝੁੱਲ ਮੁਸੀਬਤ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈ, ਓੜਕ ਮਕਸੂਦ ਪਾਵੇਂ ।
 ਜੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਤੈਂ ਦਰਦ ਕੁਜ਼ੀਏ, ਬੇ-ਮਕਸੂਦ¹ ਜਾਵੇਂ ।
 ਪਰ ਕਰ ਸਬਰ ਨ ਤੋੜ ਉਮੀਦਾਂ, ਨਾਹੀਂ ਇਸ਼ਕ ਸੁਖਾਲਾ ।
 ਮਰਨ ਭਲਾ ਸੌ ਵਾਰੀ ਇਸ ਥੀਂ, ਤੇ ਪੁਰ ਜ਼ਹਰ ਨਵਾਲਾ² ।
 ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਮੁੱਦਤ ਓਵੇਂ, ਗਮਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਬਾਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਐਡ ਜਲਾਇਆ, ਕੀਤੋਸੁ ਵਾਂਗ ਕਬਾਬਾਂ ।

1. ਬਿਨਾਂ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੇ 2. ਗਰਾਹੀ ।

ਰੰਨਾਂ ਦੀ ਚਿ ਮੇ ਗੋਈ

ਸਾਕੀ ਭਰ ਦੋ ਜਾਮ ਵਸਾਲੋਂ, ਬਖਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲੇ ।
ਜਾਵੇ ਜਾਨ ਮੁਕਾਬਿਲ ਅੱਖੀਂ, ਖਬਰ ਨ ਪਾਵਾਂ ਮੂਲੇ ।
ਫੁਰੀ ਵਗੇ ਤਨ ਪੁਰਜੇ ਹੋਵੇ, ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹੇ ਸਵਾਈ ।
ਖੂਨ-ਆਲੂਦ¹ ਰਹੇ ਤਨ ਘਾਇਲ, ਜਾਪੇ ਹਾਲ ਨ ਰਾਈ ।
ਜਾਨ-ਕੰਦਨ² ਵਿੱਚ ਆਖਿਰ ਦਮ ਦੇ, ਦੇਵੇ ਯਾਰ ਦਿਖਾਈ ।
ਤਾਂ ਉਹ ਨਜ਼ਅ ਨ ਜਾਪੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਸ਼ੌਕ ਲਿਕਾਓਂ ਕਾਈ ।
ਹੁਣ ਜੈਂ ਹਾਲ ਨ ਮਹਰਮ ਕਾਈ, ਧਰਦੀ ਐਬ ਲੁਕਾਈ⁴ ।
ਬਖਸ਼ ਉਮੀਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਉਹ ਜਲਵਾ, ਪਾਵਾਂ ਜੌਕ ਸਫਾਈ ।
ਡੂੰਘੇ ਰਾਜ਼ ਨ ਖੁੱਲਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਸ ਦਮ ਹੋਣ ਹੁਵੈਦਾ⁵ ।
ਨਵੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਤਾਜ਼ੇ ਗਮਜ਼ੇ⁶, ਵੇਖ ਰਹੇ ਦਿਲ ਸ਼ੈਦਾ⁷ ।
ਪੜਦਾ ਚਾ ਉਘਾੜ ਪਲਕ ਭਰ, ਚਸਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ।
ਪੁਰ ਪੁਰ ਲਾਲੀ ਬੇਸਵਾਲੀ, ਨੈਣ ਜੁਲਫ ਦੇ ਕਾਲੀ ।
ਜਾਂ ਉਹ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ, ਰਾਜ਼ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ।
ਕਰਨ ਜ਼ਨਾਂ⁸ ਘਰ ਬੈਠੀਆਂ ਜ਼ਖਮੀ, ਲਾ ਤਾਅਨੇ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ।
ਕਹਣ ਜੁਲੈਖਾ ਅਕਲ ਹਯਾਓਂ, ਲਾਵਣ ਇਸ਼ਕ ਨਾ ਜਾਣੇ ।
ਇਸ਼ਕ ਗੁਲਾਮ ਛੱਡੀ ਕਰ ਘਾਇਲ ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹੀ ਟਿਕਾਣੇ ।
ਸ਼ਰਮ ਨ ਕਰਦੀ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮਾਂ, ਇਸ਼ਕ ਕਰੇਂਦੀ ਬਾਜ਼ੀ⁹ ।
ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਵੇ, ਕਰਕੇ ਅਜਜ਼ ਨਿਆਜ਼ੀ ।
ਵਿਚ ਗੁਮਰਾਹੀ ਹਾਲ ਤਬਾਹੀ, ਡੁੱਬ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਮਰਦੀ ।
ਕਦਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਅੰਤ ਕਿਆ ਈ, ਉਹ ਪਰ ਸ਼ਰਮ ਨ ਕਰਦੀ ।
ਨੰਗ ਨਾਮੂਸੋਂ ਨੱਸ ਖਲੋਤੀ, ਤੈਮੂਸੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ।
ਨਾਲ ਗੁਲਾਮਾਂ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੀ, ਸ਼ਰਮ ਗਵਾਈ ਸਾਰੀ ।
ਬਰਦੇ ਨੂੰ ਚਾ ਸਿਰ ਪੁਰ ਧਰਿਆ, ਵਰਜਦਿਆਂ ਥੀਂ ਲੜਦੀ ।
ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਣ ਕਾਰਣ, ¹⁰ਮਕਰ-ਜ਼ਿਜੀਰੀਆ¹⁰ ਘੜਦੀ ।
ਸੁਣਿਆ ਅਸਾਂ ਰਹੇ ਨਿਤ ਮਗਰੇ, ਅੰਦਰ ਲੈ ਲੈ ਵੜਦੀ ।
ਜੇ ਉਹ ਸਾਇਤ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ, ਕਦੇ ਕਰਾਰ ਨ ਫੜਦੀ ।
ਕਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੀ, ਸੌ ਸੌ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਦਾਮਨ ਪਕੜੇ, ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਤਨ ਵਾਰੇ ।
ਹੱਥੀਂ ਪਾ ਪੰਸ਼ਾਕਾਂ ਉਸਨੂੰ, ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਬਹਾਵੇ ।

1. ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ 2.-3. ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਸਮਾਂ 4. ਲੋਕ 5. ਪ੍ਰਗਟ, ਜਾਹਿਰ 6. ਤਿੱਛੀ ਨਜ਼ਰ 7. ਮੋਹਿਤ 8. ਔਰਤਾਂ 9. ਖੇਡ 10. ਦੰਭ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ।

ਆਪ ਖਿਲਾਵੇ ਆਪ ਪਿਲਾਵੇ, ਅਪਣੇ ਪਾਸ ਸੁਲਾਵੇ ।
 ਤਨ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਘੜੀ ਪੈਰਾਹਿਨ, ਇਕ ਲਾਹੇ ਇਕ ਪਾਵੇ ।
 ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੱਥ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਰਜ਼ਾਂ, ਵਸਲ ਮੰਗੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਮਰਦੀ ਜਾਵੇ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ, ਗਲ ਤੇ ਧਰੀ ਕਟਾਰੀ ।
 ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਾਂ¹ ਰਖਦੀ, ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਨ ਪਿਆਰਾ ।
 ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਬਗੈਰ ਉਸੇ ਦੇ, ਸਾਇਤ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈ ਇਸਨੂੰ, ਕੁਫਲ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜੜਦੀ ।
 ਵਲ ਵਲ ਕੇ ਰਲ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੀ, ਰੋ ਰੋ ਦਾਮਨ ਫੜਦੀ ।
 ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਤਅੱਜੁਬ ਭਾਰਾ, ਕਰੇ ਗੁਲਾਮ ਕਨਾਰਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਇਹ ਕਰ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ, ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਾ ।
 ਮੂੰਹ ਨ ਲਾਵੇ ਝਾਤ ਨਾ ਪਾਵੇ, ਖਾਤਿਰ ਤਲੇ ਨ ਲਿਆਵੇ ।
 ਝਿੜਕ ਹਟਾਵੇ ਨੱਸਦਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਚਸਮ ਉਲਾਰੇ ਨਾਹੀਂ, ਅੱਖੀਂ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਦੇਖੇ ।
 ਭਾਵੇਂ ਬਣ ਬਣ ਬਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨ ਲੇਖੇ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ, ਕਿਤੇ ਕਦੀ ਮੂੰਹ ਲਾਵੇ ।
 ਹੁਣ ਇਹ ਹਾਲ ਅਜੇਹੇ ਹਾਲੋਂ, ਫੇਰ ਕਿਆ ਬਣ ਜਾਵੇ ।
 ਇਹ ਬੋਲੇ ਸੌ ਰਮਜ਼ਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਤੇ ਉਹ ਦਿਲੋਂ ਨ ਡੋਲੇ ।
 ਵਾਹ ਜੁਲੈਖਾ² ਮਗਰਬ-ਜ਼ਾਦੀ², ਝਾੜ ਬਹਾਵਣ ਗੋਲੇ³ ।
 ਉਸਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ਸੰਝ⁴ ਸਬਾਹੀਂ⁵, ਤੇ ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹੀਂ, ਇਸਦੀ ਚਲੇ ਨ ਰਾਹੀਂ ।
 ਇਹ ਜਲਦੀ ਰੋ ਉੱਭੇ ਸਾਹੀਂ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭਾਹੀਂ⁶ ।
 ਤੇ ਉਹ ਸੁਣ ਸੁਣ ਉਸਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਜਾਂਦਾ ਦੌੜ ਅਗਾਹੀਂ ।
 ਬਣ ਬਾਂਦੀ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਂਦੀ, ਗਰਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੀ ।
 ਘਰਦਾ ਬਰਦਾ ਦਾਦ ਨ ਭਰਦਾ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸਰਮਾਂਦੀ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਜਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਗਵਾਂਦੀ ।
 ਡੁੱਬੇ ਨੀ ਇਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਹੇੜੀ, ਜਿਗਰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਂਦੀ ।
 ਮਰੇ ਪਰੇ ਸਿਰ ਧਰੇ ਗੁਲਾਮਾਂ, ਪਾਵੇ ਨਿੱਤ ਪਵਾੜੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਐਡ ਗੁਲਾਮ ਦਿਲਾਵਰ, ਕਦਮਾਂ ਹੇਠ ਲਤਾੜੇ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਸ ਹੋਰ ਨ ਸੋਹਣਾ, ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਕਰ ਫਰਜ਼ਦ ਗੁਲਾਮ ਵਿਹਾਜਿਆ, ਓਹਾ ਯਾਰ ਬਣਾਇਆ ।

1. ਲਾਡਾਂ 2. ਕਿਸੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ ਦੀ ਜੰਮੀ ਹੋਈ 3. ਗੁਲਾਮ 4. ਸ਼ਾਮ 5. ਸਵੇਰੇ 6. ਅੱਗ ।

ਜ਼ਰਾ ਹਯਾ¹ ਨ ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਵੇਖ ਮਜ਼ਾਜ ਉੱਚੇਰੀ ।
 ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਨ ਲਈਓ ਪਿਆਰੇ, ਇਹ ਗੁਮਰਾਹ² ਘੇਰੀ ।
 ਭਾਵੇਂ ਸੋਹਣੀ ਹੂਰੋਂ ਪਰੀਓਂ, ਨ ਬਰਦੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ।
 ਨ ਉਹ ਖਾਤਿਰ ਤਲੇ ਲਿਆਵੇ, ਬੁਰੀ ਲੱਗੇ ਹਟ ਜਾਵੇ ।
 ਅਸੀਂ ਨ ਹੁਸਨ ਜਮਾਲੋਂ ਭਾਵੇਂ, ਮਿਸਲ³ ਜੁਲੈਖਾ ਕਾਈ ।
 ਕਦਰ ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕਾ⁴ ਦੇਖੇ, ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੌਦਾਈ ।
 ਬੇਸ਼ਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਸ਼ਰਮ ਜੁਲੈਖਾ ਹਾਰੀ ।
 ਯਾਰੀਆਂ ਲਾਵਣ ਨੂੰ ਉਹ ਰੋਂਦੀ, ਲਾ ਨ ਜਾਣੇ ਯਾਰੀ ।

ਚਿ ਮੇਗੋਈਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਕਰਮ

ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਨ ਜੁਲੈਖਾ, ਜਾਂ ਪਈਆਂ ਦਿਲ ਜਲਿਆ ।
 ਸਬਰ ਰਹੀ ਕਰ ਅੰਦਰ ਜਰਦੀ, ਲਾਟ ਛੁਟੀ ਦਿਲ ਬਲਿਆ ।
 ਸੱਲ ਲਗਣ ਨਿਤ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੇ, ਰੜਕਣ ਤਾਅਨਿਆਂ ਨੌਕਾਂ ।
 ਪਰ ਉਹ ਗਰਕ ਰਹੀ ਹੋ ਬੇਖੁਦ, ਵਿਚ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਝੋਕਾਂ ।
 ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੀ ਦਿਲ ਉਛਲਾਇਆ, ਗਾਲਿਬ⁵ ਜੋਸ਼ ਉਠ ਆਇਆ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਜਾਲੀ ਮੈਂ ਬੇਹਾਲੀ, ਵੈਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਤਾਇਆ ।
 ਇਸ਼ਕ ਬਹੁਤੇਰਾ ਆਤਿਸ਼ ਭਾਰੀ, ਜਾਨ ਜਲਾਵਣ ਕਾਰਣ ।
 ਤਾਅਨੇ ਹੋਰ ਵਧੇ ਇਹ ਗਮ ਦਾ, ਬਾਲਣ ਪਾਵਣ ਕਾਰਣ ।
 ਇਕ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਸਤਾਈ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
 ਜਾਨ ਰਹੀ ਕੁਝ ਹੌਕਿਆਂ ਉਤੇ, ਰਹੰਦੀ ਜਨਾਂ ਜਲਾਈ ।
 ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਓ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਵੇਖਦੀ ਰੁਖ⁶ ਨੂਰੀ ।
 ਖੁਲਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਇਸ਼ਕੋਂ ਮਾਜੂਰੀ⁷ ।
 ਤੇ ਇਹ ਜੋ ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਤੁਸਾਡੇ, ਵਡਿਆਈ ਮਗਰੂਰੀ ।
 ਦੇਖਦੀਓਂ ਕਿਤ ਜਾਂਦੀ ਨਜ਼ਰੋਂ, ਘੱਟ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਦੂਰੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਸਾਕੀ ਨੈਣ ਬੰਦੇ ਦੇ, ਕਰ ਛਡਦੇ ਮਖਮੂਰੀ⁸ ।
 ਦੇਖਦੀਓਂ ਦੁਖ ਕੇਡ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਤੇ ਫੁਰਕਤ⁹ ਮਹਜੂਰੀ ।
 ਖੁਦ ਨ ਮਹਰਮ ਜੋ ਇਸ ਹਾਲੋਂ, ਤਾਅਨੇ ਕਰਨ ਕਵੇਹੇ ।
 ਕਦੇ ਨ ਡਿੱਠੇ ਉਮਰਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਜ਼ੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਵੇਹੇ ।
 ਉਹ ਕੀ ਜਾਣਨ ਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡਿੱਠੇ ਦੁਖ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ਜ਼ਖਮ ਨ ਖਾਧੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਜੰਗਾਹੀ¹⁰ ।

1. ਸ਼ਰਮ, ਲੱਜਾ, 2. ਭੁਲ ਵਿੱਚ 3. ਵਰਗੀਆਂ 4. ਕਾਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ 5. ਪ੍ਰਬਲ 6. ਚਿਹਰਾ 7. ਛੋਟ, ਮਾਫੀ 8. ਮਸਤ 9. ਜੁਦਾਈ, ਵਿਛੋੜਾ 10. ਯੁੱਧ ਖੇਤਰ ।

ਕੀ ਮਾਲਮ ਬੇਦਰਦਾਂ ਤਾਈਂ, ਦਰਦ ਮੰਦਾ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ॥
 ਮੰਜ਼ਿਲ ਇਸਕ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾਣਨ, ਜਾਂ ਤੜਫਣ ਪੈ ਰਾਹੀਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰਨ ਹਾਲ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸੌਖਾ, ਪਰ ਜੇ ਵਾਰਿਦਾ ਹੋਵੇ ।
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਉਹ ਮਾਈ ਜਾਈ, ਜੋ ਸਿਰ ਝੱਲ ਖਲੋਵੇ ।
 ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਉਹ ਕੌਣ ਦਿਲਾਵਰ, ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਰਮਾਂ ਵਾਲੀ ॥
 ਜੋ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖੇ, ਰਹੇ ਨ ਸ਼ਰਮੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਸ਼ਰਮ ਝੜੇ ਬੇਸ਼ਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਕਦਮ ਚੱਲੇ ਵਧ ਚਾਲੀ ।
 ਸ਼ਰਮ ਰਹੇ ਯਾ ਦਰਦ ਸਹੇ, ਯਾ ਹਾਲ ਕਹੇ ਬੇਹਾਲੀ ।
 ਸ਼ਰਮ ਜਲੇ ਤੇ ਜਰਮ² ਗਲੇ ਤੇ, ਚੱਲੇ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ।
 ਸ਼ਰਮ ਸਣੇ ਬਿਨ ਕਰਮ ਨਿਖੁਟੇ, ਸ਼ੌਕ ਘੱਤੇ ਗਲ ਜਾਲੀ ॥
 ਕੌਣ ਜੰਮੀ ਉਹ ਐਡ ਬਹਾਦਰ, ਵੱਡਿਆਂ ਸ਼ਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਵੇਖ ਨ ਹੋਵੇ, ਗਮ ਇਸਕੋਂ ਮਤਵਾਲੀ³ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਭਰ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਰੱਖੇ ਸੁਰਤ ਸੰਮੁਾਲੀ ।
 ਇਕ ਦੀਢਾਰ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਪੈਣ ਭਰੇ ਰੱਤ ਲਾਲੀ ।
 ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਰਲ ਭਰ ਭਰ ਆਹੀਂ, ਰੈਣ ਕੱਟੇ ਬਹ ਕਾਲੀ ॥
 ਤੇ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰੇ ਦੇ ਇਸਕੋਂ, ਹਰਦਮ ਰਹੇ ਖਿਆਲੀ ।
 ਜੋ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁਕਾਬਿਲ⁴ ਵੇਖੇ, ਅਬਰੂ-ਕੌਸ⁵ ਹਲਾਲੀ⁶ ।
 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਜ਼ੀਆਂ, ਰੋ ਰੋ ਮਰੇ ਰਜ਼ਾਲੀ⁷ ।
 ਤੀਰ ਬਿਰਹੋਂ ਥੀਂ ਹੋ ਦੋ-ਪੈਕਰ, ਮਿਯਗਾਂ⁸ ਭਰੇ ਲਆਲੀ⁹ ॥
 ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣੇ ਖੁਸ਼-ਇਕਬਾਲੀ, ਮੇਰੀ ¹⁰ਬਦ-ਅਫ਼ਆਲੀ¹⁰ ॥
 ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਯੂਸੁਫ, ਹਰਦਮ ਰਹਣ ਸਵਾਲੀ ।
 ਫੇਰ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਓਹਾ ਵੱਸੇ, ਹਰ ਪੱਤਰ ਹਰ ਡਾਲੀ ।
 ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਉਹ ਦੌਲਤ ਮੇਰੀ, ਮੇਰਾ ਨੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ।
 ਜਿਸਦੀ ਸ਼ਮੂ ਰੁਖੋਂ ਜਲ ਜਾਵੇ, ਖਲਕ¹¹ ਜਿਵੇਂ ਪਰਵਾਨਾ ।
 ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਅਜਮਾਵਾਂ ।
 ਇਸਕੋਂ ਰਹਣ ਤੜਫਦੀਆਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਫੇਰ ਨ ਦੀਦ ਕਰਾਵਾਂ ॥
 ਤੜਫ ਮਰਨ ਮੈਂ ਵਾਂਗੂ ਹਿਜਰੋਂ, ਗੌਰੋਂ¹² ਜਾਨ ਪਰੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਉਹ ਬਲਦੀਆਂ ਰਹਸਣ, ਤਨ ਪੁਰਜੇ ਦਿਲ ਬੇਰੇ ॥
 ਨੀਂਦਾਂ ਨੈਣ ਚੜ੍ਹਾਵਣ ਸੂਲੀ, ਦਰਦ ਵੰਡਾਵਣ ਮੇਰੇ ।
 ਰੈਣ ਕਟਣ ਵਿਚ ਵੈਣ ਫਿਰਾਕਾਂ, ਬਹ ਬਹ ਰੋਣ ਸਵੇਰੇ ।

1. ਜ਼ਾਹਿਰ 2. ਸਰੀਰ 3. ਮਸਤ 4. ਸਾਹਮਣੇ 5. ਕਮਾਣ 6. ਨਵੇਂ ਚੰਨ ਵਰਗੀ 7. ਜ਼ਲੀਲ ਹੋ ਕੇ
 8. ਪਲਕਾਂ 9. ਲੁਲੂ (ਮੌਤੀ) ਚਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 10. ਬੁਰਾ ਫਿਅਲ (ਕਰਮ) 11. ਖਲਕਤ 12. ਕਬਰ ॥

ਖਾਵਣ ਤੇਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਸੀਨੇ, ਚਾਵਣ ਕ੍ਰਦਮ ਅਗੇਰੇ ।
 ਲੱਭਦੀਆਂ ਫਿਰਨ ਕਰਾਰੋਂ ਖਾਲੀ, ਹਾਰ ਤਰੋੜ ਅੰਧੇਰੇ ।
 ਬੇੜੀਆਂ ਡੁਬ ਮਰਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੇ, ਪੈ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੇ ।
 ਰਖਤ ਲੁੱਟੇ ਮਹਬੂਬ ਅਸਾਡਾ, ਜਿਸਦੇ ਨੈਣ ਲੁਟੇਰੇ ।
 ਛਾਤੀ ਨੌਕ ਨਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਰੜਕਾਂ, ਪਾਵਣ ਘਾ¹ ਘਣੇਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਰਨ ਦਵਾਈਂ ਦਰਦੋਂ, ਹੋਵਣ ਜ਼ਖਮ ਵਧੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਸੁਣ ਥੱਕੀ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜ਼ਾਦੀਆਂ, ਕਰਦੀਆਂ ਤਾਅਨ ਬਥੇਰੇ ।
 ਖਬਰ ਨ ਜਾਣਨ ਚੀਜ਼ ਕਿਆ ਈ, ਜਿਸਦਾ ਸ਼ੌਰ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਕੇਡ ਤਅੱਸੁਰ ਵਾਲੇ, ਨੈਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਘੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੁਣਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਖੁਦ ਥੀਂ ਸ਼ੌਰ ਉੱਚੇਰੇ ।
 ਉਹ ²ਜਮਾਲ ਜਲਾਲ² ਸੱਜਣ ਦਾ, ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ।
³ਜਲਵਾਗਾਹ³ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਜਲ ਬਲ, ਖਾਕ ਸਿਆਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ।
⁴ਹਸਤੀ-ਸੋਜ਼⁴ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਸ਼ੌਅਲਾ, ਸੀਨਿਓਂ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਆਪ ਜਲੇ ਘਰ ਅਪਣਾ ਜਾਲੇ, ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਲਦੀ ਨਾਰੇ ।
 ਜਾਂ ਸੋਹਣੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵੇਖੇ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਵਾਰੇ ।
 ਆਪਣਾ ਆਪ ਤੇ ਸਕੇ ਪਿਆਰੇ, ਜਣਨ ਸਹੇੜਨਹਾਰੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨ ਜਮਾਲ ਸੱਜਣ ਦੇ, ਨਾਂਹ ਸੁਫਨੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਠੇ ।
 ਮੈਂ ਵੱਲ ਕਾਹਨੂੰ ਤਾਅਨਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਤੋੜ ਵਗਾਏ ਚਿੱਠੇ ।
 ਲਓ ਪਿਆਰਿਆਂ ਖਾਣੀਓਂ ਨੀ ਹੁਣ, ਰੋਵੋ ਬੈਠ ਨਸੀਬਾਂ ।
 ਵੇਖ ਤਜੱਲਾ⁵ ਬਰਕ⁶ ਹੁਸਨ ਦਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਬਣੇ ਰਕੀਬਾਂ⁷ ।
 ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਵਰੁਦੀ, ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ।
 ਨੀਵੇਂ ਕਰੋ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਦਮ, ਜ਼ਰਬ ਝੱਲੋ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੀ ਬਿਧ

ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਘੱਲੇ, ਤਰਫ ਘਰਾਂ ਉਮਰਾਵਾਂ⁸ ।
 ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਵੀਆਂ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈਆਂ, ਨੂੰਹਾਂ ਧੀਆਂ ਸਣ ਮਾਵਾਂ ।
 ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਗਾਮ ਘੱਲੇ, ਮੈਂ ਅਜਜ਼ੋ⁹ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਅੱਜ ਜ਼ਿਆਫਤ¹⁰ ਮੈਂ ਘਰ ਆਈਓ, ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਵਾਂ ।
 ਜਨਾਂ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਮੰਨ ਜ਼ਿਆਫਤ, ਸੱਭੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਈਆਂ ।
 ਮਿਲੀਆਂ ਆਣ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਆਵੰਦੀਆਂ ਗਲ ਲਾਈਆਂ ।
 ਖਬਰ ਖੈਰੀਯਤ ਸਭ ਥੀਂ ਪੁੱਛੇ, ਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ ।
 ਤੇ ਬਾਤਨ¹¹ ਵਿੱਚ ਸਭਨਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਹੱਥ ਮੁਹੱਬਤ ਧੋਵੇ ।

1. ਫਟ 2. ਹੁਸਨ ਤੇ ਚਮਕ 3. ਦੇਖਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, 4. ਜੀਵਨ ਕਣੀ ਫੂਕਣ ਵਾਲਾ 5. ਚਮਕ
 6. ਬਿਜਲੀ 7. ਸ਼ਰੀਕਣੀਆਂ 8. ਅਮੀਰ ਲੋਕ 9. ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ 10. ਰੋਟੀ 11. ਦਿਲ ਵਿੱਚ ।

ਬੁੱਢੀ ਦਾਈ ਕਾਰੋਹਾਰੀ, ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ ।
 ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੈਂ ਦੇਣ ਉਲਾਂਭੇ, ਭਲੀ ਨ ਕਹਣ ਕਦਾਈਂ ॥
 ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈਆਂ ਏਥੇ, ਖਿਦਮਤ ਕਰੇਂ ਕਵੇਹੀ ।
 ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੂੰ ਦੋਸਤ ਬਣ ਬਣ, ਝੁਕ ਝੁਕ ਬਹੇਂ ਅਵੇਹੀ ॥
 ਝਿੜਕ ਪਰੇ ਇਹ ਜਾਣ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਟੱਬਰ ਦਾ ਸਿਰ ਖਾਵਣ ।
 ਤੇ ਸਾਇੰਤ ਘਰ ਤੇਰੇ ਬੈਠਣ, ਐਬ ਤੇਰਾ ਲੈ ਜਾਵਣ ।
 ਜਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਘਰ ਆਪਣੇ ਜਾਵਣ, ਤਾਅਨੇ ਕਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਬੱਸ ਧੀਆ ਇਹ ਤੇਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਬੁਰਿਆਰਾਂ ਮੁਰਦਾਰਾਂ¹ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਬੁੱਢੀ, ਤੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਜੇ ਅੱਜ ਰਾਜ² ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਨ ਆਇਆ ॥
 ਜੇ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੈਂ ਕਦ ਦੋਸਤ, ਸੱਚ ਪੁਛੋਂ ਜੇ ਮਾਈ ।
 ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲੈਣੇ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਾਈ ।
 ਸਾੜ ਇਹਨਾਂ ਮੈਂ ਬਾਲਣ ਕੀਤੀ, ਤਾਅਨਿਆਂ ਨਾਲ ਜਲਾਈ ॥
 ਮੈਂ ਦਿਲ ਬਲਦੀ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ, ਪਾ ਬਾਲਣ ਚਮਕਾਈ ।
 ਸੜ ਬਲ ਕੇ ਮੈਂ ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਦੀ, ਚਾਹਾਂ ਲਾਟ ਬੁਝਾਈ ।
 ਵਾਰ ਚਲਾਈ ਇਹਨਾਂ ਮੈਂ ਪੁਰ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਆਈ ।
 ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਅੱਜ ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ, ਲੱਗਾ ਦੇਣ ਦਿਖਾਈ ।
 ਅੱਜ ਕੁਝ ਕਾਰਾ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ, ਕਰਸੀ ਯਾਦ ਲੁਕਾਈ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਮਿਸਰੇ ਮਾਤਮਖਾਨੇ, ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਦਿਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਦੇਸ ਰੁੜ੍ਹਾਵਨ ਲੱਗੀ, ਦਿਲਬਰ ਦੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ³ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਤਾਅਨਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਹੋ ਚੱਲੀਆਂ ਸੌਦਾਈ ॥
 ਮੈਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਚ ਹਰ ਹਰ ਖਾਨੇ, ਲੱਗੀ ਫਿਰਨ ਸੁਫਾਈ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਵੇਖ ⁴ਜਮਾਲ-ਫਿਰੋਜ਼⁴, ਜਾਨ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ।
 ਇਹ ਅੱਜ ਵਿਚ ਜਲਾਲ ਹੁਸਨ ਦੇ, ਜਲ ਬਲ ਰਹਣ ਨ ਕਾਈ ॥
ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕਟ ਲੈਣੇ
 ਆਈਆਂ ਜਨਾਂ ਮਿਸਰੀ ਦੀਆਂ ਸੱਭੇ, ਹੁਰਮਤ⁵ ਨਾਲ ਬੈਠਾਈਆਂ ॥
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਝੁਕਾਈਆਂ ।
 ਸ਼ਰਬਤ ਭਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੂਜੇ, ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਬੈਠੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੁਤਾਰਾਂ, ਪੱਖੇ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਸੀਨੇ ਮੌਜ ਛੱਡਣ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਵਿਚ ਵਿਚ ਵਗਣ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਕਰ ਉਂਗਲ ਵਲ ਕਹਣ ਜੁਲੈਖਾ, ਡੁੱਬ ਮੋਈ ਦਮ ਹਾਰੇ ।

1. ਮੋਈਆਂ 2. ਭੇਦ 3. ਚਮਕ, ਹੁਸਨ 4. ਦਗ ਦਗ ਕਰਦਾ ਹੁਸਨ 5. ਇਜ਼ਤ, ਵਡਿਆਈ ।

ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਹੂਰ ਪਰੀ ਥੀਂ, ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਉਜਾਲੀ¹ ।
 ਮਿਲਿਆ ਹੁਸਨ ਅਜੇਹਾ ਇਸਨੂੰ, ਪਰ ਇਹ ਕਦਰੋਂ ਖਾਲੀ ॥
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਹੁਸਨ ਰੰਗੀਲਾ, ਮੁਰਗ ਅਕਲ ਦੀ ਜਾਲੀ ।
 ਬੇਕਦਰੀ ਹੋ ਖਾਕ ਰੁਲਾਇਆ, ਵਾਹ ਇਸਦੀ ਇਹ ਹਾਲੀ ॥
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ, ਦਾਨਿਸ਼² ਥੀਂ ਮਤਵਾਲੀ ।
 ਕਿਸ ਕਜੀਏ ਵਿੱਚ ਫਸ ਮਰ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਨ ਸੂਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ॥
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਮਗਰਬ-ਜ਼ਾਦੀ, ਬਾਂਕਿਆਂ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਬਰਦੇ ਥੀਂ ਇਸ ਧਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਰਹਿੰਦੀ ਨਿੱਤ ਸਵਾਲੀ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਇਹ ਲਾਟਾਂ ਛੱਡਦੇ, ਲਬ ਗੁਲਰੁਖ³ ਦੀ ਲਾਲੀ ।
 ਪਰ ਇਹ ਲਾਲੀ ਖੂਬੀਓਂ ਖਾਲੀ, ਤਾਲਿਆ ਦੀ ਬਦਫਾਲੀ⁴ ॥
 ਏਵੇਂ ਅੰਦਰ ਸਫਾਂ⁵ ਜ਼ਨਾਂ ਦੇ, ਸ਼ਿਕਵਿਓਂ⁶ ਵਗੇ ਇਸਾਰਾ ।
 ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਜ਼ਿਆਫਤ ਵਾਲਾ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਕੀਤੋਸੁ ਸਾਰਾ ।
 ਪਏ ਤੁਆਮ ਤਿਆਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਬਾਝ ਹਸਾਬ ਸੁਮਾਰਾਂ ।
 ਖੁਸਬੂਈਓਂ ਪੁਰ ਮਗਜ਼ ਜ਼ਨਾਂ ਦੇ, ਜਿਉਂ ਵਿਚ ਬਾਗ ਬਹਾਰਾਂ ॥
 ਅਜੇ ਨ ਖਾਧਾ ਖਾਧਿਓਂ ਅੱਵਲ, ਨਸ਼ੇ ਚੜ੍ਹੇ ਮੈਖ਼ਾਰਾਂ⁷ ।
 ਚਾਏ ਤਾਸ⁸ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਇਕ ਧਿਰ, ਬੰਨ੍ਹੇ ਕਮਰ ਤਰਾਰਾਂ⁹ ।
 ਚਿਰਮਚੀਆਂ ਧਰ ਹੱਥ ਧੁਲਾਏ, ਅੱਵਲ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ।
 ਖੜੀ ਜੁਲੈਖਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ, ਹਸ ਹਸ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ॥
 ਧੌਵੋ ਨੀ ਹੱਥ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਥੀਂ, ਕਰਦੀ ਮਰਗ¹⁰ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਧੋ ਬੈਠੋ ਨੀ ਹੱਥ ਆਰਾਮੋਂ, ਰੁਖਸਤ ਕਰੋ ਕਰਾਰਾਂ ।
 ਰਜ ਪੁਜ ਬੈਠੋ ਹੋ ਮੈਂ ਜਹੀਆਂ, ਬੇਸਬਰਾਂ ਨਾਦਾਰਾਂ¹¹ ।
 ਕੂੰਜਾਂ ਵਾਂਗ ਕੱਢਣ ਸਿਰ ਵੇਖਣ, ਇਹ ਡਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ॥
 ਜੇ ਉਹ ਸ਼ਾਮੀ ਬਾਜ਼ ਦਿੱਸ ਆਵੇ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਰੇ ਵਾਰਾਂ ॥
 ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ, ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਮਾਰੇ ।
 ਵੇਖੋ ਨੀ ਤੇ ਝਾਤ ਘੱਤੋ ਨੀ, ਗੋਸ਼ਿਆਂ¹² ਦੇ ਵਲ ਸਾਰੇ ।
 ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਬੇਸਬਰ ਖੜੀ ਦੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਮੋਹਣ ਹਾਰਾ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਟ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕ ਬੈਠਾ, ਇਸਦਾ ਰਹਜ਼ਨ¹³ ਭਾਰਾ ॥
 ਖੁੱਲੇ ਦਰ ਛੱਡੋ ਫਿਰ ਨਿਕਲੇ, ਚਾਰ ਚੌਫੇਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਦੇਖ ਲਈਏ ਉਹ ਕਿਹਾ ਕੁ ਸੋਹਣਾ, ਇਸਦਾ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ॥

1. ਸੋਹਣੀ 2. ਅਕਲ 3. ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਚਿਹਰਾ 4. ਭੈੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਨਾ 5. ਕਤਾਰਾਂ 6. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ, ਗਿੱਲੇ 7. ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪਿਆਕ 8. ਥਾਲ 9. ਪਟਕੇ 10. ਮੌਤ 11. ਭੁੱਖੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ 12. ਕੋਠੇ 13. ਡਾਕੂ

ਆਹਾ ਯੂਸੁਫ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ, ਕਰਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਲਾਹੀ ।
 ਤਾਇਨ¹ ਤੇ ਮਤਉਨ² ਦੋਹਾਂ ਥੀਂ, ਰੱਖਦਾ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
 ਰਮਜ਼ਾਂ ਸਮਝ ਜੁਲੈਖਾ ਓਵੇਂ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵੱਲ ਆਈ ।
 ਤਨ ਹੁੱਲੇ³ ਭਰ ਜੇਵਰ ਜੇਬਾ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਮੇਰੀ ਦਰ ਤੇਰੇ, ਉਜ਼ਰ ਨ ਧਰੀਂ ਅਗੋਰੇ ।
 ਮੰਨ ਸਵਾਲ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਯੂਸੁਫ, ਵੇਲਾ ਹੈ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਜੇ ਉਹ ਫੇਰੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੰਨ ਸਵਾਲ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ, ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਾਂ ਕਦਾਈਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਸਣ, ਤੂੰ ਸਾਮਾਨ ਅਵਾਈਆਂ⁴ ।
 ਅੱਜ ਅਸ਼ਰਾਫ⁵ ਜ਼ਨਾਂ ਘਰ ਮੇਰੇ, ਮਹਮਾਨੀ ਪੁਰ ਆਈਆਂ ।
 ਖਿਦਮਤ ਕਾਰਣ ਜਦਾਂ ਬੁਲਾਵਾਂ, ਓਵੇਂ ਨਿਕਲ ਸੁਤਾਬੀ ।
 ਬਰਕਾ ਲਾਹ ਨੰਗੇ ਕਰ ਜਾਹਿਰ, ਨਸ਼ਿਓਂ ਨੈਣ ਸੁਰਾਬੀ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਾਇਕ ਹੱਥੀਂ, ਖਿਦਮਤ ਲਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ।
 ਔਗਣਹਾਰੀ ਦੇ ਵਾਹ ਤਾਲਿਅ, ਜੇ ਕਰਸੈਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੰਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਵੇਂ ਬਾਹਿਰ ਆਵਾਂ, ਮੇਰਾ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹੋ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ ਜੁਲੈਖਾ ਆਈ, ਜ਼ਨਾਂ ਤੁਆਮ⁶ ਖਿਲਾਏ ।
 ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਦ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਭੇ, ਮਜ਼ੇ ਤੁਆਮੋਂ ਪਾਏ ।
 ਜ਼ਨਾਂ ਤੁਆਮੋਂ ਫਾਰਿਗ ਹੋਈਆਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ।
 ਹਰ ਹੱਥ ਧਰੇ ਤੁਰੰਜ⁷ ਜੁਲੈਖਾ, ਤੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ ।
 ਖਾਵਣ ਕੱਟ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਭੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਕਨਆਨੀ ਬੰਦਾ, ਦੇਵੇ ਆਣ ਦਿਖਾਈ ।
 ਤਾਅਨ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਜਿਸਦੇ ਇਸਕੋਂ, ਜੇ ਆਖੋ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ।
 ਮਾਹ ਕਨਆਨੀ ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀ, ਪਰਦਿਓਂ ਕੱਢ ਲਿਆਵਾਂ ।
 ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਮੈਂ ਵੱਲ ਵਗੀਆਂ, ਮੁੱਲ ਲਇਆ ਮੈਂ ਲੱਖੀਂ ।
 ਜੇ ਚਾਹੋ ਉਹ ਜਲਵਾ ਨੂਰੀ, ਦੇਖ ਲਵੋ ਖੁਦ ਅੱਖੀਂ ।
 ਇੱਕ ਜ਼ਬਾਨ ਪੁਕਾਰਣ ਸੱਭੇ, ਐ ਖਾਤੂਨ⁸ ਪਿਆਰੀ ।
 ਖੁੱਛੇ ਸੱਚ ਇਜਾਬਤ⁹ ਦਾਵਤ, ਤਲਬ ਅਸਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ।
 ਇਹ ਤੁਰੰਜ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ, ਅਜੇ ਹਰਾਮ¹⁰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਕਰ ਇੱਕ ਝਾਤ ਨ ਵੇਖਾਂ, ਤੇਰਾ ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀ ।

1. ਤਾਅਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 2. ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਾਅਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ 3. ਫਤੂਹੀ, ਜੈਕਟ 4. ਉਡਦੀਆਂ
 ਖਬਰਾਂ 5. ਉੱਚੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ 6. ਖਾਣੇ 7. ਮਾਲਟਾ 8. ਸਵਾਣੀ 9. ਕਬੂਲ ਹੈ 10. ਜਾਇਜ਼ ਨ ਹੋਣਾ ।

ਜਾਂ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਆ ਸਾਨੂੰ, ਕਰਦਾ ਤਦੋਂ ਵਗਾਈਏ ।
 ਘਾ ਲਿਕਾ¹ ਮਹਬੂਬ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਕੱਟ ਤੁਰੰਜਾਂ ਖਾਈਏ ।
 ਗਈ ਜੁਲੈਖਾ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਐ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰੇ ਮੇਰੇ, ਖੋਲ ਰੁਖੋਂ ਚਮਕਾਰੇ ।
 ਫੇਰਾ ਘੱਤ ਕਦਮ ਚਾ ਬਾਹਿਰ, ਤੇਲ ਨਪੀੜ ਤਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਲਾਹ ਬੁਰਕਾ ਵਗ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਦੀ, ਜਾਵਣ ਰੋਗ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ॥
 ਚੜ੍ਹ ਚੰਦਾ ਕਰ ਰੋਸ਼ਨ ਖਾਨਾ, ਹੋਵਣ ਦੂਰ ਅੰਧੇਰੇ ।
 ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ ਰਾਹੀ ਤੱਕਣ, ਸ਼ੌਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ।
 ਜਾਣ ਬੁਖਾਰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਮਰਜ਼ਾਂ, ਨਵੇਂ ਲੱਗਣ ਦੁੱਖ ਭਾਰੇ ।
 ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕਰੀਓ, ਤੋਲ ਤਰਾਜ਼ੂ² ਸਾਰੇ ।
 ਹਿੱਸਾ ਵੰਡ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਮੰਗਣ, ਪਕੜ ਤੁਰੰਜਾਂ ਕਰਦਾਂ ।
 ਵੰਡ ਵੰਡਾ ਕਰ ਤੁਰੰਜ ਪੂਰੇ, ਤੱਕ ਅਦਲ ਧਰੇਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ ॥
 ਮੈਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਘੱਤਣ ਵਲ ਮੱਥੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ ਵਲ ਸਾਰੇ ।
 ਐ ਮਹਬੂਬ ਕਰੀਂ ਝਬ ਫੇਰਾ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਇਸ਼ਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਕਰ ਨੀਵੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਓਵੇਂ ਉੱਠ ਖਲੋਇਆ ।
 ਜਾਂ ਬਾਹਿਰ ਚਾ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ, ਸਿਹਨ ਮੁਨੱਵਰ ਹੋਇਆ ॥
 ਜਨਾਂ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ, ਜਲਵਾ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ ।
 ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਇਆ ਪੁਕਾਰਾ, ਇਹ ਕਨਆਨੀ ਬੰਦਾ ।
 ਬਿਜਲੀਆਂ ਝੜ ਅੱਖੀਂ ਪਈਆਂ, ਇਹ ਦਹਸ਼ਤ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ॥
 ਵੇਖ ਗਈਆਂ ਵਿਚ ਗਸ਼ ਦੇ ਗੋਤੇ, ਬੇਖੁਦ³ ਹੋਸ਼ ਲੁਟਾਈਆਂ ।
 ਬੇਖੁਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰੇ, ਜਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ।
 ਕਸਮ ਅਸਾਂ ਇਹ ਖਾਕੀ ਨਾਹੀਂ, ਮਲਕ⁴ ਕਰਮ ਅਫਲਾਕੀ⁵ ॥
 ਪਾਕ ਅੱਲ੍ਹਾ ਜਿਸ ਇਹ ਉਪਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਨੁਕਸੋਂ ਪਾਕੀ ।
 ਮਿਸਰੀ ਜਨਾਂ ਡਿੱਠਾ ਜਦ ਯੂਸੁਫ, ਅਕਲ ਧਰੀ ਵਿਚ ਤਾਕੀ⁶ ॥
 ਹੈਜ਼⁷ ਚਲੇ ਵਹ ਨਹਰ ਬਦਨ ਥੀਂ, ਰੱਤੋ ਰੱਤ ਦਿਸ ਆਈ ॥
 ਹੋਸ਼ ਉਡਾਈ ਅਕਲ ਗਵਾਈ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਤ ਨ ਕਾਈ ।
 ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ, ਯਾਦ ਤੁਰੰਜਾਂ ਆਈਆਂ ।
 ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਤਲੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਫੁਰੀਆਂ ਚਾ ਵਗਾਈਆਂ ॥
 ਹੱਥੋਂ ਫਰਕ ਤੁਰੰਜ ਨ ਜਾਪੇ, ਦਰਦ ਨ ਮਾਲਮ ਕਾਈ ।
 ਵੱਢ ਹੱਥਾਂ ਉਹ ਟੁੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਤੇ ਅਜੇ ਹੋਸ਼ ਨ ਆਈ ॥

1. ਸੂਰਤ, ਜਲਵਾ 2. ਤੱਕੜੀ 3. ਮਸਤ, ਬੇ-ਹੋਸ਼ 4. ਫਰਿਸ਼ਤਾ 5. ਅਸਮਾਨ ਦਾ 6. ਛਿੱਕੇ ਤੇ
 7. ਮਾਹਵਾਰੀ ॥

ਖੂਨੋਂ ਹੈਜ਼ ਰਖੇ ਰਬ ਪਰਦੇ, ਹੱਥਾਂ ਖੂਨ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਹੈਜ਼ੋਂ ਖੂਨ ਏਹੀ ਰਾਹ ਹੱਥੋਂ, ਗੈਰਾਂ¹ ਫਰਕ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਦੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਖੜੀ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਜਿਸਦੇ ਤੁਸਾਂ ਉਲਾਂਭੇ ਨੈਂ ਸਿਰ, ਇਹ ਉਹਾ ਚਮਕਾਰਾ ।
 ਦੇਖ ਲਵੋ ਹੈਰਾਨੀ ਛੱਡੋ, ਕਰੋ ਨਿਗਾਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਕਨਆਨੀ ²ਅਬਦ-ਹਕਾਨੀ², ਜਿਸਦੀ ਦੀਦ ਕਟਾਰੀ ।
 ਦਿਓ ਜਵਾਬ ਗਈਓ ਹੋ ਫਾਨੀ, ਦੇਖ ਲਇਆ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
³ਮਾਈ ਜਾਈ³ ਕੌਣ ਏਹਾਈ, ਅੱਜ ਵਿਚ ਕੌਮ ਤੁਸਾਹੀਂ ।
 ਕੌਣ ਵਡੇਰੀ ਸਬਰਾਂ ਵਾਲੀ, ਬੋਲੇ ਸੁਖਨ ਅਲਾਵੇ ।
 ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹਾਜ਼ਿਰ ਵੇਖੋ, ਕਿਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਜਲ ਜਾਵੇ ।
 ਇਹ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਝਲ ਲਇਆਂ ਕਿਸ ਬੋਲੋ ।
 ਕਹੋ ਕਿਆਈ ਬਰਦਾ ਮੇਰਾ, ਅਕਲੋਂ ਪੈਰ ਨ ਡੋਲੋ ।
 ਸਬਰ ਬੜੇ ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰ, ਬੋਲਦੀਓ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੜਫ ਮੋਈਆਂ ਯਾ ਬੇਖੁਦ ਹੋਈਆਂ, ਯਾ ਜਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਹੀਂ⁴ ।
 ਕੌਣ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦਿਲਾਵਰ, ਸਬਰ ਸਮੁਾਲਣ ਵਾਲੀ ।
 ਸੀਸ ਉਠਾਵੇ ਸਬਰ ਦਿਖਾਵੇ, ਰੱਖੇ ਸੁਰਤ ਸਮੁਾਲੀ ।
 ਉੱਠ ਬੈਠੋ ਨੀ ਤਾਅਨੇ ਕਰਦੀਓ, ਬਹ ਬਹ ਕਰੋ ਨਿਤਾਰਾ ।
 ਸਬਰ ਨਿਤਾਣਾ ਕਿਉਂ ਨੱਸ ਵਗਿਆ, ਦੇਖ ਇੱਕੋ ਚਮਕਾਰਾ ।
 ਮੌੜੀਓ ਨੀ ਉਠ ਨੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਬਰ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ।
 ਸ਼ਰਮਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਠ ਘੇਰੋ, ਵੇਖੋ ਖੋਲ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਅਕਲਾਂ ਵਾਲੀਓ ⁵ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਰਮੋਂ⁵, ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ ਕੁਝ ਅਕਲਾਂ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਵਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਮਹਬੂਬਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ।
 ਦੇਖੋ ਅਕਲ ਪੰਖੇਰੂ ਹੋ ਕੇ, ਸਬਰ ਸ਼ਰਮ ਲੈ ਚੱਲੀ ।
 ਪਕੜੋ ਨੀ ਉਠ ਜਾਲੀਆਂ ਤਾਣੋ, ਮੈਂ ਰੋ ਮਰਾਂ ਇਕੱਲੀ ।
 ਰਹਣ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰ, ਮੈਨੂੰ ਮਰਦੀ ਭਰਦੀ ।
 ਤੁਸੀਂ ਪਰਾਈਆਂ ਨਵੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਬਰਦੀ⁶ ਘਰ ਦੀ ।
 ਦੇਖੋ ਨੀ ਮੈਂ ਦਰਦ ਲਤਾੜੀ, ਦਰਦ ਅਜੇ ਸਿਰ ਧਰਦੀ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਜ਼ਿਬ੍ਰਾ ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਰਦੀ, ਦਿਲਬਰ ਦੀ ਬੇਦਰਦੀ ।
 ਥਾਉਂ ਮੇਰੇ ਪੈ ਜ਼ਿਬ੍ਰਾ⁷ ਨ ਹੋਈਓ, ਤਾਕਤ ਤੁਸਾਂ ਨ ਜਰਦੀ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਅਜ ਖੋਲ ਦਿਖਾਵੇ, ਰਣ ਵਿਚ ਤਾਬ⁸ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ।

1. ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ 2. ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦਾ ਗੁਲਾਮ 3. ਮਾਂ ਦੀ ਜੰਮੀ ਹੋਈ 4. ਅੱਗ 5. ਸ਼ਰਮਾਂ ਵਾਲੀਓ
 6. ਕਨੀਜ਼, ਲੌਂਡੀ 7. ਘਾਇਲ 8. ਤਾਕਤ ।

ਦੇਖੋ ਸੋਹਣੇ ਦਾ ਚਮਕਾਰਾ, ¹ਤੇਗ ਕੁਜ਼ਾ ਕੁਦਰ¹ ਦੀ ।
 ਉੱਚੀ ਸ਼ਰਮ ਜਿਦੇ ਵਿਚ ਕੁਦਮਾਂ, ਡਿਗ ਡਿਗ ਕੇ ਰੋ ਮਰਦੀ ।
 ਸੋਹਣੀ ਵਾਂਗ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ, ਖੂਨ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਰਦੀ ।
 ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ਨੱਸੀ ਜਾਂਦੀ, ਸ਼ਰਮ ਹਯਾਓਂ ਡਰਦੀ ।
 ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਮਾਅਨੇ² ਚਮਕਣ, ਤੋੜਨ ਹੱਦ ਸੁਵਰ³ ਦੀ ।
 ਜਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਾਂ ਫਸਦੀ, ਮੱਛਲੀ ਡੂੰਘੇ ਸਰ⁴ ਦੀ ।
 ਵੇਖਣਹਾਰ ਫਿਦਾ⁵ ਹੋ ਮਰਦੇ, ਤੱਕ ਸੂਰਤ ਦਿਲਬਰ ਦੀ ।
 ਲਬ ਦੀ ਲਾਲੀ ਵੇਚ ਨਿਗਾਹੋਂ, ਮੁਲ ਲਵੇ ਰੁਖ ਜ਼ਰਦੀ ।
 ਮੈਨੂੰ ਤਾਅਨ⁶ ਚਲਾਵਣ ਵਾਲੀਓ, ਵੇਲਾ ਹੈ ਉਠ ਦੇਖੋ ।
 ਇਹ ਦੀਦਾਰ ਸੱਜਣ ਦਾ ਰਣ ਵਿਚ, ਸੇਲਾ ਹੈ ਉੱਠ ਦੇਖੋ ।
 ਇਹ ਉਹੋ ਮੈਂ ਜਿਸਦੇ ਦਰਦੋਂ, ਦਾਮਨ ਲੀਰਾਂ ਕੀਤੇ ।
 ਮਹਵੀਯਤ⁷ ਦੇ ਬਹਰ ਅਮੀਕੋਂ⁸, ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲੇ ਪੀਤੇ ।
 ਗੁੰਮ ਗਈਓ ਉਠ ਦੇਖੋ ਸਾਇਤ, ਕਿਉਂ ਪਈਓ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਖਬਰ ਲਇਓ ਝੱਬ ਜੇ ਵਿਚ ਜਾਨਾਂ, ਹੱਥ ਗਏ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਕਰੋ ਨਿਗਾਹ ਅਜੇ ਹੈ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਮੇਰਾ ਦਿਲਬਰ ਜਾਨੀ ।
 ਵੇਖ ਲਇਓ ਹੈ ਕਿਸਦੇ ਇਸਕੋਂ, ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਬਦਨਾਮੀ ।
 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰੋ ਰੋ ਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕੁ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਮੇਰੇ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਸਦੀ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ।
 ਸਿਰ ਚਾ ਕਹੇ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਕੋਈ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਜਿਦੀ ਮੈਂ ਬੰਦੀ, ਕਿਆ ਕਹ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਹੈ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਯਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਬੋਲੋ ਸੱਚ ਨਤਾਰੋ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਬਰਦੇ ਨੂੰ ਸਿਰ ਧਰਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਸਿਰੋਂ ਉਤਾਰੋ ।
 ਜੇ ਮਾਅਜ਼ੂਰ⁹ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਅਮਰੋਂ¹⁰, ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਵੀਚਾਰੋ ।
 ਮੈਂ ਮਾਅਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਏਥੇ, ਹਮਦਰਦੋ ਬੀਮਾਰੋ ।
 ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਤੋਸੀਂ ਬਦਲੇ ਪਾਏ, ਯਾ ਕੁਝ ਰਹ ਗਇਆ ਬਾਕੀ ।
 ਕਿੱਧਰ ਗਈ ਤੁਸਾਡੇ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਬੇਬਾਕੀ¹¹, ਚਾਲਾਕੀ ।
 ਉਠੋ ਨੀ ਕੁਝ ਹੋਸ ਸਮਾਲੋ, ਬੋਲੋ ਸੁਖਨ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਅੱਗ ਬੁਝਾਏ ਦਿਲੋਂ ਜੁਲੈਖਾ, ਛੱਡੋ ਤੀਰ ਕਮਾਨੋਂ ।
 ਬਾਝ ਹਵਾਸ ਪਈਆਂ ਉਹ ਸੱਭੇ, ਬੇਖੁਦ ਜਾਨ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਕਾਈ ਖਬਰ ਨ ਰੱਖਣ, ਦੁਨੀਆ ਦੀਨ ਈਮਾਨੋਂ ।

1. ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਤਲਵਾਰ 2. ਅਸਲੀਅਤ 3. ਸੂਰਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਸ਼ਕਲਾਂ 4. ਤਾਲਾਬ 5. ਕੁਰਬ ਨ
 6. ਤਾਅਨੇ, ਮਿਹਨੇ 7. ਬੇਖੁਦੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣਾ 8. ਡੂੰਘਾ 9. ਖਿਮਾ ਦੀਆਂ ਜਾਰਕ
 10. ਹੁਕਮੋਂ, ਗਲੋਂ 11. ਸ਼ੋਖ, ਨਿਡਰਤਾ ।

ਹੁਸਨ ਦੀ ਕੁੜਕੁਟ

ਦੇ ਚਮਕਾਰਾ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ, ਯੂਸੁਫ ਪਾਕ ਪਿਆਰਾ ।
ਬਾਜ਼ਿਆਂ¹ ਹੋਸ਼ ਪਈ ਮੁੜ ਓੜਕ, ਦਾਗ ਰਹਿਆ ਦਿਲ ਭਾਰਾ ।
ਚਾਰ ਸੌ ਮਰ ਗਈਆਂ ਜਾਨੋਂ, ਖਾਕੋਂ² ਉੱਠ ਨ ਸੱਕੀਆਂ ।
ਜਾਨ ਗਈ ਕੁਰਬਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਇਹ ਇਸ਼ਕੇ ਵਿਚ ਪੱਕੀਆਂ ।
ਦੀਵਾਨੀ ਜਨ ਹੋਈ ਤਿੰਨ ਸੌ, ਜਾਮੇ³ ਕੀਤੇ ਲੀਰਾਂ ।
ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਯਾਦ ਪਈਆ ਨੇ, ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਾਲ ਫਕੀਰਾਂ ।
ਕੁਝ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਕੇ, ਉਮਰ ਗਈਆਂ ਕਰ ਪੂਰੀ ।
ਕੁਝ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭੌਂਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ, ਟੁੱਟੀ ਸਬਰ ਸਬੂਰੀ ।
ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਆਈਆਂ, ਵਾਂਗ ਜੁਲੈਖਾ ਰਹੀਆਂ ।
ਜਾਨ ਗਈ ਤਨ ਜਾਂ ਲਗ ਉਹਨਾਂ, ਇਸ਼ਕੋਂ ਜ਼ਰਬਾਂ ਸਹੀਆਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਮੁਦਾਮੀ, ਰਹੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜ਼ਾਰੀ ।
ਕਹਣ ਜੁਲੈਖਾ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਾਥੀ, ਗਾਲਿਬ ਹੈਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
ਉਂਗਲੀਆਂ ਅਸਾਂ ਹੱਥ ਨ ਬਾਕੀ, ਸੁਣ ਦਾਨਿਸ਼⁴ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ।
ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਬਿਤ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੀਵੇਂ, ਐਡਕ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਵਿਚ ਉਮਰੇ, ਹੱਥੀਂ ਕਰਦ ਨਾ ਚਾਈ ।
ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਯੂਸੁਫ ਰੋਕ ਹਟਾਈ ।
ਵਰਜ ਨ ਲੈਂਦਾ ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਯੂਸੁਫ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
ਮਾਰ ਗਲੇ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਓਵੇਂ, ਹਸਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
ਆਹਾ ਹਸਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਜੇ ਕੌ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇਂਦਾ ।
ਜੇ ਹਥਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੱਥ ਉਸਦੇ, ਬੇਖੁਦ ਮਾਰ ਮਰੇਂਦਾ ।
ਤਾਹੀਂ ਯੂਸੁਫ ਬੁਰਕੇ ਅੰਦਰ, ਰਖਦਾ ਚਿਹਰ⁵ ਮੁਬਾਰਿਕ ।
⁶ਨਾ-ਅਹਲਾਂ⁶ ਦੀ ਸੁਹਬਤ⁷ ਕੋਲੋਂ, ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਾਰਿਕ⁸ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਪਾਸ ਜਨਾਂ ਦੇ, ਮੈਂ ਕਰ ਥੱਕੀ ਜ਼ਾਰੀ ।
ਮਗਰ ਰਹੀ ਮੈਂ ਮਕਸਦ ਮੰਗਦੀ, ਦੁੱਖੀਂ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
ਵਲ ਵਲ ਥੱਕੀ ਮੈਂ ਦਿਲ ਉਸਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ।
ਜੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਨ ਮੰਨੇ, ਚਾਹਾਂ ਕੈਦ ਕਰਾਇਆ ।
ਖਿਦਮਤ ਥੀਂ ਇਹ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ।
ਦੇਵੇ ਵਸਲ ਰਹੇ ਯਾ ਕੈਦੀ, ਖਪ ਦੁੱਖੀਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ।

1. ਕਈਆਂ (ਨੂੰ) 2. ਮਿਟੀ, ਧਰਤੀ 3. ਕਪੜੇ 4. ਅਕਲ 5. ਚਿਹਰਾ 6. ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੋਕ
7. ਸੰਗਤ 8. ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੂਰ ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਨਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨੇ, ਤਾਅਨੇ ਬੋਲੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਓਨ੍ਹੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਉਸਦੀਆਂ ਬਹੁ ਬਹੁ, ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
 ਕਹਣ ਸੱਭੇ ਤੈਂ ਸਖਤੀ ਝੱਲੀ, ਮੁਸਕਿਲ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤਰਸ ਨ ਕਰੇ ਕਦਾਈਂ ਤੈਂ ਪੁਰ, ਇਹ ਬੇਰਹਮੀ ਭਾਰੀ ।
 ਕਰਨ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਨਾਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਪਰ ਖੁਦ ਇਸ਼ਕ ਲੁਟਾਈਆਂ ।
 ਆਵਣ ਜਾਵਣ ਫੇਰੀਆਂ ਪਾਵਣ, ਫਿਰਦੀਆਂ ਪੱਛੋਤਾਈਆਂ ।
 ਕਰਨ ਸੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਜੁਲੈਖਾਂ, ਪਰ ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਆਵਣ ।
 ਸ਼ਹਰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਵਾਰਾਂ ਪਈਆਂ, ਘਰ ਉਜੜੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ।
 ਅੱਗੇ ਇਕ ਜੁਲੈਖਾ ਆਸ਼ਿਕ, ਹੁਣ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਅੱਗੇ ਇਕ ਪੜਵਾਲ ਤੁੜਾਏ, ਹੁਣ ਡਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ।
 ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਹੁਣ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਅੱਗੇ ਇਕ ਜਲੇ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਹੁਣ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਝੱਲੀ¹ ।
 ਅੱਗੇ ਇਕ ਵੈਰਾਨੀ ਲੋਕਾਂ, ਹੁਣ ਸੌ ਸੌਰ ਮਹੱਲੀਂ ।
 ਅੱਗੇ ਇਕ ਘਰ ਬੇਆਰਾਮੀ, ਸ਼ਹਰ ਰੰਡਾ ਹੁਣ ਸਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਲੁਟ ਲਇਆ ਘਰ ਕਈਆਂ, ਹਰ ਜਾ ਪਵੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਇਕਨਾਂ ਘਰ ਵੈਰਾਨ ਸਮੂਲੇ², ਜਿੰਦਾਂ ਗਈਆਂ ਹੋ ਫਾਨੀ ।
 ਇਕਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹਸਰਤ ਧਾਣੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਨਾਂ ਬੀਆਬਾਨੀ³ ।
 ਇਕਨਾਂ ਨੰਗ-ਨਾਮੂਸ ਨ ਬਾਕੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਨਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰੀਂ ।
 ਸਬਰ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਅਕਲ ਵਿਗੁੱਤਾਂ, ਗਰਕ ਗਈਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਰੀ⁴ ।
 ਇੱਕਨਾਂ ਦਿੱਸਣ ਘੜੀ ਪਲ ਸਾਇਤ, ਪਰ ਇਤਬਾਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹੁਣ ਗਈਆਂ ਯਾ ਘੜੀ ਪਲਕ ਨੂੰ, ਜਾਣੇ ਦੇਖ ਲੁਕਾਈ ।
 ਉਜੜਿਆ ਹੁਣ ਮਿਸਰ ਦਿਸ ਆਵੇ, ਵਸਦੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ।
 ਮਗਰਬਜ਼ਾਦੀ ਕਹਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਘਰ ਘਰ ਸੁਹਰਤ⁵ ਹੋਈ ।
 ਚੰਗੇ ਬਦਲੇ ਲਏ ਜੁਲੈਖਾ, ਵਸਦੀਆਂ ਪੁੱਟ ਗਵਾਈਆਂ ।
 ਸ਼ਹਰ ਉਜਾੜ ਵਿਖਾਇਆ ਪਲ ਵਿਚ, ਮਿਲੀਆਂ ਦੇਸ ਦੋਹਾਈਆਂ ।
 ਘਰ ਆਬਾਦ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ, ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਸਮਾਈਆਂ ।
 ਯਾ ਆਬਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਾਨੇ, ਜੋ ਨ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਜੋ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਫਤ ਆਈਆਂ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾਈਆਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਉਸਨੂੰ ਹਸਦਿਆਂ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਦਿਆਂ, ਫੇਰ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈਆਂ ।

1. ਜੰਗਲ 2. ਜੜੋਂ ਹੀ 3. ਉਜਾੜਾਂ 4. ਰੋਣਾ 5. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ।

ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ ਆਵਣ ਜਾਵਣ, ਕਰਨ ਖੁਸ਼ਾਮਦ¹ ਭਾਰੀ ।
 ਜਾਹਿਰ ਉਸਦੀ ਵਿਚ ਗਮਖ਼ਾਰੀ², ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਮਜ਼ ਨਿਆਰੀ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਕਹਣ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਏ ।
 ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਤੇਰੀ ਆਸ ਪੁਚਾਈਏ, ਕਰਕੇ ਨਰਮ ਮਿਲਾਈਏ ।
 ਕਰੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਹੋ ਕਿਵੇਂ ਜੋ ਮੰਨੇ ।
 ਮੈਂ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਵਿਚ ਬਹਰ³ ਜੁਦਾਈ, ਪਕੜ ਲਗਾਵੇ ਬੰਨੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਗਈਆਂ ਕਰ ਆਦਤ, ਝੁੱਲ ਗਈਆਂ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਬੇਜ਼ਾਰ⁴ ਉਹਨਾਂ ਥੀਂ, ਰੰਜ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰੋਂ ।
 ਇਹ ਆਖਣ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਅਸੀਂ ਸਵਾਲੀ ਆਈਆਂ ।
 ਬਾਂਦੀਆਂ ਹਾਂ ਸਭ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ, ਅਸ਼ਰਾਫਾਂ⁵ ਦੀਆਂ ਜਾਈਆਂ ।
 ਅਸੀਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰਨੇ ਆਈਆਂ, ਮੌੜ ਨ ਧੱਕੇਂ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
 ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਜੁਲੈਖਾ ਮਰਦੀ, ਆਈ ਨਜ਼ਰ ਅਸਾਹਾਂ ।
 ਸਰਕਸ਼ੀਆਂ⁶ ਲੰਘ ਹੱਦੋਂ ਗਈਆਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਕਰੋ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਸੋਅਲੇ ਝੜਨ ਦਮਾਂ ਥੀਂ ਉਸਦੇ, ਦੋਜ਼ਖ ਭਖਦੀਆਂ ਆਹਾਂ ।
 ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ ਕਿਉਂ ਦਿਲੋਂ ਵਿਸਾਰੀ, ਰਾਹ ਘੱਤੋ ਗੁਮਰਾਹਾਂ ।
 ਤਾਰ ਗਦਾਇਆਂ⁷ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹਾਂ, ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਏਹ ਸ਼ਾਹਾਂ ।
 ਹੋ ਨੀਵਾਂ ਝਕ ਵੇਖ ਕਦਾਹੀਂ, ਤੇ ਕਰ ਨੈਣ ਉਤਾਹਾਂ ।
 ਲਿਫ ਥੋੜਾ ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਣ ਤਾਈਂ, ਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਹ ਉਪਰਾਹਾਂ ।
 ਘੁੰਮਣ ਘੇਰ ਫਸੀ ਅਜ ਉਸਦੀ, ਕਿਸਤੀ ਬਾਝ ਮਲਾਹਾਂ ।
 ਮੰਨ ਸਵਾਲ ਤੇਰੀ ਉਹ ਬਾਂਦੀ, ਸਾਡੀਆਂ ਨੇਕ ਸਲਾਹਾਂ ।
 ਉਹ ਅਹਸਾਨ ਭੁਲਾਵੇ ਨਾਹੀਂ, ਘੱਤ ਮਿਲੇ ਗਲ ਬਾਹਾਂ ।
 ਕਦਾਂ ਕੁ ਨਜ਼ਰ ਕਰਮ ਕਰ ਦੇਖੇਂ, ਖੜੀ ਤੱਕੇ ਵਿਚ ਰਾਹਾਂ ।
 ਮਰਦੀ ਦੇਖ ਤਪੇ ਦਿਲ ਸਾਡੇ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੁਰਾ ਨ ਚਾਹਾਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਉਹ ਲੁੱਟੀ ਯੂਸੁਫ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹਿਜਰ ਸਿਪਾਹਾਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਲੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਸ਼ੌਕ ਬਲੰਦੀਆਂ⁸ ਭਾਹਾਂ ।
 ਮਾਰ ਘੱਤੀ ਉਹ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਜੰਗਾਹਾਂ⁹ ।
 ਉਸਦੀ ਕਰਨ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਆਈਆਂ, ਤੇਰੀ ਤਰਫ ਤਦਾਹਾਂ ।
 ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਵਸਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਾਹਾਂ, ਜੇ ਸੱਚ ਤਲਬ ਤੁਸਾਹਾਂ ।
 ਤੁਧ ਜੁਲੈਖਾ ਭਾਵੇ ਨਾਹੀਂ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸੱਭੇ ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਨ ਡਰੋ ਪਿਆਰੇ, ਮੁੜ ਇਹ ਉਮਰ ਨ ਲੱਭੇ ।

1. ਚਾਪਲੂਸੀ 2. ਦੱਖ ਵੰਡਾਣਾ 3. ਸਮੁੰਦਰ 4. ਫਿੱਥਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ 5. ਕੁਲੀਨ ਪੁਰਸ਼
 6. ਆਕੀ ਹੋਣਾ 7. ਫਕੀਰਾਂ 8. ਬਲਦੀਆਂ 9. ਯੁੱਧ-ਖੇਤਰ ।

ਬਾਂਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਨ ਜਾਣ ਪਰਾਈਆਂ, ਕਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸੁਖ ਪਾਵੇਂ ।
 ਆਪ ਤਰੋ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਤਾਰੋ, ਰੁੜ੍ਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਭਾਵੇਂ ।
 ਦਿੱਤੀ ਅਸਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੈਨੂੰ, ਜਿਉਂ ਚਾਹੇਂ ਕਰ ਯਾਰਾ ।
 ਮਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੀਵੇ ਭਾਵੇਂ, ਨ ਕਰ ਮੂਲ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਸਾਥੀਂ ਮੁੱਖ ਨ ਮੋੜ ਕਦਾਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਆਪ ਹੱਸੋ ਕੁਝ ਅਸਾਂ ਹਸਾਓ, ਰੋਂਦੀ ਰਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਸਾਨੂੰ ਰੱਖ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਕਰਕੇ, ਤੇ ਦੁੱਖ ਸਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਮਿਲ ਬੈਠੇਂ, ਮਗਰੋਂ ਲਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ।
 ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਢਲ ਗਈ ਜਵਾਨੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪੂਰੀ ।
 ਸਭੇ ਅਸੀਂ ¹ਅਵਾਇਲ-ਉਮਰਾਂ¹, ਰੁਖ ਬੇ ਐਬ ਕਸੂਰੀ ।
 ਸਰਕਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧਿਆ ਜਾਂਦੇਂ, ਦਮ ਦਮ ਕਦਮ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਦੇਖ ਕਿਦੇ ਦੁੱਖ ਭਰੀਆਂ ਆਹਾਂ, ਜਾਨ-ਕੰਦਨ ਦਿਆਂ ਸਾਹਾਂ ।
 ਪਰ ਜੇ ਵੇਖ ਅਸਾਂ ਕੋ² ਵਿੱਛੜੇ, ਮੁੜ ਮਿਲਣੇ ਨੂੰ ਝੂਰੇ ।
 ਤੇ ਜਿਸ ਵਗਣ ਅਸਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਦਿਲ ਘੱਤ ਜਾਣ ਤਨੂਰੇ ।
 ਇਹ ਨਿੱਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਏਵੇਂ, ਸੁਖਨ ਬੇਹੂਦਾ³ ਸਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਚੁੱਪ ਗਮ ਵਿੱਚ ਰਹੰਦਾ, ਕਦੇ ਨ ਨਜ਼ਰ ਉਲਾਰੇ ।
 ਤੰਗ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਵੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ।
 ਇੱਕ ਥੀਂ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਜ਼ਹਰ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਸੱਲਾਂ⁴ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਆ ਗਿਰਦੇ ਹੋਈਆਂ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਹ ਮੁਰਦਾਰਾਂ ।
 ਜਲੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਆਸ ਤਰੁੱਟੀਆਂ, ਤਾਅਨੇ ਕਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਬੈਠਾ, ਕਰੇ ਨ ਮੂਲ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਜ਼ਨਾਂ ਥੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਰੰਗ ਬਰੰਗ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਇੱਕ ਕਹੇ ਇਸ ਤਾਈਂ ਹਰਗਿਜ਼, ਮਜ਼ਿਓਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਹ ਜ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੱਜ਼ਤ⁵ ਇਸਨੇ, ਕਦੇ ਨ ਹੋਸੀ ਪਾਈ ।
 ਇਹ ਬੇ ਖਬਰ ਕਿਆ ਇਸ ਮਾਲਮ, ਮਜ਼ਾ ਨਸੀਬੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਹੋਵੇ ਜ਼ੋਕ ਅਸਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖੇ, ਸਬਰ ਨ ਕਰੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਇੱਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਮਾਲਮ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਫ਼ਰੇਬੀ ਭਾਰਾ ।
 ਕੰਨ ਧਰੇ ਸੁਣ ਗੱਲਾਂ ਫੁੱਲੇ, ਮਜ਼ਾ ਏਹੀ ਇਸ ਸਾਰਾ ।
 ਚਾਹੇ ਦਿਲੋਂ ਨ ਜਾਵਣ ਏਥੋਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਕ ਜੋ ਹਰਦਮ ਮੈਥੀਂ, ਕਰ ਗੱਲਾਂ ਭਰ ਆਹੀਂ ।

1. ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ, ਨੱਢੀਆਂ 2. ਕੋਈ 3. ਅਣਬਣਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 4. ਚੋਟਾਂ 5. ਸਵਾਦ, ਰਸ ।

ਇੱਕ ਕਹੇ ਅੱਜ ਵੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਸੁਣੇ ਅਸਾਡਾ ਕੇਹਾ ।
 ਨ ਮੰਨੇ ਤੇ ਕੈਦ ਪਵਾਵੇ, ਚਾਰਾ ਇਸਦਾ ਏਹਾ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਕੈਦ ਚੰਗੀ ਇਸ ਕਾਰੋਂ ਜਿਤ ਵੱਲ, ਕਰਦੀਆਂ ਜਨਾਂ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਜੇ ਨ ਫੇਰੇਂ ਮਕਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ, ਮੈਂ ਥੀਂ ਪਾਕ ਇਲਾਹਾ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਝੁਕ ਇਤ ਵੱਲ ਜਾਸੀ, ਝੱਲ ਘੱਤੇ ਗਲ ਫਾਹਾ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲੀ, ਦੂਰ ਫਰੇਬ ਕਰਾਏ ।
 ਸੁਣਨੇ ਹਾਰ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਹਰਮ, ਤਲਬ ਨ ਹੋਰ ਹਟਾਏ ।
 ਤਾਂ ਉਹ ਜਨਾਂ ਜੁਲੈਖਾ ਅੱਗੇ, ਤੋੜ ਉਮੀਦਾਂ ਆਈਆਂ ।
 ਕਹਣ ਇਲਾਜ ਨ ਇਸਦਾ ਕਾਈ, ਬਾਝੋਂ ਕੈਦ ਈਜਾਈਆਂ ।
 ਲੋਹਾ ਸਰਦ ਕੁੱਟੇ ਲਖ ਵਾਰੀ, ਅਸਰ ਨ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਵੇ ।
 ਗਰਮ ਕਰੇਂ ਤੇ ਨਰਮ ਬਣੇ ਉਹ, ਸੱਟ ਵੱਜੇ ਲਿਫ਼ ਜਾਵੇ ।
 ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ ਕਰਾਵੇਂ ।
 ਸਰਕਸ਼ ਹੋਵੇ ਨਿਤ ਵਧੇਰਾ, ਕਦੇ ਨ ਮਕਸਦ ਪਾਵੇਂ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਨਾਜ਼ਾਂ ਕਰੜਾ ਕੀਤੁਸੁ, ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਸਖਤੀ ਝੱਲੇ ਨਿਆਮਤ ਸੰਦਾ, ਤਾਹੀਂ ਕਦਰ ਪਛਾਣੇ ।
 ਹੁਣ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕਦਰ ਨ ਜਾਣੇ, ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤ ਨਿਆਮਤ ਜਾਪੇ, ਹੋਵੇ ਨਰਮ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਵਿਚ ਹੱਥਾਂ ਹਥਕੜੀਆਂ ।
 ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰੀ ਤਾਬਿਆ¹ ਹੋਸੀ, ਤੋੜ ਗਵਾਸੀ ਅੜੀਆਂ ।
 ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਦਿਲ ਲੱਗੀ ਸੁਣ ਸਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਹੁਣ ਕਰਨੇ ਲੱਗੀ, ਜ਼ਿੰਦਾਂ² ਤਰਫ ਤਿਆਰੀ ।

1. ਅਧੀਨ 2. ਕੈਦ ਖ਼ਾਨਾ ।

ਚਲ ਵਿਚ ਕੈਦ ਦਿਲਾ ਕੱਟ ਵੇਖਾਂ, ਛੁੱਟਣ ਮਕਰ¹ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਤੇ ਉਮੀਦ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਹਰਦਮ, ਵਸਲੋਂ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ² ।
 ਕਸਰਤ³ ਛੋੜ ਕਦਮ ਧਰ ਵਹਦਤ⁴, ਆਪਣਾ ਆਪ ਨ ਜਾਪੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਵਸਲ ਦਿਲੇ ਦਾ ਮਕਸਦ, ਮਿਲੇ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਆਪੇ ।
 ਵਿਚ ਰਿਆਜ਼ਤ⁵-ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਕੈਦ ਨ ਪਵੇ ਜਦਾਹੀਂ ।
 ਇਹ ਕਦੂਰਤ⁶ ਦਿਲ ਥੀਂ ਤੇਰੇ, ਹਰਗਿਜ਼ ਜਾਵੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਇਤ ਦੁੱਖ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਤਲਬ ਕਰੇਂ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਇਤ ਸਵਾਲੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਇਆ, ਖਾਲੀ ਕਦੀ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਮਿਲੇ ਮੁਰਾਦ ਉੱਠਣ ਦੁੱਖ ਸਾਰੇ, ਪਵੇ ਤਸੱਲੀ ਪੂਰੀ ।
 ਦੂਰੀ ਦੂਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨੇੜੇ, ਅਰਜ਼⁷ ਖਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ।
 ਤਾਜ਼ੀ⁸ ਵਾਗ ਉਲਾਰ ਪਿਆਰੇ, ਚਲ ਮਤਲਬ ਘਰ ਨੇੜੇ ।
 ਯਾਦ ਨ ਰਹਣ ਭੁਲਣ ਵਿਚ ਦਮ ਦੇ, ਦੁੱਖ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਝੇੜੇ ।
 ਮੁੜ ਚਲ ਯਾਰ ਦੁਰਾਡਾ ਵਗਿਓਂ, ਭੇਦ ਨ ਸਮਝੇ ਜਾਵਣ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਯਾਰ ਹੱਥੀਂ ਚਾ ਪਾਵਣ ।
 ਬੇ-ਉਮੀਦ ਹੋਈ ਜਾਂ ਵਸਲੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਸ਼ਹਜ਼ਾਦੀ ।
 ਜ਼ਨਾਂ ਭਖਾਈ ਮਾਰ ਭੁਲਾਈ, ਸਿਰ ਪਾਈ ਬਰਬਾਦੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਕੈਦ ਕਰਨ ਦਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਤਾ⁹ ਪਕਾਇਆ ।
 ਬਾਝ ਇਜ਼ਾਈਓਂ ਨਰਮ ਨ ਹੋਸੀ, ਦਿਲ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।

ਅਜ਼ੀਜ਼ ਪਾਸੋਂ ਕੈਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੈਣਾ

ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਪਾਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਰ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਇਸ ਇਬਰਾਨੀ ਬੰਦੇ ਵਲੋਂ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਸਖਤ ਖਵਾਰੀ ।
 ਬਦਨਾਮੀ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਆਈ, ਤਾਅਨੇ ਕਰਨ ਨਸਾਈ¹⁰ ।
 ਕਨਆਨੀ ਦੇ ਇਸ਼ਕੋਂ ਰੋਂਦੀ, ਕਹੰਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਖ਼ਾਰੀ ਪਾਈ ਸ਼ਰਮ ਗਵਾਈ, ਇਸ਼ਕੋਂ ਬਾਜ਼ ਨ ਆਈ ।
 ਮਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਅਨੇ ਖਾਂਦੀ, ¹¹ਨੰਗ-ਨਾਮੂਸ¹¹ ਨ ਕਾਈ ।
 ਨਾਮ ਗਵਾਵੇ ਸ਼ਰਮ ਨ ਆਵੇ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੀਕ ਲਵਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ, ਹਰਦਮ ਫੇਰੀਆਂ ਪਾਵੇ ।
 ਓਹ ਹਟਾਵੇ ਇਹ ਨ ਜਾਵੇ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਝਾੜ ਬਹਾਵੇ, ਇਹ ਨ ਬੁਰਾ ਮਨਾਵੇ ।

1. ਫ਼ਰੋਬ, ਦੰਭ 2. ਕੈਦੀਆਂ (ਨੂੰ) 3. ਬਹੁਤ ਰੱਬਾਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਰਖਣਾ 4. ਇੱਕ ਰੱਬ 5. ਤਪਸਿਆ
 6. ਮੌਲ 7. ਬੇਨਤੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 8. ਘੋੜੇ ਦੀ 9. ਇਰਾਦਾ 10. ਔਰਤਾਂ 11. ਸ਼ਰਮ-ਹਯਾ ।

ਨਜ਼ਰ¹ ਹੋਈ ਲਾਹ ਬੈਠੀ ਲੋਈ², ਇਸਕ ਲੁੱਟੀ ਬਹ ਰੋਈ ।
 ਹੁਣ ਉਸ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰੇ ਨ ਕੋਈ, ਕਿਧਰੇ ਮਿਲੇ ਨ ਢੋਈ ।
 ਬਰਦਾ ਭੀ ਹਟ ਗਇਆ ਪਿਛਾਹਾਂ, ਦੇਖ ਬਲੋਂਦੀਆਂ ਭਾਹਾਂ³ ।
 ਤੇ ਅਜ ਉਸਦਾ ਪੈਰ ਅਗਾਹਾਂ, ਪੁਰ ਦਰਦੋਂ ਦਮ⁴ ਆਹਾਂ ।
 ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਖਲੋਂਦੀ, ਬਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਕਰਦਾ ।
 ਇਹ ਤਾਅਨੇ ਮੈਂ ਸੁਣੇ ਅਜੀਜ਼ਾਂ, ਵਗਿਆ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ।
 ਐਡ ਉਲਾਹਮੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਝੱਲਾਂ, ਖਤਾ⁵ ਹੋਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਤਾਅਨਿਆਂ ਮਾਰੀ, ਝੱਲ ਨ ਸਕਾਂ ਖਵਾਰੀ ।
 ਬਾਝੋਂ ਕੈਦ ਇਲਾਜ ਨ ਦਿੱਸੇ, ਹੁਕਮੋਂ ਕੈਦ ਕਰਸਾਂ ।
 ਜੁਰਮ ਗੁਨਾਹ ਜੋ ਮੈਥੀਂ ਹੋਇਆ, ਚਾ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਧਰਸਾਂ ।
 ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਮਤ ਸਿਰ ਥੀਂ ਜਾਵੇ, ਲੋਕਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਇਹ ਘਰ ਰਹੰਦਾ ਅਸਾਂ ਨ ਭਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਨੰਗ ਲਗਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਅਜੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਏਵੇਂ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ।
 ਪਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕੈਦ ਨ ਕੀਤਾ, ਤੇਰੀ ਖਾਤਿਰਦਾਰੀ⁶ ।
 ਮੈਂ ਹੁਣ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੱਥ ਤੇਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇਂ ਕਰ ਪਿਆਰੀ ।
 ਮੁਹਰ ਲਗਾ ਲਿਖ ਦਿਤੋਸੁ ਕਾਗਜ਼, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮੁਖਤਾਰੀ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦੇਣਾ

ਗਇਆ ਅਜੀਜ਼ ਜ਼ਲੈਖਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ, ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਸਿਧਾਈ ।
 ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਤਹਰੀਰ ਸੁਣਾਈ, ਤੇ ਚੋਂ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਤੂੰ ਕੈਦੀ ਹੋਣਾ, ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਤੇਰੇ ਰੋਣਾ ।
 ਮੈਂ ਤੈਥੀਂ ਤੂੰ ਮੈਥੀਂ ਦੁਖੀਆ, ਦੋਹਾਂ ਹੰਝੂ ਰੁਖ⁷ ਧੋਣਾ ।
 ਮੇਰਿਆਂ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ, ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਢੋਣਾ ।
 ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਭੀ, ਪਕੜ ਕਰਾਰ ਖਲੋਣਾ ।
 ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦੁੱਖਾਂ, ਦੇਖ ਸਿਆਪੇ ਕਰਦੇ ।
 ਛੋਡ ਖਿਲਾਫ ਸੁਲਹ ਕਰ ਹੁਣ ਭੀ, ਰਹੋ ਓਵੇਂ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ।
 ਜੇ ਫਰਮਾਨ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਯੂਸੁਫ, ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇਂ ।
 ਤੇ ਅਹਸਾਨ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖੋਂ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਨ ਵਸਾਰੇਂ ।
 ਵਸਲ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਸੈਂ, ਖੁਸ਼ ਵਰਤੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੈਦ ਨ ਕਰਸਾਂ, ਮੰਨ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ।

1. ਬਦਨਾਮ 2. ਸ਼ਰਮ, ਹਯਾ 3. ਅੱਗਾਂ 4. ਸਾਹ 5. ਭੁੱਲ 6. ਦਿਲ ਟੰਗਣ ਲਈ 7. ਚਿਹਰਾ ।

ਕੈਦ ਬੁਰੀ ਉਹ ਮਗਰੋਂ ਮੰਦੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੇਂ ।
 ਓਥੇ ਨਾਮ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਜ਼ਹਰ ਪੀਵੇਂ ਅੱਗ ਫੱਕੇਂ ।
 ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਬਿਅ ਹੋ ਕੇ, ਰਹ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲੋਂ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਡਰਦਾ ।
 ਪਾ ਵਿਚ ਕੈਦ ਜਿਵੇਂ ਜੀ ਚਾਹੇ, ਕਰਾਂ ਨਹੀਂ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦਿਨ ਕਾਈ ਬੀਬੀ, ਜਾਂਦੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਚਲਣ ਦਮ ਦੁਨੀਆ ਵਾਲੇ, ਗਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲੇ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦਿਨ ਕਾਈ ਬਦਲੇ, ਪਵਾਂ ਨ ਵਿਚ ਵਬਾਲੇ¹ ।
 ਗਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਭ ਗੁਜ਼ਰਨ ਹਾਰੇ, ਅੰਤ ਭੁੱਲਣ ਦੁੱਖ ਚਾਏ ।
 ਤੇ ਜੋ ਖੋਟ ਦਿਲੇ ਦਾ ਬੀਬੀ, ਉਸਦਾ ਦਾਗ਼ ਨ ਜਾਏ ।
 ਕੈਦ ਚੰਗੀ ਲਖ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ, ਤੇ ਇਹ ਦਰਦ ਮੰਦੇਰਾ ।
 ਕਰ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਡੇਰਾ, ਮੁੜ ਘਰ ਕਰਾਂ ਨ ਫੇਰਾ ।
 ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਬਥੇਰਾ, ਤਾਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇਰਾ ।
 ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਘਰ ਜਾਹਿਰ ਦਿਸਦਾ, ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਬਸੇਰਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਭੁੱਲ ਨ ਯੂਸੁਫ਼, ਕੈਦ ਹੋਵੇਂ ਪਛਤਾਵੇਂ ।
 ਜੋ ਦੁੱਖ ਤੈਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬ ਨ ਡਿੱਠੇ, ਸੋ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਿਚ ਪਾਵੇਂ ।
 ਦਰਦ ਝਲਣ ਦੀ ਛੋੜ ਦਲੇਰੀ, ਮੰਨ ਤਮੱਨਾ² ਮੇਰੀ ।
 ਕੈਦ ਰਹਣ ਦੀ ਦਰਦ ਸਹਣ ਦੀ, ਨਾਹੀਂ ਤਾਕਤ ਤੇਰੀ ।
 ਵਕਤ ਸੰਭਾਲ ਹੁਣੇ ਹੈ ਵੇਲਾ, ਰਹੇ ਮਤਾਂ ਦਿਲ ਹਾਵਾ³ ।
 ਫੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਤ ਕਾਰੇ ਆਵੇ, ਹਸਰਤ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ।
 ਇਸ ਦਰਦੋਂ ਮੈਂ ਕੈਦ ਚੰਗੇਰੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡਿਆਂ ਆਖਿਰ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਆਇਆ ।
 ਤੁਸੀਂ ਸਭੇ ਰਲ ਗਿਰਦੇ ਹੋਈਆਂ, ਮੈਂ ਭਾਰਾ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ।
 ਕੱਢ ਦੁਖੋਂ ਕਰ ਕੈਦੀ ਮੈਨੂੰ, ਸਾਫ਼ ਜਵਾਬ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਤਪ ਹੋਈ ਲਾਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਸਹਿਆ ਬਥੇਰਾ ।
 ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ, ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਡੇਰਾ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਸਾਦਿਰ⁴ ਹੋਇਆ, ਹੁਕਮੋਂ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ।
 ਕਰ ਅਸਵਾਰ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਅੰਦਰ ਕਰਨ ਰਵਾਨਾ ।
 ਨਾਲ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰੇ ਢੰਡੇਰਾ, ਦੇਖੋ ਬੰਦੇ ਤਾਈਂ ।
 ਸਾਹਿਬ ਥੀਂ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ, ਲੱਗੀਆਂ ਮਿਲਣ ਸਜ਼ਾਈਂ ।

1. ਮੁਸੀਬਤ 2. ਇੱਛਾ, ਅਰਜ਼ 3. ਅਫ਼ਸੋਸ 4. ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ।

ਖਲਕਤ ਦੇਖ ਰਹੀਂ ਮੁਤਅੱਜਬ, ਝੂਠਾ ਨ ਬੋਲ ਮੁਨਾਦੀ¹ ।
 ਬੁਰਿਆਈਓਂ ਇਹ ਪਾਕ ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਨ ਇਹ ਚੋਰ ਫਸਾਦੀ ।
 ਇਹ ਸੂਰਤ ਹਰ ਐਬੋਂ ਖਾਲੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਇਹ ਕਿਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਜ਼ੁਲਮੋਂ ਤੁਹਮਤ² ਲਾਈ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਸੋਰ ਪਇਆ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ, ਮਿਸਰੀ ਕਰਨ ਖੁਕਾਰਾਂ ।
 ਬੱਸ ਮੁਨਾਦੀ ਬੋਲ ਨ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਝੂਠੀਆਂ ਕਰੋ ਨ ਵਾਰਾਂ ।
 ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਦਿਲ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟਾ, ਤੇ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ।
 ਆਪ ਗਵਾਇਆ ਨ ਮੁੜ ਪਾਇਆ, ਚਾ ਇਸਦੇ ਸਿਰ ਲਾਇਆ ।
 ਨੀਵੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਚੁਪ ਚੁਪਾਤਾ, ਯੂਸੁਫ ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀ ।
 ਤੇਂ ਵਲ ਆਇਆਂ ਦੇ ਮੈਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਘਸਵੱਟੀ ਬਦਨਾਮੀ ।
 ਜੇ ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਡਿੱਗਿਆਂ, ਬੁਰਾ ਬੁਰਾ ਜਗ ਬੋਲੇ ।
 ਰਖ ਸੰਭਾਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਾ, ਕਦਮੋਂ ਦਮੋਂ ਨ ਡੋਲੇ ।
 ਸ਼ਾਹਿਬ-ਜ਼ਿੰਦਾਂ³ ਸੰਪਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਪਾਇਆ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ।
 ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਬਰ ਘੱਲੇ ਪਰਵਾਨੇ ।
 ਜੇ ਇਹ ਸੂਰਤ ਕੈਦੇ ਲਾਇਕ, ਕੈਦ ਏਹਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ।
 ਜੇ ਆਬਾਦ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਇਸ ਨੂਰੋਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ।
 ਕੈਦ ਪਇਆਂ ਜੇ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰਾ, ਵਾਹਵਾ ਬੰਦੀ ਖਾਨਾ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਥੀਂ ਚਾ ਵਾਰੋ, ਅਜੇ ਬੇਕੈਦ ਜਮਾਨਾ ।
 ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵੜਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਸ਼ਹਰ ਵੜੀ ਵੈਰਾਨੀ ।
 ਓਕਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਗਏ ਪਿਛਾੜੀ, ਨਾਲ ਰਹੇ ਜ਼ਿੰਦਾਨੀ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ, ਗਈਆਂ ਦੂਰ ਬਲਾਈਂ ।
 ਅਜ ਖਲਾਸੀ ਅਸ਼ਾਂ ਉਦਾਸੀ, ਬੰਦ ਪਸੰਦ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਬੰਦ ਭਲੀ ਨ ਮਿਲੇ ਖਲਾਸੀ⁴, ਯਾ ਰਬ ਕਰਨ ਦੁਆਈਂ ।
 ਇਹ ਦੀਦਾਰ ਨ ਅੱਖੀਂ ਕੋਲੋਂ, ਦੂਰ ਪਸੰਦ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸਾਡਿਆਂ ਪੈਰਾਂ, ਹੋ ਗਈਆਂ ਪਾਜ਼ੇਬਾਂ⁵ ।
 ਤਾਲਿਆ ਤੋੜ ਫਲਕ ਥੀਂ ਆਂਦਾ, ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਫਰੇਬਾਂ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨ ਰਹੇ ਹੋ ਬਰਦੇ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ ।
 ਤੇ ਸ਼ਹਰੀ ਆ ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਰਤ⁶, ਰਹਣ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਲ ਵੱਗੇ ।
ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੀ ਤਾਬੀਰ ਦਸ ਕੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ, ਇਲਮ ਦਿੱਤਾ ਤਾਬੀਰੋਂ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੱਲ ਕਰੇ ਸੁਣ ਖ਼ਾਬਾਂ, ਤੋੜੇ ਗਮ ਤਕਰੀਰੋਂ ।

1. ਢੰਡੋਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 2. ਇਲਜ਼ਾਮ, ਦੋਸ਼ 3. ਦਰੋਗਾ 4. ਛੁਟਕਾਰਾ 5. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਸੋਹਜ (ਗਹਿਣਾ)
 6. ਯਾਤਰਾ ।

ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੂਫ ਕੈਦੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਕਹੰਦਾ ਸੁਣੋ ਭਰਾਓ ।
 ਹੁਣ ਦੇ ਸਾਲ ਡਿੱਠਾ ਜਿਸ ਸੁਫਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਓ ।
 ਖੋਲ ਕਹਾਂ ਤਾਬੀਰ ਤੁਸਾਨੂੰ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਹੇ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮਾਲਿਕ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਇਹ ਤਾਵੀਲ¹ ਸਿਖਾਈ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਖ਼ਾਬਾਂ ਸੁਫਨੇ, ਕਰ ਕਰ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਏ ।
 ਤਾਬੀਰਾਂ ਸਭ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਕੇ, ਯੂਸੂਫ ਹਾਲ ਦਸਾਏ ।
 ਤੇ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ, ਸੁਣੀ ਤਮਾਮ ਲੋਕਾਈ ।
 ਖ਼ਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਬੀਰਾਂ ਪੁੱਛਣ, ਖਲਕ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਸੁਣ ਤਾਬੀਰਾਂ ਜਾਵੇ ਖਲਕਤ, ਸੱਚ ਹੋਵੇ ਆਸ਼ਕਾਰਾ² ।
 ਝੁਕਿਆ ਸ਼ਹਰ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਲ ਸਾਰਾ, ਇਲਮ ਡਿੱਠਾ ਇਹ ਭਾਰਾ ।
 ਯੂਸੂਫ ਦੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ ਲੋਕਾਈ ।
 ਆਣ ਮੁਹੱਬਤ ਦਿਲੀਂ ਸਮਾਈ, ਭਾਵੇ ਨ ਜੁਦਾਈ ।
 ਤਾਸ-ਤੁਆਮ³ ਲਿਬਾਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਸ਼ਹਰੋਂ ਲੋਕ ਲਿਆਵਣ ।
 ਯੂਸੂਫ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਣ, ਅਜਜ਼ ਕਰੇਂਦੇ ਜਾਵਣ ।
 ਇਹ ਤੁਆਮ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਯੂਸੂਫ, ਦੇਵੇ ਕੈਦੀਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਹੁਣ ਕੈਦੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਉਥਾਈਂ ।
 ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਰਹੰਦਾ, ਯੂਸੂਫ ਪਾਕ ਨਿਆਰਾ ।
 ਸ਼ਫਕਤ⁴ ਕਰੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵੇ, ਹਰ ਵੱਲ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਤਰਹਾਇਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਵੇ, ਤੇ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ।
 ਨੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਬਖਸ਼ੇ, ਰਖਤ ਦੇਵੇ ਮਨ ਭਾਣਾ ।
 ਬੀਮਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੇ ਦਵਾਈਂ, ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਸਭਨਾਂ ਉੱਪਰ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇ, ਕਰ ਕਰ ਸ਼ਫਕਤ ਭਾਰੀ ।
 ਜੇ ਕੋ ਸੁਫਨਾ ਆਖ ਸੁਣਾਵੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਕਹੇ ਤਾਬੀਰਾਂ ।
 ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਗੁਜ਼ਰਨ ਹਾਲ ਅਸੀਰਾਂ⁵ ।
 ਸਾਹਿਬ-ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਯੂਸੂਫ ਅੱਗੇ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਹਰਗਿਜ਼, ਤੈਂ ਬਿਨ ਕਿਤੇ ਨ ਲੱਗੇ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ, ਤੇਰੀ ਆਣ ਸਮਾਈ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਮੂਲ ਨ ਭਾਵੇ, ਤੇਰੀ ਪਾਕ ਜੁਦਾਈ ।
 ਰੱਬ ਪਨਾਹ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੂਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਤੇਰੀ ਏਸ ਮੁਹੱਬਤ ਕੋਲੋਂ, ਖੰਫ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਆਇਆ ।

1. ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਮ 2. ਪ੍ਰਗਟ 3. ਖਾਣੇ ਦਾ ਥਾਲ 4. ਮਿਹਰਬਾਨੀ
 5. ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ।

ਉਹ ਸੁਣ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਤੈਂ ਦਿਲ ਕਿਉਂ ਬੋਜ਼ਾਰੀ ॥
 ਦੂਰ ਹਟੇਂ ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਕਿਆ ਖਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ, ਇਸ਼ਕ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਅਸਾਂ ਸੁਖਾਂਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਖੈਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਹਾਰੀ ਯਾਰੀ, ਮਿਲੀ ਨ ਅਸਾਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਹਰ ਹਰ ਦੇ ਮੈਂ ਇਸ਼ਕੋਂ ਯਾਰਾ, ਝੱਲੇ ਦੁੱਖ ਬਥੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਡਰਿਆ ਹੁਣ ਇਸ਼ਕ ਓਹਾ ਈ, ਆਣ ਲੱਗਾ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ॥
 ਕਤਲ ਰਹੀ ਇੱਕ ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਸਿਰ, ਗਈ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕੋਂ, ਉਹ ਭੀ ਆਵਣ ਹਾਰੀ ।
 ਏਵੇਂ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਯੂਸੁਫ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਸ਼ਹਰੀ ਕੈਦੀ ਹਾਕਿਮ ਜ਼ਿੰਦਾਂ, ਕਰਨ ਮੁਹੱਬਤ ਸਾਰੇ ।
 ਆਖ ਸੁਣਾ ਕੁਝ ਹਾਲ ਪਿੱਛੇ ਦਾ, ਆਸ਼ਿਕ ਹਾਲ ਮਲੂਲੇ¹ ॥
 ਯਾਰ ਸਵਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਏਹਾ, ਆਣ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲੇ ।
 ਅਸਰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਇਆ, ਜੋਸ਼ ਛੱਡੇ ਦਿਲ ਦਰਦਾਂ ॥
 ਕਲਮ ਝੁਕੀ ਸਿਰ ਰੋਵਣ ਲੱਗੀ, ਸ਼ੌਕ ਵਗਾਈਆਂ ਕਰਦਾਂ ॥

1. ਮੰਚੇ ਹਾਲ ਵਾਲੇ ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਝੋਰਾ ਤੇ ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਦੇਹ ਸਾਕੀ ਇੱਕ ਜਾਮ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਘੁੱਟ ਭਰਾਂ ਗੁੰਮ ਜਾਵਾਂ ।
 ਬੇਖੁਦ ਹੋ ਰਹਾਂ ਦਮ ਕਾਈ, ਆਖਿਰ ਮਕਸਦ ਪਾਵਾਂ ।
 ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਯਾਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਹੱਥੀਂ ਤੌਰ ਵਗਾਇਆ ।
 ਗਸ ਖਾ ਝੜੀ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਜਾ ਉਹ, ਹੁਣ ਘਰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ॥
 ਖਾਲੀ ਸਿਹਨ ਨ ਅੰਦਰ ਬਰਕਤ, ਖਾਨਿਆਂ¹ ਵਿੱਚ ਅੰਧੇਰਾ ।
 ਕੁਰਸੀਆਂ ਤਖਤ ਪਏ ਸਭ ਖਾਲੀ, ਲਗਿਓਸੁ ਦਰਦ ਬਥੇਰਾ ।
 ਯਾਰ ਨ ਦਿੱਸੇ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ, ਘਰ ਭਰਿਆ ਸੌ ਦਰਦੋਂ ।
 ਰੁਖ ਜ਼ਰਦੋਂ² ਪੁਰ ਖੂਨ ਦੋ ਚਸਮਾਂ, ਲਾਟ ਬਲੇ ਦਮ ਸਰਦੋਂ ॥
 ਮੁੱਦਤ ਐਸ਼ ਮਿਲੀ ਦੀਦਾਰੋਂ, ਹੁਣ ਸਖਤੀ ਸਿਰ ਆਈ ।
 ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਾਣ ਜਹਾਨੋਂ ਰੋਂਦਿਆਂ, ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਭੁਲਾਈ ॥
 ਜੇ ਇਕ ਵਸਲ ਨ ਮਿਲਦਾ ਮੈਨੂੰ, ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਹੁਣ ਦੀਦਾਰ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਆਂ ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ॥
 ਯਾਰ ਹਥੋਂ ਛੱਡ ਆਪ ਵਿਗੁੱਤੀ³, ਮੈਂ ਨਾ-ਸੁਕਰੀ ਭੁੱਲੀ ।
 ਬੇਅਕਲੀ ਦੀ ਕਹਰ⁴ ਅੰਧੇਰੀ, ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਝੁੱਲੀ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਹੁਣ ਵੱਸ ਨ ਰਹਿਆ, ਬੇਦਰਦਾਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
 ਜ਼ਖਮ ਉੱਤੇ ਇਹ ਦੂਜਾ ਕਾਰੀ, ਤਾਲਿਆ ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਇਆ ।
 ਕਿਸਮਤ ਡੁੱਬੀ ਅਕਲ ਡੁਬਾਈ, ਭਲਾ ਨ ਕੀਤਾ ਕਾਈ ।
 ਰੰਡੀਆਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ਮੈਂ ਪੁਰ, ਇਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਕਲ ਸਿਖਾਈ ॥
 ਘਰ ਖਾਲੀ ਲਾ ਲਾਂਬੂ ਫੂਕਾਂ, ਲਾਵਾਂ ਅੱਗ ਮਹੱਲੀਂ ।
 ਕਿਸਨੂੰ ਤਾਅਨ⁵ ਇਹਾ ਹੀ ਆਪੇ, ਰਾਹੀਂ ਪਈ ਕੁਵੱਲੀ ।
 ਬਾਦ ਵਸਾਲ ਫਿਰਾਕ ਨ ਮਾਲਮ, ਕੇਡਕ ਆਫਤ ਭਾਰੀ ॥
 ਮਿਲਣੋਂ ਅੱਗੇ ਦੇ ਦੁਖ ਝੱਲੇ, ਐਡ ਨ ਹੋਰ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਾਝ ਨ ਭਾਵੇ ਮੈਨੂੰ, ਘਰ ਦੀ ਜ਼ੀਨਤਦਾਰੀ⁶ ।
 ਓਹਾ ਜ਼ੀਨਤ ਸੌ ਅਜ ਹੱਥੋਂ, ਖੇਲ ਜੂਏ ਵਿਚ ਹਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਕੇਅਕਲ ਮਰਾਂ ਕਿਸ ਥਾਵੇਂ, ਥਾਉਂ ਨ ਝੱਲੇ ਕਾਈ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ, ਗਮ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਆਈ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਜੰਮੀਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ, ਸੁਖ ਨ ਡਿੱਠੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ।
 ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਆਏ, ਗਮਾਂ ਵਸਾਈਆਂ ਝੜੀਆਂ ।

1. ਕਮਰਿਆਂ 2. ਪੀਲੌਤਣ 3. ਧੋਹਣਾ 4. ਸਖਤ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ 5. ਮਿਹਣਾ 6. ਸਜਾਵਟ ।

ਕਰਾਂ ਇਲਾਜ ਪਵੇ ਬੀਮਾਰੀ, ਇਕ ਥੀਂ ਦੋ ਹੋ ਜਾਵਣ ।
 ਦੋ ਥੀਂ ਚਾਰ ਚੌਹਾਂ ਥੀਂ ਦੋ ਸੌ, ਫੇਰ ਨ ਗਿਣਤੀ ਆਵਣ ।
 ਸ਼ਰਬਤ ਦਰਦ ਗਵਾਵਣ ਵਾਲਾ, ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਘੁੱਟ ਭਰਾਂ ਹੋ ਜ਼ਹਰ ਹਲਾਹਲ¹, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਵੇ ।
 ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਾਲ ਚਿਤਾਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਪਛਤਾਵੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਦਿਲ ਥੀਂ ਦਾਗ ਨ ਜਾਵੇ, ਰੋਣੋਂ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਖਾ ਗੁੱਸਾ ਗਲ ਰੱਸਾ ਘੱਤੇ, ਚਾਹੇ ਜਾਨ ਗਵਾਵਾਂ ।
 ਕਦੇ ਮਹੱਲਾਂ ਉੱਚਿਆਂ ਉੱਤੋਂ, ਚਾਹੇ ਡਿਗ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ।
 ਪਰ ਉਮੀਦ ਵਸਾਲ ਅਚਾਨਕ, ਪਕੜ ਲਵੇ ਹੱਥ ਮੌੜੇ ।
 ਆਖਿਰ ਮਿਲੇ ਮੁਰਾਦ ਦਿਲੇ ਦੀ, ਬਾਅਦ ਫਿਰਾਕ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀ ਨਿਤਾਣੀ², ਗਮ ਦੀ ਠਾਠ ਰੁੜ੍ਹਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਥਾਵਾਂ ਜਾਵੇ, ਰੋ ਰੋ ਸੀਸ ਨਵਾਵੇ ।
 ਪੈਰਾਹਿਨ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਉਸਦੀਆਂ, ਕੱਢ ਅੱਖੀਂ ਧਰ ਰੋਵੇ ।
 ਹੈ ਪੈਰਾਹਿਨ ਤੈਂ ਮੈਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਦੁਖੀਆ ਹੋਰ ਨ ਹੋਵੇ ।
 ਮੈਂ ਬੇਵਸਲ ਫਿਰਾਕ ਪਇਆ ਈ, ਝੱਲੀ ਬੇਆਰਾਮੀ ।
 ਵਸਲੋਂ ਛੋੜ ਗਇਆਈ ਮੈਨੂੰ, ਅਨਵਰ ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀ ।
 ਪੈਰਾਹਿਨ ਥੀਂ ਲੈ ਤਣੀਆਂ ਚੁੰਮੇ, ਇਹ ਸੀਨੇ ਪੁਰ ਆਈਆਂ ।
 ਨਾਲੀਨਾਂ³ ਚਾ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੇ, ਇਹ ਉਸ ਪੈਰੀਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਤਾਜ ਮੁਰੱਸਾ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੇ, ਫਿਰ ਲਾਹੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਲਾਇਕ ਇਸਦੇ ਨਾਹੀਂ, ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ।
 ਕਮਰਬੰਦੋਂ ਕਰ ਅਰਜ਼ਾਂ ਪੁੱਛੇ, ਸੱਚ ਕਹ ਹਲਕਾ-ਦਾਰਾ⁴ ।
 ਛੱਡ ਕਿਵੇਂ ਕਢ ਬਾਹਰ ਆਇਓਂ, ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਨੈਣ ਤਪਣ ਵਿਚ ਵੈਣ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ, ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਸੈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਇਕ ਇਕ ਘੜੀ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤਰਫੇ ਹਾਕਿਮ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਾਲੇ, ਕਰ ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
 ਮੇਰਾ ਬੰਦੀਵਾਨ ਪਿਆਰਾ, ਮਤ ਕੋਈ ਦਹਸਤ⁵ ਖਾਏ ।
 ਫਰਸ਼⁶ ਘੱਲੇ ਅਬਰੇਸ਼ਮ ਜਾਮੇ, ਹੇਠ ਵਿਛਾਵਣ ਕਾਰਨ ।
 ਨਰਮ ਸਰਾਹਣੇ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਤਕੀਆ⁷ ਲਾਵਣ ਕਾਰਨ ।
 ਤਾਜ ਤੁਆਮ ਘੱਲੇ ਪੁਰ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੇ ਕਰਨ ਹਵਾਲੇ ।
 ਨਾਲ ਗੁਲਾਬ ਰਲਾ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਸ਼ਰਬਤ ਵਾਲੇ ।

1. ਕਮਿਲ, ਘਾਤਕ 2. ਨਿਵਾਲ 3. ਜੁੱਤੀਆਂ, ਖੜਾਵਾਂ 4. ਗੁਲਾਮ, ਨੌਕਰ 5. ਡਰ 6. ਵਿਛੋੜੇ
 7. ਢੋ ।

ਕਹ ਘੱਲਿਆ ਉਸ ਥਾਉਂ ਅਲਹਦਾ, ਸਾਫ ਕਰੀਂ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ ॥
ਸਖਤ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਕਦੀ ਨ ਬੋਲੀਂ, ਪੈਰ ਧਰੇ ਜੇ ਅੱਖੀਂ ।
ਮੁਸ਼ਕ ਘੱਲੇ ਤੇ ਅੰਬਰ ਖੁਸ਼ਬੂ, ਫਰਸ਼ ਖਿਲਾਰ ਵਿਛਾਵੀਂ ।
ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰਾ, ਇਸਦੀ ਖਬਰ ਰਖਾਵੀਂ ।
ਤੇ ਖੁਦ ਘਰ ਵਿਚ ਹਰਦਮ ਰੋਂਦੀ, ਸਬਰ ਗਇਆ ਉਠ ਸਾਰਾ ॥
ਗਸੀ ਪਵੇ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਕਦਾਈਂ, ਦਮ ਦਮ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।

ਦਾਈ ਦਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣਾ

ਦਾਈ ਨੇ ਚਾ ਸੱਤ ਸਿਖਾਈ, ਨ ਕਰ ਐਡ ਕੋਸ਼ਾਲੇ¹ ।
ਇਸ਼ਕ ਪਵੇ ਸਿਰ ਸਖਤੀ ਝੱਲੇ, ਚਾਹੀਏ ਸਬਰ ਸਮੁਾਲੇ ।
ਆਸ਼ਿਕ ਨੂੰ ਸੌ ਦਰਦ ਜੁਲੈਖਾ, ਗੁਜ਼ਰੇ ਨਾਲ ਸਬੂਰੀ ।
ਸਬਰ ਕਰੇ ਸੌ ਮਤਲਬ ਪਾਵੇ, ਆਸ ਰਹੇ ਦਿਲ ਪੂਰੀ ।
ਬੇਸਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਸਲ ਨ ਹਾਸਿਲ, ਸਬਰੋਂ ਮਕਸਦ ਹਾਸਿਲ ॥
ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰ ਸਬਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਆਸ਼ਿਕ ਹੋਵੇ ਵਾਸਿਲ² ॥
ਜੋਸ਼ ਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਹ ਨ ਛੁੱਟੇ, ਉੱਖੜ ਕਦਮ ਨ ਜਾਏ ।
ਆਸ਼ਿਕ ਤੇ ਅੰਧੇਰੀ ਝੁੱਲੇ, ਜ਼ਰਾ ਨ ਜੁੱਬਿਸ³ ਖਾਏ ।
ਡੋਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਕਦਮ ਟਿਕਾਣੇ, ਝੱਲ ਜੁਲੈਖਾ ਪਿਆਰੀ ।
ਇਹ ਭੀ ਵੇਖ ਨ ਰਹਸੀ ਆਖਿਤ, ਦੁੱਖ ਨ ਦਰਦ ਖਵਾਰੀ ॥
ਸਬਰ ਬਿਨਾਂ ਦੁੱਖ ਜਾਵੇ ਨਾਹੀਂ, ਸਬਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ।
ਸਬਰ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵੇਲੇ, ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਵਾਹਰੂ⁴ ॥
ਸੁਣ ਕਰ ਸਬਰ ਜੁਲੈਖਾ ਬੈਠੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਾਇਤ ਅੱਧੀ ।
ਆਸ਼ਿਕ ਸਬਰ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਏਹਾ, ਪੰਡ ਹਵਾਓਂ⁵ ਬੱਧੀ ।
ਇਸ਼ਕ ਜਿੱਥੇ ਉਤ ਸਬਰ ਕਵੇਹਾ, ਝੂਠ ਗਈ ਕਹ ਦਾਈ ।
ਸੱਚ ਕਹਿਆ ਪਰ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਇਹ ਸਖਤੀ ਕਦ ਆਈ ॥
ਜੇ ਸਿਰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
ਉਹ ਦਿਲ ਜਾਣੇ ਜੈਂ ਸਿਰ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਕ ਜੁਦਾਈ ॥
ਆਸ਼ਿਕ ਦੇ ਦਿਲ ਸਬਰ ਅਵੇਹਾ, ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਲੀ ॥
ਪਾ ਬਥੇਰਾ ਡੁੱਲ੍ਹਦਾ ਜਾਸੀ, ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਸੇ ਖਾਲੀ ।
ਇਸ਼ਕ ਸਬਰ ਵਿਚ ਵੈਰ ਪੁਰਾਣਾ, ਮੁੱਢੋਂ ਬੁਗਜ਼⁶ ਲੜਾਈ ।
ਇਸ਼ਕ ਜਿੱਥੇ ਉਥੇ ਸਬਰ ਵਿਚਾਰਾ, ਦਖਲ ਨ ਰਖਦਾ ਕਾਈ ।
ਇਸ਼ਕ ਸਿਤਮਗਰ⁷ ਤੇਗ ਫੌਲਾਈ, ਸਬਰ ਸਮਨ⁸ ਦੀ ਡਾਲੀ ॥
ਅੰਤ ਕਦਾਂ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਲੜਾਈ, ਕਹਰ ਕਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀ ।

1. ਰੁਦਨ 2. ਮਹਿਬੂਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ 3. ਹਰਕਤ 4. ਸਹਾਇਕ 5. ਅਭਿਲਾਖਾਵਾਂ 6. ਕੀਨਾ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ 7. ਨਿਰਦਈ, ਜ਼ਾਲਮ 8. ਚੰਬੇਲੀ ।

(ਦੁਖ ਭਰੀ ਰਾਤ)

ਦਾਈ ਗਈ ਨਸੀਹਤ ਕਰਕੇ, ਅਸਰ ਗਇਆ ਉਠ ਸਾਰਾ ।
ਓਵੇਂ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਕਰਦੀ, ਦਰਦੋਂ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰਾ ।
ਰਾਤ ਪਈ ਗਮ ਦੂਣਾ ਹੋਇਆ, ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਰਸ ਵੱਗੇ ।
ਦਫਤਰ ਗਮ ਦੇ ਲਿਖ ਨਸੀਬਾਂ, ਆਣ ਧਰੇ ਸਿਰ ਅੱਗੇ ।
ਪੜ੍ਹ ਬੀਬੀ ਵਿਚ ਦਰਸ¹ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਏਹਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਵਣ ।
ਇਹ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਿਕ ਮਾਅਨੇ², ਮੁਸਕਿਲ ਸਮਝੇ ਜਾਵਣ ।
ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਉਸਦੇ, ਆਂਸੂ ਜ਼ੇਰਾਂ ਜ਼ਬਰਾਂ³ ।
ਆਹਾਂ ਮੱਦਾਂ⁴ ਨਾਅਰੇ ਸੱਦਾਂ⁵, ਵਕਫ਼⁶ ਬਲਣ ਵਿਚ ਕਬਰਾਂ ।
ਰਾਤੀਂ ਵੇਖ ਚਮਕਦੇ ਤਾਰੇ, ਦਿਲ ਦੇ ਹਾਲ ਦਿਸਾਏ ।
ਏਵੇਂ ਘਾ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਤ⁷ ਪਾਏ ।
ਉਹ ਦਿਲਬਰ ਦੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਜੁਦਾਈਓਂ ।
ਐ ਮਹਬੂਬ ਹੋਈ ਮੈਂ ਘਾਇਲ, ਤੇਰੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀਓਂ ।
ਘਰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਦਿਸਦਾ ਮਾਤਮਖਾਨਾ ।
ਸ਼ਮੂ ਰੁਖੋਂ⁸ ਅੱਜ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਤਾਲਿਆ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ।
ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਹਰ ਵਿਹਾਈ, ਤਾਕਤ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ ।
ਓਵੇਂ ਦਾਈ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
ਐ ਮਾਈ ਮੈਂ ਅਕਲ ਵਿਗੁੱਤੀ, ਕੀ ਕਰ ਬੈਠੀ ਕਾਰਾ ।
ਚੌੜ ਝੁੰਗਾ ਘਰ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਬੰਦੀਵਾਨ ਪਿਆਰਾ ।
ਵੇਖ ਮਹਲਾਂ ਸੁੰਵਿਆ ਅੰਦਰ, ਵਗਦੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
ਅੰਦਰ ਬਾਹਿਰ ਲਾਂਬੂ ਬਲਦੇ, ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
ਮੈਂ ਬੇਕੈਦ ਮੁਕਯੱਦ⁹ ਦਿਲਬਰ, ਇਹ ਕੀ ਉਲਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ।
ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕਿਉਂ ਧੌਹ ਕਰ ਗਈਆਂ, ਮੈਂ ਬੇਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸੱਈਆਂ ।
ਦਾਈ ਕਹੰਦੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਘਰ ਵਿਚ, ਤੂੰ ਉਹ ਸੱਦ ਬੁਲਾਈਆਂ ।
ਤੇ ਗਮਖ਼ਾਰ¹⁰ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇਰੀ, ਮੈਂ ਦੇ ਰਹੀ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
ਕੱਢ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਥੀਂ ਬਾਹਿਰ, ਮਤ ਬਣ ਬਹਣ ਰਕੀਬਾਂ¹¹ ।
ਆਖਿਰ ਤੇਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਸਣ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਸੀਬਾਂ ।
ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਨ ਲੱਗੀ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵੜੀਆਂ ।
ਦੇਖ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਲਾਟ ਅਚਾਨਕ, ਕੁਝ ਬਚੀਆਂ ਕੁਝ ਸੜੀਆਂ ।
ਸੜਦੀਆਂ ਗੁਜ਼ਰ ਜਹਾਨੋਂ ਗਈਆਂ, ਰਹੰਦੀਆਂ ਵੈਰੀ ਹੋਈਆਂ ।
ਰੁੜ੍ਹੀਆਂ ਆਪ ਰੁੜ੍ਹਾਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਬਹ ਰੋਈਆਂ ।

1. ਪਾਠ 2. ਅਰਥ 3. ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਦੀਆਂ ਸੂਰ-ਮਾਤਰਾਂ 4. ਦੀਰਘ ਆਦਿ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ 5. ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਦੋਹਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਅੱਧਕ 6. ਠਹਰਾਤ 7. ਜੁਦਾਈ 8. ਮੁੱਖ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਤੋਂ 9. ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਿਆ 10. ਦੁੱਖ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ 11. ਸ਼ਰੀਕਣੀਆਂ ।

ਜ ਤੂੰ ਬਦਲੇ ਲਏ ਉਹਨਾਂ ਥੀਂ, ਉਹ ਭੀ ਖਾਮ¹ ਨ ਪਈਆਂ ।
 ਤੈਥੀਂ ਬਦਲਾ ਲਇਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਪੁੱਟ ਗਈਆਂ ।
 ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਮੰਨ ਨਸੀਹਤ, ਪੈਰ ਕੁਹਾੜਾ ਲਾਇਆ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਇਆ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਤਾਅਨੇ ਕਰ ਕਰ ਮਾਈ, ਕਾਹਨੂੰ ਸਾੜਨ ਲੱਗੀ ।
 ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਾਲ ਚਿਤਾਰ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਜ਼ਖਮ ਉਘਾੜਨ ਲੱਗੀ ।
 ਝਬ ਦਿਖਲਾ ਤੂੰ ਪਿਆਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਚੱਲ ਵਲ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਥੀਂ ਅੱਜ ਦੂਰ ਤੜਫਦੀ, ਦੀਦ ਕਰਨ ਬੇਗਾਨੇ² ।
 ਐ ਅਫਸੋਸ ਰਹਾਂ ਮੈਂ ਵਿਛੜੀ, ਵੇਖਣ ਲੋਕ ਪਰਾਏ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਇਹ ਦਰਦ ਅਜੇਹਾ, ਜੇਹੜਾ ਸਹਿਆ ਨ ਜਾਏ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਬੋਲ ਗਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਈ, ਪਾਸ ਰੋਈ ਬਹ ਦਾਈ ।
 ਦਾਈ ਨੇ ਜਾਂ ਘੜੀ ਵਿਹਾਈ, ਤਲੀਆਂ ਝੱਸ ਜਗਾਈ ।
 ਬੈਠੀ ਉੱਠ ਕਰਾਰੋਂ ਖਾਲੀ, ਕੀਤੀ ਝਬ ਤਿਆਰੀ ।
 ਬੱਧੀ ਕਮਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੀ, ਦਾਈ ਭੀ ਜੜ੍ਹ ਮਾਰੀ ।

ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਪੁਰ ਕਰ ਬਾਲ ਜ਼ਰੋ³ ਲੈ ਦਾਈ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਿਧਾਈ ।
 ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਪਾਸ ਰਕੀਬਾਂ⁴ ਆਈ ।
 ਜ਼ਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਰ ਤਾਕੀਦਾਂ, ਕਹਿਆ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਾਓ ।
 ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਬੰਦੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ, ਬੰਦੀਵਾਨ ਦਿਖਾਓ ।
 ਜਦੋਂ ਰਕੀਬਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਹਿਰ, ਇਹ ਸ਼ਹਬਾਨੋ⁵ ਆਈ ।
 ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕਰ ਆਦਾਬ⁶ ਸਭਾਂ ਨੇ, ਗਰਦਨ ਆਣ ਨਵਾਈ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਥਾਉਂ ਦਿਖਾਇਆ, ਦੋਵੇਂ ਅੰਦਰ ਆਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਜੁਲੈਖਾ, ਬਲਦੀਆਂ ਚਾ ਭੜਕਾਈਆਂ ।
 ਬਲੀ ਸ਼ਮੂ ਉਹ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ੇ, ਕਰਦਾ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਰਕੂਹ⁷ ਸਜੂਦ⁸ ਕਿਆਮੇਂ, ਕਰੇ ਇਬਾਦਤ ਸਾਰੀ ।
 ਕਦੇ ਖੜਾ ਕਦੇ ਲਿਫਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਕ ਕਦੇ ਸਿਰ ਧਰਦਾ ।
 ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਹਥ ਰੱਖ ਕਦਾਹੀਂ, ਬੈਠ ਸ਼ਹਾਦਤ⁹ ਭਰਦਾ ।
 ਦੂਰੋਂ ਬੈਠ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇਖੇ, ਨੇੜੇ ਮੁਲ ਨ ਆਵੇ ।
 ਸ਼ਰਮੋਂ ਖਪਦੀ ਕੀਤਿਓਂ ਤਪਦੀ, ਰੋ ਰੋ ਨੀਰ ਵਹਾਵੇ ।
 ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਘਰ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਦਿੱਤੀ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ।
 ਕਿਸਮਤ ਗਈ ਨਿਖੁੱਟ ਲਿਕਾਓਂ, ਬਦਲਿਆ ਹੋਰ ਜਮਾਨਾ ।

1. ਕਚੀਆਂ 2. ਪਰ ਏ 3. ਸੌਨੇ ਦਾ 4. ਸ਼ਰੀਕ, ਭਾਵ ਕੈਦਖਾਨੇ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ 5. ਪਟਗਾਣੀ
 6. ਸਤਿਕਾਰ 7. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਲਈ ਝੁਕਣਾ 8. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ 9. ਇੱਕ ਰੱਬ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ।

ਕਰ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਬਹ ਓਹਲੇ ।
 ਸੁਬਹ ਹੋਈ ਪਰ ਛੰਡੇ ਮੁਰਗਾਂ, ਬਾਗੀਂ ਬੁਲਬੁਲ ਬੋਲੇ ।
 ਉਠ ਕਰ ਮੂੰਹ ਅੰਧੇਰੇ ਆਈ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਜ਼ ਜੁਦਾਈ ।
 ਮਗਰੇ ਦਾਈ ਡਿਗਦੀ ਢਹੰਦੀ, ਹੋ ਬੇਤਾਬ¹ ਸਿਧਾਈ ।
 ਆਣ ਵੜੀ ਘਰ ਰੋਂਦੀ ਰੋਂਦੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਰਦ ਵਧੇਰਾ ।
 ਬੇਆਰਾਮ ਦਿਲੋਂ ਬੇ ਤਾਕਤ, ਗਮ ਦਾ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾ ।
 ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਰਦ ਸਵਾਏ ਦੂਣੇ, ਸਬਰ ਉਡਾਏ ਗਰਦਾਂ² ।
 ਇਹ ਸ਼ਤਰੰਜ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਉਲਟਾ, ਉਲਟੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਨਰਦਾਂ³ ।
 ਖੇਲਣ ਹਾਰ ਨਾ-ਵਾਕਿਫ⁴ ਬੇਦਿਲ, ਛਲੀਆ ਨਾਲ ਖੇਲਾਰੂ⁵ ।
 ਹਾਰ ਦਿੱਸੇ ਹੁਣ ਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂਦੀ, ਬਖ਼ਤ ਬਣਾਈਆਂ ਹਾਰੂ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਵਸਵਸੇ ਤੇ ਝੋਰੇ

ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਿਵੇਂ ਘੜੀ ਭਰ ਜੇ ਦਿਲ ਪਰਚੇ, ਸੌ ਤਦਬੀਰ ਬਣਾਵੇ ।
 ਇੱਕ ਮਹੱਲ ਉੱਚੇਰਾ ਉਸਦਾ, ਮਾੜੀਆਂ⁶ ਵਿੱਚ ਬੁਲੰਦਾਂ ।
 ਨਜ਼ਰ ਕਰੇਂਦਿਆਂ ਦਿੱਸਣ ਇਸ ਥੀਂ, ਕੈਦਖਾਨੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ।
 ਵੇਖੇ ਬੈਠ ਜੁਲੈਖਾ ਏਥੋਂ, ਤੇ ਉਹ ਵੈਣ ਅਲਾਵੇ⁷ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਘਰ ਦੇਖਾਂ ਦੂਰੋਂ, ਜੇ ਉਹ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਇਹ ਉਹ ਕੰਧਾਂ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੇ, ਪੌਣ ਜਿੱਥੇ ਚਮਕਾਰੇ ।
 ਦਰ ਦੀਵਾਰ ਉਹਾ ਜਿਤ ਕੀਤਾ, ਡੇਰਾ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਉਥੇ ਫਿਰਦਾ ਹੋਸੀ, ਖਬਰ ਕਿਆ ਕਿਤ ਹਾਲੇ ।
 ਕਿਤ ਵੱਲ ਹੋਣ ਖੁੱਲੇ ਉਤ ਵੇਲੇ, ਨੈਣ ਦੋ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਪੱਖਾ ਕੌਣ ਝੁਲੇਂਦਾ ਹੋਸੀ, ਤੇ ਕਿਸ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਇਆ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਇਸ ਦੀ ਅੱਖੀਂ, ਕਿਸਨੇ ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ।
 ਕਿਸ ਨੇ ਵਾਲ ਸਵਾਰੇ ਹੋਸਣ, ਕਿਸ ਪੈਰਾਹਿਨ ਪਾਏ ।
 ਕਿਸਦੇ ਨੈਣ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਉਸ ਵੱਲ, ਹੋਣ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਕੌਣ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਅੱਜ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ।
 ਵਿੱਚ ਹੁਸਨ ਦੀ ਲਹਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਰਜ਼ ਰਜ਼ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਸਾਇਤ ਬਾਦ ਮਹੱਲੋਂ ਲਹੰਦੀ, ਭਰਦੀ ਤਾਸ਼ ਤੁਆਮੋਂ ।
 ਦੇ ਬਾਂਦੀ ਵੱਲ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਘੱਲਦੀ, ਦੇ ਪੈਗਾਮ⁸ ਸਲਾਮੋਂ ।
 ਦੇ ਤੁਆਮ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਮੁੜ ਬਾਂਦੀ ਘਰ ਆਵੇ ।
 ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ ਸੌ ਵਾਰੀ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।

1. ਨਿਤਾਣੀ 2. ਮਿਟੀ 3. ਗੀਟੇ 4. ਅਨਜ਼ਾਣ 5. ਦੂਜਾ ਖੇਡਕਾਰ 6. ਬੁਰਜ 7. ਕਰੇ, ਬੋਲੇ
 8. ਸੰਦੇਸ਼ ।

ਕਦਮ ਮੁਬਾਰਿਕ ਇਹ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਗਏ ਜ਼ਿਆਰਤ ਪਾਈ ।
 ਚਸਮਾਂ ਚੁੰਮ ਕਹੇ ਜੋ ਇਹਨਾਂ, ਹੋਸੀ ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਈ ।
 ਫਿਰ ਪੁੱਛੇ ਕਹ ਕਿਉਂ ਕਰ ਡਿੱਠੋ, ਹਾਲ ਕਿਵੇਂ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਤੂੰ ਕੀ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਅੱਖੀਂ ਨਾਲ ਡਿੱਠਾ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਤੇ ਕਿਸ ਹਾਲ ਡਿੱਠਾ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ, ਬੈਠਾ ਖੜਾ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਤੈਨੂੰ, ਕਿਸ ਘੱਲੀਓਂ ਐ ਬਾਂਦੀ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਇਹ ਘੱਲਣ ਵਾਲੀ, ਜਦੋਂ ਜੰਮੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ।
 ਇਹ ਤੁਆਮ ਜੋ ਲੈ ਕੇ ਗਈਓਂ, ਖੁਦ ਖਾਧੋਸੁ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਕੁਝ ਮਿਹਰ ਪਈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਹਾਲ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਕੁਝ ਪੁੱਛਿਆ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਤੈਥੀਂ, ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਅਹਵਾਲੋਂ ।
 ਨੈਣ ਭਰੇ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ¹ਬਖਤ ਜਵਾਲੋਂ¹ ।
 ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਜੁਲੈਖਾ, ਫਰਮਾਯਾ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੁੜ ਕਹਿਆ ਯਾ ਨਹੀਂ ਅਸਾਂ ਬਿਨ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਉਸਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਥਾਉਂ ਮੁਆਫਿਕ² ਆਇਆ, ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਉਸ ਤਾਈਂ !
 ਤੇ ਉਸਦਾਂ ਦਿਲ ਰਾਜ਼ੀ ਉਥੇ, ਯਾ ਹੈ ਵਿੱਚ ਈਜ਼ਾਈਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਚਿਹਰਾ ਅਨਵਰ ਉਸਦਾ, ਹੈ ਯਾ ਨ ਉਸ ਤਾਬੇ³ ।
 ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਰਹੰਦਾ, ਯਾ ਹੈ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਬੇ⁴ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬ⁵ ਹੈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਓਵੇਂ ਕਾਲੀ ਕਾਲੀ ।
 ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ਓਵੇਂ, ਉਹ ਲਬ ਲਾਲੀ ਵਾਲੀ ।
 ਮੁਸਕੀ ਜਿਅਦ⁶ ਮੁਅੰਬਰ ਕਾਕਲ⁷, ਕਿਉਂ ਕਰ ਹਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਂ⁸ ।
 ਕਾਰਣ ਜ਼ਖਮ ਲਿਆਇਆ ਨਾਹੀਂ, ਲਬੋਂ ਨਮਕ ਦਿਲ ਰੇਸ਼ਾਂ⁹ ।
 ਉਹ ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਰੋਸ਼ਨ ਤੈਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈਆਂ ।
 ਰੋਂਦੀਆਂ ਹਨ ਯਾ ਹੱਸਦੀਆਂ ਰਸਦੀਆਂ, ਕਿਤ ਵਲ ਟੋੜ ਵਗਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਵਗੋਂਦੀ, ਕਿਤ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈ ।
 ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀਆਂ ਨੂਰੀ ਲਹਰਾਂ, ਕੇਡਕ ਠਾਠ ਚੜ੍ਹਾਈ ।
 ਮੁਯਗਾਂ ਤੀਰ ਕਮਾਨਾਂ ਅਬਰੂ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਕਰਨ ਲੜਾਈ ।
 ਕਿਸ ਥੀਂ ਲਬਾਂ ਤਬੱਸੁਮ ਭਰੀਆਂ, ਰੱਖਦੀਆਂ ਸੁਲਹ ਸਫਾਈ ।
 ਉਹ ਸੋਹਣੇ ਰੁਖਸਾਰ ਸੁਹਾਂਦੇ, ਸੁਰਖ ਅਜੇ ਯਾ ਪੀਲੇ ।
 ਕਰ ਮਿਅਰਾਬ¹⁰ ਰੱਖੇ ਕਿਸ ਜ਼ਾਹਿਦ¹¹, ਅਬਰੂ ਤਾਕ ਰੰਗੀਲੇ ।

1. ਨਸੀਬੇ ਦੇ ਪਤਨ ਵਲ ਜਾਣ ਤੇ 2. ਰਾਸ 3. ਚਮਕ 4. ਪੀੜਾ 5. ਰਾਤ 6. ਜੁਲਫਾਂ, ਲਿਟਾਂ
 7. ਪਟੇ 8. ਬਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ 9. ਜ਼ਖਮੀ 10. ਡਾਟ ਮਸਜਿਦ ਦੀ 11. ਤਪਸਵੀ, ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ।

ਕਾਰੇਹਾਰੀ ਤੇਗ ਦੋ ਧਾਰੀ, ਰਸਦੀ ਚਸਮ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਕਿਤ ਵੱਲ ਵਗਦੀ ਕਿਸ ਦਿਲ ਲੱਗਦੀ, ਝੱਲਦੀ ਕੌਣ ਕਵਾਰੀ ।
 ਉਹ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿੰਦਾਨੀ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਦੱਸ ਪਿਆਰੀ ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰੀ, ਉਸਦੀ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਏਵੇਂ ਰਹੀ ਕਜ਼ੀਏ ਕਰਦੀ, ਤੜਫ ਫਿਰਾਕੋਂ ਮਰਦੀ ।
 ਖਬਰ ਨ ਘਰ ਦੀ ਅੱਗ ਹਿਜਰ ਦੀ, ਰਹੇ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰਦੀ ।
 ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਨਿੱਤ ਏਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਏਵੇਂ ਰਾਤੀਂ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਕਸਦ ਕਰੇ ਨਿੱਤ ਜਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਯੂਸੁਫ਼ ਕੈਦੀ ਰਹਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਏਹਾਈ ।
 ਗਈ ਜਵਾਨੀ ਪੀਰੀ ਆਈ, ਸ਼ੌਕ ਨ ਘਟਿਆ ਰਾਈ ।
 ਤਿਫਲੀ¹ ਥੀਂ ਲਾ² ਸਭ ਜਵਾਨੀ, ਅੰਦਰ ਗਮਾਂ ਵਿਹਾਈ ।
 ਤੇ ਅਜੇ ਇਸ਼ਕ ਫੁੜੇਂਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਦਮ ਦਮ ਮਰਜ਼ ਸਵਾਈ ।

ਮਾਸੂਕ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ

ਤੇ ਉਹ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਸੋਜ਼ਾਂ, ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਸਵਾਈ ।
 ਅਹਦ³ ਪੁਰਾਣਾ ਜ਼ਖਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ, ਪਕੜ ਗਇਆ ਪਕਿਆਈ ।
 ਦਿਲ ਮੁਸ਼ਤਾਕ⁴ ਅਜੇਹਾ ਹੋਇਆ, ਦਰਦਾਂ ਮਸ਼ਕ ਪਕਾਈ ।
 ਹੋ ਖੁਦ ਦੂਰ ਸਮਾਇਆ ਦਰਦੀਂ, ਫੇਰ ਨ ਰਹੀ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਕਰੇ ਤਲਾਸ਼ ਦਿਲੇ ਨੂੰ, ਦਰਦ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਓਹਾ ਦਰਦ ਓਹਾ ਦਿਲ ਬਣਿਆ, ਤੇ ਇਹ ਫਰਕ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਪੈਰ ਜ਼ਈਫੀ⁵ ਅੰਦਰ, ਕਦਮ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਅੱਗੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕੁੱਵਤ ਤਨ ਥੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅੱਗ ਵਧੇਰੀ ਲੱਗੇ ।
 ਇਸ਼ਕ ਅਜੇਹਾ ਗਾਲਿਬ ਹੋਇਆ, ਤੌੜ ਵਗੇ ਪੈਵੰਦਾਂ⁶ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਸਖਤ ਅਜ਼ਾਬ ਘਣੇਰਾ, ਦਰਦ ਰਚੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾਂ ।
 ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਜ਼ਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਭੁੱਲ ਗਇਆ ਸੁ ਸਾਰਾ ।
 ਰਗਾਂ ਪਈਆਂ ਵਿੱਚ ਤਨ ਦੇ ਰਚਿਆ, ਯੂਸੁਫ਼ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਜਦਾਂ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਜ਼ਲੈਖਾ ਤਰਫੇ, ਦੇਖੇ ਜ਼ਰਦ⁷ ਦਿਸ ਆਵੇ ।
 ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜਾਪੇ, ਨਿੱਤ ਇਲਾਜ ਕਰਾਵੇ ।
 ਪਰ ਉਹ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਦਾਹੀਂ, ਕਾਈ ਨਫਾ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਹੋਰ ਇਲਾਜੋਂ ਤੌੜ ਉਮੀਦਾਂ, ਆਖਿਰ ਫਸਦ⁸ ਖੁਲਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਤਰ⁹ ਫਸਾਦ¹⁰ ਵਗਾਵੇ, ਕਤਰਾ ਖੂਨ ਜੋ ਆਵੇ ।
 ਪਵੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਯੂਸੁਫ਼, ਹਰ ਜਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

1. ਬਚਪਨ 2. ਤੋਂ ਲੋ ਕੇ 3. ਇਕਰਾਰ 4. ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ 5. ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਬੁਢਾਪਾ 6. ਰਿਸ਼ਤੇ, ਜੋੜ
 7. ਪੀਲੀ 8. ਟਗ ਖੋਲ ਕੇ ਖੂਨ ਕਵਣਾ 9. ਚਾਕੂ 10. ਫਸਾਦ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਥੀਂ ਪੁਰ ਏਡਕ ਹੋਈ, ਉਹੋ ਉਹ ਦਿੱਸਾਵੈ ।
 ਤੇ ਗਰਕਾਬ¹ ਖਿਆਲ ਉਸੀ ਵਿਚ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਵਿਹਾਵੈ ।
 ਜੇ ਕੋ ਏਸ ਬੁਲਾਇਆ ਚਾਹੇ, ਸੌ ਸੌ ਸਦ² ਅਲਾਵੈ ।
 ਤੇ ਇਹ ਗਰਕ ਖਿਆਲੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਕੁਝ ਨ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੈ ।
 ਪਕੜ ਹਿਲਾ ਕਹੇ ਕੁਝ ਕੋਈ, ਤਾਂ ਉਸ ਗੱਲ ਸੁਣਾਵੈ ।
 ਬਾਝ ਹਿਲਾਇਆਂ ਸੁਣੇ ਨ ਉਸਨੂੰ, ਜੇ ਲਖ ਵਾਰ ਬੁਲਾਵੈ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ਼ ਬਾਝੋਂ, ਕੁਝ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੈ ।
 ਉਹੋ ਅੰਦਰ ਉਹੋ ਬਾਹਿਰ, ਹਰ ਸੈ ਉਹੋ ਪਾਵੈ ।
 ਜਿਤਨਾ ਲਹੂ ਜੋ ਬਾਹਿਰ ਆਵੈ, ਉਹਾ ਸ਼ਾਨ ਵਿਖਾਵੈ ।
 ਹਰ ਸ਼ਿਰਯਾਨ³ ਵਰੀਦ⁴ ਟੁਕਾਵੈ, ਯੂਸੁਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਵੈ ।
 ਕੁੱਲ ਹਵਾਸ⁵ ਅੰਦਰ ਉਹ ਧਸਿਆ, ਹਰ ਜਾ ਰੁਖ ਚਮਕਾਵੈ ।
 ਖੁਦ⁶ ਵਲ ਵੇਖੇ ਉਹੋ ਦਿੱਸੇ, ਦੇਖ ਨਜ਼ਰ ਸ਼ਰਮਾਵੈ ।
 ਬਲਕ⁷ ਨਜ਼ਰ ਭੀ ਉਹੋ ਜਾਪੇ, ਖੁਦ ਦੇਖੇ ਦਿਖਲਾਵੈ ।
 ਆਪੇ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਤਸੱਲੀ, ਆਪੇ ਗਮ ਦੁਖ ਹਾਵੈ ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਫਲਕ ਦੇ ਤਾਰੇ, ਰਾਤੀਂ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਆਤਿਸ਼ ਆਬ ਤਯੂਰ⁸ ਬਹਾਇਮ⁹, ਯੂਸੁਫ਼ ਦਿੱਸਣ ਸਾਰੇ ।
 ਤੇ ਸਭ ਬਾਂਦੀਆਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈਆਂ ।
 ਕੀਤਾ ਵਸਲ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਬਿਰਹੋਂ, ਖੁਲੇ ਨੂਰ ਸਫਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਲ ਹੋਈ ਪੁਰ ਲੂੰ ਲੂੰ, ਖੁਦੀਓ¹⁰ ਗਈ ਤਮਾਮੀ ।
 ਹੁਣ ਆਰਾਮ ਨ ਜਾਪੇ ਉਸਨੂੰ, ਅੰਦਰ ਬੇ ਆਰਾਮੀ ।
 ਜਾਨ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਤਨ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਨ ਪਾਈ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਆਵਣ ਜਾਵਣ, ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਨੀਂਦ ਏਹਾਈ ਤੇ ਏਹਾ ਜਾਗਣ, ਹਾਲ ਏਹਾ ਤਿਸ ਸਾਰਾ ।
 ਯਾਰ ਵੱਸੇ ਹਰ ਜਾਈਂ ਦਿੱਸੇ, ਜਿਤ ਵਲ ਵਗੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਆਹ ਭਰੇ ਤੇ ਬਲਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਮੂੰਹੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਵਣ ।
 ਜਾਂ ਰੋਵੇ, ਤੇ ਸੜਦਾ ਪਾਣੀ, ਅੱਖੀਂ ਨਹਰ ਵਗਾਵਣ ।
 ਏਦੂੰ ਪਰੇ ਕਿਆਈ ਐ ਦਿਲ, ਦਰਦ ਮੰਦੀ ਦੀਆਂ ਵਾਹਾਂ ।
 ਹੈਫ¹¹ ਏਹੀ ਵਲ ਗੈਰਾਂ ਜਾਵਣ, ਵਗਦੀਆਂ ਅਜੇ ਨਿਗਾਹਾਂ ।

1. ਡੁੱਬੇ ਰਹਣਾ 2. ਅਵਾਜ਼ਾਂ 3. ਬਰੀਕ ਰਗ 4. ਗਰਦਨ ਦੀ ਰਗ 5. 'ਹਿੱਸ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਇੰਦੀਆਂ 6. ਆਪ 7. ਬਲਕਿ, ਸਗੋਂ 8. ਤਾਇਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 9. 'ਬਹੀਮਾ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ 10. ਆਪੇ ਤੋਂ 11. ਅਫਸੋਸ ।

ਪਰ ਜ਼ਾਲਿਮ ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਜ਼ਨਾਂ ਦੇ, ਤੇ ਫ਼ਾਨੀ ਦੀ ਯਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਏਡਕ ਜਲਵੇ, ਮਾਅਨਿਆਂ ਕੇਡ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਜਾਂ ਇਤ ਮੁਕਾਮ¹ ਨ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਲਬੋਂ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਇਤ ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਲਾ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਇਹ ਨ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ।
 ਜਲਵਾ ਯਾਰ ਕਰੇ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਵਾਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ।
 ਹੁਣ ਵਿਚ ਵਸਲ ਦਿੱਸੇ ਦੁਖ ਜਾਵੇ, ਦੂਰ ਰਹੇ ਹੋ ਦੂਰੀ ।
 ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਰਖੇ ਯਾ ਖੋਲੇ, ਦਿੱਸੇ ਯਾਰ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਤੇ ਖੁਦ ਉਸ ਬੁਤਖਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਮਾਮੀ ।
 ਪਹਿਲਾ ਸੈਰ² ਤਮਾਮ ਹੋਇਆ ਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਖਤੀਆਂ ਚਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਇਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਕਸਦ ਵਾਲੀ, ਗਈਆਂ ਦੂਰ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਹੁਣ ਇਤ ਤਾਲਿਬ ਰੱਜੇ ਨਾਹੀਂ, ਨ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਰ³ ਆਵੇ ।
 ਛੋੜ ਕਿਨਾਰ⁴ ਜ਼ਮਾਨ⁵ ਮਕਾਨ⁶, ਵੇਖੇ ਜੋ ਦਿਸ ਆਵੇ ।
 ਮੁੜ ਵਗ ਕਲਮ ਅਜੇ ਕੁਝ ਰਹੰਦਾ, ਵਧ ਵਧ ਜਾਹ ਨ ਮੂਲੇ ।
 ਦਾਅਵੇ ਐਡ ਪੱਲੇ ਦਮ⁷ ਖੋਟੇ, ਕਦ ਸਰਾਫ ਕਬੂਲੇ ।

1. ਥਾਂ, ਪਦਵੀ 2. ਹਾਲ 3. ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੇ 4. ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ, ਲਾਂਭੇ 5. ਕਾਲ, ਸਮਾਂ 6. ਥਾਵਾਂ
 7. ਸਿੱਕੇ ।

ਯੂਸੁਫ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਸੁਕਰ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
ਮਕਰ ਜਨਾਂ ਥੀਂ ਮਿਲੀ ਖਲਾਸੀ, ਫਜ਼ਲ ਹੋਇਆ ਗੁਫਾਰੀ ।
ਰਾਤੀਂ ਦਿਨੇ ਇਬਾਦਤ ਅੰਦਰ, ਫਾਰਿਗ¹ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਸ਼ਫਕਤ² ਲੁਤਫ ਕਮਾਵੇ ।
ਕੈਦੀਆਂ ਤਾਈਂ ਲੁਤਫ ਪਿਆਰੋਂ, ਰੱਖੇ ਵਿਚ ਅਹਸਾਨਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਉਹ ਆਸ਼ਿਕ ਸਾਰੇ, ਵੇਖ ਮਰਾਤਿਬ³ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਨਾਲ ਜਵਾਨ ਦੋ ਕੈਦੀ, ਖਾਸ ⁴ਮੁਕੱਰਬ ਸ਼ਾਹੀ⁴ ।
ਇਕ ਖੱਬਾਜ਼⁵ ਆਹਾ ਇਕ ਸਾਕੀ, ਫਸੇ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਫਾਹੀ ।
ਦੁਸ਼ਮਣ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦੇ ਉਹਨਾਂ, ਸੀ ਪੈਗਾਮ⁶ ਪੁਚਾਇਆ ।
ਦੇਹੋ ਜ਼ਾਹਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ ਮਾਰੋ, ਬਖਸ਼ਾਂ ਆਲੀ⁷ ਪਾਇਆ ।
ਤੁਸੀਂ ਖਿਲਾਂਦੇ ਤੁਸੀਂ ਪਿਲਾਂਦੇ, ਕਾਰ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਸਰਦਾ ।
ਬਾਝ ਤੁਸਾਂ ਨ ਮਹਰਮ ਕੋਈ, ਵਾਕਿਫ ਖਾਸਾ ਘਰ ਦਾ ।
ਯਾ ਸਾਕੀ ਵਿਚ ਘੱਤ ਪਿਆਲੇ, ਦੇ ਪੀਵੇ ਮਰ ਜਾਵੇ ।
ਯਾ ਖੱਬਾਜ਼ ਰਲਾਵੇ ਖਾਣੇ, ਖਾਵੇ ਸ਼ਾਹ ਸਿਧਾਵੇ ।
ਇਤਨਾ ਕਾਰ ਕਰੇ ਜੇ ਮੇਰਾ, ਪਾਵੇ ਫਰਹਤ ਭਾਰੀ ।
ਬਹੁਤ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੌਲਤ ਹਸ਼ਮਤ, ਦੇਵਾਂਗਾ ਸਰਦਾਰੀ ।
ਸਾਕੀ ਕਰ ਇਨਕਾਰ ਖਲੋਇਆ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰ ਨ ਕਰਸਾਂ ।
ਤੇ ਖੱਬਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਇਕਰਾਰੀ, ਕਰਸਾਂ ਉਜ਼ਰ ਨ ਧਰਸਾਂ ।
ਮੈਂ ਇਨਾਮ ਦਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਤਹਰੀਰਾਂ ।
ਜੇ ਇਹ ਕਾਰ ਸਰੇ ਤੁਧ ਹੱਥੋਂ, ਮੁਲਕ ਦਿਆਂ ਜਾਗੀਰਾਂ ।
ਖਬਰ ਕਹੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ, ਸਾਕੀ ਤੇ ਖੱਬਾਜ਼ੋਂ ।
ਜ਼ਹਰ ਦਿਵਾਵਣ ਲੱਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਖਬਰ ਲਵੀਂ ਝਬ ਰਾਜ਼ੋਂ ।
ਪਕੜ ਲਇਆ ਸੁਲਤਾਨ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਅੰਦਰ ਕੈਦ ਸੁਟਾਏ ।
ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਾਫਿਜ਼ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ।
ਪੂਰਾ ਭੇਤ ਨ ਅਜੇ ਸੁੰਵਾਤਾ, ਸ਼ਾਹ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਾਵੇ ।
ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਥੀਂ ਕਿਹੜਾ ਮੈਂ ਪੁਰ, ਚਾਹੇ ਵਾਰ ਚਲਾਵੇ ।
ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ, ਅੰਦਰ ਰੰਜ ਖਵਾਰੀ ।
ਸਖਤ ਅਜ਼ਾਬਾਂ ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ, ਕਰਦੇ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।

1. ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ 2. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 3. ਉੱਚਾ ਮਰਤਬਾ 4. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ 5. ਰੋਟੀ ਪਕਾਣ ਵਾਲਾ, ਬਾਵਰਚੀ 6. ਸੰਦੇਸ਼ 7. ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ ।

ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਫਲ ਦਸਣੇ

ਇਕ ਦਿਨ ਯੂਸੁਫ ਵਕਤ ਸੁਬਹ ਦੇ, ਦੇਖੇ ਹਾਲ ਅਸੀਰਾਂ¹
 ਸੁਫਕਤ ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ ਸਭਨਾਂ, ਖੁਬ ਕਹੇ ਤਾਬੀਰਾਂ ।
 ਇਕ ਜਾ ਬੈਠੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਹਾਲ ਉਦਾਸ ਨਿਰਾਸੇ ਹੋਵਣ, ਬੰਦ² ਬਦਨ ਪੁਰ ਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਕਹੋ ਜਵਾਨੋ, ਹਾਲ ਮਲਾਲ³ ਕਿਆਈ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਸੁਫਕਤ ਡਿੱਠੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸੁਫਨਾ ਡਿੱਠਾ, ਅੰਗੂਰੋਂ ਹੱਥ ਖੋਸ਼ਾ⁴ ।
 ਆਪ ਨਚੋੜ ਪਲਾਵੇ ਸ਼ਾਹੇ, ਖਮਰ⁵ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਤੋਸ਼ਾ⁶ ।
 ਦੂਜਾ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਇਹ ਡਿੱਠਾ, ਰੋਟੀਆਂ ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਈਆਂ ।
 ਵਿੱਚੋਂ ਚੁੱਕ ਜਨਾਵਰ ਖਾਂਦੇ, ਚੀਲਾਂ ਕਾਓਂ ਬਲਾਈਆਂ ।
 ਝਪਟੇ ਮਾਰ ਸਿਰੋਂ ਲੈ ਜਾਵਣ, ਗਿਰਦੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਇਆ ।
 ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਕਹ ਯੂਸੁਫ ਤਾਬੀਰ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਗਮ ਦੇ ਬੰਦ ਛੁੜਾਵੇਂ ।
 ਤੂੰ ਮੁਹਸਿਨ⁷ ਅਹਸਾਨ ਕੁਨਿੰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇਂ ।
 ਬੀਮਾਰਾਂ ਗਮਖ਼ਾਰੀ ਕਰਦੇਂ, ਦੇਵੇਂ ਘੋਲ ਦਵਾਈਂ ।
 ਭੁੱਖਿਆਂ ਖੁਰਿਸ਼⁸ ਪਿਆਸਿਆਂ ਪਾਣੀ, ਜਾਮੇ ਨੰਗਿਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯੂਸੁਫ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਰੱਬ ਥੀਂ ਗਾਫ਼ਿਲ ਹੱਕ ਨ ਜਾਣਨ, ਇਹ ਕੈਦੀ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਅੱਵਲ ਉਹਨਾਂ ਈਮਾਨ ਸਿਖਾਵਾਂ, ਫੇਰ ਕਹਾਂ ਤਾਬੀਰਾਂ ।
 ਮਤਲਬ ਕਾਰਣ ਸੁਣਨ ਨਸੀਹਤ, ਹੱਕ ਸੁਖਨ ਤੱਕਰੀਰਾਂ ।
 ਅੱਵਲ ਉਹਨਾਂ ਤਸੱਲੀ ਕਾਰਣ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਕਹਾਂ ਬਿਆਨ ਤੁਆਮੋਂ ਅੱਗੇ, ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਸੁਫਨਾ ਆਇਆ ।
 ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਇਲਮ ਸਿਖਾਇਆ, ਖਾਸ ਸ਼ਰਫ ਦਰਗਾਹੋਂ ।
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਅਹਸਾਨ ਵੱਡੇਰਾ, ਪਾਕ ਜਨਾਬ⁹ ਇਲਾਹੋਂ ।
 ਛੋੜ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਮਜ਼ਹਬ ਗੈਰਾਂ, ਰੱਬ ਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਛਾਤਾ ।
 ਆਖਿਰ¹⁰ ਥੀਂ ਉਹ ਮੁਨਕਿਰ¹¹ ਹੋਏ, ਹੱਕ ਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਢਾਤਾ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਮਜ਼ਹਬ ਸੱਚਾ ਪੱਕਾ, ਹੱਕ ਕਰ ਜਾਤਾ ਸਾਰਾ ।
 ਏਹਾ ਦੀਨ ਖਲੀਲ ਇਸਹਾਕੀ, ਇਸਰਾਈਲ ਪਿਆਰਾ ।
 ਅਸੀਂ ਸ਼ਰੀਕ ਨ ਕਰਦੇ ਮੂਲੇ, ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਵਾਹਿਦ ਖਾਲਿਕ ਪਾਕਿ ਸ਼ਰੀਕੋਂ, ਉਸਦੀ ਸੱਚ ਖੁਦਾਈ ।

1. ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ 2. ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ 3. ਰੰਜ, ਦੁੱਖ 4. ਗੁੱਛਾ 5. ਸ਼ਰਾਬ 6. ਸ਼ਾਮਾਨ 7. ਅਹਿੰਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 8. ਖਾਣਾ 9. ਦਰਗਾਹ 10. ਆਖਿਰਤ, ਦੂਜੀ ਦੁਨੀਆਂ 11. ਇਨਕਾਰੀ ।

ਇਹ ਹੈ ਫਜ਼ਲ ਅਸਾਂ ਪੁਰ ਉਸਦਾ, ਸੱਚਾ ਦੀਨ ਸਿਖਾਇਆ ।
 ਅਹਸਾਨੋਂ ਵਲ ਖਲਕ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਪਰ ਨਾ-ਸੁਕਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤੇਰੇ, ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਕਰ ਵਾਹਿਦ¹ ਖਾਲਿਕ², ਹੱਕ ਚਿਤਾਰਨ ਨਾਹੀਂ ।
 ਐ ਦੋ ਯਾਰ ਅਸੀਰ ਪਿਆਰੇ, ਦੋਖੋ ਸੱਚ ਕਿਆਈ ।
 ਬੁਤ ਚੰਗੇ ਰੱਬ ਯਾ ਤੇ ਇੱਕੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਚ ਖੁਦਾਈ ।
 ਘੜ ਬੁਤ ਲੱਕੜ ਪੱਥਰ ਵੱਟੋਂ, ਖਾਲਿਕ ਕਹਣ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ।
 ਹੱਥੀਂ ਕਰਨ ਤਿਆਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਖਾਲਿਕ ਕਹਣ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ।
 ਜੇ ਤੇ ਵੱਟੇ ਦੇਣ ਮੁਰਾਦਾਂ, ਕਾਹਨੂੰ ਖਾਕ ਰੁਲੇਂਦੇ ।
 ਇਹ ਬੇਜਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੀਂ ਨਾਕਿਸ³, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਕਹੇਂਦੇ ।
 ਕਰੋ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼⁴ ਤੁਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਇਹ ਨਾਹੀਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਜੋ ਧਰੇ ਤੁਸਾਂ ਯਾ, ਬੜਿਆਂ ਰਸਮ ਚਲਾਈ ।
 ਤੁਸੀਂ ਤੁਸਾਡਿਆਂ ਵਡਿਆਂ ਏਵੇਂ, ਇਸਦੀ ਸਨਦ⁵ ਨ ਪਾਈ ।
 ਜਿਸ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਅਮਲ ਤੁਸਾਡਾ, ਕੀ ਉਸਦੀ ਪਕਿਆਈ ।
 ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸਭ ਤੇ ਜਾਰੀ, ਉਸ ਬਿਨ ਹਾਕਿਮ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸੋ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਮੈਂ ਬਿਨ ਹੋਰਾਂ, ਪੂਜੋ ਨਾਹੀਂ, ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਭਾਵੇਂ ਕੇਡ ਬੜਾ ਕੋ ਕਦਰੋਂ, ਜਿੰਨ ਮਲਕ ਇਨਸਾਨੋਂ ।
 ਮਾਅਬੂਦੀਯਤ⁶ ਵਾਲਾ ਰੁਤਬਾ ਆਲਾ⁷, ਉਸ ਦੀ ਮੂਲ ਨ ਸ਼ਾਨੋਂ ।
 ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਵਾਹਿਦ ਖਾਲਿਕ, ਸੁਣਦਾ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਉਸ ਦੇ ਬਾਝ ਮਦਦ ਕਰ ਕਿਹੜਾ, ਬਖਸ਼ੇ ਗਮੋਂ ਰਿਹਾਈ ।
 ਨਾਮ ਧਰੇ ਮਾਅਬੂਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਣੇ ਪਿਉ ਦਾਦੇ ।
 ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਤੇ ਬੜੇ ਤੁਸਾਡੇ, ਜੋ ਧਰ ਗਏ ਤਕਾਦੇ⁸ ।
 ਪਾਕ ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਨਦ ਨ ਘੱਲੀ, ਨ ਕੁਝ ਹੁਕਮ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਦੱਸੋ ਗ਼ੈਰ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼ ਲਾਇਕ, ਹੁਕਮ ਕਿਥਾਓਂ ਆਇਆ ।
 ਹਰ ਸ਼ੈ ਤੇ ਮੁਤਸੱਰਿਫ⁹ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ।
 ਏਹਾ ਦੀਨ ਸੱਚਾ ਤੇ ਪੱਕਾ, ਇਸ ਬਿਨ ਬਾਤਿਲ¹⁰ ਸਾਰਾ ।
 ਪਰ ਬੇਖਬਰੇ ਲੋਕ ਨ ਜਾਣਨ, ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਕੇ ।
 ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਵਣ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਜਾਣ ਜਹੰਨਮ ਮਰ ਕੇ ।
 ਇਹ ਸੁਣ ਸਾਕੀ ਕਲਮਾ¹¹ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਸਾਤਿਆਂ ਹੋਰ ਅਸੀਰਾਂ ।
 ਨਬੀ ਪਛਾਤਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ।

1. ਇੱਕੋ 2. ਕਰਤਾ 3. ਨੁਕਸ ਵਾਲੇ 4. ਇਬਾਦਤ, ਪੂਜਾ 5. ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ 6. ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੋਣਾ
 7. ਉੱਚਾ 8. ਤਕਾਜ਼ੇ, ਆਦੇਸ਼ 9. ਕਾਇਮ 10. ਝੂਠ 11. ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਮੂਲ ਅੰਤਰ ।

ਪਰ ਖੱਬਾਜ਼ ਈਮਾਨ ਨ ਆਂਦਾ, ਗਰਕ ਰਹਿਆ ਗੁਮਰਾਹੀ¹ ।
 ਹੋਰ ਤਮਾਮ ਈਮਾਨ ਲਿਆਏ, ਪਾਇਆ ਫਜ਼ਲ ਇਲਾਹੀ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਦੋਹਾਂ ਜਵਾਨ ਅਸੀਰਾਂ ।
 ਐ ਦੋ ਯਾਰੋ ਬੰਦੀਵਾਨੋਂ, ਖ਼ਾਬ ਸੁਣੋ ਤਾਬੀਰਾਂ ।
 ਜਿਸ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ, ਖ਼ਮਰ ਦਿਤੀ ਸੁਲਤਾਨੇ ।
 ਪਰਸੋਂ ਰੋਜ਼ ਖਲਾਸੀ ਪਾਵੇ, ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਪਰਵਾਨੇ ।
 ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖ਼ਮਰ ਪਿਲਾਵੇ, ਉਮਰਾਵਾਂ² ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ।
 ਤੇ ਖੱਬਾਜ਼ ਚੜ੍ਹੇਸੀ ਸੂਲੀ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਭਲਕੇ ।
 ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਜਨਾਵਰ, ਝਪਟੇ ਮਾਰ ਲੈ ਜਾਵਣ ।
 ਚੀਲਾਂ ਕਾਓਂ ਜਨਾਵਰ ਭੁੱਖੇ, ਤਨ ਉਸਦੇ ਨੂੰ ਖਾਵਣ ।
 ਸੁਣ ਖੱਬਾਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਜ਼ਾਰੀ, ਕਰ ਕਰ ਸੋਰ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਇਹ ਖ਼ਾਬ ਸੁਣਾਈ ਝੂਠੀ, ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਏ ਯਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੁਣ ਉਹ, ਹੁਕਮ ਗਇਆ ਹੋ ਜਾਰੀ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਹਾਲ ਪੁਛਾਵਣ ਕਾਰਣ, ਮੈਂ ਥੀਂ ਅਰਜ਼³ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਸਾਕੀ ਨੂੰ ਫਰਮਾਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਜੈਂ ਹੱਕ ਜ਼ਨ⁴ ਰਿਹਾਈ ।
 ਇਕ ਪੈਗਾਮ ਮੇਰਾ ਐ ਸਾਕੀ, ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਤੂੰ ਭਾਈ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਖ਼ਮਰ ਪਿਲਾਵਣ ਲੱਗੇਂ, ਪੇਸ਼⁵ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੀਂ ਉਸ ਪਾਸ ਅਸਾਡਾ, ਤੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈਂ ।
 ਇਕ ਜਵਾਨ ਗਰੀਬ ਨਿਤਾਣਾ, ਕੈਦੀ ਬਾਝ ਗੁਨਾਹੋਂ ।
 ਬਰਸਾਂ ਪੰਜ ਗਈਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਹਾਲ ਤਬਾਹੋਂ ।
 ਕਰੋ ਨਜ਼ਰ ਬੇਜੁਰਮ ਨ ਰੱਖੋ, ਕੈਦ ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ।
 ਦੇਹੋ ਖਲਾਸੀ ਹਟੇ ਉਦਾਸੀ, ਜਾਵਣ ਦਾਗ਼ ਅਲਮ⁶ ਦੇ ।
 ਇਹ ਤਾਬੀਰ ਜਿਵੇਂ ਸੀ ਯੂਸੁਫ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਮਾਈ ।
 ਸਾਕੀ ਤੇ ਖ਼ਬਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਹਾਲਤ ਸਚ ਵਿਹਾਈ ।
 ਮਿਲੀ ਖਲਾਸੀ ਸਾਕੀ ਤਾਈਂ, ਉਸ ਨੇ ਮਕਸਦ ਪਾਏ ।
 ਭੁੱਲ ਗਇਆਸੁ ਯੂਸੁਫ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਕਿਤਨੇ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਇਹ ਸ਼ੈਤਾਨ ਫਰੇਬ ਲਗਾਇਆ, ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ਪਾਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ ਸਾਕੀ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਯਾਦ ਨ ਆਇਆ ।
 ਆਏ ਯੂਸੁਫ ਕੈਦੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਰਹਮ ਕਰੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਕਹੋਂ ਭਰਾਓ ਕੈਦ ਚੰਗੀ ਯਾ, ਤੁਸਾਂ ਖਲਾਸੀ ਭਾਵੇ ।

1. ਭੁੱਲਾ 2. ਅਮੀਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਸਰਦਾਰ 3. ਬੇਨਤੀ 4. ਖ਼ਿਅਲ, ਸੰਭਾਵਨਾ 5. ਸਾਮ੍ਹਣੇ
 6. ਦੁਖ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਈਮਾਨ ਲਿਆਏ, ਲੱਗੇ ਅਸਾਂ ਪਿਆਰੇ ।
 ਕਰਾਂ ਦੁਆ ਜਨਾਬ ਇਲਾਹੀ, ਮਿਲਣ ਤੁਸਾਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ।
 ਜਾ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਇਬਾਦਤ ਕਰੀਓ, ਨਾਲ ਫਰਾਗਤ¹ ਸਾਰੇ ।
 ਦੀਨ ਈਮਾਨੋਂ ਫਿਰਿਓ ਨਾਹੀਂ, ਨ ਜਲਸੋਂ ਵਿੱਚ ਨਾਰੇ² ।
 ਕਹਿਆ ਉਹਨਾਂ ਅਸਾਂ ਬੇੜੀਆਂ ਪੈਰੀਂ, ਕਿਹੜਾ ਤੋੜ ਉਤਾਰੇ ।
 ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਗਲ ਵਿਚ ਸੰਗਲ ਭਾਰੇ ।
 ਜੇ ਬਿਲਫਰਜ਼³ ਈਥਾਓਂ ਛੁੱਟੇ, ਪਕੜਨ ਰਾਖੇ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ।
 ਮਿਲਣ ਸਜ਼ਾਈਆਂ ਦੂਣ ਸਵਾਈਆਂ, ਪਕੜ ਘੱਤਣ ਵਿਚ ਬੰਦਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜਿਸ ਬਲਾਈਓਂ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਆਪ ਛੁੜਾਵੇ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਜੋ ਪਕੜ ਇਥਾਈਂ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਲਿਆਵੇ ।
 ਚਾਰ ਸੈਆਂ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ।
 ਕੈਦ ਭਲੀ ਅਸਾਂ ਰੰਜ ਖਲਾਸੀ, ਰਹਸਾਂ ਏਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਸਾਡੇ ਹੱਕ ਦੁਆ ਨ ਕਰਨੀ, ਅਸਾਂ ਨ ਤਲਬ ਰਿਹਾਈ ।
 ਕਦਮ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਣੇ ਬਾਝੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਅਰਜ਼ਾਂ, ⁴ਅਹਲ ਅਯਾਲਾਂ⁴ ਵਾਲੇ ।
 ਕੈਦੋਂ ਛੁੱਟ ਇਬਾਦਤ⁵ ਕਰੀਏ, ਜਾ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਸੁਖਾਲੇ ।
 ਹੱਥ ਉਠਾ ਜਨਾਬ ਇਲਾਹੀ, ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਟੁਟ ਜ਼ੰਜੀਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤਨ ਥੀਂ, ਧਰਤ ਝੜੇ ਯਕ ਬਾਰੇ ।
 ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਸਿਆਹ ਹੋਇਆ ਈ, ਸੁਰਖ ਰੰਗੋਂ ਸਭ ਪੀਲੇ ।
 ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਸੋ ਨਿਕਲੇ, ਸਭ ਕੈਦੋਂ ਇਤ ਹੀਲੇ⁶ ।
 ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਖਬਰ ਨਾ ਪਾਈ, ਹਾਲ ਨ ਜਾਤਾ ਕਾਈ ।
 ਉਹ ਕੈਦੀ ਆ ਕਰਨ ਵਤਨ ਵਿਚ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਆਹੀ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਵਿਚ ਬੰਦੀ, ਵਰ੍ਹੀਆਂ⁷ ਸਤ ਵਿਹਾਈਆਂ ।
 ਕੈਦ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਭੁਲ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਜਨਾਬੋਂ, ਜਬਰਾਈਲ ਜੋ ਆਇਆ ।
 ਬਾਅਦ ਸਲਾਮੋਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਕਹੋ ਯੂਸੁਫ ਕਿਸ ਬਲਦੀ ਅੱਗੋਂ, ਇਬਰਾਹੀਮ ਬਚਾਇਆ ।
 ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੱਢ ਖੂਹੇ ਥੀਂ, ਕਿਸ ਨੇ ਮਿਸਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਬਾਝ ਛੁੜਾਵੇ ਕਿਹੜਾ, ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼-ਸੁਣਾਈ ।
 ਰੱਬ ਕਹੇ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਗੈਰੋਂ, ਕੀਤੀ ਤਲਬ ਰਿਹਾਈ ।

-
1. ਤਸੱਲੀ 2. ਅੱਗ (ਦੋਸ਼ ਦੀ) 3. ਫਰਜ਼ ਕਰੋ, ਮੰਨ ਲਵੋ 4. ਟਬਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ (ਵਾਲੇ)
 5. ਬੰਦਗੀ, ਭਗਤੀ 6. ਬਹਾਨੇ 7. ਵਰ੍ਹੇ ।

ਮੈਂ ਹੁੰਦੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਵਲ ਗੈਰਾਂ, ਦਿਲ ਦੀ ਆਸ ਲਗਾਈ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਜਿਸ ਥੀਂ ਮੱਦਦ ਚਾਹੀ, ਉਸਦਾ ਜ਼ੋਰ ਕਿਆ ਈ ?
 ਮੇਰੇ ਬਾਝ ਛੁੜਾਵੇ ਤੈਨੂੰ, ਆਜਿਜ਼ ਕੌਣ ਲੋਕਾਈ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨਾਂ ਮੈਂ ਬਿਨ, ਕਿਸਦੀ ਹੁਕਮ ਰਵਾਈ¹ ।
 ਵੇਖ ਹੇਠਾਹਾਂ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਚਸਮ ਨਵਾਈ ।
 ਫਰਸ਼ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸੱਤਾਂ ਸੰਦਾ, ਡਿੱਠਾ ਪਾਟ ਗਇਆ ਈ ।
 ਸੱਤਵੇਂ ਧਰਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ, ਨਜ਼ਰੀ ਪੱਥਰ ਭਾਰਾ ।
 ਮਾਰ ਪਰੋਂ ਜਬਰਾਇਲ ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਸੰਗ² ਕਰੇ ਦੋ ਪਾਰਾ ।
 ਕੀੜਾ ਸੁਰਖ ਨਿਕਲ ਇਕ ਸੰਗੋਂ ਬਾਹਿਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਹਰਾ ਪੱਤਾ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਉਸਦੇ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਰੱਬ ਕਹੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਕੀੜਾ, ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰੋਜ਼ੀ ਤਾਜ਼ਾ ਨਿੱਤ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂ, ਖਤਾ³ ਨ ਕਰਾਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਦੱਸ ਭੁਲੇਂਦਾ ।
 ਮੇਰੇ ਬਾਝ ਕਿਆ ਈ ਜਿਹੜਾ, ਤੇਰੀ ਬੰਦ ਛੋੜੇਂਦਾ ।
 ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਇਓਂ ਕਹ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਂ ਕਹੋ ਕਿਵੇਂ ਭੁਲਾਵਾਂ ।
 ਰਹਮ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਖਾਲਿਕ ਤੇਰਾ, ਤੇਰੀ ਕੈਦ ਛੁੜਾਵਾਂ ।
 ਤੂੰ ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਮੱਦਦ ਚਾਹੀ, ਉਹ ਮੁਹਤਾਜ⁴ ਬੇਚਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਬਿਨ ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖੋਂ, ਕਦ ਪਾਵੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨਕਾਰਾ⁵ ਬੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੁੜਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਕਾਦਿਰ⁶ ਜੋ ਚਾਹਾਂ ਕਰਸਾਂ, ਹੋਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਇਹ ਤਾਅਨਾ ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਰੋਇਆ, ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਭੁੱਲਾ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ ਇਲਾਹੀ, ਤੂੰ ਆਲੀ ਤੂੰ ਵਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਤੂੰ ਮਾਲਿਕ ਮੇਰਾ, ਤੂੰਹੋਂ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ ।
 ਫਜ਼ਲੋਂ ਬਖਸ਼ ਨ ਪਕੜੀਂ ਅਦਲੇ⁷, ਯਾ ਖਾਲਿਕ ਗੁਫਾਰਾ⁸ ।
 ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਬਾਝ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਵਾਂ ਬਾਓਂ ਨ ਕਾਈ, ਬਖਸ਼ ਰੱਬਾ ਛੁਟਕਾਰੇ ।
 ਸੱਤਰ ਬਰਸਾਂ ਕੈਦ ਰਹਾਂ, ਯਾ ਉਮਰ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ।
 ਉਸਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਾਈ, ਗਜ਼ਬੋਂ ਖੌਫ ਕਹਾਰੀ⁹ ।
 ਤੇਰਾ ਕਹਰ ਝਲਣ ਦੀ ਯਾ ਰਬ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਨਾਹੀਂ ।
 ਹੋ ਰਾਜ਼ੀ ਰਖ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਹੋਰ ਨ ਤਲਬ ਅਸਾਹੀਂ ।

1. ਚਲਦਾ ਹੈ 2. ਪੱਥਰ 3. ਭੁੱਲ 4. ਆਤੁਰ 5. ਨ ਹੋਇਆ ਜੇਹਾ 6. ਸਰਬ ਸਮਰਥ 7. ਨਿਆਂ
 ਵਿਚੋਂ 8. ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਿਆ 9. ਕਹਿਰ, ਗੱਸਾ ।

ਰੋਂਦੇ ਰੋਂਦੇ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਸਬਰ ਗਇਆ ਉਠ ਸਾਰਾ ।
 ਬੇਖੁਦ ਹਰ ਦਮ ਪਇਆ ਪੁਕਾਰੇ, ਫਜ਼ਲ ਕਰੀਂ ਗਫਾਰਾ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਕਹੇ ਐ ਯੂਸੁਫ, ਮਿਲਸੀ ਫਜ਼ਲ ਅਸੀਰਾਂ ।
 ਅੱਲਾ ਅਰਹਮ¹ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਚਾ, ਬਖਸ਼ੇਜੀ ਤਕਸੀਰਾਂ² ।
 ਬੌੜੀ ਦੇਰ ਰਹੇਂ ਵਿਚ ਕੈਦੇ, ਮਿਲਸੀ ਝਬ ਖਲਾਸੀ ।
 ਰਹਮਤ³ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲਣ, ਸਭ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਟ ਜਾਸੀ ।
 ਖਤਮ ਉੱਰੁਸੁਲ⁴ ਨਬੀ ਫਰਮਾਇਆ, ਕੈਦ ਹੁੰਦੀ ਪੰਜ ਸਾਲੀ ॥
 ਜੇ ਨ ਹੋਂਦਾ ਸਾਕੀ ਕੋਲੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਪਾਕ ਸਵਾਲੀ ।
 ਜਾਂ ਜਬਰੀਲੋਂ ਸੁਣਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਅਫੂ⁵ ਕਰਮ ਦਾ ਹਾਲਾ ।
 ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਸੁ ਦਿਲ ਤੇ ਗਾਲਿਬ, ਰਹਮ ਇਲਾਹੀ ਵਾਲਾ ॥

ਬਾਪ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕਰਨੀ

ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ, ਜਬਰਾਈਲਾ ਬਾਪ ਅਹਵਾਲ ਕਿਆਈ ।
 ਕਹ ਕਿਆ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈ ।
 ਇਕ ਸਾਇਤ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਸਬਰ ਨ ਕਰਦਾ ਕਾਈ ।
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਹੁਣ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ, ਕੇਡਕ ਸਖਤੀ ਪਾਈ ।
 ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਹੈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਪਿਆਰਾ ॥
 ਜੇ ਹੈਗਾ ਕਹ ਹਾਲ ਸੁਣਾਈਂ, ਮੈਂ ਬਿਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ॥
 ਜਬਰਾਈਲ ਕਹੇ ਐ ਯੂਸੁਫ, ਪੈਗੰਬਰ ਕਨਆਨੀ ।
 ਜਿੰਦਾਂ ਹੈ ਪਰ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਮਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇਰੇ ਯੂਸੁਫ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਗਈਆਂ ।
 ਨੂਰ ਨ ਰਹਿਆ ਚਸ਼ਮਾਂ ਅੰਦਰ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ ॥
 ਤਾਕਤ ਗਈ ਬਦਨ ਥੀਂ ਸਾਰੀ, ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਗਮ ਤੇਰਾ ।
 ਯਾਦ ਤੂੰਹੋਂ ਤੇ ਤੇਰਿਆ ਦਰਦਾਂ, ਪਾਇਸੁ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾ ॥
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਅਹਵਾਲ ਪਿਦਰ ਦਾ, ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਵਿਚ ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਬਹੁਤ ਝੱਲੀ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ⁶ ॥
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਬਾਪ ਨ ਕਰਦਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਨ ਅੱਜ ਉਸਦਾ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦਿਲ, ਧਰਦਾ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ ॥
 ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ ਬਾਪ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਉਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਵਿਛੁੰਨਾ ।
 ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਦਰਦਾਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਹੁੰਨਾ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਗਇਆ ਹੋ ਰੁਖਸਤ⁷, ਇਸ ਮਾਸੂਮ⁸ ਅਸੀਰੋਂ ॥
 ਦੋ ਦਰਦਾਂ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਰੋਂਦਾ, ਹਿਜਰੋਂ ਤੇ ਤਕਸੀਰੋਂ ।

1. ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਗੁਨਾਹ 3. ਮਿਹਰ 4. ਨਬੀਆਂ ਦੀ ਮੁਹਰ ਆਖਿਰੀ ਨਬੀ, ਭਾਈ ਰਜ਼ਰਤ
 ਅਹੰਮਦ 5. ਮਾਫੀ 6. ਸਖਤੀ 7. ਰਵਾਨਾ 8. ਬੇਗੁਨਾਹ ।

ਉਸ ਥੀਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਲਗ ਯੂਸੁਫ, ਰਹਿਆ ਕੈਦ ਉਥਾਈਂ ।
ਉਹ ਤਕਸੀਤ ਕਲੇਜੇ ਰੜਕੇ, ਨਾ ਆਰਾਮ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਇਸਤਿਗਫਾਰ¹ ਕਰੇ ਨਿਤ ਰੋ ਰੋ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਮੈਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੂੰ ਬਖ਼ਤ ਖੁਦਾਇਆ, ਫਜ਼ਲ ਤੇਰੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਉਮੀਦ ਕਰਮ² ਦੀ. ਤੂੰ ਮਾਲਿਕ ਮੈਂ ਬੰਦਾ ।
ਤਕਸੀਰੋਂ ਸੈ ਦਫਤਰ ਧੋਵੇ, ਕਤਰਾ ਰਹਮਤ ਸੰਦਾ ।

ਕਨਆਨੀ ਸਾਂਢਨੀ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਯੂਸੁਫ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਗਮਾਂ ਸਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
ਬਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰ ਝਰੋਕੇ³ ਬੈਠਾ, ਬੁਰਕਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
ਕਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਉਤ ਵਲ, ਸ਼ਾਮ ਦਯਾਰੋਂ ਆਇਆ ।
ਵਤਨੀ ਲੋਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਏ, ਯੂਸੁਫ ਦਿਲ ਉਛਲਾਇਆ ।
ਦੇਖ ਵਤਨ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ, ਨੈਣ ਰੁੰਨੇ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ।
ਤੜਫ ਤੜਫ ਦਿਲ ਘਾਇਲ ਹੋਇਆ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਦੇ ।
ਨਾਮ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਨਆਨੋਂ ।
ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਆਹੀ ਇਕ ਡਾਚੀ, ਤੇਜ਼ ਕਦਮ ਪੁਰ ਸ਼ਾਨੋਂ ।
ਡਾਚੀ ਨੇ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਡਿੱਠਾ, ਦੌੜ ਜਿੰਦਾ ਵਲ ਆਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਕੇ. ਗਰਦਨ ਆਣ ਨਿਵਾਈ ।
ਕਰ ਅਦਾਬ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਬੈਠੀ, ਰੋ ਫੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਕਨਆਨੋਂ ਆਈ, ਪੁੱਛ ਸੁਨੇਹਾ ਕਾਈ ।
ਮੈਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਕੀ ਕੁਝ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
ਉਸਦਾ ਗਮ ਮੈਂ ਆਖ ਨ ਸਕਦੀ, ਆਹ ਛੱਟੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ।
ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਹੱਦੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਇਆ ਈ ।
ਪੱਥਰ ਦੇਖ ਹੋਵੇ ਘੁੱਲ ਪਾਣੀ, ਰੱਬ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
ਕੱਦ ਕਮਾਲ ਹੋਇਆ ਲਿਫ ਹਿਜਰੋਂ, ਲੱਗੋਸੁ ਤੀਰ ਜੁਦਾਈ ।
ਗੋਸ਼ਤ⁴ ਖੂਨ ਗਇਆ ਸੁੱਕ ਤਨ ਥੀਂ, ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਬੀਨਾਈ ।
ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਜਾਰੀ ।
ਵਿਛੜਿਓਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਬਾਪ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
ਮਰਗ ਢੁੱਕੀ ਦਰਬਾਰ ਉਹਦੇ ਤੇ, ਖੜੀ ਉਡੀਕੇ ਵਾਰੀ ।
ਉਹ ਸਰਵਰ ਮਹਬੂਬ ਇਲਾਹੀ, ਦਮ ਦਮ ਵਿਚ ਤਿਆਰੀ ।
ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਯੂਸੁਫ. ਹਾਲ ਕੱਟੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ⁵ ।
ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਿਤ ਵਲ ਵਸਦੀ, ਦੁਨੀਆ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।

1. ਖਿਆ ਦਾ ਜਾਰਕ ਹੋਣਾ 2 ਮਿਹਰ 3. ਬਾਰੀ 4. ਮਾਸ 5. ਐਥ ।

ਦਿਲ ਉਸਦੇ ਥੀਂ ਗੁਜਰ ਸਿਧਾਰੀ, ਦੁਨੀਆ ਗੁਜਰਨਹਾਰੀ ॥
 ਤੂੰ ਨ ਮਿਲਿਓਂ ਮੁੜ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਆਸ ਰਹੀ ਦਿਲ ਧਾਰੀ ॥
 ਅੱਜ ਮੁਸੀਬਤ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ, ਜਿਮੀਂ ਫਲਕ¹ ਥੀਂ ਭਾਰੀ ।
 ਉਸਦੇ ਗਮੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਦੀਆਂ, ਜੋਸ ਛੱਡਣ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਦੁਖ ਪਿਦਰ ਦਾ, ਕੀਤੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰੋਂਦੇ ਰੋਂਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਖੀਂ, ਖੂਨ ਰਹਿਆ ਸੁ ਜਾਰੀ ।
 ਨਾਕਾ ਰੋਂਦੀ ਵਹੰਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਹਾਲ ਸੁਣਾਏ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਬੁਰਕੇ ਰੋਂਦਾ, ਨੈਣ ਤਪਣ ਪਛਤਾਏ ।
 ਦੇਖ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਡਾਚੀ ਤਾਈਂ, ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਉਠਾਇਆ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾਕਾ ਇਤ ਬੈਠੀ ਆਹੀ, ਉਸਨੇ ਰਾਜ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਇਹ ਨਾਕਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਉਠਾਵੇ, ਤੇ ਉਹ ਉੱਠੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਲੈ ਲਾਠੀ ਤਿਸ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ, ਕਰਕੇ ਜੋਸ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਜਾਨੂੰ² ਤੀਕ ਗਇਆ ਧਸ ਧਰਤੀ, ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਇਸਨੂੰ ਮੂਲ ਨ ਮਾਰ ਪਿਆਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਕਰ ਤੋਬਾ ਉਸ ਲਾਠੀ ਸੁੱਟੀ, ਧਰਤੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵੱਲ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਅਦਬੋਂ ਸੀਸ ਨਵਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜਵਾਨਾ, ਕਿਸ ਧਰਤੀ ਥੀਂ ਆਇਓਂ ।
 ਕਾਮ ਕਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ਕਿਆ ਈ, ਕਿਤ ਵਲ ਪੇਸ਼ ਸਿਧਾਇਓਂ ॥
 ਨਾਮ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਕਾਮ ਤਜਾਰਤ³, ਕਹਿਓਸੁ ਘਰ ਕਨਆਨੇ ।
 ਕਸਦ ਮਿਸਰ ਕਰ ਘਰ ਥੀਂ ਟੁਰਿਆ, ਆਇਆ ਏਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਜੇ ਡਿੱਠਾ ਤੇ ਦੱਸ ਸਿਪਰ ਦਿਲ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਵਿੱਚ ਕਨਆਨੇ ਬੜਾ ਰੁੱਖ ਭਾਰਾ, ਪੁਰ ਮੇਵਾ ਪੁਰ ਸਾਇਆ ।
 ਜੜ੍ਹ ਡੂੰਘੀ ਤੇ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ, ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਉਜਾਲਾ ।
 ਸ਼ਾਖਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਤੇ ਵਗ ਝੁੱਲਾ, ਝੋਲਾ ਸਖਤੀ ਵਾਲਾ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਸ਼ਾਖ ਨਰਮ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ, ਤੋੜ ਖੜੀ ਉਸ ਝੋਲੇ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਰੁਖ ਬਿਨਾ ਉਸ ਸ਼ਾਖੋਂ, ਖੜਾ ਰਹੇ ਯਾ ਡੋਲੇ ।
 ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਤਾਈਂ, ਛੁੱਟ ਗਈਆਂ ਸੁ ਆਹੀਂ ।
 ਇਹ ਰੁਖ ਬਾਝ ਨਬੀ ਯਾਕੂਬੇ, ਵਿੱਚ ਕਨਆਨੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਿੱਚ ਕਨਆਨ ਉਹਦਾ ਫਲ ਸ਼ੀਰੀ⁴, ਤੇ ਸਾਇਆ ਜੱਗ ਸਾਰੇ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਲੀਲਅੱਲਾ ਦੇ, ਇਹ ਰੁਖ ਵਿੱਚ ਗੁਲਜ਼ਾਰੇ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਸ਼ਾਖ ਗਈ ਝੜ ਇਸ ਥੀਂ, ਝਾੜ ਸੁਟਾਈ ਝੋਲੇ ।
 ਸੁੱਕ ਗਇਆ ਰੁੱਖ ਜੜ੍ਹੋਂ ਨ ਡੋਲੇ, ਮੇਵਾ ਬਰਗ ਨ ਖੋਲੇ ।

1. ਆਸਮਾਨ 2. ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ 3. ਵਪਾਰ 4. ਮਿੱਠਾ ॥

ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਕਮਲਾਇਆ ਰਹੰਦਾ, ਹਰਿਆ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਸ਼ਾਖ ਪਿਆਰੀ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਲਿਫਦਾ ਜਾਵੇ ।
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੋ ਪੁਰਾਣਾ ਝੜਸੀ, ਵਿੱਚ ਗਮਾਂ ਤਿਸ ਵਾਸਾ ।
 ਆਬ ਮਿਲੇ ਜੇ ਕਰਮ ਇਲਾਹੋਂ, ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਨਿਰਾਸਾ ।
 ਕੀਤੋ ਕਸਦ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਵੱਡਾ, ਫਿਰ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਇਤਨੀ ਵਾਟ ਤਜਾਰਤ ਆਇਓਂ, ਨਫਾ ਕਿਆ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਕਹੇ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਇਤੇ ਵਾਰੋਂ, ਆਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰੋਂ ।
 ਫਰਕ ਮਿਸਰ ਕਨਆਨੇ ਅੰਦਰ, ਐਡਕ ਨਫਾ ਵਪਾਰੋਂ ।

ਬਾਪ ਵੱਲ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲਣਾ

ਆਹਾ ਲਾਲ ਕੰਛਣ ਜ਼ਰ ਬਾਜੂ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਉਤ ਹਾਲੇ ।
 ਕੀਤਾ ਲਾਹ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਤਾਈਂ, ਚਾ ਉਸ ਵਕਤ ਹਵਾਲੇ ।
 ਇਹ ਲੈ ਵੱਧ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਇਆ, ਨਫਾ ਤਜਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ।
 ਮੁੜ ਕਨਆਨ ਸੁਣਾ ਜਾ ਯਾਰਾ, ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਮਲਾਲੋਂ ।
 ਜਾ ਅੱਗੇ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਮੇਰਾ ਕਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਬਹਿਸ਼ਤ ਪੁਚਾਵੇ, ਅਰਜ਼ ਕਰੀਂ ਜੋ ਏਹਾ ।
 ਸ਼ਹਰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਮਗਰਬੀਆਂ¹ ਦਾ ਬਰਦਾ
 ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਤੇ, ਤੜਫ ਹਿਜਰ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾ ।
 ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇਰੇ ਹਜ਼ਰਤ, ਕਰਦਾ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤੇਰੀ ਖਾਕ ਕਦਮ ਦਾ ਖ੍ਰਾਹਾਂ², ਆਸ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ।
 ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਦੁੱਖੀਂ, ਜਾਂਦੀ ਉਮਰ ਸਿਧਾਰੀ ।
 ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰੇ ਦੇ ਸ਼ੌਕੋਂ, ਨੈਣ ਦੋਵੇਂ ਨਿੱਤ ਜਾਰੀ ।
 ਖਸਮ ਦੋਵੇਂ ਦੋ ਖੂਨੀ ਚਸਮੋਂ, ਰੁਖਸਾਰੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੀਦ ਤਪੇ ਦਿਲ ਖਪੇ ਫਿਰਾਕੀਂ, ਮਿਲੇ ਨ ਤੇਜ਼ ਉਡਾਰੀ ।
 ਤੇ ਉਸਨੇ ਸੌ ਦਰਦ ਕਟਾਰੀ, ਵੱਜਦੀ ਜਿਗਰ ਸਹਾਰੀ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਜਿਉਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਸਹਾਰੀਂ, ਤੇਗ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰੀ ।
 ਦਿਲ ਪੁਰ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰਾਂ³, ਜੋਸ਼ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਬੱਧੇ ਹੱਥ ਸਲਾਮ ਪੁਚਾਇਸੁ, ਅਜਜ਼ੋਂ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਸਲਾਮ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਲੀ, ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਦੀਦ ਵਿਛੁੰਨਿਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਲਾ, ਬੇ ਸਾਮਾਨਾ ਵਾਲਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਸਲਾਮ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ, ਜਿਉਂ ਖਾਦਿਮ ਥੀਂ ਸਰਿਆ ।
 ਕਲਮ ਫਿਰਾਕੋਂ ਦਿਲ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ, ਲਿਖ ਕਾਸਿਦ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ।
 ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਯਾਰਾ, ਕਹ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨ ਦਿਲੇ ਦਾ ਹਾਲਾ, ਕਰ ਕਰ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈਂ ।

1. ਪੱਛਮ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ 2. ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ 3. ਯਾਦ, ਸਿਮਟਨ ।

ਕੀਤਾ ਅਰਜ਼ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਮੁੜ ਕੇ, ਨਾਮ ਕਹਾਂ ਕੀ ਤੇਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਨਾਮ ਨ ਹਾਜ਼ਤ¹, ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦਾ ਜੇ ਬੁਰਕਾ ਲਾਹੇਂ, ਦੇਖਾਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਮੁੜ ਜਾ ਭਾਈ, ਹੋਰ ਨ ਗੱਲ ਚਲਾਈਂ ।
 ਏਹਾ ਕਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਇਤਨਾ, ਜੋ ਮੈਂ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਮੁੜਿਆ, ਵਲ ਕਨਆਨ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਖੁਦਾਇਆ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਜੁਗ ਵਿਹਾਏ ।
 ਦੂਰ ਗਇਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਮਨਾਮੇ, ਸੁੱਖ ਸੁਨੇਹੇ ਆਏ ।
 ਯਾਰ ਵਿਛੁੰਨੇ ਨੈਣ ਜਿਨਾਂ ਦੇ, ਕਰਦੇ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਬਹੁਤ ਕਟੀ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ ।
 ਮੇਲ ਅੱਲਾ ਤੂੰ ਮੇਲਣਹਾਰਾ, ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣੇ ।
 ਇਹ ਦੋ ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਵਹੰਦੇ, ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨਿਤਾਣੇ ।
 ਦਿਲ ਨੇ ਅੱਜ ਉਦਾਸੀਆਂ ਚਾਈਆਂ, ਵਗਣ ਜਿਗਰ ਥੀਂ ਆਹੀਂ ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਮਹਰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਛੁੰਨੇ, ਉਹ ਰੋਵਣ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਵਤਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਦੇਂਦੀਆਂ ਜੋਸ਼ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਮਹਜੂਰਾਂ² ਦਿਆਂ ਜਿਗਰਾਂ ਉੱਤੇ, ਦਰਦ ਧਰੇ ਅੰਗਿਆਰੇ ।
 ਯਾ ਅੱਲਾ ਤੂੰ ਅਰਹਮ ਅਕਰਮ³, ਤੋੜ ਜ਼ਜੀਰ ਗਮਾਂ ਦੇ ।
 ਦਰ ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਤਕੀਆ⁴ ਨਾਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਦਰਮਾਂਦੇ⁵ ।
 ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਛੋੜ ਨ ਕੈਦੀ, ਚਾ ਬਖਸ਼ੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨ ਗਮਾਂ ਦਾ ਹਾਲਾ, ਵੇਖੀਂ ਘੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਪਰਦੇਸ ਵਿਕਾਂਦਾ ਦਰ ਦਰ, ਤੇ ਅੱਜ ਮਹੰਗਾ ਖਾਕੋਂ ।
 ਚਾ ਖਰੀਦ ਕਰਮ ਦੇ ਦਮੀਂ, ਕੱਢ ਫਤੂਰ⁶ ਹਲਾਕੋਂ⁷ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਵੜਿਆ, ਲੈ ਪੈਗਾਮ ਫਿਰਾਕੋਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਦਰਦਾ ਭਰੇ ਸੁਨੇਹੇ, ਮਹਜੂਰੋਂ ਮੁਸ਼ਤਾਕੋਂ ।

ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਤੇ ਯਾਕੂਬ

ਯਾ ਨਬੀ-ਅੱਲਾ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ, ਆਣ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਦਰ ਤੇ ।
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਵਿਚ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਸਿਰ ਤੇ ਸਖਤੀ ਵਰਤੇ ।
 ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ, ਨ ਰਖਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛੋੜ ਗਇਆ ਈ, ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰਾ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਕਾਸਿਦ ਆਇਆ, ਚੱਲ ਅਸੀਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ।
 ਮੈਂ ਪੈਗਾਮ ਹਿਜਰ ਦੇ ਆਂਦੇ, ਤੀਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਸੱਲੋਂ ।

1. ਲੋੜ 2. ਵਿਛੋੜੇ ਹੋਏ 3. ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 4. ਭਰੋਸਾ 5. ਆਜਿਜ਼, ਨਿਤਾਣੇ 6. ਫਸਾਦ
 7. ਫਲਾਕ (ਘਾਤ) ਹੋਣ ਤੋਂ ।

ਵਿਛੜਿਆਂ ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਗਮ ਦੇ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਾਏ ।
 ਰਾਜ਼ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੇ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਏ ।
 ਬੰਦੀਵਾਨ ਮਿਸਰ ਦਾ ਕੋਈ, ਮਗਰਬੀਆਂ ਦਾ ਚੇਰਾ¹ ।
 ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਰਾਕਾਂ, ਸੀਨੇ ਦਰਦ ਘਨੇਰਾ ।
 ਆਹੀਂ ਸੋਜ਼ ਪੁਕਾਰਾ ਕਿਤੋਸੁ, ਘੱਲੇ ਦਰਦ ਸੁਨੇਹੇ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਨ ਡਿੱਠੇ ਹੋਰਾਂ, ਗਮ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਅਵੇਹੇ ।
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਉੱਠੇ ਫੜ ਆਸਾ,² ਰੋ ਦਿਲ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਘੱਲ ਪੈਗਾਮ ਕਿਥਾਓਂ, ਝੱਲੇ ਦਰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਕਿਆ ਕਹੇਂ ਕਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਓਂ, ਕਿਸ ਕਰ ਪੈਕ³ ਪਹੁੰਚਾਇਓਂ ।
 ਕਿਨ ਘੱਲਿਓਂ ਕਹੁ ਕਿਸਦੀ ਤਰਫੇਂ, ਕੀ ਪੈਗਾਮ ਲਿਆਇਓਂ ।
 ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਰੋ ਰੋ, ਸੁਣ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮੀਦਾਂ ।
 ਮਗਰਬੀਆਂ ਦਾ ਬਰਦਾ ਕੋਈ, ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਕੈਦਾਂ ।
 ਸੀਨੇ ਜ਼ਖਮ ਤੁਸਾਡੇ ਸ਼ੌਕੋਂ, ਬੇ ਆਰਾਮ ਫਿਰਾਕੋਂ ।
 ਬੱਧੇ ਹੱਥ ਸਲਾਮ ਪਹੁੰਚਾਓਸੁ, ਝੂਰ ਦਿਲੋਂ ਮੁਸ਼ਤਾਕੋਂ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਹਿਜਰ ਤੁਸਾਡੇ, ਅੱਖੀਂ ਸਾਵਨ ਝੜੀਆਂ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਮੇਲ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਫਿਰ ਪਲਕ ਦਮ ਘੜੀਆਂ ।
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਜਿਗਰ ਸਹ ਜ਼ਰਬਾਂ, ਕਹੰਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ, ਯਾ ਵਿਚ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ।
 ਕਹੇ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਪਰਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਦ ਸੁਣਾਏ ।
 ਮੈਨੂੰ ਨੈਣ ਵਗੇਂਦੇ ਖੂਨੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਫੇਰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਫਰਮਾਇਆ, ਕਹੁ ਕੀ ਨਾਮ ਦਸਾਇਆ ।
 ਕਹੇ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਥੱਕਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨ ਪਾਇਆ ।
 ਪਰਦੇ ਅੰਦਰ ਰਮਜ਼ੀ⁴ ਰਮਜ਼ੀਂ, ਤੇਰੇ ਹਾਲ ਪੁਛਾਏ ।
 ਸੋਅਲੇ ਝਾੜ ਜਿਗਰ ਪੁਰ ਦਰਦੋਂ, ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਸੁਣਾਏ ।
 ਨਾਕਾ ਨਾਲ ਕਲਾਮਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਜਾਂ ਮੈਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕਹੇ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਸਾਰੀ, ਹਾਲਤ ਜਿਵੇਂ ਵਿਹਾਈ ।
 ਅਸਰ ਬੜਾ ਵਿੱਚ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਜਿਗਰ ਤੜਫਾਇਆ, ਆਪਣਾ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਗਮ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਨੇਹਾ ਧਰਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਮੌੜ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਝਰੋਕੇ ਵਿਚਦੀ, ਝਾੜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਾਇਆ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਉਹ ਕੌਣ ਪਿਆਰਾ, ਕੇਡਕ ਸਖਤੀਆਂ ਚਾਈਆਂ ।
 ਮਿਸਰੋਂ ਮੇਰੀਆਂ-ਤੈਂ-ਦਰ ਤਾਈਂ, ਅੱਖੀਂ ਵਗਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ।

1. ਚੇਲਾ 2. ਸੋਟਾ 3. ਪੈਗੰਬਰ 4. ਗੁਪਤ ਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ।

ਨਬੀ ਕਹੇ ਬੂ ਉਲਫਤ¹ ਵਾਲੀ, ਵਿੱਚ ਪੈਗਾਮ ਸਮਾਈ ।
 ਇਹ ਮਹਬੂਬ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਹੋਗ ਸੁਨੇਹਾ ਕਾਈ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵਣ ।
 ਜ਼ਖਮ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਰਸੀਆਂ ਜਾਵਣ, ਘਾਇਲ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਣ ।
 ਮੰਗ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਦੁਨੀਆ ਦੌਲਤ, ਦੇਵਾਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦਾ ਪੈਗਾਮਾਂ ਵਾਲੇ, ਦਿੱਤਾ ਬਹੁਤ ਅਸਾਈਂ ।
 ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ, ਹਾਜ਼ਤ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜੱਨਤ ਦੀ ਹੱਕ ਮੇਰੇ ਉਸ ਨੇ, ਭੀ ਇੱਕ ਰਮਜ਼ ਅਲਾਈ² ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਨਜ਼ਅ ਆਸਾਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਕਾਸਿਦ ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ, ਜਾਣ ਦੋ ਆਲਮ³ ਤਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਪੈਗਾਮ ਨਬੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਹੋਇਆ ਦਰਦ ਸਵਾਇਆ ।
 ਕਰਕੇ ਵਿਦਾ ਸਿਪਰ ਦਿਲ ਤਾਈਂ, ਮੁੜ ਹੁਜਰੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।

ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਬਸ਼ਾਰਤ

ਮੌੜ ਦਿਲਾ ਹੁਣ ਵਾਗ ਪਿਛਾੜੀ, ਚੱਲ ਵਲ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ।
 ਫਿਰੀ ਬਹਾਰ ਖਿਜ਼ਾਂ ਰੁੱਤ ਬਦਲੀ, ਹੁਣ ਖਸ ਵੱਸੇ ਜ਼ਮਾਨਾਂ ।
 ਸੱਤ ਗਏ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਸਾਲ ਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ।
 ਰਹਮਤ ਦਾ ਦਰਿਆ ਜਨਾਬੋਂ, ਲੱਗਾ ਦੇਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਤਾਂ ਜਬਰਾਈਲ ਫਲਕ ਥੀਂ ਪਹੁਤਾ, ਹੁਕਮੇ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਗਇਆ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ, ਜਿਉਂ ਕਰ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦੇ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਤਕਸੀਰੋਂ ਰੋਂਦਾਂ, ਅੱਗੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ ।
 ਪਇਆ ਪਕਾਰੇ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਕਰ ਤੂੰ ਫਜ਼ਲ⁴ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਬਹ ਕੇ ਪਾਸ ਜਬਰਾਟੀਲੇ ਕਹਆ, ਮੁਝ ਜਾਤੋ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਪਛਾਣ ਨ ਆਇਓਂ, ਯਾਰਾ ਮੂਲ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਜਬਰੀਲ ਕਹਿਆ ਹੋ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਸੁਣ ਰੋਇਆ ।
 ਖਾਸ ਮੁਕੱਰਬ ਤੂੰ ਦਰਗਾਹੋਂ, ਕਿਉਂਕਰ ਆਵਣ ਹੋਇਆ ।
 ਮੈਂ ਤਕਸੀਰੀ ਆਜਿਜ਼ ਬੰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਈ ਫੇਰਾ ।
 ਮੈਂ ਜੇਹਾਂ ਥੀਂ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਕੰਮ ਕਿਆ ਈ ਤੇਰਾ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਕਹੇ ਮੈਂ ਤੈਂ ਵੱਲ, ਲੈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਆਇਆ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਅੱਜ ਨਾਮ ਤੁਸਾਡਾ, ਚਾ ਪਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ।
 ਉਹ ਤਕਸੀਰ ਜੋ ਹੋਈ ਤੈਥੀਂ, ਬਖਸ਼ੀ ਕਰ ਗੁਫਾਰੀ ।
 ਹੋਰ ਸਲਾਮ ਪੁਚਾਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਲੁਤਫ⁵ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਭਾਰੀ ।

1. ਪਿਆਰ 2. ਕੀਤੀ 3. ਦੁਨੀਆ 4. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 5. ਕ੍ਰਿਪਾ ।

ਕੋਈ ਰੋਜ਼ ਰਹਿਆ ਦੁੱਖ ਤੇਰਾ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਮਿਲੇ ਖਲਾਸੀ¹ ।
 ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਦਰਦ ਮੁਸੀਬਤ, ਸਭ ਸਖਤੀ ਉੱਠ ਜਾਸੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦਾ ਹਾਲਾ ।
 ਆਖ ਸੁਣਾ ਕਿਤ ਹਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਤਾਜ ਨਬੁੱਵਤ ਵਾਲਾ ।
 ਕਿਉਂਕਰ ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ ਮੇਰੀ, ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਵਿੱਚ ਗ਼ਮ ਦੇ ।
 ਕਿਉਂਕਰ ਹਿਜਰੋਂ ਸੀਨੇ ਉਸਦੇ, ਚਮਕਣ ਦਾਗ ਅਲਮ ਦੇ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਕਹੇ ਐ ਯੂਸੁਫ਼, ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਚਸ਼ਮ ਉਹਦੇ ਵਗ ਨਹਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਬਦਨੋਂ ਖੂਨ ਨਚੋੜੇ ।
 ਵਿਚ ਜੁਦਾਈ ਤੇਰੀ ਯੂਸੁਫ਼, ਖਾ ਗਇਆ ਗ਼ਮ ਸੀਨੇ ।
 ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਦੇ, ਹੋਏ ਨੈਣ ਨਾਬੀਨੇ² ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਵੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਮੇਰੀ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਓ ।
 ਗ਼ਮ ਦਰਦੋਂ ਚਾ ਦਿਓ ਖਲਾਸੀ, ਦਿਲ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਗਵਾਓ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਓ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇਰਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਨ ਰੋ ਰੋ ਦੁਖ ਪਾਓ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਕਹੇ ਇਹ ਨਾਹੀਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ।
 ਅਜੇ ਪੁਚਾਵਨ ਖਬਰ ਤੁਸਾਡੀ, ਨ ਇਰਾਦਾ ਆਹੀ ।
 ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਗ਼ਮ ਉਸਨੂੰ ਫੜਿਆ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ।
 ਸਬਰੋਂ ਮਿਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਤਬਾ, ਪਾਸੋਂ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦੀ ।
 ਮੁੜ ਜਬਰਾਈਲ ਗਇਆ ਹੋ ਰੁਖਸਤ³, ਯੂਸੁਫ਼ ਸਬਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਵਿਚ ਫ਼ਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਦੇ ਰੋਂਦਾ, ਦਿਲੋਂ ਨ ਮੂਲ ਵਿਸਾਰੇ ।

1. ਫੁਟਕਾਰਾ 2. ਅੰ ਨੂੰ 3. ਵਿਛਾ ।

ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਣਾ

ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਇਕ ਰਾਤੀਂ ਸੁੱਤਾ, ਨੀਂਦਰ ਜੋਸ਼ ਖਲਾਰੇ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਡਿੱਠੋਸੁ ਖੁਦ ਨੂੰ, ਬੈਠਾ ਨੀਲ ਕਨਾਰੇ ।
 ਪਾਟ ਨਦੀ ਦੋ ਤਰਫ ਖਲੋਈ, ਕੰਧਾਂ ਜਿਵੇਂ ਟਿਕਾਈਆਂ ।
 ਗਾਈਆਂ ਸੱਤ ਜੱਸੇ ਥੀਂ ਭਰੀਆਂ, ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਈਆਂ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਨਿਕਲ ਬੰਨੇ ਆਈਆਂ, ਹੋਰ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਸ ਆਈਆਂ ।
 ਗਾਈਆਂ ਸੱਤ ਜੁੱਸੇ¹ ਥੀਂ ਲਾਗਿਰ², ਮਗਰ ਉਹਨਾਂ ਉਠ ਧਾਈਆਂ ।
 ਲਾਗਿਰ ਗਾਈਆਂ ਨੇ ਸਤ ਫਰਬਾ³, ਸਾਬਿਤ ਨਿਗਲ ਲੰਘਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਰਹੀਆਂ ਸਭੇ ਲਾਗਿਰ, ਤਾਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਈਆਂ ।
 ਕਰਦੀਆਂ ਸ਼ੌਰ ਅੜਾਂਦੀਆਂ ਸੱਤੇ, ਲਹੰਦੇ⁴ ਤਰਫ ਸਿਧਾਈਆਂ ।
 ਚਾ ਕੁਦਾੜ⁵ ਉਡਾਈਆਂ ਗਰਦਾਂ⁶, ਪਾਈਆਂ ਮਿਸਰ ਦੋਹਾਈਆਂ ।
 ਘਰ ਘਰ ਸ਼ੌਰ ਪੁਕਾਰਾਂ ਪਈਆਂ, ਵੜੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬਲਾਈਆਂ ।
 ਹੈਬਤਨਾਕ⁷ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈਆਂ ।
 ਦੌੜਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ਫਿਰੀਆਂ, ਘਰ ਘਰ ਆਣ ਅੜਾਈਆਂ ।
 ਮੁੜ ਸ਼ਹਰੋਂ ਵਲ ਬਾਹਿਰ ਵਗੀਆਂ, ਨ ਕਰਾਰ ਲਿਆਈਆਂ ।
 ਤਿੰਨ ਗਈਆਂ ਨੱਸ ਮਗਰਬ ਤਰਫੇ, ਮਸ਼ਰਿਕ ਤਿੰਨ ਸਿਧਾਈਆਂ ।
 ਇਕ ਗਈ ਵਲ ਉੱਡ ਅਸਮਾਨੇ, ਕਰਦੀ ਸ਼ੌਰ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਹੋਰ ਡਿੱਠੇ ਸੱਤ ਖੋਸੇ ਤਾਜ਼ੇ, ਦਾਣਿਆਂ ਥੀਂ ਪੁਰ ਸਾਰੇ ।
 ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਸੱਤ ਸੁੱਕੇ ਖੋਸੇ⁸, ਨਜ਼ਰ ਪਏ ਯਕ ਬਾਰੇ ।
 ਇਹ ਸੁੱਕੇ ਮਿਲ ਹਰਿਆਂ ਪਲਚੇ, ਉਹ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਸੁਕਾਏ ।
 ਤਾਜ਼ਾ ਖੁਸ਼ਕ ਰਲੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ, ਸੁੱਕੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਮਰਦ ਡਿੱਠਾ ਸੁ, ਸੂਰਤ ਨੂਰੀ ਸਾਯਾ ।
 ਬੈਠਾ ਤਖਤ ਮਿਸਰ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਭੀ ਉਸ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਡਿੱਠਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ, ਰਹਿਆ ਕਰਾਰੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਖ਼ਾਬੋਂ ਉਠ ਖਲੋਇਆ ਕੰਬਦਾ, ਅਕਲ ਰਹੀ ਮਤਵਾਲੀ⁹ ।
 ਤਨ ਕੰਬੇ ਆਰਾਮ ਨ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਗਾਲਿਬ ਹੈਬਤ ਧਾਣੀ ।
 ਦਮ ਦਮ ਵਧੇ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਦਹਸਤ, ਚਸਮ ਵਸਾਏ ਪਾਣੀ ।
 ਸੱਦ ਮੁਅੱਬਿਰ ਕਾਹਨ ਸਾਰੇ, ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ।
 ਸ਼ਾਹ ਸੁਣਾਈ ਖ਼ਾਬ ਤਮਾਮੀ, ਤਲਬ ਕਰੇ ਤਾਬੀਰਾਂ ।

1. ਸਰੀਰ 2. ਪਤਲੀਆਂ 3. ਮੋਟੀਆਂ 4. ਪੱਛਮ 5. ਫਤੂਰ (ਪਾ ਕੇ) 6. ਮਿੱਟੀ 7. ਡਰਾਉਣੀ,
 8. ਗੁੱਛਾ 9. ਬੌਂਦਲੀ ਹੋਈ ।

ਖ਼ਾਬ ਸਣੀ ਸਭ ਪਏ ਵਿਚਾਰੀਂ, ਸਮਝ ਨ ਆਈ ਕਾਈ ।
 ਕਹਿਆ ਹੋ ਲਾਚਾਰ¹ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਵਹਮੀ² ਖ਼ਾਬ ਏਹਾ ਈ ।
 ਵਹਮ ਖਿਆਲ ਦਿਲੇ ਦਾ ਕਾਈ, ਹੈ ਤਾਬੀਰੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ ਕਹੰਦਾ, ਇਹ ਨ ਬਾਤ ਖਿਆਲੀ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਇਹ ਖ਼ਾਬ ਪਰੇਸ਼ਾਂ³, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਤਾਬੀਰੋਂ ।
 ਇਸ ਦਾ ਇਲਮ ਨ ਸਾਡੇ ਤਾਈਂ, ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਤਕਰੀਰੋਂ ।
 ਖਾਸੇ ਸੱਤਰ⁴ ਮਰਦ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ, ਪਕੜੇ ਕਤਲ ਕਰਾਏ ।
 ਵੰਡ ਖਜ਼ਾਨੇ ਮਾਲ ਤੁਸਾਂ ਤੇ, ਮੈਂ ਸਭ ਉਮਰ ਗਵਾਏ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵੇਲੇ ਕਾਰੀ ਕਰਸੋ, ਦਿਲ ਉਮੀਦ ਏਹਾਈ ।
 ਇੱਕਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈ, ਤੁਸਾਂ ਨ ਖੋਲ ਵਿਖਾਈ ।
 ਦੌਲਤ ਮੇਰੀ ਵਰਤ ਗਵਾਈ, ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਅਕਲ ਨ ਕਾਈ ।
 ਅਕਲ ਤੁਸਾਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵੇਲੇ, ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਨ ਆਈ ।
 ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਭ ਕਤਲ ਕਰੇਸਾਂ, ਜੇ ਨ ਕਰਸੋ ਕਾਰੀ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਤੁਸੀਂ ਗਵਾਈ ਨਿਅਮਤ⁵, ਬੇਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ।
 ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ, ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਈਂ ।
 ਜਾਨ ਚੱਲੀ ਦਿਲ ਇਹ ਉਮੀਦਾਂ, ਕੁਲ ਅਮੀਰਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਚੁੱਪ ਚਪਾਤੇ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਦੇ, ਛੁੱਟਾ ਪੀਵਣ ਖਾਵਣ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਕਹਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ ਤਾਈਂ, ਲਾਂਬੂ ਲਗਦੇ ਜਾਵਣ ।
 ਦਾਨਾਵਾਂ ਦਾਨਾਈ ਭੁੱਲੀ, ਗੰਮ ਗਈਆਂ ਤਾਬੀਰਾਂ ।
 ਅਕਲ ਲੁੱਟੀ ਲੁਟ ਕਹਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ, ਕੌਣ ਕਹੇ ਤਾਬੀਰਾਂ ।

ਯੂਸੁਫ ਪਾਸੋਂ ਸੁਪਨਫਲ ਪੁਛਣ ਆਉਣਾ

ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਕੀ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਯਾਦ ਪਇਆ ਸੁ ।
 ਉਹ ਪੈਗਾਮ ਜ਼ਿੰਦਾਂ⁶ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਇਆ ਸੁ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮ ਕਰੇਂਦਾ ਸਾਕੀ, ਮੈਂ ਭੁੱਲਾ ਪੈਗਾਮੋਂ ।
 ਪਾਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਕਹੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ, ਹੈ ਇੱਕ ਯੂਸੁਫ ਨਾਮੋਂ ।
 ਅਕਲ ਨ ਸ਼ਕਲ ਬਰਾਬਰ ਉਸਦੀ, ਤਕਵਾ⁷ ਹੁੰਦ ਨ ਕਾਈ ।
 ਸਿਫਤ ਕਰਾਂ ਜੇ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ, ਲਖੋਂ ਇਕ ਨ ਕਾਈ ।
 ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਕਮਾਲ ਵਡੇਰਾ, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹਾ ।
 ਤਾਬੀਰਾਂ ਦਾ ਇਲਮ ਤਮਾਮੀ, ਉਸਨੂੰ ਮਾਲਮ ਆਹਾ ।
 ਹਾਲ ਖੱਬਾਜ਼ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ, ਪਾਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਹੋਰ ਖਸਾਇਲ⁸ ਯੂਸੁਫ ਅੰਦਰ, ਵੱਡਾ ਸੁਖਨ ਚਲਾਇਆ ।

1. ਆਜਿਜ਼, ਆਤੁਰ 2. ਬੁਠਾ 3. ਉਧੜ ਗੁਦੜਾ 4. ਗਿਣਤੀ ਹੈ (70) 5. ਦਾਤ 6. ਕੈਦ ਖਾਨਾ
 7. ਭਰੋਸਾ 8. 'ਖਸਾਇਤ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਸਿਫਤਾਂ ।

ਤੇ ਪੈਗਾਮ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਤੈਂ ਵੱਲ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨ ਆਇਆ ।
 ਹਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ, ਮੈਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਭੁਲਾਇਆ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਜਾ ਇਹ ਖ਼ਾਬ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਤਾਬੀਰ ਸੁਣਾਵੇ, ਪੂਰੀ ਖ਼ਬਰ ਲਿਆਵਾਂ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਜਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਓ, ਜੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ।
 ਸਾਕੀ ਗਇਆ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵੱਲ ਪਰ ਹੁਣ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਸ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਮੂੰਹ ਪੁਰ ਪੱਲਾ ਪਾ ਲੁਕਾਇਆ, ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਵੱਲ ਆਇਆ ।
 ਸਾਕੀ ਨੂੰ ਕਰ ਲੁਤਫ ਮੁਹੱਬਤ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਐ ਸਾਕੀ ਤਕਦੀਰ ਇਲਾਹੀ, ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਲਾਹ ਪਰਦਾ ਮੈਂ ਰੰਜ ਨ ਤੈਥੀਂ, ਸ਼ਰਮ ਨ ਕਰ ਕੁਝ ਭਾਈ ।
 ਸਾਕੀ ਨੇ ਲਾਹ ਪਰਦਾ ਮੂੰਹੋਂ, ਪੈਰੀਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ।
 ਉਜ਼ਰ¹ ਕਸੂਰ² ਕਹੇ ਤੇ ਖ਼ਾਬੋਂ, ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਲਾਗਿਰ ਗਾਈਆਂ ਸੱਤ ਕਵੀਆਂ³ ਨੂੰ, ਖਾ ਗਈਆਂ ਕਰ ਜ਼ੋਰਾ ।
 ਤਾਜਗੀਓਂ ਸੱਤ ਹਰੇ ਸਿੱਟੇ ਥੀਂ, ਖੁਸ਼ਕੋਂ ਰਹਿਆ ਨ ਭੋਰਾ ।
 ਕਹੁ ਸਦੀਕ⁴ ਬਿਆਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਨ ਮਤਲਬ ਮੇਰਾ ।
 ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਕਹਾਂ ਜਾ ਜਾਹਿਰ, ਕਦਰ ਪਛਾਣਨ ਤੇਰਾ ।

ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਤਾਬੀਰ

ਕਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾਗਿਰ ਗਾਈਆਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਫ਼ਰਬਾ ਥੀਂ ਤਾਬੀਰ ਅਰਜ਼ਾਨੀ⁵, ਅਦਦੋਂ⁶ ਸਾਲ ਬਤਾਇਆ ।
 ਹਰੇ ਸਿੱਟੇ ਤਾਬੀਰ ਏਹਾ ਈ, ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ਾਨੀ ।
 ਸਤ ਉਹਨਾਂ ਥੀਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਏਵੇਂ, ਖੁਸ਼ਕੋਂ ਕਹਤ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਆਵਣਗੇ ਸਤ ਸਾਲ ਅਜੇਹੇ, ਅੱਵਲ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੋਂ ।
 ਡੰਗਰ ਫ਼ਰਬਾ ਹਰੀ ਜ਼ਰਾਇਤ⁷, ਕਸਰਤ⁸ ਗੱਲਾ⁹ ਘਾਹੋਂ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਜਮ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਰਸਾਂ, ਰਖੇ ਰੋਕ ਲੋਕਾਈ ।
 ਕਾਲ ਜ਼ਮਾਨੇ ਸਭ ਖਾ ਜਾਸਣ, ਅਜੇ ਕਰਾਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਅੱਵਲ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਅਰਜ਼ਾਨੀ, ਕਸਰਤ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ।
 ਕੁਝ ਖਾਵਣ ਕੁਝ ਅੰਨ ਸੁਟੇਸਣ, ਧਰਨ ਖਮੀਯਤ¹⁰ ਭਾਰੀ ।
 ਫੇਰ ਸਤ ਵਰ੍ਹੇ ਨ ਬਾਰਿਸ ਹੋਵੇ, ਧਰਤ ਨ ਕੁਝ ਉਗਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਭ ਜ਼ਖੀਰਾ¹¹, ਉਸ ਵਿੱਚ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ ।
 ਉਸ ਥੀਂ ਬਾਦ ਵਰ੍ਹੇ ਮੀਂਹ ਹਰ ਜਾ, ਹੋਗ ਜ਼ਰਾਇਤ ਸਾਰੇ ।
 ਤੇਲ ਤਿਲੋਂ ਅੰਗੂਰੋਂ ਸ਼ੀਰਾ¹², ਰਸਾ ਕਮਾਦ ਨਿਤਾਰੇ ।

1. ਮਾਫੀ 2. ਅਪਰਾਧ 3. ਤਕੜੀਆਂ 4. ਸੱਚੇ, ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ 5. ਸਸਤਾਪਨ 6. ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ
 7. ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ 8. ਬਹੁਤਾਤ 9. ਅਨਾਜ 10. ਇਕੱਠ, ਭੰਡਾਰ 11. ਭੰਡਾਰ 12. ਰਸ ।

ਸੁਣ ਹੋ ਸ਼ਾਦ ਗਇਆ ਮੁੜ ਸਾਕੀ, ਪਾਸ ਅਜੀਜੇ ਆਇਆ
 ਜੋ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਯੂਸੁਫ ਕੋਲੋਂ, ਜਾਹਿਰ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ।
 ਸੁਣਿਆ ਸ਼ਾਹ ਬਿਆਨ ਜਦਾਹੀਂ, ਜਾਤਾ ਸੱਚ ਯਕੀਨੋਂ ।
 ਇਹ ਕਲਾਮ ਮੁਅੱਸੁਰ ਹੋਈ, ਯੂਸੁਫ ਪਾਕ ਅਮੀਨੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਸ਼ੌਕ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਪਾ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਕਹਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਐਡਕ ਮਰਦ ਸ਼ਰਫ² ਦਾ ਪੂਰਾ, ਨ ਵਿੱਚ ਆਲਮ ਸਾਰੇ ।
 ਕੈਦ ਸਿਤਮ³ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਾਹਾ, ਕਦਰ ਉਹਦੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
 ਫਰਮ⁴ ਬੁਲੰਦ ਬੜੀ ਦਾਨਾਈ, ਹੋਸ਼ ਕਮਾਲ ਸਫਾਈ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜੀਜ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਅੱਜ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਆਈ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਆਓ ।
 ਬੰਦੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਓ ਝਬਦੇ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੁਹੰਚਾਓ ।
 ਗਏ ਅਮੀਰ ਕਰਨ ਤਾਜੀਮਾਂ⁵, ਹਰ ਇਕ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਉਠ ਚੱਲੋ ਹਜ਼ਰਤ, ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਲਗ, ਕੈਦੀ ਸਭ ਨ ਜਾਵਣ ।
 ਜਾ ਕੇ ਕਹੋ ਅਜੀਜੇ ਤਾਈਂ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮੇਰਾ ਆਵਣ ।
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ ਸੁਣ ਸਭਨਾਂ ਤਾਈਂ, ਬਖਸ਼ੀ ਅਸਾਂ ਰਿਹਾਈ ।
 ਤੇ ਖੁਦ ਯੂਸੁਫ ਬਾਹਿਰ ਆਵੇ, ਦੇਰ ਨ ਲਾਵੇ ਕਾਈ ।
 ਕਾਸਿਦ ਥੀਂ ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਕਹੰਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਮੁੜ ਜਾ ਤਰਫੇ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ, ਆਖ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਨਾਂ ਹਥ ਦੇਖ ਵਢਾਏ, ਪੁੱਛ ਉਹਨਾਂ ਥੀਂ ਹਾਲੇ ।
 ਮਾਲਮ ਪਾਕ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ, ਮਕਰ ਨਸਾਵਾਂ⁶ ਵਾਲੇ ।
 ਪੁੱਛੋ ਕਿਸ ਖਿਆਨਤ⁷ ਕੀਤੀ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਹੈ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ, ਐਡ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਈ ।

ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਨਿਹਕਲੰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ

ਸਦ ਮੰਗਾਈਆਂ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਨੇ, ਜਨਾਂ ਮਿਸਰ ਥੀਂ ਸੱਭੇ ।
 ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਅਮਲ ਕਵੇਹਾ, ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ ਲੱਭੇ ।
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ ਐ ਜਨੋਂ ਸੁਣਾਓ, ਹਾਲ ਜੋ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਕਿਵੇਂ ਡਿੱਠਾ ਤੁਸਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਖੁਦ ਵਲ ਜਦਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਕਾਈ, ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਕੁਲ ਸਫਾਈ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈ, ਤੇ ਸਭ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ।

1. ਰੱਖਵਾਲਾ 2. ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਸਾਓਪੁਣਾ 3. ਸਖਤੀ 4. ਸਮਝ 5. ਇਜ਼ਤ, ਆਦਰ 6. ਔਰਤ
 7. ਬਦ-ਦਿਆਨਤੀ, ਬੇ-ਈਮਾਨੀ ।

ਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਸੱਚ ਹਵੈਦਾ¹ ਆਇਆ ।
 ਇਹ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ਅਮਾਨਤ² ਪੂਰਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ਉਹ ਸੱਚਾ ਮੈਂ ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਹਾ, ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਉਹ ਖੁਦ ਪਾਕ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਨੂਰੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਐਬ ਨ ਕਾਈ ।
 ਉਸ ਦੇ ਹੁਸਨ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਖੜਿਆ, ਤੇ ਮੈਂ ਸਬਰੋਂ ਹਾਰੀ ।
 ਸੁਲਤਾਨਾ ਮੈਂ ਔਗਣਹਾਰੀ, ਉਸਦੀ ਇਸਮਤ³ ਭਾਰੀ ।
 ਮੇਰਿਆਂ ਦਰਦ ਬਿਰਹੋਂ ਦਿਆਂ ਮਕਰਾਂ, ਇਹ ਸਭ ਖਾਕ ਉਭਾਰੀ ।
 ਮੁੱਦਤ ਬਾਝ ਗੁਨਾਹ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕਾਸਿਦ ਜਾ ਪੈਗਾਮ ਸੁਣਾਇਆ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਹੱਕ⁴ ਹੋਇਆ ਅੱਜ ਜ਼ਾਹਿਰ ਯੂਸੁਫ, ਚੱਲ ਹੁਣ ਖੌਫ ਨ ਖਾਈਂ ।
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੱਕ ਕਰਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਜਾਣੇ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਨ ਬੁਰਾ ਕਮਾਇਆ ।
 ਨਜ਼ਰੋਂ ਦੂਰ ਖਿਆਨਤ ਉਸ ਦੀ, ਮਾਂ ਕੁਝ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮਕਰ ਮਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਸਾਹਿਬ, ਕਰੇ ਨ ਪਾਕ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਖਿਆਨਤ ਕਰਦਾ, ਅੱਜ ਹੁੰਦੀ ਰੁਸਵਾਈ ।
 ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਨ ਹੋਈ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਜਬਰਾਈਲੇ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਸੂਰਤ ਆਣ ਵਿਖਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਸਦ⁵ ਦਿਲੇ ਦਾ ਆਪਣਾ, ਕਿਉਂ ਅੱਜ ਭੁੱਲ ਗਇਆ ਈ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਕਰ ਖੌਫ ਪੁਕਾਰੇ, ਖੁਦ ਹੱਕ ਕਹਾਂ ਨ ਪਾਕੀ ।
 ਨਫਸ ਬਤਾ ਸਿਖਲਾਵੇ ਬਦੀਆਂ, ਸਰਕਸ਼ੀਆਂ⁶ ਬੇਬਾਕੀ⁷ ।
 ਪਰ ਜਿਸ ਤੇ ਰੱਬ ਰਹਮ ਕਮਾਵੇ, ਉਹ ਬਦੀਓਂ ਬਚ ਜਾਵੇ ।
 ਹੈ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ, ਉਹਾ ਫਜ਼ਲ ਕਮਾਵੇ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲ ਅਮੀਰਾਂ ਤਾਈਂ, ਕਹੇ ਮਿਸਰ ਦਾ ਸਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲੈ ਆਓ ਮੈਥੇ, ਪਾਸ ਰੱਖਾਂ ਉਸ ਤਾਈਂ ।
 ਆਹਾ ਸੀ ਦਰਬਾਰ ਮਿਸਰ ਥੀਂ, ਪੰਧ⁸ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਕੌਹ ਬਾਰਾਂ ।
 ਸ਼ੌਕ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਜ਼ਿਆਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਅਸਵਾਰਾਂ ।
 ਫੌਜ ਸਿੰਗਾਰ ਚਲੋ ਵੱਲ ਜ਼ਿੰਦਾਂ, ਜਾਵਣ ਸਭ ਸਿਪਾਹੀ ।
 ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਚੱਲੀ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ, ਖਾਸੀ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹੀ ।
 ਜ਼ੇਬਾ ਫਰਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ ਰਾਹੀਂ, ਤੇ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਏ ।
 ਦਰਬਾਰੋਂ ਲਾ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਤਾਈਂ, ਲਸਕਰ ਖੜੇ ਕਰਾਏ ।

1. ਪ੍ਰਗਟ (ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ) 2. ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਵਸਤੂ 3. ਬੇ ਗੁਨਾਹੀ 4. ਸਚਾਈ 5. ਪ੍ਰਤਿਕਿਆ
 6. ਵਿਦ੍ਰੋਹ 7. ਨਿਡਰਤਾ 8. ਪੈਂਡਾ ।

ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਪਹੁੰਚਾਏ, ¹ਜ਼ਰੀਂ ਕਮਰਾਂ¹ ਵਾਲੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸਭ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ, ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲੇ ।
 ਜ਼ੇਵਰ ਖਿਲਾਅਤ² ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
 ਕਰ ਤਾਜ਼ੀਮ ਤਜੱਮੁਲ³ ਸੌਕਤ, ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
 ਵਿਕਣੇ ਦੇ ਦਿਨ ਜੋ ਕੁਝ ਜ਼ੀਨਤ, ਓਹਾ ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ।
 ਕੁਲ ਲਿਬਾਸ ਮੁਰੱਸਾ ਜ਼ੇਬਾ, ਜ਼ਾਮੇ ਜ਼ਰੀਂ ਕਾਰੀ ।
 ਜਿਸ ਦਮ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਇਕ ਆਵਾਜ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਪਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਅੰਧੇਰਾ ਖਾਨਾ ਯੂਸੁਫ, ਤੂੰ ਸੈਂ ਨੂਰ ਹਮਾਰਾ ।
 ਜ਼ਾ⁴ ਨਜ਼ਾਸਤ⁵ ਵਹਸ਼ਤ⁶ ਸਾਂ ਮੈਂ, ਤੈਂ ਥੀਂ ਸੁਥਰਾ ਸਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਬੁਰਾ ਤੂੰ ਖਾਨਾ, ਰਹਣ ਤੇਰਾ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਆਖਿਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਗਇਆ ਲਿਖ ਯੂਸੁਫ, ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨ ਬਲਾਈ ਖਾਨਾ, ਦੁੱਖ ਜਿੰਦੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੇ ।
 ਜ਼ੀਂਵਦਿਆਂ ਦੀ ਕਬਰ ਏਹਾਈ, ਜਿਸ ਥੀਂ ਤੰਗ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਿਲਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਗੂ, ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਗਮਖਾਨਾ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਰੇ ਦਮ ਯਾਰੀ ਪੱਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਵਾ ।
 ਬੰਦੀਖਾਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਦੋਜ਼ਖ ਦਾ ਦਿਖਲਾਵਾ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਜੁਲੈਖਾ ਘੱਲੇ, ਦੇ ਨਾਫਾ⁷ ਤੇ ਅੰਬਰ ।
 ਕਦਮਾਂ ਹੇਠ ਖਿਲਾਰੋ ਰਾਹੀਂ, ਯੂਸੁਫ ਜਿਤ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਸਭਨਾਂ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ।
 ਸ਼ੁਦਿਆਨੇ ਦਰ ਨੌਬਤ ਖਾਨੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਜਵਾਏ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਹਾਂ⁸ ਵਿੱਚ ਪੈਂਡਾ ਸਾਰਾ, ਕਤਹ⁹ ਕੀਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ, ਕਹਣ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀਮ¹⁰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਜਾਂ ਦਰਬਾਰੇ ਆਇਆ ।
 ਲਹ ਤਖਤੋਂ ਸ਼ਾਹ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮੇ, ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ।
 ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਹਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਲ ਕਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ, ਦਾਨਾਈਓਂ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਸੱਤਰ, ਬੋਲੇ ਯਾਦ ਤਮਾਮੀ ।
 ਹਰ ਹਰ ਵਿਚ ਜ਼ਬਾਨੇ ਪੈਂਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਨਾਲ ਕਲਾਮੀ¹¹ ।

1. ਸੈਨੇ ਦੀਆਂ ਪੋਟੀਆਂ 2. ਸਿਰੋਪਾ, ਪੱਸ਼ਾਕ 3. ਸ਼ਾਨ ਬਜ਼ੁਰਗੀ 4. ਜਗੂ 5. ਗੰਦਕੀ 6. ਡਰ,
 ਭੋ 7. ਕਸਤੂਰੀ 8. ਦਿਨ 9. ਕਹਿਆ 10. ਇੰਜਤ, ਮਾਣ 11. ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ।

ਮਿਲੇ ਜਵਾਬ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਵੱਲੋਂ, ਹਰ ਹਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਾਨੀ ।
ਦੰਗ ਰਹੇ ਸੁਣ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਅੰਦਰ ਸਾਫ਼ ਬਿਆਨੀ ।
ਸੱਤਰ ਲੁਗਤ¹ ਕਲਾਮਾਂ ਕਚਕੇ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ।
ਹਰ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਡਿੱਠੋਸੁ, ਕਾਮਿਲ ਆਲਿਮ ਖਾਇਆ ।
ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਇਬਰਾਨੀ ਯੂਸੁਫ, ਕੁਝ ਕਲਾਮ ਸੁਣਾਈ ।
ਸ਼ਾਹ ਰਹਿਆ ਸੁਣ ਹੈਰਤ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਨ ਆਈ ।
ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਇਹ ਕੀ ਫਰਮਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਰਾਜ ਦਸਾਇਆ ।
ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਪਿਆਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਦਿਲ ਇਸਦੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ ਖਲੀਫਾ ਥਾਪਣਾ

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਦਾਨਾਈ ਡਿੱਠੀ, ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਪੁਕਾਰੇ ।
ਅੱਜ ਮਕੀਨ² ਅਮੀਨ³ ਅਸਾਡਾ, ਤੂੰ ਐ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰੇ ।
ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਖਲੀਫਾ⁴, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
ਖਲਕ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ, ਇਲਮ ਲੁਗਾਤੋਂ ਆਇਆ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਿਲ ਤਲਬ ਏਹਾਈ, ਰਹਸਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਗੂਲੀ⁵ ।
ਯਾਦ ਰਹੇ ਰੱਬ ਹਰ ਦਮ ਦਿਲ ਤੇ, ਖਿਦਮਤ ਤਦਾਂ ਕਬੂਲੀ ।
ਸ਼ਾਹ ਖਲੀਫਾ ਕੀਤੋਸੁ ਖਲਕੀਂ, ਹੋਸ਼ ਡਿੱਠੀ ਆਗਾਹੀ ।
ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਤਿਸ ਸ਼ਾਹ ਬਣਾਇਆ, ਛੋੜ ਗਇਆ ਖੁਦ ਸ਼ਾਹੀ ।
ਤੂੰ ਫਰਜ਼ਦਾ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਲਾਇਕ ਨਜ਼ਰੀਂ ਅਇਆ ।
ਕਰ ਹੁਣ ਰਾਜ ਰਈਯਤ⁶ ਰੱਖੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ ।
ਮੈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਵਿੱਚ ਇਬਾਦਤ, ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਮੇਰਾ ਵਕਤ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਈ, ਕਰਦੀ ਮਰਗ⁷ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
ਹੱਥੀਂ ਤਾਜ ਧਰੇ ਸਿਰ ਯੂਸੁਫ, ਉਪਰ ਤਖਤ ਬਰਾਇਆ ।
ਸਰਦਾਰਾਂ ਉਮਰਾ ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ।

ਕਹਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਵਿਉਂਤ

ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
ਬੈਲ ਦਿਤੇ ਹਲ ਘਰ ਥੀਂ ਲੋਕਾਂ, ਜਾਰੀ ਹੁਕਮ ਕਰਾਇਆ ।
ਕੰਮ ਛੱਡੋ ਸਭ ੱਬਾਝ ਕਫਾਇਤ⁸, ਕਰੋ ਜ਼ਰਾਇਤ ਸਾਰੇ ।
ਜੰਗਲ ਕੋਹ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖਲਕਤ, ਗੱਲਾ ਤੁਖਮ ਖਿਲਾਰੇ ।
ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਉਂਗਲ ਜਾਗੂ, ਵਿਹਲੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਈ ।
ਬਾਝ ਜ਼ਰਾਇਤ ਖੇਤੀ ਹਰਗਿਜ਼, ਖਾਲੀ ਥਾਉਂ ਨ ਕਾਈ ।
ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ, ਰੱਖਣ ਹੁਕਮ ਕਰਾਇਆ ।
ਹਿੱਸੇ ਚਾਰ ਲਏ ਖੁਦ ਯੂਸੁਫ, ਹਰ ਜਾ ਮੁੱਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।

1. ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿੱਚ 2. ਥਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਆਸਰਾ 3. ਰਾਖ 4. ਨਾਇਬ 5. ਰੁਝਵਾ, ਸਿਮਰਨ
6. ਪਰਜਾ 7. ਮੌਤ 8. ਕਫਾਇਤ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ, ਘੱਟ ਲਾਹੇਵੰਦ ।

ਵਿਚ ਖੋਜੋ¹ ਹਰ ਗੱਲਾ ਓਵੇਂ, ਦੇ ਕੀਮਤ ਮੰਗਵਾਇਆ ।
 ਘਾਹ ਚੌਪਾਇਆ ਕੀਮਤ ਦੇ ਦੇ, ਨਖਵਦੰ² ਢੇਰ ਲਗਾਇਆ ।
 ਗੱਲੇ ਥੀਂ ਸੱਤ ਸ਼ਹਰ ਭਰਾਏ, ਕੀਤੇ ਖਰਚ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਮਿਸਰੇ ਗਿਰਦ ਬਣਾਏ ਹਰ ਜਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਤ ਖਾਨੇ ।
 ਗੱਲਾ ਘਾਅ ਤਿੱਠਾ ਜੋ ਲੋਕਾਂ, ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਜਗ ਖਾਵਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਵਣ ਬਰਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਬਰਸਾਂ ਸੱਤ ਰਹੀ ਅਰਜ਼ਾਨੀ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰਾਇਤ ਹੋਈ ।
 ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਗੱਲਾ, ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ਨ ਕੋਈ ।
 ਗਈਆਂ ਗੁਜ਼ਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਬਰਸਾਂ, ਕੂਕ ਪਈ ਜਗ ਕਾਲੋਂ³ ।
 ਜਬਰਾਈਲੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਦਿੱਤੀ ਸਬਰ ਜਵਾਲੋਂ⁴ ।
 ਰੋਕ ਲਇਆ ਮੀਂਹ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ, ਬੱਦਲ ਕਿੱਤੇ ਛੁਪਾਏ ।
 ਸੱਤ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਚੜ੍ਹ ਟਿੱਕੀ ਸੂਰਜ, ਭੁੱਖੇ ਜਿਗਰ ਤਪਾਏ ।
 ਨਿਅਮਤ ਖਾਧੀ ਸੁਕਰ ਨ ਕੀਤਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ।
 ਰੱਬ ਕਹੇ ਕਰ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਕਹਰ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਹੋਕਾਂ⁵ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਪੁਕਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਅਧੀ ਰਾਤ ਅਸਮਾਨੋਂ ।
 ਕਹਤ ਬਲਾ ਤੁਸਾਂ ਪੁਰ ਪਾਈ, ਝੱਲੋ ਕਹਰ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਭੁੱਖ ਤੁਸਾਂ ਪੁਰ ਗਾਲਿਬ ਕੀਤੀ, ਖਾਸੋਂ ਰੱਜੋ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕੂਕ ਪਈ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਤਮਾਮੀ, ਲੋਕ ਉੱਠੇ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਭੁੱਖੋ ਭੁਖ ਸੱਭੇ ਕੁਰਲਾਂਦੇ, ਸਬਰ ਆਰਾਮ ਨ ਆਵੇ ।
 ਡੰਗਰ ਵੱਛਾ ਕੁਲ ਚੌਪਾਯਾ, ਲਗੇ ਭੁੱਖ ਅੜਾਵੇ ।
 ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਕਲੇਜੇ ਧਾਣੀ, ਭੁੱਖੋਂ ਬਰਛੀ ਕਾਰੀ ।
 ਉਠ ਰੱਯਾਨ⁶ ਭੁਖ ਭੁਖ ਪੁਕਾਰੇ, ਤਲਬ ਤੁਆਮ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਖਾਦਿਮ ਝਬ ਤੁਆਮ ਲਿਆਏ, ਜਿਤਨੇ⁷ ਨੂੰ ਸੋ ਖਾਵੇ ।
 ਇਕ ਰੱਯਾਨ ਖਾ ਗਇਆ ਗੱਲਾ, ਅਜੇ ਕਰਾਰ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਝਬਦੇ ਸੱਦੋ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਰੋ ਰੋ ਪਇਆ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਭੁੱਖੋਂ ਅੱਗ ਬਲੀ ਉਠ ਮੈਂਨੂੰ, ਜਾਨ ਚਲੀ ਖਲਿਹਾਰੇ ।
 ਵਾਂਗ ਰੱਯਾਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਹਾਲਾ, ਦਿਲੋਂ ਕਰਾਰ ਜਿਧਾਏ ।
 ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਦਿਮ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਓਵੇਂ ਸੱਦ ਲਿਆਏ ।
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਮੇਰਿਆ, ਝਬ ਕਰੋ ਕੁਝ ਚਾਰਾ ।
 ਭੁਖ ਪਈ ਤੇ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।

1. ਸਿੱਟੇ 2. ਛੱਲੇ 3. ਕਹਤ 4. ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ 5. ਆਵਾਜ਼ਾਂ 6. ਨੌਜਵਾਨ 7. ਏਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ

ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਭੁੱਖ ਗਵਾਈ

ਪੜ੍ਹ ਬਿਸਮਿਲ੍ਹਾ¹ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਛਾਤੀ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ।
ਭੁਖ ਗਈ ਸ਼ਾਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਿਕਮ² ਕਰਾਰੋਂ ਭਰਿਆ ।
ਕਾਲ ਰਹਿਆ ਸਤ ਬਰਸਾਂ ਏਵੇਂ, ਪਏ ਦਰਾਜ਼ ਕੋਸ਼ਾਲੇ ।
ਲੋਕਾਂ ਖੁਰਿਸ਼³ ਘਰਾਂ ਦੀ ਖਾਧੀ, ਸਾਲ ਅੱਵਲ ਵਾਲੇ ।
ਮੁੱਕਾ ਗੱਲਾ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕੋਂ, ਦਾਣਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਝ ਅੰਬਾਰਾਂ, ਕਿਤੇ ਨ ਰਿਜ਼ਕ ਦਿੱਸਾਵੇ ।
ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਕਦੀ ਰੱਜ ਨ ਖਾਧਾ, ਬਰਸਾਂ ਸਤ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਕਦਰ ਕਫਾਇਤ⁴ ਥੋੜਾ ਖਾਵੇ, ਜਾਨ ਬਚਾਵਣ ਤਾਈਂ ।
ਕਹਿਆ ਅਮੀਰਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਮਾਲ ਗੱਲਾ ਸਭ ਤੇਰਾ ।
ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਯੂਸੁਫ, ਝੱਲੇਂ ਦਰਦ ਘਣੇਰਾ ।
ਫਰਮਾਇਆ ਜੇ ਰੱਜ ਖਵੇਸਾਂ, ਭੁੱਖੇ ਯਾਦ ਨ ਆਵਣ ।
ਕਿਆ ਜਵਾਬ ਕਹਾਂ ਦਰ ਰੱਬ ਦੇ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਕੜ ਲੈ ਜਾਵਣ ॥
ਯੂਸੁਫ ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਵਿਚ ਮੁਲਕਾਂ, ਕਰੋ ਜ਼ਰਾਇਤ ਨਾਹੀਂ ।
ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਸਤ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ਕਾਈ, ਜੰਮੇਂ ਨਹੀਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਸੁੱਟ ਗੱਲਾ ਵਿਚ ਖਾਕ ਗਵਾਸੋ, ਬਾਰਿਸ਼ ਹੁਕਮ ਨ ਆਇਆ ।
ਸਤ ਵਰ੍ਹੇ ਮੀਂਹ ਮੂਲ ਨ ਵਰ੍ਹਿਆ, ਜਿਉਂ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਇਆ ॥

ਕਹਤ ਦਾ ਹਾਲ

ਐਡਕ ਕਹਤ ਪਇਆ ਉਹ ਭਾਰਾ, ਕਿਆ ਬਿਆਨ ਕਰਾਹੀਂ ॥
ਸੁਣਿਆ ਕਿਨੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਹਰਗਿਜ਼, ਅੱਵਲ ਆਖਿਰ ਤਾਈਂ ॥
ਤੜਫੇ ਖਲਕ ਭੁੱਖੀ ਕਰ ਨਾਅਰੇ, ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ ਕਾਈ ।
ਸਭ ਨਕਦੀ ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਅਗੇ, ਆਈ ਸਭ ਲੋਕਾਈ ।
ਆਇਆਂ ਤਾਈਂ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਮੂਲ ਨ ਮੋੜੇ ਖਾਲੀ ।
ਲੋਕ ਰਹਣ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਸਬਾਈ⁵, ਦਰ ਪੁਰ ਖੜੇ ਸਵਾਲੀ ।
ਮਸਕੀਨਾਂ⁶ ਨੂੰ ਸੁਫਤ ਖਵਾਵੇ, ਦੇਵੇ ਮੁੱਲ ਗਨੀਯਾਂ⁷ ।
ਸਾਰੀ ਖਲਕ ਮਿਸਰ ਵਲ ਦੁੱਕੀ, ਅੰਦਰ ਕਹਤ ਕਜ਼ੀਆਂ ।
ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਜ਼ਿਆਫਤ-ਖਾਨੇ, ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਖਾ ਖਾ ਜਾਣ ਗਨੀ ਤੇ ਬੇਜ਼ਰ, ਬਾਝ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰਾਂ ।
ਜੋ ਨਕਦੀ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਲੋਕਾਂ, ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਆਵਣ ।
ਪਹਲੇ ਸਾਲ ਦਿਰਮ ਦੀਨਾਰੋਂ, ਮੁੱਲ ਗੱਲਾ ਲੈ ਖਾਵਣ ।
ਵਿਚ ਖਜ਼ਾਨੇ ਯੂਸੁਫ ਆਈ, ਨਕਦੀ ਮੁਲਕੋਂ ਸਾਰੀ ।
ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏਦੂੰ, ਝੁੱਲੀ⁸ ਕਹਰ ਕਹਾਰੀ⁸ ।

1. ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ 2. ਪੇਟ 3. ਖਾਣਾ 4. ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ 5. ਸਵੇਰੇ 6. ਗਰੀਬਾਂ, ਅਜਿਜ਼ਾਂ
7. ਧਨੀਆਂ (ਨੂੰ) 8. ਕਹਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਕਹਿਰ ।

ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਕੇ, ਜੇਵਰ ਕੁਲ ਲਿਆਏ ।
 ਲਾਲ ਜਵਾਹਿਰ ਤੇ ਯਾਕੂਤੋਂ, ਖਲਕ ਗੱਲਾ ਲੈ ਜਾਏ ।
 ਘਰ ਵਿਚ ਨ ਕਿਸੇ ਜੇਵਰ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੁਝ ਦਿਰਮ ਦੀਨਾਰੋਂ ।
 ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਜੋ ਡੰਗਰ ਵੱਛਾ, ਖਾਵੇਂ ਵੇਚ ਵਪਾਰੋਂ ।
 ਘੋੜੇ ਉਠ ਮੁਵੈਸ਼ੀ¹ ਸਾਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹੱਥ ਆਏ ।
 ਤੂੜੀ ਘਾਹ ਜਮ੍ਹਾ ਜੋ ਆਹਾ, ਯੂਸੁਫ ਉਹਨਾਂ ਖਵਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਹੱਥ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਚੌਥੇ ਸਾਲ ਵਿਕਾਏ ।
 ਆਪ ਗੱਲਾ ਲੈ ਲੋਕਾਂ ਖਾਧਾ, ਯੂਸੁਫ ਉਹਨਾਂ ਖਿਲਾਏ ।
 ਘਰਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਗਈਆਂ ਵਿਕ ਮਿਲਕਾਂ², ਪੰਜਵੇਂ ਸਾਲ ਤਮਾਸੀ ।
 ਵੱਸਦੇ ਰਹਣ ਦੇਵੇ ਪਰ ਯੂਸੁਫ, ਕਰ ਕਰ ਲੁਤਫ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਛੀਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਕਾਏ ਲੋਕਾਂ, ਧੀਆਂ ਪੁਤ ਪਿਆਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਮਤ ਖਾਨੇ, ਰੱਜ ਖਵੇਂਦੇ ਸਾਰੇ ।
 ਤੇ ਖੁਦ ਗੱਲਾ ਕੀਮਤ ਲੋਕਾਂ, ਲੈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲੰਘਾਇਆ ।
 ਸੱਤਵਾਂ ਸਾਲ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਸਬਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਚੀਜ਼ ਨ ਕਾਈ ਪੱਲੇ, ਵਾਹ ਨ ਚਲਦੀ ਕੋਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਾਝ ਤੁਆਮ ਨ ਲੱਭੇ, ਕਿਤੇ ਨ ਮਿਲਦੀ ਦੋਈ ।
 ਹੋ ਲਾਚਾਰ ਗਏ ਦਰਬਾਰੇ, ਮੁਲਕੋਂ ਲੋਕ ਬੀਚਾਰੇ ।
 ਅਸੀਂ ਗੁਲਾਮ ਦਮਾਂ ਬਿਨ ਸਾਰੇ, ਰੋ ਰੋ ਖਲਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਦੇਹ ਤੁਆਮ ਖਰੀਦ ਅਸਾਹੀਂ, ਉਮਰ ਰਹਾਂਗੇ ਬਰਦੇ ।
 ਰੱਖ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਚਾਹੇਂ, ਰੋ ਰੋ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੇ ।
 ਕੀਤਾ ਰਹਮ ਸਭਾਂ ਪੁਰ ਯੂਸੁਫ, ਮਿਸਰੇ ਖਲਕ ਉਤਾਰੀ ।
 ਖਾਸ ਜ਼ਿਆਫਤ ਖਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਖਾਵੇ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਔਰਤ ਮਰਦ ਨਿੱਕੇ ਤੇ ਵੱਡੇ, ਸਣੇ ਰਜ਼ੀਲ³ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਆਏ, ਬਣੇ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਇਹ ਖੂਬੀ ਕਰਦੇ, ਵਸਫ⁴ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ।
 ਜੇਡਕ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਸਾਡਾ, ਏਡਕ ਹੋਗ ਨ ਕਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਇਹ ਸਿਰ ਥੀਂ ਅੱਲਾ, ਬੋਲੀ ਸਭ ਉਤਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬੰਦਾ ਮਿਸਰੀ ਸੰਦਾ, ਕਹੰਦੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਇਕਰਾਰੀ ਹੋਏ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਅਸੀਂ ਬਰਦੇ ।
 ਉਮਰਾਂ ਸੁਕਰ ਕਰਾਂ ਅਹਸਾਨੋਂ, ਹੱਕ ਅਦਾ ਕਦ ਕਰਦੇ ।

1. ਪਸ਼ੂ 2. ਜਾਇਦਾਦਾਂ 3. ਕਮੀਨੇ 4. ਸਿਫਤਾਂ ।

ਕਾਲ ਗਇਆ ਮੀਂਹ ਝੜੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਜਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ।
 ਸਭ ਅਜ਼ਾਦ ਕੀਤੇ ਮੈਂ ਬਰਦੇ, ਯੂਸੁਫ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ।
 ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਮੁਵੈਸ਼ੀ ਮਿਲਕਾਂ, ਮੌੜ ਦਿੱਤੇ ਸਭ ਤਾਈਂ।
 ਕਰੋ ਜ਼ਰਾਇਤ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਵੱਸੋਂ ਘਰੀਂ ਖੁਦ ਜਾਈਂ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਬੰਦਾ ਖਾਲਿਕ ਸੰਦਾ, ਜਿਸਦੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ।
 ਅਬਦੀਯਤ¹ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਸਭ ਦੇ, ਸਿਰ ਥੀਂ ਅਸਾਂ ਉਤਾਰੀ।
 ਜਾਓ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਘਰ ਬਾਰੀਂ, ਰੱਬ ਦੀ ਕਰੋ ਇਬਾਦਤ।
 ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਦਲੇ ਮੈਨੂੰ, ਦੇਵੇ ਰੱਬ ਸਆਦਤ²।
 ਸ਼ਾਦ ਹੋਈ ਘਰ ਬਾਰੀਂ ਆਈ, ਸੁਣ ਕੇ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹੱਕ ਕਰਨ ਦੁਆਈਂ, ਕਰਦੇ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ।
 ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸੁਗਲਾਂ ਅੰਦਰ, ਹੋ ਮਸ਼ਗੂਲ ਲੋਕਾਈ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਲੀ ਸਾਏ, ਕਰਦੀ ਸੁਕਰ ਖੁਦਾਈ।
 ਆਖ ਦਿਲਾ ਵਿੱਚ ਕਾਲ ਜ਼ਮਾਨੇ, ਕੀ ਕੀ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ।
 ਕਿਵੇਂ ਜੁਲੈਖਾ ਦਰਦ ਉਠਾਏ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਮਤਲਬ ਪਾਏ।
 ਇਸਰਾਈਲ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਟੇ, ਕਿਵੇਂ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਆਏ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਿਉਂ ਕਰ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਕੇਡਕ ਐਸ ਕਰਾਏ।
 ਕਿਵੇਂ ਕੁਬਾਇਲ ਸੱਦ ਮੰਗਾਏ, ਡੇਰੇ ਮਿਸਰ ਲਗਾਏ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਰ, ਦਿਲ ਦੇ ਮਕਸਦ ਪਾਏ।

1. ਗੁਲਾਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ, ਜੋ ਖਿਦਮਤ ਬਣਦੀ ਸੀ 2. ਨਿਕਬਖਤੀ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਮੁਰਾਦ ਪਾਣਾ

ਛੋੜ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਪਲਕ ਭਰ, ਜੋਸ਼ ਕਲਮ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ।
 ਦੇਖ ਕਿਵੇਂ ਮਤਲੂਬ¹ ਢੂੰਡੇਂਦੇ, ਨੈਣ ਛੱਡਣ ਰੱਤ ਨਹਰਾਂ
 ਤੋੜ ਤਅੱਲੁਕ² ਛੋੜ ਤਮੱਲੁਕ³, ਰੋੜ੍ਹ ਤਕੱਲੁਫ⁴ ਸਾਰੇ ।
 ਬੁੱਤ⁵ ਕਰ ਗਰਦ⁶ ਮਿਲੇਂਦੀ ਢੋਈ, ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਗਇਆ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਜਹਾਨੋਂ ਜਿਸ ਦਿਨ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਛੱਡ ਸਾਹੀ ।
 ਸਭ ਮਕਸੂਦ⁷ ਮੁਯੱਸਰ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ ਇਰਾਦਤ ਆਹੀ ।
 ਅਦਲ ਇਨਸਾਫ ਤ੍ਰੀਕ⁸ ਤਮਾਮੀ, ਖਲਕਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ।
 ਸ਼ਹਰ ਵਸਾਏ ਕਰਮ ਕਮਾਏ, ਘਰ ਘਰ ਫਰਹਤ⁹ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਸ਼ਾਨ ਕਮਾਲ ਅਜੇਹਾ ਹੋਇਆ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ ।
 ਗਰਦਨ-ਕਸ¹⁰ ਸ਼ਾਹ ਹਰ ਹਰ ਮੁਲਕੋਂ, ਆਣ ਹੋਇਆ ਤਿਸ ਬੰਦਾ ।
 ਹੱਕ ਰਸਾਲਤ¹¹ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੀ, ਲੋਕ ਬਜਾ ਲਿਆਏ ।
 ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ਬਿਆਨੋਂ ਯੂਸੁਫ, ਖਲਕੀਂ ਕਰਮ ਕਮਾਏ ।
 ਕਹਰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ, ਮਰਗੋਂ ਉਮਰ ਨਿਖੁੱਟੀ ।
 ਬੇ ਸਰ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ ਆਜਿਜ਼, ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਲੁੱਟੀ ।
 ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੌਲਤ ਜ਼ਰ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਮੀ ਨ ਕਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਨ ਲੱਭੇ, ਜਾਲੇ ਸੋਜ਼ ਜੁਦਾਈ ।
 ਲੋਕਾਂ ਥੀਂ ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਪੁੱਛੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਕੁਝ ਹਾਲੇ ।
 ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾਏ, ਕਰਦੀ ਮਾਲ ਹਵਾਲੇ ।
 ਸਾਲ ਗਏ ਪਚਵੰਜਾ ਉਮਰੋਂ, ਜੁਲਫੋਂ ਗਈ ਸਿਆਹੀ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਕੁੱਵਤ¹² ਬਦਨੋਂ, ਹਾਲ ਜਮਾਲ¹³ ਤਬਾਹੀ ।
 ਮਾਸ ਬਦਨ ਸਭ ਹੱਡੋਂ ਛੁੱਟਾ, ਲਿਫਿਆ ਕੱਦ ਕਮਾਨੋਂ ।
 ਦੰਦ ਗਏ ਮੂੰਹ ਲੁਕਮਿਓਂ ਖਾਲੀ, ਤੇ ਬੇਜ਼ਾਰ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਤਾਕੁਤ ਤਨੋਂ ਗਈ ਚੁੱਕ ਜ਼ੋਰਾ, ਕਦਮੋਂ ਤੇਜ਼ ਅਦਾਈ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਆਂ ਪੁਰ ਮਾਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਹੁਣ ਉਹ ਪਾਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਬੈਠਾ ਯੂਸੁਫ ਤਖ਼ਤ ਜਦਾਹੀਂ, ਇਹ ਨਿਤ ਖਬਰ ਪੁਛਾਵੇ ।
 ਕਿਸ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਮਾਲ ਲਵੇ ਦੱਸ ਜਾਵੇ ।
 ਕਿਵੇਂ ਕੁ ਬੈਠਾ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦਾ, ਕਿਆ ਕੁਝ ਅਦਲ ਕਮਾਵੇ ।
 ਦਾਦ ਮੇਰੀ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਤੇ ਕਿਉਂ ਤਰਸ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਮਕਸਦ, ਮਾਸੂਕ 2. ਸਬੰਧ, ਨਾਤੇ 3. ਚਾਪਲੂਸੀ 4. ਦਿਖਾਵਾ, ਜ਼ਾਹਿਰਦਾਰੀ 5. ਸਰੀਰ 6. ਮਿੱਟੀ
 7. ਮਨੋਰਥ 8. ਵਿਧੀ 9. ਖ਼ੁਸ਼ੀ 10. ਆਕੀ 11. ਰਸੂਲ (ਪੈਗੰਬਰ) ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ 12. ਤਾਕਤ
 13. ਹੁਸਨ।

ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਆਹੀਂ, ਤਕਦਾ ਹੈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮਹਰੂਮਾਂ¹ ਵਲ ਦੇਖ ਕਦਾਹੀਂ, ਕਰੇ ਯਾ ਨ ਨਿਗਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਬਹੰਦਾ, ਕੀ ਵਰਤੇ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਕੰਨ ਧਰੇ ਯਾ ਹਟੇ ਪਰੇ ਜਾਂ, ਦਰਦੋਂ ਸੁਣੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਅੰਗਣਹਾਰੀਆਂ ਮੇਰੇ ਜੇਹੀਆਂ, ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਦਰ ਆਵਣ ।
 ਕਰ ਫਰਿਆਦ-ਰਸੀ² ਦੁਖ ਕੱਟੇ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਯਾ ਮੁੜ ਜਾਵਣ ।
 ਐ ਲੋਕੋ ਸੱਚ ਆਖ ਸੁਣਾਓ, ਯੂਸੁਫ ਆਲੀ ਸਾਯਾ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਉਸਨੇ ਅਦਲ ਕਮਾਇਆ, ਕਿਹਾ ਕੁ ਜਗਤ ਵਸਾਯਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਯਾਰ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਜੋ ਇਕੋ ਗੱਲ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਪਾਵੇ ।
 ਮਸਕੀਨਾਂ³ ਦੀਆਂ ਜ਼ਨਾਂ ਮਿਸਰ ਥੀਂ, ਰਾਤੀਂ ਦਿਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਆ ਯੂਸੁਫ ਦੀਆਂ ਦੱਸਣ ਖ਼ਬਰਾਂ, ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਰਦਾਰਾਂ⁴ ।
 ਝੁਠੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ, ਲੁਟ ਖੜਿਆ ਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ।
 ਹੱਥੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹੀ ਜ਼ੁਲੈਖਾ, ਵਿੱਚ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਝੋਕਾਂ ।
 ਏਵੇਂ ਰਖਤ⁵ ਲੁਟਾਏ ਸਾਰੇ, ਕਬਜ਼ੇ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਉਹ ਆਤਿਸ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੀ, ਹੋਵੇ ਨਿਤ ਸਵਾਈ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਰਚਦਾ ਗਇਆ ਹੁੰਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਸ਼ਾ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਕਾਰੀ ।
 ਹੁਣ ਇਹ ਖੁਦੀਓਂ ਵਗੀ ਪਰੇਰੇ, ਅਕਲੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਸਿਧਾਰੀ ।
 ਰਹਿਆ ਲਿਬਾਸ ਪੁਰਾਣੀ ਕੰਬਲ, ਜਾਮਾ⁶ ਹੋਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਰਸਨ⁷ ਕਮਰ ਇਹ ਪਟਕਾ ਗਮ ਦਾ, ⁸ਮੁਹਕਮ ਬੰਦ⁸ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜਿਸ ਬੁਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜਦਾ ਕਰਦੀ, ਹੋਰ ਇਬਾਦਤ ਸਾਰੀ ।
 ਉਹਾ ਇੱਕ ਰਹਿਆ ਹੱਥ ਉਸਦੇ, ਉਸਦੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਇਹ ਭੀ ਵਸਲ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਮੈਨੂੰ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵੇ ਏਹੋ, ਆਸ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ।
 ਪੈ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦਮ ਬੁੱਤ ਥੀਂ, ਕਰਦੀ ਅਰਜ਼ ਦੁਆਈਂ ।
 ਮੇਲ ਮੇਰਾ ਮਹਬੂਬ ਕਦਾਈਂ, ਸਬਰ ਪਵੇ ਮੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਕਰ ਮਕਸੂਦ ਮੁਯੱਸਰ ਮੇਰੇ, ਕੱਟੇ ਦਰਦ ਬਹੁਤੇਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਜਿਗਰ ਹੋਇਆ ਤਪ ਬੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਗਮ ਦੁੱਖ ਵਧੇ ਵਧੇਰੇ ।
 ਅਜੇ ਕਦੇ ਮਹਬੂਬ ਨ ਮਿਲਿਆ, ਮੇਲ ਤੂੰਹੋਂ ਵੱਸ ਤੇਰੇ ।

1. ਵੀਰਿਤ, ਨਾਦਾਰ 2. ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਨੀ 3. ਗਰੀਬ, ਆਤੁਰ 4. ਧਨਾਵ 5. ਮਾਲ ਅਸਥਾਏ
 6. ਕਪੜਾ 7. ਰੱਸੀ, ਡੋਰੀ 8. ਪੱਕਾ ਪੇਚ ।

ਵੱਟਾ¹ ਜ਼ਾਲਿਮ ਸੁਣੇ ਨ ਕਾਈ, ਇਹ ਨਿੱਤ ਕਰੇ ਦੁਹਾਈ ।
 ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੀ ਉਮਰ ਗਵਾਈ, ਕਦੇ ਮੁਰਾਦ ਨ ਪਾਈ ।
 ਅਜੇ ਯਕੀਨ ਨ ਇਸ ਥੀਂ ਜਾਵੇ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਕੁਰਲਾਵੇ ।
 ਜਾਣੇ ਇਹ ਮਾਅਬੂਦ² ਨਕਾਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵੇ ।
 ਨ ਤਨ ਜ਼ੋਰ ਨ ਅੱਖੀਂ ਦਿੱਸੇ, ਅੰਤ ਜੁਲੈਖਾ ਹਾਰੀ ।
 ਨਿਕਲ ਘਰੋਂ ਲਇਆ ਬੁੱਤ ਬਗਲੇ, ਬਾਹਿਰ ਗਈ ਬਿਚਾਰੀ ।
 ਕੱਢ ਘਰੋਂ ਸੱਟ ਬਾਹਿਰ ਛੱਡੀ ਇਸ਼ਕ ਸੱਚੇ ਦਿਆਂ ਸੱਲਾਂ³ ।
 ਅਲਵਿਦਾ⁴ ਗਈ ਕਰ ਰੋਂਦੀ, ਵਿੱਚ ਬੁਲੰਦ ਮਹੱਲਾਂ ।
 ਛੋੜ ਗਈ ਘਰ ਛੇਕੜ ਵਾਰੀ, ਇਸ਼ਕੋਂ ਚੜ੍ਹੀ ਖੁਮਾਰੀ ।
 ਪਰਦਿਓਂ ਕਦਮ ਨ ਚਾਇਆ ਉਮਰੋਂ, ਹੁਣ ਸਿਰ ਸਖਤੀ ਭਾਰੀ ।
 ਗਈ ਉਜਾੜ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਖੁਦ ਉਜੜੀ ਘਰ ਬਾਰੋਂ ।
 ਜ਼ਰ ਮੁੱਕਾ ਹੁਣ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ, ਖਬਰ ਨ ਮਿਲਦੀ ਯਾਰੋਂ ।
 ਵਾਹ ਇਸ਼ਕਾ ਕਰ ਬਰਦਾ ਰੱਖੇਂ, ਜੈਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਉਲ੍ਹਾਰੋਂ ।
 ਗੁਲਜ਼ਾਰੋਂ ਕਰਵਾਵੇਂ ਤੋਬਾ, ਆਤਿਸ਼ ਫ਼ਰਸ਼ ਸਵਾਰੋਂ ।
 ਜਾਪੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖਾਂ ਥੀਂ ਅਫ਼ਜ਼ਲ⁵, ਸਿਹਰ ਥੀਂ ਬੀਮਾਰੀ ।
 ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖ਼ਾਸੀਯਤ⁶ ਭਾਰੀ, ਜੈਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ੂਬੀ ਸਾਰੀ ।
 ਘਰ ਥੀਂ ਗਈ ਜੁਲੈਖਾ ਬਾਹਿਰ, ਰੋਂਦੀ, ਜ਼ਾਰੋਂ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰੁਖ ਪੁਟ ਮਾਰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਦਰਦੋਂ, ਪਿੱਟਦੀ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਮੈਂ ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜੀ, ਗਲੀਓਂ ਗਲੀ ਰੁਲਾਈ ।
 ਦਰਦ ਜਿਦੂ ਨੇ ਖਾਕ ਰੁਲਾਈ, ਉਸਦੀ ਅੱਜ ਦੁਹਾਈ ।
 ਮਹਰੂਮੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਗਵਾਈ, ਜਿਸਦੀ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀ ।
 ਦਰ ਉਸਦੇ ਅੱਜ ਹੋ ਸੌਦਾਈ, ਮੈਂ ਫ਼ਰਯਾਦਣ ਆਈ ।
 ਖਬਰ ਕਰੋ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰੇ ਨੂੰ, ਦੇਖ ਲਵੇ ਦੁੱਖ ਮੇਰਾ ।
 ਲਾਇਕ ਰਹਮ ਹੋਵੇ ਜੇ ਅਦਲੋਂ, ਕਰੇ ਕਰਮ ਦਾ ਫੇਰਾ ।
 ਤੇ ਜੇ ਲਾਇਕ ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਮੈਂ, ਕੀਤੇ ਔਗਣਹਾਰੀ ।
 ਤਾਂ ਭੀ ਉਸਦੇ ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਮ ਦੀ, ਆਸ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਭਾਰੀ ।
 ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਗਈ ਨੂੰ ਦਰਦੀ, ਮੇਰਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਓ ।
 ਜੇ ਉਹ ਯਾਰ ਗਇਆ ਰੁੱਸ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਵੱਲ ਮੌੜ ਲਿਆਓ ।
 ਜੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਉਹ ਜੁਲਮੋਂ, ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਭਰ ਪਾਈ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਰੋ ਰੋ ਦਾਮਨ ਫੜਿਆ, ਉਸਨੇ ਮੂੰਹ ਨ ਲਾਈ ।
 ਕੀਤੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਪਾਇਆ, ਸੋਜ਼ ਫਿਰਾਕ ਜੁਦਾਈ ।
 ਐਦੂੰ ਪਰੇ ਰਹਿਆ ਜੇ ਕਾਈ, ਵਾਹਵਾ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀ ।
 ਬੇ-ਪਰਵਾਹਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹਾ, ਤੂੰ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਦਰ ਤੇਰੇ ਸਭ ਜਗਤ ਸਵਾਲੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਸਭ ਥੀਂ ਖਾਲੀ ।
 ਜੇ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਮੇਰਾ ਭਲਿਆਈ, ਜੱਨਤ ਹੈ ਮੁੱਲ ਥੋੜਾ ।
 ਜੇ ਹੈ ਬੁਰਾ ਨ ਹਾਜ਼ਤ ਦੋਜ਼ਖ, ਕਾਫੀ ਅਜਰ⁷ ਵਿਛੋੜਾ ।

1. ਵੀਮ, ਪੱਥਰ 2. ਪੂਜਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ (ਬੁੱਤ) 3. ਸੱਟਾਂ 4. ਆਖਿਰੀ ਸਲਾਮ 5. ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ
 6. ਸਿਫਤ 7. ਬਦਲਾ ।

ਸੁਣਦਿਓ ਦਖਲ ਰਖੇਂਦਿਓ ਉਸ ਦਰ, ਆਣ ਫੜੋ ਹੱਥ ਮੇਰਾ ।
 ਦਰ ਉਸ ਦੇ ਲੈ ਚੱਲੋ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਸਹਿਆ ਬਥੇਰਾ ।
 ਘਰ ਥੀਂ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਰੋਂਦੀ ਫਿਰੇ ਨਿਤਾਣੀ ।
 ਮਗਰੇ ਨਿਕਲ ਟੁਰੀ ਉੱਠ ਦਾਈ, ਉਹ ਗਮਖ਼ਾਰ¹ ਪੁਰਾਣੀ ।
 ਉਹ ਅੱਗੇ ਇਹ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ, ਰੋ ਰੋ ਕਰਦੀ ਜਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੀ, ਤੈਂ ਸਿਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਰੀ ।
 ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਜੋਰ ਜੁਲੈਖਾ, ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆਏ ।
 ਇਹ ਲਿਬਾਸ ਤੇਰੇ ਦੁੱਖ ਸੀਤੇ, ਚਾ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪਾਏ ।
 ਤੂੰ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਬਣਾਏ, ਹਰਦਮ ਨਵੇਂ ਹੰਢਾਏ ।
 ਤੂੰ ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜੋੜ ਰਖਾਏ, ਜੋ ਮੈਂ ਪਾੜ ਗਵਾਏ ।
 ਪੁਰ ਆਸਤੀਨ ਦੁੱਖਾਂ ਥੀਂ ਕਰਕੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਈ ।
 ਚੱਲ ਹੁਣ ਜਿਤ ਵੱਲ ਚਲੇਂ ਚਲਸਾਂ, ਜਿਤ ਕਿਸਮਤ ਲੈ ਜਾਈ ।
 ਮਾਪਿਆਂ ਟੋਰ ਦਿੱਤੀ ਸਾਂ ਧੀਆਂ, ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਕਰ ਬੰਦੀ ।
 ਵਾਹਵਾ ਮੇਰੀ ਤਾਲਿਆ ਮੰਦੀ², ਤੇ ਉਹ ਹੈਰਤਮੰਦੀ³ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਰੋ ਮੈਂ ਨਾਲ ਰਵੇਸਾਂ, ਗਮ ਦੇ ਵੈਣ ਕਰੇਸਾਂ ।
 ਭਰ ਆਹੀਂ ਤੂੰ ਦਰਦੋਂ ਭਰੀਆਂ, ਮੈਂ ਰੋ ਦਾਦ ਭਰੇਸਾਂ ।
 ਦਾਈ ਦੇਖ ਰੋਵੇ ਦੁਖ ਉਸਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਦਾਈ ਪੁਰ ਤਾਸੀਰ⁴ ਦੁੱਖਾਂ ਥੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਕਰੇ ਦੁਹਾਈ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਦਿਲ ਰੋੜੇ

ਤੇ ਉਹ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ, ਹੁਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਨ ਆਵੇ ।
 ਨ ਦੀਵਾਨੀ ਨ ਉਹ ਆਕਿਲ, ਅਕਲੋਂ ਦੂਰ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਜਾਨ ਜਹਾਨੋਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਯੂਸੁਫ ਦਿਲੋਂ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਗਇਆ ਕਿਤ ਯੂਸੁਫ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਗਮਖ਼ਾਰ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇਰੀ, ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਨ ਜਾਈਂ ।
 ਅਹਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵੇਲਾ, ਹੱਕ⁵ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਪਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਘਰ ਬਾਰੋਂ ਉਜੜੀ ਆਈ, ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਉਜਾੜੀ ।
 ਰੋੜੀ ਹਿਜਰ ਫੱਟੀ ਦੁੱਖ ਤੇਰੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਅਲੰਬੇ ਸਾੜੀ ।
 ਭਰਿਆ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ ਚਿਹਰਾ, ਆਣ ਦਿਖਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਮਿਲ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਖਾਦਿਮ ਤੇਰੀ, ਕਰਸਾਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਵਹੰਦੀ ਠਾਠ ਹੁਸਨ ਦੀ ਵੇਖਾਂ, ਰੁਖ ਸਾਰੇ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਸ਼ੀਰੀਂ ਲਸਾਂ ਤਬਸੁੱਮ⁶ ਭਰੀਆਂ, ਤੇ ਅਨਵਰ⁷ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।

1. ਦਰਦਣ 2. ਕਿਸਮਤ 3. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 4. ਅਸਰ 5. ਨਿਆਂ 6. ਮੁਸਕਾਹਟ 7. ਚਮਕਦੀ ।

ਕਾਲੀ ਰੈਣ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਗੈਸੂ¹ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾਨੀ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਕੈਦ ਪਏ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਲਟਕਦੀਆਂ ਉਹ ਜੁਲਫਾਂ ਵੇਖਾਂ, ਤੇ ਉਹ ²ਖਤ ਰੀਹਾਨੀ³ ।
 ਉਹ ਰੁਖ਼ ਬਦਰ⁴ ਮੁਨੱਵਰ ਵੇਖਾਂ, ਤੇ ਹੋਵਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਐ ਦਿਲਬਰ ਕਿਤੇ ਟੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਮਿਲ ਜਾਵੀਂ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।
 ਰਹਮ ਕਮਾ ਕੁਝ ਹਾਲ ਮੇਰੇ ਤੇ, ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਨਾਦਾਰੀ⁵ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਤੂੰ ਮੈਂ ਘਰ ਸੁੱਤੋਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਤਲੀਆਂ ਮਲੀਆਂ ।
 ਤੂੰ ਅੱਜ ⁶ਹੁਕਮ-ਰਵਾਂ⁶ ਜੱਗ ਸਾਰੇ, ਮੈਂ ਰੁਲਦੀ ਵਿੱਚ ਗਲੀਆਂ ।
 ਜੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦੇ ਮੇਰੀਆਂ, ਅੱਖੀਂ ਜਲੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ।
 ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਨੇ ਦਲੀਆਂ ਮਲੀਆਂ, ਮੈਥੀਂ ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ।
 ਆ ਦਿਲਬਰ ਵਸ ਦੂਰ ਨ ਮੈਥੀਂ, ਤੇ ਨ ਪਰ੍ਹੇ ਪਰ੍ਹੇ ।
 ਮੈਂ ਮਰਸਾਂ ਦਿਲ ਆਸ ਚਿਰੋਕੀ, ਡਿੱਗ ਕੁਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ।
 ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ, ਦਿਲੋਂ ਵਗੋਂਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ।
 ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਥੀਂ ਛੋੜ ਬੰਦੀ ਨੂੰ, ਦਿਲ ਦਰਦੀ ਕਰ ਬੇਰੇ ।
 ਇਹ ਦਿਲ ਦੀਦ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਰਦਾ, ਪੈ ਗਇਆ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੇ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜ ਬੰਦੀ ਨੂੰ, ਘਰ ਸੁਟ ਗਇਉਂ ਅੰਧੇਰੇ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਛੋੜ ਗਇਓਂ ਵਾਹ ਦਰਦਾ, ਲਾ ਲਾ ਜ਼ਖਮ ਅਸਾਨੂੰ ।
 ਝੱਲ ਨ ਝੱਲ ਡਿੱਗਾ ਦਰ ਤੇਰੇ, ਚਲਾਂ ਨ ਛੋੜ ਤੁਸਾਨੂੰ ।
 ਐ ਸੁਲਤਾਨ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਵਾਗ ਉਲਾਰ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਵੇ ਫੇਰ ਅਰਾਕੀ⁷, ਆ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਹੀਂ ।
 ਕੂਕ ਕਰਾਂ ਫਰਿਆਦਾਂ ਤੈਂ ਦਰ, ਦਾਦ ਭਰੀਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ।
 ਤੂੰ ਉਹ ਬਰਦਾ ਘਰ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਤੇ ਅੱਜ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਤੂੰ ਉਹ ਮੁੱਲ ਵਿਹਾਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਵੇਚਿਓਂ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨਾ⁸ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਤੇਰੀਆਂ, ਸਭ ਥੀਂ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਤੂੰ ਉਹੋ ਜੈਂ ਕਰ ਪਰਵਰਦਾ, ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਵੇ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਉਹ ਸੋਹਣਾ, ਹਰ ਸੋਹਣੇ ਥੀਂ ਸੋਹਣਾ ।
 ਲਾਹ ਬੁਰਕਾ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸ ਵਗਿਓਂ, ਦੇਸ ਗਇਆ ਪੈ ਰੋਣਾ ।
 ਜਿਸ ਦਿਲ ਤੇ ਮੁਤਜੱਲਾ⁹ ਹੋ ਕੇ, ਚਾਹੋ ਦਰਦੀਂ ਢੋਣਾ ।
 ਉਸ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਿਰ ਸਹਣਾ ਬਣਿਆ, ਹੋਣੇ ਥੀਂ ਅਨਹੋਣਾ ।

1. ਵਾਝ, ਕੈਸ 2. ਕੈਦਖਾਨਾ 3. ਨਾਜ਼ਬੁ ਵਰਗੀ ਮਿੱਠੀ ਗੰਧ ਤੇ ਰੰਗ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਫੁਟਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ (ਖਤ)
 4. ਪੂਰਾ ਚੰਨ 5. ਭੁੱਖ-ਨੰਗ 6. ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 7. ਘੋੜਾ 8. ਵਪਾਰੀਆਂ 9. ਨੂਰਾਨੀ ।

ਏਵੇਂ ਰੋਂਦੀ ਸ਼ਹਰੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਕਰਦੀ ਜ਼ਾਰ ਚੋਰਾਹੇ ।
 ਸੱਚੇ ਇਸ਼ਕ ਸਿਖਾਈਆਂ ਮੱਤੀਂ, ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਨੜਿਆਂ¹ ਦੀ ਉਸ ਕੁੱਲੀ ਬੱਧੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
 ਕਦੇ ਹੋਵੇ ਜੇ ਯਾਰ ਅਸਾਨੂੰ, ਵੇਖੇ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹੇ ।
 ਰਾਹ ਸੱਜਨ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਸਿਤਮਗਰ, ਬੈਠਾ ਮਾਰ ਨਕਾਰਾ² ।
 ਕਦੇ ਹੋਵੇ ਜੋ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ, ਫਜ਼ਲੋਂ ਕਰੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
 ਲਾਗਿਰ ਸੈਦ³ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਹਦੀਯਾ⁴, ਬੈਠਾ ਘੱਤ ਪਵਾੜਾ ।
 ਕਦੇ ਹੋਵੇ ਸੱਯਾਦ⁵ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਨਜ਼ਰੋਂ ਵਗੇ ਦੋਗਾੜਾ ।
 ਆਹੀ ਬਾਅਦ ਮਹੀਨੇ ਹੁੰਦੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਲਖ ਲਖ ਗਿਰਦ ਸਵਾਰ ਚੌਫੇਰੇ, ਰੱਖਦਾ ਜ਼ੀਨਤ ਸਾਰੀ ।
 ਲਾਖਾਂ⁶ ਚਾਰ ਸਵਾਰ ਤਮਾਮੀ, ਸੈਰ ਚੜ੍ਹਨ ਹਮਰਾਹੀ ।
 ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਨਕੀਬ⁷ ਅਗਾੜੀ, ਜ਼ੀਨਤ ਹੱਦ ਨ ਆਹੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਘੋੜਾ ਕੋਤਲ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਨਿਆਰੀ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਚੜ੍ਹ ਸੈਰ ਸਿਧਾਵੇ, ਉਸ ਤੇ ਕਰੇ ਸਵਾਰੀ ।
 ਪਾਵਣ ਜ਼ੀਨ ਜਦਾਹੀਂ ਉਸ ਤੇ, ਕਰੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਚਾਰੀ ।
 ਫੌਜੀਂ ਸੁਣੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਦਾ, ਸਭ ਸੁਣ ਕਰਨ ਤਿਆਰੀ ।
 ਹਾਲ ਰਈਯਤ⁸ ਦਾ ਜਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਵੇਖੇਂ ਅੱਖੀਂ ਸਾਰਾ ।
 ਨਾਦਾਰਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਉੱਤੇ, ਰਹਮ ਕਰੇ ਉਹ ਭਾਰਾ ।
 ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ਜੁਲੈਖਾ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਉਤਾਰਾ ।
 ਏਹੋ ਰਾਹ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਪਾਕ ਨਿਆਰਾ ।
 ਝੁੰਗੀ ਬੰਨ੍ਹ ਜੁਲੈਖਾ ਬੈਠੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜ ਕੇ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਜ਼ਖਮ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਰੜਕੇ ।
 ਐਡ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਅਸਰ ਰਚਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਚੜ੍ਹੇ ਸਵਾਰੀ, ਜਾਣੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਆਇਆ ।
 ਜਾਂ ਜਾਂ ਦੂਰੋਂ ਫੌਜ ਆਵਾਈ⁹, ਦਾਈ ਨੂੰ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਉਤ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰੋ ਝੱਬ ਮੇਰਾ, ਬੂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਆਵੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਫੌਜ ਢੁੱਕੇ ਆ ਨੇੜੇ, ਹੁੰਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸਵਾਯਾ ।
 ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰੇ, ਦਿਲਬਰ ਸ਼ਾਮੀਂ ਆਇਆ ।
 ਆਲੀ ਪਾਯਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਯਾ, ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਛਾਇਆ ।
 ਜੋਸ਼ ਰੱਤੋਂ ਭਰ ਤਨ ਉਛਲਾਇਆ, ਮਾਹ¹⁰ ਕਨਆਨੀ ਆਇਆ ।

1. ਕਾਨਿਆਂ ਆਦਿ (ਦੀ) 2. ਧੌਂਸਾ 3. ਪੱਤਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ 4. ਤੁਹਫਾ 5. ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
 6. ਲੱਖ 7. ਢੰਡੇਰਚੀ 8. ਪਰਜਾ 9. ਸ਼ੋਰ 10. ਚੰਨ ।

ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਕੇਂਦਾ ਆਇਆ, ਖ਼ਾਬ ਲੁਟੇਂਦਾ ਆਇਆ ।
ਦੇਸੋਂ ਮਾਰ ਉਜਾੜਨ ਵਾਲਾ, ਮਿਸਰ ਸੁਟੇਂਦਾ ਆਇਆ ।
ਮੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖਾਂ ਰੁੰਨੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਆਈਆਂ ।
ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਉਹ ਬੰਦਾ ਆਇਆ, ਪਾਈਆਂ ਮਿਸਰ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
ਉਹ ਆਇਆ ਮੈਂ ਜਿਸਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ, ਸਿਰ ਤੇ ਤੋੜ ਨਿਭਾਈਆਂ ।
ਉਹੋ ਆਇਆ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਖ਼ਾਕ ਰੁਲਾਈਆ ।
ਖ਼ਾਕ ਰੁਲੇਂਦੀਆਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀਓਂ, ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਜਲਾਈਆਂ ।
ਜਲਦੀਆਂ ਬਲਦੀਆਂ ਨੀ ਵਿੱਚ ਫੁਰਕਤ¹, ਰੁੜੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ ਗਵਾਈਆ ।
ਰੋੜ੍ਹ ਵਗਾਂਦੀ ਵਿੱਚ ਝੁੰਗੀ ਦੇ, ਲਾਟਾਂ ਬਲਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ।
ਆਵਣ ਦਿਓ ਨ ਵਰਜਿਓ ਲੋਕੋ, ਸਾੜਨ ਦੇਹੋ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਸ਼ਹਰ ਮਿਸਰ ਆ ਵੜਿਆ ।
ਲਸਕਰ ਚਾਹੜ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਖ਼ਾਨੇ, ਮਿਸਰੋਂ ਕਿਤ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ।
ਸ਼ਾਮੋਂ ਆਇਆ ਮਿਸਰੇ ਵੜਿਆ, ਉਸਦੇ ਲਸਕਰ ਆਏ ।
ਦੇਖ ਕਦੇ ਮੁਸਤਾਕ² ਖੜੀ ਨੂੰ, ਕਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆਏ ।
ਮੈਂ ਜਿਸਦੇ ਦੁੱਖ ਘਰੋਂ ਉਜਾੜੀ, ਉਸਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਸਵਾਰੀ ।
ਤੇ ਜਿਸ ਧਰੀ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ, ਤੇਜ਼ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰੀ ।
ਜਾਂ ਲਸਕਰ ਆ ਜਾਵੇ ਨੇੜੇ, ਬੇਖੁਦ ਉਠ ਖਲੋਂਦੀ ।
ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਰਫ ਸਵਾਰੀ, ਨੱਸਦੀ ਰੋਂਦੀ ਰੋਂਦੀ ।
ਲਸਕਰ ਦੇ ਵੱਲ ਦੌੜੀ ਜਾਂਦੀ, ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ।
ਜਾ ਬਹੰਦੀ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਰਾਹੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
ਸ਼ੌਰ ਕਰੇ ਮਿਲ ਜਾਈਂ ਯੂਸੁਫ, ਮਿਲਿਆਂ ਜੁਗ ਵਿਹਾਏ ।
ਮੌੜ ਲਗਾਮ ਚਲਾਕ ਸਵਾਰੀ, ਵੇਖ ਬੰਦੀ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਏ ।
ਵੇਖ ਨ ਸਕਦੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਜੇ ਜਾਹਿਰ ਰੁਖ ਤੇਰਾ ।
ਮੈਂ ਵੱਲ ਆਈ ਦਿਲੋਂ ਨ ਅੰਨ੍ਹੀ, ਲਵਾਂ ਪਛਾਣ ਲੁੱਟੇਰਾ ।
ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਪਿਆਰੇ, ਤੇਰਾ ਬੋਲ ਪਛਾਣਾ ।
ਐ ਸੁਲਤਾਨਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨਾ, ਕਰੀਂ ਨ ਜ਼ੋਰ ਧਿੰਛਾਣਾ ।
ਸੁਣ ਜਾਈਂ ਫਰਿਆਦ ਬੰਦੀ ਦੀ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡਾ ਨਾਹੀਂ ।
ਵਾਲੀਆ ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਦਿਆ ਹਜ਼ਰਤ, ਸੁਣ ਜਾ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਨਾਦਾਰਾਂ³ ਦੀ ਤੂੰ, ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਗਮਖ਼ਾਰੀ ।
ਆ ਮਿਲ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਨਾਦਾਰੀ, ਹੋ ਮੁਨਸਿਫ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ।

1. ਜੁਦਾਈ 2. ਸੌਕ ਵਿੱਚ ਭੁੱਬੀ 3. ਮੁਫਲਿਸ, ਗ਼ਰੀਬ ।

ਦੇਹ ਦੀਦਾਰ ਰਹੇ ਦਮ ਮੇਰਾ, ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਦਿਆ ਸ਼ਾਹਾ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਂ ਮੈਂ ਸਰਵਰ ਤੇਰੀ, ਤੇ ਤੂੰ ਬਰਦਾ ਆਹਾ ।
 ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਆ ਮੈਥੀਂ ਸੁਣ ਜਾਈਂ ।
 ਹੋ ਨੇੜੇ ਮੈਂ ਦਰਦ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਤੇ ਨ ਮਾਰ ਅਜਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੀ ਕਰ ਕਸਦ ਇਥਾਈਂ, ਲਭਦੀ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਚਾਹੜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਜ਼ਾਲਿਮ ਕੌਤਲ, ਤਨ ਕਰ ਗਰਦ ਉਡਾਈਂ ।
 ਕਰ ਪੁਰਜੇ ਇਹ ਤਨ ਦੁਖਿਆਰਾ, ਚਾ ਵਿੱਚ ਖਾਕ ਰੁਲਾਈਂ ।
 ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਹੋਵਣ ਸਰਦ ਤਦਾਈਂ ।
 ਅੰਤ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖਪ ਮਰਨਾ, ਤੇ ਦਰਦਾਂ ਵਿਚ ਰੋ ਕੇ ।
 ਢੋ ਤਾਜ਼ੀ¹ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ, ਕਰ ਜਾ ਚੂਰ ਖਲੋ ਕੇ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਤੂੰ ਕਿਤ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇਂ, ਵੇਖ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਜਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰੇ ਦੀ ਖ਼ਾਹਾਂ², ਆ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਈਂ ।
 ਆਲੀ ਕਦਰਾਂ ਵਾਲਿਆ ਸ਼ਾਹਾ, ਵੇਖ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਬੇਕਦਰਾਂ ਦਿਆਂ ਹਾਲਾਂ ਉਤੇ, ਕਰੀਂ ਨਿਗਾਹ ਕਦਾਈਂ ।
 ਨਾਦਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਨਾਦਾਰੀ, ਪਾਵੇਂ ਲੱਖ ਜਜ਼ਾਈਂ⁴ ।
 ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਵਿਛੁੰਨੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਗਈਆਂ ਦੂਰ ਬਲਾਈਂ ।
 ਨੈਣ ਡੁੰਘਾਣ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਉਮਰਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ।
 ਸਾਇਕ⁵ ਬਰਕ⁶ ਦੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਧੀਰੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰ ਸਹੀਆਂ ।
 ਧੀਰੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਸਹੀਆਂ, ਗਰਕ ਨਦੀ ਵਿਚ ਗਈਆਂ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਡੁੱਬ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵਹੀਆਂ, ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਮੇਰਾ, ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਨ ਆਇਆ ।
 ਹੋ ਬੇਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਮੈਂ ਹੁਣ, ਸੁਖ ਛੱਡਿਆ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ।
 ਅੱਜ ਅਹਵਾਲ⁷ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਹਾ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਗਲਦੇ ।
 ਆਹ ਮੇਰੀ ਥੀਂ ਪੱਥਰ ਢਲਦੇ, ਪੰਖੀਆ ਦੇ ਪਰ ਜਲਦੇ ।
 ਵਾਹ ਤਅੱਜੁਬ ਜੇ ਅਜੇ ਤੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਤਰਸ ਨ ਆਏ ।
 ਐਡ ਰਹੀਮ ਕਰੀਮ ਤੇਰਾ ਦਿਲ, ਕਿਵੇਂ ਕਹਾਂ ਝੱਲ ਜਾਵੇ ।
 ਹਾਲ ਜਿਦ੍ਹੇ ਪੁਰ ਵੈਰੀ ਹੋਵਣ, ਤੇ ਗਮ ਖਾਣ ਪਰਾਏ ।
 ਤੈਂ ਜੇਹਾ ਖੁਦ ਸਿਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਰਹਮ ਨ ਖਾਏ ।
 ਆ ਅੱਜ ਵੇਖ ਮੇਰੀ ਵੈਰਾਨੀ, ਹੋਰਤ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦੀਵਾਨੀ, ਹੱਥੋਂ ਗਈ ਜਵਾਨੀ ।

1. ਘੋੜਾ 2. ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੀ 3. ਨੇਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ 5. ਕੜਕਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ 6. ਲਿਸ਼ਕਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ 7. ਹਾਲਤ ।

ਮੈਂ ਫਾਨੀ ਘਰ ਮੇਰਾ ਫਾਨੀ, ਵਾਹਵਾ ਸਰਗਰਦਾਨੀ ।
 ਅਨਫਸ¹ ਤੇ ਆਫਾਕ² ਤਮਾਮੀ, ਸਭ ਤੈਂ ਥੀਂ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਉਹ ਸਰਕਸ਼ੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਦੇਖ ਕਿੱਧਰ ਉਡ ਗਈਆਂ ।
 ਰੰਗ ਮਹੱਲ ਗਏ ਛੁੱਟ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਗਲੀਆਂ ਫਿਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ।
 ਨ ਅੱਜ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਈਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਨ ਅੱਜ ਖੁੰਸ਼³ ਕਬੀਲੇ ।
 ਨ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਤੁੰਦ⁴ ਅਦਾਈਂ, ਨ ਉਹ ਮਕਰ ਨ ਹੀਲੇ ।
 ਨ ਉਹ ਰਹੇ ਸੁਹਾਵਣ ਹਾਰੇ, ਮਸਤ ਦੋ ਨੈਣ ਰਸੀਲੇ ।
 ਨ ਉਹ ਵਿੱਚ ਮਹੱਲ ਹੁਸਨ ਦੇ, ਅਬਰੂ ਤਾਕ ਰੰਗੀਲੇ ।
 ਕਟਕ ਚੜ੍ਹਾ ਕਿਦ੍ਰੇ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਿਓਂ, ਜਾਂਦਿਆ ਸੋਹਣਿਆਂ ਰਾਹੀਆਂ ।
 ਮੈਂ ਵਲ ਆ ਫੜ ਖੂਨੀ ਤੇਗਾਂ, ਮੇਰਿਆ ਸੋਖ ਸਿਪਾਹੀਆ ।
 ਪਹਣ ਕਫਨ ਮੈਂ ਖੜੀ ਉਡੀਕਾਂ, ਕਾਤਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਹਾਂ ।
 ਮੈਂ ਮੈਦਾਨ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਹੁਣ ਨ ਹਟੀਂ ਪਿਛਾਹਾਂ ।
 ਇਹ ਏਵੇਂ ਵਿਚ ਲਸਕਰ ਬੈਠੀ, ਰੋ ਰੋ ਹਾਲ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਵੇਖ ਸਵਾਰ ਨਿਤਾਣੀ ਤਾਈਂ, ਹਟ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਘੋੜੇ ਫੌਜ ਲੰਘਣ ਵਿਚ ਰਹੰਦੇ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨ ਜਾਣੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਕਰੇ ਵਧੇਰੀ ਜ਼ਾਰੀ, ਦਰਦ ਪੁਣੇ ਦੁੱਖ ਛਾਣੇ ।
 ਅੰਦਰ ਸੋਰ ਆਵਾਜ਼ ਨ ਸੁਣਦੇ, ਲੰਘਦਾ ਲਸਕਰ ਸਾਰਾ ।
 ਮੁੜ ਕੁੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਿਲ ਹੁੰਦੀ, ਰੋਂਦੀ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਏਵੇਂ ਜਾਂ ਮੁੜ ਯੂਸੁਫ ਆਵੇ, ਕਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਉਡੀਕਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਂ ਇਹ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੂਰੋ ਦੂਰ ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰਨ, ਇਹ ਸੁਣ ਕਰੇ ਦੁਹਾਈ ।
 ਦੂਰ ਰਹੀ ਮੈਂ ਉਮਰ ਤਮਾਮੀ, ਏਹਦੂੰ ਦੂਰ ਕਿਆਈ ।
 ਦੂਰ ਹੋਈ ਮੈਂ ਜੀਉਣੇ ਕੋਲੋਂ, ਜਲ ਮੋਈਆਂ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ।
 ਨੇੜੇ ਹੋਵਣ ਦੇਹੋ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਰੁਖ ਨੂਰੀ ।
 ਮੈਂ ਦਿਲ ਮੈਥੀਂ ਨੇੜੇ ਸੋਹਣਾ, ਚਮਕਿਆ ਨੂਰੋ ਨੂਰੀ ।
 ਦੂਰ ਹੋਵੋ ਤੁਸੀਂ ਦੂਰ ਕਰੇਂਦਿਓ, ਕਹੋ ਨ ਦੂਰੀ ਦੂਰੀ ।
 ਸ਼ੌਕ ਜਮਾਲ ਜਮੀਲ⁵ ਸੱਜਨ ਦਾ, ਵਲ ਵਲ ਪਾਸ ਕਰੇਂਦਾ ।
 ਆਪ ਨਕੀਬ ਜਲਾਲ ਉਹਦੇ ਦਾ, ਧਕ ਧਕ ਦੂਰ ਸੁਟੇਂਦਾ ।
 ਗਰਦ ਉੱਤੇ ਸੁੰਬ ਅਸਪ ਸਿਪਾਹੋਂ, ਉਤ ਵਲ ਝੁਕੇ ਵਧੇਰੇ ।
 ਫੌਜ ਤੇਰੀ ਦੀਆਂ ਯੂਸੁਫ ਗਰਦਾਂ, ਠੰਢ ਘੱਤਣ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ।

1. ਨਫਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਪ੍ਰਾਣੀ 2. ਉਫਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਦੁਨੀਆ 3. ਆਪਣੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ
 4. ਤੇਜ਼, ਚੀਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ 5. ਮੋਹਣੇ ।

ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਹੀਂ ਡਿਗਦੀ, ਵਿਚ ਆਹੀਂ ਦਿਲ ਸਾੜੀ ॥
 ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਘੋੜਾ ਉਸਦਾ, ਸੁੰਬਾਂ ਹੇਠ ਲਿਤਾੜੇ ।
 ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਨ ਨੇੜੇ ਆਵੇ, ਰੁਲਾਂ ਸੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀਂ ।
 ਇਹ ਮਰਾਤਿਬ ਇਸ਼ਕ ਸੱਚੇ ਦਾ, ਕਦਮ ਧਰੇ ਚਾ ਔਜੀਂ¹ ॥
 ਛਾਤੀ ਤੇ ਚਾ ਅਸਪ² ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਕਹੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਫੁਰਕਤ³ ਮੋਈ, ਕਹਸਣ ਲੋਕ ਕਦਾਈਂ ॥
 ਜਾਂ ਉਹ ਘੋੜਾ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਧਰਤੀ ਸੁੰਬ ਵਜਾਵੇ ।
 ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਜੁਲੈਖਾ ਆਪਣੀ, ਸੱਟ ਵਜੇਂਦੀ ਪਾਵੇ ।
 ਇਹ ਜਾਣੇ ਜਿਤ ਯੂਸੁਫ ਜਾਂਦਾ, ਉਤ ਵਲ ਦੌੜੀ ਜਾਵੇ ।
 ਵਿੱਚ ਸਵਾਰਾਂ ਰਾਹ ਨ ਮਿਲਦਾ, ਡਿਗ ਕਦੇ ਉਠ ਧਾਵੇ⁴ ॥
 ਇਕ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਸੇ, ਅੱਖੀਂ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਅਲਫੋਂ ਯੇ ਤਕ ਗਮ ਦੇ ਝੇੜੇ, ਕਰ ਕਰ ਜ਼ਾਰ ਸੁਣਾਵੇ ।

ਗਮ ਦੀ ਸੀ-ਹਰਫੀ

ਅਲਫੋਂ ਅਜ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਚਮਕੋ, ਬੇ ਬਿਰੀਆਂ⁵ ਕਰ ਸੁੱਟੀ ॥
 ਤੇ ਤੜਫਾਂ ਸੇ ਸਾਬਿਤ ਨਾਹੀਂ, ਜੀਮ ਜਲਾਂ ਗਮ ਲੁੱਟੀ ।
 ਕੇ ਹਰਾਮ ਹੋਏ ਸੁਖ ਮੈਨੂੰ, ਖੇ ਖਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ।
 ਦਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਤੌੜ ਗਵਾਈ, ਜ਼ਾਲੋਂ ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ⁶ ਕਰਾਈ ।
 ਕੇ ਰੋਂਦੀ ਜੇ ਜ਼ਾਰੀ ਕਰਦੀ, ਸੀਨ ਸੁਕੇਂਦੀ ਤਪਦੀ ।
 ਸੀਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਮੈਂ ਤੇਰੀ, ਸਾਦ ਸਬਰ ਵਿੱਚ ਖਪਦੀ ॥
 ਜ਼ਾਦੋਂ ਜ਼ਰਬ ਲੱਗੀ ਦਿਲ ਬਿਰਹੋਂ, ਤੋਏ ਤਾਕਤ ਥੀਂ ਹਾਰੀ ॥
 ਜ਼ੋਏ ਜ਼ਹੂਰ⁷ ਗਮਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਐਨੋਂ ਅਕਲ ਵਿਸਾਰੀ ।
 ਗੈਨ ਗਮਾਂ ਨੇ ਘਰੋਂ ਉਜਾੜੀ, ਫੇ ਫੁਰਕਤ ਨੇ ਲੁੱਟੀ ।
 ਕਾਫ ਕਰਾਰ ਗਇਆ ਈ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਕਾਫੋਂ ਕਰਮ ਨਿਖੁੱਟੀ ॥
 ਲਾਮ ਲੁੱਟੀ ਮੈਂ ਮੀਮ ਮਰੋੜੀ, ਨੂਨ ਨਿਆਰੀ ਯਾਰਾ ।
 ਵਾਓ ਵਿਸਾਰੀ ਦਿਲ ਥੀਂ ਯੂਸੁਫ, ਹੇ ਹਾਰੀ ਦਿਲ ਸਾਰਾ ।
 ਲਾਮ ਲਗਾਈਆਂ ਗਮ ਦੀਆਂ ਤੇਗਾਂ, ਅਲਫੋਂ, ਆਸ ਤਰੁੱਟੀ ॥
 ਯੇ ਯਾਰੋ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ, ਹਿਜਰ ਜਹੱਨਮ ਸੁੱਟੀ ।
 ਏਵੇਂ ਕਰਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਬਿਰਹੋਂ ਲਾਂਬੂ ਲਾਵੇ ।
 ਤਪੇ ਖਪੇ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ, ਨ ਬੁੱਤ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵੇ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਲੰਘੇ, ਆਸ ਤਰੁੱਟੀ ਜਾਵੇ ।
 ਬੁੱਤ ਔਗੋ ਜਾ ਸੀਸ ਨਵਾਏ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਵੇ ।

1. ਬੁਲੰਦੀ 2. ਘੋੜਾ 3. ਫਿਰਾਕ 4. ਦੌੜੇ 5. ਭੁਜੀ ਹੋਈ 6. ਕਤਲ 7. ਪ੍ਰਗਟਾਉ ।

ਐ ਮਅਬੂਦ ਰਹੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪੁਜੇਂਦੀ ।
 ਤੁੱਧ ਡਿੱਠੀ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਾਰ ਕਰੇਂਦੀ ।
 ਦੇਹ ਮਕਸੂਦ ਮੇਰੇ, ਮਅਬੂਦਾ, ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਮੁਫਲਿਸ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਕੁਦਰ ਜੁਦਾਈ ਭਾਰੀ ।
 ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਦੁੱਖ ਜਾਵੇ ਮੇਰਾ, ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਲਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਕਹੋ ¹ਮੁਬਾਰਿਕ-ਬਾਦਾਂ¹ ।
 ਐ ਮਅਬੂਦ ਹੋਈ ਮੈਂ ਘਾਇਲ, ਮੇਰੀਆਂ ਸੁਣ ਫਰਯਾਦਾਂ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਲੁੱਟ ਪਈ ਘਰ ਬਾਰੋਂ, ਘੱਤ ਨਦਾ² ਆਜ਼ਾਦਾਂ ।
 ਏਹਾ ਹਾਲ ਰਹਿਆ ਜੁਗ ਬੀਤੇ, ਪਹੁਤਾ ਇਸ਼ਕ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਖਾਸ ਮੁਕਾਮ ਫਨਾ³ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਜੁਲੈਖਾ ਭਾਣੇ ।
⁴ਬਿਲ ਮਹਬੂਬ⁴ ਬਕਾ⁵ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਤੇ ਉਹ ਖੁਦੀਓਂ ਫਾਨੀ ।
 ਸਣ ਗੈਰਾਂ ਖੁਦ ਇਸ਼ਕ ਜਲਾਈ, ਲਾਟਾਂ ਭਖਣ ਨਿਹਾਨੀ ।
⁶ਸੈਰ ਇਲਾ ਅਲਮਹਬੂਬ⁶ ਤਦਾਂ ਨੂੰ, ਖਤਮ ਗਇਆ ਹੋ ਸਾਰਾ ।
 ਫਿਲਮਹਬੂਬ ਸੱਯਾਰ⁷ ਹੋਇਆ ਈ, ਹੁਣ ਦਿਲ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਸੈਰ ਅਨ ਅਲ ਮਹਬੂਬ ਪੁਕਾਰੇ, ਜਾਂ ਕੁੱਲੀ ਵੱਲ ਆਵੇ ।
 ਬਿਲਮਹਬੂਬ ਅਜੇ ਵੀ ਓਵੇਂ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਧੜਕੇ ਜਾਂ ਦਿਲਬਰ ਆਵੇ, ਸੁੰਬ ਵਜੇ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਰਹੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਆਖਿਰ ਤੀਕ ਮਹੀਨੇ ।
 ਜਦੋਂ ਸਵਾਰੀ ਯੂਸੁਫ ਸੌਦੀ, ਇਸ ਰਾਹੇ ਵੱਲ ਆਵੇ ।
 ਦਿਲ ਉਸਦਾ ਖੁਦ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ, ਅੱਖੀਂ ਨ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
 ਹੋਰ ਲੰਘਣ ਜੇ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਕਜ਼ੀਆਂ, ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਦੁਹਾਈ ।
 ਲੋਕ ਕਹਣ ਤੁਧ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਪੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਹੋਰਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨ ਤੇਰਾ, ਉਤ ਵਲ ਰਗਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਤੈਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ, ਯੂਸੁਫ ਕਿਵੇਂ ਪਛਾਣੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਖੁਦ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਜਾਣੇ ।
 ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਰਚੇ ਬੂ ਉਸਦੀ, ਕਰਦੀ ਮਾਤ ਖਿਆਲਾਂ ।
 ਦਿਲ ਧੜਕੇ ਤਨ ਫੜਕੇ ਮੇਰਾ, ਜਿਗਰ ਤਪੇ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਉਸ ਘੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਸੁੰਬ ਵੱਜੇ ਵਿੱਚ ਛਾਤੀ ।
 ਤਨ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਰਹਿਆ ਨਮੂਨਾ, ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਹਯਾਤੀ ।

1. ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ 2. ਅਵਾਜ਼ 3. ਲੀਨਤਾ, ਅਭੇਦਤਾ 4. ਮਹਿਬੂਬ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ 5. ਅਮਦਤਾ, ਸਦੀਵਤਾ
 6. ਮਹਿਬੂਬ ਤਕ ਸੈਰ 7. ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਏਵੇਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜੁਲੈਖਾ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੋਜਾਂ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਫਰਕ ਨ ਜਾਪੇ ਉਸਨੂੰ, ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਵਿੱਚ ਰੋਜਾਂ ।
 ਵੱਧ ਸਫੇਦ ਗਈਆਂ ਹੋ ਜੁਲਫਾਂ, ਸ਼ੀਰੋਂ¹ ਤੇ ਕਾਫੂਰੋਂ ।
 ਇਹ ਪੂਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਕ ਮਰਾਤਿਬ, ਸ਼ੌਕ ਨੁਹਲਾਈ ਨੂਰੋਂ ।
 ਨੂਰੋਂ ਨੂਰ ਹੋਈ ਉਹ ਤਨ-ਮਨ, ਦਿਲ ਦੇ ਨੂਰ ਜ਼ਹੂਰੋਂ ।
 ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਰੁਖ ਜਲਵੇ ਕਰਦਾ, ਨਜ਼ਦੀਕੋਂ ਤੇ ਦੂਰੋਂ ।
 ਖੁਦ ਥੀਂ ਦੂਰ ਦਿਲਾ ਤੱਕ ਦਿਲਬਰ, ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਇਸ ਰਾਹੋਂ ।
 ਆਮਿਲ² ਸ਼ਰਤ³ ਇਨ ਲਮ-ਤਕੁਨ³, ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਜ਼ਾ ਨਜ਼ਾਹੋਂ ।
 ਚਸਮਾਂ ਸੁੱਕ ਗਈਆਂ ਹੋ ਪੁਰਜੇ, ਦੂਰ ਗਈ ਬੀਨਾਈ ।
 ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖੀਂ, ਦੀ ਹਾਜ਼ਤ ਨਾਹੀਂ ਕਾਈ ।
 ਵੰਦਾਂ ਥੀਂ ਮੂੰਹ ਖਾਲੀ ਰਹਿਆ, ਮੋਤੀ ਝੜੇ ਸਦਫ⁴ ਥੀਂ ।
 ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਜੈਂ ਖਾਵਣ ਭਾਵੇ, ਉਹ ਹੈ ਦੂਰ ਸ਼ਰਫ ਥੀਂ ।
 ਮਾਸ ਹੱਡੋਂ ਛੁੱਟ ਲਟਕਣ ਲੱਗਾ, ਵਾਂਗੂੰ ਪੱਤ ਪੁਰਾਣੇ ।
 ਗਈ ਬਹਾਰ ਖਿਜ਼ਾਂ ਰੁੱਤ ਆਖਿਰ, ਪੱਤ ਸੁੱਕੇ ਝੜ ਜਾਣੇ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗਰਦਿਸ਼ ਅੰਦਰ, ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਏ ।
 ਵੰਦ ਗਏ ਹੁਣ ਪਏ ਦੋ ਤਰਫੀਂ, ਰੁਖਸਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟੋਏ ।
 ਝੁਕਿਆ ਕੱਦ ਗਈ ਹੋ ਨੀਵੀਂ, ਇਸ਼ਕ ਨਿਵਾ ਵਿਖਾਈ ।
 ਛੁੱਟ ਪਇਆ ਦਿਲ ਹੱਥੋਂ ਧਰਤੀ, ਇਹ ਲੱਭਦੀ ਇੱਹ ਆਈ ।
 ਬੰਦੋ ਬੰਦ ਗਏ ਪੈਵੰਦੋਂ, ਜਲ ਬਲ ਕੇ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਰਹਿਆ ਯਾ ਗਮ ਦੀ ਜ਼ਾਰੀ, ਗਰਮ ਆਹੋਂ ਯਾ ਸਰਦਾਂ ।
ਆਪਣੇ ਮਾਅਬੂਦ ਦੀ ਬੇ ਬਜ਼ਾਅਤੀ ਦਾ ਇਹਸਾਸ ਹੋਣਾ
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੋ ਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ਕਰਦੀ, ਯਾਰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ ।
 ਅਸ਼ਕ ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਕਾਨੇ ਰੋੜ੍ਹਨ, ਵਗਣ ਕੁੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਾਂ ।
 ਲੈਂ ਬੁੱਤ ਨੂੰ ਰੱਖ ਅੱਗੇ ਰੋਈ, ਯਾਰੋਂ ਜਦੋਂ ਆਵਾਈ ।
 ਐ ਮਾਅਬੂਦ ਚੁੱਕੀ ਮਰ ਮੈਂ ਹੁਣ, ਕਰ ਮਕਸੂਦ ਰਵਾਈ⁵ ।
 ਦੇਹ ਮੁਰਾਦ ਲੱਗੇ ਵਾਹ ਤੇਰੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੁੱਖੀਂ ਹਾਰੀ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਇਬਾਦਤ ਤੇਰੀ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕਰ ਕਰ ਅਰਜ਼ ਮੁਰਾਦਾਂ ਮੰਗੀਆਂ, ਮੈਂ ਰੋ ਰੋ ਦਰ ਤੇਰੇ ।
 ਖਰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਮੁਰਾਦ ਨ ਪਾਈ, ਪਾਏ ਦਰਦ ਵਧੇਰੇ ।
 ਬਦਲਾ ਕੁਝ ਇਬਾਦਤ ਸਿੰਦਾ, ਦੇਹ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੇਲਾ ।
 ਦੁੱਖ ਮੇਰਾ ਸਭ ਮਾਲਮ ਤੈਨੂੰ, ਇਸ਼ਕ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਸੇਲਾ ।

1. ਦੁੱਧ ਨਾਲੋਂ 2. ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 3. "ਇਨ ਲਮ ਤਕੁਨ ਬੁਰਾਨੀ" ਹਦੀਸਿ-ਜਬਰਾਈਲ ਵਿੱਚੋਂ
 ਲਈ ਇੱਕ ਟੁਕ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨ ਰਚਦਾ
 4. ਸਿੱਪੀ, ਭਾਵ ਮੂੰਹ 5. ਪੁਰਾ ।

ਜੇ ਉਹ ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰਾ, ਵਸਲੋਂ ਹਟੇ ਪਰੋਰੇ ।
ਕਰ ਮੱਦਦ ਦੋ ਕਰੇ ਕਲਾਮਾਂ, ਆਣ ਮੁਕਾਬਿਲ¹ ਮੇਰੇ ।
ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਉਹ ਸੁਣ ਰੋਵੇ, ਰਹਮ ਕਰੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਕਰ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ² ।
ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਿਆਂ ਦਰਦਾਂ, ਉਹ ਰੋਵੇ ਦੁੱਖ ਮੇਰੇ ।
ਕਰ ਮੇਰਾ ਮਕਸੂਦ ਮੁਯੱਸਰ³, ਜੇ ਇਤਨਾ ਵਸ ਤੇਰੇ ।
ਇਹ ਜ਼ਾਰੀ ਕਰ ਬੁਤ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਬਾਹਿਰ ਵਾਰ ਸਿਧਾਈ ।
ਤਦ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲੀ, ਪਾਸ ਸਵਾਰੀ ਆਈ ।
ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਜੁਲੈਖਾ ਓਵੇਂ, ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਦੁਹਾਈ ।
ਘੱਕੇ ਖਾ ਰਹੀ ਡਿੱਗ ਰਾਹੇ, ਮਿਲੀ ਮੁਰਾਦ ਨ ਕਾਈ ।
ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਕੁਝ ਨ ਅਸਰ ਲਿਆਈ ।
ਕੌਣ ਏਹੀ ਤੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੀ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਆਣ ਪੁਛਾਈ ।
ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਰੋਈ, ਕਿਧਰੇ ਮਿਲੀ ਨ ਢੋਈ ।
ਹੁਣ ਉਸ ਰਹੀਆ ਆਸ ਨ ਕੋਈ, ਦਰਦੋਂ ਬੇਦਿਲ³ ਹੋਈ ।
ਮੁੜ ਕੁੱਲੀ ਵੱਲ ਰੋਂਦੀ ਆਈ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁਸਾ ਆਇਆ ।
ਐ ਬੁੱਤ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਫਾ ਨ ਪਾਇਆ ।
ਤੂੰ ਵੱਟਾ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਾਂ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਹ ਘੜਿਆ ਬਦਕਾਰਾਂ⁴ ।
ਕਿਸ ਪਹਾੜੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦੋਂ, ਬੁੱਤਸਾਜ਼ਾ ਮੱਕਾਰਾਂ⁵ ।
ਅਮਲ ਮੇਰੇ ਦਾ ਵੱਟਾ ਮਿਲਿਉਂ, ਮੇਰੇ ਅਮਲ ਕੁਵੱਲੇ ।
ਆਣ ਪਇਓਂ ਗਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਡੋਬ ਗਇਉਂ ਲੈ ਥੱਲੇ ।
ਪੱਥਰ ਬੇੜੀਆਂ ਡੋਬਣ ਵਾਲਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਇਓਂ ।
ਮੈਂ ਨਿਤਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰ ਗੈਬੋਂ, ਕਿਸ ਆਫਤ ਚਾ ਲਾਇਓਂ ।
ਮੈਂ ਭੁੱਲੀ ਕਿਉਂ ਪੂਜਿਆ ਤੈਨੂੰ, ਉਮਰ ਗਈ ਸੜ ਸੜ ਕੇ ।
ਤੂੰ ਸੜਦੀ ਨੂੰ ਨਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਵਿੱਚ, ਸਾੜਿਆ ਖੁਦ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ।
ਤੂੰ ਵੱਟਾ ਵਿਚ ਛਾਤੀ ਲੱਗੋਂ, ਜ਼ਖਮ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਰੜਕੇ ।
ਤੈਂ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਅਲੰਬਾ, ਸੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਬੜਕੇ ।
ਨੰਗ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਾਈ, ਤੂੰ ਹੈ ਸੰਗ⁶ ਨਕਾਰਾ ।
ਹੁੰਦਾ ਕੰਮ ਗਵਾਵਣ ਹਾਰਾ, ਯਾਰ ਦੁੜਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਮੱਥਾ ਰਗੜ ਗਵਾਇਆ, ਧਰ ਧਰ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ।
ਖਾਕ ਉਡੀ ਤੂੰ ਜਲ ਬਲ ਜਾਵੇਂ, ਅੱਗ ਅਜੇਹੀ ਲਗੇ ।

1. ਸਾਮੁਛੇ 2. ਪ੍ਰਾਪਤ 3. ਨਿਰਾਸ 4. ਭੈੜੇ ਲੋਕਾਂ 5. ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ 6. ਪੱਥਰ

ਮਿਲਿਆ ਯਾਰ ਵਿਛੋੜਨ ਹਾਰਾ, ਰਹੇਂ ਜਹੰਨਮ ਸੜਿਆ
 ਬੱਧਾ ਨਾਲ ਰਹੇ ਗਲ ਤੇਰੇ, ਜਿਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਤੂੰ ਘਤਿਆ ।
 ਤੂੰ ਦੋਜ਼ਖ ਦਾ ਬਾਲਨ ਗਿੱਲਾ, ਸੜਨ ਤੇਰੇ ਪੁਜਾਰੇ ।
 ਤੈਂ ਵੱਲ ਝੁਕਦੇ ਰਹਣ ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਦੋਖਜ਼ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ।
 ਤੇ ਮਕਸੂਦ ਜੋ ਮੰਗਣ ਤੈਂ ਥੀਂ, ਰੋਵਣ ਸਦਾ ਜੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ।
 ਚੌੜ ਚੁਪੱਟ ਚੱਲਣ ਹੱਥ ਖਾਲੀ, ਝਾੜ ਪੱਲੇ ਸਭ ਚਾਰੇ ।
 ਬੇ ਮਕਸੂਦ ਰਹਿਉਂ ਨਥਾਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਕਰ ਸਕੇਂ ਕਿਉਂਕਰ, ਤੂੰ ਮਕਸੂਦ ਰਵਾਈ² ।
 ਮਕਸੂਦੋਂ¹ ਤੂੰ ਆਪੇ ਖਾਲੀ, ਸਭ ਥੀਂ ਆਪ ਨਕਾਰਾ ।
 ਡੱਬ ਮਰੇ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣੇ, ਮਕਸੂਦ ਦੇਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਆਪ ਵੱਟਾ ਤੂੰ ਜਿੰਦੋਂ ਖਾਲੀ, ਡਿਗਿਆ ਉੱਠ ਨ ਸਕੇਂ ।
 ਤਾਲਿਆ ਮੇਰੇ ਜਾਂ ਘਰ ਆਵਣ, ਵੰਝ ਹਿਕੇ ਚਾ ਧੱਕੇਂ ।
 ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਫਰਿਆਦਾਂ, ਮੈਂ ਸਭ ਉਮਰ ਗਵਾਈ ।
 ਤੂੰ ਨ ਸੁਣਿਆ ਦਾਦ ਨ ਦਿੱਤੀ, ਨਫਾ ਨ ਮਿਲਿਆ ਰਾਈ ।
 ਜੋ ਅੱਜ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਜਾਤਾ, ਅੱਗੇ ਸਮਝ ਨ ਆਈ ।
 ਜੇ ਜਾਣਾ ਤੂੰ ਸੁਣਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਕਰਦੀ ਸ਼ੌਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇਸੇ ਨਾਲ ਛਿੱਲੇ ਤੁਧ ਪਾਸੇ, ਸੱਥੇ³ ਨੱਕ ਬਣਾਇਆ ।
 ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨੇ ਕਾਰਣ, ਕਿਉਂ ਨ ਛੇਕ ਰਖਾਇਆ ।
 ਖੇਹ ਸਵਾਹ ਚੰਗੇਰੀ ਤੈਥੀਂ, ਜਿਸ ਵਾਰ ਕਾਈ ਨਰਮੀ ।
 ਤੂੰ ਬੇਜ਼ੋਰ ਨਤਾਣਾ ਆਜਿਜ਼, ਸਖਤ ਤੇਰੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ।
 ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਮਾਰ ਤੇਰੇ ਸਿਰ, ਤੈਨੂੰ ਤੋੜ ਗਵਾਵਾਂ ।
 ਕੰਨ ਮਰੋੜ ਸੁੱਟਾਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ, ਬੀਨੀ⁴ ਖਾਕ ਰੁਲਾਵਾਂ ।
 ਸਜਦਾ ਕਰੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਯਾ ਤੇ ਤੋੜ ਗਵਾਵੇ ।
 ਗੁੱਸਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਆਵੇ, ਫਰਕ ਨ ਤੁਧ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
 ਵੇਖਣ ਸੁਣਨ ਕਲਾਮ ਹਯਾਤੋਂ⁵, ਤੂੰ ਮਹਰੂਮ ਬੇਚਾਰਾ ।
 ਕੁਦਰਤ⁶ ਇਲਮ ਨ ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਕਾਈ, ਤੂੰ ਨਾਪਾਕ ਨਕਾਰਾ ।
 ਤੇ ਜੇ ਸਿਫਤ ਨ ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ, ਐ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੁਰਦਾਰਾ⁷ ।
 ਕਦਾਂ ਇਬਾਦਤ ਲਾਇਕ ਹੋਸੇਂ, ਕਿਆ ਬਣਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਰਹੀ ਮੈਂ ਕਹੰਦੀ, ਅਕਲ ਕਿਆਸੋਂ ਹਾਰੀ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਤੇ ਤੈਂ ਵਿੱਚ ਨਾਹੀਂ, ਇਹ ਨ ਸਮਝ ਵਿਚਾਰੀ ।

1. ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ 2. ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ 3. ਛੇਕ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਔਜ਼ਾਰ 4. ਨੱਕ 5. ਜੀਵਨ
 6. ਤਾਕਤ 7. ਮੌਏ ਮੁਰਦਿਆ

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੱਬ ਬਣਾਇਆ, ਮੈਂ ਸੈਤਾਨ ਭੁਲਾਈ ।
 ਭਾਰ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੀ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਅਕਲ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹਿਰਸ ਹਵਾ¹ ਹਵਸ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੀ, ਕੀਤੀ ਉਮਰ ਗੁਲਾਮੀ ।
 ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਾਹ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾਤਾ, ਇਹ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਤਮਾਮੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਕੁਦਰਤ ਵਾਲਾ, ਸੱਚ ਯਕੀਨੋ ਪਾਇਆ ।
 ਜਿਸ ਬਰਦੇ² ਨੂੰ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ, ਸਿਰ ਤੇ ਤਾਜ ਰਖਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਸਭ ਥੀਂ ਚੰਗਾ, ਖਲਕ ਉਪਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਸਭ ਥੀਂ ਮੰਦਾ, ਕੰਮ ਗਵਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਜਾਣੇ, ਜਾਨ ਛੁਪਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਕੁਝ ਨ ਜਾਣੇਂ, ਮੁਫਤ ਸਤਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਹਾਜ਼ਿਰ ਨਾਜ਼ਿਰ³, ਆਸ ਪੁਚਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਚੁੱਕੇ ਬਾਝੋਂ, ਕਿਤੇ ਨ ਜਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਰਹਮ ਕਮਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਤਨ ਆਪਣੇ ਦੀ, ਖਬਰ ਨ ਪਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਸੁਣ ਫਰਿਆਦਾਂ, ਦਰਦ ਉਠਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਗੂੰਗਾ ਬੋਲਾ, ਮਗਜ਼ ਖਪਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਪਾਕ ਸ਼ਰੀਕੋਂ, ਇਕ ਸਦਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ, ਰਲ ਮਿਲ ਜਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਦਰਦ ਮੰਦਾਂ ਦੇ, ਦਰਦ ਹਟਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਦੋ ਮਣ ਭਾਰਾ, ਮਰਜ਼ ਵਧਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਸੱਚਾ ਖਾਲਿਕ, ਖਲਕ ਬਣਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਬਾਝ ਬਣਾਏ, ਕੰਮ ਨ ਆਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਤੋਬਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਾਰ ਲੰਘਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਪੂਜਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਜ਼ਖ ਪਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜੇ, ਬੰਨੇ ਲਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਡਰਦਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਡਰਕ⁴ ਕਰਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਬਾਝ ਦਵਾਈਂ, ਘਾ ਮਿਲਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉੱਤੇ, ਲੂਣ ਲਗਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ, ਬੰਦ ਛੁੜਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਸੁੱਖੀਂ ਵੱਸਦਿਆਂ, ਦੁੱਖੀਂ ਪਾਵਣ ਹਾਰਾ ।

1. ਲਾਲਸਾਵਾਂ 2. ਗੁਲਾਮ 3. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ 4. ਡੋਬਣ ਵਾਲਾ ।

ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਬਰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ, ਤਾਂਜ ਰਖਾਵਣ ਹਾਰਾ ॥
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਤਾਜਵਰਾਂ¹ ਨੂੰ, ਖਾਕ ਰੁਲਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਜੋ ਕੁਝ ਚਾਹੇ, ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਣ ਹਾਰਾ।
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਆਪ ਨਿਤਾਣਾ, ਧੱਕੇ ਖਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਜ਼ਿਮੀਂ ਫਲਕ ਦੇ, ਨਕਸ਼² ਲਗਾਵਣ ਹਾਰਾ ॥
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਤਰਖਾਣਾਂ ਦੀ, ਘਰੀਂ ਵਿਕਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਆਲੀ ਵਾਲੀ, ਰੋਗ ਗਵਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਆਪੇ ਰੋਗੀ, ਲੀਕਾਂ ਲਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਮੌੜ ਮਿਲਾਵਣ ਹਾਰਾ ।
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਬਹੰਦਿਆਂ, ਜੁਦਾ ਕਰਾਵਣ ਹਾਰਾ ॥
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਰੱਬ ਸਭਨਾਂ ਦਾ, ਉਸ ਬਿਨ ਰੱਬ ਨ ਕਾਈ ॥
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮੈਂ, ਰੱਬ ਕਹਿਆ ਪਛਤਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਰੱਬ ਰੱਬ ਅਸਾਡਾ, ਉਸਦੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾਹੀਂ, ਕਸਮ ਕਰਾਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ॥
ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਮੂਲੇ, ਇੱਕਾ ਰੱਬ ਓਹਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ, ਉਸਦੇ ਜੇਡ ਨ ਕਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਜੇਹੇ ਬੰਦੇ ਜਿਸਦੇ, ਵਾਹ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ।
ਜਿਸ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਈ, ਉਸ ਬਿਨ ਹੋਰ ਕਿਆਈ ॥
ਐ ਪੱਥਰ ਖੁਦ ਬੰਦੇ ਜਿਸਦੇ, ਤੈਥੀਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇਰੇ ।
ਮੈਂ ਉਸ ਛੋੜ ਤੇਰੇ ਵਲ ਝੁਕੀਆਂ, ਵਾਹਵਾ ਤਾਲਿਆ ਮੇਰੇ ॥
ਇਨਸਾਨੀਅਤ³ ਦਾ ਮੈਂ ਗੌਹਰ⁴, ਤੋੜਿਆ ਰਲ ਸੰਗ ਤੇਰੇ ।
ਮੈਂ ਬਦਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਾਈ, ਜਣ ਸੁਟ ਗਈ ਅੰਧੇਰੇ ।
ਇੱਕਾ ਰੱਬ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਖਾਲਿਕ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ।
ਮੈਂ ਸਭ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਤੋੜ ਇਲਾਕਾ⁵ ਤੇਰਾ ॥
ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਮੁਕਾਬਿਲ ਨਾਹੀਂ, ਓਹਾ ਸਭ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
ਓਹ ਇੱਕ ਰਬ ਸੱਭੇ ਜਗ ਬੰਦਾ, ਇਸਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਆਲੀ ॥
ਤੂੰ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ਅੜਿਓਂ, ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਗਵਾਏ ।
ਜੇ ਮੈਂ ਸੱਚਾ ਰੱਬ ਪੁਜੇਂਦੀ, ਕਿਉਂ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਦਰਿਆਏ ।
ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਭੁਲ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਮੁਲਕੋਂ ਉਜੜ ਆਈ ।
ਫੇਰ ਰਹੀ ਮੈਂ ਸਜਦੇ ਕਰਦੀ, ਲੀਕ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਾਈ ।

1. ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਨੂੰ) 2. ਦਿੱਤਰ 3. ਮਨੁੱਖਤਾ 4. ਰੂਹ, ਆਤਮਾ 5. ਤਅਲੁਕ ।

ਕਦਰ ਨ ਮੂਲ ਰਹਿਆ ਜਰ ਕਾਈ, ਚੰਗੀ ਖਾਕ ਉਡਾਈ ।
 ਹੁਣ ਕੁੱਲੀ ਵਿਚ ਕਰਾਂ ਦੋਹਾਈ, ਤੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਕੰਮ ਨ ਆਵਣ ਵਾਲਾ, ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ।
 ਕਰਾਂ ਸਿਰਹਾਣਾ ਸਿਰ ਵਿਚ ਰੜਕੇਂ, ਭਲਾ ਨ ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ।
 ਮਿਰਚਾਂ ਲੂਣ ਨਾ ਪੀਸਣ ਲਾਇਕ, ਤੇਰੇ ਬੰਦ ਕੁਵੱਲੇ¹ ।
 ਸੇਰ ਪਨਸੇਰੀ ਯਾ ਦਹ²-ਸੇਰਾ, ਘੜਦਿਆਂ ਪਵੇ ਨ ਪੱਲੇ ।
 ਜੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦਹ-ਸੇਰਾ ਹੁੰਦੇਂ, ਹੁੰਦੇਂ ਘਟ ਬਹੁਤੇਰਾ ।
 ਮੁਸ਼ਤਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ, ਹਰ ਜਾ ਘਾਟਾ ਤੇਰਾ ।
 ਤੋਣਾਣ ਦੇ ਵਿਚ ਕੱਸਾ ਹੋਂਦੇਂ, ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਕਦੇ ਨ ਹੁੰਦੇਂ, ਬੇਜ਼ੋਰਾ ਮਾਜ਼ੂਰਾ³ ।
 ਕੁੱਲੀ ਰੋਕ ਛੱਡੀ ਕਿਉਂ ਮੇਰੀ, ਅੱਗੇ ਤੰਗ ਬਹੁਤੇਰੀ ।
 ਕਾਨੇ ਭੰਨ ਗਵਾਏ ਲਾਂਬੂ ਤੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ।
 ਖਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢ ਕੁੱਲੀ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਾਹਿਰ ਸੁਟ ਵਗਾਇਆ ।
 ਜਾ ਜ਼ਾਲਿਮ ਰੁਲ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਾਂ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਇਆ ।
 ਤੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਓਸੇ ਜਿਤਨਾ, ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ।
 ਤੋੜ ਗਵਾਇਆ ਖਾਕ ਰੁਲਾਇਆ, ਸਬਰ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ।
 ਕਿਸਨੂੰ⁴ ਤਾਅਨ ਤਨੋੜੇ⁴ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸ਼ੈ ਕਾਈ ।
 ਇਹ ਸਭ ਕਹਰ ਕਜ਼ੀਏ ਦਿਲ ਦੇ, ਰੋ ਰੋ ਅੱਗ ਬੁਝਾਈ ।
 ਵੜ ਕੁੱਲੀ ਵਿਚ ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੱਗੇ, ਰੋ ਰੋ ਸੀਸ ਨਵਾਇਆ ।
 ਐ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੂੰ ਵਾਹਿਦ ਖਾਲਿਕ, ਤੂੰਹੇਂ ਜਗਤ ਉਪਾਇਆ ।
 ਤੇਰਾ ਹੋਰ ਸ਼ਰੀਕ ਨ ਕਾਈ, ਤੇਰੀ ਸੱਚ ਖੁਦਾਈ⁵ ।
 ਜੋ ਚਾਹੇਂ ਸੌ ਤੂੰਹੇਂ ਕਰਦਾ, ਤੈਂ ਬਿਨ ਹੋਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੂੰਹੇਂ ਸੂਰਜ ਚੰਨ ਬਣਾਏ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਉਪਾਏ ।
 ਸਭ ਸਿਤਾਰੇ ਸਣ ਅਸਮਾਨਾਂ, ਵਿਚ ਫਰਮਾਨ ਦੁੜਾਏ ।
 ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਬਣਾਈ ਦੁਨੀਆ, ਮੁੱਦਤ ਉਮਰ ਠਹਰਾਈ ।
 ਦਾਇਮ ਕਾਇਮ ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਲੀ, ਤੈਂ ਮੁਢ ਅੰਤ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੂੰਹੇਂ ਜਮਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲਬਰ ਦਾ, ਸਿਰਜਿਆ ਨੂਰ ਕਮਰ ਦਾ ।
 ਤੂੰਹੇਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਗਮ ਪਰਵਰਦਾ, ਕੀਤਾ ਉਸਦਾ ਬਰਦਾ ।
 ਤੇ ਤੂੰਹੇਂ ਦਿਲ ਦਿਲਬਰ ਦੇ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਵੱਲ ਨ ਝੁਕਾਇਆ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਝੁਕੀ ਵਲ ਗੈਰਾਂ, ਤਾਹੀਂ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ।

1. ਕੋਝੇ 2. ਦਸ 3. ਖਿਆ ਦਾ ਜਾਰਕ 4. ਤਾਅਨੇ ਸਿਹਣੇ 5. ਮਾਲਕੀ ।

ਤੂਹੇਂ ਮਕਸਦ ਦੇਵਣ ਹਾਰਾ, ਹੁਕਮ ਤੇਰਾ ਸਭ ਜਾਰੀ ।
 ਵਾਗ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਤੇਰੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਤੇਰੀ-ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਇਕ ਪੱਤਾ ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਹੱਲੇ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅੱਵਲ ਆਖਿਰ ਖਬਰਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਗਫਲਤ ਨਾਂਹ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਹਰ ਜਾ ਵੇਖੇਂ ਸੁਣੇਂ ਦੁਆਈਂ, ਹੁਕਮ ਤੇਰਾ ਸਭ ਜਾਈਂ ।
 ਹਰ ਨਕਸੋਂ ਤੂੰ ਪਾਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਹਰ ਖੂਬੀ ਤੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਗੁੰਮ ਗਈ ਮੈਂ ਰਾਹੋਂ ਯਾ ਰੱਬ, ਖਤਾ¹ ਕਮਾਈ ਭਾਰੀ ।
 ਛੋੜ ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਬੁੱਤ ਬਣਾਇਆ, ਹੋਈਆਂ ਔਗਣਹਾਰੀ ।
 ਤੂੰ ਕਾਦਿਰ ਤੂੰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਨਾਜ਼ਿਰ, ਅਰਹਮ ਅਕਰਮ ਵਾਲੀ ।
 ਛੋੜ ਤੈਨੂੰ ਬੇ ਰਾਹੇ ਚੱਲੀ, ਰਹੀ ਮੁਰਾਦੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਭੁੱਲ ਗਈ ਮੈਂ ਹੁਣ ਰਾਹ ਲੱਭਾ, ਰਾਜ ਖੁੱਲਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ।
 ਬਖਸ਼ ਰੱਬਾ ਮੈਂ ਔਗਣਹਾਰੀ, ਤੂਹੇਂ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ ।
 ਕਰ ਇਕਰਾਰ ਗੁਨਾਹ ਜ਼ਲੈਖਾ, ਤੋਬਾ ਦੇ ਦਰ² ਆਈ ।
 ਇਸਤਿਗਫ਼ਾਰ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰੀ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਪਾਕ ਇਲਾਹਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹਾ, ਫ਼ਜ਼ਲ ਤੇਰੇ ਨੇ ਭਾਰੇ ।
 ਤੈਂ ਥੀਂ ਦੂਰ ਰਹੀ ਮੈਂ ਉਮਰਾਂ, ਅੱਜ ਢੁੱਕੀ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਕਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ, ਬਖਸ਼ ਗਮੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਮੈਲ ਮਿਲਾ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਜਾਣ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਸਾਰੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਪਈ ਦਰਗਾਹੇ, ਵਰ੍ਹੀਆਂ ³ਰਹਮਤ ਬਾਰਾਂ³ ।
 ਛੋੜ ਸਨਮ⁴ ਦਰ ਵੱਡੇ ਡਿਗੀਓਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਮੁੜ ਸੈਰੋਂ ਆਇਆ, ਉੱਠ ਜ਼ਲੈਖਾ ਰੋਈ ।
 ਅੱਗੇ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਕਲ ਝੁੰਗੀ ਥੀਂ, ਰਸਤਾ ਮੱਲ ਖਲੋਈ ।
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂ ਉਸ, ਡਿੱਠੀ ਅਜ਼ਮਤ⁵ ਸ਼ਾਹੀ ।
 ਸੁਬਾਨ ਅੱਲ੍ਹਾ⁶ ਪਾਕ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
 ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਖਤੋਂ ਸੁੱਟੇ, ਪਾਵੇ ਸਰਗਰਦਾਨੀ⁷ ।
 ਬਰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤਾਜ ਰਖਾਵੇ, ਤਖਤ ਦੇਵੇ ਸੁਲਤਾਨੀ ।
 ਮੋਤੀਆਂ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਰੋ ਗਵਾਵਣ ਜਾਨਾਂ ।
 ਤਾਜ ਮਿਲੇ ਤੇ ਦੌਲਤ ਹਸਮਤ⁸ ਰੁਤਬਾ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ।
 ਦੇਸ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ ਅੰਦਰ, ਰੁਲਣ ਪਏ ਵਿਚ ਰਾਹਾਂ ।
 ਪਰਦੇਸੀ ਵਿਚ ਦੇਸ ਪਰਾਏ, ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਦਿਲ-ਖਾਹਾਂ⁹ ।

1. ਭੁੱਲ. 2. ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਘਰ 3. ਰੱਬੀ ਸਿਹਰ ਦਾ ਮੀਂਹ 4. ਬੁੱਤ 5. ਬਜ਼ੁਰਗੀ 6. ਪਾਕ ਹੈ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਤਾਰੀਫ਼ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਵਾਕ ਹੈ । 7. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 8. ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਮਾਣ 9. ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ।

ਵਾਹ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਪਾਕ ਇਲਾਹੀ ।
ਵਾਹ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਵਾਹਵਾ ਰਹਮਤ, ਵਾਹਵਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹੀ ।
ਲੈ ਪੈਗਾਮ ਹਵਾ ਸਿਧਾਵੇ, ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਰੱਬ ਆਲੀ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਨ ਪੁਚਾਵੇ, ਕੂਕ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲੀ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ

ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ, ਗੋਸ਼¹ ਪਇਆ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
ਕੇਡਕ ਕਹਾਂ ਤਅੱਸੁਰ² ਹੋਇਆ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਹਾਲਤ ਭਾਰੀ ।
ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੋ ਪੁਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
ਆਣ ਜੁਲੈਖਾ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕੀ, ਕਰ ਕਰ ਸੋਜ਼³ ਸਵਾਯਾ ।
ਹੋ ਜਾ ਖੜਾ ਨ ਜਾਈਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਜਾਹ ਸੁਣਕੇ ।
ਦੇਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਿਤਾਰੀਂ ਦੁੱਧੋਂ, ਖਾਲਿਸ ਪਾਣੀ ਪੁਣਕੇ ।
ਮੇਰੀਆਂ ਸੁਣ ਫਰਿਆਦਾਂ ਜਾਈਂ, ਮੈਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਉਲਾਰੀ ।
ਜਾਂਦੀ ਤੇਜ਼ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲਿਆ, ਵਾਗ ਜ਼ਰਾ ਖਲਿਹਾਰੀਂ ।
ਅਟਕ ਖੜਾ ਹੋ ਚਲਾ ਨ ਜਾਈਂ, ਮੈਂ ਫਰਿਆਦੀ ਆਈ ।
ਰਾਹ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਮੱਲ ਖੜੀ ਦੀ, ਦੁੱਖੀਂ ਉਮਰ ਵਿਹਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਜਦਾਂ ਬੁੱਢੀ ਵੱਲ ਡਿੱਠਾ, ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਨ ਆਈ ।
ਤੇ ਉਹ ਘੋੜਾ ਫੜੇ ਲਗਾਮੋਂ ਰੋ ਰੋ ਕਰੇ ਦੁਹਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਜਾਤਾ ਇਹ ਨਤਾਣੀ, ਹਾਜ਼ਤਮੰਦ⁴ ਬੇਚਾਰੀ ।
ਟੁਰ ਚਲਿਆ ਕਹ ਖਾਦਿਮ ਤਾਈਂ, ਇਸ ਦੀ ਕਰਿਓ ਕਾਰੀ ।
ਜਬਰਾਈਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਅਸਮਾਨਾਂ ਥੀਂ ਆਇਆ ।
ਅੱਲ੍ਹਾ ਵੱਲੋਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ, ਆਣ ਸਲਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ।
ਹੋ ਜਾ ਖੜਾ ਨ ਜਾਈਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
ਫਰਿਆਦੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਕੰਨੀਂ, ਸੁਣ ਲੈ ਦੁੱਖ ਜੋ ਪਾਇਆ ।
ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਲਹ ਘੋੜਿਓਂ ਆਇਆ, ਡਰਦਾ ਖੰਫ਼ ਇਲਾਹੋਂ ।
ਤਰਫ ਜੁਲੈਖਾ ਹੋ ਮੁਤਵੱਜਾ⁵, ਸੁਖਨ ਪੁੱਛੇ ਭਰ ਆਹੋਂ ।
ਕੌਣ ਕੋਈ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ, ਹਾਜ਼ਤ ਤੁਧ ਕਿਹਾਈ ।
ਕਹ ਬੁੱਢੀ ਕੀ ਦੁੱਖ ਤੇਰੇ ਸਿਰ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਸਖਤੀ ਪਾਈ ।
ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਆਈ, ਤਦਾਂ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ ।
ਹੋਸ਼ ਪਈ ਭਰ ਆਹ ਪੁਕਾਰੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਭੁੱਲ ਨ ਜਾਈਂ ।
ਨੈਣਾਂ ਵਾਲਿਆ ਦੁੱਖੀਂ ਪਾਲਿਆ, ਮੇਰਿਆ ਬੇਪਰਵਾਹਾ ।
ਅੱਖੀਂ ਖੋਹਲ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਮੈਂ ਵਲ, ਦੇਸ਼ ਮਿਸਰ ਦਿਆ ਸ਼ਾਹਾ ।

1. ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ 2. ਅਸਰ 3. ਰੁਚਨ 4. ਲੋੜਵੰਦ 5. ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ।

ਅੱਜ ਪਛਾਣ ਨ ਸਕਦੇ ਮੈਨੂੰ, ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਉੱਚੇਰੀ ।
 ਵਾਏ ਦਰੇਗ¹ ਰਹਿਓਂ ਬੇਖਬਰਾ, ਜਾਨ ਗਈ ਖਪ ਮੇਰੀ ।
 ਤੂੰ ਬੇਖਬਰਾ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਕਿਆ ਵਿਹਾਈ ।
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲਾਈ ।
 ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਨੇ ਪੁਰਜੇ² ਕਰ ਕਰ, ਮੇਰੀ ਖਾਕ ਉਡਾਈ ।
 ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਉਮਰ ਵਿਹਾਈ, ਤੇ ਤੂੰ ਖਬਰ ਨ ਪਾਈ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਸ ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਰਹਣ ਨ ਦਿੱਤੀ ਰਾਈ ।
 ਮੈਂ ਦਰਦੀਂ ਰੋ ਉਮਰ ਗਵਾਈ, ਅਜੇ ਪਛਾਣ ਨ ਆਈ ।
 ਕੌਣ ਹੋਵਾਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਸਦਾਵਾਂ, ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਖੁਦ ਥੀਂ ਅੱਜ ਪਰਾਈ ।
 ਕੀ ਆਖਾਂ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ, ਆਈ ਤੇ ਕੁਰਲਾਈ ।
 ਆਪ ਮੁਕਾਮ ਜਮਾਂ³ ਥੀਂ ਤੂੰਹੀਂ, ਵਲ ਤਫਰੀਕ⁴ ਵਗਾਈ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਤੂੰ ਪੁੱਛੇਂ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਵਾਂ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਮੈਂ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ, ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਸੁਣ ਮੇਰੀ ਬੇਹਾਲੀ ।
 ਨਵੇਂ ਲਿਬਾਸ ਤੇਰੇ ਤਨ ਯੂਸੁਫ, ਮੈਂ ਨਿਤ ਪਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਹੱਥੀਂ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਵਾਲੀ, ਨਾਜ਼ ਕਰਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮੋਤੀਆਂ ਜੜਿਆ ਗਲ ਪੈਰਾਹਿਨ, ਤੁੱਧ ਪਹਰਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਸ਼ਰਬਤ ਸ਼ਹਦ ਅਕੀਕ ਪਿਆਲੇ, ਘੋਲ ਪਿਲਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਕੰਘੀ ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਜੁਲਫਾਂ, ਲਾਲ ਜੜਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਹਾਰ ਪਰੋ ਗਲੇ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ, ਨਿਤ ਪਵਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਉਹ ਬਾਂਦੀ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਜ਼ੇਵਰ ਪਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਖ਼ਾਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿਫਲੀ ਅੰਦਰ, ਅਕਲ ਗਵਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਉਹ ਕੌਲ ਤੁਸਾਡੇ, ਪਾਰ ਨਿਭਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਛੋੜ ਵਤਨ ਵਿਚ ਤੇਰੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ, ਮਿਸਰੇ ਆਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਤੈਂ ਵਿਕਦੇ ਤਾਈਂ, ਮੁੱਲ ਲਿਆਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਕਰ ਨਾਜ਼ੀਂ ਪਰਵਰਦਾ ਤੈਨੂੰ, ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਤੇ ਤਾਂ ਭੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇਰੇ, ਦਖਲ ਨ ਪਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਉਹ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਪੁਰਾਣੀ, ਜਾਨ ਜਲਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਤੇ ਹੱਥੀਂ ਵਿਚ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਸੁਰਮਾ ਪਾਵਣ ਵਾਲੀ ।

1. ਅਫਸੋਸ ਅਫਸੋਸ 2. ਟੁਕੜੇ 3. ਸੰਜੋਗ 4. ਵਿਜੋਗ ।

ਵਿਚ ਮੁਰੱਸਾ¹ ਜ਼ਰੀਂ ਖਾਨੇ¹, ਨਕਸ਼ ਲਿਖਾਵਣ ਵਾਲੀ !
 ਫੜ ਬਾਹੋਂ ਤੈਂ ਸਤਵੇਂ ਕੋਠੇ, ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਜਾਂ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਛੋੜ ਸਿਧਾਇਓਂ, ਮਗਰ ਸਿਧਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮੈਂ ਉਹ ਤੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਜ਼ੀਆਂ, ਤਾਅਨੇ ਖਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮਿਸਰੀ ਜ਼ਨਾਂ ਜ਼ਿਆਫਤ ਕਰਕੇ, ਸੱਦ ਮੰਗਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਵਸਦਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਘੱਤ ਉਜਾੜਾ, ਕਹਰ ਕਮਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਸਖਤੀ ਨਰਮੀ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਬ² ਨ ਦੇਂਦਾ, ਕੈਦ ਕਰਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਸੱਤ ਵਰਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ, ਰਾਤੀਂ ਆਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਯੂਸੁਫ ਕੈਦੋਂ ਛੁੱਟਿਓਂ, ਜਸ਼ਨ ਕਰਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਤਿਫਲੀ ਥੀਂ ਲਾ ਪੀਰੀ³ ਤਾਈਂ, ਸਿਦਕ ਨਿਭਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਤੇਰੇ, ਪਾਲ ਵਿਖਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਚਾ ਲੁਟਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ ਤੇਰੀ ਯੂਸੁਫ, ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਜਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਫੌਜ ਤੇਰੀ ਦਿਆਂ ਕਦਮਾਂ ਹੇਠਾਂ, ਜਾਨ ਰੁਲਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਹੋ ਅੰਨ੍ਹੀ ਵਿਚ ਰਾਹ ਤੇਰੇ ਦੇ, ਕੁੱਲੀ ਪਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਵਾਏ ਦਰੇਗਾ, ਭੁਲਦੀ ਜਾਵਣ ਵਾਲੀ ।
 ਤਨ ਮਨ ਦੀ ਮੈਂ ਗਰਦ ਉਡਾਈ, ਸ਼ੌਕ ਤੇਰੇ ਤੇ ਰਾਹੀਂ ।
 ਕੀਤਾ ਸੀਨਾ ਸਾੜ ਸਵਾਹੀਂ, ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਹੋ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਖੁਦ ਥੀਂ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਰੋ ਰੋ ਉੱਤੇ ਸਾਹੀਂ ।
 ਐ ਅਫਸੋਸ ਮੇਰੇ ਮਹਬੂਬਾ, ਅਜੇ ਪਛਾਣਿਓ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਮਰੋਂ ਖੋਹਲ ਸਿਤਮਗਰ⁴ ਤੇਗਾ, ਦੇਹ ਯੂਸੁਫ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ।
 ਸੀਨਾ ਚੀਰ ਕੱਢਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਿਰ, ਧਰਾਂ ਅਗਾੜੀ ਤੇਰੇ ।
 ਦੇਖ ਪਛਾਣ ਲਵੇਂ ਤੂੰ ਸ਼ਾਇਦ, ਦਿਲ ਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲਿਆ ।
 ਦਰਦੀਂ ਜਲਿਆ ਦੁੱਖੀਂ ਪਲਿਆ, ਤੇਲ ਫਿਰਾਕੀਂ ਤਲਿਆ ।
 ਐ ਬਿਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦੇ, ਜੇ ਵੇਖੇਂ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ।
 ਤਦਾਂ ਪਛਾਣ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਸੁਬਾ⁵ ਵੰਜੇ ਉਠ ਤੇਰਾ ।
 ਇਹ ਤਨ ਕਿਵੇਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਜ਼ਰਦੀਆਂ ਜਿਸ ਸਹੀਆਂ ।
 ਸੈ ਰੰਗੀਂ ਤਨ ਰੰਗ ਰੰਗਾਏ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਉਹੋ ਰਹੀਆਂ ।

1. ਜੜਾਉ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮਹੱਲ ਮਹਿਲੋ 2. ਸੋਭਦਾ 3. ਬੁਢਾਪੇ 4. ਜ਼ਾਲਮ 5. ਸ਼ਕ ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸੀ, ਇਹ ਤਨ ਮੇਰੇ ਤੇ, ਰੰਗ ਅਕੀਕ ਯਮਨ ਦਾ ।
 ਹਸਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਗੁਲ ਖੁਸ਼ਰੰਗ ਚਮਨ ਦਾ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਭਰ ਅੱਖੀਂ ਰੋਇਆ, ਇਹ ਉਹ ਮਗਰਬਜ਼ਾਦੀ ।
 ਜੈਂ ਜੇਹਾ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਨ ਕੋਈ, ਅੰਦਰ ਕਦਰ¹ ਆਬਾਦੀ² ।
 ਇਹ ਉਹ ਬੀਵੀ ਮਿਸਰੇ ਸੰਦੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
 ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਪੁਰ ਹੁਕਮ ਚਲਾਂਦੀ, ਜੰਮੀ ਘਰ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ।
 ਇਹ ਉਹਾ ਜੈਂ ਅੱਗੇ ਨੀਵੇਂ, ਕਰੇ ਆਦਾਬ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਤੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਥੀਂ, ਆਲੀ ਦੌਲਤ-ਖਾਨਾ³ ।
 ਇਹ ਉਹ ਜ਼ਰੀਂ ਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀ, ਜਿਸਦਾ ਸਾਯਾ ਆਲੀ ।
 ਬੜੀ ਬੁਲੰਦ ਇਮਾਰਤ ਵਾਲੀ, ਜੈਂ ਘਰ ਮੁਲਕ ਸਵਾਲੀ ।

ਸਵਾਲ ਜੁਆਬ ਯੂਸੁਫ-ਜੁਲੈਖਾ

ਯੂਸੁਫ ਰੋਵੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ, ਵੇਖ ਗਮਾਂ ਦਾ ਹਾਲਾ ।
 ਰਹਮ ਪਇਆ ਦਿਲ ਰੋ ਰੋ ਪੁੱਛੇ, ਹਾਲਾ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਅੱਜ ਕਿਆ ਈ ਹਾਲ ਜੁਲੈਖਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੋ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਕਿਵੇਂ ਜੁਲੈਖਾ, ਤੇਰਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਯੂਸੁਫ, ਤੈਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਧਰ ਗਈ ਜਵਾਨੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਕਰ ਛੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਹੁਸਨ ਕਿੱਥੇ ਅੱਜ ਤੇਰਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਹਿਜਰ ਰੁੜ੍ਹਾਇਆ, ਹੱਥ ਨ ਪਹੁਤਾ ਮੇਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਚਮਕ ਜਮਾਲੋਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਗਮਾਂ ਬੁਝਾਈ, ਤੇਰਿਓਂ ਦਰਦ ਵਸਾਲੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਜੁਲਫਾਂ ਕਿੱਧਰ ਗਈਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਦਰਦੀਂ, ਖੁਸ਼ ਜ਼ਿਮੀਂ ਝੜ ਪਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਦੰਦਾਂ ਸਲਕ⁴ ਕਿਥਾਹੀਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਘਸ ਘਸ ਟੁੱਟੀ, ਕਰਦਿਆਂ ਵਸਲ ਦੁਆਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਲਬ ਦੀ ਲਾਲੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਲ ਸਿਧਾਈ, ਲਾਟ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਕਾਲੀ ਧੀਰੀ⁵ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੰਗ ਸਿਆਹੀ, ਤਾਲਿਅ ਲਈ ਫਕੀਰੀ ।

1. ਮਾਣ 2. ਧਨ-ਦੌਲਤ 3. ਘਰ 4. ਲੜੀ 5. ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ।

ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੱਖੀਂ ਕਿੱਧਰ ਗਈਆਂ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਵਾਹ ਫੁਰੀਆਂ ਕੱਢ ਲਈਆਂ ॥
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵਿੱਛੜਿਓਂ ਤੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨ ਆਈਆਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਲਿਫਿਆ ਕੱਦ ਕਿਆਈ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗੀ, ਪੀਂਘ ਹੁਲਾਰੇ ਚਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਭਵਾਂ ਪਈਆਂ ਕਿਤ ਝੋਕੀਂ ॥
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਪੁਰਜੇ ਹੋਈਆਂ, ਚੜ੍ਹ ਨੇਜੇ ਦੀ ਨੋਕੀਂ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਬੀਨਾਈ¹ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦੂਹਰੀ ਹੋ ਹੋ, ਲਭਦੀ ਫਿਰਾਂ ਗਵਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਤੇਰੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਗੁੰਮ ਗਈਆਂ ਉਹ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿਆਲਾਂ ॥
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰੁਖ ਨੂਰੀ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਸਬਰ ਸਬੂਰੀ, ਜਾਲ ਗਈ ਵਿੱਚ ਦੂਰੀ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਤਾਅਨ ਤਨੋੜਾ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਗਇਆ ਨਿਕੰਮਾ, ਜਾਂ ਤੇ ਪਇਆ ਵਿਛੋੜਾ ॥
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਤੇਰੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਉਹ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਬਦਲਿਆ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨਾ ॥
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੈਂ ਰੱਥ ਆਈ, ਰੱਥ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦੀ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨਾਮ ਉਸੇ ਦਾ, ਹੈ ਅੱਜ ਹੈਰਤਮੰਦੀ² ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਹਸ਼ਮਤ ਭਾਰੀ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੇ, ਉਹ ਭੀ ਗੁਜ਼ਰ ਸਿਧਾਰੀ ॥
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਤੇਜ਼ ਅਦਾਈਂ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਹਿਜਰੋਂ ਹਾਰੀ, ਗਈਆਂ ਦੂਰ ਈਜ਼ਾਈਂ ॥
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਅੱਜ ਕਿਥਾਈਂ ।
ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ, ਡਿੱਠੀਆਂ ਨਾਂਹ ਕਦਾਹੀਂ ।

1. ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 2. ਹੈਰਾਨੀ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ।

ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਹੋਸ਼ ਵੱਗੀ ਕਿੱਤ ਜਾਈਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਪਈਆਂ ਆਣ ਬਲਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਅਕਲ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਤੇਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਕੋਟ¹ ਗਜ਼ਬ ਵਿੱਚ ਘੇਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਹਿਲਦਾ ਸਿਰ ਤੇਰਾ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੁੰਬਿਸ਼² ਦੇਂਦਾ, ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਲੁਟੇਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਦਮ ਤੇਰਾ ਕਿਉਂ ਡੌਲੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੈਂ ਨਾਤਾਣੀ, ਵਗਣ ਫਿਰਾਕੋਂ ਝੌਲੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਨੂਰ ਮੱਥੇ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਚੰਦ ਨ ਚਮਕੇ, ਅੰਦਰ ਜੁਲਫ ਸਬਾਹੀਂ³ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੇਰੇ ਰੁਖ ਥੀਂ, ਗਰਦ⁴ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਧੋਂਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਨੀਰੰ ਨ ਕਿਵੇਂ ਖਲੋਂਦੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਮੌਤੀ ਗਮ ਦੇ, ਤਾਰੋ ਤਾਰ ਪਰੋਂਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਲੈ, ਖਾਧੇ ਲੁੱਟ ਜਹਾਨੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ⁵ਰੰਗ-ਮਹੱਲ⁵ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਕਦਮ ਨ ਪਾਇਓਂ, ਉਜੜ ਗਏ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਇਮਾਰਤ ਆਲੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਖਾਕ ਰੁਲੇਂਦੀ, ਅੱਜ ਇਮਾਰਤ ਵਾਲੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਕਾਖ ਉਜਾਲੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਅੱਜ ਨਿਥਾਵੀਂ, ਸੈ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਵਾਲੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਦੌਲਤ ਕਿਤ ਵੱਲ ਡਾਲੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਬੇਦੌਲਤ⁶ ਦੇ, ਵੇਖ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਸਿਹਨ ਕਿੱਥੇ ਦਾਲਾਨਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਉੱਲੂ ਬੋਲਣ, ਮੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਮਹਲ ਮੁਨਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਡਿਗਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਖਾ ਖਾ ਦਰਦ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਹੁਜਰੇ⁷ ਕਿੱਥ ਨਿਆਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਭਰੇ ਦੁਖਾਂ ਥੀਂ ਸਾਰੇ ।

1. ਕਿਲ੍ਹਾ 2. ਹਰਕਤ 3. ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ 4. ਸਿੱਟੀ 5. ਸ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ 6. ਮੁਫਲਿਸ 7. ਕੋਠੇ ।

ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ¹ਫਰਸ਼ ਹਰੀਰੀ¹ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਪਲੰਘ ਵਿਛੋੜਾ, ਫਰਸ਼ ਮੇਰੀ ਦਿਲਗੀਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਨਰਮ ਸਿਰਹਾਣੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਹਿਜਰ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਲੁੱਟੇ ਜ਼ੋਰ ਧਿੰਗਾਣੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਜ਼ੇਵਰ ਤੇਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦਾ, ਪਾਸ ਨ ਆਖੀਂ ਮੇਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਪਾਜ਼ੇਬਾਂ² ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ³, ਲਈਆਂ ਨਾਲ ਫਰੇਬਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਗਏ ਲਿਬਾਸ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਝੁਲ ਉਡਾਏ, ਗਮ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਮਤਾਅ⁴ ਚੰਗੇਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਉਹ ਭੀ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਸਿਰ ਸਦਕੇ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਤਨ ਜ਼ੇਬ ਸਿਧਾਣੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਥੀ, ਕੰਬਲ ਮਿਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਜ਼ੇਵਰ ਸਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਤੇ, ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਵਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਤਖਤ ਸੁਨਹਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮੋਂ, ਲੁੱਟ ਗਏ ਲੈ ਸ਼ਹਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਅਮਾਰੀ⁵ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਸਾੜ ਬੁਝਾਈ ਸਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਬਾਗ ਕਿੱਥੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ⁶ਖਿਜ਼ਾਂ ਫਿਰਾਕਤ⁶, ਝਾੜ ਗਈ ਗੁਲ-ਖਾਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਛੋੜ ਸਿਧਾਈਆਂ, ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਗਏ ਗੁਲਾਮ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਏ, ਜਾਂਦੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿੱਥੇ ਤੇਰੀਆਂ ਸੱਈਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਂ ਗਮ ਲੁੱਟੀ, ਛੋੜ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਦਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਕਰਦੀ ਫਿਰੇ ਦੁਹਾਈ ।

1. ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ 2. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ 3. ਕੈਦਖਾਨੇ ਦੇ ਦਰੋਗਿਆਂ 4. ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ
 5. ਪਾਲਕੀ, ਹੋਦਾ 6. ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪਤਝੜ ।

ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਸਰਦਾਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਲੁੱਟ ਖੜੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਸਖਤੀਆ ਚਾਈਆਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੈਥੀਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਆਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਦਰਦ ਉਠਾਏ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ, ਅੰਤ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਆਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਇਹ ਕਿਆ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੀ, ਇਹ ਖਾਸੀਯਤ¹ ਭਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਿਰ ਆਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਚਾ ਆਤਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਹਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਦੋਜ਼ਖ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਦਮ ਬੀਤੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦਮ ਦਮ ਯੂਸੁਫ, ਜ਼ਹਰ ਪਿਆਲੇ ਪੀਤੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਵੇਂ ਸਖੀਂ ਦਮ ਸੀਤੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਦੁਖ ਤੇਰੇ ਥੀਂ, ਸੁਖ ਤਸੱਦੁਕ² ਕੀਤੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਉਮਰ ਵਿਹਾਈ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਰੋਵਣ ਬਾਝੋਂ, ਘੜੀ ਨ ਗੁਜ਼ਰੀ ਕਾਈ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦਸ ਕਾਰ ਤੇਰੀ ਦੀ ਕਿਸ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਸਭ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਕੌਣ ਕਰੇਂਦਾ, ਅੱਜ ਤੇਰੀ ਗਮਖ਼ਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਗਮ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ, ਤੇ ਹੋਰ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰੀ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਕੌਣ ਪਿਆਰੀ, ਤੇਰਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦੁਖ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ, ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕਰ, ਕੌਣ ਤੈਨੂੰ ਪਰਚਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਪਛਤਾਵਾ ਭਾਰਾ, ਹੋਰ ਝੁਰੇਵੇਂ ਹਾਵੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਤਕੀਆ³ ਤੇਰਾ, ਕੀ ਕੁਝ ਹੈ ਹਰ ਵੇਲੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਵਿੱਚ ਫੁਰਕਤ ਤੇਰੀ, ਆਹ ਗਮਾਂ ਦੇ ਸੇਲੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਕਿਸਮਤ ਤੈਨੂੰ, ਕੀ ਤੁਆਮ⁴ ਖਿਲਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਅਗ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਜ਼ਾ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਸੁਭਾ 2. ਕੁਰਬਾਨ 3. ਭਰੋਸਾ 4. ਖਾਣਾ ।

ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਸ਼ਰਬਤ ਸ਼ੀਰੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਪਿਲਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦਿਲ ਜਿਗਰ ਗਮਾਂ ਥੀਂ, ਖੂਨੀ ਜਾਮ ਪਿਲਾਵੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਦਰਦੀ ਹੋ ਕੇ, ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਦੁਖ ਤੇਰਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦੁਖ ਸੁਣਦਾ ਮੇਰਾ, ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਲੁਟੇਰਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਵਕਤ ਮੁਸੀਬਤ, ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਫਰਯਾਦਾਂ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਸੁਣ ਹਿਜਰ ਪੁਕਾਰੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਦੂਰ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਅੱਜ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਤ ਵਲ ਮਿਲਦੀ ਢੋਈ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦਰ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦਰ ਕੋਈ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਅੱਜ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਰੇ ਨਦਾਈਂ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦਰਬਾਰ ਖੁਦਾ ਦੇ, ਮੇਰੀਆਂ ਸੋਜ਼ ਦੁਆਈਂ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਅੱਜ ਜੁਲੈਖਾ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਹੈ ਦਿਲ ਖੱਟਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਬੁਤ ਬੇਵੱਸ ਕੋਲੋਂ, ਜੋ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਵੱਟਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਦਰਦ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਕੌਣ ਤਬੀਬ ਸਦਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਉਹ ਵਸਲ ਤੇਰਾ ਇਕ, ਜੋ ਮੈਂ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤੀਂ, ਤੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਕਿਆਈ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਪੁਰ ਕੰਡੇ ਸੂਲਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੁਦਾਈ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਕੌਣ ਜੁਲੈਖਾ, ਤੇਰਾ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਉਹ ਵਹਮ ਪੁਰਾਣਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਇਸ਼ਕ ਸਦਾਵੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਕੇਡਕ ਹੈ ਬਿਮਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਬੀਮਾਰੀ ਮੇਰੀ, ਦੋ ਆਲਮ ਥੀਂ ਭਾਰੀ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਅੱਜ ਜੁਲੈਖਾ, ਨਾਲ ਕਿਹਦੇ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਵਰਤਾਰਾ ਮੇਰਾ, ਸੌਕ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਸਾਰਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਸੋਵਣ ਵੇਲੇ, ਤੇਰੇ ਕਿਆ ਸਿਰਹਾਣਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਮੈਂ ਸੋਵਾਂ ਨਾਹੀਂ, ਜਾਗਦਿਆਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਧੋਵੇ ਤੇਰੀਆਂ, ਕੌਣ ਕੋਈ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਬਹ ਗਮ ਦੇ ਪਤਣ, ਦੋ ਅਖੀਂ ਨਮਨਾਕਾਂ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਕਿਉਂ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ, ਤੇਰੀਆਂ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤਾਂ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਜਲ ਬਲਦੀ ਰਹਣਾ, ਕਰ ਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਜੁਲੈਖਾ, ਤੇਰਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਗਮ ਆਵੇ ਤਾਵੇ, ਪਾਣੀ ਹੰਝੂ ਰੁੜ੍ਹਾਵੇ ।

ਫਰਮਾਇਆ ਦਸ ਅੱਜ ਜੁਲੈਖਾ, ਨਾਲ ਕਿਚੇ ਪੈਵੰਦੀ ।
 ਅਰਜ ਕਰੇ ਦੁਖ ਲੱਗੇ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਬੰਦੀ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਦਸ ਅੱਜ ਦੁਖ ਤੇਰੇ, ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਿਆਈ ॥
 ਅਰਜ ਕਰੇ ਉਹ ਮਾਲਮ ਤੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਥੀਂ ਪੁੱਛ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਕਰੋ ਦੁਆਈਂ ।
 ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ, ਰੋਂਦੀ ਛੋੜ ਨ ਜਾਈਂ ।
 ਬਾਰੋਂ ਪਕੜ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵੀਂ, ਝਿੜਕ ਨ ਦੂਰ ਹਟਾਈਂ ।
 ਬਹਰਿ-ਕਰਮ¹ ਦਾ ਜਾਰੀ ਤੇਰਾ, ਜਾਮ ਵਸਾਲ ਪਿਲਾਈਂ ।
 ਜੇ ਅੱਜ ਮੇਰੀਆਂ ਜ਼ਾਰੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਹਜ਼ਰਤ ਕਰਮ ਕਮਾਈਂ ॥
 ਮਰਦੀ ਦੇਖ ਨ ਛੋੜ ਸਿਧਾਈਂ, ਦਾਦ² ਮੇਰੀ ਦੇ ਜਾਈਂ ।
 ਮਾਣ ਟੁੱਟੀ ਦੀਆਂ ਸੁਣ ਲੈ ਕੂਕਾਂ, ਦਰਦ ਭਰੀ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇਖ ਕਰਮ ਦੀ ਅੱਖੀਂ, ਇਸ਼ਕ ਲਗਾਈਆਂ ਲੀਕਾਂ ।
 ਤਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਲਿਹਾਰ ਖਲੋਤਿਆ, ਸੁਣਦਿਆ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਉਮਰ ਗਈ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਰਾਹੀਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਕਤ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇ ਮੁਤਅੱਜੁਬ ਹੋਵੀਂ ਨਾਹੀਂ, ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਭਾਰੇ ।
 ਤੇ ਦੁਖ ਦੇਖ ਨ ਐਬ ਲਗਾਈਂ, ਰੋਂਦੀ ਬੁੱਢੇ ਵਾਰੇ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਜਲ ਬਲ ਗਈ ਜਹਾਨੋਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ ।
 ਉਹੋ ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਕਦੀਮੀ, ਅਜੇ ਨ ਘਟਿਆ ਰਾਈ ।
 ਲਗਦੀ ਗਈ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਕਾਤੀ, ਤੇਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਖੂਨੀ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਗਈ ਅਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ, ਕਾਮਤ³ ਦੀ ਮੌਜੂਨੀ⁴ ।
 ਬਲਦੇ ਗਏ ਦਮਾਦਮ ਲਾਂਬੂ, ਦਿਲਦਿਆਂ ਸਬਰਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਗਈਆਂ ਮੇਰੇ ਤਨ ਥੀਂ, ਸੌਖੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਅਦਾਈਂ ॥
 ਰਚਦੇ ਗਏ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ, ਦਰਦ ਕਜ਼ੀਏ ਤੇਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜ਼ੋਰ⁵ ਤਵਾਂ ਬਦਨ⁶ ਦੇ, ਗਏ ਹਥੋਂ ਛੁੱਟ ਮੇਰੇ ।
 ਦਮ ਦਮ ਆਤਿਸ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੀ, ਗਈ ਹੱਡਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੀ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾਂਦੀ ।
 ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ਹੂਦ⁶ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ, ਮੈਂ ਵੱਲ ਚਮਕਾਂ ਪਈਆਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਥੀਂ ਸਿਫਤਾਂ ਤੇਰੀਆਂ, ਫਾਨੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ॥
 ਝੁਕਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਤਾਂਘਾ, ਪੈਰੋ ਪੈਰ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਇਸ 'ਮੈਂ' ਕਹਣੇ ਥੀਂ, ਹਟਦੀ ਗਈ ਪਿਛਾਹਾਂ ।

1. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ 2. ਨਿਆਂ, ਇਨਸਾਫ 3. ਕੱਢ, ਸਰੀਰ 4. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ 5. ਤਾਕਤ ਵਾਲੀ 6. ਦਰਸ਼ਨ, ਦੀਦਾਰ ।

ਖੂਨੋਂ ਖੂਨ ਹੋਈਆਂ ਰੱਤ ਭਿੰਨੀਆਂ, ਅੱਖੀਂ ਦੁੱਖੀਂ ਸੜੀਆਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੁਸਨ ਅਕੀਕ¹ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ, ਮੈਂ ਵਲ ਲਾਟਾਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ।
 ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਮੇਰਾ, ਦਰਦਾਂ ਸਿਕਲ² ਚੜ੍ਹਾਈ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਮੁਤਲਵਿਨ³ ਹੋ ਹੋ, ਵਿਚ ਤਲਵੀਨ⁴ ਸਮਾਈ ।
 ਉਡਦੇ ਗਏ ਸੱਭੇ ਰੰਗ ਮੇਰੇ, ਵਾਂਗੂੰ ਤੁੰਦ ਹਵਾਈਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਬਹਿਰ-ਤਲਵਿਨ, ਤੈਂ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਆਈ ।
 ਟੁੱਟਦੇ ਗਏ ਤਅੱਲੁਕ ਮੇਰੇ, ਖੁਦ ਥੀਂ ਭਈ ਪਰਾਈ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕਾਂ, ਮੇਰਾ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਸੈ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗੀਆਂ, ਨੂਰ ਸਿਆਹ ਨੁਹਲਾਈ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਫਿਰਦੀ ਗਈ ਬੰਦੀ ਦੇ, ਜੁਲਫਾਂ ਤੇ ਚਿਟਾਈ ।
 ਛੁੱਟਦੇ ਗਏ ਲਵਾਜ਼ਿਮ⁵ ਮੇਰੇ, ਦਮ ਦਮ ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਢੁੱਕ ਤੇਰੇ ਵਲ ਆਈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸੌਕ ਜਲਾਈ ।
 ਆਲਿਮ ਸੋਜ਼ ਤੇਰੇ ਚਮਕਾਰਿਓਂ, ਮੈਂ ਯੱਕਰੰਗੀ⁶ ਪਾਈ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਿਚ ਆਈਨੇ ਦਿਲ ਦੇ, ਬਹ ਬਹ ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਈ ।
 ਤੂੰਹੋਂ ਅੰਦਰ ਤੂੰਹੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਚਮਕਿਓਂ ਆਲਮ ਸਾਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਟੁੱਟ ਇਜ਼ਾਫਤ⁷ ਮੈਥੀਂ, ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਸਭ ਪਸਾਰੇ⁸ ।
 ਮਸਤ ਅਲਸਤ⁹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਅਹਦ ਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾਏ ।
 ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤੱਕਣ ਦੁਖ ਮੇਰਾ, ਰਹਣ ਸਰਿੱਸਕ¹⁰ ਨੁਹਲਾਏ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਉਹ ਮੁਲਕਾਂ ਵਾਲੀ, ਮਗਰਬ ਦੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ।
 ਦੇਖ ਅੱਖੀਂ ਅੱਜ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਕੇਡ ਘੱਤੀ ਬਰਬਾਦੀ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਭਰ ਹੰਝੂ ਅੱਖੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮੰਗ ਜੁਲੈਖਾ ਜੋ ਹੰਝੂ ਹਾਜ਼ਤ, ਅੱਲਾ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਮੈਂ, ਜੇ ਹੋਵੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਪੱਕਾ ਕੌਲ ਨ ਕਰਸੇਂ, ਰੱਖਾਂ ਸਬਰ ਸਬੂਰੀ ।
 ਚੁੱਪ ਰਹਾਂ ਜੇ ਕਰੇਂ ਨ ਕਾਰੀ, ਦੁਖ ਝੱਲਾਂ ਰੰਜੂਰੀ¹¹ ।
 ਉਮਰ ਗਈ ਜਿਉਂ ਦੁੱਖੀਂ ਰੋਂਦੇ ਬਾਕੀ ਕਰਸਾਂ ਪੂਰੀ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲੇਂ ਨਾਹੀਂ, ਕਰਾਂ ਨ ਅਰਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ।
 ਦੂਰ ਹੋਈ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਮਹਜੂਰੀ¹², ਮੁੜ ਮਰਸਾਂ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਰੋ ਰੋ, ਛੋੜ ਅੰਦੇਸੇ ਸਾਰੇ ।
 ਕਮੀ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਰਹਮਤ ਨਾਹੀਂ, ਅੱਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।

1. ਲਾਲ, ਸੁਰਖ 2. ਪਾਲਸ਼, ਚਮਕ 3. ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੀ 4. ਫਕੀਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਵੱਸਥਾ 5. ਲਾਜ਼ਿਮ (ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ. 6. ਇੱਕ ਜੇਹਾ ਹੋਣਾ 7. ਤਅੱਲੁਕ 8. ਫੈਲਾਓ, ਥਿਖੌੜੇ 9. ਮਸਤ 10. ਹੰਝੂ 11. ਪੀੜਾ 12. ਜੁਦਾਈ।

ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੌ ਦੇਵਣਹਾਰਾ, ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਸੀ ਆਸਾਂ ।
 ਤਦੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜਾਤਾ, ਲੱਗੀਆਂ ਮਿਲਣ ਖਲਾਸਾਂ¹ ।

ਜੁਲੈਖਾ ਉੱਤੇ ਮੁਰਹਮਤ

ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦੋ ਅੱਖੀਂ ਅੱਵਲ, ਮਿਲਣ ਮੈਨੂੰ ਤੈਂ ਦੇਖਾਂ ।
 ਮੰਗ ਖੁਦਾ ਥੀਂ ਲੈ ਦੇ ਯੂਸੁਫ, ਜੇ ਮੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾਂ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਦਰਬਾਰ ਇਲਾਹੀ, ਅਜਜੋਂ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਯਾ ਰਬ ਬਖਸ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਫੇਰ ਅੱਖੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਪਈ ਮਕਬੂਲ ਜਨਾਬੇ, ਅੱਖੀਂ ਉਘੜ ਆਈਆਂ ।
 ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਇਆ ਸੁ ਨੂਰ ਹਿਜਾਬੋਂ², ਚਮਕ ਪਈਆਂ ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਅੱਖੀਂ ਡਿਠੋਸੁ, ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬੀਨਾਈ³ ।
 ਰੁਖ ਪੁਰ ਨੂਰ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਈ ।
 ਪਾਈ ਹੋਸ਼ ਉੱਠੀ ਫਿਰ ਕਹੰਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਹੋਰ ਮੁਰਾਦ ਕਿਆਈ ਦਿਲ ਦੀ, ਆਖ ਸੁਣਾਵੀਂ ਸਾਰੀ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਉਹ ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨੀ, ਬਖਸ਼ ਜਮਾਲ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਕਹ ਹੁਣ ਉਹੋ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ, ਬਖਸ਼ ਜਮਾਲ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਇਹ ਭੀ ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਪਈ ਕਬੂਲ ਸ਼ਤਾਬੀ ।
 ਵੇਖਦਿਆਂ ਕੱਦ ਸਿੱਧਾ ਹੋਇਆ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਰੰਗ ਗੁਲਾਬੀ ।
 ਲਾਲ ਬਦਖਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਦਮਕੇ, ਸਿਰ ਅੰਗੁਸ਼ਤ⁴ ਉਨਾਬੀ ।
 ਚਿਹਰਾ ਚੰਦੋਂ ਦੂਣ ਸਵਾਇਆ, ਜਿਉਂ ਰੋਸ਼ਨ ਮਹਤਾਬੀ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਵਲ ਵਲ ਰੁਖ ਦੇ ਗਿਰਦੇ, ਝੁੱਲ ਪਈਆਂ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ।
 ਗੈਸੂ ਤਾਰ ਕਨਾਰਿਓਂ ਲਟਕੇ, ਨਾਗ ਤੱਕਣ ਵਿੱਚ ਘਾਤੀਂ ।
 ਦੁਰ ਰਹਮਾਨੀ ਦੰਦ ਚੰਬੇਲੀ, ਯਾ ਤਾਰੇ ਅਸਮਾਨੀ ।
 ਸੇਬ ਜਨਖ⁵ ਵਿੱਚ ਗਬਗਬ⁶ ਡੂੰਘਾ, ਘੁੰਮਣਘੇਰ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਮੌਜੂਨੀ⁷ ਵਿਚ ਲਬਾਂ ਸੋਹਾਈਆਂ, ਜਾਂ ਲਾਲੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ।
 ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਦੋ ਰੁਖਸਾਰੇ, ਝੜੀਆਂ ਨੂਰ ਲਗਾਈਆਂ ।
 ਲਹਰ ਹੁਸਨ ਦੀ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰੇ, ਪੋਸ਼ਾਨੀ ਪੁਰ ਸਾਰੇ ।
 ਕਾਲੀ ਰੈਣ ਸਿਤਾਰੇ ਵਾਰੇ, ਜੁਲਫ ਸਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੇ ।
 ਮਿਯਗਾਂ⁸ ਨੌਕ ਕ੍ਰਿਸਮਿਓਂ ਕਾਤਿਲ ਕੋਸ ਭਵਾਂ ਥੀਂ ਲੜੀਆਂ ।
 ਵਿੱਚ ਦੋ ਚਸਮ ਵਿਚਾਲੇ ਦਿਨ ਦੇ, ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤੀਂ ਜੜੀਆਂ ।
 ਚੌਦਾਂ ਬਰਸ ਉਮਰ ਦੀ ਬਾਲੀ, ਜਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ ।
 ਜੁਹਰਾ ਵਾਂਗ ਫਲਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਦੇਵੇ ਹੁਸਨ ਦਿਖਾਈ ।

1. ਫੁਟਕਾਰਾ, ਰਿਹਾਈ 2. ਪਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ 3. ਨਜ਼ਰ 4. ਉਂਗਲੀ 5. ਠੰਡੀ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ
 ਲੰਮਕਿਆਂ ਮਾਸ 6. ਠੰਡੀ 7. ਤਨਾਸੁਬ, ਸਮਤੋਲ 8. ਪਲਕਾਂ ।

ਸ਼ੋਅਲਾ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲਾ, ਲਾਟ ਬਲੀ ਦਿੱਸ ਆਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇਖ ਜਮਾਲ ਜਵਾਨੀ, ਮੁੜ ਦੋ ਚਸਮ ਲੁਕਾਵੇ ।
 ਮਤਾਂ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਸੂਰਤ ਇਸਦੀ, ਕਸਿਸ਼ ਕਰੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਸ਼ਕਲ ਜੁਲੈਖਾ ਪਰੀਓਂ ਸੋਹਣੀ, ਨ ਦਿਲ ਤਾਬ ਲਿਆਵੇ ।
 ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਅਰਜ਼ ਕਹੀ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ।
 ਮੂੰਹ ਲੁਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ਼, ਉਹ ਭੀ ਸੁਣ ਲੈ ਸਾਰੀ ।
 ਕਰ ਲੈ ਅਕਦ¹ ਨਿਕਾਹ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਹੁਣ ਨ ਤਾਬ ਜੁਦਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਚੁਪ ਪੈਗਾਮ ਉਡੀਕੇ, ਕਹੇ ਜਵਾਬ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਜਬਰਾਈਲ ਜਨਾਬੋਂ, ਆਣ ਸਲਾਮ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਮੰਨ ਜਿਵੇਂ ਤੈਂ ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ, ਪਾਕ ਅੱਲ੍ਹਾ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਉੱਪਰ ਅਰਸ² ਤੇਰਾ ਤੇ ਇਸਦਾ, ਅਕਦ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਯਾਰਾ ।
 ਦਰਦੋਂ ਗਮੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਰਹੀ ਮੁਰਾਦ ਬੁਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗਦੀ, ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ।
 ਅੱਜ ਸਵਾਲ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮੰਗਿਆ ਸੋ ਪਾਇਆ ।
 ਇਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜੋ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਅਰਹਮ ਅਕਰਮ ਮੈਂ ਰਬ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਪਾਵੇ ।
 ਉਠ ਜੁਲੈਖਾ ਦੇ ਤਨ ਮਲਿਆ, ਪਰ ਜਬਰਾਈਲ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ।
 ਹੁਸਨ ਅਗੇ ਥੀਂ ਦੂਣਾ ਹੋਇਆ, ਵਾਂਗੂ ਹੂਰ ਸਰਿਸ਼ਤੇ³ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ, ਜੋਸ਼ ਮੁਹੱਬਤ ਚਾਇਆ ।
 ਹੁਕਮੇ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਓਵੇਂ, ਉਸ ਥੀਂ ਅਕਦ ਕਰਾਇਆ ।
 ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ ਦਾਖਿਲ ਕੀਤੋਸੁ, ਜ਼ੀਨਤ ਤੇ ਜ਼ੋਬਾਈਓਂ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਲਾਇਕ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕੀਤੋਸੁ, ਸ਼ਾਨ ਸ਼ਰਫ ਵਡਿਆਈਓਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ ਉਸਦੀ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਰਖਾਈਆਂ ।
 ਜੋ ਉਸਦੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਉਸ ਥੀਂ ਵਧ ਕਰਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਉਤੇ ਜਿਵੇਂ ਜੁਲੈਖਾ, ਸੀ ਅਹਸਾਨ⁴ ਕਮਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਦੋ ਚੰਦਾਂ ਉਸ ਥੀਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਐਸ਼ ਕਰਾਏ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਤਖਤ ਜਵਾਹਿਰ ਜੜਿਆ, ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਉਸ ਤਾਈਂ ।
 ਰੰਗ ਬਰੰਗਾ ਮਹੱਲ ਸੁਨਹਰੀ, ਖਾਸ ਮੁਅੱਲਾ⁵ ਜਾਈਂ ।
 ਵਸਲੋਂ ਮਕਸਦ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੇ, ਦਿਲ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਗਵਾਈ ।
 ਬਾਅਦ ਜੁਲੈਖਾ ਦੂਜੀ ਔਰਤ, ਹੋਰ ਨ ਕੀਤੀ ਕਾਈ ,

1. ਗੁੰਢ ਚਤਰਾਵਾ 2. ਆਸਮਾਨ 3. ਖਸਲਤ, ਸੁਭਾਉ 4. ਉਪਕਾਰ 5. ਉੱਚੀ ।

ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪਾਇਓਸੁ ਯੂਸੁਫ, ਰਾਜ ਪਿਛੇ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਕਾਮਿਲ ਇਸ਼ਕ ਜੁਲੈਖਾ ਵਾਲਾ, ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਪਾਇਆ ।
 ਤੇ ਫਰਮਾਇਆ ਦੇਖ ਜੁਲੈਖਾ, ਜੋ ਤੁੱਧ ਤਲਬ ਹਰਾਮੋਂ ।
 ਉਹ ਚੰਗਾ ਯਾ ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗਾ, ਜਾਹਿਰ ਦਸ ਕਲਾਮੋਂ ।
 ਕਹੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨ ਪੁਛ ਯੂਸੁਫ, ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਰਾਹੋਂ ਦੂਰ ਪਈ ਸਾਂ ਬੇਦਿਲ, ਇਸ਼ਕ ਖਵਾਰੀ ਚਾਈ ।
 ਆਹਾ ਯੂਸੁਫ ਜਾਂ ਘਰ ਉਸਦੇ, ਅਵਲ ਵਕਤ ਜਵਾਨੀ ।
 ਅੱਖੀਂ ਕਦੀ ਨ ਡਿੱਠੀ ਉਸਦੀ, ਇਹ ਸੂਰਤ ਨੂਰਾਨੀ ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਵੇਖਣ ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ, ਵੇਖੇ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਇਹ ਸੂਰਤ ਧੱਸਦੀ ਜਾਵੇ, ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰੀ ।
 ਦਮ ਦਮ ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤ ਉਸਦਾ, ਦਿਲ ਤੇ ਗਾਲਿਬ ਹੋਇਆ ।
 ਉਸਦੇ ਵਾਂਗ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਆਖਿਰ ਆਣ ਖਲੋਇਆ ।
 ਸਬਰ ਘੜੀ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਿੱਸੇ, ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਬਦਲ ਜ਼ਮਾਨਾ ਜਾਹਿਰ ਹੋਇਆ, ਦਿਲਬਰੀਆਂ ਦਿਲਦਾਰੋਂ ।
 ਸਿਦਕ ਕਮਾਵੇਂ ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਵੇਂ, ਐ ਦਿਲ ਸਮਝ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਮੈਦਾਨੋਂ ਜੇ ਨੱਸ ਖਲੋਇਓਂ, ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਤੁਧ ਤਾਈਂ ।
 ਆਹੇ ਜਦੋਂ ਜੁਲੈਖਾ ਵਸਲੋਂ, ਦਿਲ ਦੇ ਮਕਸਦ ਪਾਏ ।
 ਸੂਰਤ¹ ਛੋੜ ਝੁਕੀ ਵਲ ਮਾਅਨੀ², ਰਾਜ³ ਅਜਬ ਦਿੱਸ ਆਏ ।
 ਵਲ ਵਲ ਅਹਦ⁴ ਅਲੱਸਤ⁵ ਅਜ਼ਲ ਦੇ, ਕਵੀ⁶ ਨਿਭਾਇਆ ਲੋੜੇ ।
 ਇਲਮੋਂ⁷ ਐਨ ਇੱਕੋ ਹੱਕ⁸ ਪਾਇਆ, ਗੈਰ ਤਅੱਲੁਕ ਤੋੜੇ ।
 ਵਹਦਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆਣ ਸਮਾਈ, ਚਸਮ ਦਿਲੇ ਥੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ।
 ਇਸ਼ਕ ਹਕਾਨੀ⁹ ਗਲਬਾ ਕੀਤੋਸੁ, ਹੋਰ ਮੁਹੱਬਤ ਭੁੱਲੀ ।
 ਸ਼ੌਕ ਵਸਾਲ ਗਇਆ ਇਕ ਰਾਤੀਂ, ਇਸ ਥੀਂ ਯੂਸੁਫ ਪਿਆਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਲਬ ਵਸਾਲ ਕਰੇ, ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਕਰੇ ਕਨਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਕੜੀ ਉਹ ਉੱਠ ਦੌੜੀ, ਯੂਸੁਫ ਮਗਰ ਪਈਓਸੁ ।
 ਪਕੜ ਪਲੂ ਤਿਸ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗਾ ਜਾਮਾ ਪਾਟ ਗਇਆ ਸੂ ।
 ਅਜੇ ਜੁਲੈਖਾ ਨੱਸੀ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਉਹ ਤੇਰਾ ਹੁਣ ਇਸ਼ਕ ਜੁਲੈਖਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।

1. ਬਾਹਰਲਾ ਰੂਪ 2. ਅਸਲੀਅਤ, ਅੰਦਰਲਾ ਰੂਪ 3. ਭੰਦ 4. ਇਕਰਾਰ 5. 'ਅਲੱਸਤ ਬਿਰੋਂਬਿਕੁਮ' ਵਾਲੀ ਆਯਤ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ : "ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ?" ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਨੇ ਰੂਹਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ । ਉਹਨਾਂ ਅਗੋਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ "ਹਾਂ, ਬੇਸ਼ਕ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ।" 6. ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ 7. ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ 8. ਰੱਬ 9. ਸੱਚੇ ।

ਕਰੇ ਜੁਲੈਖਾ ਤੈਂ ਥੀਂ ਚੰਗਾ, ਲੱਭ ਗਇਆ ਮੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਉਸਦੇ ਉੱਠ ਹਜ਼ੂਰੋਂ¹ ਯੂਸੁਫ, ਜਾਵਾਂ ਦਸ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਤੇ ਮਤ ਕਹੇਂ ਵਫਾਉਂ ਖਾਲੀ, ਉਹੋ ਹਾਂ ਮੈਂ ਬਰਦੀ ।
 ਪਰ ਵਿਚ ਸੁਬਾ ਸੁਆਂ² ਸੁਮਾਂ ਦੀ ਐਡ ਜ਼ਹੂਰੋਂ³ ਨ ਕਰਦੀ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੋਂ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਸਲਾਮ ਲਿਆਇਆ, ਤੇ ਪੈਗਾਮ ਅਸਰਾਰੋਂ⁴ ।
 ਆਸਾਨੀ ਥੀਂ ਸਖਤੀ ਹੋਵੇ, ਸਖਤੀ ਥੀਂ ਆਸਾਨੀ ।
 ਇਸ਼ਕ ਜੁਲੈਖਾ ਤੈਂ ਵਲ ਆਇਆ, ਹੁਕਮ ਏਹੀ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਆਹਾ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾਮਨ ਤੇਰਾ, ਇਸ ਨੇ ਪਾੜ ਵਿਖਾਇਆ ।
 ਓਹਾ ਹਾਲ ਏਹੀ ਅੱਜ ਤੇਰਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਤੁਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਅੱਜ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਕੇ ਪਰ ਕੁਝ ਫਰਕ ਏਹਾਈ ।
 ਤੂੰ ਵਲ ਹਕੁ⁵ ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਸੀ ਤਰਫੇ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਕਰ ਰੁਖਸਤ ਜਬਰੀਲੇ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਬਖਤ ਜੁਲੈਖਾ ਸੰਦੇ, ਮਿਲੇ ਮਰਾਤਿਬ ਭਾਰੇ ।
 ਸੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਦੋਹਾਂ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਤੇ ਫਰਜੰਦ ਜੁਲੈਖਾ ਜਾਏ, ਛੀ ਹਮਲਾਂ ਥੀਂ ਯਾਰਾਂ ।
 ਇਹ ਯਾਰਾਂ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨੇ ।
 ਵਾਹਵਾ ਇਸ਼ਕਾ ਗਇਓਂ ਨ ਖਾਲੀ, ਪਹੁਤੋਂ ਅੰਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਮਿਲਿਆ ਰਬ ਕਫਾਇਤ⁶ ਹੋਈ, ਮਕਸਦ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ।
 ਪਕੜ ਦਿਲਾ ਰਾਹ ਜਾਹ ਨ ਭੁੱਲਾ, ਕਾਈ ਰੋਜ਼ ਜ਼ਮਾਨਾ ।

1. ਸਾਮ੍ਹਿਕਿਓਂ 2. ਕਿਰਣ 3. ਪ੍ਰਜਾਟਾਵਾ 4. ਗੁਪਤ ਭੇਦ 5. ਸਚਾਈ 6. ਬਹੁਤੀਤ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਲੈਣ ਆਉਣਾ

ਐ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫਤਰ, ਭਰੇ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਪੁਰ ਪੁਰ ਗਮ ਦੇ ਹਾਲੇ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ, ਦਰਦੀਂ ਹਾਲ ਵਿਹਾਵਣ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤੋਸੁ, ਵੀਰ ਤੇਰੇ ਇਥੇ ਆਵਣ ।
 ਤੂੰ ਹੋਸੇਂ ਸੁਲਤਾਨ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਖਲਕ ਝੁਕੇ ਦਰ ਤੇਰੇ ।
 ਗੱਲਾਂ¹ ਹੋਗ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਬਜ਼ੇ, ਪੰਸੀ ਕਹਤ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਆਵਣਗੇ ਵਿਚ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣੇ, ਵੀਰ ਤੇਰੇ ਮਤਰੇਰੇ ।
 ਸੁੱਟ ਗਏ ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਤੈਨੂੰ, ਅੰਦਰ ਖੂਹ ਹਨੇਰੇ ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਯੂਸੁਫ਼ ਉਤ ਜ਼ਮਾਨੇ ।
 ਗਾਲਿਬ² ਕਹਤ ਪਇਆ ਜਗ ਸਾਰੇ, ਉੱਠੇ ਸਬਰ ਜਹਾਨੇ ।
 ਖੁਦ ਗੱਲਾਂ ਵਰਤਾਵੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਹੱਥੀਂ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ।
 ਮਸਕੀਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਰਿਸ਼ ਖਿਲਾਵੇ, ਕਰ ਕਰ ਆਪ ਆਵਾਜ਼ੇ ।
 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਜ਼ਿਆਫਤ ਖਾਨੇ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹਣ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਪਰਦੇਸੀ ਤੇ ਮੁਫਲਿਸ ਭੁੱਖੇ, ਖਾਵਣ ਲੋਕ ਤਮਾਮੀ ।
 ਪਇਆ ਆਵਾਜ਼ਾ ਮੁਲਕਾਂ ਅੰਦਰ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਅਹਸਾਨੋਂ ।
 ਆਣ ਢੁਕੀ ਵਲ ਮਿਸਰੇ ਖਲਕਤ, ਹਰ ਹਰ ਮੁਲਕ ਮਕਾਨੋਂ ।

ਸਰਹਦਾਂ ਤੇ ਚੌਕੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀਆਂ

ਹੁਣ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਤ ਉਡੀਕੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨਬੀ ਪਿਆਰਾ ।
 ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਖਾਤਿਰ, ਕਸਦ³ ਉਠਾਇਓਸ ਭਾਰਾ ।
 ਚੌਕੀਆਂ⁴ ਗਿਰਦੇ ਮਿਸਰ ਬੈਠਾਈਆਂ, ਇਕ ਇਕ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ।
 ਹਰ ਅਸਵਾਰ ਰਖਾਏ ਪੰਜ ਸੈ, ਵਿਚ ਫਰਮਾਂ-ਬਰਦਾਰੀ ।
 ਹੁਕਮ ਕੀਤੋਸੁ ਗਿਰਦੇ ਗਿਰਦੇ, ਖਬਰ ਰੱਖਣ ਹਰ ਹਾਲੇ ।
 ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਬੇਖਬਰ ਨ ਆਵਣ, ਲੋਕ ਕਵਾਫਿਲ⁵ ਵਾਲੇ ।
 ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਜ਼ਿਆਫਤ ਖਾਨੇ, ਰਖਤੋਂ ਹੋਰ ਖਜਾਨੇ ।
 ਪਰਦੇਸੀ ਕਰਵਾਨਾਂ ਤਾਈਂ, ਰੋਕਣ ਏਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਦੇਣ ਤੁਆਮ ਜ਼ਿਆਫਤ ਉਹਨਾਂ, ਕਰ ਕਰ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਮੁਲਕ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਮਸਕਨ⁶ ਨਾਮੋਂ, ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਕੌਣ ਏਹੀ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਥਾਉਂ, ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰਫੇ ਆਇਆ ।
 ਕਿਸ ਔਲਾਦ ਕਿਆਈ ਮਜ਼ਹਬ, ਪੱਲੇ ਕਿਆ ਲਿਆਇਆ ।

1. ਅਨਾਜ 2. ਗਲਬਾ ਪਾਣ ਵਾਲਾ, ਮਾਰੂ 3. ਇਰਾਦਾ 4. ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ 5. ਕਾਫ਼ਲਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ 6. ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ।

ਇਹ ਹਾਲਾ ਲਿਖ ਚੌਂਕੀ ਵਾਲਾ, ਅੱਵਲ ਅਰਜ਼ ਪੁਚਾਵੇ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਕਰਵਾਨ ਮੁਸਾਫਿਰ, ਤਦਾਂ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
 ਇਹ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾਰਣ, ਯੂਸੁਫ ਅਕਲ ਦੌੜਾਈ ।
 ਮਤ ਉਹ ਆਣ ਮਿਸਰ ਥੀਂ ਜਾਵਣ, ਬੇਖਬਰੇ ਮੁੜ ਭਾਈ ।
 ਜੋ ਕਰਵਾਨ ਚੱਲੇ ਪਰਦੇਸ਼ੋਂ, ਮਿਲੇ ਅੱਵਲ ਮਹਮਾਨੀ¹ ।
 ਆਣ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋਵੇ, ਬਾਅਦ ਹੁਕਮ ਸੁਲਤਾਨੀ² ।
 ਜੋ ਕੀਮਤ ਕੋ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਣੇ, ਖਾਲੀ ਮੂਲ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਸਰਮਾਇਆ ਥੋੜੀ, ਮੌੜ ਨ ਮੂਲ ਹਟਾਵੇ ।
 ਸੁਤਰ³ ਦੇਵੇ ਇਕ ਪੁਰ ਕਰ ਗੱਲਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਮੂਲ ਲਿਆਵੇ ।
 ਧੜੀਆਂ ਸੱਤ ਅਹਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਬਾਝੋਂ ਮੁੱਲ ਦਿਵਾਵੇ ।
 ਖਾਤਿਰ ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ ਅਵੇਹੀ, ਜੋ ਕੋਈ ਰੋਂਦਾ ਆਵੇ ।
 ਹਸਦਾ ਜਾਵੇ ਸਿਫਤ ਸੁਣਾਵੇ, ਜਾ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਇਕੋ ਨਿਰਖ ਮਿਆਨਾ⁴ ਕੀਤੋਸੁ, ਅੱਵਲ ਆਖਿਰ ਤਾਈਂ ।
 ਆਵਣ ਖਾਵਣ ਲੋਕ ਦੁਰਾਡੇ, ਹਰ ਦਮ ਕਰਨ ਦੁਆਈਂ ।
 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਚੌਫੇਰੇ ਗਈਆਂ, ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
 ਕਹਣ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਖਲਕਾਂ ਤਾਰ ਵਿਖਾਈਆਂ ।
 ਤਖਤ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ ਤਾਈਂ ਕਹੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਲੋਕਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਸਦਾਵੇ, ਖਲਕ ਕਰੇ ਵਡਿਆਈ ।
 ਐਡਕ ਕਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਧਾਣਾ, ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ਦਾਣਾ ।
 ਤਬਕ⁵ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪੁਰ ਲੱਭੇ ਨਾਹੀਂ, ਬਾਝੋਂ ਮਿਸਰ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਭੁੱਖੀ ਖਲਕ ਸੁਣੇਦੀ ਵਾਹਰਾਂ⁶, ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾਂ ਸਾਰੇ ।
 ਗੱਲਾ ਜਮ੍ਹਾ ਤਰਾਜ਼ੂ ਕਾਇਮ, ਅੱਜ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਦਿਆਰੇ⁷ ।
 ਖਲਕਾਂ ਉਲਟ ਪਈਆਂ ਵਲ ਮਿਸਰੇ, ਆਵਣ ਮਿਲਣ ਮੁਰਾਦਾਂ ।
 ਕਰਨ ਦੁਆਈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਜਾਵਣ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਿਲਸ਼ਾਦਾਂ ।
 ਸ਼ਾਮੀਂ ਲੋਕ ਜੋ ਆਵਣ ਜਾਵਣ, ਪਾਵਣ ਫਰਹਤ ਭਾਰੀ ।
 ਸ਼ਾਮ ਵਲਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ੋਂ, ਜਾ ਜਾ ਸਿਫਤ ਖਿਲਾਰੀ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਦਾ ਫੇਲਣਾ
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਜਿਸ ਡੇਰੇ ਲਹੰਦੇ, ਆਣ ਅੰਦਰ ਕਨਆਨੇ ।
 ਸੀ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ ਹੁਜਰਾ, ਤਨਹਾ⁸ ਏਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਪਾਸ ਨਬੀ ਦੇ ਮਿਸਰੋਂ ਆਇਆ, ਸਿਫਤ ਕਹੀ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
 ਵਾਂਗ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਹੋਗ ਨ ਵਿਚ ਜਹਾਨਾਂ ।

1. ਜ਼ਿਆਫਤ 2. ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ 3. ਉਠ 4. ਦਰਮਿਆਨਾਂ 5. ਸਥਲ, ਸਤਹ 6. ਫਰਿਆਦ 7. ਦੇਸ਼
 8. ਇਕੱਲਾ ।

ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਸੂਰਤ, ਸ਼ੀਰੀ¹ ਬਾਤ ਪਿਆਰੀ ।
 ਮਸਕੀਨਾਂ ਪੁਰ ਰਹਮਤ ਕਰਦਾ, ਬੀਮਾਰਾਂ ਗਮਖ਼ੁਾਰੀ ।
 ਖੈਰ ਕਰੇ ਖੈਰਾਤਾਂ ਹੱਥੀਂ, ਆਪ ਤੁਆਮ ਖਿਲਾਵੇ ।
 ਸ਼ੌਰ ਜਹਾਨ ਰਹੇ ਤਿਸ ਗਿਰਦੇ, ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨ ਖਾਵੇ ।
 ਦੂਰੋਂ ਗਇਆਂ ਜ਼ਿਆਫ਼ਤ ਖਾਨੇ, ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਰਖਾਵੇ ।
 ਬੌੜੀ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ਾਅਤ ਵਾਲਿਆਂ, ਦਰੋਂ ਨ ਮੌੜ ਹਟਾਵੇ ।
 ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪ ਖਿਲਾਵੇ, ਖਾਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤੀਂ, ਨੀਂਦ ਨ ਉਸਨੂੰ ਆਵੇ ।
 ਸੁੱਖੀਂ ਮੁਲਕ ਵਸਾਇਆ ਸਾਰਾ, ਜੁਲਮੋਂ ਰਸਮ ਹਟਾਈ ।
 ਅਸਾਂ ਨ ਸੁਣਿਆ ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ, ਜੁਲਮ ਕੁਨਿੰਦਾ² ਕਾਈ ।
 ਰਹਜ਼ਨ³ ਚੋਰ ਨ ਠੱਗ ਮੱਕਾਰੀ⁴, ਮੁਲਕ ਅਮਨ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ।
 ਦੇਸ ਸਭੀ ਮਹਮਾਨ ਉਸੇ ਦਾ, ਸਿਦਕੋਂ ਕਰਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਛੋਟੇ ਬੜੇ ਇਬਾਦਤ ਅੰਦਰ, ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵਿਰਦ⁵ ਜ਼ਬਾਨੀਂ, ਲੋਗ ਸਭੀ ਦਿੱਸ ਆਏ ।
 ਤਕਵੇ⁶ ਵਿਚ ਅਮਾਨਤ ਪੂਰਾ, ਹਰ ਹਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਕਿਆਈ ਚੰਗਾ, ਜਿਸਦਾ ਆਲੀ ਸਾਇਆ ।
 ਖਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ⁷ ਉਸਦੀ, ਤੇ ਉਲਫ਼ਤ⁸ ਵਿਚ ਜਾਨਾਂ ।
 ਉਸ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਨ ਡਿੱਠਾ ਕਾਈ, ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਨੀਵੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਖੌਫ਼ ਇਲਾਹੋਂ, ਦਿਲਬਰ ਰਹਮ ਕਰਮ ਥੀਂ ।
 ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਜ਼ਿਆਰਤ⁹ ਉਸਦੀ, ਛੁੱਟੇ ਦਰਦ ਅਲਮ ਥੀਂ ।
 ਖੁਲਕ¹⁰ ਹਲੀਮ¹¹ ਕਰੀਮ¹² ਤਬਾ¹³ ਦਾ, ਅਕਲ ਫ਼ਿਰਾਸਤ¹⁴ ਭਾਰੀ ।
 ਜੇ ਮਸਕੀਨ ਪਵੇ ਤਿਸ ਨਜ਼ਰੇ, ਪੁੱਛੇ ਹਾਲਤ ਸਾਰੀ ।
 ਐਸਾ ਮਰਦ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ, ਹਰਗਿਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਜਿਵੇਂ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਆਲੀ ਪਾਯਾ ਖਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਦੰਗ ਰਹੇ ਤਾਰੀਫੋਂ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਲੀ ਇਹ ਨਿਆਮਤ, ਕਿਸਦੇ ਕੁਰਬ ਸ਼ਰੀਫੋਂ ।
 ਇਹ ਖ਼ਸਾਇਲ ਬਾਝ ਪੈਗੰਬਰ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਜ਼ਰੀ ਆਵਣ ।
 ਵਾਲੀ ਮਿਸਰ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਸੀ, ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਵਣ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਇਹ ਕਿਸਦਾ ਬੇਟਾ, ਜਿਸਦੀ ਸ਼ਾਨ ਏਹਾਈ ।
 ਇਸਨੂੰ ਕੌਣ ਅਜੇਹਾ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਕਰ ਪਾਰ ਗਇਆ ਈ ।

1. ਮਿੱਠੀ 2. ਕਰਨ ਵਾਲਾ 3. ਬੱਟਮਾਰ, ਡਾਕੂ 4. ਧੋਖੇਬਾਜ਼ 5. ਜਪਣਾ 6. ਭਰੋਸਾ 7. ਖੌਫ਼, ਡਰ
 8. ਪਿਆਰ 9. ਯਾਤਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ 10. ਸੁਭਾਉ 11. ਨਿਮਰ 12. ਸਖੀ 13. ਤਬੀਯਤ 14. ਦਾਨਾਈ।

ਵਾਏ ਦਰੇਗ ਹੋਂਦਾ ਤਨ ਜੋਰਾ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ ਜਾਂਦਾ ।
 ਕਰਕੇ ਆਪ ਜ਼ਿਆਰਤ ਉਸਦੀ, ਦਿਲਦੇ ਦਰਦ ਗਵਾਂਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਸਭ ਥੀਂ ਸੋਹਣਾ, ਉਹ ਭੀ ਸੋਹਣਾ ਸੁਣਿਆ ।
 ਕਰ ਦੀਦਾਰ ਤਸੱਲੀ ਹੋਂਦੀ, ਜਿਗਰ ਵਿਛੋੜੇ ਪੁਣਿਆ ।
 ਉਹ ਮਸਕੀਨਾਂ ਹਾਲ ਪੁਛੇਂਦਾ, ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਉਸ ਤਾਈਂ ।
 ਇਕ ਮਸਕੀਨ ਮੇਰਾ ਪੁਤ ਯੂਸੁਫ, ਡਿੱਠਾ ਦੱਸ ਕਦਾਈਂ ।
 ਉਹ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਂਦਾ, ਕਰ ਕਰ ਲੁਤਫ ਸਵਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਜੇ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਭੁੱਖਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਬੇਵਤਨਾਂ ਪੁਰ ਸ਼ਫਕਤ¹ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਲੈਂਦਾ ਉਸ ਸਾਰਾ ।
 ਵਤਨ ਵਿਛੁੰਨਿਆਂ ਯੂਸੁਫ ਡਿਠੋਸੁ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਉਹ ਨੰਗਿਆਂ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਬਖਸ਼ੇ, ਕਰੇ ਕਰਮ ਥੀਂ ਸਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਕਦੇ ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ, ਜੇ ਉਸਦੇ ਦਰ ਆਇਆ ।
 ਮੇਰੇ ਯੂਸੁਫ ਨੰਗੇ ਤਾਈਂ, ਹੋਵਸ ਕੁਝ ਪਹਿਨਾਇਆ ।
 ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਦੇਖ ਕਦਾਹੀਂ, ਹੋਵਸ ਰਹਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਇਹ ਹਾਲ ਚਿਤਾਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦੁਖ ਸਾਰੇ ।
 ਮਿਸਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ ਉਤ ਵਲ, ਦਿਲੋਂ ਮੁਹੱਬਤ ਧਾਣੀ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਥੀਂ ਸਿਫਤ ਅਜ਼ੀਜ਼ੋਂ, ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ ਕਹਾਣੀ ।
 ਜਾਂ ਕਰਵਾਨ ਉਤਾਰਾ ਕਰਦੇ, ਹੁਜਰੇ ਪਾਸ ਮੁਦਾਮੀ ।
 ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਸੁਣਦਾ ਸਿਫਤ ਤਮਾਮੀ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਵਡਿਆਈ ਉਸਦੀ, ਰਹੇ ਮੁਹੱਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਖੂਬੀ ਸਾਰੀ ।
ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਬਾਪ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦ
 ਕਹਤ ਪਇਆ ਕਨਆਨ ਵਲਾਇਤ, ਭੁੱਖੀ ਮਰੇ ਲੋਕਾਈ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਕਬਜ਼ੇ, ਇੱਜੜ² ਰਹਿਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਗੋਸਫੰਦਾਂ³ ਮਰ ਗਈਆਂ ਸੱਭੇ, ਹੋਏ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣੇ ।
 ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਥ ਨ ਪੱਲੇ ਰਹਿਆ, ਦਰਦ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾਣੇ ।
 ਹੋ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾ ਪਿਦਰ⁴ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਣ ਖਲੋਏ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਜ ਸੁਣ ਲੈ ਅਰਜ਼ਾਂ ਨੈਣ ਹੰਝੂ ਭਰ ਰੋਏ ।
 ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਹੋਏ ਤੈਂ ਹੁਜਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ।
 ਨਿਕਲ ਦੇਖ ਅਹਵਾਲ ਅਸਾਡਾ, ਕਾਲ ਉਡਾਈਆਂ ਗਰਦਾਂ ।

1. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 2. ਮਾਲ ਡੰਗਰ 3. ਭੇਡਾ 4. ਬਾਪ ।

ਸਾਥੀਂ ਗੱਲ ਨ ਕਰੇ ਕਦਾਈਂ, ਸਾਲ ਗਏ ਹੋ ਚਾਲੀ ।
 ਹਾਲਤ ਸਾਡੀ ਵੇਖੋਂ ਨਾਹੀਂ, ਦਰਦ ਮੁਸੀਬਤ ਵਾਲੀ ।
 ਮਾਲ ਗੱਲਾ ਸਭ ਗਇਆ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਖਾਣਾ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
¹ਅਹਲ ਅਯਾਲ¹ ਦਿੱਸਣ ਤੜਫੇਂਦੇ, ਤੇ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਕਰੇ ਦੁਆਈਂ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਰਿਜ਼ਕ² ਮਿਲੇ ਦੁੱਖ ਜਾਣ ਅਸਾਡੇ, ਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਗਮ ਸਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਤਾਂ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਸੁਣਿਆ ਬਹੁਤ ਅਨਾਜ ਰਖੇਂਦਾ, ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਦਾ ਸਾਈਂ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਤਬਕ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪਰ ਹੋਰ ਅਜੇਹਾ, ਸੁਣਨੇ ਵਿੱਚ ਨ ਆਇਆ ।
 ਮਸਕੀਨਾਂ ਤੇ ਰਹਮ ਕਰੇਂਦਾ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ।
 ਦੂਰੋਂ ਗਇਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਮੁਲ ਗੱਲਾ, ਕਰਦਾ ਦੂਰ ਖਵਾਰੀ ।
 ਹੱਥੋਂ ਸਖੀ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਮਿੱਠਾ, ਪੂਰਾ ਵਿਚ ਅਹਸਾਨਾਂ ।
³ਅਹਲਿ-ਅੱਲਾ³ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ, ਹਾਲ ਦੱਸੇ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
 ਟੁਰ ਜਾਓ ਫਰਜ਼ਦੋ ਝਬਦੇ, ਨਾਕਿਆਂ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਮੇਰਾ ਜਾ ਸਲਾਮ ਪੁਚਾਓ, ਆਸ ਏਹਾ ਮੈਂ ਭਾਰੀ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਅਸਾਂ ਬਜ਼ਾਅਤ⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸੌ ਚੌਦਾਂ ਨੇ ਦਿਰਮ ਖੋਟੇ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਸ਼ਰਮ ਅਸਾਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ, ਖੋਟਾ ਮਾਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ।
 ਰੱਦ ਕਰੇ ਧੱਕ ਕੱਢੇ ਸਾਨੂੰ, ਫਿਰ ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਕਦਰ ਬਜ਼ਾਅਤ⁵, ਉਹ ਮੁੜੇਂਦਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਸ ਥੀਂ ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਕੋਈ ਆਇਆ, ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਰਲ ਅੱਗੇ ।
 ਬਦਨ ਅਸਾਡੇ ਨ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ, ਨੰਗ⁶ ਅਸਾਨੂੰ ਲੱਗੇ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਉਹ ਖੁਦ ਮਸਕੀਨਾਂ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰੇਂਦਾ ।
 ਮੁਫਲਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਧੱਕ ਨ ਕੱਢੇ, ਕਦਰ ਲਿਬਾਸੋਂ ਦੇਂਦਾ ।
 ਫਿਰ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਤੇ ਜੇ ਮੌੜ ਹਟਾਵੇ ।
 ਫੇਰ ਇਲਾਜ ਕਿਆ ਈ ਹਜ਼ਰਤ, ਮਕਸਦ ਹਾਸਿਲ ਆਵੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਕਹ ਨਸਬ⁷ ਸੁਣਾਇਓ, ਹਾਂ ਅੱਲਾਦ ਖਲੀਲੋਂ ।
 ਇਸਰਾਈਲ ਨਬੀ ਦੇ ਬੋਟੇ, ਸਿਦਕ ਸਫਾ⁸ ਦਲੀਲੋਂ ।

1. ਟੱਬਰ ਦੇ ਲੋਕ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ 2. ਰੋਟੀ 3. ਅੱਲਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕ 4. ਮਾਲ, ਜਿਨਸ 5. ਕੀਮਤ 6. ਸ਼ਰਮ
 7. ਵੇਸ਼ 8. ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ।

ਮੁੜ ਕਹੰਦੇ ਜੇ ਨਸਬ ਨ ਮੰਨੇ, ਫੇਰ ਕਿਆ ਈ ਚਾਰਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਫਿਰ ਅਜਜ ਸੁਣਾਇਓ, ਤੇ ਜਿਉਂ ਹਾਲ ਆਵਾਰਾ ।
 ਕਰਿਓ ਅਰਜ ਵਤਨ ਥੀਂ ਆਏ, ਪੂੰਜੀ ਫਕਰ¹ ਲਿਆਏ ।
 ਧੱਕ ਨਸੀਬਾਂ ਇਤ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਆਏ ਨਾਲ ਕਜਾਏ² ।
 ਆਇਆਂ ਤੇ ਕਰ ਰਹਮ ਅਜੀਜਾ, ਦੇਸੀ ਰੱਬ ਜਜਾਈ³ ।
 ਸੁਣੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕੱਟ ਮੁਸਾਫਤ⁴, ਪਹੁਤੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਸੁਣ ਹੋ ਸ਼ਾਦ ਕਹਿਆ ਫਰਜ਼ਦਾਂ, ਹੋਈਏ ਸੁਬਹ⁵ ਰਵਾਨਾ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਆਦਾਬ ਕਿਆ ਈ, ਕਹੋ ਅੱਗੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਕਦੇ ਨ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਦੱਸ ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਾਬ ਕਿਆ ਈ, ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਸੁਣਾਏ ।
 ਅੱਵਲ ਜਾਂ ਲਗ ਇਜ਼ਨ ਨ ਹੋਵੇ, ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ⁶ ਨ ਜਾਈਓ ।
 ਇਜ਼ਨ ਮਿਲੇ ਤੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਈਓ, ਪਰ ਕੁਝ ਨ ਅਲਾਈਓ⁷ ।
 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਖੜੇ ਹੋ ਅਦਬੋਂ, ਚੁਪ ਰਹੀਓ ਹੋ ਸਾਰੇ ।
 ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਗੱਲ ਨ ਕਰੀਓ, ਜਾਂ ਹੋਸੋ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਲਾਂਭੇ ਕਿਤੇ ਧਿਆਨ ਨ ਕਰੀਓ, ਰਹੇ ਨਜ਼ਰ ਵਲ ਸ਼ਾਹੇ ।
 ਮਕਦੀ ਗਲ ਸੁਣਾਇਓ ਥੋੜੀ, ਜਾਂ ਉਹ ਪੁਰਸਿਸ਼⁸ ਚਾਹੇ ।
 ਜਦਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲੇ ਮੁੜਨ ਦੀ, ਫੇਰ ਨ ਅਰਜ ਅਲਾਈਓ ।
 ਵਲ ਸੁਲਤਾਨ ਨ ਪੁਸ਼ਤਾਂ⁹ ਕਰਿਓ, ਪਿੱਛਲੀ ਪੈਰੀਂ ਆਈਓ ।
 ਬੇਅਦਬਾਂ ਮਕਸੂਦ ਨ ਹਾਸਿਲ, ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਨ ਢੋਈ ।
 ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਕਸੂਦ ਨ ਪਹੁਤਾ, ਬਾਝ ਅਦਬ ਥੀਂ ਕੋਈ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਮਿਸਰ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਸੁਣ ਫਰਜ਼ਦ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ, ਨਾਕਿਆਂ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਕਰਕੇ ਗਏ ਸਲਾਮ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੱਸ ਵਿੱਚ ਸੁਮਾਰੇ¹⁰, ਜੋ ਵਲ ਮਿਲ ਸਿਧਾਰੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਰਹਿਆ ਇਕ ਪਿਉਂ ਥੀਂ, ਖਿਦਮਤ ਨਿਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਬਾਪ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਤੇ ਕਨਆਨ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਪਿਉ ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ।
 ਇਹ ਹੁਜ਼ਰੇ ਵਿਚ ਨਾਲ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਅੰਦਰ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨਾ ਵਾਂਗ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਕਰਦਾ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜਿਵੇਂ ਯਾਕੂਬ ਫਿਰਾਕੋਂ ਰੋਂਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ।
 ਏਵੇਂ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦਿਲੇ ਵਿਚ, ਖਾਂਦਾ ਜ਼ਖਮ ਅਲਮ ਦੇ ।

1. ਫਕੀਰੀ 2. ਤਕਦੀਰ 3. ਨੋਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ 4. ਫਾਸਲਾ 5. ਸਵੇਰੇ 6. ਸਾਹਮਣੇ 7. ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਣਾ
 8. ਪੁੱਛੇ 9. ਪਿੱਠ 10. ਗਿਣਤੀ ।

ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰੇ ਤਾਈਂ, ਬਾਪ ਨ ਕਦੇ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦਾ ਉਸ ਤੇ, ਚੁੰਮਦਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ।
 ਉਸਨੂੰ ਬਾਪ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਹੀਂ, ਸਾਇਤ ਘੜੀ ਕਦਾਈਂ ।
 ਟੋਰ ਦਿੱਤਾ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਨਬੀ ਦੇ, ਦਸ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਕੱਟ ਬਨੀ¹ ਇਸਰਾਈਲ ਮੁਸਾਫਤ, ਮਿਸਰ ਨਵਾਹੀ ਆਏ ।
 ਹਾਕਿਮ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ਤਾਈਂ, ਇਹ ਦੂਰੋਂ ਦਿਸ ਆਏ ।
 ਹੱਥ ਮੁਹਾਰਾਂ² ਨਾਕਿਆਂ ਉੱਤੇ, ਚੰਦੋਂ ਰੋਸ਼ਨ ਸ਼ਕਲਾਂ ।
 ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ ਜਵਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਦੇਖ ਗਈਆਂ ਉਡ ਅਕੁਲਾਂ ।
 ਇੱਕੋ ਜੇਹੇ ਜਵਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਉਮਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਏ ।
 ਇਹ ਜਵਾਨੀ ਰੁਖ ਨੂਰਾਨੀ, ਚੰਦ ਮੱਧਮ ਕਰ ਜਾਏ ।
 ਲੂੰ ਲੂੰ ਜ਼ਿਕਰ ਇਲਾਹੀ ਬੋਲੇ, ਤਸਬੀਹਾਂ³ ਤਕਬੀਰਾਂ⁴ ।
 ਪਰ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਤਨ ਪੈਵੰਦੀ⁵, ਜਿਉਂ ਕਰ ਹਾਲ ਫਕੀਰਾਂ ।
 ਇਹ ਕੋਈ ਵਲੀ⁶ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੋਸਣ, ਜਾਤਾ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ।
 ਨੂਰ ਏਹਨਾਂ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਚਮਕੇ, ਵਰੁਦੀਆਂ ਰਹਮਤ⁷ ਬਾਰਾਂ ।
 ਹਾਕਿਮ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਦੇਖ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਆਇਆ ।
 ਸ਼ੌਕਤ ਸ਼ਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਡਿੱਠਾ, ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਸੀਸ ਨਵਾਇਆ ।
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਓ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ, ਕਿਤ ਜਾ ਦੌਲਤ ਖਾਨੇ ।
 ਕੀ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਨਾਮ ਕਿਆ ਈ, ਚੱਲੇ ਕਿਸ ਮਕਾਨੇ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਪੁਛੇਂ ਯਾਰਾ, ਕੰਮ ਕਿਆ ਈ ਤੇਰਾ ।
 ਉਸ ਕਹਿਆ ਇਹ ਹੁਕਮ ਅਜ਼ੀਜ਼ੋਂ, ਕੰਮ ਇਹਾ ਈ ਮੇਰਾ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਫਤ-ਖਾਨੇ ਸ਼ਾਹੀ, ਅੱਵਲ ਹੋਗ ਉਤਾਰਾ ।
 ਬਾਅਦ ਅਜ਼ਾਂ⁸ ਵਲ ਮਿਸਰੇ⁹ ਜਾਸੋ, ਹਾਲ ਕਹੋ ਜਾਂ ਸਾਰਾ ।
 ਕਹਣ ਅਸੀਂ ਕਨਆਨੋਂ ਆਏ, ਹਾਂ ਫਰਜ਼ਦ ਨਬੀ ਦੇ ।
 ਦਾਦਾ ਪਾਕ ਇਸਹਾਕ ਅਸਾਡਾ, ਸਾਡੇ ਪਾਕ ਅਕੀਦੇ¹⁰ ।
 ਹਾਂ ਔਲਾਦ ਖਲੀਲ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ, ਪਿਉ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਬਾਪ ਭਿਜਾਏ ਮਿਸਰੇ ਆਏ, ਤਰਫ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਤਵੰਗਰ¹¹ ।
 ਉਸ ਕਹਿਆ ਕੀ ਕੰਮ ਤੁਸਾਡਾ, ਮਤਲਬ ਉਹਨਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਫੇਰ ਪੁੱਛੇ ਕੀ ਕੀਮਤ ਗੱਲੇ, ਹੱਥ ਤੁਸਾਂ ਸਰਮਾਇਆ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ, ਸਭਨਾਂ ਨੀਰ¹² ਵਿਹਾਏ ।
 ਅਸੀਂ ਹੱਥਾਂ ਥੀਂ ਖਾਲੀ ਆਏ, ਪੂੰਜੀ ਫਕਰ ਲਿਆਏ ।

1. ਔਲਾਦ 2. ਨਕੇਲ 3. 'ਅਲ੍ਹਾ ਪਾਕ ਹੈ' ਕਹਿਣਾ 4. 'ਅੱਲ੍ਹਾ ਵੱਡਾ ਹੈ' ਕਹਿਣਾ 5. ਚੀਥੜੇ, ਥਿਗੜੇ ਵਾਲੀਆਂ 6. ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ 7. ਰੱਬੀ ਮਿਹਰ 8. ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ 9. ਸ਼ਹਿਰ 10. ਵਿਸ਼ਵਾਸ 11. ਅਮੀਰ 12. ਪਾਣੀ, ਹੰਝੂ ।

ਹਾਕਿਮ ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ ਉਹਨਾਂ, ਦੇਖ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
 ਐ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦਿਓ ਹਜ਼ਰਤ, ਹਰਗਿਜ਼ ਰੋਵੋ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਕਰ ਨ ਧਰਿਓ, ਰਹੋ ਜ਼ਿਆਫਤ ਖਾਨੇ ॥
 ਇੰਸ ਦਰਗਾਹੇ ਖਾਲੀ ਆਇਆ, ਖੜਦਾ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਓ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਚਿਹਰ-ਮੁਬਾਰਕ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡੇ, ਰਹਮਤ ਜਲਵਾ ਮਾਰੇ ।
 ਹਾਕਿਮ ਸਣ ਸਭ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ, ਕਰਦਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਰੱਖੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਫਤ ਖਾਨੇ, ਖਿਦਮਤ ਖੂਬ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤੇ ਬਨੀ ਇਸਰਾਈਲ ਤਮਾਮੀ, ਸੁਕਰ ਕਰਨ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਉਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਜਿਸਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਰੀ ।
 ਫਿਰ ਹਾਕਿਮ ਲਿਖ ਅਰਜ਼ੀ ਘੱਲੀ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਇਕ ਕਰਵਾਨ ਆਏ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੋਂ, ਦਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ॥
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਵਤਨ ਫਰਮਾਵਣ, ਇਹ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦੇ ।
 ਵਾਂਗ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਤੇ ਸਭ ਵਲੀ ਖੁਦਾ ਦੇ ।
 ਸੱਚ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ, ਹਿਲਮ¹ ਕਲਾਮ ਸਫਾਈ ।
 ਅਕਲ ਬੜੀ ਤੇ ਅਦਬ ਘਨੇਰਾ, ਜ਼ਿਕਰ ਫਿਕਰ ਦਾਨਾਈ ।
 ਕਸਦ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਏ ਆ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਨੀਵੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਸ਼ਰਮਾਂ ਵਾਲੇ, ਤੇ ਈਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਸੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਕਾਮਿਲ ਅਕਲਾਂ, ਭਵਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ॥
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਪੁੱਤ-ਪਿਆਰੇ, ਸਾਫ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਹੱਦੋਂ ਵਧ ਇਹਨਾਂ ਜ਼ਬਾਈਆਂ², ਖੂਬੀਆਂ ਵਿਚ ਸੋਹਾਂਦੇ ।
 ਤੇ ਇਹ ਲੈਣ ਗੱਲਾ ਹੁਣ ਆਏ, ਘੋਰ ਕੁਜ਼ਾ ਨੇ ਆਂਦੇ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਦਰਬਾਰ ਪੁਚਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਏਥੇ ਖਲਿਹਾਰਾਂ ।
 ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਾਸਿਦ, ਕਰਕੇ ਅਦਬ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ॥
 ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਹੱਥ ਅਰਜ਼ੀ ਤਾਈਂ, ਹਰਫ ਪੜ੍ਹੇ ਦੋ ਚਾਰੇ ।
 ਉਹ ਸ਼ਾਮੀ ਕਨਆਨੋਂ ਆਏ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਮਾਲਮ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਆਏ, ਨਾਅਰਾ ਛੁਟ ਅਇਆ ਸੁ ।
 ਪਈ ਗਸ਼ੀ ਝੜ ਤਖਤੋਂ ਯੂਸੁਫ, ਧਰਤੀ ਆਣ ਪਇਆ ਸੁ ।
 ਤੜਫੇ ਪਇਆ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਯੂਸੁਫ, ਲਾਟ ਬਲੀ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ॥
 ਮੈਂਨੂੰ ਨਿਤ ਉਡੀਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਆਏ ਏਤ ਜ਼ਮੀਨੇ ।

1. ਹਲੀਮੀ, ਨਿਅਰਤਾ 2. ਹੁਸਨ, ਖੂਬਸੂਰਤੀ ।

ਚਾਲੀ ਬਰਸਾਂ ਬਾਅਦ ਭਰਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਵਲ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ ।
 ਨਕਸ਼¹ ਪਿਦਰ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਅੱਗੇ, ਗਮ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਲਿਆਇਆ ।
 ਛੋੜ ਗਇਆਂ ਦਾ ਫੇਰਾ ਹੋਇਆ, ਆਏ ਪੁੱਤ ਪਿਦਰ ਦੇ ।
 ਉਮਰਾਂ ਪਿਛੇ ਮਿਲਣੇ ਆਏ, ਵਿਛੜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ।
 ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਕਚਹਰੀ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਅਹਵਾਲੋਂ² ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਲੇਂਦੇ, ਰੋਂਦੇ ਹਾਲ ਮਲਾਲੋਂ³ ।
 ਕਾਸਿਦ ਕੀ ਪੈਗਾਮ ਲਿਆਇਆ, ਝੋਲਾ ਦਰਦ ਅਲਮ ਦਾ ।
 ਇਹ ਕੀ ਹਰਫ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮੇ⁴, ਬਿਜਲੀ ਬਾਣ ਕਲਮ ਦਾ ।
 ਕੀ ਕੁਝ ਹਰਫ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ, ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲੇ ।
 ਸ਼ੋਅਲੇ ਦਰਦ ਕਿਥਾਓਂ ਕਾਸਿਦ, ਕੀਤੇ ਆਣ ਹਵਾਲੇ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਮਰਦ ਕਚਹਰੀ ਵਾਲਿਓ ਜਾਓ, ਉਠ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ।
 ਸੁਣਿਆ ਹੁਕਮ ਗਈ ਸਭ ਖਲਕਤ, ਬਾਝ ਵਜ਼ੀਰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਪੁਰ ਜਿਗਰ ਗਮਾਂ ਥੀਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਬੇਆਰਾਮੀ ।
 ਅਰਜ਼ੀ ਪਕੜ ਪੜ੍ਹੀ ਚਾ ਹੱਥੀਂ, ਰੋਵੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਆਏ, ਨਾਕਿਆਂ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਅਰਜ਼ੀ ਰੋਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਯਾਦ ਕਰੇ ਮੁੜ ਹਾਲੇ ।
 ਫਿਰ ਕਾਸਿਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ, ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਜ਼ਬਾਨੀ ।
 ਦੱਸ ਪਿਆਰੇ ਕਦੋਂ ਕੁ ਆਏ, ਕਨਆਨੀ ਕਰਵਾਨੀ ।
 ਕਿਆ ਬਜ਼ਾਅਤ ਪਾਸ ਲਿਆਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲ ਕਿਆਈ ।
 ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਤਨ ਹਾਲ ਕਵੇਹਾ, ਦੱਸ ਹਕੀਕਤ ਭਾਈ ।
 ਕਾਸਿਦ ਕਹੰਦਾ, ਪਰਸੋਂ ਆਏ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਹਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ, ਵਾਂਗ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਸਾਰੇ ।
 ਤਨ ਪੌਸ਼ਾਕਾਂ ਪੁਰਜ਼ੇ⁵ ਪੁਰਜ਼ੇ, ਤਹ ਪੁਰ ਤਰ ਪੈਵੰਦਾਂ⁶ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਲ ਪਸੰਦ ਏਹਾਈ, ਨੇਕਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸੁਣ ਵਧੇਰਾ ਰੋਇਆ, ਨੈਣ ਵਗਣ ਪਰਨਾਲੇ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਆਏ, ਫਟਿਆਂ ਜਾਮਿਆਂ⁷ ਵਾਲੇ ।
 ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਵਜ਼ੀਰ ਅਦਬ ਥੀਂ, ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਫਰਮਾਓ ।
 ਕੌਣ ਆਏ ਇਹ ਹਾਲ ਕਿਆ ਈ, ਇਸਦਾ ਰਾਜ਼⁸ ਸੁਣਾਓ ।

1. ਸ਼ਕਲ 2. ਦਸ਼ਾ 3. ਦੁਖ, ਰੰਜ 4. ਚਿੱਠੀ, ਕਿਤਾਬ 5. ਟੁਕੜੇ 6. ਟਾਕੀਆਂ, ਥਿਗੜੇ 7. ਕਪੜੇ
 ਭੇਦ ।

ਕਰਵਾਨਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆਵਣ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਏਵੇਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਨਿਤ ਪੁਚਾਈਆਂ, ਲਿਖ ਲਿਖ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ।
 ਐਂਡਕ ਅਗੇ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਏ, ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੇ ਹਾਲੇ ।
 ਇਹ ਕਰਵਾਨ ਕਿਥੋਂ ਅੱਜ ਆਏ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਰੋ ਰੋ ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਆਏ ।
 ਨਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਕਤ ਵਿਹਾਏ ।
 ਚੌਕੀਆਂ¹ ਗਿਰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਕਰ ਸਾਮਾਨ ਬੈਠਾਈਆਂ ।
 ਅੱਜ ਕਦਮ ਵਲ ਮੇਰੇ ਆਂਦਾ, ਦੂਰੋਂ ਮੇਰੇ ਭਾਈਆਂ ।
 ਅਜ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਦਰ ਦੇ ਆਏ, ਯਾਕੂਬੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮੀ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਇਸਹਾਕੀ ਤਹਕੀਰਾਂ² ।
 ਖ਼ਾਨਾ — ਜ਼ਾਦ³ ਨਬੁੱਵਤ ਸੰਦੇ, ਹੱਕ⁴-ਪ੍ਰਸਤੀ⁴ ਵਾਲੇ ।
 ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਮੀ, ਚਾਬੁਕ ਦਸਤੀ ਵਾਲੇ ।
 ਆਲੀ ਨਸਬ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਚੇ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਮੈਂ ਥੀ ਵਡੇ ਭਾਈ ਮੇਰੇ, ਮਾਹ ਮੁਨੱਵਰ ਸਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ ਦੋ ਗਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਇਫਲਾਸ⁵ ਸਤਾਏ ।
 ਵੂਜਾ ਰਹਮ ਗੁਨਾਹੋਂ ਖਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ।
 ਜੇ ਪਕੜੇ ਰਬ ਰੋਜ਼ ਕਿਆਮਤ, ਪੱਲੇ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਭਲੀ ਨ ਭਾਵੇ, ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਰੁਸਵਾਈ⁶ ।
 ਕਹੇ ਵਜ਼ੀਰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲਾ ।
 ਆਪ ਫਸੇ ਅੱਜ ਹਥ ਤੁਹਾਡੇ, ਕਿਆ ਕਰੇਸੋ ਹਾਲਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਜਿਉਂ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ, ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਵਰਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਓਵੇਂ, ਅਦਬ ਰਖੇਸਾਂ ਸਾਰਾ ।
 ਰਹਿਆ ਵਜ਼ੀਰ ਤਅੱਜੁਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਿਫਤ ਕਹੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਵਾਹ ਗੁਰਦਾ⁷ ਏਹ ਕੇਡ ਸਫਾਈ, ਫਜ਼ਲ ਏਹੀ ਗੁਫ਼ਾਰੀ⁸ ।
 ਹਾਜ਼ਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖ ਘੱਲਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਮੁਹਰ ਲਗਾ ਪਰਵਾਨਾ ।
 ਝੁਕ ਅਦਬੋਂ ਸਭ ਖਿਦਮਤ ਕਰਿਓ, ਕਨਆਨੀ ਕਰਵਾਨਾਂ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਹਰਗਿਜ਼, ਨ ਪਾਵਣ ਤਕਲੀਫਾਂ ।
 ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਤੰਗ ਕਦਾਹੀਂ, ਵਾਂਗ ਗਰੀਬ ਜ਼ਈਫਾਂ ।
 ਸ਼ੀਰੀਂ ਆਬ ਪਿਲਾਓ ਸ਼ਰਬਤ, ਚੰਗੀ ਖੁਰਿਸ਼ ਖਿਲਾਓ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਲਾਇਕ ਖਾਣੇ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਪੇਸ਼ ਰਖਾਓ ।

1. ਪਹਿਰੇ ਦਾਰ 2. ਲਿਖਤ, ਲਕਸ਼ 3. ਘਰ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਹੋਏ 4. ਰਬ ਦੇ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ 5. ਗ਼ਰੀਬੀ
 6. ਨਿਰਾਦਰ 7. ਹੌਸਲਾ, ਫ਼ਰਾਸ਼-ਦਿਲੀ 8. ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਰੱਬ 9. ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਚੌਬਦਾਰ ।

ਖੂਬ ਲਿਬਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਨਾਓ, ਥੱਲੇ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਓ ।
 ਚੰਗੀ ਥਾਉਂ⁴ ਉਤਾਰਾ⁴ ਕਰਿਓ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਐਸ਼ ਕਰਾਓ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ, ਖੂਬ ਕਰੋ ਮਹਮਾਨੀ ॥
 ਇਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨਬੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਇਹਨਾਂ ਹੋਰ ਨ ਸਾਨੀ ॥
 ਹਾਜਿਬ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨਾ ਪਹੁਤਾ, ਹੁਕਮ ਬਜਾ ਲਿਆਇਆ ।
 ਕੀਮਤ ਦਾਰ ਲਿਬਾਸ ਬਦਨ ਤੇ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਣਾਇਆ ।
 ਆਪ ਸੁਣੇ ਅਸਵਾਰਾਂ ਪੰਜ ਸੈ, ਕਰਦਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰੀ ।
 ਸ਼ਾਦ ਹੋਏ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ, ਹਮਦ² ਪੜ੍ਹਨ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਇਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਫਿਰ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ਼, ਚੋਕੀਆਂ ਸਭ ਉਠਾਈਆਂ ॥
 ਵੀਰ ਮਿਲੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣ, ਸੌ ਤਦਬੀਰਾਂ ਚਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਹਾਜਿਬ ਦਿਨ ਚੌਥੇ ਆਇਆ, ਲੈ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ।
 ਸੁਤਰ ਸਵਾਰ ਵੜੇ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ, ਖਲਕਾਂ ਵੇਖਣ ਆਈਆਂ ।
 ਨਾਕਿਆ ਤੇ ਜਿਉਂ ਚੰਦ ਚਮਕਦੇ, ਬਦਰ³ ਮੁਨੱਵਰ ਆਏ ॥
 ਉਠਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਕਦਮ ਕੱਦਾਵਰ, ਡੌਲ ਸਵਾਰ ਨ ਖਾਏ ।
 ਦਸ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਦਿਸਦੀ ਸ਼ਾਨ ਸਵਾਈ ।
 ਸੁਹਰ ਵੜੇ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ, ਜਿਮੀਂ ਜੁੰਬਿਸ⁴ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਸੋਹਣੇ ਕੱਦ ਅਜਾਇਬ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਲਾਟ ਛਡਣ ਰੁਖਸਾਰੇ ।
 ਨੂਰ ਚਮਕ ਪੇਸ਼ਾਨੀਓਂ ਦਮਕੇ, ਨੈਣ ਭਖਣ ਅੰਗਿਆਰੇ ।
 ਅੱਜ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਏ, ਮਿਸਰੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ॥
 ਦੇ ਇਹ ਹਾਲ ਗਰੀਬੀ ਅੰਦਰ, ਜੀ ਕੰਬਦੇ ਦਿਲ ਡਰਦੇ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਅੱਜ ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਕੀ ਵਰਤੇ ਵਰਤਾਰਾ ॥
 ਬੇਵਤਨਾਂ ਨਾਦਾਰਾਂ⁵ ਤਾਈਂ, ਕਿਤ ਵਲ ਮਿਲੇ ਉਤਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਵਿਚ ਝਰੋਕੇ ਬੈਠਾ, ਲੈ ਬੁਰਕਾ ਮੂੰਹ ਪਰਦਾ ।
 ਨਾਕੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਕਰਦਾ ॥
 ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੇ ਦੇਖ ਪਛਾਣੇ, ਉਹੋ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਨਾਲ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਤਿਫਲੀ⁶ ਵੇਲੇ, ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇਖ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਰੋਵੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ॥
 ਇਹ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣੇ, ਮਾਣ ਤਰੁੱਟੇ ਭਾਈ ।
 ਚਿਹਰਿਆਂ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀ ਵਾਲੇ, ਵਾਂਗ ਗਰੀਬਾਂ ਸਾਰੇ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਹਾਲ ਦਿੱਸਣ ਨਤਾਣੇ, ਡਾਵਾਂ ਡੌਲ ਬਿਚਾਰੇ ।

1. ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ 2. ਈਸ਼ਵਰ ਭਗਤੀ 3. ਪੂਰਾ ਚੰਨ 4. ਹਟਕਤ 5. ਭੁਖਿਆਂ-ਨੰਗਿਆਂ 6. ਬਚਪਨ ।

ਪਰ ਉਹ ਨੂਰ ਰੁਖਾਂ¹ ਪੁਰ ਚਮਕਣ ਯੂਸੁਫ ਨਜ਼ਰ ਵਗਾਵੇ ।
 ਨੇੜੇ ਢੁਕੇ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਰੋਣੇਂ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਕੁਬਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚ ਮਿਸਰੀ ਬੋਲੀ, ਨ ਸਮਝਣ ਕਨਆਨੀ ।
 ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ, ਇਹ ਬੋਲੀ ਇਬਰਾਨੀ ।
 ਕਰਨ ਗੱਲਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰ, ਹੋਰਾਂ ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹਨਾਂ ਥੀਂ, ਮੂਲ ਨ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਉਹਨਾਂ ਪਛਾਣੇ ਪਰ ਹੁਣ, ਯਾਦ ਨਖੇੜ² ਨ ਕਾਈ ।
 ਕੋਣ ਰੋਈਲ ਯਹੂਦਾ ਕਿਹੜਾ, ਪਰ ਜਾਣੇ ਸਭ ਭਾਈ ।
 ਆ ਜਬਰਈਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਵਿਖਾਵੇ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਇਹ ਵੀਰ ਫਲਾਣਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਮ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਤਦਾਂ ਪਛਾਣ ਰੱਖੀ ਸਭ ਯੂਸੁਫ, ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਤਮਾਮਾਂ ।
 ਲੈ ਜਾਓ ਕਨਆਨੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਗੁਲਾਮਾਂ ।
 ਮੇਰਿਆਂ ਖਾਸ ਮਹੱਲਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਰਿਓ ਇਹਨਾਂ ਉਤਾਰਾ ।
 ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਕੇ, ਅਦਬ ਗੁਜ਼ਾਰਿਓ ਸਾਰਾ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਬਾਵਰਚੀ³ ਤਾਈਂ, ਕਰੋ ਤੁਆਮ ਤਿਆਰੀ ।
 ਲਾਇਕ ਕਦਰ ਜਿਵੇਂ ਸੁਲਤਾਨਾਂ, ਹਰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਨਿਆਰੀ ।
 ਫੱਰਾਸ਼ਾਂ⁴ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰੇਂਦਾ, ਜ਼ਰੀ⁵ ਅਤਲਸ⁶ ਜਾਮੇ ।
 ਕਦਮਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛਾਇਓ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਕਰਿਓ ਜੇਬ⁷ ਮੁਕਾਮੇਂ ।
 ਦੀਵਾਰੀਂ ਲਟਕਾਇਓ ਅਤਲਸ, ਚਾਨਣੀਆਂ ਛਤ ਤਾਣੇ ।
 ਸ਼ਾਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਭ ਥੀਂ ਵੱਡੇ, ਜੇ ਤੁਮੀਂ ਕਦਰ ਪਛਾਣੇ ।
 ਅੰਬਰ⁸ ਇਤਰ ਖਿਲਾਰੋਂ ਨਾਫਾ⁶, ਖੁਸ਼ਬੂ ਕਰੋ ਮਕਾਨਾਂ ।
 ਉਦ¹⁰ ਭਖਾਓ ਕਰੋ ਤਜੁਮੱਲ¹¹, ਤੇ ਸ਼ੋਕਤ ਸ਼ਾਹਾਨਾਂ ।
 ਇਕ ਖਾਦਿਮ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਅੱਗੇ ।
 ਨਿਤ ਕਰਵਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਲਕੋਂ, ਰਹਣ ਏਥਾਈਂ ਵੱਗੇ ।
 ਮੌਤੀ ਲਾਲ ਬਜ਼ਾਅਤ ਵਾਲੇ, ਮਾਲ ਨਫੀਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਅਸਾਂ ਡਿੱਠੀ ਐਡਕ ਹੁਰਮਤ¹², ਤੇ ਇਹ ਕਦਰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਫਰਮਾਇਆਂ ਤੁਧ ਤਲਬ ਕਿਆਈ, ਪੁੱਛਣ ਹਾਜ਼ਤ ਹੋਈ ।
 ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ¹³ ਕਰੋ ਤਮਾਮੀ, ਹਾਲ ਨ ਪੁੱਛੋ ਕੋਈ ।
 ਤਾਂ ਜਿਉਂ ਸੀ ਫਰਮਾਇਆ ਯੂਸੁਫ, ਕੀਤੀ ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ।
 ਖ਼ਾਨ¹⁴ ਧਰੇ ਖੁਸ਼-ਮਜ਼ਾ ਤਮਾਮੀ, ਮੇਵਿਆਂ ਕਿਸਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

1. ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ 2. ਨਿਖੇੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 3. ਰਸੋਈਆਂ 4. ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਵਣ ਵਾਲੇ, ਨੌਕਰ 5. ਸੁਨਿਹਰੀ 6. ਮਖਮਲ 7. ਸੁੰਦਰ 8. ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਬੂਈ 9. ਕਸਤੂਰੀ 10. ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਲਕੜੀ 11. ਸ਼ਾਨ 12. ਸਤਿਕਾਰ, ਇਜ਼ਤ 13. ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ 14. ਪਕਵਾਨ, ਖਾਣੇ ।

ਖੂਬ ਕਬਾਬ¹ ਅਜਾਇਬ ਹਲਵੇ, ਚਾਵਲ ਨਾਲ ਮਿਠਾਈਆਂ ।
 ਅੰਦਰਵਾਰ ਖੜਨ ਤਾਜ਼ੀਮੋ², ਲੈ ਯੂਸੁਫ ਦਿਆਂ ਭਾਈਆਂ ।
 ਆਣ ਵੜੇ ਇਹ ਖਾਨੇ³ ਅੰਦਰ, ਵੇਖਣ ਆਲਾ⁴ ਜਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਆਪ ਝਰੋਖੇ ਵਿਚਦੀ, ਵੇਖੇ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਮਕਾਨਾਂ ਤਾਈਂ, ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਖੁਸ਼ਬੂਈਆਂ ਥੀਂ ਮਗਜ਼ ਮੁਅੱਤਰ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਧੇ ਗਮ ਜਾਏ ।
 ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਬੈਠਾਏ ਸਾਰੇ, ਪੇਸ਼⁵ ਤੁਆਮ ਰਖਾਏ ।
 ਹੱਥ ਵਧਾਏ ਖਾਵਣ ਲੱਗੇ, ਮਜ਼ੇ ਮਿਲੇ ਸੁਖ ਪਾਏ ।
 ਇਸਰਾਈਲ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਵੇਖ ਤਜਮੁਲ ਭਾਰੇ ।
 ਬੋਲ ਨ ਸੱਕਣ ਡੁਬ ਡੁਬ ਜਾਵਣ, ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।
 ਏਡਕ ਸ਼ਾਨ ਕਿਆਈ ਜ਼ੀਨਤ, ਜ਼ੇਬ ਮਕਾਨ ਕਿਆਈ ।
 ਖੁਰਿਸ਼ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਜੇਹੀ ਉਮਰੇ, ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਨ ਆਈ ।
 ਜਾਮ⁶ ਅਕੀਕ⁷ ਭਰੇ ਪੁਰ ਸ਼ਰਬਤ, ਅਰਕ ਗੁਲਾਬ ਰਲਾਏ ।
 ਜਾਂ ਪੀਵਣ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ, ਪਾਵਣ ਮਜ਼ੇ ਸਵਾਏ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਕਬਤੀ ਬੋਲੀ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹਰ ਸ਼ੈ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਪਾਸ ਰਖਾਵੇ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਚੌਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਖਿਦਮਤ ਕਰਨ ਸਵਾਈ ।
 ਤੇ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦਿਆਂ ਸ਼ਰਮੋਂ, ਰੱਖੀ ਚਸ਼ਮ⁷ ਨਿਵਾਈ ।
 ਵਿਚ ਮੁਸਾਫਿਰਖਾਨੇ ਉਹਨਾਂ, ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ਸੀ ਹਾਲਾ ।
 ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਤਵੰਗਰ⁸ ਮੁਫਲਿਸ⁹, ਖਾਵਣ ਖੁਸ਼ਕ ਨਿਵਾਲਾ ।
 ਰੋਟੀ ਖੁਸ਼ਕ ਸਭਾਂ ਨੂੰ ਆਈ, ਸੀ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰੋਂ ।
 ਜੇ ਕੋ ਮੁੱਲ ਲਵੇ ਖਾ ਰੱਜੇ, ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਦੀਨਾਰੋਂ ।
 ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਡਿੱਠੇ, ਰੋਗ ਬਰੰਗੀ ਖਾਣੇ ।
 ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਵਣ, ਅਕਲ ਨ ਭੇਦ ਪਛਾਣੇ ।
 ਚਾ ਨਜ਼ਰ ਵਲ ਸ਼ਾਹ ਨ ਵੇਖਣ, ਅਹਸਾਨੋਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਕਰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵੇਖੇ, ਹਾਲ ਅਹਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ।
 ਖਾਣ ਤੁਆਮ ਸੱਭੇ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ, ਗਾਲਿਬ ਹੈਬਤ¹⁰ ਧਾਣੀ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਥੀਂ ਕੰਬਦੇ ਕੰਬਦੇ, ਹੌਲੀ ਕਰਨ ਕਹਾਣੀ ।
 ਇਕ ਕਹੇ ਆਹਿਸ਼ਤਾ ਦੂਜੇ, ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਇਬਰਾਨੀ ।
 ਐਡਕ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨ ਅਸਾਡੀ, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਹੈਰਾਨੀ ।

1. ਭੁਜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ 2. ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ 3. ਘਰ, ਮਹਲ 4. ਵਧੀਆ 5. ਅਗੇ 6. ਪਿਆਲੇ
 ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ 7. ਅੱਖ 8. ਧਨੀ 9. ਗਰੀਬ 10. ਖੌਫ, ਡਰ ।

ਮਤਾਂ ਪਵੇ ਕੁਝ ਸਖਤੀ ਸਿਰ ਤੇ, ਖੁੱਲੇ ਹਾਲ ਜਦਾਹੀਂ ।
 ਜਾਣ ਤਵੰਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋਸਣ, ਖਿਦਮਤ ਸਾਡੇ ਤਾਈਂ ।
 ਮੁੱਲ ਤੁਆਮ ਮੰਗਣ ਫਿਰ ਸਾਥੀਂ, ਅਸਾਂ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ ॥
 ਹੁਣ ਦਾ ਖਾਧਾ ਉਮਰ ਗੁਲਾਮੀ, ਅਦਾ ਨ ਹੋਗ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਦੂਜਾ ਕਹੰਦਾ ¹ਹਸਬ ਨਸਬ¹ ਥੀਂ, ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਪੁਛਾਇਆ ॥
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਜਾਤੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਦਰ ਵਧਾਇਆ ।
 ਹੋਰ ਕਹੇ ਇਹ ਹੁਸਨ ਅਸਾਡੇ, ਲਗਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ ਦੇਖ ਜਮਾਲੋਂ, ਖਿਦਮਤ ਹੁਕਮ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਹੋਰ ਕਹੇ ਇਕ ਹਾਲ ਫਕੀਰੀ, ਬੇਵਤਨੀ ਨਾਦਾਰੀ² ।
 ਦੇਖ ਅਜੀਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਸ਼ਫਕਤ, ਗੱਲ ਏਹਾ ਹੈ ਭਾਰੀ ।
 ਏਵੇਂ ਹਰ ਇਕ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਸਾਰੀ ਖਿਦਮਤ ਵੱਧ ਕਰਾਵੇ ।

(ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਤ)

ਖਾ ਤੁਆਮ ਹੋਏ ਖੁਸ਼ ਸਾਰੇ, ਕਰਦੇ ਨੇਕ ਦੁਆਈਂ ।
 ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਵੇ ਯੂਸੁਫ, ਫੇਰ ਭਰਾਵਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਜਾਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਮ ਨਾਹਾ
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਹੋਏ ਇਹ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਜਿਸ ਮੂੰਹ ਬੁਰਕਾ ਆਹਾ ॥
 ਯੂਸੁਫ ਕਬਤੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲੇ, ਆਪਣਾ ਭੇਦ ਛੁਪਾਵੇ ।
 ਪਾਸ ਉਹਨਾਂ ਇਬਰਾਨੀ ਬੋਲੀ, ਹਰਫ ਨ ਮੂਲ ਅਲਾਵੇ ।
³ਮਰਦ-ਵਸੀਲਾ³ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ॥
 ਐ ਕਰਵਾਨੋ ਕਹੋ ਜਵਾਨੋ, ਡੇਰਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ।
 ਕਹਿਆ ਉਹਨਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮੋਂ ਆਏ, ਘਰ ਸਾਡੇ ਕਨਆਨੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਕਿਸ ਮਤਲਬ ਨੂੰ, ਆਏ ਏਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਕਹਤ ਪਇਆ ਉਹਨਾਂ ਅਰਜ਼ ਅਲਾਈ, ਖੂਬੀ ਸੁਣੀ ਹਜ਼ੂਰੋਂ ॥
 ਆਸ ਧਰੀ ਵਲ ਤੈਂ ਦਰ ਆਏ, ਕਸਦ ਉਠਾਇਆ ਦੂਰੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਨ ਝੂਠ ਅਲਾਓ, ਸੈਲੂ⁴ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਓ ।
 ਮੁਲਕ ਮੇਰੇ ਆਬਾਦੀ ਡਿੱਠੀ, ਲੁੱਟ ਮਤਾਂ ਲੈ ਜਾਓ ।
 ਹਮਰਾਜ਼ਾਂ⁵ ਜਾ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਓ, ਵੱਡੀ ਧਾੜ ਲਿਆਓ ।
 ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਜਾਸੂਸ ਜਵਾਨੋ, ਮਤਾਂ ਫਰੇਬ ਕਮਾਓ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਤੋਬਾ, ਇਹ ਕੀ ਤੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਰਹਜਨ⁶ ਅਸੀਂ ਨ ਚੋਰ ਨ ਸੈਲੂ, ਦਗਾ⁷ ਨ ਕਦੇ ਕਮਾਇਆ ।

1. ਵੇਸ਼, ਅਸਲਾ 2. ਗਰੀਬੀ 3. ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀਆ 4. ਰਮਤੇ, ਸੈਲਾਨੀ 5. ਭੇਤ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ
 6. ਡਾਕੂ 7. ਫਰੇਬ, ਧੋਖਾ ।

ਦਸ ਮਸਕੀਨ ਅਸੀਂ ਪਰਦੇਸੀ, ਆਏ ਕਹਤ ਸਤਾਏ ।
 ਅਸਾਂ ਦਸਾਂ ਬਿਨ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਦ ਆਏ ।
 ਦਮ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸ਼ਾਹਾ, ਆਖਿਰ ਦੇਖ ਕਿਆਈ ।
 ਜੁਗ ਜੁਗ ਦੇਸ ਵੱਸੇ ਖੁਸ਼ ਤਰਾ, ਕੌਣ ਤੱਕੇ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਇਕ ਇਕ ਮਰਦੋ, ਸੌ ਸੌ ਥੀਂ ਹੋ ਡਾਢੇ ।
 ਵਧ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਸ ਦਿਸ ਆਓ, ਪੌਸੋ ਮੁਲਕ ਅਸਾਡੇ ।
 ਖੌਫ਼ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਸੈਲੂ ਹੋਸੋ, ਦੇਸ ਘਤੋਗੇ ਧਾੜਾ¹ ।
 ਸੱਚ ਕਹੋ ਤੁਸਾਂ ਹਾਲ ਕਿਆਈ, ਝੂਠ ਨ ਕਰੋ ਪਵਾੜਾ ।
 ਹਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਟੇ, ਉਹਨਾਂ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਭ ਭਾਈ, ਇਸ ਵਿਚ ਝੂਠ ਨ ਕਾਈ ।
 ਬਾਪ ਬੁੱਢਾ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਵਿਚ ਜ਼ਈਫੀ ਹਾਲਾਂ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ਹੁਜਰੇ, ਚਸ਼ਮ ਰਹੇ ਤਰ ਨਾਲਾਂ² ।
 ਤੁਧ ਸਲਾਮ ਪੁਚਾਇਓਸ ਸ਼ਾਹਾ, ਕਰ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਉਹ ਮੁਸ਼ਤਾਕ³ ਤੇਰੇ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਨਾਮ ਲਵੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਿਲ ਆਹੀਂ ਦੇਵੇ, ਤੋਂ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਰੋਵੇ ।
 ਅੱਗ ਬਲੇ ਦਿਲ ਲਾਂਬੂ ਸੋਜ਼ਾਂ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਧੂੰ ਨ ਹੋਵੇ ।
 ਅੱਜ ਸਲਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਏ, ਦਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਚਾਏ ।
 ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਨੂੰ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਜੁਗ ਵਿਹਾਏ ।
 ਅਣਸੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ, ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼⁴ ਵਗਾਈ ।
 ਵਾਹ ਸਲਾਮ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਘੱਤਾਂ ਵਾਰ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਮ ਅਸਾਨੂੰ ਘੱਲੇ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇਗਾਂ ਵਗੀਆਂ, ਕਾਸਿਦ ਲੈਣ ਨ ਸਾਰਾਂ ।
 ਗਾਫਿਲ⁵ ਪੈਕ⁶ ਸਜਨ ਦੇ ਮੁਤਰਿਬ, ਕਰਦੇ ਕੂਕ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
 ਸੁਣਨੇ ਹਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਪਾਈਆਂ, ਉਹ ਖੁਦ ਵਿਚ ਜੁਦਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੇ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦਿਓਂ, ਬੁੱਢਾ ਬਾਪ ਤੁਸਾਡਾ ।
 ਕਨਆਨੋਂ ਪੰਧ ਮਿਸਰ ਦੁਰਾਡਾ, ਵਾਕਿਫ਼ ਕਿਵੇਂ ਅਸਾਡਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਕਰਵਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਪਤੇ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਏ ।
 ਪਰਦੇਸਾਂ ਦਿਆਂ ਵਾਸੀਆਂ ਉਸਨੂੰ, ਤੇਰੇ ਹਾਲ ਸੁਣਾਏ ।
 ਸ਼ਾਮੀ ਲੋਕ ਤਜਾਰਤ ਵਾਲੇ, ਦੱਸ ਗਏ ਵਡਿਆਈਆਂ ।
 ਬਾਪ ਅਸਾਡੇ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਯਾਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।

1. ਡਾਕਾ 2. ਰੋਣਾ 3. ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ, 4. ਭੈਤ ਭਰੀ ਗਲ 5. ਬੇ-ਖਬਰ 6. ਕਾਸਿਦ 7. ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਗਾਇਕ ।

ਮਿਲਣ ਤੇਰੇ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰਖੇਂਦਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਵੱਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਸਲਾਮ ਅਸਾਂ ਦੀ, ਤੈਂ ਵੱਲ ਵਾਗ ਚਲਾਈ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਵਿੱਚ ਹੁਜਰੇ¹ ਰਹੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਸਭੀ ਜਿਉਂ ਬਰਦੇ ।
 ਰਾਖੇ ਘਰ ਦੇ ਪਰਦੇ ਦਰ ਦੇ, ਕਾਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ।
 ਕਾਲ ਪਇਆ ਜੱਗ ਜਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਬੂੰਦ ਨ ਵੱਸੇ ਬਾਰਾਂ² ।
 ਬਕਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਅਸਾਡੇ, ਮਰ ਮਰ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਹਾਲ ਤੰਗੀ ਵਿੱਚ ਆਜਿਜ਼ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ ।
 ਬੱਧੇ ਹੱਥ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ, ਅੱਗੇ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦੇ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਲੈ ਖਬਰ ਅਸਾਡੀ, ਅਹਲ ਅਯਾਲ³ ਮਰੇਂਦੇ ।
 ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਲੱਭੇ ਨਾਹੀਂ, ਤਰਲੇ ਤਿਫਲ ਕਰੇਂਦੇ ।
 ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਭੁੱਖੇਂ ਜਿੰਦ ਬਾਕੀ, ਅਜ਼ਲ ਲਗਾਈ ਤਾਕੀ ।
 ਬਖਤ ਮੁਲਾਕੀ⁴ ਬੇਇਤਫਾਕੀ⁵, ਕਿਆ ਕਰਮ ਦਾ ਸਾਕੀ ।
 ਕਰੋ ਦੁਆਈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਕੋਲੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਰਿਜ਼ਕ ਦਿਵਾਓ ।
 ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪੈਗੰਬਰ ਰੱਬ ਦੇ, ਜੋ ਮੰਗੋ ਸੋ ਪਾਓ ।
 ਬਾਪ ਅਸਾਂ ਵਲ ਤੇਰੇ ਹਜ਼ਰਤ, ਕੀਤਾ ਤਦੋਂ ਰਵਾਨਾ ।
 ਵੱਸ ਤੇਰੇ ਹਾਂ ਅੱਜ ਪਰਦੇਸੀ, ਸੁਖ ਵੱਸੇਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਫੇਰ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਗੱਲ ਲਿਆਵੇ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਇਕ ਪਿਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਨੋ, ਕਿਤਨੇ ਹੋ ਫਰਮਾਓ ।
 ਇਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ, ਜੇ ਤੇ ਸੱਚ ਪੁਛਾਓ ।
 ਦਸ ਹਾਜ਼ਿਰ ਇਕ ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਇਕ ਖਾਧਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਵਿਚ ਦਿਲ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਗਮੋਂ ਤਰੁੱਠੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ।
 ਗਮ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਰੋਂਦੇ ਤਾਈਂ, ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਅਜੇ ਭੀ ਉਹਦਾ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਦਾਗ ਨ ਜਾਏ ।
 ਜ਼ਖਮ ਦਿਲ ਨਾਸੂਰ⁶ ਹੋਇਆ ਈ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ।
 ਤੇ ਇਹ ਯਾਰੀਆਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹਾ, ਤੋੜ ਨਿਭਾਈਆਂ ਮਰਦਾਂ ।
 ਪਿਉ ਰੋਵੇ ਹੁਣ ਯੂਸੁਫ ਬਾਝੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਹੱਥ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਕਰ ਕਰ ਯਾਦ ਪਿਸਰ ਨੂੰ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਗਮ ਦਿਲੇ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਖਾ ਗਇਆ ਕਰ ਕਾਰੀ ।
 ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਨਬੀ ਨੂੰ ਗੁਜਰੇ, ਅੰਦਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।

1. ਕੋਠੜੀ, ਡੋਰਾ 2. ਬਾਦਸ਼ 3. ਬਾਲ ਬੱਚੇ 4. ਮਿਲ ਪੈਣ ਵਾਲਾ, ਬਹੁੜਨ ਵਾਲਾ 5. ਮਚਣਚੇਤ
 6. ਸਦਾ ਰਿਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਫੋੜਾ ।

ਕਹੋ ਕਿਵੇਂ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਉਹ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਜੰਗਲ ਆਇਆ ।
 ਗੁਰਗ ਸਿਤਮਗਰ ਜ਼ੋਰਾ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਅਸਾਂ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਚੀਰ ਗਇਆ ਤਿਸ ਖਾ ਸਿਧਾਇਆ, ਇਹ ਸਿਰ ਸੱਟ ਵਿਹਾਈ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ਯਾਰੋ, ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ।
 ਬਾਤ ਕਿਆਈ ਜੋ ਸੁਣਾਈ, ਦੁੱਧੋਂ ਆਬ ਨ ਪੁਣਿਆ ।
 ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਨ ਅਜੇਹੇ ਦਿੱਸੋ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਪਕੜ ਮਰੋੜੋ ।
 ਪੁਟ ਪਹਾੜ ਸੁੱਟੋ ਢਾਹ ਧਰਤੀ, ਕੋਟ¹ ਫੌਲਾਦੀ ਤੋੜੋ ।
 ਪਕੜ ਦਰਖਤ ਉਖੇੜੋ ਜੜ੍ਹ ਥੀਂ, ਜ਼ੋਰ ਤੁਸਾਂ ਏਹਾਈ ।
 ਗਇਆ ਕਿਵੇਂ ਬਘਿਆੜ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ, ਖਾ ਤੁਸਾਡਾ ਭਾਈ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮੌੜ ਅਜਲ² ਨ ਮੁੜਦੀ, ਭਾਈਆਂ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਹੈ ਤਕਦੀਰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਏਵੇਂ, ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਉਹ ਭਾਈ ਅਸਾਡਾ, ਖਾ ਲਇਆ ਬਘਿਆੜੇ ।
 ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਚਸਮ ਨ ਮੂਲ ਉਘਾੜੇ ।
 ਉਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦਾ, ਪੈਗੰਬਰ ਰਹਮਾਨੀ³ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਮੋਇਆ ਤਦਾਂ ਪਿਦਰ ਤੇ, ਤਲਖ ਹੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਹੁਣ ਉਸ ਬਾਝੋਂ, ਕਿਉਂਕਰ ਕਰੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਜਾਂ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰਾ ਉਸਦਾ, ਗੁਰਗ ਕੀਤਾ ਦੋ ਪਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਸਦਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਤਾਈਂ, ਵੇਖੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਵੇ ।
 ਹੁਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਉਸਨੂੰ, ਇਕ ਦਮ ਨਾਂਹ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦਿਲੋਂ ਨ ਭੁੱਲੇ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਨੋ, ਕਹੰਦੇ ਹੋ ਅਹਵਾਲੋਂ⁴ ।
 ਬਾਪ ਅਸਾਡਾ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ, ਪੂਰਾ ਸ਼ਾਨ ਕਮਾਲੋਂ ।
 ਤੁਸੀਂ ਸੱਭੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਉਸੇ ਦੇ, ਫਰਕ ਨ ਮੂਲ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਕਿਉਂ ਉਹ ਛੋੜ ਤੁਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ, ਚਾਹੇ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਵਧ ਖੂਬੀ, ਉਸਨੂੰ ਕਰੇ ਪਿਆਰਾ ।
 ਹਾਲ ਤੁਸਾਡਾ ਪੁੱਛੇ ਨਾਹੀਂ, ਰਾਜ਼ ਕਿਆਈ ਭਾਰਾ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਸਲਤਾਨਾ ਜੇ ਤੂੰ, ਵੇਖੋਂ ਬਾਪ ਹਮਾਰਾ ।
 ਉਮਦਾ ਕੁਲ ਖਸਾਇਲ⁴ ਉਸਦੇ, ਖੂਬ ਉਸਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਛੁਟੇਰਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਖਾਧਾ ਬਘਿਆੜੇ ।
 ਸੁਫਨਾ ਇਕ ਡਿੱਠਾ ਤਿਸ ਭਾਰਾ, ਜਿਸਦੇ ਸਖਤ ਪਵਾੜੇ ।
 ਫੇਰ ਬਿਆਨ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਕੀਤੋਸੁ, ਜਾਤਾ ਸਚ ਪਿਦਰ ਨੇ ।
 ਤਦ ਥੀਂ ਵਧ ਮੁਹੱਬਤ ਉਲਫਤ, ਕੀਤੀ ਉਸ ਸਰਵਰ ਨੇ ।

1. ਕਿਲ੍ਹਾ 2. ਮੌਤ, ਤਕਦੀਰ 3. ਰਹਿਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ; ਰੱਬ ਦਾ 4. ਹਾਲਤ 5. 'ਖਸਲਤ' ਦਾ ਬਹੁਬਰਨ ਹੈ, ਸੁਭਾਉ ।

ਉਸ ਸੁਫਨੇ ਥੀਂ ਪਿਉ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ, ਵਧੀ ਮੁਹੱਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਤੇ ਅਸੀਂ ਖਾਸ ਮੁਹਿੱਬ¹ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਵਿਚ ਫਰਮਾਂਬਰਦਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਉਹ ਕੀ ਸੁਫਨਾ, ਜੋ ਉਸ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹ² ਅਸਾਡਾ, ਡਿੱਠਾ ਉਹਨਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਫਿਰ ਉਹ ਯੂਸੁਫ, ਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਉਸ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ, ਗੁਰਗ ਪਇਆ ਖਾ ਰਾਹੀਂ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹੀ ਉਸਦੀ, ਨ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਆਲਮ, ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਕਿਆ ਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਖ਼ਾਬੇ ਡਿੱਠੋਸੁ, ਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਸੱਚ ਕਰ ਜਾਤਾ, ਇਹ ਕਿਆ ਹਿਕਮਤ³ ਭਾਰੀ ।
 ਸਚ ਪਛਾਤਾ ਫੇਰ ਨ ਹੋਇਆ, ਅਸਾਂ ਤਅੱਜੁਬ ਆਵੇ ।
 ਜੇ ਯੂਸੁਫ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਹੁਣ ਕਦ ਸ਼ਾਹੀ ਪਾਵੇ ।
 ਹੋਰ ਕਲਾਮ ਜਵਾਨੋ ਸਾਰੀ, ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਆਖ ਸੁਣਾਈ ।
 ਅਸਾਂ ਯਕੀਨ ਏਹਾ ਤਸੀਂ ਸੱਚੇ, ਹੋਸੀ ਝੂਠ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਏਹ ਗੱਲ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲੀ, ਕਰਦੇ ਹੋ ਆਸ਼ਕਾਰਾ⁴ ।
 ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਅਸਾਡੇ ਤਾਈਂ, ਸ਼ੱਕ ਰਹਿਆ ਈ ਭਾਰਾ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਹੋ ਕੇ, ਝੂਠ ਨ ਕਹੋ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਹੋਰਾਂ ਐਡ ਤਅੱਜੁਬ ਨਾਹੀਂ, ਜੇ ਸੌ ਕਹਣ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਬਾਤਿਲ⁵ ਵਹਮ⁶ ਨਬੀਆਂ ਨਾਹੀਂ, ਵਹਮ ਮੁਖਾਲਿਫ ਸ਼ਾਨੋਂ ।
 ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਝੂਠੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਏਸ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਜਾਂ ਤੁਸਾਂ ਝੂਠ ਕਹਿਆ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਕੇਦੋਂ ਰਹੇ ਇਤਬਾਰੀ ।
 ਕਿਵੇਂ ਖਿਆਨਤਕਾਰ⁷ ਨ ਹੋਸੋ, ਸੁਲ੍ਹਾ ਗਵਾਓ ਸਾਰੀ ।
 ਐ ਕਰਵਾਨੋ ਮਰਦ ਜਵਾਨੋ, ਝੂਠ ਨ ਕਰੋ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਸੈਲੂ ਹੋ ਸੌ ਕਾਰਾ⁸ ਕਰਸੋ, ਧਾਤ ਪਵੇ ਲੈ ਯਾਰਾਂ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦੇ ਇਹ ਝੂਠ ਨ ਸ਼ਾਹਾ, ਸਾਡੀਆਂ ਸੱਚ ਕਲਾਮਾਂ ।
 ਪੁਖਤਕਾਰਾਂ⁹ ਦੇ ਘਰ ਜਾਏ¹⁰, ਨ ਰੁਲਦੇ ਵਿੱਚ ਖਾਮਾਂ¹¹ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜੇ ਹੋ ਸੱਚੇ, ਐ ਮਰਦੋ ਕਰਵਾਨੋਂ ।
 ਹੁਣ ਨ ਜਾਇਓ ਡੋਲ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਲਵਾਂ ਨਿਤਾਰ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਏ, ਹੋਵੋਗੇ ਇਤਬਾਰੀ ।
 ਝੂਠ ਕਲਾਮੋਂ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਲੱਭਾ, ਇਹ ਹੈ ਅੰਤ ਖ਼ਵਾਰੀ¹² ।

1. ਪਿਆਰੇ 2. ਬਾਦਸ਼ਾਹ 3. ਦਨਾਈ, ਭੇਦ 4. ਪ੍ਰਗਟ 5. ਝੂਠਾ 6. ਤਸੱਵੁਰ, ਬਿਆਲ 7. ਧੋਖਾ
 ਕਰਨ ਵਾਲੇ 8. ਸ਼ੈਤਾਨੀ 9. ਤਜਰਬਾਕਾਰ 10. ਜੰਮੇ 11. ਕੱਚੇ 12. ਖਿੱਲਤ ।

ਇਕ ਰਹੇ ਨੌਂ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਓ, ਲੈ ਗੱਲਾ ਦਸ ਭਾਰੇ ।
 ਮੁੜ ਆਇਓ ਲੈ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ, ਹਾਲ ਪੁਛੇਸਾਂ ਸਾਰੇ ।
 ਛੋਟਾ ਵੀਰ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਕਹਿਆ ਤੁਸਾਂ ਜਵਾਨੋਂ ।
 ਜਾਣਾ ਸੱਚ ਤੁਸਾਡਾ ਜੇ ਉਹ, ਏਹਾ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਜਿਸਦਾ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਖਾ ਲਇਆ ਬਘਿਆੜੇ ।
 ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਝੂਠ ਨ ਰਹਣ ਪਵਾੜੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਤਿਆਰੀ ਭਾਈਆਂ, ਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਛੋਟਾ ਵੀਰ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਪਿਉ ਥੀਂ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਵੱਲ ਆਵੇ ।
 ਦੇਖੋ ਤੋਲ ਅਸਾਡਾ ਪੂਰਾ, ਚੰਗੇ ਥਾਉਂ ਉਤਾਰਾ ।
 ਖੂਬ ਤਵਾਜ਼ਿਆ¹ ਕਰਾਂ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ, ਤੁਸਾਂ ਡਿੱਠਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਨ ਆਂਦਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨ ਆਇਓ ।
 ਗੱਲ ਦਿਆਂ ਨ ਹਰਗਿਜ਼ ਕਾਈ, ਮਤ ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਜਾਇਓ ।
 ਕਰੀਏ ਅਰਜ਼ ਪਿਦਰ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਕਹਿਆ ਉਹਨਾਂ ਜਾਂ ਜਾਈਏ ।
 ਜੇ ਤੇ ਬਾਪ ਭਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਈਏ ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੋ ਬੇਟੇ, ਸੀ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਚਿਹਰ ਮੁਨੱਵਰ ਯੂਸੁਫ ਵਾਂਗੂ, ਜਲਵੇ ਹੁਸਨ ਖਿਲਾਰੇ ।
 ਵੱਡਾ ਮਨਸ਼ਾ ਉਸਦੇ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਲੈ ਖੁਦ ਮਾਪ ਉਹਨਾਂ ਭਰ ਭਰਤੀ², ਪਾਸੇਂ ਕਦਰ³ ਸਵਾਇਆ ।
 ਪਹਣ ਲਿਬਾਸ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਤਨ ਤੇ, ਸੀਸ ਮੁਰੱਸਾ ਤਾਜੋਂ ।
 ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਭਰ ਸੁਤਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਮਦਾ⁴ ਕਿਸਮ ਅਨਾਜੋਂ ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਇਹ ਕਰਵਾਨ ਕਿਥਾਓਂ ।
 ਹਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਡਕ ਸ਼ਫਕਤ, ਖਿਦਮਤ ਅਦਬ ਅਦਾਇਓਂ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਇਹ ਕਨਆਨੋਂ ਆਏ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਮਤਰੇਈਆਂ ਜਾਏ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਸਭ ਤਾਏ ।
 ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਇਹ ਭਾਈ ਮੇਰੇ, ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਦਾਦੇ ਪਾਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੋਂ ਆਣ ਢੁੱਕੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਗੁਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਖਲੀਲਅੱਲਾ ਦੇ, ਆਲੀ⁵ ਕਦਰਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਦਰ ਦੇ ਘਰ ਥੀਂ, ਦਿੱਤੇ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲੇ ।
 ਭੇਤ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀਂ ਨਾਹੀਂ, ਏਵੇਂ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ।
 ਖਿਦਮਤ ਕਰ ਤੂੰ ਜੋ ਕਰ ਸੱਕੇਂ, ਕਰੀਂ ਨਹੀਂ ਕੋਤਾਹੀ⁶ ।

1. ਖ਼ਾਤਿਰ 2. ਜਿਨਸ 3. ਇਜ਼ਤ 4. ਵਧੀਆ 5. ਉੱਚੀਆਂ 6. ਢਿੱਲ ।

ਮਨਸ਼ਾ ਕਹੇ ਨਬੀ ਜੀ ਤੈਨੂੰ, ਇਹਨਾਂ ਖੂਹੇ ਪਾਇਆ ।
 ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵੇਚ ਸਿਧਾਏ, ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਦਿਲ ਥੀਂ ਤੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭਾਰੇ, ਸ਼ਰਕਤ ਤੁੱਧ ਕਿਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਤੁਫੈਲ¹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ, ਮੈਂ ਸ਼ਾਹੀ ਹੱਥ ਆਈ ।
 ਖੁਦ ਮਨਸ਼ਾ ਜਾ ਭਰਤੀ ਭਰਦਾ, ਨਾਲੇ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ ।
 ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸ਼ਕਲ ਵਲ ਤਕਦੇ, ਇਹ ਸਿਰ ਅੱਗੇ ਧਰਦਾ ।
 ਉਹ ਨੂਰਾਨੀ ਸੂਰਤ ਉਸਦੀ, ਦੇਖ ਰਹੇ ਸ਼ਰਮਾਏ ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਨੇ ਖੁਦ ਕਾਰ² ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ³ਖਾਤਿਰ-ਖਾਹ³ ਬਣਾਏ ।
 ਭਰਤੀ ਭਰੀ ਗੁਲਾਮਾਂ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਪੋਸ਼ੀਦਾ⁴ ਵਿਚ ਕੋਨਾਂ⁴ ਧਰਿਓ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਮਾਇਆ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਵੇਖ ਮੁੜਨ ਫਿਰ ਘਰ ਥੀਂ, ਵੇਖ ਸਖਾਵਤ⁶ ਭਾਰੀ ।
 ਮੁੜਦਿਆਂ ਖਰਚ ਏਹਾ ਰਾਹ ਖਾਵਣ, ਨ ਪਾਵਣ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ⁷ ।
 ਤੁਹਫੇ ਹੋਰ ਦਿੱਤੇ ਸੂ ਯੂਸੁਫ, ਟੁਰੇ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਵੀਰ ਚੱਲੇ ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਮੁੜਸਣ ਫੇਰ ਕਦਾਈਂ ।
 ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ, ਰਹਣ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਲੀਕਾਂ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਪੈਗੰਬਰ ਰੱਬ ਦਾ, ਕਰਦਾ ਹੋਗੁ ਉਡੀਕਾਂ ।
 ਇਹ ਮਿਲਸਣ ਜਾਂ ਫੇਰ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਰਹਸਾਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ।
 ਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਪਿਦਰ ਦੇ ਮੇਰੀ, ਉਮਰ ਚੱਲੀ ਹੋ ਪੂਰੀ ।
 ਲੈ ਦਸ ਭਾਰ ਗਏ ਨੌ ਭਾਈ, ਇਕ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਖਰਚ ਦੇਵੇ ਤੇ ਖਾਦਿਮ, ਸ਼ਾਦ ਰਹੋ ਤਿਸ ਕਹਿਆ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਭਾਈ ਪਿਆਰੇ, ਟੋਰੇ ਵਲ ਕਨਆਨੇ ।
 ਸੁਹਬਤ⁸ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ, ਚਮਕੇ ਨੂਰ ਈਮਾਨੇ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਕੌਲ⁹ ਨਬੀ ਥੀਂ, ਖਤਾ¹⁰ ਨਹੀਂ ਓ ਕਾਈ ।
 ਨੇਕਾਂ ਪਾਸ ਬਹੇ ਕੋ ਸਾਇਤ, ਪਾਵੇ ਨੂਰ ਸਫਾਈ ।
 ਤੇ ਇਹ ਨੂਰ ਖਸਨ ਨੂੰ ਸ਼ੈਤਾਂ, ਕੀਤੇ ਆਣ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਮਿਲੀ ਮੱਦਦ ਦਰਗਾਹ ਅਲਾਹੋਂ, ਰਹੇ ਸਲਾਮਤ ਸਾਰੇ ।

ਕਨਆਨ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ

ਕਰ ਬਨੀ ਇਸਰਾਈਲ ਚਲਾਣੇ, ਸੁਤਰੀ ਘੱਤ ਮੁਹਾਰਾਂ ।
 ਸ਼ਾਦ ਦਿਲੋਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਲ ਅਜੀਜ਼ੋਂ, ਕਰਦੇ ਸੁਕਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਮੰਜ਼ਿਲ ਕੱਟ ਮਰਾਹਿਲ ਆਖਿਰ, ਆਣ ਵੜੇ ਕਨਆਨੇ ।
 ਚੁੰਮਣ ਕਦਮ ਸਲਾਮ ਕਰੇਂਦੇ, ਪੇਸ਼ ਪਿਦਰ ਵਿਚ ਖਾਨੇ ।

1. ਬਟਕਤ 2. ਕੰਮ 3. ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ 4. ਲੁਕਾ ਕੇ 5. ਗੱਠਾਂ 6. ਖੁਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ 7. ਔਕੜ, ਕਠਿਨਾਈ 8. ਸੰਗਤ 9. ਬਚਨ, 10. ਭੁੱਲ ।

ਕਿਉਂ ਅਜੀਜ਼ ਡਿੱਠਾ ਪਿਉ ਪੁੱਛੇ, ਕੀ ਵਰਤੇ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦੇ ਅਸੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਮ ਤਿਸ ਭਾਰਾ ।
 ਸਿਫਤ ਕਰਾਂ ਤੇ ਹੋ ਨ ਸਕੇ, ਉਮਰਾਂ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਖ਼ੂਬੀ ਸਾਰੀ ।
 ਖਿਦਮਤ ਬਹੁਤ ਤਵਾਜ਼ਿਆ ਕੀਤੀ, ਚੰਗੀ ਖ਼ੁਰਿਸ਼ ਖਿਲਾਈ
 ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਉਤਾਰਿਆ ਸਾਨੂੰ, ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਵਡਿਆਈ ।
 ਅੱਵਲ ਸ਼ੱਕ ਪਇਆ ਦਿਲ ਉਸਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਸੈਲੂ ਜਾਤਾ ।
 ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲਇਆ ਜਾਂ ਉਸ ਥੀਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਲ ਪਛਾਤਾ ।
 ਸਾਥੀਂ ਹਾਲ ਪੁਛਾਇਆ ਤੇਰਾ, ਸੁਣ ਰੋਇਆ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਹਾਲਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਸੁਕ ਪਏ ਤਿਸ ਭਾਰੀ ।
 ਕੁਲ ਇਤਬਾਰ ਕਲਾਮ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਥੋੜਾ ਆਇਆ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇ ਹਾਲੋਂ ਉਸਨੂੰ, ਹੋਇਆ ਦਰਦ ਸਵਾਇਆ ।
 ਤੇਰਾ ਦੁੱਖ ਪਿਸਰ ਦੇ ਹਿਜਰੋਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਬੁਰਕੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਂਦਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਆਹੀਂ ਸੋਜ਼ ਜਿਗਰ ਥੀਂ ਉਸਦੇ, ਰਹਿਆ ਹਰ ਦਮ ਜਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਹਜ਼ਰਤ, ਸੁਣੀ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਸ਼ਕ ਉਹਦਾ ਮੁੜ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋਇਆ, ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਏਹਾ ਹਾਲ ਚਤਾਰਿਆ, ਵਾਂਗ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਸੱਲਾਂ¹ ।
 ਮੁੜ ਕਹਿਆ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸਾਡੀ, ਜਾਂ ਸੱਚ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਈ ।
 ਰਹਿਆ ਕਲਾਮ ਤੁਸਾਡੇ ਉੱਤੇ, ਹੁਣ ਇਤਬਾਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਸੈਲੂ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਐ ਕਰਵਾਨੋ, ਇਕ ਰਹੇ ਨੌ ਜਾਉ ।
 ਸੱਚ ਕਲਾਮ ਤੁਸਾਡੀ ਵੇਖਾਂ, ਬਿਨਾਯਾਮੀਨ ਲਿਆਓ ।
 ਜੇ ਉਹ ਭੀ ਆ ਭਰੇ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੱਚੇ ।
 ਤੇ ਜੇ ਬਿਨਾਯਾਮੀਨ ਨ ਆਵੇ, ਸਾਬਿਤ ਹੋਸੋ ਕੱਚੇ ।
 ਰੱਬ ਲਇਆ ਸ਼ਮਊਨ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਅੰਦਰ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ² ।
 ਸੱਚੋਂ ਝੂਠ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨਾ, ਸਾਡਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨਾਂ ।
 ਆਂਵਦਿਆਂ ਅਸਾਂ ਤੁਹਫੇ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਅਹਸਾਨ ਕਮਾਏ ।
 ਖਿਦਮਤ ਸੱਕਿਆਂ ਭਾਈਆਂ ਕੋਲੋਂ, ਐਡ ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ।

1. ਜੁਦਾਈ 2. ਸਦਮੇ, ਦੋਟ 3. ਕੈਦੀ ।

ਨਬੀ ਪੁੱਛੇ ਕੀ ਮਜ਼ਹਬ ਰੱਖਦਾ, ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਕਿਸਨੂੰ ਪੂਜੇ ਕਿਸਨੂੰ ਮੰਨੇ, ਕਿਸਦੇ ਦਰੇ ਸਵਾਲੀ ।
 ਕਹਣ ਪਿਸਰ ਉਸ ਮਜ਼ਹਬ ਏਹਾ, ਵਾਂਗ ਅਸਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਪਰ ਉਸ ਨੇਕ ਐਮਾਲ¹ ਵਡੇਰੇ, ਫਰਕ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਭਾਰਾ ।
 ਮੁਸਲਮ² ਨੇਕ ਅਕਲ ਦਾ ਤੋਦਾ⁴, ਸ਼ਰਮ ਕਰਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ।
 ਇਲਮੋਂ ਹਿਲਮ⁴ ਤਹਮੁਲ⁵ ਤਕਵਾ⁶, ਉਹ ਬੇ-ਐਬ ਕਸੂਰਾ ।
 ਇਫਤ⁷ ਹਿਕਮਤ ਹੋਰ ਸੁਜਾਅਤ⁸, ਖਸਲਤ ਚਾਰ ਅਦਾਲਤ ।
 ਕਰੇ ਦਲਾਲਤ⁹ ਨੂਰ ਰਸਾਲਤ¹⁰, ਮੱਥੇ ਚਮਕ ਜਲਾਲਤ¹¹ ।
 ਇਫਰਾਤੋਂ¹² ਤਫਰੀਤੋਂ¹³ ਖਾਲੀ, ਕਾਮਿਲ ਵਿਚ ਖਸਾਇਲ¹⁴ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਡਿੱਠੇ ਹਜ਼ਰਤ, ਅੱਖੀਂ ਬਹੁਤ ਫਜ਼ਾਇਲ¹⁵ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਨ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ ਨ ਢੋਈ ।
 ਘੱਲ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ, ਝੱਲ ਹਿਜਰੋਂ ਦਿਨ ਕੋਈ ।
 ਖੜੀਏ ਨਾਲ ਲਿਆਈਏ ਭਰਤੀ, ਹੋਵੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਰੱਖਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚ ਹਿਫਾਜ਼ਤ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ, ਪਿਆਰਾ ।
 ਬਾਪ ਕਹੇ ਇਤਬਾਰ ਤੁਸਾਂ ਪੁਰ, ਉਹਾ ਇਸ ਦਿਲ ਬੰਦੋਂ ।
 ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਾਇਆ, ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਫਰਜ਼ਦੋਂ ।
 ਸਭ ਥੀਂ ਚੰਗਾ ਰਹਮਤ ਵਾਲਾ, ਹਜ਼ਰਤ ਪਾਕ ਇਲਾਹੀ ।
 ਹਾਫਿਜ਼¹⁶ ਨਾਸਿਰ¹⁷ ਹਰਦਮ ਉਹਾ, ਹੋਰਾਂ ਤਲਬ ਨ ਆਈ ।
 ਕਰ ਰਹਮਤ ਫਰਮਾਵੇ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿਆ ਨਬੀ ਨੇ ।
 ਕਸਮ ਇੱਜ਼ਤ ਮੈਂ ਮੇਲਾਂ ਯੂਸੁਫ, ਤੇ ਇਸ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ।
 ਜਾਂ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦਿਆਂ ਖੋਹਲੇ, ਸੁਤਰਾਂ ਭਾਰ ਮਤਾਈਂ¹⁸ ।
 ਪਾਈ ਉਹਨਾਂ ਬਜ਼ਾਅਤ¹⁹ ਆਪਣੀ, ਆਈ ਮੁੜੀ ਉਥਾਈਂ ।
 ਕਹਣ ਪਿਦਰ ਨੂੰ ਮਾਲ ਅਸਾਡਾ, ਓਵੇਂ ਮੁੜਿਆ ਆਇਆ ।
 ਮੌੜ ਅਜੀਜ਼ ਪਵਾਇਆ ਭਾਰੀ, ਵੱਡਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਜੋ ਅਹਸਾਨ ਅਜੀਜ਼ ਕਮਾਵੇ, ਕੇਡਕ ਵਸਫ ਸੁਣਾਈਏ ।
 ਘੱਲ ਅਸਾਂ ਸਣ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ, ਗੱਲਾ ਮੁਫਤ ਲਿਆਈਏ ।
 ਅਸੀਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰੱਖਾਂਗੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਸਾਡਾ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਜੇ ਇਹ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਜਾਸੀ, ਹੋਸੀ ਮਤਲਬ ਸਾਰਾ ।

1. 'ਅਮਲ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 2. ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ 3. ਢੇਰ, ਮੁਜ਼ਸਮਾ 4. ਆਜਿਜ਼ੀ 5. ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ
 6. ਭਰੋਸਾ 7. ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ, ਬੇਗੁਨਾਹੀ 8. ਬਹਾਦਰੀ 9. ਸਾਬਿਤ 10. ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਣ ਦਾ 11. ਨੂਰ
 12. ਜ਼ਿਆਦਤੀ 13. ਕਮੀ 14. ਖਸਲਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਸੁਭਾਉ 15. ਫਜ਼ੀਲਤ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ
 ਹੈ 16. ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 17. ਵਿਜੋਈ 18. ਜਿਨਸ, ਮਾਲ-ਮੱਤਾ 19. ਪੂੰਜੀ ।

ਭਾਰ ਸੁਤਰ ਇਕ ਵਧ ਲਿਆਈਏ, ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਜੇ ਜਾਈਏ ।
 ਜੇ ਇਸ ਬਾਝੋਂ ਮਿਸਰ ਸਿਧਾਈਏ, ਮੁੜ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਈਏ ।
 ਤੇ ਸਮਊਨ ਜੋ ਕੈਦ ਮਿਸਰ ਵਿਚ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਫਿਰ ਹੱਥ ਆਵੇ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ ਸਾਡੇ ਉਤੋਂ, ਉਠ ਇਤਬਾਰ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਤੇ ਜੇ ਮੁੜ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਨ ਜਾਈਏ, ਵੀਰ ਰਹੇ ਇਕ ਕੈਦੀ ।
 ਗੱਲੇ ਬਾਝ ਅਸੀਂ ਰੁਲ ਮਰੀਏ, ਅੰਦਰ ਨਾ ਉਮੈਦੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਫਰਮਾਏ ਜੇ ਹੁਣ, ਮੌੜ ਬਜ਼ਾਅਤ ਘੱਲੀ ।
 ਸ਼ਾਹ ਤੁਸਾਂ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਚਾਹੇ, ਦਿਲ ਦੀ ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੌੜ ਬਜ਼ਾਅਤ ਦੇਸੋ, ਤਾਂ ਹੋਸੋ ਇਤਬਾਰੀ ।
 ਤੁਸਾਂ ਦਿਆਨਤ¹ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼, ਹੋਵਸ ਦਿਲੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਜਾਓ ਹੁਣ ਮੌੜ ਬਜ਼ਾਅਤ, ਕਰਿਓ ਸ਼ਾਹ ਹਵਾਲੇ ।
 ਹੱਕ ਦਿਆਨਤ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਰੋ ਨਿਗਾਹ ਹਰ ਹਾਲੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਘੱਲੋ, ਪੁੱਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਮੈਂ ਘੱਲਾ ਨਾਹੀਂ, ਕੌਲ ਬਿਨੋਂ ਯਕਤਾਈ² ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੌਲ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦਿਓ, ਮੁੜ ਮੈਂ ਪਾਸ ਲਿਆਓ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਜੇ ਸਾਰੇ, ਤਕਦੀਰੋਂ ਮਰ ਜਾਓ ।
 ਆਵੇ ਅਜਲ ਮਰੋ ਜੇ ਸਾਰੇ, ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਪਕੜ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੋਰ ਲਿਆਸੋ ਮੈਥੀਂ, ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਭਾਈ ।
 ਉਹਨਾਂ ਅਹਦ³ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੌੜ ਲਿਆਈਏ ।
 ਰੱਬ ਗਵਾਹ ਕਰਾਮ⁴ ਫਰਿਸ਼ਤੇ, ਅਸੀਂ ਦਗਾ ਨ ਕਮਾਈਏ ।
 ਸੌਂਪ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਕਹੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਐ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦੋ ।
 ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਇਕ ਦਰੋਂ ਨ ਵੜਿਓ, ਐ ਮੇਰੇ ਦਿਲਬੰਦੋ ।
 ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ, ਖਿੰਡ ਜਾਈਓ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਮਤ ਜਾਸੂਸ ਤੁਸਾਂ ਕੋ ਜਾਣੇ, ਖੌਫ ਇਹੀ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ।
 ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਹਣੇ ਖ਼ੂਬ ਜਵਾਨੀ, ਨਜ਼ਰ ਮਤਾਂ ਲਗ ਜਾਵੇ ।
 ਭਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਅਸਰੋਂ ਖਾਲੀ, ਜਾਨ ਲੁੱਟੇ ਦਿਲ ਖਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਤਕਦੀਰ ਹਟਾ ਨ ਸਕਦਾ, ਹੁਕਮ ਰੱਬੇ ਦਾ ਜਾਰੀ ।
 ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਦਿਲ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਕਰਾਂ ਨਸੀਹਤ ਸਾਰੀ ।
 ਬਾਝੋਂ ਰੱਬ ਹਲਾਸਾ ਨਾਹੀਂ, ਉਸਦਾ ਕੁਲ ਹਲਾਸਾ ।
 ਉਹੋ ਕਾਦਿਰ ਸਭ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਉਹੋ ਕਰੇ ਦਿਲਾਸਾ ।
 ਸੁਣ ਕਰ ਗਏ ਸਲਾਮ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਦਸ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
 ਕੱਟ ਮਰਾਹਿਲ ਸਹੀ ਸਲਾਸਤ, ਪਹੁਤੇ ਮਿਸਰ ਕਨਾਰੇ ।

1. ਈਮਾਨਦਾਰੀ 2. ਅਦੁੱਤੀ (ਰੱਬ ਦੇ) 3. ਬਚਨ 4. ਵੱਡੇ ।

ਮਿਸਰ ਵਲ ਦੂਸਰੀ ਯਾਤਰਾ

ਜਾਮ ਕਰਮ ਦੇਹ ਸਾਕੀ ਹਥੀਂ, ਕਰ ਕਰ ਚਾਬੁਕ-ਦਸਤੀ ।
 ਯਾਰ-ਪ੍ਰਸਤੀ¹ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਲਾਂ, ਜੋਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਮਸਤੀ ।
 ਯਾਰ ਵਿਛੁੰਨੇ ਫੁਰਕਤ ਭੁੰਨੇ, ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਜਾਲੇ ।
 ਵੇਖਣ ਯਾਰ ਝੜਨ ਰੋ ਧਰਤੀ, ਚਾ ਖੁਦ ਯਾਰ ਉਠਾਲੇ ।
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣੇ ਵੇਲਾ, ਖੁਜਰ ਜ਼ਬਾਨੀ² ਜਾਵੇ ।
 ਦੇਖ ਦਿਲਾ ਤੱਕ ਲੰਮੀਆਂ ਵਾਟਾਂ, ਕਦਾਂ ਕੁ ਦਿਲਬਰ ਆਵੇ ।
 ਯਾਰ ਮਿਲੇ ਦੁਖ ਕੱਟੇ ਜਾਵਣ, ਕਸਮ ਕਰਾਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਨਾਮ ਫਿਰਾਕੁ ਕਰੇ ਜੱਗ ਜਿਸਦਾ, ਇਹ ਹੈ ਮੁਸਕਿਲ ਭਾਰੀ ।
 ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਵਗੇਂਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਸਬਰ ਜਲੇ ਵਿਚ ਲਾਟਾਂ ।
 ਜਾਂ ਮਹਬੂਬ ਦਿਖਾਵੇ ਜਲਵਾ, ਕੱਟ ਦੁਰਾਡੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ।
 ਯਾਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਅੰਧਰੇ ।
 ਯਾਰ ਬਣੇ ਉਹ ਅੰਤ ਲੁਟੇਰੇ, ਪਾ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੇ ।
 ਖੋਟੇ ਯਾਰ ਛੁੜਾ ਦਮ ਖਾਂਦੇ, ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਏ ਕਾਰੀ ।
 ਗੱਦਾਰਾਂ⁴ ਦੀ ਯਾਰੀ ਕੋਲੋਂ, ਤੋਬਾ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਜੇ ਤੁੱਧ ਕਦਮ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਅਟਕ ਰਹੇ ਅਧਵਾਟੇ ।
 ਜ਼ਾਇਆ ਗਇਓਂ ਗਈ ਤੁਧ ਹੱਥੀਂ, ਸ਼ਰਮਾਇਆ ਵਿਚ ਘਾਟੇ ।
⁵ਅਹਵੱਲ ਚਸ਼ਮ⁵ ਤੁੱਥੇ ਵਿਚ ਹੈਰਤ, ਡਰਦਾ ਰਾਜ਼ ਨ ਬੋਲੇ ।
 ਕਰੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਤੇ ਸ਼ਰਮਾਵੇ, ਕਦਮ ਧਰੇ ਦਮ ਡੋਲੇ ।
 ਰੋ ਜਾਲਿਮ ਕਿਤ ਕਾਰੇ ਆਇਓਂ, ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਾਈ ।
 ਸੌਦਾਈ ਇਹ ਹਾਲ ਕਿਆ ਈ, ਲੱਖ⁶ ਪਨਾਹ ਕਿਆਈ ।
 ਗਫਲਤ ਛੋੜ ਨ ਅਜੇ ਤਕੇਂਦੋਂ, ਗਈ ਬਜ਼ਾਅਤ ਸਾਰੀ ।
 ਦਮ ਦੀ ਦੰਮੀਂ ਲੇਖਾ ਪੌਸੀ, ਵਿਚ ਖਸਾਰਤ² ਕਾਰੀ ।
 ਮੀਟ ਅੱਖੀਂ ਕਿਤ ਵਹਣੇ ਰੁੜ੍ਹਿਓਂ, ਤਆਮ⁸ ਨਿਹੰਗਾਂ⁹ ਹੋਸੈਂ ।
 ਚਸ਼ਮ ਉਘਾੜ ਕੁਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਮਤ ਵੇਲਾ ਛਲ ਰੋਸੈਂ ।
 ਹਾਲ ਕਿਆਈ ਕਿੱਧਰ ਆਇਓਂ, ਵੇਖ ਦਿਲਾ ਕਿਆ ਵਰਤੀ ।
 ਕਨਆਨੋਂ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨਬੀ ਦੇ, ਵੜੇ ਮਿਸਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ।

ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦੀ ਦੁਰਗਤ

ਵੀਰ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭੁਜਦੇ ਆਏ, ਆਤਿਸ਼ ਹਸਦ ਤਪਾਏ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਤੁਫੈਲੀ¹⁰ ਆਏ ।

1. ਯਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ 2. ਜੋਕ, ਇਸ਼ਕ 3. ਐਵੇਂ ਹੀ 4. ਧਰੋਹੀਆਂ 5. ਭੈਂਗਾ, ਟੀਰਾ 6. ਵੇਖ 7. ਘਾਟਾ
 8. ਲੁਕਮਾ 9. ਮਗਰ-ਮੱਛ 10 ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ।

ਅਣਡਿੱਠਾ ਤਾਕੀਦਾਂ ਕਰ ਕਰ, ਸੱਦ ਘੱਲਿਆ ਕਨਆਨੋਂ ।
 ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਪ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਵਿਚ, ਆਸ਼ਿਕ ਦਿਲੋਂ ਬਜਾਨੋਂ ॥
 ਹਰ ਹਰ ਗੱਲ ਉਲਾਹਮੇ ਤਾਅਨੇ, ਝਿੜਕਾਂ ¹ਜਿੱਲਤ ਖ਼ਾਰੀ¹ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ, ਰਾਹਿੰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦਿਲੋਂ ਪੁਰ ਦਰਦੋਂ, ਸੱਭੇ ਸਖਤੀਆਂ ਸਹੀਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਦਿਲ ਦਾਗ ਪੁਰਾਣਾ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹੀਆਂ ॥
 ਜਾਂ ਇਹ ਮਿਸਰ ਨਵਾਹੀ ਪਹੁਤੇ, ਗਈਆਂ ਸ਼ਹਰ ਅਵਾਈਆਂ ।
 ਜੋ ਭਾਈ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ ਆਹਾ, ਉਸਨੇ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਗਈਆ ਚੜ੍ਹ ਨਾਕਾ, ਆ ਰਲਿਆ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ॥
 ਖਬਰ ਪੁੱਛੇ ਆਫੀਯਤ² ਘਰ ਦੀ, ਖਬਰਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ।
 ਓਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਸ਼ਹਰ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਪੰਜ ਸੱਭੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ।
 ਹੁਕਮ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਸਾਰੇ ਭਾਈ, ਖਿੰਡੇ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ।
 ਦੋ ਦੋ ਰਲ ਇਕ ਦਰ ਥੀਂ ਆਏ, ਲੰਘ ਗਏ ਦੱਸ ਸਾਰੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਇਕੱਲਾ ਬਾਹਿਰ, ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ ਮਾਰੇ ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਗਏ ਕਹ ਉਸਨੂੰ, ਏਥੇ ਅਟਕ ਪਿਆਰੇ ।
 ਤੈਂ ਵਲ ਮੁੜ ਇਕ ਸਾਥੀ ਆਵੇ, ਨਾਲ ਖੜੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਉਹਨਾਂ ਗਇਆਂ ਨੂੰ ਮੁਦਤ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਵਕਤ ਕੁਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ॥
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦਿਲੋਂ ਤਪ ਦਰਦੀਂ, ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਰੋਇਆ ।
 ਬਾਹਿਰ ਵਾਰ ਮਿਸਰ ਦੇ ਦਰ ਥੀਂ, ਖੜਾ ਉਡੀਕੇ ਭਾਈਆਂ ॥
 ਮੁੜ ਆਵੇ ਕੋ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਦਿਲ ਉਮੀਦਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਪੈਗਾਮ ਲਿਆਇਆ, ਜਬਰਾਈਲ ਇਲਾਹੋਂ ॥
 ਵੀਰ ਤੇਰੇ ਅੱਜ ਆਏ ਯੂਸੁਫ, ਚਲ ਦੁਰਾਡੇ ਰਾਹੋਂ ।
 ਦਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹਰ ਵੜੇ ਹੋ ਦੋ ਦੋ, ਤੇਰਾ ਵੀਰ ਇਕੱਲਾ ।
 ਬਾਹਿਰ ਖੜਾ ਦਰੋਂ ਹੁਣ ਰੋਂਦਾ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਨਜੀਂ ਤਸੱਲਾ ॥
 ਉਹ ਇਬਰਾਨੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲੇ, ਸਮਝਣ ਲੋਕ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਬਤੀ ਬੋਲੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨ ਆਈ ।
 ਉਹ ਪੁੱਛੇ ਮੈਂ ਵੀਰ ਅਵੇਹੇ, ਕਿਨੇ ਡਿੱਠੇ ਫਰਮਾਓ ।
 ਪਤਾ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਦਰ ਦਾ, ਐ ਲੋਕੋ ਦੱਸ ਜਾਓ ।
 ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ਕਰ ਕਰ ਪੁੱਛੇ, ਕੁਛ ਜਵਾਬ ਨ ਪਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਪੁਰ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ, ਕੁਝ ਕਰਾਰ ਨ ਆਵੇ ॥
 ਲਾਹ ਲਿਬਾਸ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਯੂਸੁਫ, ਪਹਣ ਪੁਰਾਣਾ ਜਾਈਂ ।
 ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਸੁਤਰ ਤੇ ਝਬਦੇ, ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਈਂ ।

1. ਨਿਰਾਦਰ, ਹੇਠੀ 2. ਸੁੱਖ, ਆਰਾਮ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਆਉਣਾ

ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਅੰਦਰ, ਨੀਰ ਵਗੇ ਹੜ ਨਹਰੋਂ ।
ਚੋ ਅਜਵਾਰ ਲਇਆ ਮੂੰਹ ਬੁਰਕਾ, ਆਇਆ ਬਾਹਿਰ ਸ਼ਹਰੋਂ ॥
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਡਿੱਠਾ ਜਾਂ ਅੱਖੀਂ, ਕਰਦਾ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
ਸੂਰਤ ਚੰਦ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ਕਲੋਂ, ਗਮ ਦੀ ਜਿਗਰ ਕਟਾਰੀ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇਖ ਵਧੇਰਾ ਰੋਇਆ, ਮੂਲ ਕਰਾਰ ਨ ਖਾਇਆ ।
ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ ਦਿੱਸਾਇਆ, ਮੇਰਾ ਮਾਂ ਪਿਉ ਜਾਇਆ ।
ਹੋਰਸ ਦਰੋਂ ਗਇਆ ਮੁੜ ਬਾਹਿਰ, ਮੁੜ ਮਿਸਰੇ ਵਲ ਆਇਆ ॥
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਡਿੱਠਾ ਆ ਰੋਂਦਾ, ਆਣ ਸਲਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ॥
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਅਲੈਕਮ¹ ਕਹਿਆ, ਯੂਸੁਫ਼ ਇਬਰੀ ਬੋਲੇ ।
ਭਾਈ ਨਾਲ ਕਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ, ਦਰਦ ਖਜ਼ਾਨੇ ਖੋਲੇ ।
ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਖੜਾ ਕਿਉਂ ਯਾਰਾ, ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਿਆ ਈ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ, ਅਜਜੋਂ ਅਰਜ ਸਣਾਈ ।
ਮੈਂ ਸ਼ਾਮੀ ਪਰਦੇਸੀ ਆਜਿਜ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਕੌਣ ਪਿਆਰੇ ।
ਸ਼ਾਮੀਆਂ ਬਾਝ ਅਸਾਡੀ ਬੋਲੀ, ਹੋਰ ਨ ਸਮਝਣ ਸਾਰੇ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੇ ਰਹਿਆ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮੀ, ਸਾਲ ਕਈ ਐ ਯਾਰਾ ॥
ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਇਬਰਾਨੀ ਵਾਲੀ, ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਵੱਲ² ਸਾਰਾ ।
ਤੂੰ ਇਹ ਹਾਲ ਸੁਣਾ ਉਦਾਸੀ, ਕਿਉਂ ਹੈ ਹਾਲ ਨਿਤਾਣਾ ॥
ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਅੱਗੇ ਕਿਤ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਸੁਣ ਰੋ ਰੋ, ਹਾਲ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦਾ ।
ਮੈਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਉੱਜੜਿਆ ਘਰ ਜਿਸ ਦਾ ।
ਮੈਂ ਕਨਆਨੀ ਦਰਦ ਨਿਹਾਨੀ, ਛੋੜ ਗਇਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ॥
ਬੜਿਆਂ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲਾ, ਨ ਜਿੰਦਾ ਨ ਮਰਦਾ ।
ਦੁੱਖੀਂ ਰੁੰਨਾ ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਜੁਦਾ ਪਿਦਰ ਦੇ ਕਦਮੋਂ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਹੋਸ਼ ਨ ਛੱਡੀਂ ਜੈਂ ਵਿੱਚ, ਖਬਰ ਵਜੂਦੋਂ ਅਦਮੋਂ³ ॥
ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਮ ਵਡੇਰਾ ਭਾਈ, ਮੇਰਾ ਮਾਂ ਪਿਉ ਜਾਇਆ ।
ਮੈਂ ਸੁਣ ਬਾਖ ਨ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ, ਜਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ॥
ਬਰਕਤ ਗਈ ਅਸਾਡੇ ਘਰ ਥੀਂ, ਖਾਨੇ⁴ ਪਏ ਉਜਾੜਾਂ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਤੇ, ਲੁੱਟ ਗਜ਼ਬ ਦੀਆਂ ਥਾੜਾਂ ॥
ਬਾਝ ਤਕੱਲੁਫ਼ ਜੇ ਕੋ ਸਾਥੀ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਰਾਜ ਪੁਛਾਵੇ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਗਮ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਹਰਦਮ ਰਿਸਦਾ ਪਾਵੇ ।
ਸੀਨਾ ਚੀਰ ਅਸਾਡਾ ਤਨ ਥੀਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਭਾਲੇ ।
ਦੇਖੋ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਾਲੇ, ਵਗਦੇ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ।

1. ਸਲਾਮ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਬਰਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ : “ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਵੇ ਰੱਬ ਦੀ” 2. ਢੰਗ 3. ਦੂਜੀ ਦੁਨੀਆ 4. ਘਰ ।

ਮੈਂ ਪੁਰ ਦਰਦ ਲਿਆਏ ਭਾਈ, ਸਤਰੇਈਆਂ ਦੇ ਜਾਏ ।
 ਸ਼ਹਰ ਵੜੇ ਛੱਡ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦਾ, ਮੁੜ ਕੇ ਲੈਣ ਨ ਆਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਕਵੇਹਾ, ਐ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੱਸ ਗਇਆ ਈ ਕਿੱਥੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਖਤ ਜੁਦਾਈ ।
 ਹਾਲ ਵਿਹਾਵੇ ਬਾਪ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਰ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਤੋੜੇ ।
 ਕੰਢਣ ਮੋਤੀਆਂ ਜੜਿਆ ਆਹਾ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ੂ ।
 ਖੰਝੀ ਮੁੱਲ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰੋਂ, ਤੁਲੇ ਕਦਰ ਤਰਾਜ਼ੂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਤਾਈਂ, ਦੇਵੇ ਬਹੁਤ ਦਿਲਾਸਾ ।
 ਖਾਸ ਰੱਖੀਂ ਤਿਸ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਤੋੜੀਂ ਨ ਹਲਾਸਾ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪੁੱਛੇ ਮੁੜ ਉਸਨੂੰ, ਕਹ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਆ ਈ ।
 ਤੇ ਆਵੇ ਕਿਸ ਕਾਰ ਪਿਆਰੇ, ਤੂੰ ਸ਼ਫਕਤ ਫਰਮਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਰੱਖੀਂ ਇਹ ਬਾਜ਼ੂ, ਵੱਧ ਨ ਕੁਝ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਉਸ ਜਾਣੇ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲ ਪੁਛਾਇਆ ।
 ਆ ਮੈਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾਂ ਭਾਈ, ਫੇਰ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਸ਼ਹਰ ਇਕੱਠੇ ਦਾਖਿਲ ਹੋਏ, ਲੈ ਭਾਈਆਂ ਥੀਂ ਆਵੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਡਿੱਠੇ ਜਾਂ ਭਾਈ, ਸ਼ਾਦ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਆਖ ਸਲਾਮ ਚਲੇਂਦਾ, ਡਿਠੋਸੁ ਭਾਈ ਹੋਇਆ ।
 ਗਮਖ਼ਾਰਾ ਹਟ ਸੁਤਰ¹-ਸਵਾਰਾ, ਛੋੜ ਸਿਧਾ ਨ ਮੈਨੂੰ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਹੁੱਬ² ਸਮਾਈ, ਕਿਵੇਂ ਵਿਛੋੜਾਂ ਤੈਨੂੰ ।
 ਯਾਰਾ ਮੈਨੂੰ ਛੋੜ ਨ ਜਾਵੀਂ, ਤੇਰਾ ਹਿਜਰ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਕੁਝ ਤੈਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਬੂ ਉਲਫਤ ਦੀ ਆਵੇ ।
 ਚਾਲੀ ਬਰਸਾਂ ਰੋਵਣ ਬਾਝੋਂ, ਮੇਰਾ ਨ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਸ਼ਾਇਤ ਆਣ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਓਂ, ਮਿਲਿਆ ਕੁਝ ਛੁਟਕਾਰਾ ।
 ਕੀ ਤਾਸੀਰ ਕਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ, ਵਿੱਛੜਿਓਂ ਜੀ ਜਲਦਾ ।
 ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਵਿਛੋੜ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਰਹਸਾਂ ਹੱਥ ਮਲਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੰਦਾ, ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰੇ ।
 ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ, ਭਾਰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਭਾਰੇ ।
 ਚਾਹੇ ਰੱਬ ਮਿਲਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ, ਛੋੜ ਪੱਲਾ ਹੁਣ ਜਾਵਾਂ ।
 ਹੁਣ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ, ਹੁਕਮ ਬਜਾ ਲਿਆਵਾਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਗਇਆ ਵੱਲ ਭਾਈਆ, ਖੁਸ਼ ਡਿੱਠਾ ਤਿਸ ਭਾਈਆਂ ।
 ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਕਹ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਿਥੋਂ ਆਈਆਂ ।

1. ਉਠ 2. ਪਿਆਰ ।

ਕਹਿਆ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਤੁਸਾਡੀ, ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਜਾਰੀ ।
 ਸੁਤਰ-ਸਵਾਰ ਮੁਲਾਕੀ¹ ਹੋਇਆ, ਕਰ ਕੇ ਸਫਕਤ ਭਾਰੀ ।
 ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ ਮੇਰਾ ਉਹ ਮੈਨੂੰ, ਚੀਜ਼ ਗਇਆ ਦੇ ਕਾਈ ।
 ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਤੁਸਾਂ ਰਲਾਇਆ, ਆਪ ਗਇਆ ਕਰ ਥਾਈ ॥
 ਕੁਝ ਤਾਸੀਰ ਉਸੇ ਦੀ ਹੋਈ, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਵੀਰ ਕਹਣ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਆ ਈ, ਤੁਧ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦੀ ।
 ਕੰਛਣ ਖੋਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਭਾਈਆਂ, ਦੇਖ ਭਈ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਐਡਕ ਕੌਣ ਧਿਆਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਯਾਰ ਪੁਰਾਣਾ ਜਾਨੀ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਮਤਾਂ ਗਵਾਵੇਂ ਭਾਈ ।
 ਬਾਜ਼ੂ ਨਾਲ ਲਿਆ ਮੈਂ ਰੱਖਾਂ, ਰਹਸੀ ਖੌਫ ਨਾ ਕਾਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਪਕੜਾਵੇ ।
 ਲੈ ਪਾਇਆ ਤਿਸ ਬਾਜ਼ੂ ਆਪਣੇ, ਜਾਮੇ ਹੇਠ ਲੁਕਾਵੇ ।
 ਸਾਇਤ ਬਾਦ ਕਹਿਆ ਸਮਊਨੇ, ਵੀਰ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਜੋ ਕੰਛਣ ਆਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਦਿਖਲਾਈਂ ।
 ਬਾਂਹ ਵੱਲ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹ ਯਹੂਦਾ, ਕੰਛਣ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਕੰਥ ਗਇਆ ਦਿਲ ਹੈਰਤ ਧਾਣੀ, ਹੱਥ ਨ ਮੂਲ ਲਿਆਇਆ ॥
 ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭਨਾਂ ਭਾਈਆਂ, ਹੱਥ ਮੁਰਾਦੋਂ ਧੋਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਡਿੱਠਾ ਜੋ ਬਾਜ਼ੂ, ਕੰਛਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਮਤ ਰੋਵੋ, ਬਾਂਹ ਮੇਰੀ ਮੁੜ ਆਇਆ ।
 ਪਾਵਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਉਂ ਪਾਇਆ, ਹੁਣ ਉਵੇਂ ਦਿੱਸ ਆਇਆ ॥
 ਦੇਖ ਰਹੇ ਮੁਤਹੱਯਰ² ਭਾਈ, ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ ਕਾਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਖੂਬੀ, ਵਾਧੂ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ਲੈ ਸਮਊਨੇ, ਪਾਇਆ ਬਾਂਹ ਸ਼ਤਾਬੀ ।
 ਫਿਰ ਵੱਲ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਸਿਧਾਇਆ, ਰਹੀ ਉਹਨਾਂ ਬੇਤਾਬੀ ।
 ਏਵੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ, ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਅਜਮਾਇਆ ।
 ਮੁੜ ਕੰਛਣ ਵੱਲ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ, ਹਰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ।
 ਥੱਕ ਕਹਣ ਹੁਣ ਖੌਫ ਨ ਕਾਈ, ਹਰਗਿਜ਼ ਚੋਰ ਚਕਾਰੋਂ ।
 ਰੱਖ ਤੂੰਹੋਂ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੂ ਆਪਣੇ, ਇਹ ਤੁਹਫਾ ਹੈ ਯਾਰੋਂ ।
 ਤੋੜ ਵੰਡੋ ਯਾਕੂਤ ਭਰਾਵਾਂ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਧਿਆਰਾ ।
 ਇਕ ਇਕ ਸਭਨਾਂ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ, ਫਿਕਰ ਗਇਆ ਚੁਕ ਸਾਰਾ ।
ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁਨਕਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ
 ਇਕ ਸੁਨਹਰੀ ਕੋਠਾ ਯੂਸੁਫ, ਸੀ ਅੱਗੇ ਬਣਵਾਇਆ ।
 ਤੀਹ ਗਜ਼ ਲੰਮਾ, ਤੀਹ ਗਜ਼ ਚੌੜਾ, ਜੀਨਤ³ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ।

1. ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਹੈਰਾਨ, 3. ਸਜਾਵਟ ।

ਛੱਤ ਸਫਾ ਦੀਵਾਰਾਂ ਜ਼ੋਬਾ, ਵਾਂਗੂ ਚੰਦ ਚਮਕਦਾ ।
 ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਲ ਤਕਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਸਭ ਭਾਈਆਂ ਮੂਰਤ, ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਾਈ ।
 ਭੀ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੀ ਸੂਰਤ, ਭੀ ਆਪਣੀ ਬਣਵਾਈ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਭਾਈਆਂ ਜੰਗਲ ਅੰਦਰ, ਉਸ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ।
 ਸਾਰੇ ਹਾਲੇ ਜਾਹਿਰ ਇਸ ਵਿਚ, ਪੂਰੇ ਨਕਸ਼ਾ ਕਰਾਏ ।
 ਹੱਥ ਫੁਰੀ ਸ਼ਮਊਨ ਪਿਛਾੜੀ, ਯੂਸੁਫ ਨੱਸਾ ਜਾਂਦਾ ।
 ਜਿਉਂ ਯਹੂਦੇ ਰਹਮਤ ਕਰਕੇ, ਦਾਮਨ² ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ।
 ਤੇ ਜਿਉਂ ਬੋਤਲ ਆਬ³ ਰੋਈਲੇ, ਧਰਤੀ ਤੋੜ ਵਗਾਈ ।
 ਤੇ ਜਿਉਂ ਖੁਰਿਸ਼ ਲਿਆਏ ਘਰ ਥੀਂ, ਖੋਹਲ ਸਗਾਂ⁴ ਨੂੰ ਪਾਈ ।
 ਤੇ ਜਿਉਂ ਖਿੱਚ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲੱਤੋਂ, ਮੂੰਹ ਚਪੇੜਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਜੋ ਜੋ ਭਾਈਆਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ, ਸ਼ਕਲਾ ਨਕਸ਼ ਕਰਾਈਆਂ ।
 ਹੋਰ ਅਜਾਇਬ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ, ਖਾਨੇ ਗਿਰਦ⁵ ਬਣਾਏ ।
 ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਮੁਨੱਵਰ ਸਾਰੇ, ਨਕਸ਼ ਅਜਬ ਵਿਚ ਲਾਏ ।
 ਲਸਕਰ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜੜੀਆਂ ।
 ਸੁਰਖ ਸਿਆਹ ਸੁਫੈਦ ਲਿਬਾਸੋਂ, ਸਫਾਂ⁶ ਸਵਾਰਾਂ ਖੜੀਆਂ ।
 ਵਿਚ ਯਮਨ ਕੀ ਨਕਸ਼ ਖੋਰਾਨਕ⁷, ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਲਾਏ ।
 ਮਰਦ ਦਿਲਾਵਰ ਗੁਰਦੇ ਵਾਲਾ, ਵੇਖੇ ਹੈਬਤ⁸ ਖਾਏ ।
 ਤਖਤ ਸੁਨਹਰੀ ਮੋਤੀਆਂ ਜੜਿਆ, ਉਤ ਰਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਦੀਬਾ⁹ ਸੁਰਖ ਮੁਨੱਕਸ਼ ਚੀਨੀ, ਫਰਸ਼ ਵਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਤਾਈਂ ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਜਲਦੀ ਜਾਓ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਕਨਆਨੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਇਸ ਖਾਨੇ ਲੈ ਆਓ ।
 ਲੈ ਬੁਰਕਾ ਖੁਦ ਯੂਸੁਫ ਬੈਠਾ, ਅੰਦਰ ਜੱਰੀਂ ਖਾਨੇ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਭਾਈ ਆਂਦੇ, ਕਰ ਆਦਾਬ ਸਾਹਾਨੇ ।
 ਕਨਆਨੀ ਵਿਚ ਖਾਨਿਆਂ ਆਏ, ਡਿੱਠੀ ਨਕਸ਼-ਨਗਾਰੀ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਾਂ ਰਹੀਆਂ, ਅਕਲ ਗਈ ਉਡ ਸਾਰੀ ।
 ਨਾਲ ਤਜੱਮੁਲ¹⁰ ਸ਼ੌਕਤ ਸ਼ਾਨੇ, ਘਰ ਜੱਰੀਂ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਜੀਮੋਂ, ਉਪਰ ਫਰਸ਼ ਬਹਾਏ ।
 ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਤੁਆਮ ਲਿਆਓ, ਖਾਦਿਮ ਤਾਜ ਲਿਆਏ ।
 ਖਾਓ ਖੁਰਿਸ਼ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦਿਓ, ਯੂਸੁਫ ਹੁਕਮ ਕਰਾਏ ।

1. ਚਿੱਤਰ 2. ਪੱਲਾ 3. ਪਾਣੀ 4. ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ 5. ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ 6. ਕਤਾਰਾਂ 7. ਬਹਰਾਮ ਗੌਰ
 ਦਾ ਇੱਕ ਅਦਭੁਤ ਜ਼ੋਬਾਇਸ਼ ਵਾਲਾ ਮਹੱਲ 8. ਖੌਫ 9. ਮਸ਼ਮਲ 10. ਸ਼ਾਨ ।

ਖਾਵਣ ਖੁਰਿਸ਼ ਦਲੀਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਦਲੀਲੇ ।
 ਦੀਵਾਰੀਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਪਈਆਂ ਨਜ਼ਰ ਰੋਈਲੇ ।
 ਗੁੰਮ ਗਇਆ ਹੈਰਾਨੀ ਅੰਦਰ, ਭੁਲ ਗਇਆ ਤਿਸ ਖਾਣਾ ।
 ਅਮਲ ਕਮਾਏ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ, ਖੌਫ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਧਾਣਾ ।
 ਅੱਖੀਂ ਨੀਰ ਛੁੱਟੇ ਹੜ੍ਹ ਵਾਂਗੂ, ਖਾਲੀ ਸਬਰ ਕਰਾਰੋਂ ।
 ਭਾਈਆਂ ਦੇਖ ਦਿਲੀਂ ਗਮ ਧਾਣੇ, ਉਸਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਰੋਈਲਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਵੀਰ ਪੁਛਣ ਰੋ ਸਾਰੇ ।
 ਬੋਲ ਨ ਸੱਕੇ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ, ਰੋ ਰੋ ਵੱਲ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਭਾਈਆਂ ਡਿੱਠਾ ਜੋ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਰੋਂਦਿਆਂ ਰੁਖ ਧੁਵਾਏ ਅਸ਼ਕੋਂ¹, ਮਰਗ² ਸੁੱਝੀ ਗਮ ਧਾਇਆ ।
 ਅਮਲ ਕਮਾਏ ਨਾਲ ਜੋ ਯੂਸੁਫ, ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੜਕਣ ਲੱਗੇ, ਝੂਠੇ ਪਤੇ ਸੁਣਾਏ ,
 ਪਛਤਾਵਨ ਅੱਜ ਜ਼ਿੱਲਤ ਪਾਈ, ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ ਜ਼ਮੀਨੇ ।
 ਨੀਰ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜਾਂ ਮਾਰਨ, ਤੇ ਰੜਕਣ ਗਮ ਸੀਨੇ ।
 ਲੁਕਮਾਂ ਜ਼ਹਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾਪੇ, ਖਾਵਣ ਮੂਲ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਰੋਂਦੇ ਸਾਰੇ, ਅਮਲ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
 ਸਾਹਿਬ-ਜ਼ਾਦਿਓ ਖਾਣਾ ਖਾਓ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਕਿਉਂ ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਨੀਰ ਵਿਹਾਏ, ਯਾਦ ਕਹੋ ਕੀ ਆਇਆ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਇਸ ਖਾਨੇ ਅੰਦਰ, ਖੁਰਿਸ਼ ਨ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਨਾਇਤ ਕਰੇ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਹੋਰਸ ਥਾਉਂ ਭਿਜਵਾਵੇ ।

ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦਾ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸਿਕ ਵਿਚ ਰੁਦਨ

ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੀ, ਸ਼ਕਲ ਡਿੱਠੀ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣਾ ਉਘੜ ਵਗਿਆ, ਚੱਲੇ ਖੂਨ ਫਵਾਰੇ ।
 ਸੂਰਤ ਦੇ ਵਲ ਵੇਖੇ ਰੋਵੇ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਰੋਸ਼ਨ, ਸਬਰ ਦਿਲੋਂ ਲੈ ਜਾਵੇ ।
 ਕਿਸ ਨੇ ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ, ਜਿਸ ਤਸਵੀਰ ਲਿਖਾਈ ।
 ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ, ਕਿਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ ।
 ਪਕੜ ਕਲਮ ਦੁਖ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਕਿਸ ਨੇ ਨਕਸ਼ ਲਗਾਇਆ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਨੇ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਕਿਸਨੂੰ ਰੂਪ ਵਿਖਾਇਆ ।
 ਨੌਕ ਕਲਮ ਦੀ ਇਸ ਮੁਸੱਵਰ³, ਗਮ ਦੀ ਭਰੀ ਸਿੰਗਰਫੋਂ⁴ ।
 ਪਾਸ ਬਹਾ ਕਿਸ ਕਲਮ ਵਗਾਈ, ਫਰਕ ਨ ਰਹਿਆ ਹਰਫੋਂ⁵ ।

1. ਹੰਝੂ 2. ਮੌਤ 3. ਚਿਤਰਕਾਰ 4. ਗੂਹੜੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਦਵਾਈ 5. ਗੱਲ ।

ਚਾਲੀ ਬਰਸਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੈਨੂੰ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਦਿਖਾਇਆ ।
 ਹੁਸਨੋਂ ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਦੀ ਕਿਹੜਾ, ਮਿਸਰੇ ਖਬਰ ਲਿਆਇਆ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਇਹ ਨਕਸ਼ ਵਲੀ ਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਗਇਆ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਇਹ ਰਾਜ਼ ਕਿਆਈ, ਕਿਸ ਕਾਤਿਬ ਦੇ ਕਾਰੇ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮਿਸਰ ਕਿਵੇਂ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਕੌਣ ਅਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦਾ ਮਹਰਮ¹, ਜਿਸ ਨੇ ਨਕਸ਼ ਲਗਾਇਆ ।
 ਸੂਰਤ ਨਕਸ਼ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਜਾਂਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਸਦਾ ।
 ਲਬ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਲਮ ਦੀ ਕਾਰੋਂ, ਰਾਜ਼ ਨਮੂਨਾ ਦਸਦਾ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਛੁਰੀਆਂ ਵਗੀਆਂ, ਜੁਲਮ ਵਗਾਈਆਂ ਕਰਦਾਂ ।
 ਕੀਤਾ ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ² ਉਜਾੜਾਂ ਅੰਦਰ, ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਦਰਦਾਂ ।
 ਵੀਰ ਕਟਾਰੀਂ ਪੁਰਜੇ ਹੋਇਆ, ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
 ਮਜ਼ਬੂਹਾਂ³ ਦਾ ਖੂਨੀ ਨਕਸ਼ਾ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਕਰਦ ਵਗਾਵੇ ।
 ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਮੁਨੱਵਰ, ਮੈਂ ਪੁਰ ਕਰੇ ਪਿੰਡਾਣਾ⁴ ।
 ਦੋਹਰਾ ਜ਼ਖਮ ਵੱਜਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਗ ਨ ਜਾਣਾ ।
 ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਮੈਨੂੰ, ਦੁੱਖੀਂ ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ ਕਰਾਵੇ ।
 ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ, ਨਕਸ਼ ਉਖਾੜ ਦਿਖਾਵੇ ।
 ਮਾਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਸਾਇਆ ਯੂਸੁਫ, ਕਿਸ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਅੱਖੀਂ ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਂ ਦਿਲ ਲਾਂਬੂ ਲਾਏ, ਘੱਤ ਅੰਗਿਆਰਾ ਕੱਖੀਂ ।
 ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਇਓਂ, ਮੁੱਦਤ ਬਾਦ ਭਰਾਂਵਾ ।
 ਸੇਰੋਂ ਮਣਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਦਿਲ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਬਹ ਦਰਦੀ ਰੁੰਨਾ, ਤੂੰ ਉਹ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਮੈਂ ਡਿੱਠੇ ਤੇ ਬਾਪ ਦੁਰਾਡਾ, ਜ਼ਖਮ ਜਿਦ੍ਹੇ ਦਿਲ ਭਾਰਾ ।
 ਖੂਨੀ ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਭਿੰਨੇ, ਵਗ ਵਗ ਕੇ ਰੁੜ੍ਹ ਚੱਲੇ ।
 ਜਾਨ ਚੱਲੀ ਪਰਦੇਸ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਪੱਲੇ ।
 ਮੈਂ ਮਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰਿਆਂ ਕਦਮਾਂ, ਤੇਰੀ ਦਰਦ ਜੁਦਾਈਓਂ ।
 ਏਹਾ ਕਾਰਾ ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ, ਆਖਿਰ ਬੇਪਰਵਾਹੀਓਂ ।
 ਕੌਣ ਕੌਈ ਜਿਸ ਸ਼ਕਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਨਕਸ਼ ਭਰੇ ਦੀਵਾਰੇ ।
 ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਵਾਕਿਫ ਕਿਹੜਾ, ਜਿਸਨੇ ਨਕਸ਼ ਸਵਾਰੇ ।
 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਫਿਰਾਕ ਜਿਦ੍ਹੇ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲਾਈ ।
 ਉਸਦੀ ਸੂਰਤ ਮਿਸਰੀਆਂ ਲੋਕਾਂ, ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਖ ਮੰਗਾਈ ।
 ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਕਿਸ ਨੇ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਤੇ ਇਹ ਕੌਣ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆਹਾ, ਜਿਸ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਾਹੀਆਂ ।

1. ਭੇਤੀ 2. ਕਤਲ 3. ਜ਼ਿਬ੍ਹਾ ਕੀਤੇ ਗਏ 4. ਜ਼ੋਰ ।

ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਰੇਂਦਾ ਜ਼ਾਰੀ, ਮੂਰਤ ਦੇਖ ਪਿਆਰੀ ।
 ਵਾਲੀ ਮਿਸਰ ਕਹੇ ਐ ਯਾਰਾ, ਨ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਹੋਰਸ ਥਾਉਂ ਚਲ ਖੁਰਿਸ਼ ਖਿਲਾਵਾਂ, ਏਥੇ ਦਰਦ ਕਿਆਈ ।
 ਕਹੰਦੇ ਵੀਰ ਦਿੱਸਣ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਰਾਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਈ ।
 ਲੈ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਸ ਖਾਨੇ, ਯੂਸੁਫ ਆਣ ਬਹਾਵੇ ।
 ਉਪਰ ਤਖਤ ਮੁਰੱਸਾ ਜ਼ਰੀਂ, ਆ ਖੁਦ ਕਦਮ ਟਿਕਾਵੇ ।
 ਇਹ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਥੀਂ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਸਾਰੇ ਨਕਸ਼ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਰੋਵਣ ਥੀਂ ਵੱਸ ਹਟੇ ਝੁਰੇਵਾਂ, ਰਹਿਆ ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਤਾਸ਼ ਮੰਗਾਏ ਪੇਸ਼ ਰਖਾਏ, ਯੂਸੁਫ ਹੁਕਮ ਕਰਾਏ ।
 ਇੱਕ ਇੱਕ ਤਾਸ਼ ਉਤੇ ਰਲ ਖਾਵਣ, ਦੋ ਦੋ ਮਾਈ ਜਾਏ ।
 ਦਸ ਭਾਈ ਬਹ ਪੰਜੀਂ ਤਾਸ਼ੀਂ, ਰਲ ਮਿਲ ਖਾਵਣ ਲੱਗੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਇਕੱਲਾ ਬੈਠਾ, ਤਾਸ਼ ਰਖਾਇਸੁ ਅੱਗੇ ।
 ਧਰਿਆ ਤਾਸ਼¹ ਅੱਗੇ ਉਹ ਰੋਂਦਾ, ਬੈਠਾ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨੇ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਖਮ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰੀ ।
 ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਹੋਂਦਾ ਜੇ ਅੱਜ ਦਿਨ, ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਬਹ ਖਾਂਦਾ ।
 ਬਹਰ ਗਮਾਂ ਦੇ ਬੇੜਾ ਮੇਰਾ, ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਕਿਉਂ ਰੋਵੇਂ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਮਾਈ ਜਾਯਾ ਭਾਈ ਤੇਰਾ, ਹੈ ਕੋਈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਗਏ ਛੁੱਟ ਨਾਅਰੇ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਾਝੋਂ ਮਾਈ ਜਾਯਾ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਰੋਂਦਾ ਸ਼ਾਹਾ, ਸੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ।
 ਜਿਗਰ ਕਬਾਬ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਪੁਰਜੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ ।
 ਵਗ ਵਗ ਗਏ ਕਲੇਜੇ ਮੇਰੇ, ਜਿਸ ਥੀਂ ਘਾ ਗਮਾਂ ਦੇ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਮੈਨੂੰ, ਰਹੇ ਸੁਮਾਰ² ਦਮਾਂ ਦੇ ।
 ਛੋੜ ਗਇਆ ਜੋ ਰੋਂਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ, ਵਿੱਚ ਉਜਾੜ ਜ਼ਮੀਨੇ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਤੀਰ ਵੱਜੇ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਭੈਣ ਤੜਫਦੀ ਰਹੰਦੀ, ਵਾਂਗ ਮੱਛੀ ਬਿਨ ਪਾਣੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਤੇਗ ਫਿਰਾਕੋਂ ਧਾਣੀ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ ਮੈਨੂੰ, ਬਰਸਾਂ ਬਹੁਤ ਵਿਹਾਈਆਂ ।
 ਢੂੰਡ ਥੱਕਾ ਦਿਲ ਘਾਇਲ ਹੋਇਆ, ਅਜੇ ਨ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖੀਂ ਰੁੰਨਾ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ ।
 ਉਹ ਹੋਂਦਾ ਰਲ ਮੈਂਥੀਂ ਬਹੰਦਾ ਦਰਦ ਵੰਝੇਂਦਾ ਸਾਰਾ ।

1. ਥਾਲ 2. ਗਿਣਤੀ ।

ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ, ਯੂਸੁਫ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ।
ਨਾਗ ਤੁਆਮ¹ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ, ਤੇ ਪੁਰ ਜ਼ਹਰ ਨਵਾਲਾ ।
ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਭਾਈ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਰੱਬ ਜਾਣੇ, ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
ਇਹਨਾਂ ਭਾਈਆਂ ਜੰਗਲ ਖੜਿਆ, ਮੁੜ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਨਾਹੀਂ ।
ਖਾ ਗਇਆ ਬਘਿਆੜ ਜੰਗਲ ਥੀਂ, ਦੱਸੀ ਖਬਰ ਅਸਾਹੀਂ ।
ਖੂਨ ਆਲੂਦਾ² ਕੁੜਤਾ ਗਲ ਦਾ, ਦਿੱਤੀ ਆਣ ਬਸ਼ਾਰਤ³ ।
ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਉਹ ਕੁੜਤਾ ਹੁਣ ਤੱਕ, ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂ ਜ਼ਿਆਰਤ ।
ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਗਲ ਦਾ ਕੁੜਤਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
ਮੈਂ ਵੇਖਾਂ ਪਿਉ ਮੇਰਾ ਵੇਖੇ, ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨਿਹਾਨੀ ।
ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਨਕਸ਼ ਅਜੇ ਵਿਚ ਦਿਲਦੇ ।
ਉਸ ਦੇ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਦਿਲ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨ ਮਿਲਦੇ ।
ਕੀ ਖਾਵਾਂ ਮੈਂ ਖਾ ਨ ਸਕਦਾ, ਬਾਝੋਂ ਯੂਸੁਫ ਭਾਈ ।
ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਰਲ ਖਾਵਾਂ, ਵੀਰ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਕਾਈ ।
ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ, ਆ ਜਾ ਮੈਥੀਂ, ਤੂੰ ਮੈਂ ਰਲ ਮਿਲ ਖਾਈਏ ।
ਤਾਸ ਇੱਕ ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਂ ਭਾਈ, ਖਾਵਣ ਬਹ ਹੁਣ ਜਾਈਏ ।
ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭਾਈ, ਯੂਸੁਫ ਜਾਣ ਅਸਾਈਂ ।
ਮਾਈ ਜਾਯਾ ਭਾਈ ਆਪਣਾ, ਜਾਣ ਅਸਾਡੇ ਤਾਈਂ ।
ਜੇ ਤੈਂ ਯੂਸੁਫ ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨਾ ।
ਬੁਰਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਲੇ ਯੂਸੁਫ, ਆਹੀਂ ਕਰ ਕਰ ਰੁੰਨਾ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ ਭਾਈ ਤੇਰਾ, ਵਿਛੜਿਆ ਜਿਉਂ ਤੈਥੀਂ ।
ਏਵੇਂ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ, ਵਿਛੜਿਆ ਈ ਮੈਥੀਂ ।
ਜੇ ਤੂੰ ਬੜਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲਾ, ਮੈਂ ਨ ਦਰਦੋਂ ਖਾਲੀ ।
ਵਗਦੇ ਜ਼ਖਮ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਵ ਲੇ, ਸਾਲ ਗਏ ਹੋ ਚਾਲੀ ।
ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਬਹ ਖਾਈਂ ।
ਸਕਿਆਂ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹਰਗਿਜ਼, ਫਰਕ ਨ ਮੂਲ ਲਿਆਈਂ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਗਇਆ ਬਹ ਹੁਕਮੋਂ, ਤਖਤ ਉਤੇ ਕਰ ਜ਼ਾਰੀ⁴ ।
ਵਾਲੀ ਤਖਤ ਮਿਸਰ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
ਰਾਜ ਸਵਾਯਾ ਤੁਧ ਸੁਲਤਾਨਾ, ਵੀਰ ਤੇਰਾ ਮੁੜ ਆਵੇ ।
ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਜੇ ਤੂੰ ਚੰਗਾ, ਪਰ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
ਜੇ ਅਹਸਾਨ ਕੀਤੋ ਈ ਭਾਰਾ, ਭਾਈਆਂ ਕਦੋਂ ਕਮਾਇਆ ।
ਸ਼ਰਮਾਵਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ, ਜੁਗ ਜੁਗ ਆਲੀ ਪਾਯਾ ।

1. ਖਾਣਾ 2. ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ 3. ਖਬਰ 4. ਰੁਦਨ ।

ਸ਼ਮੂ ਪਤੰਗਾਂ ਸ਼ੌਕ ਪੁਰਾਣਾ, ਸੂਰਜ ਨੂਰ ਉਜਾਲਾ ।
 ਅੰਤ ਸ਼ਮੂ ਤੇ ਜਾਨ ਜਲਾਵੇ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਦ ਕੋਸ਼ਾਲਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਸ ਕਰੇਂਦਾ ਅੱਗੇ, ਦੋਹਾਂ ਲੁਕਮਾ ਚਾਇਆ ।
 ਦੋਹੀਂ ਦਿਲੀਂ ਵਲ ਖੁਲ ਖੁਲ ਜਾਂਦੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਤ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਦੋਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਥੀਂ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਖਾਵਣ ਪੱਜ¹ ਬਣਾਇਆ ।
 ਭਾਈ ਕਹੰਦੇ ਸ਼ਰਮ ਨ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਰਾਹੀਲੇ ਜਾਯਾ ।
 ਉੱਪਰ ਤਖਤ ਬਰਾਬਰ ਬਹੰਦਾ, ਕਦਰੋਂ ਵਧ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ।
 ਸ਼ਾਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਬਹਕੇ, ਖੁਰਿਸ਼ ਬਰਾਬਰ ਖਾਂਦਾ ।
 ਪਰਦੇਸੀ ਵੇਚਾਰਾ ਆਜਿਜ਼, ਆਖਿਰ ਚੀਜ਼ ਕਿਆਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸੁਣਦਾ ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ, ਅੱਖੀਂ ਝੜੀ ਲਗਾਈ ।
 ਇਹ ਸਮਝਣ ਸ਼ਾਹ ਸਮਝੇ ਨਾਹੀਂ, ਇਹ ਬੋਲੀ ਇਬਰਾਨੀ ।
 ਤਰਜਮਾਨ² ਨੂੰ ਹੁਣ ਹਾਲ ਨ ਪੁੱਛੇ, ਸਾਡੇ ਹਾਲ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਸ਼ਾਹ ਅਜੀਜ਼ੋਂ, ਭਾਈਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ਯੂਸੁਫ, ਰੋ ਰੋ ਰਮਜ਼ਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਭਰਾਵਾਂ ਗੱਲਾਂ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕਰਦਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਨ ਰੋ ਭਾਈ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਜੁਗ ਜੀਵੇਂ, ਸ਼ਾਹ ਆਲੀ ਜਾਹਾ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਖਾਨਾ ਅੱਵਲ ਵਾਲਾ, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਹਾ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਮੈਂ ਓਥੇ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਬੈਠ ਲਵਾਂ ਰੱਜ ਰੋ ਉਥਾਈਂ, ਤਦਾਂ ਬੁਖਾਰ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਜ਼ਰੀਂ ਖਾਨੇ, ਕਿਆ ਪਸੰਦ ਦਿਸਾਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਦੀਵਾਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਨਕਸ਼ ਲਗਾਇਆ ।
 ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਹ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਠ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਜ਼ਾਰੀ, ਰੋਣੋਂ ਸਬਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਵੇ ਮੁੜ ਕਦਮ ਚੁੰਮੇ, ਫਿਰ ਤੜਫ ਗਸ਼ੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ।
 ਮੁਦਤ ਤੀਕ ਤੜਫਦਾ ਏਵੇਂ, ਕਰ ਕਰ ਗਿਰਯਾ-ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਆਖਿਰ ਜਾਨ ਲਬਾਂ ਤਕ ਆਈ, ਵਗ ਵਗ ਗਈ ਕਟਾਰੀ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਸਲਾਮ ਲਿਆਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹੋਂ ।
 ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਕਹਿਆ ਐ ਯੂਸੁਫ, ਆਇਆ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੋਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਜਾਨ ਲਬਾਂ ਪੁਰ ਆਈ ।
 ਜਾਂਦੀ ਜਾਨ ਵਿਛੋੜੇ ਅੰਦਰ, ਦੇਹ ਸ਼ਤਾਬ ਦਿਖਾਈ ।

1. ਬਹਾਨਾ 2. ਤਰਜਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੋ ਭਾਸ਼ੀਆ ।

ਜਿਵੇਂ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ, ਓਵੇਂ ਕਰੋ ਸ਼ਤਾਬੀ ।
 ਮਰ ਜਾਵੇ ਮਤ ਭਾਈ ਤੇਰਾ, ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਬੇਤਾਬੀ ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਖਾਨੇ ਜਾਹ ਫਰਜ਼ੰਦਾ, ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਆਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਤੇਰਾ ਉਹ ਚਾਚਾ, ਮਾਓਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਜਾਯਾ ।
 ਗਮ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੜਫ ਮਰੇਂਦਾ, ਹਿਜਰ¹ ਤੂਫਾਨ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
 ਦੇਹ ਦਖਾਈ ਉਸ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਨਕਸ਼ਾ ਮੇਰਾ ।
 ਵੇਖ ਤਸੱਲੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਹੋਵਸ, ਬਾਪ ਪੁਛੇਸੀ ਤੇਰਾ ।
 ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਇਬਰਾਨੀ ਉਸਨੂੰ, ਮੇਰਾ ਪਤਾ ਬਤਾਈਂ ।
 ਓ ਮਰਦਾ ਕਰ ਦੇਰ ਨ ਕਾਈ, ਜਾਹ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਈਂ ।
 ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਗਇਆ ਝਬ ਮਨਸ਼ਾ, ਡਿੱਠਾ ਚਾਚੇ ਤਾਈਂ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਇਆ ਤੜਫਦਾ, ਜਾਂਦੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਈਂ² ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਦੇ ਵੱਲ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ, ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ, ਵੱਗੀ ਵਧ ਕਟਾਰੀ ।
 ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਲ ਮਨਸ਼ਾ ਵੇਖੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਲ ਸੂਰਤ ।
 ਫਰਕ ਜ਼ਰਾ ਮਾਲੂਮ ਨ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸੂਰਤ ।

ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਉਪਰ ਭੇਦ ਦਾ ਖੁਲਣਾ

ਦੰਗ ਰਹਿਆ ਫਰਮਾਵੇ ਲੜਕਿਆ, ਦੱਸੀਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰਾ ।
 ਕੌਣ ਏਹੀ ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਜਿਗਰ ਕਿਦੇ ਦਾ ਪਾਰਾ³ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਮੈਂ ਬੇਟਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਮਨਸ਼ਾ ਆਖ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਇਆ ਸੁਣ ਧਰਤੀ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮੇਰਾ ਭੀ ਇੱਕ ਵੀਰ ਪਿਆਰਾ, ਆਹਾ ਯੂਸੁਫ ਨਾਮੋਂ ।
 ਬਾਪ ਤੇਰਾ ਭੀ ਯੂਸੁਫ ਨਾਮੋਂ, ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਲਾਮੋਂ⁴ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਸਦੀਕ⁵ ਮੇਰਾ ਪਿਉ, ਮਨਸ਼ਾ ਫੇਰ ਅਲਾਵੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਰੋ ਏਵੇਂ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਸਦਾਵੇ ।
 ਜੇ ਸਦੀਕ ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਲੜਕੇ, ਨਿਸਬਤ⁶ ਖੂਬ ਰਲਾਈ ।
 ਸੀ ਯੂਸੁਫ ਸਦੀਕ ਪਿਆਰਾ, ਮੇਰਾ ਭੀ ਉਹ ਭਾਈ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਪਿਉ ਮੇਰਾ ਯੂਸੁਫ, ਮਨਸ਼ਾ ਫੇਰ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਵਧੇਰਾ ਹੋਇਆ, ਜ਼ਾਰ ਕਰੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਸੀ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਵਣ ਵਾਲਾ, ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ।
 ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਵਿੱਚ ਜਿਗਰ ਮੇਰੇ ਦੇ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਚੋਹਬਕ ਲਾਈ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਖ਼ਾਬਾਂ ਆਈਆਂ, ਉਮਰ ਨਿੱਕੀ ਜਾਂ ਆਹੀ ।
 ਸ਼ਾਨ ਨਬੁੱਵਤ ਥੀਂ ਉਹ ਖ਼ਾਬਾਂ, ਦੇਂਦੀਆਂ ਸਾਫ ਗਵਾਹੀ ।

1. ਵਿਛੋੜਾ, ਬਿਰਹਾ 2. ਵਿਅਰਥ 3. ਟੁਕੜਾ 4. ਗੱਲ 5. ਸੱਚਾ 6. ਮੇਲ. ਸੰਬੰਧ ।

ਮਨਸ਼ਾ ਕਹੰਦਾ ਨ ਰੋ ਚਾਚਾ, ਜਿੰਦਾ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ।
 ਤੂੰ ਜਿਸਦੇ ਵਿੱਚ ਗਮ ਦੇ ਰੋਵੇਂ, ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਓਹਾਈ ।
 ਮੈਂ ਪੌਤਾ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ, ਤੇਰਾ ਹਾਂ ਭਤਰੀਆ ।
 ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਮਿਲਾਇਓਂ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਨ ਕਰ ਐਡ ਕਜੀਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਈ ਜਾਂ ਕੰਨੀ, ਏਹਾ ਗੱਲ ਪਿਆਰੀ ।
 ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਆਖਾਂ ਕੇਡਕ, ਗੁਜ਼ਰੀ ਹਾਲਤ ਭਾਰੀ ।
 ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਰੋ ਰੋ, ਪਕੜ ਭਤੀਜੇ ਤਾਈਂ ।
 ਫਰਜ਼ੰਦਾ¹ਦੱਸ ਝਬਦੇ ਮੈਨੂੰ, ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਕਿਥਾਈਂ ।
 ਤਖਤ ਉੱਪਰ ਜਿਸ ਥੀਂ ਤੂੰ ਬੈਠਾ, ਮਨਸ਼ਾ ਨੇ ਫਰਮਾਯਾ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਉਹੋ ਭਾਈ ਤੇਰਾ, ਮਾਉਂ ਤੇਰੀ ਦਾ ਜਾਯਾ ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਰਲ ਖਾਣਾ ਖਾਧੋਸੁ, ਤੈਨੂੰ ਪਾਸ ਬਹਾਇਆ ।
 ਬੁਰਕੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣ ਸੁਣ ਹਾਲੇ, ਅੱਖੀਂ ਨੀਰ ਵਹਾਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾ, ਉਹ ਮਿਸਰੇ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਕਹੰਦਾ ਉਹੋ ਯੂਸੁਫ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਯਾ ਆਲੀ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰੁੰਨਾ, ਗਮੋਂ ਛੁੜਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੋਇਆ ਨੂਰਾਨੀ, ਰੁਖ ਕੁਮਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ।
 ਸੁੱਕਾ ਰੁੱਖ ਚਲੀਹਾਂ ਬਰਸਾਂ, ਦਮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹਰਿਆ ।
 ਅੱਖੀਂ ਨੀਰ ਵਗੋਂਦੇ ਖੁਸ਼ੀਓਂ, ਜੋਸ਼ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ ।
 ਮਨਸ਼ਾ ਨੇ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਉੱਠ ਯੂਸੁਫ ਵਿੱਚ ਖਲਵਤ ਆਇਆ, ਨਾਲ ਲਇਆਸੁ ਭਾਈ ।
 ਬੁਰਕਾ ਲਾਹ ਰੁਖੋਂ ਗਲ ਮਿਲਿਆ, ਡਿੱਠੋਸੁ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ।
 ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ, ਠੰਢ ਪਈ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ।
 ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰੇ ।
 ਖੀਂਘ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਟਕ ਫਲਕ² ਥੀਂ, ਲੱਗੀ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਉਹ ਹਾਲ ਕਵੇਹਾ, ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਉੱਪਰ ਭਾਈਆਂ ।
 ਬਾਹਾਂ ਗਲੀਂ ਮਲੇਂਦੇ ਦੋਵੇਂ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਖੋਹਲ ਸੁਣਾਈਆਂ ।
 ਨੈਣ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗੂੰ, ਛਮ ਛਮ ਝੜੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਸੀਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਲਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ, ਪਾਣੀ ਘੱਤ ਬੁਝਾਈਆਂ ।
 ਗਏ ਬੁਖਾਰ ਦਿਲੋਂ ਧੂੰ ਝਾਹਿਰ, ਟੁੰਬ ਪਈ ਜਿਉਂ ਆਬੇ ।
 ਕੱਢ ਬਹਿਸਤੀਂ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ, ਜਲਦਾ ਜਿਗਰ ਅਜਾਬੇ ।
 ਬਾਂਹ ਉਲੂਾਰ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ, ਵਿਛੜਿਆਂ ਮਿਲ ਭਾਈਆਂ ।
 ਸਰਦ ਹੋਏ ਦੋ ਸੀਨੇ ਤਪਦੇ, ਬਾਰਾਂ ਰਹਮਤ ਆਈਆਂ ।

1. ਪੁੱਤਰਾ 2. ਅਸਮਾਨ ।

ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਭਾਈ ਰਬ ਮਿਲਾਏ ।
 ਨ ਡਰ ਦੇਖ ਐਮਾਲ¹ ਭਰਾਵਾਂ, ਜੋ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਾਏ ।
 ਤੋੜ ਵਿਛੋੜ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਛੋੜ ਗਏ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ।
 ਤੂੰ ਮਹਬੂਬ ਵਿਛੋੜਿਆ ਮੈਂ ਥੀਂ, ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਅਲਮ ਦੇ ।
 ਇਹ ਗਲ ਕਹ ਗਮ ਖਾਧਾ ਯੂਸੁਫ, ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹਿਆਸੁ ਕਾਈ ।
 ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਧਰ ਸੀਸ ਮੁਬਾਰਿਕ, ਪਾਸ ਰੁੰਨਾ ਬਹ ਭਾਈ ।
 ਸਾਇਤ ਬਾਦ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਹੋਸ਼ ਬਦਨ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ, ਪਿਉ ਦਾ ਹਾਲ ਕਿਆਈ ।
 ਕਿਵੇਂ ਵਿਛੋੜੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਉਸਦਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾਵੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਉਹ ਹਾਲਾ, ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਨ ਆਵੇ ।
 ਨ ਪੁਛ ਭਾਈ ਹਾਲ ਪਿਦਰ ਦਾ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਅੱਖੀਂ ਗਈਆਂ ।
 ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ ਹੁਜਰੇ, ਤੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਜ਼ੀਆਂ ।
 ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ਮੁੜ ਮੁੜ, ਯਾਦ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਨੈਣ ਸੁਕੇ ਵਿੱਚ ਗਮ ਦੇ ਸ਼ੋਅਲੇ, ਤਪਦਿਆਂ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਦੁਖਾਂ ਕੱਦ ਲਿਫਿਆ ਉਸਦਾ, ਗੋਸ਼ਤ ਸੁਕ ਗਇਆ ਈ ।
 ਚੰਦ ਨਵਾਂ ਜਿਉਂ ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ, ਵੇਖਾਂ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆਈ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੇ, ਖਾਵਣ ਮੂਲ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਲੈ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਦਰਦ ਝੱਲੇ ਗਸ਼ ਖਾਵੇ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲ ਪਿਦਰ ਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਰੋ ਰੋ ਜ਼ਾਰ ਕਰੇਂਦਾ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਮੈਂ ਜੰਮਦਾ ਨਾਹਾ, ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਬਾਪ ਤਪੇਂਦਾ ।
 ਫੇਰ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਭੈਣ ਮੇਰੀ ਦਾ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਵਕਤ ਵਿਹਾਂਦਾ ।
 ਰੋ ਰੋ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਦੁੱਖ ਉਸਦਾ, ਹੱਦੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ।
 ਜਾਮਾ ਨਵਾਂ ਨ ਪਾਇਆ ਉਸਨੇ, ਸਾਲ ਗਏ ਹੋ ਚਾਲੀ ।
 ਹੋ ਦੀਵਾਨੀ ਰਹੀ ਬੀਚਾਰੀ, ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਜਿਸ ਰਾਹੋਂ ਤੈਂ ਵੀਰ ਲਿਆਏ, ਉਥੇ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਪਈ ਪੁਕਾਰੇ ਨਿਕਲ ਯੂਸੁਫ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਫੋਲੇ ਖਾਕ ਵਰ੍ਹਾਵੇ ਅੱਖੀਂ, ਬੈਠ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਰਾਹੀਂ ।
 ਇਤ ਵਲ ਰਾਹ ਗਇਆ ਸੀ ਯੂਸੁਫ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਛੋੜ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਭੈਣ ਪਿਆਰੀ ਮੈਂ ਮੁੜ ਆਵਾਂ, ਕਰਕੇ ਅਹਦ² ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਵਿਹਾਈ, ਵੀਰ ਨ ਮੁੜ ਘਰ ਆਇਆ ।
 ਮੁੜ ਭਾਈ ਇਹ ਦਰਦ ਜੁਦਾਈ, ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਜਰਦੀ ।
 ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਵਿਚ ਤੇਰਿਆਂ ਰਾਹਾਂ, ਭੈਣ ਉਡੀਕਾਂ ਕਰਦੀ ।

1. 'ਅਮਲ' ਦਾ ਵਹੁਵਰਨ, ਕਰਮ 2. ਇਕਰਾਰ

ਰੌਂਦੇ ਬਾਪ ਦਿਆ ਫਰਜ਼ਦਾ, ਲੈ ਮੁੜ ਖਬਰ ਪਿਦਰ ਦੀ ।
 ਮੰਗਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਮਰਗ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਜਿੰਦ ਜੁਦਾਈਓਂ ਡਰਦੀ ।
 ਡਿਗਦੀ ਧਰਤ ਕਦੇ ਉਠ ਬਹੰਦੀ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਆਂਵਦਿਆਂ ਉਹ ਰਾਹੀਆਂ ਕੋਲੋਂ, ਹਾਲ ਪੁਛੇਂਦੀ ਸਾਰੇ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਉਹ ਮਾਹ ਮੁਨੱਵਰ, ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ।
 ਕਿਨੇ ਡਿੱਠਾ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਰੋਂਦਾ, ਯਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਰ ਵਿਚਾਰਾ ।
 ਇਹੋ ਹਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸਦਾ, ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਭੁੱਲਾ ਉਸ ਥੀਂ, ਤੇਰਾ ਵਿਰਦ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਹੋਰ ਵਧੇਰਾ ਹੋਇਆ, ਸੁਣ ਹਮਸ਼ੀਰਾ ਹਾਲਾ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਦਾਗ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਰੜਕੇ, ਹਿਜਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ।
 ਫੇਰ ਪੁਛੇ ਦੱਸ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਪਰਨਾਇਓਂ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਹੇ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਜ਼ੋਕ ਨ ਦਿਲ ਬਿਨ ਆਈਂ ।
 ਘਰ ਔਲਾਦ ਤੇਰੇ ਯਾ ਨਾਹੀਂ, ਫਿਰ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਬੇਟੇ ਤਿੰਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਹੋਏ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਸੁਣਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ, ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੁਝ ਤੁਧ ਰਖਾਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਇਕ ਯੂਸੁਫ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ਦੂਜਾ ਜ਼ਅਬ ਏਹੀ ਦਮ ਤੀਜਾ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਏਹਾ, ਜੋ ਮੈਂ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਵੀਰ ਪਿਆਰੇ, ਐਸੇ ਨਾਮ ਕਿਆਈ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਮੈਂ ਏਹਾ ਭਾਵਣ, ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਜਦਾਈ ।
 ਆਹੇ ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ ਅੰਦਰ, ਜ਼ਅਬ ਕਹਣ ਬਘਿਆੜੇ ।
 ਦਮ ਦੇ ਮਾਅਨੀ ਲਹੂ ਏਹਾਈ, ਭਾਈ ਰਾਜ ਉਘਾੜੇ ।
 ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਲੈ ਮੈਂ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਵਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਯੂਸੁਫ ਪਇਆ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਦਿਲ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਵਾਂ ।
 ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਫਰੇਬਾਂ, ਦਿਆਂ ਤਸੱਲੀ ਭਾਰੀ ।
 ਪਰ ਉਹ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ, ਗਈ ਨ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਵੀਰ ਕਹਣ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਦਰਦ ਲੁੱਟੇ ਦਾ ਭਾਈ ।
 ਜ਼ਅਬ ਰਖਾਇਆ ਨਾਮ ਪਿਸਰ ਦਾ, ਪਾਈ ਜਿਸ ਜੁਦਾਈ ।
 ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਲ ਕਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲਾ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਨ ਵਿਸਾਰਾਂ ।
 ਉਸ ਫਰਜ਼ਦ ਪਿਆਰੇ ਤਾਈਂ, ਕਹ ਬਘਿਆੜ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਲਹੂ ਭਿੰਨਾ ਲੈ ਕੁੜਤਾ ਤੇਰਾ, ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਦਿਖਲਾਇਆ ।
 ਦਮ ਦਮ ਕਰਾਂ ਪੁਕਾਰ ਪਿਸਰ¹ ਨੂੰ, ਹੋਵੇ ਦਰਦ ਸਵਾਯਾ ।

1. ਬੇਟਾ

ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਡਿੱਠਾ, ਇਸ਼ਕ ਅਜੋਹਾ ਭਾਰਾ ।
 ਬੇ-ਆਰਾਮ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਹਾਲਾ ਸਾਰਾ ॥
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਐ ਭਾਈ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਉਮਰ ਵਿਹਾਈ ।
 ਅਜ ਮਕਸੂਦ¹ ਦਿਲੇ ਦਾ ਮਿਲਿਓਂ, ਹੋਈ ਦੂਰ ਜੁਦਾਈ ।
 ਇਕ ਸਾਇਤ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ, ਵਿਛੜਿਆ ਨ ਚਾਹਾਂ ।
 ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨ ਟੋਰੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਵਗੇ ਨ ਕਦਮ ਅਗਾਹਾਂ ।

(ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ)

ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕਦਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ ।
 ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਟੁਰੇਸਾਂ ਅੱਵਲ, ਫੇਰ ਕਰੇਸਾਂ ਮੋੜਾ ।
 ਚੀਜ਼ ਗੱਲੇ ਰਖਵਾਵਾਂ ਤੇਰੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਮੋੜ ਮੰਗਾਵਾਂ ।
 ਫੋਲ ਕਢਾਵਾਂ ਹੁਕਮ ਸ਼ਰਅ ਥੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਲ ਰਖਾਵਾਂ ।
 ਚੋਰੀ ਨਾਮ ਲਗਾਸਣ ਤੈਂ ਸਿਰ, ਰੰਜ ਨ ਹੋਵੀਂ ਕਾਈ ।
 ਬਿਨ ਹੀਲੇ ਜੇ ਰੱਖਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਛੋੜ ਨ ਜਾਸਣ ਭਾਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਜਿਉਂ ਚਾਹੇਂ, ਪਾਸ ਰਖਾਵੀਂ ਮੈਨੂੰ ।
 ਬਦਨਾਮੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਝੱਲਾਂ, ਛੋੜ ਨ ਜਾਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ।
 ਕਰ ਮਸਲਾਹਤ² ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ਼, ਬੁਰਕਾ ਮੂੰਹ ਪੁਰ ਪਾਇਆ ॥
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ, ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਵੱਲ ਆਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ।
 ਚੰਦੋਂ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸੂਰਤ, ਚਮਕਾਂ ਕਰੇ ਸਵਾਈਆਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਭਰਾਵਾਂ ਤਾਈਂ, ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਨ ਆਇਆ ।
 ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਰਹੇ ਵਿਚ ਹੈਰਤ, ਇਹ ਕਿਸ ਮਾਈ ਜਾਯਾ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਪੁਛਣ ਸਾਹਿਬ-ਜਾਵੇ, ਅਨਵਰ ਮਾਹ-ਜਬੀਨਾਂ³ ।
 ਕਿਸ ਥਾਵੇਂ ਦਾ ਤੂੰ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ, ਆਇਓਂ ਵਿਚ ਮਸਕੀਨਾਂ ॥
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਕਿਵੇਂ ਪਛਾਣੋ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਤੁਸਾਡਾ ਭਾਈ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਤੁਸਾਹੀਂ ।
 ਭਾਈ ਕਹਣ ਤੇਰੀ ਉਹ ਸੂਰਤ, ਬਦਲ ਕਿਥਾਓਂ ਆਈ ।
 ਵਾਲੀ ਤਖਤ ਮਿਸਰ ਦੇ ਤੈਨੂੰ, ਬੂਟੀ ਕਿਆ ਸੁੰਘਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਗਮ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ, ਅੱਜ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ॥
 ਉਹ ਰੋਣਾ ਤੇ ਗਮ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ, ਕਿਥੇ ਗਏ ਪਛਤਾਵੇ ।
 ਅੱਜ ਹੱਸੇਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਾਲੇ, ਵੀਰ ਗਇਆ ਭੁਲ ਕਿਉਂ ਕਰ ॥
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਅੱਜ ਅੱਖੀਂ, ਹਾਲ ਡਿੱਠਾ ਈ ਇਉਂ ਕਰ ।
 ਵਾਲੀ ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਦਾ ਮੈਨੂੰ, ਕਰ ਕਰ ਵੀਰ ਬੁਲਾਵੇ ।
 ਘਟ ਨਹੀਂ ਇਹ ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਲੋਂ, ਕਿਵੇਂ ਨ ਗਮ ਘਟ ਜਾਵੇ ।

1. ਜਿਸ ਦਾ ਕਸਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਭਾਵਨਾ 2. ਮਸ਼ਵਰਾ 3. ਚੰਨ ਮੱਥੇ ਵਾਲਿਆ ॥

ਤਖਤ ਉਤੇ ਬਹ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਸਾਹਿਬ-ਜ਼ਾਦਿਓ ਹਾਲ ਘਰਾਂ ਦਾ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਵਕਤ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਬਾਪ ਤੁਸਾਡਾ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਕਹਣ ਸੱਭੇ ਗਮ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਨਾਂਹ ਵਿਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਵਿਚ ਤੁਸਾਹਾਂ, ਬਾਪ ਜੇਹਾ ਗਮ ਕਿਸਨੂੰ ।
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਥੀਂ ਯੂਸੁਫ ਕੋਲੋਂ, ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਦਿਲ ਜਿਸਨੂੰ ।
 ਕਿਸਨੇ ਵੱਧ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਕੀਤੀ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਗਮਖ਼ਾਰੀ ।
 ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵੱਧ ਕੁਜ਼ੀਆਂ, ਕਿਸਨੇ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਭਾਈ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਵਿਚ ਫੁਰਕਤ, ਕੌਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੋਇਆ ।
 ਨਾਲ ਪਿਦਰ ਦੇ ਕੌਣ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ, ਗਮ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਗਮ ਕਿਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਧ ਸਭਨਾਂ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਈਆਂ ਕਹਿਆ ।
 ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਰਹਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤਪਦਾ ।
 ਨਾਲ ਪਿਦਰ ਦੇ ਹੁਜ਼ਰੇ ਅੰਦਰ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੀਂ ਖਪਦਾ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਖਾਏ, ਇਸ ਨੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਇਸਦੇ ਦਿਲ ਥੀਂ ਯੂਸੁਫ ਭਾਈ, ਭੁੱਲਾ ਨ ਹਰ ਹਾਲੇ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਫਰਮਾਵੇ ਭਾਈਆਂ, ਲੈਣ ਗੱਲਾ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਹੋ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦਿਓ, ਪੂੰਜੀ ਕਿਆ ਲਿਆਏ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਕੁਝ ਪੂੰਜੀ ਨਾਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਕਹਤ ਸਤਾਇਆ ।
 ਮੌੜ ਘੱਲੀ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਕਰਮ ਥੀਂ, ਉਹੋ ਹੈ ਸਰਮ ਯਾ ।
 ਅਸਾਂ ਬਜ਼ਾਅਤ ਸਾਬਿਤ ਪਾਈ, ਜਾਂ ਘਰ ਭਾਰ ਖੁਲਾਏ ।
 ਵਾਂਗ ਅਮਾਨਤ ਮਾਲ ਤੁਸਾਡਾ, ਓਵੇਂ ਮੌੜ ਲਿਆਏ ।
 ਜੁਗ ਜੀਵੇਂ ਵਿਚ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਦੇ, ਸੁਖ ਵੱਸੇਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ।
 ਅਹਸਾਨਾਂ ਥੀਂ ਵਿਚ ਜਹਾਨਾਂ, ਕੀਤੇ ਈ ਬਜ਼ਲ¹ ਖਜ਼ਾਨਾ ।
 ਅੱਵਲ ਵਾਲੀ ਮੌੜ ਬਜ਼ਾਅਤ, ਮੌੜ ਲਿਆਏ ਡਰਦੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਖਿਆਨਤ ਕਰਦੇ ।
 ਤੁਸਾਂ ਨਿਗਾਹ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖੀ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਮੈਂ ਅਹਸਾਨੋਂ ਫਿਰ ਪੁਰ ਕਰਸਾਂ, ਮੁਜ਼ਦੂੰ² ਦੂਣ ਸਵਾਯਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਤਾਈਂ, ਭਰਤੀਆਂ³ ਭਰੇ ਸ਼ਤਾਬੀ ।
 ਨ ਤੋਲੋ ਭਰ ਕੋਨਾਂ⁴ ਦਿਓ, ਹੋਵੇ ਦੂਰ ਖਰਾਬੀ ।
 ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮਾਂ ਤਾਈਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਜਾਮ ਅਕੀਕ ਮੇਰਾ ਲੈ ਜਾਓ, ਰੱਖੋ ਪਾਸ ਫੁਪਾਇਆ ।

1. ਖਰਚ 2. ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਉਜਰਤ 3. ਮਾਲ 4. ਨੁਕਰਾਂ; ਪਾਠਾਂਤਰ ਗੋਨਾ (=ਪੈਮਾਨਾ)

ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਰੋ, ਰਖ ਦਿਓ ਵਿਚ ਪਰਦੇ ।
 ਭਰ ਛੱਟਾ ਜਿਉਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹਿਆ, ਬਰਦੇ ਓਵੇਂ ਕਰਦੇ ।
 ਆਖ ਸਲਾਮ ਗਏ ਕਨਆਨੀ, ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਜਾਮ ਗਇਆ ਈ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ਼, ਮਗਰ ਸਵਾਰ ਦੌੜਾਏ ।

ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਚੋਰੀ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਜਾਣਾ

ਕਰਨ ਸਵਾਰ ਪੁਕਾਰ ਜਵਾਨੋਂ, ਚੋਰ ਤੁਸੀਂ ਕਰਵਾਨੋਂ ।
 ਖੜ ਰਹੇ ਮਤ ਜਾਓ ਅੱਗੇ, ਪਕੜ ਵਲਾਂ ਕਨਆਨੋਂ ।
 ਉਤ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕਹਿਆ ਜਵਾਨਾ, ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਗੁੰਮ ਗਇਆ ਈ ।
 ਜਾਮ ਅਕੀਕ ਮਲਿਕ ਦਾ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਚੁਰਾ ਲਇਆ ਈ ।
 ਕਹੇ ਪੁਕਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਕੋ, ਲੱਭ ਪਿਆਲਾ ਆਣੇ ।
 ਮੈਂ ਜ਼ਾਮਿਨ¹ ਵਿੱਚ ਤਿਸ ਇਨਾਮੇ, ਉਠ ਦਿਆਂ ਭਰ ਦਾਣੇ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਹੈ ਮਾਲੂਮ ਤੁਸਾਹੀਂ ।
 ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਨਾਹੀਂ, ਕਰਨ ਫਸਾਦ ਇਥਾਈਂ ।
 ਕਹਣ ਸਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਝੂਠੇ, ਫਿਰ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਸਜਾਈਂ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਲੱਭੇ, ਪਕੜ ਖੜੋ ਉਸ ਤਾਈਂ ।
 ਹੁਕਮ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦਾ ਉਸਦੇ ਤਾਈਂ, ਪਕੜ ਰੱਖੋ ਘਰ ਬਰਦਾ ।
 ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀਨ ਅਸਾਡੇ ਏਵੇਂ, ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ।
 ਇਸਰਾਈਲ ਨਬੀ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ, ਹੁਕਮ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਆਪਣਾ ਚੋਰ ਫੜੇ ਜੇ ਕੋਈ, ਖਿਦਮਤ ਸਾਲ ਕਰਾਵੇ ।
 ਮੌੜ ਸਵਾਰ ਗਏ ਲੈ ਮਿਸਰੇ, ਸਭ ਕਨਆਨੀਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕੀਤੇ, ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਕਨਆਨੀ ਕਰਵਾਨੋਂ ।
 ਮੈਂ ਅਹਸਾਨੋਂ ਨਾਲ ਤੁਸਾਡੇ, ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਜਵਾਨੋਂ ।
 ਜਾਣ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ ਸਭ ਥੀਂ, ਖਿਦਮਤ ਵੱਧ ਕਰਾਈ ।
 ਉਪਰ ਤੱਖਤ ਬਰਾਬਰ ਆਪਣੇ, ਰੋਟੀ ਬੈਠ ਖਿਲਾਈ ।
 ਬਾਝੋਂ ਮੁਲ ਸੁਤਰ ਭਰ ਦਿੱਤੇ, ਕੀਮਤ ਲਈ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਜਵਾਨੋ, ਖੂਬ ਕੀਤੀ ਭਲਿਆਈ ।
 ਹੋ ਦਲੇਰ ਭਰਾਵਾਂ ਕਹਿਆ, ਜ਼ਾਹਾ² ਆਲੀ ਜਾਹਾ² ।
 ਜੋ ਅਹਸਾਨ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਸਾਡੇ, ਵੱਧ ਹਸਾਬੋਂ ਆਹਾ ।
 ਪਰ ਇਹ ਨਾਮ ਜੋ ਚੋਰੀ ਵਾਲਾ, ਤੁਹਮਤ ਖਲਕ ਲਗਾਈ ।
 ਇਸ ਥੀਂ ਦਿਲ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ਸਾਡੇ, ਐਡਕ ਕਹਰ ਕਿਆਈ ।
 ਲੋਕਾਂ ਤਾਅਨ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਪੱਥਰ, ਅਸਾਂ ਵੱਜਾ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਹੋ ਕੇ, ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ।

1. ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਭਰੋਸਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ 2. ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਵਾਲਿਆਂ ।

ਅਸੀਂ ਨ ਚੋਰ ਨ ਧਾੜੇ ਮਾਰੇ, ਹਾਂ ਮਸਕੀਨ ਵਿਚਾਰੇ ।
 ਚੋਰ ਨ ਰੱਖੋ ਨਾਮ ਅਸਾਡਾ, ਚੋਰ ਜਲਣ ਵਿਚ ਨਾਰੇ¹ ।
 ਉਹਨਾਂ ਉਮੀਦ ਪੱਕੀ ਦਿਲ ਭਾਰੀ, ਅਸਾਂ ਨ ਕੁਝ ਚੁਰਾਇਆ ॥
 ਇਹ ਚੋਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਚਾਨਕ, ਸਿਰ ਸਾਡੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ॥
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਤਾਈਂ, ਸੁਤਰਾਂ ਭਾਰ ਉਤਾਰੋ ।
 ਸੱਚ ਕਹਣ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦੇ, ਯਾਂ ਤੇ ਝੂਠ ਨਿਤਾਰੋ ।
 ਅੱਵਲ ਛਟ ਸਮਊਨ ਖੁਲਾਈ, ਫੋਲ ਡਿੱਠੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਇਆ ਨਾਹੀਂ, ਹਾਸਿਓਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ।
 ਇਹ ਜਵਾਨ ਨ ਚੋਰ ਦਿਸੇਂਦਾ, ਆਇਆ ਨਜ਼ਰ ਯਕੀਨੋਂ ॥
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਖੁਲਾਈਆਂ ਛੱਟਾਂ, ਬਾਝੋਂ ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ।
 ਦਸ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਜੋ ਫੋਲੇ, ਕੁਝ ਨ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਇਆ ॥
 ਜਾਣ ਦਿਓ ਇਕ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ॥
 ਅਗੇ ਸੱਕ ਪਏ ਦਿਲ ਸਾਡੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੋੜ ਮੰਗਾਏ ।
 ਕਨਆਨੀ ਈਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ, ਅਸਾਂ ਅੱਗੇ ਅਜ਼ਮਾਏ ।
 ਫੋਲ ਰਹੇ ਦਸ ਛੱਟਾਂ ਤਾਈਂ, ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਆਸਕਾਰਾ² ।
 ਛੋੜ ਦਿਓ ਇਹ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਵਣ, ਜਨ³ ਗਇਆ ਉਠ ਸਾਰਾ ॥
 ਇਕ ਬਾਕੀ ਇਹ ਚੋਰ ਨ ਹੋਸੀ, ਅੰਤ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ।
 ਇਹਨਾਂ ਪੈਂਡਾ ਕਰੋ ਨ ਖੋਟਾ, ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਕਾਈ ।
 ਦੇਖੋ ਫੋਲ ਜੋ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ ਕਹਣ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਆਖੇ ਕੀ ਹੁਣ ਹਾਜਤ, ਜਨ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸ ਛੱਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਡਿੱਠਾ ਫੋਲ ਤਮਾਮੀ ।
 ਇਕ ਕਾਰਣ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਲੈ ਜਾਈਏ ਬਦਨਾਮੀ ॥
 ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀ ਐਬ ਨ ਕਾਈ, ਇਹ ਭੀ ਖੋਲ ਨਿਤਾਰੋ ।
 ਦੇਖੋ ਸਾਫ ਅਕੀਦੇ⁴ ਸਾਡੇ, ਤਾਅਨੇ ਫੇਰ ਨ ਮਾਰੋ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਰਦ ਜਵਾਨੋ, ਚੰਗੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਤਾਅਨ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ, ਹੋ ਨੇਕਾਂ ਦੇ ਜਾਏ ॥
 ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸਭ ਥੀਂ ਚੰਗਾ, ਇਹ ਭਾਈ ਦਿਸ ਆਵੇ ॥
 ਤੁਸਾਂ ਨ ਚੀਜ਼ ਚੁਰਾਈ ਮੇਰੀ, ਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਚੁਰਾਵੇ ।
 ਜੇ ਤੇ ਛੱਟ ਨ ਫੋਲੋ ਇਸਦੀ, ਭਾਈਆਂ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਅਸਾਂ ਉਤੇ ਇਹ ਫਖਰ ਕਰੇਸੀ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ।
 ਸਾਨੂੰ ਕਹਸੀ ਭਾਰ ਤੁਸਾਹਾਂ, ਫੋਲੇ ਨਾਲ ਖਵਾਰੀ ।
 ਬੇਇਤਬਾਰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਜਾਤਾ, ਮੈਂ ਰਹਿਆ ਇਤਬਾਰੀ ।

1. ਅਗਨੀ 2. ਪ੍ਰਗਟ, ਰੌਸ਼ਨ 3. ਵਹਿਮ, ਭਰਮ 4. ਇਰਾਦੇ ॥

ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਫੌਲ ਗੁਲਾਮੋਂ, ਕਰੋ ਬਰਾਬਰ ਸਾਰੇ ।
 ਤਾਂ ਇਹ ਫਖਰ ਚਿਤਾਰੇ ਨਾਹੀਂ, ਮੂੰਹੋਂ ਲਾਫ ਨ ਮਾਰੇ ।
 ਫੌਲੀ ਛੱਟ ਪਿਆਲਾ ਲੱਭਾ, ਚੋਰ ਬਣੇ ਕਨਆਨੀ ।
 ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਭਾਈ ਸਾਰੇ, ਡੁੱਬੇ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਕਿਉਂ ਅਸਾਂ ਆਪ ਖਿਆਲੀਂ ਪੈ ਪੈ, ਇਸ ਦੀ ਛੱਟ ਖੁਲ੍ਹਾਈ ।
 ਰੱਖੀ ਰੱਬ ਰਖਾਈ ਇਜ਼ਤ, ਅਕਲੋਂ ਡੋਬ ਗਵਾਈ ।
 ਸਰਨ ਚੰਗਾ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲੋਂ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚੋਰ ਸਦਾਏ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਇਬਨ ਰਾਹੀਲੋ, ਸਾਨੂੰ ਐਬ ਲਗਾਏ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਹੁਣ ਰੋਂਦੇ ਭਾਈ, ਸੁੱਝੇ ਹੋਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇੱਜ਼ਤ ਹੁਰਮਤ¹ ਖਾਕ ਰੁਲਾਈ, ਕਦਰ ਨ ਰਹਿਆ ਰਾਈ ।
 ਖੂਨੀ ਚਸਮ ਕਲੇਜੇ ਤਪਦੇ, ਹੈਬਤ² ਧਾਣੀ ਸੀਨੇ ।
 ਤਾੜ ਅੱਖੀਂ ਦਸ ਭਾਈ ਰੋ ਰੋ, ਕਹੰਦੇ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ।
 ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ਕੀ ਕਾਰਾ ਕੀਤੋ, ਡੋਬ ਦਿੱਤੋ ਘਰ ਸਾਰਾ ।
 ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਪੁੱਤ ਨਬੀ ਦੇ, ਪਾਇਓ ਮਿਸਰ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਹੈਂ ਬੁਰਾ ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਟ ਗਵਾਇਆ ।
 ਨਾਜ਼ ਕਰੇਂਦਿਆਂ ਤਖਤਾਂ ਉਤੇ, ਸੁੱਟ ਵਿੱਚ ਖਾਕ ਰੁਲਾਇਆ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਸਾਡੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ, ਇਸਦਾ ਮਾਲ ਚੁਰਾਇਓ ।
 ਤਾਜ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹ ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਲਾ, ਅੰਦਰ ਖਾਕ ਸੁਟਾਇਓ ।
 ਤੈਨੂੰ ਉਸਨੇ ਗੱਲਾ ਦਿਤਾ, ਖਿਦਮਤ ਖੂਬ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੇ ਚੱਲਿਓਂ ਅਹਸਾਨੋਂ ਬਦਲਾ, ਚੰਗਾ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਉਪੱਰ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਨਾਲ ਤੁਆਮ ਖਿਲਾਇਆ ।
 ਕੁਝ ਹਯਾ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਚੋਰੀ ਵਕਤ ਨ ਆਇਆ ।
 ਦੇਖ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਕੇਡਕ ਲੁਤਫ ਕਮਾਈ ।
 ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨ, ਸ਼ਰਮ ਦਿਤੇ ਵਿੱਚ ਆਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਲਾਮਾਂ ਸਣ ਸੁਣ, ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਮੈਂ ਕਦ ਜਾਮ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਚੁਰਾਇਆ, ਸ਼ਰਮ ਕਵੇਹੀ ਆਵੇ ।
 ਉਹ ਰੋਂਦੇ ਇਹ ਹੱਸਦਾ ਆਹਾ, ਉਹ ਕਰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ।
 ਤੂੰ ਹੱਸੇਂ ਕਿਉਂ ਸ਼ਰਮ ਨ ਆਵੇ, ਡੁੱਬ ਮਰੇਂ ਹੋ ਫਾਨੀ ।
 ਨਾਲਦਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਵਾਇਆ, ਤੇਰਾ ਗਇਆ ਨ ਕਾਈ ।
 ਬੇਸ਼ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਕਵੇਹੀ, ਲੀਕ ਘਰਾਣੇ ਲਾਈ ।
 ਚੋਰ ਹੱਸੇ ਦੇ ਪਾਹਰੁ ਰੋਵਣ, ਜਾਂ ਪਕੜੇ ਸਰਕਾਰੇ ।
 ਉਲਟਾ ਸਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਝੁਠ ਜਿਤੇ ਸੱਚ ਹਾਰੇ ।

1. ਇੱਜ਼ਤ 2. ਖੌਫ, ਭੈ, ਡਰ ।

ਸਾਹਿਬ ਦਿਲਾਂ ਪੰਸਦ ਮਲਾਮਤ¹, ਕਦ ਬਦਗੋਈਓ² ਡਰਦੇ ।
 ਵਿੱਚ ਨਾਮੂਸ³ ਨਹੀਂ ਡੁੱਬ ਮਰਦੇ, ਵਸਲ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਤਰਦੇ ।
 ਗੁਝੇ ਨੈਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ, ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀਆਂ ਧਰਦੇ ।
 ਬੇ ਬਸਰਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਵਿਆ⁴ ਦੇ ਵੱਲ, ਕਦ ਉਹ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕਰਦੇ ॥
 ਨਸ਼ਾ ਵਸਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਮਸਤੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੇ ।
 ਬੇ-ਖਬਰਾਂ ਥੀਂ ਉਹ ਬੇ ਖਬਰੇ, ਵੱਜਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਜਰਦੇ ।
 ਉਹ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਕ ਸਮੁੰਦਰ ਤਰਦੇ, ਵਾਕਿਫ਼ ਡੂੰਘੇ ਸਰ⁵ ਦੇ ।
 ਅਬਰ-ਨਦਾਮ⁶ ਵਰ੍ਹੇ ਲੱਖ ਸਿਰ ਤੇ, ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨ ਧਰਦੇ ॥
 ਤੇ ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਸੋਜ਼ੋਂ ਸੜਦੇ, ਨਫ਼ਸ ਹਵਾ ਦੇ ਬਰਦੇ ।
 ਕਦ ਗੈਰਾਂ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਘੱਤਣ, ਜੇ ਯਾਰ ਹੋਵੇ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦੇ ॥
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਕਿਉਂ ਮੈਨੂੰ, ਚੋਰ ਕਹੋ ਰਲ ਸਾਰੇ ।
 ਕਸਮ ਖੁਦਾ ਦੀ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ, ਜਨ ਨ ਕਰਿਓ ਭਾਰੇ ।
 ਉਹ ਕਹੰਦੇ ਜੇ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ, ਜਾਮ ਛਟੇ ਕਿੰਨੂ ਪਾਇਆ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਜਿਸ ਭਾਰ ਤੁਸਾਡੇ, ਮੌੜ ਦਿਤਾ, ਸਰਮਾਯਾ ।
 ਜੇ ਸਰਮਾਯਾ ਤੁਸਾਂ ਚੁਰਾਇਆ ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਮ ਚੁਰਾਇਆ ।
 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚੋਰ ਨ ਬਣੇ ਕਿਵੇਂ ਹੁਣ, ਮੈਨੂੰ ਚੋਰ ਬਣਾਇਆ ॥
 ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਹੋ ਭਾਈ ਸਾਰੇ, ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ।
 ਇੱਜ਼ਤ ਜਾਇਆ⁷ ਗਈ ਅਸਾਡੀ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹਸਰਤ ਖਾਂਦੇ ॥
 ਆਹਾ ਮਿਸਰ ਅੰਦਰ ਵਰਤਾਰਾ, ਜੇ ਕੋ ਮਾਲ ਚੁਰਾਵੇ ।
 ਸਾਹਿਬ ਮਾਲ ਲਵੇ ਸੈ ਦੁਣੀ, ਵੱਧ ਸਜਾ ਨ ਆਵੇ ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ, ਚੋਰ ਰਹੇ ਹੋ ਬਰਦਾ ।
 ਸੋ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਅੱਵਲ ਫਤਵਾ, ਕਹਿਆ ਸ਼ਰਅ ਪਿਦਰ ਦਾ ।
 ਇਹ ਅੱਲਾ ਨੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵੱਲ ਸਿਖਲਾਇਆ ॥
 ਸ਼ਰਅ ਪਿਦਰ ਦਾ ਫਤਵਾ ਅੱਵਲ, ਭਾਈਆਂ ਥੀਂ ਅਖਵਾਇਆ ॥
 ਜੇ ਤੇ ਰਸਮ ਮਵਾਫਿਕ ਮਿਸਰੇ, ਅਦਲ ਹੋਂਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਨ ਸਕਦਾ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰਾ ।
 ਫਤਵਾ ਆਖ ਭਰਾ ਪਛਤਾਏ, ਅਹਦ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਡਰਦੇ ।
 ਸਾਹ ਮੰਗੇ ਹੁਣ ਚੋਰ ਉਹਨਾਂ ਥੀਂ, ਰੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂ ਬਰਦੇ ।
 ਜੇ ਇਹ ਚੋਰ ਤਅੱਜੁਬ ਨਾਹੀਂ, ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ॥
 ਇਸ ਦਾ ਵੀਰ ਜੋ ਅੱਗੇ ਮੋਇਆ, ਭੀ ਉਸ ਕੁਛ ਚੁਰਾਇਆ ॥
 ਜਿਸ ਭਾਈ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਰੋਂਦਾ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਮ ਸਦਾਇਆ ।
 ਉਹ ਫੁੱਫੀ ਦੇ ਘਰ ਥੀਂ ਚੋਰੀ, ਪਟਕਾ ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ ।

1. ਆਪਣੀ ਨਿੰਦਾ 2. ਨਿੰਦਾ-ਚੁਗਲੀ 3. ਇੱਜ਼ਤ 4. ਨਜ਼ਰਿਆਂ 5. ਤਾਲਾਬ, ਪਾਣੀ, ਪਾਠਾਂਤਰ
 ਸਿੱਕਰ 5. ਭੇਦ 6. ਨਦਾਮਤ 7. ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ।

ਉਹ ਭਾਈ ਦੀ ਆਦਤ ਸਾਰੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਆਣ ਸਮਾਈ ।
 ਰਾਹੀਲੇ ਪੁਤ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਮ ਨ ਆਈ ।
 ਵੱਡੇ ਦੀ ਖੋ¹ ਛੋਟੇ ਪਕੜੀ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਾਇਆ ।
 ਐਥ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਆਖਿਰ ਜਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਇਹ ਹੈ ਸੱਚ ਸੁਣਾਇਆ ਜਿਉਂਕਰ, ਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਸਵਾਯਾ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਜਰ ਜਾਂਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਰਾਜ ਨ ਖੋਹਲ ਵਿਖਾਇਆ ।
 ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਖੁਦ² ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਹੋਰਾਂ ਚੋਰ ਬਣਾਵਣ ।
 ਚੋਰੀ ਵੇਚ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੌਫ ਨ ਖਾਵਣ ।
 ਜਾਣੇ ਭੋਤ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਾਏ ।
 ਆਪਣੇ ਐਥ ਅਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਕੱਢ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਲਾਏ ।
 ਅੱਗੇ ਤਖ਼ਤ ਬੱਧੇ ਹੱਥ ਭਾਈਆਂ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾ ਤੇਰੀ, ਦਾਇਮ ਰਹੇ ਸਵਾਈ ।
 ਬਾਪ ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਆਸਾ, ਹਰਦਮ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ ।
 ਪਕੜ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਰੱਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਥਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚ ਬਰਦਾ ।
 ਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਅਹਸਾਨ ਕੁਨਿੰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇਂ ।
 ਬਾਪ ਬੁਢਾ ਰੋ ਮਰਸੀ ਗ਼ਮ ਥੀਂ, ਛੋੜੋਂ ਲੁਤਫ ਕਮਾਵੇਂ ।
 ਜਾਨ ਅਸਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਪਿਦਰ ਤੇ, ਦੁੱਖ ਉਸਦੇ ਥੀਂ ਡਰਦੇ ।
 ਗ਼ਮ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਵੇਖ ਦਿਲੇ ਦੀ, ਜਾਨ ਜਲੀ ਵਿਚ ਦਰਦੇ ।
 ਉਸ ਤੇ ਬਾਪ ਪਿਆਰ ਕਰੇਂਦਾ, ਸਭ ਥੀਂ ਵੱਧ ਤਮਾਮੀ ।
 ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਉਸਦਾ, ਹੋਸੀ ਕਾਮ ਤਮਾਮੀ ।
 ਅਸੀਂ ਮਰੇਂਦੇ ਪਰ ਜੇ ਉਸਦੀ, ਬਚਦੀ ਜਾਨ ਇਕੱਲੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਾਈ, ਹੋਂਦੀ ਸਬਰ ਤਸਲੀ ।
 ਸਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਲਾਮਤ ਜਾਈਏ, ਜੇ ਇਕ ਇਹ ਨ ਜਾਵੇ ।
 ਬਾਪ ਅਸਾਡਾ ਇਸਦੇ ਗ਼ਮ ਥੀਂ, ਸਖ਼ਤ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਵੇ ।
 ਰੱਖ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇਂ, ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰੇ ਉਤੇ, ਕਰ ਅਹਸਾਨ ਤਮਾਮੀ⁴ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਪਨਾਹ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਲਮ⁵ ਸਾਰਾ ।
 ਚੋਰਾਂ ਛੋੜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਹੋੜਾਂ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੇਸਾਂ ਭਾਰਾ ।
 ਬਦਲ ਗੁਨਾਹੀਂ ਹੋਰਾਂ ਪਕੜਾਂ, ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬੇ ਇਨਸਾਫੀ ਕਰਾਂ ਨ ਮੂਲੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਰਸੋ ਆਹੀਂ ।
 ਬੇ ਉਮੀਦ ਹੋਏ ਜਾਂ ਭਾਈ, ਸਾਰੇ ਉਠ ਸਿਧਾਏ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਲਇਆ ਰੱਖ ਯੂਸੁਫ, ਸਬਰ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ।

1. ਆਦਤ 2. ਆਪ 3. ਕਰਨ ਵਾਲਾ 4. ਸਮਾਪਤ 5. ਦੁਨੀਆਂ ।

ਭਾਈਆਂ ਬੈਠ ਜਮ੍ਹਾ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ੇ, ਮਸਲਾਹਤ¹ ਦੀ ਕਾਰੀ² ।
 ਰੋ ਰੋ ਨੀਰ ਵਹਾਏ ਚਸਮੋ, ਸਾਰੇ ਪਏ ਵਿਚਾਰੀਂ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਮਾਲਮ ਸਭਨਾਂ, ਬਾਪ ਲਈਆਂ ਸੋਗੀਦਾਂ ।
 ਜ਼ਾਮਿਨ ਦਿੱਤਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ, ਅਸਾਂ ਸੱਭੇ ਫਰਜ਼ੀਦਾਂ ।
 ਕੀ ਮੂੰਹ ਲੈ ਵਲ ਬਾਪ ਸਿਧਾਈਏ, ਅੱਗੇ ਯੂਸੁਫ ਕੁੱਠਾ ।
 ਧਾੜਾ ਦਰਦ ਗਮਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਥੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਹਾਲ ਤਰੁੱਠਾ ।
 ਜ਼ਖਮ ਉਤੇ ਹੁਣ ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਵਣ, ਮੈਨੂੰ ਭਲਾ ਨ ਭਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਫਿਕਰ ਗਮਾਂ ਦੇ, ਡੁੱਬ ਡੁੱਬ ਗੋਤੇ ਖਾਵੇ ।
 ਮਰਨ ਚੰਗੇਰਾ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ, ਐਡ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾਲੋਂ ।
 ਦਰਦ ਪਿਦਰ ਥੀਂ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਪੌਸੀ ਕਹਰ ਵਬਾਲੋਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਲਏ ਬਿਨ ਜਾਣਾ, ਰਵਾ³ ਨ ਸਾਨੂੰ ਮੂਲੇ ।
 ਅਜਜ਼ ਲੜਾਈ ਦੋਵੇਂ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਜੋ ਕੁਝ ਸ਼ਾਹ ਕਬੂਲੇ ।
 ਜੇ ਉਹ ਵੀਰ ਨ ਦੇਵੇ ਸਾਨੂੰ, ਘੱਤੋ ਜੰਗ ਪਵਾੜਾ ।
 ਮਰਦ ਅਸੀਂ ਸਭ ਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਪਾਇਓ ਮਿਸਰ ਉਜਾੜਾ ।
 ਤੇਗ ਵਗਾਓ ਮਾਰ ਉਡਾਓ, ਦੇਸ ਮਿਸਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ।
 ਸਾਂਭੋ ਤਖਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਲੁੱਟੋ, ਮਰੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਬੇਚਾਰਾ ।
 ਸੁਣ ਮਸਲਾਹਤ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਛੁਡਾ ਲਿਆਈਏ, ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਲੜਾਈ ।
 ਜੋਸ਼ ਕਰੇ ਰੋਈਲ ਪੁਕਾਰੇ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ।
 ਜ਼ਿੱਮਾ ਮੇਰਾ ਮਾਰ ਗਵਾਵਾਂ, ਕੁੱਲ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ।
 ਪਕੜਾਂ ਤੇਗ ਪਵਾਂ ਕਰ ਨਾਅਰਾ ਤੋੜ ਗਰੂਰ ਦਿਖਾਵਾਂ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਕੌਣ ਜੰਮੇ ਅਜ਼ਮਾਵਾਂ ।
 ਵੇਖਾਂ ਕੌਣ ਝੱਲੇ ਵਾਹ ਮੇਰੀ, ਢਾਹ ਮਰੇਸਾਂ ਕੱਲਾ ।
 ਵਾਗੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖੜਾ ਦੱਬ ਮੁਲਕੋਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਗੱਲਾ ।
 ਚਾ ਤਲਵਾਰੋਂ ਸ਼ੋਅਲੇ ਝਾੜਾਂ, ਸਾਰਾ ਮਿਸਰ ਉਜਾੜਾਂ ।
 ਛਾਤੀਆਂ ਫਾੜਾਂ ਜ਼ਖਮ ਉਘਾੜਾਂ, ਜਿਗਰ ਭੁੰਨਾਂ ਦਿਲ ਸਾੜਾਂ ।
 ਪਵਾਂ ਇਕੱਲਾ ਕਰ ਕਰ ਹੱਲਾ, ਮ ਰਾਂ ਸਭ ਸਰਦਾਰਾਂ ।
 ਬਾਗ ਬਹਾਰਾਂ ਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ, ਛੋੜ ਮਰਨ ਸਣ ਯਾਰਾਂ ।
 ਤੇਗ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰਾਂ, ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਾਂ ।
 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰਾਂ ਪੌਣ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਤੇਗ ਅਤੇ ਝਲਕਾਰਾਂ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਐਸੀ ਤੇਗ ਵਗਾਵਾਂ ਪੈਣ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਵਾਰਾਂ ।
 ਬਾ-ਤਦਬੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਨਘਾਰਾਂ⁴, ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।

1. ਮਸ਼ਵਰਾ 2. ਕੰਮ, ਦੇ ਲਈ 3. ਜਾਇਜ਼ 4. ਮਾਰ-ਮੁਕਾਵਾਂ ।

ਆਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਵਿਚਦੀ, ਗੁਜ਼ਰ ਵਗਣ ਤਲਵਾਰਾਂ ।
ਤੇੜ ਵਿਛੋੜ ਧੜਾਂ ਸਿਰ ਨਾਲੋਂ, ਦਿਲ ਦੇ ਦਾਗ ਉਤਾਰਾਂ ।
ਤੇ ਸਮਊਨ ਕਰੇਂਦਾ ਜ਼ਿੱਮਾ, ਮੈਂ ਵੜਸਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।
ਨਦੀਆਂ ਖੂਨ ਵਗਾ ਦਿਖਾਵਾਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ।
ਬਾਜ਼ਾਰੀਂ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ, ਉਡਣਗੇ ਤਲਵਾਰੇ ।
ਛੋੜ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਜਾਨਾਂ, ਨੱਸੇ ਜਾਣ ਵਿਚਾਰੇ ।
ਹੱਥ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨ ਦੇਸਾਂ, ਮਾਰ ਰੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
ਛੋੜ ਜ਼ਨਾਂ ਮਰ ਜਾਣ ਵਿਆਹੇ, ਵਿਚ ਵਿਚ ਮਰਨ ਕਵਾਰੇ ।
ਕਫਨ ਬਜ਼ਾਜ਼ ਲਵਣ ਮਿਣ ਹੱਥੀਂ, ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਇਤਰ ਇਤਾਰੇ ।
ਬੱਕਾਲਾਂ¹ ਦੀ ਗਰਦਨ ਉਤੇ, ਖਾਵੇ ਤੇਗ ਹੁਲਾਰੇ ।
ਰੰਗਰੇਜ਼ਾਂ² ਦੇ ਰੰਗ ਰੁਖਾਂ ਦੇ, ਉਡ ਪੁਡ ਜਾਸਣ ਸਾਰੇ ।
ਹਲਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਤੇਜ਼ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰੇ ।
ਲੋਕ ਪਸਾਰੀ ਖਾ ਇਕ ਕਾਰੀ, ਜਾਵਣ ਛੋੜ ਪਸਾਰੇ ।
ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਰ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਰਹਬਰ ਗਿਰਦ ਕਰਾਂ ਸੁਨਿਆਰੇ ।
ਦਰਜ਼ੀਆਂ ਚੀਰ ਤਰੀਜ਼ਾਂ³ ਪੁਰਜ਼ੇ, ਲਟਕਾਵਾਂ ਦੀਵਾਰੇ ।
ਪੇਂਜਿਆਂ ਪਿੰਜ ਉਡਾਵਾਂ ਤੂੰਬੇ, ਕਰਸਾਂ ਭੰਨ ਨਿਆਰੇ ।
ਕੱਸਾਬਾਂ⁴ ਦੀਆਂ ਕਾਤਿਲ ਛੁਰੀਆਂ, ਫਿਰਨ ਗਲੀਂ ਯਕ ਬਾਰੇ ।
ਆਹਰਨ⁵ ਮਾਰ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਖੂਨੀ, ਚੰਡਾਂ ਚੰਡ ਲੁਹਾਰੇ ।
ਤੇਸੇ ਨਾਲ ਛਿੱਲਾਂ ਹਰ ਤਰਫੋਂ, ਕੱਢ ਬੁਖਾਰ ਨਜ਼ਾਰੇ ।
ਮਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨੱਕਾਲ⁶ ਨਕਾਰੇ, ਕੱਢਾਂ ਕਸਰ ਕਸਾਰੇ ।
ਸ਼ੋਰਗਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਗਵਾਵਾਂ, ਕੁੱਟ ਕੱਢਾਂ ਮੀਨਾਰੇ ।
ਬਣੀਏ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦਿਲ ਦੇ ਖੋਟੇ, ਮਰਨ ਵਿਚੋਂ ਹਤਿਆਰੇ ।
ਇਸ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਡੋਬ ਬਜ਼ਾਅਤ, ਛੋੜ ਚੱਲਣ ਵਣਜਾਰੇ ।
ਤੇ ਰਗੜੇ ਵਿਚ ਖੂਨੀ ਝਗੜੇ, ਰਗੜ ਮਰਨ ਜੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ।
ਹਰ ਬਣੀਆ ਜਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਬਣੀਆ, ਲੂਣ ਵਸਾਰ ਵਿਸਾਰੇ ।
ਆਵੀਆਂ ਤਾਉ ਰਹੇ ਵਿਚ ਸੀਨੇ, ਜਾਂ ਘੇਰਾਂ ਘੁਮਿਆਰੇ ।
ਮਿਆਮਾਰਾਂ⁷ ਪੁਰਕਾਰ ਸਵਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਲ ਉਸਾਰੇ ।
ਨੱਕਾਸ਼ਾਂ⁸ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਡਾਵਾਂ, ਮਜ਼ਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
ਕਰਨ ਤਸੱਵਰ ਜਦੋਂ ਮਸੱਵਰ⁹, ਮਰਗ¹⁰ ਧੱਕੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਹੋ ਸੂਰਤ ਦੀ ਸੂਰਤ ਸਾਰੇ, ਮਰ ਵੈਸਨ ਵਲ ਨਾਰੇ ।

1. ਸਬਜ਼ੀ ਫਰੋਸ਼ 2. ਨਿਲਾਰੀ 3. ਵਿਤਰੇ ਹੋਏ ਟੋਟੇ 4. ਕਸਾਈ 5. ਵਦਾਨ 6. ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਿਰਾਸੀ, ਭੰਡ 7. ਰਾਜ 8. ਚਿਤਰਕਾਰ 9. ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ 10. ਮੌਤ ।

ਝਾੜ ਬਸਾਤ¹ ਬਸਾਤੀ² ਸ਼ਹਰੋਂ, ਪਹੁੰਚਣ ਗੌਰ ਕਨਾਰੇ ।
 ਬਿਰੀਆਂ-ਗਰ³ ਦਿਲ ਬਿਰੀਆਂ ਹੋਸੀ, ਰਲ ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਡਾਰੇ ।
 ਕਹਣ ਬਪਾਰੀ ਵਿਚ ਬਜ਼ਾਰੇ, ਨਫਾ ਨ ਅਜ ਬਪਾਰੇ ।
 ਨੱਸਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸੁਬਕ ਮਿਜ਼ਾਜਾਂ, ਰਹਣ ਲਟਕਦੇ ਤਾਰੇ ।
 ਅਸਾਰਾਂ⁴ ਦੇ ਅਸਰ ਨਿਚੋੜਾਂ, ਧੁੰਮ ਪਵੇ ਜਗ ਸਾਰੇ ।
 ਸਿਕ ਲਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿਕਲ ਕਰਾਂ ਧੜ, ਫੌਲਾਦੀ ਤਲਵਾਰੇ ।
 ਐਸੀ ਤੇਗ ਵਗਾਵਾਂ ਕਾਰੀ, ਕਰ ਕਰ ਹਮਲੇ ਭਾਰੇ ।
 ਕਤਲ ਮਿਸਰ ਤੇ ਰੋਣ ਜਨਾਵਰ, ਕੂਕਣ ਝੁਲ ਸਿਤਾਰੇ ।
 ਮਿਸਰ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰੇ, ਅਜ ਹੋਸਣ ਕੁਝ ਕਾਰੇ ।
 ਸ਼ੇਰ-ਸਿਕਨ⁵ ਤੇ ਫੀਲ-ਅਫਗਨ⁶ ਅਜ, ਰੱਖਣ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ ।
 ਵੇਖਾਂ ਕੌਣ ਮੁਕਾਬਿਲ ਆਵੇ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਪੈਕਾਰੇ⁷ ।
 ਕਨਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੋਰਾਵਰੀਆਂ, ਕੂਕ ਸੁਣੇ ਜਗ ਸਾਰੇ ।
 ਵੇਖ ਲਵਾਂ ਅਜ ਮਾਈ ਜਾਇਆ, ਕਿਹੜਾ ਰੋਕ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਸਾਰੇ ਛੋੜ ਪਿਆਰੇ ਭਾਰੇ, ਜਾਨ ਪਲਕ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਤਰਫ ਅਜੀਜ਼ੇ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਕਦਮ ਉਠਾਵਾਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਛੁੜਾ ਲਿਆਵਾਂ, ਯਾ ਤੇ ਜੰਗ ਮਚਾਵਾਂ ।
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਾਂ ਹਮਲ⁸ ਜ਼ਨਾਂ ਦੇ, ਪਲ ਵਿਚ ਝਾੜ ਵਿਖਾਵਾਂ ।
 ਤੋੜ ਦਰਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾਨ⁹ ਮਿਸਰ ਦਾ, ਕੈਦੀਆਂ ਬੰਦ ਛੁੜਾਵਾਂ ।
 ਮਰਦ ਮੁਕਾਬਿਲ ਜੇ ਕੋ ਆਵੇ, ਉਸਦੀ ਗਰਦ ਉਡਾਵਾਂ ।
 ਮਾਰ ਗਵਾਵਾਂ ਮਾਤਮ ਪਾਵਾਂ, ਰੋਣ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ।
 ਸਾਇਕ¹⁰ ਬਰਕ¹¹ ਯਲਾਂ¹² ਦੀਆਂ ਤੇਗਾਂ, ਅੱਜ ਮਿਸਰੇ ਚਮਕਾਵਾਂ ।
 ਸ਼ੇਰ-ਵਸ਼ਾਂ¹³ ਦੀਆਂ ਖੂਨੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਅੰਦਰ ਖੂਨ ਲਿਟਾਵਾਂ ।
 ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵਸਦੀਆਂ, ਬੇੜੀਆਂ ਪੂਰ ਰੁੜਾਵਾਂ ।
 ਢਾਹ ਇਮਾਰਤ ਮਿਸਰ ਸ਼ਹਰ ਦੀ, ਚਾ ਵਿਚ ਨੀਲ ਵਗਾਵਾਂ ।
 ਚਾ ਸਮਸ਼ੀਰ ਪਵਾ ਵਿਤ ਮਰਦਾਂ, ਨਾਅਰਿਓਂ ਧਰਤ ਹਿਲਾਵਾਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰਾ ਭਾਈ, ਕੈਦੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਵਾਂ ।
 ਸਤ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿੱਮਾ ਕੀਤਾ, ਵਲ ਵਲ ਮਾਰੀਏ ਫੌਜਾਂ !
 ਅਜ ਵਿਚ ਨੀਲ ਵਗਣ ਵਹ ਮਿਸਰੋਂ, ਖੂਨ ਯਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ।

1. ਪੁੰਜੀ, ਕਰਿਆਨਾ 2, ਕਰਿਆਨੇ ਵਾਲੇ 3. ਕਬਾਬ ਭੁੰਨਣ ਵਾਲੇ 4. ਤੇਲੀਆਂ 5. ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਉਣ ਵਾਲੇ 6. ਹਾਥੀ ਗਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ 7. ਲੜਾਈ 8. ਗਰਭ 9. ਕੈਦਖਾਨਾ 10. ਕੜਕਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ 11. ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ 12. ਪਹਿਲਵਾਨ, ਯੋਧੇ 13. ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੇ ।

ਠਾਠ ਵਗੇ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ਮਿਸਰੇ, ਤੇਗ-ਜਨਾਂ ਦੀ ਰੱਤੋਂ ।
 ਵਗਦੇ ਨੀਲ ਰੁੜ੍ਹਾ ਸਿਧਾਈਏ, ਕਤਲ ਹੋਇਆਂ ਫੜ ਲੱਤੋਂ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਦੇ ਸ਼ੋਖ ਸਿਪਾਹੀ, ਸਖਤ ਦਲੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ।
 ਪੀਵਣ ਤੁੰਦ ਸ਼ਰਾਬ ਕਟਾਰੋਂ, ਗੋਰੀਂ ਸੋਣ ਸੁਖਾਲੇ ।
 ਭੋੜ ਸਫਾਂ ਮੈਦਾਨ ਉਡਾਈਏ, ਚਾ ਗਾਲਿਬ ਸਮਸ਼ੇਰਾਂ ।
 ਕਰਨੇ ਚੂਰ ਕਲੇਜੇ ਮਿਸਰੀਆਂ, ਪਕੜ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰਾਂ ।
 ਫੌਜ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨਘਾਰਨ¹ ਕਾਰਣ, ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਤ ਬਥੇਰੇ ।
 ਖਾਕ ਮਿਸਰ ਦੀ ਉਡਣ ਲੱਗੀ, ਚੁਕ ਚਲੇ ਸਭ ਡੇਰੇ ।
 ਯਾਦ ਰਹੇ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦੇ, ਕਦੇ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਰਹੇ ਕਹਾਣੀ ਆਖਿਰ ਤਾਈਂ ਅਜ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਖਾਏ ।
 ਆਹਾ ਇਫਰਾਹੀਮ ਭਜਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਵਲ ਭਾਈਆਂ ।
 ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਜੋ ਮੇਰਿਆਂ ਭਾਈਆਂ, ਕੀ ਸਲਾਹੀਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਇਫਰਾਹੀਮ ਗਇਆ ਮੁੜ ਸੁਣ ਕੇ, ਇਹ ਸੱਭੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਾ ਕੇ, ਜੋ ਸੁਣੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਅਜੇ ਨ ਤੇਗ ਵਗਾਇਓ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਨਾਅਰਾ ਕੜਕ ਮਰੇਸਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਉਠਾਇਓ ।
 ਇਹ ਗਲ ਆਖ ਯਹੂਦਾ ਟੁਰਿਆ, ਤੇਗ ਲਈ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਗੇ ਆਣ ਖਲੋਇਆ, ਨ ਕਰ ਕਹਰ² ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਛੋੜ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾ ਭਾਈ ਸਾਡਾ, ਨ ਕਰ ਬਹੁਤ ਕੜੀਆ ।
 ਨ ਸਤਾ ਅਸਾਡੇ ਤਾਈਂ, ਜੇ ਤੁਧ ਖਬਰ ਨ ਪਈ ਆ ।
 ਕੜਕ ਮਰੇਸਾਂ ਇੱਕੋ ਨਾਅਰਾ, ਦੇਖ ਲਇਓ ਕਿਆ ਹੋਸੀ ।
 ਨੀਲ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਵਗਣੋਂ ਅਟਕ ਖਲੋਸੀ ।
 ਹੈਬਤ ਪਵੇ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ, ਮਰ ਮਰ ਜਾਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਹਮਲ ਜਨਾਂ ਦੇ ਝੜ ਝੜ ਪੌਸਣ, ਹੋਸਣ ਹਾਲ ਖਵਾਰਾਂ ।
 ਕਹਸੋ ਫੇਰ ਕਿਆਮਤ ਆਈ, ਸੁਵਰ³ ਵਜੇ ਕਰ ਜ਼ੋਰਾ ।
 ਇਹ ਗਰੂਰ ਤਕੱਬਰ ਦਿਲ ਦਾ, ਜ਼ਰਾ ਨ ਰਹਸੀ ਭੋਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆ, ਬੋਲ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਾਂ ਨ ਮੂਲੇ, ਤੇਰੇ ਲਗੂ⁴ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਕਹੰਦੇ ਜਦੋਂ ਯਹੂਦਾ ਆਵੇ, ਵਿਚ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਭਾਰੇ ।
 ਵਾਲ ਬਦਨ ਦੇ ਚੀਰ ਲਿਬਾਸੋਂ, ਖੜੇ ਰਹਣ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ।

1. ਨਾਸ (ਕਰਨ ਲਈ) 2. ਗੁੱਸਾ 3. ਨਰਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿਆਮਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਸਰਾਫੀਲ ਫੁਕੇਗਾ
 4. ਝੁਠ ।

ਖੂਨ ਝੜੇ ਹਰ ਵਾਲਾਂ ਮੁੱਢੋਂ, ਅੰਦਰ ਜੋਸ਼ ਕਹਾਰੀ¹ ।
 ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਾਲ ਬਦਨ ਦੇ, ਤਿੱਖੇ ਨੌਕ ਕਟਾਰੀ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਰਹੇ ਗਜ਼ਬ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੇ, ਰਹੰਦਾ ਹਾਲ ਏਹਾਈ ।
 ਜਾਂ ਨਾਅਰਾ ਉਸ ਵਕਤ ਕਰੇਂਦਾ, ਝੜਦੀ ਤੜਫ ਲੁਕਾਈ ।
 ਪਰ ਜੇ ਕੋ ਔਲਾਦ ਯਾਕੂਬੋਂ, ਪੁਸ਼ਤ² ਉਸਦੀ ਹੱਥ ਲਾਵੇ ।
 ਇਹ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਹਾਲ ਤਮਾਮੀ, ਦੂਰ ਓਵੇਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ।
 ਵਾਲ ਬਦਨ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਰਹੰਦੇ, ਜੋਸ਼ ਨ ਰਹੰਦਾ ਕਾਈ ।
 ਨਾਅਰਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਂਦਾ ਨਾਹਾ, ਰਹੰਦੀ ਬੰਦ ਦੁਹਾਈ ।
 ਜਦੋਂ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ ਡਿੱਠਾ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਵਿੱਚ ਗੁਸੇ ।
 ਬਰਛੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖੂਨੋਂ ਭਿੰਨੇ, ਵਾਲ ਖੜੇ ਵਿੱਚ ਜੁੱਸੇ ।

ਯਹੂਦੇ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਠੰਡਾ ਹੋਣਾ

ਇਫਰਾਹੀਮ ਫੁਟੇਰਾ ਲੜਕਾ, ਸੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ।
 ਕਬਤੀ ਬੋਲੀ ਕਹ ਕੇ ਯੂਸੁਫ, ਉਸਨੂੰ ਉਤ ਵਲ ਮੇਲੇ ।
 ਐ ਫਰਜੰਦ ਕਮਰ³ ਤੇ ਇਸਦੀ, ਝਬਦੇ ਹੱਥ ਲਗਾਈਂ ।
 ਇਫਰਾਹੀਮ ਗਇਆ ਹੱਥ ਧਰਿਆ, ਝੜਿਆ ਜੋਸ਼ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
 ਗਇਆ ਗਜ਼ਬ ਸਭ ਜ਼ੋਰ ਸਿਧਾਇਆ, ਕੁੱਵਤ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ ।
 ਚਾਹੇ ਨਾਅਰਾ ਕਰਾਂ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ, ਤਾਕਤ ਕੁਝ ਨ ਪਾਈ ।
 ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦ ਯਹੂਦਾ ਵੇਖੇ, ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਏਥੇ ਕੌਣ ਔਲਾਦ ਯਾਕੂਬੋਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੱਥ ਲਗਾਇਆ ।
 ਪਿਛੇ ਵੱਲ ਇਕ ਲੜਕਾ ਡਿੱਠਾ, ਸੂਰਤ ਚੰਦ ਉਜਾਲਾ ।
 ਪਕੜ ਯਹੂਦਾ ਸੁੰਘੇ ਮੂੰਹ ਥੀਂ, ਡਿੱਠੋਸ ਬਰਕਤ ਵਾਲਾ ।
 ਪੁਛੇ ਕੌਣ ਕੌਈ ਤੂੰ ਲੜਕੇ, ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਕਿਸਦਾ ।
 ਇਸਰਾਈਲੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਓਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੇਟਾ ਜਿਸ ਦਾ ।
 ਤੂੰ ਔਲਾਦੋਂ ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੀ, ਕਹ ਤੁਧ ਨਾਮ ਕਿਆਈ ।
 ਹੈਂ ਫਰਜੰਦ ਕਿਦਾ ਕਹ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨੀ ਆਈ ।
 ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਔਲਾਦ ਪਿਦਰ ਦੀ, ਕੌਣ ਪਿਆਰਾ ਭਾਈ ।
 ਇਫਰਾਹੀਮ ਰਹਿਆ ਚੁਪ ਸੁਣ ਕੇ, ਰਾਜ਼ ਨ ਦੱਸਿਆ ਕਾਈ ।
 ਇਫਰਾਹੀਮ ਗਇਆ ਟੁਰ ਓਥੋਂ, ਅਜਿਜ਼ ਰਹਿਆ ਯਹੂਦਾ ।
 ਬਾਹਿਰ ਵੀਰ ਉਡੀਕਣ ਨਾਅਰਾ, ਜੋਸ਼ ਕਰਨ ਬੇਹੂਦਾ ।
 ਓੜਕ ਆਪ ਉਡੀਕ ਸਿਧਾਏ, ਵੱਲ ਦਰਬਾਰੇ ਆਏ ।
 ਕਹਣ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ ਭਾਈ, ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਕੰਮ ਗਵਾਏ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਦੇਰ ਲਗਾਈ, ਤੈਂ ਦਿਲ ਖੋਫ ਕਿਆਈ ।
 ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਨਸਲ ਪਿਦਰ⁴ ਥੀਂ, ਏਥੇ ਲੜਕਾ ਕਾਈ ।

1. ਕਹਿਰ, ਗੁੱਸਾ 2. ਪਿੱਠ ਤੇ 3. ਲੱਕ 4. ਬਾਪ ।

ਪੁਸ਼ਤ ਮੇਰੀ ਹੱਥ ਲਾ ਸਿਧਾਇਆ, ਮੇਰਾ ਜੋਸ਼ ਗਵਾਇਆ ।
 ਤਪ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਭਾਈਆਂ, ਕਹਰ ਤਨੂਰ ਤਪਾਇਆ ।
 ਦੇਖ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ।
 ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰਕੇ, ਪੇਸ਼ ਖੜੇ ਕਰਵਾਇਆ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦਿਓ, ਬੋਲੋ ਸੱਚ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਮੈਂ ਕੀ ਬੁਰਾ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਕੀਤਾ, ਘੱਟ ਕਿਆ ਅਹਸਾਨੋਂ ।
 ਭੁੱਖਿਆਂ ਕਦਰੋਂ ਖਾਣੇ ਦਿੱਤੇ, ਇੱਜ਼ਤ ਬਹੁਤ ਕਰਾਈ ।
 ਦੋ ਵਾਰੀ ਭਰ ਸੁਤਰੀਂ ਗੱਲਾ, ਕੀਮਤ ਲਈ ਨ ਕਾਈ ।
 ਜਾਂਵਦਿਆਂ ਤੁਸਾਂ ਤੁਹਫੇ ਦਿਤੇ, ਤੇ ਅਹਸਾਨ ਕਮਾਏ ।
 ਕਰ ਚੋਰੀ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ, ਦਾਗ ਗੁਨਾਹੋਂ ਲਾਏ ।
 ਫਤਵਾ ਸ਼ਰਅ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਾਇਆ, ਮੈਂ ਉਹ ਅਮਲ ਕਮਾਇਆ ।
 ਮੁਹਸਿਨ-ਕੁਸ਼¹ ਹੋ ਤੇਗਾਂ ਫੜੀਆਂ, ਹੱਕ² ਪੱਲੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ।
 ਮਿਸਰ ਉਜਾੜਨ ਕਸਦ ਤੁਸਾਡਾ, ਕਤਲ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਧਾਏ ।
 ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਤੁਸਾਡੇ ਆਖੋ, ਕਿਆ ਖਿਆਲ ਸਮਾਏ ।
 ਜਾਣੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਜੇਹਾ, ਹੋਗ ਨ ਜਗ ਵਿਚ ਕਾਈ ।
 ਕਰੀਏ ਮਾਰ ਖਰਾਬ ਮਿਸਰ ਨੂੰ, ਰਲ ਮਿਲ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ।
 ਬੱਕਰੀਆਂ ਤੁਸਾਂ ਹੋਰਾਂ ਜਾਤਾ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਇਆ ।
 ਤਖਤ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਲਈਏ, ਤੁਸਾਂ ਇਰਾਦਾ ਆਇਆ ।
 ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਆ ਇਹ ਕਹਿਰ ਕਿਆ ਈ, ਕੇਡਕ ਹੋ ਕਰਵਾਨੋਂ ।
 ਇਕ ਥੀਂ ਇਕ ਖੁਦਾ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਖਲਕਤ ਵਧ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਜ਼ੋਰ ਬੜੇ ਤੇ ਮਾਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਭੇ ਨਾਤਾਣੇ ।
 ਕੀੜੀ ਦੀ ਲੱਤ ਤੌੜ ਨ ਸੱਕੋ, ਕਰੋ ਨ ਜੋਸ਼ ਧਿੰਕਾਣੇ ।
 ਜੋਸ਼ ਕਿਆਈ ਵਿਚ ਤੁਸਾਹਾਂ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਮਗਰੂਰੀ ।
 ਆਖਿਰ ਪੱਲੇ ਪੰਗ ਤੁਸਾਹਾਂ, ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ।
 ਮਰ ਲਇਆ ਤੁਸਾਂ ਮਿਸਰ ਜ਼ਬਾਨੀ, ਤੇ ਅਜੇ ਖਬਰ ਨ ਹੋਈ ।
 ਜਾਤਾ ਮੁਲਕ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵੱਸਦਾ, ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ।
 ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਮਾਨ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਜਾਤੇ ਚੀਜ਼ ਨ ਕਾਈ ।
 ਤਿਫਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿਆਲੀ ਗੱਲਾਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਡਿਆਈ ।
 ਅੰਦਰ ਜੋਸ਼ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਤਖਤੋਂ ਉਤਰ ਆਇਆ ।
 ਕਰਵਾਨੋਂ ਮਗਰੂਰ ਜਵਾਨੋਂ, ਕਹਰ ਸਿਰੀਂ ਕਿਉਂ ਚਾਇਆ ।
 ਦੇਖੋ ਜ਼ੋਰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਸਿੱਲ³ ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੋਠਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਮਾਰਿਆ ਪੈਰ ਉਡਾਇਆ ।

1. ਅਕਿਰਤਘਣ 2. ਬਦਲਾ 3. ਇੱਟ

ਪੱਥਰ ਟੁਟ ਗਏ ਹੋ ਪੁਰਜੇ, ਛਤ ਕੰਧਾਂ ਢਹ ਪਈਆਂ ।
 ਦੇਖ ਭਰਾਵਾਂ ਹੈਰਤ ਥਾਣੀ, ਅੱਖੀਂ ਉਘੜ ਗਈਆਂ ।
 ਇਹ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਜੇ ਤੇ ਕਹਰ ਕਮਾਵੇ ।
 ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਪਕੜ ਪੰਜੇ ਵਿਚ, ਜਾਨ ਮਰੋੜ ਗਵਾਵੇ ।
 ਇਹ ਹੈ ਬਾਜ਼, ਅਸੀਂ ਸਭ ਚਿੜੀਆਂ, ਇਹ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ।
 ਪਲ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਵੇ, ਜੇ ਪਕੜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਅੱਗੇ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ, ਇਸਦੀ ਜਾਨ ਜੋ ਆਲੀ¹ ।
 ਗਾਫਿਲ ਅਸੀਂ ਪਏ ਕਰ ਮਾਨਾ, ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਖੁਦ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਮਿਸਰ ਸ਼ਹਰ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਇਹ ਕੋ ਪਾਕ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਨਿਰਾਲੀ ।
 ਦਸ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ, ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਸੇ ਕਾਈ ।
 ਘੜੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਮਿਸਲ ਲੜਾਈ ।
 ਕਨਆਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਅੰਦਰ, ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਬੇਚਾਰੇ ।
 ਲਾਫਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਯਾਦ ਨ ਆਈਆਂ, ਖੈਰ ਰਹੀ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ।
 ਉਹ ਤੇਗਾਂ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਹੁਲਾਰੇ, ਕਿਤੇ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮਰਦ ਪਸਾਰੀ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਨ ਮਾਰ ਉਡਾਏ ।
 ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਸਾਬਿਤ ਰੱਬ ਬਚਾਏ ।
 ਹੁਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਦੁਆਈਂ ਕਰਦੇ, ਜਾਨ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਜਾਏ ।
 ਹੋ ਪੈਗੰਬਰਜ਼ਾਦ ਜਵਾਨੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਛੋੜੋ ਚੋਰ ਵਤਨ ਨੂੰ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਇਹ ਰਹਮ ਕਮਾਇਆ ।
 ਜੇ ਕੋ ਹੋਰ ਦਲੇਰੀ ਕਰਦਾ, ਵੇਖਦਿਓ ਤਿਸ ਹਾਲਾ ।
 ਦੇਖ ਤੁਸਾਂ ਵਲ ਮੈਂ ਦਿਲ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਕਦਰ ਨਬੀਆਂ ਵਾਲਾ ।
 ਲਾਇਕ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਤੁਸਾਹਾਂ, ਛੋੜ ਦਿਆਂ ਮਸਕੀਨੋਂ ।
 ਉਠ ਟੁਰੋ ਹੁਣ ਨਾਮ ਨ ਲੈਣਾ, ਭਾਈ ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ।
 ਓੜਕ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ਭਰਾਵਾਂ, ਰੋ ਰੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ।
 ਲੱਖ ਲੱਖ ਸੁਕਰ ਜੋ ਅਜ ਅਸਾਡੀ, ਜਾਨ ਬਚੀ ਗਮ ਜਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਟੋਰ ਦਿਤੇ ਸਭ ਭਾਈ, ਦੇ ਗੱਲਾ ਸਭ ਭਾਰੇ ।
 ਰੱਖ ਲਇਆ ਇਸ ਹੀਲੇ ਸ਼ੇਤੀ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰੇ ।
 ਕਰ ਤਾਜ਼ੀਮ ਗਏ ਸਭ ਭਾਈ, ਰੋ ਰੋ ਨੀਰ ਵਿਹਾਂਦੇ ।
 ਅਹਦ² ਪਿਦਰ ਦਾ ਸੀਨੇ ਰੜਕੇ, ਖੌਫ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਖਾਂਦੇ ।

1. ਉੱਚੀ 2. ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਬਕਲ ।

ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਭੇ ਮੁੜ ਜਾਓ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ, ਪਿਉ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੁਣਾਓ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਨ ਜਾਵਾਂ ਮਿਸਰੋਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਮੂਲ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਮੂੰਹ ਅੱਖੀਂ ਕੀ ਜਾ ਦਿਖਲਾਵਾਂ, ਬਾਪ ਪਿਆਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਪਰ ਜੇ ਬਾਪ ਸੱਦੇ ਖੁਦ¹ ਮੈਨੂੰ, ਪੈਰ ਧਰਾਂ ਕਨਆਨੇ ।
 ਯਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਰਬ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸਦਾ ਹੁਕਮ ਜਹਾਨੇ ।
 ਬਾਝੋਂ ਹੁਕਮ ਨ ਮਿਸਰ ਜ਼ਮੀਨੋਂ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਕਦਮ ਉਠਾਵਾਂ ।
 ਤੁਸੀਂ ਚੱਲੋ ਜੇ ਹੁਕਮ ਮਲੇਸੀ, ਮੈਂ ਕਨਆਨੇ ਆਵਾਂ ।

ਵਾਪਸ ਕਨਆਨ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਬੇਟੇ, ਨੌ ਕਨਆਨੇ ਆਏ ।
 ਬਾਪ ਅੱਗੇ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਚੋਰੀਓਂ ਹਾਲ ਸੁਣਾਏ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਚੁਰਾ ਪਿਆਲਾ, ਧਰ ਅੰਦਾ ਵਿਚ ਭਾਰੇ ।
 ਘੱਲ ਸਵਾਰਾਂ ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ, ਪਕੜ ਮੁੜਾਏ ਸਾਰੇ ।
 ਫਤਵਾ ਹੁਕਮ ਸ਼ਰਅ ਦਾ ਸਾਥੀਂ, ਚੋਰਾਂ ਹੱਕ ਪੁਛਾਇਆ ।
 ਬਰਦਾ ਚੋਰ ਰਹੇ ਘਰ ਮਾਲਿਕ, ਅਸਾਂ ਜਵਾਬ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਖਬਰ ਕਿਆ ਉਹ ਭਾਈ ਸਾਡਾ, ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ।
 ਗੈਬ ਨ ਜਾਤਾ ਏਹਾ ਫਤਵਾ, ਬਣਿਆ ਆਫਤ ਸਰ ਦਾ ।
 ਫੌਲੇ ਭਾਰ ਹਕੀਕਤ ਖੁੱਲੀ, ਪਕੜ ਲਇਆ ਸੁਲਤਾਨੇ ।
 ਡੁਬ ਡੁਬ ਗਏ ਅਸੀਂ ਵਿਚ ਹੈਰਤ, ਮੁੜ ਧਾਣੇ ਕਨਆਨੇ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਅਜ਼ੀਜ਼ੇ ਫੜਿਆ, ਰਹਿਆ ਯਹੂਦਾ ਤਾਈਂ ।
 ਰੋਂਦੇ ਅਸੀਂ ਕਦਮ ਵਿਚ ਆਏ, ਕਰ ਹਜ਼ਰਤ ਜੋ ਚਾਹੀਂ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਉਮੀਦ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਹਰਗਿਜ਼ ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ।
 ਚੋਰੀ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਸੀ, ਜਾਪੇ ਹਾਲ ਯਕੀਨੋਂ ।
 ਰਾਤੀ ਨਫਲ² ਪੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ੇ, ਵੱਡਾ ਜੁਹਦ³ ਕਮਾਵੇ ।
 ਤਕਵੇ⁴ ਵਿਚ ਅਮਾਨਤ ਪੂਰਾ, ਤੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਚੁਰਾਵੇ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਉਹ ਯਾ ਪੈਗੰਬਰ, ਗੈਬ ਨ ਮਾਲਮ ਸਾਨੂੰ ।
 ਜੋ ਮਾਲੂਮ ਅਸਾਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਕਹਿਆ ਖੋਲ੍ਹ ਤੁਸਾਨੂੰ ।
 ਪੁਛ ਮਿਸਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਜਿਥੇ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਯਾ ਤੇ ਪੁਛ ਕਰਵਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਜੋ ਆਏ ।
 ਜੇ ਇਤਬਾਰ ਅਸਾਡਾ ਨਾਹੀਂ, ਕਾਫਲਿਆਂ ਥੀਂ ਸਾਰੇ ।
 ਪੁਛ ਜੋ ਸ਼ਾਮੀ ਲੋਕ ਤਦਾਹੀਂ, ਸੀ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਸੌਗੰਦ ਨਬੀਆਂ, ਸਾਡਾ ਵੱਜ ਨ ਕਾਈ ।
 ਦੇ ਬਦਲਾ ਕਰ ਮਿੰਨਤ ਥੱਕੇ, ਕੁਝ ਮੁਰਾਦ ਨ ਪਾਈ ।

1. ਆਪ 2. ਉਹ ਨਮਾਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਨਮਾਜ਼
 3. ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰੀ, ਸੰਜਮ 4. ਭਰੋਸਾ ।

ਨਬੀ ਕਹੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਣਾਈ, ਨਫ਼ਸ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਕਾਰੇ ।
 ਮੇਰਾ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰਾ, ਚੋਰ ਨ ਕਰੋ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਇਹ ਕੁਝ ਮੇਰਿਆਂ ਪੁੱਤਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਹੋ ਗਇਆ ਈ ਕਾਰਾ ।
 ਕੌਲ ਨਬੀ ਦਾ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਇਹ, ਯੂਸੁਫ਼ ਤਰਫ਼ ਇਸ਼ਾਰਾ ।
 ਫਿਰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਫ਼ਰਮਾਵੇ, ਫ਼ਰਜ਼ਦੋ ਫ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਐਡਕ ਜ਼ੋਰ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਆਹੇ, ਤੋੜ ਪਹਾੜ ਗਵਾਵੇ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਤੁਸਾਡੇ ਵਿਚੇ ਕਿਉਂਕਰ, ਵੀਰ ਤੁਸਾਡਾ ਖੜਿਆ ।
 ਇਹ ਕੁਝ ਝੂਠੀ ਤੁਹਮਤ¹ ਦੇ ਕੇ, ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਫੜਿਆ ।
 ਫ਼ਰਜ਼ਦਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ, ਜੋ ਜੋ ਹਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਅਸੀਂ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਤੇ ਧਾਏ, ਉਸ ਨੇ ਗਲਬੇ ਪਾਏ ।
 ਉਹ ਤਨਹਾ ਦਸ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ, ਕੁੱਵਤ ਦੇ ਵਿਚ ਡਾਢਾ ।
 ਅਸਾਂ ਜੇਹਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਨ ਜਾਣੇ, ਜ਼ੋਰ ਨ ਪਇਆ ਅਸਾਡਾ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸਬਰ ਕਰੇਸਾਂ, ਬਾਝੋਂ ਸਬਰ ਨ ਚਾਰਾ ।
 ਫ਼ਰਜ਼ਦਾਂ ਥੀਂ ਰੱਬ ਮਿਲਾਵੇ, ਫ਼ਜ਼ਲ ਉਸੇ ਦਾ ਭਾਰਾ ।
 ਰੱਬ ਨੇ ਵਿੱਚ ਮੁਸੀਬਤ ਸਖਤੀ, ਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ, ਵਕਤ ਮੁਸੀਬਤ ਆਇਆ ।
 ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਹਿਕਮਤ² ਭਾਰੀ, ਜਾਣੇ ਰਾਜ਼ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਸਬਰ ਕੱਟਾਂ ਜੇ ਪੂਰੀ ਹੋਵਾਂ, ਵਾਹ ਨਸੀਬ ਅਸਾਂ ਦੇ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਪੁੱਤਾਂ ਥੀਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਫ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਐ ਅਫ਼ਸੋਸ ਪਿਆਰਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
 ਨੈਣ ਸਫੈਦ ਗਏ ਹੋ ਉਸਦੇ, ਖਾ ਗਇਆ ਗਮ ਭਾਰਾ ।
 ਵਿੱਚ ਅੰਦੋਹ³ ਵਿਛੋੜੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਜ਼ੋਰ ਗਇਆ ਚੁਕ ਸਾਰਾ ।
 ਸੁਣ ਫ਼ਰਜ਼ਦ ਕਹਣ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਸਾਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ਦੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਗਮ ਹੱਕ ਤੁਸਾਡੇ, ਅੰਤ ਘੱਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ।
 ਗਮ ਉਸਦਾ ਤੈਂ ਭੁੱਲਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਜਾਸੀ ਜਾਨ ਅਜ਼ਾਈਂ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਛੋੜ ਦਿਲੋਂ ਇਸ ਗਮ ਨੂੰ, ਇਹ ਦੁੱਖ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਮੈਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੱਗੇ, ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਹੋਰਾਂ ਅੱਗੇ ਦੁੱਖ ਨ ਫੋਲਾਂ, ਮਤ ਬੇ ਸਬਰ ਸਦਾਵਾਂ ।
 ਮੈਨੂੰ ਮਾਲਮ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵੱਲੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਨ ਜਾਣੋ ਕਾਈ ।
 ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਫ਼ਰਜ਼ਦ ਮਿਲੇਸਣ, ਦਿਲ ਉਮੀਦ ਏਹਾ ਈ ।
 ਸੀ ਯਾਕੂਬ ਸਵਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਬਰਾਈਲੇ ।
 ਲੈ ਕੇ ਇਜ਼ਨ⁴ ਜਨਾਬ ਇਲਾਹੋਂ, ਘੱਲੀ ਅਜ਼ਰਾਈਲੇ ।

1. ਦੂਸ਼ਣ 2. ਸੋਝੀ, ਸਿਆਣਪ 3. ਗਮ 4. ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ।

ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਹਾਲਾ ॥
 ਕੁਝ ਕਰਾਰ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਆਵੇ, ਜਾਵੇ ਦਰਦ ਕੋਸ਼ਾਲਾ ।
 ਜ਼ਬਰਾਈਲੇ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੋਂ, ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ॥
 ਖਾਸ ਨਬੀ ਦੇ ਆਣ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ, ਅਰਜ਼ ਸਲਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ॥
 ਨਬੀ ਪੁੱਛੇ ਦੱਸ ਅਜ਼ਰਾਈਲਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਸਮ ਇਲਾਹੀਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਤੂੰ ਜਾਨ ਨਿਕਾਲੀ, ਅਜੇ ਤਨ ਵਿੱਚ ਆਹੀਂ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਮੇਰਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਛੱਡ ਗਇਆ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਜਾਂ ਹੈ ਅਜੇ ਇਥਾਹੀਂ ॥
 ਕਹੇ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰਾ, ਗਇਆ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ।
 ਉਹ ਤਸਕੀਨ¹ ਆਰਾਮ ਦਿਲੇ ਦਾ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਮੌਇਆ ।
 ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਕਹੇ ਯਾਂ ਹਜ਼ਰਤ, ਮੈਂ ਨ ਜਾਨ ਨਿਕਾਲੀ ।
 ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੱਥ ਮਾਲ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ, ਹੈ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਯਾ ਪੈਗੰਬਰ ਬੇਟਾ ਤੇਰਾ, ਵਿੱਚ ਖ਼ੈਰੀਯਤ² ਖ਼ੂਬੀ ।
 ਰੁਤਬਾ ਉਸਦਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਮਰਗੂਬੀ³ ਮਹਬੂਬੀ⁴
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਕਹੇ ਕਹ ਕਿੱਥੇ, ਹੁਕਮ ਕਿਥਾਈਂ ਜਾਰੀ ।
 ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਦੱਸਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ॥
 ਝਬਦੇ ਰੱਬ ਮਿਲਾਵੇ ਤੈਨੂੰ, ਰੋਜ਼ ਗਏ ਰਹ ਥੋੜੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਤੂੰ ਪਾਵੇਂ ਹਜ਼ਰਤ, ਹੋਸਣ ਦੂਰ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਸੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਤਸੱਲੀ ।
 ਖਰ ਸਿਰ ਹਿਜਰ ਪਹਾੜ ਗਮਾਂ ਦਾ, ਸਖਤ ਮੁਸੀਬਤ ਝੱਲੀ ॥
 ਜਾਣੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਜ਼ਿੰਦਾ ਮਿਲਸੀ, ਪਰ ਨ ਖ਼ਬਰ ਮਕਾਨੋਂ ।
 ਤਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਚੁੱਪ ਰਹੋ ਨਾਦਾਨੋਂ⁵ ।
 ਫ਼ਰਮਾਏ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦੋ ਜਾਓ, ਦੂਡੋ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਲੱਭੋ ਰੱਬ ਮੇਲੇ, ਰਹਮਤ ਆਸ ਅਸਾਹੀਂ ।
 ਜਾ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆਓ, ਰੱਖੋ ਆਸ ਇਲਾਹੀਂ ।
 ਰਹਮਤ ਥੀਂ ਹੈਂ ਆਸ ਤੁੜੇਂਦੇ, ਕਾਫ਼ਿਰ ਵਿੱਚ ਗੁਮਰਾਹੀਂ ।
 ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ, ਆਸ ਰੱਬੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਯਹੂਦਾ ਮਿਲਸੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਥੀਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ ।
 ਜ਼ਿੰਦਿਆਂ ਮਿਲਣ ਉਮੀਦ ਦਿਲੇ ਨੂੰ, ਮੌਇਆਂ ਮਿਲੇ ਨ ਕੋਈ ॥
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨ ਕੋਈ, ਮੌਏ ਮੁੱਦਤ ਹੋਈ ।

1. ਦਿਲ ਨੂੰ ਠੰਡਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਲਾ 2. ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੋਣਾ 3. ਖਿੱਚ ਵਿਚ 4. ਪਿਆਰ ਵਿਚ 5. ਬੇ-ਸਮਝ ॥

ਖਾ ਬਘਿਆੜ ਗਇਆ ਹੋ ਫਾਨੀ, ਬਰਸਾਂ ਬਹੁਤ ਵਿਹਾਈਆਂ ॥
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਤੂੰ ਯੂਸੁਫ ਵੱਲੋਂ, ਅਜੇ ਉਮੀਦਾਂ ਲਾਈਆਂ ?
 ਮੋਇਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕਿਹੜਾ ਲੱਭੇ, ਜੀਵੰਦਿਆ ਲਭ ਲਈਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ਨਬੀਆ, ਨ ਕਰ ਐਡ ਕਜ਼ੀਏ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਫਰਮਾਵੇ ਪੁੱਤਾਂ, ਖਤ ਮੇਰਾ ਲੈ ਜਾਓ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ, ਜਾ ਮਿਸਰੋਂ ਲੈ ਆਓ ।
 ਪਕੜ ਕਲਮ ਖੁਦ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਨਾਮਾ ।
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁਖ ਵਿਛੋੜੇ ਵਲੋਂ, ਲਿਖੀਆਂ ਦਰਦ ਕਲਾਮਾਂ¹ ।

ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਅਜੀਜ਼-ਮਿਸਰ ਦੇ ਨਾਂ

ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਇਬਨ ਇਸਹਾਕੋਂ, ਨਾਮਾ ਹੈ ਗਮ-ਖਾਨਾ ।
 ਤਰਫ ਅਜੀਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਜੋ ਅਜ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
 ਮਿਸਰੀ ਸ਼ਾਹ ਅਜੀਜ਼ਾ ਤੇਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਨ ਆਵੇ ।
 ਯਾਦ ਹੋਂਦਾ ਮੈਂ ਖਤ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ, ਸ਼ੌਕ ਇਹਾ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਅੱਵਲ ਹਮਦ² ਇਲਾਹੀ ਦਾਇਮ, ਆਲੀ ਜ਼ੋਕਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਮੇਰਾ ਫੇਰ ਸਲਾਮ ਤੁਸਾਹੀਂ, ਦਿਲ ਦਿਆਂ ਸ਼ੌਕਾਂ ਵਾਲਾ ।
 ਵਿਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਰਲਿਆ ਮਿਲਿਆ, ਖਾਲਿਸ³ ਯਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ।
 ਸੁਖ ਸੁਨੇਹਾ ਦਰਦਾਂ ਭਰਿਆ, ਤੇ ਗਮਖ਼ਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ।
 ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਮੈ ਗੈਰਾਂ⁴ ਅੱਗੇ, ਗਮ ਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਕੱਦ ਮੇਰਾ ਝੁਕ ਗਮ ਥੀ ਲਿਫਿਆ, ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਨਬੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਅਜਮਾਇਆ ।
 ਆਪੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਕਰ ਲੁਤਫੋਂ, ਸਾਬਿਤ ਪਾਰ ਲੰਘਾਇਆ ।
 ਦਾਦੇ ਪਾਕ ਖਲੀਲ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੇ, ਵੈਰੀਆਂ ਅੱਗ ਭਖਾਈ ।
 ਅੱਲਾ ਨੇ ਕਰ ਠੰਢੀ ਆਤਿਸ਼, ਕਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ⁵ ਵਿਖਾਈ ।
 ਤੇ ਉਸ ਪਾਕ ਖਲੀਲ ਇਲਾਹੀ, ਡੌਲ ਨ ਪੈਰ ਟਿਕਾਇਆ ।
 ਭਾਰਾ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਸ਼ਬਰੋਂ, ਰੱਬ ਨੇ ਤੋੜ ਨਿਭਾਇਆ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੇ ਗਲ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਹੁਕਮੋਂ ਛੁਰੀ ਚਲਾਈ ।
 ਦੁੱਬਾ ਜੱਨਤ ਦਿਤੋਸ ਫਜ਼ਲੋਂ, ਉਸਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ।
 ਹਾਲ ਮੇਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗਮ ਦੀ, ਜਿਗਰੇ ਵਗੇ ਕਟਾਰੀ ।
 ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਵਿਹਾਟੇ ਮੈਨੂੰ, ਅੰਦਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਪੁਤ ਸੋਹਣਾ, ਨੂਰ ਦੀਆਂ ਰੁਖ ਚਮਕਾਂ ।
 ਜਨਤੀਆਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਨੂਰੀ, ਵੇਖਾਂ ਚਸ਼ਮ⁶ ਨ ਝਮਕਾਂ ।

1. ਗੱਲਾਂ 2. ਉਸਤਤੀ 3. ਸੁੱਧ, ਸੱਚੀਆਂ 4. ਪਰਾਏ 5. ਫੁਲਵਾੜੀ 6. ਅੱਖ ।

ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਲੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਤਿਸ ਖੜਿਆ ਸਹਰਾਏ¹ ।
 ਖਾਧੋਸ ਗੁਰਗ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੁੜਤਾ, ²ਖੂਨ-ਆਲੂਦ² ਲਿਆਏ ।
 ਗਮ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ, ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਕੀ ਹੋਈਆਂ ।
 ਦਾਗ ਸਿਆਹੋਂ ਗਮ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਝੋਲ ਨਦੀ ਵਿਚ ਧੋਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਤਲਬ³ ਦਿੱਤੀ ਤਸਕੀਨੋਂ⁴ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੋਂ ਮਾਹ-ਜਬੀਨੋਂ, ਕਰਦਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਨੋਂ ।
 ਹੁਣ ਉਹੋ ਫਰਜ਼ਦ ਸਿਧਾਏ, ਲੈ ਉਸਨੂੰ ਵਲ ਤੇਰੇ ।
 ਜਾਮ ਚੁਰਾਇਓਸ ਆਣ ਸੁਣਾਇਆ, ਖੋਹਲ ਦਿਤੇ ਸੱਲ ਮੇਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਵਗੇਂਦਾ, ਦੂਣਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਵਿਛੋੜ ਅਸਾਂ ਥੀਂ; ਤੀਰ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ।
 ਸੁਣਿਆ ਕੀਤਾ ਕੈਦ ਅਜੀਜ਼ਾਂ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਪਿਆਰਾ ।
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਮਾਣ ਗਇਆ ਟੁੱਟ ਸਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਤੂੰ ਨੇਕ ਖਸਾਇਲ⁵, ਸਿਫਤ ਨਬੀਆਂ ਵਾਲੀ ।
 ਤੇ ਅਹਸਾਨ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੀਤੇ, ਵਸਦੀ ਖਲਕ ਸੁਖਾਲੀ ।
 ਹੋਰ ਜਹਾਨ ਸੁਖਾਲ ਵਸਾਇਓ, ਅਸਾਂ ਵਬਾਲ⁶ ਪੁਚਾਇਓ ।
 ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇਓ, ਸਾਨੂੰ ਨਦੀ ਰੁੜ੍ਹਾਇਓ ।
 ਜ਼ਖਮੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਜ਼ਹਰ ਖਿਲਾਇਓ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਕੀਤੀ ਕਾਈ ।
 ਚੋਰੀ ਵਿੱਚ ਅਸਾਹਾਂ ਨਾਹੀਂ, ਇਹ ਤੁਸਾਂ ਤੁਹਮਤ ਲਾਈ ।
 ਇਹ ਫਰਜ਼ਦ ਸਈਦ⁷ ਅਸਾਡਾ, ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਬੁਰਿਆਈ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਨ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਭਾਈ ।
 ਵਾਂਗ ਬਜ਼ਾਅਤ ਭਾਰੇ⁸ ਅੰਦਰ, ਆਪੇ ਜਾਮ ਰਖਾਇਓ ।
 ਉਹ ਫਰਜ਼ਦ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰਾ, ਸੁਣਿਆ ਕੈਦ ਕਰਾਇਓ ।
 ਕਰ ਅਹਸਾਨ ਅਸਾਡੇ ਉਤੇ, ਛੇੜੀ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ।
 ਖੋਫ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਖਮ ਨ ਲਾ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ।
 ਖੁੱਤ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਕੈਦ ਨ ਕਰਿਓ, ਉਹ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਭਾਈ ।
 ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨਾ ਰਲ ਮਿਲ ਰੁੰਨਾ, ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਨ ਕਾਈ ।
 ਬੁਰੀ ਦੁਆ ਹੱਕ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਰਦ ਦਿਲੇ ਦਾ ਜਾਹਿਰ ਹੋਸੀ, ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਰ ਨ ਚਾਈ ।
 ਸੁਖ ਵੱਸੋਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ਦਾਇਮ⁹, ਸਾਨੂੰ ਸੁਖ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮੈਂ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਸਖਤ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਈ ।

1. ਉਜਾੜ, ਬੀਆਬਾਨ 2. ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ 3. ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਤਨਖਾਹ 4. ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਬਰ
 5. 'ਖਸਲਤ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਸੁਭਾਉ 6. ਦੁੱਖ 7. ਮੁਬਾਰਿਕ 8. ਖੋਫ, ਬਾਰਚਾਨਾ 9. ਸਦਾ

ਖਤ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਅੰਦਰ, ਨੀਰ ਵਗੇ ਜਿਉਂ ਕਾਂਗਾਂ ।
 ਵਗਣ ਕਲਮ ਦੀਆਂ ਨੌਕਾਂ ਸੀਨੇ, ਵਾਂਗ ਗਜ਼ਬ ਦਿਆਂ ਸਾਂਗਾਂ¹ ।
 ਮੁਲਕੇ ਮਿਸਰ ਚੜ੍ਹਾਂਦੀਆਂ ਠਾਠਾਂ, ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਅਸਾਡੀ ਅੱਖੀਂ, ਵਗਦੀਆਂ ਖੂਨੀ ਨਹਰਾਂ ।
 ਬਾਝ ਨਬੀ ਕੋ ਇਹ ਦੁਖ ਪਾਵੇ, ਘੋਲ ਮਰੇ ਪੀ ਜ਼ਹਰਾਂ ।
 ਆਹ ਛੁੱਟੇ ਜਲ ਜਾਏ ਕਾਗਜ਼, ਵਿਚ ਹਿਜਰ ਦਿਆਂ ਕਹਰਾਂ ॥
 ਜੈਂ ਯੂਸੁਫ ਮਹਬੂਬ ਵਿਛੁੰਨਾ, ਨੈਣ ਉਹਦੇ ਬੇਸਬਰੇ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਲਭਦਾ ਲਭਦਾ, ਅੰਤ ਖਪੇ ਵਿਚ ਕਬਰੇ ।
 ਸਬਰ ਮੇਰਾ ਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਤਲਬ ਜਿਦੀ ਸੈਂ ਯਾਰੀ ॥
 ਖਤਮ² ਬਨਾਮ ਇਲਾਹੀ ਨਾਮਾ, ਜਿਸਦੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ॥
 ਇਹ ਖਤ ਦੇ ਸਮਊਨ ਪਿਸਰ ਨੂੰ, ਪੈਗੰਬਰ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਵਾਲੀ ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਪੁਚਾਵੇ ।
 ਚਲ ਦਰਦਾ, ਅਜ ਲਭ ਦੁਆਈਂ, ਆਣ ਢੁਕੇ ਉਹ ਵੇਲੇ ॥
 ਜਾਵਣ ਦੁਖ ਪਵਣ ਸੁਖ ਪੱਲੇ, ਯਾਰ ਮਿਲਣ ਰੱਬ ਮੇਲੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਦਿਲ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਪੁਰਾਣੇ, ਲਾਟ ਘੱਤਣ ਵਿਚ ਤੇਲੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਨਾਜ਼ਿਕ ਰਮਜ਼ ਅਜ਼ਲ³ ਦੀ, ਜਿਗਰ ਸੱਲੇ ਧਰ ਸੇਲੇ ।

1. ਬਰਛੀ 2. ਸਮਾਪਤ 3. ਮੁਢ ਕਦੀਮ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਿਸਰ ਵਲ ਤੀਜੀ ਯਾਤਰਾ

ਦੋਹ ਸਾਕੀ ਇਕ ਜਾਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ, ਗੁੱਤੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ 1
ਜਿਸ ਥੀਂ ਜਾਵਣ ਦਰਦ ਪੁਰਾਣੇ, ਤੇ ਦੁਖ ਰਹੇ ਨਿਰਾਲਾ 1
ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸਾਰੇ, ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸਿਧਾਏ ।

ਸੁਤਰੀਂ ਘੱਤ ਮੁਹਾਰਾਂ ਚੱਲੇ, ਪਿਉ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ।
ਉੱਨ, ਪਨੀਰ, ਬਜ਼ਾਅਤ² ਖੱਲਾਂ, ਹੋਰ ਨ ਘਰ ਵਿਚ ਕਾਈ 1
ਗੱਲਾ ਲੈਣ ਚੱਲੇ ਸਭ ਭਾਈ, ਇਹ ਸਰਮਾਯਾ ਚਾਈ ।
ਕਟ ਮਨਾਜ਼ਿਲ ਮਿਸਰੇ ਪਹੁਤੇ, ਖਬਰ ਯਹੂਦੇ ਪਾਈ ।

ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਗਇਆ ਵਲ ਭਾਈਆਂ, ਹਾਲਤ ਘਰਾਂ ਪੁਛਾਈ 1

ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਦਸ ਭਾਈ ਰਲ ਸਾਹ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਆਣ ਵੜੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਧਰਦੇ ਖਤ ਪਿਦਰ ਦਾ ਅੱਗੇ, ਸੀਸ ਨਵਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ।
ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ, ਤਰਫ ਤੇਰੀ ਸੁਲਤਾਨਾ ।
ਪੜ੍ਹ ਲੈ ਖੋਲ ਕਿਆਈ ਇਸ ਵਿਚ, ਮਾਅਨੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨਾਂ 1
ਖਤ ਪਿਦਰ ਦਾ ਲੈਂਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਨੀਰ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਭਰਿਆ 1
ਚੁੰਮ ਅੱਖੀਂ ਤੇ ਰਖ ਪਿਆਰੋਂ, ਅਦਬੋਂ ਸਿਰ ਪੁਰ ਧਰਿਆ ।
ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਿਲ ਜੋਸ ਹਿਜਰ ਦੀ, ਮੌਜ ਗਮੋਂ ਵਹ ਚੱਲੀ ।
ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਪ ਪਿਆਰੇ, ਲਿਖ ਕਿਤਾਬਤ³ ਘੱਲੀ ।
ਜਿਸ ਬਾਝੋਂ ਮੈਂ ਦੁੱਖੀਂ ਰੁੰਨਾ, ਖਤ ਉਸ ਦਾ ਅੱਜ ਆਇਆ 1
ਪਕੜ ਕਲਮ ਪੈਗੰਬਰ ਹੱਥੀਂ, ਦੁੱਖਾਂ ਨਕਸ਼ ਲਗਾਇਆ ।
ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਪਰਵਾਨਾ ਘਲਿਆ, ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਾ ।
ਸੱਲ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇਂਦਾ ਖੂਨੋਂ, ਦਰਦ ਲਿਖਾਇਆ ਹਾਲਾ 1
ਗਮ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਂਦਿਆਂ, ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
ਮਹਜੂਰਾਂ⁴ ਪਰਦੇਸੀ ਡਿਗਿਆਂ, ਲਿਖ ਲਿਖ ਹਾਲ ਖਹੁੰਚਾਏ ।
ਜਾਨ ਫਿਰਾਕੀਂ ਘਾਇਲ ਹੋਈ, ਯਾਦ ਖਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ।
ਖੋਲ ਦਿਲਾ ਦੁਖ ਦੇਖ ਕਿਆ ਈ, ਕਿਆ ਬਸ਼ਾਰਤ ਆਈ ।
ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਨੇ ਕਿਆ ਕੁਝ ਲਿਖੀਆਂ, ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ 1
ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਜਮਾਵਾਂ, ਝਲਦਾ ਹੈ ਯਾ ਨਾਹੀਂ 1
ਯੂਸੁਫ ਖੋਲ ਪੜ੍ਹੇ ਖਤ ਸਾਰਾ, ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲਾ ।
ਹਰਫ ਪੜ੍ਹੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਸੋਚੇ, ਰੋਵੇ ਕਰੇ ਕੋਸ਼ਾਲਾ ।

1. ਅੱਡ, ਪਰ੍ਹੇ 2. ਮਾਲ, ਸੌਦਾ 3. ਚਿੱਠੀ 4. ਵਿਛੜਿਆਂ ਹੋਏਆਂ ।

ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਯੂਸੁਫ ਲਿਖਿਆ, ਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ।
 ਕਤਰੇ ਖੂਨ ਦੋ ਚਸਮ ਪਿਦਰ ਦੇ, ਪਏ ਡਿੱਠੇ ਉਥ ਸਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇਖ ਪਿਦਰ ਦੀ ਰਕਮੋਂ, ਪੁਰ ਪੁਰ ਹਾਲ ਅਲਮ ਦੇ ।
 ਵਾਹ ਦਰਦਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਵਿੱਚ ਗਮ ਦੇ ।
 ਪਕੜ ਕਲਮ ਚਾ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਦਾ, ਮੌੜ ਜਵਾਬ ਪਿਦਰ ਨੂੰ ।
 ਨਾਮੇ ਝਾੜ ਨਮਕ ਤੜਫਾਇਆ, ਜ਼ਖਮੀ ਪਏ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ।
 ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦਾ ਸਿਰ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਖਤ ਨਬੀ ਦਾ ਆਇਆ ।
 ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਰੋ ਰੋ, ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਲਿਖ ਪੁਚਾਇਆ ।
 ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਤੂੰ ਦੂਰ ਨਬੀਆ, ਦਿਲੋਂ ਵਿਸਾਰਾਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਗਾਫਿਲ ਨਹੀਂ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਗਮ ਨ ਕਰੀਂ ਨਬੀਆ ।
 ਜਿਗਰ ਅਸਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਗਾਂ ਵਾਹੇ, ਤੇਰਾ ਦਰਦ ਕੜੀਆ ।
 ਝਲ ਦਿਲਾ ਸਿਰ ਵਰ੍ਹੀਆਂ ਤੇਗਾਂ, ਆਹ ਮਤਾਂ ਛੁਟ ਜਾਏ ।
 ਤੋੜੇ¹ ਸਬਰ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਰਾਹਜਨ², ਜਾਗਦਿਆਂ ਲੁਟ ਜਾਏ ।
 ਨਾਮਾ ਖਤਮ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮੋਂ, ਤੇ ਪੁਰ ਜੋਕ ਸਲਾਮੋਂ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਤਹਰੀਰ ਜਨਾਬੋਂ, ਪੁਰ ਤਾਸੀਰ ਕਲਾਮੋਂ ।
 ਆਏ ਭਾਈ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੇ, ਜਮ੍ਹਾ ਹੋਏ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਕੀਮਤ ਹੱਥ ਪਾ ਪੱਲੇ ਕਾਈ, ਸ਼ਰਮਾਵਣ ਬਿਚਾਰੇ ।
 ਪੇਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ਬਜ਼ਾਅਤ³ ਹਲਕੀ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੇਖ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ, ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਨਾਕਿਸ ਮਾਲ ਅਸਾਡਾ ਥੋੜਾ, ਦਰ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਕਰ ਖੈਰਾਤ ਦਿਓ ਕੁਝ ਗੱਲਾ, ਹਾਂ ਇਫਲਾਸ⁴ ਸਤਾਏ ।
 ਦੇਹ ਸਦਕਾ⁵ ਕਰ ਰਹਮ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਅਜਰ ਇਲਾਹੋਂ ਪਾਵੇਂ ।
 ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਥੀਂ ਜੁਗ ਜੁਗ ਜਾਰੀ, ਵਿਚ ਬਹਿਸ਼ਤੀਂ ਜਾਵੇਂ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਛੰਨੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ

ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਸੁਣਿਆ ਯੂਸੁਫ, ਮਿਹਰ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਆਈ ।
 ਹੁਣ ਚਾਹਿਆ ਹੋ ਜ਼ਾਹਿਰ ਦੇਵੇ, ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਲਾਈ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਜੋ ਖਬਰ ਕਿਆ ਈ, ਕਹੋ ਜੋ ਮਾਲਮ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਦੋਹਾਂ ਥੀਂ, ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਅਮਲ ਕਮਾਇਆ ।
 ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਆ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਯੂਸੁਫ ਵਿੱਚ ਉਜਾੜੇ ।
 ਝੁਠ ਤੁਸਾਡਾ ਉਘੜ ਵੈਸੀ, ਲੱਗੇ ਪੌਣ ਪਵਾੜੇ ।

1. ਮਤੇ 2. ਡਾਕੂ 3. ਸੌਦਾ, ਮਾਲ 4. ਗ਼ਰੀਬੀ 5. ਪੁੰਨ ਦਾਨ; ਦੱਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ।

ਛੰਨਾਂ ਪਕੜ ਸਿਲਾਈ ਯੂਸੁਫ, ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਕਰਵਾਨੋਂ ।
 ਮਰਦ ਜਵਾਨੋਂ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨੋਂ, ਝੂਠ ਨ ਕਹੋ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਤਰਜਮਾਨੋਂ ਅਖਵਾਇਆ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਝੂਠ ਕਹੋ ਜੇ ਕਾਈ ।
 ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਛੰਨਾ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਕਹਸੀ ਹਾਲ ਕਿਆ ਈ ।
 ਵੀਰ ਹੋਏ ਮੁਤਅੱਜਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਛੰਨਾ ਕਿਉਂਕਰ ਬੋਲੇ ।
 ਭੇਦ ਅਸਾਡੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਜਾਣੇ, ਇਹ ਕੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਬੋਲੇ ।
 ਤਰਜਮਾਨੇ ਕਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਹਿਆ, ਯਾਦ ਰਖੋ ਵਿਚ ਕੰਨਾਂ ।
 ਝੂਠ ਪੁਕਾਰਾ ਮੂਲ ਨ ਕਰਸੀ, ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਛੰਨਾ ।
 ਪੁਛਣ ਵਕਤ ਪੁਕਾਰਾ ਕਰਸੀ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੱਕ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਕਨਆਨੀ ਕਰਵਾਨੋਂ ਏਥੇ ਉਜ਼ਰ ਕਬੂਲ ਨ ਆਇਆ ।
 ਉਹ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ਮਊਨੋਂ, ਸੀ ਕਾਗਜ਼ ਲਿਖਵਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਲੈ ਮਾਲਿਕ ਕੋਲੋਂ, ਹੈਸੀ ਪਾਸ ਰਖਾਇਆ ।
 ਅੱਵਲ ਓਹਾ ਕਾਗਜ਼ ਯੂਸੁਫ, ਸੁੱਟ ਕਹੇ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ।
 ਦੇਖੋ ਇਹ ਕਿਸ ਕਲਮ ਵਗਾਈ, ਕਿਸ ਨੇ ਮੁਹਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਉਜਾੜੇ, ਮਾਲਿਕ ਪਾਸ ਵਿਕਾਇਆ ।
 ਭਾਈਆਂ ਦੇਖ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ, ਕੁਝ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਜਿਉਂ ਕਰ ਹੱਥੀਂ ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ, ਅਮਲ ਮਿਲਣ ਬਦਕਾਰਾਂ ।
 ਹਾਰਨ ਹੋਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਥੀਂ ਸਾਰੇ, ਰੋ ਰੋ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਮੈਂ ਇਹ ਅਮਲ ਕਮਾਏ ਨਾਹੀਂ, ਇਹ ਐਮਾਲ ਨ ਮੇਰੇ ।
 ਏਵੇਂ ਵੀਰ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ, ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਬਥੇਰੇ ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾ ਅਸਾਂ ਨ ਲਿਖਿਆ, ਕਾਗਜ਼ ਇਹ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਸੀ, ਖਬਰ ਨ ਸਾਡੇ ਤਾਈਂ ।
 ਅਸਾਂ ਨ ਇਸ ਤੇ ਕਲਮ ਵਗਾਈ, ਅਸਾਂ ਨ ਮੁਹਰ ਲਗਾਈ ।
 ਜ਼ਰਦੀ ਝੁੱਲ ਪਈ ਰੁਖ ਸਭਨਾ, ਰੋ ਰੋ ਕਰਨ ਦੁਹਾਈ ।
 ਜੇ ਇਨਕਾਰ ਤੁਸਾਂ ਤਹਰੀਰੋਂ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਹੁਣ ਛੰਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਕਹਸੀ ਹਾਲ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਮਾਰ ਸਿਲਾਈ ਛੰਨੇ ਉੱਤੇ, ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਹਾਲ ਤੁਸਾਡਾ ਐ ਕਰਵਾਨੋਂ, ਹੋ ਚਲਿਆ ਆਸ਼ਕਾਰਾ¹ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ਨਾਲ ਤੁਸਾਹਾਂ, ਕੀ ਵਰਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ।
 ਕੰਨ ਰਖੋ ਦਿਲ ਜ਼ਨ ਨ ਧਰਿਓ, ਹਾਲ ਖੁਲਣ ਅਜ ਸਾਰੇ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਅਕਲਾਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਹੈਰਤ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ।
 ਇਹ ਕੀ ਆਫਤ² ਝੁਲਣ ਲੱਗੀ, ਸਾਡਿਆਂ ਵਿਚ ਕਜ਼ੀਆਂ ।

1. ਰੋਸ਼ਨ 2. ਮੁਸੀਬਤ

ਤਰਜਮਾਂ ਨੇ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ, ਗੋਸ਼¹ ਰਖੋ ਕਰਵਾਨੋਂ ।
 ਹੁਣ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਛੰਨਾ ਕਰਸੀ, ਹੱਕੋ ਹੱਕੋ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਮਾਰ ਸਿਲਾਈ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਛੰਨੇ ਨੂੰ ਛਣਕਾਇਆ ।
 ਕਰਕੇ ਹੋਸ਼ ਸੁਣੋਂ ਕਰਵਾਨੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਪੁਕਾਰਾ ਆਇਆ ।
 ਰਖ ਉਮੀਦ ਨਫੇ ਦੀ ਪਿਉ ਥੀਂ, ਬਿਮੀਯਾਮੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ।
 ਤੇ ਘੱਲਣ ਵਿਚ ਬਾਪ ਨ ਰਾਜੀ, ਛੰਨਾ ਇਹ ਫਰਮਾਂਦਾ ।
 ਭਾਈਆਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਹੈਰਤ ਆਈ, ਛੰਨੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ੋਂ ।
 ਕੇਡ ਕਰਾਮਾਤ² ਵਿਚ ਅਜੀਜ਼ੇ, ਮਾਲਮ ਕੀਤੋਸ ਰਾਜੋਂ ।
 ਕਹਿਆ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਹੱਕੋ ਏਹਾਈ, ਇਸ ਵਿਚ ਝੂਠ ਨਾ ਕਾਈ ।
 ਸਚ ਕਹੇਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ਜੋ ਤੂੰ, ਖਬਰ ਛੰਨੇ ਥੀਂ ਪਾਈ ।
 ਮਾਰ ਸਿਲਾਈ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਬਾਪ ਵਸੀਹਤ ਨਾਲ ਤੁਸਾਹਾ, ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਪੁਚਾਇਆ ।
 ਅਗਲੇ ਵਾਂਗ ਨ ਜਾਇਆ ਕਰਿਓ, ਇਹ ਫਰਜੰਦ ਪਿਆਰਾ ।
 ਨਾਲ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਘਰੀਂ ਲਿਆਓ, ਕੌਲ ਲਇਆ ਉਸ ਭਾਰਾ ।
 ਕਹਣ ਸੱਭੇ ਇਹ ਸਚ ਤਮਾਮੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਤੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਛੰਨੇ ਥੀਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਸਮਝੀ, ਅਸਾਂ ਤਅੱਜੁਬ ਆਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਕਹੇ ਪੁਛ ਦੇਖੋ, ਛੰਨੇ ਥੀਂ ਸੁਲਤਾਨਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਭਾਈਆਂ ਕੌਲ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ।
 ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਦਿਲ ਹੈਬਤ ਧਾਣੀ, ਜਖਮ ਲੱਗਾ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ।
 ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੰਦੇਰਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਬਿਨਯਾਮੀਨੇ ।
 ਇਹ ਛੰਨਾ ਹੁਣ ਜਾਹਿਰ ਕਰਸੀ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਗੱਦਾਰੀ³ ।
 ਸਾਡਾ ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਕ ਈ, ਲੱਗੀ ਪੌਣ ਖਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮਾਰ ਸਿਲਾਈ ਛੰਨੇ, ਖੋਹਲ ਕਹੇ ਅਸਰਾਰੇ⁴ ।
 ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਬਿਨਯਾਮੀਨਾ, ਝੂਠੇ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਖੁਦ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਬਘਿਆੜੇ ਸਿਰ ਲਾਇਆ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਤੇ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ, ਹਾਲ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਇਆ ।
 ਕਰਵਾਨੋਂ ਕਰ ਜਾਹਿਰ ਆਖੋ, ਏਥੇ ਝੂਠ ਕਿਆ ਈ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਰੋ ਕਹਿਆ ਸਭਨਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਨ ਕਾਈ ।
 ਮਾਰ ਸਿਲਾਈ ਛੰਨੇ ਉਤੇ, ਖਬਰਾਂ ਫੇਰ ਸੁਣਾਈਆਂ ।
 ਸ਼ਰਬਤ ਡੋਲ ਗਵਾਇਆ ਧਰਤੀ, ਰੋਟੀਆਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਪਾਈਆਂ ।

1. ਕੰਨ 2. ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ, ਕਰਾਮਾਤ 3. ਧੋਹ 4. ਭੇਦ ।

ਯੂਸੁਫ ਵਿਚ ਪਿਆਸ ਤੜਫਦਾ, ਭੁੱਖਾ ਕਰਦਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰੋਈਲੇ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੁਲਮ ਸਿਤਮ ਜੱਬਾਰੀ¹ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਭਾਈ ਸਾਰੇ, ਰੋਵਣ ਕਰ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਰੋਈਲੇ ਖੁਦ ਕਹਿਆ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਝੂਠ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾਹੀਂ ।
 ਫੇਰ ਪੁਕਾਰ ਪਈ ਕਰਵਾਨੋਂ, ਖਬਰਾਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਈਆਂ ।
 ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਤੁਸਾਂ ਚਪੇੜਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
 ਕੰਨ ਮਰੋੜੇ ਵਾਲ ਤਰੇੜੇ, ਧਰਤੀ ਧਕ ਵਗਾਇਆ ।
 ਕੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਜਵਾਨੋਂ, ਮਾਰਿਆ ਤਰਸ ਨ ਆਇਆ ।
 ਕਹਣ ਸਭੇ ਇਹ ਛੱਨਾ ਸੱਚਾ, ਝੂਠੇ ਅਸੀਂ ਤਮਾਮੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਾਂਗੂ ਅਜ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਵੇਲਾ ਬੇਆਰਾਮੀ ।
 ਕੰਬਣ ਵੀਰ ਦੋ ਚਸਮਾਂ ਅੰਦਰ, ਨੀਰ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਰੀ ।
 ਜਾਣਨ ਜਾਨ ਕੁਥਾਈਂ ਚੱਲੀ, ਪੌਸੀ ਅੱਜ ਖ਼ਾਰੀ ।
 ਫੇਰ ਛੰਨਾ ਛਣਕਾਇਆ ਯੂਸੁਫ, ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ, ਤੁਸਾਂ ਇਰਾਦਾ ਆਇਆ ।
 ਕਰ ਕਰ ਜੋਸ਼ ਪਏ ਲੈ ਤੇਗਾਂ, ਤਾਅਨੇ ਮਾਰ ਤਨੌੜੇ ।
 ਆਇਆ ਰਹਮ ਯਹੂਦੇ ਤਾਈਂ, ਕਤਲੋਂ ਭਾਈ ਮੋੜੇ ।
 ਨਾਲ ਯਹੂਦੇ ਅੜੀਆਂ ਲਾਈਆਂ, ਸੌ ਸੌ ਕਹਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਅੰਤ ਕਤਲ ਥੀਂ ਵੀਰ ਯਹੂਦਾ, ਕਰ ਮਿੰਨਤ ਖਲਿਆਰੇ ।
 ਹੱਥ ਛੁਰੀ ਸ਼ਮਊਨ ਪਿਛਾੜੀ, ਚਾ ਯੂਸੁਫ ਵਲ ਧਾਇਆ ।
 ਕਰਕੇ ਰਹਮ ਯਹੂਦੇ ਉਸ ਨੂੰ, ਦਾਮਨ ਹੇਠ ਛੁਪਾਇਆ ।
 ਕਹੋ ਜਵਾਨੋਂ ਝੂਠ ਪੁਕਾਰੇ, ਯਾ ਤੇ ਸਚ ਨਿਤਾਰੇ ।
 ਇਹ ਛੰਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੱਚਾ, ਹੁਕਮੋਂ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਸਭ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੇ, ਛੰਨਾ ਝੂਠ ਨ ਬੋਲੇ ।
 ਤਕਵਾ ਅਦਲ ਅਮਾਨਤ ਵਲੋਂ, ਪੈਰ ਅਸਾਡੇ ਡੋਲੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਯਹੂਦਾ ਕਿਹੜਾ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੋ ਜਵਾਨੋਂ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਖੜਾ ਯਹੂਦਾ ਏਹਾ, ਦੱਸਣ ਵੀਰ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਸ਼ਾਬਸ਼ ਮਰਦਾ, ਦੇਵੇ ਰੱਬ ਜਜ਼ਾਈ² ।
 ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਨੂੰ ਤੁਧ ਬਚਾਇਆ, ਰੱਬ ਬਖਸ਼ੇ ਤੁਧ ਤਾਈਂ ।
 ਛੰਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਫੇਰ ਸਿਲਾਈ ਲਾਈ ।
 ਲਾਹ ਲਿਬਾਸ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਜਵਾਨੋਂ ਭਾਈ ।

1. ਸਖਤੀ 2. ਬਦਲਾ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਲ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਅਟਕੇ, ਹੋਈਆਂ ਕੰਦ¹ ਜ਼ਬਾਨਾਂ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਸਭ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਸਚ ਸੱਭੇ ਸੁਲਤਾਨਾ।
 ਫਿਰ ਫਰਮਾਇਆ ਮਾਲਿਕ ਆਇਆ, ਕੀਮਤ ਤੁਸਾਂ ਚੁਕਾਈ।
 ਵੀਹ ਦਿਰਮੋਂ ਉਸ ਬੰਦਾ ਕਰਕੇ, ਵੇਚ ਨਵਿਸਤ² ਫੜਾਈ।
 ਸੁਣ ਸਾਰੇ ਭਰ ਖੂਨੋਂ ਅੱਖੀਂ, ਚੁੱਪ ਜਿਵੇਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁਛੇ ਕਹੋ ਜਵਾਨੋਂ, ਪੇਸ਼ ਪਈਆਂ ਤਹਰੀਰਾਂ³।
 ਸ਼ਮਉਨਾ ਤੂੰ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਮੁਹਰ ਪਿਦਰ ਦੀ ਲਾਈ।
 ਓੜਕ ਕਰ ਇਕਰਾਰ ਗੁਨਾਹੋਂ, ਰੋਵਣ ਸਾਰੇ ਭਾਈ।
 ਤੁਸਾਂ ਜਵਾਨੋਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਬਾਝ ਗੁਨਾਹੋਂ, ਤੁਸਾਂ ਅਜ਼ਾਬ⁴ ਪੁਚਾਇਆ।
 ਨਾਲ ਪਿਦਰ ਦੇ ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ, ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਸਤਾਇਆ।
 ਪਾਸ ਅਸਾਂ ਬਘਿਆੜੇ ਖਾਧਾ, ਝੂਠਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ।
 ਕਰਵਾਨੋਂ ਸਭ ਅਮਲ ਕਮਾਏ, ਅੱਜ ਹਵੈਦਾ⁴ ਆਏ।
 ਰੋ ਰੋ ਸਭਨਾਂ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਅਸਾਂ ਗੁਨਾਹ ਕਮਾਏ।
 ਜੱਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਹੰਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਪਕੜ ਲਇਓ ਇਹ ਸਾਰੇ।
 ਕਤਲ ਕਰੋ ਇਹ ਸੱਭੇ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਖੌਫ ਰਜ਼ਾਓ⁵ ਹਾਰੇ।
 ਸਾਰੇ ਪਕੜ ਲਏ ਜੱਲਾਦਾਂ, ਕਤਲ ਕਰਨ ਲੈ ਚੱਲੇ।
 ਉਹ ਬੇਹਾਲ ਕਰੇਂਦੇ ਜ਼ਾਰੀ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਉਜ਼ਰ ਨ ਪੱਲੇ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਉਹ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾਂ, ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹੀਂ ਸਾਰੇ।
 ਏਹਾ ਬਦਲਾ ਅਸਾਂ ਜੇਹਾਂ ਦਾ, ਜੁਲਮ ਅਸਾਡੇ ਭਾਰੇ।
 ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਸਾਡੇ ਉਤੇ, ਜੁਲਮ ਨ ਕੀਤਾ ਕਾਈ।
 ਅਸੀਂ ਬੁਰੇ ਸਭ ਰਾਹੋਂ ਭੁੱਲੇ, ਜੋ ਕੀਤੀ ਸੋ ਪਾਈ।
 ਆਜਿਜ਼ ਰਹੇ ਨਿਤਾਣੇ ਸਾਰੇ, ਪਕੜ ਖੜੇ ਜੱਲਾਦਾਂ।
 ਸਾਇਤ ਵਕਤ ਉਡੀਕਣ ਆਖਿਰ, ਚੱਲੇ ਤੋੜ ਮੁਰਾਦਾਂ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੌੜ ਕਹੇ ਹੁਣ ਛੋੜੋ, ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਆਇਆ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਇਕ ਫਰਜ਼ਦੋਂ, ਦੁਖ ਬਥੇਰਾ ਪਾਇਆ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਸਭਨਾਂ ਕਤਲ ਕਰਾਵਾਂ, ਹੋਸੀ ਹਾਲ ਕਵੇਹਾ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਆਜ਼ੁਰਦਾ⁶ ਹੋਸੀ, ਖੌਫ ਮੇਰੇ ਦਿਲਾ ਏਹਾ।
 ਜਾਨਾਂ ਥੀਂ ਉਹਨਾਂ ਆਸ ਨ ਕਾਈ, ਸੁਣ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿਲ ਆਈਆਂ।
 ਕੀਤਾ ਰਹਮ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਦੇਵਸ ਰਬ ਜਜ਼ਾਈਆਂ।

1. ਖੁੰਡੀਆਂ, ਮੂਕ 2. ਲਿਖਤ 3. ਦੁਖ 4. ਪ੍ਰਗਟ 5. ਡਰ 6. ਰੰਜੀਦਾ, ਨਾਰਾਜ਼।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ

ਚਿਹਰੇ ਥੀਂ ਲਾਹ ਬੁਰਕਾ ਯੂਸੁਫ਼, ਵਿਚ ਤਬੱਸਮ ਆਇਆ ।
ਚਮਕ ਪਈ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਦੰਦਾਂ ਥੀਂ, ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇਖ ਪਛਾਤਾ ਭਾਈਆਂ, ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆਏ ।
ਠੀਕ ਹੋਸੇਂ ਤੂੰ ਭਾਈ ਯੂਸੁਫ਼, ਤੇ ਅਸਾਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੰਦਾ ਮੈਂ ਹਾਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਤੇ ਇਹ ਭਾਈ ਮੇਰਾ ।
ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਅਹਸਾਨ ਅਸਾਂ ਪੁਰ, ਕੀਤਾ ਲੁਤਫ਼ ਬਖ਼ੇਰਾ ।
ਨੇਕਾਂ ਅਜਰ¹ ਇਲਾਹੋਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਾਇਆ ਮੂਲ ਨਾ ਜਾਵੇ ।
ਸਬਰ ਕਰੇ ਕੋ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤ, ਆਖਿਰ ਮਕਸਦ ਪਾਵੇ ।
ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਅਸਾਂ ਖਤਾ² ਕਮਾਇਆ ।
ਭਾਈ ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਵਡਿਆਇਆ ।
ਰੋਂਦੇ ਵੀਰ ਕਰੇਂਦੇ ਜ਼ਾਰੀ, ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ।
ਖੌਫ਼ ਗੁਨਾਹੋਂ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ, ਸ਼ਰਮੋਂ ਮਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ।
ਅਸਾਂ ਗੁਨਾਹੋਂ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈਓਂ, ਦਫ਼ਤਰ ਕੀਤੇ ਕਾਲੇ ।
ਅਜ ਅਸਾਡੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਯੂਸੁਫ਼, ਤੇਰੇ ਸਭ ਹਵਾਲੇ ।
ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਾਇਕ, ਚਾਹੇ ਬਖਸ਼ ਖਤਾਈਂ ।
ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ ਤੀਕ ਗੁਨਾਹੋਂ, ਲੱਗਾ ਦਾਗ ਅਸਾਹੀਂ ।
ਲੁਤਫ਼ ਤੇਰੇ ਦੀ ਆਸ ਅਸਾਨੂੰ, ਦਰ ਤੇਰੇ ਪੁਰ ਆਏ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਬਖਸ਼ ਅਸਾਡੇ ਤਾਈਂ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਉਠ ਭਰਾਵਾਂ ਤਾਈਂ, ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਗਾਵੇ ।
ਵੀਰ ਮੇਰੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨ ਅਸਾਡੀ, ਰਹਮ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਆਵੇ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਸ਼ਫ਼ਕਤ ਲੁਤਫ਼ ਕਰੇਂਦਾ, ਵੀਰ ਕਰੇਂਦੇ ਜ਼ਾਰੀ ।
ਬਖਸ਼ ਅਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹਜ਼ਰਤ, ਖਤਾ ਗਈ ਹੋ ਭਾਰੀ ।
ਅਜ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤੁਸਾਹਾਂ ਨਾਹੀਂ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ।
ਜੋ ਮੇਰੀ ਤਕਦੀਰੇ ਲਿਖਿਆ, ਮੈਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ।
ਬਖਸ਼ੇ ਰੱਬ ਤੁਸਾਡੇ ਤਾਈਂ, ਉਹ ਹੈ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ।
ਇਸ ਦੇ ਬਾਝ ਨ ਬਖਸ਼ੇ ਕੋਈ, ਰਹਮ ਉਸੇ ਦਾ ਭਾਰਾ ।
ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਨ ਤਲਬ ਕਰੇਸਾਂ, ਰੋਜ਼-ਕਿਆਮਤ ਵਾਲੇ ।
ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ, ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੇ ।
ਜਾਂ ਇਹ ਕਾਲ ਮੁਕੱਦਰ³ ਆਹਾ, ਰੱਬ ਸਬੱਬ ਬਣਾਇਆ ।
ਮਾਂ ਘੱਲ ਸਭਨਾਂ ਥੀਂ ਅੱਗੇ, ਭੁੱਖੋਂ ਸਭਾਂ ਬਚਾਇਆ ।

1. ਬਦਲਾ, ਫਲ 2. ਭੁੱਲਾਂ 3. ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ।

ਨਾਲ ਵਸੀਲੇ ਤੁਸਾਂ ਮਿਲੀ ਮੈਂ, ਮੁਲਕ ਮਿਸਰ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ।
 ਤੁਸੀਂ ਬਚੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕਾਰਣ, ਇਹ ਹੈ ਫਜ਼ਲ ਇਲਾਹੀ ।
 ਸ਼ਾਦ ਹੋਏ ਸੁਣ ਭਾਈ ਸਾਰੇ, ਆਸਾਂ ਰੱਬ ਪੁਜਾਈਆਂ ।
 ਡਿੱਠੇ ਖਲਕ¹ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੇ, ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਏ ਭਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪੁੱਛੇ ਕਹੋ ਭਰਾਓ, ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦਾ ਹਾਲਾ ।
 ਕਹਿਆ ਉਹਨਾਂ ਹੱਦੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਦਰਦ ਮੁਸੀਬਤ ਵਾਲਾ ।
 ਅੱਖੀਂ ਥੀਂ ਨਾਬੀਨਾ² ਹੋਇਆ, ਰੋਂਦਾ ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਕੱਦ ਖਮੀਦਾ³ ਵਾਂਗ ਕਮਾਨੇ, ਗਮਾਂ ਤਵਾਨ⁴ ਨ ਛੋੜੇ ।

ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਕੁੜਤੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਇੱਕ ਕੁੜਤਾ ਆਹਾ, ਜੋ ਆਂਦਾ ਕਨਆਨੋਂ ।
 ਆਖ ਸੁਣਾਵਾਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਉਸਦਾ, ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨੋਂ ।
 ਜਾਂ ਨਮਰੂਦ* ਸੁਟਾਇਆ ਆਤਿਸ਼, ਨਬੀ ਖਲੀਲ ਇਲਾਹੀ ।
 ਇਹ ਕੁੜਤਾ ਲੈ ਜੱਨਤ ਵਿਚੋਂ, ਆਇਆ ਮਲਕ⁴ ਮੁਬਾਹੀ⁶ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਪਾਸ ਨਬੀ ਦੇ ਆਇਆ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਨਬੀ ਨੂੰ ਉਸਨੇ, ਇਹ ਕੁੜਤਾ ਪਹਿਣਾਇਆ ।
 ਉਸ ਕੁੜਤੇ ਥੀਂ ਆਤਿਸ਼ ਬਲਦੀ, ਸਰਦ ਗਈ ਹੋ ਸਾਰੀ ।
 ਇਹ ਕੁੜਤਾ ਇਸਹਾਕ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਮਿਲੀ ਵਰਾਸਤ⁷ ਭਾਰੀ ।
 ਫਿਰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ ਲੱਭਾ, ਇਹ ਮੀਰਾਸ ਇਸਹਾਕੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਤਿਸ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ, ਕਰ ਤਾਵੀਜ਼⁸ ਵਫਾਕੋਂ⁹ ।
 ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦੀ, ਜਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ ।
 ਨਜ਼ਰ ਲੱਗੇ ਮੱਤ ਇਸਦੇ ਤਾਈਂ, ਸੋਚ ਪਿਦਰ ਨੂੰ ਆਈ ।
 ਕਰ ਤਾਵੀਜ਼ ਤਬੱਰਕ¹⁰ ਕਾਰਣ, ਗਲ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ।
 ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਵਗਾਇਓਸ ਭਾਈਆਂ, ਇਹ ਤਦ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਰਹਿਆ ਇਹ ਕੁੜਤਾ, ਪਹਣੇ ਕਦੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
 ਲਾਹ ਗਲੋਂ ਹੁਣ ਦੇਵੇਂ ਯੂਸੁਫ, ਕਹੰਦਾ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ ।
 ਲੈ ਜਾਓ ਇਹ ਕੁੜਤਾ ਮੇਰਾ, ਮੂੰਹ ਪਿਦਰ ਦੇ ਪਾਓ ।
 ਬੀਨਾਈ¹¹ ਵਿੱਚ ਅੱਖੀਂ ਆਵੇ, ਦੇਖ ਲਵੋ ਅਜ਼ਮਾਓ ।
 ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਪਿਦਰ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਮਿਸਰ ਵੜੇ ਆ ਸਾਰੇ ।
 ਰਿਜ਼ਕ ਫਿਰਾਖ ਆਸਾਨੀ ਏਥੇ, ਹੱਬ ਆਸਾਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਨਾਮ ਬਸ਼ੀਰ ਮੁਹਿੱਬ¹² ਖੁਦਾ ਦਾ, ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਇੱਕ ਬਰਦਾ ।
 ਦੇ ਕੁੜਤਾ ਇਹ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ, ਤਿਸ ਰਵਾਨਾ ਕਰਦਾ ।

1. ਸੁਭਾਉ. ਗੁਣ 2. ਅੰਨ੍ਹਾ 3. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਟੇਢਾ 4. ਤਾਕਤਵਰ 5. ਫਰਿਸ਼ਤਾ 6. ਨਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 7. ਬਾਪ ਪਾਸੋਂ 8. ਤਵੀਤ 9. ਰੱਖ ਵਜੋਂ 10. ਬਰਕਤ ਲਈ 11. ਰੋਸ਼ਨਾਈ, ਨਿਗੂ 12. ਪਿਆਰਾ ।

ਬਸ਼ੀਰ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਹਾਲ

ਹਾਲ ਬਸ਼ੀਰ ਕਹਾਂ ਤੁਧ ਅੱਗੇ, ਜੋ ਇਹ ਕੌਣ ਕਿਆ ਈ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਜਾਂ ਹੋਇਆ ਪੈਦਾ, ਫੌਤ ਗਈ ਹੋ ਮਾਈ ।
ਇੱਕ ਕਨੀਜ਼ ਖਰੀਦ ਪਿਦਰ ਨੇ, ਰੱਖੀ ਉਸਦੀ ਦਾਈ ।
ਇਹ ਬਸ਼ੀਰ ਉਸੇ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਤਦ ਵਿੱਚ ਗੋਦ ਏਹਾ ਈ ।
ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਲੜਕਾ, ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਤਦਬੀਰੋਂ ।
ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਸਭੀ ਰੱਜ ਪੀਵੇ, ਭੁੱਖਾ ਰਹੇ ਨ ਸ਼ੀਰੋਂ ।
ਰੋ ਕਨੀਜ਼ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
ਯਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਜੋ ਰਾਜ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਮ ਸਾਰੇ ।
ਮੇਰਾ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਸਰ ਦੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਗ ਬਸ਼ੇਰਾ ।
ਜਾਂ ਮਾਸੂਮ ਤੇਰੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਵੇਚ ਲਇਆ ਪੁੱਤ ਮੇਰਾ ।
ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਾਝ ਪਿਸਰ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ, ਕਿਉਂਕਰ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਮੈਂ ਪੁਰ, ਕੀਤੇ ਕਹਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨਬੀ ਨੇ, ਮੈਂ ਥੀਂ ਜੁਦਾ ਕਰਾਇਆ ।
ਇਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ, ਰੱਖ ਵਿਛੋੜ ਖੁਦਾਯਾ ।
ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਦੇ ਚੀਖਾਂ ਨਾਅਰੇ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਗਈ ਹੋ ਤੇਰੀ, ਹਾਤਿਫ਼² ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ ।
ਜਾਂ ਲਗ ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਤੈਨੂੰ, ਮੌੜ ਮਿਲਾਵਾਂ ਨਾਹੀਂ ।
ਤਾਂ ਲਗ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰਾ ਉਸਦਾ, ਨ ਉਸ ਮਿਲੇ ਕਦਾਹੀਂ ।
ਯੂਸੁਫ਼ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰਾ ਉਸਦਾ, ਰੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
ਜਾਂ ਲਗ ਮਿਲੇ ਬਸ਼ੀਰ ਨ ਤੈਨੂੰ, ਨਬੀ ਗਮੋਂ ਦਿਲ ਤੋੜੇ ।
ਉਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਇਹ ਵਿਚ ਉਡੀਕਾਂ, ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਬੇਚਾਰੀ ।
ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਪਿਸਰ ਦੇ ਉਸਨੂੰ, ਜ਼ਖਮ ਰਹੇ ਦਿਲ ਭਾਰੀ ।
ਨਿਤ ਦੁਆਈ ਅਜ਼ਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਅਹਦ³ ਦਰਾਜ਼ ਵਿਹਾਇਆ ।
ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਮੌੜ ਮਿਲਾ ਖੁਦਾਯਾ ।
ਆਖਿਰ ਇਹ ਬਸ਼ੀਰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਆ ਮੁਦਾਮੀ, ਪਰ ਇਸ ਹਾਲ ਨ ਪਾਇਆ ।
ਹਾਲ ਉਹਨਾਂ ਮਾਲੂਮ ਨ ਕਾਈ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ।
ਤਕਵਾ⁴ ਵਿੱਚ ਅਮਾਨਤ ਭਾਵੇ, ਇਹ ਬਸ਼ੀਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ।
ਨਾਲ ਬਸ਼ੀਰ ਪਿਆਰ ਕਰੇਂਦਾ, ਯੂਸੁਫ਼ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ।
ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ ਕੁੜਤਾ ਦੇ ਕੇ, ਕੀਤਾ ਤਦੋਂ ਰਵਾਨਾ ।

1. ਦੁੱਧ 2. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ 3. ਸਮਾਂ 4. ਭਰੋਸਾ ।

ਬਸ਼ੀਰ ਗਲਾਮ ਦਾ ਯਾਕੂਬ ਪਾਸ ਬਸ਼ਾਰਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ

ਉਠ ਸਾਕੀ ਛਡ ਬੇਇਤਫਾਕੀ, ਛੋੜ ਅੰਦੋਹ¹ ਨ ਬਾਕੀ ।
 ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੀ ਤੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕੀ², ਕਰ ਜ਼ਾਇਲ³ ਲਾ-ਤਾਕੀ⁴ ।
 ਰੋਵੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਰੀ, ਉਮਰਾਂ ਦਰਦ ਵਿਹਾਈਆਂ ।
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣੇ ਵੇਲਾ, ਗੈਬੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ।
 ਉਠ ਸੂਬਾ⁵ ਲੈ ਬੂ ਮਹਬੂਬੋਂ, ਮੇਰੇ ਘਤ ਦਿਮਾਗੇ ।
 ਗੁਲੋਂ ਵਿਛੁੰਨੀ ਬੁਲਬੁਲ ਨਾਲਾ, ਜਸ਼ਨ ਕਰੇ ਵਿਚ ਬਾਗੇ ।
 ਅੱਜ ਬਸ਼ਾਰਤ⁶ ਲੈ ਮਹਜ਼ੂਰੋਂ⁷, ਸੁਤਰ-ਸਵਾਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਦਰਦੀਂ ਨੈਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਰੀਆਂ, ਨੂਰ ਵਸਾਲ ਨੁਹਲਾਏ ।
 ਵਿਚ ਫਿਰਾਕਾਂ ਜਿਗਰ ਜਲੇ ਨੂੰ, ਲੱਗੀ ਮਿਲਣ ਤਸੱਲੀ ।
 ਗਮ ਦੀ ਫੌਜ ਹਿੱਸਾਰ ਦਿਲੇ ਥੀਂ, ਪੁੱਟ ਤੰਬੂ ਉਠ ਚਲੀ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਪੈਰਾਹਿਨ ਦੀ ਬੂ ਯਾਕੂਬ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣੀ

ਕੁੜਤਾ ਪਕੜ ਬਸ਼ੀਰ ਮਿਸਰ ਥੀਂ, ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਮਿਸਰੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਏ ਕਰਵਾਨੀ, ਜੋਸ਼ ਹਵਾਓਂ ਆਇਆ ।
 ਲੈ ਖੁਸ਼ਬੂ ਪੈਰਾਹਿਨ ਵਾਲੀ, ਵਾਓ ਗਈ ਕਨਆਨੇ ।
 ਖੁਸ਼ਬੂਈਓਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ, ਭਰੇ ਦਿਮਾਗ ਖਜ਼ਾਨੇ ।
 ਐ ਔਲਾਦ ਕਹੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਬੂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਆਵੇ ।
 ਜੇ ਨ ਕਹੋ ਨ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ, ਬੁੱਢਾ ਵਹਮ ਅਲਾਵੇ⁸ ।
 ਸੁਣ ਔਲਾਦ ਕਹੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਸਾਨੂੰ ਕਸਮ ਇਲਾਹੀ ।
 ਉਹ ਖ਼ਿਆਲ ਪੁਰਾਣਾ ਤੈਨੂੰ, ਘੱਤੇ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਉਹ ਇਸ਼ਕ ਮੁਹੱਬਤ, ਤੈਂ ਦਿਲ ਜ਼ਖ਼ਮ ਪੁਰਾਣਾ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ ਬਿਰਹੋਂ, ਬਾਝੋਂ ਮਗਰ ਨ ਜਾਣਾ ।
 ਕੱਟ ਮਨਾਜ਼ਿਲ ਘਰ ਵਲ ਪਹੁੰਤਾ, ਕਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ।
 ਕਰੇ ਬਸ਼ੀਰ ਸੱਭਾਂ ਥੀ ਅੱਵਲ, ਵਿਚ ਕਨਆਨੇ ਡੇਰਾ ।
 ਕੁੜਤਾ ਖੋਲ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕੋਂ, ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ।
 ਅਜ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ, ਕਹਾਂ ਮੁਬਾਰਿਕ-ਬਾਦੀ ।

(ਬਸ਼ੀਰ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ)

ਸੁਤਰ ਸਵਾਰ ਗਇਆ ਕਨਆਨੇ, ਲਭਦਾ ਫਿਰੇ ਮੁਕਾਮੇ ।
 ਖੂਹੇ ਤੇ ਇੱਕ ਬੁੱਢੀ ਡਿੱਠੀ, ਮਲ ਮਲ ਧੌਂਦੀ ਜਾਮੇ ।
 ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਜਾਮੇ, ਮਾਉਂ ਉਸੇ ਦੀ ਏਹਾ ।
 ਖੂਹੇ ਪਾਸ ਬਸ਼ੀਰ ਖਲੋਇਆ, ਤੇ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ।

1. ਗਮ 2. ਤਾਂਘ, ਉਡੀਕ 3. ਨਸ਼ਟ 4. ਬੇ-ਭਰੋਸਗੀ 5. ਹਵਾ, ਸਮੀਰ 6. ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ
 7. ਵਿਛੜੇ 8. ਬੋਲਣਾ ।

ਐ ਬੁੱਢੀ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ, ਮੈਂਨੂੰ ਦੱਸ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਬੁੱਢੀ ਕਹੰਦੀ ਕੰਮ ਕਿਆਈ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਉਸ ਵਲ ਜਾਣਾ ॥
 ਉਹ ਗਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁਜਰੇ ਰੋਂਦਾ, ਛੋੜ ਤਅੱਲੁਕ ਸਾਰਾ ॥
 ਕਰੇ ਕਲਾਮ ਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ, ਨ ਕਾਈ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਾਂ, ਕਰਦਾ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ ਹੁਜਰੇ, ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ ।
 ਕਹੇ ਬਸ਼ੀਰ ਬੁੱਢੀ ਛੱਡ ਕਿੱਸੇ, ਛੋੜ ਬਿਆਨ ਅਵੇਹਾ ।
 ਮੈਂ ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਆਂਦਾ ਸੁਖ ਸਨੇਹਾ ।
 ਹੁਣ ਬੁੱਢੀ ਕਰ ਨਾਅਰਾ ਦਰਦੋਂ, ਝੜੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਗਸ ਆਇਆ ॥
 ਨਹੀਂ ਖਿਲਾਫ ਕਦਾਈਂ ਵਾਅਦੇ, ਤੇਰੇ ਪਾਕ ਖੁਦਾਯਾ ।
 ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਜੇ ਵਾਅਦਾ ਯਾ ਰੱਬ, ਸੋ ਉਹ ਗਇਆ ਕਥਾਈਂ ॥
 ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਖੁਸ਼ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ, ਅਜ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ ।
 ਹੋ ਹੈਰਾਨ ਬਸ਼ੀਰ ਬੁੱਢੀ ਥੀਂ, ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਕਿਆਈ ।
 ਤਾਂ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਰੋ ਰੋ ਸਾਰੀ, ਹਾਲਤ ਆਖ ਸੁਣਾਈ ।
 ਕਹੇ ਬਸ਼ੀਰ ਤੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦੋਂ, ਬੁੱਢੀ ਨਾਮ ਕਿਆ ਈ ।
 ਬੁੱਢੀ ਕਹੇ ਕਿਵੇਂ ਕਹ ਝੱਲਾਂ, ਨਾਮ ਬਸ਼ੀਰ ਏਹਾਈ ।
 ਲਹ ਸੁਤਰੋਂ ਭਰ ਅੱਖੀਂ ਪਾਣੀ, ਕਹੇ ਬਸ਼ੀਰ ਬਿਚਾਰਾ ।
 ਵਾਅਦਾ ਗਇਆ ਖਿਲਾਫ ਨ ਮੂਲੇ, ਨ ਕਰ ਸੋਰ ਪੁਕਾਰਾ ॥
 ਵਿਚ ਤਿਫਲੀ ਮੈਂ, ਮੁਸ਼ਤਰੀਆਂ ਨੇ ਖੜਿਆ ਸਾਂ ਕਨਆਨੋਂ ॥
 ਨਾਮ ਬਸ਼ੀਰ ਏਹਾਈ ਮੇਰਾ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਨੂਰ ਇਮਾਨੋਂ ।
 ਐ ਮਾਈ ਮੈਂ ਬੇਟਾ ਤੇਰਾ, ਨ ਕਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਦੂਹ ਜਿਗਰਾਂ ਦੇ ਫਜ਼ਲ ਇਲਾਹੋਂ, ਅੱਗ ਬੁਝੀ ਅੱਜ ਸਾਰੀ ॥
 ਉਠ ਬੁੱਢੀ ਲੈ ਗਲੇ ਪਿਸਰ ਨੂੰ, ਚਸਮੋਂ, ਨੀਰ ਉਛਾਲੇ ।
 ਅੱਜ ਮਿਲੇ ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣੇ, ਦਰਦ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੇ ॥

(ਬਸ਼ੀਰ ਦਾ ਪੈਰਾਹਿਨ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ)

ਨਾਲ ਬੁੱਢੀ ਲੈ ਬੇਟੇ ਤਾਈਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਥੀਂ ਆਏ ।
 ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਤੈਂਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ ਖਬਰ ਪੁਚਾਈ ।
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਸੁਣ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ, ਪਇਆ ਤੜਾਕ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ॥
 ਤੈਂਨੂੰ ਪੈਕ^੨ ਕਿਵੇਂ ਅਜ ਵੇਖਾਂ, ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਨਾਬੀਨੇ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ, ਸਾਇਤ ਬਾਦ ਜਦਾਈਂ ।
 ਤਨ ਵਿਚ ਜੋਰ ਦਿਲੇ ਨੂੰ ਕੁੱਵਤ, ਮਿਲੀ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ ।

1. ਗਾਹਕਾਂ 2. ਫ਼ੀਰਸ਼ਤਾ, ਭੇਜਿਆ ਗਇਆ ਮਨੁੱਖ ।

ਆਣ ਬਸ਼ੀਰ ਨਬੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ, ਉਹ ਪੈਰਾਹਿਨ ਪਾਇਆ ।
 ਸਾਇਤ ਪਲਕ ਨ ਲੱਗੀ ਕਾਈ, ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਹਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਖਿਲਾਰੇ, ਉਹ ਹਜ਼ਰਤ ਗ਼ਸ਼ ਖਾਵੇ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਤੇ ਕਾਸ਼ਿਦ ਤਾਈਂ, ਅੱਵਲ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਵੇ ।
 ਸਚ ਕਹ ਯੂਸੁਫ਼ ਕਿਹੜਾ ਮਜ਼ਹਬ, ਉਸ ਦਾ ਦੀਨ ਕਿਆਈ ।
 ਕਹੇ ਬਸ਼ੀਰ ਇਸਲਾਮ ਇਹਾਈ, ਆਈ ਖੁਸ਼ੀ ਸਵਾਈ ।
 ਕਹੇ ਨਬੀ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਦੇਖੋ ਲੁਤਫ਼ ਖੁਦਾਈ ।
 ਕਿਵੇਂ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡੇ, ਬੂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਆਈ ।
 ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਕੁਝ ਇਲਮ ਸਿਖਲਾਇਆ ।
 ਐ ਔਲਾਦ ਤੁਸਾਨੂੰ ਉਸਦਾ, ਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲੇ ਸਭ ਬੇਟੇ, ਸੀਸ ਕਦਮ ਧਰ ਰੋਏ ।
 ਬਖਸ਼ਾਓ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹੀ ਹੋਏ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਉਤੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ, ਤੈਨੂੰ ਦੁਖ ਪੁਚਾਏ ।
 ਮੰਗ ਦੁਆ ਜਨਾਬ ਇਲਾਹੋਂ, ਜੁਰਮ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਜਾਏ ।
 ਅਟਕੋ ਨਬੀ ਕਹੇ ਮੈਂ ਮੰਗਾਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਕ ਇਲਾਹੋਂ ।
¹ਵਕਤ-ਅਜਾਬਤ¹ ਵਕਤ ਸਹਰ² ਦੇ, ਇਸਤਿਗਫ਼ਾਰ³ ਗੁਨਾਹੋਂ ।
 ਉਹ ਵਾਹਿਦ ਰੱਬ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ, ਰਹਮ ਕਰਮ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਥੀਂ ਫਿਰੇ ਨ ਖਾਲੀ, ਆਇਆ ਕਦੇ ਸਵਾਲੀ ।
 ਕਾਸ਼ਿਦ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਹਾਲ ਪੁਛਾਵੇ ਸਾਰਾ ।
 ਕੌਣ ਕੌਈ ਤੂੰ ਨਾਮ ਕਿਆਈ, ਹਾਲ ਸੁਣਾ ਆਸ਼ਕਾਰਾ ।
 ਨਾਮ ਬਸ਼ੀਰ ਕਹਿਆ ਸੋ ਹਜ਼ਰਤ, ਇਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਈ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਚ ਰਹੀ ਫ਼ਰਜ਼ਦੋਂ, ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਜੁਦਾਈ ।
 ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਣ ਤੂੰ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਝੱਲੇ ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕੋਂ ।
 ਅੱਵਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਤਾਈਂ, ਮਾਈ ਨਾਲ ਇਤਫਾਕੋਂ ।
 ਹਾਲ ਬਸ਼ੀਰ ਸੁਣਾਇਆ ਸਾਰਾ, ਸੁਣ ਰੋਇਆ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਮੈਂ ਨ ਜਾਤਾ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ, ਸੋਜ਼ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ।
 ਜਾਂ ਸਿਰ ਪਈਆਂ ਗਈਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ, ਪਈਆਂ ਵਗ ਕੁਜ਼ਾਈਂ ।
 ਲਖ ਲਖ ਸ਼ੁਕਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਮੁੱਕੇ ਦੁੱਖ ਅਸਾਈਂ ।
 ਮੰਗ ਬਸ਼ੀਰ ਕਿਆ ਤੁਧ ਹਾਜ਼ਤ, ਐ ਮੇਰੇ ਫ਼ਰਜ਼ਦਾ ।
 ਵਕਤ ਨਜ਼ਅ ਆਸਾਨੀ ਚਾਹਾਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਬੰਦਾ ।
 ਹੱਥ ਉਠਾ ਕਹੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਹਟਾਇਆ ।
 ਏਵੇਂ ਦੁੱਖ ਨਜ਼ਅ ਦਾ ਇਸ ਥੀਂ, ਰੱਖੀਂ ਦੂਰ ਖੁਦਾਯਾ ।

1. ਸਵੇਰ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਮੰਗੀ ਹਰੇਕ ਦੁਆ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ 2. ਸਵੇਰ 3. ਖਿਮਾ, ਮਾਫ਼ੀ ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਹੋ ਬਸੀਰ ਹਵਾਲੇ ॥
 ਪਕੜ ਪਿਦਰ ਨੇ ਹੱਥੀਂ ਖੱਲੇ, ਪੇਚ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ।
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੈਂਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਪੁਰਾਣਾ ॥
 ਖਾਕ ਕਦਮ ਚਾ ਪਾਵਾਂ ਅੱਖੀਂ, ਕਰ ਕਨਆਨ ਟਿਕਾਣਾ ।
 ਮੈਂਨੂੰ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦਾ ਆਇਆ, ਜ਼ਬਰਾਈਲ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਲਿਖ ਘੱਲ ਖਤ ਬੁਲਾ ਘਰ ਸਾਰਾ, ਰੱਖ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਸਾਯਾ ॥
 ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਤੈਂਨੂੰ, ਝਬਦੇ ਕਰੋ ਸਵਾਰੀ ।
 ਰਿਜ਼ਕ ਫ਼ਰਾਖ ਆਰਾਮ ਚੰਗੇਰਾ, ਮਿਸਰੇ ਫ਼ਰਹਤ ਭਾਰੀ ॥
 ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਡਾਚੀ, ਅਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਲੀ ।
 ਭੈਣ ਭਰਾ ਭਤੀਜਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਰਾਹੋਂ ਮਿਲੀ ਤਸੱਲੀ ।
 ਜੀ ਜੀ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਮ ਮੈਂਨੂੰ, ਕਰ ਰੱਖੀਆਂ ਪੰਸ਼ਾਕਾਂ ।
 ਸਭਨਾਂ ਕਾਰਣ ਤੁਹਫੇ ਰੱਖੇ, ਜਾਗੀਰਾਂ ਅਮਲਾਕਾਂ¹ ।
 ਮੋਤੀਆਂ ਜੜੇ ਲਿਬਾਸ ਸੁਨਹਰੀ, ਹਰ ਹਰ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ॥
 ਕੁੜਤੇ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਆਜ਼ਾਰਾਂ², ਪਟਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਏ ।
 ਘੋੜੇ ਤਾਜ਼ੀ ਹਰ ਹਰ ਕਾਰਣ, ਜ਼ੋਰੀ ਜ਼ੋਬਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਰਖਾਏ ਹਰ ਹਰ, ਕਰਸਾਂ ਝੱਬ ਹਵਾਲੇ ।
 ਖੂਬ ਲਿਬਾਸ ਤੁਸਾਡੇ ਕਾਰਣ, ਜੜਤ ਜਵਾਹਿਰ ਵਾਲਾ ।
 ਵਾਂਗ ਬਹਿਸ਼ਤੀਂ ਹੁੱਲੇ³ ਨੂਰੀ, ਕੀਮਤ ਦਾਰ ਦੋਸ਼ਾਲਾ ।
 ਤੁਸੀਂ ਲਿਬਾਸ ਤਜੱਮੁਲ ਵਾਲਾ, ਪਾ ਮਿਸਰੇ ਵਿੱਚ ਆਇਓ ॥
 ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ ਥੀਂ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਤਾਅਨਾ ਨ ਦਿਲਵਾਇਓ ।
 ਕਬਤੀ ਲੋਕ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਰਹੰਦੇ, ਬਾਜ਼ਿਆਂ⁴ ਬੁਰੇ ਅਕੀਦੇ ॥
 ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਲਿਮ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਨ ਨਬੀ ਦੇ ।
 ਮਤ ਉਹ ਕਹਣ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਹਾਲੇ, ਆਣ ਵੜੇ ਕਨਆਨੀ ।
 ਹੋਵੇ ਫ਼ਖਰ ਹਸੂਦਾਂ⁵ ਤਾਈਂ, ਤਾਅਨੇ ਕਰਨ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਆ ਹਜ਼ਰਤ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸ਼ੌਕੀਂ, ਰੋ ਰੋ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਧਰ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਕਦਮ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਹਿਜਰ ਕੱਟੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ ॥
 ਮਿਸਰ ਫੇਰਾ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰਾ, ਤੇਰੀ ਦੌਲਤ ਸਾਰੀ ।
 ਤੈਂਨੂੰ ਵੇਖਾਂ ਤੇ ਸੁਖ ਸੌਵਾਂ, ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਬੇਦਾਰੀ ।
 ਦਰਦ ਭਰੇ ਦਿਲ ਅਹਲ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਮਾਣਨ ਗਮ ਦੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ॥
 ਨਿੱਜ ਜਣੀਆਂ ਜਨ ਜਾਣਨ ਨਾਹੀਂ, ਬੇਦਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ।

1. ਮਿਲਕ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 2. ਨਾਲੇ 3. ਫਤੂਹੀਆਂ 4. ਕਈਆਂ ਦੇ 5. ਹਾਸਿਦ ਚਾ ਬਹੁਵਚਨ
 ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।

ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਨਾਕਾ ਸ਼ੌਕ ਕਲਮ ਦੇ ਸ਼ੌਕਾਂ, ਚਾਹੜ ਵਸਾਲ ਸਵਾਰੀ ।
 ਚਲੋ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਮਿਸਰ ਨੂੰ, ਬਹ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਕ ਅਮਾਰੀ ।
 ਵਾਹਵਾ ਮਿਸਰ ਮਿਸਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਕਦਮ ਨਬੀਆਂ ਪਾਏ ॥
 ਵਿਛੜਿਆਂ ਦੇ ਮਿਸਰੇ ਅੰਦਰ, ਤਾਲਿਆ ਵਸਲ ਕਰਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂਰ ਮੁਰਾਦ ਦਿਲਾਂ ਦਾ, ਤੇ ਮਕਸੂਦ ਜਿਗਰ ਦਾ ।
 ਆਖ ਦਿਲਾ ਪੈਗੰਬਰ ਰਬ ਦਾ, ਕਿਉਂ ਸਦਵਾਇਆ ਬਰਦਾ ॥
 ਇਸ ਹਿਕਮਤ ਥੀਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਦੀ ਆਸ ਪੁਚਾਈ ॥
 ਸ਼ਾਨ ਨ ਹੋਂਦੀ ਬਾਝ ਵਿਕਾਏ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਵਿਚ ਲੁਕਾਈ ।
 ਮਾਓਂ ਬਸ਼ੀਰ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਰਖਦੀ, ਸੀ ਉਮੀਦ ਪਿਸਰ ਦੀ ॥
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਇਹ ਮਿਲੀ ਤੁਫੈਲੋਂ, ਸੋਜ਼ਿਸ਼ ਗਈ ਜਿਗਰ ਦੀ ।
 ਮਾਲਿਕ ਇਬਨ ਜ਼ਗਰ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ, ਦੌਲਤ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ॥
 ਨਾਲ ਵਸੀਲੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ, ਆਸ ਲੱਗੀ ਹੱਥ ਸਾਰੀ ।
 ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਜੁਲੈਖਾ ਇਸ ਥੀਂ, ਰਖੀ ਆਸ ਵਸਾਲੋਂ ।
 ਉਹ ਭੀ ਖਾਲੀ ਰਹੀ ਨ ਮੂਲੇ, ਦੁਨੀਆ ਦੀਨ ਕਮਾਲੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਫਰਜ਼ਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਆਸ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਲਗਾਈ ।
 ਵਾਂਗ ਪਿਸਰ ਤਿਸ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ, ਆਸ ਦਿਲੇ ਦੀ ਪਾਈ ॥
 ਬਾਪ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ॥
 ਰਬ ਕਰਮ ਕਰ ਮੇਲ ਵਿਖਾਏ, ਦੂਰ ਗਏ ਦੁਖ ਸਾਰੇ ।
 ਖੋਫ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ਹਰਦਮ, ਜੁਟਮ ਗਨਾਹੋਂ ਭਾਰਾ ।
 ਉਹ ਭੀ ਬਖਸ਼ ਤਿਤਾ ਹੋ ਰਾਜ਼ੀ, ਹਸਰ¹ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ॥
 ਖਲਕਾਂ ਉਪਰ ਕਾਲ ਨਿਰਾਲੇ, ਬਹੁਤ ਅਹਸਾਨ ਕਮਾਏ ॥
 ਨੂਰ ਈਮਾਨ ਜਹਾਨਾਂ ਅੰਦਰ, ਰੋਜ਼ਨ ਕਰ ਦਿਖਲਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਪਾਕ ਕਰਮ ਦਾ ਕਤਰਾ, ਰਹਮਤ ਦੇ ਦਰਿਆ ਓਂ ॥
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ, ਦਿਤੋਸ਼ ਸ਼ਤਫ² ਸਫਾਓਂ³ ॥
 ਜਾਂ ਯਾਕੂਬ ਡਿੱਠਾ ਖਤ ਸਾਰਾ, ਸ਼ੌਕ ਲਗਾਮਾਂ ਚਾਈਆਂ ।
 ਨਾਕਿਆਂ ਘੱਤ ਮੁਹਾਰਾਂ ਚੱਲੇ, ਵਸਲ ਉਡੀਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ॥
 ਅਹਲ-ਕਬਾਇਲ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ, ਪੈਗੰਬਰ ਫਰਮਾਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮੇਰਾ ਮਿਸਰੋਂ ਅੰਦਰ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਦ ਬੁਲਾਵੇ ।
 ਬਦਲ ਲਿਬਾਸ ਕਰੋ ਅਸਵਾਰੀ, ਸੁਤਰੀਂ ਘੱਤ ਮੁਹਾਰਾਂ ।
 ਵੀਹ ਵੀਹਾਂ ਸਭ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ, ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਮਾਰਾਂ ।

1. ਕਿਆਮਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 2. ਬਹੁਰਗੀ 3. ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ।

ਘਹਣ ਲਿਬਾਸ ਅਮਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਬੀਵੀਆਂ ਕਰਨ ਸਵਾਰੀ ।
 ਤੇ ਸੁਤਰਾਂ ਤੇ ਮਰਦ ਬਹਾਦਰ, ਲੱਗੇ ਕਰਨ ਤਿਆਰੀ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਆਇਆ, ਲੈ ਨਾਕਾ ਸਿੰਗਾਰੀ ।
 ਜੱਨਤ ਦਾ ਅਸਬਾਬ ਮੁਰੱਸਾ, ਗੌਹਰ ਜੱਤੀਂ ਕਾਰੀ ।
 ਤੇਜ਼ ਕਦਮ ਖੁਸ਼ ਵਜ਼੍ਹਾ ਅਜਾਇਬ, ਰਹੰਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਨੂਰ ਵਰ੍ਹੇ ਜਿਉਂ ਬਦਰ¹ ਸੁਮਾਂ ਥੀਂ, ਜਾਂ ਵਗਦੇ ਵਿਚ ਰਾਹਾਂ ।
 ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੀ ਖਿਦਮਤ, ਜਬਰਾਈਲ ਲਿਆਇਆ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਕਰ ਬਿਸਮਿੱਲ੍ਹਾ², ਉਸ ਤੇ ਕਦਮ ਟਿਕਾਇਆ ।
 ਪਕੜ ਮੁਹਾਰ ਚੱਲੇ ਰੁਖ ਨੂਰੀ, ਸੁਤਰ ਕਦਮ ਵਧ ਧਰਦੇ ।
 ਛੋੜ ਚੱਲੇ ਕਨਆਨ ਜ਼ਿਮੀਂ ਨੂੰ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਘਰਦੇ ।
 ਪਾ ਵੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਕਨਆਨੇ, ਟੁਰਿਆ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ।
 ਨਾਕਿਆਂ ਉਤੇ ਫਰਹਤ ਅੰਦਰ, ਹਰ ਪੈਗੰਬਰ-ਜ਼ਾਦਾ ।
 ਚਾ ਕਦਮ ਵਗ ਨਾਕਾ ਚੱਲੀ, ਹੋ ਰੁਖਸਤ ਕਨਆਨੋਂ ।
 ਕਹਣ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦ ਫਰਿਸ਼ਤੇ, ਕਢ ਕਢ ਸਿਰ ਅਸਮਾਨੋਂ ।
 ਵਾਂਗ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂਰ ਚਮਕਦੇ, ਪੌਤੇ ਪੁਤ ਨਬੀ ਦੇ ।
 ਚਾਹੜ ਕੁਦਾੜ ਦੁੜਾਵਣ ਸੁਤਰਾਂ, ਅੰਦਰ ਜੋਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ।
 ਨਾਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਵਧ ਵਧ ਜਾਂਦੇ, ਹਰ ਇਕ ਕਦਮ ਅਗਾਹਾਂ ।
 ਭੈਣਾਂ ਵੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੂਸੁਫ, ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਨਿਗਾਹਾਂ ।
 ਉਡ ਉਡ ਗਏ ਸੁਤਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਪੌੜ ਵੱਜੋਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਇਹ ਉਮਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ, ਸਹਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ।
 ਸੁੰਬ ਸੁਤਰ ਲਾ ਮਰਹਮ ਜਾਵੇ ਜ਼ਖਮ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ।
 ਹਿਰਨ ਖੁਤਨ ਤਤਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀਓਂ, ਦੌੜ ਚਲੇ ਵਿਚ ਚੀਨੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਜਿਗਰ ਛੁੱਟਾ ਅੱਜ ਕੈਦੋਂ ।
 ਉਠਣੀਏ ਸੁਟ ਕਦਮ ਅਗਾੜੀ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਉਮੈਦੋਂ ।
 ਚਾ ਮੁਹਾਰ ਕੁਦਾੜੀਂ ਪਾਈਆਂ, ਉਠਣੀਆਂ ਅਸਵਾਰਾਂ ।
 ਜੱਤੀਂ ਕਾਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨ, ਗੌਹਰ ਦਾਰ ਮੁਹਾਰਾਂ ।
 ਉਠਣੀਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਕੁਦਾੜੇ, ਮੰਜੂਨੀ³ ਥੀਂ ਭਰੀਆਂ ।
 ਤੁਬੇ ਸਾਖ ਖਿਆਲੀਂ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਆਣ ਜੱਨਤ ਵਿਚ ਚਰੀਆਂ ।
 ਟੁਰ ਵਗੀਆਂ ਉਹ ਕਿਉਂ ਕਰ ਆਖਾਂ, ਬਾਦ ਸਬਾ ਵਿਚ ਤਰੀਆਂ ।
 ਵਿਚ ਕਦਮਾਂ ਖੁਸ਼ ਵਜ਼੍ਹਾ⁴ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਖੁਸ਼ ਰਫਤਾਰਾਂ ਧਰੀਆਂ ।

1. ਪੂਰਾ ਚੰਨ 2. ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ 3. ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸਾਵਾਂਪਣ 4. ਸੂਰਤ ।

ਨਾਜ਼ਿਕ ਨਾਫ ਗਜ਼ਾਲੋ ਨਾਲੋਂ, ਉਹ ਖੂਬੀ ਵਿਚ ਖੜੀਆਂ ।
 ਚਾਲੀ ਪਈਆਂ ਉਡ ਪੁਡ ਗਈਆਂ, ਨੂਰ ਜੱਬਲ¹ ਦੀਆਂ ਪਰੀਆਂ ।
 ਵਾਹ ਅਸਵਾਰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਉਠਣੀਆਂ ਵਾਹ ਜ਼ੇਬਾ ।
 ਕਦਮੋਂ ਲਾ² ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ, ਜ਼ਰਬਫਤਾਂ³ ਤੇ ਦੀਬਾ⁴ ।
 ਕਨਆਨੋਂ ਪੈਗੰਬਰ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਦੇਸੀਂ ਖਬਰਾਂ ਗਈਆਂ ।
 ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਸ਼ਾਮ ਵਲਾਇਤ, ਨੀਰ ਵਿਹਾਏ ਕਈਆਂ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਸਾਯਾ ਆਲੀ, ਗਈਆਂ ਮਿਸਰ ਦੀ ਕੂਟੇ⁵ ।
 ਅਹਲਿ-ਕਬਾਇਲ ਨਾਲ ਸਿਧਾਏ, ਪੁਟ ਗਈਆਂ ਲੈ ਬੂਟੇ⁶ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਵਲ ਮਿਸਰੇ ਧਾਈਆਂ, ਰਾਹੀਂ ਖਲਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਸੁਤਰ ਸਵਾਰ ਗਏ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਖਾਨਾਜ਼ਾਦ⁷ ਨਬੁੱਵਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਸਰ ਚੱਲੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਨੀਲ ਵਗੇ ਵਿਚ ਮੌਜ਼ ਬਸਰਾਤ, ਜੋਸ਼ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ।
 ਵਹੰਦੀਉ ਨਦੀਉ ਝੁਲਦੀਉ ਵਾਉ, ਖਾਂਦੀਉ ਦਿਲੀਂ ਫੁਲਾਰੇ ।
 ਜ਼ੋਕ ਵਸਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ੀਰੀਂ ਖਬਰਾਂ, ਫੋਰਿਉ ਆਲਮ ਸਾਰੇ ।
 ਛੇ ਵੀਹਾਂ ਕੌਹ ਮਿਸਰੋਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਕੱਟ ਮਨਾਜ਼ਿਲ ਸਾਰੇ ।
 ਕਰ ਡੇਰਾ ਯਾਕੂਬ ਪੈਗੰਬਰ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖਲਿਹਾਰੇ ।
 ਟੋਰ ਬਸੀਰ ਘਲੇ ਵਲ ਮਿਸਰੇ, ਖਬਰ ਕਰੇ ਝਬ ਜ਼ਾਏ ।
 ਅਹਲਿ-ਕਬਾਇਲ ਇਸਰਾਈਲੀ, ਮਿਸਰੋਂ ਨੇੜੇ ਆਏ ।
 ਟੋਰ ਬਸੀਰ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਖਬਰਾਂ, ਆਨ ਢੁਕੇ ਕਨਆਈ ।
 ਸਣ ਔਲਾਦ ਕਬਾਇਲ ਆਇਆ, ਪੈਗੰਬਰ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਸੁਣ ਹੋਈਆਂ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ, ਯੂਸੁਫ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਕਰੇ ਉਮਰਾਵਾਂ, ਹੋ ਹੋ ਸ਼ਾਦ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਅਟਬ ਦੇ, ਤਾਜ਼ੀ ਘੋੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ।
 ਅੱਵਲ ਆਣ ਨਬੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ, ਸੌਕੋਂ ਇਸਤਿਕਬਾਲੇ ।
 ਇਕ ਸੌ ਵੀਹ ਕੌਹ ਮਿਸਰੋਂ ਅਗੇ, ਆਣ ਮਿਲੇ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
 ਜ਼ੋਰੀਂ ਕਾਰ ਅਸਬਾਬ ਮੁਰੱਸਾ, ਜ਼ੀਨਤ ਜ਼ੇਬ ਸਿਖਾਰੇ ।
 ਆ ਤਾਜ਼ੀਮ⁸ ਕਰੇਂਦੇ ਸਜਦਾ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਤਾਈਂ ।
 ਇਹ ਕਾਚਣ ਤਾਜ਼ੀਮੇ ਸਜਦਾ, ਆਹਾ ਫਵਾਂ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਕਨਆਨੀ ਸੁਤਅੱਜਬ ਸਾਰੇ ਡਿੱਠੇ ਸ਼ਾਨ ਸਵਾਰਾਂ ।
 ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਜ਼ੇਬ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਹਰ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰਦਾਰਾਂ ।

1. ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਹੈ 2. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 3. ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਕਪੜੇ 4. ਮਖਮਲ
 5. ਤਰਫ 6. ਘਰ ਦੇ ਜੰਮੇ ਹੋਏ 7. ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ 8. ਇਜ਼ਤ 9. ਜਾਇਜ਼

ਨਬੀ ਪੁੱਛੇ ਹੋ ਕੌਣ ਸੁਣਾਉ, ਕਿਮ ਥਾਵੇਂ ਥੀਂ ਆਏ ।
 ਯੂਸਫ ਦੇ ਅਸੀਂ ਬਰਦੇ ਸਾਰੇ, ਇਹਨਾਂ ਕੌਲ ਸੁਣਾਏ ।
 ਨਬੀ ਰਹਿਆ ਮੁਤਅੱਜਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਦੇਖ ਪਿਸਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨੋਂ ।
 ਨਾਲ ਰਲੇ ਸਭ ਚੱਲੇ ਮਿਸਰ ਵਲ, ਸਾਰੇ ਅਮਨ ਅਮਾਨੋਂ ।
 ਕੋਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗਏ ਜਾਂ ਪੈਂਡਾ, ਹੋਰ ਮਿਲੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਸਿਪਾਹੀ, ਜ਼ੀਨਤ ਨਕਸ਼ ਨਗਾਰੀ ।
 ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਪੈਗੰਬਰ ਅੱਗੇ, ਕਰਦੇ ਤਸਲੀਮਾਤਾਂ¹ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਹੋ ਕੌਣ ਜਵਾਨੋਂ, ਸੱਚ ਸੁਣਾਓ ਬਾਤਾਂ ।
 ਉਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਰੂਮੀ ਸਾਰੇ, ਯੂਸਫ ਦੇ ਅਸੀਂ ਬਰਦੇ ।
 ਦੇਖ ਤਜੱਮੁਲ² ਪੁੱਤ ਨਬੀ ਦੇ, ਬਹੁਤ ਤਅੱਜਬ ਕਰਦੇ ।
 ਆਦਮ³ ਰਫਤ ਰਹੀ ਵਿੱਚ ਰਾਹੇ, ਏਵੇਂ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ।
 ਰਲ ਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਫਿਰ ਸਾਰੇ, ਫੌਜ ਹੋ ਗਈ ਭਾਰੀ ।
 ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਅਮਾਰੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਗਰਕ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ।
 ਉਠਣੀਆਂ ਦੀ ਗਲੀਂ ਹਮੇਲਾਂ⁴, ਜੜੀਆਂ ਨਕਸ਼ ਨਗਾਰੀਂ ।
 ਦੂਰੋਂ ਨੂਰ ਸਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਉਠਣੀਆਂ ਦਿੱਸ ਆਈਆਂ ।
 ਗਿਰਦ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ੇਬਾ, ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ।
 ਫੌਜ ਸੁਮਾਰ ਨ ਆਈ ਮੂਲੇ, ਜਲਵੇ ਪਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਫਿਰਨ ਅਰਾਕੀ⁵, ਜਿਉਂ ਹੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ।
 ਹੁਸਨ ਵਗੇ ਸਹਰਾਈਂ ਠਾਠੀਂ, ਲਾਲ ਜੜੇ ਕੁਲ ਜਾਮੇ ।
 ਸਿਹਨ ਫਲਕ⁶ ਦਿਸ ਆਇਆ ਜੰਗਲ, ਤਾਰਿਆਂ ਚਿਹਰ ਗੁਲਾਮੋਂ ।
 ਵਾਂਗ ਸੁਰੱਯਾ ਵਿੱਚ ਗੋਸ਼ ਕਨੀਜ਼ਾਂ, ਪੁਰ ਗੌਹਰ ਅਫਰੋਜ਼ਾਂ⁷ ।
 ਪਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮੇ, ਤੇ ਗਮਜ਼ੇ ਦਿਲ ਦੋਜ਼ਾਂ⁸ ।
 ਸਭ ਥੀਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅਮਾਰੀ, ਲਾਲਾਂ ਲਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ।
 ਗਿਰਦ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਪਰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜ਼ੇਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ।
 ਨਾਕਾ ਖੁਸ਼ ਰਫਤਾਰ ਤਗਾਵਰ⁹, ਪੈਰ ਧਰੇ ਨ ਤੋਲੇ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਬਾਦ¹⁰ ਤਰਾਜ਼¹¹ ਕਦਮ ਥੀਂ, ਭਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨ ਤੋਲੇ ।
 ਗਰਦਨ ਲਾਲ ਹਮਾਇਲ ਲਟਕੇ, ਪੁਰ ਯਾਕੂਤ ਰੁੱਮਾਨੀ ।
 ਜਾਲੀਦਾਰ ਸੁਨਹਰੀ ਤਾਰਾਂ, ਪੁਰ ਗੌਹਰ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ।
 ਖਾਸ ਅਮਾਰੀ ਅੱਵਲ ਵਾਲੀ, ਪੁਰ ਜ਼ੇਬਾ ਜ਼ੇਬਾਈਆਂ ।
 ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮਾਰੀਆਂ ਸੌ ਸੌ, ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦੇ ਆਈਆਂ ।

1. ਸਲਾਮ 2. ਸ਼ਾਨ 3. ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ 4. ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਾਰ 5. ਘੋੜੇ 6. ਆਸਮਾਨ 7. ਦੌਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 8. ਦਿਲ ਨੂੰ ਸੀਉਣ ਵਾਲੇ 9. ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਵਾਲੀ 10. ਹਵਾ 11. ਜ਼ੀਨਤ, ਖੂਬਸੂਰਤੀ ।

ਡਾਚੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੁਤਾਰਾਂ ਆਵਣ, ਸਿੰਗਾਰਾਂ ਥੀਂ ਭਰੀਆਂ ।
 ਉਸ ਲਸਕਰ ਵਿੱਚ ਨੂਰੀ ਜਲਵੇ, ਵੇਖ ਨ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰੀਆਂ ।
 ਮੁਸਕ ਮੁਅੱਤਰ ਇਸ ਲਸਕਰ ਥੀਂ, ਠੰਢੀ ਵਾਉ ਲਿਆਇਆ ।
 ਨਾਫਾ¹ ਜਿਵੇਂ ਖੁਤਨ ਸਹਰਾਉਂ², ਉੱਡ ਮਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ।
 ਜੱਨਤੀਆਂ ਦੇ ਫੇਰੇ ਹੋਏ, ਹੋਈ ਜ਼ਿਮੀਂ ਮੁਅੰਬਰ³ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਐਡਕ ਸ਼ਾਨ ਕਿਆ ਈ, ਫਰਮਾਵੇ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਸ਼ਾਮੀ ਲੋਕ ਰਹੇ ਮੁਤਅੱਜਬ, ਤੇ ਹੈਰਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਇਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰੀ, ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਮ ਜਾਏ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਆਣ ਸਵਾਰੀ ਪਹੁਤੀ, ਹੋ ਕਰੀਬ ਦਿਸ ਆਈ ।
 ਬੀਵੀ ਪਾਇ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਪੈਗੰਬਰ ਵਲ ਆਈ ।
 ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਅਦਬ ਥੀਂ ਚੱਲੀ, ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਤਾਜ਼ੀਮੋਂ⁴ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਉੱਤੇ, ਆਣ ਡਿੱਗੀ ਤਕਰੀਮੋਂ⁵ ।
 ਸਭ ਅਮਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕਰ, ਉਤਰ ਝਬ ਸਿਧਾਈਆਂ ।
 ਕਰ ਸਜਦਾ ਤਾਜ਼ੀਮ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਆਈਆਂ ।
 ਬੀਵੀ ਪਾਕ ਧਰੇ ਸਿਰ ਸਜਦੇ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ।
 ਤੀਰ ਦੁਆਈਂ ਨੀਮ ਸ਼ਬਾਂ ਦੇ, ਹਦਫ⁶ ਮੁਰਾਦੀਂ ਲੱਗੇ ।
 ਸਫਕਤ ਕਰੇ ਪਿਆਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਕਿਆਈ ।
 ਜੋਜ਼ਾ⁷ ਪਾਕ ਪਿਆਰੀ ਯੂਸੁਫ, ਖਬਰ ਨਬੀ ਨੇ ਪਾਈ ।
 ਇਹ ਸਹਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰਬ-ਜ਼ਾਦੀ, ਤੈਮੂਸੇ ਘਰ ਜਮੀ ।
 ਨਾਮ ਜੁਲੈਖਾ ਸਿਦਕ ਸਫਾਉਂ, ਵਿਕੀ ਤਲਬ⁸ ਦੇ ਦੰਮੀ⁹ ।
 ਹੱਥ ਉਠਾ ਨਬੀ ਨੇ ਓਵੇਂ, ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਵਿਚ ਬਹਿਸ਼ਤ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ, ਮਿਲਣ ਮਰਾਤਿਬ ਭਾਰੇ ।
 ਖੁਸ਼ ਹੋ ਨਬੀ ਕਹੇ ਤਰ ਗਈਓਂ, ਜਾ ਚੜ੍ਹ ਵਿਚ ਅਮਾਰੀ ।
 ਹੁਕਮੋਂ ਆਣ ਜੁਲੈਖਾ ਖੁਸ਼ ਦਿਲ, ਕਰਦੀ ਝਬ ਸਵਾਰੀ ।
 ਨਾਲ ਰਵਾਨਾ ਚੱਲੀ ਮਿਸਰ ਨੂੰ, ਥੋੜਾ ਪੰਧ ਸਿਧਾਏ ।
 ਚਿਹਲ¹⁰ ਹਜ਼ਾਰ ਮਸ਼ਾਇਖ ਮਿਸਰੀ, ਅੱਗੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।
 ਰੀਸ¹¹ ਸਫੇਦ ਬੁੱਢੇ ਸਭ ਨੂਰੀ, ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਬਾਨ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਤਸਬੀਹਾਂ¹² ਤਕਬੀਰਾਂ¹³ ਅੰਦਰ, ਬੇਖੁਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ।

1. ਕਸਤੂਰੀ 2. ਜੰਗਲ 3. ਅੰਬਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵਾਲੀ 4. ਇਜ਼ਤ ਲਈ 5. ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ 6. ਨਿਸ਼ਾਨੇ
 7. ਬੀਵੀ 8. ਇਸ਼ਕ 9. ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ 10. ਚਾਲੀ 11. ਦਾੜ੍ਹੀ 12. ਰਬ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਬਿਆਨ ਕਰਲੀ
 13. ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਚਿਤਾਰਨੀ ।

ਬਦਨ ਲਿਬਾਸ ਉਹਨਾਂ ਕਾਫ਼ੂਰੀ, ਜੇਬ ਭਰੇ ਗਲ ਜਾਮੇ ।
 ਸਭਨਾਂ ਸ਼ਕਲ ਮੁਨੱਵਰ ਚਮਕੇ, ਸਿਰੀਂ ਸਫੈਦ ਅਮਾਮੇ¹ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਸ਼ਕਰ ਦੀ, ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਵਿਚ ਰਾਹੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਰਨ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਘੱਲੇ, ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਦਰਗਾਹੇ ।
 ਆਲਾ ਕਦਰ ਮਸ਼ਾਇਖ² ਮਿਸਰੀ, ਕਰਨ ਸਿਫਾਇਤ³ ਆਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਖ਼ੁਬ ਕਹੀ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ, ਦੁਖ ਤਦਾਈਓਂ ਪਾਏ ।
 ਬਾਝੋਂ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨਬੀਆ, ਹਿਕਮ⁴ ਕਹੇ ਤਾਬੀਰਾਂ ।
 ਕਰੋ ਕਰਮ ਤੇ ਬਖਸ਼ੋ ਹਜ਼ਰਤ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਤਕਜੀਰਾਂ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਰੋ ਫਰਮਾਇਆ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਕੁਝ ਬੁਰਾ ਨ ਕੀਤਾ, ਨਕਸ਼ ਕਲਮ ਦਾ ਕਾਰਾ ।
 ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਤਕਦੀਰ ਇਲਾਹੋਂ, ਜੋ ਵਰਤੀ ਸਿਰ ਭਾਰੀ ।
 ਸੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਨਾਮ ਹਿਜਰ ਦਾ, ਕਰਦਾ ਗਿਰਯਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਮਿਸਰੀ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਮਸ਼ਾਇਖ, ਅਜਜੋਂ ਹਾਜ਼ਿਰ ਆਏ ।
 ਬੱਧੇ ਹੱਥ ਅਗੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਰੋ ਰੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ।
 ਕਰ ਕਰ ਅਜਜ਼ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ, ਨਬੀ ਮੁਬਾਰਿਕ ਬੋਲੇ ।
 ਦੋ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਆਣ ਮਿਲੇਸੁ, ਖਿਤਮਤਗਾਰ ਅਗਾੜੀ ।
 ਮੌਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਭਖਣ ਰੁਖ ਨੂਰੀ, ਰੋਸ਼ਨ ਸਿਹਨ ਉਜਾੜੀ ।
 ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੁਰ ਨੂਰ ਸੱਯਾਰੋ⁵, ਰੀਸ਼ਾਂ ਅਜੇ ਨ ਆਈਆਂ ।
 ਦਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਮਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ, ਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂਰ ਨੁਹਲਾਈਆਂ ।
 ਦੋ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ, ਕਦਰ ਬਲੰਦ ਦਿਸ ਆਏ ।
 ਚਿਹਰ ਮੁਨਵੱਰ ਲਾਲ ਚਮਕਦੇ, ਝਲਕ ਫਲਕ ਤਕ ਜਾਏ ।
 ਨਕਸ਼-ਨਿਗਾਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮਾਨਿੰਦੋਂ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ, ਦੋਵੇਂ ਰੋਸ਼ਨ ਚੰਦੋਂ ।
 ਦੰਮ ਰਹਿਆ ਦਿਲ ਦੇਖ ਨਬੀ ਦਾ, ਰਿਸ ਰਿਸ ਅੱਖੀਂ ਰੋਈਆਂ ।
 ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਦੀਆਂ ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਕਿਥੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਜ਼ੋਬਾ, ਕਿਥੋਂ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ ।
 ਇਹ ਸਭ ਨਕਸ਼ ਯੂਸੁਫ ਸੰਦਾ, ਦੇਂਦਾ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ
 ਇਸ ਸੂਰਤ ਦੇ ਅਜ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ, ਆਣ ਖਲੇ ਚਮਕਾਰੇ ।

1. ਪਰੜੀਆਂ 2. 'ਸ਼ੈਖ' ਦਾ ਬਹੁ ਵਰਨ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਲੋਕ 3. ਸਿਫਾਰਸ਼, 4. 'ਹਿਕਮਤ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ, ਨੁਕਤੇ 5. ਸਤਾਰੇ ।

ਮਿਨਸ਼ਾ ਇਫਰਾਹੀਮ ਸੁਣਾਇਆ, ਇਹ ਦੋ ਪੱਤੇ ਆਏ ;
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨਬੀਆ, ਇਸਤਿਕਬਾਲ ਸਿਧਾਏ ।
 ਮਿਨਸ਼ਾ ਇਫਰਾਹੀਮ ਤਦਾਂ ਨੂੰ, ਆਣ ਕਦਮ ਸਿਰ ਧਰਦੇ ।
 ਲਹ ਅਸਪੋਂ ਸਭ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ, ਲਸ਼ਕਰੀਆਂ ਸੁਣ ਬਰਦੇ ।
 ਪੱਤੇ ਕਹਣ ਨਬੀਆ ਤੈਨੂੰ, ਬਾਪ ਸਲਾਮ ਪਹੁੰਚਾਏ ।
 ਲੈ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ, ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਗਾਏ ।
 ਪਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿਗਰ ਦੇ ਮੇਰੇ, ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।
 ਮਹਬੂਬੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਮੁਨੱਵਰ, ਅਨਵਰ ਚਿਹਰ ਸਿਤਾਰੇ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਗੱਲ ਲਾਵੇ ਦੋਹਾਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਤੁਸੀਂ ਚਿਰਾਗ ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਮੇਰੇ, ਜੁਗ ਜੁਗ ਰਹੇ ਜਵਾਨੀ ।
 ਫਰਜ਼ੰਦੋ ਦਿਲਬੰਦ¹ ਅਜ਼ੀਜ਼ੋ, ਪਾਸੋ ਬਰਖੁਰਦਾਰੀ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੀਨ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਫਜ਼ਲ ਕਰੇ ਗੁਫਾਰੀ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਖ ਨ ਪਾਓ, ਆਖਿਰ ਜੱਨਤ² ਜਾਓ ।
 ਯੂਸੁਫ ਰਹੇ ਆਬਾਦ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ, ਮਕਸਦ ਦਿਲ ਦੇ ਪਾਓ ।
 ਹੁਕਮੋਂ ਅਸਪ ਚੜ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ, ਟੁਰ ਮਿਸਰੇ ਵਲ ਚੱਲੇ ।
 ਐਸਰਫ ਹਜ਼ੂਰ³ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਆਈ, ਉਹਨਾਂ ਕਰਮ ਸੁਵੱਲੇ ।
 ਮਿਸਰ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਈ ਆਖਿਰ, ਯੂਸੁਫ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਜਿਪਾਹਾਂ, ਕਰ ਚਲਿਆ ਜ਼ੇਬਾਈਆਂ ।
 ਵਾਂਗ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਫੌਜ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ, ਝੰਡੇ ਸਿਰੀਂ ਦਰਖਸ਼ਾਂ⁴ ।
 ਕੌਕਬਿਆਂ⁵ ਥੀਂ ਨੂਰ ਚਮਕਦਾ, ਦਮਕਣ ਲਾਲ ਬਦਖਸ਼ਾਂ ।
 ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਲਈਆਂ ਸਭ ਫੌਜਾਂ, ਮਿਸਰੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਗੋਗਾ ਖੁਸ਼ੀ ਪਇਆ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ, ਤੈਨੂੰ ਹਮਦ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਾਨ ਭਰਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਅਕਲ ਸਿਧਾਈ, ਹਾਲ ਰਹੇ ਸੌਦਾਈ ।
 ਨਬੀ ਪੁੱਛੇ ਇਹ ਕੌਣ ਸਵਾਰੀ, ਮਿਸਰੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਈ ।
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਬਾਝੋਂ, ਹੋਰ ਨਹੀਓਂ ਕੋਈ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਦੀ, ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਦਿਲ ਹੋ ਆਬ ਵਗੋਂਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਦੋ ਚਸਮਾਂ ਥੀਂ ਜਾਰੀ ।
 ਆ ਮਹਬੂਬਾ ਮਿਲਾਂ ਗਲ ਰੋ ਰੋ, ਜਾਵਣ ਜ਼ਖਮ ਪੁਰਾਣੇ
 ਮਹਜੂਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ, ਵਹ ਚਸਮਾਂ ਥੀ ਜਾਣੇ ।

-
1. ਦਿਲ ਦੇ ਸਹਾਰੇ 2. ਸੁਟਗ, ਬੈਕੁੰਠ 3. ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਵਡਿਆਈ 4. ਚਮਕਦੀ ਹੋਈ ।
 5. ਇਕ ਉੱਚੀ ਲੰਮੀ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਲਕੜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸਿਕਲ ਕੀਤਾ ਫੌਲਾਦੀ ਗੋਲਾ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਗੇ ਉਲਟੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲਦੇ ਹਨ ।

ਹੋ ਮਹਬੂਬ ਕਰੀਬੋਂ ਨੇੜੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਚੋਹਬਕ ਲਾਵੇ ।
 ਤੇ ਫ਼ਰਕਤ ਦੀ ਜ਼ਰਬਤ¹ ਕਾਰੀ, ਕਿਸ ਥੀਂ ਝੱਲੀ ਜਾਵੇ ।
 ਦੂਰ ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਸਬਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਕਟ ਨ ਸਕਦੇ ਵਾਟਾਂ ।
 ਪਾਸ ਦਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਜਿਗਰੇ, ਪਏ ਜਲਣ ਵਿਚ ਲਾਟਾਂ ।
 ਦੂਰੋਂ ਸੇਕ ਲਗੇ ਪਰ ਥੋੜਾ, ਫ਼ਰਕ ਬੜਾ ਮੌਸੂਲੋਂ² ।
 ਪਾ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਗਲੇ ਮਲੇਂਦਿਆਂ, ਜਲਦੇ ਰਖਤ³ ਮਅਮੂਲੋਂ⁴ ।
 ਸੀਨੇ ਲਾਟ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਸੋਜ਼ਾਂ, ਜਾਂ ਮਕਸਦ ਸਰ⁵ ਜਾਵੇ ।
 ਲੂੰ ਲੂੰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਰਚਾਵੇ, ਸਬਰ ਤਮਾਮ ਜਲਾਵੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਏਡਕ ਗਲਬਾ ਪਾਵੇ, ਤਾਣ ਲੁੱਟੇ ਦਿਲ ਖੁੱਸੇ ।
 ਜ਼ੰਜੀਰੀਂ ਘਰ ਕਦਮ ਫਾਵੇ, ਪਇਆ ਜਲੇ ਮਤ ਨੱਸੇ ।
 ਸੁਟ ਨਾਕਾ ਦੋ ਪੈਰ ਅਗਾੜੀ, ਵਕਤ ਮਿਲਣ ਦਾ ਆਇਆ ।
 ਉਡ ਬੇ-ਪਰ ਤਰ ਵਿਚ ਹਵਾਇ, ਸ਼ੋਕ ਨ ਹਟੇ ਹਟਾਇਆ ।
 ਤੇ ਇਹ ਵਕਤ ਸਬਰ ਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਸਾਇਮ ਸ਼ਾਮ ਦਿਸ ਪਾਏ ।
 ਤੇ ਅਜ ਖਾਸ ਮੁਕਾਮ ਉਹਾਈ, ਜਿੱਥ ਕਰਾਰ ਨਾ ਕਾਏ ।
 ਕਰਨ ਨਕੀਬ⁶ ਪੁਕਾਰ ਸੱਜਨ ਦੀ, ਪਈਆਂ ਗੋਸ਼ ਨਦਾਈਂ ।
 ਦਰਦ ਜੁਦਾਈ ਰਹੇ ਨ ਕਾਈ, ਚੱਲੀਆਂ ਦੂਰ ਬਲਾਈਂ ।
 ਅਜ ਸੁਮਾਰ ਗਇਆ ਚੁਕ ਦਿਲ ਦਾ, ਗਿਣਦਿਆਂ ਸਾਲ ਫਿਰਾਕੋਂ ।
 ਕਰੇ ਸਬੂਰੀ ਪਵੇ ਨ ਪੂਰੀ, ਪਾਸ ਢੁਕੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕੋਂ ।
 ਰਹਣ ਨ ਯਾਦ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਹਾਲੇ, ਜਾਂ ਚਮਕੇ ਰਖ ਨੂਰੀ ।
 ਤੇ ਫ਼ਰਕਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਪਵੇਂਦੀ, ਦੂਰ ਚਲੀ ਹੋ ਦੂਰੀ ।
 ਪਾਸ ਰਾਈ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਵਿੱਚ ਫੇਜਾਂ ਜ਼ੀਨਤ, ਜ਼ੋਬਾ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰੀ ।
 ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤਾਈਂ, ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ।
 ਜਾ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੇ ਹੋਇਓ, ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ।
 ਬੇਟੇ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਾਨ ਪਿਦਰ ਦੀ, ਹੋਵੇ ਦੂਣ ਸਵਾਈ ।
 ਕਹੇ ਨ ਲੋਕੀ ਯੂਸੁਫ ਵੱਡਾ, ਕਮ ਯਾਕੂਬ ਏਹਾਈ ।
 ਸੁਣਿਆ ਹੁਕਮ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਲੱਥੇ, ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ਹਿਸਾਬੋਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਾਂਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੂਰ ਹਿਜਾਬੋਂ⁷ ।
 ਸਫਾਂ⁸ ਸਵਾਰਾਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਬਦਨ ਲਿਬਾਸ ਉਜਾਲੇ⁹ ।
 ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨ ਰਲਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਔਸਾਫ¹⁰ ਨਿਰਾਲੇ ।

1. ਦੋਟ, ਸੱਟ 2. ਨੇੜੇ ਢੁਕਣ ਨਾਲ 3. ਕਪੜੇ 4. ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ 5. ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ 6. ਮੁਨਾਦੀ ਵਾਲੇ
 7. ਪਟਦੇ ਵਿੱਚੋਂ 8. ਕਤਾਰਾਂ 9. ਚਿੱਟੇ 10. 'ਵਸਫ' ਦਾ ਬਹੁਲਚਨ ਹੈ, ਸਿਫਤਾਂ ।

ਵੇਖ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲਾਂ, ਮਿਸਰੀ ਦੰਗ¹ ਤਮਾਮੀ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਕਨਆਨੀ ਆਇਆ, ਹਾਕਿਮ ਭੂਮੀ ਸ਼ਾਮੀ ।
 ਸ਼ਾਨ ਤਜਮੁੱਲ ਨਾਲ ਪੈਗੰਬਰ, ਨਾਕਾ ਪੇਸ਼ ਵਧਾਈ ।
 ਫੌਜ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ, ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਿਧਾਈ ।
 ਵਿਕ ਵਿਕ ਗਏ ਮਿਸਰ ਦੇ ਦੱਮੀਂ, ਜਿਗਰ ਮਿਸਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ।
 ਹੈਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਤਮਾਮੀ, ਸ਼ੌਕ ਘਤੇ ਦਿਲ ਝੋਕਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਦੋ ਵੱਲੋਂ, ਆਣ ਢੁਕੇ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ।
 ਗਿਰਦੇ ਖਲਕ ਹਜ਼ੂਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੰਦਾ ਖਲਕਾਂ ਤਾਈਂ, ਕੌਣ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਲੋਕੋ ।
 ਮਿਲਣਾ ਬਾਪ ਜ਼ਿਆਰਤ² ਵੇਲਾ, ਮੇਰਾ ਰਾਹ ਨ ਰੋਕੋ ।
 ਹਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕਹਣ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜਾਂ, ਲੁਤਫ³ ਕਰਮ ਦਾ ਵੇਲਾ ।
 ਸੁੱਖੀ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ ਅਜ ਹਜ਼ਰਤ, ਮਹਬੂਬਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਤਮਾਮੀ ।
 ਏਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਜ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ, ਛੱਡੇ ਬੰਦ ਗੁਲਾਮੀ ।
 ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਕਨੀਜਾਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਆਏ ।
 ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਸਭ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਅੱਲਾ ਯਾਰ ਮਿਲਾਏ ।
 ਪਈ ਨਜ਼ਰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੀ, ਜਾਂ ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਦੂਰੋਂ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਅਲਾ ਰੋਸ਼ਨ, ਝਲਕ ਪਇਆ ਆ ਨੂਰੋਂ ।
 ਨਾਕਾ ਬੈਠ ਗਈ ਵਿਚ ਧਰਤੀ, ਜ਼ਿਮੀਂ ਲੱਥਾ ਪੈਗੰਬਰ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵੇਖ ਨ ਤਾਬ ਲਿਆਇਆ, ਸ਼ੌਕ ਖਲਾ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ।
 ਲਹ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਨੀਵੀਂ ਅੱਖੀਂ, ਤਰਫ ਪਿਦਰ ਦੀ ਆਇਆ ।
 ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਥੀਂ ਪੈਦਲ ਹੋ ਕੇ, ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਲ ਆਇਆ ।
 ਬਾਹਾਂ ਖੋਲ ਟੁਰੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਥੀਂ ਆਏ ।
 ਚਾਰੇ ਚਸ਼ਮ ਦੋਹਾਂ ਪੁਰ ਅਸਕੋਂ, ਵਿਛੜੇ ਰਬ ਮਿਲਾਏ ।
 ਢੁਕ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਗਿਰਦੇ ਆਏ, ਵਕਤ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ।
 ਬਾਪ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅੰਦਰ, ਖਾਵਣ ਜਿਗਰ ਹੁਲਾਰੇ ।
 ਆਣ ਮਿਲੇ ਪਰ ਝਲ ਨ ਸਕੇ, ਗਸ਼ੀ ਪਿਦਰ ਨੂੰ ਆਈ ।
 ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਿਕ ਥੀਂ ਉਸ ਧਰਤੀ, ਨੂਰ ਫਜ਼ੀਲਤ⁴ ਪਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਸੀਸ ਮੁਬਾਰਿਕ ਤਾਈਂ, ਧਰਿਆ ਪਕੜ ਕਨਾਰੇ ।
 ਬੈਠ ਸਿਰਹਾਣੇ ਰੋਂਦਾ ਰਹਿਆ, ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।

1. ਹੈਰਾਨ 2. ਦਰਸ਼ਨ 3. ਮਿਹਰਬਾਨੀ 4. ਬਜ਼ੁਰਗੀ ।

ਉਠ ਐ ਬਾਪ ਪੁਕਾਰੇ ਯੂਸੁਫ, ਰੋ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ ।
 ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ਆਵਾਜ਼ਾ ਕੀਤੋਸੁ, ਸੁਣਿਆ ਨਾਂਹ ਤਦਾਹੀਂ ।
 ਮਾਂ ਪਿਉ ਮਿਲੇ ਟਿਕਾਣੇ ਮਿਸਰੇ, ਯੂਸੁਫ ਪਾਸ ਚੰਗੇਰੇ ।
 ਸੀ ਖਾਲਾ¹ ਜਾਂ ਮਾਦਰ² ਸੰਦੀ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਵੀਰ ਮਤਰੇਰੇ ।
 ਚਲੋ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਆਖੇ, ਅਮਨ ਮਿਲੇ ਰੱਬ ਚਾਹੇ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਯਾਕੂਬ ਉਵੇਂ ਹੀ, ਅਜੇ ਗਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਹੇ ।
 ਹੋਦੇ ਚਾਹੜ ਗਇਆ ਲੈ ਯੂਸੁਫ, ਮਿਸਰ ਵੜੇ ਆ ਸਾਰੇ ।
 ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦੋਂ, ਮਿਸਰੀ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨਰਮ ਫਰਾਸ਼ੀ³ ਪਾਵੇ, ਆ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਵੇ ਮੈਂ ਮਿਲਾਂ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਯੂਸੁਫ ਕਰੇ ਦੁਆਈਂ ।
 ਫੜ ਕੇ ਸੀਸ ਕਨਾਰੇ ਯੂਸੁਫ, ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਬੀ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਹੋਸ਼ ਪਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਖੋਲ ਨਜ਼ਰ ਪੈਗੰਬਰ ਡਿੱਠਾ, ਯੂਸੁਫ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਨੀਰ ਵਗਣ ਦੋ ਚਸ਼ਮਾਂ ਜ਼ਾਰੀ, ਵੇਖ ਪਿਦਰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਐ ਫਰਜੰਦ ਸਲਾਮ⁴ ਤੇਰੇ ਪੁਰ, ਮੈਂ ਥੀਂ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ ।
 ਨ ਰੋ ਯੂਸੁਫ ਰੱਬ ਮਿਲਾਇਓਂ, ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਕਹੇ ਜਵਾਬ ਪਿਦਰ ਨੂੰ, ਹਜ਼ਰਤ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ।
 ਬੈਠਾ ਉਠ ਨਬੀ ਕਨਆਨੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਇਆ ਆਲੀ ।
 ਐ ਫਰਜੰਦਾ ਜਿਗਰ ਪੈਵੰਦਾ⁵, ਨੂਰ ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ।
 ਕਿਆ ਗਏ ਕਰ ਕਾਰਾ ਤੈਂ ਥੀਂ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ।
 ਥੋੜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਹੇ ਕੁਝ ਯੂਸੁਫ, ਖਾਲੀ ਗਿਲਾ ਗੁਜ਼ਾਰੋਂ ।
 ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਚਾ ਸੁਟਿਆ, ਨ ਦੱਸਿਆ ਅਸਰਾਰੋਂ⁶ ।
 ਬਾਪ ਸੁਣ ਬੇ-ਹੋਸ਼ੀ ਆਈ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਗਮ ਦੇ ਹਾਲੇ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਉਠੇ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਸ ਕਹਾਣੀ ਸਾਰੀ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਨ ਪੁਛ ਕਿੱਸੇ ਸਾਰੇ ।
 ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਜੋ ਗੁਜ਼ਰੀ ਸਿਰ ਤੇ, ਹੋਏ ਦੂਰ ਕੋਸ਼ਾਲੇ ।
 ਸਾਰੇ ਦਰਦ ਗਵਾਏ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਬਖਸ਼ੇ ਅਜ ਖੁਸ਼ਹਾਲੇ ।
 ਮਾਂ ਪਿਉ ਤਾਈਂ ਤਖਤ ਬਹਾਇਆ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਤਾਜ਼ੀਮੋਂ⁷ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਸਭ ਸਜਦਾ ਕਰਦੇ, ਅਦਬ ਅਤੇ ਤਕਰੀਮੋਂ ।

1. ਮਾਸੀ 2. ਮਾਂ 3. ਬਿਸਤਰੇ 4. ਬਾਂਤੀ, ਸੁਖ 5. ਟੁਕੜਾ 6. ਭੇਦ 7. ਸਤਿਕਾਰ ।

ਸਭ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਸਜਦਾ ਕੀਤਾ, ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਕਹੇ ਪਿਦਰ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਅਗਲੀ ਖ਼ਾਬ ਤਦਾਈਂ ।
 ਇਹ ਤਾਬੀਰ ਮੇਰੇ ਉਸ ਸੁਫ਼ਨੇ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੱਕ ਕਰਾਈ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਜੋ ਮੈਥੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਭ ਕੀਤੀ ਭਲਿਆਈ ।
 ਕੈਦੋਂ ਕਢ ਦਿਤੀ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹੀ, ਮੌੜ ਮਿਲਾਇਆ ਤੈਨੂੰ ।
 ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ ਕੀਨੇ¹ ਵੱਲੋਂ, ਸਾਫ਼ ਕਰਾਇਆ ਮੈਨੂੰ ।
 ਮੇਰਾ ਰਬ ਕਰੇ ਜੋ ਚਾਹੇ, ਤਦਬੀਰਾਂ ਦਾ ਵਾਲੀ ।
 ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਹਾਲ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ, ਉਸਦੀ ਹਿਕਮਤ ਆਲੀ ।
 ਫ਼ਰਜ਼ਦਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਤੇ ਅਸਾਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ, ਦਾਗ ਅਸਾਨੂੰ ਲੱਗੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਥੀਂ ਹੁਣ ਅਫ਼ੂ² ਕਰਾਓ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ।
 ਅੱਜ ਕਮਾਈਆਂ ਥੀਂ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਅਸੀਂ ਸੱਭੇ ਪਛਤਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ ਕਹਿਆ ਪਿਦਰ ਨੇ, ਬਖਸ਼ੋ ਜੁਲਮ ਇਨਾਹੀਂ ।
 ਕਰ ਇਹਸਾਨ ਇਹਨਾਂ ਪੁਰ ਯੂਸੁਫ਼, ਬਖਸ਼ੋ ਰਬ ਤੁਸਾਹੀਂ ।
 ਰੱਬ ਗਵਾਹ ਕਰਾਮ³ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੋ ਅਜ ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਏ ਸਾਰੇ ।
 ਸ਼ਾਦ⁴ ਹੋਏ ਸਭ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਕਰਮ ਕਮਾਏ ।
 ਰੰਗ-ਮਹਲ ਭਰਾਵਾਂ ਕਾਰਣ, ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਬਣਵਾਏ ।
 ਹਰ ਹਰ ਦਾ ਘਰ ਇਕ ਅਲਹਦਾ, ਪੁਰ ਜ਼ੀਨਤ ਬਣਵਾਇਆ ।
 ਜਾਗੀਰਾਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦੇ, ਸਭਨਾਂ ਕਦਰ ਵਧਾਇਆ ।
 ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਜੋ ਮਾਈ ਜਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਖਾਇਆ ।
 ਇਸਦਾ ਖ਼ਾਨਾ⁵ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ, ਜੁਦਾ ਨ ਮੂਲ ਬਣਾਇਆ ।
 ਸਭ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਰਤ, ਸ਼ਾਦ ਰਹਣ ਖ਼ੁਸ਼ ਵਸਦੇ ।
 ਖਲਕ ਤਾਈਂ ਵਅਜ਼⁶ ਨਸੀਹਤ, ਜ਼ਿਕਰ ਇਲਾਹੀ ਦਸਦੇ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਤਾਈਂ ਕਹਿਆ ਪਿਦਰ ਨੇ, ਦੁਨੀਆ ਭੁੱਲੀ ਨਾ ਭਾਵੇ ।
 ਜ਼ਿਕਰ ਇਲਾਹੀ ਬਾਝੋਂ ਮੇਰੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਨ ਆਵੇ ।
 ਸ਼ਹਰ ਬਾਹਿਰ ਕਰਾਂ ਇਬਾਦਤ, ਹੁਜ਼ਰਾ⁷ ਕਰੋ ਇਮਾਰਤ ।
 ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਹੁਜ਼ਰੇ, ਫ਼ਜ਼ਲੋਂ ਮਿਲੇ ਬਸ਼ਾਰਤ ।
 ਸ਼ਰਤ ਇਹੀ ਪਰ ਦਿਨ ਨੂੰ ਰਹੇਂ, ਜਿੱਥੇ ਜੀ ਚਾਹੇ ।
 ਰਾਤ ਸਵੇਂ ਆ ਹੁਜ਼ਰੇ ਮੇਰੇ, ਦਿਲੋਂ ਕਰਾਰ ਨਾ ਜਾਏ ।

1. ਵੈਰ 2. ਮਾਫ਼ 3. ਵੱਡੇ 4. ਖ਼ੁਸ਼ 5. ਘਰ 6. ਉਪਦੇਸ਼ 7. ਕੋਠਾ, ਭੋਰਾ ।

ਖ਼ਾਬ ਕਰੇਂ ਨਿਤ ਗੋਦ ਮੇਰੀ ਵਿਚ, ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਮਹਬੂਬਾ ।
 ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ, ਹੋਰ ਨ ਕੁਝ ਅਜੂਬਾ¹ ।
 ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਹੁਜਰਾ ਰੰਗੀ², ਬਾਹਿਰ ਸ਼ਹਰ ਬਣਾਇਆ ।
 ਕਾਰਣ ਜ਼ਿਕਰ ਨਬੀ ਉਠ ਸ਼ਹਰੋਂ, ਉਸ ਹੁਜਰੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਔਲਾਦ ਨਬੀ ਦੀ, ਉਸ ਹੁਜਰੇ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
 ਸਿੱਖਣ ਇਲਮ ਅਹਕਾਮ³ ਇਲਾਹੀ, ਪੈਗੰਬਰ ਸਿਖਲਾਵੇ ।
 ਹੋ ਹਾਜ਼ਿਰ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ ਪੜਦੇ, ਮਿਸਰੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦਾ ਮਕਤਬ⁴, ਦਰਸ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ।
 ਪੜਦੇ ਫਿਕ੍ਹ⁵ ਜ਼ੁਲੈਖਾ ਜਾ ਜਾ, ਫਜ਼ਲ ਹੋਇਆ ਰਹਮਾਨੀ ।
 ਅੰਦਰ ਜ਼ਨਾਂ ਮਿਸਰ ਦੇ ਹੋਈ, ਇਹ ਰਹਬਰ ਇਰਫਾਨੀ⁶ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸਾਰੇ, ਕਰਦੇ ਸ਼ਾਦ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ।
 ਹਰ ਹਰ ਪਿਸਰ ਹੋਏ ਘਰ ਬਾਰਾਂ, ਕੱਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰਾ ।
 ਸਭ ਮਕਬੂਲ ਇਲਾਹੀ ਹੋਏ, ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੀਂ ਇਰਫਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਰਾਤ ਰਹੇ ਨਿਤ ਹੁਜਰੇ, ਪਾਸ ਨਬੀ ਕਨਆਨੀ ।
 ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਗਏ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਫੁੱਲੇ ਬਾਗ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਦੀਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦ ਤਮਾਮੀ, ਖਿਲ੍ਹੇ ਬਾਗ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ।
 ਜਾਂ ਲੱਗ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ, ਦੁਖ ਮੁਸੀਬਤ ਪਾਏ ।
 ਏਡਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗਾਲਿਬ⁷ ਹੋਈਆਂ, ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਨ ਆਏ ।

1. ਅਦਭੁਤ ਵਸਤੂ 2. ਰੰਗੀਨ, ਸੰਦਰ 3. 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ 4. ਮਦਰੱਸਾ, ਸਕੂਲ
 5. ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ 6. ਰੱਬ ਦੀ ਪਛਾਣ 7. ਵਧੀਆ ।

ਹਜ਼ਰਤ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨਾ

ਮੁੜ ਨਾਕਾ ਧਰ ਕਦਮ ਪਿਛਾੜੀ, ਚਲ ਵਲ ਦੇਸ ਪੁਰਾਣੇ ।
 ਸਫਰੀ ਮੁੜ ਵਤਨ ਜਾਂਦੇ, ਜਿੱਥ ਹਮੇਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਚਲ ਕੋਇਲ ਦਿਨ ਚਾਰੇ ਵਾਸਾ, ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ।
 ਵੈਰ ਸਹੇੜ ਨ ਦੇਸ ਪਰਾਏ, ਅੰਤ ਨ ਨਿਤ ਬਸੇਰਾ ।
 ਝਾਟਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਨ, ਮਾਣ ਲਈਆਂ ਤੁੱਧ ਛਾਵਾਂ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਮੁੜ ਵੇਖ ਚੁੱਫੇਰੇ, ਵਸਦਾ ਜਗਤ ਨਥਾਵਾਂ ।
 ਘੁਰੋਂ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ਵਗਦੇ, ਰਹੇ ਚਮਨ ਦੇ ਰੁੱਖੀਂ ।
 ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੌਰ¹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਝੂਰ ਝੜੇ ਪਰ ਦੁੱਖੀਂ ।
 ਨਹੀਂ ਵਫਾ ਵਿਚ ਬਾਦ-ਬਹਾਰੀ, ਪਈਆਂ ਜਗਤ ਪੁਕਾਰਾਂ ।
 ਸਦਾ ਨ ਬਾਗੀਂ ਬੁਲਬੁਲ ਬੋਲੇ, ਸਦਾ ਨ ਬਾਗ ਬਹਾਰਾਂ ।
 ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੇ ਵਾਸ ਜਨਾਵਰ, ਛੋੜ ਚਲੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ।
 ਸਾਖ ਸਮਨ ਲੁਟ ਜਾਏ ਦਰੇਗਾ, ਹੋ ਪੁਰਜੇ ਵਿਚ ਖਾਰਾਂ² ।
 ਤੁੰਦ ਨਦੀ ਪੁਰ ਠਾਠ ਗਮਾਂ ਥੀਂ, ਵਹੰਦੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ।
 ਮਤ ਘਤ ਪੈਰ ਵਿੱਚੇ ਮਨਤਾਰੂ, ਤੈਂ ਮਤ ਰੋਹੜ ਲਿਜਾਵੇ ।
 ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਨ ਕੋਈ ਵਾਸਾ, ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗਮ ਸਾਰੇ ।
 ਇਹ ਗਫਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਮਲਾਲੀ³, ਗੁਜ਼ਰ ਚਲਣ ਦਮ ਚਾਰੇ ।
 ਅਵਲ ਤੁੱਧ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਈ, ਜਾਂ ਤੁਧ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਕਹਿਓ ਬਲਾ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਫਾਨੀ, ਪਕੜ ਬਲਾ ਗੱਲ ਪਾਈ ।
 ਭੁੱਲ ਗਇਓਂ ਕਿਤ ਜਾਣਾ ਅਯੇ, ਤਿਸ ਥੀਂ ਹੈ ਵਰਤਾਰਾ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਨਾਲ ਕਿਦੇ ਬਹ ਰੁੱਝੋਂ, ਵਕਤ ਗਇਆ ਈ ਸਾਰਾ ।
 ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਕਦੀਮੀ ਵਾਸਾ, ਉਸ ਦੇ ਜੇਡ ਨ ਕਾਈ ।
 ਦੋ ਦਮ ਗਫਲਤ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ, ਪਾਵਣ ਜਗ ਜੁਦਾਈ ।
 ਪਛਤਾਵਾ ਮੁੜ ਕੰਮ ਨ ਆਵੇ, ਤੋੜ ਗਇਓਂ ਜਾਂ ਵਾਸੋਂ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਤੂੰ ਕੇਡ ਦਿਲਾਵਰ, ਭੁੱਲ ਗਇਓਂ ਕਿਤ ਆਸੋਂ ।
 ਨਾਮ ਗਇਓਂ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਘੁਲ ਹੋ ਆਬ ਹਯਾਏ ।
 ਤਾਅਨੇ ਝਿੜਕਾਂ ਤੈਂ ਸਿਰ ਭਾਰੇ, ਸੰਗ⁴ ਹੋਵੇ ਢਲ ਜਾਏ ।
 ਤੇਰਾ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਵੇਲਾ, ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਵੇਖ ਸੱਈਆਂ ਮਨ ਭਾਣੀਆਂ, ਸ਼ਹੂ⁵ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰ-ਗੁਜ਼ਾਰੈ ।

1. ਪੰਛੀ 2. ਕੰਡੇ 3. ਅਫਸੋਸਨਾਕ 4. ਪੱਥਰ 5. ਮਾਲਿਕ ।

ਹਾਰ ਨ ਹੋਸ਼ ਦੋਵੇਂ ਉੱਥ ਫਿਰਕੇ, ਇਕ ਜਿੱਤੇ ਇਕ ਹਾਰੇ ॥
 ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰੇ, ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ।
 ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਣ ਹਮੇਸ਼ਾ, ਕਿਸੇ ਨ ਮਿਲਿਆ ਮੂਲੇ ॥
 ਵਲੀਆਂ ਸ਼ੇਖਾਂ ਨਬੀਆਂ ਹਿਕਮੋ¹, ਕਬਰੀਂ ਫਰਸ਼ ਕਬੂਲੇ ।
 ਉਹ ਇਕ ਹਰਫ ਮੁਹਬਤ ਵਾਲਾ, ਰਕਮ² ਦਿਲੇ ਜੇ ਹੋਵੇ ।
 ਅਣ ਮੰਗਿਆ ਸੌ ਮਕਸਦ ਪਾਵੇ, ਅਜੇ ਬੁਲੰਦ ਦਿਸ ਆਵੇ ॥
 ਤਖਤੋਂ ਜਾਹ ਨ ਬੱਧਾ ਸ਼ਾਹ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ।
 ਬੰਦ ਤੁੜਾ ਚਲ ਜ਼ੋਕ ਮਹੱਲੀਂ, ਲੈ ਵਸਲੋਂ ਪਰਵਾਨੇ ।
 ਸੀ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ ਜਾਤਾ, ਦੁਨੀਆ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ।
 ਨਿਤ ਉਡੀਕੇ ਦੋਸਤ ਵਲੋਂ, ਵਸਲ ਮਿਲੇ ਪਰਵਾਨਾ ।
 ਗਾਲਿਬ ਇਸ਼ਕ ਕਦੀਮੀ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਕਾਇਮ ਸ਼ੋਕ ਪਿਆਰੋਂ ॥
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਦਾ ਵਲ ਠੰਡਾ ਰੱਖੇ, ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਜਾਹ ਜਬਰਾਈਲਾ, ਪਾਸ ਨਬੀ ਕਨਆਨੀ ।
 ਦੇ ਖਬਰਾਂ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਏ, ਛੋੜ ਵਸੇਵਾਂ ਫ਼ਾਨੀ ।
 ਛੋੜ ਮਿਸਰ ਚੱਲ ਵਲ ਕਨਆਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਏ ॥
 ਭਨ ਤਨਹਾ ਅਸਵਾਰੀ ਨਾਕਾ, ਹੋਰ ਨ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਏ ।
 ਜਬਰਾਈਲ ਪੈਗੰਬਰ ਲਿਆਇਆ, ਆਣ ਸਲਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ॥
 ਜੋ ਜੋ ਹੁਕਮ ਜਨਾਬੋਂ ਆਇਆ, ਕਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਫਰਮਾਇਆ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਤੂੰ ਐ ਪਾਕ ਨਬੀਆ ।
 ਤੇ ਮਕਸੂਦ ਮੁਯਸਰ ਹੋਏ, ਹੋਇਆ ਦੂਰ ਕਜ਼ੀਆ ।
 ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਰੋਂਦਾ ਆਹਾ, ਮਿਲਣੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ।
 ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਡਿੱਠਾ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨੇ ਭਾਰੀ ।
 ਚਲ ਪੈਗਾਮ ਜਨਾਬੋਂ³ ਆਇਆ, ਦੁਨੀਆ ਛੋੜ ਨਕਾਰੀ ।
 ਚਲ ਵਲ ਵਸਲ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ, ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਗੁਫਾਰੀ ॥
 ਸੁਣ ਯਾਕੂਬ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਦਿਲ ਦੇ ਕਸਦ ਉਠਾਏ ।
 ਵਾਟ ਲੰਮੀ ਦਿਲ ਤਾਂਘਾਂ ਲਾਈਆਂ, ਸ਼ੋਕ ਵਸਲ ਸਿਰ ਚਾਏ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਸਦ ਪਿਦਰ ਨੇ, ਹੁਕਮੋਂ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਤਰਫੋਂ, ਮੈਂ ਵਲ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ।

1. ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ 2. ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ 3. ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ ।

ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਜਿੱਥੇ ਪਿਉ ਦਾਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ।
 ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਹੋ ਚੱਲੇ ਪੂਰੇ, ਕੁਤਈ¹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਬਸ ਗਈ ਹੈ ਰੋਜ਼ੀ ਮੇਰੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੋਂ ।
 ਕੁਦਮੋਂ ਦਮੋਂ² ਨਖੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ, ਨਕਸ਼ ਅਨਾਸਿਰ³ ਚਾਰੇ ।
 ਝਬ ਸੁਮਾਰ ਦਮਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ, ਖਤਮ ਚੱਲੇ ਹੋ ਸਾਰੇ ।
 ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਵੰਜ ਵੜਾਂ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਲੈ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾ, ਯਾਰੀਆਂ ਤੋੜ ਨਿਭਾਈਆਂ ।
 ਮੈਂ ਲਾਈਆਂ ਰੱਬ ਸਿਰੇ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ, ਐਸ਼ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਹੁਣ ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮੈਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਚਲਿਆ ।
⁴ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰ ਕਜ਼ਾ-ਉ-ਕੁਦਰ ਦੇ⁴, ਲਿਖ ਪਰਵਾਨਾ ਘਲਿਆ ।
 ਤੂੰ ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਦਾਇਮ ਵੱਸੇਂ, ਜੱਨਤ ਦੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀਂ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਹੁਣ ਪਇਆ ਵਿਛੋੜਾ, ਦਿਲ ਥੀਂ ਨ ਵਜਾਰੀਂ ।
 ਅੱਜ ਸਲਾਮ ਵਿਦਾਅ⁵ ਦਾ ਮੇਰਾ, ਤੈਂ ਪੁਰ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਨਾਕਾ ਮੇਰੀ ਧਰੀ ਅਮਾਰੀ, ਦਰ ਪੁਰ ਖੜੀ ਸਵਾਰੀ ।
 ਮਹਬੂਬਾ ਉੱਠ ਹੱਥੀਂ ਟੋਰੋ, ਹੁਣ ਰੁਖਸਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਰਹੋ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ, ਆਖਿਰ ਹੋਸੀ ਮੇਲਾ ।
 ਵਕਤ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਈ ਮੇਰਾ, ਵਿਦਾਅ ਕਰੋ ਮੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਹੁਣ ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਪਇਆ ਫਿਰਾਕ ਅਸਾਈਂ ।
 ਪਕੜ ਮੁਹਾਰ ਚੱਲੀ ਲੈ ਨਾਕਾ, ਵਾਗ ਅਜ਼ਲ ਨੇ ਚਾਈ ।
 ਮਹਬੂਬਾ ਅਜ ਰੁਖਸਤ ਵੇਲਾ, ਆਇਆ ਵਕਤ ਜੁਦਾਈ ।
 ਸੁਣ ਵਿਚ ਸਾਂਗ ਕਲੇਜੇ ਵੱਜੀ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਯਕਬਾਰੀ ।
 ਗਸ਼ ਖਾ ਪਇਆ ਤੜਾਕ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ, ਹੋਸ਼ ਗਈ ਭੁਲ ਸਾਰੀ ।
 ਸੁਰਤ ਪਈ ਜਾਂ ਸਾਇਤ ਪਿਛੋਂ, ਚਸ਼ਮ ਰਹੇ ਦੋ ਜਾਗੀ ।
 ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ ਹਾਲ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਕੌਣ ਕਰੇ ਗਮਖ਼ੂਾਰੀ ।
 ਚਲਿਓਂ ਛੋੜ ਅਸਾਨੂੰ ਤਨਹਾ, ਅੰਦਰ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਅਸੀਂ ਰਹੇ ਵਿਚ ਹਿਜਰ ਤੜਫਦੇ, ਹੋਈ ਤੁਸਾਂ ਤਿਆਰੀ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣੀ ਅਸਾਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ, ਕੌਣ ਪੁੱਛੇਸੀ ਹਾਲੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਜਿਗਰ ਦੇ ਵਗਦੇ ਰਹਸਣ, ਜ਼ਬਰ ਫਿਰਾਕਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਅਗੇ ਮਰਦਾ, ਇਹ ਦੁਖ ਵੇਖ ਨ ਜਾਂਦਾ ।
 ਅੱਜ ਫਿਰਾਕ ਤੇਰਾ ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ, ਖ਼ੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਖਾਂਦਾ ।

-
1. ਪੱਕਾ 2. ਸ਼ਾਸ 3. ਤੌਤ, ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਖ਼ਾਕ 4. ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਨੇ
 5. ਵਿਦਾਇਗੀ ।

ਕਹੈ ਨਬੀ ਤੂੰ ਨ ਰੋ ਯੂਸੁਫ, ਜਾਂਦੀ ਦੁਨੀ ਵਿਹਾਂਦੀ ।
 ਜੋ ਆਇਆ ਦਮ ਕਾਈ ਵੱਸਿਆ, ਉਮਰ ਹਮੇਸ਼ ਨ ਆਂਦੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ, ਮਿਲਾਂ ਅਗੇ ਯਾ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਹਰ ਮੌਮਨ² ਤਾਈਂ, ਮੌਮਨ ਮਿਲੇ ਅਗਾਹੀਂ ।
 ਜੋ ਈਮਾਨ ਗਇਆ ਲੈ ਏਥੋਂ, ਮਿਲਸੀ ਯਾਰਾਂ ਤਾਈਂ ।
 ਜਿਸ ਦਾ ਪੈਰ ਈਮਾਨੋਂ ਘੁੱਬਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਾਸ ਬਲਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ, ਫਰਮਾਇਆ ਫਰਜ਼ਦਾ ।
 ਖੁੱਫ ਖੁਦਾ ਮਤ ਦਿਲੋਂ ਵਿਸਾਰੇਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਆਜਿਜ਼ ਬੰਦਾ ।
 ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਮੰਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਨ ਭੁਲਾਵੇਂ ।
 ਹਾਜ਼ਤ ਤਲਬ ਸਵਾਲ ਜਦਾਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਵੇਂ ।
 ਉਸਦੇ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਮੰਗ ਨ ਮਕਸਦ ਕਾਈ ।
 ਜੇ ਉਸ ਛੋੜ ਮੰਗੇ ਤੂੰ ਹੋਰਾਂ, ਮਤਲਬ ਮਿਲੇ ਨ ਰਾਈ ।
 ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਦਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਓੜਕ ਨੂੰ ਚੁਕ ਜਾਵਣ ।
 ਪਿਛਲਿਆਂ ਕਰੇਂ ਜੋ ਮਿਸਰੇ ਅੰਦਰ, ਤੇਰੀ ਕਬਰ ਬਣਾਵਣ ।
 ਮੈਂਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਨਆਨੇ, ਮਿਸਰ ਹਿੱਸੇ ਤੈਂ ਆਇਆ ।
 ਮਾਲਿਕ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਏਹਾ ਹੁਕਮ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਇਹ ਗਲ ਕਹ ਮੰਗਵਾਈ ਨਾਕਾ, ਕੀਤੀ ਤੁਰਤ ਸਵਾਰੀ ।
 ਲੈ ਚਲ ਮੈਂਨੂੰ ਵਿਚ ਕਨਆਨੇ, ਹੁਕਮ ਗਇਆ ਹੋ ਜਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਰੋਂਦਾ ਗਇਆ ਪਛਾੜੀ, ਜ਼ਖਮ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਕਾਰੀ ।
 ਹੱਥੀਂ ਟੋਰ ਮੁੜੇ ਸਭ ਬੇਟੇ, ਕਰਦੇ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਸਲਾਮ ਪੈਗੰਬਰ, ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਕਹ ਧਾਇਆ ।
 ਚਾ ਕੁਦਾੜ ਗਈ ਲੈ ਨਾਕਾਂ, ਫੇਰ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਮਿਸਰੇ ਯੂਸੁਫ, ਹੱਥੀਂ ਰੁਖਸਤ ਕਰਕੇ ।
 ਗਇਆ ਸਹਾਰ ਗਮਾਂ ਦੇ ਨੇਜੇ, ਨੌਕ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਗਈ ਧਾ ਨਾਕਾ, ਲੈ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਈਂ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਨਬੀ ਆ ਵੜਿਆ, ਦਾਦਾ ਬਾਪ ਜਿਥਾਈਂ ।
 ਆਣ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰ ਕਰ ਰੋਇਆ, ਦਿਲ ਪੁਰ ਸ਼ੌਕ ਵਸਾਲੋਂ ।
 ਕਬਰਾਂ ਪਾਸ ਅੱਖੀਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦਰ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਪਈ ਖਿਆਲੋਂ ।
 ਉਸ ਵੇਲੇ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਇਕ ਸੁਫਨਾ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਦਾਦਾ ਪਾਕ ਖਲੀਲ ਇਲਾਹੀ, ਬੈਠਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।

1. ਦੁਨੀਆਂ 2. ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ।

ਯਾਕੂਤੋਂ ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਹੇਠਾਂ, ਇਬਰਾਹੀਮ ਨਬੀ ਦੇ ।
 ਇਸਮਾਈਲ ਇਸਹਾਕ ਦੋ ਲਾਂਭੇ, ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ।
 ਫਰਮਾਵਣ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੂੰ, ਐ ਫਰਜ਼ੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
 ਵਿਚ ਉਡੀਕਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਬੈਠੇ, ਅਸੀਂ ਅਜੀਜ਼ਾ ਸਾਰੇ ।
 ਆ ਝਬਦੇ ਮਿਲ ਸਾਡੇ ਤਾਈਂ, ਵਕਤ ਮਿਲਣ ਦਾ ਆਇਆ ।
 ਇਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਅਜੀਜ਼ ਅਸਾਨੂੰ, ਝਬਦੇ ਮੇਲ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਉੱਠ ਸ਼ੀਰੀਂ ਖ਼ਾਬੋਂ, ਕਹੰਦਾ ਨਾਕਾ ਤਾਈਂ ।
 ਉਠਣੀਏ ਜਾ ਮਿਸਰ ਵਲਾਇਤ, ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਪਹੁੰਚਾਈਂ ।
 ਔਲਾਦਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸਾਰੇ, ਜਾ ਕੇ ਕਰੀਂ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਮਿਸਰ ਪਿਆਰੇ ਅੱਗੇ, ਸੁਖਨ¹ ਕਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਅਜ ਬਾਪ ਤੁਸਾਡਾ, ਦੁਨੀਆ ਛੋੜ ਗਇਆ ਈ ।
 ਮੁੜ ਆਵਣ ਥੀਂ ਏਸ ਜਹਾਨੋਂ, ਆਸਾਂ ਤੋੜ ਗਇਆ ਈ ।
 ਸੁਣ ਵਗ ਗਈ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਨਾਕਾ, ਕਰਦੀ ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰੀ ।
 ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕੋਂ, ਉਡਦੀ ਗਰਦ ਗੁਬਾਰੀ ।
 ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਗਇਆ ਉੱਠ ਇਕ ਵਲ, ਕਬਰ ਡਿੱਠੀ ਵਿਚ ਰਾਹੋ ।
 ਅਜ਼ਫਰ ਮੁਸ਼ਕ ਅੰਬਰ ਦੀ ਬੁਓਂ, ਜੋਸ਼ ਝੁਲੇਂਦੇ ਆਹੇ ।
 ਮਰਦ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ, ਆਹਾ ਕਬਰ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਸੋਹਣੀ ਕਬਰ ਕਹੇ ਇਹ ਕਿਸਦੀ, ਨਬੀ ਸਵਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ।
 ਉਸ ਕਹਿਆ ਇਕ ਨਬੀ ਖੁਦਾ ਦਾ, ਫਰਮ² ਬੁਲੰਦ ਰਖਾਵੇ ।
 ਤੇ ਉਹ ਮਰਦ ਪਿਆਰਾ ਰਬ ਦਾ, ਇਸ ਕਬਰੇ ਵਿਚ ਆਵੇ ।
 ਹੱਥ ਉਠਾ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਨੇ, ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਕਬਰ ਏਹਾ ਮੈਂ ਲੱਭੇ, ਹੋਵਣ ਮਕਸਦ ਸਾਰੇ ।
 ਹਾਤਿਫ⁴ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ਵੱਡਾ, ਨਬੀ ਸੁਣੇ ਖੁਦ ਕੰਨੀ ।
 ਰਹਮਤ⁵ ਨਾਲ ਨਬੀਆ ਤੇਰੀ, ਅਰਜ਼ ਜਨਾਬੇ ਮੰਨੀ ।
 ਸ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਪੈਗੰਬਰ ਸੁਣ ਕੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਮੁਰਾਦੋਂ ਪਾਈ ।
 ਆਹਾ ਮਰਦ ਜੋ ਹਾਜ਼ਿਰ ਓਥੇ, ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਏਹਾਈ ।
 ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਹੋਇਆ ਮੁਤਵਜ਼ਾ, ਜਾਨ ਨਿਕਾਲਣ ਤਾਈਂ ।
 ਕੰਬ ਨਬੀ ਫਰਮਾਨੇ ਮਰਦਾ, ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੁਣਾਈਂ ।
 ਮੈਂ ਹਾਂ ਮਲਕੁਲ-ਮੌਤ⁶ ਨਬੀਆ, ਉਸ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ।
 ਨਬੀ ਕਹੇ ਤੂੰ ਜੇ ਹੈਂ ਸੱਚਾ, ਲਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਾਈ ।

1. ਬਾਤ, ਹਲ 2. ਜ਼ਿਆਦਾ 3. ਸਮਝ 4. ਫਰਿਸ਼ਤਾ 5. ਮਿਹਰ 6. ਮੌਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ।

ਸੇਬ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿਖਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਸਿਦਕ ਦੱਸੇ ਬੁਰਹਾਨੋਂ¹ ।
 ਸ਼ੌਕ ਲਿਕਾ ਨਬੀ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ, ਚਾਈ ਵਾਗ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਮਲਕੁਲ ਮੌਤ ਧਰੇ ਹੱਥ ਛਾਤੀ, ਪਾ ਦਰਾਜ਼² ਜ਼ਮੀਨੇ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਨਜ਼ਅ ਆਸਾਨ ਗੁਜ਼ਾਰੀਂ, ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਨਬੀ ਨੇ ।
 ਆਸਾਨੀ ਥੀਂ ਜਾਨ ਨਬੀ ਦੀ, ਜਾਂ ਹਲਕ ਤਕ ਆਈ ।
 ਨਜ਼ਅ ਪਿਸਰ ਥੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਹਸ਼ਤ⁴ ਛਾਈ ।
 ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਨਬੀ ਨੇ, ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤੇ ਆਸਾਨ ਗੁਜ਼ਾਰੀਂ, ਜਾਨ-ਕੰਦਨ⁵ ਦੀ ਵਾਰੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਦੇਵੀਂ, ਵੇਲੇ ਨਜ਼ਅ ਇਲਾਹੀ ।
 ਕਹ ਕਲਮਾਂ ਰੂਹ ਗਈ ਬਦਨ ਥੀਂ, ਮਿਲੀ ਬਹਿਸ਼ਤੀਂ ਸ਼ਾਹੀ ।
 ਗਸਲ ਕਫਨ ਤੇ ਕਰਨ ਜਨਾਜ਼ਾ, ਆਣ ਮਲਕ⁶ ਅਸਮਾਨੋਂ ।
 ਮੇਕਾਈਲ ਤੇ ਜਬਰਜਾਈਲੇ, ਦਫਨ ਕੀਤਾ ਫਰਮਾਨੋਂ ।
 ਸਾਇਰਹ ਨੇ ਇਸਹਾਕ ਖਲੀਲੇ, ਜਿਥੇ ਕਬਰ ਏਹਾਈ ।
 ਪਾਸ ਉਹਨਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੀ, ਚੌਥੀ ਗੋਰ ਬਣਾਈ ।
 ਉਮਰ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਦੋ ਸੌ ਬਰਸਾਂ, ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਈ ।
 ਹੁਕਮੋਂ ਜਬਰਾਈਲ ਮਿਸਰ ਵਿਚ, ਓਵੇਂ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਈ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਯਾਕੂਬ ਜਹਾਨੋਂ, ਕਰ ਕੇ ਕੂਚ ਗਇਆਈ ।
 ਸੁਣ ਯੂਸੁਫ ਰੋ ਧਰਤੀ ਡਿੱਗਾ, ਰਹੀਆ ਸੁਰਤ ਨ ਕਾਈ ।
 ਪੌਤਿਆਂ ਤੇ ਫਰਜ਼ੰਦਾਂ ਸਭਨਾਂ, ਮਰਗੋਂ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
 ਮਾਤਮ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਦੇ ਹੋਇਆ, ਖੂਨ ਅੱਖੀਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਨੀਰ ਵਜੋਂਦੀ ਨਾਕਾ, ਆਣ ਵੜੀ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਇਬਰਾਨੀ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਰੋ ਰੋ, ਕਰੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਪੈਗੰਬਰ ਰੱਬ ਦਾ, ਦੁਨੀਆ ਛੋੜ ਗਇਆ ਈ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹ ਭਰ ਆਹੀਂ ਨਾਕਾ, ਦਰਬਾਰੋਂ ਉਠ ਧਾਈ ।
 ਗਿਰਯਾਜ਼ਾਰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ, ਰੋਂਦੀ ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ।
 ਤੇ ਨਾਕਾ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ਰੋਂਦੀ, ਦੁਨੀਆ ਛੋੜ ਸਿਧਾਰੀ ।
 ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਮਿਸਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਹੀ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਸਬਰ ਪਇਆ ਦਿਲ ਮੁੱਦਤ ਪਿੱਛੇ, ਕਰਦੇ ਸੁਕਰ-ਗੁਜ਼ ਰੀ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਵਣ-ਜਾਵਣ, ਰਹਿਆ ਤਰੀਕਾ ਜ਼ਾਰੀ ।
 ਆਖਿਰ ਹਸ਼ਰਤ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ, ਉਸ ਬਜ਼ਾਅਤ ਭਾਰੀ ।

1. ਦਲੀਲ 2. ਸ਼ਕਲ, ਸੂਰਤ 3. ਲੰਮਾ 4. ਖੌਫ 5. ਜਾਨ ਨਿਕਲਣ 6. ਫਰਿਸ਼ਤੇ ।

ਮੁਦਤ ਕੁਝ ਪਿਦਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਯੂਸੁਫ਼ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇਆ ।
 ਜੌਕ ਲਿਕਾ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਉੱਠ ਕਰਾਰ ਸਿਧਾਇਆ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਤੂੰ ਯਾ ਰਬ ਮੇਰੇ, ਮੁਲਕੀਂ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ।
 ਤੇ ਤਾਵੀਲ¹ ਸੁਖਨ ਦੇ ਮੈਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਵੱਲ ਸਿਖਾਏ ।
 ਧਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਬਣਾਵਣ ਵਾਲੇ, ਐ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ।
 ਵਾਲੀ² ਮੇਰਾ ਅਵਲ ਆਖਿਰ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਪਾਕ ਇਲਾਹ ।
 ਮੌਤ ਮੰਗਾਂ ਦੇਹ ਮੌਤ ਇਲਾਹੀ, ਮੁਸਲਿਮ³ ਮਰਾਂ ਜਹਾਨੋਂ ।
 ਨੇਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਂ ਜਾ ਆਖਿਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂਰ ਈਮਾਨੋਂ ।
 ਆ ਜਬਰਾਈਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਬਾਅਦ ਸਲਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਬਰਸਾਂ ਸਤ ਗਈਆਂ ਰਹ ਯੂਸੁਫ਼, ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਆਇਆ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸਤ ਬਰਸਾਂ, ਰਹਸੇਂ ਹੋਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਪੁੱਤ ਪੌਤੇ ਤੂੰ ਔਖੀ ਵੇਖੇਂ, ਜਾਂ ਲਗ ਛੇ ਸੌ ਸਾਰੇ ।
 ਛੇ ਸੌ ਪੌਤੇ ਪੁੱਤ ਤੇਰੇ ਜਾਂ, ਨਜ਼ਰ ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਆਵਣ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਥੀਂ ਹੋਸੀ ਤੇਰਾ, ਵੇਲਾ ਕਦਮ ਉਠਾਵਣ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ, ਸਬਰ ਕਰੇ ਦਿਨ ਕਾਈ ।
 ਕਰ ਦਾਅਵਤ ਇਸਲਾਮ ਮਿਸਰ ਵਿਚ, ਮੁਸਲਿਮ ਖ਼ਲਕ ਕਰਾਈ ।
 ਚਿਹਲ ਹਜ਼ਾਰ ਈਮਾਨ ਲਿਆਏ, ਕੁਬਤੀ ਮਿਸਰ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ।
 ਕੁਝ ਬੁਤਾਂ ਥੀਂ ਮੰਗ ਮੁਰਾਦਾਂ, ਪੀਂਦੇ ਜਾਮ⁴ ਜ਼ਹਰ ਦੇ ।
 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਯੂਸੁਫ਼, ਸ਼ਹਰੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ।
 ਮਿਸਰੋਂ ਦਸ ਕੋਹ ਨਾਮ ਹਰਮ ਧਰ, ਸ਼ਹਰ ਨਵਾਂ ਇਕ ਪਾਇਆ ।
 ਇਸਰਾਈਲੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਸੇ, ਮੁਸਲਿਮ ਹੋਰ ਤਮਾਮੀ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਪੈਰ ਨ ਉਥ ਪਾ ਸਕੇ, ਰਹਿਆ ਹੁਕਮ ਮੁਦਾਮੀ⁵ ।
 ਖ਼ੂਬ ਇਮਾਰਤ ਸ਼ਹਰ ਅਜਾਇਬ, ਖੁਖਤਾ ਸਾਜ਼ ਦੁਕਾਨਾਂ ।
 ਬਾਜ਼ਾਰੀਂ ਦਿਲ ਰਹੇ ਲਟਕਦਾ, ਹੋਵੇ ਦੰਗ ਜ਼ਮਾਨਾਂ ।
 ਯੂਸੁਫ਼ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਰਲ ਮਿਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਇਥੇ ਪਾਣੀ ਨਾਹੀਂ, ਕਾਰਣ ਅਹਲ⁶ ਈਮਾਨਾਂ ।
 ਆ ਜਬਰਾਈਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮੋਂ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੱਰ ਮਾਰੇ ।
 ਨਹਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਥੀਂ ਨਿਕਲ ਵਗੀ, ਚਾਏ ਨਦੀ ਹੁਲਾਰੇ ।

1. ਵਿਆਖਿਆ 2. ਖ਼ਲਿਕ, ਸੁਆਮੀ 3. ਈਮਾਨ ਵਾਲਾ 4. ਪਿਆਲੇ 5. ਹਮੇਸ਼ਾ 6. ਲੋਕ (ਈਮਾਨ) ਵਾਲੇ ।

ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ, ਪੁਖਤਾ¹ ਨਹਰ ਕਨਾਰੇ ॥
 ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਜੀਨਤ ਉਸ ਦੀ, ਅੰਦਰ ਨਕਸ਼-ਨਗਾਰੇ ।
 ਵੱਸੇ ਹਰਮ ਵਿਚ ਐਸ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ, ਤੇ ਸਤ ਸਾਲ ਵਿਹਾਏ ।
 ਪਾਸ ਜੁਲੈਖਾ² ਮਲਕ-ਮੁਕਰਬ², ਮਰਗ ਪਯਾਮ³ ਲਿਆਏ ।
 ਵਕਤ ਨਜ਼ਅ ਦਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ, ਆਣ ਜੁਲੈਖਾ ਤਾਈਂ ॥
 ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮ ਥੋੜਾ ਦਿਲ ਤੇ, ਮੱਥੇ ਨਕਸ਼ ਰਜ਼ਾਈਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਇਕ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ, ਦਾਗ ਜਿਗਰ ਲੈ ਚਲੀ ॥
 ਐ ਮਹਬੂਬ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਬੰਦੀ, ਤੈਂ ਥੀਂ ਰਹੀ ਇਕੱਲੀ ।
 ਐ ਯੂਸੁਫ ਕੁਰਬਾਨ ਗਈ ਮੈਂ, ਨੂਜ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰੋਂ ।
 ਸਿਦਕ ਨਿਭਾ ਚਲੀ ਮੈਂ ਪੂਰਾ, ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਬਪਾਰੋਂ ।
 ਤਿਫਲੀ ਵਕਤ ਲਗਾਈਆਂ ਤੈਂ ਥੀਂ, ਦਮ ਆਖਿਰ ਅਜ ਮੇਰਾ ॥
 ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦਾ ਵਿਚ ਜਿਗਰ ਦੇ, ਗਾਲਿਬ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਤੂੰ ਉੱਤੇ ਵਲ ਮੇਰਾ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਲਬ ਵਸੇਰਾ ।
 ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ।
 ਝਬਦੇ ਮਿਲੀਂ ਵਿਸਾਰੀਂ ਨਾਹੀਂ, ਆਵੇਂ ਮੰਗ ਦੁਆਈਂ ।
 ਤੇ ਮਹਬੂਬ ਕਦਮ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਗਾਲਿਬ ਸ਼ੌਕ ਅਸਾਹੀਂ ॥
 ਵੇਖ ਬੰਦੀ ਰੋ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੀ, ਬਰਦੀ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ।
 ਮੰਨ ਸਲਾਮ ਵਿਦਾਅ ਦਾ ਮੇਰਾ, ਤੂੰਹੇਂ ਮੇਰਾ ਦਰਦੀ ।
 ਕਹ ਕਲਮਾ ਜਾ ਵੜੀ ਬਹਿਸਤੀਂ, ਰੋ ਯੂਸੁਫ ਦਫਨਾਈ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਿਲ ਬਾਝ ਜੁਲੈਖਾ, ਰਹਿਆ ਕਰਾਰ ਨਾ ਕਾਈ ॥
 ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ, ਹਾਲ ਫਿਰਾਕ ਅਵੇਹਾ ॥
 ਜਬਰਾਈਲ ਸਲਾਮ ਲਿਆਇਆ, ਆਂਦੋਸੁ ਮਰਗ ਸਨੇਹਾ ।
 ਇਫਰਾਹੀਮ ਸਿਧਾਇਆ ਯੂਸੁਫ, ਗਲ ਵਿਚ ਲੈ ਫਰਮਾਇਆ ॥
 ਐ ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਮਰਨੈ ਵੇਲਾ, ਅਜ ਮੇਰੇ ਤੇ ਆਇਆ ।
 ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ, ਚੁਕ ਗਇਆ ਅਜ ਮੇਰਾ ।
 ਰਹੋ ਤੁਸੀਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ, ਪਾਸੋਂ ਫਜ਼ਲ ਬਹੁਤੇਰਾ ॥
 ਰੂਹ ਬਦਨ ਥੀਂ ਇਫਰਾਹੀਮ, ਮੇਰੀ ਗਈ ਜਦਾਹੀਂ ।
 ਅਸਮਾਨਾਂ ਥੀਂ ਪਵੇ ਪੁਕਾਰਾ, ਹੁਕਮੋਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਆਵੇ, ਓਵੇਂ ਕਰੇਂ ਤਿਆਰੀ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਬਾਝ ਨ ਕਰਨਾ ਕਾਈ, ਕਹਿਓਸ ਛੇਕੜ ਵਾਰੀ ।

1. ਪੱਕਾ 2. ਨਿਕਟਵਰਤੀ, ਫਰਿਸ਼ਤੋ 3. ਸੰਦੇਸ਼ਾ ।

ਤਿੰਨ ਭਰੇ ਸਾਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹ ਕੇ, ਬਦਨ ਗਇਆ ਰਹਿ ਖਾਲੀ ।
 ਨਿਕਲ ਰੂਹ ਗਈ ਵਿਚ ਜੱਨਤ, ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦਾ ਆਲੀ ।
 ਇਫਰਾਈਮ ਸੁਣੇ ਅਸਮਾਨੋਂ, ਪਾਇਆ ਬਲੰਦ ਪੁਕਾਰਾ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ, ਗੁਸਲ ਕਫਨ ਕਰ, ਲੱਭੋ ਨਹਰ ਕਨਾਰਾ ।
 ਦੇਵੇ ਗੁਸਲ ਕਫਨ ਸੁਣ ਪਿਉ ਨੂੰ, ਇਫਰਾਹੀਮ ਪਿਆਰਾ ।
 ਚਾ ਜਨਾਜ਼ਾ ਨਹਰ ਕਨਾਰੇ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਉਤਾਰਾ ।
 ਖੁਸ਼ਬੂਓਂ ਪੁਰ ਤਬਕ ਬਹਿਸ਼ਤੀ, ਪਕੜ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਏ ।
 ਚਾਦਰ ਨੂਰ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਰੋਸ਼ਨ, ਕਾਰਣ ਕਫਨ ਲਿਆਏ ।
 ਮਲ ਖੁਸ਼ਬੂ ਕਫਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਪੜੀ ਨਮਾਜ਼ ਜਨਾਜ਼ਾ ।
 ਇਫਰਾਹੀਮੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ, ਪਾਇਆ ਬਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ਾ ।
 ਵਿਚ ਨਹਰ ਦੇ ਗੌਰ ਪਿਦਰ ਦੀ, ਵੇਖ ਦਿੱਸੇ ਤੈਂ ਤਾਈਂ ।
 ਡਿਠੋਸੁ ਪਾਣੀ ਪਾਟ ਗਇਆਈ, ਖੁਸ਼ਕ ਗਈਆਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਈਂ ।
 ਕੰਧਾ ਵਾਂਗ ਖਲੋਤਾ ਪਾਣੀ, ਰਹਿਆ ਚਾਰ ਚੌਫੇਰੇ ।
 ਥੱਲੇ ਨਦੀ ਨਮੂਨਾ ਕੁਬਰੋਂ, ਆਇਆ ਨਜ਼ਰ ਥਲੇਰੇ ।
 ਸੀ ਤਾਬੂਤ¹ ਸਫੇਦ ਪੱਥਰ ਦਾ, ਤਿਸ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਪਾਇਆ ।
 ਦਰਜਾਂ ਮੇਲ ਨਦੀ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦਫਨਾਇਆ ।
 ਲੋਕ ਹਟੇ ਫਿਰ ਓਵੇਂ ਮਿਲਿਆ, ਪਾਣੀ ਨਹਰ ਚੌਫੇਰੋਂ ।
 ਗੁਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਬਰ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੰਮਘੇਰੋਂ ।
 ਮਾਲਮ ਰਹਿਆ ਨ ਲੋਕਾ ਤਾਈਂ, ਕਿਥੇ ਕੁਬਰ ਏਹਾਈ ।
 ਵਿਚ ਮਿਆਨ ਨਹਰ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਯਾਦ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨ ਕਾਈ ।
 ਇਕ ਸੌ ਤੇ ਪਰਵੰਜਾ ਬਰਸਾਂ, ਯੂਸੁਫ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਖਤੀ ਨਰਮੀ, ਜੋ ਗੁਜ਼ਰੀ ਸਿਰ ਭਾਰੀ ।
 ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਟਹੇ ਸਭ ਰੋਂਦੇ, ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਲੋਂ ਜ਼ਰਬ² ਹਿਜਰ ਦੀ, ਜ਼ਖਮ ਨ ਹੋਵਣ ਥੋੜੇ ।
 ਆਖਿਰ ਸਬਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਆਏ, ਦੁਨੀਆ ਹੈ ਦਿਨ ਕਾਈ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਸੱਭਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਹਾਲਤ ਇਹ ਵਿਹਾਈ ।
 ਰਹੰਦਿਆਂ ਸਿਰੀਂ ਵਿਹਾਂਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਆਵੰਦਿਆਂ ਤੇ ਤੁਲਸੀ ।
 ਖੋਟਾ ਖਰਾ ਤੇ ਜੈਦ³ ਰੱਦੀ, ਏਸ ਤਰਾਜ਼ੂ ਤੁਲਸੀ ।
 ਦੁਨੀਆ ਦੋ ਦਿਨ ਖ਼ਾਬ ਖਿਆਲੋਂ, ਦਾਮਨ ਭਰੇ ਵਬਾਲੋਂ ।
 ਤੁੰਦ ਸ਼ਰਾਬ ਅਬਦ⁴ ਦੀ ਤਲਖੀ, ਰਲੇ ਹਰਾਮ ਹਲਾਲੋਂ ।

1. ਖੁਰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਦੂਕ 2. ਚੋਟ 3. ਖਰਾ, ਸਾਫ 4. ਹਮੇਸ਼ਗੀ ।

ਇਕ ਆਵੇ ਆ ਹੁਕਮ ਜਗਾਵੇ, ਛੋੜ ਉਮੀਦਾਂ ਜਾਵੇ ।
 ਏਦੂੰ ਗਾਫਿਲ ਝਾਕਾ ਲਾਵੇ, ਪਾਵੇ ਛੋੜ ਸਿਧਾਵੇ ।
 ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਾਰੀ ਉਸ ਦੇ, ਰਹਣ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ।
 ਆਏ ਬਹੁਤ ਗਏ ਛੋੜ ਓੜਕ, ਦੋਹਾਂ ਦਮਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਲੇ ।
 ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਹੈ ਜਾਦੂ ਖਾਨਾ, ਵਲ ਛਲ ਨਾਲ ਬੁਲਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਲਾਏ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਗਾਫਿਲ, ਜਾਵਣ ਯਾਦ ਨ ਆਵੇ ।
 ਯੂਸੁਫ ਜੇਹਾਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਆਈਆਂ, ਇਹ ਘਰ ਛੋੜ ਸਿਧਾਈਆਂ ।
 ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ਖੂਨੀ, ਗਈਆਂ ਖੂਨ ਡੁਬਾਈਆਂ ।
 ਅਫਸਰ¹ ਤਖਤ ਮੁਅੱਲਾ² ਵਾਲੇ, ਸ਼ਾਹ ਸੁਲੇਮਾਨ ਜੇਹੇ ।
 ਛੋੜ ਹਕੂਮਤ ਤਖਤ ਸਿਧਾਏ, ਘੱਲੇ ਮਰਗ ਸਨੇਹੇ ।
 ਲਾਖ ਕਰੋੜੀਂ ਆਸਾਂ ਧਰਦੇ, ਤੋੜ ਗਏ ਸਭ ਤਾਣੇ ।
 ਵੱਡੇ ਨੱਕ ਰਖੇਂਦੇ ਜਿਹੜੇ, ਪਹੁਤੇ ਅੰਤ ਟਿਕਾਣੇ ।
 ਨੀਵੇਂ ਉੱਚੀ ਗਰਦਨ ਵਾਲੇ, ਕੁਬਰੀਂ ਗਰਦ ਕਰਾਏ ।
 ਜ਼ੋਰਵਰਾਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਬਾਜ਼ੂ, ਉਡਣ ਗੁਬਾਰ ਹਵਾਏ ।
 ਕੰਡੇ ਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਹਰੀਆਂ, ਹੋ ਹੋ ਖਾਕ ਸਮਾਈਆਂ ।
 ਉਹ ਭੀ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦ ਜਣੇ ਧੰਨ ਮਾਈਆਂ ।
 ਮਾਈਆਂ ਜਾਏ ਏਥੇ ਆਏ, ਛੋੜ ਗਰੂਰ ਸਿਧਾਏ ।
 ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਂ ਰੁਖ ਨਾਜ਼ਿਕ ਜੇਹੇ, ਝੜ ਵਿਚ ਖਾਕ ਸਮਾਏ ।
 ਚਿੱਟੇ ਦੰਦ ਚੰਬੇ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ, ਇਕ ਇਕ ਝੜੇ ਦਿਹਾਨੋਂ ।
 ਕਾਤਿਲ ਚਸ਼ਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਰਹੀ ਨ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨੋਂ ।
 ਡੰਗੇ ਅਬਰੂ ਨਾਜ਼ ਕਮਾਨਾਂ, ਰੰਗ ਝੜੇ ਬੰਦ ਟੁੱਟੇ ।
 ਲਾਲ ਚਮਕਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਚਿਹਰੇ, ਮਰਗ ਪਈ ਸਭ ਲੁੱਟੇ ।
 ਨਾਜ਼ਿਕ ਬਦਨ ਗੁਲਾਂ ਦੇ ਦਸਤੇ, ਖਾਕੋਂ, ਬਾਹਿਰ ਆਏ ।
 ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕਰ ਫੇਰ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਤੋੜ ਜ਼ਮੀਨ ਰੁਲਾਏ ।
 ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਫਲਕ ਦੇ ਸੁਫਨੇ, ਰਹਣ ਚਮਕਦੇ ਤਾਰੇ ।
 ਜਾਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇੱਥੋਂ ਆ ਆ, ਲਾ ਲਾ ਵਾਹਾਂ ਸਾਰੇ ।
 ਸ਼ੈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਾਈ, ਪਿਛਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨੇ ।
 ਆਖਿਰ ਖ਼ਾਬ ਖ਼ਿਆਲ ਛੁੜੇਸੀ, ਵੜਸੀ ਜਦਾਂ ਮਕਾਨੇ ।
 ਦੋ ਤਰਫਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਝ ਹਾਲਾ, ਵਿਚ ਕੁਜ਼ੀਏ ਸੱਭੇ ।
 ਇਹ ਗਾਫਿਲ ਦਿਲ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ, ਦੂਰ ਮੁਰਾਦਾਂ ਲੱਭੇ ।

1. ਤਾਜ 2. ਉੱਚਾ ।

ਹੋ ਬੇਦਾਰ¹ ਰਹੀਂ ਪਛਤਾਇਆਂ, ਫੇਰ ਨ ਆਵਗ ਵਾਰੀ ।
 ਪਾ ਵੇਲਾ ਮਤ ਅਵਗਤਿ² ਜਾਵੇਂ, ਕੰਮ ਕਢੇਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ।
 ਜਿਉਂ ਸੁਫਨੇ ਕਿਸੇ ਸਾਹੀ ਪਾਈ, ਚਸਮ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ।
 ਏਵੇਂ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਤਕ ਐ ਦਿਲ, ਨਿਸਬਤ³ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ।
 ਐ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਤੂੰ ਕਿਸ ਦੁਖ ਕਾਰਣ, ਰੋਵੇਂ ਕਰ ਕਰ ਆਹੀਂ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦਾ ਬਘਿਆੜ ਨ ਛੋੜੇ, ਜਾਂ ਲਗ ਜਾਗੇਂ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨੀਂਦੋਂ ਜਾਗ ਤੇਰੇ ਦੁਖ ਜਾਵਣ, ਸੁਤਿਆਂ ਦੁੱਖੀਂ ਲੁਟਿਆ ।
 ਤੂੰ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬ ਆਣ ਵਗੀਆਂ ਤੇਗਾਂ, ਕਿਉਂ ਘਾਇਲ ਕਰ ਸੁਟਿਆ ।
 ਛੋੜ ਦਿਲਾ ਦਿਲ ਜਿਤ ਵਲ ਮਾਇਲ, ਹਰ ਹਰ ਤਲਬ ਉਹਾਈ ।
 ਗਾਫਿਲ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹੇ ਸੌ ਦਫਤਰ, ਨਫਾ ਨਹੀਓਂ ਕਾਈ ।
 ਆਲਮਪੁਰੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ ਦੁਆਈਂ ।
 ਜੇ ਵਲ ਫਜ਼ਲ ਵਗਣ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ, ਸੌ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੁਧ ਤਾਈਂ ।
 ਕਰਾਂ ਨਿਗਾਹ ਡੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਦਰਦੀਂ, ਪੱਲੇ ਅਮਲ ਨ ਕਾਈ ।
 ਬਾਝੋਂ ਫਜ਼ਲ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾਹੀਂ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਤਲਬ ਏਹਾਈ ।
 ਇਹ ਯੂਸੁਫ ਥੀਂ ਗੈਬੀ⁴ ਖਬਰਾਂ, ਵਿਚ ਕੁਰਾਨੇ ਆਈਆਂ ।
 ਪਾਕ ਰਸੂਲ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਈਂ, ਖਬਰਾਂ ਰਬ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ।
 ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ ਪਾਕ ਖੁਦਾ ਨੇ, ਕਿੱਸਾ ਆਪ ਸੁਣਾਇਆ ।
 ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਬਰਤ⁵ ਕਾਰਣ, ਲੁਕਿਆ ਰਾਜ਼ ਵਿਖਾਇਆ ।
 ਮੁਹਰ ਅਜ਼ਲ ਜੈਂ ਦਿਲੀਂ ਗਜ਼ਬ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਰ ਨ ਕਾਈ ।
 ਹਾਦੀ⁶ ਆਪ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਅੱਲ੍ਹਾ, ਖਬਰ ਕੁਦੀਮੋਂ ਆਈ ।
 ਜਾਂ ਮੂਸਾ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋ ਕੇ, ਸਹਤ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ।
 ਯੂਸੁਫ ਤਾਈਂ ਕਢ ਨਦੀ ਥੀਂ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੁਕਮ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ।
 ਲੈ ਤਾਬੂਤ ਦਫਨ ਕਰ ਜਾ ਕੇ, ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਕਨਆਨੇ ।
 ਦਾਦੇ ਬਾਪ ਜਿਥਾਈਂ ਉਸ ਦੇ, ਲੈ ਚਲ ਉਤ ਮਕਾਨੇ ।
 ਮੂਸਾ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਯਾ ਖਾਲਿਕ, ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਯੂਸੁਫ ਦਾ ਤਾਬੂਤ ਕਿਥਾਈਂ, ਅੰਦਰ ਨਦੀ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਯਾਕੂਬ ਨਬੀ ਦੀ, ਪੋਤੀ ਸਾਰਹ ਨਾਮੋਂ ।
 ਉਸ ਥੀਂ ਪੁੱਛ ਅਜੇ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦੀ, ਦੱਸੇ ਪਤਾ ਮੁਕਾਮੋਂ ।
 ਸਾਰਹ ਕੋਲੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ, ਆਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੁਛਾਇਆ ।
 ਤੇਰੇ ਬਾਝ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣੇ, ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਆਇਆ ।

1. ਜਾਗਦਾ, ਚੌਕੰਨਾ 2. ਬੁਰੀ ਦਸ਼ਾ 3. ਸੰਬੰਧ 4. ਗੁਪਤ 5. ਸਿੱਖਿਆ 6. ਹਦਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਸਰਤ ਮੇਰੀ ਫਰਮਾਵੇ ਸਾਰਹ, ਮੰਨ ਲਵੇਂ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ।
 ਤੇਰੇ ਜੇਡ ਮਰਾਤਿਬ¹ ਪਾਵਾਂ, ਜਾ ਜੱਨਤ ਵਿਚ ਵੱਸਾਂ ।
 ਮੂਸਾ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਦਰਬਾਰੇ, ਮਾਲਮ ਤੁੱਧ ਖੁਦਾਇਆ ।
 ਫਜ਼ਲ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਹ ਉੱਤੇ, ਹੁਕਮ ਜਨਾਬੋਂ ਆਇਆ ।
 ਸੁਣ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਗਈ ਉੱਠ ਸਾਰਹ, ਦੱਸੇ ਪਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਇਸ ਜਾਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਚਾਚਾ ਮੇਰਾ, ਯਸੁਫ ਆਪ ਨਿਹਾਨੀ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਪਾਣੀ ਓੱਤੇ, ਆਸਾ ਆਣ ਲਗਾਇਆ ।
 ਪਾਣੀ ਪਾਣ ਹੋਇਆ ਦੋ ਤਰਫੇ, ਖੁਸ਼ਕ ਥੱਲਾ ਦਿਸ ਆਇਆ ।
 ਦਿਸ ਪਇਆ ਤਾਬੂਤ ਸਿਆਨੋਂ, ਮੂਸਾ ਕਢ ਲਿਆਇਆ ।
 ਵਿਚ ਕਨਆਨ ਗਇਆ ਲੈ ਮਿਸਰੋਂ, ਪਾਸ ਪਿਦਰ ਦਫਨਾਇਆ ।
 ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਚਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਚਾਰੇ, ਦਫਨ ਹੋਏ ਕਨਆਨੇ ।
 ਏਹਾ ਹਾਲਾ ਯੂਸੁਫ ਵਾਲਾ, ਆਇਆ ਵਿਚ ਬਿਆਨੇ ।

ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਬਾਰੇ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਗਾਜ਼³ ਕਿੱਸੇ ਤੇ, ਇਸਮ⁴ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ।
 ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਤੇ ਨਵੇਂ ਹਿਜਰੀ ਸਾਲ ਮੁਬਾਰਿਕ ਚੜ੍ਹਿਆ ।
 ਸਾਰਾ ਮਾਹ ਮੁਹਰਮ ਮੈਨੂੰ, ਵਿਚ ਤਸਨੀਫ⁵ ਵਿਹਾਇਆ ।
 ਅਜ ਅਖੀਰ ਮੁਹਰਮ ਸੰਦੀ, ਜਾਂ ਮਕਸਦ ਹੱਥ ਆਇਆ ।
 *‘ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ’ ਧਰ ਨਾਮ ਕਿੱਸੇ ਦਾ, ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ।
 ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਹੋਇਆ ਤਸਨੀਫੇ, ਨਾਲ ਰੱਬੇ ਦੀ ਯਾਰੀ ।
 ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਛਿਆਸਠ ਛੇ ਸੌ, ਬੈਂਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਆਈਆਂ ।
 ਨਾਕਿਸ ਸ਼ਿਅਰ ਕਮਾਲ ਹਕਾਇਕ⁷, ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਬੇ ਪਰਵਾਹੀਆਂ ।
 ਐ ਨਾਜ਼ਿਰ⁸ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ਵੱਡੇਰਾ, ਵੇਖ ਸੁਖਨ ਦੀਆਂ ਲਹਰਾਂ ।
 ਇਹ ਗੁਲਸ਼ਨ⁹ ਬੁਸਤਾਨ¹⁰ ਇਰਮ¹¹ ਥੀਂ, ਸ਼ੌਕ ਵਗਣ ਵਿਚ ਨਹਰਾਂ ।
 ਇਹ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਹਾਰਿ ਇਨਾਯਤ, ਖੁੱਲੀ ਲੁਤਫ ਇਲਾਹੋਂ ।
 ਇਸ਼ਕ ਮੁਅਸਿਰ¹², ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ, ਦਰਦ ਭਰੀ ਉਸ ਆਰੋਂ ।
 ਪਕੜ ਕਲਮ ਭਰ ਇਸ਼ਕ ਅਲੰਬਾ, ਵਰਕਾਂ ਵਿਚ ਵਗਾਈ ।
 ਰਖਤ ਜਲੇ ਵਿਚ ਸੋਜ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ, ਵੇਖ ਰਹਣ ਸੌਦਾਈ ।

1. ਪਦਵੀ 2. ਸੋਟਾ 3. ਆਰੰਭ 4. ਨਾਂ 5. ਰਚਨਾ 6. ਇਸ ਸ਼ਿਅਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ । ਇਹ ਤਾਂ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹੈ । ਕਵੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਨਾਂ (ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ) ਤਾਰੀਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਲਿਖੋ । ‘ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ’ ਦੀ ਅੰਕਪਾਲੀ ਦਾ ਜੋੜ 430 ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਨਾਲ ਜ਼ਰਬ ਦਿੱਤਿਆਂ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਰਚਨ ਕਾਲ (1290 ਹਿਜਰੀ) ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । 7. ਸਚਾਈਆਂ 8. ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ 9. ਬਾਗ 10. ਬਾਗ 11. ਜੱਨਤ 12. ਅਸਰ ਵਾਲਾ ।

ਅਸਲ ਬਿਆਨੋਂ ਵਿਚ ਸੁਖਨ ਦੇ, ਮੈਂ ਨ ਗੱਲ ਰਲਾਈ ।
 ਸੂਰਤ¹ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਤਫਸੀਰੋਂ², ਸੱਚੀ ਗਲ ਸੁਣਾਈ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਖਤਾ ਗਈ ਹੋ ਕਾਈ ।
 ਆਪਣੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰਮ ਥੀਂ ਬਖਸ਼ੀਂ, ਨ ਹੋਵੇ ਰੁਸਵਾਈ³ ।
 ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਦੇ ਆਸੀ⁴ ਤਾਈਂ, ਕਰਿਓ ਨੇਕ ਦੁਆਈਂ ।
 ਰਹਮਤ ਥੀਂ ਦੀਦਾਰ ਇਲਾਹੀ, ਬਖਸ਼ ਮੌਅਲਿਫ⁵ ਤਾਈਂ ।
 ਯਾ ਰੱਬ ਲਿਖਣੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਰਹਣ ਨ ਫਜ਼ਲੋਂ ਖਾਲੀ ।
 ਬਖਸ਼ ਰੱਬਾ ਮੈਂ ਐਬੀ ਬੰਦਾ, ਆਇਆ ਦਰੇ ਸਵਾਲੀ ।
 ਫਜ਼ਲ ਕਰੀਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ੀਂ ਸਾਨੂੰ, ਤੂਹੇਂ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰਾ ।
 ਮਾਂ ਪਿਉ ਤੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਭਾਈਆਂ, ਬਖਸ਼ ਅਮਨ ਫੁਟਕਾਰਾ ।
 ਸਾਨੂੰ ਫਜ਼ਲ ਤੇਰੇ ਦੀ ਯਾ ਰੱਬ, ਆਸ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ।
 ਦੇਹ ਕਲਮਾ⁶ ਤੋਹੀਦ⁷ ਨਜ਼ਅ ਵਿਚ, ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ।

—ਇਤਿ—

ਕਤਅ-ਇ-ਤਾਰੀਖਿ-ਤਬਅ-ਇ-ਕਿਤਾਬਿ ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ

(ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਸੰਗ ਤਬਅ ਅਜ਼ ਇੰਤਬਾਅ-ਇ-ਨਕਸ਼ਿ-ਇਸ਼ਕ ਆਤਿਸ਼ ਫਸ਼ਾਂਦ ।
 ਨਕਦਿ ਹਸਤੀ ਸੋਖਤ ਮਸਤਾਂ ਰਾ ਵਜ਼ਨ ਚੀਜ਼ੇ ਨਮਾਂਦ ।
 ਐ ਜ਼ਿ ਸੰਗ ਤਬਅ ਸਰਜ਼ਦ ਕਿਤਾਬੇ ਕਿ ਅਸ਼ ਜ਼ਿ ਨਾਮ ।
 ਸਾਲਿ ਤਸਨੀਫਸ਼ ਸਿ ਚੰਦ ਅਸਤ ਵ ਚੂੰ ਦਰ ਤਬਅਸ਼ ਨਸ਼ਾਂਦ ।
 ਆਤਿਸ਼ੇ ਜ਼ਦ ਸੰਗਿ-ਤਬਅ ਅਜ਼ ਇੰਤਬਾਇ ਨਕਦ ਸੋਜ਼ ।
 ਨਕਸ਼ ਬਰ ਸੰਗ ਆਮਦ ਅਜ਼ ਹਾਤਿਫ ਕਿ ਬਹਰਿ ਸਾਲ ਖ਼ਾਂਦ ।

(ਸੰਨ ਹਿਜਰੀ 1302)

1. ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਅਧਿਆਇ 2. ਵਿਆਖਿਆ 3. ਫਿਲਤ 4. ਗੁਨਾਹਗਾਰ 5. ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ 6. ਸ਼ਬਦ
 7. 'ਏਕੋ ਦੁਤੀਓ ਨਾਸਤੀ' ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ।

ਅੰਤਕਾ

(ਕਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਾਵਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤਕ ਪਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ)

ਉਸਮਾਨ (ਹਜ਼ਰਤ)—

ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਨ 21 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਤੀਜੇ ਖਲੀਫਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਲਾਫਤ-ਸਮੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਾਕਿਮ ਪ੍ਰਜਾ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਫਰਕ ਨ ਪਿਆ ਤਾਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ-ਨਬਵੀ ਵਿੱਚ ਸੰਨ 25 ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਏ ਚੌਥੇ ਖਲੀਫਾ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੇ ਚੂੰਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਖਾਨਾ-ਜੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਮੁਆਵਿਯਾ ਦੀ ਜੰਗ ਬਣ ਗਈ।

ਉਤਾਰਿਦ—

‘ਬੁੱਧ’ ਨਾਂ ਦਾ ਤਾਰਾ। ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਦਬੀਰ-ਫਲਕ’ (ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੀਜੇ ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਆਪਣਾ ਚੱਕਰ ਕੇਵਲ 88 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਉਮਰ (ਹਜ਼ਰਤ)—

ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਖੱਤਾਬ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਖਲੀਫਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਨ 13 ਹਿਜਰੀ ਵਿਚ ਖਲਾਫਤ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਈਰਾਨ, ਮਿਸਰ, ਸ਼ਾਮ, ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਫਤਹ ਕੀਤੇ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲਾਇਆ। ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਅਲਫਾਰੂਕ' ਦਾ ਲਕਬ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ, ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰ ਸੱਕਣ ਵਾਲਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਨ 21 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਫੀਰੋਜ਼ ਨਾਮੀ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੈਤੁਲ-ਮੁਕੱਦਸ ਦੀ ਮਸਜਿਦ-ਅਕਸਾ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅਹਸਨੁਲ ਕਸਸ —

ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਮਹਦ—

ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ।

ਅਬੂਬਕਰ—

ਅਬੂਬਕਰ ਬਿਨ ਅਬੀ ਮੁਹਾਫਾ, ਪਹਿਲੇ ਖਲੀਫਾ ਸਨ। ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਸਦੀਕਾ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਜੋ ਇਹਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਅਜਜ਼ਾ ਵੇਖੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਖਲਾਫਤ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਯਮਨ, ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਫਤਹ ਹੋਏ। ਇਹਨਾਂ ਇਸਲਾਮ ਤੋਂ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਅਯੂਬ (ਪੈਗੰਬਰ)—

ਇਸਰਾਈਲੀਆਂ (ਯਹੂਦੀਆਂ) ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ-ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਉਠ, ਬਕਰੀਆਂ, ਬਲਦ ਆਦਿ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖੇਤੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਡੰਗਰ ਮਰ ਗਏ। ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਤਾਨ ਮਕਾਨ ਹੇਠ ਦਬ ਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀੜੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਬੋ ਆਣ ਲੱਗੀ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਆਖਿਰ ਰੱਬ ਦਾ ਰਹਮ ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਫਿਰੇ।

ਅਰਜ਼—

ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਆਪ ਸਥਿਤ ਨ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਪੜੇ ਦਾ ਰੰਗ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਪੜਾ 'ਜੌਹਰ' ਹੈ ਅਤੇ ਰੰਗ 'ਅਰਜ਼' ਹੈ। ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਰਜ਼, ਜੌਹਰ, ਵਜੂਬ, ਇਮਕਾਨ ਆਦਿ ਫਲਸਫੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪਦ ਹਨ।

ਅਲਫ਼ਾਰੂਕ —

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਖਲੀਫ਼ਾ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਦਾ ਲਕ਼ਬ ਹੈ, ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਸੱਚ ਨੂੰ ਝੂਠ ਨਾਲੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਿਖੇੜ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੂਰੇ ਹਾਲ ਲਈ ਦੇਖੋ 'ਉਮਰ (ਹਜ਼ਰਤ)।'

ਆਦ —

ਹਜ਼ਰਤ ਹੂਦ ਦੀ ਕੋਮ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸ਼ੱਦਾਦ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਬੜੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸਨ। ਹਜ਼ਰਤ ਹੂਦ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਵਿਅਰਥ। ਆਖਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਹਨੇਰੀ ਝੱਖੜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਮਰੇ।

ਆਦਮ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਇਸਲਾਮੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਰੱਬ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ; ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸੂਰਗ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਕਣਕ ਦਾ ਦਾਣਾ ਖਾ ਬੈਠੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੱਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਗ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ। ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਆਬਿ-ਹਯਾਤ —

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪਾਣੀ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਇਸਲਾਮੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਦੂਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘੋਰ ਅੰਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਖ਼ਾਜ਼ਾ ਖਿਜ਼ਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀ ਸਕਿਆ।

ਇਸਹਾਕ —

ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਸਨ; ਬੀਬੀ 'ਸਾਰਹ' ਵਿੱਚੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਹਾਕ ਤੇ ਬੀਬੀ 'ਹਾਜ਼ਰਾ' ਵਿੱਚੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਮਾਈਲ (ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਾਦਾ) ਸਨ। ਬੀਬੀ ਸਾਰਹ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੂੰ ਕਹ ਕੇ ਬੀਬੀ ਹਾਜ਼ਰਾ ਅਤੇ ਇਸਮਾਈਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕਾਅਬੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ। ਕੁਰੈਸ਼ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਮਾਈਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਹਾਕ ਦੀ।

ਇਸਮਾਈਲ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਹਜ਼ਰਤ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਬਾਪ ਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਦਾਦਾ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਜ਼ਬੀਹ-ਅੱਲ੍ਹਾ' ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਹਾਲ ਲਈ ਦੇਖੋ ਇਬਰਾਹੀਮ

(ਹਜ਼ਰਤ) ਅਤੇ ਇਸਹਾਕ ।

ਇਦਰੀਸ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਇੱਕ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਮ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਤਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਨ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 365 ਵਰ੍ਹੇ ਆਯੂ ਭੋਗੀ, ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੀ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਇਬਰਾਹੀਮ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ 'ਉਰ' ਦੇ ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਆਜ਼ਰ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਬੁਤਘਾੜਾ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਇੱਕ ਰੱਬ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ । ਬੁਤ-ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਿਰਣਾ ਸੀ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਤੋੜ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਰੂਦ ਨੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਅੱਗ 'ਫੁੱਲਾਂ ਵੀ ਵਾੜੀ' ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ । ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਖਲੀਲੇ-ਅੱਲ੍ਹਾ' "ਰੱਬ ਦਾ ਦੋਸਤ" ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਹੋਰ ਹਾਲ ਲਈ ਦੇਖੋ ਇਸਹਾਕ, ਇਸਮਾਈਲ, ਯਾਕੂਬ ਤੇ ਨਮਰੂਦ ।

ਇਮਕਾਨ —

ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨ ਹੋਣ, ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੋਣੀ ।

ਈਸਾ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਏ ਹਨ; ਹਜ਼ਰਤ ਮਰੀਅਮ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ । ਆਪ ਆਪਣੀ ਫੂਕ ਨਾਲ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਸੀ । ਇਹਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਤਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਚੁਕ ਲਿਆ । ਹੁਣ ਚੌਥੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਬਰਾਜਦੇ ਹਨ ।

ਸਫੀ ਅੱਲ੍ਹਾ —

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਚੌਣਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ; ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਮ ਦਾ ਲਕਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਗੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਸ ਨਵਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ।

ਸਿਦਰਹ — ਬੇਰੀ ਦਾ ਦਰਖਤ; ਦੇਖੋ ਸਿਦਰਤ-ਉਲ-ਮਿਨਤਹਾ ।

ਸਿਦਰਹਤ-ਉਲ-ਮਿਨਤਹਾ — ਸਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਬੇਰੀ ਦਾ ਦਰਖਤ ।

ਸੁਹੈਲ —

ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਤਾਰਾ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਯਮਨ ਵਿੱਚ ਚਮੜਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਿਤਾਰਾ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਪਚਵੰਜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾ ਵੱਡਾ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ ।

ਸੂਫਸਤਾਈ—

ਦਾਰਸ਼ਨਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਵਰਗ ਜਿਹੜਾ ਸਚਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ।

ਹਸਨ (ਇਮਾਮ)—

ਖਲੀਫਾ ਅਲੀ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਪੁਤੀ ਫਾਤਿਮਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਪੁਤ੍ਰ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 625 ਈ: ਵਿੱਚ ਤੇ ਮਿਤਿਉ 669 ਈ: ਵਿੱਚ ਹੋਈ । ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਖਲੀਫਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਖਲਾਫਤ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤੀ ਨੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਯਜ਼ੀਦ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਹਦੀਸ—

ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਲਿਮ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਤੇ ਹਨ । (ੳ) ਹਦੀਸ ਸਹੀਹ - ਉਹ ਹਦੀਸ ਜਿਹੜੀ ਦੀਨਦਾਰ, ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਖੂਬ ਯਾਦ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ; (ਅ) ਹਦੀਸਿ ਹਸਨ-ਉਹ, ਹਦੀਸ ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਰਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹਦੀਸ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ, (ੲ) ਹਦੀਸਿ ਜ਼ਈਫ - ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਤਬਾਰੀ ਨ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੁਕਸ ਹੋਵੇ; (ਸ) ਹਦੀਸਿ-ਫਿਅਲੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ, (ਹ) ਹਦੀਸਿ-ਕੌਲੀ-ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ।

ਹਾਰੂਤ—

ਇਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਮਾਰੂਤ ਬਾਬਲ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਮੂਧੇ ਲਟਕੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਸਿਖਾਣ ਬਦਲੇ ਮਿਲੀ ।

ਹੁਸੈਨ (ਇਮਾਮ) -

ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੋਹੜਾ; ਝੋਕੀ ਫਾਤਿਮਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਸੰਨ 625 ਈ: ਵਿੱਚ ਮਦੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਕਰਬਲਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਖਲੀਫਾ ਯਜ਼ੀਦ ਦੇ ਸੈਨਾਪਤੀ 'ਸ਼ਿਮਰ' ਹੱਥੋਂ 680 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ । ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੂਫਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਮਿਥ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਲਾਫਤ (ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ) ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਰ ਯਜ਼ੀਦ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਹੁਸੈਨ ਵਿਰੁਧ ਭੇਜੀ । ਹੁਸੈਨ ਕਰਬਲਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਗਿਆ । ਪਹਿਲੀ ਮੁਹਰਮ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਮੁਹਰਮ ਤਕ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿ

ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾਈ। ਸ਼ੀਅਹ ਲੋਕ ਮੁਹਰਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਸੋਗ ਮਨਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੂਤ —

ਮੱਛਲੀ; ਬਾਰੂਵੇਂ ਅਸਮਾਨੀ ਬੁਰਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ 'ਮੀਨ ਰਾਸ਼ੀ' ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਹੂਦ —

ਇੱਕ ਪੈਗੰਬਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਦ-ਦੁਆ ਨਾਲ ਆਦ ਜ਼ਾਤੀ ਤੂਫ਼ਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਕਨਆਨ —

ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਹਿਸਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਫਲਸਤੀਨ' ਅਤੇ 'ਯਹੂਦੀਯਾ' ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਨਆਨ ਥਿਨ ਨੂਹ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਲੀਮੁੱਲਾ —

'ਅੱਲ੍ਹਾ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ'; ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਦਾ ਲਕਬ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਮੂਸਾ (ਹਜ਼ਰਤ)

ਕਸ਼ —

ਇੱਕ ਸ਼ਹਰ ਜਿਹੜਾ ਤੂਰਾਨ ਕਸ਼ਬੇ ਨਖਸ਼ਬ ਕੋਲ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਨਖਸ਼ਬ।

ਕਿਆਮਤ —

ਪਰਲੋ : ਉਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਿਨ ਮੁਰਦੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠਣਗੇ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਕ ਜਾਂ ਸੁਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੁਕੁਨੁਸ —

ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੁੰਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਈ 360 ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ 900। ਉਮਰ 1000 ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਲਕੜਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੀਪਕ ਰਾਗ ਨਾਲ ਅੱਗ ਜਲਾ ਕੇ ਆਪ ਸੜ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਆਹ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅੰਡਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੀਂਹ ਵਸਣ ਤੇ ਉਹੋ ਜੇਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੰਛੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਸੀਕੀ, ਅਥਵਾ ਸੰਗੀਤ ਇਸੇ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸੁਰਾਂ ਕਾਰਣ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਮੌਸੀਕਾਰ' ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਕੋਹਕਾਫ਼—

ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਹਾੜ ਜਿਹੜਾ ਟ੍ਰਾਂਸਕਾਕੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਲ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਪਰੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ।

ਕੋਸਰ—

ਸੂਰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਨਹਿਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਤੋਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੀ ਲਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਇਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਿਕ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਮਿੱਠਾ ਜਲ ਆਪਣੀ ਉਮੱਤ (ਨਾਮ-ਲੇਵਾਵਾਂ) ਨੂੰ ਪਿਆਉਣਗੇ।

ਖਤਮ-ਉਰ-ਰੁਸੂਲ—

ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ ਮੁਹਰ। ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਮੁਹੰਮਦ (ਹਜ਼ਰਤ)।

ਖਲੀਲ-ਅਲ੍ਹਾ—

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਦੋਸਤ, ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਇਬਰਾਹੀਮ (ਹਜ਼ਰਤ)।

ਖਿਲਤ —

ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਚਾਰ ਖਿਲਤਾਂ : ਖੂਨ, ਸੌਦਾ, ਸਫ਼ਰਾ ਅਤੇ ਬਲਗਮ।

ਗਜ਼ਾਲੀ—

ਅਮਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਗਜ਼ਾਲੀ, ਗਜ਼ਾਲਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਫ਼ ਅਤੇ ਦੀਨ ਬਾਰੇ ਇਹਯਾ-ਉਲ-ਉਲੂਮ, ਮਿਨਹਾਜ਼-ਉਲ-ਆਬਿਦੀਨ, ਕੀਮੀਆਇ ਸਆਦਤ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਬਰਾਈਲ—

ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਬੰਦਾ, ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਤਕ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਸੀ।

ਜਾਮੀ—

ਮੌਲਾਨਾ ਅਬਦੁਰ-ਰਹਮਾਨ ਜਾਮੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਯੂਸੁਫ਼ ਜੁਲੈਖਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ। ਜਨਮ 817 ਤੇ ਮਿਤਿਉ 898 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਜ਼ੋਹਰ —

ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇ । ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਗਜ਼ ਜ਼ੋਹਰ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖਰ ਅਰਜ਼ ਹੈ । ਦੇਖੋ ਅਰਜ਼ ।

ਜੋਜ਼ਾ —

ਭੇਡੂ, ਬਾਰੂਂ ਅਸਮਾਨੀ ਬੁਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਸਰਾ । ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਥੁਨ ਚਾਸ਼ੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਤਰਯਾਕ —

ਨੌਸਦਾਰੂ, ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਦਵਾਈ । ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਾਅਜੂਨ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਜ਼ਾਇਲ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਰਾਕ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਤੂਰ —

ਫਲਸਤੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਰਬਤ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਿਸ ਆਈ ਸੀ ।

ਨਖਸ਼ਬ —

ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿੱਥੇ ਇਬਨ ਮੁਕਨਅ ਨੇ ਇਲਮ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੰਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਸਯਾਮ ਪਹਾੜ ਦੇ ਪਛਵਾੜਿਓਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਛੁਪ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਾਰੂਂ ਮੀਲ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਇਹ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤੇ ਛੁਪਦਾ ਰਿਹਾ ।

ਨਫਸਿ ਅਮਾਰਾ —

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਣ ਵਾਲਾ ਮਨ । ‘ਅਮਾਰਾ’ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ‘ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ’ ।

ਨਿਮਰੂਦ —

ਇੱਕ ਕਾਫ਼ਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਨੇ ਰੱਬ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ । ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ । ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ । ਨਿਮਰੂਦ ਨੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਹ ਅੱਗ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੇਜਾ ਬਣ ਗਈ ।

ਨਵਾਇਮੌਸੀਕੀ —

ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਤਾਲ ।

ਨੂਹ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਇੱਕ ਪੈਗੰਬਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਪਾਈ । ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦਾਖਿਲ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਨਿਸਫਲ ਰਹੇ । ਲੋਕ ਸਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ । ਇਹਨਾਂ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕੌਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਰੱਬ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਨੂਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਹਰੇਕ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਪੈਰੋ ਰਖ ਲਵੋ । ਉਹਨਾਂ ਇੰਝ ਹੀ ਕੀਤਾ ! ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਤੂਫਾਨ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸਤੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਬਾਕੀ ਸਭ ਲੁਕਾਈ ਡੁਬ ਮੋਈ । ਤੂਫਾਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹਨਾਂ ਕਿਸਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਉਤਾਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ ਚਲੀ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਆਦਮੇ-ਸਾਨੀ' ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਆਦਮ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਫਲਸਫੀ—ਦਾਰਸ਼ਨਕ ।

ਫਾਤਿਮਾ (ਹਜ਼ਰਤ)—

ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ । ਹਸਨ ਤੇ ਹੁਸੈਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਤਿਮਤ-ਉਜ਼-ਜ਼ਹਰ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਸਫੈਦ ਅਤੇ ਸੋਹਣਾ ਸੀ; ਦੇਖੋ ਬਤੂਲ ।

ਫਾਰੂਕ—ਦੇਖੋ ਅਲਫਾਰੂਕ ।

ਬਤੂਲ—

ਜਿਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੈਜ਼ ਨ ਆਏ । ਸੱਯਦਾ ਮਰਯਮ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਬੀਬੀ ਫਾਤਿਮਤ-ਉਜ਼-ਜ਼ਹਰਾ ਦਾ ਲਕਬ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ (ਫੀਰੋਜ਼-ਉਲ-ਲੁਗਾਤ) ।

ਬਰਜ਼ਖ —

ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਲੀ ਰੋਕ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ । ਉਦਾ-ਹਰਣ ਵਜੋਂ 'ਐਰਾਫ' ਬਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਦੋਜ਼ਖ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਜ਼ਖ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਆਮਤ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਰਜ਼ਖ ਹੈ ।

ਬੁਰਾਕ—

ਉਹ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਮਿਅਰਾਜ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਅੱਲ੍ਹਾ-ਤਆਲਾ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁੰਚੇ । ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ਖਚਰ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ, ਪਰ ਖੋਤੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਸੀ ।

ਬੁਲਗਾਰ —

'ਬੁਨ-ਗਾਰ' ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਹੈ; ਅਰਥ ਇਸ ਦੇ ਹਨ 'ਕੰਦਰਾ ਦੀ ਤਹ ਵਿੱਚ ।'

ਮਰੀਖ—

‘ਮੰਗਲ’ ਤਾਰਾ ਜੋ ਪੰਜਵੇਂ ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ‘ਜਲਾਦਿ-ਫਲਕ’ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਮਾਰੂਤ—ਇੱਕ ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਦੇਖੋ ਹਾਰੂਤ।

ਮਾਜ਼ਾਗ—

ਆਯਤ “ਮਾਜ਼ਾਗ-ਉਲ-ਬਸਰ ਮਾਤਗ” ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਮਿਅਰਾਜ ਵਾਲੀ ਰਾਤ, ਰਬ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਨ ਫੇਰੀ ਅੱਖ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਨ ਰੱਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜਿਆ।

ਮੁਹੰਮਦ (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮੱਤ ਦੇ ਬਾਨੀ, ਜਨਮ ਮੱਕੇ ਅੰਦਰ 571 ਈ: ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਿਊ 632 ਈ: ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿੱਚ ਪੈਗੰਬਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਬੁਤ-ਪੂਜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਮੱਕਾ-ਨਿਵਾਸੀ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਗਏ। ਇਹ ਮੱਕਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾ ਵੱਸੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਇਹਨਾਂ ਮੱਕਾ ਵੀ ਛੱਡ ਕੇ ਲਿਆ, ਸਾਰੇ ਅਰਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਨਾਲ ਕਈ ਕਰਮਾਤਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ‘ਮਿਅਰਾਜ’ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਮਾਤ ਸੱਕੇ-ਕਮਰ (ਚੰਨ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ) ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਰਮਾਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਪਸੀਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਥੁਕ ਪਾਕ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਮੁਹਰਿ-ਨੁਬਵੱਤ —

ਪੈਗੰਬਰੀ ਦੀ ਮੁਹਰ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਆਖਿਰੀ ਪੈਗੰਬਰ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪੈਗੰਬਰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਉਤੇ ਮੁਹਰ ਲਗ ਗਈ, ਭਾਵ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁਨਕਿਰ ਨਕੀਰ—

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੁਨਕਿਰ ਅਤੇ ਨਕੀਰ ਦੋ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਮੌਏ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਏ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੂਹ ਫੂਕ ਕੇ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਾਲਣਹਾਰਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਪੈਗੰਬਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਦੀਨ ਕੀ ਹੈ? ਜੇ ਮੌਇਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਜੰਨਤ ਵੱਲ ਇੱਕ ਝਰੋਕਾ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਆਮਤ ਤਕ ਸਖਤ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੂਸਾ — (ਹਜ਼ਰਤ) —

ਇਸਰਾਈਲੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਇਮਰਾਨ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ । ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1571 ਪੂਰਬ ਈ: ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਿਉ 1451 ਪੂਰਬ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ । ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਮੂ' ਦੇ ਅਰਥ ਤਾਬੂਤ ਤੇ 'ਸਾ' ਦੇ ਅਰਥ 'ਪਾਣੀ' ਹਨ । ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਉਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਇਸਰਾਈਲੀ ਬੱਚੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ; ਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਤਾ । ਸੰਦੂਕ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਫੜ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਾਲਿਤ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮੂਸਾ' ਹੋਇਆ । ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਿਸਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਇੱਕ ਯਹੂਦੀ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਭੱਜ ਕੇ ਅਰਬ ਆ ਵੜੇ । ਉੱਥੇ ਹਜ਼ਰਤ ਸ਼ੇਬ ਦੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਚਰਾਂਦੇ ਰਹੇ । ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸਫੂਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤੂਰ ਪਹਾੜ ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪੈਗੰਬਰੀ ਤੇ ਦੋ ਕਰਾਮਾਤਾ ਮਿਲੀਆਂ । ਇਹ ਫਿਰਉਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਿਸਰ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਉਲਟਾ ਵੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹ ਆਪਣੀ ਉਮੱਤ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਅਨ (ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ) ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ । ਫਿਰਉਨ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਨੀਲ ਦਰਯਾ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਡੁਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸੋਟਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਸ ਲੈਂਦਾ ਸੀ । ਦੂਜੀ ਕਰਾਮਾਤ 'ਸਫੈਦ ਹਥ' ਦੀ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਥ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲਮੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਕਢਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।

ਮੌਸੀਕਾਰ—ਦੇਖੋ 'ਕੁਕਨੁਸ' ।

ਯਾਹਯਾ—

ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਗੰਬਰ; ਹਜ਼ਰਤ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦਾ ਪੁੱਤਰ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ । ਵਕਤ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਅਨਤੀਫਸ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਤੇ ਭਤੀਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਾ ਲਿਆ । ਪਿਛਲੀ ਗਲ ਯਹੂਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੀ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯਾਹਯਾ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇਂਦੇ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਯਹੂਦੀ ਕੌਮ ਤੇ ਕਹਿਰ ਨਾਜ਼ਿਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕੋਈ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਯਹੂਦੀ ਰੋਮਨ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ।

ਯਾਕੂਬ—ਹਜ਼ਰਤ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਹਾਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ।

ਰਕਅਤ—ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਕੂਅ (ਝੁਕਣਾ) ਆ ਜਾਵੇ ।

ਰਾਫਜ਼ੀ—

ਰਾਫ਼ਿਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲਾ । ਇਹ ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਪਰਦਾਇ ਹੈ ।

ਰੋਜ਼ਿ-ਕਿਆਮਤ-ਕਿਆਮਤ ਦਾ ਦਿਨ, ਦੇਖੋ ਕਿਆਮਤ ।

ਲੌਹਿ ਮਹਫੂਜ਼—

ਉਹ ਪੱਟੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਲ੍ਹਾ-ਤਆਲਾ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਣ ਵਾਲੀ ਹਰੇਕ ਘਟਨਾ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਵਜੂਬ—

ਵਾਜ਼ਿਬ ਹੋਣਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣਾ । ਫਲਸਫੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਅਲ੍ਹਾ ਤਆਲਾ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਤੋਂ ਹੈ ।

ਜ਼ਮਜ਼ਮ—

‘ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ।’ ਮੱਕਾ ਮੁਅਜ਼ਮਾ ਦੇ ਉਸ ਖੂਹ ਦਾ ਨਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਮਾਈਲ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਰਗੜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਜ਼ੀਰਕ ਮੁਰਗ਼—

ਸਿਆਣਾ ਪੰਛੀ; ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਰਗ਼ਿ-ਸ਼ਬ-ਆਵੇਜ਼ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਿਸੇ ਟਹਿਣੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੰਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਤੇ ‘ਹਕ’, ‘ਹਕ’ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਜ਼ੁਹੱਲ—

‘ਸਨਿਚਰ’ ਤਾਰਾ । ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੇ ‘ਨਹਸਿ-ਅਕਬਰ’ ਅਤੇ ‘ਹਿੰਦੂਇ-ਫਲਕ’ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਸਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਦਸੀਂਦਾ ਹੈ ।

ਜ਼ੁਹਰਾ—

ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਗ੍ਰਹ । ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਹੀਦ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ‘ਸ਼ੁੱਕਰ’ ਤਾਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਸ਼ੇਸ — ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਮ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੈਗੰਬਰ ਬਣਿਆ ।

ਸ਼ਹੂਦ—

ਸੂਫੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼ਕਿ-ਕਮਰ—

ਚੰਨ ਦਾ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਉਸ ਕਰਾਮਾਤ ਵਲ ਸੰਕੇਤ

ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਨ ਵਲ ਉਂਗਲੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹ ਚਿਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਸਤੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਫਿਰ ਜੁੜ ਗਿਆ ।

ਸ਼ਜਰਾ-ਇ-ਤੂਰ—

ਉਹ ਦਰਖਤ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਐਮਨ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਤੂਰ ਪਹਾੜ ਤੇ ਰੱਬੀ ਜਲਵਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ।

ਸ਼ਬਿ-ਯਲਦਾ—

ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਰਾਤ, ਇੱਕ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ਿਆਮਤ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਲੰਮੀ ਰਾਤ ਜਿਹੜੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਤਕ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਮੰਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੇ ਕਿੱਸੇ

(ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

ਸੰਪਾਦਕ
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਮੌਲਵੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ—ਗੰਥਾਵਲੀ

1

ਚਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਪੰਜਾਬੀ

(ਸੱਯਦ ਰੌਸ਼ਨ ਅਲੀ ਦੇ ਨਾਮ)

ਸੱਯਦ ਰੌਸ਼ਨ ਅਲੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਮੌਲਾਨਾ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰਾ ਸ਼ਗਿਰਦ ਸੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਨਾਭੇ ਜਾ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਆਖਰ ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰੀਤਿ-ਮਿਲਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਕੇਰਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਸੱਯਦ ਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਰੌਸ਼ਨ ਅਲੀ ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾਭੇ ਗਇਆ ਕਿ ਫੇਰ ਮੁੜ ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਉਸ ਨੇ ਫੇਰਾ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਸਿਰਫ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਮੌਲਵੀ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਾਹਿੱਤਕ ਚਿੱਠੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਜਵਾਬੀ ਖਤ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਯਦ ਰੌਸ਼ਨ ਅਲੀ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। (ਦੇਖੋ ਮੁਨਸ਼ੀ ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼ 'ਕੁਸ਼ਤਾ' ਕ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਤਸਕਰਾ, 1960 ਸਫ਼ੇ 239—40)।

3

ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਹਿੱਰਹਮਾਨੁ-ਰਹੀਮ¹ ।

ਨਦੀਓਂ ਪਾਰ ਵਗ ਚਿੱਠੀਏ ਲਈਂ ਖਬਰਾਂ, ਕਹੇ ਪਏ ਮੁਆਮਲੇ ਦਰਦ ਵਾਲੇ ।
 ਸਾਡੇ ਨੈਣ² ਵਿਛੁੰਨੜੇ ਰੱਤ ਭਿੰਨੇ, ਲਹਿਰਾਂ ਮਾਰ ਵਗਾਂਵਦੇ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ।
 ਨਦੀਓਂ³ ਪਾਰ ਵਸੇਂਦਿਆ ਬੇਲੀਆ⁴ ਓ, ਤੇਰੀਆਂ ਉਲਫਤਾਂ⁵ ਦੇ ਡਿੱਠੇ ਅਜਬ ਚਾਲੇ ।
 ਤੇਰੇ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ⁶ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਰਸ਼ਾਂ⁷ ਨੇ, ਤਰਸੰਦੜੇ ਨੈਣ ਵਿਚ ਨੀਰ⁸ ਗਾਲੇ ।
 ਅੱਖੀਂ ਤਕਦੀਆਂ ਤਕਦੀਆਂ ਪੱਕ ਰਹੀਆਂ, ਵਗਦੀ ਪੋਟਲੀ⁹ ਦਾਰੂਓਂ ਰੰਗ ਢਾਲੇ ।
 ਨੈਣਾਂ ਮੇਰਿਆਂ ਵਾਇਦੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਾਲੇ, ਚੰਗੀਆਂ ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਲਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਲੇ ।
 ਭਾਵੇਂ ਪੁੱਛ ਲੈ ਆਣ ਤਅਲੁੱਕੇ¹⁰ ਥੀਂ, ਨੈਣਾਂ ਮੇਰਿਆਂ ਤੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਕੇਡ ਹਾਲੇ ।
 ਮੁੰਤਜ਼ਿਰਾਂ¹¹ ਦੀਆਂ ਧੀਰੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਤੇ, ਰਸਦੇ ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕ ਬੇਇੰਦ-ਮਾਲੇ¹² ।
 ਤੇਰਾ ਖਤ ਆਇਆ ਲਾਟਾਂ ਮਾਰਦਾ ਓ, ਸਾਡੇ ਜਿਗਰ ਅੰਦਰ ਪਾਂਦਾ ਗਿਆ ਛਾਲੇ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਝੂਠਿਆਂ ਵਾਇਦਿਆਂ ਤੇਰਿਆਂ ਨੇ, ਲਾਬੂ ਵਿੱਚ ਕਲੇਜੜੇ ਖੂਬ ਬਾਲੇ ।
 ਲਿਖੇ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਤੋਂ ਆਂਵਦੇ ਸੋ, ਓਹ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਡਿੱਠੇ ਬਾਝ ਛਾਲੇ ।
 ਸਾਨੂੰ ਰਹੀ ਉਡੀਕ ਨਿੱਤ ਆਵਣੇ ਦੀ, ਨਿੱਤ ਆਸ ਟੁੱਟੀ ਗਿਆ ਚਾ ਨਾਲੇ ।
 ਰੁੱਤਾਂ ਬਦਲੀਆਂ ਤੇ ਮੌਸਮ ਹੋਰ ਆਏ, ਧੁੱਪਾਂ ਗੁਜ਼ਰੀਆਂ ਤੇ ਲੱਗੇ ਪੈਣ ਪਾਲੇ¹³ ।
 ਅਸੀਂ ਸਰਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਚੱਖ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਵਾਲੇ ਰੋ ਰੋ ਵਕਤ ਜਾਲੇ¹⁴ ।
 ਕੁੰਦਨ¹⁵ ਫਟੇ ਪਰਖਣੇ ਹਾਰ ਨਿਰਧਨ, ਅਸੀਂ ਕਈ ਕੁਠਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਾਲੇ ।
 ਅਸਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਹਾਗ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਟਾਧਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗੁ ਗਲ ਵਾਲ ਡਾਲੇ¹⁷ ।
 ਵਾਹ ਰੰਗ ਸੁਹਾਗ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇ ਦਾ, ਕੁਝ ਪੈਰ ਨੀਲੇ ਕੁਝ ਹੱਥ ਕਾਲੇ ।
 ਸੋਹਣਿਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੁਆਰੀਆਂ ਦੇ, ਵਗਿਆ ਤੀਰ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਕੌਣ ਟਾਲੇ ।੧

ਰੋ ਰੋ ਲਿਖੀਏ ਚਿੱਠੀਏ ਦਰਦ ਭਰੀਏ, ਪਤਾ ਲਈਂ ਪਰਦੇਸ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਫੇਰਾ ਘੱਤ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਸੱਜਣਾਂ ਤੇ, ਚੱਲ ਪੁੱਛ ਲੈ ਹਾਲ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਇੱਕੋ ਹਾਲ ਪਏ ਸੜਦੇ ਕਾਲਜੇ ਨੇ, ਸੜਨਾ ਰੋਵਣਾ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਲੈ ਜਾ ਸੁੱਖ ਸੁਨੇਹੜਾ ਦੁੱਖ ਵਾਲਾ, ਅੱਖੀਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਦੀਦ¹⁸ ਪਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ।

1. ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅੱਲਾਹ (ਰੱਬ) ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ, ਜੋ ਵੱਡਾ ਰਹਿਮ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ । 2. ਨੇੜ, ਅੱਖਾਂ । 3. ਨਦੀਓਂ, ਦਰਿਆਓਂ । 4. ਸੱਜਣਾ, ਮਿੱਤ੍ਰਾ । 5. ਪ੍ਰੇਮ, ਮੁਹੱਬਤ । 6. ਵਿਛੋੜੇ । 7. ਬਗ਼ਾਵਤ, ਸਰਕਸ਼ੀ । 8. ਹੀੜ੍ਹ, ਆਂਸੂ । 9. ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਪੁਤਲੀ । 10. ਇਲਾਕਾ । 11. ਉਡੀਕਵਾਨ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 12. ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਭਰਨਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਭਰ ਸਕੇ । 13. ਪੈਣ । 14. ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਲੰਘਾਏ । 15. ਸੋਨਾ । 16. ਸ਼ਾਧਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ । 17. ਪਾਏ । 18. ਦੀਦਾਰ, ਦਰਸ਼ਨ ।

ਝੂਠੇ ਅਹਿਦ ਪੈਮਾਨੇ¹ ਲਿਖਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਹੀਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹਾਲ ਨਿਰਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਧੈਂਡੇ ਮੁੱਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰਾਕ ਵਾਲੇ, ਦਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਬੈਲ ਖਰਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਐਨੋਂ ਗੈਨ ਮਹਜੂਬ² ਬਰਾਤ ਪਾਈ, ਦੁੱਖ ਦੇਖ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀਆਂ ਫਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਨਫਸ-ਉਲ-ਅਮਰ³ ਮੁਆਮਲਾ ਜਾਣ ਬੈਠਾ, ਚਕਨਾਚੂਰ ਖਿਆਲ ਵਿਸਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਵੇ ਮੈਂ ਵਾਰੀਆਂ ਸੋਹਣਿਆਂ ਕਹਾਂ ਕਿਸਨੂੰ, ਜਾਪੇ ਰਾਜ⁴ ਨੂੰ ਰਾਜ ਉਗਾਸੀਆਂ⁵ ਦਾ ।
 ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਣਾਵਣੇ ਹਾਂ, ਹਾਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬੇ ਹਿਰਾਸੀਆਂ⁶ ਦਾ ।
 ਛੁੱਟਾ ਬੇਟ⁷ ਤੈਥੀਂ ਧਰਿਆ ਪੇਟ ਅੱਗੇ, ਲੱਭਾ ਮਾਲਵਾ⁸ ਬਲ ਸ਼ਨਾਸੀਆਂ⁹ ਦਾ ।
 ਤੈਥੀਂ ਵਿਛੋੜੇ ਅਸੀਂ ਤੂੰ ਗਿਆ ਸਾਥੀਂ, ਘਾਟਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਛਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਬੈਠੋਂ ਤੋੜ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਿਆਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਗਿਆ ਅਸਰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਘਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਅਹਿਲਿ ਦਰਦ¹⁰ ਨੇ ਪੀਰਹਨ¹¹ ਚਾਕ ਜਾਤਾ, ਖਿਲਅਤਿ ਫਖਰੇ¹² ਖੁਲਫਾਇ
 ਅਬਾਸੀਆਂ¹³ ਦਾ ।

ਸਾਡੀ ਜਲਜਲਾ ਨਾਕ¹⁴ ਫਰਿਆਦ ਦਿਲਦੀ, ਜਾਤਾ ਤੁਸਾਂ ਕਲਿਆਨ ਮਰਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਬੇ ਦਰਦ ਕੀ ਦਰਦ ਦੀ ਸਾਰ ਜਾਣਨ, ਮਾਵਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਖੌਫ ਕੀ ਮਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਲੱਜ਼ਤਾਂ ਚੱਖੀਆਂ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾ ਖਲਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਉ ਖਲਾਸੀਆਂ ਦਾ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਹੌਸਲਾ ਕੁਮਕਾ¹⁵ ਖਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਫਿਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇ ਇਖਲਾਸੀਆਂ¹⁶ ਦਾ, ਚਾਉ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਲਾਸੀਆਂ ਦਾ ।
 ਸਾਦਾਤ ਕਿਰਾਮ¹⁷ ਦੀ ਜੱਦਿ ਅਮਜਦ¹⁸, ਸ਼ਾਫਾ¹⁹ ਵਿੱਚ ਕੋਨੀਨ²⁰ ਹੈ ਆਸੀਆਂ ਦਾ²¹ । ੨।

ਸਾਨੂੰ ਰਹੀ ਉਡੀਕ ਤੂੰ ਨਾ ਆਇਆ, ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਆਹੀਂ ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜੇ ਥੀਂ, ਤੇਰੇ ਮਾਲਵੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਚੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਬੇ-ਬਸ ਦਿਲ ਦਰਦ ਤੁਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਆਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਠੱਲੀਆ ਓ ।
 ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਨੋਕਾਂ, ਸਾਡੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਰੀਆਂ ਸੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਅਸੀਂ ਵਾਂਗੁ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ, ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਤੁਸਾਂ ਕੂਟਾਂ ਮੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਮੁੜ ਬਹੁੜ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਮੇਰਿਆ ਓ, ਮੈਨੂੰ ਬਾਝ ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਓ ।

1. ਅਹਿਦੇ ਪੈਮਾਨ-ਕੋਲ ਕਰਾਰ । 2. ਗੁਪਤ । 3. ਅਰਥਾਤ-ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ, ਸਹੀ ਭੇਦ 4. ਭੇਦ ।
5. ਤਰਗੀਬ ਅਥਵਾ ਐਵੇਂ ਵ ਧੂ ਜਿਹੇ ਵਾਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭੇਦ । 6. ਨਿਡਰ, ਬੇਖੋਫ, ਨਿਰਭੈ । 7.
- ਬੇਟ, ਅਰਥਾਤ-ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਆਲਿਮ ਪੁਰ ਦਾ ਵਸੋਬਾ । 8. ਭਾਵ-ਨਾਭਾ । 9. ਪਛਾਣ । 10.
- ਦਰਦ ਵਾਲਿਆਂ । 11. ਪੀਰਾਹਨ-ਕੁੜਤਾ, ਕਮੀਜ਼ ਅਥਵਾ ਜਾਮਾ । 12. ਫਖਰ (ਮਾਣ) ਦਾ ਖਿਲਅਤ
- (ਸਿਰੋਪਾ) 13. ਅਬਾਸੀ (ਅਰਬੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ) ਖਲੀਫਿਆਂ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ) ਦਾ । 14. ਭੁਚਾਲ ਲਿਆਉਣ
- ਵਾਲੀ । 15. ਮਦਦਾਂ । 16. ਦੋਸਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ । 17. ਮੱਯਦਪੁਣਾਂ, ਬਜ਼ੁਰਗੀ । 18. ਮੁਢੱਲਾ
- ਵਡੱਪਣ । 19. ਸ਼ਾਫਇਤ (ਸ਼ਿਫਾਇਜ਼) ਕਟਨ ਵਾਲਾ । 20. ਏਥੇ ਉਥੇ ਅਥਵਾ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ।
21. ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਆਜਿਜ਼ਾਂ ।

ਸੁੱਕੇ ਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚਕਮਕਾਂ¹ ਝਾੜਦਾ ਏਂ, ਏਹ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਅਵੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਤੇਰੇ ਖਤਾਂ ਨੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਖਤ ਪਾਏ, ਅੱਖੀਂ ਤਪਦੀਆਂ ਦਰਦ ਥਰਥੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਬਾਹਾਂ ਮੇਲ ਮਿਲ ਜਾਹ ਦੁੱਖ ਜਾਣ ਮੇਰੇ, ਅਜੇ ਜ਼ਖਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਰਸ਼ਾਂ ਅੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਇਹ ਅੱਖੀਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਦੀਦਨਾਂ² ਨੂੰ, ਨਦੀਓ ਨਦੀਂ ਫਿਰ ਖੂਨ ਉਛੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਗੋਬਾਜ਼ਾ, ਕਾਹਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਘੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਜ਼ਾਰੀਆਂ ਮਾਤ ਪਈਆਂ, ਛੇੜ ਛਾੜ ਥੀਂ ਫੇਰ ਉਛੱਲੀਆਂ ਓ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੀਦ ਵਿਛੁੰਨੀਆਂ ਜੁੱਗ ਦੀਏ, ਰਹਿ ਸਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਇੱਕਲੀਆਂ ਓ ।
 ਭਾਵੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੁਸਾਂ ਕੁਵੱਲੀਆਂ ਹੀ, ਅਸਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਸਭ ਸਵੱਲੀਆਂ ਓ ॥੩॥

— — —

ਵੇ ਤੂੰ ਨਿੱਜ ਵਿਆਹਿਆ ਜਾਂਵਦੇਂ ਵੇ, ਲੈਂਦੇਂ ਨਾਲ ਮਹੂਰਤਾਂ ਨਿੱਜ ਫੇਰੇ ।
 ਮਿਲਿਆ ਨਵੇਂ ਸੁਹਾਗਾ ਦ ਧਰਮ ਧੱਕਾ, ਨਦੀਓ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਮਹਬੂਬ ਮੇਰੇ ।
 ਚੜ੍ਹੀ ਜੰਝ ਫਿਰਾਕ ਦਿਆਂ ਜਾਵੀਆਂ ਦੀ, ਛੁੱਟਾ ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਪਏ ਡੇਰੇ ।
 ਮਿਲਿਆ ਸ਼ਗਨ ਜਾਂ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲੜੇ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਲਾਟ ਫਿਰਾਕ ਵਿਚ ਜਿਗਰ ਬੇਰੇ³ ।
 ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਰੰਗ ਰੱਤੜੇ ਲਾਡਲੇ ਨੂੰ, ਪਏ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਹਾਗ ਦੇ ਕਹੇ ਘੇਰੇ ।
 ਜੰਜੀਰ ਤਕਦੀਰ ਦੇ ਪਏ ਭਾਰੇ, ਨਾ ਕੁਝ ਵੱਸ ਮੇਰੇ ਨਾ ਕੁਝ ਵੱਸ ਤੇਰੇ ।
 ਤੇਰੀ ਮਰੇ ਜੋੜੀ ਵੇ ਤੂੰ ਰਹੇਂ ਰੰਡਾ, ਕਦੀ ਫੇਰ ਆਵੇਂ ਮੁੜ ਪਾਸ ਮੇਰੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਮੈਂ ਵਲ ਮੌੜ ਵਾਗਾਂ ਜ਼ਰਾ ਢੁੱਕ ਨੇੜੇ ।
 ਸਾਨੂੰ ਹਿਜਰ⁴ ਮੁਆਮਲੇ ਪਏ ਜਿਹੜੇ, ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਕੁਵੱਲੜੇ ਆਪ ਭੇੜੇ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਸੌਕ ਮੁਜੱਬਤਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਚਾ ਫਿਰਾਕ ਬੇੜੇ ।
 ਸਾਨੂੰ ਪਾਰ ਉਰਾਰ ਇਕ ਸਾਰ ਬਣਿਆ, ਵੇ ਮੈਂ ਕਾਸਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਪੇਚ ਛੇੜੇ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਪੇਚ ਛੇੜੇ ਡਿੱਠਾ ਢੁੱਕ ਨੇੜੇ, ਦਰਦ ਦੁੱਖ ਦੇ ਲੰਮੜੇ ਪਏ ਝੇੜੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਦ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਖੇਤ ਬੀਜੇ, ਅੰਤ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਨੈਣ ਦੇ ਹਲਟ ਗੇੜੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਵੱਜੀਆਂ ਨੇ, ਥਾਓਂ ਉੱਖੜੇ ਫੇਰ ਨਾ ਵਸੇ ਖੇੜੇ ॥੪॥

— — —

ਰਵਾਦਾਰ ਹੈਂ ਜੇ ਲਾਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਦਾ, ਮੜ ਕਸਦ⁵ ਕਰ ਮੁੱਖ ਦਿਖਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਆਪੇ ਜੋੜਦਾ ਹੈਂ ਜੋੜ ਤੋੜਦਾ ਹੈਂ, ਆਵੇ ਰੋਦਿਆ ! ਯਾਰੀਆਂ ਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਜੇ ਤੇ ਪਿੱਟਣਾ ਸਿਰੇ ਤੇ ਸੁੱਝਦਾ ਸੀ, ਕਾਹਨੂੰ ਪਿ ਆ ਸੈਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਘਰ ਦੇ ਪਏ ਧੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੇ ਮੰਦੇ, ਦਿਲੋਂ ਯਾਰੀਆਂ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਸਾਥੋਂ ਓਹ ਚੰਗੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰੁੱਝੇਂ, ਸਾਨੂੰ ਖੱਤ ਲਿਖੇ ਪਤਿਆਵਨੇ⁶ ਨੂੰ ।

1. ਇੱਕ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੱਮਕ ਪੱਥਰ । 2. ਦਰਸ਼ਨ, ਦੀਦਾਰ ।
 3. ਟੁਕੜੇ, ਟੋਟੇ । 4. ਹਿਜਰ-ਬਿਰੋਂ, (ਬਿਰਹੋਂ) ਵਿਛੋੜ ਦਾ ਦੁੱਖ । 5. ਇਰਾਦਾ, ਚਾਹ । 6.
 ਐਵੇਂ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ।

ਸਾਨੂੰ ਢੇਢ¹ ਜਾਤਾ ਆਪ ਚਤੁਰ ਬਣਿਓ, ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਬਾਲ ਪਰਚਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਤੇਰੀ ਚਾਹ ਓ ਸੱਯਦਾ ! ਮੌੜ ਵਾਗਾਂ, ਦਿਲੋਂ ਝੱਲ ਦਵਾਲੇ ਵਲ ਆਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਸੁੱਚਾ ਪੀਰਹਨ² ਤੇ ਕਰ ਬਾਹੁੜੀ ਓ, ਦਰਦ ਮੰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਹਟਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਪੀਰਾ ਸੱਚ ਦਿਆ ਵੇ, ਲਾਜਾਂ ਰੱਖਦਿਆ ਵੇ, ਪਰਦੇ ਕਜਦਿਆ ਐਬ ਫੁਪਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਹੀਆਂ ਤੂੰ ਬਹੁੜ ਝਬਦੇ, ਸਾਡੀ ਦੁੱਖ ਥੀਂ ਜਾਨ ਛੁੜਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਮੈਂ ਵਲ ਆਵੀਂ ਵਾਰੀਆਂ ਰੱਜ ਵੇਖਾਂ, ਛੱਡ ਉਜ਼ਰਦਾਰੀ ਲਿਖ ਪਹੁੰਚਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਆਵਨਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲਿੱਖ ਸਾਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਆਈਏ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਇਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਤੇ ਨਸ਼ਰ³ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰਾਂਗੇ ਹਾਲ ਵਿਖਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਸੋਜ਼ ਨਾਕ⁴ ਹੋਈ ਦਿਲ ਥੀਂ ਆਹ ਪੂਈਂ, ਜੁਲਫ ਯਾਰ ਦੀ ਹੱਥੀਂ ਵਲ ਖਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਹੋਵਾਂ ਖੂਨ⁵ ਬਹਿ ਨੈਨ ਥੀਂ ਵਗਾ ਸਾਰਾ, ਰੁੱਖ ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਜੜੀਂ ਸਮਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਰੁਚੇ ਰੰਗ ਹੋ ਬਰਗ⁶ ਤੇ ਯਾਰ ਸ਼ਾਇਦ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੇ ਪੈਰੀਂ ਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਪੈਰੀਂ ਲੱਗਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤ ਲਾਜ ਪਾਲੇ, ਕਰੇ ਸ਼ਰਮ ਸਾਹਿਬ ਲੜ ਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਇਹ ਦੂਰ ਨਾਹੀਂ ਰਹਿਮ ਯਾਰ ਦੇ ਥੀਂ, ਅੰਗੁਨਹਾਰ ਤੇ ਫਜ਼ਲ⁷ ਕਮਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਕ ਜੰਜੀਰੀਆਂ ਘੱਤ ਪੈਰੀਂ, ਲਿਖੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦਰਦ ਸੁਨਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਥੱਯਾ ਥੱਈ ਨਚਾਇਆ ਏ ਸੋਜ਼⁸ ਤੇਰੇ, ਧਮਕ ਪਈ ਜਨੂੰਨ⁹ ਬੁਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਏਧਰ ਚੜੀ ਬਹਾਰ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਯਾਰ ਖੁਦ ਤਬਲ ਵਜਾਵਨੇ ਨੂੰ ।

ਵਾਜਾ ਵੱਜਿਆ ਤੇ ਤਾਰਾਂ ਹਿੱਲੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ਼ਕ ਗੱਜਿਆ ਰਮਜ਼¹⁰ ਸਮਝਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਰਮਜ਼ਾਂ ਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਅਚਵਾਨਿਆਂ¹¹ ਦੇ, ਮੁੜ ਸੁੱਤੀਆਂ ਕਲਾਂ ਜਗਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਤਾਰ ਤਾਰ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ¹² ਤੇ ਤਾਬ ਅੰਦਰ, ਨਦੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਚਾੜ੍ਹ ਝੁਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਭਰਿਆ ਦੌਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਆਲਿਮ¹³, ਸਾਕੀ¹⁴ ਉੱਠਿਆ ਜਾਮ¹⁵ ਪਿਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਰੁਖ ਸਾਕੀ ਦੇ ਝਲਕ ਵਿਚ ਜਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਪੀਵਨਹਾਰ ਦੇ ਰੂਬਰੂ¹⁶ ਗਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਇਸ਼ਕ ਰੋਹੜਦਾ ਤੇ ਰੋਹੜ ਸਾੜਦਾ ਈ, ਨਦੀਆਂ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਥੀਂ ਲਾਟਾਂ ਚਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਅਸਾਂ ਭੇਤ ਕਹੇ ਵਿਚ ਖੇਤ ਰਹੇ, ਲੱਗੋਂ ਕਾਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਸੁਲਗਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਹੈ ਬਹਿਰੇ¹⁷ ਅਮੀਕ¹⁸ ਭਾਰਾ, ਕਾਹਨੂੰ ਪਿਆ ਹੈ ਭੇਤ ਫੁਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਮੀਆਂ ਸੱਯਦਾ ! ਆ ਮਿਲ, ਮਿਲਨ ਤੇਰਾ, ਦੇਂਦਾ ਲੱਜ਼ਤਾਂ ਪੀਵਨੇ ਖਾਵਨੇ ਨੂੰ ।

1. ਢੇਡ, ਮੂਰਖ । 2. ਜਾਮਾ । 3. ਪਸਰਨਾ । 4. ਸੜਨ (ਜਲਨ) ਵਾਲੀ । 5. ਲਹੂ ।
 6. ਪੱਤਾ, ਪੜ੍ਹ । 7. ਉਦਾਰਤਾ । 8. ਬਿਰਹੋਂ, ਪ੍ਰੀਤਮ-ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ । 9. ਪਾਗਲਪਨ, ਢੋਲਾ । 10.
 ਭੇਤ, ਰਹੱਸ । 11. ਪੇਟੂ (ਭੁੱਖੜਾਂ) ਨਾਲੇ । 12. ਲੱਥਾ ਲੱਥ (ਨੱਕਾ ਨੱਕ) ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ । 13. ਸੰਸਾਰ ।
 14. ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ । 15. ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ । 16. ਸਾਮੁਣੇ, ਸਾਹਵੇਂ । 17. ਸਾਗਰ,
 ਸਮੁੰਦ੍ਰ । 18. ਗਹਿਰਾ, ਡੂੰਘਾ ।

ਸਾਡਾ ਪੀਵਨਾ ਖਾਵਨਾ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣਿਆ, ਦਮ ਦਮ ਖੜੇ ਹਾਂ ਦੁੱਖ ਉਠਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਤੇਰਾ ਆਵਨਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸਕਿਲ, ਮੈਂ ਵਲ ਘੱਲਦੇ ਖਤ ਬੁਲਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਪਹੁੰਚੇ ਅਸਾਂ ਵਲ ਖਤ ਬੁਲਾਵਨੇ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਬਹਾਂਗੇ ਆਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਲਿਖੀਂ ਸੱਚ, ਕੁਝ ਕਰੀਂ ਨਾ ਕੱਚ ਮੀਆਂ, ਲਿਖੀਂ ਖਤ ਨਾਹੀਂ ਆਜ਼ਮਾਵਨੇ ਨੂੰ ।
 ਇਨਕਾਰ ਜੇ ਕਰੇਂ ਤੂੰ ਆਵਨੇ ਥੀਂ ਅਸਾਂ ਆਵਨਾ ਤੇਰੇ ਲਿਆਵਨੇ ਨੂੰ ॥੫॥

ਬੀਹੂ ਬੈਠਾ ਨੀਂ ਪ੍ਰੀਤ ਦੀਆਂ ਰੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਨਵੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅੱਜ ਵਿਚ ਜੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਗਈਆਂ ਬੱਤਖਾਂ ਬੇਟ ਦਿਆਂ ਛੱਪੜਾਂ ਤੇ, ਵੜੀਆਂ ਮਾਲਵੇ ਵੜਦੀਆਂ ਹੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਏਥੇ 'ਅਸੀਂ' ਆਹੇ ਉਥੇ ਬਣੇ 'ਆਪਾਂ' ਜਦੋਂ ਬੋਲੀਆਂ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਝਿਣਕਾਂ ਚਾ ਲਾਈਆਂ ਗੱਲੇ ਲਾ ਲਈਆਂ, ਪੁਰਾਨੀਆਂ ਛੁੱਟੜਾਂ ਚੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਛੁੜੇ ਯਾਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਮੁੜਕੇ, ਓਹ ਲੇਖ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀਆਂ ਠੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਓਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਜ਼ਾਰ ਜ਼ਰ ਹੋਈਆਂ, ਤੇ ਓਹ ਬਾਝ ਮੋਇਆਂ ਵਿਚ ਗੋਰ¹ ਹੋਈਆਂ ।
 ਜ਼ਿਮੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਈਂ ਛੋੜ ਬੈਠੇ, ਬਿਨਾਂ ਸਾਂਭ ਕੱਲਰ ਬੰਜਰ ਸੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਓਹ ਦਾਰ ਬਕਾ² ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਐਵੇਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਾਰ ਫਨਾ³ ਵਿਚ ਗੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਦੁੱਖ ਚੁੱਪ ਚੁਪਾਤੀਆਂ ਜਰਨ ਕਿਉਂਕਰ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸਖਤ ਪੁਰਸੋਰ⁴ ਹੋਈਆਂ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਗੁਲ ਦੀ ਮਿਲੀ ਨਸਹਤ⁵, ਟੁੱਟੇ ਪਿੰਜਰੇ ਤੇ ਖੁਲੀ ਡੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਪਾਈ ਸਮਾ⁶ ਦੀ ਚਮਕ ਪਰਵਾਨਿਆਂ⁷ ਨੇ, ਅੱਖੀਂ ਨੀਰ ਭਰੀਆਂ ਆਤਿਸ਼⁸ ਖੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਬ ਲੈ ਰਸਾ ਕਮਾਵਦੇ ਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗੜਾ^{*} ਸੀ ਓਹ ਭੀ ਨੋਰ ਹੋਈਆਂ ।
 ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂਘ ਮਹਬੂਬ ਦੀ ਜਾਲਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਹੋਈਆਂ ॥੬॥

ਵਾਈਂ ਠੰਢੀਆਂ ਝੁੱਲੀਆਂ ਰੁੱਤ ਬਦਲੀ, ਲਈਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਦਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਵਾਉ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਗੀ ਮਿਜ਼ਾਜ ਬਦਲੇ, ਪਈਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬੀਅਤਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਅਹਵਲ⁹ ਚਸਮ¹⁰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥੀ, ਦੋ ਦਿੱਸਣ, ਤੇ ਨਸੀਹਤਾਂ ਅਸਰ ਨਾ ਕਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਵੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਾਹੀਂ ਤੇ ਤੂੰ ਹੋਰ ਨਾਹੀਂ, ਯਾਰੋਂ ਮੂਰਤਾਂ ਅਸਲ ਸਵਰਦੀਆਂ¹² ਓ ।
 ਮਾਅਨੇ¹² ਇੱਕ ਵਿਚ ਸੂਰਤਾਂ ਫਰਕ ਭਾਵੇਂ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਇਹ ਭੀ ਦਮ ਭਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਰਕ ਜਾਤਾ ਸੋ ਓਹ ਗਰਕ ਹੋਏ, ਭਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੁਰੋ ਨਾਮਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਹਾਰ ਸੈਂਸਾਰ ਦੇ ਤੇ, ਅੱਖੀਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਨਜ਼ੇ ਵਿਚ ਤਰਦੀਆਂ ਓ ।

1. ਕੁਬਰਾ । 2. ਦਾਰ (ਘਰ) ਬਕਾ (ਅਃਿਨਾਸ਼ੀ), ਅਰਥਾਤ-ਸੁਰਗ ਜਾਂ ਬਹਿਸ਼ਤ । 3. ਦੁਨੀਆਂ ਜੋ ਫਨਾਹ ਦਾ ਮਕਾਨ ਅਥਵਾ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ । 4. ਦੁੱਖੀ, ਪੀੜਤ । 5. ਨਕਹਤ, ਖੁਸ਼ਬੂ, ਸੁਰੀਧੀ । 6. ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ । 7. ਪਤੰਗੇ । 8. ਆਤਿਸ਼ (ਅੱਗ) ਖੋਰ (ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ) ਭਾਵ-ਲਾਲ ਸੁਰਖ । *ਕਾਣੀਆਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ, ਰੋਸ਼ਨ । 9. ਭੈਂਗੀ । 10. ਅੱਖ । 11. ਧੁੰਦਲੀਆਂ । 12. ਅਰਥ ।

ਤੂੰ ਭੀ ਖੋਲ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਨੈਨਾਂ ਵਾਲਿਆ ਓ, ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਕਿਸ ਥੀਂ ਦੂਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਸੋਂ, ਕਿਹੀਆਂ ਸੱਜਨਾਂ ਇਹ ਬੇਦਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਮਗਰੂਰ ਹੋਇਓਂ ਸਾਥੀ ਦੂਰ ਹੋਇਓਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਜ਼ਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਵੇਹਨ ਲੱਜਤਾਂ ਸ਼ੌਕ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਓ, ਹੋਰ ਸਾਈਆਂ ਜਿਤ ਜਿਤ ਹਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਲੂਨ ਤੇਲ ਮਿਰਚਾਂ ਹਲਦੀ ਦਾਲ ਆਟਾ, ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਘਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਘਰ ਲਿਉਣ ਵਿਚੇ ਜੇ ਕੁਛ ਰਹਿਓਂ ਬਾਕੀ, ਗਲ ਆਨ ਲਗ ਬੁੱਕਲਾਂ ਤਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਵਗਨੋਂ ਅੱਖੀਆਂ ਬੱਸ ਨਾ ਕਰਦੀਆਂ ਓ, ਨਾ ਇਹ ਮੱਛੀਆਂ ਸਬਰ ਦੇ ਸਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਝਬਦੇ ਪਹੁੰਚ ਬੇਲੀ ! ਹਣ ਵੇਲੜਾ ਈ, ਏਦੂੰ ਪਰੇ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਜਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਮੀਆਂ ਹਾਲ ਜੰਜਾਲ ਦੇ ਪਏ ਤੈਨੂੰ, ਜਾਨ ਜਾਲ ਕਾਲੀ ਏਧਰ ਮਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਵਿੱਚ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੇ ਚਮਕਾਂ ਦੇਵਨਾ ਏਂ, ਸੁਖ ਸੌਣ ਥੀਂ ਅੱਖੀਆਂ ਡਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਮੇਰਿਆ ਸੱਜਨਾ ! ਸਾਡਿਆਂ ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ, ਧਾਰੀ ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਛੱਡ ਚਾਰ ਦਿਨ ਘਰ ਦਿਆਂ ਧੰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਿਹੀਆਂ ਦੁੱਖ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਮਿਲ ਜਾ ਸਾਨੂੰ, ਵੇ ! ਤੂੰ ਜਗ ਜੀਵੇਂ, ਗਲੀਆਂ ਸੁੰਜੀਆਂ ਸ਼ੌਕ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਘਰ ਦਾ ਫਿਕਰ ਦਿਨ ਚਾਰ ਭੁਲਾ ਦਿਲ ਥੀਂ, ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਰੱਬ ਕਾਰੀਗਰ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਜਹਾਨ ਦੇ ਰਿਜ਼ਕ ਵਾਹੇ, ਉਹਦੀਆਂ ਹਰਨੀਆਂ ਜੰਗਲੀਂ ਚਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਦੁੱਖ ਝੱਲਨੇ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਬਣਿਆ, ਨਫਸ ਪਰਵਰੀ¹ ਖਸਲਤਾਂ² ਖਰ³ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਅਸੀਂ ਸੱਚੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਣਾਵਨੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੀਆਂ ਅਸਾਂ ਬੇਦਿਲਾਂ ਥੀਂ ਸਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਪਰੋ ਬਾਲ⁴ ਸੜ ਜਾਣ ਪੰਖੇਤੂਆਂ ਦੇ, ਲਾਟਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਅੱਜ ਜਿਗਰ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਪਰਵਾਜ਼⁵ ਸਾਡਾ ਪੀਰਾਂ ਹੋਸਲੇ ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਮੁਰਗ ਬੇ-ਪਰ⁶ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਬੇ-ਪਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਤੜਫਨਾ ਹੈ, ਕਲਮਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਦਰ⁷ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਵਿੱਚ ਸੀਨਿਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਿਰਹ ਦੀਆਂ ਓ, ਜਿੱਥੇ ਤਾਬਸ਼ਾਂ⁸ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਰ⁹ ਦੀਆਂ ਓ ।
 ਸਾਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਰੰਜ ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਦਾ, ਸੀਨੇ ਸ਼ੋਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰੁਖ¹⁰ ਜ਼ਰਦੀਆਂ¹¹ ਓ ।
 ਆਹਾਂ ਲੰਮੀਆਂ¹² ਵਾਂਗ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਓ, ਅਚੋਵਾਈਆਂ¹³ ਤੇ ਸਿਰਦਰਦੀਆਂ¹⁴ ਓ ।
 ਸੋਹਣੇ ਯਾਰ ਦੇ ਅਜੇ ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨੇ, ਨਹੀਂ ਕਮੀ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਤਰਦੀਆਂ ਓ ।
 ਝੱਲੀਂ ਸੋਹਣਿਆਂ ਓ ! ਜ਼ਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਬਰਦੀਆਂ ਫਜ਼ਲ ਦੇ ਦਰਦੀਆਂ ਓ । ੭।

ਜੇ ਹੈਂ ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਮੈਂ ਵਲ ਕਰੀਂ ਫੇਰਾ, ਏਸ ਜਿੰਦ ਦਾ ਕੁਝ ਇਤਬਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਖਾਕੀ ਪੁਤਲਾ ਕਲਾ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਏ, ਉਡਿਆ ਭੋਰ ਤੇ ਫੇਰ ਦਰਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।

1. ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਪਾਲਣਾ । 2. ਆਦਤਾਂ, ਸੁਭਾਉ । 3. ਗਧਾ । 4. ਖੰਭ । 5. ਉਡਾਰੀ ।
 6. ਜਾ ਵਰ । 7. ਕਾਦਰ, ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ, ਸਿਰਜਨਹਾਰ (ਕਰਤਾਰ) । 8. ਗਰਮੀਆਂ । 9. ਦੰਗਿਆ-
 ਝੀਆਂ । 10. ਮੰਰ । 11. ਪੀਲੋਤਣ । 12. ਲੰਮੇ ਹਾਉਕੇ । 13. ਅੱਚਵੀ । 14. ਸਿਰ ਪੀੜਾਂ ।

ਏਹ ਕਲਾ ਦੀ ਤਾਰ ਤੇ ਵੱਜਦਾ ਏ, ਟੁੱਟੀ ਫੇਰ ਮੁੜ ਵੱਜਣੀ ਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਵੱਜਣੀ ਤਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਵੇਲਾ ਹੁਣੇ ਹੈ ਘੜੀ ਉਧਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਸ ਖੜਕਦੇ ਸਾਜ਼ ਦੇ ਸੰਦ ਵਿਗੜੇ, ਮੁੱਲ ਪਾਵਦੇ ਕਿਸੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੁੱਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਰਵਾ ਤਿਨਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਬਲਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਕੂਚ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਰਾਹੀਆਂ ਦਾ, ਏਥੇ ਲੰਬੜੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਚਲਾਚਲੀ ਦੇ ਟੱਲ ਪਏ ਖੜਕਦੇ ਨੇ, ਐਵੇਂ ਕੂੜ ਦੇ ਕੋਟ ਉਸਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਤੈਂ ਵਾਂਗੁ ਉਸਾਰਦੇ ਕਈ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੱਢ ਬੁਖਾਰ¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਪ੍ਰੇਮ ਨਸ਼ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੋਕ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਏਹ ਟੁੱਟਣਾ ਜੋਸ਼ ਖੁਮਾਰ² ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਸ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਜੋਸ਼ ਖੁਮਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਤਲਬ ਓਸ ਦੀ ਬਾਝ ਦੀਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤਲਬ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਝ ਦੀਦਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਓਹ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਿਲਦਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਹ ਸਾਡੀ, ਸਾਡੇ ਦੀਦ³ ਦਾ ਉਹ ਤਲਬਗਾਰ⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਸੀਂ ਬਾਝ ਦੀਦਾਰ ਬੇ-ਆਬ⁵ ਮਾਹੀ⁶, ਤਪਨੇ ਤੜਫਨੇ ਬਾਝ ਰੋਜ਼ਗਾਰ⁷ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਖਮ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਤੇਰਿਆਂ ਦੇ, ਦੇਂਦੇ ਘੜੀ ਆਰਾਮ ਕਰਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਜ਼ ਜ਼ਖਮ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਬੇਲੀਆ ਓਇ, ਐਸੀ ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨਾ ਤੂੰ ਲਾਈਆਂ ਲਾ ਨਾ ਜਾਤੀਆਂ ਓ, ਸਾਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ।
 ਤੇਰਾ ਸੱਚ ਦਾ ਕੌਲ ਇਕਰਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਯਾਰ ਲਾਵਣੀ ਜਾਣ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਸ ਨਾਰ ਦਾ ਕੌਂਤ⁸ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਏਹ ਕੌਂਤ ਨਾਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਨਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਹੜਾ ਯਾਰ ਦਾ ਯਾਰ ਗਮਖ਼ੁਆਰ ਨਾਹੀਂ, ਜੱਗ ਪੁੱਛ ਦੇਖੋ ਉਹ ਕੁਝ ਯਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਮਾਲਵਾ ਛੱਡ ਆਵੇਂ, ਤੇਰੀ ਜਾਵਣੀ ਘੱਸ ਪਟਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨੌਕਰ ਦੱਸ ਤੂੰ ਕਿਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈਂ, ਪਰੇ ਸੱਯਦੋਂ ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਨੂੰ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਮਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਇਕਰਾਰ ਥੀਂ ਹਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਦਰਦ ਦੀ ਸੁਣੇਂ ਪੁਕਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਪੁਰ ਕਾਰ⁹ ਹੈ ਅਨਤ¹⁰ ਕਟਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੇ ਕਰ ਸੱਚ ਪੁੱਛੋਂ ਕਲਮ ਹੱਥ ਸਾਡੇ, ਕਲਮ ਜਿਹੀ ਭੀ ਹੋਰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਘਾਇਲ ਕਰਾਂਗੇ ਕਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮਾਂ, ਖਾਲੀ ਜਾਂਵਦਾ ਇਲਮ ਦਾ ਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਗੀ ਕਲਮ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਕਦੀ ਮਿਟਦੇ, ਵੱਡਾ ਕਲਮ ਥੀਂ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਲਮ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮ¹¹ ਕਰ ਸੁੱਟਦੀ ਏ, ਕਲਮ ਜੇਡ ਕੋ ਬੜੀ ਪੈਕਾਰ¹² ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਫਤਰ ਰਾਜ¹³ ਜਹਾਨ ਦੇ ਕਲਮ ਲਿਖਦੀ, ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਾਹ ਇਸਦਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਨਾਹੀਂ ।

1. ਜੋਸ਼ । 2. ਮਸਤੀ (ਖੁਮਾਰੀ) ਦਾ ਜੋਸ਼ । 3. ਦਰਸ਼ਨ । 4. ਚਾਹਵਾਨ, ਲੋੜਵੰਦ । 5. ਬਿਨਾ ਪਾਣੀ । 6. ਮੱਛੀ ਵਾਂਗੂ । 7. ਭਾਵ-ਕੰਮ । 8. ਖਸਮ, ਮਾਲਿਕ, ਪਤੀ । 9. ਸਿਆਣਾ, ਸਮਝਦਾਰ । 10. ਤੂੰ ਇਕ ਮਰਦ । 11. ਕਤਲ, ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ । 12. ਜੰਗ, ਲੜਾਈ । 13. ਭੇਤ ।

ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਲਮ ਕਰਦੀ, ਖਾਂਦੀ ਵਿਚ ਜੰਗ ਜਦਲ¹ ਦੇ ਹਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੁਸ਼ਕੀਂ² ਜਾਦ³ ਗੁਲਰੰਗ⁴ ਦਿਲਦਾਰ ਜ਼ੇਬਾ⁵ ਕਲਮ ਜੇਡ ਸਰ ਮਸਤ⁶ ਨਿਗਾਰ⁷ ਨਾਹੀਂ ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਐਸ਼ ਦਾ ਗਰਮ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਜਿਸ ਬਜ਼ਮ⁸ ਵਿਚ ਕਲਮ ਸਰਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਪਰੇ ਕਲਮ ਥੀਂ ਐਸ਼ ਬਹਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਜੋਸ਼ ਕਲਮ ਜੇਹਾ ਲਾਲਾ ਜ਼ਾਰ⁹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਹਿੰਦਾ ਆਬ ਹਯਾਤ¹⁰ ਸਰ¹¹ ਕਲਮ ਦੇ ਥੀਂ, ਜਿਹੀਆਂ ਵਹਿਣ ਨਦੀਆਂ ਕੋਹਸਾਰ¹² ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਫ-ਉਲ-ਕਲਮ¹³ ਦਾ ਜਦੋਂ ਤੇ ਰਾਜ਼ ਖੁਲ੍ਹਾ, ਕਲਮੋਂ ਬੜੀ ਕੋਈ ਪਈ ਪੁਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਲਮ ਪੁਰੋਂ ਤੇ ਨੂਰ ਅਨਵਾਰ¹⁴ ਆਹੀ, ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਹੈ ਸ਼ਰਹ¹⁵ ਮੀਨਾਰ¹⁶ ਨਾਹੀਂ ।
 ਏਥੇ ਸ਼ਰਹ ਮੀਨਾਰ ਤੇ ਹਜ਼ਰ¹⁷ ਕਹਿਆ, ਕਿਸ ਰਾਜ਼ ਦੀ ਕਲਮ ਪੁਰਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੋਸ਼ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਕਲਮ ਉਖਾੜਦੀ ਏ, ਵੱਧ ਕਲਮ ਥੀਂ ਹੋਰ ਸਚਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨਖਰੇ ਭਰੀ ਲਡਿੱਕੜੀ ਨਾਜ਼ ਭਿੰਨੀ, ਕਲਮ ਜੇਹੀ ਮਹਬੂਬ ਮੁਟਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸ਼ੀਰੀ¹⁸ ਸੁਖਨ ਨਬਾਤ¹⁹ ਲਬ ਕਲਮ²⁰ ਜੇਹੀ, ਕੋਈ ਲਾਡਲੀ ਸ਼ਹਿਦ ਰੁਖਸਾਰ²¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕੋਕਬ ਰੇਜ਼²² ਮਹਤਾਬ²³ ਤੇ ਸਮਸ਼²⁴ ਤਿਲਅਤ²⁵, ਕਲਮ ਜੇਡੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰ ਕਾਰ²⁶ ਨਾਹੀਂ ।
 ਖਰੇ ਖੋਟ ਜ਼ਰ ਕਲਬ²⁷ ਪਰਖਣੇ ਨੂੰ, ਬਾਝੋਂ ਕਲਮ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੱਯਾਰ²⁸ ਨਾਹੀਂ ।
 ਫੈਜ਼²⁹ ਕਲਮ ਦੇ ਥੀਂ ਚਾਰ ਕੂਟ ਅੰਦਰ, ਬੇ ਪਰਵਾਹ ਸ਼ਿਗਾਰ³⁰ ਕਬਾਰ³¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਨ ਵਾਲੇ, ਬਾਝੋਂ ਕਲਮ ਸਾਹਿਬਿ ਇਫਤਖਾਰ³² ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੈਦਾਨ ਬਿਆਨ ਦਾ ਉਲਟ ਵਗਿਆ, ਅਜੇ ਚਸ਼ਮ³³ ਸਾਡੀ ਬੇਦਾਰ³⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਟੁਰਿਆ ਮਾਲਵੇ ਵੱਲ ਜਾ ਸਿੰਧ ਵੜਿਆ, ਮਿਲੀ ਕੂੰਜ ਵਿਛੁੰਨੜੀ ਡਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਗਾਫਿਲ ਯਾਰ ਥੀਂ ਪਲਕ ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਨਾਹੀਂ, ਦੋਈ ਓਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੀਆਂ ਗਫਲਤਾਂ ਬੇੜੀਆਂ ਰੋੜੀਆਂ ਨੇ, ਫਜ਼ਲੋਂ ਰੱਖ ਲੈ ਡੋਬ ਵਿਚਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੇਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾ ਸਾਈਆਂ, ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੁ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਰ ਫਜ਼ਲ ਤੂੰ ਫਜ਼ਲ ਹੈ ਕਾਰ ਤੇਰਾ, ਤੇਰੇ ਫਜ਼ਲ ਬਾਝੋਂ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਗਫੂਰ³⁵ ਰਹੀਮ ਸਾਈਆਂ, ਤੇਰੇ ਫਜ਼ਲ ਦੇ ਬਾਝ ਦਰਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰੀ ਹੋ ਮੁੜ ਹੋਰ ਦੇ ਵੱਲ ਤੱਕੇ, ਇਸ ਥੀਂ ਹੋਰ ਫਿਰ ਵੱਧ ਖੁਆਰ ਨਾਹੀਂ ।

1. ਜੰਗ-ਯੁਧ, ਲੜਾਈ-ਭਿੜਾਈ । 2. ਮੁਸ਼ਕੀ, ਕਾਲਾ, ਸਿਆਹ । 3. ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਵਾਲ, ਜੁਲਫਾਂ । 4. ਗੁਲਾਬ ਜਿਹਾ । 5. ਸੁਸ਼ੋਜਿਤ, ਸੁਭਾਇਮਾਨ । 6. ਮਤਵਾਲਾ, ਮਦਮਸਤ । 7. ਬੁੱਤ, ਅਖਵਾ-ਮਾਸੂਕ । 8. ਮਹਿਫਲ, ਮਜਲਿਸ । 9. ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਫੁੱਲ । 10. ਅਮੀਂਜਲ, ਅਮ੍ਰਿਤ । 11. ਸਿਰ । 12. ਇਲਾਕਾ ਪਹਾੜ । 13. ਕਲਮ ਦਾ ਧਕਾ । 14. ਜੋਤੀ-ਸਰੁਪ । 15. ਟੀਕਾ, ਖੁਲਾਸਾ । 16. ਸਿਰ । 17. ਪੁਲੋਂ । 18. ਮਿੱਠੀ । 19. ਮਿਸ਼ਰੀ । 20. ਬੁਲ੍ਹ । 21. ਸ਼ਹਿਦ ਵਰਗੇ ਮਿੱਠੇ ਹੋਠਾਂ ਵਾਲੀ । 22. ਟੁਟਦਾ ਸਿਤਾਰਾ । 23. ਚੰਦ । 24. ਸੂਰਜ । 25. ਦ੍ਰਿਸ਼, ਨਜ਼ਾਰਾ । 26. ਸੋਨਾ । 27. ਦਿਲ । 28. ਨਾਪ । 29. ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 30. ਛੋਟਾ । 31. ਵੱਡਾ । 32. ਮਾਨਯੋਗ, ਸਤਕਾਰ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 33. ਅੱਖ । 34. ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਅਵੱਸਥਾ ਵਿੱਚ । 35. ਵੱਡੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ।

ਸੱਚੇ ਯਾਰ ਦਾ ਯਾਰ ਅਗਯਾਰ¹ ਨਾਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਐਨ ਦਾ ਗੈਨ ਅਉਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਪਾਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ, ਮੁਸਤਹਕ² ਉਸ ਦਾ ਮੱਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦੀਦ ਬਾਜ਼³ ਚਾਹੀਏ ਜਾਨ ਬਾਜ਼⁴ ਹੋਵੇ, ਕੱਚੇ ਯਾਰ ਜੇਹਾ ਕੋਠਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕੱਚੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਯਾਰ ਨਾ ਜਾਣਨੇ ਹਾਂ, ਸਿਰ ਓਸ ਦੇ ਸਿਦਕ ਦਸਤਾਰ⁵ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕੱਚੇ ਯਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਲ ਗੈਰ ਜਾਂਦੀ, ਘਰ ਯਾਰ ਦੇ ਕਦੇ ਅਗਯਾਰ⁶ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦੇਖੋ, ਕੱਚ ਨੂੰ ਰੰਗਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹੈ, ਕਦੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਰੰਗਦੀ ਖਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਿੱਚ ਰੰਗਤਾਂ ਵਹਿਮ ਦੀਆਂ ਗਰਦਸ਼ਾਂ⁷ ਥੀਂ ਰੰਗ ਭਿੰਨਿਆ ਕਦੀ ਛੁਟਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਝੱਲ ਨੇ ਸਭ ਵਿਗਾੜ ਪਾਈ, ਕਦੇ ਛੱਡਿਆ ਕੁਝ ਸਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਾਹਿਲ⁸ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਟ ਜੋ ਮਾਰਦਾ ਏ, ਕਦੀ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸਕਦਾ ਮਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੀਆਂ ਸੱਯਦਾ ! ਮਾਲਵੇ ਵਸਦਿਆ ਓ, ਲਾਈ ਤੋੜ ਨੇ ਮਰਦ ਦੀ ਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਝੱਬ ਆ ਮਿਲ ਮਿਲਨ ਦੀ ਚਾਹ ਸਾਨੂੰ, ਤੈਂ ਬਿਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੁਝ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਅੰਨ ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਖਾਵਨਾਂ ਏਂ, ਮਰਦੀ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਇਹ ਦਯਾਰ⁹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡਾ ਬੇਟ ਤਨ ਪੇਟ ਹੈ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦਾ, ਤੇਰੇ ਮਾਲਵੇ ਕਣਕ ਜੁਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰਾ ਮਾਲਵਾ ਰੰਗ ਤਲਵੀਨ¹⁰ ਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ਕ ਦਿੱਸਦਾ ਵਿਚ ਅਨਹਾਰ¹¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਬੇਟ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਿਮਕੀਨ ਮੀਆਂ, ਐਸਾ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵੇ ਤੂੰ ਆਂਵਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਸਾਨੂੰ, ਪਈਆਂ ਉਲਫ਼ਤਾਂ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਵਿਸਾਰਦੇ ਯਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੋ ਬਣੇਂ ਗੱਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਖਸਲਤਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਹੋਰ ਹੋਈਆਂ, ਰਹਿਆ ਅਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯਾ ਤੇ ਘਰੋਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਜ਼ਨ¹² ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਦੇਂਦੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਅਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰਾ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਤਿਆਰ ਨਾਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਦਰਦ ਦਾ ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੇ ਤੈਂ ਦਰਦ ਦੇ ਅਸਰ ਦੀ ਖਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਖਤ ਲਿਖਦਿਆਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਸਾਂ ਆਪ ਲਿਖਣਾ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰ ਕਿਹਾ, ਹੋਣਾ ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਿੰਨਤਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਸੀਂ ਲਿਖਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਨਾ ਆਵੇਂ, ਘਾਟਾ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਮੀ ਨਾ ਕਾਨੀਆਂ ਦੀ, ਕਲਮਾਂ ਘੜਨ ਥੀਂ ਹੱਥ ਬੇਜ਼ਾਰ¹⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਦਵਾਤਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਸਾਡੇ, ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਜੋ ਅੱਜ ਤਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਤਾਂ ਰੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜੰਗਾਰ¹⁵ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਦੋਂ ਸ਼ਿਅਰ¹⁶ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀਆ¹⁷ ਤੰਗ ਸਾਡਾ, ਕਦੇ ਵਿਗੜਦਾ ਵਜ਼ਨ ਮਿਕਦਾਰ¹⁸ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤਕਤੀਹ¹⁹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੀਜ਼ਾਨ²⁰ ਤੁਲਦਾ, ਮਤਲਅ²¹ ਹਸ਼ਵਿ²² ਅਰੂਜ਼²³ ਕਜ਼ਦਾਰ²⁴ ਨਾਹੀਂ ।

-
1. ਗੈਰ, ਬਿਗਾਨਾ । 2. ਦੱਕਦਾਰ । 3. ਅੱਖ ਲੜਾਉਣ ਵਾਲਾ । 4. ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।
 5. ਪਗੜੀ । 6. ਗੈਰ, ਬੇਗਾਨਾ । 7. ਚਕ੍ਰ, ਗੋੜ । 8. ਮੂਰਖ । 9. ਦੇਸ਼, ਇਲਾਕਾ । 10. ਰੰਗ ਬਰੰਗਾ,
 ਰੰਗ ਬਦਲਵਾਂ । 11. ਨਹਿਰਾਂ, ਨਦੀ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ । 12. ਆਗਿਆ, ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ । 14. ਦੁਖੀ । 15.
 ਜੰਗਲ । 16. ਕਵਿਤਾ । 17. ਤੁਕਾਂਤ । 18. ਨਾਪ-ਤੋਲ । 19. ਤਕਤੀਅ, ਅਨੁਪਾਸ । 20. ਚੋੜ
 (ਤੋਲ, ਨਾਪ ਦਾ) । 21. ਤੁਕਾਂਤ । 22. ਐਵੇਂ ਭਰਤੀ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ । 23. ਪਿੰਗਲ । 24. ਫੇਢ ਵਾਲਾ ।

ਵਿਚ ਇਕਤ ਮਾਅਨੇ¹ ਵਾਹਦ² ਕਾਫੀਏ ਦੀ, ਸੋਚ ਵੇਖ ਲੈ ਪਿਆ ਤਕਰਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਏਹ ਸਿਅਰ ਸ਼ੁਰੂ³ ਥੀਂ ਦੂਰ ਭਾਵੇਂ, ਐਪਰ ਸਿਹਰ⁴ ਹੈ ਹਰਫਿ ਇਸ਼ਆਰ⁵ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨੋਕ ਕਲਮ ਦੀ ਛਾਣਦੀ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਐਸਾ ਅਬਰਿ ਨੇਸਾਂ⁶ ਗੌਹਰ ਬਾਰ⁷ ਨਾਹੀਂ ।
 ਗੌਹਰ ਰੇਜ਼⁸ ਦੋ ਨੈਣ ਜੋ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੇ, ਰਖਦੇ ਸਬਰ ਦਾ ਕਦੀ ਸੁਆਰ⁹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਈਵੇਂ ਕਲਮ ਪਰੋਂਵਦੀ ਕਦੋਂ ਸਾਡੀ, ਲੜੀ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਤਾਰੋ ਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਸੋਈ ਜਾਣੇ, ਜਿਸਦਾ ਖੁਦੀ ਤੇ ਦਾਰੋ ਮਦਾਰ¹⁰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਦੇਖੇ ਨਾਲੇ ਯਾਰ ਤੱਕੇ, ਉਹ ਖੁਦੀ ਦੇ ਬਾਝ ਹਿਸਾਰ¹¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕਿਸ ਕਾਰਨੇ ਤੇ ਕਾਰੇ ਹਾਰ ਯਾ ਗੈਰ ਚਿਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਨਕਦ ਦਮਾਂ ਦੇ ਵਣਜ ਦਾ ਅੱਜ ਵੇਲਾ, ਫਿਰ ਲੱਭਣੇ ਦਿਰਮ-ਦੀਨਾਰ¹² ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੁੜ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਫੇਰ ਕਿਸ ਨੇ, ਗੌਹਰ¹³ ਹੋਵਨੇ ਨਿੱਤ ਨਿਸਾਰ¹⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰੇ ਸੈਰ ਦਾ ਵਕਤ ਪਿਆਰਿਆ ਓ, ਮੁੜ ਹੋਵਣਾ ਫੇਰ ਸੱਯਾਰ¹⁵ ਨਾਹੀਂ ।
 ਹੋ ਜ਼ਿਬਹ¹⁶ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਆ ਮੀਂਢਿਆ ਓ, ਏਥੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਹ ਮੁਰਦਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰਲ ਡਾਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਮਕੱਲਦਾ¹⁷ ਵੇ, ਜਾਈਂ ਖੁਦੀ ਤੇ ਮੁਫਤ ਸਿਰ ਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਛੋੜ ਮਾਲਵਾ ਚਾਰ ਦਿਨ ਸੈਰ ਕਰ ਲੈ, ਮੁੜ ਲੱਭਣੀ ਏਹ ਬਹਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਝੋਕੇ ਖਿਜ਼ਾਂ¹⁸ ਦੇ ਝੁੱਲਣੇ ਅੰਤ ਇਕ ਦਿਨ, ਮੁੜ ਖਿਲਣੀ ਏਹ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਏਥੇ ਫੇਰ ਕਦ ਆਵਨਾ ਸੱਜਨਾ ਓ, ਲੱਦ ਗਏ ਮੁੜ ਮਿਲਣ ਵਨਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਏਸ ਅੰਬ ਦੇ ਕਰੇ ਤਰਬੂਜ਼¹⁹ ਕਿਉਂ ਕਰ, ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ਏਹ ਅਚਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬੇਦਰਦ ਨੂੰ ਦਰਦ ਸੁਣਾਵਣੇ ਕੀ, ਘਟਣੇ ਅਸਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਅੰਬਾਰ²⁰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜੇਹਾ ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਸਾਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਏ, ਐਸਾ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯਾਰ ਸੁਣੇ ਨਾ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਵਣੇ ਹਾਂ, ਹਟਣੀ ਹਿਜਰ²¹ ਦੀ ਏਹ ਬੇਗਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਖਤ ਲਿਖਦਿਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਹੋਏ ਕਾਲੇ ਲੈਣੀ ਸਾੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਸਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅਸੀਂ ਭੇਦ ਸਾਰੇ ਫੌਲ ਦੱਸਨੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸੱਕਦੇ ਦਰਦ ਸਹਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯਾਰ ਨਹੀਂ ਉਖਾੜਦਾ ਰਾਜ਼ ਦਿਲ ਦੇ, ਅਸਾਂ ਵਾਂਗੁ ਓਹ ਨਿਰਾ ਗਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਮਰਾਂ ਬੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ, ਦਿਲਦਾਰ ਸਾਡਾ ਮਿਲਨਸਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕਰਾਮਤਾਂ²² ਓ, ਪੱਥਰ ਡੋਬ ਕੇ ਤੌੜੀਆਂ ਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।

-
1. ਅਰਥ । 2. ਇੱਕੋ । 3. ਸਮਝ, ਸਿਆਣਪ । 4. ਜਾਦੂ । 5. ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਲਫਜ਼ੀ ਹੁਨਰ ।
 6. ਸ਼ਤਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਰੂਮੀ ਅਥਵਾ ਵਿਸਾਖ (ਅਪ੍ਰੈਲ) ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਜੋ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ (ਸਵਾਂਤ) ਪੈਂਦੀਆਂ
 ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 7. ਮੋਤੀ ਵਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ । 8. ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਦੋ
 ਹੰਝੂ ਡੋਗਣ ਵਾਲੇ । 9. ਤਰੀਕਾ, ਆਦਤ, ਸੁਭਾਉ । 10. ਆਸਰਾ, ਸਹਾਰਾ । 11. ਕਿਲਾ, ਗੜ੍ਹੀ ।
 12. ਰੁਪਏ-ਪੈਸੇ । 13. ਮੋਤੀ । 14. ਵਾਰੇ ਜਾਣੇ । 15. ਕਾਰਵਾਨ, ਕਾਫਲਾ । 16. ਕੁਰਬਾਨੀ । 17.
 ਅਨੁਯਾਈ । 18. ਪਤਝੜ । 19. ਮਤੀਰਾ, ਹਦਵਾਣਾਂ । 20. ਢੇਰ । 21. ਵਿਛੋੜਾ, ਵਿਯੋਗ, ਦੁੱਖ ।
 22. ਕਰਾਮਤਾਂ ।

ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਅਸਾਂ ਵਲ ਲਾਵਨਾ ਏਂ, ਸਾਨੂੰ ਲਾਵਨੇ ਥੀਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮੱਥੇ ਚੰਮ ਚਮਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਹੁਣ ਸਾਂਭਦੇ ਚੰਮ ਚਮਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਫੇਰ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਂ, ਹੋਇਆ ਕੂੜ ਦਾ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਸੀਂ ਮਨਾਵਨੇ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਦਰਦ ਦੀ ਆਹ ਥੀਂ ਜਿਗਰ ਕਿਹੜਾ, ਜਿਹੜਾ ਹੋਂਵਦਾ ਅੱਜ ਫਿਗਾਰ¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਗਲ ਇਕਬਾਲ² ਦਾ ਅਜੇ ਗੁੰਚਾ³, 'ਸਾਡੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਖਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਬਾਲ ਖਿਡਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਡੀ ਲਟਕਦੀ ਜੁਲਫ ਖਮਦਾਰ⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਿਆ ਬਸ ਸਾਡੇ, ਸਾਡੇ ਲੇਖ ਐਂਵੇਂ, ਸਾਨੂੰ ਫੱਬਦੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸੁੰਜੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੇ, ਅਸਾਂ ਜੋਗਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵੇ ਮੈਂ ਨੀਂਦ ਵਿਗੁੱਤੀਆਂ ਬਾਝ ਤੇਰੇ, ਗਲੇ ਲੱਗ ਇਕੱਲੜੀ ਠਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਬੇ ਬਾਲ ਹੈ ਉਹ ਪਰਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਮਿਕਦਾਰ ਕੀ ਤੜਫਨੇ ਫੜਕਨੇ ਤੇ, ਕਦੇ ਹੋਂਵਦੀ ਡੱਡ ਉਡਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਨੂੰ ਦਰਦ ਦਿਆਂ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਸਰਦ⁵ ਕੀਤਾ, ਉਡਦਾ ਵੇਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਗੁਬਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਵੇਂ ਕਟਕ ਫਰੰਗ ਦੇ ਮਾਰ ਧਾਵਾ, ਕਾਬਲ ਛੱਡਿਆ ਸਣੇ ਕੰਧਾਰ⁶ ਨਾਹੀਂ ।
 ਚੜ੍ਹੀ ਫੌਜ ਗਨੀਮ⁷ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਦੀ, ਜੀਹਦੇ ਜੇਡ ਕੋਈ ਖੂਨ ਖਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਵੱਸ ਥੀਂ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਬਾਗੀ, ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਰਹਿਆ ਉਰਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਰਹਿਣ ਹੁਕਮ ਰਵਾ ਵਿਚ ਦੇਸ ਦਿਲ ਦੇ, ਏਹ ਬਾਝ ਫਿਰਾਕ ਮੁਖਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੈਨੂੰ ਯਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰਾਮ ਸਾਰਾ, ਅਸਾਂ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅੱਜ ਬੀਮਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਹੜਾ ਹਿਜਰ ਦੇ ਦਰਦ ਦਾ ਦੇ ਦਾਰੂ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਅੱਜ ਅਜਲ ਦੇ ਹੱਥ ਮੁਹਾਰ ਸਾਡੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੋੜਨੀ ਅੱਜ ਮੁਹਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਸਾਡੇ ਗੁਜਰ ਗਏ ਹੱਦੋਂ, ਦੋ ਚਾਰ ਸੌ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਹਦੇ ਦਰਦ ਦਾ ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ਕਿਹਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਯਾਰ ਗਮਖਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਬੇਦਰਦ ਅੱਗੇ, ਬਾਝੋਂ ਝੂਠ ਦੇ ਲਾਫ⁸ ਸੁਮਾਰ ਨਾਹੀਂ ॥੮॥

ਜਾਣਨ ਭਰੀ ਤਕਲੀਫ ਥੀਂ ਗੱਲ ਸਾਡੀ, ਘੋੜੇ ਇਸ਼ਕ ਜੋ ਹੋਏ ਸਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।

1. ਜ਼ਖਮੀ । 2. ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ । 3. ਅਣਖਿੜਿਆ ਫੁਲ । 4. ਵਿੰਗੀ, ਡਿੰਗੀ, ਟੇਢੀ, ਅਨੁਮਾਨ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ । 5. ਕਤਲ, ਨਾਸ਼ । 6. ਏਥੇ ਪਹਿਲੇ ਅਫਗਾਨ-ਜੁੱਧ (1839—40) ਦੀ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਲੁਦਿਹਾਣਿਓਂ ਸ਼ਾਹ ਸੁਜਾਅ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਤੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗੱਦੀ ਮੁੜ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਦੋਸਤ-ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਪਾਹ ਸ਼ਾਹ ਸੁਜਾਅ ਸਮੇਤ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ । 7. ਵਿਰੋਧੀ । 8. ਗੱਪ ।

ਸ਼ਾਇਦ ਮਸ਼ਰਕੋਂ¹ ਅੱਜ ਕਲ ਤੁਸੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤਕਦੇ ਹੋ ਵਸੋਂ ਕੁਝ ਇਸਰਾਰ² ਨਾਹੀਂ ।
 ਦੁੱਮਦਾਰ³ ਤਾਰਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮਾਲਵੇ ਤੇ, ਆਤਿਸ਼ ਬਾਜ਼⁴ ਦਾ ਇਹ ਅਨਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਲਾਂਬੂ ਬਾਲ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਡਾ ਲੇਖ ਦੇਖੋ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੇਰੇ ਦੇਸ ਉਤੇ ਘਟਾਂ ਛਾਇ ਰਹੀਆਂ, ਬਾਝੋਂ ਆਹ ਵਾਲੀ ਧੁੰਦੂ ਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਨੀਆਂ ਹੋਵਸੀ ਯਾਦ ਸਾਡੇ, ਅਜੇ ਨੈਣ ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਮੀਸਾਕ⁵ ਦੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਦਾ, ਲਾਵਨਹਾਰ ਬਾਝੋਂ ਜਾਨਨਹਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕੋਟ ਸਬਰ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਵੀਰਾਨ ਕੀਤੇ, ਨਜ਼ਰੀ ਆਂਵਦਾ ਅੱਜ ਮਿਆਮਾਰ⁶ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਿਹੜਾ ਮੋੜ ਖਵਰਨਕਾਂ⁷ ਤੋਂ ਕਰੇ ਕਾਇਮ, ਨੇੜੇ ਵੱਸਦਾ ਓਹ ਸੁਨਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਨੂੰ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਮਹਬੂਬ ਬਾਝੋਂ, ਸਾਡਾ ਹੋਰ ਥੀਂ ਕੁਝ ਸਰੋਕਾਰ⁸ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਮ ਦਮ ਫਜ਼ਲ ਦੀ ਆਸ ਨਿਰਾਸਿਆਂ ਨੂੰ, ਯਾਰ ਸਿਰਫ ਜੱਬਾਰ⁹ ਕਹਾਰ¹⁰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਕਜ ਫਹਿਮ¹¹ ਕਲਾਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੂੰ, ਦੇਖ ਕਹਿਣਗੇ ਏਹ ਹਮਵਾਰ¹² ਨਾਹੀਂ ।
 ਹਮਵਾਰ ਕਲਾਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ, ਕੀਤਾ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਕੂੜ ਇਜ਼ਹਾਰ¹³ ਨਾਹੀਂ ।
 ਇਜ਼ਹਾਰ ਜੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਕੂੜ ਹੁੰਦਾ, ਮਿਲਦਾ ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਏਡਾ ਅਸ਼ਹਾਰ¹⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬੇ-ਦਰਦ ਖੁਦ ਰਾਜ਼ ਨਾ ਪਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਬੇਦਰਦ ਥੀਂ ਹੋਰ ਬੁਰਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬੇ-ਮਜ਼ਾ ਤੁਆਮ¹⁵ ਬੇ-ਦਰਦ ਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਦੀ ਦਾਲ ਵਿਚ ਮਿਰਚ ਵਸਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਉਹ ਦੀਆਂ ਸਰਦ ਤਨੂਰ ਦੀਆਂ ਕਚੀਆਂ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਪੱਕ ਉਤੇ ਇਖਤਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤਾਉ ਦੇਖ ਤਨੂਰ ਤਨ ਆਪਣੇ ਦਾ, ਏਹ ਫੇਰ ਮੁੜ ਲੱਭਨਾ ਵਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਚਾੜ੍ਹ ਚਕਮਕਾ¹⁶ ਅੱਗ ਸੁਲਗਾ ਯਾਰਾ ! ਤੇਰੇ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿਬਰ¹⁷ ਹੰਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਜਦੋਂ ਵਗੇ ਤਨ ਚਰਖ¹⁸ ਲਤਾਇਫ਼ਾਂ¹⁹ ਦਾ ਮੌਜ ਘਟੇਗੀ ਏਸ ਸੰਧਾਰ²⁰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਤੈਨੂੰ ਵਹਿਮ ਇਫ਼ਲਾਸ²¹ ਦੇ ਚੋਰ ਕੀਤਾ, ਬੇ-ਖਬਰ ਹੈਂ ਤੂੰ ਨਾਦਾਰ²² ਨਾਹੀਂ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਵੇਖ ਮਦਫੂਨ²³ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ, ਰਹਿਣੀ ਅੰਤ ਮਾਯਾ²⁴ ਮੁਸਤਆਰ²⁵ ਨਾਹੀਂ ।
 ਧਰੀਆਂ ਵੇਖ ਇਮਾਨਤਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੇ, ਖਾਈਂ²⁶ ਹੋਵਨਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਆਰ²⁷ ਨਾਹੀਂ ।
 ਬੇ-ਤਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖ ਵਸਦਿਆਂ ਦਾ, ਦੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਦਮ ਚਾਰ ਨਾਹੀਂ ।

-
1. ਪੂਰਬ । 2. ਭੇਦ । 3. ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ । 4. ਬਾਰੂਦ ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ । 5. ਭਾਵ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ।
 6. ਰਾਜ, ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 7. ਬੈਬੀਲੋਨੀਆ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹੱਲ ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਬਹਿਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਉਸਾਰਿਆ
 ਗਿਆ ਸੀ । 8. ਸੰਬੰਧ । 9. ਜਬਰ (ਧੱਕਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 10. ਕਹਿਰੀ । 11. ਟੋਢੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ।
 12. ਪੱਧਰ, ਠੀਕ । 13. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ । 14. ਮਸ਼ਹੂਰੀ । 15. ਭੋਜਨ । 16. ਚਮਕ ਪੱਥਰ । 17.
 ਅਭਿਮਾਨ । 18. ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਧਾਗਾ । 19. ਨਰਮ, ਨਾਜ਼ਕ । 20. ਸੰਧਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ
 ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 21. ਗ਼ਰੀਬੀ । 22. ਨਿਰਧਨ, ਕੰਗਾਲ । 23. ਦਫੀਨਾ, ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ
 ਖਜ਼ਾਨਾ । 24. ਮਾਇਆ, ਧਨ, Stock ਸ਼ਾਮਲ । 25. ਮੰਗਿਆ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ । 26.
 ਅਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਮਿਆਨਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ । 27. ਸ਼ਰਮ ।

ਵਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਦਮ ਚਾਰ ਨਾਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਉਹ ਅਹਿਲਿਗੁਫਤਾਰ¹ ਨਾਹੀਂ ।
 ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਵੱਸੇ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸਮਝੇ, ਹਿੰਦੀ ਸਮਝਦੇ ਅਹਿਲ ਤਾਤਾਰ² ਨਾਹੀਂ ।
 ਲੋਹਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਲੋਹਾਰ ਜਾਣੇ, ਹਿੰਦੀ ਜ਼ਰਗਰੀ³ ਬਾਝ ਸੁਨਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਆਹੀਂ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ ਦੀਆਂ ਵੇਖ ਯਾਰਾ, ਇਕਦੂੰ ਵਗਦੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕਤਾਰ⁴ ਨਾਹੀਂ ।
 ਦਿਲੋਂ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਲੁੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਸ਼ ਉਠਦੇ ਕਿਵੇਂ ਈਸਾਰ⁵ ਨਾਹੀਂ ।
 ਵੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਖਬਰਾਂ ਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ, ਇਸ ਥੀਂ ਵੱਧ ਹੁਣ ਸੱਚ ਨਿਤਾਰ ਨਾਹੀਂ ।
 ਯਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਖਤ ਨਾਲ ਦਰਦਾਂ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਅਜੇ ਖਲਿਆਰ ਨਾਹੀਂ ॥੯॥

ਕਲਮ ਤੇਜ਼ ਜੁਬਾਨ ਵਿਛੁੰਨਿਆਂ ਦੀ, ਜੋਲਾਂ⁶ ਮਾਰਦੀ ਤੁੰਦ ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਸਾਂਭੀ ਗਈ ਨਾ ਕਲਮ ਦੁੱਖ ਭੰਨਿਆਂ ਦੀ, ਸਭਨਾਂ ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਹੋਰ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਏਸ ਸਦਰ ਦੀ ਸ਼ਿਸਤ ਥੀਂ ਦੂਰ ਚਾਰਾ, ਫੱਟ ਕੱਟਨੇ ਹੁਕਮ ਖੁਆਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਏਥੇ ਕਿਨੇ ਨਾ ਰਿਸਵਤਾਂ ਦੇਨੀਆਂ ਹੈ, ਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੱਥ ਕੁਆਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਏਹ ਕਲਮ ਸਿਪੁਰਦ ਮੈਂ ਡਰ ਗਈਆਂ, ਜਿੰਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੇਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਜਿਹੜੇ ਟੁਰੇ ਫਨਾਹ ਦੀਆਂ ਮੁੰਜਲਾਂ ਨੂੰ, ਦਫਤਰ ਲੱਦ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਤਾ, ਓ ਹਸ ਰਹੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਦੇ ਰੰਗ ਹੰਢਾਂਵਦੀ ਹੈ, ਯਕ ਰੰਗ⁷ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਅਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਅਸਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਵਰਜਨੇ ਨੂੰ, ਗੁੱਝੀ ਰਹੀ ਨਾ ਖੇਲ ਖਿਲਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਅਸਾਂ ਖੇਲ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੇਤ ਪਾਇਆ, ਓਹ ਰੁੱਠ ਗਏ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਕੋਝੜੀ ਸੌਕਣੇ ਹਸਦੀਏ ਨੀ, ਨੱਕ ਚਾੜ੍ਹ ਨਾਹੀਂ ਦਿਲੋਂ ਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਅੰਤ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਕੌਂਤ ਲਡਿੱਕੜੇ ਦੀ, ਛੇਜ ਭਰਦੀਆਂ ਤੇ ਪਤਿਆਰੀਆਂ⁸ ਤੇ ।
 ਚਿੱਕੜ ਭਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਰ ਗਲ ਲਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਕੁਝ ਸਿੰਗਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਕੁਰਬਾਨ ਦਿਲ ਜਾਨ ਸਦੱਕੜੇ ਨੀ, ਯਾਰ ਰਹਿਮ ਕਰਦਾ ਅੰਗਨਹਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਫਰੀਆਦ ਓ ਬੇਲੀਆ ! ਲਈਂ ਸਾਰਾਂ, ਕਰੀਂ ਰਹਿਮ ਫਿਰਾਕ ਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਘਰ ਉਜੜੇ ਵੱਸਣ ਜੇ ਕਰੀਂ ਫੇਰਾ, ਕਾਰੀ⁹ ਪਵੇ ਇਲਾਜ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕੀ ਯਾਰ ਤੇ ਵਾਰੀਆਂ ਮੈਂ, ਬਲਕਿ ਯਾਰੀਆਂ ਕੁੱਲ ਪਿਆਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਖਲ ਦਰਬਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦਾ, ਨਜ਼ਰ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇਗਿ ਫਿਰਾਕ¹⁰ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਝੱਲੇ, ਉਹ ਸੈਦ¹¹ ਕੁਰਬਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ।

1. ਵਾਕ-ਚਤੁਰ । 2. ਤਾਤਾਰ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕ । ਭਾਵ ਈਰਾਨੀ । 3. (ਜ਼ਰ ਸੋਨੇ ਦੀ) ਗਰੀ
 (ਕਾਰੀਗਰੀ) 4. ਪਾਲ (Line) 5. ਕੁਰਬਾਨੀ । 6. ਛੜੱਪੇ, ਟਾਪਾਂ । 7. ਇੱਕ । 8. ਪਤਿਆਈਆਂ
 ਹੋਈਆਂ, ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ । 9. ਗਹਿਰਾ, ਡੂੰਘਾ । 10. ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ । 11. ਸੈਦ=ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ
 ਵਾਲਾ ਜਾਨਵਰ ।

ਸੋਜਿਸ਼¹ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਠੰਢ ਮਿਲਨੀ, ਨਹੀਂ ਸੁ ਆਬ² ਚਸਮ³ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਆਂ ਤੇ⁴ ।
 ਸਾਡੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਵਜਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਤਾਰਾਂ, ਜਾਂ ਲਗ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਯਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਸੁਖ ਵੱਸਦਿਆਂ ਸੱਜਨਾ ! ਦੁੱਖ ਸੁਣਕੇ ਫੇਰਾ ਘੱਤ ਜਾ ਮਨੋ ਵਿਸਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਵੱਜੇ ਜਟਾਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਨਿਗਾਰ ਦੇਸੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਜੋਸ਼ ਖੁਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਹੱਥ ਲਈਂ ਤੰਬੂਰ ਖਤ ਪੜ੍ਹੀਂ ਸਾਡਾ, ਹਰ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਚਾੜ੍ਹ ਉਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ।
 ਅਸੀਂ ਚੁਪ ਚੁਪ ਯਾਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ, ਪਿਆ ਗਾਵਣਾ ਨਾਲ ਤੰਬਾਰੀਆਂ⁵ ਤੇ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਓ ਸੱਯਦਾ ਮੇਰਿਆ ਓ, ਪਿਆ ਟੱਪਣਾ ਦਿਨੇਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ⁶ ਤੇ ।
 ਧਨ ਭਾਗ ਓਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਦ ਨਾਹਾ, ਐਂਵੇਂ ਲੇਖ ਸੀ ਅਸਾਂ ਉਰਹਾਰੀਆਂ⁷ ਤੇ ॥੧੦॥

ਅੰਤ ਚਾਹੀਏ ਯਾਰ ਸੀ ਏਹੋ ਜਿਨ੍ਹੇ, ਅਸਾਂ ਜੇਹੀਆਂ ਬੇ-ਸ਼ੁਰੂਰੀਆਂ⁸ ਦੇ ।
 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਸੌਂਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਫੁੱਮਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰੀਆਂ ਦੇ ।
 ਯਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੂੜੀਆਂ ਖਸਲਤਾਂ⁹ ਦੇ, ਮਜ਼ਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਛੀਆਂ ਹੂਰੀਆਂ ਦੇ ।
 ਸੱਟਾਂ ਝੱਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਫੇਰ ਕਰਨੇ, ਏਹ ਹੋਸਲੇ ਪੂਰਿਆਂ ਸੂਰਿਆਂ ਦੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤੀਆਂ ਪਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੁੱਕਲ, ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਨੇ ਪਏ ਕਤੂਰਿਆਂ ਦੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ, ਬਾਜ਼ ਆਵਨੇ ਨਹੀਂ ਬਿਨ ਘੂਰਿਆਂ ਦੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗ ਪੁਰਾਣੇ ਦੀ ਰੜਕ ਸੀਤੀ, ਦੁੱਖ ਜਾਵਨੇ ਨਹੀਂ ਘੰਗੂਰਿਆਂ ਦੇ ।
 ਸਾਡੇ ਦੁੱਖ ਨਾ ਗੱਏ ਲੱਖ ਜੋਸ਼ ਮਾਰੇ, ਏਹੋ ਜੋਸ਼ ਸੀ ਬੇਦ-ਤੂਰਿਆਂ ਦੇ ।
 ਵਿਹੜੇ ਵਸਲ¹⁰ ਦੇ ਦੱਸ ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਪਾਏ, ਮੁੱਕਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਕੰਨ ਖਜੂਰਿਆਂ¹¹ ਦੇ ।
 ਚਿੱਤ ਚਾਟ ਕਮਾਉ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਦੀ, ਪਏ ਚੂਸਨੇ ਰਸ ਧਤੂਰਿਆਂ ਦੇ ।
 ਰੰਜ ਤਿੱਬ ਦਾ ਇਲਮ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਰੰਗ ਦੇਖੀਏ ਪਏ ਕਰੂਰਿਆਂ¹² ਦੇ ॥੧੧॥

ਨਦੀਆਂ ਨੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਜ ਉਛੱਲ ਆਈਆਂ, ਅਸੀਂ ਸਫਰ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਟਾਂਬੂ ਬਿਤੜ ਜੁਦਾਈਆਂ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਖਬਰਾਂ ਸਬਰ ਦੀਆਂ ਸਾੜ ਸਿਧਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਤੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰ ਜਾਣਿਆ ਸੀ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਮੌੜ ਜਵਾਬ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਨੂੰ ਝੂਰਦਾ ਏਂ ਏਧਰ ਬਲਦੀਆਂ ਦੂਣ ਸਵਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਮੈਂ ਵਾਰੀਆਂ ਜੱਗ ਜੀਵੇਂ, ਲਈਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਬਲਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਸਾਨੂੰ ਆਨ ਮਿਲਨ ਦਿਆ ਸ਼ੌਕੀਆ ਓ, ਨਹੀਂ ਵੱਧ ਸਾਨੂੰ ਅੱਚੋਵਾਈਆਂ¹³ ਹੈ ।

1. ਸੋਜਾ, ਸੜੀ ਹੋਈ ਥਾਂ । 2. ਸੁ (ਧੋਣਾ) ਆਬ (ਪਾਣੀ ਨਾਲ) । 3. ਅੱਖਾਂ । 4. ਅੰਧੇਰਾ, ਭਾਵ-ਅੰਧਰਾਤਾ । 5. ਤੰਬੂਰਾ, ਇੱਕ ਸਾਜ਼ । 6. ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ । 7. ਦਿਲ-ਢੱਠੀਆਂ । 8. ਬੇ-ਸਮਝ । 9. ਸੁਭਾਉ । 10. ਪ੍ਰੀਤਮ-ਮਿਲਾਪ । 11. ਭਾਵ- ਦੁਖਦਾਈ ਦੂਤੀਆਂ । 12. ਪੇਸ਼ਾਬ । 13. ਅੱਚਵੀ, ਭਾਵ-ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਗਰਮੀ ।

ਤੈਨੂੰ ਚਾਇ ਸਾਡਾ ਸਾਨੂੰ ਚਾਇ ਤੇਰਾ, ਦੋਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ ਜੁਦਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਮੁੰਤਜ਼ਿਰ¹ ਦੇ ਦੇਸ ਤੇ ਘੱਤ ਫੇਰਾ, ਅਸੀਂ ਗਰਦਨਾਂ ਆਪ ਨਿਵਾਈਆਂ ਹੈ
 ਅਸੀਂ ਖੜੇ ਉਡੀਕਦੇ ਰਾਹ ਤੇਰਾ, ਸਾਡੇ ਦੇਂਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੁਹਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਹਾਲ ਹਾਲ ਓ ਸੱਜਨਾ ! ਹਾਲ ਵੇਖੀਂ, ਹਾਲ ਅਸਾਂ ਦਾ ਮਿਸਲ ਸੌਦਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਅਸੀਂ ਅੱਖੀਂ ਦੀਆਂ ਧੀਰੀਆਂ ਘੋਲੀਆਂ ਹੈ, ਖੋਲ੍ਹ ਵਿਚ ਦਵਾਤ ਉਲਟਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਅਸੀਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਪੁਚਾਈਆਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਾੜ ਕੇ ਵਾਚ ਗਵਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਯਾਰ ! ਤੇਰੀਆਂ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਰੜਕਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰੜਕਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਏਹ ਇਸਤ ਗਫਾਰੀਆਂ² ਤੇਰੀਆਂ ਹੈ, ਏਹ ਭੜਕਦੀਆਂ ਹੋਰ ਭੜਕਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਨਕਸ਼³ ਜ਼ਾਫ਼ਰਾਨੀ⁴ ਇਸ਼ਕ ਯਾਰ ਦੇ ਨੇ, ਲਾਟਾਂ ਬਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਮਕਾਈਆਂ ਕੈ ।
 ਜੈ⁵ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਵਗਦੀ ਜਲਵਾ ਯਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀਆਂ ਹੈ ।
 ਨੂਰਿ ਲਾਮਿਆ⁶ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਰਸਿਆ, ਦੇਂਦਾ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸਫਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਇਸ ਜਾਮਿਆਂ⁷ ਨੂਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਅੰਦਰ, ਨਦੀਆਂ ਨੂਰ ਦੀਆਂ ਖੂਬ ਵਗਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਤੂੰ ਕਦ ਦੂਰ ਮੈਂਥੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਪੱਛੋਤਾਈਆਂ ਹੈ ।
 ਆਪੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੈਂ, ਆਪੇ ਦੇਖੀਆਂ ਆਪ ਦਿਖਾਈਆਂ ਹੈ ॥੧੨॥

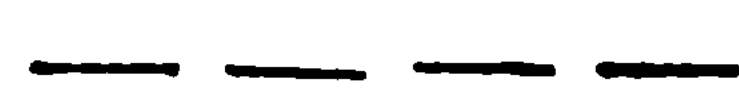
ਅਸੀਂ ਦਰਦ ਦੇ ਬਹਿਰ⁸ ਦੇ ਮੌਤੀਆਂ ਥੀਂ, ਲੜੀਆਂ ਮਿਜ਼ਗਾਂ⁹ ਦੀ ਨੌਕ ਪਰੋਤੀਆਂ ਹੈ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਸੌਜ਼¹⁰ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਤਪਨੇ ਨੂੰ, ਰੋ ਰੋ ਖੂਨ ਵਿਚ ਅੱਖੀਆਂ ਧੋਤੀਆਂ ਹੈ ।
 ਮੀਆਂ ਸੱਯਦਾ ਮਿਲੇਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤਾਕਰ, ਸਾਡੀਆਂ ਸ਼ੋਰਸ਼ਾਂ ਤਮ¹¹ ਨਾ ਹੋਤੀਆਂ¹² ਹੈ ।
 ਧੰਦੇ ਦਰਦ ਦੇ ਗਰਦ ਦੀਆਂ ਭਰਤੀਆਂ ਥੀਂ, ਨਹਿਰਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਅਟਕ ਖਲੋਤੀਆਂ ਹੈ ।
 ਡਾਕਖਾਨੇ ਦੀ ਵਿਚ ਸੰਦੂਕਚੀ ਦੇ ਅਸੀਂ ਲਿਖ ਲਿਖ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੋਤੀਆਂ¹³ ਹੈ ।
 ਤੇਰੇ ਮਾਲਵੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ, ਫੌਜਾਂ ਦਿਲੇ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਢੋਤੀਆਂ¹⁴ ਹੈ ।
 ਬੇ-ਦਰਦਾਂ ਥੀਂ ਦਰਦ ਦੀ ਦਾਦ ਲੈਣੀ, ਅਸੀਂ ਆਉਵਨਾਂ ਖਾਂਗਰਾਂ¹⁵ ਚੋਤੀਆਂ¹⁶ ਹੈ ।
 ਆਦਮਜ਼ਾਦ¹⁷ ਦੇ ਵਿਚ ਖਮੀਰਿ ਦਹਿਸ਼ਤ¹⁸ ਤਾਉ, ਚਾੜ੍ਹ ਤਬੀਅਤਾਂ ਮੌਤੀਆਂ ਹੈ¹⁹ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲੀ ਦਰਦ ਕਿਸ਼ਤ ਗਾਰੀ²⁰, ਅਸੀਂ ਦੌਰਿ²¹ ਹਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋਤੀਆਂ²² ਹੈ ।

1. ਇੰਤਜ਼ਾਰ (ਉਡੀਕ) ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਉਡੀਕਵਾਨਾਂ । 2. ਮਾਫੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ । 3. ਸ਼ਕਲ, ਸੂਰਤ । 4. ਕੇਸਰ । 5. ਜਿਸ, ਜਿਸ ਦੇ । 6. ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 7. ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ । 8. ਸਮੁੰਦ੍ਰ । 9. ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਧੀਰੀ । 10. ਦਰਦ । 11. ਖਤਮ । 12. ਹੁੰਦੀਆਂ । 13. ਤੋਂ (ਭਰ) ਦਿੱਤੀਆਂ । 14. ਢੋ (ਚਾੜ੍ਹ) ਦਿੱਤੀਆਂ । 15. ਖਾਂਗੜ ਲਵੇਰੀਆਂ । 16. ਚੋ ਦਿੱਤੀਆਂ । 17. ਆਦਮ ਦੀ ਸੰਤਾਨ । 18. ਡਰ (ਭੈ) ਦਾ ਖਮੀਰ (ਸੁਭਾਉ) । 19. ਗੋ (ਗੁੰਨੂ) ਦਿੱਤੀਆਂ । 20. ਕਾਸ਼ਤਕਾਰੀ, ਖੇਤੀ ਵਾੜੀ ਕਰਨਾਂ । 21. ਹਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲ ਵਿੱਚ । 22. ਜੋੜ-ਦਿੱਤੀਆਂ ।

ਯਕ ਰੰਗ¹ ਦੇ ਬਹਿਰਿ ਫਨਾ² ਅੰਦਰ ਦਿੱਕ ਦਾਰੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ ਵਗੋਤੀਆਂ³ ਹੈ ।
 ਏਹ ਫਿਰਾਕ ਦੀਆਂ ਦੂਰ ਗਵਾਈਆਂ ਭੀ, ਆਖਿਰ ਜਮਾ ਵਿਚ ਆਨ ਸਮੋਤੀਆਂ ਹੈ ।
 ਅਜੇ ਮਿੱਠਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਵਨੇ ਹਾਂ, ਨੌਕਾਂ ਤਾਨ⁴ ਦੀਆਂ ਫੇਰ ਫਰੋਤੀਆਂ ਹੈ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਆਇਆ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਈਵੇਂ, ਗਲੇ ਭੰਨ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਝੋਤੀਆਂ ਹੈ ।
 ਦੇਖ ਖਤ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦੇ ਨੂੰ, ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਅੱਖੀਆਂ ਰੋਤੀਆਂ⁵ ਹੈ ॥੧੩॥

ਹੋਈਆਂ ਮੁੱਦਤਾਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਲਾਟ ਸੌਜਾਂ⁶ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੇ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦੀ ਸੀ ।
 ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਸੀ, ਖਰਮਨ⁷ ਸੋਇਆ ਨਾ ਬਰਕ ਦੀ ਬਾਣ⁸ ਦੀ ਸੀ ।
 ਸਦਮਾ ਗਾਹ⁹ ਬਲਾ ਦੀ ਜਾਨ ਸਾਡੀ, ਹਮਦੋਸ਼¹⁰ ਕਿਬਰੀਅਤ¹¹ ਦੀ ਯਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਯੁੰਦੂਕਾਰ ਅੰਧੇਰੜੀ ਸੌਜ ਵਾਲੀ, ਗਰਦ ਦਰਦ ਦੀ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਛਾਣਦੀ ਸੀ ।
 ਹਮਜ਼ਾਦ¹² ਅਲਮਾਸ¹³ ਦੇ ਜਾਨ ਸਾਡੀ, ਆਹਨੋਦੋਜ਼¹⁴ ਬਰਮੀ ਤਰਖਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਸੰਗੀਨ ਦਿਲ ਟੁੰਬ ਪਰੋਵਨੇ ਨੂੰ, ਸਿਰ ਏਸਦੇ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਸਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਲੱਗੀ ਰੜਕਨੇ ਜਾਂ ਦਿਲੇ ਜਿਗਰ ਅੰਦਰ, ਮੱਖੀ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੀ ਖੂਨੀ ਧਾਨ ਦੀ ਸੀ
 ਜ਼ਖਮ ਰੜਕਿਆ ਤੇ ਦਿਲ ਧੜਕਿਆ ਸੀ, ਹੋਸ਼ ਗੁਮ ਹੋ ਗਈ ਔਸਾਨ¹⁵ ਦੀ ਸੀ ।
 ਜਾਨ ਸੌਜ¹⁶ ਜੋ ਕਤੜੀ ਸੌਜ ਵਾਲੀ, ਦਰਦੋਂ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਰਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਉ ਸਵਾਰੀਆਂ ਸੁਤਰ¹⁷ ਖੁੱਥਾਂ, ਤੇ ਨਾ ਸੁਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਪਲਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਵੱਜੀਆਂ ਦਸਤਕਾਂ¹⁸ ਨਾਲ ਅੰਗੁਸ਼ਤਗਾਂ¹⁹ ਦੇ, ਝੱਲੀ ਲਹਿਰ ਜਿਉ ਭੀਤ ਮਸਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਚਸਮਾ ਸਾਰਾ²⁰ ਇਰਾਦ ਤੋਂ²¹ ਮੌਜ ਵੱਗੀ, ਹੋਈ ਤਰ ਬਤਰ ਫਸਲ ਕਿਰਸਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਛੁੱਟੀਆਂ ਆਹ ਦਿਲ ਖਵਾਹ ਕਲੇਜੜੇ ਥੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇ ਤੰਬੂ ਤਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੱਢ ਬੁਖਾਰ ਦੁੱਖ ਕੌਲ ਘੱਲੇ, ਜਾਂਦੀ ਟੁੱਟਦੀ ਨੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਨ ਦੀ ਸੀ ।
 ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਯਾਰਾ, ਅੰਤ ਦੇਖ ਲੈ ਦੱਕ ਪਛਾਨ ਦੀ ਸੀ ॥੧੪॥

ਆਲਿਮ ਪੁਰੋਂ ਵਲ ਮਾਲਵੇ ਟੁਰੀ ਚਿੱਠੀ, ਹੁਣ ਰਹਿਆ ਨਾ ਵਕਤ ਤਾਖੀਰ²² ਦਾ ਹੈ ।
 ਸਾਡੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਵਨਾ ਈਂ, ਵੱਲ ਚੱਲਿਆ ਤੀਰ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਹੈ ।

1. ਮੁਹੱਬਤ । 2. ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿੱਚ । 3. ਵਗਾਈਆਂ । 4. ਲਾਨਤਾਨ ।
 5. ਰੋਂਦੀਆਂ । 6. ਸੜਦੀ (ਬਲਦੀ) ਹੋਈ । 7. ਖਲਵਾੜਾ । 8. ਬਿਜਲੀ । 9. ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ । 10.
 ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਾਥੀ । 11. ਬਜ਼ੁਰਗੀ । 12. ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਥ ਜੰਮੀ ਹੋਵੇ । 13. ਹੀਰਾ, ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ
 ਪੱਥਰ । 14. ਆਹਨ (ਲੋਹਾ) ਦੋਜ਼ (ਚੀਰਨ ਵਾਲੀ) । 15. ਬੁੱਧੀ, ਅਕਲ । 16. ਜਾਨ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ
 ਵਾਲੀ । 17. ਉਠ । 18. ਹੱਥ ਦੀ ਥਾਪ, ਤਾਲੀ, ਤਾੜੀ । 19. ਉਂਗਲੀਆਂ । 20. ਚਸਮਾਇ ਸਾਰ,
 ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਚਸਮੇ (ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮੇ) ਹੋਣ । 21. ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ । 22. ਦੇਰ, ਵਿੱਲ ।

ਦਿਲ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਰੰਗ ਖੁਲ੍ਹਾ, ਖਾਕ ਹਿਜਰ ਦੀ ਪਾਕ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਹੈ ।
 ਇਸ ਸਬਜ਼ ਤਰ ਬਰਗ¹ ਦਾ ਰੰਗ ਖੂਨੀ, ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਖਿਆ ਰਾਜ਼ ਲਫਗੀਰ² ਦਾ ਹੈ ।
 ਤਫਸੀਰ³ ਇਸ ਰਾਜ਼ ਦੀ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ, ਧਰਦੀ ਖ਼ਾਬ⁴ ਮੈਂ⁵ ਹੁਕਮ ਤਾਬੀਰ⁶ ਦਾ ਹੈ ।
 ਤਾਬੀਰ ਇਸ ਖ਼ਵਾਬ ਦੀ ਖ਼ਵਾਬ ਦਾਇਮ, ਪਾਬੰਦ ਜਨੂਨ ਜੰਜੀਰ ਦਾ ਹੈ ।
 ਕੀਤਾ ਖਤਮ ਕ਼ਲਾਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੂੰ, ਅੱਗੇ ਖੋਫ ਹੁਣ ਅਮਲ ਕਜੀਰ ਦਾ ਹੈ ।
 ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਜੇ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲੀ, ਜਾਣ ਫਜ਼ਲ ਕਰੀਮ ਕਦੀਰ⁷ ਦਾ ਹੈ ।
 ਜਾਨੀ ਯਾਰ ਦੀ ਵਿੱਚ ਦੁਕਾਨ ਬਹਿ ਕੇ, ਪਿਆ ਏਹ ਇਤਫਾਕ ਤਹਰੀਰ⁸ ਦਾ ਹੈ ।
 ਦਰਦੀਂ ਭਰੇ ਦਿਲ ਮੁੜ ਲੁਹੱਜ⁹ ਦੇ ਨੇ, ਰੋ ਰੋ ਡੋਹਲਿਆ ਰੰਗ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਹੈ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦੁਖਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖਤ ਲਿਖਿਆ, ਦੋ ਪਹਿਰ ਦਾ ਵਕਤ, ਦਿਨ ਪੀਰ¹⁰ ਦਾ ਹੈ ।
 ਅੱਜ ਅੱਠਵੀਂ ਮਾਹ¹¹ ਮੁਹੱਰਮੋਂ¹² ਹੈ, ਸਦੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਾਲ ਅਖੀਰ ਦਾ ਹੈ ॥੧੫॥

1. ਪੱਤਾ, ਪਤ੍ਰ । 2. ਧੂੰਆਂ । 3. ਖੁਲਾਸਾ । 4. ਸੁਪਨਾ । 5. ਸ਼ਰਾਬ 6. ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਫਲ ਕੁ-ਫਲ
 ਦੋਸਣਾ । 7. ਕਾਦਰ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 8. ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ । 9. ਲੁੜਦੇ, ਨਿਹਾੜੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ।
 10. ਸੋਮਵਾਰ । 11. ਮਹੀਨਾ । 12. ਮੁਹੱਰਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ
 ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਜ਼ਰਤ ਹੁਸੈਨ ਮੁਆਵੀਏ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਯਜ਼ੀਦ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੂਛੇ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ
 ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

2.

ਸੀਹਰਫੀ ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੁ ਦੀ

- ਅਲਫ— ਆ ਚੇਤੇ¹ ਸਜਨ ਗਲ ਬਾਹੀਂ ਨੀ, ਮੈਂ ਛੇਜ ਫੁਲਾਂ ਭਰ ਸੁੱਤੀ ।
ਜਾਂ ਜਾਗੀ ਸ਼ਹੁ² ਨਾਲ ਨ ਪਾਇਆ, ਮੈਂ ਰੋਂਦਿਆਂ ਨੀਂਦ ਵਿਗੁੱਤੀ ।
ਯਾਰ ਵਿਛੁੰਨਿਆਂ ਅੱਖੀਂ ਰੁੰਨੀਆਂ, ਤੇ ਭਾ ਸੜਦੀ ਛੇਜ ਕਰ ਸੁੱਤੀ ।
ਆਖੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾਂ, ਸੱਸੀ ਕੂਕੇ ਲੁੱਟੀ ਲੁੱਟੀ ॥੧॥
- ਬੇ— ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਮੋ ਗਾੜੇ⁴, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਾਰੀ⁵ ਲੱਗੇ ।
ਕਰ ਘਾਇਲ ਸੁਟ ਗਏ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਕਿਤ ਵਲ ਵੱਗੇ ।
ਕਰ ਕੇ ਜੁਦਾ ਪੁੰਨੁ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁਖ ਠੱਗੇ ।
ਵੇਖ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਵਲ, ਜਿਹੜੀ ਮਰਦੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ॥੨॥
- ਤੇ— ਤਪਦੇ ਦੋ ਨੈਣ ਤੱਤੀ ਦੇ, ਉਹ ਰੱਤ ਵਹਿੰਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ।
ਖੜੀ ਪੁਕਾਰੇ, ਕਰ ਕਰ ਨਾਰੇ, ਦੁੱਖ ਪਾ ਗਏ ਹੋਤ ਰਜਾਲੇ⁶ ।
ਨਾ ਛੱਡ ਜਾਹੀਂ ਪੁੰਨੁ ਯਾਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਆ ਮੁੜ ਲੈ ਚਲ ਨਾਲੇ ।
ਲੈ ਪੈਗਾਮ⁷ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਦੇ ਕਰੀਂ ਹਵਾਲੇ ॥੩॥

1. ਅਦਣਚੇਤ, ਅਚਾਨਕ । 2. ਪੀਆ, ਪ੍ਰੀਤਮ । 3. ਗਵਾਈ । 4. ਮੋਏਗਰ ਰੁਆਉਣ ਵਾਲੇ (ਤੀਰ) 5. ਗਹਿਰੇ, ਡੂੰਘੇ । 6. ਰਜ਼ੀਲ ਕਮੀਨੇ । 7. ਸੁਨੇਹਾ ।

ਸੇ— ਸਬੂਤੀ ਤੇ ਸਬਰ ਤਸੱਲੀ, ਮੈਂ ਵੇਚ ਵਿਹਾਜੀਆਂ ਆਹੀਂ ।
ਲਾ ਲਜ ਨੀਂਦ ਦਿਲ ਦਿੱਤਾ ਸੋਹਣਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਰੋਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਾਹੀਂ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰਾ ਪੁੰਨੁ ਵੰਜਿਆ¹, ਮੈਂ ਵੰਜ² ਮਿਲਸਾਂ³ ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ।
ਜਾਇ ਆਖ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸਜਨ ਨੂੰ, ਸੋਹਣਿਆਂ, ਮਾਰ ਮੂਈ ਨੂੰ ਸਾਈਂ ॥੪॥

ਜੀਮ— ਜਗਾ ਕਰ ਰੁਖਸਤ ਹੋਇਓਂ ਜਾਂ, ਤੂੰ ਧਰਿਆ ਪੈਰ ਕਚਾਵੇ⁴ ।
ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਲਾਹੇ ਗਲੋਂ ਗਲਾਵੇ⁵ ।
ਬੇ-ਤਰਸਾ ਕਿਉਂ ਤਰਸ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲਾਇ ਪਛੁਤਾਵੇ ।
ਵੇਖ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਦੇ, ਹੁਣ ਨੈਣ ਬਲਣ ਵਿਚ ਹਾਵੇ ॥੫॥

ਹੇ— ਹਵਾਲੇ ਕਿਸ ਦੇ ਮੈਨੂੰ, ਵੇ ਤੂੰ ਛੋੜ ਪਇਓ ਉਠ ਰਾਹੀਂ ।
ਹੁਣ ਰੱਤ ਰੁੰਨੀ ਦੀਦੋ⁶ ਛੁੱਟੀ, ਖੜੀ ਕੂਕਾਂ ਲੰਮੀ ਰਾਹੀਂ ।
ਮਸਤ ਬਲੋਚਾ ਮੋੜ ਮੁਹਾਰਾਂ, ਮੁੜ ਸੁਣ ਲੈ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹੀਂ⁷ ।
ਵਾਂਗੁ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਦਾ, ਸਿਰ ਸੱਟਾ ਚੂਸ ਆਹੀਂ ॥੬॥

ਖੇ— ਖਤਾਈਂ⁸ ਬਖਸ਼ ਅਸਾਂਈ, ਅਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇ-ਅਦਾਈਆਂ⁹ ।
ਜੋ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਅਸਾਂ ਖੁਦ ਕੀਤੀਆਂ ਭਰ ਪਾਈਆਂ ।
ਕਿਤ ਵਲ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਇ ਨ ਮੇਰੀ, ਵੇ ਮੈਂ ਮਿਲਨੀਆਂ ਭਰਵਾਈਆਂ ।
ਕਰੋ ਬਿਆਨ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਹੁ ਨੇ ਆਪ ਬੁਲਾਈਆਂ ॥੭॥

ਦਾਲ— ਦੁੱਖੀ ਨੀਂ ਮੈਂ ਘਾਇਲ ਹੋਈ, ਮੈਨੂੰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਦਰਦ ਮਰੋੜਾ ।
ਮੈਂ ਵਾਂਗੁ ਕੂੰਜ ਦੁੱਖੀਂ ਕੁਰਲਾਨੀ, ਜਾਂ ਲੈ ਹੋਤ ਗਏ ਘਿੰਨ ਜੋੜਾ ।
ਸ਼ਾਲਾ¹⁰, ਜਾ ਨਾ ਵਿਛੁੰਨੇ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦੁੰਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਪਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਛੋੜਾ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੀ ਵਿਛੁੜੇ, ਫਿਰ ਕਦਰੋਂ ਦੁੱਖ ਥੋੜਾ ॥੮॥

ਜਾਲ— ਜਰਾ ਦਿਲ ਸਬਰ ਨ ਸਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਅਈਂ,¹¹ ਘੁਲ ਗਹਿਆ ਪਿੱਤਾ ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਨ ਈਮਾਨ ਸੁਣੇ ਦਿਲ, ਨੀ ਮੈਂ ਚਾ ਪੁੰਨੁ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ ।
ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਕੀਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਸੋਹਣਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਇਆ ਪਸਿੱਤਾ¹² ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਅਜ ਹਰਨ¹³ ਸਬੂਟੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਿਆ ਬਿਰਹੋਂ ਧਾ ਚਿੱਤਾ ॥੯॥

ਰੇ— ਰੋਵਾਂ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਧੋਵਾਂ, ਨੀ ਤੂੰ ਵਰਜ ਨ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ ।
ਪੁੰਨੁ ਯਾਰ ਗਇਆ ਘੱਤ-ਦੁੱਖੀਂ, ਮੇਰੇ ਰੋਵਨ ਦੇ ਦਿਨ ਆਏ ।
ਲਬ ਪੀਲੇ ਅੱਜ ਨੈਣ ਰੰਗੀਲੇ, ਗਲ ਜੁਲਫਾਂ ਕੁੰਡਲ ਪਾਏ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਦੀਆਂ ਚੀਖਾਂ, ਦਿਲ ਸੰਗਾਂ ਸਲ ਪਾਏ ॥੧੦॥

1. ਚਲਿਆ ਗਿਆ । 2. ਜਾ । 3. ਮਿਲਾਂਗੀ । 4. ਕਜਾਵਾ, ਉਠ ਦੀ ਕਾਠੀ । 5. ਗਲ ਪਏ ਫਾਹੇ । 6. ਅੱਖੋਂ । 7. ਫਰਿਆਦਾਂ । 8. ਖਤਾ ਗੁਨਾਹ । 9. ਅਸੁਭਾਵਿਕ ਗੱਲਾਂ । 10. ਜੇ ਰੱਬ ਕਰੇ ਤਾਂ । 11. ਇੰਝ ਆਹਾਂ ਨਾਲ । 12. ਪਿਛੇਤਾ । 13. ਮਿ੍ਗਾ ,

ਜੇ— ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ, ਮਾਂ ਪਕੜ ਪੱਲੂ ਖਲਿਆਰੇ ।
 ਨਾਂ ਕਰ ਪਿੱਛਾ ਏਹੋ ਜਿਹਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਹਤਿਆਰੇ ।
 ਨਦੀਆਂ ਚੀਰ ਮਿਲੇਂਦੇ ਸਾਜਨ, ਤੇ ਇਹ ਗਲ ਥੀਂ ਲਾਹ ਸਿਧਾਰੇ¹ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਜਿਹੜੇ ਦਰਦ ਨ ਵੰਡਣਹਾਰੇ ॥੧੧॥

ਸੀਨ— ਸੁਝਾ ਕੁਝ ਮੈਂ ਤੁਝ ਚੁੱਕੀਆਂ, ਨੀ ਮੈਂ ਵੋੜੇ ਤਾ ਨਾ ਥੋੜੇ ।
 ਵਡਿਆਈਆਂ ਤੇ ਮਾਨ ਤਕੱਬਰ², ਸਬ ਰੁਖਸਤ³ ਕਰ ਕਰ ਤੋੜੇ ।
 ਤੇ ਇਕ ਯਾਰ ਨ ਲੋੜਿਆ ਹੱਥੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਪਰ ਕਰ ਗਿਆ ਜ਼ੋਰੇ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਪੁੰਨੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਸੱਸੀ ਕਰਨ ਲਗੀ ਹਡਖੋਰੇ⁴ ॥੧੨॥

ਸੀਨ— ਸ਼ਬਾਸ਼ਬ⁵ ਹੋਤ ਸਵਾਰੀ, ਨੀ ਓਹ ਥਲ ਮਾਰੂ ਲੰਘ ਗਇਆ ।
 ਵੰਜ ਮਿਲੇ ਕਦ ਡਾਚੀਆਂ ਵਾਲਾ, ਨੀ ਤੂੰ ਨਾ ਜਾ ਹਟ ਇਹ ਧਿਈਆਂ⁶
 ਤੇ ਤੂੰ ਪੰਧ ਨ ਪਇਓਂ ਉਪਰੇ, ਤੇ ਅੱਜ ਕਿਹੀ ਮੁਸੀਬਤ ਪਈਆ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਅੱਜ ਬਣਿਆ ਸਖਤ ਕਜ਼ਈਆ⁷ ॥੧੩॥

ਸਵਾਦ— ਸਬਰ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਚਲਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਟਿਕਾਨਾ ।
 ਇਸ਼ਕ ਇਮਾਨਤ ਮੈਂ ਸਿਰ ਧਰਿਆ, ਜੇ ਇਹ ਧਰਿਆ ਪਰੇ ਨਾ ਜਾਨਾ ।
 ਛੋੜਿਆ ਮੈਂ ਬੇ-ਵਸ ਹੋਈਆਂ ਕੀਤਾ ਖੂਨੀ ਇਸ਼ਕ ਧਿਗਾਨਾ⁸ ।
 ਅੰਤ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਨੇ, ਵੰਜ⁹ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਖੋਫ ਖਾਨਾਂ ॥੧੪॥

ਜੁਆਦ— ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰਾ ਮੱਠ ਕਹਿਣਾ, ਨੀ ਤੂੰ ਜਾਹ ਨ ਪਰੇ ਪਰੇਰੇ ।
 ਕੀ ਸ਼ੈ ਹੋਤ ਗਇਆ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਏਥੇ ਪੁੰਨੂ ਜਿਹੇ ਬਥੇਰੇ ।
 ਰੇਗਿਸਤਾਨ¹⁰ ਤਨੂਰ¹¹ ਥਲਾਂ ਦੀ, ਮਤ ਸੜ ਬਲ ਹੋਸੇਂ ਬੇਰੇ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ, ਹੁਣ ਵਰਜਿਓਂ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ॥੧੫॥

ਤੋਇ— ਤਾਨੇ ਸੁਣਿ ਸੱਸੀ ਰੁੰਨੀ, ਨੀ ਤੂੰ ਕੀ ਮਾਏ ! ਫਰਮਾਇਆ ?
 ਪੁੰਨੂ ਜੇਹਾ ਮਸਤ ਰੰਗੀਲਾ, ਕਿਸੇ ਕਦ ਸਤ ਪੁਤ੍ਰੀ¹² ਜਾਇਆ ।
 ਦੋਵੇਂ ਆਲਿਮ¹³ ਤੇ ਦਿਲ ਦੁੱਖੇਂ ਭਰ ਪਾਨੀ, ਮੈਥੋਂ ਘੋਲ ਘੁਮਾਇਆ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਏਥੇ ਪੁੰਨੂ ਬਾਝੋਂ, ਸੱਸੀ ਕੂਕੇ ਹੋਰ ਨ ਆਇਆ ॥੧੬॥

ਜੋਇ— ਜ਼ਾਲਿਮ ਇਸ਼ਕ ਧਿਗਾਨਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਾੜ ਪੱਲੂ ਉਠ ਧਾਨੀ¹⁴ ।
 ਖੋਜੇ ਖੋਜ ਪੁੰਨੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਨੀ ਓਹ ਕਰਦੀ ਗਈ ਵਰਾਨੀ ।

1. ਚਲੇ ਗਏ । 2. ਅਹੰਕਾਰ । 3. ਵਿਦਾ । 4. ਹਟਕੋਰੇ ਭਰਨੇ, ਡੁਸਕੀਂ ਡੁਸਕੀਂ ਰੋਣਾ । 5. ਝਟਾ ਪੱਟ । 6. ਧੀ, ਬੇਟੀ । 7. ਕਜ਼ੀਆ ਭਾਵ-ਦੁੱਖ, ਮੁਸੀਬਤ । 8. ਧੋਕਾ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ । 9. ਚਲੇ । 10. ਰੋਤ ਦਾ ਥਲ । 11. ਤੰਦੂਰ ਵਾਂਗੂ ਤੱਤਾ । 12. ਸੱਤ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ । (ਸੁਪੁੱਤੀ) ਮਾਂ ਨੇ । 13. ਸੰਸਾਰ । 14. ਧਾਈ, ਦੋੜੀ ।

- ਪੈਰ ਨੰਗੇ ਓਹ ਮਹਿੰਦੀਆਂ ਰੰਗੇ, ਵਿਚ ਕੰਡਿਆਂ ਫਿਰੇ ਦਬਾਨੀ¹ ।
ਹੋਰ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹ ਸੂਰਜ ਲਾਟ ਵਗਾਨੀ ॥੧੭॥
- ਐਨ— ਇਨਾਇਤ² ਕਰੇਂ ਪਲੂ ਚਾ ਸੱਸੀ, ਰੋ ਰੋ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
ਤੇਜ਼ ਰਵਾਨੀ³ ਡਾਚੀ ਵਾਲਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਵਦਾ ਇਸ਼ਕ ਹੁਲਾਰੇ ।
ਮੈਂ ਬਿਰਹੋਂ ਭੁਜਾ ਬਾਲਣ ਹੋਈਆਂ, ਵਿਚ ਥਲ ਭਖਦੇ ਅੰਗਿਆਰੇ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਿਲ ਮਹਸ਼ਿਰ⁴ ਵਾਂਗੂੰ, ਛੁੱਟੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ॥੧੮॥
- ਗੈਨ— ਗਮਾਂ ਤੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਏ ਇਸ਼ਕ ਸਿਆਪੇ ।
ਲੰਕਾ ਦਾਹ⁵ ਥਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰੇਤਾਂ, ਮੇਰਾ ਤਨ ਮਨ ਤਾਂਦਿਆਂ ਤਾਪੇ ।
ਪੁੰਨੂ ਤਾਉ ਦਿੱਤਾ ਵਿਚ ਸੀਨੇ, ਵੇ ਤੂੰ ਚਮਕਿਆ ਆਪੇ ਆਪੇ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਪੁਕਾਰੇ ਸੱਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਿਜ ਜਣੇਂਦੇ ਮਾਪੇ ॥੧੯॥
- ਫੇ— ਫਿਰਾਕ ਪੁੰਨੂ ਦਿਓਂ ਦਰਦੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਵਿਚ ਝੋਕੋ ।
ਲਾਲ ਰਤੋਂ ਭਰ ਮਾਲਾ ਚੀਨੀ, ਤੁਸੀਂ ਝਿੱਮਣੀਆਂ ਦੀਓ ਨੋਕੋ ।
ਭਰਿਆ ਨੂਰ ਪੁੰਨੂ ਦਾ ਮਖਮਲ, ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖੋ ਲੋਕੋ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਬਿਰਹੋਂ ਸੜਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਸੜਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕੋ ॥੨੦॥
- ਕਾਫ਼— ਕਰਾਰ ਤਸੱਲੀ ਮੇਰੀ ਏ, ਤੂੰ ਲੈ ਪੁੰਨੂ ਕਿਤੇ ਛਪਿਆ ।
ਚੜ੍ਹੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤੇ ਚਮਕਿਆ ਸੂਰਜ, ਥਲ ਮਾਰੂ ਦੋਜ਼ਖ ਤਪਿਆ ।
ਵੇ ਮੈਂ ਸੜਦੀ ਬਲਦੀ ਕੋਲੇ ਹੋਂਦੀ, ਭੀ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਹੈ ਜਪਿਆ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਕੀ ਵੱਸ ਸੱਸੀ ਦੇ, ਮੂੰਹ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਸਭ ਜਗ ਖਪਿਆ ॥੨੧॥
- ਕਿਆਫ਼— ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਮੋੜ ਮੁਹਾਰਾਂ, ਪੁੰਨੂ ! ਸੁਣ ਲੈ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹਾਂ ।
ਤੂੰ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜੀ ਵੇ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ, ਦੌੜੀ, ਤੇਰਾ ਭੀ ਕਦਮ ਅਗਾਹਾਂ ।
ਆਖਰ ਤੀਕ ਲਿਖਿਆ ਸਾਹਾਂ, ਲਾ ਛੱਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਹਾਂ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਪਿਆ ਨੇੜੇ ਵਸਦਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਦੂਰ ਨਿਗਾਹਾਂ ॥੨੨॥
- ਲਾਮ— ਲਈ ਦਮ ਦਿੰਦੀ ਪੁੰਨੂ, ਭਰ ਅੱਖੀਂ ਲਹੂ ਪਲਟਿਆ ।
ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਪਰਾਣ ਹਯਾਤੀ⁶ ਘਟ ਗਈ, ਦੁੱਖ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਨ ਘਟਿਆ ।
ਨੀ ਮੈਂ ਘਟਦੀ ਘਟਦੀ ਘੱਟੇ ਰਲੀਆਂ, ਏਹੋ ਇਸ਼ਕ ਥੀਂ ਖਟਿਆ ਵਟਿਆ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਫਟਿਆ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਤਪਦਾ ਲੋਹਾ ਚਟਿਆ ॥੨੩॥
- ਮੀਮ— ਮਰੇਂਦੀ ਤੇ ਤੜਫੇਂਦੀ, ਸੱਸੀ ਡਿਗ ਡਿਗ ਪਵੇ ਬਿਚਾਰੀ ।
ਸਟ ਗਏ ਪੈਰ ਕਲੇਜਾ ਭੱਜਾ, ਸੀਨੇ ਵਗਦੀ ਦਰਦ ਕਟਾਰੀ ।

1. ਦੱਬਦੀ । 2. ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਭਾਵ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ । 3. ਚਾਲ । 4. ਪਰਲੋ ਦੇ ਦਿਨ ।
5. ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਵੇਂ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਰਾਵਣ ਦੀ ਲੰਕਾ ਨਾਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਫੂਕ ਸੁੱਟੀ ਸੀ ।
ਏਥੇ 'ਲੰਕਾ ਦਾਹ ਹੋਣਾ' ਮੁਹਾਵਰੇ ਤੋਂ ਸਰਬਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ । 6. ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ।

ਧੁੱਪ ਪਿਆਸ ਨਿਤਾਣੀ¹ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਓਹ ਸਾਬਤ ਦਮੋਂ ਨ ਹਾਰੀ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੱਸੀ ਚਿਚਲਾਨੀ², ਲੈ ਵੇ ਹੋਤ ਪੁੰਨੂ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ॥੧੯॥
 ਨੂਨ— ਨਿਖੁੱਟ ਹਯਾਤੀ³ ਚੱਲੀ, ਅਜੇ ਕਦਮ ਅਗਾੜੀ⁴ ਧਰਦੀ ।
 ਲੈ ਪੁੰਨੂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਬਾਂਦੀ, ਦੁੱਖ ਜ਼ਰਦੀ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਦੀ ।
 ਉਸ ਦਿਲਬਰ⁵ ਦੀ ਦਰਦ ਬਿਦਰਦੀ, ਜਿਸ ਆਣ ਨ ਦੇਖੀ ਮਰਦੀ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਵਿਚ ਇਸਕੇ ਸੱਸੀ, ਕਾਈ⁶ ਦਾਗ ਲਗਣ ਥੀਂ ਡਰਦੀ ॥੨੦॥
 ਵਾਉ— ਵੇਲਾ⁷ ਆਇਆ ਸੱਸੀ, ਵੇਖਿਆ ਇਕ ਚਰਵਾਹੇ⁸ ।
 ਉਥੇ ਦੌੜ ਪੁੱਜੀ ਪਿੱਛੇ ਓਸ ਭਰਾਵਾ, ਕਿਤ ਵਲ ਹੋਤ ਲੰਘੇ ਮਤਵਾਲੇ ।
 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਪੁੰਨੂ ਵਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਗਿਆ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲੇ ।
 ਸੱਸੀ ਛੋੜ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲਾ, ਮੈਂਥੀ ਕਰ ਗਿਆ ਟਾਲਮ ਟਾਲੇ ॥੨੧॥
 ਹੇ— ਹਿਜਰ⁹ ਤਪਾਈ ਜਿੰਦ ਲਬ¹⁰ ਤੇ ਆਈ, ਸੱਸੀ ਰੋ ਰੋ ਕਹਿੰਦੀ ਨਾਲੇ ।
 ‘ਏਹ ਲੈ ਲੋਥ ਇਮਾਨਤ ਰੱਖੀਂ, ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਦੇ ਕਰੀਂ ਹਵਾਲੇ ।’
 ਏਹ ਗਲ ਬੋਲ ਝੜੀ ਦਮ ਟੁੱਟਾ, ਹੁਣ ਗਿਰ ਗਈ ਤਮ ਕੋ ਸਾਲੇ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਬਾਈ ਕਬਰੇ, ਸੱਸੀ ਰੋ ਰੋ ਭੇਡਾਂ ਵਾਲੇ ॥੨੨॥
 ਲਾ— ਲਿਬਾਸ ਬਦਨ ਲਾ ਜਿੰਦੜੀ, ਕੌਲ ਪੁੰਨੂ ਥੀਂ ਕਰਦੀ ਪੱਕਾ ।
 ਹੱਜ ਚਲੀ ਅੱਜ ਮੰਜ਼ਲ¹¹ ਪੁੰਨੀ¹², ਸੱਸੀ ਥਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਮੱਕਾ ।
 ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਤੋੜ ਨਿਭਾਈਆਂ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਦੇਹ ਧੱਕਾ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੁਣ ਜਾਗਿਆ ਪੁੰਨੂ, ਤੱਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ¹³ ॥੨੩॥
 ਅਲਫ— ਉਦਾਸ ਸਜਨ ਬਿਨ ਪੁੰਨੂ, ਉਹ ਦੇ ਨੈਣ ਲਹੂ ਭਰ ਆਏ ।
 ਜਾਤਾ ਹਾਲ ਜੋ ਹੋਤ ਸਿਤਮਗਰ¹⁴, ਮੈਨੂੰ ਸੱਸੀ ਥੀਂ ਤੋੜ ਲਿਆਏ ।
 ਮੌੜ ਮੁਹਾਰ ਪਿਛਾੜੀ ਵਗਿਆ, ਹੁਣ ਹੋਤਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਏ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਭਖ ਲੌਂਦੇ¹⁵ ਥਲ ਵਿਚ, ਮੈਨੂੰ ਰੋ ਰੋ ਨੀਰ ਚਲਾਏ ॥੨੪॥

1. ਕਮਜ਼ੋਰ । ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 2. ਚੀਖੀ, ਪੁਕਾਰੀ । 3. ਜ਼ਿੰਦਗੀ । 4. ਅਗੇਰੇ । 5. ਪ੍ਰੀਤਮ ।
 6. ਕੋਈ । 7. ਆਖਰੀ ਵਕਤ, ਅੰਤਿਮ ਸਮਾਂ । 8. ਪਾਲੀ ਨੇ, ਭੇਡਾਂ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ । 9. ਬਿਰਹੋਂ
 ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੇ । 10. ਬੁਲ੍ਹਾਂ (ਹੋਠਾਂ) ਤੇ । 11. ਮੰਜ਼ਲਿ ਮਕਸੂਦ, ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਸਲ ਥਾਵੇਂ । 12. ਪੁੱਜੀ ।
 13. ਹੈਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ । 14. ਪਾਪੀ, ਜ਼ਾਲਿਮ । 15. ਤਪਦੇ, ਸੜਦੇ ਬਲਦੇ ।

੯-- ਯਾਰ ਦੀ ਵਿੱਚ ਖੁਮਾਰੀ, ਬੰਦ ਪੁੰਨੂ ਦੀ ਦਸੋਂ ਨਾ ਟੁੱਟੀ ।
ਅੱਗੇ ਕਬਰ ਡਿੱਠੀ ਚਰਵਾਹੇ, ਪੁੱਛਿਆ, 'ਏਥੇ ਕੌਣ ਦੱਬੀ ਦੁੱਖ ਲੁੱਟੀ ?'
ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ ਤੇ ਨਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਵਿਚੋਂ ਕਬਰ ਸੱਸੀ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ।
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ¹ ਪੁੰਨੂ, ਉਤੋਂ ਕਬਰ ਮਿਲੀ ਬੰਦ ਛੁੱਟੀ ॥੨੫॥

1. ਵੜਿਆ ।

ਬਾਰਾਂ ਮਾਹਾਂ ਮਾਲੀ ਤੇ ਬੁਲਬੁਲ ।

ਚੇਤ੍ਰ ਆਈ ਏ ਮੌਸਮ ਬਹਾਰ ਗੁਲ¹ ਦੀ, ਗੁੰਚਾ² ਬਰਗ³ ਜ਼ਾਹਿਰ ਸ਼ਾਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ।
 ਗੁਲ ਲਾਲਾ⁵ ਨੇ ਚੁੱਕ ਨਕਾਬ⁶ ਲੀਤਾ, ਹੈਰਾਨ ਬਦਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਾਲ⁷ ਹੋਏ ।
 ਮਾਲੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ, ਫਿਰਦੇ ਚਮਨ⁸ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਏ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਬੋਲੀ ਬੁਲਬੁਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਸਿਆਹ ਭੌਰ ਆਸ਼ਿਕ ਡਾਲ ਡਾਲ ਹੋਏ ॥੧॥
 ਬੈਸਾਖ ਵੇਖ ਕੇ ਚਮਨ ਦੇ ਵਲ ਬੁਲ ਬੁਲ, ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਪਈ ਬੇਖੁਦ ਬੋਲੇ ।
 ਗੁੰਚੇ ਵਾਲੀ ਡਾਲੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤੇ, ਨਾਲ ਚੁੰਜ ਦੇ ਗੁੰਚੇ ਦੇ ਬਰਗ ਖੋਲੇ ।
 ਗੁਲ ਲਾਲਾ ਉਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਸੀਨੇ ਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਫੋਲੇ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੌਖਤ ਖਾਧੀ ਭੌਰ ਨੇ ਜੀ, ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਏਹ ਦਲੀਲ ਤੋਲੇ ॥੨॥
 ਜੇਠ ਜਾਇਕੇ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ਭੌਰ ਕਹਿੰਦਾ,⁴ ਤੇਰਾ ਚਮਨ ਹੈ ਬੁਲਬੁਲ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ।
 ਗੁਲ ਲਾਲਾ ਦੇ ਬਰਗ ਸਬ ਤੌੜ ਸੁੱਟੇ, ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਗੁੰਚੇ ਬੇਤਾਬ ਕਰਦੀ ।
 ਬੜਾ ਗੁਲ¹⁰ ਕਰਦੀ ਗੁਲ ਗੁਲ ਕਹਿੰਦੀ, ਡਰ ਤੇਰਾ ਨਾ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਖਵਾਬ¹¹ ਕਰਦੀ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੁਣਕੇ ਆਇਆ ਦੌੜ ਮਾਲੀ, ਮਾਲੀ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕਰਦੀ ॥੩॥

1. ਫੁੱਲ 2. ਬਗ਼ੈਰ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਫੁੱਲ । 3. ਕਲੀਆਂ, ਪੜ੍ਹ । 4. ਟਹਿਣੀਆਂ । 5. ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਦਾ ਇਕ ਫੁੱਲ, ਦੁਪਹਿਰੀਏ ਦਾ ਫੁੱਲ । 6. ਘੁੰਡ, ਪਰਦਾ । 7. ਬਦਖਸ਼ਾਂ ਦੇਸ ਦੇ ਲਾਲ । 8. ਬਾਗ਼ । 9. ਜਲਨ, ਸਾੜਾ । 10. ਸ਼ੋਰ, ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ । 11. ਸੁਪਨੇ ।

ਹਾੜੁ ਹਾਹ ਇਕ ਦਰਦ ਦੀ ਮਾਰ ਬੁਲ ਬੁਲ, ਕਹਿੰਦੀ, ਮਾਲੀ ! ਮੈਂ ਪਰ
ਕੋਈ ਕਰਮ¹ ਕਰ ਦਈਂ

ਕਰ ਦਈਂ ਬੇਦਰਦ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਤੋੜੇ, ਦਰਦੀ ਦਿਲੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾ ਜ਼ਖਮ ਕਰ ਦਈਂ-
ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਜੇ ਕਰ ਫੁੱਲ ਤੋੜਨੇ ਹੈਂ, ਤੇ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵੀ ਪਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮ ਕਰ² ਦਈਂ ॥੪॥

ਸਾਵਣ ਆਈ ਬਹਾਰ ਹੈ ਸੈਰ ਗੁਲ ਦੀ, ਮਾਲੀ ਕਹੇ ਉਸ ਨੂੰ, “ਉਪਰ ਬੈਠ ਫੁਲ ਫੁਲ ।
ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜਨੇ ਦੀ, ਮੂੰਹੋਂ ਕਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਕ ਬੋਲ ਖੁਲ ਖੁਲ ।”

ਹਾਏ ਦਮ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਲਾ ਦਮ ਦਿੱਤਾ, ਓਹ ਬੇਖਬਰ ਆਸ਼ਕ ਕਰਦੀ ਫਿਰੇ ਚੁਲ ਚੁਲ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਜਦੋਂ ਆਈ ਦਾਮ³ ਉਤੇ, ਖਿਚੀ ਜਾਲੀ ਮਾਲੀ ਲਈ ਪਕੜ ਬੁਲ ਬੁਲ ॥੫॥

ਭਾਦੋਂ ਭੋਰ ਹੋ ਕੇ ਹੋ ਤੀਰ ਗਏ, ਬੁਲ ਬੁਲ ਕਹੇ, “ਮੇਰੀ ਤਕਦੀਰ ਅੱਲਾ ।

ਖਰੀਦਦਾਰ ਸਾਂ ਇਕ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਮੈਂ, ਹੋਰ ਕੁੱਛ ਨ ਸੀ ਤਕਸੀਰ⁴ ਅੱਲਾ ।

ਗੁਲ ਲਾਲਾ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਲਾਲ ਰੱਖੀ, ਖਾਤਰ ਜਿਹਦੀ ਮੈਂ ਹੋਈ ਅਸੀਰ⁵ ਅੱਲਾ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਕਹਿੰਦੀ ‘ਦਿਲ ਚੀਰ ਗਿਆ, ਨਿਗਾ ਸਖਤ ਜੁਦਾਈ ਦਾ ਤੀਰ ਅੱਲਾ ॥੬॥

ਅੱਸੂ ਆਸ ਕਰ ਆਈ ਸਾਂ ਚਮਨ ਅੰਦਰ, ਰਹੀ ਦਿਲ ਦੀ ਦਿਲ ਮੁਰਾਦ ਮਾਲੀ ।

ਇਕ ਜੁਦਾਈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪਈ ਫਾਹੀ, ਤੀਜੀ ਸੁਣੀ ਨਾ ਤੂੰ ਫਰਿਆਦ ਮਾਲੀ ।

ਪਾਵਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਛੱਡ ਮੈਨੂੰ, ਤੇਰਾ ਚਮਨ ਜੋ ਰਹੇ ਆਬਾਦ ਮਾਲੀ ।”

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਬੁਲ ਬੁਲ ਕਹਿੰਦੀ, “ਤਰਸ ਕਰ ਤੂੰ ਐ⁶ ਬੇਦਾਦ⁷ ਸੱਯਾਦ⁸ ਜੱਲਾਦ ਮਾਲੀ ।

ਕੱਤਕ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਪਾ ਲੀਤਾ, ਮਾਲੀ ਕਹੇ ਕੀ ਮੇਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਬੁਲ ਬੁਲ ।

ਨਹੀਂ ਵੱਸ ਮੇਰੇ, ਸਖਤ ਬਖਤ⁹ ਤੇਰੇ, ਹੋਈ ਸਖਤ ਹੈਂ ਤੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਬੁਲ ਬੁਲ ।

ਬੁਲ ਬੁਲ ! ਵੇਖ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਇਆ, ਤੈਨੂੰ ਪਕੜ ਕਰਨਾ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਬੁਲ ਬੁਲ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਸੀ ਏਹ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਅੰਦਰ, ਗਿਫ਼ਤਾਰ ਲਾਚਾਰ ਬੇਜ਼ਾਰ¹⁰ ਬੁਲਬੁਲ ॥੮॥

ਮੱਘਰ ਮਰਨ ਥੀਂ ਡਰਨ ਨਾ ਕਦੀ ਆਸ਼ਿਕ, ਡਰਨਾ ਕਿਆ ਮਦਨਾ ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਲੀ ।

ਅਫਸੋਸ ਏਹ ਗੁਲ ਜੁੱਦਾ ਹੋਸਨ, ਪੱਕੇ ਦਮ ਸਮਝਾਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੱਕ ਮਾਲੀ ।

ਮੈਂ ਭੀ ਆਸ ਥੀਂ ਹੋ ਬੇ ਆਸ ਚੁੱਕੀ, ਤੂੰ ਭੀ ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ ਬੱਧਾ ਲੱਕ ਮਾਲੀ ।

ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕਾਲ ਕੜਕੇ, ਅੱਛਾ ਤੂੰ ਜੀਵੇਂ ਕਬ ਤੱਕ ਮਾਲੀ ॥੯॥

ਪੌਹ ਪਕੜ ਮਾਲੀ¹¹ ਬੁਲਬੁਲ ਬਾਜੂਆਂ⁶ ਤੋਂ, ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕਰ ਓਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ।

ਕਾਰਦ¹² ਕੱਢ ਰਗੜੇ ਉਪੱਰ ਸੰਗ¹³ ਦੇ ਜੀ, ਡਾਢਾ ਸੰਗ ਨਾਲੋਂ ਦਿਲ ਸੰਗ¹⁴ ਕਰਦਾ ।

1. ਕ੍ਰਿਪਾ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 2. ਕਲਮ ਕਰਨਾ, ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵੱਢ ਦੇਣਾ । 3. ਜਾਲ । 4. ਗੁਨਾਹ, ਅਪ੍ਰਾਧ । 5. ਫੈਦੀ । 6. ਹੋ ! 7. ਜ਼ਾਲਿਮ । 8. ਸੈਦ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਹੋੜੀ । 9. ਭਾਗ, ਨਸੀਬ । 10. ਦੁੱਖੀ । 11. ਬਾਹੂਆਂ, ਅਰਥਾਤ-ਖੰਭਾ ਤੋਂ । 12. ਕਰਦ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਛੁਰੀ । 13. ਪੱਥਰ । 14. ਪੱਥਰ (ਸੰਗ) ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸਖਤ, ਪੱਥਰ, ਅਰਥਾਤ-ਜ਼ਾਲਿਮ ।

ਬੁਲਬੁਲ ਲੱਗੀ ਤੜਫਨ ਨੀਮ¹ ਜਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਲੀ ਦੇਖੋ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਨੀ ਰੰਗ² ਕਰਦਾ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਯਜ਼ੀਦ³ ਬੇਦੀਦ⁴ ਵਾਂਗੂੰ, ਬੇ-ਉਜ਼ਰ ਆਜਿਜ਼ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਦਾ ॥੧੦॥
ਮਾਘ ਮਾਰਨੇ ਥੀਂ ਇਕ ਦਮ ਠਹਿਰ ਜਾਵੀਂ, ਬੁਲਬੁਲ ਕਹੇ, ‘ਇਕ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਮਾਲੀ ।
 ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਸੁੱਟੀਂ ਆਪਣੇ ਚਮਨ ਅੰਦਰ, ਮੇਰੇ ਗੁਲ ਵੇਖਣ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਮਾਲੀ ।
 ਦੋ ਚਾਰ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਲੈਕੇ, ਰੱਖੀਂ ਮੇਲ ਮੇਤੇ ਪਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲੀ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਬੁਲਬੁਲ ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ, ਮੂੰਹੋਂ ਕਹੇ ਉਸ ਨੂੰ “ਕਰ ਹਲਾਲ ਮਾਲੀ” ॥੧੧॥
ਫੱਗਣ ਫੁੱਲ ਤੇ ਗੁਲ ਸਬ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਮੌਤ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ਭੀ ਅਪਨੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈ ।
 ਪਾਇਆ ਤਰਸ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਬ ਸੱਤੇ, ਛਾਤੀ ਨੂਰ ਥੀਂ ਉਹਦੀ ਆਬਾਦ ਹੋ ਗਈ ।
 ਅਲ ਕਿੱਸਾ⁵ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬਾਗਹਾ⁶ ਦੇ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਕਬੂਲ ਬੁਲਬੁਲ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਹੋ ਗਈ ।
 ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਮਾਲੀ ਬੁਲਬੁਲ ਛੱਡ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਬਹਿ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ⁷ ਹੋ ਗਈ ॥੧੨॥

1. ਮਰਨ ਕਿਨਾਰੇ । 2. ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ । 3. ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਮੀਰ ਮੁਆਵੀਏ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਯਜ਼ੀਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਬੇਟੀ ਛਾਤਿਮਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਖਲੀਫਾ ਹਸਨ ਤੇ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਬੜੀ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਮਰਵਾਇਆ ਸੀ । 4. ਬਿਨਾਂ ਦੀਦੇ (ਅੱਖਾਂ) ਤੋਂ ਭਾਵ ਅੰਨ੍ਹਾਂ । 5. ਮੁੱਦਾ, ਗੱਲ ਕੀ । 6. ਦਰਬਾਰ । 7. ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ।

ਦਾਸਤਾਨ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਹਮਦਿ ਬਾਰੀ (ਰੱਬ ਦੀ ਉਪਮਾ)

ਹਮਦ¹ ਕਦੀਮ² ਅਲਾਹ ਨੂੰ ਜਿਸਦਾ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ।
 ਰਹਿਮਤ³ ਉਸ ਦੀ ਅਮ ਹੈ, ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀ ਅਸਮਾਨ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ⁴ ਬਾਤਨ⁵ ਜਾਣਦਾ, ਸੁਣਾ ਹਰ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਓਹ ਮਨਿੰਦ^{5*} ਨ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਆਹਾ⁶ ਬਾਝ ਮਿਸਾਲ⁷ ।
 ਨਾਲ ਇਰਾਦੇ ਆਪਣੇ, ਬੂਦ⁸ ਕੀਤਾ ਨਾ-ਬੂਦ⁹ ।
 ਬਾਝ ਸ਼ਰੀਕ ਸਹੀਮ¹⁰ ਥੀਂ, ਓਹੋ ਹੈ ਮਅਬੂਦ¹¹ ।
 ਪਾਕ¹² ਸ਼ੁਰੂਹ¹³ ਅੰਜਾਮ¹⁴ ਥੀਂ ਦਾਇਮ¹⁵ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ
 ਨਾ ਵਿਚ ਅਪਨੀ ਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ।
 ਉਪੱਰ ਕੁਦਰਤ ਕਾਮਲਾ¹⁶ ਮਾਹੀ¹⁷ ਥੀਂ ਤਾ ਮਾਹ¹⁸ ।
 ਜ਼ੱਰਹ¹⁹ ਥੀਂ, ਖੁਰਸ਼ੈਦ²⁰ ਤਕ ਹਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਗਵਾਹ ।

-
1. ਉਪਮਾਂ, ਵਡਿਆਈ । 2. ਸਨਾਤਨ, ਪੁਰਾਤਨ । 3. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 4. ਪ੍ਰਗਟ । 5. ਗੁਪਤ ।
 5* ਭਾਂਤ । 6. ਹੈ । 7. ਨਮੂਨਾ, ਨਜ਼ੀਰ । 8. ਹਸਤੀ । 9. ਨਾਸ਼ਵਾਨ । 10. ਹਿੱਸੇਦਾਰ, ਸਾਂਝੀਵਾਲ ।
 11. ਇਬਾਦਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨਣ-ਪੂਜਣਯੋਗ । 12. ਪਵਿਤ੍ਰ । 13. ਨੁਕਤਾ-ਚੀਨੀ । 14. ਫਲ ।
 15. ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ । 16. ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁਕੰਮਲ । 17. ਮੱਛੀ । 18. ਚੰਦ । 19. ਅਣੂ-ਪ੍ਰਮਾਣੂ ।
 20. ਸੂਰਜ ।

ਜੇ ਚਾਹੇ ਵਿਚ ਸਾਇਤੇ¹, ਉਹ ਕਾਦਿਰ² ਰਹਿਮਾਨ³ ।
 ਦੇਵੇ ਤਖਤ ਭਿਖਾਰੀਆਂ, ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਸੁਲਤਾਨ⁴ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਚਾਹੇ ਖੋਹ ਲਵੇ, ਤਖਤ ਹਕੂਮਤ ਮਾਲ ।
 ਚਾਹੇ ਬਖਸ਼ੇ ਜਿਸਨੂੰ, ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਲ ਮਨਾਲ⁵ ।
 ਯਾ ਰੱਬਾ ਲੱਖ ਵਾਰੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਦਰੂਦ⁶ ਸਲਾਮ ।
 ਭੇਜ ਰਸੂਲ ਮਕਬੂਲ⁷ ਨੂੰ ਹਰ ਦਮ ਸੁਬਹ⁸ ਵ ਸ਼ਾਮ ।
 ਪੈਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨੂਰ ਥੀਂ ਕੀਤਾ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ।
 ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ, ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ।
 ਚਾਰੇ ਯਾਰ ਰਸੂਲ ਦੇ ਉਮੱਤ ਦੇ ਅਰਕਾਨ⁹ ।
 ਅਬਾ ਬਕਰ¹⁰ ਤੇ ਉਮਰ¹¹ ਹੈ, ਉਸਮਾਂ¹² ਅਲੀ¹³ ਅਯਾਨ¹⁴ ।
 ਦੋਵੇਂ ਅੱਮ¹⁵ ਰਸੂਲ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ¹⁶ ਤੇ ਅੱਬਾਸ¹⁷ ।
 ਆਲ¹⁸ ਉਲਾਦ ਅਸਹਾਬ¹⁹ ਤੇ ਸਭਨਾ ਕੁਰਬ²⁰ ਅਕਾਸ ।
 ਰਹਿਮਤ ਬਹੁਤ ਸਲਾਮ ਹਰ ਭੇਜ ਅਲਾਹੀ ਤੂੰ ।
 ਬਖਸ਼ ਤੂਫੈਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾ ਰਬ ! ਆਸੀ²¹ ਨੂੰ ।
 ਸਾਬਿਤ ਰੱਖ ਇਸਲਾਮ²² ਤੇ, ਮਾਰੀਂ ਨਾਲ ਵੀਮਾਨ²³ ।
 ਬਖੱਸ਼ ਇਲਾਹੀ ! ਮੋਮਨਾ²⁴, ਜੱਨਤ²⁵, ਅਮਨ ਅਮਾਨ²⁶ ॥੧॥

ਸਬੱਬ ਤਾਲੀਫਿ ਕਿਤਾਬ²⁷

ਕਹੀ ਮੁਵੱਰਿਖ²⁸ ਫਾਰਸੀ, ਲਿੱਖੀ ਨਸਰ²⁹ ਤਮਾਮ ।
 ਹਾਲਤਿ ਅੱਮ ਰਸੂਲ³⁰ ਦੀ, ਹਮਜ਼ਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ।

1. ਇੱਕ ਘੜੀ । 2. ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਾਲੀ । 3. ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ । 4. ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਮਹਾਰਾਜੇ 5. ਧਨ ਦੌਲਤ । 6. ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦੀ । 7. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ, ਜੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਬੂਲ (ਪ੍ਰਵਾਨ) ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । 8. ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਆਥਣੇ । 9. ਕਰਮਚਾਰੀ । 10. ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂਬਕਰ । 11. ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ । 12. ਹਜ਼ਰਤ ਉਸਮਾਨ । 13. ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ । 14. ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ । 15. ਚਾਰੇਜਾਂ ਭਾਈ ਬੰਧ । 16. ਹਜ਼ਰਤ ਹਮਜ਼ਾ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਮੁਖ ਪਾਤ੍ਰ । 17. ਅਬਾਸੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਡੇਰਾ । 18. ਸੰਤਾਨ । 19. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ, ਸਾਥੀ । 20. ਕਰੀਬ (ਨੇੜੇ) ਦਾ ਸੰਬੰਧ । 21. ਗ਼ਰੀਬ (ਸੇਵਾਦਾਰ) । 22. ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਰਮ । 23. ਧਰਮ, ਈਮਾਨ । 24. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ । 25. ਸੁਰਗਲੋਕ 26. ਅਮਨ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ । 27. ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਤਾਲੀਫ (ਰਚਣ) ਦਾ ਕਾਰਣ । 28. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ । 29. ਗੱਦ, Prose, 30. ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲ ਦੇ ਅੱਮ (ਭਾਈ-ਬੰਧੂ) ਜਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ।

ਹਰ ਹਰ ਉਸ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ¹, ਜੇਬ² ਲੁਤਫ ਆਮੇਜ਼³ ।
 ਵਿਚ ਵਿਚ ਰਮਜ਼ਾਂ ਦਸਦੀਆਂ, ਇਸਕੋਂ ਸ਼ੋਰ ਅੰਗੇਜ਼⁴ ।
 ਹੋਰ ਅਮੀਰੁੱਲ ਮੋਮਨੀ⁵ ਹਮਜ਼ਾ ਦੀ ਸਮਸ਼ੋਰ⁶ ।
 ਚਮਕ ਦਰਖਸ਼ਾਂ⁷ ਬਰਕ⁸ ਥੀਂ, ਵਧ ਵਧ ਵਧੀ ਅਗੋਰ ।
 ਸ਼ੋਰ ਵਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ, ਸੀਮਤਨਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ।
 ਉਮਰ ਜਿਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਕਰਨ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ।
 ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਸਾ ਵੇਖਿਆ ਮਜਲਿਸ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ।
 ਦਿੱਤੀ ਹਿੰਦੀ⁹ ਸ਼ਿਅਰ¹⁰ ਥੀਂ ਜ਼ੀਨਤ ਜੇਬ¹¹ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਪਈ ਪੁਕਾਰ ਮਜਲਿਸੀ¹² ਸ਼ਿਅਰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜੋਸ਼ ।
 ਇਸ ਮੌਜੂਨ¹³ ਕਲਾਮ¹⁴ ਥੀਂ, ਪੁਰ ਦਰ¹⁵ ਹੋਏ ਗੋਸ਼¹⁶ ।
 ਜ਼ਈਫ¹⁷ ਰਵਾਇਤ¹⁸ ਜੇ ਕਹੂੰ ਮੈਂ ਸਿਰ ਧਰੋ ਨਿਗਾ ।
 ਅਵੱਲ ਵਾਲੇ ਰਾਵੀਆਂ¹⁹ ਕੀਤੀ ਹੋਗ ਖਤਾ²⁰ ।
 ਅੱਮਿ ਨਬੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨ ਜੋੜੀ ਆਪ ।
 ਅਸਲ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਕਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਨਾਹੀਂ ਪਾਪ ।
 ਓਹ ਮਕਬੂਲ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਲਾਇਕ ਸਿਫਤ ਸਹੀ ।
 ਹਰਫਗੀਰੀ²¹ ਵਿਚ ਏਸ ਦੇ, ਨਫਾ ਦਿਖਾਵੇ ਕੀ ?
 ਜੇ ਕੁਛ ਨਫਾ ਵਧੇਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ।
 ਦੂਰ ਕਰੋ ਦਿਲਗੀਰੀਆਂ, ਤੇ ਪਰਚਾਵੇ ਜੀ ।
 ਮਕਬੂਲਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਥੀਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸ਼ਿਫਾ²² ।
 ਸ਼ੁਨਸਿਫ ਦੇਖ ਗਰੀਬ ਦੇ ਦੇਸਨ ਐਬ ਛੁਪਾ ।
 ਐ ਦਿਲ ! ਤੋੜ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਨਕਸ ਉਘਾੜ ਦਿਖਾ ।
 ਕਲਮ ਚੜ੍ਹੀ ਸਿਰ ਜੋਸ਼ ਦੇ, ਵਰਕਾਂ²³ ਵਿਚ ਵਗਾ ।
 ਲੈ ਚਲ ਵਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਲੁਗਜ਼ ਬਿਆਨੀ²⁴ ਨੂੰ ।
 ਪਹਿਲੇ ਜ਼ੀਨਤ ਜੇਬ ਦੇ ਤਖਤਿ ਕਿਆਨੀ²⁵ ਨੂੰ ॥੨॥

-
1. ਕਹਾਣੀ । 2. ਪਸੰਦਾਰ । 3. ਲੁਤਫ (ਸਵਾਦ) ਦੀ ਆਮੇਜ਼ (ਭਰੀ ਹੋਈ), ਅਰਥਾਤ ਸੁਆਦਲੀ ।
 4. ਸ਼ੋਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । 5. ਮੋਮਨਾਂ । (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਦਾ ਅਮੀਰ (ਸੁਲਤਾਨ) 6. ਤਲਵਾਰ । 7.
 ਚਮਕਦਾਰ । 8. ਬਿਜਲੀ । 9. ਭਾਵ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ । 10. ਕਵਿਤਾ । 11. ਸਜੀਲਾਪਣ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ।
 12. ਮਜਲਸਾਂ ਵਿੱਚ । 13. ਢੁਕਵਾਂ ਭਾਵ । 14. ਕਵਿਤਾ । 15. ਭਰਪੂਰ । 16. ਕੰਨ । 17. ਕਮਜ਼ੋਰ ।
 18. ਕਹਾਣੀ, ਇਤਿਹਾਸ । 19. ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਲੇਖਕ । 20. ਗਲਤੀ, ਗੁਨਾਹ । *ਨਬੀ (ਰਸੂਲ ਦੇ ਭਾਈ
 ਬੰਧੂਆਂ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ । 21. ਭਾਵ-ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ । 22. ਸਿਹਤ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ । 23. ਪੜ੍ਹਾਈ ।
 24. ਭਾਵ-ਅਨੋਖੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਬਿਆਨ । 25. ਫਾਰਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰਾਜਬੰਸ, ਜੋ ਕਿਆਨੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੇ
 ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ।

ਕਿੱਸਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਖੁਆਜਾ ਬਖ਼ਤ ਜਮਾਲ ਦਾ ।
 ਆਹੇ ਲਿਖਿਆ ਰਾਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਬਿਆਨ ।
 ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਹਾ ਇਕ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਬੇਟਾ ਸ਼ਾਹ ਫੀਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਕਬਾਦ ਦਲੇਰ ।
 ਕੈਖੁਸਰੋ ਜਮਸ਼ੈਦ ਥੀਂ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨ ਵਧੇਰ ।
 ਵੱਡਾ ਉਸ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਵਿੱਚ ਤਸੱਲਤ¹ ਔਜ਼² ।
 ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਤੇ ਚੈਨ ਦੇ ਜ਼ੀਨਤ³ ਮਾਰੇ ਮੰਜ ।
 ਅਰਬ, ਅਜਮ⁴ ਤੇ ਰੂਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ।
 ਕਿਤਨੇ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਨ ਖਿਰਾਜ ।
 ਦਸ ਲੱਖ ਲਸ਼ਕਰ ਓਸਦਾ, ਕਾਮਿਲ⁵ ਚਿਹਲ⁶ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਦੋ ਸੌ ਆਹੇ ਪਹਿਲਵਾਂ⁷ ਸਤ ਸੌ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ।
 ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਓਸ ਦੇ ਖਿਦਮਤ ਗਾਰ ਗੁਲਾਮ ।
 ਵੱਧੇ ਕਮਰ ਖਲੋਂ ਵਦੇ, ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਤਮਾਮ ।
 ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਉਸਦਿਆਂ ਸੀ ਇਕ ਅਲਕਸ਼ ਨਾਮ ।
 ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਸਾਰਿਆਂ, ਖਾਸ ਬੁਲੰਦ⁸ ਮੁਕਾਮ ।
 ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਕਬਾਦ ਦੇ ਉਸ ਦਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਵਾਕਿਫਕਾਰ ਅਲੂਮ⁹ ਦਾ ਸਬ ਥੀਂ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ¹⁰ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਯਾਰ ਸੀ ਮੁਸਲਿਮ ਨੇਕ ਖਸਾਲ¹¹ ।
 ਨਾਮ ਮੁਬਾਰਕ ਓਸ ਦਾ ਖੁਆਜਾ ਬਖ਼ਤ ਜਮਾਲ ।
 ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਅਲਕਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ।
 ਬਾਝ ਮਿਲੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਰਹਿਣ ਉਦਾਸ ।
 ਆਹਾਂ ਅਲਕਸ਼ ਜਾਣਦਾ ਪੂਰਾ ਇਲਮ ਨਜੂਮ¹² ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਬਖ਼ਤ ਜਮਾਲ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਰ ਮਾਲੂਮ ।
 “ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਲੀਆਂ, ਐ ਯਾਰਾ ਵਲ ਲਾ ।
 ਆਹੀ ਨਾਜ਼ਲ¹³ ਹੋਵਨੀ ਤੈਂ ਸਿਰ ਕੁੱਝ ਬਲਾ ।
 ਘਰ ਥੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਵਸੇਂ, ਤੈਂ ਸਿਰ ਪਵੇ ਵਬਾਲ”¹⁴ ।

1. ਹਕੂਮਤ, ਰੋਬਦਾਬ । 2. ਬੁਲੰਦੀ, ਉਚੱਤਾ, ਵੱਡਪਣਾ । 3. ਸੁਹੱਪਣ, ਸੁਹਜ-ਸਿੰਗਾਰ । 4. ਈਰਾਨ । 5. ਪੂਰਨ । 6. ਚਾਲੀ । 7. ਪਹਿਲਵਾਨ, ਭਲਵਾਨ । 8. ਉੱਚਾ । 9. ਇਲਮ (ਵਿਦਿਆ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਅਲੂਮ, ਅਰਥਾਤ-ਸਾਰੇ ਇਲਮ । 10. ਅਕਲ ਮੰਦ, ਬੁੱਧੀਵਾਨ । 11. ਖਸਲਤਾਂ, ਸੁਭਾਉ । 12. ਜੋਤਿਸ਼ । 13. ਉਤਰਨੀ, ਪੈਣੀ । 14. ਬੌਝ, ਭਾਰ, ਮੁਸੀਬਤ । ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਰਾਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਦਾਇਨ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ।

ਏਹ ਗਲ ਸੁਣਕੇ ਕੰਬਿਆ ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜੇ ਰਹੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ।
 ਤਾਂ ਨਾ ਤੇਰੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਘਵੇ ਮੁਸੀਬਤ ਸੌਜ਼ ।
 ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਤਕ ਘਰੋਂ ਨਾ ਬਾਹਰ ਜਾਹਿ ।
 ਇਸ ਥੀਂ ਪਿੱਛੇ ਸੈਰ ਕਰ ਜਿਤ ਵਲ ਤੇਰੀ ਚਾਹਿ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਘਰੀਂ ਮੁਕਾਮ ।
 ਘਰ ਥੀਂ ਬਾਹਿਰ ਜਾਵਣਾ ਕੀਤਾ ਤਰਕ¹ ਤਮਾਮ ।
 ਦਿਨ ਉਣਤਾਲੀ ਓਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ।
 ਪਈ ਮੁਲਾਮਤ ਗ਼ੈਬ ਥੀਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜ਼ਿੱਚ ।
 ਦਿਨ ਚਾਲੀਵੇਂ ਆਇਆ ਅਲਕਸ਼ ਜਦੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਕੀਤੀ ਹਾਲ ਮਲਾਲ² ਦੀ ਖੁਆਜੇ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਰਹਿ ਗਿਆ ਅੱਜ ਦਾ ਰੋਜ਼³ ਤਮਾਮ ।
 ਉਣਤਾਲੀ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਪੂਰੇ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ।
 ਜੇ ਅੱਜ ਬੇ-ਆਰਾਮ ਹੈਂ, ਚਲ ਬਾਗੀਂ ਕਰ ਸੈਰ ।
 ਚਲਸਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਗੁਜ਼ਰੇ ਖੈਰ ।”
 ਅਲਕਸ਼ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਹੋ ਘਰ ਥੀਂ ਗਏ ਤਿਆਰ ।
 ਸੈਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਵਦੇ ਦੋਂਵੇਂ ਬਾਹਿਰ ਵਾਰ ।
 ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੈਰ ਤਮਾਮ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਿਆ ਆਰਾਮ ।
 ਇਕ ਜਾ⁴ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਨੇ, ਕਹਿਆ ਅਲਕਸ਼ ਨੂੰ, ।
 “ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਤ ਹੋ⁵ ਆਵਸਾਂ, ਅਟਕ ਖੜਾ ਹੋ ਤੂੰ” ।
 ਅਲਕਸ਼ ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਤੇ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਗਿਆ ।
 ਬੇ-ਆਬਾਦ ਮੁਕਾਮ ਇਕ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ।
 ਥਾਉਂ ਪੁਰਾਣਾ ਬਾਗ ਦਾ ਆਹਾ ਏਹੁ ਵੀਰਾਨ⁶ ।
 ਨਾ ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਏਸ ਦਾ ਜਾਣੇ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਹਾਜ਼ਤ ਕਾਰਣ ਏਤ⁷ ਜਾ⁸, ਆਇਆ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਇੱਟ ਉੱਖਾੜੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਥੀਂ ਢੇਲੇ⁹ ਕਾਰਣ ਹਾਲ ।
 ਇੱਟ ਪੁਟੀ ਜਦ ਜ਼ਿਮੀਂ ਥੀਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਛਪਕ¹⁰ ਪਿਆ ।

1. ਤਰਕ ਕਰਨਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਛੱਡਣਾ । 2. ਰੰਜ । 3. ਦਿਨ । 4. ਜੱਗ੍ਹਾ, ਥਾਂ ਉਤੇ । 5. ਹਾਜ਼ਤ ਹੋ ਆਉਣਾ-ਟੱਟੀ (ਪਖਾਨੇ) ਜਾਣਾ । 6. ਜੰਗਲ ਉਜਾੜ । 7. ਇਸ । 8. ਜਗ੍ਹਾ, ਥਾਵੇਂ । 9. ਏਥੇ ਢੇਲੇ (ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਡਲੇ) ਨਾਲ ਹੱਥ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ । 10. ਛਿਦ੍ਰ, ਮੋਰਾ ।

ਇੱਟਾਂ ਹੋਰ ਉਖੜੀਆਂ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ।
 ਵਿੱਚ ਦੀ ਉਸ ਸੁਰੱਖ¹ ਦੇ ਵੇਖੇ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਬੜਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੇਖਿਆ ਭਰਿਆ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਤਾ ਅੱਸਾਂ ਦੇ ਏਹ ਨਾਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ।।
 ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਚੁੱਕਾਂ ਭਾਰ ।
 ਦੱਸਾਂ ਅਲਕਸ਼ ਯਾਰ ਨੂੰ, ਉਹ ਪੁਟਵਾਵੇ ਗਾ ।
 ਅੰਦਰ ਰਾਹਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ² ਉਹ ਲੁਟਵਾਵੇ ਗਾ ।
 ਮੁੜਕੇ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਜਾਂ ਆਇਆ ਅਲਕਸ਼ ਕੋਲ ।
 ਦੌਲਤ ਦਾ ਅਹਵਾਲ ਸਬ, ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਖੋਲ ।।
 ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿਆ, 'ਚਲ ਦਿਖਲਾਇ ।
 ਦੌਲਤ ਹੈ ਯਾ ਹੋਰ ਕੁਛ, ਖੁਦ ਲੈਸਾਂ ਅਜਮਾਇ ।'
 ਰਹਿਬਰ³ ਹੋ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਆਣ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਅਲਕਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਨਿਫਾਕ⁴ ।
 ਯਾਰ ਯਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਤੋੜ ਸੁੱਟੇ ਇਤਫਾਕ⁵ ।
 ਖਾਝ ਸੁਮਾਰੋ⁶ ਦੇਖਿਆ ਅਲਕਸ਼ ਦੌਲਤ ਮਾਲ ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆ ਨਿਫਾਕ ਵਬਾਲ⁷ ।
 ਦਿਲ ਅਪਨੇ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਅਲਕਸ਼ ਨਾਲ ਖਿਆਲ ।।
 'ਆ ਹੈ⁸ ਜਾਂ ਲਗ ਜੀਉਂਦਾ ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।।
 ਬਰਖੁਰਦਾਰੀ⁹ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੋਂ ਹੋਗ ਨ ਮੂਲ ।
 ਮਾਰਾਂ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹਸੂਲ¹⁰ ।'
 ਖੜਾ ਜੋ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸ¹¹ ਸੀ, ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।।
 ਅਲਕਸ਼ ਨੇ ਢਾਹ ਸੁੱਟਿਆ ਪਕੜ ਸਿਰੇ ਦੇ ਵਾਲ ।
 ਚੜ੍ਹ ਛਾਤੀ ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਉੱਪਰ ਹਲਕ¹² ਛੁਰੀ ।
 ਦਰਦੋਂ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਰੱਤ ਤੁਰੀ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕਹਿੰਦਾ, "ਅਲਕਸ਼ ! ਐ ਮੇਰੇ ਗਮਖ਼ਾਰ¹³ ।
 ਕੀ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਮੈਥੀਂ ਸੱਚ ਨਿਤਾਰ ।

1. ਗਲੀ, ਤੋੜ । 2. ਅਰਥਾਤ-ਰੋਬ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ । 3. ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ, ਪਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ । 4. ਬੇ-ਇਤਫਾਕੀ । 5. ਏਕਤਾ, ਮਿਲਵਰਤਣ । 6. ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ । 7. ਫੁੱਟ (ਬੇਇਤਫਾਕੀ) ਦਾ ਭਾਰ । 8. ਹੈ । 9. ਖੁਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਕਾਮਯਾਬੀ । 10. ਹਾਸਲ, ਪ੍ਰਾਪਤ । 11. ਵਿਸ਼ਵਾਸ (ਭਰਮ-ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 12. ਗਲੇ ਦੀ ਘੰਡੀ । 13. ਦਰਦੀ ।

ਮੈਂ ਆਜਿਸ਼¹ ਨੂੰ ਕਾਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਤੂੰ।
 ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਚਾਹਿਆ ਗਰਦਨ ਉਤੇ ਖੂੰ²।
 ਕਿੱਧਰ ਓਹ ਦਿਲਦਾਰੀਆਂ³ ਤੇਰਾ ਸੌਕ ਪਿਆਰ⁴?
 ਅੱਜ ਅਪਨੇ ਮਹਿਬੂਬ⁴ ਦੇ ਹਲਕ ਧਰੇਂ ਤਲਵਾਰ।”
 ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਈ ਵਿਚਾਰ।
 “ਹਾਲ ਕਰੇਂ ਮਤ ਕਿਸੇ ਥੀਂ ਦੌਲਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ⁵।”
 “ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ⁶ ਖੁਦਾਇ ਦੀ, “ਕਹਿੰਦਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ।
 ਇਸ ਦੌਲਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਨਾ ਦੱਸਾਂ ਅਹਿਵਾਲ।
 ਦਸਣ ਦਾ ਤੁਧ ਖੌਫ⁷ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਾ ਦੱਸਾਂ ਮੂਲ।
 ਕਹੁ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਹੋਵੇ ਕਿਆ ਵਸੂਲ⁸?
 ਅਲਕਸ਼ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੌੜ ਬਿਆਨ⁹।
 “ਤੈਨੂੰ ਉਪੱਤਰ ਗੰਜ⁹ ਦੇ ਕਰ ਸੁੱਟਾਂ ਕੁਰਬਾਨ।”
 ਓੜਕ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਮਗਮੂਮ¹⁰।
 “ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਸੇਂ, ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਾਲੂਮ।
 ਮੰਨ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਸਵਾਲ।
 ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ ਦੇਖ ਮੇਰਾ ਅਹਿਵਾਲ¹⁰।
 ਔਰਤ ਮੇਰੀ ਮਰੇਗੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ¹¹।
 ਤੜਫ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਬੇ-ਇਤਫਾਕ¹¹।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਵੇ ਗੁਜ਼ਰ ਮੁਹਾਰ।
 ਦੋ ਸੌ ਏਸ ਖਜ਼ਾਨਿਓਂ ਲੈ ਜਾਵੀਂ ਦੀਨਾਰ¹²।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਇਕੇ ਦੇਵੀਂ ਇਤਨਾ ਮਾਲ¹¹।
 ਨਾਲੇ ਆਖੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਨੌਕਰ ਬਖਤ ਜਮਾਲ।
 ਕਾਰਣ ਤੇਰੇ ਖਰਚ ਦੇ ਏਹ ਕੁਝ ਘੱਲ ਗਿਆ।
 ਨੌਕਰ ਹੋ ਖੁਆਰਜ਼ਮ¹³ ਦੇ ਤਰਫੇ ਰਾਹ ਪਿਆ।
 ਆਵੇ ਛਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਓਹ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਣ।
 ਫਿਕਰ ਨ ਕਰਿਓ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਕਰਿਓ ਗੁਜ਼ਰਾਨ¹⁴।
 ਦੂਜੀ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਾਰਣ ਖਾਕ ਰਬੇ।

1. ਗ਼ਰੀਬ। 2. ਖੂਨ, ਕਤਲ। 3. ਦਿਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਹੱਬਤਾਂ। 4. ਹਬੀਬ (ਪਿਆਰੇ
 ਦੋਸਤ) ਦੇ। 5. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ। 6. ਸਹੁੰ, ਸੁਗੰਦ। 7. ਡਰ, ਭੈ। 8. ਪ੍ਰਾਪਤ, ਹਾਸਲ। 9. ਖਜ਼ਾਨਾ।
 10. ਗ਼ਮਗੀਨ, ਗ਼ਮ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੋਕਾਤਰ। 11. ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ। 12. ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸਿੱਕਾ,
 ਜੋ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 13. ਕੈਸਪੀਅਨ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼।

ਔਰਤ ਮੋਰੀ ਹਾਮਿਲਾ¹ ਘਰ ਵਿਚ ਮੋਰੇ ਹੈ ।
 ਜੇ ਪੁੱਤ ਜਾਇਆ ਓਸ ਨੇ, ਆਖੀਂ ਕਰਕੇ ਮਿਹਰ ।
 ਨਾਮ ਰਖਾਵੇ ਓਸ ਦਾ ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ਰਜ ਮਿਹਰ ।
 ਜੇ ਜੰਮੇ ਧੀ ਓਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਕਾਮ ।
 ਜੋ ਕੁਛ ਖੁਹਿਸ਼² ਓਸ ਦੀ, ਸੋਈ ਰੱਖੇ ਨਾਮ ।”
 ਏਹ ਵਸੀਹਤ ਸਮਝ ਕੇ ਅਲਕਸ਼ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ।
 ਛੁਰੀ ਵਗਾਈ ਹਲਕ ਤੇ, ਖੁਆਜੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਨ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਹੋਇਆ ਬੇ-ਈਮਾਨ ।
 ਓੜਕ ਖਾਲੀ ਜਾਵਸੀ ਹੋ ਕੇ ਸਰਗਰਦਾਨ³ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਇਕ ਮਹਿਬੂਬ⁴ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਬਾਝ ਵਫਾ⁵ ।
 ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਸ ਨੇ ਮਾਰੇ ਯਾਰ ਬਣਾ ।
 ਦਾਣਾ ਹੈ ਇਕ ਦਾਮ⁶ ਦਾ ਚੁਗੇ ਸੌ ਫਟਕ ਰਹੇ ।
 ਵਿੱਚ ਕਮੰਦ⁷ ਬਲਾਇ ਦੇ ਓੜਕ ਲਟਕ ਰਹੇ ।
 ਜੇਬਾ⁸ ਨਜ਼ਰੀ ਆਂਵਦੀ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅਜੀਬ ।
 ਨਾਜ਼⁹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਏਸ ਦਾ ਨਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਸੀਬ ।
 ਭੁੱਲ ਨ ਖਾਕੀ ਜ਼ਾਦਿਆ¹⁰, ਪਾ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਖਾਕ¹¹ ।
 ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਿਚ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੇ ਰਹੇ ਗਰੇਬਾਂ¹² ਚਾਕ¹³ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੱਭਾ ਦੌਲਤ ਮਾਲ ।
 ਕੀਤਾ ਏਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕੁੱਲ ਤਸੱਰੁਫ਼¹⁴ ਹਾਲ ।
 ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦੇ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਕਰ ਦੀਵਾਰ¹⁵ ਤਿਆਰ ।
 ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ।
 ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖ ਲਵਾਂਵਦਾ, ਹਰ ਤਰਫ਼ੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਬਾਗ਼ ਅਜੀਬ ਜ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਕਰਕੇ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰ¹⁶ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਏਸ ਦੇ ਕਰਦਾ ਐਸ਼ ਬਹਾਰ ।
 ਘਰ ਖੁਆਜੇ ਦੇ ਆਇਆ ਲੈ ਦੋ ਸੌ ਦੀਨਾਰ ।
 ਕਹਿਆ ਬਖ਼ਤ ਜਮਾਲ ਦਾ ਆਂਦਾ ਸਭ ਬਜ਼ਾ¹⁷ ।

1. ਗਰਭ. ਤੀ । 2. ਚਾਹ, ਇੱਛਾ । 3. ਜਿਸਦਾ ਸਿਰ ਚਕ੍ਰਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੈਰਾਨ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ । 4. ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ । 5. ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ, ਸ਼ੁਭ-ਚਿੰਤਨ । 6. ਟਕੇ ਦਾ । 7. ਫੰਧਾ । 8. ਸੋਹਣੀ, ਸੁੰਦਰ । 9. ਨਜ਼ਾਕਤ, ਚਾਉ, ਲਾਡ । 10. ਖਾਕ (ਮਿੱਟੀ) ਤੋਂ ਜਾਇਆ (ਉਪਜਿਆ-ਨਿਪਜਿਆ) ਇਨਸਾਨ । 11. ਘੱਟਾ, ਮਿੱਟੀ । 12. ਕੁੜਤੇ ਅਥਵਾ ਕੋਟ ਦਾ ਗਲਵਾਂ । 13. ਚਾਕ ਹੋਣਾ = ਫਟਣਾ । 14. ਖਰਚ । 15. ਕੰਧ । 16. ਸੂਰਤ, ਸ਼ਕਲ, ਭਾਵ-ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਜਾਵਟ । 17. ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਆ ਵੜਿਆ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ, ਕਰ ਪੈਗਾਮ ਅਦਾ¹ ।
 ਐ ਦਿਲ ! ਬੁਜੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਲੈ ਆ ਨਾਲ ਇਖਲਾਸ² ।
 ਅਲਕਸ਼ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸ ਤਰਹ ਪਿਉ ਦਾ ਲਿਆ ਕਸਾਸ³ ॥੩॥

**ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੇ ਘਰ ਬੁਜੁਰਜ ਮਿਹਰ ਦਾ ਜਨਮ ਤੇ ਉਸਦਾ
 ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਕੇ ਅਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿਉ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ।**

ਔਰਤ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੀ ਜਾਇਆ ਸੀ ਫਰਜ਼ਦ⁴ ।
 ਸੂਰਤ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੁ ਸੀ ਤੇ ਚੰਦੋਂ ਦੋਚੰਦ⁵ ।
 ਜ਼ੇਬਾ⁶ ਸਤਰ ਚਿਹਰਿਓ⁷ ਛਮ ਛਮ ਬਰਸੇ ਨੂਰ ।
 ਦਿਸਦਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਲਿਆ⁸ ਪਾਇਆ ਜਦੋਂ ਜ਼ਹੂਰ⁹ ।
 ਮਾਈ ਨਾਮ ਰਖਾਂਵਦੀ ਉਸ ਦਾ ਬੁਜੁਰਜ ਮਿਹਰ ।
 ਹੁਣ ਦਿੱਤਾ ਰੱਬ ਓਸ ਨੂੰ ਗਰਦਸ਼¹⁰ ਵਿਚ ਸਿਪਹਿਰ¹¹ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਂਵਦਾ, ਕਲ ਨਾਲੋਂ ਦੋ ਚੰਦ ।
 ਨੇਕ ਸਿਤਾਰਾ ਓਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਾਨਿਸ਼ ਮੰਦ ।
 ਮਾਈ ਕਰਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼¹² ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ ਮੁੜ ਆਇਆ ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਔਰਤ ਨਿੱਤ ਉਡੀਕਦੀ, ਸੌ ਸੌ ਕਰੇ ਦੁਆਇ ।
 ਐਵੇਂ ਬਰਸਾਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆਂ, ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ।
 ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਖਾਵੰਦ¹³ ਇਕਰਾਰ ।
 ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਆਇਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਇਸਰਾਰ¹⁴ ? ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਪਾਈ ਹੋਸ਼ ਸ਼ਫਾ ।
 ਜਾਂ ਹੋਇਆ ਸਤ ਸਾਲ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਅਦਾ¹⁵ ।
 ਪਾਸ ਮੁਅੱਲਿਮ¹⁶ ਸੋਹਣਿਆਂ, ਮਾਈ ਨੇ ਫਰਜ਼ਦ¹⁷ ।
 ਜੋ ਸੀ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦਾ ਦੋਸਤ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ।
 ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਥੀਂ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਝਬ ਹੋਇਆ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਅਕਲ ਬੁਲੰਦੇਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਇਲਮਾਂ¹⁸ ਦੇ ਇਸਰਾਰ ।

-
1. ਸੰਦੇਸ਼ ਅਥਵਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੇ । 2. ਦੋਸਤੀ, ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ । 3. ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ । 4. ਪੁਤ੍ਰ ।
 5. ਚੰਦ ਨਾਲੋਂ ਦੁਗਣਾ ਸੋਹਣਾ । 6. ਸੋਹਣੀ । 7. ਚਿਹਰੇ (ਮਸਤਕ) ਦੀ ਸਤਰ (ਰੇਖਾ) । 8. ਸਾਹਿਬ
 ਤਾਲਿਆ, ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਮਾਲਿਕ (ਸੁਆਮੀ) । 9. ਜ਼ਹੂਰ ਪਾਉਣਾ = ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ । 10. ਚਕ੍ਰ । 11.
 ਆਕਾਸ਼, ਅਸਮਾਨ । 12. ਪਾਲਣਾ । 13. ਪਤੀ । 14. ਭੇਤ । 15. ਚਾਲ, ਵੰਗ । 16. ਉਸਤਾਦ ।
 17. ਪੁਤ੍ਰ । 18. ਵਿਦਿਆ ।

ਫਹਿਮ¹ ਜੁ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਅਕਲ ਬੁਲੰਦ² ।
 ਦੇਖ ਕਿਆਸ³ ਉਸਤਾਦ ਦਾ, ਰਹਿਆ ਹੈਰਤ ਮੰਦ³ ।
 ਆਪਨੇ ਜੋ ਉਸਤਾਦ ਥੀਂ ਕਸ਼ਫ⁴ ਨ ਹੁੰਦੇ ਮੂਲ ।
 ਜਾਹਿਰ ਆਖ ਸੁਣਾਂਵਦਾ, ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਮਕਬੂਲ ।
 ਨਾਨਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਦਾ, ਨਾਉਂ ਜਾਮਾਸ ਹਕੀਮ ।
 ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਤਸਨੀਫ ਥੀਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਅਜ਼ੀਮ⁵ ।
 ਹਿਬਾਵਸ ਸੀ ਓਸ ਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਪਛਾਣ ।
 ਸੀ ਉਹ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਸੱਰੁਫ⁶ ਜਾਣ ।
 ਆਜਿਜ਼⁷ ਉਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਥੀਂ ਹੋਇਆ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਏਸ ਮੁਅੱਲਿਮ ਪਾਸ ਤਿਸ ਦਿੱਤਾ ਤਦੋਂ ਸੰਭਾਲ ।
 ਸੁਣ ਘਰ ਇਸ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਉਹ ਨੁਸਖਾ ਮੰਜੂਦ ।
 ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਸਤਲਬ ਮਕਸੂਦ⁸ ।
 ਕਰਦਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਥੀਂ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਸਤਾਦ ।
 “ਜੇ ਹੈ ਖਾਹਿਸ਼ ਤੁੱਧ ਨੂੰ, ਲੈ ਕੇ ਕਰ ਲੈ ਯਾਦ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਜੇ ਤੇ ਕਰੋਂ ਅਤਾ⁹ ।
 ਇਨਸ਼ਾ ਅੱਲਾ¹⁰ ਓਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਸਾਂ ਦਿਲ ਲਾ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ ਉਸਤਾਦ ਨੇ, ‘ਦੇਵਾਂ ਤੁਰਤ ਲਿਆ ।
 ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੜਕਿਆ, ਸਕਦਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾ ।
 ਤੇਰੀ ਅਕਲ ਬੁਲੰਦ ਹੈ, ਆਪੇ ਸਮਝ ਬਿਆਨ ।
 ਉਸਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਵਨਾ, ਨਾ ਮੇਰਾ ਇਮਕਾਨ¹¹ ।”
 ‘ਹਿਬਾਵਸ ਨਾਮਾ’ ਲੈ ਆਇਆ, ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ।
 ਰੋਸ਼ਨ ਅਕਲ ਕਿਆਸ ਥੀਂ ਲੈਂਦਾ ਸਮਝ ਬਿਆਨ ।
 ਸ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਹੁਕਮਾ¹² ਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਮਜ਼ਕੂਰ¹³ ।
 ਜੋ ਕੁਛ ਅੱਗੇ ਹੋਵਨਾ, ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਮਸਤੂਰ¹⁴ ।
 ਵਿਚ ਅਹਿਵਾਲ ਕਬਾਦ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਜੋ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਮਝ ਲਈ ।
 ਸਬ ਹਕੀਕਤ¹⁵ ਸਮਝਦਾ ਜਿਉਕਰ ਲੱਤਾ ਗੰਜ¹⁶ ।

1. ਸਮਝ, ਸੋਚ, ਗਿਆਨ । 2. ਅਕਲੀ ਅਨੁਮਾਨ । 3. ਹੈਰਾਨ, ਅਸਚਰਜ । 4. ਭੇਦ, ਰਹੱਸ ।
 5. ਵੱਡੀ, ਬ੍ਰਿਹਤ । 6. ਕਬਜ਼ੇ । 7. ਮਜ਼ਬੂਰ, ਤੰਗ, 8. ਮਕਸਦ, ਭਾਵ । 9. ਦੇਦਿਉਂ । 10. ਰੱਬ ਚਾਹੇ
 ਤਾਂ । 11. ਅਰਥਾਤ-ਮੈਥੋਂ ਮੁਮਕਿਨ ਅਥਵਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ । 12. ਹਕੀਮ (ਫਿਲਾਸਫਰ) ਦਾ ਬਹੁ ਬਚਨ । 13.
 ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ । 14. ਲਿਖ ਛੱਡਿਆ ਸੀ । 15. ਹਾਲ, ਸਮਾਚਾਰ । 16. ਖਜ਼ਾਨਾ ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਨੂੰ ਅਲਕਸ਼ ਕੀਤਾ ਰੰਜ ।
 ਸਮਝ ਹਕੀਕਤ ਪੁੱਛਦਾ ਮਾਈ ਥੀਂ ਅਹਿਵਾਲ ।
 “ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਕਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ? ।”
 ਕਹਿਆ, “ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੈ ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਪਸੰਦ¹ ।
 ਜਾਂ ਆਹਾ² ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਮ³ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਐ ਫਰਜੰਦ ।”
 ਫਿਰ ਕਹਿਆ, “ਦਸ ਕੌਣ ਹੈ ਅਲਕਸ਼ ਨਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ?
 ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸ ਮਕਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਕਰ ਤਕਦੀਰ⁴ ?”
 ਕਹਿਆ, “ਉਹ ਹੈ ਜੀਵਦਾ ਬਾਪ ਤੇਰੇ ਦਾ ਯਾਰ ।
 ਆਹਾ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਥੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ।”
 ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਉਸ ਥੀਂ ਅੱਗੇ ਮੂਲ ।
 ਕਰਦਾ ਖਿਦਮਤ ਮਾਂ ਦੀ, ਕਦੀ ਨਾ ਕਰੇ ਅਦੂਲ⁵ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਆ, “ਮਾਉਂ ਨੇ, “ਸੁਣ, ਫਰਜੰਦਾ ! ਤੂੰ ।
 ਖਰਚ ਜੋ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰਾ ਖਾ ਲਿਆ, ਕਰ ਕੋਈ ਤਦਬੀਰ ।
 ਹੋਈ ਬਾਝੋਂ ਖਰਚ ਦੇ ਮੈਂ ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਅਸੀਰ⁶ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮਾਈ ! ਨਾ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਜੋ ਦਿਲ ਗਮਨਾਕ⁷ ।
 ਰਿਜ਼ਕ ਦਹਿੰਦਾ⁸ ਕੁੱਲ ਦਾ ਖਾਲਿਕ⁹ ਮਾਲਿਕ ਪਾਕ¹⁰ ।
 ਇਹ ਗਲ ਕਹਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਲ ਹੋਇਆ ਉਠ ਰਵਾਨ¹¹ ।
 ਹੱਟੀ ਨਾਲ ਤੁਆਮ¹² ਦੇ ਇਕ ਜਾ ਭਰੀ ਮਕਾਨ ।
 ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਖਬਾਜ਼¹³ ਦੇ ਕਰਦਾ ਆਣ ਅਵਾਜ਼ ।
 “ਤੂੰ ਧੜੀ ਦੇ ਰੋਟੀਆਂ ਝਬ ਦੇ, ਐ ਖੱਬਾਜ਼ ।”
 ਕਹਿਆ, ਦੇਖ ਖਬਾਜ਼ ਨੇ, “ਕੀਮਤ ਕਰੀਂ ਅਦਾ ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਕੀਮਤ ਦੋਉ, ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਤੋਲ ਗਿਜ਼ਾ¹⁴ ।
 ਕਹਿਆ, ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, “ਕੀਮਤ ਦਿਆਂ ਨ ਮੂਲ ।

1. ਮਨਜ਼ੂਰ, ਪ੍ਰਵਾਨ । 2. ਸੀ । 3. ਪੇਟ । 4. ਤਕਦੀਰ ਕਰਨਾ, ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਣਾ । 5. ਅਦੂਲ
 ਕਰਨਾ ਹੁਕਮ ਦਾ, ਆਗਿਆ ਨਾ ਮੰਨਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਮਾਂ ਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ । 6.
 ਫਸੀ ਹੋਈ । 7. ਗਮਗੀਨ, ਚਿੰਤਾਵਾਨ । 8. ਦਾਤਾ, ਦੇਣ ਵਾਲਾ । 9. ਕਰਤਾਰ, ਸਿਰਜਨਹਾਰ । 10.
 ਪਵਿਤ੍ਰ । 11. ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਾ, ਚਲੇ ਜਾਣਾ । 12. ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ । 13. ਖੱਬਾਜ਼, ਤੰਦੂਰ ਵਾਲਾ,
 ਲਾਂਗਰੀ । 14. ਭੋਜ, ਭ ਵ-ਰੋਟੀ ।

ਮੁਫਤ ਆਹੀ ਮੈਂ ਤੁੱਧ ਥੀਂ, ਕਰਾਂ ਤੁਆਮ ਮਅਮੂਲ¹ ।”
 ਓਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਦੀਵਾਨਿਆ ! ਰੋਟੀ ਕਰੇਂ ਸਵਾਲ ।
 ਇਕ ਮੰਗੇਂ ਮੈਂ ਦੇਵਸਾਂ, ਕਾਰਣ ਨਾਮ ਤੁਆਲ² ।”
 ਕਹਿਆ, ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਐ ਖੱਬਾਜ਼ ਹਰਾਮ ।
 ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਜਾਣ ਦਾ, ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਵਿਚੋਂ ਗੱਲੇ³ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੱਲਾ ਲਵੇਂ ਚੁਰਾਇ ।
 ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਤੁੱਧ ਦਾ ਅੱਜ ਤਕ ਰਿਹਾ ਸਦਾਇ⁴ ।
 ਸੁਲਤਾਨੀ ਅੰਬਾਰ⁵ ਦਾ ਰਲਿਆ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਰਲ ਜ਼ਾਲਮੋ ! ਮਿਸਕੀਨਾਂ⁶ ਦਾ ਮਾਲ ।
 ਜੇ ਨਾਂ ਦੇਵੇਂ ਰੋਟੀਆਂ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂ ।
 ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਦੇ ਭੇਤ ਅਯਾਨ⁷ ਕਰਾਂ ।
 ਪਕੜੇ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਦੇਵੇ ਪਕੜ ਸਜ਼ਾ ।
 ਖਾਧਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਅਦਾ ।”
 ਆਹੇ⁸, “ਅੱਗੇ ਠੀਕ ਸੀ, ਏਵੇਂ ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ।”
 ਹੋਸ਼ ਭੁਲੀ ਖੱਬਾਜ਼ ਦੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆ ਵਬਾਲ⁹ ।
 ਪੈਰੀਂ ਬੁਜੁਰਜ ਮਿਹਰ ਦੇ ਆ ਡਿਗਿਆ ਖੱਬਾਜ਼ ।
 “ਧੜੀ ਦਿਆਂ ਨਿਤ ਰੋਟੀਆਂ, ਨਾ ਕਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਰਾਜ਼¹⁰ ।”
 ਮਿੱਠਤ ਦਾਰੀ ਓਸਦੀ ਖੁਆਜ਼ਾ ਕਰੇ ਕਬੂਲ ।
 ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਥੀਂ ਰੋਟੀਆਂ ਟੁਰ ਪੈਂਦਾ ਮਕਬੂਲ ।
 ਬਿਰੀਆਂ ਗਰ¹¹ ਦੀ ਹੱਟ ਤੇ ਕੀਤਾ ਆਣ ਸਵਾਲ ।
 “ਦੇਹ ਕਬਾਬ ਇਕ ਸੇਰ ਭਰ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ¹² ।”
 ਬਿਰੀਆਂ ਗਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੁੱਲ ਲਿਆਇਓਂ ਕੀ ?”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੇ, “ਦਿਆਂ ਨ ਕੁਝ ਕਦੀ ।”
 “ਐਵੇਂ ਕਹਿਆ ਨ ਦੇਵਸਾਂ, ਮੰਗੇਂ ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ?”
 ਫਰਮਾਇਆ ‘ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ, ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਜਿਵੇਂ ।
 ਰਈਆ¹³ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਸ਼ਾਹੀ ਗੱਲਾ ਬਾਨ¹⁴ ।

1. ਭੋਜਨ (ਤੁਆਮ) ਮਾਮੂਲ (ਰੋਜ਼ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਮੁਤਾਬਿਕ) । 2. ਹੱਕ ਤਾਲਾ-ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ । 3. ਮੱਲਾ, ਅਨਾਜ, ਜੋ ਕਹਿਤ (ਅਕਾਲ) ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । 4. ਸਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ । 5. ਸ਼ਾਹੀ ਢੇਰ । 6. ਗਰੀਬਾਂ, ਅਨਾਥਾਂ । 7. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ । 8. ਆਖੋ, ਕਹੋ । 9. ਭਾਰ, ਬੋਝ । 10. ਭੇਤ । 11. ਕਬਾਬ ਭੁੰਨਣ ਵਾਲਾ । 12. ਹਾਲੇ, ਹੁਣ । 13. (ਇੱਕ) ਘਸਿਆਰਾ । 14. ਅਨਾਜ ਦੇ ਕੋਠੇ ਦਾ ਰੱਖਿਅਕ ।

ਘੋੜੇ ਨਿੱਤ ਚੁਰਾਇ ਕੇ ਕਰੇਂ ਕਬਾਬ ਪਛਾਨ ।
 ਦੱਸਾਂ ਸਾਹ ਕਬਾਦ ਨੂੰ, ਫੜਿਆ ਜਾਵੇਂ ਤੂੰ ।
 ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਫਿਰ ਹੋਵਸੀ ਬੰਦੀ¹ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬੂ² ।
 ਬਿਰੀਆਂ ਗਰ ਤਦ ਕੰਬ ਕੇ ਪੈਰੀਂ ਪੌਂਦਾ ਆਇ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਨਿੱਤ ਕਬਾਬ ਲੈ, ਪਰ ਉਹ ਰੱਖ ਛੁਪਾਇ ।”
 ਐਵੇਂ ਨਿੱਤ ਲਿਆਂਵਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਤੁਆਮ
 ਮੁੱਦਤ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਵਿਚ ਜੁ ਮਤੇ ਆਰਾਮ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਥੀਂ ਮਾਈ ਕਰੇ ਸਵਾਲ ।
 “ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਅੱਜ ਸਾਗ ਦੀ ਖ਼ੂਹਿਸ਼ ਕਰੇ ਕਮਾਲ ।”
 ਨਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮਾਂ ਨੇ, “ਸੁਣ, ਐ ਚਸ਼ਮਿ ਚਿਰਾਗ³ ।
 ਸਾਗ ਬਥੇਰਾ ਸੁਣੀਂਦਾ ਅਲਕਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਗ ।
 ਸੀ ਉਹ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਦੋਸਤ ਖ਼ੂਹਿਸ਼ਮੰਦ ।
 ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਗ ਥੀਂ ਸਾਗ ਲਿਆ, ਫਰਜੰਦ ।”
 ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਉਠ ਟੁਰ ਪਿਆ ਉਤਵਲ ਤੁਰਤ ਪਲੱਟ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਬਾਗ ਦੇ ਆਣ ਵਜਾਈ ਸੱਟ ।
 ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ਾ ਬਾਗਬਾਂ⁴ ਦਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਆਇ ।
 ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਦੇਖ ਕੇ ਰਹਿਆ ਦੰਗ ਖੜਾ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, “ਸਾਹਜ਼ਾਦਿਆ ! ਆਇਆ ਹੈਂ ਕਿਸ ਕਾਰ⁵ ?
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖੜਾ ਕਿਉਂ ? ਆ ਜਾ ਅੰਦਰ ਵਾਰ !”
 ਕਹਿਆ, ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੇਂ, “ਐ ਮਾਲੀ ! ਪੁਰਕਾਰ⁶ ।
 “ਲੈ ਕੀਮਤ ਤੇ ਸਾਗ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਨ ਕਾਰ ।”
 ਮਾਲੀ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, “ਜੋ ਚਾਹੇਂ ਲੈ ਜਾ ।
 ਪਰ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਬਾਗ ਦੇ ਕਦਮ ਰੰਜਾ ਫਰਮਾ⁷ ।”
 ਤਾਂ ਖੁਆਜਾ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦੇ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੇ ਹੋਇਆ ਬਾਪ ਫਨਾ⁸ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਸੀ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦੇ ਆਹਾ ਇਕ ਦਰ ਵੱਲ ।
 ਬੈਠਕ ਲਈ ਬਣਵਾਇਆ, ਹੈਸੀ ਇਕ ਮਹੱਲ ।
 ਇਕ ਮਹੱਲ ਅਜੀਬ ਤੇ ਆਹਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।

1. ਜੇਲ ਖਾਨਾ । 2. ਜ਼ਬੂਨ, ਕੈੜਾ, ਬੁਰਾ, ਮੰਦਾ । 3. ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਅਰਥਾਤ-ਪੁਤ੍ਰ । 4. ਬਾਗਬਾਨ ਬਾਗ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ । 5. ਕੰਮ । 6. ਕੰਮ ਦੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ । 7. ਕਦਮ ਰੰਜਾ ਫਰਮਾਉਣਾ-ਦੋਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਣਾ । 8. ਨਸ਼ਟ ।

ਅਲਕਸ਼ ਤਦ ਵਿਚ ਓਸ ਦੇ ਬੈਠਾ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ।
 ਤਿੱਠਾ ਇਕ ਜਵਾਨ ਹੈ ਸੂਰਤ ਨੂਰ¹ ਜ਼ਹੂਰ² ।
 ਆਇਆ ਅੰਦਰ ਬਾਗ ਦੇ ਮਾਲੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼³ ਹੋ ਗਏ ਨ ਕਾਈ ਗੱਲ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸ ਮਹੱਲ
 ਬੈਠਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਤੇ ਮਾਲੀ ਕਾਰ ਕਰੇ ।
 ਕਾਰਣ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੀ ਸਾਗ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ।
 ਸਾਡੀ ਸੀ ਇਕ ਬੱਕਰੀ ਆਈ ਇਤ ਮਕਾਨ ।
 ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਰੁੱਖ ਥੀਂ ਕਰ ਕੇ ਤੰਗ ਮਕਾਨ ।
 ਚਾਹੇ ਸਬਜ਼ੀ ਖਾਵਨੀ, ਜ਼ੋਰ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਦਿੱਤਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੇ ਰੱਸਾ ਗਲੋਂ ਉਤਾਰ ।
 ਹੋ ਆਜ਼ਾਦ ਜੁ ਬੱਕਰੀ ਵੜੀ ਅੰਦਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ⁴ ।
 ਗੁਲ ਮੇਵਾ ਚੁਣ ਖਾਂਵਦੀ ਕਰਦੀ ਰੁੱਖ ਖੁਆਰ ।
 ਮਾਲੀ ਦੀ ਵਲ ਬੱਕਰੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ।
 ਮੋੜ ਬੱਧੀ ਫਿਰ ਰੁੱਖ ਥੀਂ ਜਾਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ।
 ਮਾਲੀ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਦੇ ਫਿਰ ਹੋਇਆ ਮਸ਼ਗੂਲ⁵ ।
 ਫਿਰ ਓਵੇਂ ਹੀ ਬੱਕਰੀ ਕਰੇ ਆਰਾਮ ਨ ਮੂਲ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਓਵੇਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
 ਰੱਸਾ ਗਲ ਥੀਂ ਓਸਦੇ ਦਿੱਤਾ ਝੱਬ ਉਤਾਰ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਬੱਕਰੀ ਫਿਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵੜੀ ।
 ਤੋੜ ਗਵਾਵੇ ਗੁਲਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਿਚ ਘੜੀ ।
 ਮਾਲੀ ਨੇ ਗੁਲ ਖਾਂਵਦੀ ਬੱਕਰੀ ਵੇਖ ਲਈ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਜਾਤਾ ਆਣ ਪਈ ।
 ਨਾਲ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਮਾਰਦਾ ਲਾਠੀ ਇਕ ਉਠਾ ।
 ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਤੇ ਬੱਕਰੀ ਹੋਈ ਤੁਰਤ ਫਨਾ⁶ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ।
 “ਕੀਤੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਾਲੀਆ ! ਇਕ ਸੱਟੇ ਤਿੰਨ ਖੂੰ⁷ ।”
 ਮਾਲੀ ਕਹਿੰਦਾ, “ਬੱਕਰੀ, ਹੋਈ ਇਕ ਫਨਾ ।
 ਖੁਨ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾ ।”

1. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 2. ਉਠਦਾ ਹੋਇਆ ।। 3. ਚੁੱਪ । 4. ਬਾਗ । 5. ਸ਼ੁਗਲ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਿਆ । 6.
 ਨਾਸ਼ ਹੋਈ ਭਾਵ-ਮਰ ਗਈ । 7. ਖੁਨ, ਕਤਲ ।

ਖੁਆਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਏਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਮ¹ ਪਛਾਨ ।
 ਡੱਬਾ ਇਕ ਸਿਆਹ ਹੈ, ਹੈਂ ਦੋ ਬੱਚੇ ਜਾਨ ।
 ਬੱਚੇ ਰੰਗ ਸਿਆਹ ਦੇ ਪੈਰ ਸਫੈਦ ਤਮਾਮ ।
 ਤੂੰ ਮਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਮ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਖਾਮ² ।”
 ਆਹਾ ਅਲਕਸ਼ ਵੇਖਦਾ ਤਾਕੀ ਥੀਂ ਅਹਿਵਾਲ ।
 ਸੁਣਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦਾ, ਸਭ ਜਵਾਬ ਸਵਾਲ ।
 ਮਾਲੀ ਤਾਈਂ ਅਲਕਸ਼ੇ ਫਰਮਾਈ ਏਹ ਗੱਲ ।
 “ਬੱਕਰੀ ਸਣੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਆ ਮੇਰੀ ਵੱਲ ।”
 ਖੁਆਜੇ ਨੂੰ ਸਣ ਬੱਕਰੀ, ਮਾਲੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ।
 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸ਼ਰੀਰ³ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਪੁੱਛਦਾ, “ਲੜਕਿਆ ! ਕਿਸ ਦਾ ਹੈਂ ਫਰਜੰਦ ?”
 ਕਹਿਆ, “ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦਿਲਬੰਦ⁴ ।”
 ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ, “ਬਾਪ ਤੁਧ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਫਰਮਾ ।”
 ਕਹਿਆ, “ਮੈਂ ਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾ ।”
 ਫੇਰ ਕਿਹਾ, “ਇਕ ਬੱਕਰੀ, ਮਾਲੀ ਕੀਤਾ ਖੂਨ ।
 ਜਾਨਾਂ ਤਿੰਨ ਗਵਾਈਆਂ, ਕਿਵੇਂ ਕਹਿਸੇਂ ਤੂੰ ।
 ਬਾਕੀ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿਆ ਹੈ, ਆਵੇਂ ਅਸਾਂ ਯਕੀ⁵ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, “ਇਹ ਗਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ।
 ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਮ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ ਕੈਦ ।
 ਇਕ ਡੱਬਾ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕਾਲਾ ਪੈਰ ਸਫੈਦ ।
 ਜਾਂ ਮਾਲੀ ਨੇ ਏਸ ਤੇ ਸੱਟ ਚਲਾਈ ਸੀ ।
 ਚਸਮ⁶ ਡੱਬੇ ਦੀ ਲਾਠੀਓਂ ਤੋੜ ਗਵਾਈ ਸੀ ।”
 ਸੁਣ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਅਲ-ਕਸ਼ੇ ਪੇਟ ਕਰਾਇਆ ਸਿੱਕ⁷ ।
 ਜੋ ਖੁਆਜੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਡਿਠਾ ਸੋ ਕੁਝ ਹੱਕ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈਰਤ ਮੰਦ ।
 ਬੇਟਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦਾ ਡਿੱਠਾ ਅਕਲ ਬੁਲੰਦ⁸ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਰਦਾ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ।
 “ਮਾਲੁਮ⁹ ਏਸ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਆਣ ਡਿੱਠੇ ਇਸਰਾਰ¹⁰ ।

1. ਪੇਟ । 2. ਕੱਚੇ । 3. ਸ਼ਰੀਰ (ਭੈੜੇ ਜਾਂ ਬਦ) ਆਦਮੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ । 4. ਦਿਲ ਦਾ
 ਟੁਕੜਾ, ਅਰਥਾਤ-ਪੁਤ੍ਰ । 5. ਯਕੀਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ । 6. ਅੱਖ । 7. ਚਾਕ ਅਥਵਾ ਟੁਕੜੇ । 8. ਅਕਲ
 ਦਾ ਬੁਲੰਦ (ਉੱਚਾ) । 9. ਮਾਲੂਮ । 10. ਭੇਤ ।

ਮੈਂ ਜੋ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰਿਆ ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਅਹੇਵਾਲ ।
 ਕਤਲ ਕਰਾਵਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਜ਼ੋਰ ।
 ਮਤ ਏਹ ਵੇਲਾ ਪਾਇ ਕੇ ਕੁਝ ਉਠਾਵੇ ਸ਼ੋਰ¹ ।”
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਅਲਕਸ਼ ਪਾਸ ਸੀ, ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਣ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਨੇ ਝਬ ਓਸ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਫੁਰਮਾਨ² ।
 “ਇਸ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਬਾਗ ਦੇ ਗੋਸ਼ੇ³ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ।
 ਕੱਢ ਕਲੇਜਾ ਏਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਭੁੰਨ ਖਵਾ ।”
 ਓਹ ਸਿਪਾਹੀ ਹਬਸ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਸੀ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਤਕਦੀਰ ਥੀਂ ਏਧਰ ਕਿਵੇਂ ਕਦੀ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦੀ ਧੀ ਨਿੱਕਲੀ ਉਸ ਦੇ ਪਈ ਧਿਆਨ ।
 ਉਸ ਤੇ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋਇ ਕੇ ਹੋਇਆ ਸਰਗਰਦਾਨ⁴ ।
 ਪਏ ਕਮੰਦ⁵ ਦੋ ਜੁਲਫ⁶ ਦੇ ਹੋਇ ਗਇਆ ਪਾਬੰਦ ।
 ਚਸਮ ਲੁਟੇਰੀ ਲੁੱਟਿਆ, ਰਹਿਆ ਹੈਰਤਮੰਦ ।
 ਅੱਖੀਂ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਰ ਗਈਆਂ ਕਰ ਖੂਬ ।
 ਝਲਕ ਪਰੀ ਦਾ ਦੇਖਿਆ, ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਮਜਜੂਬ⁷ ।
 ਇੱਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਿਆ, ਸੀਨੇ ਜ਼ਰਬ⁸ ਲਗੀ ।
 ਤਨ ਮਨ ਉਸ ਦਾ ਸਾੜਿਆ, ਇਸਕੋਂ ਲਾਟ ਵਗੀ ।
 ਹੋ ਖਾਦਿਮ⁹ ਵਿਚ ਏਸ ਥਾਂ ਅਲਕਸ਼ ਨਾਲ ਰਹਿਆ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਇਸਕ ਦੇ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਰਹਿਆ ।
 ਮਾਸੂਕਾਂ¹⁰ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਆ ਗੁਲਾਮ¹¹;
 ਜੇ ਦੇਖੇ ਮਹਿਬੂਬ ਤਾਂ ਪਾਵੇ ਕਦੀ ਆਰਾਮ ।
 ਹੁਕਮੇ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਹਬਸੀ ਉਠ ਪਇਆ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ਰਜ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਲਇਆ ।
 ਖੜ¹² ਗੋਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦੇ ਲੱਗਾ ਕਰਨ ਫਨਾ ।
 ਖੁਆਜੇ ਕਹਿਆ, “ਜ਼ਾਲਮਾਂ ! ਮਤ ਰਹਿਸੇਂ ਪਛੁਤਾ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਸੇਂ ਪਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਮੁਰਾਦ ?
 ਮੇਰੀ ਬਰਕਤ ਪਾਵਸੇਂ ਮਤਲਬ ਹੋ ਦਿਲਸ਼ਾਦ¹³ ।”

1. ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ, ਬਗ਼ਾਵਤ । 2. ਹੁਕਮ । 3. ਨੁੱਕਰ । 4. ਆਵਾਰਾ । 5. ਫੰਦੇ । 6. ਲਿਟਾਂ ।
 7. ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ । 8. ਚੋਟ । 9. ਦਾਸ, ਸੇਵਾਦਾਰ । 10. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ । 11. ਟਹਿਲੂਆ । 12. ਲੈ
 ਜਾ ਕੇ । 13. ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਕੇ ।

ਸੁਣ ਹਬਸੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, ਕਹਿੰਦਾ ਖੁਆਜੇ ਨੂੰ ।
 “ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਮੁਰਾਦ ਹੈ, ਆਖ ਸੁਣਾਵੀਂ ਤੂੰ ?”
 ਕਹਿਆ “ਹੈਂ ਤੂੰ ਹਬਸ ਦਾ, ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਤੱਰਾਰ¹ ।
 ਆਇਓਂ ਤਰਫ ਮਦਾਇਨੇਂ ਕਰਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦੀ ਧੀ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਏਥੇ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ।
 ਅਕਲ ਤੇਰੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਆ ! ਇਸ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਈ ।”
 ਹਬਸੀ ਦਾ ਸੁਣ ਹੋ ਗਿਆ ਖੁਆਜੇ ਤੇ ਇਤਕਾਦ² ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, “ਦੱਸ ਮਿਲੇਗੀ ਮੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਮੁਰਾਦ ?”
 ਕਹਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਕਤਲ ਜੇ ਨਾਂਹ ਕਰੇਂਗਾ ਤੂੰ ।
 ਅੰਦਰ ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਪਾਵੇਂ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ।”
 ਕਰਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਥੀਂ ਹਬਸੀ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ।
 “ਅਲਕਸ਼ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਮਾਲੁਮ ਹਾਲ ।
 ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਹੈ, ਕੀ ਕੁਝ ਦਿਆਂ ਲਿਜਾ ?
 ਬਦਲੇ ਤੇਰੇ ਕਾਲਜੇ ਕੀ ਤਿਸ ਦਿਆਂ ਖੁਲਾ ?”
 ਫ਼ਰਮਾਇਆ, “ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾ, ਹਰਗਿਜ਼ ਦੇਰ ਨ ਲਾ ।
 ਔਰਤ ਵੇਚੇ ਬੱਕਰੀ, ਉਸ ਥੀਂ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ।
 ਕੱਢ ਕਲੇਜਾ ਓਸ ਦਾ ਅਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੇਹ ।
 ਆਖੀਂ ਓਸ ਜਵਾਨ ਦਾ ਖਾਇ ਕਲੇਜਾ ਏਹ ।”
 ਹਬਸੀ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕਾਲਜਾ ਲੈਸੀ ਓਹ ਪਛਾਣ ।
 ਨਾਲ ਕਲੇਜੇ ਬੱਕਰੀ ਕਦੋਂ ਮਿਲੇ ਇਨਸਾਨ³ ।”
 ਕਹਿਆ, “ਉਸ ਵਿਚ ਬੱਕਰੀ, ਆਦਮ ਦੀ ਤਾਸੀਰ⁴ ।
 ਉਸ ਨੇ ਆਦਮਜ਼ਾਦ⁵ ਦਾ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ੀਰ⁶ ।
 ਜ਼ਨ⁷ ਵੇਚੇ ਜੋ ਬੱਕਰੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
 ਲੜਕੀ ਉਸ ਦੀ ਧੀਅ ਦੀ ਮੋਈ ਜੰਮਦਿਆਂ ਸਾਰ ।
 ਬੱਚਾ ਜਾਇਆ ਬੱਕਰੀ, ਹੋਈ ਤੁਰਤ ਫ਼ਨਾ ।
 ਧੀ ਉਸ ਦੀ ਨੇ ਪਾਲਿਆ ਬੱਚਾ ਸ਼ੀਰ ਚੁੰਘਾ ।
 ਬੱਚਾ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੀਰ ਥੀਂ ਹੋਇਆ ਖੂਬ ਜਵਾਨ ।
 ਭੁੱਖੀ ਬੁੱਢੀ ਵੇਚਦੀ ਹੁਣ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ਆਨ ।”
 ਸੁਣ ਹਬਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਗਿਆ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ।

1. ਚੋਰ, ਠੱਗ, ਤੇਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ ਵਾਲਾ । 2. ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ । 3. ਆਦਮੀ, ਮਨੁੱਖ । 4. ਅਸਰ । 5. ਇਨਸਾਨ । 6. ਦੁੱਧ । 7. ਔਰਤ, ਤੀਮਤ ।

ਬੁੱਢੀ ਡਿੱਠੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਖਲੋ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਕਰੀਰ ।
 ਓਵੇਂ ਬੁੱਢੀ ਦੱਸਦੀ ਰੋ ਰੋ ਹਾਲ ਜ਼ਹੀਰ¹ ।
 ਦੇ ਕੀਮਤ ਲੈ ਆਇਆ, ਕੀਤਾ ਜਿਗਰ ਕਬਾਬ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦੀ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੇ ਸ਼ਿਤਾਬ² ।
 ਅਲਕਸ਼ ਖਾਵੇ ਕਾਲਜਾ, ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।”
 ਆਇਆ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ, ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ।
 ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ ਮਾਂ ਦੇ ਕਰਦਾ ਖੁਸ਼³ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ।
 ਦੇਖੋ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਓਸੇ ਰਾਤ ।
 ਆਈ ਹੈਸੀ ਖਵਾਬ⁴ ਇਕ ਭੁੱਲ ਗਈ ਪਰ ਬਾਤ ।
 ਫਜ਼ਰੇ⁵ ਸਦ ਮੁਅਤਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਖਵਾਬ ਦੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਥੀਂ ਤਾਬੀਰ⁶ ।
 “ਖ਼ਾਬ ਜੋ ਰਾਤੀਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਆਈ ਸੀ ।
 ਭੁੱਲੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲੇ ਥੀਂ, ਦੱਸੋ, ਹੈ ਸੀ ਕੀ ?”
 ਸਭਨਾ ਕਹਿਆ, “ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਜੇ ਤੂੰ ਦੱਸੇਂ ਖ਼ਾਬ ।
 ਸੁਣਕੇ ਹਾਲਤ ਖ਼ਾਬ ਦੀ, ਸੱਕਾਂ ਆਖ ਜਵਾਬ ।
 ਹੁਣ ਜੋ ਤੇਰੇ ਦਿਲੇ ਥੀਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਉਹ ਬਾਤ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਤੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ?”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਦਾ ਤੰਗ ਕਬਾਦ ।
 “ਦੱਸੋ, ਖ਼ਾਬ ਨਜ਼ੂਮੀਓਂ ! ਮੈਨੂੰ ਰਹੀ ਨ ਯਾਦ ।”
 ਬਿਨ ਸੁਣਿਆਂ ਬਿਨ ਦੇਖਿਆਂ, ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿਆ ।
 ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਦਿਲ ਸਾਰਿਆਂ, ਗਲੀਂ ਜੰਜਾਲ ਪਿਆ ।
 ਗੁੱਸੇ ਅੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਪ ਤਪ ਹੋਇਆ ਲਾਲ ।”
 “ਬੋਲੋ, ਝਬਦੇ ਆਕਲੋ⁷ ! ਕਹੋ ਹਕੀਕਤ ਹਾਲ ।”
 ਫਿਰ ਸਭਨਾਂ ਥੀਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਅਲਕਸ਼ ਨੂੰ ।
 “ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਨੌਕਰਾਂ ਸਬ ਥੀਂ ਵੱਡਾ ਤੂੰ ।
 ਜੇ ਨਾ ਮੇਰੀ ਖ਼ਾਬ ਨੂੰ ਲੱਭੇਂਗਾ, ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਕਸਮ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤ⁸ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਂ ਖੁਆਰ ।

1. ਦੁੱਖ ਭਰਿਆ, ਦਰਦ ਾਕ । 2. ਛੇਤੀ । 3. ਚੰਗੀ, ਐਸ ਭਰੀ । 4. ਸੁਪਨਾ । 5. ਸਵੇਰੇ, ਪ੍ਰਭਾਤੇ । 6. ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਫਲ । 7. ਬੁੱਧੀ ਮਾਨੋ । 8. ਪਾਰਸੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਵਤਾਰ, ਅਥਵਾ ਵੱਡਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ।

ਉੱਜਾ¹ ਨਾਲੇ ਜੰਦ² ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਸੌਗੰਦ ।
 ਟੱਬਰ ਤੇਰਾ ਮਾਰਸਾਂ, ਕਰਾਂ ਕਬੀਲੇ ਤੰਗ ।
 ਦੌਲਤ ਮੇਰੀ ਜ਼ਾਲਿਮਾ ! ਖਾਧੀ ਕਿਤਨੇ ਸਾਲ ।
 ਕਿਸ ਦਾਨਿਸ਼³ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ, ਆਏ ਮੰਦੇ ਹਾਲ ।”
 ਤਾਂ ਅਲਕਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਕਰਦਾ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ।
 “ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਕਲ ਗਵਾਇਆ ਮਾਰ । ?
 ਉਪਰ ਉਸਦੇ ਇਲਮ⁴ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਸੀ ਇਤਬਾਰ ।
 ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਅੱਜ ਜੀਵਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਲ ਇਜ਼ਹਾਰ⁵ ।
 ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਕੁਟਦਾ ਹੱਥ ਪਿਆ ।
 ਦਿਲ ਟੁਟਦੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਮੁਹਲਤ ਲੈ ਗਿਆ ।
 ਥਾਂ ਆਪਨੇ ਵਿਚ ਆਇ ਕੇ ਪੁੱਛੇ ਹਬਸ਼ੀ ਨੂੰ ।
 “ਕਿਉਂ ਕਰ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੀ ਜਾਨ ਗਵਾਈ ਤੂੰ ?
 ਕੱਢ ਕਲੇਜਾ ਓਸ ਦਾ ਭੁੰਨ ਖਵਾਇਆ ਤੈਂ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ, “ਚੱਲਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿਖਲਾ ।
 ਜਿੱਥੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੀ ਆਇਓਂ ਜਾਨ ਗਵਾ ।”
 ਹਬਸ਼ੀ ਇਹ ਗਲ ਜਾਂ ਸੁਣੀ, ਚੁੱਪ ਰਹਿਆ ਲਾਚਾਰ ।
 ਅੰਤ ਜੁ ਹਾਲ⁶ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸਭ ਕੀਤਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ, “ਓਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੱਦ ਲਿਆ ।”
 ਹਬਸ਼ੀ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਆ ਲੈ ਨਾਲ ਗਿਆ ।
 ਨਾਲੇ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਹੋ ਸ਼ਾਦ⁷ !
 “ਐ ਫਰਜ਼ੰਦਾ⁸ ! ਤੁੱਧ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਬਰਬਾਦ ।
 ਦੱਸ, ਹਕੀਕਤ ਖ਼ਾਬ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਮਾਨ⁹ ।
 ਅੰਦਰ ਸੁਫਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਕੀ ਡਿੱਠਾ ਸੁਲਤਾਨ ?”
 ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਹੋ ਖਾਮੋਸ਼¹⁰ ਰਿਹਾ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਆਣ ਹਜ਼ੂਰ¹¹ ਕਿਹਾ ।
 “ਬੰਦਾ ਜ਼ਾਦਾ¹² ਅਸਾਂ ਦਾ ਜਾਣੇ ਖ਼ੂਬ ਨਜ਼ੂਮ¹³ ।
 ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਲੂਮ ।

1. ਕੁਰੈਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਵਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਬੁਤ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਸਨ । 2. ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ ਜੰਦ । 3. ਅਕਲ, ਬੁੱਧੀਮਤਾ । 4. ਵਿਦਿਆ, ਗਿਆਨ । 5. ਪ੍ਰਗਟ । 6. ਹਾਲ । 7. ਪ੍ਰਸੰਨ । 8. ਪੁਤ੍ਰਾ । 9. ਅਮਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ । 10. ਚੁਪ, ਚੁਪੀਤਾ । 11. ਕੋਲ । 12. ਗੁਲਾਮ (ਸੇਵਕ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ । 13. ਜੋਤਿਸ਼ ।

ਹੋਇਆ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੈਂਥੀਂ ਨਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਤੁਸੀਂ ਬੁਲਾਓ ਓਸ ਨੂੰ ਕਰਸੀ ਆਣ ਬਿਆਨ ।^੧
 ਘੋੜਾ, ਨਫਰ, ਗੁਲਾਮ ਤੇ ਘੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ।
 “ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਆਓ ਕਰ ਸ਼ਾਦ ।”^੨
 ਘੱਲੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਏ ਆਇ ।
 ਹੁਕਮ ਜੁ ਆਹਾ^੧ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਆਖ ਸੁਣਾਇ ।
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ ।
 “ਕਰਾਂ ਸਵਾਰੀ ਮੂਲ ਨਾ ਘੋੜਾ ਹੈ ਦਿਉ ਜ਼ਾਦ^੨ ।
 ਜ਼ੀਨ ਲਗਾਮ ਸਵਾਰ ਕੇ ਲਿਆਓ ਅਲਕਸ਼ ਨੂੰ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਭਰੀਆਂ ਖੂੰ^੩ ।
 ਕਰਾਂ ਸਵਾਰੀ ਓਸ ਤੇ ਰੱਸਾ ਡਾਲ^੪ ਗਲੇ ।
 ਚਾਬਕ ਨਾਲ ਚਲਾਵਸਾਂ, ਸੋਹਣੀ ਚਾਲ ਚਲੇ ।”^੫
 ਮੁੜ ਅੱਗੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕਰਨ ਗੁਲਾਮ ਬਿਆਨ ।
 ਸੁਣਕੇ ਹਾਲਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈਰਾਨ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਨੇ ਰੰਜਣਿਆਂ^੬ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਗੁ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਤਦਾਂ ਸਵਾਰੀ ਓਸ ਦੀ ਪਈ ਪਸੰਦ ਹਜ਼ੂਰ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਤਾਈਂ ਪਾਂਵਦੇ, ਨਵੀਂ ਜ਼ੀਨ ਲਗਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਗੁਲਾਮ ।
 ਜਾਂ ਅਲਕਸ਼ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਆਇਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ।
 ਬਗਲ ਅੰਦਰ ਉਠ ਪਕੜ ਸਿਰ ਚੁੰਮੇ ਅਰ ਪੈਰ ।
 ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਹੋ ਬੈਠਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਆਂਦਾ ਤਰਫੇ ਬਾਰਗਾਹ^੬ ਘੋੜਾ ਖੁਸ਼ ਰਫਤਾਰ^੭ ।
 ਵਿੱਚ ਕਚਿਹਿਰੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਘੋੜਾ ਜਾਈ ਗਧੇ ਦਾ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਅਦਾ ।
 ਦੇਖ ਖਲਾਇਕ^੮ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਏਡ ਅਜਾਇਬ ਹਾਲ ।
 ਕਹਿੰਦੇ, “ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਹੋਵਦਾ ਇਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਘੋੜਾ ਖੁਸ਼ ਰਫਤਾਰ ਹੈ ਜੇ ਹੁੰਦੀ ਇਕ ਦੁੱਬ^੯ ।
 ਖੁਆਜੇ ਨੇ ਵਿਚ ਬਾਰਗਾਹ ਆਣ ਕੁਦਾਇਆ ਟੁੰਬ ।

1. ਸੀ । 2. ਦੈਂਤ-ਜ਼ਾਦਾ ਅਥਵਾ ਦੈਂਤ ਦੀ ਸੰਤਾਨ । 3. ਖੂਨ, ਲਹੂ, । 4. ਸੁੱਟ ਕੇ, ਧਾ ਕੇ, 5. ਦੁੱਖੀ ਕੀਤਾ । 6. ਸ਼ਾਹੀ-ਦਰਬਾਰ । 7. ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ । 8. ਮਲੱਕ (ਖਲਕਤ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ । 9. ਪੁਛ ।

ਖੁਆਜਾ ਚਾਬਕ ਮਾਰ ਕੇ ਗੋਸ਼ਤ¹ ਝਾੜੇ ਕੱਟੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵੱਜੇ ਕੋਰੜਾ, ਚਲੇ ਕੁਦਾੜਾ ਪੁੱਟੇ ।
 ਓੜਕ ਪੱਥਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆ ਪਲੱਟੇ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ਦੀ ਆਹ ਗਈ ਕਰ ਸੱਟੇ ।
 ਰੋਂਦਾ ਅਲਕਸ਼ ਅਮਲ ਥੀਂ, ਕੌਣ ਛੁੜਾਏ ਪੱਟੇ ।
 ਆਖਿਰ ਕੀਤੇ ਅਮਲ ਨੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਪੱਟੇ ।
 ਧਰਤੀ ਲੱਥਾ ਘੋੜਿਓਂ ਖੁਆਜਾ ਫੱਰੁੱਖ² ਫਾਲ³ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਨੀਵੀਂ ਗਰਦਨੇ ਰੋਂਦਾ ਵਿੱਚ ਵਬਾਲ⁴ ।
 ਖੁਆਜੇ ਦੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਹ ।
 ਸੂਰਤ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰਦੀ, ਰੋਸ਼ਨ ਵਾਂਗੂ ਮਾਹ⁵ ।
 ਪਕੜ ਕਿਨਾਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਖੁਆਜੇ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾ ।
 ਕੁਰਸੀ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ਦੀ ਝਬਦੇ ਕਰੇ ਅਤਾ⁶ ।
 ਖੁਆਜਾ ਜਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਥੀਂ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਲ ।
 “ਕੀ ਰਾਤੀਂ ਵਿਚ ਖਵਾਬ ਦੇ ਮੈਂ ਤਿੱਠਾ ਅਹਿਵਾਲ ।”
 ਓਵੇਂ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਣਾਇਆ ਹਾਲ ।
 “ਤੂੰ ਤਿੱਠਾ ਵਿੱਚ ਖਵਾਬ ਦੇ ਹਲਵੇ⁷ ਦਾ ਇਕ ਥਾਲ ।
 ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੁਕਮਾ⁸ ਚਾਇਕੇ⁹ ਖਾਵਣ ਲੱਗਾ ਤੂੰ ।
 ਕਾਲਾ ਕੁੱਤਾ ਲੈ ਗਿਆ ਹੱਥੋਂ ਖੋਹ ਜ਼ਬੂ¹⁰ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 “ਯਾਦ ਪਿਆ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਏਵੇਂ ਸੁਫਨੇ ਹਾਲ ।”
 ਫਿਰ ਫਰਮਾਇਆ ਸ਼ਾਹ ਨੇ, “ਕਹਿ ਇਸ ਦੀ ਤਾਬੀਰ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਸਾਇਤ¹¹ ਕਰ ਤਾਬੀਰ¹² ।
 “ਅੱਵਲ ਮੇਰੀ ਦਾਦ ਦੇਹ, ਜੁਲਮੋਂ ਹੱਕ ਨਿਤਾਰ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਤਾਬੀਰ ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਰਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰ ।”
 ਕਹਿਆ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਨੇ, ਤਪ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ।
 “ਕਿਸ ਨੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ, ਸਚ ਕਹਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ?”
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ਕਹਿਆ ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ।
 “ਅਲਕਸ਼ ਨੇ ਪਿਉ ਮਾਰਿਆ, ਮੇਰਾ ਬਖਤ ਜਮਾਲ ।”

1. ਮਾਸ । 2. ਮੁਬਾਰਕ । 3. ਸ਼ਗਨ । 4. ਦੁੱਖ ਦਾ ਭਾਰ । 5. ਚੰਦ੍ਰਮਾ । 6. ਪ੍ਰਦਾਨ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 7. ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ । 8. ਬੁਕਰੀ । 9. ਚੁੱਕ ਕੇ । 10. ਬੁਰਾ, ਭੈੜਾ । 11. ਇੱਕ ਘੜੀ, ਪਲ । 12. ਦੇਹ, ਚਿਰ ।

ਸਬ ਹਕੀਕਤ ਗੰਜ ਦੀ, ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਸਿਤਮ¹ ।
 ਲਿਆਇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਮਿੱਟੀ ਹੋਇਆ ਚੱਮ ।
 ਅਦਲੋਂ ਹੱਕ ਨਿਤਾਰ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਕਬਾਦ ।
 “ਅਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਫੜ ਦੇਵਣਾ, ਚਾ ਸੂਲੀ ਜੱਲਾਦ ।”
 ਜਿਸ ਕੀਤਾ ਤਿਸ ਪਾਇਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਖਤਾ ।
 ਸਮਝ ਦਿਲਾ ਅੱਜ ਵੇਲੜਾ, ਮਤ ਮਰਸੇਂ ਪਛੁਤਾ ।
 ਦਿੱਤਾ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਅਲਕਸ਼ ਦਾ ਘਰ ਸ਼ਾਹ ॥
 ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਓਸ ਦੀ ਖੁਆਜੇ ਲਈ ਵਿਆਹ ।
 ਧੀ ਅਲਕਸ਼ ਦੀ ਨਿੱਕੜੀ ਦਿੱਤੀ ਹਬਸੀ ਨੂੰ ।
 ਖੁਆਜੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮਤਲਬ ਪਾਵੇਂ ਤੂੰ ।
 ਪੁੱਛੀ ਫੇਰ ਕਬਾਦ ਨੇ ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਤਾਬੀਰ ।
 ਕੀਤੀ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਗਿਣ ਉਸ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ।
 “ਗੁਜ਼ਰੇ ਥੋੜੇ ਰੋਜ਼ ਹਨ, ਸੁਣ ਐ ਆਲੀਜਾਹ² ।
 ਸੋਹਣੀ ਔਰਤ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਆਂਦੀ ਇਕ ਵਿਆਹ ।
 ਆਹਾ ਉਸ ਦੇ ਵਸਲ³ ਥੀਂ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ।
 ਖਰ ਕੁਛ ਤੂੰ ਇਸ ਵਸਲ ਥੀਂ ਅਜੇ ਨ ਪਾਇਆ ਜ਼ੋਕ⁴ ।
 ਇਕ ਹਬਸੀ ਤੇ ਤੇ ਗਈ ਉਹ ਆਸ਼ਿਕ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਵਸਲ ਕਰੇ ਹਰ ਰਾਤ ਦਿਨ, ਹੱਥੀਂ ਹਰ ਹਰ ਵਾਰ ।
 ਹਬਸੀ ਵਿਚ ਮਹੱਲ ਦੇ, ਪਾਸ ਸਦਾਇਆ ਹੈ ।
 ਇਕ ਵੱਡੇ ਸੰਦੂਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਇਆ ਹੈ ।”
 ਆਇਆ ਅੰਦਰ ਕਹਿਰ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਸੁਣੀ ਇਹ ਗੱਲ ।
 ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ, ਆਇਆ ਵਿਚ ਮਹੱਲ ।
 ਆਣ ਲੱਭਾ ਸੰਦੂਕ ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਕੁਫਲ⁵ ਉਤਾਰ ।
 ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਓਸ ਥੀਂ ਇਕ ਹਬਸੀ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਤਾਬੀਰ ਥੀਂ ਦੇਖ ਹੋਇਆ ਆਗਾਹ⁶ ।
 ਤਰ ਹਲਵੇ ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ਥੀਂ ਕੁੱਤਾ⁷ ਪਿਆ ਸਿਆਹ⁸ ।
 ਹਬਸੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਔਰਤੇ ਕੀਤਾ ਮਾਰ ਫਨਾਹ ।
 ਨਿਕਲ ਘਰੇ ਥੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਇਆ ਵਿਚ ਦਰਗਾਹ⁹ ।

1. ਜੁਲਮ । 2. ਹੇ ਖੁਲੰਦ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲੇ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ! 3. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦਾ ਮਿਲਾਪ । 4. ਲੁਤਫ ਸੁਆਚ । 5. ਜੰਦੂ । 6. ਜਾਣੂ । 7. ਹਬਸੀ ਕੁੱਤਾ । 8. ਹੋਰ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ । 9. ਦਰਬਾਰ ।

ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਝਟ ਖਿਲਅਤ¹ ਪਹਿਨਾ ।
 ਦੇ ਅਲਕਸ਼ ਦਾ ਮਰਤਬਾ² ਲਿਆ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ।
 ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਂ ਹੋਇਆ ਖਾਸ ਅਮੀਨ³ ।
 ਉਸ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਦਾ ਕਾਮਿਲ⁴ ਰਹਿਆ ਯਕੀਨ !
 ਹਰ ਮਸਲਾਹਤ ਪੁੱਛਦਾ ਖੁਆਜੇ ਥੀਂ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਅਦਲ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਥੀਂ ਵਸਦਾ ਸ਼ਾਦ⁵ ਜਹਾਨ ।
 ਖਲਕ ਵਸੇ ਆਰਾਮ ਥੀਂ ਮੁਲਕ ਹੋਇਆ ਆਬਾਦ ।
 ਰੱਖੇ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਹਰ ਦਮ ਪਾਸ ਕਬਾਦ ।
 ਖੁਆਜੇ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਬਿਨ ਕਰੇ ਨਾ ਕਾਰ ਕਦੀ ।
 ਤੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲ⁶ ਦੇ ਆਵੇ ਨਾਂਹ ਬਦੀ ।
 ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਫ਼ਰਹਤਾਂ⁷ ਗੁਜ਼ਰੇ ਰੋਜ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਖਾਇਆ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਥੀਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਆਰਾਮ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਮੈਕਦਹ⁸, ਬੈਠਾ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ।
 ਜਾਮਿ ਖਮਰ⁹ ਭਰ ਪੀਂਵਦਾ, ਆਹਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦ ।
 ਆਇਆ ਖੁਆਜਾ ਖਾਨਗੀ¹⁰, ਕਹੇ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ¹¹ ।
 “ਸ਼ਾਹ ! ਘਰ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਥੀਂ, ਕੀਤਾ ਰੱਬ ਆਬਾਦ ।
 ਘਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਬੇਟਾ, ਫ਼ਰੁਖਿ ਫ਼ਾਲ¹² ।”
 ਸੁਣ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 ਪੁੱਛੇ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਥੀਂ ਹੋ ਹੋ ਸ਼ਾਦ ਖੁਸ਼ੀ ।
 “ਇਸ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਅਜ਼ੀਜ਼¹³ ਦਾ ਨਾਮ ਰਖਾਵਾਂ ਕੀ ?”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, “ਨੌਸ਼ ਕਰੋ¹⁴ ਭਰ ਜਾਮ¹⁵ ।
 ਨਾਮ ਧਰੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਣ ਤਮਾਮ ।”
 ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਸਭਨਾ ਪਿਆ ਪਸੰਦ ।
 ਮੁੜ ਪੁਛਿਆ, ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ, “ਇਹ ਕੈਸਾ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ? ।
 ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਵਸੀ ਕੇਡ ਕੁ ਤਾਲਿਆ ਮੰਦ¹⁶ ?”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ਹੋਸੀ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਫਿਰਗੁ ਦੁਹਾਈ ਏਸ ਦੀ ਹੋਸੀ ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਮ¹⁷ ।

1. ਭਾਵ-ਸਿਰਖਾਉ । 2. ਪਦਵੀ । 3. ਵੱਡਾ ਅਹਿਲਕਾਰ । 4. ਪੂਰਾ, ਮੁਕੰਮਲ । 5. ਖੁਸ਼, ਪ੍ਰਸੰਨ ।
 6. ਵਰਤਾਉ । 7. ਐਸ-ਆਰਾਮ । 8. ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ । 9. ਖਮਰ (ਸ਼ਰਾਬ) ਦਾ ਜਾਮ, ਪਿਆਲਾ ।
 10. ਘਰੇਗੀ । 11. ਵਧਾਈ । 12. ਵਡੀ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ । 13. ਪਿਆਰੇ । 14. ਪੀਓ, ਪੀਵੋ । 15.
 (ਸ਼ਰਾਬ) ਪਿਆਲਾ ਭਰ ਕੇ । 16. ਭਗਵਾਨ, ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ । 17. ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ।

ਰੁਤਬਾ ਇਸਦਾ ਹੋਵਸੀ ਅੰਦਰ ਹਫਤ ਇਕਲਾਮ¹ ।
 ਆਖਿਰ ਤਾਈ ਏਸ ਦਾ ਅਦਲ ਰਹੇ ਮਸਹੂਰ ।
 ਹੋਸੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਸਾਹਿਬਿ ਅਕਲ-ਸ਼ਉਰ² ।
 ਰੂਏ ਜ਼ਿਮੀ³ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੋ ਸੌ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਇਸ ਤੇਰੇ ਫਰਜੰਦ ਦੇ ਹੋਸਨ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ।
 ਚੌਦਹ ਸੌ ਵਜ਼ਰਾਇ⁴ ਥੀਂ ਪੁਰ ਰੱਖੋ ਦਰਬਾਰ ।
 ਸਤ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਇਸ, ਹੋਸਨ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੰਗ ਜੀ ਹੋਸੀ ਬਹੁਤ ਸਿਪਾਹ ।
 ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਹੋਣ ਗਨੀਮ⁵ ਤਬਾਹ ।
 ਹਾਲਾਂ ਭਰਸਨ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਹੋਸੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਤੇ ਇਸਦਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਨ⁶ ।
 ਜਦੋਂ ਸਵਾਰੀ ਏਸ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਹੋਗੁ ਤਿਆਰ ।
 ਤਖਤ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪਰ ਪਵੇਗੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਕਈ ਕੋਹਾਂ ਤਕ ਫੌਜ ਥੀਂ ਪੁਰ ਹੋਸਨ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹੋਸੀ ਇਸ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਸਬ ਥੀਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ।
 ਸਤ ਸੌ ਹਾਥੀ ਹੋਸੀਆ ਇਸ ਦੇ ਪੇਸ਼⁷ ਰਵਾਨ ।
 ਸਤ ਸੌ ਪਿੱਛੇ ਹੋਵਸੀ ਪੁਰ ਜੀਨਤ⁸ ਪੁਰ ਸ਼ਾਨ ।
 ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਹੋਵਸੀ ਸਤ ਸਤ ਸੌ ਹਰ ਫੀਲ⁹ ।
 ਬਹੁਤੇ ਚਲਸਨ ਪਹਿਲਵਾਂ ਇਸਦਾ ਪਕੜ ਸਬੀਲ¹⁰ ।
 ਓੜਕ ਬਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਦੱਸੀ ਸਿਫਤ ਤਮਾਮ ।
 ਰਾਜੀ ਹੋਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਾਂ ਇਹ ਸੁਣੀ ਕਲਾਮ¹¹ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਕਰੇ ਖੈਰਾਤ¹² ।
 ਗਨੀ¹³ ਹੋਏ ਸਭ ਮੰਗਤੇ, ਮੰਗਣੋਂ ਮਿਲੀ ਨਜਾਤ¹⁴ ।
 ਅਲਕਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤ ਸੀ, ਨਾਮ ਉਸ ਦਾ ਬਖਤਿਆਰ ।
 ਔਰਤ ਹਾਮਿਲ¹⁵ ਛੋੜ ਕੇ ਮੋਇਆ ਸੀ ਬਦਕਾਰ ।
 ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤ ਜੰਮਿਆ ਝੱਬ ਮੰਗਾਇਆ ਸ਼ਾਹ ।
 “ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਾਂ ਜੀਵਦਾ, ਯਾ ਤੇ ਕਰਾਂ ਫਨਾਹ ?”

1. ਹਫਤ (ਸਤ) ਇਕਲੀਮ (ਮੁਲਕਾਂ) ਵਿੱਚ । 2. ਅਕਲ ਤੇ ਸਮਝ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 3. ਜਗਤੀ ਤਲ, ਅਰਥਾਤ-ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ । 4. ਵਜ਼ੀਰ (ਮੰਤਰੀ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 5. ਦੁਸ਼ਮਣ, ਵੈਰੀ । 6. ਜ਼ਾਰੀ । 7. ਔਜੇ । 8. ਸ਼ਿੰਗਾਰ । 9. ਹਾਥੀ । 10. ਰਸਤਾ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾ । 11. ਵਚਨ । 12. ਦਾਨ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 13. ਦੌਲਤਮੰਦ । 14. ਛੁੱਟੀ, ਮੁਕਤੀ । 15. ਗਰਭਵਤੀ ।

ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, “ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਰਵਾ ।
 ਹੋਸੀ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਇਹ ਆਦਿਲ¹ ਦਾਨਾ ।
 ਵਡਾ ਫਰੇਬੀ ਹੋਵਸੀ ਤੇ ਵੱਡਾ ਮੱਕਾਰ ।
 ਦੋ ਜਿਨਸੀਆਂ² ਵਿਚ ਪਾਵਸੀ ਝਗੜਾ ਤੇ ਪੈਕਾਰ³ ।
 ਏਸ ਤੇਰੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਦਾ ਹੋਸੀ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਕੁਕਨ⁴ ਹੋਸੀ ਵਿਚ ਸਲਤਨਤ⁵, ਵੱਡਾ ਹੋਗੁ ਸ਼ਰੀਰ⁶ ।
 “ਨਾਮ ਧਰੋ ਕੁਝ ਏਸਦਾ-” ਕਰੇ ਕਬਾਦ ਕਲਾਮ ।
 ਰਖਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਬਖਤਕ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਬਖਤਕ ਨੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਹਾਣ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਪਾਵਨ ਪਰਵਰਿਸ਼⁷ ਹੋਤੇ ਅੰਤ ਜਵਾਨ ।
 ਜਾਂ ਹੋਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਉਮਰੋਂ ਪੰਝੀ ਸਾਲ ।
 ਖੜਾ ਅਗਾੜੀ ਤਖਤ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜੀਨਤ⁸ ਨਾਲ ।
 ਮੱਥੇ ਉਸਦੇ ਚਮਕਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਨੂਰ⁹ ।
 ਪੁੱਛੇ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਹਜ਼ੂਰ ।
 “ਦਿਸਦਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਲਿਆ¹⁰, ਇਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ।
 ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਂਵਦੀ, ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬੁਲੰਦ ।
 ਤੂੰ ਕਹਿਆਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਔਸਾਫ¹¹ ।
 ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਆਖ ਸੁਣਾਵੀਂ ਸਾਫ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਇਸ ਦਾ ਹੋਵਸੀ ਯਾ ਕੋਈ ਨਾ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ?
 ਨਾਮਵਰੀ ਵਿਚ ਏਸ ਦੀ ਦਾਗ ਨ ਜਾਵੇ ਲੱਗ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਗਲ¹² ਨਹੀਂ ਬੇ-ਖਾਰ¹³ ।
 ਰੰਜ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ, ਗੰਜ¹⁴ ਨਹੀਂ ਬਿਨਮਾਰ ।”
 ਕਹਿਆ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਨੇ, “ਜਾਹਿਰ ਆਖ ਸੁਣਾ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਇਸ ਦਾ ਕੌਣ ਹੈ ? ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਾਂ ਫਨਾਹ ।”
 ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਕਬਾਦ ਥੀਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਫੇਰ ।
 “ਅਜੇ ਸ਼ਿਕਮ¹⁵ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੇ ਆਹਾ ਉਹ ਦਲੇਰ ।

1. ਅਦਲ (ਇਨਸਾਫ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮੁਲਸਿਫ । 2. ਜਿਨਸ, ਕਿਸਮ, ਭਾਵ- ਬੰਸ ਜਾਂ ਖਾਨਦਾਨ ।
 3. ਲੜਾਈ । 4. ਕਰਮਚਾਰੀ । 5. ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ । 6. ਚਾਲਾਕ, ਸ਼ਰਾਰਤੀ । 7. ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ । 8.
 ਸਜਾਵਟ । 9. ਖੁਕਾਸ਼ । 10. ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 11. ਸਿਫਤ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ, ਸਿਫਤਾਂ । 12. ਫੁੱਲ ।
 13. ਕੰਡੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ । 14. ਖਜਾਨਾ, ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ । 15. ਪੇਟ ।

ਅਜੇ ਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਰਬੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਗੁ ।
 ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਵਸੁ ਸੋਗੁ ।
 ਜਦੋਂ ਅਰਬ ਥੀਂ ਪਵੇਗਾ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਧਾ ।
 ਰੂਏ ਜ਼ਿਮੀ¹ ਵਿਚ ਓਸਦੀ ਪੌਸੀ² ਬਹੁਤ ਕਰਾਹ³ ।
 ਮਰਦ ਹੋਸੀ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਲੇਰ ।
 ਕਰਸੀ ਇੱਕੇ ਨਾਹਰਿਓਂ ਧਰਤ ਜ਼ੇਰ ਤੇ ਜ਼ੇਰ⁴ ।
 ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਸੀ ਤੇਗ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ⁵ ਨੂੰ ।
 ਪਕੜ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਵਸੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ⁶ ਸ਼ੇਰਵਸ⁷ ਮਾਹਿ ਰੁਖ⁸ ਮਾਹਿ ਲਿਕਾ⁹ ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬਹਿਸੀ ਕਜ਼ੀਆ¹⁰ ਪਾ ।”
 ਕਹਿੰਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ।
 “ਤੁਰ ਜਾ ਤਰਫੇ ਅਰਬ ਦੀ, ਤੂੰ ਐ ਆਲੀਜ਼ਾਦ¹¹ ।
 ਕੁੱਲ ਅਰਬ ਦੀ ਜ਼ਨਾਂ¹² ਦੇ ਕੱਚੇ ਹਮਲ ਛੁੜਾ ।
 ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਸਾਂ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪੈਦਾ ।”
 ਸੁਣ ਬੇਹੂਦਾ¹³ ਬਾਤ ਨੂੰ ਖੁਆਜਾ ਰਹਿਆ ਖਾਮੋਸ਼ ।
 ਅੱਲਾ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨ ਪੌਸੀ ਜੋਸ਼ ।
 ਫਜਰੇ¹⁴ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, ਕਰ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ।
 ਫੌਜਾਂ ਢੋਈਆਂ ਅਰਬ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੋਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਲਸਕਰ ਜਦੋਂ ਮਦਾਇਨੋਂ ਗਏ ਅਰਬ ਤੇ ਤੁੱਲ ।
 ਅੰਦਰ ਅਰਬ ਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿਆ ਚੁਫੇਰੇ ਗੁਲ¹⁵ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ‘ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ’ ਹੁਣ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਤੂਮਾਰ¹⁶ ।
 ਬਾਹਰ ਲਿਆਉ ਮਿਆਨ ਥੀਂ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ।

1. ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਉਤੇ । 2. ਪਵੇਗੀ । 3. ਦੁਹਾਈ, ਹਾਹਾਕਾਰ । 4. ਅਧੀਨ । 5. ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਧਨੀਆਂ ਨੂੰ । 6. ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਸੂਰਮਾ । 7. ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੇਰ । 8. ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ । 9. ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਸੋਹਣਾ ਚਿਹਰਾ । 10. ਬਕੜਾ, ਬੇੜਾ । 11. ਉਚੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ । 12. ਔਰਤਾਂ । 13. ਫਜ਼ੂਲ । 14. ਸਵੇਰੇ, ਪ੍ਰਭਾਤੇ । 15. ਰੋਲਾ, ਸ਼ੇਰ । 16. ਮਰਦਾਂ (ਜੋਧਿਆਂ) ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ।

ਕੱਢ ਅਰਬ ਦੇ ਗੋਸ਼ਿਓ¹ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ।
 ਘੱਤ ਘੜੀ ਭਰ ਇੱਜ਼ਤੀਂ, ਸ਼ੇਰ ਦਿਲਾਵਰ ਨੂੰ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਇਜ਼ਹਾਰ² ।
 ਜਿਸ ਦਾ ਖੰਫ ਕਬਾਦ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਗਿਆ ਨਿਘਾਰ ।
 ਜੋ ਰੱਬ ਕਲਮ ਕਦੀਮ ਦੀ ਵਾਹੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ।
 ਕਿਹੜਾ ਮੌੜੇ ਓਸ ਨੂੰ, ਮੌੜਨ ਬਹੁਤ ਮੁਹਾਲ³ ।
 ਲਾ ਵਾਹਾਂ ਨਮਰੂਦ ਭੀ, ਥੱਕ ਰਹਿਆ ਫਿਰਉਨ ।
 ਹੁਕਮ ਮੁਕੱਦਰ⁴ ਰੱਬ ਦਾ, ਅੰਤ ਹਟਾਵੇ ਕੌਣ ॥੪॥

**ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜ਼ਮੁੱਰੀ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਅਤੇ
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ, ਖੁਆਜੇ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ
 ਤੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ।**

ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸੇ ਸੀ ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬ ਜਾਣ ।
 ਦਾਦਾ ਪਾਕ ਰਸੂਲ ਦਾ, ਸੀ ਏਹ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਲੀਲ⁵ ਦੀ ਸੀ ਅੰਦਰ ਅਉਲਾਦ⁶ ।
 ਉਮੱਰਦੀਨ ਖਲੀਲ ਦੇ ਰਖਦਾ ਸੀ ਇਤਕਾਦ⁷ ।
 ਹੱਥ ਸਜੇ ਵਲ ਮਿਹਰਬਾਂ ਕੱਵਤਿ ਬਾਜੂ⁸ ਸ਼ੇਰ ।
 ਦੌਲਤ ਬੇਟੇ ਏਸ ਨੂੰ ਅੱਲਾ ਬਖਸ਼ੇ ਫੇਰ ।
 ਕਰਦਾ ਇਹ ਮੁਹਾਫਿਜ਼ਤ⁹ ਖਾਨਾ ਕਾਅਬਾ¹⁰ ਦੀ ।
 ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਗਾਫਿਲ¹¹ ਨਾਂਹ ਕਦੀ ।
 ਜੇ ਕਾਅਬੇ ਤੇ ਆਂਵਦਾ, ਚੜ੍ਹ ਕਾਫਿਰ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਹਿਕਮਤੋਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਖਲਿਆਰ¹² ।
 ਨਿੱਤ ਕਾਅਬੇ ਵਿਚ ਜਾਇਕੇ ਹੁੰਦਾ ਖੁਾਹਿਸ਼ਮੰਦ¹³ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਯਾ ਰਬ ! ਬਖਸ ਤੂੰ ਘਰ ਮੇਰੇ ਫਰਜੰਦ¹⁴ ।
 ਜਿਹੜਾ ਕੌਮ ਕਫਾਰ¹⁵ ਨੂੰ ਕੱਲਾ ਚੂਰ ਕਰੇ ।
 ਹਰ ਜਾਲਿਮ ਬਦ ਖੁਾਹ¹⁶ ਨੂੰ ਮੁਲਕੋਂ ਦੂਰ ਕਰੇ ।”
 ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੀ ਹੋਰ ਅਗੇ ਫਰਜੰਦ ।

1. ਨੁੱਕਰੋਂ । 2. ਪ੍ਰਗਟਾ । 3. ਔਖਾ । 4. ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕੁਦਰਤੀ । 5. ਸੱਚਾ ਦੋਸਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਔਲ । 6. ਸੰਤਾਨ । 7. ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ । 8. ਬਾਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ । 9. ਟਖਵਾਲੀ । 10. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ, ‘ਖਾਨਾ ਕਾਬਾ ।’ 11. ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ । 12. ਠਹਿਰਾ, ਖੜਾ ਕਰ ਕੇ । 13. ਚਾਹਵਾਨ । 14. ਪੁਤ੍ਰ । 15. ਕਾਫਿਰ, ਨਾਸਤਕ ਦੀ ਜਮਾ (ਬਹੁਵਚਨ) । 16. ਭੈੜਾ ਚਿਤਵਣ ਵਾਲਾ ।

ਪਰ ਐਸਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾ ਕੋ ਕੁੱਵਤਮੰਦ¹ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬ ਆਜਿਜ਼ੀ² ਕਰਦਾ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ।
 ਝਾੜੂ ਕਾਅਬੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਕਰਦਾ ਦਾੜੀ ਨਾਲ ।
 ਓੜਕ ਉਸ ਦੀ ਆਜਿਜ਼ੀ ਪਈ ਕਬੂਲ ਜੁਨਾਬ³ ।
 ਮਿਲੀ ਉਮੈਦ ਹਜ਼ੂਰ ਥੀਂ, ਖੁਲ੍ਹਾ ਫ਼ਰਹਤ⁴ ਬਾਬ⁵ ।
 ਆਹੇ ਤਦ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ ਵਿਚ ਅਰਬ ਦੇ ਗੁੱਲ⁶ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਬਿਆ ਮੁਲਕ ਅਰਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ।
 ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਕਬਾਦ ਦਾ ਦਾਨਿਸਮੰਦ⁷ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਉਪੱਰ ਅਰਬ ਦੇ, ਏਹ ਕਰੇ ਤਦਬੀਰ ।
 “ਔਰਤ ਜਿਹੜੀ ਹਾਮਿਲਾ⁸, ਤੁਰਤ ਝੜਾਵੇ ਹਮਲ⁹ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵਣਾ, ਡਿੱਠਾ ਅੰਦਰ ਰਮਲ¹⁰ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਆਂਵਦਾ, ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ।
 ਤੰਗ ਕਰੇਸੀ ਮੱਕੀਆਂ¹¹ ਆ ਕੇ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ।
 ਅਟਕੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਆ ਅੰਦਰ ਅਰਬ ਮਕਾਨ¹² ।
 ਔਰਤ ਮਰਦ ਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਬੇ ਆਰਾਮ ।
 ਇਕ ਮੰਜ਼ਲ¹³ ਜਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਮੱਕੇ ਥੀਂ ਉਹ ਦੂਰ ।
 ਮੱਕੇ ਅੰਦਰ ਓਸਦੀ ਖਬਰ ਹੋਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬ ਜਾਂਵਦਾ ਲੈ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ।
 ਤਰਫੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੀ ਕਾਰਣ ਇਸਤਕਬਾਲ¹⁴ ।
 ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਜਾਂ ਡਿੱਠਾ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬ ਆਂਵਦਾ ਆਇਆ ਵਿਚ ਨਿਗਾਹ ।
 ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਸਵਾਰੀਓਂ, ਪੈਰ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ।
 ਆਪਸ ਵਿਚ ਫਿਰ ਮਿਲ ਪਏ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ।
 ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਸ਼¹⁵ ਦੇ ਹੌਲੀ ਕਰੇ ਮਕਬੂਲ¹⁶ ।
 “ਮੈਂ ਦਖ ਦਿਆਂ ਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਮੈਥੋਂ ਡਰੋ ਨ ਮੂਲ ।”
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵੜੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।

1. ਤਾਕਤਵਰ, ਬਲਵਾਨ । 2. ਅਧੀਨਗੀ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ । 3. ਦਰਗਾਹ (ਰੱਬ ਦੀ) ਵਿੱਚ । 4. ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ । 5. ਤਰੀਕਾ, ਦਰਾ । 6. ਸ਼ੋਰ, ਰੌਲਾ । 7. ਅਕਲਮੰਦ, ਬੁੱਧੀਵਾਨ । 8. ਗਰਭਵਤੀ । 9. ਗਰਭ । 10. ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ । 11. ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ । 12. ਨਿਵਾਸ, ਭਾਵ-ਦੇਸ਼ । 13. ਪੜਾਉ । 14. ਸਵਾਗਤ । 15. ਕੰਨ । 16. ਕਬੂਲ ਹੋਇਆ (ਰੱਬ ਨੂੰ) ।

ਕੀਤਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ।
 ਸੱਦ ਮੱਕੇ ਦੀ ਖਲਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਿੱਤਾ ਇਨਾਮ ।
 ਸ਼ਫਕਤ¹ ਕਰੇ ਤਸੱਲੀਆਂ ਉਪਰ ਹਾਲ ਅਵਾਮ² ।
 ਵਿਚ ਘਰ ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬੇ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤਿਸ ਹਾਲ ।
 ਬੇਟਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜ਼ੇਬਾ³ ਹੁਸਨ⁴ ਜਮਾਲ⁵ ।
 ਨੂਰ⁶ ਵਰ੍ਹੇ ਰੁਖਸਾਰ⁷ ਇਉਂ ਲਬੋਂ ਸ਼ਫਕ⁸ ਦਾ ਰੰਗ ।
 ਜ਼ੇਬ⁹ ਝੜੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀਓਂ¹⁰ ਦੇਸ ਰਹੇ ਦਿਲ ਦੰਗ ।
 ਪੈਵਸਤਾ¹¹ ਵਿਚ ਅਬਰੂਆਂ¹², ਖਾਲ¹³ ਜ਼ਮੁੱਰਦ ਗੂੰ¹⁴ ।
 ਸਬਬ ਜ਼ਕਨ¹⁵ ਵਿਚ ਗਬਜ਼ਬੂੰ¹⁶ ਖੁਸ਼ ਹਲਕਾ¹⁷ ਮੰਜੂ¹⁸ ।
 ਅਨਵਰ¹⁹ ਜਿਰਮ ਸਤਾਰਿਓਂ²⁰ ਤੇਜ਼ ਬਦਨ ਦੀ ਲੋਂ ।
 ਰਹੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਨ ਆਸੁਫਤਾ²¹ ਹੋਂ ।
 ਚਮਕੇ ਅਖਤਰ²² ਬਖਤ²³ ਦਾ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਰਖੋਂ²⁴ ਸਆਦਤ²⁵ ਦਮਕਦੀ, ਜ਼ੇਬ²⁶ ਖਿਲੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬ ਦੇ ਗਿਆ ਜਮਦੇ ਨੂੰ ਝੱਬ ਚਾਂ ।
 ਅਗੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਧਰਿਆ ਤੁਰਤ ਲਿਜਾ ।
 ਡਿੱਠਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਜਾਂ ਓਹ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰ²⁷ ।
 ਗੁਲ²⁸ ਵਾਂਗੂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ²⁹ ਦੇ ਖਿਲਿਆ ਵਿਚ ਬਹਾਰ³⁰ ।
 ਚਾਇਆ³¹ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਕਿਨਾਰ³² ।
 ਦੇਖ ਸਫਾਈ ਹੁਸਨ ਦੀ ਹਸਦ³³ ਕਰੇ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਖਾਲ ਜ਼ਮੁੱਰਦ³⁴ ਰੰਗ ਤੇ ਬੋਸਾ³⁵ ਦੇਵੇ ਸ਼ਾਦ³⁶ ।
 “ਤੈਨੂੰ ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਬਾ ! ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ³⁷ ।

-
1. ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਤਰਸ, ਨਰਮਾਈ । 2. ਆਮ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਭਾਵ-ਆਮ ਜਨਤਾ ਜਾਂ ਲੋਕ । 3. ਸੁਭਾਇਮਾਨ । 4. ਸੁੰਦਰ । 5. ਸੋਹਣਾ ਚਿਹਰਾ । 6. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 7. ਬੁਲ੍ਹ । 8. ਸੁੰਝ ਦੀ ਲਾਲੀ । 9. ਸੁੰਦਰਤਾ । 10. ਮੱਥੇ ਤੋਂ । 11. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਸੰਬੰਧਿਤ । 12. ਭੋਹਾਂ । 13. ਮੁਹਕਾ ਜੋ ਚਿਹਰੇ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 14. ਜ਼ਮੁੱਰਦ (ਇੱਕ ਜਵਾਹਰ ਜੋ ਸਬਜ਼) ਅਥਵਾ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਗੂਨ (ਹਰਾ, ਸਬਜ਼) । 15. ਠੋਡੀ । 16. ਖਾਲ ਜੋ ਸੁਹੱਪਣ ਵਿਚ ਉਮਦਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । 17. ਘੋਰਾ । 18. ਵਾਜਿਬ । 19. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 20. ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਜੋਤ ਲੈ ਕੇ । 21. ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਲ, ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ । 22. ਸਤਾਰਾ । 23. ਕਿਸਮਤ, ਭਾਗ । 24. ਮੂੰਹੋਂ । 25. ਖੁਸ਼ੀ, ਨੇਕੀ । 26. ਸੋਹੇ । 27. ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ । 28. ਫੁੱਲ । 29. ਚਮਨ (ਬਾਗ) । 30. ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ । 31. ਚੁੱਕਿਆ । 32. ਗੋਦੀ । 33. ਦੁੱਖ, ਈਰਖਾ । 34. ਸਬਜ਼ ਜ਼ਮੁੱਰਦੀ ਰੰਗ ਦੇ ਮਹੁਕੇ ਉਤੇ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਸੀ । 35. ਚੁੰਮੀ । 36. ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ । 37. ਵਧਾਈ ।

ਖਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਅਬਰੂਆਂ,¹ ਰੋਸ਼ਨ ਸ਼ਰਫ-ਉਲ-ਲੀਲ² ।
 ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਖੂਬ ਹੈ ਵਿੱਚ ਅਉਲਾਦ ਖਲੀਲ³ ।”
 ਦੇਖੇ ਤਿਫਲ⁴ ਸਈਦ⁵ ਨੂੰ ਹਰਦਮ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੇ ।
 ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਮ ਧਰੇ ।
 ਸੀ ਮੱਕੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਤਦੋਂ ਤਮਾਮ ।
 ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਪੁਕਾਰਦਾ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਕਲਾਮ ।
 “ਇਹ ਲੜਕਾ ਵਿਚ ਖਲਕ⁶ ਦੇ ਹੋਗੁ ਸਆਦਤਮੰਦ⁷ ।
 ਹੋਸੀ ਆਲੀ ਤਾਲਿਆ⁸ ਪਾਵੇ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਸਾਨੀ⁹ ਕੁੱਵਤ ਏਸ ਦਾ ਹੋਗੁ ਨ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਦੇਉ ਪਰੀਆਂ ਤੇ ਆਦਮੀ, ਮੰਨਣਗੇ ਫਰਮਾਨ ।
 ਰੂਇ ਜ਼ਿਮੀਂ¹⁰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਖਿਰਾਜ ।
 ਹੋਸੀ ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਝੁੱਲੇ ਤਾਜ ।
 ਵਿੱਚ ਘਰਾਂ ਕੁਫਾਰ¹¹ ਦੇ ਇਹ ਪਾਵੇਗਾ ਸੋਗ ।
 ਜਗ ਵਿਚ ਸਾਨੀ ਏਸਦਾ ਮਰਦ ਨ ਕੋਈ ਹੋਗ ।
 ਖਾਦਿਮ¹² ਹੋਸਨ ਏਸ ਦੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਵਿਚ ਜੱਗ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰੇ ਜਾਵਸਨ ਜੀਵਨ ਪੋਸੀ ਵੱਗ ।
 ਪਵੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਵਿਚ ਏਸ ਦੀ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਕਹਾਹ¹³ ।
 ਗਲਬਾ¹⁴ ਇਸ ਦੀ ਗੁਰਜ਼ ਦਾ ਪਵੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾ ।
 ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਪਾਕ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਸੀ ਫੇਰ ।
 ਗਾਲਿਬ¹⁵ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਸੀਆ, ਕਾਫ਼ਿਰ ਹੋਸਨ ਜ਼ੋਰ¹⁶ ।”
 ਇਹ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਖੁਆਜਾ ਕਰੇ ਬਿਆਨ ।
 ਸੁਣਦੇ ਆਹੇ ਹਾਜ਼ਰੀਂ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ।
 ਚਿਹਲ¹⁷ ਸ਼ੁਤਰ¹⁸ ਭਰ ਦੇਂਵਦਾ¹⁹ ਜ਼ਰ ਥੀਂ ਤੁਰਤ ਲਦਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਦੀ ਇਹ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਾਰਣ ਕਰੇ ਅਤਾ²⁰ ।
 ਨਾਲੇ ਕਹੇ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ; “ਇਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ।

1. ਭੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਹੁਕਾ । 2. ਰਾਤ (ਲੈਲ) ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਜਾਂ ਉਪਮਾ (ਸ਼ਰਫ) । 3. ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਔਲ । 4. ਬਾਲਕ । 5. ਨੇਕ ਬਖਤ, ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤ । 6. ਦੁਨੀਆ, ਸੰਸਾਰ । 7. ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ, ਭਾਗਵਾਨ : 8. ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 9. ਦੂਜਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ । 10. ਜਗਤ ਦੇ ਤਲ, ਅਰਥਾਤ-ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ । 11. ਕਾਫ਼ਰਾਂ । 12. ਨੌਕਰ, ਸੇਵਾਦਾਰ । 13. ਹਾਹਾਕਾਰ । 14. ਦਬਾਉ । 15. ਭਾਰੂ । 16. ਅਧੀਨ । 17. ਚਾਲ੍ਹੀ (40) । 18. ਢੂਠ । 19. ਸੋਨਾ, ਅਥਵਾ-ਧਨ-ਦੌਲਤ । 20. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।

ਬੇਟਾ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਦਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।”
 ਫਾਰਿਗ ਹੋ ਕੇ ਏਧਰੋਂ ਖੁਆਜਾ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹ ।
 ਮਰਦ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਖੜਾ ਹੈ ਆਹਾ¹ ਅੰਦਰ ਰਾਹ ।
 ਹੈ ਲੜਕਾ ਵਿਚ ਗੋਦ ਦੇ ਦਿਸਦਾ ਸ਼ਾਦ² ਬੜਾ ।
 ਪੁੱਛਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, “ਇਹ ਹੈ ਕੌਣ ਖੜਾ ?”
 ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, “ਓਸਦਾ ਉਮੀਆ ਜੁਮਰੀ ਨਾਮ ।
 ਵਿਚ ਘਰ ਅਬਦੁਲ ਮਤਲਿਬੇ ਰਹਿਆ ਪੈਕ³ ਮੁਦਾਮ⁴ ।”
 ਸੱਦ ਖੁਆਜਾ ਉਸ ਪੁੱਛਦਾ, “ਗੋਦੀ ਤੇਰੇ ਕੀ ?”
 ਕਹਿਉਸੁ, “ਮੇਰਾ ਤਿਫਲ⁵” ਹੈ, ਰਾਤੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ।”
 ਵਿੱਚ ਲਬਾਂ ਦੇ ਹੱਸਿਆ, ਸੁਣ ਖੁਆਜਾ ਇਹ ਗੱਲ ।
 ਹੱਥ ਦੋਵੇਂ ਤਾਜ਼ੀਮ⁶ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਲ ।
 ਲੋਕਾਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਆਮ ।
 “ਆਜਿਜ਼⁷ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ⁸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਕਰੇਂ ਸਲਾਮ ?”
 ਕਹਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਇਹ ਆਹਾ ਕੀ ਚੀਜ਼ ।
 ਹੋਗੁ ਚਿਰਾਗ਼⁹ ਮੁਹੰਮਦੀ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਅਜ਼ੀਜ਼¹⁰ ।
 ਹੋਸਨ ਇਸ ਵਿਚ ਖੂਬੀਆਂ, ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਾਂ ਬਿਆਨ ।
 ਹਮਦਮ¹¹ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਹੋਸੀ ਹਰ ਮੈਦਾਨ¹² ।
 ਇਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੋਵਸਨ, ਰੂਇ ਜ਼ਿਮੀਂ¹³ ਦੇ ਸ਼ਾਹ¹⁴ ।
 ਪਕੜ ਹਿਸਾਰ¹⁵ ਕੁਫਾਰ¹⁶ ਦੇ ਕਰਸੀ ਮਾਰ ਫਨਾਹ ।
 ਬੁਰੇ ਕਜ਼ਈਏ¹⁷ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਵੇਗਾ ।
 ਜਿੱਧਰ ਜਾਵੇ ਖਤ ਲੈ ਜੰਗ ਮਚਾਵੇਗਾ ।
 ਅੰਦਰ ਸਫਰ ਚਲੇਂਦਿਆਂ ਚੱਲੇ ਮਿਸਲ¹⁸ ਹਵਾ ।
 ਹੋਸੀ ਪੈਕ ਰਸੂਲ ਦਾ ਕਰਸੀ ਫਜ਼ਲ ਖੁਦਾ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾੜੀਆਂ ਫੜ ਫੜ ਮੁੰਨ ਲਵੇ ।
 ਰਾਤੀਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਪਕੜੇ, ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇ ।
 ਹੋਸੀ ਵੱਡਾ ਮਸਖਰਾ, ਇਹ ਤੱਰਾਰ¹⁹ ਅਯਾਰ²⁰ ।

-
1. ਸੀ । 2. ਖੁਸ਼ । 3. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ, ਕਾਸਿਦ (Postman) । 4. ਹਮੇਸ਼ਾ, ਸਦਾ । 5. ਬੱਚਾ, ਲੜਕਾ । 6. ਅਦਬ-ਅਦਾਬ । 7. ਕਮਜ਼ੋਰ, ਭਾਵ-ਗੁਲਾਮ, ਦਾਸ । 8. ਪੁੱਤ੍ਰ । 9. ਦੀਵਾ । 10. ਪਿਆਰ । 11. ਸਦਾ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਮਿੱਤ੍ਰ । 12. ਹਰੇਕ ਜੁੱਧ-ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ । 13. ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ । 14. ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ । 15. ਕਿਲ੍ਹੇ । 16. ਕਾਫ਼ਰਾਂ । 17. ਕਜ਼ੀਏ, ਬਗੜੇ-ਬਖੇੜੇ । 18. ਵਾਂਗੂ । 19. ਤੇਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ । 20. ਚਲਾਕ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।

ਅਕਲ ਅਤੇ ਵਿਚ ਮਸਲਹਿਤ¹ ਭੀ ਹੋਸੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਕਹਿ ਸਿਫਤਾਂ ਏਹ ਮੁੱਕਿਆ ਬਾਦ ਤਮਾਮ ਕਲਾਮ ।
 ਧਰਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੇ ਉਮਰ ਉਮੀਆਂ ਨਾਮ ।
 ਸੁਤਰ² ਜ਼ਰੋ³ ਭਰ ਦੇਵਦਾ ਉਮੀਆ ਜੁਮਰੀ ਨੂੰ ।
 “ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਦਾ ਆਹਾ⁴ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ।”
 ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਮੁਦਾਮ⁵ ।
 ਖੌਫ ਨ ਕਾਈ ਕਿਧਰੋਂ, ਰਹਿੰਦੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਫਰਜ਼ਦ⁶ ।
 ਉਮਰ ਉਮੀਆ ਦੂਸਰਾ ਹਮਜ਼ਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਤੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨੀ
ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਦੀ ਮਦਾਇਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਿਸੀ ।
 ਆਹੀ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਪਈ ।
 ਮੱਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ।
 ਸ਼ਾਹ ਘਲਿਆ ਕਿਸਕਾਰ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ।
 ਗੋਇਆ⁷ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਥੀਂ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਚੋਰ ।
 ਮੈਂ ਆਕੇ ਵਿਚ ਅਰਬੀਆਂ ਕੀਤੇ ਬਹੁਤ ਲਫਾਨ⁸ ।
 ਤਰਫੇ ਉਸ ਦੇ ਮਕਸਦੇ⁹ ਕੀਤਾ ਨਾਂਹ ਧਿਆਨ ।
 ਮੇਰੀ ਵਲੋਂ ਹੋਵਸੀ ਆਖਿਰ ਬੇਇਤਬਾਰ ।
 ਆਹਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਇਸ ਫਿਕਰੋਂ ਦਿਲਭਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਗਿਆ ਮਦਾਇਨੋਂ ਲੈ ਖਤ ਪੈਕ¹⁰ ਰਵਾਨ ।
 ਉਸ ਦੇ ਪਿਸਰ¹¹ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਬਿਆਨ ॥ ੬ ॥
ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਪੁਤ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਦੇ ਖਤ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ।
 ਅੱਵਲ ਹਮਦ¹² ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦਰੂਦ¹³ ਖਲੀਲ¹⁴ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਰੱਬ ਜਲੀਲ¹⁵ ।
 ਤੇਰਾ ਪਿਸਰ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਤੈਂ ਵਲ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ¹⁶ ।
 ਬਾਦ ਸਲਾਮ ਅਦਾਬ¹⁷ ਦੇ ਹਾਲ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ¹⁸ ।
 ਬਾਦ ਤੁਹਾਡੇ ਗਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਗਏ ਵਿਹਾ ।

1. ਨੇਕ ਸਲਾਹ, ਨੇਕ ਤਜਵੀਜ਼ । 2. ਉਠ । 3. ਧੰਨ ਦੌਲਤ ਦੇ । 4. ਹੇ । 5. ਹਮੇਸ਼ਾਂ । 6.
 ਪੁਤ੍ਰ । 7. ਜਾਣੋ, ਮਾਨੋ । 8. ਪੇਚ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ । 9. ਮਤਲਬ, ਭਾਵ । 10. ਡਾਕੀਆ । 11. ਪੁਤ੍ਰ
 ਨੇ । 12. ਉਪਮਾ । 13. ਦੁਆ, ਬੇਨਤੀ । 14. ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਪਦਵੀ । 15. ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ।
 16. ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । 17. ਨਿਮ੍ਰਤਾ । 18. ਪ੍ਰਗਟ ।

ਦੁਨੀਆ ਫ਼ਾਨੀ¹ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਕਬਾਦ ਸਿਧਾ² ।
 ਹੁਣ ਆਹਾਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਨ ।
 ਬਖ਼ਤਕ ਓਸ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਥੀਂ ਤੰਗ ਜਹਾਨ ।
 ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ ਸਲਤਨਤ ਬਖ਼ਤਕ ਹੈ ਮੁਖ਼ਤਾਰ ।
 ਕਰਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਤਅੱਦੀਆਂ³, ਨਾਂ ਕੋ ਵਰਜਨਹਾਰ ।
 ਹਾਲਾ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਮੀ ਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਦੋ ਚੰਦ⁴ ।
 ਵਧ ਕੀਤੇ ਮਹਿਸੂਲ ਤੇ ਰਹੇ ਵਪਾਰੀ ਬੰਦ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਹ ਬਲਾਇ ਪਈ ।
 ਦੇਸ ਰਈਅੱਤ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਚਲੀ ਗਈ ।
 ਖਲਕਤ ਤਾਈਂ ਲੁੱਟ ਕੇ ਜਮਾ ਕਰਾਇਆ ਮਾਲ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੇ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਏਹ ਨਸੀਹਤ ਕਰ ਗਿਆ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਕਬਾਦ ।
 “ਐ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ! ਰੱਖ ਨਸੀਹਤ ਯਾਦ ।
 ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰਬ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਮਾਰਨ ਤੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਤਾਈਂ ਕਰ ਤਦਬੀਰ ।
 ਜਾਂ ਮੁੜ ਆਵੇ ਅਰਬ ਥੀਂ ਕਰੀਓ ਇਸਤਕਬਾਲ⁵ ।
 ਥਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣੀਓਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਹੋਸੀ ਤੇਰਾ ਖ਼ੈਰ ਖਵਾਹ⁶, ਖਲਕਤ⁷ ਦਾ ਗਮਖਵਾਰ⁸ ।
 ਹੁਕਮ ਮੰਨੀਂ ਤੂੰ ਓਸ ਦਾ ਹੋ ਫ਼ਰਮਾਂਬਰਦਾਰ⁹ ।
 ਰਹਿਸੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਤਾਹੀਂ ਤੇਰਾ ਰਾਜ ।
 ਉਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇਰਾ ਭਰਨ ਖ਼ਿਰਾਜ ।
 ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਦੇ ਰਹੇਗਾ ਮੁਲਕ ਤੇਰਾ ਆਬਾਦ ।
 ਪਾਵੀਂ ਤੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ! ਦਿਲ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੁਰਾਦ ।
 ਜੇ ਇਸ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਨੂੰ ਨਾ ਰੱਖੇਂਗਾ ਯਾਦ ।
 ਰਹੇ ਸਿਆਸਤ¹⁰ ਮੂਲ ਨਾ, ਖਲਕ ਹੋਵੇ ਬਰਬਾਦ ।
 ਇਸ ਮੇਰੇ ਮਕਤੂਬ¹¹ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਖੁਦਾ ਪੜ੍ਹੋ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨ ਆ ਵੜੋ, ਅਰਬੋਂ ਤੁਰਤ ਚੜ੍ਹੋ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਦੇਰ ਲਗਾਵਸੋ ਖਲਕ ਹੋਸੀ ਵੈਰਾਨ ।

1. ਨਾਸ਼ਵਾਨ । 2. ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ । 3. ਸਿਤਮ, ਖੱਕੇ । 4. ਦੁੱਗਣਾ । 5. ਸਵਾਗਤ ।
 6. ਸੁਭ ਚਿੰਤਕ । 7. ਸੰਸਾਰ ਦਾ । 8. ਦੁਖ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ । 9. ਆਗਿਆ ਕਾਰ । 10. ਹੁਕਮਗਾਨੀ,
 ਤਪਤੇਜ਼ । 11. ਖਤ, ਪੱਤ੍ਰ, ਚਿੱਠੀ ।

ਆਣ ਪਿਛੋਂ ਪਛੁਤਾਵਸੋਂ, ਹੈਰਾਂ¹ ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ।
ਜਾਂ ਇਹ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।
ਰੁਖਸਤ ਲੈ ਕੇ ਮੱਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਜਲਦ ਰਵਾਨ ।
ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਆਇਆ, ਸ਼ਹਿਰ ਅਦਾਇਨ ਧਾ ।
ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਖੁਆਜਾ ਪਹੁਤਾ ਆ ।
ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਤੁਰਤ ਕਰੇ ਫਰਮਾਨ ।
“ਹੋਈਓ ਇਸਤਕਬਾਲ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਵਾਨ ।”
ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੌਣ ਹੈ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਕੰਗਾਲ ?
ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਸ਼ਾਹਾਂ ਇਸਤਕਬਾਲ² ।”
ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, “ਐ ਬਖਤਕ ! ਬਦਬਖਤ³ ।
ਕੀਤੀ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੇ ਏਹ ਨਸੀਹਤ ਸਖਤ ।
ਜਾਣੀ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਜਾ⁴ ਬਜਾ⁵ ।
ਉਸ ਦਾ ਇਸਤਕਬਾਲ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਾਂ ਅਦਾ ?
ਇਹ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ ਮਿਹਰ ਹੈ ਗੋਇਆ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ।
ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀਮ⁶ ਨੂੰ ਕਰਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਆਪ ।”
ਹੋ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ, ਚੁੱਪ ਹੋ ਬਖਤਕ ਰਹਿਆ ਹਰਾਮ ।
ਇਸਤਕਬਾਲ⁷ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਖੜਦਾ⁸ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
ਨਾਲ ਤਜੱਮਲ⁹ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਜਾਂ ਆਏ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
ਕੀਤੀ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਤਰਫੇ ਸ਼ਾਹ ਨਿਗਾਹ ।
ਪੈਰ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ।
ਭੀ ਟੁਰਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇਖ ਪਿਆਦਾ ਪਾ ।
ਦੋਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਬਗਲਗੀਰ ਮਿਲੇ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ।
ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਹ ਕਬਾਦ ਦੇ ਰੁੰਨੇ ਆਂਸੂ ਢਾਲ ।
ਕਰ ਤਅੱਜ਼ਤ¹⁰ ਹੋਂ ਵਦੇ ਦੋਵੇਂ ਫੇਰ ਸਵਾਰ ।
ਚੱਲੇ ਤਰਫ ਮਦਾਇਨੇ ਅੰਦਰੇ ਜ਼ੇਬ¹¹ ਹਜ਼ਾਰ ।
ਡਿੱਠੇ ਰਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸ਼ੌਰ ਤਿਉਰ ।¹²
ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਝਗੜਾ ਜੰਗ ਫਤੂਰ ।
ਕਰ ਆਵਾਜ਼ੇ ਕਹਿਰ ਦੇ ਲੜਨ ਜਨਾਵਰ ਦੋ ।

1. ਹੈਰਾਨ । * ਸਵਾਗਤ, (Reception) 2. ਸਵਾਗਤ । ਆਉਭਗਤ । 3. ਮੰਦਭਾਗ । 4. ਜਗਾ, ਥਾਵੇਂ । 5. ਠੀਕ । 6. ਮਾਣ-ਇੱਜ਼ਤ । 7. ਸਵਾਗਤ ਵਾਸਤੇ । 8. ਲੈ ਜਾਂਦਾ । 9. ਸ਼ਾਨ ਛੋਕਤ । 10. ਅਫਸੋਸ, ਮਾਤਮ ਪੁਰਸੀ । 11. ਸ਼ੋਭਾ, ਸ਼ਾਨ । 12. ਪੰਛੀ, ਜਾਨਵਰ ।

ਮਰਦ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਲੋ ।
 ਅੰਦਰ ਕੰਨ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬਖਤਕ ਕਹੇ ਹਰਾਮ ।
 “ਪੁੱਛੋ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਕਿਉਂ ਲੜਦੇ ਇਹ ਜਾਨਵਰ, ਕਰਨ ਕਿਵੇਂ¹ ਹੀ ਧੂਮ ।
 ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਮਲੂਮ ।”
 ਹੋ ਮੁਤਅਜਿਬ² ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਓਵੇਂ ਕਰੇ ਸਵਾਲ ।
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ ਮਿਹਰ ਨੇ, “ਘਾਓ ਨ ਏਸ ਖਿਆਲ ।”
 ਕਰ ਕਰ ਸ਼ਾਹ ਮੁਬਾਲਗਾ³ ਅੰਤ ਪੁਛਾਵੇ ਹਾਲ ।
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, “ਸੁਣ ਐ ਫੱਰੁੱਖ ਫਾਲ⁴ ।
 ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀਓਂ ਦੇਵਾਂ ਰਾਜ⁵ ਲਘਾੜ⁶ ।
 ਉੱਲੂ ਹਨ ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਵਾਸਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਜਾੜ ।
 ਇਕ ਚਾਹੇ ਜੋ ਦੂਜਿਓਂ ਨਿਸਬਤ⁷ ਕਰੇ ਹਸੂਲ⁸ ।
 ਦੂਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰਾਂ ਮਹਰ⁹ ਭਰੇ ਬਿਨ ਮੂਲ ।
 ਜੇ ਚੌਦਾਂ ਗਿਣ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇਵੇਂ ਵੈਰਾਨ ।
 ਤਾਂ ਏਹ ਨਿਸਬਤ ਹੋਵਸੀ, ਤੈਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਆਸਾਨ ।
 ਚੌਦਾਂ ਮੰਗ ਨ ਲਿਖ ਲੈ ਸ਼ਹਿਰ ਕਹੇ ਵੈਰਾਨ ।
 ਜਾਂ ਲੱਗ ਹੈ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹਾਕਿਮ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੋ ਮਗਮੂਮ¹⁰ ।
 “ਹੈ ਬਖਤਕ ਬਦ ਬਖਤ ਥੀਂ, ਸਬ ਖਲਕਤ¹¹ ਮਜ਼ਲੂਮ¹² ।
 ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਲਮ ਤਅਦੀਓਂ¹³, ਦੇਸ ਉਜਾੜ ਪਿਆ ।
 ਭੱਜ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਉਜੱੜੇਂ ਇਹ ਬਘਿਆੜ ਪਿਆ ।
 ਬਖਤਕ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੁਲਕ ਦਾ ਖਲਕਤ ਦਾ ਬਦਖਵਾਹ ।
 ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਤਅਦੀਓਂ ਸ਼ਰਤ ਧਰੇ ਗੁਮਰਾਹ ।
 ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਅਰਬ ਥੀਂ, ਟੁਰਿਆ ਵਕਤ ਭਲੇ ।
 ਬਖਤਕ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਥੀਂ ਮੈਂ ਦਿਲ ਲਾਟ ਬਲੇ ।
 ਜਿਓਂ ਚਾਹੇਂ ਤਿਉਂ ਆਪ ਕਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ।
 ਦਿਲੋਂ ਬਜਾਨੋਂ¹⁴ ਮੰਨਸਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਫਰਮਾਨ ।”

1. ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ । 2. ਹੈਰਾਨ । 3. ਅਤਿ ਉਕਤਾਈਆਂ । 4. ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤੀ । 5. ਭੇਤ । 6. ਉਘਾੜ । 7. ਵਿਵਾਹਿਕ ਸੰਬੰਧ । 8. ਹਾਸਲ, ਪ੍ਰਾਪਤ । 9. ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਜਾਂ ਜਿਨਸ, ਜੋ ਪਤੀ ਵਲੋਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਬਦਲੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । 10. ਗ਼ਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ । 11. ਦੁਨੀਆਂ । 12. ਸਤਾਈ ਹੋਈ, ਜ਼ੁਲਮ—ਰਸੀਦਾ । 13. ਸਿਤਮ ਤੋਂ । 14. ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ।

ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਮਦਾਇਨੋ ਆਣ ਲਥਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਬਖਸ਼ੇ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਮਕਾਨ¹ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਧਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸਾਨ ।
 ਹਰ ਹਰ ਤਰਫ ਵਲਾਇਤਾਂ ਕਾਸਿਦ² ਕਰੇ ਰਵਾਨ ।
 ਇਸ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ³ ਥੀਂ ਮਤ ਕੋ ਕਰੇ ਖਤਾ⁴ ।
 ਹੁਕਮ ਚਲਾਵੇ ਹੱਕ ਤੇ, ਹਰ ਹਰ ਹੁਕਮ ਰਵਾ⁵ ।
 ਭਾਰ ਖਿਗਜ ਉਤਾਰਨਾ, ਤੇ ਮਹਿਸੂਲ ਤਮਾਮ ।
 ਬੇੜਾ ਕੀਤਾ ਭਾਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ਖਲਕ ਅਰਾਮ ।
 ਹਰ ਹਰ ਜਾਗਾ ਟੁਰ ਪਿਆ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਇਨਸਾਫ ।
 ਜ਼ੋਰ ਜਫਾਇ⁶ ਜਹਾਨ ਥੀਂ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿਆ ਸਾਫ ।
 ਪਹਿਰੂ ਹੋਏ ਚੋਰ ਤੇ ਦੋਸਤ ਗੁਰਗ⁷ ਹੈਰਾਨ ।
 ਬਾਜ਼ ਚਿੜੀ ਇਕ ਤਾਸ਼ ਤੇ ਰਲਮਿਲ ਚੋਗ ਚਰਾਨ ।
 ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਬਰੋਜ਼ ਵਧੇਰ ।
 ਧਰੋਈ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੀ ਫਿਰ ਗਈ ਚੌਫੇਰ ।
 ਬਾਕੀ ਬਾਗੀ ਸਰਕਸ਼ਾਂ⁸ ਆਣ ਨਿਵਾਏ ਸੀਸ ।
 ਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੋ ਕਰ ਸਕੇ ਰੀਸ ।
 ਉਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਅਦਲ⁹ ਪਿਆ ਖਿਤਾਬ¹⁰ ।
 ਫਿਰ ਸਬ ਉਮਰ ਕਮਾਇਆ ਉਸ ਨੇ ਅਦਲ ਸਵਾਬ¹¹ ।
 ਬਾਤ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਦੀ ਪਾਇਆ ਨਾਮ ਬੁਲੰਦ ।
 ਨਾਲ ਵਸੀਲੇ ਅਦਲ ਦੇ ਹੋਇਆ ਤਾਲਿਆ ਮੰਦ¹² ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਦੀ, ਐ ਦਿਲ ! ਗੱਲ ਸੁਣਾ ।
 ਛੋੜ ਅਹਿਵਾਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਇਕ ਦਾ¹³ ॥ ੭ ॥
ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜੁਮਰੀ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਹਰ
ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿਫਤਾਂ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੂਸਰਾ ਹਮਜ਼ਾ ਬੁਜੁਰਗਵਾਰ ।
 ਹੋਏ ਦੋਸਤ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਜ਼ ਬਹਾਰ ।
 ਫਿਰਦੇ ਸੌਂਦੇ ਖੇਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕੋ ਜਾ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਥੀਂ ਘੜੀ ਭਰ ਹੁੰਦੇ ਨਾਂਹ ਜੁਦਾ ।

1. ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ । 2. ਡਾਕੀਏ । 3. ਕਾਨੂੰਨ । 4. ਉਲੰਘਣਾ । 5. ਵਾਜ਼ਿਬ । 6. ਖੱਕਾ । 7. ਬਖਿਆੜ । 8. ਹੁਕਮ ਅਦੁਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 9. ਨਿਆਇਸ਼ੀਲ, ਮੁਨਸਿਫ । 10. ਪਦਵੀ । 11. ਇਨਸਾਫ ਰੂਪ ਪੁੰਨ । 12. ਵਾਗਵਾਨ, ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ । 13. ਇੱਕ ਪਾਸੇ ।

ਬਾਹਰ ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਸੈਰ ਗਏ ॥
 ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾ ਨਜ਼ਰ ਪਏ ।
 ਹੱਠਾ ਵਿਚ ਸੈਦਾਨ ਦੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰਨ ਜਵਾਨ ।
 ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਵਾਂ ਆਹਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਨ¹ ॥
 ਜਿੱਤ ਵਲ ਪਵੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਧਕੜ ਮਰੋੜ ਲਵੇ ।
 ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰੇ ਜੋ ਦੇਸ ਥੀਂ ਹੋ ਬੇਹਾਲ ਪਵੇ ।
 ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾਂਹ ਕਰ ਸਕੇ ਕੋ ।
 ਨਾਲ ਬਲੰਦ² ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਹੇ ਜਵਾਨ ਖਲੋ ।
 “ਕੌਣ ਕੋਈ ਵਿਚ ਅਰਬ ਦੇ ਜੋ ਮੈਂ ਨਾਲ ਘੁਲੇ ?
 ਘੁਲੇ ਜੋ ਅੰਦਰ ਬਾਕ ਦੇ ਹੋ ਬੇਹਾਲ ਰੁਲੇ
 ਅੰਦਰ ਦੇਸ ਸੈਦਾਨ ਦੇ ਮੈਂ ਥੀਂ ਕੌਣ ਤੁਲੇ ?
 ਸ਼ੇਰ ਕਰੇ ਇਹ ਹੌਸਲਾ ਆਖਰ ਕਦਮ ਢਲੇ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਸੁਣ, ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਸੁਣਦਾ ਹੈਂ ਯਾ ਨਾ ?”
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁਛਦਾ ਓਸ ਨੂੰ, “ਕੀ ਕੁਛ ਹਾਲ ਬਿਆਂ³ ॥”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ਮਗਰੂਰ⁴ ਹੈ, ਮਰਦ ਅੰਦਰ ਸੈਦਾਨ ।
 ਕਹੇ ਨ ਮੇਰੇ ਜੇਡ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੀ ਕਰਾਂ, ਜੋ ਚਾਹੇਂ ਫਰਮਾ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਫਿਰ ਗਿੱਟਿਓਂ ਮਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਘਰ ਚਾ⁵ ॥”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਦੌੜ ਕੇ ਗਿੱਟਿਓਂ ਫੜਿਆ ਜਾ ।
 ਸਿਰੋਂ ਉਤਾਹਾਂ ਫੇਰ ਕੇ ਮਾਰੇ ਧਰਤਿ ਉਠਾ ।
 ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਥ ਪਈ ।
 ਤਨ ਦੀ ਹੱਡੀ ਪੱਸਲੀ ਸਾਰੀ ਟੁਟ ਗਈ ।
 ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਈ ਪੁਕਾਰ ਅਯਾਨ⁶ ॥
 ‘ਹਮਜ਼ਾ ਨੇ ਚਾ ਮਾਰਿਆ ਵਿਚ ਸੈਦਾਨ ਜੁਆਨ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਪਾਸ ਇਹ ਅੰਤ ਗਈ ਫਰਯਾਦ ।
 ਵਾਲੀ⁷ ਓਸ ਜਵਾਨ ਦੇ ਹੋ ਆਏ ਨਾ-ਸ਼ਾਦ⁸ ।
 ਸੁਣਕੇ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬੇ ਹਮਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਦਵਾ ।
 ਕਹਿਆ, “ਇਹ ਕਿਉਂ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਕੀਤੋਂ ਕਹਿਰ ਜ਼ਫਾ⁹ ?”
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ. “ਜੇ ਸੱਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈਂ ।

1. ਤ੍ਰਾਣ (ਜ਼ੋਰ) ਵਾਲਾ 2. ਉੱਚੀ । 3. ਬਿਆਨ, ਕਥਨ (ਕਰ) । 4. ਅਭਿਮਾਨੀ, ਹੰਕਾਰੀ । 5. ਚੁੱਕ ਕੇ, ਉਠਾ ਕੇ । 6. ਸਾਫ਼, ਪ੍ਰਗਟ । 7. ਵਾਰਿਸ, ਘਰ ਦੇ ਲੋਕ । 8. ਦੁਖੀ । 9. ਕਹਿਰ ਦਾ ਧੱਕਾ ।

ਉਮਰ ਜੁ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਸੌ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਆਖਦਾ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਏ ਨੂੰ ।
 “ਕਿਉਂ ਇਹ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ? ਕਹਿ, ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ! ਤੂੰ ॥
 ਬਾਝ ਗੁਨਾਹ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮਰਵਾਇਆ ਕਿਉਂ ?”
 “ਮੇਰਾ ਜੇਹਾ ਕੌਣ ਹੈ ?” ਉਸ ਫਰਮਾਇਆ-ਕਿਉਂ ।”
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਖਫਾ¹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕੀ ਕਰਵਾਵਸੇਂ ਤੂੰ ਨਿਤ ਜੋਰ ਜਫਾ² ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਝਿੜਕਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਏ ਨੂੰ ।
 “ਛੋੜ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦ ਦਾ ਸਾਥ ਅਜੇਹਾ ਤੂੰ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਲੈ, ਦੇਖ ਲੈ, ਗਰਜ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ।
 ਪੁੱਤ ਤੇਰੇ ਦੇ ਸਾਥ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹਾਜਤ³ ਕੀ ।”
 ਏਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਯਾਰ ॥
 ਪਿੱਛੋਂ ਹਮਜ਼ਾ ਰੋਂਵਦਾ ਕੱਲਾ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਵੈਤ⁴ ਦੇਵੇ ਖੂਨ ਦਾ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਤਾਰ ।
 ਕੌਨ ਕਰਾਨੋ⁵ ਹਾਰਿਆ, ਕਿਠੇ ਬੁੱਝੀ ਸਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬੇ ਹਮਜ਼ਾ ਦਾ ਅਹਿਵਾਲ ।
 ਉਮਰ ਗਿਆ ਇਹ ਰੋਂਵਦਾ ਅੰਦਰ ਹਾਲ ਮਲਾਲ⁶ ॥
 ਮੌੜ ਮੰਗਾਇਆ ਲੁਤਫ ਥੀਂ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 ਕਹਿਆ, “ਫੇਰ ਨ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਕਹੁ ਕਰਾਵੀਂ ਖੂ⁷ ।”
 ਆਹੇ ਦੋਵੇਂ ਖੋਲਦੇ ਰਹਿਣ ਇਕੱਠੇ ਫੇਰ ।
 ਬੁੱਤ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਆਏ ਅਗੋਰ⁸ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਸੁਣ, ਹਮਜ਼ਿਆ” ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਯਾ ਨਾਂਹ ॥
 ਇਸ ਕੌਠੇ ਵਿਚ ਕਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਕੈਸਾ ਹੈ ਥਾਂ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, “ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨਾ ਮੂਲ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਸੁਣ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਐ ਹਮਜ਼ਾ ਮਕਬੂਲ ।
 ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਇਸ ਕੌਠੇ ਵਿਚ ਢੇਰ ।
 ਇਹ ਘੜੀਆਂ ਸੁਨਿਆਰੀਆਂ ਸੋਨੇ ਥੀਂ, ਐ ਸ਼ੇਰ ।
 ਲੋਕ ਮੱਕੇ ਦੇ ਪੂਜਦੇ ਇਹਨਾਂ ਬਲਾਈਆਂ ਨੂੰ ।
 ਮੈਂ ਜਾਣਾਂ ਕੁਛ ਅਕਲ ਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ।

1. ਨਾਰਾਜ਼, ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ । 2. ਬਲ ਜਾਂ ਜੋਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉ ਦੇਣਾ । 3. ਲੋੜ । 4. ਬਦਲਾ । 5. ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ, ਤਰਫਦਾਰ ਹੋ ਕੇ । 6. ਰੰਜ । 7. ਖੂਨ, ਕਤਲ । 8. ਅਗੇਤੇ ਹੀ ।

ਚੱਲ ਦੇਖਾਵਾਂ ਦੇਖ ਲੈ, ਕਿਵੇਂ ਕਿ ਨਕਸ਼¹ ਜੜੇ ।
 ਬੁਤ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਆਇ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਵੜੇ ।
 ਕੀਤੀ ਨਜ਼ਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਖੌਫੋਂ ਕੰਬ ਗਏ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ² ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਆਣਿ ਪਏ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਤੂੰ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਨਾ ਕਰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ।
 ਇਕ ਇਕ ਤਾਈਂ ਪਕੜ ਕੇ ਚਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰ ।”
 ਇਕ ਇਕ ਤਾਈਂ ਪਕੜ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਅੱਮ ਨਬੀ³ ।
 ਆਰੇ ਉਪੱਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਦੋਜ਼ਖ⁴ ਗਏ ਸ਼ਕੀ⁵ ।
 ਜਾਂ ਪੁਜਾ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਫਨਾ⁶ ।
 ਜੋਨੇ ਦੇ ਬੁਤ ਉਮਰ ਨੇ ਲਏ ਪਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ।
 ਬੁਤ-ਖਾਨੇ ਦੇ ਇਕ ਤਰਫ ਦਿੱਤੀ ਅੱਗ ਲਗਾ ।
 ਉਮਰ ਬੁਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਘਰ-ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਜਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਘਰ ਆਪਣੇ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਬੁਤਖਾਨੇ ਥੀਂ ਉਧਰੋਂ ਅੱਗ ਚਮਕਾਈ ਵਾ⁷ ।
 ਜਾਂ ਲਾਟਾਂ ਬੁਤਖਾਨਿਓਂ ਚਾਇਆ ਵੱਡਾ ਜੋਸ਼ ।
 ਖਲਕ ਨਸੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼⁸ ।
 ਸੁਣਿਆ, “ਹਮਜ਼ਾ ਲਾ ਗਿਆ ਬੁਤ ਖਾਨੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ।”
 ਰਹੇ ਬੁਝਾਇ ਨ ਬੁਝਦੀ, ਗਈ ਚੁਫੇਰੇ ਲੱਗ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਪਾਸ ਭੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਇਜ਼ਹਾਰ⁹ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਮੁਅਬਦ¹⁰ ਸਾੜਿਆ, ਗਿਆ ਪੁਜਾਰੀ ਮਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਬਾਪ ਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇ ।
 “ਤੂੰ ਉਹ ਕਰਦੇਂ ਹਮਜ਼ਿਆਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰੇ ਨ ਕੋਇ ।
 ਜਾਨ ਸਤਾਵੇਂ ਅਸਾਂ ਦੀ, ਪਾਵੇਂ ਨਿੱਤ ਫਸਾਦ ।
 ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਝਗੜਿਆਂ ਘਰ ਹੋਸੀ ਬਰਬਾਦ ।”
 ਹੋਇਆ ਅੱਗੇ ਬਾਪ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ¹¹ ।
 “ਐਵੇਂ ਈ ਫਰਮਾਵਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਯਾਰ ।”
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਆਖਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।

1. ਚਿਹਰੇ । 2. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚਾਚਾ । 3. ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲ (ਮੁਹੰਮਦ-ਸਾਹਿਬ) ।
 4. ਨਰਕ ਵਿੱਚ । 5. ਬਦ ਬਖ਼ਤ, ਬਦਕਿਸਮਤ, ਮੰਦ ਭਾਗ । 6. ਨਸ਼ਟ । 7. ਹਵਾ ਨੇ । 8. ਜ਼ੋਰ ਦਾ
 ਰੋਲ-ਰੱਖਾ । 9. ਪ੍ਰਗਟ । 10. ਪੁਜਾ-ਸਥਾਨ, ਭਾਵ-ਦੇਵ ਮੰਦਿਰ । 11. ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣਾ-ਬੇਨਤੀ
 ਕਰਨਾ ।

“ਹੈਂ ਕਿਉਂ ਖੜਾ ਕਰਾਂਵਦਾ ਨਿੱਤ ਕਜ਼ਈਆ ਤੂੰ ?
 ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਵੇਂ ਜ਼ਾਲਿਮਾ ! ਜ਼ੁਲਮ ਕਮਾਵਨ ਥੀਂ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੌਫ ਨ ਰੱਖਦੇਂ ਝਗੜੇ ਪਾਵਨ ਥੀਂ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨੂੰ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਗੁਮਰਾਹ¹ ।
 ਤੂੰ ਬਦੀਆਂ ਕਰਵਾਂਵਦਾ, ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਦਖ਼ਾਹ² ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਨੂੰ ।
 “ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਬੁਰਾ ਹਾਂ, ਯਾ ਹੈਂ ਜ਼ਾਲਿਮ ਤੂੰ ?
 ਦੱਸ, ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਬੁਤਾਂ³ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੁਕਾਰੇਂ ਰੱਬ ?
 ਸਿਰਕ⁴ ਕਮਾਵਨ ਠਾਰਿਆਂ ਮਿਲੇ ਉਕਬਤ⁵ ਝੱਬ !
 ਮਜ਼ਹਬ ਪਾਕ ਖਲੀਲ⁶ ਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਵਿਸਰੋਂ ਕਿਉਂ ?
 ਬੇਜਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪਏ ਪੁਕਾਰੇਂ ਕਿਉਂ ?
 ਮੰਗ ਮੁਰਾਦਾਂ ਬੁਤਾਂ ਥੀਂ ਜੋ ਦਿਲ ਕਰਦੇ ਸ਼ਾਦ ।
 ਬਾਝ ਮੁਰਾਦੇਂ ਜਾਵਸਨ ਆਖਿਰ ਹੋ ਬਰਬਾਦ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕੋਲੋਂ ਬੁਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਗਵਾਇਆ ਮੈਂ ।
 ਸੁੱਤਾ ਦੀਨ ਖਲੀਲ ਦਾ ਮੌੜ ਜਗਾਇਆ ਮੈਂ ।
 ਸੋਨੇ ਦੇ ਬੁਤ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਸੁੱਟ ਛੱਡੇ ਬੇਕਾਰ ।
 ਮੈਂ ਘਰ ਨੂੰ ਚਾ ਲੈ ਗਿਆ, ਵਰਤ ਲਵਾਂ ਦਿਨ ਚਾਰ ।
 ਏਹ ਅੱਸੀ ਬੁਤ ਸੋਨਿਓਂ, ਆਹੇ ਸੀ ਕਿਸ ਕਾਮ ?
 ਵਰਤ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਖਾਇਕੇ ਪਾਵਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਆਰਾਮ ।”
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਹਾਲ ਸੁਣ, ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਖਾਮੋਸ਼⁷ ।
 ਡਿੱਠਾ-ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਕਾਮਿਲ⁸ ਅੰਦਰ ਹੋਸ਼ ।
 ਏਵੇਂ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾ ।
 ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਲ ਸਫਾ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ, ਆਕੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਇਕ ਅਖਾੜਾ ਵੇਖਿਆ, ਖਲਕਤ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ⁹ ।
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਮਰਦ ਨੂੰ, “ਜਮਾ ਖੜੋ ਕਿਉਂ-ਲੋਕ ।
 ਕਹੋ ਅਚੰਭਾ ਕਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਕੀ ਥੋਕ ?”
 ਤਾਹਿਰ ਨਾਮ ਜਵਾਨ ਦਾ, ਕਹਿਆ, ਇਹ “ਮੈਦਾਨ ।

1. ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣਾ, ਉਲਟੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣਾ । 2. ਕੈੜਾ ਚਾਹੁੰਣਾ ਵਾਲਾ 3. ਮੂਰਤੀਆਂ । 4. ਸ਼ਰੀਕਾ ਕਰਨਾ । 5. ਸਜ਼ਾ, ਦੰਡ । 6. ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਔਲ । 7. ਚੁਪ । 8. ਪਰਾ । 9. ਗਿਣਤੀ ।

ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਨੀ ਜੋਰ ਦਾ ਨਾ ਕੋ ਵਿਚ ਜਹਾਨ।
 ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ।
 ਕਰੋ ਜ਼ਿਆਰਤ¹ ਮਰਦ ਦੀ ਜੋ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ।”
 ਤਦ ਨੂੰ ਤਾਹਿਰ ਮਾਰਿਆ ਨਾਹਰਾ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ।
 “ਮਰਦੋ ! ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਵੇ ਕੋਈ ਜਵਾਨ।”
 ਕਿਤਨੇ ਮਰਦ ਦਲੇਰ ਦਿਲ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਗਏ।
 ਤਾਹਿਰ ਗਲਿਬ² ਸ਼ੇਰ ਥੀਂ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ਗਏ।
 ਉਸਦੇ ਫੇਰ ਨ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਗਿਆ ਦਿਲੇਰ।
 ਤਾਹਿਰ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਕਹੇ ਜਿਉਂ ਸ਼ੇਰ।
 ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਤਾਹਿਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹਾਲ।
 ਸਾਮ* ਨਰੀਮਾਂ* ਕਿਆ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅਜ ਜ਼ਾਲ* ?
 ਕਿੱਥੇ ਰੁਸਤਮ* ਪਹਿਲਵਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ?
 ਦੇਖਣ ਮੇਰੀ ਮਰਦੁਸੀ³ ਸੁਣ ਬਹਮਨ ਅਸਫੰਦ⁴।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਸ਼⁵ ਦੇ ਜਾਂ ਇਹ ਪਈ ਪੁਕਾਰ।
 ਕਹੇ ਉਮਰ ਨੂੰ, “ਕੌਣ ਹੈ ? ਹਾਲ ਕਰੋ ਇਜ਼ਹਾਰ⁶।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਜਾ, ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ।
 ਤੈਨੂੰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਤਲਬ⁷ ਜਵਾਨ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੀ ਕਰਾਂ, ਇਹ ਭੀ ਆਖ ਸੁਣਾ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਫਿਰ ਮਾਰਨਾ, ਹੋਵੇ ਝੱਬ ਫਨਾ।”
 ਜਿੰਦਾ ਛੱਡ ਨ ਆਵਣਾ, ਮਤ ਫਿਰ ਕਰੇ ਜ਼ਰੂਰ⁸।”
 ਕਹਿਆ, “ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਆਵਸਾਂ, ਏਵੇਂ ਕਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ ਜਾ।
 “ਲਾਫਾਂ⁹ ਮਾਰ ਨ ਤਾਹਿਰ ! ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੱਥ ਦਿਖਾ।”
 ਤਾਹਿਰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਲੜਕਿਆ ! ਹੈਂ ਕਿਸਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ?
 ਸੂਰਤ ਤੇਰੀ ਨਾਜ਼ਨੀ¹⁰ ਚਿਹਰਾ ਵਾਂਗੂੰ ਚੰਦ।
 ਮੇਰੇ ਮਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਾਵੇਂ ਜ਼ਾਨ ਗਵਾ।

1. ਯਾਤ੍ਰਾ, ਭਾਵ-ਮੁਲਾਕਾਤ। 2. ਜੇਤੂ। ਉਪਰੋਂ ਦਬਾਉ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। * ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ
 ਜਾਂ ਬਲਵਾਨਸੂਰਬੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ। 3. ਬਹਾਦੁਰੀ। 4. ਫਾਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋਧੇ। 5. ਕੰਨ। 6.
 ਪ੍ਰਗਟ। 7. ਤਲਬ ਕਰਨਾ, ਸੱਦਣਾ। 8. ਅਭਿਮਾਨ, ਅਹੰਕਾਰ। 9. ਝੂਠੇ ਦਮਗਜੇ। 10. ਨਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ
 ਖਲੀ ਹੋਈ।

ਨਾਜ਼ੁਕ¹ ਹੱਡੀਆਂ ਤੋਰੀਆਂ ਹੋਵਨ ਸਰਮਾ ਸਾ² ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤਾਹਿਰਾ ! ਨਾ ਕਰ ਹੋਰ ਵਧਾ ।
 ਪੈਰ ਧਰਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ, ਤੂੰ ਜ਼ੋਰੋਂ ਚੁਕ ਚਾ ।”
 ਤਾਹਿਰ ਕਹੇ, “ਉਠਾਂਵਦਾ ਮੈਂ ਸੌ ਮਣ ਦਾ ਸੰਗ³ ।
 ਮੇਰੀ ਦੇਖ ਬਹਾਦੁਰੀ ਉਡਣ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ।
 ਤੈਨੂੰ ਚੁਕ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਕੇਡਕੁ⁴ ਹੈ ਦੁਸ਼ਵਾਰ⁵ ।
 ਪੈਰ ਮੇਰਾ ਚੁਕ ਅਪ ਤੂੰ, ਜੇ ਹੈ ਕੁਝ ਬਲਕਾਰ⁶ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਕਹਿਆ, ‘ਤਾਹਿਰਾ ! ਤੂੰ ਕਰ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ੋਰ ।’
 ਤਾਹਿਰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਰੇਂਗਾ ਅਸਾਂ ਨ ਜਾਪੇ ਹੋਰ ।”
 ਧਰਦਾ ਪੈਰ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਹਮਜ਼ਾ ਇਕਤ ਮੁਕਾਮ⁷ ।
 ਤਾਹਿਰ ਚਾਵਣ⁸ ਵਾਸਤੇ ਲਾਵੇ ਜ਼ੋਰ ਤਮਾਮ ।
 ਪਿੰਨੀ ਪਕੜ ਅਮੀਰ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ।
 ਹੱਦੋਂ ਬਾਹਰ ਜ਼ੋਰ ਕਰ ਹੋ ਰਹਿਆ ਬੇਹਾਲ ।
 ਅੰਗੁਲੀਆਂ ਥੀਂ ਤਾਹਿਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਖੂਨ ਰਵਾਨ ॥
 ਹਮਜ਼ਾ ਮੂਲ ਨਾ ਹੱਲਿਆ ਰਹਿਆ ਇਕਤ ਮਕਾਨ⁹ ।
 ਹੋ ਲਾਚਾਰ ਅਮੀਰ ਵਲ ਤਾਹਿਰ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆਖਦਾ, “ਦੇਉ ਹੈਂ ਯਾ ਇਨਸਾਨ¹⁰ ?”
 ਸੂਰਤ ਵਾਂਗੁ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ¹¹, ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈਂ ਗੁਲਰੰਗ¹² ।
 ਕੁੱਵਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸਖਤ ਹੈਂ, ਜੇਡਕੁ ਸਖਤ ਨ ਸੰਗ¹³ ।
 ਲੈ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਜੇ ਸਕੇਂ ਚੁੱਕ ਤੂੰ ।”
 ਗਿੱਟੇ ਥੀਂ ਫੜ ਲੈ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਤਾਹਿਰ ਨੂੰ ।
 ਫੇਰ ਸਿਰੇ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਉੱਪਰ ਸਖਤ ਮਕਾਨ¹⁴ ।
 ਕੰਨੋਂ ਨੱਕ ਉਸਦਿਓਂ ਹੋਇਆ ਮਗਜ਼¹⁵ ਰਵਾਨ ।
 ਲੱਥ ਧਸੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ, ਹੱਡੀ ਰਹੀ ਨ ਕੋਇ ।
 ਜਾਨ ਵਿਚਾਰੀ ਰੋਂਵਦੀ, ਗਈ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹੋਇ ।
 ਸੋਰ ਪਇਆ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰਾਂ ਖਲਕ¹⁶ ਰਹੀ ਹੋ ਦੇਗ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਗਾਲਿਬ¹⁷ ਜੰਗ ।

1. ਕੋਮਲ, ਨਰਮ । 2. ਸੁਰਮੇ ਵਾਂਗੂੰ (ਬਰੀਕ ਜਾਂ ਮਹੀਨ) । 3. ਪੱਥਰ । 4. ਕਿਤਨਾ ਕੁ । 5. ਔਖਾ । 6. ਜ਼ੋਰ, ਤਾਕਤ । 7. ਇਕ ਥਾਵੇਂ । 8. ਚੁੱਕਣ । 9. ਇੱਕ ਥਾਵੇਂ । 10. ਆਦਮੀ । 11. ਦੇਵਤਿਆਂ । 12. ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗੂੰ । 13. ਪੱਥਰ । 14. ਥਾਂ, ਜਗ੍ਹਾ । 15. ਮੱਜਾ, ਮਿੱਝ । 16. ਪਬਲਿਕ, ਜਨਤਾ । 17. ਜੇਤੂ, ਵਿਜਈ ।

ਸੁਣ ਸੁਣ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਇਹ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਅਯਾਨ¹ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਮਸ਼ਹੂਰ ।
 ਸੀ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਖਲਕ ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਕੂਰ² ।
 ਕਰਦੇ ਖੰਫ ਅਮੀਰ ਦਾ ਉਸ ਦਿਨ ਥੀਂ ਸਭ ਲੋਕ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਜਾਵੇ ਮਰਦ ਕੋ ਮੂਲ ਨਾ ਸਕਦਾ ਰੋਕ ।
 ਦਫਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਅਦਾਬ³ ਦਾ ਝੱਬ 'ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਇਲਮ ਰਸੂਲ⁴ ॥੮॥
 ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਬਾਗ ਦੀ ਸੈਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣਾ,
 ਖਜੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖੜਨਾ, ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਦਾ
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸਤਾਦ
 ਦੇ ਸਿਪੁਰਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਮਿਹਤਰ ਅਸਹਾਕ
 ਪਾਸੋਂ ਖਿੰਜ (ਘੋੜਾ) ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਆਖਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੱਦ ਪਾਸ ।
 “ਮਤ ਮੇਰੀ ਲੱਗ ਹਮਜ਼ਿਆ । ਪਾਵੇਂ ਫਰਹਤ⁵ ਰਾਸ⁶ ।
 ਅੱਜੋਂ⁷ ਅੱਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੀਂ ਨ ਸੈਰ ।
 ਜਿੱਧਰ ਖੇਲਣ ਜਾਵਦੋਂ ਕਦੀ ਨ ਰਹਿੰਦੀ ਖੈਰ⁸ ।
 ਜੇ ਤੇ ਖੁਹਿਸ⁹ ਖੇਲ ਦੀ ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋ ।
 ਜਾ ਖੇਲੀਂ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦ ਨ ਕੋ ।”
 ਜੋ ਫਰਮਾਇਆ ਬਾਪ ਨੇ, ਹਮਜ਼ੇ ਮੰਨ ਲਇਆ ।
 ਖੇਲਣ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਫੇਰ ਨ ਕਦੀ ਗਇਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗਏ ਬਿਰੂਨ¹⁰ ।
 ਉਮਰ ਖੜੇ¹¹ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਆਹੇ ਅੰਦਰ ਬਾਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਖਜੂਰ ।
 ਖੂਬ ਖਜੂਰਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵਨ ਦੂਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਮਾਰਦਾ ਹੇਠ ਖੜਾ ਹੋ ਛਾਲ ।
 ਖੋਸ਼ਾ¹² ਤੋੜ ਲਿਆਵਦਾ ਖਾਂਦਾ ਹੋ ਖੁਸ਼ਹਾਲ¹³ ।
 ਜਦੋਂ ਖਜੂਰਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਪਾਕ ਜੁਨਾਬ¹⁴ ।

1. ਪ੍ਰਗਟ, ਮਸ਼ਹੂਰ । 2. ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । 3. ਨਿਮ੍ਰਤਾ । 4. ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ । 5. ਖੁਸ਼ੀ, ਆਨੰਦ । 6. ਠੀਕ, ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ । 7. ਅੱਜ ਤੋਂ, ਹੁਣੇ ਤੋਂ । 8. ਸੁਖ । 9. ਚਾਹ, ਲੋੜ । 10. ਬੇਰੁੰ-ਬਾਹਰ । 11. ਲਿਜਾਵੇ । 12. ਗੁੱਛਾ । 13. ਆਨੰਦ, ਪ੍ਰਸੰਨ । 14. ਮਾਨਯੋਗ, ਸ੍ਰੀਮਾਨ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਂਵਦਾ ਅੱਗੋਂ ਸਾਫ ਜਵਾਬ ।
 “ਤੂੰ ਭੀ ਛਾਲ ਲਗਾਇ ਕੇ ਗੁੱਛਾ ਤੋੜ ਲਿਆ ।
 ਨਾ ਬਣ ਮੇਰਾ ਮੰਗਤਾ, ਮੈਂ ਕਹੁ ਦਿਆਂ ਕਿਆ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਸਕਦਾ ਛਾਲ ਲਗਾ ।
 ਤੇਰੇ ਜਿਹੀਆਂ ਤੇਜ਼ੀਆਂ ਮੈਂ ਵਿਚ ਨਾਹੀਂ ਕਾ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਪਕੜ ਖਜੂਰ ਹਿਲਾ ।
 ਝੜਨ ਖਜੂਰਾਂ ਖਾ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਦਈਂ ਨ ਕਾ ।”
 ਪਾਇਆ ਮੁੱਢ ਖਜੂਰ ਦੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹੱਥ ਸਖਤ ।
 ਪੁੱਟ ਜੜ੍ਹਾਂ ਥੀਂ ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਬਿਤ ਕੱਢ ਦਰਖਤ ।
 ਓਵੇਂ ਮਾਲਿਕ ਬਾਗ ਦਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਰੂ¹ ਆਇਆ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਦਾ² ।
 ਹੱਥੋਂ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਭੀ ਦਿਲ ਤੰਗ ।
 ਘਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਮਿਆ ਆਫਤ³ ਗਾਲਿਬਿ ਜੰਗ⁴ ।
 ਕਾਰਣ ਚਾਰ ਖਜੂਰ ਦੇ ਨਖਲ⁵ ਗਵਾਇਆ ਢਾ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬਾ ! ਘਰ ਵਿਚ ਬਹਿ ਸਮਝਾ !”
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਓਸ ਨੂੰ ਘਰ ਘਲੇ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਲੈ ਗਿਆ ਪਕੜ ਅੱਗੇ ਉਸਤਾਦ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੂਸਰਾ ਪਕੜ ਚਲਾਇਆ ਨਾਲ ।
 ਪਾਸ ਮੁੱਅਲਿਮ⁶ ਸੌਂਪਦਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ⁷ ।
 ਬੇ-ਅਦਬੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਫਰਜੰਦ⁸ ।
 ਇਲਮ ਪੜ੍ਹਾਓ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਵਨ ਦਾਨਿਸਮੰਦ⁹ ।
 ਝੱਲ¹⁰ ਫਸਾਦ ਮਿਜ਼ਾਜ¹¹ ਥੀਂ ਹੋਸੀ ਦੂਰ ਤਦੋਂ ।
 ਦੋਹਾਂ ਮਾਰ ਪੜ੍ਹਾਵਸੋ ਕਰ ਤਾਕੀਦ ਜਦੋਂ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਸਬਕ ਦੱਸੇ ਉਸਤਾਦ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅੱਖੀਂ ਨੀਵੀਆਂ, ਸਬਕ ਕਰੇਂਦਾ ਯਾਦ ।
 ਉਮਰ ਨ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਿਆ, ਰਹਿਆ ਹੋ ਖਾਮੋਸ਼ ।

1. ਵਾਂਗੂ । 2. ਵਲ, ਪਾਸ, ਕੋਲ । 3. ਬਿਪਤਾ । 4. ਜੰਗ-ਜੋਤੂ । 5. ਦਰਖਤ । 6. ਉਸਤਾਦ । 7. ਹਾਲੀ । 8. ਭਾਵ-ਲੜਕੇ । 9. ਅਕਲਮੰਦ । 10. ਪਾਗਲਪਣ । 11. ਸੁਭਾਉ ।

ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਫੇਰ ਕਹਿਆ ਵਿਚ ਗੋਸ਼¹ ।
 “ਤੂੰ ਭੀ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ ਤੇ, ਐ ਲੜਕੇ ! ਰਹਿ ਸ਼ਾਦ² ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਂਗੂੰ ਸਬਕ ਨੂੰ ਤੂੰ ਭੀ ਕਰ ਲੈ ਯਾਦ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਮੈਂ ਸਬਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੋਲਾਂ, ਐ ਯਾਰ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਮੇਰੇ ਸਬਕ ਨੂੰ ਕਹੇਂ ਨ ਤੂੰ ਬਹੁ³ ਬਾਰ ।
 ਸਬਕ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਤੂੰ ਪਹਿਲੇ, ਉਸਤਾਦ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਜੇ ਦਿਲ ਚਾਹਿਆ ਪੈਂ ਭੀ ਕਰਸਾਂ ਯਾਦ ।
 ਸਬਕ ਮੇਰਾ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ! ਆਪੇ ਯਾਦ ਕਰੋ ।
 ਮੈਂ ਅਨਜਾਣ ਨਾਦਾਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾਸ਼ਾਦ⁴ ਕਰੋ ।
 ਯਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਵਲ ਯਾਦ ।
 ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਦਿਖਾ ਦਿਉ, ਐ ਮੇਰੇ ਉਸਤਾਦ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮੀਆਂ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਨਾਹੀਂ ਖੋ⁵ ।
 ਐਵੇਂ ਹੈ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਸੋ ਹੋ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਬੋਲ ਪਵੇ ।
 ਮੈਂ ਬੋਲਾਂ ਜਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਮੁੱਲਾਂ ਬੋਲ ਲਵੇ ।
 ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਾਵੇ ਕੌਣ ?
 ਉਲਟੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵੇ ਕੌਣ ?
 ਪਕੜ ਲਵੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਤੇ ਫੇਰ ਛੁੜਾਵੇ ਕੌਣ ?”
 ਜਾਂ ਜਾਤਾ⁶ ਉਸਤਾਦ ਨੇ, ਹੈ ਏਹ ਬੇ-ਆਦਾਬ⁷ ।
 ਦੋ ਤਿੰਨ ਛਟੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਪਾਇਆ ਉਮਰ ਅਜ਼ਾਬ⁸ ।
 ਉਮਰ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਗੁੱਸਿਓਂ, ਤਪ ਤਪ ਹੋਇਆ ਲਾਲ ।
 ਮੂੰਹੋਂ ਅਜੇ ਨ ਬੋਲਿਆ, ਚੁੱਪ ਰਹਿਆ ਹਰ ਹਾਲ ।
 “ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆ ! ਪਾਵੇਂ ਅੰਤ ਵਬਾਲ⁹ ।”
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕੀ ਕਰਾਂ, ਹੱਥ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ।”
 ਆਹੀ ਸੀ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਨਵੀਂ ਲਈ ।
 ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਤਰਾਰ ਦੀ ਉਸ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ।
 ਨਜ਼ਰ ਬੱਚਾ ਦੋ ਘੜੀ ਨੂੰ ਗਿਆ ਪਸਿੱਤਾ¹⁰ ਹੋ ।
 ਮਾਃ ਜੁੱਤੀ ਵਿਚ ਬਗਲ ਦੇ ਗਿਆ ਛਪਾਤਾ¹¹ ਹੋ ।

1. ਕੰਨ ਵਿੱਚ । 2. ਖੁਸ਼ । 3. ਬਹੁਤ । 4. ਦੁਖੀ । 5. ਆਦਤ, ਸੁਭਾਉ । 6. ਜਾਣਿਆ । 7.
 ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 8. ਦੁੱਖ । 9. ਭਾਰ । 10. ਪਿਛੇਤਾ, ਪਛੜ ਕੇ । 11. ਛੁਪ ਕੇ ।

ਜਾ ਅੰਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਹਲਵਾਈ ਦੇ ਹੱਟ ।
 ਸਿੱਟ ਜੁੱਤੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, 'ਨਕਦ ਲਵਾਂ ਮੁਲ ਵੱਟ ।
 ਯਾ ਸ਼ੀਰੀਨੀ¹ ਮੁੱਲ ਕਰ, ਐ ਹਲਵਾਈ ! ਦੇਹ ।"
 ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਸ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਏਹ ?
 ਕਹਿਆ, "ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਹੈ ਬੇਸ਼ਕ ।
 ਨਾ ਮੈਂ ਚੋਰ ਚਕਾਰ ਹਾਂ, ਮੈਲੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਤੱਕ ।"
 ਹਲਵਾਈ ਸੱਚ ਜਾਣਕੇ ਜੁੱਤੀ ਲਵੇ ਖਰੀਦ ।
 ਦੇ ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਤੋਰਿਆ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਦ² ਰਸੀਦ³ ।
 ਉਹ ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਖਾਂਵਦਾ ਮਕਤਬ⁴ ਵੜਿਆ ਆ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ⁵ ਰਸੂਲ⁶ ਦੇ ਭਏ ਮੁਕਾਬਲ⁷ ਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁੱਛੇ ਉਮਰ ਨੂੰ, 'ਕੀ ਕੁਛ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ?"
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਲੈ ਦੇਖ ਲੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਖਾਂਦਾ ਮੈਂ ?"
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਂਵਦਾ, ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਕੁਛ ਚਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁੱਛੇ ਕਿਧਰੋਂ ਏਹ ਲੈ ਆਇਆ ਜਾ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਘਰ ਬਾਝ ਹੈ ਕਦੋਂ ਟਿਕਾਨਾ ਹੋਰ ?
 ਇਹ ਸਬ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਜ਼ਨ ਚੋਰ ।
 ਨੱਸ ਗਿਆ ਖਾ ਮਕਤਬੋਂ⁹ ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਮਕਬੂਲ ।
 ਬਦਲਾ ਆਪਣਾ ਲੈ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਨਾ ਮੁੜਿਆ ਮੁਲ ।
 ਬਾਦ ਘੜੀ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਕਿਤੇ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਤਦਾਂ¹⁰ ਨੂੰ ਹੈਸੀ ਦੂਰ ਗਿਆ ।
 ਮੁੱਲਾਂ ਜੁੱਤੀ ਲੱਭਦਾ, ਮੁਲ ਨ ਲਭਦੀ ਸੀ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆਖਦਾ, 'ਪਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕੀ ?
 ਜੁੱਤੀ ਮੇਰੇ ਮਕਤਬੋਂ ਕਿਹੜਾ ਲੈ ਗਿਆ ?
 ਯਾਰੋ ! ਬਾਝੋਂ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਹੀਂ ਹੋਰ ਪਿਆ ।"
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਹਾਲਤ ਸਮਝੀ ਕੁੱਲ ।
 "ਯਾਰ ਵਸੂਲੀ ਕਰ ਗਿਆ ਦੋਹ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ।
 ਲੜਕੇ ਕਿਹੰਦੇ, 'ਮੀਆਂ ਜੀ ! ਉਸਦਾ ਏਹ ਫ਼ਤੂਰ ।
 ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਭੀ ਖਾਂਵੀਣਾ ਡਿੱਠਾ ਉਮਰ ਜ਼ਰੂਰ ।

1. ਮਿਠਿਆਈ । 2. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਖੁਸ਼ । 3. ਆਗਿਆਕਾਰ ਸ਼ਗਿਰਦ । 4. ਮਦਰਸੇ ਵਿੱਚ । 5. ਚਾਰਾ ।
 6. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ । 7. ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ । 8. ਰਾਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਧਾੜਵੀ । 9. ਮੱਦਰਸਿਓਂ,
 ਸਕੂਲੋਂ । 10. ਓਦੋਂ, ਉਸ ਵਕਤ ।

ਜਾ ਲੜਕੇ ਵਿਚ ਹੱਟ ਦੋ ਜੁੱਤੀ ਲੈਂਦੇ ਲੱਭ ।
 ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹਾਲ ਉਮਰ ਦਾ ਸੱਭ ।
 ਦੇ ਕੀਮਤ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਲਈ ਮੰਗਾ ।
 “ਨਫਾ ਨ ਇਸ ਸ਼ਗਿਰਦ ਥੀਂ” ਰਹਿਆ ਮੁੱਲਾ ਪਛੁਤਾ ।
 ਆਹੇ ਹਮਜ਼ਾ ਸਬਕ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਯਾਦ ਕਰੇ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਦੀ ਧਰੇ ।
 ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਜਾ ਉਮਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ।
 “ਚੱਲ ਮਕਤਬ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਦਬੀਰ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਕੁਝ ਇਲਮ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹਿ ਨਹੀਂ ।
 ਮੇਰਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਣਿਆਂ, ਦਿਲ ਦਾ ਰਾਹਿ ਨਹੀਂ ।
 ਜੇ ਖ਼ਾਹਿਸ ਹੈ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਪੜਿ ਪੜਿ ਆਲਿਮ ਹੋ ।
 ਅੱਨ ਪੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਕੱਢ ਨ ਸੱਕੇ ਕੋ ”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਛੱਡ ਉਮਰ ਨੂੰ ਤਿਨਹਾ¹ ਪੜ੍ਹਨ ਗਿਆ ।
 ਕੋਮਿਲ² ਫਹਿਮ³ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਝਬਦੇ ਇਲਮ⁴ ਲਿਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਆਲਿਮ⁵ ਹੋਇਆ ਨਹਵ⁶ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਰਫ⁷ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆਂ ਚੋਰ ਨੇ ਇਕ ਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਰਫ⁸ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਉਮਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਰ ਕਰ ਮਿਹਰ ।
 ‘ਖਬਰ ਨ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਆ, ਤੈਂ ਹਕ⁹ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ?
 ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖ਼ੁਬੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੈ ਯਾ ਨਾਂ ?
 ਸਿੱਖੀਂ ਉਮਰ ਪੈਕਾਰ¹⁰ ਦਾ ਫਰਹਤ¹¹ ਪਾਵੇਂ ਤਾਂ ।
 ਚੱਲ ਕਮਾਣ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਰ ਵਰਜਿਸ¹² ਦਿਨ ਚਾਰ ।
 ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਿੱਖ ਲੈ ਆਵੇਗੁ ਤੇਰੇ ਕਾਰ¹³
 ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਟੁਰਿਆ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਦੁਕਾਨ ਕਮਾਨਗਰ⁴ ਲੈ ਆਇਆ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਕਰਦਾ ਤਲਬ¹⁴ ਕਮਾਨ ਦੀ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ¹⁶ ।
 ਦਿੰਦੇ ਕੱਢ ਕਮਾਨਗਰ ਉਸਦਾ ਇਕ ਕਮਾਨ ।
 ਖਿੱਚ ਕਮਾਨ ਅਮੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਲਿਫਾਈ¹⁷ ਸੀ ।

1. ਇਕੱਲਾ । 2. ਪੂਰਣ 3. ਸਮਝ । 4. ਵਿਦਿਆ । 5. ਇਲਮ ਵਾਲਾ, ਵਿਦਵਾਨ । 6. ਵਿਆਕਰਣ
 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ-ਵਾਕ-ਬੋਧ ਦਾ ਗਿਆਨ । 7. ਨਿਰਕੱਤ, ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ, ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ
 ਵਾਕਫੀਅਤ । 8. ਅਖਰ । 9. ਭਾਵ-ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਬਾਰੇ । 10. ਜੰਗ-ਜੁੱਧ 11. ਖੁਸ਼ੀ । 12. ਅਭਿਆਸ ।
 13. ਕੰਮ । 14. ਕਮੱਗਰ, ਕਮਾਨਾਂ ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ । 15. ਮੰਗ । 16. ਵਡੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ । 17. ਖੁਕਾਈ,
 ਟੇਢੀ ਕੀਤੀ, ਚੜ੍ਹਾਈ ।

ਉਹ ਪਸੰਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮੂਲ ਨ ਆਈ ਸੀ ।
 ਕਈ ਕਮਾਨਾਂ ਓਸ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ।
 ਲਾਇਕ ਸ਼ਾਨ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮੂਲ ਨ ਆਇਆ ਸੀ ।
 ਕਰੋ ਖਿਆਲ ਕਮਾਨਗਰ, ਇਹ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ੋਰ¹ ।
 ਬਾਝ ਕਮਾਨ ਇਸਹਾਕ² ਦੇ ਲਾਇਕ ਨ ਤਿਸ ਹੋਰ ।”
 ਕਹੇ, “ਨਬੀ ਇਸਹਾਕ ਦੀ, ਹੈ ਇਕ ਖੂਬ ਕਮਾਨ ।
 ਮੇਰੀ ਉਹ ਮੀਰਾਸ³ ਹੈ, ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦੀ ਜਾਨ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਕੱਢ ਦੇਵਸਾਂ, ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਸਾਂ ਕਾ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰੇ, ‘ਲੈ ਆ ।’
 ਦਿੱਤੀ ਕੱਢ ਕਮਾਨਗਰ, ਦੇਖੀ ਖਿੱਚ ਅਮੀਰ ।
 ਪਈ ਪਸੰਦ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਗਿਆ ਲੈ ਤੀਰ ।
 ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਉਸਤਾਦ ਸੀ ਇਕ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਪੀਰ ।
 ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਿੱਖਦਾ ਉਸਥੀਂ ਆਲਮਗੀਰ⁴ ।
 ਦਰਦ ਹੋਈ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਫਨਾਹ⁵ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਹਿਜਰ⁶ ਥੀਂ ਰੋਂਦਾ ਕਰ ਕਰ ਆਹ ।
 ਵਿਚ ਕੀਬਸ ਪਹਾੜ ਦੇ ਰੋਂਦਾ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ।
 ਮਿਲਿਆ ਵਿਚ⁷ ਪਹਾੜ ਦੇ ਹਜ਼ਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਪੀਰ⁸ ।
 ਪਕੜ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਂਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੌ ਬਾਰ ।
 ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮ ਪਿਆਰ ਥੀਂ ਪਕੜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰ⁹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕੌਣ ਹੈ ? ਕਰ ਹਜ਼ਰਤ ! ਅਰਸ਼ਾਦ¹⁰ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਉਸਤਾਦ ।
 ਹੁਨਰ ਸਿਖਾਵਨ ਵਾਸਤੇ ਤੈਂ ਵਲ ਆਇਆ ਹੂੰ¹¹ ।
 ਫਨ¹² ਸੱਭੇ ਪੈਕਾਰ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਾਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸਭ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿਚ ਖੂਬ ।
 ਨੇਜ਼ੇ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰ ਦੇ ਫਨ ਸਿੱਖੇ ਮਰਗੂਬ¹³ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਇ ਕੇ ਗਾਇਬ¹⁴ ਹੋਇਆ ਪੀਰ ।
 ਮੁੜ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲਮਗੀਰ ।

1. ਬਲਵਾਨ, ਬਹੁਤ ਤਾਕਤਵਰ । 2. ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਬੀ । 3. ਜੱਦੀ ਵਿਰਾਸਤ । 4. ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ । 5. ਭਾਵ-ਕਾਲਵਾਸ । 6. ਵਿਛੋੜੇ । 7. ਅਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਹਾੜ । 8. ਬਜ਼ੁਰਗ । 9. ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ । 10. ਹੁਕਮ । 11. ਹਾਂ । 12. ਹੁਨਰ । 13. ਰਗ਼ਬਤ ਵਾਲੇ, ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ, ਮਨ ਵਿੱਛਿਤ । 14. ਅਦਿਸ਼, ਅੰਤਰਧਾਨ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਯਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ।
 ‘ਕਰ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ।
 ਵਿੱਚ ਤਬੇਲੇ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਕਹਿਆ ਇਕ ਸਿਪੰਦ¹ ।
 ਘੋੜਾ ਹੈ ਯਾ ਕੀ ਕਹਾਂ ਸੋਖੀ² ਵਿਚ ਪਰਿੰਦ³ ।
 ਚਾ ਉਡਾਰੂ ਬਾਜ਼ ਥੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕਦਮ ਅਗੇਰ ।
 ਸ਼ੇਰੋਂ ਫੀਲ⁴ ਬਹਾਦਰੋਂ ਕੁੱਵਤ⁵ ਵਿਚ ਵਧੇਰ ।’
 ਕਰ ਅਸਵਾਰੀ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਉਸ ਤੇ ਜ਼ੀਨ ਕਸਾ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਜ਼ੀਨ ਓਸਾਂਵਦਾ ਉਸ ਘੋੜੇ ਤੇ ਆ ।
 ਦਿੱਤਾ ਪੈਰ ਰਕਾਬ ਤੇ ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਇਕ ਚਾ ।
 ਟੁੱਟ ਕਮਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਹੋਇਆ ਅਸਪ⁶ ਫਨਾਹ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਹਮਜ਼ਾ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ‘ਘੋੜੇ ਦੀ ਮੈਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਤਦਬੀਰ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਲੈ, ਜਾਵਸਾਂ, ਕਿਧਰੇ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਘੋੜਾ ਦਿਆਂ ਲਿਆਇ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।’
 ਟੁਰਿਆ ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਦੇ ਪੈਦਲ ਵਾਂਗੁ ਹਵਾ ।
 ਰਾਹ ਵਿਚ ਡਿੱਠਾ ਕਾਰਵਾਂ⁷, ਲੱਥ⁸ ਹੈ ਇਕ ਜਾ⁹ ।
 ਕਿਤਨੇ ਘੋੜੇ ਸੋਹਣੇ ਆਹੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ।
 ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਅਸਪ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਰਾਸ ।
 ਸੀ ਸੌਦਾਗਰ ਖਾਂਵਦਾ ਬੈਠਾ ਆਪ ਤੁਆਮ¹⁰ ।
 ਉਹ ਘੋੜਾ ਉਸ ਪਾਸ ਸੀ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਮਕਾਮ ।
 ਘੋੜੇ ਦੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਮਰ ਰਹਿਆ ਹੋ ਦੰਗ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਏਸ ਤੇ ਮਾਰਾਂ ਦਾਉ ਫਰੰਗ¹¹ ।
 ਇਹ ਘੋੜਾ ਖਿਸਕਾਇ ਕੇ ਜਾ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਵੜਾਂ ।
 ਲਾਇਕ ਸ਼ਾਨ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਅਸਪ ਦੌੜਾਇ ਖੜਾਂ¹² ।
 ਬਣ ਦਰਵੇਸ਼ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਜੋ ਹਾਜ਼ਿਰ ਤੋਫੀਕ¹³ ।
 ਸੌਦਾਗਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਫੀਕ¹⁴ ।
 ‘ਐ ਬੱਚੜੇ ! ਦਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਬਹਿ ਜਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।’
 ਉਮਰ ਬਹੇ, ਹੱਥ ਧੋਇ ਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।

1. ਕਾਲਾ ਪਹਾੜ, ਭਾਵ ਕੱਕੇ ਰੰਗ ਦਾ ਘੋੜਾ 2. ਤੇਜ਼ੀ । 3. ਪੰਛੀ । 4. ਹਾਥੀ । 5. ਤਾਕਤ ।
 6. ਘੋੜਾ । 7. ਕਾਫ਼ਲਾ । 8. ਉਤਰਿਆ । 9. ਇੱਕ ਥਾਵੇਂ । 10. ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ, ਰਸੋਈ । 11.
 ਫਟੰਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਦਾਉ, ਚਾਲ । 12. ਲੈ ਜਾਵਾਂ । 13. ਜੋ ਸਰ ਆਵੇ । 14. ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸਨੇਹੀ ।

ਸੌਦਾਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਖਾਂਦਾ ਏਹ ਤੁਆਮ ।
 ਉਸ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦੇਖਦਾ ਰੋ ਰੋ ਸਬ ਅੰਦਾਮ¹ ।
 ਸੌਦਾਗਰ ਨੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਹੋ ਦਿਲਰੇਸ਼² ।
 “ਖਾਂਦੋਂ ਨਾਲੇ ਰੋਵਦੋਂ ਕਿਉਂ ਬੱਚੜੇ ! ਦਰਵੇਸ਼ ?”
 ਇਹ ਗਲ ਸੁਣਕੇ ਰੋਪਿਆ ਉਮਰ ਉਮੱਇਆ ਜ਼ਾਰ³ ।
 “ਬਾਬਾ ! ਦਿਲ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਤਲਵਾਰ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦੇ ਦਰਦ ਦਾ ਪੁੱਛ ਨ ਮੈਬੀਂ ਹਾਲ ।
 ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਤੜਫ ਕੇ ਮਤ ਇਸ ਹਸਰਤ⁴ ਨਾਲ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ ਕਰਵਾਨ⁵ ਦੇ ਮਿਹਰ ਪਈ ਦੋ ਚੰਦ⁶ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, ਸੱਚ ਸੁਣਾ, ਫਰਜੰਦ ।
 ਕੀ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਖ ਬਿਆਨ ।
 ਪਾਈਆਂ ਕੇਡ⁷ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਜਿਸ ਥੀਂ ਦਿਲ ਬਰਿਆਨ⁸ ?
 ਰੋ ਰੋ ਕਹਿਆ ਉਮਰ ਨੇ, ਸੁਣ ਲੈ, ਦਰਦ ਵਝਾਪ⁹
 ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੁ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਦਾ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ।
 ਇਸ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅਸਪ¹⁰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਵਿਚ ਤਬੇਲੇ ਹੋਂਵਦੇ ਬਾਝ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰ¹¹ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਉਪਰ ਘੋੜਿਆਂ, ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਸਵਾਰ ।
 ਰਹਿੰਦਾ ਆਹਾ ਰਾਤ ਦਿਨ, ਅੰਦਰ ਨਾਜ਼¹² ਪਿਆਰ ।
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਗਿਆ ਉਹ¹³, ਦੌਲਤ ਹੋਈ ਦੂਰ ।
 ਮੈਂ ਹੁਣ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਦਾ, ਦਰ ਦਰ ਫਿਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਜੇ ਅੱਜ ਹੁੰਦਾ ਜੀਵਦਾ ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਐਸੇ ਅਸਪ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਕਦੀ ਸਵਾਰ ।
 ਦਿਲ ਚੜ੍ਹਨੇ ਨੂੰ ਚਾਂਹਵਦਾ, ਪਰ ਅਜ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬ ।
 ਤਿਫਲੀ¹⁴ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣੀਆਂ, ਹੋਏ ਅਜ ਗਰੀਬ ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਦੋ ਅੱਖੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਵਝਾਪ¹⁵ ।
 ਵਿੱਚ ਯਤੀਮੀ ਛੋਡ ਕੇ ਜਾਂ ਤੇ ਮੋਇਆ ਬਾਪ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕਰਵਾਨ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਪਿਆਰ ।

-
1. ਬਦਨ, ਸ਼ਰੀਰ । 2. ਦਿਲ ਸ਼ਿਕਸਤਾ ਹੋ ਕੇ, ਭਾਵ-ਦਿਲੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ । 3. ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ । 4. ਦਿਲੀ ਚਾਹ । 5. ਕਾਰਵਾਨ ਦਾ ਮੋਢੀ । 6. ਉੱਗੁਣਾ । 7. ਕਿਤਨਾ ਕੁ । 8. ਦੁੱਖੀ । 9. ਭਾਵ-ਵਿਰਲਾਪ । 10. ਘੋੜੇ । 11. ਗਿਣਤੀ । 12. ਲਾਡ । 13. ਭਾਵ-ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਮਰ ਗਿਆ । 14. ਬਚਪਣ । 15. ਵਿਰਲਾਪ ।

“ਤੂੰ ਫਰਜ਼ਦਾ ! “ਆਖਦਾ-“ਨਾ ਕਰ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ¹ ।
 ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਰੋਵਣੇ ਕੇਡਕੁ ਹੈ ਤਾਸੀਰ² ।
 ਉਛੱਲਿਆ ਦਿਲ ਅਸਾਂ ਦਾ ਸੁਣ ਤੇਰੀ ਤਕਰੀਰ ।
 ਚੜ੍ਹ ਘੋੜੇ ਤੇ ਦੇਖ ਲੈ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਭਰ ਤੂੰ ।
 ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਆਵਣਾ ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ।”
 ਪ੍ਰੰਝ ਪੱਲੇ ਥੀਂ ਅੱਖੀਆਂ ਹੋਇਆ ਉਮਰ ਸਵਾਰ ।
 ਉਸ ਥਾਵੇਂ ਵਿਚ ਫੌਰਿਆ ਘੋੜਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ।
 ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂ ਇਕ ਚਾਬਕ ਲਾ ।
 ਅਸਪ ਕੁਦਾੜੀ ਚਾਇ ਕੇ ਵੜੇ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਆ ।
 ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਆ ਪੁਕਾਰਦਾ ਸੌਦਾਗਰ ਦਿਲਰੇਸ਼³ ।
 “ਕਿੱਧਰ ਹੈ ਨੱਸ ਚੱਲਿਓਂ ? ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦਰਵੇਸ਼ ।
 ਮਿਲਿਓਂ ਠੱਗ ਬਨਾਰਸੀ ਹੋ ਕੇ ਹਾਲ ਫਕੀਰ ।
 ਇਸ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਫਕਰ ਦਾ ਕੌਣ ਤੇਰਾ ਹੈ ਪੀਰ ?
 ਭੁਖਾ ਰੋਟੀ ਖਾ ਗਿਓਂ ਕਰ ਕੇ ਜਿਗਰ ਕਬਾਬ ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਪਾ ਗਿਓਂ ਪੱਲੇ ਖੂਬ ਸਵਾਬ⁴ ।
 ਖੋਜ ਲਿਆ ਕਰਵਾਨ ਨੇ ਮਗਰੇ ਗਿਆ ਸਿਧਾ⁵ ।
 ਵੜਿਆ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਘੋੜਾ ਦੇਖਿਆ ਦੇਖ ਹੋਇਆ ਦਿਲਸ਼ਾਦ⁶ ।
 “ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ! ਕਿੱਧਰੋਂ ਆਂਦਾ ਇਹ ਦਿਉਜ਼ਾਦ⁷ ।
 ਉਮਰ ਪਤਾ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆਵਣ ਦਾ ।
 “ਨਕਦ ਦਿੱਤਾ ਕੁਝ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਸਾਵਣ ਦਾ ।
 ਮੁੱਲ ਅੱਧਾ ਕੁਝ ਅਸਪ ਦਾ ਰੋਕ⁸ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਤਾਰ ।
 ਬਾਕੀ ਮੇਰੇ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਸਿਰ ਤੇ ਰਿਹਾ ਉਧਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਸੱਚ ਪਛਾਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਰਖਾਇਆ ਜ਼ੀਨ ।
 ਪੈਰ ਰਕਾਬੇ ਰੱਖਿਆ, ਘੋੜਾ ਪਿਆ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਘੋੜਾ ਮੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ, ਸੀ ਹਮਜ਼ਾ ਹੈਰਾਨ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਖੋਜ ਪਛਾਣ ਕੇ ਆ ਵੜਿਆ ਕਰਵਾਨ⁹ ।

1. ਹਾਇ ਕੁਰਲਾਪ । 2. ਅਸਰ, ਪ੍ਰਭਾਵ । 3. ਦਿਲ ਸ਼ਿਕਸ਼ਤਾ ਹੋ ਕੇ, ਟੁੱਟੇ ਦਿਲ । 4 ਪੁੰਨ ।
 5. ਚੱਲ । 5. ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ । 7. ਦਿਉ ਦੀ ਸੰਤਾਨ । 8. ਨਕਦ । 9. ਕਾਰਵਾਨ (ਕਾਫਲੇ) ਦਾ ਮੋਢੀ ।

ਘੋੜਾ ਮੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੋ ।
 “ਕਿਸ ਨੇ ਘੋੜਾ ਕੀਮਤੀ ਮੁਫਤ ਗਵਾਇਆ ਮਾਰ ?”¹
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁੱਛੇ, “ਬੁੱਢਿਆ ! ਕੀ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹਾਲ ?”
 ਸੌਦਾਗਰ ਰੋ ਆਖਦਾ, ‘ਸੁਣ, ਐ ਫੱਰੁੱਖ ਫਾਲ¹ ।
 ਮੈਂ ਮਾਲਿਕ ਇਸ ਅਸਪ ਦਾ ਆਹਾ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨ² ।
 ਠੱਗ ਮੁੰਡਾ ਰੰਗ ਰੋਗਨੀ, ਲੈ ਆਇਆ ਕਰ ਤਾਨ³ ।
 ਕਮਰ ਟੁੱਟੀ ਆ ਦੇਖਿਆ, ਘੋੜਾ ਪਿਆ ਫਨਾ ।
 “ਕੀ ਜਾਣਾ ਇਸ ਅਸਪ ਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਧਰੀ ਬਲਾ ?”⁴
 ਸੌਦਾਗਰ ਥੀਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।
 “ਤੈਨੂੰ ਅਪਣੇ ਚੌਰ ਦੀ, ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨ ?”
 ਸੌਦਾਗਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਤੁਰਤ ਪਛਾਣ ਲਵਾਂ ।
 ਕਾਲੇ ਜੇਹੇ ਚੌਰ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਜਾਣ ਲਵਾਂ ।”
 ਆਹੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬਦਲਦਾ ਹੈਸੀ ਉਮਰ ਲਿਬਾਸ ।
 ਜਾਵੇ ਨਾਂਹ ਪਛਾਣਿਆ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਪਾਸ ।
 ਆਹੇ ਤਿਸ ਦਿਨ ਉਮਰ ਨੇ ਭੇਸ ਵਟਾਇਆ ਸੀ ।
 ਵਿਚ ਪਛਾਣੇ ਓਸ ਦੇ ਮੂਲ ਨ ਆਇਆ ਸੀ ।
 ਕਰਦਾ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨ ਥੀਂ ਗੱਲਾਂ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
 ਨਾਲੇ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤਾਂ, “ਵਾਹ ਪਛਾਣਨ ਹਾਰ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਕਹੁ, ਐ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨ ।
 ਕੀ ਕੀਮਤ ਇਸ ਅਸਪ ਦੀ ? ਝੂਠ ਨ ਕਰੀਂ ਬਿਆਨ ।
 ਕਹੇ ਸੌਦਾਗਰ, “ਮੰਨਿਆ ਨਾ ਸੀ ਮੈਂ ਐ ਯਾਰ ।
 ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰ⁴ ।”
 ਕੀਮਤ ਦੇਇ ਅਮੀਰ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਰਵਾਨ ।
 ਗਿਆ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇਵਦਾ ਰਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ਰਗਾਨ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਦ ਹਜ਼ੂਰ ।
 “ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ! ਕਿਧਰੋਂ ਘੋੜਾ ਲੱਭ ਜ਼ਰੂਰ ।”

1. ਬਖਤ ਬੁਲੰਦ, ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤ, ਭਾਗਵਾਨ । 2. ਵਪਾਰੀ । 3. ਤੂਣ, ਜੌਰ । 4. ਮੋਹਰ, ਇੱਕ ਈਰਾਨੀ ਸਿੱਕਾ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੌੜਿਆ ਇਕ ਧਿਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
 ਰਾਹ ਵਿਚ ਦੌੜੇ ਜਾਂਵਦੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਬਾਗ ਪਿਆ ।
 ਇਕ ਬੁਲੰਦ ਦੀਵਾਰ¹ ਸੀ ਗਿਰਦਾ ਗਿਰਦ ਚੁਫੇਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਬਾਗ ਦੇ ਫਿਰਿਆ ਗਿਰਦ ਦਲੇਰ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇਸ ਬਾਗ ਦਾ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੋਂ ਬੰਦ ।
 ਛਾਲ ਲਗਾਈ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਪਰ ਕੰਧ ਬੁਲੰਦ ।
 ਬਾਗ ਅਜਾਇਬ ਦੇਖਿਆ ਜ਼ੇਬਾ² ਤੇ ਮਰਗੂਬ³ ।
 ਮਜਲਿਸ ਵਾਂਗੁ ਸਮੀਆ⁴ ਦੇ ਹੋਣ ਅਵਾਜ਼ੇ ਖੂਬ ।
 ਖੁਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਜਨਾਵਰਾਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ੋਰ ।
 ਕੁਮਰੀ* ਬੋਲੇ ਤੂਤੀਆਂ ਤਿੱਤਰ ਮੋਰ ਚਕੋਰ ।
 ਮੇਵੇਦਾਰ ਦਰਖਤ ਸੀ ਵਿਚ ਇਰਾਕਾਂ⁵ ਸਾਫ ।
 ਖੋਲੀ ਗੁਲਾਂ ਚਮਾਨੀਆਂ⁶ ਬੂ ਨਾਫੇ⁷ ਦੀ ਨਾਫੇ⁸ ।
 ਗੁਲ⁹ ਸੁਰਖਾਂ¹⁰ ਵਿਚ ਸੁਰਖੀਆ ਲੱਬ¹¹ ਮਹਬੂਬਾਂ¹² ਵਾਂਗੁ ।
 ਵਿਚ ਸਮਨ¹³ ਦੀ ਡਾਲੀਆਂ ਵਗੀ ਹੁਸਨ ਦੀ ਕਾਂਗ ।
 ਗੁਲ ਲਾਲਾ¹⁴ ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ਦੀ ਵਗੀ ਫਿਰਾਕੋਂ ਵਾ ।
 ਨਰਮ ਨਸੀਮ¹⁵ ਲਡਿੱਕੜੀ ਕਲੀਆਂ ਗਈ ਬਣਾ ।
 ਚੰਬੇਲੀ ਵਿਚ ਭੌਰਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਧਰੀ ਸਦਾ¹⁶ ।
 ਜੁਲਫ ਆਵੇਜ਼ਾਂ¹⁷ ਸੰਬਲਾਂ¹⁸ ਸ਼ਾਨਾਂ ਕਰੇ ਸਬਾ¹⁹ ।
 ਨਾਜ਼ ਵਰੀ²⁰ ਗੁਲਨਾਰ²¹ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਸਦ ਬਰਗਾਂ²² ਦੇ ਬਰਗ²³ ਤੇ ਰੰਗ ਗੁਥੀਂ ਝਲਕਾਰ ।
 ਰੀਹਾਂ²⁴ ਰੁੱਖ²⁵ ਦੱਮਕਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ।
 ਬੁਲ ਬੁਲ ਗੁਲ ਦੀ ਸ਼ਮਾਂ²⁶ ਤੇ ਜਲਦੀ ਵਾਂਗੁ ਪਤੰਗ ।

1. ਕੰਧ । 2. ਸੋਹਣਾ । 3. ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ । 4. ਸੂਫੀਆਂ ਦੀ ਗੀਤ-ਮਹਿਫਲ । 5. ਦੋ
 ਇਰਾਕ, ਬਸਰਾ ਤੇ ਕੂਫਾ । 6. ਚਮਨ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ । 7. ਮੁਸ਼ਕ, ਕਸਤੂਰੀ । 8. ਥੈਲੀ । 9. ਫੁੱਲ । 10.
 ਲਾਲ । 11. ਬੁੱਲ । 12. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ, ਮਾਸੂਕ । 13. ਚੰਬੇਲੀ । 14. ਇੱਕ ਫੁੱਲ । 15. ਠੰਢੀ ਹਵਾ ।
 16. ਆਵਾਜ਼ । 17. ਲਟਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । 18. ਜੁਲਫਾਂ । 19. ਸਵੇਰ ਦੀ ਹਵਾ । 20. ਨਜ਼ਾਕਤੀ ।
 21. ਅਨਾਰ ਦਾ ਫੁੱਲ । 22. ਸੌ ਪੱਤੀਆਂ (ਕਲੀਆਂ) ਵਾਲਾ ਗੁਲਾਬ । 23. ਕਲੀਆਂ । 24. ਸਬਜ਼ਾ,
 ਇੱਕ ਫੁੱਲ । 25. ਚਿਹਰਾ । 26. ਲੋਅ, ਲਾਟ ।

ਜ਼ਰਦ¹ ਗੁਲਾਂ ਦੇ ਰੁਖਾਂ² ਤੇ ਇਸ਼ਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਠਾਠਾ ॥
ਸਰ ਆਜ਼ਾਦ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਪੈਰ ਜੜੇ ਵਿਚ ਕਾਠਾ ॥
ਸ਼ਾਕ³ ਸਨੌਵਰ⁴ ਚਮਕਦੀ ਬੰਦ ਗਮੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ॥
ਪੁਰ ਫਰਹਤ ਸਮਸਾਦ⁵ ਤੇ ਵਰਕ ਵਰਕ⁶ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ॥
ਚਸਮ⁷ ਕੁਸ਼ਾਦਾ⁸ ਨਰਗਸੋਂ⁹ ਮਸਤੀ ਖ਼ਵਾਬ ਰਹੇ ॥
ਐਨ ਬਐਨ ਦੇ ਨੈਨ ਦੇ ਜਾ ਵਿਚ ਜਿਗਰ ਧਸੇ ॥
ਗੁਲ ਖੰਦਾਂ¹⁰ ਜਾ ਦੇਖਿਆ ਖੁਦ ਖਾਨਾ ਆਬਾਦ ॥
ਪੰਜੇ ਦਾਰ ਚੁਨਾਰ ਨੂੰ ਕਹੀ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਦ ॥
ਬਾਦ ਬਹਾਰਾਂ ਝੁੱਲੀਆਂ ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ੀ ਅਯਾਨ¹¹ ॥
ਸੋਸਨ ਸੁਕਰ ਪੁਕਾਰਿਆ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰ ਜੁਬਾਨ ॥
ਸ਼ਾਖ ਬਸ਼ਾਖ ਦਰਖਤ ਹਰ ਮੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ॥
ਸੋਬ ਜ਼ਫਨ¹² ਮਹਿਬੂਬ¹³ ਦੀ ਨਾਲ ਮਿਸਾਲ ਧਰੇ ॥
ਖੰਦਾਂ ਚਿਹਰ¹⁴ ਅਨਾਰ ਭੀ ਲਟਕੇ ਨਾਜ਼¹⁵ ਕਰੇ ॥
ਡਿੱਠੇ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੇ ਸਬ ਰੁੱਖ ਹਰੇ ਭਰੇ ॥
ਜਾ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਕੀਤਾ ਸੈਰ ਤਮਾਮ ॥
ਹੱਦੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਖੁਸ਼ ਤਰਜ਼¹⁶ ਮੁਕਾਮ ॥
ਇਕ ਮਹੱਲ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ॥
ਉਤਵਲ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋ ਰਵਾਨ ਗਿਆ ॥
ਖਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੌਜ਼ ਅਜੀਬ ਪੁਰ ਆਬ ॥
ਸ਼ਹਿਦੋਂ ਸ਼ੀਰੋਂ¹⁷ ਖ਼ੂਬਤਰ, ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਵਾਂਗੁ ਗੁਲਾਬ ॥
ਜ਼ੇਬਾਈਆਂ¹⁸ ਸਬ ਦੇਖੀਆਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਿਆ ਆਰਾਮ ॥
ਨਾਂ ਪਰ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ॥
ਆਹਾ ਤਖ਼ਤ ਬਲੌਰ ਦਾ ਅੰਦਰ ਓਸ ਮਹੱਲ ॥
ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬਹੇ ਟਿਕਾਣਾ ਮੱਲ ॥
ਸਾਇਤ¹⁹ ਉੱਪਰ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਰਾਰ ॥
ਸੁਣਿਆ ਇਕ ਧਿਰ ਤਰਫ ਥੀਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ॥
ਤਦ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਦਿਉ ਜਿਹਾ ਬਾਝ ਕਿਸੇ ਅਸਵਾਰ ॥
ਮਾਰਨ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਆਣ ਪਿਆ ਇਕ ਬਾਰ ॥

1. ਪੀਲੇ । 2. ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ । 3. ਫਹਿਣੀ । 4. ਦਰਖਤ ਸਰੂ ਜਾਂ ਚਲਗੌੜਾ । 5. ਇੱਕ ਦਰਖਤ । 6. ਪੱਤਾ ਪੱਤਾ । 7. ਅੱਖ । 8. ਖੁਲ੍ਹਾ ਫਰਾਖ । 9. ਨਰਗਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਾਲੋਂ । 10. ਹਸਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੇ । 11. ਪ੍ਰਗਟ । 12. ਜ਼ਕਨ, ਥੋਡੀ, ਠੋਡੀ । 13. ਪ੍ਰੀਤਮ । 14. ਹਸਦਾ ਚਿਹਰਾ । 15. ਨਜ਼ਾਕਤਾਂ । 16. ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਦਾ । 17. ਦੁੱਧੋਂ, ਦੁੱਧ ਨਾਲੋਂ । 18. ਸਜਾਵਟਾਂ । 19. ਇੱਕ ਘੋੜੀ ।

ਤਖਤੋਂ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੇ ਝੌਂਬ ਲਗਾਈ ਛਾਲ ॥
 ਡਰਦਾ ਬਾਹਰ ਬਾਗ਼ ਥੀਂ ਦੌੜ ਗਿਆ ਫਿਲਹਾਲ¹ ॥
 ਮੁੜ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਾਰਾ ਅਹਵਾਲ ॥
 “ਮੈਂ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਟੁਰ ਚਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ॥”
 ਹਮਜ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਦਿਲ ਹੋਇ ਕੇ ਪਾਸ ਪਿਦਰ² ਦੇ ਆ ॥
 ਰੁਖਸਤ³ ਮੰਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ, “ਅਸਪ⁴ ਲਿਆਵਾਂ ਜਾ ॥”
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲਤ ਬਾਪ ਨੇ ਇਹ ਫਰਮਾਈ ਪੰਦ⁵ ॥
 ਓਥੇ ਜਾਵੀਂ ਮੂਲ ਨਾਂ, ਐ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦ ॥
 ਏਹ ਖਿਆਲ ਹਟਾਵਣਾ ਜੋ ਤੈਂ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ॥
 ਹੈ ਮਿਹਤਰ⁶ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਘੋੜਾ ਤੇ ਉਹ ਬਾਗ ॥
 ਉਸ ਘੋੜੇ ਦਾ ਪਕੜਨਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਆਸਾਨ ॥
 ਉਸ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਘੋਰ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ॥
 ਅਗਲੇ ਕਿਤਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਥੱਕੇ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ॥
 ਪਕੜ ਰਹਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਆ ॥
 ਉਹ ਵਿਚ ਕਾਬੂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਇਆ ਨਾ ਹਰੂਮ⁷ ॥
 ਜਾ ਤਿਨਹਾ⁸ ਉਸ ਅਸਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੜੇਂ ਮਾਲੂਮ ॥
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, “ਮੈਨੂੰ ਮੂਲ ਨ ਰੋਕ ॥
 ਜੇ ਘੋੜਾ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਮੈਂ ਭੀ ਹਾਂ ਕੁਛ ਥੋਕ ॥”
 ਹਮਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤੁਰਤ ਰਵਾਨ ॥
 ਆਏ ਗਿਰਦੇ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ॥
 ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੋਖ⁹ ਤਰਾਰ¹⁰ ॥
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਹੁਣ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਤੂੰ ਜਾ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ॥”
 ਫਰਮਾਇਆ, “ਤੂੰ ਨਾਲ ਚਲ, ਤੇ ਘੋੜਾ ਦਿਖਲਾ ॥”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਨਾ ਜਾਵਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ॥
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਘੋੜਾ ਪਕੜ ਕੇ ਹੋਵੇਂ ਆਪ ਅਸਵਾਰ ॥
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਕਦਮ ਰਖਾਂ ਇਕਵਾਰ ॥
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਥੋਫ ਹੈ, ਘੋੜਾ ਆਣ ਖਵੇ ॥
 ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਮਿਸਕੀਨ ਨੂੰ ਘੇਰੇ, ਮਾਰ ਲਵੇ ॥”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਹਸ ਜਾਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ॥
 ਉਮਰ ਉਖੜੀਆ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀਵਾਰ ॥

1. ਹਾਲੇ । 2. ਪਿਉ, ਪਿਤਾ । 3. ਛੁੱਟੀ । 4. ਘੋੜਾ । 5. ਨਸੀਹਤ । 6. ਹਜ਼ਰਤ । 7. ਵਿੜ੍ਹ ।
 8. ਇਕੱਲਾ । 9. ਚਾਲਾਕ, ਚੁਸਤ, ਦਲੇਰ । 10. ਤੇਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ ਵਾਲੇ ।

ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਤਖਤ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ।
 ਓਵੇਂ ਘੋੜਾ ਇਕ ਧਿਰੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਪਿਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਉਸ ਅਸਪ ਦੇ ਪਕੜ ਲਏ ਦੋ ਗੋਸ਼ ।
 ਘੁੱਟੇ ਗੋਸ਼ ਅਮੀਰ ਨੇ ਅਸਪ ਪਿਆ ਬੇਹੋਸ਼¹ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਹੋਇ ਅਮੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਿਹਾ ਖਲੋਇ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਅਸਪ ਦੇ ਚੜ੍ਹੇ ਦਿਲਾਵਰ² ਹੋਇ ।
 ਘੋੜਾ ਜਾਣ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਫਰਮਾਂਬਰਦਾਰ³ ।
 ਅੰਦਰ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰਹਿਆ ਨਾਲ ਕਰਾਰ ।
 ਦੇਖ ਮਤੀਆ⁴ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਲੱਥਾ⁵ ਆਲਮਗੀਰ⁶ ।
 ਘੋੜਾ ਮਗਰੇ ਜਾਂਵਦਾ ਜਿੱਧਰ ਫਿਰੇ ਅਮੀਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਲਹਿ ਦੀਵਾਰੋਂ ਹੋਇਆ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਰਵਾਨ ।
 ਹੁਣ ਘੋੜੇ ਨੇ ਉਮਰ ਤੇ ਕਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਵਾਰ ।
 ਦੋਵੇਂ ਅੰਦਰ ਬਾਗ ਦੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਰਲ ਯਾਰ ।
 ਘੋੜਾ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਫਿਰੇ ।
 ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਆਏ ਇਕ ਸਿਰੇ ।
 ਇਕ ਹੁਜਰੇ⁷ ਵਿਚ ਏਸ ਥਾਂ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ।
 ਪੱਥਰ ਦਰ ਪਰ ਓਸ ਦੇ, ਉਸ ਤੇ ਰਕਮ⁸ ਬਿਆਨ⁹ ।
 “ਇਸ ਹੁਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਏ ਚੌਤਾਲੀ ਹਥਿਆਰ ।
 ਹੋਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਏਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਫਲਾਨ¹⁰ ਤਾਰੀਖ ਦੇ, ਵਿੱਚ ਫਲਾਨੇ ਸਾਲ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਏਥੇ ਆਵਸੀ, ਇਹ ਸਭ ਉਸਦਾ ਮਾਲ ।
 ਸਣ ਘੋੜੇ ਹਥਿਆਰ ਭੀ ਤੇ ਇਸ ਮਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਇਹ ਮਲਕ¹¹ ਹੈ, ਸਨ ਗ਼ਲਜ਼ਾਰ¹² ਮੁਕਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਾ ਇਹ ਹੋਗੁ ਵਸੂਲ ।
 ਜੇ ਲਖ ਵਾਹਾਂ ਲਾਵਸਨ, ਨਾ ਕੁਛ ਪਾਵਣ ਮੂਲ ।”
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਮਜ਼ਕੂਰ¹³ ।
 ਦੱਸੇ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਮਸਰੂਰ¹⁴ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਦੀਵਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਢਾ ਝੱਬ ।
 ਕੱਢ ਅਸਬਾਬ ਖਜ਼ਾਨਿਓਂ ਲਦ ਲੈ ਜਾਈਏ ਸੱਬ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ, ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਹੁਕਮ ਬਿਨ ਨਾ ਢਾਵਾਂ ਦੀਵਾਰ ।
 ਏਹ ਮੁਕਾਮ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਐ ਅਯਾਰ¹⁵ ।”

1. ਕੰਨ । 2. ਦਲੇਰ । 3. ਆਗਿਆਕਾਰ । 4. ਅਧੀਨ । 5. ਉਤਰ ਆਇਆ । 6. ਵਿਸ਼ਵ — ਵਿਜਈ । 7. ਕੋਠੜੀ । 8. ਲਿਖਤ, ਤਹਿਰੀਰ । 9. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੋਈ । 10. ਅਮਕੀ, ਫਲਾਣੀ । 11. ਜਾਗੀਰ, ਮਲਕੀਅਤ । 12. ਬਾਗ ਸਮੇਤ । 13. ਜ਼ਿਕਰ, ਬਿਆਨ । 14. ਖੁਸ਼, ਪ੍ਰਸੰਨ । 15. ਚਲਾਕ, ਚੁਸਤ ।

ਬੋਲ ਦਰੇ ਵਿਚ ਕੋਠੜੀ, ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਗਏ ।
 ਦੌਲਤ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਭੀ ਦੋਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਪਏ ।
 ਇਕ ਪੱਥਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੋਰ ਅਹਵਾਲ ।
 “ ਹਮਜ਼ਾ ਢਾਹ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵੇ ਸਬ ਮਾਲ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ “ਮਿਲੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਠੀਕ ।
 ਜਾ ਫੁਰਤੀ ਕੁਝ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆ ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਆ ਡਿੱਠਾ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਉਠ ਚਰੇਂਦੇ ਖੱਚਰਾ ਆਏ ਬਹੁਤ ਨਿਗਾਹ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲੇ ਡੇਰਾ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ।
 ਆ ਬੈਠਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਪਤਿਆ ਲਿਆ ।
 ਵਿਚੋਂ ਅਪਨੇ ਤੋਬਰੇ¹ ਸੁੱਕੀ ਦਾਖ ਨਿਕਾਲ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਂਦਾ ਹੋ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 ਦਾਰੂ² ਵਿਚ ਰਲਾਇ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਚਾ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ਵਰਤਾ ।
 ਬੇ ਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਖਾ ਸਾਰੇ ਕਰਵਾਨ³ ।
 ਲੈ ਸੁਤਰ ਸਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਇਆ ਉਮਰ ਰਵਾਨਾ ।
 ਪਾਈ ਖ਼ਬਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਆਇਆ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
 ਕਦਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਢਾਂਵਦਾ ਇਕ ਤਰਫੋਂ ਦੀਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅੱਵਲ ਕੱਢਦਾ ਚੌਤਾਲੀ ਹਥਿਆਰ ।
 ਰਖਤ⁴ ਸਬੇ ਕੱਢ ਹੁਜ਼ਰਿਓ ਪਹਿਨੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਇਸਮਾਈਲੀ ਪੀਰਾਹਨ⁵ ਪਾਵੇ ਬਦਨ ਅਮੀਰ ।
 ਉਪੱਰ ਨਰਮੀ ਵਾਸਤੇ ਜਾਮੇ ਸੱਤ ਹਰੀਰ⁶ ।
 ਜ਼ਿਰਹ⁷ ਨਬੀ ਦਾਉਦ ਦੀ ਉਸ ਪਰ ਪਾਈ ਸੀਖ ।
 ਮੂਜ਼ਹ⁸ ਸਾਲਿਹ ਨਬੀ ਦਾ ਪਾਵੇ ਅੱਮ ਨਬੀ⁹ ।
 ਖੋਂਦ¹⁰ ਸਿਰੇ ਤੇ ਹੋਂਦ ਦੀ, ਆਦਮ ਦੇ ਸਬ ਵਾਲ ।
 ਕੱਢ ਤਬਰੁੱਕ¹¹ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਨੇ ਬਾਜੂ¹² ਨਾਲ ।
 ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਦਾ, ਬਦਨ¹³ ਸਭੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਕੱਢ ਕਾਠੀ ਧਰ ਅਸਪ ਤੇ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਕੱਢ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੱਦਿਆ ਹੋਏ ਤੁਰਤ ਰਵਾਨ ।
 ਏਹ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਖ਼ਬਰ ਅਯਾਨ¹⁴ ।

1. ਬੋਲਾ, ਬੋਲਾ । 2. ਦਵਾਈ । 3. ਕਾਰਵਾਨ, ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਲੋਕ । 4. ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ । 5. ਹਜ਼ਰਤ
 ਇਸਮਾਈਲ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ । 6. ਰੇਸ਼ਮੀ । 7. ਜ਼ਿਰਹ ਬਕਤਰ, ਕਵਚ, ਸੰਜੋਹ । 8. ਜੁੱਤੀ, ਬੂਟਾ । 9. ਨਬੀ
 (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ) ਦਾ ਅੱਮ (ਚਾਚਾ) । 10. ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ । 11. ਪਵਿਤ੍ਰ ਯਾਦਗਾਰ । 12. ਥਾਂਹ । 13.
 ਆਰੀਰ ਉਤੇ । 14. ਜ਼ਾਹਿਰ ਪ੍ਰਗਟ ।

ਲੈ ਘੋੜਾ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਆਇਆ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ।
 ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੋਰ ਭੀ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਢੇਰ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਹਾਲ ਸੁਣ, ਲੈ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਨਾਲ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਲੇ ਉਮਰ ਦਾ ਕਰਦਾ ਇਸਤਕਬਾਲ¹ ।
 ਮਿਲਿਆ ਬਾਪ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਆ ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਦੇਖ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀਜਾਹ² ।
 ਮਿਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਆਂਵਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤਮਾਮ ।
 ਇਹ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਮਰਦੁਮੀ³ ਸੁਣੀ ਖਲਾਇਕ⁴ ਆਮ ।
 ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਸਬ ਮਾਲਦੇ ਕਰਦਾ ਅੱਮ ਰਸੂਲ⁵ ।
 ਕਰਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਮਕਬੂਲ ।
 ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਫੁਕਰਾ⁶ ਤੇ ਕਰੇ ਤਸੱਦੁਕ ਚਾ
 ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਖੁਦ ਰੱਖਿਆ, ਵਿਚ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪਾ ।
 ਆਹੇ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ਾਦਮਾਂ⁸ ਰਹਿੰਦਾ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ।
 ਐਸਾ ਮਜ਼ਾ ਜਹਾਨ ਤੇ ਡਿੱਠਾ ਕਦੋਂ ਕਿਨੇ ।
 ਕਰੇ ਸਵਾਰੀ ਖਿੰਗ⁹ ਤੇ, ਕਰਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਹੁੰਦਾ ਦਿਨ ਦਿਨ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਅੰਦਰ ਨਾਜ਼ ਪਿਆਰ ।
 ਕਰੇ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹਕਾਇਤ¹⁰ ਹੋਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਤੋਰ ।
 ਮਿਰਚ ਮਸਾਲਾ ਉਮਰ ਦਾ ਉਸ ਹਲਵੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ।
 ਜ਼ਰਬੋ¹¹ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਤੋਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ਦਾ ਪਾ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰ ।
 ਕੁਝ ਦਿਖਲਾਇ ਬਹਾਦੁਰੀ, ਚੋਰ ਫੜੋ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ॥੯॥

ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਤੋਂ ਛੁਪਾਕੇ ਖਿਰਾਜ ਮੱਕੇ
 ਤੋਂ ਯਮਨ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਅਮੀਰ ਤੇ ਉਮਰ-
 ਉਮੱਈਆ ਜੁਮਰੀ ਦਾ ਖਿਰਾਜ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣਾ, ਅਤੇ ਮੁਕਬਿਲ
 ਹਲਬੀ ਚੋਰ ਨੂੰ ਫੜਨਾ, ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਦਾ ਯਮਨ ਦੀ ਫੌਜ
 ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ।
 ਓਸ ਸਮੇਂ ਦਸਤੂਰ ਸੀ, ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਹਾਲਾ ਅਪਨੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਯਮਨ ਘਲਣ ਹਰ ਵਾਰ ।
 ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜਮਾ ਹੋ ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਪਾਸ ।
 ਕਹਿਆ ‘ਘੱਲ ਖਿਰਾਜ ਦੇ ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ।’

1. ਸਵਾਗਤ । 2. ਵੱਡੇ । 3. ਬਹਾਦੁਰੀ । 4. ਖਲਕਤ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ 5. ਰਸੂਲ (ਹਜ਼ਰਤ-
 ਮੁਹੰਮਦ) ਦਾ ਚਾਚਾ । 6. ਫੁਕੀਰਾਂ । 7. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 8. ਖੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ । 9. ਘੋੜਾ । 10. ਕਹਾਣੀ 11.
 ਸੱਟ ਨਾਲ ।

ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰ ।
 ਨਾਲ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਵਾਸਤੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਰ ਸਵਾਰ ।
 ਤਾਕੀਦਾਂ ਕਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਝਾਵੇ ਮਕਬੂਲ ।
 “ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਕਰਿਓ ਮੂਲ ।”
 ਲੈ ਹਾਲਾ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ।
 ਗਏ ਯਮਨ ਵਲ ਵਿਦਾ ਹੋ ਸਾਰੇ ਬੇ-ਵਿਸਵਾਸ¹ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਖਬਰ ਸੁਣ ਆਇਆ ਹਮਜ਼ੇ ਪਾਸ ।
 “ਹਾਲਾ ਘਰ ਥੀਂ ਲੈ ਗਏ ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ।
 ਬਾਪ ਤੇਰੇ ਨੇ ਟੋਰਿਆ ਤਰਫੇ ਯਮਨ ਖਿਰਾਜ ।
 ਹਾਲਾ ਜਾਂਦਾ ਮੁਲਕ ਥੀਂ ਡੁੱਬ ਗਵਾਇਓ ਲਾਜ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਦੌੜਿਆ ਗਿਆ ਪਿਦਰ² ਦੇ ਪਾਸ ।
 “ ਕਿਤ ਵਲ³ ਤੇਰੇ ਬਾਪੁ ਜੀ, ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ?
 ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਤੋਰਿਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੂੰ ?”
 ਬਾਪੁ ਕਹੇ, ‘ਤੈਂ ਟੋਰਸਾਂ ਸਾਲ ਆਇੰਦਾ⁴ ਨੂੰ ।
 ਅਜੇ ਕਦੇ ਤੈਂ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਸਫਰ ਨ ਕੀਤਾ ਮੂਲ ।
 ਅੰਦਰ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀਆਂ ਹੋਸੀ ਹਾਲ ਮਲੂਲ⁵ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਆਜਿਜ਼ੀ⁶ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਘਲ ਨਾਲ ।”
 ਬਾਪੁ ਕਹੇ, ‘ਤੂੰ ਤਿਫਲ⁷ ਹੈਂ ਕਰਨਾ ਸਫਰ ਮੁਹਾਲ⁸ ।”
 ਓਥਕ ਹਮਜ਼ਾ ਇਜ਼ਨ⁹ ਲੈ ਹੋਇਆ ਮਗਰ ਰਵਾਨ ।
 ਟੁਰਿਆ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਭੀ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਕਿਤਨੀ ਮੰਜ਼ਲ ਜਾਇਕੇ ਦੇਖਣ ਅੰਦਰ ਰਾਹ ।
 ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅਬਾਸ ਸਨ, ਰੋਂਦੇ ਕਰ ਕਰ ਆਹ ।
 ਨਾਲ ਸਵਾਰਾਂ ਆਂਵਦੇ ਮੁੜੇ ਮੱਕੇ ਵਲ ਫੇਰ ।
 ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਰਾਹ ਦੇ ਮਿਲਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ।
 ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ, ‘ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਆਏ ਹੋਏ ਹੋ ?”
 ਭਾਈ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਨ ਰੋ ।
 “ਵਿੱਚ ਯਮਨ ਦੇ ਰਾਹ ਦੇ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਨਾਮ ।
 ਰਾਹਜ਼ਨ¹⁰ ਸ਼ੇਰ ਦਲੇਰ ਹੈ ਅੰਦਰ ਮੁਲਕ ਤਮਾਮ ।
 ਹਲਬੋਂ ਨਿਕਲ ਏਤ ਵਲ¹¹ ਬੈਠਾ ਮੱਲ ਹਿਸਾਰ¹² ।
 ਕਾਫਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ, ਕਰ ਗਾਲਿਬ¹³ ਪੈਕਾਰ¹⁴ ।

1. ਨਿਰਸੰਦੇਹ । 2. ਪਿਤਾ । 3. ਕਿਸ ਪਾਸੇ, ਕਿਸ ਤਰਫ । 4. ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 5. ਰੰਜ 6. ਅਧੀਨਗੀ । 7. ਬੱਚਾ, ਬਾਲਕ । 8. ਔਖਾ, ਮੁਸ਼ਕਲ । 9. ਹੁਕਮ, ਆਗਿਆ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ । 10. ਰਾਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਧਾੜਵੀ । 11. ਇਸ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਵਲ, ਇਸ ਤਰਫ । 12. ਕਿਲ੍ਹਾ, ਗੜ੍ਹੀ । 13. ਜੈਤੂ । 14. ਜੰਗ, ਲੜਾਈ ।

ਅਸੀਂ ਯਮਨ ਵਲ ਜਾਂਵਦੇ, ਮੱਲ ਖਲੋਤਾ ਰਾਹ ।
 ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ ਪਨਾਹ¹ ।
 ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਓਸ ਨੇ ਆਣ ਮਚਾਇਆ ਜੰਗ ।
 ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਸਬ ਤੰਗ ।
 ਤੇ ਸਬ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦਾ ਹਲਕਾ² ਟੁਟ ਗਿਆ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਅਸਾਂ ਦਾ ਸਬ ਕੁੱਛ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ।
 ਮਾਲ ਅਸਾਡਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਤਰਫ ਹਿਸਾਰ ਗਿਆ ।
 ਬਚਿਆ ਡੇਰਾ ਅਸਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੁੜ ਚਲੋ, ਦੱਸੋ ਚੱਲ ਮੁਕਾਮ ।
 ਮੈਂ ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ।”
 ਲੈ ਮੁੜ ਗਏ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵੀਰ³ ਸਵਾਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਚੌਰ ਦੇ ਆਏ ਗਿਰਦ ਹਿਸਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਖੁਦਾ ।
 ‘ਅਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਆਖਿਆ, ਪਈ ਚੁਤਰਫ ਸਦਾ⁴ ।
 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਹੋਇਆ ਸ਼ੇਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਸ਼ੇਰ ਬਘੇਲੇ ਆਫਤਾਂ⁵ ਨੱਸੇ ਛੱਡ ਉਜੜ ।
 ਪਿਆ ਤਜ਼ਲਜ਼ਲ⁶ ਕਿਲੇ ਨੂੰ, ਮੁਕਬਿਲ ਕੰਬ ਗਿਆ ।
 ਸ਼ਾਇਦ ਉਪੱਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਆ ਅਸਮਾਨ ਪਿਆ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਕਹੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ, ਦੇਖ, ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਜਾ ।
 ਉਪੱਰ ਸਾਡੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਕੀ ਆ ਪਈ ਬਲਾ ।
 ਕਿਸ ਆਫਤ ਦਾ ਹੋਇਆ ਇਤ ਵਲ ਫੇਰਾ ਅੱਜ ।
 ਇਹ ਕੀ ਬਿਜਲੀ ਆ ਪਈ ਸਿਰ ਸਾਡੇ ਪਰ ਗੱਜ ?”
 ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਗੁਲਾਮ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਬਿਲ ਪਾਸ ।
 ‘ਆਏ ਓਹੋ ਕਾਰਵਾਂ⁷ ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ।’
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਜਾਣਿਆ, ‘ਹੋਗੁ ਲੜਾਈ ਫੇਰ ।
 ਕਿਲਿਓਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜ ਦਲੇਰ ।
 ਦਰ ਤੇ ਡਿੱਠਾ ਖੱੜਾ ਹੈ ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲ ਜਵਾਨ ।
 ਚੰਦ ਚਮਕਦਾ ਚਿਹਰਿਓਂ, ਦੇਖ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਜਵਾਨ ਦੇ ਡਿੱਠਾ ਤਿਫਲ⁸ ਸਿਆਹ⁹ ।
 ਭੂਰਾ ਸੁਰਖ ਲਿਬਾਸ ਹੈ ਪੰਜ ਗਜ਼ ਸਿਰੇ ਕੁਲਾਹ ।

1. ਪਿੱਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਹਾਇਤਾ । 2. ਘੋਰਾ । 3. ਸੂਰਮੇ, ਜੋਧੇ । 4. ਗੂੰਜ । 5. ਬਲਵਾਂ, ਬਿਪਤਾ । 6. ਜ਼ਲਜ਼ਲਾ, ਕਾਂਬਾ, ਭੁਚਾਲ । 7. ਕਾਰਵਾਨ, ਕਾਫਲਾ । 8. ਲੜਕਾ । 9. ਕਾਲਾ ।

ਲੁੰਬੜ ਦੀ ਦੁੰਬ¹ ਟੋਪ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਪੈਵੰਦ² ।
 ਬਗਲ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤੋਬਰਾ³ ਕਮਰ ਕਸੀ ਪਾਬੰਦ ।
 ਪਤਲੀ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲਾਇਕ ਤੀਰ ।
 ਦੇਖ ਕਹੇ, 'ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਬੇ ਸੁਰਿਆਂ ਦਾ ਪੀਰ ?
 ਸੂਰਤ ਸ਼ਕਲ ਹਸਾਵਣੀ, ਰਹਿਜਨ⁴ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ।
 ਹਸ ਹਸ ਰਹੇ ਨਲੇਟ⁵ ਹੋ, ਦੇਖ ਅਜਬ ਸਾਮਾਨ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਚੋਰਾ ! ਅਸਾਂ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਸੀ ਸਾਰ ?
 ਮੁਕਬਿਲ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਕੌਣ ਹੈ ? ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਲਵਾਂ ।
 'ਤੈਨੂੰ ਨਾਜ਼ੁਕ ਲੜਕਿਆ ! ਦਮ ਵਿਚ ਮਾਰ ਲਵਾਂ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ, ਉਮਰ ਅਗਾੜੀ⁶ ਹੋ ।
 ਬੋਲ ਫਜ਼ੂਲ ਨ ਜ਼ਾਲਮਾ ਜਾਨ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ।
 ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ ਚੋਰਵੀਂ⁷ ਮਰਦ ਨ ਮਿਲਿਆ ਕੋ ।
 ਅਜ ਤੈਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਦੋ ।
 ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਸੱਕੇ ਕਦੋਂ ਖਲੋ ।
 ਮਰਦਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਜਾਵਣਾ, ਬਹਿ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਰੋ ।
 ਸੁਣ ਮੁਕਬਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿਰ ਦੇ, ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ⁸ ਪੁਕਾਰ ।
 ਇਸ ਬੇਅਦਬ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਿਓ ਚਾਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 "ਲੈ ਆ ਇਸਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਦੇਵਾਂ ਕੁਝ ਅਜ਼ਾਬ⁹ ।
 ਗਿਆ ਗੁਲਾਮ ਜੁ ਉਮਰ ਵਲ, ਹਥ ਅੰਦਰ ਤਲਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਇਆ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਗਿਆ ਸਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਖਲੋਤਾ ਸਾਮੁਣੇ, ਕਹਿੰਦਾ 'ਵਾਰ ਚਲਾ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਆ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾ ।
 ਉਮਰ ਕਹਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ ਕਰਾਂ ।
 ਪਹਿਲੇ ਹੋਰ ਜੇ ਕਰੇ ਕੋ, ਪੁਰਜੇ¹⁰ ਚਾਰ ਕਰਾਂ ।
 ਗਲ ਵਿਚ ਰੱਸਾ ਪ ਇ ਕੇ ਬਾਂਦਰ ਦਿਆਂ ਬਣਾ ।
 ਮੁੱਛਾਂ ਦਾੜੀ ਮੁੰਨ ਕੇ ਦਿਆਂ ਸਿਆਹੀ ਲਾ ।'
 ਇਹ ਗਲ ਸੁਣੀ ਸਵਾਰ ਨੇ, ਧਰਿਆ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ।
 "ਜਾ ਨਾਹੀਂ ਹੁਣ ਮਸਖਰੇ, ਮਾਰ ਕਰਾਂ ਗਲਤਾਨ ।"

1. ਪੂਛ । 2. ਲੱਗੀ ਹੋਈ । 3. ਥੈਲਾ । 4. ਧਾੜਵੀ । 5. ਲਿਟਣਾ, ਫਾਵੇ ਹੋਣਾ । 6. ਅੱਗੋਂ, ਅਗਾਂਹ । 7. ਚੋਰੀਆਂ । 8. ਉੱਚੀ । 9. ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ । 10. ਟੁਕੜੇ ।

ਢਾਲ ਉਮਰ ਦੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਅਗੇ ਕਰੇ ਸਿਤਾਬ ।
 ਹੱਸੇ ਲਸਕਰ ਚੋਰ ਦਾ ਦੇਖ ਉਸ ਦਾ ਅਸਬਾਬ ।
 ਹਸ ਹਸ ਕਹਿੰਦੇ ਉਮਰ ਨੂੰ, 'ਵਾਹ ਵਾ, ਤੇਰੀ ਢਾਲ ।
 ਰੋਣਕਣ ਤੀਰ ਜਵਾਨ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਹਾਲ¹ ।
 ਕਹੇ ਜਵਾਨ, ਬਿਚਾਰਿਆ² ਢਾਲ ਕਰੇਗੀ ਕੀ ।
 ਐਸੀ ਦੋ ਸੌ ਢਾਲ ਨੂੰ ਚੀਰੇ ਤੀਰ ਕਵੀ³ ।"
 ਉਮਰ ਕਹੇ, "ਤੂੰ ਕੁੱਤਿਆ ! ਵੱਧ ਨ ਗੱਲ ਅਲਾ⁴ ।
 ਛੋੜ ਬਿਆਨ, ਕਮਾਨ ਥੀਂ ਸਿੱਧਾ ਤੀਰ ਚਲਾ ।
 ਜੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਢਾਲ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤੀਰ ਪਿਰੋ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜੱਗ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕਹੇ ਨ ਕੋ ।"
 ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਚੋਰ ਨੇ, ਉਮਰ ਗਿਆ ਲਾ ਛਾਲ ।
 ਸਿਰੋ ਉਤਾਹਾਂ ਜਾਇ ਕੇ ਫਿਰ ਮੁੜਿਆ ਫਿਲਹਾਲ⁵ ।
 ਗਰਦਨ ਦੇ ਵਿਚ ਚੋਰ ਦੇ ਗੱਤਕ⁶ ਇਕ ਲਗਾ ।
 ਮਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪਰ ਸੁੱਟਿਆ, ਹੋਇਆ ਚੋਰ ਫਨਾ ।
 ਦੇਖ ਚਲਾਕੀ ਉਮਰ ਦੀ ਲੋਕ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।
 ਮਾਰਨ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੋਰ ਜਵਾਨ ।
 ਏਵੇਂ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਨੇ ਮਾਰੇ ਸੱਤ ਸਵਾਰ ।
 ਦੋਜ਼ਖ⁷ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਪਏ ਸਾਰੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਚੜ੍ਹ ਮੁਕਬਿਲ ਖੁਦ ਉਮਰ ਤੇ ਪਿਆ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ ਧਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਕਹਿਆ, 'ਮੁਕਬਿਲਾ ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵਲ ਆ ।
 ਉਮਰ ਹਰੀਫ⁸ ਨ ਤੁੱਧ ਦਾ, ਕਰ ਮੈਂ ਥੀਂ ਦੋ ਹਾਥ⁹ ।
 ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਲੜਨ ਨੂੰ, ਲੜ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ।"
 ਮੁਕਬਿਲ ਤੇਗ ਚਲਾਂਵਦਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਰੱਖੇ ਢਾਲ ।
 ਤੇਗ ਧਸੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ ਬੋਚੀ ਕੁੱਵਤ ਨਾਲ ।
 ਕੀਤੀ ਗਰਦਸ¹⁰ ਢਾਲ ਤੂੰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ।
 ਤੇਗ ਰਹੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ, ਕਬਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਚੋਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਬਜ਼ਾ ਟੁੱਟ ਜਦੋਂ ।
 ਚਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗੁ ਤਦੋਂ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅੱਗੋਂ ਹੋਇਆ ਕਬਜ਼ਾ ਧਰਤ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੌੜ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ।

1. ਔਖਾ । 2. ਬੇਚਾਰਾ, ਵਿਚਾਰਾ (ਸੰਬੋਧਨ ਕਾਰਨ), ਜਿਸ ਦਾ ਚਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ 3. ਤਾਕਤਵਰ ।
 4. ਬੋਲ । 5. ਹੁਣੇ, ਤੁਰਤ ਹੀ । 6. ਗੱਤਕਾ, ਚੋਟ । 7. ਨਰਕ । 8. ਦੁਸ਼ਮਨ । 9. ਹੱਥ ।
 10. ਹਰਕਤ ।

ਆਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਮਤੀ ਮੁਰਵਾਰੀਦ¹ ਜੜੇ ।
ਪਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਤੋਬਰੇ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਖੜੇ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ।
ਕਿਉਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਚੱਲਿਓਂ, ਪਿਆ ਉਮਰ ਤੇ ਵੱਗ ।
‘ਕਬਜ਼ਾ ਦੇ ਜਾ ਮਸਖਰੇ, ਲੈ ਟੁਰਿਓਂ ਕਿਸ ਦਾ ।
ਧਾੜਵੀਆਂ ਤੇ ਰਹਜ਼ਨਾਂ ਨਾ ਕਰ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ।’
ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਹੱਕਦਾਰ ਮੈਂ, ਕਹੁ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਤੈਂ ?
ਜੇ ਡਿੱਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਮੈਂ ।
ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਛੋੜ ਦਿਆਂ ।
ਜੇ ਮੁਨਕਿਰ² ਹੈਂ ਹੱਕ ਦਾ, ਗਰਦਨ ਤੋੜ ਦਿਆਂ ।’
ਧਰ ਵਿਚ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਦੇ ਮੁਕਬਿਲ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ।
‘ਦੇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਯਾ ਮਾਰ ਕੇ ਲੈਸਾਂ ਹੱਕ ਨਿਤਾਰ ।’
‘ਤੀਰ ਚਲਾ ਕੁਝ ਦੇਖ ਲੈ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
‘ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਥ ਦਾ ਜੇ ਹੈਂ ਖ੍ਰਾਹਿਸ਼ ਦਾਰ³ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ, ਉਮਰ ਲਗਾਈ ਛਾਲ ।
ਮੁੜ ਗੱਤਕ ਸਿਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਮਲਾਲ⁴ ।
ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਮੁਕਾਬਿਲੇ ਧਰਿਆ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
‘ਛੋੜ ਨਹੀ ਤੂੰ ਉਮਰ ਨੂੰ ਆ ਲੜ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
ਇਸ ਦੇ ਵਾਰੇ⁵ ਆਵਣਾ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਹਾਲ⁶ ।
ਸੜ ਮੁਕਬਿਲ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਤੇਗ ਲਿਆਇਆ ਹੋਰ ।
ਜਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਕਰਕੇ ਗਲਬਾ⁷ ਜ਼ੋਰ ।
ਅੰਦਰ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਫੇਰ ਧਸੀ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ।
ਓਵੇਂ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿਖਾਈ ਫੇਰ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਦੇ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ।
ਡਰਦੇ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਥੀਂ ਲਿਆ ਛੁਪਾ ਤਦੋਂ ।
ਦੇਖ ਉਮਰ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਨਾਅਰਾ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
‘ਧਾੜਵੀਆ ! ਨ ਹਕਿਆ ! ਕਦੀ ਤੇ ਹੱਕ ਪਛਾਨ ।
ਸੱਚਮੁਚ ਹੈਂ ਤੂੰ ਧਾੜਵੀ, ਧਾੜੇ ਮਾਰਾ ਤੂੰ ।
ਕੀ ਕਾਰਾ ਕਰ ਚਲਿਓਂ, ਕਾਰੇਹਾਰਾ ਤੂੰ ।

1. ਮੌਤੀ । 2. ਇਨਕਾਰੀ । 3. ਚਾਹ (ਇੱਛਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ । 4. ਭਾਵ-ਖ਼ਰਾਬ 5. ਭਾਵ-ਮੁਕਾਬਲੇ
ਤੇ । 6. ਔਖਾ । 7. ਪ੍ਰਬਲ । 8. ਡਾਢਾ ।

ਸੱਟ ਕਬਜ਼ਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਵਾਂ ਉਠਾ ।
 ਯਾ ਤੇ ਬਾਝ ਫਸਾਦ ਦੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ।
 ਹੱਕ ਮੇਰਾ ਲੈ ਜਾਵਸੇਂ ਕਦੀ ਨ ਜਾਣ ਦਿਆਂ ।
 ਪੱਥਰ ਮਾਰਾਂ ਰਾਇਕੇ ਤੋੜ ਪਰਾਨ ਦਿਆਂ ।”
 ਮੁਕਬਿਲ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮਸਖਰੇ ! ਹੈਂ ਤੂੰ ਕਿਆ ਬਲਾ ?
 ਆ ਕੈ ਵਾਰੀ ਸਿਫਲਿਆ¹ ! ਬੈਠੋਂ ਤੋੜ ਹਯਾ² ।”
 ਨਾਅਰਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰਦਾ ਪੱਥਰ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਮੂੰਹ ਹੱਥਾਂ ਥੀਂ ਚੋਰ ਦੇ ਕੀਤਾ ਖੂਨ ਰਵਾਨ³ ।
 ਜਾਂ ਮੁਕਬਿਲ ਇਸ ਸ਼ੋਖੀਓ⁴ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਲਾਚਾਰ ।
 ਸੱਟ ਕਬਜ਼ਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਰੋਇਆ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਨੇਜ਼ਾ ਮਾਰਿਆ, ਹਮਜ਼ੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
 ਤੋੜ ਮੁਕੀ ਚਾ ਮਾਰਿਆ, ਮੁਕਬਿਲ ਧਰਤ ਪਿਆ ।
 ਮਾਰੀ ਛਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਛਾਤੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ।
 ਚਾਹੇ ਲਸ਼ਕਰ ਚੋਰ ਦਾ ਆਵੇ ਵਾਗ ਉਠਾ ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ ਆਖਦਾ ਮੁਕਬਲ, ਖੜੇ ਰਹੇ ।
 ਤੁਸੀਂ ਦਲੇਰ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਮੂਲ ਕਹੋ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੁਕਬਿਲਾ ! ਮੰਨ ਲੈ ਇਕ ਖੁਦਾ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਲੀਲ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਸੱਚ ਬਜਾ ।”
 ਮੁਕਬਿਲ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਥੀਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਇਸਲਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਤਰ ਛਾਤੀਓਂ ਸ਼ਫਕਤ⁵ ਕਰੇ ਤਮਾਮ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਾਂਵਦਾ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਅਜਜ਼⁶ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ਗੁਲਾਮੀ ਮੰਨ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਕਰਕੇ ਆਜਿਜ਼ੀ ਅੱਗੇ ਅੱਮਿ⁷ ਨਬੀ ।
 ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਰ⁸ ਲਿਆਂਵਦਾ, ਸਣ ਅਸਹਾਬ⁹ ਸਭੀ ।
 ਕਰੇ ਜ਼ਿਆਫਤ ਸਾਰਿਆਂ, ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ ਤਮਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਆ ਗੁਲਾਮ ।
 ਕੀਤਾ ਏਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਆਰਾਮ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਕੋਲੋਂ ਮਾਲ ਲੈ ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੈ ਸਲਾਮ ।
 ‘ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅਬਾਸ ! ਹੁਣ ਲੈ ਕੇ ਬਸ ਅਸਵਾਰ ।
 ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਲਿਜਾਇਕੇ ਦੇਹੁ ਯਮਨ ਵਿਚ ਤਾਰ ।

1. ਕਮੀਨਾ, ਗੰਦਾ । 2. ਸ਼ਰਮ । 3. ਜਾਰੀ । 4. ਦਲੇਰੀ ਤੋਂ, ਚਲਾਕੀ ਤੋਂ । 5. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ।
 6. ਲਾਦਾਰੀ, ਆਜਿਜ਼ੀ । 7. ਚਾਚਾ (ਨਬੀ ਰਸੂਲ ਦਾ) । 8. ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ । 9. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ,
 ਭਾਵ-ਸੰਗੀ, ਸਾਥੀ ।

ਉਮਰ ਸਣੇ ਮੈਂ ਜਾਵਸਾਂ ਮੁੜ ਮੱਕੇ ਵਲ ਫੇਰ ।”
ਹੱਸੇ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਦੇ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਸ਼ੇਰ ।
ਲੈ ਕੇ ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਦਾ ਮੱਕੇ ਮੁੜੇ ਤਮਾਮ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਦਾ ਏਥੇ ਰਹਿਆ ਮੁਕਾਮ ।
ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਮਰ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
“ਚਲ ਯਮਨ ਵਿਚ ਚੱਲੀਏ, ਮੁਕਬਿਲ ਤੇ ਮੈਂ ਤੂੰ ।”
ਕੀਤਾ ਹਮਜ਼ੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਫਰਮਾਨ ।
“ਮੱਕੀਂ ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਦਾ ਲੈ ਹੋ ਗਏ ਰਵਾਨ ।
ਮੈਂ ਹੁਣ ਲੈ ਕੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਵੜਾਂ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਚੱਲ ।
ਤੂੰ ਪਿੱਛਾੜੀ ਅਸਾਂ ਦੇ ਆਵੀਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ।”
ਸਬ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਸੰਨਿਆ ਮੁਕਬਿਲ ਨੇ ਫਰਮਾਨ ।
ਭਾਈਆਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਫੇਰ ਰਵਾਨ ।
ਆਹੇ ਜਾਂ ਵਿਚ ਯਮਨ ਦੇ ਗਏ ਮੱਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ।
ਡੇਰਾ ਅਪਨਾ ਰੱਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰੋਕ ।
ਆਹਾ ਵਾਲੀ ਯਮਨ ਦਾ ਸੀ ਮੰਦਜ਼ ਸੁਲਤਾਨ ।
ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅਬਾਸ ਖੁਦ ਉਤਵਲ ਗਏ ਜਵਾਨ ।
ਜਾ ਅੱਗੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕਰ ਆਦਾਬ² ਅਦਾ ।
“ਆਂਦਾ ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਦਾ, “ਦਿੱਤੀ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾ ।
ਖਬਰ ਪੁੱਛੇ ਆਫੀਅਤਾਂ³ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ।
ਇੱਜ਼ਤ ਥੀਂ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸੇ⁴ ਦੇਵੇ ਖ਼ੂਬ ਮਕਾਨ⁵ ।
ਮੱਕੀ ਰਾਖੇ ਮਾਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
ਆਹੇ ਤਦ ਨੂੰ ਆ ਗਏ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
ਮੱਕੀ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਦਾ ਕਰਦੇ ਉਠ ਆਦਾਬ⁶ ।
ਪੁੱਛੇ ਹਾਲ ਹਕੀਕਤਾਂ ਕੁੱਝ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ।
ਉਮਰ ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
ਰਹੇ ਟਿਕਾਣਾਂ ਮੱਲ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰ ਮਕਾਨ ।
ਤਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆ ਗਏ ਆਹਾ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
ਕਰਨ ਵਸੂਲ ਖਿਰਾਜ ਨੂੰ ਤੱਗੇ⁷ ਨਾਲ ਸੁਮਾਰ ।
ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ।
“ਕੌਣ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਜ਼ਾਲਿਮੋ ! ਦਿੱਸੇ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂ⁸ ।
ਮਾਲ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵਸੋਂ, ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਫਰਮਾਨ ?
ਮੈਂ ਮਾਲਿਕ ਹਾਂ ਮਾਲ ਦਾ, ਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਜਵਾਨ ।”

1. ਮੱਕੇ ਦੇ ਲੋਕ । 2. ਨਿਮ੍ਰਤਾ, ਭਾਵ ਸਤਕਾਰ ਸਹਿਤ । 3. ਸੁੱਖ ਆਨੰਦ ਦੀ ਖਬਰ । 4. ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ । 5. ਸਥਾਨ । 6. ਮਾਨ-ਸਤਕਾਰ । 7. ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼ । 8. ਖਰਾਬ, ਭੈੜਾ ।

ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ ਉਮਰ ਦੀ, ਹੱਸੇ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 “ਏਹ ਦੀਵਾਨਾ ਕੌਣ ਹੈ ? ਚਾ ਮਾਰੋ ਤਲਵਾਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਮਰ ਨੇ ਸੀਸਾ ਨਫਤ ਨਿਕਾਲ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਅਰਬੀਆਂ ਜਿੰਨ ਜਿਵੇਂ ਬਦ ਫਾਲ² ।
 ਹੋਰ ਜੋ ਆਇਆ ਸਾਮੁਣੇ ਕੀਤਾ ਸਾੜ ਸੁਆਹ ।
 ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰੋਂਵਦੇ ਦੌੜ ਗਏ ਗੁਮਰਾਹ³ ।
 ਆ ਗਏ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕੀਤੀ ਹਾਲ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਅਰਬੀਆਂ ਜਿੰਨ ਕੋਈ ਬਦਕਾਰ ।
 ਸੂਰਤ ਦੇਖੋ ਓਸ ਦੀ ਹੈ ਆਫਤ ਦਾ ਸਾਂਗ ।
 ਸੀਰਤ⁴ ਸਾਰੀ ਓਸ ਦੀ ਹੈ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਵਾਂਗ ।”
 ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਲਾ⁵ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਦੱਸਣ ਬੇ ਨੁਕਸਾਨ ।
 ਅਬੂ ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਜਾਤਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।
 ਅੱਗੇ ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਂ⁶ ਕੀਤਾ ਇਜ਼ਹਾਰ⁷ ।
 ਜੋ ਇਹ ਸਾਡਾ ਵੀਰ⁸ ਹੈ ਦੂਜਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
 ਤੁਰਤ ਘੱਲੇ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਂ⁹ ਮੰਦਜ਼ ਕਰ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਪਕੜ ਲਿਆ ਉਸ ਦੇਵ ਨੂੰ, ਐ ਦਿਉਗੀਰ¹⁰ ਜਵਾਨ !”
 ਗੁਰਜ਼ ਲਈ ਹੱਥ ਪਹਿਲਵਾਂ, ਆਇਆ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ।
 ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ਰੀਰ ।
 ਸੁਣ ਗੁਰਜ਼ੇ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
 ਮੁੱਕੀ ਮਾਰੀ ਗਰਦਨੇ, ਮੂਜ਼ੀ ਧਰਤ ਪਿਆ ।
 ਜਾਂ ਡਿੱਠਾ ਹਮਰਾਹੀਆਂ¹¹ ਪਿਆ ਜਵਾਨ ਫਨਾ¹² ।
 ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਬਚਾਇਕੇ ਦੌੜ ਗਏ ਗੁਮਰਾਹ¹³ ।
 ਅੱਗੇ ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾ ਕਰਦੇ ਫਰਿਯਾਦ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਨਾਸ਼ਾਦ¹⁴ ।
 “ਕੋਈ ਮਰਦੋ ! ਜਾਇਕੇ ਉਸ ਥੀਂ ਜੰਗ ਕਰੇ ।
 ਮਾਰੇ ਨਾਲ ਬਹਾਦੁਰੀ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾਂਹ ਡਰੇ ।
 ਸੀ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਵਾਂ, ਨਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਲੈ ਕੇ ਸੱਤ ਸੌ ਆਦਮੀ ਹੋਣ ਚਲਾ ਬਦਨਾਮ ।

1. ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤੇਜ, ਝਲਕ ਵਾਲਾ ਜਾਦੂ ਦਾ ਸੀਸਾ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ।
 ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । 2. ਬਦ ਸ਼ਗਨ, ਭੈੜੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਵਾਲਾ । 3. ਕੁਰਸਤੇ ਪਏ ਹੋਏ । 4. ਆਦਤ, ਸੁਭਾਉ ।
 5. ਵਾਕਿਆ । 6. ਨਾਉਂ, ਨਾਮ । 7. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ । 8. ਭਾਈ, ਭਰਾ 9. ਮੱਲ, ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜਨ ਵਾਲਾ
 10. ਦਿਉਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਵਾਲਾ । 11. ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ । 12. ਨਸ਼ਟ ਹੋਇਆ । 13. ਕੁਰਸਤੇ ਪਏ ਹੋਏ
 ਲੋਕ । 14. ਨਰਾਜ਼, ਦੁੱਖੀ ।

ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਤੇ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਾਈ ਜਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਫੜਿਆ ਵਿਚ ਹਵਾ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਰਹੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਦੇ ਨਾੜ੍ਹਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸੁਸਤ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਅੰਦਰ ਰਮਾਂ ਦੇ ਜੜੇ ਘਸੁੰਨ ਦਰੁਸਤ ।
 ਛੋੜ ਗਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ਭੀ ਦੁਨੀਆਂ ਫਾਨੀ ਨੂੰ ।
 ਤੋੜ ਗਿਆ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜੋਰ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜਾ ਪਿਆ ਫੌਜ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚ ਧਾ ।
 ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ* ਚਲਾਇਕੇ ਕੀਤੀ ਬਹੁਤ ਸੁਆਹ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ਦੌੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ।
 ਸੁਣਕੇ ਮੰਦਜ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗਿਆ ਕਰਾਰ ਸਿਧਾ ।
 ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ਕੇ, ਸੁਣਦੇ ਸਬ ਉਮਰਾ¹ ।
 “ਮਰਦ ਬਣੇ ਕੌ ਜਾਇ ਕੇ, ਪਕੜੇ ਏਹ ਬਲਾ ।”
 ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਨਿਅਮਾਨ ।
 ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਪ ਥੀਂ ਆਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਮਾਰੇ ਗੁਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਿਰ ਗੁੱਸਾ ਖਾ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ।
 ਗਰਦਨ ਵਿਚ ਕਮਾਨ ਕਸ² ਮਾਰੇ ਚਾ ਅਮੀਰ ।
 ਕੋਲ ਸੁਤਾ ਬਹਿਰਾਮ ਦੇ ਇਹ ਨਿਅਮਾਨ ਸ਼ਰੀਰ³ ।
 ਆਣ ਪਿਆ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ਤੱਰਾਰ⁴ ।
 ਕੁਝ ਸਾੜੇ ਕੁਝ ਰੋਂਵਦੇ ਨੱਸ ਗਏ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਮੰਦਜ਼ ਖਬਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਮਾਰ ਲਿਆ ਨਿਅਮਾਨ ।
 ਤਬਲ⁵ ਵਜਾ ਸਬ ਫੌਜ ਲੈ ਆਣ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਪੱਰ ਖਿੰਗ⁶ ਦੇ ਦੇਖ ਹੋਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਹੋ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ।
 ਮਰਦ ਕੋਈ ਕੱਫਾਰ⁷ ਥੀਂ ਜਾਵੇ ਹੱਥ ਦਿਖਾ ।
 ਗਿਆ ਸਵਾਰ ਇਕ ਯਮਨ ਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਾਈ ਜਾ ।
 ਪਕੜ ਅਗੋਂ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਮੁੱਕੀ ਜੜੀ ਅਮੀਰ ।
 ਇਕੋ ਮੁੱਕੀ ਖਾਇ ਕੇ ਦੋਜ਼ਖ⁸ ਗਿਆ ਸ਼ਰੀਰ ।
 ਏਵੇਂ ਹੋਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਾਈ ਆ ।
 ਕਮਰ ਬੰਦੋਂ ਫੜ ਲੈ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ਾ ਚਾ ।

* ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ 1. ਅਮੀਰ (ਬਹੁ ਵਚਨ) 2. ਖਿੱਚ ਕੇ । 3. ਸ਼ਰਾਫਤੀ । 4. ਦੁਸਤ ਚਲਾਕ ।
 5. ਨਗਾਰਾ । 6. ਘੋੜਾ । 7. ਕਾਫ਼ਰ (ਬਹੁ ਵਚਨ) । 8. ਨਰਕ ਵਿਚ ।

ਫੇਰ ਸਿਰੇ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਟਕਾ ।
 ਜਾਨ ਜਵਾਨ ਗਰੀਬ ਦੀ ਉਡ ਹੋਈ ਹਵਾ ।
 ਫੌਜ ਤਮਾਮ ਕੁਫਾਰ ਦੀ ਆਣ ਪਈ ਇਕ ਬਾਰ ।
 ਹੋਇਆ ਗਿਰਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ਮਿਆਨ ਥੀਂ ਕੱਢ ਪਿਆ ਤਲਵਾਰ ।
 ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਿਆ ਜਿਉਂ ਭੁੱਖਾ ਬਘਿਆੜ ।
 ਜਿਤ ਵਲ¹ ਹਮਲਾ ਮਾਰਦਾ ਦੇਂਦਾ ਸਫਾਂ ਨਿਘਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ ਜਾਂਵਦੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਨਾ-ਹਮਵਾਰ² ।
 ਅੱਗੇ ਤੇਗਿ ਅਮੀਰ ਦੇ ਉਡ ਉਡ ਗਏ ਕੁਫਾਰ ।
 ਮਕਤੂਲਾਂ³ ਦਾ ਨਾਂ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਸੁਮਾਰ⁴ ।
 ਇਕ ਧਿਰ ਅਤਿਸ਼⁵ ਗਰਮ ਦਾ ਸੀ ਕਹਿਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
 ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ ਇਯਾਰ ਦਾ ਵਗਦਾ ਵਾਰੋ ਵਾਰ !
 ਅੱਗੇ ਸ਼ੀੜੇ ਉਮਰ ਦੇ ਉਡਦੀ ਫਿਰੇ ਸੁਆਹ ।
 ਰਲਕੇ ਦੋਹਾਂ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਕੀਤੀ ਫੌਜ ਤਬਾਹ !
 ਰੁਲਦੇ ਸੀਸ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਗੇਂਦਾ ਵਾਂਗੁ ਤਮਾਮ ।
 ਚਸਮੇ⁶ ਵਗਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਫੌਜ ਹੋਈ ਕਤਲਾਮ ।
 ਓੜਕ ਵਾਲੀ⁷ ਯਮਨ ਦਾ ਨੱਸਾ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ।
 ਤੇਗੋਂ ਬਚੀ ਸਿਪਾਹ⁸ ਲੈ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਹਿਸਾਰ⁹ ।
 ਖੰਦਕ ਆਬ ਭਰਾਇ ਕੇ ਦੱਰੇ¹⁰ ਕਰਾਏ ਬੰਦ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈਰਤਮੰਦ¹¹ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਸ਼ਾਹ ਅਬਾਸ ਨੂੰ ਸੱਦ ਬਹਾਇਆ ਕੋਲ ।
 “ਇਹ ਦੇ ਕੋਲ ਜਵਾਨ ਹਨ, ਬੱਸ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਬੋਲ ?”
 ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਅਬਾਸ ਨੇ, ‘ਸਾਡਾ ਇਹ ਭਰਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਪਿਆ ਬੇਖਬਰਾ ਆ !
 ਨਾਲ ਪਿਆਦਾ ਦੂਸਰਾ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨਾਲ ।”
 ਜਿਉਂ ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ, ਹਾਲਤ ਕਹੀ ਤਮਾਮ ।
 ਜਿਉਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪ ਨੇ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ ਹਰ ਸਾਲ¹² ।
 ‘ਦੇਹ ਨ ਖਬਰ ਖਿਰਾਜ ਦੀ ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਸੂਲ ।’
 ਰਾਹੋ ਹਮਜ਼ੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਟੁਰੇ ਫਿਰ ਮੋੜ ।
 ਏਹ-ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਅਸਾਂ ਦਾ ਗਿਆ ਨ ਪਿੱਛਾ ਛੋੜ !”

1. ਜਿਸ ਪਾਸ, ਜਿਸ ਤਰਫ । 2. ਨਾਲਾਇਕ, ਬੇ-ਅਦਬ । 3. ਕਤਲ ਹੋਏ, ਮਾਰੇ ਗਏ । 4. ਗਿਣਤੀ । 5. ਅੱਗ । 6. ਨਾਲੇ, ਸੌਣੇ । 7. ਮਾਲਿਕ । 8. ਫੌਜ । 9. ਕਿਲ੍ਹਾ । 10. ਰਾਹ. ਰਸਤੇ । 11. ਅਸਚਰਜ । 12. ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ।

ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਬਾਸ ਨੂੰ, ਟੁਰਿਆ ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ।
 ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹਿਸਾਰ ਥੀਂ¹ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ² ।
 ਹੱਥ ਖਲੋਤਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ‘ਬਖ਼ਸ਼ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ।’
 ਭੀ ਫਿਰ ਕਹਿਆ ਅਬਾਸ ਨੇ ਆਪ ਸ਼ਿਫਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ।
 ‘ਸ਼ਹਿਰ ਯਮਨ ਵਿਚ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਘੱਤ ਨ ਹੋਰ ਵਬਾਲ³ ।
 ‘ਸ਼ਾਹ ਯਮਨ ਦਾ ਮੰਗਦਾ ਤੈਂ ਦਰ ਖੜਾ ਅਮਾਨ⁴ ।
 ਕਰ ਹੁਣ ਰਹਿਮ ਅਮਾਨ ਦੇਹ, ਬਖ਼ਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ।’
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਹੋਵੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
 ਅੱਗੇ ਵਾਂਗੂ ਏਸ ਦੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਸੀ ਸ਼ਾਨ⁵ !
 ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਕਿਲੇ ਦਾ ਮੱਲ ਖਲੋਤਾ ਰਾਹ ।
 ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਆਵਸੀ ਕਰਸਾਂ ਮਾਰ ਫਨਾਹ ।’
 ਓਵੇਂ ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਈਮਾਨ⁶ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੜੜ ਕਿਨਾਰ⁷ ਵਿਚ ਸ਼ਫਕਤ⁸ ਕਰ ਇਯਾਨ⁹ ।
 ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਖੜਦਾ ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ।
 ਕਰੇ ਜ਼ਿਯਾਫਤ ਮੱਕੀਆਂ¹⁰ ਖਿਦਮਤ ਖਾਤਿਰ ਖ਼ਾਹ ।
 ਦਿਨ ਚਾਲੀ ਵਿਚ ਯਮਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨ¹¹ ਰਿਹਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ।
 ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਵਿਚ ਯਮਨ ਦੇ ਮੱਕੀ ਹਾਲੀ ਜ਼ਾਤ¹² !

— — — — —

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਇਆ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
 ਖਲਕਤ ਡਿੱਠੀ ਯਮਨ ਦੀ ਆਹੀ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਮਰਦ ਥੀਂ, ‘ਕਿਉਂ ਹੈ ਇਹ ਹਜੂਮ¹³ ?’
 ਕਹਿਆ ‘ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦੁਖਤਰ¹⁴ ਦੀ ਇਹ ਧੂਮ ।
 ਆਹਾ ਦਾਵਾ ਏਸ ਦਾ ਜੋ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਮੈਂ ਪਰ ਗਾਲਿਬ ਹੋਸੀਆ¹⁵, ਖਾਵਿੰਦ¹⁶ ਓਹ ਜਵਾਨ ।
 ਨਾਮ ਇਸਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਦੁਖਤਰ ਮੰਦਜ਼ ਦੀ ।
 ਅੱਜ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ ।
 ਅੱਜ ਦਿਨ ਹੈ ਮਿਯਾਦ ਦਾ ਢੁੱਕੀ ਖਲਕ ਅਵਾਮ¹⁷ ।
 ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਵੇ ਜ਼ਨਾਂ ਤਮਾਮ ।
 ਮਾਰੇਗੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ।

1. ਕਿਲ੍ਹਾ । 2. ਭਾਵ-ਸਥਾਨ ਪਰ । 3. ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਭਾਰ । 4. ਪਨਾਹ, ਅਭੈ ਦਾਨ । 5. ਪਤ, ਇੱਜ਼ਤ । 6. ਅਕੀਦਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ । 7. ਰੋੜ, ਕੁੱਛੜ । 8. ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਭਾਵ । 9. ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਗਟ । 10. ਮੱਕੇ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ । 11. ਉਤਸਵ । 12. ਹੁਣ ਤਕ । 13. ਇਕੱਠ । 14. ਧੀ । 15. ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾਂ । 16. ਪਤੀ, ਖਸਮ । 17. ਆਮ ਜਨਤਾ ।

ਜ਼ੇਬੋਂ¹ ਚਾ ਲੈ ਜਾਵਸੀ ਤੇਗ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ² ਨੂੰ ।
 ਈਵੇਂ ਅੱਗੇ ਏਸ ਨੇ ਮਾਰੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਏ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਮਾਰੇ ਜੁਲਵਾਂ³ ਹੁਸਨ⁴ ਦਾ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤਾਲਿਬ⁵ ਵੇਖ ਜਮਾਲ⁶ ਨੂੰ, ਕਰਨ ਤਸੱਦੁਕ⁷ ਜਾਨ ।
 ਹੂਰੋਂ ਪਰੀਓਂ ਹੁਸਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਓਂ ਘੱਟ ।
 ਜ਼ੁਹਦ ਸਬਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਥੀਂ ਜੜਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਪੱਟ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਉਮਰ “ਸਿਤਾਬ ਆ”, ਕਹਿੰਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 “ਬਾਹਰ ਏਹ ਅਹਿਵਾਲ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵੜ੍ਹਿਓਂ ਤੂੰ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਹੋਇਆ ਖਿੰਗ⁸ ਤੇ ਤੁਰਤ ਅਮੀਰ ਸਵਾਰ ।
 ਆਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਜਿੱਥੋਂ ਖਲਕ⁹ ਹਜ਼ਾਰ !
 ਡਿੱਠੀ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਸੂਲੀ ਇਕ ਖੜੀ ।
 ਉਸ ਉਪਰ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀ¹⁰ ਸੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜੜੀ ।
 ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ਨਕੀਬ¹¹ ਤੇ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੇ ਅਮੀਰ ।
 “ਜੋ ਕੋ ਇਸ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀ ਵਿਚ ਦੀ ਕੱਢੇ ਤੀਰ ।
 ਨਾਲੇ ਗੋਂਦ ਹੁਮਾਇ ਥੀਂ, ਭੀ ਜੇ ਉਹ ਲੈ ਜਾ ।
 ਪਕੜ ਦੁਵਾਲ¹² ਹੁਮਾਇ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਖੜੇ ਉਠਾ ।
 ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਿੰਨ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵੇ ਜੋ ।
 ਨਾਲ ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਉਸ ਦੀ ਨਿਸਬਤ¹³ ਹੋ ।”
 ਅਜੇ ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰਦਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ।
 ਵੜੀ ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਮੈਦਾਂ¹⁴ ਵਿਚ ਕਰ ਨਾਜ਼ ।
 ਆਹਾ ਚਿਹਰਾ ਸ਼ੋਖ ਦਾ ਉਚ ਬੁਰਕੇ ਮਹਜੂਬ¹⁵ ।
 ਕਾਮਤ¹⁶ ਸਾਕ¹⁷ ਸਨੋਵਰੀ¹⁸, ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਮਹਬੂਬ¹⁹ ।
 ਰੁਖ²⁰ ਦਮਕੇ ਗੁਲਰੰਗ²¹ ਦਾ ਜਿਉਂ ਬੱਦਲ ਵਿਚ ਚੰਦ ।
 ਤਹਿ ਹਰ ਤਹਿ ਸੋ ਅਬਰ²² ਥੀਂ ਬਰਕ²³ ਦਮਕੇ ਦੰਦ ।
 ਤੇ ਖੂਨੀ ਰੁਖਸਾਰ²⁴ ਥੀਂ ਸ਼ਮਸ²⁵ ਸੁਬਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ।
 ਕਾਤਿਲ ਨੌਕ ਤਿਖੜੇ ਕਤਲ ਉਤੇ ਖੁਰਸੰਦ²⁶ ।
 ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰਨੀ ਘੋੜਾ ਸ਼ਾਨ ਬੁਲੰਦ ।
 ਮੁਅੱਜਰ²⁷ ਦੇ ਵਿਚ ਪੇਚ ਦੇ ਧਰੇ ਛੁਪਾ ਕਮੰਦ^{28*} ।

-
1. ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ । 2. ਤੇਗਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ । 3. ਝਲਕਾ । 4. ਖੂਬਸੂਰਤੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ ।
 5. ਚਾਹਵਾਨ । 6. ਰੂਪ । 7. ਸਦਕੇ, ਕੁਰਬਾਨ । 8. ਘੋੜਾ । 9. ਲੋਕ, ਜਨਤਾ । 10. ਅੰਗੂਠੀ ।
 11. ਚੋਬਦਾਰ (ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦਾ) । 12. ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ । 13. ਸਬੰਧ, ਨਿਸ਼ਤਾ । 14. ਮੈਦਾਨ ।
 15. ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ । 16. ਕੱਚ, ਜਿਸਮ । 17. ਪਿੰਡਲੀ (ਜਿਸਮ ਦੀ—) । 18. ਸਰੂ
 ਵਰਗਾ । 19. ਪ੍ਰੇਮੀ, ਆਸ਼ਿਕ । 20. ਚਿਹਰਾ । 21. ਗੁਲਾਬ ਵਰਗੇ ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਦਾ । 22.
 ਬੱਦਲ । 23. ਬਿਜਲੀ । 24. ਗਲ੍ਹਾਂ । 25. ਸੂਰਜ । 26. ਖੁਸ਼, ਪ੍ਰਸੰਨ । 27. ਓੜ੍ਹਨੀ,, ਦੁਪੱਟਾ ।
 28. ਭਾਵ—ਜੁਲਫਾਂ ।

ਦੇਖ ਚਲਾਕੀ ਸ਼ੋਖ¹ ਦੀ, ਖਲਕਾਂ² ਹੋਰਤ ਮੰਦ³ ।
 ਕਸ਼ਮ⁴ ਗਈ ਕਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰਫੰਦੇ⁵ ਸਬ ਫੰਦ⁶ ।
 ਆਸ਼ਿਕ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ, ਖਲਕਤ ਪਈ ਕਹਾ⁷ ।
 ਜ਼ਮਰ⁸ ਵਗੋਂਦੀ ਪਰਦਿਓਂ ਗਈ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ।
 ਸਬਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਉਡ ਗਏ ਵਿਚ ਵਿਰਹੋਂ ਦੀ ਵਾ ।
 ਮੌਜੂਨੀ⁹ ਤਨ ਸ਼ੋਖ ਦੀ ਗਈ ਅਲੰਬੇ¹⁰ ਲਾ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸੇ ਉਸ਼ਾਕ¹¹ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਅਦਾ ।
 ਤੜਫ ਤੜਫ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸੇ ਆਸ਼ਿਕ ਕਰਨ ਨਿਦਾ¹² ।
 ਫੇਰ ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰਿਆ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਇਯਾਨ¹³ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਵਾਹਿਸ਼¹⁴ ਮਰਗ¹⁵ ਦੀ, ਆਵੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਜੰਗਬਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਕੀਲਾ ਸ਼ੇਰ ।
 ਖੁੰਡੀ ਪਕੜ ਕਮਾਨ ਭੀ ਗਿਆ ਇਰਾਕੀ ਫੇਰ ।
 ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਰਾ¹⁶ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਤੀਰ ਰਿਹਾ¹⁷ ।
 ਦਿੱਤਾ ਓਸ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀ ਵਿਚ ਦੀ ਸਾਫ ਲੰਘਾ ।
 ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਜੋ ਰੱਖਦੀ ਗੇਂਦ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਏਹ ਭੀ ਖੜੀ ਹੁਮਾਇ ਥੀਂ ਬਾਜ਼ੀ ਅਸ਼ਕੀਲਾਨ ।
 ਤੀਜੀ ਸ਼ਰਤ ਨਿਭਾਵਨੀ ਸਿਰ ਤੇ ਪਈ ਮੁਹਾਲ¹⁸ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਹਾਂ ਨੇ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦੁਵਾਲ¹⁹ ।
 ਜਾਂ ਜੀਨੋਂ ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ਕੀਲਾਨ ।
 ਤਦੋਂ ਹੁਮਾਇ ਕਦੀਮ ਦੀ ਆਦਤ ਕਰੇ ਇਯਾਨ²⁰ ।
 ਸ਼ਮਾ ਰੁਖੋ²¹ ਗਦਾਰ ਨੇ ਬੁਰਕਾ ਲਿਆ ਉਠਾ
 ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੂ ਚਿਹਰਿਓਂ ਚਮਕ ਚਮੱਕੀ ਆ ।
 ਦੇਖ ਹੁਸਨ ਦੀ ਤਾਬ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ਸ਼ਕੀਲਾਂ ਸੁਸਤ ।
 ਪਕੜ ਹੁਮਾਏ ਤਾਇਫੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖੜੇ ਦਰਸਤ ।
 ਚਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਉਠਣ ਲੱਗਾ ਫੇਰ ।
 ਖੰਜਰ ਮਾਰ ਹੁਮਾਇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਤਲ ਦਲੇਰ ।

ਫੇਰ ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰਿਆ, “ਆਵੇ ਹੋਰ ਜਵਾਨ ।
 ਜਾਵੇ ਛੋੜ ਸੁਆਮਲੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ।

1. ਸੋਹਣੀ । 2. ਲੋਕੀ । 3. ਹੈਰਾਨ, ਅਸਚਰਜ । 4. ਖਿੱਚ । 5. ਠੱਗੀਆਂ, ਧਖੇ । 6. ਕਿਸਮਾਂ ।
 7. ਹਾਹਾਕਾਰ । 8. ਸੁਨੱਖੀ (ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ) । 9. ਤੁਲੀ ਹੋਈ । 10. ਲਾਂਬੂ, ਭਾਂਬੜ । 11. ਆਸ਼ਕਾਂ ।
 12. ਆਵਾਜ਼—ਭਾਵ—ਹਾਇ ਹਾਇ । 13. ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਗਟ । 14. ਚਾਹ, ਇੱਛਾ । 15. ਮੌਤ । 16.
 ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ । 17. ਛੱਡਿਆ । 18. ਔਖਾ । 19. ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ । 20. ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਗਟ । 21.
 ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਵਰਗੇ ਸੋਹਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ।

ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਪਣਾ ਖੁਸ਼ ਦਿਲ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 ਇਸ ਆਲਿਮ¹ ਦੇ ਵਣਜ ਦਾ ਛੋੜ ਨਫਾ ਨੁਕਸਾਨ ।”
 ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸੁਣ ਹਬਸ ਦਾ ਤੌਕ ਖਿਜ਼ਾਂ ਤਿਸ ਨਾਮ ।
 ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਲੈ ਹਥਿਆਰ ਤਮਾਮ ।
 ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀ ਤੀਰ ਲੰਘਾਇਆ ਚਾ ।
 ਖੜਦਾ ਗੇਂਦ ਹੁਮਾਇ ਥੀਂ ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਨਿਭਾ ।
 ਤੌਕ² ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਕੜ ਕੇ ਚਾਹਿਆ³ ਖੜੇ ਉਠਾ ।
 ਲਾਹ ਬੁਰਕਾ ਤਿਸ ਤਾਬ ਦੇ ਚਾ⁴ ਲੈ ਗਈ ਹੁਮਾ ।
 ਦੇ ਗਰਦਸ਼ ਤਿਸ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਸੱਟਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ।
 ਦੇਖ ਦਗਾ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਆਇਆ ਅੱਮ ਨਬੀ⁵ ।
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਧਰਤ ਹਿਲਾ ।
 ਕੰਬ ਹੁਮਾ ਥੀਂ ਤੌਕਿ ਖਜ਼⁶ ਪਿਆ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਆ ।
 ਮਾਰੀ ਛਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਆ ਵੜਿਆ ਮੈਦਾਨ ।
 ਕਮਰੋਂ ਪਕੜ ਹੁਮਾਇ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ।
 ਆਹੇ ਲਿਖਿਆ ਰਾਵੀਆਂ⁷, ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਗਈ ।
 ਚਿੜੀ ਜਿਹਾ ਕੱਦ ਦਿੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅੱਗੇ ਆਖਦਾ ਮੰਦਜ਼ ਅਰਜ਼ੀ ਹੋ⁸ ।
 “ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਵਨ⁹ ਥੀਂ ਅੱਗੇ ਪਕੜ ਲਵੋ ।”
 ਉਤੋਂ ਆਈ ਬੋਚ ਕੇ ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਰਿਹ¹⁰ ।
 ਰਹੀ ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਹੈਰਾਂ¹¹ ਤੇ ਪਛੁਤਾ ।
 ਮੰਦਜ਼ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਅੱਗੇ ਅੱਮਿ ਰਸੂਲ¹² ।
 “ਇਸ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਕਨੀਜ਼ਕਾਂ¹³ ਹਜ਼ਰਤ ! ਕਰੋ ਕਬੂਲ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, “ਖਵਾਹਿਸ਼¹⁴ ਅਸਾਂ ਨ ਮੂਲ ।
 ਇਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਦੇ ਅਕਦ¹⁵ ਥੀਂ ਕੀ ਹੈ ਨਫਾ¹⁶ ਹਜ਼ੂਲ¹⁷ ?”
 ਤੌਕਿ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਹਾਲ ਮਲੂਲ¹⁸ ।
 ਦਿਲ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਆਹਾ¹⁹ ਗ ਲਿਬ²⁰ ਸੂਲ ।
 ਚਾਹੇ ਕਿਵੇਂ ਹੁਮਾਇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਵਸਲ²¹ ਵਸੂਲ²² ।
 ਚਾਈਆਂ ਸ਼ੌਕ ਖੁਮਾਰੀਆਂ, ਕੀਤਾ ਬਿਰ੍ਹੋਂ ਨਜ਼ੂਲ²³ ।
 ਰੋ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਉਮੀਦ ਥੀਂ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਮਅਜ਼ੂਲ²⁴ ।
 ਨਾਜ਼ੁਕ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ, ਦੋ ਤੇਗਾਂ ਮਸਲੂਲ²⁵ ।

1. ਦੁਨੀਆ, ਸੰਸਾਰ । 2. ਤਸਮਾ । 3. ਲੈ ਜਾਵੇ । 4. ਚੁਕ । 5. ਨਬੀ ਰਸੂਲ ਦਾ ਚਾਚਾ (ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ) । 6. ਚਮੜੇ ਦਾ ਤਸਮਾ । 7. ਸੀ । ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ । 8. ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ । 9. ਪੈਣ । 10. ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । 11. ਹੈਰਾਨ, ਅਸਚਰਜ਼ । 12. ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲ ਦਾ ਚਾਚਾ । 13. ਗੋਲੀਆਂ, ਟਹਿਲਣਾਂ । 14. ਚਾਹ, ਲੋੜ । 15. ਵਿਆਹ । 16. ਲਾਭ, ਨਫਾ । 17. ਹਾਸਿਲ, ਪ੍ਰਾਪਤ । 18. ਦੁਖੀ । 19. ਸੀ । 20. ਜ਼ੋਰਾਵਰ । 21. ਪ੍ਰੇਮ-ਮਿਲਾਪ । 22. ਪ੍ਰਾਪਤ । 23, ਉਤਾਰਾ । 24. ਡਿਗਿਆ । 25. ਨੰਗੀਆਂ, ਬਾਹਰ ਕਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ।

ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਕਰ ਗਈਓਂ ਮਗਲੂਲ¹ ।
ਜਾਵਣ ਜੋਗ ਨ ਰਹਿਆ ਮੈਂ, ਛੋੜ ਉਮੀਦਾਂ ਤੂਲ² ।
ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਾਲਿਮੇਂ ! ਪਕੜ ਕੀਤਾ ਮਕਤੂਲ³ ।
ਜਿਗਰ ਵਗਾ ਸਿਧਾਰੀਓਂ, ਐ ਦਿਲ ਦੇ ਮਕਬੂਲ⁴ ।”
ਤੌਕ ਖਿਜ਼ਾਂ ਏਹੁ ਰੋਂਵਦਾ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਝੂਲ ।
“ਹੁਣ ਨਾ ਉੱਜੜ ਮਾਰਿਆ, ‘ਕਹੇ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ।
ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਅਹਿਵਾਲ ।
ਬੱਧਾ ਅਕਦ ਹੁਮਾਇ ਦਾ ਤੌਕ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ।
ਤੌਕ ਖਿਜ਼ਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਤੁਰਤ ਕਰੇ ਇਕਰਾਰ ।
ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ।

— — — — —

ਵਿਚ ਯਮਨ ਦੇ ਹੋਂਵਦਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਦ ਨੂੰ ਆਣ ਜਵਾਨ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਫੜੇ ਕਿਨਾਰ⁵ ।
ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਠਲਾਇਆ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ।
ਮੰਦਜ਼ ਕਰਦਾ ਸ਼ਫਕਤਾਂ⁶ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਨਾਲ ।
ਘੋੜਾ ਜੋੜਾ ਦੇਂਵਦਾ ਖਿਲਅਤ ਮਾਲ ਮਨਾਲ⁷ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੰਦਜ਼ ਸ਼ਾਹ ।
“ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੁੱਢਾ ਹੋਇਆ, ਅੰਤ ਪਵੇਸਾਂ ਰਾਹ⁸ ।
ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਦ⁹ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੀਂ ਹਰ ਹਾਲ ।”
ਖਾਦਿਮ¹⁰ ਕਰੇ ਲਿਆਇ ਕੇ ਬੇਟੇ ਤਾਈਂ ਨਾਲ ।
ਘਰੋਂ ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਨਿਤ ਘੱਲੇ ਪੈਗਾਮ¹¹ ।
“ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹਾਂ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਤੇਰੀ ਰਹਾਂ ਗੁਲਾਮ ।”
ਤੇ ਹਮਜ਼ਾਂ ਕਹਿ ਘੱਲਦਾ, ‘ਖਵਾਹਿਸ਼ ਅਸਾਂ ਨ ਕਾ ।
ਤੌਕਿ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਨਾਜ਼¹² ਉਡਾ ।
ਆਸ਼ਿਕ ਦਾ ਦਿਲ ਤੋੜਨਾ ਲਿਖਿਆ ਕਿਸ ਰਵਾ¹³ ?
ਤੌਕਿ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਅੰਦਰ ਸਿਦਕ ਸਫਾ ।
ਉਹ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਰਹਿਆ ਫਿਦਾ¹⁴ ।
ਅੰਦਰ ਤੇਰੀ ਆਰਜ਼ੂ¹⁵ ਕੂੜ ਕਹੇ ਕੁਰਲਾ ।

1. ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ । 2. ਲੰਬੀਆਂ । 3. ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ । 4. ਕਬੂਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ । 5. ਕੁੱਛੜ ਜਾਂ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ । 6. ਮਿਹਰ-ਬਾਨੀਆਂ । 7. ਮਾਲ-ਦਾਨ । 8. ਰਾਹ ਪਵੇਂਗਾ, ਅਰਥਾਤ—ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ । 9. ਪੁੱਤ੍ਰ । 10. ਸੇਵਕ, ਗੁਲਾਮ । 11. ਸੁਨੇਹੇ । 12. ਭਵ-ਮੌਜ ਕਰ । 13. ਠੀਕ, ਵਾਜਬ । 14. ਕੁਰਬਾਨ । 15. ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਚਾਹ ।

ਘੁੰਡ ਪਲਟ ਚਮਕਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਲੈ ਗਈ ਚੁਰਾ ।
 ਕਰ ਘਾਇਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਗਈ ਨ ਬੰਨੇ ਲਾ ।”
 ਅੰਤ ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਮੰਨ ਗਈ ਫਰਮਾਨ ।
 ਤੌਕਿ ਖਿਜ਼ਾਂ ਸਿਰ ਝੱਲਿਆ ਵਾਲੀ ਹਬਸ¹ ਜਵਾਨ ।
 ਸ਼ੋਖ² ਹੁਮਾਇ ਤਾਇਫੀ ਸਰਵਰਿ³ ਨਾਜ਼ਵਰਾਂ⁴ ।
 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਖਿਦਮਤੇ ਅੱਗੇ ਤੌਕਿ ਖਿਜ਼ਾਂ ।
 ਆਹੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਐਸ਼ ਰਜ਼ਾ ।
 ਵਿਚ ਯਮਨ ਦੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾ ॥੧੦॥
ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਮੱਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆਉਣਾ,
ਹੱਸ਼ਾਮ ਬਿਨ ਅਲਕਮਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਣਾ
ਅਤੇ ਅਰਬ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੀ ਧਾਕ ਪੈਣਾਂ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਹਮਜ਼ੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਅੰਦਰ ਖਵਾਬ⁵ ।
 ਮੱਕੇ ਫੌਜਾਂ ਘੇਰੀਆਂ, ਹੁੰਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਖਰਾਬ ।
 ਅੱਭੜਵਾਇਆ ਉਠਿਆ ਖ਼ਾਬੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਉਮਰ ਨੂੰ ਜੋ ਡਿੱਠਾ ਵਿਚ ਖ਼ਾਬ ।
 ਉਮਰ ਕਹਿਆ, ‘ਲੈ ਵੇਖ ਹੁਣ, ਮੱਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ ਦੇਖ ਕੇ ਆਣ ਸੁਣਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਆਇਆ ਵਾਂਗੁ ਹਵਾ ।
 ਅੰਦਰ ਥੌੜੀ ਦੇਰ ਦੇ ਵੜੇ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਆ ।
 ਦੇਖਿਆ ਮੱਕਾ ਘੇਰਿਆ, ਹੁੰਦਾ ਆਹਾ ਜੰਗ ।
 ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਖਲਕਤ ਆਹੀ ਤੰਗ ।
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਮਰਦ ਨੂੰ, ‘ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ?
 ਕਿਉਂ ਇਸ ਮੱਕਾ ਘੇਰਿਆ ? ਹੋਇਆ ਕਿਆ ਗੁਨਾ ?”
 ਕਹਿਆ, ‘ਬੇਟਾ ਅਲਕਮਾ ਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਹੱਸ਼ਾਮ ।
 ਕਹਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਨਾਲ ਗਰੂਰ ਤਮਾਮ ।
 ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਲਿਆਵਸਾਂ ਰੂਇ ਜ਼ਿਮੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ।
 ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਆਲੀ⁶ ਵਾਲਾ ਜਾਹ⁷ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਤਰਫ ਮਦਾਇਨੇ ਗਿਆ ਹੱਸ਼ਾਮ ਸਵਾਰ ।
 ਆਹਾ ਸੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਫੌਜਾਂ ਤਰਫ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਢੋਈਆਂ ਮੋੜ ਹੱਸ਼ਾਮ ।
 ਘੇਰ ਲਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲਸ਼ਕਰ ਸਣੇ ਤਮਾਮ ।

1. ਵਾਲੀਏ ਹਬਸ, ਅਰਥਾਤ-ਹਬਸ਼ੀਆ ਦੇਸ਼ (ਅਫਰੀਕਾ) ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 2. ਸਨੱਖੀ, ਸੌਹਣੀ ।
 3. ਸਰਦਾਰ । 4. ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ, ਮਾਸੂਕਾ । 5. ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ 6. ਬੁਲੰਦ, ਉੱਚਾ । ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ।

ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਇ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇਗ ਵਜਾ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ¹ ਦੀ ਕੀਤੀ ਫੌਜ ਫਨਾ ।
 ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੀ ਤਾਬ ।
 ਨੱਸ ਗਈ ਜੰਗਾਹ² ਥੀ ਹੋ ਕੇ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।
 ਮੈਦਾਨੋਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮੁਹਰਾ³ ਮੋੜ ਗਇਆ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾਹ ਸਬ ਆਪਣਾ ਜੰਗਲ ਛੋੜ ਗਿਆ ।
 ਦੌੜ ਗਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਪਾਈ ਫਤਹਿ ਹੱਸ਼ਾਮ ।
 ਤਖਤ ਕਿਆਨੀ⁴ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਅਸਬਾਬ ਤਮਾਮ ।
 ਮੁੜਿਆ ਤਰਫੇ ਵਤਨ ਦੀ ਹੁਣ ਇਹ ਨੁਸਰਤ⁵ ਪਾ ।
 ਰਾਹ ਵਿਚ ਮੱਕਾ ਦੇਖਿਆ, ਬੈਠਾ ਤੰਬੂ ਲਾ ।
 ਚਾਹਿਆ ਮੱਕਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ।
 ਲੋਕ ਮੱਕੇ ਦੇ ਜਾਵਸਨ ਅਜੇ ਭਲਕ ਵਿਚ ਗੋਰ⁶ ।”
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ, ਹੁਣ ਰੱਖਦਾ ਕਿਤਨਾ ਜ਼ੋਰ ਹੱਸ਼ਾਮ ?
 ਕਿਤਨਾ ਲਸ਼ਕਰ ਏਸ ਦੇ ਆਹਾ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ?”
 ਕਹਿਆ, ‘ਪੰਝੀ ਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਹਾ ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ।
 ਤਿੰਨ ਸੌ ਮਣ ਥੀਂ ਏਸ ਦੀ ਗੁੱਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਓਂ ਵੱਧ ।
 ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਲੇਰ ।
 ਕਰੇ ਫਨਾਹ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਕੜੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਇਆ ਮੁੜ ਪਿਆ ਸੁਣ ਅਹਿਵਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਦੱਸੀ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਮ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਫਰਮਾਂਵਦਾ ਅੱਮ-ਉਲ ਨਬੀ⁷ ਇਮਾਮ ।
 ‘ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, ਮਤ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਰੇ ਫਨਾਹ ਹੱਸ਼ਾਮ ।
 ਪਿੱਛੇ ਮੇਰੇ ਆਵਣਾ ਤੁਸੀਂ ਮੱਕੇ ਵਲ ਸੱਬ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਉਮਰ ਤੇ ਹਮਜ਼ਾ ਟੁਰਿਆ ਝੱਬ ।
 ਪਹੁਤੇ ਵੇਲੇ ਸੁਬਹ ਦੇ ਦੌਵੇਂ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਆਹੇ ਅੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਬ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਵਿੱਚ ਹਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵੜੇ ਬਹਾਦਰ ਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਪਈ ਬੁਲੰਦ ਕਹਾ ।
 ਗੁੰਬਦਿ ਚਰਖ⁸ ਆਵਾਜ਼ ਥੀਂ ਆਇਆ ਵਿਚ ਸਦਾ⁹ ।
 ਸ਼ੇਰ ਬਲਾਈਂ ਆਫਤਾਂ ਗਏ ਪਹਾੜੀਂ ਧ ।

1. ਹਫਤ (ਸੱਤ) ਇਕਲੀਮ (ਦੇਸ ਅਥਵਾ ਵਿਲਾਇਤਾਂ) । 2. ਰਣ-ਭੂਮੀ, ਮੈਦਾਨਿ ਜੰਗ । 3. ਮੂੰਹ । 4. ਇੱਕ ਈਰਾਨੀ ਰਾਜ-ਬੰਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । 5. ਫਤਹਿ, ਜਿੱਤ । 6. ਕਬਰ ਵਿੱਚ । 7. ਹਜ਼ਰਤ ਨਬੀ ਰਸੂਲ ਦਾ ਚਾਚਾ । 8. ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਤਖਤਾ । 9. ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਵ-ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ ।

ਸੈਦ¹ ਪਹਾੜੇ ਦਹਿਸ਼ਤੋਂ² ਲੁਕੇ ਪਹਾੜੀਂ ਜਾ ।
 ਪਏ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਜਾਨਵਰ ਉਡੇ ਹੈਬਤ³ ਖਾ ।
 ਫਿਰੀ ਸਦਾ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਵਾਂਗੁ ਗ਼ਜ਼ਬ ਦੇ ਦਾ ।
 ਖੜੇ⁴ ਦਿਮਾਗ਼ੋਂ ਖਲਕ⁵ ਦੇ ਨਾਰਾ ਹੋਸ਼ ਉਡਾ ।
 ਹਮਲ ਜ਼ਨਾਂ⁶ ਦੇ ਝੜਨ ਥੀਂ ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਨ ਕਾ ।
 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਧਰਤ ਉਠਾ ।
 ਕੰਬੀ ਫੌਜ ਕੱਫਾਰ⁷ ਦੀ, ਕੀ ਆ ਪਈ ਬਲਾ ?
 ਗੋਇਆ⁸ ਅਸਰਾਫੀਲ ਨੇ ਚਾ ਫੂਕੀ ਕਰਨਾ⁹ ।
 ਸੁਣ ਹੱਸ਼ਾਮ ਪਲੀਦ¹⁰ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹੇ ਬਕਾ¹¹ ।
 ਜਾਤਾ ਇਹ ਅਸਮਾਨ ਹੈ ਪਿਆ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਆ ।
 ਕਹੇ, ਸਿਪਾਹੀਓ ! ਦੌੜ ਕੇ, ਖਬਰ ਲਿਓ ਝਬ ਜਾ ।
 ਗਿਰਦੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕੀ ਆ ਪਈ ਬਲਾ । ?”
 ਗਿਆ ਸਿਪਾਹੀ ਦੌੜ ਕੇ, ਡਿੱਠਾ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ।
 ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ, ਤੂੰ ‘ਕੌਣ ਹੈਂ ? ਮਰਦਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਰ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਜ਼ਦ¹² ।
 ਕਹਿ ਕਾਫਰ ਹੱਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਇ ਲੜੇ ਮੈਂ ਨਾਲ ।
 ਕਰਸਾਂ ਓਸ ਹਰਾਮ¹³ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਹਲਾਲ¹⁴ ।”
 ‘ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਕੰਬਿਆ ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਅਹਿਵਾਲ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਖੁਦ ਤਿਫਲ¹⁵ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਝਲੇਸੀ ਝਾਲ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਦਰੇ¹⁶ ਲੈ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਮਰਦ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਲ ।
 ਆਇਆ ਮਦਦ ਅਮੀਰ ਦੀ ਕਰਦਾ ਖੌਫ਼ ਕਮਾਲ ।
 ਉਧਰ ਜਾਂ ਹੱਸ਼ਾਮ ਨੇ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਾਰ ।
 ਪੈਦਲ ਹੈ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੂਜਾ ਹੈ ਅਸਵਾਰ ।
 ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ, ਕਰ ਕੇ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉੱਪਰ ਆ ਪਿਆ ਖੁਦ ਕਾਫਰ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਾਫਰ ਆਇਆ ਚੱਲ ।
 ਗਰਮ ਰਕਾਬੇ ਸੁੱਟਿਆ ਘੋੜਾ ਉਸ ਦੀ ਵੱਲ ।
 ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦੇ¹⁷ ਫੇਰਿਆ ਅਸਪ¹⁸ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਸੁੰਬ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪਰ ਵੱਜਿਆ, ਗਰਦ ਗਈ ਅਸਮਾਨ ।

1. ਭਾਵ-ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰ । 2. ਡਰ ਤੋਂ । 3. ਡਰ । 4. ਲੈ ਗਏ । 5. ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ । 6. ਔਰਤਾਂ । 7. ਕਾਫਰਾਂ । 8. ਜਾਣੇ । 9. ਕਿਆਮਤ ਦੀ ਤੁਰੀ ਵਜਾ ਦਿੱਤੀ । 10. ਗ਼ਲੀਜ਼, ਗੰਦਾ । 11. ਬਾਕੀ । 12. ਪੁਤ੍ਰ । 13. ਹਰਾਮੀ । 14. ਕਤਲ । 15. ਖੋਚਾ । 16. ਦਰਵਾਜ਼ੇ । 17. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ । 18. ਘੋੜਾ ।

ਖਿੰਗ¹ ਨਬੀ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਤੁੰਦੀ² ਦੇ ਵਿਚ ਆ ।
 ਵਾਂਗੁ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਬਾਰ ਤੇ ਸੁਅਲੇ³ ਚਾੜ੍ਹ ਗਿਆ ।
 ਅੰਦਰ ਸੰਗਸਤਾਨ⁴ ਦੇ ਨਾਲ⁵ ਵਜਾਈ ਸੱਟ ।
 ਨਾਲ ਸਰਾਰੇ⁶ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆ ਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ।
 ਹੋ ਤਰਫੇ ਹੱਸ਼ਾਮ ਦੇ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ ਆ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ਆ, ਵੈਰੀਆਂ ! ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਚਲਾ ।”
 ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਹੱਸ਼ਾਮ ਨੇ ਸਖਤ ਕਹਾਰੀ⁷ ਨਾਲ ।
 - ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ⁸ ਦੇ ਆਣ ਵੱਜੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ।
 ਏਡ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਜ਼ਰਬ⁹ ਥੀਂ, ਜੰਗਲ ਪਈ ਸਦਾ¹⁰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਰਬ ਥੀਂ ਖਤਰਾ ਨ ਹੋਇਆ ਕਾ¹¹ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਵਾਰ ਚਲਾਇਕੇ ਕਾਫ਼ਰ ਬਦ ਅਫ਼ਆਲ¹² ।
 ‘ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈਂ ਯਾ ਮਰ ਗਿਓਂ ? ਐ ਅਰਬੀ ਦੇ ਲਾਲ¹³ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਰੱਬ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਰ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਹੈ ਅਰਬੀ ਅਜੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਇਕ ਹਮਲਾ ਤੂੰ ਕਰ ਲਿਆ, ਭੀ ਕਰ ਲੈ ਦੋ ਹੋਰ ।”
 ਪੈ ਦਰ ਪੈ¹⁴ ਤਿਸ ਮਾਰੀਆਂ ਦੋ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ¹⁵ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਪਰ ਢਾਲ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਲਈਆਂ ਝੱਲ ।
 ਧੂ ਤਲਵਾਰ ਅਮੀਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ਰ ਵਲ ।
 ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲਏ ਰਕਾਬੋਂ ਕੱਢ ।
 ਗਿਆ ਉਤਾਹਾਂ ਛਾਲ ਥੀਂ ਜ਼ਿਮੀਂ ਟਿਕਾਣਾ ਛੱਡ ।
 ਮੁੜਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਰਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਅਮੀਰ ।
 ਢਾਲ ਜ਼ਿਰਹ¹⁶ ਹੱਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਿਆ ਅਸਪ ਸਨ¹⁷ ਚੀਰ ।
 ਜਾਂ ਹੱਸ਼ਾਮ ਹਰਾਮ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਟੁਕੜੇ ਦੋ ।
 ਖਿੰਗ¹⁸ ਦਬਾ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਪਿਆ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋ ।
 ਵਾਹ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਇੱਕੋ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ।
 ਖੂਨ ਸਿਪਾਰ ਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਪਿਆ ਕਹਾਇ¹⁹ ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਦਲੇਰ ।
 ਲਾਏ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਧੜਾਂ ਦੇ ਫੇਰ । .

1. ਘੋੜਾ । 2. ਤੇਜ਼ੀ । 3. ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ । 4. ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ । 5. ਘੋੜੇ ਦੀ ਨਾਲ
 ਤੋਂ 6. ਅੱਗ ਦੇ ਚੰਗਿਆੜੇ । 7. ਕਹਿਰ ਨਾਲ । 8. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 9. ਸੱਟ । 10. ਆਵਾਜ਼ ਭਾਵ-
 ਜੰਗਲ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ । 11. ਕੋਈ ਵੀ ਡਰ ਨਾ ਹੋਇਆ । 12. ਮੰਦ ਕਰਮੀ । 13. ਪੁਤ੍ਰ । 14.
 ਉਤੋੜ੍ਹਤੀ, ਉਪਰ ਥੱਲੀ । 15. ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ । 16. ਜ਼ਿਰਹ ਬਕਤਰ, ਸੰਜੋਹ । 17. ਅਸਲ (ਘੋੜੇ) ਸਨ
 (ਸਮੇਤ) 18. ਘੋੜਾ । 19. ਕਹਿਰ ਨਾਲ ।

ਗਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਰਦਨਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
 ਕੀਤਾ ਫੌਜ ਕਫਾਰ¹ ਨੂੰ ਮਾਰ ਜ਼ੇਰ ਤੇ ਜ਼ੇਰ² ।
 ਵਗਿਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਧਰ ਧਰ ਖਿੰਗ ਪਰਾਤ³ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਸਫਾ ਉਲਾਰਿਆਂ ਚਾ ਇਕ ਤੇ⁴ ਵਿਚ ਘਾਤ ।
 ਅੱਗੇ ਮਰਦ ਦਲੇਰ ਦੇ ਨਾ ਅਟਕੇ ਬਦਜ਼ਾਤ ।
 ਹਮਲਾ ਡਿੱਠਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਉਠੇ ਸਬਰ ਸਬਾਤ⁵ ।
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਇਕ ਧਿਰੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਰੇ ।
 ਮਾਰੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ ਦਾ ਫਾਨੀ⁶ ਸਾੜ ਕਰੇ ।
 ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ ਜਾਂਵਦੇ ਨੱਸ ਮੁੜੇ ਕਫਾਰ ।
 ਚੌਹ ਕੌਹਾਂ ਤਕ ਲੈ ਗਏ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਇਯਾਰ ।
 ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਪਿਛ ਝੀਓਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁੜੇ ਜਵਾਨ ।
 ਕਾਫਰ ਮਾਲ ਗੁਨੀਮਤਾਂ⁷ ਛੋੜ ਗਏ ਮੈਦਾਨ ।
 ਮੁੜ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਬਾਪ ਨੇ, ਛਾਤੀ ਲਿਆ ਲਗਾ ।
 ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਅੱਖੀਂ ਚੁੰਮਿਆ, ਕੀਤਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ।
 “ਤੂੰ ਫਰਜ਼ੰਦਾ ਮੇਰਿਆ ! ਹੋਵੇਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ⁸ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਮਾਲ ਗੁਨੀਮਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਜਮਾ ਕਰਾ ।
 ਭੀ ਆਂਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਵਾਲਾ ਤਖਤ ਚੁਕਾ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਇਸ ਤਖਤ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ੇ⁹ ਧਰੋ ਟਿਕਾ ।’
 ਕੁਰਸੀ ਆਪ ਰਖਾਇਕੇ ਬੈਠਾ ਮਜਲਿਸ¹⁰ ਲਾ ।
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਤਖਤ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਵਿਛਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਂਈਂ ਆਖਦਾ, ‘ਬੈਠ ਇਸ ਤੇ ਤੂੰ ਆ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਤਖਤ ਤੇ ਬਹਿਣ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਆਰ¹¹ ।
 ਮੈਂ ਨਾਂ ਬੈਠਾਂ ਤਖਤ ਤੇ ਐ ਅਯਾਰ¹² ਤਰਾਰ¹³ !
 ਜੇ ਮੈਂ ਬੈਠਾਂ ਤਖਤ ਤੇ ਨਾਲ ਇਰਾਦੇ ਖਾਮ¹⁴ ।
 ਸੁਣੇ ਜਦੋਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੋਸੀ ਖਫਾ ਤਮਾਮ¹⁵ ।”
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਆਖਦਾ ਹੋ ਹੋ ਬਹੁਤ ਖਫਾ ।
 “ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕੇਡਕ ਚੀਜ਼ ਬਲਾ ?
 ਬਹਿਸਾ ਉਪਰ ਤਖਤ ਦੇ ਖੌਫ ਕੋਇਆ ਤੈਂ ।
 ਖਫਾ ਹੋਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਕਰਾਂ ਲੜਾਈ ਮੈਂ ।

1. ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ । 2. ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ । 3. ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਟਾਪ । 4. ਇੱਕੋ । 5. ਕਿਆਮ ।
 6. ਫਨਾਹ । 7. ਦੌਲਤਾਂ । 8. ਵਧੇਂ ਫੁਲੇਂ । 9. ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਨੁਕਰ ਵਿੱਚ । 10. ਸਭਾ, ਦਰਬਾਰ ।
 11. ਸ਼ਰਮ, ਐਬਾਂ । 12. ਚਾਲਾਕ । 13. ਤੇਜ਼, ਚੁਸਤ । 14. ਖਫਾ (ਨਰਾਜ਼) 15. ਤਮਾਮ (ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ।

ਲੜਸਾਂ ਕਰਸਾਂ ਕੈਦ ਮੈਂ, ਡਰਸਾਂ ਨਾਂਹ ਕਦੀ ।
 ਖਫਾ ਹੁੰਦੇ ਦੀ ਤੂੰ ਕਦੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦੀ ਧੀ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਮੈਂ ਨਾ ਕਰਾਂ ਗਰੂਰ¹
 ਵਿਚ ਜਨਾਬ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਅਜਜ਼² ਇਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਵਾਂ ਨਾਂਹ ਫਤੂਰ ।
 ਆਖਰ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵਣੇ ਤਖਤ ਹਕੂਮਤ ਦੂਰ ।
 ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਇਹ ਫਰਮਾ ।
 ਤਖਤ ਕਿਆਨੀ³ ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਗਿਲਾਫੇ⁴ ਪਾ ।
 ਕੀਤਾ ਜਸ਼ਨ ਅਮੀਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਫਤਹਿ ਖੁਦਾ ।
 ਕਰੇ ਜਯਾਫਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ, ਬਹਿੰਦਾ ਮਜਲਿਸ ਲਾ ।
 ਫਰਖਤ⁵ ਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਫੌਜ ਲੈ ਤਦ ਨੂੰ ਪਹੁਤਾ ਆ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਵਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ।
 ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਕਬੀਰ ਦੇ ਕਰਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਯਾਨ⁶ ॥੧੧॥
 ਅਰਬ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰਨੀ ਤੇ
 ਮੱਕੇ ਪਰ ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ
 ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ
 ਦਾ ਮੈਦਾਨਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੂੰ
 ਉਸ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਸਮੇਤ ਪਕੜਨਾ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਹੱਸਾਮ ।
 ਹੈਬਤ⁷ ਪਈ ਅਮੀਰ ਦੀ ਅੰਦਰ ਅਰਬ ਤਮਾਮ
 ਆਹਾ ਅੱਧੇ ਅਰਬ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਨ⁸ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਸੀ ਯਲਆਂ⁹ ਮਰਦਾਨ¹⁰ ।
 ਕਦ ਚੌਰੰਜਾ ਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਤਿਨ ਸੌ ਮੰਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਥੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪੈਕਾਰ¹¹ ।
 ਤੇ ਚੌਤਾਲੀ ਓਸ ਦੇ ਆਹੇ ਵੀਰ¹² ਦਲੇਰ ।
 ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਬਹਾਦੁਰੀ ਸ਼ੇਰੋਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰ ।
 ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਵਿਚ ਤਾਬਿਆ ਜੰਗੀ ਮਰਦ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਪੈਕਾਰ ਦਾ ਹਰ ਹਰ ਖੁਹਸਦਾਰ¹³ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਅਰਬ ਫਿਰੀ ਝਲਕਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੀ ਕੰਨੀਂ ਪਈ ਪੁਕਾਰ ।

1. ਅਭਿਮਾਨ । 2. ਨਿਮੂਤਾ, ਅਧੀਨਗੀ । 3. ਈਰਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ । 4. ਪੜ੍ਹਦਾ ।
 5. ਅਨੰਦ ਮੰਗਲਾਚਾਰ । 6. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ । 7. ਡਰ, ਖੌਫ । 8. ਹੁਕਮ ਚੱਲਣਾ । 9. ਅਰਬ ਦਾ ਇੱਕ
 ਕਬੀਲਾ । 10. ਜੋਧਾ । 11. ਲੜਾਈ । 12. ਬਹਾਦੁਰ, ਭਾਈ । 13. ਚਾਹਵਾਨ ।

ਸੁਣਕੇ ਏਡ ਦਿਲਾਵਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆ ।
 ਭਾਈਆਂ ਤਾਈਂ ਸੱਦ ਕੇ ਬਹਿੰਦਾ ਮਜਲਿਸ ਲਾ ।
 “ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਪੈਦਾ ਇਕ ਜਵਾਨ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਰਦੁਮੀ¹ ਮੈਂ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।’
 ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਹਵਾਲ ।
 ਹੋਰ ਵਰੇ, ਨੂੰ ਏਸ ਦਾ ਮਾਰਨ ਹੋਗੁ ਮੁਹਾਲ ।
 ਅਜੇ ਨ ਅੰਦਰ ਅਰਬ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਜੋਰ ।
 ਚਲੋ ਮੱਕੇ ਵਲ ਓਸ ਦਾ ਚੱਲ ਬਜਾਈਏ ਸੋਰ ।
 ਮਾਰਨ ਅਜੇ ਅਸਾਨ ਹੈ, ਤਿਫਲ² ਅਜੇ ਨਾਦਾਨ ।
 ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ ਸਾਡਾ ਇਹ ਜ਼ਿਆਨ³ ।
 ਚੰਗਿਆੜੀ ਹੈ ਸੁਲਗਦੀ ਅਜੇ ਨ ਲਾਟ ਬਲੀ ।
 ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਤੇ ਬਲੇਗੀ ਦੇਖੋ ਸ਼ਾਨ ਜਲੀ ।
 ਕੰਡੇਦਾਰ ਰੁਖ ਜੰਮਿਆ, ਅਜੇ ਨ ਬੇਖ⁴ ਪਲੀ ।
 ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਤੇ ਦੇਖਸੋ ਕੰਡਾ ਗਲੀ ਗਲੀ ।
 ਚਸਮਾ ਸਾਰ ਬਲਾਇ ਥੀਂ ਅਜੇ ਨ ਸੇਲ⁵ ਚਲੀ ।
 ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਤੇ ਦੇਖਸੋ ਹਿੱਜਤ ਰੜੇ ਚਲੀ ।
 ਇਹ ਆਫਤ ਵਿਚ ਅਰਬ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਨ ਭਲੀ ।
 ਮਾਰ ਲਓ ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਅਜੇ ਨ ਘੜੀ ਛਲੀ ।
 ਹੱਥੋਂ ਏਸ ਬਲਾਇ ਦੇ ਜਾਸੀ ਸ਼ਾਨ ਮਲੀ ।
 ਏਹ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸ ਆਂਵਦਾ ਧਰਿਆ ਜ਼ਹਿਰ ਤਲੀ ।
 ਕਰ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰੀਆਂ ਪਵੋ ਅਰਬ ਤੇ ਧਾ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਾਰੋ, ਕਰੋ ਫਨਾ ।’
 ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਮਾਜਰਾ⁶ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਬਿਆਨ ।
 “ਮੰਨ ਖੜੇ ਹਾਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਸਬ ਤੇਰਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਹੁਕਮ ਤੇਰੇ ਦੀ ਤਾਬਿਆ, ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੀਰ ।
 ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ ਸਬ ਮਰਨ ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਤਾਖੀਰ ।
 ਪਰ ਇਕ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਲਿਖ ਪਹਿਲੇ ਮਕਤੂਬ⁷ ।
 ਜੇ ਉਹ ਹੋਵੇ ਤਾਬਿਆ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਮਤਲੂਬ⁸ ।
 ਜੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਥੀਂ ਕਰਸੀ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ।
 ਚਲ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਾਰਾਂਗੇ ਤਲਵਾਰ ।

1. ਬਹਾਦੁਰੀ । 2. ਬੱਚਾ । 3. ਦਰਜ, ਨੁਕਸਾਨ । 4. ਜੜ । 5. ਬਾੜੂ, ਹੜੂ । 6. ਹਾਲ, ਹਵਾਲ । 7. ਪਤ੍ਰ, ਚਿੱਠੀ । 8. ਚਾਹੀਦਾ ।

ਫੌਜਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਜਾਇਕੇ ਜਾ ਮਾਰਾਂਗੇ ਜੰਗ ।
 ਆਖਿਰ ਉਮੱਰ ਮੱਕੀਆਂ¹ ਮੈਦਾਂ² ਹੋਸੀ ਤੰਗ ।”
 ਇਹ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ ਤਦਬੀਰ ।
 ਅਵੱਲ ਇਹ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਰੁੱਕਾ³ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ॥੧੨॥
ਉਮਰ ਮੁਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੇ ਖੜ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ।
 ਸਿਫਤ ਅੱਜ਼ਾ⁴ ਤੇ ਲਾਤ ਦੀ, ਨਾਲੇ ਸਿਫਤ ਮਨਾਤ⁵ ।
 ਨਾਅਤ⁶ ਕਮਰ⁷ ਤੇ ਸ਼ਮਸ⁸ ਦੀ ਮੈਥੀਂ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ ।
 ਆਤਿਸ਼ਕਦਹ⁹ ਬਣਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਹ ਨਮਰੂਦ¹⁰ ।
 ਸਿਫਤ ਤਮਾਮੀ ਬੁਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਆਹੇ ਮਾਬੂਦ¹¹ ।
 ਰੁਕਾ ਪੁਰ ਸਿੱਦਾਦੀਆਂ ਯਲਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਥੀਂ ਜੋ ਗਾਲਿਬ¹² ਤਲਵਾਰ ।
 ਸੁਣ ਲੈ ਹਮਜ਼ਾ ਮੱਕੀਆਂ¹³ ! ਮੈਂ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਦਲੇਰ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਖੌਫੋਂ ਜਾਂਵਦੇ ਛੋੜ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ।
 ਮੇਰੀ ਸ਼ੌਕਤ ਸ਼ਾਨ¹⁴ ਨੂੰ ਵੇਖ ਡਰੇ ਅਸਮਾਨ ।
 ਮੈਥੀਂ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੋਇਆ ਸਰਗਰਦਾਨ¹⁵ ।
 ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮੇਰੀ ਹੈਬਤ¹⁶ ਕੁੱਲ ।
 ਕਰਾਂ ਫਨਾਹ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤੇ ਪੌਜਾਂ¹⁷ ਝੁੱਲ ।
 ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪੁਰਜੇ ਦਿਆਂ ਉਡਾ ।
 ਗੁਰਜੋਂ ਤੋੜਾਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਗਰਦ ਉਡਾਵੇ ਵਾ !
 ਮੈਥੀਂ ਕਰੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕੌਣ ?
 ਹੋਵੇ ਮੇਰੇ ਸਾਮੁਣੇ ਮਾਈ ਜਾਇਆ ਕੌਣ ।
 ਜ਼ੋਰਾਵਰੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸੁਣ ਲੈ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਪੁਰ ਸਿੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਹਾਂ, ਯਲਆਦੀ ਮਰਦਾਨ ।
 ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਤੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧੁੱਮ ਘੱਤੀ ਯਕਬਾਰ ।
 ਹੋਇਓਂ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਕਾਤਿਬ ਖੁਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਇਸ ਮੇਰੇ ਮਕਤੂਬ ਨੂੰ ਕਰਸੇਂ ਜਦੋਂ ਨਿਗਾਹ ।
 ਹੋ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸਣੇ ਸਿਪਾਹ ।
 ਹੋ ਕੇ ਤਾਬਿਆ ਹੁਕਮ ਦਾ ਆ ਮੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਵੇਂ ਮਾਲ ਲੈ, ਪਾਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹਜ਼ਾਰ ।

1. ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ । 2. ਮੈਦਾਨ । 3. ਚਿੱਠੀ । 4. ਦਰਖਤ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਲਿਦ ਇਬਨ ਵਲੀਦ ਨੇ ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਅਰਬ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਸਨ । 5. ਲਾਤ ਤੇ ਮਨਾਤ ਨਾਮੀ ਦੋ ਬੁਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਬ ਦੇ ਲੋਕ ਪੂਜਦੇ ਸਨ । 6. ਸਿਫਤ, ਉਪਮਾ । 7. ਚੰਦ । 8. ਸੂਰਜ । 9. ਬੁਤਖਾਨਾ ਜਿੱਥੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੀਆਂ ਅਹੁਤੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । 10. ਮਿਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਸਤਿਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 11. ਪੂਜਣ ਯੋਗ । 12. ਭਾਰੂ, ਜੇਤੂ । 13. ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ । 14. ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ । 15. ਪਰੇਸ਼ਾਨ, ਭੈ ਭੀਤ । 16. ਡਰ, ਖੌਫ । 17. ਪਵਾਂਗਾ ।

ਕਰਾਂ ਵਡੇਰਾ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਵਿਚ ਫੌਜ ।
 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਮਰਾਤਬ¹ ਔਜ² ।
 ਬਰਖੁਰਦਾਰਾ ਲੜਕਿਆ ! ਮੰਨ ਮੇਰਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਜਾਨ ਤੇਰੀ ਦਾ ਖੈਰ ਖ਼ਾਹ ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣ ਅਯਾਨ³ ।
 ਜੇ ਮੇਰੇ ਫਰਮਾਨ ਥੀਂ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇਂ ।
 ਮੇਰੇ ਹੋਇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪੈਕਾਰ⁴ ਮਰੇਂ ।
 ਨਾ ਮੰਨੇਂ ਜੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਸੌਗੰਦ ।
 ਮਾਰ ਨਕਾਰਾ⁵ ਚੜ੍ਹਾਂਗਾ, ਪਾਵੇਂ ਖਲਕ ਗਜ਼ੰਦ⁶ ।
 ਲੈ ਕੇ ਲਸਕਰ ਕਾਹਿਰਾ⁷ ਹੋ ਆਵਾਂ ਅਸਵਾਰ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਮਾਰਾਂ ਤਲਵਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਕੇ ਸੂਲੀ ਦਿਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਵੜਾਂ ਵਤਨ⁸ ਵਿਚ ਆ ।
 ਕੋਟ ਮੱਕੇ ਦਾ ਤੋੜ ਕੇ ਦਿਆਂ ਇੱਟ ਉਡਾ ।
 ਅਹਿਲ ਕਬਾਇਲ⁹ ਤੁੱਧ ਦੇ ਕਰਸਾਂ ਮਾਰ ਫ਼ਨਾ ।
 ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਘੱਲੀਆਂ, ਜੋ ਚਾਹੇਂ ਸੋ ਮੰਨ ।
 ਯਾ ਵਾਲਾ ਘਤ ਕੰਨ ਵਿਚ, ਯਾ ਵਢਵਾ ਲੈ ਕੰਨ ।”
 ਏਹੋ ਰੁੱਕਾ ਲਿਖ ਕੇ ਕਾਸਿਦ¹⁰ ਦਿੱਤਾ ਘੱਲ ।
 ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਆਇਆ ਕਾਸਿਦ ਮੱਕੇ ਵੱਲ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ¹¹ ਵਿਚ ਕਾਸਿਦ ਇਜ਼ਨ¹² ਲਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਇਆ ਨਾਲ ਲੈ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਗਿਆ ।
 ਕਾਸਿਦ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕਰਦਾ ਤਾਜ਼ੀਮ¹³ ।
 ਰੁੱਕਾ ਉੱਪਰ ਹੱਥ ਦੇ ਰੱਖੇ ਕਰ ਤਕਰੀਮ¹⁴ ।
 ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਯਲਆਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਆਪ ਅਮੀਰ ।
 ਫਿਰ ਮੱਕੇ ਦੇ ਮਾਤਬਰ¹⁵ ਪੜ੍ਹਨ ਸਭੇ ਤਹਰੀਰ¹⁶ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਅਰਕਾਨ¹⁷ ਸਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਬ ਗਏ ।
 ਕਰਦੇ ਅਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਅੰਦਰ ਖੌਫ ਪਏ ।
 “ਉਮਰ ਮੁਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਅਮੀਰ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਥਰ ਥਰ ਕਰਨ ਸਰੀਰ ।

1. ਪਦਵੀ, ਅਹੁਦੇਦਾਰੀ । 2. ਉੱਚਾ, ਫੁਲੰਦ । 3. ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਗਟ । 4. ਜੰਗ, ਯੁੱਧ । 5. ਨਗਾਰ ।
 6. ਦੁਖ । 7. ਕਾਹਿਰੀ । 8. ਦੇਸ । 9. ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ । 10. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ, Postman
 11. ਦਰਬਾਰ । 12. ਆਗਿਆ, ਇਜਾਜ਼ਤ । 13. ਮਾਣ, ਸਤਕਾਰ । 14. ਸੱਭਿਆਚਾਰ । 15.
 ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ (ਆਦਮੀ) । 16. ਲਿਖਤ । 17. ਕਰਮਚਾਰੀ ।

“ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਓਸ ਨੇ ਮੰਨ ਲਇਓ ਫਰਮਾਨ ।
 ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਸਾਨ ।
 ਜੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਥੀਂ ਕੁਝੋ ਕੁਝ ਅਦੂਲ ।
 ਮੱਕੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਵਸੀ, ਦੇਸ ਹੋਸੀ ਮਕਤੂਲ¹ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਅੰਦਰ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕਸਮ ਖੁਦਾ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਜੇ ਆਵੇ ਮੱਕੇ ਧਾ ।
 ਬਿਨ ਹਥਿਆਰੋਂ ਓਸ ਨੂੰ ਕਰਸਾਂ ਪਕੜ ਅਸੀਰ² ।
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੇਟਾ ਬਾਪ ਦਾ,’ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ਅਮੀਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਉਠ ਕੇ ਕਦਮ ਚੁੱਮੇ ਸੌ ਵਾਰ ।
 “ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਅਮੀਰ ਜੀ, ਸੱਚੀ ਕਹੀ ਪੁਕਾਰ ।
 ਕਹੀ ਜ਼ਬਾਨ ਮੁਬਾਰਕੋਂ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅਦੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਚੱਲੇ ਰਾਹ ਅਵੱਲ ।
 ਪੁਰ ਸ਼ਿੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ।
 ਦੋ ਦਿਨ ਲੁੱਟ ਗਨੀਮਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਲਵਾਂ ਬਹਾਰ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ⁴, ਝਬਦੇ ਲਿਖੋ ਜਵਾਬ ।”
 ਸੁਣ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਖਤ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥੧੩॥
ਯਲਆਦੀਆਂ ਵਲ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਸਿਰਨਾਮਾ ਮਕਤੂਬ³ ਦਾ ਵਹੁਦਤ⁴ ਰੱਬ ਇਕਰਾਰ ।
 ਫੇਰ ਦਰੂਦ⁵ ਖਲੀਲ⁶ ਨੂੰ ਬਾਝ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰ⁷ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ਾਹ ਮਰਦਾਨ ਥੀਂ ਜੋ ਹੈ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ।
 ਜਾਨੀ ਪੁਰ ਸ਼ਿੱਦਾਦ ਯਾ ਉਮਰ ਮੁਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਬਾਪ ਮੈਂ, ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਕਰਦਾ ਆਹਾ ਆਜਿਜ਼ੀ, ਅੱਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 “ਯਾ ਰੱਬ ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਤੂੰ ਇਕ ਐਸਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ।
 ਪਕੜ ਲਵੇ ਜੋ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਤਾਈਂ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ।
 ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬਰਸਾਂ ਰੀਸ਼⁸ ਥੀਂ ਕਾਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ।
 ਝਾੜੂ ਕਰਦਾ ਰਾਤ ਦਿਨ ਰੋ ਰੋ ਕਰੇ ਦੁਆ⁹ ।
 ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ।
 ਹੋਇਆ ਖਾਨਾ ਬਾਪ ਦਾ ਫਰਹਤ¹⁰ ਥੀਂ ਆਬਾਦ ।

1. ਕਤਲ, ਵੱਢ ਟੁੱਕ । 2. ਬੰਧੂਆ, ਕੈਦੀ 3. ਪਤ੍ਰਕ, ਫਰਮਾਨ । 4. ਰੱਬੀ ਏਕਤਾ, ਭਾਵ-ਰੱਬ ਇੱਕ ਹੈ । 5. ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਦੁਆ । 6. ਖਲੀਲ ਅਲਾਹ, ਰੱਬ ਦਾ ਸੱਚਾ ਦੋਸਤ, ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਖੱਲ । 7. ਗਿਣਤੀ । 8. ਦਾੜ੍ਹੀ । 9. ਅਰਦਾਸ । 10. ਖੁਸ਼ੀ, ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ।

ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਅਚਨਚੇਤੀ ਆ ਗਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ।
 ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਬ ਸਿਫਤਾਂ ਮਜ਼ਕੂਰ¹ ।
 ਪੁੱਛ ਅਰਬ ਦੀ ਖਲਕ ਥੀਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੈ ਮਸ਼ਹੂਰ ।
 ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਵਣੇ ਰੂਏ ਜ਼ਿਮੀਂ² ਦੇ ਸ਼ਾਹ³ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੇਰੇ ਹੋਵਣੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਐ ਯਲਆਦੀਆ ! ਜਾਂ ਦੇਖੋਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ।
 ਲੈ ਆਵੀਂ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਵਹਦਤ ਤੇ ਈਮਾਨ⁴ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਲੀਲ ਦਾ ਮੰਨ ਲਵੀਂ ਇਸਲਾਮ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਵੀਂ ਮਾਲ ਲੈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮਕਾਮ ।
 ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦਾ ਮੈਂ ਕਰਸਾਂ ਮੁਖਤਾਰ ।
 ਮਲਕਾਂ ਅੰਦਰ ਅਰਬ ਦੇ ਰਹਿਸੇਂ ਹੋ ਸਰਦਾਰ ।
 ਪਰ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਥੀਂ ਬੋਲੇਂ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ।
 ਮੈਂ ਲੈ ਲਸ਼ਕਰ ਕਾਹਿਰਾ⁵ ਹੋ ਆਵਾਂ ਅਸਵਾਰ ।
 ਆ ਤੈਥੀਂ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਘੱਤਾਂ ਪੈਕਾਰ⁶ ।
 ਨਾ ਜਾਣੇ ਯਲਆਦੀਆ ! ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀ ਤੇਰਾ ਮਿਕਦਾਰ⁷ ।
 ਇਕ ਇਕ ਖਿਸਤ⁸ ਉਡਾਵਣਾ ਤੇਰਾ ਕੁੱਲ ਹਿਸਾਰ⁹ ।
 ਤੈਨੂੰ ਸਣੇ ਬਿਰਾਦਰਾਂ¹⁰ ਕਰ ਸੱਟਾਂ ਕਤਲਾਮ ।
 ਲੁੱਟ ਲਵਾਂ ਯਲਆਦੀਆ ! ਤੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤਮਾਮ ।
 ਉਪਰ ਤੇਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਜਦੋਂ ਪਵੇਸਾਂ¹¹ ਝੁੱਲ ।
 ਅੰਦਰ ਮੁਲਕਾਂ ਅਰਬ ਦੇ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਮੁਹਲ¹² ।
 ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਪਈ ਨਕਾਰੇ ਚੋਟ ।
 ਵਿੱਚ ਤਜ਼ਲਜ਼ਲ¹³ ਆਵਸੀ ਸਨ ਸਨ ਤੇਰਾ ਕੋਟ¹⁴ ।
 ਤਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁੱਬ ਵਜਾਵਸੀ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਯਲਾਂ¹⁵ ਦੀ ਨਿਕਲ ਜਾਸੀ ਜਾਨ ।”
 ਇਹ ਖ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਾਸਿਦ¹⁶ ਤੁਰਤ ਰਵਾਨ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੂੰ ਜਾ ਦਿੱਤਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ।
 ਪੜ੍ਹਕੇ ਖ਼ਤ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੋਇਆ ਭੁੱਜ ਕਬਾਬ ।
 ਮੰਹ ਕਰੇ ਵਲ ਭਾਈਆਂ, ਕਹਿੰਦਾ, ਚੜ੍ਹੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ।

1. ਬਿਆਨ, ਜ਼ਿਕਰ । 2. ਰੂਏ (ਮੂੰਹ, ਚਿਹਰਾ) ਜ਼ਿਮੀਂ (ਜ਼ਮੀਨ) ਭਾਵ-ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ । 3. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 4. ਅਕੀਦਾ, ਭਰੋਸਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ । 5. ਕਹਿਰੀ । 6. ਲੜਾਈ । 7. ਤਾਕਤ । 8. ਇੱਟ । 9. ਕਿਲ੍ਹਾ । 10. ਭਾਈਆਂ । 11. ਪਵਾਂਗਾ । 12. ਹਲਚਲ । 13. ਕੁਚਾਲ । 14. ਕਿਲ੍ਹਾ । 15. ਬਹਾਦੁਰਾਂ । 16. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ (Postman) ।

ਲਸਕਰ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਚਲੋ ਸ਼ਹਿਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਕੁੱਲ ।
 ਏਹ ਤੇ ਆਪ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲਈ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ।”
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਪੁਰ ਸਿੱਦਾਦੀਆ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ
 ਮੱਦਦ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ ਚੌਤਾਲੀ¹ ਅਸਵਾਰ ।
 ਵੈਰੇ² ਯਲਾਂ ਦੇ ਕੂਚ ਦੀ ਪਈ ਨੱਕਾਰੇ ਜ਼ਰਬ³ ।
 ਖਲਕ⁴ ਕਹੇ, ‘ਚੜ੍ਹ ਚੱਲਿਆ, ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਬਿਠ ਕਰਬ ।
 ਖਲਕ ਮੱਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਰਸਨ ਸਬ ਫਨਾਹ ।”
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਖਬਰਾਂ ਪੱਕੀਆਂ⁵ ਹੋਸ ਉਡੇ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਮੱਕੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ
 ਮੱਕੀ ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਆ ਪਈ ਮੱਰਗ⁶ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਠੀਕ ।
 ਬਾਝੋਂ ਉਮਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕੰਬੀ ਖਲਕ ਤਮਾਮ ।
 ਪੁਰ ਸਿੱਦਾਦੀ ਚਾਰ ਕੋਹ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕਰਨ ਮੁਕਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਲੈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਕੋਹ ਕਬੀਸ⁷ ਦੇ ਬੈਠਾ ਤੰਬੂ ਮਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਦਾ ਵੀਰ⁸ ਸੀ, ਆਹਾ ਅਰਜਦ ਨਾਮ ।
 ਸੱਬਹ⁹ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਉਠਿਆ ਕਰਕੇ ਜੋਸ ਤਮਾਮ ।
 ਭਾਈ ਅੱਗੇ ਆਇਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ।
 “ਰੁਖਸਤ¹⁰ ਦੇਹ, ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆਵਾਂ ਜਾ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਮੈਂ ਸੁਲਹ ਥੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਦਿਹਾਂ ਮਿਲਾ ।
 ਹੋਵੇ ਤੇਰੀ ਤਾਬਿਆ, ਆਵੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ।
 ਕੰਨੋ ਪਕੜ ਲਿਆਵਸਾਂ, ਜੇ ਕਰਸੀ ਇਨਕਾਰ ।
 ਇਹ ਸਬ ਕਾਰ ਆਸਾਨ ਹੈ, ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ।’
 ਰੁਖਸਤ ਲੈ ਕੇ ਵੀਰ ਥੀਂ, ਅਰਜਦ ਗਿਆ ਸਿਧਾ ।
 ਵੜਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰੇ ਜਾ ।
 ਦਰ ਪਰ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਕੜਕ ਗਈ ਅਸਮਾਨ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਦਰੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਸੀ ਦਰਬਾਨ ।
 ਕਰਦਾ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਜਾ ।
 “ਅਰਜਦ ਨਾਮ ਜਵਾਨ ਹੈ, ਦਰ ਪਰ ਆਣ ਖੜਾ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਖਬਰ ਸੁਣ ਦੌੜ ਗਿਆ ਫਿਲਹਾਲ¹¹ ।
 ਅਰਜਦ ਤਾਈਂ ਲੈ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਵਲ ਨਾਲ ।

1. ਚੁਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ (44000) । 2. ਉਸ ਦੇ । 3. ਚੋਟ । 4. ਖਲਕਤ, (Public) । 5. ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ । 6. ਮੌਤਾਂ । 7. ਮੱਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜ । 8. ਭਾਈ । 9. ਸਵੇਰ, ਪ੍ਰਭਾਤ । 10. ਛੁੱਟੀ । 11. ਭਾਵ-ਉਸੇ ਵੇਲੇ ।

ਜਾ ਅਰਜਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨ¹ ।
 ਬੱਦਲ ਵਾਂਗੂ ਗੱਜਿਆ ਕਰ ਕੇ ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨ ।
 “ਖੜਾ ਰਹਿਆ ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਮੁਕਾਮ ।
 ਕੌਣ ਹੋਵੇਂ ? ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈਂ ! ਕਰੇਂ ਨ ਆਣ ਸਲਾਮ ?
 ਨਾ ਆਇਓਂ ਤਾਜ਼ੀਮ² ਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਰਹਿਓਂ ਮਗਰੂਰ³ ।
 ਆਈ ਮਰਗ ਕਰੀਬ ਭੀ ਮੁਹਲਤ ਨਾਹੀਂ ਦੂਰ ।
 ਕਿਉਂ ਬੇ-ਅਦਬਾ ਅਰਬੀਆ ! ਅਦਬ ਨ ਕੀਤੋ ਆ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾ⁴ ।
 ਕੁਰਸੀ ਉਤੋਂ ਅਜੇ ਭੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇਂ ਜ਼ੋਰ⁵ ।
 ਮਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਅਰਜਦ ਸ਼ੇਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ “ਅਰਜਦਾ ! ਆਪੇ ਆਣ ਉਠਾ ।
 ਤੈਂ ਤੇਰੀ ਤਾਜ਼ੀਮ ਦੀ ਲਵਾਂ ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ⁶ ਪਾ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਅਰਜਦ ਗੁਰਜ਼⁷ ਉਠਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਫੜਿਆ ਵਿਚ ਹਵਾ ।
 ਘੁੱਟੀ ਬਾਂਹ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਨਾੜਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸੁਸਤ ।
 ਅਰਜਦ ਦੀ ਉਹ ਗੁਰਜ਼ ਭੀ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦਰੁਸਤ ।
 ਮਾਰ ਮੁੱਕੀ ਵਿਚ ਰਗਾਂ ਦੇ ਦਿਤੁਸੁ ਲੰਮਾ ਪਾ ।
 ਅਰਜਦ ਝੜਿਆ⁸ ਧਰਤ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹੀਸੁ ਕਾ ।
 ਫੇਰ ਰਹਿਆ ਬੇਹੋਸ਼ ਤੇ ਜਾਂ ਆਈ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ।
 ਹੌਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦੱਬਵੀਂ ਉਠ ਟੁਰਿਆ ਖਾਮੋਸ਼⁹ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਪਈ ਸੀ, ਉਹ ਭੀ ਭੁੱਲ ਗਈ ।
 ਖਿਸਕ ਚਲਾ, ਨਾਲੇ ਰੋਂਵਦਾ, ਗੁਰਜ਼ ਨ ਮੂਲ ਲਈਂ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ ਦੌੜ ਪਿਛਾੜੀ ਜਾ ।
 ‘ਕਰ ਚਲਿਓਂ ਹੈਂ ਅਰਜਦਾ ! ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਜ਼ ਅਤਾ¹⁰ ।
 ਜੰਗ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਆਂਵਗੁ ਸਾਡੇ ਕਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦੇ ਚੱਲਿਓਂ ਮੁੱਕੀ ਦਾ ਇਨਆਮ¹¹ ।”
 ਮੁੜ ਕੇ ਅਰਜਦ ਗੁਰਜ਼ ਲੈ ਟੁਰਿਆ ਤੌੜ ਹਵਾਸ ।
 ਚੁਪ ਚੁਪਾਤਾ ਆਇਆ ਉਮਰ ਮੁਅੱਦੀ ਪਾਸ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, “ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਅਰਬੀ ਬੁਰੀ ਬਲਾ ।
 ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਨੇ ਪਕੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਦਬਾ ।”

1. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 2. ਅਦਬ ਅਦਾਬ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ । 3. ਅਭਿਮਾਨੀ, ਹੰਕਾਰੀ । 4. ਕਾਈ, ਕੋਈ । 5. ਹੇਠਾਂ, ਥੱਲੇ । 6. ਵਡਿਆਈ । 7. ਗਦਾ । 8. ਡਿੱਗਿਆ । 9. ਚੁਪ । 10. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ।
 11: ਇਨਾਮ, ਪੁਰਸਕਾਰ ।

ਜੋ ਜੋ ਹਾਲਾ¹ ਗੁਜਰਿਆ ਸਾਰਾ ਕਰੇ ਬਿਆਨ ।
ਸੁਣਿਆ ਪੁਰ ਸਿੱਦਾਦੀਆਂ, ਸੁਣ ਹੋਏ ਹੈਰਾਨ ।
ਤਬਲ² ਵਜਾਏ ਜੰਗ ਦੇ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼³ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਭੀ ਤਬਲ ਦੀ ਗਈ ਸਦਾ⁴ ਵਿਚ ਮੋਸ਼⁵ ।
ਦੋਵੇਂ ਵਲੋਂ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਲਈਆਂ ਸਫਾ ਸੰਵਾਰ ।
ਖੜਾ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕਰੇ ਨਕੀਬ⁶ ਪੁਕਾਰ ।
‘ਨਿਕਲ ਮਰਦ ਬਹਾਦੁਰਾ, ਆਓ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
ਆਣ ਦਿਖਾਓ ਮਰਦੁਮੀ⁷ ਸ਼ੋਖੀ⁸ ਕਰੋ ਇਯਾਨ⁹ ।’
ਚੜ੍ਹਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਖਿੰਗ¹⁰ ਤੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਇਹ ਪੁਕਾਰ ।
ਖੁਦ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਆਇਆ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ।
ਘੋੜਾ ਰਣ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੇ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ਬੁਲੰਦ¹¹ ।
‘ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮੈਂ ਹਸਜ਼ਾ ਫਰਜੰਦ¹² ।
ਰਣ ਵਿਚ ਆ ਯਲਆਦੀਓ, ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਲੜੋ ।
ਆ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਖਾ ਤਲਵਾਰ ਮਰੋ ।
ਆਓ ਦਿਲ ਥੀਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦਮ ਚਾਰ ।
ਵਿੱਚ ਤੁਸਾਡੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ,¹³ ਖੜੀ ਨਸੀਬੋ ਹਾਰ ।
ਬਖਤ¹⁴ ਸ਼ਿਕਸਤ¹⁵ ਲਿਬਾਸ ਪਾ ਕਰਦੇ ਖੜੇ ਉਡੀਕ ।
ਮਰਦੋ, ਜ਼ੋਰਾਂ ਵਾਲਿਓ ਆਣ ਢੁਕੋ ਨਜ਼ਦੀਕ ।’
ਅਰਜਦ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਯਲਆਦੀ ਥੀਂ ਆ ।
ਅੱਗੋਂ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ¹⁶ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਦਬਾ ।
ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਹੈ ਚਾਂਹਵਦਾ ਲੜਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
ਬਦਲਾ ਲੈਸਾਂ ਕਲੂ ਦਾ ਦੇਖੇ ਖਲਕ¹⁷ ਇਯਾਨ ।
ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਸਿਰੋਂ ਉਤਾਰਾ ਜਾ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਅਤਬੀ ਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਟਣ ਵਿਚ ਮਾਰਾਂ ਚਾ ।’
ਰੁਖਸਤ ਦਿੱਤੀ ਉਮਰ ਨੇ, ਅਰਜਦ ਗਿਆ ਜਵਾਨ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਆ ਮਾਰਦਾ, ਗੁਰਜ਼ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਓਵੇਂ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
ਗਰਦਨ ਜੜ ਕਮਾਨਕਸ਼ ਅਰਜਦ ਧਰਤ ਪਿਆ ।
ਜਾਂ ਅਰਜਦ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਪਿਆ ਜ਼ਿਜੀ ਤੇ ਆ ।
ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੌੜ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਗਿਆ ਲੈ ਚਾ ।

1. ਹਾਲ ਹਵਾਲ । 2. ਢੋਲ, ਜੰਗੀ ਵਾਜਾ । 3. ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ । 4. ਆਵਾਜ਼ । 5. ਕੰਨ । 6. ਭੱਟ, ਬੰਦੀਜਨ, ਜਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 7. ਬਹਾਦਰੀ, ਸੂਰਮਤਾ । 8. ਚੁਸਤੀ । 9. ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ । 10. ਘੋੜਾ । 11. ਉਚੀ । 12. ਪੁਤ੍ਰ । 13. ਉਡੀਕ । 14. ਭਾਗ, ਕਿਸਮਤ, ਨਸੀਬ । 15. ਹਾਰ । 16. ਜੰਮੇ-ਜਾਏ, ਅਰਥਾਤ-ਪੁਤ੍ਰ । 17. ਦੁਨੀਆ ।

ਦੂਜਾ ਭਾਈ ਓਸ ਦਾ ਅਸਵਦ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਆਇਆ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੀ, ਕਰਦਾ ਜੋਸ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਅਸਵਦ ਵਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜ਼ਰਾ ਨ ਆਇਆ ਕਾਰ* ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਮੁੱਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਧਰਤ ਉਲਾਰ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਚੁਕ ਲੈ ਗਿਆ ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਸ਼ੇਰ ।
 ਗਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਟਿਕਾਇਆ ਅਰਜਦ ਪਾਸ ਦਲੇਰ ।
 “ਰਲ ਮਿਲ ਬੈਠੇ ਵੀਰ ਦੋ¹ ਦੁਖ ਸੁਖ ਫੋਲ ਲਇਓ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਵੀਰ ਸਭ ਕੋਲੋਂ ਕੋਲ ਬਹੋ ।”
 ਤੀਜਾ ਭਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਹਾ ਜੁੱਲ ਹਮਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਪੱਰ ਆਇਕੇ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਾਵੇ ਵਾਰ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆ ਹੱਥ ਓਸ ਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ।
 ਕਮਰ ਬੰਦੋਂ ਫੜ ਜ਼ੀਨ ਥੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਉਠਾ ।
 ਘੋੜੇ ਤਾਈਂ ਮਾਰਿਆ ਪੈਰ ਰਕਾਬੋਂ ਕੱਢ ।
 ਨੇਜ਼ੇ ਭਰ ਤੇ ਜਾ ਪਿਆ ਅਸਪ² ਟਿਕਾਣਾ ਛੱਡ ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸੁਟਿਆ ਜੁੱਲ ਹਮਾਰ ।
 ਬੇਖੁਦ³ ਪਏ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਚਾ ਲੈ ਗਿਆ ਅਯਾਰ⁴ ।
 ਪਾਸ ਭਰਾਵਾਂ ਅਗਲਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਬੰਨ੍ਹ ਬਹਾ ।
 ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਨ ਦੇ ਰੋ ਰੋ ਹਾਲ ਸੁਣਾ ।
 ਚੌਥਾ ਭਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਅਦ ਯਮਾਨੀ ਨਾਮ ।
 ਨੇਜ਼ਾ ਬਾਜ਼ ਦਲੇਰ ਦਿਲ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਨ⁵ ਅੰਦਾਮ⁶ ।
 ਆ ਉਸ ਨੇਜ਼ਾ ਮਾਰਿਆ, ਹਮਜ਼ੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ।
 ਤੌੜ ਮੁੱਕੀ ਉਸ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਭੀ ਧਰਤ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਇ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਖੜੇ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦੇਖਾਂ ਕੌਣ ਲੜੇ ?’
 ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕੁੱਲ ਚੁਤਾਲੀ ਵੀਰ ।
 ਪਕੜ ਲਏ, ਇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਦਲਗੀਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਭੀ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਆਨ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ।
 ਆਹਾ ਸਭਨਾ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਏਹ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ⁸ ।
 ਅਸਪ ਕੁਦਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਰ ।

*ਕੰਮ । 1. ਬਹਾਦੁਰ, ਭਾਈ । 2. ਅਸਵ, ਘੋੜਾ । 3. ਬੇਹੋਸ਼ । 4. ਚਲਾਕ ਆਦਮੀ, ਭਾਵ-
 ਉਮਰ-ਉਮੱਈਆ । 5. ਤੌੜਨ ਵਾਲਾ । 6. ਸਰੀਰ, ਜਿਸਮ । 7. ਕਰਬ ਦਾ ਬਿਨ (ਪੁਤ) । 8. ਜ਼ੋਰ
 (ਤਾਕਤ) ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ (ਪੁਰ) ।

“ਭਾਈ ਮੇਰੇ ਹਮਜ਼ਿਆ, ਪਕੜ ਗਿਓਂ ਲੈ ਤੂੰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆਵਸਾਂ ਮੈਂ ਸਣ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ।
 ਤਿੰਨ ਸੌ ਮਣ ਦੀ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਚੂਰ ਕਰਾਂ ।
 ਸ਼ੌਰ ਤੇਰਾ ਅੱਜ ਦੇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਾਂ ।”
 ਕਸਮ ਜੋ ਯਾਦ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਆ ਗਈ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਲਾਹਿ ਖੜਾ ਹਥਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ “ਕਿਉਂ, ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਲਾਹ ਸੁੱਟੇ ਹਥਿਆਰ ?”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਸੌਗੰਦ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਇਜ਼ਹਾਰ* ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ ਚਾ ਆਣ ਚਲਾਇਆ ਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਰ ਬਚਾਇਕੇ ਪੈਂਦਾ¹ ਹਮਲਾ ਮਾਰ² ।
 ਮਾਰੀ ਲੱਤ ਅਮੀਰ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਰ ਤਾਨ । .
 ਸਣ ਘੋੜੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਲਿਟਦਾ ਫਿਰੇ ਜਵਾਨ ।
 ਮਾਰੀ ਛਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਛਾਤੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਹਵਾਲੇ ਉਮਰ ਦੇ ਕੀਤਾ ਰੱਸਾ ਪਾ ।
 ਲਸਕਰ ਚਾਹੇ ਆ ਪਵੇ ਕਰ ਹਮਲਾ ਯਕ³ ਵਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਰਮਜ਼⁴ ਥੀਂ ਫੌਜ ਦਿੱਤੀ ਖਲਿਹਾਰ ।
 ਪਾਨਸਿਰਤ⁵ ਵਿਚ ਬਾਰਗਾਹ⁶ ਲੱਥਾ ਆਨ ਅਮੀਰ ।
 ਆਨ ਬਹਾਲੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਰੇ ਵੀਰ ਅਮੀਰ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, “ਯਲਆਦੀਆ, ਜਾਹਿਰ ਆਖ ਬਿਆਨ ।
 ਕਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ?”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੂੰ ਪਕੜਿਆ ਸਾਨੂੰ, ਐ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਨਾਲ ਕਮਾਲ ਬਹਾਦੁਰੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ⁷ ।”
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ, “ਜੋ ਆਖਦੇ ਆਲਿਮ⁸ ਤੇ ਦਾਨਾ⁹ ।
 ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਯਾ ਮਰਦ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ ਆ ।
 ਹੁਣ ਮਨੋ ਯਲਆਦੀਓ, ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਵਾਹਿਦ¹⁰ ਜਾਣੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੱਕ ਇਸਲਾਮ ਈਮਾਨ¹¹ ।”
 ਆਂਦਾ ਪੂਰ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਹੋ ਈਮਾਨ ।
 ਹੋਈਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਾਵੀਆਂ ਹੁਕਮੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਹੱਥੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਯਲਆਦੀ ਦੇ ਬੰਦ ।
 ਖੋਲੇ ਵੀਰ¹² ਜਵਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਲਾਂਵਦਾ, ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਜ਼ੱਰੀ¹³ ਕੁਰਸੀ ਬਹਿਣ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਆਲਮਗੀਰ¹⁴ ।

*ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਹਿਰ । 1. ਪੈਂਦਾ । 2. ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ । 3. ਇੱਕ । 4. ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ । 5. ਮੈਦਾਨਿ—
 ਜੰਗ । 6. ਕਚਹਿਰੀ, ਦਰਬਾਰ । 7. ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਦੇ ਬਹਾਦੁਰ, ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਜੋਧੇ । 8. ਦੁਨੀਆਂ । 9.
 ਸਿਆਣੇ, ਸਮਝਦਾਰ । (ਆਦਮੀ) । 10. ਇਕ । 11. ਧਰਮ । 12. ਭਾਈ । 13. ਸੁਨਹਿਰੀ । 14.
 ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਜਈ ।

ਉੱਪਰ ਜ਼ਰੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਬੈਠੇ ਸਭ ਵੀਰ ।
 ਫੌਜਾਂ ਰਲਮਿਲ ਬੈਠੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ¹ ਕਬੀਰ² ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਉੱਠ ਕੇ ਕਰੇ ਚਲਾਕੀ ਸਭ ।
 ਪਾਵੇ ਕੰਨੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਂ ਵਾਲੇ³ ਝੱਬ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕੀ ਕਰੇਂ ਚੋਰਾ ! ਏਹ ਫਤੂਹ ?’
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਪਾਂਵਦਾ, ‘ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਮਨਜ਼ੂਰ ।
 ਕਰਨ ਗੁਲਾਮੀ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਨੰਗ⁴ ਨ ਮੂਲ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤੱਰਾਰ⁵ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਬੂਲ ।’
 ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਵਦਾ, ਫੌਜਾਂ ਸਭ ਅਮੀਰ ।
 ਕਰਦਾ ਜਸ਼ਨ ਜਯਾਫਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਆਲਮ ਗੀਰ ।
 ਫੌਜ ਸਣੇ ਯਲਆਦੀਆਂ ਹੋ ਫਰਮਾਂ ਬਰਦਾਰ⁶ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਛੱਡੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਵਿਚ ਵਫਾ⁷ ਅਮੀਰ ਦੇ ਸਾਬਿਤ ਰਹੇ ਕਦਮ⁸ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਨਾ ਹੋਂਵਦੇ ਜੁਦੇ ਕਦੀ ਇਕ ਦਮ ।
 ਪੂਰ ਸ਼ਦਾਦੀ ਕਰ ਲਏ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ⁹ ।
 ਖਬਰਾਂ ਗਈਆਂ ਅਰਬ ਥੀਂ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਚੁਫੇਰ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦੇ ਹੋਂਦੇ ਸੀ ਹੈਰਾਨ ।
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।
 ‘ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਅਰਬ ਵਿਚ ਮਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤ ਜੰਮਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਰ ।
 ਖਿੰਗ¹⁰ ਬਨੀ ਇਸਹਾਕ¹¹ ਦਾ, ਪਕੜ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸੁਲਤਾਨ ਭੀ ਥੱਕਾ ਵਾਹਾਂ¹² ਲਾ ।
 ਜਿਸ ਰਹਿਜ਼ਨ¹³ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫੌਜ ਡਕੀ¹⁴ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਪਾ ਗਲਬਾ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ਥੀਂ ਫੌਜਾਂ ਗਿਆ ਨਿਘਾਰ ।
 ਉਹ ਭੀ ਉਸ ਨੇ ਪਕੜਿਆ ਕੀਤਾ ਪਕੜ ਗੁਲਾਮ ।
 ਮੰਦਜ਼ਵਾਲੀ ਯਮਨ ਦੀ ਮਾਰੀ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਤਖਤ ਕਯਾਨੀ ਲੁੱਟ ਕੇ ਜੋ ਲੈ ਗਿਆ ਹਸ਼ਾਮ¹⁵ ।
 ਉਹ ਭੀ ਲਿਆ ਅਮੀਰ ਨੇ ਮਾਰ ਹਸ਼ਾਮ ਹਰਾਮ ।
 ਪਕੜੇ ਪੂਰ ਸ਼ਦਾਦੀਆਂ ਰਣ ਵਿਚ ਗਲਬਾ ਪਾ ।
 ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਨਿੱਤ ਕਹਾ¹⁶ ।

1. ਉਤਸਵ । 2. ਵੱਡਾ, ਮਹਾਨ । 3. ਵਾਲੇ ਪਾਉਣੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਕਦੀਮੀ ਨਿਸ਼ਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਅਰਬੀ ਸੱਭਿਅਤਾਚਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੇ ਲਗਦਾ ਹੈ । 4. ਸ਼ਰਮ । 5. ਤੇਜ਼ ਤੱਰਾਰ, ਚਲਾਕ । 6. ਆਗਿਆਕਾਰ । 7. ਸੁਭ ਚਿੰਤਨ । 8. ਪੈਰ । 9. ਅਧੀਨ । 10. ਘੋੜਾ । 11. ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਹਾਕ (ਪੈਗੰਬਰ) । 12. ਜ਼ੋਰ । 13. ਧਾੜਮਾਰ । 14. ਰੋੜੀ । 15. ਸੁਤੰਤਰ । 16. ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ।

ਅੰਤ ਨ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਰਦ ਦਲੇਰ ।
 ਸੁਰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੱਡੀਆਂ ਪਕੜ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ।”
 ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈਰਤ ਮੰਦ¹ ।
 “ਹਮਜ਼ਾ ਕੇਡਕ² ਮਰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬੁਲੰਦ ?”
 ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਆਦਾਬ³ ਥੀਂ, ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ⁴ ।
 “ਹਮਜ਼ਾ ਇਸ ਦਰਗਾਹ⁵ ਦਾ, ਹੈ ਇਕ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਖਤ ਲਿਖਵਾ ਮੰਗਵਾ ਲਓ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਵੇ ਆ ।
 ਹੈ ਤਾਬਿਆ⁶ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਉਜ਼ਰ ਨ ਕਰਸੀ ਕਾ ।”
 ਬਖਤਕ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਥੀਂ ਕਰੇ ਬਿਆਨ ਖਿਲਾਫ ।
 “ਹਮਜ਼ਾ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਬਾਗੀ ਹੋਸੀ ਸਾਫ ।
 ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਵਦਾ ਆ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
 “ਬਾਝ ਬੁਲਾਏ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੜੇ ਆਣ ਦਰਬਾਰ ?”
 ਫਿਰ ਬਖਤਕ ਕਮਬਖਤ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾ ।
 “ਬਾਗੀ ਹੈ ਯਾ ਤਾਬਿਆ, ਦੇਖ ਲਓ ਅਜਮਾ ।
 ਟੋਰ ਦਿਓ ਵਲ ਅਰਬ ਦੇ ਮਰਦ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ⁷ ।
 ਜੇ ਆਵੇ ਹੋ ਤਾਬਿਆ, ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ।
 ਜੇ ਉਹ ਏਥੇ ਆਵਣੋਂ ਕਰਸੀ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆਵੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਰਦ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੁਖਨ ਵਿਚਾਰ ।
 “ਆਹ! ਗਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਸੋ ਵਲ ਖਾਕਾਂ ਚੀਨ⁸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਪੈਕਾਰ⁹ ।
 ਉਸ ਬਿਨ ਕੌਣ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਹੱਥ ਕਰੇ ਦੋ ਚਾਰ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜੇ ਨਹੀਂ ਗਸਤਮ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ।
 ਸਕਾ ਭਤੀਜਾ ਓਸ ਦਾ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖੰਜਾਂ ਜਵਾਨ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਫੌਜ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰੋ ਰਵਾਨ ।
 ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਸੀ ਪਕੜ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, “ਫਜ਼ਰੇ¹⁰ ਟੋਰ ਚਿ ਓ ।
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜਾਂ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਲਸਕਰ ਹੋਰ ਦਿਓ ।

1. ਅਸਚਰਜ, ਹੈਰਾਨ । 2. ਕਿਤਨਾ ਵੱਡਾ । 3. ਅਦਬ, ਸਨਮਾਨ । 4. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਂ ਕੀਤੀ । 5. ਦਰਬਾਰ । 6. ਤਾਬਿਆਦਾਰ, ਅਧੀਨਤਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ । 7. ਮਰਦ (ਬਹਾਦੁਰ) ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ (ਸਿਪਾਹ—ਫੌਜ ਦਾ) ਸਾਲਾਰ (ਸਰਦਾਰ) । 8. ਚੀਨ ਦੇ ਖਾਕਾਨ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ਨੂੰ । 9. ਜੰਗ । 10. ਸਵੇਰੇ ਹੀ ।

ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣਕੇ ਇਹ ਤਦਬੀਰ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਤਾ ਆਵਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਅਮੀਰ ।
 ਸੱਦੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਅਪਨੇ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਗਇਆ ਹੋ ਰਵਾਨ ।
 “ਲਿਆ ਸੁਲਹ ਥੀਂ ਜਾਇ ਕੇ ਹਮਜ਼ੇ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ।
 ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਬੜਾ ਦਿਲਾਵਰ ਤੂੰ ।
 ਜੇ ਨਾ ਆਵੇ ਸੁਲਹ ਥੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆਵੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਰਕੇ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ।”
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਕਬੂਲਿਆ ਇਹ ਸਾਰਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ।
 ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਹੋਇਆ ਤੁਰਤ ਰਵਾਨ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਲ ਚੱਲਿਆ ਪਿਆ ਅਰਬ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰ ।
 ਫੌਜਾਂ ਢੋਈਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਜ਼ੋਰ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ¹ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਜਵਾਨ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਹਿਰਾ² ਆਇਆ ਜਲਦ ਰਵਾਨ ।
 ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਆਈਆਂ ਫੌਜਾਂ ਮੁੱਦਤ ਤੀਕ ।
 ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਰੀਫ ਥੀਂ ਅੰਤ ਢੁਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਖਲਕ ਮੱਕੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੰਬ ਗਈ ਇਕ ਬਾਰ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਹਾਲ ਸੁਣ ਹੋਇਆ ਬਾਝ ਕਰਾਰ³ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਜਾਣਿਆ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾਲ ਸ਼ੌਰ⁴ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਥੀਂ ਕਰਸੀ ਜੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਨਾ ਲੜੇ ਹਮਜ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਫਿਕਰ ਕਮਾਲ ।
 ਪਰਦੇ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਕੀਤਾ ਜਮਾ ਗਦਾਮ ।
 ਤਰਫੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਘੱਲ ਤਮਾਮ ।
 ਭੀ ਨਾਲੇ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਕਾਸਿਦ⁵ ਥੀਂ ਪੈਗਾਮ⁶ ।
 “ਖਲਕ ਮੱਕੇ ਦੀ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਦੱਮਾਂ ਬਾਝ ਗੁਲਾਮ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਆਵਣਾ ਕਰਕੇ ਲੁਤਫ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਦਿਲ ਤੇ ਜਾਨ ਥੀਂ ਹੈ ਫ਼ਰਮਾਂ ਬਰਦਾਰ ।
 ਕਰੋ ਨਿਵਾਜ਼ਿਸ਼⁷ ਆਇਕ ਕੇ, ਹਾਂ ਸਭ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।”
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਪਯਾਮ⁸ ਸੁਣ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਆਇਆ ਕੂਚ ਕਰ ਮੱਕੇ ਤਰਫ ਦਲੇਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪੇਸ਼⁹ ਜਾ ਰਾਹ ਖਲੋਤਾ ਘੇਰ ।

1, ਤਲਵਾਰ (ਤੇਗ) ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਹਾਦਰ (ਜੋਧਾ) । 2. ਕਹਿਰ ਦਾ । 3. ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਬੇਕਰਾਰ । 4. ਅਕਲ । 5. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ । 6. ਸੰਦੇਸ਼ । 7. ਕ੍ਰਿਪਾ-ਭਾਵ । 8. ਸੰਦੇਸ਼ । 9. ਅੱਗੇ ।

ਫੌਜਾਂ ਆਈਆਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਥੀਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ।
 “ਕਿਹੜੇ ਥਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਿਲਾ, ਟੁਰਿਆ ਕਿਹੜੇ ਦਾ* ?”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਤ, ਮਸਖਰੇ ! ਸੁਖਨ ਫਜ਼ੂਲ ਅਲਾ ।
 ਲਸਕਰ ਹੈ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਟੁਰਿਆ ਮੱਕੇ ਦਾ ।”
 ਕਹੇ ਅਯਾਰ ਸਵਾਰ ਨੂੰ, “ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਕਿਉਂ ?
 ਇਹ ਲਸਕਰ ਸੈਤਾਨ ਦਾ ਏਧਰ ਆਇਆ ਕਿਉਂ ?”
 ਸੁਣੀ ਸਵਾਰਾਂ ਉਮਰ ਦੀ ਜਾਂ ਇਹ ਸਖਤ ਕਲਾਮ ।
 “ਕਤਲ ਕਰੋ ਤਲਵਾਰ ਥੀਂ “ਕਰਨ ਪੁਕਾਰ ਤਮਾਮ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਮਤ ਮਾਰਿਓ, ਮੈਂ ਭੀ ਹਾਂ ਕੁਛ ਸ਼ੈ¹ ।
 ਦੱਸ ਦਿਓ ਇਸ ਫੌਜ ਦਾ ਵਾਲੀ² ਕਿਹੜਾ ਹੈ ।”
 ਕਹਿੰਦੇ, “ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਹੈ, ਲਸਕਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।”
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਆਖਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 “ਅਕਲ ਡੁੱਬੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਨੈ³ ਡੂੰਘੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਕਾਹਨੂੰ ਕੀਤਾ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮੁਖਤਾਰ ।
 ਹਾਕਿਮ ਹੈ ਜਿਸ ਫੌਜ ਦਾ ਖੂ⁴ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਕਿਹੜੀ ਨਾਲ ਬਹਾਦੁਰੀ ਕਰਸਨ⁵ ਫਤਹਿ ਹਿਸਾਰ⁶ ।
 ਗਧਾ ਬਹਾਦੁਰ ਹੀਂਗ ਕੇ ਖਲਕ ਡਰਾਵੇਗਾ ।
 ਪਾ ਆਵੇਗਾ ਪੂਰੀਆਂ ਜਿਤ ਵਲ ਜਾਵੇਗਾ ।
 ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭਾ ਇਨਸਾਨ ।
 ਖੱਜਾਫਾ⁷ ਕਰ ਘੱਲਿਆ ਏਹ ਨਾਹਕ ਹੈਵਾਨ⁸ ।”
 ਲੈ ਤਲਵਾਰਾਂ ਜਾ ਪਏ ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਅਸਵਾਰ ।
 ਮਾਰੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ⁹ ਦਾ ਅੱਗੋਂ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਪਏ ਸਿਪਾਹੀ ਉਮਰ ਤੇ ਨਸ ਨਸ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਅੱਗੋਂ ਉਮਰ ਚਲਾਂਵਦਾ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਥੀਂ ਚਾਰ ।
 ਲਸਕਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਸਾਰੇ ਸੌਰ ਕਹਾ ।
 ਸੁਣਿਆ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ ਲਸਕਰ ਪਈ ਬਲਾ ।
 ਸੁਣਕੇ ਨੱਸਾ ਆਇਆ ਤਰਫੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਸੂਰਤ ਸੀਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਿਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਹਸਦੇ ਦੇ ਦੰਦ ਉਸ ਦੇ ਗਏ ਜੋ ਨੰਗੇ ਹੋ ।
 ਉਮਰ ਪੱਥਰ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ, ਦੰਦ ਪਏ ਝੜ ਦੋ ।
 ਵੱਟਾ ਮਾਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਲਿਆ ਕੁਦਾੜਾ ਚਾ ।
 ਦੋ ਤਿੰਨ ਛਾਲਾਂ ਲਾਇਕੇ ਵੜੇ ਪਹਾੜੀਂ ਜਾ ।

*ਤਰਫ, ਵਲ । 1. ਚੀਜ਼, ਵਸਤੂ । 2. ਮਾਲਿਕ । 3. ਨਦੀ । 4. ਆਦਤ, ਸੁਭਾਉ ।
 5. ਕਰਨਗੇ । 6. ਕਿਲ੍ਹਾ । 7. ਘੁਮਿਆਰ, ਘੜੇ-ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ । 8. ਪਸ਼ੂ । 9. ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ।

ਤੇ ਉਹ ਦੰਦ ਭਨਾਇਕੇ ਰੋਂਦਾ ਨਾਮਾਕੂਲ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, 'ਇਹ ਕੋ ਗੂਲ¹ ਹੈ, ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨ ਮੂਲ ।
 ਜੇ ਇਹ ਰੋਂਦਾ ਆਦਮੀ, ਡਰਦਾ ਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਵਿਉ ਹੋਸੀ ਜੋ ਅਸਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਗਿਆ ਕਰ ਚੂਰ ।"
 ਅੰਦਰ ਹਾਲ ਮਲਾਲ² ਦੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਹਰਾਮ ।
 ਅੰਦਰ ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਂ ਵੜਿਆ ਬਦਨਾਮ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਆਇ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ।
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਸੁਣਾਂਵਦਾ ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਜੋ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਪਾ ਗਿਆ ਰਮਜ਼ੋਂ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਪਰਦਾ ਪਾ ਸੁਣਾਂਵਦਾ, 'ਹੈ ਇਹ ਸਖਤ ਮੁਕਾਮ ।
 ਵਸਦੇ ਗੂਲ³ ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਫਤੂਰ ।"
 ਜਾਤਾ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਏਹ ਗੂਲ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਆਇਆ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਲੁਤਫ ਅਜ਼ੀਮ⁴ ।
 ਕੀਤੀ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀਮ⁵ ।
 ਦੋਵੇਂ ਹੋਏ ਬਗਲਗੀਰ⁶ ਬਾਹਮ⁷ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਦੁਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਲੁਤਫ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਬੈਠ ਇਕੱਠੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਰਲ ਮਿਲ ਖਾਣ ਤੁਆਮ⁸ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੀਤੀ ਖਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।
 ਚੌਥੇ ਰੋਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛੀ ਹਾਲਤ ਸੱਭ ।
 "ਕਦਮ ਰੰਜਾ ਫਰਮਾਇਆ⁹ ਇਤਵਲ¹⁰ ਕਿਆ ਸਬਬ ?"
 "ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਓਂ ਸ਼ਾਹ ਨੇ," ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਕਹੇ ।
 "ਜ਼ਿਕਰ ਤੇਰਾ ਨਿੱਤ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਰਹੇ ।"
 ਤੇ ਜੋ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੀ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਦਿੱਤਾ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤ ਗੁਜ਼ਰਾਨ¹¹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਖਤ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਨਾਲੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੌੜ ਜਵਾਬ ।
 'ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੱਦਨ ਸੀ ਮਤਲੂਬ¹² ।
 ਬੁਜ਼ਰਜ ਮਿਹਰ ਪਹੁੰਚਾਂਵਦਾ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਮਕਤੂਬ¹³ ।
 ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਂਦਾ ਜਾ ।
 ਨਾ ਸੀ ਹਾਜ਼ਿਤ¹⁴ ਫੌਜ ਦੀ, ਮੇਰਾ ਉਜ਼ਰ ਨਾ ਕਾ ।

1. ਪਹਾੜੀ ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂ ਟਾਖਸ਼ । 2. ਰੰਜ ਤੇ ਦੁੱਖ । 3. ਦੇਉ, ਜਿੰਨ । 4. ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਯਤਨ (ਤਰਦੱਦ) । 5. ਇੱਜ਼ਤ, ਸਨਮਾਨ । 6. ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੇ । 7. ਆਖਸ ਵਿਚ । 8. ਖਾਣਾ, ਰੋਟੀ, ਭੋਜਨ । 9. ਤਸ਼ਰੀਫ ਲਿਆਉਣਾ, ਪਧਾਰਨਾ । 10. ਇਸ ਪਾਸੇ । 11. ਪੇਸ਼ ਕਰ-ਦਿੱਤਾ । 12. ਲੋੜ । 13. ਖਤ, ਪਤ੍ਰ । 14. ਜ਼ਰੂਰਤ ।

ਫੌਜਾਂ ਮੇਰੇ ਲੈਣ ਨੂੰ ਆਈਆਂ ਕਰ ਪੈਕਾਰ¹ ।
 ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਵਣਾ, ਨੰਗ² ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਰ ।
 ਮੈਂ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਮੱਕਿਓਂ ਬੇਵਸ ਹੋ ਮਗਲੂਬ³ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦਾ ਨਾ ਆਵੇ ਮਕਤਬ ।”
 ਸੁਣਿਆ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਇਹ ਕੁੱਲ ਬਿਆਨ ।
 ਏਹ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਸਰਕਸ਼ੀ⁴ ਗੁਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਧਿਆਠ ।
 ਸੂਰਤ ਡਿੱਠੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਅੰਦਰ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨ ।
 ਹੈਬਤ⁵ ਪਈ ਅਮੀਰ ਦੀ ਦਿਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰ ਆਨ ।
 ਯਾਦ ਨ ਆਇਆ ਏਸ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਫਰਮਾਵਣਾ, ਲੈਂਦਾ ਮੰਨ ਇਯਾਨ⁶ ।
 ਆਹਾਂ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਭੀ, ਹਰ ਦਮ ਰਹਿੰਦਾ ਪਾਸ ।
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਪੁਛਾਂਵਦਾ, ਸੁਕਦੇ ਰਹਿਣ ਹਵਾਸ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਏਹ ਜਵਾਬ ।
 ਲੈ ਫੌਜਾਂ ਮੁੜ ਚੱਲਿਆ, ਰੁਖਸਤ ਲੈ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਕੱਢ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਮੱਕਿਓਂ ਹੋਇਆ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰ ।
 ਲਾਏ ਤੰਬੂ ਪਾਇਲਾਂ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਆਨ ।
 “ਹਜ਼ਰਤ ! ਮੈਥੀਂ ਖਫਾ⁷ ਹੈ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਜਵਾਨ ।
 ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਵੇ ਹੋ ਗਿਆ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਕੰਮ ।
 ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਾਂ ਪਛੁਤਾਂਵਦਾ, ਦਿਣ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਗੱਮ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤੇ ਏਸ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਾਂ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਮਤ ਮੈਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀਓਂ ਜਗ ਵਿਚ ਕਰੇ ਖਰਾਬ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਇਕੇ, ਝਬਦੇ ਲਿਆ ਤੁਆਮ ।
 ਲੈ ਚਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇ ਕਰ ਲੈ ਸੁਲਹ ਤਮਾਮ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਇਕੇ ਭਰੇ ਜਵਾਂ ਦਾ ਥਾਲ ।
 ਆਇਆ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਥੀਂ, ਲੈ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ।
 ਅੱਗੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿਗਿਆ ਆ ।
 ਥਾਲ ਅਗਾੜੀ ਰੱਖਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਬਖਸ਼, ਖਤਾ⁸ ।
 ਮੈਂ ਮਿਸਕੀਨ ਗਰੀਬ ਦੀ ਖਤਾ ਮੁਆਫ ਕਰੋ ।
 ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰੋ ।

1. ਧਾਵਾ, ਚੜ੍ਹਾਈ । 2. ਸ਼ਰਮ । 3. ਗ਼ਲਬੇ ਹੇਠ ਆ ਕੇ, ਹਾਰ ਕੇ । 4. ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ, ਬਗ਼ਾਵਤ । 5. ਡਰ, ਭੈ, ਦਬਦਬਾ । 6. ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ । 7. ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ । 8. ਗੁਨਾਹ ।

ਬੇ ਅਦਬੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਮੈਥੋਂ ਅੰਦਰ ਰਾਹ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ੋਂ, ਮੇਰਾ ਬਖਸ਼ ਗੁਨਾਹ ।”
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਆਂਦਾ ਸਮਝ ਤੁਆਮ ।
 ਸੀਨੇ ਲਾਇਆ ਉਮਰ ਨੂੰ ਸ਼ਫਕਤ¹ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮ ਅਯਾਰ ਦਾ ਕਰਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ।
 “ਤੇਰੀ ਖਤਾ ਕਸੂਰ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਐ ਯਾਰ ।”
 ਜਾਂ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਥਾਲ ਉਤੋਂ ਸਰਪੋਸ਼² ।
 ਦੇਖ ਜਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਖਾਮੋਸ਼³ ।
 ਸਾਰੀ ਮਜਲਿਸ ਹੱਸਦੀ ਮੂੰਹ ਪਰ ਪਰਦਾ ਪਾ ।
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਰਹਿਆ ਧੌਣ ਨਿਵਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, ‘ਇਹ ਕੀ ਕੀਤੋ ਕਾਰ ?
 ਆਂਦੋ ਨਾਲ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ ਮੈਂਨੂੰ, ਐ ਅਯਾਰ ।
 ਥਾਲ ਜਵਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਓ ਅੱਗੇ ਖੋਰਸ਼⁴ ਲਿਆ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾ ਖੋਰਸ਼ ਲਿਆਂਦਿਓ, ਕੀਤੋ ਜੁਲਮ ਕਿਆ ?”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਕੀ ਜਵਾਂ ਥੀਂ ਖਿਜ਼ਾਂ ਅਜ਼ੀਜ਼⁵ ਖੁਰਾਕ ?
 ਏਦੂੰ ਮੰਗੇ ਹੋਰ ਜੇ ਪਾ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਖਾਕ ।”
 ਓੜਕ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੋ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਮੁੜ ਮੱਕੇ ਵਲ ਆਂਵਦਾ, ਯਾਰਾਂ ਸੈ ਅਮੀਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਲੈ ਗਿਆ ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ।
 ਆ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਬੈਠਾ ਰੰਧ⁶ ਸੰਭਾਲ ।
 ਹਰ ਹਰ ਕਹਿੰਦਾ ਆਇ ਕੇ, ‘ਹੋਇਆ ਕੀ ਖਤਾ ?
 ਲਸਕਰ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਾਂਦਾ ਘੋਰ ਲਿਆ ।
 ਕਰ ਛੱਡੋ ਬੇਆਬਰੂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਪਿੱਛਾ ਗਿਓਂ ਨ ਛੋੜ ਕੇ ਸਾਡਾ ਅਜੇ ਜਵਾਨ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਇਕ ਦੇਵ ਹੈ ਦੇਖੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਭੀ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਮਾਲੁਮ ਹਾਲ ।
 ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨ ਦੇਈਏ ਮੂਲ ।
 ਕਰੀਏ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਮਕਤੂਲ⁷ ।
 ਜੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜੰਗ ਦੀ ਝੱਲ ਨ ਸੱਕੋ ਝਾਲ ।
 ਹੱਥੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਭ ਬਰਕਤ ਤੇ ਮਾਲ ।”

1. ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਾਵ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 2. ਪੜਦਾ, ਢੱਕਣ । 3. ਚੁੱਪ । 4. ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ । 5.
 ਪਿਆਰੀ । 6. ਮੋਰਚਾ । 7. ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਕੰਬਿਆ, ਕਦਮੀ ਲਾਵੇ ਹਾਥ ।
 “ਏਡ ਫਜ਼ੀਹਤ *ਉਮਰ ਜੀ ! ਨਾ ਕਰ ਸਾਡੇ ਸਾਥ ।”
 ਉਮਰ ਅਯਾਰੇ ਓਸ ਦੀ ਇੱਕ ਨ ਮੰਨੀ ਗੱਲ ।
 ਲੈ ਸੀਸਾ ਹੱਥ ਕਹਿਰ ਥੀਂ ਹੋਇਆ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਵੱਲ ।
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਡਰਦਾ ਉਮਰ ਦਾ, ਮੰਨ ਲਿਆ ਫਰਮਾਨ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾ ਸਭ ਫੌਜ ਦਾ ਕਰੇ ਸਿਪੁਰਦ ਜਵਾਨ ।
 “ਘੋੜੇ ਸਾਡੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾ ਪੈਦਲ ਕਰ ਘੱਲ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਬੇ-ਫਾਇਦਾ ਕਿਨੇ ਨ ਸੁਣਨੀ ਗੱਲ ।
 ਤਾਹਰੂ ਗਦੀ ਨਾ ਛੋੜਸਾਂ, ਘੋੜੇ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ।
 ਯਾ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣ ਘੋੜਿਆਂ ਮਾਰ ਕਰਾਂ ਕਤਲਾਮ ।”
 ਓੜਕ ਘੋੜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ।
 ਚੱਲੇ ਪੈਦਲ ਰੋਂਵਦੇ, ਲੁੱਟੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਖਰਚ ਤਲਕ¹ ਭੀ ਪੱਲਿਓਂ ਸਭ ਕੁਝ ਝਾੜ ਲਿਆ ।
 ਲੈ ਕੇ ਮਾਲ ਅਯਾਰ ਮੁੜ ਹਮਜ਼ੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਕੀਤੋ ਭਲਾ ਨਾ ਮੂਲਾ’²
 ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਅਯਾਰ ਨੇ, ‘ਸੁਣ, ਹਮਜ਼ਾ ਮਕਬੂਲ³ !
 ਫੌਜ ਘੱਲੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਸਾਡੇ ਪਕੜਨ ਨੂੰ ।
 ਗਈ ਫਜ਼ੀਹਤ⁴ ਪਾਇ ਕੇ ਹੋਕੇ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂ⁴ ।
 ਹੁਣ ਕਰਸੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਮਾਲੂਮ ।
 ਇਹ ਸਭ ਇੱਕੋ ਮਰਦ ਨੇ ਕਰ ਘੱਲੇ ਮਹਰੂਮ⁵ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਰਹਿਆ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਸੁਣ ਮੌਜੂ⁶ ਮਕਾਲ⁷ ।
 ਓਧਰ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਖਿਜ਼ਾਂ ਭੀ ਪਹੁਤਾ ਮੰਦੇ ਹਾਲ ।
 ਅੰਦਰ ਕੰਨ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਖਲਕ ਕਰੇਂਦੀ ਗੁੱਲ⁸ ।
 “ਫੌਜ ਪਿਆਦਾ ਆਂਵਦੀ ਮਾਲੋਂ ਖਾਲੀ ਕੁਲ⁹ ।
 ਭਾਵੇਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸੁੱਤਾ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾਹ ਲੁਟਾਇਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਿਆ ।”
 ਸੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਵਾਹ ! ਬਖਤਕ ਦੀ ਹੋਸ਼ ।
 ਪੌਸੀ ਏਸ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦਾ ਮੁਲਕਾਂ ਰਾਹ ਖਰੋਸ਼¹⁰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, “ਕੋ ਘੱਲ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਅਜਮਾ ।
 ਦੇਖ ਲਿਆ ਅਜਮਾਇਕੇ, ਆਇਆ ਲੀਕ ਲਵਾ ।

*ਬਦਨਾਮੀ, ਅਪਮਾਨ । 1. ਤੱਕ । 2. ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ । 3. ਰੁਸਵਾਈ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ।
 4. ਬੁਰੇ ਹਾਲ । 5. ਖਾਲੀ । 6. ਵਾਜਿਬ, ਠੀਕ । 7. ਬਾਤ ਚੀਤ, ਕਥਨ । 8. ਰੌਲਾ । 9. ਥੱਕੀ-
 ਮਾਂਦੀ । 10. ਜੋਸ਼ ।

ਇਸ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਟੋਰੀਆਂ, ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਬਦਨਾਮ ।
 ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੁੱਟੀ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।”
 ਡਿੱਠਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਬ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਝੁਕਿਆ ਅੱਗੇ ਤਖਤ ਦੇ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਬਿਆਨ ।
 “ਏਹ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਘੱਲਨਾ, ਨਾ ਆਹਾ ਮਤਲੂਬ¹ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾ ਦਿਆਂ ਘੱਲ ਇਕੋ ਮਕਤੂਬ² ।
 ਕੁਰਨਸ਼³ ਤੇਰੀ ਕਰੇਗਾ ਆ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।
 ਬਾਗੀ ਨਾਹੀਂ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਸਵਾਰ ।”
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਜਿਸ ਨੇ ਲੁੱਟੀ ਫੌਜ ।
 ਹੋਸੀ ਲਸ਼ਕਰ ਓਸ ਦਾ ਅੰਦਰ ਸ਼ੋਕਤ⁴ ਔਜ⁵ ।
 ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨੇ ਕਰੀਂ ਪਵਾੜਾ ਠੀਕ ।
 ਐਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਲਗਾਵੇਂ ਲੀਕ ।
 ਓਥੇ ਫੌਜਾਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।
 ਏਥੇ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਢਿੱਲ ਗੁਜ਼ਾਰ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਵਾਬ ।
 “ਨਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਅਸਬਾਬ ।
 ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨਾਮ ।
 ਕਰਨੀ ਏਡ ਬਹਾਦੁਰੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਾਮ ।”
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਤਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਜੋ ਜੋ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਫਿਅਲ⁶ ਕਲਾਮ⁷ ।
 “ਚੋਰੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਣ ਪਿਆ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾ ਸਭ ਅਸਾਂ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ।”
 ਲਾਨਤ ਕਰਦੇ ਹੁਰਮੁਜ਼ੇ ਹਰ ਤਰਫੋਂ ਸਰਦਾਰ ।
 “ਇਕ ਨਕਾਰੇ ਮਰਦ ਥੀਂ ਆਇਓਂ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ।”
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ, “ਆਵਸੀ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਇਤ ਦਾ⁸ ।
 ਓਸ ਨਕਾਰੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਇਓ ਅਜਮਾ ।
 ਉਹ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕੱਲਾ ਲੁੱਟ ਲਵੇ ।
 ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਪੜਦੇਵ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਜੁੱਟ ਲਵੇ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਡਿੱਠਾ ਕਦੀ ਨ ਮੂਲ ।
 ਏਸ ਤਰਹ ਦਾ ਆਦਮੀ, ਪਰੀ ਨ ਦੇਵ ਨ ਗੂਲ⁹ ।”
 ਸੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, “ਹੈ ਉਹ ਕੇਡ ਬਲਾ ?
 ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਆਣ ਪਵੇ ਤਨਹਾ¹⁰ ।”

1. ਲੋੜ । 2. ਖਤ । 3. ਸਲਾਮੀ । 4. ਤਾਕਤ । 5. ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ, ਬੁਲੰਦ ਪਾਏ ਦੀ । 6. ਕੰਮ । 7. ਵਚਨ । 8. ਤਰਫ, ਵਲ । 9. ਭੂਤ । 10. ਇਕਲਾ ।

ਹੁਰਮੁਜ਼ ਰੋ ਰੋ ਆਖਦਾ, “ਹਮਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਸੈ ।
 ਇਕ ਉਮਰ ਨਾ ਹੋਂਵਦਾ, ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੋ ।”
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਕਰੇ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾ ਲਓ ਜਿਉਂ ਕਰ ਹੈ ਇਮਕਾਨ¹ ।”
 ਘਰ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਲੈ ਗਿਆ, ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਸਵਾਰ ।
 ਆ ਕਰਦਾ ਫਰਜ਼ਦ² ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਤਰਫ ਤਿਆਰ । ੧੪ ।
**ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਨੂੰ ਅਜ਼ਦਹਾ³ ਦੀ ਸ਼ਕਲ
 ਦੇ ਝੰਡੇ ਸਮੇਤ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਕੋਲ ਭੇਜਣਾ ।**
 ਘਰ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਆਇ ਕੇ ਖੁਆਜਾ ਦਾਨਿਸ਼ ਮੰਦ⁴ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਸਰ⁵ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਤਾਈਂ, “ਐ ਫਰਜ਼ਦ⁶ ।
 ਟੁਰ ਜਾ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੀ, ਜਾ ਕੇ ਸੱਦ ਲਿਆ ।”
 ਕਹੀਉਸ⁷ “ਫਰਮਾਂਬਰੀ⁸ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਸਦਾ ।
 ਐਪਰ ਹੈ ਦਿਲ ਚਾਂਹਵਦਾ, ਹੋਵੇ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਜਾਣ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੇ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀਂ ਸ਼ਾਨ⁹ ।”
 ਸੁਣ ਖੁਆਜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਂਵਦਾ, “ਐ ਫਰਜ਼ਦ ਅਜ਼ੀਜ਼¹⁰ ।
 ਤੁਰਫਾ ਲੈ ਜਾਣਾ ਕੁਝ ਕ੍, ਕੀਤੀ ਖੁਬ ਤਮੀਜ਼¹¹ ।
 ਕੀਤੀ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ।
 ਕੀ ਕੁਝ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਲਈ ਤੁਰਫਾ ਕਰਾਂ ਤਿਆਰ ।
 ਦਿਲ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਨਾਲ ਕਿਆਸ¹² ਉਸ ਦਮ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਸਿਰਪਰ ਨਹੀਂ ਅਕਮ¹³ ।
 ਝੰਡਾ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਇਕ ਬਣਾਇਆ ਖੁਬ ।
 ਸੀ ਲੰਬਾਈ ਓਸ ਦੀ ਸੱਠ ਗਿਰਾਂ ਮਰਗੂਬ¹⁴ ।
 ਵਿਚ ਦਹਾਨਾ¹⁵ ਚਾਰ ਸੂ¹⁶ ਜੜੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ।
 ਸੀਸੇ ਜੜੇ ਹਜ਼ਾਰਹਾ ਵਿਚ ਦਹਾਨੀ¹⁷ ਦੇ ।
 ਜੜਿਆ ਅੰਦਰ ਓਸ ਦੇ ਆਹਾ ਟੱਲ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਨੌ ਕੋਹਾਂ ਤਕ ਓਸ ਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਲਿਖਿਆ ਖਤ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ਅੱਵਲ ਹਮਦ ਖੁਦਾ ।
 ਫੇਰ ਦਰੂਦ¹⁸ ਖਲੀਲ¹⁹ ਨੂੰ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰ ਸਦਾ ।
 ਤਰਫੋਂ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪਿਆਰਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ।

1. ਸੰਭਵ, ਮੁਮਕਿਨ । 2. ਪੁਤ੍ਰ । 3. ਅਜ਼ਗਰ, ਸੱਪ, ਅਸਰਾਲ । 4. ਅਕਲਮੰਦ, ਬੁੱਧੀਮਾਨ ।
 5. ਪੁਤ੍ਰ । 6. ਬੇਟਾ । 7. ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ । 8. ਤਾਬੇਦਾਰੀ । 9. ਇੱਜ਼ਤ । 10. ਪਿਆਰੇ । 11.
 ਵਿਚਾਰ । 12. ਸਿਆਲ । 13. ਛਤ੍ਰ, ਝੰਡਾ । 14. ਲੋੜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ । 15. ਮੂੰਹ । 16. ਤਰਫ,
 ਪਾਸੇ । 17. ਨਾ, ਮੂੰਹ । 18. ਰਹਿਮਤ । 19. ਮਿਤ੍ਰ, ਭਾਵ—ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ।

ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਮਕਤੂਬ ਨੂੰ ਦੇਖੀਂ ਐ ਫਰਜ਼ੰਦ ।
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਆਵਣਾ ਸ਼ਾਦਾਂ¹ ਤੇ ਖੁਰਸੰਦ² ।
 ਤਖਤ ਕਯਾਨੀ³ ਲੁੱਟਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਮਾਰ ਹੁਸ਼ਾਮ⁴ ।
 ਉਹ ਭੀ ਨਾਲ ਲਿਆਵਣਾ ਕਰ ਤਾਜ਼ੀਮ⁵ ਤਮਾਮ ।
 ਆਵੀਂ ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨੇ ਜਾਂ ਲੈ ਫੌਜ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ⁶ ਅਕਲੀਮ⁷ ਦਾ ਆ ਕਰਿਓ ਆਦਾਬ⁸ ।
 ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਸਲਾਮ ਹੈ ਨਾਲ ਦੁਆਇ ਫਕਤ⁹ ।
 ਲਇਆ ਇਲਮ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਨਾਲ ਗਿਆ ਲੈ ਖਤ ।
 ਮੰਜਲ ਮੰਜਲ ਜਾਂਵਦਾ, ਮੱਕੇ ਵੜਿਆ ਜਾ ।
 ਪਾਈ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਗਇਆ ਸਿਧਾ ।
 ਆਂਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਇਸਤਕਬਾਲ¹⁰ ।
 ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਦੇ ਸ਼ਾਦ¹¹ ਹੋ ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ।
 ਰੁੜਦਾ ਖਤ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਤੋਂ, ਪੜਦਾ ਆਪ ਅਮੀਰ ।
 ਚੁੰਮ ਸਿਰੇ ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਖੁਆਜੇ ਦੀ ਤਹਰੀਰ¹² ।
 ਝੰਡਾ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੌਕ¹³ ਖਿਜ਼ਾਂ ਕਰ ਆਰਜ਼ੂ¹⁴ ਬਣੇ ਅਲਮਬਰਦਾਰ¹⁵ ।
 “ਕੂਚ ਕਰੋ ਝਬ ਫੌਜ ਨੂੰ” ਕਹਿੰਦਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਕੂਚ ਦੀ ਧਰੀ ਨਕਰੇ¹⁶ ਜ਼ਰਬ¹⁷ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਮੁਹਰੇ ਫੌਜ ਦੇ ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕੂਰਬ ।
 ਪਿਛੇ ਉਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹੇ ਖੜੇ ਭਾਈ ਗਾਲਿਬ ਹਰਬ¹⁸ ।
 ਲੈ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੋਂਵਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਸਵਾਰ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਜ਼ੇਬਾਂ ਨਕਸ਼¹⁹ ਨਿਗਾਰ²⁰ ।
 ਕਰ ਸ਼ਦਿਆਨੇ²¹ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਮੰਜਲ ਮੰਜਲ ਜਾਂਵਦੇ ਪਹੁਤੇ ਇਕਤ ਮੁਕਾਮ ।
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਜਾਂਵਦੇ ਸੀ ਏਥੋਂ ਦੋ ਰਾਹ ।
 ਸੀ ਇਕ ਬਾਰਾਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਰਾਹ ਤਬਾਹ ।
 ਪਰ ਅੰਦਰ ਉਸ ਰਾਹ ਦੇ ਆਹੀ ਸ਼ੇਰ ਜ਼ਿਆਨ²² ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀਰਾਨ ।
 ਤੇ ਇਹ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਸੀ ਇਤਵਲ ਚਲੇ ਨ ਕੋ ।
 ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਵੇ ਜੇ ਚਲੇ, ਸ਼ੇਰੋਂ ਬਚੇ ਨ ਕੋ ।

1. ਪ੍ਰਸੰਨ । 2. ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ । 3. ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਧਨ । 4. ਹਸ਼ਮਤ, ਦੌਲਤ । 5. ਅਦਬ । 6. ਸੱਤ । 7. ਵਿਲਾਇਤਾਂ । 8. ਸਨਮਾਨ । 9. ਸਿਰਫ, ਬਸ : 10. ਸਵਾਗਤ । 11. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਖੁਸ਼ । 12. ਲਿਖਤ । 13. ਪਟਾ । 14. ਉਮੈਦ । 15. ਨੌਜ਼ਾ ਫੜਨ ਵਾਲਾ । 16. ਨਗਾਰੇ ਉਤੇ । 17. ਚੋਟ । 18. ਹਰਬ (ਲੜਾਈ) ਦੇ ਗਾਲਿਬ (ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ) । 19. ਬਣਾਉ ਠਣਾਉ । 20. ਸ਼ਕਲ, ਸੂਰਤ । 21. ਖੁਸ਼ੀਆਂ । 22. ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰੋਧੀ ।

ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਭ ਉਜਾੜ ।
 ਸ਼ੇਰ ਜ਼ਿਆਂ¹ ਖੁੰਖਾਰ² ਨੇ ਲੋਕ ਮੁਕਾਏ ਮਾਰ ।
 ਦੂਜਾ ਚੌਦਾਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਆਹਾ ਰਾਹ ਰਵਾਨ ।
 ਉਸ ਰਾਹੇ ਥੀਂ ਜਾਂਵਦੀ ਖਲਕਤ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ।
 ਆਹਾ ਮੁਹਰੀ ਫੌਜ ਦਾ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਆਨ ਦੁਰਾਹੇ ਓਸ ਨੇ ਅਸਪ ਦਿਤਾ ਖਲਿਹਾਰ ।
 ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਓਸ ਦੇ ਚੌਤਾਲੀ ਅਸਵਾਰ ।
 ਆ ਆ ਗਏ ਖਲੋਂਵਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਰੋਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਇਆ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਅਯਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੂੰ ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਢਿਡ ਵਾਲਿਆਂ, ਕਿਉਂ ਹੈ ਖੜਾ, ਅਲਾ³ ।
 ਰੁਕ ਰਹਿਓਂ ਕਿਉਂ ਚੌਬਰਾ ! ਹਾਲਤ ਆਖ ਸੁਣਾ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਨਾਲ ਨਿਦਾ⁴ ।
 “ਚੌਰਾ, ਏਥੋਂ ਰਾਹ ਦੋ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨ ਜੁਦਾ ।
 ਹੈ ਇਕ ਰਸਤਾ ਦੂਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੇ ਹੈ ਇਕ ਆਫਤ ਠੀਕ ।”
 ਪਾਈ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਹੋ ਰਵਾਨ ਯਲਆਦੀਆ, ਜਿਤ ਵਲ⁵ ਸ਼ੇਰ ਜ਼ਿਆਨ ।”
 ਟੁਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਾਮੁਣੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਟੁਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ।
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੂਰੋਂ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਏਸ ਥਾਂ ਡੇਰਾ ਦਿਆਂ ਉਤਾਰ ।
 ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤ ਸ਼ੇਰ ।”
 ਏਥੋਂ ਫੌਜ ਉਤਾਰਦਾ ਢਲੀ ਅਰਬ ਦਲੇਰ ।
 ਫਰਮਾਵੇ, “ਮੈਂ ਉਮਰ ਲੈ ਖੁਦ ਚਲਾਂ ਅਗੇਰ ।
 ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਦਲੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂ ਰਣ ਵਿਚ ਘੇਰ ।”
 ਦੋ ਕੌਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਉਤਾਰ ।
 ਆਣ ਵੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਆਹਾ ਪਿਆ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸਭੀ ਵੀਰਾਨ⁶ ।
 ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਇਮਾਰਤਾਂ ਖਾਲੀ ਬਾਝ ਇਨਸਾਨ⁷ ।

1. ਗੁਸੈਲੇ । 2. ਮਾਰੂ । 3. ਬੋਲ । 4. ਉੱਚੀ । ਅਵਾਜ਼ । 5. ਕ੍ਰੋਧੀ ਸ਼ੇਰ । 6. ਉਜਾੜ । 7.
 ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ।

ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, ਇਕ ਤਰਫੇ ਤੂੰ ਹੋ
 ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਵਲ ਜਾਵਸਾਂ, ਮਾਰਾਂ ਆਫਤ ਜੋ ।
 ਜੇ ਤੇਰੀ ਵਲ ਜਾਵਸੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰੀ ।
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਕਰਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਤੂੰ ਨਾ ਮੂਲ ਡਰੀਂ ।
 ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੋ ਫਿਰ ਰਹੇ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ ਸ਼ੇਰ ।
 ਚੱਲੇ ਜਿਸ ਦਰਵਾਜ਼ਿਓਂ ਮਿਲੇ ਉਥਾਈਂ¹ ਫੇਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, 'ਨਾਹਰਾ ਕਰਸਾਂ ਸਖਤ ।
 ਤੂੰ ਚੜ੍ਹ ਮੁਹਕਮ² ਹੋਇਕੇ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ।'
 ਉਮਰ ਗਿਆ ਚੜ੍ਹ ਰੁੱਖ ਤੇ, ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ।
 ਨਾਹਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਭੀ ਆਣ ਪਿਆ ਇਕਵਾਰ !
 ਖਿੰਗ³ ਨਬੀ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਨੱਸਾ ਦਹਿਸਤ⁴ ਖਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੈਦਲ ਹੋਇ ਕੇ ਪਿਆ ਪਿਛਾੜੀ ਆ ।
 ਸ਼ੇਰ ਕਰੇਂਦਾ ਖਿੰਗ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਗਿਆ ।
 ਸ਼ੇਰ ਪਿਆ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ, ਹਮਜ਼ਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ।
 ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਬਚਾਇਕੇ ਘੋੜਾ ਆਇਆ ਨੱਸ ।
 ਰੋਵੇ ਲਸਕਰ ਅਰਬ ਦਾ, ਜ਼ਾਰੀ⁵ ਕਰੇ ਬੇਵਸ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਵੇਖ ਸਿਆਵਖਸ਼, "ਰੋਵੋ ਨਾਹੀਂ ਮੂਲ ।
 ਹੋਗੁ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ⁶ ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ⁶ ਮਕਬੂਲ ।"
 ਓਧਰ ਅਰਬੀ⁶ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਪਕੜ ਗਿਆ ਲੈ ਚਾ ।
 ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਫੇਰ ਕੇ ਮਾਰੇ ਧਰਤਿ ਉਠਾ ।
 ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੌਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ੇਰ ਫਨਾਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, "ਇਸ ਦਾ ਚਮੜਾ ਲਾਹ ।"
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਬੈਠ ਉਤਾਰੇ ਖੱਲ ।
 ਖੱਲ ਲਿਆਏ ਨਾਲ ਤੇ ਆਏ ਲਸਕਰ ਵੱਲ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਈ ਸ਼ਾਦ⁷ ਸਿਪਾਹ⁸ ।
 ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਸਿਆਵਖਸ਼ ਖਲ ਘੱਲੇ ਵੱਲ ਸ਼ਾਹ ।
 ਭਰ ਤੂੜੀ ਥੀਂ ਖੱਲ ਨੂੰ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਪਾਸ ।
 ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਟੋਰਨ ਨਾਲ ਕਯਾਸ⁹ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਹਾਲ ਅਹਵਾਲ ਅਮੀਰ ਦਾ ਜਾ ਕੀਤਾ ਇਜ਼ਹਾਰ¹⁰ ।

1. ਉਥੇ ਹੀ । 2. ਤਕੜਾ । 3. ਘੋੜਾ । 4. ਡਰ, ਭੈ । 5. ਵਿਰਲਾਪ । 6. ਅਰਬੀ (ਸ਼ੇਰ)—
 ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 7. ਖੁਸ਼ੀ । 8. ਫੌਜ । 9. ਸਿਆਣਪ, ਸਮਝ—ਸੂਝ । 10. ਪ੍ਰਗਟ ।

ਖੱਲ ਡਿੱਠੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 “ਆਹੇ ਏਸੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਮੁਲਕ ਕੀਤੇ ਵੀਰਾਨ ।”
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, ‘ਮੈਂ ਟੌਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ।
 ਮਾਰ ਲਈਆਂ ਇਸ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕਰ ਗਲਬ¹ ਇਕਬਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਇਕ ਹਮਲਿਓਂ ਮਾਰ ਲਿਆ ਤਨਹਾ² ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਜੇਡ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਮਰਦ ਨ ਹੋਸੀ ਕਾ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਹਮਜ਼ਾ ਹੈ ਕੁਛ ਚੀਜ਼ ।
 ਉਸ ਵਿਚ ਸੱਭੇ ਖੂਬੀਆਂ ਸ਼ਾਨ ਕਮਾਲ ਤਮੀਜ਼ ।
 ਵਾਲੀ³ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ⁴ ਦਾ ਖੁਦ ਕਰਦਾ ਤਾਰੀਫ ।”
 ਸੁਣ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਹਸਦ⁵ ਥੀਂ ਸੱੜ ਪਾਵਨ ਤਕਲੀਫ ।
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਫੇਰ ।
 “ਲਗਦਾ ਕਿਆ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਹੈਂ ਤੂੰ ਮਰਦ ਦਲੇਰ । ?”
 ਮੁਕਬਿਲ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਕਰ ਆਦਾਬ⁶ ਤਮਾਮ ।
 “ਹਜ਼ਰਤ ! ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਗੁਲਾਮ⁷ ।”
 ਪਿਛੋਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਭੀ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਕਲਾਮ ।
 “ਇਹ ਉਹ ਅਰਬੀ ਰਾਹਿਜ਼ਨ⁸, ਮੁਕਬਿਲ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ।
 ਰਹਿੰਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਜੁਲਮ ਥੀਂ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫੜ ਏਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।”
 ਮੁਕਬਿਲ ਵਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਵੇਖੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ।
 “ਇਹ ਪੁਰਕਾਰ⁹ ਜਵਾਨ ਹੈ ਪੂਰਾ ਅੰਤਰ ਸ਼ਾਨ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਬੰਦੀਵਾਨ¹⁰ ?”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਇਹ ਭੀ ਹਾਲ ਧਿਆਨ ।
 “ਘੋੜੇ ਉਤੋਂ ਏਸ ਨੂੰ ਸਟਿਆ ਧਰਤਿ ਉਲਾਰ ।
 ਮੁਸਲਿਮ ਕੀਤਾ ਪਕੜ ਕੇ, ਰਹਿਆ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।”
 ਕੀਤੀ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਨ ਕਮਲ ਨੂੰ ਜਲ ਬਲ ਰਹੇ ਹਰੀਫ¹¹ ।
 ਖੁਆਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਇਸ ਜਿਹਾ ਤੀਰ ਚਲਾਵੇ ਕੌਣ ?
 ਇਸ ਜੇਹਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਮਰਦ ਸਦਾਵੇ ਕੌਣ ?”
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, “ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਤਿਰ¹² ਸ਼ੇਰ ।
 ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਸਨ ਖੂਬੀਆਂ, ਦਿਸਦਾ ਖੂਬ ਦਲੇਰ ।

1. ਦਬਾਉ । 2. ਇਕੱਲਾ । 3. ਮਾਲਿਕ । 4. ਸੱਤਾਂ ਵਿਲਾਇਤਾਂ ਦਾ । 5. ਈਰਖਾ । 6. ਸਨ-
 ਖਾਨ । 7. ਦਾਸ । 8. ਧਾੜੇਮਾਰ । ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਾ । 9. ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ । 10. ਕੈਦੀ ।
 11. ਵਿਰੋਧੀ, ਈਰਖਾ ਵਾਦੀ । 12. ਚਲ ਕ ।

ਜਦੋਂ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਕਰਦਾ ਤਾਰੀਫ਼ ।
ਸੁਣ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਹਸਦ ਥੀਂ ਹੁੰਦੇ ਬਹੁਤ ਖਫੀਫ਼¹ ।
ਓੜਕ ਕਹਿੰਦਾ ਉਰਦ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਹਸਦ² ਅਯਾਨ³ ।
“ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਏਸ ਦੀ ਮੂੰਹ ਤੇ ਸਿਫਤ ਬਿਆਨ ?
ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਤੀਰ ਦਾ ਯਾਦ ਨ ਆਇਆ ਵੱਲ ।
ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਗੁਲਾਮ ਹੈ, ਏਹ ਅਜਾਇਬ ਗੱਲ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਦਾ ਕੀ ਕਦਰ ਹੈ ਪਕੜੇ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ।
ਤੀਰ ਚਲਾਵੇ ਸਾਮੁਣੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ।”
ਮੁਕਬਿਲ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਨਾ ਹੋ ਏਡ ਫਜੂਲ ।
ਤੀਰ ਚਲਾਈ ਨਾਲ ਆ, ਜੇ ਹੈ ਤੋਲ⁴ ਫਜੂਲ⁵ ।
ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, “ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਆ ! ਮੁਕਬਿਲ ਸੱਚ ਕਹੇ ।
ਜੇ ਇਸ ਥੀਂ ਵਧ ਜਾਵਸੇਂ ਤਾਹੀਂ ਸ਼ਾਨ ਰਹੇ ।”
ਉਠ ਪੁਕਾਰੇ ਉਰਦ ਜੰਗ, ਲੈ ਕੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ।
“ਤਿੰਨ ਸਿਪਰ⁶ ਫੌਲਾਦ ਦੇ ਰੱਖੋ ਪੇਸ਼⁷ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
ਰੱਖ ਢਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਦਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਫਿਰ ਤੀਰ ।
ਤੀਰ ਵਜੇ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ ਬੈਠ ਦੋਂਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ।
ਫਿਰ ਮੁਕਬਿਲ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਢਾਲਾਂ ਸੱਤ ਰਖਾ ।
ਤੀਰ ਲੰਘਾਇਆ ਵਿੱਚ ਦੀ ਭੀ ਦੀਵਾਰੇ⁸ ਜਾ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਦਿਲਸ਼ਾਦ⁹ ।
ਤੀਰੋਂ ਚੀਰ ਦਿਖਾਇਆ ਸੱਤ ਸਿਪਰ ਫੌਲਾਦ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਦੇਂਵਦਾ ਸ਼ਾਹ ਆਪਨੀ ਪੌਸ਼ਾਕ ।
ਕਹਿਆ, ‘ਲਿਆਉ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਝਬਦ, ਐ ਚਾਲਾਕ ।”
ਮੁਕਬਿਲ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ਵਲ, ਹੋ ਸਲਾਮੀ¹⁰ ਝੱਬ ।
ਆਇਆ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਸੱਬ ।
ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਦੇਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਰ ਇਨਾਮ ।
ਤਰਫ ਅਦਾਇਨ ਜੀਵਦੇ ਅਗਲੀ ਫਜਰ¹¹ ਤਮਾਮ ।
ਇਕ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਕਬੀਰ¹² ।
ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਆਇਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
ਸੁਣ ਉਮਰਾ¹³ ਲੈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਆਇਆ ਇਸਤਕਬਾਲ¹⁴ ।
ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਕਬੀਰ ਦਾ ਵੇਖਣ ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ।

1. ਖਫਾ, ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ । 2. ਈਰਖਾ । 3. ਪ੍ਰਗਟ । 4. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 5. ਬੁਜ਼ੁਰਗੀ ਦੀ । 6. ਢਾਲਾਂ ।
7- ਅੱਗੇ । 8. ਕੰਧ ਵਿੱਚ । 9. ਦਿਲੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ । 10. ਸਲਾਮ (ਨਮਸਤੇ) ਕਰ ਕੇ । 11. ਸਵੇਰ, ਭਲਕ
12. ਵੱਡਾ । 13. ਅਮੀਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 14. ਸਵਾਗਤ ਲਈ ।

ਡਿੱਠੀ ਅੱਵਲ ਆਂਵਦੀ ਯਲਆਦੀ ਦੀ ਫੌਜ ।
 ਲਸਕਰ ਜ਼ੇਬ¹ ਸਿੰਗਾਰੀਆ, ਜ਼ੀਨਤ² ਮਾਰੇ ਮੌਜ ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ਕੱਦ ।
 ਕਾਮਤ³ ਕਿਲਾ ਵਿਲਾਇਤੀ, ਬੁਰਜ ਸ਼ਿਕਮ⁴ ਬੇਹੱਦ ।
 ਵੇਖ ਕਹੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, 'ਏਹੋ ਹੋਗੁ ਅਮੀਰ ।
 ਵਾਲੀ ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਆਲਮਗੀਰ⁵ ।
 ਕਹਿਆ, ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, "ਸਾਡਾ ਇਹ ਗੁਲਾਮ ।
 ਲਸਕਰ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਨ⁶ ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਹੈ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀਆਂ ਜੋ ਗਾਲਿਬ ਤਲਵਾਰ ।"
 ਤਦ ਨੂੰ ਪਹੁਤਾ ਆਇ ਕੇ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਕਹੇ ਸਲਾਮ ਪੁਕਾਰ ।
 ਨਾ ਕਹਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤਾਂਈ ਮੂਲ ਸਲਾਮ ।
 ਤੇ ਨਾ ਲੱਥਾ ਘੋੜਿਓਂ ਕਾਰਣ ਅਦਬ ਕਿਰਾਮ⁷ ।
 ਆ ਘੋੜਾ ਖਲਿਹਾਰ ਦਾ ਪਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੱਬ ।
 ਪੁੱਛੇ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਥੀਂ ਸ਼ਾਹ ਹਕੀਕਤ⁸ ਸੱਬ ।
 "ਇਸ ਚੌਬਰ ਨੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਨਾਂਹ ਸਲਾਮ ।
 ਤੇ ਨਾ ਲੱਥਾ ਘੋੜਿਓਂ ਇਹ ਮੁਤਕੱਬਰ⁹ ਖਾਮ¹⁰ ।"
 ਕਹਿਆ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਪਾ ਪਰਦਾ ਵਿਚਕਾਰ ।
 "ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਈ ਦੀਵਾਨਗੀ¹¹, ਬਰਸ ਹੋਏ ਦੋ ਚਾਰ ।"
 ਸੁਣ ਚੁਪ ਹੋਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹੇ ਜ਼ਰੂਰ ।
 "ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਦੀਵਾਨਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਖਤ ਗ਼ਰੂਰ¹² ।"
 ਯਲਆਦੀ ਦੇ ਆਂਵਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀਰ ਤਮਾਮ ।
 ਪੈਦਲ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਆਨ ਸਲਾਮ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸ ਖਲੋ ।
 "ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤੂੰ ਭੀ ਪੈਦਲ ਹੋ ।"
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, "ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਦਬ ਕਰਾਂ ?
 ਬਾਝ ਖੁਦਾਇ ਜਹਾਨ ਦੇ ਹੋਰੋਂ ਨਾਂਹ ਡਰਾਂ ।"
 ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦੀ ਆਈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ ਇਜ਼ਹਾਰ¹³ ।

1. ਖ਼ੂਬ, ਸੋਹਣਾ । 2. ਸਜਧਜ । 3. ਕੱਦ । 4. ਪੋਟ । 5. ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜਈ । 6. ਦਲਦਾ ਹੈ ।
 7. ਸ਼ਖ਼ਾਵਤ । 8. ਹਾਲ । 9. ਅਭਿਮਾਨੀ । 10. ਕੱਚਾ । 11. ਪਾਗਲਪਨ । 12. ਹੰਕਾਰ । 13.
 ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਗਟ ।

ਦੂਰੋਂ ਹੁੰਦਾ ਪੋਸ਼ ਪੋਸ਼¹, ਹੁੰਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ‘ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਅਮੀਰ ਦਾ ਆਹਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।’
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, ‘ਇਹ ਹੋਵਸੀ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਿਕੋਹ² ।’
 ਹੁਰਮੁਜ਼ ਨੂੰ ਜਿਸ ਲੁੱਟਿਆ ਖੁਆਜੇ ਕਹਿਆ, ‘ਉਹ ।’
 ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵੱਲ ਨਿਗਾਹ ।
 ਤੇਰਾਂ ਗਜ਼ ਦਾ ਕੱਦ ਹੈ, ਰੰਗ ਤਮਾਮ ਸਿਆਹ ।
 ਪੈਦਲ ਟਰਿਆ ਆਂਵਦਾ ਚਲੇ ਮੁਅੱਲਕ³ ਮਾਰ ।
 ਬਾਜ਼ੀ ਵਾਂਗੁ ਕਬੂਤਰਾਂ ਲਾਵੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਉੱਚਾ ਪੰਜ ਗਜ਼ ਟੋਪ ਅਜੀਬ ਬੁਲੰਦ ।
 ਲੁੰਬੜ ਦੀ ਦੁੰਬ ਟੋਪ ਦੇ ਸਿਰੇ ਉਤੇ ਪੈਵੰਦ⁴ ।
 ਕੁੱਲ ਲਿਬਾਸ ਜੋ ਬਦਨ ਤੇ ਆਹਾ ਭੂਰਾ ਲ
 ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਰਵਾਂ⁵ ਪਿਆਦੇ ਨਾਲ ।
 ਜ਼ੱਰੀ⁶ ਕੁੱਲ ਲਿਬਾਸ ਤੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਅਸਵਾਰ ।
 ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਪਕੜੇ ਅਸਪ⁷ ਤਿਆਰ ।
 ਵੇਖ ਕਹੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਉਂ ?
 ਹੱਥੀ ਘੋੜੇ ਪਕੜ ਕੇ ਚਲਣ ਪਿਆਦੇ ਕਿਉਂ ?’
 ਖੁਆਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਪੈਦਲ ਸਰਵਾਰ ।
 ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਇਨਾਂ ਦੀ ਹੋਵਨ ਆਪ ਸਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਜਾਂ ਡਿੱਠਾ ਸਾਮਾਨ ।
 ਹੱਸ ਕਹੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਵਾਹ ਵਾ, ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।’
 ਤਦ ਨੂੰ ਆ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਅਦਬ ਕਰੇ ਅਯਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਅਜੇ ਖੜਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਦਿਲ ਤੰਗ ।
 “ਲਹੂ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਚੋਬਰਾ ! ਯਾਂ ਤੇ ਮਾਰਾਂ ਸੰਗ⁸ ।
 ਖੁਦ ਨਾਹੀਂ ਜੇ ਉੱਤਰੇ ਆਣ ਉਤਾਰਾਂ ਮੈਂ
 ਲਹੂ ਖਾਨੇ ਦੇ ਭਰਤੀਏ ਸ਼ਰਮ ਕਰੀਂ ਕਿਉਂ ਤੈਂ ?
 ਵਾਲੀ⁹ ਹਫ਼ਤ ਇਕਲੀਮ¹⁰ ਦਾ ਵੇਖਾਂ ਧਰਤਿ ਖੜਾ ।
 ਤੂੰ ਬੇਅਦਬ ਸਵਾਰ ਹੈਂ ਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਬੜਾ ।’
 ਯਲਆਦੀ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਧਰਤੀ ਲੱਥਾ ਝੱਬ ।
 ਸ਼ਾਹ ਕਰੇ ਹੱਸ, ‘ਉਮਰ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਤਾਬਿਆ ਸੱਬ ।

1. ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਓ, ਪਰੇ ਹਟੋ-ਪਰੇ ਹੱਟੋ। 2. ਸ਼ੋਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ । 3. ਮੜਕ ਨਾਲ, ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ । 4. ਲੱਗੀ ਹੋਈ । 5. ਚਲਦਾ 6. ਸੁਨਹਿਰੀ । 7. ਘੋੜਾ 8. ਪੱਥਰ । 9. ਮਾਲਿਕ, ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹ । 10. ਸੱਤਾਂ ਵਿਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਭੂਤਨਿਆਂ ਦਾ ਹਾਨ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਫਰਮਾਨ ।”
 ਫੇਰ ਅਲਮ¹ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਵਾਂਗੁ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਆ ਹੋਇਆ ਇਜ਼ਹਾਰ² ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ਵਾਹਵਾ ਹੁਸਨ³ ਜਮਾਲ⁴ ।
 ਚਿਹਰਾ⁵ ਖੂਬ ਫੱਰਾਖ⁶ ਤੇ ਰੰਗ ਅਜਾਇਬ ਲਾਲ ।
 ਬਦਨ ਦੱਸ ਕੇ ਜਾਮਿਉਂ, ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਮਾਖੂਰ⁷ ।
 ਸੋਹਣਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵਾਂਗੂ ਹੂਰ ।
 ਸੂਰਤ ਹੈਬਤ ਨਾਕ⁸ ਤੇ ਆਇਆ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ ।
 ਖੂਬ ਅਲਮ⁹ ਪੁਰ ਮੋਤੀਆਂ ਝੁੱਲੇ ਸਿਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਭਾਈ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਵਨ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰ ।
 ਚੰਦੋਂ ਰੋਸ਼ਨ ਸੂਰਤਾਂ ਕੁੱਵਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ।
 ਅਬੂ, ਤਾਲਿਬ ਅੱਬਾਸ ਤੇ ਹਾਰਿਸ, ਕਸ਼ਪ ਜਵਾਨ ।
 ਚਾਰੋਂ ਵੀਰ¹⁰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਵਨ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਟੁਰਿਆ ਆਂਵਦਾ, ਖਿੰਗ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਚੱਲੇ ਚਾਲ ਸੁਹਾਵਣੀ, ਘੋੜਾ ਖੁਜ਼ ਰਫਤਾਰ¹¹ ।
 ਸੂਰਤ ਵੇਖ ਅਮੀਰ ਦੀ ਦੰਗ ਰਹਿਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਨਕਸ਼¹² ਮੁਨੱਵਰ¹³ ਅਰਬ ਤੇ ਜਾਨ ਜਿਗਰ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਪੈਦਲ ਹੋ ਹਟਾਂਵਦਾ, ਸਿਰੋਂ ਅਲਮ¹⁴ ਮਰਦਾਨ¹⁵ ।
 ਤੇ ਟੁਰਿਆ ਵਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪੈਰ ਪਿਆਦਾ ਝੱਬ ।
 ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਦੂਰ ਹਟਾਏ ਸੱਬ ।
 ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛੇ, ‘ਕਿਉਂ ਆਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਤਿਨਹਾ¹⁶ ਚੱਲ ?
 ਝੰਡਾ ਲੈ ਖੁਦ ਚੱਲਿਆ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ?”
 ਖੁਆਜਾ ਕਹੇ, ‘ਜੁ ਮਾਰਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਨੇ ਹੁਸ਼ਾਮ ।
 ਤੇ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਲੁੱਟਿਆ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਇਹ ਭੀ ਝੰਡਾ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਆਂਦੋਸੁ ਹੱਥੀਂ ਚਾ ।
 ਹੁਣ ਇਹ ਸਿਰ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਆਣ ਝੁਲਾ ।
 ਤਖਤ ਕਯਾਨੀ ਆਵਸੀ ਭੀ ਅੱਜ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਮਸਰੂਰ¹⁷ ।

1. ਲੋਕਾਂ ਦਾ । 2. ਪ੍ਰਗਟ । 3. ਖੂਬਸੂਰਤੀ 4. ਰੂਪ । 5. ਮੱਥਾ । 6. ਦੌੜਾ । 7. ਭਰਪੂਰ
 ਹੋਇਆ । 8. ਡਰਾਉਣੀ, ਭਿਆਨਕ । 9. ਝੰਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨ । 10. ਭਾਈ । 11. ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ।
 12. ਸ਼ਕਲ । 13. ਰੋਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ । 14. ਝੰਡਾ, 15. ਮਰਦ । 16. ਇਕੱਲਾ । 17. ਮਸਤ ।

ਬੰਦੇ¹ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤੁਰਤ ਕਰੇ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਹੱਥੋਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਤੂੰ ਜਾ ਪਕੜ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਚਾ ਸਿਰੇ ਤੇ ਪਕੜ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਚਾ ।
 ਭੀ ਪੈਦਲ ਹੋ ਜਾਂਵਦਾ ਖੁਦ ਹਮਜ਼ਾ ਵਲ ਸ਼ਾਹ
 ਤਦ ਨੂੰ ਆਨ ਅਮੀਰ ਭੀ ਕਰਦਾ ਤਸਲੀਮਾਤ² ।
 ਸੀਨੇ ਲਾਇਆ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀ ਜ਼ਾਤ³ ।
 ਫੜ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਅਮੀਰ ਤੇ ਸ਼ਫਕਤ ਕਰੇ⁴ ਅਯਾਨ⁵
 ਇਹ ਭੀ ਝੰਡਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਚੱਲੇ ਤਰਫ ਮਦਾਇਨੇ, ਰਲ ਮਿਲ ਆਲੀ ਜਾਹ⁶ ।
 ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਟੋਰਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਸ਼ਾਹ ।
 ਘੋੜੇ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੀ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨਿਗਾਹ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਅਸਪ ਅਮੀਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਦਿਲ ਖ਼ਾਹ⁷ ।
 ਆਹਾ ਕਾਰੂੰ ਦੇਵ ਬੰਦ ਸੁਲਤਾਨੀ ਕੋਤਵਾਲ ।
 ਘੋੜਾ ਉਸਦਾ ਸੱਬ ਥੀਂ ਚੰਗਾ ਅੰਦਰ ਚਾਲ ।
 ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਉਸ ਥੀਂ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ।
 ਕਾਰਨ ਉਜ਼ਰ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਆਹਾ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਸਿਫਤ ਸੁਣੀ ਜਾਂ ਖਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਨ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ।
 ਕਹੇ ਹਸਦ⁸ ਥੀਂ, “ਖਿੰਗ ਸੀ ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਵੱਧ ।”
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਲਾਫ⁹ ਨ ਮੂਲ ਅਲਾ¹⁰ ।
 ਕਾਰਨ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ਵੇਖ ਲਓ ਅਜ਼ਾਮਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਮੇਰੇ ਅਸਪ ਥੀਂ ਵੇਖੇ ਅਸਪ ਦੋੜਾ ।’
 ਇਹ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਸ਼ਰਤ ਜੇ ਕਾਰਨ ਬੰਨ੍ਹੇਗਾ ।
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਅਸਪ ਥੀਂ ਵੇਖਾਂ ਖਿੰਗ ਦੋੜਾ ।’
 ਕਰਨ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ‘ਭੀ ਕੀ ਸ਼ਰਤ ਬਤਾ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਅਸਪ ਦੀ ਹੋਈ ਸ਼ਰਤ ਬਕਾ¹¹ ।
 ਅਸਪ ਬਰਾਬਰ ਛੱਡੀਏ ਜਿਹੜਾ ਅੱਗੇ ਹੋ ।
 ਉਹ ਦੂਜੇ ਦਾ ਅਸਪ ਭੀ ਲੈ ਲੇਵੇਗਾ ਸੌ ।’
 ਕਾਰਨ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਖਬਰ ਕੀ, ਜੇ ਕਰਸੇਂ ਇਨਕਾਰ ।
 ਘੋੜਾ ਦੇਵੇਂ ਮੂਲ ਨਾ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ ਹਾਰ ।’

1. ਨੌਕਰ । 2. ਅਦਬ ਅਦਾਬ । 3. ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ । 4. ਕ੍ਰਿਪਾ । 5. ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ ।
 6. ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ । 7. ਮਨ ਭਾਓਂਦਾ । 8. ਈਰਖਾ । 9. ਗੱਪ । 10. ਬੋਲ । 11. ਪੱਕੀ ।

ਹਮਜ਼ੇ ਕਹਿਆ, 'ਦੇਂਵਦੇ ਬਾਜ਼ੇ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਜਾਨ ।
 ਘੋੜਾ ਕੇਡਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਐ ਕਾਰਨ ਨਾਦਾਨ ।'
 ਸ਼ਰਤ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਫ਼ ਕਰਾਇਆ ਰਾਹ ।
 ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਹੋ ਗਈ ਦੋਵੇਂ ਤਰਫ਼ ਸਿਪਾਹ¹ ।
 ਛੱਡਨ ਅਸਪ ਬਰਾਬਰੋਂ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ।
 ਖਿੰਗ ਨਦੀ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਜਾਂਦਾ ਵਾਂਗੁ ਤੀਰ ।
 ਕਾਰਨ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਂਗੁ ਹਵਾ ।
 ਨਜ਼ਰੋਂ ਗਾਇਬ² ਹੋ ਗਿਆ, ਇਕ ਪਲ ਅੰਦਰ ਜਾ ।
 ਤੇ ਕਾਰਨ ਦਿਉਬੰਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਿਲਿਆ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਤਬਾਹ ।
 ਫੜ ਲਤੋਂ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਾਰਨ ਲਇਆ ਉਤਾਰ ।
 ਘੋੜਾ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢਿਆ ਕਰਕੇ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।
 ਇਹ ਘੋੜਾ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤੇ ਕਾਰਨ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਵੇਖ ਉਮਰਾਉ³ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਭੁਜਦੇ ਵਾਂਗੁ ਕਬਾਬ ।
 ਬਾਜ਼ੇ ਵੇਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਅਸਹਾਬ⁴ ।
 ਆਨ ਵੜੇ ਵਿਚ ਬਾਰਗਾਹ ਸਾਰੇ ਸਣੇ ਅਮੀਰ ।
 ਖੁਆਜਾ ਥੀਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੋਰ ਪੁੱਛੇ ਤਦਬੀਰ ।
 "ਮਿਲਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਫਜ਼ਲ⁵ ਖੁਦਾ ।
 ਕਰੀਏ ਇਸ ਦੇ ਬਹਿਣ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮਕਾਨ ਅਤਾ⁶ ?"
 ਆਹਾ ਗਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਂ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ।
 ਉਹ ਗਇਆ ਸੀ ਚੀਨ ਨੂੰ ਖਾਕਾ⁷ ਦੀ ਪੈਕਾਰ⁸ ।
 ਸ਼ਾਮ ਨਰੀਮਾ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸਬ ਥੀਂ ਜਾਇ⁹ ਬੁਲੰਦ ।
 ਉਹ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਹੋਂਵਦਾ ਗਸਤਮ ਨਾਫ਼ਰ¹⁰ ਕੰਦ¹¹ ।
 ਗਸਤਮ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਖਾਲੀ ਜਾ ।
 ਖੁਆਜਾ ਕਹੇ, 'ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਏਹੋ ਕਰੋ ਅਤਾ ।'
 ਖੁਆਜੇ ਦੀ ਤਬਦੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਇਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਸ਼ਾਮ ਨਰੀਮਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਲਿਆ ਮਕਾਨ ।
 ਬੈਠੇ ਉੱਪਰ ਕੁਰਸੀਆਂ ਹਰ ਰੁਤਬੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆਂ ਆਹਾ ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ।
 ਫਿਰ ਖਾਨੇ ਮੰਗਵਾਂਵਦੇ ਬਾਦ ਤਮਾਮ ਕਲਾਮ ।
 ਫਰਸ਼ ਵਿਛੇ ਜ਼ਰਬਫਤ¹² ਦੇ ਜ਼ੀਨਤਦਾਰ¹³ ਤਮਾਮ ।

1. ਫੌਜ । 2. ਉਹਲੇ । 3. ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ । 4. ਦੋਸਤ, ਮਿਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ।
 5. ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 6. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 7. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੀਨ ਦੀ ਪਦਵੀ । 8. ਲੜਾਈ । 9. ਜਰੂ, ਥਾਂ ।
 10. ਹਾਕਿਮ । 11. ਸ਼ੁੱਧ, ਭਾਵ—ਚੰਗਾ । 12. ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ । 13.
 ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ।

ਚੀਨੀ ਤਾਸ¹ ਜੁਮੱਰਦੀਨ² ਬਲੋਰੀ ਕੁਲ ਖਵਾਨ³ ।
 ਜੁਰ⁴ ਨੁਕਰੋਈਆ⁵ ਸਹਨਕਾ⁶, ਖਾਦਿਮ⁷ ਧਰਦੇ ਆਨ ।
 ਚਮਚੇ ਸਬ ਅਕੀਕ⁸ ਦੇ, ਰੰਗ ਬਰੰਗ ਤੁਆਮ⁹ ।
 ਹੈਰਤ¹⁰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ਅਰਬੀ ਵੇਖ ਤਮਾਮ ।
 ਕਦੇ ਉਮਰ ਭਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਂ ਡਿੱਠੀ ਇਹ ਸ਼ਾਨ ।
 ਧਰਿਆ ਅੱਗੇ ਅਰਬੀਆਂ ਏਹ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ।
 ਧਰੇ ਅਗਾੜੀ ਖਵਾਨਚੇ¹¹ ਖਾਵਨ ਸੱਬ ਤੁਆਮ ।
 ਅੱਗੇ ਸੁਣਿਆ ਕਦੇ ਨਾ ਇਸ ਲੱਜਤ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਥਾਲ ਚੁਰਾ ਜੁਮੱਰਦੀਨ, ਜੁੱਰੀ ਸਰਨਕ ਹੋਰ ।
 ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਵਿਚ ਤੋਬਰੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਵਲ ਵੇਖੇ ਖਵਾਂ ਸਾਲਾਰ¹² ।
 “ਕਰੋ ਨ ਚੋਰੀ ਅਰਬੀਓ, “ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪਕਾਰ ।
 ਸੁਣ ਹੱਸਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਜਵਾਬ ।
 “ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਅਰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬ ਅਸਬਾਬ ।”
 ਲਸਕਰ ਅਟਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਇਹ ਸਬ ਤਾਸ ਤੁਆਮ¹³ ।
 ਚੁੱਕ ਗਏ ਲੈ ਸ਼ਾਦ¹⁴ ਹੋ ਅਪਨੇ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ।
 ਓਵੇਂ ਦੂਜੇ ਰੋਜ਼ ਭੀ ਕਰੇ ਜੁਯਾਫਤ¹⁵ ਸ਼ਾਹ ।
 ਅੱਗੇ ਵਾਂਗੁ ਉਠਾਇਕੇ ਭਾਂਡੇ¹⁶ ਖੜੇ ਸਿਪਾਹ ।
 ਦਿਨ ਤੀਜੇ ਭੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਇਆ ਹੁਕਮ ਸਦਾਰ¹⁷ ।
 ਅਰਬੀ ਥੱਕੇ ਢੋਂਵਦੇ, ਹੋਏ ਦੌਲਤਦਾਰ¹⁸ ।
 ਦਿਨ ਚਾਲ੍ਹੀ ਵਿਚ ਜਸ਼ਨ¹⁹ ਦੇ ਦੇਵੇ ਸ਼ਾਹ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਖਿਦਮਤ ਅਰਬੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਹਮਖਵਾਨ²⁰ ।
 ਸੜਨ ਹਸੂਦ²¹ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ॥ ੧੫ ॥
ਖਾਕਾਨ ਚੀਨ ਦੀ ਮੁਹਿਮ ਤੋਂ ਕਬਾਦ ਅਤੇ ਗਸਤਮ
ਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਬਹਿਰਾਮ ਖਾਕਾਨ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ
 ਗੁਜ਼ਰੇ ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਈ ਖਬਰ ਤਮਾਮ ।
 ਗਸਤਮ ਅਤੇ ਕਬਾਦ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਆਂਦਾ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਆਹਾ ਪਿੱਛੇ ਆਂਵਦਾ ਸੀ ਗਸਤਮ ਬਦ ਜ਼ਾਦ²² ।
 ਅੱਗੇ ਬੇਟਾ ਆਪਣੀ ਦਿੱਤੁਸ ਟੋਰ ਕਬਾਦ ।

1. ਪਿਆਲੇ, ਕੱਪ (Cup) । 2. ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ਦੇ, ਜੁਮੱਰਦੀ । 3. ਦਸਤਰ ਖਵਾਨ । 4. ਸੁਨਹਿਰੀ ।
 5. ਰੁਪਹਿਰੀ । 6. ਥਾਲੀਆਂ । 7. ਸੇਵਾਦਾਰ । 8. ਇੱਕ ਸੁੱਚਾ ਪੱਕਰ । 9. ਭੋਜਨ । 10. ਹੈਰਾਨ ।
 11. ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਰਕੇਬੀਆਂ । 12. ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ । 13. ਖਾਣੇ ਦੇ ਪਿਆਲੇ । 14. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਖੁਸ਼ ।
 15. ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ । 16. ਲੈ ਜਾਵੇ । 17. ਉੱਪਰਲਾ । 18. ਧਨੀ । 19. ਉਤਸਵ । 20. ਹਮ-ਨਿਵਾਲਾ, ਹਮ-ਪਿਆਲਾ, ਭਾਵ—ਇਕੋ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਸਨ । 21. ਵਿਰੋਧੀ । 22. ਬਦ ਤੁਖਮ ।

ਜਦੋਂ ਕਬਾਦ ਮਦਾਇਨੋਂ ਢੁੱਕਾ ਆਨ ਕਰੀਬ ।
ਕਹਿੰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, 'ਟੁਰ ਜਾ ਝੱਬ ਹਰੀਬ¹ ।
ਲੈ ਆ ਸ਼ੇਰ ਕਬਾਦ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਇਸਤਕਬਾਲ² ।
ਹੁਕਮੋਂ ਹਮਜ਼ਾ ਫੌਜ ਲੈ ਉਠ ਟੁਰਿਆ ਫਿਲਹਾਲ³ ।
ਤੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਜਮਾ ਹੋ ਤੇ ਬਖਤਕ ਬਦਜ਼ਾਦ ।
ਚੌਰੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਆਏ ਪਾਸ ਸਬਾਦ ।
ਉਹ ਜਾ ਮਿਲੇ ਕਬਾਦ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਰਾਹ ਹਰਾਮ ।
ਤਾਜ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਲਾਹ ਕੇ ਮਾਰਨ ਧਰਤਿ ਤਮਾਮ ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਸਬ ਅਸਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੋਈ ਬਰਬਾਦ ।
ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਬੇਦਾਦ⁴ ।
ਆਜਿਜ਼ ਮੁਫਲਿਸ⁵ ਮਰਦ ਹੈ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਨਾਮ ।
ਹੋਇਆ ਉੱਪਰ ਅਫਸਰਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤਮਾਮ ।
ਅਕਲ ਡੁੱਬੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਸਾਰੇ ਹਨ ਹੈਰਾਨ ।
ਕੀਤੀ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਦੀ ਸਬ ਥੀਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।
ਕੁਰਸੀ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦੀ ਕੀਤੀ ਓਸ ਅਤਾ⁶ ।
ਅਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਆਬਰੂ ਛੱਡੀ ਖਾਕ ਰੁਲਾ ।
ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਥੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਬੁਲੰਦ ।
ਕੀਤਾ ਸਰਵਰ⁷ ਅਸਾਂ ਤੇ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ⁸ ।
ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਵਨ ਖਿਦਮਤਾਂ, ਤੇ ਤਾਰੀਫ ਹਜ਼ਾਰ ।
ਸਭਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਓਸਦਾ ਹੈ ਅਜ ਗਰਮ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
ਤੇ ਅਰਬੀ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਗਿਆ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬ ।
ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਉਹ ਆ ਗਿਆ ਝਾੜ ਬਹਾਏ ਸੱਬ ।"
ਸੁਣ ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਲ ਕਬਾਦ ਜਵਾਨ ।
"ਕਹਿ ਬਖਤਕ ! ਕੁਝ ਓਸ ਦਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।
ਕੀ ਖੂਬੀ ਵਿਚ ਓਸ ਦੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਦੱਸ ਅਯਾਨ⁹ ।
ਵਾਲੀ¹⁰ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ¹¹ ਥੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਮਿਲਿਆ ਆਨ ?"
ਬਖਤਕ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਦਾ, ਸੁਣ, ਐ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ¹² ।
ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਅਰਬ¹³ ਦਾ, ਹੈ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ।
ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਓਸ ਦੀ ਵਾਂਗੂ ਚੰਦ ਤਮਾਮ ।
ਅੰਦਰ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੋਇਆ ਸੁਹਰਾ ਆਮ¹⁴ ।

1. ਪਿਆਰਾ, ਮਿਤ੍ਰ ਜਾਂ ਦੋਸਤ । 2. ਸਵਾਗਤ, ਆਉ-ਭਗਤ । 3. ਉਸੇ ਵਕਤ, ਤੁਰਤ । 4. ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ । 5. ਗਰੀਬ । 6. ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ । 7. ਸਰਦਾਰ । 8. ਪੁਤ੍ਰ, ਬੇਟਾ । 9. ਪ੍ਰਗਟ । 10. ਮਾਲਿਕ । 11. ਹਫਤ (ਸੱਤ) ਇਕਲੀਮ (ਵਿਲਾਇਤਾਂ) ਦਾ ਵਾਲੀ (ਮਾਲਿਕ), ਅਰਥਾਤ-ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ । 12. ਅਕਲ ਵਾਲੇ । 13. ਅਰਬ ਨਿਵਾਸੀ । 14. ਮਸ਼ਹੂਰ ।

ਖਿੰਗ ਨਬੀ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਪਕੜ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ।
 ਬਹੁਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਮਾਲ ਦੇ ਬਾਗੋਂ ਖੜੇ¹ ਲਦਾ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਰਾਹਜ਼ਨ² ਕੀਤਾ ਪਕੜ ਗੁਲਾਮ ।
 ਮੰਦਜ਼ ਬਕਨੀ ਲੁੱਟਿਆ, ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੁੱਸਾਮ ।
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਦੌੜ ਕਰ ਪਕੜੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤੇ ਸ਼ਾਦ³ ਕਰਨ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ।
 ਜਿਸ ਆਫ਼ਤ ਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮਲਕ⁴ ਕੀਤੇ ਸੀ ਦੂਰ ।
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਆਂਵਦੇ ਉਹ ਭੀ ਕੀਤੇ ਚੂਰ ।”
 ਕਹੇ ਕਬਾਦ ਅਹਿਵਾਲ ਸੁਣ, ‘ਜਿਸ ਦੇ ਐਸੇ ਕਾਮ ।
 ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਨ ਹੋਵਸੀ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਨਾਮ ।
 ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਬਖ਼ਤਕਾ ! ਹਮਜ਼ਾ ਫੱਰੁੱਖ ਫਾਲ⁵ ।”
 ਬਖ਼ਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਇਆ ਇਸਤਕਬਾਲ⁶ ।”
 ਕਹੇ ਕਬਾਦ ਜੋ, ‘ਜੇ ਮਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਮੇਰਾ ਹੋਗੁ ਮੁਕਾਬਲਾ ਉਸ ਥੀਂ ਖਾਹਮਖਾਹ⁷ ।
 ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਉਸ ਦੀ ਐਵੇਂ ਜਾਸੀ ਜਾਨ ।
 ਮੈਂ ਪਰ ਕਹਿਰ ਕਮਾਵਸੀ ਏਸ ਗਲੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਵਲ ਜਾਵਣਾ ਮੈਨੂੰ ਨਾਂਹ ਪਸੰਦ ।”
 ਦੂਜੇ ਰਾਹ ਕਬਾਦ ਮੁੜ ਆ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਆਇ ਕੇ ਤਖ਼ਤ ਅੱਗੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਬੈਠਾ ਕੁਰਸੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਪਾਇਆ ਅਰਸ਼ਾਦ⁸ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਹੈਰਾਂ⁹ ਤੇ ਨਾਸ਼ਾਦ¹⁰ ।
 ਜਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਲਾਂਭੇ¹¹ ਗਿਆ ਕਬਾਦ ।
 ਮੁੜ ਕੇ ਵਲ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਆਇਆ ਆਲੀਜ਼ਾਦ¹² ।
 ਮੁੜ ਥਾਵੇਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹਮਜ਼ਾ ਬੈਠਾ ਆ ।
 ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਕਬਾਦ ਥੀਂ ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ ਦੀ ਜਾ¹³ ।
 ਉਪਰ ਕੁਰਸੀ ਸਾਮ ਦੀ ਬੈਠਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ।
 ਜਲ ਬਲ ਜਾਣ ਕਬਾਦੀਏ ਗਮ ਵਿਚ ਸਹੇ ਅਸੀਰ¹⁴ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਬੋਲ ਨ ਸੱਕਿਆ ਗਇਆ ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਖਾ ।
 ਹਾਲ ਲੜਾਈ ਚੀਨ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੱਬ ਸੁਣਾ ।

1. ਲਏ । 2. ਧਾੜਵੀ । 3. ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ । 4. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 5. ਖੁਸ਼-ਕਿਸਮਤ । 6. ਸਵਾਗਤ (Reception) ਵਾਸਤੇ । 7. ਮੱਲੋ ਜ਼ੋਰੀ । 8. ਹੁਕਮ । 9. ਹੈਰਾਨ । 10. ਨਾ ਖੁਸ਼ । 11. ਇਕ ਪਾਸੇ । 12. ਉੱਚੀ ਫੁਲ ਦਾ । 13. ਥਾਂ । 14. ਕੈਦੀ ।

ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਫਤਹਿ ਗਇਆ ਹੋ ਚੀਨ ।
 ਗਸਤਮ ਅਤੇ ਕਬਾਦ ਨੇ ਮਾਟੀ ਓ ਜਿਮੀਨ¹ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਆਂਦਾ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਗਲਬਾ² ਪਾ ।
 ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਸ਼ਾਦ³ ਹੋਏ ਉਮਰਾ⁴ ।
 ਜਸ਼ਨ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰਨ ਤੁਆਮ ।
 ਰੱਜ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਵਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।
 ਅੰਦਰ ਨਸ਼ੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਹੋਇਆ ਮਸਤ ਕਬਾਦ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ, ਤੂੰ ਸੁਣ, ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ⁵ ।
 ਤੂੰ ਮੁਫਲਿਸ⁶ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮਜ਼ਾਲ ।
 ਕੁਰਸੀ ਸਾਡੇ ਬਾਪ ਦੀ ਬੈਠੇਂ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ।
 ਸ਼ੀਰ⁷ ਸੁਤਰ⁸ ਥੀਂ ਪਰਵਰਿਸ⁹ ਜੰਗਲ ਪਾਈ ਤੈਂ ।
 ਨਾ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਧੁੰਮ ਰਚਾਈ ਤੈਂ ।
 ਕਿਸ ਲਾਇਕ ਹੈ ਅਰਬੀਆ ! ਕਦਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੀ ।
 ਕੁਰਸੀ ਮਿਲੀ ਨ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨਰੀਮਾਂ ਦੀ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਦੇ ਥਾਓਂ ਥੀਂ ਜਲਦੀ ਨੀਚੇ ਆ ।
 ਯਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਦੇਵਾਂ ਧਰਤਿ ਧਸਾ ।
 ਲਹਿ ਕੁਰਸੀ ਥੀਂ ਹੇਠ ਹੋ, ਪਿਆ ਪੁਕਾਰਾਂ ਮੈਂ ।
 ਉਤਰਨਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਤੂੰ, ਆਨ ਉਤਾਰਾਂ ਮੈਂ ।
 ਫੇਰ¹⁰ ਕਬਾਦ ਜਵਾਨ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਪਾਈ ਤੈਂ ।
 ਆਣ ਉਤਾਰਾਂ ਕੁਰਸੀਓਂ ਜੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈਂ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ਰੱਖ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ।
 ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਹਰ ਥਾਉਂ ਦਾ ਖੁਦ ਮਾਲਿਕ ਸੁਬਹਾਨ¹¹ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਖੁਦ ਕਰੇ ਰੁਤਬਾ ਕਦਰ ਅਤਾ ।”
 ਕਹਿਆ ਫੇਰ ਕਬਾਦ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂ ਉਠਾ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਓਸ ਨੂੰ, ਬੋਲ ਨਾ ਆਵਾ ਗੌਣ ।
 ਹੁਕਮ ਬਿਨਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਅਸਾਂ ਉਠਾਵੇਂ ਕੌਣ ।
 ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਮਰਦੁਮੀ¹² ਹੈ ਤੂੰ ਏਡ ਹਰੂ¹³ ।
 ਕੁਰਸੀ ਅਪਨੇ ਬਾਪ ਦੀ ਉੱਠ ਛੁੜਾ ਲੈ ਤੂੰ ।”
 ਉੱਠ ਕਬਾਦ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮੁੱਕੀ ਮਾਰੇ ਆਨ ।
 ਪੁੱਠਾ ਹੱਥ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਾਰ ਕੀਤਾ ਗਲਤਾਨ¹⁴ ।

1. ਧਰਤੀ ਫਤਹਿ ਕੀਤੀ । 2. ਦਬਾਉ । 3. ਖੁਸ਼ । 4. ਅਮੀਰ 5. ਅਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ 6. ਗ਼ਰੀਬ, ਕੰਗਾਲ । 7. ਦੁੱਧ । 8. ਉਠਣੀ । 9. ਪਾਲਣਾ । 10. ਅਭਿਮਾਨੀ । 11. ਟੱਬ. ਪਰਮੇਸ਼ਰ । 12. ਬਹਾਦਰੀ । 13. ਹਰੂਨ, ਸਰਕਸ. ਆਪ ਹੁਦਰਾ । 14. ਭਾਵ ਗੁੰਮ ਬੇਹੋਸ਼ ।

ਪਿਆ ਕਬਾਦ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ, ਮੁੜ ਹੋਇਆ ਹੋਸ਼ਿਆਰ ।
 ਉੱਪਰ ਵਾਲੀ¹ ਅਰਬ ਦੇ ਲੈ ਪੈਂਦਾ ਤਲਵਾਰ ।
 ਤੇਗ ਸਣੇ ਹੱਥ ਪਕੜਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ।
 ਵੀਣੀ ਘੁੱਟ ਕਬਾਦ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੁਰਤ ਭੁਲਾ ।
 ਤੇਗ ਹੱਥੋਂ ਝੜ ਜਾ ਪਈ ਤੇ ਉਹ ਲਿਆ ਉਠਾ ।
 ਦੇ ਗਰਦਸ਼² ਤਿਸ ਸਿਰੇ ਤੇ ਧਰਤਿ ਵਗਾਇਆ ਚਾ ।
 ਧਰਤੀ ਪਿਆ ਕਬਾਦ ਜਾਂ ਫੇਰ ਰਹਿਆ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਡ ਗਿਆ ਕੈਫ³ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਜੋਸ਼ ।
 ਜ਼ਰਾ ਗਿਰਾਨੀ ਓਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਆਹੀ ਮੈਂ⁴ ।
 ਇੱਕੋ ਝੁੱਟ ਅਮੀਰ ਦਾ ਗਿਆ ਅਸਰ ਨੂੰ ਲੈ ।
 ਏਹੋ ਨਸ਼ਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਲੱਜਤ ਖੂਬ ਲਈ ।
 ਖਰ⁵-ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, 'ਚੰਗੀ ਕੁੱਟ ਪਈ ।
 ਵਾਹ ਵਾ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਰਾਬੀਆ, ਸਾਕੀ⁶ ਦੇ ਹੱਥ ਚੁੱਮ ।
 ਖਾ ਗੋਤੇ ਗਰਕਾਬ⁷ ਹੋ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਖੁਮ⁸ ॥
 ਤੇਜ਼ ਪਿਆਲੇ ਕੈਫ ਦੇ ਧਰੀ ਦਿਮਾਗੇ ਧੁੰਮ ।
 ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਗਈ ਦਲੇਰੀ ਗੁੰਮ ।
 ਤੁੰਦ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ, ਲੁਕੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਦੋਂ ।
 ਪੈ ਦਰ ਪੈ⁹ ਭਰ ਪੀਂਵਦੇ ਜਾਲ¹⁰ ਜਵਾਨ ਜਦੋਂ ॥
 ਫਰਖਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਕੀਤੋਂ ਭਲਾ, ਅਮੀਰ ।
 ਪਹੁਤਾ ਕੀਤੇ ਜੁਰਮ¹¹ ਨੂੰ ਖੂਬ ਕਬਾਦ ਸ਼ਰੀਰ¹² ।"
 ਪਿੱਛੇ ਫੇਰ ਕਬਾਦ ਨੂੰ ਪਈ ਜ਼ਰਾ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ।
 ਉੱਠ ਲਗਾਂਦਾ ਥਾਉਂ ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ ਖਾਮੋਸ਼¹³ ।
 ਬਦਨ¹⁴ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹੱਡੀਆਂ ਟੁਟ ਗਈਆਂ ਦਸ ਪੰਜ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਬੋਲ ਨ ਸੱਕਦਾ, ਪਰ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰੰਜ ।
 ਉੱਠ ਸਾਕੀ ਹੁਣ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਦੋ ਘੁੱਟ ਹੋਰ ਪਿਲਾ ।
 ਨਵੇਂ ਬਹਾਦੁਰ ਮਰਦ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ।
 ਸੁਣਦਿਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਖੁਮਾਰੀਆਂ, ਗਮ ਲੈ ਚਲੇ ਉਡਾ ।
 ਸ਼ਿਅਰ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਾ ਚਾੜ੍ਹ ਪੂਰੇ ਦੀ ਵਾ ।
 ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦਿਲਵਰਾਂ¹⁵ ਕਰਨੀ ਜਾਨ ਫਿਦਾ¹⁶ ।
 ਇਕ ਨਾ ਖਾਕ ਉਡਾਵਨੀ ਮੁਫਤ ਟਕੋਰਾਂ ਖਾ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚ ਥਾਜੀਆਂ ਤੂੰ ਮਤ ਵਕਤ ਗਵਾ ।
 ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਪਰ ਗਲ ਪਿਆ ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਢੋਲ ਵਜਾ ।

1. ਮਾਲਿਕ, ਅਮੀਰ । 2. ਚਕ੍ਰ । 3. ਨਸ਼ਾ । 4. ਸ਼ਰਾਬ । 5. ਗਧਾ । 6. ਨਸ਼ਾ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ । 7. ਡੁੱਬਣਾ । 8. ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਮਟਕਾ । 9. ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਾਦ । 10. ਗਰੋਹ ਟੋਲੇ । 11. ਅਪਰਾਧ । 12. ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਆਦਮੀ । 13. ਚੁਪ ਚੁਪੀਤਾ । 14. ਸ਼ਰੀਰ, ਜਿੱਸਮ । 15. ਬਹਾਦੁਰ । 16. ਕੁਰਬਾਨ ।

ਯਾਨੀ¹ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੋੜ ਸੁਣਾ ।
 ਐ ਦਿਲ, ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਹੁਣ, ਕਿਤਵਲ ਵੜਿਓਂ ਆ ।
 ਗੁਜ਼ਰੇ ਥੋੜੇ ਰੋਜ਼ ਨੇ ਹੋਈ ਸੁਹਰਤ ਆਮ ।
 ਗਸਤਮ ਚੀਨੋਂ ਆਂਵਦਾ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਫਿਲਹਾਲ ।
 “ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਣਾ ਕਰਕੇ ਇਸਤਕ ਾਲ ।
 ਕਾਰਨ ਦਿਉਬੰਦ ਆਂਵਦਾ ਤੇ ਖਾਕਾਂ ਫਗੁਫੂਰ² ।
 ਨਾਲੇ ਬਖਤਕ ਜਾ ਲਏ ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਦੂਰ ।”
 ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੋਰਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ।
 “ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਜਾ ਮਿਲਿਓ ਵਿਚ ਰਾਹ ।”
 ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਜਾ ਆਖਦੇ ‘ਅਗਵੇ ਗਏ ਪਲੀਦ³ ।
 “ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ ਅਸਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਜੁੱਲਮ ਸ਼ਦੀਦ⁴ ।
 ਮੁਫਲਿਸ ਅਰਬੀ ਮਰਦ ਇਕ ਹਮਜ਼ਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ।
 ਆਣ ਗਵਾਇਆ ਓਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਕਦਰ ਤਮਾਮ ।
 ਮੱਲੀ ਕੁਰਸੀ ਓਸ ਨੇ ਸਾਮ ਨਰੀਮਾਂ ਦੀ ।
 ਇਜ਼ਤ ਡੋਬੀ ਨਵੇਂ ਨੇ ਅਸਾਂ ਕਦੀਮਾਂ⁵ ਦੀ ।
 ਥਾਉਂ ਤੇਰਾ ਉਸ ਮੱਲਿਆ, ਸਾਡਾ ਦਲੇ ਨਾ ਜ਼ੋਰ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮੁੱਤੀਹ⁶ ਅਮੀਰ ਦੀ ਨਾਲੇ ਅਫਸਰ ਹੋਰ ।
 ਪਿਉ ਨੂੰ ਹਾਲ ਕਬਾਦ ਨੇ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਰੋ ।
 ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਆਖਦੇ ਸਾਰੇ ਪੋਸ਼⁷ ਖਲੋ ।
 “ਹੁਣ ਉਹ ਹਮਜ਼ਾ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਸੀ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਤੇਰੇ ਇਸਤਕਬਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਕਹਿਆ ਸੀ ਜਾਹ ।”
 ਗਸਤਮ ਨੇ ਸੁਣ ਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਫਖਰ⁸ ਬੁਲੰਦ ।
 “ਜ਼ੰਦਾ ਤੇ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤ⁹ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਸੋਗੰਦ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਪੋਸ਼ਤਾਂ ਵਾਂਗੂ ਮਲਸਾ ਜਾ ।
 ਘੁੱਟ ਉਸ ਦਾ ਤਨ ਤੋੜਸਾਂ, ਜਾਨ ਨੇ ਰਹੇ ਬਕਾ¹⁰ ।
 ਹੋਵਣ ਉਸਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਸੁਰਮੇ ਵਾਂਗ ਤਮਾਮ ।
 ਖੁਨ ਚਲੇ ਹਰ ਬੰਦ ਥੀਂ ਹੋ ਪੁਰਜੇ ਅੰਦਾਮ¹¹ ।
 ਮਿਲਿਆ ਆਣ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ਇਹ ਕਰਕੇ ਤਦਬੀਰ ।
 ਘੋੜੇ ਉਤੋਂ ਉਤਰੇ ਗਸਤਮ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ।
 ਗਸਤਮ ਆਣ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਪਕੜੇ ਵਿਚ ਕਿਨਾਰ¹² ।
 “ਮਿਲਨ ਤੇਰੇ ਦਾ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਹਜ਼ਾਰ ।”

1. ਅਰਥਾਤ । 2. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੀਨ ਦੀ ਖਾਸ ਪਦਵੀ । 3. ਨਾਪਾਕ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਗੰਦੇ । 4. ਸਖਤ । 5. ਪੁਰਾਣੀਆਂ । 6. ਫਰਮਾਂ ਬਰਦਾਰ, ਅਧੀਨਤਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ । 7. ਅੱਗੇ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ । 8. ਮਾਣ । 9. ਫਾਰਸ ਦੇ ਕਦੀਮੀ ਪੈਗੰਬਰ । 10. ਬਾਕੀ । 11. ਸ਼ਰੀਰ, ਜਿਸਮ । 12. ਜੱਫੀ ।

ਸਾਰੇ ਜ਼ੋਰੋਂ ਘੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਂਹ ਜ਼ਬੰ¹ ।
 ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਓ ਤੂੰ ?
 ਧਰ ਅੰਗੂਠਾ ਦੋ ਪੱਸਲੀ ਦੱਬ ਅਮੀਰ ਕਰੇ ।
 “ਤੇਰੇ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਹੁਣ ਰਾਜ਼ੀ ਅਸੀਂ ਰਹੇ ।”
 ਟੁੱਟ ਦੋ ਤਰਫ਼ੋਂ ਹੱਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ।
 ਮਿਲਦਾ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਖੀਆਂ ਬੈਠਾ ਛੇਕ ਕਰਾ ।
 ਕਰਦਾ ਅਜੇ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ ਏਹੋ ਸੁਖਨ ਤਬਾਹ ।
 ‘ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਮਿਲਣ ਤੇਰੇ ਦੀ ਚਾਹ ।”
 ਪੱਸਲੀਆਂ ਦੋ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਗਈਆਂ ਕੜਾਕਾ ਖਾ ।
 ਹੱਥੋਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਝੜਪਾ ਗੱਪ ਝੜਾ² ।
 ਜ਼ਖਮ ਲਗੇ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਕਰਦਾ ਗਿਰਿਆ ਜ਼ਾਰ³ ।
 ਬਚ ਰਹਿਆਂ, ਪਰ ਮਰਗ⁴ ਥੀਂ ਮਰਨੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ।
 “ਹੁੰਦਾ ਭੇਤ ਛੁਪਾਵਨਾ ਮਰਦਾਂ ਉਤੇ ਫ਼ਰਜ਼ ।
 ਭੇਤ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਖਲਕ⁵ ਦੇ ਨਾ ਕਰਿਓ ਮਸ਼ਹੂਰ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫ਼ਰਮਾਂਵਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ।”
 ਆਏ ਅੰਦਰ ਬਾਰਗਾਹ⁶, ਪਕੜ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਾਥ ।
 ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਲੀਮੀ⁷ ਸਾਥ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਬੈਠਾ ਜਾਇ ਕੇ ਉੱਪਰ ਕੁਰਸੀ ਸਾਮ ।
 ਗਸਤਮ ਅਪਨੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਬੈਠਾ ਮੱਲ ਮੁਕਾਮ⁸ ।
 “ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹੇ. ਚੰਗਾ ਇਤਫਾਕ ।
 ਗਸਤਮ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰਖਦਾ ਨਹੀਂ ਨਿਫਾਕ⁹ ।
 ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਲੋਂ ਨਾ ਸ਼ਾਦ¹⁰ ।
 ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਗਸਤਮ ਹਸਦ ਫ਼ਸਾਦ ।
 ਤੇ ਇਹ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਫ਼ਰਮਾਨ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਬਿਆਨ ।
 “ਪੱਸਲੀਆਂ ਤੁੜਵਾਇ ਕੇ ਦੋ ਲਾ ਲਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਗਸਤਮ ਤਦਾਂ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਫ਼ਰਮਾਨ ।”
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਸਾਹ ਨੇ ਜਸ਼ਨ¹¹ ਕਰਾਇਆ ਫੇਰ ।
 ਬਾਦ ਤੁਆਮੋਂ¹² ਪੀਂਵਦੇ ਕੈਫ¹³ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਢੇਰ ।

1. ਆਜ਼ਿਜ਼ । 2. ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ । 3. ਵਿਰਲਾਪ । 4. ਮੌਤਾਂ 5. ਲੋਕਾਂ । 6. ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ । 7. ਨਿਮ੍ਰਤਾ । 8. ਸਥਾਨ, ਥਾਂ । 9. ਅਜੋੜ । 10. ਪ੍ਰਸਨ, ਖੁਸ਼ । 11, ਖ਼ਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਉਤਸਵ । 12. ਰੋਟੀ ਤੋਂ । 13. ਨਸ਼ੇ ।

ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਮਸਤੀ ਦੀ ਕੁਝ ਆਨ ।
 ਤੇ ਮਸਤੀ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਖੋਲ੍ਹ ਜ਼ਬਾਨ ।
 ਤੇ ਬੇਵਸ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਬੁਲੰਦ¹ ਕਮਾਨ ।
 ਭਲਾ ਨ ਬੁਰਾ ਪੁਛਾਇਆ, ਬੁਕ ਟੁਰਿਆ ਇਕਹਾਨ² ।
 ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮੁਫਲਿਸ³ ਅਰਬੀਆ ! ਐ ਪਸ਼ਮੀਨਾ ਪੋਸ਼ !
 ਪਾਲਿਓਂ ਅੰਦਰ ਜੰਗਲਾਂ, ਤੇ ਪਾਈ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ।
 ਫਰਬਾ⁴ ਹੋਇਓਂ ਖਾਇ ਕੇ ਲੰਬੜ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼⁵ ।
 ਪੱਤ ਪਰਾਲ ਅੰਗੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿਓਂ ਨੋਸ਼⁶ ।
 ਰੁੱਖੀ ਸੁੱਖੀ ਜਵਾਂ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਤੇ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ।
 ਪੀ ਕੇ ਸੱਤੂ ਜਵਾਂ ਦੇ ਹੋਇਓਂ ਅੱਜ ਜਵਾਨ ।
 ਖਾਧੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦਿਆਂ ਹੁਣ ਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੇਰ ।
 ਸੱਥਰ ਉੱਪਰ ਸੌਂਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸਵੇਰ ।
 ਅੱਜ ਸਦਾਇਓਂ ਆਇਕੇ ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨ ਸ਼ੇਰ ।
 ਅੰਦਰ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪਾਇਓ ਸ਼ੇਰ ਚੁਫੇਰ ।
 ਸਾਮ ਨਰੀਮਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਦਾਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਤੇ ਬੈਠ ਲਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕਦਰ ਵਲ ਕਰ ਲਏ ਜ਼ਰਾ ਨਿਗਾਹ ।
 ਮੂਲੀ ਹੈਂ ਕਿਸ ਬਾਗ ਦੀ, ਬਹੁਤ ਨ ਵਧਿਆ ਜਾ ।
 ਕੀ ਹੈ ਚੀਜ਼, ਧਿਆਨ ਕਰ, ਜ਼ਰਾ ਕਦਰ ਵਲ ਦੇਖ ।
 ਦਿਨ ਕੋਈ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ।
 ਕੁਰਸੀ ਮੇਰੀ ਜੱਦ ਦੀ, ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦਾ ਥਾਨ ।
 ਥਾਨ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਮੱਲ ਕੇ ਬਣਿਓਂ ਨਾਦੂ ਖਾਨ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਕੁਰਸੀ ਆਪਣੀ ਤੈਥੀਂ ਲੈਸਾਂ ਨਾਂਹ ।
 ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਣੇ ਜੋੜ ਗਈ ਜਣ ਮਾਂ ।
 ਥਾਉਂ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਅਰਬੀਆ ! ਝੱਟ ਹਿਲਾਹਾਂ ਹੋ ।
 ਯਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਕੜ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਸਾਂ ਦੋ ।
 ਨਾਂ ਕਰ ਅੜੀਆਂ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਝਬਦੇ ਉੱਠ ਖਲੋ ।
 ਮਾਰਾਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਵਸਾਂ, ਕਦਰ ਪਛਾਣੇ ਰੋ ।
 ਜੱਦ ਮੇਰੀ ਦੇ ਥਾਉਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਦਖਲ ਨ ਕੋ ।
 ਉੱਪਰ ਖਵਾਨ ਹਲਾਕ⁷ ਕੇ ਬੈਠ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਧੋ ।”

1. ਉੱਚੀ । 2. ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ । 3. ਗ਼ਰੀਬ । 4. ਮੋਟਾ । 5. ਸਹੇ । 6. ਪੀਣਾ । 7. ਹਲਾਕ
 (ਮਰਗ-ਮੌਤ) ਦੇ ਖ਼ਾਨ (ਦਸਤਰ ਖ਼ਾਨ) ਉਤੇ ।

ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਜੱਦ ਤੇਰੀ ਦਾ ਥਾਉਂ ।
 ਉਹ ਲਾਇਕ ਇਸ ਥਾਉਂ ਦੇ ਹੋਸੀ ਵਿਚ ਨਿਆਉਂ ।
 ਹੈ ਕਦ ਲਾਇਕ ਤੁੱਧ ਦੀ ਇਹ ਬੁਲੰਦ ਮਕਾਨ ?
 ਮੈਂ ਲਾਇਕ ਇਸ ਥਾਉਂ ਦੀ ਜਾਣੇ ਖਲਕ ਜਹਾਨ ।
 ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਨਾਲਾਇਕ¹ ! ਜੋਸ਼ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਛੋੜ ।
 ਜੇ ਕੁਝ ਦਾਵਾ ਤੁਲ¹ ਹੈ ਦਿਆਂ ਖੁਮਾਰੀ ਤੋੜ ।
 ਅੰਦਰ ਨਸ਼ੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਸਤ ਹੋਇਓਂ ਬਦ ਜ਼ਾਦ² ।
 ਲੱਗੋਂ ਹੱਡ ਤੁੜਾਵਨੇ ਵਾਂਗੁ ਪਲੀਦ³ ਕਬਾਦ ।
 ਪਸਤ⁴ ਹੋਵੇਂ ਬਦ ਮਸਤੀਓਂ ਬਦ ਮਸਤਾ, ਮਤ ਬੋਲ ।
 ਕੀ ਹੈ ਚੀਜ਼ ਨਕਾਰਿਆ ਕਦਰ ਤਰਾਜੂ⁵ ਤੋਲ ।
 ਕੁਰਸੀ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜੇ ਤੂੰ ਹੈਂ ਹੱਕਦਾਰ ।
 ਤੇ ਜੇ ਹੈ ਕੁਛ ਮਰਦੁਮੀ ਆ ਜਾ ਪਕੜ ਉਤਾਰ ।
 ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵੱਜਣ ਦੋ ਚਾਰਾ
 ਤਾਂ ਤੂੰ ਏਸ ਖੁਮਾਰ ਥੀਂ ਤੋਬਾ ਕਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਇਹ ਦਾਵਾਂ ਛੱਡ ਜਾਵਸੇਂ ਤੋਬਾ ਤੋਬ ਪੁਕਾਰ ।
 ਮਸਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਕਦ ਹੈ ਮਤ ਕਰ ਜਾਨ ਉਧਾਰ ।
 ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈਂ ਦੇਵਾਂ ਹੱਕ ਨਿਤਾਰ ।
 ਤੇਰੇ ਜੋਸ਼ ਖੁਮਾਰ ਤੇ ਪਾਵਾਂ ਮਿਰਤ ਵਸਾਰ ।
 ਦੋ ਤਿੰਨ ਘੁੱਟ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਘੁੱਟ ਨਿਘਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਮਸਤੀ ਗਸਤਮਾਂ ! ਕਰਵਾਵੇਗੀ ਮਾਰ ।
 ਘੁੱਤ ਪਰਾੜਾ⁶ ਵੇਖ ਲੈ ਅਰਬੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਗਰਦਨ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਤੇਜ਼ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ।
 ਵਧ ਵਧ ਗਿਉਂ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ ਵਾਂਗੁ ਜ਼ਕਰ⁷ ਹਿਮਾਰ⁸ ।
 “ਮਰਦਾਰਾ ! ਮਤ ਬੋਲ ਤੂ ਵੇਖ ਅਪਨਾ ਮਿਕਦਾਰ⁹ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਗਸਤਮ ਚੁੱਪ ਹੋ ਉਠ ਟੁਰਿਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਆਇਆ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਛੋੜ ਆਇਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਲ ਬਲ ਉੱਤਰੇ, ਜੋਰ ਨ ਕੱਢੇ ਕਾਰ ।
 ਜੰਗ ਅਮੀਰ ਕਬੀਰ¹⁰ ਦਾ ਸਿਰ ਪਰ ਜਾਣੇ ਭਾਰ ।
 ਖੁਹਮਖੁਹ ਘਰ ਆਇਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਬੈਠਾ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ ਦੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ-ਹਮਵਾਰ¹¹ ।

1. ਲੰਬਾ । 2. ਬਦ-ਤੁਖਮ । 3. ਨਾਪਾਕ, ਗੰਦਾ । 4. ਨੀਚਾ, ਨੀਵਾਂ । 5. ਕਦਰ ਦੀ ਤਰਾਜੂ ।
 (ਤੋਕੜ) ਨਾਲ । 6. ਝਗੜਾ, ਲੜਾਈ । 7. ਲਿੰਗ । 8. ਗਧਾ । 9. ਪਰਿਮਾਣ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ । 10. ਵੱਡਾ ।
 11. ਇਕਸਾਰਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਕਬਾਬ ਦੇ ਲੈਂਦਾ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਨਾਲ ਜ਼ਨਾਂ¹ ਘਰ ਹੱਸ ਕੇ ਘੜੀ ਨਿਭਾਵੇ ਪਾਰ ।
 ਕਦੀ ਕਦਮ ਪਰ ਘਰਾਂ ਥੀਂ ਧਰੇ ਨ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਖੁਦ ਆਹਾ-ਲਾਚਾਰ ।
 ਸੁੱਕੇ ਜਸ਼ਨ ਉਡਾਂਵਦਾ ਪਰ ਟੁੱਟੇ ਬੇ-ਵਾਰ ।
 ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ ਦਿਸ ਆਂਵਦੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ।
 ਪਈ ਪੁਰਾਣੀ ਆਬਰੂ ਨਾਂਹ ਵਿਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
 ਵੇਖ ਖੁਸ਼ੀ ਪਛੁਤਾਂਵਦਾ ਚੰਗੇ² ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਾਰ ।
 ਜਾਂ ਬੈਠਾ ਖੋਹ ਮਰਤਬਾ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਮਸਤ ਸ਼ਰਾਬ ਥੀਂ ਗਸਤਮ ਦਾ ਅਫ਼ਆਲ³ ।
 ਆਇਆ ਤਰਫੇ ਬਾਂਗਾਰ⁴ ਲੈ ਚਾਰੇ ਪੁਤ ਨਾਲ ।
 ਅੱਗੇ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਰੇ ਗਲਾਂ ਜੋ ਸ਼ਾਹ ।
 ਆ ਕਹਿੰਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਹੈ, ਖੁਦ ਗਸਤਮ ਗੁਮਰਾਹ⁵ ।
 ‘ਨਾ ਰੱਖ ਰਵਾਂ ਖੁਆਰੀਆਂ, ਐ ਆਦਿਲ⁶ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਉੱਪਰ ਸਾਡੇ ਹਾਲ ਦੇ ਨਾ ਰੱਖ ਰਵਾਂ ਜ਼ਿਆਨ⁷ ।
 ਕੀ ਹੈ ਤਿਫਲਕ⁸ ਸ਼ੀਰ ਖ਼ਾਰ⁹ ਅਰਬੀ¹⁰ ਜ਼ਾਦ ਕੰਗਾਲ ।
 ਇਕਸ¹¹ ਤਰਾਜੂ ਤੁੱਲਦਾ ਮੈਂ ਜੇਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਕੁਰਸੀ ਮੇਰੀ ਖੋਹ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ।
 ਗੋਇਆ¹² ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ਤੂੰ ।’
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਸੁਣ, ਐ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ।’
 ਇਹ ਕੁਰਸੀ ਹੈ ਓਸ ਦੀ ਜੋ ਗਾਲਿਬ ਮਰਦਾਨ¹³
 ਲੈ ਲੈ ਕੁਰਸੀ ਜੋਰ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗਰਜ ਨਾ ਮੂਲ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਗਾਲਿਬ ਜੋਰ ਹੈਂ, ਕੁਰਸੀ ਹੋਗੁ ਹਸੂਲ¹⁴ ।’
 ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਫਰਜ਼ਦ ਨੂੰ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤ¹⁵ ਝੁੱਬ ।
 ‘ਫੜ ਲੈ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਨੂੰ, ਪਕੜ ਜ਼ਿਮੀਂ ਵਿਚ ਦੁੱਬ ।’
 ਮਸਤ ਸ਼ਰਾਬ ਕਬਾਬ ਨੇ ਜਾ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ ਥਾਉਂ ਤੇ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਫੜਿਆ ਹੱਥ ਕਬਾਬ ਦਾ ਅੰਦਰ ਅੱਧੇ ਰਾਹ ।
 ਮਾਰ ਮੁੱਕੀ ਵਿਚ ਧੌਣ ਦੇ ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਬਾਬ ਡਿਗ, ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਜ਼ਹੀਰ¹⁶ !
 ਓਵੇਂ ਆਪਨੇ ਥਾਉਂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਮੀਰ ।

1. ਔਰਤਾਂ । 2. ਗੁੱਡੀ, ਪਤੰਗ । 3. ਕਰਮ, ਕਿਸਮਤ । 4. ਰਾਜ-ਦਰਬਾਰ । 5. ਰਾਹੋਂ ਘੁੱਬਾ ।
 6. ਇਨਸਾਫ਼ । 7. ਬਟਬਾਦੀ । 8. ਬੱਚਾ । 9. ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਾ । 10. ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ । 11. ਇੱਕੋ ।
 12. ਜਾਣੋਂ । 13. ਮਰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਚੂ (ਦਰਾਉ ਵਾਲਾ) । 14. ਹਾਸਿਲ, ਪ੍ਰਾਪਤ । 15. ਇਸ਼ਾਰਾ,
 ਸੰਕੇਤ । 16. ਦਰਦ ਨਾਲ ਦੁੱਖੀ ।

ਦੂਜਾ ਭਾਈ ਉਸ ਦਾ ਉਰਦਸ਼ੋਰ ਤਿਸ ਨਾਮ ।
 ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਮੁੱਕੀਓਂ ਧਰਤੀ ਪਿਆ ਹਰਾਮ ।
 ਰਾਸਕ ਭਾਈ ਤੀਸਰਾ ਆਣ ਪਿਆ ਕਰ ਜੋਸ਼ ।
 ਮੁੱਕੀ ਮਾਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਰ ਸੁਟਿਆ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਹਾਲ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਗਸਤਮ ਪੌਂਦਾ¹ ਧਾਹ ।
 ਗਰਦਨ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮੁੱਕੀ ਗਿਆ ਲਗਾ ।
 ਭਰਿਆ ਕਹਿਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਅਖੀਂ ਵਿਚ² ਖੂੰ ।
 ਫੜ ਲੱਤੋਂ ਲਹਿ ਕੁਰਸੀਓਂ ਫੜਿਆ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ।
 ਤਾਮ¹ ਵਾਂਗੂ ਬਾਜ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਦੇ ਘਘੇਰ⁴ ।
 ਮਾਰ ਵਗਾਇਆ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਧਸਿਆਂ ਖਾਕੋਂ ਜ਼ੋਰ⁵ ।
 ਵਿੱਚ ਗਸ਼ੀ ਦੇ ਚੌਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਪਹਿਰ ਗਜ਼ਾਰ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਉੱਠ ਬਹਿ ਗਏ ਰੌਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਜਾ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਈ ਫਜ਼ੀਹਤ⁶ ਭਾ ।
 ਅੱਖੀਂ ਚੁੱਕ ਨ ਵੇਖਦੇ ਗਰਕੇ⁷ ਵਿਚ ਹਯਾ⁸ ॥੧੬॥

ਬਹਿਰਾਮ ਖਾਕਾਨ ਨੂੰ ਪਰਖ ਵਜੋਂ ਛੱਡਣਾ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖਲਕਤ ਨੂੰ
 ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਮਾਰ ਸੁੱਟਣਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ
 ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਤੋਂ ਬੇਖੂਦ ਹੋ ਕੇ ਗਸਤਮ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ
 ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਣਾ, ਅਮੀਰ ਹਸਜ਼ਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਨਰਾਜ਼
 ਹੋਣ ਤੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਵਾਉਣਾ ।
 ਜਾਂ ਬੈਠਾ ਦਿਨ ਦੂਸਰੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਗਸਤਮ ਹੇਠ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਆ ਬੈਠਾ ਬੇ-ਸ਼ਾਨ ।
 ਗਸਤਮ ਥੀਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲੱਗਾ ਕਰਨ ਕਲਾਮ ।
 ‘ਆਹੇ ਕਿਉਂਕਰ ਪਕੜਿਆ ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ?’
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਉੱਠ ਕੇ ਤਖਤ ਅੱਗੇ ਝਬ ਆ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ‘ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਜਾਂ, ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਫਰਮਾ ।’
 ‘ਕੱਢ ਦਿਖਾਓ ਦੇਖੀਏ ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਮਰਦ ਕਿਵੇਹਾ ਸੂਰਮਾ, ਸੁਹਰਤ ਜਿਸ ਦੀ ਆਮ ?’
 ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜਾਂਦੇ ਦੌੜ ਗੁਲਾਮ ।
 ਲੈ ਆਂਦਾ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਸੰਗਲ ਪਏ ਤਮਾਮ ।
 ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਪੈਰ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ।
 ਦਰਬਾਰੇ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ, ਕੀਤਾ ਖੜਾ ਲਿਆ ।

1. ਪਾਵੇ. ਮਾਰੇ । 2. ਖੂਨ । 3. ਮਾਸ ਦੀ ਬੋਟੀ । 4. ਭੁਵਾ ਕੇ । 5. ਖਾਕ (ਮਿੱਟੀ) ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ
 (ਟੋਠਾਂ) । 6. ਨਿੰਦਾ, ਬਦਨਾਮੀ । 7. ਡੁੱਬੇ । 8. ਸ਼ਰਮ ।

ਸ਼ਕਲ ਡਿੱਠੀ ਬਹਿਰਾਮ ਦੀ, ਡਿਠੱਸੁ ਗਾਲਿਬ ਜੰਗ ।
 ਕੱਦਾਵਰ ਤਨ ਤਰਬਤਰ¹ ਸ਼ੇਰ ਸੈਰ² ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ।
 ਤਨ ਫੋਲਾਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੈਨ ਭਖਨ ਅੰਗਿਆਰ ।
 ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ ਵਿਚੁ ਬਾਜ਼ੂਆਂ ਜਲਵਾ³ ਕਰੇ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਚਮਕਦੀ ਸ਼ੇਰ ਦਿਲੇ ਦੀ ਲਾਟ ।
 ਅਰਜ਼ ਦਰਾਜ਼ੀ ਕਹਿਰ ਦੀ, ਵਾਂਗੂੰ ਦੁਰਾਡੀ ਵਾਟ ।
 ਰਾਨ⁴ ਬਹਿਰਾਮ ਜਵਾਨ ਦੇ ਪੁਰ ਗੋਸ਼ਤ ਅੰਦਾਮ⁵ ।
 ਤਨ ਸੰਗੀਨ ਯਾ ਆਹਨੀ⁶ ਯਾ ਬੇਮਿਸਲ ਤਮਾਮ ।
 ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਵਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਡਿੱਠੀ ਖੁੰ ਖਵਾਰ⁷ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਪੁਕਾਰਦਾ ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ‘ਬਹਿਰਾਮਾ ਖਾਕਾਨੀਆ ! ਮੈਂ ਪਰ ਕਾਰ⁸ ਫਰਮਾ ।
 ਤਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਰੁਸਤਮ ਪੀਲਤਨ⁹ ਦਿਸਦੇਂ ਕੁਵਤਮੰਦ¹⁰ ।
 ਗਸਤਮ ਕਿਉਂ ਕਰ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਕਰ ਲੈ ਆਇਆ ਬੰਦ ?”
 ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਖਦਾ, ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ।
 “ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਗੱਦਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾਦਗਾ ਤਮਾਮ ।
 ਗਸਤਮ ਨੇ ਜਾਂ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਕੀਤਾ ਜੰਗ ਤਿਆਰ ।
 ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕੀਤੀ ਆਨ ਪੁਕਾਰ ।
 ਆਇਆ ਮੇਥੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਸਤਮ ਮੈਦਾਨ ।
 ਇੱਕੋ ਮੇਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਨੱਸਾ ਤੋੜ ਤਵਾਨ¹¹ ।
 ਓੱਡ ਗਿਆ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਮੈਥੀਂ ਜਾਨ ਬਚਾ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਗਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾ ।
 ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਫਿਰ ਏਸ ਨੂੰ ਆਈ ਹਸ਼ ਜਦੋਂ ।
 ਪੈਰੀਂ ਮੇਰੀ ਜਾ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਅਜਜ਼¹² ਤਦੋਂ ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਆਜਿਜ਼ੀ ਦਿੱਤਾ ਆਪ ਅਮਾਨ¹³ ।
 ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਸਣ ਲਛਕਰਾਂ ਮੈਂ ਰਖਿਆ ਮਿਹਮਾਨ ।
 ਦਿੱਤੀ ਖਿਲਅਤ ਫਾਖਰਾ¹⁴, ਤੇ ਦੌਲਤ ਬੇਹੱਦ ।
 ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਵਿਚ ਬਾਰਗਾਹ¹⁵ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਸੱਦ ।
 ਅਪਨੇ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ।
 ਦੂਣੀ ਖਿਦਮਤ ਅਸਾਂ ਦੀ ਆਂਦੀ ਏਸ ਬਜਾ ।
 ਰਾਤ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਤੀਆਂ, ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਬੇ-ਹੋਸ਼ ।
 ਤੇ ਇਹ ਖਬਰ ਨ ਦਗੇ ਦੀ ਪਈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਗੋਸ਼¹⁶ ।

1. ਭਿਜਿਆ ਹੋਇਆ । 2. ਆਦਤ । 3. ਵਿਖਾਵਾ । 4. ਪੱਟ । 5. ਬਦਨ, ਸਜ਼ੀਰ । 6. ਪੱਥਰ
 ਜਾਂ ਲੋਹੇ ਦਾ । 7. ਖੁਨ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਕਾਤਿਲ । 8. ਸੇਵਾ । 9. ਹਾਥੀ ਵਰਗਾ ਕੱਦ । 10. ਤਾਕਤਵਰ ।
 11. ਤਾਕਤ । 12. ਨਿਮਤਾ. ਅਧੀਨਗੀ । 13. ਪਨਾਹ, ਸ਼ਰਨ । 14. ਫਖਰ (ਗੌਰਵ) ਦੀ । 15.
 ਦਰਬਾਰ । 16. ਕੰਨ ।

ਮੈਂ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਾਂ ਮੈਂ ਖਬਰ ਨਾ ਕਾ¹ ।
 ਰਾਤੋ ਰਾਤੀਂ ਕੂਚ ਕਰ, ਲੈ ਆਇਆ ਕਰ ਧਾ ।
 ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਫਰੇਬ ਦੇ ਲੈ ਆਇਆ ਬੇਦਰਦ ।
 ਮੈਂ ਵਿਚ ਉਮਰ ਨ ਦੇਖਿਆ, ਕੋ ਏਡਕ ਨਾਮਰਦ ।”
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਗੱਲਾਂ ਹੋਂਵਦਾ ਗਸਤਮ ਦਾ ਰੁਖ² ਜ਼ਰਦ³ ।
 ਐਬ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਰ ਐਬ ਦੀ ਅਮਲ ਉਡਾਈ ਗਰਦ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ਐ ਗਸਤਮ ! ਦਿਲ ਸਰਦ ।
 ਮਰਦਾਂ ਤਾਈਂ ਪਕੜਦੇ, ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦ ।
 ਜਿੱਤ ਲਿਆਇਓਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਖੇਲ ਦਗੇ ਦੀ ਨਰਦ ।
 ਨਾ-ਮਰਦਾ ! ਕੀ ਮਰਦੁਮੀ, ਨਾਲ ਫਰੇਬ ਨਬਰਦ⁴ ?
 ਗਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, ਆਖਦਾ ਹੈ ਬਹਿਰਾਮ ਖਿਲਾਫ⁵ ।
 ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਚਾ ਮਾਰਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮਜਾਫ⁶ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਤਨ ਮਨ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ।
 “ਕੌਣ ਕੌਈ ਬੇਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਤੈਂ ਜੇਹਾ ਵਿਚ ਜੱਗ ?
 ਖੂਬ ਮੇਰੇ ਤੇ ਗਸਤਮਾ ! ਪਇਓਂ ਬਹਾਦੁਰ ਲੱਗ ।
 ਘਰ ਵਿਚ ਲਾਫਾਂ⁷ ਮਾਰ ਕੇ ਮੂੰਹੋਂ ਛਡ ਨਾ ਝੱਗ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚ ਮਜ਼ਲਿਸੇ ਮਤਾਂ ਲਹਾਵੇਂ ਪੱਗ ।
 ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋਵਾਂ ਜੇ ਕਦੀ ਵਗੇਂ ਅਗਾੜੀ ਲੱਗ ।
 ਬੀੜਾ ਚਾ ਮੁਹਿੱਮ ਦਾ ਚੋਬ⁸ ਧਰੇ ਸਿਰ ਧਰੱਗ⁹ ।
 ਕਿਵੇਂ ਮੁਹਿੱਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਬਣ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਤੱਗ ?”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਚਾਰ ਚੁਡੇਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਡਿੱਠਾ ਮਰਦ ਦਲੇਰ ।
 ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, ਮਰਦਾਂ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਮਰਦ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਂਵਦੋਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪੁਰ ਕਾਰ¹⁰ ।
 ਘੜੀ ਕੁ ਅੱਲ੍ਹਾ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਬੰਦ ਖੁਲ੍ਹਾ ।
 ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਸੁਣ ਪਤ੍ਰਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜਾ ।
 ਵੇਖ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚ ਧਰਤ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਗਰਕ ਕਰਾਂ ।
 ਵਿਚ ਲਾਇਕ ਨਾਲਾਇਕਾਂ ਦਮ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਰਾਂ ।
 ਗਸਤਮ ਦੀ ਮਰਦਾਨਗੀ, ਪਲ ਵਿਚ ਦਿਆਂ ਵਿਖਾ ।
 ਮਰਦਾ ! ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਰਹਿਮ ਕਮਾ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਅੱਗੇ ਤਖਤ ਖਲੋ ।
 “ਹੋਵੇ ਹੁਕਮ ਜਵਾਨ ਦੇ ਬੰਦ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੋ ਦੋ ।”

1. ਕੁਝ ਵੀ । 2. ਮੂੰਹ । 3. ਪੀਲਾ । 4. ਲੜਾਈ । 5. ਵਿਰੁੱਧ । 6. ਮੈਦਾਨਿ ਜੰਗ, ਰਣ-ਭੂਮੀ ।
 7. ਗੱਪਾਂ । 8. ਡੱਗਾ । 9. ਨਗਾਰੇ ਉਤੇ । 10. ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ।

ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਕਿਹੜਾ ਪੜੜੇ ਫੇਰ ?
 ਫੜ ਫੜ ਮਾਰੇ ਖਲਕ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਕਾਨੀ ਸ਼ੇਰ ।”
 ਮੇਰਾ ਜ਼ਿੱਮਾਂ ਪਕੜਨਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ।
 “ਪਕੜ ਸਭਨਾ ਜੇ ਜਾਵਸੀ ਓੜਕ ਪਰੇ ਪਰੇ ।”
 ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੋਸਾਂ ਬੰਦ ।
 ਗਸਤਮ ਵਾਂਗੂ ਨ ਕਰਾਂਗਾ ਨਾਲ ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਫੰਦ¹ ।”
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, “ਜਿਉਂ ਚਾਂਹਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਜਵਾਨ ।
 ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿੱਮਾਂ ਪਕੜਨਾ, ਹੈ ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਤਾਨ² ।”
 ਪੁਰ ਸੁਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ।
 “ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਹੋ ਜ਼ੰਜੀਰ ।
 ਛੋੜ ਘੜੀ ਭਰ ਮਰਦ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਉਠ ਕੁਰਸੀਓਂ ਖੋਲ੍ਹਨ ਗਿਆ ਜਵਾਨ ।
 ਰਹਿਆ ਬਹੁਤੇਰਾ ਮਨਾ ਕਰ ਗਸਤਮ ਨਾ-ਮਾਕੂਲ ।
 ਓੜਕ ਰਹਿਆ ਚੁੱਪ ਹੋ, ਵੱਸ ਨਾ ਚਲਿਆ ਮੂਲ ।
 ਕਹਿਰ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਸੰਗਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਆਣ ਬਲਾ ।
 ਆਫਤ ਥੀਂ ਜ਼ੰਜੀਰੀਆਂ ਖੜੇ ਉਤਾਰ ਰਿਹਾ ।
 ਫਿਤਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਝਲਾਇਆ ਵਾਂਗੂ ਪੁਰੇ ਦੀ ਵਾ ।
 ਸ਼ੇਰ ਪਿਆ ਵਿਚ ਪਿੰਜਰੇ ਮਰਦਾਂ ਲਿਆ ਕਢਾ ।
 ਜਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਜੁੱਸੇ ਥੀਂ ਜ਼ੰਜੀਰ ।
 ਵਿੱਚ ਕਚਹਿਰੀ ਜਾ ਪਿਆ ਵੇਖੇ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਮਰਦ ਖੜਾ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਅੱਵਲ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ।
 ਪਕੜ ਲੱਤੋਂ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ।
 ਫੇਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪਰ ਮਾਰਿਆ, ਹੋਇਆ ਮਰਦ ਫਨਾਹ ।
 ਬੇ-ਹਥਿਆਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਘੱਤੀ ਕਹਿਰ ਕਹਾ³ ।
 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਧੁੱਮ ਮਚਾ ।
 ਸਣ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਗਸਤਮੇ ਸੁੱਧ ਨਾ ਆਈ ਕਾ ।
 ਵਿੱਚ ਘਰਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨੱਸ ਵੜਿਆ ਗੁਮਰਾਹ ।
 ਦੌੜ ਗਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਡਿੱਠਾ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਜੋ ਬਚ ਗਏ ਜਵਾਨ ਥੀਂ ਦੌੜ ਗਏ ਉਮਰਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਬਾਝ ਤਮਾਮ ਦੀ ਹੋਸ ਉੱਡੀ ਵਿਚ ਵਾ ।
 ਜੋ ਡਿੱਠਾ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਚਾ ਮਾਰੇ ਤਲਵਾਰ ।
 ਇਕ ਤਨ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰ ਗਿਆ, ਦੋ ਨੂੰ ਕਰ ਗਿਆ ਚਾਰ ।
 ਜਾ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਸਹਿਰ ਦੇ ਪਈ ਚੁਫੇਰ ਕਹਾ ।
 ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਮਦਾਇਨੇ ਸੀਸ ਰੁਲਨ ਸਦਹਾ⁴ ।

1. ਫਰੋਬ । 2. ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ । 3. ਕਹਾਹ, ਹਾਹਾ ਕਾਰ । 4. ਸੈਂਕੜੇ ।

ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ ਹੋਂ ਵਦਾ ਨਾਅਰਾ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਕੂਕਾਂ ਦੂਰ ਸੁਣੀਦੀਆਂ ਮਰ ਮਰ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਫੜ ਤਿਨਹਾ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਖਲਕ ਉਡਾ ।
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, ਲੈ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਛੁੜਾ ।
 ਜੇ ਹਣ ਤੇ ਵਿਚ ਮਰਦੁਮੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਕਰਸੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਾਰ ਖਰਾਬ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਰਹਿਆ ਮਨਾ ਕਰ, ‘ਬਸ ਕਰ, ਐ ਬਹਿਰਾਮ !
 ਵੇਖੀ ਤੇਰੀ ਮਰਦੁਮੀ, ਨਾ ਕਰ ਕਤਲ ਅਵਾਮ¹ ।”
 ਤੇ ਬਹਿਰਾਮ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਹੇ, ‘ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖ ।
 ਮਾਰਾਂ ਪਕੜ ਕੁਫਾਰ² ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂ ਦਿਵਾ ।
 ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਸਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਰਸਾਂ ਮਾਰ ਫਨਾਹ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕੌਣ ਹੈ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇਵਣਹਾਰ ?
 ਚਾਹੇ ਅੱਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਕਰੇ ਸਰਦਾਰ ।”
 ਟੁਰਿਆ ਨਿਕਲ ਮਦਾਇਨੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਜੋ ਮਿਲਿਆ ਵਿਚ ਰਾਹ ਦੇ ਮਾਰ ਕੀਤਾ ਕਤਲਾਮ ।
 ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਵਲ ਚੀਨ ਦੇ ਹਾਰ ਇਕਰਾਰ ਜ਼ਬਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਚੜ੍ਹ ਖਿੰਗ ਲੈ ਹੋਇਆ ਮਗਰ ਰਵਾਨ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚ ਸਹਰਾਇ³ ਦੇ ਮਿਲਿਆ ਆਣ ਅਮੀਰ ।
 ਕਹਿਆ, ‘ਐ ਬਹਿਰਾਮ ! ਤੂੰ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਧੀਰ ।”
 ਮੜ ਕਹਿਆ, ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, ਐ ਲੜਕੇ ਨਾਦਾਨ !
 ਮੈਂ ਟੁਰਿਆ ਹਾਂ ਚੀਨ ਨੂੰ, ਰੱਖ ਸਲਾਮਤ ਜਾਨ ।
 ਹੋਏ ਮੇਰੀ ਗਰਦਨੇ ਇਤਨੇ ਖੂਨ ਤਮਾਮ ।
 ਹੋਰ ਕਿਆ ਕਰਵਾਵਨਾ ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਕਤਲਾਮ ?
 ਜਾਹ ਹੁਣ ਬਦਲੇ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਜਾਨ ਨ ਕਰ ਬਰਬਾਦ ।
 ਮੁੜ ਪੈਸਾਂ ਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ, ਖਲਕ ਹੋਸੀ ਨਾਸ਼ਾਦ ।”
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ, ‘ਜੁ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਇਕਰਾਰ ।
 ਲੈ ਜਾਉਂਗਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕਰ ਪੈਕਾਰ⁴ ।
 ਸ਼ਰਤ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਆਵਸਾਂ, ਨਾ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਜ਼ੋਰ⁵ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਲਵਾਂ ਜਾਂ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ, ਦਲੇਰ ।”
 ਹੱਸ ਕਹਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, ‘ਬੋਲ ਨ ਸੁਖਨ ਫਜ਼ੂਲ ।
 ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਕੋ ਮੂਲ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲੜਕਿਆ ! ਰੋਕ ਲਿਆ ਖਲਿਹਾਰ ।
 ਆ ਜਾ ਤੂੰ ਭੀ ਵੇਖ ਲੈ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਚਾਰ ।

1. ਆਮ ਲੋਕ । 2. ਕਾਫ਼ਿਰ, ਦੁਸ਼ਮਣ । 3. ਜੰਗਲ, ਰੋਹੀ । 4. ਲੜਾਈ । 5. ਹੇਠ, ਥੱਲੇ ।

ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦਿਖਾ ਲਵਾਂ ਕੁੱਵਤ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਓਧਰ ਜਾਵਸੇਂ ਜਿਧਰ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰ ।”
 ਤਦ ਨੂੰ ਪਹੁਤਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਪੁੱਛੇ ਆਣ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ‘ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ?”
 ਸੁਣ ਬਹਿਰਾਮ ਪੁਕਾਰਿਆ, ‘ਮਰਦ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹਨ ਮਰਦਾਂ ਨੇ ਜਾਵਨਾ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਭਰੀ ਗਰੂਰੋ¹ ਵਾ ।
 ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹਾਂ ਦੇਖ ਲੈ, ਜਾਵੇ ਹੱਥ ਦਿਖਾ ।
 ਪਕੜ ਲਵੇ ਜਿਸ ਪਕੜਨਾ ਯਾ ਵਿਚ ਗੌਰ² ਚਲੇ ।
 ਆਵੇ ਕਰੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲੇ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਦੱਸ ਲੈ, ਐ ਬਹਿਰਾਮ ਦਲੇਰ ।
 ਹੱਥੀਂ ਪਕੜਾਂ ਤੁੱਧ ਨੂੰ, ਯਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ³ ।
 ਹਫਿਆਰਾਂ ਥੀਂ ਜੇ ਕਹੇਂ, ਆਣ ਚਲਾਵਾਂ ਵਾਰ ।
 ਜੇ ਆਖੇਂ ਤੈਂ ਸਾਮੁਣੇ, ਲਾਹ ਆਵਾਂ ਹਥਿਆਰ ।”
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, ‘ਤੈਨੂੰ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ।
 ਕਰਦੇ ਮਰਦ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਿਨ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ।
 ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖ ਲੈ, ਮੈਂ ਅਸਵਾਰ ਨਹੀਂ ।
 ਤੇ ਖਾਲੀ ਹਾਂ ਸਾਜ਼ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਗੱਦਾਰ ਨਹੀਂ ।”
 ਉਪਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੂੰ ਕਹੇ ਅਮੀਰ “ਸਵਾਰ ।
 ਅਪਨੇ ਦਿਹ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਸਬ ਸਾਮਾਨ ।
 ਲੈ ਹਥਿਆਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਮਰਦ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ, ‘ਮਰਦਾ ! ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਨਾ ਕਰਾਂ ਵਾਰ ਅਵੱਲ, ਐ ਯਾਰ !”
 ਗੁਰਜ਼ ਲਈ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, ਚਾ ਮਾਰੇ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਵਜੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ, ਪਿਆ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰ ।
 ਵਿਚ ਲਸ਼ਕਰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਗਈ ਸਦਾ⁴ ।
 ਖਲਕ⁵ ਕਹੇ, ‘ਅੱਜ ਹੋਵਸੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਫਨਾਹ ।”
 “ਹੋ ਮਰਦਾਨਾ⁶” ਆਖਦਾ ਹਮਜ਼ਾ, ‘ਐ ਬਹਿਰਾਮ !
 ਤਿੰਨ ਹਮਲੇ ਕਰ ਹੋਰ ਤੂੰ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਤਮਾਮ ।”
 ਗੁਰਜ਼ ਲਈ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਮਾਰੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
 ਵੱਜੀ ਅੰਦਰ ਢਾਲ ਦੇ, ਜੰਗਲ ਗਈ ਪੁਕਾਰ ।

1. ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ । 2. ਕਬਰ । 3. ਤਲਵਾਰ ਚਲਾ ਕੇ । 4. ਅਵਾਜ਼ । 5. ਜਨਤਾ । 6. ਬਹਾਦੁਰ ਸੂਰਮਾ ।

ਉਸ ਥੀਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਨਾਂਹ ਜ਼ਿਆਨ¹ ।
 ਵੇਖ ਦਲੇਰੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖਾਕਾਨੀ ਹੈਰਾਨ ।
 ਤੀਜੀ ਗੁਰਜ਼ ਜੋ ਕਹਿਰ ਥੀਂ, ਆ ਮਾਰੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਧਸਿਆ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਖਿੰਗ ਦੋ ਜ਼ਾਨੂ² ਤੀਕ ।
 ਜ਼ੋਰਾ ਕੀਤਾ ਖਿੰਗ ਨੇ ਆਇਆ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਫਿਰ ਮਾਰੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਜੰਥੀ ਗੁਰਜ਼ ਉਲਾਰ ।
 ਝੱਲ ਗਿਆ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਚਾਰੇ ਵਾਰ ।
 ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਕਹੇ, ‘ਰਹਿਣ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।’
 ਓਹੋ ਗੁਰਜ਼ ਹੁਸ਼ਾ ਦੀ ਹਮਲੇ ਲਈ ਉਠਾ ।
 ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ਦੇ ਇਕ ਵਲ ਮਾਰੀ ਚਾ ।
 ਸਣ ਘੋੜੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀ ਦੇ ਉਲਟ ਗਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਇਕੋ ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਉਡ ਗਈ ਉਸ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਤਾਕਤ ਦੂਜੀ ਗੁਰਜ਼ ਦੀ ਰਹੀ ਨਾ ਵਿਚ ਅੰਦਾਮ³ ।
 ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਪਇਆ ਰਹਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ‘ਉਠ, ਬਹਿਰਾਮ ! ਦਲੇਰ ਹੋ, ‘ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ‘ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂ ਨ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ।
 ਆ ਜਾ ਪੈਦਲ ਹੋਇ ਕੇ, ਕਰ, ਬੈਠੀਂ ਪੈਕਾਰ⁴ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਤਰ ਘੋੜਿਓਂ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ।’
 ਕਮਰ ਬੰਦੋਂ ਲੈ ਪਕੜਦਾ ਖਾਕਾਨੀ ਲਾਚਾਰ ।
 ਭੀ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਓਸ ਦੀ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦੁਵਾਲ⁵ ।
 ਸਮਝਾਇਆ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਇਸ਼ਾਰਤ ਨਾਲ ।
 ਟੋਪੀ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਸਿਰ ਥੀਂ ਲਈ ਉਤਾਰ ।
 ਮਾਰੀ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਨੰਗੇ ਅਯਾਰ ।
 ਉਡੀ ਉਤਾਰ ਲੁੰਬੜੀ ਵਾਂਗੂ ਬਾਝ ਪਰਾਣ ।
 ਦੁੰਬ ਹੁਲਾਰੇ ਖਾਂਵਦੀ ਢੱਠੀ ਜ਼ੋਰ ਵਰਾਨ⁶ ।
 ਲਸਕਰ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਗਿਆ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ।
 ਵੇਖ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਉਮਰ ਦੀ ਰਹਿਆ ਸਵਾਰ ਨ ਕੋ ।
 ਰੂੰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੇ ਅਸਪਾਂ ਦੇ ਪਾ ।
 ਪਕੜ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਘੋੜੀਆਂ ਖੜੇ ਰਹੇ ਇਕ ਜਾ ।੧।
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ ਕਿਆ ?
 ਕਿਉਂ ਇਹ ਲਸਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਪੈਦਲ ਹੋ ਗਇਆ ?”

1. ਹਰਜ਼, ਨੁਕਸਾਨ । 2. ਗੋਡੇ, ਸਰੀਰ । 3. ਮੁਕਾਬਲਾ । 4. ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ । 5. ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ।
 6. ਇੱਕ ਥਾਵੇਂ ।

ਕੀਤੀ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਸਾਹ ਅੱਗੇ ਤਕਦੀਰ ।
 “ਜਾਨ ਲਿਆ ਹੁਣ ਅਰਬੀਆਂ, ਨਾਹਰਾ ਕਰੇ ਅਮੀਰ ।
 ਨਾਹਰੇ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹਿੱਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਵੱਜੇ ਸੂਰ¹ ਕਯਾਮਤੀ² ਕਰਦੀ ਖਲਕ ਯਕੀਨ ।
 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਪੌਂਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਹੈਬਤ³ ਖਾ ਅਸਵਾਰੀਓਂ ਡਿੱਗ ਪੌਂਦੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਘੋੜੇ ਮਾਰੇ ਖੌਫ ਦੇ ਛੱਡ ਨਸਦੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਜਾ ਵੜਦੇ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਂ ਹੋ ਕੇ ਸਰਗਰਦਾਨ⁴ ।
 ਛੜ ਬਲਾਈਂ ਜੰਗਲਾਂ ਜਾਣ ਕਿਤੇ ਵਲ ਨੱਸ ।
 ਨਿਕਲ ਕਮਾਨਾਂ ਯਲਾਂ⁵ ਦੇ ਜਾਣ ਹਥੋਂ ਬੇਵਸ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਦੇਵੇ ਹੋਸ਼ ਉਡਾ ।
 ਨਾਅਰੇ ਮਾਰ ਮਵਾਰਿਜ਼ਾਂ⁶ ਖੜੇ ਜ਼ਿਮੀਨੋਂ ਚਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਅਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਂਦਾ ਜਦੋਂ ਤਿਆਰ ।
 ਟੋਪ ਉਤਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ⁷ ਅਯਾਰ ।
 ਵੇਖ ਅਲਾਮਤ⁸ ਹੋਂਦੇ ਪੈਦਲ ਅਰਬੀ ਲੋਕ ।
 ਪਾ ਕੰਨੀਂ ਰੂੰ, ਘੋੜਿਆਂ ਅਰਬੀ ਲੈਂਦੇ ਰੋਕ ।
 ਅਪਨਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਹੋ ਬਹਿੰਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਰਤ⁹ ਕਰੇ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਨਾਅਰਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਦੀ ।
 ਕੇਡਕੁ ਨਾਅਰਾ ਸਖਤ ਹੈ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਸੀ ਕੀ ?
 ਖਆਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਅਸਪ ਥੀਂ ਲਹਿ ਮੁਹਕਮ¹⁰ ਕਰ ਸਾਜ਼ ।
 ਸੁਣ ਲੈ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।”
 ਲਹਿ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇ ਬਹੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਪਈ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
 ਖਾਕਾਨੀ¹¹ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਪਕੜ ਜ਼ਿਮੀਨੋਂ ਚਾ ।
 ਫੇਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਦਿੱਤਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਧਸਾ ।
 ਛਾਤੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਹੱਸਿਆ ਪਾ ਸੰਗਲ ਜੰਜੀਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਸੌਂਪਿਆ ਕਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਸੀਰ¹² ।
 ਆਹੀ ਜਿਸ ਦਮ ਨਾਅਰਿਓਂ ਪਈ ਬੁਲੰਦ ਸਦਾ ।
 ਤਖਤ ਉਤੋਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਝੜਿਆ ਹੋਸ਼ ਗਵਾ ।
 ਸੱਟ ਸਵਾਰਾਂ ਜੰਗਲੀ ਘੋੜੇ ਨੱਸ ਗਏ ।
 ਚੁੱਕ ਦੁੰਬਾਂ¹³ ਛੱਡ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਹੋ ਬੇਵਸ ਗਏ ।

1. ਤੁਰੀ, ਬਿਗਲ । 2. ਪਰਲੋ ਦਾ । 3. ਡਰ, ਭੈ । 4. ਹੈਰਾਨ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ । 5. ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ।
 6. ਜੋਧਿਆਂ । 7. ਅਕਲਮੰਦ । 8. ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਲੱਛਣ । 9. ਅਸਚਰਜ । 10. ਮਜ਼ਬੂਤ । 11. ਖਾਕਾਨਿ
 ਚੀਨ (ਬਹਿਰਾਮ) । 12. ਕੈਦੀ । 13. ਪੂਛਾਂ ।

ਪਇਆ ਤਜਲਜਲ¹ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ, ਸੁਣੀ ਚੁਫੇਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਵੀਰ ਪਿਛੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਬਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੂੰ, 'ਸੱਚ ਫਰਮਾਇਆ ਤੂੰ ।
 ਦੂਣਾ ਪਾਇਆ ਓਸ ਥੀਂ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਾਇਆ ਤੂੰ ।
 ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਇਹ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਆਣ ਪਿਆ ਅਸਮਾਨ ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਅਸਰਾਫੀਲ ਦੀ ਵੱਜੀ ਸੂਰ² ਅਯਾਨ³ ।"
 ਨਾਲ ਤਮਾਮ ਦਿਲਾਵਰੀ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਅਜ਼ੀਮ⁴ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਆ ਕੀਤੀ ਤਾਜ਼ੀਮ⁵ ।
 ਖਲਕਤ⁶ ਦੇਵੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ।
 ਲੈ ਆਇਆ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਮੁਕਬਿਲ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ।
 ਆ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ, 'ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਪੁਤ ਚਾਰ ।
 ਤੂੰ ਜ਼ਾਲਿਮ ਖਾਕਾਨੀਆਂ ! ਹੋਇਓ ਖ਼ੂਬ ਖ਼ੁਆਰ ।
 ਪਿਉ ਸਾਡੇ ਦੀ ਬੰਦ ਥੀਂ ਕਟਦਾ ਸੀ ਤੂੰ ਆਰ⁷ ।
 ਅਰਬੀ ਦੀ ਵਿਚ ਕੈਦ ਦੇ ਹੁਣ ਹੋਇਓ ਲਾਚਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਕੈਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਜੇ ਗੁਸਤਮ ਦੀ ਕੈਦ ਥੀਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਹਜ਼ਾਰ ।"
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, 'ਮੁਰਦਾਰਾ ! ਬਦਕਾਰ ।
 ਗੁਸਤਮ ਹੈ ਪਿਉ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਨਾਲਾਇਕ ਗੱਦਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ
 ਹੁਣ ਅਰਬੀ ਦੀ ਖਿਦਮਤੋਂ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ।
 ਉਸ ਨੇ ਕਰਕੇ ਮਰਦਮੀ⁸ ਫੜਿਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਗੁਸਤਮ ਵਾਂਗੁ ਨ ਦਗੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ।
 ਡੁੱਬ ਮਰੇ ਸਣ ਬਾਪ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮਰਦ ਜਵਾਨ ।
 ਕਿਸ ਲਾਇਕ ਨਾਲਾਇਕੋ ! ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਬੇ-ਈਮਾਨ ।
 ਜਿਸ ਦਮ ਮੇਰੇ ਬਦਨ ਥੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਉਤਾਰੇ ਬੰਦ ।
 ਕਿੱਥੇ ਹੋ ਸੋ ਬਾਪ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭੇ ਫਰਜੰਦ⁹ ?
 ਏਹ ਤਾਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਸਿਰ ਯਾਦ ਨ ਆਏ ਕਿਉਂ ?
 ਤੇ ਨਾ-ਮਰਦਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੱਥ ਵਿਖਾਏ ਕਿਉਂ ?
 ਖਾਕ ਸਿਰੇ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਹੋ, ਐ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ¹⁰ ।
 ਗੁਸਤਮ ਨੂੰ ਸੌ ਲਾਨਤਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਹੋ ਫਰਜੰਦ ।"
 ਜਾਂ ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ ਏਹਾ ਸੁਣੀ ਕਲਾਮ ।
 ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਮਰਦ ਨੂੰ ਚਾ ਕੀਤਾ ਕਤਲਾਮ ।

1. ਜਲਜਲਾ, ਭੁਚਾਲ । 2. ਪਰਲੋ ਦੀ ਤੁਰੀ । 3. ਪ੍ਰਗਟ । 4. ਵੱਡੀ, ਮਹਾਨ । 5. ਬੰਦਗੀ, ਅਦਬ ਅਦਾਬ । 6. ਜਨਤਾ, ਲੁਕਾਈ । 7. ਸ਼ਰਮ । 8. ਬਹਾਦੁਰੀ । 9. ਪੁਤ੍ਰ । 10. ਅਕਲਮੰਦ ।

ਪਾਈ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਇਹ ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜੁਲਮ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 ‘ਫੜ ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ, ਮੈਥੀਂ ਲੈ ਆ ਤੂੰ ।’
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਕੜਦਾ ਜਾ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ ।
 ਆਇਆ ਗੁਸਤਮ ਹਾਲ ਸੁਣ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਕੋਲ ।
 ਰੋ ਰੋ ਕਰਦਾ ਆਜਿਜ਼ੀ¹ ਅੱਗੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੋਂਦਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ‘ਬੇ-ਅਕਲਾਂ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਚਾ ਮਕਤੂਲ² ।
 ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਇਸਹਾਕ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਆਹੀ ਮੂਲ ।
 ਹੁਣ ਬਦਲੇ ਬਹਿਰਾਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰ ।
 ਮੇਰੀ ਖਾਤਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ ਛੱਡੋ ਤਕਸੀਰ ।
 ਲੱਖ ਟਕੇ ਜ਼ਰ³ ਸੁਰਖ⁴ ਦੇ ਮੈਥੀਂ ਲੈ ਲੈ ਤੂੰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਟਖਵਾ ਲਈਂ ਮੇਰਿਆ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ।’
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਕਰ ਦੇ ਟਕੇ ਅਦਾ⁵ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ ਛੁੱਡਾ ।’
 ਟਕੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਦੇਵਦਾ ਗੁਸਤਮ ਗਿਣ ਕੇ ਝੱਬ ।
 ਕੀਤੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੱਬ ।
 ਵੱਢੀ ਲਈ ਅਯਾਰ ਨੇ, ਤੇ ਕੀਤੀ ਤਦਬੀਰ ।
 ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਕੜ ਕੇ ਆਂਦੇ ਪੇਸ਼⁶ ਅਮੀਰ ।
 ਉਪਰ ਕੱਦਮ⁷ ਅਮੀਰ ਦੇ ਧਰਦੇ ਸੀਸ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ, ‘ਹਰਾਮੀਓਂ ! ਕਿਉਂ ਕੁੱਠਾ⁸ ਬਹਿਰਾਮ ?’
 ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਪੁੱਤ ਆਖਦੇ ਰੋ ਰੋ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।
 ‘ਸੀ ਕਰਦਾ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਜੁਨਾਬ ।
 ਮੰਦਾ ਕਹਿਣਾ ਓਸਦਾ ਅਸਾਂ ਨ ਭਾਇਆ ਸੀ ।
 ਏਸੇ ਖਾਤਿਰ ਓਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਇਆ ਸੀ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਝੂਠ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਤਕਰੀਰ⁹ ।
 ਕਤਲ ਕਰੋ ਫੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ‘ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ।
 ਰਿਸ਼ਵਤ ਖ਼ਾਰ¹⁰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਆਣ ਫੜੇ ਦੋ ਪੈਰ ।
 ‘ਗੁਸਤਮ ਨੂੰ ਏਹ ਖਬਰ ਨਾ ਨਾਲ ਜਿਹਦੇ ਤੈਂ ਵੈਰ ।
 ਜੇ ਤਿਫਲਾਂ¹¹ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਖਾਕਾਨੀ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਆਖਿਰ ਸੀ ਵਿਚ ਕੁਫਰ¹² ਦੇ ਉਹ ਭੀ ਬਦ ਅੰਜਾਮ¹³ ।

1. ਅਧੀਨਗੀ । 2. ਕਤਲ । 3. ਸੋਨਾ । 4. ਲਾਲ । 5. ਅਦਾ ਕਰਨਾ, ਦੇਣਾ । 6. ਅੱਗੇ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ । 7. ਪੈਰ । 8. ਕੋਹਿਆ, ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ । 9. ਬਿਆਨ । 10. ਖਾਣ ਵਾਲੇ । 11. ਬੱਚਿਆਂ । 12. ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ । 13. ਭੈੜੇ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲਾ ।

ਬਖਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ ਰੱਬ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਸੀ ਲੱਬ¹ ।
 ਬਣਿਓਂ ਤਦਾਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੀ, ਬਖਸ਼ਾਵੇਂ ਤਕਸੀਰ ।
 ਕਰੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਮ ਖ਼ਾਰੀਆਂ² ਕਰ ਕਰਕੇ ਤਕਰੀਰ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਵਤੋਂ ਆਪ ਡਰਾਂ ਸੋ ਵਾਰ ।”
 ਗੁਸਤਮ ਦੇ ਪੁੱਤ ਛੋੜਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ³ ।
 ਚਲੋ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੁਣ ਝਗੜਾ ਪਾਰ ਕਰੋ ।
 ਨਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਜੰਗ ਦੀ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ।
 ਭਲਕੇ ਦਿਨ ਤਾਤੀਲ⁴ ਦਾ ਚਲੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੋ ।
 ਵੈਰੀ ਦੇ ਗਮ ਖ਼ਾਰ ਨੂੰ ਤਹਿ ਤਲਵਾਰ ਕਰੋ ।
 ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਖਿੰਗ ਤੇ ਕਲਮ ਸਵਾਰ ਕਰੋ ।
 ਬਦ-ਖ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਨਾ ਇਤਬਾਰ ਕਰੋ ।
 ਕਿਸੇ ਫ਼ਰੇਬੀ ਮਰਦ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਚਾਰ ਕਰੋ ।
 ਯਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਕਰੋ ।
 ਜੁਗ ਜੁਗ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਰਹੇ ਕਯਾਮਤ ਤੀਕ ।
 ਗੁਸਤਮ ਨੂੰ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੇ ਜੇ ਅਜ ਲਾਵੇਂ ਲੀਕ ॥੧੭॥
ਗੁਸਤਮ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਫ਼ਰੇਬ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੈ ਜਾਣਾ ।
ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣਾ ਬਖਤਕ ਦਾ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅਤੇ
ਇਕੱਲੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਸਤ ਖਾਣਾ ।
 ਗਾਲਿਬ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਗੁਸਤਮ ਕਰੇ ਖਿਆਲ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਇਤਫ਼ਾਕ ਥੀਂ ਹਰਦਮ ਰਹਿੰਦਾ ਨਾਲ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਖ਼ਾਤਿਰਦਾਰੀਆਂ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ।
 ਡਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਡਰਨ ਥੀਂ, ਹਰ ਦਮ ਬਰਦਾ⁵ ਸੀ ।
 ਕਦਮ ਵਿੰਗਾ, ਦਮ ਰਾਸਤੀ⁶, ਵੈਰ ਦਿਲੋਂ, ਮੂੰਹ ਮੋਹ ।
 ਹਿਲਮ⁷ ਜ਼ਬਾਨ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਿਲ, ਜੀਭ ਮੁੱਠੀ⁸, ਜੀ ਰੋਹ⁹ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਲੁਤਫ¹⁰ ਕਮਾਂਵਦਾ ਬਾਤਿਨ¹¹ ਬੁਗਜ਼¹² ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਤਦਬੀਰਾਂ ਦਿਲ ਸੋਚਦਾ ਮਕਰ ਜਗਾਵਾਂ ਕੀ ।
 ਮਾਰਨ ਕਾਰਨ ਵੈਰੀਆਂ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਵਾਂ ਕੀ ।
 ਰਹਿੰਦਾ ਵਕਤ ਉਡੀਕਦਾ ਤਕਦਾ ਆਹਾ ਰਾਹ ।
 ਕਿਵੇਂ ਨ ਕਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਰਾਂ ਫ਼ਨਾਹ ।
 ਅੰਦਰ ਮਕਸਦ¹³ ਦੋਸਤੀ ਲੱਭੇ ਮਕਸਦ ਭਾਲ ।
 ਬਾਝੋਂ ਕੀਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਨ ਮੁਹਾਲ¹⁴ ।

1. ਲਾਲਚ । 2. ਹਮਦਰਦੀਆਂ । 3. ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ । 4. ਛੁੱਟੀ । 5. ਗੁਲਾਮ । 6. ਸਚਾਈ ।
 7. ਹਲੀਮੀ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਦਾ ਭਾਵ । 8. ਠੱਗੀ ਹੋਈ । 9. ਗੁੱਸਾ । 10. ਮਿਠਤ । 11. ਅੰਦਰੋਂ, ਦਿਲੋਂ ।
 12. ਈਰਖਾ, ਦਿਲ ਦੀ ਸੜਾਦ । 13. ਮੁਰਾਦ । 14. ਔਖਾ ।

ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਰਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨੀ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਖੁਫੀਆਂ ਦੇ ।
 ਖੁਫੀਆਂ ਮਾਰ ਗਵਾਂਵਦੇ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਮਾਰੇ ਕੇ ।
 ਡੰਗ ਲਗਦੇ ਦਾ ਬੁੱਕਲੋਂ ਜਾਵੇਂ ਜਿਗਰ ਪਰੇ ।
 ਜ਼ਖਮ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਾ ਵੇਖੀਏ ਏਡਕ¹ ਸਖਤ ਨ ਕੇ ।
 ਅਸਰ ਵਡੇਰਾ ਪਰਦਿਓਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵਿਰਲਾ ਹੋ ।
 ਲੁਕਿਆਂ ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਜਾਨ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ।
 ਨਫਸ² ਅਤੇ ਸੈਤਾਨ ਹੁਣ ਘਾਤ ਤਕਣ ਫਿਰ ਜੋ ।
 ਜੇ ਤੈਂ ਖਬਰ ਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀ, ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ! ਬਹਿ ਰੋ ।
 ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ, ਘਰ ਤੇਰੇ ਬਦਬੋ ।
 ਤੇਲ ਵੱਟੀ ਤੈਂ ਅੰਦਰੇ ਵੇਖ ਜ਼ਰਾ ਕਰ ਲੋ³ ।
 ਇਹ ਦੋ ਵਚਨ ਲੈ ਜਾ ਸੁਣੀ, ਚੌੜ ਝੁਗਾ ਕਰ ਰੋ ।
 ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਿਤ ਜਾਣਨਾ ਬੇਅਹਲਾਂ ਦੀ ਖੋ⁴ ।
 ਐ ਦਿਲ, ਕਿਤ ਵਲ ਲਗ ਪਿਉਂ ਬਣ ਬੈਠੋ ਉਲਮਾ⁵ ।
 ਦਿਲ ਦੀ ਧਰ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ, ਰਹਿੰਦੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ।
 ਲੱਗੋਂ ਗੱਲ ਨਿਤਾਰਨੇ ਕਿਉਂ ਚਾਇਓ ਸਿਰ ਭਾਰ ।
 ਸੱਚ ਦਰੋਗ⁶ ਸਿਆਵਨਾ⁷ ਸ਼ਿਅਰ ਤੇਰੇ ਦੀ ਕਾਰ ।
 ਆਹੇ ਗੁਸਤਮ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬਣਿਆ ਖਿਦਮਤ ਗਾਰ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੀ ਲੈਂਦਾ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਵੇਖ ਸਫਾਈ ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਪਿਆਰ ।
 ਹੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਏਸ ਤੇ ਸੀ ਪੂਰਾ ਇਤਬਾਰ ।
 ਕੀਤੀ ਅਟਜ਼ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਗੁਸਤਮ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ‘ਕਾਏ ਨਹੀਂ ਤਸਰੀਫ ਲੈ ਹਜ਼ਰਤ ! ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ?’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ, ‘ਸ਼ਕਾਰਗਾਹ⁸ ਏਥੋਂ ਕੇਡਕ⁹ ਦੁਰ ?’
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਚਲੋ, ਵਿਖਾਵਸਾਂ, ਜੇ ਹੋਵੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ।
 ਏਥੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਆਹੀ ਇਕ ਉਜਾੜ ।
 ਤੇ ਇਕ ਤਰਫ ਉਜਾੜ ਦੇ ਆਹਾ ਸਖਤ ਪਹਾੜ ।
 ਉਸ ਥਾਉਂ ਵਿਚ ਗੂਰਖਰ¹⁰ ਹੋਰ ਗੋਇਨ¹¹ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹਰਨ ਅਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁੱਝ ਸੁਮਾਰ ।’
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ਜੇ ਏਡਕ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਕਸਦ¹² ਕਰੇ ਜੇ ਸੁਬਹ¹³ ਨੂੰ ਨਾਲ ਚਲਾ ਮੈਂ ਠੀਕ ।
 ਕਰ ਮਸਲਾਹਤ¹⁴ ਘਰੇ ਨੂੰ ਗੁਸਤਮ ਗਿਆ ਹਰਾਮ ।
 ਘਰ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਮਾਰਸਾਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਚੌਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਤਾਈਂ ਜਾ ਇਹ ਪਾਤ ।
 “ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਚੱਲ ਬੈਠੋ ਵਿਚ ਘਾਤ ।

1. ਇਤਨਾ । 2. ਮਨ । 3. ਹੋਸ਼ਨੀ । 4. ਆਦਤ । 5. ਆਲਿਮ, ਵਿਦਵਾਨ, ਸਿਆਣਾ । 6. ਝੂਠ ।
 7. ਸਿਆਣ, ਪਛਾਣਨਾ । 8. ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ । 9. ਕਿਤਨੀ । 10. ਜੰਗਲੀ ਗਧਾ । 11. ਇੱਕ
 ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ । 12. ਇਰਾਦਾ । 13. ਸਵੇਰੇ, ਪ੍ਰਾਤ: ਕਾਲ । 14. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ ।

ਵਿਚ ਫਲਾਨੀ ਜਗਾ ਦੇ ਲੁੱਕੋ, ਨਾ ਦੇ ਧੂੰ¹ ।
 ਮੈਂ ਫਜ਼ਰੇ² ਲੈ ਆਵਸਾਂ ਉਤਵਲ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਕਰਾਂ ਇਸ਼ਾਰਤ ਤੂਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਪਇਓ ਤਮਾਮ ।
 ਘੋਰ ਅਰਬ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕਰ ਸੁਟਿਓ ਕਤਲਾਮ ।”
 ਆ ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਘਾਤ ਦੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਸ਼ਰੀਰ ।
 ਸੁਬਹ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦਾ ਗੁਸਤਮ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ।
 ‘ਚਲ, ਹਜ਼ਰਤ ! ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ, ਝਬ ਹੋ ਚਲੋ ਸਵਾਰ ।
 ਖਾਸਾ ਵੇਲਾ ਫਜ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਗੁਸਤਮਾਂ ! ਫੌਜ ਚਲਾ ਲੈ ਨਾਲ ।
 ਯਾ ਤਿਨਹਾ³ ਟੁਰ ਚੱਲੀਏ, ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹਰ ਹਾਲ ?”
 ਗੁਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, ਫੌਜ ਥੀਂ ਹੈ ਤਕਲੀਫ ਤਮਾਮ ।
 ਜੋ ਲੈ ਜਾਈਏ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੋਈਏ ਬੇ- ਆਰਾਮ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਨਾਲ ਚਲਾਂ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੀ ਮੈਂ ਹਰ ਹਾਲ ਰਲਾਂ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੋ ਹਮਜ਼ਾ ਅਸਵਾਰ ।
 “ਖਬਰ ਅਸਾਡੀ ਦੇਵਣੀ ਫਜ਼ਰੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਗੁਸਤਮ ਹਮਜ਼ਾ ਗਏ ਹਨ, ਨਾਲੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਸਨ ਖਿਦਮਤੇ ਕਰਕੇ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਆਂਵਦੇ ਤਿੰਨੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਆ ਸ਼ਾਹ ਥੀਂ ਹਾਲ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ⁴ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰੇ ।
 “ਇਹ ਕੁਝ ਅੰਤ ਫਰੇਬ ਹੈ, ਅੱਲਾ ਖੈਰ⁵ ਕਚੇ ।”
 ਆਏ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ-ਗਾਹ ਜਾਂ ਇਹ ਆਨ ਵੜੇ ।
 ਗੁਸਤਮ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ‘ਹਜ਼ਰਤ ! ਰਹੋ ਖੜੇ ।
 ਚੜ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜ ਬੁਲੰਦ ਤੇ ਕਰਾਂ ਨਿਗਾਹ ਚੌਫੇਰ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਸੈਦ⁶ ਦਿਸਾਵਸੀ⁷ ਉਤਵਲ ਚਲੀਏ ਫੇਰ ।”
 ਦਿੱਤਾ ਇਜ਼ਨ⁸ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਗੁਸਤਮ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ।
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਆਵੋ, ਜਵਾਨੋ ! ਧਾ ।”
 ਨਾਅਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆ ਪਿਆ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ।
 ਹਸਦੋ⁹ ਜਲਿਆਂ ਕਾਫਿਰਾਂ ਧੂਹ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।

1. ਭਾਵ-ਅਵਾਜ਼ਾਂ । 2. ਸਵੇਰੇ । 3. ਇਕੱਲੇ । 4. ਜ਼ਾਹਿਰ । 5. ਸੁੱਖ । 6. ਸ਼ਿਕਾਰ । 7. ਦਿਸ
 ਆਵੇਗਾ । 8. ਹੁਕਮ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ । 9. ਈਰਖਾ ਨਾਲ ।

ਹਮਜ਼ੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਇਕਵਾਰ ।
 ਤੀਰ ਚਲਾਵਨ ਗੋਲੀਆਂ, ਕਰਦੇ ਮਾਰੋ ਮਾਰ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਅਮੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਨ ਸਬ ਹਥਿਆਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਪਇਆ ਪਹਾੜੀ ਜੋਸ਼ ।
 ਬੇ-ਖੁਦ ਹੋਏ ਖੌਫ ਥੀਂ, ਗਈ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ।
 ਤੇ ਇਸ ਸ਼ੌਰ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਗਈ ਬਣਾਂ ਵਿਚ ਸੂਕ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਬਿਜਲੀ ਕਹਿਰ ਦੀ ਗਈ ਮਦਾਇਨ ਕੂਕ ।
 ਨਾਅਰੇ ਨਾਲ ਕੁਫਾਰ¹ ਦੇ ਗਏ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਹੋਸ਼ ।
 ਜਾ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਅੱਯੜਾਂ² ਸ਼ੌਰ ਭੁੱਖਾ ਕਰ ਜੋਸ਼ ।
 ਭਰੇ ਕਲਾਵੇ³ ਫੌਜ ਦੇ ਮਾਰੇ ਧਰਤਿ ਉਠਾ ।
 ਡਿਗਦੇ ਮਰ ਮਰ ਜਾਂਵਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਫਨਾਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਲ ਕਲਾਵਿਆਂ ਮਾਰੇ ਧਰਤਿ ਉਲਟਾ ।
 ਲਾਸ਼ਾਂ ਪੁਰਜੇ ਧਰਤਿ ਤੇ ਗਇਆ ਲਤਾੜ ਦਬਾ ।
 ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨਫਤ⁴ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਂ⁵ ਮਾਰੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਰਲ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੱਭੇ ਸਫ⁶ ਨਿਘਾਰ ।
 ਕੀਤਾ ਜ਼ੋਰ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਧਰੇ ਸਰੀਰ⁷ ।
 ਅੱਚਣਚੇਤ ਅਮੀਰ ਦੇ ਗਿੱਟੇ ਲਗਾ ਤੀਰ ।
 ਤਾਂ ਭੀ ਜਾਂਦਾ ਮਾਰਦਾ, ਵੱਸ ਨਾ ਕਰੇ ਦਲੇਰ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਟੁਰੇ, ਨਾ ਮੁੜ ਵੇਖਣ ਫੇਰ ।
 ਗਸਤਮ ਨੱਸਾ ਜਾਂਵਦਾ ਰਣ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ।
 ਜਾਨਾਂ ਚਲੇ ਬਚਾਇ ਕੇ ਮਗਰੇ ਬੇਟੇ ਚਾਰ ।
 ਆਹੀ⁸ ਜਾਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਨਾਅਰਿਓਂ ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ।
 ਸਣ ਉਮਰਾਵਾਂ ਅਰਬੀਆਂ ਹੋਇਆ ਤੁਰਤ ਸਵਾਰ ।
 ਨੱਸੇ ਤਰਫ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਆਏ ਬੇ-ਤਾਖੀਰ⁹ ।
 ਵੇਖਣ ਅੱਗੇ ਵੱਜਦਾ ਖੰਡਾ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦਲੇਰ ਦੀ ਪਈ ਪਿਛਾੜੀ ਧਾ ।
 ਕੁੱਫਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਈ ਕੋਹਾਂ ਚਾਰ ਦਬਾ ।
 ਛੋੜ ਵਤਨ ਨੱਸ ਚੱਲਿਆ ਗਸਤਮ ਮਰਦ ਹਰਾਮ ।
 ਅਰਬੀ ਮੁੜੇ ਪਿਛਾੜੀਓਂ ਕਰ ਕੇ ਫਤਹਿ ਤਮਾਮ ।
 ਉਮਰ ਜ਼ਖਮ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਰਹਮ¹⁰ ਧਰੇ ਅਯਾਰ ।
 ਬਖਸ਼ੀ ਸਿਹਤ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਇਜ਼ਹਾਰ¹¹ ।

1. ਕਾਫਰਾਂ । 2. ਇੱਜੜਾਂ । 3. ਰੁੱਗ, ਥੱਬੇ । 4. ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ । 5. ਹਜ਼ਾਰਾਂ । 6. ਟੋਲੀਆਂ ।
 7. ਸ਼ਰਾਰਤੀ । 8. ਸੀ । 9. ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ । 10. ਮਲੂਮ । 11. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ ।

ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, 'ਹਮਜ਼ਾ ! ਭੁੱਲ ਗਇਓਂ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਦ ਅਫ਼ਆਲ¹ ਦੇ, ਆ ਵਿਚ ਵੱਸ ਪਇਓਂ ।
 ਤੂੰ ਗੁਸਤਮ ਮਰਦੂਦ² ਦਾ ਖਾ ਬੈਠੋਂ ਅਜ ਦਾ ।
 ਟੁਰਿਓਂ ਨਾਲ ਨਾ ਫੌਜ ਲੈ, ਸਮਝੀ ਰਮਜ਼³ ਨ ਕਾ ।"
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, 'ਏਵੇਂ ਸੀ ਤਕਦੀਰ ।'
 ਸ਼ਫਕਤ⁴ ਕਰਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਪਰ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਸਤਮ ਦਗੇ ਥੀਂ, ਪਾਇਆ ਏਡ ਫਤੂਰ ।
 ਪਰ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨੋਂ ਕਾਫ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਦੂਰ ।
 ਮੁੜੇ ਵੜੇ ਨਾ ਜੀਵਦਾ ਉਡੇ ਤੇ ਮਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੋਇਆ ਦੂਰ ।
 ਆਏ ਅੰਦਰ ਬਾਦਗਾਹ⁵ ਕਰਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।
 ਹਾਰ ਗਇਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਦੀ ਐ ਦਿਲ, ਖੋਲ ਕਲਾਮ ॥੧੮॥
 ਗੁਸਤਮ ਦਾ ਅਲਕਮਾ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ
 ਮਦਾਇਨ ਪਰ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆਉਣਾ, ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਜੰਗ ਕਰਨਾ
 ਤੇ ਅਲਕਮਾ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਕੜਨਾ ।
 ਨੱਸਾ ਗੁਸਤਮ ਜੰਗ ਥੀਂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲਇਆ ਅਰਾਮ ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਦੋਹ⁶ ਸੀ ਫੌਜ ਹੋਈ ਕਤਲਾਮ ।
 ਇਕ ਜਾ⁷ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਅੰਦਰ ਸੋਜ਼ ਵਬਾਲ* ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਕਰਦਾ ਮਸਲਹਤ⁸ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ।
 "ਵਿਚ ਮਦਾਇਨ ਅਸਾਂ ਦਾ ਜਾਵਣ ਹੋਇਆ ਤੰਗ⁹ ।
 ਜੇ ਮਰਸਾਂ ਕੁਝ ਖਾਇ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦਾ ਨੰਗ¹⁰ ।
 ਓੜਕ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੋਇਆ ਅਮੀਰ ।
 ਐ ਫਰਜ਼ਦੋਂ ਮੇਰਿਓ ! ਕਰੋ ਕੋਈ ਤਦਬੀਰ ।"
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ" ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ।
 ਨਾਨੋਜ਼ੁਖੀਂ ਕਾਉਸ ਹੈ ਉਸ ਥੀਂ ਲਓ ਪਨਾਹ¹¹ ।
 ਲੈ ਕੇ ਲਸਕਰ ਕਾਹਿਰਾ¹² ਚੜ੍ਹੇ ਮਦਾਇਨ ਦਾ¹³ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਰਸੀ ਮਾਰ ਫਨਾਹ ।
 ਤਖਤ ਕਿਆਨੀ¹⁴ ਹੋਵਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੋਂ ਦੂਰ ।
 ਤੇ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਦਾ ਹੋਸੀ ਗਰਮ ਹਜ਼ੂਰ ।
 ਅਸੀਂ ਬਣਾਂਗੇ ਓਸ ਦੇ ਖਾਸ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ¹⁵ ।
 ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਸਰਦਾਰ ।"

-
1. ਬਦ-ਕਰਮੀ । 2. ਪਤਿਤ, ਬਇੱਜ਼ਤ । 3. ਇਸ਼ਾਰਾ । 4. ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਾਵ । 5. ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ।
 6. ਰੰਜ, ਫਿਕਰ । 7. ਥਾਵੇਂ । * ਅਜ਼ਾਬ, ਥੋੜ । 8. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ । 9. ਔਖਾ । 10. ਸ਼ਰਮ ।
 11. ਸ਼ਰਨ । 12. ਕਹਿਰ ਦਾ । 13. ਵਲ, ਤਰਫ । 14. ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜ । 15. ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ।

ਇਹ ਮਸਲਾਹਤ¹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਤਰਫ ਚਲੇ ।
 ਕਿਤਨੀ ਮੰਜਲ ਜਾਂਵਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਲੇ ਜਲੇ ।
 ਰਾਹ ਵਿਚ ਟੁਰਿਆ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕਤ ਮਕਾਨ ।
 ਫੌਜ ਡਿੱਠੀ ਇਕ ਉੱਤਰੀ ਆਹੀ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨ ।
 ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਪੁਰ ਦਬਦਬਾ² ਨਾਹਾ ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ।
 ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦੇ, ਕੌਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ?”
 ਲੋਕ ਕਹਿਣ, ਇਹ ਅਲਕਮਾ ਖੈਬਰ³ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਚੱਲਿਆ ਲੈਣ ਕਸਾਸ⁴ ਅਯਾਨ⁵ ।
 ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ ਹੁੱਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਓਸ ਫਨਾਹ ।
 ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਇ ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨ⁶ ਦਾ ।”
 ਗ਼ਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਨੇੜੇ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ।
 ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਲ ਚਲੋ ਸ਼ੋਰਸ਼ ਹੋਸੀ ਤੱਮ⁷ ।”
 ਲੈ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਗ਼ਸਤਮ ਵਲ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ, ‘ਜਾ ਕੇ ਕਰੋ ਪੁਕਾਰ ।
 ਗ਼ਸਤਮ ਅਟਕ ਜੋ ਦਰੇ,⁸ ਤੇ ਮੰਗਦਾ ਦਖਲ⁹ ਖਲੋ ।
 ਮਦਦ ਤੇਰੀ ਆਇਆ ਘਰੋਂ ਮੁਸਾਫਰ ਹੋ ।’
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੇ ਅਲਕਲਮਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਆਗਾਹ¹⁰ ।
 ਆਇਆ ਇਸਤਕਵਾਲ¹¹ ਨੂੰ ਉੱਠ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਸ਼ਾਹ ।
 ਦੋਵੇਂ ਹੋਏ ਬਗਲਗੀਰ¹², ਮਿਲੇ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ।
 ਗ਼ਸਤਮ ਤਾਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਲਾਹ ਮਾਰੇ ਇਤਹਾਲ ।
 ਵੇਖ ਪੁੱਛੇ ਰੋ ਅਲਕਮਾਂ, ‘ਏਹ ਕੈਸੀ ਫਰਿਯਾਦ ?
 ਕਿਨ ਤੈਨੂੰ ਰੰਜਾਣਿਆ¹³ ਕਿਸ ਥੀਂ ਹੈ ਨਾਸ਼ਾਦ ।
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਫਰਿਯਾਦ ਹੈ ਹੱਥੋਂ ਅਰਬੀ¹⁴ ਜ਼ਾਦ ।
 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਫਜ਼ਾਦ ।
 ਜਿਗਰ ਅਸਾਡੇ ਕੰਬਦੇ ਸੁਣ ਅਹਿਵਾਲ ਹੁੱਸ਼ਾਮ ।
 ਅਰਬੀ ਨੇ ਵਿਚ ਦੇਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜੁਲਮ ਤਮਾਮ ।
 ਕੁਰਸੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੋਰ ਥੀਂ ਉਸ ਨੇ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ।
 ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੱਖੇ ਰਵਾ ਵਬਾਲ¹⁵ ।
 ਖੱਸਲੀਆਂ ਦੋ ਮੇਰੀਆਂ ਭੰਨ ਗਵਾਈਆਂ ਦੱਬ ।
 ਅਰਬੀ ਸਾਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਆਫਿਤ ਪਾਈ ਰੱਬ ।”

1. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ । 2. ਦਬਦਬੇ ਵਾਲਾ । 3. ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਕਿਲ੍ਹਾ । 4. ਕਤਲ ਦਾ
 ਥਦਲਾ । 5. ਜ਼ਾਹਿਰ । 6. ਵੱਲ, ਤਰਫ । 7. ਖਤਮ । 8. ਬੁਹ । 9. ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ । 10.
 ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ । 11. ਸਵਾਗਤ । 12 ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੇ । 13. ਦੁੱਖੀ ਕੀਤਾ । 14. ਭਾਵ-ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ
 15. ਅਜ਼ਾਬ ।

ਰੋ ਰੋ ਕਹਿੰਦਾ ਅਲਕਮਾ, “ਚਲੋ ਮਦਾਇਨ ਵਲ ।”
 ਅੰਦਰ ਕੰਨ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਇਹ ਪਹੁਤੀ ਜਾ ਗੱਲ ।
 “ਲੈ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਖੈਬਰਾਂ ਗਗਤਮ ਆਇਆ ਨਾਲ ।
 ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੈ ਅਲਕਮਾ ਕਰਨ ਜਦਾਲ¹ ਕਤ ਲ² ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਵਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ।
 “ਜੰਗ ਪਿਆ ਸਿਰ ਹਮਜ਼ਿਆ, ਕਰ ਲੈ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਤਰ ਕੁਰਸੀਓਂ ਟੁਰਿਆ ਆਖ ਸਲਾਮ ।
 “ਦੇਖ ਜੋ ਮਾਰਾਂ ਅਲਕਮਾ ਤਾਈਂ ਵਾਂਗੁ ਹੁਸ਼ਾਮ ।”
 ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਬ ਤਿਆਰ ਕਰ ਟੁਰਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਮਗਰੇ ਗਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜ ਕਸੀਰ³ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਪਹੁਤਾ ਅਲਕਮਾ ਆ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਥੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਫਾ⁴ ਮੁਕਾਬਿਲ ਆਨ ।
 ਕਰੇ ਨਿਦਾਇਨ⁵ ਖੜਾ ਹੋ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਨਕੀਬ⁶ ।
 “ਜਾਓ, ਵੇਖ ਮਵਾਰਜ਼ੋ⁷ ! ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਨਸੀਬ ।
 ਕਰੋ ਚਲਾਕੀ ਚਾਬਕੋ⁸, ਰਣ ਵਿਚ ਆਨ ਅਯਾਨ⁹ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰੋ ਦਲੇਰੀਆਂ ਆ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਹਾਬੀ ਉਤੇ ਅਲਕਮਾ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਆਵੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀਆ ! ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਜੇ ਖਾਸ ।
 ਅਪਨੇ ਪੁੱਤ ਹੁਸ਼ਾਮ ਤੇ ਤੈ ਥੀਂ ਲਵਾਂ ਕਸਾਸ¹⁰ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਪਹਿਨ ਖੜਾ ਹਥਿਆਰ ।
 ਕਰੇ ਤਿਆਰੀ ਜੰਗ ਵੀ, ਕਹਕੇ ਸਾਜ਼ ਤਿਆਰ ।
 ਇਸਮਾਈਲੀ ਧੀਰ ਹਨ,¹¹ ਉਸ ਤੇ ਹਫਤ ਹਰੀਰ¹² ।
 ਜ਼ਿਹਰ¹⁴ ਨਬੀ ਦਾਉਦ ਦੀ ਪਹਿਨੀ ਬਦਨ ਅਮੀਰ ।
 ਖੌਦ¹⁴ ਸਿਰੇ ਤੇ ਹੂਦ ਦੀ ਮੂਜ਼ੀ¹⁵ ਸਾਹਿਲ ਜਾਨ ।
 ਸਫੀ ਉੱਲਾ ਦੇ ਹਫਤ ਮੂ¹⁶ ਪਹਿਨੇ ਬਾਜੂ¹⁷ ਆਨ ।
 ਭੀ ਪਟਕਾ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਪਹਿਨੇ ਬਦਨ ਅਮੀਰ ।
 ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਲਟਕਾਂਵਦਾ ਫੌਲਾਦੀ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ।
 ਲੈ ਕੇ ਗਰਜ਼ ਹੁਸ਼ਾਮ ਦੀ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਖਿੰਗ ਨਬੀ ਇਸਹਾਕ ਦਾ ਹੇਠ ਅਜਬ ਰਫਤਾਰ¹⁸ ।

1. ਜੰਗ । 2. ਕਤਲਾਮ । 3. ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ । 4. ਮੋਰਚਾ ਬੰਦੀ । 5. ਅਵਾਜ਼ । 6. ਭੱਟ, ਬੰਦੀਜਨ । 7. ਜੋਧਿਓ, ਸੂਰਮਿਓ । 8. ਚਾਬਕ ਸਵਾਰੋ । 9. ਪ੍ਰਗਟ । 10. ਖੂਲ ਦਾ ਬਦਲੀ । 11. ਪੀਰਾਹਨ, ਪੋਸ਼ਾਕ । 12. ਸੱਤ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ । 13. ਕੱਵਚ । 14. ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ । 15. ਕਮਰ ਬੰਦ । 16. ਸੱਤ ਵਾਲ । 17. ਬਾਂਹ ਉਤੇ । 18. ਚਾਲ ।

ਆਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ ਆ ।
 ਘੋੜਾ ਤੰਦ ਅਮੀਰ ਦਾ ਕਰਦਾ ਤੇਜ਼ ਅਦਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਅਲਕਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਆਵਾਗੋਣ ।
 “ਮੈਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ, ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈਂ ਕੌਣ ?”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਲੈ, ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਾ ਹਾਂ ਆਪ ।”
 ਆ ਹੈਰਤ¹ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਪੁੱਤ ਮੋਏ ਦਾ ਬਾਪ ।
 ‘ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਹੁਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਜਿਸਦਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਤੂੰ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ, ਯਾ ਹੈ ਕੋਈ ਫੰਦ² ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਮੈ ਮਾਰਿਆ, ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਹੁਸ਼ਾਮ ।
 ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਅੱਜ ਹੋਸੀ ਕਤਲਾਮ ।
 ਜਦ ਲਗਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਜੀਵੰਦਾ, ਮਿਲੇ ਹੁਸ਼ਾਮ ਨਾ ਮੂਲ ।
 ਤੇਗ ਮੇਰੀ ਥੀਂ ਪੁੱਤ ਦਾ ਕਰੇ ਵਸਾਲ³ ਹਸੂਲ⁴ ।”
 ਇਹ ਗਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅਲਕਮਾ ਪਿਆ ਗਜ਼ਬ ਥੀਂ ਆ ।
 ਉੱਪਰ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਢਾਲੋਂ ਸੁਅਲੋ⁵ ਅੱਗ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ।
 ਮਾਰ ਪੁਕਾਰੇ ਅਲਕਮਾ, ‘ਗਈ ਅਰਬ ਦੀ ਜਾਨ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕਾਫ਼ਿਰਾ ! ਲਾਫ਼ਾਂ⁶ ਮਾਰ ਨ ਮੂਲ ।
 ਵੇਖ ਜਿੰਦਾ ਮੈਂ ਖੜਾ ਹਾਂ, ਬੋਲ ਨ ਸੁਖਨ ਫਜ਼ੂਲ ।
 ਮਾਰ ਲਵੇਂ ਤੇ ਖਬਰ ਕੀ, ਕੇਡਕ ਕਰੇਂ ਗਰੂਰ ।
 ਮਾਰ ਲਿਆ ਬਿਨ ਮਾਰਿਆਂ, ਝੂਠ ਕਹੇਂ ਹੋ ਦੂਰ ।
 ਦੋ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਮਾਰ ਲੈ, ਪੈ ਦਰ ਪੈ ਬੇਸ਼ਕ ।
 ਵਾਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਖਾਇਕੇ ਫੇਰ ਤੁੜਾਵੀਂ ਲੱਕ ।”
 ਫੇਰ ਦੇ ਗੁਰਜ਼ਾ ਅਲਕਮਾ ਮਾਰੇ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ।
 ਲਸਕਰ ਹੈਬਤ⁷ ਖਾਂਵਦਾ, ਸੁਣ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੋਰ ।
 ਫਿਰ ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਮਾਰਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਆ ਵੱਜੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ, ਇੱਕੋ ਗਈ ਦਬਾ ।
 ਹਾਥੀ ਦਾ ਲੱਕ ਟੁੱਟਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਇਆ ਦੋ ।
 ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਅਲਕਮ ਪਿਆ ਅਪੁੱਠਾ ਹੋ ।
 ਕੁੱਟਣ ਲੱਗਾ ਖਿੰਗ⁸ ਦੇ ਸੁਮ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾ ।
 ਪੈਦਲ ਹੋ ਕੇ ਦੋਵੰਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਅਸਪ⁹ ਹਟਾ ।

1. ਹੈਰਾਨੀ । 2. ਫਰੇਬ । 3. ਮਿਲਾਪ । 4. ਹਾਸਿਲ, ਪ੍ਰਾਪਤ । 5. ਅਲੰਬੇ । 6. ਗੱਪਾਂ । 7.
 ਭੈ, ਡਰ । 8. ਮੋੜਾ । 9. ਘੋੜਾ ।

ਗੁਰਜ ਸਿਰੇ ਤੇ ਮਾਰਦਾ, ਦੇਂਦਾ ਪਰਤਿ ਧੜਾ ।
 ਢਾਲ ਉਤੇ ਝਲ ਅਲਕਪਾ ਵਾਰ ਕਰੇਦਾ ਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤਿਸ ਜਾਣਿਆ ਜ਼ਰਬੋਂ¹ ਖਮ² ਨਹੀਂ ।
 ਗੁਰਜੋਂ ਵਾਰੇ ਆਵਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ।
 ਕੱਢ ਮਿਆਨੋਂ ਮਾਰਦਾ ਤੇਗ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸਾਂਭੀ ਉਪਰ ਢਾਲ !
 ਅੰਦਰ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਖੁਭ ਗਈ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
 ਤੋੜੀ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਨੇ ਢਾਲ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ।
 ਕਬਜ਼ਾ ਮਾਰੇ ਅਲਕਮਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕਰੇ ।
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਤੋਬਰੇ³ ਕਬਜ਼ਾ ਚੱਕ ਧਰੇ ।
 ਦੂਜੀ ਤੇਗ ਚਲਾਂਵਦਾ ਉਹ ਭੀ ਤੋੜੇ ਸ਼ੇਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਲੈ ਗਿਆ ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਚੱਕ ਫੇਰ ।
 ਦੇਖ ਖਫਾ ਹੋ ਅਲਕਮਾ ਕਰੇ ਬੁਭੰਦ⁴ ਨਿਦਾ⁵ ।
 “ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਕਫੇਂ ਦਲੇਰੀ ਆ ?
 ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਕਬਜ਼ਿਆ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਜੜੇ,
 ਮਸਖਰਿਆ ! ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕ ਖੜੇ ?”
 “ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ? ਕਹੇ ਅਯਾਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ‘ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਮੈਂ ਖਾਦਿਮ⁶ ਹੱਕਦਾਰ ।’
 ਸੁਣਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਅਲਕਮਾ, “ਹੈਂ ਕੌਈ ਚੋਰ ਚਕਾਰ ।
 ਕਿੱਧਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈਂ ? ਐ ਬੇਸ਼ਰਮ ਅਯਾਰ ।
 ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਈਆਂ ਮਜ਼ਲਸਾਂ, ਅੰਦਰ ਹੱਕ ਨਿਤਾਰ ?
 ਇਸ ਦਾਵੇ ਦੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਕਿਸ ਕੀਤਾ ਹੱਕਦਾਰ ?
 ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਨਾ ਹੱਕੀਆਂ, ਮਰੇਂ ਮਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ।’
 ਕਹੇ ਅਯਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ, ‘ਨਾ ਕਰ ਝਗੜਾ ਯਾਰ ।
 ਚੀਜ਼ ਡਿਗੀ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਮੈਂ ਆਹਾ ਹੱਕਦਾਰ ।
 ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈ ਜੇ ਨਾਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ।
 ਇਸ ਦਾਵੇ ਤੇ ਜੇ ਕਹੇਂ ਦਿਆਂ ਗਵਾਹ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਝੂਠਾ ਕਰਾਂ ਨਿਤਾਰ ।
 ਉਠ ਗਵਾਹ ਚੌਫੇਰਿਓਂ ਦੇਣ ਗਵਾਹੀ ਨਿਤਾਰ ।
 ਹੋ ਝੂਠਾ ਵਿਚ ਖਲਕ⁷ ਦੇ ਹੋਵੇਂ ਫੇਰ ਖੁਆਰ ।’”
 ਮੁੜ ਫਰਮਾਵੇ ਅਲਕਮਾ ਸੁਣ ਉਸ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ।
 “ਦੇਹ ਕਬਜ਼ੇ ਦੋ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਯਾ ਇਕ ਮਾਰਾਂ ਤੀਰ ।”

1. ਚਟ ਤੋਂ । 2. ਝੁਕਾਉ । 3. ਘੋੜੇ ਦੇ ਦਾਣੇ ਦਾ ਥੈਲੇ ਵਿਚ । 4. ਉੱਚੀ । 5. ਆਵਾਜ਼ । 6. ਖਿਦਮਤ ਗਾਰ, ਸੇਵਕ । 7. ਦੁਨੀਆਂ ।

ਉਮਰ ਕਹੇ, ਇਕ ਤੀਰ ਦਾ ਖੌਫ ਨਹੀਂ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਤੇ ਮਾਰ ਲੈ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਰੇ ਅਲਕਮਾ ਤੀਰ ਕਮਾਨੋਂ ਪਰਤ¹ ।
 ਉਮਰ ਲਗਾਈ ਛਾਲ ਤੇ ਤੀਰ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਧਰਤਿ ।
 ਉਮਰ ਉਯਾਰ ਤਰਾਰ² ਦੀ ਗਈ ਉਤਾਹਾਂ ਛਾਲ ।
 ਮੁੜ ਗੱਤਕ ਸਿਰ ਮਾਰ ਕੇ ਢਾਹ ਸਟ ਗਿਆ ਚੁਫਾਲ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਮੁੜ ਅਲਕਮਾ ਉੱਠ ਚਲਾਵੇਂ ਤੀਰ ।
 ਓਵੇਂ ਗੱਤਕ ਖਾਇ ਕੇ ਡਿੱਗਾ ਹਾਲ ਜ਼ਹੀਰ ।
 ਫਿਰ ਉੱਠ ਕਹਿੰਦਾ ਅਲਕਮਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕਰ ਸ਼ੋਰ ।
 “ਇਸ ਆਪਣੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨੂੰ ਕੱਢ ਮੈਦਾਨੋਂ ਟੋਰ ।”
 ਤੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅਲਕਮਾ ਫਿਰ ਮਾਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ੋਰ ।
 ਇਹ ਭੀ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਨੇ ਤੋੜ ਸੁਟਾਈ ਫੇਰ ।
 ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਚਾ ਅਲਕਮਾ ਰੱਖੇ ਅਪਨੇ ਕੋਲ ।
 ਨਾਅਰੇ ਮਾਰੇ ਉਮਰ ਨੇ, ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ਬੋਲ ।
 “ਹੱਕ ਮੇਰਾ ਇਹ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਜੁਲਮ ਕਮਾਵੇਂ ਕਿਉਂ ?
 ਚਾ ਅਪਨੇ ਵਿਚ ਤੋਬਰੇ ਕਬਜ਼ਾ ਪਾਵੇਂ ਕਿਉਂ ?
 ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਥੀਂ ਦੂਰ ਹਟਾਵੇਂ ਕਿਉਂ ?”
 ਬੇਸ਼ਰਮਾਂ ! ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਡੁੱਬ ਨ ਜਾਵੇਂ ਕਿਉਂ ?
 ਹਸ ਹਸ ਕਹਿੰਦਾ ਅਲਕਮਾ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਕਰ ਸ਼ੋਰ ।
 “ਯਾਰੋ ! ਇਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਯਾ ਹੈ ਰਹਜ਼ਨ³ ਚੋਰ ?
 ਚੋਰਾ ! ਇਹ ਨਾ ਹੱਕ ਦਾ ਕਾਹਨੂੰ ਪਾਵੇਂ ਸ਼ੋਰ ?
 ਲੈ ਲੈ ਕਬਜ਼ਾ ਮਰਦ ਹੋ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ।”
 ਉਮਰ ਪੱਥਰ ਚਾ ਮਾਰਿਆ, ਕਰਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹਰੂਨ³ ।
 ਹੱਥ ਭੰਨੇ, ਮੂੰਹ ਤੋੜਿਆ, ਕੀਤਾ ਖੂਨੋ ਖੂਨ ।
 ਜਾਂ ਹੋ ਰਹਿਆ ਅਲਕਮਾ ਜ਼ਰਬੋਂ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਕਬਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਸੱਟ ਕਹੇਂ । ‘ਲੈ ਜਾਹ ।’
 ਹੱਸ ਕਹੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, “ਉਮਰ ਲੜਾਕਾ ਠੀਕ ।
 ਮੈਦਾਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਤੀਕ ।”
 ਖੁਆਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਉਮਰ ਦੀ ਇਹ ਹੈ ਬਾਜ਼ੀ ਘੱਟ ।
 ਬਾਜ਼ੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀਓਂ ਹੁੰਦੇ ਚੌੜ ਚੁਪੱਟ ।”

1. ਮੁੜ ਕੇ, । 2 ਤੇਜ਼ । 3. ਰਾਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਧਾੜੇ ਮਾਰ । 4. ਸਰਕਸ਼ ਘੋੜਾ ।

ਕਰਦਾ ਨੇਜ਼ਾ ਅਲਕਮਾ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਵਲ ਵਾਰ ।
 ਏਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਨੇਜ਼ਾ ਅਰਬ ਸਵਾਰ ।
 ਨੇਜ਼ੇ ਟੁੱਟੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ, ਫੜਨ ਕਮਰ ਦੇ ਬੰਦ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅਲਕਮਾ ! ਜੇ ਹੈਂ ਕੁੱਵਤ-ਮੰਦ¹ ।
 ਕਮਰ ਬੰਦੋਂ ਫੜ ਚੁੱਕ ਲੈ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਵਤ ਨਾਲ ।”
 ਹੱਸ ਪੁਕਾਰੇ ਅਲਕਮਾ, ਅਪਨਾ ਆਪ ਸਮੁਾਲ ।
 “ਪੁੱਟ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਖੜਾਂ² ।
 ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੁੱਕ ਲੈ ਜਾਵਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਫੜਾਂ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਖੜਾ ਹਾਂ, ਚਾ³ ਲੈ ਜਾ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ।”
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰੇ ਅਲਕਮਾ, ਕਰੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ।
 ਰਹਿਆ ਖਿੱਚ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ।
 ਤੇ ਉਸ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਕਦਮ ਰਹਿਆ ਇਕ ਜਾ⁴ ।
 ਵਿੱਚ ਅੰਗੁਸ਼ਤਾਂ⁵ ਅਲਕਮਾ ਆਪਣੇ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ।
 ਸੱਰ⁶ ਅੰਗੁਸ਼ਤਾਂ ਪਾਟ ਕੇ ਹੋਈਆਂ ਖੂਨ ਰਵਾਨ⁷ ।
 “ਛੱਡ” ਕਹੇ, “ਹੁਣ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਲੈ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਚਾ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੱਥ ਕਮਰ ਨੂੰ ਪਾ ।
 ਚੁੱਕ ਗਿਆ ਲੈ ਧਰਤੀਓਂ ਮਰਦ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ।
 ਫੇਰ ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ ਮਾਰਿਆ, ਧਸਿਆ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂ⁸ ।
 ਜਾਂ⁹ ਗਸਤਮ ਨੇ ਅਲਕਮਾ ਡਿੱਠਾ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
 ਪੈਦਲ ਹੋਇ ਅਮੀਰ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਆਣ ਪਿਆ ।
 ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਦੀ ਆਜਿਜ਼ੀ¹⁰ ਕਰਦਾ ਰਹਿਮ ਅਮੀਰ ।
 ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਐ ਖੇ ਪੀਰ । ੧੯ ।
**ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਪਰ ਅਮੀਰ
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋਣਾ ।**
 ਜਦੋਂ ਅਮੀਰੁਲਮੋਮਨੀਨ¹¹, ਅੱਮ¹² ਰਸੂਲ ਕਰੀਮ¹³ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆ ਸੀ ਅਲਕਮਾ, ਹੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਅਜ਼ੀਮ¹⁴ ।

1. ਤਾਕਤਵਰ, ਜ਼ੋਰਾਵਰ । 2. ਲੈ ਜਾਵਾਂ 3. ਚੁੱਕ । 4. ਥਾਵੇਂ 5. ਉਂਗਲੀਆਂ । 6. ਸਿਰੇ ਤੋਂ ।
 7. ਜਾਰੀ, ਰੋਣਾ । 8. ਭੈੜਾ, ਵਿਚਾਰਾ । 9. ਜਦ । 10. ਅਧੀਨਗੀ । 11. ਮੋਮਨਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਦਾ
 ਅਮੀਰ (ਸਰਦਾਰ) 12. ਚਾਚਾ । 13. ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ । 14. ਮਹਾਨ, ਵੱਡੀ ।

ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜਸ਼ਨ¹ ਕਰੇ ਨੌ ਰੋਜ਼² ।
 ਮਜ਼ਲਿਸ ਅੰਦਰ ਬਾਗ ਦੇ ਲਾਵਨ ਦਿਲ ਅਫਰੋਜ਼³ ।
 ਰਾਤ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਲੱਜਤਾਂ, ਖੁਸ਼ ਕੀਤੀ ਗੁਜਰਾਨ ।
 ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਰਕਾਨ⁴ ।
 ਆਹਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬੁਸਤਾਨ⁵ ।
 ਇਹ ਬੇਟੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਵਾਂਗੁ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ ।
 ਫਜ਼ਰ⁶ ਹੋਈ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਹਾਜ਼ਤ⁷ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ।
 ਫਿਰ ਆਇਆ ਵਲ ਬਾਗ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲਿਮਗੀਰ⁸ ।
 ਹੌਜ਼ ਡਿੱਠਾ ਵਿਚ ਖੂਬੀਆਂ ਪੁਰ ਪੁਰ ਨਕਸ਼ ਤਰਾਜ਼⁹ ।
 ਕਰ ਕੇ ਵਜ਼ੂ¹⁰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਏਥੇ ਪੜ੍ਹੀ ਨਿਮਾਜ਼ ।
 ਬਾਦ ਨਮਾਜ਼ੋਂ ਹੌਜ਼ ਦੇ ਬੈਠ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬ¹¹ ।
 ਵੇਖੇ ਜ਼ੇਬ¹² ਇਮਾਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀਰਾਬ¹³ ।
 ਉਪਰ ਕਿਨਾਰੇ ਹੌਜ਼ ਦੇ ਖਾਸ ਮਹਲ ਜ਼ਰਕਾਰ¹⁴ ।
 ਆਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਖਾਇਫ¹⁵ ਸੂਰਤ ਪਰੀ ਦੀ, ਹੂਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਿੰਦ¹⁶ ।
 ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮੀ¹⁷ ਹੋਂਦਾ ਚੰਦ ।
 ਗੁਲ ਤਾਜ਼ਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਾ ਚੜ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਿਲ ਹੋ ।
 ਜੇ ਰਸ ਭਰੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਜੁਲਫ ਹੁਸਨ ਦੀ ਦੋ ।
 ਜੇ ਇਕ ਲਾਂਬੂ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਕਰੇ ਜਿਗਰ ਧਸ ਲੋ ।
 ਜੁਲਫ ਘਤੇ ਚਾ ਦੋਜ਼ਖੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਜੀਰ ਪਰੋ ।
 ਵਾਹਵਾ ਸ਼ਾਨਾਂ ਗੋਸੂਆਂ¹⁸ ਭਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਜ਼ ।
 ਸਿਰੇ ਬਰਾਬਰ ਵਾਲ ਦੀ ਸਿਫਤੋਂ ਕੁਛ ਦਰਾਜ਼¹⁹ ।
 ਦਾਮ²⁰ ਪਰਾਂ ਦੇ ਪੰਖੀਆਂ ਵੇਖ ਮੂਏ ਜੇ ਜੁਆਨ ।
 ਵਸਫ²¹ ਕਹਾਂ ਦਿਲ ਮੂਬਮੂ²² ਹੋਵੇ ਚਰਬ ਜ਼ਬਾਨ²³ ।
 ਤੇ ਉਹ ਜ਼ੇਬਾ²⁴ ਮੀਢੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਛਲੋਂ ।
 ਵਾਂਗੁ ਕਮੰਦ²⁵ ਅਬਰੇਸ਼ਮੀ²⁶ ਫਸ ਕਦ ਲਹਿਨ ਗਲੋਂ ।
 ਬੇ ਪਾਇਆਂ²⁷ ਤਾਰੀਫ ਥੀਂ ਤੂਲ ਕਲਾਮੀ²⁸ ਨਾਲ ।
 ਭਾਰ ਧਰਾ ਸਿਰ ਜੁਲਫ ਥੀਂ ਇਕ ਨਾ ਖੁੱਤੇ ਵਾਲ ।

1. ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਮਹਿਫਲ । 2. ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੀ । 3. ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲੀ । 4. ਕਰਮ-
 ਚਾਰੀ । 5. ਬਗ਼ੀਚਾ । 6. ਸਵੇਰ । 7. ਟੱਟੀ । 8. ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਜ਼ਈ । 9. ਨਕਸ਼ੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ । 10.
 ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਧੋਕੇ । 11. ਪਾਣੀ ਦੇ । 12. ਸ਼ੋਭਾ । 13. ਸਿੰਜਿਆ ਹੋਇਆ । 14. ਸੁਨਹਿਰੀ ਕੰਮ । 15.
 ਡਰਪੋਕ । 16. ਤਰ੍ਹਾਂ । 17. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ । 18. ਜੁਲਫਾਂ । 19. ਲੰਮੇ । 20. ਜਾਲ, ਫੰਦਾ । 21.
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਗੁਣ, ਖੂਬੀ । 22. ਸਾਰੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ । 23. ਚਿਕਨੀ ਚੌਪੜੀ ਗੱਲ, ਭਾਵ—ਖੁਸ਼ਾਮਦ । 24.
 ਖੂਬਸੂਰਤ । 25. ਫੰਦਾ । 26. ਰੇਸ਼ਮ । 27. ਬੇਹੱਦ । 28. ਲੰਮੀ ਗੁਫਤਗੂ ।

ਜੁਲਫਾਂ ਨਾਗ ਸਿਆਹ ਸੀ, ਪਰ ਕੁੰਡਲ ਖਮਦਾਰ¹ ।
ਗੋਇਆ² ਕਾਰਣ ਆਸ਼ਿਕਾਂ ਧਰੇ ਕਮੰਦ ਹਜ਼ਾਰ ।
ਘਟਾਂ ਸਿਆਹ ਸਿਰ ਆਫਤਾਬ³ ਝੁਕ ਵਗੀਆਂ ਹਰ ਦਾ⁴ ।
ਉਕਦ ਕੱਰਹ⁵ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵਹਿਨ⁶ ਬਿਰਹੋਂ ਚਮਕਾ ।
ਧੋ ਧੋ ਰੁਖ⁷ ਕੇਵਾਨ⁸ ਦਾ ਜੁਲਫ ਚੜਾਵੇ ਰੰਗ ।
ਚੱਲੀ ਕਲਮ ਅਤਾਰ ਦੋ⁹ ਨਕਸ਼ ਲਗਾਏ ਸੰਗ ।
ਚੜ੍ਹ ਛਾਈ ਸਿਰ ਰੂਬਰੂ ਕਾਕਲ¹⁰ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ।
ਤਾਲਿਬ ਦਿਨ ਦਾ ਫੱਟਿਆ ਰਾਤ ਨਾ ਲਵੇ ਨਜ਼ਾਤ¹¹ ।
ਯਾ ਸਿਰ ਆਬਹਯਾਤ¹² ਦੇ ਏਹ ਜੁਲਫਾਂ ਜੁਲਮਾਤ¹³ ।
ਯਾਰ ਹੋਵੇ ਜੁਲਮਾਤ ਥੀਂ ਵਸਲੋਂ ਮਿਲੇ ਹਯਾਤ¹⁴ ।
ਚੰਦ ਬਗੈਰੋਂ ਦਾਗ ਦੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀ¹⁵ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨ ।
ਨੂਰ ਸੁਰੱਈਆ¹⁶ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਜੁਹਰਾ¹⁷ ਹੈਰਾਨ ।
ਮੱਥੇ ਲੱਗੇ ਪਰੀ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਤ ।
ਜਲ ਬਲ ਚਮਕ ਜਮਾਲ¹⁸ ਥੀਂ ਪਰੀ ਭੀ ਹੋਵੇ ਮਾਤ ।
ਉਸ ਦੇ ਚੀਨ¹⁹ ਜ਼ਬੀਨ²⁰ ਤੇ ਦਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਬੋਲ ।
ਵੱਟ ਉਤਾਰ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ, ਤੇ ਦਿਲ ਥੀਂ ਵਲ ਖੋਲ ।
ਨੂਰ ਜਵਾਨੀ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਬਲੇ ਮਥੇ ਵਿਚ ਲਾਟ ।
ਤਕਦੇ ਜਲਨ ਜੋ ਵੇਖਦਾ ਏਵੇਂ ਏਸ ਘਰਾਟ ।
ਭਵਾਂ²¹ ਕਮਾਨਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ, ਨੈਣ ਦੋਵੇਂ ਦੋ ਤੀਰ ।
ਲਵੇ ਫਕੀਰੀ ਮੱਲ ਜੇ ਖਾਵੇ ਜ਼ਖਮ ਅਮੀਰ ।
ਝਾੜ ਤੁਫੰਗ²² ਬਲਾਇ ਦਾ ਸੀਨੇ ਦੇਣ ਵਗਾ ।
ਨਾਮ ਧਰਾਂ ਉਸ ਜ਼ਖਮ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਬਸੰਤਰ²³ ਵਾ ।
ਨੌਕ ਸਿਨਾਨ²⁴ ਹਲਾਕਤੇ²⁵ ਝਿੰਮਣੀਆਂ ਦੇ ਵਾਲ ।
ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦ ਬਲਾਇ ਦੇ ਨੇਜੇ ਪਾਲੋ ਪਾਲ ।
ਬੇਨੀ²⁶ ਨੇਜਾ ਨੂਰ ਦਾ ਉਛੱਲ ਕਾਂਗ ਵਗੇ ।
ਵੇਖ ਮਤਾਂ ਮਰ ਜਾਵਸੇਂ ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਂਗ ਵਗੇ ।
ਵਿਚ ਮਿਆਨੀ ਅਬਰੂਆਂ, ਨੂਰ ਅਤੇ ਝਲਕਾਰ ।
ਠਾਠ²⁷ ਵਗੋਂਦੀ ਹੁਸਨ ਦੀ ਰੋਹੜੇ²⁸ ਭਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਰੁਖ ਸਾਰੇ²⁹ ਪੁਰ ਨੂਰ ।
ਲਾ ਇਰਹੋਂ ਵਿਚ ਦਮਕਦੀ ਆਫਤ ਭਰੇ ਤਨੂਰ³⁰ ।

1. ਪੇਚਦਾਰ । 2. ਜਾਣੇ, ਮਾਨੇ । 3. ਸੂਰਜ । 4. ਹਰ ਪਾਸੇ । 5. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ । 6. ਵਹਿੰਦੀਆਂ, ਚਲਦੀਆਂ । 7. ਮੂੰਹ । 8. ਇਕ ਸਤਾਰਾ । 9. ਬੁੱਧ (ਸਤਾਰਾ) । 10. ਜੁਲਫਾਂ ਦੀ । 11. ਛੁਟਕਾਰਾ । 12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕੁੰਡ । 13. ਅਨ੍ਹੇਰੀਆਂ, ਕਾਲੀਆਂ । 14. ਜੀਵਨ । 15. ਮਸਤਕ । 16. ਛੇ ਸਤਾਰੇ, ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਔਰਤ । 17. ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਔਰਤ, ਜਿਸ ਪਰ ਹਾਰੂਤ ਵ ਮਾਰਤ ਫ਼ਤਿਸ਼ਤੇ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । 18. ਰੂਪ । 19. ਬਲ, ਵਲ, ਸ਼ਿਕਨ, ਟੇਫ । 20. ਮੱਥਾ, ਪੇਸ਼ਾਨੀ । 21. ਭੌਂਹਾਂ । 22. ਬੰਦੂਕ । 23. ਅੱਗ । 24. ਭਾਲਾ, ਸਟਛਾ । 25. ਕਤਲ ਕਰਦੇ । 26. ਗੱਤ । 27. ਵਿਚਕਾਰ । 28. ਭੌਂਹਾਂ । 29. ਬੁੱਲ, ਹੋਠ । 30. ਤੰਦੂਰ ।

ਰੁਖਸਾਰੇ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਡਿਗ ਡਿਗ ਮਰਨ ਤਿਉਰ¹ ।
 ਤੇ ਇਹ ਸੁਅਲਾ² ਹੁਸਨ ਦਾ ਜਾਲ ਗੁਥੇ ਪੁਰ ਨੂਰ ।
 ਲਬ ਲਾਲੀ ਵਿਚ ਦਮਕਦੇ ਦੰਦ ਭਖਣ ਖੁਸ਼ਰਗ³ ।
 ਉਸ ਦੇ ਸਮਾ⁴ ਜਮਾਲ⁵ ਤੇ ਦਿਲ ਹੋ ਜਲੇ ਪਤੰਗ ।
 ਗੋਂਦ ਰੁਪਹਿਰੀ ਜੇ ਕਮੀ⁶, ਵਿਲਾ⁷ ਜਨਖਦਾਂ⁸ ਨੂੰ ।
 ਸੈ ਦਫਤਰ ਥੀਂ ਹੁਸਨ ਦੇ ਹਰਫ ਨ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ !
 ਬਗਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸੀਮ⁹ ਦਾ ਬੈਠੀ ਮਾਰ ਛਪਾ ।
 ਹਿੱਸਾ ਕਦੀ ਉਸ਼ਾਕ¹⁰ ਨੇ ਲਇਆ ਨਾ ਅਧ ਵੰਡਾ ।
 ਪੰਜਾ ਨਾਜ਼ੁਕ¹¹ ਬੰਦ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਾਕਤ¹² ਖੂਬ ।
 ਔਰ ਹਬੇਲੀ ਹੱਥ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਮਰਗੂਬ¹³ !
 ਪੈਰ ਮਲਾਇਮ ਹਲਵਿਓ¹⁴, ਤੇ ਰੰਗੋਂ ਖੁਸ਼ ਰੰਗ ।
 ਅਤਲਸ¹⁵ ਉੱਪਰ ਜੇ ਚਲੇ ਭੀ ਹੋਵਨ ਕੁਝ ਤੰਗ ।
 ਜਿਓਂ ਮੌਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਪ ਦੇ ਪੋਸ਼ੀਦਾ¹⁶ ਰੁਖ¹⁷ ਹੋ ।
 ਏਵੇਂ ਅਜੇ ਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਡਿੱਠੀ ਉਸ ਦੀ ਲੋ ।
 ਅਜੇ ਨਾ ਬਾਝੋਂ ਸਾਉਂ ਦੇ ਡਿੱਠੀ ਕਿਤੇ ਖਲੋ ।
 ਕਿਨੇ ਨਾ ਆਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੈਨ ਉਘਾੜੇ ਦੋ ।
 ਉਤੇ ਅਜੇ ਨ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਇਸ ਗੁਲ¹⁸ ਦੀ ਕੁਝ ਬੋ ।
 ਇਹ ਪੂਰੀ ਵਿਚ ਖੂਬੀਆਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਲ¹⁹ ਨ ਕੋ ।
 ਅਕਲ ਵਧੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਥੀਂ ਸ਼ਕਲੋਂ ਅਕਲ ਵਧੇਰ ।
 ਰਾਵੀ²⁰ ਨੂੰ ਵਿਚ ਮਾਅਨਿਆਂ²¹ ਜ਼ਬਰ²² ਭਲੀ ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ²³ ।
 ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਲ ਸਤਾਰੂਵੇਂ ਯਾ ਕੁਝ ਕਮ ਯਾ ਵੱਧ ।
 ਨਾਲ ਅਰਸਤੂ ਅਕਲ ਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਧੋਂ ਅੱਧ ।
 ਅਜੇ ਕੁਆਰੀ ਬਾਲੜੀ, ਰੰਗ ਭਰੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਰੰਗੋਂ ਪੁਰ ਗੁਲਨਾਰ²⁴ ਥੀਂ, ਰਸ ਕਲੀ ਕਚਨਾਰ ।
 ਅੱਖੀਂ ਭਰੀਆਂ ਸ਼ਰਮ ਥੀਂ, ਲਬਾਂ ਤਬੱਸਮ²⁵ ਨਾਲ ।
 ਦਿਲ ਸਬਰੋਂ ਤਨ ਜ਼ੋਰ ਥੀਂ, ਐਸ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ ਚਾਲ ।
 ਜਾਂ ਲਗ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੀ ਸੁਣੀ ਨਾ ਸ਼ਾਨ ਕਮਾਲ ।
 ਅਕਲ ਸਬਰ ਨੂੰ ਦੇਵਦਾ ਉਸਦਾ ਦਰਸ²⁶ ਜਮਾਲ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਗੋਸ਼²⁷ ਪਈਆਂ ਇਕ ਬਾਰ ।
 ਸਬਰ ਨਸਾ ਛੱਡ ਵਤਨ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਮੁੜ ਲਈ ਨਾ ਸਾਰ ।

1. ਪੰਛੀ । 2. ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ । 3. ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਦੇ, ਚਮਕਦਾਰ । 4. ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ । 5. ਹੁਸਨ, ਰੂਹ । 6. ਘਾਤ ਜਾਂ ਉਹਲਾ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । 7. ਯਾਰ । 8. ਥੋੜੀ । 9. ਚਾਂਦੀ । 10. ਆਸ਼ਕਾਂ । 11. ਕੌਮਲ । 12. ਕੌਮਲਤਾ । 13. ਮਨ ਚਾਹੀ, ਮਨ ਇੱਛਿਤ । 14. ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ । 15. ਸਾਦਾ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕਪੜਾ । 16. ਲੁਕਵੇਂ । 17. ਭਾਵ-ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ । 18. ਫੁੱਲ । 19. ਮੁਕਾਬਲੇ । 20. ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 21. ਅਰਥਾਂ । 22. ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੁਕਤਾ (ਲੱਗ) । 23. ਨੀਚ, ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਲਗ (ਸਿਹਾਰੀ, ਬਿਹਾਰੀ) । 24. ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਨਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । 25. ਮੁਸਕਾਨ । 26. ਸਬਕ । 27. ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ।

ਮਗਰੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਘੱਲੀ ਅਕਲ ਦੌੜਾ ।
 ਉਹ ਭੀ ਛੋੜ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਉਡ ਗਈ ਵਿਚ ਵਾ ।
 ਵਿਚ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੌਂਦੀ ਸੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ।
 ਖਾਲੋਂ ਅਕਲੋ ਸਬਰ ਥੀਂ ਵਿਚ ਗਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ।
 ਏਵੇਂ ਗਾਲਿਬ¹ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਾਟ ਬਲੇ ।
 ਤੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਲਾਟ ਦੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਜਲੇ ।
 ਜਲੀ ਤੇ ਲਾਟਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਅਸ਼ਕ² ਰਸੇ ਵਿਚ ਤੇਲ ।
 ਤੇਲ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਲਾਟ ਨੂੰ ਗਇਆ ਫਲਕ³ ਥੀਂ ਸੇਲ⁴ ।
 ਜਲ ਦੀ ਬਲਦੀ ਘੁਲ ਰਹੀ ਵਿੱਚ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਸੋਗ ।
 ਹਸਦੀ ਰਸਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਲਗਾਏ ਰੋਗ ।
 ਬਹਿ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਰੌਂਵਦੀ ਰੋ ਰੋ ਜ਼ਾਰ ਕਰੇ ।
 “ਆ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਹਮਜ਼ਿਆ” ! ਦਿਲੋਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰੇ ।
 ਸ਼ੇਰ ਅਰਬ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਮੈਂ ਵਲ ਝੁਕਨ ਕਦੀ ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਹੜਾਂ ਵਸਲ⁵ ਨਦੀ ।
 ਆ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਬਾਗ ਦੇ ਕਦਮ ਧਰੇ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਵਾਰ ਦਿਆਂ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਨੂੰ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਦਿਲਬਰ ਸੋਹਣਾ ਸੋਹਣਾ ਜੇ ਆ ਸਾਰ ਲਵੇ ।
 ਮੈਂ ਦਰਦੋਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀਆਂ, ਅੱਧਾ ਭਾਰ ਲਵੇ ।
 ਏਹ ਦਰਦ ਦਮ ਰੋਲਿਓ ਹਿਜਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ।
 ਖਬਰ ਕਰੋ ਮਹਬੂਬ ਤੇ ਤੜਫ ਮੌਲਾ ਵਲ ਦੇਸ਼ ।”
 ਅੱਜ ਕਿਨਾਰੇ ਹੌਜ਼ ਦੇ ਬੈਠਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ।
 ਨੈਨ ਦੋ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਵਗੇ ਅਚਾਨਕ ਤੀਰ ।
 ਬਾਝ ਕਰਾਰੋਂ ਇਸ਼ਕ ਥੀਂ ਫਿਰਦੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਲ ।
 ਤਾਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਅਚਾਨਕੋਂ ਦੇਖੇ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ।
 ਡਿੱਠਾ ਕੰਢ ਹੌਜ਼ ਦੇ ਪੁਰ ਪੁਰ ਨਾਜਜ਼ ਵਾਨ ।
 ਵਾਹ ਜਵਾਨ ਜਹਾਨ ਦਾ ਜਾਨ ਰੁਖੋਂ⁶ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਨੂਰ ਵਰ੍ਹੇ ਰੁਖ਼ਸ਼ਾਰਿਓ⁷, ਪੇਸ਼ਾਨੀ⁸ ਥੀ ਅੱਗ ।
 ਸੁਅਲਾ⁹ ਏਸ ਜਮਾਲ¹⁰ ਦਾ ਗਇਆ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਲੱਗ ।
 ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੀ ਚਸਮ¹¹ ਤੇ ਵਗਦੇ ਤੀਰ ਰੁਖੋਂ¹² ।
 ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦਾ ਹੌਜ਼ ਦਾ ਨੂਰ-ਪਜ਼ੀਰ¹³ ਤਦੋਂ ।
 ਚਰਖ¹⁴ ਸਤਾਰੇ ਡੋਲਦੇ ਪੜ ਤਹਿਰੀਰ¹⁵ ਰੁਖੋਂ ।
 ਵਾਹ ! “ਫਲਕ ਦਾ ਸ਼ਾਹ¹⁶ ਭੀ ਸੀ ਤਸਵੀਰ ਰੁਖੋਂ ।

1. ਬਲਵਾਨ । 2. ਰੰਜ । 3. ਅਸਮਾਨ । 4. ਹੜਾ ਲੈ ਗਇਆ । 5. ਮਿਲਾਪ । 6. ਚਿਹਰੇ
 ਤੋਂ । 7. ਬੁਲ੍ਹ, ਹੋਂਠਾਂ ਤੋਂ । 8. ਮੱਥੇ । 9. ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ, ਅਲੰਬਾ । 10. ਰੂਪ । 11. ਅੱਖਾਂ ।
 12. ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ । 13. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ । 14. ਅਸਮਾਨ ਦੇ । 15. ਲਿਖਤਾਂ । 16. ਫਲਕ (ਆਸਮਾਨ) ਦਾ
 ਸ਼ਾਹ (ਮਹਾਰਾਜਾ) ਚੰਦ ।

ਦਿਲ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜੁੰਬਸਾਂ¹ ਪੁਰ ਤਾਸੀਰ ਰੁਖੋਂ ।
 ਲਾ ਉਡਦੀ ਅੱਗ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਚਾ ਤਕਦੀਰ ਤਦੋਂ ।
 ਤੇ ਉਹ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਂਵਦਾ ਆਲਿਮਗੀਰ² ਤਦੋਂ ।
 ਨੂਰ ਕਮਰ³ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸੁੱਟੇ ਚੀਰ ਰੁਖੋਂ ।
 ਹਸਤ⁴ ਬਹਿਸਤ⁵ ਜਮਾਲ⁶ ਦਾ ਸੀ ਤਫ਼ਸੀਰ⁷ ਰੁਖੋਂ ।
 ਜਿਗਰ ਦਰਖਸ਼ਾਂ⁸ ਭੜਕਦਾ ਸੈਰ ਦਲੇਰ ਰੁਖੋਂ ।
 ਵੇਖ ਤਹੱਮਲ⁹ ਆਫ਼ਤਾਬ¹⁰ ਬਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਰੁਖੋਂ ।
 ਸੁਫ਼ਨੇ ਜੱਨਤ¹¹ ਵੇਖਿਆਂ ਸੀ ਤਾਬੀਰ¹² ਰੁਖੋਂ ।
 ਪਾਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਸ਼ੌਕ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਸੀਰ¹³ ਰੁਖੋਂ ।
 ਮੁਨਕਿਰ¹⁴ ਜਾਵੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਨਕੀਰ¹⁵ ਰੁਖੋਂ ।
 ਤੜਫ਼ ਝੜੀ ਰੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਂਦੀ ਲਈ ਬੁਲਾ ।
 “ਇਹ ਹੈ ਕੰਨ ਲਡਿੱਕੜਾ, ਵੇਖ ਪਤਾ ਕੁਝ ਪਾ ।”
 ਬਾਂਦੀ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਅੱਗੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 “ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ਹੈ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਸ਼ੇਰ ਅਰਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦਾ ਵੇਖੋ ਕਰ ਦੀਦਾਰ ।
 ਇਹ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਦੇਖੋ ਨਾਜ਼ ਬਹਾਰ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਝੜੀ ।
 ‘ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਵਾਨ ਨੇ, ਇਸਕੋਂ ਕੱਢ ਖੜੀ ।
 ਮੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸਕ ਦੇ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਫ਼ਿਦਾ¹⁶ ।
 ਅੱਜ ਅਚਾਣਕ ਤਾਲਿਆ¹⁷ ਲਈ ਜ਼ਿਆਰਤ¹⁸ ਪਾ ।
 ਜਾਨ ਜਲਾਈ ਸ਼ੌਕ ਨੇ, ਤੇ ਨਾ ਰਹਿਆ ਕਰਾਰ ।
 ਪੁਰ ਕਰ ਜ਼ਰ ਤੇ ਮੋਤੀਓਂ ਸੁੱਟੇ ਖਵਾਂ¹⁹ ਉਲਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਪਿਆ ਅਮੀਰ ਦੇ ਉਪੱਰ ਕਰੇ ਧਿਆਨ ।
 ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚੰਦ ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ।
 ਬੇਖੁਦ ਹੋ ਕੇ ਉਠਿਆ ਉਪੱਰ ਨਸਰ ਧਰੀ ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ²⁰ ਪੁੱਛਿਆ, ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ? ਪਰੀ ।
 ਸੂਰਜ ਹੈਂ ਯਾ ਚੰਦ ਹੈਂ, ਯਾ ਬਿਜਲੀ ਯਾ ਹੂਰ ?
 ਯਾ ਸ਼ੁਅਲਾ ਹੈਂ ਤੂਰ²¹ ਦਾ, ਜਾ ਆਤਿਸ਼²² ਯਾ ਨੂਰ²³ ।
 ਚਿਹਰ²⁴ ਮੁਨੱਵਰ²⁵ ਵਾਲੀਏ ! ਕੌਣ ਕੌਈ ਹੈਂ ਤੂੰ ?
 ਲੁੱਟ ਗਈਓਂ ਲੈ ਨਜ਼ਰ ਥੀਂ ਇਸ ਪਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ।”

1. ਹਲੂਣਾ । 2. ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜੇਤਾ । 3. ਚੰਦ । 4. ਅੱਠ । 5. ਸੁਰਗ । 6. ਰੂਪ, ਹੁਸਨ । 7
 ਖੁਲਾਸਾ । 8. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੋ ਕੇ । 9. ਸ਼ਹਿਨ-ਸ਼ੀਲਤਾ । 10. ਸੂਰਜ । 11. ਸੁਰਗ । 12. ਸਹੀ ਹੱਲ ।
 13. ਕੈਦੀ । 14. ਕਬਰ ਦਾ ਇਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ । 15. ਕਬਰ ਦਾ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ । 16. ਦੁਰਬਾਨ । 17.
 ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਨੇ । 18. ਯਾਤਰਾ । 19. ਭੋਜਨ । 20. ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ । 21. ਇਕ ਪਰਬਤ । 22.
 ਅੱਗ । 23. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 24. ਚਿਹਰਾ । 25. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾ ।

ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ ਉਪਰੋਂ ਹਾਲ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ¹ ।
 ‘ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਅਰਬੀ ਨਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲਿਆ, ਸ਼ੋਖਾਂ² ਸ਼ੇਰ ਵਸ਼ਾਂ³ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਰਚ ਗਇਆ, ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਨਸ਼ਾਂ ।
 ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਲਤਾੜਿਆ, ਦਿਲ ਤੇ ਜਿਗਰ ਦਿਮਾਗ ।
 ਜਾਣ ਅਲੰਬਾ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਬਲਦਾ ਵਾਂਗ ਚਰਾਗ ।
 ਹੇਠਾਂ ਖੜਾ ਮਹੱਲ ਦੇ ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ⁴ ।
 ‘ਮਾਰ ਕਿਥੇ ਲੁਕ ਬੈਠਿਓਂ, ਆ ਹੁਣ ਦੇਹ ਦੀਦਾਰ ।
 ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਦੇਖਣੇ, ਆ ਚਮਕਾਂ ਦਿਖਲਾ ।
 ਨੈਣ ਤੁਫੰਗ ਦੋ ਤਾਕੀਓਂ ਝਾੜ ਮੇਰੇ ਤਨ ਲਾ ।
 ਦੋ ਸੁਅਲੇ ਰੁਖਸਾਰਿਓਂ ਝਾੜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਾ ।
 ਸੱਚੇ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਸਿਦਕੋਂ ਪਾਰ ਨਿਭਾ ।
 ਤਾਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਨਿਗਾਹ ਕਰ, ਜ਼ਖਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਰੰਗ ।
 ਹਾਂ ਬਰਦਾ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਅਰਬ ਬਹਾਦੁਰ ਜੰਗ ।’
 ਏਵੇਂ ਹੇਠ ਮਹੱਲ ਦੇ ਰਹਿਆ ਬਥੇਰਾ ਰੋ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਰੋਂਵਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਾ ਕੋ ।
 ਡਰ ਹਾਲਤ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਦਾ ਰੋ ਬੈਠਾ ਮੁੜ ਆ ।
 ਉਧਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਬਰ ਨਾ ਕਾ ।
 ਨਜ਼ਰ ਚੁਰਾ ਉਸ ਤਾਕੀਓਂ ਵਲ ਵਲ ਕਰੇ ਠਿਗਾਹ ।
 ਜੇ ਇਕ ਜਲਵਾਂ⁵ ਚਸਮ ਤੇ ਕਰੇ ਅਰਬ ਦਾ ਮਾਹੁ⁶
 ਵਗੇ ਸਰਿਸ਼ਕ⁷ ਦੋ ਚਸਮ ਥੀਂ ਤਾਰ ਦੋ ਕਦਮਾਂ ਤੀਕ ।
 ਵਕਤ ਕਯਾਮਤ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਉਡੀਕ ।
 ਤੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਯਾਰ ਬਣ ਆਲਿਮ ਪਿਆ ਅੰਧੇਰ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੌਜ਼ ਵਲ ਏਵੇਂ ਓਵੇਂ ਫੇਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਵੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਰੇ ਕਿਆਸ⁸ ।
 ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਵਿਚ ਗੱਲ ਦੇ, ਹਮਜ਼ਾ ਫਿਰੇ ਉਦਾਸ ।
 ਖਾਵੇ ਸਾਬਤ ਗੱਰ ਖਰ⁹, ਜਾਵੇ ਸਾਫ਼ ਪਚਾ ।
 ਅੱਜ ਮਰਜ਼¹⁰ ਇਸਹਾਲ¹¹ ਦੀ ਹਾਵੀਓਂ ਹੋਈ ਆ ।
 ਏਹ ਦੁਖ ਬਾਝੋਂ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਹੋਣਾ¹² ਮੂਲ ਨਹੀਂ ।
 ਬਾਝੋਂ ਇਸ਼ਕ ਅਮੀਰ ਦੀ ਜਾਨ ਜੁ ਤੂਲ¹³ ਨਹੀਂ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਗਇਆ ਹੌਜ਼ ਵਲ ਨਾਲੇ ਗਇਆ ਅਯਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਹੇਠ ਮਹੱਲ ਦੇ ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ ।

1. ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਗਟ । 2. ਚਲਾਕ । 3. ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵਸ਼ (ਮਾਨਿੰਦ) ਅਰਥਾਤ—ਸ਼ੇਰ ਚਰਗਾ ਦਲੇਰ ।
 4. ਵਿਰਲਾਪ । 5. ਮੂੰਹ ਤੋਂ । 6. ਚੰਦ । 7. ਹੰਝੂ । 8. ਖਿਆਲ, ਵਿਚਾਰ । 9. ਜੰਗਲੀ ਗਧਾ । 10.
 ਬੀਮਾਰੀ । 11. ਮਰੋੜੇ, ਅਤਿਸਾਰ । 12. ਘੇਰਾ ਪਾਕੇ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ । 13. ਲੰਬੀ ।

ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ, “ਕੀ ਵਰਤਿਆ, ਨਵਾਂ ਕਜ਼ਈਆ¹ ਅੱਜ ?”
 ਰੋ ਹਮਜ਼ਾ ਦੁਖ ਫੌਲਦਾ, ਗਇਆ ਦੁਗਾੜਾ ਵੱਜ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਰੋ ।
 ਤੀਰ ਗਇਆ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਯਾਰਾ ! ਜਿਗਰ ਪਰੋ ।
 ਤੇ ਨਾ ਵਰਜੋ ਰੋਵਣੋਂ, ਰੋਵਣ ਦੇਹੁ ਖਲੋ ।
 ਯਾ ਮਰਸਾਂ ਯਾ ਯਾਰ ਥੀਂ ਰਹਾਂ ਮੁਲਾਕੀ² ਹੋ ।
 ਨੌਕ ਦੁ ਚਸਮਾਂ³ ਸੱਲੀਆਂ, ਕਿਓਂ ਨਾ ਜ਼ਾਰ ਕਰਾਂ⁴ ।
 ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਕੀ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਾਂ ?”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ਦਸ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਝੱਬ ਲਿਆਇ ਮਿਲਾਵਸਾਂ ਇਹ ਹਮਰਾਜ਼⁵ ਕਲਾਮ⁶ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਾਮ ਭੀ, ਖੋਲ੍ਹ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 “ਮਾਲਿਕ ਏਸ ਮਹੱਲ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।”
 ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਅਯਾਰ ਨੇ, ਚੱਲ ਹਜ਼ਰਤ⁷ ਦਰਬਾਰ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਨੂੰ ਕਰਾਂਗਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।”
 ਆਏ ਵਿਚ ਦਰ ਾਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਭੇਤ ਛਿਪਾ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸ਼ਾਮ ਭੀ, ਫਿਰੀ ਸਿਆਹੀ ਆ ।

ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ :

ਤਨ ਮਨ ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਲ ਟ ਬਲੀ ਜਿਉਂ ਝੱਲ ।
 ਬਰਛੀ ਤੇਰੇ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਗਈ ਕਲੇਜਾ ਸੱਲ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਮਿਲ ਜਾਵਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਚ ਮਹੱਲ ।
 ਮੈਂ ਵਲ ਫੇਰਾ ਪਾਵਣਾ, ਜਾਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪਲ ।
 ਨਾ ਮਾਰੀਂ ਵਿਚ ਹਿਜਰ ਦੇ, ਮਤ ਮਰਸਾਂ ਅਜ ਕਲ ।
 ਤੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ, ਆ ਸੁਣ ਜਾਵੀਂ ਗੱਲ ।
 ਕਰ ਕਰ ਏਹੋ ਜ਼ਾਰੀਆਂ⁸, ਕਰੇ ਦਰੀਚਾ⁹ ਬੰਦ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਗਮਜ਼ਾ¹⁰ ਖਾਇਕੇ ਰਹਿਆ ਹੈਰਤਮਦ¹¹ ।
 ਮਗਰਬ¹² ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ¹³ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ¹⁴ ਚੰਦ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਜਾਨ ਅਮੀਰ ਦੀ ਲੱਧੀ ਜੁਲਫ ਕਮੰਦ¹⁵ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਖੁਮਾਰੀ¹⁶ ਆ ।
 ਤੀਰ ਵਗੇ ਦੋ ਨੈਨ ਦੇ, ਗਏ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ।
 ਲੁੱਟੀ ਜਾਨ ਕਰਿਸਮਿਓਂ, ਤੀਰ ਨਿਗਾਰੋਂ ਵੱਲ ।
 ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਇਆ, ਹੁਣ ਦਮ ਸਕੇ ਨਾ ਹੱਲ ।

1. ਝਗੜਾ । 2. ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਾ । 3. ਦੋ ਅੱਖਾਂ । 4. ਜ਼ਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਰੋਣਾ । 5. ਆਪਣਾ ਭੇਤੀ । 6. ਵਚਨ, ਗੱਲ । 7. ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ) । 8. ਵਿਰਲਾਪ । 9. ਖਿੜਕੀ, ਬਾਰੀ । 10. ਅੱਖ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ, ਅੱਖਮਟੋਕਾ । 11. ਹੈਰਾਨ । 12. ਪੱਛਮ । 13. ਵਿਜੋਗ, ਵਿਛੋੜੇ । 14. ਗਾਇਬ ਹੋਣਾ, ਛੁਪਣਾ । 15. ਜੁਲਫ ਰੂਪ ਫੰਦਾ । 16. ਮਸਤੀ, ਨਸ਼ਾ ।

ਹੁਣ ਵਿਚ ਦਿਲਦੇ-ਇਸ਼ਕ ਥੀਂ ਖਾਲੀ ਥਾਉਂ ਨ ਤਿਲ ।
 ਜਾਨ ਗਰੀਬ ਫਿਰਾਕ ਥੀਂ ਰਹੀ ਲਾਭੀਆ ਮਿਲ ।
 ਜ਼ਰਦੀ¹ ਝੁੱਲੀ ਰੰਗ ਤੇ ਖੁਦ ਹਮਜ਼ਾ ਹੈਰਾਨ ।
 ਰੋਗ ਕਿਵੇਹਾ² ਦਿਲੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਮਾਰ ਮਕਾਨ ।
 ਸਬਰ ਸਬੂਤੀ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਕਿਤ ਵਲ³ ਖੜੀ ਉਡਾ ।
 ਹੁਣ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ਜਾਂਵਣੀ ਐਵੇਂ ਉਮਰ ਵਿਹਾ ।
 ਤੇ ਦਿਲ ਪੁਖਤਾ ਕਾਰ⁴ ਨੂੰ ਮੌੜ ਰਹਿਆ ਸਮਝਾ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਬਲਾ ਅਨਮੋੜ ਨੂੰ ਆਂਦਾ ਘੋੜ ਬੁਲਾ ।
 ਇਤਵਲ⁵ ਹਮਜ਼ਾ ਤੜਫਦਾ, ਉਤਵਲ⁶ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਗੁਮ ਰਹੀ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਏਹ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਤਾਰ ।
 ਪੂੰਝ ਅੱਖੀਂ ਵਲ ਮਜਲਸੇ ਮੁੜ ਕੇ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ।
 ਰਹੀ ਦਿਲੇ ਦੀ ਗਰਦਨੇ ਜੁਲਫਾਂ ਦੀ ਜ਼ਜੀਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਖਦਾ ਨਾਲ ਫਿਰਾਸਤ⁷ ਹਾਲ ।
 ਇਹ ਕੁਛ ਸਦਮਾ⁸ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਸ਼ੇਰ ਅਰਬ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਜ਼ਰਦੀ ਰੰਗ ਅਮੀਰ ਦੀ ਹਾਲ ਅਯਾਨ⁹ ਕਰੇ ।
 ਮਹਬੂਬਾਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰਬ¹⁰ ਬਿਆਨ ਕਰੇ ।
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ ਬਹਿ ਗੋਸ਼¹¹ ਵਿਚ, 'ਕੀ ਸਿਰ ਵਰਤ ਗਈ ?
 ਕਿਸ ਆਫਤ ਨੇ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਤਾਕਤ ਲੁੱਟ ਲਈ ?'
 ਹਮਜ਼ਾ ਖਰਦਾ ਖਾਂਵਦਾ ਜ ਦਾ ਰਾਜ਼¹² ਛੁਪਾ ।
 'ਬੀਮਾਰੀ ਇਸਹਾਲ¹³ ਦੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਕਜ਼ਾ¹⁴ ।
 ਤਾਕਤ ਗਈ ਜੋ ਬਦਨ ਦੀ, ਬਦਲ ਗਿਆ ਰੁਖ ਨੂਰ¹⁵ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਜਾਤਾ ਰੋਗੁ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਪਰ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਸਮਝ ਲਈ ਤਾਸੀਰ ।
 ਵਗਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਰਮਜ਼ੋਂ ਤੀਰ ।
 ਇਸ਼ਕ ਸਿਤਮ¹⁶ ਦਾ ਬਾਰਿਕਾ¹⁷ ਜਾਲ ਸਿਧਾਇਆ ਹੋਗ ।
 ਤੇ ਇਹ ਵੈਰ ਖਿਲਾਰਸੀ ਸ਼ੌਕ ਦਿਲੇ ਦਾ ਰੋਗ ।
 ਸਾਇਤ¹⁸ ਬਾਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਗਿਆ ਕਰਾਰ ।
 ਉਠ ਟੁਰਿਆ ਵਲ ਹੋਜ਼ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਹਰਕਾਰ ਦੇ ਬੰਦ ਰਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
 ਖੜਿਆ ਬਿਰਹੋਂ ਅਮੀਰ ਦੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਗਿਆ ਕਰਾਰ ।
 ਬੇ-ਖੁਦ ਹੋ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਲੈ ਮੁਕਬਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ।
 ਤੇਗ ਕਮੰਦ ਅਬਰੇਸ਼ਮੀ ਲੈਂਦਾ ਬਗਲ ਸਮਾਲ ।

1. ਪੀਲੌਤਣ । 2. ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕਿਹੋ ਜੇਹਾ । 3. ਕਿਸ ਪਾਸੇ । 4. ਦਿੜ, ਪੱਕਾ । 5. ਇਸ ਪਾਸੇ, ਇਥਰ । 6. ਉਧਰ, ਉਸ ਪਾਸੇ । 7. ਅੱਕਲ, ਸੋਚ ਸਮਝ । 8. ਦੁਖ । 9. ਪ੍ਰਗਟ । 10. ਰੋਟ । 11. ਕੰਨ । 12. ਭੇਤ । 13. ਮਰੋੜ (ਇਕ ਰੋਗ) । 14. ਭਾਣਾ, ਹੁਕਮ । 15. ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ । 16. ਜੁਲਮ । 17. ਚਮਕ, ਬਿਜਲੀ । 18. ਘੜੀ, ਪਲ ।

ਮੁਕਬਲ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਾ, “ਕਿਤਵਲ ਚਲਦੇ ਹੋ ?”
 ਫਰਮਾਇਆ, “ਖੁਦ ਵੇਖਸੇਂ ਹਾਲ ਹਕੀਕਤ ਜੋ ।”
 ਹੇਠਾਂ ਗਏ ਮਹੱਲ ਦੇ ਆਹਿਸਤਾ¹ ਹਰਦੇ² ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੁਕਬਲਾ ! ਏਥੇ ਅਟਕ ਖਲੋ ।
 ਮੈਂ ਨਾ ਜਦ ਲਗ ਆਵਸਾਂ ਤੂੰ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਮੂਲ ।”
 ਕਹਿਣਾ ਅੱਮ ਰਸੂਲ³ ਦਾ ਮੁਕਬਲ ਕਰੇ ਕਬੂਲ ।
 ਪਾ ਕਮੰਦ ਮਹਲ ਤੇ ਖੁਦ ਚੜ੍ਹ ਗਇਆ ਅਮੀਰ ।
 ਖੁਆਜੇ ਰਾਖੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਕਸੀਰ⁴ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਨ ਆ ।
 “ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਆਵਣਾ, ਹਜ਼ਰਤ ! ਹਾਲ ਸੁਣਾ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, “ਨਾ ਪੁੱਛੋ ਤਕਰੀਰ ।
 ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕਹੋ, ਦਰ ਤੇ ਖੜਾ ਅਮੀਰ ।
 ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਉਡੀਕ ਦੇ ਰੋਂਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਖੁਆਜਾ ਜਾਇ ਕੇ ਹਾਲ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਖੁਆਜ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੇਵਦੀ ਪੁਰ ਕਰ ਥਾਲ ਜ਼ਰੋਂ⁵ ।
 ਤੇ ਕਹਿਆ, “ਘੱਲ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਾਰ” ਤਦੋਂ ।
 ਭੀ ਖੁਆਜੇ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਕਰ ਸੌ ਸੌ ਤਾਕੀਦ ।
 “ਭੇਤ ਮੇਰਾ ਦੱਬ ਰਖਣਾ ਪਾਸੋਂ ਕਦਰ ਮਜ਼ੀਦ⁶ ।”
 ਜਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਖੁਆਜਾ ਵਿਚ ਮਹੱਲ ।
 ਆਪ ਗਿਆ ਕੁਤਵਲ ਵਲ, ਜਾ ਦੱਸੀ ਸਭ ਗੱਲ ।
 “ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੌਸੀ ਅੱਜ ਖਲਲ⁷ ।”
 ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਗਈ ਵਲ ਸਲ⁸ ।
 ਹੁਣ ਚਲ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਲੈ ਘੜੀ ਉਡੀਕ ਨ ਪਲ ।
 ਓੜਕ ਬਾਹਰ ਆਵਸੀ, ਬਹਿ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮੱਲ ।
 ਅੱਜ ਪੰਜ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਆਇਆ ਚੱਲ ।
 ਵੇਲਾ ਹੈ ਅੱਜ ਕਾਜ਼ਮਾਂ, ਲਾਹ ਵੈਰੀ ਦੀ ਥੱਲ ।
 ਫਿਤਨਾ⁹ ਹੋਂਦਾ ਰੋਕ ਲੈ, ਮੁੱਢ ਕਲ ਦਾ ਠੱਲ ।
 ਇਸ ਫਿਤਨੇ ਬੇਅੰਤ ਦੇ ਖੜਕ ਪੌਨ¹⁰ ਮਤ ਟੱਲ ।
 ਨੰਗ ਬਲੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ, ਅੱਗੇ ਬਲੇ ਜਾਂ ਝੱਲ ।
 ਤੇ ਏਹ ਠਾਠ ਬਲਾਇ ਦੀ ਰੋਹੜੇ ਸ਼ਰਮ ਉਛੱਲ ।
 ਅੱਜ ਚੰਗਿਆੜੀ ਸੁਲਗਦੀ, ਲਾਟ ਛੋੜੇਸੀ ਕੱਲੁ ।
 ਚੱਲ ਪਾਣੀ ਘੱਤ ਅਕਲ ਦਾ, ਵੇਖ ਅਖਾੜਾ ਥੱਲ ।

1. ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ । 2. ਦੋਵੇਂ ਹੀ । 3. ਰਸੂਲ (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ) ਏ ਅੱਮ (ਚਾਵੇ) ਦਾ । 4. ਅਧਿਕ. ਜ਼ਿਆਦਾ । 5. ਸੋਨੇ (ਦੀਆਂ ਮੁਹਰਾਂ ਆਦਿ) ਦਾ । 6. ਵਧੇਰੇ । 7. ਫਤੂਰ, ਤਬਾਹੀ । 8. ਕੱਟਣਾ । 9. ਅਜ਼ਾਬ । 10. ਪੈਣ ।

ਮੁਸਕਿਲ ਸਿਰ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਤੂੰ ਚਲ ਕਰਨੀ ਹੱਲ !
 ਖਾਧਾ ਲੂਣ ਹਲਾਲ ਕਰ ਅੰਤ ਮਿਲੇਸੀ ਫੱਲ ।
 ਅਜੇ ਕਜਈਆ¹ ਸੱਜਰਾ ਹੋਂਦੀ ਗੱਲ ਕੁਵੱਲ ।
 ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਮਿਲੇ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਭੱਲ ।
 ਖਇਆ ਪਵਾੜਾ ਕਹਿਰ ਦਾ ਵਕਤ ਸਿਤਾਬ ਸੰਭਲ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ਵਿਕ ਪਿੰਜਰੇ ਮਰਗ² ਨ ਬਾਝੋਂ ਹੱਲ ।
 ਟੁਰ ਚਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੂੰ, ਚਾ ਤਲਵਾਰ ਬਗਲ ।
 ਵੈਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਲੈ ਬਦਲੇ ਜ਼ਿਸ਼ਤ³ ਅਮਲ⁴ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲਤ ਕੋਤਵਾਲ, ਖੁਆਜੇ ਤਾਈਂ ਘੱਲ ।
 ਮਗਰੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਗਇਆ ਮਹਲਾਂ ਵੱਲ ।
 ਓਧਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਹੈ, ਮਿਲਿਆ ਆਣ ਅਮੀਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਆਇਆ ਮਾਹ ਮੁਨੀਰ⁵ ।
 ਉਠ ਕਲਾਵੇ⁶ ਪਕੜ ਦੀ ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਰੋ ।
 “ਵਿਚ ਮਹੱਲਾਂ ਮੇਰਿਆਂ ਜੁਗ ਜੁਗ ਆਵਣ ਹੋ ।
 ਵਾਰ ਘੱਤੀ ਮੈਂ ਕਦਮ ਥੀਂ, ਆਇ ਚੜ੍ਹਾਈਓ ਜ਼ੋਕ⁷ ।
 ਰਹੀ ਕਲੇਜਾ ਚੂਰ ਕਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕ ।”
 ਦੋਵੇਂ ਹੋਏ ਬਗਲਗੀਰ, ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਵਿਚ ਦਰਦ ।
 ਦੋਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਥੀਂ ਦਰਦ ਦੀ ਵਗੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਕਰਦ ।
 “ਤੈਂ ਬਿਨ ਖਾਵਿੰਦ⁸ ਨਾ ਕਰਾਂ, “ਕਹਿੰਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਨਜ਼ਰ ਨ ਕਰਸਾਂ ਗੈਰ ਵਲ ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਮੇਰੇ ਅਹਿਦ⁹ ਤੇ ਅਪਨਾ ਅਹਿਦ ਚੜ੍ਹਾ ।
 ਨਾਲ ਵਫਾ ਉਸ ਅਹਿਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪਾਰ ਨਿਭਾ ।
 ਨਾਂ ਤੋੜੀਂ ਪੈਮਾਨ¹⁰ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ।
 ਦਿਲ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਜਾਹਿਰ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਣਾ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਅਹਿਦ ਕਰ, “ਇਹ ਗਲ ਜਾਣੀ ਠੀਕ ।
 ਕਦੀ ਨ ਜਾਵਾਂ ਤੈਂ ਬਿਨਾਂ, ਔਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ।”
 ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ।
 ਬਦਲਾਵਣ ਅੰਗੂਠੀਆਂ ਹਮਜ਼ਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਲੈਂਦੇ ਪਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਿਲਦਾਰਾਂ ਥੀਂ ਯਾਰ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।

1. ਦੁੱਖ, ਪਵਾੜਾ । 2. ਮਤ । 3. ਜ਼ਿਸ਼ਤ (ਬੁਰਾ ਜਾਂ ਭੈੜਾ) । 4. ਅਮਲ (ਕੰਮ) । 5. ਮਾਹ (ਚੰਦ) ਮੁਨੀਰ (ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) । 6. ਜੋੜੀ । 7. ਮਜ਼ਾ, ਸੁਆਦ । 8. ਪਤੀ । 9. ਪ੍ਰਣ । 10. ਵਾਦਾ, ਇਕਰਾਰ ।

ਆਇਆ ਉਹੋ ਕੋਤਵਾਲ ਇਹ ਕਾਰਣ ਦਿਉਬੰਦ¹ ।
ਖੜਾ ਅਗਾੜੀ ਰੋਕ ਕੇ ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ ਦਾ ਰੰਦ² ।
ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ?
ਚੁਪ ਚੁਪਾਤਾ ਟੁਰ ਪਿਆ ਜਿਤ ਵਲ ਪਿਆ ਕਮੰਦ ।
ਤੇ ਕਾਰਨ³ ਚੁਪ ਹੋ ਰਹਿਆ, ਡਰਦਾ ਸੀ ਬੇ ਐਨ⁴ ।
ਤੇਗ ਅਰਬ ਦੀ ਬੋਲ ਕੇ ਝਾਲ ਝਲੇਂਦਾ ਕੋਨ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਪਕੜ ਕਮੰਦ ਨੂੰ ਆਵਣ ਲੱਗਾ ਜ਼ੋਰ⁵ ।
ਕਾਰਨ ਪੈਰ ਦੁਬਾਇਕੇ ਗਇਆ ਪਿਛਾੜੀ ਫੇਰ ।
ਅੱਧੀ ਵਾਟ ਮਹੱਲ ਥੀਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ।
ਤੇਗਾਂ ਮਾਰ ਕਮੰਦ ਨੂੰ ਕੱਟੇ ਤਦੋਂ ਸ਼ਰੀਰ⁶ ।
ਮੁਕਬਲ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ ਤਦੋਂ ਅਮੀਰ ਪੁਕਾਰ ।
“ਕੱਟਿਆ ਕਿਸੇ ਕਮੰਦ ਨੂੰ ਐ ਮਰਦਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।”
ਤਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਆਂਵਦੇ ਮੁਕਬਲ ਡਹਿਕ⁷ ਲਿਆ ।
ਪਰ ਹਮਜ਼ਾ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਧਰਤੀ ਆਣ ਪਿਆ ।
ਲੱਗੀ ਬੋੜੀ ਸੱਟ ਸੀ, ਹੋਇਆ ਘੱਟ ਜ਼ਿਆਨ⁸ ।
ਉਤੋਂ ਕਾਰਨ ‘ਚੋਰ-ਚੋਰ “ਕਰਦਾ ਸ਼ੋਰ ਫੁਗਾਨ⁹ ।
ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
ਮਹਿਲੀਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਹ ਦੇ ਚੋਰ ਪਇਆ ਤੱਰਾਰ¹⁰ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਮੁਕਬਲ ਆਂਵਦੇ ਉਧਰ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ।
ਯਾਰ ਜਗਾਏ ਨੀਂਦ ਥੀਂ ਲਸ਼ਕਰ ਸੁਣੇ ਤਮਾਮ ।
“ਮਰਦੋ । ਫਿਤਨਾ ਜਾਗਿਆ, ਸ਼ੋਰ ਪਿਆ ਵਿਚ ਜੱਗ ।
ਨੀਂਦ ਛੱਡੋ ਹੁਣ ਟੁਰ ਚਲੋ, ਰਾਤੋ ਰਾਤੀ ਵੱਗ ।
ਹੁਣ ਅੱਖੀਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕਰਾਂ ਮੁਕਾਬਲ ਕੀ ।
ਬਿਰਹੋਂ ਵਗ ਉਜਾੜਿਆ, ਮੁੜਸਾਂ ਫੇਰ ਕਦੀ ।”
ਕਹੇ ਅਯਾਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ‘ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਖਰਾਬ ।
ਉਪਰ ਕਹਿਣੇ ਅਸਾਂ ਦੇ ਨਾ ਕੀਤੇ ਇਤਬਾਰ ।
ਹੁੰਦੇ ਸੁੰਦੇ ਚੋਰ ਦੇ ਕਾਹਨੂੰ ਆਪ ਗਇਓਂ ।
ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਨ ਜਾਣਦੋ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਪਇਓਂ ।
ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, ਲੈ ਆਂਵਦਾ, ਮੇਲ ਦਿੰਦਾ ਮਹਬੂਬ¹¹ ।
ਆਪ ਗਇਓਂ ਮਹਬੂਬ ਥੀਂ, ਚੋਰ ਗਇਓਂ ਬਣ ਖੂਬ ।
ਕੰਮ ਅਸਾਡਾ ਚੋਰੀਆਂ, ਚੋਰ ਅਸੀਂ ਪੁਰ ਕਾਰ¹² ।
ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ! ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਸਾਰ ।

1. ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ । 2. ਰਾਹ । 3. ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ । 4. ਬੇ (ਬਿਨਾਂ) ਐਨ (ਮਦਦ), ਸਹਾਇਤ ਤੋਂ ਬਨਾਂ । 5. ਨੀਚੇ, ਹੇਠ । 6. ਭੈੜਾ, ਬਦਕਾਰ । 7. ਰੋਕ । 8. ਨੁਕਸਾਨ । 9. ਸ਼ੋਰ-ਪੁਕਾਰ । 10. ਚਲਾਕ । 11. ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪਿਆਰਾ । 12. ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ।

ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਜੇ ਚੋਰ ਹੋ, ਕਦੀ ਨ ਕਰਦਾ ਸੋਰ ।
 ਚੋਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੰਣ ਹੈ ਬਾਝ ਅਸਾਡੇ ਹੋਰ ।
 ਮੈਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਵਿੱਚ ਚਲਾਕੀ ਜੋਰ ।
 ਤੇ ਹੋਰੀ ਦੇ ਫੰਦ ਦੀ ਹੱਥ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਡੋਰ ।
 ਮਾਰ ਉਡਾਰਾ ਮਹਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂ ਬਣ ਚੋਰ ।
 ਮੇਰੀ ਨਾਲ ਉਡਾਰ ਦੇ ਉਡੇ ਨ ਮੋਰ ਚਕੋਰ ।
 ਜੇ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਆਂਵਦਾ ਵੈਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਠੋਰ ।
 ਨਾਲੇ ਰਾਖੇ ਦਰਾਂ ਦੇ ਹੋ ਬਹਿੰਦੇ ਸਭ ਕੋਰ¹ ।
 ਤੇ ਕਾਰਨ ਦਿਉ ਬੰਦ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਉਡਦਾ ਮੋਰ ।
 ਜ਼ਖਮ ਨਵੇਂ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਰਦਾ ਬੈਠ ਟਕੋਰ ।
 ਕਾਹਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਜਾਇਕੇ ਰਾਤ ਜੁ ਬਣਿਓਂ ਚੋਰ ।
 ਪੈ ਆਇਓਂ ਘਟ ਜਾਇਕੇ ਲੂਣ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਖੋਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨ ਗੱਲ ਚਲਾ ।
 ਕੂਚ ਕਰੋ ਲੈ ਫੌਜ ਹੈ ਵੜੋ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ।
 ਚੁਪ ਚੁਪਾਤੇ ਅਰਬੀਆਂ ਕੀਤਾ ਕੂਚ ਤਮਾਮ ।
 ਕੋਹ ਚਾਲੀ ਚਲ ਫਜ਼ਰ² ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਆਣ ਮੁਕਾਮ³ ।
 ਫਜ਼ਰ ਹੋਈ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬੈਠਾ ਉਪੱਰ ਤਖਤ ।
 ਆਇਆ ਕਾਰਣ ਦੇਉਬੰਦ, ਫਰਮਾਵੇ ਬਦ ਬਖਤ⁴ ।
 ਸੁਣ ਕੈਫੀਅਤ⁵ ਰਾਤ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਧਰਤੀ ਵਿਹਲ ਨ ਦੇਂਵਦੀ, ਦੂਰ ਆਹਾ ਅਸਮਾਨ
 ਕਹਿੰਦਾ, 'ਕਹਿਆ ਆਕਿਲਾ⁶ ਸੱਚਾ ਕੌਲ ਅਯਾਨ⁷ ।
 ਦੇਵਣ ਥਾਉਂ ਕਮੀਨਿਆਂ ਹੁਰਮਤ⁸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ।"
 ਉਠ ਗਸਤਮ ਨੇ ਆਖਿਆ, 'ਹੁਣ ਕੀ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ?
 ਕਰੋ ਸਵਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਹੱਥੋਂ ਗਇਆ ਨ ਚੋਰ ।"
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, 'ਨਾ ਜਾਵਸਾਂ, ਜਾਵੇ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਪਵੇ ਸ਼ਿਕਸਤ⁹ ਅਚਾਣਕੇ, ਮੈਂ ਹੋਸਾਂ ਬਦਨਾਸ ।
 ਇਕ ਬਦਨਾਮੀ ਲਾਹੁੰਦਾ ਦੂਜੀ ਲਵਾਂ ਲਵਾ ।
 ਖਾਕ ਹੱਥੋਂ ਸੌ ਲਹੂ ਥੀ, ਰਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛੁਤਾ ।"
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਵਣਾ, ਜੇ ਨਾਹੀਂ ਖੁਦ ਸ਼ਾਹ ।
 ਕਰ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਫੌਜ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਹਮਰਾਹ¹⁰ ।
 ਇਜ਼ਨ¹¹ ਦਿੱਤਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲਸਕਰ ਹੋਇਆ ਸਵਾਰ ।
 ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਲੈ ਮਗਰੇ ਗਏ ਕਫਾਰ¹²

1. ਅੰਨੇ । 2. ਸਵੇਰੇ, ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ । 3. ਡੇਰਾ, ਉਤਾਰਾ, ਠਹਿਰਾਓ । 4. ਬਦ ਨਸੀਬ । 5. ਹਾਲਤ । 6. ਬੁੱਧਵਾਨਾਂ । 7. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ । 8. ਇੱਜ਼ਤ, ਆਬਰੋ । 9. ਹਾਰ । 10. ਸਾਥ । 11. ਹੁਕਮ, ਆਗਿਆ । 12. ਕਾਫ਼ਿਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ।

ਵੱਕੀ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ ਦੀ ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ ਨੂੰ ਜਾ ।
 ਮਾਰ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਅਜ ਚੜ੍ਹ ਮਚੀ ਬਲਾ ।
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਫੌਜ ਲੈ, ਅੱਗੇ ਆਲੀ-ਜ਼ਾਤ¹ ।
 ਕੋਹਾਂ ਤਿੰਨ ਅਮੀਰ ਥੀਂ, ਉਰੇ ਬਿਠਾ ਵਿਚ ਘਾਤ ॥
 ਫੌਜਾਂ ਆਈਆਂ ਸਾਮੁਣੇ ਉੱਠ ਪਿਆ ਕਰ ਧਾ ।
 ਨਾਲ ਕੁਫਾਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਜੰਗ ਮਚਾ ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਘੱਤ ਕਹਾ² ॥
 ਘਾਤੋਂ ਨਿਕਲ ਅਚਾਣਕੇ ਪਿਆ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਆ ।
 ਨੇਜ਼ਾ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਦੀ ਲਈ ਤੁਫਾਨ ਬਲਾ ।
 ਲਏ ਨਿਤਾਰ ਨਿਤਾਰ ਕੇ ਤੇਗਾਂ ਹੇਠ ਬਲਾ ।
 ਮਾਰੀ ਫੌਜ ਉਲਾਰ ਕੇ ਪਲਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤੇਗ ਚਲੀ ਦੋ ਦਲਾਂ ਥੀਂ ਹੋਏ ਕਤਲ ਅਵਾਮ³ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਵਰ੍ਹੀ ਸਿਰ ਘੋੜਿਆਂ, ਹੁੰਦੇ ਗਫਕ ਸਵਾਰ ।
 ਸੁਣ, ਭਾਈਆਂ ਵਗ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਕੁਫਾਰ ॥
 ਥੋੜੇ ਅਰਬੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਦੇ ਆਹੇ ਜੰਗ ।
 ਲਸਕਰ ਬਹੁਤ ਕੁਫਾਰ ਦਾ, ਅਰਬੀ ਹੋਏ ਤੰਗ
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਨਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹਿਲਾਈ ਧਰਤਿ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਗਈ ਮੁਸੀਬਤ ਵਰਤ ।
 ਧਾਇ ਪਿਆ ਲੈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਰ ਹਮਲਾ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਪਏ ਬਹਾਦੁਰ ਅਰਬ ਦੇ ਕਰ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਆਣ ਵੜੇ ਵਿਚ ਕਾਫਿਰਾਂ ਜਿਉਂ ਅੱਯੜ⁴ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ।
 ਕਰਨ ਸਫਾਂ⁵ ਆਮਸਤਾ⁶, ਕਰ ਕੁਫਾਰਾ ਜ਼ੋਰ⁷ ।
 ਦੋਹਾਂ ਤਰਹੀ ਹੋਈਆਂ, ਖੜੀਆਂ ਸਫਾਂ ਤਿਆਰ ।
 ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰ ।
 ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਵੇ ਕੋਈ ਜਵਾਨ ।
 ਮਰਗ⁸ ਪਿਆਲਾ ਪੀਵਣਾ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੰਬਿਆ ਅਟਕ ਮਦਾਇਨ ਦਾ ।
 ਤੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਜੰਗ ਨੂੰ, ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਲਗਾ ।
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਗਸਤਮਾ ! ਤੂੰ ਅਜ ਹੱਥ ਵਿਖਾ ।
 ਰਣ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹਰੀਫ⁹ ਦੇ ਜਾ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾ ।
 ਸਰਵਰ¹⁰ ਹੈਂ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੋ ਸਭਨਾਂ ਥੀਂ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ।¹¹
 ਕਿਹੜਾ ਤੈਂ ਬਿਨ ਲੜੇਗਾ ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ ਥੀਂ ਹੋਰ ?”

1. ਉਚੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ (ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ) 2. ਕਹਿਰ ਦਾ ਜੰਗ । 3. ਆਮ ਲੋਕ । 4. ਇੱਜੜ
 (ਭੇਡਾਂ-ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ) 5. ਪਾਲਾਂ, ਜਮਾਤਾਂ । 6. ਸੰਵਾਦਨਾ । 7. ਅਧੀਨ । 8. ਮੌਤ ਦਾ । 9.
 ਦਸ਼ਮਨ । 10. ਸਰਦਾਰ । 11. ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ, ਤਾਕਤਵਰ ।

ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਮੁੜ ਆਖਦਾ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟੋਰ ।
 ਜਾਵੇ ਕਾਰਨ ਦਿਉ ਬੰਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੋਰ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਰਨ ਦੇਉ ਬੰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਜ਼ਾਲਿਮ ਕੋਰ¹ ।
 ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਪੈਰੀ ਆਪਣੀ ਜਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਗੋਰ² ।
 ਜਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਕੁਝ ਵੇਖ ਲੈ ਮਜ਼ਾ ਲੜਾਈ ਦਾ ।
 ਨਕਦ ਨਫਾ ਲੈ ਜਾਵਸੇਂ ਫੌਜ ਚੜਾਈ ਦਾ ।
 ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਗਵਾਈ ਦਾ ।
 ਰਣ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਯਕੀਨ ਹੈ, ਮਾਰ ਉਡਾਈ ਦਾ ।
 ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਨ ਅਦਲ ਹੈ, ਏਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ।
 ਹੇਠਾਂ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਦੀ ਮਾਰ ਦਬਾਈ ਦਾ ।
 ਪੰਜਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ੇਰ ਥੀਂ ਕੰਮ ਸੁਦਾਈ ਦਾ ।
 ਨਾਲ ਦਲੇਰਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਝਗੜਾ ਪਾਈ ਦਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾ ਡੁੱਬੀ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਭਲਵਾਨੀ ਦੇ ਜੋਰ ।
 ਐਸੀ ਕੁੱਵਤ ਵਾਲਿਓ ਕਿਉਂ ਪਾਇਆ ਸੀ ਸੋਰ ?”
 ਇਹ ਆਹੇ ਵਿਚ ਝਗੜਿਆਂ, ਕਰਨ ਨ ਜੰਗ ਅਸਾਨ ।”
 ਉਸ ਆਦੀ³ ਆ ਫੇਰਿਆ ਹਾਥੀ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਆਦੀ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਆਣ ਕਰੇਂਦਾ ਵਾਰ ।
 ਢਾਲੋਂ ਰੱਦੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਪਕੜ ਲੱਤੋਂ ਜਾ ਲੈ ਗਿਆ, ਸਿਰ ਤੇ ਦੇ ਘੁਮਘੋਰ⁴ ।
 ਮਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਵਿਚ ਠੱਕਿਆ, ਦੋ ਹੱਥ ਕਬਰੋਂ ਜ਼ੋਰ⁵ ।
 ਬਦਨ ਟੁੱਟਾ, ਰੂਹ ਨਾ ਰਹਿਆ, ਮੋਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਰੂਹ ਡਰਦੀ ਮੁੜ ਕਦੀ ਭੀ ਉੜੀ ਨ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਮਾਰੇ ਖੌਫ ਅਮੀਰ ਦਾ ਦੋਜ਼ਖ ਰਹੇ ਕਬਾਬ ।
 ਨਾ ਆਏ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਖੁਆਬ⁶ ।
 ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਗਸਤਮ ਨਾ-ਹਮਵਾਰ⁷ ।
 ਫੌਜ ਉਲਾਰ ਅਮੀਰ ਤੇ ਵਾਗ ਸੁਟੋ ਇਕਵਾਰ ।
 ‘ਮਰਦੋ ! ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਤੇ ਢੋਈ ਵਲ ਮੈਦਾਨ ।
 ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਫਰਮਾਂਵਦਾ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ‘ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਫੌਜ ਥੀਂ ਆਵੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਪੁਰਜੇ ਕਰਸਾਂ ਤੇਗ ਥੀਂ ਖੜੇ⁸ ਨ ਸਾਬਤ ਜਾਨ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਧੂਹ ਵੜਿਆ ਤਲਵਾਰ ।
 ਕਰ ਨਾਹਰਾ ਧਰ ਖਿੰਗ⁹ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸਫਾਂ¹⁰ ਨਿਘਾਰ ।

1. ਅੰਨ੍ਹਾ । 2. ਕਬਰ । 3. ਇਕ ਕਾਫ਼ਿਰ ਸਰਦਾਰ । 4. ਦਕੂ । 5. ਨੀਚੇ, ਹੇਠਾਂ । 6. ਸੁਪਨਾ ।
 7. ਨਾ-ਮਾਕੂਲ । 8. ਲੈ ਜਾਵੇਂ । 9. ਘੋੜਾ । 10. ਫੌਜੀ ਪਾਲਾਂ, ਜਮਾਤਾਂ ।

ਵਾਰ ਨ ਦੇਵੇ ਤੇਗ ਥੀਂ ਚਾਲਾਕੀ ਵਿਚ ਆ ।
 ਮਕਤੂਲਾਂ¹ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆ ਹਿਰਾਕ² ਭੁਲਾ ।
 ਮਾਰੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਾ ।
 ਇੱਕੋ ਹਮਲਾ ਮਾਰਿਆ ਲਸ਼ਕਰ ਗਿਆ ਹਵਾ ।
 ਇਕ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਦੂਜਾ ਕੀਤਾ ਦੂਰ ।
 ਤੀਜਾ ਹਲਕਾ ਤੋੜਿਆ, ਝਾੜੇ ਸਿਰੋਂ ਗਰੂਰ ।
 ਅੱਗੇ ਧਰੀ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫੌਜ ਕੁਫ਼ਾਰਾਂ³ ਦੀ ।
 ਪਵੇ ਪੁਕਾਰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਗਿਰਿਆ ਜ਼ਾਰਾਂ⁴ ਦੀ ।
 ਜਾਂ ਸਭ ਅੱਗੇ ਲਗ ਟੁਰੇ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ।
 ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਧਾਵੇ ਦਾ ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਦੇਓ ਨਾ ਆਰਾਮ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਪਿਆ ਤਮਾਮ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਨੱਸੇ ਜਾਂਵਦੇ ਅੱਗੇ ਲਏ ਲਗਾ ।
 ਮਰਦ ਬਹਾਦਰ ਅਰਬ ਦੇ ਖੜਦੇ ਪੇਸ਼ ਦਬਾ ।
 ਹੁਰਮਜ਼ ਬਿਨ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ⁵ ਆਹਾ ਨੱਸ ਗਇਆ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤੱਰਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
 ਦੂਜਾ ਬੇਟਾ ਉਰਦਸ਼ੇਰ ਆਹਾ ਕੁੱਵਤ ਮੰਦ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੇ ਆਂਦਾ ਘੱਤ ਕਮੰਦ ।
 ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਕੇ, ਆਂਦੇ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ।
 ਰੋਂਦੇ ਆਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਬ⁶ ਅਸੀਰ⁷ ।
 ਫੌਜ ਅਰਬ ਦੀ ਲੁੱਟਿਆ ਕੁਫ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ।
 ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਉਠ ਤੇ ਤੇਗਾਂ ਤੰਬੂਆਂ ਨਾਲ ।
 ਨੱਸੀ ਫੌਜ ਸ਼ਿਕਸਤ ਖਾ, ਵੜੀ ਮਦਾਇਨ ਆ ।
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਦਿਲੋਂ ਰਹਿਆ ਪਛੁਤਾ ।
 ਤੇ ਸੁਣਿਆ, ‘ਦੋ ਪੁਤ ਹੁਣ ! ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਲਏ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਜੀਵਦੇ ਯਾ ਹੋ ਕਤਲ ਗਏ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਕੀ ਜਾਣਾ ਕੀ ਹੋਗੁ ।
 ‘ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਂਵਦਾ, ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸੋਗ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਨਾ ਦਿਲ ਫਿਕਰ ਧਰੋ ।
 ਫਰਜ਼ਦਾਂ⁸ ਦੇ ਮਰਨ ਥੀਂ ਖਾਤਿਰ ਜਮਾਂ ਕਰੋ ।
 ਅਜ ਕਲ ਜ਼ਿੰਦਾ ਆਵਸਨ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਵਿਚ ਖੈਰ ।
 ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਨ ਵੈਰ ।

1. ਕਤਲ ਹੋਏ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ । 2. ਰਣਭੂਮੀ । 3. ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ । 4. ਰੋਣ ਕੁਰਲਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ।
 5. ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੁਰਮਜ਼ । 6. ਦੁੱਖ । 7. ਜਕੜ ਜਾਂ ਫਸੇ ਹੋਏ । 8. ਪੁਤ੍ਰਾਂ ।

ਸਬਰ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਓੜਕ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ।
ਪਲ ਪਲ ਉਖੜ ਜਾਂਵਦਾ, ਸਬਰੋਂ ਦਰਦ ਕਰਾਰ ।੨੦।
ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਯਲਆਦੀਆਂ ਸਮੇਤ
ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜਣਾ ਤ ਬਖਤਕ ਬਖਤਿਆਰ ਦਾ
ਯਲਆਦੀਆਂ ਪਰ ਉਜ਼ਰ ਕਰਨਾ ।

ਜਾਣ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਹੋ ਗਏ ਅੰਦਰ ਵਸ ਅਮੀਰ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਛੋੜਦਾ ਕਰਦਾ ਨਾਂਹਿ ਅਸੀਰ¹ ।
ਖਿਦਮਤ ਬਹੁਤ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ਕਰਦਾ ਅਦਬ ਤਮਾਮ ।
ਦੇਂਦਾ ਆਹਾ ਬਹਿਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ² ਮੁਕਾਮ³ ।
ਪਾਸ ਰਖਾਏ ਆਪਣੇ ਤਿਨ ਦਿਨ ਤੇ ਤਿਨ ਰਾਤ ।
ਦਿਨ ਪਰਬੇ⁴ ਫਰਮਾਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀ ਜ਼ਾਤ⁵ ।
‘ਸ਼ਾਹ ਪੁਤਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਥੀ ਹੋਸੀ ਹਾਲ ਮਲਾਲ⁶ ।
ਤੂੰ ਲੈ ਜਾ ਯਲਆਦੀਆਂ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ।’
ਪੰਜ ਸੈ ਨਾਲ ਸਵਾਰ ਲੈ, ਤੇ ਚੌਤਾਲੀ ਵੀਰ ।
ਮੁੜਿਆ ਤਰਫ ਮਦਾਇਨੇ ਘੜੀ ਨ ਕਰੇ ਤਾਖੀਰ⁷ ।
‘‘ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਪਹੁੰਚਾ ।
ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਰੰਜਾਣਨਾ ਨਾਹੀਂ ਮੂਲ ਰਵਾ ।
ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕਰੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨ ਨੋਸ਼⁸ ।
ਇਹ ਨਸੀਹਤ ਅਸਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਵਿਚ ਗੋਸ਼⁹ ।’’
ਯਲਆਦੀ ਸੁਣ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਗਿਆ ਲੈ ਨਾਲ ।
ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਆਇਆ ਇਸਤਕਬਾਲ¹⁰ ।
ਮਿਲ ਫਰਜ਼ੰਦਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਲਇਆ ਲਗਾ
ਠੰਢ ਪਈ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਹੁਣ ਗਮ ਰਹਿਆ ਨ ਕਾ ।
ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ¹¹ ।
ਖਿਲਾਤ ਦੇਵੇ ਫਾਖਰਾ, ਤੇ ਇਨਆਮ ਤਮਾਮ ।
ਹੋਇਆ ਵਕਤ ਤੁਆਮ¹² ਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨ ਤੁਆਮ ।
ਖਾਧਾ ਪੁਰ ਸ਼ਾਦਾਦੀਆਂ ਖਾਣਾ ਨਾਲ ਅਰਾਮ ।
ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਲਿਆਂਵਦੇ ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਬ ਗੁਲਾਮ ।
ਇਹ ਭੀ ਨਾ ਰਹਿ ਸੱਕਿਆ ਦੇਖ ਮਯੇ¹³ ਗੁਲਫਾਮ¹⁴ ।
ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
ਲੈ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੱਟ ਨਿਘਾਰ ।

1. ਕੈਦੀ । 2. ਉੱਚਾ । 3. ਸਥਾਨ । 4. ਅਗਲੇ । 5. ਬੁਲੰਦ ਰੁਤਬਾ । 6. ਰੰਜ । 7. ਦੇਰ, ਚਿਰ । 8. ਪੀਣਾ । 9. ਕੰਨ । 10. ਸੁਆਗਤ । 11. ਭਾਵ-ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ । 12. ਭੋਜਨ । 13. ਸ਼ਰਾਬ । 14. ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਰੰਗ ।

ਕੈਫ਼ਾਂ¹ ਭੀ ਪੀ ਪਾਇ ਕੇ ਲੈਂਦਾ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ।
 ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸੇ, ਚਾੜ੍ਹ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਤਾ ।
 ਹਾਲ ਡਿਠਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਨੈਨ ਭਰੇ ਵਿਚ ਖੂੰ² ।
 ਦੇਖ ਪੁੱਛੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਨੂੰ ।
 ਕੀਤੀ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਹਾਲਤ ਇਹ ਤਕਰੀਰ³ ।
 ‘ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਯ⁴ ਪੀਵਣੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਅਮੀਰ ।
 ਹੁਣ ਪੀ ਬੈਠਾ ਰੱਜ ਕੇ ਮਸਤ ਗਿਆ ਹੋ ਸ਼ੇਰ ।
 ਦੇਖ ਮਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਕਰੇ ਫ਼ਨਾਹ ਦਲੇਰ ।
 ਦਸਦੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਹੁਣ ਭਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਹਰ ।
 ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਬਹਿਰਾਮ⁵ ਥੀਂ ਵੜੇ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ।
 ਕਰੇ ਫ਼ਨਾਹ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ।
 ਇਸ ਵਹਿਸ਼ੀ ਦੀ ਕੈਫ਼ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ।
 ਜੇ ਰਹਿਸੀ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸੇ ਹਾਲ ਘੜੀ ਯਾ ਪਹਿਰ ।
 ਬੇ-ਖੁਦ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਖੂਨ ਵਗਾਸੀ ਨਹਿਰ ।
 ਕਰ ਰੁਖਸਤ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਟੋਰ ਦਿਓ ।
 ਤੇ ਇਨਾਮ ਜੁ ਏਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੋਰ ਦਿਓ ।’
 ਰੁਖਸਤ ਕਰਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ।
 ਇੱਜ਼ਤ ਕਰ ਕੇ ਟੋਰਿਆ, ਹੁਰਮਤ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਲੈ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਟੁਰ ਗਿਆ ਪੰਜ ਸੈ ਨਾਲ ਸਵਾਰ ।
 ਥੋੜਾ ਪੈਂਡਾ ਜਾਂਵਦੇ ਨਿਕਲੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
 ਪੁਰ ਸੱਦ ਦੀ ਫੇਰ ਮੁੜ ਆ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦੇਖ ਕੰਬੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੋ ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
 ‘ਮੈਨੂੰ ਮੱਟ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਹੋ ਦੋ ਚਾਰ ।
 ਦੇਖੋ ਇਕੋ ਛੱਕ ਥੀਂ ਜਾਸਾਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਘਾਰ ।
 ਇਤਨੀ ਕੈਫ਼ ਨਿਘਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਰਹਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਨਾ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆਵਸਾਂ, ਸਾਰੀ ਲਵਾਂ ਪਰਾ ।
 ਇਹ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਮਰਦੁਮੀ ਦੇਖ ਲਓ ਅਜਮਾ ।’
 ਉਜ਼ਰ ਨ ਕੀਤਾ ਸੁਣਦਿਆਂ, ਦਿੱਤੀ ਹੋਰ ਸ਼ਰਾਬ ।
 ਯਲਆਦੀ ਸਭ ਪੀ ਗਿਆ, ਮਸਤ ਨ ਹੋਇਆ ਖਰਾਬ ।

1. ਨਸ਼ੇ । 2. ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਲਾਲ, ਔਖਾ । 3. ਬਿਆਨ । 4. ਸ਼ਰਾਬ । 5. ਖਾਕਾਨਿ ਚੀਨ (ਚੀਨ-ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ), ਜਿਸਦਾ ਪਿਛੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ।

ਧਰ ਮੋਢੇ ਤੇ ਗੁਰਜ਼ ਨੂੰ, ਹੋ ਟੁਰਿਆ ਅਸਵਾਰ ।
ਹਮਰਾਹੀਆਂ ਲੈ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਪੰਧ ਗਿਆ ਦੋ ਚਾਰ ।
ਚੌਂਹ ਕੋਹੀਂ ਆ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਡੇਰਾ ਲਇਆ ਉਤਾਰ ।
ਭਾਈ ਸਾਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਮਨੁ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਰ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਝੱਟ ਸੱਦਿਓ, 'ਹੁਣ ਕਿਉ ਲਾਵੇਂ ਦੇਰ ।
ਢੱਕੇ ਫੌਜ ਮਦਾਇਨੋਂ, ਪਵੇ ਲੜਾਈ ਫੇਰ ।"
ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣੇ ਨ ਹਾਲ ਪੁਕਾਰ ।
ਕਹੇ ਨ ਏਥੋਂ ਜਾਵਸਾਂ, ਲੈਸਾਂ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
ਝੂਠ ਵਲੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਲਿਖ ਪਰਵਾਨੇ ਚਾਰ ।
ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਲਦਾ ਕਰ ਤਾਕੀਦ ਹਜ਼ਾਰ ।
'ਐ ਖਾਕਾਂ ਫਗਫੂਰ¹ ਤੇ ਦਾਰ² ਤੇ ਅਰਜੰਗ³ ।
ਉੱਪਰ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀਆਂ ਰਾਤੀਂ ਮਾਰੋ ਜੰਗ ।
ਰਲ ਬਖਤਕ ਥੀਂ ਨਾਲ ਲੈ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ।
ਕਰੋ ਫਨਾਹ ਯਲਆਦੀਆਂ ਕਰ ਗਲਬਾ ਪੈਕਾਰ⁴ ।"
ਇਹ ਪਰਵਾਨੇ ਦੇਖ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।
ਬਖਤਕ ਅਪਨੀ ਫੌਜ ਲੈ ਨਾਲ ਗਿਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
ਸੁੱਤੇ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀਆਂ ਉੱਪਰ ਆਣ ਪਏ ।
ਅਵਲ ਪੰਜ ਸੈ ਨਾਲ ਦੇ ਸੁੱਤੇ ਮਾਰ ਲਏ ।
ਏਹ ਚੌਤਾਲੀ ਹੋਇ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਬਦਨ ਤਮਾਮ ।
ਲੈ ਹਥਿਆਰ ਕੁਫਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਤਲਾਮ ।
ਸਾਰੇ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀਆਂ ਖੂਨ ਰਸੇ ਅੰਦਾਮ⁵ ।
ਲਸਕਰ ਮਾਰ ਕੁਫਾਰ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਬੇ-ਆਰਾਮ ।
ਜੋਸ ਧਰੇ ਚੌਤਾਲੀਆਂ ਨਾਹਰੇ ਘੱਤ ਕਹਾ ।
ਕਾਫਿਰ ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਕੁਝ, ਲਏ ਅਗੇ ਕੁਝ ਲਾ ।
ਰਲ ਭਾਈਆਂ ਕੁਫਾਰ ਦਾ ਲਸਕਰ ਲਇਆ ਦਬਾ ।
ਅੰਦਰ ਵੜੇ ਪਹਾੜ ਦੇ, ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਲੈ ਜਾ ।
ਚਾਰੋਂ ਤਰਫੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੋਏ ਬੰਦ ।
ਇਕ ਤਰਫੇ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਸਨ ਬਾਕਾਂ ਕੁੱਵਤਮੰਦ ।
ਖਾਤਿਰ ਖੂਹ ਤਲਵਾਰ ਥੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਣ ਫਨਾਹ ।
ਉਡਣ ਯਲਾਂ⁶ ਦੀ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਜਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾ ।
ਤੋੜ ਗਵਾਈਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਫਾੜ ਗਵਾਏ ਚੰਮ ।
ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣਿਆ ਕੰਮ ।

1. ਸ਼ਾਹ ਚੀਨ ਦੀ ਪਦਵੀ । 2. ਸ਼ਾਹ ਈਰਾਨ । 3. ਇਕ ਹੋਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 4. ਲੜਾਈ ਦਾ ਗਲਬਾ (ਜ਼ੋਰ) ਪਾ ਕੇ । 5. ਜਿਸਮ, ਸਰੀਰ । 6. ਬਹਾਦੁਰਾਂ. ਜੋਧਿਆਂ ।

ਰਹਿੰਦੇ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਮਰਦ ਵਹਮ ਸਾਮਾਨ ।
 ਕਹਿੰਦੇ ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀਆਂ ਦੋਜ਼ਖ ਚਲੋ ਰਵਾਨ ।
 ਕਤਲ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇ ਰੁਕੇ ।
 ਸੋ ਭੀ ਮਾਰੇ ਖੌਫ ਦੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ।
 ਵੇਖਣ ਲਾਸ਼ਾਂ ਹਿਲਦੀਆਂ ਜਿਤਵਲ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਕਰਦੇ ਦੋ ਦੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਜ਼ਿੰਦੇ ਹੋਇ ਨਿਤਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੁਬਹ ਤੇ ਤਖਤ ਬਹੇ ਆ ਸ਼ਾਹ ।
 ਪੰਜ ਅਮੀਰ ਨ ਦਿੱਸਦੇ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਨਿਗਾਹ ।
 ਪੁੱਛੇ, 'ਕਿੱਥੇ ਕਾਰਨਾਂ ! ਗਏ ਪੰਜੇ ਉਮਰਾ ?'
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, 'ਉਹ ਫੌਜ ਲੈ ਰਾਤ ਗਏ ਸਭ ਧਾ ।
 ਰਾਤੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੇ ਸ਼ਬਖੂਨ¹ ।
 ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਯਲਆਦੀਆਂ ਤਾਈਂ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂਨ² ।'
 ਆਹ ਭਰੇ ਸੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਰ ਅਫਸੋਸ ਹਜ਼ਾਰ ।
 'ਉਹ ਅੱਗੇ ਯਲਆਦੀਆਂ ਕੀ ਮਾਰਨ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮੇਰੇ ਇਹ ਉਮਰਾ ਸਨ ਪੰਜ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।
 ਸੋ ਰਾਤੀਂ ਯਲਆਦੀਆਂ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮਾਰ ।'
 ਫਜ ਲਈ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜਾਂ ਲਸਕਰ ਲੈ ਨਾਲ ।
 ਡਿੱਠਾ ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀਆਂ, ਦੇਖ ਹੋਏ ਤਪ ਲਾਲ ।
 ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ ਕਤਲ ਹ ਹੁਣ ਆ ਨਵੇਂ ਗਏ ।
 ਯਲਆਦੀ ਛੱਡ ਅਗਲਿਆਂ, ਇਤਵਲ ਉਲਟ ਪਏ ।
 ਆਣ ਪਏ ਜਾਂ ਤੇਗ ਲੈ, ਕੰਬ ਖਲੋਤਾ ਸ਼ਾਹ ।
 ਖੁਆਜਾ ਅੱਗੇ ਯਲਾਂ³ ਦੇ ਮੱਲ ਖਲੋਤਾ ਰਾਹ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, 'ਯਲਆਦੀਓ ! ਅਟਕੇ ਰਹੋ, ਖੜੇ ।
 ਅਸੀਂ ਨ ਕਰਨੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹੇ ।
 ਤੇਗਾਂ ਧਰੋ ਮਿਆਨ ਤੇ ਕਰੋ ਲੜਾਈ ਦੂਰ ।
 ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ ਦੇ ਨਾ ਹੋਵੋ ਮਗਰੂਰ⁴ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਯਲਆਦੀਆਂ, 'ਹਜ਼ਰਤ ! ਨਾਂਹ ਹਟਾ ।
 ਰਣ ਵਿਚ ਇਸ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾਈਏ ਹੱਥ ਵਿਖਾ ।
 ਚਾਹਿਆ ਇਸਨੇ ਮਾਰਨਾ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਹੱਕ ।
 ਕਰ ਦਿਖਲਾਈ ਅਸੀਂ ਭੀ ਤਨ ਇਸ ਦਾ ਦੋ ਸ਼ੱਕ⁵ ।'
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, 'ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਏਸ ਦਗੇ ਦੀ ਕਾ⁶ ।

1. ਰਾਤ ਦਾ ਧਾਵਾ 2. ਤਬਾਹ ਹਾਲ । 3. ਯਲਆਦੀ ਜੋਧਿਆਂ । 4. ਅਭਿਮਾਨੀ । 5. ਟੁਕੜੇ, ਟੋਟੇ । 6. ਕੋਈ ।

ਤਾਂ ਭੀ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀਆਂ ਜ਼ਰਾ ਨ ਆਵੇ ਸਬਰ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਖਬਰ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਖੁਆਜ਼ਾ ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ¹ ।
 ‘ਮਰਦਾ ! ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਥੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਨਕਾਰ ।
 ਜੰਗ ਨ ਕਰ ਸੁਲਤਾਨ ਥੀਂ, ਮੁੜ ਹਮਜ਼ੇ ਵਲ ਜਾਹ ।
 ਇਹ ਬਖਤਕ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਖਬਰ ਨ ਪਾਈ ਸ਼ਾਹ ।”
 ਹੁਕਮੋਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਹਟ ਯਲਆਦੀ ਸ਼ੇਰ ।
 ਅੱਗੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਫੇਰ ।
 ‘ਖਤ ਲਿਖ ਦੇਹ, ਜੋ ਉਮਰ ਨੇ ਪੀਤੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ।
 ਪਰ ਬਦਮਸਤ ਨ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਖੁਆਬ ।
 ਉਮਰ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਨਾ ਜ਼ਬੂਨ² ।
 ਮਾਰਿਆ ਆ ਕੁੱਫਾਰ³ ਨੇ ਰਾਹ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਖੂਨ ।
 ਏਹ ਖਤ ਲਿਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਮਾਨ⁴ ।
 ਜੇ ਇਹ ਖਤ ਨ ਲਿਖ ਦੇਹੋ ਜੰਗ ਕਰਾਂ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਹੱਥੀਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਮੁਹਰ ਕਰਾਈ ਖਤ ਤੇ, ਹੋਇਆ ਉਮਰ ਰਵਾਨ ।
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਥਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁੜਿਆ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ।
 ਯਲਆਦੀ ਦੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ।
 ਮਾਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਸਦਹਾ⁶ ।
 ‘ਮੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ਿਰ ਜ਼ਾਦਿਆ⁷ ਆਇਓਂ ਨੰਗ⁸ ਲਵਾ ।
 ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਦੇ ਕਿਉਂ ਲਿਖੇ ਤੂੰ ਝੂਠੇ ਫਰਮਾਨ ?
 ਫੌਜਾਂ ਮਾਰ ਗਵਾਈਆਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਬਖਤਕ ਰੋਵੇ ਜ਼ਾਰ ਜ਼ਾਰ, ‘ਏਵੇਂ ਸੀ ਤਕਦੀਰ ।
 ਇਹ ਬੇ ਅਕਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਬਖਸ਼ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ।”
 ਉਧਰ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੀ ਓਹ ਚੌਤਾਲੀ ਵੀਰ ।
 ਤਨ ਜਾਮੇ ਰੱਤ ਭਿੰਨੜੇ, ਆਏ ਹਾਲ ਜ਼ਹੀਰ⁹ ।
 ਪਾਈ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫੌਜ ਹੋਈ ਨਾ-ਬੁਦ¹⁰ ।
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਆਂਵਦੇ ਸਾਰੇ ਖੂਨ ਆਲੂਦ¹¹ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਆਇਆ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਅੱਮ ਨਬੀ¹² ਫਰਮਾਂਵਦਾ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਅਯਾਨ¹³ ।
 “ਸ਼ਿਕਮ ਬੰਦਗੀ¹⁴ ਜ਼ਾਲਿਮਾਂ ! ਹੋਇਓਂ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂਨ¹⁵ ।
 ਕਰ ਬਦ ਮਸਤੀ ਅਪਣਾ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਇਉਂ ਖੂਨ ?”

1. ਵਡਾ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਰਗਾ । 2. ਆਜਿਜ਼, ਅਧੀਨ । 3. ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ । 4. ਰਾਤ ਦਾ ਹਮਲਾ । 5. ਪਨਾਹ, ਆਰਾਮ । 6. ਸੈਂਕੜੇ । 7. ਪੁਤ੍ਰਾਂ । 8. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਾ ਧੱਬਾ । 9. ਬੁਰੇ ਹਾਲ । 10. ਨਸ਼ਟ । 11. ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਹੋਏ । 12. ਨਬੀ (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ) ਦਾ ਅੱਮ (ਚਾਚਾ) । 13. ਪ੍ਰਗਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ । 14. ਪੈਟ ਪਿੱਛੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 15. ਬੁਰੇ ਹਾਲ ।

ਲਿਖਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਦਾ ਉਮਰ ਦੇਵੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ।
 ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਵਾਲੀ¹ ਅਰਬ ਜਵਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਦੇਖ ਯਲਾਂ² ਦੇ ਘਾ³ ।
 ‘ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜ਼ੁਮੁਰਿਆ⁴ ! ਝਬਦੇ ਕਰੀਂ ਦਵਾ ।
 ਬਦਨ ਖ਼ਮੀਰੀ⁵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸ ਰਸ ਵਹਿਨ ਨਹੀਂ ।
 ਹੋ ਨਾਸੂਰ⁶ ਝਘਾਰੀਆਂ⁷ ਵਹਿੰਦੇ ਰਹਿਨ ਨਹੀਂ ।’
 ਹਲਦੀ, ਰੋਗਨ⁸, ਫਟਕੜੀ, ਮੌਮ, ਹਫ਼ਜ਼⁹, ਗੁਲਨਾਰ ।
 ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਉਪੱਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਹਮ¹⁰ ਧਰੇ ਅਯਾਰ ।
 ਮਰਹਮ ਥੀਂ ਸਭ ਯਲਾਂ ਨੇ ਸਿਹਤ ਪਾਈ ਠੀਕ ।
 ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਉਡੀਕ ।
 ਚੇਟਕ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਧਰੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਕਰਦ¹¹ ।
 ਮਹਜੂਰੀ¹² ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਦਰਦ ਉਡਾਈ ਗਰਦ ।
 ਦਿਲ ਜਾਲੇ, ਤਨ ਗਾਲਦਾ, ਆਹ ਤੱਤੀ, ਦਮ ਸਰਦ¹³ ।
 ਨੈਨ ਭਰਨ ਰੱਤ ਰੱਲੀਆਂ, ਸੁਰਖ¹⁴ ਅੱਖੀਂ, ਰੁਖ¹⁵ ਜ਼ਰਦ¹⁶ ।
 ਲਹਿਰ ਵਗੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਦੀ ਵਿਚ ਬਿਰਹੋਂ ਦਾ ਦਰਦ ।
 ਭਾਰ ਭਲੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਝੱਲ ਖੜਾ ਸਿਰ ਮਰਦ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਰੰਗ ਅਵੱਲੜਾ ਜਾਨ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਰੋਕ ।
 ਕਰੇ ਉਧਾਰ ਵਸਾਲ ਦਾ ਧਰ ਨਾ ਮੁਕਦੀ ਨੋਕ ।
 ਪਰ ਭੀ ਅਜੇ ਨ ਮੁਹਲਤੋਂ ਸ਼ਰਤ ਕਰੇ ਇਕਰਾਰ ।
 ਇਸ ਫ਼ਾਸਿਦ¹⁷ ਬੇ-ਸਿਲਮ¹⁸ ਦਾ ਉਲਟਾ ਬਣਜ਼ ਵਪਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਰੋ ਰੋ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ¹⁹ ।
 ਮੋੜਾਂ ਪਾ ਇਕਵਾਰ ਭੀ, ਯਾ ਰੱਬ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਜਾਨ ਰਹੇ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਭੀ, ਜੇ ਦਿਲਦਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਜਿਸ ਚਾ ਘਰੋਂ ਉਜਾੜਿਆ, ਮੁੜ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਮਰਗੁ ਮਿਲੇ ਅਨ ਆਵਣੀ²⁰ ਜੇ ਨਾ ਯਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਮੇਲ ਰੱਬਾ ਮੁੜ ਹੱਸ ਕੇ, ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਮਿਲੇ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਲਾਟ ਵਧੇਰੀ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਸੁਅਲਾ ਵਾਰ²¹ ਮਿਲੇ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਜਾਨ ਕਬਾਬ ਨੂੰ ਕੌਣ ਵਿਸਾਲ ਮਿਲੇ ?
 ਇਸ ਲਾਂਬੂ ਨੂੰ ਦਰਦ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਖ਼ਾਰ²² ਮਿਲੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਰਦੋਂ ਰੋਂਵਦਾ ਵਧ ਆਜ਼ਾਰ²³ ਮਿਲੇ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਵਾਲੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਤੇ ਘਾਹ ਤਲਵਾਰ ਮਿਲੇ ।

1. ਮਾਲਿਕ । 2. ਯਲਆਦੀ ਜੋਧੇ । 3. ਜ਼ਖ਼ਮ । 4. ਮੋਢੀ, ਆਗੂ । 5. ਫੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜਿਸਮ । 6. ਵਹਿੰਦਾ ਫੋੜਾ ਜਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮ । 7. ਸੜੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ । 8. ਤੇਲੀ । 9. ਇਕ ਦਵਾਈ । 10. ਮਲਮ । 11. ਕਾਤੀ, ਨਸ਼ਤਰ । 12. ਵਿਛੋੜਾ, ਜੁਦਾਈ । 13. ਠੰਢੀ । 14. ਲਾਲ । 15. ਮੂੰਹ । 16. ਪੀਲਾ । 17. ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ । 18. ਸ਼ਾਹ ਫ਼ਾਰਸ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਬੋਟੇ ਸਲਮ ਵਾਂਗੂ ਵਿਕੇ ਹੋਏ । 19. ਵਿਰਲਾਪ । 20. ਅਣਆਈ । 21. ਲਾਟਾਂ ਕੱਢ ਕੇ । 22. ਕੰਡੇ । 23. ਦੁੱਖ ।

ਸਿਰ ਪਰ ਭਾਰ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਭਾਰੇ ਭਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਇਕ ਦੁੱਖ ਨੂੰ, ਹੁਣ ਦੁਖ ਚਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਯਾਰ ਵਲੋਂ ਹਿਰਮਾਨ¹ ।
 ਦੂਰੀ ਥਾਉਂ ਮਕਾਨ ਦੀ, ਸਬਰ ਨ, ਜਲਦੀ ਜਾਨ ।
 ਹੁਣ ਪਰਵਾਨਾ ਸੁਲਹ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ।
 ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਾਕਤ² ਯਾਰ ਦੀ ਘੜੀਆਂ ਪਲਕ ਮਿਨੇ ।੨੧।
ਸ਼ਹਪਾਲ ਦੇ ਕਾਸਿਦ³ ਦਾ ਮਦਾਇਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਤੇ
ਫ਼ਰਿਆਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ
ਦਾ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਸਰਨਦੀਪ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਦਾ ਲੰਧੋਰ
ਨੂੰ ਫੜਨਾ ।

ਯਾਰ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਦਾ ਖੁਆਜਾ ਅਹਿਮਦ ਨਾਮ ।
 ਸ਼ੇਰ ਸੀਹ ਤਨ⁴ ਹਿੰਦ ਦਾ ਪੁਛਦਾ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼ ਨੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਨੌਕ ਕਲਮ ਸਿਰ ਤਾ ।
 ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖਨ ਦਾ, ਸ਼ਿਅਰ ਵਗਾਏ ਦਾ ।
 ਸੀ ਇਕ ਦਿਨ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬੈਠਾ ਉਪੱਰ ਤਖਤ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਫ਼ਰਿਆਦ ਦਾ ਪਿਆ ਅਵਾਜ਼ਾ ਸਖਤ ।
 ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਸੁਣ ਕਰਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ।
 ‘ਖਬਰ ਲਓ, ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਦੁਖੀਆ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ?’
 ਬਖਤਕ ਪੁੱਛੇ, ‘ਕੌਣ ਹੈ’, ਮਰਦਾ ! ਆਖ ਸੁਣਾ ?

ਕਿਨ ਤੈਨੂੰ ਰੰਜਾਣਿਆ⁵ ਘਰ ਤੇਰੇ ਕਿਸ ਜਾ ?’
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਂ ਪੈਕ⁶ ਹਾਂ, ਘਲਿਆ ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ।
 ਆਇਆ ਹਾਂ ਸਰਨਦੀਪ ਥੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ।’
 ਅਰਜ਼ੀ ਹੱਥੋਂ ਉਸ ਦਿਓਂ ਬਖਤਕ ਲੈਂਦਾ ਖਿੱਚ ।
 ਪਾਸ ਗਇਆ ਲੈ ਸ਼ਾਹ ਦੇ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਮਜਲਿਸ⁷ ਵਿਚ ।
 ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਨੇ ਕਰ ਕਰ ਸੌ ਤਾਜੀਮ⁸ ।
 ਸੁਣਦਾ ਅੰਦਰ ਮਜਲਿਸੇ ਵਾਲੀ ਹਫਤ⁹ ਅਕਲੀਮ¹⁰ ।੨੨।
ਸਰਨਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਦਾ ਪਾਰਥਨਾ-ਪੱਤ ।
 ਅੱਵਲ ਸਿਫਤ ਮਨਾਤ¹¹ ਦੀ ਉੱਜੀ¹² ਲਾਤੇ¹³ ਅਸਨਾਮ¹⁴ ।
 ਜੰਦਾਏ¹⁵ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤ¹⁶ ਦੀ ਆਤਿਸ਼ਕਦਹ¹⁷ ਤਮਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮੇਰੀ ਹੈ ਫ਼ਰਿਆਦ ।
 ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਂਵਦੀ, ਤੈਂ ਥੀਂ ਚਾਹਾਂ ਦਾਦ¹⁸ ।

1. ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ, ਨਾ-ਉਮੈਦੀ । 2. ਵਿਛੋੜੇ । 3. ਚਿਠੀ ਰਸਾਂ (Postman) । 4. ਬਲਵਾਨ ਸਰੀਰ ਦਾ । 5. ਦੁੱਖੀ ਕੀਤਾ । 6. ਚਿਠੀ ਰਸਾਂ, ਪਤ੍ਰ ਵਾਹਕ । 7. ਦਰਬਾਰ । 8. ਸਤਕਾਰ । 9. ਸੱਤ । 10. ਦੇਸ਼, ਮੁਲਕ । 11. ਇਕ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਬੁਤ ਜਿਸਨੂੰ ਅਰਬ ਵਿਚ ਹੰਜੀਲ ਤੇ ਖਜਾਅ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਪੂਜਦੇ ਹਨ । 12. ਇਕ ਦਰਖਤ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਅਰਬੀ ਦੇਵਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਦ ਬਿਨ ਵਲੀਦ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲ (ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਰੁਕਮ ਨਾਲ ਸਾੜਿਆ ਸੀ । 13. ਇਕ ਬੁਤ (ਦੇਵੀ ਦਾ-) । 14. ਸਨਮ (ਪ੍ਰੀਤਮ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ । 15. ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ । 16. ਫ਼ਾਰਸ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਾਣਾ-ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ । 17. ਅਗਨੀ-ਕੁੰਡ । 18. ਨਿਆਂ ।

ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਨਜ਼ਾਰ¹ ਦੀ ਸੁਣ ਲੈ ਜ਼ਾਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਅਲਫ਼ੋਂ ਯੇ ਤਕ² ਦਰਦ ਦਾ ਹਾਲ ਕਰਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰ³ ।
 ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਸਰਨਦੀਪ ਦੇ ਜੋ ਆਹਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਮੈਥੀਂ ਵੱਡਾ ਵੀਰ ਸੀ ਨਾਮ ਉਸਦਾ ਸਾਦਾਨ ।
 ਅਦਲੋਂ ਜ਼ੇਵਰ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਈ⁴ ਨੂੰ ।
 ਹੁਕਮੋਂ ਦੇਂਦਾ ਦਬਦਬਾ ਅਦਲ ਸਫ਼ਾਈ ਨੂੰ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਗਇਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਸਾਦਾਨ ।
 ਸੈਦ⁵ ਅੱਗੇ ਸਾਦਾਨ ਦੇ ਹੋਇਆ ਨਿਕਲ ਰਵਾਨ ।
 ਪਿੱਛੇ ਗਇਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਫੌਜੋਂ ਪਇਆ ਜੁਦਾ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਿਚ ਉਜਾੜ ਦੇ ਫਿਰਿਆ ਸੀ ਤਿਨਹਾ⁶ ।
 ਨਾ ਆਬਾਦੀ ਦਿਸਦੀ ਤੇ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਰਾਹ ।
 ਭੁੱਖਾ ਤੇ ਤਿਹਾਇਆ ਤੰਗ ਰਹਿਆ ਹੋ ਸ਼ਾਹ ।
 ਔਰਤ ਤਿੱਠੀ ਜਾਂਵਦੀ ਘੜਾ ਸਿਰੇ ਪੁਰ ਆਬ⁷ ।
 ਪਾਣੀ ਮੱਗੇ ਵੇਖਕੇ ਤਿਹਾਇਆ ਬੇ ਤਾਬ ।
 ਸੁਣ ਔਰਤ ਨੇ ਡੋਲਿਆ ਪਾਣੀ ਘੜਿਓਂ ਸੱਬ ।
 ਲੈ ਆਈ ਸਾਦਾਨ ਨੂੰ ਫਿਰ ਖੂਹੇ ਵਲ ਝੱਬ ।
 ਘੜਾ ਭਰੇ ਜ਼ਨ⁸ ਆਪਣਾ ਖੜਾ ਰਹਿਆ ਸਾਦਾਨ ।
 ਡੋਲ ਲਇਆ ਸਾਦਾਨ ਨੇ, ਪੀਂਦਾ ਪਕੜ ਜਵਾਨ ।
 ਜਾਂ ਪੀਂਦੇ ਸਾਦਾਨ ਨੂੰ ਥੜੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ।
 ਪਕੜ ਹਟਾ ਜ਼ਨ ਪੁੱਛਦੀ, “ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਕੋਈ ?”
 ਕਹਿੰਦਾ ‘ਐ ਬਦਬਖ਼ਤ ! ਤੂੰ ਪੀ ਲੈਵਣ ਆਬ⁹ ।
 ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਦਿਹਾਂ ਜਵਾਬ ।”
 ਫਿਰ ਲੱਗਾ ਮੁੜ ਪੀਵਣੇ, ਲੈਂਦੀ ਫੇਰ ਹਟਾ ।
 “ਕਿਸ ਥਾਉਂ ਤੂੰ ਚੱਲਿਆ ਟੁਰਿਆ ਕਿੱਧਰ ਦਾ¹⁰ ?
 ਫਿਰ ਕਹਿਆ ਸਾਦਾਨ ਨੇ, “ਰੋਕ ਨ ਅਜੇ ਤਰਾਰ ।
 ਰੋਕ ਜਵਾਬ ਸੁਣਾਵਸਾਂ, ਕਰਾਂ ਨ ਮੂਲ ਉਧਾਰ ।’
 ਈਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਔਰਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ।
 ਜ਼ਨ ਕੂੰ ਲੱਗਾ ਮਾਰਨੇ, ਆਂਦੀ ਤੇਗ ਉਲਾਰ ।
 ਜ਼ਨ¹¹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਕਿਉਂ ਮਾਰਨੇ ਲੱਗਾ ਹੈਂ ਫਰਮਾ ?”
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਣਿਆ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਦਾ ?”
 ਅਵੱਲ ਸੈਂ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੇਹਾ ਤਿਸ਼ਨਾ ਹਾਂ ।
 ਆਬ ਘੜੇ ਥੀਂ ਡੋਲਿਆ ਤੂੰ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ।

1. ਬੁਰੇ । 2. ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤਕ । 3. ਪ੍ਰਗਟ । 4. ਚਲਾਈ । 5. ਸ਼ਿਕਾਰ । 6. ਇਕੱਲਾ ।
 7. ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ । 8. ਔਰਤ । 9. ਪਾਣੀ । 10. ਵਲ, ਤਰਫ਼ । 11. ਔਰਤ ।

ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੱਗਾ ਪੀਵਣੇ ਦਿੱਤੋ ਨਾ ਅਰਾਮ ।
 ਹੁਣ ਮੈਂ ਲੱਗਾ ਲੈਣ ਹਾਂ ਤੈਥੀਂ ਵੈਰ ਤਮਾਮ ।”
 ਔਰਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੱਸਕੇ, “ਅਵੱਲ ਨਾਮ ਬਤਾ ।
 ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੇਵਾਂ ਰਾਜ਼¹ ਸੁਣਾ ।”
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਂ ਸਾਦਾਨ ਹਾਂ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹ² ।
 ਕਰ ਲੈ ਜੋ ਕੁਝ ਗੱਲ ਹੈ ਕਰਨੀ, ਐ ਗੁਮਰਾਹ³ ।”
 ਜਨ ਕਹਿੰਦੀ, “ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਤੇਰੇ, ਐ ਸਰਦਾਰ !
 ਹੈਂ ਜਜ਼ਾਇਰ ਤਾਬਿਆ ਇਤਨੇ ਅਸ਼ਰ⁴ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਪਰ ਖਾਲੀ ਹੈਂ ਅਕਲ ਥੀਂ, ਐ ਮੁਹਿਸਨ ਕਸ਼⁵ ਮਰਦ ।
 ਕਾਹਨੂੰ ਬਣਿਓਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਬੇਦਰਦਾ ! ਦਿਲ ਸਰਦ ।
 ਤੂੰ ਕਹਿਆ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਮੈਂ ਤਿਹਾਇਆ ਹਾਂ ।
 ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੀ ਪੀਵਣੇ ਦਖ ਵਿਚ ਮਰਦੋਂ ਤਾਂ ।
 ਖੂਹੇ ਵਲ ਲੈ ਟੁਰੀ ਮੈਂ, ਪਾਇਆ ਤੁੱਧ ਕਰਾਰ ।
 ਤੇਰੀ ਆਤਿਸ਼⁶ ਸਫਰ ਦੀ ਹੋਈ ਦੂਰ ਨਿਜਾਰ⁷ ।
 ਬਣ ਤੇਰੀ ਮੈ⁸ ਖੈਰ ਖਵਾਹ⁸ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਤਮਾਮ ।
 ਲੱਗੋਂ ਬਦਲਾ ਦੇਵਣੇ, ਸ਼ਾਹਨਾ ਇਨਆਮ⁹ ।”
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸਾਦਾਨ ।
 ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ? ਕਿੱਥੇ ਤੁੱਧ ਮਕਾਨ ?”
 ਕਹਿੰਦੀ, “ਵਿੱਚ ਉਜਾੜ ਦੇ ਮੇਰਾ ਥਾਉਂ ਮਕਾਮ ।
 ਧੀ ਹਾਂ ਪਾਲੀ ਮਰਦ ਦੀ, “ਹਾਲਤ ਕਹੀ ਤਮਾਮ ।
 ਫਿਰ ਪੁਛਿਆ ਸਾਦਾਨ ਨੇ, “ਤੇਰਾ ਥਾਪ ਹਯਾਤ¹⁰ ?
 ਯਾ ਦੁਨੀਆਂ ਥੀਂ ਮਰ ਗਿਆ ? ਸੱਚ ਸੁਣਾਵੀਂ ਬਾਤ ।”
 ਕਹਿੰਦੀ, “ਬਾਪ ਹਯਾਤ ਹੈ”, ਕਹਿਆ, “ਹੋਰ ਬਤਾ ।
 ਔਰਤ ਹੈਂ ਤੂੰ ਖਸਮ ਦੀ, ਯਾ ਹੈਂਗੀ ਤਿਨਹਾ¹¹ ?”
 ਸੁਣਕੇ ਔਰਤ ਆਖਦੀ, ਅਜੇ ਕੁਆਰੀ ਹਾਂ ।
 ਅਜੇ ਨ ਔਰਤ ਖਸਮ ਦੀ ਮੈਂ ਬੇਚਾਰੀ ਹਾਂ ।”
 ਮਾਹ ਕਹੇ, ‘ਜੇ ਕਰ ਲਵੇਂ ਨਿਸਬਤ¹² ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਅੱਗੇ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦੇ ਮੈਂ ਚੱਲ ਕਰਾਂ ਸਵਾਲ ।”
 ਔਰਤ ਕਹੇ, ‘ਕਬੂਲ ਤੇ, ਮੇਰਾ ਉਜਰ ਨ ਕਾ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦੀ ਚਲਕੇ ਪੁੱਛ ਰਜਾ ।”
 ਨਾਲ ਗਇਆ ਸਾਦਾਨ ਲੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਲੀ ਨੂੰ ।
 “ਇਕ ਲੜਕੀ ਵਿਚ ਅਕਦ¹³, ਦੇ ਮੱਝ ਸਵਾਲੀ ਨੂੰ ।”

1. ਭੇਤ । 2. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 3. ਭੁੱਲੜ । 4. ਦਸ (10) । 5. ਅਹਿਸਾਨ ਫਰਾਮੋਸ਼, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ।
 6. ਅੱਗ । 7. ਜੜੋਂ, ਮੂਲੋਂ । 8. ਸੁਭ ਚਿੰਤਕ । 9. ਇਨਾਮ । 10. ਜ਼ਿੰਦਾ । 11. ਇਕੱਲੀ, ਭਾਵ—
 ਕੁਆਰੀ । 12. ਰਿਸ਼ਤਾ । 13. ਵਿਆਹ ।

ਅਕਦ ਕਰਾਇਆ ਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਪਇਆ ।
 ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਾਖਿਲ ਕਰੇ ਲਇਆ ।
 ਔਰਤ ਹੋਈ ਹਮਲਾ, ਫਰਹਤ¹ ਹੋਈ ਮਿਆਨ² ।
 ਫੌਤ ਹੋਇਆ³ ਸਾਦਾਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਮੁੱਦਤ ਹੋਈ ਹਮਲ ਦੀ ਜਨ ਜਾਇਆ⁴ ਫਰਜੰਦ⁵ ।
 ਜਮਦੇ ਦਾ (ਕਦ) ਦਿੱਸਦਾ ਢਾਈ ਗਜ਼ਾਂ ਬੁਲੰਦ ।
 ਔਰਤ ਵਕਤ ਵਲਾਦਤੇ⁶ ਮੌਈ ਮੰਦੇ ਤੌਰ ।
 ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਫਰਜੰਦ ਦਾ ਧਰਿਆ ਨਾਮ ਲੰਧੌਰ ।
 ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਸਿਰ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹਸੂਲ⁷ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਪੁਤ ਜੰਮਿਆ ਧਰਿਆ ਨਾਮ ਚਪੂਲ ।
 ਦੋਵੇਂ ਹੋਏ ਪਰਵਰਿਸ਼⁸ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਪੰਜ ਸਾਲ ।
 ਪੁਤ ਮੇਰਾ ਲੰਧੌਰ ਥੀਂ ਚੁਸਤ ਦਿਸੇ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਟਰਿਆ ਫਿਰੇ ਚਪੂਲ ਤੇ ਰਹੇ ਲੰਧੌਰ ਪਿਆ ।
 ਦ ਈਆਂ ਲੰਮੇ ਪਏ ਨੂੰ ਜਾਵਣ ਸ਼ੀਰ⁹ ਚੁੰਘਾ ।
 ਇਕ ਦਾਈ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਆ ਤਮਾਚਾ ਮਾਰ ।
 “ਤੂੰ ਭੀ ਵਾਂਗੁ ਚਪੂਲ ਦੇ ਕਦੀ ਤੇ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਫਿਰਦਾ ਵੇਖ ਚਪੂਲ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਕਰੇ ਨ ਦਿਲ ।
 ਤੂੰ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀਏ, ਕਦੀ ਨ ਧਰਤੋਂ ਹਿੱਲ ।”
 ਉਠ ਪਇਆ ਲੰਧੌਰ ਤੇ ਦਾਈ ਪਕੜ ਲਏ ।
 ਚਾ ਮਾਰੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ, ਮੌਈ, ਧਸ ਗਈ ।
 ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਠਦਿਆਂ ਖੂਬ ਦਿਖਾਈ ਫਾਲ¹⁰ ।
 ਬਾਕੀ ਦਾਈਆਂ ਡਰਦੀਆਂ ਨੱਸ ਕਹਿਣ ਆ ਹਾਲ ।
 ਮੈਂ ਡਰਿਆ ਇਹ ਤਿਫਲ¹¹ ਹੈ ਹੁਣ ਅਜੇਹਾ ਤੌਰ ।
 ਬੜਾ ਹੋਏ ਤੇ ਜਾਣੀਏ ਕੇਡਕ ਕਰ ਸੀ ਜ਼ੋਰ ।
 ਸੁਅਲਾ ਦੇਖ ਬਲਾਇਦਾ ਮੈਂ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਗੌਰ ।
 ਰਹੇ ਏਵੇਂ ਜਗ ਸਾੜਸੀ ਜਾਣ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਠੌਰ ।
 ਲੁਕਮਾਂ ਹੋਸੀ ਏਸਦਾ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ।
 ਸੂਰਤ ਅਵਧ ਨ ਛੋੜਸੀ, ਨਾ ਮੁਲਤਾਨ ਨਗੌਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਜਜ਼ਾਇਰੋਂ¹² ਬਦਲ ਦਿਖਾਸੀ ਦੌਰ ।
 ਉਸਦੇ ਖੌਫੋਂ ਉਡਨਗੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ¹³ ਥੀਂ ਭੌਰ ।
 ਹਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਯਲਾਂ¹⁴ ਦੇ ਤੌੜ ਦਿਖਾਸੀ ਮੌਰ ।
 ਉਸਦਾ ਹੈਬਤ¹⁵ ਦਬਦਬਾ ਜਗ ਵਿਚ ਜਾਸੀ ਛੌਰ¹⁶ ।

1. ਖੁਸ਼ੀ । 2. ਦਰਮਿਆਨ, ਵਿਚਕਾਰ । 3. ਫੌਤ ਹੋਣਾ—ਮਰਨਾ । 4. ਜੰਮਿਆਂ । 5. ਪੁਤ੍ਰ ।
 6. ਜਨਮ ਸਮੇਂ । 7. ਹਾਸਿਲ, ਪ੍ਰਾਪਤ । 8. ਪਲ ਗਏ । 9. ਦੁੱਧ । 10. ਸਗਨ । 11. ਬਾਲਕ,
 ਬੱਚਾ । 12. ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ । 13. ਬਾਗ਼ਾਂ । 14. ਜੋਧਿਆਂ । 15. ਡਰ, ਖੌਫ । 16. ਫੈਲ ।

ਵੇਲਾ ਹੈ ਅੱਜ ਪਕੜੀਏ ਇਹ ਪਾੜਾ ਲਾਬੌਰ¹ ।
 ਰਗ ਮੁਫੀਦ ਪਰ ਖੂਨ ਦੀ ਮੱਧਮ ਕਰੀਏ ਤੌਰ² ।
 ਇਹ ਮਸਲਾਹਤ³ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਿਲ ਅਪਨੋਂ ਬਿਲਗੌਰ⁴ ।
 ਖੂਨੀ ਹਾਥੀ ਲੈ ਗਿਆ ਮੈਂ ਤਰਫੇ ਲੰਧੌਰ
 ਹਾਥੀ ਨੇ ਵਿਚ ਗਰਦਨੇ ਸਿਨ⁵ ਕਸਾਇਆ ਆ ।
 ਤੇ ਲੰਧੌਰ ਨ ਹੱਲਿਆ, ਹਾਥੀ ਰਹਿਆ ਹਿਲਾ ।
 ਹਾਥੀ ਨੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕਰ ਗਾਲਿਬ⁶ ਮਾਲੂਮ ।
 ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਗਰਦਨੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਖਰਤੂਮ⁷ ।
 ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ, ਧਰਤੀ ਲੱਗੀ ਦੱਬ ।
 ਫੜਿਆਂ ਸਿਨ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੱਢ ਗਿਆ ਲੈ ਸੱਬ ।
 ਇਹ ਹਾਥੀ ਡਿਗ ਮਰ ਗਿਆ ਜਾਨ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਡੋਬ ।
 ਜਾ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਹਾਥੀਆਂ ਲੈ ਲੜਕਾ ਹੱਥ ਚੋਬ⁸ ।
 ਜਿਸ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਇੱਕੋ ਜ਼ਰਬ⁹ ਉਠਾ ।
 ਇੱਕੋ ਜ਼ਰਬੋਂ ਹੋਂਵਦਾ ਹਾਥੀ ਦੁਰਤ ਫਨਾ ।
 ਚਾਲੀ ਹਾਥੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਇਕਤ ਮੁਕਾਮ ।
 ਮੈਂ ਇਸ ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ, “ਕੋ ਏਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆਵੇ ਜਾ ।”
 ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ, “ਦੇਸਾਂ ਪਕੜ ਲਿਆ ।”
 ਕਰ ਸਹਨਕ¹⁰ ਪੁਰ ਸ਼ੀਰਨੀ¹¹, ਗਇਆ ਵਜ਼ੀਰ ਦਲੇਰ ।
 ਕਰ ਆਦਾਬ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਸਹਨਕ ਧਰੇ ਅਗੇਰ ।
 ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ, “ਕੌਣ ਹੋਵੇਂ ? ਕੀ ਨਾਮ ?”
 ਕਹੇ ਕਿ, “ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਖਾਸ ਵਜ਼ੀਰ ਗੁਲਾਮ ।”
 ਉਠ ਲੰਧੌਰ ਵਜ਼ੀਰ ਥੀਂ ਆਇਆ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਸੀ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਤਖਤ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਫਿਕਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਪੁਛਦਾ ਦੇਖ ਵਜ਼ੀਰ ਥੀਂ, “ਇਹ ਹੈ ਕੌਣ, ਬਤਾ ?”
 ਕਹੇਸੁ, “ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਏਹ ਹੈ ਸਕਾ ਭਰਾ ।”
 ਫਿਰ ਪੁੱਛੇ, “ਇਸ ਤਖਤ ਦਾ ਕੌਣ ਅਵੱਲ ਸੀ ਸ਼ਾਹ ?”
 ਕਹੇ ਸੁ, “ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਕੁੱਲ ਸਿਪਾਹ¹² ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਲਾਇਕ ਤਖਤ ।
 ਕਹਿ ਇਹ ਨੂੰ ਝੱਬ ਉਤਰੇ ਤਖਤ ਉਤੋਂ ਬਦਬਖਤ¹³ ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਇਆ ਉਤਾਰ ।
 ਤੇ ਉਹ ਉੱਪਰ ਤਖਤ ਦੇ ਹੋ ਬੈਠਾ ਸਰਦਾਰ ।

1. ਲਾ-ਇਲਾਜ । 2. ਝੌਂ । 3. ਸਲਾਹ । 4. ਧਿਆਨ ਨਾਲ । 5. ਦੰਦ । 6. ਕਾਬੂ । 7. ਸੁੰਡ.
 ਨੱਕ । 8. ਸੋਟਾ । 9. ਚੋਟ । 10. ਥਾਲ । 11. ਮਿਠਾਈ । 12. ਫੌਜ, ਸੇਨਾ । 13. ਬਦ-ਕਿਸਮਤ ।

ਸਾਇਤ¹ ਬਾਦ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਰੇ ਲੰਧੌਰ ਖਿਤਾਬ² ।
 “ਖਾਣਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੋ ਸ਼ਿਤਾਬ ।’
 ਉੱਠ ਵਜ਼ੀਰ ਤੁਆਮ³ ਲੈ ਆਇਆ ਓਵੇਂ ਜਾ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੇਂਵਦਾ ਦਾਰੂ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ।
 ਧਰਿਆ ਪੇਸ਼⁴ ਲਿਆਇਕੇ ਵੇਖ ਕਰੇ ਲੰਧੌਰ ।
 “ਖਬਰ ਕਿਆ ਕੀ ਏਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦਿਲ ਨਾਹੀਂ ਠੌਰ ।
 ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ, ਚਪੂਲ ਹੋਰ, ਭੀ ਨਾਲੇ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ।
 ਖਾਣਾ ਖਾਵਣ ਬੈਠਕੇ ਤਿੰਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।”
 ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰਤੋਂ ਖਾਵਨ ਨਾਲ ਤੁਆਮ ।
 ਖਾਣਾ ਰਲ ਕੇ ਚੌਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧਾ ਏਸ ਮੁਕਾਮ ।
 ਜਾਂ ਖਿਦਮਤ ਨੂੰ ਉਠਿਆ ਆਪ ਵਜ਼ੀਰ ਮੱਕਾਰ ।
 ਖਾ ਜੁੰਬਸ਼⁵ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਡਿਗਿਆ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।
 ਧਰਤੀ ਥੀਂ ਉਸ ਡਿਗੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਗਇਆ ਚਪੂਲ ।
 ਉਹ ਭੀ ਡਿਗਿਆ ਧਰਤਿ ਤੇ, ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹਿਓਸੁ ਮੂਲ ।
 ਵੇਖ ਉਨਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਭੀ ਹੱਸ ਪਇਆ ।
 ਹੋਸ਼ ਨ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਰਹੀ, ਹੋ ਬੇਵਸ ਗਇਆ ।
 ਤਾਂ ਜਾਤਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਗਾ ।
 ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਉਠਿਆ, ਡਿਗਿਆ ਜੁੰਬਸ਼ ਖਾ ।
 ਸਿਰਕਾ ਨਕ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਦੇ ਪਾਵਣ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀਓਂ ਹੋ ਬੈਠੇ ਹੁਜ਼ਿਆਰ ।
 ਤੇ ਲੰਧੌਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ ਤੁਰਤ ਜ਼ਜ਼ਰ ਮੰਗਾ ।
 ਜ਼ਜ਼ੀਰਾਂ ਵਿਚ ਓਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਦਿੱਤੇ ਅਗਦਾ⁶ ।
 ਲਖਨੌਤੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸੀ ਔਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ।
 ਅਸੀਂ ਹਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤਾ ਕਰਕੇ ਨੰਗ ।
 ਲਖਨੌਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੱਟ ਛੱਡਿਆ ਵਿਚ ਚਾਹ⁷ ।
 ਸਾਲ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦੇ ਰਹਿਆ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਇਕ ਰੋਟੀ ਟਿੱਤ ਜਵਾਂ ਦੀ, ਤੇ ਇਕ ਕੂਜ਼ਹ⁸ ਆਬ⁹ ।
 ਬਰਸਾਂ ਪੰਜੇ ਗੁਜ਼ਰੀਆਂ ਏਵੇਂ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਬ¹⁰ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵੱਡਾ ਹੋਂਵਦਾ, ਸਖਤੀ ਵਿਚ ਪਇਆ ।
 ਉਸ ਹੱਡ ਨੂੰ ਚੀਤਕੇ ਲੋਹਾ ਗੁਜ਼ਰ ਗਇਆ ।
 ਹੋਂਦਾ ਆਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਕਰੇ ਅਰਾਮ ।
 ਜਾਨ ਕੰਦਨ¹¹ ਦੀ ਓਸ ਤੇ ਤਾਕਤ ਰਹੀ ਮੁਦਮ¹² ।

1. ਘੜੀ. ਪਲ । 2. ਖਿਤਾਬ ਕਰਨਾ, ਭਾਵ—ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ । 3. ਖਾਣਾ, ਰੋਟੀ । 4. ਸਾਮ੍ਹਣੇ,
 ਅੱਗੇ । 5. ਭਾਵ—ਚਕਰ, ਘੇਰਨੀ । 6. ਜਕੜ ਦਿੱਤਾ । 7. ਖੂਹ ਵਿਚ । 8. ਕੁੱਜਾ, ਪਿਆਲਾ । 9.
 ਪਾਣੀ । 10. ਦੁੱਖ । 11. ਜਾਨ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ. ਮੌਤ । 12. ਟਮੇਸ਼ਾਂ ।

ਰਹਿ ਰਹਿ ਕਰਦਾ ਜ਼ਾਰੀਆਂ, ਨਰਮ ਕਰੇ ਕੋ ਬੰਦ ।
 ਨਰਮ ਨਾ ਕਰਦਾ ਬੰਦ ਕੋ, ਮਤ ਕੁਝ ਕਰੇ ਕੋ ਰਾਜ਼ੰਦ¹ ।
 ਭੈਣ ਔਰੰਗ ਕੌਰੰਗ ਦੀ ਆਹੀ ਇਕ ਜਵਾਨ ।
 ਖੁਆਬੇ² ਡਿੱਠਾ ਓਸ ਨੇ ਫਾਟ ਗਇਆ ਅਸਮਾਨ ।
 ਤਖਤ ਜ਼ਿਮੀਂ ਵਲ ਆਂਵਦਾ ਲੰਘਦਾ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ।
 ਤੇ ਜ਼ੀਨਤ³ ਉਸ ਤਖਤ ਦਾ ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ਕਿਆ ।
 ਫੇਰ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਤਖਤ ਤੇ ਪੇਸ਼ਾਨੀ⁴ ਪਰ ਨੂਰ⁵ ।
 ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤਰੇ ਪਾਇਆ ਨੂਰ ਜ਼ਹੂਰ⁶ ।
 ਸੁਫਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁੱਛਦੀ, ਤੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ! ਹੈਂ ਕੌਣ ?
 ਤੈਂ ਪਰ ਹੁੱਲੇ ਨੂਰ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਲੋਨ ਬਲੋਨ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ ‘ਮੈਂ ਸ਼ੀਸ⁷ ਹਾਂ ਆਦਿਮ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ⁸ ।
 ਨਾਲ ਨਵਬਤ⁹ ਰੱਬ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸ਼ਾਨ ਬੁਲੰਦ¹⁰ ।
 ਆਇਆ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹਾਂ, ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਆਗਾਹ¹¹ ।
 ਬੰਦਾਂ¹² ਵਿਚ ਅਸੀਰ¹³ ਹੈ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ।
 ਉਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੰਧੌਰ ।
 ਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਮੰਦਾ ਤੌਰ ।
 ਜਾਂ ਉਠੇ ਹੁਣ, ਖੁਆਬ ਥੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹੀਂ ਬੰਦ¹⁴ ।
 ਅਕਦ¹⁵ ਕਰਾਵੀਂ ਓਸ ਥੀਂ ਰੱਬ ਦੇਵੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ।
 ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਤਦ ਹੋਰ ਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਵੀ ਜਾ !
 ਤੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਝਬਦੇ ਕਰੀਂ ਅਦਾ ।
 ਸ਼ੀਸ ਪੈਗੰਬਰ ਅਸਾਂ ਦਾ ਦਾਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ।
 ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਕੇ ਤਖਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹੋ ਗਇਆ ਸਵਾਰ ।
 ਅੰ ਤ ਖੁਆਬੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਕਰੇ ਚੌਫੇਰ ਧਿਆਨ ।
 ਦਿਸਦਾ ਥਾਉਂ ਸਹਾਂਵਦਾ ਖੁਸਬੂ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਤਾਂ ਜਾਤਾ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਇਹ ਹੈ ਸੱਚੀ ਖੁਆਬ ।
 ਲੈ ਸਾਸਾਨ ਤਦ ਹੋਰ ਦੇ ਤਰਫੇ ਗਈ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਖਾਣਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਰੇਤੀ ਨਾਲ ।
 ਜਾ ਡਿੱਠਾ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਰੋਂਦਾ ਵਿਚ ਵਬਾਲ¹⁶ ।
 ਆਣ ਵੜੀ ਖੇਖੌਫ ਹੋ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ।
 ਆਹਾ ਅੱਗੇ ਰੋਂਵਦਾ ਜ਼ੰਗੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੱਚ ।
 ਅੱਵਲ ਰੇਤੀ ਨਾਲ ਜਾ ਵੱਢੇ ਇਕ ਜ਼ੰਜੀਰ ।
 ਬਾਕੀ ਆਪ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰੋਂ ਸੁੱਟੇ ਚੀਰ ।

1. ਦੁੱਖ, ਤਕਲੀਫ । 2. ਨੀਂਦ ਵਿਚ 3. ਸ਼ੋਭਾ । 4. ਮੱਥਾ । 5. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ । 6. ਜ਼ਾਹਿਰ
 (ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ) । 7. ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ । 8. ਪੁਤ੍ਰ । 9. ਨਬੀ ਪੁਣਾ । 10. ਉੱਚਾ । 11. ਜਾਣੂ 12.
 ਬੇੜੀਆਂ । 13. ਕੈਦੀ । 14. ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ, ਬੇੜੀਆਂ । 15. ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ । 16. ਦੁੱਖ ।

ਫੇਰ ਤੁਆਮ¹ ਖਿਲਾਇਕੇ ਕੀਤੀ ਖੁਆਬ ਬਿਆਨ ।
 ਤੇ ਕਰਦੀ ਲੰਧੋਰ ਥੀਂ ਅਹਿਦ ਪੱਕਾ ਪੈਮਾਨ² ।
 ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਔਰੰਗ ਹੈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਕੌਰੰਗ ।
 ਮਾਰੀਂ ਨਾਹੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਕਰੀਂ ਨਾ ਝਗੜਾ ਜੰਗ ।
 ਕਰੇ ਕਬੂਲ ਲੰਧੋਰ ਭੀ ਯਾ ਉਸ ਦਾ ਪੈਮਾਨ³ ।
 ਔਰਤ ਰੁਖਸਤ ਹੋਇ ਕੇ ਵੜੀ ਮਹੱਲੀਂ ਆਨ ।
 ਰਹਿਆ ਉਨੀਂਦਾ ਮੁੱਦਤੋਂ ਸੀ ਲੰਧੋਰ ਜਵਾਨ ।
 ਬੰਨ੍ਹੁ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੁਣ ਨਦੀ ਦੇ ਹੋਇਆ ਜੋਸ਼ ਅਯਾਨ⁴ ।
 ਲੋਹਾਂ ਸਾਰਾ ਬਦਨ ਥੀਂ ਲਿਆ ਉਤਾਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਸਿਰ ਪੁੱਠਾ ਰੱਖ ਸੋ ਗਿਆ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਦੀ ਖਾਬ⁵ ।
 ਸੁਣੇ ਘੁਰਾੜੇ ਰਾਖਿਆ ਹੋਸ ਚਲੀ ਹੋ ਦੂਰ ।
 ਅੱਜ ਕਜ਼ਈਏ⁶ ਨਵੇਂ ਦਾ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਜ਼ਹੂਰ⁷ ।
 ਨੀਂਦ ਛੁੱਟੀ ਏਸ ਥੀ ਮੁੱਤਤ ਗਈ ਵਿਹ ।
 ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨੇ ਕੀਤੀ ਖੀਦ⁸ ਫਨਾ ।
 ਤੇ ਦਰਮਾਂ⁹ ਵਿਚ ਏਸ ਨੂੰ ਆਵੇਂ ਨੀਂਦ ਕਦੇ ।
 ਅੱਜ ਫਿ ਤਨਾ ਕੁਝ ਜਾਗਿਆ, ਸੁੱਤਾ ਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ।
 ਮਰਦ ਗਇਆ ਇਕ ਦੇਖਨੇ ਖੂਹੋਂ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ।
 ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਲੱਤਾਂ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ।
 ਬਾਹਾਂ ਡਾਂਗ ਲਿਟਾਈਆਂ ਦੋ ਪਈਆਂ ਅਣਘੜਤ ।
 ਨਾਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਾ¹⁰ ਵਿਚ ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ।
 ਲਬੀ¹¹ ਫੁਕਾਰੇ ਫਰਕਦੇ, ਵਗੇ ਵਰਾਛੋਂ ਫੂਕ ।
 ਪਇਆ ਉਡਾਵੇਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਨਾਲ ਦਮਾਂ ਦੀ ਹੂਕ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਦੋ ਨਾਸ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਰੋਂਦਾ ਖੱਲ¹² ।
 ਜਾਣ ਵਰੋਲੇ ਫਰਨ ਫਰਨ ਚੜ ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਲ ।
 ਪੋਸ਼ਤ ਸ਼ਿਕਮ¹³ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਸਿਰ ਧਰ ਪਾ ਸਰਪੋਸ਼¹⁴ ।
 ਕਦੀ ਹਿਠਾਹਾਂ ਫਰਕਦਾ, ਕਦੀ ਉਤਾਹਾਂ ਜੋਸ਼ ।
 ਤੋਪ ਧਰੀ ਰਲਕੂਮ¹⁵ ਦੀ ਦਾਰੂ ਬਾਝ ਚਲੇ ।
 ਡਿੱਠਾ ਲੋਹਾ ਬਦਨ ਦਾ ਧਰਿਆ ਸੀਸ ਤਲੇ ।
 ਮਰਦ ਗਇਆ ਮੁੜ ਵੇਖ ਕੇ ਵਲ ਔਰੰਗ ਕੌਰੰਗ ;
 ਤਾਕਤ ਹੈ ਤੇ ਕਰ ਲਓ ਫਿਤਨੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੰਗ ।
 ਦੌੜੇ ਆਏ ਹਾਲ ਸੁਣ ਦੋਵੇਂ ਹ ਬੇਤਾਬ !
 ਆ ਡਿੱਠਾ ਲੰਧੋਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਪਇਆ ਵਿਚ ਖੁਆਬ ।
 ਆਏ ਪੈਰ ਦਬਾ ਕੇ ਲਏ ਸੰਗਲ ਜੰਗੀਰ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਹਣ ਅਸੀਰ¹⁶ ।

1. ਖਾਣਾ । 2. ਅਹਿਦੋ ਪੈਮਾਨ, ਕੋਲ ਕਰਾਰ । 3. ਵਚਨ । 4. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ । 5. ਨੀਂਦ 6. ਝਗੜੇ । 7. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ 8. ਮੂਲੋਂ ਮੁੱਢੋਂ । 9. ਤਕਲੀਫ 10. ਡਰ, ਭੈ । 11. ਬੁਲਾਂ ਉਤੇ । 12. ਖਲੋਕੇ । 13. ਪੇਟ । 14. ਢੱਕਣ । 15. ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਰੀਗਰ । 16. ਕੈਦੀ ।

ਬਖਤ¹ ਭਲੇ ਦੀ ਦੁੱਬ ਨੂੰ ਟੁੰਬ ਗਈ ਤਕਦੀਰ ।
 ਚਸਮ ਖੁਲੀ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਪਰਤ ਪਇਆ ਹੋ ਤੀਰ ।
 ਫੜ ਔਰੰਗ ਕੌਰੰਗ ਨੂੰ ਸੱਟ ਗਈ ਤਕਦੀਰ ।
 “ਜਿਸਦਾ ਹੈ ਮੂੰਹ ਮਾਰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਹੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵੀਰ ।”
 ਕਹੇ ਬੜੇ ਔਰੰਗ ਨੂੰ, ‘ਸੁਣ, ਐ ਜਾਲਿਮ ਖ਼ਾਮ² ।
 ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪਇਆ ਲਿਹਾਜ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੰਜਿਓਂ ਜਾਂਦੇ ਜਾਨ ਗਵਾ ।
 ਤੁਸਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਦੇਂਦਾ ਧਰਿਤ ਦਬਾ ।”
 ਕਹਿੰਦੇ, “ਸਾਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਣੇ ਤੂੰ ?”
 ਹਾਲਤ ਖਵਾਬ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਦੱਸੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਮਾਹ ਰੁਖ³ ਦੇ ਵੀਰ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਵਲ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਆਏ ਬੇ ਤਾਖੀਰ⁴ ।
 ਫੜ ਬਾਹੋਂ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਹੋ ਦੋਹਾਂ ਗਮਖਵਾਰ ।
 ਲਖਨੌਤੀ ਦੇ ਤਖਤ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਮੁਖਤਾਰ ।
 ਵਾਂਗ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਬੈਠਦੇ ਖੁਦ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਆ ।
 ਸਭ ਉਮਰਾ⁵ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਆਏ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ।
 ਤੇ ਔਰੰਗ ਕੌਰੰਗ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵਕਤ ਪਸੰਦ ।
 ਭੈਣ ਆਪਣੀ ਲੰਧੌਰ ਥੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪੈਵੰਦ ।
 ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਰੇ ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੇਂਦਾ ਤਖਤ ਤੇ ਹੋ ਮਜਲਿਸ ਅਫਰੋਜ਼⁶ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 “ਸਾਢੇ ਸਤ ਸੈ ਮਣਾਂ ਦੀ ਗੁਰਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਦਰਕਾਰ ।”
 ਔਰੰਗ ਤੇ ਕੌਰੰਗ ਨੇ ਕੀਤੇ ਜਮਾ ਲੁਹਾਰ ।
 ਸਾਢੇ ਸਤ ਸੈ ਮਣਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗੁਰਜ਼ ਤਿਆਰ ।
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਲਿਆ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ, ‘ਉਹ ਚਾਵਨੀ’ ਤਾਕਤ ਕਿਸੇ ਕਿਆ ।”
 ਆਪ ਗਇਆ ਲੰਧੌਰ ਤੇ, ਆਂਦੀ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਮਾਰੀ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ਦੇ, ਉੱਡੀ ਵਿਚ ਹਵਾ ।
 ਬੋਚ ਲਈ ਮੁੜ ਆਂਵਦੀ, ਖਲਕ⁸ ਰਹੀ ਹੈਰਾਨ ।
 ਫੀਲ⁹ ਬੁਲੰਦ¹⁰ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਆਂਦਾ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਸਾਜ਼ ਰਖਾ ਚੜ੍ਹ ਫੀਲ ਤੇ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ਜਵਾਨ ।
 “ਰਾਹ ਦਸੋ ਸਰਨ ਦੀਪ ਦਾ, ਮੈਂ ਹੋ ਚਲਾਂ ਰਵਾਨ ।”

1. ਕਿਸਮਤ । 2. ਕੱਚਾ । 3. ਮਾਹ (ਚੰਦ) ਰੁਖ (ਮੂੰਹ). ਅਰਥਾਤ—ਚੰਦਰ ਮੁਖੀ, ਚੰਦਰ ਬਦਨੀ ।
 4. ਦੇਰ, ਢਿੱਲ । 5. ਅਮੀਰ (ਬਹੁਵਚਨ) । 6. ਸ਼ਾਨ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ । 7. ਉਠਾਉਣੀ । 8. ਦੁਨੀਆ,
 ਪਬਲਿਕ । 9. ਹਾਥੀ । 10. ਉੱਚਾ ।

ਸੁਣ ਔਰੰਗ ਕੌਰੰਗ ਭੀ ਹੋਏ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ‘ ਨਾਲ ਚਲਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ।
 ਮਾਰਾਂਗੇ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਥੀਂ ਜੰਗ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਨਾ ਕਰ ਏਡ ਸ਼ਿਤਾਬੀਆਂ, ਐ ਲੰਧੌਰ ਜਵਾਨ ।
 ਅਟਕ ਰਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ।
 ਫਜ਼ਰ¹ ਹੋਈ ਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਕਰ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਸਰਨਦੀਪ ਦੇ ਲੱਗੇ ਆਣ ਜਹਾਜ਼ ।
 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਪਈ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ।
 “ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਉੱਠ ਕੇ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਚਪੂਲ ।
 ਮੈਂ ਹਮ ਉਮਰ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਸਾਇਤ² ਫਰਕ ਨਾ ਮੂਲ ।
 ਜਾਵਾਂ ਕਰਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਨਾਲ ਲੰਧੌਰ ਜਵਾਨ ।
 ਕੰਨੋਂ ਪਕੜ ਲਿਆਵਸਾਂ ਘੜੀ ਨ ਦਿਆਂ ਅਮਾਨ³ ।”
 ਦੋ ਵੱਖ ਨਾਲ ਸਵਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਘੱਲ ਚਪੂਲ ।
 ਦੇਖ ਲੰਧੌਰ ਚਪੂਲ ਨੇ ਤਾਬ ਨ ਆਂਦੀ ਮੂਲ ।
 ਇਕ ਸੌ ਗਜ਼ ਦਾ ਕੱਦ ਲੈ ਹਾਥੀ ਆਇਆ ਜ਼ੋਰ⁴ ।
 ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸੌ ਮਣਾਂ ਦੀ ਗੁਰਜ਼ ਫੜੀ ਹੱਥ ਸ਼ੋਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਚਪੂਲ ਨੂੰ ਆਣ ਪਿਆ ਲੰਧੌਰ ।
 ਰਣ ਵਿਚ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਗਏ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਠੌਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਫੌਜ ਤਬਾਹ ।
 ਇੱਕੋ ਗੁਰਜ਼ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਬਹੁਤ ਫਨਾਹ ।
 ਓੜਕ ਨੱਸ ਚਪੂਲ ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਹਿਸਾਰ⁵ ।
 ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਦਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਖੰਦਕ ਆਬ⁶ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਮਗਰੇ ਗਇਆ ਲੰਧੌਰ ਭੀ, ਨਾਲੇ ਫੌਜ ਗਈ ।
 ਸੁੱਟੀ ਗੁਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਖਾਈ ਓਂ ਪਾਰ ਪਈ ।
 ਖੰਦਕ ਬਹੁਤ ਫਰਾਖ⁷ ਥੀਂ, ਟੱਪ ਗਿਆ ਲਾ ਛਾਲ ।
 ਫੇਰ ਗੁਜ਼ਰ ਚਾ ਬੁਰਜ ਤੇ ਮਾਹੀ ਕੁੱਵਤ ਨਾਲ ।
 ਝੜਿਆ ਬੁਰਜ ਇਮਾਰਤੋਂ, ਧਰਤੀ ਪਇਆ ਤਮਾਮ ।
 ਪਕੜ ਹਿਸਾਰੋਂ⁸ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਰ ਸੁਟਿਆ ਕਤਲਾਮ ।
 ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੱਸ ਗਏ ਵੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ।
 ਮਗਰੋਂ ਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਪਾਈ ਸ਼ਹਿਰ ਕਹਾ⁹ ।
 ਕੱਠੇ ਕੰਧਾਂ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਧਰਤਿ ਸੁਟਾਏ ਫਾਹ ।
 ਮਰਦ ਜ਼ਨਾਂ¹⁰ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਫਨਾਹ ।

1. ਸਵੈਰ । 2. ਘੜੀ, ਪਲ । 3. ਅਰਾਮ । 4. ਹੋਠ । 5. ਕਿੱਲਾ । 6. ਪਾਣੀ । 7. ਖੁਲ੍ਹੀ ।
 8. ਕਿਲੇ ਤੋਂ । 9. ਹਾਹਾਕਾਰ । 10. ਟੰਨਾਂ, ਔਰਤਾਂ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਕਦਮੀ ਡਿਗਿਆ ਆ ।
 ਤੇ ਕਹਿਆ, ਕੁਝ ਰਹਿਮ ਕਰ, ਨਾ ਕਰ ਖਲਕ¹ ਫਨਾਹ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖਲਕ ਦੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਜਾਨ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਤੈਥੀਂ ਨਾ ਲੜਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਅਮਾਨ ।
 ਕਰ ਇਨਸਾਫ, ਨਾ ਜੁਲਮ ਕਰ, ਜੁਲਮ ਬਲਾਇ ਅਜ਼ੀਮ² ।
 ਮੁਨਸਿਫ³ ਮਨ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਵਾਲੀ⁴ ਹਫਤ⁵ ਅਕਲੀਮ⁶ ।
 ਓਹ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਹਾਕਿਮੀ ਓਹੋ ਰਾਜ ਕਰੇ ।
 ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਹੋਇ ਖਿਰਾਜ ਭਰੇ ।
 ਲਿਖ ਕੇ ਵਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮੈਂ ਖਤ ਦਿਆਂ ਪੁਚਾ ।
 ਤੂੰ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਆਪਣਾ ਤੰਬੂ ਰੱਖ ਜੁਦਾ ।
 ਜੇ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਓਸ ਨੇ, ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੀਂ ।
 ਹੁਕਮੋਂ ਵਾਲੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾ ਅਦੂਲ ਕਰੀਂ ।”
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਖਾਲੀ ਛੋੜ ਮੁਕਾਮ ।
 ਵਿਚ ਜਜ਼ੀਰੇ ਦੂਸਰੇ ਲੈ ਜਾ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਤਖਤ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਬਾਪ ਦਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਗੱਲ ।
 ਤੂੰ ਖਤ ਵਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਘੱਲ ਨ ਘੱਲ ।
 ਕਰ ਫਰਿਆਦਾਂ ਜ਼ਾਰੀਆਂ ਜਿਤ ਵਲ ਚਾਹੇ ਜੀ ।
 ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਾਂ ਕੀ ?
 ਜੇ ਮੇਰੀ ਵਲ ਫੌਜ ਲੈ ਆਵੇਗਾ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਪਸਤ⁷ ਕਰਾਂ ਸੁਣ ਲਸਕਰਾਂ ਕਰ ਹਮਲੇ ਦੋ ਚਾਰ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀ ਸੈ ?
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਅਕਲੀਮ ਦਾ ਕੌਣ ਕੋਈ ਉਹ ਹੈ ?
 ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜੇ ਆ ਜੰਗ ਕਰੇ ।
 ਫੌਜਾਂ ਥੀਂ ਸਰਨਦੀਪ ਦਾ ਟਾਪੂ ਆਣ ਭਰੇ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਪੌਸਾ⁸ ਗੁਰਜ਼ ਲੈ, ਕੌਣ ਛੁੜਾਵੇਗਾ ?
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਅਕਲੀਮ ਦਾ ਪਿਆ ਅੜਾਵੇਗਾ ।”
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਚੁਪ ਹੋ, ਮੈਂ ਰਹਿਆ ਲਾਚਾਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਜੰਗ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਮੈਂ ਹੋ ਰਹਿਆ ਜਿੱਚ ।
 ਲੈ ਵੜਿਆ ਹਾਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਜ਼ੀਰੇ ਵਿੱਚ ।
 ਉਪਰ ਤਖਤ ਲੰਧੌਰ ਹੈ ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਸਰਦਾਰ ।
 ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਖ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਘੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ।

1. ਦੁਨੀਆਂ । 2. ਵੱਡੀ । 3. ਇਨਸਾਫੀ, ਨਿਆਈਂ । 4. ਮਾਲਿਕ । 5. ਸੱਤ । 6. ਵਿਲਾਇਤਾਂ ।
 7. ਹਾਰ । 8. ਪਵਾਂਗਾ ।

ਬਸ ਜੇ ਹੈ ਹੁਣ ਭਾਂਵਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨਾ ਰਾਜ ।
 ਝਬਦੇ ਏਸ ਬਲਾਇ ਦਾ ਕਰ ਲੈ ਕੁਝ ਇਲਾਜ ।
 ਨਹੀਂ ਤੇ¹ ਕਾਈ ਰੋਜ਼¹ ਨੂੰ ਕਰਸੀ ਦੇਸ ਫਨਾਹ ।
 ਉਸ ਦ ਹੱਥੋਂ ਹੋਵਸੀ ਤੇਰਾ ਮੁਲਕ ਤਬਾਹ ।”
 ਖਤ ਸੁਣਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਸੁਣ ਹੋਇਆ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਆਖਦਾ, “ਕੀ ਕਰੀਏ ਤਦਬੀਰ ।
 ਮਰਦ ਅਜੀਬ ਲੰਧੌਰ ਹੈ ਕਰਸੀ ਦੇਸ ਫਨਾ ।
 ਏਹ ਭੀ ਸਿਰ ਪਰ ਕੂਕਿਆ ਨਵਾਂ ਹੀ ਕਜ਼ੀਆ ਆ ।
 ਜ਼ੋਰੋਂ ਧਰਤੀ ਡੋਲਦੀ, ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਡਰੇ ਪਹਾੜ ।
 ਜ਼ਲਮੋਂ ਅੰਦਰ ਜੰਗਲਾਂ ਸ਼ੇਰ ਡਰਨ ਬਘਿਆੜ ।
 ਉਸ ਦੀ ਹੈਬਤ² ਮਾਰਦੀ ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਤਲਵਾਰ ।
 ਰਹਿਣ ਕਲੇਜੇ ਕੰਬਦੇ ਸੁਣ ਉਸਦੀ ਪੈਕਾਰ³ ।
 ਬਖਤਕ ਲੈ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਕੋਨੇ ਬੈਠਾ ਜਾ ।
 ਸਖਤ ਪੁਆੜਾ ਜੰਗ ਦਾ ਪਇਆ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਆ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮਸਲਹਤ⁴ ਬਿਹਤਰ⁵ ਹੈ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਸੱਪ ਮਾਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮ⁶ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ।
 ਦੋਵੇਂ ਵੈਰੀ ਜਾਨ ਦੇ ਰਹਿਸੀ ਇਕ ਜ਼ਬੂ⁷ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰੇ ਸੱਪ ਨੂੰ, ਯਾ ਸੱਪ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ।
 ਜੇ ਸੱਪ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਲਿਕੇ ਪਾਵੇ ਲੁਤਫ ਪਿਆਰ ।
 ਪਰ ਮਾਰਨ ਸਿਰ ਸੱਪ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮ ਹੈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਸੱਪ ਮਰਨ ਯਾ ਸੱਪ ਦਾ ਮਰਸੀ ਕੀਲਣ ਹਾਰ ।
 ਯਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਸ ਇਕਾ ਪਰਾਰ ।
 ਅੱਵਲ ਤਰਫ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਟੋਰੋ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਸੱਦ ਬੁਲਾਵੀਂ ਤੂੰ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਸਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਲੈ ਆ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਵਾਰੇ ਲੁਤਫ ਥੀਂ ਬਖਸ਼ਾਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਠਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ਥੀਂ ਕਰ ਆਇਓ ਇਕਰਾਰ ।
 ਟੋਰੋਂ ਤਰਫ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਗਸਤਮ ਬਾਦ ਸਵਾਰ ।
 ਜੇ ਗਸਤਮ ਨੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਮਾਰ ਲੰਧੌਰ ਲਇਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਭੀ ਦੇਣਾ ਨਾਂਹ ਪਇਆ ।
 ਜੇ ਗਸਤਮ ਥੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਹਮਜ਼ਾ ਕਰਸੀ ਜੰਗ ।
 ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਤੇ ਅਕਸਰ ਹੋਸੀ ਤੰਗ ।

1. ਕਿਸੇ ਦਿਨ । 2. ਡਰ । 3. ਲੜਾਈ । 4. ਸਲਾਹ, ਤਜਵੀਜ਼ । 5. ਚੰਗਾ । 6. ਜ਼ਰੂਰੀ ।
 7. ਖੱਲੇ ।

ਦੋਵੇਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਜਾਨ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਲੰਧੇਰ ।
 ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋਸੀ ਮੰਦਾ ਤੌਰ ।
 ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਿਚੋਂ ਦੁਹਾਂ ਦੇ ਹੋਇਆ ਇਕ ਫਠਾ ।
 ਦੂਜੇ ਗਸਤਮ ਮਾਰਸੀ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਦਗਾ ।
 ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ ਤੇ ਮਰਦੁਮੀ¹ ਹੈ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ।
 ਗਸਤਮ ਕੰਮ ਸਵਾਰਦਾ ਵਲ ਛਲ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਕਰੇ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਭਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਛਲੋਂ ਸਭ ਤਹਿ ।
 ਨੌਸ਼² ਕਰਾਵੇ ਵੈਰੀਆਂ, ਘੋਲ ਪਿਲਾਵੇ ਮੈ³ ।
 ਘੋਲ ਬਲਾਈਂ ਦੇਂਵਦਾ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਾਰ ।
 ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਂਵਦਾ, ਬੰਨ੍ਹ ਬਿਨਾਂ ਪੈਕਾਰ⁴ ।
 ਮਾਰਨ ਕਰ ਮਰਦਾਨਗੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਹੈਰਾਂ⁵ ।
 ਗਸਤਮ ਦੇ ਵਿਚ ਮਜ਼ਹਬੇ ਫਤਵਾ ਬੇ-ਇਮਕਾਂ⁶ ।
 ਧਰ ਬੋਟੀ ਵਿਚ ਪਿੰਜਰੇ ਲੈਂਦਾ ਬਾਜ਼ ਫਸਾ ।
 ਵਿੱਚ ਕਲਾਵੇ ਪਿੰਜਰੇ ਲੈਂਦਾ ਸ਼ੇਰ ਅੜਾ ।
 ਪੰਖੀ ਦੇ ਪਰ ਕਾਨੀਓਂ ਦੇਵੇ ਤੋੜ ਵਿਖਾ ।
 ਪੜ੍ਹ ਮੰਤਰ ਦਿਖਲਾਂਵਦਾ ਦਿਉ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪਾ ।
 ਧੁਰ ਹਾਰੂਤ⁷ ਬਲਾਇਦਾ ਦੇਣਾ ਕਿਲਾ ਉਡਾ ।
 ਹੱਥ ਉਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਨਾ, ਲੈਣਾ ਹੁਕਮ ਚਲਾ ।
 ਇਸ ਗਸਤਮ ਦੇ ਅਮਲ ਥੀਂ ਫਸੇ ਕਬੂਤਰ ਦਾਮ⁸ ।
 ਵੈਰੀ ਮਾਰਨ ਜਹਾਨ ਥੀਂ ਮਕਸਦ⁹ ਹੋਣ ਤਮਾਮ ।”
 ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਸੁਣੀ ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਇਹ ਬਖਤਕਾ ! ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਸਾਨ ।
 ਜੇ ਵਲ ਵਗੇ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਗਸਤਮ ਨਾ-ਮਾਕੂਲ¹⁰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਤ ਵਲ ਜਾਵਣਾ ਕਰੇ ਨ ਮੂਲ ਕਬੂਲ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਅਰਬੀ ਆਵਨਾ ਜੇ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ।
 ਫਿਰ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਆਖੀਏ, ਏਥੋਂ ਜਾਇ ਚਲਾ ।
 ਜਾਵੇ ਉਹ ਹਦ ਬਾਰਥੀਂ ਏਵੇਂ ਕੰਮ ਭਲਾ ।
 ਜਾਵੇ ਉਹ ਸਰਨਦੀਪ ਨੂੰ ਆਵੇ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ।
 ਕੈਸੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ ਕੱਢ ਸ਼ਰੀਰ ।
 ਤੇਰੇ ਬਦਲੇ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਗਸਤਮ ਚਲਾ ਗਇਆ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਹ ਲਇਆ ।
 ਜਾਵੇ ਤਰਫ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਹਮਜ਼ਾ ਜੰਗ ਕਰੇ ।
 ਇਕ ਦੋਹਾਂ ਥੀਂ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਤੰਗ ਮਰੇ ।”

1. ਬਹਾਦਰੀ । 2. ਨੌਸ਼ ਕਰਨਾ, ਪੀਣਾ । 3. ਸ਼ਰਾਬ । 4. ਲੜਾਈ, ਜੰਗ । 5. ਹੈਰਾਨ । 6. ਅਣਹੋਣੀ, ਅਸੰਭਵ । 7. ਇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ । 8. ਫੰਦੇ ਵਿਚ । 9. ਮੁਰਾਦ । 10. ਅਜੋਗ ।

ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਸ਼ਰੀਰ¹ ਦੀ ਪਈ ਪਸੰਦ ਅਯਾਨ² ।
 ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਜਾਂ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ ਸੁਲਤਾਨ³ ।
 ਪੁੱਛੇ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਥੀਂ, ‘ਕੀ ਕਰੀਏ ਤਦਬੀਰ ?
 ਕੌਣ ਕਰੇ ਲੰਧੌਰ ਥੀਂ ਰਣ ਵਿਚ ਜੰਗ ਕਬੀਰ⁴ ?’
 ਖੁਆਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕੌਣ ਹੈ ਮਰਦ ਬਗ਼ੇਰ ਅਮੀਰ ?
 ਜੋ ਮਾਰੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ, ਯਾ ਫੜ ਕਰੇ ਅਸੀਰ⁵ ।’
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਜੇ ਹਮਜ਼ਾ ਇਹ ਮਰਦੁਮੀ ਖ਼ੂਬ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ⁶ ।
 ਅਰਬੀ ਦੀ ਮਰਦਾਨਗੀ⁷ ਦੇਖਾਂ ਜਦੋਂ ਨਿਤਾਰ ।
 ਜਾਣਾ ਲਾਇਕ ਮਰਦ ਹੈ, ਤੇ ਗਾਲਿਬ⁸ ਤਲਵਾਰ ।
 ਕਾਮਿਲ⁹ ਲਾਇਕ ਜਾਣ ਕੇ ਬਖ਼ਸ਼ਾਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਜ਼ੰਦਾ¹⁰ ਤੇ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤ¹¹ ਦੀ ਕਸਮ ਕਰਾਂ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਖ਼ਤ ਘਲਵਾ ਮੰਗਵਾ ਲਓ ਹਮਜ਼ੇ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ।
 ਸੱਟ ਧਰੇ ਲੈ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਤਬਲੇ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ।’
 ਲਿਖਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਰੁੱਕਾ ਤਰਫ਼ ਅਮੀਰ ।
 ਹਾਲ ਮੁਹਿਮ ਇਕਰਾਰ ਦਾ ਸਭ ਕੀਤਾ ਤਹਰੀਰ¹² ।
 ਤੇ ਗਸਤਮ ਮੁਰਦਾਰ ਨੂੰ ਕਰ ਛਡਿਆ ਆਗਾਹ¹³ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਸੀ ਬਦਬਖ਼ਤ¹⁴ ਤਬਾਹ ।
 ‘ਖ਼ਤ ਤੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗਸਤਮ ਕਹੇ ਮਲੂਲ¹⁵ ।
 ‘ਜੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਆਵਣਾ ਮੈਂ ਨਾ ਹੱਸਾ ਮੂਲ ।’
 ਨਾਲ ਦਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਹੋ ਜਾ ਦੂਰ ।
 ਜੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਆਵਣਾ ਤੈਨੂੰ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ।’
 ਗਸਤਮ ਬਾਹਰ ਆਇਕੇ ਲਸ਼ਕਰ ਕਰੇ ਤਿਆਰ ।
 ਤੇ ਤਰਫ਼ੇ ਸਰਨਦੀਪ ਦੀ ਹੋ ਟੁਰਿਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਉਧਰ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਖ਼ਤ ਗਇਆ ।
 ਪੜ੍ਹ ਹਮਜ਼ੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਇ ਕੇ ਸਿਰਪੁਰ ਰੱਖ ਲਇਆ ।
 ਤਰਫ਼ ਮਦਾਇਨ ਫ਼ੌਜ ਲੈ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਰਵਾਨ ।
 ਕੋਹਾਂ ਚਾਰ ਮਦਾਇਨੋਂ ਲਾਏ ਆਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਆਇਆ ਇਸਤਕਬਾਲ¹⁶ ।
 ਦੌਵੇਂ ਹੋਏ ਬਗ਼ਲਗੀਰ¹⁷ ਸ਼ਹਿਰ ਵੜੇ ਹੋ ਨਾਲ ।
 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਲਿਆਇਕੇ ਦਿੱਤਾ ਖ਼ੂਬ ਮਕਾਨ ।
 ਤੇ ਕਹਿਆ, ‘ਤੈਂ ਕਾਰਣੇ ਗਸਤਮ ਗਇਆ ਹਰਾਮ ।’
 ਬਾਦ ਤੁਆਮੋਂ¹⁸ ਬਖ਼ਤਕੇ ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।

1. ਬੁਰੇ, ਕੈੜੇ । 2. ਪ੍ਰਗਟ । 3. ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 4. ਵੱਡਾ । 5. ਕੈਦੀ । 6. ਪ੍ਰਗਟ । 7. ਸੂਰਮਤਾ ।
 8. ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ । 9. ਪੂਰਾ । 10. ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ । 11. ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਅਗਨੀ
 ਪੂਜਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੈਗੰਬਰ । 12. ਲਿਖਿਆ । 13. ਜਾਣੂ । 14. ਮੰਦ ਭਾਗ । 15. ਰੰਜ ਨਾਲ । 16.
 ਸਵਾਗਤ, (Reception) 17. ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੇ । 18. ਕੋਜਨ ਤੋਂ ।

ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਦੀ ਪੜੀ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।
 ਤੇ ਕਹਿਆ, “ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਬਣੀ ਮੁਹਿਮ ਅਜ਼ੀਮ¹ ।
 ਹੁਣ ਗੁਸਤਮ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਮੁਕੀਮ² ।
 ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਪੈਕਾਰ³ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਹੁਣ ਤਰਫੇ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਕੌਣ ਚੜ੍ਹੇ ਸਰਦਾਰ ?”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, “ਮੈਂ ਹੋਸਾਂ ਅਸਵਾਰ ।
 ਕਰਾਂ ਮੁਹਿਮ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਪੈਕਾਰ ।”
 ਹੁਣ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਹੋ ਕਲਾਮ⁴ ।
 ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰੋ ਮੇਰਿਓ ! ਰਹੋ ਗਵਾਹ ਤਮਾਮ ।
 ਜੇ ਹਮਜ਼ਾ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਕਰੇ ਮੁਹਿਮ⁵ ਤਮਾਮ ।
 ਬਖਸ਼ਾਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਮੈਂ ਤੇ ਦੇਵਾਂ ਇਨਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਕੁਰਸੀਓਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਉਠਾ ।
 ਤਸਤ ਅੱਗੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤੁਰਤ ਝੁਕਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਕੁਰਨਸਾਂ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲਸ਼ਾਦ⁶ ।
 ਖਾਨਾ ਜਿਗਰ ਅਮੀਰ ਦਾ ਅੱਜ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਆਬਾਦ ।
 ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਕਬੀਣ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਦ⁷ ।
 ਨਜ਼ਰ ਨਿਆਜ਼ਾਂ ਵੰਡਦੇ ਕਰਨ ਗੁਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ।
 ਮਿਲਣ ਚੌਫੇਰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਸਭ ਯਾਰ ।
 ਉਠ ਮਜਲਿਸ ਵਿਚ ਨੱਚਿਆ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਗਏ ਸਭੇ ਜਿਤਹਾਲ ।
 ਆਂਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਾਲ ।
 ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੌਂ ਗਿਆ ਬਾਦ ਤੁਆਮ⁸ ਅਮੀਰ ।
 ਖੁਆਜਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਇਹ ਤਦਬੀਰ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੇਵਦਾ ਦਾਰੂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਫੜ ਬਾਜੂ⁹ ਇਕ ਕੀਰਿਆ, ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਖੁੰ¹⁰ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰਾ¹¹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਸੀਤਾ ਫੇਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਦਾਰੂ ਲਾਇਆ ਜ਼ਖਮ ਤੇ, ਦਾਗ ਨ ਰਹਿਆ ਅਜ਼ਾਬ¹² ।
 ਨਾ ਇਹ ਡਿੱਠਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਨ ਮੁਕਬਲ ਸਰਦਾਨ¹³ ।
 ਮੁਕਬਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਦਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ।
 ‘ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਨ ਦੱਸੀਂ ਮੂਲ ।
 ਭੀ ਹਮਜ਼ੇ ਹੈ ਨਾ ਕਹੀ’, ਮੁਕਬਿਲ ਕਰੇ ਕਬੂਲ ।
 ਕੀਤਾ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਫਿਰ ਹਮਜ਼ਾ ਬੇਦਾਰ¹⁴ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਉਠ ਕਾਰ¹⁵ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਨ ਪਾਈ ਸਾਰ ।

1. ਵੱਡੀ, ਮਹਾਨ । 2. ਰਹਿੰਦਾ । 3. ਲੜਾਈ । 4. ਗੱਲ । 5. ਫਿਕਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ । 6. ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ । 7. ਵਧਾਈਆਂ । 8. ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ । 9. ਬਾਂਹ । 10. ਖੂਨ, ਲਹੂ । 11. ਜ਼ਹਿਰ ਮੁਹਰਾ। ਇਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਦਵਾਈ । 12. ਤਕਲੀਫ । 13. ਮਰਦ, ਬਹਾਦੁਰ । 14. ਜਗਾਇਆ । 15. ਕੰਮ ।

ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਮਰਦੋ ! ਫੌਜ ਸਵਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਤਰਤ ਰਵਾਨ ।
 ਚਲੇ ਜਜ਼ਾਇਰ¹ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਧਰੋ ਨਕਾਰੇ ਸੱਟ ।
 ਬਦ ਖਵਾਹਾ² ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਖਾਓ ਵੱਟ ।
 ਸੈਰ ਵਿਲਾਇਤ³ ਹਿੰਦ ਦਾ ਮਰਦੋ ! ਕਰਨ ਚਲੋ ।
 ਮਰਹਮ⁴ ਲਾਤਿਲ⁵ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜ਼ਖਮੇ ਧਰਨ ਚਲੋ ।
 ਚਾਇ ਸੱਯਾਲ⁶ ਸਰ ਸੋਖੀਆਂ⁷ ਚਲੋ ਜਜ਼ਾਇਰ⁸ ਨੂੰ ।
 ਪਕੜ ਘੱਤੋ ਵਿਚ ਪਿੰਜਰੇ ਹਿੰਦੀ ਤਾਇਰ⁹ ਨੂੰ ।
 ਤਾਉਸਾਂ¹⁰ ਦੀ ਦੁਮਾਂ¹¹ ਦੇ ਨਕਸ਼¹² ਉਤਾਰ ਲਓ ।
 ਤੁਹਫੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ¹³ ਲਓ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਥੀਂ ਧਰੀ ਨਕਾਰੇ ਜ਼ਰਬ¹⁴ ।
 ਟੁਰ ਚਲਿਆ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ।
 ਸੱਟ ਦਮਾਮੇ ਕੂਚ ਦੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਕੂਚ ਨਕਾਰਾ ਮਾਰ ।
 ਵੱਜੇ ਤਬਲ¹⁵ ਅਮੀਰ ਦੇ, ਪਈ ਮਦਾਇਨ ਕੂਕ ।
 ਚੜ੍ਹੇ ਜਜ਼ਾਇਰ ਹਿੰਦ ਦੀ, ਕਹਿਰ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਸੂਕ ।
 ਸੁਤਰੀ¹⁶ ਕੜਕੇ ਲਸਕਰੀਂ, ਮਹਿਲੀਂ ਗਈ ਪੁਕਾਰ ।
 ਸੁਣਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਚੜ੍ਹੇ ਵਗਿਆ ਦਿਲਦਾਰ ।
 ਪਇਆ ਵਿਛੋੜਾ ਵੀਰ ਦਾ ਜਾਨ ਕੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ।
 ਹੁਣ ਸੂਲੀ ਦੇ ਟੱਕਿਓਂ ਗਇਆ ਵਸਲ ਵਿਸਾਰ ।
 ਇਕ ਵਾਰੀ ਭੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੁਖਨ ਨ ਕੀਤੇ ਚਾਰ ।
 ਜੋਸ਼ ਭਰੀ ਦੁਖ ਜਾਨ ਦਾ ਕੱਢ ਨ ਲਇਆ ਬੁਖਾਰ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਉਡਿਆ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ।
 ਬਹਿ ਗੋਸ਼ੇ¹⁷ ਵਿਚ ਦਰਦ ਦੇ ਰੋਈ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 “ਖਬਰ ਕਿਆ ਮੁੜ ਆਵਣਾ ਕਦੋਂ ਪਿਆਰੇ ਯਾਰ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਕਿਸ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਕਰਨ ਦੀਦਾਰ ।
 ਦਿਲਬਰ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰਨੀ ਯਾ ਮੁੜਨੇ ਦਮ ਹਾਰ ।
 ਤੇ ਇਹ ਵਕਤ ਨ ਹੋਸੀਆ ਮਰਾਂ ਗਲੀ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਬਦਰ¹⁸ ਮੁਨੱਵਰ¹⁹ ਅਰਬੀਆ, ਲੁੱਟ ਲਇਓ ਈ ਦਿੱਲ ।
 ਰਹਾਂ ਤੜਫਦੀ ਤੈਂ ਬਿਨਾਂ, ਗਇਓਂ ਨ ਜਾਂਦਾ ਮਿਲ ।
 ਬਹਿ ਦਰਦਾ ਕਟ ਜੋਗੜੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮ ਫਿਰਾਕ²⁰ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਹਲਾਹਲ ਪੀਂਵਦੀ ਮਰਸਾਂ ਲੈ ਤਿਰੀਆਕ²¹ ।

1. ਭਾਵ—ਇਲਾਕੇ । 2. ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਣ ਵਾਲੇ, ਅਸੁਭ ਚਿੰਤਕ । 3. ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਲਕ । 4. ਮਲਮ । 5. ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਾਰੂ । 6. ਜਾਰੀ । 7. ਦੁਸਤੀਆਂ । 8. ਜਜ਼ੀਰੇ, ਦੀਪ । 9. ਪੰਛੀ । 10. ਮੋਰਾਂ । 11. ਪੰਖਾਂ (ਖੰਡਾਂ) ਦੀਆਂ । 12. ਟਿੱਕੀਆਂ । 13. ਬੇਗਿਣਤ । 14. ਚੋਟ । 15. ਦਮਾਮੇ, ਨਗਾਰੇ । 16. ਸੁਤਰੀ ਨਗਾਰੇ । 17. ਕਿਨਾਰੇ । 18. ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ । 19. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ । 20. ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ । 21. ਵਿਹੁ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ।

ਅੱਜ ਪਿਆਰੇ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਵਾਗ ਮੋੜ ਚਲੇ ।
 ਗਲ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਵਸਲ ਦੇ ਹਾਰ ਤਰੋੜ ਚਲੇ ।
 ਹੁਜਰੇ¹ ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਜੋੜ ਚਲੇ ।
 ਪਾ ਦਿਲ ਨੂੰ ਵਿਚ ਦਰਦ ਦੇ ਦਿਲਬਰ ਛੋੜ ਚਲੇ ।
 ਮੋੜ ਮਿਲਾਵੇਂ ਖਾਲਕਾ², ਜੀਵਦਿਆਂ ਜੇ ਫੇਰ ।
 ਆਣ ਮਿਲੀਂ, ਜਿੰਦ ਵਾਰੀਆਂ, ਯਾਰ ਨ ਲਾਵੀਂ ਦੇਰ ।”
 ਅਜ ਹਮਜ਼ਾ ਟੁਰ ਚੱਲਿਆ, ਕਰਦੀ ਖਲਕ ਪੁਕਾਰ ।
 ਪਹਾੜ ਗਜ਼ਬ ਸਿਰ ਹਿਜਰ ਦਾ, ਰੋਂਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਛੋੜ ਮਦਾਇਨ ਚੱਲਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਜਦੋਂ ।
 ਰੋ ਕਾਹੰਦਾ ਮਹਬੂਬ³ ਨੂੰ, “ਮੈਂ ਮੁੜ ਮਿਲਾਂ ਕਦੋਂ ?
 ਨੈਣ ਦੋ ਨੀਰ ਵਸਾਂਵਦੇ ਰਸ ਮਿਸ ਖੂਨ ਰਲੇ ।
 ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਦੋ ਗਿਰਹ ਲਾਟ ਬਲੇ ।
 ਰੋਵਨ ਜੁੱਗ ਵਿਹਾਵਣੇ ਹਿਜਰ⁴ ਦੁਰਾਡੀ ਰਾਤ ।
 ਬਿਰਹੋਂ ਖੋਲ ਦਿਖਾਵਣੀ ਸ਼ੌਕ ਤਲਬ⁵ ਦੀ ਵਾਟ ।
 ਅੱਜ ਫਿਰਾਕੋਂ ਸਿਰੇ ਤੇ ਭਾਰੇ ਭਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨ ਹੈ ਜੇ ਦਿਲਦਾਰ ਮਿਲੇ ।
 ਵਿੱਚ ਜੁਦਾਈ ਯਾਰ ਦੀ ਦਿਲ ਤੇ ਜਾਨ ਕਬਾਬ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਦੇਂਦਾ ਲੱਤ ਰਕਾਬ ।
 ਗਏ ਬਹਾਦੁਰ ਅਰਬ ਦੇ ਸ਼ੌਖ⁶ ਸਭੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ⁷ ਦਾ ਸਭ ਥੀਂ ਵੱਧ ਉਧਾਰ ।
 ਵਾਹੇ ਸ਼ੌਖ ਸਰੋਦ ਥੀਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਤਾਰੋ ਤਾਰ ।
 ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਵਾਂਗ ਕਬੂਤਰ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ ਮਾਰੋਮਾਰ ।
 ਕੰਠੇ ਗਲੀਂ ਹਮਾਇਲਾਂ⁸ ਛਲਕੇ⁹ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਸਾਜ ਥੀਂ, ਤਾਜ਼ੀ¹⁰ ਭਾਰੋ ਭਾਰ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਵੈਰੀ ਰੋਵਣੇ ਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਜਾਂਵਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਵਿਚ ਮਨਾਜ਼ਲ¹¹ ਦੇਖਿਆ ਦੇਸ ਪਏ ਵੀਰਾਨ¹² ।
 ਆਹੇ ਗਸਤਮ ਗਇਆ ਸੀ ਅੱਗੇ ਸਣੇ ਸਿਪਾਹ ।
 ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਗਇਆ ਫਨਾਹ ।
 ਰਾਹੀਂ ਲੁਟਦਾ ਖਲਕ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਕਤਲ ਗਇਆ ।
 ਦੇਸ ਤਮਾਮੀ ਜੁਲਮ ਥੀਂ ਸੀ ਵੀਰਾਨ ਪਇਆ ।

1. ਟੋਠੜੀ । 2. ਠੱਬਾ । 3. ਪ੍ਰੀਤਮ (ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ) ਨੂੰ । 4. ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ । 5. ਚਾਹ ।
 6. ਚੁਸਤ, ਚਲਾਕ । 7. ਤੇਜ਼ । 8. ਹਮੇਲਾਂ । 9. ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ, ਚਮਕਦੀਆਂ । 10. ਘੋੜੇ । 11. ਰਾਹਾਂ
 ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਕਟਦੀਆਂ । 12. ਤਬਾਹ. ਬਰਬਾਦ ।

ਗਏ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰ ਤੇ ਪੱਤਣ ਪਏ ਵੀਰਾਨ ।
 ਨਾ ਮੱਲਾਹੋਂ ਕਿਸਤੀਓਂ ਦਿਸਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਹਾਲ ਅਜੇਹਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਈ ਤੰਗ ਸਿਪਹ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੌੜਿਆ, ਦੇਖ ਥਕਾ ਸਭ ਰਾਹ ।
 ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵਣ ਕਿਸਤੀਆਂ, ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਲਾਹ ।
 ਗਇਆ ਦੌੜਦਾ, ਦੌੜਿਆ ਦਿਲ ਬੰਨ੍ਹ ਮਲਾਹ ।
 ਦੂਰ ਡਿੱਠੀ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਬੈਠਾ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਐ ਬਾਬਾ! ਫ਼ਰਮਾ ?
 ਤੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਕੋਠੜੀ ਕਿਆ ਕਰੇਂ ਤਿਨਹਾ¹ । ?
 ਬੁੱਢਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, "ਮੈਂ ਹਾਂ ਮੀਰ ਮਲਾਹ ।
 ਕਹਿ ਬਾਬੇ ਦਿਆ ਪੌਤਿਆ, ਤੇਰੀ ਕੀ ਸਲਾਹ ?"
 ਉਮਰ ਕਹੇ, "ਕਿਉਂ ਝੂਰਦੋਂ ਬੈਠਾ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ?
 ਕੰਮ ਅਪਨਾ ਕਿਉਂ ਛੋੜ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹਿਆ ਏਂ ਤੂੰ ?
 ਡੋਬ ਬਠੇਂ ਜੇ ਬੇੜੀਆਂ, ਕਿੱਧਰ ਗਏ ਜਹਾਜ਼ ?
 ਬੰਦਰ ਖਾਲੀ ਛੋੜਿਓਂ ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ਼² ।
 ਬੁੱਢਾ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਏਸ ਰਾਹ ਗਸਤਮ ਨਾਮ ਗਇਆ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾਹ ਸਭ ਖਲਕ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਇਆ ।
 ਕੰਮ ਅਸਾਡੀ ਜ਼ੇਰ³ ਕਰ, ਘਰ ਕੀਤੇ ਵੀਰਾਨ ।
 ਪਕੜ ਬੇਗਾਰੀ ਕਿਸਤੀਆਂ, ਲੈ ਹੋ ਗਇਆ ਰਵਾਨ ।
 ਕਟਕ ਬੜਾ ਇਕ ਆਵਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਗਇਆ ਸੁਣਾ ।
 ਦੇਸ ਉਜਾੜਾ ਪਾਵਣਾ, ਹੁਕਮ ਗਇਆ ਫ਼ਰਮਾ ।
 ਡਰਦੇ ਨਸੀਂ ਤਅੱਦੀਓਂ⁴ ਇਤ ਵਲ ਆਣ ਵੜੇ ।
 ਜੋ ਗਸਤਮ ਥੀਂ ਬਚ ਰਹਿਆ, ਮਤ ਕੋ ਲੁੱਟ ਖੜੇ ।"
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਐ ਨਾ-ਖੁਦਾ⁵ ! ਆਇਆ ਆਲੀ ਜ਼ਾਦ⁶ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫ਼ਤ ਅਕਲੀਮ⁷ ਦਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਹੈ ਦਾਮਾਦ⁸ ।
 ਸੱਦ ਬੁਲਾ ਲੈ ਹੋਰਨਾਂ ਜੇ ਕੋ ਹੈ ਇਸ ਜਾ⁹ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਚ ਖਿਦਮਤੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂ ਝੁਕਾ ।
 ਜੋ ਗਸਤਮ ਥੀਂ ਤੁੱਧ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਗੁ ਜ਼ਿਆਨ¹⁰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਇਨਾਮ ਥੀਂ ਭੁੱਲੇ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਫੇਰ ਅਵਾਜ਼ਾ ਮਾਰਿਆ, ਆਇਆ ਸੌ ਕੁ ਮਲਾਹ ।
 ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਲਿਆਵਦਾ ਕਰ ਕੇ ਉਮਰ ਮਲਾਹ ।

1. ਇਕੱਲਾ । 2. ਭੇਤ । 3. ਅਧੀਨ । 4. ਜੁਲਮ ਤੋਂ । 5. ਮਲਾਹ, ਕਿਸਤੀ । (ਨਾਉਂ) ਦਾ ਖੁਦਾ (ਮਾਲਿਕ) । 6. ਪਤਵੰਤਾ, ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਦਾ । 7. ਸੱਤਾਂ ਵਿਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 8. ਜਵਾਈ । 9. ਥਾਵੇਂ । 10. ਨੁਕਸਾਨ ।

ਸਭ ਮਲਾਹ ਅਮੀਰ ਦੀ ਆ ਕਰਦੇ ਤਾਜ਼ੀਮ¹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਫਕਤ² ਕਰੇ ਅਜ਼ੀਮ³ ।
 ਮਲਾਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂ ਗਸਤਮ ਦਾ ਹਾਲ ।
 ਗਿਆ ਅਗੇ ਸਰਨਦੀਪ ਨੂੰ ਜੋ ਉਹ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਜਾਣਿਆ, ਦਗਾ ਕੀਤਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਮੇਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋੜ ਘੱਲੇ ਸਾਮਾਨ ।
 ਸੌ ਬਦਰਾ⁴ ਜ਼ਰ ਸੁਰਖ⁵ ਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ⁶ ਅਤਾ ।
 ਹੋਏ ਸ਼ਾਦ⁷ ਮਲਾਹ ਤੇ ਕਰਦੇ ਨੇਕ ਦੁਆ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦੇ ਨਾ-ਖੁਦਾ⁸, ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਇਮਾਮ⁹ ।
 “ਗੁਜ਼ਰੇ ਗਸਤਮ ਗਏ ਨੂੰ ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਅੰਸੇ ਰਾਹੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਿਜਾਵਾਗੇ ।
 ਅੱਗੇ ਉਸਦੀ ਚਿਹਲ ਦਿਨ¹⁰ ਪਾਰ ਲੰਘਾਵਾਂਗੇ ।”
 ਮਲਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਝੱਬ ਤਿਆਰ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਸਣੇ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਚਾ ਕੀਤਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਵਿਚ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਗ ਤੁਰੇ ਨਾਲ ਦਰੁਸਤੀ ਸਾਜ਼ ।
 ਚਾੜ੍ਹ ਝੁਕਾਏ ਬਾਦਬਾਂ¹¹ ਤੇ ਵਗ ਚਲੇ ਜਹਾਜ਼ ।
 ਕਸਦ¹² ਕਰਨ ਸਰਨਦੀਪ ਦਾ ਵਗੀ ਮੁਰਾਦੋਂ ਵਾ ।
 ਦਿਲ ਸੀ ਸ਼ੋਰਸ਼¹³ ਯਲਾਂ¹⁴ ਦਾ ਠਾਕ ਵਗੀ ਦਰਿਆ ।
 ਮੰਜਾਂ ਜਾਨ ਉਲਾਰੀਆਂ ਚਲਦੇ ਵਾਟ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਚੱਲ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਆਬ¹⁵ ਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਤੇਜ਼ ਗੁਲਾਬ¹⁶ ।
 ਵਿਚ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਇਕ ਦਿਨ ਟਾਪੂ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ।
 ਹਰੇ ਦਰਖਤ ਸੁਹਾਂਵਦੇ ਸਿਫਤ ਸੁਮ ਰ ਕਿਆ ।
 ਰੁੱਖ ਦਿੱਸਣ ਵਿਚ ਝਾਟਲੇ¹⁷ ਪੁਰ ਪੁਰ¹⁸ ਮੇਵੇ ਨਾਲ ।
 ਸਰ¹⁹ ਚਮਨ²⁰ ਵਿਚ ਲਟਕਦੀ ਗਲ²¹ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਨਿਹਾਲ²² ।
 ਦਿੱਸਣ ਦਾਖਾਂ ਪੱਕੀਆਂ, ਕਲੀਆਂ ਛੋੜਨ ਬੂ²³ ।
 ਭੌਰ ਨ ਪੁਰ ਚੰਬੇਲੀਆਂ ਕਰੇ ਸਨੌਬਰ²⁴ ਲੂ ।
 ਪਾਲੋ ਪਾਲ ਚਿਨਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਝੁਕੀ ਹਥ ਦੋਂ ।
 ਧਰੇ ਤੁਆਮ ਅੰਗੂਰੀਆਂ ਲੌਨ ਬਹਾਰ ਸਮੋਂ ।
 ਭਰਨ ਉਡਾਰੀ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਸਨ ਸਨ ਫਖਰ ਗੁਲੋਂ ।
 ਤੋਤੇ ਮਸਤ ਪੁਕਾਰਦੇ ਲੱਜ਼ਤ ਬਾਝ ਮੁਲੋਂ ।

-
1. ਇੱਜ਼ਤ ਸਤਿਕਾਰ । 2. ਕ੍ਰਿਪਾ । 3. ਵੱਡੀ । 4. ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਥੈਲੀ । 5. ਖਰੇ ਸ਼ੋਨੇ ਦਾ । 6. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 7. ਪ੍ਰਸੰਨ । 8. ਮਲਾਹ । 9. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 10, ਚਾਲੀ ਦਿਨ । 11. ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਫਰਾਰੇ । 12. ਇਰਾਦਾ । 13. ਫਸਾਦ । 14. ਜੋਗੇ । 15. ਪਾਣੀ । 16. ਕਾਂ, ਕਾਗ । 17. ਫੈਲੇ ਹੋਏ । 18. ਭਰੇ ਹੋਏ । 19. ਇਕ ਸਿੱਧਾ ਦਰਖਤ । 20. ਬਾਗ਼. ਫੁਲਵਾੜੀ । 21. ਫੁੱਲ । 22. ਦਰਖਤ । 23. ਸੁਗੰਧੀ । 24. ਚਿਲਗੋਜ਼ਾ ।

ਗੁਲਸ਼ਨ ਛੋੜ ਸਿਧਾਰਿਓਂ ਕੋਇਲ ਕਰੇ ਨਿਦਾ¹ ।
 ਝੋਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁੰਗਿਆਂ ਮੇਰਾ ਘੁੰਗ ਘਿਗਾ ।
 ਮੋਰ ਉਡਾਵਨ ਬੁਲਬੁਲਾਂ, ਮੁਫਤ ਖਪਾਵਨ ਮਗਜ਼ ।
 ਅਗਨ ਕਰਨ ਕੁਝ ਬੋਲੀਆਂ ਪੁਰ ਪੁਰ ਮਾਅਨੇ² ਗਜ਼³ ।
 ਰੁੱਖੀਂ ਤਿੱਤਰ ਬੋਲੀਆਂ ਮਗਜ਼ੋ ਭਰੇ ਕਲਾਮ ।
 ਮਕਸਦ ਮਿਲਣ ਸੁਣੇਂਦਿਆਂ ਜਿਤਵਲ ਦਿਲ ਦਾ ਕਾਮ ।
 ਸੁਣ ਆਸ਼ਿਕ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਰ ਕਰ ਨਾਜ਼ ।
 ਇਸ਼ਕ ਕਜ਼ਈਆ ਚਾਣਚਕ, ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।
 ਮਰਦ ਲੱਮਾਂ ਸੁਣ ਲਫਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਅਨੇ ਕਰੇ ਤਰਾਜ਼⁴ ।
 ਆਬ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਲਕ ਲਕ ਤਿੱਤਰ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ।
 ਕਹੇ ਕਸਾਈ, ਸੁਣ ਲਓ, ਜੇ ਹੈ ਸਮਝ ਦਰਾਜ਼⁵ ।
 ਸਿਰੀ ਖਰੌੜੇ ਢੱਕ ਰੱਖ, 'ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।'
 ਸੁਣ ਬੀਮਾਰ ਪੁਕਾਰਿਆ ਕਰਕੇ ਅਜਜ਼⁶ ਨਿਆਜ਼⁷ ।
 "ਸੀਸ ਕਰੇਂਦਾ ਡੱਕ ਡੱਕ, 'ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।
 ਤਕ ਵੱਡੇ ਕੰਨ ਚੋਰ ਦੇ, ਉਹ ਸੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਜ਼⁸ ।
 "ਵੱਢ ਗਵਾਏ ਕੰਨ ਤਕ. 'ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।'
 ਕਰਦੀ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਵਲੋਂ ਪਰਵ ਜ਼⁹ ।"
 "ਚਿੜੀ ਕਬੂਤਰ ਤੱਕ ਤੱਕ¹⁰, ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।"
 ਸੁਣ ਫਰਮਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ, ਹੋ ਇਸਰਤ¹¹ ਪਰਵਾਜ਼ ।
 "ਮਿਰਚ ਮਸਾਲਾ ਅਦਰਕ, 'ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।'
 ਸੁਣ ਕਿਆ ਤਰਖਾਣ ਨੇ, ਹੋ ਤਕਰੀਰ ਨਿਵਾਜ਼ ।
 "ਤੇਸਾ ਲਾਹੇ ਸੱਕ ਸੱਕ, 'ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।'
 "ਕਹੇ ਲੁਹਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹੋ ਗਰਦਨ ਅਫਰਾਜ਼¹² ।"
 ਭੁੱਖੇ ਨੇ ਸੁਣ ਆਖਿਆ, ਸਮਝ ਵਜੇਂਦਾ ਸਾਜ਼ ।
 "ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ ਪੱਕ ਪੱਕ, ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।"
 ਸੁਣੀ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਪਈ ਪੁਕਾਰ ਨਮਾਜ਼ ।
 "ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦਾ ਹੱਕ ਹੱਕ, ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।"
 ਟਾਪੂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਰਬੀਆਂ ਦੂਰੋਂ ਧਰੀ ਨਿਗਾਹ !
 ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਮਿਹਰਾਂ¹³ ਝੁਕੇ ਸੁਣ ਮਾਹ¹⁴ ।
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 "ਏਥੇ ਲਾਵਣ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ, ਜੇ ਫਰਮਾਵੇਂ ਤੂੰ ।

1. ਅਵਾਜ਼, ਪੁਕਾਰ । 2. ਅਰਥ । 3. ਖੂਬ । 4. ਸ਼ੋਭਨੀਕ । 5. ਲੰਮੀ । 6. ਆਜਿਜ਼ੀ, । 7. ਇੱਛਾ, ਪ੍ਰੇਮ । 8. ਕੇਤ । 9. ਉਡਾਰੀ । 10. ਕਠਫੋੜਾ । 11. ਐਸ਼ । 12. ਵਧਾਕੇ । 13. ਸੂਰਜ । 14. ਚੰਦ ।

ਜਾਗਾ¹ ਖਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ, ਕਰੀਏ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
ਖੁਸ਼ਬੂ ਵਿਚ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਏ ਨਾਜ਼ ਬਹਾਰ ।”
ਕਹਿਣ ਮਲਾਹ, ‘ਨਾ ਉਤਰੋ ਜਾਗਾ ਏਹ ਵੀਰਾਨ² ।
ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਏਸ ਥਾਂ, ਨਾਹੀਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
ਟਾਪੂ ਏਹ ਵੀਰਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੜੋ ਨ ਮੂਲ ।
ਹੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਬਲਾਇ ਦੇ ਹੋਸੇ ਮਤਾਂ ਮਲੂਲ³ ।”
ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚ ਮਲਾਹ ।
ਏਸ ਜਜ਼ੀਰੇ⁴ ਜਾਵਣਾ ਨਾਹੀਂ ਖੂਬ ਸਲਾਹ ।”
ਯਲਆਦੀ ਸੁਣ ਆਖਦਾ, ‘ਕੇਡ ਕੁ ਹੋਗੁ ਬਲਾ ?
ਬੜੀ ਬਲਾ ਕੋ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਵਿਖਾ ?
ਮੇਰੇ ਕਰੋ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੱਢ ਬਲਾ ਹਜ਼ਾਰ ।
ਪਕੜ ਬਲਾਈਂ ਖਾ ਲਵਾਂ, ਯਾ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਮਾਰ ।
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਲਾ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲੜਾਵੇ ਕੋ ?
ਸੁਣੇ ਬਲਾ ਖੁਦ ਬਹਿ ਰਹੇ ਜਾਨ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ।
ਸੈਰ ਜਜ਼ੀਰੇ ਜਾਵਣਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ।
ਹੋਰ ਨਾਹੀਂ ਜੀ ਚਾਂਹਵਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਰੋ ਨਾ ਬੰਦ ।”
ਯਲਆਦੀ ਦੀ ਅੜੀ ਥੀਂ ਉਤ ਵਲ ਗਏ ਤਮਾਮ ।
ਤੇ ਖਲਿਹਾਰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਲੱਥੇ ਏਸ ਮੁਕਾਮ ।
ਨਾਲ ਲਏ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਲਸ਼ਕਰ ਥੀਂ ਸਰਦਾਰ ।
ਟਾਪੂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
ਸੈਰ ਕਰਨ ਖੁਸ਼ ਹੋਂਵਦੇ ਅਰਬੀ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ।
ਬਾਗ ਅਜਬ ਇਕ ਦੇਖਿਆ, ਗਿਰਦ ਅਜਬ ਮੈਦਾਨ ।
ਬਾਗ ਡਿੱਠਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ, ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ਤਾਲਾਬ ।
ਦੁੱਧੋਂ ਮਿੱਠਾ ਓਸਦਾ ਆਹਾ ਸ਼ੀਰੀ⁵ ਆਬ⁶ ।
ਪੀ ਪਾਣੀ ਤਾਲਾਬ ਦਾ ਸ਼ਾਦ⁷ ਹੋਏ ਸਭ ਯਾਰ ।
ਸੈਰ ਕਰੇਂਦੇ ਬਾਗ ਦਾ ਗੁਲ ਦੇਖਣ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
ਜਾਣ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਭਾਂਵਦਾ ਇਹ ਸਭ ਥਾਉਂ ਮਕਾਨ ।
ਪਰ ਮੁੱਢੋਂ ਵਿਚ ਏਸ ਦੇ ਨਾ ਵਸਿਆ ਇਨਸਾਨ ।
ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਅਮੀਰ ।
ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਰੁੱਖ ਤੇ ਮਰਦ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਪੀਰ⁸ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਬੁੱਢਿਆ ! ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਕੋਈ ?
ਆਵਣ ਦੀ ਇਸ ਰੁੱਖ ਤੇ ਹਾਜ਼ਤ⁹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ?”
ਛਾਲ ਬੁੱਢਾ ਸੁਣ ਰੁੱਖ ਥੀਂ ਆਇਆ ਹੇਠਾ ਮਾਰ ।
ਉਪੱਟ ਧੌਣ¹⁰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹੋ ਬੈਠਾ ਅਸਵਾਰ ।

1. ਥਾਂ । 2. ਉਜਾੜ । 3. ਰੰਜ, ਦੁੱਖੀ । 4. ਟਾਪੂ ਵਿਚ । 5. ਮਿੱਠਾ । 6. ਪਾਣੀ । 7. ਖੁਸ਼ ।
8. ਬੁੱਢਾ । 9. ਲੋੜ । 10. ਗਰਦਨ ।

ਵਾਂਗ ਦੁਵਾਲਾਂ¹ ਓਸ ਦੇ ਲੱਤਾਂ ਪੈਰ ਤਮਾਮ ।
 ਪੇਚ ਪਇਆ ਵਿਚ ਗਰਦਨੇ, ਕੀਤਾ ਬੇ-ਆਰਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਥੱਕਾ ਜ਼ੋਰ ਕਰ, ਸੱਕੇ ਨਾ ਉਖੇੜ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹਮਜ਼ਾ ਖਿੱਚਦਾ ਮਾਰੇ ਉਹ ਚਪੇੜ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕੁੱਵਤ² ਨਾਲ ।
 ਮੂੰਹ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋ ਗਇਆ ਨਾਲ ਚਪੇੜਾਂ ਲਾਲ ।
 ਰੁੱਖੋਂ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀਆਂ ਏਵੇਂ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਉਪਰ ਗਰਦਨ ਅਰਬੀਆਂ ਹੋ ਬਹਿੰਦੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਹਰ ਹਰ ਦੀ ਇਕ ਧੌਣ ਤੇ ਏਹ ਆ ਪਈ ਬਲਾ ।
 ਏਵੇਂ ਅੰਦਰ ਗਰਦਨਾਂ ਲੱਤਾਂ ਲੈਣ ਫਸਾ ।
 ਕੋਈ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਕੇ ਨਾਹ ਛੁੜਾ ।
 ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰਹੀ ਨ ਕਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰਤਾਂ³ ਹਸ ਹਸ ਯਾਰਾਂ ਵਲ ।
 “ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਛੁੜਾ ਲਓ ਕੱਟ ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਗਲ ।”
 ਏਹੋ ਜੇਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਇਕ ਇਕ ਪਈ ਬਲਾ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਾਨ ਸਮੁਾਲਣੀ, ਸੱਕੇ ਕੌਣ ਛੁੜਾ ।
 ਖਿੱਚ ਲੱਤਾਂ ਮੂੰਹ ਸਾਰਿਆਂ ਏਵੇਂ ਲਏ ਭੰਨਾ ।
 ਚੰਬੜੀਆਂ ਗਲ ਆਫਤਾਂ ਕਹਿਰ ਕਜ਼ਈਆਂ⁴ ਪਾ ।
 ਏਹ ਬਲਾਈਆਂ ਲੱਕ ਤੀਕ ਸਨ ਵਾਂਗੂੰ ਇਨਸਾਨ ।
 ਲੱਕੋਂ ਹੇਠ ਦੁਵਾਲ⁵ ਦੀ ਮਿਸਲ⁶ ਤਮਾਮ ਮਿਆਨ ।
 ਨਾ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਗਰਦਨਾਂ ਪੇਚ ਘੱਤਣ ਦੋ ਚਾਰ ।
 ਮਰਦ ਉਖੇੜ ਨ ਸਕਦੇ ਕਰ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਜੈਂ ਵਲ ਚਾਹਨ ਫੇਰਦੇ ਅਸਿਆਂ⁷ ਵਾਂਗੁ ਦੁੜਾ ।
 ਮਾਰ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਕੀਆਂ ਰੁਖੀਂ⁸ ਚਪੇੜਾਂ ਲਾ ।
 ਹੇਠ ਬਲਾਈਆਂ ਪਹਿਲਵਾਂ ਆਜਿਜ ਤੇ ਲਾਹਾਰ ।
 ਹਸਦੇ ਨਾਲੇ ਰੋਂਵਦੇ ਹੈਰਤ⁹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਬਣੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਕੌਣ ਵੰਡਾਵੇ ਭਾਰ ।
 ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਪਾ ਕਾਠੀਆਂ ਹੋਣ ਨਮਰਦ ਸਵਾਰ ।
 ਅਸ਼ਰਾਫਾਂ¹⁰ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਬਾਹਿਣ ਗਵਾਰ ।
 ਜਾਹਿਲ¹¹ ਉਪਰ ਆਲਿਮਾਂ¹² ਹੋ ਬਹਿੰਦੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਲੱਤਾਂ ਪੈਰ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਹਣ ਕਰਨ ਬਹਾਰ ।
 ਉਪਰ ਤੇਜ਼ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੱਕ ਸੁੱਕੇ ਮੁਰਦਾਰ ।

1. ਚਮੜੇ ਦੇ ਤਸਮੇ । 2. ਤਾਕਤ, ਬਲ । 3. ਇਸ਼ਾਰੇ । 4. ਕਜ਼ੀਆ, ਝਗੜਾ । 5. ਚਮੜੇ ਦਾ ਤਸਮਾ । 6. ਵਾਂਗੁ । 7. ਚੱਕੀ । 8. ਮੂੰਹਾਂ ਤੇ । 9. ਹੈਰਾਨੀ । 10. ਸ਼ਰੀਫ (ਬਹੁਵਚਨ) । 11. ਗੀਵਾਰ, ਮੂਰਖ । 12. ਵਿਦਵਾਨਾਂ ।

ਕਦਮ¹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ਰੋ² ਉਹ ਅਜ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।
 ਅਕਲੋਂ ਸਾਰ ਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣ ਬੈਠੇ ਮੁਖਤਾਰ ।
 ਅਕਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹ, ਉਹ ਅਜ ਬਾਜ-ਗੁਜ਼ਾਰ³ ।
 ਅਰਬੀ ਹੇਠਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਵਿੱਚੇ ਸਭ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਵਿੱਚੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਵਿੱਚੇ ਹਲਬੀ ਧਾੜਵੀ, ਵਿੱਚੇ ਉਸ ਦੇ ਯਾਰ ।
 ਵਿੱਚੇ ਹੇਠਾਂ ਭੁੜਕਦਾ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਮ⁴ ਦਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤੇਰਾ ਭਾਰ !
 ਜਾਂਦਾ ਹੇਠ ਲਤਾੜਿਆ ਉਪੱਰ ਸੋਖ⁵ ਸਵਾਰ ।
 ਪੱਟ ਪੱਟਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕਦੇ ਤਬਲ ਸ਼ਿਕਮ ਘਰ ਬੰਦ ।
 ਲੁਸ ਲੁਸ ਪਿੰਡਾ ਦਮਕਦਾ, ਹਲਵੇ ਦੀ ਮਾਨਿੰਦ⁶ ।
 ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਨ ਉਮਰ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ ਭਾਰ ਪਇਆ ।
 ਅੱਜ ਪਇਆ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ, ਹੋ ਲਾਚਾਰ ਗਇਆ ।
 ਧੌਣ ਮਰੌੜ ਮਰਾੜ ਕੇ ਲਈ ਸਵਾਰ ਨਵਾ ।
 ਵਖਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸ਼ਿਕਮ⁷ ਲਕਾ⁸ ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਬਣੀ, ਸਭ ਥੀਂ ਰਹੇ ਉਰੇ ।
 ਦੇਹੀ ਭਾਰੀ ਢਿਲਕਦੀ, ਮਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਟੁਰੇ ।
 ਲੈ ਮਰਦਾ ! ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ, ਲੜ ਲੈ ਨਾਲ ਬਲਾ ।
 ਦੇਖ ਬਲਾ ਖਾ ਜਾਂਵਦੀ, ਯਾ ਤੂੰ ਜਾਸੇਂ ਖਾ ।
 ਲੜ ਲੈ ਵੇਲਾ ਲੜਨ ਦਾ ਚਾ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾ ।
 ਕੱਢ ਦਲਵਲ ਰੱਜੀਨ⁹ ਥੀਂ, ਖੂਨੀ ਜਾਮ¹⁰ ਪਿਲਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ, ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਆ ।
 “ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਅਸਾਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਸਖਤ ਜਫ਼ਾ¹¹ ।
 ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਬਲਾਇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਆਣ ਫਸਾ ।
 ਨਾਲ ਲਿਆ ਇਹ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਚਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਲ ਪਾ ।”
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਹਸ ਹਸ ਆਖਦਾ, ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 “ਯਲਆਦੀ ਦੇ ਵੱਸ ਕੀ, ? ਏਵੇਂ ਸੀ ਤਕਦੀਰ ।”
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਕਰਾਂ ਅਰਾਮ ਨ ਸਾਫ਼ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਥੀਂ ਨਾ ਲਵਾਂ ਜਾਂ ਲਗ ਮੈਂ ਇਨਸਾਫ਼ ।”
 ਕਹੇ ਮਯਾਰ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਗਮਖ਼ੁਆਰ
 “ਤੂੰ ਅਸਵਾਰਾ ! ਮੇਰਿਆ, ਹੋਵੀਂ ਬਰਖ਼ੁਰਦਾਰ¹² ।

1. ਪੈਰ । 2. ਚਾਲ । 3. ਮਹਿਸੂਲ ਜਾਂ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ । 4. ਪੇਟ । 5. ਚੁਸਤ । 6. ਤਰ੍ਹਾਂ.
 ਭਾਤਿ । 7. ਪੇਟ । 8. ਮੁਲਾਕਾਤ । 9. ਭਾਰ । 10. ਪਿਆਲਾ । 11. ਜੁਲਮ, ਸਿਤਮ । 12. ਖੁਸ਼,
 ਵਧਦਾ ਫੁਲਦਾ ।

ਤੇਰੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਨ ਨੂੰ ਸੌ ਆਰਾਮ ਕਰਾਰ ।
 ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗਮਖ਼ਾਰ ਹਾਂ ਘੋੜਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ¹ ।
 ਪਹਿਲੇ ਮੇਰੇ ਬਦਨ ਵਲ ਵੇਖ ਨ ਭੁੱਲੀਂ ਯਾਰ ।
 ਮੈਂ ਤਕੜਾ ਵਿਚ ਤਕੜਿਆਂ, ਵੇਖ ਅਜ਼ਮਾ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਵੇਖ ਪਿਛਾੜੀ ਆਂਵਦਾ ਯਾਰ ਤੇਰਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਘੋੜਾ ਹੇਠਾਂ ਓਸਦੇ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਤੂੰ ਕਹਿ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਲਵੇ ਦੌੜਾ ।
 ਕੌਣ ਅਗਾੜੀ ਜਾਂਵਦਾ ਦੇਖ ਲਓ ਅਜ਼ਮਾ ।
 ਮੈਨੂੰ ਤੁੱਧ ਦੌੜਾਵਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਯਾਰ ।
 ਦੇਖ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚ ਘੋੜਿਆਂ, ਤੇਜ਼ ਕਿਹਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ² ।
 ਕਦਮ³ ਖੁਲਾ ਲੈ ਦੇਖ ਲੈ ਠਿਸਦਾ ਵਗੇ ਅਗੇਰ ।
 ਤਨ⁴ ਫ਼ਰਬਾ⁵ ਤੇ ਲਾਗਰੋ⁶ ਕਿਸਦੀ ਚਾਲ ਵਧੇਰ⁷ ।
 ਸੁਣ ਅਸਵਾਰ ਅਯਾਰ ਦਾ ਸ਼ਾਦ⁸ ਹੋਇਆ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਬੜੀ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਤੇਜ਼ ਰਕਾਬੇ ਸੁੱਟ ਲੈ ਘੋੜਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਰਹੇ ਪਿਛਾੜੀ ਹਾਰਿਆ, ਸੌ ਉਹ ਖੋਟਾ ਮਾਲ ।”
 ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵਲ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹ ।
 ਤਾਜ਼ਾ ਵੇਖ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਗੁਮਰਾਹ⁹ ।
 ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਚਲ ਚੋਬਰਾ, ਪੁਟ ਚੋਕੜੀਆਂ¹⁰ ਤੂੰ ।
 ਦੌੜ ਅਗਾੜੀ ਛੋੜ ਚਲ, ਮਾੜੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ।”
 ਦੋਹਾਂ ਮਾਰ ਦੌੜਾਂਵਦੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਮਾਰ ਚੋਗੰਦਾ¹¹ ਦੌੜਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ¹² ।
 ਯਲਆਦੀ ਥੀਂ ਵਧ ਗਇਆ ਲਾ ਛਾਲਾਂ ਦੋ ਚਾਰ ।
 ਉਹ ਟੁਰਨੋਂ ਲਾਚਾਰ ਸੀ, ਕਦਮ ਸੁਟੇ ਬੇਜ਼ਾਰ¹³ ।
 ਪਰ ਸੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਕੱਦ ਕਿਲੇ ਦਾ ਭਾਰ ।
 ਦੌੜੇ ਦੌੜ ਨ ਹੋਂਵਦਾ, ਨਰਮ ਚਲੇ ਰਫ਼ਤਾਰ ।
 ਮਾਰ ਚਪੇੜਾਂ ਭੰਨਦਾ ਮੂੰਹ ਉਸਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
 “ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘੋੜਿਆ ! ਵਗੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਾਰ ।
 ਦੌੜ ਕਰੀਂ ਜੜ ਪੁੱਟਿਆ, ਬੈਠ ਨ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ।
 ਮਾਰ ਚੁਗੰਦਾ¹⁴ ਬੂਸਰਾ¹⁵, ਮੈਦਾਂ¹⁶ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਚਾਲ ਅੜੀ ਦੀ ਛੋੜ ਦੇ ਵੱਗ ਚੱਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਪੁੱਟ ਕੁਦਾੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਧਰਤਿ ਪਵੇ ਧਮਕਾਰ ।

1. ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ । 2. ਚਾਲ, ਦੌੜ । 3. ਧੀਰ । 4. ਜਿਸਮ, ਸਰੀਰ । 5. ਮੋਟਾ । 6. ਦੁਰਬਲ, ਬਲ-ਹੀਨ । 7. ਵਧੇਰੇ । 8. । 9. ਭੁੱਲੜ । 10. ਛਾਲਾਂ ਚੁੱਕਣਾ । 11. ਛਾਲਾਂ । 12. ਦੁਸਤ, ਚਲਾਕ । 13. ਦੁਖੀ । 14. ਛਾਲਾਂ । 15. ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ । 16. ਮੈਦਾਨ ।

ਮਰਦਾਂ ਹੇਠ ਦੜਕ ਲੈ, ਦੜਕਣ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰ ।
 ਚਾਲਾਂ ਕੱਢ ਸੁਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਹੀਂ ਨਿੱਤ ਬਹਾਰ ।
 ਖੋਟੀ ਨੀਅਤ ਵਾਲਿਆ, ਰਹੇਂ ਉਰਾਰ ਨ ਪਾਰ ।
 ਮਾਰੀਂਦਾ ਮਰ ਜਾਵਸੇਂ, ਤੇਜ਼ ਮੇਰਾ ਹਥਿਆਰ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗ ਨ ਲਾਵੀਂ ਆਰ¹ ।
 ਮਾੜਾ ਘੋੜਾ ਵੇਖ ਲੈ ਵਧ ਵਧ ਗਇਆ ਅਯਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨ ਆਂਵਦੀ, ਡੁੱਬ ਗਵਾਇਓ ਕਾਰ ।
 ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸਵਾਰਨਾ, ਨਾਹੀਂ ਏਹ ਬੇਗਾਰ ।”
 ਉਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਅਸਵਾਰ ਨੇ ਸਖਤ ਚਪੇੜਾਂ ਨਾਲ ।
 ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਸੁਟਿਆ ਲਾਲ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੌੜਦਾ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੂੰ ਪਵੇ ਵਧੇਰੀ ਮਾਰ ।
 ਹਸਦੇ ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ, ਹਾਸਾ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋ ।
 ਤੇ ਯਲਆਦੀ ਰੋਂਵਦਾ ਚਸਮ² ਵਸਾਵੇ ਦੌ³ ।
 ਕਦਮ ਸੁੱਟੇ ਸੱਟ ਖਾਇ ਕੇ, ਦਰਦੀ ਪਾਸ ਨ ਕੋ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਹਸ ਹਸ ਆਖਦਾ, ‘ਉਮਰਾ ਜ਼ਰਾ ਖਲੋ ।’
 ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨ ਮੂਲ ਕਰਾ ।
 ਹੁਣ ਇਨਸਾਫੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜੁਲਮ ਜੁਫਾ⁴ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੌੜਨੋਂ ਪਕੜੇ ਖੁਦ ਇਕਰਾਰ ।
 ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸੁਰਖ⁵ ਦਿਸਨ ਰੁਖਸਾਰ⁶ ।
 ਅਰਬੀ ਹੇਠਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਬੇ-ਆਰਾਮ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਏਹੋ ਹਾਲ ਸੀ, ਰਾਤਾਂ ਤਿੰਨ ਤਮਾਮ ।
 ਚੌਥੇ ਰੋਜ਼ ਅਯਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਈ ਵਿਚਾਰ ।
 ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਖਸ਼ ਰਫਤਾਰ⁷ ।
 ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਕਰੇ ਇਸ਼ਾਰ⁸ ਸਵਾਰ ।
 “ਕਰ ਕਰ ਚਾਲਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ, ਟੁਰ ਚਲ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
 ਖੂਬ ਸਵਾਰੀ ਤੁੱਧ ਦੀ, ਕਦਮ ਤੇਰਾ ਰਹਵਾਰ⁹ ।
 ਤਨ ਤਿਨਹਾ¹⁰ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਂ “ਦੌੜ ਦਿਖਾ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਖ਼ਾਹ ਮਖ਼ਾਹ¹¹ ਅਯਾਰ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨ ਲਇਆ ।
 ਲੈ ਅਪਨੇ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਦੌੜ ਗਇਆ ।
 ਫਿਰਦੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਇਕ ਥਾਵੇਂ ਵਿਚ ਜਾ ।
 ਦੇਖੀ ਪੱਕੀ ਦਾਖ ਹੈ, ਗੁੱਛੇ ਰਹੇ ਸੁਹਾ ।

1. ਐਬ, ਸ਼ਰਮ । 2. ਔਖਾਂ । 3. ਵਰਸਾਏ (ਮੀਂਹ ਵਾਂਗੂੰ) । 4. ਸਿਤਮ । 5. ਲਾਲ । 6. ਗੱਲ੍ਹਾਂ । 7. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ । 8. ਇਸ਼ਾਰਾ । 9. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ । 10. ਇਕੱਲਾ । 11. ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ, ਜ਼ੋਰੀ ।

ਇਜ਼ਨ¹ ਮੰਗੇ ਅਸਵਾਰ ਥੀਂ, “ਜੇ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ।
 ਖਾਵਾਂ ਦਾਖ ਦਰਖਤ ਦੀ ਏਥੇ ਜ਼ਰਾ ਖਲੋ ।”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਇਹ ਖਾਵਣੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ।
 ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘੋੜਿਆ ਜ਼ਰਾ ਤਮੀਜ਼ ਨਹੀਂ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਵਾਹ ਮੀਆਂ, ਅਸਵਾਰ ।
 ਇਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੀ ਖਾਣਾ ਲੱਜਤਦਾਰ ?
 ਇਸ ਮੇਵੇ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਨਾਖਾਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਦੇ ਖਾਵਣੋਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂ ਬੇਜ਼ਾਰ² ?
 ‘ਮੈਨੂੰ ਕਹੇਂ ਜੁ ਘੋੜਿਆ ਤੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ।
 ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਕੁਝ ਅਕਲ ਦੀ ਤੈਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਇਸ ਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤੁੜਾ ਜ਼ਰਾ ਖਾ ਚੱਖ ।”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਇਸ ਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਪਿਛਾਹਾਂ ਰੱਖ ।
 ਅਸੀਂ ਨ ਇਸ ਨੂੰ ਚੱਖਿਆ ਅੰਦਰ ਉਮਰ ਕਦੀ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਜੋ ਏਸ ਦੀ ਲੱਜਤ ਹੋਸੀ ਕੀ ?”
 ਸੁਣ ਅਯਾਰ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਕਰ ਅਫਸੋਸ ਹਜ਼ਾਰ ।
 “ਵਾਹ ਅਸਵਾਰਾ ਮੇਰਿਆ, ਅਕਲੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ।
 ਇਸ ਮੇਵੇ ਦੀ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਨ ਪਾਈ ਬੋ ।
 ਚੜ੍ਹ ਤਾਹੀਂ ਹੁਣ ਧੌਣ ਤੇ ਬੈਠੋਂ ਗਠੜੀ ਹੋ ।
 ਇਸ ਮੇਵੇ ਨੂੰ ਖਾਵਰੋਂ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਜੇ ਟੁੱਕ ।
 ਕਾਹਨੂੰ ਏਵੇਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਸੁੱਕ ।
 ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਏਸ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋ ਖਾ ਲਵੇ ।
 ਲੱਤਾਂ ਅੰਦਰ ਓਸਦੇ ਹੱਡੀ ਉਗ ਪਵੇ ।
 ਕਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਅਸਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਕੰਮ ।
 ਖਾ ਹੱਡੀਆਂ ਅਣ-ਜੰਮੀਆਂ, ਜੰਮ ਪਵਣ³ ਵਿਚ ਦੱਮ ।
 ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਜੇ ਇਹ ਖਾਵਸੋ, ਸਾਰੇ ਪਾਵੋ ਖੈਰ ।
 ਸਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਹੋਸਨ ਲੱਤਾਂ ਪੈਰ ।
 ਖੂਬੀ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਥੀਂ ਹੋਈ ਅਜੇ ਬਿਆਨ ।
 ਮੈਂ ਖਾਵਾਂ ਤੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ, ਐ ਮੇਰੀ ਦਿਲ ਜਾਨ ।
 ਵੇਖ ਹੁਣੇ ਮੈਂ ਖਾਇਕੇ ਕਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਲ ਚਲਾਂ ।
 ਕਾਰ⁴-ਅਜ਼ਮੂਦਾ⁵ ਦੇਖ ਲੈ ਅੰਦਰ ਘੜੀ ਪਲਾਂ ।
 ਕਿਵੇਂ ਕੁਦਾੜਾ⁶ ਚਾਇਕੇ⁷ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਦ⁸ ਕਰਾਂ ।
 ਇਸ ਤੇਰੇ ਅਹਿਸਾਨ ਨੂੰ ਹਰ ਦਮ ਯਾਦ ਕਰਾਂ ।”
 ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਇਜ਼ਨ⁹ ਰਜ਼ਾ¹⁰ ।
 “ਅੱਵਲ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਉ ਤੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਖਿਲਾ ।

1. ਹੁਕਮ, ਆਗਿਆ । 2. ਤੰਗ, ਦੁਖੀ । 3. ਪੈਣਾ । 4. ਕੌਮ । 5. ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ । 6. ਛਾਲ । 7. ਚੁੱਕ । 8. ਖੁ । 9. ਹੁਕਮ । 10. ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ।

ਇਹ ਭੀ ਹਿਕਮਤ ਦੇਖੀਏ, ਜੇ ਕੁਝ ਮਿਲੇ ਅਮਾਨ¹ ।
 ਹੱਡੀ ਉਗਦੀ ਦੇਖੀਏ, ਠੰਢ ਪਵੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ।
 ਮਾੜੇ ਜਿਹੇ ਘੋੜਿਆਂ, ਆਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਗਰੀਬ ।
 ਮੇਰੇ ਨੇਕ ਨਸੀਬ ਸੀ ਨਿਕਲ ਪਇਓਂ ਤਬੀਬ² ।
 ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਦੇ ਇਜ਼ਨ ਥੀਂ ਖਾਧਾ ਰੱਜ ਤਮਾਮ ।
 ਭੁੱਖਾ ਸੀ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ ਦਾ, ਪਾਇਆ ਕੁਝ ਆਰਾਮ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦਾਖ ਦੇ ਦਾਰੂ ਵਿਚ ਰਲਾ ।
 ਉਸ ਆਪਣੇ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਫੇਰ ਖਿਲਾ ।
 ਉਸ ਦਾਰੇ ਦੇ ਅਸਰ ਥੀਂ ਹੋ ਗੁੱਛਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਸਿਰ ਉਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਕੇ ਉਲਟ ਰਹਿਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਗਇਆ, ਢਿੱਲੇ ਹੋਏ ਬੰਦ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ³ ਨੇ ਖੂਬ ਚਲਾਇਆ ਫੰਦ⁴ ।
 ਪੰਜ ਦੁਵਾਲਾਂ⁵ ਗਰਦਨੋਂ ਵਲ ਵਲ ਲਏ ਉਤਾਰ ।
 ਲਾਹ ਸਿਰੋਂ ਚੁਕ ਮਾਰਿਆ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਦਾਰੂ ਖਾਧਾ ਜ਼ੋਰ ਥੀਂ, ਹੋਇਆ ਸੀ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਬੇ ਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਮਰਗ⁶ ਦਾ ਕਰੇ ਪਿਆਲਾ ਨੌਸ਼⁷ ।
 ਭਾਰ ਉਤਾਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਹੱਥ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਯਾਰਾਂ ਦੇ ਵਲ ਆਂਵਦਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰ ।
 ਅੱਵਲ ਮੁੱਛਾਂ ਤਾੜਕੇ ਆਇਆ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ।
 ਚਾਹੇ ਗਲੋਂ ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਫ਼ਤ ਲਾਹੇ ਚੀਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੋਰਨਾ ਅੱਵਲ ਜਾ ਛੁੜਾ ।
 ਸਾਰੇ ਯਾਰ ਛੁੜ ਇ ਕੇ, ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆ ।
 ਕੱਪ ਬਲਾਈਆਂ⁸ ਗਲਾਂ ਥੀਂ ਉਮਰ ਕਰੇਂਦਾ ਦੂਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਪਨੇ ਗਲੇ ਥੀਂ ਆਪ ਕਰੇ ਲਾ⁹ ਚੂਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਇਸ ਵਿਚ ਹਿਕਮਤ ਕੀ ?
 ਅੱਗੇ ਗਲ ਥੀਂ ਆਪਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਾਹੀ ਸੀ ?’
 ਫਰਮਾਇਆ, “ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਕਰ ਅੱਗੇ ਰਹਿਆ ਉਤਾਰ ।
 ਅਜ਼ਲ¹⁰ ਨ ਆਹੀ ਏਸ ਦੀ, ਜ਼ੋਰ ਨ ਆਇਆ ਕਾਰ ।”
 ਅਰਬੀ ਛੁੱਟੇ ਆਫ਼ਤੋਂ, ਹੋਏ ਸ਼ਾਦ ਤਮਾਮ ।
 ਉਸ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਮੁਕਾਮ ।
 ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਸਵਾਰ ਹੋ, ਹਏ ਫੇਰ ਰਵਾਨ ।
 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਚਲਾਉਂਦੇ ਆਣ ਢੁਕੇ ਮਰਦਾਨ¹¹ ।
 ਕੰਢੇ ਇਕ ਸਰਨ ਦੀਪ ਦੇ ਲੱਗੇ ਆਣ ਜਹ ਜ਼ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਨਾ-ਖੁਦਾ¹² ਕਰਦੇ ਅਰਜ਼ ਨਿਆਜ਼¹³ ।
 ਏਥੇ ਕਬਰ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ ਹਜ਼ਰਤ ਆਦਮ ਦੀ ।
 ਰੋਜ਼ਾ ਪਾਕ ਜੱਦ¹⁴ ਨਬੀ¹⁵ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਹੋਗੁ ਕਦੀ ।

1. ਅਰਾਮ । 2. ਹਕੀਮ, ਵੈਦ । 3. ਚਲਾਕ । 4. ਫਰੇਬ । 5. ਚਮੜੇ ਦੇ ਤਸਮੇ । 6. ਮੌਤ ।
 7. ਪੀਵੇ । 8. ਕੱਟ । 9. ਚਮੜੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ੀ । 10. ਅੰਤਲੀ ਘੜੀ । 11. ਬਹਾਦੁਰ, ਜੋੜੇ । 12. ਮਲਾਹ ।
 13. ਅਧੀਨਗੀ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ । ਮਕਬਰਾ । 14. ਦਾਦੀ । 15. ਨਬੀ ਰਸੂਲ, ਭਾਵ-ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ
 ਸਾਹਿਬ ।

ਖਵਾਹਿਸ਼¹ ਹੈ ਤੇ ਦੇਖ ਲੈ ਵਕਤ ਜ਼ਿਆਰਤ² ਅੱਜ ।
 ਅੱਜ ਖਲੀਫ਼ੇ³ ਰੱਬ ਦੀ ਕਰੋ ਜ਼ਿਆਰਤ ਰੱਜ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਲੈਕੇ ਅਰਬੀਆਂ ਗਇਆ ਜ਼ਿਆਰਤ ਨੂੰ ।
 ਅਰਬੀ ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਹੋਂ ਵਦੇ ਦੇਖ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ।
 ਕਰ ਦੀਦਾਰ ਮਜ਼ਾਰ⁴ ਦਾ ਦੇਖਣ ਕੋਹਿਸਤਾਨ⁵ ।
 ਅੰਦਰ ਕੋਹਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਿੱਠਾ ਇਕ ਮਕਾਨ ।
 ਹੁਜਰਾ⁶ ਮੌਤੀ ਲਾਲ ਥੀਂ ਭਰਿਆ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ।
 ਹਰ ਹਰ ਮੌਤੀ ਕੀਮਤੀ ਸਿਫਤ ਸੁਮਾਰ ਕਿਆ ।
 ਪੁਛਦੇ ਏਹ ਮੁਜ਼ਾਵਰਾਂ⁷ ਕੋਲੋਂ ਅਰਜ਼ੀ⁸ ਹੋ ।
 “ਇਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਖਰਚ ਨ ਸਕਦਾ ਕੋ ?”
 ਕਹਿਣ ਮੁਜ਼ਾਵਰ, “ਏਸ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਆਲੀ ਸ਼ਾਨ⁹ ।
 ਜਿਨ ਇਨਸ¹⁰ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪੈਗੰਬਰ ਸੁਲੇਮਾਨ ।
 ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਮੁਅਜਜ਼ਾ¹¹ ਏਥੇ ਕਰੇ ਜ਼ਹੂਰ¹² ।
 ਚਕਨੇ ਥੀਂ ਸ਼ੈ ਚਾਂਹਵਦਾ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ ਮਾਜ਼ੂਰ¹³ ।
 ਜੋ ਕੋ ਏਸ ਖਜ਼ਾਨਿਓਂ ਲੈਂਦਾ ਚੀਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਹਿੱਲ ਨ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਲਕ¹⁴ ਚੀਜ਼ ਨ ਕਰੇ ਰਿਹਾ¹⁵ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਅਜਮਾ ।
 ਮੌਤੀ ਇਕ ਖਜ਼ਾਨਿਓਂ ਟੁਰਨ¹⁶ ਲਗਾ ਹੱਥ ਪਾ ।
 ਹਰਗਿਜ਼ ਹਿਲ ਨ ਸੱਕਿਆ, ਲੱਗਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ।
 ਬਲਕਿ ਅਲਾਮਤ¹⁷ ਜ਼ੋਰ ਤਨ ਥੀਂ ਗਈ ਸਿਧਾ ।
 ਮੌਤੀ ਹੱਥੋਂ ਸੁੱਟਿਆ ਮਿਲੀ ਖਲਾਸੀ ਵੇਰ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਦਲੇਰ ।
 ਮੌਤੀ ਦਿੱਸਣ ਚਮਕਦੇ, ਛੋੜ ਨ ਸੱਕੇ ਦਿਲ ।
 ਚੀਜ਼ ਚੁਕੇ ਤੇ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਜ਼ਰਾ ਨ ਸਕੇ ਹਿਲ ।
 ਨਾ ਲੈ ਸਕੇ ਚੀਜ਼ ਕੋ, ਨਾ ਛੱਡ ਸਕੇ ਮੂਲ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਬਹਾਇਆ ਹਿਰਸ¹⁸ ਨੇ ਰਹਿਆ ਹਾਲ ਮਲੂਲ¹⁹ ।
 ਯਾਰਾਂ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ, “ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਤਮਾਮ ।
 ਭੀ ਪਾਸ ਮੁਜ਼ਾਵਰਾਂ ਬੈਠਾਂ ਪਕੜ ਮੁਕਾਮ ।”
 ਕਹਿਣ ਮੁਜ਼ਾਵਰ, “ਏਸ ਥਾਂ ਫਿਰਦੇ ਸ਼ੇਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹੋਰ ਬਲਾਈਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਬਾਝ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰ ।
 ਮਰਦ ਕੋਈ ਜੇ ਓਪਰਾ ਵੇਖ ਲਵਨ²⁰ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਮਾਰਨ ਪਾਵਣ ਓਸ ਫਿਰ, ਘੜੀ ਨ ਦੇਣ ਕਰਾਰ ।”

1. ਲੋੜ । 2. ਯਾਤ੍ਰਾ । 3. ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ । 4. ਮਕਬਰਾ । 5. ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ । 6. ਕਮਰਾ ।
 7. ਸੇਵਾਦਾਰ । 8. ਪ੍ਰਾਰਥਕ । 9. ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ (ਇੱਜ਼ਤ) ਵਾਲਾ । 10. ਜਿਨ (ਦੇਉ) ਤੇ ਇਨਸ (ਇਨ-
 ਸਾਨ—ਮਨੁੱਖ) । 11. ਕਰਾਮਾਤ । 12. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ । 13. ਬੇਵਸ । 14. ਜਦ ਤਕ । 15. ਛੱਡੇ । 16.
 ਦੁੱਕਣ । 17. ਨਿਸ਼ਾਨੀ । 18. ਲੋਭ । 19. ਰੇਜ਼ । 20. ਲੈਣ ।

ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਆਖਦਾ, “ਮੰਗਦਾ ਇਹ ਦੁਆ ।
 ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਚ ਰਹੇ ਬਲਾ ।
 ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਇਕ ਵਲ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣ ਬਚ ਆਪ ।
 ਮੈਂ ਵਲ ਵੇਖ ਬਲਾਇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਗਜਬ ਦਾ ਤਾਪ ।
 ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਜਜ਼ੀਰਿਓ¹ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਬਲਾ ।
 ਮੈਂ ਲੱਤਾਂ ਫਿਰ ਓਸ ਦੀ ਲਾਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਵਾ ।
 ਐਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬਲਾਇ ਦੇ ਜੇ ਅਜ ਬੁਰੇ ਨਸੀਬ ।
 ਮੈਂ ਮਿਸਕੀਨ ਗਰੀਬ ਦੇ ਆਵੇ ਚੱਲ ਕਰੀਬ ।
 ਇਹ ਮੀਰਾਸ² ਨ ਦੌਲਤੋਂ ਜਾ ਲਗ ਪਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ, ਮੂਲ ਨ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ।”
 ਯਾਰ ਬਥੇਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਉਮਰ ਨ ਮੂਲ ਗਇਆ ।
 ਯਾਰ ਕਹਿਣ, ‘ਦੀਵਾਨਗੀ³ ਇਸ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਇਆ ।
 ਓੜਕ ਤਰਫ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਮੁੜ ਕੇ ਗਏ ਤਮਾਮ ।
 ਤੇ ਇਸ ਪਾਸ ਮੁਜ਼ਾਵਰਾਂ ਬੈਠਾ ਮੱਲ ਮੁਕਾਮ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਰੌਂਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਖਵਾਬ⁴ ਡਿਠੀ ਅਸਮਾਨ ਥੀਂ ਲੱਥੇ ਤਖਤ ਚਹਾਰ⁵ ।
 ਆਏ ਤਰਫ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੀ ਜ਼ੀਨਤ⁶ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤਖਤਾਂ ਉੱਪਰ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਚਾਰ ਸਵਾਰ ।
 ਨੂਰ ਚੌਹਾਂ ਥੀਂ ਬਰਸ ਦੇ ਰਹਮਤ⁷ ਦੇ ਚਮਕਾਰ ।
 ਪਾਸ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ਦੇ ਆਂਦੇ ਤਖਤ ਉਤਾਰ ।
 ਆ ਅੱਗੇ ਇਕ ਤਖਤ ਦੇ ਉਮਰ ਸਵਾਲ ਕਰੇ ।
 “ਕਹਿ ਹਜ਼ਰਤ ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਤੈਂ ਪਹ ਨੂਰ ਵਰੇ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ, “ਮੈਂ ਬਚੜਿਆ ! ਹਾਂ ਆਦਮ ਪੁਰ ਨੂਰ⁸ ।
 ਜਿਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਹੂਰ⁹ ਹੋ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਨ ਜ਼ਹੂਰ ।”
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਆਖਦਾ, “ਐ ਬਾਬਾ ਗਮਖਵਾਰ* ।
 ਚੰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੇ, ਜੋ ਆਵੇ ਦਰਕਾਰ¹⁰ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਮੈਂ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਬੇ-ਕੀਲ¹¹ ।
 ਜਾਹ, ਫਲਾਨੇ¹² ਰੁੱਖ ਥੀਂ ਲੈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਬੀਲ¹³ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਓਸ ਥੀਂ ਹੋ ਤੈਨੂੰ ਦਰਕਾਰ¹⁴
 ਕੱਢ ਲਵੀਂ ਹੱਥ ਪਾਇਕੇ ਜੋ ਦਿਲ ਕਰੇਂ ਵਿਚਾਰ ।”
 ਫਿਰ ਆਇਆ ਵਲ ਦੂਸਰੇ, ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ¹⁵ ।
 “ਨਾਮ ਮੁਬਾਰਕ¹⁶ ਆਪਣਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ਇਜ਼ਹਾਰ¹⁷ ।”

1. ਟਾਪੂਓਂ । 2. ਵਿਰਸਾ । 3. ਪਾਗਲਪਨ । 4. ਸੁਪਨਾ । 5. ਦਾਰ । 6. ਸ਼ੋਭਾ । 7. ਦਯਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ । 8. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ । 9. ਪ੍ਰਗਟਾਉ । *ਹਮਦਰਦ, ਸੁਭ-ਦਿੱਤਕ । 10. ਕੰਮ ਵਿਚ । 11. ਬੇਬਕ । 12. ਅਮਕੇ । 13. ਝੋਲੀ । 14. ਲੋੜ । 15. ਪ੍ਰਾਰਥੀ । 16. ਸੁਭਨਾਮ । 17. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ।

ਕਹਿਆ, “ਇਬਰਾਹੀਮ ਹਾਂ ਨਬੀ ਅਲੈ ਇਸਲਾਮ¹ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਤੇਰੇ ਅਸੀਂ ਗੁਲਾਮ² ।
 ਤੇਰਾ ਦੀਨ ਵਧਾਂਵਦੇ, ਤੇਰੀ ਉਮੱਤ³ ਹਾਂ ।
 ਜੇ ਤੁਹਫਾ ਕੁਝ ਦੇਵਸੇਂ, ਦਾਮਨ⁴ ਛੱਡਾਂ ਤਾਂ ।”
 ਕਹਿਆ, “ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਸੀ ਕੁੱਵਤ⁵ ਰੱਬ ਬੜੀ !
 ਰਾਹ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦਾ ਜਾਵੇਂ ਇਕ ਘੜੀ ।”
 ਫਿਰ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ, “ਨਾਮ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ?
 ਕਹਿਆ, “ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸਮਾਈਲ ਨਬੀ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਤੈਂ ਆਲ⁶ ਹੈ ਹਮਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਅਜ਼ੀਜ਼⁷ ।
 ਮੈਂ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਪੈਕ⁸ ਹਾਂ, ਦੇਹ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ ?”
 ਕਹਿਆ, ‘ਮੇਰਾ ਤੋਬਰਾ* ਵਿਚ ਫਲਾਨੀ ਜਾ⁹ ।
 ਓਸ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈ ਜਾਇ ਕੇ, ਕਰਸੀ ਫਜਲ¹⁰ ਖੁਦਾ !
 ਜੇ ਕੁਝ ਚਾਹੇਂ ਓਸ ਥੀਂ ਲੈਸੇਂ ਸ਼ਕਲ ਬਤਾ ।
 ਹੋਵੇਂ ਜੇ ਕੁਝ ਚਾਹਵਸੇਂ, ਤਿਫਲ ਉਤੇ ਹੋ ਤਾ ।”
 ਫਿਰ ਚੌਥੇ ਵਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਰਦਾ ਆਣ ਸਵਾਲ ।
 “ਕਹਿ, ਹਜ਼ਰਤ ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ? ਦੱਸ ਤਮਾਮੀ¹¹ ਹਾਲ ।”
 ਕਹੇ, ‘ਪੈਗੰਬਰ ਰੱਬਦਾ, ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਸੁਲੈਮਾਨ ।
 ਦੇਉ ਭਰੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਾਣੇ ਕੁਲ ਜਹਾਨ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਸੁਣ, ਐ ਆਲੀ ਜ਼ਾਤ ।
 ਤੇਰੀ ਖਾਤਿਰ ਰਹਿਆ ਮੈਂ ਏਥੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ ਕੁਝ ਤੁਹਫਾ ਕਾਰਣ ਰੱਬ ।”
 ਕਹਿਆ, ‘ਬਖਸ਼ੋ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਏਹ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸੱਭ ।”
 ਤਦ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ, ਹੋ ਬੈਠਾ ਬੇਦਾਰ¹² ।
 ਦੇਖੀ ਸਾਰੇ ਆਂਵਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ¹³ ਜਿਉਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ¹⁴ ।
 ਅੱਵਲ ਲੈਂਦਾ ਤੋਬਰਾ, ਫਿਰ ਲੈਂਦਾ ਜ਼ੰਬੀਲ ।
 ਫੇਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਾਂਭਿਆ, ਹੋਇਆ ਫਜਲ ਜਲੀਲ¹⁵ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਲੈਂਦਾ ਅਜ਼ਮਾ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੀ ਖਾਸੀਅਤਾਂ¹⁶ ਹੋਈਆਂ ਉਤੋਂ ਅਤਾ¹⁷ ।
 ਫਜਰ¹⁸ ਹੋਈ ਵਿਚ ਦੋਸਤਾਂ ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਰਾਤੀਂ ਨਾਲ ਅਯਾਰ ?
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਚੱਲ ਪੁੱਛੋ ਤਕਰੀਰ¹⁹ ।”
 ਲੈ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਂਵਦਾ, ਹੁਜ਼ਰੇ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ।

1. ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਬੁਲੰਦ ਰੁਤਬਾ ਹੈ । 2. ਦਾਸ, ਸੇਵਕ । 3. ਅਨੁਯਾਯੀ, ਪੈਰੋਕਾਰ ।
 4. ਲੜ, ਪੱਲਾ । 5. ਤਾਕਤ, ਸ਼ਕਤੀ । 6. ਔਲਾਦ, ਸੰਤਾਨ । 7. ਪਿਆਰਾ । 8. ਪੜ੍ਹਵਾਹਕ, ਚਿੱਠੀ
 ਰਸਾਂ । *ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਖਵਾਉਣ ਦਾ ਥੈਲਾ । 9. ਜਗਾ, ਥਾਵੇਂ । 10. ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 11. ਸਾਰ । 12.
 ਜਾਗਿਆ । 13. ਸੁਗੰਧੀ । 14. ਫੁਲਵਾੜੀ । 15. ਵੱਡਾ । 16. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ, ਖੂਬੀਆਂ । 17.
 ਪ੍ਰਦਾਨ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 18. ਸਵੇਰ, ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ । 19. ਬਿਆਨ ।

ਅੱਗੇ ਬੁੱਢਾ ਹੋਇ ਕੇ, ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਯਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਆਏ ਦੇਖਣੇ ਉਤਵਲ ਉਸ ਦੇ ਯਾਰ ।
 ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ ਲਭਦੇ, ਉਮਰ ਨ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ।
 ਪੁੱਛਦੇ ਇਥੇ ਉਮਰ ਸੀ, ਐ ਬਾਬਾ ! ਫਰਮਾ ?”
 ਹੱਸ ਉਮਰ ਨੇ ਬਦਲਿਆ ਅਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਹਾਲ ।
 “ਕਦੋਂ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਮਰ ਜੋ ਗਏ ਸੰਭਾਲ ? ।”
 ਦੇਖ ਉਮਰ ਦੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਦੰਗ ਰਹੇ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਉਮਰ ਬਿਆਨ ਕਹੇ ।
 ਸਭ ਉਸਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਯਾਰ ਅਜਮਾ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੰਝੀਆਂ ਖੂਖੀਆਂ ਉਮਰ ਜਿਵੇਂ ਫਰਮਾ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ, ‘ਮੁਜ਼ਾਵਰੋ ! ਕਹੋ ਕਸੀਰ¹ ਕ ਤੀਲ² ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੈਸੀ ਹੋਂਵਦੀ ਅੱਗੇ ਇਹ ਜ਼ੰਬੀਲ ?”
 ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਮੁਜ਼ਾਵਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅੱਮ ਨਬੀ³ ।
 ਇਹ ਆਜ਼ਮ ਦੇ ਵਕਤ ਥੀਂ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਨੇ ਨਾ ਛੇੜਿਆ, ਮੁੱਦਤ ਰਹੀ ਵਿਹਾ⁴ ।
 ਤੇ ਇਹ ਦੋਸਤ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਹੋਸੀ ਵਲੀ⁵ ਖੁਦਾ ।
 ਅੰਦਚ ਇੱਕੋ ਰਾਤ ਦੇ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਗਏ ।
 ਇਕ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸੁੱਤਿਆਂ ਤੁਹਫੇ ਚਾਰ ਲਏ ।”
 ਲਇਆ ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਮਰ ਨੇ ਸੁਤਰਾਂ⁶ ਤੇ ਲਦਵਾ ।
 ਧਰਿਆ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਲਇਆ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਜਹਾਜ਼ੀਂ ਬਾਦਬਾਂ⁷ ਤੇਜ਼ ਵਗੇ ਜਿਉਂ ਵਾ⁸ ।
 ਦਿਨ ਤੀਜੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗਏ ਮੁਕਾਬਿਲ⁹ ਆ ।
 ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ¹⁰ ਜਵਾਨ ਸੀ ਏਥੇ ਹੁਕਮ ਰਵਾ¹¹ ।
 ਸੂਬਾ ਇਹ ਸਰਨਦੀਪ ਦਾ ਜ਼ੋਰੋ ਹੱਦ ਨ ਕਾ¹² ।
 ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਜਵਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਤਾਬੇਦਾਰ ।
 ਸੱਠ ਗਜ਼ ਕੱਦ ਜਵਾਨ ਦਾ, ਤੇ ਗਾਲਿਬ¹³ ਤਲਵਾਰ ।
 ਗਏ ਜਹਾਜ਼ ਜ ਅਰਬੀਆਂ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਧਿਆਨ ।
 ਪੁੱਛਦੇ, ‘ਕਿਹੜਾ ਕਾਰਵਾਂ¹⁴, ਮਰਦੋ ! ਕਰੋ ਬਿਆਨ ?”
 ਉਮਦ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਨ¹⁵ ।
 ਇਹ ਅਮੀਰਲ ਮੌਮਨੀਨ¹⁶ ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਮ ਜਵਾਨ ।

1. ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ । 2. ਘੱਟ, ਥੋੜਾ । 3. ਨਬੀ (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਅੱਮ (ਦਾਚੇ) ਅੱਗੇ । 4. ਗੁਜ਼ਰ । 5. ਰੱਬ ਦਾ ਦੋਸਤ, ਮਿਤ੍ਰ, ਨੇੜ-ਸਕਾ । 6. ਉਠਾਂ । 7. ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਫ਼ਰਹਰੇ । 8, ਹਵਾ । 9. ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ । 10. ਇਕ ਜੋਧਾ । 11. ਚਾਲੂ । 12. ਕੋਈ । 13. ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ । 14. ਕਾਰਵਾਨ । 15. ਮੌਮਨਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਦਾ ਅਮੀਰ (ਸਰਦਾਰ) ।

ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਅਕਲੀਮ ਦਾ¹ ਇਹ ਦਾਮਾਦ² ਦਲੇਰ ।
 ਪਕੜਨ ਚੜ੍ਹੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਰਣ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਜ਼ੇਰ³ ।”
 ਦਸਦੇ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਰ ਨੂੰ ਦੌੜ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਲੋਕ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ਲੰਧੌਰ ਦਾ, ਜੇ ਸੱਕੇਂ ਤੇ ਰੋਕ ।”
 ਪੁਛਦਾ, ਕਿਤਨੀ ਫੌਜ ਹੈ ?” ਕਹਿਣ, ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਹੋਇਆ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਸਵਾਰ ।
 ਮਰਦ ਮੁਕਾਬਲ ਅਰਬੀਆਂ, ਰਣ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਕੋ ?
 ਦੇਖੇ ਕੇਡਕੁ ਮਰਦੁਮੀ⁴ ਕਰਨ ਮੁਕਾਬਲ ਹੋ ?”
 ਸੁਣ ਇਕ ਰਣ ਵਿਚ ਜਾਂਵਦਾ ਸਰਨ ਦੀਪੀ ਅਸਵਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੋਈ ਅਰਬੀਓ ! ਕੱਢੋ ਮਰਦ ਨਿਤਾਰ ।”
 ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਵਾਰ ਦੀ, ਨਿੱਤਰਿਆ ਅਯਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ⁵ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਜਾਇਕੇ ਹੱਥ ਕਰਾਂ ਦੋ ਚਾਰ ।”
 ਦਿੱਤਾ ਇਜ਼ਨ⁶ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਰਣ ਵਿਚ ਗਇਆ ਤਰਾਰ⁷ ।
 ਦੇਖ ਪਿਆਦਾ ਆਖਦਾ, ਸਰਨਦੀਪੀ ਮੁਰਦਾਰ ।
 “ਕਿਧਰ ਆਇਓ ਮਸਖਰੇ ! ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਾਰ ?”
 ਕਹਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ, ਕਾਰ ਏਹੋ ਹੈ ਯਾਰ !
 ਲਾਹਾਂ ਤੇਰੀ ਗਰਦਨੋਂ ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਦਾ ਭਾਰ ।
 ਤੂੰ ਬੀਮਾਰ ਗਰੂਰ ਦਾ ਭਰਿਆ ਮਗਜ਼ ਬੁਖਾਰ ।
 ਤੇਜ ਜੁਸਾਂਦਾ ਤੇਗ ਦਾ ਹਲਕੋਂ ਦਿਆ ਉਤਾਰ ।’
 ਸੁਣ ਅਸਵਾਰ ਚਾਲਾਕ ਨੇ ਚਾਂਈ⁸ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ।
 ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਉਮਰ ਤੇ ਨਾਲ ਦਰੁਸਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਛਾਲ ਲਗਾਈ ਉਮਰ ਨੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ।
 ਤੀਰ ਦੁਰਾਡਾ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਰਹਿਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਉਮਰ ਨੇ ਚਾ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਲਾਹ ਖੜਿਆ⁹ ਸਿਰ ਗਰਦਨੋਂ ਜਾਨ ਗਈ ਹੋ ਪਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਸਵਾਰ ਲਿਆ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆਖਦਾ, “ਪਈ ਬਲਾਇ ਕਿਆ ?”
 ਹਰ ਸਵਾਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਆ ਵੜਿਆ ਮੈਦਾਨ ।
 ਉਮਰ ਪੱਥਰ ਚੁਕ ਮਾਰਿਆ, ਮਾਰਿ ਗਵਾਈ ਜਵਾਨ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰਹ ਚਾਲੀ ਗਏ ਜਵਾਨ ।
 ਮਾਰੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।

1. ਹਫਤ (ਸੱਤ) ਅਕਲੀਮ (ਵਲਾਇਤਾਂ) ਦੇ ਵਾਲੀ (ਮਾਲਿਕ) ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ । 2. ਜਵਾਈ । 3. ਅਧੀਨ । 4. ਬਹਾਦੁਰੀ । 5. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 6. ਹੁਕਮ 7. ਚਾਲਾਕ । 8. ਚੁੱਕੀ 9. ਲਇਆ ।

ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਮਰ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੌਫ਼¹ ਪਿਆ ।
 ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਸਵਾਰ ਹੋ ਰਣ ਵਿਚ ਆਪ ਗਿਆ ।
 ਓਧਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਲਸਕਰ ਦੇ ਵਲ ਘੱਲਿਆ ਮੌੜ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ² ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਦੇ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਲ³ ਜਾ ।
 ਕਹਿਆ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਨੇ, “ਮਰਦਾ ! ਨਾਮ ਬਤਾ”
 ਕਹਿਆ, ‘ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਮ, “ਹਾਂ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ।”
 ਸਰਨ ਦੀਪੀ ਸੁਣ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਆ ਹੈਰਤ-ਮੰਦ⁴ ।
 ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾਮ ਸੁਣਾਇਆ, ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਤੈਂ ।
 ਕਤਲ ਕਰਨ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਤੂੰ ਹੁਣ ਆਇਆ ਹੈਂ ।
 ਤੇਰਾ ਕੱਦ ਲੰਧੌਰ ਥੀਂ ਹਿੱਸਾ ਕੁਝ ਨ ਮੂਲ ।
 ਕੱਦ ਬੜਾ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਇਕ ਸੌ ਦਸ ਗਜ਼ ਤੂਲ⁵ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਪਕੜੇਂ, ਓਸ ਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਕਰ ਜੰਗ ਕਰੇਂ ?
 ਇਹੋ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਆਂਵਦਾ, ਖਾ ਇਕ ਗੁਰਜ਼ ਮਰੇਂ ।”
 ਜੇ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਕੱਦ ਥੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 “ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਕਬੀਰ⁶ ।”
 ਕਹਿਆ ਪਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ ਜਵਾਬ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਮ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਲੈਣਾ ਹੋਗ ਸਵਾਬ⁷ ।”
 ਮਾਰੇ ਗੁਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ਪਕੜੇ ਹੱਥ ਅਮੀਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਰਹੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਦੇ, ਹੋਇਆ ਹੱਥ ਅਸੀਰ⁸ ।
 ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦਵਾਲ⁹ ।
 ਚਾ ਖੜਿਆ ਇਕ ਹੱਥ ਥੀਂ ਜ਼ੀਨੋ¹⁰ ਪਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ।
 ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਫੇਰਿਆ ਵਾਂਗ ਚਰਖ¹¹ ਕਲਾਲ¹² ।
 ਖਲਕ¹³ ਪੁਕਾਰੇ ਆਫ਼ਰੀ¹⁴ ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ ਦੇ ਲਾਲ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ਾ ਪਾਕ¹⁵ ਦਲੀਲ ।
 “ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਨ ਲੈ, ਸੱਚਾ ਦੀਨ¹⁶ ਖਸੀਲ¹⁷ ।
 ਜੇ ਕਾਈ ਇਨਕਾਰ ਹੈ ਧਰਤ ਸੁਟਾਂ ਪਟਦਾ ।
 ਤੇਰੀ ਹੱਡੀ ਪੱਸਲੀ ਇੱਕ ਨ ਰਹੇ ਬਕਾ¹⁸ ।’
 ਕੀਤਾ ਪੁਰ ਸ਼ੱਕਾਲ ਨੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ਇਕਰਾਰ ।
 ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸਿਰ ਥੀਂ ਲਇਆ ਉਤਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਸਫਕਤਾਂ¹⁹ ਖਿਲਅਤ ਕਰੇ ਅਤਾ²⁰ ।
 ਪੁਰ ਅਸ਼ਕਾਲ ਅਮੀਰ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ ਅਦਾ²¹ ।

1. ਡਰ । 2. ਚਲਾਕ । 3. ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ । 4. ਅਸਚਰਜ । 5. ਲੰਬਾਈ । 6. ਵੱਡਾ, ਮਹਾਨ । 7. ਪੁਨੀਤ । 8. ਕੈਦੀ । 9. ਚਮੜੇ ਦਾ ਤਸਮਾ । 10. ਘੱੜੇ ਦੀ ਜ਼ੀਨ ਤੋਂ । 11. ਚਰਖੀ, ਚੱਕ । 12. ਘੁਮਾਰ । 13. ਦੁਨੀਆਂ, ਪਬਲਿਕ । 14. ਸ਼ਾਬਸ਼, ਵਾਹਵਾ । 15. ਪਵਿਤ੍ਰ । 16. ਧਰਮ । 17. ਸੱਚਾ ਦੋਸਤ, ਭਾਵ-ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ । 18. ਬਾਕੀ । 19. ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ । 20. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ । 21. ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ।

ਕਰੇ ਜ਼ਿਆਫਤ¹ ਅਰਬੀਆਂ ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ² ਦੇ ਅਰਬੀ ਉਤ³ ਮੁਕਾਮ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਰਦਾ ਖ਼ਬਰ ਅਯਾਰ ।
 “ਗਸਤਮ ਆਇਆ, ਕਿਸਤੀਆਂ ਆ ਹੋਈਆਂ ਇਜ਼ਹਾਰ⁴ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਓਸ ਨੂੰ ਆਵਨ ਦਿਹੋ ਅਗੇਹ⁵ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨ ਆਖਿਓ, ਹਰਗਿਜ਼ ਜ਼ਬਰ ਨ ਜ਼ੋਰ⁶ ।
 ਆਪ ਨ ਪਹਿਲੇ ਛੇੜਕੇ ਲਇਓ ਫ਼ਸਾਦ ਸਹੇੜ ।
 ਜੇ ਉਹ ਵੈਰ ਕਮਾਵਵੀ, ਰਹਿਸੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਖੇੜ ।”
 ਵਿੱਚ ਜਜ਼ੀਰੇ ਜਾਣ ਜੇ ਗਸਤਮ ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫੜਿਆ ਪੁਰ ਅਸਕਾਲ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਅਹਿਵਾਲ ਨੂੰ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਫਰਜ਼ੀਏ⁷ ਥੀ ਮਸਲਹਤ⁸ ਕਰਦਾ ਤੋੜ ਤਵਾਨ⁹ ।
 ਜ਼ੋਰ ਨ ਚੱਲੇ ਅਸਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਤਦਬੀਰ ।
 ਤਾਬਿਆ ਹੋਈਏ ਚੱਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਏਹ ਮਸਲਹਤ¹⁰ ਸਾਜ਼ ਕੇ ਆਏ ਨ ਹਮਵਾਰ¹¹ ।
 ਆਣ ਖੜੇ ਕਰ ਆਜਿਜ਼ੀ¹² ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਗਲੇ ਲਗਾਵੰਦਾ ਮੂਜ਼ੀ ਦਾ ਸਿਰ ਚੁੱਮ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਪਾਵੇ ਨਾਲਕੀ¹³ ਡਿੰਗ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਦੁੱਮ¹⁴ ।
 ਉਸ ਦੇ ਡਿੰਗ ਤੜਿੰਗ ਨੂੰ ਢਾਹੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ।
 ਜਾਂ ਵੇਖੇ ਕੱਢ, ਫੇਰ ਵੀ ਡਿੰਗ ਜ਼ਹੂਰ¹⁵ ਕਰੇ ।
 ਡਿੰਗੇ ਦਾ ਡਿੰਗ ਕੱਢਣਾ ਡਿੰਗੋ ਬਾਝ ਮੁਹਾਲ¹⁶ ।
 ਸਿੱਧਾ ਵਰਤ ਨ ਸੱਕਦਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਡਿੰਗੋ ਨਾਲ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਡਿੰਗ ਹੈ, ਐ ਦਿਲ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ।
 ਵਾਂਗੂ ਪੌਦੇ ਸਰੂ ਦੇ ਇਕਤ ਕਿਨਾਰ¹⁷ ਖਲੋ ।
 ਨਾਲ ਡਿੰਗੇ ਦੇ ਵਰਤਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਇਕਤ ਕਿਨਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਮ ਚਾਰ ।
 ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਦੇਵਦਾ ਖਿਅਲਤ ਅੱਮ ਨਬੀ¹⁸ ।
 ਵੈਰੀ ਮਿੱਤ ਨ ਹੋਸੀਆ, ਜਦ ਕਦ ਕਰੇ ਬਦੀ ।
 ਪਾਸ ਬਹਾਇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਕਿਉਂ ਕਰ ਆਇਉਂ ਤੂੰ ?’
 ਗਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਘਲਿਆ ਕੁੱਤਕ¹⁹ ਨੂੰ ।’
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਸੀ ਅੱਗੇ ਦਗਾ ਤਮਾਮ ।
 ਚੁਪ ਰਹਿਆ ਸੁਣ ਲਾਫ²⁰ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।

1. ਪ੍ਰਤੀ ਭੋਜਨ । 2. ਉਤਸਵ । 3. ਉਸ । 4. ਪ੍ਰਗਟ । 5. ਅੱਗੇ । 6. ਹੇਠਾਂ ਉਤੇ । ਭਾਵ ਸਿੱਧੀ ਉਲਟ ਪੁਲਟ । 7. ਪੁੜ੍ਹਾਂ । 8. ਸਲਾਹ । 9. ਸ਼ਕਤੀ । 10. ਮਸ਼ਵਰਾ । 11. ਨਾ ਮਾਕੂਲ । 12. ਅਧੀਨਗੀ । 13. ਨਲਕੀ । 14. ਟੇਢੀ । ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ । 15. ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ । 16. ਔਖਾ । 17. ਇਕ ਪਾਸੇ । 18. ਨਬੀ ਰਸੂਲ ਦਾ । 19. ਮਦਦ । 20. ਗੱਪ ।

ਆ ਮਿਲਿਆ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਭੀ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਦਿਨ ਚਾਲੀ ਮਿਹਮਾਨੀਆਂ ਦੇਵੇਂ ਆਲੀ ਜਾਹ¹ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਚੜ੍ਹੇ ਲੰਧੌਰ ਤੇ ਚੱਲੇ ਕਸਦ² ਉਠਾ ।
 ਚੌਂਹ ਕੋਹੀ ਲੰਧੌਰ ਥੀਂ ਡੇਰਾ ਦੇਣ ਲਗਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ, ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖ ਦਿਹੋ ਪੁਚਾ ।”
 ਲਿਖਿਆ ਖਤ ਅਬਾਸ ਨੇ ਰਾਜੀ ਤਿਸ ਖੁਦਾ ॥੨੩॥

ਸਾਦਾਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਲੰਧੌਰ ਵਲ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ।

ਅੱਵਲ³ ਹਮਦ⁴ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੀ ਖਲਕ ਤਮਾਮ ।
 ਫੇਰ ਦਰੂਦ⁵ ਖਲੀਲ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਗੁਲਾਮ ।
 ਰੁੱਕਾ ਏਹ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਹਮਜ਼ਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ।
 ਹੈਬਤ⁶ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਮ ।
 “ਅਰਬੀ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ਦ⁸ ਹ ਮੱਕਾ ਪਾਕ⁹ ਮੁਕਾਮ¹⁰ ।
 ਲੰਧੌਰ, ਸਰਨਦੀਪੀਆਂ ! ਸੁਣ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਕਲਾਮ¹¹ ।
 ਕੀਤੋ ਜਿਉਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਬੇਦਾਦ¹² ।
 ਵਾਲੀ¹³ ਹਫ਼ਤ ਅਕਲੀਮ¹⁴ ਦੇ ਦਰ ਪਹੁੰਚੀ ਫ਼ਰਿਯਾਦ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਰਕੇ ਨਾਮਜ਼ਦ¹⁵ ਚਾੜ੍ਹ ਵਗਾਇਆ ਜਾਣ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਬੰਦੀਵਾਨ¹⁶ ।
 ਮੈਂ ਲਸ਼ਕਰ ਕਾਹਿਰਾ¹⁷ ਆ ਪਹੁੰਤਾ ਹਾਂ ਦੇਖ ।
 ਵੇਲਾ ਅਜੇ ਸਮਾਲ ਲੈ ਭਲੇ ਤੇਰੇ ਜੇ ਲੇਖ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਜਾ ਆਇਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਜੁਲਮ ਥੀਂ ਮਾਲ ਖਿਰਾਜੋਂ ਤਾਰ ।
 ਯਾ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਕਾਹਿਰਾ ਮੈਂ ਲੈ ਪੰਜਾਂ ਧਾ ।
 ਕੱਟ ਤੇਰੇ ਨੂੰ ਤੋੜਕੇ, ਇਟ ਇਟ ਦਿਆਂ ਉਡਾ ।
 ਲੈ ਜਾਵਾਂ ਫਿਰ ਤੁੱਧ ਨੂੰ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ
 ਯਾ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕਰਸਾਂ ਮਾਰ ਫਨਾ¹⁸ ।
 ਦੋਵੇਂ ਏਸ ਤਰੀਕ¹⁹ ਥੀਂ ਜੋ ਚਾਹੇਂ ਸੌ ਝੱਲ ।
 ਤੇਗ ਤਰਾਜੂ²⁰ ਅਦਲ ਦਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ ਮੈਂ ਵੱਲ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਮਾਲੁਮ ਹੋਂ ਵਦਾ ਤੈਨੂੰ ਕਾਰ ਅਸਾਨ ।
 ਪੁਸ਼ਤ²¹ ਉਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਕਰਦੇ ਸਾਫ਼ ਅਯਾਨ²² ।”
 ਇਹ ਰੁੱਕਾ ਲੈ ਮਜਲਿਸੇ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ।
 ਕੋਈ ਤਰਫ਼ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਜਾਵੇ, ਕਰੇ ਨ ਧੀਰ ।

1. ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਪਦਵੀ ਵਾਲਾ । 2. ਇਰਾਦਾ । 3. ਪ੍ਰਥਮ । 4. ਉਪਮਾ । 5. ਦੁਆ । 6. ਇਬਰਾਹੀਮ । 7. ਡਰ । 8. ਪੁਤ੍ਰ । 9. ਪਵਿਤ੍ਰ । 10. ਸਥਾਨ । 11. ਵੱਚਨ । 12. ਸਿਤਮ । 13. ਮਾਲਿਕ । 14. ਸੱਤਾ ਵਿਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ । 15. ਮੁਕੱਰਰ । 16. ਕੈਦੀ । 17. ਕਹਿਰੀ । 18. ਨਾਸ਼ । 19. ਤਰੀਕਾ । 20. ਤੱਕੜੀ । 21. ਪਿੱਠ । 22. ਪ੍ਰਤੱਖ. ਜ਼ਾਹਿਰ ।

ਲੈ ਰੁੱਕਾ ਉਠ ਤੁਰ ਗਇਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ।
 ਸ਼ੇਰ ਸਿਯਹ¹ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਆ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਣ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ।
 “ਕਾਸਿਕ² ਇਕ ਅਮੀਰ ਦਾ ਆਇਆ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ।”
 ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨ ਆਂਵਦਾ ਬਿਨ ਹਾਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ।
 ਪੈਕ³ ਅਜਬ ਤਰਾਰ⁴ ਹੈ ਦਰ ਤੇ ਪਾਵੇ ਸ਼ੇਰ ।
 ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਆਵੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ।’
 ਮਾਰੀ ਉਮਰ ਟਪੂਸਨ, ਜਾ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਜਾਂ ਡਿੱਠਾ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਹੱਸ ਪਇਆ ਲੰਧੌਰ ।
 “ਵਾਹ ਅਰਬ ਦੇ ਪੈਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਣਾਇਆ ਤੈਰ ?
 ਭੂਰਾ ਸੁਰਖ ਲਿਬਾਸ ਤੇ ਰੱਗ ਸੁਕਾ ਹੱਨ⁵ ਖੂਮ⁶ ।
 ਪੰਜ ਗਜ਼ ਉੱਚਾ ਟੋਪ ਹੈ ਵਿਚ ਲੁੱਬੜੀ ਦੁੱਮ* ।
 ਮਾਰ ਮੁਅਲਿਕ⁷ ਚਲਣਾ ਲੋਟ ਕਬੂਤਰ ਵਾਂਗ ।”
 ਕਹਿਆ ਹੱਸ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਇਹ ਕੀ ਬਣਿਆ ਸਾਂਗ ?’
 ਉਮਰ ਉਮੱਇਆ ਤਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਖਲੋਤਾ ਜਾ ।
 ਲਿਖਿਆ ਖਤ ਅਮੀਰ ਦਾ ਦੇਵੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ।
 ਲੈ ਲੰਧੌਰ ਸੁਤਾਲਿਆ ਰੁੱਕਾ ਆਪ ਕਰੇ ।
 ਪੜ੍ਹ ਰੁੱਕਾ ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ ਜਾਨੂੰ⁹ ਹੇਠ ਧਰੇ ।
 ਓਸ ਵਕਤ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਇਕ ਤਾਜ ।
 ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਕੀਮਤੀ ਵਿਕਦੇ ਮੁੱਲ ਖਿਰਾਜ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਖਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ।
 ‘ਚੈਨ ਜਵਾਹਰ ਦਿੱਸਦੇ ਖੋਟੇ ਵਿੱਚ ਕੁਲਾਹ¹⁰ ।
 ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਦਿਹ ਤਾਜ ਨੂੰ, ਪਰਖ ਦਿਖਾਵਾਂ ਸਾਜ ।
 ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਬਤਾਵਨਾਂ ਮੌਤੀ ਅੰਦਰ ਤਾਜ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਪਹਿਚਾਣ ?”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਅਨਜਾਣ ।
 ਆਪ ਜਵਾਹਰ ਬੱਚਾ ਹਾਂ, ਜਾਣੇ ਕੁਲ ਜਹਾਨ ,
 ਵਿਕਦੇ ਮੌਤੀ ਅਸਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੁਕਾਨ ।’
 ਸੁਣ ਕੀਤਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।
 “ਰੱਖੋ ਮਰਦੋ ! ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਨਜ਼ਰੀ ਆਵੇ ਮਸਖਰਾ ਮਤ ਕੁਝ ਮਕਰ ਕਰੇ ।
 ਤਾਜ ਅਸਾਡਾ ਕੀਮਤੀ ਲੈ ਵਿਚ ਫੌਜ ਵੜੇ ।

1. ਸਿਆਹ । 2. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ । 3. ਦੂਤ । 4. ਚਾਲਾਕ । 5. ਅੰਗ । 6. ਟੋਢੇ । *ਪੁੰਛ । 7.
 ਲਟਕ. ਟਪੂਸੀ । 8. ਪੜ੍ਹਾਈ, ਵਾਚਣਾ । 9. ਗੋਡੇ । 10. ਟੋਪੀ, ਤਾਜ ।

ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਰਬਾਨ ।
 ਲੈ ਤਲਵਾਰਾ ਨੰਗੀਆਂ ਹੋਏ ਖੜੇ ਜਵਾਨ ।
 ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਹੱਥ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਜ ।
 ਪਰਖ ਦਿਖਾ ਜੇ ਪਰਖਿਓਂ ਗੌਹਰ¹ ਕਦੇ ਵਿਹਾਜ਼² ।
 ਉਛੱਲਿਆ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਮਾਰ ਉਡਾਰੂ ਛਾਲ ।
 ਸਭ ਦੀਵਾਰਾਂ³ ਟੱਪਕੇ ਤਾਜ ਗਇਆ ਲੈ ਨਾਲ ।
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕਹਿਆ, ‘ਫੜੋ ਸ਼ਿਤਾਬ ।’
 ਤਦ ਨੂੰ ਉਮਰ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਆਣ ਜਵਾਬ ।
 ਮਜਲਿਸ⁴ ਵਿਚ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਰ⁵ ਪਿਆ ।
 ‘ਏਹ ਤੇ ਪੈਕ⁶ ਅਮੀਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਚੌਰ ਪਿਆ ।
 ਇਹ ਅਪਰਾਧੀ ਕਿਧਰੋਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ੋਰ ਪਿਆ ।
 ਜੰਗ ਲੜਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਝਗੜਾ ਹੋਰ ਪਿਆ ।
 ਡੋਬ ਗਇਆ ਹੈ ਆਬਰੂ, ਜ਼ਰਾ ਨ ਛੱਡੀ ਲਾਜ ।
 ਖਲਕ ਕਹੇਗੀ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲਾਇ ਲਿਆਇਆ ਤਾਜ ।
 ਗੁੱਸਾ ਖਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਪਹਿਨ ਲਏ ਹਥਿਆਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਲਈ ਹੱਥ, ਫੌਲ ਤੇ ਹੋ ਟੁਰਿਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ‘ਜੇ ਛਲੀਆ ਛਲ ਕਰ ਗਇਆ, ਬਦਲਾ ਲਵਾਂ ਤਮਾਮ ।
 ਛੱਡਾਂ ਚੌਰ ਚਗਾਰ ਦਾ ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ।’
 ਲਸਕਰ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੀ ਟੁੱਟ ਵਗਿਆ ਤਿਨਹਾ⁸ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਲਹਿੰਦੀਆਂ, ਮੁੱਛ ਚੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਤਾ ।
 ਓਧਰ ਉਮਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਾਜ ਧਰੇ ।
 ਲੁੱਟ ਲਇਆ ਜਿਓਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰੇ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ, ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਖੌਲ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾਇਆ ਘੌਲ ।
 ਕਹਿਆ ਹੱਸ ਅਮੀਰ ਨੇ, ‘ਖੂਬ ਕੀ ਤੋ ਤਾਰਾਜ਼⁹ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ ਇਹ ਤਾਜ ।’
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤਾਜਅ-ਤਾ ।
 ਯਲਆਦੀ ਖੁਸ ਹੋਇਕੇ ਸੌ ਸੌ ਕਰੇ ਦੁਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁੱਛੇ ਉਮਰ ਥੀਂ, ‘ਆਖ ਸੁਣਾਵੀ ਸਾਫ਼ ।
 ਵਾਲੀ ਤਖਤ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਹੈਨ ਕਿਵੇਂ ਅੰਸਾਫ਼¹⁰ ?
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਜਿਸ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ।
 ਐਸਾ ਮਰਦ ਜਹਾਨ ਤੇ ਰਰਗਿਜ਼ ਡਿੱਠਾ ਨਾ ।’

1. ਮੋਤੀ । 2. ਖਰੀਦੇ । 3. ਕੰਧਾਂ । 4. ਦਰਬਾਰ । 5. ਰੱਲਾ । 6. ਦੂਤ । 7. ਹਾਥੀ । 8.

9. ਗਾਰਤ-ਤਬਾਹ । 10. ਖੁਬਆਂ. ਸਿਫਤਾ ।

ਸੁਣ ਅੰਸਾਫ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਸਦ¹ ਉਠਾ ।
 “ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜੁਮੁਰਿਆ² ! ਚੱਲ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਲਾ ।”
 ਉਠ ਅਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਟੁਰਿਆ ਅੱਗੇ ਹੋ ।
 “ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਚਲ ਮਰਦ ਨੂੰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਖਲੋ ।
 ਜ਼ਖਮ ਅਜੇ ਉਹ ਸੱਜਰਾ ਜੋ ਕਰ ਆਇਆ ਮੈਂ ।
 ਰੱਤ ਵਹਿੰਦੀ ਚੱਲ ਵੇਖ ਲੈ ਜੇ ਹੈ ਖਵਾਹਿਸ਼³ ਤੈਂ ।
 ਦੋਵੇਂ ਗਏ ਰਵਾਨ⁴ ਹੋ ਬੇ-ਖਤਰਾ⁵ ਹਰ ਤੌਰ ।
 ਅੱਗੇ ਮਿਲਿਆ ਆਂਵਦਾ ਰਾਹ ਅੰਦਰ ਲੰਧੌਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਵੇਖਕੇ ਗਇਆ ਪਿਛਾੜੀ ਜੋ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਇਆ ਖਲੋ ।
 ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ ਨੂੰ ਦੇਂਵਦਾ ਧੱਕ ਅਗਾੜੀ ਢੋ ।
 ਤੇ ਖੁਦ ਜਰਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ਪਿਛੇ ਗਜ਼ ਦੋ ।
 ਵੇਖ ਲੰਧੌਰ ਪੁਕਾਰਿਆ, “ਹੈਂ ਮਰਦਾ ! ਤੂੰ ਕੌਣ ।
 ਮੇਰਾ ਚੌਰ ਲੁਕਾਇਓ ਕਾਹਨੂੰ ਆਵਗਣ⁶ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਚੌਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨ ਕਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ।
 ਵੇਖ ਕਜ਼ਈਆ ਸੱਜਰਾ ਆਣ ਪਇਆ ਸਿਰ ਹੋਰ ।
 ਤਾਜ ਨਵਾਂ ਲਾਹ ਚੌਰ ਨੇ ਕਰ ਛਡਿਆ ਖੈਰਾਤ⁷ ।
 ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣਾ ਲਾਹਵਣਾ, ਠਾਰ ਨੰਗਾ ਸਿਰ ਰਾਤ ।
 ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਹਮਜ਼ਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਤੂੰ ਹੋਣਾ ਕਤਲਾਮ ।”
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਉਹੋ ਹਮਜ਼ਾ ਤੂੰ ।
 ਜਿਹੜਾ ਆਇਓਂ ਫੌਜ ਲੈ ਮੇਰੇ ਪਕੜਨ ਨੂੰ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, “ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਹੋ ਸ਼ੇਰ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਬਖਤੀ⁸ ਉਠ ਹੈਂ, ਸ਼ੇਰ ਕਰੇਸੀ ਜ਼ੋਰ⁹ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਹੋ ਅਰਬੀ ! ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਖੜਾ ਹਾਂ, ਕਰ ਲੈ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ।”
 ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਹਮਜ਼ੇ ਰੱਖੀ ਢਾਲ ।
 ਸ਼ੋਰ ਪਇਆ ਵਿਚ ਜੰਗਲੇ, ਲੱਗੀ ਕੁਵੱਤ¹⁰ ਨਾਲ ।
 ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ ਜੋ, “ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਕੀਤਾ ਅਰਬ ਫਨਾ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਖੜਾ ਹਾਂ, ਲਾਫਾਂ¹¹ ਨਾਂਹ ਅਲਾ¹² ।
 ਜਾਂ ਡਿੱਠਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਹਮਜ਼ਾ ਖੜਾ ਦਲੇਰ ।
 ਖਾਧੀ ਕਸਮ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਫੇਰ ।

1. ਇਰਾਦਾ, ਪ੍ਰਣ । 2. ਗਰੋਹ ਦਾ ਆਗੂ । 3. ਲੋੜ । 4. ਚੱਲ । 5. ਬੇਮੌਫ, ਨਿਡੌਰ । 6. ਐਵੇਂ । 7. ਦਾਨ । 8. ਬਖਤ (ਖੁਰਾਸਾਨ) ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਖਤ ਨਫਰ ਨੇ ਅਰਬ ਦੀ ਉਠਣੀ ਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਉਠ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਇਕ ਨਸਲ ਉਠ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਤਰਿ ਕੇਖਤੀ ਜਾਂ ਸੁਤਰਿ ਬੰਜੁਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨਸਲ ਦੇ ਉਠ ਬੜੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸੁਰਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੀ ਸੋਗਾਤ ਹੈ । 9. ਅਧੀਨ । 10. ਤਾਕਤ । 11. ਗੱਪਾਂ । 12. ਨਾ ਬੋਲ, ਨਾ ਕਹਿ ।

“ਮੈਂ ਮਾਰੀ ਵਿਚ ਬੁਰਜ ਦੇ ਇਕੋ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ।
 ਸਾਬਿਤ ਬੁਰਜ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਪਇਆ ਹੁਲਾਰਾ ਖਾ ।
 ਗੁਰਜ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਅਰਬੀਆ ! ਝੱਲ ਗਇਓਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਨ ਡੋਲਿਆ, ਧਰਿਆ ਕਦਮ ਕਰਾਰ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈਂ ਯਲ¹ ਅਰਬੀ ! ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਾਰ ਲੈ ਤੂੰ ਦੋ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਹੋਰ ।”
 ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, “ਏਡਕ ਲਾਫ਼² ਨ ਮਾਰ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਝੱਲੇਂ ਸਿਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਦੋ ਵਾਰ ।
 ਜੇ ਇਕ ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਅਰਬੀਆ ! ਟੁੱਟ ਨ ਗਏ ਤਵਾਨ³ ।
 ਓੜਕ ਹੁਣ ਦੋ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਕਿਵੇਂ ਨ ਜਾਸੀ ਜਾਨ ?”
 ਫੇਰ ਦੋ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆ ਪੈ ਦਰ ਪੈ⁴ ਲੰਧੌਰ ।
 ਜੁੰਬਿਸ਼⁵ ਖਾਧੀ ਖਿੰਗ⁶ ਨੇ ਜਾਨ ਬਚੀ ਹਰ ਤੌਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਹੁਸ਼ਾਮ ਦੀ ਲੈਂਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਘੋੜਾ ਰਣ ਵਿਚ ਫੇਰਿਆ ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦ⁷ ਚਲਾ ।
 ਵੇਖ ਕਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਐ ਹਮਜ਼ਾ ਮਕਬੂਲ⁸ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਬਰਾਬਰ ਕੱਦ ਦੇ ਤੇਰੀ ਨਾਹੀਂ ਮੂਲ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ।
 ਮੈਂ ਹੁਸ਼ਾਮ ਜੁ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਥੀਂ ਖੋਹੀ ਸੀ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਐ ਅਰਬੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਰ ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਸੁੱਟ ਦਿਹ ਜੇ ਦਿਲ ਮਿਹਰ ਪਈ ।”
 ਸੁੱਟੀ ਗੁਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਹਮਜ਼ੇ ਬੋਚ ਲਈ ।
 ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੇ ਗਇਆ ਦਿਲੇ ਦਾ ਠੋਰ ।
 ਹਾਥੀ ਦਾ ਲਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਪਇਆ ਲੰਧੌਰ ।
 ਹੋਇ ਪਿਆਦਾ ਜੰਗ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ।
 ਫਜ਼ਰੋਂ⁹ ਲਾ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਕਰਦੇ ਜੰਗ ਦਲੇਰ ।
 ਤੇ ਸਨ ਵਾਰ ਚਲਾਂਵਦੇ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਤੇ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕਿਨੇ ਨ ਖਾਧੀ ਹਾਰ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਜਾ ਹੋਇਆ ਲਾਚਾਰ ।
 “ਸ਼ਾਬਿਸ਼¹⁰ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦਿਆ¹¹ ! ਤੂੰ ਹੈਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਰਦ ਹੈਂ, ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਕਰ ਛੋੜ ਅਜੇ ਪੈਕਾਰ¹²

1. ਜੋਧਾ । 2. ਗੱਪ । 3. ਜ਼ੋਰ । 4. ਉਤੋਂ ਝੁੱਤੀ । 5. ਹਕਤ । 6. ਘੋੜਾ । 7. ਉਦਾਲੇ ਪਦਾਲੇ ।
 8. ਕਬੂਲ ਹੋਏ । 9. ਸਵੇਰ ਤੋਂ । 10. ਆਫ਼ਰੀਨ । ਬਲਿਹਾਰ । 11. ਅਰਬੀ ਦਿਆ ਪੁਤ੍ਰਾ । 12. ਜੰਗ।
 ਲੜਾਈ ।

ਜੰਗ ਅਸਾਡਾ ਵੇਖਦਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕੌਣ ?
ਮੁਫਤ ਨ ਮਾਰੋ ਟੱਕਰਾਂ, ਲੜੋ ਨ ਆਵਾਗੌਣ ।
ਦੇਖੇ ਸਾਡੀ ਮਰਦਮੀ¹, ਮਰਦ ਨ ਦੇਖੇ ਹੋਰ ।
ਤੂੰ ਮੈਂ ਲੜਦੇ ਝਗੜਦੇ ਮੁਨਸਿਫ ਹੈ ਵਿਚ ਚੋਰ² ।
ਭਲਕੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕਰੀਏ ਜੰਗ ।
ਵੇਖਣ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਪੈਕਾਰਾਂ³ ਦੇ ਰੰਗ ।
ਅੱਜ ਚਲੋ ਘਰ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਰਾਤ ਰਹੋ ਸਿਹਮਾਨ⁴ ।
ਭਲਕੇ ਕਰਾਂ ਆਰਾਸਤਾ⁵, ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਮੈਦਾਨ ।
ਜਾਂ ਇਕਦੂੰ ਇਕ ਹੋਵਸੀ ਬਾਦ ਲੜਾਈ ਖੂਬ ।
ਓਤਕ ਤਾਬਿਆ ਹੋਵਸੀ ਗਾਲਿਬ⁶ ਦਾ ਮਗਲੂਬ⁷ ।
ਹਮਜ਼ ਅਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਕਰੇ ਕਬਲ ਤਮਾਮ ।
ਲੈ ਲੰਧੌਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ।
ਪਕੜ ਰਕਾਬ ਅਮੀਰ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਲੰਧੌਰ ।
ਆਏ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ, ਲੋਕ ਤਕਣ ਕਰ ਗੌਰ ।
“ਰਿਵੇਂ ਪਿਆਦਾ ਆਂਵਦਾ ਆਪ ਲੰਧੌਰ ਜਵ ਨ ।
ਭਾਵੇਂ ਓਸੇ ਪੈਕ⁸ ਨੇ ਕੋਹਿਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
ਯਾ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਚੁਕੇ, ਨਕਦ ਵਟੇ ਕੁਝ ਦਾਮ ।
ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਯਾ ਹੋ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ।
ਤੇ ਇਸ ਮਰਦ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਇਆ ਨਾਲ ?
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਾਂਗੁ ਹੈ ਜ਼ਾਹਿਰ ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ ।”
ਪੈਦਲ ਵੇਖ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਰਹੇ ਤਅੱਜੁਬ⁹ ਲੋਕ ।
ਆ ਤਾਜ਼ੀਮ¹⁰ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਰਾਹ ਖਲੋਤੇ ਰੋਕ ।
ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ, ਅਮੀਰ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੋ ਤਮਾਮ ।
ਇਹ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।”
ਉਪੱਰ ਤਖ਼ਤ ਬਹਾਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸ਼ਾਹ ।
ਕਹੇ ਤੁਆਮ¹¹ ਮੰਗਾਇ ਕੇ, ‘ਲੈ, ਹਜ਼ਰਤ ! ਹੁਣ ਖਾਹ ।”
ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ‘ਜੰਗ ਹੈ ਭਲਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ।
ਤੇਰਾ ਖਾਣਾ ਖਾਵਣਾ ਮੈਂ ਪਰ ਨਹੀਂ ਹਲਾਲ¹² ।
ਕਹਿਆ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਏ ਨੂੰ ।
“ਖਾਣਾ ਕੱਢ ਜ਼ੰਬੀਲ¹³ ਥੀਂ ਕੁੱਝ ਖਿਲਾਈਂ ਤੂੰ ।”
ਲੈ ਦਾ ਕੱਢ ਜ਼ੰਬੀਲ ਥੀਂ ਖਾਣਾ ਉਮਰ ਮਯਾਰ ।
ਖਾ ਹਮਜ਼ਾ ਵਲ ਫੌਜ ਦੇ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।

1. ਬਹਾਦੁਰੀ । 2. ਭਾਵ-ਉਮਰ ਅਯਾਰ । 3. ਲੜਾਈਆਂ । 4. ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ । 5. ਸਜਾਵਾਂ । 6. ਵਿਜਈ । 7. ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਂ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ । 8. ਦੂਤ । 9. ਅਸਚਰਜ, ਹੈਰਾਨ । 10. ਅਦਬ ਅਦਾਬ । 11. ਪ੍ਰਸਾਦ-ਪਾਣੀ । 12. ਵਾਜਿਬ । 13. ਝੋਲੀ ।

ਫਜ਼ਰ¹ ਹੋਈ ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਦੋਨੋਂ ਸਫਾਂ² ਤਿਆਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤੇ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਹੋਣ ਲਗੀ ਪੈਕਾਰ³ ।
 ਨਾਅਰੇ ਕੀਤੇ ਯਲਾਂ⁴ ਨੇ ਦੋਹੀ ਤਰਫੀਂ ਧੁੱਮ ।
 ਤਬਲ ਦਮਾਮੇ ਵੱਜਦੇ ਹੋਸ਼ ਹੋਈ ਸੁਣ ਗੁਮ ।
 ਤਾਜ਼ੀ⁵ ਸੁੰਬ ਵਜਾਂਵਦੇ ਗਰਦ ਗਈ ਅਸਮਾਨ ।
 ਹੋਈਆਂ ਸਫਾਂ ਅਰਾਸਤਾ⁶, ਸਫਾਂ ਕਰਨ ਮੈਦਾਨ ।
 ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਨਕੀਬ⁷ ਨੇ ਕੀਤੀ ਆਣ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਨਿਕਲੋ ਮਰਦੋ ! ਜੰਗ ਨੂੰ, ਹੋ ਆਓ ਅਸਵਾਰ ।”
 ਰਣ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਫੇਰ ਕੇ ਆਣ ਖੜਾ ਲੰਧੌਰ ।
 ਗੁਰਜ ਉਤਾਂਹ ਉਭਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਬੋਚੇ ਹਰ ਤੌਰ ।
 ਖੜਾ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕਰੇ ਬਲੰਦ ਨਿਦਾ⁸ ।
 ‘ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਅਰਬੀਓ ! ਹੋਂਦੇ ਚਲੋ ਫਨਾ ।’
 ਆਹੇ ਸੀ ਲੰਧੌਰ ਥੀਂ ਜਦੋਂ ਮੁੜੇ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ।
 ਸੀ ਗਸਤਮ ਨੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ‘ਦਸ ਦਲੇਰ ।
 ਤੂੰ ਡਿੱਠਾ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕੇਡਕ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ੋਰ⁹ ?’
 ਉਮਰ ਕਹਿਆ, ‘ਸੀ ਸੁਣੀਂਦਾ ਉਸਦਾ ਐਵੇਂ ਸ਼ੋਰ ।
 ਕੱਦ ਬਥੇਰਾ ਦਿੱਸਦਾ, ਨਾਹੀ ਕੁਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਪਰ ਹੈ ਖਾਲੀ ਜ਼ੋਰ ਥੀਂ ਨਾ-ਕਾਬਿਲ¹⁰ ਪੈਕਾਰ¹¹ ।
 ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ ਆਣ ਕੇ ਤੇਰੀ ਰੀਸ ਕਰੇ ।
 ਦਿਆਂ ਨਕਾਬਲ ਮਰਦ ਨੂੰ ਝਾੜ ਬਹਾਲ ਪਰੇ ।
 ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਤਾਕਤ ਕਦੋਂ ਧਰੇ । ?
 ਤੇਰੀ ਇਕੋ ਗੁਰਜ ਥੀਂ ਹੋ ਬੇਹਾਲ ਮਰੇ ।
 ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਗੁਰਜ ਦੀ ਸੁਹਰਤ ਹੈ ਬੇਨਾਮ ।
 ਉਹ ਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗਸਤਮਾ ! ਪੋਲੀ ਭੂਕ ਤਮਾਮ ।
 ਗਿਰਦੇ ਲੋਹਾ ਚਾਦਰੀ, ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਹੀਂ ਕਾ ।
 ਲੋਕ ਡਰਾਵਨ ਵਾਸਤੇ ਮੋਟੀ ਲਈ ਬਣਾ ।
 ਇਹ ਤੇ ਭਾਈ ਗਸਤਮਾ ! ਹੋਸੀ ਫਤਹਿ ਪੈਕਾਰ ।
 ਮੈਂ ਮਾਰਾਂ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਬਾਝ ਕਢੇ ਹਥਿਆਰ ।”
 ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤਾਂ ਜੋ ਗਸਤਮ ਫਸ ਮਰੇ ਕਰ ਉਸ ਥੀਂ ਪੈਕਾਰ ।
 ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਨੇ ਜਾਣਿਆ, ਕਰ ਗਲਾਂ ਤਸਦੀਕ¹² ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਰਿਆ ਇਤਬਾਰ ਮੂਜ਼ੀ ਨੇ ਤਹਿਕੀਕ¹³ ।

1. ਸਵੇਰ । 2. ਭਾਵ-ਫੌਜਾਂ । 3. ਲੜਾਈ । 4. ਜੋਧਿਆਂ । 5. ਘੋੜੇ । 6. ਸਜ ਗਈਆ । 7.
 ਭੱਟ, ਢਾਡੀ । 8. ਆਵਾਜ਼ । 9. ਤਾਕਤਵਰ, ਬਲਵਾਨ । 10. ਅਜੋਗ । 11. ਜੰਗ । 12. ਸਹੀ ।
 13. ਠੀਕ ।

ਮੈਦਾਨੇ ਜਾਂ ਆਵਸੀ ਹੋ ਲੰਧੌਰ ਸਵਾਰ ।
 ਮਾਰ ਲਵਾਂਗਾ ਜਾਇਕੇ ਜ਼ੋਰੋਂ ਕਰ ਪੈਕਾਰ¹ ।
 ਫਤਹਿ ਮੁਹਿਮ² ਅਜ਼ੀਮ³ ਦੀ ਹੋਸੀ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ।
 ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਪਾਵਾਂਗਾ ਇਨਆਮ ।
 ਹੋਸੀ ਕਦਰ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਨੀਮ⁴ ।
 ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀਆਂ, ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਅਜ਼ੀਮ ।”
 ਜਾਂ ਗਸਤਮ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਹੁਣ ਆਇਆ ਲੰਧੌਰ ।
 ਆਸਾਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰੀਆਂ ਕਰੇ ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਗੌਰ ।
 ਦੇਖ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਉਠਿਆ, ਮਤਾਂ ਉਠੇ ਕੋ ਹੋਰ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਉੱਠ ਕੋਰ⁵ ।
 “ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤੇ ਪਕੜਸਾਂ ਇਸ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਵਾਂ ਜਾਇਕੇ, ਐ ਸੱਯਦ ! ਫਰਮਾ ”
 ਦਿੱਤਾ ਇਜ਼ਨ⁶ ਅਮੀਰ ਨੇ ਗਸਤਮ ਗਇਆ ਜਵਾਨ ।
 ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਆ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਹੈ ਤੂੰ ਕੌਣ ਬਤਾ?’
 ‘ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹਾਂ’, ਗਸਤਮ ਕਹੇ ਸੁਣਾ ।
 ‘ਮੈਦਾਨਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਗਸਤਮ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ।
 ਹੈਬਤ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਤਮਾਮ ।
 ਨਾਮ ਅਸਾਡਾ ਤੁੱਧ ਭੀ ਸੁਣਿਆ ਹੋਗੁ ਕਦੀ ।
 ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਦੇ ਵਗਦੀ ਖੂਨ ਨਦੀ ।
 ਮੈਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ* ।
 ਪੀਲ ਤਨਾਂ⁷ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਫਰਮਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਜੇਹੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮੇਰੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹਿਣ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵੜਦਾ ਆਣ ਜਦੋਂ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਬਚ ਜਾਂਵਦਾ ਬਾਝ ਅਮਾਨ⁸ ਕਦੋਂ ।
 ਮੇਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰੀ ਕੂਕ ਸੁਣੇ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ।
 ਸਾਥ ਲਤਾੜੇ ਅਸਾਂ ਦੇ ਫਿਰ ਮੁੜ ਰਲੇ ਨ ਵੱਗ ।
 ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਭੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੁਹਾਈ ਪੱਗ ।
 ਫਿਰ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਅਮਾਨ ਨ ਡੱਗ⁹ ।
 ਰਣ ਵਿਚ ਜੋ ਮੈਂ ਸਾਮੁਣੇ ਥੀਆ ਮੁਕਾਬਿਲ ਆ ।
 ਨੱਕ ਨ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ ਮੁੜ, ਕੰਨ ਗਇਆ ਕਤਰਾ ।
 ਝੱਲ ਲਈ ਜਿਸ ਮਰਦ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਮੇਰੀ ਝਾਲ ।
 ਮੌੜ ਨ ਮੱਥਾ ਜੋੜਿ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ।

1. ਲੜਾਈ । 2. ਕਾਰ । 3. ਵੱਡੀ, ਮਹਾਨ । 4. ਅੱਧੀ । 5. ਅੱਨ੍ਹਾ । 6. ਹੁਕਮ । *ਸਰਦ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ, ਅਰਥਾਤ-ਵੱਡੇ ਮਰਦ । 7. ਹਾਥੀ ਵਰਗੇ ਕੱਦ ਵਾਲਿਆਂ । 8. ਪਨਾਹ, ਸ਼ਰਣ । 9. ਰਾਹ ।

ਤੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਜੰਗ ਤੇ ਪਇਆ ਬਹਾਦੁਰ ਧਾਹ ।
 ਇੱਕ ਜ਼ਰਬਾ¹ ਖਾਇਕੇ ਨੱਸ ਨ ਲੱਭਾ ਰਾਹ ।
 ਮੈਂ ਪਕੜਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਿਆਂ ਸ਼ੇਰ ਕਰਾਂ ਬਰਬਾਦ ।
 ਕਰਾਂ ਯਲਾਂ² ਦੇ ਤਨਾਂ ਥੀਂ ਲਾਹ ਗਰਦਨ ਆਜ਼ਾਦ ।
 ਡਿੱਠਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਸਾਦ ।
 ਮਾਰੀਂਦੇ ਮਰ ਗਇਆਂ ਦੀ ਕਿਨੇ ਨ ਦਿੱਤੀ ਦਾਦ ।
 ਉਹ ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹੈ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪੇ ਜਾਣ ਲੈ ਕੌਣ ਹੋਸੀ ਉਸਤਾਦ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿੱਸਾ ਤੂਲ³ ।
 ‘ਮਰਦ ਬੜਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਖਬਰ ਨ ਮੂਲ ।
 ਝੱਲ ਮੇਰੀ ਇਕ ਗੁਰਜ਼ ਨੂੰ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਅਜ਼ਮਾ ।’
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਲੰਧੌਰ ਚਾ ਪੌਂਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਡਿੱਠੀ ਜਾਂ ਸੂਕਦੀ ਗਸਤਮ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ।
 ਤਾਂ ਜਾਤਾ ਜੋ, ‘ਉਮਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਝੂਠ ਬਿਆਨ ।
 ਪੌਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਗੁਰਜ਼ ਦੀ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਸੂਕ ।
 ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹੋਵਨੀ ਵਿਚੋਂ ਪੱਲੀ ਭੂਕ ।
 ਕੀਤਾ ਦਗਾ ਅਯਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ।
 ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਨੂੰ ।
 ਇਹ ਤੇ ਗੁਰਜ਼ ਪਹਾੜ ਹੈ ਜੇ ਸਿਰ ਵੱਜੇ ਆ ।
 ਮੇਰੀ ਹੱਡੀ ਪੱਸਲੀ ਹੋਸੀ ਤੁਰਤ ਫਨਾ ।’
 ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਕੇ ਅਸਪੋਂ⁴ ਮਾਰੇ ਛਾਲ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਆਈ ਕੁੱਵਤ ਨਾਲ ।
 ਜ਼ੋਰ ਜੁ ਸਾਰਾ ਗੁਰਜ਼ ਦਾ ਉੱਪਰ ਅਸਪ ਪਇਆ ।
 ਜ਼ੀਨ ਸਣੇ ਵਿਚ ਧਰਤ ਦੇ ਘੋੜਾ ਧਸ ਗਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਖ ਕੇ ਗਇਆ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਨਾਲ ।
 ਦੇਂਦਾ ਅਸਪ ਲਿਆਇ ਕੇ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ⁵ ।
 ‘ਫਿਕਰ ਨ ਕਰ ਤੂੰ ਦੇਖਕੇ ਘੋੜੇ ਮੂਏ ਨੂੰ ।
 ਘੋੜੇ ਦਿਆਂ ਲਿਆਇ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਚਾਹੇਂ ਤੂੰ ।
 ਸ਼ਰਮ ਕਰ ਸ਼ਰਮੀ ਅਸਮ ਤੇ ਹੋ ਗਸਤਮ ਅਸਵਾਰ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਉਮਰ ਨੂੰ ਪਵੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਾਰ ।
 ਲੱਗਾ ਅੱਜ ਕਰਾਵਣੇ ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਨੂੰ ਚੂਰ ।
 ਵੈਰੀ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਦਾ ਕਰਦਾ ਵੈਰ ਜ਼ਰੂਰ ।’
 ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇ ਕੇ ਗੁਰਜ਼ ਪਇਆ ਲੰਧੌਰ ।
 ਗਸਤਮ ਹੈਬਤ⁶ ਖਾਂਵਦਾ, ਗਇਆ ਦਿਲੇ ਦਾ ਡੌਰ ।

1. ਚੋਟ । 2. ਜੋਧਿਆਂ । 3. ਲੰਬਾ । 4. ਘੋੜੇ ਤੋਂ । 5. ਭਾਵ-ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ । 6. ਡਰ, ਭੈ ।

ਗਸਤਮ ਮਾਰੇ ਕੋਰੜਾ ਘੋੜੇ ਤਾਈਂ ਝੱਬ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਮੂਜ਼ੀ ਘੋੜਾ ਦੱਬ ।
 ਜਾਂ ਮੈਦਾਨੋਂ ਦੌੜਿਆ ਸੀ ਗਸਤਮ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਦੋੜ ਪਿਛਾੜੀ ਓਸਦੇ ਪੌਂਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 “ਮੇਹ ਜਾਂਦਾ ਸਿਰ ਪਾਂਵਦਾ, ‘ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ।
 ‘ਲੱਖ ਲਾਨਤ ਐ ਕੁੱਤਿਆ ! ਛੋੜ ਨੱਮੋਂ ਮੈਦਾਨ ।
 ਵੜੀ ਨਾ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਛੋੜ ਗਇਓਂ ਜੇ ਜੰਗ ।
 ਬੇਸ਼ਰਮਾ ! ਡੁੱਬ ਮਰੇਂ ਤੂੰ ਜੇ ਹੋਵੇ ਕੁਝ ਨੰਗ ।”
 ਉਮਰ ਡਿੱਠਾ ਖੋਹ ਖਾਂਵਦਾ, ਵੇਖ ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ :
 “ਬੇ ਅਦਬਾ ! ਬੇ ਅਦਬੀਓਂ, ਨਾ ਕਰ ਮੰਦਾ ਤੌਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਦਾ ਕਰਦਾ ਅਦਬ ਨਿਗਾਹ ।
 “ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਇੰ ਬੇ ਇੱਜ਼ਤੀ, ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ?”
 ਉਮਰ ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ, ‘ਇਹ ਕਾਫ਼ਿਰ ਬਦਜ਼ਾਦ¹ ।
 ਵੈਰੀ ਖਾਸ ਮੀਰ ਦਾ ਕਿਉਂ ਆਖੇਂ ਉਸਤਾਦ ?”
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, ਹੈਂ ਕੌਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਬੇ ਔਨ² ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਝੂਠਾ ਏਹ ਜ਼ਲੀਲ³ ।
 ਹੈ ਉਸਤਾਦ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਜਬਰਾਈਲ ।
 ਗਸਤਮ ਖੁਦ ਸੈਤਾਨ ਦਾ ਹੈ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹਰਾਮ ।
 ਜ਼ਾਲਿਮ ਬੱਚਾ ਪਲੀਦ⁴, ਹੈ “ਇਹ ਨੀਯਤ ਬਦਨਾਮ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਜੇ ਹੋਂਦਾ ਮਾਲੂਮ ।
 ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗਰਜ਼ ਥੀਂ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਮਾਦੂਮ⁵ ।
 ਫੇਰ ਮੁਬਾਰਿਜ਼⁶ ਚਾਹਿਆ ਰਣ ਅੰਦਰ ਲੰਧੌਰ ।
 ਸੁਣ ਯਲਆਦੀ ਉਠਿੱਆ ਕਰ ਕੇ ਖੂਨੀ ਤੌਰ ।
 ਚਾਹੇ ਇਜ਼ਨ⁷ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਕਰ ਆਦਾਬ ਜਵਾਨ ।
 “ਯਾ ਹਜ਼ਰਤ ! ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋ, ਮੈ ਜਾਵਾਂ ਮੰਦਾਨ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਤੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾ ।
 ਕੇਡਕੁ ਮਰਦ ਲੰਧੌਰ ਹੈ, ਜਾਨ ਨ ਮੂਲ ਗਵਾ ।”
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਹੋਰ ।
 “ਮੈਂ ਭੀ ਕੱਚਾ ਕਿਧਰੋਂ, ਅਲਾ⁸ ਸਾਹਿਬ ਜੋਰ⁹ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਓਵੇਂ ਵਿਦਾ ਕਰੇ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਆ ਮੈਦਾਨ ਵੜੇ ।

1. ਹਰਾਮਜ਼ਾਦਾ । 2. ਮਦਦ ਤੋਂ ਹੀਨ । 3. ਬੇਇੱਜ਼ਤ । ਖ਼ੁਾਰ । 4. ਨਾਪਾਕ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ । 5 ਨਾਸ਼
 6. ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਲੜਨ ਵਾਲਾ । 7. ਹੁਕਮ । 8. ਜਾਣ ਲੈ ਤੂੰ । 9. ਤਾਕਤਵਰ, ਬਲਵਾਨ ।

ਯਲਆਦੀ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂ ਮੈਦਾਨ ਗਇਆ ।
 ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਤਾਜ ਪਛਾਣ ਲਇਆ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, “ਆ ਚੋਬਰਾ ! ਆਂਦੋ ਕਿਹਾ ਬਿਆਨ ?”
 ਕਰਿ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਚੋਰਿਆ, ਕਿਉਂ ਆਇਓਂ ਮੈਦਾਨ ?
 ਤਾਜ ਲਿਆਇਓਂ ਦੇਵਣੇ, ਦੇ ਜਾ ਮੁੜ ਫਿਲਹਾਲ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਅਗਲਾ ਰੱਖ ਸਮੁਾਲ ।
 ਤੈਨੂੰ ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਤਾਜ ਉਤਾਰ ਖੜਾਂ ।
 ਯਾ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਤਾਜ ਸਣ ਲਾਹਿ ਉਤਾਰ ਖੜਾਂ ।”
 ਸੁਣ ਲੰਧੌਰ ਪੁਕਾਰਿਆ, ‘ਕੌਣ ? ਕੌਈ, ਕੀ ਨਾਮ ?
 ਤੂੰ ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਰੱਖਦੋਂ ਕੇਡਕੁ ਕਦਰ ਮੁਕਾਮ ?”
 ਕਹਿਆ, ਪੁਰ ਸੱਦਾਦ, ‘ਹਾਂ, ਯਲਆਦੀ ਸਰਵਾਰ ।
 ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਸੈਂ ਆਹਾ ਮੁਖਤਾਰ ।”
 ਹੱਸ ਕਹਿਆ, ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਹਾ ਸਰਦਾਰ ! ਉਭਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਫਲ ਪਾਵਸੀ ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਮੁਖਤਾਰ ।
 ਤੂੰ ਹੈਂ ਜਿਸ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਵਰ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਉਹ ਭੀ ਬੈਠਾ ਰੋਵਸੀ ਅਕਲ ਕਯਾਸੋਂ¹ ਹਾਰ ।
 ਲਸਕਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਬੁਰਜ ਹਿਸਾਰ² ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਲਸਕਰ ਚੋਬਰਾ ! ਜਾਸੋਂ ਅੰਤ ਨਿਘਾਰ ।
 ਲਾਵਨ ਪਾਵਨ ਚਾਹੀਏ ਤਦ ਪਕਾਵਨ ਨੂੰ ।
 ਆਇਓਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮੁਣੇ ਢਿੱਡ ਕਟਾਵਨ ਨੂੰ ।
 ਸ਼ਿਕਮ³ ਤੇਰੇ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ, ਖਾਵੇਂ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ।
 ਸਾਗ ਸੱਤੂ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਤੇਰੇ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਕਾਹਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜੰਗ ਕਰਾਵਨ ਨੂੰ ।
 ਢਿੱਡ ਚੁਕੇਂ ਯਾ ਫੌਜ ਦੀ ਕਰੇਂ ਹਿਫਾਜ਼ਤ⁴ ਨੂੰ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਐ ਲੰਬੇ, ਬੇ ਡੌਲ ।
 ਦੋ ਹੱਥ ਕਰ ਕੁਝ ਵੇਖ ਲੈ, ਸੁੱਕੇ ਛੋੜ ਮਖੌਲ ।
 ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਠੋਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਮੋਟੀਆਂ ਆਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹਾਨ ।”
 ਹੋ ਕੇ ਖਫਾ⁵ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ।
 ਵੱਜੀ ਅੰਦਰ ਫਾਲ ਦੇ, ਜੰਗਲ ਪਈ ਸਦਾ ।
 ਸੁਣ ਫੌਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਭਾਵੇਂ ਸੱਦ ਸਿਕੰਦਰੀ, ਉਮਰ ਗਇਆ ਹੋ ਚੂਰ ।
 ਹੋ ਮਰਾਦਾਨਾ ਖੜਾ ਸੀ, ਪਰ ਯਲਆਦੀ ਸ਼ੌਰ ।
 ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, “ਸ਼ਾਬਿਸ਼, ਮਰਦ ਦਲੇਰ ।”

1. ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ । 2. ਕਿਲੇ ਦਾ ਬੁਰਜ । 3. ਪੇਟ । 4. ਰਖਵਾਲੀ । 5. ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ।

ਯਲਆਦੀ ਸੀ ਮਾਰਦਾ ਏਵੇਂ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਗੁਰਜ਼ੋ ਗੁਰਜ਼ੀ ਹੋਂਵਦੇ ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾ ।
 ਸੁੱਟ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਹੱਥ ਤੇਗ ਲੈ ਫੇਰ ਕਰਨ ਰਲ ਵਾਰ ।
 ਨੇੜੇ ਫੇਰ ਕਮੰਦ¹ ਥੀਂ ਗਰਮ ਕਰਨ ਪੈਕਾਰ² ।
 ਗਲਬਾ³ ਪਇਆ ਨ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਤੇ ਮਗਲੂਬ⁴ ਨ ਕੋ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਦੇ ਕਮਰ ਬੰਦੋਂ ਹਰ ਦੋ⁵ ।
 ਘੋੜਾ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ਦਾ ਧਰਤੀ ਆਣ ਪਇਆ ।
 ਭੀ ਹਾਥੀ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਪਇਆ ਜ਼ਿਮੀ ਤੇ ਆ ।
 ਪੈਰ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪਕੜ ਦੁਵਾਲ⁶ ।
 ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚਦੇ ਸਾਰੀ ਕੁੱਵਤ ਨਾਲ ।
 ਆਖਿਰਕਾਰ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਲਿਆ ਉਮਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ।
 ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਾਨੂੰ⁷ ਉਮਰ ਦੇ ਖੁੱਭੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ।
 ਜਾਣ ਗਇਆ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ‘ਮੈਂ ਥੀਂ ਹਿੰਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਗਾਲਿਬ⁸ ਪੈਕਾਰ⁹ ।
 ਮੁੱਕੀ ਬਾੜੋਂ ਉਮਰ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਨਾਹ ਇਲਾਜ ।
 ਨਾਲੇ ਤੇਗ-ਤੁਫੰਗ¹⁰ ਦਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਮੁਹਤਾਜ ।
 ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਵਣਾ ਵਸ ਨ ਰਹਿਆ ਮੂਲ ।
 ਮਾਰ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਕੀਆਂ ਕੀਤੁਸੁ ਹਾਲ ਮਲੂਲ¹¹ ।
 ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਮੂੰਹ ਕਰ ਸੁਟਿਆ ਲਾਲ ।
 ਮੂੰਹੋਂ ਖੂਨ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਟੁਰਿਆ ਮੰਦੇ ਹਾਲ ।
 ਨੈਨ ਭਰੇ ਫਿਰ ਉਮਰ ਨੂੰ ਛੋੜ ਲੰਧੌਰ ਹਟੇ ।
 ਯਲਆਦੀ ਮੁੜ ਚੰਬੜੇ ਫੜ ਫੜ ਰੀਸ¹² ਪਟੇ¹³ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਹੁਣ ਮਰਦਾ ! ਕਰ ਬੱਸ ।
 ਲਸਕਰ ਦੀ ਵਲ ਟੁਰ ਚਲੋ, ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੋ ਹੱਸ ।’
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਨਾ ਮੁੜਾਂਗਾ ਜਾਂ ਲਗ ਅੰਦਰ ਜਾਨ ।
 ਯਾ ਮੁੜਸਾਂ ਜੇ ਆਪ ਤੂੰ ਛੋੜ ਚਲੋਂ ਮੈਦਾਨ ।’
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਨਾ ਹੋ ਏਡ ਫਜ਼ੂਲ ।
 ਲੁਤਫ¹⁴ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਲੁਤਫ ਦਾ ਕਦਰ ਨ ਜਾਤੋ¹⁵ ਮੂਲ ।’
 ਉਮਰ ਕਹ, ‘ਇਸ ਲੁਤਫ ਨੂੰ ਮਰਦਾ ਝੁੰਗੇ ਰਖ ।
 ਵੱਖ ਨ ਹੋ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ, ਮਜ਼ਾ ਲੜਾਈਓ ਚੱਖ ।’
 ਕਮਰ ਬੰਦੋਂ ਫੜ ਉਮਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਖਿਚੇ ਲੰਧੌਰ ।
 ਉਮਰ ਚਲਾਵੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤੌਰ ।

1. ਫੰਦਾ । 2. ਲੜਾਈ । 3. ਕਾਬੂ । 4. ਕਾਬੂ ਹੋਇਆ, ਹਾਰਿਆ । 5. ਦੋਵੇਂ ਹੀ । 6. ਚਮੜੇ ਦੇ ਤਸਮੇ । 7. ਗੋਡੇ । 8. ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ । 9. ਲੜਾਈ ਵਿਚ । 10. ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਬੰਦੂਕ । 11. ਰੰਜ । 12. ਦਾੜ੍ਹੀ । 13. ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ । 14. ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 15. ਜਾਣਿਆ ।

ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਲੰਧੌਰ ਸੀ ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ।
 ਜਾਂ ਵੱਜਣ ਮੂੰਹ ਮੁੱਕੀਆਂ ਛੋੜੇ ਹੋ ਦਿਲ ਜ਼ਿੱਰ¹ ।
 ਵੇਖ ਲੜਾਈ ਉਮਰ ਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੱਸ ਅਮੀਰ ।
 “ਵਾਹ ! ਲੜਾਈ ਉਮਰ ਦੀ ਬਿਨ ਤੇਗੋਂ, ਬਿਨ ਤੀਰ ।’
 ਓੜਕ ਜਾਣ ਲੰਧੌਰ ਭੀ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਦਿਲ ਤੰਗ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਭਲਕੇ ਕਰਨਾ ਜੰਗ ।
 ਮੈਂ ਤੇ ਵਾਲੀ ਮੁਲਕ ਦਾ ਜਾਣੇ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ।
 ਜੇ ਨਾ ਲੜਸਾਂ ਭਲਕ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਨੰਗ² ਅਯਾਨ³ ।
 ਤੂੰ ਨੌਕਰ ਹੈਂ ਅਰਬ ਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਜਾਣੇ ਕੌਣ ?
 ਨੰਗ ਨਹੀਂ ਜੇ ਹਟ ਰਹੇਂ ਭਲਕੇ ਆਵਾਗੌਣ ।
 ਤੇਰੀ ਜਾਹਗਾ⁴ ਆਵਸੀ ਭਲਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ।
 ਮੇਰੇ ਲਸ਼ਕਰ ਕੌਣ ਹੈ ਮੈਂ ਬਾਝੋਂ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ । ?
 ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਤਿਨਹਾ⁵ ਮਰ ਰਹਾਂ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਕਰ ਜੰਗ ।
 ਤੈਨੂੰ ਹਟਣਾ ਸਹਿਲ⁶ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹਟਣਾ ਨੰਗ⁷ ।”
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿਆ ਅਮੀਰ ਨੇ, ‘ਜੇ ਅਜ ਮੁੜਾਂ ਹਯਾਤ⁸ ।
 ਲੜਨੇ ਦੀ ਮੁੜ ਏਸ ਥੀਂ ਕਦੇ ਨ ਕਰਸਾਂ ਬਾਤ ।
 ਬਾਰਿ ਖੁਦਾਯਾ⁹ ਏਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਿਹਰ ਪਵੇ ।
 ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਹਾਥੀ ਮੋੜ ਲਵੇ ।”
 ਪਸ¹⁰ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਲੰਧੌਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਇਆ ਠੌਰ¹¹ ।
 ਉਮਰ ਪਿਛੋਂ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਮੁੜਿਆ ਤਰਫ ਮੁਕਾਮ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਆਣ ਸਲਾਮ ।
 ਏਧਰ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਤੇ ਕਰਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ।
 ਓਧਰ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਸਰਨਦੰਪੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਅਗਲੀ ਫਜ਼ਰ¹² ਲੰਧੌਰ ਫਿਰ ਆਣ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ।
 “ਆਵੇ ਮੇਰੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ।”
 ਅਰਜਦ ਉੱਠ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਖਲੋ ।
 “ਜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਜੇ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ?”
 ਕਹਿਆ, ‘ਪੁੱਛ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਭਾਈ ਥੀਂ ਅਹਿਵਾਲ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਖਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਏਸ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਲ ।”
 “ਭਾਈ ਥੀਂ ਕੀ ਪੁੱਛਣਾ ?” ਅਰਜਦ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ।
 “ਭਾਈ ਥੀਂ ਮੈਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਗਰਜ਼ ।”

1. ਦੁਖੀ । 2. ਨੰਗ ਨਮੂਜ਼ । 3. ਪ੍ਰਗਟ । 4. ਥਾਵੇਂ । 5. ਇਕੱਲਾ । 6. ਸੌਖਾ, ਸੁਖਾਲਾ । 7. ਸ਼ਰਮ । 8. ਜੀਉਂਦਾ । 9. ਹੋ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੱਬ । 10. ਬਸ, ਫੇਰ । 11. ਅਰਾਮ, ਦੈਨ । 12. ਭਲਕ, ਸਵੇਰ ।

ਕਰੇ ਹਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ, ਹਮਜ਼ਾ ਵਿਦਾ ਕਰੇ ।
 ਕਰਦਾ ਆਣ ਮੁਕਾਬਲਾ ਉਸ ਥੀਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰੇ ।
 ਅਰਜਦ ਨੂੰ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕਹਿਆ, ‘ਦੱਸੀਂ; ਨਾਮ ?’
 ਅਰਜਦ ਆਖ ਸੁਣਾਂਵਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਟ ਤਮਾਮ ।
 ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਅਰਜਦ ਰੱਖੀ ਢਾਲ ।
 ਜੋ ਅਰਜਦ ਸਿਰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਅੱਲਾ ਜਾਣੇ ਹਾਲ ।
 ਫਿਰ ਮਾਰੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਅਰਜਦ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਹੱਸ ਕਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਮੈਨੂੰ ਖਤਰ¹ ਨ ਕਾ ।’
 ਓੜ੍ਹ ² ਰੋਜ਼² ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਅਰਜਦ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ।
 ਫਤਹਿ ਨ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਰਹੇ ਬਰਾਬਰ ਹਾਲ ।
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਅਰਜਦ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ।
 ‘ਤੂੰ ਮਰਦਾ ! ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈਂ, ਜ਼ੋਰੋਂ ਸਿਫਤ ਨ ਕੋ ।
 ਉਤੋਂ ਆਈ ਰਾਤ ਹੈ, ਚੱਲ ਕਰੋ ਆਰਾਮ ।
 ਫਜਰੇ³ ਫੇਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ਏਤ⁴ ਮੁਕਾਮ ।’
 ਅਰਜਦ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਪੁਸ਼ਤ⁵ ਨ ਅੱਵਲ⁶ ਫੇਰਾਂ ਮੈਂ ।
 ਮੁੜ ਪਹਿਲੇ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਜੇ ਹੈ ਖ਼ਾਹਿਸ਼⁷ ਤੈਂ ।’
 ਮੁੜ ਅਵੱਲ ਲੰਧੌਰ ਜਾਂ ਆਇਆ ਲਸ਼ਕਰ ਵੱਲ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਇਆ ਅਰਜਦ ਚੱਲ ।
 ਅਰਜਦ ਤਾਈਂ ਦੇਵਦਾ ਖਿਲਅਤ⁸ ਅਮੀਰ ਸਵਾਰ ।
 ਫਿਰ ਫਜਰੇ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਆਣ ਪੁਕਾਰ ।
 ਘੱਲ ਮੁਬਾਰਿਜ਼⁹ ਅਰਬੀਆ ! ਆਣ ਲੜੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਆਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਜੁਲਹਮਾਰ ਜਵਾਨ ।
 ਜੰਗ ਕਰੇਂਦਾ ਰਾਤ ਤੀਕ ਭਾਈਆਂ ਵਾਂਗੁ ਦਲੇਰ ।
 ਪੁਸ਼ਤ ਨ ਪਹਿਲੇ ਫੇਰਦਾ ਰਣ ਥੀਂ ਹਰਗਿਸ਼ ਸ਼ੇਰ ।
 ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਇਆ ਅਸਦ ਯਮਾਨੀ ਝੱਬ ।
 ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਲੜ ਮੁੜ ਗਏ ਫੌਜੀ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬ¹⁰ ।
 ਏਵੇਂ ਗਏ ਅਮੀਰ ਦੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਰਫੀਕ¹¹ ।
 ਫਤਹਿ ਨ ਪਾਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋਂਹ ਥੀਂ ਇੱਕ ਫਰੀਕ¹² ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਆ ਲੰਧੌਰ ਜੋ ਮੱਲ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ¹³ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਸੁਣੇ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ‘ਕਾਹਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਘੱਲੇਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ?
 ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਮੁਕਾਬਲੇ ਚੜ੍ਹ ਕਰ ਆਵੀਂ ਤੂੰ ।’

1. ਖਤਰਾ, ਡਰ । 2 ਦਿਨ । 3. ਭਲਕੇ, ਸਵੇਰ । 4. ਇਸੇ । 5. ਪਿੱਠ । 6. ਪਹਿਲਾਂ । 7. ਲੋੜ । 8. ਸਿਰੇ-ਪਾਉ । 9. ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ । 10. ਰਾਤ । 11. ਮਿਤ੍ਰ । 12. ਥੜਾ । 13. ਉੱਚੀ ।

ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਝੱਬ ਤਿਆਰ ।
 ਇਸਮਾਈਲੀ ਪੈਰਹਨ¹ ਤਨ ਪਹਿਨੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਜ਼ਿਰਹ² ਨਬੀ ਦਾਉਦ ਦੀ ਮੌਜ਼ਹ³ ਸਾਲਿਹ ਜਾਣ ।
 ਕਮਰ ਬੰਦ ਅਸਹਾਕ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹੇ ਕਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਹਦ ਨਬੀ ਦੇ ਖੋਦ⁴ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੇ ਸ਼ੇਰ ।
 ਉਪਰ ਖਿੰਗ ਅਸਹਾਕ ਦੇ ਕਰੇ ਸਵਾਰੀ ਫੇਰ ।
 ਪਹਿਨੇ ਬਦਨ ਅਮੀਰ ਨੇ ਚੌਤਾਲੀ ਹਥਿਆਰ ।
 ਆਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਦੇਖ ਲੰਧੌਰ ਅਮੀਰ ਤੇ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਾਵੇ ਵਾਰ ।
 ਰੱਖੀ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ ਨ ਆਈ ਕਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਕਹਿਆ, “ਵਾਰ ਦੋ ਕਰ ਲੈ ਹੋਰ ਲੰਧੌਰ ।”
 ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਹੋਰ ਦੋ ਮਾਰੀਆਂ ਉਸਨੇ ਓਸੇ ਤੌਰ ।
 ਫਿਰ ਹਮਜ਼ੇ ਵਲ ਓਸਨੇ ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਾ ।
 ਓਵੇਂ ਗੁਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੇ ਬੱਚੀ ਵਿਚ ਹਵਾ ।
 ਢਾਲ ਰੱਖੀ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਅਮੀਰ ।
 ਫੀਲ⁵ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋਇਕੇ ਝੜਿਆ ਹਾਲ ਜ਼ਹੀਰ⁶ ।
 ਡਿਗਦੇ ਸਾਰ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਹੱਥ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਚਾਹਿਆ ਕਦਮ ਜੁ ਖਿੰਗ ਦੇ ਕਲਮ ਕਰੇ ਸਰਦਾਰ⁷ ।
 ਮਾਰੀ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਅਸਪੋਂ ਆਇਆ ਜ਼ੇਰ⁸ ।
 ਕਰੇ ਪਿਛਾਲੀ ਅਸਪ ਨੂੰ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਿਲ ਸ਼ੇਰ ।
 ਮਾਤੀ ਤੇਗ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਹਮਜ਼ੇ ਰੱਖੀ ਢਾਲ ।
 ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ ਤੇਗ ਰਹੀ ਧਸ ਨਾਲ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਫੇਰੇ ਢਾਲ ਨੂੰ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮਾਰੇ ਕਬਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨਦੀਪੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਦਿਆ ਧਰਤੀ ਆਣ ਪਇਆ ।
 ਦੌੜ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ⁹ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਲਇਆ ।
 ਪਾਇਆ ਅੰਦਰ ਤੋਬਰੇ ਲੈ ਵਗਿਆ ਵਲ ਫੌਜ ।
 ਦਿਲ ਧਸਦਾ ਅਯਾਰ ਦਾ ਫਰਹਤ¹⁰ ਦੀ ਵਿਚ ਮੌਜ ।
 ਵੇਖ ਲੰਧੌਰ ਪੁਕਾਰਿਆ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਆ ।
 “ਕਬਜ਼ਾ ਮੇਰਾ ਕੀਮਤੀ ਲੈ ਚਲਿਓਂ ਕਿਤ ਦਾ¹¹ ।
 ਤੋਬਰਿਓਂ ਕਢ ਸੁੱਟ ਦੋਹ ਕਬਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤਾਹੀਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਲਾਮਤ ਜਾਨ ।

1. ਵਰਦੀ । 2. ਜ਼ਿਰਹ ਬਕਤਰ । 3. ਜੋੜਾ । 4. ਲੋਹ-ਟੋਪ । 5. ਹਾਥੀ । 6. ਤਬਾਹ ਹਾਲ ।
 7. ਕਲਮ-ਕਰਨਾ. ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ । 8. ਹੇਠਾਂ । 9. ਚਲਾਕ (ਉਮਰ ਅਯਾਰ) । 10. ਖੁਸ਼ੀ । 11. ਕਿਸ
 ਤਰਫ ।

ਚੋਰਾ ! ਦੂਹਰਾ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਲਾ ।
 ਤਾਜ ਅੱਗੇ ਇਕ ਲੈ ਗਇਓਂ ਤੇ ਹੁਣ ਕਬਜ਼ਾ ਚਾ ।
 ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਸਿਖਾਲਿਓਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਵਿਚ ਜੱਗ ।
 ਕਦੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਤੈਂ ਜਿਹਾ ਚੋਰ ਮਕਾਰੀ ਠੱਗ ।
 ਦੇਹ ਆਪੇ ਯਾ ਗੁਰਜ਼ ਲੈ ਆਵਾਂ ਲੇਵਣ ਨੂੰ ।
 ਆਇਓਂ ਅਗਲੇ ਤਾਜ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਵਣ ਨੂੰ ।
 ਚੋਰਾ ! ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਮਤੀ ਮੈਂ ਲੈਸਾਂ ਕਰ ਜ਼ੋਰ ।
 ਇਸ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤੈਂ ਜੇਹਾ ਸੌ ਚੋਰ ।”
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਰੱਖ ਸਮੁੱਚੇ ਜ਼ਬਾਨ ।
 ਮਾਲਿਕ ਹਾਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜੋ ਡਿਗੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਇਹ ਸਭ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਮਖੜੀ¹ ਨਾਹੀ ਹਾਲ ।
 ਪਰ ਜੇ ਹੈ ਕੁਝ ਮਰਦਮੀ² ਲੈ ਲੈ ਕੁੱਵਤ ਨਾਲ ।”
 ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਪਕੜੀ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ।
 ਤੀਰ ਧਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਸਤ³ ਦੇ ਤਰਫੇ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਪੇਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਢਾਲ ।
 ਵੇਲੇ ਤੀਰ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਮਾਰ ਗਇਆ ਸੀ ਛਾਲ ।
 ਮੁੜ ਗਰਦਨ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਗੱਤਕ ਮਾਰ ਗਇਆ ।
 ਫੇਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ਹਟ ਗਇਆ, ਤੇ ਲੰਧੌਰ ਪਇਆ ।
 ਜਾਂ ਜਾਤਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਉਡਦਾ ਇਹ ਬੁਲੰਦ⁴ ।
 ਤੀਰ ਉਤਾਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਉਡਦੇ ਨੂੰ ਕਰ ਫੰਦ⁵ ।
 ਸੱਜੀ ਤਰਫ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਉਮਰ ਗਇਆ ਲਾ ਛਲ ।
 ਚੱਕ ਪੱਥਰ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ, ਮਰਦ ਪਇਆ ਬੇਹਾਲ ।
 ਤੀਜਾ ਤੀਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਏਵੇਂ ਗਇਆ ਖਤਾ ।
 ਜ਼ਖਮ ਨ ਪਹੁਤਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, ਖੁਦ ਮੂੰਹ ਲਇਆ ਭੰਨਾ ।
 ਚਾ ਲੰਧੌਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਓਵੇਂ ਕਬਜ਼ਾ ਓਸ ਦਾ ਟੁੱਟਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
 ਹੁਣ ਕਬਜ਼ਾ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਨਾਅਰੇ ਕੀਤੇ ਉਮਰ ਨੇ, ਲੋਕ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।
 ‘ਐ ਲੰਧੌਰ ! ਨ ਮੂਲ ਕਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਏਹ ।
 ਹੱਕ ਮੇਰਾ ਨਾ ਹੱਕਿਆ ਸਮਝ ਸਿਤਾਬੀ ਦੇਹ ।
 ਨਾ ਕਰ ਏਡ ਦਲੇਰੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਸ ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਆਪੇ ਲਇਓ ਸਮੁੱਚੇ ?”
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਬਸ ਕਰ, ਐ ਕੰਗਾਲ !
 ਕਬਜ਼ਾ ਮੇਰੀ ਮਿਲਕ⁶ ਹੈ ਯਾ ਪਿਓ ਤੇਰੇ ਦਾ ਮਾਲ ?”

1. ਖੁਫੀਆ, ਗੁਪਤ 2. ਬਹਾਦੁਰੀ 3. ਨਿਸ਼ਾਨਾ 4. ਉਚਾ 5. ਫਰੇਬ 6. ਮਲਕੀਅਤ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਉਮਰ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਸੰਗ¹ ਉਠਾ ।
 ਮਾਰੇ ਭਾਰੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦਿਤੁਸੁ ਖੂਨ ਚਲਾ ।
 ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਕੰਨ ਭੰਨਾਇਕੇ ਸੁੱਟ ਕਬਜ਼ਾ ਲੰਧੌਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, 'ਐ ਲੈ ਜ਼ਾਲਿਆਂ ! ਵੱਧ ਕਰ ਹੁਣ ਜੌਰ² ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਹੈ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਇਹ ਅਯਾਰ ਬਲਾ ।"
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਹੱਸਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਖੜੇ ਉਠਾ ।
 ਫਿਰ ਨੇਜ਼ਾ ਚਾ ਮਾਰਦਾ ਯਲ³ ਹਿੰਦੀ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਅੱਗੋਂ ਨੇਜ਼ਾ ਆਂਵਦਾ ਪਕੜੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, 'ਹਮਜ਼ਾ ! ਤਰਿਓਂ ਤੂੰ ।
 ਤਾਹੀਂ ਹੈ ਤੂੰ ਪਕੜਿਆ ਅੱਗੋਂ ਨੇਜ਼ੇ ਨੂੰ ।"
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਖੋਹ ਲੈ ਨੇਜ਼ਾ ਕੁੱਵੱਤ ਨਾਲ ।"
 ਕੀਤਾ ਜੌਰ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਨੇਜ਼ਾ ਰਹਿਆ ਬਹਾਲ ।
 ਕੀਤਾ ਜੌਰ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਨੇਜ਼ਾ ਖੜਿਆ⁴ ਖਿੱਚ ।
 ਤੌੜ ਮੁਖੀ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਚਾ ਮਾਰੇ ਲਕ ਵਿੱਚ ।
 ਰੇਜ਼ਾ ਰੇਜ਼ਾ⁵ ਹੋਇਕੇ ਨੇਜ਼ਾ ਧਰਤ ਪਇਆ ।
 ਤੇ ਇਹ ਸੱਟ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਮੂਲ ਨ ਜਾਣੀ ਕਾ ।
 ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦੁਵਾਲ⁶ ।
 ਦੋਹਾਂ ਦੁਵਾਲਾਂ ਤੌੜੀਆਂ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੁੱਵੱਤ ਨਾਲ ।
 ਰੋਜ਼⁷ ਸਤਾਰਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਏਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜੰਗ ।
 ਫ਼ਤਹਿ ਨ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਨਾ ਹੋਏ ਦਿਲ ਤੰਗ ।
 ਕਹਿੰਦੇ ਰੋਜ਼ ਸਤਾਰੂਵੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ* ।
 "ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਜੌਰ ਤੇ ਫ਼ਤਹਿ ਨ ਹੋਈ ਮੂਲ ।
 ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਇਕ ਜੌਰ ਹੈ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖ ਲਗਾ ।
 ਲੈ ਲੰਧੌਰਾ ! ਕਮਰ ਥੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਕੜ ਉਠਾ ।"
 ਕਮਰੋਂ ਪਕੜ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਜੌਰ ਕਰੇ ਲੰਧੌਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਮੂਲ ਨ ਹੱਲਿਆ, ਰਹਿਆ ਓਸੇ ਤੌਰ ।
 ਉਂਗਲੀਆਂ ਥੀਂ ਫੱਟ ਕੇ, ਚੱਲੇ ਕਤਰੇ ਖੂਨ⁸ ।
 ਦਿੱਤਾ ਛੋੜ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਹੋ ਕੇ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂਨ⁹ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਧਸਿਆ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ।
 ਕਹੇ ਲੰਧੌਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਹੋਕੇ ਹੈਰਤ ਗੀਨ¹⁰ ।
 "ਮੈਂ ਉਪਰਾਹਾਂ¹¹ ਖਿੱਚਿਆ, ਤੂੰ ਧਸ ਧਰਤਿ ਗਇਆ ।
 ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜੌਰ ਦੀ ਆਖਾਂ ਸਿਫਤ ਕਿਆ ?"

1. ਪੱਥਰ 2. ਸਿਤਮ, ਫੁਲਮ 3. ਜੋਧਾ, ਲੜਾਕਾ 4. ਲਇਆ 5. ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ 6. ਪੇਟੀ (ਚਮੜੇ ਦੀ)
 7. ਦਿਨ । *ਭਾਬਾ (ਰਸੂਲ-ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ) 8. ਲਹੂ 9. ਤਬਾਹ 10. ਹੈਰਤਮੰਦ, ਹੈਰਾਨ,
 ਅਸਚਰਜ 11. ਉਪੱਰ ਵੱਲ ।

ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕਮਰੋਂ ਪਕੜ ਲਿਆ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ¹ ਉਮਰ ਭੀ ਹਾਲਤ ਸਮਝ ਗਿਆ।
 ਲਾਹ ਸਿਰੇ ਥੀਂ ਸੁੱਟਦਾ ਟੋਪੀ ਵਿਚ ਹਵਾ।
 ਲਸਕਰ ਸਭ ਅਮੀਰ ਦਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਹੇ ਬਕਾ²।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਧਰਤੀ ਕੰਬ ਗਈ।
 ਜਿਉਂ ਬਿਜਲੀ ਅਸਮਾਨ ਥੀਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ।
 ਸਾਰੇ ਜੁੰਬਿਸ਼³ ਪੈ ਗਈ ਅੰਦਰ ਕੋਹਿਸਤਾਨ⁴।
 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਥਰ ਥਰ ਕਰੇ ਜਹਾਨ।
 ਆਹੀ ਜੋ ਜੋ ਵਸਦੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਲਾ।
 ਛੋੜ ਟਿਕਾਣੇ ਦੌੜ ਕੇ ਵੜੀ ਪਹਾੜੀਂ ਜਾ।
 ਸਭ ਘੋੜੇ ਸਰਨਦੀਪ ਦੇ ਸੁੱਟ ਨਸੇ ਅਸਵਾਰ।
 ਪਕੜ ਲਿਆਏ ਉਮਰ ਦੇ ਜੰਗਲ ਥੀਂ ਸਰਦਾਰ।
 ਨਾਅਰਾ ਸੁਣ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਸੁਸਤ ਪਏ ਐਜ਼ਾ⁵।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹਥ ਖੜਿਆ ਚਾ।
 ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਫੇਰ ਕੇ ਸ਼ਾਬਸ਼⁶ ਕਰੇ ਜਹਾਨ।
 ਫੇਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਕੀਤਾ ਕੈਦ ਜਵਾਨ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਲੈ ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਉਠਾ।
 ਲਸਕਰ ਫਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਚਾਹੇ ਪਵੇ ਜੁ ਧਾ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰ⁷ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਮਨਾ ਤਮਾਮ।
 ਹਟ ਸਾਰੇ ਹੈਜਾਨ ਹੋ ਅਟੇ ਰਹੇ ਮੁਕਾਮ।
 ਮੁੜ ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਆਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀਜ਼ਾਦ⁸।
 ਅਰਬੀ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਕਰੇ ਦਿਲਸ਼ਾਦ⁹।
 ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ¹⁰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਇਕ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਰਾਤ।
 ਅਰਬ ਅਜਮ¹¹ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਂ¹² ਸਾਰੇ ਆਲੀਜ਼ਾਤ¹³।
 ਵਿੱਚ ਗਸਤਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ ਸ਼ਰੀਕ¹⁴।
 ਵੇਲਾ ਉਸਦੇ ਦਗੇ ਦਾ ਆ ਪਹੁਤਾ ਨਜ਼ਦੀਕ।
 ਅੰਦਰ ਬਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰਹਿਆ ਲੰਧੌਰ ਅਸੀਰ¹⁵।
 ਘੱਲ ਤੁਆਮ¹⁶ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਰੱਖੇ ਸ਼ਾਦ¹⁷ ਅਮੀਰ।
 ਕਰੇ ਤਸੱਲੀ ਅਜਕਲ ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਂ ਖਲਾਸ¹⁸।
 ਹੋਸੇਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਅੰਦਰ ਖਾਸ।

1. ਇਸ਼ਾਰਾ 2. ਅਟਲ, ਅਰਲ 3. ਹਰਕਤ, ਖਲਬਲੀ, ਥਰਰਾਹਟ 4. ਇਲਾਕਾ, ਪਹਾੜ 5. ਅੰਗ (ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ) 6. ਸ਼ਾਬਾਸ਼., ਆਫ਼ਰੀਨ 7. ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ 8. ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਦਾ 9. ਆਨੰਦ ਚਿਤ 10. ਉਤਸਵ 11. ਈਰਾਨ 12. ਪਹਿਲਵਾਨ 13. ਉੱਚੀ ਕੁਲ 14. ਸ਼ਾਮਿਲ 15. ਕੈਦੀ 16. ਭੋਜਨ 17. ਖੁਸ਼ 18. ਆਜ਼ਾਦ।

ਗਸਤਮ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣਾ, ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਦਾ ਹਕੀਮ ਇਕਲੀਮੂੰ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣਾ, ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸਰਨਦੀਪ ਤਾਂ ਗਸਤਮ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮੇਤ ਹੈਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਦਾਇਨ ਵਲ ਦੌੜਨਾ ਅਤੇ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਜ਼ਮਰੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਮਰਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਲੰਧੌਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਫੜਨਾ ਤੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਉਜ਼ਰ ਕਰਨਾ ।

ਨਿੱਤ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਨੀਨ¹ ਹਮਜ਼ਾ ਫੱਰੁਖ² ਫਾਲ³ ।
 ਰਹਿੰਦਾ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ਾਦਾਂ⁴ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਫਰਮਾਂਵਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਅਰਬ ਅਜੀਜ਼⁵ ।
 “ਗਾਵਣ ਵਾਲੀ ਪਾਸ ਤੈਂ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਕਨੀਜ਼⁶ ?
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗਸਤਮ ਬਦ ਉਸਲੂਬ⁷ ।
 ‘ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਹਨ ਮੁਤਰਬਾਂ⁸ ਸੱਤ ਕਨੀਜ਼ਾਂ ਖੂਬ ।’
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਦੇਹ ਸਾਡੇ ਵਲ ਘੱਲ ।
 ਜਾਣ ਸਰੋਦ ਸੁਣਾਇ ਕੇ, ਆਵਣ ਵਿਚ ਮਹੱਲ ।’
 “ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਮੈਂ ਉਡੀਕ ਤਮਾਮ ।
 ਸੱਦ ਅਰਬ⁹ ਨੂੰ ਦਾਵਤੋਂ ਦੇਵਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਤੁਆਮ ।’
 ਜਾ ਗਸਤਮ ਦੇ ਲੌਂਡੀਆਂ, ਓਵੇਂ ਕਰੇ ਤਿਆਰ ।
 ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਦਾ ਬਹਿ ਗੋਸ਼ੇ¹⁰ ਮੁਰਦਾਰ ।
 “ਹੁਣ ਨਾ ਪਿਆ-ਬੁਲਾਵਣਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ।
 ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾਵਣਾ ਪਾ ਵਿਚ ਜਾਮ¹¹ ਖੁਮਾਰ¹² ।’
 ਕਰਨ ਕਬੂਲ ਕਨੀਜ਼ਕਾਂ ਗਸਤਮ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਹਲਾਹਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਸਤਮ ਦੇਵੇ ਆਨ ।
 ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਕਨੀਜ਼ਕਾਂ¹³ ਆ ਵੜੀਆਂ ਦਰਬਾਰ ।
 ਰਾਗ ਸੁਣਾਵਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਗਾਵਨ ਹਰਫ ਵਫਾਇ¹⁴ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਗਾ ਤਮਾਮ ।
 ਤਾਰ ਹਿਲਾਵਣ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਮ¹⁵ ਦਾ ਅੰਜਾਮ¹⁶ ।
 ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਆਲੀ ਰਾਤ ਇਕ ਦੇਵਣ ਘੱਲ ਹਰਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਥ ਕੰਥਿਆ ਜਾਂ ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਜਾਮ ।
 ਹੈਰਤ¹⁷ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਇਆ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।

1. ਮੋਮਨਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਅਮੀਰ (ਸਰਦਾਰ) 2. ਸੁਭ 3. ਸ਼ਗੁਨ 4. ਪ੍ਰਸੰਨ 5. ਅਰਬੀ ਪਿਆਰਾ
 6. ਲੌਂਡੀ, ਟਹਿਲਣ 7. ਬਦ (ਭੈੜੇ) ਉਸਲੂਬ (ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ) ਵਾਲਾ 8. ਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ 9. ਭਾਵ-ਅਮੀਰ-
 ਹਮਜ਼ਾ 10. ਨੌਕਰ, ਕਿਨਾਰੇ, ਇਕ ਪਾਸੇ 11. ਪਿਆਲਾ 12. ਖੁਮਾਰੀ, ਅਰਥਾਤ-ਨਸ਼ੇ (ਬਰਾਬ)
 13. ਗੋਲੀਆਂ, ਟਹਿਲਣਾ 14. ਵਫਾਦਾਰੀ 15. ਸੌਗ 16. ਫਲ, ਨਤੀਜਾ 17. ਹੈਰਾਨੀ, ਅਸਚਰਜ ।

ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਨ ਕੰਬਿਆ ਭਾਰੀ ਗੁਰਜੋਂ ਹਾਥ ।
 ਕਿਉਂ ਡੋਲੇ ਹੱਥ ਅਸਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਪਿਆਲੇ ਸਾਥ ।
 ਆਈ ਯਾਦ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਦਿਲਬਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਮਸਤੀ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਪਿਆਲੇ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਯਾਰੋ ਅੱਜ ।
 ਮਹਬੂਬਾ¹ ਦੀ ਯਾਦ ਤੇ ਨੌਸ਼ ਕਰਾਂ² ਮੈਂ ਰੱਜ ।
 ਅੱਮ³ ਰਸੂਲ ਕਰੀਮ ਨੇ ਪੀਤਾ ਸ਼ਰਬਤ ਕੁੱਲ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਬਦਨ ਵਿਚ ਰਚ ਗਈ, ਜੋਸ਼ ਪਿਆ ਸੌ ਝੁੱਲ ।
 ਪਿਆ ਤੜਾਕ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਗਈ ਸਭ ਦੂਰ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਹਲਾਹਲ ਬਦਨ ਤੇ ਕੀਤਾ ਅਸਰ ਜ਼ਹੂਰ⁴ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਕਨੀਜ਼ਕਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਗਸਤਮ ਦੀ ਵਲ ਚੱਲੀਆਂ, ਛੋੜ ਗਈਆਂ ਦਰਬਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਆਹੇ ਉਮਰ ਦੇ ਰਾਹ ਅੰਦਰ ਅਯਾਰ ।
 ਦੇਖਣ ਜਾਵਣ ਨੱਸੀਆਂ ਸਰਗਤਦਾਂ⁵ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆਏ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਉਮਰ ਦਲੇਰ ।
 “ਸੀ ਇਹ ਨੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਲਿਆਏ ਘੇਰ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਕੜ ਕੇ ਹੱਥ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚ ਸੁਣਾ ਦਿਓ, ਕੀ ਆਈਓਂ ਕਰ ਕਾਰ ।”
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਨ ਦੱਸਿਆ, ਉਮਰ ਗਵਾਈਆਂ ਮਾਰ ।
 “ਜੇ ਨਾਹੀਂ ਕੁਝ ਦਸਦੀਆਂ ਚਲੋ ਜਲੋ ਵਿਚ ਨਾਰ⁶ ।
 ਤੇ ਆਇਆ ਖਦ ਦੌੜਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਤਿਨਹਾ⁷ ਪਇਆ ਹੈ ਬੇਖੁਦ⁸ ਹੋ ਸਰਦਾਰ ।
 ਚਿਹਰੇ ਸੁਰਖ ਅਮੀਰ ਤੇ ਫਿਰੀ ਸਿਆਹੀ ਕੁੱਲ ।
 ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਦੀ ਐਸ਼ ਗਈ ਸਭ ਕੁੱਲ ।
 ਜਾਤਾ ਉਮਰ ਜੁ ਲੋਂਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾ ।
 ਹੋਸ਼ ਨਾ ਕੁਝ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਸੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਇਆ ।
 ਉਮਰ ਕੱਚੇਂਦਾ ਜਾਇਕੇ ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਬੇਦਾਰ* ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਖ਼ਾਬ ਥੀਂ ਹੋ ਬੈਠਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਖਫਾ ਹੋ ਆਖਦਾ ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ।
 “ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੋੜਿਓ ਤਿਨਹਾਈ⁹ ਵਿਚ ਕਲ ?”
 ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਦੀ ਮੁਕਬਿਲ ਕਰੇ ਖਰੋਸ਼¹⁰ ।
 ਜ਼ਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ਰੋਂਵਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਬੇਹੋਸ਼ ।

1. ਪਿਆਰੀ 2. ਨੌਸ਼ ਕਰਨਾ, ਪੀਣਾ 3. ਚਾਰਾ 4. ਪ੍ਰਗਟ 5. ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ 6. ਅੱਗ (ਦੋਸ਼ ਦੀ) 7. ਇਕੱਲਾ 8. ਬੇਸੁੱਧ, ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ । *ਨੀਂਦ 9. ਇਕੱਲ 10. ਸ਼ੋਰ, ਗੁਲ ।

ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਕਰ, ਬੇ ਅਕਲਾ ! ਮਤ ਰੋ ।
 ਵਿਚ ਪੋਸ਼ੀਦਾ¹ ਦੋਸਤਾਂ ਤਾਈਂ ਖਬਰ ਕਰੋ ।
 ਦਸ ਨਾਲੇ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਲਾਜ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਜਾ ਜਾਣਨ ਇਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।”
 ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਂਵਦਾ ਮੁਕੁਬਿਲ ਸਣ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ।
 ਖੜਦੇ ਵਿਚ ਹਿਸਾਰ² ਦੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ³ ।
 ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਆਈ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਪਾਇਆ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਕਰ ਖੰਦਕ ਪੁਰ ਆਬ⁴ ਤੇ ਮੁਹਕਮ⁵ ਕਰਨ ਦਰੇ⁶ ।
 ਹਰ ਇਕ ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹਰਦਮ ਆਹ ਕਰੇ ।
 ਫਜਰ ਹੋਈ ਤੇ ਉਠਿਆ ਜਾਂ ਗਸਤਮ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਖਿਦਮਤ ਕਰਨ ਅਮੀਰ ਦੀ ਟੁਰਿਆ ਵਲ ਦਰਬਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦਾ ਤੰਬੂ ਰਹਿਆ ਨ ਕੋ ।
 ਜਾਤਾ ਰਾਤੀ ਵੈਰ ਦਾ ਅਸਰ ਗਇਆ ਕੁਝ ਹੋ ।
 ਵੈਰੀ ਉਮਰ ਜਵਾਨੀਓਂ ਰਾਤ ਗਇਆ ਹਥ ਧੋ ।
 ਵਿੱਚੇ ਰਹੇ ਮੁਆਮਲੇ ਯਾਰ ਉਰਾਰ⁷ ਖਲੋ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਿਰ ਇਕੁਬਾਲ ਦੇ ਮਕਸਦ⁸ ਦਿਲ ਦਾ ਅੱਜ ।
 ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਗਇਆ ਦੁਗਾੜਾ ਵੱਜ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜੋਕ⁹ ਨੂੰ ਗਇਆ ਹੰਢਾ ਨਾ ਰੱਜ ।
 ਹੋ ਬਿਜਲੀ ਲੈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਵਾਂ ਕਿਲੇ ਤੇ ਗੱਜ ।
 ਨਾਲੇ ਡਿੱਠੀਆਂ ਲੌਂਡੀਆਂ ਕਤਲ ਪਈਆਂ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਗੁਮਰਾਹ¹⁰ ।
 ਜਾਤਾ ਜ਼ਹਿਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਆਈਆਂ ਠੀਕ ਖਿਲਾ ।
 ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮਾਰੀਆਂ ਪਕੜ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਸੀ ਮਰ ਗਇਆ, ਖਾਲੀ ਪਏ ਮੁਕਾਮ ।
 ਮੈਥੋਂ ਡਰਦੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਆਈ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਮੁੜ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕਰਕੇ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ।
 ਧਾ ਪਇਆ ਵਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਬੈਠਾ ਘੋਰ ਹਿਸਾਰ ।
 ਬਾਜੂ ਪਕੜ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਕਰਨ ਬਹਾਦੁਰ ਜੰਗ ।
 ਕੁਫਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਰਨ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ।
 ਫਰਮਾਵੇ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਨੂੰ ਦਾਨਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 “ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਤਬੀਬ¹¹ ਕੋ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ?”

1. ਗੁਪਤ 2. ਕਿਲਾ 3. ਹਾਲੇ, ਹੁਣ 4. ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ 5. ਮਜ਼ਬੂਤ 6. ਰਸਤੇ 7. ਉਹਲੇ
 ਪਾਸੇ 8. ਮੁਰਾਦ 9. ਮੌਜ ਮੇਲਾ 10. ਭੁੱਲੜ 11. ਹਕੀਮ, ਚਿਕਿਤਸਕ ।

“ਰਾਹ ਇਹੀ ਸਤ ਰੋਜ਼ ਦਾ ‘ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ।
 “ਇਕਲੀਮੁ ਹਕੀਮ ਹੈ ਦਾਨਿਸ਼ ਮੰਦ¹ ਕਮਾਲ² ।”
 “ਅਜੇ ਨ ਪਈ ਅਮੀਰ ਦੇ ਬਦਨ ਉਤੇ ਕੁਝ ਸੋਜ਼ ।
 ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਆ ਫਿਰੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਦੋ ਰੋਜ਼ ।
 ਚੌਦਾਂ ਰਾਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਆਵਣ ਜਾਵਣ ਰਾਹ ।
 ਦੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਲਿਆਵਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿਸ ਦੀ ਜਾਹ ।
 ਜੇ ਕੋ ਕਾਸਿਦ³ ਤੇਜ਼ ਰੋ⁴ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਇਕਲੀਮੁ ਵਲ ਭੇਜਿਓ ਝਬਦੇ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।’
 ਫਰਮਾਇਆ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਨੇ, “ਹੈ ਬਹਿਰਾਮ ਅਯਾਰ ।”
 ਝਬਦੇ ਸੱਦ ਮੰਗਾਇਆ, ਕੀਤਾ ਜਲਦ ਤਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ, “ਝਬਦੇ ਕਦਮ ਉਠਾ ।
 ਇਕਲੀਮੁ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ।”
 ਟੁਰ ਵਗਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ਤੇ ਉਮਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ।
 “ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਬਹਿਰਾਮ ਜੋ ਕੀ ਕੁਝ ਕਾਰ ਕਰੇ ।”
 ਮਗਰੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪ ਭੀ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਗਇਆ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਹਵਾਇ ਬਹਾਰ ਦੇ ਮਾਰ ਉਡਾਰ ਗਇਆ ।
 ਪਹੁਤਾ ਵਕਤ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਚਾਹਿਆ ਹੇਠ ਦਰਖਤ ਦੇ ਸਾਇਤ⁵ ਕਰੇ ਅਰਾਮ ।
 ਸਕਲ ਬਣੀ ਚਰਵਾਲਿਆਂ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਰਾਸ ।
 ਬੈਠਾ ਜਾ ਬਹਿਰਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਜਾਨੂੰ⁶ ਹੋ ਪਾਸ ।
 ਮੇਵੇ ਕੱਢੇ ਤੋਬਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਕਲ ਕਰੇ ।
 ਮੇਵੇ ਦੇਹ ਚਰਵਾਲਿਆਂ ਕਾਸਿਦ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ।
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੇਵਦਾ ਦਾਰੂ ਵਿਚ ਰਲਾ ।
 ਜਾਂ ਖਾਧਾ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਗਇਆ ।
 ਉਮਰ ਉਤਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਦੇ ਤਨੋਂ ਤਮਾਮ ।
 ਪਹਿਨ ਬਦਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਬਣਿਆ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਉਮਰ ਓਸ ਦਰਖਤ ।
 ਟੁਰਿਆ ਆਪ ਤਬੀਬ⁷ ਵਲ, ਕਸਦ⁸ ਉਠਾਇਆ ਸਖਤ ।
 ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਘੜੀ ਦੇ ਜਾ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ, ‘ਝਬਦੇ ਕਹੋ ਪੁਕਾਰ ।
 ਇਹ ਕਾਸਦ⁹ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਬਹਿਰਾਮ ।’
 ਦਿੱਤਾ ਇਜ਼ਨ¹⁰ ਤਬੀਬ ਨੇ, ‘ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ।’

1. ਅਕਲ 2. ਪੂਰਾ 3. ਚਿੱਠੀ ਰੋਸਾਂ ਅਥਵਾ ਦੂਤ 4. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ 5. ਘੜੀ, ਪਲ 6. ਘੁਟਨੋ-ਟੇਕ ਕੇ
 7. ਹਕੀਮ, ਵੈਦ 8. ਇਰਾਦਾ 9. ਦੁਤ 10. ਹੁਕਮ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜਾਇਕੇ ਕਰਦਾ ਤਿੰਨ ਸਲਾਮ ।
 ਪੁੱਛਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ, ‘ਰਾਜ਼ੀ ਹਨ ਬਹਿਰਾਮ ?’
 ਕਹਿਆ, ‘ਹਾਜ਼ਿਰ ਪਾਸ ਹਾਂ, ਜੇਹਾ ਕੇਹਾ ਹਾਂ ।
 ਘੱਲਿਆ ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ।’
 ਪਈ ਮੁਸੀਬਤ ਜਿਸ ਤਰਹ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾਇਆ ਸੀ ।
 ਕਹਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ, ‘ਕਹਿ ਸੱਚੀ ਤਕਰੀਰ¹ ।
 ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਮਰ ਗਇਆ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ?’
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਮੈਂ ਆਂਵਦੇ ਤਾਈਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ ।
 ਪਿੱਛੇ ਮੇਰੇ ਖ਼ਬਰ ਨਾ ਹਾਲਤ ਗੁਜ਼ਰੀ ਕੀ ।’
 ਕਹਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ, ‘ਝੂਠ ਨ ਕਹਿ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਹਲਾਹਲ ਦੇਂਵਦੀ ਸਾਇਤ² ਨਾ ਆਰਾਮ ।
 ਨੀ ਕੋ ਗੱਲਾਂ ਝੂਠੀਆਂ, ਨਾ ਲੱਗੇ ਦਿਲ ਬਾਤ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਹਲਾਹਲ ਖਾਇ ਕੇ ਕਿਉਂਕਰ ਰਹੇ ਹਯਾਤ³ ।’
 ਉਮਰ, ‘ਕਹੇ ਕੀ ਘਟਨਾ ਕਰਕੇ ਝੂਠ ਬਿਆਨ ।
 ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਛੋੜ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਰਬ ਜਵਾਨ ।’
 ਕਹਿਆ ਫੇਰ ਤਬੀਬ ਨੇ, ‘ਝੂਠਾ ਹੈਂ ਬਹਿਰਾਮ !
 ਮੈਨੂੰ ਮੂਲ ਨ ਭਾਂਵਦੀ ਤੇਰੀ ਝੂਠ ਕਲਾਮ ।
 ਜੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਇਤਬਾਰ, ਦਿਆਂ ਹੁਣੇ ਦਿਖਲਾ ।’
 ਥੋੜੀ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਲਈ ਮੰਗਵਾ ।
 ਪੱਥਰ ਉੱਪਰ ਪਾਂਵਦਾ ਓਹੋ ਜ਼ਹਿਰ ਨਿਸੰਗ ।
 ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਇਆ ਇਕ ਦਮ ਅੰਦਰ ਸੰਗ⁴ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਲੈ ਦੇਖ ਲੈ ਜ਼ਹਿਰ ਕਹਿਰ ਦਾ ਰੰਗ ।
 ਬਾਝ ਹਲਾਹਲ ਵੈਰੀਆਂ ਕੀਤਾ ਹੋਗੁ ਨ ਜੰਗ ।
 ਦਮ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਪਾੜਿਆ, ਦੇਖ ਨ ਰੱਖ ਜਨੂਨ⁵ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਗੁ ਨ ਜੀਂਵਦਾ, ‘ਕਹਿੰਦਾ ਇਕਲੀਮੂਨ ।
 “ਤੂੰ ਮੁੜ ਜਾਕੇ ਵੇਖ ਲੈ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਬਿਆਨ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਜਾਵਣੇਂ ਕੀ ਹੈ ਨਫਾ ਅਯਾਨ⁶ ?’
 ਹਾਲ ਪੱਥਰ ਦਾ ਵੇਖਕੇ ਉਮਰ ਕਰੇਂਦਾ ਆਹ ।
 ਜਾਤਾ, ‘ਛੋੜ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਗਇਆ ਅਸਾਡਾ ਸ਼ਾਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਗਇਆ ਜਹਾਨੋਂ ਮਰਦ ।
 ਜਿਸਦੇ ਬਾਝੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨੀ ਉਮਰ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਦਰਦ ।

1. ਬਿਆਨ 2. ਘੜੀ, ਪਲ 3. ਜ਼ਿੰਦਗੀ 4. ਪੱਥਰ 5. ਪਾਰਲਪਣ 6. ਪ੍ਰਗਟ

ਗਸਤਮ ਜ਼ਾਲਿਮ ਜ਼ਾਦਿਆ ! ਕਿਹਾ ਕਮਾਇਆ ਧੋ¹ ।
 ਅੰਤ ਜਹੱਨਮ² ਜਾਵਸੇਂ ਤੂੰ ਭੀ ਫ਼ਾਨੀ* ਹੋ ।”
 ਆਹਾ ਅਜੇ ਨ ਉਮਰ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕਰਾਰ ।
 ਇਕਲੀਮੂਨ ਤਬੀਬ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਰੇ ਤਿਆਰ ।
 ਅਰਜ਼ ਬਥੇਰਾ ਕਰ ਰਹਿਆ, ਟੁਰੇ ਨ ਇਕਲੀਮੂਨ ।
 ਪੋਸ਼ੀਦਾ³ ਖਦ ਰੋਵਦਾ ਉਮਰ ਅੱਖੀਂ ਭਰ ਖੂਨ ।
 ਓੜਕ ਕਹਿਆ ਅਮੀਰ ਨੇ, ‘ਯਾ ਹੁਣ ਮੈਥੀਂ ਚੱਲ ।
 ਯਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈ ਏਵੇਂ ਮੂਲ ਨ ਘੱਲ ।”
 ਉੜਕ ਹੋਈ ਹੱਦ ਜਾਂ, ਹੋਇਆ ਨਾ-ਉਮੈਦ ।
 ਉਮਰ ਕਜ਼ਈਆ⁴ ਕਰ ਰਹਿਆ, ਮੂਲ ਨ ਟੁਰਿਆ ਵੈਦ ।
 “ਜੇ ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਜਾਵਸਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਕਤਲ ਕਰਨਗੇ ਪੜਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਯਾਰ ।
 ਯਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲ, ਯਾ ਤੇ ਪਾਸ ਰਹਾਂ ।
 ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਆ ਜਵਾਬ ਕਹਾਂ ?”
 ਕਹਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ ‘ਜਿਉਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼⁵ ਤਿਤੇਂ ਕਹਿ ।
 ਮੈਂ ਤੇ ਮੂਲ ਨ ਜਾਵਾਂ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਭਾਵੇਂ ਰਹਿ ।”
 ਓੜਕ ਏਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਉਮਰ ਸਲਾਹ ।
 ਇਕਲੀਮੂਨ ਉਡਾਂਵਦਾ ਨੁਕਲ⁶ ਸ਼ਰਾਬ ਮੁੱਬਾਹ⁷ ।
 ਪੀ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਉਮਰ ਨੇ ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ।
 ਚੰਗ ਖਤਾਈ⁸ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਰ ਵਜਾ ।
 ਮੁਤਰਬ⁹ ਬਣਕੇ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਕਰੇ ਸਰੋਦ¹⁰ ਅਗਾਜ਼¹¹ ।
 ਜੋਸ਼ ਪਇਆ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸੇ ਸੁਣ ਮੌਜੂ¹² ਆਵਾਜ਼ ।
 ਏਡਕ¹³ ਸੋਹਣਾ ਗਾਵਿਆ, ਲੋਕ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।
 ਵਜਦ¹⁴ ਪਇਆ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰਾਂ, ਹੋ ਜਾਏ ਗਲਤਾਨ¹⁵ ।
 ਕਹਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ, ‘ਹਾਲਤ ਕਹਿ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਨਾ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਤੂੰ ਗਾਵਣ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿੱਖਿਓਂ, ਕੌਣ ਤੇਰਾ ਉਸਤਾਦ ?
 ਤੈਨੂੰ ਇਲਮ ਸਰੋਦ¹⁶ ਦਾ ਅੱਗੇ ਨਾ ਸੀ ਯਾਦ ।”
 ‘ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਨਾਮ ਹੈ “ਕਹਿਆ” ਨਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਇਹ ਉਸ ਥੀਂ ਮੈਂ ਸਿਖਿਆ, ਉਹ ਹੈ ਮੇਰਾ ਪੀਰ ।”
 ਏਵੇਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ, ਉਤੋਂ ਆਈ ਸ਼ਾਮ ।
 ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦਾ ਤਮਾਮ ।

1. ਧੋਹ, ਧੋਖਾ 2. ਨਰਕ, ਨਾਸ਼ 3. ਗੁਮਤ 4. ਬਗੜਾ 5. ਚਾਹ, ਲੋੜ 6. ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੌਰ ਸਮੇਂ
 ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਠਾਈ 7. ਵਾਜਿਬ 8. ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਾਜਾ 9. ਗਵੱਈਆ 10. ਗੀਤ
 11. ਮੁੱਢ 12. ਵਜ਼ਨਦਾਰ 13. ਇਤਨਾ 14. ਮਸਤੀ 15. ਮਸਤ, ਮਦਹੋਸ 16. ਸੰਗੀਤ ।

ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਰਹਿ ਗਇਆ ਦੂਜਾ ਇਕਲੀਮਨੂ ।
 ਉਮਰ ਤਕੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਕਰ ਲਭੇ ਮੌਜੂਨ¹ ।
 ਬੇਹੋਸੀ ਦਾ ਪਾਇ ਕੇ ਦਾਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ।
 ਦੇਂਦਾ ਉਮਰ ਤਬੀਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੱਥ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਤਬੀਬ ਨੇ, 'ਮਕਰ ਨ ਕਰ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਬੇਹੋਸੀ ਦਾ ਪਾਇਓ ਦਾਰੂ ਅੰਦਰ ਜਾਮ² ।"
 ਉਮਰ ਕਹੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਮਜਾਲ ?
 ਮਕਰ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਕਉਣ ਹਾਂ, ਆਜਿਜ਼ ਹਾਲ ਕੰਗਾਲ ।"
 ਕਹਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ, "ਦਾਰੂ ਹੈ ਵਿਚ ਜਾਮ ।
 ਪੀ ਖੁਦ ਜਾਮ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਏਹੋ ਹੀ ਬਹਿਰਾਮ ।"
 ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਜਾਮ ਲੈ, ਵੈਦੋਂ ਨਜ਼ਰ ਬਚਾ ।
 ਅੰਦਰ ਅਪਨੇ ਤੋਬਰੇ ਸਭ ਲਇਆ ਉਲਟਾ ।
 ਜਾਤਾ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ ਉਸ ਨੇ ਪੀਤਾ ਜਾਮ ।
 ਤੇ ਹੋਇਆ ਬੇਹੋਸ ਨਾ, ਦਾਰੂ ਥੀਂ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਦਾਰੂ ਫੇਰ ਰਲਾਇਕੇ ਦੇਵੇ ਉਮਰ ਸ਼ਰਾਬ ।
 ਅੱਗੇ ਵਾਂਗੂੰ ਤਬੀਬ ਨੇ ਕੀਤੇ ਵੇਖ ਜਵਾਬ ।
 ਉਹ ਭੀ ਪਾਵੇ ਤੋਬਰੇ ਚੋਰੀ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਜਾਣੇ ਵੈਦ ਜੁ ਏਸ ਨੇ ਪੀਤਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
 ਫਿਰ ਹੈਰਾਨ, ਜੁ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਬੇਹੋਸ ।
 ਦਾਰੂ ਨੇ ਵਿਚ ਬਦਨ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜੋਸ ?
 ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਉਮਰ ਨੇ ਫਿਰ ਦਿੱਤਾ ਭਰ ਜਾਮ ।
 ਡਿੱਠਾ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ ਨਾਲ ਕਿਆਸ³ ਤਮਾਮ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਂਵਦੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਵਿਚ ਲਾਗ ।
 ਹੈਰਤ⁴ ਨਾਲ ਤਬੀਬ ਦੀ ਗਈ ਅਕਲ ਦੀ ਵਾਂਗ ।
 ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਪੀ ਗਇਆ ਦੋ ਛੰਨੇ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਫਿਰਦਾ ਟੁਰਦਾ ਹੋਸ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ਨਾਲ ਅਰਾਮ ।
 'ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੁੱਢਾ ਹੋਇਆ ਫਰਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੋਗ ।
 ਹੋਸੀ ਸਾਫ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਰੋਗ ।"
 ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਵੈਦ ਨੇ ਜਾਮ ਲਇਆ ਕਰ ਨੋਸ ।
 ਦਾਰੂ ਜੋਸ ਖਿਲਾਰਿਆ, ਵੈਦ ਪਇਆ ਬੇਹੋਸ ।
 ਬਸਤਰ ਉਮਰ ਲਪੇਟ ਕੇ ਗਠੜੀ ਖੂਬ ਕਰੇ ।
 ਇਕਲੀਮੂਨ ਤਬੀਬ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਪਕੜ ਧਰੇ ।
 ਲੈ ਧਾਇਆ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਅਇਆ ਅੰਦਰ ਰਾਹ ।
 ਜਿਥੇ ਸੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਗਇਆ ਦਿਲ-ਖਵਾਹ ।

1. ਢੱਕਵੀ 2. ਪਿਆਲਾ 3. ਅਨੁਮਾਨ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ 4. ਹੈਰਾਨੀ ।

ਸਿਰਕਾ ਕੁਹਨਾ¹ ਪਾਇਕੇ ਵਿਚ ਬੀਨੀ² ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਰਖੁ ਖੋਲ੍ਹ ਜਗਾਇਕੇ ਹਾਲਤ ਕਹੀ ਤਮਾਮ ।
 ਆਂਦਾ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੂੰ ਕਿਲਿਓਂ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ।
 ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਸਿਰਕਾ ਪਾਇਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਬੇਦਾਰ ।
 ਅੱਖੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਤਬੀਬ ਨੇ ਕਹਿਆ, 'ਐ ਬਹਿਰਾਮ ।
 ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸਿਹਰ³ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ?'
 ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨੇ, 'ਮੇਰਾ ਕੀ ਮਕਦੂਰ⁴ ?
 ਆਂਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਸੁਉਰ⁵ ।'
 ਵੇਖ ਉਮਰ ਨੂੰ ਵੈਦ ਨੇ ਕਹਿਆ ਉਸ ਥੀਂ ਸੱਚ ।
 "ਪੱਕੇ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ, ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਕੱਚ ।"
 ਫਿਰ ਹਮਜ਼ੇ ਵਲ ਵੇਖਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਇਕਲੀਮੂਨ ।
 "ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਜੇ ਅਮੀਰ ਹੈ, ਪਰ ਸੁੱਕਾ ਹੈ ਖੂਨ ।
 ਜੇ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰਾ ਹੋਵਦਾ, ਹੁੰਦਾ ਭਲਾ ਅਮੀਰ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰੇ ਬਿਨ ਹੋਰ ਦੀ ਨਾ ਹੋਸੀ ਤਾਸੀਰ ।"
 ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰੇ ਦੀ ਆਖਦਾ ਸੁਣ ਮੁਕਬਿਲ ਤਕਰੀਰ ।
 ਪਾਇਆ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਜਿਉਂ ਬਾਜੂ ਵਿਚ ਚੀਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਂਵਦੇ ਹੁਕਮੋਂ ਰਲ ਮਿਲ ਯਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਪਾਸਾ ਹੇਠ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਬੇ ਆਜ਼ਾਰ⁶ ।
 ਆਹਾ ਰੰਗ ਅਮੀਰ ਦਾ ਸੀ ਜਿਉਂ ਸੁਰਖ ਅਯਾਨ⁷ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰੇ ਦੀ ਤਰਫ ਦਾ ਪਾਸਾ ਬੇ ਨੁਕਸਾਨ ।
 ਤਾਸੀਰੋਂ ਸੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਸਿਆਹ ।
 ਕਹਿੰਦੇ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਿਸ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ।
 ਕਹਿਆ ਇਕਲੀਮੂਨ ਨੇ, 'ਏਹੋ ਸੀ ਤਾਸੀਰ ।
 ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰੇ ਦੇ ਅਸਰ ਥੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਆ ਅਮੀਰ ।"
 ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰਾ ਕੱਢ ਬਾਜੂਓ ਦਿੱਤਾ ਘੋਲ ਪਿਲਾ ।
 ਕੈ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਆਂਵਦੀ ਪਲ ਪਲ ਜੋਸ ਉਠਾ ।
 ਏਵੇਂ ਰਹੇ ਪਿਲਾਂਵਦੇ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹਰਾ ਸਤ ਰੋਜ਼ ।
 ਕੈ⁸ ਹਰਵਾਰੀ ਆਂਵਦੀ ਗਈ ਬਦਨ ਥੀਂ ਸੋਜ਼ ।
 ਹੋਈ ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਕੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਹਲਾਹਲ ਦੂਰ ।
 ਰੰਗ ਸਿਆਹੋਂ ਕਰ ਗਇਆ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਜ਼ਹੂਰ ।
 ਅੱਖੀ ਦਿਨ ਬਾਈਸਵੇਂ ਵੇਖੇ ਖੋਲ ਅਮੀਰ ।
 ਪੁੱਛੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤਾਂ, 'ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹਾਲ ਜ਼ਹੀਰ ?'
 ਅਜੇ ਜ਼ਬਾਨ ਮੁਬਾਰਕੋਂ ਬੋਲ ਨ ਸੱਕੇ ਮੂਲ ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ ਪੁੱਛਿਆ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਕਬੂਲ⁹ ।

1. ਪੁਰਾਣਾ 2. ਨੱਕ 3. ਜਾਦੂ 4. ਭਾਵ-ਤਾਕਤ 5. ਸਿਆਣਪ 6. ਦੁੱਖ-ਤਕਲੀਫ ਤੋਂ ਰਹਿਤ
 7. ਪ੍ਰਗਟ 8. ਉਲਟੀ 9. ਜੋ ਕਬੂਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ।

ਇਕਲੀਮੂਨ ਤਬੀਬ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਵਾਬ ਵਿਚਾਰ ।
 ‘ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰੀ ਤਾਬ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਲਾਚਾਰ ।’
 ਏਹੋ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ਦਾ ਰਹਿਆ ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ।
 ਦਿਲ ਚਾਲੀਵੇਂ ਉੱਠ ਕੇ ਹੋਇਆ ਬਜ਼ਮ-ਅਫ਼ਰੋਜ਼¹ ।
 ਐਪਰ ਲਾਇਆ ਢਾਸਣਾ ਨਾਲ ਸੀ ਵੱਧ ਤਵਾਨ² ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਾਸ ਬਹਿ ਕਰਦਾ ਤਦੋਂ ਬਿਆਨ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਘੋਲ ਕਨੀਜ਼ਕਾਂ³ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾਇਆ ਸੀ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੰਨ੍ਹ ਤਬੀਬ ਨੂੰ ਆਪ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ।
 ਪੁੱਛਿਆ “ਕਿੱਥੇ ਗਇਆ ਹੈ ਹੁਣ ਗਸਤਮ ਮੁਰਦਾਰ ।”
 ਕਹਿੰਦੇ “ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਗਿਰਦ ਘੱਤੀ ਪੈਕਾਰ⁴ ।”
 ਪੁੱਛਿਆ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ‘ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਲੰਧੌਰ ?’
 ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਬੰਦੀ⁵ ਵਿਚ ਹੈ ਬੱਧਾ ਓਸੇ ਤੌਰ ।’
 ਤਦੋਂ ਅਮੀਰ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ।
 “ਕਹਿ ਲੰਧੌਰਾ ! ਇੱਕ ਹੈ ਮਾਲਿਕ ਮੁਲਕ ਖੁਦਾ ।
 ਸੱਚਾ ਦੀਨ ਖਲੀਲ⁶ ਦਾ ਝੂਠਾ ਕੁਫਰ ਤਮਾਮ ।”
 ਮੰਨ ਲਿਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ਆਇਆ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ।
 ਖਿਲਅਤ ਦੇਵੇ ਫ਼ਾਖਰਾ⁷ ਛੋੜ ਬੰਦੋਂ ਫਿਲਹਾਲ ।
 ਨਾਲੇ ਕਹਿਆ, ‘ਪਹਿਨ ਲੈ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਮਾਰ ਕੇ ਝੱਬ ਛੁੜਾਇ ਹਿਸਾਰ⁸ ।’
 ਸੁਣਕੇ ਹਿੰਦੀ ਤਾਜਵਰ⁹ ਮੁੱਛੀਂ ਦੇਵੇ ਤਾ ।
 ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲ ਕਿਲਾ ਥੀਂ ਪਿਆ ਯਲਾਂ¹⁰ ਵਿਚ ਧਾ ।
 ਭੀ ਹਮਰਾਹ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਸਭ ਅਰਬੀ ਮਰਦਾਨ¹¹ ।
 ਕਰਕੇ ਤੇਗਾਂ ਨੰਗੀਆਂ ਆਏ ਵਿਚ ਸੈਦਾਨ ।
 ਇੱਕੋ ਘਜ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ ਫੜੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ।
 ਝੰਬ ਸੁਟੇ ਸਭ ਲਾਨਤੀ, ਜਾਂਦੇ ਆਹੂ ਲੱਥ ।
 ਨਾਅਰੇ ਕੀਤੇ ਯਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ੌਰ ਗਇਆ ਅਸਮਾਨ ।
 ਹੜ੍ਹ ਵਗ ਚੱਲੇ ਖੂਨ ਦੇ ਹੋਇਆ ਕਤਲ ਜਹਾਨ ।
 ਜਿੱਧਰ ਪੌਂਦਾ ਗੱਜ ਕੇ ਸ਼ੌਰ ਸਿਯਹ¹² ਲੰਧੌਰ ।
 ਭੇਡਾਂ ਵਾਂਗੂ ਨੱਸਦੇ, ਕਾਫ਼ਿਰ ਟੁੱਟੇ ਠੌਰ । ।
 ਦਿੱਤੀ ਫ਼ਤਿਹ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਪਏ ਬਹਾਦੁਰ ਵੱਗ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਇਕ ਧਿਰੇ ਲਾਂਬੂ ਲਾਏ ਅੱਗ ।

1. ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਰੋਣਕ ਦਿੱਤੀ 2. ਤਾਕਤ, ਬਲ 3. ਗੋਲੀਆਂ 4. ਲੜਾਈ 5. ਕੈਦ 6. ਹਜ਼ਰਤ
 ਇਬਰਾਹੀਮ 7. ਫ਼ਖਰ (ਮਾਣ) ਦਾ ਖਿਲਅਤ (ਪੁਸ਼ਾਕਾ) 8. ਕਿਲਾ 9. ਤਾਜਦਾਰ 10. ਜੋਧਿਆਂ 11.
 ਬਹਾਦੁਰ 12. ਸਿਆਹ, ਕਾਲਾ (ਰੰਗ ਦਾ) ।

ਅੱਗੇ ਗੁਰਜ਼ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਪਵਨ¹ ਚੁਫਾਲ ।
 ਤਬਕ² ਜ਼ਿਮੀਂ ਦਾ ਤੋੜਿਆ ਸ਼ੇਰਾਂ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ।
 ਇਕ ਧਿਰ ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾ ਬਾਜ਼ ਪਇਆ ।
 ਚਿੜੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਤਾਈਂ ਝੱਪ ਲਇਆ ।
 ਨਾਅਰਾ ਸੁਣ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਹੱਲੇ ਬੰਦ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਗਸਤਮ ਮੁਹਰਾ ਮੋੜਿਆ ਹੋ ਕੇ ਹੈਰਤ ਗੀਨ³ ।
 ਸੁਣ ਪੁੱਤਾਂ ਖੁਦ ਦੋੜਿਆ, ਫੌਜ ਰਹੀ ਮੈਦਾਨ ।
 ਨਾ ਕੋ ਬਚਿਆ ਫੌਜ ਥੀਂ, ਮਿਲਿਆ ਨਾਹ ਅਮਾਨ⁴ ।
 ਗਸਤਮ ਨੇ ਸੁਣ ਪੁੱਤਾਂ ਲੀੜੇ ਲਏ ਉਤਾਰ ।
 ਭੇਸ ਵਟਾਏ ਜੋਗੀਆਂ ਨੱਸ ਟੁਰੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਹੋਈ ਫਤਿਹ ਅਮੀਰ ਦੀ ਕਾਫ਼ਿਰ ਹਾਰ ਗਇਆ ।
 ਕੁੱਲ ਲਸਕਰ ਮਰਵਾਇਕੇ ਨੱਸ ਮੁਰਦਾਰ ਗਇਆ ।
 ਮਾਲ ਮਤਾਹ ਕੁਫਾਰ⁵ ਦਾ ਅਰਬੀ ਲੈਂਦੇ ਲੁੱਟ ।
 ਘੋੜੇ ਉਠ ਹਜ਼ਾਰਹਾ ਤੰਬੂ ਖੜਦੇ ਪੁੱਟ ।
 ਓਧਰ ਗਸਤਮ ਦੋੜਿਆ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੁਰਤ ਜਹਾਜ਼ ।
 ਡੋਬ ਦਗੇ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਪਾਰ ਲਥਾ ਬੇ ਸਾਜ਼ ।
 ਆਇਆ ਮੰਗਦਾ ਖਾਂਵਦਾ, ਗਇਆ ਮਦਾਇਨ ਨੂੰ ।
 ਖੈਰ ਮੰਗੇਂਦਾ ਦਰਾਂ ਦੇ ਰੋੜ੍ਹ ਖਜ਼ਾਇਨ⁶ ਨੂੰ ।
 ਕਟਦਾ ਗਇਆ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਚੱਲ ।
 ਸੁਣ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਰੋਂਵਦਾ ਗਇਆ ਮਦਾਇਨ ਵਲ ।
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ।
 ਜੋਗੀ ਬਣਿਆਂ ਆਂਵਦਾ ਗਸਤਮ ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ।
 ਸੱਦ ਪੁੱਛੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਅਹਿਵਾਲ ।
 “ਦੱਸ ਪਿਆਰੇ ਮੇਰਿਆ ! ਕੀ ਕੀ ਪਇਆ ਵਬਾਲ⁷ ?
 ਕੀ ਕੀ ਹਾਲਾ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਇਓਂ ਫਕੀਰ ?
 ਮਾਰ ਲਇਆ ਯਾ ਜੀਂਵਦਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ?”
 ਜਿਉਂ ਕਰ ਹਾਲਾ⁸ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਗਸਤਮ ਕਰੇ ਬਿਆਨ ।
 “ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲਿਆ ਲੰਧੌਰ ਜਵਾਨ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਦਿਤੀ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਲਸਕਰ ਲਇਆ ਦਬਾ ।
 ਨਿਕਲਿਆ ਲੰਧੌਰ ਤੇ ਪਇਆ ਅਸਾਂ ਪਰ ਧਾ ।
 ਮਾਰ ਗਵਾਈਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਮੈਂ ਬਚਿਆ ਸੁਣ ਪੁੱਤਰਾਂ ਆਇਆ ਸਰਗਰਦਾਨ⁹ ।

1. ਪੋਣ 2. ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ 3. ਅਸਰਰਜ 4. ਪਨਾਹ, ਸਹਾਰਾ 5. ਕਾਫ਼ਿਰ, ਬੇਈਮਾਨ 6. ਖਜ਼ਾਨੇ
 7. ਕਬੂਟ 8. ਹੁਣ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ 9. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਦੌੜਕੇ ।

ਏਹੋ ਮੇਰਾ, ਮਾਜਰਾ¹ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਰ² ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਏਸੇ ਠੋਕਰੋਂ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਫਕੀਰ ।
 ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਲੰਧੋਰ ਹੈ ਉਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪੀਰ³ ।
 ਉਸ ਦਾ ਪੀਰ ਅਮੀਰ ਹੈ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲਿਮਗੀਰ⁴ ।
 ਹਾਲ ਫਕੀਰੀ ਦੇਖ ਲੈ, ਤੈਂ ਦਰ ਆਇਆ ਹਾਂ ।
 ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਪਨਾਹ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ਥਾਂ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ।
 ‘ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀਵਦਾ ਯਾ ਹੋਇਆ ਮਾਦੂਮ⁵ ।
 ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਰ⁶ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਯਾਰਾਂ ਖੜਿਆ⁷ ਚਾ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ, ਹੈ ਜੀਵਦਾ ਯਾ ਹੋ ਗਇਆ ਫਨਾ ।
 ਜੇ ਤੇ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਸੀਆ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ।
 ਮੇਰਾ ਏਥੇ ਵੱਸਣਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਇਆ ਮੁਹਾਲ⁸ ।
 ਜੇ ਉਹ ਹੋਸੀ ਮਰ ਗਇਆ, ਏਵੇਂ ਕਰੇ ਖੁਦਾ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਤਾ ਮੈਂ ਰਹਾਂ ਸਦਾ ।”
 ਸੁਣ ਹਾਲਤ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਹੋ ਰਹਿਆ ਦਿਲਗੀਰ ।
 “ਹੋਵੇਗੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਜੇ ਬਚ ਰਹਿਆ ਅਮੀਰ ।”
 ਤਾਹੀਂ ਫੇਰ ਜੋ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਆ ਖਬਰਾਂ ਫਿਲਫੌਰ⁹ ।
 “ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫੜ ਆਂਦਾ ਲੰਧੋਰ ।”
 ਅੰਦਰ ਦਲਾਂ ਕੁਫਾਰ ਦੇ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਕਰ ਪਇਆ ।
 ਗਸਤਮ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਦੌੜ ਗਇਆ ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਗਇਆ ਸਲਾਮ ।
 “ਜਿਤ ਕਿਤ¹⁰ ਹਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ, ਤੇਰਾ ਹਾਂ ਗੁਲਾਮ ।”
 “ਡਰਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਗਇਆ ਮਦਾਇਨ ਛੋੜ ।
 ਵੈਰੋਂ ਜੜਾਂ ਉਖੇੜੀਆਂ, ਗਇਆ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜ ।
 ਝੁੱਗਾ ਚੌੜ ਹਰੀਫ¹¹ ਦਾ ਹੈਬਤ¹² ਗਈ ਨ ਘੋੜ¹³ ।
 ਕੀਤੇ ਅਮਲ ਤਬਾਹ ਤੇ ਗਰਦਨ ਗਈ ਮਰੋੜ ।
 ਤੇ ਦੋ ਨੈਣ ਦਿਖਾਂਵਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਖੂਨ ਨਿਚੋੜ ।
 ਵੈਰੀ ਨੇ ਖੇਹ ਛਾਣਕੇ ਦੰਦ ਦਬਾਏ ਰੋੜ ।
 ਹੁਣ ਦਮ ਕੱਟ ਨ ਸੱਕਦਾ, ਦਿਲ ਹੋਇਆ ਅਨਮੋੜ ।
 ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚੁਗਲ ਦੀ ਹੁਣ ਕੋ ਧਰੇ ਨ ਲੋੜ ।
 ਅਮਲ ਵਗਾਏ ਤਾਲਿਆ¹⁴ ਲੈ ਡੋਬੂ ਵਿਚ ਬੋੜ ।
 ਨਾਲ ਹਰੀਫ ਬਹਾਦਰਾਂ ਕੌਣ ਘੱਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ।
 ਦਮ ਹਾਰੇ ਸਭ ਦਿਸਦੇ ਕਿਸ ਦੀ ਤੱਕੇ ਓੜ ।
 ਵੈਰ ਪਏ ਘੱਰ ਸੱਖਣੇ ਕਿਤਨੇ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ।

1. ਹਾਲ 2. ਵਿਆਖਿਆ 3. ਮੌਢੀ, ਭਾਵ-ਜਾਣ 4. ਵਿਸ਼ਵਵਿਜਈ 5. ਨਾਸ਼, ਕਨਾ 6. ਕਿਲਾ
 7. ਲਿਆਂਦਾ 8. ਔਖਾ 9. ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ 10. ਜਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ 11. ਪੇਸ਼ਾ 12. ਡਰ, ਡਿਮਾਰ
 13. ਨਿਘਾਰ 14. ਕਿਸਮਤ, ਨਸੀਬ ।

ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁੱਦਤਾਂ ਮਗਜ਼ ਗਵਾਇਆ ਫੌੜ ।
 ਗਸਤਮ ਤਾਜ ਮਦਾਇਨੋਂ ਗਇਆ ਉਮੈਦਾਂ ਛੋੜ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਹੋਇਆ ਜਲਦ ਰਵਾਨ ।
 ਫੌਜ ਸਣੇ ਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਜਾਂਦਾ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ।
 ਸੀ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਤਾਤਾਰ ।
 ਨਾਮ ਜੁਪੀਨ ਕਾਉਸ ਤੇ ਕੁਵਤ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਸੁਣਿਆ ਗਸਤਮ ਆਂਵਦਾ ਇਤਵਲ¹ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਆਇਆ ਇਸਤਕਬਾਲ² ਨੂੰ, ਆ ਮਿਲਿਆ ਵਿਚ ਰਾਹ ।
 ਲੈ ਗਇਆ ਵਿਚ ਬਾਰਗਾਹ³, ਇੱਜ਼ਤ ਹੁਰਮਤ⁴ ਨਾਲ ।
 ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਉਂ ਫਰਮਾਇਆ ਕਦਮ ਰੰਜਾ⁵ ਇਤ ਹਾਲ⁶ ?”
 ਗਸਤਮ ਗੱਲ ਅਮੀਰ ਦੀ ਕਰਦਾ ਕੁੱਲ ਬਿਆਨ ।
 ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਹਾਂ ਸਰਗਰਦਾਨ⁷ ।”
 ਉਸ ਕਹਿਆ, ‘ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਅਹਿਦ⁸ ਕਿਤਾਰ ਕਰੇ ।
 ਦੇਣੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਜੇ ਇਕਰਾਰ ਕਰੇ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰਾਂ ਮੈਦਾਨ ।
 ਸੁਣ ਯਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਘੜੀ ਨ ਦਿਆਂ ਅਮਾਨ ।
 ਬੇ ਅਦਬਾਂ ਦੀ ਤੇਗ ਥੀਂ ਉਲਟੀ ਲਾਹਾਂ ਖੱਲ ।
 ਜੇ ਰੁੱਕਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਘੱਲੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ।”
 “ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਮਾ” ਆਖਦਾ ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਗਮਰਾਹ ।
 “ਅੰਦਰ ਘਰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤੇਰਾ ਕਰਾਂ ਵਿਆਹ ।
 ਮਾਰ ਕਿਵੇਂ ਤੂੰ ਅਰਬ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਇਕਰਾਰ ।
 ਵਾਲੀ⁹ ਹਫ਼ਤ ਇਕਲੀਮ¹⁰ ਦੇ ਵੈਰੀ¹¹ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ।
 ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹੋਇਆ ਜਾਣ ਵਿਆਹ ।”
 ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕਰਨੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਮੁਗਲ ਤਿਆਰ ।
 ਅੰਦਰ ਜੰਗ ਅਮੀਰ ਦੇ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਖੁਆਰ ।
 ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਜੰਗ ਮਚਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਛਾਂ ਤਾੜੀਆਂ ਰੀਸ਼¹² ਮੁਨਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਸ਼ਾਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਥੀਂ ਪਿਆ ਕਰਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਦੇਹ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਘਰ ਦਿਆਂ ਲੀਕ ਲਵਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਕਰ ਕਰ ਜੋਸ਼ ਪੁਕਾਰਿਆ, ‘ਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ।
 ਮਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅਰਬ ਦਿਲਾਵਰ ਨੂੰ ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਫੌਜਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਵਗੀਆਂ ਵਿਚ ਜੱਗ ।
 ਬਦ-ਖੁਆਹਾਂ¹³ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਅਲੰਬੇ ਲੱਗ ।

1. ਇਸ ਪਾਸੇ 2. ਸਾਗਤ 3. ਦਰਬਾਰ 4. ਪਤ 5. ਭਾਵ-ਤਸ਼ਰੀਫ ਲਿਆਏ, ਪਧਾਰੇ 6. ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ 7. ਪਰੇਸ਼ਾਨ 8. ਇਕਰਾਰ 9. ਮਾਲਿਕ 10. ਹਫ਼ਤ (ਸੱਤ) ਇਕਲੀਮ (ਮੁਲਕ) 11. ਭਾਵ-ਅਮੀਰ 12. ਮੁੱਛ 13. ਅਸੁਭ ਚਿੰਤਕ ।

ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਗੇ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
ਜਿਬਹ¹ ਹੋਇਆ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਖਿਲਨ ਵਿਚਕਾਰ ।
ਜਾਣ ਅਰਬ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਪੈਕਾਰ² ।
ਜਾਨਾਂ ਕਲਮਲ³ ਆਵਸਨ ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਹਥਿਆਰ ।
ਖਾਕ ਉਡੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ, ਅਰਬ ਉਡੇ ਵਿਚ ਗਰਦ ।
ਮੈਂ ਜੂਪੀ ਕਾਉਸ ਹਾਂ ਸਿਰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦ ।
ਵਿਚ ਮਿਆਨ ਸਮਾਂਵਦੀ ਨਾ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
ਹੋਣ ਲਗੇ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰਣ ਵਿਚ ਟੁਕੜੇ ਚਾਰ ।”
ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ ਹੋ ਆਪ ਘਲੇ ਜਾਸੂਸ ।
ਝੁਠੇ ਮਕਰ ਸਿਖਾਇ ਕੇ ਵਲ ਜੂਪੀ ਕਾਉਸ ।
ਕਹਿਣ, ‘ਵਲੋਂ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਆਏ ਹਾਂ ਤੈਂ ਵਲ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਫੌਜ ਲੈ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮੈਂ ਪਰ ਚਲ ।
ਫਰਜ਼ਦਾ ਮੁਗਲੇਟਿਆ ! ਸੁਣ ਮੇਰੇ ਔਸਾਫ⁴ ।
ਧਰੀ ਉਮੈਦ ਜੋ ਮਾਰਸੇਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਚ ਮੁਸਾਫ⁵ ।
ਕਟਕ ਖਲੋਤਾ ਤਾੜਦਾ ਮਾਰੋ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ।
ਲੈ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹ ਆਵਣਾ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨੋਂ ਤੂੰ ।
ਤੂੰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਜਦਾਲ⁶ ।
ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਨਿਘਾਰਨਾ ਤੂੰ ਅਰਬੀ ਦਾ ਲਾਲ ।
ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਸਵਾਰਨਾ ਤੂੰ ਕਰ ਜੋਰ ਕਮਾਲ ।
ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਵਾਰਨ ਮੈਂ ਦੌਲਤ ਤੇ ਮਾਲ ।
ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਵਿਚਾਰਨਾ ਤੂੰ ਦਾਨਾਈ⁷ ਨਾਲ ।
ਕਹਿ ਫਰਜ਼ਦ ਪੁਕਾਰਨਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ।”
ਸੁਣ ਜੂਪੀ ਕਾਉਸ ਦਾ ਸ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਦਿਲਜਾਨ ।
“ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਆ ਪਹੁਤਾ ਫਰਮਾਨ ।
ਫਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਸਿਰੇ ਤੇ ਮਾਰਨ ਅਰਬੀ ਦਾ ।
ਲਾਜਿਮ⁸ ਪਇਆ ਵਜਾਵਣਾ ਤਬਲੇ ਹਰਬੀ⁹ ਦਾ ।
ਇਸ ਫਰਮਾਨੋਂ ਮਗਜ਼ ਦੀ ਹੋਰ ਵਧੀ ਕੁਝ ਵਾ ।
ਦੋ ਤਿੰਨ ਸੇਰ ਗਰੂਰ ਥੀਂ ਮਨ ਥੀਂ ਗਇਆ ਵਧਾ ।
ਜੋਸ਼ ਤਕੱਬਰ¹⁰ ਅੱਧ-ਪਾ ਹੋਇਆ ਧਣੀਆਂ ਚਾਰ ।
ਹੁਣ ਉਹ ਨਕਦ ਦਸਾਂਵਦਾ ਦਿਲ ਦਾ ਕਸਦ¹¹ ਉਧਾਰ ।
ਐਵੇਂ ਪੀਹੇ ਦੰਦੀਆਂ ਘਰ ਬੈਠਾ ਮੁਰਦਾਰ ।
ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਝਪ ਜਾਵਣਾ ਜਿਉਂ ਬਰਫੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ।

1. ਕਤਲ 2 ਲੜਾਈ 3. ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ 4. ਸਿਫਤਾਂ 5. ਜੰਗ 6. ਲੜਾਈ ਤਿੜਾਈ 7. ਅਕਲਮੰਦੀ ਖੁਸ਼
8. ਆਵੱਸਕ 9. ਜੋਗੀ 10. ਗੁਮਾਨ, ਅਭਿਮਾਨ 11. ਇਰਾਦਾ ।

ਤੇ ਅਜੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾ ਡਿਠੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਪੁੱਛ ਨ ਲਇਆ ਨਸੀਬ ਥੀਂ ਜੀਤ ਮਿਲੇ ਯਾ ਹਾਰ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਕਮਲੀ ਮੱਕੜੀ ਚਾਹਿਆ ਬੜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਤਨ ਗਿਰਦੇ ਸ਼ਰਬਾਜ਼ ਦੇ ਤੋੜ ਗਵਾਈ ਤਾਰ ।
 ਨਦੀ ਵੁੜੀਂਦੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕੰਬਲ ਸਮਝ ਵਿਚਾਰ ।
 ਲੱਗਾ ਜੱਫਾ ਪਾਵਣੇ ਡੁੱਬ ਮਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਵਲ ਬਾਰਗਾਹ¹ ਉਲਟ ਚਲੇ ਤਾਤਾਰ ।
 ਤੇ ਤਾਤਾਰੀ ਹਰਨ ਦੀ ਰਹੀ ਵਿਛੁੰਨੀ ਡਾਰ ।
 ਲੱਗਾ ਅਰਬ ਪਚਾਵਨੇ ਤੋੜ ਗਿਜ਼ਾਲੋ² ਮੁਸ਼ਕ³ ।
 ਕਾਣੇ ਪੰਜ ਨ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲਾਫਾਂ⁴ ਖੁਸ਼ਕ ।
 ਗਿਣਤੀ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੱਦ ਥੀਂ ਇਸ ਮਗਤੂਰੀ ਦੀ ।
 ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦੋਂ⁵ ਪਾਵਣੀ ਬੂ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ ।
 ਆਹੇ ਹਮਜ਼ਾ ਪਾਂਵਦਾ ਆਫ਼ਯਤ⁶ ਜਿਸ ਰੋਜ਼ ।
 ਸਦ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਬਜ਼ਮ ਫਰੋਜ਼⁷ ।
 ਲੰਧੌਰੋਂ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅੱਧ ਵੰਡਾ ।
 ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੁਲਹ ਸਫਾ ।
 ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇ ਕੇ ਰਲ ਬੈਠੇ ਇਕ ਜਾ ।
 ਅੰਦਰ ਹੱਕ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਰਦੇ ਨੇਕ ਦੁਆ ।
 ਨਾਲ ਸੁਲਹ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਜਾਂ ਰਾਜ਼ੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਕੂਚ ਨਕਾਰਾ⁸ ਵੱਜਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਲੈ ਜੋਜਾ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਪਇਆ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ਕਰੀਮ⁹ ।
 ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ੀਨਤਾਂ¹⁰ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਨ ਅਜ਼ੀਮ¹¹ ।
 ਨਾਲ ਲਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕਰ ਨਾਇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ।
 ਤੇ ਔਰੰਗ ਕੌਰੰਗ ਭੀ ਹੋ ਚੱਲੇ ਹਮਯਾਹ¹² ।
 ਮਾਲਿਕ ਅੱਧੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੋ ਰਹਿਆ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਚਪੂਲ ਭੀ ਟੁਰਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ।
 ਜੰਬਿਸ਼¹³ ਕੀਤੀ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਜਹਾਜ਼ੀਂ ਆ ।
 ਖੁਸ਼ਕੀ ਲੱਗੇ ਆਇ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਗੇ ਸਿਧਾ ।
 ਦੋ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਸ਼ੌਕੇ ਦੇ ਗਲ ਪਾਵਣੇ ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਜੰਜੀਰ ।
 ਢੁੱਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨੋਂ ਓੜਕ ਆਣ ਕਰੀਬ ।
 ਜਿੱਥੇ ਦਿਲ ਬੀਮਾਰ ਦਾ ਵਾਕਿਫ ਦਿਸੇ ਤਬੀਬ ।

1. ਸ਼ਾਹੀ ਤੰਬੂ, ਕੈਂਪ 2. ਹਰਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ 3. ਕਸਤੂਰੀ 4. ਗੱਪਾਂ 5. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਤੋਂ
 6. ਆਰਾਮ 7. ਮਜ਼ਲਿਸ ਕੀਤੀ 8. ਵਾਜਾ 9. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚਾਚਾ 10. ਸਜ਼ਾਵਟਾਂ
 11. ਵੱਡੀ, -ਮਹਾਨ 12. ਸਾਥੀ 13 ਹਰਕਤ ।

ਆਹੇ ਵਿਚ ਮਦਾਇਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਫਸਾਦ ।
ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ¹ ਦਾ ਸੀ ਇਕ ਖੂਹਿਰ ਜ਼ਾਦ² ।
ਏਹ ਨੈਸ਼ਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਇਸਦਾ ਔਲਾਦ ।
ਸੁਣਿਆ ਇਸ ਔਲਾਦ ਨੇ ਮੋਇਆ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ³ ।
ਗਸਤਮ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾਇਕੇ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਦੀ ਆਇਆ ਜਾਨ ਗਵਾ ।
ਏਵੇਂ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਪਈ ਚੌਫੇਰ ਪੁਕਾਰ ।
ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਗਸਤਮ ਆਇਆ ਮਾਰ ।
ਏਹ ਔਲਾਦ ਸਵਾਰ ਹੋ ਚੰਗੀ ਫਾਲ⁴ ਵਿਚਾਰ ।
ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਦੇ ਆ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
ਪੇਸ਼ਾਨੀ⁵ ਧਰ ਅਜਜ਼⁶ ਥੀਂ ਤਖਤ ਅੱਗੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ਤੇ ਚਾਹੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
ਕਹਿੰਦਾ ਬਖਤਕ ਬਖਤਿਆਰ ਅਰਜ਼ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
“ਸੁਲਤਾਨਾ ਏਹ ਭਾਣਜਾ ਹੋਂਦਾ ਮਿੰਨਤਦਾਰ ।
ਇਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਬੂਲ ਕਰ ਇਸ ਵਿਚ ਨੰਗ ਨ ਆਰ⁷ ।
ਆ ਢੁੱਕਾ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਮੌੜ ਨ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਇਕਰਾਰ ਸੀ ਸੋ ਹੈ ਗਇਆ ਫਨਾ ।
ਗਸਤਮ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾਇਕੇ ਆਇਆ ਸ਼ੋਰ ਮਿਟਾ ।
ਪਿੱਛੋਂ ਉਸਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਨਾਲ ਲਇਆ ਲੰਧੌਰ ।
ਲਸਕਰ ਗਸਤਮ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਰ ਜੌਰ⁸ ।”
ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਇਹ ਸੱਚੀ ਤਕਰੀਰ ।
ਫੌਜ ਪਈ ਜਾਂ ਹੋ ਗਇਆ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਅਮੀਰ ।”
ਬਖਤਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਮੁੜਕੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
“ਅਰਬ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਜੀਂਵਦਾ, ਆ ਲੈਂਦਾ ਇਕਰਾਰ ।
ਹੁਣ ਉਹ ਗਇਆ ਜਹਾਨ ਥੀਂ ਤੋੜ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ।
ਦਰਬਾਰੋਂ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨ ਕਰੋ ਨਿਰਾਸ⁹ ।
ਸੁਣ ਵਲ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦੇ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਧਿਆਨ ।
“ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਅਹਿਵਾਲ ਥੀਂ ਤੂੰ ਕੁਝ ਆਖ ਬਿਆਨ ।”
ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ “ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਜੇ ਅਮੀਰ ।
ਅਜ ਕਲ ਦੇਖੋ ਆਵਸੀ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜ ਕਸੀਰ⁹ ।
ਫਿਰਨਾ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ਥੀਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਵਾ¹⁰ ।
ਮਤਾ ਰਕਬਿ¹¹ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਬੈਠੇ ਜਾਨ ਗਵਾ ।”

1. ਸ਼ਾਹ ਨੈਸ਼ੀਰਵਾਂ 2. ਭਾਣਜਾ 3. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 4. ਸਗਨ 5. ਮੱਥਾ 6. ਅਧੀਨਗੀ 7. ਸ਼ਰਖ ਜਾਂ ਐਬ 8. ਲੜਾਈ 9. ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ 10. ਵਾਜਿਬ 11. ਇਕ ਆਸ਼ਿਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਆਸ਼ਿਕ ।

ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੂਲ ਨਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਜੇ ਅਮੀਰ ।
 ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਿਲਫਰਜ਼ *ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਹੈ ਤਦਬੀਰ ।
 ਆਏ ਤਾਈਂ ਦਿਆਂਗੇ ਇਹ ਤਕਰੀਰ¹ ਸੁਣਾ ।
 ਸੁਣਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਸਤਮ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾ ।
 ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਕੀਤੀ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ² ।
 ਮਾਤਮ³ ਤੇਰਾ ਰੱਖਿਆ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।
 ਚਾਹਿਆ ਫਿਰ ਔਲਾਦ ਨੇ ਆਣ ਸਵਾਲੀ ਹੋ ।
 ਕੀਤਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਨਾਲ ਏਸ ਦੇ ਢੋ⁴ ।
 ਮੁਸਲਿਮ⁵ ਹੁੰਦਾ ਜੀਵਦਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਇਹ ਕਾਰ ।
 ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਸੋ ਹੋ ਗਇਆ ਕਰਦ ਸੋ ਹੋ ਪਾਰ ।
 ਭੀ ਬਖਤਕ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਮਜ਼ ਰੱਖੀ ਇਕ ਹੋਰ ।
 ਅਰਬੀ ਅੰਤ ਨਾਚੀਜ਼ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ੋਰ ।
 ਯਾਦ ਰਹੇ ਵਿਚ ਜੱਗ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਇਹ ਨੰਗ ।
 ਸਾਕ ਗਇਆ ਲੈ ਸ਼ਾਹ ਥੀਂ ਅਰਬੀ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ।
 ਬਖਤਕ ਦੇ ਇਸ ਮੰਤਰੋਂ ਹੋਇਆ ਅਸਰ ਤਮਾਮ ।
 ਮੰਨ ਗਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੋਵਣ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ।
 ਚਾਹਿਆ ਹੁਣ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਤੇ ਇਹ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪਈ ਪੁਕਾਰ ।
 ਸੁਣ ਰੋਈ, ਕਿਉਂ ਬਾਪ ਨੇ ਡੋਬੇ ਕੌਲ ਕਰਾਰ ?
 ਲਾ ਲਾਰੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਬੈਠਾ ਖਾਰ⁶ ਖਿਲਾਰ ।
 ਕਿਉਂ ਹੁਣ ਲੱਗਾ ਪਾਵਣੇ ਨਾ ਮਹਿਰਮ ਦੇ ਵੱਸ ?
 ਕਿਉਂ ਲੱਗਾ ਦੁੱਖ ਚਾਵਣੇ ਕੌਲ ਕਰਾਰੋਂ ਨੱਸ ?”
 ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਕ ਅਮੀਰ ਦੇ ਗਇਆ ਕਲੇਜਾ ਚੂਰ ।
 ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਵਿਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਕਰਦਾ ਨੂਰ⁷ ਜ਼ਹੂਰ⁸ ।
 ਕਹੇ ਪੁਕਾਰਾਂ, ‘ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਆ ।
 ਕੂੰਜ ਪਈ ਵਸ ਬਾਜ਼ ਦੇ ਚੰਗੁਲ⁹ ਘੱਤ ਛੁੜਾ ।
 ਚੋਰ ਪਇਆ ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਅੱਜ ਇਮਾਨਤ ਨੂੰ ।
 ਬਹੁੜ ਇਮਾਨਤ ਵਾਲਿਆ ! ਖਬਰ ਲਵੀਂ ਝਬ ਤੂੰ ।
 ਨਾਲ ਦੁ ਚਸਮਾਂ¹⁰ ਤੇਰੀਆਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਈ ਪ੍ਰੀਤ ।
 ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਜੁੱਗੜੇ ਗਏ ਗਮਾਂ ਦੇ ਬੀਤ ।
 ਪਹੁੰਚ ਮਿਆਨੋਂ ਕੰਢ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਖੰਡਾ ਫੌਲਾਦ ।
 ਕਰ ਬਰਬਾਦ ਫਸਾਦ ਨੂੰ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਾਦ¹¹ ।
 ਵੈਰੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਿਹਦਾ ਔਲਾਦ ।
 ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰ ਜੁ ਬਦਨ ਥੀਂ ਕਰ ਗਰਦਨ ਆਜ਼ਾਦ ।”

*ਫਰਜ਼ ਕਰੋ 1. ਬਿਆਨ 2. ਵਿਰਲਾਪ 3. ਸ਼ੋਕ-ਸਮਾਗਮ 4. ਸੰਬੰਧ 5. ਮੁਸਲਿਮ, ਪੱਕੇ ਤਰ ਤੇ
 6. ਕੰਡੇ 7. ਪੁਕਾਰ 8. ਪ੍ਰਗਟ 9. ਪੰਜਾ 10. ਦੋ ਅੱਖਾਂ 11. ਨਾ-ਖੁਸ਼ ।

ਆਹੇ ਜਾਂ ਔਲਾਦ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਹੋ ਤੱਯਾਰ ।
ਲੈ ਕੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤਰਫ ਦਿਆਰ¹ ।
ਕਹਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ, ਹੋ ਆਜ਼ਾਦਹ² ਤਾਂ ।
‘ਮੁਹਲਤ ਛੁਇਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮੈਂ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ ।
ਰੱਖ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਜੰਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਚੁੱਕ ਮੁਕਾਮ ।
ਲੈ ਜਾ ਕੱਢ ਮਦਾਇਨੋਂ ਅਪਨੀ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
ਦਸਤ ਅੰਦਾਜ਼ੀ³ ਜੇ ਕਰੇਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆ ।
ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਮਰਾਂ ਕਟਾਰੀ ਖਾ ।’
ਤਾਂ ਔਲਾਦ ਜ਼ਰੂਰਤੋਂ ਆਇਆ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
ਗਿਰਦ ਮਦਾਇਨ ਜੰਗਲੇ ਬੈਠਾ ਤੰਬੂ ਮਾਰ ।
ਮੁਹਲਤ ਵਕਤ ਉਡੀਕਦਾ ਦਿਨ ਦਿਨ ਕਰੇ ਸੁਮਾਰ ।
ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ ਆਪਣੇ ਰਹਿੰਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਖਬਰ ਹੋਈ ਇਜ਼ਹਾਰ⁴ ।
‘ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਔਲਾਦ ਉਧਾਰ ।’
ਤਦ ਨੂੰ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਭੀ ਨੇੜੇ ਚੁੱਕਾ ਆ ।
ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਘੱਲਿਆ, ਅੱਗੇ ਉਮਰ ਦੁੜਾ ।
‘ਜਾਕੇ ਵਿਚ ਮਦਾਇਨੇ ਮੇਰੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾ ।
ਸੁਖ ਸੁਨੇਹਾ ਯਾਰ ਦਾ ਲੈ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆ ।
ਗਿਰਦ ਨਵਾਹੀ⁵ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਹੁਤਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
ਡਿੱਠੇ ਗਿਰਦ ਮਦ ਇਨੇ ਤੰਬੂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਮਰਦ ਥੀਂ, ‘ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਸਰਦਾਰ ?
ਗਿਰਦ ਮਦਾਇਨ ਕਾਸ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਤੰਬੂ ਮਾਰ ?’
ਕਹਿਆ, ‘ਹੈ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਦਾਮਾਦ⁶ ।
ਇਹ ਨੈਸ਼ਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਉਸਦਾ ਔਲਾਦ ।’
ਪੁੱਛੇ, ‘ਧੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹਨ ਅੰਦਰ ਘਰ ਸ਼ਾਹ ।’
ਕਹਿਆ ‘ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਹੈ ਇੱਕੋ ਵਾਂਗੂ ਮਾਹ⁷ ।
ਉਸਦਾ ਅਕਦ⁸ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਸੀ ਅੱਗੇ ਦਿਲ ਖ਼ਾਰ⁹ ।
ਜਾਂ ਹੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਮਰ ਗਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਲਈ ਵਿਆਹ ।’
ਜਾਂ ਇਹ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰ ।
ਗੱਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਸੌ ਵਾਰ ।
‘ਜੇ ਹਮਜ਼ੇ ਬਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੈਠਾ ਸਾਕ ਸਹੇੜ ।
ਸਕੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਕ ਦੀ ਮੈਂ ਜੜ ਲਵਾਂ ਉਖੇੜ ।

1. ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਲ 2. ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਕੇ 3. ਹੱਥੋਂ ਪਾਈ 4. ਮਸ਼ਹੂਰ 5. ਨੇੜੇ ਤੋੜੇ. ਇਰਦ ਗਿਰਦ
6. ਜਵਾਈ 7. ਚੰਦੂਮਾ 8. ਵਿਆਹ 9. ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ।

ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਛੇੜ ਚੜਾਏ ਛੇੜ ।
 ਇਕ ਪਲ ਕਰਦੇ ਹਾਕਮੀ ਲਵਾਂ ਨਿਆਉਂ ਨਿਖੇੜ ।
 ਜਾਵਾਂ ਕਲ੍ਹਾ ਮਕਾਇ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਰੜ ਖੇੜ ।
 ਲੌਂਦੀ¹ ਖਾਖ² ਨਕੀਬ³ ਦੀ, ਮੁੜ ਜੜ ਚਲਾਂ ਚੁਪੇੜ ।
 ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਕਾਹ⁴ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੁੜ ਦਿਆਂ ਉਖੇੜ ।
 ਯਾਦ ਕਰੇ ਜਾਂ ਜੀਵਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਧਰਾਂ ਦਰੇੜ⁵ ।
 ਰਖਦਾ ਫਿਰਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾਮਾਦਾਂ⁶ ਦੀ ਹੇੜ ।
 ਜਲੇ ਰਕੀਬ ਜੱਹਨਮੀ⁷ ਫੂਕ ਜਲਾਏ ਫੇੜ ।
 ਮਗਰੋਂ ਮਰਦਾਂ ਗਇਆਂ ਦੇ ਜੋ ਪੈ ਗਈ ਤਰੇੜ ।
 ਦਰਜ਼⁸ ਮਿਲਾ ਦੁਖ ਪੂਰਸਾਂ ਰਵਾ ਰਵੀ ਵਿਚ ਭੇੜ ।
 ਢੋਲ ਲੱਗਾ ਹੱਥ ਉਮਰ ਨੂੰ, ਲਇਆ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ।
 ਘੱਤ ਕਹਾ ਧਰ ਡਗੇ ਦੀ, ਲਸ਼ਕਰ ਵੜਿਆ ਆ ।
 ਕਿਬਣ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਗੱਡਿਆ ਆ ਨੇਜ਼ਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਨੇਜ਼ੇ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਗਇਆ ਢੋਲ ਸਣੇ ਮਰਦਾਨ⁹ ।
 ਮਾਰ ਹੁਲਾਰੇ ਢੋਲ ਨੂੰ ਚਰਖ¹⁰ ਵਗਾਇਆ ਘੁੱਮ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚ ਔਲਾਦ ਦੇ ਪਈ ਚੁਫੇਰੇ ਹੁੱਮ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਤੱਰਾਰ¹¹ ।
 ਫੌਜ ਢੱਕੀ ਔਲਾਦ ਦੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਛਾਲਾਂ ਲਾਈਆਂ ਉਮਰ ਨੇ ਉਡਿਆ ਵਿਚ ਹਵਾ ।
 ਕੱਲੇ ਨੇ ਸੌ ਮਰਦ ਥੀਂ ਘੱਤੀ ਵੱਧ ਕਹਾ¹² ।
 ਨੇਜ਼ੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਦਾ ਸਿਰਿਓਂ ਮਾਰੇ ਛਾਲ ।
 ਚੜ੍ਹ ਨੌਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਵਾਹੇ ਚਰਖ¹³ ਕੁਲਾਲ¹⁴ ।
 ਤੜਫ ਤੜਫ ਕਰ ਫੁਰਤੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਤੱਰਾਰ ।
 ਤੰਦ ਕੱਚੀ ਪਰ ਖੇਲਿਆ ਸਰਿ ਅੰਗੁਸ਼ਤਾਂ¹⁵ ਭਾਰ ।
 ਤੰਦੋਂ ਪੈਰ ਨ ਡੋਲਦਾ ਮੂਲ ਨ ਡੋਲੇ ਤਾਨ ।
 ਪੈਰ ਸਿਰੋਂ ਸਿਰ ਪੈਰ ਥੀਂ ਕਰਨ ਨ ਲੋਕ ਪਛਾਨ ।
 ਵਗੇ ਵਰੋਲਾ ਵਾ ਦਾ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਘੁਮਘੇਰ ।
 ਘੁਮਘੇਰਾਂ ਦੇ ਹੇਰ ਫੇਰ ਜ਼ਬਰ ਦਿਸਨ ਦੁਝ ਜ਼ੇਰ¹⁶ ।
 ਛਾਲ ਲਗਾਵੇ ਲੋਟਨੀ, ਲੋਟ ਵਗੇ ਵਿਚ ਛਾਲ ।
 ਵੇਖ ਸਿਪਾਹ ਔਲਾਦ ਦੀ ਹੋ ਹੋ ਗਈ ਨਿਹਾਲ ।
 ਕਰਨ ਖਬਰ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੇ ਰੰਗ ।
 ਰੰਗ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਸਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਫਰੇਬ ਫਰੰਗ¹⁷ ।
 ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਔਲਾਦ ਨੇ ਲਇਆ ਬੁਲਾ ਨਿਸੰਗ ।
 ਉਮਰ ਵਿਖਾਈਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵੇਖ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਦੰਗ ।

1. ਢਰਕਦੀ 2. ਗਲੁ 3. ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਆਸ਼ਕ 4. ਵਿਆਹ 5. ਦਬਾਉ 6. ਜਵਾਈਆਂ 7. ਨਰਕੀ
 8. ਤਰੇੜ 9. ਬਹਾਦੁਰ 10. ਚਰਖੀ ਵਾਂਗੂੰ 11. ਚਲਾਕ 12. ਜ਼ੋਰ 13. ਦਕਰ 14. ਘੁਮਾਰ
 15. ਉਂਗਲੀਆਂ (ਅੰਗੁਸ਼ਤਾਂ) ਦੇ ਸਰ (ਸਿਰਿਆਂ) ਦੇ ਭਾਰ ਤੇ 16. ਉਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ, ਉਚੇ ਨੀਵੇਂ
 17. ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ।

ਦੋਂਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ਇਨਾਮ ।
 ਆਪ ਪੁਕਾਰੇ ਆਫਰੀ¹ ਤੇ ਤਾਰੀਫ ਤਮਾਮ ।
 “ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਬਹਾਦੁਰਾ ! ਸਿਹਰ² ਤੇਰਾ ਸਭ ਕਾਰ ।
 ਹੈਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਚੰਡਿਆ ਤੂੰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ।
 ਤੇਰੇ ਜੋਗ ਮੁਕਾਬਿਲੇ ਹੋਗੁ ਨ ਵਿਚ ਜਹਾਨ ।
 ਬਾਜ਼ੀਗਰੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਫਰਹਤ³ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆ ਅੱਗੇ ਅਉਲਾਦ ।
 “ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਦਿਖਲਾਵਸਾਂ ਬਾਜ਼ੀ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ⁴ ।
 ਲੱਕੜ ਦਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਿਆਂ ਬਣਾ ਦਿਖਲਾ ।
 ਇਕ ਸੌਹ⁵ ਗਜ਼ ਓਸਦਾ ਹੋਸੀ ਕੱਦ ਉਚਾ ।
 ਫੇਰਾਂ ਘੇਰਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਉਪਰ ਹਟ⁶ ਤਮਾਮ ।
 ਜੇ ਆਖਾਂ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕਰੇ ਸਲਾਮ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ, ਅਉਲਾਦ ਨੇ, “ਇਹ ਭੀ ਖੇਲ ਦਿਖਾ ।
 ਛੋੜ ਕਬੂਤਰ ਬਾਜ਼ੀਆਂ, ਬਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ ਮਚਾ ।”
 ਅਪਨੇ ਲਸਕਰ ਮੁੜ ਗਇਆ, ਸੱਦ ਲਿਆ ਲੰਧੌਰ ।
 ਖਬਰ ਨ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਮੁੜਿਆ ਫਿਲਫੌਰ⁷ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਸੀ ਸਮਝਾਵਣਾ ਲਇਆ ਅੱਵਲ ਸਮਝਾ ।
 ਪਾ ਲੰਮਾ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਲਇਆ ਲਪੇਟ ਛੁਪਾ ।
 ਖੂਬ ਲਪੇਟ ਲਪਾਟ ਕੇ ਟੱਲੇ⁸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ।
 ਘੱਤ ਰੱਸਾ ਵਿਚ ਗਲੇ ਦੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆਵੇ ਧਾ ।
 ਖਿੱਚ ਖੜਿਆ⁹ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਲੱਕੜ ਵਾਂਗ ਲੰਧੌਰ ।
 ਹਿੱਲੇ ਜੁੱਲੇ ਮੂਲ ਨਾ, ਓਹ ਰਹਿਆ ਇਕ ਤੌਰ ।
 ਜਾ ਅੱਗੇ ਅਉਲਾਦ ਦੇ, ਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ।
 ਫੜੇ ਕਦੀ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ, ਸਿਰ ਤੇ ਕਦੀ ਧਰੇ ।
 ਚੜ੍ਹੇ ਕਦੀ ਖੁਦ ਓਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਜਾ ।
 ਫੇਰ ਕਦੀ ਸਿਰ ਹੇਠ ਹੋ ਸਿਰ ਪੁਰ ਲਵੇ ਉਠਾ ।
 ਲੱਕੜ ਵਾਂਗੂੰ ਹੋ ਰਹਿਆ ਭੀ ਲੰਧੌਰ ਕਬੂਲ ।
 ਬਾਝ ਹਿਲਾਏ ਉਮਰ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਨ ਹਿੱਲੇ ਮੂਲ ।
 “ਐ ਲੱਕੜ ਦੇ ਆਦਮੀ !” ਉਮਰ ਕਰੇ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਚੁੱਮ ਕਦਮ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ, ਹੋ ਵਾਂਗੂੰ ਇਨਸਾਨ ।”
 ਉੱਠ ਲੱਕੜ ਦੇ ਆਦਮੀ, ਯਾਨੀ¹⁰ ਸ਼ਾਹ ਲੰਧੌਰ ।
 ਉੱਠ ਲੱਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵੇ ਫਿਲਫੌਰ ।

1. ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਬਲਿਹਾਰ 2. ਜਾਦੂ ਦਾ ਖੇਲ 3. ਆਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀ 4. ਅਪਰਾਂਹ (ਉਪਰਾਂਹ) ਅਰਥਾਤ ਉੱਪਰਲੀ 5. ਸੌ (hundred) 6. ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ 7. ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ, ਛੇਤੀ ਹੀ 8. ਫੱਟੇ ਕੱਪੜੇ 9. ਲਿਆਂਦਾ 10. ਅਰਥਾਤ ।

ਚੁੱਕ ਉਤਾਹਾਂ ਲੈ ਗਇਆ ਵਾਂਗੂੰ ਮਮੋਲੇ ਚਾ ।
 ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਉਲਾਦ ਦੀ ਚੱਲੀ ਜਾਨ ਹਵਾ ।
 ਹੋ ਬੇਦਿਲ ਅਉਲਾਦ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਐ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਕਾਮਲਾ ! ਝਬਦੇ ਲਈਂ ਉਤਾਰ ।
 ਡਿੱਠੀ ਬਾਜ਼ੀ ਤੁੱਧ ਦੀ, ਹੁਨਰ ਤੇਰੇ ਦੀ ਕਾਰ ।
 ਹੁਨਰ ਤੇਰੇ ਨੂੰ ਆਫਰੀ¹, ਤੇ ਤੂੰ ਖੂਬ ਤਰਾਰ² ।”
 ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਅਯਾਰ ਨੇ, ਕੀਤੀ ਬੜੀ ਪੁਕਾਰ ।
 ‘ਰੋ ਜ਼ਾਲਿਮ’ ਮੈਂ ਉਮਰ ਹਾਂ, ਬਾਜ਼ੀ ਪਾਵਨਹਾਰ ।
 ਏਹ ਲੱਕੜ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸਰਨਦੀਪੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਇਸ ਲੰਧੌਰ ਜਵਾਨ ਹੈ ਹਿੰਦੀ ਤੇਗ ਗੁਜ਼ਾਰ³ ।
 ਰੋ ਉਮਰਾਂ ਕੱਟ ਦੁਖੜੇ, ਗਿਣ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ।
 ਮਰ ਜੰਜਾਂ ਦਿਆ ਲਾੜਿਆ, ਤੇਲ ਚੜ੍ਹਾਇਓ ਗਿਨ ।
 ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦੀ ਕਰ ਰੋ ਰੋ ਤਾਰੀਫ ।
 ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਸਿਧਾਰਿਓ ਗਾਲਿਬ⁴ ਪਇਆ ਹਰੀਫ⁵ ।
 ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੰਗਨਾ, ਹੁਣ ਓਹੋ ਹੱਥ ਧੋ ।
 ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਫੜ ਟੰਗਿਆ, ਸੁਣ ਓਹੋ ਦੁਖ ਰੋ ।
 ਮਹਿੰਦੀ ਹੱਥੀਂ ਰੰਗਿਆਂ ਮਲ ਨੌਸ਼ਹ⁶ ਖੁਸ਼ਬੂ ।
 ਅਸੀਂ ਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਟੰਗਣਾ ਸੀਖਾਂ ਵਿਚ ਪਿਰੋ ।
 ਹਜ਼⁷ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੰਗਨਾ ਤੂੰ ਨਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਹੋ ।
 ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਹੱਗਨਾ, ਗਰਦਨ ਪੈਰ ਅੜੋ ।
 ਖੂਨ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਰੰਗਨੇ ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਹਰ ਦੋ⁸ ।
 ਸਿਹਰਾ ਸੋਨ ਕੁਮੰਦ ਦਾ ਗਰਦਨ ਦੇ ਵਿਚ ਢੋ ।
 ਝੁੱਗਾ ਤੇਰਾ ਲੁੱਟਣਾ, ਕਰ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋ ।
 ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਵਿਆਹੁਣੀ ਜਗ ਸੰਖੇਰੇ⁹ ਹੋ ।
 ਉਮਰ ਦਾੜੀ ਆ ਪਇਓਂ, ਐ ਬਦਜ਼ਾਦ¹⁰ ਔਲਾਦ ।
 ਢੁੱਕੋ ਸਗਨ ਮਨਾਇ ਕੇ ਲੱਖ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਦ ।
 ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਮਾਰਨੀ ਨਿਤ ਸੌ ਸੌ ਪੈਜ਼ਾਰ¹¹ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਕਰ ਕਰ ਗਿਰੀਆਜ਼ਾਰ¹² ।
 ਆਪ ਔਲਾਦਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਪਿਉ ਦੀ ਗਈ ਔਲਾਦ ।
 ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਲੈ ਹੁਣ ਚੱਖ ਸਵਾਦ ।”
 ਆਹੇ ਨਾਮ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਸੁਣ ਨੱਸੇ ਕੁਫਾਰ¹³ ।
 ਇਕ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਇਆ ਕਾਫ਼ਿਰ ਬਦ ਕਿਰਦਾਰ¹⁴ ।

1. ਸ਼ਾਬਾਸ਼ 2. ਚੁਸਤ, ਚਲਾਕ 3. ਤੇਗਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਧਨੀ 4. ਭਾਰੂ 5. ਭਾਵ-
 ਵਿਰੋਧੀ 6. ਲਾੜਾ 7. ਲਾਭ 8. ਦੋਵੇਂ 9. ਸੁਖਾਲੇ 10. ਬਦਮਾਸ਼, ਬਦ ਤੁਖਮ 11. ਜੁੱਤੀਆਂ 12. ਵਿਰ-
 ਲਾਪ 13. ਕਾਫ਼ਰ (ਬਹੁਵਚਨ) 14. ਭੈੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਫੌਜ ਨੱਸੀ ਅਉਲਾਦ ਦੀ, ਆਈ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਆ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕੀਤੀ ਹਾਲ ਪੁਕਾਰ ।
 'ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਦਾ ਸੁਣ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹਸਰਤ¹ ਅੰਦਰ ਜਾਨ ।
 ਕੀਤੇ ਥੀਂ ਪਛੁਤਾਂਵਦਾ, ਬੈਠਾ ਹੋ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਬਦਨਾਮੀ ਸਿਰ ਆ ਗਈ, ਵੈਰੀ ਥੀਆ² ਅਮੀਰ ।
 ਤੇ ਓਧਰ ਅਉਲਾਦ ਨੂੰ ਖੜਿਆ ਪਕੜ ਉਠਾ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਧਰੇ ਲੰਧੌਰਾ ਜਾ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫ਼ਰਮਾਂਵਦਾ, "ਇਹ ਕੀ ਕਹਿਣ ਕਲਾਮ ?"
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਮਾਜਰਾ, ਦਸੇ ਫੌਲ ਤਮਾਮ ।
 ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਨੇ ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਨੂੰ ।
 "ਲੈ ਇਸ ਨੂੰ ਯਲਆਦੀਆ ! ਰੱਖ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਤੂੰ ।
 ਕੱਟ ਰਕੀਬਾ ਮੇਰਿਆ, ਬਣੀ ਜਿਵੇਂ ਤੈਂ ਭਾਹ ।
 ਅੰਦਰ ਖਾਸੇ ਖਾਨਦਾਨ, ਕੀਤੇ ਨਵਾਂ ਵਿਆਹ ।"
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਟੁਰ ਪਇਆ, ਹਮਜ਼ਾ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ।
 ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਆਇਆ ਇਸਤਕਬਾਲ³ ।
 ਗਲੀਂ ਮਿਲੇ ਜਿਉਂ ਮਿਲੀਦਾ ਰਲ ਮਿਲ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ।
 ਸ਼ਾਹ ਦੇਵੇ ਖੁਦ ਖਿਲਅਤਾਂ ਸਭ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ।
 ਫ਼ਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਗਸਤਮ ਆਇਆ ਸੀ ।
 ਮੈਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਆਖ ਸੁਣਾਈਆਂ ਸੀ ।
 "ਰਹੇ ਅਸੀਂ ਪਛੁਤਾਂਵਦੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਲ ਜਫਾ⁴ ।
 ਗਸਤਮ ਤਾਈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਸਾਂ ਕਢਾ ।
 ਆਏ ਅੰਦਰ ਬਾਰਗਾਹ⁵, ਕੀਤਾ ਜਸ਼ਨ⁶ ਤਮਾਮ ।
 ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਆਰਾਮ ।
 ਬਖ਼ਤਕ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋ ਦਿਲਗੀਰ ।
 "ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਥੀਂ, ਕੀ ਕਰੀਏ ਤਕਦੀਰ ?"
 ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਂਵਦਾ ਬਖ਼ਤਕ ਇਹ ਤਕਦੀਰ ।
 'ਚਾਹੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਹੁਣ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਕਹਿਣਾ ਸਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਸ਼ਰਤ ਹੋਇਆ ਇਕਰਾਰ ।
 ਸਿਰ ਦੇਹੋ ਲੰਧੌਰ ਦਾ, ਬਖ਼ਸ਼ਾਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਸਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ, ਕੱਟ ਨ ਦੇਸੀ ਮੂਲ ।
 ਸਾਕ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਸ਼ਰਤ ਬਿਨ ਹੋਸੀ ਨ ਵਸੂਲ ।"
 ਏਵੇਂ ਜਾਂ ਦਿਨ ਦੂਸਰੇ ਤਖ਼ਤ ਬਹੇ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਦਾ ਉੱਠ ਕੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਜਵਾਨ ।

1. ਅਫ਼ਸੋਸ 2. ਹੋਇਆ 3. ਸ਼ਾਰਤ, 'ਜੀਉ ਆਇਆ ਨੂੰ' ਕਹਿਣਾ 4. ਵੁਲਮ ਸਿਤਮ 5. ਦਰਬਾਰ
 6. ਉਤਸਵ ।

“ਵਾਅਦੇ ਵਿਚ ਕਰੀਮ¹ ਦੇ ਹੋਂਦਾ ਰੰਗ ਦੁਆ² ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ਦੀਓ³ ਕਰਨਾ ਫਖਰ⁴ ਅਤਾ⁵ ।”
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਸੁਣ, ਐ ਉਮਰ ! ਕਬੂਲ ।
 ਕਰਨ ਅਸੀਰ⁶ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਤ ਨ ਮੂਲ ।
 ਦੇਹੋ ਸਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ, ਕਟਿਓ ਸ਼ਰਤ ਤਮਾਮ ।
 ਮੈਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦੇਵਸਾਂ ਦੁਖਤਰ⁷ ਤੇ ਇੱਨਾਮ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਥੀਂ ਹੋ ਜ਼ੇਰ⁸ ।
 ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਆਖਿਆ, ‘ਕੱਟੋ ਲੈ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
 ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਲੱਖ ਜਾਨ ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼⁹ ਦੀ ਜਾਨ ।”
 ਬਖਤਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ‘ਹੁਕਮ ਦਿਹੋ ਫਰਮਾ ।
 ਕਰੇ ਜਲਾਦ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਤੇਗੋਂ ਸੀਸ ਜੁਦਾ ।”
 ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਆਣ ਖੜਾ ਜੱਲਾਦ ।
 ਲੱਗਾ ਸੀਸ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਕਰਨ ਜੁਦਾ ਬਦਜ਼ਾਦ¹⁰ ।
 ਤੇਗ ਮੁਕਾਬਿਲ ਗਰਦਨੇ ਜਾਂ ਲੈ ਗਇਆ ਹਰਾਮ ।
 ਜੋਸ਼ ਪਇਆ ਵਿਚ ਅਰਬੀਆਂ, ਸੀਨੇ ਤਪੇ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕੁਰਸੀ ਉਪਰੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਪਿਆ ।
 ਤੇਗ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪਕੜ ਲਿਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਜੱਲਾਦ ਥੀਂ ਖੋਹਿ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮੁੱਕੀ ਮਾਰੀ ਗਰਦਨੇ, ਓਹ ਮੌਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 “ਬਖਤਕ ਫੜਕੇ ਮਾਰ ਲੈ” ਹਮਜ਼ਾ ਹੁਕਮ ਕਰੇ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਮਹਿਲੀਂ ਨੱਸ ਵੜੇ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਕੜਦਾ ਬਖਤਕ ਤਾਈਂ ਜਾ ।
 ਮਾਰੇ ਸੌ ਸੌ ਜੁੱਤੀਆਂ ਸਿਰ ਨੰਗਾ ਕਰਵਾ ।
 ਜਾ ਪਾਈ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਬਖਤਕ ਰੋਂਦਾ ਜ਼ਾਰ ।
 ਸਾਹਿਬ¹¹ ਬਦਲੇ ਖਾਦਿਮਾਂ¹² ਪਈ ਛਿੱਤਰ ਦੀ ਮਾਰ ।
 ਵਾਲੀ¹³ ਦੀ ਵਿਚ ਮਸਲਹਤ¹⁴ ਸਿਰ ਪਰ ਚਾਇਆ ਭਾਰ ।
 ਹਾਕਿਮ ਕਰਨ ਕਵੱਲੀਆਂ, ਰੋਵਨ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਮਕਰ ਕਰਨ ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੌਕਰ ਖਾਵਣ ਮਾਰ ।
 ਸਿਰ ਪਰ ਝੱਲਣ ਸ਼ਾਦ¹⁵ ਹੋ, ਦੋ ਲੱਰਣ ਯਾ ਚਾਰ ।
 ਨਮਕ ਹਲਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਮਗਜ਼ੋਂ ਗਇਆ ਬੁਖਾਰ ।
 ਨੰਗਾ ਟੋਟਰ ਠੋਟਿਆ ਮੂਹਲੀ ਨਾਲ ਅਯਾਰ ।

1. ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ 2. ਅਰਦਾਸ 3. ਪੁਤ੍ਰਪਣੇ ਤੋਂ ਅਰਥਾਤ-ਜਵਾਈ ਬਣਾ ਕੇ 4. ਮਾਣ 5. ਪ੍ਰਦਾਨ 6. ਕੈਦ
 7. ਬੰਦੀ, ਸੀ 8. ਹੇਠ 9. ਅਧੀਨ 10. ਬਦਤੁਖਮ 11. ਮਾਲਿਕ 12. ਨੌਕਰਾਂ 13. ਸੁਆਮੀ 14. ਸਲਾਹ
 15. ਖੁਸ਼ ।

ਉਠ ਅਪਨੀ ਵਲ ਬਾਰਗਾਹ¹ ਆਇਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਥਾਉਂ ਥਾਈਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਟੁਰ ਗਏ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਸਰਤਾਂ, ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਫਸਾਦ ।
 “ਸਿਰ ਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਵਦਾ, “ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਬੀ-ਜ਼ਾਦ² ।”
 ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਵੱਟ ਨ ਗਏ ਬੁਖਾਰ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਉਮਰਾ³ ।
 ਬਾਝੋਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਦੇ ਸਭ ਵੈਰੀ ਹਰ ਜਾ⁴ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਿ ਗੋਸ਼ੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ।
 “ਕਰ ਮਸਲਾਹਿਤ⁵ ਬਖਤਕਾ ! ਅਰਬੀ ਹੋਵਨ ਜ਼ੋਰ⁶ ।
 ਜ਼ੋਰਾ ਪਾਇਆ ਅਰਬੀਆਂ, ਹੋਏ ਹਾਂ ਨਾਸ਼ਾਦ⁷ ।
 ਜ਼ੋਰੋਂ ਦੁਖਤਰ⁸ ਚਾਂਹਵਦਾ ਸਾਥੋਂ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ⁹ ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਦੁਖਤਰ ਨਾ ਦਿਆਂ, ਅਰਬੀ ਕਰਸੀ ਜੰਗ ।
 ਜੇ ਦੇਵਾਂ ਵਿਚ ਖਲਕ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਨੰਗ¹⁰ ।
 ਸਿਰ ਧੁਖਦੇ ਸੁਣ ਬਖਤਕੇ ਹੋਰ ਦਸੀ ਤਦਬੀਰ ।
 “ਇਸ ਹੀਲੇ ਥੀਂ ਮਰੇਗਾ ਆਪੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਰੱਖੋ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ੇ¹¹ ਕਿਤੇ ਟਿਕਾ ।
 ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਚਾ ਦੇਹੋ ਦਫਨਾ¹² ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਿਓ ਆਪ ਵਿਚ ਮੋਈ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਿਲ ਇਸ਼ਕ ਹੈ, ਸੁਣ ਮਰਧੀ ਲਾਚਾਰ ।”
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਜੇ ਇਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ।
 ਆਖਾਂ ਕਿਆ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ਇੱਜ਼ਤ ਰਹੇ ਨ ਕੋ ।
 ਚਾਇਆ ਜਾਸੀ ਏਤਬਾਰ, ਹੋਵਾਂਗੇ ਬਦਨਾਮ ।
 ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਨੰਗ ਹੈ, ਕਹਿਸਨ ਬੁਰਾ ਤਮਾਮ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਚੰਗਾ ਇਕ ਜਵਾਬ ।”
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, ‘ਉਹ ਕਿਆ ਹੈ, ਆਖ ਜਵਾਬ ਸ਼ਿਤਾਬ ।”
 ਅਰਜ਼ ਕਰੇ, ‘ਜੇ ਕਹਾਂਗੇ ਹੀਲਾ ਚਾਇਆ ਸੀ ।
 ਇਸ ਹੀਲੇ ਥੀਂ ਤੁੱਧਦਾ ਇਸ਼ਕ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਸੀ ।”
 ਬਖਤਕ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਇਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਰਾਤੀਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾਂਵਦੇ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਆਨ ।
 ਬੁੱਢੀ ਮੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਥੀਂ, ਰੋਣਾ ਪਿਆ ਤਮਾਮ ।
 ਮਰਨੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਗਈ ਹੋ ਆਮ ।

1. ਰਿਹਾਇਸ਼ 2. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 3. ਅਮੀਰ 4. ਹਰ ਥਾਵੇਂ 5. ਸਲਾਹਾਂ 6. ਅਧੀਨ 7. ਉੱਖੀ
 8. ਬੈਠੀ, ਥੀ 9. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 10. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ 11. ਕਿਨਾਰੇ, ਨੁਕਰ ਵਿਚ 12. ਦਬਵਾ ।

ਖੁਦ ਬੈਠਾ ਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਮਾਤਮ¹ ਸਫਾਂ ਵਿਛਾ ।
 ਤਾਜੀਯਤ² ਲਈ ਆਂਵਦੇ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਉਮਰਾ³ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਾਰਗਾਹ⁴, ਆਇਆ ਵਾਂਗੁ ਮੁਦਾਮ⁵ ।
 ਮਰਨੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੀ, ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ।
 ਤਾਜ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹ ਮਾਰਿਆ, ਹੋ ਡਿਗਿਆ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਦਿਲ ਦਰਦ ਨੇ, ਚ ਹਿਆ ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼⁶ ।
 ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ⁷ ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗੇ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦ ਮਦਾਇਨੇ ਪਹੁਤੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ।
 ਡਿਗਦਾ ਉਠਦਾ ਬੈਠਦਾ, ਬਾਝੋਂ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ।
 ਜਾਨ ਲੱਬੇ⁸, ਦਮ ਅਟਕਦਾ, ਹੋਸ਼ ਗਿਆ ਗਮ ਮਾਰ ।
 ਬੇ ਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਦਨ ਦੇ ਜਾਪੇ ਚੀਰੇ ਕੁੱਲ ।
 ਸਬਰ ਗਇਆ ਦੁਖ ਆ ਪਇਆ, ਗਈ ਮੁਸੀਬਤ ਝੁੱਲ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਉਠ ਬੈਠਦਾ, ਮਾਤਮ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ।
 ਸਾਰੇ ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਤਾਜ਼ਾ ਆਹੀਂ ਮਾਰਦਾ, ਯਾਰ ਕਰੇਂਦੇ ਜ਼ਾਰ⁹ ।
 ਪਰ ਲੰਧੌਰ ਨ ਰੋਂਵਦਾ, ਤਿਨਹਾ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਬਿਤਰ ਬਿਤਰ ਵਲ ਰੋਂਦਿਆਂ, ਦੇਖੇ ਹੋ ਹੈਰਾਨ ।
 ਨਾ ਬੋਲੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪ ਬੁਲਾਵੇ ਆਨ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਤਾੜਦਾ, ਦਰਦੋਂ ਉਸਦਾ ਹਾਲ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਂਵਦਾ, ਬੈਠਾ ਫਰਹਤ¹⁰ ਨਾਲ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ਆ ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਗੋਸ਼ ।
 “ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਅੰਧੇਰ ਤੇ ਹੋ ਰਹਿਆ ਖਾਮੋਸ਼¹¹ ?
 ਬੇਦਰਦਾ ਲਮ ਕੱਦਿਆ ਬੈਠੋਂ ਚੁੱਪ ਕਿਆ ?
 ਲੀੜਾ ਲੱਤਾ ਲਾਹਿਕੇ ਐਵੇਂ ਰਬਤ¹² ਪਇਆ ।
 ਦੇਖੀਂ ਅੱਖੀਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪੁਰ ਆਬ¹³ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਵਲ ਵੇਖ ਲੈ ਹੋ ਰਹਿਆ ਬੇਤਾਬ¹⁴ ।
 ਤੈਂ ਦਿਲ ਦਰਦ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਦੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ।
 ਬੈਠ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦਾ, ਹੈਂ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ।
 ਤੈਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮ¹⁵ ਮੂਲ ਨਾ, ਰਹੇਂ ਚੁਪਾਤਾ ਤੂੰ ।
 ਹੁਣ ਤੈਂ ਭੀ ਸੀ ਚਾਹੀਏ, ਹੋਂਵਦੋਂ ਹਾਲ ਜ਼ਬੁੰ¹⁶ ।
 ਮਰ ਜਾਣਾ, ਛੱਡ ਜਾਵਣੀ, ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਤੇ ਵਿੱਚ ਮਜਲਿਸੇ ਦਿਲ ਦਾ ਕੱਢ ਬਖਾਰ ।
 ਰੋਵਣ ਦਾ ਅੱਜ ਰੋਜ਼ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਰੋਵੇਂ ਘੱਟ ।
 ਇਤਨਾ ਰੋ ਜੋ ਰੋਂਦਿਆਂ ਹੋਵੇਂ ਚੌੜ ਚਪੱਟ ।

1. ਸ਼ੌਕ 2. ਮਾਤਮ ਪੁਰਸੀ 3. ਅਮੀਰ 4. ਦਰਬਾਰ 5. ਹਮੇਸ਼ਾ 6. ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ 7. ਵਿਜੋਗ
 8. ਬੁਲ੍ਹਾ ਉਤੇ 9. ਵਿਰਲਾਪ 10. ਖੁਸ਼ੀ, ਆਨੰਦ 11. ਚੁੱਪ 12. ਰਿਵਾਜ 13. ਹੰਜੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ
 14. ਨਿਵਾਲ 15. ਜ਼ਰੂਰਤ 16. ਬੁਰਾ ਹਾਲ ।

ਹਸ ਰਸ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਬੇਦਰਦਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ।
 ਰੋ ਜ਼ਾਲਿਮ ! ਦੁਖ ਪਏ ਤੇ, ਇਹ ਦੁਖ ਹੋਣ ਨ ਗਮ ।”
 ਫਰਮਾਇਆ ਲੰਧੌਰ ਨੇ, ‘ਸੁਣ, ਐ ਉਮਰ ਭਰਾ ।
 ਰੋਣਾ ਨਾਹੀਂ ਆਂਵਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮੂਲ ਜ਼ਰਾ ।
 ਮੇਰਾ ਭੀ ਦਿਲ ਚਾਂਹਵਦਾ ਕਰਸਾਂ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ¹ ।
 ਅੱਖੀਂ ਦਾਦ ਨ ਦੇਂਦੀਆਂ ਮਜਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਵਲ ਨ ਰੋਣ ਦਾ, ਰੋਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਤਾ ?
 ਰੋਵਣ ਦੀ ਕੁਝ ਫੂਕ ਨ ਮੇਰੇ ਮਗਜ਼ ਦਵਾ ।
 ਦਰਦ ਭਰੀ ਕੋ ਜੰਗਲੋਂ ਬੂਟੀ ਪੁੱਟ ਸੁੰਘਾ ।
 ਯਾ ਅਪਨਾ ਦਿਲ ਕੱਢ ਕੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ ਡੰਡ ਘੱਤ ਦੇ², ਲੰਗਰ ਕੁੱਲ ਉਡਾ ।
 ਲੱਕੜ ਕਾਠ ਜੁ ਪਾਵਸੇਂ ਮਾਰ ਸਿਰੇ ਤੇ ਚਾ ।
 ਘੱਤ ਅਰਾਟ³ ਪਿਆਰਿਆ, ਹੋਕੇ ਖੜਾ ਅੜਾ⁴ ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਮਾਰ ਦੁਹੱਥੜਾਂ, ਕਰਕੇ ਸ਼ੌਰ ਮਚਾ ।
 ਪੱਟ ਸਰੂ ਸਿਰ ਕੜਕ ਕੇ, ਤੇ ਮਜਲਿਸ ਕੜਕਾ ।
 ਬੇ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਰੜਕਾ ।
 ਘੱਤ ਦੁਹਾਈਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਬਲਦੀ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ।
 ਢਾਹਾਂ ਮਾਰ ਬਬੇਰੀਆਂ, ਤੇ ਜਿਗਰੇ ਧੜਕਾ ।
 ਧਾ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਨਵੀਂ ਕਲਾ ਖੜਕਾ ।
 ਪਕੜ ਮਰੋੜ ਮਰਾੜ ਕੇ ਸਭ ਦਾ ਤਨ ਤੜਕਾ ।
 ਜੋ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆਸੀਆ, ਤੋੜ ਸਿਰੇ ਕਰ ਤਾਨ ।
 ਏਹੋ ਤੇਰਾ ਰੋਵਣਾ, ਮਾਤਮ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ।”
 ਲੈ ਕੇ ਮੱਤ ਲੰਧੌਰ ਭੀ ਧਾ ਪਇਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਘੱ ਤਿਆ, ਕੰਬ ਉਠੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਲੰਗਰ ਖਾਨੇ ਜਾ ਪਿਆ, ਕੀਤਾ ਚੌੜ ਚੁਪੱਟ ।
 ਭਰੇ ਕਲਾਵੇ⁵ ਲੰਗਰੋਂ ਮਾਰੇ ਕੁੱਲ ਉਲੱਟ ।
 ਬਦਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਕੂਕ ਵਗਾਈ ਸੱਟ ।
 ਬੇ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਖੋਲ ਵਿਖਾਏ ਫੱਟ ।
 ਬਹੁਤ ਅੜਾਇਆ ਪਿੱਟਿਆ, ਦਿੱਤੀ ਘੱਤ ਕਹਾ⁶ ।
 ਬੜੀਆਂ ਢਾਹਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਸ਼ਹਿਰੀਂ ਪਈ ਸਦਾ⁷ ।
 ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋੜਦਾ, ਨੱਕ ਕਈਆਂ ਦੇ ਲੱਕ ।
 ਜਾਨ ਗਵਾਈ ਬਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿੱਚ ਧੱਕੋ ਧੱਕ ।
 ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹਾਸਾ ਖੁਲ੍ਹ ਪਇਆ ।
 ਸਾਰੀ ਮਜਲਿਸ ਹੱਸਦੀ, ਰੋਣਾ ਭੁੱਲ ਗਇਆ ।

1. ਵਿਟਲਾਪ 2. ਡੰਡ ਘੱਤ ਦੇਣੀ, ਰੋਲਾ ਜਾਂ ਸ਼ੌਰ ਪਾਉਣਾ 3. ਉਚੀ ਚੀਕ ਕੇ ਸ਼ੌਰ ਪਾਉਣਾ 4. ਮੂੰਹ
 268 ਅੱਡ ਕੇ ਉੱਚੀ ਰੋਣਾ 5. ਬੁੱਕਾ, ਟੁੱਗ 6. ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ 7. ਅਵਾਜ਼ ।

ਹਮਜ਼ੇ ਬਾਝੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਹਾਸਾ ਬੰਦ ਨ ਹੋ ।
 ਏਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖ ਕੇ ਰੋ ਨਾ ਸੱਕੇ ਕੋ ।
 ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਅਰਬੀ ਸ਼ੇਰ ।
 “ਵਕਤ ਕੁਵਕਤ ਨ ਦੇਖਦੋਂ ਹੋਇਓਂ ਏਡ ਦਲੇਰ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਕਿਨ ਆਖਿਆ, ਮਾਤਮ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ?
 ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ ਜੀਵਦੀ ਆਹੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਹ ।
 ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ।
 ਤੈਥੀਂ ਮਕਰ ਬਣਾਂਵਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਦ ਇੱਛਿਆਲ¹ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਕੁੱਝ ਕਰਾਰ ।
 ਸ਼ੱਕ ਰਹੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਪਰ ਹੁਣ ਨਾ ਇਤਬਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਚਾ ਤਬੂਤ² ਨੂੰ ਆਂਦਾ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
 ਜਾਂ ਦਫਨਾਵਣ ਮਕਬਰੇ ਸ਼ਾਹ ਸਣੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਕਰਕੇ ਆਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ³ ਕਬਰ ਤਿਆਰ ।
 ਮਰਮਰ ਸੰਗ⁴ ਲਗਾਇ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜ਼ੇਬ⁵ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਦੋਸਤਾਂ ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਮਰਨੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਇਤਬਾਰ ।
 ਰੋਵਣ ਸਬਰ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਰੋਂਦਾ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਸਾਇਤ⁶ ਬਾਦ ਬੁਲਾਇਆ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਅਯਾਰ⁷ ।
 'ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਤੋ ਜੀਵਦੀ ਆਹੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ?
 ਤੇ ਇਹ ਕਿਸਦਾ ਮਕਬਰਾ ਬਣਿਆ ਜੀਨਤਦਾਰ⁸ ?”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਮੈਂ ਕਬਰ ਥੀਂ ਲੈ ਆਵਾਂ ਤਾਬੂਤ ।
 ਆਪੇ ਅੱਖੀਂ ਆਪਣੀ ਮੁਰਦਾ ਕਰੇਂ ਸਬੂਤ ।”
 ਆਹਾ ਵੇਲਾ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਧਾਇਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਜਾਂਦੀ ਡਿੱਠੀ ਕਬਰ ਵੱਲ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਆਹੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੀ ਏਹੋ ਦਾਈ ਸੀ ।
 ਕੁੱਟ ਕਬਰ ਵਲ ਚੂਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ ।
 ਆਣ, ਮੁਕਾਬਿਲ ਉਮਰ ਨੇ ਗਲੋਂ ਫੜੀ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਤਾਹੀਂ ਛੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਜਾਨ ਵਲੋਂ ਜਦ ਪਾਰ ।
 ਲੀੜੇ ਲਾਹੇ ਓਸ ਦੇ ਖੁਦ ਪਹਿਲੇ ਅਯਾਰ ।
 ਪਕੜ ਓਹੋ ਹੱਥ ਚੂਰੀਆਂ ਕਬਰੇ ਗਿਆ ਤਰਾਰ⁹ ।
 ਆਹੇ ਉੱਪਰ ਕਬਰ ਦੇ ਰਾਖੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ।
 ਦਾਈ ਜਾਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਕਰਨ ਅਦਬ ਸੋ ਵਾਰ ।

1. ਬਦ ਕਰਮੀ, ਬਦਮਾਸ਼ 2. ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਸੰਦੂਕ, ਸਿੜੀ 3. ਪੱਕੀ 4. ਸੰਗਮਰਮਰ, ਸਫੇਦ ਪੱਥਰ
 5. ਬਣਾਉ, ਠਣਾਉ 6. ਘੜੀ, ਪਲ 7. ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ 8. ਸਜਪਜ ਵਾਲਾ 9. ਚੁਸਤ ਚਲਾਕ ।

ਦਾਈ ਵਾਂਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਰਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਦਰਦੋਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਰੋਵੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਰਾਖੇ ਗਿਰਦੇ ਓਸ ਦੇ ਆ ਬੈਠੇ ਰੋ ਰੋ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਹੁਣ ਬਚੜਿਓ ! ਰੋਣੋਂ ਸਬਰ ਕਰੋ ।”
 ਪਾ ਦਾਰੂ ਵਿਚ ਚੂਰੀਆਂ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾ ।
 ਪਕੜ ਡੰਗੋਰੀ ਹੁੰਘਦਾ ਲਾਂਭੇ ਗਿਆ ਚਿਲਾ ।
 ਸਭ ਰਾਖੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਪਏ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਆ ।
 “ਖਾ ਘੀ ਹਾਰੀ ਬੁੱਢੀਏ ! ਗਈਓਂ ਕਿਆ ਖਿਲਾ ?”
 ਉਮਰ ਕਹੀ ਲੈ ਜਾ ਪਇਆ, ਪੱਟੀ ਕਬਰ ਸਬੂਤ ।
 ਖੜਿਆ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕੱਢ ਕਬਰੋਂ ਤਾਬੂਤ ।
 ਖੋਲ੍ਹ ਡਿਠਾ ਤਾਬੂਤ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹੱਥ ਪਾ ।
 ਹੱਡ ਪੁਰਾਣੇ ਖੜਕਦੇ ਮਗਜ਼ੋਂ ਸਫਨ ਸਫਾ¹ ।
 ਬਾਹਾਂ ਵਿੰਗ ਤੜਿੰਗੀਆਂ, ਦੋ ਡੋਈਆਂ ਹੱਥ ਦੋ ।
 ਲਟਕਣ ਜੋਕਾਂ ਸੁੱਕੀਆਂ, ਸੰਗਲੀਆਂ ਬਦਰੋਂ ।
 ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਸੱਕ ਵੀਣੀਆਂ, ਡੌਲੇ ਦੋ ਅਣਡੌਲ ।
 ਚਿਹਰਾ ਜਿਉਂ ਇਬਲੀਸ² ਦਾ, ਵੇਖ ਪੜੇ ਲਾਹੌਲ ।
 ਟੋਏ ਵਿਚ ਰੁਖਸਾਰਿਆਂ³ ਨੱਕ ਦੋ ਨਾਸਾਂ ਤੰਗ ।
 ਮੱਥੇ ਚਮਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦੋਜ਼ਖੀਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ।
 ਹੂਰਾਂ ਭਵਾਂ ਕਮਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਬਰੂ⁴ ਤੀਰ ।
 ਸੜੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂਰੋਂ ਬੇ-ਤਾਸੀਰ ।
 ਰੰਗ ਬੁਢੇਪੇ ਲੁੱਟਿਆ, ਮਰਗ ਲਇਆ ਲੁਟ ਨੂਰ ।
 ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੁਰਦਾਰ ਦਾ ਭਰਿਆ ਦਰਦ ਤਨੂਰ ।
 ਕੰਨ ਕੋਹਨ ਦੋ ਸੁੱਕੜੇ, ਕਿਸ਼ਰ⁵ ਤੁਰੰਜ⁶ ਮਿਸਾਲ⁷ ।
 ਤੂੰਬੇ ਬੇਖ⁸ ਉਡਾਵਦੇ ਵਾਹ ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਲਾਲ ।
 ਜੁਲਫਾ ਦੇ ਜ਼ੰਜੀਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਵਗੀ ਤਕਦੀਰ ।
 ਪਇਆ ਕਮੰਦ ਜੁ ਮਰਗ ਦਾ, ਕੀਤੀ ਲਹਦ⁹ ਅਸੀਰ¹⁰ ।
 ਨਾ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚੀਰਨੀ, ਨਾ ਉਹ ਰੰਗ ਸਿਆਹ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਚੋਗ ਨਿਖੁੱਟੜੀ, ਕੰਘੀ ਗਈ ਨ ਵਾਹ ।
 ਤੇ ਉਹ ਬਾਝ ਪਗਾਂਦਿਆਂ, ਵਾਂਗੂ ਛਤੇ¹¹ ਦੀ ਜੱਤ ।
 ਇਸ ਅਨਕਤਰੀ ਉਨ ਨੂੰ ਚਰਖੀ ਗਈ ਨ ਕੱਤ ।
 ਤੇ ਰੋਗਨ ਦੇ ਰੰਗ ਥੀਂ ਕਦੇ ਨ ਪਾਵੇ ਬੂ ।
 ਜਾਂ ਤੇ ਢਿੱਲੀ ਜੁਆਨੀਓਂ, ਕਦੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਧੂ ।

1. ਭਾਵ-ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਸਫਾ ਚੱਟ 2. ਸ਼ੈਤਾਨ 3. ਗਲ੍ਹਾਂ 4. ਭਵਾਂ, ਭੌਂਹਾਂ 5. ਛਿੱਲ 6. ਇਕ ਫਲ
 7. ਵਾਂਗ 8. ਜੜ੍ਹ 9. ਕਬਰ 10. ਕੈਦ 11. ਮੀਢਾ ।

ਗੁੰਦ ਨ ਧਰੀਆਂ ਮੀਢੀਆਂ, ਗੁੱਤ ਨ ਲਟਕੇ ਜ਼ੇਰ¹ ।
 ਹਵਾਨ² ਖੋਪੜ ਠੋਰਿਆ, ਵਾਲ ਸੁਟਾਏ ਕੇਰ ।
 ਮੱਥੇ ਵੱਲੋਂ ਉੱਲਰੇ ਵਾਲ ਪਏ ਬੇ ਬੱਸ ।
 ਨਹੂੰ ਸੁੱਕੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ, ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦੀ ਸੱਸ ।
 ਸੌਕਣ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ ਦੀ, ਬੇਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਮਾਂ ।
 ਬਦਰੋਈ³ ਦੀ ਢਪ ਤੂੰ ਦਾਦ ਤਪੀ ਦੀ ਛਾਂ ।
 ਹਮ ਦਮ⁴ ਦੁਮ ਬੇਕਦਰ ਦੀ ਗਈ ਅਦਮ ਥੀਂ ਪਾਰ ।
 ਆਫਤ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਦੀ ਉਹ ਹੈਸੀ ਬਦਕਾਰ ।
 ਦੋ ਸ਼ਾਨੋ⁵ ਦੋ ਕੰਘੀਆਂ ਦੰਦੀ ਹੜੇ ਪਏ ।
 ਜੋ ਪਿਸਤਾਨ⁶ ਟਿਕਾਣਿਓਂ ਦੋ ਹੱਥ ਉਰੇ ਪਏ ।
 ਜੋੜ ਅਨਜੋੜ ਪਲੀਦ ਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰੇ ਪਏ ।
 ਵਿਚ ਮਿਆਨ ਦੋ ਰਾਨ⁷ ਦੇ ਹੱਡ ਦੇ ਛੁਰੇ ਪਏ ।
 ਸੂਰਤ ਸ਼ਕਲ ਡਰਾਵਣੀ ਡਿਠੀ ਅੱਮ ਨਬੀ ।
 ਆਹੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਥੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸਬਤ⁸ ਕੀ ।
 ਮਾਰ ਦਬਾਈ ਬਾਂਦਰੀ, ਲਇਆ ਪਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਮਕਰ ਫਰੇਬ ਤਮਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਬਖਤਕ ਦਾ ਕਾਮ ।
 ਦੂਜੇ ਰੋਜ਼ ਅਮੀਰ ਜਾਂ ਆਇਆ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਸਬ ਸੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਕੀਤਾ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ਹੈ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਇਕਰਾਰ ।
 ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਬਹਾਂਵਦੇ ਮਕਰ ਜਗਾ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਏਹ ਮੇਰੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਇਜ਼ਹਾਰ⁹ ।
 ਹੁਣ ਨਾਲਾਇਕ ਹੋਵਨਾ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਦਰਕਾਰ¹⁰ ।
 ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਕਦ ਖੂਨ ਹੈ, ਘਰੋਂ ਪਰੇ ਕਦ ਵੰਨ ।
 ਜੋ ਕਹਿਆ ਸੁਲਤਾਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਧਰਿਆ ਸਿਰ ਮੰਨ ।
 ਬਖਤਕ ਮਕਰ ਜਗਾਂਵਦਾ, ਕਰੇ ਫਸਾਦ ਤਿਆਰ ।
 ਮੈਂ ਰਹਿਸਾਂ ਯਾ ਰਹੇਗਾ, ਏਹ ਬਖਤਕ ਮੁਰਦਾਰ ।”
 ਇਹ ਗਲ ਆਖ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀ ਜਾਹ¹¹ ।
 “ਬਖਤਕ ਤਾਈਂ ਪਕੜਕੇ ਮਰਦੋ ! ਕਰੋ ਫਨਾਹ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉੱਠ ਪਏ ਅਯਾਰ ।
 ਹੱਥ ਖਲੋਤਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਖਤਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 “ਮੈਂ ਨਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੁਸਾਂ ਦਾ, ਮੁਫਤ ਨ ਕਰੋ ਖੁਆਰ ।
 ਸੀ ਅਜ਼ਮਾਵਨ ਵਾਸਤੇ ਏਹ ਸਿਰ ਚਾਇਆ ਕਾਰ ।”

1. ਹੇਠਾਂ 2. ਖੁਆਰੀ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ 3. ਬਦਰਲਨੀ 4. ਮ੍ਰਿਤ 5. ਮੌਢੇ 6. ਮੰਮੇ 7. ਜੰਘ, ਪੱਟ 8. ਲਗਾਉ, ਮੰਝਧ 9. ਪ੍ਰਗਟ 10. ਲੋੜੀਂਦਾ 11. ਵੱਡੇ ਰਤਬੇ ਵਾਲਾ ।

ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਰਮਜ਼ੋਂ ਮਾਰ ਇਸ਼ਾਰ :
 “ਲੈ ਟਕਾ ਮੈਂ ਦਿਆਂਗਾ, ਤੂੰ ਨ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ।”
 ਨਾਲ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਉਮਰ ਨੇ ਕਰ ਗੱਲਾਂ ਦੋ ਚਾਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਰੱਖ ਲਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਦਿਨ ਅਗਲੇ ਬਹਿ ਖਿਲਵਤੇ, ਟਕੇ ਗਿਣਾਇ ਲਏ ।
 ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੁਆਰ ਅਯਾਰ ਦੇ ਸਭ ਕੰਮ ਸੌਰ ਗਏ ।25।

ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨ, ਰੂਮ ਤੇ ਮਿਸਰ ਦਾ
 ਖਿਰਾਜ ਵਸੂਲਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਭੇਜਣਾ ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੇਵ ਬੰਦ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾਲ
 ਰਵਾਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਦੇਵ ਬੰਦ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਧੌਖਾ ਦੇਣਾ ।

ਕਰ ਥੱਕਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੀਲਾ ਤੇ ਤਦਬੀਰ ।
 ਦਿਨ ਦਿਨ ਨਜ਼ਰੀ ਆਂਵਦਾ ਗਾਲਿਬ¹ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਲੈ ਬਹਿ ਗਇਆ ਵਿਚ ਗੋੜੇ² ਸੁਲਤਾਨ ।
 “ਇਸ ਹੀਲੇ ਥੀਂ ਬਖਤਕਾ ! ਪਾਇਆ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਨ³ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਗਵਾਓ ਜਾਨ ।
 ਜਿਸ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹੋਵਣਾ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ।
 ਬਹਿ ਬਖਤਕ ਵਿਚ ਮਸਲਹਤ ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਈ ਵਿਚਾਰ ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਆਵਸੀ ਭਲਕੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਰੂਮ, ਮਿਸਰ, ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਕਰਾਂ ਸੁਮਾਰ ।
 ਪਏ ਕਸੂਰ ਖਿਰਾਜ ਦੀ ਹਾਲ ਕਰਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਐਜੀ ਕਰਾਂ ਕਲਾਮ ਜੋ ਹੋਵੇ ਅਰਬ ਸਵਾਰ ।
 ਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲਾਇਤਾਂ ਜੰਗ ਘੱਤੇ ਪੈਕਾਰ⁴ ।
 ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲਾਇਤਾਂ, ਅੱਗੇ ਬੜੇ ਜਵਾਨ ।
 ਜਾਂਦੇ ਦਾ ਸਿਰ ਤੋੜਸਨ, ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਫੌਜ ਤਮਾਮੀ ਅਰਬ ਦੀ ਕਰਸਨ ਤਹਿ ਤਲਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਮਰੇ ਜਹਾਨ ਥੀਂ ਸੁਖ ਪਾਵੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਭੀ ਅਵੱਲ ਲਿਖ ਘੱਲੀਏ ਰੂਮ ਮਿਸਰ ਯੂਨਾਨ ।
 ਮਰਦੋ ! ਅਰਬੀਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਨਾਲੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੀ ਫੌਜ ਕਰੇ ਕਤਲਾਮ ।
 ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਚਾ ਮਾਰਿਓ, ਇਸ ਦੇ ਯਾਰ ਤਮਾਮ ।”
 ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਸੁਣਕੇ ਇਹ ਤਦਬੀਰ ।
 “ਵੇਖਾਂ ਏਸ ਫਰੇਬ ਦੀ ਕੀ ਹੋਸੀ ਤਾਸੀਰ ।”
 ਤਰਫੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲਾਇਤਾਂ ਲਿਖ ਘੱਲੇ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਮਾਰੋ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮਰਦੋ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।

1. ਭਾਰੂ, ਜੇਤੂ 2. ਨੁੱਕਰ 3. ਨੁਕਸਾਨ 4. ਲੜਾਈ ।

ਆਹੇ ਜਾਂ ਓਹ ਬਾਰਗਾਹ¹, ਫਜ਼ਰੇ ਗਏ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਭੀ ਆ ਬੈਠਿਆ ਉਪਰ ਕੁਰਸੀ ਸਾਮ² ।
 ਬਖਤਕ ਨੇ ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢ ਲਏ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਟਕੇ ਖਿਰਾਜ ਦੇ ਸਭ ਥੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।
 ਪਰ ਇਕ ਤਰਫ਼ ਕਸੂਰ ਹੈ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ।
 ਰੂਮ, ਮਿਸਰ, ਯੂਨਾਨ ਥੀਂ ਆਇਆ ਨਾਹੀਂ ਮਾਲ ।”
 ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਇਸ ਦਾ ਕਿਆ ਸਬੱਬ ?
 ਮਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕਦੀਮ ਦੇ ਦੇਸ ਰਹੇ ਇਹ ਸੱਬ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੋਂਵਦਾ ਅੱਗੇ ਬਖਤਕ ਸ਼ੇਰ ।
 ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਲਿਆਂਵਦਾ ਬਾਗੀ ਨੂੰ ਕਰ ਜ਼ੋਰ³” ।
 ਹੁਣ ਸੁਣ ਬੈਠੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਗਸਤਮ ਹੋਇਆ ਦੂਰ ।
 ਖੌਫ਼ ਗਇਆ ਚੁਕ ਜੰਗ ਦਾ, ਹੋ ਬੈਠੇ ਮਗਰੂਰ⁴ ।
 ਇਹ ਨਾ ਜਾਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿਲ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ।
 ਕੀ ਕੁਝ ਹਾਲਾ ਕਰੇਗਾ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਡੋਬ ਗਵਾਏ ਬਖਤ⁵ ਨੇ, ਅਕਲੋਂ ਹਾਰ ਗਏ ।
 ਹੁਣ ਜਾਣੋ ਕੌ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਤਹਿ ਤਲਵਾਰ ਗਏ ।
 ਜੇ ਇਕ ਗਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਂ⁶ ਨਾਹੀਂ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਵਿੱਚ ਬਾਰਗਾਹ⁷ ਉਹ ਨਾਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ।
 ‘ਤੁਲ ਨਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਗਸਤਮ ਕਿਹਾ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਇਕ ਮੁਲਕ ਤੇ ਤਿਨਹਾਂ⁸ ਅਰਬ ਸਵਾਰ ।
 ਗਸਤਮ ਵਾਰੇ ਮਾਲ ਜੇ ਨਾ ਪੈ ਗਇਆ ਕਸੂਰ ।
 ਵਾਰੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਗਰੂਰ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਸੌਗੰਦ ।
 ‘ਜਾਂ ਲਗ ਕਰਾਂ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾ ਸ਼ਾਦੀ ਰੱਖਾਂ ਬੰਦ ।
 ਮੈਂ ਗਸਤਮ ਦੇ ਥਾਉਂ ਤੇ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਜਾਗੀਰ ।
 ਮੇਰੇ ਵ ਰੇ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਮਾਲ ਅੰਦਰ ਤਕਸੀਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਅੱਗੇ ਤਖਤ ਖਲੋ ।
 ‘ਵਾਕਿਫ਼ ਕੋਈ ਰਾਹ ਦਾ ਸਾਥੀ ਰਵਾਂ ਕਰੋ⁹ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਹੈ ਕਾਰਨ ਦੇਉ ਬੰਦ ।
 ਹਰ ਹਰ ਮੁਲਕ ਮੁਕਾਮ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਲੁਮ ਪੰਧ ।
 ਰਹਿਬਰ¹⁰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਟੁਰੋ ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਨਾਲ ।
 ਮਾਰ ਗਵਾਓ ਬਾਗੀਆਂ, ਤੋੜ ਪੁਚਾਓ ਮਾਲ ।”

1. ਦਰਬਾਰ 2. ਸੌਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ 3. ਅਧੀਨ 4. ਅਭਿਮਾਨੀ 5. ਕਿਸਮਤ 6. ਘੁਲਾਰਾ, ਮੱਲ
 7. ਦਰਬਾਰ 8. ਇਕੱਲਾ 9. ਰਵਾਨਾ ਕਰਨਾ, ਤੌਰਨਾ 10. ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ।

ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾ ।
 ਖਿਦਮਤ ਅੰਦਰ ਰਹਨੁਮਾ¹ ਦਿੱਤਾ ਪੇਸ਼² ਝੁਕਾ ।
 ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਨੇ ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀ ਨੂੰ ।
 ‘ਚੜ੍ਹ ਮਰਦੋ ! ਚਲ ਤਹਿ ਕਰੋ, ਹਾਇਲ³ ਵਾਦੀ ਨੂੰ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰੋ ਜਹਾਨ ਤੇ ‘ਫਰਹਤ⁴ ਸ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ।
 ਸਫਰ ਝਲੋ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ⁵ ਮੰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ।
 ਝਬਦੇ ਕਰੋ ਸਵਾਰੀਆਂ, ਚਲ ਮਾਰੋ ਯੂਨਾਨ ।
 ਸਿਰ ਸਾਡੇ ਪਰ ਕੂਕਦਾ ਵੈਰੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਯਲ ਆਦੀ ਨੇ ਕੂਚ ਦੀ ਧਰੀ ਨਕਾਰੇ ਜ਼ਰਬ⁶ ।
 ਲੈ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ।
 ਚੜ੍ਹੇ ਬਹਾਦਰ ਅਰਬ ਦੇ, ਅਰਬੀ⁷ ਦੇ ਅਰਕਾਨ⁸ ।
 ਖਾਸੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਭੀ, ਨਾਲ ਲੰਧੌਰ ਜਵਾਨ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਕਤਾਰਾਂ⁹ ਹਾਥੀਆਂ ਧਰਤਿ ਧਰੀ ਧਮਕਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਸਵਾਰ ।
 ਤੇ ਗੋਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਇਆ ਬਖਤਕ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ।
 ‘ਜ਼ਹਿਰ ਹਲਾਹਲ’ ਆਖਦਾ, ‘ਲੈ ਦੋ ਤੋਲੇ ਤੂੰ ।
 ਰਾਹ ਅੰਦਰ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹਨ ਦੋ ਰਾਹ ।
 ਇਕ ਨੇੜੇ ਇਕ ਦੂਰ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਤਿੰਨ-ਮੰਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਓਸਦੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਨ ਮੂਲ ।
 ਇਹ ਰਾਹੇ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਹਰ ਸੂਲ¹⁰ ।
 ਰੱਖੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਤੂੰ ਹਰ ਦਮ ਆਬ¹¹ ਜ਼ਲਾਲ¹² ।
 ਦੇਵੀਂ ਵਕਤ ਪਿਆਸ ਦੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਅੰਦਰ ਜ਼ਹਿਰ ਰਲਾਇਕੇ ਦੇਵੀਂ ਆਬ ਪਿਲਾ ।
 ਪਾ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਬਲਾ ।”
 ਪਹੁੰਚ ਦੁਰਾਹੇ ਹੋਂਵਦਾ, ਕਾਰਨ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 “ਰਾਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇ ਦੂਰ ਦਾ ਹਾਲ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਰਾਹ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੇ ਇਕ ਮੰਜ਼ਲ ਬੇਆਬ¹³ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਹੁਕਮ ਹਜ਼ਰ ਦਾ ਉਤਵਲ ਚਲਾ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਸੁਣ ਅਪਨੀ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ।
 ਪਰ ਕਾਰਨ ਖੁਦ ਲਿਆ ਸੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਆਬ ।
 ਖਬਰ ਨ ਦੇਂਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੂਜ਼ੀ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।

1. ਆਗੂ 2. ਸਾਮੂਣੇ 3. ਰੋਕ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ 4. ਖੁਸ਼ੀ 5. ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ 6. ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਜੋਟ ਲਗਾਈ
 7. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 8. ਕਾਰਕੁਨ, ਕਾਰਿੰਦੇ 9. ਪਾਲਾਂ 10. ਹਰ ਹਾਲ 11. ਪਾਣੀ 12. ਮਿੱਠਾ ਸਰਬਤ
 ਵਟਗਾ ਪਾਣੀ 13. ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀ ।

ਇਕ ਸੌ ਆਹਾ ਆਦਮੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਵਾਨਾ ।
 ਭੀ ਨ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੀਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਭੇਦ ਅਯਾਨ¹ ।
 ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਖਰਚਿਆ ਸਭਨਾ ਆਬ ਤਮਾਮ ।
 ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਲ ਜਾ ਕਰਨ ਦੂਜੇ ਰੋਜ਼ ਮੁਕਾਮ ।
 ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾਮ ਨ ਓਥੇ ਲੱਭੇ ਮੂਲ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਕਹਿਆ, ‘ਕਰਨਾ ! ਪਾਣੀ ਕਰੋ ਵਸੂਲ ।’
 “ਛੱਪੜ ਟੋਏ ਦੱਸਦਾ ‘ਕਾਰਨ, ‘ਖੁਸ਼ਕ ਪਏ ।’”
 ਪਸ² ਓਥੇ ਨਾ ਉਤਰੇ ਮੰਜ਼ਲ ਪੇਸ਼³ ਗਏ ।
 ਨਾਲੇ ਕਾਰਨ ਆਖਦਾ, ਸੀ ਉਮੈਦ ਤਮਾਮ ।
 ਪਾਣੀ ਹੋਸੀ ਛੱਪੜਾਂ ਅੰਦਰ ਏਸ ਮੁਕਾਮ ।
 ਜੇ ਹੁੰਦੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਆਬ ਨ ਮਿਲੇ ਜ਼ਲਾਲ⁴ ।
 ਦੋ ਦਿਨ ਰਾਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈਂਦੇ ਨਾਲ ।
 ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਸਿਰ ਮੰਜ਼ਲੇ ਕਰੀਏ ਚੱਲ ਮੁਕਾਮ ।
 ਪਾਣੀ ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਪਾਵਾਂਗੇ ਆਰਾਮ ।”
 ਕਰ ਦੂਜੇ ਸਿਰ ਮੰਜ਼ਲੇ ਕਰਨ ਤਲਾਸ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਛੱਪੜ ਖੁਸ਼ਕ ਵਿਖਾਂਵਦਾ ਓਵੇਂ ਫੇਰ ਹਰਾਮ ।
 ਹੋਇਆ ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਬੇ-ਤਾਕਤ ਬੇਆਬ ।
 ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਆਦਮੀ ਤ੍ਰਿਹਾਏ ਬੇ ਤਾਬ ।
 ਅੰਦਰ ਲਾਟ ਪਿਆਸ ਦੀ ਦਿਲ ਹੋਏ ਕਬਾਬ ।
 ਏਥੇ ਭੀ ਨਾ ਉਤਰੇ ਚਲ ਵਗ ਟੁਰੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਤੀਜੀ ਮੰਜ਼ਲ ਲਸ਼ਕਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਸ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਰਹਿਣੇ ਜਾਣ ਥੀਂ ਤੋੜ ਹਟਾਵਣ ਆਸ ।
 ਗਾਲਿਬ ਹੋਈ ਤਿਸ਼ਨਗੀ⁵ ਹੋਏ ਕੁੰਦ ਹਵਾਸ ।
 ਤਾਲੂ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਬੜੇ ਖੁਸ਼ਕ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਮਾਸ ।
 ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਏ ਤਨ ਯਲਾਂ⁶ ਦੇ ਹੋਈ ਜਾਨ ਉਦਾਸ ।
 ਅਸਪ ਪਏ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੁਣ ਬਿਨ ਪਾਣੀ ਬਿਨ ਘਾਸ ।
 ਡਿਗ ਡਿਗ ਮਰਨ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਨਿਰਾਸ ।
 ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਪਿਆਸ ਦੀ ਲਾਟ ਛਿੜਾਵੇ ਲਾਸ ।
 ਪਵੁਤਾਵਣ ਭੁਲ ਦਈਂ ਕਰ ਬੈਠੇ ਨਿਗਲ ਕਪਾਸ ।
 ਵੈਰੀ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਤੇ ਨਾ ਕਰ ਲਇਆ ਕਿਆਸ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਮਰਦਾ ਜਾਂਵਦਾ, ਸਭਨਾ ਪਿਆ ਹਰਾਸ⁷ ।
 ਪਾਣੀ ਥੱਕੇ ਲੱਭ ਕੇ ਕੰਮ ਨ ਬੈਠਾ ਰਾਸ ।

1. ਪ੍ਰਗਟ- ਜ਼ਾਹਿਰ 2. ਬਸ 3. ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਭਾਵ ਅਗਲੀ 4. ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ 5. ਤ੍ਰੇਹ. ਪਿਆਸ
 6. ਜੋਧਿਆਂ 7. ਡਰ ।

ਫੁਰੀ ਵਗੀ ਚੜ੍ਹ ਗਰਮੀਓਂ, ਨਾ ਦਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾਸ ।
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਅੱਜ ਕਜਾ¹ ਵਿੱਚ ਵਾਸ ।
 ਸਾੜ ਗਇਆ ਦਿਲ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ।
 ਆਤਿਸ਼² ਜਾਮੇ ਦੋਜ਼ਖੋਂ³ ਉਪਰ ਤਿਨਾਂ ਲਿਬਾਸ ।
 ਬਾਜ਼ ਹਵਾਸ ਪਿਆਸ ਥੀਂ ਤਨ ਮਨ ਸੁਸਤ ਅਸਾਸ⁴ ।
 ਹੋਰ ਪਿਆਸੇ ਤੜਫਦੇ ਪਾਣੀ ਵੈਰੀ ਪਾਸ ।
 ਗਲਬਾ⁵ ਕੀਤਾ ਤਿਸ਼ਨਗੀ⁶ ਮਰਦ ਪਏ ਬੇਹਾਲ ।
 ਆ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਪਿਆ ਨਿਢਾਲ ।
 ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਂਵਦਾ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 'ਹਾਲ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਵੇਖ ਲੈ ਬਹਿ ਗਮ ਖਵਾਰਾ ! ਤੂੰ ।
 ਕਰ ਯਾਰਾ ! ਹੁਣ ਮਰਦਮੀ ਕਿਤਿਓਂ, ਆਬ ਪਿਲਾ ।
 ਪਾਣੀ ਬਾਝੋਂ ਵੇਖ ਲੈ ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ ਪਿਆ ।'"
 ਸੁਣ ਫਰਮਾਨ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੋਇਆ ਉਮਰ ਰਵਾਨ ।
 ਵਿੱਚ ਉਜਾੜਾਂ ਲੱਭਦਾ ਆਬੋਂ⁷ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪਿਛੇ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਦਵਾ
 ਕਹਿੰਦਾ, 'ਇਕ ਘੁੱਟ ਆਬ ਦੇਹ, ਚਲੀ ਜਾਨ ਹਵਾ ।'"
 ਕਾਰਨ ਪਾਇਆ ਢਿੱਲ ਕੁਝ, ਓੜਕ ਭਰਿਆ ਜਾਮ⁸ ।
 ਅੰਦਰ ਜ਼ਹਿਰ ਰਲਾਇਕੇ ਤੇ ਆਇਆ ਬਦਨਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਾ ਦੇ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ।
 ਪਕੜ ਪਿਆਲਾ ਆਬ ਦਾ ਆਣ ਖੜਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ।
 ਆਣ ਪਿਆਲਾ ਦੇਂਵਦਾ ਕਾਰਨ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਜ਼ਾਹਿਰ ਸੌ ਆਦਾਬ ਥੀਂ ਕਰਕੇ ਸੀਸ ਨਿਗੂੰ⁹ ।
 ਜਦੋਂ ਪਿਆਲਾ ਪਕੜਿਆ ਹੱਥ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਫੇਰ ਓਵੇਂ ਦਿਲ ਕੰਬਿਆ ਵੇਖ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਰਮਜ਼ ਲਈ ਸਭ ਪਾ ।
 ਵੈਰੀ ਨੇ ਵਿੱਚ ਆਬ ਦੇ ਆਂਦੀ ਘੌਲ ਬਲਾ ।
 ਹੱਥ ਕੰਬੇ ਅੱਜ ਫੇਰ ਜੋ ਬਾਝੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ।
 ਐ ਦਿਲ ! ਐਸੇ ਪਾਣੀਓਂ ਤਿਸ਼ਨਾ¹⁰ ਬੈਠ ਰਹੀਂ ।'"
 ਕਾਰਨ ਵੇਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਦਗਾ ਨਾ ਏਹ ।
 ਹੱਥ ਤੁਸਾਡਾ ਕੰਬਦਾ ਬਾਇਸ¹¹ ਜ਼ੋਫ¹² ਤੇਹ ।
 ਪੀ ਪਾਣੀ ਦਿਲ ਜਾਨ ਤੂੰ ਸਬਰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਹ ।'"
 ਤਦ ਨੂੰ ਪਹੁਤਾ ਉਮਰ ਭੀ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਖੇਹ ।

1. ਮੌਤ 2. ਅੱਗ 3. ਨਰਕੋਂ 4. ਜੜ, ਨਿਉਂ. ਮੁੱਢ 5. ਜ਼ੋਰ 6. ਪਿਆਸੀ 7. ਪਾਣੀ ਦੇ 8. ਪਿਆਲਾ
 9. ਨੀਵਾਂ ਸਿਰ ਕਰਕੇ 10. ਪਿਆਸ 11. ਕਾਰਣ 12. ਕਮਜ਼ੋਰੀ ।

ਦੂਰੋਂ ਡਿੱਠਾ ਉਮਰ ਨੇ ਇਹ ਅਹਿਵਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਲੱਗਾ ਪਾਣੀ ਪੀਵਣੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਮਾਰ ਅਵਾਜ਼ ਪੁਕਾਰਿਆ, “ਹਜ਼ਰਤ ! ਸਬਰ ਕਰੀਂ ।
 ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਘੁੱਟ ਨ ਮੂਲ ਭਰੀਂ ।
 ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਲੈ ਆ ਪਹੁਤਾ ਹਾਂ ਵੇਖ ।
 ਕਾਰਨ ਦੇ ਚਾ ਰੋਹੜਨੇ ਕਤਲ ਕਦੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ।”
 ਉਮਰ ਪਿਲਾਵੇ ਆਣ ਕੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਭਰ ਜਾਮ ।
 ਪੀਂਦੇ ਸਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਇਆ ਆਰਾਮ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੇ ਲੱਭ ਥੱਕਾ ਮੈਂ ਆਬ ।
 ਆਸ ਟੁੱਟੀ ਫਿਰ ਰੋਂਵਦਾ ਮੁੜਿਆ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।
 ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜੰਗਲੇ ਬੁੱਢਾ ਮਿਲਿਆ ਖੂਬ ।
 ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ ਕਹਿ ਬਚਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਮਤਲੂਬ¹ ।
 ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਵਿੱਚ ਤਿਸਨਗੀ ਹਮਜ਼ਾ ਹੈ ਬੇਹਾਲ ।
 ਪਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਥੱਕਾ ਮੈਂ ਭਾਲ ।
 ਸੁਣ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਆਸਾ ਧਰਤ ਉਠਾ ।
 ਬਹੁਤ ਅਜਾਇਬ ਜ਼ਿਮੀਂ ਥੀਂ ਪਾਣੀ ਚੱਲ ਪਇਆ ।
 ਮੁਸ਼ਕ ਭਰੀ ਮੈਂ ਪਾਣੀਓਂ ਹੋਇਆ ਜਲਦ ਰਵਾਨ ।
 ਬੁੱਢਾ ਪਿੱਛੇ ਆਇ ਕੇ ਫੇਰ ਕਰੇ ਫਰਮਾਨ ।
 ਖਬਰ ਲਈ ਝਟ ਜਾਇਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਆਲਾ ਘੋਲ ਕੇ ਕਾਰਨ ਦੇਂਦਾ ਹੀ ।
 ਉਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੀਣ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕੇ ਝੱਬ ਹਟਾ ।
 ਇਹ ਗਲ ਸੁਣ ਮੈਂ ਦੋੜਿਆ ਤੁਸਾਂ ਹਟਾਇਆ ਆ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕਾਰਨਾ, ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ਕੀ ?
 ਪਾਣੀ ਏਹ ਹਰਾਮੀਆ, ਪਕੜ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ।”
 ਹੁਥੋਂ ਜਾਮ ਅਮੀਰ ਦੇ ਪਕੜ ਕਹੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 “ਉੱਪਰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾਨਤ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਮਾਰਿਆ ਚਾ ਧਰਤੀ ਪਰ ਜਾਮ ।
 ਭੱਜ ਪਿਆਲਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਡੁਲ੍ਹਾ ਆਬ ਤਮਾਮ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਐ ਮਲਔਨ² ।
 ਨਾ ਕਰ ਮਕਰ ਹਰਾਮੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਤੋ ਕਉਣ ?
 ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਘੁੱਟ ਕੇ ਉੱਮਰ ਨਿਚੋੜੇ ਆਬ³ ।
 ਕਾਰਿੰਦੇ⁴ ਇਕ ਨਫਰ⁵ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਆਬ⁶ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਨਫਰ ਮੋਇਆ ਘੁੱਟ ਪੀਇਕੇ ਫੱਟ ਗਇਆ ਅੰਦਾਮ⁷ ।
 ਦੇਰ ਨ ਲੱਗੀ ਘੜੀ ਭੀ ਝੜਿਆ ਬਦਨ ਤਮਾਮ ।

1. ਲੋੜ 2. ਮਲਔਨ, ਲਾਨਤੀ 3. ਪਾਣੀ 4. ਕਰਮਚਾਰੀ 5. ਸੇਵਾਦਾਰ 6. ਪਾਣੀ 7. ਸਰੀਰ ।

ਯਲਆਦੀ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਤੰਗ ਪਇਆ ਲੈ ਧਾ ।
 ਕਾਰਨ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, 'ਮੇਰਾ ਬਖਸ਼ ਗੁਨਾਹ¹ ।'
 ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ ਅਮੀਰ ਦੇ, ਕਹਿੰਦਾ, 'ਬਖਸ਼ ਖਤਾ ।'
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ੇ ਵਰਜ ਲਇਆ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, 'ਇਹ ਕਾਰਨਾ ! ਬਖਸ਼ੀ ਅਸਾਂ ਖਤਾ ।
 ਅੱਗੇ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲਣੀ, ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਦਗਾ ।'
 ਕਾਰਨ ਰੋ ਰੋ ਆਖਦਾ, 'ਤੇਰੇ ਲੇਖ ਬੜੇ ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਇਕਬਾਲ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੌਣ ਲੜੇ ?
 ਦੇਖ ਲਇਆ ਅਜਮਾਇਕੇ ਕਰਮ² ਤੇਰਾ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਸੱਟ ਕਰਾਂ ਜੇ ਦੂਸਰੀ ਹੋਵਾਂ ਸੂਰ ਦੀ ਮਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਮਸ਼ਕ ਦੇ ਬਰਕਤ ਕੀਤੀ ਰੱਬ ।
 ਲਸਕਰ ਅੰਦਰ ਵਰਤਿਆ, ਤਾਜ਼ੇ ਹੋਏ ਸਬ ।
 ਪਰ ਜੋ ਇਕ ਸੌ ਮਰਦ ਸੀ, ਕਾਰਨ ਦੋ ਹਮਰਾਹ ।
 ਆਬ ਨ ਮਿਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੋਏ ਗੁਮਰਾਹ ।
 ਪਾਣੀ ਕਾਰਨ ਪਾਸ ਸੀ, ਉਹ ਬਚਿਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਫੇਰ ਟੁਰੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਵਲ ਯੂਨਾਨ ਦਯਾਰ³ ।
 ਚਹੂੰ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਕੀਤਾ ਆਣ ਮੁਕਾਮ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਹੈਬਤ⁴ ਪਈ ਤਮਾਮ ।
 ਮਾਰ ਨਕਾਰਾ ਜੰਗ ਦਾ ਆਇਆ ਅਰਬ ਇਮਾਮ⁵ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾ ਕੀ ਹੋਸੀਆ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਹੰਗਾਮ⁶ ।
 ਸੀ ਯੂਨਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰੀਸ ।
 ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਕਤ⁷ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਕੌਣ ਕਰੇ ਤਿਸ ਰੀਸ ?
 ਦੋ ਭਤਰੀਜੇ ਓਸ ਦੇ ਖਾਸ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ⁸ ।
 ਇਕ ਇਕ ਦੀ ਵਿੱਚ ਤਾਬਿਆ ਆਦਮ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਛੱਤੀ ਛੱਤੀ ਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਕੱਦ ਬੁਲੰਦ ।
 ਜ਼ੌਰੀ⁹ ਕੁਰਸੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅੱਗੇ ਬਹਿਨ ਪਸੰਦ ।
 ਨਾਮ ਸਦਸ ਤਫਨੂਸ ਤੇ ਇਕ ਇਸਤਫਾਨੂਸ ।
 ਮਾਰੇ ਹੈਬਤ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਅੰਦਰ ਤੇ ਰੂਸ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ ਅਬਾਸ ਨੂੰ ਲਿਖ ਘੱਲੋ ਮਕਤੂਬ¹⁰ ।
 ਮਿਲੇ ਵਰੀਸ ਜੁ ਸੁਲਹ ਥੀਂ, ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਮਤਲੂਬ¹¹ ।
 ਜੇ ਇਨਕਾਰ ਲਿਆਵਸੀ ਫਜ਼ਰੇ¹² ਮਾਰਾਂ ਜੰਗ ।
 ਜ਼ਖਮ ਖੁਲ੍ਹਣ ਬਦ-ਖਵਾਹ¹³ ਦੇ ਜਿਗਰ ਗੁਲਾਂ¹⁴ ਦੇ ਰੰਗ ।

1. ਗੁਨਾਹ 2. ਕ੍ਰਿਪਾਭਾਵ 3. ਦੇਸ 4. ਘਬਰਾਹਟ 5. ਆਗੂ, ਮੋਢੀ 6. ਸਮੇਂ 7. ਸਜਧਜ 8. ਫੌਜ
 ਦੇ ਮੁਖੀ 9. ਸੁਨਹਿਰੀ 10. ਖਤ, ਪਤ੍ਰ 11. ਲੌੜੀਂਦਾ 12. ਸਵੇਰ ਹੀ 13. ਅਸੁਭ ਚਿੰਤਕ 14. ਫੁੱਲਾਂ ।

ਲਈ ਕਲਮ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਕਿਲਕ¹ ਈਰਾਨੀ ਦੀ ।
ਧਰੀ ਅਸਾਸ² ਕਲਾਮ ਥੀਂ ਨਗਜ਼ ਕਿਆਨੀ³ ਦੀ ।
ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਤੇ ਵਗੀ ਕਲਮ ਦੀ ਨੋਕ ।
ਮਾਅਨੇ ਅੰਦਰ ਲਫਜ਼⁴ ਦੇ ਰਸਾ ਜਿਵੇਂ ਵਿੱਚ ਫੋਕ । 26 ।

ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਯੂਨਾਨ ਵਲ ਪਤ੍ਰ

“ਅੱਵਲ ਹਮਦ⁵ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਜਿਸਦਾ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ।
ਵਾਹਿਦ⁶ ਹਈ⁷ ਕਦੀਮ⁸ ਹੈ, ਖਾਲਿਕ⁹ ਮਾਲਿਕ ਜਾਨ ।
ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਹੀਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰੀਕ ।
ਇਨਦ¹⁰ ਜਿਨਸ¹¹ ਦੀ ਸੁਹਬਤੋਂ ਪਾਕ¹² ਹਮੇਸ਼ਾ ਠੀਕ ।
ਖਾਲਿਕ ਖੈਰ¹³ ਸ਼ਰੂਰ ਦਾ ਖਲਾ¹⁴ ਹਲੂਲੋਂ¹⁵ ਪਾਕ ।
ਜਨ¹⁶ ਫਰਜ਼ਦੋਂ¹⁷ ਪਾਕ ਹੈ ਨਾ ਕੋ ਉਸ ਦਾ ਸਾਕ ।
ਅਦਮ¹⁸ ਵਜੂਦ¹⁹ ਜਹਾਨ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੇਡ ।
ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਚ²⁰ ਹੈ ਜੇ ਕਾ ਕਦਰੋਂ ਕੇਡ ।
ਉਹ ਮਕਬੂਲ ਬਹੱਕ²¹ ਹੈ ਗੈਰ ਸਭੇ ਨਾ-ਹੱਕ ।
ਚਾਇਆ ਜੈਂ ਨਾਹੱਕ ਨੂੰ ਹੱਨ²² ਜਿਗਰ ਦੋ ਸ਼ੱਕ²³ ।
ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ²⁴ ਨੂੰ ਭਰਦਾ ਸੀ ਖਿਰਾਜ ।
ਹੁਣ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹਨ ਕੀਤੋ ਬੰਦ ਖਿਰਾਜ ।
ਮੈਨੂੰ ਕਰਕੇ ਨਾਮਜ਼ਦ²⁵ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
ਲੈ ਹੱਥੀਂ ਵਲ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਰਾਂ ਖਿਰਾਜ ਰਵਾਨ ।
ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਵੇ ਆ ।
ਮੰਨੇਂ ਦੀਨ ਖਲੀਲ ਦਾ, ਹਾਲਾ ਕਰੇਂ ਅਦਾ ।
ਬਖਸ਼ਾਂ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਤੇ ਓਵੇਂ ਰਾਜ਼ ਕਰੇਂ ।
ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਦੇ ਦਰੇ ਖਿਰਾਜ ਭਰੇਂ ।
ਜੇ ਇਨਕਾਰ ਲਿਆਵਸੇਂ ਫਿਰ ਵਿੱਚ ਮਗਜ਼ ਹਵਾ ।
ਢੋ ਲਸ਼ਕਰ ਸਿਰ ਚਾੜ੍ਹਸਾਂ, ਦੇਵਾਂ ਮਗਜ਼ ਉਡਾ ।
ਇਕ ਇਕ ਤੇਰੇ ਕੋਟ ਦੀ ਇਟ ਇਟ ਕਰਾਂ ਜੁਦਾ ।
ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਕੇ ਸੂਲੀ ਦਿਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ।
ਕਾਫੀ ਏਹੋ ਸਮਝ ਲੈ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗੁ ।
ਬਸ ਇਸ਼ਾਰ ਇਰਾਕੀਆ ਤੇ ਸੱਦੋ ਨੂੰ ਡਾਂਗ ।”

-
1. ਕਾਮੀ, ਕਾਮਾ 2. ਜੜ੍ਹ, ਬੁਨਿਆਦ 3. ਦੁਰਲਭ ਚੀਜ਼ 4. ਸ਼ਬਦ 5. ਸਿਫਤ, ਉਪਮਾ 6. ਇਕ
7. ਜ਼ਿੰਦਾ 8. ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਤਨ 9. ਕਰਤਾਰ 10. ਨਜ਼ਦੀਕ, ਨੇੜੇ 11. ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ
ਹਨ 12. ਪਵਿਤ੍ਰ 13. ਬੰਦੀ, ਸ਼ਰਾਰਤ 14. ਖਾਲੀ ਥਾਂ, ਆਕਾਸ਼ 15. ਹੱਲ ਹੋਣਾ 16. ਔਰਤ 17. ਪੁਤਰ
18. ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੋਣਾ 19. ਹਸਤੀ, ਹੋਂਦ 20. ਨੀਵਾਂ 21. ਦਰੁਸਤ, ਵਾਜਿਬ, ਰੱਬ 22. ਰੋਣ
23. ਟੁਕੜੇ 24. ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ 25. ਨਿਯਤ ।

ਜਦੋਂ ਮੁਰੱਤਿਬ¹ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਮਕਤੂਬ² ਤਮਾਮ ।
‘ਲੈ ਜਾਵੇ ਕੋ ਖਤ ਨੂੰ,’ ਕਹਿੰਦਾ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
ਕਾਰਨ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ਮੈਂ ਖੜਸਾਂ³ ਮਕਤੂਬ ।
ਸ਼ਾਹ ਅਦੀਸ ਖਬੀਸ ਨੂੰ ਜਾ ਸਮਝਾਵਾਂ ਖੂਬ ।
ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਦੇਂਦਾ ਖਤ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
ਨਾਲੇ ਇਕ ਸੌ ਆਦਮੀ ਕੀਤੇ ਝਬ ਰਵਾਨ ।
ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਅਦੀਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਗਇਆ ।
ਭੀ ਜੋ ਇਕ ਸੌ ਆਦਮੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲਇਆ ।
ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਵੇਖਕੇ ਤਖਤੋਂ ਲਹੇ ਅਦੀਸ ।
ਪਕੜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰ⁴ ਦੇ ਸ਼ਫਕਤ⁵ ਕਰੇ ਖਬੀਸ⁶ ।
ਜਾ ਬੈਠਾ ਮਿਲ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਏਹ ਕਾਰਨ ਮੁਰਦਾਰ ।
ਤਾਜ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹ ਮਾਰਿਆ ਕਰ ਫਰਿਯਾਦ ਪੁਕਾਰ ।
ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਅਦੀਸ ਨੇ, ਐ ਕਾਰਨ ਦੇਉਬੰਦ ।
ਏਹ ਕੇਹੀ ਫਰਿਯਾਦ ਹੈ, ਸ਼ੌਰ ਪੁਕਾਰ ਬੁਲੰਦ ?
ਕਿਨ ਤੈਨੂੰ ਰੰਜਾਣਿਆ⁷ ਕਿਸ ਥੀਂ ਪਾਇਉ ਦੁੱਖ ?
ਕਿਸ ਆਫਤ ਨੇ ਮਾਰਿਓ, ਕਿਸ ਰੁਤਬੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ?”
ਕਹਿਆ, ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਹੈ ਫਰਿਯਾਦ ਰਸਾਂ⁸ ।
ਛੁਟ ਜਿਸਦੇ ਮੈਂ ਪੰਜਿਓਂ ਬਚਿਆ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ।
ਗੁਫਿਲ ਹੋਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਅੰਜਾਮ⁹ ।
ਅਰਬੀ ਜ਼ੋਰਾ ਪਾ ਗਇਆ, ਹਰ ਹਰ ਮੁਲਕ ਤਮਾਮ ।
ਕੀਤਾ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਨਾਮ ।
ਸਾਹਿਬ ਇੱਜ਼ਤ ਆਦਮੀ ਕੀਤੇ ਬੇ-ਆਰਾਮ ।
ਮੁਫਲਿਸ¹⁰ ਦੀ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਦੇ ਹੁਣ ਵਡਿਆਈ ਦਾਮ¹¹ ।
ਗਸਤਮ ਮੁਲਕੋਂ ਕੱਢਿਆ, ਮੱਲੀ ਕੁਰਸੀ ਸਾਮ ।
ਜ਼ੋਰੋਂ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਦਾਮਾਦ ।
ਪਾ ਬੈਠਾ ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸ਼ੌਰ ਇਨਾਦ¹² ਫਸਾਦ ।
ਸਾਹਿਬ ਕਦਰ ਜਹਾਨ ਦੇ ਝਾੜ ਬਹਾਏ ਸੌ ।
ਲੁੱਟੇ ਝੱਗੇ ਯਲਾ¹³ ਦੇ ਫੌਜ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਢੋ ।
ਖਾਦਿਮ¹⁴ ਕੀਤੇ ਪਹਿਲਵਾਂ¹⁵ ਕਰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਦੋ ।
ਚੜ੍ਹ ਵਗਿਆ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਦੇ ਜਿਉਂ ਨਾਫੇ¹⁶ ਦੀ ਬੋ ।
ਉਸ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਘਰਾਣਿਆਂ ਮੱਧਮ ਹੋਈ ਲੋ ।
ਬੰਦੀ ਕੀਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੱਕ ਨਕੇਲ ਪਰੋ ।

1. ਤਿਆਰ 2. ਖਤ. ਪਤ੍ਰ 3. ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ 4. ਕੁੱੜ 5. ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਰਿਪਾ 6. ਨਾਪਾਕ, ਪਲੀਦ
7. ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ 8. ਫਰਿਆਦੀ 9. ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ 10. ਕੰਗਾਲ 11. ਫੰਦੇ ਵਾਂਗੂ ਫੇਲੀ ਹੋਈ 12. ਵੈਰ,
ਵਿਰੋਧ 13. ਜੋਧਿਆਂ 14. ਫਹਿਲੀਏ 15. ਘੁਲਾਟੇ, ਮੱਲ 16. ਕਸਤੂਰੀ ਦਾ ਨਾਫਾ ।

ਹਰਦਮ ਜੁਲਮ ਕਮਾਵਣਾ ਹੈ ਅਰਬੀ ਦੀ ਖੋ¹ ।
 ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾਂ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਇਆ ਅਲੰਬਾ ਹੋ ।
 ਜਾ ਹੁਣ ਓਧਰ ਨ ਰਹਿਆ ਮਰਦ ਮੁਕਾਬਿਲ ਕੋ ।
 ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦੁਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਪਇਆ ਹੱਥ ਧੋ ।
 ਪਿਛਾ ਹਾਰਿਆ ਕਿਸਮਤੇ, ਰਹੇ ਨਸੀਬ ਖਲੋ ।
 ਮਗਰ ਪਈ ਬਦ ਕਿਸਮਤੀ, ਲੈ ਪੱਛੀਵੀ² ਲੋ ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਭਲਕੇ ਦੁੱਧ ਥੀਂ ਤੇਗ ਵਜਾਵੇਗਾ ।
 ਗਾਲਿਬ ਹੈ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਖਾਕ ਉਡਾਵੇਗਾ ।
 ਬਿਜਲੀ ਪਈ ਅਚਾਣਕੇ ਤੈਂ ਮੈਂ ਦੇ ਸਿਰ ਆ ।
 ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਭੀ ਆਖ ਸੁਣਾ ।
 ਜੇ ਕੁਝ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹੌਸਲਾ ਕਦਮ ਧਰੀਂ ਮੈਦਾਨ ।
 ਜੇ ਡਰਦੇ ਨਸ ਆਵਣਾ, “ਚੜ੍ਹਾਂ ਨ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ।”
 ਸੁਣ ਕਹਿਆ ਅਦੀਸ ਨੇ, ਐ ਕਾਰਨ ਦੇਉ ਬੰਦ ।
 ਸੁੰਬਾਂ ਹੇਠ ਲਤਾੜਸਾਂ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ੀਦ³ ।
 ਭਾਵੇਂ ਹਮਜਾ ਲੱਖ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੱਢਾਂ ਤਲਵਾਰ ।
 ਇਕ ਨ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਾਵਸੀ ਲਸਕਰ ਥੀਂ ਅਸਵਾਰ ।
 ਮਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਯਲ⁴ ਅਰਬੀ ਦੀ ਜਾਨ ।
 ਮੇਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰੀ ਸੁਹਰਤ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਭਲਕੇ ਦੇਖ ਮੁਕਾਬਿਲਾ ਤੇਗ ਮੇਰੀ ਦੀ ਜੇਤ ।
 ਲੈ ਕੇ ਲਸਕਰ ਕਾਹਿਰਾ⁵ ਹੋਕੇ ਪਵਾਂ ਸੁਚੇਤ ।
 ਵੇਖ ਜੁ ਮੇਰੀ ਮਰਦਮੀ⁶ ਕਿਸ ਹਿਕਮਤ ਦਾ ਭੇਤ ।
 ਨਦੀਆਂ ਕੰਬਣ ਖੌਫ ਥੀਂ ਸੁਣ ਸੰਸਾਰ ਪਰੇਤ ।
 ਖੌਫਵੰਦੀ ਬਦਖਵਾਹ ਦੀ ਪਰ ਪਰ ਝਾੜੇ ਰੇਤ ।
 ਮੇਰੇ ਇੱਕੋ ਹਮਲਿਓਂ ਅਰਬ ਆਹੇ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ।
 ਹੁਣ ਦੱਸ ਭਾਈ ਕਾਰਨਾ ! ਇਹ ਕਿਸ ਦੇ ਅਸਵਾਰ ?
 ਤੇਰੇ ਹਨ ਯਾ ਅਰਬ ਦੇ, ਯਾ ਕੋ ਚੌਰ ਚਕਾਰ ?”
 ਕਹਿਆ, ‘ਖਾਦਿਮ⁷ ਅਰਬ ਦੇ ਅਏ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਘੱਲੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੈਣ ਹਕੀਕਤ ਹਾਲ ।”
 ਕਹਿਆ ਸ਼ਾਹ ਅਦੀਸ ਨੇ, ‘ਇਹ ਭੀ ਆਖ ਸੁਣਾ ।
 ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਵਰਤੀਏ ਵਰਤਾਰਾ ਫਰਮਾ ?”
 ਕਾਰਨ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕਤਲ ਥੀਂ ਜਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੱਡ ।
 ਨੱਕ ਸਣੇ ਕੰਨ ਵੱਢ ਕੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰੋਂ ਕੱਢ ।”

1. ਖ਼ਸਲਤ, ਸੁਭਾਓ 2. ਮਕਾਰੀ, ਦਗ਼ਾਬਾਜ਼ੀ 3. ਭਾਵ-ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 4. ਜੌੜੇ 5. ਕਹਿਰੀ 6. ਬਹਾਦੁਰੀ 7. ਨੌਕਰ ।

ਸੁਣ ਇਸਤ ਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਖਫਾ¹ ।
 ‘ਕਿਸ ਸ਼ੇਖੀ ਤੇ ਕਾਰਨਾ ! ਕਰਦੇਂ ਏਡ ਜਫਾ² ?
 ਨਰਮੀ ਵੇਖ ਅਮੀਰ ਦੀ, ਬਖਸ਼ੀ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ।
 ਨਾਲੇ ਇਕ ਸੌ ਆਦਮੀ ਕੀਤਾ ਨਾਲ ਰਵਾਨ ।
 ਹੱਕ ਅਦਾਈ³ ਲੁਤਫ⁴ ਦੀ ਹੁਕਮ ਚੜ੍ਹਾਵੇਂ ਸਖਤ ।
 ਕੌਣ ਕੋਈ ਬੇਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਤੈਂ ਜੇਹਾ ਬਦ ਬਖਤ⁵ ?’
 ਜਾਂ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਆਖੀ ਏਹ ਕਲਾਮ ।
 ਕਾਰਨ ਤੇ ਆਦੀਸ ਭੀ ਹੋਏ ਚੁਪ ਤਮਾਮ ।
 ਫੇਰ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ।
 ‘ਖਿਲਅਤ ਦੇਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਏਹ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ।’
 ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਅਦੀਸ ਨੇ ਦੇ ਖਿਲਅਤ ਇਨਾਮ ।
 ਘੱਲੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਮੌੜ ਸਵਾਰ ਤਮਾਮ ।
 ਖਿਲਅਤ ਲੈ ਕੇ ਆਂਵਦੇ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਸਵਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਹਕੀਕਤ⁶ ਸਾਰ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਵਾਹ ਵਾ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ।
 ਐਸੇ ਮਰਦ ਨ ਹੋਵਣੇ, ਰਹਿਮਤ⁷ ਥੀਂ ਮਾਯੂਸ⁸ ।
 ਨਾਲੇ ਕਸਮ ਅਲਾਹ ਦੀ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਗਸਤਮ ਕਾਰਨ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂ ਬੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਹਥਿਆਰੋਂ ਹੈ ਮਰਦ ਦੀ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਪੈਕਾਰ⁹ ।
 ਨਾ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ¹⁰ ।
 ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਰੁੱਕਾ ਹੋਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਦਿੱਤਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ, ‘ਲੈ ਜਾ, ਲਿਆ ਜਵਾਬ ।’
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਖਤ ਲੈ, ਤੇ ਸਤ ਛਾਲਾਂ ਲਾ ।
 ਉੱਪਰ ਦਰੇ ਅਦੀਸ ਦੇ ਕਰਦਾ ਆਣ ਨਿਦਾ¹¹ ।
 ‘ਜਾ ਕੇ ਕਹੋ ਅਦੀਸ ਨੂੰ ਦਰਬਾਨੋ ! ਝਬ ਜਾ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ¹² ਨੂੰ ਆਂਦਾ ਸੱਦ ਬੁਲਾ ।’
 ਕਰਦੇ ਖਬਰ ਅਦੀਸ ਨੂੰ ਜਾ ਓਵੇਂ ਦਰਬਾਨ ।
 ‘ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਆਵਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ¹³ ।
 ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛੇ, ‘ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ?’ ਕਾਰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਰੋ ।
 ‘ਉਮਰ ਨ ਹੁੰਦਾ, ਹਮਜ਼ਿਓਂ ਖੋਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋ ।
 ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੋਂਵਦੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਆਫਤ ਹੈ, ਦੁਖ ਦਰਦ ਹੈ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਹੈ ਅੱਯਾਰ ।

1. ਗੁੱਸੇ 2. ਜੁਲਮ, ਸਿਤਮ 3. ਹੱਕ ਅਦਾ ਕਰਨਾ, ਹੱਕ ਦੇਣਾ 4. ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਾਵ 5. ਮੰਦ ਭਾਗ
 6. ਹਾਲ, ਸਮਾਚਾਰ 7. ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 8. ਨਿਰਾਸ 9. ਲੜਾਈ 10. ਲੋੜ 11. ਆਵਾਜ਼ 12. ਚੁਸਤ
 ਚਾਲਾਕ 13. ਪਰਵਾਨਗੀ ।

ਝਗੜਾ ਹੈ ਯਾ ਜੰਗ ਹੈ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ।
 ਠੂਹਾਂ ਹੈ ਯਾ ਸੱਪ ਹੈ, ਲੁੰਬੜ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਚੋਰ ਉਚੱਕਾ ਧਾੜਵੀ ਮਸਖਰਿਆ ਦਾ ਭੰਡ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਦਿਲ ਜਾਨ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਤਤੇ ਵਿੱਚ ਖੰਡ ।
 ਦਿੱਤਾ ਇਜ਼ਨ¹ ਅਦੀਸ ਨੇ, ਘਲੋ, ਅੰਦਰ ਵਾਰ ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਹੈ ਜਿਸ ਆਖਦੇ ਲੁੰਬੜ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਾਂ ਉਮਰ ਨੂੰ. ਉਮਰ ਰਹੇ ਦਿਨ ਚਾਰ ।
 ਯਾ ਤੇ ਮਾਰਾਂ ਜਾਨ ਥੀਂ ਇਹ ਵੈਰੀ ਦਾ ਯਾਰ ।”
 ਪਾਇਆ ਇਜ਼ਨ ਅਯਾਰ ਨੇ, ਆਇਆ ਅੰਦਰਵਾਰ ।
 ਜਾਇ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ਸਲਾਮ ਪੁਕਾਰ ।
 ਵੇਖ ਅਦੀਸ ਖਸੀਸ² ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਜੋਸ਼ ਹਜ਼ਾਰ ।
 “ਕਿਉਂ ਬੇ ਅਦਬਾ ਅਰਬੀਆ ! ਦਿੱਤੇ ਅਦਬ ਵਿਸਾਰ ?
 ਕੀਤੋ ਮੇਰੇ ਪਹਿਲਵਾਂ ਤਾਈਂ ਆਣ ਸਲਾਮ ?
 ਕਿਉਂ ਮੇਰੀ ਤਾਜ਼ੀਮ³ ਨਾ ਕੀਤੀ ਆਣ ਗੁਲਾਮ ?”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ਹੈ ਮਰਦ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸਲਾਮ ਕਦੀਮ⁴ ।
 ਨਾਮਰਦਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੀ ਨਾਂਹ ਕਰੇ ਤਾਜ਼ੀਮ ।”
 ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਅਦੀਸ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਭੁੱਜ ਕਬਾਬ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਾਰੋ ਮਸਖਰੇ ਤਾਈਂ ਪਕੜ ਸ਼ਿਤਾਬ ।”
 ਚਹੂੰ ਤਰਫਾਂ ਥੀਂ ਪਹਿਲਵਾਂ ਪਏ ਉਮਰ ਤੇ ਧਾ ।
 ਤੇਗ ਲਈ ਹੱਥ ਉਮਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਬਹੁਤ ਫਨਾ ।
 ਜਾਂ ਜਾਤਾ ਜੋ ਆਂਵਦੇ ਬਾਜ ਨਹੀਂ ਗੁਮਰਾਹ ।
 ਮਾਰੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ⁵ ਦਾ ਕੀਤੇ ਕਈ ਸਵਾਹ ।
 ਮਰਦ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਰ⁶ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ‘ਦੇਓ ਦੇਉ ਆਖਦੇ ਨੱਸ ਟੁਰੇ ਮੁਰਦਾਰ’ ।
 ਫੇਰ ਉਮਰ ਨੇ ਸੁੱਟਿਆ ਰੁੱਕਾ ਤਰਫ ਅਦੀਸ ।
 ਕਹਿਆ ਜਵਾਨ ਅਦੀਸ ਨੇ, ‘ਜਾਹ, ਐ ਉਮਰ ਰਈਸ !
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਰਾਂਗਾ ਭਲਕੇ ਤੈਂਥੀ ਜੰਗ ।
 ਸੁਲਹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਚਾਂਹਵਦਾ, ਹੈ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਨੰਗ ।”
 ਲਿਆ ਜਵਾਬ ਅਦੀਸ ਦਾ ਟੁਰਿਆ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਕੀਤਾ ਸਾਰਾ ਆਇਕੇ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਬਿਆਨ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਉਠ ਅਦੀਸ ਨੇ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਲਇਆ ।
 ਤਬਲ ਵਜਾਏ ਜੰਗ ਦੇ, ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਗਇਆ ।
 ਏਧਰ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਤਿਆਰ ।
 ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦੀ ਹੋ ਆਈ ਅਸਵਾਰ ।

1. ਹੁਕਮ 2. ਨਾਲਾਇਕ 3. ਮਾਣ ਸਤਕਾਰ 4. ਪੁਰਾਤਨ 5. ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ 6. ਅੱਗ ।

ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਅਮੀਰ ਦੀ ਫੌਜ ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਜਾਲੀ ਜਾਨ ਹਸੂਦ¹ ਦੀ ਜ਼ੀਨਤ ਜ਼ੇਬ² ਸਿੰਗਾਰ ।
 ਕਰਨ ਸਫਾਂ ਆਰਾਸਤਾ³, ਸਾਫ ਕਰਨ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤਬਲ ਵਜਾਏ ਜੰਗ ਦੇ ਕਰਦੇ ਜੋਸ਼ ਜਵਾਨ ।
 ਰਣ ਅੰਦਰ ਕੁਫਾਰ⁴ ਥੀਂ ਆਇਆ ਇਕ ਸਵਾਰ ।
 ਵਿਚ ਮੈਦਾਨੇ ਆਇਕੇ ਉੱਚੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ।
 ਮੈਂ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਹਾਂ ਦੋਸਤ ਖਾਸ ਅਵਾਮ ।
 ਵਾਕਿਫ ਤੇ ਨਾਵਾਕਿਫਾਂ ਤਾਂਈਂ ਦੱਸਾਂ ਨਾਮ ।
 ਘੱਲ, ਅਰਬ ਦੇ ਵਾਲੀਆ ! ਮਰਦ ਜਵਾਨ ਲੜੇ ।
 ਯਾ ਨੱਸੇ, ਯਾ ਜ਼ਖਮ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਝੜੇ ।
 ਸ਼ੇਰ ਸਿਯਹ⁵ ਤਨ ਹਿੰਦ ਦੇ ਸ਼ਰਨ ਦੀਪੀ ਸ਼ਰਦਾਰ ।
 ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼, ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ‘ਜੁਗ ਜੁਗ ਤੇਰੇ ਤਾਲਿਆ⁶ ਜਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਜਵਾਨ ।
 ਰੁਖਸਤ ਦਿਹੋ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਉਸ ਯੂਨਾਨੀ ਮਰਦ ਥੀਂ ਕਰਾਂ ਲੜਾਈ ਜਾ ।
 ਖੰਡਾ ਜ਼ਰਾ ਵਜਾਇਕੇ ਦੋ ਹੱਥ ਦਿਆਂ ਦਿਖਾ ।’
 ਸੌਂਪ ਖਦਾ ਨੂੰ ਟੋਰਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਲੰਧੌਰ ।
 ਹਾਥੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਖੂਨੀ ਤੌਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਲਈ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਦੇ ਨਿਕਲੇ ਖੜਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਜਵਾਨ ?’³
 ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਕੀ, ਕੌਣ ਹੈਂ, ਸੱਚ ਸੁਣਾ, ਮਕਬੂਲ ?
 ਬਾਝ ਦਸਾਏ ਨਾਮ ਦੇ ਮਤ ਹੋਵੇਂ ਮਕਤੂਲ⁷ ।’
 ਕਹਿਆ, ‘ਮੈਂ ਲੰਧੌਰ ਹਾਂ, ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਸਾਦਾਨ ।
 ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਾਇਰ ਹਿੰਦ ਦੇ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਨ⁸ ।
 ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ।
 ਸਰਕਸ਼⁹ ਹਰ ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੇਰਾ ਭਰਨ ਖਿਰਾਜ ।
 ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਦੀ ਧੁੱਮ ਹੈ ਸੁਣ ਲੈ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਧਰਤਿ ਕਦਮ ਥੀਂ ਡੋਲਦੀ ਤੋਂ ਹਮਾਰੀ ਸ਼ਾਨ ।’
 ਸੁਣ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ ਲਈ ਹੱਥ ਚਾ ।
 ਪੂਰੇ ਸੱਤ ਸੌ ਮਣਾਂ ਦੀ ਰਖਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਸਦਾ ।
 ਚਾ ਮਾਰੀ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਆਣ ਵਜੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ।
 ਸੁਅਲੇ ਆਤਿਸ ਨਿਕਲੇ ਢਾਲੋਂ ਤੁਰਤ ਨਾਲ ।
 ਫੇਰ ਮਾਰੀ ਲੰਧੌਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਵਿੱਚ ਲਸਕਰ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਗਈ ਸਦਾ¹⁰ ।

1. ਹਸਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਵਿਰੋਧੀ) ਦੀ 2. ਸਜਾਵਟ ਤੇ ਸਜਧਜ 3. ਸੰਵਾਰੀਆਂ 4. ਕਾਫਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
 5. ਸਿਆਹ, ਕਾਲਾ 6. ਰੱਬ ਕਰੇ 7. ਕਤਲ 8. ਚਲਦਾ, ਜਾਰੀ 9. ਬਾਗੀ 10. ਅਵਾਜ਼ ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਸਦ ਸਿਕੰਦਰੀ ਜੇ ਇਸਤ ਫਤਾਨੂਸ ।”
 ਤਾਂ ਭੀ ਤਨ ਥੀਂ ਜਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਜ ਗਈ ਲੈ ਚੂਸ ।
 ਪਰ ਯੂਨਾਨੀ ਰਹਿਆ ਸੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਹੱਸ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ, ਐ ਲੰਧੌਰ ਜਵਾਨ !
 ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਸੁਣਿਆ ਕੁੱਵਤ ਮੰਦ ।
 ਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰੋਂ ਤੁੱਧ ਥੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ ਦੋ ਚੰਦ¹ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਚਲਾਏ ਵਾਰ ।
 ਰਾਤ ਗਈ ਪੈ ਲੜਦਿਆਂ, ਕਿਨੇ ਨ ਖਾਧੀ ਹਾਰ ।
 ਮੁੜ ਆਏ ਵਲ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਮੈਦਾਨੋਂ ਮਰਦਾਨ ।
 ਫੇਰ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਭੀ ਸੁਬਹ² ਗਇਆ ਮੈਦਾਨ ।
 ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀ ਏਧਰੋਂ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੇ ਪਹਿਨ ਲਏ ਹਥਿਆਰ ।
 ਉੱਠ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਦੀ ਜਾਇ ਕੇ ਗਰਦ ਉਡਾਵਾਂ ਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਮਾਹ, ਐ ਉਮਰ ਜਹਾਨ ।
 ਮਦਦ ਤੇਰੀ ਜਾ ਹੋਸੀਆ ਖਾਲਿਕ³ ਰੱਬ ਰਹਮਾਨ ।”
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮਰਦਾ ! ਦੱਸ ਲੈ, ਹਮਜ਼ਾ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ?
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਹੀਂ ਮੈਂ ।
 ਮੈਂ ਸਿਰ ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਖਾਸਾ⁴ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਹਾਂ ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।’
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਲੜਿਆ ਕਲ ਲੰਧੌਰ ।
 ਜਿਸ ਦਾ ਕੱਦ ਅਜ਼ੀਮ⁵ ਹੈ, ਹੋਇਆ ਮੰਦਾ ਤੌਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਤਾਕਤ ਲੜਨ ਦੀ ਕਦੋਂ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ?
 ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਲੰਧੌਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਯੂਨਾਨੀਆਂ ! ਲਾਫਾਂ⁶ ਮੂਲ ਨ ਮਾਰ ।
 ਆਪੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵਸੀ, ਕਰ ਲੈ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ।’
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਗੁਰਜ ਥੀਂ ਵਾਰ ਚਲਾਇਆ ਕਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਢਾਲ ਤੇ ਲਿਆ ਸਮੂਲ ਸਹਾਰ ।
 ਗੁਰਜ ਵੱਜੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ ਫੌਜੀਂ ਸੌਰ ਪਿਆ ।
 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਉਮਰ ਦਾ ਘੋੜਾ ਧੱਸ ਗਇਆ ।
 ਘੋੜਾ ਆਇਆ ਛਾਲ ਥੀਂ ਧਰਤੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
 ਵਾਰ ਚਲਾਇਆ ਉਮਰ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਨ ਆਇਆ ਕਾਰ ।
 ਗੁਰਜਾਂ ਬਾਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੁੱਟ ਲੇਵਨ ਤਲਵਾਰ ।
 ਏਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਲੜਦਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।

1. ਦੁੱਗਣਾ, ਵੱਧ 2. ਸਵੇਰੇ 3. ਖਲਕਤ (ਦੁਨੀਆਂ) ਦਾ ਮਾਲਿਕ 4. ਖਾਸ ਸਭ ਤੋਂ ਦੰਗਾ 5. ਵੱਡਾ
 6. ਗੱਪਾਂ ।

ਦੋਵੇਂ ਮੁੜ ਕੇ ਫੌਜ ਵਲ ਆਏ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਮ ।
ਫੇਰ ਯੂਨਾਨੀ ਫਜ਼ਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਛੋੜ ਮੁਕਾਮ ।
ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਰਣ ਵਿੱਚ ਘੱਤ ਕਹਾ ।
‘ਹੋਰਾਂ ਘੱਲ ਨ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਖੁਦ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆ ।
ਤੇਰੀ ਵੀ ਅੱਜ ਮਰਦੁਮੀ ਵੇਖ ਲਵਾਂ ਅਜ਼ਮਾ ।
ਕੇਡਕੁ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ੋਰ ਹੈਂ, ਆ ਜਾ ਹੱਥ ਵਿਖਾ ।’
ਸੁਣ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਆਖਦਾ, ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਨੂੰ ।
‘ਘੋੜਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸਭ ਮੇਰੇ ਲੈ ਆ ਤੂੰ ।’
ਮੁਕਬਿਲ ਝੱਬ ਲਿਆਂਵਦਾ ਘੋੜਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ।
ਪਹਿਨ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਨੀਂ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਉਪਰ ਖਿੰਗ² ਦੇ ਖਿੰਗ ਯਲਕ³ ਤਵਾਨ⁴ ।
ਆਇਆ ਜੌਲੀ⁵ ਮਾਰਦਾ, ਆ ਵੜਿਆ ਮੈਦਾਨ ।
ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਵੱਲ ।
‘ਕਿਹੜਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਆਂਵਦਾ⁴ ਜਾਹ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਘੱਲ ।
ਇਹ ਹੈ ਜੰਗ ਬਹਾਦੁਰੀ, ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਆਸਾਨ ।
ਕਿਉਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਲਦਾ, ਆਪ ਬਚਾਵੇਂ ਜਾਨ !’
ਕਹੇ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਨੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਕਲਾਮ ।
‘ਹਮਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ, ਹੈ ਮੇਰਾ ਹੀ ਨਾਮ ।’
ਸੁਣ ਯੂਨਾਨੀ ਰਹਿ ਗਇਆ ਹੈਰਤ⁶ ਵਿੱਚ ਖਾਮੋਸ਼⁷ ।
ਸ਼ੇਰ ਬੜਾ ਸੂ ਸ਼ੇਰ ਥੀਂ, ਕੱਦ ਸਹੇ ਦਾ ਗੋਸ਼⁸ ।
‘ਮੈਂ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ੇਰ ਹਾਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
ਖਾ ਜਾਵਾਂ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ।
ਗੁਲ¹⁰ ਰੁਖਸੀਰਾ¹¹ ਅਰਬੀਆ, ਨਰਮ ਤੇਰੇ ਹਥਿਆਰ ।
ਕਰ ਲੈ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਤੇ, ਲਾਹ ਲੈ ਦਿਲੋਂ ਬੁਖਾਰ ।
ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਸਾਬਤ ਦਿਆਂ ਨਿਘਾਰ ।
ਮਗਜ਼ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਕਿਬਰ¹² ਦਾ ਦੇਵਾਂ ਅਸਰ ਉਤਾਰ ।
ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਲਡਿੱਕੜੀ, ਹੋ ਆਇਓਂ ਅਸਵਾਰ ।
ਵਾਰ ਚਲਾ, ਫਿਰ ਦੇਖ ਲੈ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਪੈਕਾਰ ।’
ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਕਦੇ ਨਾ ਅੱਵਲ ਵਾਰ ਕਰਾਂ¹³ ।
ਏਹੋ ਰਸਮ ਕਦੀਮ ਹੈ, ਜਾਂ ਪੈਕਾਰ ਕਰਾਂ¹⁴ ।’
ਚਾ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਕੀਤਾ ਵਾਰ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਕੁਝ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਉਪੱਰ ਢਾਲ ਸਹਾਰ ।

1. ਟੋਲਾ, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਰਾਬਾ 2. ਘੋੜਾ 3. ਖਿੰਗ (ਘੋੜਿਆਂ) ਦਾ ਯਲਕ (ਸਿਰਤਾਜ) 4. ਤਾਕਤਵਰ 5. ਹੈਰਾਨਗੀ 6. ਚੁੱਪ 7. ਕੰਨ 8. ਸਹੇ 9. ਫੁੱਲ 10. ਬੁਲ੍ਹ 11. ਹੰਕਾਰ 12. ਪਹਿਲਾਂ 13. ਲੜਾਈ 14. ਤੇਜ਼-ਤਲਵਾਰ ।

ਫੇਰ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 “ਹੁਣ ਸ਼ੇਰਾ ਫੌਲਾਦੀਆ । ਵਾਰ ਚਲਾ ਲੈ ਤੂੰ ।”
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਐ ਯਾਰ !
 ਪੈ ਦਰ ਪੈ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਤੂੰ ਹੁਣ ਕਰ ਲੈ ਇਕਵਾਰ ।”
 ਸੁਣ ਯੂਨਾਨੀ ਮਾਰੀਆਂ ਭੀ ਦੋ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਹੋਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਬਰ ਨਾ ਯੂਨਾਨੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ।
 ਚਾਈ ਗੁਰਜ਼ ਹੁਸ਼ਾਮ ਦੀ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਮਾਰੀ ਲੱਗੀ ਢਾਲ ਤੇ ਹੋਇਆ ਸ਼ੋਰ ਤਮਾਮ ।
 ਤੇ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਦਾ ਅਸਪ ਹੋਇਆ ਟੁਟ ਦੋ ।
 ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਝੜ ਮਰਦ ਭੀ ਪਿਆ ਅਪੁੱਠਾ ਹੋ ।
 ਡਿਗਦੇ ਸਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਧੂਹ ਲਈ ਸਮਸਾਮ¹ ।
 ਚਾਹਿਆ ਖਿੰਗ² ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਦਮ³ ਕਰਾਂ ਕਤਲਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਤੋਂ ਘੋੜਿਓਂ ਖੜਾ ਪਿਆਦਾ ਆ ।
 ਹੋਇਆ ਆਪ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਦਿੱਤਾ ਅਸਪ⁴ ਹਟਾ ।
 ਮਾਰੀ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਤੇਗ ਧਸੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ, ਤੋੜੀ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਕਬਜ਼ਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ।
 ਕੀਤਾ ਰੱਦ ਅਮੀਰ ਨੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਪਿਆ ਫਿਲਹਾਲ⁵ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਏ ਦੌੜ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਉਠਾ ।
 ਲੈ ਪਾਇਆ ਵਿੱਚ ਤੋਬਰੇ, ਟੁਰਿਆ ਲਸਕਰ⁶ ਦਾ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ‘ਤੂੰ’ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈਂ ਕੌਣ ?
 ਲੈ ਟੁਰਿਆ ਹੈ ਵੇਖਦੇ ਕਬਜ਼ਾ ਆਵਾਗੌਣ ।
 ਕਹਿਆ, ‘ਪੁਛ ਜਹਾਨ ਥੀਂ ਮੇਰਾ ਏਹੋ ਕੰਮ ।
 ਜੁ ਕੁਝ ਗਿਰੇ ਸੈਦਾਨ ਮੇਂ ਉਸ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਹਮ ।
 ਗਿਰਾ ਯਹੀਂ ਸੌ ਲੀਆ ਹਮ, ਕਮਲੇ ! ਬਕੇਂ ਕਿਆ ?
 ਮਤ ਬੋਲੋ ਰੇ ਬਾਵਰੇ⁷ ! ਗਿਆ ਸੌ ਅੰਤ ਗਿਆ ।
 ਤੁਮਰੀ ਸੂਝਾ ਨਿਰਧਨੀ, ਹਮਰੀ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ ।
 ਕਬ ਸੁਨਿਆ ਤੈਂ ਜੀਉੜਾ, ਹਮਰਾ ਸੂਝ ਗਿਆਨ ?
 ਨਾਹੀਂ ਮਾਲਿਕ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਹੀਂ ਪੈਨਸਨ ਖਵਾਰ ।
 ਤੇ ਨਾ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੇਰਾ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ।
 ਸੈਦਾਨਾਂ ਦੀ ਖਾਂਵਦਾ ਖੱਟੀ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ।
 ਮੁੱਦਤ ਦਾ ਮੈਂ ਕਾਰ ਇਹ, ਵਰਜਿਆ ਨਾ ਕਿਸੇ ।
 ਸਾਨੂੰ ਸੁਖਾਂ ਸੁਖਦਿਆਂ ਏਹ ਦਿਨ ਘੱਲੇ ਰੱਬ ।
 ਕੁਝ ਨ ਕਹਿ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ! ਲੜ ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਝੰਬ ।”

1. ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ 2. ਘੋੜੇ 3. ਵੇਰ 4. ਘੋੜਾ 5. ਹੁਣ, ਤੁਰਤ ਹੀ 6. ਵਲ 7. ਪਾਗਲ ।

ਸੁਣ ਯੂਨਾਨੀ ਖਫਾ ਹੋ ਸਿਸਤੇ ਰੱਖੇ ਤੀਰ ।
 'ਮਾਰ ਗਵਾਵਾਂ ਅਰਬੀਆਂ ! ਤਨ ਮਨ ਜਾਸੀ ਚੀਰ ।
 ਕਬਜ਼ਾ ਮੇਰਾ ਸੱਟ ਦੇ, ਹੋਰ ਨ ਕਰ ਤਕਰਾਰ ।
 ਜੇ ਤੇਰੀ ਅੱਜ ਮੌਤ ਹੈ, ਜੋ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਕਰ ਯਾਰ ।
 ਮੁਨਕਿਰ¹ ਹੈਂ ਜੇ ਹੱਕ ਥੀਂ, ਬੈਠੋਂ ਘੱਤ ਅੰਧੇਰ ।
 ਹੱਕ ਮੇਰੇ ਤੇ ਝਗੜਦੋਂ, ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਦਲੇਰ ?"
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸਾਮੁਣੇ ਕਰੇ ਜਵਾਬ ਖਲੋ ।
 ਢਾਲ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕਾਗਜ਼ੀ ਖੜਾ ਮੁਕਾ ਬਿਲ ਹੋ ।
 ਵੇਖ ਟੁੱਟੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਹਸ ਹਸ ਮਰਦ ਕਹੇ ।
 'ਰਹੇ ਨ ਮਾਲਿਕ ਢਾਲ ਦਾ, ਨਾ ਏਹ ਢਾਲ ਰਹੇ ।"
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਤੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਮੁਫਤ ਨ ਵਕਤ ਗਵਾ ।
 ਸ਼ੇਰ ਵਸ਼ਾਂ² ਯੂਨਾਨੀਆਂ ! ਤੀਰ ਚਲਾ ਦਿਖਲਾ ।"
 ਸਣ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੀਰ ਰਿਹਾ³ ।
 ਉਮਰ ਲਗਾਈ ਢਾਲ ਤੇ ਝੜਿਆ ਤੀਰ ਖਤਾ⁴ ।
 ਉਮਰ ਪੱਤਰ ਚਕ ਮਾਰਿਆ, ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਭੱਜ ਗਿਆ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਡਿਗ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਿਆ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਲੈ ਮਾਰਿਆ ਹੋਰ ਉਮਰ ਨੂੰ ਤੀਰ ।
 ਉਹੋ ਹਾਲਾ ਦੇਖਿਆ ਖੜਾ ਰਹਿਆ ਦਿਲਗੀਰ ।
 'ਐ ਮਰਦਾ ! ਯੂਨਾਨੀਆ !' ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਮ ਰਸੂਲ⁵ ।
 ਉਮਰ ਬਲਾਇ ਅਜ਼ੀਮ⁶ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੇੜ ਨ ਮੂਲ ।
 ਸੀਸ ਮਹਲ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਅੱਵਲ ਸੰਗ ਨ ਮਾਰ ।
 ਇਕੋ ਸੰਗ⁷ ਹਰੀਫ ਦਾ ਖਾਨਾ ਕਰੇ ਖੁਆਰ ।
 ਅੱਗੇ ਵਾਰੇ ਉਮਰ ਦੇ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ਕੋ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਕਦੀ ਨ ਆਵਸੇਂ, ਮੁਫਤ ਖੁਆਰ ਨਾ ਹੋ ।"
 ਯੂਨਾਨੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, 'ਇਹ ਸੱਚੀ ਹੈ ਗੱਲ ।
 ਇਸ ਆਫਤ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਮੌੜ ਪਿਛਾਂਹਾ ਘੱਲ ।
 ਕਬਜ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਬੇ-ਮਿੰਨਤ ਅਹਿਸਾਨ ।"
 ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਫੌਜ ਵਲ, ਆਇਆ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਫਿਰ ਯੂਨਾਨੀ ਜੋਸ਼ ਕਰ ਪੌਂਦਾ ਤਰਫ ਅਮੀਰ ।
 ਤੇਗੋਂ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਦਾ ਗੋਸ਼ਾ⁸ ਸੁੱਟੇ ਚੀਰ ।
 ਥੋੜਾ ਜ਼ਖਮ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਬੇ-ਮਾਲੂਮ ।
 ਚਾਹਿਆ ਪਕੜ ਹਰੀਫ⁹ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕਰੇ ਮਾਦੂਮ¹⁰ ।

1. ਇਨਕਾਰੀ 2. ਸ਼ਕਲ, ਸ਼ਬੀਹ 3. ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ 4. ਅਜ਼ਾਈਂ ਗਿਆ 5. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ
 6. ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ 7. ਵਿਰੋਧੀ 8. ਨੁਕਰ, ਇਕ ਕਿਨਾਰਾ 9. ਵਿਰੋਧੀ 10. ਨਾਸ਼ ।

ਯੂਨਾਨੀ ਦੀ ਕਮਰ ਥੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਪਕੜ ਦੁਵਾਲ¹ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਸਾਂ ਰੱਖੀਂ ਸੁਰਤ ਸਮੁਾਲ ।’
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਤਿਫਲ² ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਮੂਲ ।
 ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਅਰਿਓਂ ਹੋਵਾਂ ਹਾਲ ਮਲੂਲ³ ।’
 ਉਮਰ ਉਤਾਹਾਂ ਸੁੱਟਦਾ ਸਿਰ ਥੀਂ ਟੋਪ ਉਤਾਰ ।
 ਅਪਨਾ ਆਪ ਸਮੁਾਲਦੇ ਅਰਬੀ ਸਮਝ ਇਸ਼ਾਰ⁴ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਸ਼ੋਰ ਗਿਆ ਅਸਮਾਨ ।
 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਥਰ ਥਰ ਕਰੇ ਜਹਾਨ ।
 ਸ਼ੋਰ ਬਘੇਲੇ ਜੰਗਲੋਂ ਨੱਸੇ ਛੋੜ ਮੁਕਾਮ ।
 ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਅਦੀਸ ਦੇ ਪਿਆ ਤਜ਼ਲਜ਼ਲ⁵ ਆਮ ।
 ਭੀ ਇਸ਼ਤਫਤਾਨੂਸ ਦੇ ਸੁਸਤ ਪਏ ਐਜ਼ਾ⁶ ।
 ਕਮਰੋਂ ਪਕੜ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲਇਆ ਜਵਾਨ ਉਠਾ ।
 ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਫੇਰ ਕੇ ਧਰਤ ਸੁੱਟੇ ਪਟਕਾ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੋੜਿਆ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ।
 ਦੂਜਾ ਭਾਈ ਓਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਦਸ ਤਫਤੂਸ ।
 ਜਾਂ ਉਸ ਡਿੱਠਾ ਪਕੜਿਆ ਵੀਰ ਇਸ਼ਤਫਤਾਨੂਸ ।
 ਰਣ ਵਿੱਚ ਘੋੜਾ ਫੇਰ ਕੇ ਆਣ ਚਲਾਇਆ ਵਾਰ ।
 ਕਮਰੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਫੇਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਲੈ ਕੇ ਦੋੜ ਗਿਆ ।
 ਫੇਰ ਨ ਆਇਆ ਸਾਮੁਣੇ ਮਰਦ ਕੋਈ ਮੈਦਾਨ ।
 ਆ ਲੱਥਾ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਅਰਬੀ ਸ਼ੋਰ ਜਵਾਨ ।
 ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਵਾਂਵਦਾ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਜਵਾਨ ।
 ‘ਕਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ, ਮੈਂ ਮਰਦੋ ! ਮੈਦਾਨ ?’
 ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਸਾਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ ।
 ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਮਰਦੁਮੀ⁷ ਜਾਨ ਅਸਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ।’
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਆਖਦੇ ਆਲਿਮ⁸ ਦੇ ਦਾਨਾ⁹ ।
 ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਯਾ ਮਰਦ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ।
 ਦੋਹਾਂ ਤਾਈਂ ਪਕੜਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰ ।
 ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਂਵਦਾ ਖਿਲਅਤ¹⁰ ਜ਼ੀਨਤ ਦਾਰ¹¹ ।
 ਉੱਪਰ ਜ਼ੌਰੀ¹² ਕੁਰਸੀਆਂ ਪਕੜ ਬਹਾਏ ਜਾਰ ।

1. ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ 2. ਬੱਚਾ 3. ਰੰਜ 4. ਇਸ਼ਾਰਾ, ਇੰਗਤ 5. ਭੁਚਾਲ 6. ਅੰਗ 7. ਬਹਾਦੁਰੀ
 8. ਦੁਨੀਆਂ 9. ਅਕਲਮੰਦ 10. ਸਿਰਪਾਉ 11. ਸੋਭਨੀਕ 12. ਸੁਨਹਿਰੀ ।

ਬਾਅਦ ਤੁਆਮੋਂ¹ ਆਖਦਾ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ‘ਐ ਮਰਦੋ ! ਯੂਨਾਨੀਓ ! ਹੱਸੋ ਬਰਖੁਰਦਾਰ² ।
 ਦੱਸੋ, ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਸ਼ਾਹ ਅਦੀਸ ਦਲੇਰ ?
 ਸੁਲਹ ਕਰੇ ਯਾ ਕਰੇਗਾ ਜੰਗ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਫੇਰ ?’
 ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਸਾਡੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਲੜਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ।
 ਸੁਲਹ ਕਰੇਗਾ ਤੁਸਾਂ ਥੀਂ ਹੁਣ ਉਹ ਖਵਾਹ ਮਖਵਾਹ³ ।
 ਓਧਰ ਜਾਂ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਨੱਸ ਅਦੀਸ ਗਿਆ ।
 ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ, ‘ਹੁਣ ਤਦਬੀਰ ਕਿਆ ?
 ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਂ⁴ ਹਮਜ਼ੇ ਪਕੜ ਲਏ ।
 ਹੁਣ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਓਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਪਏ ।
 ਸੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਜੰਗ ਤਮਾਮ ।
 ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪਰ ਆਵਸੀ ਗਾਲਿਬ ਅਰਬ ਇਮਾਮ⁵ ।’
 ਕਾਰਨ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ਬਦ ਬਾਤਨ⁶ ਬਦਜ਼ਾਤ⁷ ।
 ਸਤ ਖੂਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕੱਢੋ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ।
 ਪੜਲੀ ਛੱਤ ਪਵਾਇ ਕੇ, ਉਪਰ ਖਾਕ ਪਵਾ⁸ ।
 ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਥੀਂ ਜਾਗਾ ਦਿਓ ਰਲਾ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਸਾਂ, ਕਹਿਸਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਆ ਖੁਦ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀਆ ! ਮੈਥੀਂ ਲੜ ਲੈ ਤੂੰ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਆਵਸੀ ਪੌਜੀ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਫੌਜ ਨੂੰ ਖਾਕ ਸੁਟਣ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ।
 ਭਰ ਦੇਵਣ ਉਸ ਖੂਹ ਨੂੰ ਵਿੱਚੇ ਦੇਣ ਦਬਾ ।
 ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੋਗੁ ਫਨਾ ।
 ਜਾਨ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਦੇਵਣ ਮੁਫਤ ਗਵਾ ।
 ਸ਼ਾਕੀ ਲਸਕਰ ਓਸ ਦਾ ਮੁੜੇ ਪਿਛਾੜੀ ਦਾ ।’
 ਕਾਰਨ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਨੂੰ ਕਰੇ ਅਦੀਸ ਪਸੰਦ ।
 ‘ਤੂੰ ਹੈਂ ਭਾਈ ਕਾਰਨਾਂ ! ਕਾਮਿਲ⁹ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ¹⁰ ।’
 ਖੂਹੇ ਸਤ ਕਢਵਾਂਵਦਾ, ਰਾਤੋ ਰਾਤੀਂ ਸ਼ਾਹ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਫੇਰ ਵਜਾਂਵਦਾ ਜੰਗੀ ਤਬਲ ਤਬਾਹ ।
 ਸੁਣਕੇ ਸ਼ੋਰ ਨਕਾਰਿਆਂ ਹੋ ਹਮਜ਼ਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਵੇਖੇ ਆ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਹੈ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਜਾਂ ਸੌਗੰਦ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਈ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਬਦਨ ਮੁਬਾਰਕ ਉੱਪਰੋਂ, ਲਾਹ ਸੁੱਟੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਢਾਲ ਲਈ ਹੱਥ ਕੋਰੜਾ, ਗਇਆ ਸਵਾਰ ਅਮੀਰ ।
 ਸਤ ਖੂਹਾਂ ਥੀਂ ਪਾਰ ਸੀ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਸਰੀਰ¹¹ ।

1. ਰੋਟੀ ਤੋਂ 2. ਵਧਦੇ ਫੁਲਦੇ ਰਹੋ (ਛੋਟੇਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਦੁਆ) 3. ਮੱਲੋਜ਼ੋਰੀ 4. ਘੁਲਾਟਾ, ਜੋਧਾ 5. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 6. ਦੁਸ਼ਟ-ਆਤਮਾ 7. ਬਦ ਤੁਖਮ 8. ਮਿੱਟੀ 9. ਪੂਰਾ 10. ਅਕਲਮੰਦ
 11. ਚਲਾਕ, ਬਦਮਾਸ਼ ।

ਪਹਿਲੇ ਜਿਸ ਦਮ ਖੂਹ ਦੇ ਘੋੜਾ ਪਾਸ ਗਇਆ ।
 ਅੱਗੇ ਮੂਲ ਨ ਲਹਿਆ ਰਖ, ਮੋੜ ਪਿਛਾਂਹ ਲਇਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਚਲਾਂਵਦਾ ਘੋੜਾ ਟੁਰੇ ਨ ਮੂਲ ।
 ਮਾਰ ਬਥੇਰਾ ਕੋਰੜੇ ਰਹਿਆ ਅੱਮ ਰਸੂਲ¹ ।
 ਤਾਜਿਆਨਾ² ਇਕ ਮਾਰਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ।
 ‘ਕੀ ਅੱਜ ਹੋਇਆ ਘੋੜਿਆ ! ਕਿਉਂ ਅੜ ਰਹਿਓਂ ਖਲੋ ?’
 ਕਾਰੀ³ ਲੱਗਾ ਕੋਰੜਾ, ਅਸਪ ਲਗਾਈ ਛਾਲ ।
 ਛੇ ਖੂਹੇ ਟੱਪ ਲੈ ਗਇਆ ਕਾਮਲ ਕੁਵਤ ਨਾਲ ।
 ਅਗਲੇ ਕਦਮ ਦੋ ਅਸਪ⁴ ਦੇ, ਗਏ ਸਤਾਂ ਥੀਂ ਪਾਰ ।
 ਪਿੱਛਲੇ ਕਦਮ ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ, ਖੂਹ ਸੱਤਵੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਉੱਤਰ ਹਮਜ਼ਾ ਘੋੜਿਓਂ ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਪਇਆ ।
 ਕੋਈ ਤਕੱਬਰ⁵ ਬੋਲਿਆ ਅੱਗੇ ਆ ਗਇਆ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਜ਼ਰਬ⁶ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮੂਲ ਨ ਆਈ ਕਾਰ ।
 ਢਾਲ ਸਿਰੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਦਾ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਖੰਜਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਲਿਆ ਇਕ ਵੱਲ ।
 ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਅਦੀਸ ਨੇ, ਕਾਫ਼ਿਰ ਪੌਂਦੇ ਚੱਲ ।
 ਪਾ ਮਿੱਟੀ ਕੁਫ਼ਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਖੂਹ ਦਬਾ ।
 ਜਾਤਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਗੁ ਫ਼ਨਾ ।
 ਪਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਏਸ ਥੀਂ ਜ਼ੋਰ⁷ ਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ।
 ਇਕ ਵਲ ਨਕ਼ਬ⁸ ਲਗਾਂਵਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਨਬੀ⁹ ।
 ਜਿਸ ਦਮ ਡਿੱਠਾ ਅਰਬੀਆਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਅਹਿਵਾਲ ।
 ਸਾਰੇ ਉੱਪਰ ਘੋੜਿਆਂ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਫਿਲਹਾਲ¹⁰ ।
 ਨਾਅਰੇ ਕਰਕੇ ਜਾ ਪਏ ਜਿਉਂ ਭੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ।
 ਲਈ ਅਦੀਸ ਖਬੀਸ¹¹ ਦੀ ਫੌਜ ਚੁਤਰਫੋਂ ਘੇਰ ।
 ਜਾਂ ਮਰਦਾਂ ਕਰ ਤੇਜ਼ੀਆਂ ਧੂਹ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਤਾਬ ਨਾ ਆਂਦੀ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ, ਨੱਸ ਗਏ ਖਾ ਹਾਰ ।
 ਫੌਜ ਵੜੀ ਵਿੱਚ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਣ ਕਾਰਨ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਦਰੇ ਵਿੱਚ ਖੰਦਕੇ ਕੀਤਾ ਆਬ¹² ਰਵਾਨ¹³ ।
 ਜਾਂ ਅਰਬੀ ਧਾਹ ਪਏ ਸੀ ਉੱਪਰ ਫੌਜ ਕੁਫ਼ਾਰ ।
 ਸੰਨ੍ਹ ਲਗਾ ਵਿੱਚ ਖੂਹ ਦੇ, ਵੜਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਅੰਦਰ ਖੂਹ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਹੀਂ ਮੂਲ ।
 ਕਿੱਧਰ ਗਾਇਬ¹⁴ ਹੋ ਗਿਆ ਰਹਿਆ ਉਮਰ ਮਲੂਲ¹⁵ ।

1. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 2. ਕੋਰੜਾ 3. ਡਾਢਾ 4. ਘੋੜੇ 5. ਹੋਕਾਰ ਦਾ ਵਚਨ 6. ਚੋਟ 7. ਦੁੱਖ 8. ਸੰਨ੍ਹ, ਪਾੜ 9. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ 10. ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ 11. ਪਲੀਓ, ਨਾਪਾਕ 12. ਪਾਣੀ 13. ਚਾਲੂ 14. ਗੁੱਪਤ 15. ਫੌਜ ।

ਤੈਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਧਰ ਇਕ ਸਿਰੇ ਦੇਖੇ ਹੈਰਤ ਗੀਨ¹ ।
 ਪੁਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਖੰਜਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਵਿੱਚ ਅੰਧੇਰੇ ਉਮਰ ਭੀ ਲੱਭ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਠੀਕ ।
 ਖੈਰ ਦਬਾਏ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਸੁਆ ਕੱਢ ਅਮੀਰ ਦੇ ਚੋਭੇ ਅੰਦਰ ਕੰਨ ।
 ਕਿਸ ਆਫ਼ਤ ਨੇ ਡੰਗਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਜ਼ੰਨ² ।
 ਚਕਮਕ³ ਕੱਢ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੋ⁴ ਕਰ ਡਿੱਠਾ ਫੇਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਖਿਆ ਪਿੱਛੇ ਖੜਾ ਦਲੇਰ ।
 ਕਹਿਆ ਹੱਸ ਅਮੀਰ ਨੇ, 'ਵਾਹ ! ਚੋਰਾ ! ਤੈਂ ਚਾਲ ।
 ਬਾਜ਼ੀ ਦੇਣੇਂ ਨਾ ਰਹਿਓਂ ਤੂੰ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਹਾਲ ।"
 ਉਮਰ ਪੁੱਛੇ, 'ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ?' ਕਿਹਾ, 'ਲਾਵਾਂ ਸੰਨ੍ਹ ।
 ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਲੇ ਅਦੀਸ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਲੈਸਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ।
 ਏਥੋਂ ਸ਼ਾਹ ਅਦੀਸ ਦਾ ਆਹਾ ਕਿਲਾ ਕਰੀਬ ।"
 ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤਦਾਂ ਅਜੀਬ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, 'ਏਹ ਅਸ਼ਾਡਾ ਕਾਮ ।
 ਵੱਲ ਚੰਗੇਰਾ ਸੰਨ੍ਹ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਤਮਾਮ ।"
 ਖੁੱਟਣ ਲੱਗਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਚਲਾਕ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਗਇਆ ਹਟਾਂਵਦਾ ਧੱਕ ਪਿਛਾੜੀ ਖਾਕ ।
 ਤਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿੱਚ ਕਿਲੇ ਦੇ ਖੋਜ ਬਨਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਜਾਂਦੇ ਹੇਠ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਅਦੀਸੇ ਨੂੰ ।
 ਪੁੱਟ ਜ਼ਿਮੀਂ ਜਾਂ ਆਂਵਦੇ ਉੱਪਰ ਤਰਫ਼ ਜਵਾਨ ।
 ਆਏ ਹੇਠਾਂ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਅੱਗੇ ਕਾਰਨ ਫ਼ਖ਼ਰ ਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੁਰਦਾਰ ।
 'ਸੁਲਤਾਨਾ ! ਏਹ ਅਕਲ ਥੀਂ ਦੇਖ ਅਸਾਡੀ ਕਾਰ ।
 ਕੇਹਾ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਇਆ ਮੈਂ ।
 ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਬਾਇਆ ਮੈਂ ।"
 ਕਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰਿਆ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਸੁਣਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਕਾਰਨ ਫ਼ਖ਼ਰ ਚਿਤਾਰਦਾ ਕਰ ਕਰ ਬੜੀ ਪੁਕਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਮਾਰਦੇ ਹੇਠੋਂ ਤਖ਼ਤ ਉਲਾਰ ।
 ਖਏ ਬਹਾਦੁਰ ਧਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਜਾਨ ਚਲੀ ਵਿੱਚ ਨਾਰ⁵ ।
 ਹੋਸ਼ਾਂ ਗਈਆਂ ਗੁਮ ਹੋ ਬਦਨੋਂ ਗਏ ਤਵਾਨ⁶ ।
 ਦਿਲ ਬਾਝੋਂ ਸੁਖ ਦਿਲੇ ਥੀਂ ਉਡ ਹੋ ਗਏ ਰਵਾਨ ।

1. ਹੈਰਾਨ 2. ਗੁਮਾਨ, ਵਹਿਮ 3. ਚਕਮਕ, ਉਹ ਪੱਥਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਗ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ 4. ਚਾਨਣ
 5. ਦੋਸ਼ ਦੀ ਅੱਗ 6. ਬਲ, ਜ਼ੋਰ ।

ਬਾਜ਼ੇ ਨੱਸੇ ਵੇਖਕੇ ਬਾਜ਼ੇ ਰਹੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਪਹਿਲੇ ਕਿਲਿਓਂ ਦੌੜਿਆ ਕਾਰਨ ਸਰਗਰਦਾਨ¹ ।
 ਲਾਫਾਂ² ਫਖਰ ਚਿਤਾਰੀਆਂ, ਚਾ ਧਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਕ ।
 ਰੁਣ ਦਿਲ ਥੀਂ ਯੂਨਾਨ ਨੂੰ, ਤਨ ਕਹਿ ਗਿਆ ਤਲਾਕ ।
 ਪਾ ਨੱਸਾ ਹੁਣ ਪੂਰੀਆਂ ਅਕਲ ਸਣੇ ਮੱਕਾਰ ।
 ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਦਾ ਕਰ ਗਿਆ ਚੌੜ ਝੁੱਗਾ ਸੋ ਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, 'ਜਾਹ ਨਹੀਂ ਬਦ ਬਖਤ³ !'
 ਬਦਲੇ ਤੇਰੇ ਕੇਤਿਆਂ ਦਿਆ ਸਜ਼ਾਈਂ ਸਖਤ ।"
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਅਦੀਸੁ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਮਾਰੇ ਚਾ ।
 ਕਰਦਾ ਕੈਦ ਪਲੀਦ⁴ ਨੂੰ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ।
 ਬਾਹਰਵਾਰੋਂ ਅਰਬੀਆਂ ਕਰ ਗਲਬਾ⁵ ਇਕ ਵਾਰ ।
 ਦਰਾ⁶ ਹਿਸਾਰੋਂ⁷ ਤੌੜਿਆ, ਮਾਰੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਨਾਅਰਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਦਾ ਸੁਣਦੀ ਅਰਬ ਸਿਪਾਹ ।
 ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿਲ ਉੱਛਲੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਪਏ ਤਬਾਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਖਿੰਗ⁸ ਦੇ ਆ ਹੋਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਜਿੱਧਰ ਕਾਰਨ ਗਿਆ ਸੀ ਮਗਰ ਗਿਆ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਭੀ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਹਮਰਾਹ⁹ ।
 ਦੋਵੇਂ ਦੌੜੇ ਜਾਂਵਦੇ ਵੇਖਣ ਅੰਦਰ ਰਾਹ ।
 ਪਾਲੀ ਡੰਗਰ ਚਾਰਦਾ ਦੋਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ।
 ਜਾਂ ਉਸ ਡਿੱਠਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਦਾ ਦੌੜ ਗਿਆ !
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਪਾਲੀਆ ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਡਰਦਾ ਹੈਂ ?
 ਤੇਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਨਾਹੀਂ ਮੈਂ ।"
 ਪਾਲੀ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਜਾਣ ਦੇਹ ਮੈਂ ਨਾਤਾਣੇ ਨੂੰ ।
 ਨੱਸੇ ਵੱਧੀ ਅੱਗ ਵੀ ਵੇਖ ਟਟਾਣੇ ਨੂੰ ।
 ਗਿਆ ਅੱਗੇ ਇਕ ਦੌੜਿਆ, ਮਰਦ ਕੋਈ ਨਾ-ਮਰਦ ।
 ਜੀਭ ਤੱਤੀ ਦਿਲ ਸੁਲਗਦਾ, ਗਰਮ ਜਿਗਰ, ਦਮ ਸਰਦ ।
 ਦੋ ਸੌ ਚਾਬਕ ਮਾਰਿਆ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਚਾ ।
 ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਸੀ ਰੋਟੀਆਂ, ਖੋਹ ਗਿਆ ਲੈ ਥਾ ।"
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਪਾਲੀਆ ! ਆ ਜਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
 ਉਹ ਕਾਰਨ ਬਦ ਬਖਤ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ।
 ਬਦਲਾ ਤੇਰਾ ਉਸ ਥੀਂ ਚਲੀਂ, ਦਿਵਾਵਾਂਗਾ ।
 ਉਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮੁਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਂਵਾਂਗਾ ।"
 ਆਹਾ ਕਾਰਨ ਦੌੜਿਆ, ਦਸ ਕੋਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
 ਜਾਤਾ ਹੁਣ ਕਦ ਆਵਸੀ ਹਮਜ਼ਾ ਮਗਰ ਪਿਆ ।

1. ਪਰੇਸ਼ਾਨ 2. ਗੱਪਾਂ 3. ਮੰਦਭਾਗ 4. ਨਾਪਾਕ 5. ਦਬਾਉ ਪਾ ਕੇ 6. ਲਾਂਘਾ 7. ਕਿਲੇ ਤੋਂ 8. ਘੋੜੇ
 9. ਨਾਲ ।

ਰਾਹ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹੌਜ਼ ਸੀ ਓਥੇ ਲੱਥਾ ਜਾ ।
 ਅਟਕ ਗਿਆ ਇਕ ਘੜੀ ਭਰ ਦਿਲ ਦਾ ਖੌਫ਼ ਹਟਾ ।
 ਧੌਵਨ ਲੱਗਾ ਲਾਹ ਕੇ ਜਾਮਾ ਬਦਨ ਤਮਾਮ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸਾਮੁਣੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਨੇ, 'ਐ ਜ਼ਾਲਿਮ ਮਲਕੂਨ ।
 ਹੁਣ ਤੂੰ ਲੀੜੇ ਆਪਣੇ ਧੋ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਖ਼ੂਨ ।"
 ਹੁਣ ਕਾਰਨ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 'ਹਜ਼ਰਤ ! ਸਾਇਤ¹ ਖੜਾ ਹੋ, ਪਹਿਨ ਲਵਾਂ ਹਥਿਆਰ ।"
 ਫਰਮਾਇਆ, 'ਐ ਦੁਸ਼ਮਨਾ ! ਨਾ ਦੇਵਾਂ ਆਰਾਮ ।
 ਦੋਜ਼ਖ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਜਾ, ਪਹਿਨ ਬਦਨ ਬਦਨਾਮ ।"
 ਲੈ ਤਲਵਾਰ ਅਮੀਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇ ਹਰਾਮ ।
 ਲਾਹ ਹਥਿਆਰ ਅਮੀਰ ਭੀ ਰਹਿਆ ਓਸ ਮੁਕਾਮ ।
 ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਤਾਰੇ ਤੇਗ ਉਠਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਫੜਿਆ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ।
 ਖੋਹਲ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਤੇ, ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਦੋ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ ਗਿਆ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹੋ ।
 ਜਾਨ ਜਹਾਨੋਂ ਕੂਕਦੀ ਗਈ ਮੁਰਾਂਦਾ ਤੋੜ ।
 ਆਸਾਂ ਅੰਦਰ ਦਿਲੇ ਦੇ ਗਿਆ ਤੜਫਦੀਆਂ ਛੋੜ ।
 ਓੜਕ ਅਪਨੀ ਬਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਪਾਇ ਗਿਆ ।
 ਜਿਸ ਕੀਤਾ ਤਿਸ ਪਾਇਆ, ਨਾਹੀਂ ਖਤਾ ਗਿਆ ।
 ਮੁਨਾਇਮ² ਵਕਤ ਚਲਾਇਆ ਤਿਨਹਾ³ ਹੋਇ ਗਿਆ ।
 ਕਾਫੀ ਰੋਜ਼ ਜਹਾਨ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਇ ਗਿਆ ।
 ਹੋਰਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਿਲਾਂਵਦਾ ਆਪੇ ਖਾਇ ਗਿਆ ।
 ਦਿਨ ਕੋਈ ਵਿੱਚ ਗਫਲਤਾਂ ਜਸ਼ਨ⁴ ਉਡਾਇ ਗਿਆ ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਨ ਥਾਉਂ ਦਾ ਪਤਾ ਬਤਾ ਗਿਆ ।
 ਜੇ ਵਿੱਚ ਏਸ ਜਹਾਨ ਦੇ ਦੁਆ ਕਮਾ ਗਿਆ ।
 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ ।
 ਵਿੱਚ ਤਰਾਜ਼ੂ ਅਮਲ ਨੂੰ ਤੋਲ ਟਿਕਾਇ ਗਿਆ ।
 ਚੰਗਾ ਪੂਰਾ ਤੋਲਿਆ, ਆਪ ਤੁਲਾਇ ਗਿਆ ।
 ਆਕੜ ਦੇ ਸਿਰ ਖਾਕ ਤੇ ਝਾੜੂ ਝੜਾ ਗਿਆ ।
 ਗਾਲਿਬ ਦੇਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਧੂਆਂ ਨਵਾ ਗਿਆ ।
 ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਰੋ ਫਰਮਾ ਗਿਆ ।
 ਜੋ ਆਇਆ ਪਿੜ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੁਸ਼ਤ⁵ ਲਵਾ ਗਿਆ ।

1. ਘੜੀ, ਪਲ 2. ਮਾਲਦਾਰ, ਨਿਆਮਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ 3. ਇਕੱਲਾ 4. ਮੌਜ ਮੇਲੇ 5. ਪਿੱਠ ।

ਨਦੀ ਫਨਾ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ ਪੂਰ ਰੁੜ੍ਹਾ ਗਿਆ ।
 ਤੇ ਨਾ ਕਿਸਤੀ ਦਗੇ ਦੀ ਬੰਨੇ ਲਾ ਗਿਆ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਬੀਂ ਦਖਲ ਉਠਾ ਗਿਆ ।
 ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਢੇਰ ਲੁਟਾ ਗਿਆ ।
 ਰਾਇ ਕੁਜ਼ਈਆਂ¹ ਜੁਲਮ ਦਾ ਢੇਰੀ ਢਾਇ ਗਿਆ ।
 ਗਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲਦਾ ਵਕਤ ਨਿਭਾਇ ਗਿਆ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਬੇਹੂਦਗੀ ਠਾਠ ਚੜ੍ਹਾ ਗਿਆ ।
 ਕਹਿਣ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੂੰ ਹੋ ਸੌਦਾ ਗਿਆ ।
 ਐ ਦਿਲ, ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਫਲ ਮਿਲਦੇ ਵਲ ਦੇਖ ।
 ਰਮਜ਼ੋਂ ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਲੈ ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ।
 ਜੋ ਬੀਜੇਂ ਸੋ ਵੱਢਣਾ, ਰਸਮ ਰਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ।
 ਕੰਡਾ ਬੀਜ ਨ ਵੱਢਣਾ ਚੰਬਾ ਤਿਨੇ ਕਟੀ ।
 ਕਾਰਨ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਨਾਲੇ ਘੋੜਾ ਮਾਲ ।
 ਪਾਲੀ ਤਾਈਂ ਦੇਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰੁੱਖ² ਫਾਲ ।
 ਬਦਲਾ ਤੇਰੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਤੇਰੀ ਮਾਰ ।
 ਹਨ ਇਹ ਵੱਡੇ ਕੀਮਤੀ ਕਾਰਨ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਲੈ ਪਾਲੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵਦਾ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਿਆ ਅਰਾਮ ।
 ਨਾਲੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸਾਬਤ ਅਜੇ ਤਮਾਮ ।
 ਨਾਲੇ ਮਾਲ ਜੁ ਕਾਰਨੇ ਆਂਦਾ ਖਰਚ ਸਬੀਲ³ ।
 ਉਹ ਭੀ ਪਾਲੀ ਲੈਂਵਦਾ ਮੋਇਆ ਜਦੋਂ ਜਲੀਲ⁴ ।
 ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮੜਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਲਸਕਰ ਦੇ ਵਲ ਚੱਲਿਆ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਆਲਿਮਗੀਰ⁵ ।
 ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀ ਪੁੱਛਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 “ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ, ਦੱਸ ਹਕੀਕਤ ਤੂੰ ?”
 ਕਹਿਆ, ‘ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ।
 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣੀਂਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਮਾਮ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੋ ਪਾਲੀ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ⁶ ।
 ਬਾਦ ਦੁਆ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਫਰਿਯਦ ।
 “ਸੁਣਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਤੇ ਆਸਿਕ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਵਿੱਚ ਕਮੰਦਾਂ ਜੁਲਫ ਦੇ ਸਾਦਿਕ⁷ ਦਿਲੋਂ ਅਸੀਰ⁸ ।
 ਸ਼ਖਸ⁹ ਮੁਕੱਦਮ¹⁰ ਏਸ ਥਾਂ ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਧੀ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਆਸ਼ਿਕ ਓਸ ਦੀ, ਸਿਫਤ ਕਹਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ?
 ਜੁਲਫ ਉਸ ਦੀ ਉਨ ਲੇਲਿਆਂ, ਘੱਟ ਵਸਾਂਦੀ ਰੁੱਤ ।
 ਵਾਲ ਸਿਆਹ ਮਨ ਭਾਵਣੇ, ਦਿਲ ਲੈ ਗਈ ਅਛੁੱਤ ।

1. ਝਗੜਾ 2. ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤ 3. ਰਾਹ ਦਾ, ਰਸਤੇ ਦਾ (ਸਫਰ ਖਰਚ) 4. ਭੋੜਾ 5. ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜਯੀ
 6. ਖੁਸ਼ੀ, ਆਨੰਦ 7. ਸੱਚਾ 8. ਕੈਦੀ 9. ਇਕ ਆਦਮੀ 10. ਚੌਧਰੀ ।

ਜਿਉਂ ਦੁਮ¹ ਕਾਲੀ ਭੇਡ ਦੀ, ਮਹਬੂਬਾ² ਦੀ ਗੁੱਤ ।
 ਭੇਡੀ ਪੁੱਛੇ ਗੱਦੀਆਂ ਰਹੇ ਅੜਤ ਖੜਤ ।
 ਤੀਰ ਅੱਖੀਂ ਹਰਨੋਟਿਆਂ, ਨਰਮ ਦਿਸੰਦੇ ਲਿੰਗ³ ।
 ਭਵਾਂ ਕਮਾਨਾਂ ਵਿੰਗੀਆਂ ਜਿਉਂ ਮੀਢੇ ਦੇ ਸਿੰਗ ।
 ਮੱਥਾ ਸਾਫ਼ ਸਫਾਈਓਂ ਧਰਿਆ ਸੀਨਾ ਗੁਰਗ⁴ ।
 ਮੈਂ ਪਰ ਉਸਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਸਦਮਾ⁵ ਪਿਆ ਬੁਜੁਰਗ⁶ ।
 ਦੁੱਧੋਂ ਚਿੱਟੇ ਦੰਦ ਤੇ ਨਰਮ ਮੱਖਣ ਰੁਖਸ਼ਾਰ⁷ ।
 ਬਦਨ ਮਲਾਈਓਂ ਚੀਕਣਾ, ਰੌਗਨ ਧਰੇ ਨਿਤਾਰ ।
 ਵਾਂਗੂੰ ਹਵਾਨੇ⁸ ਬੱਕਰੀ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਓਸ ਉਭਾਰ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਸਾਰ ।
 ਸੇਕ ਨ ਦਿੱਤਾ ਇੱਟ ਦਾ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸ ।
 ਭੇਡ ਪਛੰਡਾ ਮਾਰਿਆ, ਮਾਰ ਉਭਾਰੀ ਲਾਸ ।
 ਕਮਰ ਚਿਤੇ ਦੇ ਹਾਨ ਦੀ ਯਾ ਕੁਝ ਵੱਧ ਮਹੀਨ ।
 ਦੋ ਦੁੱਬੇ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ, ਦੋ ਸੀਮੀਂ⁹ ਸੁਰਰੀਨ¹⁰ ।
 ਫਿਰੇ ਦੁੜੰਗੇ ਮਾਰਦੀ ਮਸਤ ਪਠੋਰੇ ਵਾਂਗ ।
 ਦਿਲ ਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹਦੀ ਹੁਸਨ ਨਦੀ ਦੀ ਕਾਂਗ ।
 ਇਹ ਜ਼ੇਬਾਈ¹¹ ਓਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਪਈ ਪਸੰਦ ।
 ਪਾਈ ਉਸਦੇ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ¹² ।
 ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਦੁੱਖ ਦੇਂਦਾ ਫੁਰਕ¹³ ਸਨਮ¹⁴ ਦਾ ਗਮ ।
 ਜਿਗਰ ਬਿਰ੍ਹੋਂ ਨੇ ਭੁੰਨਿਆਂ ਨਾਰ ਨਾ ਸਮਝੇ ਕੰਮ ।
 ਮੈਂ ਪਰ ਨਾਜੁਕ¹⁵ ਚਸਮ¹⁶ ਦਾ ਨਾਜੁਕ ਚੱਲ ਗਿਆ ।
 ਜਿਗਰ ਪਰੋ ਤਨ ਚੀਰ ਕੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸੱਲ ਗਿਆ ।
 ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਜੀ ਜਾਨ ਤੇ ਪਈ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਸੱਟ ।
 ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਬਿਰਹੋਂ ਚੌੜ ਚੁਪੱਟ ।
 ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦੇਖਣਾ ਦਰਦੋਂ ਮਿਸਲ¹⁷ ਦਵਾ ।
 ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਲੈਂਦੀ ਨੈਣ ਛੁਪਾ ।
 ਵਿੱਚ ਮਹੱਲੇ ਓਸਦੇ ਜਾਵਾਂ ਕਦੀ ਕਦੀ ।
 ਛੋੜਨ ਨੈਣ ਫਿਰਾਕ¹⁸ ਦੀ ਖੂਨੋਂ ਨਦੀ ਨਦੀ ।
 ਭੇਤ ਮੇਰਾ ਇਹ ਪਰਦਿਓਂ ਬਾਹਰ ਆ ਪਿਆ ।
 ਰੌਲਾ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਕਾਰ ਪਿਆ ।

1. ਪੂਛ 2. ਪ੍ਰੇਮਕਾ 3. ਅੰਗ 4. ਬਘਿਆੜ 5. ਦੁੱਖ 6. ਵੱਡਾ 7. ਬੁੱਲ੍ਹ 8. ਵੁੱਠ 9. ਠੋਡੀ
 10. ਨਾਫ਼, ਤੁੰਨ 11. ਜ਼ੀਨਤ, ਸਜਧਜ, 12. ਬੰਦੀ ਖ਼ਾਨੇ, ਕੈਦ ਖ਼ਾਨੇ 13. ਵਿਛੋੜਾ 14. ਮਾਸੂਕ
 15. ਨਰਮ 16. ਅੱਖ 17. ਵਾਂਗੂੰ 18. ਵਿਜੋਗ ।

ਘਰ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਦਾ ਦਾਗ ।
ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਛਿੱਤਰਾਂ ਪੋਲਾ ਕਰਨ ਦਿਮਾਗ ।
ਦੇਖ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ।
ਮੇਰਾ ਗੰਜ ਉਘੇੜਿਆ ਦੇਹ ਛਿੱਤਰ ਦੀ ਮਾਰ ।
ਨਾਮ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਹਿਮ ਕਰ ਮੇਰਾ ਮੰਨ ਸਵਾਲ ।
ਲੈ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਰਨੀ ਚਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ।
ਤੂੰ ਜਾਣੇ ਗਮ ਹਿਜਰ¹ ਦਾ, ਕੇਡਕੁ ਸਖਤ ਬਲਾ ।
ਕੰਮ ਕਰੇਂ ਜੇ ਅਸਾਂ ਦਾ, ਤੇਰਾ ਕਰੇ ਖੁਦਾ ।”
ਆਇਆ ਰਹਿਮ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਅਹਿਵਾਲ ।
ਕਹੇ, ‘ਮੁਕੱਦਮਾ ਪਾਸ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਚਲ ਨਾਲ ।
ਦੁਖਤਰ² ਉਸ ਦੀ ਲੈ ਦਿਆਂ, ਚਲ ਤੈਨੂੰ ਫਿਲ ਹਾਲ³ ।
ਦੇਖ ਮੁਕੱਦਮ ਹੋਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਕੁਰਬਾਨ ।
ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਦਿਲੋਂ ਬਜਾਨ⁴ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ. ‘ਮੁਕੱਦਮਾ⁵ ! ਪਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇ ਧੀ ।”
ਉਸਨੇ ਹੁਕਮ ਕਬੂਲਿਆ, ਬੱਧਾ ਅਕਦ⁶ ਸਹੀ ।
ਪਾਲੀ ਤਾਈਂ ਦੇਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਰ ਇਨਾਮ ।
ਬਾਦ ਤਮਾਮ ਇਸ ਕਾਰ ਦੇ ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ।
ਹਾਜ਼ਿਰ ਤਦੋਂ ਅਦੀਸ ਨੂੰ ਆਂਦਾ ਪੇਸ਼⁷ ਅਮੀਰ ।
ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਸੰਗਲੀਂ ਗਲ ਵਿੱਚ ਤੋਕ⁸ ਅਸੀਰ⁹ ।
ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਮੰਨ ਲੈ ਇਕ ਖੁਦਾ ।
ਮੰਨੀਂ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਂ ਰਿਹਾ ।”
ਕਹੇ ਅਦੀਸ ਜੋ, ‘ਨਾ ਕਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਤਲ ਕਰਾ ।
ਬੁਤ ਪੂਜਾਂ, ਬੁਤ ਮੰਨਸਾਂ, ਮੰਨਾਂ ਨਾਂਹ ਖੁਦਾ ।”
ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ, ਮੰਨੇ ਨਾ ਅਦੀਸ ।
ਤਾਂ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕੁਤਲ ਖਬੀਜ¹⁰ ।
ਮਾਲ ਲਿਆ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਸੁਤਰਾਂ¹¹ ਤੇ ਲਦਵਾ ।
ਫਜ਼ਰੇ¹² ਕੂਚ ਮੁਕਾਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਫਰਮਾ ।
ਕੂਚ ਨਕਾਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
ਸਣੇ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਤੇ ਭਾਈ ਬੰਦ ਤਮਾਮ ।
ਤਰਫ ਵਿਲਾਇਤ ਰੂਮ ਦੀ ਢੋਈ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ।
ਕੱਟ ਮਨਾਜ਼ਿਲ¹³ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨੇੜੇ ਆਲਿਮ ਗੀਰ¹⁴ ।
ਕੀਤਾ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਫੌਜਾਂ ਆਣ ਮੁਕਾਮ ।
ਸੁਣਿਆ ਕੈਸਰ ਰੂਮ ਨੇ ਆਇਆ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਅਸੀਰ ਨੇ ਖਤ ਲਿਖ ਦੇਹੋ ਘੱਲ ।
ਲਿਖਿਆ ਖਤ ਅਬਾਸ ਨੇ ਕੈਸਰ ਰੂਮੀ ਵੱਲ । 27 ॥

1. ਜੁਦਾਈ (ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਦੀ) 2. ਧੀ, ਬੇਟੀ 3. ਹੁਣੇ, ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ 4. ਦਿਲ ਜਾਨ ਤੋਂ, ਤਨੇ ਮਨੋਂ ।
5. ਚੌਧਰੀ 6. ਨਿਕਾਹ 7. ਸਾਮੁਣੇ 8. ਪਟਾ 9. ਕੈਦੀ 10. ਪਲੀਦ, ਨਾਪਾਕ 11. ਉਠਾਂ 12. ਸਵੇਰੇ
13. ਮੰਜ਼ਲਾਂ 14. ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜਈ ।

ਕੈਸਰ ਰੂਮ ਵਲ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਪਤ੍ਰ ।

ਅੱਵਲ ਹਮਦ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ, ਦਾਇਮ¹ ਹਰ ਹਰ ਹਾਲ ।

ਮਾਲਿਕ ਜਾਨ ਜਹਾਨ ਦਾ, ਕਾਦਿਰ² ਜੱਲ ਜਲਾਲ³ ।

ਬਾਝ ਖੁਦਾ ਦੇ ਜਾਣਿਆ ਹੋਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਬੂਦ⁴ ।

ਰਹਿਮ⁵ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਸੋ ਹੋਏ ਮਰਦੂਦ⁶ ।

ਤੈਂ ਵਲ ਕੈਸਰ ਰੂਮੀਆ ! ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ।

ਜਿਸ ਦੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰੀ, ਜਾਣੇ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ।

ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਾ, ਐ ਰੂਮੀਆ ! ਅਰਬੀ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ⁷ ।

ਮੈਨੂੰ ਜਗ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਨੁਸਰਤ⁸ ਮੰਦ ।

ਤਿਹੂੰ ਮੁਲਕਾਂ ਪਰ ਟੋਰਿਆ, ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ।

ਸੁਣਿਆ ਹੋਸੀ ਤੁੱਧ ਭੀ ਮਾਰ ਲਇਆ ਯੂਨਾਨ ।

ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੁੱਧ ਦੀ ਤੈਂ ਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੂੰ ।

ਨਰਮੀ ਗਰਮੀ ਦੋਹਾਂ ਥੀਂ ਹੁਣ ਜੋ ਚਾਹੇਂ ਤੂੰ ।

ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਵੀਂ ਆ ।

ਮੰਨੀ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹਾਲਾ ਕਰੀਂ ਅਦਾ ।

ਤੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਰਹੇ ਸਲਾਮਤ ਨਾਂ ।

ਲਸਕਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਵਾਂ ਮੁਨਕਿਰ ਹੋਵੇਂ⁹ ਜਾਂ ।

ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਕਰਸਾਂ ਦੇਸ ਫ਼ਨਾ ।

ਤੈਨੂੰ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਸਾਂ, ਦਿਆਂ ਹਿਸਾਰ¹⁰ ਉਡਾ ।

ਨਾਮਾ ਲਿਖ ਲਪੇਟਿਆ ਕੈਸਰ ਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਖ਼ਤ ਲੈ ਹੋਇਆ ਜਲਦ ਰਵਾਨ ।

ਕੈਸਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਆਣ ਪੁਕਾਰ ।

“ਜਾ ਦਰਬਾਰੋ ! ਆਖਿਓ ਉਮਰ ਖੜਾ ਦਰਬਾਰ ।

ਹਮਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਨਾਮਾ¹¹ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ।

ਦਖਲ ਖੜਾ ਹੈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਝੱਬ ਇਜਾਜ਼ਤ ਘੱਲ ।”

ਸਣਕੇ ਕੈਸਰ ਰੂਮ ਨੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆ ਬੁਲਾ ।

ਉਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ ਸਭ ਉਮਰਾ¹² ।

“ਵਾਹਵਾ ਪੈਕ¹³ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਈ ਖ਼ੂਬ ।

ਟੋਪੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੁੰਬ¹⁴ ਹੈ ਲੁੰਬੜ ਦੀ ਮਰਗੂਬ¹⁵ ।”

ਉਮਰ ਦੇਵੇ ਖ਼ਤ ਜਾਇ ਕੇ, ਕੈਸਰ ਪੜ੍ਹੇ ਤਮਾਮ ।

ਗੁੱਸੇ ਤਨ ਮਨ ਸਾੜਿਆ, ਹੋਇਆ ਬੇ ਆਰਾਮ ।

ਅੱਗ ਲਈ, ਖ਼ਤ ਚੀਰਿਆ, ਪੁਰਜੇ ਦਏ ਉਡਾ ।

“ਏਡ ਦਿਲਾਵਰ ਕਿੱਧਰੋਂ. ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਆ ਬਲਾ ?”

1. ਸਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ 2. ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਾਲੀ 3. ਪੁਰਖ ਪੁਰਸ਼ੋਤੱਮ 4. ਪੁਜਣ ਜੋਗ, ਰੱਬ 5. ਟੱਬੀ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 6. ਜਲੀਲ, ਬੇਇੱਜ਼ਤ 7. ਪੁਤ੍ਰ 8. ਫ਼ਤਹਿ 9. ਇਨਕਾਰ 10. ਕਿਲ੍ਹਾ 11. ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ,
ਫ਼ਰਮਾਨ, ਸ਼ਾਹੀ ਖ਼ਤ 12. ਅਮੀਰ 13. ਦੂਤ 14. ਪੂਛ 15. ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ।

ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਐ ਕੁੱਤਿਆ ! ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਕੌਣ ਹੋਵੇਂ, ਕਿਉਂ ਚੀਰਿਆ, ਤੈਂ ਦਿਲ ਕਿਹਾ ਗੁਮਾਨ ?”
 ਸੁਣ ਕੈਸਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿਰ ਦੇ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ।
 “ਮਾਰ ਗਵਾਇਓ ਏਸ ਨੂੰ, ਏਹ ਬੇਅਦਬ ਅਯਾਰ¹ ।”
 ਪਏ ਚੁਤਰਫੋਂ ਲਸ਼ਕਰੀ ਲੈ ਹੱਥੀਂ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
 ਕਰ ਗਲਬਾ² ਇਕ ਬਾਰਗੀ ਲਿਆ ਉਮਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਡੱਬ ਥੀਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ³ ਨਿਕਾਲ ।
 ਛਾਲ ਲਗਾ ਦਰਬਾਰ ਥੀਂ ਗਿਆ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਆਣ ਸੁਣਾਇਆ ਹਾਲ ।
 ਜਾਤਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਹੋਸੀ ਜੰਗ ਜਦਾਲ⁴ ।
 ਫਜ਼ਰੇ⁵ ਹਮਜ਼ਾ ਜੰਗ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਸਫਾਂ ਤਿਆਰ ।
 ਕੈਸਰ ਰੂਮੀ ਓਧਰੋਂ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਕੈਸਰ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਨਾਮੋਂ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 ਸ਼ਾਹ ਕੈਸਰ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਉੱਠ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਦੇਖ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਰਜ਼ ।
 ਅੱਗੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਖ ਸੁਣਾਈ ਗਰਜ਼ ।
 “ਦੇਹੁ ਰੁਖਸਤ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲੜਾਂ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਲ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰੇ ਫਿਲਹਾਲ⁶ ।
 ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਜਵਾਨ ।
 ਦੇਖ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 “ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮਾਰਿਆ ਅਪਨਾ ਚਾਚਾ ਤੂੰ ।
 ਮੁਫਲਿਸ⁷ ਅਰਬੀ ਨਾਲ ਰਲ ਹੋਸੇਂ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂ⁸ ।
 ਵਾਲਾ ਕੰਨੀਂ ਪਾਇਆ, ਉਸਦਾ ਬੰਦਾ ਹੋ ।
 ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਰ⁹ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਕਹੇ ਨ ਕੋ ।”
 ਸੁਣ ਇਸਤਫਤ ਨੂਸ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, “ਐ ਯਾਰ ।
 ਖਾਦਿਮ¹⁰ ਹੋਣ ਅਮੀਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਰ ।
 ਤਖਤਾ ਦਾਤੇ ਤਾਜਦਾਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿੰਦਮਤਗਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸੁਮਾਰ¹¹ ?
 ਜੇ ਤੇ ਚਾਚਾ ਆਪਣਾ ਮਾਰ ਗਵਾਇਆ ਮੈਂ ।
 ਇਹ ਭੀ ਜਾਣੀਂ ਮੂਲ ਨਾ, ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ਮੈਂ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਦਾ ਅੱਗ ਕੁਫਰ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਗਈ ਜਲਾ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੁਫਰ ਦੀ ਦੇਣੀ ਗਰਦ ਉਡਾ ।”

1 ਚਲਾਕ 2. ਦਬਾਉ ਪਾਕੇ 3. ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ 4. ਲੜਾਈ, ਬਗੜਾ 5. ਸਵੇਰੇ ਹੀ 6. ਤੁਰਤ-
 ਫੁਰਤ 7. ਗਰੀਬ, ਕੰਗਾਲ 8. ਮੰਦਾ ਹਾਲ, ਬੁਰਾ ਹਾਲ 9. ਐਬ ਸ਼ਰਮ 10. ਸੇਵਾਦਾਰ 11. ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰਜ ਲੈ ਮਾਰੇ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 ਝੱਲ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਵਾਰ ਅਯਾਰ¹ ।
 ਏਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਲੜਦਿਆਂ ਰੋਜ਼² ਵਿਹਾ ਗਇਆ ।
 ਕੋਈ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਫਤਿਹ ਨ ਪਾ ਗਇਆ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਮੁੜ ਆਂਵਦੇ ਦੋਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਵੱਲ ।
 ਰਾਤ ਸਿਧਾਈ ਸੁੱਤਿਆਂ, ਸੁਬਹ ਵਜਾਏ ਟੱਲ ।
 ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 ਓਧਰ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਰਵਾਨ ।
 ਅਸਕੀਲਾਨ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਕੌਣ ਕੋਈ, ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਂ ਪੈਕਾਰ³ ?
 ਤੇਰਾ ਛੋਟਾ ਕੱਦ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਆਇਓਂ ਮੈਦਾਨ ?
 ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਕੀ ਤੇਰਾ ਇਮਕਾਨ⁴ ?
 ਕਹਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ, “ਹਮਜ਼ਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ।
 ਜਿਸਦੀ ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਖਲਕ⁵ ਤਮਾਮ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 “ਮਰਦਾ ! ਤੇਰੇ ਸੁਖਨ⁶ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ।
 ਅੰਤ ਤੇਰਾ ਇਹ ਕੱਦ ਹੈ ਕੇਡਕੁ ਜ਼ੋਰ ਕਮਾਲ ?
 ਪਕੜੇ ਹੋਸਨ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਕਰਾਂ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਆਖਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਸਵਾਰ ।
 “ਜਾਦੂ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਆ ਲਾਨਤ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਮਾਰਨ ਕਾਰਨ ਮੁਜ਼ੀਆਂ ਤਾਈਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਮੁਨਕਿਰ⁷ ਰੱਬ ਰਹੀਮ ਥੀਂ ਜੋ ਹੋਵੇ ਗੁਮਰਾਹ⁸ ।
 ਉਸਨੂੰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਮਾਰਸਾਂ ਕਰਕੇ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਅਸਕੀਲਾਨ ਨੇ ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ।
 ਆ ਲੱਗੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲ ਗੂੰਜ ਗਿਆ ।
 ਅਰਬੀ ਦੇ ਕੰਨ ਆਖਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਣ ।
 “ਦੋ ਲੱਖ ਮਰਦ ਸਵਾਰ ਹੈ ਕੈਸਰ ਨਾਲ ਜਵਾਨ ।
 ਜੇ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਮਰਦ ਥੀਂ, ਦੋ ਦੋ ਰੋਜ਼ ਲੜੇਂ ।
 ਮੈਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੂਮ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਨ ਮੂਲ ਕਰੇਂ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ “ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਕਰੀਂ ਨਗਾਹ ।
 ਬਦ ਖਵਾਹ⁹ ਦਾ ਦੇਖ ਲੈ ਹੁੰਦਾ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।”
 ਪਕੜ ਦੁਵਾਲ¹⁰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸੁਟਿਆ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 ਤੋੜ ਤਰਾਨ¹¹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੁਮੀ ਪਿਆ ਜਵਾਨ ।

1. ਪ੍ਰਗਟ 2. ਦਿਨ 3. ਲੜਾਈ 4. ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੰਭਵ 5. ਜਗਤ 6. ਵਚਨ 7. ਇਨਕਾਰ 8. ਭੁਲੜ 9. ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਣ ਵਾਲਿਆ 10. ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ 11. ਤਾਕਤ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਗਰਦਨੋਂ ਆ ਪਕੜੇ ਅਯਾਰ¹ ।
 ਉੱਪਰ ਅਸਕੀਲਾਨ ਦੇ ਹੋ ਬੈਠਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਮਾਰ ਵੱਖੀ ਵਿੱਚ ਅੱਡੀਆਂ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗ ਦੁੜਾ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਕੀਤੁਸੁ ਕੈਦ ਲਿਆ ।
 ਦੂਜਾ ਭਾਈ ਓਸਦਾ ਆਇਆ ਤੇਗ ਉਠਾ ।
 ਉਹ ਵੀ ਹਮਜ਼ੇ ਪਕੜਿਆ, ਉਮਰ ਲਿਆਇਆ ਚਾ ।
 ਜਾਂ ਕੈਸਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿਆ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ।
 “ਧਾ ਪਵੋ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਅਰਬੀ ਹੋਣ ਜ਼ਬੂ² ।
 ਪਏ ਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰਹਾਂ³ ਹਮਜ਼ੇ ਤੇ ਕਰ ਧਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਡਿਗ ਡਿਗ ਹੋਣ ਫਨਾ ।
 ਅੰਦਰ ਦੋ ਲਖ ਫੌਜ ਦੇ ਪਇਆ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਖੂਨ ਯਲਾਂ⁴ ਥੀਂ ਰੰਗਿਆ ਸਮਸ਼ੇਰੋਂ⁵ ਮੈਦਾਨ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਪਇਆ ਉਲਾਰੀਆਂ ਸਫਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਾ⁶ ।
 ਜਿੱਧਰ ਵਗਿਆ ਮਾਰੀਆਂ, ਫੌਜਾਂ ਤੇਗ ਉਠਾ ।
 ਧਾਇਆ ਲਸਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਪਕੜ ਹੱਥੀਂ ਤਲਵਾਰ ।
 ਆਣ ਵੜੇ ਵਿੱਚ ਰੂਮੀਆਂ ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਕੁਫਾਰ ।
 ਦੋਵੇਂ ਲਸਕਰ ਮਿਲ ਪਏ ਹੋਇਆ ਧੰਧੂ ਕਾਰ ।
 ਨਾਅਰੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਦੇ, ਪਏ ਚੁਤਰਫ ਪੁਕਾਰ ।
 ਬਰਕ⁷ ਦਰੱਖਸ਼ਾਂ⁸ ਤੇਗ ਦੀ ਚਮਕ ਗਈ ਅਸਮਾਨ ।
 ਸ਼ੇਰ ਦਲਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਥੀਂ ਪੁਰ ਹੋਇਆ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤੀਰੀਂ ਨਾਜ਼ ਵਿਖਾਂਵਦੇ, ਰਮਜ਼ੋਂ ਜਿਗਰ ਪਰੋ ।
 ਨਾਜ਼ੁਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਤਨਾਂ ਥੀਂ ਗੁਰਜ਼ ਚਲਨ ਮੁਖ ਧੋ ।
 ਤੇਗ ਦਰੇਗ ਨ ਰੱਖਦੀ, ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਅਲ ਬੁਰਜ਼⁹ ਨਿਘਾਰਦੀ, ਹੇਠ ਜ਼ਿਮੀਂ ਹੱਥ ਦੋ ।
 ਫੰਦ ਕਮੰਦ ਚਲਾਂਵਦਾ ਅਰ ਬੰਦ ਧਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਛੁਟਾ ਬੁਰਾ ਤਨ ਚੀਰਦਾ, ਕਰਦਾ ਜਾਨ ਫਿਗਾਰ¹⁰ ।
 ਚਾਇਆ ਜੋਸ਼ ਦਿਲਾਵਰਾਂ, ਥਰ ਥਰ ਕਰੇ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਵਗਦੇ ਚਸ਼ਮੇ¹¹ ਖੂਨ ਦੇ, ਧਰਤਿ ਹੋਈ ਰੰਗੀਨ ।
 ਤੀਰ ਚਲਣ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ, ਮੀਂਹ ਵਾਂਗੂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ।
 ਮਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਖੂਨ ਚੁਤਰਫੀਂ ਮੌਜ ।
 ਹੜ੍ਹ ਵਗ ਤੁਰਿਆ ਰੱਤ ਦੀ, ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਸੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਕਤਲ ਜੋ ਨਾਹੀਂ ਕੁਝ ਸੁਮਾਰ ।

-
1. ਚਲਾਕ, ਫਿਰਤੂ 2. ਖੁਆਰ 3. ਹਜ਼ਾਰਾਂ 4. ਜੋਧਿਆਂ 5. ਤਲਵਾਰੋਂ 6. ਹੀ 7. ਚਮਕ ਬਿਜਲੀ
 8. ਜਗ ਮਗ ਕਰਦੀ ਹੋਈ 9. ਮਾਫ਼ਿਦਰਾਂ (ਈਰਾਨ) ਦੇ ਪਹਾੜ-ਭਾਵ-ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ ਜੋਧੇ
 10. ਜ਼ਖ਼ਮੀ 11. ਨਾਲੇ ।

ਫਜ਼ਰੋ ਲਾ ਦੋਪਹਿਰ ਤੀਕ ਖ਼ੂਬ ਵਗੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਕੈਸਰ ਵਾਲੀ ਰੂਮ ਦਾ ਅੰਤ ਗਇਆ ਖਾ ਹਾਰ ।
 ਰੂਮੀ ਮੁਹਰਾ ਮੋੜਿਆ, ਲਸਕਰ ਦੌੜ ਗਇਆ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਮਗਰ ਪਇਆ ।
 ਅੱਗੇ ਲਸਕਰ ਰੂਮ ਦਾ ਜਾਂਦਾ ਵਾਹੋ ਦਾਹ ।
 ਪਿਛੇ ਲਸਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕਰੇ ਫਨਾਹ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਭੀ ਮਗਰ ਸਿਧਾਰ ਗਇਆ ।
 ਕੈਸਰ ਰੂਮੀ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆ ਗਇਆ ।
 ਘੱਤ ਕਮੰਦ ਲਿਆਂਵਦਾ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਦੌੜ ਕੇ ਵੜੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਆਨ ।
 ਮੁੜਿਆ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਲੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਕੈਸਰ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਨਾਲੇ ਅਸਕੀਲਾਨ ।
 ਸੱਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਉਂਕਰ ਫੜਿਆ ਮੈਂ ?”
 ਕਹਿੰਦੇ, “ਕਰ ਮਰਦਾਨਗੀ ਸਾਨੂੰ ਫੜਿਆ ਤੈਂ ।”
 ਹੋਇਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਕੈਸਰ ਸ਼ਬ¹ ਮਿਹਮਾਨ ।
 ਖਿਲਅਤ ਦੇਂਦਾ ਰੂਮੀਆਂ, ਹਮਜ਼ਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।
 ਮਾਲ ਖਿਰਾਜ ਜੁ ਰੂਮ ਦਾ ਲੈ ਕਰ ਕੁੱਲ ਅਦਾ ।
 ਕਹਿ ਘਲਿਆ ਵਲ ਸ਼ਾਹ ਦੇ, “ਮੁਕਬਿਲ ਨਾਲ ਪੁਚਾ ।”
 ਜ਼ੋਰਾ ਕਹਕੇ ਮਾਰਿਆ, ਰੂਮ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ।
 ਇਹ ਲੈ ਹਾਲਾ ਦੁਹਾਂ ਦਾ, ਆਇਆ ਬੇ ਨੁਕਸਾਨ ।
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਆਂਵਦਾ ਮੁਕਬਿਲ ਲੈਕੇ ਮਾਲ ।
 ਟੁਰਿਆ ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਦੀ ਹਮਜ਼ਾ ਫੱਰੁੱਖ² ਫਾਲ³ ।
 ਕੈਸਰ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਰੂਮ ਦੇ ਛੋੜ ਗਿਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਖਿਦਮਤ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰਹਿਆ ਅਸਕੀਲਾਨ । 28 ।

ਮਿਸਰ ਦਾ ਜੁੱਧ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਫਤਹਿ

ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਦੀ ਲਸਕਰ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਖਲਕ ਪੁਕਾਰੇ, “ਹੋਵਣੇ ਮਿਸਰੀ ਲੋਕ ਅਮੀਰ⁴ ।”
 ਅੱਮ⁵ ਨਬੀ⁶ ਕੱਟ ਮੰਜ਼ਲਾਂ, ਪਹੁਤਾ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਮ ।
 ਚਹੁੰ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਮਿਸਰ ਥੀਂ ਕੀਤਾ ਆਣ ਮੁਕਾਮ ।
 ਵਾਲੀ ਮਿਸਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ ਪਾਈ ਖਬਰ ਤਮਾਮ !
 “ਮਾਰ ਨਕਾਰਾ ਜੰਗ ਦਾ ਆਇਆ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।”
 ਸੱਦ ਅਕਾਬਰ⁷ ਆਪਣੇ ਰਾਤ ਕਰੇ ਤਦਬੀਰ ।
 “ਕੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੀਏ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਕਬੀਰ ?

1. ਰਾਤਾ 2. ਖ਼ੁਬਾਰਕ 3. ਸਗਨ 4. ਕੈਦ 5. ਚਾਰਾ 6. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 7. ਕਬੀਰ
 (ਵੱਡੇ) ਰਾਜ ਦਰਬਾਣੀ ।

ਗਾਲਿਬ¹ ਹੈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਅਰਬੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਕਿਲ ਹੈ ਪੈਕਾਰ² ।
 ਉਸ ਦਾ ਕਰੇ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਮਾਈ ਜਾਇਆ ਕੌਣ ?
 ਬਣੇ ਹਰੀਫ ਅਮੀਰ ਦਾ ਜਗ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕੌਣ ?
 ਉਸ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਮਰਦ ਦੀ ਕੌਣ ਝੱਲੇ ਸਿਰ ਝਾਲ ?
 ਜਿਤ ਵਲ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਮਾਰਿਆ ਪਾ ਪਾ ਕੁਹਿਰ³ ਵਬਾਲ³ ।
 ਮਜ਼ਾ ਲਇਆ ਯੂਨਾਨ ਨੇ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਜਦਾਲ⁵ ।
 ਰੂਮੀ ਦਾ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਦੇ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ?
 ਖਾਕ ਉਡੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਜਾਂ ਕੱਢੇ ਤਲਵਾਰ ।
 ਨਦੀ ਵਗਾਏ ਖੂਨ ਦੀ ਰਣ ਵਿੱਚ ਕਰ ਪੈਕਾਰ ।
 ਲਾਹ ਅਸਪਾਂ⁶ ਥੀਂ ਯਲਾਂ⁷ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਧਰਤਿ ਨਿਘਾਰ ।
 ਉਸਦੇ ਵਾਰੇ ਆਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿਸਦੀ ਕਾਰ ?
 ਕਿਹੜਾ ਉਸ ਥੀਂ ਲੜੇਗਾ ? ਕਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ?
 ਸੁਣਕੇ ਮੇਰੀ ਸਰਕਸ਼ੀ⁸ ਕਰਸੀ ਮਿਸਰ ਫਨਾ ।
 ਕਰੇ ਜ਼ਲੀਲ⁹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਤਾੜ ਦਬਾ ।
 ਆਣ ਅਚਾਣਕ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਅਰਬੀ ਪਏ ਬਲਾ ।
 ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕੇਹਾ ਕੁਜ਼ੀਆ¹⁰ ਪਾ ।
 ਆਪ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸੱਕਦਾ, ਵੇਖੋ ਹੋਰ ਲੜਾ ।
 ਅਰਬੀ ਤਾਈਂ ਮਾਰਨਾ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਆਸਾਨ ।
 ਸ਼ੇਰ ਅਰਬ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਆਪ ਮਰੇ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਸ਼ਾਹ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਸਾਰੇ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ¹¹ ।
 “ਕਰਕੇ ਫੰਦ¹² ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਚਾ ਪਾਓ ਵਿੱਚ ਬੰਦ¹³ ।
 ਨਾਲ ਸੁਲਹ ਦੇ ਚੱਲ ਮਿਲੋ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ਬੁਲਾ ।
 ਵਿੱਚ ਤੁਆਮ¹⁴ ਰਲਾਇਕੇ ਦਾਰੂ ਦੇਹੋ ਖਿਲਾ ।”
 ਕਰਦੇ ਏਹੋ ਮਸਲਹਤ¹⁵ ਰਾਤੀਂ ਮਿਸਰੀ ਸ਼ਾਹ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਤੁਹਫੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆ ਮਿਲਿਆ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ।
 ਹੱਥ ਖਲੋਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਦਿਲ ਤੇ ਜਾਨ ਥੀਂ, “ਹਾਂ ਮੈਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਮਾਰ ਤੇਰਾ ਤੇ ਜਾਨ ਭੀ, ਅਹਿਲ¹⁶ ਅਯਾਲ¹⁷ ਤੁਆਮ ।
 ਚਾਹੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ! ਰੱਖ ਤੇ ਚਾਹੇਂ ਕਰ ਕੁਤਲਾਮ ।”
 ਮਿਸਰੀ ਦੀ ਇਹ ਆਜਿਜ਼ੀ ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਕੁਬੂਲ ।
 ਦੇਵੇ ਖਿਲਅਤ ਫਾਖਰਾ¹⁸ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ।

1. ਭਾਰ, ਦਬਾਉ 2. ਲੜਾਈ 3. ਤਕਲੀਫਾਂ 4. ਲੜਾਈ ਬਗੜਾ 5. ਘੋੜਿਆਂ 6. ਜੋਧਿਆਂ
 7. ਰਾਜ ਧੋਹ 8. ਬਗਾਵਤ 9. ਖੁਆਰ 10. ਬਗੜਾ 11. ਅਕਲ ਵਾਲੇ 12. ਫਰੋਬ 13. ਕੇਦ ਵਿੱਚ
 14. ਭੋਜਨ 15. ਸਲਾਹ 16. ਘਰ ਦੇ ਲੋਕ 17. ਔਰਤ ਦੇ ਬੱਚੇ 18. ਸਨਮਾਨ ਭਰਿਆ ਸਿਰੋਪਾਉ ।

ਮਿਸਰੀ ਪੇਸ਼ ਅਮੀਰ ਦੇ ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ‘ਮੇਰਾ ਕਦਮ ਮੁਬਾਰਕੋਂ ਕਰ ਖਾਨਾ¹ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਮਿਹਮਾਨ ਚਲ ²ਕਦਮ ਰੰਜਾ ਫਰਮਾ² ।
 ਮੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਆਲਮਾਂ³ ਕਰਿਓਂ ਫਖਰ⁴ ਅਤਾ⁵ ।
 ਸਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਅਰਬੀਆਂ ਟੁਰਿਆ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਦੇ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪਕੜਨ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ।
 ਇਕ ਗਰੋਹ⁶ ਕੁੱਝ ਅਰਬ ਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਤੇ ਰੂਮੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਛੋੜ ਗਇਆ ।
 ਆਇਆ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਮਿਸਰੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਦੀ ਮਿਸਰੀ ਜ਼ਾਹਿਰਦਾਰ⁷ ।
 ਫਿਰਦਾ ਵਾਂਗੂੰ ਬਰਦਿਆਂ⁸ ਖਿਦਮਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪ ।
 ਲਫਜ਼ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਆਜਿਜ਼ੀ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ ਪਾਪ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਖੁਰਸ਼⁹ ਲਿਆਂਵਦਾ ਦਾਰੂ ਵਿੱਚ ਰਲਾ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਜਾਤਾ ਨਾਂਹ ਦਗਾ ।
 ਖਾਧਾ ਰਲ ਸਭ ਅਰਬੀਆਂ ਚਾਏ ¹⁰ਦਸਤਰ ਖਵਾਨ¹⁰ ।
 ਕੀਤਾ ਮਜਲਿਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਿਸਰੀ ਨੇ ਸਾਮਾਨ ।
 ਜਾਂ ਮਜਲਿਸ ਲਾ ਬੈਠਦੇ ਜੁਬਿਸ਼¹¹ ਖਾ ਲੰਧੌਰ ।
 ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਡਿਗਿਆ ਮੰਦੇ ਤੌਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਪਇਆ ਲੰਧੌਰ ਚੁਫਾਲ ।
 ਹੱਸ ਪਇਆ ਤੇ ਡਿਗ ਪਇਆ, ਡਿਗ ਹੋਇਆ ਬੇਹਾਲ ।
 ਹੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਮਿਸਰੀ ਕੀਤਾ ਧੌਹ¹² ।
 ਲਾਟ ਬਲੀਂ ਦਿਲ ਕਹਿਰ ਦੀ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਪਰ ਰੋਹ¹³ ।
 ਕਹਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ, ‘ਮਿਸਰੀ ਨੂੰ ਫੜ ਤੂੰ ।
 ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ ਅਸਾਂ ਥੀਂ, ਮਾਰ ਹਰਾਮੀ ਨੂੰ ।’
 ਉਮਰ ਗਇਆ ਜਾਂ ਪਕੜਨੇ, ਡਿਗਿਆ ਹੋਸ਼ ਗਵਾ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਡਿਗ ਪਏ ਅਰਬੀ ਜੁਬਿਸ਼¹⁴ ਖਾ ।
 ਪਰ ਇਕ ਹਮਜ਼ਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਦਮ ।
 ਮਿਸਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖਕੇ, ‘ਮੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ।
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਹਾ ਪਕੜਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਗਈ ਨ ਹੋਸ਼ ।’
 ਕਿਹਾ ਹਕੀਮਾਂ, ‘ਹਲਿਆ, ਅਜੇ ਨ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ।
 ਜਾਂ ਹਿਲੇ ਤੇ ਡਿਗੇਗਾ, ਕਰੋ ਕੋਈ ਤਦਬੀਰ ।
 ਜਿਸ ਥੀਂ ਅੰਦਰ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਧਰਤੀ ਝੜੇ ਅਮੀਰ ।’

1. ਘਰ-2. ਭਾਵ-ਚਰਨ ਪਾਓ 3. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕੀ ਦੇ ਆਲਮ (ਲੋਕ) ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਹਨ । (1) ਆਲਮਿ ਗ਼ੈਬ ਅਤੇ (2) ਆਲਮਿ ਸ਼ਹਾਦਤ । ਆਲਮਿ ਗ਼ੈਬ ਦਾ ਨਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਹੈ । ਤੇ ਆਲਮਿ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਨਾਂ ਆਲਮਿ ਅਜਿਸਾਮ ਅਥਵਾ ਆਲਮਿ ਜਿਸਮਾਨੀ । (ਕਾਲੀਦ ਦਾਨਿਸ਼) 4. ਮਾਣ 5. ਪ੍ਰਦਾਨ 6. ਟੋਲੀ 7. ਪ੍ਰਗਟ ਤੌਰ ਤੇ 8. ਗੁਲਾਮਾਂ 9. ਭੋਜਨ 10. ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਦਾ ਕਪੜਾ 11. ਚਕ੍ਰ, ਭੁਆਟਣੀ 12. ਧੌਹ, ਧੌਖਾ 13. ਗੁੱਸੇ 14. ਚਕ੍ਰ, ਭਵਾਟਣੀ ।

ਘੱਲੇ ਮਿਸਰੀ ਪਹਿਲਵਾਂ ਚਾ ਹੱਥੀਂ ਤਲਵਾਰ ।
 ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਮੀਰ ਤੇ ਮੂਜ਼ੀ ਨਾ-ਹਮਵਾਰ¹ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਵਲ ਆਂਵਦੇ, ਹਮਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਜੋਸ਼ ।
 ਲੈ ਉਠਿਆ ਤਲਵਾਰ ਤੇ, ਹੋ ਡਿਗਿਆ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ ਮੰਗਵਾਏ ਜ਼ੰਜੀਰ ।
 ਕੀਤਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਯਾਰਾਂ ਸਣੇ ਅਸੀਰ² ।
 ਵਿੱਚ ਜ਼ੰਜੀਰੇ ਹਲਬ ਦੇ, ਜੋ ਸੀ ਅੰਦਰ ਨੀਲ ।
 ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਘੱਲਦਾ, ਕਰਦਾ ਕੈਦ ਜ਼ਲੀਲ³ ।
 ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤਾਈਂ ਏਹ ਮਰਗੂਬ⁴ ।
 “ਫੜਿਆ ਅਸੀਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਰ ਮਸਲਾਹਤ⁵ ਖ਼ੂਬ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਬੰਦੀਵਾਨ⁶ ਹੈ ਯਾਰਾਂ ਸਣੇ ਤਮਾਮ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕਰਾਂ ਕਤਲਾਮ ?”
 ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਤਹਰੀਰ⁷ ।
 “ਕਿਉਂ ਕਰ ਕਰੀਏ ? ਬਖ਼ਤਕਾ !” ਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛੇ ਤਦਬੀਰ ।
 ਕਹਿਆ, “ਲਿਖੋ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਿਰ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਲਾਹ ।
 ਧਾਸ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਭੇਜਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਦਰਗਾਹ⁸ ।
 ਫਿਰ ਵਲ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਧਿਆਨ ।
 “ਤੇਰੀ ਕੀ ਹੈ ਮਸਲਾਹਤ⁹ ਅੰਦਰ ਏਸ ਬਿਆਨ ?”
 ਖ਼ੁਆਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜੀਂਵਦਾ ਰਹਿਸੀ ਅਰਬ ਇਮਾਸ਼ ।
 ਇਕ ਸੌ ਬਰਸ ਪਚਾਨਵੇਂ ਅੱਧਾ ਰੋਜ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਇਤਨੀ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਪੂਰੀ ਸਭ ਕਰੇ ।
 ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਂਹ ਮਰੇ ।
 ਲਿਖ ਨ ਲਿਖ ਵਲ ਮਿਸਰੀਆਂ ਹੁਕਮ ਚੜ੍ਹਾ ਖ਼ਤ ਖ਼ਾਸ਼
 ਅੱਗੇ ਜਾਣੇ ਖ਼ਤ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਗੁ ਖ਼ਲਾਸ¹⁰ ।”
 ਬਖ਼ਤਕ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਕਹੇ ਜਵਾਬ ਸ਼ਰੀਰ¹¹ ।
 ਸੱਕ ਰਹੀ ਕੀ ਦੱਸ ਖਾਂ, ਅੰਦਰ ਮਰਗ¹² ਅਮੀਰ ?
 ਉਮਰ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ਦਾ ਜਾਮ¹³ ਹੋਇਆ ਲਬਰੇਜ਼¹⁴ ।
 ਅੰਦਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਤਰਾਜ਼ੀਆਂ ਅਕਲ ਤੇਰੀ ਹੈ ਤੇਜ਼ ।
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, “ਲੱਖ ਕਰੋ ਤਦਬੀਰ ।
 ਅਜੇ ਨਾ ਜਾਸੀ ਮਾਰਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਦੇਵੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਅਮਾਨ¹⁵ ।
 ਕੀਤੀ ਹੋਂਦੀ ਰੱਬ ਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਰੇ ਜਹਾਨ ।”
 ਸੱਚ ਕਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਖ਼ੁਆਜਾ ਸੱਚ ਕਹੇ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਮੰਦਾ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈਫ¹⁶ ਰਹੇ ।

1. ਨਾਲਾਇਕ, ਅਜੋਗ । 2. ਕੈਦ । 3. ਖ਼ੁਆਰ, ਖ਼ੱਜਲ । 4. ਮਨ ਭਾਉਂਣਾ । 5. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ । 6. ਕੈਦੀ । 7. ਲਿਖਤ । 8. ਦਰਬਾਰ । 9. ਸਲਾਹ, ਰਾਇ । 10. ਆਜ਼ਾਦ । 11. ਫੈੜਾ, ਬੁਰਾ । 12. ਮੌਤ । 13. ਪਿਆਲਾ । 14. ਭਰਪੂਰ । 15. ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ. ਸ਼ਬਦਾਡੰਬਰ । 16. ਪਨਾਹ, ਸਹਾਰਾ । 17. ਅਫ਼ਸੋਸ ।

ਤਰਫ ਅਜੀਜ਼ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲਿਖ ਘੱਲੋ ਮਕਤੂਬ¹ ॥
 “ਹਮਜ਼ਾ ਫੜਿਓ ਮਿਸਰੀਆਂ ! ਚਾਚਾ ਕੀਤੋ ਖੂਬ ॥
 ਰੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਦੇ ਅਜੇ ਨ ਮਾਰੀਂ ਮੂਲ ॥
 ਆਪੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਵਸਾਂ ਕਰਸਾਂ, ਮਿਸਰ ਨਜ਼ੂਲ² ॥
 ਹੁਖਜ਼ ਨੂੰ ਸੱਦ ਰੂਬਰੂ ਆਪੇ ਕਰਾਂ ਸਜ਼ਾ ॥
 ਲਾਇਕ ਉਸਦੇ ਅਮਲ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਆਂ ਜਜ਼ਾ³ ॥”
 ਪਹੁਤਾ ਖਤ ਅਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਦੋਸੁ ਹੁਕਮ ਬਜ਼ਾ ॥
 ਖਰ ਚਾਹੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇਵੇ ਕਤਲ ਕਰਾ ॥
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਮਾਲ ਦੇ, ਆਹਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥
 ਰਾਹ ਮਿਸਰ ਦਾ ਓਸਨੇ ਦਿਨ ਤੇ ਫਾਤ ਲਿਆ ॥
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਵਿਚ ਰਾਹ ਦੇ ਹੋਇਆ ਕੈਦ ਅਮੀਰ ॥
 ਨਾਲ ਦਗੇ ਦੇ ਮਿਸਰੀਆਂ ਅਰਬੀ ਫੜੇ ਅਸੀਰ ॥
 ਮੁਕਬਿਲ ਸਣ ਹਮਰਾਹੀਆਂ⁴ ਬਾਝੋਂ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ॥
 ਨੱਸਾ ਜਾਂਦਾ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ⁵ ॥
 ਦਿਨ ਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫਰ ਦੇ ਵਗਿਆ ਗਿਆ ਜਵਾਨ ॥
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰੋਂਦਾ ਸਰਗਰਦਾਨ⁶ ॥
 ਆ ਵੇਖੇ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਪੈਕਾਰ⁷ ॥
 ਆਹਾ ਵਾਲੀ ਮਿਸਰ ਦਾ ਕਿਲਿਓ ਅੰਦਰਵਾਰ ॥
 ਕਰ ਖੰਦਕ ਪੁਰ ਪਾਣੀਓਂ ਬੰਨੂ ਦਰੇ ਦਰਬਾਰ ॥
 ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਸਫ ਕਾਫ਼ਿਰ ਮੁਰਦਾਰ ॥
 ਤੇ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਫੜਿਆ ਗਿਰਦ ਹਿਸ ਰ⁸ ॥
 ਰੂਮੀ ਅਸਕੀਲਾਨ ਭੀ ਫੌਜ ਸਣੇ ਸਰਦਾਰ ॥
 ਕਰਦੇ ਨਾਲ ਕੁਫ਼ਾਰ ਦੇ ਜੰਗ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋ ॥
 ਤੇ ਗਾਲਿਬ⁹ ਮਗਲੂਬ¹⁰ ਨਾ, ਅਜੇ ਦੁਹਾਂ ਥੀਂ ਕੋ ॥
 ਮੁਕਬਿਲ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ, ਹਨਜ਼ੇ ਦਾ ਅਹਿਵਾਲ ॥
 ਵਿੱਚ ਜਜ਼ੀਰੇ ਹਲਬ ਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ ਮਲਾਲ¹¹ ॥
 ਮੁਕਬਿਲ ਬਣਿਆ ਕਾ ਵਾਂ¹² ਭਰਿਆ ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ॥
 ਵਿੱਚ ਜਜ਼ੀਰੇ ਹਲਬ ਦੇ ਲੱਥਾ ਆਣ ਸਿਤਾਬ ॥
 ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਬਣਾਇ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੌਦਾ ਖਾ ॥
 ਕਰ ਕੇ ਪੱਜ ਸੁਦਾਗਰੀ ਕਿਵੇਂ ਲਗੇ ਕੁਝ ਦਾ
 ਜਾਂਦਾ ਵਲ ਜ਼ਿੰਦਾਨੀਆਂ¹³ ਨਿਤ ਮੁਕਬਿਲ ਗਮਖਵਾਰ¹⁴ ॥
 ਕਰਦਾ ਨਾਲ ਮੁਵੱਕਲਾ¹⁵ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ॥
 ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਹਾਕਮੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਸ ਤਮਾਮ ॥
 ਸੀ ਦਾਮਾਦ ਅਜੀਜ਼ ਦਾ ਦਿਲ ਸੰਗੀਨ¹⁶ ਹਰਾਮ ॥

1. ਖਤ, ਪਤ੍ਰ । 2. ਉਤਾਰਾ । 3. ਬਦਲਾ, ਇਵਜ਼ । 4. ਸਾਥੀਆਂ । 5. ਵਿਰਲਾਪ । 6. ਖਰੇਸ਼ਾਨ । 7. ਲੜਾਈ । 8. ਕਿਲਾ । 9. ਜੇਤੂ । 10. ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ । 11. ਰੰਜ । 12. ਕਾਫ਼ਲਾ ਲੱਦਿਆ । 13. ਕੈਦੀਆਂ । 14. ਹਮਦਰਦ । 15. ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ । 16. ਵਜ਼ਨੀ, ਭਾਰੀ ।

ਬੇਟੀ ਸ਼ਾਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਨਾਮ ।
 ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡਿਠੁਸੁ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ।
 ਆਹਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਪਾਟ ਗਇਆ ਅਸਮਾਨ ।
 ਤਖਤ ਬਹਿਸ਼ਤੀ¹ ਉਪਰੋਂ ਨਾਜ਼ੂਲ ਹੋਏ ਆਨ ।
 ਪੀਰ² ਮਰਦ ਇਕ ਤਖਤ ਤੇ ਦਾੜੀ ਬਰਸੇ ਨੂਰ³ ।
 ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਪਾਸ ਆ ਹੋਇਆ ਤਖਤ ਜ਼ਹੂਰ ।
 ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਪੁੱਛਦੀ, “ਕੀ ਹਜ਼ਰਤ ! ਤੈਂ ਨਾਮ ?”
 ਕਹਿਆ, “ਇਬਰਾਹੀਮ ਹਾਂ, ਨਬੀ ਅਲੈ ਇਸਲਾਮ ।”
 ਕਹਿਆ ਨਬੀ ਖਲੀਲ ਨੇ, ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਨੂੰ ।
 “ਵਿੱਚ ਦਰਗਾਹਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਫਜ਼ਲ⁵ ਹੋਈਓਂ ਤੂੰ ।
 ਵਿੱਚ ਤੁਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੇਰਾ ਹੈ ਫਰਜ਼ਦ⁶ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਖਾਵਿੰਦ⁷ ਛੋੜ ਕੇ ਕਰ ਉਸ ਥੀਂ ਪੈਵੰਦ⁸ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਯਾਰ ।
 ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੌਦਾਗਰੀ ਏਥੇ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਫਲਾਨੇ ਥਾਉਂ ਦੇ ਫਜ਼ਰੇ ਲੱਭ ਦੁਕਾਨ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਤਖਤ ਰਵਾਨ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਉੱਠੀ ਖਵਾਬ⁸ ਥੀਂ ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਸ਼ਾਦ¹⁰ ।
 ਜਾਗਾ ਕੁੱਲ ਫਰਾਸ਼¹¹ ਦੀ ਕਰ ਖੁਸ਼ੀਓਂ ਆਬਾਦ ।
 ਕਰ ਕੇ ਪੱਜ ਖਰੀਦ ਦਾ ਆਪ ਗਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਲੱਭ ਕੇ ਖਵਾਬ ਕਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੀ, “ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀਂ ਫਲਾਨੀ ਜਾ¹² ।
 ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ¹³ ਜਾਇ ਕੇ ਬੰਦੀ¹⁴ ਦਿਆਂ ਛੁੜਾ ।”
 ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਮੁੜ ਗਈ ਏਹ ਗੱਲ ਆਖ ਤਮਾਮ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁਕਬਿਲ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ।
 ਜ਼ੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਜਾਂਵਦੀ ਮੁਕਬਿਲ ਨੂੰ ਲੈ ਨਾਲ ।
 ਆਈ ਪਾਸ ਮੁਵੱਕਲਾਂ¹⁵ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਹਾਲ ।
 “ਜੇ ਛੋੜੋ ਜ਼ਿੰਦਾਨੀਆਂ¹⁶, ਦੇਵਾਂਗੀ ਇਨਾਮ ।
 ਹੋਰ ਹਕੂਮਤ ਹਲਬ ਦੀ ਦੇਸੀ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਮੁਕਬਿਲ ਨਾਲ ਸੀ ਰਲੇ ਮੁਵੱਕਲ ਸੱਭ ।
 ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਖਲੋਤੇ ਝੱਬ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਨਾਲ ਚਰਾਗ ਲੈ, ਨਾਲੇ ਲੈ ਸੂਹਾਨ¹⁷ ।
 ਆਇਆ ਨਾਲ ਕਮੰਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਜਵਾਨ ।

1. ਸੁਰਗੀ, ਸਵਰਗ ਦਾ । 2. ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ । 3. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 4. ਅਲੈ (ਬੁਲੰਦ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲੇ)
 ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਨਬੀ (ਅਵਤਾਰ) 5. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ । 6. ਪੁਤ । 7. ਖਸਮ, ਮਾਲਿਕ । 8. ਸੰਬੰਧ ਜੋੜ ।
 9. ਸੁਪਨੇ । 10. ਖੁਸ਼ । 11. ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨੈਕਰ । 12. ਥਾਵੇਂ । 13. ਜੇਲ । 14.
 ਕੈਦੀ । 15. ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ । 16. ਕੈਦੀਆਂ । 17. ਲੋਹੇ ਦਾ ਔਜ਼ਾਰ, ਰੇਤੀ ।

ਅੱਵਲ ਆਨ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮੁਕਬਿਲ ਕਰੇ ਸਲਾਮ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਦ ਤਮਾਮ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਅੱਗੇ ਅਰਬੀਆਂ ਹਾਲ ਅਹਵਾਲ ਸੁਣਾ ॥
 ਅੱਵਲ ਬੰਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਲੱਗਾ ਕਰਨ ਜੁਦਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਦੋਸਤਾਂ ਅੱਵਲ ਬੰਦ ਉਤਾਰ ।
 ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆਵਨਾ, ਐ ਮੇਰੇ ਗਮ ਖਵਾਰ ।”
 ਮੁਕਬਿਲ ਨੇ ਸੂਹਾਨ ਥੀਂ ਰਗੜ ਕੱਟੀ ਜ਼ਜੀਰ ।
 ਬੰਦੋਂ ਤੁਰਤ ਛੁੜਾ ਲਏ ਅਰਬੀ ਯਾਰ ਅਸੀਰ¹ ।
 ਕੀਤਾ ਜ਼ੋਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਆਪ ਤੁੜਾਏ ਬੰਦ ।
 ਅਰਬੀ ਵੇਖ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹੈਰਤਮੰਦ² ।
 ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਣੇ ਤੂੰ ਤੜੇ ਜ਼ਜੀਰ ?”
 “ਅੱਗੇ ਜ਼ੋਰ ਨ ਚੱਲਿਆ”, ਕਹਿੰਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 “ਤੜ ਰਹਿਆ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਕਰ, ਜ਼ੋਰ ਨ ਆਇਆ ਕਾਮ ॥
 ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਟੁੱਟੇ ਬੰਦ ਤਮਾਮ ।”
 ਅਏ ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਦਾਨ³ ਥੀਂ ਬਾਹਰ ਨਾਲ ਕਮੰਦ ।
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਖੜੀ ਸੀ ਅੱਗੇ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਸੌ ਸੌ⁴ ਲੁਤਫ ਕਰੇ ।
 “ਤੇਰਾ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਜਲ ਬਦ-ਖਵਾਹ⁵ ਮਰੇ ।”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਆਖਦੀ, “ਸੁਹਰਤ⁶ ਹੋਈ ਆਮ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਨੇ ਆਵਣਾ ਕਰਨ ਤੁਸਾਂ ਕਤਲਾਮ ।
 ਉਸ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਦਦੀਨੈ⁷ ਨੂੰ ਅੱਲਾ ਕਰੇ ਫਨਾਹ ।
 ਜਿਹੜਾ ਚਾਹੇ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਕਰਦੇ ਮਸਲਹਤ⁸, “ਕੀ ਕੁਝ ਕਰੀਏ ਕਾਰ ?
 ਅੱਵਲ ਕਿਸ ਥੀਂ ਚਾਹੀਏ, ਹੁਣ ਕੀਏ ਪੈਕਾਰ ?”
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, “ਐ ਦੁਖਤਰ¹⁰ ਖੁਸ਼ਖੋ¹¹ ।
 ਮੈਨੂੰ ਓਥੇ ਲੈ ਚਲੀਂ ਜਿੱਥੇ¹² ਹੰਦਾ ਹੈ ।
 ਭੁੱਖੋਂ ਭਖਦਾ ਕਾਲਜਾ ਟੁਕਵਾ ਚੱਲ ਖਵਾ ।
 ਕਦੀ ਨਾ ਖਾਧਾ ਰੱਜ ਕੇ, ਮੁੱਦਤ ਗਈ ਵਿਹਾ ।”
 ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਆਂਵਦੀ ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਨਾਲ ।
 ਖਾਵਿੰਦ¹³ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਤਬਖੋ¹⁴ ਦੇਵੇ ਆਣ ਬਹਾਲ ।
 ਆਹੇ ਗੁਖੇ ਜਾਗਦੇ, ਦੇਖ ਕੰਬੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਡਰਦੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਲੱਤਾਂ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ।

1. ਕੈਦੀ । 2. ਹੈਰਾਨਗੀ ਵਿੱਚ । 3. ਕੈਦ ਖਾਨੇ । 4. ਸਿਹਰਬਾਨੀ । 5. ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ ।
 6. ਮਸ਼ਹੂਰੀ । 7. ਬੇ-ਧਰਮੀ । 8. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ । 9. ਲੜਾਈ । 10. ਬੇਟੀ । 11. ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ
 ਵਾਲੀ । 12. ਰੋਟੀ । 13. ਪਤੀ, ਖਸਮ । 14. ਰਸੋਈ ਖਾਨੇ ।

ਹੋਏ ਵਾਂਗੂ ਸੁੱਤਿਆਂ, ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਲਏ ਲੁਕਾ ।
 ਜਾਤਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਏਹ ਆਂ ਪਈ ਬਲਾ ।
 ਖੌਫੋਂ ਸੀਨੇ ਧੜਕਦੇ ਕੰਬਣ ਜਿਗਰ ਹਰਾਮ ।
 ਮਾਰ ਘੁਰਾੜੇ ਝੂਠ ਦੇ ਪਾਈ ਗੁੰਜ ਤਮਾਮ ।
 ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖਿਸਕਦੇ ਖਿਸਕ ਗਏ ਹਰ ਕੋ ।
 ਨੀਵੇਂ ਨੀਵੇਂ ਤਿਲਕ ਕੇ ਗਏ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ।
 ਮਿਸਰੀ ਦੇ ਦਾਮਾਦ ਨੂੰ ਆਣ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ।
 ਅਰਬੀ ਛੁੱਟੇ ਬੰਦੀਓਂ ਆਏ ਮਤਬਖ਼¹ ਵੱਲ ।
 ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਦਾਮਾਦ ਨੇ ਕਰ ਸਾਸਾਨ ਤਿਆਰ ।
 ਚਾਹਿਆ ਜਾਨ ਬਚਾਇਕੇ ਜਾਵਨ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰ ।
 ਉਧਰ ਖਾਣਾ ਖਾਂਵਦੇ ਅਰਬੀ ਰੱਜ ਤਮਾਮ ।
 ਯਲਆਦੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਮ² ਨੂੰ ਆਇਆ ਸਬਰ ਤਮਾਮ ।
 ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ।
 “ਮਿਸਰੀ ਦੇ ਦਾਮਾਦ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆਵੇ ਕੋ ।”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਆਖਦੀ, “ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਸਾਂ ਕਾਮ ।”
 ਖਾਵਿੰਦ ਦੇ ਵਲ ਜਾਂਵਦੀ, ਲੈ ਹਥਿਆਰ ਤਮਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਖਾਵਿੰਦ ਜਾਗਦਾ, ਨਾਲੇ ਗਿਰਦ ਸਿਪਾਹ ।
 ਖਾਵਿੰਦ ਨੂੰ ਜਾ ਆਖਦੀ, “ਐ ਬਦ ਬਖਤ ਤਬਾਹ³ ।
 ਚਲ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਸੱਦਿਓਂ, ਚੱਲ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਨ ਬਚਾਵਣੀ ਦੇਰ ਨ ਲਾਵੀਂ ਕਾ⁴ ।
 ਖਾਵਿੰਦ ਸਿਰ ਤੇ ਖੋਦ⁵ ਧਰ, ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ।
 “ਮਰਦੋ ! ਮਾਰ ਗਵਾਵਣੀ, ਇਹ ਔਰਤ ਬੁਰਿਆਰ ।”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਮਾਰਦੀ ਖਾਵਿੰਦ ਨੂੰ ਡਲਵਾਰ ।
 ਸੋਰ ਕਰੇਂਦੇ ਖਸਮ ਦੀ ਮੁੰਦੀ ਲਈ ਉਡਾਰ ।
 ਕਿਤਾ ਕਿਸੇ ਨ ਹੋਸਲਾ, ਸੱਕੇ ਨਾਹ ਛੁੜਾ ।
 ਚਲਦਾ ਖੂਨ ਲਿਆਂਵਦੀ ਸਿਰ ਖਾਵਿੰਦ ਦਾ ਚਾ ।
 ਧਰਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਲਿਆ ।
 ਅਰਬੀ ਕਰਦੇ ਆਫਰੀਨ⁶, “ਔਰਤ ਸੋਖ⁷ ਕਿਆ ?”
 ਯਾਰ ਕਰੇਂਦੇ ਮਸਲਹਤ⁸, “ਮਾਰੋ ਚੱਲ ਹਿਸਾਰ⁹ ।
 ਰਾਤੀਂ ਹਮਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਲਓ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅਸਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹਥਿਆਰ ।
 ਬਿਨ ਹਥਿਆਰੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਕਰੀਏ ਪੈਕਾਰ¹⁰ ?”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਆਖਦੀ, “ਹੁਜਰਾ¹¹ ਹੈ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ ਉਸ ਹਜ਼ਰੇ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ।

1. ਕਿਚਨ, ਲੰਗਰ । 2. ਪੇਟ । 3. ਬਦ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਤਬਾਹ ਹਾਲ । 4. ਕੋਈ । 5. ਲੋਹੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ।
 6. ਸ਼ਾਬਾਸ਼ । 7. ਦਲੇਰ, ਬੇਬਾਕ । 8. ਮਸ਼ਵਰਾ, ਸਲਾਹ । 9. ਕਿਲਾ । 10. ਲੜਾਈ । 11. ਕੋਠੜੀ ।

ਸਾਮ ਨਰੀਮਾਂ ਵਰਤਦਾ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰਜ ਜਵਾਨ ।
 ਯਾਰਾਂ ਸੌ ਮਣ ਵਜ਼ਨ ਹੈ, ਚੱਲ ਕੇ ਲੈ ਮਰਦਾਨ¹ ।”
 ਹੁਜ਼ਰੇ ਦੇ ਵਲ ਆਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਸਭ ਯਾਰ ।
 ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਓਸ ਥਾਂ ਆ ਡਿੱਠੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਲੈਂਦੇ ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਸਭ ਹਥਿਆਰ ਨਿਤਾਰ ।
 ਭਾਰੀ ਗੁਰਜ ਜੋ ਸਾਮ ਦੀ ਲੈਂਦਾ ਅਰਬ ਸਵਾਰ² ।
 ਗੁਰਜ ਮੁਆਫਿਕ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਕਰੇ ਪਸੰਦ ।
 ਆਏ ਤਰਫੇ ਮਿਸਰ ਦੀ ਸਭ ਅਰਬੀ ਖੁਰਸੰਦ³ ।
 ਫੌਜ ਡਿਠੀ ਯੂਨਾਨ ਦੀ ਕਿਲਿਓਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ।
 ਸੱਭੇ ਫੌਜਾਂ ਸੁੱਤੀਆਂ, ਨਾਂ ਕੋਈ ਬੇਦਾਰ⁴ ।
 ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਵਣੋਂ ਕਿਨੇ ਨ ਪਾਈ ਸਾਰ ।
 ਉਪੱਰ ਦੱਰੋ⁵ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗੁਰਜ ਅਮੀਰ ।
 ਦਰਾ ਪਇਆ ਝੜ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਜ਼ਰਬੋਂ ਬੇ-ਤਾਖੀਰ⁶ ।
 ਜਿੱਧਰ ਹਮਜ਼ਾ ਮਾਰਦਾ ਇੱਕੋ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ।
 ਸਭ ਦੀਵਾਰ⁷ ਹਿਸਾਰ ਦੀ ਡਿਗਦੀ ਜੁੰਬਿਸ⁸ ਖਾ ।
 ਰਾਹ ਗਇਆ ਹੈ ਸਾਫ ਜਾਂ ਅਰਬੀ ਰਹੇ ਖੜੇ ।
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਤੇਗ ਲੈ ਅੰਦਰ ਵਾਰ ਵੜੇ ।
 ਜਾਂ ਫਰਮਾਵੇ ਬਾਪ ਨੂੰ, ਆਈਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਹੋ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਤਾਬਿਆ, ਨ ਹੋ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਆ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ, “ਐ ਲੜਕੀ ਗੱਦਾਰ
 ਮਰਦੋਂ ! ਗਰਦਨ ਏਸ ਦੀ ਲਾਹੋ ਲੈ ਤਲਵਾਰ ।”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋ ਮਾਰਦੀ ਪਿਉ ਨੂੰ ਤੇਗ ਉਠਾ ।
 ਵਗਦਾ ਖੂਨ ਲਿਆਂਵਦੀ ਸਿਰ ਹਮਜ਼ੇ ਥੀਂ ਚਾ ।
 ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਏਸ ਦੀ ਦੇਖੀ ਇਹ ਅਮੀਰ !
 ਕਹਿੰਦਾ ਸੌ ਸੌ ਆਫਰੀਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਆਲਿਮਗੀਰ⁹ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੁਬਹ ਭੀ, ਹਈ ਸੁਹਰਤ ਆਮ ।
 ਰੂਮੀ ਤੇ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਪਾਈ ਖਬਰ ਤਮਾਮ ।
 ਮਿਲਦੇ ਆਣ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕਰਨ ਸਲਾਮ ।
 ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਜੁ, “ਮਿਸਰ ਦੀ ਫੌਜ ਕਰੋ ਕਤਲਾਮ ।”
 ਧਾਇ ਪਏ ਵਿੱਚ ਕਿਲੇ ਦੇ, ਲੈ ਅਰਬੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਕਾਫਿਰ ਫੌਜ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਮਾਰ ਨਿਘਾਰ ।
 ਆਹਾ ਵੀਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਸਿਰ ਸ਼ਾਹ ਤਿਸ ਨਾਮ ।
 ਆਇਆ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਰ ਕੇ ਆਜ਼ੀਜ਼¹⁰ ਤਮਾਮ ।

1. ਬਹਾਦੁਰ । 2. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 3. ਖੁਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ । 4. ਜਾਗਦਾ । 5. ਬੂਹੇ । 6. ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ । 7. ਕੰਧ । 8. ਚਕ੍ਰ, ਗੋੜਾ । 9. ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜਈ ਜਗਤ-ਜੇਤੂ । 10. ਆਜ਼ੀਜ਼ੀ, ਅਧੀਨਗੀ ।

“ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖ ਲੈ, ਐ ਸੱਯਦ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਉਪੱਰ ਰੱਬ ਰਹੀਮ ਦੇ ਮੈਂ ਰਖਦਾ ਈਮਾਨ ।”
 ਨਾਸਿਰ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਂਵਦਾ ਖਿਲਅਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਤਖਤ ਮਿਸਰ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰ ਤਦਬੀਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਰੱਖਦਾ, ਨਾਸਿਰ ਘਰ ਮਿਹਮ ਨ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਅੰਦਰ ਖਿਦਮਤੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਮਣ ਜਾਨ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ।
 ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ¹ ਤਮਾਮ ।
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋਂ ਸ਼ੋਖ² ਦਾ ਕਰਦੇ ਖੂਬ ਸਲਾਹ³ ।
 ਮੁੱਦਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਾਂਵਦੇ ਮੁਕਬਿਲ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ।
 ਆਹੇ ਨਾਸਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦੁਖਤਰ ਮਰੀਅਮ⁴ ਨਾਮ ।
 ਸੂਰਤ ਫਾਇਕ⁵ ਪਰੀ ਥੀਂ ਹੂਰਾਂ ਵਾਂਗੁ ਤਮਾਮ ।
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋਂ ਪਾਸ ਆ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਸਿਰ ਸ਼ਾਹ ।
 “ਕਹਿ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਰੇ ਪਿਆਹ ।”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋਂ ਆਇਕੇ ਹੋਈ ਅਰਜ਼ ਗਜ਼ਾਰ ।
 ਨਾਸਿਰ ਕਰਦਾ ਆਜ਼ਿਜ਼ੀ, “ਮੰਨੀ ਐ ਸਤਦਾਰ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅਹਿਦ⁶ ਹੈ ਕੀਤਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਹੈ ਚਾਂਹਵਦਾ ਅਹਿਦ ਨਿਭਾਵਾਂ ਪਾਰ ।”
 ਜੁਹਰਾ ਬਾਨੋਂ ਆਖਦੀ, “ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਨਿਭਾ ।
 ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵੀਂ ਉਸ ਦੀ ਨਾਲ ਰਜ਼ਾ ।
 ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਕਰ ਲੈ ਅਕਦ ਅਮੀਰ ।
 ਇਹ ਰਹਿਸੀ ਘਰ ਬਾਪ ਦੇ, ਚੰਗੀ ਹੈ ਤਦਬੀਰ ।”
 ਇਹ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆਂ, ਲਇਆ ਨਕਾਹ ਕਰਵਾ ।
 ਕਹਿਆ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਾਪ ਦੇ ਮਰੀਅਮ ਰਹੇ ਸਦਾ ।”
 ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਮਿਸਰੇ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਮਰੀਅਮ ਥੀਂ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ, ਬਾਝੋਂ ਸੁੱਕੇ ਨਾਮ ।
 ਇਕ ਸ਼ਬ⁷ ਹੋਇਆ ਮੁਹਤਲਿਮ⁸ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ।
 ਸਾਫੇ ਨਾਲ ਉਠ ਖਵਾਬ ਥੀਂ ਸਾਫ ਕਰੇ ਅੰਦਾਮ⁹ ।
 ਆਪ ਗਇਆ ਉਦ ਨ੍ਹਾਵਣੇ ਸਾਫਾ ਰੱਖ ਮੁਕਾਮ ।
 ਪਿਛੋਂ ਮਰੀਅਮ ਆਂਵਦੀ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।
 ਖਾਵਿੰਦ ਨਾਲ ਲਡਿੱਕੜੇ, ਚਾਹੇ ਕਰੇ ਵਸਾਲ¹⁰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਫਰਸ਼ ਅਮੀਰ ਦਾ ਆ ਖਾਲੀ ਇਤਹਾਲ¹¹ ।

1. ਉਤਸਵ । 2. ਦਲੇਰ । 3. ਜਸ, ਸਿਫਤ, ਸਲਾਹ । 4. ਧੀ, ਬੇਟੀ । 5. ਉੱਚੀ, ਬੁਨੈਦ । 6. ਵਚਨ, ਇਕਰਾਰ । 7. ਰਾਤ । 8. ਵੀਰਜ-ਪਾਤ, ਸਵਪਨ ਦੋਸ਼, ਇਹਤਲਾਮ । 9. ਬਦਨ । 10. ਮਿਲਾਪ ।
 11. ਇਸ ਹਾਲਤ-ਵਿੱਚ ।

ਖਵਾਹਿਸ਼¹ ਅੰਦਰ ਪੈ ਗਈ ਉੱਪਰ ਫਰਸ਼ ਦਰਾਜ਼² ।
 ਨੀਂਦਰ ਆਈ ਸੌਂ ਗਈ ਅੰਦਰ ਤਲਬ ਨਿਆਜ਼³ ।
 ਫਿਰ ਮਰੀਅਮ ਨੂੰ ਇਹਤਲਾਮ⁴ ਹੋਇਆ ਨਾਲ ਕਜ਼ਾ⁵ ।
 ਸਾਫੇ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕੀਤੁਸੁ ਬਦਨ ਸਫਾ ।
 ਆਬ ਮਨੀ⁶ ਜੋ ਓਸ ਤੇ ਜਮਾ ਪਿਆ ਇਕ⁷ ਦਾ ।
 ਲੁਤਫਾ⁸ ਕੁਦਰਤ ਹੱਕ⁹ ਥੀਂ ਪਇਆ ਰਹਮ¹⁰ ਵਿੱਚ ਜਾ ।
 ਮਰੀਅਮ ਤਾਂਈ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਮਾਲੂਮ ਕੁਝ ਹਾਲ ।
 ਏਸੇ ਖਾਤਿਰ ਲੈ ਗਈ ਸਾਫਾ ਅਪਨੇ ਨਾਲ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਸਾਫਾ ਲੱਭਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ¹¹ ।
 ਸਭਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦਾ, ਪਤਾ ਨ ਮਿਲਿਆ ਮੂਲ ।
 ਇਹ ਭੀ ਨਾਸਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ, ਕੰਨੀਂ ਗਈ ਗਵਾ ।
 ਸਾਫਾ ਰਾਤ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਖੜਿਆ¹² ਕਿਸੇ ਚੁਰਾ ।
 ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੇ, ਕਰ ਹਮਜ਼ਾ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ।
 ਲੈ ਕੇ ਹਾਲਾ ਮਿਸਰ ਦਾ ਮੁੜ ਹੋ ਗਇਆ ਰਵਾਨ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਲਸਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨ ਵੱਲ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਹਮਜ਼ਾ ਆਂਵਦਾ, ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਚੱਲ ।
 ਬੱਸ, ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਹੁਣ ਏਥੇ ਛੋੜ ਬਿਆਨ ।
 ਪਿਛਲਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾ ਤੂੰ ਕਰਕੇ ਰਕਮ¹³ ਅਯਾਨ¹⁴ । ੨੯

ਗਸਤਮ ਦਾ ਹਾਲ

ਜਾਸੂਸਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਜਾ ।
 “ਹਮਜ਼ਾ ਹੁਣ ਸਰਨਦੀਪ ਥੀਂ ਗਿਆ ਮਦਾਇਨ ਆ ।”
 ਸੁਣ ਜੂਪੀਨ ਕਾਉਸ ਨੂੰ ਗਸਤਮ ਕਹੇ ਹਰਾਮ ।
 “ਜੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਸੇਂ ਪਾਵੇਂ ਕਦਰ ਤਮਾਮ ।
 ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਕਰਸਾਂ ਦਾਮ ਦ¹⁵ ।
 ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਵਿਆਹ ਲੈ, ਹੋ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਲ¹⁶ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਗਸਤਮਾ ! ਅਰਬ ਬੇਚਾਰਾ ਕੀ ?
 ਤੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਸ਼ੌਰ ਦਾ ਸ਼ੌਰ ਪੁਕਾਰਾ ਕੀ ?
 ਇਹ ਕੁਝ ਬੜੀ ਨ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹਟਾ ।
 ਮੇਰਾ ਜ਼ਿੱਮਾਂ ਅਰਬ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਮਾਰ ਫਨਾ ।
 ਪਰ ਤੂੰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਮੈਥੀਂ ਅਕਦ¹⁷ ਬੰਨ੍ਹਾ¹⁸ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਸ਼ਾਹਨ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਮਾਰ ਵਿਖਾ ।”

1. ਚਾਹ, ਲੋੜ । 2. ਲੰਮੀ । 3. ਪੇਸ਼ ਦੀ ਚਾਹ ਵਿੱਚ । 4. ਵੀਰਜਪਾਤ, ਸੁਪਨ ਦੋਸ਼ । 5. ਸਬੱਬ
 ਨਾਲ, ਇਤਫਾਕੀਆ । 6. ਵੀਰਜ ਦਾ ਪਾਣੀ । 7. ਪਾਸੇ, ਵੇਨੇ । 8. ਬੀਜ, ਵੀਰਜ । 9. ਰੱਬ ਦੀ ।
 10. ਰਿਹਮ, ਬੱਚੇਦਾਨੀ । 11. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 12. ਲਇਆ । 13. ਲਿਖਤ । 14. ਪ੍ਰਗਟ । 15.
 ਜਵਾਈ । 16. ਖੁਸ਼, ਪ੍ਰਸੰਨ । 17. ਸ਼ਾਦੀ, ਵਿਆਹ । 18. ਟਰਵਾ ।

ਗਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, “ਫੌਜ ਲੈ ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਧਾ ।
 ਮਾਰ ਨ ਮਾਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ਦੇਵਾਂ ਅਕਦ ਕਰਾ ।
 ਚਲ ਮਿਲ ਸ਼ਾਹਨ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅੱਵਲ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ।
 ਵੇਖ ਤੇਰੀ ਇਸ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਦੇਸੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।”
 ਜੁਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਸ਼ਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਰੇ ।
 ਮੈਰੀ ਇਸ ਪੇਵੰਦ¹ ਥੀਂ ਭਾਰੀ ਸ਼ਾਨ ਕਰੇ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਅਹਿਸਾਨ ਦਾ ਹੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਗਾ ?
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਾਰਾਂਗਾ ?
 ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਮਨਾਤ² ਦੀ ਉਜ਼ੀ³ ਦੀ ਸੋਗੰਦ ।
 ਮਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫਰਜੰਦ⁴ ।
 ਜਾ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅਸਪ ਕੁਦਾਵਾਂ ਗਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਦੀ ਗਰਦ ਉਡਾਵਾਂਗਾ ।
 ਲੰਧੌਰ ਯਲਆਦੀਆਂ ਕਰਸਾਂ ਖੂਨੋ ਖੂਨ ।
 ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਕਰਾਂਗਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 ਯਾਰ ਪਿਆਰਾ ਅਰਬ⁵ ਦਾ ਇੱਕ ਨ ਛੋੜਾਂਗਾ ।
 ਹਰ ਇਕ ਤਾਈਂ ਗਰਦਨੋਂ ਪਕੜ ਮਰੋੜਾਂਗਾ ।”
 ਇਹੋ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਲਸਕਰਾਂ ਮੁਗਲ ਕਰੇ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਤਰਫ ਅਦਾਇਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਭ ਹੋ ਚਲੋ ਰਵਾਨ ।”
 ਸੱਟ ਨਗਾਰੇ ਮੁਗਲ ਦੇ ਪਈ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ।
 ਜੁਬਿਸ਼⁶ ਕੀਤੀ ਲਸਕਰਾਂ, ਧਰਤਿ ਹਿਲੀ ਇਕਬਾਰ ।
 ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਅੰਤ ਨ ਕੁਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਰਲ ਮਿਲ ਤੁਰਕ ਬਹਾਦਰਾਂ ਚਾਈ⁷ ਤੁੰਦ ਮੁਹਾਰ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਲਕਕਰ ਕਾਹਿਰਾ⁸, ਸੌਰ ਪਇਆ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ।
 ਮਾਰ ਗਵਾਜ਼ਨ ਖਲਕ ਨੂੰ, ਜਿਤ ਵਲ ਪੌਜਨ⁹ ਵੱਗ ।
 ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦੇ, ਤੁਰਕ ਬਹਾਦੁਰ ਮਰਦ ।
 ਹੁਣ ਵੈਰੀ ਦਾ ਕਾਲਜਾ, ਵੇਖ ਜਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਹੁਣ ਰੋ ਲਓ, ਭਰ ਭਰ ਆਹੀਂ ਸਰਦ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਨੂੰ ਉਡ ਜਾਵਣੀ, ਲਾਸ਼ ਯਲਾਂ¹⁰ ਦੀ ਗਰਦ ।
 ਲਸਕਰ ਭਾਰਾ ਮੁਗਲ ਦਾ, ਟੁੱਟੇ ਰਾਹਿ ਮੁਕਾਮ ।
 ਨੱਵੇਂ ਕੋਹ ਵਿੱਚ ਉਤਰੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਤੀਹ ਤੀਹ ਗਜ਼ਾਂ ਜ਼ਿਮੀਨ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਰ ।
 ਭਾਰ ਜੁ ਇਕ ਇਕ ਮੁਗਲ ਦਾ ਆਹਾ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।

1. ਸੰਬੰਧ, ਰਿਸ਼ਤਾ । 2. ਅਰਬ ਦਾ ਇਕ ਬੁਤ, ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਮੂਰਤੀ । 3. ਅਰਬੀ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਇਕ ਬੁਤ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ । 4. ਪੁਤ੍ਰ (ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ) । 5. ਭਾਵ-ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ । 6. ਹਰਕਤ । 7. ਤੇਜ਼, ਸਖਤ ਤੇ ਗੁੱਸੇ-ਵਾਲੀ । 8. ਕਹਿਰੀ, ਕਹਿਰ ਦਾ । 9. ਪੈਣਗੇ । 10. ਜੋਧਿਆਂ ।

ਜਿੰਨ੍ਹੀਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਵਦਾ, ਹੋਂਦੀ ਖਲਕ ਤਬਾਹ ।
 ਥਾਣਾ ਦਾਣਾ ਦੇਸ ਦਾ, ਮੁੱਕਾ ਪੱਠਾ ਘਾਹ ।
 ਤੁਰਕਾਂ ਢੋਇਆ ਕਟਕ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨ ਦਾ ।
 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੋਰ ਕਹਾ¹ ।
 ਜੁਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਗਸਤਮਾ ! ਲਿਖ ਵਲ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ।
 ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਵਲ ਆਵਨਾਂ, ਲੈ ਬੇਅੰਤ ਸਿਪਾਹ ।
 ਵੈਰੀ ਤੇਰੇ ਮੁਲਕ ਥੀਂ ਮਾਰ ਗਵਾਵਨ ਨੂੰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਥੀਂ ਜੰਗ ਮਚਾਵਨ ਨੂੰ ।”
 ਗਸਤਮ ਵਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਕੁੱਲ ਬਿਆਨ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਰਕਸਤਾਨ ਥੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮੁਗਲ ਜਵਾਨ ।
 “ਇਹ ਜੁਪੀਂ ਕਾਉਸ ਹੈ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਅਰਬੀ ਮਾਰਨਾ, ਘੇਰ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਗਸਤਮ ਦਾ ਮਕਤੂਬ² ।
 ਫਰਮਾਵੇ, “ਬਦਬਖਤ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਨਾ ਖੂਬ ।
 ਇਹ ਗਸਤਮ ਮਰਦੂਦ³ ਨੇ ਆਂਦਾ ਮੁਗਲ ਚੜ੍ਹਾ ।
 ਚਾੜ੍ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਤੇ ਕਹਿਰ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਵਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ! ਹਰਬੀਜ਼ਾਦ ਹੈ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਏਹ ਫਸਾਦ ਨਾ ਹੱਕ⁴ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ;
 ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਵੇ ਮੁਲਕ ਗਜ਼ਦ⁵ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਲਖ ਲਖ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾ ।
 ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਥੀਂ ਮਰੇਗਾ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਬਲਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਮਾਰਸੀ ਮੁਗਲ ਦਿਲਾਵਰ ਮਰਦ ।
 ਫੌਜਾਂ ਘੱਤ ਉਡਾਵਸੀ⁶ ਯਲਅਰਬੀ ਦੀ ਗਰਦ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ।
 ਕੱਲਾ ਹਮਜ਼ਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸੀ ਕਤਲ ਸਜਾ ।
 ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਦਬੁਈਓ ਮੁਲਕ ਪਵੇਂ ਵੀਰਾਨ ।
 ਮਰਸਨ ਘੋੜੇ, ਆਦਮੀ, ਹੋਰ ਕਈ ਹੈਵਾਨ⁷ ।
 ਹੱਠੇ ਅਸਪਾਂ ਕਾਠੀਆਂ ਬਾਲਣ ਸਾਲਾਂ ਹੋਗੁ⁸ ।
 ਖੁਦ ਜੋਪੀਂ ਕਾਉਸ ਭੀ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ ਰੋਗੁ⁹ ।
 ਜਦੋਂ ਮਿਆਨੋਂ ਕੱਢਣੀ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮਕਤੂਲਾਂ ਦੇ ਹੋਵਨੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਅੰਬਾਰ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਅਰਬ ਦਾ ਜਦੋਂ ਪਵੇਸੀ ਧਾ ।
 ਲਸਕਰ ਤੁਰਕਸਤਾਨ ਦਾ, ਕਰਨਾ ਮਾਰ ਫਨਾ ।”

1. ਪੁਕਾਰ । 2. ਖਤ । 3. ਕੁਪੱਤਾ, ਕੱਟਿਆ, ਵੱਢਿਆ । 4. ਹੱਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ । 5. ਦੁੱਖ, ਤਕਲੀਫ । 6. ਜੋਧਾਂ । 7. ਪਸ਼ੂ । 8. ਹੋਵੇਗਾ । 9. ਰੋਵੇਗਾ ।

ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ‘ਹੁਣ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ।
 ਜੇ ਉਤਰੇ ਈਰਾਨ ਵਿਚ, ਯਾ ਉਤਰੇ ਵਿੱਚ ਰੂਸ ।
 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਵੇਗਾ ਰਿਜ਼ਕੋਂ ਕਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਮੈਂ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਲਿੱਖਾਂ ਪੈਜ਼ਾਮ¹ ?
 ਜੰਗ ਕਰਾਂ ਜੇ ਮੁਲਕ ਥੀ ਹੋਸੀ ਖਲਕ ਫਨਾ ।
 ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਵਸੀ ਧਰਤੀ ਗਰਦ ਹਵਾ ।
 ਜਿੱਥੇ ਪਵੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੇਸ ਪਵੇ ਵੀਰਾਨ ।
 ਆਖਿਰ ਤਾਈਂ ਮੁਲਕ ਤੇ ਰਹਿਸੀ ਖੂਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ।”
 ਕਹਿਆ ਬਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਮੇਰੀ ਹੈ ਤਦਬੀਰ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਝਬਦੇ ਆਵਨਾਂ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਖਤ ਲਿਖ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਲ ਦੇਹ, ਆਣ ਕਰੇਸੀ ਜੰਗ ।
 ਉਹ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਨੂੰ ਤਿਨਹਾ² ਕਰਸੀ ਤੰਗ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਬਖਤਕ ਹੱਸਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, “ਕਸਮ³ ਪਨਾਤ⁴ ।
 ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਕੀ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਬਾਤ ?
 ਅੰਦਰ ਕੈਦੇ ਮਿਸਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਸੀ ਜਾਨ ।
 ਜੇ ਉਹ ਫਰਜ਼ਨ⁵ ਜੀਵਦਾ ਤਾ ਭੀ ਕੀ ਇਮਕਾਨ⁶ ?
 ਵੇਖ ਨ ਸੱਕੇ ਮੁਗਲ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਾਨ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਸੱਕੇ ਜਾਵਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ?”
 ਬਖਤਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਅੱਗੇ ਤਖਤ ਖਲੋ ।
 ‘ਅਰਜ਼ ਮੇਰੀ ਹੈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੋ ।
 ਸੁਲਹ ਰਖੋ ਜੇ ਮੁਗਲ ਥੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤਾਬੇਦਾਰ ।
 ਮਾਰੇ ਤੇਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਤਾਈਂ ਕਰ ਪੈਕਾਰ⁷ ।
 ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹੋਸੀ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਸੀ ਹੋ ਫਰਮਾਂਬਰਦਾਰ⁸ ।
 ਤੇ ਜੇ ਜੰਗ ਕਰਾਵਸੋਂ ਖੁਦ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਢੋ ।
 ਉਹ ਅਰਬੀ ਦੇ ਕਰੇਗਾ ਰਣ ਵਿੱਚ ਟੁਕੜੇ ਦੋ ।
 ਮਗਰੋਂ ਕਟਕ ਚੜ੍ਹਾਵਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨ ਨੂੰ ।
 ਪਲ ਵਿੱਚ ਲੁੱਟ ਲੈ ਜਾਵਸੀ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਇਨ⁹ ਨੂੰ ।
 ਕਰਸੀ ਕੌਣ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ?
 ਹੋਵੇਗੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਮੇਰੀ ਇਹ ਤਦਬੀਰ ਹੈ, ਰੱਖੋ ਸੁਲਹ ਸਫਾ ।
 ਨਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨੋਂ ਰੱਖੋਂ ਦੂਰ ਹਟਾ ।
 ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਵਲ ਗਸਤਮੇਂ ਲਿਖ ਘੱਲਾਂ ਫਰਮਾਨ ।
 ਚੰਗਾ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਸਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ।”

1. ਸੰਦੇਸ਼ । 2. ਇਕੱਲਾ । 3. ਸਹੁੰ, ਸੌਰੰਦ । 4. ਅਰਬ ਦਾ ਇਕ ਦੇਵਤਾ । 5. ਫਰਜ਼ ਕਰੋ । 6. ਸੰਭਵ, ਮੁਮਕਿਨ । 7. ਲੜਾਈ । 8. ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ । 9. ਆਗਿਆਕਾਰ, ਹੁਕਮ ਦਾ ਪਾਬੰਦ । 10. ਖਜ਼ਾਨੇ ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਦੇਵੇ ਇਜ਼ਨ¹ ਰਜ਼ਾ² ।
 “ਜਿਉਂ ਚਾਹੇਂ ਤਿਉਂ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਦੂਰ ਹਟਾ ।”
 ਪਸ³ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਬਖਤਕ ਨੇ ਫਰਮਾਨ ।
 ‘ਰਾਜੀ ਤੈਂ ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਐ ਗਸਤਮ ਮਰਦਾਨ⁴ ।
 ਚੰਗਾ ਕੀਤੋ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਆਂਦੋ ਮੁਗਲ ਜਵਾਨ ।
 ਵੈਰੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ⁵ ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਦਿਓ ਉਤਾਰ ।
 ਤਰਫ ਮਦਾਇਨ ਆਵਣਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ⁶ ।”
 ਦੇਖੇ ਖਤ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਜਾਣੇ ਦਗਾ ਨ ਪਾਪ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲੇਗਾ ਆਪ ।
 ਅਹਿਦੋ ਸ਼ੈਕਤ⁷ ਲਿਖ ਕੇ ਮੁਗਲ ਘੱਲੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਮਾਰਨ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਕਰਦਾ ਘੱਲ ਇਕਰਾਰ ।
 ਇਹ ਬਖਤਕ ਦਾ ਲਿਖਿਆ, ਪਹੁਤਾ ਗਸਤਮ ਕੋਲ ।
 ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਫੱਲ ਕੇ ਗਸਤਬ ਹੋਇਆ ਢੋਲ ।
 ਜਾ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਦ ।
 ‘ਸ਼ਾਹਾ ਤੈਂ ਵਲ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਾਹ ਜ ਇਬਨ ਕਬਾਦ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉਤਰੋ ਸਣੇ ਤਮਾਮ ਸਿਪਾਹ ।
 ਅਹਿਦੋ ਸ਼ੈਕਤ ਚਾਂਹਵਦਾ ਤੈਂ ਥੀਂ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ।
 ਅਹਿਦੋ ਸ਼ੈਕਤ ਲਿਖ ਕੇ ਝਬਦੇ ਦਿਹੋ ਪਹੁੰਚਾ ।
 ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਆਨ ਮਿਲੇਗਾ ਆ ।
 ਜਾਂ ਉਹ ਮਿਲਸੀ ਤੁੱਧ ਨੂੰ, ਵੇਖੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ।
 ਜਾਣੇਗਾ ਕੁਝ ਮੁਰਦ ਹੈ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਤੈਨੂੰ ਰਾਜੀ ਹੋਇ ਕੇ ਬਖਸ਼ੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਕਰ ਫਰਜ਼ਦ ਬੁਲਾਵਸੀ ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਰਹਿਸੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਭੀ ਯਾਦ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਦਾ ਸਦਵਾਵੇਂ ਦਾਮਾਦ ।
 ਅੰਦਰ ਤਬਕ⁸ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਪਾਵੇਂ ਕਦਰ ਵਧੇਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਮੁਗਲ ਭੀ ਹੋਇਆ ਫੱਲ ਸੁਨੇਰ⁹ ।
 ਜੂਪੀਂ ਸੌ ਆਦਾਬ ਥੀਂ ਲਿਖਦਾ ਅਰਜ਼ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਸੌ ਸੌ ਅਜਜ਼ ਨਿਆਜ਼¹⁰ ਥੀਂ ਕੁਰਨਸ਼¹¹ ਤੇ ਆਦਾਬ¹² ।
 ਸਿਫਤ ਸਨਾ¹³ ਜ਼ਰਤੁਸ਼ਤ¹⁴ ਦੀ, ਆਤਿਸ਼¹⁵ ਦਾ ਸੌਗੰਧ ।
 ‘ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ । ਫਰਮਾਂਬਰ¹⁶ ਫਰਜ਼ਦ¹⁷ ।

1. ਹੁਕਮ । 2. ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ । 3. ਬਸ । 4. ਬਹਾਦੁਰ । 5. ਮਦਾਇਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰੋਹੀ । 6. ਲੋੜ । 7. ਇਕਰਾਰ ਨਾਮਾ । 8. ਟੁਕੜਾ । 9. ਪਹਾੜ । 10. ਅਧੀਨਗੀ ਤੇ ਤਾਬੇਦਾਰੀ । 11. ਨਮਸਕਾਰ । 12. ਨਿਮਤਾ । 13. ਉਪਮਾ । 14. ਪ ਰਸੀਆਂ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ । 15. ਅਗਨੀ । 16. ਆਗਿਆਕਾਰ । 17. ਪੁਤ੍ਰ ।

ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਰਜ਼ੂ¹, ਕਦਮ ਤੇਰੇ ਦੀ ਖਾਕ²
 ਕਰ ਸੁਰਮਾ ਵਿੱਚ ਅੱਖੀਆਂ, ਪਾਵਾਂ ਫਰਹਤ ਨਾਕ³ ।
 ਜਾਣਾਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਬੰਦਾ⁴ ਹੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰ⁵ ।
 ਜਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਸਿਰ ਅਪਨੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਲ ਖਾਦਿਮ⁶ ਜਾਨ ਨਿਸਾਰ⁷ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਤਾਜ ਸਿਰੇ ਦਾ ਪਾਕ⁸ ।
 ਤੂੰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈ ਕਦਮ⁹ ਅਪਨੇ ਦੀ ਖਾਕ ।
 ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਬੇਅਦਬ ਹੈ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਨਾਮ ।
 ਸੁਣਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਸੱਕਿਆ ਮੈਂ ਮਹਜੂਰ¹⁰ ਗੁਲਾਮ ।
 ਮੁਲਕੋਂ ਆਇਆ ਕਸਦ¹¹ ਕਰ ਹੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਨੂੰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਅਰਬੀਆਂ ਰਣ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ।
 ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਫੌਜ ਲੈ ਉਤਵਲ ਜਾਵਾਂ ਵੱਗ ।
 ਜਾਨ ਤੇਰੇ ਪਰ ਵਾਰਨੀ ਕਰ ਆਦਾਬ¹² ਤਮਾਮ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਜੜ ਮਾਰਨੀ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਕਤਲਾਮ ।”
 ਇਹ ਖਤ ਲਿਖ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦਰਬਾਰ ।
 ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕੀਤੀ ਸੁਖੀ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੀਹ ਲੱਖ ਨਾਲ ਸਵਾਰ ਲੈ ਹੋਇਆ ਜਲਦ ਰਵਾਨ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਕਰਕੇ ਸੌਕਤ¹³ ਸ਼ਾਨ ।
 ਖਬਰਾਂ ਗਈਆਂ ਮੁਗਲ ਨੂੰ, ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ‘ਖਵਾਹਿਸ਼ ਤੇਰੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਲ ਅਖਜ਼ਰ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਸੁਣ ਜੂਪੀਨ ਕਾਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਹੋ ਰਹਿਆ ਸ਼ਾਦ ।
 ਵਾਹ ਵਾ ਮੇਰੇ ਤਾਲਿਆ¹⁴ ! ਦਿਲ ਦੀ ਮਿਲੀ ਮੁਰਾਦ ।
 ਅੰਦਰ ਅਪਨੇ ਲਸਕਰਾਂ ਲੱਗਾ ਕਰਨ ਸਿੰਗਾਰ ।
 ਸੱਠ ਕੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਥੀਂ ਕਰਦਾ ਸਫ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ।
 ਦੁਹਾਂ ਸਫ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕੀਤਾ ਰਾਹ ਫ਼ਰਾਖ¹⁵ ।
 ਫੌਜ ਲੰਘੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫ਼ਤ ਇਕਲੀਮ ਦਾ ਤਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਤਾ ਜਾ ।
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਗਸਤਮਾ ! ਚੱਲ ਫੌਜਾਂ ਦਿਖਲਾ ।”
 ਲੈ ਕੇ ਗਸਤਮ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਆ ਪਹੁੰਤਾ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ।
 ਫੌਜਾਂ ਆਈਆਂ ਸਾਮਣੇ ਜੂਪੀਂ ਕਰੇ ਨਿਗਾਹ ।

1. ਚਾਹ, ਇੱਛਾ । 2. ਧੂੜ, ਮਿੱਟੀ 3. ਸੁਖਦਾਇਕ । 4. ਦਾਸ, ਸੇਵਾਦਾਰ । 5. ਹੱਕ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 6. ਸੇਵਕ । 7. ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਵਾਲਾ । 8. ਪਵਿਤ੍ਰ । 9. ਪੈਰ । 10. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਾਲੇ ਵਚਨ । 11. ਇਰਾਦਾ । 12. ਸਨਮਾਨ । 13. ਤੇਜ਼ੀ । 14. ਨਸੀਬ, ਕਿਸਮਤ । 15. ਚੌੜਾ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ।

ਅੱਵਲ ਲਸਕਰ ਰਾਇ ਦਾ ਆ ਹੋਇਆ ਇਜ਼ਹਾਰ¹ ।
 ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰਾਇ ਦੇ ਤਾਜ ਜਵਾਹਰ ਦਾਰ ।
 ਜੂਪੀਂ ਪੁੱਛੇ, 'ਗਸਤਮਾ ! ਏਹੋ ਹੈ ਸੁਲਤਾਨ ?'
 ਗਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਓਸ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਖਾਦਿਮ ਜਾਨ ।
 ਇਹ ਨਾਚੀਜ਼ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਰਾਇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਫੌਜ ਦਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਇਜ਼ਹਾਰ ।"
 ਸੁਣ ਜੂਪੀਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਏਹ ਗੁਲਾਮ ।
 ਓਹ ਖੁਦ ਕੇਡਕੁ ਹੋਵਸੀ ਅੰਦਰ ਸ਼ਮਨ ਤਮਾਮ ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਇਆ ਖਾਸ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ² ।
 ਪੁੱਛਿਆ 'ਏਹੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ?' ਕਹਿਆ, 'ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।"
 ਏਵੇਂ ਪਿੱਛੇ ਓਸਦੇ ਸੀ ਚੀਨੀ ਫਗਫੂਰ³ ।
 ਖਾਕਾਂ⁴ ਤੇ ਗੁਰਗੀਨ⁵ ਦਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਜ਼ਹੂਰ⁶ ।
 ਬਾਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਰਦ ਜੰਗ ਤੇ ਫਿਰ ਆਯਾ ਕੁਰੰਗ ।
 ਜ਼ੀਨਤ⁷ ਦੇਖ ਅਫਵਾਜ਼⁸ ਦੀ ਮੁਗਲ ਰਹੇ ਦਿਲ ਤੰਗ ।
 ਫੇਰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਪੋਸ਼ ਪੋਸ਼⁹ ਦੂਰੋਂ ਕੰਨ ਪਇਆ ।
 ਜ਼ੋਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਗਸਤਮਾ ! ਇਹ ਹੈ ਸ਼ੋਰ ਕਿਹਾ ?'
 ਸੱਤ ਸੌ ਹਾਥੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਏ ਚੱਲ ।
 ਸੇਤ ਸੌ ਪਿੱਛੇ ਆਂਵਦਾ ਸੱਤ ਸੱਤ ਸੌ ਹਰ ਵੱਲ ।
 ਤੇ ਖਿਤਮਤ ਵਿੱਚ ਆਂਵਦੇ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ।
 ਜ਼ਰੀਂ ਪੋਸ਼¹⁰ ਗੁਲਾਮ ਹੈ, ਅਤਲਸ ਪੋਸ਼¹¹ ਤਮਾਮ ।
 ਮੁਗਲਾਂ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖਿਆ, ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਜ਼ੀਨਤ ਥੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਮੁਗਲ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।
 ਡਿੱਠਾ ਸੱਜੀ ਤਰਫ ਹੈ ਬੁਜੁਰਜਮਿਹਰ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨ ਅਕਲ ਹੈ ਵਾਂਗੂ ਬਦਰ¹² ਮੁਕੀਰ¹³ ।
 ਖੱਬੇ ਬਖਤਕ ਬਖਤਿਆਰ ਖਾਸ ਵਜ਼ੀਰ ਸ਼ਰੀਰ¹⁴ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਅਕਲ ਚਿਤਾਰਦੀ ਮਕਰ ਅਤੇ ਤਜਵੀਰ¹⁵ ।
 ਜੂਪੀਂ ਉੱਤਰ ਘੋੜਿਓਂ ਗਇਆ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਦੀ ਡਿੱਠੀ ਸ਼ਾਨ ਖਲੋ ।
 ਸਿਰ ਨਾਵਾਂ ਕਰ ਚੱਲਿਆ, ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਤਾਜੀਮ¹⁶ ।
 ਅਜਜ਼¹⁷ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ, ਡਿੱਠਾ ਕਦਰ ਅਜੀਮ¹⁸ ।
 ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨ ਜੋ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਲ ਸੋ ।
 ਡਿੱਠਾ ਮਿਲਣੇ ਆਂਵਦਾ, ਮੁਗਲ ਪਿਆਦਾ ਹੋ
 ਜੂਪੀਂ ਪੈਦਲ ਆਂਵਦਾ, ਫਰਮਾਵੇ ਸੁਲਤਾਨ ।
 'ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾਂ ਮੈਂ ਬਖਤਕਾਂ ! ਇਹ ਭੀ ਆਖ ਬਿਆਨ ?'

1. ਪ੍ਰਗਟ, ਜ਼ਾਹਿਰ । 2. ਫੌਜ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਮੌਢੀ, (Commander in Chief) । 3. ਚੀਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 4. ਦੀਨੀ ਦੇ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅੱਲ । 5. ਇਕ ਈਰਾਨੀ ਪਹਿਲਵਾਨ । 6. ਪ੍ਰਗਟਾਉ । 7. ਸਜਧਜ । 8. ਫੌਜਾਂ । 9. ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਅਲਗ ਹੋ ਜਾਓ । 10. ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ । 11. ਨਰਮ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ । 12. ਚੋਧਵੀ, ਰਾਤ ਦਾ ਚੰਨ । 13. ਰੋਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ । 14. ਸ਼ਰਾਰਤੀ । 15. ਝੂਠਾ । 16. ਮਾਣ ਸਤਕਾਰ । 17. ਆਜਿਜ਼ੀ । 18. ਵੱਡਾ ।

ਮਿਲਾਂ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਕੇ ਯਾ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਸਵਾਰ ?
 ਮੈਨੂੰ ਲਾਇਕ ਕਿਸਤਰਹ, ਝਬਦੇ ਕਰ ਇਜ਼ਹਾਰ ?”
 ‘ਜੂਪੀਂ ਸ਼ਾਹ ! ਬੁਜ਼ਰਗ ਹੈ, ‘ਬਖਤਕ ਕਹੇ ਹਰਾਮ ।
 “ਤੂੰ ਭੀ ਪੈਦਲ ਹੋਇ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨ ਸਲਾਮ ।”
 ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, ‘ਅਪਨਾ ਕਦਰ ਪਛਾਣ ।
 ਤੁੱਧ ਪਿਆਦਾ ਹੋਵਣਾ, ਨਾਹੀਂ ਲਾਇਕ ਸ਼ਾਨ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ¹ ਦਾ, ਤੂੰ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ।
 ਇਹ ਸਭ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਮਿਸਲ² ਸਿਪਾਹ ।
 ਤੇਰੀ ਜਦੋਂ ਰਕਾਬ ਨੂੰ ਜੂਪੀਂ ਪਕੜੇ ਆ ।
 ਪੈਰ ਪਿਆਦਾ ਹੋਵਣਾ ਤੈਨੂੰ ਖਤਰ³ ਨ ਕਾ ।
 ਲੱਥਾ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਮਿਲੇ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ।
 ਰਹਿਆ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਗਲ ਫਤਾਦਾ⁴ ਹੋ ।
 ਜੂਪਾਂ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਪਕੜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰ⁵ ।
 ਲੁੱਤਫ ਕਰੇ ਤੇ ਸ਼ਫਕਤਾਂ⁶ ਕਰਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ।
 ਸਣ ਭਾਈਆਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਖਿਲਅਤ ਕਰੇ ਅਤਾ⁷ ।
 ਖਿਲਅਤ ਦੇਖ ਈਰਾਨੀਆਂ ਰੋਂਦੇ ਮੁਗਲ ਫਿਦਾ⁸ ।
 ਫਿਰ ਤੰਬੂ ਗਡਵਾਂਵਦਾ ਸਭ ਅਤਲਸ ਜ਼ਰ⁹ ਕਾਰ ।
 ਰਸਤੇ ਰੇਸ਼ਮਦਾਰ ਤੇ ਜ਼ਰੀਂ ਮੇਖ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਵੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਮੁਗਲ ਰਹੇ ਸ਼ਰਮਾ ।
 ਐਸਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਨ¹⁰ ਕੋ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਨ ਆ ।
 ਤਖਤ ਉਤੇ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਜਲੂਸ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਅਦਬ ਥੀਂ ਆ ਜੂਪੀਂ ਕਾਊਸ ।
 ਜ਼ਰੀਂ¹¹ ਕੁਰਸੀ ਦੇਂਵਦਾ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸ਼ਾਹ ।
 ਇਕ ਵਲ ਜੂਪੀਂ ਬੈਠਦਾ, ਇਕ ਵਲ ਗਸਤਮ ਚਾਹ ।
 ਫਿਰ ਖਾਣੇ ਮੰਗਵਾਂਵਦੇ ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਤੁਆਮ¹² ।
 ਗੋਸ਼ਤ ਕਿਸਮ ਕਬਾਬ ਦੇ ਮਾਹੀ¹³ ਮੁਰਗ¹⁴ ਤਮਾਮ ।
 ਹਰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਤੁਆਮ ਦੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਮੁਗਲਾਂ ਉਮਰ ਸਿਰ, ਸੁਣਿਆ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰਦੇ ਨਿਅਮਤਾਂ¹⁵ ਬਾਝ ਹਿਸਾਬ ਸੁਮਾਰ¹⁶ ।
 ਭਾਂਡੇ ਸੁਰਖ¹⁷ ਅਕੀਕ ਤੇ ਹੋਰ ਅਕਸਾਮ¹⁸ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਦਸਤਰ ਖਵਾਨ ਤੁਆਮ ਦੇ ਕਈ ਵਿਛਾਵਨ ਨੂੰ ।
 ਸ਼ਰਬਤ ਭਰੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਖੜੇ ਪਿਲਾਵਨ ਨੂੰ ।

1. ਸੱਤਾਂ ਵਿਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 2. ਵਾਂਗੂ । 3. ਡਰ । 4. ਡਿਗਿਆ, ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ।
 5. ਬੁੱਕਲ, ਜਫੀ । 6. ਕ੍ਰਿਪਾਭਾਵ । 7. ਪਦਾਨ । 8. ਕੁਰਬਾਨ । 9. ਸੋਨਾ, ਸੁਨਹਿਰੀ । 10. ਸ਼ਾਨ ਦਾ
 ਸਾਹਿਬ (ਮਾਲਿਕ) । 11. ਸੁਨਹਿਰੀ । 12. ਭੋਜਨ । 13. ਮੱਛੀ । 14. ਮੁਰਗੇ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰ । 15.
 ਪਦਾਰਥ । 16. ਗਿਣਤੀ । 17. ਲਾਲ । 18. ਕਿਸਮਾਂ ।

ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾ ਖੁਰਸ਼¹ ਲਿਆਵਨ ਨੂੰ ।
 ਬਾਜ਼ੇ² ਕੂਜ਼ੇ ਪਕੜ ਕੇ ਹੱਥ ਧੁਆਵਨ ਨੂੰ ।
 ਦੇਖ ਅਜਾਇਬ ਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।
 ਐਸਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਲਿਆ⁴ ਹੋਗ ਨ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਸਭ ਉਮਰਾਵਾਂ ਹਾਜ਼ਿਰਾਂ ਖਾਧਾ ਰੱਜ ਤੁਆਮ ।
 ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਤੀਆਂ ਹੋਏ ਮਸਤ ਤਮਾਮ ।
 ਕਿਤਨੇ ਰੋਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ।
 ਮੁਗਲੇਟੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤੀਆਂ ਚਾਹੁਣ ਖੂਨ ਕਸ਼ੀ⁶ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਟੋਰਦੇ, ਕਰਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਅਜ਼ਕਾਰ⁷ ।
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਬਖਤਕਾ ! ਹਾਲ ਕਰੀਂ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਹੁਣ ਅਰਬ ਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ?
 ਸੁਣਿਆ ਬਾਹਰ ਕਦਰ ਥੀਂ ਕਰਦਾ ਕਾਰ ਤਮਾਮ ।"
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮਿਸਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਪਇਆ ।
 ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾ ।"
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਉਂ ਮੂੰਹ ਲਾਇਆ ਸੀ ?
 ਮੂੰਹ ਲਾਇਆ ਤੇ ਹੱਦ ਥੀਂ ਬਾਹਰ ਅਇਆ ਸੀ ?
 ਕਦਰ ਨ ਦੇਖੇ ਆਪਣਾ, ਹੈ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਬਲਾ ?
 ਮੂਲੀ ਕਿਹੜੇ ਖਾਗ ਦੀ ਥੀਏ ਬਰਾਬਰ ਆ ?
 ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇ ਨਾ ਕਰੇ ਬੁਲੰਦ ।
 ਗਿੱਦੜ ਨੂੰ ਘਰ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨਾਹੀਂ ਮੂਲ ਪਸੰਦ ।
 ਕਾਉਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਆਹਲਣੇ, ਵਿੱਠ ਕਰੇ ਮਤ ਵੇਹ⁸ ।
 ਕੁੱਕੜ ਤਖਤ ਬਹਾਲਿਆ, ਅੰਤ ਖਿਲਾਰੇ ਖੇਹ ।
 ਬਾਹਰ ਗਇਆ ਟਿਕਾਣਿਓਂ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ⁹ ।
 ਅੰਤ ਪਛਾਣਨ ਮਰਤਬਾ¹⁰ ਆਲੀ¹¹ ਨਸਬ¹² ਨਜ਼ਾਦ¹³ ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਸਰਵਰੀ¹⁴ ਸੀ ਕਦ ਲਾਇਕ ਗੱਲ ?
 ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਹੋ ਗਇਆ ਛਿੰਜਾਂ¹⁵ ਦਾ ਭੜਮੱਲ ?
 ਹਾਲੀ ਪਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਬਣਿਆ ਥਾਣੇਦਾਰ ।
 ਦੋ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ ਸਦਾ ਗਿਆ ਸ਼ੇਰ ਅਰਬ ਸਰਦਾਰ ।
 ਵੇਖੋ ਕੇਡ ਅੰਧੇਰ ਹੈ ਹਾਕਿਮ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ?
 ਟਿੰਡਾਂ ਪੱਥ ਨ ਜਾਣਦਾ ਮੱਘੀਆਂ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ।
 ਛੇ ਸੱਤ ਖੋਲ੍ਹ¹⁶ ਨਾਲ ਲੈ ਆ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।
 ਵੇਖੋ ਸੂਬੇਦਾਰ ਹੈ ਮੱਕੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ

1. ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ । 2. ਕਈ । 3. ਕੂਜ਼ੇ, ਲੋਟੇ । 4. ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਧਨੀ । 5. ਖੂਨ (ਕਤਲ) ਕਰਨਾ । 6. ਜ਼ਿਕਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ । 7. ਦੇਖ । 8. ਅਰਬੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ । 9. ਪਦਵੀ । 10. ਉਚੇ । 11. ਵੰਸ਼, ਖਾਨਦਾਨ । 12. ਅਸਲ, ਭਾਵ-ਜੰਮੇ ਜਾਏ । 13. ਸਰਕਾਰੀ । 14. ਘੋਲਾਂ । 15. ਅਵਾਰਾਗਰਦ ।

ਚੰਗਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾ ਗਇਆ, ਲੀਕ ਲਵਾ ਗਇਆ ।
 ਪਹਿਰੂ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ, ਚੋਰ ਸਦਾ ਗਇਆ ।
 ਝਾੜ ਨਮਕ ਸਿਰ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਗਇਆ ਪਸਿੱਤਾ ਹੋ ।
 ਵਾਹਵਾ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਨੇ ਹੱਕ ਨ ਜਾਤਾ ਕੋ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੱਕ ਪਛਾਣਦਾ ਅੰਤ ਨਾਲਾਇਕ ਸੀ ।
 ਨਾਕਿਸ¹ ਜਿਸਦੀ ਤਬਾ² ਹੈ ਹੱਕ ਪਛਾਣੇ ਕੀ ?
 ਨਾਗ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਪਾਲਿਆ, ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਕੇ ਆਪ ।
 ਪਾ ਅਸਤੀਨ³ ਸਿਲਾ ਲਇਆ ਜ਼ਹਿਰੋਂ ਭਰਿਆ ਸਾਂਪ⁴ ।
 ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਚੰਗਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋ ।
 ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਟੁੱਕ ਪਾਇਕੇ ਕੱਕੜ ਥੀਂ ਹੱਥ ਧੋ ।
 ਲੈ ਭਾਈ ਹੁਣ ਬਖਤਕਾ । ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ ਸਾਮਾਨ ।
 ਜੇ ਅਰਬੀਂ ਬੇ ਅਦਬ ਹੈ, ਅਦਬ ਕਰਾਂ ਮੈਦਾਨ ।
 ਬੇ ਅਦਬਾਂ ਦੀ ਛੋੜਨੀ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜੜ ਮੇਖ ।
 ਤੈ ਅਸਾਂ ਪਕੜ ਮਰੋੜਨੀ ਸੂਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਖ⁵ ।
 ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਬਚ ਜਾਵਸੀ, ਬਚ ਮੈਥੀਂ ਲੈ ਜਾਨ ?
 ਨਾਵਕ⁶ ਮਾਰ ਪਰੋਵਸਾਂ, ਜੇ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਲਾਫਾਂ⁷ ਮਾਰੀਆਂ ਕਦਰੋਂ ਵੱਧ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪੈਕਾਰ⁸ ਦੀ ਅਜੇ ਨ ਪਾਈ ਸਾਰ ।
 ਅਜੇ ਨਲਾਇਕ ਲਾਇਕੋਂ ਡਿੱਠਾ ਨਾਂਹ ਨਿਤਾਰ ।
 ਬਾਝ ਲੜਾਈ ਅਰਬ ਨੂੰ ਲਇਆ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮਾਰ ।
 ਤੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸਿਰ ਚਾ ਬੈਠਾ ਭਾਰ ।
 ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪਾਰ ਨਿਭਾਵਨਾ ਮਤ ਸੁੱਟ ਬਹੇ ਉਰਾਰ ।
 ਬਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਪਿੱਦੜੀ ਉਡਣ ਲੱਗੀ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਪਰ⁹ ਉਸਦੇ ਖੁਸ਼ ਜਾਵਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਿੱਚ ਉਡਾਰ ।
 ਸੁਣ ਜੂਪੀਂ ਦੀ ਲਾਫ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦ¹⁰ ਹੋਏ ਉਮਰਾ¹¹ ।
 ਹੁਣ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾ ।
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਆਂਵਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮੁਗਲ ਵਿਦਾ ।
 ਆ ਅਪਨੀ ਵਿੱਚ ਬਾਰਗਾਹ¹² ਸਣੇ ਸਰੋਦ ਸਮਾ¹³ ।
 ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਆਖਦਾ ਗਸਤਸ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ‘ਮੈਥੀਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾਕੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ¹⁴ ।
 ਕਰਮ¹⁵ ਕਮਾਵੇ ਅਸਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਮਾਰ ।”
 ਗਸਤਮ ਵਲ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਉਠ ਟੁਰਿਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਵਾਲੀ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ ਦੇ ਆ ਵੜਿਆ ਦਰਬਾਰ ।

1. ਅਧੂਰੀ । 2. ਤਬੀਅਤ । 3. ਕੁੜਤੇ ਜਾਂ ਅੰਗਰੱਖ ਦੀ ਬਾਂਹ 4. ਸੱਪ । 5. ਜੜ । 6. ਤੀਰ ।
 7. ਗੱਪਾਂ । 8. ਲੜਾਈ । 9. ਖੰਡ । 10. ਖੁਸ਼ । 11. ਅਮੀਰ । 12. ਡੇਰਾ । 13. ਰਾਗ, ਰੰਗ,
 ਗੀਤ । 14. ਬੇਨਤੀ ਕਰ । 15. ਮਿਹਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ-ਭਾਵ ।

ਤੇ ਅੱਗੇ ਆ ਤਖਤ ਦੇ ਧਰਦਾ ਸੀਸ ਹਰਾਮ ।
 ਕਦੇ ਦੁਆ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, “ਰਹਿਸੋਂ ਸ਼ਾਹ ! ਮੁਦਾਮ¹ ।
 ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਸ਼ਰਮਾਂਵਦਾ, ਜੂਪੀਂ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਮੁਗਲ ਬਹਾਦੁਰ ਆਰਜੂ² ਰਖਦਾ ਦਿਲੋਂ ਤਮਾਮ ।
 ਫਰਜ਼ਦੀ³ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਰੀਓ ਫਖਰ⁴ ਅਤਾ⁵ ।
 ਤੇ ਉਹ ਵਾਂਗੂ ਬਰਦਿਆਂ⁶ ਖਾਦਿਮ⁷ ਰਹੇ ਸਦਾ ।
 ਬਾਗੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਰਸਾਂ, ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਕਰਾਰ ।
 ਰਹਾਂ ਗੁਲਾਮ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਹਰਦਮ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਅੰਦਰ ਹਫਤ⁸ ਇਕਲੀਮ⁹ ਦੇ ਵੈਰੀ ਰਹੇ ਨ ਕੋ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋ ।
 ਤੇ ਤੇਰੀ ਹੈ ਆਰਜੂ, ਇਹ ਨਿਸਬਤ ਹੈ ਖੂਬ ।
 ਹੋਰ ਰਜ਼ਾ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਹਰਦਮ ਹੈ ਮਤਲੂਬ¹⁰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤਪ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ।
 ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, “ਮੁਰਦਾਰਾ ! ਹਟ ਜਾ ।
 ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਫਿਰ ਮੁੜ ਕਹੀਂ ਨ ਮੂਲ ।
 ਤੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹਰਾਮੀਆ ! ਇਹ ਨ ਕਰਾਂ ਕਬੂਲ ।”
 ਦੇਖ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਠ ਬਖਤਕ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਹੱਥ ਖਲੋਤਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 “ਜੁਗ ਜੁਗ ਰਾਜ ਜਹਾਨ ਤੇ ਨਿੱਤ ਸਵਾਇਆ ਹੋ ।
 ਵੈਰੀ ਇਸ ਜੁਨਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਤਲਵਾਇਆ ਹੋ ।
 ਅੰਤ ਧੀਆਂ ਘਰ ਜੰਮੀਆਂ, ਘਰੀਂ ਸਮਾਵਣ ਨਾ ।
 ਮਾਰਨੀਆਂ ਨਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਰਵਾ¹¹ ਹਟਾਵਣ ਨਾ ।
 ਓੜਕ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹੁਣੀ ਦੁਖਤਰ¹² ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਮੁਗਲ ਦੀ ਖੜਾ ਹੈ ਲਾਇਕਦਾਰ ।
 ਹੋਇ ਬੰਦਾ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਓਹ ਸਿਰ ਪੇਸ਼ ਧਰੇ ।
 ਲਾਇਕ ਸ਼ਾਹਿਨ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰੇ ।
 ਗਸਤਮ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਹੈ ਸਮਝੇ ਅਰਜ਼ ਧਰੇ ।
 ਲਾਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਬਹਾਵਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਝਾੜ ਪਰੇ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰ ।
 “ਏਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਜਾਨ ਹੋ ਰਲ ਬੈਠੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਹੁਣ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦਣਾ ਬਾਝ ਫਸਾਦ ਨਹੀਂ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਿਸਬ¹³ ਤੋਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਸ਼ਾਦ¹⁴ ਨਹੀਂ ।”

1. ਹਮੇਸ਼ਾਂ ; 2. ਇੱਛਾ, ਚਾਹ । 3. ਪੁਤ੍ਰਪਣਾ । 4. ਮਾਣ । 5. ਪ੍ਰਦਾਨ । 6. ਟਹਿਲੂਆ । 7. ਸੇਵਕ ।
 8. ਸੱਤ । 9. ਵਿਲਾਇਤਾਂ । 10. ਲੋੜੀਂਦੀ । 11. ਵਾਜਿਬ । 12. ਬੇਟੀ । 13. ਸੰਬੰਧ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ।
 14. ਖੁਸ਼ ।

ਆਹਿਸਤਾ¹ ਫਰਮਾਂਵਦਾ ਗੁਸਤਮ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ।
“ਭਲਕੇ ਕਰ ਕੇ ਮਸਲਹਤ² ਦੱਸਾਂ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।”
ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਤਾਜ਼ੀਮਕਰ³ ਗੁਸਤਮ ਚਲਾ ਗਿਆ ।
ਜੂਪੀਂ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸਦਾ ਜਿਵੇਂ ਜਵਾਬ ਲਇਆ ।
“ਨਾਲੇ ਤੇਰਾ ਹੋਵਸੀ ਭਲਕੇ ਕੰਮ ਜ਼ਰੂਰ ।
ਕਦਰ ਤੇਰਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਰਸੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ।”
ਰਾਤੀਂ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੂੰ ਲੈ ਖਿਲਵਤ⁴ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹ ।
ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੀ ਤਦਬੀਰ ਹੈ ? ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਤਬਾਹ ।
ਗੁਸਤਮ ਦਗਾ ਕਮਾਇਆ, ਫਸੀ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਜਾਨ ।
ਆਣੀ ਇਥਾਈਂ ਹੋਇਆ, ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ।
ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਾਕ ਨ ਹੋਰ ਨੂੰ, ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂ ਮੂਲ ।
ਜਾਂ ਲਗ ਹਮਜ਼ਾ ਜੀਵਦਾ, ਕੌਲ⁵ ਨ ਕਰਾਂ ਅਦੂਲ⁶ ।
ਜ ਗੁਸਤਮ ਦਾ ਆਖਿਆ, ਨਾਹੀਂ ਕਰਾਂ ਕਬੂਲ ।
ਓਵੇਂ ਜੰਗ ਮਚਾਵਸਨ, ਰਲ ਸਾਰੇ ਮਜਹੂਲ⁷ ।
ਫੌਜ ਮੁਗਲ ਦੀ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਹਿੱਸੇ ਕਈ ਵਧੇਰ ।
ਪਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੂੰ, ਕਰਨ ਜ਼ਬਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ⁸ ।
ਇਹ ਹੁਣ ਸਿਰ ਪਰ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਰ ਪਿਆ ।
ਤੂੰ ਮਸਲਾਹਿਤ⁹ ਦੱਸ ਖਾਂ, ਹੈ ਤਦਬੀਰ ਕਿਆ ?”
ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਨੇ, “ਪਿਆ ਕੁਵੱਲਾ ਕਾਮ ।
ਗੁਸਤਮ ਬਖਤਕ ਰਲ ਗਏ, ਜੂਪੀਂ ਨਾਲ ਤਮਾਮ ।
ਜੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਫਸਾਦ ।
ਤੇ ਵਿੱਚ ਏਸ ਫਸਾਦ ਦੇ, ਹੋਗੁ ਇੱਜ਼ਤ ਬਰਬਾਦ ।
ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਹਿਆ ਮੰਨ ਲੈ ਫਿਰ ਜੋ ਚਾਹੇ ਰੱਬ ।
ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋਸੀਆ ਉਸਦਾ ਹੈ ਸਬੱਬ ।”
ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜਮਿਹਰ ਦਾ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਕਬੂਲ ।
ਫਜ਼ਰੇ¹⁰ ਗੁਸਤਮ ਆਂਵਦਾ ਸਣ ਜੂਪੀਂ ਮਜਹੂਲ ।
ਬੈਠੇ ਉੱਪਰ ਕੁਰਸੀਆਂ, ਦੇਣ ਕਲਾਮ ਚਲਾ ।
ਗੁਸਤਮ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਦੀ ਦੇਵੇ ਗੱਲ ਹਲਾ ।
ਚੁੰਮੇ ਪਾਵੇ ਤਖਤ ਦੇ, ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕਰੇ ਸਲਾਮ ।
ਮੰਨ ਗਇਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਤਮਾਮ ।
ਸੁਣ ਜੂਪੀਂ ਉਠ ਕੁਰਸੀਓਂ ਕਦਮੀ ਡਿਗਿਆ ਆ ।
ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਨਾਂਹ ਸਮਾਂਵਦਾ, ਧਰਤਿ ਨ ਲੱਭੇ ਪਾ ।
ਜ਼ਾਹਿਰਦਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਹ ਪਿਆਰ ।
ਕਦਮਾਂ ਥੀਂ ਚਾ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਪਕੜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰ¹¹ ।

1. ਹੌਲੀ । 2. ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ । 3. ਅਦਬ, ਸਤਕਾਰ । 4. ਇਕਾਂਤ, ਇਕੱਲ । 5. ਵਚਨ, ਇਕਰਾਰ । 6. ਅਦੂਲ ਕਰਨਾ, ਮੋੜਨਾ । 7. ਮੂਰਖ, ਜਾਹਿਲ । 8. ਉੱਪਰ ਹੇਠਾਂ । 9. ਮਸ਼ਵਰਾ । 10. ਸਵੇਰੇ । 11. ਗੋਦੀ ।

ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, “ਫੁਰਸਤ ਚਾਹੀਏ ਭੀ ।
 ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਜੁ ਮਿਲੇਗੀ ਤੈਨੂੰ ਸਚ ਸਹੀ ।”
 ਬਖਤਕ ਜੂਪੀਂ ਆ ਖੜੇ ਤਖਤ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ।
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਖੌਫ਼ ਸਿਆਸਤ¹ ਤੋੜ ।
 “ਹੁਣ ਝਬਦੇ ਮੰਗਵਾ ਲਓ ਏਥੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਮੁਹਲਤ ਥੀਂ ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕੀ ਕੁਝ ਗੁਜ਼ਰੇ ਕਾਰ ?
 ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਬਾਨ ਮੁਬਾਰਕੋਂ ਕੱਰ ਚੱਲੋਂ ਇਕਰਾਰ ।
 ਤੇ ਹੁਣ ਪਾਰ ਲੰਘਾਵਣਾ ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਮ² ਦੀ ਕਾਰ ।
 ਉਜ਼ਰ ਧਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਹੀਲਾਂ ਧਰੇ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਗਸਤਮ ਬਖਤਕ ਪਾਂਵਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੋਵੇਂ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਓੜਕ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ।
 “ਲੈ ਆਵੇ ਕੋ ਜਾਇਕੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।”
 ਗਸਤਮ ਘੱਲੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਬਾਦ ।
 ਤਰਫ਼ ਮਦਾਇਨ ਆਇਆ, ਲੈ ਫੌਜਾਂ ਬਦਜ਼ਾਦ³ ।
 ਆ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ, ਆਹਾ ਵੇਲਾ ਸ਼ਾਮ ।
 ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨ ਹੋ ਗਈ ਇਹ ਸਭ ਸੁਹਰਤ ਆਮ ।
 ਆਇਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ, ਲੈਣ ਕਬਾਦ ਹਰੂੰ⁴ ।
 ਮੰਗਵਾਈ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇਣੀ ਜੂਪੀਂ ਨੂੰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਮੁਗਲ ਪਸੰਦ ।
 ਓੜਕ ਘੱਟ ਨ ਕਰੇਗਾ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫ਼ਰਜੰਦ ।
 ਜਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨ ।
 ਸਣ ਸੁਲਤਾਨ ਹਰੀਫ⁵ ਨੂੰ ਚਾ ਕਰਸੀ ਵੀਰਾਨ⁶ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਆਏ ਲੈਣ ਨੂੰ, ਪਈ ਚੁਤਰਫ਼ ਪੁਕਾਰ ।
 ਸੁਣਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ, ਰੋਈ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 “ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਬਾਪ ਨੇ ਡੋਬੇ ਕੋਲ ਕਰਾਰ ।
 ਇੱਕੋ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਤੇ ਖਾਵਿੰਦ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਵਗ ਗਈ ਕਿਵੇਂ ਅਕਲ ਦੀ ਮਾਰ ?
 ਮੈਨੂੰ ਲੀਕਾਂ ਲਾਂਵਦਾ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਲਾਰੇ ਲਾਵੇ ਕਿਸੇ ਦੇ, ਫੇਰ ਸਹੇੜੇ ਹੋਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਲਸਣ ਖੁਲਾਂਵਦਾ ਹਲਵੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੋਰ ।
 ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਪਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਇਹ ਕੀ ਜ਼ੋਰ ਪਇਆ ?
 ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਨਾਹੱਕ ਦਾ ਇਹ ਕੀ ਸ਼ੋਰ ਪਇਆ ?
 ਕਰਨੇ ਲੱਗਾ ਆਖਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮੁਗਲ ਹਰਾਮ⁷ ।
 ਲੱਗਾ ਅਕਦ ਕਰਾਵਣੇ ਪਾਈ ਧੁੱਮ ਤਮਾਮ ।

1. ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ, ਪਾਣ ਦੰਡ । 2. ਰੱਬੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 3. ਬਦਤੁਖ਼ਮ । 4. ਸਰਕਸ਼ । 5. ਵਿਰੋਧੀ, 6. ਤਬਾਹ । 7. ਭਾਵ-ਵਿਆਹੁਣ । 8. ਸ਼ਾਦੀ ।

ਏਹ ਕਹੋ ਨਾ ਜ਼ਾਲਿਮੋ ! ਮੈਂ ਦੀਵਾਨੀ ਨੂੰ ।
 ਮੁਗਲ ਕਰੇ ਮਾਂ ਭੈਣ ਨੂੰ ਯਾ ਪੜਨਾਨੀ ਨੂੰ ।
 ਮੈਂ ਜ਼ਨ¹ ਨਾਹੀ ਮੁਗਲ ਦੀ, ਝੂਠ ਨ ਕਰੋ ਪੁਕਾਰ ।
 ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਮਰ ਜਾਵਣਾ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਇਸ਼ਕ ਅਲੰਬਾ ਅੱਗ ਦਾ, ਸ਼ੇਰਿ ਅਰਬ² ਦੀ ਤਾਂਘ ।
 ਸੀਨਾ ਮੇਰਾ ਦਮਕਦਾ ਲਾਟ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਵਾਂਗ ।
 ਹੋਰ ਨ ਮੇਰਾ ਹੋਵਣਾ ਖਾਵਿੰਦ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਖਾਵਿੰਦ ਇਕ ਅਮੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ³ ।
 ਜੋ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗਾਲਿਬ ਮੈਦਾਨ ।
 ਕੰਬਣ ਜਿਸਦੇ ਨਾਹਰਿਓਂ ਜ਼ਿਮੀਆਂ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ।
 ਫੌਜਾਂ ਮੇਰੇ ਲੈਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ?
 ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਸਨ, ਮਾਂ ਖਾ ਮਰਸਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ।
 ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਹੁਣ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਖਾਲੀ ਹੈ ਮਦਾਨ ?
 ਚੌੜ ਝੁੰਗਾ ਹੋ ਚੱਲਿਆ, ਪਹੁੰਚ ਕਿਥਾਈਓਂ ਆਨ ।
 ਚੋਰ ਪਏ ਘਰ ਸੱਖਣਾ ਕਰ ਚਲੇ, ਆ ਵੇਖ ।
 ਨਾ ਮਿਲਿਓਂ ਆ ਵਿਦਾ ਤੇ, ਵਾਹ ਵਾ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ।
 ਵਾਂਗ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਮਾਰ ਤੇ “ਪਏ ਅਜ਼ਗੈਬੋਂ⁴ ਆ ।
 ਆਣ ਇਮਾਨਤ ਆਪਣੀ, ਝਬ ਝਬ ਲਈਂ ਛੁਡਾ ।
 ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਮਰ ਜਾਵਸਾਂ ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ।
 ਤੂੰ ਨਾਹੀਂ, ਮੁੜ ਆਵਣਾ ਕਬਰ ਤਪੇਂਦੀ ਤੀਕ ।
 ਮੈਂ ਘਾਇਲ ਹੋ ਜਾਵਣਾ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ⁵ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਕਦਰ ਨ ਪਾਵਣਾ, ਐ ਮੇਰੇ ਮੁਸ਼ਤਾਕ⁶ ।
 ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਵਨਾਂ ਜਿਸ ਦਿਆਂ ਵਿਰਦਾਂ ਨੇ ।
 ਕਬਰ ਨ ਫੇਰਾ ਪਾਵਣਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਂ ਨੇ ।
 ਛੇਕੜ ਵਾਰੀ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਦੀਦਾਰ ।
 ਨਕਦ ਹੋਇਆ ਅੱਜ ਜਾਵਣਾ, ਮੁਹਲਤ ਗਈ ਉਗਾਰ ।”
 ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਅੰਬਰ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ ।
 ਵਕਤਿ ਸਹਰ⁷ ਵਿੱਚ ਖਵਾਬ⁸ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਅੰਦਰ ਖਵਾਬ ਦੇ ਉਹ ਦਿਲ ਦਾ ਮਕਸੂਦ⁹ ।
 ਚਿਹਰਾ ਭਰਿਆ ਨੂਰ ਥੀਂ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ।
 ਰੋਂਦੀ ਰੋਂਦੀ ਖਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਰੀਂ ਆਣ ਪਈ ।
 ਕਹਿੰਦੀ, “ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਥੀਂ ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਗਈ ।
 ਕਿੱਥੇ ਰਹਿਓਂ ਮੁੱਦਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰ ?
 ਆਇਓ ਕਿਸ ਮਹਬੂਬ ਥੀਂ ਇਤਨਾ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ?

1. ਔਰਤ । 2. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ । 3. ਉਚੀ । 4. ਅਦਿਸ਼ਟ ਵਲੋਂ । 5. ਵਿਯੋਗ । 6. ਚਾਹਵਾਨ ।
 7. ਰਾਤ ਦੇ—ਪਿੱਛਲੇ ਪਹਿਰ, ਅਰਥਾਤ—ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ । 8. ਨੀਂਦ । 9. ਮਕਸਦ (ਇਰਾਦਾ) ਪੂਰਾ
 ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ) ।

ਮੈਂ ਦੀਦਾਰ ਉਡੀਕਦੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬੇਤਾਬ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਨਾਂ ਮੁੜ ਆਇਓਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਮੈਂ ਸਿਰ ਜੁਲਮ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਇਕਰਾਰ ਥੀਂ ਕਰ ਬੈਠਾ ਇਨਕਾਰ ।
 ਫੌਜ ਘੱਲੀ ਹੈ ਲੈਣ ਨੂੰ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ।
 ਚਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਂਵਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਾਝ ਮਰਨ ।
 ਭਲਾ ਹੋਇਓਂ ਤੂੰ ਆਇਓਂ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁਖਦੀ ਨੂੰ ।
 ਆਣ ਬੁਝਾਈਓਂ ਦਰਦ ਦੀ ਧੂਣੀ ਧੁਖਦੀ ਨੂੰ ।”
 ਓਵੇਂ ਫੇਰ ਅਚਾਣਕੋਂ ਅੱਖੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਈ ।
 ਰੋਂਦੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰੋਜ਼ ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸ਼ੋਰ ਪਇਆ ।
 ਕੋਹਾਂ ਚਾਰ ਮਦਾਇਨੋਂ ਹਮਜ਼ਾ ਆ ਗਇਆ ।
 ਚਹੂੰ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਲੱਥਾ ਅਰਬ ਜਵਾਨ ।
 ਦਿਸਦੇ ਝੰਡੇ ਝੁਲਦੇ, ਤੰਬੂ ਲਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਰੂਮ, ਮਿਸਰ, ਯੂਨਾਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਫਹਿਤ ਤਮਾਮ ।
 ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨ ਆਵਸੀ ਫਜ਼ਰੇ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨ ਪੈ ਗਇਆ ਇਹ ਸਭ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਪਾਈ ਖਬਰ ਕਬਾਦ ਨੇ ਨੱਸ ਗਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਫੌਜਾਂ ਕੱਢ ਮਦਾਇਨੋਂ ਲੈ ਹੋ ਗਇਆ ਹਵਾ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖੌਫ ਅਮੀਰ ਦਾ ਗਾਲਿਬ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਲੂੰ ਲੂੰ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਦ ।
 ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਰੱਬ ਨੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੁਰਾਦ ।
 ਸੁਣਿਆ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਬਾਦ ।
 ਬਾਝ ਮੁਰਾਦਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਥੀਂ ਦੌੜ ਗਇਆ ਬਦਜ਼ਾਦ ।
 ਦੂਜੇ ਰੋਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਆਣ ਮੁਕਾਮ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਤਮਾਮ ।
 ਮਹਿਲੀਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਵੜਿਆ ਆ ।
 ਡਿੱਠਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਦਿਲ ਥੀਂ ਹੋਈ ਫਿਦਾ¹ ।
 ਬੇਖੁਦ ਹੋ ਅਮੀਰ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਆਣ ਪਈ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਚਾ ਕਦਮ ਥੀਂ ਸੀਨੇ ਲਾਇ ਲਈ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੋ ਰੋ ਆਖਣ ਹਾਲ ।
 ਵਿੱਚ ਵਿਛੋੜੇ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜੋ ਜੋ ਸਿਰੀ ਵਬਾਲ² ।
 ਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ³ ਦੇ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ।
 ਦੋਹਾਂ ਚਿਰੀਂ ਵਿਛੁੰਨਿਆਂ ਬਾਤ ਨਸੀਬ ਪਈ ।
 ਬਾਦ ਤਮਾਮ ਕਲਾਮ⁴ ਤੇ ਯਾਰਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਸੱਦ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ।

1. ਕੁਰਬਾਨ । 2. ਦੁੱਖ, ਕਸ਼ਟ । 3. ਪੀਆ-ਵਿਛੋੜੇ । 4. ਬਚਨ-ਬਿਲਾਸ ।

“ਸੱਚੇ ਕੁੱਲ ਮਦਾਇਨੋਂ ਆਜਿਜ਼ ਤੇ ਫੁਕਰਾ¹ ।
 ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਤਮਾਮ ਨੂੰ ਚਾਇ ਦਿਹੋ ਵਰਤਾ ।”
 ਸੱਚ ਫਕੀਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਦੌਲਤ ਮਾਲ ।
 ਉਮਰ ਤਮਾਮੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ।
 ਫਿਰ ਫਰਮਾਇਆ, “ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲੁੱਟ ਲਓ ਅਸਬਾਬ ।
 ਸਭ ਅਸਤਬਲ² ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰੋ ਸ਼ਿਤਾਬ ।”
 ਫਿਰ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਜੁ, “ਆਦਮੀ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਫੜੋ ਨ ਕੋ ।
 ਨਾ ਰੰਜਾਣੋਂ³ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਨਾ ਕੋ ਦੁਖੀਆ ਹੋ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਧਾ ਪਇਆ ।
 ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁੱਟ ਲਇਆ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੀ ਗਸਤਮ ਦੀ ਇਕ ਧੀ ।
 ਸ਼ਕਲ ਅਜਾਇਬ ਸੋਹਣੀ ਹੈਸੀ ਵਾਂਗੁ ਪਰੀ ।
 ਗਸਤਮ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪਇਆ, ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ।
 ਜਾ ਖੜਕਾਈ ਗੁਰਜ਼ ਤੇ ਪਈ ਦਰੇ ਤੇ ਜ਼ਰਬ ।
 ਧੀ ਗਸਤਮ ਦੀ ਨਾਜ਼ਨੀਨ⁴ ਪਕੜ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ।
 ਅੰਦਰ ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ ਰੱਖੀ ਆਣ ਛੁਪਾ ।
 ਘਰ ਬਖਤਕ ਦੇ ਆਇਕੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਪਇਆ ।
 ਬਖਤਕ ਦੀ ਧੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋ ਗਇਆ ।
 ਪਕੜ ਲਿਆਇਆ ਓਸ ਨੂੰ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਰ⁵ ।
 ਓੜਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵੇ ਖਬਰ ਅਮੀਰ ।
 ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਵਾਇਕੇ ਕਹਿੰਦ ਅੱਮ ਨਬੀ ।
 “ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਯਲਆਦੀਆ ! ਧੁੱਮ ਮਚਾਈ ਕੀ ?
 ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਬਿਨ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਇਆ ਕਿਉਂ ?
 ਵਿੱਚ ਘਰਾਂ ਦੇ ਜਾਇਕੇ, ਜੁਲਮ ਕਮਾਇਆ ਕਿਉਂ ?”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਜੁਲਮ ਨ ਕਰੀਏ ਮੂਲ ।
 ਜੇ ਤੇ ਖਵਾਹਿਸ਼⁶ ਦੋਹਾਂ ਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਕਰਨ ਕਬੂਲ ।
 ਜੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ।
 ਬੰਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋੜੀਏ ਏਸੇ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ।”
 ਕੀਤਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਮਰਜ਼ੀ ਪੁੱਛੋ ਦੋਹਾਂ ਦੀ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਆਖ ਬਿਆਨ ।”
 ਬਖਤਕ ਦੀ ਧੀ ਸੱਚ ਕੇ ਪੁੱਛੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 “ਮਰਜ਼ੀ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਹੈ ਝੱਬਦੇ ਕਰ ਇਜ਼ਹਾਰ⁷ ।”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਂ ਝੱਲਿਆ ਸਿਰ ਪਰ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਭਾਵੇਂ ਚੋਰ ਚਕਾਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ।”

1. ਨਿਮਾਣੇ ਤੇ ਫਕੀਰ । 2. ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਤਬੇਲਾ । 3. ਦੁੱਖੀ ਨਾ ਕਰੋ । 4. ਕੌਮਲ ਜਿਸਮ ਵਾਲੀ ।
 5. ਕੈਦ ਕਰਕੇ । 6. ਇੱਛਾ । 7. ਪ੍ਰਗਟ ।

ਫਿਰ ਗਸਤਮ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪੁਛਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਉਸ ਨੇ ਮੂਲ ਨ ਮੰਨਿਆਂ, ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਇਨਕਾਰ ।
 “ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਨਾਂ ਕਰਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਸੌਗੰਦ ।
 ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਥੀਂ ਪੈਵੰਦ¹ ।
 ਲੱਖ ਪਨਾਹ² ਇਸ ਆਫ਼ਤੋਂ, ਨਾ ਸਿਰ ਭਰਸਾਂ ਮੂਲ ।
 ਇਹ ਪਹਾੜ ਵਿਲਾਇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲ ।
 ਦੇਉ ਦਾਨੋ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ ਇਹ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਪਿਉ ।
 ਸੂਰਤ ਇਸਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰ ਮਰ ਜਾਵੇ ਦਿਉ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਆਲਾ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ।
 ਤੇ ਯਲਆਦੀ ਪਾਸ ਮੈਂ ਮੂਲ ਨ ਆਵਾਂਗੀ ।
 ਅਕਦ ਮੇਰਾ ਕਰ ਹੋਰ ਥੀਂ ਜੇ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਸਲਾਹ ।
 ਕਰਨਾ ਨਾਲ ਬਲਾਇ ਦੇ ਮੈਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਾਹ ।”
 ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, “ਸੁਣ ਲੈ ਤੂੰ ।
 ਬਖਤਕ ਦੀ ਧੀ ਮੰਨਦੀ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰੇ ਗਸਤਮ ਦੀ ਧੀ ਮੂਲ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਸੁਣ, ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਮਲੂਲ ।”
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਜੇ ਤੇ ਨਾ ਦਿਹੋ ਮੈਥੀਂ ਅਕਦ ਬੰਨ੍ਹਾ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਮਰਾਂ ਕਟਾਰੀ ਖਾ ।
 ਮੁੱਦਤ ਦਾ ਮੈਂ ਏਸ ਤੇ ਆਸ਼ਿਕ ਸੀ ਤੇ ਜ਼ਾਰ³ ।
 ਹੱਥ ਲੱਗੀ ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂ ਮੈਥੀਂ ਬੇਜ਼ਾਰ⁴ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਹੱਸਿਆ ਯਲਆਦੀ ਦੀ ਬਾਤ ।
 ਗਸਤਮ ਦੀ ਧੀ ਸੱਦ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਆਲੀ ਜ਼ਾਤ⁵ ।
 “ਕਿਉਂ ਬੀਬੀ ! ਤੂੰ ਨਾ ਕਰੇਂ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ਕਬੂਲ ?
 ਉਹ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਖੂਬ ਹੋ, ਨਾ ਹੋ ਹਾਲ ਮਲੂਲ⁶ ।”
 ਗਸਤਮ ਦੀ ਧੀ ਆਖਦੀ, “ਏਹ ਨਾ ਅਸਾਂ ਕਬੂਲ ।
 ਇਹ ਹੈ ਬੱਚਾ ਦੇਉ ਦਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਕਰਾਂ ਕਬੂਲ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਹਮਜ਼ਾ ਹੱਸਿਆ, ਕਰਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ।
 ਨਾਲੇ ਰਗਬਤ⁷ ਦੇਵਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਯਲਆਦੀ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਬਹੁਤ ਬਿਆਨ ।
 ਰਾਗਬ⁸ ਕੀਤਾ ਓਸ ਨੂੰ, ਮੰਨ ਗਈ ਫਰਮਾਨ ।
 ਕਹੇ, “ਤੁਸਾਡੇ ਹੁਕਮ ਥੀਂ, ਚਾਰਾ ਹੋਰ ਕਿਆ ?
 ਲਿਖਿਆ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਦਾ ਪੱਲੇ ਆਣ ਪਇਆ ।
 ਤੁਸੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਪਕੜ ਕੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਇਹ ਬਲਾ ।
 ਜੇ ਤੇ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਤੁਸਾਂ ਦੀ, ਦਿਹੋ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪਾ ।”

1. ਸੰਬੰਧ, ਰਿਸ਼ਤਾ । 2. ਭਾਵ ਤੋਬਾ । 3. ਖੁਆਰ, ਖੱਜਲ । 4. ਦੁੱਖੀ । 5. ਉੱਚੀ ਪੱਦਵੀ ਵਾਲਾ । 6. ਰੰਜੀਦਾ, ਦੁਖੀ । 7. ਦਿਲੀ ਚਾਹ, ਧਿਆਨ । 8. ਚਾਹਵਾਨ, ਖਵਾਹਿਸ਼ਮੰਦ ।

ਰਾਤ ਪਈ ਤੇ ਦੁਹਾਂ ਦਾ, ਦਿੱਤਾ ਅੱਕਦ ਕਰਾ ।
 ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ, ਧਰਤਿ ਨ ਲੱਗੇ ਪਾ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਹੋ ਗਇਆ, ਬਖਤਕ ਦਾ ਦਾਮਾਦ ।
 ਚੰਗਾ ਸਾਕ ਸਹੇੜਿਆ, ਕਹੋ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ।
 ਗਸਤਮ ਦਾ ਦਾਮਾਦ ਸੀ, ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਸ ਇਸ ਸਾਕ ਥੀਂ, ਰੋਂਦੀ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 “ਪਇਆ ਕਜ਼ੀਆ ਉਮਰ ਦਾ, ਰੱਬ ਨਿਭਾਵੇਗਾ ।
 ਠਰਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਇਆਂ, ਕੌਣ ਛੁਡਾਵੇਗਾ ?”
 ਇਕ ਜਾ ਰਹਿੰਦੇ ਬੈਠਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਰਹਿੰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰਹੇਜ਼ ਦੇ ਕਰਨ ਜਮਾਓਂ¹ ਆਰ² ।
 ਭਾਵੇਂ ਉੱਪਰ ਨਫਸ³ ਦੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਮੁਖਤਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਚਾਹੇ ਸ਼ਾਦ ਦਾ ਇਜ਼ਨ⁴ ਮਿਲੇ ਇਕਵਾਰ ।
 ਜਦੋਂ ਮਦਾਇਨ ਲੁੱਟਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਾਈ ਖਬਰ ਤਮਾਮ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਹੋਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਤੇ ਹੋਇਆ ਗਮਗੀਨ ।
 ਅੱਜ ਅਸਾਡਾ ਲੁੱਟਿਆ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਤਮਕੀਨ⁵ ।
 ਬਖਤਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੰਨ ਦੇ ਭੀ ਇਹ ਗੱਲ ਗਈ ।
 ਗਸਤਮ ਦੀ ਧੀ ਉਮਰ ਨੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੁੱਟ ਲਈ ।
 ਖੜਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ⁶ ।
 ਚੋਰਾਂ ਝੁੱਗਾ ਲੁੱਟਿਆ, ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਮੂਲ ।
 ਬਖਤਕ ਸੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰ ।
 “ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਘਰ ਅਸਾਂ ਦੇ ਗਇਆ ਨ ਚੋਰ ਚਗਾਰ ।
 ਹੋਰਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਘਰ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਖੈਰ⁷ ।
 ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਅਰਬੀਆਂ ਜ਼ਰਾ ਨ ਕੀਤਾ ਵੈਰ ।
 ਬਦ ਬਾਤਨ⁸ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਹਸਦਾ ਹੋ ਮਜ਼ਹੂਰ⁹ ।
 ਜਾਂ ਹੁਣ ਗਸਤਮ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਨਾ ਕਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ।”
 ਗਸਤਮ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਆਇਆ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਆਹਾ ਮਾਲੂਮ ਓਸ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਕਿਸਾ ਦਿਲਖਵਾਸ¹⁰ ।
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਗਸਤਮਾ । ਤੁੱਧ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਹੈ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ।”
 ਗਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੁੱਤਿਆ ! ਉਮਰ ਉਮਈਆ ਚੋਰ ।
 ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਦਾਮਾਦ ਹੈ, ਕਹਿ ਕੀ ਚਾਹੇਂ ਹੋਰ ?
 ਚੋਰ ਪਇਆ ਲੁੱਟ ਲੈ ਗਇਆ, ਘਰ ਤੇਰੇ ਦਾ ਮਾਲ ।
 ਨਵੀਂ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲਿਆ ! ਸਮਝ ਵਿਚਾਰੀਂ ਹਾਲ ।”

1. ਫੋਗ-ਬਿਲਾਤ ਤੋਂ । 2. ਸਰਮ, ਐਬ । 3. ਦਿਲ ਦੀ ਚਾਹ । 4. ਹੁਕਮ । 5. ਰੁਤਬਾ, ਪਦਵੀ । 6. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ । 7. ਸੁਖ, ਅਨੰਦ । 8. ਅੰਦਰੋਂ ਭੈੜਾ, ਮਲੀਨ-ਆਤਮਾ । 9. ਖੁਸ਼ । 10. ਮਨ ਇੱਛਿਤ ਹਾਲ ।

ਸੁਣ ਬਖਤਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, ਕਹੇ “ਜ਼ਬਾਨ ਸਮੁਾਲ ।
 ਝੂਠ ਨ ਤੁਹਮਤ ਲਾਇਕੇ ਤਨ ਮਨ ਮੇਰਾ ਜਾਲ ।”
 ਦੇਣ ਗਵਾਹੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਆਦਲ ਕਈ ਗਵਾਹ ।
 ਸੁਣ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਰਹਿਆ, ਬਖਤਕ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਸਾਰੀ ਮਜਲਿਸ ਹੱਸਦੀ, ਸੁਣ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ।
 ਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਨਾ ਖਾਂਵਦੇ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਰਾਤ ।
 ਵਿੱਚ ਗਮੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬੈਠਾ ਛੋੜ ਤੁਆਮ ।
 ਏਹ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਨੇ ਸੁਟਿਆ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਆ ਕਹਿੰਦਾ, “ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਤੂੰ ਦਿਲ ਫਿਕਰ ਹਟਾ ।
 ਕਰਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਅਰਬ ਤੇ ਕਰਸਾਂ ਮਾਰ ਫਨਾ ।
 ਬਦਲੇ ਸਾਰੇ ਲਵਾਂਗਾ, ਬੰਦੀ ਲਵਾਂ ਛੁੜਾ ।
 ਨਾਲ ਸੰਬਾਂ ਦੇ ਅਰਬ ਦੀ ਦੇਵਾਂ ਧਰਤਿ ਉਡਾ ।”
 ਕਹੇ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਨੂੰ ਖਾਸ ਪਿਆਰਾ ਯਾਰ ।
 ਤਰਫ ਲੜਾਈ ਮੁਗਲ ਦੀ ਕਦੀ ਤੇ ਮੌੜ ਮੁਹਾਰ । ੩੦ ।

ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਮੱਕੇ ਵਲ ਰਵਾਨਗੀ

ਜਦੋਂ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਕੀਨ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।
 ਲੁੱਟ ਅਸਤਬਲ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਕਰਦਾ ਸਰਫ¹ ਤਮਾਮ ।
 ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ² ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਏਵੇਂ ਚਾਲੀ ਰੋਜ਼ ।
 ਫਿਰ ਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਜਲਿਸ ਦਿਲ ਅਫਰੋਜ਼³ ।
 ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੀ ਕਰੀਏ ਤਦਬੀਰ ?”
 ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸਭੇ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ।
 “ਹਜ਼ਰਤ ! ਤੇਰੀ ਫਤਿਹ ਹੈ, ਕੀਤਾ ਫਜ਼ਲ ਖੁਟਾ ।
 ਉਪਰ ਤਖਤ ਮਦਾਇਨੇ ਬੈਠਾ ਹੁਕਮ ਚਲਾ ।
 ਤੈਨੂੰ ਏਹ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਥਾਉਂ ਅਤਾ ।
 ਵਾਲੀ⁴ ਹਫਤ ਇਕਲੀਮ⁵ ਦੀ ਮਿਲੀ ਮੁਅੱਲਾ⁶ ਜਾ⁷ ।
 ਜੂਪੀਂ ਤੇ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਜੇ ਆ ਜੰਗ ਕਰਨ ।
 ਵਾਰੇ ਮੂਲ ਨ ਆਵਸਨ, ਹੋਕੇ ਤੰਗ ਮਰਨ ।
 ਕਿਲਾ ਮਦਾਇਨ ਅਸਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਆਇ ਗਇਆ ।
 ਜੂਪੀਂ ਤੇ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਖੌਫ ਪਇਆ ?
 ਲਸ਼ਕਰ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਲਾਖਾਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਜੇ ਉਹ ਆਵਨ ਜੰਗ ਨੂੰ, ਮਾਰਾਂਗੇ ਤਲਵਾਰ ।
 ਸਭ ਕਬਾਇਲ⁸ ਆਪਣੇ, ਏਸੇ ਲਈਂ ਬੁਲਾ ।
 ਮੱਕਾ ਛੋੜ ਮਦਾਇਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਡੇਰਾ ਲਾ ।

1. ਖਰਚ । 2. ਉਤਸਵ । 3. ਦਿਲ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ । 4. ਮਾਲਿਕ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ । 5. ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ । 6. ਖੁਲੰਦ, ਉੱਚੀ । 7. ਜਗਾ । 8. ਕਬੀਲੇ, ਟੱਬਰ ਟੀਅਰ ।

ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਆਵਸੀ ਜਾਂ ਏਥੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਨਿਕਾਹ ਲਿਆਵਸੀਂ ਝਬ ਦੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਦੁਖਤਰ ਨਾਸਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਿਸਰੀ ਮਰੀਅਮ ਨੂੰ ।
 ਬਾਦ ਜਮੀਅਤ¹ ਏਸ ਥਾਂ ਸੱਦ ਬੁਲਾਵੀਂ ਤੂੰ ।
 ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਜਹਾਨ ਤੇ ਨਿੱਤ ਸਵਾਇਆ ਹੋਗੁ ।
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੇਰਾ ਮਰੇਗਾ, ਦਰਦ ਮੁਸੀਬਤ ਭੋਗ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, “ਏਹ ਨਾਹੀਂ ਤਦਬੀਰ ।
 ਅਕਲੋਂ ਹਾਰੇ ਜਾਂਵਦੇ ਮੇਰੇ, ਤੁਸੀਂ ਵਜ਼ੀਰ ।
 ਯਾਂ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਤੁਸਾਂ ਦੇ, ਪੌਂਦਾ ਨਹੀਂ ਔਸਾਨ² ।
 ਜ਼ਪੀਂ ਤੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਰਲ, ਬੈਠੇ ਇਕ ਥਾਨ ।
 ਡਰਦੇ ਤੁਸਾਂ ਲੜਾਈਓਂ, ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਦਬੀਰ ।
 ਕੋਟ ਮਦਾਇਨ ਦੇ ਕੇ, ਧਰੀ ਪਨਾਹ³ ਕਬੀਰ⁴ ।
 ਜੇ ਕਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਬਹਾਂ, ਕਹਿਸੀ ਖਲਕ⁵ ਕਿਆ ?
 ਹਮਜ਼ਾ ਡਰਦਾ ਮੁਗਲ ਥੀਂ, ਅੰਦਰ ਛਪ ਗਇਆ ।
 ਚਾਹੇ ਕਰੇ ਦਿਲਾਵਰੀ, ਹੋਵੇ ਝੱਬ ਤਿਆਰ ।
 ਦਸ਼ਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਥੀਂ ਚਲ ਕਰੀਏ ਪੈਕਾਰ⁶ ।
 ਧੀ ਬਖਤਕ ਤੇ ਗਸਤਮੇ, ਨਾਲੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਮੱਕੇ ਦੀ ਵਲ ਟੋਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਆਪ ਤਿਆਰ ।
 ਮੱਕਾ ਜਾਇ⁷ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਪਾਕ⁸ ਮਕਾਨ ਕਬੂਲ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਫਤਿਹ ਨ ਪਾਈ ਮੂਲ ।
 ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦੇ ਥਾਉਂ ਨਾਂ ਛੱਡਾਂ ਜਿਤ ਕਿਤ ਹਾਲ ।
 ਮੱਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਫਖਰਕਮਾਲ⁹ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੋਏ ਸਭ ਤਿਆਰ ।
 ਜ਼ੀਨ ਕਸਾਏ ਤਾਜ਼ੀਆਂ,¹⁰ ਪਹਿਨ ਲਏ ਹਥਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸੱਦਿਆ, ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਖੁਦ ਕੋਲ ।
 ਕਹਿਆ, “ਲਸ਼ਕਰ ਗਿਣ ਲਇਆ, ਕਿਤਨਾ ਹੈ ਝਬ ਬੋਲ ?”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਉੱਠ ਕੇ ਲੱਗਾ ਕਰਨ ਸੁਮਾਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਮੁਨਜ਼ਿਰ ਤੌਕ ਦਾ, ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਸੁਣ ਭਾਈਆਂ, ਬਾਰਾਂ ਕੁੱਲ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ, ਨਾਲ ਚਪਲ ਸੁਮਾਰ ।
 ਚੌਦਾਂ ਸੌ ਲੰਧੌਰ ਦਾ, ਆਹਾ ਫੀਲ¹¹ ਕਵੀ¹² ।
 ਔਰੰਗ ਅਤੇ ਕੁਰੰਗ ਦਾ, ਪੰਜ ਸੈ ਹਾਥੀ ਸੀ ।
 ਸੀ ਔਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਦਾ, ਪੰਝੀ ਸਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ।
 ਕੱਲ ਸਵਾਰ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਆਹੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ।

1. ਜਮਾ ਹੋਣਾ ਕੁੱਲ ਫੌਜ ਦਾ । 2. ਸੁਰਤ, ਸਮਝ, ਸੋਚ । 3. ਆਸਰਾ । 4. ਵੱਡੀ । 5. ਦੁਨੀਆਂ, ਲੁਕਾਈ । 6. ਲੜਾਈ । 7. ਜਗ੍ਹਾ, ਸਥਾਨ । 8. ਪਵਿਤ੍ਰ । 9. ਮਾਣ । 10. ਘੋੜਿਆਂ । 11. ਹਾਥੀ । 12. ਤਾਕਤਵਰ ।

ਤੇ ਮੱਕੇ ਦੀ ਫੌਜ ਸੀ, ਤਹੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤਮਾਮ ।
 ਹੋਰ ਸਵਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ, ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ।
 ਬਾਰਾਂ ਕੁੱਲ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ, ਖੁਦ ਉਸ ਦੇ ਅਯਾਰ¹ ।
 ਆਇਆ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸੁਮਾਰ ।
 ਕਹਿਆ ਸਮਝ ਅਮੀਰ ਨੇ, “ਖੜੋ² ਨਾ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਤਰਫੇ ਆਜਿਜ਼³ ਮੁਗਲ ਦੀ ਕਰਨੇ ਨੂੰ ਕਤਲਾਮ ।
 ਖਿਦਮਤ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੀ ਚਿਹਲ⁴ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ।
 ਹੋਰ ਪਿਆਦੇ ਨਾਲ ਤਿਸ ਦੇਵੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਯ ਲਆਦੀ ਤੇ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਟੋਰੀ ਨਾਲ ।
 ਦੋਵੇਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਹਰ ਹਾਲ ।
 ਸਿਰ ਲਸਕਰ ਕਰ ਟੋਰਿਆ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਨੂੰ ।
 ਕਹਿਆ, “ਮੱਕੇ ਜਾਇਕੇ ਰਹਿ ਖਿਦਮਤ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ।
 ਹਮਜੇ ਨੇ ਖੁਦ ਆਇ ਕੇ ਦਰਦ ਮੁਹੱਬਤ ਸਾਥ ।
 ਫੜਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਰੁਖਸਤ ਵੇਲੇ ਹਾਥ ।
 ਆਖਿਆ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ “ਐ ਮੇਰੇ ਅੱਲਾਹ ।
 ਤੇਰੇ ਏਹ ਸਿਪੁਰਦ ਹੈ, ਫਜ਼ਲੋਂ ਰੱਖ ਨਿਗਾਹ ।
 ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਏਸ ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਵਿੱਚ ਪੁਚਾ ।
 ਬਦ ਖਵਾਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਿਓਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਈਂ ਬਚਾ ।”
 ਕਹਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਡਿਗ ਕਦਮੀਂ ਇਕ ਬਾਰ ।
 “ਤੇਰੇ ਬਦਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ! ਮੈਂ ਛੱਡੇ ਘਰ ਬਾਰ ।
 ਛੋੜ ਹਕੂਮਤ ਬਾਪ ਦੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਟੁਰੀ ।
 ਸਦਵਾਇਆ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਦੇ ਸਭ ਥੀਂ ਬੁਰੀ ਬੁਰੀ ।
 ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦੇ ਥਾਉਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਛੱਡ ਚਲੀ ।
 ਮੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪਰਦੇਸ ਦੇ ਹੋਸੀ ਖਾਕ⁵ ਰਲੀ ।
 ਡੋਬ ਗਵਾਈਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਖਾਤਿਰ ਕੁੱਲ ।
 ਉਧੱਲ ਗਈ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਜਗ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਗੁਲ⁶ ।
 ਛੋੜ ਚਲੀ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਹੋਕੇ ਤੇਰੀ ਨਾਰ ।
 ਨਾਹੀਂ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਐ ਸਰਦਾਰ ।
 ਅੱਜ ਉਧਾਲ ਲੈ ਚਲਿਓਂ, ਸਮਝਾਂ ਨਹੀਂ ਉਧਾਲ ।
 ਤੇ ਨਾਂ ਹਾਰੀਂ ਕੌਲ⁷ ਥੀਂ, ਰੱਖੀਂ ਕੌਲ ਸਮੂਲ ।
 ਮੇਰਾ ਮਰਨਾ ਜੀਵਣਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਤੈਂ ਨਾਲ ।
 ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਿਆਂ ਜਾਨ ਨ ਛੱਡੀਂ ਗਾਲ ।
 ਆਣ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਦਿਲਬਰਾ ! ਦਿਖਲਾਵੀਂ ਦੀਦਾਰ ।
 ਪਾਕ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਛੱਡੀਂ ਨਾਂਹ ਵਿਸਾਰ ।

1. ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਦਾ । 2. ਲਿਜਾਓ । 3. ਨਿਮਾਣਾ । 4. ਚਾਲੀ । 5. ਮਿੱਟੀ (ਜਿਸਮ ਦੀ)
 6. ਰੋਲਾ, ਸ਼ੋਰ । 7. ਵਚਨ ।

ਸਾਕ ਛੱਡੇ ਤੈਂ ਕਾਰਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ, ਭਾਈ-ਭੈਣ ।
 ਇਹੋ ਗੱਲ ਅਖੀਰ ਦੀ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਦਿਨ ਰੈਣ ।
 ਇਸ਼ਕ ਮੁਹੱਬਤ ਉਲਫ਼ਤਾਂ¹ ਅਹਿਦ ਅਤੇ ਪੈਮਾਨ ।
 ਮਰਦਾਂ ਓੜ ਨਿਭਾਵਨੇ ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਜ਼ਬਾਨ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, “ਕੀ ਕਹਿਣੇ ਦੀ ਗੱਲ ।
 ਬਾਝ ਤਕੱਲੁਫ਼² ਰਜ਼ਾ³ ਹੈ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਤੈਂ ਵੱਲ ।”
 ਫੇਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਹੋ ਗਈ ਰੁਖ਼ਸਤ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਦਸ਼ਤਿ ਅਖ਼ਜ਼ਰ ਵਲ ਚਲ ਪਇਆ, ਸ਼ੇਰ ਅਰਬ ਸਰਦਾਰ ।
 ਮੰਜ਼ਲ ਮੰਜ਼ਲ ਜਾਂਵਦੇ, ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, “ਜਾਹ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਤੀਕ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਹਾਂ ਫ਼ਰਮਾਂ ਬਰਦਾਰ⁴ ।
 ਖ਼ਤ ਲਿਖ ਦੇਹ, ਮੈਂ ਲੈ ਟੁਰਾਂ ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਇਨਕਾਰ ।”
 ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਬਾਸ ।
 ਲਿਖਿਆ ਵਲ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ, ਹਮਜ਼ਾ ਥੀਂ ਖ਼ਤ ਰਾਸ⁵ । ੩੧ ।

ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤ

ਹਮਦ ਸਨਾਇ⁶ ਖ਼ੁਦਾਇ ਨੂੰ, ਹਰ ਹਰ ਹਾਲ ਕਦੀਮ⁷ ।
 ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੱਬ ਰਹੀਮ⁸, ਕਰੀਮ⁹ ।
 ਕੁਦਰਤ ਜਿਸਦੀ ਕਾਮਿਲਾ,¹⁰ ਨੁਕਸੋਂ ਪਾਕ ਮੁਦਾਮ¹¹ ।
 ਵਾਹਿਦ¹² ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ¹³ ਹੈ ਮਾਲਿਕ ਮੁਲਕ ਤਮਾਮ ।
 ਸੁਣ, ਐ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ! ਹਾਂ ਮੈਂ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ¹⁴ ।
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਖ਼ਲੀਲ ਦੀ ਆਲੀ¹⁵ ਨਸਬ¹⁶ ਨਜ਼ਾਦ¹⁷ ।
 ਹੈਂ ਆਦਿਲ¹⁸ ਸਦਵਾਂਵਦਾ, ਐ ਆਦਿਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ।
 ਤੈਂ ਪਰ ਵਾਜ਼ਿਆ¹⁹ ਹੋਇਆ ਸ਼ੌਕੋਂ ਕਰੀਂ ਨਿਗਾਹ ।
 ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਦਾਮਾਦੀਓਂ ਨੰਗ ਕਰੇਂ ਤੇ ਆਰ²⁰ ।
 ਹੀਲੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਫਿਰੇਂ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਅੱਵਲ ਸਿਰ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਕੀਤੋ ਸ਼ਰਤ ਵਿਆਹ ।
 ਜ਼ਹਿਰ ਦਿਵਾਈ ਗਸਤਮੋਂ ਜੋ ਮੇਰਾ ਬਦਖਵਾਹ²¹ ।
 ਬਾਦ ਮੇਰੇ ਅਉਲਾਦ ਨੂੰ ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ਤੂੰ ।
 ਹੱਕ ਬਚਾਇਆ ਰੱਬ ਨੇ, ਹੋਏ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਬੂ²² ।
 ਸ਼ੇਰ ਉਠਾਇਓ ਝੂਠ ਦਾ, ਮੋਈ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕਰ ਘੱਲਿਆ ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ।

1, ਪਿਆਰ । 2. ਤਕਲੀਫ਼ । 3. ਫਿਰਿਆ, ਝੁਕਿਆ । 4. ਆਗਿਆਕਾਰ । 5. ਸਰ ਬੁਲੰਦ
 (ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) । 6. ਤਾਤੀਫ਼, ਉਪਮਾ । 7. ਪੁਰਾਤਨ । 8. ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 9.
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ । 10. ਪੂਰੀ । 11. ਸਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ । 12. ਇਕੋ । 13. ਸ਼ਰੀਕੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । 14. ਅਰਬੀ ਦਾ
 ਪੁਤ੍ਰ । 15. ਉੱਚਾ । 16. ਨਸਲ । 17. ਖ਼ਾਨਦਾਨ । 18. ਇਨਸਾਫ਼ । 19. ਪ੍ਰਗਟ । 20. ਸ਼ਰਮ ।
 21. ਬੁਰਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ । 22. ਬੁਰੇ ਹਾਲ ।

ਕਾਰਨ ਤਾਈਂ ਨਾਲ ਕਰ ਕੀਤੋ ਦਗਾ ਤਮਾਮ ।
 ਕੇਦ ਕਰਾਇਓ ਮਕਰ ਥੀਂ ਅੰਦਰ ਮਿਸਰ ਮੁਕਾਮ ।
 ਪਿੱਛੇ ਮੇਰੇ ਮੁਗਲ ਨੂੰ, ਲਾਨਤ ਤਿਸ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਦਿੱਤੀ ਐ ਅਹਿਦੀਆ ! ਬੇਟੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਪੁਚਾਇਆ, ਪਿਆ ਪਿਛਾੜੀ ਧਾ ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਅਰਬ ਪੁਚਾ ।
 ਗਸਤਮ ਬਖਤਕ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਧੀ ਪੁਰਕਾਰ¹ ।
 ਕੱਢ ਮੱਕੇ ਵਲ ਘੱਲੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਬਦ ਅਹਿਦੀਆਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਾਂ ਸੁਮਾਰ ।
 ਦਫਤਰ ਚਾਹੀਏ ਲਿਖਣ ਨੂੰ, ਕਾਗਜ਼ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਉਤਵਲ ਟੋਰ ।
 ਖਾਕ ਪਈ ਸਿਰ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਟੁੱਟੇ ਸਭਨਾਂ ਜ਼ੋਰ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਬਦ ਅਹਿਦੀਓਂ ਆਵੇਂ ਬਾਜ਼ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਸਾਕ ਕਰੇਂ ਖੁਦ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ, ਅਦਾ ਕਰਾਂ ਆਦਾਬ ।
 ਵਿੱਚ ਮਦਾਇਨ ਆਇ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਤਾਜ ਧਰੀਂ ।
 ਤੇ ਮਿਹਮਾਨੀ ਮੈਂ ਕਰਾਂ, ਤੇ ਤੂੰ ਰਾਜ ਕਰੀਂ ।
 ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਕਹੇਂਗਾ ਕਰਸਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ।
 ਗਸਤਮ ਬਖਤਕ ਨਾਲ ਰਲ ਮੁਫਤ ਨ ਪਾਵੀਂ ਸ਼ੋਰ ।
 ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਵਸਦੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਗਾ ਵੀਰਾਨ³ ?
 ਕਹੇ ਕਹਾਏ ਵੈਰੀਆਂ, ਨਾ ਹੋਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ।
 ਚਲ ਬਖਤਕ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਡੋਬ ਨ ਅਪਨੀ ਲਾਜ ।
 ਵੇਲਾ ਅਜੇ ਸਮੂਲ ਲੈ, ਕਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ।
 ਦਿਲ ਅਪਨੇ ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਦਾ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰੇਂ ਗੁਮਾਨ ।
 ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਰਲ ਮਰੇਗਾ, ਉਹ ਭੀ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤੇ ਅਜੇ ਬੇਰਾਂ ਡੁਲ੍ਹਿਆਂ ਗਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾ⁴ ।
 ਆ ਜਾ ਅਜੇ ਸਮੂਲ ਲੈ, ਚੁਣ ਪੱਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ।
 ਜੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਪਵੇ ਨ ਮੂਲ ਪਸੰਦ ।
 ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਹਾਂ ਕਾਮਿਲ⁵ ਨੁਸਰਤ⁶ ਮੰਦ ।
 ਤੂੰ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਆ ਬਲਾ ?
 ਹੜ ਵਗ ਪੰਸੀ ਖੂਨ⁷ ਦਾ ਜਾਂ ਮੈਂ ਪੰਸਾਂ⁸ ਧਾ ।
 ਮੈਂ ਔਲਾਦ ਖਲੀਲ ਦੀ, ਮੱਦਦ ਕਰੇ ਖੁਦਾ ।
 ਰਣ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਰਸਾਂ ਮਾਰ ਫਨਾ ।
 ਯਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਝੱਲ ਲੈ ਖਾਦਿਮ⁹ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ।
 ਯਾ ਤੇ ਨੇਜ਼ਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਸੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।”

1. ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ । 2. ਸਨਮਾਨ ਕਰਾਂ । 3. ਉਜਾੜ । 4. ਕੁਝ । 5. ਪੂਰਾ । 6. ਫਤਹਿ ।
 7. ਪਵੇਗਾ । 8. ਦੜਰੱਤ ਇਬਰਾਹੀਮ । 9. ਸੇਵਾਦਾਰ ।

ਨਾਮਾ¹ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਖਤਮ ਬਨਾਮ² ਖੁਦਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਚਾ ਸਿਰੇ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਮੁਹਰ ਲਗਾ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਸ਼ਾਹ ਅਬਾਸ ।
 ਕਰ ਤੁਮਾਰ³ ਪੁਚਾਇਆ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਾਸ ।
 ਅਸਰ⁴ ਵੇਲਾ ਸੀ ਰੋਜ਼⁵ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਉਮਰ ਰਵਾਨ ।
 ਵਲ ਲਸਕਰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਕਰਦਾ ਕਸਦ⁶ ਜਵਾਨ ।
 ਹੇਠ ਪਹਾੜ ਕੁਫਾਰ ਦਾ ਅੱਗੇ ਲਸਕਰ ਸੀ ।
 ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸੀ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਾਂ ਵਲ ਫੌਜ ਦੇ, ਸਿਰਾ ਨ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ।
 ਅੰਦਰ ਕਈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ, ਅੰਤ ਨ ਮੂਲ ਲਇਆ ।
 ਮਰਦ ਇਕ ਡਿੱਠਾ ਉਮਰ ਨੇ, ਉਪੱਰ ਕੋਹ⁷ ਬੁਲੰਦ⁸ ।
 ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੋ ਕੇ ਹੈਰਤ ਮੰਦ ।
 “ਇਹ ਸਭ ਕਿਸਦੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਮਨੂੰ ਦੇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ?”
 ਕਹਿਉਸੁ, “ਹੈ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਜੂਪੀਂ ਨਾਲ ਜਵਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਚਲੇ ਮਾਰ ਨਕਾਰਾ ਜੰਗ ।
 ਭਲਕੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਉਡਣ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ।
 ਸੁੰਬਾਂ ਥੀਂ ਉਡ ਜਾਵਣੇ, ਭਲਕੇ ਤੱਬਕ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਅਰਬ ਮਾਰ ਗਵਾਵਣੇ ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਯਕੀਨ ।”
 ਫੇਰ ਉਮਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਚੜ੍ਹੇ ਜੁ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਹ ।
 ਕੀਤਾ ਆਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਕਿਆ ਗੁਨਾਹ ?”
 ਕਹਿਉਸੁ, “ਹਮਜ਼ੇ ਲੁੱਟਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਮਦਾਇਨ ਨੂੰ ।
 ਨਾਲੇ ਸ਼ਾਹੀ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂ¹⁰ ।
 ਜ਼ਨ¹¹ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਦੀ ਜੋ ਸੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਉਹ ਭੀ ਹਮਜ਼ਾ ਲੈ ਗਇਆ ਤਾਹੀਂ ਹੈ ਪੈਕਾਰ¹² ।
 ਗਸਤਮ ਦੀ ਧੀ ਲੈ ਗਿਆ ਯਲਆਦੀ ਕਰ ਜੋਰ ।
 ਬਖਤਕ ਤੇ ਹੱਥ ਕਰ ਗਿਆ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ।
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਕਰਨਾ ਮਾਰ ਫਨਾਹ ।
 ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਣੇ ਤੌੜ ਉਡਾ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਦੀ ਸਭ ਥੀਂ ਵੱਧ ਪੁਕਾਰ ।
 ਉਸੇ ਦੀ ਗਰਦ ਉਡਾਵਣੀ, ਜੀ ਜੀ ਕਹੇ ਨਿਤਾਰ ।”
 ਫੇਰ ਉਮਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਐ ਮਰਦਾ ! ਫਰਮਾ ।
 ਹੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਕਿਸ ਥਾਉਂ ਹੈ ਪਏ ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਧਾ ?
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੁਣ ਆ ਰਹਿਆ ਉਹ ਭੀ ਹੈ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
 ਵੇਲਾ ਉਸ ਦੇ ਮਰਦ ਨਾ ਆਣ ਢੁਕਾ ਹੁਣ ਠੀਕ ।”

1. ਖਤ । 2. ਨਾਂ ਉਤੇ । 3. ਵੱਡਾ ਖਤ । 4. ਲੌਢਾ ਵੇਲਾ । 5. ਦਿਨ । 6. ਇਰਾਦਾ । 7. ਪਹਾੜ ।
 8. ਉਚਾ । 9. ਹੈਰਾਨ, ਅਸਚਰਜ । 10. ਖਰਾਬ ਹਾਲ । ਔਰਤ, ਬੀਵੀ । 12. ਲੜਾਈ । ਜੰਗ ।

ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਕਹਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਲਸ਼ਕਰ ਸਭ ।”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਬਾਝੋਂ ਰੱਬ ।
 ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ¹ ਮਾਲੂਮ ਹੈ, ਤੀਹ ਲੱਖ ਕੁੱਲ ਸਵਾਰ ।
 ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਨੌਸ਼ਰੀਵਾਂ ਹਾਥੀ ਨੌਦ² ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੇ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਫੌਜ ਸੁਮਾਰ ।
 ਚਿਹਲ³ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।
 ਹਰ ਇਕ ਪਾਸ ਸਵਾਰ ਹੈ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤਮਾਮ ।
 ਅੱਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜ਼ਰੀਮਰ⁴ ਗੁਲਾਮ ।
 ਨੌਦ⁴ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਹਿਲਵਾਂ ਪੁਰ ਕੁਵਤ⁵ ਤਰਾਰ⁶ ।
 ਹੋਰ ਮਸੱਲਹ ਆਦਮੀ ਖਾਸੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ।”
 ਇਹ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਹੱਦ ਸੁਮਾਰ ।
 ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਇਹ ਕਿਸਤਰਾਂ ਕੀਤਾ ਕਟਕ ਤਿਆਰ ?
 ਦੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਤਮਾਮ ।
 ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਖੌਫ ਥੀਂ ਨੱਸੇ ਛੋੜ ਮੁਕਾਮ ।
 ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਜੰਗ ?
 ਅੰਦਰ ਇਤਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਲੜੇ ਨਿਸੰਗ ?
 ਆਇਆ ਜਾਨ ਗਵਾਵਨੇ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫਰਜੰਦ ।
 ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਘੱਤ ਕਮੰਦ ।
 ਜਾਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਉਮਰ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਸੋਚ ।
 ਜੇ ਜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ਦੇ ਲੈਣ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਚ ।
 ਜੀ ਜੀ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਸਾਇਆਂ ਕੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨੱਸਣਾ ਫੌਜੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਦਰੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਚਲਾ ਗਇਆ ।
 ਫਿਰ ਮੁੜ ਜਿੰਦਾ ਆਵਣਾ ਚੈ ਉਮੀਦ ਕਿਆ ?
 ਬਖਤਕ ਜੇਹੇ ਓਸ ਥਾਂ ਵੈਰੀ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕੀ ਤਿਨਹਾ⁹ ਪੈਕਾਰ 10 । ?
 ਬਖਤਕ ਦਾ ਘਾਹ ਸੱਸਰਾ ਜ਼ਖਮ ਮੇਰੇ ਥੀਂ ਅੱਜ ।
 ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਦੇ ਲਾਹ ਗਵਾਈ ਲੱਜ ।
 ਮਾਂ ਬਖਤਕ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਹੱਥੀਂ ਮਲਿਆ ਲੂਨ ।
 ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਲਾਵੇ ਕਦੋਂ ਸਬੂਨ ?
 ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਪਕੜ ਕੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।
 ਕਿਹੜਾ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਆਣ ਜਵਾਬ ?”
 ਇਹ ਗਲ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੋਚ ਕੇ ਮੁੜਿਆ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਆਇਆ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।

1. ਨੱਵੇ, 90 । 2. ਚਾਲੀ, 40 । 3. ਸੁਨਹਿਰੀ । 4. ਨੱਵੇਂ 5. ਤਾਕਤਵਰ । 6. ਦੁਸਤ
 ਚਲਾਕ । 7. ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ । 8. ਪੁਤ੍ਰ । 9. ਇਕੱਲਾ । 10. ਲੜਾਈ ।

ਦੇਖ ਉਮਰ ਦੀ ਕਮ ਦਿਲੀ ਕਹਿੰਦਾ ਅਰਬੀ ਸ਼ੇਰ ।
 “ਵਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਗੁਜਰੇ ਕੇਡ ਦਲੇਰ ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਥੀਂ ਖੌਫ ਨ ਕੀਤਾ ਕਾ ।
 ਦਿੱਤਾ ਡਰਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤਾਈ ਇਹ ਫਰਮਾਂ ।
 ਸੌ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਹੈ ਇਕ ਕਰਦ ।
 ਇਕ ਛੁੱਰੀ ਸੌ ਖੱਲ, ਦੀ ਚੀਰ ਉਡਾਵੇ ਗਰਦ ।
 ਸੌ ਨਾਮਰਦਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਇੱਕੋ ਮਰਦ ।
 ਤੇ ਤੇਰਾ ਕਿਸ ਖੌਫ ਥੀਂ ਰੰਗ ਗਿਆ ਹੋ ਜ਼ਰਦ ?
 ਜੇ ਡਰ ਆਇਓਂ ਮਰਗ¹ ਥੀਂ, ਮਰਨਾ ਹੈ ਇਕਵਾਰ ।
 ਲੈ ਅਪਨਾ ਖ਼ਤ ਜਾਵਸਾਂ, ਮੈਂ ਹੋ ਆਪ ਸਵਾਰ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਚੜ੍ਹ ਖਿੰਗ² ਤੇ ਖੁਦ ਚਲਿਆ ਸਰਦਾਰ ।
 ਆ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਲਇਆ ਅਗੋਂ ਖਲਾਰ ।
 ਤੈਥੀਂ ਮੇਰੇ ਸੱਯਦਾ ! ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਦੇਹ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਸਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਫਰਮਾਨ ।
 ਨਾਹੀ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣ ਰਵਾ³
 ਛੇੜ ਗੁਲਾਮਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਕਦ ਜਾਣ ਸਿਧਾ ?”
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, “ਜਿੱਥੋਂ ਉਮਰ ਡਰੇ ।
 ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਹੋਰ ਦੀ ਉਤਵਲ ਕਦਮ ਧਰੇ ।
 ਬਹਿ ਜਾ ਤੂੰ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ! ਆਪੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਖ਼ਤ ਅਪਨਾ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਪਾਸ ਪੁਚਾਵਾਂ ਮੈਂ ।”
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ ।
 ਜਾਵਣ ਦਿਆਂ ਨ ਤੁੱਧ ਨੂੰ, ਜਾਵਾਂ ਵਾਗ ਉਠਾ ।
 ਡਰਦਾ ਮੁੜਿਆ ਉਮਰ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਸੀ ।
 ਮੈਂ ਉਸ ਵਾਂਗੂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੱਢ ਨ ਆਂਦੀ ਧੀ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਰੁੱਕਾ ਦੇਂਦਾ ਓੜਕ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ।
 ਖੁਦ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਵੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਜ਼ੀਨਤਦਾਰ⁴ ਲਿਬਾਸ ਥੀਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ੇਬ⁵ ਉਰੂਸ⁶ ।
 ਟੁਰਿਆ ਵਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਚੜ੍ਹ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ।
 ਅੰਦਰ ਲਸ਼ਕਰ ਮੁਗਲ ਦੇ, ਜੋ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ।
 ਵੜਿਆ ਅੱਵਲ ਸੁਬਹ ਥੀਂ ਵੇਲੇ ਬਾਂਗ ਖੁਰੂਸ⁷
 ਘੋੜਾ ਗਇਆ ਦੁੜਾਂਵਦਾ, ਦੇਰ ਨ ਲਾਈ ਕਾ ।
 ਫਜ਼ਰੋਂ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਇਹ ਸੀ ਇਕ ਸਿਰਾ ।
 ਅਜੇ ਨ ਨੇੜੇ ਬਾਰਗਾਹ, ਆਹਾ ਦੂਰ ਮੁਕਾਮ ।
 ਆਹਾ ਵੇਲਾ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਚਲਣ ਮੁਹਾਲ⁸ ਤਮਾਮ ।
 ਖੜਾ ਰਹਿਆ ਵਿੱਚ ਫਿਕਰ ਦੇ ਕਿੱਥੇ ਕਰਾਂ ਅਰਾਮ ?
 ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਵਿੱਚ ਬਾਰਗਾਹ, ਆਲੀ ਬੜਾ ਮੁਕਾਮ ।

1. ਸੌਤ । 2. ਘੋੜੇ । 3. ਵਾਜ਼ਿਬ, ਠੀਕ । 4. ਸੁਹੱਪਣਦਾਰ । 5. ਸਜਪਜ । 6. ਲਾੜੇ ਵਾਂਗ ।
 7. ਕੁੱਕੜ. ਮੁਰਗਾ । 8. ਔਖਾ ।

ਲਹਿਰਾਸਪ ਦੇ ਆਇਆ ਯੂਨਾਨੀ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕੇ ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਲਹਿਰਾਸਪ ਨੂੰ ਜਾ ਕਹੋ, ਦਰ ਤੇ ਖੜਾ ਜਵਾਨ ।
 ਕੀਤਾ ਵੱਲ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਓਹ ਰਵਾਨ ।”
 ਲਹਿਰਾਸਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂ ਦਰਬਾਨਾਂ ਜਾ ।
 ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਦੌੜਿਆ, ਦਰ ਤੇ ਮਿਟਿਆ ਆ ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਹੱਥੋਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ।
 ਸਫਕਤ¹ ਕਰਦਾ ਲੈ ਗਿਆ ਵਿੱਚ ਅਪਨੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਲਹਿਰਾਸਪ ਸੁਣ ਆਖਦਾ, “ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾ²
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਫਿਦਾ ।
 ਆਸ਼ਿਕ ਹਾਂ ਅਣ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਇਕਵਾਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੋਵਾਂ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਂ ਖੋਫ ਧਰੀਂ ।
 ਬਦ ਖਵਾਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਲਮ ਥੀਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾਂਹ ਡਰੀਂ ।
 ਘੋੜਾ ਮੇਰੀ ਤਾਬਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਫੌਜ ਇਰਕ⁶ ਫੌਲਾਦ ਹੈ ਮੇਰੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ।
 ਵੈਰੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਨ⁴ ।
 ਮੈਂ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਮ ਥੀਂ ਜਾਨ ਕਰਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ।”
 ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਐਸ਼ ਥੀਂ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹਾਰ ।
 ਉੱਠ ਯੂਨਾਨੀ ਸੁਬਹ ਨੂੰ ਟੁਰਿਆ ਵਲ ਦਰਬਾਰ ।
 ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਸੌ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ੋਂ ਨਜ਼ਰ ਮਕਾਨ ਪਇਆ ।
 ਲਹਿਰਾਸਪ ਭੀ ਫੌਜ ਲੈ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਗਇਆ ।
 ਜਾਂ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ਨੇ ਜਾ ਡਿੱਠਾ ਦਰਬਾਰ ।
 ਨੇਜ਼ਾ ਮਾਰ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਅਸਪ ਦਿੱਤਾ ਖਲਿਹਾਰ ।
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ, “ਜਾਓ ਅੰਦਰਵਾਰ ।
 ਜਾ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਕਹੇ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰ⁵ ।
 ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਕਾਸਦਿ⁶ ਆਇਆ ਚੱਲ ।
 ਆਵੇ ਤੇਰੇ ਸਾਮੁਣੇ, ਝੱਬ ਇਜਾਜ਼ਤ ਘੱਲ ।”
 ਦਰਬਾਨਾਂ ਨੇ ਜਾਇ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ।
 ਆਵਣ ਦਾ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਫਰਮਾਂ ।
 ਸੁਣ ਯੂਨਾਨੀ ਪਹਿਲਵਾਂ ਅੰਦਰਵਾਰ ਗਿਆ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖੋਫ ਨ ਰੱਖਦਾ, ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਗਿਆ ।
 ਉੱਠ ਖਲੋਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬੁਜ਼ਰਜਮਿਹਰ ਅਯਾਨ⁷ ।
 ਕਹੇ ਅਲੈਕ ਸਲਾਮ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀਨ ਇਮਾਨ ।

1. ਪ੍ਰੇਮ । 2. ਕੁਤਬਲ । 3. ਸਜੀ ਹੋਈ, । 4. ਨੁਕਸਾਨ । 5. ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ
 ਦਾ । 6. ਦੂਤ । 7. ਪ੍ਰਗਟ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਬਖਤਕ ਆਖਦਾ, “ਰਾਜ਼ੀ ਆਇਆ ਠੀਕ ।
ਪਰ ਜੇ ਰਾਜ਼ੀ ਜਾਵਸੀ ਘੱਲਣ ਵਾਲੇ ਤੀਕ ।”

ਕਹਿਆ ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ, “ਨਾ ਕਰ ਬੋਲ ਬੜੇ¹ ।
ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ਼ੀ ਘੱਲਿਆ, ਰਾਜ਼ੀ ਮੌੜ ਖੜੇ ।”

ਫਰਮਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, “ਐ ਕਾਸਿਦ ਤੱਗਾਰ² ।
ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਮਕਤੂਬ³ ਜੇ ਆਂਦਾ ਪੌਸ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ⁴ ।

ਯੂਨਾਨੀ ਖਤ ਚੁੱਮ ਕੇ ਅੱਗੇ ਧਰੇ ਲਿਜਾ ।
ਆਪ ਪੜੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਅੰਦਰ ਹੱਥ ਉਠਾ ।
ਯੂਨਾਨੀ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਧੂਹ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
ਖੜਾ ਜਵਾਬ ਉਡੀਕਦਾ ਤਖਤ ਅੱਗੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।

ਜੂਪੀਂ ਹੌਲੀ ਪੁੱਛਦਾ ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਗੋਸ਼⁵ ।
“ਇਹ ਕਾਸਿਦ ਬੇ ਅਦਬ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਹੈ ਬੇਹੋਸ਼ ।”
ਬਖਤਕ ਕਹੇ, “ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅੰਤ ਗੁਲਾਮ ।
ਜਾਹਿਲ⁶ ਅਦਬ ਨ ਜਾਣਦੇ ਅਰਬੀ ਲੋਕ ਤਮਾਮ ।”

ਜੂਪੀਂ ਤਾਈਂ ਆਖਦਾ ਫਿਰ ਬਖਤਕ ਮੁਰਦਾਰ ।
“ਕਹਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਏਸ ਨੂੰ ਝਬ ਮਾਰੇ ਤਲਵਾਰ ।”

ਜੂਪੀਂ ਨੇ ਇਕ ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰ ।
“ਪਿੱਛੋਂ ਚੋਰੀ ਏਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਲਈ ਉਤਾਰ ।”
ਮੁਗਲ ਜਵਾਨ ਦਲੇਰ ਸੀ ਬਗਲੇ⁷ ਤੇਗ ਛੁਪਾ ।
ਆਇਆ ਪਿੱਛੇ ਮਰਦ ਦੇ ਚੋਰੀ ਪੈਰ ਦਬਾ ।

ਜਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਚਾਹਿਆ ਚਾ ਮਾਰੇ ਤਲਵਾਰ ।
ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰ ।
ਮੁੜ ਯੂਨਾਨੀ ਮੁਗਲ ਦੇ ਸਿਰ ਮਾਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ।
ਉਹ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਕੇ ਪਇਆ ਦੁਤਰਫੇ ਜ਼ੋਰ⁸ ।

ਜੂਪੀਂ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹੇ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
“ਮਰਦੋ ! ਏਸ ਤਰਾਰ⁹ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਿਓ ਚਾਰ ।”
ਪਏ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਮੁਗਲ ਭੀ ਲੈ ਹੱਥੀਂ ਹਥਿਆਰ ।
ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਜਵਾਨ ਨੇ ਮਾਰ ਰਖੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
ਇਕ ਮਰਦੇ ਇਕ ਆਂਵਦੇ, ਝੜਦੇ ਵਾਰੋਵਾਰ ।
ਜੋ ਆਇਆ ਸੌ ਮਰਦ ਥੀਂ ਮੁੜ ਬਚ ਗਇਆ ਨ ਪਾਰ ।
ਨਾਹਰੇ ਪਏ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਆਣ ਤਏ ਕੱਫਾਰ¹⁰ ।
ਤੇਗ ਹੁਲਾਰਾ-ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਸੌਰ ਪਇਆ ਦਰਬਾਰ ।
ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਰਹਿਆ ਬਹੁਤ ਹਟਾ ।
ਕਾਫ਼ਿਰ ਬਾਜ਼ ਨ ਆਂਵਦੇ, ਮਰਨ ਵਧੇਰੇ ਆ ।

1. ਲਿਜਾਵੇ । 2. ਚੁਸਤ ਚਾਲਾਕ ਦੂਤ । 3. ਖਤ । 4. ਸਾਮਣੇ ਰੱਖ । 5. ਕੰਨ ਵਿੱਚ । 6. ਅਨਪੜ੍ਹ, ਮੂਰਖ । 7. ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ । 8. ਹੋਠਾਂ, ਨੀਚੇ । 9. ਚਲਾਕ (ਆਦਮੀ) ਦੇ । 10. ਕਾਫ਼ਿਰ ।

ਲਹਿਰਾਸਪ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜਾ ਦਲੇਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਧੂਹ ਪਇਆ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
 ਵਿੱਚ ਵੜੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਫੌਜ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੇ ਅੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਖੂਬ ਵਜੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨੇ ਸਿਰ ਧੜ ਧਰੇ ਅੰਬਾਰ¹ ।
 ਸ਼ੇਰ ਪਇਆ ਵਿੱਚ ਯਲਾਂ² ਦੇ, ਕੰਬ ਗਏ ਸਰਦਾਰ ।
 ਲਹਿਰਾਸਪ ਖੁਦ ਫੌਜ ਲੈ ਯੂਨਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਨਿਕਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਚਲਾ ਗਇਆ ਫਿਲਹਾਲ ।
 ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੈ ਇਤਫ਼ਾਕ ?
 ਬਿਨ ਮਿਲਿਆਂ ਬਿਨ ਦੇਖਿਆਂ, ਹੋਇਆ ਕਿਵੇਂ ਵਿਫ਼ਾਕ³ ?
 ਨੇੜੇ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦੀ ਗਏ ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨ ।
 ਪਾਈ ਖ਼ਬਰ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।
 ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ਤੇ ਆ ਮਿਲਿਆ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ।
 ਵੇਖ ਅਦਾਬ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਫੌਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜਾਹ ।
 ਲਹਿਰਾਸਪ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਲੂੰ ਲੂੰ ਹਮਦ ਪੁਕਾਰਦਾ ਫ਼ਰਹਤ⁴ ਵਿੱਚ ਕਸੀਰ⁵ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਥੀਂ ਹੋ ਰਹਿਆ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਜੇਡਕੁ ਸੁਣਿਆ ਵੇਖਿਆ ਵੇਖ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਆ ਪੈਦਲ ਹੋ ਰੱਖਿਆ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਚਾ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸੀਨੇ ਲਇਆ ਲਗਾ ।
 ਤੇ ਇਸਤਫ਼ਤਾਨੂਸ ਤੇ ਲੁਤਫ⁶ ਕਰੇ ਬੇਹੱਦ ।
 ਲਹਿਰਾਸਪ ਥਾਂ ਆਇਕੇ ਪਾਸ ਬਹਾਇਆ ਸੱਦ ।
 ਬਾਦ ਤਮਾਮ ਕਲਾਮ ਦੇ ਖ਼ੋਰਸ਼⁷ ਤੁਆਮ⁸ ਕਲਾਮ ।
 ਦੇ ਇਨਾਮ ਇਕਰਾਮ ਫਿਰ, ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਖੁਸ਼ ਨਾਮ । ੩੧ ।

ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਤੇ ਮੁਗਲੇਈ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ

ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਥੀਂ ਅੰਦਰ ਜਸ਼ਨ⁹ ਤਮਾਮ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਐਲਾਮ¹⁰ ।
 “ਤਬਲ ਵਜਾਓ ਗਾਜ਼ੀਓ ! ਹੋ ਬੈਠੋ ਅਸਵਾਰ ।
 ਧਾ ਪਓ ਵਲ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਵਕਤ ਇਹੀ ਪੈਕਾਰ ।”
 ਸੁਣਿਆ ਹੁਕਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਪਈ ਦਮਾਮੇ ਸੱਟ ।
 ਚੜ੍ਹ ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਡਾਰ ਤੇ ਬਾਜ਼ ਚਲੇ ਕਰ ਝੱਟ ।
 ਕਰ ਬਿਸਮਿੱਲਾ¹¹ ਗਾਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀ ਲੱਤ ਰਕਾਬ ।
 ਜੁੰਬਿਸ਼¹² ਗਈ ਜ਼ਿਮੀਨ ਨੂੰ, ਝਲ ਨ ਸੱਕੀ ਦਾਬ ।

1. ਢੇਰ । 2. ਜੋਧਿਆਂ । 3. ਮੇਲ ਜੋਲ, ਸਾਜ਼ਦਾਰੀ । 4. ਖੁਸ਼ੀ । 5. ਵਧੇਰੇ । 6. ਖੁਸ਼ੀ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ । 7. ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ । 8. ਰੋਟੀ । 9. ਉਤਸਵ । 10. ਲੜਾਈ ਦਾ ਝੰਡਾ । 11. ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । 12. ਹਰਕਤ, ਖੱਗਰਾਹਟ ।

ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੱਯਦ ਅਰਬ ਦਾ ਕੌਣ ਲੜੇਗਾ ਅੱਜ ?
 ਸੁਣ ਜੂਪੀਂ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਗਇਆ ਦੁਗਾੜਾ ਵੱਜ ।
 ਬਖਤਕ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦਾ, “ਏਹੁ ਕਿਵੇਹਾ¹ ਸ਼ੋਰ ?
 ਤਬਲ ਨਗਾਰੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜਦੇ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ?”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਆਇਆ ਹਮਜ਼ਾ ਤਬਲ ਵਜਾ ।
 ਕਰਕੇ ਫੌਜ ਮੁਕਾਬਿਲੇ ਦੇਸੀ² ਜੰਗ ਮਚਾ ।
 ਮਰਦਾ ! ਹੋਸ਼ ਸਮਾਲ ਲੈ, ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਨ ਉਘਾੜ ।
 ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਜਾਣ ਨ ਵਾੜ ।
 ਤੇ ਨਾ ਕਹੀਂ ਜੋ ਜਾਵਸਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਤ ਲਤਾੜ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਅਰਬ ਥੀਂ ਥਰ ਥਰ ਕਰਨ ਪਹਾੜ ।
 ਪਰਬਤ ਟੱਕਰ ਮਾਰਨੀ ਸ਼ੋਰ ਅਰਬ ਦਾ ਜੰਗ ।
 ਤੇ ਅਰਬੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਦਿਲ ਦੰਗ ।
 ਅਰਬੀ ਟੁਰਿਆ ਆਂਵਦਾ, ਫੌਜ ਮੁਕਾਬਿਲ ਦੋ ।
 ਚੁਟਕੀ ਭੁਟਕੀ ਹੋਵਣੀ ਰਣ ਵਿੱਚ ਵੇਖ ਖਲੋ ।
 ਸੂਰਤ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਦੀ ਚੰਦ ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ।
 ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਵੇਖਸੇਂ ਬਿਜਲੀ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਬਖਤਕਾ ! ਚਲ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਲਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕੇਡਕੁ ਮਰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਏਡ ਕਹਾ³ ?
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਚੱਲ ਖਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂ ਦਿਖਾ ।
 ਜਿਹੜੀ ਉੱਪਰ ਅਸਾਂ ਦੇ ਅਰਬੀ ਪਈ ਬਲਾ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਨੇ ਭੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਫਰਮਾ ।
 “ਕਰੋ ਤਿਆਰੀ ਜੰਗ ਦੀ, ਦੇਹੋ ਤਬਲ ਵਜਾ ।”
 ਤਬਲ ਵਜਾਏ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ, ਉੱਠੀ ਬੋਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਗੋਇਆ⁴ ਹੈ ਦਿਨ ਹਸਰ⁵ ਦਾ, ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਯਕੀਨ ।
 ਮੁਗਲ ਬਹਾਦੁਰ ਹਿਲਿਆ, ਧਰਤੀ ਹਿੱਲੇ ਬੰਦ ।
 ਧਮਕੋਂ ਕੋਹਿਸਤਾਨ⁶ ਦੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਪੈਵੰਦ⁷ ।
 ਅੰਦਰ ਤਬਕ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਜੁੰਬਿਸ⁸ ਗਈ ਤਮਾਮ ।
 ਧਰਤ ਚੁਕੀ ਜਿਸ ਬਲਦ ਨੇ ਹੋਇਆ ਬੇਆਰਾਮ ।
 ਸੁੰਬਾਂ ਦੀ ਲਤ ਛੇੜ ਥੀਂ ਉਡਿਆ ਤਖਤ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਚਾੜ੍ਹ ਹਵਾਇ ਰੋਹੜਿਆ ਕਰ ਕੇ ਗਰਦ ਮਹੀਨ ।
 ਤਾਜ਼ੀ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਸੁਣ ਤੁਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ।
 ਸੂਰਜ ਤਪਿਆ ਤਾਪ ਥੀਂ, ਚੰਦ ਰਹਿਆ ਹੋ ਕੋਰ⁹ ।
 ਧਰਤਿ ਨ ਦਿੱਸੇ ਆਸਮਾਂ¹⁰, ਗਰਦ ਦਿਸੇ ਇਕ ਰੰਗ ।
 ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਬਲਾਇ ਦੇ ਗੱਜੇ ਢੋਲ ਨਿਸੰਗ ।

1. ਕੈਸਾ । 2. ਦੇਵੇਗਾ । 3. ਸ਼ੋਰ, ਰੌਲਾ ਰੌਪਾ । 4. ਜਾਣੇ, ਮਾਣੇ । 5. ਕਿਆਮਤ, ਪ੍ਰਲੋ । 6. ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ । 7. ਜੋੜ, ਟੁਕੜੇ । 8. ਹਰਕਤ । 9. ਅੰਨ੍ਹਾ । 10. ਆਕਾਸ਼ ।

ਜਦੋਂ ਨਗਾਰੇ ਜੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਘੱਤ ਕਹਾ ।
ਲੋਹ ਮਹਫੂਜ਼ੋਂ¹ ਉਡ ਗਏ ਨਕਸ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਾ ।
ਬਖਤਕ ਜੂਪੀਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਉੱਪਰ ਇਕ ਪਹਾੜ ।
ਨਾਲੇ ਗਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਜੋ ਘਰ ਗਇਆ ਉਜਾੜ ।
ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ।
ਢੁੱਕ ਅਗਾੜੀ ਵੇਖਦੇ ਕੇਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ।
ਦੂਰੋਂ ਉਡਦਾ ਆਂਵਦਾ ਡਿੱਠਾ ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ ।
ਮੋਹਰਾ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦਾ ਆ ਹੋਇਆ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
ਜਾਂ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਅਜ਼ੀਮ² ਤੇ ਆਹਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ।
ਹੇਠਾਂ ਓਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
ਕੱਦ ਚੁਰੰਜਾ ਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੌੜਾ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
ਲੰਘ ਕੰਨਾਂ ਥੀਂ ਅਸਪ ਦੇ ਵਧਿਆ ਸ਼ਿਕਮ³ ਅਗੋਰ⁴ ।
ਦੋਵੇਂ ਗੋਡੇ ਕਾਠੀਆਂ ਉੱਚੇ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰ ।
ਸ਼ਾਹਾਨਾ⁵ ਗਲ ਪੈਰਹਨ⁶ ਸੀਸ ਮੁਰੱਸਾ⁷ ਭਾਜ ।
ਜਿਸਦੀ ਅੰਦਰ ਜੜਤ ਦੇ ਹੋਇਆ ਸਰਫ⁸ ਖਿਰਾਜ⁹ ।
ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦੇ ਆਂਵਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਜ਼ੀਨਤਦਾਰ¹⁰ ।
ਵਾਂਗੂ ਗੁਲਾਂ ਬਹਾਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਖੁਲੇ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
ਜੂਪੀਂ ਵੇਖ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਰਹਿਆ ਹੈਰਤਮੰਦ¹¹ ।
ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਂਵਦਾ ਉਸ ਦਾ ਕਦਰ ਬੁਲੰਦ ।
ਵੇਖ ਪੁਕਾਰੇ, “ਬਖਤਕਾ, ਏਹੋ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।”
ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਓਸ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ।
ਯਲਆਦੀ ਸਫਦਾਰ ਹੈ ਪੁਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀ ਸ਼ੇਰ ।
ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਹੈ ਜੋ ਤਾਲਿਬ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
ਮੋਹਰੀ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮੁਖਤਾਰ ।
ਸਣ ਚੌਤਾਲੀ ਭਾਈਆਂ, ਏਹ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।
ਸਾਬਿਤ ਕਿਤਨੇ ਬੱਕਰੇ, ਇਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਗਿਜ਼ਾ¹² ।
ਕਿਤਨੇ ਮੱਟ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਲਵੇ ਨਿਘਾਰ ਪਚਾ ।”
ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਬਖਤਕਾ ! ਇਹ ਹੈ ਬੜਾ ਜਵਾਨ ।
ਫੜਿਆ ਕਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਇਸ ਦਾ ਆਖ ਬਿਆਨ ?”
ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਏਸ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਬਿਨ ਹਥਿਆਰ ।
ਅਸਪ ਸਣੇ ਚਾ ਮਾਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਮੀਨ ਉਲਾਰ ।”
ਸੁਣ ਕੇ ਜੂਪੀਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
“ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ।”

1. ਲੋਹ ਮਹਫੂਜ਼ ਤੋਂ, ਅਰਥਾਤ-ਜ਼ਿਮੀਂ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ 2. ਵੇਡਾ, ਮਹਾਨ । 3. ਪੈਟ ।
4. ਅੱਗੇ । 5. ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ 6. ਲਿਬਾਸ, ਪੁਸ਼ਾਕ । 7. ਰਤਨ ਜੜਤ । 8. ਖਰਚ । 9. ਮਹਸੂਲ ਜ਼ਿਮੀਨ
ਦਾ ਹਾਲੀ ਮੁਆਮਲਾ ।

ਪਿਛੋਂ ਅਰਜਦ ਆਂਵਦਾ ਦੂਰੋਂ ਪਇਆ ਨਿਗਾਹ ।
 ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ਥੀਂ ਬਖਤਕ ਨੇ ਆਗਾਹ¹ ।
 ਅਸਵਦ ਜੁਲ ਹੱਮਾਰ ਭੀ ਸਾਦ ਯਮਾਨੀ ਸ਼ੋਰ ।
 ਏਹ ਚੌਤਾਲੀ ਆਂਵਦੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਦਲੇਰ ।
 ਹਰ ਹਰ ਤਾਈਂ ਵੇਖ ਕੇ ਜੂਪੀਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਲ ।
 ਬਖਤਕ ਆਖ ਸੁਣਾਵਦਾ ਸੱਚ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ।
 ਫਿਰ ਜੂਪੀਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੱਤ ਸੌ ਹਾਥੀ ਹੋਹ ।
 ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹਰ ਤਰਫ ਕਰਦੇ ਆਵਨ ਸ਼ੋਰ ।
 ਵਿੱਚ ਸਿਆਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਅਸਵਾਰ ।
 ਇਕ ਸੌ ਕਰ² ਗਜ਼ ਕੱਦ ਹੈ, ਲਸਕਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
 ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਓਸਦੇ ਗਿਰਦ ਬਗਿਰਦ ਸਿਪਾਹ ।
 ਜੂਪੀਂ ਵੇਖ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕੰਬੇ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਏਹੋ ਹੋਸੀਆ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵੇ ਤੌਰ ।
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਰਦ ਹੈ ਸ਼ੇਰਹਿੰਦੀ ਲੰਧੌਰ ।
 ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਾਇਰ ਹਿੰਦ ਦੇ ਇਸਦਾ ਹੁਕਮ ਰਵਾਨ ।
 ਏਹ ਬੇਟਾ ਸਾਦਾਨ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋਰ ਜਵਾਨ ।
 ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸੌ ਮਣਾਂ ਦੀ ਗੁਰਜੋ ਕਰਦਾ ਕਾਰ ।
 ਗਰਦ ਉਡਾਵੇ ਮਰਦ ਦੀ ਕਰੇ ਜਦਾਈਂ ਵਾਰ ।
 ਇਕ ਤੇ ਜ਼ਰਬੋਂ ਧਰਤਿ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਗਰਕ ਹਿਸਾਰ³ ।
 ਜੋਰਾਵਰ ਯਲ⁴ ਹਿੰਦ ਦੀ, ਧੁੱਮ ਜਿਹਦੀ ਸੰਸਾਰ ।
 ਜੂਪੀਂ ਪੁੱਛੇ, “ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਨੂੰ ਪਕੜ ਲਇਆ ?
 ਅੰਦਰ ਵਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਆਣ ਪਇਆ ?”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਏਸ ਦੀ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦੁਵਾਲ⁵ ।
 ਚੁੱਕ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਲਇਆ ਫਿਲਹਾਲ⁶ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਕਹੇ, “ਹਰਾਮੀਆਂ ! ਐ ਗਸਤਮ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬ ਸਵਾਰ
 ਏਹ ਜਿਸਦੇ ਵਿੱਚ ਖੂਬੀਆਂ, ਪਕੜੇ ਏਡ ਜਵਾਨ ।
 ਕਿਉਂਕਰ ਕਹੀਏ ਹੋਵਸੀ ਆਜਿਜ਼⁷ ਸਰਗਰਦਾਨ⁸ ।”
 ਗਸਤਮ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜਾਣਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਜਾਦੂ ਕਾਰ ।
 ਜਾਦੂ ਕਰਕੇ ਓਸ ਨੇ ਪਕੜ ਲਏ ਸਰਦਾਰ ।
 ਏਹ ਤਜੱਮੁਲ⁹ ਓਸਦਾ ਜੋ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਪਇਆ ।
 ਸਭ ਸਾਡਾ ਅਸਬਾਬ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਿੱਚ ਕਿਆ ?

1. ਜਾਣੂ, ਪਰਿਚਿਤ । 2. ਡਸ 3. ਕਿਲੇ । 4. ਬਹਾਦਰ, ਜੋਧੇ, ਪਹਿਲਵਾਨ । 5. ਪੇਟੀ । 6. ਬੱਟਪੱਟ, ਉਸੇ ਵਕਤ । 7. ਨਿਤਾਣਾ ਲਾਚਾਰ । 8. ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਲ । 9. ਆਨਸ਼ਾਨ, ਦੁਆਬ ਦਾਬ ।

ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਰਦਮੀ¹ ਤੇ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ?
 ਮਾਲ ਅਸਾਡਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਈ ਆਣ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਜੂਪੀਂ ਹੱਸਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, “ਬੱਸ, ਲਈਨ² ?
 ਕਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜੇ ਉਹ ਮਰਦ ਨਹੀਂ ?”
 ਏਹ ਜਾਦੂਗਰ ਅਰਬ ਥੀਂ ਪਇਆ ਤੁਸਾਂ ਪਰ ਆ ।
 ਪੱਸਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੁੱਧ ਭੀ ਜਾਦੂ ਲਇਆ ਕਰਾ ।
 ਤੋੜ ਗਵਾਈਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਪੱਸਲੀਆਂ ਦੋ ਠੀਕ ।
 ਤਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੂੰ ਜਾਣਿਆ ਏਹ ਜਾਦੂ ਬਾਰੀਕ ।
 ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆਂਦੋ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕੋਂ ਆਵਾਗੋਣ ।
 ਹੁਣ ਜਾਦੂਗਰ ਮਰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜੇਗਾ ਕੌਣ ?”
 ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਖਾਮੋਸ਼³ ਹੋ ਗਰਦਨ ਗਇਆ ਨਿਵਾ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਵੇਖ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੁਗਲ ਗਏ ਗਮ ਖਾ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਪਦੀਦ⁴ ।
 “ਹਾਕਿਮ ਇਸ ਦਾ ਕੌਣ ਹੈ ?” ਜੂਪੀਂ ਕਹੇ ਪਲੀਦ⁵ ।
 ਬਖਤਕ ਆਖ ਸੁਣਾਂਵਦਾ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖ ਖਲੋ ।
 “ਲਖਨੌਤੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਏਹ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਦੋ ।
 ਇਹ ਅਗਲਾ ਔਰੰਗ ਹੈ ਦੁਜਾ ਹੈ ਕੌਰੰਗ ।
 ਖੁਸਰ ਪੁਰੀ⁶ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਏਹ ਦੋ ਗਾਲਿਬ⁷ ਜੰਗ ।”
 ਹੋਰ ਸਵਾਰੀ ਆਂਵਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜੀਨਤਦਾਰ⁸ ।
 ਸੱਤਰ ਗਜ਼ ਦਾ ਕੱਦ ਹੈ ਵਿੱਚ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ⁹ ।
 ਪੁਛਿਆ, “ਕਿਹੜੇ ਥਾਉਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਮਾਨ ਰਵਾ¹⁰ ?
 ਦੇਖ ਅਜੇਹਾ ਦਬਦਬਾ ਚੱਲੀ ਜਾਨ ਹਵਾ ।”
 “ਬੇਟਾ ਹੈ ਸ਼ਹਿਪਾਲ ਦਾ, “ਕਹਿਆ, “ਨਾਮ ਚਪੂਲ ।
 ਭਾਈ ਹੈ ਲੰਧੌਰ ਦਾ ਸਰਨਦੀਪੀ ਮਕਬੂਲ ।¹¹
 ਦੋ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਆਂਵਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਏ ਧਿਆਨ ।
 ਤਾਜ ਮੁਰੱਸੀ¹² ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ¹³ ।
 ਪੁਛਿਆ, “ਇਹ ਦੋ ਕੌਣ ਹਨ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ?”
 ਕਹਿਆ, “ਸ਼ਾਹ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਹੈਨ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।
 ਇਕ ਜੋ ਆਇਆ ਖਤ ਲੈ, ਬਚਿਆ ਫੇਰ ਗਇਆ ।
 ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਦਰਦਾਰ ਦੇ ਧੂਹ ਤਲਵਾਰ ਪਇਆ ।
 ਨਾਮ ਪੁੱਛੋਂ ਜੋ ਏਸ ਦਾ, ਹੈ ਇਸਤਫਤਾਨੂਸ ।
 ਦੁਜਾ ਭਾਈ ਵੇਖ ਲੈ ਨਾਮ ਵਰਸਤਫਤਾਨੂਸ ।”
 ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ ਹੋਰ ਦੋ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਅਫਵਾਜ਼¹⁴ ਥੀਂ, ਸਾਹਿਬ ਜੋਰ ਕਮਾਲ ।

1. ਬਹਾਦੁਰੀ । 2. ਲਾਨਤੀਆ । 3. ਚੁੱਪ । 4. ਜ਼ਾਹਿਰ, ਪ੍ਰਤੱਖ । 5. ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਨਾਪਾਕ । 6. ਸਾਲੇ । 7. ਵਿਜਈ । 8. ਸਜਧਜ ਵਾਲੀ । 9. ਫੌਜ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਮੋਢੀ । 10. ਹਾਕਿਮ । 11. ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ।
 12. ਜੜਾਉ । 13. ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ।

ਪੁੱਛਿਆ, “ਇਹ ਦੋ ਕੌਣ ਹਨ ? “ਕਹਿਆ, “ਅਸਕਲਾਨ ।
 ਦੂਜਾ ਅਸਕੀਬਾਨ ਹੈ, ਰੂਮੀ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ।”
 ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਇਆ ਜੂਪੀਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੋਸ਼¹ ।
 ਹੁੰਦਾ ਆਵੇ ਪੋਸ਼ ਪੋਸ਼.² ਸੁਣ ਉਡ ਚੱਲੇ ਹੋਸ਼ ।
 ਜੂਪੀਂ ਪੁੱਛੇ. “ਬਖਤਕਾ ! ਆਇਆ ਹੋਗੁ ਅਮੀਰ ।”
 ਸੁਣ ਬਖਤਕ ਦੀ ਚਸਮ³ ਥੀਂ ਵਗੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨੀਰ ।
 ਰੋ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਂ ਏਸ ਥਾਂ ਦੱਸਾਂ ਨਾਮ ਕਿਆ ?
 ਝੁੱਗਾ ਝਾਹਾ ਅਸਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਲੁਟ ਲਇਆ ।
 ਆ ਅੱਗੇ ਅਉਲਾਦ ਦੇ ਬਾਜ਼ੀ ਪਾਈ ਜਿਨ ।
 ਖੂਹੇ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਸੰਨ੍ਹ ਲਗਾਈ ਜਿਨ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਹੈ ਕਹਿਰੀ ਜ਼ਹਿਰੀ ਨਾਗ ।
 ਵਕਤ ਨਵਕਤ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਨਾਚ ਦਿਖਾਵੇ ਰਾਗ ।
 ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਦੇ ਦਰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵਾਗ ।
 ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਦਾ ਮੈਥੀਂ ਰਖਦਾ ਲਾਗ ।
 ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਅਯਾਰ ਹਨ ਕਰਦੇ ਸੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਆਹੇ ਇਸਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬਾਰਾਂ ਕੁੱਲ ਹਜ਼ਾਰ ।”
 ਜਾਂ ਜੂਪੀਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਰਕੇ ਖੂਬ ਧਿਆਨ ।
 ਤੇਰਾਂ ਗਜ਼ ਦਾ ਕੱਦ ਹੈ ਪੈਦਲ ਇਕ ਜਵਾਨ ।
 ਰੰਗ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਨੀਲ ਦੇ ਧੌਇਆ ਸਤ ਸਤ ਵਾਰ ।
 ਭੂਰਾ ਸੁਰਖ ਲਿਬਾਸ ਤੇ ਤਨ ਸਾਰੇ ਪੁਰ ਕਾਰ ।
 ਟੋਪ ਸਿਰੇ ਤੇ ਪੰਜ ਗਜ਼, ਲੂਬੜ ਦੀ ਵਿੱਚ ਦੁੱਮ ।
 ਬਗਲੇ ਮੈਲਾ ਤੋਬਰਾ ਕਦੀ ਨ ਧਰਿਆ ਖੁੱਮ
 ਜੂਪੀਂ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ ਹੱਸ ਪਾਇਆ ਮੁਰਦਾਰ
 “ਵਾਹ ! ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਯਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹਸਾਵਨ ਹਾਰ ।”
 ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਓਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਰਦ ਗੁਲਾਮ ।
 ਤਾਜ ਮੁਰੱਸਾ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ਰੀਂ ਕਮਰ ਤਮਾਮ ।
 ਘੋੜੇ ਅੰਦਰ ਹੱਥ ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਫੜੇ ਤਿਆਰ ।
 ਜ਼ੀਨਤ ਜ਼ੇਬ⁶ ਸੁਮਾਰ ਨਾ, ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੀਂ ਕਾਰ ।
 ਪਰ ਕੋਈ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਅਸਵਾਰ ।
 ਟੁਰੇ ਪਿਆਦੇ ਆਂਵਦੇ ਘੋੜੇ ਪਕੜ ਤਿਆਰ ।
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਸਵਾਰ ?”
 ਕਹਿਆ “ਪੈਦਲ ਆਂਵਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।”
 ਦੇਖ ਮੁਗਲ ਵਲ ਉਮਰ ਦੇ ਹਸਦਾ ਸੀ ਮਜ਼ਹੂਲ⁷ ।
 ਬਖਤਕ ਰੋ ਰੋ ਆਖਦਾ, “ਭਾਈ ! ਹੱਸ ਨ ਮੂਲ ।

1. ਕੰਨ । 2. ਹਟੋ, ਹਟੋ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋਵੇ । 3. ਅੱਖਾਂ । 4. ਜੜਾਉ । 5. ਸੁਨਹਿਰੀ । 6. ਸਜਪਜ । 7. ਜਾਹਿਲ ਮੁਰਖ ।

ਆਫਤ* ਦੀ ਵਲ ਵੇਖਕੇ ਨਾ ਹੋਵੀਂ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦ¹ ।
ਏਸੇ ਨੇ ਕਰ ਜਾਵਣੇ ਫੇਰ ਕਦੀ ਬਰਬਾਦ ।
ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਲ ਵੇਖਕੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਲੇ ।
ਤੇ ਮੀਨੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਕੇ ਦੋ ਗਿਠ ਲਾਟ ਬਲੇ ।
“ਹਮਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਪੰਜ ਸੈ ਏਹ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਚੋਰ ।
ਸਾਨੂੰ ਖੌਫ ਨ ਜ਼ਰਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਨ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ੋਰ ।
ਏਹ ਬਲਾਇ ਅਜ਼ੀਮ² ਹੈ, ਹੱਸ ਨ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ।
ਇਕ ਦਿਨ ਰੋਣਾ ਪਾਵਸੀ ਏਹੋ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ।
ਇਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੋਂਵਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਰਦਾਰ ।
ਏਹੋ ਮੁੱਢ ਫ਼ਸਾਦ ਦਾ ਕਰਦਾ ਮਕਰ ਹਜ਼ਾਰ ।”
ਇਹ ਆਹੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ, ਹੋਇਆ ਸ਼ੋਰ ਬੁਲੰਦ ।
ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਅਕਲ ਦੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਪੈਵੰਦ³ ।
ਇਹ ਕੀ ਆਫਤ ਆਂਵਦੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੇਤ ਕਿਆ ?
ਸੁਣ ਜੂਪੀਂ ਇਸ ਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਗਇਆ ।
ਬਖਤਕ ਪਕੜ ਉਠਾਂਵਦਾ ਜੂਪੀਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ।
ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੁਗਲਾ ! ਹੋਸ਼ਕਰ ਕੇਡਕੁ ਬੜੀ ਪੁਕਾਰ ।
ਝੰਡੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਇਜ਼ਹਾਰ⁴ ।
ਵੇਲਾ ਹੈ ਹੁਣ ਵੇਖ ਲੈ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ।
ਜਿਸਦੇ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਓ ਕਸਦ⁵ ਉਠਾ ।
ਹੋਸ਼ ਸਮਾਲ ਨਿਗਾਹ ਕਰ ਇਹ ਹੈ ਵਕਤ ਲਿਕਾ⁶ ।
ਵੇਖ ਜੁ ਅਰਬੀ ਆਫਤਾਬ⁷ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਨਮੂਦ⁸ ।
ਮਰਦਾ ! ਸ਼ਕਲ ਹਰੀਫ ਦੀ ਵੇਖ ਹੋਸੇਂ ਖੁਸ਼ਨੂਦ⁹ ।”
ਜੂਪੀਂ ਹੋਸ਼ ਸਮਾਲ ਕੇ, ਪੁਛਦਾ ਹੋ ਹੈਰਾਨ ।
“ਕਿਸ ਨੇ ਏਹੁ ਬਣਾਇਆ ਝੰਡਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ?”
ਕਹਿਆ, “ਬੁਜ਼ੁਰਜ਼ਮਿਹਰ ਨੇ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ।
ਅੰਦਰ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਪੁਚਾਇਆ ਸੀ ।”
ਫੇਰ ਸਵਾਰੀ ਆਂਵਦੀ, ਮਲਕਾਂ¹⁰ ਵਰਗੀ ਫੌਜ ।
ਜੀਨਤ ਜੇਬ¹¹ ਸਿਪਾਹ ਦੀ ਹਰ ਥਾ ਮਾਥੇ ਮੌਜ ।
ਜੂਪੀਂ ਵੇਖੇ ਆਂਵਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
ਕੱਦ ਅਠਾਰਾਂ ਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੰਜ ਗਜ਼ ਅਰਜ਼ ਸੁਮਾਰ¹² ।
ਸੁਰਖ ਤਮਾਮੀ ਰੰਗ ਸੀ ਚਿਹਰਾ ਖੂਬ ਕੁਸ਼ਾਦ¹³ ।
ਖਾਲ¹⁴ ਸਬਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਬਰੂਆਂ,¹⁵ ਚਿਹਰਾ ਖੰਦਾ¹⁶ ਸ਼ਾਦ¹⁷ ।
ਚੰਦੋਂ ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ, ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਜਮਾਲ¹⁸ ।
ਖੂਨੀ ਸ਼ਕਲ ਲਡਿੱਕਦੀ ਦਲਕੇ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ।

* ਵਿਖਤਾ । 1. ਖੁਸ਼ । 2. ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ । 3. ਜੋੜ । 4. ਪ੍ਰਗਟ । 5. ਇਰਾਦਾ । 6. ਦਰਸ਼ਨ, ਦੀਦਾਰ । 7. ਸੂਰਜ । 8. ਚੜ੍ਹਨ । 9. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਖੁਸ਼ । 10. ਦੋਵਤੇ, ਫਰਿਸ਼ਤੇ । 11. ਸਜ਼ਧਜ । 12. ਚੌੜਾਈ ਦੀ ਗਿਣਤੀ । 13. ਖੁਲ੍ਹਾ ਦੌੜਾਂ । 14. ਤਿਲ, ਮਹੁਕੇ । 15. ਭੋਹਾਂ । 16. ਹਸਮੁਖ । 17. ਪ੍ਰਸੰਨ । 18. ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ, ਰੂਪ ਰੰਗ ।

ਖਿੰਗ ਨਬੀ ਇਸਹਾਕ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੈ ਅਸਵਾਰ ।
 ਲਾਲ ਕਮਾਨ ਇਸਹਾਕ ਦੀ ਅੰਦਰ ਹੱਥ ਤਿਆਰ ।
 ਯਾਰਾਂ ਭਾਈ ਆਂਵਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੂਬ ਜਵਾਨ ।
 ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਲਾਮ ਭੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਰਵਾਨ ।
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ, “ਏਹੋ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕੀਤੇ ਮਰਦ ਅਸੀਰ¹ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਵੇਖ ਲੈ, ਏਹੋ ਓਹ ਬਲਾ ।
 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁੱਧ ਨੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਣੀ ਕਹਾ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਕੱਦ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਗਲ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 “ਕਿਉਂਕਰ ਪਕੜੇ ਏਸ ਨੇ ਵਡੇ ਮਰਦ ਜਵਾਨ ?
 ਕੱਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਸ ਥੀਂ ਆਹੇ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਪਕੜਦਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਲੇਰ ?”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਵੇਖਸੈਂ ਤੂੰ ਭੀ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਸੀ ਜ਼ਿਮੀਓਂ ਵਲ ਅਸਮਾਨ ।”
 ਉੱਤਰ ਗਏ ਪਹਾੜ ਥੀਂ ਲਸ਼ਕਰ ਵਲ ਸਰਦਾਰ ।
 ਆ ਅਪਣੀ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਕਰਦੇ ਸਫਾਂ ਤਿਆਰ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫੌਜ ਦਿਤੀ ਖਲਿਹਾਰ ।
 ਕਰਕੇ ਸਫਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਪੈਕਾਰ² ।
 ਜਾਂ ਹੋਈਆਂ ਆਰਾਸਤਾ³ ਫੌਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ।
 ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਨਕੀਬ⁴ ਨੇ ਕੀਤੀ ਆਣ ਨਿਦਾ⁵ ।
 “ਕੋਈ ਮਰਦ ਬਹਾਦੁਰੋ ! ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਆਣ ਕਰੇ ਮਰਦਾਨਗੀ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਅਯਾਨ⁶ ।
 ਲਾਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮਵਰ ਕੌਣ ਕੋਈ ਅੱਜ ਹੋ ।
 ਚਾਲਾ ਕਰਕੇ ਚਾਬੁਕੀ ਹੱਥ ਦਿਖਾਵੇ ਦੋ ।
 ਫੌਲਾਦੀ ਤਨ ਜ਼ੋਰਵਰ ਕੌਣ ਕੋਈ ਮਰਦਾਨ ?
 ਆਣ ਨਿਤਾਰੇ ਮਰਦੁਮੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਖੁਦ ਹੋਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਖਿੰਗ ਦਬੀ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਆ ਵੜਿਆ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਖਿੰਗ ਦਿਲਾਵਰ ਅਰਬ ਦਾ, ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਮੁਸ਼ਤਾਕ⁷ ।
 ਚਾਰ ਵਜਣ ਸੁਮਬਾਲੀਆਂ ਧਰਤੀ ਖੜਕ ਤੜਾਕ ।
 ਦੋ ਦੋ ਨੇਜੇ ਉੱਛਲੇ ਭਵੇਂ ਹਵਾਈ ਹੋ ।
 ਬਰਕ⁸ ਦਰਖਸਾਂ⁹ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਗੁਲਰੁਖ¹⁰ ਤੇ ਖੁਸ਼ਰੋ¹¹ ।
 ਦੁਮਚੀ ਨੂੰ ਵਲ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਰਦ ਘੁਮੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਡਿੱਠੀ ਸ਼ਾਨ ਜਵਾਨ ਦੀ ਮੁਗਲ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।

1. ਕੈਦੀ । 2. ਜੰਗ । 3. ਸਜੀਆਂ । 4. ਬੰਦੀਜਨ. ਚਾਰਣ, ਢਾਢੀ । 5. ਅਵਾਜ਼ । 6. ਪ੍ਰਗਟ । 7. ਚਾਹਵਾਨ । 8. ਬਿਜਲੀ । 9. ਚਮਕਦਾਰ । 10. ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁਲ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ । 11 ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ।

ਸੰਭਲ ਖਿੰਗ ਅਮੀਰ ਤੇ ਹੋਕੇ ਖੜਾ ਸਫਾ ।
 ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਸੁਣਦੀ ਖਲਕ ਖੁਦਾ ।
 “ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਾ, ਐ ਕਾਫ਼ਿਰੋ ! ਅਰਬੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ਦ ।
 ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਾਰ ਬੁਲੰਦ ।
 ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਦੇਸ ਤੇ, ਵਾਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਮੈਂ ਅਰਬੀ ਦਾ ਲਾਡਲਾ, ਮੱਕੇ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ।
 ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜੰਗ ਨੂੰ, ਕੱਢੋ ਮਰਦ ਨਿਤਾਰ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਖਵਾਹਿਸ਼¹ ਆਇਕੇ ਹੱਥ ਕਰੇ ਦੋ ਚਾਰ ।”
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨੱਸ ਨੱਸ ਪਈ ਸਿਪਾਹ ।
 ਦੂਰੋਂ ਸਿਰੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਕਰਨ ਗੁਮਰਾਹ ।
 ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਆਇਆ ਆਪ ਸਵਾਰ ।
 ਨਾਜ਼ੀਂ ਭਰੇ ਜਵਾਨ ਦਾ ਵੇਖ ਲਓ ਦੀਦਾਰ ।
 ਧਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੇਗ ਦੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰ ।
 ਦੂਰੋਂ ਦੇਖਣ ਆਂਵਦੇ ਨਸ ਨਸ ਕੇ ਕੁੱਫਾਰ ।
 ਅਮ ਰਸੂਲ ਕਰੀਮ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਿਸੇ ਖੂੰ ਖਵਾਰ² ।
 ਨਾ ਆਵੇ ਪਰ ਜੰਗ ਨੂੰ ਕੋ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਜਵਾਨ ਦੀ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬੇ ਜੁਆਨ ।
 ਓੜਕ ਕਰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜੂਪੀਂ ਤਰਫ ਧਿਆਨ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਲੜਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਘੱਲ ਜਵਾਨ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਸ਼ਕੀ³ ।
 “ਅਸੀਂ ਨ ਹੱਥ ਅਮੀਰ ਦੇ ਡਿੱਠੇ ਮੂਲ ਕਦੀ ।
 ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਅੱਜ ਪਹਿਲਵਾਨ ਘੱਲੋ, ਜੰਗ ਕਰੇ ।
 ਮਾਰੇ ਅਰਬੀ ਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਮਰੇ ।
 ਅੱਜ ਵੇਖਾਂ ਹੱਥ ਅਰਬ ਦੇ, ਭਲਕੇ ਆਪ ਲੜਾਂ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਮਨਾਤ⁴ ਦੀ ਫਿਰ ਨਾ ਮੂਲ ਡਰਾਂ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗਸਤਮ ਬਾਝ ਨ ਕੋ ।
 ਜਿਹੜਾ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਲੜੇ ਮੁਕਾਬਿਲ ਹੋ ।
 ਈਰਾਨੀ ਤੂਰਾਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕਿਹੜਾ ਹੋਰ ?
 ਜੋ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾ ਦਿਖਲਾਵੇ ਜ਼ੋਰ ।
 ਗਸਤਮ ਜੇਹਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਮੂਲ ।
 ਇਹੋ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਦੇ ਲੜਨਾ ਕਰੇ ਕਬੂਲ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ, ਸਭ ਥੀਂ ਨਾਮੀ ਹੈ ।
 ਗਸਤਮ ਰੁਸਤਮ ਵਾਂਗੁ ਹੈ, ਨਾਮ ਗਿਰਾਮੀ⁵ ਹੈ ।

. 1. ਇੱਛਾ, ਚਾਹ । 2. ਕਾਤਿਲ, ਡਰਾਉਣੀ । 3. ਸੰਗ-ਦਿਲ । ਕਠੋਰ-ਚਿੱਤ । 4. ਇਕ ਦੇਵਤਾ ।
 5. ਬਜ਼ੁਰਗ ।

ਫੰਦ ਬੁਲੰਦ ਅਸਫੰਦ ਦਾ ਯਾਦ ਤਮਾਮੀ ਹੈ ।
 ਗਸਤਮ ਪੁਖਤਾਕਾਰ¹ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਨ ਖਾਮੀ² ਹੈ ।”
 ਸੁਣ ਗਸਤਮ ਨੇ ਜਾਣਿਆ, “ਆਈ ਮਰਗ³ ਜ਼ਰੂਰ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦਾ ਤੋੜਸੀ ਹਮਜ਼ਾਂ ਅੱਜ ਗਰੂਰ ।
 ਜੇ ਹੁਣ ਜੰਗ ਨ ਕਰਾਂ ਮੈਂ, ਲਾਣਤ ਕਰੇ ਜਹਾਨ ।
 ਤੇ ਜੇ ਜਾਵਾਂ ਜੰਗ ਨੂੰ ਮਰਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।
 ਏਹੋ ਭਲਾ ਜੋ ਲੜ ਮਰਾਂ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਿਰ ਖਾਕ ।
 ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨੋਂ ਹੋਵਣ ਭਲਾ ਹਲਾਕ ।
 ਕਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਬੈਠਾ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਮਰਦਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਿਰੋਂ ਲਹਾਵਾਂ ਪੱਗ ।
 ਦੋੜ ਕੁਦਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਢੇਰ ।
 ਜਾਨ ਬਚਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਫਿਰਿਆ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰ ।
 ਮਰਨ ਨ ਪਿੱਛਾ ਛੋੜਦੀ, ਓੜਕ ਦੇਖ ਲਇਆ ।
 ਖਾਵਾਂ ਰਲਿਆ ਆਪਣਾ, ਤੇ ਅੱਜ ਚੁੱਕ ਗਇਆ ।
 ਸਿਰ ਪਰ ਆਈ ਆਵਣੀ, “ਗਸਤਮ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਬੁਰੂਜ⁴ ਮੁਸ਼ੱਯਦਾ⁵ ਡਰ ਡਰ ਬਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਚੋਗ ਨਿਖੁੱਟੀ ਦੁਨੀਂ ਥੀਂ, ਮੈਂ ਚੁਗ ਚੁੱਕਾ ਢੇਰ ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆ ਦਿਸਾਵਦਾ ਆਫਿਤ ਦਾ ਘੁਮਘੇਰ ।
 ਅੱਜ ਉਧਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੰਗੀ ਮਿਲੇ ਨ ਮੂਲ ।
 ਐ ਦੁਨੀਆਂ ! ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਤੈਥੀਂ ਹਾਲ ਮਲੂਲ⁶ ।
 ਪੇਸ਼ ਪਈਆਂ ਅੱਜ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀਰ⁷ ।
 ਐ ਦਿਲ ! ਕਰਮਾਂ ਮਾਰਿਆ ! ਤੈਂ ਅੱਜ ਕੁਝ ਨਾ ਧੀਰ ।”
 ਗਸਤਮ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਰੋਂਵਦਾ ਬਖਤਕ ਥੀਂ ਬੇਜ਼ਾਰ⁸ ।
 “ਗਿੱਟੇ ਲਾਇਓ ਵੈਰੀਆ ! ਕੀਤੇ ਵੈਰ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਮੁੜ ਕਰ ਆਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਇਸ ਬਖਤਕ ਬਦਬਖਤ⁹ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਵਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਅਪਨੇ ਵਾਂਗੂ ਏਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਪਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਵਿੱਚੇ ਰਹਿਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ।
 ਹੱਥੀਂ ਇਸ ਬੇਦਰਦ ਨੇ ਵੈਰ ਕੀਤਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ।
 ਤੇ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਮਰਗ ਦਾ ਚਾਰਾ ਕੀਤਾ ਪੱਕ ।
 ਵਾਏ ਦਤੇਗ ਕੁਵੇਲੜੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ।
 ਜਾਨ ਚਲੀ ਪਰ ਦਰਦ ਥੀਂ ਜਾਸੀ ਜਲੀ ਬਲੀ ।
 ਆਪ ਮੂਏ ਜਗ ਮਰ ਗਇਆ, ਰਹੀ ਨ ਬੁਰੀ ਭਲੀ ।
 ਅੱਜ ਮਾਤਮ¹⁰ ਦਿਸ ਆਂਵਦਾ, ਘਰ ਘਰ ਗਲੀ ਗਲੀ ।

1. ਪੱਕਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 2. ਪੱਕਿਆਈ । 3. ਮੌਤ । 4. ਬੁਰਜ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ । 5. ਪੱਕਾ, ਪੁਖਤਾ । 6. ਰੰਜੀਦਾ, ਦੁਖੀ । 7. ਸਜ਼ਾ, ਦੰਡ । 8. ਦੁਖੀ । 9. ਬਦ-ਕਿਸਮਤ । 10. ਸੋਗ ।

ਉਠ ਟੁਰਿਆ ਮੈਦਾਨ ਵਲ ਗਸਤਨ ਹੇ ਲਾਚਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲਾਹ ਸੁੱਟੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਦੇਖ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਜੂਪੀਂ ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ।
 ‘ਕਿਉਂ ਹਥਿਆਰ ਅਮੀਰ ਨੇ ਸੁੱਟੇ ਲਾਹ ਪਰੇ ?’
 ਕਹਿਆ, “ਖਾਧੀ ਏਸ ਨੇ ਸੀ ਸੌਗੰਦ ਅਯਾਨ¹ ।
 ਮਰਾਂ ਬੇ ਹਥਿਆਰ ਮੈਂ ਗਸਤਮ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਾਰਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਬਿਨਾ ਹਥਿਆਰ ?”
 ਸ਼ਾਹ ਕਹੇ, “ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈ ਅਰਬੀ ਦੀ ਪੈਕਾਰ² ।”
 ਜਾਂ ਗਸਤਮ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਹਮਜ਼ਾ ਬੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਪਇਆ ਹਰਾਮੀ ਦੇਖ ਕੇ, ਜਾ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ।
 ਹੱਥ ਘੁੱਟੇ ਤੇ ਡਿਗ ਪਈ, ਤੇਗ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਆ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਮਾਰੀ ਓਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਹੋਇ ਮੁਕਾਬਿਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਢਾਲ ਰੱਖੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਜਾਂ ਲੱਗੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਦੇ, ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ।
 ਘੋੜੇ ਸਣੇ ਪਲੀਦ³ ਨੂੰ ਸੁੱਟੇ ਚੀਰ ਦਲੇਰ ।
 ਅੱਧਾ ਸੱਜੇ ਜਾ ਪਇਆ, ਅੱਧਾ ਖੱਬੇ ਜਾ ।
 ਜਾਨ ਜਹਾਨੋਂ ਕੂਚ ਕਰ, ਵੜੀ ਜਹੱਨੁਮ⁴ ਜਾ ।
 ਦੁੱਖੀਂ ਪੂਰੇ ਕਰ ਗਇਆ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰ ।
 ਦਰਦੀਂ ! ਵਕਤ ਨਿਭਾ ਗਇਆ ਹੋ ਵਿੱਚ ਖਲਕ ਖਵਾਰ ।
 ਵੈਰੀ ਦੀ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਦੇ ਜੜ ਨਾ ਮੇਖ ਰਹੀ ।
 ਹੱਥੀਂ ਅਮਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਰੀ ਪੈਰ ਕਹੀ ।
 ਜਾਂ ਗਸਤਮ ਦੋ ਹੋਇ ਕੇ ਝੜਿਆ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਪਈ ਕਹਾ⁵ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ, ਹੋਏ ਖਤਾ ਅੰਸਾਨ⁶ ।
 ਸਭ ਲਸ਼ਕਰ ਕੁਫ਼ਾਰ ਦਾ ਖੌਫ਼ੋਂ ਕੰਬ ਗਇਆ ।
 ਰੋਵਣ ਜ਼ਾਰ ਜੁ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਬਾ ਮਾਰ ਲਇਆ ।
 ਗਸਤਮ ਦੇ ਪੁਤ ਦੇਖ ਕੇ ਲਸ਼ਕਰ ਸਣੇ ਹਰਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਉਤੇ ਆ ਪਏ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਰ ਆਵਾਜ਼ ਖਲੋ ।
 “ਮੱਦਦ ਮੇਰੀ ਦੋਸਤੋ ! ਮਰਦ ਨ ਆਵੇ ਕੋ ।
 ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਰਹਮਾਨ⁷ ।
 ਦੇਖੋ ਕਤਲ ਕੁਫ਼ਾਰ ਥੀਂ ਕਿਵੇਂ ਭਰਾਂ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੁ ਪਇਆ ।
 ਤੇਗ ਦੋ ਦਸਤੀ⁸ ਮਾਰਦਾ ਸਫਾ ਨਿਘਾਰ ਗਇਆ ।

1. ਮਸ਼ਹੂਰ । 2. ਲੜਾਈ, ਜੰਗ । 3. ਗੰਦਾ, ਨਾਪਾਕ । 4. ਨਰਕ । 5. ਰੋਲਾ, ਸ਼ੇਰ । 6. ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ । 7. ਰੱਬ ਰਹੀਮ । 8. ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ।

ਤਲਵਾਰੋਂ ਕੁੱਫਾਰ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਫੌਜ ਉੱਡਾ ।
 ਮੁੜ ਨੱਸਿਆ, ਦਲ ਮਾਰਿਆ, ਜਾਣ ਨ ਦਿੱਤਾ ਕਾ ।
 ਧਰਤਿ ਰੱਤੋਂ ਰੰਗ ਰੱਤੜੀ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ।
 ਵਾਰੋਵਾਰ ਦੋ ਦਸਤ ਦੀ ਤੇਗ ਨ ਬੰਨ੍ਹੇ ਵਾਰ ।
 ਸਭ ਮੂਜ਼ੀ ਉਲਟਾਇ ਕੇ ਲਏ ਦਬਾ ਮਰੋੜ ।
 ਤਿਨਹਾ¹ ਤੇਗ ਗੁਜ਼ਾਰ² ਨੇ ਸਫ ਦਿਖਾਈ ਤੌੜ ।
 ਗਸਤਮ ਦਾ ਪੁੱਤ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਬਾਦ ।
 ਮਾਰੀ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਚਾ ਕੀਤਾ ਬਰਬਾਦ ।
 ਗਸਤਮ ਦਾ ਪੁੱਤ ਦੂਸਰਾ, ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਆਇਆ ਨਜ਼ਰ ਅਮੀਰ ਦੀ, ਚਾ ਕੀਤਾ ਕਤਲਾਮ ।
 ਗਸਤਮ ਦਾ ਪੁੱਤ ਤੀਸਰਾ, ਰਾਸ਼ਕ ਨਾਮ ਹਰਾਮ ।
 ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ, ਲੈ ਡਿਗਿਆ ਇਨੱਮ ।
 ਬਾਕੀ ਡਰਦੇ, ਜਾਨ ਲੈ, ਛੋੜ ਗਏ ਮੈਦਾਨ ।
 ਨੱਸ ਵੜੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਰੋਂਦੇ ਸਰਗਰਦਾਨ³ ।
 ਸ਼ੇਰ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਖੜਾ ।
 ਮੁਗਲਾਂ ਵਾਲੀ⁴ ਅਰਬ ਦਾ ਡਿੱਠਾ ਸ਼ੋਖ⁵ ਬੜਾ ।
 ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਹੈਰਾਨੀਆਂ, ਜਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਦੇਹ⁶ ।
 ਜਿਸਦੀ ਮਗਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਅੰਗ ਕਰੇਸੀ ਓਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਖੜਾ ਪੁਕਾਰਦਾ ਰਣ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ਕੋ ।
 ਸਾਰੇ ਜਾਨ ਬਚਾਇਕੇ ਗਏ ਗਏ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ।
 ਨਾ ਤਕਦਾ ਮੈਦਾਨ ਵਲ ਕੋਈ ਮਰਦ ਦਲੇਰ ।
 ਕਰੇ ਪੁਕਾਰਾ ਜੰਗ ਨੂੰ ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਸ਼ੇਰ ।
 ਜੂਪੀਂ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਖਦਾ, “ਥੱਕਾ ਅੱਜ ਅਮੀਰ ।
 ਭਲਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ, ਏਹੋ ਤੈ ਤਦਬੀਰ ।”
 ਕਹੇ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਅੱਜ ਜੰਗ ।
 ਭਲਕੇ ਉੱਪਰ ਅਰਬੀਆਂ ਮੈਦਾਂ⁷ ਹੋਸੀ ਤੰਗ ।
 ਮਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅਰਬੀ ਦਾ ਫ਼ਰਜੰਦ ।
 ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟ ਲਵੇ ਖੁਰਸੰਦ⁸ ।
 ਵਜਵਾਵੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਬਾਜ਼ ਗਸਤ⁹ ਦਾ ਢੋਲ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਇਆ ਯਾਰਾਂ ਕੋਲ ।
 ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਐਸ਼ ਥੀਂ ਜਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਫੇਰ ।
 ਸੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਨਕੀਬ ਦੀ ਰਣ ਵਿੱਚ ਗਇਆ ਦਲੇਰ ।
 ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਆਸਮਾਂ¹⁰ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ‘ਮਦਦ ਤੇਰੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਐ ਵਾਲੀ ਅਸਮਾਨ ।

1. ਇਕੱਲੇ 2. ਤੇਗ (ਤਲਵਾਰ) ਗੁਜ਼ਾਰ (ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ) ਜੋਧੇ ਨੇ । 3. ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਲ । 4. ਮਾਲਿਕ । 5. ਦਲੇਰ, ਚਲਾਕ । 6. ਗ਼ਮ, ਚਿੰਤਾ । 7. ਮੈਦਾਨਿਜੰਗ, ਰਣਭੂਮੀ । 8. ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ । 9. ਵਾਪਿਸ ਮੁੜਨਾ । 10. ਅਕਾਸ਼ ।

ਮੈਂ ਆਜਿਜ਼ ਨੂੰ ਖਾਲਿਕਾ¹ ! ਕਰ ਤੂੰ ਫਤਹਿ ਨਸੀਬ ।
 ਤੇਰੀ ਯਾਰੀ ਚਾਂਹਵਦਾ, ਤੇਰਾ ਅਬਦ² ਗਰੀਬ ।”
 ਫਿਰ ਕਰਦਾ ਵਲ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਮੂੰਹ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਆਓ, ਕਾਫ਼ਿਰੋ ! ਕੋਈ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਸਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ।
 ਉਹ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਜਹਾਨ ਥੀਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੁੱਕ ਗਈ ।
 ਆ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮੈਥੀਂ ਜੰਗ ਕਰੇ ।
 ਖਾਵੇ ਗੁਰਜ਼ ਕਪਾਲ ਤੇ, ਹੋ ਬੇਹਾਲ ਮਰੇ ।”⁷
 ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਅਮੀਰ ਦੀ, ਆਹਾ ਇਕ ਸਵਾਰ ।
 ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਬੜਾ ਸਿਪਹ ਸਾਲਾਰ ।
 ਧਾ ਪਇਆ ਵਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ, ਘੋੜਾ ਦੱਬ ਜਵਾਨ ।
 “ਲਾਫ਼ਾਂ³ ਮਾਰ ਨ ਹਮਜ਼ਿਆ ਦੇਖ ਜ਼ਰਾ ਮੈਦਾਨ ।
 ਗਸਤਮ ਵਾਂਗੁ ਨ ਜਾਣ ਲੈ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਾਣ ।
 ਨਾ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਫਤ ਨ ਲਾਫ਼ਾਂ ਛਾਣ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਖ ਕੇ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਪੈਕਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਟੁਕੜੇ ਕਰਸਾਂ ਚਾਰ ।
 ਮੇਰੀ ਭੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਹੀ ਬੜੀ ਕਹਾ ।
 ਤਿਨਹਾ⁴ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਪਵਾਂ, ਲਸ਼ਕਰ ਦਿਆਂ ਉਡਾ ।
 ਕੇਹੜਾ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਰੇ ਤਕੱਬਰ⁵ ਆਣ ।
 ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਮੈਂ ਮਾਰੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਂ ਫਨਾਹ ।
 ਲਾਫ਼ਤੇਰੀ ਉਡ ਜਾਵਣੀ, ਸਾਫ਼ ਗਮਾਂ ਦੀ ਵਾ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁੱਛੇ, “ਕੌਣ ਹੈਂ ? ਕੀ ਹੈ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ?
 ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆ, ਦੱਸੀਂ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।”
 ਕਹੋ, “ਜ਼ਈਲੀ ਸ਼ੇਰ ਹਾਂ, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਨ⁶ ਹਾਂ ਮੈਂ ।
 ਨਾਮ ਪੁੱਛੋਂ ਤੇ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਹਾਂ ਮੈਂ ।
 ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮੇਰਾ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ।
 ਰਹਿਣ ਪਿਆਦੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹੋਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਵਾਰ ।
 ਘੋੜੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੱਲ ਨ ਸਕਦੇ ਭਾਰ ।
 ਦੇਵਣ ਲੱਤ ਰਕਾਬ ਤੇ ਅਸਪ ਮਰਨ ਲਾਚਾਰ ।
 ਪੂਰੇ ਦੋ ਸੌ ਮਣਾਂ ਦੀ ਹਰ ਹਰ ਦੇ ਹਥ ਗੁਰਜ਼ ।
 ਮਾਰ ਧਸਾਵਨ ਕਹਿਰ ਥੀਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਲਬੁਰਜ਼⁷ ।
 ਖਾਸ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੁਰਜ਼ ਹੈ ਸੱਤ ਸੌ ਮਣਾਂ ਤਮਾਮ ।
 ਤੇਰੇ ਵਰਜੇ ਯਲਾਂ⁸ ਦਾ ਮਾਰ ਗਵਾਂਵਾਂ ਨਾਮ ।

1. ਰੱਬਾ, ਸਿਰਜਨਹਾਰ । 2. ਗੁਲਾਮ, ਸੇਵਕ । 3. ਗੱਪਾਂ । 4. ਇਕੱਲਾ । 5. ਅਭਿਮਾਨ, ਘਮੰਡ । 6. ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ (ਮਾਰਨ) ਵਾਲਾ । 7. ਮਾਜ਼ੀਦਰਾਂ (ਈਰਾਨ) ਦਾ ਇਕ ਉੱਚਾ ਪਹਾੜ । 8. ਜੋਧਿਆਂ ।

ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਕੱਦ ਹੈ ਬੱਤੀ ਗਜ਼ਾਂ ਦਰਾਜ਼¹
 ਖਲਕਤ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੀ ਦੇਖ ਅਸਾਡਾ ਸਾਜ਼ ।
 ਮੇਰੀ ਅੱਗੇ ਹਮਜ਼ਿਆ ! ਤੂੰ ਲੁਕਮੇ² ਮਾਨਿੰਦ³ ।
 ਕਦ ਮਥੀਂ ਲ ਜਾਵਸੇਂ ਅੱਜ ਮੈਦਾਨੋਂ ਜਿੰਦ ?
 ਜੇ ਤੇ ਜਾਨ ਬਚਾਵਣੀ ਮੰਨ ਮੇਰਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ।
 ਚੱਲ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਝਬ ਦੇ ਮੰਗ ਅਮਾਨ⁴ ।
 ਹੇਠਾਂ ਮੇਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਦੇ ਮੁਫ਼ਤ ਨ ਜਾਨ ਗਵਾ ।
 ਨਾਮਵਰਾ ! ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਹੀਂ ਨ ਲਾਜ਼ ਲਵਾ ।”
 ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਸੁਣਕੇ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ।
 “ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ਜ਼ਈਲੀਆਂ ! ਬੋਲ ਨ ਬਹੁਤ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ।”
 ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੇ ਗੁਰਜ਼ ਥੀਂ ਤਦਾਂ ਚਲਾਇਆ ਵਾਰ ।
 ਰੱਖੀ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਜ਼ਰਬ⁵ ਨ ਆਈ ਕਾਰ ।
 ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 ਦੇਖ ਕੈਹੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, “ਕੀ ਆਫ਼ਿਤ ਹੈ ਤੂੰ ?
 ਮਾਰਾਂ ਗੁਰਜ਼ ਪਹਾੜ ਤੇ ਦੇਵਾਂ ਗਰਦ ਉਡਾ ।
 ਲੋਹੇ ਤਾਂਈਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਰਮਾ ਦਿਆਂ ਬਣਾ ।
 ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਤੂੰ ਮਰ ਗਿਆ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈਂ ਮਰਦਾਨ⁶ ।
 ਵਾਲ ਬਰਾਬਰ ਤੁੱਧ ਦਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜ਼ਿਆਨ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਰਹਿ ਗਏ ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਦੋ ਵਾਰ ।
 ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ਜ਼ਈਲੀਆ ! ਅੱਲਾ ਰੱਖਣਹਾਰ ।”
 ਕਰੇ ਜ਼ਈਲੀ ਵਾਰ ਦੋ ਹਮਜ਼ਾ ਗਿਆ ਸਹਾਰ ।
 ਫਿਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਉਲਾਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਲਗੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲ ਪਈ ਸਦਾ⁸ ।
 ਘੋੜੇ ਦਾ ਲੱਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪਿਆ ਜ਼ਈਲੀਆ ।
 ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਵਿੱਚ ਧਰਤਿ ਦੇ ਰੁਲਦਾ ਹਾਲ ਤਬਾਹ ।
 ਖੜਾ ਅਮੀਰ ਪੁਕਾਰਦਾ, “ਮਰਦਾ ! ਹੋ ਅਗਾਹ⁹ ।”
 ਮਾਰੀ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਨੇ ਦੂਜੀ ਗੁਰਜ਼ ਉਠਾ ।
 ਬੰਦ ਟੁਟੇ ਪਰ ਅਜੇ ਭੀ ਮਰਦ ਨ ਹੋਇਆ ਫ਼ਨਾ ।
 ਤੀਜੀ ਮਾਰੀ ਗੁਰਜ਼ ਜਾਂ ਦਿਲ ਦਾ ਗਿਆ ਕਰਾਰ ।
 ਮਰਦ ਜ਼ਈਲੀ ਕੰਬਦਾ ਰੋਂਦਾ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ੋਂ ਗੁਰਜ਼ੀ ਹੋਂਵਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਅੰਤ ਜ਼ਈਲੀ ਥੱਕ ਕੇ ਨੇਜ਼ਾ ਲਵੇ ਜਵਾਨ ।
 ਜਾਂ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨੇਜ਼ਾਂ ਕਰ ਤਦਬੀਰ ।
 ਅਗੋਂ ਨੇਜ਼ਾ ਆਂਵਦਾ ਪਕੜੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।

1. ਲੰਬਾ । 2. ਥਰਕੀ । 3. ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਂਤਿ । 4. ਪਨਾਹ, ਆਸਰਾ । 5. ਚੋਟ । 6. ਬਗ਼ਾਦੁਰਾ !
 7. ਨੁਕਸਾਨ । 8. ਆਵਾਜ਼, ਗੂੰਜ । 9. ਜਾਣੂ, ਭਾਵ-ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।

ਮਰਦਾ ਫਿਗਨ ਥੀਂ ਖੋਹ ਕੇ ਕੀਤੀ ਮੁਖੀ ਫਨਾਹ ।
 ਲਾਠੀ ਵਾਂਗੁ ਜਵਾਨ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕਮਰ ਉਤਾਂਹ ।
 ਤੇ ਨੇਜੇ ਦੀ ਜ਼ਰਬ ਥੀਂ, ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਨਾ ਡਿਗਿਆ ਪਰ ਧਰਤਿ ਤੇ ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਅਸਵਾਰ
 ਪਕੜ ਜ਼ਈਲੀ ਤੇਗ ਥੀਂ ਅੱਵਲ ਵਾਰ ਕਰੇ ।
 ਢਾਲੋਂ ਰੋਕ ਅਮੀਰ ਭੀ ਤੇਗ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰੇ ।
 ਤੇਗਾਂ ਢਾਲੀਂ ਵੱਜ ਕੇ ਗਈਆਂ ਪੁਰਜੇ ਹੋ ।
 ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮ ਨ ਪਹੁਤਾ ਕੋ ।
 ਫਿਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪਾਂਵਦੇ ਅੰਦਰ ਗਲਾਂ ਕਮੰਦ ।
 ਟੁੱਟੇ ਦੋਹਾਂ ਕਮੰਦ ਭੀ, ਦੋਵੇਂ ਕੁੱਤਵ ਮੰਦ ।
 ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੇ ਆਇਆ ਓੜਕ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ।
 “ਹੱਥੀਂ ਕਰੋ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਐ ਅਰਬੀ ਸਰਦਾਰ ।”
 ਹੋ ਪਿਆਦਾ ਦੁਹਾਂ ਨੇ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦੁਵਾਲ¹ ।
 ਜ਼ੋਰਾ ਕਰਕੇ ਖਿੱਚਿਆ ਦੋਹਾਂ ਕੁੱਤਵ ਨਾਲ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹੇ, “ਸ਼ਈਲੀਆ ! ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਾਂ ਮੈਂ ।”
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਂ ਖੌਫ ਕੀ, ਕਰ ਜੋ ਕਰਨਾ ਤੈਂ ।”
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰ² ਅਮੀਰ ਨੇ ਉਮਰ ਦਿੱਤਾ ਸਮਝਾ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸੁੱਟਦਾ ਟੋਪੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ।
 ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕੰਨੀ ਪਾਰੇ ਰੂੰ ।
 ਤੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਬੇ-ਖਤਰ ਸਨ, ਹੋਸਨ ਹਾਲ ਜ਼ਬੂ³ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਉੱਠੀ ਬੋਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਹਜ਼ਰਤ⁴ ਆਈ ਖਲਕ *ਤੇ, ਜਾਤਾ ਨਾਲ ਯਕੀਨ ।
 ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਜ਼ਿਮੀਓਂ ਅਰਬ ਸਵਾਰ ।
 ਗਰਦਸ⁵ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਹੌਲੀ ਲਿਆ ਉਤਾਰ ।
 ਸੁੱਟ ਦਰਾਜ਼⁶ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਕਰੇ ਅਮੀਰ ਅਸੀਰ⁷ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੜਦਾ⁸ ਬੇ ਤਾਖੀਰ⁹ ।
 ਨਾਅਰਾ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁਫਾਰ¹⁰ ।
 ਸਫ ਲਸਕਰ ਦੀ ਟੁੱਟਕੇ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਖਵਾਰ ।
 ਸੱਜੇ ਵਲ ਦੇ ਆਦਮੀ ਖੱਬੀ ਤਰਫ ਗਏ ।
 ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ਨ ਸੁੱਝਦਾ ਰੋਵਣ ਜ਼ਾਰ ਪਏ ।
 ਅਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੌੜ ਗਏ ।
 ਅਯਾਰਾਂ¹¹ ਨੇ ਜੰਗਲੋਂ ਸਾਰੇ ਪਕੜ ਲਏ ।

1. ਪੇਟੀ । 2. ਇਸ਼ਾਰਾ । 3. ਬੁਰਾ ਹਾਲ । 4. ਪੁਲੋਂ । * ਦੁਨੀਆਂ । 5. ਚਕ੍ਰ । 6. ਲੰਬਾ ।
 7. ਕੈਦੀ । 8. ਲੈ ਜਾਂਦਾ । 9. ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ । 10. ਕਾਫ਼ਿਰ । 11. ਚਲਾਕ ਲੋਕਾਂ ।

ਜੂਪੀਂ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕੰਬਿਆ, ਮੱਤ ਨੱਸ ਜਾਵੇ ਫੌਜ ।
ਡਿੱਠਾ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦਾ ਬੜਾ ਮਰਾਤਬ¹ ਔਜ² ।
ਤਬਲ ਵਜਾਏ ਮੁੜਨ ਦੇ, ਜੰਗਲ ਪਈ ਸਦਾ³ ।
ਮੁੜ ਹਮਜ਼ਾ ਐਸ ਵਲ ਫੌਜ ਦੇ ਰਣ ਥੀਂ ਗਿਆ ਸਿਧਾ ।
ਰਾਤੀ ਐਸ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ, ਫਤਿਹ ਦਿੱਤੀ ਰਹਮਾਨ⁴ ।
ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਜਵਾਨ ।
“ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਓ ਮਰਦ ਕਿਵੇਂ ਫਰਮਾ ?”
ਕਹਿਆ, “ਬਿਨ ਲੰਧੌਰ ਦੇ ਸਭ ਥੀਂ ਜ਼ੋਰ ਅਜ਼ਮਾ ।”
ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ, ਫਿਰ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਪਾਸ ।
“ਕਿਉਂ ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ?” ਫਰਮਾਇਆ, “ਕਹਿ ਰਾਸ⁵ ।”
ਕਹੇਸੁ, “ਜਿਉਂ ਕਰ ਪਕੜਦੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨ⁶ ।
ਓਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ।”
ਪੁੱਛ, “ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਗਇਆ ਯਾ ਨਹੀਂ ਗਰੂਰ ?”
ਕਹੇਸੁ, “ਬੂ ਗਰੂਰ ਦੀ ਗਈ ਦਿਮਾਗੋਂ ਦੂਰ ।”
ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਦਾ ਵੀਰ ਸੀ, ਸ਼ੇਰ ਫਿਗਨ ਤਿਘ ਨਾਮ ।
ਆਇਆ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕਰਦਾ ਜੋਸ਼ ਤਮਾਮ ।
“ਮਰਦ ਫਿਗਨ ਨੂੰ ਪਦੜਿਓ ਜੇ ਮਰਦਾ ! ਕਰ ਜ਼ੋਰ ।
ਸ਼ੇਰ ਫਿਗਨ ਨੇ ਟੋਰਨਾ ਚਾ ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਗੋਰ ।”
ਸ਼ੇਰ ਫਿਗਨ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਅਜੇ ਕਰੇਂਦਾ ਸ਼ੋਰ⁷ ।
ਨਾਲੇ ਅਸੀਰ ਤੇ ਕੀਤੁਸੁ ਕਰਕੇ ਜ਼ੋਰ ।
ਕਮਰੋਂ ਪਕੜ ਅਮੀਰ ਨੇ ਜ਼ੀਨੋਂ ਲਿਆ ਉਤਾਰ ।
ਫੇਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਖੜਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
ਤੀਜਾ ਭਾਈ ਓਸ ਦਾ ਪੀਲ ਫਿਗਨ ਤੱਰਾਰ ।
ਰਣ ਵਿੱਚ ਵਾਜ ਚਲਾਇਕੇ ਆਣ ਕਰੇਂਦਾ ਵਾਰ ।
ਹਜ਼ਰਤ ਅੱਮ ਰਸੂਲ ਨੇ ਕਮਰੋਂ ਫੜੀ ਦੁਵਾਲ ।
ਚਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਉਮਰ ਖੜੇ ਫਿਲਹਾਲ⁹ ।
ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਪਕੜੇ ਸੱਤ ਭਰਾ ।
ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਉਮਰ ਲੈ ਜਾਦਾ ਚਾ ।
ਤਬਲ ਵਜਾਏ ਮੁੜਨ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਆਈ ਰਾਂਤ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਅੰਦਰ ਬਾਰਗਾਹ¹⁰ ਆਇਆ ਆਲੀ ਜ਼ਾਤ¹¹ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਸੱਦ ਜ਼ਈਲੀਆਂ ਤਾਈਂ ਪਾਸ ਬਹਾ ।
ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਈਲੀਓ ! ਮੰਨੋ ਇਕ ਖੁਦਾ ।”
ਬੰਦ ਖੁਲਾਏ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਅਤ ਕਰੇ ਅਤਾ¹² ।
ਮਿਲੀਆਂ ਜ਼ੱਰੀ¹³ ਕਰਸੀਆਂ. ਬੈਠੇ ਸੱਭ ਭਰਾ ।

1. ਮਰਤਬਾ, ਪਦਵੀ । 2. ਉਚਾ, ਬੁਲੰਦ । 3. ਗੂੰਜ, ਆਵਾਜ਼ । 4. ਰੱਬ ਨੇ । 5. ਸਿਰੇ ਤੋਂ ।
6. ਭਾਵ—ਜੋਧੇ । 7. ਕਬਰ । 8. ਕਾਠੀਓਂ । 9. ਬਟਪਟ । 10. ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਲੀ ਥਾਂ । 11. ਉਚੀ
ਪਦਵੀ ਵਾਲਾ । 12. ਪ੍ਰਦਾਨ । 13. ਸੁਨਹਿਰੀ ।

ਵਾਲੇ ਕੰਨੀਂ ਪਾਂਵਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦਾ ।
 ਮਰਦ ਜ਼ਈਲੀਆਂਸ਼ੇਰ ਨੇ ਲਏ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ।
 ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਜ਼ਈਲੀਆਂ ਘੱਲ ਦਿੱਤੇ ਪੈਗਾਮ¹ ।
 ਲਿਖਿਆ ਅਪਨੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਹਾਲ ਤਮਾਮ ।
 ਮਿਲਦੇ ਪਾਸ ਜ਼ਈਲੀਆਂ ਰਾਤੋ ਰਾਤੀਂ ਆ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਜ਼ੂਪੀਂ ਖਬਰ ਸੁਣ ਰਹਿਆ ਜਾਨ ਜਲਾ ।
 ਗੁੱਸੇ ਅੰਦਰ ਆਇਕੇ ਕਰਦਾ ਹੁਕਮ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ‘ਤਬਲ ਵਜਾਓ ਜੰਗ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਲੱਤ ਰਕਾਬ ।’
 ਤਬਲ ਵਜੇ ਜਾਂ ਜੰਗ ਦੇ ਰਣ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ।
 ਕਰ ਅਸਵਾਰੀ ਓਧਰੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮੁਗਲ ਸ਼ਰੀਰ² ।
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਕਰ ਗਇਆ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਫਰਮਾਨ ।
 ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਹੱਥ ਕਰਾਂ ਮੈਦਾਨ ।
 ਜੇ ਜਾਤਾ ਮੈਂ ਜੰਗ ਦੀ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਵਤ ਹੋ ।
 ਕਰਸਾਂ ਕਤਲ ਅਮੀਰ ਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਨ ਆਇਓ ਕੋ ।
 ਅਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੇਖਸਾਂ ਜੇ ਕੁੱਵਤ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ।
 ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਤ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਲੈਸਾਂ ਸੱਦ ।
 ਚਾ ਤਲਵਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਿਓ ਚਾਰ ।
 ਬਾਕੀ ਲਸ਼ਕਰ ਅਰਬ ਦਾ ਮਰਸੀ ਵਿੱਚ ਪੈਕਾਰ³ ।’
 ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਕੇ ਆਇਆ ਜ਼ੂਪੀਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਪੁੱਛੇ, ਕੌਣ ਹੈਂ, ਦੱਸੀ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ?’
 ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਹਾਂ, ਸ਼ੇਰ ਵਸ਼ਾਂ⁴ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ।
 ਸਰਵਰ⁵ ਹਾਂ ਮੈਦਾਨ ਹਾਂ, ਸਰਵਰ ਤਖਤ ਕੁਲਾਹ⁶ ।
 ਤੇਗ ਗੁਜ਼ਾਰ, ਦਲੇਰ ਦਿਲ, ਪੀਲ ਦਮਾਂ⁷ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ⁸ ।
 ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਮੈਂ ਬਿਨ ਕਿਹੜਾ ਹੋਰ ?
 ਆਲੀਸ਼ਾਨ⁹ ਜਵਾਨ ਹਾਂ, ਸਾਹਿਬ ਨੰਗ ਨਮੂਸ¹⁰ ।
 ਵਾਲੀ ਮੁਗਲਿਸਤਾਨ¹¹ ਦਾ ਹਾਂ ਜ਼ੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ।
 ਕਟਕ ਮੇਰੇ ਦੀ ਸ਼ੋਰਸ਼ਾਂ¹² ਜਲ ਬਲ ਮਰੇ ਹਸੂਦ¹³ ।
 ਤੇਗ ਮੇਰੀ ਤਨ ਯਲਾਂ ਦਾ¹⁴ ਚੀਰ ਕਰੇ ਨਾ ਬੂਦ¹⁵ ।
 ਮੇਰਾ ਹੈ ਬਤ¹⁶ ਦਬਦਬਾ ਦਲ ਨੂੰ ਕਰੇ ਤਬਾਹ ।
 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਮੇਰੀ ਦੇਖ ਸਿਪਾਹ ।
 ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਪਵਾਂ ਕਦਾਈਂ ਆ ।
 ਪੀਲ ਤਨਾਂ¹⁷ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖੜਾਂ ਧੜਾਂ ਥੀਂ ਲਾਹ ।
 ਮੇਰੀ ਗਰਜ਼ ਪਹਾੜ ਦੀ ਦੇਵੇ ਗਰਦ ਉਡਾ ।
 ਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵਣਾ ਰਣ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤਬਾਹ ।

1. ਸੰਦੇਸ਼ । 2. ਭੈੜਾ, ਬੁਰਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 3. ਜੰਗ, ਜੁੱਧ । 4. ਤੁਰਕਿਸਾਨ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ।
 5. ਸਰਦਾਰ । 6. ਤਖਤ ਤਾਜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ । 7. ਹਾਥੀ ਵਰਗਾ ਸਾਹ ਸਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ । 8. ਤਾਕਤਵਰ ।
 9. ਉਚੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ । 10. ਸ਼ਤਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ, ਪਤਵੰਤਾ ਵਿਅਕਤੀ । 11 ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ । 12.
 ਹਾਸਦ, ਹਸਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ । 14. ਜੋਧਿਆਂ । 15. ਨਾਸ਼, ਖਤਮ । 16. ਡਰ,
 ਭੈ । 17. ਹਾਥੀ ਵਰਗੇ ਕੱਦਾਵਰ ਸੂਰਮੇ ।

ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਹੋ ਚੱਲਿਆ ਜਗ ਥੀਂ ਸੋਰ ਤਮਾਮ ।
 ਤੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਾਰ ਕਰਾਂ ਕਤਲਾਮ ।
 ਬਣੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸਿਰੇ ਤੇ ਲੈ ਮਰਦਾ ! ਹੁਣ ਕੱਟ ।
 ਸਿਰ ਤੇਰੇ ਪਰ ਵੱਜਣੀ ਕਹਿਰ ਗਜਬ ਦੀ ਸੱਟ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਵਾਰ ਕਰ ਐ ਜੂਪੀਂ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਲਾਫਾਂ ਮਾਰ ਹਰਾਮੀਆਂ ! ਮੁਫਤ ਨ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਕੇਡਕੁ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ਹੈ, ਕੇਡਕੁ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ?
 ਯਾ ਮਰਸੇਂ ਯਾ ਜਾਨ ਲੈ ਨੱਸੇਂ ਛੋੜ ਮੈਦਾਨ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਗੁਰਜ ਉਠਾਇਕੇ ਮਾਰੇ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ।
 “ਲੈ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਵੈਰੀਆ ! ਮਰੇਂ ਜਹਾਨ ਤੂੰ ।”
 ਜਾਂ ਜੂਪੀਂ ਦੀ ਗੁਰਜ ਦੀ ਜ਼ਰਬ ਵੱਜੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ।
 ਖਿੰਗ ਨ ਗਹਰਗਿਜ਼ ਸੱਕਿਆ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰ ਸਮੂਲ ।
 ਗੋਡਿਆ ਪਰਨੇ ਡਿਗ ਪਇਆ ਖਿੰਗ ਜੁ ਗਰਦਸ਼¹ ਖਾ ।
 ਕੀਤੀ ਤੇਜ਼ ਅਮੀਰ ਨੇ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਖੜਾ ।
 ਤੇ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਦੋ ਹਮਲੇ ਕਰ ਹੋਰ ।
 ਰਹੇ ਗਰੂਰ ਨ ਦਿਲੇ ਦਾ ਲਾ ਲੈ ਸਾਰਾ ਜੋਰ ।”
 ਫਿਰ ਜੂਪੀਂ ਕਾਉਸ ਨੇ ਚਾ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਰੱਖੀ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ ਫੌਲਾਦੀ ਪੁਰ ਕਾਰ ।
 ਤੇਗ ਧਸੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਦੇ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਕਦਾਰ² ।
 ਫੇਰੀ ਢਾਲ ਅਮੀਰ ਨੇ, ਤੇਗ ਟੁਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਤੇਗ ਲਈ ਹੱਥ ਦੂਸਰੀ, ਜੂਪੀਂ ਵਾਰ ਕਰੇ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਢਾਲੋ ਫੇਰ ਭੀ ਟੁਕੜੇ ਚਾਰ ਕਰੇ ।
 ਫਿਰ ਜੂਪੀਂ ਇਕ ਤਰਫ ਹੋ ਕਹਿੰਦਾ ਖੜਾ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਜੇ ਮੈਂ ਸਖਤ ਪਹਾੜ ਤੇ ਗੁਰਜ ਕਰੇਂਦਾ ਵਾਰ ।
 ਸੁਰਮਾ ਰੋਂਦਾ ਗੁਰਜ ਥੀਂ ਸੰਗਿਸਤਾਨ⁴ ਤਮਾਮ ।
 ਝੱਲ ਗਇਓਂ ਸਿਰ ਜ਼ਰਬ ਤੂੰ, ਐ ਅਰਬੀ ਇਮਾਮ ।
 ਜੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਂਵਦਾ ਮੈਂ ਉਪਰ ਫੌਲਾਦ ।
 ਸੌ ਗਜ਼ ਕੰਧ ਫੌਲਾਦ ਦੀ ਵੱਢ ਕਰਦਾ ਬਰਬਾਦ ।
 ਤੇਗ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਅਰਬੀਆ ! ਜ਼ਰਾ ਨ ਆਈ ਕਾਰ ।
 ਤੋੜ ਗਵਾਈਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਤੂੰ ਤੇਗਾਂ ਪੁਰਕਾਰ⁵ ।
 ਆ ਹੁਣ ਤੂੰ ਭੀ ਵਾਰ ਕਰ, ਤੇ ਕੁੱਵਤ ਦਿਖਲਾ ।
 ਕੇਡਕੁ ਸਾਹਿਬ ਜੋਰ ਹੈਂ ਖੁਦ ਲੈਸਾਂ ਅਜਮਾ ।”
 ਸਿਰ ਜੂਪੀਂ ਦੇ ਮਾਰਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਗੁਰਜ ਉਠਾ ।
 ਲੱਗੀ ਉਪੱਲ ਢਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲ ਪਈ ਸਦਾ ।

1. ਸੱਟ । 2 ਚਕ੍ਰ, ਭਵਾਟਣੀ । 3. ਅੰਦਾਜ਼ਾ, ਅਨੁਮਾਨ । 4. ਪੱਥਰ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਭਾਵ-ਪਹਾੜ । 5. ਬੜੀਆਂ, ਕਾਰ ਆਮਦ ।

ਅੰਦਰ ਦੋਹਾਂ ਲਸਕਰਾਂ ਗੁਰਜੋਂ ਗਈ ਨਿਦਾ¹ ।
 ਹੋਇਆ² ਕੋਹ³ ਇਕ ਕੋਹ ਤੇ ਪਿਆ ਫਲਕ⁴ ਥੀਂ ਆ ।
 ਘੋੜਾ ਜੂਪੀਂ ਮੁਗਲ ਦਾ ਵਿੱਚੋਂ ਟੁਟ ਗਿਆ ।
 ਜੂਪੀਂ ਉੱਪਰ ਧਰਤਿ ਦੇ ਹੋ ਬੇਹਾਲ ਪਿਆ ।
 ਨੌਕਰ ਅਸਪ ਲਿਵਾਂਵਦਾ ਜੂਪੀਂ ਤਾਈਂ ਹੋਰ ।
 ਤੇ ਜੂਪੀਂ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋਰ ।
 ਕਾਫਿਰ ਕਰੇ ਸਿਪਾਹ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਇਸ਼ਾਰਤ⁵ ਨਾਲ ।
 ‘ਮਾਰੋ ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ⁶ ਨੂੰ ਆਣ ਪਵੇ ਫਿਲਹਾਲ⁷ ।
 ਮੁਗਲ ਤਮਾਮ ਸਵਾਰ ਹੋ ਧਾ ਪਏ ਯਕਬਾਰ⁸ ।
 ਲੈਂਦੇ ਘੋਰ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਚਹੁੰ ਤਰਫੋਂ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ ਦੀ ਹੋ ਪਈ ਅਸਵਾਰ ।
 ਏਧਰ ਅਰਬੀ ਲੋਕ ਭੀ ਪਹਿਨ ਪਏ ਹਥਿਆਰ ।
 ਕਰ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਦੇਂ ਵਦੇ ਗਾਜ਼ੀ ਲੱਤ ਰਕਾਬ ।
 ਧੂਹ ਤਲਵਾਰਾਂ ਜਾ ਪਏ ਵਿੱਚ ਕੁਫਾਰ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਕਾਫਿਰ ਮੋਮਿਨ ਰਲ ਪਏ, ਹੋਇਆ ਧੁੰਦੂਕਾਰ ।
 ਸੋਰ ਤੰਬੂਰ ਨਕਾਰਿਆਂ ਮੂਲ ਨ ਸੁਣੇ ਪੁਕਾਰ ।
 ਗੁਰਜਾਂ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਪਈ ਵਗੇ ਤਲਵਾਰ ।
 ਨੇਜ਼ੇ, ਬਰਛੀ, ਕਾਤੀਆਂ, ਤੀਰ, ਖੁਦੰਗ⁹ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਗਲਾਂ ਕਮੰਦਾਂ ਪੇਚ ਪਾ ਸਾਹ ਕਰਾਏ ਬੰਦ ।
 ਸੁੰਬਾਂ ਤਲੇ ਇਰਾਕੀਆਂ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ¹⁰ ।
 ਘੱਟੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ਦੇ ਇਕ ਹੋਇਆ ਅਸਮਾਨ ।
 ਕਈ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਜਹਾਨ ।
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਹ ਤਲਵਾਰ ।
 ਅਪਨਾ ਹੋਰ ਪਰਾਇਆ, ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵਣ ਯਾਰ ।
 ਖੌਫ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਚੁਕ ਗਏ, ਲੱਥਾ ਅਜ਼ਰਾਈਲ¹¹ ।
 ਰੂਹਾਂ ਉਡ ਉਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਆਪੇ ਵਲ ਕੰਦੀਲ¹² ।
 ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਰ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਜ਼ਿਮੀਓਂ ਨੱਸੇ ਦੇਵ ।
 ਅੰਦਰ ਤਬਕੇ ਧਰਤਿ ਦੇ ਹੋਇਆ ਸਖਤ ਗਰੇਵ¹³ ।
 ਖੂਨ ਵਗੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤ¹⁴ ਦੇ ਨਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰਵਾਨ¹⁵ ।
 ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਸੀਸ ਦਿਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਰਵਾਨ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਦਾਂ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ।
 ਨਦੀਆਂ ਵਗੀਆਂ ਖੂਨ ਥੀਂ, ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਬਾਲ¹⁶ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਕਾਫਿਰ ਪਏ ਚੁਫਾਲ ।
 ਜੂਪੀਂ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਿਆ, ‘ਇਹ ਕੀ ਪਿਆ ਭੁਚਾਲ ?’

1. ਅਵਾਜ਼ । 2. ਜਾਣੋ. ਮਾਨੇ । 3. ਪਹਾੜ । 4. ਅਸਮਾਨ । 5. ਇਸ਼ਾਰੇ । 6. ਅਰਬ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ।
 7. ਬੱਟ ਪਟ । 8 ਇਕੋ ਵੇਰ । 9. ਖੁਦੰਗ ਇਕ ਲੋਕੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੀਰ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ-ਛੋਟੇ
 ਤੇ ਤਿਖੇ ਤੀਰ । 10. ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ । 11. ਮੌਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਧਰਮ ਰਾਜ । 12. ਫਾਨੂਸ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੀਵੇ
 ਜਲਾਈ ਦੇ ਹਨ । 13 ਰੋਲਾ, ਸੋਰ । 14. ਜੰਗਲ । 15. ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ । 16. ਅਜ਼ਾਬ, ਕਸ਼ਟ ਦਾ
 ਭਾਰ ।

ਜਿੱਧਰ ਹਮਜ਼ਾ ਜਾ ਪਵੇ, ਦੇਵੇ ਸਫਾ ਨਿਘਾਰ ।
 ਤਬਕ ਹਿਲਾਵੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦਾ ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਧਮਕਾਰ ।
 ਇਕ ਧਿਰ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿਆ ਸ਼ੋਰ ਲੰਧੌਰ ।
 ਸੁਣ ਨਾਅਰਾ ਕਫਾਰ ਦੇ ਗਏ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਠੌਰ ।
 ਦੂਜੀ ਤਰਫੇ ਜਾ ਪਿਆ ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ।
 ਰਲ ਚੌਤਾਲੀ ਭਾਈਆਂ ਗਾਲਿਬ¹ ਕੀਤੀ ਹਰਬ² ।
 ਯੂਨਾਨੀ ਤੇ ਰੂਮੀਆਂ ਇਕ ਧਿਰ ਘੱਤ ਕਹਾ ।
 ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਲਸ਼ਕਰ ਮੁਗਲ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰ ਉਡਾ ।
 ਭਾਈਆਂ ਸੱਤ ਜ਼ਈਲੀਆਂ ਜਾ ਪਕੜੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਮਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਕਾਫਿਰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਗੁਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਧਮਕਾਰ ਥੀਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਗੋਸ਼³ ।
 ਨਾਅਰੇ ਕੀਤੇ ਯਲਾਂ⁴ ਨੇ, ਮੁਗਲ ਪਏ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਬੱਦਲ ਗਰਦ ਗੁਬਾਰ ਦਾ ਬਰਕ⁵ ਚਮਕੇ ਤੇਗ ।
 ਬਾਰਾਂ⁶ ਤੇਜ਼ ਰੁੜ੍ਹਾਂਵਦਾ ਮਰਦਾਂ ਬਾਝ ਦਰੇਗ ।
 ਢਹਿ ਢਹਿ ਪੌਂਦੇ ਸੂਰਮੇ ਹੇਠ ਸੁਮਾਂ ਚੌਫਾਲ ।
 ਗੁਰਜ਼ ਯਲਾਂ ਦੀ ਤੋੜਦੀ ਗਰਦਸ਼ ਦੋਸ਼⁷ ਕੁਪਾਲ⁸ ।
 ਧਸ ਨੇਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀਨਿਆਂ ਪੁਸ਼ਤੋਂ⁹ ਪਾਰ ਚਲੰਨ ।
 ਜ਼ਖਮ ਯਲਾਂ ਦੇ ਤਨਾਂ ਤੇ ਲਾਟਾਂ ਵਾਂਗੁ ਬਲੰਨ ।
 ਨਾਅਰੇ ਮਰਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉੱਠਣ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ।
 ਇਕ ਇਕ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਵਦੇ ਟੁਕੜੇ ਚਾਰੋ ਚਾਰ ।
 ਹੋ ਘਾਇਲ ਸੁਖ ਜੀਉੜੇ ਰੋਵਣ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਹਰ ਹਰ ਤਰਫੇ ਹੋਂਵਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰੋ ਮਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਮ¹⁰ ਅਫਵਾਜ਼¹¹ ਦੇ ਫਸ ਟੁਟਦੇ ਅੰਦਾਮ¹² ।
 ਵਾਹ ਰੁਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੇਜ਼ਾ ਤੀਰ ਤਮਾਮ ।
 ਫਸਣ-ਬਾਜ਼ੂ¹³ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ੂਆਂ, ਸੀਨਾ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ।
 ਵਿੱਚ ਅਖਾੜੇ ਕਤਲ ਦੇ, ਕੁਸ਼ਤੀ ਬਣੀ ਮਿਸਾਲ ।
 ਤੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਿਆਂ, ਫਸੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ।
 ਚਿੱਲੇ ਢਿੱਲੇ ਘੋਟ ਥੀਂ ਪਏ ਕਮਾਨਾਂ ਦੇ ।
 ਧਸ ਅਸਪਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਦੋ ਬਾਜ਼ੂ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਚਾ ਮਾਰਨ ਉਲਟਾਇ ਕੇ ਜ਼ੀਨਾਂ¹⁴ ਥੀਂ ਅਸਵਾਰ ।
 ਜਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕੰਜਿਆਂ, ਕਲਮਲ ਆਏ ਜੀ ।
 ਮਰਦ ਚਲੇਂਦੇ ਸੂਰਮੇ, ਮਰਗ¹⁵ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ।
 ਅੰਦਰ ਏਡ ਹਜ਼ੂਮ ਦੇ ਮਰਦ ਦਿਲਾਵਰ ਸ਼ੇਰ ।
 ਢਾ ਢਾਹ ਸਫਾਂ ਵਿਛਾਂਵਦੇ ਧੱਕ ਸੁੱਮਾਂ ਥੀਂ ਜੇਰ ।

1. ਤਾਕਤਵਰ, । 2. ਲੜਾਈ, ਜੰਗ । 3. ਕੰਨ । 4. ਜੋਧਿਆ । 5. ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ । 6. ਬਾਰਿਸ਼, ਮੀਂਹ । 7. ਮੇਢੇ । 8. ਲੋਹੇ ਦੀ ਗਰਜ਼ । 9. ਪਿੱਠ ਤੋਂ । 10. ਇਕਠਾ । 11. ਫੌਜਾਂ । 12. ਜਿਸਮ. ਸ਼ਰੀਰ । 13. ਬਾਹਾਂ । 14. ਕਾਠੀਆਂ । 15. ਮੌਤ ।

ਹਮਜ਼ੇ ਵਰਗੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾਨ ਲਿਤਾੜ ਦਬਾ ।
 ਹਰ ਹਰ ਤਰਫ ਸੁਣੀਂਦੀਆਂ ਚੀਖਾਂ ਕਹਿਰ ਕਹਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਨੂੰ, “ਪਿੱਛਾਂ ਰੱਖ ਨਿਗਾਹ ।
 ਪਿੱਛੇ ਮੇਰੇ ਜੋ ਪਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰੀਂ ਫਨਾਹ ।
 ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਵੇਖ ਕਿਵੇਂ ਕਤਲਾਮ ।
 ਮੇਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰੀ ਜਾਣੇ ਖਲਕ ਤਮਾਮ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਆਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਣਸੀ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ।
 ਇਕ ਇਕ ਮੌਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਾਫ਼ਿਰ ਗਿਰਦ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਣਨ ਜੀਂਵਦਾ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ।
 ਮਤ ਜਾਣੇ ਕੋ ਹੋ ਗਇਆ ਆਪ ਅਮੀਰ ਸ਼ਹੀਦ ।
 ਫੌਜ ਨਸੇ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ ਪਾਵਨ ਫਤਿਹ ਪਲੀਦ¹ ।”
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਾਰਸਾਂ ਨਾਅਰਾ ਸੁਬਹ² ਵ ਸ਼ਾਮ³ ।
 ਤਾਂ ਸਭ ਜਾਣਨ ਜੀਂਵਦਾ ਰਣ ਵਿੱਚ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।”
 ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਉਮਰ ਪਸੰਦ ।
 ਕਹਿਆ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਨੇ, “ਸੁਣ ਐ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ⁴ ।
 ਜਾ ਕੇ ਝੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤਾਈਂ ਰੱਖ ਅਯਾਨ⁵ ।
 ਉੱਪਰ ਕੋਹ⁶ ਬੁਲੰਦ⁷ ਦੇ ਪਕੜਨ ਝੱਬ ਮਕਾਨ ।
 ਝਬਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਪਹਾੜ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਹੱਥ ਨਿਸ਼ਾਨ ।
 ਖੜਾ ਅਲਮ⁸ ਕਰ ਕੋਹ ਤੇ, ਰਹਿਣ ਦਲੇਰ ਜਵਾਨ ।
 ਜ਼ਖਮ ਲਗੇ ਜਿਸ ਮਰਦ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਚਲੇ ।
 ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਫੇਰ ਨ ਮੂਲ ਰਲੇ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜਾਇ ਕੇ ਸੱਦ ਅਲਮ ਬਰਦਾਰ⁹ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਚਲੋ ਪਹਾੜ ਤੇ, ਬੈਠੋ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵਿੱਚੋਂ ਅਹਿਲ ਈਮਾਨ¹⁰ ।
 ਹੇਠ ਅਲਮ ਦੇ ਜਾਇਕੇ ਪਾਵੇ ਓਹ ਅਮਾਨ¹¹ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਹਮਜ਼ਾ ਮਾਰਸੀ ਨਾਅਰਾ ਸੁਬਹ ਵ ਸ਼ਾਮ ।
 ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜਾਣਿਓਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਰਬ ਇਮਾਮ ।”
 ਸੁਣਕੇ ਅਰਬੀ ਮਸਲਹਤ¹² ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਇਜ਼ਹਾਰ ।
 ਗਇਆ ਪਹਾੜ ਬੁਲੰਦ ਤੇ ਤੁਰਤ ਅਲਮ ਬਰਦਾਰ ।
 ਜੋ ਮੌਮਨ ਹੋ ਜਾਂਵਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ।
 ਕੋਹ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਕੜਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਕਰਾਰ ।
 ਹੋਇਆ ਲੜਦੇ ਲੜਦਿਆਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੇਲਾ ਸ਼ਾਮ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਪਇਆ ਤਜ਼ਲਜ਼ਲ¹³ ਆਮ ।

1. ਨਾ ਪਾਕ, ਗੰਦੇ (ਦੁਸ਼ਮਨ) । 2. ਸਵੇਰੇ । 3. ਆਥਣੇ । 4. ਅਕਲਮੰਦ । 5. ਜ਼ਾਹਿਰ । 6. ਪਹਾੜ । 7. ਉਚੇ । 8. ਝੰਡਾ । 9. ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਝੰਡੇ ਵਾਲਾ । 10. ਈਮਾਨ (ਧਰਮ) ਵਾਲਿਆਂ, ਭਾਵ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਹਾਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ । 11. ਪਨਾਹ, ਆਸਰਾ । 12. ਮਸ਼ਵਰਾ । 13. ਹਲਚਲ, ਖਲਬਲੀ ।

ਫੌਜ ਅਰਬ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਨਾਅਰੇ ਨਾਲ ਦਲੇਰ ।
 ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਭੁਲਾਇ ਕੇ ਜੰਗ ਕਰੇਂਦੇ ਫੇਰ ।
 ਪਿੱਛੇ ਅੱਮ ਰਸੂਲ¹ ਦੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸੀ ।
 ਮਾਰੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਨਫਤ² ਦਾ ਜਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕੀ³ ।
 ਜਿਧਰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਮਾਰਦਾ, ਦੇਂਦਾ ਅੱਗ ਲਗਾ ।
 ਘੋੜੇ ਸਣੇ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ ਫਨਾਹ ।
 ਪਿੱਛੇ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾ ਆਵਣ ਕੁੱਫਾਰ ।
 ਜੇ ਆਵਣ ਤੇ ਸਾੜਦਾ ਦੂਰੋਂ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਸੁਬਹ ਹੋਈ ਫਿਰ ਮਾਰਦਾ ਨਾਅਰਾ ਹਮਜ਼ਾ ਸ਼ੇਰ ।
 ਸੁਣ ਅਰਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਏ ਫੇਰ ਦਲੇਰ ।
 ਸਿਰ ਧੜ ਰੁਲਦੇ ਖਾਕ ਵਿਚ ਖੂਨ ਆਲੂਦ⁴ ਤਮਾਮ ।
 ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਉਠ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਕਤਲਾਮ ।
 ਗੁਜ਼ਰੇ ਕਤਲ ਹਿਸਾਬ ਥੀਂ, ਰਹਿਆ ਨ ਕੁਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਸਿਰੋਂ ਧੜੋਂ ਅੰਬਾਰ⁴ ਸੀ ਲੱਗੇ ਪਏ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਵਗਦੀ ਤੇਗ ਦਿਲਾਵਰਾਂ, ਹੋਂਦੇ ਕਤਲ ਜਵਾਨ ।
 ਮਕਤੂਲਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਥੀਂ ਪੁਰ ਹੋਇਆ ਮੈਦਾਨ ।
 ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਤਕ ਹੋਇਆ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਜੰਗ ।
 ਹਰਗਿਜ਼ ਆਬ ਤੁਆਮ⁶ ਦਾ, ਕਿੰਨ੍ਹੇ ਨ ਡਿੱਠਾ ਰੰਗ ।
 ਓੜਕ ਘੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਹਿੱਲ ਨ ਸੱਕਣ ਮੂਲ ।
 ਬਾਜੂ ਸੁੱਜੇ ਯਲਾਂ⁸ ਦੇ, ਹੋਏ ਹਾਲ ਮਲੂਲ⁸ ।
 ਸ਼ਮਸੇਰਾਂ ਦੀ ਰਾਹ ਥੀਂ ਬਾਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਵਰਮ⁹ ।
 ਤੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਦਿਲਾਵਰਾਂ ਲਾਟ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਗਰਮ ।
 ਜੰਗ ਅਜੇਹਾ ਕਦੀ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਰੰਗ ਅਹਿਮਰੀ¹⁰ ਖੂਨੋ ਖੂਨ ਰਵਾਨ ।
 ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਸੀ ਹੋਇਆ ਜੰਗ ਅਜ਼ੀਮ¹¹ ।
 ਦਿਨ ਆਇਆ ਹੁਣ ਤੇਰੁਵਾਂ ਹੋਏ ਮਰਦ ਮੁਕੀਮ¹² ।
 ਬਖਤਕ ਜੂਪੀਂ ਹੋਂਦੇ ਜਮਾ ਜੁ ਇੱਕ ਮੁਕਾਮ ।
 ਜ਼ਖਮੀ ਲਸ਼ਕਰ ਆਪਣਾ ਇਕ ਜਾ¹³ ਕਰਨ ਤਮਾਮ ।
 ਆਹੇ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਮਤ ਸ਼ਰੀਰ¹⁴ ।
 ਮਰਦੋ ! ਕਰੋ ਬਹਾਦੁਰੀ, ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੋਣ ਅਸੀਰ¹⁵ ।
 ਜਾਣ ਨ ਅਰਬੀ ਜੀਵਦੇ ਮਾਰੋ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
 ਹਿੱਮਤ ਨਾਹੀਂ ਹਾਰਨੀ, ਖੂਬ ਕਰੋ ਪੈਕਾਰ¹⁶ ।
 ਆਹੇ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹਮਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ।
 ਜਾਂ ਜੂਪੀਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਦਿਲੋਂ ਕਰਾਰ ਗਿਆ ।

1. ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ੇ । 2. ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ । 3. ਪੱਥਰ ਦਿਲ (ਦੁਸ਼ਮਨ) 4. ਲਿੱਬੜੇ ਹੋਏ । 5. ਢੇਰ ।
 6. ਪਾਣੀ ਤੇ ਰੋਟੀ । 7. ਜੋਧਿਆਂ । 8. ਰੰਜ । 9. ਸੋਜ । 10. ਬਹੁਤਾ ਲਾਲ । 11. ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ । 12.
 ਸਥਾਪਿਤ । 13. ਜਗ੍ਹਾਂ, ਥਾਂ । 14. ਭੈੜੇ, ਬਦਨਾਮ । 15. ਕੈਦ । 16. ਜੰਗ ।

ਬਦਰ¹ ਮੁਨੱਵਰ² ਅਰਬ ਦਾ ਖਿੰਗ³ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਉੱਪਰ ਹੱਠੇ ਜੀਨ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਪਈ ਦਸਤਾਰ ।
 ਸੀਸ ਮੁਬਾਰਕ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨੰਗਾ ਹੈ ਦਿਲ ਖਾਹ⁴ ।
 ਜੁਲਫਾਂ ਸਿਰੋਂ ਪਲਮਦੀਆਂ ਰੁਖ⁵ ਹਾਇ ਵਿੱਚ ਮਾਹ⁶ ।
 ਮੂੰਹੋਂ ਜਾਂਦੀ ਝੱਗ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਬਦਨ ਦੀ ਹੋਸ਼ ।
 ਪਿਆ ਚਪਾਤਾ⁷ ਮਾਰਦਾ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਖਰੋਸ਼⁸ ।
 ਕਰੇ ਧਿਆਨ ਨ ਕਿਸੇ ਵਲ, ਐਵੇਂ ਮਾਰੇ ਤੇਗ ।
 ਵੱਢ ਵੱਢ ਸੁੱਟੇ ਤੇਗ ਥੀਂ ਲਸ਼ਕਰ ਬਾਝ ਦਰੇਗ ।
 ਅੱਗੇ ਤੇਗ ਅਮੀਰ ਦੀ ਢਹਿ ਢਹਿ ਪੰਨ ਕੁਫਾਰ ।
 ਰਣ ਵਿੱਚ ਖੂਨੋਂ ਖੂਨ ਤੇ ਸਿਰ ਧੜ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਆਹੇ ਲਿਖਿਆ ਰਾਵੀਆਂ⁹ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਬਿਆਨ ।
 ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਜਾਂ ਜੰਗ ਕਰੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਹੋਸ਼ ਨ ਰਹਿੰਦੀ ਬਦਨ ਦੀ ਮਸਤਾਨਾ ਅਹਿਵਾਲ ।
 ਖਬਰ ਨ ਸੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ, ਨੰਗਾ ਸੀਸ ਕਮਾਲ ।
 ਜੂਪੀਂ ਪੁੱਛੇ, “ਬਖਤਕਾ ! ਇਹ ਹੈ ਕੌਣ ਜਵਾਨ ?
 ਫਿਰਦਾ ਵਾਂਗੁ ਦਿਵਾਨਿਆਂ ਕਰੇ ਫਨਾਹ ਜਹਾਨ ।
 ਵੇਖ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਮਾਰਦਾ ਦੋ ਦਸਤੀ¹⁰ ਸਮਸ਼ੇਰ ।
 ਮਕਤੂਲਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਦਾ ਰਣ ਵਿੱਚ ਢੇਰੋ ਢੇਰ ।
 ਇਹ ਖੂੰ ਖਵਾਰ ਨ ਆਦਮੀ, ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਅਜੀਮ¹¹ ।
 ਹੋਇ ਕੋਈ ਪਰੀਜ਼ਾਦ¹² ਯਾ ਤੇ ਹੋ ਮਲਿਕ¹³ ਕਰੀਮ¹⁴ ।”
 ਬਖਤਕ ਕਹੇ, “ਨਿਗਾਹ ਕਰ, ਮੁਗਲਾ ! ਹੋਸ਼ ਸਮਾਲ ।
 ਝੜੀ ਸਿਰੋਂ ਦਸਤਾਰ ਕਿਉਂ ਪਏ ਲਟਕਦੇ ਵਾਲ ?
 ਜਦ ਕਦ ਹੈਵੇ ਹੋਂਵਦਾ ਅੰਦਰ ਜੰਗ ਜਦਾਲ¹⁵ ।
 ਏਵੇਂ ਹਾਲ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮਸਤਾਨਾ ਅਹਿਵਾਲ ।”
 ਮੁੜ ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਏਹ ਜੂਪੀਂ ਮੁਰਦਾਰ ।
 “ਜੇ ਕੋ ਹੁਣ ਸਿਰ ਏਸ ਦੇ ਚਾ ਮਾਰੇ ਤਲਵਾਰ ।
 ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਜੋ ਏਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਵਣ ਦੇ ।
 ਫਤਹਿ ਸਭੀ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ ਹੋ ।”
 ਬਖਤਕ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਆਖਦਾ, “ਐ ਜੂਪੀਂ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ¹⁶ ।
 ਕੌਣ ਕਰੇ ਇਹ ਹੋਸਲਾ ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰ ?
 ਮਾਰ ਜਵਾਨਾਂ ! ਏਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ।
 ਵੈਰੀ ਦਾ ਤਨ ਫੇਰ ਕੇ ਕਰ ਟੁਕੜੇ ਦੋ ਚਾਰ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਓਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰ ਬਲਾ ।
 ਦੁਰੋਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਂਦਾ ਮਰਦ ਜਲਾ ।

1. ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ । 2. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ । 3. ਘੋਰਾ । 4. ਮਨਭਾਉਂਦਾ । 5. ਮੂੰਹ । 6. ਚੰਦ੍ਰਮਾ । 7. ਤਮਾਦਾ
 ਚਪੇੜ । 8. ਸ਼ੋਰ ਰੌਲਾ । 9. ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ । 10. ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ । 11. ਮਹਾਨ ਵਡੀ ।
 12. ਪਰੀ ਦਾ ਜਮਪਲ । 13. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ । 14. ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ । 15. ਲੜਾਈ । 16. ਫ਼ੌਰ (ਤਾਕਤ) ਦੇ ਪੂਰੇ ।

ਜੇ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਏਸ ਨੂੰ ਦੇਹੋ ਤੁਸੀਂ ਹਟਾ ।
ਸਿਰ ਤੇ ਤਦਾਂ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮਾਰਾਂ ਤੇਗ ਉਠਾ ।”
ਬਖਤਕ ਘੱਲੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਵਲ ।
ਕਾਫ਼ਿਰ ਜਾਕੇ ਉਮਰ ਥਾਂ ਦੇਵਣ ਘੱਤ ਖਲਲ¹ ।
ਸੀਸਾ ਮਾਰ ਕੁਫਾਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਜੁ ਦੇਂਦਾ ਜਾਲ ।
ਮਰਦੇ ਅਗਲੇ ਆਂਵਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਤੇ ਹਾਲ² ।
ਗਲਬਾ³ ਅੰਤ ਕੁਫਾਰ ਦਾ ਆਣ ਚੌਫੇਰ ਪਿਆ ।
ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਕੁਫਾਰ ਨੇ ਗਿਰਦੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ ।
ਪੁਸ਼ਤ⁴ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ਦੀ ਖਾਲੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ।
ਛਪ ਕੇ ਜੂਪੀਂ ਆਂਵਦਾ ਪਿੱਛਲੀ ਤਰਫ ਤਦੋਂ ।
ਉਪੱਰ ਨੰਗੇ ਸੀਸ ਦੇ ਆ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ।
ਉਂਗਲ ਚਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਹੋਇਆ ਪੁਰਕਾਰ⁵ ।
ਜ਼ਖਮ ਲਗਾ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ।
ਤਦ ਨੂੰ ਜੂਪੀਂ ਲੁਕ ਗਿਆ ਧਸ ਅੰਦਰ ਕੁਫਾਰ⁶ ।
ਥੱਕਾ ਲੱਭ ਹਰੀਫ⁷ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
ਵੈਰੀ ਹੱਥ ਨ ਆਇਆ ਬਚਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਰੀਰ ।
ਦੂਰ ਅਮੀਰ ਕਬੀਰ⁸ ਥੀਂ ਘੋੜਾ ਗਿਆ ਦੁੜਾ ।
ਉਪੱਰ ਕੋਹ ਬੁਲੰਦ⁹ ਦੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ।
ਉੱਚਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ਪਇਆ ।
“ਤਕੜੇ ਰਹੋ ਬਹਾਦੁਰੋ ! ਹਮਜ਼ਾ ਮਾਰ ਲਇਆ ।
ਸਿਰ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਮੈਂ ਉਪਰ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
ਸੁਣ ਘੋੜੇ ਮੈਂ ਸੁੱਟਿਆ ਹਮਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਚੀਰ ।
ਹਮਜ਼ਾ ਅਰਬੀ ਮਾਰਿਆ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ।
ਹੁਣ ਨਾ ਛੋੜੇ ਜੀਂਵਦਾ ਅਰਬੀ ਇਕ ਸਵਾਰ ।”
ਲਸਕਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਗਈ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ।
ਕਾਫ਼ਿਰ ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਨਾਜ਼ ।
ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪਈ ਨਿਦਾ¹⁰ ।
ਨਾਅਰੇ ਛੁੱਟੇ ਦਿਲੇ ਥੀਂ ਸਬਰੋਂ ਪਇਆ ਜੁਦਾ ।
ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਅਮੀਰ ਦੀ ਫੌਜ ਹੋਈ ਲਾਚਾਰ ।
ਸਾਰੇ ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
ਪਰ ਕੋ ਤੇਗ ਵਗਾਵਨੋਂ ਅਜੇ ਨ ਹਟਿਆ ਮੂਲ ।
ਜਾਨ ਫਿਦਾ¹¹ ਮਹਬੂਬ ਥੀਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਮਕਤੂਲ¹² ।
ਆਯੇ ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਤਾ ਜ਼ਖਮ ਕਮਾਲ ।
ਨਹਿਰ ਵਗੇ ਤਨ ਖੂਨ ਥੀਂ ਤਨ ਮਨ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ।

1. ਫਤੂਰ । 2. ਉਸੇ, ਓਕਣ ਹੀ । 3. ਦਬਾਉ । 4. ਪਿੱਠ । 5. ਕਾਰੀ, ਤੂੰਘਾ । 6. ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਵਿੱਚ । 7. ਵਿਰੋਧੀ । 8. ਵੱਡੀ । 9. ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਪਰ । 10. ਆਵਾਜ਼ । 11. ਕੁਰਬਾਨੀ । 12. ਕਤਲ ।

ਠਾਠ ਵਗੇਂਦੀ ਦਰਦ ਦੀ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਰਹਿਆ ਜੰਗ ਥੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਲਾਚਾਰ ।
 ਹੰਨੇ ਉਤੇ ਰੱਬ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸੀਸ ਟਿਕਾ ।
 ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੰਗ ਆਖਿਆ, “ਮੱਕੇ ਚੱਲ ਪੁਚਾ ।”
 ਜਾਂ ਘੋੜੇ ਨੇ ਜਾਣਿਆ, ਪਿਆ ਅਮੀਰ ਨਿਢਾਲ ।
 ਨੱਸਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਕਮਾਲ ।
 ਘੋੜੇ ਤਾਈਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮਗਰ ਪਏ ਕੁੱਫਾਰ ।
 ਲੱਤਾਂ ਮੂੰਹ ਥੀਂ ਅਸਪ ਨੇ ਮਾਰੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਲੈ ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਘੋੜਾ ਪੱਕੇ ਦਾ¹ ।
 ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਖਿੰਗ² ਲੈ ਮੱਕੇ ਵੜਿਆ ਆ ।
 ਨਾਂ ਕੁਝ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਤਨ ਵਿੱਚ ਹੋਸ਼ ਤਵਾਨ³ ।
 ਕਾਠੀ ਉਪੱਰ ਪਿਆ ਸੀ ਬੇਖੁਦ⁴ ਹੋਇ ਜਵਾਨ ।
 ਅੰਦਰ ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੌਗਾ⁵ ਪਇਆ ਕਸੀਰ⁶ ।
 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ ਆਇਆ ਹਜ਼ਰਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਮਿਲਿਆ ਰੋਂਵਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਰ ਆ ।
 ਅਬਦੁਲ ਮੁਤਲਿਬ ਹਾਲ ਸੁਣ ਰੋਂਦਾ ਜ਼ਾਰ ਪਿਆ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਸਭ ਆਂਦਮੀ ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ
 ਖਬਰ ਨ ਕਿੱਥੋਂ ਕਹਿਰ ਦੀ ਸਿਰ ਵੱਜੀ ਤਲਵਾਰ ?
 ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਰ⁷ ਲਿਆਇਕੇ ਪਾਇਆ ਉਪੱਰ ਫਰਸ਼ ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਜ਼ਾਰ ਕਬਾਇਲੋਂ⁸ ਚਰਖ⁹ ਕੰਬੇ ਤੇ ਅਰਸ਼ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਜਾਨ ਜਹਾਨੋਂ ਮੂਲ ।
 ਗਿਰਦੇ ਬੈਠੇ ਰੋਂਵਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਮਲੂਲ¹⁰ ।
 ਰੋਂਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਗਿਆ ਕਰਾਰ ।
 ਬੈਠ ਸਿਰੁਾਣੇ ਦਰਦ ਥੀਂ ਕਰਦੀ ਗਿਰੀਆ ਜ਼ਾਰ¹¹ ।
 ਏਧਰ ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਦੇ ਪਈ ਚੁਫੇਰ ਕਹਾ¹² ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਰੋਂਵਦਾ ਫਿਰਦਾ ਵਾਹੋ ਦਾਹ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਜਾਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹੀਦ ।
 ਲੱਭੇ ਅੰਦਰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਲੋਥ ਸ਼ਰੀਫ¹³ ਰਸ਼ੀਦ¹⁴ ।
 ਦਿਸਦਾ ਨਾਂਹ ਅਮੀਰ ਭੀ ਲੋਥ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆ ।
 ਪਰ ਜਾਤਾ ਜੋ ਦੁਨੀ ਥੀਂ ਹਮਜ਼ਾ ਗਿਆ ਸਿਧਾ ।
 ਨਾਅਰਾ ਯਾਰ ਉਡੀਕਦੇ, ਉਤਵਲ ਆਈ ਸ਼ਾਮ ।
 ਨਾਅਰਾ ਸੁਣਿਆ ਮੂਲ ਨਾ, ਰੋਂਦੀ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜਾਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਓ ਮੂਲ ।
 ਕੀਤਾ ਠੀਕ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਿਰ ਨੇ ਮਕਤੂਲ¹⁵ ।

1. ਵਲ, ਤਰਫ । 2. ਘੋੜਾ । 3. ਬਲ, ਜ਼ੋਰ । ਬੇਸੁੱਧ । 5. ਰੋਲਾ । 6. ਬਹੁਤਾ । 6. ਕਿਲੇ । 8. ਕਬੀਲੇ ਦਾ । 9. ਆਕਾਸ਼ । 10. ਰੰਜ ਦੁਖੀ । 11. ਵਿਰਲਾਪ । 12. ਸ਼ੋਰ । 13. ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ । 14. ਸੱਚਾ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ 15. ਕੱਤਲ ।

ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਇਕ ਧਿਰੇ ਫੌਜੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ।
 ਖੋਜ ਪਛਾਣੇ ਖਿੰਗ ਚਾ ਸੁੰਬ ਲੱਗੇ ਜਿਸ ਦਾ ।
 ਨਾਲੇ ਇੱਕੋ ਤਾਰ ਸੀ ਲੋਹੂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਨ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵੱਲ ਜਾਵਦਾ ਸੀ ਇਹ ਖੋਜ ਮਤੀਨ¹ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਲ ਆਇਆ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਧਾ ।
 ਸਾਇਤ² ਬਾਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮੱਕੇ ਵੜਿਆ ਆ ।
 ਅਜੇ ਨ ਉੱਪਰ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਖੂਬ ਪਿਆ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਭੀ ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਰ ਗਿਆ ।
 ਵੇਖ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕਟਾਵੇ ਵਾਲ
 ਦਾਰੂ ਲਾ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਮੁਹਕੱਮ³ ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਉਠ ਮੁਕਬਿਲਾ ! ਝਬਦੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ।
 ਲੈ ਲੈ ਅਸਪ⁴ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਸਭ ਹਥਿਆਰ ।
 ਲੜਾਏ ਚੱਲ ਕੁਫਾਰ⁵ ਥੀਂ ਨੱਸ ਜਾਵੇ ਫੌਜ ।
 ਹੋ ਚਲ ਭੇਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨੇ ਔਜ⁶ ।”
 ਪਹਿਲ ਲਿਬਾਸ ਅਮੀਰ ਦਾ ਹੋ ਮੁਕਬਿਲ ਅਸਵਾਰ ।
 ਦਸਤਿ ਅਖਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਾਲ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ ਮਗਲੂਬ⁷ ।
 ਤਾਕਤ ਸਜਨਾਂ ਬਦਨ ਥੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਮਜਜੂਬ⁸ ।
 ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਕ⁹ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਮੋਮਨ ਬਹੁਤ ਕੁਫਾਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਤਹਿ ਤਲਵਾਰ¹⁰ ।
 ਗਲਬਾ¹¹ ਪਾਇਆ ਕਾਫਿਰਾਂ ਉੱਪਰ ਫੌਜ ਅਸੀਰ ।
 ਗਾਜ਼ੀ ਮਰਦ ਅਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਮਾਂ ਅਮੀਰ¹² ।
 ਪੁਸ਼ਤ ਪਨਾਹ¹³ ਪਹਾੜ ਤੇ ਗਾਜ਼ੀ ਖੜੇ ਤਮਾਮ ।
 ਕਾਫਿਰ ਅੰਦਰ ਸੋਖੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਤਲਾਮ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਭੇਖ ਅਮੀਰ ਦੇ ਮੁਕਬਿਲ ਆਣ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ।
 ਨਾਲ ਬੁਲੰਦ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਬਿਲ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਮੈਂ ਹਮਜ਼ਾ ਐ ਕਾਫਿਰੋ ! ਹਾਂ ਗਾਲਿਬ ਤਲਵਾਰ ।
 ਲੈਸਾਂ ਮਾਰ ਹਰਾਮੀਓਂ ! ਸੁਖ ਨ ਦੇਸਾਂ ਸੌਣ ।
 ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਥੀਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ ਕੌਣ ?”
 ਸੁਣਕੇ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਦਾ ਕਾਫਿਰ ਦੌੜ ਗਏ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਦਿਲੀਂ ਹਿਰਾਸ¹⁴ ਗਏ ।
 ਝੂਠਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਦਿਲਾਂ ਵਧਾਵਣ ਨੂੰ ।
 ਯਾ ਅਰਬੀ ਥੀਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਾਵਣ ਨੂੰ ।

1. ਪੱਕਾ । 2. ਘੜੀ । 3. ਮਜ਼ਬੂਤ । 4. ਖਿੰਗ, ਘੋੜਾ । 5. ਕਾਫਿਰਾਂ । 6. ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ।
 7. ਹਾਰ ਗਈ । 8. ਖਿੱਚੀ ਗਈ । 9. ਵਿਛੋੜਾ । 10. ਤਹਿ ਤਲਵਾਰ ਕਰਨਾ, ਕਤਲ ਕਰਨਾ । 11.
 ਦਬਾਉ । 12. ਫਸੇ ਹੋਏ, ਕੈਦ । 13. ਆਸਰਾ, ਸਹਾਰਾ । 14. ਡਰ ।

ਮਰਣਾ ਰਹਿਆ ਇਕ ਵਲ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮ ਨ ਕਾ ।
 ਅੱਗੇ ਥੀਂ ਦੋ ਚੰਦ¹ ਹੈ, ਤਾਜ਼ਾ ਤੇਜ਼ ਅਦਾ ।
 ਪਈ ਸ਼ਿਕਸਤ² ਕੁਫਾਰ ਨੂੰ ਨੱਸ ਗਏ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਅਰਬੀਜ਼ਾਦ ਦਲੇਰ ਥੀਂ ਕੰਣ ਕਰੇ ਪੈਕਾਰ³ ।
 ਅੱਗੇ ਲਾਵੇ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਸ਼ੇਰ ।
 ਗਾਜ਼ੀ ਮੋਮਨ ਅਰਬ ਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਦਲੇਰ ।
 ਜਾਂ ਮੁਕਬਿਲ ਵਿੱਚ ਅਰਬੀਆਂ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ ਆ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਜਾਤਾ ਅਰਬੀਆਂ ਕੰਬ ਗਏ ਗਮ ਖਾ ।
 ਸਾਰੇ ਯਾਰ ਅਮੀਰ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਮਰਦ ਰਸੀਦ ।
 ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋਗ ਸ਼ਹੀਦ ।
 ਤਾਹੀਂ ਘੋੜਾ ਓਸ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੋ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਐ ਭਾਈਓ ! ਨਾ ਹੋਵੇ ਦਿਲਗੀਰ ।
 ਲੱਗਾ ਥੋੜਾ ਜ਼ਖਮ ਹੈ, ਅੱਛਾ ਹੋਗੁ ਅਮੀਰ ।’
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਅਰਬੀਆਂ ਫੇਰ ਪਈ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਤਾਈਂ ਤਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਿਰ ਲੈਣ ਪਛਾਣ ।
 ਬਖਤਕ ਜੂਪੀਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਬੁਲੰਦ ਪੁਕਾਰ ।
 ‘‘ਨੱਸੋ ਨਹੀਂ ਹਰਾਮੀਓਂ ! ਮੁੜ ਕਰਿਓ ਪੈਕਾਰ ।
 ਇਹ ਤੇ ਮੁਕਬਿਲ ਨਾਲ ਲੈ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ।
 ਬਾਦ ਵਫ਼ਾਤ⁴ ਅਮੀਰ ਦੇ ਝੂਠ ਕਰੇਂਦਾ ਸ਼ੋਰ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਨਾਹੀਂ ਜੀਂਵਦਾ ਉਹ ਤੇ ਮਾਰ ਲਇਆ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਭੇਸ ਵਟਾਇਕੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ ਪਇਆ ।’’
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਮੁੜਕੇ ਆ ਪਏ, ਆਣ ਮਚਾਇਆ ਜੰਗ ।
 ਮੋਮਿਨ ਥੱਕ ਜੰਗ ਥੀਂ ਹੋ ਆਏ ਦਿਲ ਤੰਗ ।
 ਮੁਕਬਿਲ ਹਲਬੀ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਪਕੜ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਜਾ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਮਾਰੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਜਾਨ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਧੋਇ ਕੇ ਅਰਬੀ ਪਏ ਤਮਾਮ ।
 ਸਫ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਮਾਰ ਕਰਨ ਕਤਲਾਮ ।
 ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਤੇਗ ਵੱਜੀ ਪੁਰਕਾਰ ।
 ਗਲਬਾ ਕੀਤਾ ਗਾਜ਼ੀਆਂ, ਹੋਏ ਕਤਲ ਕੁਫਾਰ ।
 ਰਲ ਜੂਪੀਂ ਦਾ ਫੌਜ ਨੇ ਕੀਤਾ ਮਤਾ ਤਮਾਮ ।
 ‘‘ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਕਰਾਂਵਦਾ ਬਖਤਕ ਹੈ ਕਤਲਾਮ ।
 ਲੜਨਾ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਥੀਂ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ।
 ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਬਖਤਕ ਕਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ।

1. ਦੁਗੁਣੀ । 2. ਹਾਰ, ਭਾਜ । 3. ਲੜਾਈ । 4. ਮਿ੍ਤੂ ।

ਨਸ ਚਲੋ ਮੈਦਾਨ ਥੀਂ, ਲੜਸਨ ਆਪ ਪਏ ।”
 ਇਹ ਮਸਲਾਹਤ¹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਦੌੜ ਗਏ ।
 ਬਖਤਕ ਜ਼ੁਪੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨਾਅਰੇ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਕਾਫ਼ਿਰ ਡਰਦੇ ਕਤਲ ਥੀਂ ਨਾਂ ਮੁੜਦੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਜ਼ੁਪੀਂ ਨੇ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਦੇ ਧੂਹ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ।
 ਘੋਰ ਖਲੋਤਾ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਦ ਕਿਰਦਾਰ² ।
 ‘ਜੇ ਕੋ ਵਿੱਚੋਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਨੱਸੇਗਾ ਬਦਕਾਰ ।
 ਉਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਾਂਗਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰੋਂ ਦੋ ਚਾਰ ।
 ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੋ ! ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਛੋੜ ਚਲੇ ਮੈਦਾਨ ?
 ਜਾਨ ਨ ਦੇਵਾਂ ਜੀਵਦਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਇਕ ਜਵਾਨ ।
 - ਮੁੜ ਮਾਰੋ ਇਹ ਹਿੰਦੀਆਂ ਤਾਈਂ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ।
 ਡੇਰਾ ਨਾਲ ਅਰਾਮ ਦੇ ਲਾਇਓ ਫੇਰ ਨਿਸੰਗ ।”
 ਰੋ ਰੋ ਮੁਗਲਾਂ ਆਖਿਆ, ‘ਐ ਸਾਡੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ।
 ਬਖਤਕ ਹੈ ਕਰਵਾਂਵਦਾ ਤੇਰੀ ਫ਼ੌਜ ਤਬਾਹ ।
 ਮੁੱਦਤ ਹੋਈ ਲੜਦਿਆਂ, ਏਹ ਨਾ ਮੋਏ ਮੂਲ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਤੇਰਾ ਰਹਿ ਗਇਆ ਅੱਧਾ, ਹਾਲ ਮਲੂਲ³ ।
 ਸੋ ਭੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ਖਮੀ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ।
 ਆਜਿਜ਼ ਕੀਤੇ ਜੰਗ ਨੇ, ਕੀ ਮਾਰਨ ਤਲਵਾਰ ?
 ਸੁਣਕੇ ਜ਼ੁਪੀਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਮਾਕੂਲ ।
 ‘ਅੱਜ ਕਰੋ ਆਰਾਮ ਤੇ ਭਲਕੇ ਹਟੋ ਨ ਮੂਲ
 ਸਭ ਲਸ਼ਕਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਦਿੱਤੇ ਤਬਲ⁴ ਵਜਾ ।
 ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ, ਬੈਠੇ ਜੰਗ ਹਟਾ ।
 ਇਕ ਜਾਗਾ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ, ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਮੁਕਾਮ ।
 ਦੂਜੀ ਤਰਫੇ ਉੱਤਰੇ ਅਰਬੀ ਮਰਦ ਤਮਾਮ ।
 ਰਾਤ ਪਈ ਤੇ ਅਰਬੀਆਂ ਬਹਿ ਕੀਤੀ ਤਦਬੀਰ ।
 “ਵੇਖਣ ਕਾਫ਼ਿਰ ਫ ਜਰ⁵ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ।
 ਮਰਾਨ ਸਾਡੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਹੋ ਬੇ ਖੌਫ ਹਰਾਮ ।
 ਕਿਵੇਂ ਸਲਾਹ ਬਣਾਈਏ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਆਰਾਮ ?”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, ‘ਹੋਵੇ ਝੱਬ ਸਵਾਰ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਵੜੋ, ਕਰਿਓ ਬੰਦ ਹਿਸਾਰ⁶ ।
 ਓਥੇ ਫਤਿਹਰ ਨ ਹੋਵਸੀ ਕੁੱਫਾਰਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ।
 ਮੱਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਦੀਮ ਥੀਂ ਰਹਿਆ ਹੈ ਮਕਬੂਲ ।”
 ਸੁਣ ਅਰਬੀ ਸਭ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਆਏ ਵਾਹੋਦਾਹ ।
 ਕਤ⁷ ਮੁਸਾਫਿਤ⁸ ਕਰਦਿਆਂ ਵੜੇ ਮੱਕੇ ਵਿੱਚ ਆ ।

1. ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ । 2. ਬਦ ਕਰਮੀ, ਭੈੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । 3. ਰੰਜੀਦਾ, ਗ਼ਮਗੀਨ । 4. ਫੋਲਾ । 5. ਸਵੇਰ, ਪ੍ਰਾਤ : ਕਾਲ । 6. ਕਿਲਾ, ਗੜ੍ਹ । 7. ਟੁਕੜੇ । 8. ਦੂਰੀ ਭਾਵ-ਸਫਰ-ਮੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ।

ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਅਮੀਰ ਦੀ ਆਈ ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਰ¹ ।
 ਖੰਦਕ ਆਬ² ਭਰਾਇ ਕੇ ਹੋ ਬੈਠੇ ਹੁਸਿਆਰ ।
 ਖਾਲੀ ਡਿੱਠਾ ਫਜਰ³ ਨੂੰ ਕੁੱਫਾਰਾਂ ਮੈਦਾਨ⁴ ।
 ਜਾਤਾ ਹੋਇਆ ਕਤਲ ਹੈ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਡਰਦੀ ਫੌਜ ਲੜਾਈਂ-ਓਂ ਵੜੀ ਮੱਕੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ।
 ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਲ ਆਂਵਦੇ ਕਾਫਿਰ ਵਾਂਗ ਉਠਾ ।
 ਆਣ ਚੁਫੇਰੋਂ ਕਾਫਿਰਾਂ ਮੱਕਾ ਘੇਰ ਲਿਆ ।
 ਹੈਬਤ⁵ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਰ ਪਿਆ ।
 ਬਾਜ਼ੂ ਪਕੜ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਹਮਜ਼ਾ ਦੇ ਮਰਦਾਨ ।
 ਤੀਰ ਚਲਾਵਣ ਗੋਲੀਆਂ, ਕਰਦੇ ਜੰਗ ਜਵਾਨ ।
 ਸੱਤ ਦਿਨ ਤਾਈਂ ਰਹਿਆ ਸੀ ਹਮਜ਼ਾ ਹੋ ਬੇਹੋਸ਼ ।
 ਖਾਵਣ ਪੀਵਣ ਯਾਦ ਨਾਂ, ਪਿਆ ਰਹਿਆ ਖਾਮੋਸ਼ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਦਿਨ ਅੱਠਵੇਂ, ਡਿੱਠਾ ਅੱਖੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ।
 ਬੈਠੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਹੈ, ਡਿੱਠਾ ਅਪਨੇ ਕੋਲ ।
 ‘ਇਹ ਕੀ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ?’ ਕਹੇ ਅਮੀਰ ਜਵਾਨ ।
 ਰੋ ਰੋ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ।
 ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ‘ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੋ ਤੁਆਮ⁶ ।
 ਖਾਵਾਂ ਕੁਝ ਤੁਆਮ ਤੇ ਹੋਣ ਤਵਾਨ⁷ ਤਮਾਮ ।
 ਅੱਗੇ ਗੱਲਾਂ⁸ ਕੋਟ⁹ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨਾ ਆਹਾ ਕੁੱਲ ।
 ਦਿੱਤਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਬੇ ਮੁੱਲ ।
 ਮੱਕਾ ਛੋਟਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ, ਲਸ਼ਕਰ ਬਾਝ ਸੁਮਾਰ ।
 ਮੁੱਕਾ ਗੱਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਭੁੱਖੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਤੁਆਮ ਦੀ ਕਰੇ ਤਲਾਸ਼ ਤਮਾਮ ।
 ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਮੂਲ ਨਾ ਆਇਆ ਹੱਥ ਤੁਆਮ ।
 ਸੱਦ ਕਨੀਜ਼ਕ¹⁰ ਦੇ ਦੇਵਦੀ ਭਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਥਾਲ ।
 ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਲੈ ਜਾਹ ਤੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰੇ ਫਿਲਹਾਲ¹¹ ।
 ਏਸ ਬਰਾਬਰ ਕਿੱਧਰੋਂ ਆਟਾ ਲਿਆ ਵਟਾ ।
 ਭੁੱਖਾ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਦਾ ਦਿਆਂ ਤੁਆਮ ਪਕਾ ।’
 ਗਈ ਕਨੀਜ਼ਕ ਥਾਲ ਲੈ ਤੁਰਤ ਅੰਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ।
 ‘ਆਟਾ ਦੇਹੋ ਸੋਹਣਿਓਂ ! ‘ਹਰ¹² ਜਾ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ।
 ਓੜਕ ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਗਈ, ਮਿਲੀ ਨ ਮੂਲ ਮੁਰਾਦ ।
 ਸੁਣਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੋਈ ਨਾਸ਼ਾਦ¹³ ।
 ਰੋ ਰੋ ਪਾਸ ਅਮੀਰ ਦੇ ਆਣ ਸੁਣਾਇਆ ਹਾਲ ।
 ‘‘ਖਾਣਾ ਨਾਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਮੁਫਤ ਨ ਕੀਮਤ ਨਾਲ ।’’

1. ਕਿਲੇ ਵਿਚ । 2. ਪਾਣੀ ਨਾਲ । 3. ਸਵੇਰੇ । ਕਾਫਿਰਾਂ । 5. ਡਰ. ਭੈ । 6. ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ ।
 7. ਤਾਕਤਵਰ । 8. ਅਨਾਜ । 9. ਕਿਲੇ । 10. ਗੋਲੀ । 11. ਤੁਰੰਤ, ਫੁਰਤ, ਬੱਟਪੱਟ । 12. ਹਰ
 ਥਾਵੇਂ । 13. ਨਾਰਾਜ਼ ।

ਸੁਣ ਹਮਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਬਰ ਦੇ ਲੈਂਦਾ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ।
 ਪਰ ਕੁਝ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਰਹਿਆ ਨ ਸਬਰ ਕਰਾਰ ।
 “ਰਵਾ¹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਯਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਕਰੇ ਲਾਚਾਰ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਖਲਾਵਾਂ ਵਾਰ ।”
 ਆਹਾ² ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ, ਖਲਕ ਪਈ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਬ³ ।
 ਭੁੱਖਾ ਵਾਲੀ⁴ ਅਤਬ ਦਾ, ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਬੇਤਾਬ ।
 ਕੀਤੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ।
 ਜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਫ਼ਾਰ ਦੇ ਖ਼ੁਦ ਹੋ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਮਤਬਖ਼⁵ ਸੁਲਤਾਨ⁶ ਦੇ ਹੋਗੁ ਤੁਆਮ ਤਿਆਰ ।
 ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਤੁਆਮ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਵਾਂ ਭਾਰ ।
 ਯਾ ਖਾਣਾ ਲੈ ਆਵਸਾਂ, ਦਿਆਂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ।
 ਜਾਨ ਫਿਦਾ ਯਾਰ ਕਰ ਚਲਾਂ ਛੋੜ ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ।
 ਮੋਈ ਗਈ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਤ ਜਹਾਨ ।
 ਜਾਨ ਪਿਆਰੇ ਯਾਰ ਥੀਂ ਕਰ ਛੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਪਾ ਮਰਦਾਂਨੇ ਕੱਪੜੇ, ਦੱਲੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਤਰਕਸ਼⁸ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ਲੈ ਟੁਰਦੀ ਹੋ ਅਯਾਰ⁹ ।
 ਦਰੇ¹⁰ ਉਪਰ ਸੀ ਕੋਟ¹¹ ਦੇ ਯਲਆਦੀ ਦਰਬਾਨ ।
 ਜਾ ਕਹਿਆ, “ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ, ਝਬਦੇ ਐ ਮਰਦਾਨ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਆਇਓਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ?
 ਬਾਹਰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਓਂ ? ਆਖ ਸੁਣਾਵੀਂ ਬਾਤ ।
 ਕਹਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ, “ਹਾਂ ਮੈਂ ਫ਼ਤਿਹ ਅਯਾਰ ।
 ਐ ਭਾਈ ! ਮਾਂ ਚਲਿਆ ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਕੁਫ਼ਾਰ ।
 ਕੀਤਾ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨੇ ਬੇ ਤਾਕਤ ਲਾਚਾਰ ।
 ਕੁਝ ਤੁਆਮ ਚੁਰਾਇ ਕੇ ਖਾਵਾਂ, ਪਵੇ ਕਰਾਰ ।”
 ਆਹਾ ਮੱਦੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਦਿਸਦਾ ਫ਼ਤਿਹ ਅਯਾਰ ।
 ਚੋਰ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਤੇ ਗਾਲਿਬ¹² ਪੈਕਾਰ¹³ ।
 ਯਲਆਦੀ ਸੱਚ ਜਾਣਿਆ ਕੀਤਾ ਨਾ ਪਹਿਚਾਨ ।
 ਕਰਦਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਪੈਮਾਨ¹⁴ ।
 “ਫ਼ਤਿਹ ਅਯਾਰ ! ਚੱਲਿਓਂ ਤੂੰ ਜੇ ਲੈਣ ਤੁਆਮ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਦੇਵਸੇਂ ਸੱਚੀ ਆਖ ਕਲਾਮ ?
 ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਚਾ ਭੁੱਖ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਲਾਚਾਰ ।
 ਸ਼ਿਕਮ¹⁵ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖ ਲੈ ਖ਼ਾਲੀ ਬਾਝ ਕਰਾਰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਦਾ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਇਕ ਦਮ ।
 ਰੁੱਖ ਘਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਦੇ ਭੁੱਖ ਹੋਵੇ ਜੇ ਕਮ ।

1 ਵਾਜਬ । 2. ਸੀ । 3. ਨੀਂਦ । 4. ਮਾਲਿਕ । 5. ਲੰਗਰ, ਰਸੋਈਖ਼ਾਨਾ । 6. ਬਾਦਸ਼ਾਹ
 (ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ) । 7. ਕੁਰਬਾਨ । 8. ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੁੱਬਾ । 9. ਘੁੱਮਕੜ । 10. ਪ੍ਰਮੁਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ । 11. ਕਿਲਾ ।
 12. ਭਾਰੂ । 13. ਲੜਾਈ ਵਿਚ । 14. ਅਹਿਦ । 15. ਪੇਟ ।

ਹਿੱਸਾ ਕੁਝ ਤੁਆਮ ਦਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਫ਼ ਬਿਆਨ ।
 ਕਰ ਕੇ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਰ ਪੱਕਾ ਪੈਮਾਨ ।
 ਜੇ ਨਾਹੀਂ ਕੁਝ ਦੇਵਣਾ, ਦਰਹ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ।
 ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੂ ਮਰ ਰਹੇ ਭੁੱਖਾ ਹਾਲ ਮਲੂਲ¹ ।”
 ਕਹਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ, “ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ ਨ ਵੱਧ ।
 ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਚੋਬਰਾ ! ਹਿੱਸਾ ਅੱਧੋ ਅੱਧ ।
 ਬਠਾ ਬਰਾਬਰ ਅਸਾਂ ਥੀਂ ਲਈ ਤੁਆਮ ਵੰਡਾ ।
 ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਝੱਬ ਖੋਲ ਦੇ, ਜਾਵਾਂ ਤੁਰਤ ਸਿਧਾ ।
 ਚੋਬਰ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ, ਫਰਹਤ² ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ।
 ਵਿੱਚ ਹੱਕ ਫਤਿਹ ਅਯਾਰ ਦੇ ਸੌ ਸੌ ਕਰੇ ਦਵਾ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ।
 “ਜਾ ਮਰਦਾ ! ਮੈਂ ਤੁਧ ਦੀ ਕਰਾਂ ਉਡੀਕ ਖਲੋ ।
 ਝਬਦੇ ਖੋਰਸ਼³ ਲਿਆਵਨੀ, ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹੱਥ ਧੋ ।
 ਝਬਦੇ ਕੁਝ ਖਿਲਾਵਣਾ, ਤੈਂ ਆਵੇ ਹੱਥ ਜੋ ।”
 ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਲੇਰ ਹੋ ਆਈ ਬਾਹਰਵਾਰ ।
 ਵੜੀ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋਇ ਕੇ ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਕੁੱਲ ।
 ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਨਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗੁੱਲ⁴ ।
 ਵੇਲਾ ਮਿੱਠੀ ਖ਼ਾਬ⁵ ਦਾ ਸੁੱਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ।
 ਜੂਪੀਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਤਬਖ਼ੇ⁶ ਜਾਂਦੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਡਿੱਠਾ ਅੰਦਰ ਮਤਬਖ਼ੇ ਪਇਆ ਤੁਆਮ⁷ ਤਿਆਰ ।
 ਬੱਧੀ ਪੰਡ ਤੁਆਮ ਦੀ ਚੁੱਕ ਮੁੜਦੀ ਤਰਾਰ ।
 ਫਸਿਆ ਪੈਰ ਅਚਾਣਕੋਂ ਤੰਬੂ ਦੀ ਵਿੱਚ ਲਾਸ ।
 ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਰ ਤੁਆਮ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਦਿਲੇ ਹਰਾਸ⁸ ।
 ਸਣੇ ਤੁਆਮ ਜ਼ਿਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਖੜਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਾਗਦੇ ਸੁਣਕੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ।
 ਸ਼ੋਰ ਪਿਆ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਹੋਇਆ ਚੋਰੋ ਚੋਰ ।
 ਜਾਗੀ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਸ਼ੋਰ ।
 ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੋਂ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਘੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਮਸ਼ਅਲਾਂ, ਖੁਦ ਜੂਪੀਂ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, “ਬਾਝੋਂ ਉਮਰ ਦੇ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਹੋਰ ।
 ਇਹ ਦਲੇਰੀ ਉਮਰ ਬਿਨ ਕਦੋਂ ਕਰੇਂਦਾ ਹੋਰ ।”
 ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਘੇਰਿਆ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ।

1. ਰੰਜ । 2. ਖੁਸ਼ੀ । 3. ਰੋਟੀ । 4. ਸ਼ੋਰ. ਰੋਲਾ । 5. ਨਾਂਦ । 6. ਲੰਗਰ. ਰਸੋਈਖਾਨਾ । 7. ਫੌਜਨ । 8. ਡਰ. ਖੌਫ

ਖਾਸ ਵਜ਼ੀਰ ਅਮੀਰ ਦਾ ਜ਼ਾਲਿਮ ਚੋਰ ਚਗਾਰ ।
 ਕਾਬੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਰਹਿਜ਼ਨ¹ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।”
 ਸੁਣਿਆ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਮਰ ਦਾ ਨਾਮ ।
 ਕਰਦੀ ਤਰਜ਼ ਅਦਾਇ² ਨੂੰ ਵਾਂਗੂ ਉਮਰ ਤਮਾਮ ।
 ਵਾਂਗੂ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਦੇ ਲੈਂਦੀ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ।
 ਓਸੇ ਵਾਂਗੂ ਢਾਲ ਰੱਖ, ਬਣਿਆ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਤੀਰ ਧਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿਸਤ ਦੇ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਵਾਂਗੂ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਦਾ ਠੀਕ ਬਣਾਇਆ ਸਾਂਗ ।
 ਘੋਰਾ ਪਾਇਆ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰ ਤਮਾਮ ।
 ਧਰਦੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨਾਮ ।
 ਡਿੱਠੇ ਹੋਏ ਸਾਰਿਆ ਹੱਥ ਉਮਰ ਦੇ ਸੀ ।
 ਇਕ ਦੋ ਜ਼ਖਮ ਤਮਾਮੀਆਂ ਖਾਧੇ ਹੋਏ ਸੀ ।
 ਮਾਰੇ ਹੈਬਤ³ ਉਮਰ ਦੀ ਦੂਰੋਂ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰ ।
 ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਦਿਖਾਂਵਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕੁਫ਼ਾਰ ।
 ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨ ਆਂਵਦਾ, ਕਰਨ ਦੁਰਾਡੇ ਸ਼ੋਰ ।
 ਕਹਿੰਦੇ, “ਚੰਗਾ ਘੋਰਿਆ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ।”
 ਅੱਲਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ ਅਜਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰ⁴ ।
 ਹੋ ਮਰਦਾਨਾ ਖੜੀ ਸੀ ਅੰਦਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਕਿਲੇ ਥੀਂ ਸੁਣਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 “ਕਾਫ਼ਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਘੋਰਿਆ ਚੰਗਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਮੈਂ ਤੇ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਲੇ ਦੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਘੋਰ ਲਇਆ ?
 ਮਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ ਕਿਤੇ ਗਇਆ ।”
 ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਵਲ ਵੇਖਦਾ, ਹਾਜ਼ਿਰ ਯਾਰ ਤਮਾਮ ।
 ਪਰ ਇਕ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦਾ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਮੁਕਾਮ⁵ ।
 ਜੱਨ⁶ ਇਹੋ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇ ਦੇ ਕਰਦਾ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਖਾਣਾ ਮੰਗਿਆ, ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪੁੱਛਦਾ ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਜਾ ।
 “ਐ ਭਾਈ ਢਿੱਡ ਵਾਲਿਆ ! ਕਿਲਿਓਂ ਕੌਣ ਗਿਆ ?”
 ਕਹੇਸੁ, “ਚੋਰਾ ! ਗਿਆ ਹੈ ਅੱਗ ਫਤਿਹ ਅਯਾਰ ।
 ਖਾਣਾ ਕੁਝ ਲਿਆਵਸੀ ਕਰ ਚੋਰੀ ਤਰਾਰ⁷ ।”
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਆਖਦਾ, “ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਚੋਰ ਚਗਾਰ ਦੀ ਦੌੜ ਰਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਲ⁸ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਫਿਲਹਾਲ ।
 ਦਿੱਤਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਬਾਂਹਰ ਦਰੋਂ ਨਿਕਾਲ ।

1. ਮਸਾਲਾਂ । 2. ਰਾਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਧਾੜਵੀ । 3. ਤਰਜ (ਢੰਗ) ਅਦਾਇ (ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ), ਅਰਥਾਤ-ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ । 4. ਡਰ. ਭੈ । 5. ਅਧੀਨਗੀ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ । 6 ਸਥਾਨ । 7. ਗੁਮਾਨ, ਵਹਿਮ । 8. ਹੱਥ ਫੇਰੀ, ਚਾਲਾਕੀ । 9. ਬੇਸ਼ਰਮੀ, ਸ਼ਰਾਰਤ ।

ਮੁਗਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਅਯਾਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਬਦਨ ਲਿਬਾਸ ।
 ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ ਦੇ ਵੜਿਆ ਤੋੜ ਹਰਾਸ¹ ।
 ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਜਾਇ ਕੇ ਘੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਢਾਲ ਲਈ ਮੂੰਹ ਖੜੀ ਹੈ, ਹੱਥ ਕਮਾਨ ਤਿਆਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਵਾਹ ਔਰਤ ਦੀ ਮਰਦਮੀ,² ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ।
 ਜੂਪੀਂ ਕੋਲੋਂ ਜਾਇ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 “ਨਾਮ ਕਿਆ ਇਸ ਚੋਰ ਦਾ ? ਐ ਮੇਰੇ ਸਰਦਾਰ ।”
 ‘ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਹੈ, ‘ਜੂਪੀਂ ਮੁਗਲ ਕਹੇ ।
 “ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਹਰਦਮ ਖੰਫ ਰਹੇ ।
 ਖੁਦ ਅਪਰਾਧੀ ਧਾੜਵੀ, ਹਮਜੇ ਦਾ ਇਹ ਯਾਰ ।
 ਜਿਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੋਂਵਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਮੁਗਲ ਦੀ ਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀ ਖਬਰ ।
 ਇਹ ਅੱਜ ਪੈਰੀਂ ਆਪਣੇ ਆ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਕਬਰ ।
 ਹੁਣ ਘੇਰੇ ਥੀਂ ਅਸਾਂ ਦੇ ਕਿਤ ਵਲ ਜਾਸੀ ਨੱਸ ?
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦਾ ਪਿਆ ਅਸਾਡੇ ਵੱਸ ।
 ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਾਰ ਗਵਾਵਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਬ ।
 ਬਦਲੇ ਅਮਲ ਖਰਾਬ ਦੇ ਕਰਨਾ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ।
 ਮਾਰ ਲਇਆ ਜਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਹੋਈ ਫਤਿਹ ਤਮਾਮ ।
 ਹਮਜੇ ਨੂੰ ਸਣ ਅਰਬੀਆਂ ਚਾ ਕਰਜਾਂ ਕਤਲਾਮ ।
 ਹਮਜਾ ਇਸਦੇ ਜੋਰ ਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਖੇਲ ਗਇਆ ।
 ਹੁਣ ਦੀਵਾ ਬੁਝ ਜਾਵਣਾ ਜਾਂ ਜਲ ਤੇਲ ਗਇਆ ।”
 ਆਹੇ ਮੁਗਲ ਪਕਾਰਦਾ ਖੜਾ ਨਿਦਾਈ³ ਨਾਲ ।
 “ਮਰਦੋ ! ਕੋਈ ਏਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰੋ ਫਿਲਹਾਲ⁴ ।
 ਯਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪਕੜ ਕੇ ਕਰੇ ਅਮੀਰ⁵ ਸ਼ਿਤਾਬ ।
 ਦਿਨ ਕਾਈ ਫਿਰ ਏਸ ਨੂੰ ਰੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਬ ।”
 ਸੁਣ ਕੇ ਲਸਕਰ ਮੁਗਲ ਦਾ ਸਭ ਰਹਿਆ ਦਮ ਵੱਟ ।
 ਟੱਲੇ ਕਿਹੜਾ ਦਿਲੇ ਤੇ ਕਹਿਰ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਸੱਟ ।
 ਸੈ ਸੈ ਵਾਰੀ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਗਲ ਪੁਕਾਰ ਕਰੇ ।
 ਹੋਰਾਂ ਕਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਖੁਦ ਹਟੇ ਪਰੇ ।
 ਬਲਦੀ ਬੂਥੀ⁶ ਦੇਂਵਦਾ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੰਦਾਰ ।
 ਤੇ ਖੁਦ ਲਾਗੇ ਆਵਣੋਂ ਫੜੇ ਪਨਾਹ ਸੌ ਵਾਰ ।
 ਸਭਨਾਂ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਦੇ ਮਾਲੁਮ ਸੀ ਹੱਥ ਠੀਕ ।
 ਕੋਈ ਡਰਦਾ ਚੋਰ ਦੇ ਨਾ ਆਵੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ।

1. ਡਰ, ਭੈ । 2. ਬਹਾਦੁਰੀ । 3. ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ । 4. ਝੱਟਪਟ, ਫੌਰਨ । 5. ਕੈਦ । 6. ਬਲਦੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ।

ਓੜਕ ਜਾਤਾ ਮੁਗਲ ਨੇ ਹੋਸੀ ਕੰਮ ਖੁਆਰ ।
 ਕਰਦੇ ਸਭ ਅਯਾਰ ਥੀਂ ਖੌਫ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਰ ।
 ਘੇਰੇ ਥੀਂ ਨੱਸ ਜਾਵਸੀ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਫਨਾਹ ।
 ਐਵੇਂ ਮੇਰੀ ਜਾਵਸੀ ਜਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨ ਗਵਾ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਮੁਗਲ ਥੀਂ ਤਦ ਨੂੰ ਕਰੇ ਸਵਾਲ ।
 ‘ਸੁਲਤਾਨਾ ! ਜੱਗ ਜੀਵਸੇਂ, ਜਾਹਿਰ ਕਹਿ ਫਿਲਹਾਲ ।
 ਜੇ ਇਸ ਤੇਰੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਕੜ ਦਿਆਂ ।
 ਤੇ ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜ਼ੋਰੋਂ ਜਕੜ ਦਿਆਂ ।
 ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮਿਸਕੀਨ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵੇਂ ਇਨਾਮ ?
 ਕੇਡ ਬਣਾਵੇਂ ਮਰਤਬਾ, ਕੇਡਕੁ ਬਖਸੇਂ ਨਾਮ ?’
 ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜ਼ੂਪੀਂ ਆਖਦਾ, ‘ਵਾਹ ਮਰਦਾ ! ਕੁਰਬਾਨ ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਪਕੜੇਂ ਚੋਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਮੁਰਾਤਬ¹ ਸ਼ਾਨ ।
 ਕਰਸਾਂ ਤੇਰਾ ਮਰਤਬਾ, ਮੁਲਕ ਦਿਆਂ ਇੱਨਾਮ ।
 ਤੇ ਤੇਰਾ ਵਿੱਚ ਖਲਕ ਦੇ ਮਰਦ ਰਕਾਵਾਂ ਨਾਮ ।’
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ?
 ਇਸ ਇਤਨੇ ਇਨਾਮ ਤੇ ਜਾਨ ਗਵਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ?
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਚੋਰ ਹੈ, ਕਾਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ ਬਾਝੋਂ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ।
 ਇਕੇ ਤੇ ਪਾਇਆ ਮਰਤਬਾ, ਇਕੇ ਤੇ ਜਾਨ ਗਈ ।
 ਇਕੇ ਤੇ ਫੜਿਆ ਚੋਰ ਨੂੰ, ਇਕੇ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਗਈ ।
 ਮਾਂ ਭੀ ਅੱਗੇ ਮਰਦ ਹਾਂ, ਨਾਮੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ।
 ਭੀ ਇਸ ਤੇਰ ਚੋਰ ਦੀ ਬੜੀ ਸੁਣੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ।
 ਹੁਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਰਜ਼ੂ,³ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਕਰ ਮੇਰਾ ਇਸ ਕਾਰ ਤੇ ਜਗ ਵਿੱਚ ਫਖਰ⁴ ਹਜ਼ਾਰ ।’
 ਸੁਣਕੇ ਜ਼ੂਪੀਂ ਆਖਦਾ, ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਨੂੰ ।
 ‘ਮਰਦਾ ! ਏਸ ਅਯਾਰ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵੇ ਜੇ ਤੂੰ ।
 ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਮਨਾਤ⁵ ਦੀ ਲਾਤ⁶ ਉਜ਼ਾ⁷ ਦੇ ਨਾਲ ।
 ਸਾਕ ਦਿਆਂ ਮੈਂ ਭੈਣ ਦਾ ਨਾਲੇ ਦੌਲਤ ਮਾਲ ।
 ਕਦਰ ਤੇਰਾ ਵਿੱਚ ਦੇਸ ਦੇ ਏਡਕੁ ਕਰਾਂ ਬੁਲੰਦ ।
 ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਖਾਨਦਾਨ ਤੂੰ ਪਾਵੇਂ ਪੈਵੰਦ⁸ ।’
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸ਼ਾਦ ਹੋ ਵਧਿਆ ਕਦਮ ਅਗੋਰ ।
 ਚਲਿਆ ਪਕੜਨ ਚੋਰ ਨੂੰ ਹੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਦਲੇਤ ।
 ਦੂਰੋਂ ਲਸਕਰ ਉਮਰ ਦਾ ਦੇਖ ਕਰੇ ਤਾਰੀਫ ।
 ‘ਵਾਹ ਮਰਦਾ ! ਤੂੰ ਉਮਰ ਦਾ ਲੱਗੋਂ ਹੋਣ ਹਰੀਫ ।’

1. ਪਦਵੀ, ਆਹੁਦਾ । 2. ਜਾਂ, ਅਥਵਾ । 3. ਇੱਛਾ, ਚਾਹ । 4. ਮਾਣ ਇਜ਼ੱਤ । 5, 6, ਤੇ 7. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਨਾਮ ।, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਕੀਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਜਦੇ ਸਨ । 8. ਜੋੜ. ਸੰਬੰਧ ।

ਆਹਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਉਮਰ ਢੁੱਕਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ।
ਮੁਗਲ ਕੋਈ ਉਸ ਜਾਇਆ ਪਕੜਨ ਆਇਆ ਠੀਕ ।
ਤੀਰ ਕਮਾਨੇ ਰੱਖਕੇ ਮਾਰੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
ਮਾਰੀ ਉਮਰ ਟਪੂਸ਼ਨੀ, ਲਾਂਭੇ ਪਿਆ ਅਯਾਰ ।
ਤੀਰ ਗਿਆ ਇਕ ਲਾਂਭ ਤੇ, ਜ਼ਖਮ ਨ ਆਇਆ ਕਾਰ ।
ਜਾਤਾ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੇ, 'ਮੈਂ ਹੋ ਚੱਲੀ ਖਵਾਰ ।'
ਉਮਰ ਲਗਾਈ ਛਾਲ ਤੇ ਬਖਤਕ ਲਏ ਪਛਾਣ ।
ਕਹੇ ਅੱਗੇ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਬਖਤਕ ਸਰਗਦਾਨ¹ ।
'ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਚੋਰ ਦੀ, ਹੈ ਇਹ ਕੌਣ ਤਰਾਰ² ?
ਪਰ ਜੋ ਪਕੜਨ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਰਹੇ ਨ ਛਾਲ ।
ਕੀ ਜਾਣਾ, ਕੀ ਮਕਰ ਹੈ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਇਤ ਹਾਲ³ ?'
ਤਦ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਗਇਆ ਅਯਾਰ ।
ਅਰਬੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ, 'ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਮਰ ਤਰਾਰ ।'
ਸਿਰ ਤੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਲੈਂਦਾ ਚੁੱਕ ਬਹਾ ।
ਹੋ ਖੜਾ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ ਉੱਚੀ ਕਹੇ ਸੁਣਾ ।
'ਦੇਖ ਲਓ ਮੈਂ ਕਾਫ਼ਿਰੋ ! ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
ਜਿਹੜਾ ਪਕੜਨ ਚੋਰ ਨੂੰ ਕਤ ਆਇਆ ਇਕਰਾਰ ।
ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਰ ਸਿੰਜਾਣਿਆ, ਉਹ ਹੈ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
ਕੀਤਾ ਤਲਬ ਤੁਆਮ ਸੀ ਹਮਜ਼ੇ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ।
ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੁਆਮ ਦਾ ਨਾਮ ਨ ਕਾਈ ਸੀ ।
ਕਰਨ ਤਸੱਦੁਕ⁴ ਜਾਨ ਇਹ ਏਥੇ ਆਈ ਸੀ ।
ਅੰਨੇ, ਹੋਏ ਚਸ਼ਮ⁵ ਥੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭੇ ਮੁਰਦਾਰ ।
ਨਾਂਹ ਪਕਾਣੀ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਲੈ ਚੱਲਿਆ, ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਸੋਂ ਸ਼ੋਰ ।
ਹੁਣ ਮੈਥੋਂ ਆ ਖੋਹ ਲਵੋ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ।'
ਇਸ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਮਾਰਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਛਾਲ ।
ਆਇਆ ਵਾਂਗੂ ਹਵਾਇ ਦੇ ਕਾਫ਼ਿਰ ਥੱਕੇ ਭਾਲ ।
ਸੁਣ ਜੂਪੀਂ ਇਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਬੇਹੋਸ਼ ।
ਰੋਂਦਾ ਥੀ ਅਫਸੋਸ ਥੀਂ, ਕਰਦਾ ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼ ।
"ਵਾਹ ਕਿਸਮਤ ! ਜਿਸ ਕਾਰਣੇ ਹੋਂਦੇ ਆਹੇ ਜੰਗ ।
ਹੋਏ ਜਿਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲੱਖ ਬਹਾਦੁਰ ਤੰਗ ।

1. ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ । 2. ਚੁਸ਼ਤ ਚਾਲਾਕ । 3. ਇਸ ਸਮੇਂ । 4. ਕੁਰਬਾਨ । 5. ਅੱਖਾਂ ।

ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਇਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਤੱਰਾਰ¹ ।
 ਮੰਦੇ ਮੇਰੇ ਤਾਲਿਆ,² ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ।
 ਜਿਸਦੀ ਕਾਰਣ ਅਸਾਂ ਨੇ ਚਾਏ ਵੱਡੇ ਭਾਰ ।
 ਸਾਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਰ ਗਈ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਵਾ ਵੇਲਾ ਕਰ ਹੋਂਵਦਾ ਮਲਦਾ ਹੱਥ ਪਇਆ ।
 ਫਿਰ ਹੋਵਣ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੱਥੋਂ ਵਕਤ ਗਇਆ ?
 ਇਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਦੇਖ ਹੋਇਆ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 ਕਰਦਾ ਸੌ ਸੌ ਆਫਰੀਨ,³ ਬਹੁਤ ਤਅੱਜੁਬ⁴ ਨਾਲ ।
 ਏਧਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਲਿਆਇਆ ਚਾ ।
 ਯਲਆਦੀ ਨੂੰ ਆਇ ਕੇ, ਦਰ ਤੇ ਕਰੇ ਨਿਦਾ⁴ ।
 ‘ਖੋਲ੍ਹ ਕੁੰਡਾ ਯਲਆਦੀਆ ! ਆਇਆ ਫ਼ਤਹਿ ਅਯਾਰ ।
 ਅੱਧ ਵੰਡਾ ਕੱਢ ਤੱਕੜੀਂ ਜੋ ਕੀਤਾ ਇਕਰਾਰ ।’
 ਪੁਰ ਸੱਦਾ ਦੀ ਹੋਂਵਦਾ ਸੁਣ ਦਿਲ ਅੰਦਰ⁶ ਸ਼ਾਦ ।
 ਝਬਦੇ ਕੁੰਡਾ ਖੋਲਦਾ, ਕਹੇ ਮੁਬਾਰਕ-ਬਾਦ ।
 ਅੱਗੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਟੋਰ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਥੀਂ ਗੱਲ ਪੁਛੇਂਦਾ ਹੋਰ ।
 ‘ਕਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦਰਵਾਜ਼ਿਓਂ ਤੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਣ ?’
 ਕਹੇ ਸੁ, ‘ਫ਼ਤਿਹ ਅਯਾਰ ਬਿਨ ਨਾ ਕੋ ਗਿਆ ਜਵਾਨ ।’
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਥੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ।
 ਮਾਰ ਮੁੱਕੀ ਵਿੱਚ ਰਗਾਂ ਦੇ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਵਾਹ ਪਛਾਣ !’
 ਇਕ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਸਿਕਮ⁷ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕਰਗੁ ਖੁਆਰ ।
 ਜਿਸ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਛੱਡਿਆ ਦਰ ਥੀਂ ਫ਼ਤਹਿ ਅਯਾਰ ।
 ਅੱਧ ਲੈਣਾ ਕਰ ਘੱਲਿਆ ਜਾਂ ਤੂੰ ਫ਼ਤਿਹ ਅਯਾਰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਇਆ, ਸੀ ਉਹ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।’
 ਸਾਰੀ ਅੱਵਲ ਆਖਰੋਂ ਆਖ ਸੁਣਾਈ ਬਾਤ ।
 ਸੁਣ ਯਲਆਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਮਲੇ ਬੇਤਾਬ ।
 ਕਰਦਾ ਸੁਕਾਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ, ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖੀ ਰੱਬ ।
 ਹੁਰਮਤ⁸ ਰਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਡੀ ਕਿਸੇ ਸਬੱਬ ।
 ਬੈਠਾ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਦੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਅਯਾਰ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਫੌਜ ਕੁਫਾਰ⁹ ਦਾ ਹਟਿਆ ਸੋਰ ਪੁਕਾਰ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜਾਂਵਦਾ ਮੁੜ ਅੰਦਰ ਕੁਫਾਰ ।
 ਵਿੱਚ ਮਤਬਖ¹⁰ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਪਿਆ ਤੁਆਮ¹¹ ਤਿਆਰ ।
 ਚੋਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਤੁਆਮ ਦੀ ਲੈ ਇਕ ਪੰਡ ਗਿਆ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੇ ਸੁੱਟੇ ਪਾਸ ਲਿਆ ।

1. ਚੁਸਤ ਚਾਲਾਕ । 2. ਭਾਗ । 3. ਵਾਹਵਾ, ਸ਼ਾਬਾਸ਼, । 4. ਹੈਰਾਨੀ । 5. ਆਵਾਜ਼ । 6. ਖੁਸ਼, ਪ੍ਰਸੰਨ । 7. ਪੇਟ. ਵਿੱਡ । 8. ਪਤ, ਇੱਜ਼ਤ । 9. ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ । 10. ਲੰਗਰ. ਰਸੋਈ ਖ਼ਾਨਾ । 11. ਭੋਜਨ ।

'ਇਹ ਰੱਖੀਂ ਯਲਆਦੀਆ ! ਹੋਰ ਲਿਆਵਾਂ ਜਾ ।
 ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵਸੀ ਦੇਵਾਂਗੇ ਵਰਤਾ ।"
 ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਜਾਂਵਦਾ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਸ਼ੇਰ ।
 ਚੋਰੀ ਪੰਡ ਤੁਆਮ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਇਆ ਫੇਰ ।
 ਪਿਛਲਾ ਖਾਣਾ ਦੇਖਿਆ ਜ਼ਰਾ ਨ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ।
 ਯਲਆਦੀ ਭੁੱਖ ਮਾਰਿਆ ਸਾਰਾ ਨਿਗਲ ਗਿਆ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪੁਛਦਾ, "ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਤੁਆਮ ?
 ਦੱਸੀਂ ਪਰ ਸ਼ੱਦਾਦੀਆਂ ! ਖਾਧਾ ਕਿਸ ਤੁਆਮ ?"
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, 'ਮੈਂ ਡਿੱਠਾ ਸੀ ਚੱਖ ।
 ਨੁਕਲ ਕਰਾਂ, ਦਿਲ ਚਾਹਿਆ, ਇਨੂੰ ਨ ਛੱਡਾਂ ਰੱਖ ।"
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਲੈ ਹੁਣ ਰੱਖ ।
 ਅਗਲੇ ਵਾਂਗੂ ਏਸ ਨੂੰ ਛੱਨੀ ਨਾਹੀਂ ਚੱਖ ।"
 ਮੁੜ ਅੰਦਰ ਕੁੱਫਾਰ ਦੇ ਆਇਆ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ।
 ਤੀਜੀ ਵੰਡ ਤੁਆਮ ਦੀ ਲੈ ਆਇਆ ਅਯਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਦੇਖੇ ਆਇ ਕੇ ਨਾਂਹ ਤੁਆਮ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਮਿਅਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਨੇ ਉਹ ਭੀ ਝੱਪ ਪਿਆ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਯਲਆਦੀਆ ! ਖਾਧੋ ਸੱਭ ਤੁਆਮ ।
 ਹਿਸਾ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਦਾ ਲੱਗਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ।
 ਜਿਤਨਾ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇਣਾ ਸੀ ਵਰਤਾ ।
 ਸ਼ਿਕਮ ਬੁਜ਼ੁਰਗਾ¹ ਕਹਿਰੀਆ ! ਨਿਗਲ ਗਇਓਂ ਤਿਨਹਾ² ।"
 ਯਲਆਦੀ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਨ ਮੂਲ ।
 ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਚੱਲਿਆ, ਕਰੀਂ ਤੁਆਮ ਵਸੂਲ ।
 ਉਠ ਟੱਟੂ ਕੁਝ ਭੁਨ ਕੇ ਮਿਰਚਾਂ ਲੂਣ ਲਗਾ ।
 ਵਾਹ ਲਗਦੀ ਤੇ ਦੋਸਤਾ ! ਸ਼ਿਕਮ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ।"
 ਉਮਰ ਕਹੇ, 'ਇਸ ਸ਼ਿਕਮ ਦਾ ਝਬਦੇ ਕਰੀਂ ਇਲਾਜ ।
 ਖਾ ਹਿੱਸਾ ਸਭ ਫੌਜ ਦਾ ਅਜੇ ਰਹਿਓਂ ਮੁਹਤਾਜ ।
 ਲੈ ਫੜ ਇਹ ਭੀ ਪੰਡ ਤੂੰ ਖਾਈਂ ਲੈ ਆਰਾਮ ।
 ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਮਤ ਖਾ ਲਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਵਾਂਗੂ ਤੁਆਮ ।"
 ਉਹ ਭੀ ਖਾਧਾ ਉਮਰ ਨੇ ਫੇਰ ਗਇਆ ਅਯਾਰ ।
 ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਾਂਵਦਾ ਜੂਪੀਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ।
 ਅੱਗੇ ਰੋਂਦਾ ਸੌਂ ਗਇਆ ਸੀ ਜੂਪੀਂ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਹੌਲੀ ਪੈਰ ਦਬਾਇਕੇ ਪਾਸ ਗਇਆ ਅਯਾਰ ।
 ਬੇਹੋਸੀ ਦਾ ਪਾਂਵਦਾ ਦਾਰੂ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ।
 ਦਾਰੂ ਤਰਫ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਸਾਹ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਧੱਕ ।

1. ਵੱਡੇ ਢਿੱਡ ਵਾਲਿਆ । 2. ਇੱਕਲਾ ਹੀ ।

ਛਿੱਕ ਆਈ ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ ਬੇਖੁਦ¹ ਮੁਗਲ ਸ਼ਕੀ² ।
 ਉਮਰ ਲਪੇਟ ਲਪਾਟ ਕੇ ਚੁਕ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ ।
 ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰੇ ਲਿਆ ।
 “ਜੇ ਅਜੇ ਰਹਿੰਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਲੈ ਇਹ ਗੋਸ਼ਤ ਖਾ ।”
 ਯਲਆਦੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਫੋਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਲ ।
 ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਫਰਮਾਂਵਦਾ, ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ।
 “ਕੱਚਾ ਗੋਸ਼ਤ ਖਾਵਣਾ, ਨਾਹੀਂ ਮਜ਼ਾ ਤੁਆਮ ।
 ਤੇ ਇਹ ਆਪ ਹਰਾਮ ਹੈ ਮਿਸਲ ਸ਼ਕੀ ਬਦਨਾਮ ।
 ਜੇ ਇਹ ਕਾਬੂ ਆਗਿਆ, ਹੁਣ ਨਾਹੀਂ ਪਰਵਾਹ ।
 ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ ਤੱਜਵਾਂ ਦੇਵੇਗਾ ਮੰਗਵਾ ।
 ਯਾ ਇਸ ਤਾਈਂ ਮਾਰੀਏ ਜਾਵੇ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ।
 ਫੇਰ ਬਥੇਰਾ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਤੁਆਮ ।”
 ਜਾਂਦਾ ਵਾਰੀ ਪੰਜਵੀਂ ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਫੇਰ ।
 ਆ ਆਇਆ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਤਾਈਂ ਓਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ।
 ਛੇਵੀਂ ਵਾਰ ਕੁਫਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਸੀ ।
 ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਰੋਜ਼ ਤੇ, ਜਾਂਦੀ ਰਾਤ ਵਿਹਾ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਪਾਸ ਲਿਆਂਵਦਾ ਉਮਰ ਤਿਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾ ।
 ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ, ‘ਕੀ ਕੀਤਾ ਤਰਾਰ ?
 ਚੋਰੀ ਪਕੜ ਲਿਆਇਓਂ, ਸਾਨੂੰ ਕਰੇਂ ਖੁਆਰ ।
 ਸਾਰਾ ਆਲਿਮ³ ਕਹੇਗਾ ਹਮਜ਼ੇ ਦਾ ਅਯਾਰ ।
 ਚੋਰੀ ਪਕੜ ਲੈ ਜਾਂਵਦਾ ਨਾਲ ਦਗੇ ਪੈਕਾਰ⁴ !
 ਕੀ ਹਮਜ਼ੇ ਦੀ ਮਰਦੁਮੀ, ਕਰਦਾ ਦਗਾਂ ਤਮਾਮ ।
 ਮੈਂ ਤੇ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਹੋਵਾਂਗਾ ਬਦਨਾਮ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ! ਛੋੜ ਦਿਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ।
 ਪਵੇ ਨ ਅੰਦਰ ਆਬਟੂ ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਲਕ ਜਵਾਲ⁵ ।
 ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਮਰਦੁਮੀ ਸੁਤੇ ਕਰੇਂ ਅਸੀਰ ?
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋੜ ਦੇਹ, ‘ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਆ ਅਮੀਰ ।
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਨਾ ਰਜਦਾ ਸੀ ਯਲਆਦੀ ਮੂਲ ।
 ਬੰਨ੍ਹ ਆਂਦਾ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੁਆਮ ਵਸੂਲ ।
 “ਬਾਝੋਂ ਲਏ ਤੁਆਮ ਦੇ ‘ਕਹਿੰਦਾ ਉਮਰ ਕਬੂਲ ।
 “ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ, ਨਾਂ ਛੱਡਾਂਗਾ ਮੂਲ ।”
 ਹਜ਼ਰਤ ਹਮਜ਼ਾ ਖਫਾ ਹੋ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਐ ਅਯਾਰ ।
 ਛੋੜ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨ ਕਰ ਤਕਰਾਰ ।”

1. ਬੇਹੋਸ਼ । 2. ਪੱਥਰ ਦਿਲ । 3. ਸੰਸਾਰ, ਜਗਤ । 4. ਦਗੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰ ਕੇ । 5. ਉਤਰਾਉ ।

ਛੋੜਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰ ਉਮਰ ਲਿਆਇਆ ਚਾ ।
 ਉਮਰ ਮਿਆਦੀ ਬਿਨ ਕਰਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰੇ ਲਿਆ ।
 “ਖਾਹ ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਸੁਣ ਹੱਡਾਂ ਚੱਬ ਜਾ ।
 ਤੂੰ ਭੁੱਖਾ ਯਲਆਦੀਆ ! ਫੜ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਖਾ ।”
 ਪੁਰ ਸੱਦਾਦੀ ਹੱਸਦਾ ਸੁਣ ਗੁਫਤਾਰਾਂ¹ ਨੂੰ ।
 ਕੀਤਾ ਅੱਗੇ ਹੱਟ ਦੇ ਤਿਹੂੰ ਮੁਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ।
 ਸਿਰਕਾ ਕੁਹਨਾ² ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਤੇ ਰੰਗਨ³ ਬਾਦਮ ।
 ਉਮਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਂਵਦਾ, ਆਈ ਛਿੱਕ ਤਮਾਮ⁴ ।
 ਹੋਸ਼ ਪਈ ਜਾਂ ਤਿਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿੱਠਾ ਹੋਰ ਮਕਾਨ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਪਾਸ ਹੈ, ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੈਰਾਨ ।
 “ਅਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਵਿੱਚ ਬਾਰਗਾਹ⁵, ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ।
 ਕਿਸ ਜਾਦੂ ਥੀਂ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਅਯਾਰ ।”
 ਤਿੰਨੇ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਚੁਪ ਚੁਪਾਤੇ ਹੋ ।
 ਤੌੜ ਉਮੈਦਾਂ ਜਾਨ ਥੀਂ, ਰਹੇ ਦਿਲੇ ਵਿੱਚ ਰੋ ।
 ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਯਾਰ ਨੇ ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਤੰਗ ।
 ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇਖਦੇ ਮਕਰ ਚਕਰ ਦੇ ਰੰਗ ।
 ਗਿਰਦ ਤਮਾਸ਼ਾ ਖਲਕ ਦਾ, ਤੇਜ਼ ਹੋਇਆ ਅਯਾਰ ।
 ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਵਿੱਚ ਖੌਫ਼ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋਜ਼ਾਰ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਚਾ ਕਰਦਾ ਫਰਮਾਨ ।
 “ਤਿੰਨ ਗਡਾਓ ਸੂਲੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਆਨ ।
 ਤੇਹਾਂ ਤਾਈਂ ਪਕੜ ਕੇ ਸੂਲੀ ਦੇਹੋ ਚੜ੍ਹਾ ।
 ਰਹੇ ਨ ਕੁਝ ਮੁਕਾਬਿਲਾ, ਹੋਵੇ ਦੂਰ ਬਲਾ ।”
 ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਆ ਹੈਰਾਨ ।
 ਜਾਤਾ ਚੱਲੀ ਅਸਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਅਜਾਈਂ ਜਾਨ ।
 ਬਖਤਕ ਜ਼ੂਪੀਂ ਰੋਂਵਦੇ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ ।
 ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੇ ਆਜਿਜ਼ੀ ਅੱਗੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 “ਸਾਨੂੰ ਕਸਮ ਮਨਾਤ⁶ ਦੀ ਉਜ਼ਾ⁷ ਦੀ ਸੌਗੰਦ ।
 ਛੋੜ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਫਜ਼ਰ⁸ ਪਾਈਏ ਪੰਧ ।
 ਨਾ ਮੁੜ ਏਧਰ ਦੇਖੀਏ, ਲੜਾਂ ਨ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ।
 ਫਜ਼ਰੇ ਜਾਈਏ ਵਤਨ ਨੂੰ, ਬਖਸ਼ ਸਾਡੀ ਤਕਸੀਰ ।
 ਏਦੂੰ ਅੱਗੇ ਕਸਮ ਹੈ, ਕਰੀਏ ਨਾਹ ਫਸਾਦ ।
 ਜਾਂ ਲਗਾ ਤਨ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਹੈ ਵਕਤ ਕਹੇ ਇਹ ਯਾਦ ।”
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ, ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ।
 “ਯਲਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ਥੀਂ ਮੇਰਾ ਹੈ ਇਕਰਾਰ ।

1. ਬਾਤ, ਚੀਤ । 2. ਪੁਗਣਾ । 3. ਤੇਲ । 4. ਪੂਰੀ (ਜ਼ੋਰ ਦੀ) । 5. ਸ਼ਾਹੀ ਡੇਰਾ ਜਾਂ ਮਕਾਨ । 6. 7. ਮਨਾਤ ਤੇ ਉੱਜਾ ਦੋਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਰਬ ਤੇ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਲੋਕ ਪੂਜਦੇ ਸਨ । 8. ਸਵੇਰੇ ।

ਤੈਨੂੰ ਖਾਣਾ ਰੱਜਕੇ ਦੇਵਾਂ ਅੱਜ ਖਵਾ ।
 ਛੋੜ ਦੇਹਾਂ ਮੈਂ ਤਿਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਵੋ ਸ਼ਰਤ ਬੰਨ੍ਹਾ ।
 ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਮੰਗਵਾ ਦਿਓ ਗੰਦਮ¹ ਸੁਤਰ² ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਨਾਲੇ ਇਕ ਇਕ ਦੇ ਦਿਓ, ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਨਾਰ³ ।”
 ਜੂਪੀਂ ਘੱਲੇ ਆਦਮੀ ਵਲ ਅਪਨੇ ਉਮਰਾ⁴ ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਆ ਉਮਰ ਨੇ, ਦਿੱਤਾ ਸਭ ਮੰਗਵਾ ।
 ਆਹਾ ਭਰਿਆ ਕਣਕ ਦਾ, ਸੁਤਰ ਜੋ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੇ ਦੀਨਾਰ ਮੰਗਾਂਵਦਾ, ਬਾਰਾਂ ਕੁੱਲ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰੇ ।
 “ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਛੋੜ ਦੇਹ”, ਸੌ ਸੌ ਅਜਜ਼⁵ ਕਰੇ ।
 ਦੋ ਸੌ ਮਾਰੇ ਕੋਰੜਾ ਜੂਪੀਂ ਨੂੰ ਅੱਯਾਰ ।
 ਖੰਦਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਮੁਰਦਾਰ ।
 ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੁੱਰਾ⁶ ਮਾਰਿਆ ਫਿਰ ਬਖਤਕ ਨੂੰ ਚਾ ।
 ਖਾਈ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹਿਆ, ਉਤੋਂ ਦਏ ਧਸਾ ।
 ਵਾਰੀ ਹੁਣ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਦੀ ਭੀ ਆ ਗਈ ।
 ਪਰ ਇਹ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਖਬਰ ਪਈ ।
 ਮਿੰਨਤ ਕਰਕੇ ਘੱਲਿਆ ਉਮਰ ਅੱਗੇ ਪੈਗਾਮ⁷ ।
 ‘ਨਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਬਦਨਾਮ ।”
 ਬਚ ਰਹਿਆ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ, ਕਰਦਾ ਸੁਕਰ ਖੁਦਾ ।
 ਪਰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਰੋਂਵਦੇ ਦਿੱਤਾ ਬਦਨ⁸ ਉਡਾ ।
 ਉਮਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਖੰਦਕ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇਰ ।
 ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਹਾਲਾ ਦੇ ਦਿਓ, ਮੂਲ ਨ ਲਾਇਓ ਦੇਰ ।
 ਹਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਜੁ ਜੰਗ ਹੈ ਉਹ ਤੇ ਰਹਿਆ ਜੁਦਾ ।
 ਮੇਰਾ ਲੇਖਾ ਜੁਦਾ ਹੈ, ਕਰੋ ਖਿਰਾਜ ਅਦਾ ।
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਕਾ ।
 ਅੱਜ ਫਸਿਆ ਆ ਪੰਜਿਓਂ, ਕਰਾਂ ਨ ਮੂਲ ਰਿਹਾ ।”
 ਸੁਣ ਤੇਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤੇ ਬਣੀ ਮੁਸੀਬਤ ਆ ।
 ਬੈਠਾ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਹੀ ਕਜ਼ੀਆ ਪਾ ।
 ਰੋ ਰੋ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ, ਜੇ ਹੁਣ ਕਰੋ ਰਿਹਾ ।
 ਜਾਂ ਜਾਈਏ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ, ਦੇਈਏ ਮਾਲ ਪੁਚਾ ।”
 ਉਮਰ ਕਹੇ, ‘ਨਾ ਛੋੜਸਾਂ, ਏਥੇ ਕਰੋ ਅਦਾ ।
 ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਹੈ ਉਸਤਰਾ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਲਓ ਮੁਨਾ ।
 ਮੈਂ ਏਹੋ ਹਾਂ ਮੰਗਦਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਖਿਰਾਜ ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਦੌਲਤ ਮਾਲ ਦਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਮੁਹਤਾਜ ।”

-
1. ਕਣਕ । 2. ਉਠ । 3. ਇਕ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । (ਕਰਮਿ ਲੁਗਾਤ) ।
 4. ਅਮੀਰਾਂ । 5. ਅਧੀਨਗੀ, ਮਿੰਨਤ । 6. ਕੋਹੜਾ । 7. ਸੰਦੇਸ਼ । 8. ਉਸ ਵੇਲੇ. ਝੱਟ ਪੱਟ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਲ ਅਯਾਰ ਦੀ ਉਹ ਲਾਚਾਰ ਰਹ ।
 ਉਮਰ ਲਵੇ ਹੱਥ ਉਸਤਰਾ, ਹੋ ਤੱਯਾਰ ਬਹੇ ।
 ਅੱਧਾ ਸਿਰ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਮੁੰਨ ਲਇਆ ਫਿਲਹਾਲ¹ ।
 ਅੱਧੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੰਨਦਾ ਇੱਕ ਨ ਛੱਡੇ ਵਾਲ ।
 ਮੁੱਛ ਮੁੰਨੀ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਰੱਖੀ ਇਕ ਬਚਾ ।
 ਅੱਧੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਅੱਧੀ ਸਫ ਨ ਸਫਾ ।
 ਬਖਤਕ ਜੂਪੀਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹਾਲ ਖੁਆਰ ।
 ਛੱਡ ਲਇਆ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਖਾਤਿਰ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਰ ।
 ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਦੋ ਲਾਇ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਕੱਢ ।
 ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਸ਼ਰਿਵਾਂ ਤਾਈਂ ਦਿੱਤਾ ਛੱਡ ।
 ਅੰਦਰ ਗਮ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਆਏ ਵਿੱਚ ਕੁਫਾਰ² ।
 ਬਖਤਕ ਜੂਪੀਂ ਰੋਂਵਦੇ, ਲੁੱਟੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ।
 ਜੂਪੀਂ ਬਖਤਕ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਨਿਗਾਹ ।
 ਲਗਦੀ ਸ਼ਕਲ ਡਰਾਵਣੀ, ਹਸਦੀ ਦੇਖ ਸਿਪਾਹ³ ।
 ਲੈ ਪੱਲਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਫੌਜ ਹਸੇ ਹਰ ਜਾ⁴ ।
 ਉਮਰ ਉਮੱਈਆ ਜ਼ਮਰਿਆ⁵ ! ਛੱਡੇ ਹੱਥ ਵਿਖਾ ।
 ਜੂਪੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਬਖਤਕਾ ! ਫੌਜਾਂ ਖੜਾਂ ਉਠਾ ।
 ਫਿਰ ਮੁੜ ਵੇਖਾਂ ਮੂਲ ਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਮੱਕੇ ਦਾ⁶ ।
 ਅੱਜ ਜਿੰਦਾ ਫੜ ਛੱਡਿਆ, ਭਲਕੇ ਕਰਗੁ ਫਨਾਹ ।
 ਡੁੱਬੀ ਸਾਡੀ ਆਬਰੂ, ਉਹ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾ ।
 ਭਲਕੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਸੀ ਜੇ ਅੱਜ ਕਰਾਂ ਮੁਕਾਮ ।
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦੀ ਹੈਬਤ⁷ ਪਈ ਤਮਾਮ ।"
 ਬਖਤਕ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮੁਗਲ ਜੀ ! ਇਹ ਮੰਦੀ ਤਦਬੀਰ ।
 ਲੋਕ ਕਹਿਣਗੇ, ਹੋਇਆ ਗਾਲਿਬ⁸ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ।
 ਵਾਲ ਕੱਟੇ ਫਿਰ ਉਗੱਸਨ, ਨਾਂ ਹੋ ਹਾਲ ਮਲੂਲ⁹ ।
 ਬਾਝੋਂ ਮਿਹਰ ਮਿਗਾਰ ਦੇ ਖਾਲੀ ਮੁੜੀਂ ਨ ਮੂਲ
 ਜੇ ਫੜ ਸਾਨੂੰ ਖੜੇਗਾ ਕਰਕੇ ਉਮਰ ਅਸੀਰ¹⁰ ।
 ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਖੌਫ ਥੀਂ ਕਰੇ ਖਲਾਸ ਅਮੀਰ ।"
 ਸੁਣਕੇ ਜੂਪੀਂ ਮੰਨਦਾ ਬਖਤਕ ਦੀ ਤਦਬੀਰ ।
 ਬੇਸ਼ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ, ਅਜੇ ਨ ਗਏ ਸ਼ਰੀਰ¹¹ ।
 ਕੋਟ¹² ਮੱਕੇ ਦਾ ਘੇਰ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪੈਕਾਰ¹³ ।
 ਡਰਦੇ ਉਮਰ ਅਯਾਰ ਥੀਂ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਬੇਦਾਰ¹⁴ ।
 ਓਧਰ ਸੁਤਰ¹⁴ ਜੋ ਕਣਕ ਦੇ ਮੱਕੇ ਪਹੁੰਤੇ ਆ ।
 ਮਿਲੀ ਤਸੱਲੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਆਂਦਾ ਸੁਕਰ ਬਜਾ ।

1. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਝੱਟ ਪੱਟ । 2. ਕਾਫਿਰਾਂ । 3. ਫੌਜ । 4. ਥਾਵੇਂ । 5. ਗਰੋਹ ਜਾਂ ਟੋਲੀ ਦਾ ਮੱਢੀ ।
 6. ਵਲ । 7. ਡਰ, ਭੈ । 8. ਭਾਰ । 9. ਰੰਜ, ਦਖੀ । 10. ਕੈਦ । 11. ਬੁਰਾ: ਭੈੜਾ, ਸ਼ਰਾਰਤੀ ।
 12. ਫਿਲਾ । 13. ਜੰਗ ਜੁੱਧ । 14. ਜਾਗਦੇ । 15. ਅਨਾਜ ।

ਦਿੱਤਾ ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆ ਉਹ ਗੱਲਾ¹ ਵਰਤਾ ।
 ਹੱਕ ਅਯਾਰ ਤਰਾਰ ਦੇ ਕਰਦੇ ਯਾਰ ਦੁਆ² ।
 ਤਦ ਨੂੰ ਅਰਬ ਅਮੀਰ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸ਼ਿਫਾ³ ।
 ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ, ਕਰਦਾ ਐਸ਼ ਸਦਾ ।
 ਖਾਨੇ ਕਾਬੇ ਜਾਂਵਦਾ, ਕਰੇ ਇਬਾਦਤ⁴ ਨਿੱਤ ।
 ਗੌਗਾ ਸ਼ੋਰ⁵ ਕੁਫਾਰ⁶ ਦਾ ਮੂਲ ਨ ਰਖਦਾ ਚਿੱਤ ।
 ਸਭਨਾਂ ਧਰੀ ਉਮੀਦ ਜੋ ਹਮਫਾ ਪੌਸੀ ਧਾ ।
 ਅੱਜ ਕਿ ਭਲਕ ਕੁਫਾਰ ਨੂੰ ਕਰਸੀ ਮਾਰ ਫਨਾ । ੩੨ ।

1. ਅਨਾਜ । 2. ਅਰਦਾਸ । 3. ਸਿਹਤ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ. ਅਹੋਗਤਾ । 4. ਭਜਨ, ਬੰਦਗੀ । 5. ਰੋਲਾ
 ਰੱਪਾ । 6 ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ

B-0804

Q

